image
not
available

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. IV

EDIDIT

LEOPOLDVS COHN

BEROLINI
TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI
MCMII

PHILONIS OPERA

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET PAVLVS WENDLAND

VOL. IV

CONTINENS DE ABRAHAMO
DE IOSEPHO
DE VITA MOSIS LIB. I
DE VITA MOSIS LIB. II
DE DECALOGO

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMII

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. IV

EDIDIT

LEOPOLDVS COHN

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMII

PROLEGOMENA

Praeter codices MAFGHP(L) in Prolegomenis voluminis primi descriptos in hoc volumine quarto codices adhibiti sunt CVOBEKZ, de quibus deinceps nobis dicendum est.

Atque C quidem nobis est codex Parisinus graecus 435 (olim Regius 2551) bibliothecae nationalis, membranaceus, formae maximae, foliorum 175, saeculo XI exaratus, quo continentur haec scripta Philonis: De codice C

1. Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων· ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ.
2. Φίλωνος βίος πολιτικοῦ ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ.
3. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως α' (*De vita Mosis* lib. I). explicit his verbis: τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν βασιλείαν πεπραγμένα αὐτῷ μεμόνηται: — (p. 199,16 huius editionis); quae sequuntur verba λεκτέον — βασιλείᾳ altera manu (c. saec. XIII) suppleta sunt in margine.
4. περὶ φιλανθρωπίας.
5. περὶ μετανοίας.
6. περὶ εὐγενείας. huius opusculi particula tantum descripta est. incipit: Οἶμαι τὴν εὐγένειαν. explicit: ὅστις ἂν καλῶν καὶ ἀγαθῶν γένηται γονέων: — (II 438,44—439,24 Mang.).
7. sequuntur excerpta tria e libro II *de vita Mosis* sine titulis:
   a) Μωϋσέως ἀναβάντος — λαχόντας ἱερωσύνην (p. 237,17—240,14 h. ed.).
   b) Τῷ πρώτῳ μηνὶ περὶ ιδ' ἡμέραν — πανταχόσε διαπεμψαμένης (p. 252,11—254,15).
   c) Ὅθεν εἰκότως — ἐσχατιὰ τῶν ἔργων ἐστίν (p. 255,17—257,2). adiunguntur haec verba, quae ἐκ τοῦ περὶ Φλάκκου λόγου deprompta esse librarius in margine adnotavit: Οἷς ἰσχὺς οὐ

πρόσεστι τῶν τὰς φύσεις τυραννικῶν, πανουργίαις τὰς ἐπιβουλὰς κατορθοῦσιν (*adv. Flacc.* p. 517,9—11 Mang.)· τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι συγγνώμη δίδοται· ὁ δ' ἐξ ἐπιστήμης ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει προεαλωκὼς ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ: (ibid. p. 518,27—30).

8. Φίλωνος ἀρετῶν α' ὅ ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας πρὸς Γάϊον.
9. Φίλωνος ἱκέται ἢ περὶ ἀρετῶν δ' (*De vita contemplativa*). abrumpitur fol. 173ᵛ uno folio abscisso verbis προὐξένησεν οἰκειότατον (p. 486,10 Mang.).

scriptus est codex manu nitidissima, sed indocta. η et ι (vel ει) saepissime confunduntur: ut —ησ in clausula vocabulorum pro —ισ, in infinitivis —ην pro —ειν exaratum est. talia in apparatu critico singillatim non adnotavi. compendia scripturae fere nulla sunt exceptis eis quae antiquitus in usu communi fuerunt: θσ, ἄνοσ, οὐνόσ, sim. iota ἀνεκφώνητον plerumque omissum est, paucis locis adscriptum (ut μετῳκίσατο p. 11,23). ν paragogicum multis locis ante consonantem quoque principio scriptum fuit, sed postea erasum est. scripturae specimen extat in fronte libri *Philo about the contemplative life by Fred. C. Conybeare, Oxford 1895.* codicem iam a Turnebo et Mangeio adhibitum ipse denuo contuli Parisiis.

De codice V — V est codex Vindobonensis supplementi graeci 50, membranaceus, formae quadratae, foliorum 108, saeculo XII scriptus. fuit olim Joannis Alexandri Brassicani iureconsulti, tum bibliothecae Windhagianae, unde in bibliothecam Caesaream translatus est. insunt haec scripta:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέως: λόγος α'.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης: λόγος γ' (*De vita Mosis lib. III*).
4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν· ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας (*De fortitudine*). in margine correctoris manu haec adnotata sunt: ὁ λόγος οὗτος ἀνακεφαλαίωσιν περιέχει τῶν ὄπισθεν εἰρημένων περὶ μωσέως ἤγουν βίου αὐτοῦ καὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἐκ θεοῦ πορισθέντων αὐτῷ χαρισμάτων.
5. Βίος πολιτικοῦ· ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.

codex elegantissime scriptus, sed ab homine docto quodam saeculi XIII ab initio ad finem correctus vel potius pessime corruptus est. is enim

(cuius manum in apparatu critico nota V^2 significavi) sicubi verba scriptoris non percipiebat vel non apte dicta esse arbitrabatur, litteris nonnullis vel erasis vel mutatis vel additis vel superscriptis quavis fere pagina pristinam scripturam ita delevit, ut quid antea scriptum fuerit saepe dignosci nequeat; atque cum ingenio suo mediocri nimis indulgeret, coniecturis suis sententiam scriptoris permultis locis impudentissime pervertit ac pessumdedit. exemplis quibusdam rem illustrare liceat. p. 61,11 ὁ γὰρ τὴν ποιμενικὴν ἄκρος ἄριστος ἂν εἴη καὶ βασιλεύς V^1: ἄκρος in ἄριστος „correxit“ V^2, ut nunc legatur ἄριστος ἄριστος. 66,6 εἰ ἐπὶ γῆς ἐτάφης τῆς σῆς recte V^1: τῆς ὁσίας pro τῆς σῆς tentavit V^2. 68,12 προξένων (pro πράξεων) ἰδιότησι V^1: litteris προ erasis absurdum ξένων reposuit V^2. 77,21 in versu Euripidis in codicibus Philoneis quidem varie corrupto V^2 coniecit γῆς κύκλον ἴδῃς ἠρμένον πρὸς αἰθέρα, postquam librarii V^1 scripturam prorsus abolevit. 78,16 χρηστὸν μὲν οὐδὲν ἀλλ' οὐδ' ἐκ τύχης ὁρῶντες recte V^1 (ut videtur): ἀλλ' οὐδ' εὐμενὲς maluit scribere V^2. 93,19 καὶ οἷς ἂν προστάγμασιν εἰρηκότες V^1: haec verba sane corrupta temere V^2 corrigere conatus est, cum scriberet καὶ οἷς ἂν ὦσι πράγμασι προστετηκότες. 99,17 pro ἐξαιρέτους (sic V^1 ut videtur) V^2 cum ἐξαρκέσαι scriberet, tautologiam inculcavit repetens id quod scriptor verbis αἳ γένοιντ' ἂν ἱκαναί dixit. 119,9 mancam codicis scripturam διὰ φθόνον ἴσως οὐκ ὀλίγοις τῶν διατεταγμένων (V^1) corrector ita explevit, ut vocis ὀλίγοισ littera σ erasa et verbis δὲ καὶ διὰ τὴν in fine versus additis sententiam redderet διὰ φθόνον ἴσως· οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν διατεταγμένων . . . ἐναντίωσιν. 143,7 μηδεμιᾶς ἐνορωμένης ἐναυγοῦς λιβάδος V^1, ubi ἐναυγοῦς (post ἐνορωμένης) leviter corruptum est pro διαυγοῦς: quod cum nesciret quid sibi vellet, ἐναυγοῦς in ἐν αὐτοῖς temere correxit V^2. 170,15 καὶ πρὸς ἀπόγνωσιν ἤδη τραπομένων σωτηρίας λαβόμενος Μωυσῆς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἐπετέλεσε σημεῖα V^1, ubi inter Μωυσῆς et τὰ verba τὴν ἱερὰν βακτηρίαν ἐκείνην, δι' ἧς omissa sunt: V^2 voce σωτηρίας in βακτηρίας mutata sententiam restituisse sibi visus est. 214,16 genuinam codicis scripturam κατὰ πρόθεσιν V^2 „correxit“ in κατ' ἐπιφροσύνην θείαν. 219,11 τῇ δὲ ἀνακάμπτει (αἴσθησις) πρὸς νοῦν ὑπηρέτις οὖσα φύσεως νόμοις αὐτοῦ V^1 recte: corrector cum haec verba male intellegeret, coniectura sua ναὶ μὴν καὶ (pro νόμοις) textum inquinavit. paucis locis ubi textus levi corruptela infectus facile sanari potuit, corrector verum vidit ac manum

scriptoris restituit: velut 86,12 προερχομένου pro περιερχομένου. 88,12 τῶν ante ἐκτός addidit. 90,13 fortasse recte ποιότησιν addidit; potest etiam vocabulo καὶ interposito locus emendari: χυλῶν ⟨καὶ⟩ ἀτμῶν ἰδιότησι. 99,4 ἐπὶ δυσμένειαν pro ἐπὶ δυσμενείᾳ. 132,24 προσδοκηθέντα pro προσδοκήσαντα. 219,18 εἷς δὲ καὶ ἥμισυς pro πέντε δὲ καὶ ἥμισυ. 241,2 ᾗ pro οἷς (idem Turnebus quoque emendavit). codicem bis liberalissime huc transmissum contuli.

A codice V pendent sex codices Philonei, duo saeculi XIV, quattuor saeculi XVI:

codex Venetus app. class. XI 31,
codex Laurentianus X 23,
codex Vindobonensis historicus graecus 81,
codex Leidensis suppl. gr. 105,
codex Leeuwardensis 40,
codex Monacensis gr. 19.

qui libri omnes e codice quodam fluxerunt, cuius librarius codicem V iam correctum adhibuit, id quod inde apparet, quod omnibus locis ubi V correctoris manum expertus est eorum codicum scriptura cum V^2 convenit. atque duo quidem libri qui primi nominati sunt omnino eadem quae V scripta Philonea eodem ordine exhibent. est autem codex

De codice Veneto app. cl. XI 31

Venetus app. class. XI 31, bombycinus, formae quadratae, foliorum 304, saeculo XIV litteris minutissimis multisque compendiis scriptus. in folio praefixo haec rubro scripta sunt a librario: ἡ βίβλος ἥδε μαρκιανοῦ λοισθίου: περιέχει δὲ Φίλωνα· ἐκκλησιαστικὴν κατ' ἐκλογὴν χρονιαίαν ἀκολουθίαν· καὶ ἐρωτήματα γραμματικῆς τέχνης μετὰ τῆς αὐτῶν κλίσεως· προσέτι δὲ καὶ ἕτερα διάφορα διὰ μέσου τινά: μαρκιανοῦ μονοτρόπου δρακονταρίου: — (idem nomen legitur fol. 272ʳ: τέλος σὺν θεῷ τῆς κλίσεως τῶν ἐρωτημάτων: — μαρκιανοῦ δρακονταρίου μονοτρόπου: —). postea codicem Gaspari Contarini fuisse altera notitia narrat: *Questo codice era de Card^e. Gasparo Contarini nei risguardi al principio:* Βιβλίον τοῦτο τοῦ Γασπάρος Κονταρίνου. anno 1817 Morellio curante codex in bibliothecam Marcianam translatus est. fol. 1ʳ—80ʳ continentur haec scripta Philonis:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέος λόγος α'.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης λόγος γ'.

4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. in margine eadem adnotatio quae in V (v. supra).

5. βίος πολιτικοῦ ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.

Eorum codicum qui a V pendent unum in adnotatione critica memoravimus Laurentianum X 23 (O), de quo iam dixit Wendland De codice O in Prolegomenis voluminis tertii p. I—III. est codex, ut ea quae necessaria sunt breviter repetam, membranaceus, saeculo XIV scriptus, continet foliis 1—87[r] quinque libros Philonis eosdem eodem ordine eisdemque titulis ac V et Venetus app. cl. XI 31, fol. 87[v]—116 librum περὶ τοῦ τίς ὁ τῶν θείων πραγμάτων κληρονόμος. in hoc ultimo libro codicem O (quoad prima manu exaratus est i. e. fol. 87[v]—95) textum praebere cum classe codicis A congruentem, in quinque libris prioribus ab hac plane discrepare iam monuit Wendland. duobus igitur exemplaribus in transcribendo librarius usus est, uno quod e V fluxerat in libris *de vita Mosis*, *de fortitudine*, *de Iosepho*, altero in libro *quis rerum divinarum heres sit*. sed cum codex Venetus app. cl. XI 31 ab initio ad finem cum V (et V[2]) omnino consentiat, exemplar illud quod librario codicis O praesto fuit non iam integrum videtur fuisse. nam in fine libri *de Iosepho* inde a fol. 78[v] non cum V consentit O, sed ad textum codicis A proxime accedit. hoc igitur loco (*de Iosepho* § 170 p. 97,16 ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπιβουλῆς) librarius ad alterum exemplum videtur transitum fecisse, quo etiam in libro *quis rerum divinarum heres sit* transcribendo usus est. quae res quamquam nullo indicio codicis O notatur, in dubium vocari non potest. nam cum semper in adnotatione critica consensum VO notatum reperias, inde ab hoc loco usque ad finem libri *de Iosepho* consensus AO cernitur: cf. 97,17. 98,1. 4. 6. 9. 10. 13 etc. codicem O contulit Wendland. de ceteris codicibus a codice V pendentibus infra dicendum erit.

Alterum genus codicum est BE(K). ac littera B quidem in hoc volumine significatur codex Venetus graecus 42, membranaceus, formae De codice B quadratae, foliorum 142, saeculo XII diligentissime scriptus. fuit olim cardinalis Bessarionis, ut fol. 1[r] adnotatum est: *philonis quedam oraciones; liber b. Car̄ Tusculani;* φίλωνος λόγοι: —κτῆμα βησσαρίωνος καρδηνάλεως τοῦ τῶν τούσκλων. insunt sex libri Philonis:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως.

2. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως. γ'.
3. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως. λόγος β'.
4. περὶ ἀρετῶν· ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: περὶ ἀνδρείας: *(De fortitudine)*.
5. βίος τοῦ πολιτικοῦ· ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
6. τοῦ αὐτοῦ βίος κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος· ἢ νόμος ἀγράφων *(De Abrahamo)*.

compendiis codex fere caret exceptis communibus illis θσ, θυ, χσ, χυ, πρσ, πνσ et similibus. iota mutum saepe adscriptum est: ἐκείνωι, ἀπήιεσαν, τῶι, οἰκτρῶι, τῆι ἡμέραι, ἀφήιρηνται, σῶιον, ἐκδεδιηιτημένος, θεσπίζηι, ἐπ' ἀχαριστίαι etc. librarii errores quidam correcti sunt ab ipso ut videtur, non altera manu. codicem a me primum adhibitum contuli Venetiis. codicis B apographum est codex Barberinus V 52, chartaceus, saec. XV, quo continentur Ὠριγένους ἐκ τῶν εἰς τὸ κατὰ ματθαῖον εὐαγγέλιον ἐξηγητικῶν τόμος δέκατος, deinde sex scripta Philonis eadem quae in B. *de vita Mosis* librum I contulit Wendland, unde apparuit codicem descriptum esse e codice B et correctum e codice quodam classis V, fortasse ex Veneto app. cl. XI 31. cum codice B cohaeret etiam codex miscellaneus Vallicellianus F 9, qui fol. 290ʳ—294ᵛ initium tantum libri *de Abrahamo* usque ad p. 6,8 προβεβλῆσθαι exhibet.

De codice E E nobis est codex Oxoniensis collegii Lincolniensis 34, membranaceus, formae maximae, foliorum 280, saec. XI—XII duabus manibus scriptus. constat e duabus partibus, quarum priore (fol. 1—140) a Cosma quodam exarata Θεοδωρίτου περὶ προνοίας δεκάλογος continetur, posteriore (fol. 141—280) sex libri Philonis:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως.
2. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως· γ'.
3. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως λόγος β'.
4. περὶ ἀρετῶν· ἤτοι περὶ ἀνδρίας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: —περὶ ἀνδρίας.
5. βίος τοῦ πολιτικοῦ· ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
6. τοῦ αὐτοῦ βίος κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος, ἢ νόμος ἀγράφων. in fine unum folium interiit, codex abrumpitur verbis γνῶσις εὐσεβείας, κλῆρος (*De Abrah.* § 268 p. 58,20).

codex diligentissime scriptus est, compendia raro adhibita sunt, velut

θ̅σ̅, κ̅σ̅, ὀυ̅ν̅ο̅σ̅, ἄν̅ο̅σ̅, π̅ρ̅ὶ τ͡ ὅ͡λ (πατρὶ τῶν ὅλων), πασ̆ (πάσας), ὄντ̊ (ὄντος), σ̅ρ̅ί̆ (σωτηρίας) et similia. iota mutum omissum est in libris *de Iosepho* et *de Abrahamo*, ubique fere adscriptum in libris *de vita Mosis* et *de fortitudine:* velut συμβούλωι, ἐπιπόνωι, ἑαυτῶι, εἰρήνηι, ψυχῆι, κωμωιδίας, παππώιας, ζώιοις, ἀνήιρηκεν. ν paragogicum multis locis principio scriptum fuit, sed semper fere erasum. codex iam a Mangeio adhibitus a me collatus est Oxonii.

Codices BE fere gemelli sunt atque ex eodem exemplari videntur transcripti esse: id iam inde efficitur, quod uterque *de vita Mosis* libros III et II qui feruntur ordine inverso tradit. quamquam vero consensus est maximus, utriusque tamen lectiones in apparatum criticum recipiendas esse duxi cum propter parem dignitatem tum quia suas uterque habet proprietates et corruptelas, ut interdum quid in archetypo scriptum fuerit nisi utroque collato non possit cognosci. velut p. 2,15 παρὰ διδασκάλους E, παρὰ διδασκάλων B praebet: videtur in archetypo clausula (fortasse abbreviata) non satis dilucide scripta fuisse, ut alter librarius διδασκάλους alter διδασκάλων legere sibi videretur. 8,9 τάξεις B: πράξεις recte E. 16,14 ἐλευθέροις B: ἐλευθέραις recte E. 21,13 ὁρατὸν corr. B: ἀόρατον E. 23,12 συμβολικῶς recte B: συμβουλικῶς E. 25,3 κακίαν recte B: κακία E.

Hoc loco revertendum est ad quattuor codices illos, quos praeter Venetum app. cl. XI 31 et codicem O a codice V pendere supra diximus. codex Vindobonensis hist. gr. 81 (cum codice 80 a bibliopego colligatus), chartaceus, formae quartae, foliorum 194, saec. XV exeunte vel XVI ineunte manu Arsenii (Monembasiae archiepiscopi) scriptus, continet haec scripta Philonis: De Vindob. hist. gr. 81 Leidensi suppl. gr. 105 Leeuwardensi 40 Monacensi gr. 19

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέος: λόγος α΄.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης, λόγος γ΄. inter fol. 106 et 107 quaternio videtur intercidisse, quo facto finis libri III *de vita Mosis*, totum opusculum *de fortitudine*, et initium libri *de Iosepho* periisse indicanda sunt. desinit fol. 106ᵛ verbis τοιοῦτος μὲν ὁ βίος, τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τοῦ βασιλέως καὶ νομοθέτου (*de vita Mosis* II § 292 p. 268,18), incipit fol. 107ʳ verbis τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφερεν (*de Iosepho* § 8 p. 63,1).

4. *De Iosepho.*

5. Φίλωνος βίος κατὰ διδασκαλείαν τελειωθέντος ἢ νόμος ἀγράφων.

codex **Leidensis suppl. gr.** 105 (olim Claromontanus 198, tum Meermannianus 375), chartaceus, formae quartae, foliorum 115, saec. XVI (cf. Geel, Catal. libr. mss. qui inde ab anno 1741 bibliothecae Lugduno-Batavae accesserunt p. 30), continet haec:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέος: λόγος α'.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης: λόγος γ'.
4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν· ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας *(De fortitudine)*. in margine idem scholion quod in V.
5. βίος πολιτικοῦ, ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ.
6. Φίλωνος βίος κατὰ διδασκαλείαν τελειωθέντος ἢ νόμος ἀγράφων.

codex **Leeuwardensis** 40 (bibliothecae provincialis Frisiae), olim Pelicerianus 136, deinde Claromontanus 199, tum Meermannianus 376, ex venditione Meermanniana emptus a Iacobo Amersfoordt et ab eius vidua bibliothecae Leeuwardensi donatus, chartaceus, formae maximae, foliorum 281, saec. XVI, constat e duabus partibus, quarum prior (fol. 1—146) duodecim libros Philonis continet, quorum textus ad classem H pertinet: cf. quae dixi in Prolegomenis voluminis primi p. XV; altera parte (fol. 147—281) haec descripta sunt:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέως λόγος α'.
2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης. λόγος γ'.
4. βίος πολιτικοῦ ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
5. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. in margine idem scholion quod in V.
6. Φίλωνος βίος κατὰ διδασκαλείαν τελειωθέντος· ἢ νόμος ἀγράφων. desinit fol. 274r supra. sequitur fol. 276r iterum
7. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας.

codex **Monacensis graecus** 19, chartaceus, formae maximae, foliorum 496, saec. XVI, foliis 378—496 continet haec Philonea:

1. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέως· λόγος α'.

2. λόγος δεύτερος.
3. περὶ ἱερωσύνης, λόγος γ'.
4. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν· ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας.
5. βίος πολιτικοῦ ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
6. Φίλωνος βίος κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος· ἢ νόμος ἀγράφων.

hi codices quattuor nihil valent ad textum Philonis recensendum vel emendandum: in quinque prioribus libris *de vita Mosis*, *de fortitudine*, *de Iosepho*, omnino pendent, ut iam dixi, a correcto codice V et ex apographo eius codicis descripti sunt; in libro *de Abrahamo*, qui liber in codice V eiusque apographis deest, plane consentiunt cum textu codicum BE et e codice B vel apographo eius videntur esse transcripti.

Ad codices BE proxime accedit codex Laurentianus conv. soppr. 59 (K), chartaceus, formae octavae, foliorum 212, saeculo XIV exaratus. continet fol. 26—212 scripta Philonea, quorum de parte posteriore (fol. 187—212) dixi in Prolegomenis voluminis primi p. XXVII sq., in parte priore (fol. 26—184) haec extant: De codice K

1. λόγος δεύτερος (*de vita Mosis* qui fertur liber II). sequitur fol. 33r linea vacua relicta sine titulo (a rubricatore supplendo)
2. *de vita Mosis* qui fertur liber III.
3. Φιλῶνος περὶ τοῦ βίου μωϋσέως λόγος α'.
4. βίος τοῦ πολιτικοῦ ὅπέρ ἐστι περὶ ἰωσήφ.
5. τοῦ αὐτοῦ βίος τοῦ [σοφοῦ] κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμος ἀγρά[ων]φων: ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ (verba σοφοῦ et ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ addita sunt postea).
6. Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: περὶ ἀνδρείας (*De fortitudine*). in margine idem scholion quod in V. desinit fol. 184v his verbis: πίστις δὲ τῆς ἐκ θεοῦ συμμαχίας τό τε ὑπ' ὀλίγων πολλὰς (II p. 383,16 Mang.). post fol. 184 duo folia interciderunt (185. 186), quibus finis opusculi *de fortitudine* et initium *legum allegoriarum* libri primi abrepta sunt.

forma textus ac dignitas huius codicis in singulis libris diversa est. in 1 et 2 i. e. in libro *de vita Mosis* II plane consentit K cum codicibus VO,

etiam eis locis ubi V correctus est, unde efficitur codicem K in hac parte vel ex ipso V iam correcto vel ex apographo eius descriptum esse. in libro primo *de vita Mosis* (3) singularem textus formam (una cum Z) praebet K. librorum *de Iosepho*, *de Abrahamo*, *de fortitudine* (4. 5. 6) textus artiore necessitudine coniunctus est cum codicibus BE. sed in libris *de vita Mosis* primo et *de Iosepho* et *de fortitudine* correctoris manus occurrit (in apparatu critico nota K^2 significata), quae dubito an non diversa sit a librarii manu, eiusdem certe aetatis fuit. fol. 150^r quod primi versus sex a librario vacui relicti a correctore postea perscripti sunt (*de Abrah.* § 69 p. 17,2—8 (περι)έχουσιν — πεποιηκότι), correctoris manum diversam fuisse demonstrare videtur. sunt autem quae probent librarium et correctorem eundem fuisse. nam is qui textum eorum librorum corrigere conatus est, aliquo codice usus est cum classe codicum VO conspirante. iam vero cum librarius ipse *de vita Mosis* librum II e codice eius generis transcripserit, eum qui codice eiusdem classis in corrigendis aliis libris usus est a librario non diversum fuisse consentaneum videtur. atque uno loco quidem hoc certo concludendum mihi videtur: nempe cum corrector correctiones ex altero exemplari depromptas superscribere soleat, *de Iosepho* § 27 p. 67,7 pro χαίνωσιν, quod in primario fonte sine dubio extabat, coniecturam in V^2 traditam κακῶν librarius in textum recepit ac de suo ἵν' ᾖ videtur addidisse. itaque, si recte se habent quae exposui, librarius codicis K in ea de qua agitur parte duobus exemplaribus usus est, uno cum classe codicum BE cognato in eis libris transcribendis, quos numeris 3—6 supra notavi, altero quod e codice V fluxerat in textu perscribendo libri II *de vita Mosis* et in corrigendis libris *de vita Mosis* I, *de Iosepho*, *de fortitudine*. primarium igitur exemplar *de vita Mosis* librum II continuisse non videtur, in altero exemplo quippe a codice V pendente liber *de Abrahamo* (in quo codex K correctionibus caret) non extabat. ceterum locis nonnullis librarius ipse ubi scribens erraverat superscripta vera

σαντος ας
lectione errorem suum correxit: velut p. 22,5 λιμνάζοντος. 49,13 ὕλης.
ῃ σεως γρ. τὴν πόλιν
49,16 ἐραστὴν. 97,20 τοῖς ἀξίοις κολάζεσθαι. 107,25 εἰς αἴγυπτον.
γεγονό η ύφαινον
110,20 φύντες. 118,11 ἐργασαμένω. 120,7 συνεισέφαινον. 121,5 ἀρχη-

γέτης εν ον γρ. ὑπειπὼν ἔθει
γενέτης. 122,11 πάθει. 126,21 βίοτον. 139,18 ὑπὸ τῶν. 142,2 ἔθνει.
προέρχεσθαι
179,12 πορεύεσθαι. codicem ante me non adhibitum contuli Florentiae.

Textus codicis K, quem maxime cognatum esse codicibus BE dixi, longius ab his distat in libro primo *de vita Mosis*. atque in hoc uno libro socios habet tres codices: Mazarinaeum, Coislinianum 384, Laurentianum XI 13, ex quibus unius Mazarinaei utpote antiquissimi scripturae diversitatem in adnotationem criticam recipiendam esse duxi, reliquos duos omisi, quoniam nihil eos novi praebere intellexi. continet autem codex Coislinianus 384, bombycinus saec. XIV, inter alia fol. 212—236 unum Philoneum *de vita Mosis* librum primum, cuius collationem Francisco Cumont debeo. codex Laurentianus XI 13, quem ipse inspexi, chartaceus saec. XIV, fol. 2ʳ—33ʳ tradit eundem librum. denique codex Mazarinaeus 1310(Z) in bibliotheca quae *Mazarine* vocatur Parisiis (De codice Z) asservatus, bombycinus, formae octavae, foliorum 34, saec. XIII, nihil nisi Philonis *de vita Mosis* librum primum exhibet sine titulo, praefixo solo nomine φίλωνος paene evanido. cf. H. Omont, *Inventaire sommaire des mss. gr. de la bibl. nat.* III p. 349. hunc codicem in usum meum olim contulit S. Reiter. ordo foliorum codicis Z nunc valde turbatus est. comprehendit codex tres quaterniones (α′ β′ γ′) et unum quinionem (δεκάφυλλον), qui hoc ordine succedunt: quaternio I = fol. 1—8; quaternio II = fol. 10—17; quaternio III = fol. 9 et 27—33; quinio = fol. 26. 18—25. 34. textus omnino consentit cum codice K, nisi quod locis nonnullis socors librarius menda commisit, quibus K et Coislinianus (et Laur. XI 13) carent: ut p. 122,6 τροφῆς ἡμετέρου primum per errorem scripsit pro ἡμέρου (sic K Coisl.), deinde correxit ἡμετέρας. 124,9 τὴν post τῶν omittit. 125,13 παρ' Αἰγυπτίων παρελάμβανε pro ἀνελάμβανε. 125,15 διαφερόντως pro διαφέρονται. 129,1 ὑπ' ἄλλοις pro ἐπ' ἄλλοις. 132,20 ταῖς προτέραις ἠκούσαις pro πρότερον. 136,11 ὁμοθύμους pro ὠμοθύμους.

Atque haec quidem hactenus de novis subsidiis, quibus in textu librorum huius voluminis constituendo et emendando usus sum. nunc pauca dicenda sunt de aliis tribus codicibus, quorum lectiones in apparatu critico non esse enotandas existimavi. primus est codex bibliothecae

De codice Urbinate 125

Vaticanae **Urbinas graecus** 125, bombycinus, formae quartae, foliorum 309, saeculi XIII—XIV; continet fol. 214—229ᵛ et fol. 230—277 scripta Philonea haec:

1. Φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς δύο γένη τῶν δέκα λογίων, τὸ ἕκτον καὶ τὸ ἕβδομον, τὸ κατά τε μοιχῶν καὶ παντὸς ἀκολάστου καὶ τὸ κατὰ ἀνδροφόνων καὶ πάσης βίας (*De specialibus legibus* lib. III). sequitur (fol. 229ᵛ med.) ἀριστείδου ῥήτορος ἐκ τοῦ ἀπελλᾶ γενεθλιακοῦ.
2. Φίλωνος περὶ μωϋσέος λόγος πρῶτος.
3. περὶ τῆς τοῦ μωϋσέος νομοθετικῆς λόγος δεύτερος (*De vita Mosis* qui fertur lib. II).
4. περὶ τῆς τοῦ μωϋσέος ἱερωσύνης λόγος τρίτος (*De vita Mosis* qui fertur lib. III).
5. περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας (*De fortitudine*). in fine subscriptio haec: τέλος τοῦ περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. adiungitur idem scholion quod in initio habet V.

praeterea fol. 306ᵛ et fol. 308ᵛ excerpta quaedem ex aliis libris Philonis leguntur: cf. vol. I p. LIX. librarius codicis Urbinatis duo vel etiam tria diversa exemplaria ad manum videtur habuisse. textus enim *de vita Mosis* libri primi congruit fere cum classe codicum BE(MA), sed aliquot locis vel superscriptas vel in margine correctiones exhibet, quae partim ad codices HP partim ad classem VO pertinent. in libro II *de vita Mosis* codex eandem fere textus formam praebet quam classis FGHP, sed interdum rursus secundum classem VO correctus est. ceterum sua vitia habet neque ad textum Philonis emendandum quicquam valet.

De codice Veneto 41

Alter codex ex apparatu critico huius voluminis exclusus est **Venetus graecus** 41 (chart. saec. XIV), quem in Prolegomenis voluminis primi p. X sq. ad codicum familiam A pertinere dixi. is tamen in libris *de Iosepho* et *de vita Mosis* diversam ab A praebet recensionem. exhibet eos libros in initio codex his titulis:

1. Φίλωνος ἰουδαίου βίος πολιτικὸς ὅπερ ἐστὶ περὶ τοῦ ἰωσήφ.
2. τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ βίου μωσέως (lib. I)
3. τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ βίου καὶ αὖθις μωσέως (lib. II).
4. τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ βίου μωσέως (lib. III).

textus libri *de Iosepho*, quamquam titulus idem est atque in A, non tamen per omnia cum codice A consentit, sed in multis ad textum codicis K proxime accedit. at librarium ipsum duobus exemplaribus usum esse verisimile non est, videtur potius codex ab eo adhibitus iam mixtus fuisse. in libro I *de vita Mosis* plane congruit cum codicibus KZ, in libro II eiusdem operis proxime accedit ad codices BEM. ceterum praeter corruptelas ex archetypo transcriptas codex multa vitia praebet ab ipso librario commissa.

Tertius hoc loco nominandus est codex bibliothecae Vaticanae De Palatino 152 **Palatinus graecus** 152, chartaceus, saec. XIV (cf. Stevenson, Codd. mss. Palat. gr. p. 82), quem cum Laurentiano LXIX 11 et Veneto 41 artissime coniunctum esse in Prolegomenis vol. I p. XXX dixi. is secundo loco fol. 39r—69r *de vita Mosis* librum III (non I, ut errore ductus ibi scripseram) hoc titulo tradit: τοῦ αὐτοῦ Φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ βίου μωσέως. in hoc libro non minus quam in ceteris omnino consentit cum Veneto 41, textus igitur idem est quem codices BEM praebent, vitia ad unum omnia eadem quae in Veneto 41.

Haec hactenus de codicibus in hoc volumine adhibitis. iam de De codicum dignitate pretio et dignitate singulorum codicum vel generum ac de necessitudine, quam inter se habent et cum aliis codicibus, nonnulla dicenda sunt. quod in Prolegomenis vol I p. XLI statui, nullum extare codicem vel genus codicum ceteris omnibus ita praeferendum, ut recensio Philonis eo niti possit, id et libris in voluminibus II et III editis comprobatum est et de hoc volumine valet. duodecim vel tredecim codicum, quibus in his libris recensendis usus sum, suam quisque habet praestantiam, sua quisque vitia. atque C quidem, cum vetustate ceteros codices superet, non tamen textus integritate ac bonitate omnibus praestat. aliquot locis sane quidem unus omnium genuinam vel optimam scripturam nobis suppeditavit: ut p. 16,7 ἐλχθέντες C: ἐλεγχθέντες ceteri. 31,4 ἀπαυχενίζουσι τὸν τῆς φύσεως νόμον C: ἀπ. τῶν τῆς φύσεως νόμων ceteri. 34,11 ἐπτόηται C: πεπόνηται ceteri. 41,11 συγκαταφλεχθῆναι C: συναναφλεχθῆναι ceteri. 54,13 ἐκ τῆς οἰκείας C: ἐκ τῆς οἰκίας ceteri. 55,20 καινουμένην C: κινουμένην ceteri. 66,13 ὀλιγοχρόνιος C: ὀλιγοχρονιώτατος ceteri. 78,18 ἐξ ἀθλητικῆς ἄσκησιν C: ἐξ ἀσκητικῆς ἄσκησιν ceteri. 88,9 οὐ κάλλος C: οὐ om. ceteri. 104,1. 2 ζῇ καὶ ὑγιαίνει C:

ζῇ καὶ om. ceteri. sed multis locis textum praebet valde corruptum vel inutilibus coniecturis tentatum: ut 4,3 σήψεων pro σητῶν. 10,13 ἀνερχόμεναι pro ἀναχεόμεναι. 11,14 γενεᾶς pro νέας. 12,4 ἐπινοησάντων pro ἐπιποθησάντων. 14,12 κατάστασιν pro στάσιν et αὐτῆς pro ἀνάντεις. 15,14 ἰδιωμένων pro ἡνωμένων. 15,18 κακοπραγίας ὧν pro κακοπραγιῶν. 22,14 παρακρατεῖται pro παρ' ἀκρατεῖ τε. 37,7 ἐπὶ τὴν ἀφανεστάτην διάνοιαν pro ἐπὶ τὰ φανέντα τὴν διάνοιαν. 42,15 post lacunam maiorem ad sententiarum conexum restituendum C addidit verba οἱ δὲ φόβῳ τῷ ἀπ' ἀνθρώπων et verba tradita οὐδὲ φόβος τις ἦν ἀπ' ἀνθρώπων mutavit in οὗτος δὲ οὔτε φόβῳ τῷ ἀπ' ἀνθρώπων. in libro *de Abrahamo* cum C plerumque consentiunt codices FG, in libris *de Iosepho* et *de vita Mosis* codex V tam prope ad eum accedit, ut ad idem archetypum uterque pertinere videatur. cuius archetypi textus non magni faciendus est, si quidem plerumque corruptam scripturam vel cum aliis vel soli codices CV(O) exhibent: cf. e. gr. 64,7 μετὰ τὴν om. 77,2 κατὰ τοῦ δήμου πᾶν pro καὶ τὰ τοῦ δήμου πάντα. 83,23 φαντασίας om. 85,2 ἐλλογισθέντος pro συλλογισθέντος. 118,11 ἀφώνοις pro ἀσυμφώνοις. 169,12 προμηθεία pro πρὸ μιᾶς. pauca sunt exempla genuinae lectionis in CVO solis servatae: 68,2 ἀγονίαν. 78,11 ἐκεῖ. 105,22 κατασχεθέντα. 167,22 ἀσχέτοις. aliquot locis collocatio verborum in his codicibus tradita (inprimis propter hiatum) praeferenda videtur: 82,8 τῇ χώρᾳ συμβαίνειν. 91,4 τὸ ἀσύμφορον, τὸ βλαβερόν. 96,1 ὁμομήτριος ἀδελφός. 156,19 οἷα κριτὴς ἀγαθὸς ἐνίκα. 157,12 κατορθούντων πάλιν. vidimus codicem C, ubi a ceteris codicibus omnibus discrepat, nonnumquam bonam tradere lectionem, saepius corruptam. idem de codice V dicendum est; is enim ubi differt a codice C, egregias scripturas aliquot vel solus servavit: ut 72,11 κοσμίαν. 76,12 δεσποτῶν τε χαλεπῶν καὶ δεσποινῶν. 83,13 εἰσάγουσιν αὐτόν. 115,3 ἐπιθέσεις. 140,1 αὐτός. 145,15 οὐδενός ἐστι χρεῖος. 157,13 πολυχρηματία. 165,14 τοῦ ἔθνους. saepius vero lectiones praebet omnino neglegendas: cf. 62,1 δημαγωγίας pro στρατηγίας. 62,11. 12 γενόμενα pro στεγόμενα. 65,4 προσεπιβάλλοντες pro προσυπερβάλλοντες. 68,1 τἀναντία pro τὰ ἀναίτια. 80,8 πάσης ἀδημονίας pro ἄσης καὶ ἀδημονίας. 81,21 εὐωχούσης pro εὐωχουμένης. 88,12 ῥεύματος ἐνστάντος pro ῥ. ἐνστάσει. 90,4 φαντάσμασι pro φάσμασι. 91,10 ῥοῦν pro νοῦν. 95,11 ἀνευρομένους pro αἱρούμενοι (αἱρουμένους). 97,3 πάντων pro παρὰ τῶν. 122,4 κατηγορούντων αὐτῶν pro κατηγόρουν αὐτῶν. 123,10 αὐτῇ pro εὐθύς.

135,6 καμίνου pro πηγῆς. 140,5 διαφέροντι pro διαφεύγοντι. 143,19 πάντες pro παθόντες. 149,16 πονηρὸν pro πηρόν. 151,13 θρεμμάτων ἀγέλαι pro θ. ἰδέαι. 170,15 λαβόμενος pro λαβών. 184,1 ἐκφυγεῖν pro ἐφ' ὑγιεῖ. 198,8 προνενοηκότων pro προενῳκηκότων.

Multo melioris notae classis est codicum BEK. ac libri quidem *de Abrahamo* textus in eis codicibus traditus longe optimus iudicandus est, quod verum esse ex apparatu critico primo conspectu facile intellegi potest. est sane ubi falsa vel corrupta in iis quoque legantur: ut 2,15 διδασκάλους (διδασκάλων). 3,10 προσειπών. 3,16 δ. 6,8 τὸ μὴ προβεβλῆσθαι. 8,10 εἰσιν pro φησιν. 9,7 προνοίας pro προνομίας. 14,10 ἐπ' ἄκραν εὐδαιμονίαν pro ἐπ' ἄκρον εὐδαιμονίας. 14,12 ἐχέσθω vel ἐχέτω pro εὐχέσθω. 14,19 ἐραστὴς pro ἀρετῆς. 15,19 ἀλγεινῶν pro ἀλγηδόνων. 21,23 θεῖον (BK) pro σῷον. 31,16 ἤρθησαν (ἤριαν) pro ἠρήμωντο. 38,1 τοῖς σαρκὸς φίλοις pro τοῖς σαρκὸς πάθεσιν. 38,21 φιλοσοφίᾳ pro φιλοστοργίᾳ. 51,16 ἱερεύεται pro ἱέρευε. sed ea valde superantur numero lectionum optimarum, quae sine dubio pro genuinis habendae sunt: cf. inprimis 2,7 ὅμοιον. 2,18 ηὐνομήθησαν. 16,16 ἀκμαζούσης. 18,12 πάλιν. 19,13 ἀναβλέψασα. 24,17 τιτρώσκει. 27,15 ἀποδόσεως. 28,10 τύχῃ καθαρθεῖσα. 32,5 τῆς ὀρεινῆς ἢ δενδροφόρος. 37,3 ἀκοήν. 40,4 ἴσθι. 43,11 πράγματος. 43,19 ἐνταῦθα ἱσταμένης. 44,10. 11 ἐμέλισε . . . κατὰ μέλη. 56,23 ἂν ἄχθοιτο. non prorsus eandem praestantiam codicum BE textus ostendit in libro *de Iosepho*, quamquam nonnullis locis una cum codicibus K et M genuina verba scriptoris tradit: ut 61,11 κατωρθωκώς. 62,13 ἀκάκοις τοῖς ἤθεσι. 66,7 ἀποθνήσκοντι. 91,14 τῶν κατ' αὐτὸν ὁμοίων. 93,3 ἧττον. 102,17 ἐνδείᾳ πιεσθείς, ἀνιάτῳ νόσῳ. 109,1 νέος ἐστίν. saepius vero memoriam exhibet deteriorem. idem fere dicendum est de textu librorum *de vita Mosis* in BE tradito. et in primo quidem libro codices BE maxime conspirant cum codicibus MA, ad quos saepe proxime accedunt codices KZ. quibus sex codicibus multa sunt communia menda scripturae, pauca exempla egregiae memoriae: ut 161,8 ἀντικρύ. 168,2 εἴ τι. 195,2 σφετερίσασθαι. in altero libro codices BEM(A) soli nonnunquam verba scriptoris integra servaverunt: cf. 201, 18. 19 λογισμῷ — εὕροι. 206,15. 16 τρίτος μὲν ἦν ἀπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ τὴν Αἴγυπτον παραλαβόντος. 209,19 σεμνυνοῦντες. 209,22 κατακλινέντες. 234,21 ἧς. 257,8 ἀποδώσεις. sed plerumque textus corruptus eorum cedere debet memoriae codicum aliorum.

Codex K per magnam partem huius voluminis optimus omnium codicum iudicandus est. in libris *de Abrahamo* et *de Iosepho* textus eius non solum ceteros verum etiam codices BE, quibus maxime cognatus est, praestantia longe superat. quamquam ne ipse quidem corruptelis omnino liber est: cf. 1,13 συντέτακται. 7,1 ἡ πρὸς ὑγείαν om. 8,3 πραγμάτων (πραγματειῶν recte BE). 11,22 πρῶτον. 13,15 ψυχικῇ. 20,2 τῷ ἀρχαίῳ ὀνόματι. 20,10 λεγομένου (γεγωνοῦ recte BE). 21,12 δυσαποσπασθέντων. 21,13 ἀπαιτηθείς. 22,7 σπερμάτων pro πνευμάτων. 24,9 πράγμασιν pro παραγγέλμασιν. 35,13 ἀκροτάτην (ἀκρότητι recte BE). 43,6 κἂν δυσκλείας (ἄνευ δυσκολίας recte BE). 51,14 καιροφυλακήσεως. 51,15 δεδειπνημένοις (δεδειπνοποιημένοις recte BE). 52,20 συγγίνονται pro συνίστανται. 62,1 μαστιγίας pro στρατηγίας. 68,21 πλήθους pro πειθοῦς. 77,12 θεραπεύσω. 78,1 πάνυ τῶν pro πάντων. 92,6 παραπαίειν pro περιπταίειν. 99,18 σρίαν (σωτηρίαν) pro σιτωνίαν. 104,22 δεσπότην pro συμπότην. non tamen ex eodem atque codices BE, quibuscum maxime consentit, sed ex multo meliore et integriore exemplari codicem K transcriptum esse permultis locis probatur, quibus BE vitiosam exhibent scripturam, K memoriam exhibet genuinam. cf. 1,8. 2,1. 2,2. 2,20. 3,4. 3,9. 3,13. 3,16. 3,19. 4,1. 4,4. 4,23. 5,8. 5,12. 5,16. 6,21. 22. 7,19. 7,22. 8,13. 9,12. 13. 9,21. 10,1. 11,2. 11,23. 13,2. 14,9. 16,18. 16,21. 17,2. 18,2. 18,5. 19,6. 19,9. 19,15. 16. 20,4. 20,15. 22,5 (ἐπιτήδεια pro πεδία BE). 25,7. 25,9. 25,11. 25,20. 21. 26,15. 27,15. 31,9. 37,4. 37,8. 39,1. 50,12. 52,24. 53,10. 53,19. 54,2. 56,9. 57,11. 58,12. 13. 70,21. 74,25. 76,22. 80,23. 84,17. 85,2. 91,22. 93,15. 93,19. 94,18. 101,17. 109,19. 112,24. atque iis quidem locis, cum codices BE corruptam praebeant lectionem vel verba omittant, codex K cum ceteris codicibus faciens integra verba scriptoris tradit. sed saepe solus unice veram scripturam nobis suppeditat: ut in libro *de Abrahamo* p. 8,20 ἐκνενικηκότα (id quod Mangey pro εὖ νενικηκότα recte coniecerat). 17,8 ταύτῃ τοι τῇ δόξῃ (ubi τοι pro τις idem Mangey coniecerat). 20,11 ἐπιλέκτου (scribebatur ἐπιλεγομένου). 21,20 τῶν περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν. 24,24 εἰς χειρῶν ἅμιλλαν, sicut Mangey (ex coniectura ut videtur) pro εἰς χείρονα ἅ. scripserat. optimum vero textus Philonei testem se praebet in libro *de Iosepho*, cuius memoria permultis locis, qui corrupti vel lacunosi leguntur in ceteris codicibus omnibus, illius codicis scripturis mirifice redintegratur atque illustratur:

63,12 συνδιαιτήσεως (coniecerat Mangey). 68,12 πράξεων (hoc quoque coniecerat Mangey). 71,6 ὁμογνωμονοῦντες pro ὁμογνωμονοῦσι. 72,6 addit verba πρὸς ἅπαντα, quae omittunt ceteri. 72,13 τὴν σὴν ψυχήν, ubi σὴν omittunt ceteri. 73,13 συντείνει pro συνᾴδει, quod hoc loco sensu caret. 74,5. 6 δοκῶν ἐπιτηδεύειν, ubi δοκῶν omittunt ceteri, vulgo scribebatur cum H ἐπιτηδεύει δ'. 75,1 ᾧ συνοικῶ pro ὡς συνοίκω (verum prope divinavit Mangey, sed voluit ᾧ συνοικεῖς). 75,7 διαβολὰς δ' ἐρανιῶ, quam ad scripturam proxime accedunt VO διαβολὰς ἐρανίζω, alii praebent διαβολὰς δ' ἐνίων, alii δ' ἐρανιῶ omittunt. 75,10 addit οἰκειότατον, quod omittunt ceteri (ubi Mangey vocem aliquam, forsan οἰκεῖον vel ἴδιον, deesse recte adnotavit). 75,11 καὶ δρᾶν τὰ πρὸς ἀρέσκειαν: ceteri varie corrupti, ἄραντα C (i. e. ΑΡΑΝΤΑ pro ΔΡΑΝΤΑ), ἔρωτα BEM, ἅπαντα VO, ἅπαντα τὰ ceteri; δρᾶν τὰ scribendum esse iam viderat Mangey. 76,2 ἀλλ' οὐκ ἐγὼ δοῦλος, εὐπατρίδης δ' εἴ καί τις ἄλλος pro ἀλλ' οὖν ἐγὼ δοῦλος, εὐπατρίδης εἴ καί τις ἄλλος. 76,8 οὐ τὴν κατ' ἐμέ pro οὐδὲν κατ' ἐμοῦ. 78,16 ἀλλ' οὐδ' ἐκ τύχης. 78,21 ἀπρόσιτος οἴκτῳ γίνεται, χρηστῷ πάθει, ubi pro γίνεται ceteri praebent ἐνί. 81,8. 9 ὀκνῶ τε γάρ, εἴ καί τις ἄλλος, εἶναι κακῶν ἄγγελος συναλγῶ τε, ubi ceteri varias corruptelas passi sunt. 87,1 μόνον ἐντυφέσθω τι καλοκἀγαθίας ἐμπύρευμα: pro vocabulo proprie Philoneo ἐντυφέσθω ceteri praebent ἕν τι ὑφιστάσθω vel ἕν τι ὑφεστάτω. 87,17. 18 τῶν παρ' ἡμῖν ἐγρηγορότων pro ἐπὶ τῶν παρεγρηγορότων. 87,23 ἀλλὰ ποῦ (quod coniecerat Mangey) pro ἀλλ' οὐ. 88,3 γήρᾳ δ' ἕπεται τελευτή pro γῆρας δ' ἐπὶ τελευτῇ. 90,12 addit ἀκούσμασι post θεάμασι, quae vocabula semper coniuncta apud Philonem leguntur. 91,8 addit γάρ. 91,22 ἀκηράτοις pro ἀκράτοις vel ἀκρίτοις. 92,5 εὐθυτενῶς pro εὐθυγενῶς vel εὐθυγενές. 99,16. 17 προσεπιδαψιλεύεσθαι pro προσδαψιλεύεσθαι. 102,10 ἔπεισαν, id quod sententia loci necessario postulat: pro ΕΠΕΙϹΑΝ plerique codices εἶτε κἀν vel κἂν exhibent i. e. ΕΙΤΕΚΑΝ, AO ἤνεγκαν, scribebatur cum C ἔλεγον. 102,13 ὠνησομένους pro ἡνωμένους, quod eo loco absurdum est. 105,10 addit εἰς. 107,5 τῶν τρόπων μεταβολῇ pro τῶν λοιπῶν, ubi scribebatur quod male coniecerat corrector H[2] τὸ λοιπόν. 109,5 addit ἔτι τὴν σήν post εἰς ὄψιν ἐλθεῖν. 110,6 ὁ τῶν τοσούτων πατὴρ ἱκετῶν ἁπάντων pro καὶ τῶν, ubi scripturam ἱκετῶν veram esse demonstratur verbis quae sequuntur ἱκέται γάρ ἐσμεν. 111,10 addit ἐκπώματος. 112,14 addit πρώτην. 112,21 addit περιττεῦσαι, sine quo sententiam

mutilam esse apparet. 113,10 addit μή. 116,10 addit οἰκίαν μίαν. quod ad librum I *de vita Mosis* attinet, codicem K longius etiam discedere a codicibus BE et singularem textus formam una cum codice Z habere supra diximus. memoria eius libri in KZ tradita non parvi aestimanda est, si quidem saepe cum codicum FGHP memoria, quae optima declaranda est, maxime consentit, ubi ceteri codices falsa tradunt. nonnullis etiam locis KZ soli verba scriptoris genuina tradere videntur: cf. 119,8. 9 καὶ ἐν οὐκ ὀλίγοις. 122,18 ἀεὶ pro δή. 128,4 πρὸς ἱκέταις. 133,3 πρότερον. 139,7 addunt γε. 148,11 σφοδρυνόμενος (cf. *de plant.* § 171 vol. II 168,4) pro σφοδρούμενος, quae forma verbi alibi nusquam legitur. 172,16 ἐπελαφρίζοιντο pro ἐπελαφρίζοντο vel ἐπηλαφρίζοντο. 174,17 τὰ μὲν σπαρέντα τελεσφορεῖται γένη, αἱ δὲ τῶν δένδρων φύσεις, ubi pro γένη αἱ ceteri γενέσεως praebent. 197,11 ἕνεκα τῶν ὅλων τὰ μέρη pro ἕνεκα τῶν ἄλλων τὰ περί. saepius vero vel cum BEMA memoriam corruptam sequuntur vel propria vitia exhibent. denique in libro II *de vita Mosis* codex K, ut iam dixi, plane congruit cum VO, nullius igitur ibi pretii est.

Pauca de reliquis codicibus adiungenda sunt. codicis M auctoritas in vitis patriarcharum non tanta est quanta in aliis libris Philonis (cf. vol. I p. XXXIII. XXXIX). in textu libri *de Abrahamo*, in quo codicum BEK auctoritatem praevalere vidimus, M non minus quam alii codices memoriam sequitur deteriorem. in libro *de Iosepho* propius accedit ad codices BE, quibuscum tam egregiae scripturae documenta quam vitia pleraqae habet communia. cum eisdem omnino coniunctus est in libris *de vita Mosis* aliquanto plus valet ad textum libri *de decalogo* constituendum et emendandum, ubi saepe vel solus vel accedente versione Armenia scripturam egregiam suppeditat: cf. 269,16 πρὸς ἀπάτην. ἐν πόλεσιν οὖν pro vulgata πρὸς ἀπάτην ἐν πόλεσιν· οὗ. 271,9 addit ἀλλὰ καί. 272,7 μηκέτι θαυμάζωσιν, εἰ λόγια θεοῦ συμβέβηκεν εἶναι τοὺς νόμους, ubi vulgata scriptura graviter depravata est μηκέτι θαυμάζωσι Νεῖλον μηδ' εἰ συμβέβηκεν εἶναι θεοῦ τοὺς νόμους. 272,18 ὡς ἐπιτηδειότατον ἱεροφάντην pro ἱεροφαντεῖν. 274,20 addit κόσμον. 275,16 σχεδόν τι pro σχέδην. 276,15 ἀρχῆς pro ἠχῆς. 278,7 μητέρα, ubi ceteri vel μορφήν vel γραφήν absurde praebent. 279,8 ῥυέντος pro φυέντος. 282,2 αὐτοκρατῆ θεόν pro αὐτοκρατές (om. θεόν). 282,23 τὸ ἴσον ἀποδιδόντες pro

τῶν ἴσων μεταδιδόντες. 284,7 δημιουργοὶ μεγάλα ἔβλαψαν pro καὶ δημιουργία μεγάλα ἔβλαψεν: cf. Wendland *Philos Schrift über die Vorsehung* p. 91. 286,11 καιρῷ σπορᾶς pro καὶ τὰς σποράς. 287,3 ἐκθνήσκουσι pro ἐξησθενήκασι. 289,16 ἀγνοῶν pro ἀγνοεῖς. 294,9 μὴ ἀγνοείτωσαν pro μὴ ἀγνοούμενα ἴστωσαν. 295,5 κύνες οἰκουροί pro κύνες οἴκου.

Codex A, quem plerumque eandem quam M sequi memoriam constat, in libris *de Iosepho* et *de vita Mosis* haud raro discrepat ab eo et ad alios codices propius accedit. ac textus libri *de Iosepho* quidem in A traditus singularem quasi locum obtinet. multo saepius enim cum classe codicum FGHP quam cum M et BE congruit. multis autem locis ab omnibus discedens proprias habet lectiones et maxime verborum collocationes a ceteris diversas. verum discrepantiae illae non plane spernendae sunt, si quidem in quibusdam verba scriptoris genuina videntur esse tradita: ut 64,11 πρόφασιν ὡς pro προφάσει ὡς, quod propter hiatum reiciendum est. 66,22 εἰκῇ pro ἐκεῖ, quod sensu caret. 67,6 εἰσπεμφθῆναι pro ἐκπεμφθῆναι. 70,19 οὐδ' ἑταίρᾳ ζῆν ἔξεστιν, ubi necessarium illud ζῆν in ceteris omnibus deest. 81,13 ἐπὶ δὲ τῶν θείων ἀποφθεγμάτων καὶ ὁσιώτατον, ubi θείων sine dubio rectius se habet quam vulgata scriptura ὁσίων. 104,11 addit παριδεῖν, quod omittunt ceteri. 105,10 μηδεμιᾶς ἄξια σπουδῆς pro μηδενός. 107,18 στοῖχον pro στίχον. 118,13 δι' ἣν pro δι' ὧν vel διό. aliquot etiam locis cum optimo codice K in bonis scripturis consentit: 62,1 προάγων pro vulgata προαγωγή. 64,16 μή ποθ'. 93,19 προστάττωσιν, ubi FGHP πράττωσι, reliqui προστάγμασιν praebent. 95,2 μυρία τινῶν πονηθέντων. in libro I *de vita Mosis* codicis A memoria fere eadem est quae codicum BEM, sed haud raro propria praebet. atque est ubi vel solus vel cum uno alterove codice (K, F, G) coniunctus lectione sua nonnihil ad textum emendandum confert: cf. 133,20 προγυμνασία AG pro προγύμνασμα. 134,17 προστασίᾳ pro προθυμίᾳ. 136,13 καυστόν AG pro καυστικόν. 168,21 ἔστη AF pro ἐστί. 194,12 ὡς μηδ' εἰ pro ὡς εἰ μηδέ. in libro II *de vita Mosis* et maxime in libro qui vulgo fertur tertio multo saepius codex A concinit cum familia codicum FGHP quam cum BEM. atque eius quoque libri locis nonnullis vel solus vel cum codice F coniunctus genuinam scripturam servavit: cf. 217,3 ἐκεῖνον. 217,11 τῶν AF pro τήν et εἰ pro εἰς. 217,12 ἤδη AF pro ἣν δή. 219,16 δή pro δέ. 222,1 κέδρος AF pro

χέδρου. 222,10 κατὰ τὰς πλευράς. 224,9 τὰ λοιπά. 228,16 ὄχημα AF pro σχῆμα. 232,20 μετεωριζούσης AF pro νεωτεριζούσης. 236,5 addit αὐτόν τε. 237,1. 2 ἐπιβατικοῦ pro ἐπιβατικούς. 238,21 διαλλακτής pro διαιτητής. 246,15 addit ὦ ἄνθρωπε. 247,7 δι' ὧν pro δι' ἅς. 248,11 οὐδὲ pro οὔτε. 256,17 ἐξουθενημένοις pro vulgata ἠμελημένοις. 259,4 οἱ μὲν AF pro οἶμαι. 265,2 addit εὑρών. 265,22. 23 τοῦ κρατίστου καὶ δημωφελεστάτου, τῆς τάξεως pro τῆς τοῦ κρατίστου καὶ δημωφελεστάτου τάξεως. 268,4 βουλευμάτων pro βουλημάτων. 268,5 κλήρου διανομήν pro διαμονήν.

Codices FGHP plerumque ita inter se consentiunt, ut unam classem efficiant, nisi quod in textu libri *de Abrahamo* FG saepe ab HP discedunt et cum codice C congruunt. optimae notae classis eorum codicum est in libris *de vita Mosis*, ut dubium esse non possit, quin textus eorum auctoritate plerumque sit constituendus. sed quamvis consensus late pateat, singuli tamen codices suas quisque virtutes habent itemque corruptelas. ut G solus textus formam genuinam servavit his locis: 138,4 μετεστοιχειοῦτο pro vulgata scriptura ἀνεστοιχειοῦτο. 140,6 προγονικῷ pro προγονικῶν. 154,9 καίτοι γε ἐν ταῖς αὐταῖς. 208,6 τέταται. codices HP, qui ubicunque a FG discrepant lectionem depravatam exhibere solent, aliquot tamen locis unice veram scripturam tradunt: 121,17 ἔνιοι διηρεύνων. 123,13 γυναίῳ τῶν Ἑβραϊκῶν. 136,1 addit H τις ante τιτρώσκειν, quod ceteri omnes omittunt. 136,4 αὐγήν pro αὐτήν. 228,8 ἐπιδείκνυται. codex P in libro *de decalogo* ad classem codicis A pertinet, non ad H: cf. vol. I p. XVII. codex F in libro II *de vita Mosis* saepius, ubi depravata est memoria codicum GHP, ab iis discrepat et eadem tradit quae codex A, quem in eo libro ad classem FGHP proxime accedere dixi: cf. 209,19. 214,4. 217,11. 12. 222,1. 2. 224,10. 228,16. 230,3. 20. 232,20. 239,23. 240,21. 241,15. 246,8. 247,19. 251,3. 251,12. 13. 255,1. 256,15. 257,20. 259,4. 263,4. 268,1. 3. nonnullis etiam locis unius codicis F auctoritate textus emendari potest: 206,9 ἐπὶ καιρῶν. 207,15 ἀντεφεστιῶντες. 209,6 ἐν γεωμετρίᾳ καὶ διαλεκτικῇ. 209,10 τοῦδε. 211,12 addit ἦν. 211,17 addit ὡς. 214,14 τοῦ θεοῦ φύσιν ἵλεω pro φύσιν τοῦ θεοῦ ἵλεω, quae collocatio verborum propter hiatum ferri nequit. 222,22 τούτοις item vulgatae scripturae τούτῳ propter hiatum praeferendum. 245,7 πρῶτος, ὅς. 253,16. 17 ὁ ἔλεος. 264,19 ἐξαλλάττεται (quod sagaciter coniecit Mangey) pro ἐξάλλεται. 265,4 ἀττέτω. 265,10 ἐνεγράφησαν.

Praeter libros manuscriptos in hoc volumine adhibita est versio Armenia, quae inter alia scripta Philonea continet *Patriarcharum librum* i. e. *de Abrahamo* et librum *de decalogo*. cf. vol. I p. LII sq. comparationem cum textu graeco instituit et lectiones versionis F. C. Conybeare amicus mihi benignissime commodavit. in utroque libro, quamvis multa interpres vel male intellexerit vel in vertendo praetermiserit, plerumque tamen versionem meliorem prae se ferre memoriam ex apparatu critico satis apparet. etenim versio libri *de Abrahamo*, ubicunque codices inter se discrepant, ad textum optimorum codicum BEK proxime accedit, ut lectionum ab iis traditarum probitas auctoritate interpretis Armenii saepe confirmetur. cf. 2,7 ὅμοιον. 2,18 ηὐνομήθησαν. 19,13 ἀναβλέψασα. 20,10 γεγωνοῦ. 20,16 πολλά. 21,24 ἀφορίας. 22,21 ἐφ' ἡδονήν. 23,7 ὀλίγων. 24,17 τιτρώσκει. 28,10 τύχῃ καθαρθεῖσα. 32,16 μνημεῖον. 34,10 γαστριμαργότατα. 36,2 χρόνου καὶ βίου. 36,17 πελαγῶν. 37,8 πάθος. 41,9 πρὸς πολυετίαν ἴσως. 43,11 πράγματος. 47,14 ἐπικυδεστέραν οὖσαν. 48,10 δύο δ' οἱ νυνί. 54,16 καιρόν. 56,23 ἂν ἄχθοιτο. est etiam ubi textus in codicibus depravatus ex Armeniae versionis genuina memoria emendetur: 11,20 ψυχῆς. 14,22 γραμμάτων. 15,20 τοὺς σὺν αἰσθήσει. 41,3 προσέσθαι. 41,8 πυρὰν νήσαντας. similiter res se habet in libro *de decalogo*; ubicunque enim codex M meliorem quam ceteri codices lectionem praebet, plerumque socium habet integritatis interpretem Armenium. cf. 272,7. 273,9. 10. 276,15. 277,1. 278,7. 279,8. 16. 281,4. 20. 282,2. 8. 283,4. 8. 13. 286,11. 15. 22. 287,3. 290,2. 295,5. nec desunt loci quibus versio Armenia genuinam scripturam servavit, cum codices omnes corruptelam passi sint: cf. 276,19 προϋπαντῶσα. 283,5 κακήγορον. 289,8 ἐπεί. 293,10 προστάττεται. 294,17 ἔχοντες. 297,2 φιληδονίαν. 297,20 καὶ τόν. 298,21 ἁγιώτερον. 299,15 τἀληθὲς ἔργον. 300,11 τούτοις. 300,18 κυρίους. 301,3 ἐπιθυμεῖν. 304,23 προκαλούμενοι. 306,11 παρακαταθηκῶν. 306,22 ἐνδεχομένων. 307,9 φόβῳ. De versione Armenia

Excerpta Philonea in hoc volumine adhibita sunt quae extant in codicibus Neapolitano II C 32 (N), Laurentiano LVII 12, Laurentiano VI 4, Vindobonensi hist. gr. 67. codex N, de quo cf. vol. I p. LVIII et vol. II p. II sqq., undecim excerpta continet, octo e libro II *de vita Mosis* p. 207,1—5 συνόλως — τῶν βασιλέων, 225,17 — 226,4 εἰ μὲν — De excerptis in codicibus traditis

κόσμῳ, 230,7—231,22 σχῆμα — κόσμος εἶναι, 241,12—13 τὸ μεταπείθειν — ἀργαλέον εἰδώς, 242,19—243,5 ὅτι πόνῳ — ἐνδιαιτᾶσθαι, 249,6—23 εἶτα — εὐδαιμονίας, 256,1—257,2 ὁ δὲ ποιητής — ἀναγκαίαν, 263,4—8 ἐφ' οἷς — τὴν ἀλήθειαν, tria e libro *de decalogo* p. 293,8—296,19 παραγγέλλει — πεντάδι, 299,6—301,2 τρίτον — ἀπειπεῖν, 301,3—303,8 τελευταῖον — τούτων. sicut in ceteris excerptis N plane cum codice F conspirat, ut solus nihil ad textum constituendum vel emendandum conferat. e libris *de Abrahamo*, *de Iosepho*, *de vita Mosis* libro primo compilator nihil excerpsit.

Flor. Laur. i. e. florilegium viginti quinque Philonis sententiarum codice Laurentiano LVII 12 traditum, de quo cf. vol. I p. LXIX, ultimo loco excerptum praebet e libro *de Abrahamo* p. 34,18—35,14 τὴν ὅρασιν ὁ θεὸς — οὐκ ἐχούσης. codex quo usus est excerptor melioris notae videtur fuisse, cum lectiones eius omnes fere cum textu codicum BEK congruant.

Codex Laurentianus VI 4, membranaceus, saec. XIV, quo continentur LXIII capita expositionum sacrorum praeceptorum e Scripturis sacris et patribus ecclesiasticis collectarum (cf. Bandini, Catal. codd. gr. bibl. Laur. I p. 92 sqq.) fol. 73r excerptum e Philonis *de vita Mosis* libro primo praebet p. 194,22—195,10 ἐπαινέσας — γεγενῆσθαι.

Codex Vindobonensis hist. gr. 67, membranaceus, saec. XII, vitiosissime scriptus, fol. 56r—60r excerpta continet e Philonis libro *de decalogo* et ex libris *de specialibus legibus*. sunt autem ex libro *de decalogo* descripta haec: 1. p. 269,11—270,5 Φίλωνος ἰουδαίου: αἱ πολλαὶ τῶν πόλεων — ἐκπιεζόμενοι. 2. p. 271,6—9 τοῦτον τὸν τρόπον — τοῦ πάθους. 3. p. 295,5—296,15 κύνες οἴκου — ἐν τῷ ζῳοπλαστεῖν. excerptor maxime cum codice F consentit, sed ipse verba tradita scriptoris hic illic immutavit. ceterum codex vitiosis scripturis scatet, ut ἀνοσιουργϊμάτων, κεκηβδήλευται, ἐξαπηναῖος, ἀρχαγγέλους (pro ἀγελάρχους).

De catenis In catena in Octateuchum, cuius auctorem esse Procopium sophistam Gazaeum arbitror, cum multa fragmenta Philonis *Quaestionum et Solutionum* tum excerpta e libris *de vita Mosis* Philonis nomine notata leguntur novem, sex in catena in Exodum, tria in catena in Numeros: 1. p. 130,3—(12) 17 τὸν ἀναιρεθέντα Αἰγύπτιον — ὑπανεχώρησεν. 2. p. 141, 6—13 ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος — δρᾶν εὐμαρές. 3. p. 141,17—20 ἅτε

δὴ τοῦ θεοῦ — οὐκ ἐπαίδευσεν. 4. p. 142,1. 2 δέκα ἐπάγονται — τέλειος ἀριθμός. 5. p. 147,11—20 τῆς Αἰγύπτου — διετήρουν τὴν χάλαζαν. 6. p. 153,2—154,7 μετὰ τὴν τῶν πρωτοτόκων — ὑπερέχοντος τοῦ δικαίου. 7. p. 251,4—7 ἀποφαίνεται ὁ θεὸς — τελεώτατον παρανόμημα. 8. p. 255, 4—18 ὡς οὐ θηρώμεναι — ἀναφέρει θεῷ. 9. p. 256,1—257,9 ὁ δὲ ποιητὴς τῶν ὅλων — τῶν χαριζομένων. quae excerpta alicuius momenti esse iure expectaveris, quoniam catena initio saeculi VI composita libros manuscriptos Philonis vetustate longe superat. ac re vera textus Philonei memoriam ostendunt plerumque optimam: cf. inprimis p. 141, 19. 20 ἑσμοῦ, αἷς. neque tamen magna sunt utilitate, cum per omnia fere memoriam eandem exhibeant quam codices FGHP, quos optimae notae vidimus esse in libris *de vita Mosis*. constat catenam permultis codicibus esse traditam: cf. quae dixi in *Jahrbüch. f. protest. Theologie* XVIII (1892) p. 475 sqq. ipse excerpta Philonea omnia e codice pereleganter scripto Parisino gr. 129 saec. XIII descripsi (cf. H. Lietzmann, *Catenen* p. 37), contuli vel passim inspexi codices Laurentianum gr. Nr. 44 Acquisti saec. XI (cf. *Studi italiani di filol. class.* I p. 212), Venetum gr. 534 saec. XI, Turicensem C 11 saec. XIII, Burneianum 34 saec. XV. praeter codices Catenam Lipsiensem i. e. catenam in Octateuchum a Nicephoro Graeco Lipsiae anno 1772 in lucem editam adhibui. vitia singulorum codicum in adnotatione critica neglexi.

Singularem in catenis locum obtinet codex Barberinus IV 56 saec. XII (cf. Wendland, *Aristeae epist.* p. X), qui multa et pretiosissima excerpta maioris ambitus ex libris *de vita Mosis* continet, quae Wendland enotavit. cf. quae adnotavi ad p. 124,7. 156,6. 189,17. 191,14. 192,16. 200,9. 202,6. 204,6. 22. 205,11. 206,1. 210,11. 213,13. 215,12. 241,20. 246,4. 247,6. 254,18. 256,1. exemplar quo usus est compilator optimae notae fuisse apparet, si quidem excerpta Barberina tantum non ubique textus Philonei formam ostendunt genuinam nec solum plane cum classe codicum optimorum FGHP conspirant, ubicunque eorum memoriae fides habenda est, verum etiam interdum cum aliis codicibus, sicubi contra codicum FGHP auctoritatem textus constituendus videtur: ut p. 156,19 Barberinus rectam quam exhibent codices CVO collocationem verborum confirmat οἷα κριτὴς ἀγαθὸς ἐνίκα, cum altera ἐνίκα οἷα κριτὴς ἀγαθός propter gravem hiatum reicienda videatur. 157,13 πολυχρηματίᾳ quod VO

et Barberinus praebent aptius sine dubio dictum est quam φιλοχρηματίᾳ. aliquot locis una cum codice F solo vel AF solis veram scripturam Barberinus tradidit: cf. p. 206,9. 11. 207,15. 209,6. 10. 211,12. 17. 245,7. 246,8. 255,1. 256,15. 257,20.

E codice Laurentiano V 14 saec. XII, quo continetur catena in Psalmos (cf. Bandini, Catal. codd. gr. bibl. Laur. I p. 34 sqq.), excerptum Philoneum Wendland enotavit e libro primo *de vita Mosis* petitum p. 173,7—177,10, quod ad textum emendandum vix quicquam confert.

Nicetas episcopus Serranus e Philonis narratione de LXX interpretibus in catena quam in Psalmos composuit pauca excerpsit: cf. adnot. ad p. 207,6. 208,20. Aristeae epist. ed. Wendland p. 158. idem in catenam suam in Evangelium Lucae conscriptam cum alia tum sex excerpta e Philonis libro *de decalogo* recepit, quae Wendland ex codice Vaticano graeco 1611 saec. XII notavit (cf. vol. II p. XV sqq.): 1. p. 294, 7—18 οἱ οὖν γονέων ἀλογοῦντες — ἐθελήσουσιν. 2. p. 295,13—296,18 τῶν γὰρ πελαργῶν — ἐφιλοσόφησεν. 3. p. 297,1—298,14 μέγιστον ἀδικημάτων — ἀνεγράφη. 4. p. 298,15—21 δεύτερον δὲ πρόσταγμα — σεσυληκώς. 5. p. 299,6—18 τρίτον δέ ἐστι παράγγελμα — συναυξανόμενα. 6. p. 299,19—301,2 κλέπτειν τοίνυν ἀπειπὼν — ψευδῆ μαρτυρίαν ἀπειπεῖν. quae excerpta non parvi momenti sunt ad genuina verba Philonis restituenda. optimo codice Nicetam usum esse vel inde apparet, quod ubique fere cum codice M et versione Armenia omnino consentit, aliquot locis cum codice F, ubi is vera tradit.

De florilegiis

In Ioannis Damasceni Sacris Parallelis et in gnomologiis quae ab eis pendent pauca leguntur excerpta ex fine libri *de Abrahamo* et ex libro *de Iosepho*, complura e reliquis libris in hoc volumine editis. quod in prioribus voluminibus diximus et satis comprobavimus, excerptorum D memoriam esse optimam et auctoritate sua multum conferre ad lectiones codicum meliorum confirmandas vel genuinum textum Philonis restituendum, hoc loco repetere vix opus est. in his igitur libris D plerumque conspirantem videmus vel cum BEK *(de Abrahamo)* vel cum AFGHP *(de Iosepho, de vita Mosis)* vel cum M *(de decalogo)*. p. 290,18. 19 pro codicum scriptura χρησαμένους D^R rectam praebet καταχρησαμένους, quae versione Armenia confirmatur. quamquam non negandum est nonnunquam excerpta vitiis infecta esse neglegentia

librariorum ortis. titulus quoque libri eius ex quo verba excerpta sunt interdum falsus indicatur, ut *de vita Mosis II* p. 206,8 Φίλωνος ἐκ τῆς τῶν νόμων ἀλληγορίας, p. 215,13 τοῦ αὐτοῦ περὶ κοσμοποιίας. ad Damasceni codices in Prolegomenis voluminis primi p. LXV sq. enumeratos in hoc volumine accessit codex Hierosolymitanus 15 (D^{H}), cuius fragmenta Philonea Papadopulos-Kerameus edidit: cf. vol. II p. XII. in fragmento quod D^{H} fol. 227^{v} exhibet verba Philonis *de decalogo* § 41 – 43 neglegentissime discerpta et decurtata sunt.

Ad scriptores qui Philonis operibus usi sunt in hoc volumine accedit Flavius Iosephus. qui cum Philonem nusquam nominatim laudet (excepto uno loco *Ant. Iud.* XVIII 8,1: cf. vol. I p. LXXXXV), tacite multas sententias et expositiones eius in usum suum convertit. iam quae de laudibus legumlatoris Hebraeorum et de ratione eius ab aliis diversa in prooemio *Antiquitatum Iudaicarum* exponit sine dubio partim Philoni accepta refert, inprimis verba quae ad initium libri *de opificio mundi* (vol. I p. 1) adnotare debebam haec: (§ 19) ἰστέον οὖν, ὅτι πάντων ἐκεῖνος ἀναγκαιότατον ἡγήσατο τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν θεοῦ πρῶτον φύσιν κατανοῆσαι καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐκείνου θεατὴν τῷ νῷ γενόμενον οὕτως παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμεῖσθαι καθ' ὅσον οἷόν τε καὶ πειρᾶσθαι κατακολουθεῖν. . . . (§ 21) τοῦτο δὴ παιδεῦσαι βουληθεὶς Μωυσῆς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας τῆς τῶν νόμων οὐχ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις παραπλησίως, ἀλλ' ἐπὶ τὸν θεὸν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγὼν καὶ πείσας, ὅτι τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων τοῦ θεοῦ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔσχεν ὑπακούοντας, ῥᾳδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπειθεν. (§ 22) οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις ἐξακολουθήσαντες τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς θεοὺς τῷ λόγῳ τὴν αἰσχύνην μετέθεσαν καὶ πολλὴν ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν· (§ 23) ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τὸν θεὸν ἀποφήνας ᾠήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης πειρᾶσθαι μεταλαμβάνειν καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας μηδὲ μὴν πιστεύοντας ἀπαραιτήτως ἐκόλασε. (§ 24) πρὸς ταύτην οὖν τὴν ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν τοὺς ἀναγνωσομένους παρακαλῶ· φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις οὕτως οὐδὲν οὔτ' ἄλογον αὐτοῖς οὔτε πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον· πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν, τὰ μὲν αἰνιττομένου

De Philonis apud scriptores usu

τοῦ νομοθέτου δεξιῶς, τὰ δ' ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. sed maxime Philonis libros *de vita Mosis* a Iosepho lectos esse loci nonnulli demonstrant, quibus vel res a Mose gestas similiter atque ille narrat vel sententias eius et allegoricas explicationes supellectilis sacrae adhibuit. cf. adnotata ad p. 123,17. 155,11. 165,4 (ubi codicum scriptura in suspicionem a Mangeio vocata Iosephi loco confirmatur). 170,10. 203,14. 204,23. 221,1. 224,13. 228,18. 248,2 (ubi Iosephus legem quandam Mosaicam perinde ac Philo interpretatur). textus Philonis e Iosephi locis nullum fere fructum percipit, quoniam is non verba sed sententias tantum nostri scriptoris adhibuit.

Clemens Alexandrinus Philonis libros *de vita Mosis* bis expresse laudavit (cf. vol. I p. LXXXXV sq. et infra p. 124,7. 125,5), multis locis tacite compilavit. inprimis quae *Stromatum* lib. I cap. 23 de origine et educatione Mosis et de Hebraeorum exodo narrat, fere omnia ex Philonis libro I *de vita Mosis* ad verbum transcripsit. cf. quae adnotavi ad p. 119,4. 120,9. 121,4. 122,14. 125,5. 133,19. 153,4. 155,7. 159,7. 13. tum quas *Stromatum* lib. V cap. 6 profert allegoricas interpretationes partium sancti tabernaculi et reliquae supellectilis sacrae magnam partem ex Philonis libro II *de vita Mosis* excerpsit. cf. adnot. ad p. 221,1. 223,14. 224,10. 13. 225,8. 227,18. 228,18. Clementis testimonia, quae quidem Philonis sententias verbo tenus reddunt, utilissima sunt, si quidem vel codicum meliorum scripturas confirmant vel ad textum emendandum nonnihil conferunt. cf. p. 122,15. 133,20. 153,5. 225,6. 9. Clementis (et Iosephi) auctoritatem secutus p. 123,18 μῶυ scripsi pro vulgata lectione μῶς. p. 155,7 codicum lacunam e Clemente explere possumus.

Origenes raro sententias librorum huius voluminis in usum suum convertit: cf. adnot. ad p. 9,4. 25,16. 142,7. 221,1.

Ab Eusebio in *Praeparatione Evangelica* unus locus libri *de Abrahamo* adhibitus est: cf. adnot. ad p. 5,1. 7,6.

Isidorus Pelusiota unum Philonis locum e libro I *de vita Mosis* (de visione Mosis) laudavit: cf. adnot. ad p. 135,3, unum e libro *de Iosepho* tacite exscripsit: cf. adnot. ad p. 98,16.

Ioannes Lydus in libro *de mensibus* duos locos e Philonis libris *de vita Mosis* transcripsit: cf. adnot. ad p. 120,9. 206,15.

In Chronicon Paschale ex Philonis libro II *de vita Mosis* locus de institutione Paschatis transiit: cf. adnot. ad p 252,1.

Ambrosius his libris Philonis non videtur usus esse. tres tantum locos attuli, qui ad sententias Philonis alludere videntur, ad p. 16,21. 39,6. 124,7.

Procopius sophista Gazaeus ut in catena sic in commentariis quos scripsit in Octateuchum, quorum unum gravissimum fontem Philonis *Quaestiones et Solutiones* fuisse Wendland demonstravit (*Neu entdeckte Fragmente Philos* p. 29 sqq.), praeter eas libris *de vita Mosis* usus est. ac primum quidem partem praefationis suae conscripsit adhibitis eis quae Philo *de vita Mosis* lib. II § 46—53 exposuit de ratione, quam Moses in dispositione librorum Pentateuchi secutus sit: cf. adnot. ad p. 210,14—212,17. deinde locos nonnullos, quos in catenam receptos videmus, in commentariis quoque usurpavit: cf. adnot. ad p. 130,3. 141, 10. 142,1. 153,2. differentia autem ea est, ut in catena ipsa verba Philonis transcripta sint, in commentariis a Procopio plerumque suis verbis reddita vel etiam abbreviata vel amplificata vel in alium ordinem redacta. tum vero locos alios in commentariis adhibuit, quos in catena vulgata frustra quaerimus: cf. adnot. ad p. 144,20. 155,14. 223,1. 224,6. 246,15. denique unum libri *de Iosepho* locum adhibuit: cf. adnot. ad p. 98,16. commentariorum in Octateuchum (vel potius Heptateuchum) textus graeci parva pars adhuc edita est (ab A. Mai Class. Auct. t. VI = Migne Patrol. gr. t. 87,1 p. 1—365), integri servati sunt in codice Monacensi gr. 358 saec. XI (olim Augustano), ex quo multa Nicephorus in editione Catenae Lipsiensis et Wendland l. l. protulerunt. plerisque locis verba graeca e codice Monacensi vel a Nicephoro vel a Wendlandio enotata afferre licuit; quorum ubi testimonia deficiunt, versionem latinam laudare necesse fuit. ad textum Philonis constituendum excerpta commentariorum, quoad ipsa verba scriptoris tradunt, eandem praebere utilitatem quam excerpta catenae consentaneum est; nec mirandum quod Procopius, ubicunque lectiones codicum Philoneorum inter se discrepant, ad codicum FGHP memoriam proxime accedit. cf. e. gr. p. 142,11 κοινήν et ἑβδόμην. 154,1 ἐθέλουσιν et ἐν ἑκατέρῳ. 155,17 καὶ εἰ δή. neglegentem in excerpendo Procopium deprehendimus Comment. in Exod. 27,1 (Migne p. 640), ubi duos Philonis locos male composuit et vocabula θυσιαστήριον (= βωμός) et θυμιατήριον confudit:

Philo *de vita Mosis* II § 94 . . . κιβωτός, λυχνία, τράπεζα, θυμιατήριον, βωμός. ὁ μὲν οὖν βωμὸς ἱδρύετο ἐν ὑπαίθρῳ, τῶν εἰσόδων τῆς σκηνῆς ἀντικρύ, ἀφεστὼς τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸν λειτουργοῖς εἶναι διάστημα πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένας θυσίας. § 101 ἐν δὲ τῷ μεθορίῳ τῶν τεσσάρων καὶ πέντε κιόνων, ὅπερ ἐστὶ κυρίως εἰπεῖν πρόναον εἰργόμενον δυσὶν ὑφάσμασι, τῷ μὲν ἔνδον ὃ καλεῖται καταπέτασμα, τῷ δ' ἐκτὸς ὃ προσαγορεύεται κάλυμμα, τὰ λοιπὰ τρία σκεύη τῶν προειρημένων ἱδρύετο· μέσον μὲν τὸ θυμιατήριον, . . . (102) τὴν δὲ λυχνίαν ἐν τοῖς νοτίοις . . . (104) ἡ δὲ τράπεζα τίθεται πρὸς τοῖς βορείοις . . .

Procopius θυσιαστήριον δέ, φασί, καλεῖ τὸν ἐν ὑπαίθρῳ βωμόν, τῶν εἰσόδων τῆς σκηνῆς ἄντικρυς, ἀφεστῶτα τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸν λειτουργοῖς εἶναι διάστημα πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένας θυσίας. ἦν δὲ ἐν μεθορίῳ τῶν δ' καὶ ε' κιόνων, περὶ ὧν ἐρεῖ, ὅπερ ἐστὶν εἰπεῖν κυρίως πρόναον εἰργόμενον δυσὶν ὑφάσμασι, τῷ μὲν ἔνδον, ὃ καλεῖται καταπέτασμα, τῷ δὲ ἐκτός, ὃ προσαγορεύεται κάλυμμα, ἔνθα ἦν καὶ τὸ θυσιαστήριον (leg. θυμιατήριον) καὶ ἡ λυχνία καὶ ἡ τράπεζα.

Haec hactenus de libris manuscriptis et excerptis ad textum constituendum in usum vocatis. restat ut singulis libris in hoc volumine editis pauca praemittam.

DE ABRAHAMO. codices BEKCFGMAHP. accedit versio Armenia. titulus in codicibus traditur βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων, ὅ ἐστι περὶ Ἀβραάμ, ab Eusebio Hist. eccl. II 18,4 ⟨περὶ⟩ βίου σοφοῦ τοῦ κατὰ δικαιοσύνην (leg. διδασκαλίαν) τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων. post νόμων ἀγράφων libri numerum τὸ πρῶτον addidi, quem intercidisse vel ut supervacaneum omissum esse consentaneum videtur, cum secundarius titulus (περὶ) νόμων ἀγράφων post interitum librorum *de Isaaco* et *de Iacobo* in hoc libro tantummodo servatus esset. in Sacris Parallelis excerpta ex hoc libro breviter laudantur ἐκ τοῦ περὶ βίου σοφοῦ: cf. adnot. ad p. 59,13. 14. codices plerumque in duas partes discedunt ita, ut BEK (cum versione Armenia) meliorem, ceteri deteriorem ostendant memoriam; passim CFG singulares praebent lectiones et plerasque corruptas. Mangey cum primus codicem Lincolniensem (E)

adhiberet, vulgatam scripturam locis quibusdam emendare potuit. neque tamen qua erat in tractandis libris manuscriptis incuria plane copiam bonarum lectionum exhausit. multo plures emendationes vel lectiones verum attingentes equidem cum e codicibus BE elicui tum e codice K, quem primus in usum vocavi. — post librum *de Abrahamo* interierunt vitae patriarcharum Isaaci et Iacobi, quas a se conscriptas esse Philo testatur ipse initio libri *de Iosepho*, quem quartum librum de vitis patriarcharum fuisse dicit: . . . τρεῖς δὲ καὶ σοφῶν οἱ πρεσβύτατοι κατὰ Μωυσῆν ἐπώνυμοι τούτων· ὧν τοὺς βίους ἀναγεγραφώς, τόν τε ἐκ διδασκαλίας καὶ τὸν αὐτομαθῆ καὶ τὸν ἀσκητικόν, τέταρτον κατὰ τὸ ἑξῆς ἀναγράψω τὸν πολιτικόν. non iam supererant aetate Eusebii, quippe qui eas ignoret.

DE IOSEPHO. codices BEKMCVOAFGHP. titulum codices exhibent βίος πολιτικοῦ (vel πολιτικὸς) ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ. ab Eusebio Hist. eccl. II 18,6 breviter laudatur ὁ πολιτικός. in Sacris Parallelis, ubi duo tantum excerpta ex hoc libro recepta sunt, alterum laudatur ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἰωσήφ: cf. adnot. ad p. 79,2. codicum memoriae tres fere partes discerni possunt: 1. BEKM. 2. CVO. 3. AFGHP. quarum nullius quidem auctoritas omnino neglegenda est, sed praevalet memoria codicum AFGHP. singularem vero locum tribuere necesse est in classe BEKM codici K, in classe AFGHP codici A, quorum memoriae praestantia quanta sit in hoc libro supra demonstravimus p. XVI sq. XIX.

Librum *de Iosepho* secundum consilium scriptoris statim sequi debebat liber *de decalogo*: cf. *Einteilung u. Chronol. d. Schriften Philos* (Philol. Suppl. VII) p. 409 sq. sed quoniam nobis propositum est, quatenus fieri potest, ordinem librorum a Mangeio institutum retinere, inter duos libros illos cum Mangeio libros *de vita Mosis* interiecimus.

DE VITA MOSIS LIBER I. codices BEMAKZCVOFGHP. titulum in codicibus traditum περὶ τοῦ βίου Μωυσέως (λόγος πρῶτος) confirmat Clemens Alexandrinus Strom. I 23 p. 413 P. . . . ᾗ φησι Φίλων ἐν τῷ Μωυσέως βίῳ. eundem testatur Ioannes Damascenus in Sacris Parallelis, ubi multa fragmenta laudantur Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου: cf. adnot. ad p. 124,6. 128,3. 133,14. 134,12. 145,12. 158,18. 175,15. 187,13. 188,5. in Eusebii tabula librorum Philoneorum (Hist. eccl. II 18) libri *de vita Mosis* non commemorantur fortasse culpa librariorum omissi. memoria codicum in quattuor classes dividitur: 1. BEMA. 2. KZ. 3. CVO.

4. FGHP. textus codicum KZ maxime cum textu classis BEMA cognatus est, sed multis locis ab eo discedit et classem FGHP attingit. longe optimam huius libri memoriam classis FGHP servavit, quae insuper testimoniis excerptorum apud scriptores et in catenis traditorum saepe confirmatur. codicis F vetusta manus fol. 15ʳ incipit a verbis ξένας οὖν εὐεργεσίας ἐκαινοτόμει § 199 p. 168,1, ea quae praecedunt fol. 3—14 a Iacobo Diassorino suppleta sunt ex editione principe: cf. vol. I p. XXV. *Satura Viadrina* (Vratisl. 1896) p. 110 sqq. in priore igitur parte huius libri meliorem memoriam efficiunt tres codices GHP.

DE VITA MOSIS LIBER II. codices BEMVOKAFGHP. operis *de vita Mosis* tres libros distinguunt codices et editiones omnes; nempe librum II in duos libros (§ 1—65 et § 66—292) discissum praebent. equidem libris secundo et tertio in unum coactis divisionem genuinam restitui. etenim duos *de vita Mosis* libros a se conscriptos esse ipse Philo testatur *de humanitate* II p. 383,11 Mang. τὰ μὲν οὖν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι γήρως . . . πεπραγμένα αὐτῷ δεδήλωται πρότερον ἐν δυσὶ συντάξεσιν, ἃς ἀνέγραψα περὶ τοῦ βίου Μωυσέως. ubi unus codex C ἐν τρισὶ συντάξεσιν praebet, quem iniuria Mangey secutus est. cf. Wendland Hermae vol. XXXI p. 440. deinde duas fuisse συντάξεις *de vita Mosis* elucet e verbis quibus liber II incipit: ἡ μὲν προτέρα σύνταξίς ἐστι περὶ γενέσεως τῆς Μωυσέως καὶ τροφῆς, ἔτι δὲ παιδείας καὶ ἀρχῆς, . . . ἣν δὲ νυνὶ συντάττομεν, περὶ τῶν ἑπομένων καὶ ἀκολούθων. in altera autem συντάξει tres partes (seu virtutes Mosis) se tractare velle Philo dicit § 2: ἡ μὲν πραγματεύεται περὶ νομοθεσίαν, ἡ δὲ περὶ ἀρχιερωσύνην, ἡ δὲ τελευταία περὶ προφητείαν. ac prima parte absoluta simul hanc et argumentum libri I comprehendens ad ἀρχιερωσύνην transit his verbis § 66: δύο μὲν ἤδη μέρη τοῦ βίου Μωυσέως διεξεληλύθαμεν, τό τε περὶ βασιλείας καὶ νομοθετικῆς· τρίτον δὲ προσαποδοτέον τὸ περὶ ἱερωσύνης, denique ad προφητείαν his verbis § 187: . . . διειλεγμένος περὶ τῶν πρώτων τριῶν καὶ ἐπιδεδειχὼς Μωυσῆν ἄριστον βασιλέα καὶ νομοθέτην καὶ ἀρχιερέα τὸ τελευταῖον ἔρχομαι δηλώσων, ὅτι καὶ προφήτης γέγονε δοκιμώτατος. accedit testimonium gravissimum catenae Barberini IV 56, in qua non modo excerpta ex initio libri II (cf. adnot. ad p. 200,9. 202,6) sed etiam e libro III qui vulgo fertur petita ἐκ τοῦ περὶ τοῦ Μωυσέως βίου λόγου δευτέρου laudantur: cf. adnot. ad p. 241,20. 254,18; et excerptum illud quod a § 65 usque

ad § 71 pertinet (cf. adnot. ad. p. 215,12) i. e. finem libri II et partem libri III qui vulgo feruntur comprehendit, totum aperte tamquam ex uno libro II petitum significatur. videntur autem verba illa § 66 δύο μὲν ἤδη μέρη κτλ. ab auctore archetypi codicum male intellecta ansam dedisse ad librum II dissecandum et novum librum eo loco incipiendum. tituli quoque speciales inventi sunt et in codicibus quibusdam traditi περὶ νομοθετικῆς (lib. II) et περὶ ἱερωσύνης (lib. III), cum plerique codices titulos exhibeant περὶ τοῦ βίου Μωυσέως λόγος δεύτερος et περὶ τοῦ βίου Μωυσέως λόγος τρίτος. ceterum inter § 65 et § 66 lacunam statuendam esse cognovit Massebieau (*Le classement des oeuvres de Philon* p. 47). nam cum § 46 legis Mosaicae sive Pentateuchi duas partes distinguendas esse Philo dixerit, unam historicam alteram legalem qua praecepta et interdicta contineantur, et de utraque deinceps se expositurum pollicitus sit, pars quidem historica §§ 47—65 tractatur, desideratur autem expositio altera de praeceptis et interdictis; quae, postquam ex uno libro duo facti sunt libri, sub finem prioris videtur intercidisse. cf. *Einteil. u. Chronol. d. Schriften Philos* p. 415 sq. — codices in tres partes discedunt: 1. BEM. 2. VOK. 3. AFGHP. meliorem textus formam in universum exhibent (A)FGHP, ceteri deteriorem. in codice K is liber non ex eodem exemplo quo ceteri descriptus est, sed a memoria codicis V omnino pendet. codex A in priore parte (§ 1—65) ut in libro I fere consentit cum classe BEM, in posteriore (§ 66 sqq.) multo saepius cum classe FGHP, ut plerumque lectio codicum BEMVOK opposita sit lectioni codicum AFGHP; haud raro codices A et F vel coniuncti vel soli genuinam scripturam tradunt.

DE DECALOGO. codices MAPFGH. accedit versio Armenia. titulum libri subscriptionem codicis G secutus restitui περὶ τῶν δέκα λόγων οἳ κεφάλαια νόμων εἰσίν pro vulgato codicum FH et editionum περὶ τῶν δέκα λογίων ἃ κεφάλαια νόμων εἰσίν. codex M praebet περὶ νόμων ἰδέας (cf. § 1 . . . τῶν ἀναγραφέντων νόμων τὰς ἰδέας ἀκριβώσω), codices AP εἰς τὴν δεκάλογον Μωσέως; similiter Ioannes Damascenus in Sacris Parallelis laudat Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὸν (vel τὴν) δεκάλογον: cf. adnot ad p. 280,20. 287,22. 290,8. 13. 15. 299,17. 300,1. Eusebius Hist. eccl. II 18,5 breviter laudat περὶ τῶν δέκα λογίων. meliorem quam ceteri codices memoriam codex M prae se fert, qui, quamvis multis vitiis infectus sit, saepissime

tamen vel cum versione Armenia coniunctus vel solus genuinam scripturam suppeditavit. quod ad ceteros codices attinet, eandem memoriam sequuntur AP et FGH. codices AP soli textum genuinum raro servarunt: cf. 271,21 ἐν. 290,15 οἶδα γὰρ οἶδα. 291,22 ἡμέραις. 303,16 ἐνομοθετεῖτο. saepius codici F veram scripturam debemus: cf. 277,11 ἐνί, ὅτε. 290,5 τι. 291,10 τὴν κοσμοποιίαν. 292,19 τῆς ἀμερίστου. 298,8 ὑποικουρημένων. 298,16 ἄνθρωπον. 303,19 ἀργαλεωτάτας. 304,14 ἀνθρώπῳ. — Ioannes Christophorson Anglus in fine versionis suae latinae quattuor librorum Philoneorum (cf. vol. I p. LXXX) cum varias lectiones e codicibus enotatas tum coniecturas quasdam protulit, quarum tres dignas existimavi quae in textum reciperentur: p. 281,12 μυθογράφοι. 292,3 ἑξαήμερον. 294,19 ἀνθρώπους.

Sero mihi nuntius allatus est, in bibliotheca Vaticana palimpsestum extare, quo cum alia scripta Philonis continentur tum liber *de decalogo*; de quo fusius alio loco disserendum erit.

Scribebam Vratislaviae
m. Martio a. MDCCCCII.

L. Cohn.

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 25,16 adnot. cf. Caten. in Genes. 18,7 Ἀδήλου: πάντα σπουδαίως ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ σοφοῦ γίνεται. *Procop. Gaz. Comment. in Genes. 18,6* (Migne t. 87,1 Col. 365) πάντα σύντομα ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ σπουδαίου γίνεται· γέγραπται γὰρ περὶ μὲν αὐτοῦ· „καὶ ἔσπευσεν Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν σκηνήν“. καὶ πάλιν· „εἰς τὰς βόας ἔδραμεν αὐτός“. πρὸς δὲ τὴν γυναῖκά φησι· „σπεῦσον“. καὶ περὶ τοῦ παιδὸς εἴρηται ὅτι „ἐτάχυνε τοῦ ποιῆσαι αὐτό“, δηλονότι τὸ μοσχάριον. *Comment. in Genes. 12,5* (ibid. Col. 321) „καὶ τὰς ψυχὰς δὲ ἃς ἐκτήσαντο“ τοὺς ὁμοτρόπους νοητέον οἰκέτας· οὐδεὶς γὰρ κατὰ τὸ εἰρημένον βραδὺς ἐν οἰκίᾳ σοφοῦ.

78,21 corr. χρηστῷ.

86,13 corr. δ’.

104,20 adnot. corr. καὶ V².

134,15 corr. ὠφέλειαν.

141,1 corr. γίνεται.

149,13 sqq. cf. Schol. codicis Laur. IV 13 in Gregor. Naz. or. XLII 2 (ed. Puntoni in E. Piccolomini, *Studi di filologia greca* I p. 211): τῆς ἐννάτης τῶν Αἰγυπτίων πληγῆς: ψηλαφητὸν δὲ σκότος ἐκεῖνο ἐλέγετο ἐκ τοῦ ψηλαφητῶς ἐκ τόπου εἰς τόπον κινεῖσθαι τοὺς Αἰγυπτίους, μήτε ἡλίου ἐν ἡμέραις τρισὶ φαίνοντος μήτε τῶν ἀστέρων καὶ τῆς σελήνης ἐν νυξίν· ἀλλὰ καὶ τὸ διακονικὸν παρ’ ἡμῖν τοῦτο πῦρ καὶ μεθ’ ὕλης φαῖνον τῷ τοῦ ἀέρος ζόφῳ καὶ τῇ πυκνότητι ἀπεσβέννυτο τὰ τοῦ φωτὸς μὴ ἐνεργοῦν, εἰ μὴ μόνον τῆς καύσεως, ὡς ἐν τῷ βίῳ τοῦ Μωυσέως Φίλων ὁ τῶν Ἑβραίων σοφώτατος ἱστορεῖ. (notitiam huius testimonii H. Useneri benignitati debeo).

170,17 adnot. corr. ὕδωρ.

183,18 corr. γεγονὼς καί.

190,2 corr. τά.

211,18 corr. ἀπαγορεύσεσιν.

INDEX SIGLORVM

C = Parisinus gr. 435
V = Vindobonensis suppl. gr. 50
O = Laurentianus X 23
B = Venetus gr. 42
E = Oxoniensis Lincolniensis 34
K = Laurentianus conv. soppr. 59
Z = Mazarinaeus 1310
M = Laurentianus X 20
A = Monacensis gr. 459
F = Laurentianus LXXXV 10
G = Vaticano-Palatinus gr. 248
H = Venetus gr. 40
P = Petropolitanus XX Aa 1
L = Parisinus gr. 433

N = Neapolitanus II C 32 (excerpta)
D = Sacra Parallela
D^C = Coislinianus 276
D^K = Vaticanus gr. 1553
D^P = Parisinus gr. 923
D^M = Venetus gr. 138
D^H = Hierosolymitanus 15
D^R = Rupefucaldinus (Berolinensis Phill. 1450)
D^L = Laurentianus VIII 22
D^V = Vaticanus gr. 1236
Arm = versio Armenia
Cat. = Catena
Turn. = Turnebus
Mang. = Mangey
v = lectio vulgata

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΒΙΟΣ ΣΟΦΟΥ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΕΛΕΙΩΘΕΝΤΟΣ Η ΝΟΜΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ ⟨ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ⟩ Ο ΕΣΤΙ ΠΕΡΙ ΑΒΡΑΑΜ

I p.1 M. (1.) Τῶν ἱερῶν νόμων ἐν πέντε βίβλοις ἀναγραφέντων ἡ πρώτη 1
καλεῖται καὶ ἐπιγράφεται Γένεσις ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως, ἣν ἐν
ἀρχῇ περιέχει, λαβοῦσα τὴν πρόσρησιν, καίτοι μυρίων ἄλλων ἐμφερο-
μένων πραγμάτων, ὅσα κατ' εἰρήνην ἢ πόλεμον ἢ φορὰς καὶ ἀφορίας
ἢ λιμὸν καὶ εὐθηνίαν ἢ τὰς μεγίστας τῶν ἐπὶ γῆς φθορὰς διὰ πυρὸς
καὶ ὕδατος ἢ τοὐναντίον γενέσεις καὶ εὐτροφίας ζῴων καὶ φυτῶν κατὰ
τὴν ἀέρος καὶ τῶν ἐτησίων ὡρῶν εὐκρασίαν καὶ ἀνδρῶν τῶν μὲν ἀρετῇ
τῶν δὲ κακίᾳ συμβιωσάντων· ἀλλ' ἐπεὶ τούτων τὰ μέν ἐστι τοῦ κόσμου 2
μέρη, τὰ δὲ παθήματα, τελειότατον δὲ καὶ πληρέστατον ὁ κόσμος, αὐτῷ
τὴν ὅλην βίβλον ἀνέθηκεν. ὃν μὲν οὖν τρόπον ἡ κοσμοποιία διατέτακται,
p. 2 M. διὰ τῆς προτέρας συντάξεως, ὡς οἷόν τε | ἦν, ἠκριβώσαμεν. ἐπεὶ δὲ 3

1—3 Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων· ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ C, βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος νόμοις ἀγράφων, ὅς ἐστι περὶ ἀβραάμ G, τοῦ αὐτοῦ βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων, ὅς ἐστι περὶ ἀβραάμ F, τοῦ αὐτοῦ βίος κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμος ἀγράφων BE, τοῦ αὐτοῦ βίος (σοφοῦ ss.) τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμος ἀγράφιων (ων ss.) (ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ add. postea) K, βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων MA, περὶ βίου σοφοῦ ἢ νόμων ἀγράφων HP 3 τὸ πρῶτον addidi 5. 6 ἣν—περιέχει om. Arm 7 καὶ ἀφορίας BEK Arm: ἢ ἀφορίας ceteri 8 ἢ λιμὸν καὶ εὐθηνίαν om. Arm φθορὰς] φθορᾶς A, φορὰς BE 8. 9 δι' ὕδατος καὶ πυρὸς transp. Arm 10 τῶν pr.] τὴν H (Turn.) ἀνδρῶν BEK: τῶν ἀνδρῶν ceteri 11 ἐπεὶ BEK: ἐπειδὴ ceteri τοῦ om. K 12 μαθήματα FG 13 συντέτακται K

τοὺς νόμους κατὰ τὸ ἑξῆς ⟨καὶ⟩ ἀκόλουθον ἀναγκαῖον διερευνᾶσθαι, τῶν ἐπὶ μέρους καὶ ὡς ἂν εἰκόνων ὑπέρθεσιν ποιησάμενοι τοὺς καθολικωτέρους
4 καὶ ὡς ἂν ἀρχετύπους προτέρους διερευνήσωμεν. οὗτοι δέ εἰσιν ἀνδρῶν οἱ ἀνεπιλήπτως καὶ καλῶς βιώσαντες, ὧν τὰς ἀρετὰς ἐν ταῖς ἱερωτάταις ἐστηλιτεῦσθαι γραφαῖς συμβέβηκεν, οὐ πρὸς τὸν ἐκείνων ἔπαινον αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ τοὺς ἐντυγχάνοντας προτρέψασθαι καὶ ἐπὶ τὸν
5 ὅμοιον ζῆλον ἀγαγεῖν. οἱ γὰρ ἔμψυχοι καὶ λογικοὶ νόμοι ἄνδρες ἐκεῖνοι γεγόνασιν, οὓς δυοῖν χάριν ἐσέμνυνεν· ἑνὸς μὲν βουλόμενος ἐπιδεῖξαι, ὅτι τὰ τεθειμένα διατάγματα τῆς φύσεως οὐκ ἀπᾴδει, δευτέρου δὲ ὅτι οὐ πολὺς πόνος τοῖς ἐθέλουσι κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ζῆν, ὁπότε καὶ ἀγράφῳ τῇ νομοθεσίᾳ, πρίν τι τὴν ἀρχὴν ἀναγραφῆναι τῶν ἐν μέρει, ῥᾳδίως καὶ εὐπετῶς ἐχρήσαντο οἱ πρῶτοι· ὡς δεόντως ἄν τινα φάναι, τοὺς τεθέντας νόμους μηδὲν ἄλλ' ἢ ὑπομνήματα εἶναι βίου τῶν παλαιῶν,
6 ἀρχαιολογοῦντας ἔργα καὶ λόγους, οἷς ἐχρήσαντο. ἐκεῖνοι γὰρ οὔτε γνώριμοι καὶ φοιτηταὶ γενόμενοί τινων οὔτε παρὰ διδασκάλοις ἃ χρὴ πράττειν καὶ λέγειν ἀναδιδαχθέντες, αὐτήκοοι δὲ καὶ αὐτομαθεῖς, ἀκολουθίαν φύσεως ἀσπασάμενοι, τὴν φύσιν αὐτήν, ὅπερ ἐστὶ πρὸς ἀλήθειαν, πρεσβύτατον θεσμὸν εἶναι ὑπολαβόντες ἅπαντα τὸν βίον ηὐνομήθησαν, ὑπαίτιον μὲν οὐδὲν γνώμαις ἑκουσίοις ἐργασάμενοι, περὶ δὲ τῶν ἐκ τύχης ποτνιώμενοι τὸν θεὸν καὶ λιταῖς καὶ ἱκεσίαις ἐξευμενιζόμενοι πρὸς ὁλοκλήρου μετουσίαν ζωῆς δι' ἀμφοτέρων κατορθουμένης τῶν τε ἐκ προνοίας καὶ τῶν ἄνευ ἑκουσίου γνώμης.

1 κατὰ τὸ ἑξῆς om. BE καὶ ἀκόλουθον scripsi: κατακόλουθον BE, ἀκόλουθον ceteri ἀναγκαῖον ἦν K Arm, ἦν (om. ἀναγκαῖον) BE 2 ἐπὶ μέρη F καὶ ὡς ἂν om. C ὡς ἂν εἰκόνων] ὡσανεὶ κοινῶν BEMAP[2] εἰκόνων] ἐκείνων C 3 καὶ om. C διερευνήσωμεν codd.: διερευνήσομεν Mang. 5 οὐχ ὑπὲρ τὸν ἐκείνων ἔπαινον G, οὐχ ὑπὲρ τὸν (corr. ex τοῦ) τὸν ἐκείνων ἔπαινον F, οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἐκείνων ἐπαίνου C ἐκεῖνον EP 7 ὅμοιον BEK Arm: τῶν ὁμοίων ceteri 8 μὲν] γὰρ P, μὲν ὅτι in ras. H (Turn.) δεῖξαι L (Turn.) 9 τεθειμένα BEKM: τιθέμενα ceteri τῶν τῆς φύσεως coni. Mang. δὲ om. A διότι BE 10 ἐθέλουσι BEK: θέλουσι ceteri 11 τι] τε BE 12 τινα] τις C, τι FG 13 τιθέντας Mang. μηδὲν om. A ἀλλ' ἢ coni. Wendl. τοῦ βίου K 15 διδασκάλους E, διδασκάλων BK 18 πρεσβύτατον CFG Arm: νόμιμον, πρεσβύτατον K, πρεσβύτατον νόμιμον ceteri ἅπαντα τὸν βίον ηὐνομήθησαν om. CFG, ηὐνομήθησαν om. in lac. A 18. 19 ηὐνομήθησαν BEK Arm: ἐνομοθέτησαν MHP 19 δὲ om. E 20 καὶ λιταῖς om. BE καὶ ταῖς ἱκεσίαις BE 22 ἄνευ] ἐξ Arm

7 ἔμψυχοι νόμοι] v. Hirzel, Ἄγραφος νόμος p. 17. 51ss.

(2.) Ἐπειδὴ τοίνυν ἀρχὴ μετουσίας ἀγαθῶν ἐστιν ἐλπὶς καὶ 7
ταύτην οἷα λεωφόρον ὁδὸν ἡ φιλάρετος ἀνατέμνει καὶ ἀνοίγει ψυχὴ
σπουδάζουσα τυχεῖν τοῦ πρὸς ἀλήθειαν καλοῦ, τὸν πρῶτον ἐλπίδος
ἐραστὴν προσεῖπεν „ἄνθρωπον" τὸ κοινὸν τοῦ γένους ὄνομα κατ' ἐξαίρετον
χάριν δωρησάμενος αὐτῷ. Χαλδαῖοι γὰρ τὸν ἄνθρωπον Ἐνὼς καλοῦσιν, 8
ὡς μόνου πρὸς ἀλήθειαν ὄντος ἀνθρώπου τοῦ τὰ ἀγαθὰ προσδοκῶντος
καὶ ἐλπίσι χρησταῖς ἐφιδρυμένου· ἐξ οὗ δῆλον, ὅτι τὸν δύσελπιν οὐκ
ἄνθρωπον ἀλλ' ἀνθρωποειδὲς ἡγεῖται θηρίον τὸ οἰκειότατον ἀνθρωπίνης
ψυχῆς, ἐλπίδα, ἀφῃρημένον. ὅθεν καὶ παγκάλως ὑμνῆσαι βουλόμενος 9
τὸν εὔελπιν προειπών, ὅτι οὗτος ἤλπισεν ἐπὶ τὸν τῶν ὅλων πατέρα καὶ
p. 3 M. ποιητήν (cf. Gen. 4, 26), ἐπιλέγει· „αὕτη ἡ βίβλος | γενέσεως ἀνθρώπων"
(Gen. 5, 1), καίτοι πατέρων καὶ πάππων ἤδη γεγονότων· ἀλλὰ τοὺς μὲν
ἀρχηγέτας τοῦ μικτοῦ γένους ὑπέλαβεν εἶναι, τουτονὶ δὲ τοῦ καθαρωτάτου
καὶ διηθημένου, ὅπερ ὄντως ἐστὶ λογικόν. καθάπερ γὰρ ποιητὴς 10
Ὅμηρος, μυρίων ποιητῶν ὄντων, κατ' ἐξοχὴν λέγεται, καὶ τὸ μέλαν
ᾧ γράφομεν, καίτοι παντὸς ὃ μὴ λευκόν ἐστι μέλανος ὄντος, καὶ ἄρχων
Ἀθήνησιν ὁ ἐπώνυμος καὶ τῶν ἐννέα ἀρχόντων ἄριστος, ἀφ' οὗ οἱ χρόνοι
καταριθμοῦνται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸν ἐλπίδι χρώμενον „ἄνθρωπον"
κατ' ἐξοχὴν ὠνόμασε τὰ πλήθη τῶν ἄλλων ἀφησυχάσας ὡς οὐκ ἀξίων

---

2 ἀνατέμνει] ἀναφαίνει CF ἀνατέμνει καὶ om. Arm 4 post ἐραστὴν add. ἐνὼς M ἄνθρωπον om. BE 6 τἀγαθὰ F 7 δῆλον ὅτι CBEK: δηλονότι ceteri οὐκ BE Arm: οὐδ' ceteri 8 τοῦ οἰκειοτάτου P 9 ψυχῆς om. BE καὶ om. Arm 10 εὐέλπιστον BE προσειπὼν BEK οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι· αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων C adnot. in marg. 13 καθαρωτέρου BE 14 διειθισμένου A ὄντως] οὗτος A λογικῶν BE ὁ ποιητὴς MAHP 15 ποιητῶν ὄντων BEK: ὄντων ποιητῶν ceteri κατ' ἐξοχὴν om. G 15. 16 καὶ μέλαν τὸ φ conicio 16 φ] ὃ BEK, ὢ ὃ P πάντως BEMA μέλαν ὄντως BEMA 16—18 καὶ ἄρχων — καταριθμοῦνται om. Arm 17 ὁ ἄριστος BEKF 19 ὠνόμασεν CE ἐφυσηχάσας (sic) C (d superscr.), ἐφησυχάσας MAH ἀξίους BE

---

3 sqq. *Euseb. Pr. Ev. VII 8,5* . . . παρ' ὃ καὶ πρῶτος ἀληθὴς ἄνθρωπος χρηματίσαι παρ' Ἑβραίοις ἀναγέγραπται· κέκληται δ' οὖν (γοῦν?) Ἐνώς, ὅπερ ἐστὶν ἀληθὴς ἄνθρωπος, εὐθυβόλῳ προσωνυμίᾳ. οὐδὲ γὰρ ἄλλον φασὶν ἀληθῆ προσήκειν ἡγεῖσθαι καὶ ὀνομάζειν ἄνθρωπον ἢ τὸν θεοῦ γνώσεως καὶ εὐσεβείας ἐπήβολον, τὸν ἀληθῶς γνωστικὸν ὁμοῦ καὶ εὐσεβῆ, (6) ὅτι δὴ τοὺς μὴ τοιούτους, θρεμμάτων κατ' οὐδὲν ἀλόγων διαφέροντας, οἷα ἐπὶ γαστέρα καὶ ἡδονὴν πρηνεῖς καταβεβλημένους, θῆρας μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους ἡ Ἑβραίων ἀποκαλεῖν διδάσκει γραφὴ κυριολεκτεῖν εἰθισμένη τὰς προσηγορίας . . . . (11) τοιόσδε μὲν οὖν ὁ παρ' Ἑβραίοις εἰσῆκται πρῶτος καὶ ἀληθὴς ἄνθρωπος . . . ὁ θεοφιλῶν πρώτιστος, ὃς ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ.

11 τῆς αὐτῆς προσρήσεως ἐπιλαχεῖν. εὖ μέντοι καὶ τὴν βίβλον γενέσεως
τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ἀνθρώπου προσεῖπεν, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, διότι γραφῆς
καὶ μνήμης ἄξιος ὁ εὔελπις, οὐ τῆς ἐν χαρτιδίοις ὑπὸ σητῶν δια-
φθαρησομένοις, ἀλλὰ τῆς ἐν ἀθανάτῳ τῇ φύσει, παρ' ᾗ τὰς σπουδαίας
12 πράξεις ἀναγράπτους εἶναι συμβέβηκεν. εἰ μέντοι καταριθμήσειέ τις
ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ γηγενοῦς, τὸν ὑπὸ μὲν Χαλδαίων Ἐνὼς Ἑλλάδι
13 δὲ διαλέκτῳ προσαγορευόμενον „ἄνθρωπον“ εὑρήσει τέταρτον. ἐν ἀριθ-
μοῖς δὲ ἡ τετρὰς τετίμηται παρά τε τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις, ὅσοι τὰς
ἀσωμάτους οὐσίας καὶ νοητὰς ἠσπάσαντο, καὶ μάλιστα παρὰ Μωυσεῖ τῷ
πανσόφῳ, ὃς σεμνύνων τὸν τέταρτον ἀριθμόν φησιν, ὅτι „ἅγιός ἐστι
καὶ αἰνετός“ (Lev. 19, 24)· δι' ἃς δ' αἰτίας ἐλέχθη, διὰ τῆς προτέρας
14 συντάξεως εἴρηται. ἅγιος δὲ καὶ ἐπαινετὸς ὁ εὔελπις, ὡς τοὐναντίον
ἄναγνος καὶ ψεκτὸς ὁ δύσελπις, φόβῳ πρὸς ἅπαντα συμβούλῳ κακῷ
χρώμενος· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐχθρὸν ἄλλο ἄλλῳ φασίν, ὡς ἐλπίδα φόβῳ
καὶ φόβον ἐλπίδι· καὶ μήποτ' εἰκότως· προσδοκία μὲν γὰρ ἑκάτερον,
ἀλλ' ἡ μὲν ἀγαθῶν, ἡ δ' ἔμπαλιν κακῶν, ἀκατάλλακτοι δ' αἱ φύσεις
15 τούτων καὶ ἀσύμβατοι. (3.) τοσαῦτα μὲν ἀπόχρη περὶ ἐλπίδος εἰπεῖν,
ἣν ἐπὶ θύραις οἷα πυλωρὸν ἡ φύσις ἱδρύσατο βασιλίδων τῶν ἔνδον
16 ἀρετῶν, αἷς οὐκ ἔστιν ἐντυχεῖν μὴ ταύτην προθεραπεύσαντας. πολλὰ
μὲν οὖν οἱ νομοθέται, πολλὰ δὲ οἱ πανταχοῦ νόμοι πραγματεύονται
περὶ τοῦ τὰς ψυχὰς τῶν ἐλευθέρων ἐλπίδων χρηστῶν ἀναπλῆσαι· ὁ δ'
ἄνευ παραινέσεως δίχα τοῦ κελευσθῆναι γενόμενος εὔελπις ἀγράφῳ μὲν
νόμῳ δὲ πάλιν αὐτομαθεῖ τὴν ἀρετὴν ταύτην πεπαίδευται, ὃν ἡ φύσις
ἔθηκε.

17 Δευτέραν δ' ἔλαχε τάξιν μετὰ τὴν ἐλπίδα ἡ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτα-

1 ἐπὶ ante γενέσεως add. BE 2 ἀνθρώπου om. F 3 τῆς] τοῖς F χαρτηδίοις A post χαρτιδίοις add. τοῖς $H^{2}L$(v) σητῶν] σήψεων CFG (Turn.) 3. 4 διαφθαρησομένοις [ης] K, διαφθαρησομένης C (Arm?) 4 τῆς] τοῖς BE τῇ om. AK ᾗ] ἧς A 5 ἀναγράπτους] ἀνεξαλείπτους Arm post μέντοι add. καὶ AH 6 τὸν] καὶ F μὲν ὑπὸ transp. HP 8—9 παρὰ— οὐσίας om. F 8 τε om. HP^{1}, ss. P^{2} 9 καὶ νοητὰς οὐσίας transp. K (fort. recte) μωσῇ G, μωσεῖ ceteri 11 δὲ BEK ἐλέχθη cum seqq. coniungit et εἴρηται om. Arm (fort. recte) 12 ὁ εὔελπις om. BE 13 ἄναγνος BEK: ἐναγὴς ceteri 14 ἄλλῳ] ἄλλως BEM, ἀλλ' ὡς A 15 καὶ alt. om. $H^{1}P^{1}$, ss. $H^{2}P^{2}$ 16 ἡ δ'] ἦδ' MAH, ὁ δ' Mang. δ' αἱ] δὲ $CF^{1}G$ 17 καὶ] αἱ CF^{1} 19 προθεραπεύσαντας CBEK: προθεραπεύοντας ceteri 20 οὖν om. A 23 πεπαίδευται, ὃν] πεπαιδευτέον BE 24 ἔθηκεν B 25 δὲ BEK ἔλαχε BEK Arm: ἔχει ceteri

νομένοις μετάνοια καὶ βελτίωσις· ὅθεν ἑξῆς ἀναγράφει τὸν ἀπὸ χείρονος βίου πρὸς τὸν ἀμείνω μεταβαλόντα, ὃς καλεῖται παρὰ μὲν Ἑβραίοις Ἐνώχ, ὡς δ' ἂν Ἕλληνες εἴποιεν „κεχαρισμένος“, ἐφ' οὗ καὶ ταυτὶ
p. 4 M. λέλεκται, ὡς ἄρα | „εὐηρέστησεν Ἐνὼχ τῷ θεῷ καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, ὅτι
μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός“ (Gen. 5, 24). ἡ γὰρ μετάθεσις τροπὴν 18
ἐμφαίνει καὶ μεταβολήν· πρὸς δὲ τὸ βέλτιον ἡ μεταβολή, διότι προμηθείᾳ γίνεται θεοῦ· πᾶν γὰρ τὸ σὺν θεῷ καλὸν καὶ συμφέρον πάντως, ἐπεὶ καὶ τὸ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης ἀλυσιτελές. εὖ δ' εἴρηται τὸ „οὐχ 19
ηὑρίσκετο“ ἐπὶ τοῦ μετατεθειμένου, τῷ τὸν ἀρχαῖον καὶ ἐπίληπτον ἀπαληλίφθαι βίον καὶ ἠφανίσθαι καὶ μηκέθ' εὑρίσκεσθαι, καθάπερ εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐγένετο, ἢ τῷ τὸν μετατιθέμενον καὶ ἐν τῇ βελτίονι ταχθέντα τάξει δυσεύρετον εἶναι φύσει· πολύχουν μὲν γὰρ ἡ κακία, διὸ καὶ πολλοῖς γνώριμον, σπάνιον δ' ἡ ἀρετή, ὡς μηδ' ὑπ' ὀλίγων καταλαμβάνεσθαι. καὶ ἄλλως ὁ μὲν φαῦλος ἀγορὰν καὶ θέατρα καὶ δικαστήρια 20
βουλευτήριά τε καὶ ἐκκλησίας καὶ πάντα σύλλογον καὶ θίασον ἀνθρώπων ἅτε φιλοπραγμοσύνῃ συζῶν μετατρέχει, τὴν μὲν γλῶτταν ἀνιεὶς πρὸς ἄμετρον καὶ ἀπέραντον καὶ ἄκριτον διήγησιν, συγχέων ἅπαντα καὶ φύρων, ἀληθέσι ψευδῆ καὶ ῥητοῖς ἄρρητα καὶ ἴδια κοινοῖς καὶ ἱεροῖς βέβηλα

---

2 τὸν om. BE   ἀμείνω BEK: ἀμείνονα ceteri   μεταβαλόντα CBEK: μεταβάλλοντα ceteri   3 εἴποιε H¹P   ἀφ' οὗ H (Turn.)   4 Ἐνὼχ om. Arm   εὑρίσκετο K, εὑ- ex ηὑ- corr. B   8 εὖ] ὃ BE   εἴρητο C   τὸ] καὶ BE, τὸ καὶ Arm   9 εὑρίσκετο BEK   ante τῷ add. ἢ BE   τῷ] τὸ F   τὸν τῶν ἀρχαίων A   καὶ om. Mang.   10 ἀπαληλίφθαι K, ἀπαληλεῖφθαι BE: ἀπηλεῖφθαι ceteri   βίον καὶ ἠφανίσθαι BEK: καὶ ἠφανίσθαι βίον transp. ceteri, καὶ ἠφανίσθαι om. Arm   μηκέθ' BEK: μηκέτι ceteri   11 μετατιθέμενον BEK: μετατεθειμένον ceteri   12 φύσει] φύσιν H, τάξει BE   13 δὲ BEK   ὑπ'] ἀπ' F   15 ἀνθρώπων καὶ θίασον transp. HP   16 τὴν μὲν γλῶτταν] τῇ μὲν τὰ ὦτα BE   17 ἀμέτρων καὶ ἀπεράντων BE Arm   καὶ ἄκριτον (ἀκρίτων BE) διήγησιν BEK: διήγησιν καὶ ἄκριτον transp. ceteri, καὶ ἄκριτον om. Arm   post συγχέων add. γὰρ CFGA   ἅπαντα BEK: πάντα ceteri   18 καὶ ἴδια—βέβηλα om. Arm

---

1 sqq. *Euseb. Pr. Ev. VII 8,13* ἀλλὰ γὰρ μετὰ τὸν εἰρημένον (Ἐνὼς) ἄλλος „εὐηρέστησε τῷ κυρίῳ καὶ οὐχ ηὑρίσκετο“, ὥς φησι Μωυσῆς, „διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός“ δι' ἄκραν ἀρετῆς τελείωσιν· δυσεύρετος γὰρ ὅ γε σοφὸς ἀληθῶς. (14) οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ ἐν θεῷ τέλειος, ὁ τῆς τῶν πολλῶν διατριβῆς μετατεθειμένος. ὁ γὰρ μὴ τοιοῦτος ἀγορὰς καὶ δικαστήρια καπηλείας τε καὶ ἐμπορίας καὶ τὸν πολὺν ὄχλον μεταδιώκων, ὠθούμενός τε καὶ ὠθῶν, μέσος ἐν αὐτῷ κακίας βυθῷ καταπίνεται· ὁ δ' ὑπὸ θεοῦ ληφθεὶς καὶ τῶν τῇδε ἐκεῖσε μετατεθειμένος ἀφανὴς μὲν καὶ ἀνεύρετος ἀνθρώποις, θεῷ δὲ φίλος γεγονὼς ὑπὸ θεοῦ εὕρηται. (15) τοῦτον Ἐνὼχ Ἑβραίοις ὀνομάζειν φίλον· χάριν δὲ θεοῦ σημαίνοι ἂν τοὔνομα.

καὶ σπουδαίοις γελοῖα ἀναμιγνύς, διὰ τὸ μὴ πεπαιδεῦσθαι τὸ ἐν καιρῷ
κάλλιστον, ἡσυχίαν, τὰ δὲ ὦτα ἐπουρίσας ἕνεκα πολυπράγμονος περιερ-
21 γίας· τὰ γὰρ ἑτέρων εἴτε ἀγαθὰ εἴτ' αὖ κακὰ γλίχεται μανθάνειν, ὡς
αὐτίκα τοῖς μὲν φθονεῖν, ἐφ' οἷς δὲ ἥδεσθαι· βάσκανον γὰρ καὶ μισόκαλον
22 καὶ φιλοπόνηρον ὁ φαῦλος φύσει. (4.) ὁ δ' ἀστεῖος ἔμπαλιν ἀπράγ-
μονος ζηλωτὴς βίου γεγονὼς ὑποχωρεῖ καὶ μόνωσιν ἀγαπᾷ, λανθάνειν
τοὺς πολλοὺς ἀξιῶν, οὐ διὰ μισανθρωπίαν — φιλάνθρωπος γάρ, εἰ καί
τις ἄλλος —, ἀλλὰ διὰ τὸ προβεβλῆσθαι κακίαν, ἣν ὁ πολὺς ὄχλος
ἀσπάζεται, χαίρων μὲν ἐφ' οἷς στένειν ἄξιον, λυπούμενος δὲ ἐφ' οἷς γεγη-
23 θέναι καλόν. ὧν ἕνεκα συγκλεισάμενος οἴκοι τὰ πολλὰ καταμένει μό-
λις τὰς κλισιάδας ὑπερβαίνων ἢ διὰ τοὺς ἐπιφοιτῶντας συνεχέστερον
ἔξω πόλεως προελθὼν ἐν μοναγρίᾳ ποιεῖται τὰς διατριβὰς ἥδιον συμ-
βιωταῖς χρώμενος τοῖς ἅπαντος τοῦ γένους ἀνθρώπων ἀρίστοις, ὧν τὰ
μὲν σώματα διέλυσεν ὁ χρόνος, τὰς δ' ἀρετὰς αἱ ἀπολειφθεῖσαι γραφαὶ
ζωπυροῦσι διά τε ποιημάτων καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων, οἷς
24 ἡ ψυχὴ πέφυκε βελτιοῦσθαι. διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι ὁ μετατεθεὶς „οὐχ
εὑρίσκετο“ δυσεύρετος καὶ δυσθήρατος ὤν. μεθορμίζεται οὖν εἰς παιδείαν
ἐξ ἀμαθίας καὶ ἐξ ἀφροσύνης εἰς φρόνησιν ἔκ τε δειλίας εἰς | ἀνδρείαν p. 5 M.
καὶ ἐξ ἀσεβείας εἰς εὐσέβειαν, καὶ πάλιν ἐκ μὲν φιληδονίας εἰς ἐγκράτειαν,
ἐκ δὲ φιλοδοξίας εἰς ἀτυφίαν· ὧν τίς ἢ πλοῦτος ἐπάξιος ἢ βασιλείας καὶ
25 δυναστείας κτῆσις ὠφελιμωτέρα; εἰ γὰρ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὁ μὴ
τυφλὸς ἀλλ' ὀξὺ βλέπων πλοῦτος ἡ τῶν ἀρετῶν ἐστι περιουσία, ἣν εὐθὺς
γνήσιον καὶ εὔνομον παρὰ τὰς νόθους καὶ ψευδωνύμους ἀρχὰς ὑποληπτέον
26 ἡγεμονίαν ἐνδίκως ἅπαντα πρυτανεύουσαν. οὐ δεῖ δὲ ἀγνοεῖν, ὅτι τὰ
δευτερεῖα φέρεται μετάνοια τελειότητος, ὥσπερ καὶ ἀνόσου σώματος

1 τὸ alt.] τε CGP^1, τὴν AP^2F 2 δ' BEK, γὰρ Arm ἐπουρίσας scripsi: ἐπουριάσας BE, ἐπουρίας A, εὐπορίας CFGM, ἐπορθιάσας εὐπορίας HP(v), ἐπορίας (sic) ἐπορθιάσας K, ἄφρουρα (sic) Arm post ἕνεκα add. καὶ H^2(v), om. ceteri 2. 3 περιεργασίας L (Turn.) 3 post περιεργίας add. ἐπορθιάσας M Arm γὰρ om. CFG Arm, eras. H εἴτ' M εἴτ' αὖ BEK Arm: εἴτε (om. αὖ) ceteri 6 μόνω συναγαπᾷ A 8 τὸ μὴ προβεβλῆσθαι BEK 9 δ' BEK 11 κλησιάδας CG 12 ἐν ναγρία (sic) B, ἐν μοναγρίω C(v) ἥδιον] ἴδιον A 12. 13 συμβιωτῆς C 13 τοῦ] τοῖς E ἀνθρώπων om. BE ἀρίστοις, ὧν] ἄριστος ὢν FG 15 διά—συγγραμμάτων om. Arm κατὰ λογάδην MH 16 τοῦτο BEK: τοῦτ' ceteri 17 εὑρίσκετο C Arm: εὑρίσκεται ceteri μεθαρμόζεται GK 18 ἀμαθείας FG εἴς τε ἀνδρείαν ἐκ δειλίας Arm ἀνδρίαν EFG 19. 20 καὶ pr.—ἀτυφίαν] „et ab omni malitia in omnem virtutem“ Arm 20 ἢ pr.] ὁ F, om. BE Arm 20. 21 ἢ βασιλείας—ὠφελιμωτέρα om. Arm 21 χρὴ om. BE 22 ἣν] τὴν BE 22—24 ἣν—πρυτανεύουσαν om. Arm 23 εὔνομον] εὔγνωμον F τὰς] τοὺς A 24 ἅπαντας BE 25 ἀνόσου] νοσώδους Arm

ἡ πρὸς ὑγείαν ἐξ ἀσθενείας μεταβολή. τὸ μὲν οὖν διηνεκὲς καὶ τέλειον
ἐν ἀρεταῖς ἐγγυτάτω θείας ἵσταται δυνάμεως, ἡ δ' ἀπό τινος χρόνου
βελτίωσις ἴδιον ἀγαθὸν εὐφυοῦς ψυχῆς ἐστι μὴ τοῖς παιδικοῖς ἐπιμενούσης
ἀλλ' ἁδροτέροις καὶ ἀνδρὸς ὄντως φρονήμασιν ἐπιζητούσης εὔδιον
κατάστασιν [ψυχῆς] καὶ τῇ φαντασίᾳ τῶν καλῶν ἐπιτρεχούσης.

(5.) Ὅθεν εἰκότως τῷ μετανενοηκότι τάττει κατὰ τὸ ἑξῆς τὸν 27
θεοφιλῆ καὶ φιλάρετον, ὃς Ἑβραίων μὲν τῇ γλώττῃ καλεῖται Νῶε, τῇ
δὲ Ἑλλήνων „ἀνάπαυσις“ ἢ „δίκαιος“, οἰκειόταται προσρήσεις σοφῷ·
ἐμφανῶς μὲν ὁ δίκαιος, ἄμεινον γὰρ οὐδὲν δικαιοσύνης, τῆς ἐν ἀρεταῖς
ἡγεμονίδος, ἣ καθάπερ ἐν χορῷ καλλιστεύουσα πρεσβεύει· ἡ δ' ἀνάπαυσις,
ἐπεὶ καὶ τοὐναντίον τὴν παρὰ φύσιν κίνησιν ταραχῶν καὶ θορύβων
στάσεών τε καὶ πολέμων αἰτίαν εἶναι συμβέβηκεν, ἣν μετίασιν οἱ φαῦλοι,
ἠρεμαῖον δὲ καὶ ἡσυχάζοντα καὶ σταθερὸν ἔτι δὲ καὶ εἰρηνικὸν βίον οἱ
καλοκἀγαθίαν τετιμηκότες. ἑπόμενος δ' αὐτὸς αὑτῷ καὶ τὴν ἑβδόμην, 28
ἣν Ἑβραῖοι σάββατα καλοῦσιν, ἀνάπαυσιν ὀνομάζει, οὐχ, ὡς οἴονταί
τινες, ὅτι δι' ἓξ ἡμερῶν τῶν συνήθων ἔργων ἀπείχετο τὸ πλῆθος, ἀλλ'
ὅτι τῷ ὄντι ὁ ἕβδομος ἀριθμὸς ἔν τε τῷ κόσμῳ καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς
ἀεὶ ἀστασίαστος καὶ ἀπόλεμος καὶ ἀφιλόνεικος καὶ εἰρηνικώτατος ἁπάν-
των ἀριθμῶν ἐστι. μάρτυρες δὲ τοῦ λεχθέντος αἱ ἐν ἡμῖν δυνάμεις· 29
αἱ μὲν γὰρ ἓξ τὸν ἄπαυστον καὶ συνεχῆ πόλεμον ἐν γῇ καὶ θαλάττῃ
συγκροτοῦσιν, αἵ τε πέντε αἰσθήσεις καὶ ὁ προφορικὸς λόγος, αἱ μὲν
πόθῳ τῶν αἰσθητῶν, ὧν ἐὰν μὴ τυγχάνωσιν, ἀνιῶνται, ὁ δ' ἀχαλίνῳ
στόματι μυρία τῶν ἡσυχαστέων ἐκλαλῶν· ἡ δ' ἑβδόμη δύναμις ἡ περὶ 30
τὸν ἡγεμόνα νοῦν, ὃς ὅταν ἐπικυδέστερος γένηται τῶν ἓξ καὶ δυνατωτέρᾳ

---

1 ἡ πρὸς ὑγείαν om. K καὶ ἐξ HP, καὶ rursus del. H καὶ om. BE 2 τῆς θείας Arm 3 ἀγαθὸν om. Arm. 4 ἀλλὰ CFMA ἀδροτέροις HP, ἀνδρωτέροις A ἀνδρὸς] ἀνδρείοις coni. Mang. 5 ψυχῆς seclusi („redundat ut videtur“ Mang.) 6 τὸ om. Turn. 7 τῇ γλώττῃ BEKArm: τῇ om. ceteri 8 δ' K 9 ὁ om. F 10 ἢ A 11 pr. καὶ om. GK Arm ταράχων MG 12 αἰτίαν om. F 13 σταθηρὸν M ἔτι—εἰρηνικὸν om. Arm ἔτι δὲ καὶ BEK: ἔτι δ' ceteri 14 αὑτῷ GH^2: αὐτῷ ceteri 15 σάββατον HP ὀνομάζειν H^{1}P 17 ἔν τε CBEK: τε om. ceteri 18 ἀεὶ BEK: om. ceteri καὶ ἀφιλόνεικος BEK: ἀφιλονεικότατός τε ceteri 19 μάρτυς BE 20 θαλάσσῃ BEH 22 ἐὰν om. Arm ἀνιῶνται] κινοῦνται BE, ἀγωνίζονται Arm 23 τῶν ἡσυχαστέον M, ὧν ἡσυχαστέον CFG δὲ F 24 ὃς om. BECFG Arm post ὅταν add. ἢ BE ἐπικυδέστερον AFG καὶ om. BE Arm δυνατωτέρα BEK: δυνατωτάτη ceteri

---

6 *Euseb. Pr. Ev. VII 8,16* τρίτος μετὰ τούτους πάλιν ἄλλος ἄνθρωπος δίκαιος πεφηνὼς ὁ Νῶε ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ μεμαρτύρηται.

ῥώμῃ καταχρατήσας ἀναχωρήσῃ, μόνωσιν ἀσπασάμενος καὶ ταῖς ἑαυτοῦ
πρὸς ἑαυτὸν ⟨χαίρων⟩ ὁμιλίαις ὡς ἀπροσδεὴς ὧν ἑτέρου καὶ αὐταρ-
κέστατος ἑαυτῷ, τηνικαῦτα φροντίδων καὶ πραγματειῶν | ἀπαλλαγεὶς τῶν p. 5 M.
31 ἐν τῷ θνητῷ γένει βίον εὔδιον καὶ γαληνὸν ἀσπάζεται. (6.) οὕτως δ'
ἀποσεμνύνει τὸν φιλάρετον, ὥστε καὶ γενεαλογῶν αὐτὸν οὐ, καθάπερ ἔθος
ἐπὶ τῶν ἄλλων, πάππων ἢ προπάππων ἢ προγόνων ποιεῖται κατάλογον,
ὅσοι πρὸς ἀνδρῶν ἢ πρὸς γυναικῶν εἰσιν, ἀλλά τινων ἀρετῶν, μόνον
οὐχὶ βοῶν ἄντικρυς, ὅτι οἰκία καὶ συγγένεια καὶ πατρὶς οὐδεμία ἐστὶν
ἑτέρα σοφῷ ὅτι μὴ ἀρεταὶ καὶ αἱ κατ' ἀρετὰς πράξεις· „αὗται“ γάρ
φησιν „αἱ γενέσεις Νῶε· Νῶε ἄνθρωπος δίκαιος, τέλειος ἐν τῇ γενεᾷ
32 αὐτοῦ, τῷ θεῷ εὐηρέστησεν“ (Gen. 6, 9). οὐ δεῖ δὲ ἀγνοεῖν, ὅτι νῦν
„ἄνθρωπον“ οὐ κοινῷ τύπῳ τὸ λογικὸν θνητὸν ζῷον καλεῖ, τὸν μέντοι
κατ' ἐξοχήν, ὃς ἐπαληθεύει τοὔνομα τὰ ἀτίθασα καὶ λελυττηκότα πάθη
33 καὶ τὰς θηριωδεστάτας κακίας τῆς ψυχῆς ἀπεληλακώς. σημεῖον δέ· μετὰ
τὸν „ἄνθρωπον“ ἐπιλέγει τὸν „δίκαιον“ εἰπὼν „ἄνθρωπος δίκαιος“, ὡς
ἀδίκου μὲν οὐδενὸς ὄντος ἀνθρώπου (κυριώτερον δ' εἰπεῖν ἀνθρωπομόρφου
34 θηρίου), μόνου δὲ ὃς ἂν ζηλωτὴς ᾖ δικαιοσύνης. φησὶ δ' αὐτὸν καὶ
„τέλειον“ γεγονέναι διὰ τούτου παριστάς, ὡς οὐ μίαν ἀρετὴν ἀλλὰ πάσας
ἐκτήσατο καὶ κτησάμενος ἑκάστῃ κατὰ τὸ ἐπιβάλλον χρώμενος διετέλεσεν.
35 ἐπιστεφανῶν δ' αὐτὸν ὡς ἀγωνιστὴν ἐκνενικηκότα κηρύγματι λαμπροτάτῳ
προσεπικοσμεῖ φάσκων, ὅτι „τῷ θεῷ εὐηρέστησεν“· οὗ τί γένοιτ' ἂν ἐν
τῇ φύσει κρεῖττον; τίς καλοκἀγαθίας ἐναργέστερος ἔλεγχος; εἰ γὰρ οἱ
δυσαρεστήσαντες τῷ θεῷ κακοδαίμονες, οἷς εὐαρεστῆσαι συνέβη πάντως

---

1 κρατήσας CFG ἢ ἀναχωρήσῃ BE, ἀναχωρήσει A, ἀναχωρεῖ Arm 2 ἑαυτὸν] αὐτὸν C χαίρων add. Mang. (vel scribendum τὰς—ὁμιλίας) 3 πραγματειῶν B, πραγματιῶν E: πραγμάτων ceteri τῶν] τὸν G 4 τῷ om. FG γαληνὸν scripsi: γαλήνιον codd. οὕτως BEK: οὕτω ceteri 7 πρὸς alt. om. BE ἀλλὰ τίνων; MAFHP, τινων om. Arm 9 ἑτέρω H[1]P κατὰ M πράξεις] τάξεις B 10 φησιν] εἰσιν BEK Νῶε alt. om. CFG Arm καὶ τέλειος Arm, τέλειος om. G 11 νῦν om. F 12 καὶ θνητὸν Arm τὸν] τὸ BEAF[1]HP 13 ὃς] ὃ BE ἀτίθασσα MFK 15 τὸν alt.] τὸ coni. Mang. τὸν δίκαιον εἰπὼν ἄνθρωπος om. Arm 16 ἀδίκου] δικαίου CFG post ὄντος distinguunt et ἀνθρώπου cum seqq. coniungunt CFG 16. 17 κυριώτερον—θηρίου om. CFG (fort. recte) 17 δὲ μόνου CFG δ' BE ὃς] ὡς AH[1]P, ὃς om. BE ᾖ] ἢ ABE 18 παριστᾶ A 19 ἐκέκτητο G 20 δ' om. BE ἐκνενικηκότα K (coni. Mang.): εὖ νενικηκότα ceteri 21 τί CFG: τίς corr. ex τί K, τίς ceteri 22 κρεῖττον corr. in κρείττων K: om. BE, κρείττων ceteri τίς κ. ἐναργέστερος Mang.: τῆς κ. ἐναργέστατος codd. Arm 23 τῷ θεῷ BEK: τῷ om. ceteri συνέβη BEK: συμβέβηκε ceteri

εὐδαίμονες. (7.) οὐκ ἀπὸ σκοποῦ μέντοι ταῖς τοσαύταις ἀρεταῖς 36
ὑμνήσας τὸν ἄνθρωπον ἐπεῖπεν, ὅτι „τέλειος ἦν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ“
(Gen. 6, 9), δηλῶν ὅτι οὐ καθάπαξ ἀλλὰ κατὰ σύγκρισιν τῶν κατ᾽ ἐκεῖνον
τὸν χρόνον γεγονότων ἀγαθὸς ἦν. ἤδη γὰρ οὐκ εἰς μακρὰν ἐπιμνη- 37
σθήσεται σοφῶν ἑτέρων, οἳ τὴν ἀρετὴν ἀνανταγώνιστον ἔσχον, οὐ πονηροῖς
ἀντεξετασθέντες οὐδ᾽ ὅτι βελτίους ἐγένοντο τῶν κατ᾽ αὐτοὺς ἀποδοχῆς
καὶ προνομίας ἀξιωθέντες, ἀλλ᾽ ὅτι φύσιν εὔμοιρον κτησάμενοι διετήρησαν
αὐτὴν ἀδιάστροφον, οὐ φυγόντες μοχθηρὰ ἐπιτηδεύματα, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὴν
ἀρχὴν αὐτοῖς περιπεσόντες, προηγουμένως δὲ καλῶν ἔργων καὶ λόγων
ἀσκηταὶ γενόμενοι τὸν βίον ἐπεκόσμουν. θαυμασιώτατοι μὲν οὖν ἄνδρες 38
ἐκεῖνοι γεγόνασιν, οἳ ταῖς ὁρμαῖς ἐλευθέραις καὶ εὐγενέσιν ἐχρήσαντο,
μὴ κατὰ μίμησιν ἢ ἐναντίωσιν ἑτέρων, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ τὸ
δίκαιον ἀποδεξάμενοι, θαυμάσιος δὲ καὶ ὁ τῆς καθ᾽ αὑτὸν γενεᾶς διενη-
νοχὼς καὶ μηδενὶ συνενεχθεὶς ὧν ἐζήλωσαν οἱ πολλοί· δευτερείων μὲν
οὗτος ἐφίξεται, τὰ δὲ πρῶτα τῶν ἄθλων ἐκείνοις ἀναδώσει ἡ φύσις.
p. 7 M. τὰ μέντοι δευτερεῖα καὶ αὐτὰ μεγάλα· τί | δ᾽ οὐχὶ μέγα καὶ περι- 39
μάχητον ὧν ὀρέγει καὶ δωρεῖται θεός; σαφεστάτη δὲ πίστις αἱ τῶν
χαρίτων ὑπερβολαί, ὧν οὗτος ἔτυχεν. ἐπεὶ γὰρ ἀδικημάτων φορὰν 40
ἤνεγκεν ὁ χρόνος ἐκεῖνος καὶ πᾶσα χώρα καὶ ἔθνος καὶ πόλις καὶ οἰκία
καὶ ἕκαστος ἰδίᾳ πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων ἀνεπέπληστο, πάντων ἑκουσίως
καὶ ἐκ προνοίας ὡς ἐν ἀγῶνι περὶ τῶν ἐν τῷ διαμαρτάνειν πρωτείων

---

1 μέντοι om. Arm τοιαύταις F 2 ἦν om. BEK αὐτοῦ codd.: αὐτοῦ v 3 καθάπαξ codd.: καθάπαν voluit Mang. 4 γεγονότων om. Arm 5 οἳ] ἢ A ἀνταγώνιστον H¹P 7 προνομίας] προνοίας BEK ἀλλὰ A 8 μοχθηρὰ ἐπιτηδεύματα BEK Arm: ἐπιτηδεύματα μοχθηρά ceteri οὐ περιπεσόντες εἰς μοχθηρὰ ἐπιτηδεύματα Arm 8. 9 ἀλλ᾽—περιπεσόντες om. Arm 9 καλῶν] ὅλων Arm 10 θαυμασιώτατοι BEK: θαυμαστότατοι ceteri ἄνδρες K: οἱ ἄνδρες BE Arm, ἄνθρωποι ceteri 11 καὶ εὐγενέσιν om. Arm 12. 13 καὶ αὐτοδίκαιον ἀσπαζόμενοι BE 13 θαυμάσιος BEK: θαυμαστὸς ceteri καθ᾽ ἑαυτὸν F, καταυτὸν C 16 αὐτὰ BEK: ταῦτα ceteri 18 ἐπειδὴ F γὰρ om. Arm ἀδικημάτων BEK Arm: ἀδικημάτων καὶ ἀσεβημάτων ceteri 19 ὁ χρόνος ἐκεῖνος BEK Arm: ἐκεῖνος ὁ χρόνος ceteri καὶ πόλις καὶ ἔθνος transp. BEK 19. 20 καὶ οἰκία καὶ ἕκαστος ἰδίᾳ om. Arm 20 ἀνεπέπληστο BE, ἀναπέπληστο K: ἐπέπληστο ceteri πάντως F 21 προνοίας] παροινίας BE post ὡς add. γὰρ BE

---

4 *Origenes Homil. in Num. IX 1 t. X p. 77 (Lommatzsch)*: Sed et ex iis quae legimus singuli quique iustorum magis ex comparatione ceterorum clari videntur habiti apud Deum. denique de Noe scriptum est, quod esset iustus et perfectus in generatione sua; in quo ostenditur, quod non ex integro perfectus, sed in generatione sua perfectus fuerit et ad comparationem ceterorum iustus pronuntiatus sit.

ἁμιλλωμένων — μετὰ σπουδῆς γὰρ ἁπάσης ἐφιλονείκουν, ἑκάστου τὸν πλη-
σίον μεγέθει κακίας ὑπερβαλεῖν ἐπειγομένου καὶ μηδὲν παραλείποντος τῶν
41 πρὸς ἐπίληπτον καὶ ἐπάρατον βίον —· (8.) ἐφ' οἷς ὁ θεὸς εἰκότως
δυσχεράνας, εἰ τὸ ζῷον τὸ ἄριστον εἶναι δοκοῦν καὶ συγγενείας ἀξιωθὲν
τῆς πρὸς αὐτὸν ἕνεκα τῆς ἐν τῷ λόγῳ κοινωνίας, δέον ἀρετὴν ἐπιτηδεύειν,
ἐζήλωσε κακίαν καὶ τὰ εἴδη πάντα κακίας, δίκην ὁρίζει τὴν προσήκουσαν,
ἀφανίσαι τοὺς τότε ὄντας κατακλυσμῷ διανοηθείς, οὐ μόνον τοὺς ἐν τῇ
πεδιάδι καὶ τοῖς χθαμαλωτέροις ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις
42 ὄρεσι κατοικοῦντας. ἡ μὲν γὰρ μεγάλη θάλαττα μετέωρος ὡς οὐδέπω
πρότερον ἀρθεῖσα διὰ τῶν στομάτων ἀθρόᾳ ῥύμῃ τοῖς καθ' ἡμᾶς εἰσ-
ερρύη πελάγεσι, τὰ δὲ πλημμύραντα νήσους καὶ ἠπείρους ἐπέκλυσε,
πηγῶν δ' ἀενάων καὶ ποταμῶν αὐθιγενῶν τε καὶ χειμάρρων ἐπάλληλοι
φοραὶ συνῆπτον ἀλλήλαις ἀναχεόμεναι καὶ πρὸς ὕψος ἐπαιρόμεναι
43 ἐπέβαινον. οὐ μὴν οὐδὲ ὁ ἀὴρ ἠρέμει· πάντα γὰρ τὸν οὐρανὸν βαθὺ
καὶ συνεχὲς νέφος ἐπεῖχε καὶ πνεύματα ἦν ἐξαίσια πάταγοί τε βροντῶν
καὶ ἐπιλάμψεις ἀστραπῶν καὶ κεραυνῶν φοραί, καταρρηγνυμένων ὄμβρων
ἀπαύστων, ὡς νομίσαι τὰ μέρη τοῦ παντὸς εἰς μίαν φύσιν τὴν ὕδατος
ἀναστοιχειούμενα σπεύδειν, ἕως τοῦ μὲν ἄνωθεν καταράττοντος τοῦ δὲ
κάτωθεν ἐπανιόντος μετάρσια ἤρθη τὰ ῥεῖθρα, οἷς οὐ μόνον ἡ πεδιὰς
καὶ ὅση χθαμαλὴ κατακλυσθεῖσα ἠφανίσθη, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑψηλοτάτων
44 ὀρῶν αἱ κορυφαί. πάντα γὰρ τὰ μέρη τῆς γῆς ἔδυ καθ' ὕδατος, ὡς
πᾶσαν καθηρπάσθαι καὶ τὸν κόσμον ἀκρωτηριασθέντα μεγάλῳ τμήματι
τὸν παντελῆ καὶ ὁλόκληρον, ὃ μήτε εἰπεῖν μήτε νοῆσαι θέμις, λελω-

---

1 ἁμιλλώμενοι BE, ἁμιλλωμένων om. Arm γὰρ KMAHP: om. ceteri ante ἐφιλονείκουν add. ὅτω F, οὕτως G, ἐφιλονείκουν om. C ἕκαστοι H[2] 2 μεγέθει κακίας BEK Arm: κακίας μεγέθει ceteri ἐπειγόμενοι H[2] 2. 3 καὶ—βίον om. Arm 2 παραλιπόντος BE τῶν] τὸν F 4 εἰ corr. ex εἰς BE ζῴων Arm τὸ alt. om. BEF 6 post ἐζήλωσε add. δὲ HP καὶ—κακίας om. Arm εἴδη] ἤδη A 7 ἀφανίσαι BEK: ἀφανίζειν ceteri οὐ μόνον BEK Arm: οὐ μόνον δὲ ceteri 8 καὶ τοῖς χθαμαλωτέροις om. Arm ὑψηλοτάτοις om. Arm 9 γὰρ om. BE θάλασσα BEK 9. 10 ὡς οὐδέπω πρότερον om. Arm 9 ὡς corr. ex ὧν E, ὧν B οὔπω BE 11 πλημμύροντα CFG καὶ om. BE 12 δ' BEK Arm: τ' CMAHP, τε G, τῶν F ἀενάων CEG: ἀεννάων ceteri ποταμῶν αὐθιγενῶν BEK Arm: αὐθιγενῶν ποταμῶν ceteri τε BEK: om. ceteri 13 ἀλλήλαις BE: ἀλλήλοις ceteri ἀνερχόμεναι CFG 14 ante βαθὺ add. καὶ MAGHP 15 καὶ prius ss. H[2]P[2] τε BEK: δὲ ceteri 16 ἐπιλείψεις ἄστρων BE 17 τὴν] τοῦ KH[1]P 18 ἕως] ὡς CFG καταρράττοντος CABEK post δὲ add. καὶ BE 20 καὶ ὅση χθαμαλὴ om. Arm 21. 22 ὡς ὅλην ἀνηρπάσθαι BE 22. 23 μεγάλῳ—θέμις om. Arm 22 μεγάλα τμήματα coni. Mang. 23 μήτ' BEK νομῆσαι P

βῆσθαι δοκεῖν. ἀλλὰ γὰρ καὶ ὁ ἀήρ, ἔξω μέρους βραχέος τοῦ κατὰ σελήνην, ἅπας ἀνήλωτο νικηθεὶς ὑπὸ τῆς τοῦ ὕδατος φορᾶς καὶ βίας, ὅπερ ἀνὰ κράτος τὴν ἐκείνου χώραν ἐπέσχε. τότε δὴ τότε εὐθὺς ἐφθείρετο 45
ὅσα σπαρτὰ καὶ δένδρα — φθείρει γὰρ ὡς ἔνδεια καὶ πλῆθος ἄμετρον —, ἔθνῃσκον δ' αἱ μυρίαι τῶν ζῴων ἀγέλαι ἡμέρων ὁμοῦ καὶ ἀγρίων· ἦν γὰρ εἰκός, τοῦ κρατίστου γένους ἀνθρώπων ἀφανιζομένου, μηδὲν ὑπολειφθῆναι τῶν χειρόνων, ἐπεὶ καὶ πρὸς τὰς ἐκείνου χρείας ἐγένετο δοῦλα
p. 8 M. τρόπον τινὰ δεσποτικαῖς προστάξεσιν ὑπηρετήσοντα. τοσούτων | δὴ καὶ 46
τηλικούτων ἐπιρραξάντων κακῶν, ἅπερ ἐκεῖνος ὁ καιρὸς ὤμβρησε — πάντα γὰρ τὰ τοῦ κόσμου μέρη, δίχα τῶν κατὰ τὸν οὐρανόν, ἐκινήθη παρὰ φύσιν, ὡς ἂν βαρεῖαν καὶ θανατώδη νόσον νοσήσαντα —, μόνος δὲ εἷς οἶκος ὁ τοῦ λεχθέντος ἀνδρὸς δικαίου καὶ θεοφιλοῦς διασῴζεται δύο λαβόντος τὰς ἀνωτάτω δωρεάς, μίαν μέν, ἣν εἶπον, τὸ μὴ πᾶσι τούτοις συναπολέσθαι, ἑτέραν δὲ τὸ πάλιν ἀρχηγέτην αὐτὸν ὑπάρξαι νέας ἀνθρώπων σπορᾶς· ἠξίωσε γὰρ αὐτὸν ὁ θεὸς καὶ τέλος τοῦ γένους ἡμῶν καὶ ἀρχὴν γενέσθαι, τέλος μὲν τῶν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τῶν δὲ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἀρχήν.

(9.) Τοιοῦτος μὲν ὁ τῶν καθ' αὐτὸν ἄριστος, τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ 47
τεθειμένα ἆθλα αὐτῷ, ὁποῖα δεδήλωκεν ὁ ἱερὸς λόγος. τῶν δ' εἰρημένων τριῶν εἴτε ἀνδρῶν εἴτε ψυχῆς τρόπων ἐναρμόνιος ἡ τάξις· ὁ μὲν γὰρ τέλειος ὁλόκληρος ἐξ ἀρχῆς, ὁ δὲ μετατεθειμένος ἡμίεργος, τοῦ βίου τὸν μὲν πρότερον χρόνον ἀναθεὶς κακίᾳ, τὸν δ' ὕστερον ἀρετῇ, πρὸς ἣν μετανέστη καὶ μετῳκίσατο, ὁ δὲ ἐλπίζων, ὡς αὐτὸ δηλοῖ τοὔνομα,

---

2 ἅπασαν ἤλω (sic) BE ἀνήλωται F, ἠλλοιώθη Arm νικηθεὶς] τῷ νενικῆσθαι BK, τῷ νικῆσθαι E φορᾶς καὶ βίας BEK: βίας καὶ φορᾶς ceteri, φορᾶς καὶ om. Arm 3 τότε δὴ τότε BEK: alt. τότε om. ceteri 5 δὲ BEK 8 πράξεσιν FG ὑπηρετήσοντα CBEH²: ὑπηρετήσαντα ceteri 9 ἐπηρραξάντων E; καταρραξάντων coni. Mang. 10 κατὰ τὸν οὐρανὸν BEK Arm: κατ' οὐρανόν ceteri 12 δὲ om. Arm ὁ om. BE 13 μέν om. BE 13. 14 πᾶσι τούτοις] πᾶσιν οὗτος A 14 ἀρχηγέτην αὐτὸν BEK: αὐτὸν ἀρχηγέτην ceteri ὑπάρξειν KH² νέας] γενεᾶς CFGA, τοῦ γένους τῆς νέας BE 15 τοῦ γένους ἡμῶν BEK Arm: ἡμῶν τοῦ γένους ceteri 18 καθ' αὐτῶν G 19 τιθέμενα CFG 19. 20 τῶν— τάξις om. CFG 20 εἴτε ἀνδρῶν om. HP¹ (Turn.), add. mg. P² ψυχῆς scripsi (sic Arm ut vid.): ψυχῶν codd. ante τρόπων add. εἴτε H² (Turn.) τρόπων corr. ex τρόπον K, τρόπον BE 21 ὁλόκληρον F μετατιθέμενος CFG ἡμιεργὸς M τοῦ βίου om. C, post χρόνον (22) transp. Arm 22 πρῶτον K ἀναθεὶς BEK: ἀνατιθεὶς ceteri δὲ BEK 23 μετωικήσατο M, μετῳκήσατο BAFP δ' BEK τοὔνομα om. BE

ἐλλιπής, ἐφιέμενος μὲν ἀεὶ τοῦ καλοῦ, μήπω δ' ἐφικέσθαι τούτου
δεδυνημένος, ἀλλ' ἐοικὼς τοῖς πλέουσιν, οἳ σπεύδοντες εἰς λιμένας κα-
ταίρειν θαλαττεύουσιν ἐνορμίσασθαι μὴ δυνάμενοι.
48 (10.) Ἡ μὲν οὖν προτέρα τριὰς τῶν ἀρετὴν ἐπιποθησάντων δε-
δήλωται. μείζων δέ ἐστιν ἡ ἑτέρα, περὶ ἧς νυνὶ λεκτέον. ἐκείνη μὲν
γὰρ τοῖς ἐν ἡλικίᾳ παιδικῇ μαθήμασιν ἔοικεν, αὕτη δὲ τοῖς ἀνδρῶν
ἀθλητικῶν γυμνάσμασιν ἐπὶ τοὺς ἱεροὺς ὄντως ἀλειφομένων ἀγῶνας, οἳ
σωμασκίας καταφρονοῦντες τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάζουσιν εὐεξίαν
49 ἐφιέμενοι τῆς κατὰ τῶν ἀντιπάλων παθῶν νίκης. οἷς μὲν οὖν διενήνοχεν
ἕκαστος ἐφ' ἓν καὶ τὸ αὐτὸ τέλος ἐπειγόμενος, αὖθις ἀκριβέστερον
ἐροῦμεν· ἃ δὲ χρὴ περὶ τῶν τριῶν συλλήβδην προειπεῖν, ἀναγκαῖον
50 μὴ παρασιωπῆσαι. τούτους τοίνυν συμβέβηκε μιᾶς οἰκίας καὶ ἑνὸς
γένους εἶναι — ὁ γὰρ τελευταῖος υἱὸς μέν ἐστι τοῦ μέσου, υἱωνὸς δὲ τοῦ
πρώτου — καὶ πάντας φιλοθέους ὁμοῦ καὶ θεοφιλεῖς, ἀγαπήσαντας τὸν
ἀληθῆ θεὸν καὶ ἀνταγαπηθέντας πρὸς αὐτοῦ, ὃς ἠξίωσε, καθάπερ δη-
λοῦσιν οἱ χρησμοί, διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἀρετῶν αἷς συνεβίουν
51 κοινωνῆσαι τῆς προσρήσεως αὐτοῦ. τὸ γὰρ ἴδιον ὄνομα τοῖς ἐκείνων
ἐναρμοσάμενος ἥνωσε, τὴν ἐκ τῶν τριῶν σύνθετον κλῆσιν ἐπιφημίσας
ἑαυτῷ· „τοῦτο γάρ μου“ φησίν „ὄνομά ἐστιν αἰώνιον, θεὸς Ἀβραὰμ
καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ“ (cf. Exod. 3,15) — ἀντὶ τοῦ | καθάπαξ p. 9 M.
τὸ πρός τι· καὶ μήποτ' εἰκότως· ὀνόματος γὰρ ὁ θεὸς οὐ δεῖται, μὴ
δεόμενος δ' ὅμως ἐχαρίζετο τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων κλῆσιν οἰκείαν,
ἵν' ἔχοντες καταφυγὴν πρὸς ἱκεσίας καὶ λιτὰς μὴ ἀμοιρῶσιν ἐλπίδος
52 χρηστῆς. (11.) ταῦτα μὲν οὖν ἐπ' ἀνδρῶν ὁσίων εἰρῆσθαι δοκεῖ,

1 ἐλλειπής BECGM μὲν om. CFG μήπω BEK: οὔπω ceteri τούτου om. Arm 2 λιμένας BEK: λιμένα ceteri 2. 3 κατέρρειν A καταίρειν θαλαττεύουσιν om. Arm 3 ante θαλαττεύουσιν add. ἔτι MAHP θαλαττεύουσιν BEK: ἐνθαλαττεύουσιν ceteri 4 ἐπινοησάντων CFG, ἐπιπονησάντων coni. Mang. 4. 5 ἐκδεδήλωται K 5 δ' F ἡ ἑτέρα BE Arm: ἡ om. ceteri 6 παιδικοῖς CFGA 7 ἀθλητῶν G 8 σῶμα σκιᾶς M, σώματος σκιὰν A 9 τῶν] τὴν F οὖν om. CFG post οὖν add. καὶ KH¹P, del. H² 10 τέλος] γένος F 11 προειπεῖν CFH²: προσειπεῖν ceteri 12 τούτοις CFGMA 14 πάντα FG φιλοθέους] θεοφιλοὺς C, θεοφιλοῦς FG ante ὁμοῦ add. καὶ G θεοφιλῶς F ἀγαπήσαντος in ras. F 16 αἷς corr. ex οἷς B, οἷς E 17 ⟨αὐτοὺς⟩ κοινωνῆσαι (vel κοινωνῆσαι τῆς ⟨ἑαυτοῦ⟩ προσρήσεως αὐτούς) conicio αὐτοῦ BEK: αὐτοὺς G Arm, αὐτῆς A, αὐτοῖς ceteri (probat Wendl.) 18 ἁρμοσάμενος BE 19 αὐτῷ BEK 20 καὶ utrumque om. BE καθάπαξ] ἅπαξ CFG, καθ' ἅπαν Mang. 21 τὸ] τὰ Arm 22 τῷ om. F 23 ἵν' BEK: ἵνα ceteri ἱκεσίαν G ἄμοιροι ὦσιν BEK 24 post οὖν add. ὡς Arm ἐπ' ἀνδρῶν om. BE ὁσίων] vel delendum vel scribendum τριῶν censuit Mang.

μηνύματα δ' ἐστὶ φύσεως ἀδηλοτέρας καὶ πολὺ βελτίονος τῆς ἐν αἰσθητοῖς.
τρόπους γὰρ ψυχῆς ἔοικεν ὁ ἱερὸς διερευνᾶσθαι λόγος, ἀστείους ἅπαντας,
τὸν μὲν ἐκ διδασκαλίας, τὸν δ' ἐκ φύσεως, τὸν δ' ἐξ ἀσκήσεως ἐφιέ-
μενον τοῦ καλοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρῶτος, ἐπίκλησιν Ἀβραάμ, σύμβολον
διδασκαλικῆς ἀρετῆς ἐστιν, ὁ δὲ μέσος, Ἰσαάκ, φυσικῆς, ὁ δὲ τρίτος,
Ἰακώβ, ἀσκητικῆς. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀγνοητέον, ὅτι μετεποιεῖτο τῶν 53
τριῶν ἕκαστος δυνάμεων, ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ τῆς πλεοναζούσης κατ'
ἐπικράτειαν· οὔτε γὰρ διδασκαλίαν ἄνευ φύσεως ἢ ἀσκήσεως τελειωθῆναι
δυνατὸν οὔτε φύσις ἐπὶ πέρας ἐστὶν ἐλθεῖν ἱκανὴ δίχα τοῦ μαθεῖν καὶ
ἀσκῆσαι οὔτε ἄσκησις, εἰ μὴ προθεμελιωθείη φύσει τε καὶ διδασκαλίᾳ.
προσηκόντως οὖν καὶ τὴν τῶν τριῶν λόγῳ μὲν ἀνδρῶν ἔργῳ δ' ὡς εἰ- 54
πον ἀρετῶν οἰκειότητα συνῆψε, φύσεως, μαθήσεως, ἀσκήσεως, ἃς ἑτέρῳ
ὀνόματι Χάριτας ἰσαρίθμους ἄνθρωποι καλοῦσιν, ἢ τῷ κεχαρίσθαι τὸν
θεὸν τῷ ἡμετέρῳ γένει τὰς τρεῖς δυνάμεις πρὸς τελειότητα τοῦ βίου ἢ
παρόσον αὗται δεδώρηνται ψυχῇ λογικῇ ἑαυτάς, δώρημα τέλειον καὶ
κάλλιστον, ἵνα καὶ τὸ αἰώνιον ὄνομα τὸ δηλούμενον ἐν τοῖς χρησμοῖς
ἐπὶ τριῶν μὴ ἐπ' ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τῶν εἰρημένων δυνάμεων
λέγηται. ἀνθρώπων μὲν γὰρ φθαρτὴ φύσις, ἄφθαρτος δ' ἡ τῶν ἀρετῶν· 55
εὐλογώτερον δὲ ἐπιφημίζεσθαι τὸ ἀίδιον ἀφθάρτοις πρὸ θνητῶν, ἐπεὶ
συγγενὲς μὲν ἀιδιότητος ἀφθαρσία, ἐχθρὸν δὲ θάνατος. (12.) χρὴ 56
μέντοι μηδ' ἐκεῖνο ἀγνοεῖν, ὅτι τὸν μὲν πρῶτον ἄνθρωπον τὸν γηγενῆ
πατέρα τῶν ἄχρι τοῦ κατακλυσμοῦ φύντων εἰσήγαγε, τὸν δὲ μόνον ἐκ
τῆς τοσαύτης φθορᾶς ὑπολειφθέντα πανοίκιον ἕνεκα δικαιοσύνης καὶ τῆς
ἄλλης καλοκἀγαθίας τοῦ νεάσοντος αὖθις καινοῦ γένους ἀνθρώπων, τὴν
δὲ περίσεμνον τριάδα καὶ περιμάχητον ἑνὸς εἴδους ἐπιλεγομένου „βασίλειον

1 δ' om. BE ante φύσεως add. καὶ BE 2 ὁ ἱερὸς λόγος ἀστεῖος διερευνᾶσθαι ἅπαντας BE διερμηνεύεσθαι coni. Mang. 3 δ' pr.] δὲ BE 6 ἀσκητῆς coni. Mang. 7 ἕκαστος om. CFG ὠνομάσθαι F δ' BEK 9 φύσιν CFM ἱκανὴν CM, ἱκανὸν F 10 ἄσκησιν C ante φύσει add. καὶ F 12 οἰκειοτάτη G φύσεως, μαθήσεως, ἀσκήσεως Wendl.: φύσις, μάθησις, ἄσκησις codd.; φύσιν, μάθησιν, ἄσκησιν Mang. 14 τοῦ βίου BEK: τοῦ om. ceteri 15 αὐτὰ δεδώρηται FG ψυχικῇ (sic) K τέλειον καὶ BEK: om. ceteri 17 ἐπὶ τριῶν μὴ ἐπ'] μὴ ἐπὶ τριῶν C(v) ἐπ' fort. delendum 17. 18 δυνάμεων λέγηται BEK: λέγηται δυνάμεων ceteri 19 δ' BEK, om. Arm τὸ ἀίδιον Mang.: τὸν ἀίδιον codd. 20 συγγενὴς H ἀιδιότητος BEK: ἀιδιότης ceteri (v) ἀφθαρσίᾳ v 21 τὸν alt. om. BE 22 τοῦ om. BE 23 πανοίκιον scripsi: πανοίκειον BEHP, πανοικεί· ὃν CG, πανοικί· ὃν MAF, πανοικὶ K; πανοικὶ Νῶε voluit Mang. 24 νεάσαντος BEP ⟨καὶ⟩ καινοῦ coni. Mang. (cf. § 252)

καὶ ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον“ (Exod. 19, 6) οἱ χρησμοὶ καλοῦσι.
57 μηνύει δὲ τοὔνομα τὴν δύναμιν αὐτοῦ· προσονομάζεται γὰρ Ἑβραίων
γλώττῃ τὸ ἔθνος Ἰσραήλ, ὅπερ ἑρμηνευθέν ἐστιν „ὁρῶν θεόν.“ ὅρασις
δ᾽ ἡ μὲν δι᾽ ὀφθαλμῶν ἐν ἁπάσαις καλλιστεύει ταῖς αἰσθήσεσιν, ἐπεὶ
καὶ διὰ μόνης καταλαμβάνεται τὰ κάλλιστα τῶν ὄντων, ἥλιος καὶ σελήνη
καὶ ὁ σύμπας οὐρανός τε καὶ κόσμος, ἡ δὲ διὰ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγε-
μονικοῦ προφέρει τὰς ἄλλας ὅσαι περὶ αὐτὸ δυνάμεις· αὕτη | δέ ἐστι p. 10 M.
58 φρόνησις ὄψις οὖσα διανοίας. ὅτῳ δὲ μὴ μόνον ἐξεγένετο τἆλλα ὅσα
ἐν τῇ φύσει δι᾽ ἐπιστήμης καταλαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τὸν πατέρα καὶ
ποιητὴν τῶν συμπάντων ὁρᾶν, ἐπ᾽ ἄκρον εὐδαιμονίας ἴστω προεληλυθώς·
οὐδὲν γὰρ ἀνωτέρω θεοῦ, πρὸς ὃν εἴ τις τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα τείνας
59 ἔφθακε, μονὴν εὐχέσθω καὶ στάσιν. αἱ μὲν γὰρ ἀνάντεις ὁδοὶ καματηραὶ
καὶ βραδεῖαι, ἡ δὲ κατὰ πρανοῦς φορά, συρμὸν ἔχουσα τὸ πλέον ἢ
κάθοδον, ταχεῖα καὶ ῥᾴστη. πολλὰ δὲ τὰ κάτω βιαζόμενα, ὧν οὐδὲν
ὄφελος, ὅταν ἐκ τῶν αὐτοῦ δυνάμεων ἀνακρεμάσας τὴν ψυχὴν ὁ θεὸς
ὁλκῇ δυνατωτέρᾳ πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπάσηται.
60 (13.) Ταῦτα μὲν οὖν κοινῇ περὶ τῶν τριῶν ἀναγκαίως προειρήσθω.
λεκτέον δ᾽ ἑξῆς, ἐν οἷς ἕκαστος ἰδίᾳ προήνεγκεν, ἀπὸ τοῦ πρώτου τὴν ἀρχὴν
λαβόντας. ἐκεῖνος τοίνυν εὐσεβείας, ἀρετῆς τῆς ἀνωτάτω καὶ μεγίστης,
ζηλωτὴς γενόμενος ἐσπούδασεν ἕπεσθαι θεῷ καὶ καταπειθὴς εἶναι τοῖς
προσταττομένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ, προστάξεις ὑπολαμβάνων οὐ τὰς διὰ φωνῆς
καὶ γραμμάτων μηνυομένας αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς διὰ τῆς φύσεως

---

1 καὶ pr. om. H(v) 3 ἑρμηνευθέν ἐστιν K, ἑρμηνευθὲν (om. ἐστιν) BE: ἑρμηνεύεται ceteri 4 δὲ BEK ἡ μὲν] ἡμῖν CFG 5 καταλαμβάνεσθαι A 6 σύμπας ὁ οὐρανός transp. K 7 ὅσαι BEK: ἃς αἱ CFG, ὅσαι αἱ MAHP αὐτὸ KMAHP: αὐτὸν BE, αὐτὰ CFG, αὐτὴν voluit Mang. δ᾽ ἐστὶ BEKF 8 δ᾽ H ἐξεγένετο μὴ μόνον transp. HP(v) ἐξ$^{\omega}$εγένετο (sic) A τἆλλα EK, τἄλλα B: τὰ ἄλλα ceteri 9 ἐν τῇ φύσει om. BE 10 ἐπ᾽ ἄκρων A ἐπ᾽ ἄκραν εὐδαιμονίαν BEK ἴσθω A 11 τῆς om. E ὄμμα τείνας BEK Arm: τείνας ὄμμα ceteri 12 πέφθακε MA ἐχέσθω BEM, ἐχέτω AK στάσιν] κατάστασιν CFGM ἀνάντεις] αὐτῆς C ὁδοὶ om. Arm 13 φορά om. Arm 14 καθ᾽ ὁδὸν FG 15 αὑτοῦ scripsi: αὐτῶν K, αὐτοῦ ceteri (v) δυνάμεων corr. ex δυναμένων C ἀνακράσας L (Turn.) 16 ἑαυτὸν BEK: αὑτὸν M, αὐτὸν ceteri ἐπισπάσηται BEK: ἐπισπάσαιτο ceteri (v) 17 οὖν BEK: om. ceteri εἰρήσθω F 18 προήνεγκεν] διήνεγκεν BEK τὴν ἀρχὴν om. CFG 19 λαβόντος C ante ἀρετῆς add. καὶ C (Turn.) ἀρετῆς] ἐραστὴς BEKHP 22 γραμμάτων Arm (coni. Mang.): πραγμάτων codd. αὐτὸ Arm (coni. Mang.): αὐτῷ codd.

---

8 cf. ad vol. II 66,9

τρανοτέροις σημείοις δηλουμένας, ἃς ἡ ἀληθεστάτη τῶν αἰσθήσεων πρὸ ἀκοῆς τῆς ἀπίστου καὶ ἀβεβαίου καταλαμβάνει. θεώμενος γάρ τις τὴν 61 ἐν τῇ φύσει τάξιν καὶ τὴν παντὸς λόγου κρείττονα πολιτείαν, ᾗ χρῆται ὁ κόσμος, ἀναδιδάσκεται, φθεγγομένου μηδενός, εὔνομον καὶ εἰρηνικὸν βίον ἐπιτηδεύειν εἰς τὴν τῶν καλῶν ἐξομοίωσιν ἀποβλέποντα. ἐναργέσταται δὲ τῆς εὐσεβείας ἀποδείξεις εἰσίν, ἃς περιέχουσιν αἱ ἱεραὶ γραφαί· πρώτην δὲ λεκτέον, ἣ καὶ πρώτη τέτακται. (14.) λογίῳ πληχθεὶς περὶ 62 τοῦ πατρίδα καὶ συγγένειαν καὶ πατρῷον οἶκον καταλιπεῖν καὶ μεταναστῆναι, καθάπερ ἀπὸ τῆς ξένης εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανιὼν ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείας εἰς τὴν ξένην μέλλων ἀπαίρειν, ἐπέσπευδε συντείνων, νομίζων ἰσότιμον εἶναι τῷ τελειῶσαι τὸ ταχέως τὸ προσταχθὲν ἀνύσαι. καίτοι τίνα ἕτερον εἰκὸς 63 οὕτως ἀκλινῆ καὶ ἄτρεπτον γενέσθαι, ὡς μὴ φίλτροις ὑπαχθῆναι καὶ ὑπενδοῦναι συγγενῶν καὶ πατρίδος, ὧν ὁ πόθος ἑκάστῳ τρόπον τινὰ συγγεγένηται καὶ συνηύξηται καὶ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν ἡνωμένων μερῶν συμπέφυκε; μάρτυρες δὲ οἱ νομοθέται τὴν δευτερεύουσαν θανάτου τιμωρίαν κατὰ 64 τῶν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἑαλωκότων ὁρίσαντες φυγήν, οὐ δευτερεύουσαν, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, παρ' ἀληθείᾳ δικαζούσῃ, πολὺ δὲ ἀργαλεωτέραν, εἴ γε πέρας μὲν κακοπραγιῶν ὁ θάνατος, ἀρχὴ δ', οὐ πέρας, ἡ φυγὴ καινοτέρων συμφορῶν, ἀνθ' ἑνὸς τοῦ χωρὶς ἀλγηδόνων μυρίους ἐπάγουσα θανάτους
II 11 M. τοὺς σὺν αἰσθήσει. | κατ' ἐμπορίαν ἔνιοι πόθῳ χρηματισμοῦ πλέοντες ἢ 65 κατὰ πρεσβείαν ἢ κατὰ θέαν τῶν ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς δι' ἔρωτα παιδείας, ὁλκοὺς ἔχοντες δυνάμεις τῆς ἔξω μονῆς οἱ μὲν τὰς ἐπικερδείας, οἱ δὲ τὸ τὴν

1 ἡ om. BE 4 ἀναδιδάσκεται] ἅμα διδάσκεται HP (Turn.) ἔννομον A 6 ἱεραὶ BEK Arm: om. ceteri 7 ἣ] ἡ M πληχθεὶς] πεισθεὶς Arm (coni. Mang.) 8 καὶ μεταναστῆναι om. F μεταστῆναι G 9 οἰκίαν K 10 ἐπέσπευδε BEK: ἔσπευδε ceteri 11 τῷ] τὸ F εἰκὸς] εἰκότως H[1]P 12 ante ἀκλινῆ add. καὶ sed rursus del. H φίλτρῳ BEK ὑπαχθῆναι τὲ καὶ BEK 12. 13 ἐνδοῦναι BE 13 ὧν] ὃν F τρόπον corr. ex τρόπων F συγγεγέννηται BEAP[2] 14 οὐχ om. Arm ἧττον] εἰς A ἡνωμένων] ἰδιωμένων CFGA μελῶν Arm 15 δ' BEK 16 ὁρίζοντες BEK οὐ δευτερεύουσαν om. H[1], add. mg. H[2] 17 ὥς γέ μοι BEKMA παρ' CBEK: παρὰ ceteri παρὰ τοῖς ἀληθείᾳ δικάζουσι Arm δ' BEK 18 κακοπραγίας ὧν CFG, κακοπραγίας ὧν A δ'] δὲ F, τε CG οὐ πέρας om. CFG (fort. recte) 19 ἀνθ' ἑνὸς om. F τοῦ om. M τοῦ χωρὶς ἀλγηδόνων om. C ἀλγεινῶν BEK post ἀλγηδόνων add. ἡδονῶν FG 20 τοὺς σὺν αἰσθήσει Arm: οὓς συναισθήσει BE, οὐ σὺν αἰσθήσει KFGMAH[1]P, σὺν αἰσθήσει (οὐ eras.) H[2]L(v), ἐν συναισθήσει C πόθου CF[1]GA 21 δι' ἔρωτα BE: ἢ δι' ἔρωτα ceteri 22 ἐπικερδίας BECFG

πόλιν ἐπὶ καιρῶν ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις καὶ μεγίστοις ὀνῆσαι, οἱ δὲ
ἱστορίαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τέρψιν ἅμα καὶ ὠφέλειαν τῇ ψυχῇ παρα-
σκευάζουσαν — τυφλοὶ γὰρ παρ' ὀξὺ βλέποντας ἀναποδήμητοι παρ' ἐκδεδη-
μηκότας —, ὅμως ἐπείγονται τὸ πατρῷον ἔδαφος ἰδεῖν καὶ προσκυνῆσαι
καὶ συνήθεις ἀσπάσασθαι συγγενῶν τε καὶ φίλων ἡδίστης καὶ ποθεινο-
τάτης ὄψεως ἀπολαῦσαι καὶ πολλάκις τὰς πράξεις, ὧν ἕνεκα ἐξεδήμησαν,
μηκυνομένας ὁρῶντες κατέλιπον ἱμέρῳ τῶν προσηκόντων ἑλχθέντες
66 βιαιοτάτῳ. μετ' ὀλίγων δὲ οὗτος ἢ καὶ μόνος ἅμα τῷ κελευσθῆναι
μετανίστατο καὶ τῇ ψυχῇ πρὸ τοῦ σώματος τὴν ἀποικίαν ἐστέλλετο, τὸν
67 ἐπὶ τοῖς θνητοῖς ἵμερον παρευημεροῦντος ἔρωτος οὐρανίου. οὐδενὸς
οὖν φροντίσας, οὐ φυλετῶν, οὐ δημοτῶν, οὐ συμφοιτητῶν, οὐχ ἑταίρων,
οὐ τῶν ἀφ' αἵματος ὅσοι πρὸς πατρὸς ἢ μητρὸς ἦσαν, οὐ πατρίδος, οὐκ
ἀρχαίων ἐθῶν, οὐ συντροφίας, οὐ συνδιαιτήσεως, ὧν ἕκαστον ἀγωγόν τε
καὶ δυσαπόσπαστον ὁλκὸν ἔχον δύναμιν, ἐλευθέραις καὶ ἀφέτοις ὁρμαῖς
ᾗ τάχιστα μετανίσταται, τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ τῆς Χαλδαίων γῆς, εὐ-
δαίμονος χώρας καὶ κατ' ἐκεῖνον ἀκμαζούσης τὸν χρόνον, εἰς τὴν
Χαρραίων γῆν (Gen. 12, 5), ἔπειτα οὐ μακρὰν ὕστερον καὶ ἀπὸ ταύτης
εἰς ἕτερον τόπον, περὶ οὗ λέξομεν ἐκεῖνο πρότερον εἰπόντες.
68 (15.) Αἱ δηλωθεῖσαι ἀποικίαι τῷ μὲν ῥητῷ τῆς γραφῆς ὑπ' ἀνδρὸς
σοφοῦ γεγόνασι, κατὰ δὲ τοὺς ἐν ἀλληγορίᾳ νόμους ὑπὸ φιλαρέτου ψυχῆς
69 τὸν ἀληθῆ ζητούσης θεόν. Χαλδαῖοι γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα διαπονήσαντες

1 καὶ μεγίστοις om. Arm ὀνῆσαι] οἰκῆσαι M, κατανοῆσαι CFG δ' BE 2 ὧν] ἣν A 3 παρ' ὀξὺ βλέποντας BEF: παροξὺ βλέποντας G, παρ' ὀξὺ βλέποντες A, παροξὺ βλέποντες C, παρ' ὀξυβλεποῦντας KMP, πρὸς ὀξυβλεποῦντας H, πρὸς ὀξὺ βλέποντας v ἀναποδήμητοι παρ' ἐκδεδημηκότας om. CFG ἀποδήμητοι BE παρ' ἐκδεδημηκότας KM: παρεκδεδημηκότας BEP, παρεκδεδυκότας A, πρὸς ἐκδεδημηκότας H(v) 4 ἠπείγοντο G ante τὸ add. καὶ CFA πατρῷον] πρῶτον P καὶ προσκυνῆσαι om. Arm 5 ἡδίστης καὶ om. Arm 6 τὰς om. BEK 7 ἑλχθέντες C Arm: ἐλεχθέντες F, ἐλεγχθέντες ceteri 8 βεβαιοτάτω H (Turn.) ὀλίγον (alt. o in ras.) B ἢ καὶ] ἧκε BE 11 οὖν] γοῦν BE οὐ φυλετῶν] ὀφειλετῶν A οὐχ ἑταίρων om. H ἑτέρων A Arm 12 ὅσοι— ἦσαν om. Arm πρὸς om. C πατρίδος] πατρός CFG 12. 13 οὐκ ἀρχαίων ἐθῶν om. Arm 13 οὐ συνδιαιτήσεως om. Arm 14 ⟨καὶ⟩ ὁλκὸν coni. Mang. ἔχων A post ἔχον ss. καὶ B (Richt.) ἐλευθέραις E: ἐλευθέροις ceteri (v) 15 ᾗ H, ἡ BMA τάχιστον K μὲν om. CFG 16 ἀκμαζούσης BEK Arm: ἁρμοζούσης ceteri 17 Χαρραίων γῆν] Μεσοποταμίαν Arm γῆν om. BE ἔπειτ' BEK ἔπειτα—ὕστερον om. Arm 18 τόπον—εἰπόντες om. BE 19 Αἱ] αἱ δὲ BE ῥητῷ BEK: ῥήματι ceteri 20 κατὰ δὲ ἀλληγορίαν νόμων Arm ἐν ἀλληγορίᾳ BEK: ἀλληγορίας ceteri 21 ἐν τοῖς] ἑαυτοῖς G διαποιήσαντες BE (alt. ι corr. ex ν E)

21 sqq. *Ambros. De Abraham II 3,9* .... unde liquet eo referendum quia, quamdiu

ἀστρονομίαν καὶ πάντα ταῖς κινήσεσι τῶν ἀστέρων ἀναθέντες ὑπέλαβον
οἰκονομεῖσθαι τὰ ἐν κόσμῳ δυνάμεσιν, ἃς περιέχουσιν ἀριθμοὶ καὶ ἀριθ-
μῶν ἀναλογίαι, ⟨καὶ⟩ τὴν ὁρατὴν οὐσίαν ἐσέμνυνον τῆς ἀοράτου καὶ νοητῆς
οὐ λαβόντες ἔννοιαν, ἀλλὰ τὴν ἐν ἐκείνοις τάξιν διερευνώμενοι κατά τε τὰς
ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων πλανήτων καὶ ἀπλανῶν περιόδους καὶ
κατὰ τὰς τῶν ἐτησίων ὡρῶν μεταβολὰς καὶ κατὰ τὴν τῶν οὐρανίων
πρὸς τὰ ἐπίγεια συμπάθειαν τὸν κόσμον αὐτὸν ὑπέλαβον εἶναι θεόν, οὐκ
εὐαγῶς τὸ γενόμενον ἐξομοιώσαντες τῷ πεποιηκότι. ταύτῃ τοι τῇ δόξῃ 70
συντραφεὶς καὶ χαλδαΐσας μακρόν τινα χρόνον, ὥσπερ ἐκ βαθέος
p. 12 M. ὕπνου | διοίξας τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα καὶ καθαρὰν αὐγὴν ἀντὶ σκότους
βαθέος βλέπειν ἀρξάμενος ἠκολούθησε τῷ φέγγει καὶ κατεῖδεν, ὃ μὴ
πρότερον ἐθεάσατο, τοῦ κόσμου τινὰ ἡνίοχον καὶ κυβερνήτην ἐφεστῶτα
καὶ σωτηρίως εὐθύνοντα τὸ οἰκεῖον ἔργον, ἐπιμέλειάν τε καὶ προστασίαν
καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μερῶν ὅσα θείας ἐπάξια φροντίδος ποιούμενον. ὅπως 71
οὖν βεβαιώσηται τὴν φανεῖσαν ὄψιν ἐν τῇ διανοίᾳ παγιώτερον, αὖθίς
φησιν ὁ ἱερὸς λόγος αὐτῷ· „τὰ μεγάλα, ὦ οὗτος, ὑποτυπώσει βραχυτέρων

---

1 καὶ τὰ πάντα F, καὶ πάντα om. G ὑπέλαβον CFGK: οἷς ὑπέλαβον BE, αἷς ὑπέλαβον ceteri 2—8 ἀριθμοὶ — πεποιηκότι in K ab alt. manu suppleta 2. 3 ἃς — ἀναλογίαι om. Arm 2 ἅσπερ ἔχουσιν BE 3 καὶ addidi ἐσέμνυνον CFGK: ἐσέμνυναν ceteri 5 σελήνης καὶ ἡλίου transp. BE Arm quart. καὶ BEM: ἢ ceteri 6 κατὰ] καὶ F τὰς om. H¹P¹ ὁρῶν C τῶν om. G 7 συμ_θει· (sic) C 8 ἐξομοιώσαντες codd. (Turn.): ἐφομοιώσαντες Mang. τῷ om. H¹P τοι K (coni. Mang.): τις ceteri δόξει G 10 διανοίξας CA(v), διανοίας FG 12 τινὰ om. H¹P 13. 14 ἐπιμέλειαν — ποιούμενον om. Arm 14 ante καὶ add. αὐτοῦ vel τοῦ παντὸς Mang. post ὅπως add. δ' H(v) 15 γοῦν coni. Mang. βεβαιώσηται codd.: βεβαιώσῃ v 15. 16 αὖθίς φησιν BE: αὖ φησιν KAHP, φησιν CFGM 16 ὁ ἱερὸς λόγος αὐτῷ BEK: αὐτῷ ὁ ἱερὸς λόγος ceteri

---

Chaldaeus fuit, hoc est non solum in regione, sed etiam in opinione Chaldaeorum, non poterat deum videre, quem intra mundum quaerebat. Chaldaei enim mundum superiorem deum dicunt, ut etiam . . . stellarum cursu ferri adserunt ea quae terrena sunt et quodam coerceri vinculo. unde et deos stellas appellaverunt, eo quod eas dominatum quendam habere supernum credant, quia quaedam stellis ad terrena compassio est. . . . ergo quamdiu mens Chaldaicis erroribus flectitur, non videt deum, quem in his quaerit quae videntur, non in his quae non videntur. . . . unde nec Abraham primum videbat. quomodo autem poterat videre eum, supra quem alterum esse arbitrabatur? ubi vero ad aliam demigravit non regionem, sed veram religionem paratam humilitati — hoc enim significat Chanaan —, tunc deum videre coepit et eum cognoscere esse deum, cuius invisibili virtute advertit omnia regi et gubernari. hoc ergo scriptura docet, quia Abraham stellarum observatione demigrans deum vidit.

πολλάκις γνωρίζεται, πρὸς ἃ τις ἀπιδὼν ηὔξησε τὴν φαντασίαν ἀπεριγράφοις μεγέθεσι. παραπεμψάμενος οὖν τούς τε κατ' οὐρανὸν περιπολοῦντας καὶ τὴν Χαλδαϊκὴν ἐπιστήμην μετανάστηθι πρὸς ὀλίγον χρόνον ἀπὸ τῆς μεγίστης πόλεως, τοῦδε τοῦ κόσμου, πρὸς βραχυτέραν, δι' ἧς δυνήσῃ μᾶλλον
72 καταλαβεῖν τὸν ἔφορον τοῦ παντός.“ διὰ τοῦτο τὴν πρώτην ἀποικίαν ἀπὸ τῆς Χαλδαίων γῆς εἰς τὴν Χαρραίων λέγεται ποιήσασθαι. (16.) Χαρρὰν δὲ Ἑλληνιστὶ „τρῶγλαι“ λέγονται, κατὰ σύμβολον αἱ τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων χῶραι, δι' ὧν ὥσπερ ὀπῶν ἑκάστη διακύπτειν πέφυκε πρὸς
73 τὴν τῶν οἰκείων ἀντίληψιν. ἀλλὰ τί τούτων, εἴποι τις ἄν, ὄφελος ἦν, εἰ μὴ νοῦς ἀόρατος καθάπερ θαυματοποιὸς ἔνδοθεν ὑπήχει ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσιν, ἃς τοτὲ μὲν ἀνιεὶς καὶ ἐπιχαλῶν τοτὲ δὲ ἀντισπῶν καὶ ἀνθέλκων βίᾳ κίνησιν ἐμμελῆ καὶ πάλιν ἡσυχίαν ἐμπαρεῖχε τοῖς θαυμασίοις; τοῦτο ἔχων παρὰ σεαυτῷ τὸ παράδειγμα ῥᾳδίως οὐ σφόδρα ποθεῖς λαβεῖν
74 τὴν ἐπιστήμην κατανοήσεις. οὐ γὰρ ἐν σοὶ μὲν νοῦς ἐστιν ἡγεμὼν ἐπιτεταγμένος, ᾧ καὶ τοῦ σώματος ἅπασα κοινωνία πειθαρχεῖ καὶ ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων ἕπεται, ὁ δὲ κόσμος, τὸ κάλλιστον καὶ μέγιστον καὶ τελεώτατον ἔργον, οὗ πάντα τὰ ἄλλα συμβέβηκεν εἶναι μέρη, βασιλέως ἀμοιρεῖ τοῦ συνέχοντος καὶ ἐνδίκως ἐπιτροπεύοντος. εἰ δ' ἀόρατος
75 ὁ βασιλεύς, μὴ θαυμάσῃς· οὐδὲ γὰρ ὁ ἐν σοὶ νοῦς ὁρατός. ταῦτά τις ἐπιλογιζόμενος καὶ οὐ πόρρωθεν ἀλλ' ἐγγύθεν ἀναδιδασκόμενος ἔκ τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν εἴσεται σαφῶς, ὅτι ὁ κόσμος οὐκ ἔστιν ὁ πρῶτος θεός, ἀλλ' ἔργον τοῦ πρώτου θεοῦ καὶ τοῦ συμπάντων πατρός, ὃς ἀειδὴς ὢν πάντα φαίνει μικρῶν τε αὖ καὶ μεγάλων διαδεικνὺς τὰς

1 ηὔξησε] ἦγξε CFG (Turn.) 2 παραπεμψάμενος] ἱλασάμενος BE περιπολοῦντας ἀστέρας Arm 3 χρόνον om. Turn. 4 δι' ἧς δυνήσῃ BEK Arm: δυνήσῃ γὰρ ceteri (v) 5 post παντός add. ὅτι μὴ σεαυτοῦ BE 6 τὴν τῶν χαρραίων A ποιεῖσθαι HP(v) 7 χαρρὰ F δ' BEK 8 διακύπτειν πέφυκε BEK: πέφυκε διακύπτειν ceteri 9 ἦν om. MHP(v) 10 ἀοράτως coni. Mang. θαυμαστοποιὸς G, θαυματοποιοὺς A ἔνδον BEK ὑπηχεῖ B, ὑφηχεῖ C, ὑφήχει G, ἠπείχει F 11 δ' BEK 12 πάλιν BEK Arm: πολλὴν ceteri (v); κατὰ πολλὴν coni. Mang. ἐμπαρεῖχε τοῖς θαυμασίοις BEK: ἐμπαρείχετο τοῖς θαύμασι ceteri τοῖς θαυμασίοις om. Arm 13 τὸ om. BEF 14 κατανοήσῃς C οὐ] εἰ A μὲν] γε BA ὁ νοῦς CFG(v) 15 ᾧ] οὗ F 16 καὶ μέγιστον om. BK Arm 17 τελεώτατον BEK: τελειότατον ceteri οὗ—μέρη om. Arm τὰ ἄλλα πάντα transp. F 18 συνέχοντος Mang.: συνέξοντος codd. ἐπιτροπεύσαντος BE, ἐπιτροπεύσοντος KHP ἀοράτως C 19 ὁ βασιλεύς BEK Arm: om. ceteri (v) μὴ—ὁρατός om. CFG 20 ἀλλ' ἐγγύθεν om. BE 21 ἑαυτοῦ BE: αὐτοῦ MH², τῶν ἑαυτοῦ K, αὐτοῦ CFH¹P, αὖ (sic) G, αὐτὰς A αὐτὸν codd. εἴσεται] εἰ ἔσται G 23 ἀϊδὴς BE αὖ om. K δεικνὺς CFGMA

φύσεις. σώματος γὰρ ὀφθαλμοῖς οὐκ ἠξίωσε καταλαμβάνεσθαι, τάχα μὲν 76
ἐπειδὴ θνητὸν ἀιδίου ψαύειν οὐχ ὅσιον ἦν, τάχα δὲ καὶ δι' ἀσθένειαν τῆς
ἡμετέρας ὄψεως· οὐ γὰρ ἂν ἐχώρησε τὰς ἀπὸ τοῦ ὄντος ἐκχεομένας αὐ-
p. 13 M. γάς, ὁπότε οὐδὲ ταῖς ἀφ' ἡλίου προσβλέπειν ἀκτῖσιν οἷα τέ ἐστι. (17.) |
τεκμήριον δὲ ἐναργέστατον τῆς ἀποικίας, ἣν ἀπ' ἀστρονομίας καὶ τῆς 77
χαλδαϊζούσης δόξης ἡ διάνοια ἐστείλατο· λέγεται γὰρ εὐθὺς ἅμα τῇ
μεταναστάσει τοῦ σοφοῦ· „ὤφθη δὲ ὁ θεὸς τῷ Ἀβραάμ" (Gen. 12, 7)·
ᾧ δῆλον ὅτι πρότερον οὐκ ἦν ἐμφανής, ὅτε χαλδαΐζων τῇ τῶν ἀστέρων
χορείᾳ προσεῖχεν ἔξω τοῦ κόσμου καὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας εὐάρμοστον
καὶ νοητὴν φύσιν οὐδεμίαν ἁπλῶς καταλαμβάνων. ἐπεὶ δὲ μετεχώ- 78
ρησε καὶ μεθωρμίσατο, κατὰ τἀναγκαῖον ἔγνω τὸν κόσμον ὑπήκοον ἀλλ'
οὐκ αὐτοκράτορα, οὐ πρυτανεύοντα ἀλλὰ πρυτανευόμενον ὑπ' αἰτίου τοῦ
πεποιηκότος, ὅπερ ἡ διάνοια τότε πρῶτον ἀναβλέψασα εἶδε. πολλὴ γὰρ 79
αὐτῆς πρότερον ἀχλὺς ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν κατεκέχυτο, ἣν ἐνθέρμοις καὶ
διαπύροις δόγμασιν ἀνασκεδάσασα μόλις ἴσχυσεν ὡς ἐν αἰθρίᾳ καθαρᾷ τοῦ
πάλαι κρυπτομένου καὶ ἀειδοῦς φαντασίαν λαβεῖν· ὃς ἕνεκα φιλανθρωπίας
ἀφικνουμένην τὴν ψυχὴν ὡς ἑαυτὸν οὐκ ἀπεστράφη, προϋπαντήσας δὲ
τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔδειξε, καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν ἰδεῖν τὸν βλέποντα. διὸ 80
λέγεται, οὐχ ὅτι ὁ σοφὸς εἶδε θεόν, ἀλλ' ὅτι „ὁ θεὸς ὤφθη" τῷ σοφῷ·
καὶ γὰρ ἦν ἀδύνατον καταλαβεῖν τινα δι' αὑτοῦ τὸ πρὸς ἀλήθειαν ὄν,
μὴ παραφήναντος ἐκείνου ἑαυτὸν καὶ ἐπιδείξαντος. (18.) μαρτυρεῖ δὲ 81

---

1 ὀφθαλμοὺς G 3 ἐκχεομένας BEK Arm: χεομένας ceteri 4 ὁπόταν A οἷα KM: οἷα ceteri (v) 5 δὲ om. BEK ἐναργέστατον τῆς ἀποικίας BEK Arm: τῆς ἀποικίας ἐναργέστατον ceteri ἣν] ἦν AG ἀστρονομικῆς Arm 6 ἡ διάνοια] ἡ διανοίας BE 6. 7 εὐθὺς ἅμα τῇ μεταναστάσει BEK Arm: εὐθὺς δ post μεταναστάσει transp. ceteri 7 μεταστάσει FG 8 ὧι B, ὁ (pro ᾧ) Arm δῆλον ὅτι CBEK: δηλονότι ceteri ἦν om. Arm. ἄστρων BEK 9 πορεία CMAH^{2}P^2 9. 10 ἔξω—καταλαμβάνων om. Arm 9 ἀνάρμοστον BE 10. 11 μετεχώρησε καὶ μεθωρμίσατο BEK Arm: μεθωρμ. καὶ μετεχ. ceteri 11 μεθωρμήσατο BEAP κατ' ἀναγκαῖον MH^{1}P 12 οὐ πρυτανεύοντα ἀλλὰ om. BEK Arm (fort. recte) 13 ἀναβλέψασα BEK Arm (coni. Mang.): ἀντιβλέψασα ceteri πολὺ F 14 αὐτῇ A ἐνθέρμοις MAHP: ἐν θερμοῖς ceteri 15 διαπόροις P 15. 16 ἀνασκεδάσασα—κρυπτομένου] ἀνασκεπτομένου (cet. om.) BE 16 ἀϊδοῦς BE ἕνεκα BEK: ἕνεκεν ceteri 17 ἀφικνουμένου τῆς ψυχῆς F ἑαυτὸν BEK: αὑτὸν M, αὐτὸν ceteri 18 αὐτοῦ F τ' MH^2 ἦν om. BK 18. 19 τὸν—θεόν om. A 19 ὅτι οὐχ transp. K ὤφθη ὁ θεὸς transp. BK 20 δι' om. CFG αὑτοῦ EKH: αὐτοῦ ceteri ὄν] ἀγαθόν Arm 21 ἑαυτὸν codd: ἑαυτὸ v ἐπιδείξαντος BEK: παραδείξαντος ceteri; προφήναντος et προδείξαντος coni. Mang.

τοῖς εἰρημένοις καὶ ἡ τοῦ ὀνόματος ὑπαλλαγὴ καὶ μετάθεσις. ἐκαλεῖτο
γὰρ Ἄβραμ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα, προσερρήθη δ' ὕστερον Ἀβραάμ, φωνῇ μὲν
ἑνὸς στοιχείου τοῦ ἄλφα διπλασιασθέντος, δυνάμει δὲ μεγάλου πράγματος
82 καὶ δόγματος ἐνδειξαμένου τὴν μεταβολήν. Ἄβραμ μὲν γὰρ ἑρμηνευθέν
ἐστι „πατὴρ μετέωρος“, Ἀβραὰμ δὲ „πατὴρ ἐκλεκτὸς ἠχοῦς“, τὸ
μὲν πρότερον ἐμφαῖνον τὸν ἀστρολογικὸν καὶ μετεωρολογικὸν ἐπικαλούμενον,
οὕτως τῶν Χαλδαϊκῶν δογμάτων ἐπιμελούμενον, ὡς ἄν τις πατὴρ ἐγγόνων
83 ἐπιμεληθείη, τὸ δ' ὕστερον τὸν σοφόν. διὰ μὲν γὰρ τῆς ἠχοῦς τὸν
προφορικὸν λόγον αἰνίττεται, διὰ τοῦ πατρὸς δὲ τὸν ἡγεμόνα νοῦν — πατὴρ
γὰρ ὁ ἐνδιάθετος φύσει τοῦ γεγωνοῦ πρεσβύτερός γε ὢν καὶ τὰ λεκτέα
ὑποσπείρων —, διὰ δὲ τοῦ ἐπιλέκτου τὸν ἀστεῖον· εἰκαῖος μὲν γὰρ καὶ
πεφυρμένος ὁ φαῦλος τρόπος, ἐκλεκτὸς δὲ ὁ ἀγαθός, ἐπικριθεὶς ἐξ ἁπάντων
84 ἀριστίνδην. τῷ μὲν οὖν μετεωρολογικῷ μεῖζον οὐδὲν τοῦ κόσμου τὸ
παράπαν εἶναι δοκεῖ, ᾧ καὶ τὰς τῶν γινομένων αἰτίας ἀνατίθησιν· ὁ δὲ
σοφὸς ἀκριβεστέροις ὄμμασιν ἰδών τι τελεώτερον νοητὸν ἄρχον τε καὶ
ἡγεμονεῦον, ὑφ' οὗ τἆλλα | δεσπόζεται καὶ κυβερνᾶται, πολλὰ κατεμέμψατο p. 14 M.
τῆς προτέρας ζωῆς ἑαυτὸν ὡς τυφλὸν βίον διεξεληλυθότα, σκηριπτόμενον
85 ἐπὶ τοῖς αἰσθητοῖς, ἀβεβαίῳ καὶ ἀνιδρύτῳ φύσει πράγματι. δευτέραν δ'
ἀποικίαν στέλλεται λογίῳ πάλιν πεισθεὶς ὁ ἀστεῖος οὐκέτ' ἐκ πόλεως
εἰς πόλιν, ἀλλ' εἰς χώραν ἐρήμην (Gen. 12, 9), ἐν ᾗ πλαζόμενος διετέλει
86 μὴ δυσαρεστῶν τῇ πλάνῃ καὶ τῷ δι' αὐτὴν ἀνιδρύτῳ. καίτοι τίς ἕτερος
οὐκ ἂν ἠχθέσθη μὴ μόνον τῆς οἰκείας ἀπανιστάμενος, ἀλλὰ καὶ ἐξ

---

1 τοῖς δρωμένοις K 2 ἄβραμ MA: ἅβραμ ceteri, ἀβράμ v τῷ ἀρχαίῳ ὀνόματι K προσερήθη EK δὲ BEK 3 ἄλφα om. A 3.4 πράγματος καὶ om. Arm 4 καὶ δόγματος om. BE ἐνδεξαμένου BE μὲν om. K 4.5 ἐστιν ἑρμηνευθὲν transp. HP 5 ἤχους FG 6 καὶ μετεωρολογικὸν om. FG ἐπικαλούμενον om. Arm 7 οὕτως BE, οὕτωξ K: οὕτω ceteri χαλδαϊκῶν BEK: χαλδαίων ceteri δογμάτων om. H¹P ἐπιμελόμενον CMHP(v), ἐπιμελομένου G τις om. Arm 9 διὰ τοῦ πατρὸς δὲ BEK: διὰ δὲ τοῦ πατρὸς ceteri 10 ὁ ἐνδιάθετος om. Arm φύσει] πέφυκε Arm γεγωνοῦ E Arm, γεγονοῦ B: λεγομένου ceteri πρεσβύτερος—καὶ om. Arm γε BE: τε ceteri (Turn.), om. Mang. 11 ἐπιλέκτου K (ἐκλεκτοῦ Arm): ἐπιλελεγμένου AP, ἐπιλεγομένου ceteri; ἐξειλεγμένου coni. Mang. γὰρ om. BE 13 τοῦ BEK: om. ceteri 14 παράπαν] πᾶν CFGA καὶ om. G 15 ἀκριβέστερον BE τι Arm: ὅτι BEK, τὸ ceteri (v) 16 ἀφ' οὗ BEK τἆλλα EK, τὄλλα B: τὰ ἄλλα ceteri σπουδάζεται F πολλὰ BEK Arm: πολλάκι C, πολλάκις ceteri (v) 17 βίου BK σκ μενον A, lac. expl. man. rec. 18 φύσιν C, φύσεως A 19 στέλλεται BEK Arm: πάλιν στέλλεται (ut πάλιν bis legatur) ceteri οὐκέτ' BEK: οὐκέτι ceteri 21 τῇ om. F 22 οὐκ om. CG ἠχέσθη A μὴ BEK: οὐ ceteri οἰκίας BCFGM post καὶ eras. τὸν HP

ἁπάσης πόλεως ἐλαυνόμενος εἰς δυσβάτους καὶ δυσπορεύτους ἀνοδίας;
τίς δ' οὐκ ἂν μετατραπόμενος ἐπαλινδρόμησεν οἴκαδε, βραχέα μὲν
φροντίσας τῶν μελλουσῶν ἐλπίδων, τὴν δὲ παροῦσαν ἀπορίαν σπεύδων
ἐκφυγεῖν, εὐήθειαν ὑπολαβὼν ἀδήλων χάριν ἀγαθῶν ὁμολογούμενα
αἱρεῖσθαι κακά; μόνος δ' οὑτοσὶ τοὐναντίον πεπονθέναι φαίνεται, βίον 87
ἥδιστον νομίζων τὸν ἄνευ συνδιαιτήσεως τῆς τῶν πολλῶν. καὶ πέφυκεν
οὕτως ἔχειν· οἱ γὰρ ζητοῦντες καὶ ἐπιποθοῦντες θεὸν ἀνευρεῖν τὴν φίλην
αὐτῷ μόνωσιν ἀγαπῶσι, κατ' αὐτὸ τοῦτο σπεύδοντες πρῶτον ἐξομοιοῦσθαι
τῇ μακαρίᾳ καὶ εὐδαίμονι φύσει. ἑκατέραν οὖν ἀπόδοσιν πεποιημένοι, 88
τήν τε ῥητὴν ὡς ἐπ' ἀνδρὸς καὶ τὴν δι' ὑπονοιῶν ὡς ἐπὶ ψυχῆς, ἀξιέραστον καὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὸν νοῦν ἀπεφήναμεν, τὸν μὲν πεισθέντα λογίοις ἐκ δυσαποσπάστων ἀφελκυσθέντα, τὸν δὲ νοῦν, ὅτι οὐ μέχρι παντὸς ἀπατηθεὶς ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας ἔστη τὸν ὁρατὸν κόσμον ὑπολαβὼν μέγιστον καὶ πρῶτον εἶναι θεόν, ἀλλὰ ἀναδραμὼν τῷ λογισμῷ φύσιν ἑτέραν ἀμείνω τῆς ὁρατῆς νοητὴν ἐθεάσατο καὶ τὸν ἀμφοῖν ποιητὴν ὁμοῦ καὶ ἡγεμόνα.

(19.) Ταῦτα τοῦ θεοφιλοῦς τὰ προτέλεια, οἷς ἕπονται πράξεις οὐκ 89
εὐκαταφρόνητοι. τὸ δὲ μέγεθος αὐτῶν οὐ παντί τῳ δῆλον, ἀλλὰ μόνον
τοῖς γευσαμένοις ἀρετῆς, οἳ τὰ θαυμαζόμενα παρὰ τοῖς πολλοῖς εἰώθασι
χλευάζειν ἕνεκα μεγέθους τῶν περὶ ψυχὴν ἀγαθῶν. ἀποδεξάμενος οὖν 90
ὁ θεὸς τὴν εἰρημένην πρᾶξιν αὐτίκα τὸν ἀστεῖον ἀμείβεται μεγάλῃ δωρεᾷ,
τὸν γάμον αὐτῷ κινδυνεύσαντα πρὸς δυνατοῦ καὶ ἀκρατοῦς ἀνδρὸς ἐπιβουλευθῆναι διατηρήσας ἄψαυστόν τε καὶ σῷον. ἡ δ' αἰτία τῆς ἐπιθέσεως 91
ἀρχὴν ἔλαβε τοιάνδε. καρπῶν ἀφορίας ἐπὶ συχνὸν χρόνον γενομένης,

2 μετατραπόμενος BEK: μετατρεπόμενος ceteri οἴκαδε] ἀποστελλόμενος H 4 ἀγαθῶν om. C 5 οὑτοσὶ BEK: οὗτος ceteri τοὐναντίον codd: τοῦτο Arm 6 συνδιαιτήσεως τῆς τῶν πολλῶν BEK: τῆς τ. π. συνδ. ceteri 7 εὑρεῖν CFG; ἀνευρεῖν fort. secludendum 8 καθ' αὐτὸ BE σπεύδοντες πρῶτον BEK Arm: πρῶτον σπεύδοντες ceteri 10 ἐπ' BEKH² Arm: ὑπ' ceteri 11 καὶ τὸν ἄνδρα om. K 12 δυσαποσπασθέντων K τὸν] τὸ C 13 ἀπαιτηθεὶς K ὁρατὸν CF²MH², ὁρατὸν corr. ex ἀόρατον B: ἀόρατον ceteri 13. 14 τὸν— θεόν om. Arm 14 ἀλλ' KHP 15 ἐθεᾶτο BEK ποιητὴν ὁμοῦ BEK Arm: ὁμοῦ ποιητὴν ceteri 17 τοῦ] τοὺσ (sed σ eras.) C 17. 18 οὐκεκαταφρόνητοι (sic) C 18 παντί τω BEK: τῳ om. ceteri πάντῃ FG 19 οἳ τὰ] οἷα CFG παρὰ om. H (Turn.) 20 περὶ ψυχὴν K: περὶ ψυχῆς BE, τῆς ψυχῆς (om. περὶ) ceteri 21 ὁ θεός om. BE μεγάλῃ om. Arm 22 ἀκρατοῦς] αὐτοκράτορος male coni. Mang. 23 σῷον] θεῖον BK 24 καρπὸν A ἀφορίας BEK Arm (coni. Mang.): ἀπορίας ceteri

24 sqq. Gen. 12,10 sqq.

τοτὲ μὲν διὰ πολλὴν καὶ ἄμετρον ἐπομβρίαν τοτὲ δὲ δι' αὐχμὸν καὶ ζάλην,
αἱ κατὰ Συρίαν πόλεις συνεχεῖ λιμῷ πιεσθεῖσαι κεναὶ τῶν οἰκητόρων ἦσαν,
ἄλλων ἀλλαχόσε σκιδναμένων κατὰ ζήτησιν τροφῆς καὶ πορισμὸν τῶν ἀναγ-
92 καίων. πυθόμενος οὖν Ἀβραὰμ ἄφθονον εὐθηνίαν καὶ εὐετηρίαν ἐν Αἰ-
γύπτῳ, τοῦ μὲν ποταμοῦ ταῖς πλημμύραις λιμνάσαντος ἐν καιρῷ τὰ πεδία,
τῶν δὲ τὸν σπόρον εὔσταχυν ἐνεγκόντων καὶ ἀναθρεψαμένων | εὐκρασίαις p. 15 M.
93 πνευμάτων, ἀπαίρει πᾶσαν τὴν οἰκίαν ἐπαγόμενος. ἦν δ' αὐτῷ γυνὴ
τήν τε ψυχὴν ἀρίστη καὶ τὸ σῶμα τῶν καθ' αὑτὴν περικαλλεστάτη·
ταύτην ἰδόντες τῶν Αἰγυπτίων οἱ ἐν τέλει καὶ τῆς εὐμορφίας ἀγάμενοι
94 — λανθάνει γὰρ τοὺς ἐν ἐξοχαῖς οὐδέν — μηνύουσι τῷ βασιλεῖ. με-
ταπεμψάμενος δὲ τὴν ἄνθρωπον καὶ θεασάμενος ἐκπρεπεστάτην ὄψιν,
βραχὺ φροντίσας αἰδοῦς καὶ νόμων τῶν ἐπὶ τιμῇ ξένων ὁρισθέντων,
ἐνδοὺς ἀκρασίᾳ διενοεῖτο λόγῳ μὲν αὐτὴν ἀγαγέσθαι πρὸς γάμον, τὸ δ'
95 ἀληθὲς αἰσχύνειν. ἡ δ' ἅτε ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ παρ' ἀκρατεῖ τε καὶ ὠμοθύμῳ
δυνάστῃ τοῦ βοηθήσοντος ἀποροῦσα — οὐδὲ γὰρ ὁ ἀνὴρ ἔσθενεν ἀρήγειν
τὸν ἐπικρεμάμενον ἐκ τῶν δυνατωτέρων φόβον δεδιώς — ἐπὶ τὴν τελευ-
96 ταίαν ἅμ' ἐκείνῳ καταφεύγει συμμαχίαν τὴν ἐκ θεοῦ. λαβὼν δὲ τῶν
ξένων οἶκτον ὁ εὐμενὴς καὶ ἵλεως καὶ ὑπέρμαχος τῶν ἀδικουμένων
ἀλγηδόνας δυσκαρτερήτους καὶ χαλεπὰς τιμωρίας ἐπάγει τῷ βασιλεῖ,
παντοίων κακῶν ἀναπλήσας αὐτοῦ σῶμα καὶ ψυχὴν δυσιάτων, ὡς τὰς
μὲν ἐφ' ἡδονὴν ἀγούσας ὀρέξεις ἁπάσας ἐκκεκόφθαι, τὰς δ' ἐναντίας
παρεισεληλυθέναι φροντίδας περὶ ἀπαλλαγῆς ἀνηνύτων βασάνων, ὑφ' ὧν

---

2 λιμῷ πιεσθεῖσαι BEK Arm: πιεσθεῖσαι λιμῷ (λογισμῷ A) ceteri 4 εὐθένειαν B (η ι suprascr.), εὐθένειαν E, εὐσθένειαν K 4. 5 καὶ εὐετηρίαν ἐν αἰγύπτω BEK Arm: ἐν αἰγύπτω καὶ εὐετηρίαν transp. ceteri 5 ταῖς πλημμύραις ante λιμνάσαντος BEK Arm.: ταῖς πλημμύραις post πεδία transp. ceteri πλημμυρίαις G λιμνάσαντος (λιμνάσαντος ζοντος K) ἐν καιρῷ BEK Arm: ἐν καιρῷ λιμνάσαντος ceteri πεδία] ἐπιτήδεια BE 7 πνευμάτων] σπερμάτων K 8 τῶν καθ' αὑτὴν om. Arm καταυτὴν C, κατ' αὐτὴν FG 9 τῶν αἰγυπτίων BEK Arm: τῶν om. ceteri 10 post μηνύουσι add. δὴ H(v), δὲ (rursus del.) P 11 εὐπρεπεστάτην BK post ὄψιν add. αὐτῆς Arm 12 ὁρισθέντων ἢ καὶ ὁρισθέντα A 14 αἰσχύνειν BEFG: αἰσχυνεῖν ceteri ἢ M δὲ BEK ἅτ' E παρακρατεῖται CGA ὁμοθύμω A 15 ἔστενεν A 16 δυνατοτέρων BE, ἀδυνατωτέρων H[1]P[1] 17 ἅμ' BEK: ἅμα ceteri 18 ἀδικουμένων BEK Arm: ἅμα post ἀδικ. add. ceteri 19 ἀλγηδόνας] ὀδύνας C, ἡδονὰς F[1]G, ὀδίνας F[2] 20 κακῶν παντοίων transp. HP σῶμα BEK: τὸ σῶμα ceteri τὴν ψυχὴν CHP δυσίατον FG 21 ἐφ' ἡδονὴν BEK Arm: ἐφ' ἡδονὰς ceteri; ἐφηδυνούσας coni. Mang.

γυμναζόμενος μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ἐξετραχηλίζετο. παραπέλαυσε δὲ 97
τῆς τιμωρίας καὶ σύμπας ὁ οἶκος αὐτῷ, μηδενὸς ἐπὶ τῇ παρανομίᾳ
δυσχεράναντος, ἀλλὰ πάντων ἕνεκα τοῦ συναινεῖν μόνον οὐ συγχειρουργη-
σάντων τὸ ἀδίκημα. τοῦτον τὸν τρόπον ἡ μὲν ἁγνεία τῆς γυναικὸς 98
διασῴζεται, τοῦ δὲ ἀνδρὸς τὴν καλοκἀγαθίαν καὶ εὐσέβειαν ὁ θεὸς ἠξίωσεν
ἐπιδείξασθαι γέρας αὐτῷ μέγιστον παρασχών, ἀσινῆ καὶ ἀνύβριστον ὅσον
οὔπω κινδυνεύσαντα διαφθαρῆναι τὸν γάμον, ὃς οὐκ ἔμελλεν ὀλίγων
ἀριθμὸν υἱῶν ἢ θυγατέρων γεννᾶν, ἀλλ' ὅλον ἔθνος καὶ ἐθνῶν τὸ
θεοφιλέστατον, ὃ μοι δοκεῖ τὴν ὑπὲρ παντὸς ἀνθρώπων γένους ἱερωσύνην
καὶ προφητείαν λαχεῖν.

(20.) Ἤκουσα μέντοι καὶ φυσικῶν ἀνδρῶν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τὰ 99
περὶ τὸν τόπον ἀλληγορούντων, οἳ τὸν μὲν ἄνδρα συμβολικῶς ἔφασκον
σπουδαῖον εἶναι νοῦν ἐκ τῆς περὶ τοὔνομα ἑρμηνευθείσης δυνάμεως
τεκμαιρόμενοι τρόπον ἀστεῖον ἐν ψυχῇ, τὴν δὲ τούτου γυναῖκα ἀρετήν,
ἧς τοὔνομά ἐστι Χαλδαϊστὶ μὲν Σάρρα, Ἑλληνιστὶ δὲ „ἄρχουσα“, διὰ
τὸ μηδὲν ἀρετῆς ἀρχικώτερον εἶναι καὶ ἡγεμονικώτερον. γάμος δέ, ὃν 100
μὲν ἁρμόζεται ἡδονή, σωμάτων κοινωνίαν ἔλαχεν, ὃν δὲ σοφία, λογισμῶν
καθάρσεως ἐφιεμένων καὶ τελείων ἀρετῶν. ἐναντιώτατοι δὲ ἀλλήλοις
εἰσὶν οἱ λεχθέντες γάμοι. κατὰ μὲν γὰρ τὸν τῶν σωμάτων σπείρει μὲν 101
p. 16 M. τὸ ἄρρεν, γονὴν δ' ὑποδέχεται τὸ θῆλυ, κατὰ δὲ τὴν | ἐν ψυχαῖς σύνοδον
ἔμπαλιν ἡ μὲν ἀρετὴ τάξιν γυναικὸς ἔχειν δοκοῦσα σπείρειν πέφυκε βουλὰς
ἀγαθὰς καὶ λόγους σπουδαίους καὶ βιωφελεστάτων εἰσηγήσεις δογμάτων,
ὁ δὲ λογισμὸς εἰς τὴν ἀνδρὸς χώραν τάττεσθαι νομισθεὶς τὰς ἱεροπρεπεῖς
καὶ θείας ὑποδέχεται σποράς· ἢ μήποτε τὸ λεχθὲν ἔψευσται δι' ἀπάτην

---

1 μεθ' ἡμέρας A καὶ νύκτωρ om. A νύκτας C παραπέλαυσε BKMA, παραπέλευσε E: παραπήλαυσε ceteri 2 καὶ σύμπας BEK: καὶ om. ceteri συμπάσας C ὁ οἶκος αὐτῶ BEK Arm: αὐτῶ ὁ οἶκος ceteri; αὐτοῦ coni. Mang. προνομία F 3 αἰνεῖν CFG οὐχὶ BE 4 ἁγνία M 5 διασώζεται BEK Arm: διεσώζετο ceteri δ' BEK καὶ εὐσέβειαν ὁ θεὸς BEK Arm: ὁ θεὸς καὶ εὐσέβειαν transp. ceteri 6 ἐπιδείξασθαι BEK: ἐπιδείκνυσθαι ceteri ἀνύβριστον] ἀκίνδυνον F 7 οὔπω BEK: οὐδέπω ceteri διαφθαρῆναι τὸν γάμον BEK Arm: τὸν γάμον διαφθαρῆναι transp. ceteri γάμον ⟨τηρήσας⟩ coni. Wendl. coll. 21,23 ὃς om. Turn. ὀλίγων BEK Arm: om. ceteri 9 παντὸς BEK: ἅπαντος ceteri τὴν ἱερωσύνην P 11 post καὶ add. ἀπὸ P 12 τόπον] τύπον H^2L (Turn.) συμβουλικῶς E 16 εἶναι καὶ ἡγεμονικώτερον om. CFG ὃν] ὧν A 17 ἡδονῇ A ἔλαβεν Arm ὃν] ὧν A 18 ἐναντιότατοι EKF δ' BEK 20 γονὴν δ' ὑποδέχεται BEK Arm: γονήν, ὑποδέχεται δὲ ceteri 21 ἔχειν γυναικὸς transp. HP συμβουλὰς BK 22 καὶ λόγους σπουδαίους om. Arm 23 ἀνδρῶν K 24 καὶ θείας om. Arm ἢ] ἡ BP

ὀνομάτων, ἐπειδήπερ ὁ μὲν νοῦς ἄρρενος ἡ δ' ἀρετὴ θήλεος μετέχει
102 χαρακτῆρος ἐν φωναῖς. εἰ δέ τις τὰς ἐπισκιαζούσας κλήσεις ἀπαμφιάσας
γυμνὰ τὰ πράγματα βουληθείη καθαρῶς ἰδεῖν, εἴσεται διότι ἄρρεν μέν ἐστιν
ἡ ἀρετὴ φύσει, παρόσον κινεῖ καὶ διατίθησι καὶ καλὰς ἐννοίας καλῶν πρά-
ξεων καὶ λόγων ὑπηγεῖ, θῆλυ δὲ ὁ λογισμὸς κινούμενος καὶ παιδευόμενος
καὶ ὠφελούμενος καὶ συνόλως ἐν τῷ πάσχειν ἐξεταζόμενος, καὶ τὸ πάθος
103 αὐτῷ τοῦτο μόνον ἐστὶ σωτήριον. (21.) ἅπαντες μὲν οὖν καὶ οἱ φαυλό-
τατοι τῷ λόγῳ τιμῶσι καὶ θαυμάζουσιν ἀρετὴν ὅσα τῷ δοκεῖν, χρῶνται
δ' αὐτῆς τοῖς παραγγέλμασιν οἱ ἀστεῖοι μόνοι. διὸ καὶ ὁ τῆς Αἰγύπτου
βασιλεύς, ὅπερ ἐστὶ συμβολικῶς νοῦς φιλοσώματος, καθυποκρινόμενος
ὡς ἐν θεάτρῳ προσποίητον ἐπιμορφάζει κοινωνίαν, πρὸς ἐγκράτειαν ὁ
ἀκρατὴς καὶ πρὸς σωφροσύνην ὁ ἀκόλαστος καὶ πρὸς δικαιοσύνην ὁ ἄδικος,
καὶ καλεῖ τὴν ἀρετὴν ὡς ἑαυτὸν τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐφημίας γλιχό-
104 μενος. ὅπερ κατιδὼν ὁ ἔφορος — μόνῳ γὰρ ἔξεστι θεῷ ψυχὴν ἰδεῖν
— ἐμίσησε καὶ προὐβάλετο καὶ βασάνοις ἤλεγξεν ἀργαλεωτάταις ἦθος
κατεψευσμένον. αἱ δὲ βάσανοι διὰ τίνων ὀργάνων; ἢ πάντως διὰ τῶν
τῆς ἀρετῆς μερῶν, ἅπερ ἐπεισιόντα χαλεπῶς αἰκίζεται καὶ τιτρώσκει;
βάσανος μὲν γάρ ἐστιν ἀπληστίας ὀλιγοδεία, βάσανος δὲ λαγνείας ἐγ-
κράτεια· στρεβλοῦται δὲ καὶ ὁ φιλόδοξος ἀτυφίας εὐημερούσης καὶ ὁ
105 ἄδικος δικαιοσύνης ἐπαινουμένης. μίαν γὰρ ἀμήχανον ψυχὴν κατοικεῖν
δύο τὰς ἐχθρὰς φύσεις, κακίαν καὶ ἀρετήν· οὗ χάριν, ἐπειδὰν συνενεχθῶ-
σιν, ἀσύμβατοι καὶ ἀκατάλλακτοι στάσεις καὶ πόλεμοι συγκροτοῦνται,
καίτοι τῆς ἀρετῆς εἰρηνικωτάτην φύσιν ἐχούσης, ᾗ φασιν ἐπιμελὲς εἶναι,
ὅταν εἰς χειρῶν ἅμιλλαν ἰέναι μέλλῃ, τῆς ἰδίας δυνάμεως ἀποπειρᾶσθαι

---

1 ἐπειδήπερ BEK: ἐπείπερ ceteri 2 τι F ἐπισκευαζούσας CG ἀπαμφιάσας H: ἀναπαμφιάσας A, ἀπαμφιέσας (ε corr. ex α) E, ἀπαμφιέσας BKP, ἐναπαμφιέσας CFGM 3 διότι] ὅτι vel δὴ ὅτι conicio 4. 5 καὶ καλὰς—ὑπηγεῖ om. Arm 5 ὑφηγεῖ E, ὑφηγεῖται (γεῖται in ras.) B δὲ BEK: δ' ceteri καὶ παιδευόμενος om. Arm 7 αὐτῶ τοῦτο μόνον ἐστὶ BEK, τοῦτο αὐτῷ μόνον ἐστὶ Arm: ἐστὶν post πάθος (6) transp. ceteri 9 αὐτῆς] αὐτοῖς AH¹P πράγμασιν K 10 συμβουλικῶς E νοῦς φιλοσώματος BEK Arm: ὁ νοῦς ὁ φιλοσώματος ceteri καθυποκρινάμενος C 11 ἐπιμορφάζειν K 12 ἀκροατὴς H¹P¹ 13 καὶ om. K 14 θεῶ BEK: τῶ θεῶ ceteri 15 ἐμίσησε BEK: ἐμίσησέ τε ceteri ἀπεβάλετο BE, ἀπεβάλλετο K 16 διά τινων MA ἢ codd.: ἡ v 17 ἐπεξιόντα coni. Mang. τιτρώσκει BEK Arm: πικρῶς ceteri 18 ὀλιγοδέεια BEMP, ὀλιγόδεια v 19 δὲ om. BE 20 μίαν . . . ψυχὴν ABE Arm: μιᾷ . . . ψυχῇ ceteri 21 φύσει CFG 21. 22 συναχθῶσιν K 23 ᾗ] ἡ A 24 ὅταν BEK: ἐπὰν ceteri χειρῶν K (Mang.): χεῖρον BE, χείρονα ceteri ἅμιλλα BE τὰς ἰδίας δυνάμεις BE

πρότερον, ἵν', εἰ μὲν ἰσχύοι καταγωνίσασθαι, συνιστῆται, εἰ δ' ἀσθε-
νεστέρᾳ χρῷτο τῇ δυνάμει, μηδὲ συγκαταβῆναι τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν ἀγῶνα
θαρρήσῃ· κακίαν μὲν γὰρ ἡττᾶσθαι οὐκ αἰσχρόν, ᾗ συγγενὲς ἀδοξία, 106
ἀρετὴν δὲ ὄνειδος, ᾗ πάντων οἰκειότατον εὔκλεια, δι' ἣν πέφυκε νικᾶν ἢ
διατηρεῖν αὑτὴν ἀήττητον.

(22.) Τὸ μὲν οὖν Αἰγυπτίων ἄξενον καὶ ἀκόλαστον εἴρηται. τοῦ δὲ 107
τοιαῦτα πεπονθότος ἄξιον θαυμάσαι τὴν φιλανθρωπίαν, ὃς μεσημβρίας
p. 17 M. | θεασάμενος τρεῖς ὡς ἄνδρας ὁδοιποροῦντας — οἱ δὲ θειοτέρας ὄντες
φύσεως ἐλελήθεσαν — προσδραμὼν ἱκέτευε λιπαρῶς μὴ παρελθεῖν αὐτοῦ
τὴν σκηνήν, ἀλλ' ὡς πρέπον εἰσεληλυθότας ξενίων μετασχεῖν· οἱ δ' οὐκ
ἐκ τῶν λεγομένων μᾶλλον ἢ τῆς διανοίας εἰδότες ἀληθεύοντα μηδὲν ἐν-
δοιάσαντες ἐπινεύουσι. πληρωθεὶς δὲ τὴν ψυχὴν χαρᾶς πάντ' ἐσπούδαζεν 108
εἰς τὸ ἀνυπέρθετον τῆς ὑποδοχῆς καὶ τῇ μὲν γυναικί φησι „σπεῦσον
καὶ τρία μέτρα ποίησον ἐγκρυφιῶν," αὐτὸς δὲ εἰς τὰ βουκόλια συντείνας,
ἁπαλὸν καὶ εὔσαρκον ἀγαγὼν μόσχον, οἰκέτῃ παραδίδωσιν. ὁ δὲ καταθύσας 109
σκευάζει τάχιστα· βραδὺς γὰρ οὐδεὶς πρὸς φιλανθρωπίαν ἐν οἴκῳ σοφοῦ,
ἀλλὰ καὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι προθυμότατοι
πρὸς τὰς τῶν ξενιζομένων ὑπηρεσίας. ἑστιαθέντες δ' οὐ τοῖς εὐτρεπισθεῖσι 110
μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ ξενοδόχου γνώμῃ καὶ πολλῇ τινι καὶ ἀπεράντῳ φιλοτιμίᾳ
παρέχουσιν ἆθλον ἐλπίδος μεῖζον αὐτῷ, υἱοῦ γνησίου γένεσιν εἰς νέωτα
βεβαιωθησομένην ὑποσχόμενοι δι' ἑνὸς τοῦ τῶν τριῶν ἀρίστου — λέγειν

1 ἵνα BEK ἰσχύει AK συνίστηται MFG, συνίσταται CA εἰ alt.] ἢ A δὲ BE 2 χρῶντο A μηδὲν P 3 θαρρήσει F, θαρσήσῃ K, θαρσῆσαι BE κακίαν BK: κακία ceteri (κακίᾳ v) ᾗ] ἡ A 4 ἀρετὴν BEK: ἀρετῇ ceteri (v) δ' BEK ᾗ] ἡ A εὔκλειαν A πέφυκε νικᾶν BEK: πέφυκεν ἢ νικᾶν ceteri 5 αὑτὴν F: αὐτὴν αὑτὴν P, αὐτὴν αὐτὴν H[1], αὐτὴ αὐτὴν H[2](v), αὐτὴν ceteri 7 θαυμάσασθαι L (Turn.) ante μεσημβρίας add. τῷ καιρῷ A μεσημβρίαν BE 8 ὄντας E 9 ἐλελήθεσαν BEK: ἐλελήθεισαν CFGMP, ἐληλύθεισαν AH προσλαβὼν BE αὐτοῦ codd. (v) 10 εἰσεληλυθότας BEK: εἰσελθόντας ceteri οἳ BM 11 εἰδότες] ἰδόντες BE 12 πάντες C ἐσπούδαζεν BEK: ἔσπευδεν ceteri 13 ὑποδοχῆς BEK: ἀποδοχῆς ceteri 14 ἐγκρυφίων codd. (v) δ' BEK
17 καὶ δοῦλοι καὶ ἐλεύθεροι BEK Arm: καὶ ἐλεύθεροι καὶ δοῦλοι transp. ceteri
18 δ' om. A οὐ τοῖς] οὕτως C 19 καὶ πολλῇ—φιλοτιμίᾳ om. Arm καὶ alt. om. K 20 ἐλπίδος om. BE υἱοῦ τοῦ γνησίου H(v) ἐς K
21 τὸ βεβαιωθησόμενον BE, βεβαιωθησομένην om. Arm. ὑποσχομένου (om. δι') Arm τοῦ et ἀρίστου om. Arm τοῦ τῶν] τούτων A

7 sqq. Gen. 18,1 sqq. 16 *Origenes Homil. in Genes. IV 1 (t. VIII p. 163 Lomm.)* „Puer, inquit, festinavit facere eum." ipse currit, uxor festinat, puer accelerat: nullus piger est in domo sapientis.

γὰρ ἐν ταὐτῷ πάντας ἀθρόους ἦν ἀφιλόσοφον, ἑνὶ δὲ λέγοντι τοὺς ἄλλους
111 συνεπινεύειν ἐμπρεπές —. ἀλλὰ γὰρ οὐδ' ὑπισχνουμένοις ἕνεκα τοῦ περὶ
τὸ πρᾶγμα ἀπίστου βεβαίως προσεῖχον· ἤδη γὰρ ὑπερήλικες γεγονότες
112 διὰ μακρὸν γῆρας ἀπεγνώκεσαν παιδὸς σποράν. ἀκούσασαν οὖν τὴν
γυναῖκα ἐν ἀρχῇ φησι γελάσαι καὶ μετὰ ταῦτα, εἰπόντων „μὴ ἀδυνατεῖ
παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα;" καταιδεσθεῖσαν ἠρνῆσθαι τὸν γέλωτα· πάντα
γὰρ ᾔδει θεῷ δυνατὰ σχεδὸν ἐξ ἔτι σπαργάνων τουτὶ τὸ δόγμα προμαθοῦσα.
113 τότε μοι δοκεῖ πρῶτον οὐκέθ' ὁμοίαν τῶν ὁρωμένων λαβεῖν φαντασίαν,
ἀλλὰ σεμνοτέραν ἢ προφητῶν ἢ ἀγγέλων μεταβαλόντων ἀπὸ πνευματικῆς
114 καὶ ψυχοειδοῦς οὐσίας εἰς ἀνθρωπόμορφον ἰδέαν. (23.) τὸ μὲν οὖν
φιλόξενον τοῦ ἀνδρὸς εἴρηται, πάρεργον ὂν ἀρετῆς μείζονος· ἡ δ' ἀρετὴ
θεοσέβεια, περὶ ἧς καὶ πρότερον εἴπομεν, ἧς δεῖγμα σαφέστατον τὰ νῦν
115 λεχθέντα ἐστὶν ὡς ἐπὶ ξένων ἀνδρῶν. εἰ δ' εὐδαίμονα καὶ μακάριον
οἶκον ὑπέλαβον εἶναί τινες, ἐν ᾧ συνέβη καταχθῆναι καὶ ἐνδιατρῖψαι
σοφούς, οὐκ ἂν ἀξιώσαντας ἀλλ' οὐδ' ὅσον διακῦψαι μόνον, εἴ τι πάθος
ἐνεώρων ταῖς ψυχαῖς τῶν ἔνδον ὄντων ἀνίατον, ἐγὼ δὲ οὐκ οἶδα, τίνα
ὑπερβολὴν εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος εἶναι φῶ περὶ τὴν οἰκίαν, ἐν
ᾗ καταχθῆναι καὶ ξενίων λαχεῖν ὑπέμειναν ἄγγελοι πρὸς ἀνθρώπους,
ἱεραὶ καὶ θεῖαι φύσεις, ὑποδιάκονοι καὶ ὕπαρχοι τοῦ πρώτου θεοῦ,
| δι' ὧν οἷα πρεσβευτῶν ὅσα ἂν θελήσῃ τῷ γένει ἡμῶν προθεσπίσαι p. 18 M.
116 διαγγέλλει. πῶς γὰρ ἂν τὴν ἀρχὴν εἰσελθεῖν ὑπέμειναν, εἰ μὴ καθάπερ
νεὼς εὖ συντεταγμένον πλήρωμα τοὺς ἔνδον ἅπαντας ᾔδεσαν ἑνὶ πειθαρ-

---

1 ταὐτῷ BEK: τῷ αὐτῷ ceteri 2 ἐμπρεπές BEMA: εὐπρεπές ceteri οὐδ' codd.: οὐχ Turn. Mang. ὑπισχνουμένους HP, ὑπισχνουμένης A 4 ἀπεγνώκεσαν BEK: ἀπέγνωσαν ceteri παίδων coni. Mang. οὖν BEK: γοῦν ceteri 4. 5 τὴν γυναῖκα ἐν ἀρχῇ BEK: ἐν ἀρχῇ τὴν γυναῖκα transp. ceteri 5 γελάσαι φησὶ transp. K φησὶ BEK: φασὶ ceteri ταῦτ' CFGMA 6 τῷ θεῷ BEK: θεῷ MAH², θεοῦ CFGH¹P πᾶν ῥῆμα BEK: πᾶν om. ceteri ἠρνῆσθαι K, ἠρνεῖσθαι BE: ἀρνήσασθαι ceteri 8 πρῶτον om. Arm ὁμοίαν CBEK: ὅμοιον ceteri, ὁμοίως Arm 9 προφητῶν BEK: προφητῶν τινων ceteri μεταβαλλόντων MFG(v) 10 ἰδέαν] οὐσίαν P 11 ὂν] ἦν A ἀρετῆς μείζονος BEK Arm: μείζονος ἀρετῆς ceteri 12 εἴπομεν] εἴρηται BEK ἧς] εἰς F σαφέστερον BE 13 εἰ δ'] ἧς BE, εἰς Arm 13. 14 μακάριον οἶκον BEK Arm: οἶκον post τινες transp. ceteri 14 καταταχθῆναι A, καταχθῆναι om. CFG διατρῖψαι CFG 15 ἀξιώσαντας] ἀνακύψαντας BE οὐδ' BEK: οὐδὲ ceteri 16 ἐνεώρων BEK: ἑώρων ceteri ὄντων BEK Arm: om. ceteri post ἀνίατον add. ὂν BE δ' BEK 17 φῶ] ἐφ' ᾧ BE 18 καταταχθῆναι A ἀγγέλων K ἀνθρώπων C 20 ἡμῶν om. BE 21 διαστέλλει CFG ἂν om. BEK 22 συντεταγμένης Arm τοὺς] τῆς C πάντας HP

χοῦντας κελεύσματι τῷ τοῦ προεστηκότος ὡσανεὶ κυβερνήτου; πῶς δ' ἂν ἑστιωμένων καὶ ξενιζομένων παρέσχον ὑπόληψιν, εἰ μὴ τὸν ἑστιάτορα συγγενῆ καὶ ὁμόδουλον ἡγοῦντο τῷ αὐτῶν προσπεφευγότα δεσπότῃ; νομιστέον μέντοι καὶ κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτῶν ἔτι μᾶλλον ἐπιδοῦναι πάντα τὰ μέρη τῆς οἰκίας πρὸς τὸ βέλτιον αὔρᾳ τινὶ τελειοτάτης ἀρετῆς ἐπιπνευσθέντα. τὸ δὲ συμπόσιον οἷον εἰκὸς γενέσθαι, τὴν ἐν εὐωχίαις ἀφέλειαν 117
ἐπιδεικνυμένων πρὸς τὸν ἑστιάτορα τῶν ἑστιωμένων καὶ γυμνοῖς ἤθεσι προσαγορευόντων καὶ ὁμιλίας τὰς ἁρμοττούσας τῷ καιρῷ ποιουμένων. τεράστιον δὲ καὶ τὸ μὴ πίνοντας πινόντων καὶ τὸ μὴ ἐσθίοντας ἐσθιόντων 118
παρέχειν φαντασίαν. ἀλλὰ ταυτί γε ὡς ἀκόλουθα· τὸ δὲ πρῶτον ἐκεῖνο τερατωδέστατον, ἀσωμάτους ὄντας [τοῦδε σώματος] εἰς ἰδέαν ἀνθρώπων μεμορφῶσθαι χάριτι τῇ πρὸς τὸν ἀστεῖον· τίνος γὰρ ἕνεκα ταῦτα ἐθαυματουργεῖτο ἢ τοῦ παρασχεῖν αἴσθησιν τῷ σοφῷ διὰ τρανοτέρας ὄψεως, ὅτι οὐ λέληθε τὸν πατέρα τοιοῦτος ὤν;

(24.) Τὰ μὲν οὖν τῆς ῥητῆς ἀποδόσεως ὡδὶ λελέχθω· τῆς δὲ 119
δι' ὑπονοιῶν ἀρκτέον. σύμβολα τὰ ἐν φωναῖς τῶν διανοίᾳ μόνῃ καταλαμβανομένων ἐστίν· ἐπειδὰν οὖν ἡ ψυχὴ καθάπερ ἐν μεσημβρίᾳ θεῷ περιλαμφθῇ καὶ ὅλη δι' ὅλων νοητοῦ φωτὸς ἀναπλησθεῖσα ταῖς ἐν κύκλῳ κεχυμέναις αὐγαῖς ἄσκιος γένηται, τριττὴν φαντασίαν ἑνὸς ὑποκειμένου καταλαμβάνει, τοῦ μὲν ὡς ὄντος, τῶν δ' ἄλλων δυοῖν ὡς ἂν ἀπαυγαζομένων ἀπὸ τούτου σκιῶν· ὁποῖόν τι συμβαίνει καὶ τοῖς ἐν αἰσθητῷ φωτὶ διατρίβουσιν· ἢ γὰρ ἑστώτων ἢ κινουμένων διτταὶ σκιαὶ πολλάκις συνεμπίπτουσι. μὴ μέντοι νομισάτω τις ἐπὶ θεοῦ τὰς σκιὰς κυριολογεῖ- 120

---

3 αὐτῶν CBEK: αὐτῷ ceteri (Mang.) προσπεφευγότα BEK Arm: προσπεφευγέντα (sic) M, προσπεφευγέναι AP, προσπεφυκέναι CFGH(v) 4 καὶ om. F 5 τὸ om. P 6 ἐν om. BEG ὠφέλειαν CFGHP 9 τὸ pr.] τῷ A ῖ ό πίνοντας CFGK Arm: πεινῶντας MAHP, om. BE πινόντων CFGK Arm: πεινώντων B. πεινώντων ceteri τὸ μὴ BEK Arm: τὸ om. ceteri 10 ταυτί BEK: ταῦτά ceteri 11 τερατωδέστερον A τοῦδε E Arm, τοῦ δὲ B: τούσδε CKM, τοὺς δὲ AFG, τούτους HP(v) τοῦδε σώματος seclusi 12 τῆς BE ἕνεκεν BK, ἕνεκε E 13 ἢ om. BE 15 ἀποδόσεως BEK Arm: ὑποθέσεως ceteri ὡδὶ] ὡς δεῖ BE; ὧδε Mang. λελέχθω BE Arm: λέλεκται ceteri 16 διανοίᾳ BEK: ἐν διανοίᾳ ceteri μόνοι A 17 ἡ ψυχὴ BEK Arm: ἡ om. ceteri 18 περιλειφθῇ P 18. 19 ταῖς . . . κεχυμέναις αὐγαῖς H²(v): τὰς . . . κεχυμένας αὐγὰς ceteri Arm; τὰς . . . κεχυμένας αὐγὰς ⟨ἀναλαβοῦσα⟩ conicio vel τὰς . . . κεχυμένας αὐγὰς ἀσκίους δέχηται (αὐγὰς ἀσπάσηται Wendl.) 19 ἄσκιος γένηται om. Arm 20 τῶν δ' ἄλλων BEK: τοῖν δ' ἄλλοιν ceteri 21 τῶν σκιῶν ABE ὁποῖον] ὅμοιον BE 22 ἑστώτων] ἔστω τῶν MA διτταῖς καὶ CG post σκιαὶ add. καὶ A 23 συνεμπίπτουσι BEK: συμπίπτουσι ceteri

σθαι· κατάχρησις ὀνόματός ἐστι μόνον πρὸς ἐναργεστέραν ἔμφασιν τοῦ
121 δηλουμένου πράγματος, ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς οὐχ ὧδε ἔχει· ἀλλ' ἔστιν,
ὡς ἄν τις ἐγγύτατα τῆς ἀληθείας ἱστάμενος εἴποι, πατὴρ μὲν τῶν ὅλων
ὁ μέσος, ὃς ἐν ταῖς | ἱεραῖς γραφαῖς κυρίῳ ὀνόματι καλεῖται ὁ ὤν, αἱ p. 19 M.
δὲ παρ' ἑκάτερα αἱ πρεσβύταται καὶ ἐγγυτάτω τοῦ ὄντος δυνάμεις, ἡ μὲν
ποιητική, ἡ δ' αὖ βασιλική· προσαγορεύεται δὲ ἡ μὲν ποιητικὴ θεός,
ταύτῃ γὰρ ἔθηκέ τε καὶ διεκόσμησε τὸ πᾶν, ἡ δὲ βασιλικὴ κύριος, θέμις
122 γὰρ ἄρχειν καὶ κρατεῖν τὸ πεποιηκὸς τοῦ γενομένου. δορυφορούμενος οὖν
ὁ μέσος ὑφ' ἑκατέρας τῶν δυνάμεων παρέχει τῇ ὁρατικῇ διανοίᾳ τοτὲ
μὲν ἑνὸς τοτὲ δὲ τριῶν φαντασίαν, ἑνὸς μὲν ὅταν ἄκρως τύχῃ καθαρθεῖσα
καὶ μὴ μόνον τὰ πλήθη τῶν ἀριθμῶν ἀλλὰ καὶ τὴν γείτονα μονάδος
δυάδα ὑπερβᾶσα πρὸς τὴν ἀμιγῆ καὶ ἀσύμπλοκον καὶ καθ' αὑτὴν οὐδενὸς
ἐπιδεᾶ τὸ παράπαν ἰδέαν ἐπείγηται, τριῶν δὲ ὅταν μήπω τὰς μεγάλας
τελεσθεῖσα τελετὰς ἔτι ἐν ταῖς βραχυτέραις ὀργιάζηται καὶ μὴ δύνηται
τὸ ὂν ἄνευ ἑτέρου τινὸς ἐξ αὐτοῦ μόνου καταλαβεῖν, ἀλλὰ διὰ τῶν
123 δρωμένων, ἢ κτίζον ἢ ἄρχον. δεύτερος μὲν οὖν, ὥς φασι, πλοῦς οὗτος,
μετέχει δ' οὐδὲν ἧττον δόξης θεοφιλοῦς· ὁ δὲ πρότερος τρόπος οὐ
μετέχει, ἀλλ' αὐτός ἐστι θεοφιλὴς δόξα, μᾶλλον δὲ καὶ δόξης πρεσβυτέρα
καὶ παντὸς τιμιωτέρα τοῦ δοκεῖν ἀλήθεια. γνωριμώτερον δὲ τὸ δηλού-
124 μενον παραστατέον. (25.) τρεῖς εἰσιν ἠθῶν ἀνθρωπίνων τάξεις, ὧν ἑκάστη
διακεκλήρωται μίαν τῶν εἰρημένων φαντασιῶν, ἡ μὲν ἀρίστη τὴν μέσην
τοῦ ὄντως ὄντος, ἡ δὲ μετ' ἐκείνην τὴν ἐπὶ δεξιά, τὴν εὐεργέτιν, ᾗ
θεὸς ὄνομα, ἡ δὲ τρίτη τὴν ἐπὶ θάτερα, τὴν ἀρχικήν, ᾗ καλεῖται κύριος.

---

1 ἐστὶ μόνον BEK: αὐτὸ (αὐτῶ A) μόνον ἐστὶ ceteri   ἐστὶν αὐτὸ μόνον ὀνόματος Arm   ἐνεργεστέραν BEK   2 πράγματος] γράμματος Arm   ὧδε K, ὧδ' BE: οὕτως ceteri   3 ἐγγύτατα τῆς ἀληθείας BEK Arm: τῆς ἀληθείας ἐγγύτατα transp. ceteri   εἴποιεν BE   4 ὃς om. Arm   αἱ] οἱ Mang.   5 αἱ πρεσβύταται BEK Arm: αἱ om. ceteri   ἐγγυτάτω BEK: ἐγγύταται ceteri   ἡ μὲν BEK Arm: ὧν ἡ μὲν ceteri   6 δ' αὖ] δὲ (om. αὖ) HP   βασιλική· προσαγορεύεται δὲ BEK Arm: βασιλικὴ προσαγορεύεται (ὀνομάζεται F)· καὶ ceteri   θεός] κύριος A   7 αὕτη BEK   τε om. BEK   διεκόσμη (i. e. διεκόσμει) C   κύριος] θεός G   8 γοῦν BEK   9 παρεῖχε BEK   9. 10 τοτὲ] ποτὲ (bis) K, τὸ (bis) CFG   10 τύχῃ καθαρθεῖσα BEK Arm: καθαρθεῖσα ψυχὴ (ἡ ψυχὴ H[2]) ceteri   13 ἰδέαν om. CFG   ἐπείγεται AK   14 ἔτι om. K   15 ante ἐξ add. ἢ BEMAP[2]   16 δρωμένων] ὁρωμένων coni. Mang.: cf. § 188   18 ἐστι θεοφιλὴς BEK Arm: ἐστιν ἡ θεοφιλὴς ceteri   μᾶλλον δὲ καὶ MAK: μᾶλλον δὴ καὶ BE Arm, μᾶλλον δὲ HP, ἢ δὴ C, εἰ δὴ F, εἴδη G   19 τοῦ] τῶ K   20 ἠθῶν om. CFG   ἀνθρώπων CFG, ἀνθρωπίνων om. A   21 μιᾷ CFGM   22 ὄντος ὄντως transp. CABE   δεξιᾶ MF   ᾗ] ἡ A   23 ὁ θεός BEK

τὰ μὲν οὖν ἄριστα τῶν ἠθῶν τὸν καθ' αὑτὸν ἄνευ τινὸς ὄντα θεραπεύει 125
πρὸς μηδενὸς ἑτέρου μεθελκόμενα, τῷ τετάσθαι μοναδικῶς πρὸς τὴν
ἑνὸς τιμήν· τῶν δ' ἄλλων τὰ μὲν διὰ τῆς εὐεργέτιδος συνίσταται καὶ
γνωρίζεται δυνάμεως τῷ πατρί, τὰ δὲ διὰ τῆς βασιλικῆς. ὃ δὲ λέγω, 126
τοιοῦτόν ἐστιν. ἄνθρωποι μὲν ἐπειδὰν αἴσθωνται κατὰ πρόφασιν ἑταιρείας
προσιόντας αὐτοῖς τινας ἐπὶ θήρᾳ πλεονεξιῶν, ὑποβλέπονταί τε καὶ ἀπο-
στρέφονται τὴν προσποίητον κολακείαν καὶ τιθασείαν αὐτῶν δεδιότες ὡς
σφόδρα ἐπιζήμιον· ὁ δὲ θεὸς ἅτε βλάβην οὐκ ἐπιδεχόμενος ἅπαντας 127
τοὺς καθ' ἡντινοῦν ἰδέαν προαιρουμένους τιμᾶν αὐτὸν ἄσμενος προσ-
καλεῖται, μηδένα σκορακίζειν ἀξιῶν τὸ παράπαν, ἀλλὰ μόνον οὐκ ἄντικρυς
τοῖς ἀκοὰς ἔχουσιν ἐν τῇ ψυχῇ θεσπίζει τάδε· „τὰ μὲν πρῶτα τῶν 128
ἄθλων κείσεται τοῖς ἐμὲ θεραπεύουσι δι' ἐμὲ αὐτόν, τὰ δὲ δεύτερα τοῖς
δι' ἑαυτούς, ἢ τυχεῖν ἀγαθῶν ἐλπίζουσιν ἢ τιμωριῶν ἀπαλλαγὴν εὑρήσε-
σθαι προσδοκῶσι· καὶ γὰρ εἰ ἔμμισθος ἡ τῶνδε θεραπεία καὶ μὴ ἀδέκα-
στος, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐντὸς εἱλεῖται θείων περιβόλων καὶ οὐκ ἔξω
p. 20 M. πλάζεται. τὰ δὲ ἆθλα τοῖς | μὲν ἐμὲ τιμῶσι δι' ἐμὲ κείσεται φίλια, 129
τοῖς δὲ διὰ τὰς χρείας φίλια μὲν οὔ, τὸ δὲ μὴ ἀλλοτρίοις νομίζεσθαι·
δέχομαι γὰρ καὶ τὸν τῆς εὐεργέτιδός μου δυνάμεως βουλόμενον μεταλαχεῖν
εἰς μετουσίαν ἀγαθῶν καὶ τὸν φόβῳ τὴν ἡγεμονικὴν καὶ δεσποτικὴν
ἱλασκόμενον ἐξουσίαν εἰς ἀποτροπὴν κολάσεως· οὐ γὰρ ἀγνοῶ, διότι
πρὸς τῷ χείρους μὴ γίγνεσθαι καὶ βελτίους ἔσονται τῷ συνεχεῖ τῆς
θεραπείας εἰλικρινῆ καὶ καθαρὰν εὐσέβειαν ἀσκήσαντες. εἰ γὰρ καὶ 130

1 τὸν BEKH^{2} Arm: τῶν ceteri κατ' αὐτὸν CFMAP ὄντα om. FG 4 δὲ alt. om. H^{1}P 5 ἑταιρίας CFG 6 προσιέντας BE 6. 7 ὑπο-στρέφονται F 7 προσποιητὴν MA τιθασίαν ABE, τιθασσείαν KF, ἀτιθα-σείαν G ὡς om. BE 8 ἐνδεχόμενος BE 9 ἡντιναοῦν BEKAG ἰδέαν] αἰτίαν coni. Mang. 9. 10 προσκαλεῖται C Arm: προκαλεῖται ceteri 10 μονονοὺ A, μονονοὺ καὶ K 11 τοῖς] τὰς BE θεσπίζει ἐν τῇ ψυχῇ transp. BEK τάδε om. Arm 12 ἐμαυτόν BE δὲ om. BE 13 ἑαυτοὺς BEK: αὑτοὺς H^{2}, αὑτοῦ C, αὐτοὺς ceteri ἢ τυχεῖν BEK Arm: ἢ om. ceteri ἀγαθῶν om. BE 13. 14 εὑρήσεσθαι BEK: εὑρέσθαι CFG, εὕρασθαι MA, εὑρεῖν HP 14 εἰ ἔμμισθος] ἔσται μισθὸς CFGA ἡ] ἦ Mang. τῶνδε] τούτων BEK 14. 15 καὶ μὴ ἀδέκαστος BEK Arm: καὶ μηδὲν ἀδέκαστον MAHP, κἂν μηδὲν ἀδέκαστον C, καὶ μηδένα δ' ἕκαστον FG 16 δ' BEK μὲν BEK: om. ceteri 16. 17 φιλία (bis) CFABEK 17 οὔ] οὐδαμοῦ K τὸ] τῷ BE ἀλλοτρίοις (ἀλλοτριοῖς C) codd.: ἀλλοτρίους v 18 βουλόμενος A μετασχεῖν CFG 19 φόβον A 20 διότι] ὅτι CFG (fort. recte) 21 τῷ] τὸ ABEF μὴ] μου P γίνεσθαι AP, γενέσθαι BEK 22 ἀσκήσαντες] κτησά-μενοι Arm εἰ γὰρ καὶ] καὶ γὰρ A

μάλιστα οἱ τρόποι διαφέρουσιν, ἀφ᾿ ὧν ποιοῦνται τὰς πρὸς τὴν ἀρέσκειαν
ὁρμάς, οὐκ αἰτιατέον, ὅτι σκοπὸς εἷς καὶ τέλος ἕν ἐστιν αὐτοῖς, τὸ
131 θεραπεύειν ἐμέ.“ ὅτι δ᾿ ἡ τριττὴ φαντασία δυνάμει ἑνός ἐστιν ὑποκει-
μένου, φανερὸν οὐ μόνον ἐκ τῆς ἐν ἀλληγορίᾳ θεωρίας, ἀλλὰ καὶ τῆς
ῥητῆς γραφῆς τάδε περιεχούσης· ἡνίκα μὲν γὰρ ὁ σοφὸς ἱκετεύει τοὺς
ἐοικότας ὁδοιπόροις τρεῖς ξενισθῆναι παρ᾿ αὐτῷ, διαλέγεται τούτοις οὐχ
ὡς τρισίν, ἀλλ᾿ ὡς ἑνί, καί φησι· „κύριε, εἰ ἄρα εὗρον χάριν παρὰ
σοί, μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου“ (Gen. 18, 3)· τὸ γὰρ „κύριε“ καὶ
τὸ „παρὰ σοὶ“ καὶ τὸ „μὴ παρέλθῃς“ καὶ ὅσα τοιαῦτα πρὸς ἕνα
132 πέφυκεν ἀλλ᾿ οὐ πρὸς πλείους λέγεσθαι· ἡνίκα δὲ ξενιζόμενοι φιλο-
φρονοῦνται τὸν ξενοδόχον, πάλιν εἷς ὑπισχνεῖται ὡς μόνος αὐτὸς παρὼν
γνησίου παιδὸς σπορὰν διὰ τῶνδε· „ἐπανιὼν ἥξω πρὸς σὲ κατὰ τὸν
καιρὸν τοῦτον εἰς νέωτα, καὶ ἕξει υἱὸν Σάρρα ἡ γυνή σου“ (Gen. 18, 10).
133 (26.) Φανερώτατα μέντοι καὶ διαπονητότατα μηνύει διὰ τῶν ἑξῆς
τὸ δηλούμενον. ἡ Σοδομιτῶν χώρα, μοῖρα τῆς Χανανίτιδος γῆς, ἣν
ὕστερον ὠνόμασαν Συρίαν Παλαιστίνην, ἀδικημάτων μυρίων ὅσων γεμι-
σθεῖσα καὶ μάλιστα τῶν ἐκ γαστριμαργίας καὶ λαγνείας ὅσα τε μεγέθη
καὶ πλήθη τῶν ἄλλων ἡδονῶν ἐπιτειχίσασα ἤδη παρὰ τῷ δικαστῇ τῶν
134 ὅλων κατέγνωστο. αἴτιον δὲ τῆς περὶ τὸ ἀκολασταίνειν ἀμετρίας
ἐγένετο τοῖς οἰκήτορσιν ἡ τῶν χορηγιῶν ἐπάλληλος ἀφθονία· βαθύγειος

1 ὑφ᾿ BEK ποιῶνται BE τὰς om. F τὴν BEK: om. ceteri 2 τέλος ἔνεστιν A 3 δ᾿ ἡ] δὴ G δύναμις Arm δυνάμει suspectum; cf. 27,19 6 ὁδοιπόρους BEK τρεῖς BEK: τρισὶ ceteri αὐτῷ codd. (v) 7 εἰ ἄρα BEK Arm: ἄρα om. ceteri 8. 9 τὸ γὰρ — παρέλθῃς om. Arm 8 κύριος CG 9 ἓν H²P 10 λέγεσθαι] πλέκεσθαι M 11 τὸν ξενοδόχον BEK Arm: τὸν μὲν ξενοδόχον MAFGH, τὸ μὲν ξενοδόχον CP; τῷ μὲν ξενοδότῳ (sic) Turn. εἷς] οἷς A 12 σποράς CFG ἐπανιὼν om. BE 13 ἐς K εἰς νέωτα] εἰς ὥρας Arm καὶ ἔσται υἱὸς Σάρρᾳ τῇ γυναικί σου Arm 14 διαπονητότατα MGH(v), ἀδιαπονητότατα AP (prob. Mang.), ἀδιαπόνητα BEK, διαπορώξτατα (ω corr. ex η) F, om. in lac. C, καὶ διαπ. om. Arm; ἀδιαπορητότατα conicio μηνύει BEK: μηνύεται ceteri 15 μοῖρα om. CFG χαναναιώτιδος BE post γῆς add. ἣν BEK 16 συρίαν BE: σύροι ceteri; Συρίας coni. Mang. ὅσων om. BEKF Arm 17 ἐν γαστριμαργίαις καὶ λαγνείαις C, ἐν etiam G 17. 18 μεγέθει καὶ πλήθει KG 18 ἐπιτειχίσας G, ἐπιτυχίσασα (η supra υ) F

15 sqq. *Clem. Alex. Paedag. III 8 p. 280 P.* οἱ Σοδομῖται ὑπὸ πολλῆς τρυφῆς ἐξοκείλαντες εἰς ἀσέλγειαν, μοιχεύοντες μὲν ἀδεῶς, περὶ τὰ παιδικὰ ἐκμανῶς ἐπτοημένοι, ἐπεῖδεν αὐτοὺς ὁ παντεπόπτης λόγος . . . καταφλεγῆναι προσέταξε τὰ Σόδομα . . . γέγονεν τοίνυν ἡ Σοδομιτῶν δικαία τιμωρία τῆς εὐλογίστου τοῖς ἀνθρώποις σωτηρίας εἰκών.

γὰρ καὶ εὔυδρος οὖσα ἡ χώρα παντοίων ἀνὰ πᾶν ἔτος εὐφορίᾳ καρπῶν ἐχρῆτο· „μεγίστη δ' ἀρχὴ κακῶν" ὥς εἶπέ τις οὐκ ἀπὸ σκοποῦ „τὰ λίαν ἀγαθά." ὧν ἀδυνατοῦντες φέρειν τὸν κόρον ὥσπερ τὰ θρέμματα 135 σκιρτῶντες ἀπαυχενίζουσι τὸν τῆς φύσεως νόμον, ἄκρατον πολὺν καὶ ὀψοφαγίας καὶ ὀχείας ἐκθέσμους μεταδιώκοντες· οὐ γὰρ μόνον θηλυμανοῦντες ἀλλοτρίους γάμους διέφθειρον, ἀλλὰ καὶ ἄνδρες ὄντες ἄρρεσιν ἐπιβαίνοντες, τὴν κοινὴν πρὸς τοὺς πάσχοντας οἱ δρῶντες φύσιν οὐκ αἰδούμενοι, παιδοσποροῦντες ἠλέγχοντο μὲν ἀτελῆ γονὴν σπείροντες, ὁ δ' ἔλεγχος πρὸς οὐδὲν ἦν ὄφελος, ὑπὸ βιαιοτέρας νικωμένων ἐπι- p. 21 M. θυμίας. εἶτ' ἐκ τοῦ κατ' | ὀλίγον ἐθίζοντες τὰ γυναικῶν ὑπομένειν 136 τοὺς ἄνδρας γεννηθέντας θήλειαν κατεσκεύασαν αὐτοῖς νόσον, κακὸν δύσμαχον, οὐ μόνον τὰ σώματα μαλακότητι καὶ θρύψει γυναικοῦντες, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς ἀγεννεστέρας ἀπεργαζόμενοι, καὶ τό γε ἐπ' αὐτοὺς ἧκον μέρος τὸ σύμπαν ἀνθρώπων γένος διέφθειρον· εἰ γοῦν Ἕλληνες ὁμοῦ καὶ βάρβαροι συμφωνήσαντες ἐζήλωσαν τὰς τοιαύτας ὁμιλίας, ἠρήμωντο ἂν ἑξῆς αἱ πόλεις ὥσπερ λοιμώδει νόσῳ κενωθεῖσαι. (27.) λαβὼν δὲ ὁ θεὸς οἶκτον ἅτε σωτὴρ καὶ φιλάνθρωπος τὰς μὲν 137 κατὰ φύσιν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συνόδους γινομένας ἕνεκα παίδων σπορᾶς ηὔξησεν ὡς ἔνι μάλιστα, τὰς δ' ἐκφύλους καὶ ἐκθέσμους διαμισήσας ἔσβεσε καὶ τοὺς ὀργῶντας ἐπὶ ταύτας προβαλόμενος οὐχὶ τὰς ἐν ἔθει καινουργήσας δ' ἐκτόπους καὶ παρηλλαγμένας τιμωρίας ἐτιμωρήσατο.

1 εὔυδρος EMHP: ἄυδρος A, ἔνυδρος BKCFG εὐφορία καρπῶν BEK: καρπῶν εὐφορία ceteri 2 εἶπεν ἄν F 4 τὸν τ. φ. νόμον C: τῶν τ. φ. νόμων ceteri 5 ὀψοφαγείας HP 6 ὄντες om. Arm 9 ἦν om. BE βεβαιοτέρας BE νικώμενος coni. Mang. 10 ἐθίζοντας K; ἐθίζειν coni. Mang. 11 γεννηθέντας om. BEK (fort. recte) κατεσκεύασαν BEK Arm: κατεσκεύαζον ceteri αὐτοῖς H^{2}(v) κακῶν BEAHP 12 οὐ μόνον BEK Arm: οὐ μόνον γὰρ ceteri γυναικοῦντος M 13 ἀγεννεστέρας BEK: ἀγεννεστάτας CMP, ἀγενεστάτας AFH, ἀγεννεστάτως G ἀπεργασάμενοι H καὶ alt. BEK Arm: om. ceteri γε BEKM: γ' ceteri 13. 14 ἐπ' αὐτοὺς scripsi: ἐφ' αὐτοῖς BE Arm, ἐφ' ἑαυτοῖς K, ἐπ' αὐτοῖς ceteri 14 γένος ἀνθρώπων transp. H εἰ] οἱ A οὖν BEK 16 ἠρήμωντο] ἤρθησαν K, ἤριαν (sic) BE ἂν om. K λοιμώδη EF, λιμώδει KP 17 οἶκτον δὲ λαβὼν ὁ θεὸς Arm 18. 19 ἕνεκα παίδων σπορᾶς om. BEK (fort. recte), σπορᾶς om. Arm 19 ὡς ἔνι μάλιστα om. Arm καὶ om. C ἀθέσμους BEK 20 ἐπὶ ταῦτα BEHP(v) προβαλόμενος CM: προβαλλόμενος ceteri τὰς KH^{2}: ταῖς ceteri (v) 21 καινουργήσας] καινουργίαις CFG(v) δὲ M ἐκτόπους BEKAH: ἐκτόποις ceteri (v) παρηλλαγμένας τιμωρίας BEKH: —αις— αις ceteri (v) ἐτιμωρήσατο BEK: ἐπετιμωρήσατο ceteri

2 Menand. frg. 724 Kock: ἀρχὴ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποις κακῶν,
ὠγαθέ, τὰ λίαν ἀγαθά.

138 κελεύει γὰρ ἐξαίφνης τὸν ἀέρα νεφωθέντα πολὺν ὄμβρον οὐχ ὕδατος
ἀλλὰ πυρὸς ὕειν· ἀθρόας δὲ νιφούσης ἀδιαστάτῳ καὶ ἀπαύστῳ ῥύμῃ
φλογός, ἐκαίοντο μὲν ἀγροὶ καὶ λειμῶνες καὶ λάσια ἄλση καὶ ἕλη
δασύτατα καὶ δρυμοὶ βαθεῖς, ἐκαίετο δ' ἡ πεδιὰς καὶ ὁ τοῦ σίτου καὶ
τῶν ἄλλων σπαρτῶν ἅπας καρπός, ἐκαίετο δὲ καὶ τῆς ὀρεινῆς ἡ δεν-
139 δροφόρος, στελεχῶν ῥίζαις αὐταῖς ἐμπιπραμένων· ἐπαύλεις δὲ καὶ οἰκίαι
καὶ τείχη καὶ ὅσα ἐν οἰκοδομαῖς ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια πάντα συγκατε-
πίμπραντο καὶ ἡμέρᾳ μιᾷ αἱ μὲν εὐανδροῦσαι πόλεις τάφος τῶν οἰκητόρων
ἐγεγένηντο, αἱ δ' ἐκ λίθων καὶ ξύλων κατασκευαὶ τέφρα καὶ λεπτὴ κό-
140 νις. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν φανερῷ καὶ ὑπὲρ γῆς ἅπαντα κατανάλωσεν ἡ φλόξ,
ἤδη καὶ τὴν γῆν αὐτὴν ἔκαιε κατωτάτω διαδῦσα καὶ τὴν ἐνυπάρχουσαν
ζωτικὴν δύναμιν ἔφθειρεν εἰς ἀγονίαν παντελῆ, ὑπὲρ τοῦ μηδ' αὖθίς
ποτε καρπὸν ἐνεγκεῖν ἢ χλοηφορῆσαι τὸ παράπαν δυνηθῆναι· καὶ μέχρι
νῦν καίεται, τὸ γὰρ κεραύνιον πῦρ ἥκιστα σβεννύμενον ἢ νέμεται ἢ
141 ἐντύφεται. πίστις δὲ σαφεστάτη τὰ ὁρώμενα· τοῦ γὰρ συμβεβηκότος
πάθους μνημεῖόν ἐστιν ὅ τε ἀναδιδόμενος ἀεὶ καπνὸς καὶ ὃ μεταλλεύουσι

2 νηφούσης ABE, νειφούσης FHP ἀδιαστάτως καὶ ἀπαύστως C ῥύμης C 3 φλογὸς BEKHP: πυρὸς CFGMA 4 καὶ δρυμοὶ BEK: δρυμοί τε ceteri δ' ἡ] δὴ HP 5 ante τῶν add. ὁ BEKA δὲ] δὴ BEK τῆς ὀρεινῆς ἡ δενδροφόρος BEK: ὁ τῆς ὀρεινῆς δενδροφόρος ceteri (v) 6 στελέχων MHP, στελέγχων F αὐτῶν K 7 καὶ ὅσα — δημόσια om. Arm ἰδιωτικαῖς καὶ δημοσίαις F 7. 8 συγκατεπίμπραντο A, συγκατεπίπραντο BEK: συγκατεπίμπρατο ceteri 9 κατασκευασταὶ H 10 κατηνάλωσεν C 11 ἔκαιεν αὐτὴν transp. K καὶ alt. ante κατωτάτω transp. BEK Arm ἐνυπάρχουσαν om. Arm 12 ἀγονίᾳ παντελεῖ (om. εἰς) CFG ἀγωνίαν M παντελῶς K 13 δυνηθῆναι om. Arm 14 πῦρ om. CFG σβέννυται G, σβέννυται μόνον CF, σβέννυται μὲν HP ἢ pr. et ἢ ἐντύφεται om. Arm 15 τοῦ] ταῦτα CFG 16 μνημεῖον BEK Arm: σημεῖον ceteri post ἐστι repet. τὰ ὁρώμενα BEK ἀεὶ om. Arm

1 sqq. Gen. 19,24 11 sqq. *Ioseph. Ant. Iud. I 194* ὑπὸ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται πλήθει καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες εἴς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς . . . (195) χαλεπήνας οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ θεὸς ἔγνω τιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτοὺς καὶ τήν τε πόλιν αὐτὴν κατασκάψασθαι καὶ τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι. 14 sqq. *Sap. Salom. 10,6* αὕτη δίκαιον ἐξαπολλυμένων ἀσεβῶν ἐρρύσατο φυγόντα καταβάσιον πῦρ πενταπόλεως· (7) ἧς ἔτι μαρτύριον τῆς πονηρίας καπνιζομένη καθέστηκε χέρσος καὶ ἀτελέσιν ὥραις καρποφοροῦντα φυτά. *Ioseph. Bell. Iud. IV 483* γειτνιᾷ δ' ἡ Σοδομῖτις αὐτῇ (scil. τῇ Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ), πάλαι μὲν εὐδαίμων γῆ καρπῶν θ' ἕνεκα καὶ τῆς κατὰ πόλεις περιουσίας, νῦν δὲ κεκαυμένη πᾶσα. (484) φασὶ δ' ὡς δι' ἀσέβειαν οἰκητόρων κεραυνοῖς κατεφλέγη· ἔστι γοῦν ἔτι λείψανα τοῦ θείου πυρὸς καὶ πέντε μὲν πόλεων ἰδεῖν σκιάς, ἔτι δὲ κἀν τοῖς καρποῖς σποδιὰν ἀναγεννωμένην, οἳ χρόαν μὲν ἔχουσι τοῖς ἐδωδίμοις ὁμοίαν, δρεψαμένων δὲ χερσὶν εἰς καπνὸν ἀναλύονται καὶ τέφραν.

θεῖον· τῆς δὲ περὶ τὴν χώραν παλαιᾶς εὐδαιμονίας ἐναργέστατον ὑπο-
λείπεται δεῖγμα πόλις μία τῶν ὁμόρων καὶ ἡ ἐν κύκλῳ γῆ, πολυάν-
θρωπος μὲν ἡ πόλις, εὔχορτος δὲ καὶ εὔσταχυς καὶ συνόλως καρποφόρος
ἡ γῆ, πρὸς ἔλεγχον δίκης γνώμῃ θείᾳ δικασθείσης. (28.) ἀλλὰ γὰρ 142
οὐχ ἕνεκα τοῦ δηλῶσαί με τὰς μεγαλουργηθείσας συμφορὰς καινὰς ταῦτα
διεξῆλθον, ἀλλ' ἐκεῖνο βουλόμενος παραστῆσαι, ὅτι τῶν τριῶν ὡς ἀνδρῶν
22 M. ἐπιφανέντων τῷ σοφῷ δύο μόνους εἰς τὴν | ἀφανισθεῖσαν χώραν τὰ
λόγιά φησιν ἐλθεῖν ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν οἰκητόρων, τοῦ τρίτου μὴ δικαιώσαντος
ἥκειν· ὃς κατά γε τὴν ἐμὴν ἔννοιαν ἦν ὁ πρὸς ἀλήθειαν ὤν, ἁρμόττον 143
ὑπολαβὼν εἶναι τὰ μὲν ἀγαθὰ παρὼν δι' αὑτοῦ χαρίζεσθαι, μόναις δ'
ἐπιτρέπειν ταῖς δυνάμεσι καθ' ὑπηρεσίαν τὰ ἐναντία χειρουργεῖν, ἵνα
μόνων ἀγαθῶν αἴτιος, κακοῦ δὲ μηδενὸς προηγουμένως νομίζηται. τοῦτό 144
μοι δοκοῦσι καὶ τῶν βασιλέων οἱ μιμούμενοι τὴν θείαν φύσιν πράττειν,
τὰς μὲν χάριτας δι' ἑαυτῶν προτείνοντες, τὰς δὲ τιμωρίας δι' ἑτέρων
βεβαιοῦντες. ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν δυεῖν δυνάμεων ἡ μὲν εὐεργέτις ἐστίν, 145
ἡ δὲ κολαστήριος, ἑκατέρα κατὰ τὸ εἰκὸς ἐπιφαίνεται τῇ Σοδομιτῶν γῇ,
διότι τῶν ἀρίστων ἐν αὐτῇ πέντε πόλεων τέτταρες μὲν ἔμελλον ἐμπί-
πρασθαι, μία δὲ ἀπαθὴς παντὸς κακοῦ σῶος ὑπολείπεσθαι· ἐχρῆν γὰρ
διὰ μὲν τῆς κολαστηρίου γίνεσθαι τὴν φθοράν, σῴζεσθαι δὲ διὰ τῆς
εὐεργέτιδος. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ σῳζόμενον μέρος οὐχ ὁλοκλήρους καὶ 146
παντελεῖς εἶχεν ἀρετάς, δυνάμει μὲν τοῦ ὄντος εὐεργετεῖτο, προηγου-
μένως δὲ τῆς ἐκείνου φαντασίας ἀνάξιον ἐνομίσθη τυχεῖν.

(29.) Ἡ μὲν οὖν ἐν φανερῷ καὶ πρὸς τοὺς πολλοὺς ἀπόδοσις ἥδ' 147

1 δ' BEK ἐπὶ τὴν χώραν BE, ἐπὶ τῇ χώρα K, τῆς χώρας Arm 1. 2 ὑπολεί-πεται BEK: ὑπολέλειπται ceteri 2 τῶν ὁμόρων BEK (τῶν ὁμοίων Arm): om. ceteri ἡ om. BE 3 μὲν BEKH^2: om. ceteri 4 θείᾳ om. C̊ δικασθεῖσα CFG 5 κενὰς A, κοινὰς CBE ταῦτα BEK: ταυτὶ ceteri
8 φασιν KHP ἐλθεῖν ἐπ' ὀλέθρω BEK Arm: ἐπ' ὀλέθρω ἐλθεῖν ceteri
9 ὅς κατά γε BEK: ὅς γε κατὰ ceteri ἦν om. C ἁρμόττον post ἦν transp. BE ἁρμόττων A 10 ὑπέλαβεν CG, ὑπελάμβανεν F παρὼν BEK (παριὼν Arm): om. ceteri αὑτοῦ F^1HP, ἑαυτοῦ F^2: αὐτοῦ ceteri 10. 11 μόναις δ' ἐπιτρέπειν ταῖς δυνάμεσι καθυπηρεσίαν τὰ ἐναντία χειρουργεῖν C: μ. δ' ἐ. τ. δ. καθ' ὑπ. τῶν δυνάμεων τὰ ἐναντία χειρουργεῖν FGMAHP, μ. δ' ἐ. τ. δ. κ. ὑ. τῶν χειρουργεῖν δυναμένων τὰ ἐναντία K, τὰ δ' ἐναντία καθ' ὑπηρεσίαν τῶν δυνάμεων χειρουργεῖν BE, τὰ δ' ἐναντία καθ' ὑπηρεσίαν ταῖς δυνάμεσι μόναις ἐπιτρέπειν χειρουργεῖν Arm 12 μόνον BE αἰτίας G δὲ BEKF^2H^2: om. ceteri προηγουμένου C 15 δυοῖν FHP
17 πέντε om. F Arm τέσσαρες BEK 17. 18 ἐμπίμπρασθαι Mang.
18 δ' BEK post ἀπαθὴς add. καὶ H^2(v) σῶος om. Arm χρῆν BE
ἥδ'
19 τὴν om. F 21 εὐηργετεῖτο AFGK 23 αὕτη K

ἐστίν· ἡ δ᾿ ἐν ἀποκρύφῳ καὶ πρὸς ὀλίγους, ὅσοι τρόπους ψυχῆς ἐρευνῶσιν ἀλλ᾿ οὐ σωμάτων μορφάς, αὐτίκα λεχθήσεται. συμβολικῶς ἡ πεντάπολις αἱ ἐν ἡμῖν πέντε αἰσθήσεις εἰσί, τὰ τῶν ἡδονῶν ὄργανα,
148 δι᾿ ὧν ἅπασαι μικραί τε αὖ καὶ μεγάλαι τελεσιουργοῦνται. ἢ γὰρ ὁρῶντες χρωμάτων καὶ σχημάτων ποικιλίας ἔν τε ἀψύχοις καὶ ψυχὴν ἔχουσιν ἡδόμεθα ἢ φωνῶν ἐμμελεστάτων ἀκούοντες ἢ κατὰ γεῦσιν ἐν τοῖς περὶ ἐδωδὴν καὶ πόσιν ἢ κατ᾿ ὄσφρησιν ἐν εὐωδίαις ἀτμῶν ἢ ἐν μαλακοῖς καὶ
149 θερμοῖς ἔτι δὲ λείοις κατὰ τὴν ἁφήν. ζωωδέσταται μὲν οὖν καὶ ἀνδραποδωδέσταται τῶν πέντε τρεῖς εἰσιν αἰσθήσεις, γεῦσις, ὄσφρησις, ἁφή, περὶ ἃς τῶν θρεμμάτων καὶ τῶν θηρίων τὰ γαστριμαργότατα καὶ συνουσιαστικώτατα μάλιστα ἐπτόηται· δι᾿ ὅλης γὰρ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἢ
150 τροφῶν ἀπλήστως ἐμφορεῖται ἢ πρὸς τὰς ὀχείας ὁρμᾷ. δύο δ᾿ εἰσὶν ἐμφιλόσοφοι καὶ ἡγεμονίδες, ἀκοὴ καὶ ὅρασις· βραδύτερα δέ πως καὶ θηλύτερα ὦτα ὀφθαλμῶν ἐπὶ τὰ ὁρατὰ φθανόντων ὑπὸ εὐτολμίας καὶ οὐκ ἀναμενόντων, ἄχρις ἂν ἐκεῖνα κινήσῃ, προϋπαντιαζόντων δὲ καὶ ἀντικινῆσαι γλιχομένων. ἀκοὴ μὲν οὖν, διότι βραδεῖα καὶ θηλυτέρα, δευτερεύουσαν τάξιν τετάχθω, | προνομία δ᾿ ἔστω τις ἐξαίρετος ὁράσει· p. 23 M.
ταύτην γὰρ ὁ θεὸς βασιλίδα τῶν ἄλλων ἀπέφηνεν ἐπάνω θεὶς ἁπασῶν καὶ ὥσπερ ἐπ᾿ ἀκροπόλεως ἱδρυσάμενος οἰκειοτάτην ἀπειργάσατο ψυχῇ.

1 ψυχῶν H²(v) 2 συμβολικῶς om. BEK, cum λεχθήσεται coniungit Arm 3 πέντε om. Arm 4 μικραί—μεγάλαι om. Arm τε αὖ BEK: αὖ om. ceteri ἢ] ὃ G 5 χρημάτων AFGHP τ᾿ BEK 6 ἐντελεστάτων C 8 ἔτι δὲ λείοις BEKA: ἔτι τε λείοις F²HP², ἔτι τελείοις MF¹GP¹, ἔν τε λείοις C ζωοδέσταται BE μὲν—ἀνδραποδωδέσταται om. G, μὲν—πέντε om. F οὖν om. BE
δ
8. 9 ἀντραποδωδέσταται E, ἀντραποδωδέσταται B, ἀνδραπωδέσταται AP 9 τῶν πέντε om. BEK 10 τῶν θηρίων BEK: τῶν om. ceteri γαστριμαργότατα BEK Arm: γαστριμαργοῦντα ceteri (v) 11 ἐπτόηται C: πεπόνηται ceteri (et Arm) 12 εὐπορεῖται H¹P τὰς ὀχείας BEK: τὰς om. ceteri ὀργᾷ coni. Mang.
δ
δὲ BEK 13 αἱ φιλόσοφοι HP ἡγεμόνες BEK βραχύτερα C, βραχύτερα F πως om. BEK 14 ὑπὸ] ἀπὸ A 15 μέχρις HP(v) κινήσει A 16 οὖν om. BE διότι corr. ex ὅτι K 17 τάξιν τετάχθω BEK Arm: ἐχέτω τάξιν ceteri; τετάχθω τάξιν coni. Mang. 18 ταύτην] τούτων G ἄλλων] ὅλων K ἀναπέφηνεν F 18. 19 ἐπάνω—καὶ om. Flor. Laur. τιθεὶς HP πασῶν P, ἁπάντων BE 19 ἐπ᾿] ἐξ F ἱδρυσάμενος, τεκμήριον οἰκειότατον ψυχῆς· συμμεταβάλλει γὰρ ταῖς Flor. Laur. ψυχήν AF

18—35,14 Flor. Laur. Nr. 25: τὴν ὅρασιν ὁ θεὸς—ἐχούσης.

τεκμηριώσαιτο δ' ἄν τις ἐκ τοῦ συμμεταβάλλειν ταῖς ἐκείνης τροπαῖς· 151
λύπης μὲν γὰρ ἐγγινομένης, ὀφθαλμοὶ συννοίας γέμουσι καὶ κατηφείας,
χαρᾶς δ' ἔμπαλιν, ὑπομειδιῶσι καὶ γεγήθασι, φόβου δὲ κρατήσαντος,
ταραχώδους γέμουσιν ἀταξίας, κινήσεις καὶ παλμοὺς καὶ περιστροφὰς
ἀτάκτους ἐνδεχόμενοι· εἰ δ' ὀργὴ κατάσχοι, τραχυτέρα πως καὶ ὕφαι- 152
μος ἡ ὄψις, καὶ ἐν μὲν τῷ λογίζεσθαι καὶ φροντίζειν τινὸς ἠρεμεῖ καὶ
ἐκνένευκε, μόνον οὐ συνεκτείνουσα τῇ διανοίᾳ ἑαυτήν, ἐν δὲ ταῖς ἀνα-
ψύξεσι καὶ ἀνέσεσι συνανίεται καὶ χαλᾶται· καὶ προσιόντι μὲν φίλῳ 153
προευαγγελίζεται τὸ τῆς εὐνοίας πάθος εὐδίῳ καὶ γαληνῷ βλέμματι, εἰ
δ' ἐχθρὸς τύχοι, τὸ δυσάρεστον τῆς ψυχῆς πάθος προμηνύει· καὶ θρασύ-
τητι μὲν προπηδῶσι καὶ προεκτρέχουσιν ὀφθαλμοί, αἰδοῖ δὲ πράως
ἠρεμοῦσι· [καὶ] ὡς συνελόντι φράσαι ψυχῆς εἰκόνα δεδημιουργῆσθαι
τὴν ὅρασιν ἀκρότητι τέχνης εὖ μεμιμημένης ἐναργὲς ἐμφαίνουσαν
εἴδωλον οἷα διὰ κατόπτρου τὴν φύσιν ὁρατὴν ἐξ αὑτῆς οὐκ ἐχούσης.
ἀλλὰ γὰρ οὐ ταύτῃ μόνον τὰς ἄλλας αἰσθήσεις ὑπερβάλλει τὸ κάλλος 154
ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ καὶ διότι τῶν ἄλλων ἐν ταῖς ἐγρηγόρσεσι — τὴν γὰρ
καθ' ὕπνον ἀπραξίαν οὐ παραληπτέον — ἐπιλείπουσιν αἱ χρήσεις·
ὁπότε γὰρ μὴ κινήσειέ τι τῶν ἐκτός, ἡσυχάζουσιν, αἱ δὲ τῶν ὀφθαλ-
μῶν ἀναπεπταμένων ἐνέργειαι συνεχεῖς καὶ ἀδιάστατοι μηδέποτε πληρου-
μένων εἰσὶ καὶ ταύτῃ παριστάντων, ἣν ἔχουσι πρὸς ψυχὴν συγγένειαν.
ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἀεικίνητος οὖσα μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ διανίσταται, 155

---

1 δὲ BEK ἄν om. BEK συμμεταβαλεῖν H(v) ῥοπαῖς K 2 ἐγγενομένης BE Flor. 4 κινήσεις BEKH^2 Flor.: καὶ κινήσεις ceteri παραστροφὰς (om. ἀτάκτους) Flor. 5 ἐνδεικνύμενοι coni. Mang. ὄργιον Flor.
ζεσθαι
6 λογίζειν K τινὸς BEK Flor.: om. ceteri 7 ἐννένευκε K 9 προευαγγελίζεται BEKMH^2 Flor.: προσευαγγελίζεται ceteri τῆς om. BEK εὐδίως (σ eras.) C βλέμματι] θελήματι H 9. 10 εἰ δ' ἐχθρὸς τύχοι om. CFG 10 post τύχοι (post βλέμματι) add. καὶ πάλιν CFGMA, πάλιν HP, omisi cum BEK Arm Flor. 10. 11 προπηδῶσι μὲν θρασύτητι Flor. 11 πράως] πράξεως F 12 καὶ seclusi (om. Arm Flor.) ὡς συνελόντι BE Arm Flor.: ὡς om. ceteri δεδημιουργεῖσθαι CF^{1}E 13 ἀκρότητι BEMA Flor.: ἀκροτάτην ceteri 14 ὁρᾶν Flor. αὐτῆς CFH^2: αὐτῆς ceteri οὐκ om. BEMA Arm Flor. οὐκ ἐχούσης] παρεχούσης F in ras. 15 ὑποβάλλει CFGMP 16 post ἐγρηγόρσεσι add. διαφέρει Arm 17 παραλειπτέον H^{1}P post ἐπιλείπουσι add. γὰρ BEMHP Arm 18 γάρ] γοῦν F μὴ BEK: οὐ ceteri κινήσει ἔτι A, κινήσειε ἔτι F 18. 19 ἀναπεπταμένων ὀφθαλμῶν transp. H 19 μηδέπω A 19. 20 πεπληρουμένων (sic) G 20 ταυτὶ BE παραστάντων H^{1}P, παρ' ἡ πάντων (sic) FG, π et lac. 10 litt. C ψυχῆς M 21 μένει ἀκίνητος A, μὲν ἀκίνητος CFG

τοῖς δ' ἅτε σαρκὸς πλεῖστον μετέχουσιν αὐτάρκης ἐδόθη δωρεά, μέρος
ἥμισυ τοῦ παντὸς χρόνου καὶ βίου διατελεῖν ἐνεργοῦντας τὰς ἁρμοτ-
156 τούσας ἐνεργείας. (30.) ὃ δ' ἐστὶν ἀναγκαιότατον τῆς ἀπὸ τῶν ὀμμά-
των ὠφελείας, ἤδη λεκτέον. μόνῃ γὰρ ὁράσει τῶν αἰσθήσεων ὁ θεὸς
ἀνέτειλε φῶς, ὃ καὶ τῶν ὄντων ἐστὶ κάλλιστον καὶ πρῶτον ἐν ἱεραῖς
157 βίβλοις ὠνομάσθη καλόν (Gen. 1, 4). διττὴ δὲ φωτὸς φύσις· τὸ μὲν
γὰρ ἀπὸ τοῦ χρειώδους πυρός, φθαρτοῦ φθαρτόν, ἐκλάμπει σβέσιν ἐνδεχό-
μενον, τὸ δὲ ἄσβεστον καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν, ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
πρὸς ἡμᾶς φερόμενον, ὥσπερ ἀπ' ἀενάων πηγῶν ἑκάστου τῶν ἀστέρων
αὐγὰς ἐκχέοντος· ἑκατέρῳ δ' ἡ ὄψις ἐνομιλεῖ καὶ δι' ἀμφοτέρων
158 προσβάλλει τοῖς ὁρατοῖς εἰς ἀκριβεστάτην ἀντίληψιν. ἔτι τοίνυν ἐπιχει-
ρῶμεν ὀφθαλμοὺς λόγοις ἐγκωμιάζειν, τοῦ θεοῦ τοὺς ἀληθεῖς ἐπαίνους
αὐτῶν | στηλιτεύσαντος ἐν οὐρανῷ, τοὺς ἀστέρας; ἡλίου γὰρ αὐγαὶ καὶ p. 24 M.
σελήνης καὶ τῶν ἄλλων πλανήτων καὶ ἀπλανῶν τοῦ χάριν γεγόνασιν
159 ὅτι μὴ τῆς ὀφθαλμῶν ἐνεργείας εἰς τὴν τοῦ ὁρᾶν ὑπηρεσίαν; διὸ καὶ
προσχρώμενοι τῇ πασῶν ἀρίστῃ δωρεᾷ φωτὶ καταθεῶνται τὰ ἐν κόσμῳ,
γῆν, φυτά, ζῷα, καρπούς, πελαγῶν ἀναχύσεις, ποταμοὺς αὐθιγενεῖς τε
καὶ χειμάρρους πηγῶν τε διαφοράς, ὧν αἱ μὲν ψυχρὸν αἱ δὲ θερμὸν
νᾶμα προχέουσι, πάντων τῶν κατὰ τὸν ἀέρα συνισταμένων τὰς φύσεις —
ἀμύθητοι δέ εἰσιν ἰδέαι καὶ ἀπερίληπτοι λόγῳ —, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν
οὐρανόν, ὃς ἀληθείᾳ κόσμος ἐν κόσμῳ δεδημιούργηται, καὶ τὰ κατ'
οὐρανὸν κάλλη καὶ θεῖα ἀγάλματα. τίς οὖν τῶν ἄλλων αἰσθήσεων
160 ἐπαυχήσει διαβῆναί ποτε τοσοῦτον; (31.) ἀλλ' ἐάσαντες τὰς ἐπὶ ταῖς

2 χρόνου καὶ βίου BEK Arm: βίου χρόνου (om. καὶ) ceteri τελεῖν BEK ἐνεργοῦντας BEK: ἐνεργοῦσι ceteri 5 πρῶτον om. Arm 7 χρειώδους] στοιχειώδους coni. Mang. ἐκλάμπον MA 7. 8 δεχόμενον F 8 δ' BEK καὶ ἀδιάφθορόν ἐστιν BEK Arm: καὶ ἄφθαρτόν ἐστιν CGMA, καὶ ἄφθαρτον (om. ἐστιν) F, ἐστι καὶ ἄφθαρτον HP ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ BEK: ἀπ' οὐρανοῦ ceteri 9 ἀενάων C: ἀεννάων ceteri 10 ἐκχέοντος] ἔχοντος CFG ἑκατέρου CFG δ' ἡ] δὴ BE, om. CFG ἐνομιλεῖ BEK: ὁμιλεῖ ceteri 11. 12 ἐπιχειρῶμεν BEK Arm: ἐπιχειροῦμεν ceteri; τί δὲ νῦν (ἐπιχειροῦμεν) coni. Mang. 12 λόγοις BEK Arm: λόγω ceteri τοῦ θεοῦ om. Arm 13 τῶν ἀστέρων Arm 15 τῆς] τοὺς C ὀφθαλμῶν CABEK: τῶν ὀφθαλμῶν ceteri τοῦ om. BE 16 φωτὶ om. CFG 17 πελαγῶν (ἀναχύσεις) BEK Arm: πελάγη(, ἀναχύσεις) ceteri ἀνασχίσεις MF[1]GHP[1] 17. 18 ποταμοὺς αὐθιγενεῖς τε καὶ χειμάρρους BEK Arm: ποταμῶν αὐθιγενῶν τε καὶ χειμάρρων ceteri 19 νάματα C, ἅμα A, νᾶμα om. Arm τῶν om. BE τὸν ἀέρα C: τὸν om. ceteri 20. 21 τοῦ οὐρανοῦ BE 23 ὑπαυχήσει BE διαβῆναι] ἐπιβῆναι coni. Mang. τὰς CFG: om. ceteri ἐπὶ om. HP[1]

φάτναις τὸ σύμφυτον ἡμῖν θρέμμα πιαινούσας, τὴν ἐπιθυμίαν, ἐξετάσω-
μεν τὴν λόγου μεταποιουμένην ἀκοήν· ἧς ὁ σύντονος καὶ τελειότατος
δρόμος ἵσταται κατὰ ἀέρα τὸν περίγειον, ὅταν βία πνευμάτων καὶ κτύποι
βροντῶν συρμὸν πολὺν καὶ χαλεπὸν πάταγον ἐξηχῶσιν. ὀφθαλμοὶ δὲ 161
ἀπὸ γῆς ἐν ἀκαρεῖ φθάνουσιν εἰς οὐρανὸν καὶ τὰ πέρατα τοῦ παντός,
ἐπ' ἀνατολὰς ὁμοῦ καὶ δύσεις ἄρκτον τε καὶ μεσημβρίαν, ⟨καὶ⟩ ἀφικνού-
μενοι πρὸς τὸ θεωρεῖν ἕλκουσιν ἐπὶ τὰ φανέντα τὴν διάνοιαν. ἡ δὲ τὸ 162
παραπλήσιον ἐνδεξαμένη πάθος οὐχ ἠρεμεῖ, ἀλλ' ἅτε ἀκοίμητος καὶ
ἀεικίνητος οὖσα, παρὰ τῆς ὄψεως τοῦ δύνασθαι τὰ νοητὰ θεωρεῖν τὰς
ἀφορμὰς λαβοῦσα, εἰς σκέψιν ἦλθε, πότερον τὰ φανέντα ταῦτ' ἐστὶν
ἀγένητα ἢ γενέσεως ἔλαβεν ἀρχὴν καὶ πότερον ἄπειρα ἢ πεπερασμένα
καὶ πότερον εἷς ἢ πλείονές εἰσι κόσμοι καὶ πότερον τὰ τέτταρα στοιχεῖα
τῶν ἁπάντων ἐστὶν ἢ φύσιν ἐξαίρετον οὐρανὸς καὶ τὰ ἐν αὐτῷ κεκλή-
ρωται θειοτέρας καὶ οὐχὶ τοῖς ἄλλοις τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐπιλαχόντα·
εἰ δὲ δὴ καὶ γέγονεν ὁ κόσμος, ὑπὸ τίνος γέγονε καὶ τίς ὁ δημιουργὸς 163
κατ' οὐσίαν ἢ ποιότητα καὶ τί διανοηθεὶς ἐποίει καὶ τί νῦν πράττει
καὶ τίς αὐτῷ διαγωγὴ καὶ βίος καὶ ὅσα ἄλλα περιττὸς νοῦς φρονήσει
συμβιῶν εἴωθε διερευνᾶσθαι. ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἀνάκειται τῷ 164
φιλοσοφεῖν· ἐξ οὗ δῆλόν ἐστιν, ὅτι σοφία καὶ φιλοσοφία τὴν ἀρχὴν ἀπ'
οὐδενὸς εἴληφεν ἑτέρου τῶν ἐν ἡμῖν ἢ τῆς ἡγεμονίδος τῶν αἰσθήσεων
ὁράσεως, ἣν καὶ μόνην ἐκ τῆς σωματικῆς χώρας διέσωσεν ὁ θεὸς τὰς

---

1 φάτναις] φαντασίαις Arm τὸ σύμφυτον] ἀπὸ συμφύτων FG, ἀπὸ τῶν συμφύτων C
ῶν
ἡμῖν K θρέμμα] θρεμμάτων C, σῶμα BEK πιαινούσας CFG: πιαῖνον ceteri
τὴν ἐπιθυμίαν om. F 2 τὴν λόγου om. K λόγῳ A, τοῦ ὅλου BE
τὴν τοῦ ὅλου μεταποιουμένην ἀρετὴν mg. A ἀκοήν BEK: ἀρετήν ceteri; αἴσθησιν
coni. Mang. ἢ CAHP 3 βίαι H²(v) 4 συρμὸν] συριγμὸν Arm
χαλεπὸν om. CFG ἐξηχῶσιν] ἐμποιοῦσιν BE δ' BEK 5 γῆς] τῆς G
ἐνακαρεὶ CFMHP, ἐνακαρὶ G φθάνωσιν Turn. 6 καὶ add. Arm: om. codd.
7 πρὸς τὸ BEK Arm: πρὸς τῷ ceteri ἐπὶ τὴν ἀφανεστάτην διάνοιαν CFG
8 ἐνδειξαμένη BE πάθος BEKA Arm: δέος ceteri; εἶδος coni. Mang.
8. 9 ἀκοίμητος καὶ ἀεικίνητος BEMF: ἀκοίμητος καὶ ἀκίνητος CGAK, ἀεικίνητος καὶ
ἀκοίμητος HP, καὶ ἀεικίνητος om. Arm 9 τὰ νοηθέντα F, τῶν νοητῶν BE
9. 10 τὰς ἀφορμὰς λαβοῦσα K Arm: λαβοῦσα om. BE, λαβοῦσα τὰς ἀφορμάς ceteri
10 σκῆψιν CFG 11 ἀγέννητα AKGHP ἔλαχεν K 12 πλείονες
οἷς οις
BEK: πλείους ceteri τέσσαρα BEKP 14 τῆς ἄλλης A, τῆς ἄλλης K
οὐσίας om. Arm ἐπιλαχών H² 16 πράττει BEK: πράσσει ceteri
17 τίς BEK: τίς ἐστιν ceteri νοῦς] βιοῦς F 19 σοφία om. Arm
20 εἴληφεν BEK: ἔλαβεν ceteri post ἢ add. ὅτι BE

τέσσαρας φθείρας, ὅτι αἱ μὲν σαρκὶ καὶ τοῖς σαρκὸς πάθεσιν ἐδούλευ-
σαν, ἡ δὲ ἴσχυσεν ἀνατεῖναι τὸν αὐχένα καὶ βλέψαι καὶ | τέρψεις ἑτέρας p. 25 M.
ἀνευρεῖν πολὺ βελτίους τῶν σωματικῶν ἡδονῶν ἐκ τῆς περὶ τὸν
165 κόσμον θεωρίας καὶ τῶν ἐν αὐτῷ. μίαν οὖν ὥσπερ ἐκ πενταπόλεως
τῶν πέντε αἰσθήσεων τὴν ὅρασιν ἐξαιρέτου γέρως τυχεῖν ἁρμόττον ἦν
καὶ φθειρομένων τῶν ἄλλων διαμένειν, ὅτι οὐ περὶ τὰ θνητὰ εἱλεῖται
μόνον ὡς ἐκεῖναι, μετανίστασθαι δὲ πρὸς τὰς ἀφθάρτους φύσεις ἀξιοῖ
166 χαίρουσα τῇ θέᾳ τούτων. διὸ καὶ παγκάλως „μικράν“ τε καὶ „οὐ
μικράν“ (cf. Gen. 19, 20) τὴν πόλιν ταύτην οἱ χρησμοὶ διασυνιστᾶσιν
αἰνιττόμενοι τὴν ὅρασιν· μικρὰ μὲν γὰρ λέγεται εἶναι, διότι βραχὺ
μέρος τῶν ἐν ἡμῖν ἐστι, μεγάλη δέ, διότι μεγάλων ἐφίεται τὸν σύμ-
παντα οὐρανὸν καὶ κόσμον γλιχομένη καταθεάσασθαι.
167 (32.) Περὶ μὲν οὖν τῆς ἐπιφανείσης ὄψεως καὶ τῶν ἀοιδίμων καὶ
παγκάλων ξενίων, ἐν οἷς δοκῶν ἑστιᾶν ὁ ξενοδόχος εἱστιᾶτο, καθ' ὅσον
ἐφικτὸν ἦν, ἀκριβοῦσιν ἡμῖν τὰ περὶ τὸν τόπον δεδήλωται. μεγίστην
δὲ πρᾶξιν ἀξίαν ἀκοῆς οὐχ ἡσυχαστέον· ὀλίγου γὰρ δέω φάναι πάσας
168 ὅσαι θεοφιλεῖς ὑπερβάλλει. λεκτέον δὲ τὰ καίρια περὶ αὐτῆς. υἱὸς ἐκ
τῆς γαμετῆς γίνεται τῷ σοφῷ γνήσιος, ἀγαπητὸς καὶ μόνος, τό τε σῶμα
κάλλιστος καὶ τὴν ψυχὴν ἄριστος· ἤδη γὰρ τελειοτέρας τῆς ἡλικίας ἐξέ-
φαινεν ἀρετάς, ὡς τὸν πατέρα μὴ πάθει μόνον εὐνοίας φυσικῆς ἀλλὰ
καὶ γνώμῃ καθάπερ ἠθῶν δικαστὴν ἰσχυρᾷ τινι κεχρῆσθαι φιλοστοργίᾳ.
169 διακειμένῳ δ' οὕτως ἐξαπιναίως θεσπίζεται λόγιον οὔποτ' ἐλπισθέν,

οἷς
1 σαρκὶ] σαρκικαὶ BEK τῆς K, τῆς F πάθεσιν] φίλοις BEK ἐδουλώθησαν G
2 δ' BEK ἀναβλέψαι Arm (fort. recte) ἑτέρας om. HP 4 τῶν] τὰ coni. Wendl.
5 πέντε] ἑπτὰ Turn., om. Arm ἁρμόττον ἦν om. HP^1, add. mg. P^2 6 δια-
μένειν (ει in ras.) B, διαμένων E εἰλεῖται EMFH 7 μόνον] μόνως H^2 (Turn.)
8 post χαίρουσα add. τούτοις καὶ BEK τούτων θέα transp. K διὸ καὶ BEK Arm:
καὶ om. ceteri 9 διασυνιστῶσιν HP, διανίστασιν BE, παριστῶσιν K 10 μικρὰν
μὲν λέγεσθαι (om. γὰρ) BEK 11 μεγάλην BEK διότι] ὅτι HP(v), om. BEK
post μεγάλων add. γὰρ BEK 12 καταθεάσασθαι BEK: θεάσασθαι ceteri
13 οὖν CBEK: om. ceteri 14 ἑστιᾶν] ἐστιν F εἱστιᾶτο KHP: ἑστιᾶτο ceteri
καθόσον codd. 15 ἡμῖν om. BE 16 γὰρ om. CFG Arm δέω φάναι om. BE
19. 20 ἐξέφενεν H^1, ἐξέφανεν A 20 τὰς ἀρετὰς K ὡς] ὧν BE παθεῖν
G, ποθεῖν BE, πόθον παθεῖν Arm μὴ post ποθεῖν transp. BE ἐξ εὐνοίας BE Arm
στοργία
21 γνώμῃ Mang.: γνώμης codd. φιλοσοφία C, φιλοσοφία BEK 22 δια-
κειμένων CA οὔποτ' BEK: οὔποτε ceteri

17 sqq. Gen. cap. 22

σφαγιάσαι τὸν υἱὸν ἐπί τινος ὑψηλοτάτου κολωνοῦ πορρωτάτω πόλεως
ἀποστάντα τριῶν ὁδὸν ἡμερῶν. ὁ δὲ καίτοι ἀλέκτῳ πόθῳ τοῦ παιδὸς 170
ἐκκρεμάμενος οὔτε τὴν χρόαν μετέβαλεν οὔτε τὴν ψυχὴν ἐγνάμφθη,
γνώμῃ δ᾽ ἀνενδότῳ καὶ ἀρρεπεῖ διέμεινεν ἀκλινής, οἷος καὶ πρόσθεν ἦν·
ἔρωτι δὲ θείῳ δεδαμασμένος ἀνὰ κράτος ἐνίκα πάντα ὅσα συγγενείας
ὀνόματα καὶ φίλτρα καὶ μηδενὶ τῶν ἔνδον ἐξειπὼν τὸ λόγιον, ἐκ πολυαν-
θρώπου θεραπείας οἰκετῶν δύο μόνους τοὺς πρεσβυτάτους καὶ μάλιστα
φιλοδεσπότους παραλαβών, ὡς ἕνεκά τινος ἱερουργίας τῶν ἐν ἔθει
τέταρτος ἐξῄει σὺν τῷ παιδί. τὸν δὲ προσταχθέντα χῶρον ὥσπερ ἀπὸ 171
σκοπιᾶς ἰδὼν ἐκ μακροῦ τοῖς μὲν θεράπουσι κελεύει καταμένειν, τῷ δὲ
παιδὶ πῦρ καὶ ξύλα δίδωσι κομίζειν, αὐτὸ δικαιώσας τὸ ἱερεῖον τὰ πρὸς
τὴν θυσίαν ἐπηχθίσθαι, κουφότατον βάρος· οὐδὲν γὰρ εὐσεβείας ἀπο-
νώτερον. βαδίζοντες δ᾽ ἰσοταχῶς οὐ τοῖς σώμασι μᾶλλον ἢ ταῖς 172
p. 26 M. διανοίαις ὁδὸν τὴν ἐπίτομον, ἧς ὁσιότης τὸ τέλος, ἐπὶ τὸν | προστα-
χθέντα τόπον ἀφικνοῦνται. κᾄπειθ᾽ ὁ μὲν πατὴρ συνεκόμιζε λίθους, 173
ἵνα δείμαιτο βωμόν, ὁ δὲ υἱὸς τὰ μὲν ἄλλα ὁρῶν ὅσα πρὸς ἱερουργίαν
εὐτρεπῆ, ζῷον δὲ μηδέν, ἀπιδὼν εἰς τὸν πατέρα „ἰδοὺ τὸ πῦρ“ ἔφη
„καὶ τὰ ξύλα, πάτερ, ποῦ τὸ ἱερεῖον“; ἕτερος μὲν οὖν ἃ δρᾶν ἔμελλεν 174
εἰδὼς καὶ τῇ ψυχῇ συσκιάζων ὑπὸ τοῦ λεχθέντος κἂν συνεχύθη καὶ
δακρύων πληρωθεὶς ἔμφασιν τοῦ γενησομένου παρέσχεν ἐκ τῆς περι-
παθήσεως ἡσυχάζων. ὁ δ᾽ οὐδεμίαν ἐνδεξάμενος τροπὴν οὔτε κατὰ 175

1 σφαγιάσαι] ἐναγίσαι F   κολοφωνίου BE   πορρωτάτου A   2 ὁδῶν F   πόθῳ ἀλέκτῳ transp. HP   3 ἐγνάμφθη CFG: ἠγνάμφθη A, ἐκνάμφθη BE, ἐκάμφθη MKHP(v)   4 δὲ BEK   ἀνενδοιάστῳ BEK   διέμενεν HP   ἀκλινής] ἀρρεπής K   πρόσθεν ἦν] πρότερον K, πρότερος BE   5 δὲ BEKH^2: om. ceteri   post κράτος add. δ᾽ C, ὃς Arm   6 καὶ alt. om. BE   τὸ λόγιον ἐξειπὼν transp. K   7 μόνους BEK: om. ceteri   9 τέταρτος] *tertius* Ambros.   10 σκοπῆς BEK   θεραπεύουσι BEKAG   κάτω καταμένειν Arm   11 δίδωσιν ἐπιφέρειν BEK   δικαιώσας] δίκαιον νομίσας BEKMA   ἱερὸν FGH^{1}P   12 τὴν om. H   ἐπηχθῆσθαι C, ἐπηχθεῖσθαι BE, ἐπειχθῆσθαι A   13 δ᾽ ἰσοταχῶς M: δ᾽ ἴσοι ταχέως CFGHP, διό σοι ταχέως A, διὸ ταχέως Arm, εἰς ὃ τάχος BE, οὖν ὡς τάχος K   14 ἢ C, καὶ ἡ FG   τὸ om. CFG Arm   15 κᾄπειθ᾽ BEK Arm: καὶ ceteri   16 δείμοιτο C, δειμαίνῃ FG, ἐπὶ τῷ δεῖμαι (pro ἵνα δείμαιτο) A   τὸν βωμὸν AFG   δ᾽ BEK
εἰς
ὁρῶν post ἱερουργίαν transp. H(v)   17 πρὸς K   18 ἃ] ἂν G   19 κἂν] καὶ F   21 ἡσυχάζων post ὁ δ᾽ transp. BEK   ἐνδεξάμενος BE: ἐνδειξάμενος ceteri (v)

6 *Ambros. De Abrah. I 8,68* senex Abraham et dives pecoris atque abundans servitiorum non quaesivit comitatus sui agmina: ipse quoque ligna concidit et obsequia maiora viribus suis non intermisit . . . et cum duobus ipse tertius proficiscitur hostiam suam ducens et die tertio ad locum sacrificii venit.

τὸ σῶμα οὔτε κατὰ τὴν διάνοιαν σταθερῷ μὲν τῷ βλέμματι σταθερῷ
δὲ τῷ λογισμῷ φησι πρὸς τὴν πεῦσιν ἀποκρινόμενος· „ὦ τέκνον, ὁ θεὸς
ὄψεται ἱερεῖον ἑαυτῷ καὶ ἐν ἐρημίᾳ πολλῇ, δι' ἣν ἴσως ἀπογινώσκεις
εὑρεθήσεσθαι· πάντα δ' ἴσθι θεῷ δυνατὰ καὶ ὅσα ἐν ἀμηχάνῳ καὶ ἀπόρῳ
176 κεῖται παρ' ἀνθρώποις“. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων ᾗ τάχιστα τὸν υἱὸν
ἐξαρπάσας ἐπιτίθησι τῷ βωμῷ καὶ σπασάμενος τῇ δεξιᾷ τὸ ξίφος
ἐπέφερεν ὡς ἀναιρήσων· φθάνει δ' ὁ σωτὴρ θεὸς ἀπ' ἀέρος φωνῇ
μεσολαβήσας τὸ ἔργον, ᾗ προσέταττεν ἀνέχειν καὶ μὴ ψαῦσαι τοῦ παιδός,
ὀνομαστὶ καλέσας δὶς τὸν πατέρα, ἵν' ἐπιστρέψας καὶ ἀντισπάσας διακω-
177 λύσῃ τὴν σφαγὴν ἐργάσασθαι. (33.) καὶ ὁ μὲν διασῴζεται, τὸ δῶρον
ἀντιχαρισαμένου τοῦ θεοῦ καὶ τὸν φέροντα ἐν οἷς εὐσεβεῖτο ἀντιτιμή-
σαντος· τῷ δ' ἤδη καὶ ἡ πρᾶξις, εἰ καὶ μὴ τὸ τέλος ἐπηκολούθησεν,
ὁλόκληρος καὶ παντελὴς οὐ μόνον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀλλὰ καὶ ἐν
178 ταῖς τῶν ἀναγινωσκόντων διανοίαις ἀνάγραπτος ἐστηλίτευται. ἀλλὰ τοῖς
φιλαπεχθήμοσι καὶ πάντα διαβάλλουσιν, οἳ ψόγον πρὸ ἐπαίνου τιμᾶν
ἐθίζονται, τὸ πραχθὲν ἔργον οὐ δοκεῖ μέγα καὶ θαυμαστόν, ὡς ἡμεῖς
179 ὑπολαμβάνομεν εἶναι. πολλοὺς γὰρ καὶ ἄλλους φασὶ τῶν πάνυ φιλοικείων
καὶ φιλοτέκνων ἐπιδοῦναι τοὺς ἑαυτῶν παῖδας, τοὺς μὲν ὑπὲρ πατρίδων
σφαγιασθησομένους, λυτήρια ἢ πολέμων ἢ αὐχμῶν ἢ ἐπομβρίας ἢ
νοσημάτων λοιμικῶν γενησομένους, τοὺς δ' ὑπὲρ νενομισμένης εὐσεβείας,
180 εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀλήθειαν οὔσης· Ἑλλήνων μέν γε τοὺς δοκιμωτάτους,
οὐκ ἰδιώτας μόνον ἀλλὰ καὶ βασιλεῖς, ὀλίγα φροντίσαντας ὧν ἐγέν-
νησαν διὰ τῆς τούτων ἀναιρέσεως δυνάμεις στρατευμάτων μεγάλας καὶ

---

1 τὸ om. C σταθερῷ—βλέμματι om. CFG μὲν] μέντοι H^2(v) alt. σταθερῷ BEKCFG Arm: σταθερωτέρῳ MAHP(v) 2 δὲ τῷ BKH^2, τῷ (om. δὲ) E: μέντοι ceteri φησι om. H(v) post τέκνον add. ἔφη H^2(v) 3 αὐτῷ F καὶ εἰ ἐρημία πολλή H^2 (Turn.) 4 εὑρεθήσεται C (fort. recte) ἴσθι BEK Arm: εἰσὶ ceteri 5 παρ' BEK: παρὰ ceteri ᾗ ABEP, ἡ M, ᾗ om. CFG 6 ἐξαρτήσας coni. Mang. 7 ἀπ' BEMA Arm: ἐπ' K, ἐν ceteri (Turn. Mang.) 8 ᾗ FHP: ἡ CBEKM, ἢ AG ἀνέχειν] ἄρχειν K μὴ BEK: μηδὲ ceteri 9 ἵν' BEK: ἵνα ceteri ἐπιστρέψασα καὶ ἀντισπάσασα BE 10 ἐργάσασθαι om. Arm 11 εὐσεβεῖ τὸ A 12 τῷ] τὸ A ἤδη καὶ BEK: om. ceteri ἡ πρᾶξις] εἰ πράξεις A πρᾶξις] χάρις mg. C εἰ μὴ καὶ transp. K 14 τῶν om. F post ἀναγινωσκόντων add. ἀναγκαιοτάτων G ἀνάγραπτος] ἀνεξάλειπτος Arm 15 οἷς ψόγοι CH^2 (Turn.), οἳ ψόγοι FG, ψόγον om. H^{1}P 16 πραχθὲν BEKH^2: προσταχθὲν ceteri δοκεῖ BEK: δόξει ceteri 16. 17 ὡς—εἶναι om. Arm 17 φήσουσι Arm (coni. Mang.) 18 ἑαυτῶν BEK: αὐτῶν ceteri 19 λυτήρια] λύτρα coni. Mang. 20 δὲ BEK 22 βασιλεῖς om. F φροντίσαντες H^{1}P

πολυανθρώπους ἐν μὲν τῇ συμμαχίᾳ τεταγμένας διασῶσαι, ἐν δὲ τῇ
μερίδι τῶν ἐχθρῶν αὐτοβοεὶ διαφθεῖραι· βαρβαρικὰ δὲ ἔθνη μέχρι 181
πολλοῦ παιδοκτονίαν ὡς ὅσιον ἔργον καὶ θεοφιλὲς προσέσθαι, ὧν μεμνῆ-
σθαι τοῦ ἄγους καὶ τὸν ἱερώτατον Μωυσῆν· αἰτιώμενος γὰρ αὐτοὺς
τοῦ μιάσματος φάσκει, ὅτι „τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας κατα-
p. 27 M. καίουσι τοῖς θεοῖς αὐτῶν“ (Deut. 12, 31)· Ἰνδῶν δὲ | τοὺς γυμνο- 182
σοφιστὰς ἄχρι νῦν, ἐπειδὰν ἄρχηται καταλαμβάνειν ἡ μακρὰ καὶ ἀνίατος
νόσος, τὸ γῆρας, πρὶν βεβαίως κρατηθῆναι, πυρὰν νήσαντας ἑαυτοὺς
ἐμπιπράναι, δυναμένους ἔτι πρὸς πολυετίαν ἴσως ἀντισχεῖν· ἤδη δὲ καὶ
γύναια προαποθανόντων ἀνδρῶν ὁρμῆσαι γεγηθότα πρὸς τὴν αὐτὴν
πυρὰν καὶ ζῶντα τοῖς ἐκείνων σώμασιν ὑπομεῖναι συγκαταφλεχθῆναι·
ταῦτα μὲν εἰκότως ἄν τις τῆς εὐτολμίας θαυμάσειεν ἐκ πολλοῦ τοῦ 183
περιόντος καταφρονητικῶς ἔχοντα θανάτου καὶ ὡς ἐπ᾽ ἀθανασίαν
αὐτὸν ἱέμενα καὶ ἀπνευστὶ θέοντα· (34.) τὸν δὲ τί προσῆκεν ἐπαινεῖν
ὡς ἐγχειρητὴν κεκαινουργημένης πράξεως, ἣν καὶ ἰδιῶται καὶ βασιλεῖς
καὶ ὅλα ἔθνη δρῶσιν ἐν καιροῖς; ἐγὼ δὲ πρὸς τὴν τούτων βασκανίαν 184
καὶ πικρίαν ἐκεῖνα λέξω· τῶν καταθυόντων παῖδας οἱ μὲν ἔθει τοῦτο
δρῶσιν, ὥσπερ ἐνίους ἔφασκον τῶν βαρβάρων, οἱ δὲ δι᾽ ἀβουλήτους
καὶ μεγάλας ὑποθέσεις πόλεών τε καὶ χωρῶν ἑτέρως κατορθοῦσθαι μὴ
δυναμένων, ὧν οἱ μὲν ἀνάγκῃ τοὺς αὐτῶν ἐπιδιδόασιν ὑπὸ δυνατωτέρων
βιασθέντες, οἱ δὲ δόξης καὶ τιμῆς ἐφιέμενοι καὶ εὐκλείας μὲν τῆς

---

1 τεταγμένας BE: τεταγμένους KHP, τεταγμένη ceteri 2 αὐτοβοὶ E δ᾽ BEK 3 παιδοκτονεῖν F ὅσιον] θεῖον BEK προσέσθαι v (Arm): προέσθαι codd. ὧν] ὡς Arm 4 τοῦ ἄγους BEKHP: τοῦ μύσους C, τοὺς αὐτοὺς AFG, om. M μωσῆν BEK, μωσέα ceteri 5 μιάσματος] μύσους coni. Mang. φάσκειν K υἱοὺς αὐτῶν BEK: αὐτῶν om. ceteri τὰς om. BEK 6 Ἰνδῶν] ἰδὼν CA 7 νῦν BEK: τοῦ νῦν ceteri ἡ] ἢ A μακρὰ] μιαρὰ coni. Mang. 8 πυρὰν νήσαντας scripsi (sic Arm): πυρὰν ἀνήσαντας K, πυρὰ νήσαντας corr. ex πῦρ ἀνήσαντας B, πῦρ ἀνήσαντας E, πῦρ ἅψαντες C, πῦρ ἅψαντας ceteri (v) ἑαυτοὺς BEK: αὑτοὺς H^2, αὐτοὺς ceteri 9 ἐμπιμπράναι CM πρὸς πολυετίαν ἴσως BEK Arm: πρὸς πολὺ ἴσον H^1P, πρὸς πολὺ ἴσως ceteri (Turn. Mang.) 10 προαποθανάτων (sic) E 11 συγκαταφλεχθῆναι C: συναναφλεχθῆναι ceteri 12 τῆς εὐτολμίας θαυμάσειεν BEK: θαυμάσειε τῆς εὐτολμίας ceteri 14 αὐτὸν] αὐτὴν FH (Turn. Mang.), om. Arm ἱέμενα H^2: ἰέμενα KM, ἱέμενον (α supra) F, ἰέμενον C, ἱέμενον ceteri δὲ τί H^2: δέ τι M, δ᾽ ἔτι ceteri 15 ἐγχειρητὴν] ἐγχειρεῖ τῆς MF, ἐγχειριτῆς A, ἐγχειρεῖν τῆς BE Arm 17 πικρίαν] φιλοπονηρίαν coni. Mang. 18 ἔφασκον BEK Arm: om. F, φασὶ ceteri τῶν βαρβάρων BEK: τῶν om. ceteri διαβουλήτους MA 19 πόλεων $BEKH^2$: πολέμων ceteri χορῶν A 20 ὧν om. CFG αὑτῶν B: αὐτῶν ceteri ὑποδιδόασιν A 21 post βιασθέντες add. Turn. Mang. οἱ δὲ φόβῳ τῷ ἀπ᾽ ἀνθρώπων (e C: cf. ad 42,15) 21—42,15 οἱ δὲ—καὶ μὴν om. CFG 21 τιμῆς] ἀτιμίας H^1P

185 ἐν τῷ παρόντι, εὐφημίας δὲ τῆς εἰς ὕστερον. οἱ μὲν οὖν ἔθει σφαγιά-
ζοντες οὐδὲν ὡς ἔοικε μέγα δρῶσιν· ἐγχρονίζον γὰρ ἔθος ἐξισοῦται
φύσει πολλάκις, ὡς καὶ τὰ δυσυπομόνητα καὶ δυσκαρτέρητα ῥᾳδίως
186 ἐπελαφρίζειν, τὰς ὑπερβολὰς τῶν φοβερῶν ἐξευμαρίζον. τῶν δ' ἕνεκα
δέους ἐπιδιδόντων ἔπαινος οὐδείς· ὁ γὰρ ἔπαινος ἐν ἑκουσίοις κατορθώ-
μασι γράφεται, τὰ δ' ἀβούλητα ἑτέροις ἀνάκειται πράγμασιν, ἢ καιροῖς
187 ἢ τύχαις ἢ ταῖς ἀπ' ἀνθρώπων ἀνάγκαις. εἰ δέ τις δόξης ὀρεγόμενος
υἱὸν ἢ θυγατέρα προΐεται, ψέγοιτ' ἂν ἐνδίκως μᾶλλον ἢ ἐπαινοῖτο,
θανάτῳ τῶν φιλτάτων ὠνούμενος τιμήν, ἣν καὶ κεκτημένος ὤφειλεν
188 ὑπὲρ σωτηρίας τῶν τέκνων ἀπορρίπτειν. ἐρευνητέον οὖν, εἰ ὑπό τινος
τῶν λεχθέντων ἡττηθεὶς ἐκεῖνος ἔμελλε σφαγιάζειν τὸν υἱόν, ἔθους ἢ
τιμῆς ἢ δέους. ἔθος μὲν οὖν τὸ ἐπὶ παιδοκτονίᾳ Βαβυλὼν καὶ Μεσο-
ποταμία καὶ τὸ Χαλδαίων ἔθνος οὐ παραδέχεται, ἐν οἷς ἐτράφη καὶ
ἐπεβίωσε τὸν πλείονα χρόνον, ὡς τῇ συνεχείᾳ τῶν δρωμένων ἀμβλυτέ-
189 ραις ταῖς τῶν δεινῶν φαντασίαις κεκρατῆσθαι δοκεῖν. καὶ μὴν οὐδὲ
φόβος τις ἦν ἀπ' ἀνθρώπων — οὐδὲ γὰρ τὸ χρησθὲν αὐτῷ μόνῳ λόγιον
ᾔδει τις —, οὐδέ τις συμφορὰ κοινὴ κατειλήφει, ἧς ἔδει τὴν θεραπείαν
190 ἀναιρέσει γενέσθαι τοῦ δοκιμωτάτου παιδός. ἀλλὰ θηρώμενος | ἔπαινον p. 28 M.
τῶν πολλῶν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ὥρμησε; καὶ τίς ἔπαινος ἐν ἐρημίᾳ, μηδενὸς
τοῦ μέλλοντος ἐπευφημήσειν παρόντος, ἀλλὰ καὶ τῶν δυεῖν οἰκετῶν
μακρὰν ἐπίτηδες ἀπολειφθέντων, ἵνα μὴ ἐγκαλλωπίζεσθαι καὶ ἐνεπιδείκνυ-
191 σθαι δοκῇ μάρτυρας ἐπαγόμενος ὢν εὐσέβει; (35.) στόμασιν οὖν
ἀχαλίνοις καὶ κακηγόροις θύρας ἐπιθέντες μετριαζέτωσαν τὸν ἐν αὐτοῖς

1 εἰς τὸ παρὸν A εἰς om. AHP (Turn. Mang.) 3 καὶ δυσκαρτέρητα om. Arm 4 ἐξευμαρίζον Mang: ἐξευμαριζόντων codd. (ἐξευμενιζόντων K), ἐξευμαρίζεσθαι Arm; ⟨καὶ⟩ τὰς ὑπ. τῶν φοβ. ἐξευμαρίζειν conicio 5 δέος A ὁ] οὐ K ἀκουσίοις K 7 ἀπ' ἀνθρώπων] ἀπ' om. BEKA, ἁπάντων H (Turn. Mang.) 8 μᾶλλον om. A 9 θανάτου ME (fort. recte) καὶ om. KL(v) 10 σωτηρίας τῶν τέκνων BEKA: τῆς τέκνων σωτηρίας M, τῆς τῶν τέκνων σωτηρίας HP ἐρεύνησον ABE εἰ om. A 13 ἔθνος] ἔθος H[1]P 14 ἐπεβίωσε BKA, ἐβεβίωσε E: ἐβίωσε ceteri ὡς] ἐν K δρωμένων] ὁρωμένων coni. Mang.: cf. 28,16 15 κεκρατῆσθαι] κεχρῆσθαι coni. Mang. (sic Arm) 15. 16 οὐδὲ — ἀνθρώπων] οἱ δὲ φόβῳ τῷ ἀπ' ἀνθρώπων. οὗτος δὲ οὔτε φόβῳ τῷ ἀπ' ἀνθρώπων C 16 ἦν om. FG οὐδὲ γὰρ] οὔτε CFG αὐτῶν G μόνως λόγιον HP, ὁμολόγιον FG 17 ᾔδη F[1] κοινὴ κατειλήφει BEK: κατεῖχε κοινή ceteri ἣν FG 18 τοῦ BEK Arm: om. ceteri ἔπαινον BEK: τὸν παρὰ add. ceteri 19 ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ὥρμησε BEK Arm: ὥρμησεν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν transp. ceteri ἐν ἐρημίᾳ BEK Arm: ἐπ' ἐρημίᾳ ceteri 20 ἐπευφημίσειν F[1]H δυοῖν CBKHP 21 ἀπολειφθέντων BEK Arm: ὑπολειφθέντων ceteri καὶ ἐνεπιδείκνυσθαι om. BEK ἐπιδείκνυσθαι F 22 εὐσέβει BEK: εὐσεβεῖ ceteri 23 ἀχαλίνοις] καὶ χαλινοῖς G; καὶ ἀχαλίνοις Mang. ἐν BEK: ἐπ' ceteri αὐτοῖς codd.

μισόκαλον φθόνον καὶ ἀρετὰς ἀνδρῶν εὖ βεβιωκότων μὴ σινέσθωσαν,
ἃς ἁρμόττον ἦν εὐφημίᾳ συνεπικοσμεῖν. ὅτι δὲ τῷ ὄντι ἐπαινετὴ καὶ
ἀξιέραστος ἡ πρᾶξις, ἐκ πολλῶν εὐμαρὲς ἰδεῖν. πρῶτον μὲν τοίνυν τὸ 192
πείθεσθαι θεῷ παρὰ πᾶσι τοῖς εὖ φρονοῦσι σεμνὸν καὶ περιμάχητον
εἶναι νομιζόμενον ἐν τοῖς μάλιστα ἐπετήδευεν, ὡς μηδενὸς πώποτε τῶν
προστεταγμένων ἀλογῆσαι, ἄνευ δυσκολίας καὶ ἀηδίας, κἂν πόνων τε
καὶ ἀλγηδόνων μεστὸν ᾖ· παρὸ καὶ τὸ χρησθὲν ἐπὶ τῷ υἱῷ γενναιότατα
καὶ στερρότατα ἤνεγκεν. ἔπειτ' οὐκ ὄντος ἔθους ἐν τῇ χώρᾳ, καθάπερ 193
ἴσως παρ' ἐνίοις ἐστίν, ἀνθρωποθυτεῖν, ὃ τῇ συνεχείᾳ τὰς τῶν δεινῶν
φαντασίας εἴωθεν ἐκλύειν, αὐτὸς ἔμελλε πρῶτος ἄρχεσθαι καινοτάτου
καὶ παρηλλαγμένου πράγματος, ὃ μοι δοκεῖ μηδεὶς ἂν ὑπομεῖναι, καὶ
εἰ σιδήρου τὴν ψυχὴν ἢ ἀδάμαντος κατεσκεύαστο· „φύσει“ γὰρ ὥς
εἶπέ τις „ἔργον μάχεσθαι.“ γνήσιόν τε υἱὸν πεποιημένος μόνον τοῦτον 194
εὐθὺς εἶχε καὶ τὸ πάθος ἐπ' αὐτῷ τῆς εὐνοίας γνήσιον, ὑπερβάλλον
τοὺς σώφρονας ἔρωτας καὶ τὰς φιλίας, ὅσαι δι' ὀνόματος γεγόνασι.
προσῆν δέ τι καὶ βιαστικώτατον φίλτρον, τὸ μὴ καθ' ἡλικίαν ἀλλ' ἐν 195
γήρᾳ γεγεννηκέναι τὸν παῖδα· τοῖς γὰρ ὀψιγόνοις ἐπιμεμήνασί πως οἱ
τοκεῖς, ἢ τῷ μακρὸν ἐπιποθῆσαι χρόνον τὴν γένεσιν αὐτῶν ἢ τῷ μηκέθ'
ἑτέρους ἐλπίζειν ἔσεσθαι, τῆς φύσεως ἐνταῦθα ἱσταμένης ὡς ἐπὶ τελευταῖον
καὶ ὕστατον ὅρον. ἐκ πολυπαιδίας μὲν οὖν ἕνα προέσθαι θεῷ καθάπερ 196
ἀπαρχήν τινα τέκνων παράδοξον οὐδέν, ἔχοντα τὰς ἐπὶ τοῖς ζῶσιν ἡδονὰς

---

1 ἀνδρῶν ἀρετὰς transp. BK σινέσθωσαν om. in lac. C, συνέσθωσαν K, γινέσθωσαν G 2 εὐφημία BEK Arm: εὐφημίαις CFGMA, εὐφημεῖν HP 5 νομιζόμενον BEK Arm: νομίζομεν ὂν G, νομίζομεν ὃ ceteri ἐπετήδευσεν A ὡς om. Arm πώποτε τῶν BEK Arm: τῶν πώποτε ceteri 6 ἀλογῆσαι BEK Arm: ἀμελῆσαι ceteri ἄνευ δυσκολίας καὶ ἀηδίας BE Arm: κἂν δυσκλείας καὶ ἀηδίας K, κἂν ἀηδίας καὶ δυσκλείας ceteri (v) κἂν] καὶ FHP τε om. HP 7 ᾖ scripsi: εἴη codd. παρὸ K, παρ' ὃ BE: ὅθεν ceteri, om. Arm τῷ χρησθέντι H 8 στερρότατ' ἀνήνεγκεν FG ἔπειτα HP, ἐπεί τοι C, ἐπὶ τοῦ FG 9 παρὰ ἐνίοις KHP, σπανίοις BE ἀνθρωποκτονεῖν P τὴν συνέχειαν CFG τὰς] τῆς C 11 πράγματος BEK Arm: παραδείγματος ceteri 12 ἐπεσκεύαστο CFG φύσιν CFG 12. 13 γὰρ—μάχεσθαι om. in lac. C 12 γὰρ] ἄρ' FG ὡς om. BE 13 ἔργον om. F πεποιημένος] κεκτημένος Arm 14 εὐθὺς] ἴσως coni. Mang. 15 σωφροσύνας B, σώφρο_νας E ὅσαι] αἳ BE 16 δ' ἔτι A τὸ] τῶ BE 17 γεγενηκέναι MF, γεγενημέναι A παῖδα] υἱόν K ἐπιμεμήνασι corr. ex ἐπιμείνασι C, ἐπιμείνασι AG 18 τοκεῖς BEK: τοκῆες ceteri (v) 18. 19 μὴ καθ' ἑτέρους CAG, μὴ καὶ (in ras.) ἑτέρους F 19 ἐλπίσειν CM, ἐλπίσιν AF ἔσεσθαι] εἰσαῦθις coni. Mang. ἐνταῦθα ἱσταμένης BEK: ἐν τούτω πεπαυμένης ceteri 19. 20 ἐπὶ τελευταίου καὶ ὑστάτου ὅρου conicio 20 ἕνα προέσθαι] ἐναποθέσθαι CFG 21 τοῖς ζῶσιν om. M

οὐ μικρὰ παραμύθια καὶ μειλίγματα τῆς ἐπὶ τῷ σφαγιασθέντι λύπης· ὃν δὲ μόνον τις ἔσχεν ἀγαπητὸν διδοὺς λόγου παντὸς μεῖζον ἔργον διαπράττεται, μηδὲν οἰκειότητι χαριζόμενος, ἀλλ' ὅλῃ τῇ ῥοπῇ πρὸς τὸ
197 θεοφιλὲς ταλαντεύων. ἐκεῖνο μὲν δὴ ἐξαίρετον καὶ μόνῳ σχεδόν τι τούτῳ πεπραγμένον· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν ὑπὲρ σωτηρίας πατρίδων ἢ στρατευμάτων ἐπιδιδῶσι σφαγιασθησομένους τοὺς ἑαυτῶν, ἢ οἴκοι καταμένουσιν ἢ μακρὰν ἀφίστανται τῶν βωμῶν ἤ, κἂν παρατυγχάνωσι, τὰς ὄψεις ἀποστρέφονται θεάσασθαι μὴ ὑπομένοντες, ἄλλων ἀναιρούντων·
198 ὁ δ' ὥσπερ ἱερεὺς | αὐτὸς κατήρχετο τῆς ἱερουργίας, ἐφ' υἱῷ τὰ πάντα p. 29 M.
ἀρίστῳ φιλοστοργότατος πατήρ· ἐμέλισε δ' ἂν ἴσως καὶ νόμῳ τῶν ὁλοκαυτωμάτων (cf. Lev. 1, 6 al.) κατὰ μέλη τὸν υἱὸν ἱερουργῶν. οὕτως οὐ τὸ μέν τι μέρος ἀπέκλινε πρὸς τὸν παῖδα, τὸ δέ τι πρὸς εὐσέβειαν, ἀλλ' ὅλην τὴν ψυχὴν δι' ὅλων ὁσιότητι προσεκλήρωσεν ὀλίγα
199 φροντίσας συγγενικοῦ αἵματος. τί δὴ τῶν εἰρημένων πρὸς ἑτέρους κοινόν; τί δ' οὐκ ἐξαίρετον καὶ παντὸς λόγου κρεῖττον; ὡς τόν γε μὴ φύσει βάσκανον καὶ φιλοπόνηρον καταπλαγῆναι καὶ θαυμάσαι τῆς περιττῆς ἄγαν εὐσεβείας, οὐχ ἅπαντα ὅσα εἶπον ἀθρόα εἰς νοῦν βαλλόμενον, ἀλλὰ κἂν ἕν τι τῶν πάντων· ἱκανὴ γὰρ καὶ ἡ ἑνὸς φαντασία τύπῳ τινὶ βραχεῖ — βραχὺ δ' οὐδὲν ἔργον σοφοῦ — μέγεθος ψυχῆς καὶ ὕψος ἐμφῆναι.
200 (36.) Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐπὶ τῆς ῥητῆς καὶ φανερᾶς ἀποδόσεως ἵσταται τὰ λεχθέντα, φύσιν δὲ τοῖς πολλοῖς ἀδηλοτέραν ἔοικε παρεμφαίνειν, ἣν οἱ τὰ νοητὰ πρὸ τῶν αἰσθητῶν ἀποδεχόμενοι καὶ ὁρᾶν
201 δυνάμενοι γνωρίζουσιν. ἔστι δὲ τοιάδε· ὁ μελλήσας σφαγιάζεσθαι

1 οὐ om. C, eras. F, τοῦ G μειλίγματα om. M, μὴ λεῖμμα CF¹G 2 εἶχεν CFG λόγου παντὸς K: ὃ παντὸς (om. λόγου) BE, παντὸς λόγου ceteri 3 οἰκειότατον KH ὅλη τῇ ῥοπῇ MAGHP (ὅλῃ ῥοπῇ v): ὅλην τὴν ῥοπὴν CFBEK 4 ταλαντεῦον CFMA ἐκείνω MHP(v) μὲν δὴ] δὴ om. BE, μέντοι K μόνον A τι om. Mang. 5 τοῦτο MAHP(v) $\overset{ον}{\text{πεπραγμένω}}$ K 6 ἢ BEK: καὶ ceteri ἢ στρατευμάτων om. HP ἐπιδιδόασι BE ἑαυτῶν BEK: αὐτῶν ceteri 7 παρατυγχάνωσι BEK: παρατύχωσι ceteri 8 ἀποστρέψονται H 10 φιλοστοργώτατος A ἐμέλισε BEK: ἐμέλησε MA, ἐμέλλησε ceteri (v) νόμων AFG 11 κατὰ μέλη BEK: διανέμων κατὰ μέλη ceteri (v) ἱερουργῶν BEK: ἱερουργεῖν ceteri (v) 12 μέν τι] μέντοι AH δ' ἔτι A 13 ὅλην τὴν ψυχὴν BEK Arm: ὅλη τῇ ψυχῇ ceteri ὁσιώτατα H προσκεκλήρωκεν K post ὀλίγα add. γὰρ FG, eras. C 15 μὴ] μὴν BE (ν in ras. E) 17 βαλόμενον CK 18 κἂν] καὶ HP ἕν τι] ἔτι G, ἔν τινι H¹P 19 ψυχῇ A, ψυχὴ CF ἐμφαίνειν C, ἐμφαίνει FG 20 ἀποδόσεως Mang. (cf. 27,15): ὑποθέσεως codd. Arm 21. 22 παραφαίνειν BEK 23 γνωρίσουσιν coni. Mang. μελήσας AF, μέλλων K

καλεῖται Χαλδαϊστὶ μὲν Ἰσαάκ, Ἑλληνιστὶ δὲ μεταληφθέντος τοῦ ὀνό-
ματος „γέλως“· γέλως δ' οὐχ ὁ κατὰ παιδιὰν ἐγγινόμενος σώματι
παραλαμβάνεται τὰ νῦν, ἀλλ' ἡ κατὰ διάνοιαν εὐπάθεια καὶ χαρά. ταύτην 202
ὁ σοφὸς ἱερουργεῖν λέγεται δεόντως θεῷ διὰ συμβόλου παριστάς, ὅτι
τὸ χαίρειν μόνῳ θεῷ οἰκειότατόν ἐστιν· ἐπίλυπον μὲν γὰρ τὸ ἀνθρώπινον
γένος καὶ περιδεές, ἢ παρόντων κακῶν ἢ προσδοκωμένων, ὡς ἢ ἐπὶ
τοῖς ἐν χερσὶν ἀβουλήτοις ἀνιᾶσθαι ἢ ἐπὶ τοῖς μέλλουσι ταραχῇ καὶ
φόβῳ κραδαίνεσθαι· ἄλυπος δὲ καὶ ἄφοβος καὶ παντὸς πάθους
ἀμέτοχος ἡ τοῦ θεοῦ φύσις εὐδαιμονίας καὶ μακαριότητος παντελοῦς
μόνη μετέχουσα. τῷ δὴ τὴν ἀληθῆ ταύτην ὁμολογίαν ὡμολογηκότι 203
τρόπῳ χρηστὸς ὢν καὶ φιλάνθρωπος ὁ θεός, φθόνον ἐληλακὼς ἀφ'
ἑαυτοῦ, προσηκόντως ἀντιχαρίζεται τὸ δῶρον, καθ' ὅσον ἔχει δυνάμεως
ὁ ληψόμενος, καὶ μόνον οὐ ταῦτα θεσπίζει λέγων· „τὸ μὲν τῆς χαρᾶς 204
γένος καὶ τὸ χαίρειν ὅτι οὐκ ἔστιν ἑτέρου πλὴν ἐμοῦ τοῦ πατρὸς τῶν
ὅλων κτῆμα, σαφῶς οἶδα, κεκτημένος δ' ὅμως οὐ φθονῶ τοῖς ἀξίοις
χρῆσθαι· ἄξιος δὲ τίς ἂν εἴη, πλὴν εἴ τις ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς βουλή-
μασιν ἕποιτο; τούτῳ γὰρ ἥκιστα μὲν ἀνιᾶσθαι ἥκιστα δὲ φοβεῖσθαι
συμβήσεται πορευομένῳ ταύτην τὴν ὁδόν, ᾗ πάθεσι μὲν καὶ κακίαις
ἐστὶν ἄβατος, εὐπαθείαις δὲ καὶ ἀρεταῖς ἐμπεριπατεῖται.“ μηδεὶς δ' 205
ὑπολαβέτω τὴν ἄκρατον καὶ ἀμιγῆ λύπης χαρὰν ἀπ' οὐρανοῦ καταβαίνειν
p. 30 M. ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ | κέκραται ἐξ ἀμφοῖν, περιττεύοντος τοῦ κρείττονος·
ὅνπερ τρόπον καὶ τὸ φῶς ἐν οὐρανῷ μὲν ἄκρατον καὶ ἀμιγὲς σκότους
ἐστίν, ἐν δὲ τοῖς ὑπὸ σελήνην ἀέρι ζοφερῷ κεκραμένον φαίνεται. ταύτης 206
ἕνεκα τῆς αἰτίας δοκεῖ μοι καὶ πρότερον γελάσασα ἡ ἀρετῆς ἐπώνυμος

---

1 μὲν om. CFGMA   μεταληφθέντος τοῦ ὀνόματος om. Arm.   2 δὲ HP   ἐγγιγνόμενος CFGMA   3 καταλαμβάνεται CA   τανῦν (vel τὰ νῦν) codd.: νῦν $\overset{\pi}{ν}$ εὐστάθεια K, εὐστάθεια BE   4 συμβούλου G   5 τὸ pr.] τῷ F   ἀνθρώπινον BEK: ἀνθρώπων CGMA, τῶν ἀνθρώπων FHP   6 ἢ pr. om. CFG   7 ἐν χερσὶν om. CFG   post ἀβουλήτοις add. χωρεῖν C   8. 9 παντὸς πάθους ἀμέτοχος BEK Arm: ἀμέτοχος παντὸς πάθους transp. ceteri   10 μόνη om. Arm   post ὁμολογίαν add. ἔχειν ABE   11. 12 ἀπ' αὐτοῦ BEK   12 καθόσον codd.   13 μόνον οὐ BE, μονονοὺ K: μόνον οὐχὶ ceteri   16 χρῆσθαι om. Arm   17 τοῦτον F   ἀνίεσθαι CF[1]   18 ᾗ] καὶ F   κακίαις] μαλακίαις FG, μαλακείαις C   21 τὴν om. BE   ἀλλὰ κέκραται scripsi: ἀλλ' ἐγκέκραται KHP, ἀλλὰ κράματος CFGA, ἀλλὰ κρέμαται BE, ἀλλ' ἐκκρέμαται M; κρᾶμά τι coni. Mang.   κρείττονος] χείρονος voluit Mang.   23 ζοφερῷ om. BE   κεκραμμένον HP   φαίνει CF   24 καὶ πρότερον γελάσασα BEK: γελάσασα καὶ πρότερον transp. ceteri   ἡ (τῆς add. K) ἀρετῆς ἐπώνυμος codd.: ἀρετῆς ἡ ἐπώνυμος Mang.   ἀρετῆς] ἀρχῆς vel ἀρχούσης ἀρετῆς coni. Mang.

Σάρρα πρὸς τὸν πυνθανόμενον ἀρνήσασθαι τὸν γέλωτα (Gen. 18, 15),
καταδείσασα μή ποτε ἄρα τὸ χαίρειν οὐδενὸς ὂν γενητοῦ, μόνου δὲ
τοῦ θεοῦ, σφετερίζηται· διόπερ θαρσύνων αὐτὴν ὁ ἱερὸς λόγος φησί·
207 μηδὲν εὐλαβηθῇς, ὄντως ἐγέλασας καὶ μέτεστί σοι χαρᾶς. οὐ γὰρ
εἴασεν ὁ πατὴρ τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος λύπαις καὶ ὀδύναις καὶ ἄχθεσιν
ἀνιάτοις ἐμφέρεσθαι, παρέμιξε δὲ καὶ τῆς ἀμείνονος φύσεως, εὐδιάσαι
καὶ γαληνιάσαι ποτὲ τὴν ψυχὴν δικαιώσας· τὴν δὲ τῶν σοφῶν καὶ
τὸν πλείω χρόνον τοῦ βίου γήθειν καὶ εὐφραίνεσθαι τοῖς τοῦ κόσμου
θεωρήμασιν ἐβουλήθη.
208 (37.) Τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς τοῦ ἀνδρὸς εὐσεβείας, εἰ καὶ πολλῶν
ἄλλων ἐστὶν ἀφθονία, λελέχθω. διερευνητέον δὲ καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους
αὐτοῦ δεξιότητα· τῆς γὰρ αὐτῆς φύσεώς ἐστιν εὐσεβῆ τε εἶναι καὶ
φιλάνθρωπον, καὶ περὶ τὸν αὐτὸν ἑκάτερον, ὁσιότης μὲν πρὸς θεόν,
δικαιοσύνη δὲ πρὸς ἀνθρώπους, θεωρεῖται. πάντα μὲν οὖν τὰ πεπραγ-
μένα μακρὸν ἂν εἴη διεξιέναι, δυεῖν δὲ ἢ τριῶν οὐκ ἄτοπον ἐπιμνησθῆναι.
209 πολυάργυρος καὶ πολύχρυσος ἐν τοῖς μάλιστα ὢν καὶ θρεμμάτων πολυ-
ζῴους ἔχων ἀγέλας καὶ τῶν ἐγχωρίων καὶ αὐτοχθόνων τοῖς ἱκανὰ
κεκτημένοις ἐν τῷ περιουσιάζειν ἁμιλλώμενος καὶ πλουσιώτερος γεγονὼς
ἢ κατὰ μέτοικον ὑπ' οὐδενὸς ἐμέμφθη τῶν ὑποδεξαμένων, ἀλλ' ὑπὸ
210 πάντων τῶν εἰς πεῖραν ἐλθόντων ἐπαινούμενος διετέλεσεν. εἰ δὲ καί
τις, οἷα φιλεῖ πολλάκις, ἐκ θεραπόντων καὶ τῶν συνδιατριβόντων ἅμιλλα
καὶ διαφορὰ πρὸς ἑτέρους ἐγένετο, ταύτην ἐπειρᾶτο διαλύειν ἡσυχῇ
βαρυτέρῳ ἤθει τὰ φιλόνεικα καὶ ταραχώδη καὶ στασιαστικὰ πάντα
211 προβεβλημένος καὶ τῆς ψυχῆς ἀπεληλακώς. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ
πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους τοιοῦτος ἦν, οἳ βαρυτέρᾳ καὶ δυνατωτέρᾳ χειρὶ
συμφωνήσαντες ἠμύναντο ἂν ἄρχοντα χειρῶν ἀδίκων, ὁπότε καὶ πρὸς

2 καταδύσασα F[1] δν A γεννητοῦ KAHP 3 σφετερίζηται H[2]: σφετερίζεται ceteri αὐτοῖς C φασὶ A 4 μηδὲν] μὴ Arm εὐλαβηθεὶς A 5 τῶν ἀνθρώπων τὸ γένος BEK: τὸ ἀνθρώπων γένος ceteri ὠδίναις G 5. 6 ἄχεσιν ἀκράτοις coni Mang. 6 ἐμφύρεσθαι coni. Mang. 7 καὶ γαληνιάσαι ποτὲ BEK: ποτὲ καὶ γαληνιάσαι transp. ceteri τὴν alt.] εἰς CFG 8 πλείονα HP γηθεῖν conicio 10 εἰ om. G 11 ἄλλων om. P ἄφθονα G, ἀφθονία om. in lac. C λεγέσθω F 12 βεβαιότητα F αὐτῆς] αὐτοῦ K 13 τῶν αὐτῶν (ῶ ex ὁ corr.) A; τὸ αὐτὸ coni. Mang. (sic Arm) ἑκάτερα P 15 μακρὰν H[1] δυοῖν KHP δ' CFGMA 16 πολύχρυσος καὶ πολυάργυρος transp. HP 17 ἔχων ἀγέλας BEK Arm: ἀγέλας ἔχων ceteri 19 ὑπ' οὐδενὸς CKH[2]: ὑπ' om. ceteri 20 τῶν om. BEFG 23 βαρυτέρῳ] πρᾳοτέρῳ coni. Mang. (πρᾳότητι τὰ βαρύτερα Arm) πάντ' C 24 ἀποβεβλημένος C, ἀποπροβεβλημένος H[1]P (προ eras. H[2]), προαποβεβλημένος BEK εἰ] ἢ A 25 οἳ] ἢ A 26 ἀνάρχοντα MA

τοὺς γένει μὲν οἰκείους, γνώμῃ δ' ἠλλοτριωμένους, ἐρήμους καὶ μόνους
καὶ πολλῷ καταδεέστερα κεκτημένους ἐμετρίαζεν, ἐλαττούμενος ἑκὼν ἐν
οἷς πλεονεκτεῖν ἐδύνατο. ἦν γὰρ ἀδελφιδοῦς αὐτῷ, τῆς πατρίδος ὅτε μετα- 212
νίστατο, συνεξεληλυθώς, ἀβέβαιος, ὑπαμφίβολος, ἀντιρρέπων ὧδε κἀκεῖσε,
p. 31 M. τοτὲ μὲν προσσαίνων | φιλικοῖς ἀσπάσμασι, τοτὲ δὲ ἀφηνιάζων καὶ ἀπαυ-
χενίζων διὰ τὴν τῶν τρόπων ἀνωμαλίαν. ὅθεν καὶ τὸ οἰκετικὸν αὐτῷ δύσερι 213
καὶ ταραχῶδες ἦν σωφρονιστὴν οὐκ ἔχον καὶ μάλιστα τὸ ποιμενικὸν
μακρὰν τοῦ δεσπότου διεζευγμένον· ἀπελευθεριάζοντες γοῦν ὑπ' αὐθαδείας
ἀεὶ διεφέροντο τοῖς προεστηκόσι τῶν θρεμμάτων τοῦ σοφοῦ τὰ πολλὰ
εἴκουσι διὰ τὴν τοῦ δεσπότου πραϋπάθειαν· ὑφ' οὗ πρὸς ἀπόνοιαν ἐπιδόντες
καὶ θράσος ἀναίσχυντον ὤργων, μηνιῶντες ἤδη καὶ τὸ ἀκατάλλακτον ἐν αὐ-
τοῖς ζωπυροῦντες, ἕως ἀπηνάγκασαν τοὺς ἀδικουμένους εἰς ἄμυναν ὁρμῆσαι.
μάχης δὲ ἐμβριθεστάτης γενομένης, ἀκούσας ὁ ἀστεῖος τὴν ἀντεφόρμησιν, 214
εἰδὼς ἐπικυδεστέραν οὖσαν τὴν αὑτοῦ μερίδα πλήθει τε καὶ δυνάμει, τὴν
διαφορὰν οὐκ εἴασεν ἄχρι νίκης ἐλθεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀνιᾶσαι τὸν ἀδελ-
φιδοῦν ἐφ' ἥττῃ τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἐν μεθορίῳ στὰς συμβατηρίοις λόγοις τοὺς
διαφερομένους κατήλλαξεν, οὐ πρὸς τὸ παρὸν μόνον ἀλλὰ καὶ τὸν μέλλοντα
χρόνον. εἰδὼς γὰρ ὅτι συνοικοῦντες μὲν καὶ ἐν ταὐτῷ διαιτώμενοι 215
γνωσιμαχοῦντες φιλονεικήσουσι στάσεις ἀεὶ καὶ πολέμους κατ' ἀλλήλων
ἐγείροντες, ἵνα μὴ τοῦτο γένοιτο, συμφέρον ὑπέλαβεν εἶναι παραιτήσασθαι
τὸ ὁμοδίαιτον καὶ τὴν οἴκησιν διαζεῦξαι· καὶ μεταπεμψάμενος τὸν ἀδελ-
φιδοῦν αἵρεσιν αὐτῷ δίδωσι τῆς ἀμείνονος χώρας, ἄσμενος ὁμολογῶν
ἣν ἂν ἐπιλέξηται μερίδα λήψεσθαι· κερδανεῖν γὰρ κέρδος μέγιστον, τὴν

1 ἀλλοτριουμένους BE post ἐρήμους add. δὲ HP(v) 2 πολλῶν KP ἐκμετριάζειν FG 2. 3 ἐν οἷς] ἐνίοις οἷς F, ἐνίοις εἰς G 3 ἠδύνατο E ὅτε BEK Arm: ὁπότε ceteri 4 ἀντιρέπων MG ὧδε BEK: τῇδε ceteri 5 τοτὲ BEK: καὶ τοτὲ ceteri προσαίνων BEK, προσήνων A, πρός τινων FG, προσπίπτων C 6 ἀνομαλίαν CFG (Mang.) αὐτοῦ BE 7 φροντιστὴν CFG 8 ante μακρὰν add. καὶ C ὑπὸ BE 10 εἴκουσι] οἰκοῦσι A πραότητα BEK (fort. recte) ἀφ' οὗ conicio ἐπιδιδόντες CFG(v) 11 ὤργουν G μηνιόντες G 11. 12 αὐτοῖς codd. 12 ἐπηνάγκασαν conicio 13 δ' BEK ἐμβριθεστάτης BEK: ἐμβριθεστέρας ceteri 14 ἐπικυδεστέραν οὖσαν BEK Arm: om. et eorum loco post δυνάμει add. ὑπερέχουσαν ceteri (v) αὑτοῦ H: αὐτοῦ ceteri 15 διαφορὰν] φθορὰν G μὴ om. A 16 ἰδίων] δούλων Arm ἀλλ' ὡς Arm συμβατηρίοις λόγοις BEK Arm: λόγοις συμβατηρίοις ceteri 17. 18 τὸν χρόνον τὸν μέλλοντα H 18 διαιτῶνται F 20 ἵν' οὖν C γένηται BK 21 οἴκησιν] συνοίκησιν Arm; οἰκείωσιν coni. Mang. 22 χώρας] χαρᾶς P 23 τὴν BEK: om. ceteri

3 sqq. Gen. 13,5—11

216 εἰρήνην. καίτοι τίς ἂν ἕτερος ἀσθενεστέρῳ παραχωρήσειεν οὑτινοσοῦν
ἰσχυρότερος ὤν; τίς δὲ νικᾶν δυνάμενος βούλοιτ' ἂν ἡττᾶσθαι, μὴ
συγχρώμενος τῷ δύνασθαι; μόνος δὲ οὗτος τὸ ἄριστον οὐκ ἐν ῥώμῃ
καὶ πλεονεξίᾳ τιθέμενος ἀλλ' ἐν ἀστασιάστῳ βίῳ καὶ τό γε ἐπ' αὐτὸν
ἧκον μέρος ἡσυχάζοντι πάντων ἔδοξεν εἶναι θαυμασιώτατος.
217 (38.) Ἐπειδὴ τοίνυν ὡς ἐπ' ἀνθρώπου ἡ λέξις ἐγκωμιαστικὴ
λέλεκται, μηνύονται δὲ καὶ τρόποι ψυχῆς κατὰ τοὺς ἀπὸ τῶν ῥητῶν
ἐπὶ τὰ νοητὰ μετιόντας, ἁρμόττον ἂν εἴη καὶ τούτους ἀνερευνῆσαι.
218 μυρίοι μὲν οὖν εἰσιν ἀπὸ μυρίων ἀφορμῶν κατὰ παντοδαπὰς ἰδέας πραγ-
μάτων συνιστάμενοι, δύο δ' οἱ νυνὶ μέλλοντες ἐπικρίνεσθαι τρόποι, ὧν
ὁ μὲν πρεσβύτερος, ὁ δὲ νεώτερος, πρεσβύτερος μὲν ὁ τὰ πρῶτα καὶ
ἡγεμονικὰ τῇ φύσει τιμῶν, νεώτερος δὲ ὁ τὰ ὑπήκοα καὶ ἐν ἐσχατιαῖς
219 ἐξεταζόμενα. πρεσβύτερα μὲν οὖν καὶ ἡγεμονικὰ φρόνησις καὶ σωφροσύνη
καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ πᾶν ὅ τι περὶ ἀρετὴν | καὶ αἱ κατ' p. 32 M.
ἀρετὴν πράξεις· νεώτερα δὲ πλοῦτος καὶ δόξα καὶ ἀρχὴ καὶ εὐγένεια,
οὐχ ἡ ἀληθής, ἀλλ' ἣν οἱ πολλοὶ νομίζουσι, καὶ ὅσα ἄλλα τὴν τρίτην
μετὰ τὰ ψυχικὰ καὶ σωματικὰ τάξιν εἴληχεν, ἥτις εὐθύς ἐστι καὶ
220 τελευταία. τούτων οὖν τῶν τρόπων ἑκάτερος ἔχει καθάπερ τινὰς
ποίμνας καὶ ἀγέλας, ὁ μὲν τῶν ἐκτὸς ὀρεγόμενος ἄργυρον, χρυσόν, ἐσθῆ-
τας, πάντα ὅσα τοῦ πλουτεῖν ὗλαι καὶ παρασκευαί, καὶ πάλιν ὅπλα, μηχανή-
ματα, τριήρεις, ἱππικὴν καὶ πεζικὴν καὶ ναυτικὴν δύναμιν, τὰς πρὸς ἡγε-
μονίαν ἀφορμάς, ἐξ ὧν περιγίνεται τὸ βεβαίως κρατεῖν, ὁ δὲ καλοκἀγαθίας
ἐραστὴς τὰ καθ' ἑκάστην ἀρετὴν δόγματα καὶ τὰ σοφίας αὐτῆς θεωρή-

1 ἂν om. CFG ἀσθενέστερος F 2 ἰσχυρότερος ὢν BEK: ὢν ἰσχυρότερος ceteri δυνάμενος] βουλόμενος BE μὴ om. F, μὴ—δύνασθαι (3) om. BK 3 δ' BEK 4 τό γε ἐπ' αὐτὸν BEK: τὸ ἐφ' αὐτὸν ceteri 4. 5 τὸ—μέρος om. Arm 5 ἡσυχάζοντος FG θαυμασιώτερος C 7 λέγεται in textu, λέλεκται mg. B κατὰ τοὺς om. Arm τοὺς] τὴν K 8 καὶ om. Arm ἐρευνῆσαι BEK 9 μὲν οὖν om. Arm ὑπὸ BEK 10 δ' οἱ νυνὶ BEK Arm: τοίνυν ceteri ἐπικρίνεσθαι μέλλοντες transp. F 11—13 ὁ μὲν πρεσβ.—ἐξεταζόμενα om. Arm 11 alt. μὲν BEK: μέν ἐστιν H(v), μὲν οὖν ἐστιν ceteri 12 ἐσχάτοις C 13 ἐξεταζόμενα] ταττόμενα coni. Mang. coll. § 273 μὲν om. A ἡγεμονικὰ BEK: ἡγεμονικώτερα ceteri
ει
14 ἀνδρία BEG, ἀνδρία A αἱ om. CFG; τὰς coni. Mang. 15 πρᾶξις CFG νεώτερα CGMP: νεώτερον BEK, νεώτερος AFH δόξα καὶ ἀρχὴ BEK Arm: ἀρχὴ καὶ δόξα ceteri 16 καὶ οὐχ AG ἄλλα om. BEK 17 καὶ pr.] τὰ F ἥτις—τελευταία (18) om. Arm εὐθὺς] ὑστέρα coni. Mang. 19 ποιμένας CFGA ἀγέλας] ἀπάτας FG, οἰκέτας in ras. C post ὁ μὲν add. γὰρ BEK ἀργύριον MAFG χρυσίον A 19. 20 ἄργυρον, χρυσόν, ἐσθῆτας, πάντα BEK Arm: ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ πάντα (om. ἐσθῆτας) ceteri 20 παρασκευασταί A ὅπλα] οἱ τὰ CFGA 21 καὶ ναυτικὴν om. K 23 τὰ pr. om. BE σοφίας BEK: κατὰ σοφίαν ceteri (Arm) αὐτῆς om. Arm

ματα. προστάται δὲ καὶ ἐπιμεληταὶ τούτων ἑκατέρων εἰσί τινες οἷα 221
θρεμμάτων ποιμένες, τῶν μὲν ἐκτὸς οἱ φιλοχρήματοι καὶ φιλόδοξοι καὶ
στρατηγιῶντες καὶ ὅσοι τὴν ἐπὶ τοῖς πλήθεσι δυναστείαν ἀγαπῶσι, τῶν
δὲ περὶ ψυχὴν ὅσοι φιλόκαλοι καὶ φιλάρετοι, μὴ τὰ νόθα πρὸ τῶν
γνησίων ἀλλὰ τὰ γνήσια πρὸ τῶν νόθων ἀγαθὰ αἱρούμενοι. γίνεται 222
οὖν φυσική τις αὐτοῖς ἡ διαμάχη μηδὲν ἐγνωκόσι τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἀπᾴ-
δουσι καὶ διαφερομένοις ἀεὶ περὶ πράγματος συνεκτικωτάτου τῶν ἐν βίῳ,
τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ κρίσις τῶν πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθῶν. ἄχρι μὲν οὖν 223
τινος ἐπολεμεῖτο ἡ ψυχὴ καὶ τὴν στάσιν ταύτην ἐχώρει μήπω κεκαθαρ-
μένη παντελῶς, ἀλλ' ἔτι τῶν παθῶν καὶ νοσημάτων παρευημερούντων
τοὺς ὑγιαίνοντας λόγους· ἀφ' οὗ δὲ ἤρξατο δυνατωτέρα γίνεσθαι καὶ
ῥώμῃ κραταιοτέρᾳ τὸν ἐπιτειχισμὸν τῶν ἐναντίων δοξῶν καθαιρεῖν,
πτερυξαμένη καὶ φρονήματος ὑποπλησθεῖσα τὸν τὰς ἐκτὸς ὕλας τεθαυ-
μακότα τρόπον ἐν αὐτῇ διατειχίζει καὶ διαζεύγνυσι καὶ ὡς ἀνθρώπῳ
διαλεγομένη φησίν· ἀμήχανον ὁμοδίαιτον εἶναί σε καὶ ὁμόσπονδον 224
ἐραστῇ σοφίας καὶ ἀρετῆς, ἴθι δὴ καὶ μετοικισάμενος μακρὰν ἀπο-
ζεύχθητι, μηδεμίαν ἔχων κοινωνίαν, ἀλλὰ μηδὲ σχεῖν δυνάμενος· ὅσα
γὰρ ὑπολαμβάνεις εἶναι δεξιά, ταῦτ' οἴεται ἐκεῖνος εὐώνυμα, καὶ ὅσα
τοὐναντίον σκαιά, ταῦτα παρ' ἐκείνῳ νενόμισται δεξιά.

(39.) Οὐ τοίνυν εἰρηνικὸς καὶ φιλοδίκαιος αὐτὸ μόνον ἦν ὁ ἀστεῖος, 225
ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖος καὶ πολεμικός· οὐχ ἕνεκα τοῦ πολεμεῖν — οὐ γὰρ
δύσερις ἦν καὶ φιλόνεικος —, ἀλλ' ὑπὲρ βεβαίου τῆς πρὸς τὸ μέλλον εἰρήνης,
p. 33 M. ἣν οἱ ἀντίπαλοι καθῄρουν. | σαφεστάτη δὲ πίστις τὰ πραχθέντα. τὴν 226

1 προστάται δὲ καὶ ἐπιμεληταὶ om. BEK (fort. recte) 3 ἀγαπῶντες FH
5 ἀλλὰ—νόθων om. F 6 γοῦν BEK αὐτοῖς om. BE ἡ διαμάχη] ἰδίᾳ μάχῃ A μὴ διεγνωκόσι H^2 (Turn.) τὰ αὐτῶν H^2 (τὰ αὐτῶν Turn.)
6. 7 ἀλλ' ἀπᾴδουσι] ἀλλὰ σπουδάζουσι CFGA 7 διαφθειρομένοις F^1 ἀεὶ] αὐτοῖς BE περὶ] διὰ CFG 8 τοῦτο δ' ἐστὶν om. FG τοῦτο—κρίσις] ὃ κρίσις ἐστὶν C ἡ om. F 9 σύστασιν HP 11 post λόγους add. ἐταράττετο CFGA δ' BEK 12 ῥώμῃ] γνώμῃ BEK καθαίρειν MAFG
13 ὕλης (ας superscr.) K 14 αὐτῇ codd. διαζεύγνυσι BEK: διαζευγνύει (ῆ superscr.) ceteri
15 φασίν A σε] τε G 16 ἐραστῇ BEH^2 Arm: ἐραστὴν K, ἐραστὴν F^2, ἐραστὴς F^{1}G, ἐρᾷς τῆς CMAH^{1}P δὴ] δὲ F^{1}G μετοικησάμενος P 18 ὑπο-λαμβάνῃς C ταῦτ'—δεξιά (19) om. F ταῦτα HP οἴετ' C, οἴεται om. in lac. A, ἐκεῖνος οἴεται transp. P 19 σκαιά BEK: ἀριστερά ceteri ἐκείνων A 20 αὐτῷ H^2 (Turn.), ἑαυτῷ BE ὁ om. F 21 ante πολεμικός add. ἐνταῦθα ἦν BE, οὗπερ ἐχρῆν Arm ἕνεκεν BE 22 ἣν Mang: ὧν HP, om. ceteri

πρὸς ἀνατολὰς μοῖραν τῆς οἰκουμένης τέτταρες μεγάλοι βασιλεῖς εἰλήχε-
σαν, οἷς ὑπήκουεν ἔθνη τὰ ἑῷα, τά τε ἐκτὸς καὶ ἐντὸς Εὐφράτου. τὰ
μὲν οὖν ἄλλα διέμενεν ἀστασίαστα πειθαρχοῦντα τοῖς τῶν βασιλέων ἐπι-
τάγμασι καὶ τοὺς ἐτησίους δασμοὺς ἀπροφασίστως εἰσφέροντα· μόνη
δὲ ἡ Σοδομιτῶν χώρα, πρὶν καταφλεχθῆναι, παραλύειν ἤρξατο τὴν
227 εἰρήνην ἀπόστασιν ἐκ πολλοῦ διανοουμένη. πάνυ γὰρ οὔσης εὐδαίμονος
πέντε βασιλεῖς ἐπεκράτουν τάς τε πόλεις καὶ τὴν γῆν δασάμενοι πολλὴν
μὲν οὐκ οὖσαν, εὔσταχυν δὲ καὶ εὔδενδρον καὶ καρπῶν περίπλεων· ὃ
γὰρ ταῖς ἄλλαις τὸ μέγεθος, τοῦθ' ἡ ἀρετὴ Σοδόμοις παρέσχεν, ὅθεν καὶ
228 πλείους ἐραστὰς ἔσχεν ἡγεμόνας τὸ κάλλος αὐτῆς καταπλαγέντας. οὗτοι
τὸν ἄλλον χρόνον τοὺς ἐπιταχθέντας φόρους ἀπεδίδοσαν τοῖς ἐκλογεῦσι
τῶν χρημάτων, τοὺς δυνατωτέρους ὧν ἦσαν ὕπαρχοι τιμῶντες ἅμα καὶ
δεδιότες· ἐπεὶ δὲ ἐκορέσθησαν ἀγαθῶν καί, ὅπερ φιλεῖ, κόρος ὕβριν
ἐγέννησε, πλέον τῆς δυνάμεως φρονήσαντες ἀπαυχενίζουσι τὸ πρῶτον, εἶθ'
οἷα κακοὶ δοῦλοι δεσπόταις τοῖς ἑαυτῶν ἐπιτίθενται στάσει πιστεύσαντες
229 ἢ ῥώμῃ. οἱ δὲ τῆς ἑαυτῶν εὐγενείας ὑπομνησθέντες καὶ φραξάμενοι
δυνατωτέρᾳ χειρὶ μάλα καταφρονητικῶς ᾔεσαν ὡς αὐτοβοεὶ περιεσόμενοι
καὶ συμπλακέντες τοὺς μὲν εὐθὺς εἰς φυγὴν ἀνεσκέδασαν, τοὺς δὲ ἐπι-
στροφάδην κτείνοντες ἡβηδὸν διαφθείρουσιν, αἰχμαλώτων δὲ πολὺν ὄχλον
ἀγαγόντες μετὰ τῆς ἄλλης λείας διενέμοντο· προσαπάγουσι μέντοι καὶ
τοῦ σοφοῦ τὸν ἀδελφιδοῦν εἰς μίαν τῆς πενταπόλεως οὐκ ἐκ πολλοῦ
230 μετῳκηκότα. (40.) τοῦτο μηνυθὲν ὑπό τινος τῶν ἐκ τῆς τροπῆς
διασωθέντων χαλεπῶς αὐτὸν ἠνίασε καὶ οὐκέτ' ἠρέμει διὰ τοῦτο συγκεχυ-

1 ἀνατολὰς CABE: ἀνατολαῖς ceteri τέσσαρες BEK 2 τὰ ἑῶα BEK: τά τε ἑῶα ceteri τ' K ἐντὸς καὶ ἐκτὸς transp. FGH 4 ἐκφέροντα F 5 δ' BEK παραλύειν] παρέλκειν CFG 8 ἔνδενδρον HP καὶ καρπῶν CFBEK Arm: καὶ om. ceteri περίπλεων C²EK: περίπλεω ceteri 9 παρέσχεν BEK: παρεῖχεν ceteri 10 ἔσχεν BEK: εἶχεν ceteri ἔσχεν ἐραστὰς transp. K 11 τῶν ἄλλων χρόνων ABE 12 ὕπαρχοι τιμῶντες] ὑπερτιμῶντες BE 13 δ' BEK 14 ἐγέννησαν CFG πλέον BEK: πλείω ceteri 15 τοῖς om. CFG, τοῖς ἑαυτῶν om. Arm 16 οἱ δὲ] οἱ δ' ἐναντίοι BEK αὐτῶν CFGMA 17 ἐπῄεσαν Arm αὐτοβοῖ E 18 εἰς σφαγὴν P ἐσκέδασαν F δ' BEK 19 κτείνοντες BEK: κτείναντες ceteri αἰχμαλώτων BEK: αἰχμάλωτον ceteri 20 ἀγαγόντες BEK: ἀναγαγόντες ceteri; ἀπαγαγόντες coni. Mang. διανέμονται F, δι' ἧς ἐνέμοντο BE προσάγουσι BE 21 τὸν ἀδελφιδοῦν τοῦ σοφοῦ transp. BEK τῆς πόλεως F 22 τῶν om. Arm τῆς om. CFG ῥοπῆς A 23 διασωθέντος CGMA Arm, διασωθέντος^{των} H οὐκέτι HP οὐκ ἐνηρέμει CG, οὐκ ἠρέμει F διὰ τοῦτο om. Arm 23. 51,1 συγκεχυμένως A

1 sqq. Gen. cap. 14

μένος καὶ ζῶντα πενθῶν τὸ ἀργαλεώτερον ἢ εἰ τεθνεῶτα ἐπύθετο·
τέλος μὲν γάρ, ὡς αὐτό που δηλοῖ τοὔνομα, τῶν κατὰ τὸν βίον ἁπάντων
καὶ μάλιστα κακῶν ᾔδει τὴν τελευτήν, μυρία δὲ τῶν ἀβουλήτων ἐφε-
δρεύοντα τοῖς ζῶσι. διώκειν δ' εὐτρεπιζόμενος ἐπὶ τῷ ῥύσασθαι τὸν 231
ἀδελφιδοῦν ἠπόρει συμμάχων, ἅτε ξένος ὢν καὶ μέτοικος καὶ μηδενὸς
τολμῶντος ἀμάχοις δυνάμεσι τοσούτων βασιλέων καὶ ἄρτι νενικηκότων
ἐναντιοῦσθαι. καινοτάτην δ' ἐξεῦρε συμμαχίαν — πόρος γὰρ ἐν ἀπόροις, 232
ὅταν δικαίων καὶ φιλανθρώπων ἔργων ἐφιῆταί τις, εὑρίσκεται —·
συναγαγὼν γὰρ τοὺς οἰκέτας καὶ τοῖς ἀργυρωνήτοις προστάξας οἴκοι
καταμένειν — ἔδεισε γὰρ ἐξ αὐτῶν αὐτομολίαν — τοὺς οἰκότριβας κατα-
λέγει καὶ διανείμας εἰς ἑκατονταρχίας τρισὶν ἐπῄει τάξεσιν, οὐ ταύταις
πεποιθώς — πολλοστὴ γὰρ ἦν μοῖρα τῶν παρὰ τοῖς βασιλεῦσιν —, ἀλλὰ
p. 34 M. τῷ ὑπερμάχῳ καὶ προαγωνιστῇ τοῦ | δικαίου θεῷ. συντείνων οὖν 233
ἔσπευδε μηδὲν τάχους ἀνιείς, ἕως καιροφυλακήσας νυκτὸς ἐπιπίπτει
τοῖς πολεμίοις δεδειπνοποιημένοις ἤδη καὶ πρὸς ὕπνον μέλλουσι τρέπεσθαι·
καὶ τοὺς μὲν ἐν εὐναῖς ἱέρευε, τοὺς δ' ἀντιταχθέντας ἄρδην ἀνῄρει,
πάντων δ' ἐρρωμένως ἐπεκράτει τῷ θαρραλέῳ τῆς ψυχῆς μᾶλλον ἢ
ταῖς παρασκευαῖς. καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκεν, ἕως τὴν μὲν ἀντίπαλον 234
στρατιὰν βασιλεῦσιν αὐτοῖς ἡβηδὸν ἀνελὼν πρὸ τοῦ στρατοπέδου κατε-
στόρεσε, τὸν δὲ ἀδελφιδοῦν ἀνήγαγε μετὰ λαμπρᾶς καὶ ἐπιφανεστάτης
νίκης ἅπασαν τὴν ἵππον καὶ τὴν τῶν ἄλλων πληθὺν ὑποζυγίων καὶ
λείαν ἀφθονωτάτην προσπαραλαβών. ὃν θεασάμενος ὁ μέγας ἱερεὺς τοῦ 235

1 τὸ] τὸν P; τὸ om. Arm ἀργαλεώτατον BEKHP εἰ om. A 4 τῷ CKHP: τὸ ceteri 5 post ἠπόρει add. τε BEK 7 ἐν ἀπόροις BEK Arm:
η
καὶ ἐν ἀπόροις ceteri 8 ἐφίεται FGHP, ἐφίεται K, ἐφίηται ceteri 9 ξυναγαγὼν K 11 διανείμας ἑκατοντάρχας (om. εἰς) P τρισὶν ἐπιτάξεσιν BE 13 τῶν δικαίων Arm 14 ἐπέσπευδε CGMA τάχος A καιροφυλακήσεως (sic) K 15 δεδειπνοποιημένοις BE: δεδειπνημένοις ceteri μέλλουσι τρέπεσθαι] τετραμμένοις Arm 16 ἱερεύεται BEK 17 τῷ om. G 19 πρὸ om. M 20 δ' BE ἀνήγαγε BEK Arm: ἀνῆγε ceteri 21 ἵππων K, ἱππικὴν BE 22 παραλαβὼν HP ἱερεὺς BEK Arm: ἀρχιερεὺς ceteri

13 sqq. *cf. Ioseph. Ant. Iud. I 176* Ἀβράμῳ δὲ ἀκούσαντι τὴν συμφορὰν αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτου τοῦ συγγενοῦς εἰσῆλθε καὶ οἶκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. (177) καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας οὐκ ἀνέμεινεν, ἀλλ' ἐπειχθεὶς καὶ κατὰ πέμπτην ἐπιπεσὼν νύκτα . . . καὶ φθάσας, πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε μηδ' ἐπίνοιαν τῆς συμφορᾶς ἔχοντας, οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι μάχεσθαι δ' ὑπὸ μέθης ἀδύνατοι ἔφυγον. Ἄβραμος δὲ διώκων εἵπετο . . . ἐπιδείξας ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ γενναῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ . . .

μεγίστου θεοῦ ἐπανιόντα καὶ τροπαιοφοροῦντα σῷον μετὰ σῴου τῆς ἰδίας δυνάμεως — οὐδένα γὰρ τῶν συνόντων ἀπέβαλε —, καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τῆς πράξεως καὶ ὅπερ εἰκὸς ἐννοηθείς, ὡς οὐκ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης καὶ συμμαχίας κατωρθώθη, τὰς χεῖρας ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐχαῖς αὐτὸν γεραίρει καὶ ἐπινίκια ἔθυε καὶ πάντας τοὺς συναραμένους τῷ ἀγῶνι λαμπρῶς εἱστία, γεγηθὼς καὶ συνηδόμενος ὡς ἐπ' οἰκείῳ κατορθώματι· καὶ ἦν τῷ ὄντι οἰκεῖον αὐτῷ· „κοινὰ" γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν „τὰ φίλων", πολὺ δὲ πλέον τὰ τῶν ἀγαθῶν, οἷς ἓν τέλος εὐαρεστεῖν θεῷ.

236 (41.) Ταῦτα μὲν οὖν αἱ ῥηταὶ γραφαὶ περιέχουσιν. ἀσώματα δὲ ὅσοι καὶ γυμνὰ θεωρεῖν τὰ πράγματα δύνανται, οἱ ψυχῇ μᾶλλον ἢ σώματι ζῶντες, φήσουσι τῶν ἐννέα βασιλέων τοὺς μὲν τέτταρας εἶναι τὰς ἐν ἡμῖν τῶν τεττάρων παθῶν δυνάμεις, ἡδονῆς, ἐπιθυμίας, φόβου, λύπης, τοὺς δὲ πέντε τὰς ἰσαρίθμους αἰσθήσεις, ὅρασιν, ἀκοήν, γεῦσιν,
237 ὄσφρησιν, ἁφήν. τρόπον γάρ τινα βασιλεύουσι καὶ ἄρχουσιν ἡμῶν ἀνημμέναι τὸ κράτος, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως· ὑπήκοοι γὰρ αἱ πέντε τῶν τεττάρων εἰσὶ καὶ φόρους αὐταῖς καὶ δασμοὺς ἀναγκαίους φέρουσιν ὑπὸ
238 φύσεως ὁρισθέντας. ἐξ ὧν γὰρ ἂν ἴδωμεν ἢ ἀκούσωμεν ἢ ὀσφρανθῶμεν ἢ γευσώμεθα ἢ ἁψώμεθα, λῦπαι καὶ ἡδοναὶ καὶ φόβοι καὶ ἐπιθυμίαι συνίστανται, μηδενὸς τῶν παθῶν καθ' αὑτὸ σθένοντος, εἰ μὴ ἐχορηγεῖτο
239 ταῖς διὰ τῶν αἰσθήσεων παρασκευαῖς. αὗται γὰρ ἐκείνων δυνάμεις εἰσίν, ἢ διὰ χρωμάτων καὶ σχημάτων ἢ διὰ φωνῆς τῆς ἐν τῷ λέγειν ἢ ἀκούειν ἢ διὰ χυλῶν ἢ δι' ἀτμῶν ἢ τῶν ἐν ἁπτοῖς, ἃ μαλακὰ καὶ σκληρὰ ἢ τραχέα | καὶ λεῖα ἢ θερμὰ καὶ ψυχρά· ταῦτα γὰρ πάντα p. 35 M.

1 σῴου] σώας H 4 κατορθώθη FH[1], κατορθωθείη BEK τὸν BEK: om. ceteri 5 ἐπινίκια BEK: τὰ ἐπινίκια ceteri 6 εἱστία] εἴη F συνηδόμενος] γηθόμενος F ὡς om. F ἐπὶ K, ἐπὶ τῷ F 7 οἰκειοτάτῳ BEK ante κοινὰ add. postea εἰ B 8 τὰ pr. om. F[1]HP τῶν φίλων AFHP δὲ om. BEK πλέονα C, πλείονα FG •ἓν τέλος Mang.: ἐντελὲς codd., ἐπιμελὲς Arm 10 δ' BEK 11 θεωρεῖν τὰ πράγματα BEK: τὰ πράγματα θεωρεῖν transp. ceteri οἱ om. Arm 12 σώματι ζῶντες] ὄμμασιν ὁρῶντες coni. Mang. τοὺς μὲν om. BEK τέσσαρας AFGHP 13 τεσσάρων G, τεττάρων om. BEK 14 τοὺς] τὰς BEK 14. 15 γεῦσιν, ὄσφρησιν BEK Arm: ὄσφρησιν, γεῦσιν ceteri 15 ἁφὴν BEK: καὶ ἁφὴν ceteri ἡμῖν BE 17 τεσσάρων BEK αὐταῖς] αὖθις CFG ἀναγκαίους MAF Arm: ἀναγκαίως CGHP, om. BEK 18 ὁρισθέντας om. BEK 19 ἢ ἁψώμεθα ἢ γευσώμεθα transp. H 20 συγγίνονται K 21 δι' αὐτῶν A 23 χυλῶν] χυμῶν Mang. δι' ἀτμῶν BEK Arm: δι' om. ceteri ἢ τῶν BEK: ἢ om. ceteri τῶν om. F τῶν ἐν ἁπτοῖς om. Arm ἁπλοῖς BEK ἃ] διὰ Arm 24 λεῖα ἢ] ἀειδῆ BE ταῦτα γὰρ πάντα BEK: πάντα γὰρ ταῦτα transp. ceteri

διὰ τῶν αἰσθήσεων ἑκάστῳ τῶν παθῶν χορηγεῖται. καὶ μέχρι μὲν οἱ 240
λεχθέντες ἀποδίδονται φόροι, μένει τοῖς βασιλεῦσιν ἡ ὁμαιχμία, ὅταν
δὲ μηκέθ' ὁμοίως συντελῶνται, στάσεις εὐθὺς καὶ πόλεμοι συνίστανται·
τοῦτο δὲ συμβαίνειν ἔοικεν, ὅταν ἀφικνῆται τὸ ἐπώδυνον γῆρας, ἐν ᾧ
τῶν μὲν παθῶν ἀσθενέστερον οὐδὲν γίνεται, τάχα δὲ καὶ τῆς παλαιᾶς
δυνάμεως κραταιότερον, ἀμυδραὶ δὲ ὄψεις καὶ ὦτα δυσήκοα καὶ ἑκάστη
τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἀμβλυτέρα, μηκέθ' ὁμοίως ἕκαστα ἀκριβοῦν καὶ
δικάζειν δυναμένη μηδ' ἴσα τῷ πλήθει ὑποτελεῖν· εἰκότως οὖν ἐξα-
σθενήσασαι πάντα τρόπον καὶ κλιθεῖσαι δι' αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων
παθῶν ῥᾳδίως ἀνατρέπονται. φυσικώτατα δὲ ἐκεῖνο εἴρηται, ὅτι τῶν 241
πέντε βασιλέων δύο μὲν εἰς φρέατα ἐμπίπτουσι, τρεῖς δὲ πρὸς φυγὴν
ὥρμησαν (Gen. 14, 10)· ἁφὴ μὲν γὰρ καὶ γεῦσις ἄχρι τῶν τοῦ σώ-
ματος βαθυτάτων ἀφικνοῦνται σπλάγχνοις παραπέμπουσαι τὰ οἰκεῖα πρὸς
διοίκησιν, ὀφθαλμοὶ δὲ καὶ ὦτα καὶ ὄσφρησις ἔξω τὰ πολλὰ βαίνουσαι
ἀποδιδράσκουσι τὴν δουλείαν τοῦ σώματος. οἷς ἅπασιν ἐφεδρεύων ὁ 242
ἀστεῖος, ἐπειδὴ κατεῖδε τὰ σύμμαχα καὶ φίλα πρὸ μικροῦ νοσοῦντα καὶ
πόλεμον ἀντ' εἰρήνης ταῖς ἐννέα βασιλείαις γενόμενον, πρὸς τὰς πέντε
τῶν τεττάρων περὶ κράτους ἀρχῆς ἁμιλλωμένων, ἐξαπιναίως καιροφυλα-
κήσας ἐπιτίθεται, φιλοτιμούμενος δημοκρατίαν, τὴν ἀρίστην τῶν πολιτειῶν,
ἀντὶ τυραννίδων καὶ δυναστειῶν ἐν τῇ ψυχῇ καταστήσασθαι καὶ τὸ
ἔννομον καὶ τὸ δίκαιον ἀντὶ παρανομίας καὶ ἀδικίας, αἳ τέως ἐπεκράτουν.
ἔστι δ' οὐ πλάσμα μύθου τὸ λεχθέν, ἀλλὰ πρᾶγμα τῶν ἀψευδεστάτων 243
ἐν ἡμῖν αὐτοῖς θεωρούμενον· πολλάκις μὲν γὰρ ὁμόνοιαν τὴν πρὸς τὰ

---

2 πόροι FG 3 συντελοῦνται H¹P; ἴσα τελῶνται coni. Mang. 4 ἀφίκηται BE γέρας H¹P 6 δὲ BEK: δέ τε HP² (Mang.), τε ceteri 7 ἀμβλυωτέρα MAG ἕκαστα ἀκριβοῦν BEK: ἀκριβοῦν ἕκαστα ceteri 7. 8 καὶ δικάζειν om. Arm 8 δικάζειν BEKP mg. H: εἰκάζειν ceteri μηδ' ἴσα] μηδ' εἰς ἃ CG, μηδεὶς ἃ F τῷ πλήθει] αὐτῶ πλήθη A; τῷ πάθει vel τοῖς πάθεσι coni. Mang. ὑποτελεῖν] ὑπετίθετο CFGA 8. 9 συνεξασθενήσασαι BE Arm, συνεξασθενήσασα K 9 κλιθεῖσα K, κλεισθεῖσαι CFGA αὐτῶν H: αὐτῶν ceteri ὑπὸ BE Arm: καὶ ὑπὸ ceteri 10 ἀνατρέπονται ῥαδίως transp. C, ῥᾳδίως om. Arm φυσικώταται BE (sed ι eras. B) τῶν—τρεῖς (11) om. BE 11 φρέατα KHP: τὰ φρέατα ceteri δὲ] δὴ BE 13 παρεμπεσοῦσαι CFG 14 βαίνουσιν HP, μένουσαι F 15 post ἀποδιδράσκουσι add. δὲ HP 16 τὸν σύμμαχον καὶ φίλον P νοσοῦντα] οὐχ ὁμονοοῦντα coni. Mang. 17 ἀντ' BEK: ἀντὶ ceteri 18 τεσσάρων BEK 19 φιλοτιμούμενος om. F τὴν—δυναστειῶν (20) om. BE 20 ἐν τῇ ψυχῇ post φιλοτιμούμενος (19) transp. K καταστήσασθαι post πολιτειῶν (19) transp. K 21 εὔνομον BE καὶ pr. om. G τὸ om. BK αἳ τέως ἐπεκράτουν] ὡς ἐπικρατοῦν FG, ἐπικρατοῦν C 22 πραγμάτων ἀψευδέστατον BE Arm 23 τὴν om. CA

πάθη διατηροῦσιν αἱ αἰσθήσεις χορηγοῦσαι τὰ αἰσθητὰ αὐτοῖς, πολλάκις δὲ καὶ στασιάζουσι μηκέτ' ἀξιοῦσαι τὰ ἴσα τελεῖν ἢ μὴ δυνάμεναι διὰ τὸ παρεῖναι τὸν σωφρονιστὴν λόγον· ὃς ἐπειδὰν ἀναλάβῃ τὴν αὑτοῦ πανοπλίαν, τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ τούτων δόγματα καὶ θεωρήματα, δύναμιν ἀνανταγώνιστον, ἐρρωμενέστατα κρατεῖ· φθαρτὰ γὰρ ἀφθάρτῳ συνοικεῖν
244 οὐ θέμις. αἱ μὲν οὖν ἐννέα δυναστεῖαι τεττάρων παθῶν καὶ πέντε αἰσθήσεων φθαρταί τε καὶ φθορᾶς αἴτιαι, ὁ δ' ὁρμητηρίῳ χρώμενος ταῖς ἀρεταῖς λόγος ἱερὸς καὶ θεῖος ὄντως, ἐν ἀριθμῷ ταττόμενος δεκάδι τῇ παντελείᾳ, πρὸς ἅμιλλαν ἐλθών, ἐρρωμενεστέρᾳ δυνάμει τῇ κατὰ θεὸν χρώμενος ἀνὰ κράτος νικᾷ τὰς εἰρημένας δυναστείας.
245 (42.) | Χρόνῳ δ' ὕστερον αὐτῷ τελευτᾷ ἡ γυνὴ θυμηρεστάτη καὶ p. 36 M.
τὰ πάντα ἀρίστη, μυρία δείγματα τῆς φιλανδρίας ἐνεγκαμένη, τὴν σὺν αὐτῷ τῶν συγγενῶν ἀπόλειψιν, τὴν ἐκ τῆς οἰκείας ἀνενδοίαστον μετάστασιν, τὰς ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς συνεχεῖς καὶ ἐπαλλήλους πλάνας, τὰς
246 κατὰ λιμὸν ἐνδείας, τὰς ἐν πολέμοις συστρατείας. ἀεὶ γὰρ καὶ πανταχοῦ παρῆν οὐδένα τόπον ἢ καιρὸν ἀπολείπουσα, κοινωνὸς ὄντως βίου καὶ τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων, ἐξ ἴσου δικαιοῦσα μετέχειν ἀγαθῶν ὁμοῦ καὶ κακῶν· οὐ γὰρ ὥσπερ ἔνιαι τὰς μὲν κακοπραγίας ἀπεδίδρασκε, ταῖς δ' εὐτυχίαις ἐφήδρευεν, ἀλλὰ τὸν ἐν ἀμφοτέραις κλῆρον ὡς ἐπιβάλλοντα καὶ ἁρμόττοντα γαμετῇ μετὰ προθυμίας πάσης ἀνεδέχετο.
247 (43.) πολλὰ δὲ ἔχων ἐγκώμια τῆς ἀνθρώπου διεξιέναι, ἑνὸς ὑπομνησθήσομαι, ὃ γενήσεται καὶ τῶν ἄλλων σαφεστάτη πίστις. ἄγονος γὰρ οὖσα

2 μηκέτ' K: μηκέτι ceteri μὴ καταξιοῦσαι BE τὰ ἴσα om. BEK τελεῖα C 3 σοφιστὴν C ὃς om. BE αὑτοῦ H²: om. F, αὐτοῦ ceteri 4 ante τὰς add. καὶ CFGM καὶ τὰ om. CFG 5 ἀνταγώνιστον P 6 τεσσάρων BEK 7 φθορᾶς BEK: διαφθορᾶς ceteri αἰτίαι E 8 ἱερὸς λόγος transp. HP Arm 9 ἐρρωμενέστατα CFG 11 δὲ BEK αὐτῷ om. BE, τελευτᾷ αὐτοῦ K Arm 12 τὰ πάντα BEK: πάντα ceteri φιλανδρείας HP 13 αὐτῷ] ἀνδρὶ Arm ἀπόληψιν A οἰκείας C: οἰκίας ceteri 13. 14 μετανάστασιν coni. Mang. 14 πλάνους P 15 ἐν ἐνδείᾳ BE τὰς—συστρατείας om. Arm πολέμῳ K συστρατιάς BE, στρατείας P πανταχῇ P 16 καιρὸν CBEK Arm: κλῆρον ceteri (v) ἀπολείπουσα CBEK: ἀπολιποῦσα ceteri ante βίου add. καὶ BEK 18 καὶ om. C ὡς BE τὰς—ἀπεδίδρασκε om. CFG 19 δ' om. CFG εὐωχίαις BE ἐφίδρυεν BE, εὐήδρευεν P τὸν] τῶν A ἀμφοτέροις BEK 20 τῆς πάσης BE 21 δ' K 21. 22 ὑπομνησθήσομαι BEK: ἐπιμνησθήσομαι ceteri 22 καὶ BEK Arm: om. ceteri

22 sqq. Gen. cap. 16

καὶ στεῖρα, δείσασα μὴ κατὰ τὸ παντελὲς ἔρημος γενεᾶς ὁ θεοφιλὴς οἶκος
ἀπολειφθῇ, προσελθοῦσα τῷ ἀνδρί φησι τάδε· „πολὺν μὲν ἤδη χρόνον 248
συμβιοῦμεν ἀλλήλοις εὐαρεστοῦντες, οὗ δὲ χάριν καὶ αὐτοὶ συνεληλύθαμεν
καὶ ἡ φύσις τὴν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἡρμόσατο κοινωνίαν, τέκνων γένεσις
οὐκ ἔστιν, ἀλλ' οὐδ' εἰσαῦθις ἐξ ἐμοῦ γε ὑπερήλικος ἤδη γεγονυίας
ἐλπίζεται. μὴ δὴ παραπόλαυε τῆς ἐμῆς ἀγονίας μηδ' ἕνεκα τῆς πρὸς 249
ἐμὲ εὐνοίας αὐτὸς δυνάμενος εἶναι πατὴρ κεκώλυσο· ζηλοτυπία γὰρ
οὐκ ἂν γένοιτό μοι πρὸς ἑτέραν, ἣν οὐ δι' ἐπιθυμίαν ἄλογον ἄξῃ, νόμον
δὲ φύσεως ἐκπιμπλὰς ἀναγκαῖον. οὗ χάριν οὐχ ὑπερθήσομαι νυμφοστο- 250
λεῖν ὡς τὸ ἐνδέον ἐμοὶ μέλλουσαν ἐκπληροῦν· καὶ εἴ γε ἀπαντήσειαν
αἱ περὶ σπορᾶς τέκνων εὐχαί, σὰ μὲν ἔσται τὰ γεννώμενα γνήσια, θέσει
δὲ πάντως ἐμά. πρὸς δὲ τὸ ἀνύποπτον τῆς ζηλοτυπίας ἐμήν, εἰ βούλει, 251
θεράπαιναν ἀγαγοῦ, τὸ μὲν σῶμα δούλην, ἐλευθέραν δὲ καὶ εὐγενῆ τὴν
διάνοιαν, ἧς ἐκ πολλῶν χρόνων πεῖραν ἔλαβον καὶ βάσανον, ἀφ' ἧς
ἡμέρας τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν ἤχθη, γένος μὲν Αἰγυπτίαν, τὴν
δὲ προαίρεσιν Ἑβραίαν. ἔστι μὲν ἡμῖν οὐσία πολλὴ καὶ ἄφθονος πλοῦτος, 252
οὐχ ὡς μετοίκοις — ἤδη γὰρ τῶν αὐτοχθόνων τοὺς ἐν εὐτυχίαις λαμ-
πραῖς ὑπερβάλλομεν —, κληρονόμος δ' οὐδεὶς ἀποδέδεικται καὶ διάδοχος,
καίτοι γε εἶναι δυνάμενος, ἂν ταῖς ἐμαῖς παραινέσεσι πεισθῇς." ὁ δὲ 253
θαυμάσας τῆς γυναικὸς ἔτι μᾶλλον τὴν ἀεὶ καινουμένην φιλανδρίαν καὶ
νεάζουσαν καὶ τὸ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐξεταστικὸν καὶ προμηθὲς ἄγεται
p. 37 M. τὴν ὑπ' αὐτῆς δοκιμασθεῖσαν ἄχρι τοῦ παιδοποιήσασθαι, | ὡς δ' οἱ
σαφέστατα διηγούμενοί φασιν, ἄχρι τοῦ μόνον ἐγκύμονα γενέσθαι· γενο-
μένης δ' οὐκ εἰς μακράν, ἀποσχέσθαι διά τε φυσικὴν ἐγκράτειαν καὶ
τὴν τιμήν, ἣν ἀπένεμε τῇ γαμετῇ. γίνεται μὲν οὖν υἱὸς ἐκ τῆς 254

---

2 ἀπολειφθείη K ἤδη om. K 3 ἀλλήλοις (ἀλλήλους BE) εὐαρεστοῦντες BEK: εὐαρεστοῦντες ἀλλήλοις ceteri 4 τὴν ex τῆς corr. C 5 οὐδ' BEK: οὐδὲ ceteri γε om. A post γε add. καὶ G 6 παραπόλαβε P 8 ἄξῃ] ἕξῃ F^1, ἕξεις F^2, ἥξῃ G νόμου F^1G 9 ἐκπιμπλὰς CFM, ἐκπιπλὰς G: ἐμπιπλὰς ceteri 10 ἐν ἐμοὶ BE Arm ἀπαντηθείεν BE 11 γενόμενα BEK 12 τὸ om. BEK βούλη E 13 ἀγαγοῦ BE: ἀγάγου ceteri 14 ἐκ πολλῶν χρόνων BEK Arm: πολλῷ χρόνῳ ceteri 15 ἤχθη BEK: εἰσήχθη ceteri γένος BEK: γένει ceteri 17 γὰρ BEK: post γὰρ add. καὶ ceteri 18 δ' CBEK: δὲ ceteri 19 γε BEK: om. ceteri ἂν BEK: ἐὰν ceteri 20 καινουμένην C: κινουμένην ceteri φιλανδρείαν HP 20. 21 καὶ νεάζουσαν om. Arm 21 τὸ om. E ἐξεταστικὸν] εἰκαστικὸν coni. Mang. τε καὶ C 22 παιδοποιήσεσθαι Mang. 23 σαφέστατα BEK: τὰ σαφέστατα ceteri; ἀσφαλέστατα vel ἀληθέστατα coni. Mang. 23. 24 γενομένης δ'] καὶ γενομένης BEK 25 τὴν om. BE ἀπένεμε BEKF: ἀπένειμε ceteri ante γίνεται add. καὶ K

θεραπαινίδος εὐθὺς τότε, γίνεται δὲ καὶ μακροῖς χρόνοις ὕστερον γνήσιος
ἀπεγνωκόσι τὴν ἐξ ἀλλήλων γένεσιν, ἆθλον καλοκἀγαθίας ἐλπίδος πάσης
τελειότερον τοῦ φιλοδώρου θεοῦ παρασχόντος.
255 (44.) Τοσαῦτα μὲν ἀπόχρη δείγματα περὶ τῆς γυναικὸς εἰρῆσθαι,
πλείω δ' ἐστὶν ἐγκώμια τοῦ σοφοῦ, ὧν ὀλίγῳ πρότερον ἔνια διεξῆλθον·
λέξω δὲ καὶ τὸ περὶ τὴν τελευτὴν τῆς γυναικὸς οὐκ ἄξιον ἔργον ἡσυχασθῆ-
256 ναι. τοιαύτην γὰρ ἀποβαλὼν κοινωνὸν τοῦ σύμπαντος βίου, οἵαν ἔδειξεν
ὁ λόγος καὶ μηνύουσιν οἱ χρησμοί, τῆς λύπης ἐπαποδυομένης ἤδη καὶ
κατὰ τῆς ψυχῆς κονιομένης ὥσπερ ἀθλητὴς ἐπεκράτησε ῥώσας καὶ
θαρσύνας εὖ μάλα τὸν ἀντίπαλον φύσει τῶν παθῶν λογισμόν, ᾧ συμ-
βούλῳ παρὰ πάντα τὸν βίον χρώμενος τότε διαφερόντως ἠξίωσε πείθεσθαι
257 τὰ βέλτιστα παραινοῦντι καὶ συμφέροντα. ἦν δὲ ταυτί· μήτε πλέον
τοῦ μετρίου σφαδάζειν ὡς ἐπὶ καινοτάτῃ καὶ ἀγενήτῳ συμφορᾷ μήτε
ἀπαθείᾳ καθάπερ μηδενὸς ὀδυνηροῦ συμβεβηκότος χρῆσθαι, τὸ δὲ μέσον
πρὸ τῶν ἄκρων ἑλόμενον μετριοπαθεῖν πειρᾶσθαι, τῇ μὲν φύσει τὸ
οἰκεῖον χρέος ἀπολαβούσῃ μὴ δυσχεραίνοντα, τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἡσυχῇ
258 καὶ πρᾴως ἐπελαφρίζοντα. μαρτυρίαι δὲ τούτων ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις
κατάκεινται, ἃς οὐ θέμις ψευδομαρτυριῶν ἁλῶναι, μηνύουσαι ὅτι βραχέα
τῷ σώματι ἐπιδακρύσας θᾶττον ἀπανέστη τοῦ νεκροῦ, τὸ πενθεῖν ἐπὶ
πλέον, ὡς ἔοικεν, ἀλλότριον ἡγησάμενος σοφίας, ὑφ' ἧς ἀνεδιδάχθη τὸν
θάνατον νομίζειν μὴ σβέσιν ψυχῆς, ἀλλὰ χωρισμὸν καὶ διάζευξιν ἀπὸ
σώματος, ὅθεν ἦλθεν ἀπιούσης· ἦλθε δέ, ὡς ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ
259 δεδήλωται, παρὰ θεοῦ. καθάπερ δὲ οὐδεὶς ἂν ἄχθοιτο τῶν μετρίων
χρέος ἢ παρακαταθήκην ἀποτίνων τῷ προεμένῳ, τὸν αὐτὸν τρόπον

1 θεραπαινίδος BEK: θεραπαίνης ceteri δὲ om. C 2 ἀπογνώσει A 3 τελειότερον om. BE 6 δὲ] δὴ H (v) τὸ] τὰ BEK 8 καὶ alt. om. H¹P 9 κονιομένης MHP: κονιουμένης ceteri ἐπεκράτησεν ἐρρώσας BE 10. 11 συμβόλω G 11 πείθεσθαι om. HP 12 βέλτια (sic) HP ἦν — μετρίου (13) om. in lac. F μήτε] μηδὲν CG πλέον CBEK: πλεῖον MAG, πλείω HP 13 ἀγεννήτω AF, ἀγεννήτω K μήτ' BEK 14 ἀπαθῆ F 15 πειρᾶσθαι BEK: πειραθῆναι ceteri τὴν ἐν φύσει F 16 χρέως C, χρέος om. BEK ἀπολαβοῦσαν G δυσχεράναντα BEK 17 πραέως BE μαρτυρίαι K, μαρτύρια CFG 18 κατάκειται CFG, κατάκεινται om. BE μαρτυριῶν BE μηνύουσαι BEK Arm: αἳ μηνύουσιν ceteri 19 τὸ] τοῦ G 21 σβέσιν] σύνεσιν P 22 ὅθεν δ' ἦλθεν BE δ' BEKF 23 δ' BEK, δὲ om. H¹P ἂν ἄχθοιτο BEK Arm: ἀνάσχοιτο ceteri 24 χρέος BEK Arm: ἢ χρέος ceteri ἀποτείνων AP, ἀποτιννύων CFG προεπομένω G

7 sqq. Gen. cap. 23 22 *de opificio mundi § 135*

οὐδὲ τῆς φύσεως ἀπολαμβανούσης τὰ οἰκεῖα χαλεπαίνειν ᾤετο δεῖν, ἀλλὰ
τοῖς ἀναγκαίοις ἀσμενίζειν. ὡς δ' ἧκον οἱ ἐν τέλει τῶν κατὰ τὴν χώραν 260
συναλγήσοντες, ἰδόντες οὐδὲν τῶν ἐν ἔθει παρ' αὐτοῖς γινομένων ἐπὶ τοῖς
πενθοῦσιν, οὐκ ὀλόφυρσιν, οὐ θρῆνον, οὐ κοπετόν, οὐκ ἀνδρῶν, οὐ γυναι-
κῶν, ἀλλὰ τῆς συμπάσης οἰκίας εὐσταθῆ καὶ νηφάλιον κατήφειαν, ἐθαύ-
μαζον οὐ μετρίως καὶ τὸν ἄλλον βίον προκαταπεπληγμένοι τοῦ ἀνδρός.
εἶτ' οὐ στέγοντες ἐν ἑαυτοῖς τὰ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ μεγέθη καὶ κάλλη — 261
p. 38 M. πάντα γὰρ ἦν ἐξαίρετα — προσελθόντες ἐξεφώνησαν | „βασιλεὺς παρὰ
θεοῦ εἶ σὺ ἐν ἡμῖν" (Gen. 23, 6), ἀληθέστατα λέγοντες· αἱ μὲν γὰρ
ἄλλαι βασιλεῖαι πρὸς ἀνθρώπων καθίστανται, πολέμοις καὶ στρατείαις
καὶ κακοῖς ἀμυθήτοις, ἅπερ ἀντεπιφέρουσιν ἀλληλοκτονοῦντες οἱ δυνα-
στειῶν ἐφιέμενοι, πεζὰς καὶ ἱππικὰς καὶ ναυτικὰς δυνάμεις ἐπιτειχίζοντες·
τὴν δὲ τοῦ σοφοῦ βασιλείαν ὀρέγει θεός, ἣν παραλαβὼν ὁ σπουδαῖος
οὐδενὶ μὲν αἴτιος γίνεται κακοῦ, πᾶσι δὲ τοῖς ὑπηκόοις ἀγαθῶν κτήσεως
ὁμοῦ καὶ χρήσεως, εἰρήνην καὶ εὐνομίαν καταγγέλλων.

(45.) Ἔστι δὲ καὶ ἀνάγραπτος ἔπαινος αὐτῷ χρησμοῖς μαρτυρη- 262
θείς, οὓς Μωυσῆς ἐθεσπίσθη, δι' οὗ μηνύεται ὅτι „ἐπίστευσε τῷ θεῷ"
(Gen. 15, 6), ὅπερ λεχθῆναι μὲν βραχύτατόν ἐστιν, ἔργῳ δὲ βεβαιωθῆναι
μέγιστον. τίνι γὰρ ἄλλῳ πιστευτέον; ἆρά γε ἡγεμονίαις ἢ δόξαις καὶ 263
τιμαῖς ἢ περιουσίᾳ πλούτου καὶ εὐγενείᾳ ἢ ὑγείᾳ καὶ εὐαισθησίᾳ ἢ ῥώμῃ
καὶ κάλλει σώματος; ἀλλὰ ἀρχὴ μὲν πᾶσα σφαλερὸν μυρίους ἔχουσα
τοὺς λοχῶντας ἐφέδρους· εἰ δέ που καὶ βεβαιωθείη, μετὰ μυρίων ὅσων
κακῶν, ἃ δρῶσι καὶ πάσχουσιν οἱ ἐν ταῖς ἡγεμονίαις, βεβαιοῦται. δόξαι 264
δὲ καὶ τιμαὶ κτῆμα σφαλερώτατον, ἐν ἀκρίτοις ἤθεσι καὶ πτηνοῖς λόγοις
ἀνεξετάστων ἀνθρώπων σαλεῦον· κἂν εἰ παραμένοι, γνήσιον ἀγαθὸν ἔχειν

2 ἐνασμενίζειν coni. Mang. 3 συναλγήσαντες A 4 πενθοῦσιν] ἀποθανοῦσιν coni. Mang.: πένθεσιν conicio post γυναικῶν add. οὐ τέκνων Arm 5 εὐσταθῆ] εὐσταλῆ B, ἡσυχῆ CFG 6 τὸν ἄλλον βίον BEK Arm: βίον post ἀνδρὸς transp. ceteri καταπεπληγμένοι P 7 εἶτ'] εἶτε A, ἔτι τε CG, ἔτι F αὐτῆς K μεγέθει καὶ κάλλει A 8 βασιλεῦ G 10 πολεμίοις BEK στρατιαῖς BE 11 ἀπέραντα ἐπιφέρουσιν BE; ἅπαν (pro ἅπερ) H¹P 14 οὐδενὶ] ἑνὶ F¹G 15 ὁμοῦ καὶ χρήσεως om. Arm καὶ εὐνομίαν om. P 16 ἀνάγραπτος] ἀνεξάλειπτος Arm αὐτοῦ L (Turn.), ἐπ' αὐτῷ BK 17 οὓς] ἃς BE 18 ὅπερ] ὅθεν CFG 18. 19 μέγιστον βεβαιωθῆναι transp. K 19 γε om. F η ῇ] καὶ K, ῇ καὶ F 21 κάλλη F ἀλλὰ BEKA: ἀλλ' MHP, ἅμα CFG μὲν] δὲ F 22 λαχόντας A πως CFG βεβαιωθῇ EK, βεβαιωθεῖεν CFG 23 ἃ] ὧν BE, om. K οἱ] αἱ MA, om. HP βεβαιοῦται BEKA: βεβαιοῦνται ceteri 24 δὲ om. CFG 25 κἂν] καὶ C γνησίως BE ἔχειν] εἶναι Arm

265 οὐ πέφυκε. πλοῦτοι δὲ καὶ εὐγένειαι προσορίζονται μὲν καὶ τοῖς
φαυλοτάτοις· εἰ δὲ καὶ μόνοις σπουδαίοις, ἐγκώμια προγόνων καὶ τύχης
266 ἀλλ' οὐ τῶν ἐχόντων εἰσίν. ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα μέγα
φρονεῖν ἄξιον, ἐν οἷς τὰ ἄλογα ζῷα πλεονεκτεῖ· τίς γὰρ ἀνθρώπων
ἰσχυρότερος ἢ ῥωμαλεώτερος ταύρου μὲν ἐν ἡμέροις, ἐν δ' ἀγρίοις
λέοντος; τίς δ' ὀξυωπέστερος ἱέρακος ἢ ἀετοῦ; τίς δὲ περὶ ἀκοὴν
εὐτυχὴς οὕτως, ὡς τῶν ζῴων τὸ νωθέστατον, ὄνος; τίς δὲ περὶ τὰς
ὀσφρήσεις κυνὸς ἀκριβέστερος, ὅν φασιν οἱ κυνηγετικοὶ ῥινηλατοῦντα
τοῖς μακρὰν πτώμασιν εὐσκόπως ἐπιτρέχειν οὐ προϊδόμενον; ὅπερ γὰρ
267 ὄψις ἑτέροις, τοῦτο μυκτῆρες κυσὶ θηρευτικοῖς καὶ ἰχνευτικοῖς. ὑγιεινό-
τατά γε μὴν καὶ ὡς ἔνι μάλιστα ἄνοσα πλεῖστα τῶν ἀλόγων ζῴων
ἐστίν. ἐν δὲ τῷ περὶ κάλλους ἀγῶνι καὶ τῶν ἀψύχων ἔνιά μοι δοκεῖ
νικᾶν δύνασθαι τὰς ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν εὐμορφίας καὶ ὑπερβάλλειν,
ἀγάλματα καὶ ξόανα καὶ ζωγραφήματα καὶ συνόλως ὅσα γραφικῆς ἔργα
καὶ πλαστικῆς ἐν ἑκατέρᾳ τέχνῃ κατορθούμενα, περὶ ἃ σπουδάζουσιν
Ἕλληνες ὁμοῦ καὶ βάρβαροι πρὸς κόσμον τῶν πόλεων ἐν τοῖς ἐπιφανε-
268 στάτοις χωρίοις ἀνατιθέντες. (46.) μόνον οὖν ἀψευδὲς | καὶ βέβαιον p. 39 M.
ἀγαθὸν ἡ πρὸς θεὸν πίστις, παρηγόρημα βίου, πλήρωμα χρηστῶν
ἐλπίδων, ἀφορία μὲν κακῶν, ἀγαθῶν δὲ φορά, κακοδαιμονίας ἀπόγνωσις,
γνῶσις εὐσεβείας, κλῆρος εὐδαιμονίας, ψυχῆς ἐν ἅπασι βελτίωσις ἐπερη-
ρεισμένης καὶ ἐφιδρυμένης τῷ πάντων αἰτίῳ καὶ δυναμένῳ μὲν πάντα,

---

1 πλοῦτος K προσορίζονται scripsi: προσορμίζονται codd., γίνονται Arm 3 οὐδὲ CFG, om. Arm ἐπὶ om. CFG Arm 4 ἐν οἷς] εἶναι A τὰ ἄλογα BEK: τἆλλα ceteri, τἆλλα ἄλογα Arm πλεονεκτεῖ BEK: πλέον ἔχει ceteri 5 ἐν δ' ἀγρίοις BEK: ἀγρίοις δὲ (om. ἐν) ceteri 6 δὲ BEK αἰετοῦ K 7 εὐτυχὴς] εὔστοχος coni. Mang. οὗτος A νοθέστατον EF[1] 8 ὀσφρήσεις] αἰσθήσεις BE ἀκριβέστατος BEK 9 μακροῖς K πτώμασιν] σώμασιν coni. Mang. εὐκόπως E, εὐκόλως BK προϊδόμενον E: προειδόμενον K, ει ex ϊ corr. B, προειδόμενον ceteri 10 μυκτῆραις A θηρευτικοῖς BEK Arm: κυνηγετικοῖς καὶ θηρευτικοῖς ceteri 11 γε μὴν] γέμειν A, γε om. K ἄνοσα] ἂν ὅσα A, om. Arm πλεῖστά τε F τῶν om. F ζῴων om. BEK (fort. recte) 12 ἔνια] ἔνθα F 12. 13 δοκεῖ νικᾶν] δοκεῖν κἂν A, δοκεῖν ἱκανὰ BE 13 καὶ ὑπερβάλλειν BEK: om. ceteri 14 καὶ ξόανα om. Arm 15 ἐν om. A τέχνῃ om. CFG 16 ὁμοῦ post βάρβαροι transp. K ante πρὸς add. καὶ K πρὸς κόσμον] προκοσμήματα coni. Mang. τῶν] τὸν K 17 ἀνατίθενται BEK 18 post ἀγαθὸν add. πίστις HP τὸν θεὸν MAHP 19 φορᾶ A κακοδαιμόνων P 20 γνῶσις εὐσεβείας BEKM: εὐσεβείας γνῶσις HP, γνῶσις om. CFGA Arm κλῆρος: desinit E κλῆρος εὐδαιμονίας BKMA: κλῆρος, εὐδαιμονία CFG Arm, εὐδαιμονίας κλῆρος HP ψυχῆς om. HP 20. 21 ἐπερηρεισμένη CG 21 καὶ ἐφιδρυμένης BK: om. ceteri τῶν F

βουλομένῳ δὲ τὰ ἄριστα. καθάπερ γὰρ οἱ μὲν δι' ὀλισθηρᾶς ὁδοῦ βα- 269
δίζοντες ὑποσκελίζονται καὶ πίπτουσιν, οἱ δὲ διὰ ξηρᾶς καὶ λεωφόρου
ἀπταίστῳ χρῶνται πορείᾳ, οὕτως οἱ διὰ τῶν σωματικῶν μὲν καὶ τῶν
ἐκτὸς τὴν ψυχὴν ἄγοντες οὐδὲν ἀλλ' ἢ πίπτειν αὐτὴν ἐθίζουσιν —
ὀλισθηρὰ γὰρ ταῦτά γε καὶ πάντων ἀβεβαιότατα —, οἱ δὲ διὰ τῶν
κατὰ τὰς ἀρετὰς θεωρημάτων ἐπὶ θεὸν σπεύδοντες ἀσφαλῆ καὶ ἀκρά-
δαντον ὁδὸν εὐθύνουσιν, ὡς ἀψευδέστατα φάναι, ὅτι ὁ μὲν ἐκείνοις
πεπιστευκὼς ἀπιστεῖ θεῷ, ὁ δ' ἀπιστῶν ἐκείνοις πεπίστευκε θεῷ.
ἀλλ' οὐ μόνον τὴν πρὸς τὸ ὂν πίστιν αὐτῷ μαρτυροῦσιν οἱ χρησμοί, 270
τὴν βασιλίδα τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ πρῶτον αὐτὸν ἀπεφήναντο „πρεσ-
βύτερον" (Gen. 24, 1), τῶν πρὸ αὐτοῦ τριπλάσια καὶ πολλαπλάσια ἔτη
βιωσάντων, ὧν οὐδένα παρειλήφαμεν ἀξιωθέντα ταύτης τῆς προσρήσεως.
καὶ μήποτ' εἰκότως· ὁ γὰρ ἀληθείᾳ πρεσβύτερος οὐκ ἐν μήκει χρόνων 271
ἀλλ' ἐν ἐπαινετῷ καὶ τελείῳ βίῳ θεωρεῖται. τοὺς μὲν οὖν αἰῶνα πολὺν
τρίψαντας ἐν τῇ μετὰ σώματος ζωῇ δίχα καλοκἀγαθίας πολυχρονίους
παῖδας λεκτέον, μαθήματα πολιᾶς ἄξια μηδέποτε παιδευθέντας, τὸν δὲ
φρονήσεως καὶ σοφίας καὶ τῆς πρὸς θεὸν πίστεως ἐρασθέντα λέγοι τις
ἂν ἐνδίκως εἶναι πρεσβύτερον, παρωνυμοῦντα τῷ πρώτῳ. τῷ γὰρ ὄντι 272
πρῶτος ὁ σοφὸς τοῦ ἀνθρώπων γένους, ὡς κυβερνήτης μὲν ἐν νηΐ, ἄρχων
δ' ἐν πόλει, στρατηγὸς δ' ἐν πολέμῳ, καὶ ψυχὴ μὲν ἐν σώματι, νοῦς δ'

---

1 μὲν om. BK 1. 2 βαδίζοντες ὁδοῦ transp. H 2 τε καὶ B οἱ δὲ— τὴν (4) om. F 3 ἀπταίστωσ (sed σ eras.) C σωματικῶν μὲν BK: μὲν post οἱ transp. ceteri 4 ἄλλ' P 5 ἀβεβαίωτα A 7 ἰθύνουσιν K 9 πίστει A 10 ἀπεφήναντο BK: ἀπέφηναν ceteri 11 τριπλάσια καὶ πολλαπλάσια BK: τριπλασίονα καὶ πολλαπλασίονα (τετραπλασίονα F) ceteri 13 μήποτ' BK: μήποτε ceteri χρόνων BKD^{V}: χρόνου ceteri 14 ἐπαίνω CFG καὶ τελείω BKD Arm: om. ceteri βίου CFG οὖν BKD: om. ceteri 16 πολιᾶς] πολιτείας CFG 17 καὶ τῆς BK Arm: καὶ om. ceteri ἐρασθέντα post σοφίας transp. D λέγει A, φήσει K, λόγοις φήσει B 19 ὁ et τοῦ om. B, τοῦ om. D^{V} 20 δὲ (bis) D ἐν ante σώματι om. CFG

13—16 D^{P} fol. 105^{r} D^{M} fol. 105^{r} (Φίλωνος) D^{V} p. 404 Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ βίου σοφοῦ Mel. Aug. fol. 123^{r} Φίλωνος: ὁ ἀληθείᾳ πρεσβύτερος—παιδευθέντας. 13—14 D^{R} fol. 131^{r} (Φίλωνος ἐκ τοῦ βιοσόφου) Flor. Par. Nr. 24 Max. Ecl. cap. 41 Anton. Mel. II 17 Col. 1056 Φίλωνος: ὁ ἀληθείᾳ πρεσβύτερος—θεωρεῖται. 14—16 D^{P} fol. 36^{v} Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ βίου σοφοῦ D^{R_1} l. c. τοῦ αὐτοῦ D^{R_2} fol. 221^{r} D^{L} fol. 104^{r} Φίλωνος (ἐκ τοῦ add. D^{L}) περὶ βίου σοφῶν Ant. Mel. II 18 Col. 1057 Φίλωνος: τοὺς αἰῶνα (χρόνον D^{P} D^{R}) πολὺν τρίψαντας—παιδευθέντας. 16—18 D^{R} fol. 131^{r} τὸν γὰρ φρονήσεως—ἐνδίκως ὄντα πρεσβύτερον. 18—60,1 D^{V} p. 693 Φίλωνος: τῷ ὄντι—οὐρανῷ.

273 ἐν ψυχῇ, καὶ πάλιν οὐρανὸς μὲν ἐν κόσμῳ, θεὸς δ' ἐν οὐρανῷ. ὃς
τῆς πρὸς αὐτὸν πίστεως ἀγάμενος τὸν ἄνδρα πίστιν ἀντιδίδωσιν αὐτῷ,
τὴν δι' ὅρκου βεβαίωσιν ὧν ὑπέσχετο δωρεῶν, οὐκέτι μόνον ὡς ἀνθρώπῳ
θεός, ἀλλὰ καὶ ὡς φίλος γνωρίμῳ διαλεγόμενος· φησὶ γὰρ „κατ'
ἐμαυτοῦ ὤμοσα" (Gen. 22, 16), παρ' ᾧ ὁ λόγος ὅρκος ἐστίν, ἕνεκα
τοῦ τὴν διάνοιαν ἀκλινῶς καὶ παγίως ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐρηρεῖ-
274 σθαι. πρεσβύτερος μὲν οὖν καὶ πρῶτος ἔστι τε καὶ λεγέσθω ὁ ἀστεῖος,
νεώτερος δὲ καὶ ἔσχατος πᾶς ἄφρων, τὰ νεωτεροποιὰ καὶ ἐν ἐσχατιαῖς
275 ταττόμενα μετιών. ταῦτα | μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω. τῷ δὲ p. 40 M.
πλήθει καὶ μεγέθει τῶν ἐπαίνων ἐπιτιθεὶς ὥσπερ τινὰ κεφαλὴν τοῦ
σοφοῦ φησιν, ὅτι τὸν θεῖον νόμον καὶ τὰ θεῖα προστάγματα πάντα
ἐποίησεν ὁ ἀνὴρ οὗτος (Gen. 26, 5), οὐ γράμμασιν ἀναδιδαχθείς, ἀλλ'
ἀγράφῳ τῇ φύσει σπουδάσας ὑγιαινούσαις καὶ ἀνόσοις ὁρμαῖς ἐπακολου-
θῆσαι· περὶ δὲ ὧν ὁ θεὸς ὁμολογεῖ, τί προσῆκεν ἀνθρώπους ἢ βεβαιό-
276 τατα πιστεύειν; τοιοῦτος ὁ βίος τοῦ πρώτου καὶ ἀρχηγέτου τοῦ ἔθνους
ἐστίν, ὡς μὲν ἔνιοι φήσουσι, νόμιμος, ὡς δ' ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος ἔδειξε,
νόμος αὐτὸς ὢν καὶ θεσμὸς ἄγραφος.

---

1 οὐρανὸς] ἄνος (i. e. ἄνθρωπος) FG μὲν om. BK ὃς] ὁ δὲ Arm 3 βεβαίωσιν] περὶ βεβαιώσεως B οὐκέτι] οὐκ ἔστι G; οὐκ αὐτὸ coni. Mang. 4 φίλω CFGA 5 ὠμοσάμενος H^1, corr. H^2 ὅρκος om. CFG 6. 7 ἐνηρεῖσθαι F^1G 7 καὶ πρῶτος om. D^V ἔστι τε BKD^V: ἔστω ceteri; ἔστι τε καὶ om. Arm 8 τὰ νεωτεροποιίας B 9 τοσούτων A, τοσούτω B 9. 10 τῶ δὲ πλήθει BKMH: τῶ πλήθει δὲ C, δὲ om. AFGP 10 ἐπιθεὶς CFG κεφαλὴν] κολοφῶνα coni. Mang. 10. 11 τοῦ σοφοῦ om. K (fort. recte) 11 προστάγματα πάντα BK: πάντα post οὗτος (12) transp. ceteri 13 post σπουδάσας add. δὲ F 14 ὁμολογεῖ θεὸς (om. ὁ) transp. K 14. 15 βεβαιώτατα C, βεβαιότητα G 15. 16 τοῦ γένους (ἔθνους scripsi) ἐστίν BK: ἐστὶ τοῦ ἔθνους transp. ceteri 16 δὲ BK
Subscr. Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ περὶ νόμων ἀγράφων· ὅ ἐστι περὶ ἀβραάμ C, Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος ἢ νόμων ἀγράφων G Arm, Φίλωνος βίος σοφοῦ τοῦ κατὰ διδασκαλίαν τελειωθέντος H

7—9 pergit D^V: πρεσβύτερος—μετιών. 8. 9 D^R fol. 74^r τοῦ αὐτοῦ: τῷ ὄντι νέος καὶ ἔσχατος πᾶς ἄφρων—μετιών.

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΒΙΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΟΠΕΡ ΕΣΤΙ ΠΕΡΙ ΙΩΣΗΦ

p. 41 M. (1.) Τρεῖς μέν εἰσιν ἰδέαι, δι' ὧν τὸ ἄριστον τέλος, μάθησις, 1
φύσις, ἄσκησις, τρεῖς δὲ καὶ σοφῶν οἱ πρεσβύτατοι κατὰ Μωυσῆν ἐπώ-
νυμοι τούτων· ὧν τοὺς βίους ἀναγεγραφώς, τόν τε ἐκ διδασκαλίας καὶ
τὸν αὐτομαθῆ καὶ τὸν ἀσκητικόν, τέταρτον κατὰ τὸ ἑξῆς ἀναγράψω τὸν
πολιτικόν, οὗ πάλιν ἐπώνυμον ἕνα τῶν φυλάρχων διασυνίστησιν ἐκ πρώτης
ἡλικίας συγκροτηθέντα. ἤρξατο μέντοι συγκροτεῖσθαι περὶ ἔτη γεγονὼς 2
ἑπτακαίδεκα τοῖς κατὰ ποιμενικὴν θεωρήμασιν, ἃ συνᾴδει τοῖς περὶ
πόλιν· ὅθεν οἶμαι καὶ τὸ ποιητικὸν γένος „ποιμένας λαῶν" τοὺς βασι-
λεῖς εἴωθεν ὀνομάζειν· ὁ γὰρ τὴν ποιμενικὴν κατωρθωκὼς ἄριστος
ἂν εἴη καὶ βασιλεύς, τῆς καλλίστης ζῴων ἀγέλης, ἀνθρώπων, τὴν ἐπι-
μέλειαν ἐν ταῖς ἐλάττονος σπουδῆς ἀξίαις ἀναδιδαχθείς· καὶ καθάπερ 3
τῷ μέλλοντι πολεμαρχεῖν καὶ στρατηγεῖν ἀναγκαιότατον αἱ περὶ τὰ κυνη-
p. 42 M. γέσια μελέται, τὸν | αὐτὸν τρόπον καὶ οἷς ἐλπὶς ἐπιτροπεῦσαι πόλεως

1. 2 Φίλωνος βίος πολιτικοῦ ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ C, βίος πολιτικοῦ ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ VOGHP, βίος τοῦ πολιτικοῦ ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ BEKM, φίλωνος ἰουδαίου βίος πολιτικὸς ὅπερ ἐστὶ περὶ τοῦ ἰωσήφ A, τοῦ αὐτοῦ βίος πολιτικὸς ὅπερ ἐστὶ περὶ ἰωσήφ F   3 τὸ om. G   4 μωσῆν A   5 τε CVO: τ' ceteri   7 φυλαρχῶν H   διανίστησιν BEKMO, συνίστησιν F   9 ἑπτὰ καὶ δέκα F   ante pr. τοῖς add. δι' ὧν H¹P   ποιμαντικὴν M   10 ποιητικὸν] ποιητῶν F   11 κατωρθωκὼς BEK¹M: ἄριστος V²K²O, ἄκρος ceteri   12 καὶ om. A   ἀγέλης] ἄλλης G   ἀνθρώπων om. O   13 καὶ om. A   14 ἀναγκαιότατον BKM: ἀναγκαιόταται ceteri   15 καὶ om. F

8 sqq. Gen. 37,2 sqq.   10 Hom. Il. A 263 al.

οἰκειότατον ποιμενικὴ προάγων τις οὖσα ἐπιστασίας καὶ στρατηγίας.
4 ἐνορῶν οὖν ὁ πατὴρ αὐτῷ φρόνημα εὐγενὲς καὶ μεῖζον ἢ κατ᾽ ἰδιώτην
ἐθαύμαζε καὶ περιεῖπε καὶ τῶν ἄλλων υἱῶν μᾶλλον ἔστεργεν, ἐπειδὴ
ὀψίγονος ἦν, ὅπερ οὐδενὸς ἧττον ἀγωγόν ἐστιν εἰς εὔνοιαν· καὶ ἅτε φι-
λόκαλος ὢν ἐζωπύρει τὴν τοῦ παιδὸς φύσιν ἐξαιρέτοις καὶ περιτταῖς ἐπι-
5 μελείαις, ἵνα μὴ ἐντύφηται μόνον, ἀλλὰ καὶ θᾶττον ἐκλάμψῃ. (2.) φθόνος
δὲ ὁ ἀεὶ ταῖς μεγάλαις εὐπραγίαις ἀντίπαλος καὶ τότε πᾶσι τοῖς μέρεσιν
οἰκίαν κατορθοῦσαν ἐπιθέμενος διέστησε καθ᾽ ἑνὸς πολλοὺς ἀδελφοὺς
ἀλείψας, οἳ τῇ πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίᾳ τοῦ πατρὸς ἰσόρροπον δύσνοιαν ἐπε-
δείκνυντο μισοῦντες ὅσον ἐστέργετο· τὸ δὲ μῖσος οὐκ ἐξελάλουν, ἀλλ᾽
ἐν ἑαυτοῖς ἐταμίευον, ὅθεν εἰκότως ἀργαλεώτερον ἐφύετο· τὰ γὰρ στεγό-
6 μενα πάθη μὴ διαπνέοντα τοῖς ἐπισχοῦσι λόγοις βαρύτερα. χρώμενος
οὖν ἀκάκοις τοῖς ἤθεσι καὶ τὴν ὑποικουροῦσαν ἔχθραν ἐκ τῶν ἀδελφῶν οὐ
συνιείς, ὄναρ ἰδὼν αἴσιον, ὡς δὴ εὔνοις διηγεῖται· „ἔδοξα“ γάρ φησιν
„ἀμήτου καιρὸν ἐφεστάναι καὶ πάντας ἡμᾶς ἀφικομένους εἰς τὸ πεδίον
ἐπὶ τὴν τοῦ καρποῦ συλλογὴν δρέπανα λαβόντας θερίζειν, αἰφνίδιον δὲ
τὸ μὲν ἐμὸν δράγμα ὑπανίστασθαι καὶ μετεωρισθὲν ὀρθοῦσθαι, τὰ δὲ
ὑμέτερα ὥσπερ ἀπὸ συνθήματος ἐπιδραμόντα τεθηπέναι καὶ μετὰ τιμῆς
7 τῆς πάσης προσκυνεῖν“. οἱ δὲ εἰς σύνεσιν ἀκριβεῖς καὶ δεινοὶ διὰ συμ-
βόλων ἰχνηλατῆσαι πρᾶγμ᾽ ἀδηλούμενον εἰκόσι στοχασμοῖς „μὴ νομίζεις“
ἔφασαν „ἔσεσθαι βασιλεὺς ἡμῶν καὶ κύριος; ταῦτα γὰρ διὰ τῆς κατε-
ψευσμένης φαντασίας ὑπαινίττῃ.“ τὸ δὲ μῖσος ἔτι μᾶλλον ἐζωπυρεῖτο
8 προσλαμβάνον ἀεί τινα καινὴν πρόφασιν εἰς συναύξησιν. ὁ δὲ οὐδὲν
ὑπιδόμενος ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις ὄναρ ἰδὼν ἕτερον καταπληκτικώτερον

1 οἰκειοτάτη A προάγων AK: προαγωγή ceteri ἐπιστασίας καὶ στρατηγίας om. BEM, ἐπιστασίας καὶ om. CVOK στρατηγίας] μαστιγίας K, δημαγωγίας VO 2 ἐφορῶν A αὐτῷ ante ὁ πατὴρ transp. G καὶ μεῖζον om. HP κατὰ CVO 4 ἦν om. F καὶ om. F 6 μόνον] μᾶλλον F θᾶττον] μᾶλλον A (Mang.) 9. 10 ἐπιδείκνυντο (sic) M 11 ἑαυτοῖς CAG: αὑτοῖς BEVOH^{2}, αὐτοῖς ceteri 11. 12 στεγόμενα] γενόμενα $V^{1}K^{2}$, γεννώμενα V^{2}O 12 ἐπίσχουσι K, ἐπιτυχοῦσι A, ἀπιστοῦσι FGHP λόγων V^{2}O βαρύτερον F^{1} 13 ἀκάκοις τοῖς BEM: ἀκάκοις (om. τοῖς) K, ἀκακώτοις ceteri οἰκουροῦσαν HP 14 εὔνοις] ἄνοις (i. e. ἀνθρώποις) A ἔδοξα—συλλογὴν (16) om. F ἔδοξε BM 15 ἀμητοῦ BEM 16 δρέπανον F post δρέπανα add. δὲ H^{2} δὲ] μὲν H 17 μὲν om. MH ἐμοῦ Turn. δράμα (γ eras.) E, δράμα F ἐπανίστασθαι A (Mang.) δ᾽ MAFK, δὲ ss. B, om. E 18 ἀπὸ] ἐπὶ VOK^{2} τε καὶ VO 19 τῆς om. VO εἰς] ὡς VO 20 πρᾶγμ᾽ ἀδηλούμενον H: πρᾶγμα δηλούμενον ceteri εἰκόσι στοχασμοῖς om. HP νομίζῃς F, νομίσῃς A 21 καὶ om. BEM 23 προσλαμβάνων H, προλαμβάνον P, λαμβάνον F, προσλαμβανόμενον M 24 ὑπειδόμενος codd.

τοῦ προτέρου τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφερεν· ᾤετο γὰρ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἕνδεκα ἀστέρας ἥκοντας προσκυνεῖν αὐτόν, ὡς τὸν πατέρα θαυμάσαντα τὸ γεγονὸς ἐναποθέσθαι τῇ διανοίᾳ ταμιεύοντα καὶ σκοπούμενον τὸ ἐσόμενον. ἐμβριθῶς δ' ἐνουθέτει τὸν παῖδα κατὰ δέος τοῦ μή τι διαμαρτεῖν 9
καί φησιν· „ἆρα δυνησόμεθα ἐγὼ καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ προσκυνῆσαί σε; — διὰ μὲν γὰρ ἡλίου τὸν πατέρα, διὰ δὲ σελήνης τὴν
p. 43 M. μητέρα, διὰ δὲ τῶν ἕνδεκα ἀστέρων τοὺς | ἕνδεκα ἀδελφοὺς ὑποσημαίνειν ἔοικας —· ὃ μηδὲ εἰς νοῦν ποτε ἔλθοι τὸν σόν, ὦ παῖ, λαθοῦσα δὲ καὶ ἡ μνήμη τῶν φανέντων ὑπεξέλθοι· τὸ γὰρ τὴν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις ἐλπίζειν καὶ καραδοκεῖν ἡγεμονίαν ἀπευκτὸν ἄγαν παρ' ἐμοὶ κριτῇ, νομίζω δὲ καὶ παρὰ πᾶσιν, ὅσοις ἰσότητος μέλει καὶ συγγενικῶν δικαίων.“ εὐλα- 10
βηθεὶς δ' ὁ πατήρ, μή τις ἐκ τῆς συνδιαιτήσεως ἐπιγένηται ταραχὴ καὶ στάσις τοῖς ἀδελφοῖς μνησικακοῦσιν ὑπὲρ τῶν ὀνειράτων τῷ θεασαμένῳ, τοὺς μὲν ἐκπέμπει ποιμανοῦντας, τὸν δὲ οἴκοι παρεφύλαττεν ἄχρι καιροῦ τοῦ προσήκοντος, εἰδὼς ὅτι τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν καὶ νοσημάτων λέγεται εἶναι χρόνος ἰατρός, ἱκανὸς καὶ πένθος ἀνελεῖν καὶ θυμὸν σβέσαι καὶ φόβον θεραπεῦσαι· πάντα γὰρ ἐξευμαρίζει καὶ ὅσα κατὰ τὴν φύσιν δυσίατα. ὡς δ' ἐτόπασε μηδὲν ἔτι ταῖς διανοίαις αὐτῶν ἔχθος ὑποικου- 11
ροῦν, ἐκπέμπει τὸν υἱὸν ἅμα μὲν τοὺς ἀδελφοὺς ἀσπασόμενον, ἅμα δὲ καὶ δηλώσοντα, πῶς ἔχουσιν αὐτοί τε καὶ αἱ τῶν θρεμμάτων ἀγέλαι.
(3.) ταύτην τὴν ὁδὸν ἀρχὴν συνέβη γενέσθαι μεγάλων κακῶν τε αὖ καὶ 12
ἀγαθῶν παρ' ἐλπίδας ἑκατέρων. ὁ μὲν γὰρ ταῖς ἐπισκήψεσι πειθαρχῶν τοῦ πατρὸς ᾔει πρὸς τοὺς ἀδελφούς, οἱ δὲ μακρόθεν ἀφικνούμενον ἰδόντες ἄλλος ἄλλῳ διελάλουν οὐδὲν εὔφημον, ὁπότε οὐδ' ὀνομαστὶ προσαγορεύειν ἠξίουν αὐτόν, ἀλλ' ὀνειροπλῆγα καὶ „ἐνυπνιαστὴν“ καὶ τοιαῦτα ἐπεφήμιζον

1 τοῦ om. P προτέρου mg. H, ἑτέρου in textu H ἀνέφηνεν H
2 αὐτόν codd. (v) 4 δὲ C τι om. HP 5 καί φησιν om. O
post ἀδελφοί add. σου A 7 ἕνδεκα alt. om. CAFGHP 8 μηδ' AVO, μὴ F
ποτε om. A λαθοῦσα] ἐλαθεῖσα vel λυθεῖσα coni. Mang. 9 καὶ om. FG
ἐπεξέλθοι H τὴν om. VOF 10 ἄγαν] ἅπαν F 11 ὅσοις] οἷς BEK
ελ
ἰσότητος corr. ex ἰσότης B, ἰσότης CEHP μέλλει BMV[1], μέλλει K 12 δὲ
CVO τις] πως A συνδιαιτήσεως K (coni. Mang.): συναντήσεως ceteri
γένηται VO 14 δ' E 15 παθῶν καὶ om. VO 16 εἶναι om. F
ἱκανὸς om. F καὶ ante πένθος om. A 17 τὴν om. M 18 δὲ CAVO
διανοίαις om. A ἄχθος FHP 18. 19 ἐποικουροῦν O 21 ὁδὸν om. P
τε om. M 21. 22 τε κακῶν καὶ ἀγαθῶν αὖ transp. A 22 πειθαρχῶν
ταῖς ἐπισκήψεσι transp. A (Mang.) ἐπισκέψεσι BEMF[1] 23 ἥκει F
24 ἄλλος] ἄλλως H διελαλοῦνθ' G ὁπότ' A οὐδὲ CVO
25 ἀλλὰ C τὰ ante τοιαῦτα add. MAFH[2] τοιαῦτ' AK

καὶ ἐπὶ τοσοῦτον προῆγον ὀργῆς, ὥστε καὶ τὸν ἐπ' αὐτῷ φόνον οὐ πάντες ἀλλ' οἱ πλείους ἐβούλευον καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ καταφωραθῆναι ῥιπτεῖν ἀνελόντες ἐγνώκεσαν εἰς ὄρυγμα γῆς βαθύτατον· πολλαὶ δέ εἰσι περὶ τὸν
13 τόπον ὕδατος ὀμβρίου δεξαμεναί. καὶ μικροῦ τὸ μέγιστον ἄγος, ἀδελφοκτονίαν, εἰργάσαντο, εἰ μὴ παρηγορίαις τοῦ πρεσβυτάτου μόλις ἐπείσθησαν, ὃς παρῄνει μὴ ἐφάψασθαι τοῦ μιάσματος, ἀλλ' αὐτὸ μόνον εἰς ἓν τῶν ὀρυγμάτων ῥῖψαι, διανοούμενός τι σωτήριον, ἵνα λαβὼν μετὰ τὴν
14 ἀναχώρησιν ἀπαθῆ παντὸς κακοῦ παραπέμψῃ τῷ πατρί. συναινεσάντων δέ, ὁ μὲν προσιὼν ἠσπάζετο, οἱ δὲ ὡς πολέμιον συλλαβόντες ἀπαμπίσχουσι τὴν ἐσθῆτα καὶ τὸν μὲν καθιμῶσιν εἰς βαθεῖς βόθρους, τὴν δ' ἐρίφου αἵματι φοινίξαντες διαπέμπονται τῷ πατρὶ πρόφασιν ὡς ὑπὸ θηρίων
15 δαπανηθέντος. (4.) ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ κατά τινα συντυχίαν ἔμποροί τινες ὡδοιπόρουν τῶν ἔθος ἐχόντων ἀπ' Ἀραβίας εἰς Αἴγυπτον κομίζειν φόρτον· οἷς ἀνελκύσαντες τὸν ἀδελφὸν πιπράσκουσιν, ἡγησαμένου τὴν γνώμην τοῦ καθ' ἡλικίαν τετάρτου· καὶ γὰρ οὗτός μοι δοκῶ δείσας, μή ποθ' ὑπὸ τῶν ὀργὴν ἀμείλικτον ἐπ' αὐτῷ ζωπυρούντων δολοφονηθῇ, συνεβούλευσεν ἀποδόσθαι δουλείαν ὑπαλλαττόμενος | θανάτου, κουφότερον p. 44 M.
16 κακὸν μείζονος. ὁ δὲ πρεσβύτατος — οὐ γὰρ παρῆν πιπρασκομένου — διακύψας καὶ μὴ κατιδών, ὃν ἀπολελοίπει πρὸ μικροῦ, ἐβόα καὶ ἐκεκράγει καὶ τὰς ἐσθῆτας περιρρηξάμενος ἄνω καὶ κάτω καθάπερ ἐμμανὴς ἐφέρετο τὰς χεῖρας κροτῶν καὶ τὰς τρίχας τίλλων, „τί πέπονθε;" λέγων·
17 „εἴπατε, ζῇ ἢ τέθνηκεν; εἰ μὲν οὐκ ἔστι, δείξατέ μοι τὸν νεκρόν, ἵν' ἐπιδακρύσας τῷ πτώματι λωφήσω τῆς συμφορᾶς· ἰδὼν κείμενον παρηγορηθήσομαι. τί καὶ νεκρῷ μνησικακοῦμεν; πρὸς τοὺς ἐκποδὼν φθόνος οὐδεὶς φύεται. εἰ δὲ ζῇ, ποῖ γῆς ἀπελήλυθε; φυλάττεται παρὰ τίσιν;

1 προῆγον] προήχθησαν vel προῄεσαν coni. Mang. ἐπ'] ἐν F 2 ἀλλὰ C ἐπεβούλευον A 2. 3 καταφ. ῥίπτειν ἀνελόντες ἐγνώκεσαν V (α γ β δ), κ. ἀνελόντες ῥίπτειν ἐ. O 2 ῥίπτειν CVO 3 ἀνελόντας A ἐγνώκασιν F τῆς γῆς VO 4 ἄγος VO 5 παρηγορίαις H (ὑ, ε superscr.) πρεσβυτέρου A, πρεσβύτου BEM 6 ἀλλὰ C αὐτὸν BMH 7 μετὰ τὴν om. CVO 9 δ' (bis) BEKM 9. 10 ante ἀπαμπίσχουσι add. ἅπασαν AFGHP 10 δὲ CVO 11 διαπέμπουσι A (fort. recte) πρόφασιν A: προφάσει ceteri 13 ὁδοιπόρουν A 14 εἰσηγησαμένου coni. Mang. 14. 15 τῆς γνώμης V²K²O 15 δοκεῖ VO 16 μή ποθ' AG, μήποτε K: μήθ' F, μὴ ceteri ὑπ' αὐτῶν K 18 οὐ] ὁ F¹ οὐδὲ γὰρ ἦν A 20 τὴν ἐσθῆτα C καθὰ A ἐκμανὴς G 21 ἐφαίνετο H τὼ χεῖρε A καὶ om. F 23 πτώματι H (σ superscr.), σώματι FL(v) λοφήσω C 24 καὶ om. O ἐκ ποδῶν CVOKF 25 ἀπελήλυθε om. A ante παρὰ add. καὶ A

οὐ γὰρ δὴ κἀγὼ καθάπερ ἐκεῖνος ἐν ὑποψίαις εἰμί, ὡς ἀπιστεῖσθαι.“
εἰπόντων δ' ὅτι πέπραται καὶ τὴν τιμὴν ἐπιδεικνυμένων, „καλὴν ἐμπορίαν“ 18
εἶπεν „ἐστείλασθε· τὰ κέρδη διανειμώμεθα· τοῖς ἀνδραποδισταῖς περὶ
κακίας ἄθλων ἁμιλλησάμενοι στεφανηφορῶμεν, προσυπερβάλλοντες αὐτοὺς
ὠμότητι σεμνυνώμεθα· κατὰ ἀλλοτρίων ἐκεῖνοι συντίθενται, κατὰ δ'
οἰκειοτάτων καὶ φιλτάτων ἡμεῖς. κεκαινούργηται μέγα ὄνειδος, περιβό- 19
ητος αἰσχύνη. μνημεῖα καλοκἀγαθίας οἱ πατέρες ἡμῶν πανταχοῦ τῆς
οἰκουμένης ἀπέλιπον, ἀπολείψομεν καὶ ἡμεῖς ἀπιστίας καὶ μισανθρωπίας
ἀθεραπεύτους διαβολάς· φθάνουσι γὰρ αἱ τῶν μεγαλουργηθέντων φῆμαι
πανταχόσε, τῶν μὲν ἐπαινετῶν θαυμαζόμεναι, τῶν δ' ὑπαιτίων ψόγου
καὶ κατηγορίας τυγχάνουσαι. τίνα ἄρα τρόπον ὁ πατὴρ ἡμῶν τὴν περὶ 20
τῶν συμβεβηκότων ἀκοὴν δέξεται; τρισμακαρίῳ καὶ τρισευδαίμονι τὸν
καθ' ἡμᾶς βίον ἀβίωτον παρέσχησθε. τὸν πραθέντα τῆς δουλείας ἢ
τοὺς πεπρακότας τῆς ὠμότητος οἰκτιεῖται; πολὺ μᾶλλον εὖ οἶδα ἡμᾶς,
ἐπεὶ καὶ τοῦ ἀδικεῖσθαι τὸ ἀδικεῖν χαλεπώτερον· τὸ μὲν γὰρ δυσὶ
βοηθεῖται τοῖς μεγίστοις, ἐλέῳ καὶ ἐλπίδι, τὸ δ' οὐδετέρου μετέχον ἅπασιν
ἡττᾶται τοῖς κριταῖς. ἀλλὰ τί ταῦτα θρηνῶν ἀπηχῶ; βέλτιον ἡσυχάζειν, 21
μὴ καὶ αὐτὸς παραπολαύσω τινὸς ἀπευκτοῦ· τραχύτατοι γάρ ⟨ἐστε⟩ εἰς ὀργὴν
καὶ ἀπαραίτητοι καὶ πνεῖ λαμπρὸς ἔτι ὁ ἐν ἑκάστῳ θυμός.“ (5.) ὡς 22
δ' ἤκουσεν ὁ πατὴρ οὐ τἀληθές, ὅτι πέπραται ὁ υἱὸς αὐτοῦ, τὸ δὲ
ψεῦδος, ὅτι τέθνηκε καὶ ὡς ὑπὸ θηρίων ἐξανάλωται, πληχθεὶς τὰ μὲν ὦτα
διὰ τῶν λεγομένων, τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς διὰ τοῦ φανέντος — ὁ γὰρ χιτὼν
p. 45 M. αὐτοῦ κατεσχισμένος | καὶ κατῃκισμένος καὶ πολλῷ αἵματι πεφοινιγμένος

2 δὲ VO πέπρακται (sic) K, πέπρα⁻ται E 2. 3 καλὴν εἶπεν ἐμπορίαν transp. VO 3 ἐστείλασθε εἶπε transp. M διανειμώμεθα codd.: διανεμώμεθα v 4 ἁμιλλησόμενοι coni. Mang. στεφανηφοροῦμεν KHP προσυποβάλλοντες M, προσεπιβάλλοντες VO 5 ὠμότητι] ἀμουσότητα F σεμνυνόμεθα CH² κατ' AVO τῶν ἀλλοτρίων P 6 μέγας H καὶ add. ante περιβόητος K 7. 8 πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ante οἱ πατέρες ἡμῶν transp. A 8 ἀπέλειπον HP ἀπολείψωμεν VOK καὶ pr. om. F μισανθρωπίας καὶ ἀπιστίας transp. A 9 ἀθεραπεύτου HP φῆμαι] μνῆμαι HP 10 πανταχοῦ HP, πανταχοῦ (supra χόσε) K 11 τίν' A περὶ om. A 12. 13 τὸ καθ' ὑμᾶς coni. Mang. 13 παράσχησθε K, παρεσχῆσθαι BEMV¹, παρέσχεσθε A (Mang.), παρέσχετε V²O 14 οἰκτιεῖ τις A 16 οὐδ' ἑτέρου FHP ⟨παρ'⟩ ἅπασιν coniicio 18 ταχύτατοι FP ἐστε addidi εἰς ὀργὴν BKM: εἰς om. ceteri 19 καὶ πνεῖ] καπνεῖ E λαμπρῶς BEFH²; λάβρως coni. Mang. 20 δὲ C post πατὴρ add. αὐτοῦ VOK² 21 ἐξανήλωται CK 22 τῶν φανέντων A 23 αὐτοῦ codd.: αὐτῷ Mang. κατῃκισμένος καὶ κατεσχισμένος transp. BEKM, καὶ κατῃκισμένος om. C

ἐκεκόμιστο —, συγχυθεὶς ὑπὸ τῆς περιπαθήσεως ἀχανὴς ἐπὶ πλεῖστον
χρόνον ἔκειτο, μηδ᾽ ὅσον τὴν κεφαλὴν ἐπᾶραι δυνάμενος, θλιβούσης καὶ
23 ἐκτραχηλιζούσης τῆς συμφορᾶς. εἶθ᾽ ὥσπερ τινὰ πηγὴν δακρύων ἐξαίφνης
ἀνιεὶς μετ᾽ οἰμωγῆς πικρᾶς παρειὰς καὶ γένεια καὶ στέρνα κατένιπτε
καὶ τὰς περὶ αὑτὸν ἐσθῆτας ἅμα τοιαῦτ᾽ ἐπιλέγων· „οὐχ ὁ θάνατός
με λυπεῖ, τέκνον, ἀλλ᾽ ὁ τούτου τρόπος· εἰ ἐπὶ γῆς ἐτάφης τῆς σῆς,
παρηγορούμην, ἐθεράπευσα, ἐνοσήλευσα πρότερον, ἀποθνήσκοντι τελευ-
ταίων ἀσπασμῶν ἐκοινώνησα, τοὺς ὀφθαλμοὺς συνέκλεισα, ἐπεδάκρυσα
κειμένῳ τῷ νεκρῷ, πολυτελῶς ἐκήδευσα, τῶν νομιζομένων οὐδὲν παρέ-
24 λιπον. ἀλλ᾽ εἰ καὶ ἐπὶ τῆς ξένης, εἶπον ἄν· τὸ οἰκεῖον ὄφλημα τῆς
φύσεως ἀπολαβούσης, ὦ οὗτος, μὴ κατήφει· πρὸς ζῶντας αἱ πατρίδες,
ἀποθανόντων δὲ πᾶσα γῆ τάφος· ὠκύμορος οὐδεὶς ἢ πάντες ἄνθρωποι,
25 καὶ γὰρ ὁ μακροβιώτατος ὀλιγοχρόνιος ἀντεξεταζόμενος αἰῶνι. εἰ δὲ
δὴ καὶ βιαίως καὶ ἐξ ἐπιβουλῆς ἔδει θνήσκειν, ἦν ἄν μοι κουφότερον
κακόν, ὑπ᾽ ἀνθρώπων ἀναιρεθέντος, οἳ κτείναντες νεκρὸν ἂν ἠλέησαν,
ὡς ἐπαμήσασθαι κόνιν καὶ τὸ σῶμα συγκρύψαι· εἰ δὲ καὶ πάντων ἐγε-
γένηντο ὠμότατοι, τί πλέον εἶχον ἢ ῥίψαντες ἄταφον ἀπαλλάττεσθαι;
τῶν δ᾽ ἐν ὁδῷ παριόντων ἴσως τις ἐπιστὰς καὶ θεασάμενος, οἶκτον τῆς
κοινῆς λαβὼν φύσεως, ἐπιμελείας καὶ ταφῆς ἠξίωσε. νυνὶ δ᾽, ὡς λόγος,
ἀτιθάσοις καὶ σαρκοβόροις θηρσὶν εὐωχία καὶ θοίνη γέγονας γευσαμένοις
26 καὶ ἑστιαθεῖσι τῶν ἐμῶν σπλάγχνων. ἀθλητής εἰμι τῶν ἀβουλή-
των, εἰκῇ γεγύμνασμαι πολλαῖς κακοπαθείαις, ἀλώμενος, ξενιτεύων,
θητεύων, ἀναγκαζόμενος, ἄχρι καὶ ψυχῆς ἐπιβουλευόμενος ὑφ᾽ ὧν
ἥκιστ᾽ ἐχρῆν· καὶ πολλὰ μὲν εἶδον, πολλὰ δ᾽ ἤκουσα, μυρία δ᾽ αὐτὸς

1 ἐπὶ om. G   3 ἐκτραχηλιζούσης AFGHP: τραχηλιζομένης ceteri   4 στέρνα καὶ γένεια transp. A   κατένειψε AFGHP   5 αὑτὸν CAVOH^{2}: αὐτὸν ceteri   6 τούτου eras. V, om. BEKMO   τρόπος Markland: τάφος codd.   post εἰ add. γὰρ V^{2}K^{2}O   τῆς σῆς] τῆς ὁσίας V^{2}K^{2}O, τῇ ταφῇ BEM, τῆς σῆς, τῇ ταφῇ K^{1}, σῆς in ὁσίας corr. et τῇ ταφῇ del. K^{2} 7 post ἐθεράπευσα add. ἂν Mang.   ἐνοσίλευσα C, νοσηλευθέντα V^{2}O   ἀποθνήσκοντι BEKM: ἀποθνήσκοντα ceteri (v)   8 ἀσπασμῶν BEKMVO: ἀσπασμάτων ceteri   ἐπεδάκρυσα] ἐπεκάλυψα F   9 νενομισμένων V^{2}K^{2}O   9. 10 παρέλειπον HP, παρέλειψα F   10 τῆς pr. om. A   11 πρὸς— τάφος (12) om. O   ζῶνθ᾽ A: ζώντων coni. Mang.   πατρίδας (ες supra) K   12 ἀποθανόντος AHP   ὠκύμορος οὐδεὶς ἢ CVOBEKM: ὠκύμοροι δ᾽ εἰσὶ AFGHP(v)   13 ὀλιγοχρόνιος C: ὀλιγοχρονιώτατος ceteri   14 δὴ] δεῖ F   μοι om. A   15 οἱ K   17 ἄταφα F   18 ἐν ὁδῷ AFGHP: ἄλλων ceteri (Mang.)   19 ταφῆς] κατηφείας A   20 ἀτιθάσσοις AFGVO   καὶ θοίνη om. P   21 τῶν ἀβουλήτων εἰμί transp. G   22 εἰκῇ A: ἐκεῖθεν V^{2}K^{2}O, om. F, ἐκεῖ ceteri   ἀλώμενος MOGH^{1}, ἀλόμενος F   22. 23 θητεύων, ξενιτεύων transp. A   24 ἥκιστ᾽ ἐχρῆν corr. ex ἥκιστα χρῆν C

ἔπαθον τῶν ἀνηκέστων, ἐφ᾽ οἷς παιδευθεὶς μετριοπαθεῖν οὐκ ἐγνάμφθην·
ἀλλ᾽ οὐδὲν τοῦ συμβεβηκότος ἀφορητότερον, ὅ μου τὴν ῥώμην τῆς ψυχῆς
ἀνατέτροφε καὶ καθῄρηκε. τί γὰρ μεῖζον ἢ οἰκτρότερον πένθος; ἡ μὲν 27
ἐσθὴς τοῦ παιδὸς διακεκόμισταί μοι τῷ πατρί, τοῦ δὲ οὐ μέρος, οὐ μέλος,
οὐ βραχὺ λείψανον· ἀλλ᾽ ὁ μὲν ὅλος δι᾽ ὅλων δεδαπάνηται μηδὲ ταφῆς
δυνηθεὶς μεταλαχεῖν, ἡ δ᾽ οὐδ᾽ ἂν εἰσπεμφθῆναί μοι δοκεῖ τὸ παράπαν,
εἰ μὴ πρὸς ἀνίας ὑπόμνησιν καὶ ὧν ὑπέμεινε καίνωσιν, εἰς ἀλήστους
καὶ συνεχεῖς ἐμοὶ συμφοράς.“ καὶ ὁ μὲν τοιαῦτ᾽ ἀπωδύρετο. οἱ δ᾽
p. 46 M. ἔμποροι | πιπράσκουσι τὸν παῖδα ἐν Αἰγύπτῳ τῶν εὐνούχων τινὶ τοῦ
βασιλέως, ὅς ἐστιν ἀρχιμάγειρος.

(6.) Ἄξιον μέντοι μετὰ τὴν ῥητὴν διήγησιν καὶ τὰ ἐν ὑπονοίαις 28
προσαποδοῦναι· σχεδὸν γὰρ τὰ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα τῆς νομοθεσίας
ἀλληγορεῖται. ὁ τοίνυν ἐπικρινόμενος τρόπος παρὰ μὲν Ἑβραίοις Ἰωσὴφ
καλεῖται, παρὰ δ᾽ Ἕλλησι „κυρίου πρόσθεσις“, εὐθυβολώτατον ⟨ὄνομα⟩
καὶ τῷ δηλουμένῳ πράγματι οἰκειότατον· προσθήκη γάρ ἐστι τῆς τὸ κῦρος
ἁπάντων ἀνημμένης φύσεως ἡ κατὰ δήμους πολιτεία. ἡ μὲν γὰρ μεγα- 29
λόπολις ὅδε ὁ κόσμος ἐστὶ καὶ μιᾷ χρῆται πολιτείᾳ καὶ νόμῳ ἑνί· λόγος
δέ ἐστι φύσεως προστακτικὸς μὲν ὧν πρακτέον, ἀπαγορευτικὸς δὲ ὧν
οὐ ποιητέον· αἱ δὲ κατὰ τόπους αὗται πόλεις ἀπερίγραφοί τέ εἰσιν
ἀριθμῷ καὶ πολιτείαις χρῶνται διαφερούσαις καὶ νόμοις οὐχὶ τοῖς αὐτοῖς,
ἄλλα γὰρ παρ᾽ ἄλλοις ἔθη καὶ νόμιμα παρεξευρημένα καὶ προστεθειμένα.
αἴτιον δὲ τὸ ἄμικτον καὶ ἀκοινώνητον οὐ μόνον Ἑλλήνων πρὸς βαρβάρους 30
ἢ βαρβάρων πρὸς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἑκατέρου γένους ἰδίᾳ πρὸς τὸ

---

1 μετριοφρονεῖν (παθεῖν superscr.) K 2 ὅ μου C^2MGO: ὃ μοῦ F, ὁμου B, ὁμοῦ ceteri 3 ἀνατέτροφε CBEKM: ἀνατέτραφε ceteri καὶ om. BEM 4 alt. τοῦ] τῶ HP, τῶν V^1 5 ὅλως G μηδὲν O 6 δυνηθεὶς corr. ex δυνηθῆς F λαχεῖν A ἦδ᾽ A οὐδ᾽ ἂν] οὐδὲν P εἰσπεμφθῆναι A: ἐκπεμφθῆναι ceteri οὐδενὸς ἕνεκα πεμφθῆναί coni. Wendl. δοκῆ G τὸ παράπαν om. A 7 καὶ om. F ὑπεμένησε O καίνωσιν BE(V^1 ut vid.): καίνωσιν (ε, καίνισιν superscr.) M, κένωσιν C, καίνισιν AFGHP, κακῶν V^2O, κακῶν, ἵν᾽ ἦ K ἀλλήλους (ς superscr.) (sic) K 8 τοιαῦτα M, τοιαῦτα δ᾽ B ἐπωδύρετο A 9 ἐν αἰγύπτω τὸν παῖδα transp. CVO 10 ὅστις VO 12 τὰ pr. om. A ἢ] καὶ HP 14 δὲ CVO κυρίου fort. delendum censuit Mang. ὄνομα addidi 15 δηλωμένω M πράγματι F (coni. Mang.): γράμματι ceteri ἐστι AFGHP: ἐπὶ ceteri 16 φύσιν C 17 ὁ om. M μία F 18 ἐστι om. A προτρεπτικὸς V^2O τῶν πρακτέων V^2O ἀπαλλακτικὸς A 19 οὐ] μὴ A 21 ἤθη A παρεξηυρημένα C 23 ἑκάτερον HP γένους VO, γένους (ος superscr.) K: μέρους A, γένος ceteri

ὁμόφυλον· εἶθ' ὡς ἔοικε τὰ ἀναίτια αἰτιώμενοι, καιροὺς ἀβουλήτους, ἀγονίαν καρπῶν, τὸ λυπρόγεων, τὴν θέσιν ὅτι παράλιος ἢ μεσόγειος ἢ κατὰ νῆσον ἢ κατὰ ἤπειρον ἢ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα, τἀληθὲς ἡσυχάζουσιν· ἔστι δ' ἡ πλεονεξία καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀπιστία, δι' ἃς οὐκ ἀρκεσθέντες τοῖς τῆς φύσεως θεσμοῖς τὰ δόξαντα συμφέρειν κοινῇ τοῖς
31 ὁμογνώμοσιν ὁμίλοις ταῦτα νόμους ἐπεφήμισαν. ὥστε εἰκότως προσθῆκαι μᾶλλον αἱ κατὰ μέρος πολιτεῖαι μιᾶς τῆς κατὰ τὴν φύσιν· προσθῆκαι μὲν γὰρ οἱ κατὰ πόλεις νόμοι τοῦ τῆς φύσεως ὀρθοῦ λόγου, προσθήκη
32 δέ ἐστι πολιτικὸς ἀνὴρ τοῦ βιοῦντος κατὰ φύσιν. (7.) οὐκ ἀπὸ σκοποῦ μέντοι καὶ χιτῶνα ποικίλον ἀναλαμβάνειν λέγεται (Gen. 37, 3)· ποικίλον γὰρ πολιτεία καὶ πολύτροπον, μυρίας ὅσας ἐνδεχομένη μεταβολάς, προσώποις, πράγμασιν, αἰτίαις, πράξεων ἰδιότησι, καιρῶν καὶ τόπων διαφοραῖς.
33 ὥσπερ γὰρ κυβερνήτης ταῖς τῶν πνευμάτων μεταβολαῖς συμμεταβάλλει τὰς πρὸς εὔπλοιαν βοηθείας, εὐθύνων τὸ σκάφος οὐχ ἑνὶ τρόπῳ, καὶ ἰατρὸς οὐ μιᾷ χρῆται θεραπείᾳ πρὸς ἅπαντας τοὺς κάμνοντας, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἕνα, τοῦ πάθους μὴ ἐπιμένοντος, ἀλλ' ἐπιτηρῶν ἀνέσεις, ἐπιτάσεις, πληρώσεις, κενώσεις, αἰτίων μεταβολὰς ποικίλλει ταῦτα πρὸς σωτηρίαν
34 ποτὲ μὲν ταυτὶ ποτὲ δὲ ταυτὶ | προσφέρων, οὕτως, οἶμαι, καὶ τὸν πο- p. 47 M.
λιτικὸν ἀναγκαῖον εἶναί τινα πολυειδῆ καὶ πολύμορφον, ἕτερον μὲν κατ' εἰρήνην, ἕτερον δ' ἐν πολέμῳ, ἄλλον δὲ ἐπισυνισταμένων ὀλίγων ἢ πολλῶν, τῶν μὲν ὀλίγων εὐτόνως κατεξανιστάμενον, μετὰ δὲ πειθοῦς τοῖς πολλοῖς ὁμιλοῦντα, καὶ ὅπου μὲν μετὰ κινδύνου τὸ εἶναι, διὰ τὸ κοινωφελὲς φθάνοντα τοὺς ἄλλους αὐτουργίᾳ, ὅπου δὲ πόνων ἡ σκέψις, ἑτέροις ὑπηρετεῖν

---

1 τὰ ἀναίτια] τἀναντία VO 2 ἀγονίαν CVO: ἀγωνίας K, ἀγονίας ceteri τὸ λυπρόγεων CVO: τῶν λυπρογέων K, τὸ λυπρόγειον ceteri παράλειος BMH 4 ἔστι] τί F; ἔτι coni. Mang. δὲ CVOF ἡ alt. om. A 5 τοῖς om. C τῆς om. FG 6 ὁμογνωμονοῦσιν VO νόμοις BEMF ὥστ' A 7 αἱ κατὰ] εἰκότως G τὴν om. CAVOP προσθῆκαι — φύσιν (9) om. A 8 πόλιν Turn. 9 δ' ἐστὶ BEM φύσεως (sed εως eras.) C 11 πολιτεία om. P, add. mg. P πολύτροπος O ἐνδεχόμενον A 12 αἰτίαις om. A πράξεων K (coni. Mang.): ξένων V^2O, προξένων ceteri καὶ ante καιρῶν add. A 13 γὰρ om. H συμμεταβάλλοι F 15 οὐ] οὐχὶ AFGHP οὐδὲ] οὐ BEM 16 ἐπιτάσεις om. C 17 αἰτίων CA: αἰτιῶν ceteri; σιτίων coni. Mang. ταῦτα suspectum; τὰ conicio 18 alt. ταυτὶ] ταῦτα BEKM οἶμαι om. A 19 εἶναι ἀναγκαῖον transp. HP: εἶναι καὶ ἀναγκαῖον Turn., κατ' ἀναγκαῖον εἶναι Mang. 20 δὲ VO δ' BEKM ἢ—ὀλίγων (21) om. BEMO 21 μὲν] δὲ F μετὰ—ὁμιλοῦντα (22) om. BEM πειθοῦς] πλήθους K 22 τοῦ εἶναι BEKM (fort. recte) μετὰ κινδύνου τι, οἷον διὰ τὸ κοινωφελές, coni. Mang. 23 ἡ σκῆψις V^2 ἑτέρους VO

ἐξιστάμενον. εὖ μέντοι τὸ φάναι πιπράσκεσθαι τὸν ἄνθρωπον· ὁ μὲν 35
γὰρ δημοκόπος καὶ δημηγόρος ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, καθάπερ τὰ πιπρασκόμενα τῶν ἀνδραπόδων, δοῦλος ἀντ' ἐλευθέρου γίνεται διὰ τῶν τιμῶν, ἃς
δοκεῖ λαμβάνειν, ἀπαχθεὶς ὑπὸ μυρίων δεσποτῶν. ὁ δ' αὐτὸς καὶ θη- 36
ριάλωτος εἰσάγεται· θηρίον δὲ ἀτίθασον ἡ λοχῶσα κενοδοξία συναρπάζουσα καὶ διαφθείρουσα τοὺς χρωμένους. οἱ δ' ὠνησάμενοι καὶ πιπράσκουσιν· οὐ γὰρ εἷς δεσπότης τῶν πολιτευομένων, ἀλλ' ὄχλος, ἐξ ἑτέρων ἕτεροι κατά τινας ἐφεδρείας καὶ διαδοχάς· οἱ δὲ τρίπρατοι κακῶν θεραπόντων τρόπον ἀλλάττουσι τοὺς κυρίους οὐχ ὑπομένοντες τοὺς προτέρους διὰ τὴν ἀψίκορον καὶ φιλόκαινον τῶν ἠθῶν ἀνωμαλίαν.

(8.) Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτων. ὁ μέντοι νεανίας εἰς Αἴγυπτον 37
ἀχθεὶς καὶ γενόμενος, ὡς ἐλέχθη, παρ' εὐνούχῳ δεσπότῃ, τῆς καλοκἀγαθίας καὶ εὐγενείας πεῖραν ὀλίγαις ἡμέραις δοὺς τὴν ἐπὶ τοῖς ὁμοδούλοις ἀρχὴν παραλαμβάνει καὶ συμπάσης τῆς οἰκίας τὴν ἐπιμέλειαν· ἤδη γὰρ ὁ κτησάμενος ἐτεκμηριοῦτο διὰ πολλῶν, ὡς οὐκ ἄνευ θείας
ἐπιφροσύνης ἐκεῖνος ἕκαστα λέγει τε καὶ πράττει. τῷ μὲν οὖν δοκεῖν 38
ὑπὸ τοῦ πριαμένου καθίστατο τῆς οἰκίας ἐπίτροπος, ἔργῳ δὲ καὶ ταῖς ἀληθείαις ὑπὸ φύσεως μνωμένης αὐτῷ πόλεων καὶ ἔθνους καὶ χώρας μεγάλης ἡγεμονίαν· ἔδει γὰρ τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι πολιτικὸν ἐγγυμνάσασθαι καὶ ἐνασκηθῆναι πρότερον τοῖς κατ' οἰκονομίαν· οἰκία τε γὰρ πόλις ἐστὶν ἐσταλμένη καὶ βραχεῖα καὶ οἰκονομία συνηγμένη τις πολιτεία,
ὡς καὶ πόλις μὲν οἶκος μέγας, πολιτεία δὲ κοινή τις οἰκονομία. δι' 39
ὧν μάλιστα παρίσταται τὸν αὐτὸν οἰκονομικόν τε εἶναι καὶ πολιτικόν,

---

1 τὸ om. A 5 εἰσάγεται] γίνεται A δ' A ἀτίθασον CBEHP: ἀτίθασσον ceteri ἡ] ὡς F λοχῶσα AFGHP: δόξα καὶ ceteri 5. 6 συναρπάσασα BEM, καὶ μαρμάζουσα (sic) F 7 ἀλλ' ὄχλος AFGHP: ὄχλος (ὁ ὄχλος VO) post δεσπότης transp. ceteri 8 ἐφεδρίας C 9 τρόπον om. FG τοῖς προτέροις C, τοὺς προτέρους om. H 10 φιλόκενον V 11 καὶ] μὲν H (Turn.), om. Mang. 12 ἀπαχθεὶς AVO 14 συμπάσης] σὺν πᾶσι HP τῆς om. KO 15 γὰρ] δ' A οὐκ om. F 16 ἕκαστα ἐκεῖνος transp. MAF[1]GHP, ἥκιστα ἐκεῖνος F[2] τῷ corr. ex τὸ C, τῷ corr. ex τοῦ B, τοῦ E 18 πόλεως CK(v) καὶ χώρας καὶ ἔθνους transp. BEKM 19 μεγάλης AFGHP: μεγάλην ceteri 19. 20 ἐγγεγυμνάσθαι D 20 ἀσκηθῆναι D οἰκονομίαν] οἰκίαν D, οἰκίαν πράγμασιν V[2]O τε om. D 21 ἐστὶν om. BEKM ἐστὶ συνεσταλμένη D καὶ οἰκονομία AFGHPD: καὶ om. ceteri συνεσταλμένη D 22 καὶ] καὶ ἡ D τις om. D 23 παριστᾷ D οἰκονόμον F

---

11 sqq. Gen. cap. 39 19—70,4 D[R] fol. 218[r] Φίλωνος: δεῖ τὸν μέλλοντα — ὁ αὐτός ἐστιν

κἂν τὰ πλήθη καὶ μεγέθη τῶν ὑποκειμένων διαλλάττῃ· καθάπερ ἐπὶ
ζωγραφίας ἔχει καὶ πλαστικῆς· ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἀνδριαντοποιὸς ἢ ζωγράφος,
ἐάν τε πολλὰ καὶ κολοσσιαῖα μεγέθη κατασκευάζῃ, ἐάν τε ὀλίγα καὶ
40 βραχύτερα, τὴν αὐτὴν ἐπιδεικνύμενος τέχνην ὁ αὐτός ἐστι. (9.) σφόδρα
δὲ εὐδοκιμῶν ἐν τοῖς κατὰ τὴν οἰκουρίαν ἐπιβουλεύεται πρὸς τῆς τοῦ
δεσπότου γυναικὸς ἐπιβουλὴν τὴν ἐξ ἔρωτος ἀκολάστου. τῇ γὰρ εὐμορφίᾳ p. 48 M.
ἐπιμανεῖσα τοῦ νεανίσκου καὶ ἀκαθέκτως περὶ τὸ πάθος λυττῶσα τοὺς
περὶ μίξεως λόγους προσέφερεν ἐρρωμένως ἐναντιουμένῳ καὶ μηδ' ὅλως
προσίεσθαι ὑπομένοντι διὰ τὴν ἐκ φύσεως καὶ μελέτης ἐνυπάρξασαν
41 κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην. ἐπεὶ δὲ ζωπυροῦσα καὶ ἀναφλέγουσα τὴν
ἔκνομον ἐπιθυμίαν ἀεὶ μὲν ἀπεπειρᾶτο, ἀεὶ δ' ἀπετύγχανε, βίᾳ λοιπὸν
προσπαθοῦσα ἐχρῆτο καὶ λαβομένη τῆς ἀμπεχόνης εὐτόνως ἄχρι τῆς
εὐνῆς ἐπεσπάσατο ῥώμῃ κραταιοτέρᾳ, τοῦ πάθους ἰσχὺν ἐπιδιδόντος, ὃ
42 καὶ τοὺς ἀσθενεστάτους εἴωθε νευροῦν. ὁ δὲ τῆς παρούσης ἀκαιρίας
γενόμενος δυνατώτερος τὰς ἐλευθερίους καὶ ἀξίας τοῦ γένους ἔρρηξε φωνὰς
„τί βιάζῃ;“ λέγων· „ἐξαιρέτοις ἔθεσι καὶ νομίμοις χρώμεθα ἡμεῖς οἱ
43 Ἑβραίων ἀπόγονοι. τοῖς ἄλλοις ἐφεῖται μετὰ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην
ἡλικίαν πόρναις καὶ χαμαιτύπαις καὶ ταῖς ὅσαι μισθαρνοῦσιν ἐπὶ τοῖς
σώμασι μετὰ πολλῆς ἀδείας χρῆσθαι, παρ' ἡμῖν δὲ οὐδ' ἑταίρᾳ ζῆν
ἔξεστιν (Deut. 23, 17), ἀλλὰ κατὰ τῆς ἑταιρούσης ὥρισται δίκη θάνατος.
πρὸ δὴ συνόδων νομίμων ὁμιλίαν ἑτέρας γυναικὸς οὐκ ἴσμεν, ἀλλ' ἁγνοὶ
γάμων ἁγναῖς παρθένοις προσερχόμεθα προτεθειμένοι τέλος οὐχ ἡδονὴν

2 ὁ μὲν γὰρ AV^1, μὲν expunxit V^2 3 κολασσιέα (sic) ἔργα κατασκευάσῃ D καὶ ante ὀλίγα add. A 5 δ' A οἰκονομίαν C (Turn.) 6 ἀκόλαστον A τῆς γὰρ εὐμορφίας CV^1K, τὴν γὰρ εὐμορφίαν HP 7 τῷ νεανίσκῳ corr. C περὶ] ἐπὶ A, om. F τῷ πάθει F λυττῶσα περὶ τὸ πάθος transp. G 8 λόγους om. BEM ἐναντιουμένῳ om. A μηδὲ C 9 ὑπομένοντα K ἐνυπάρξασαν AFGHP: ὑπάρξασαν ceteri 10 δὲ om. A post δὲ add. καὶ AFGHP 11 δὲ CAVO 12 προσπαθοῦσα F^2HP: προπαθοῦσα AF^1G, πρὸ πάθους CV^1BEKM, πρὸς πάθος V^2O; πρὸ πειθοῦς coni. Mang. 13 ἐπεσπᾶτο VO 14 ἀσθενεστέρους FHP νευροῦν εἴωθεν transp. K εὐκαιρίας F 15 δυνατώτερος γενόμενος transp. A ἐλευθερίας HP, ἐλευθέρας CAFG ῥῆξαι BEM, ῥῆξαι λέγεται K, ῥήξας VO φωνὰς ἔρρηξε transp. A 16 λέγει V^2 νομίμοις AFGP mg. H: νόμοις ceteri χρώμεθ' CVOK ὑμεῖς K 17 τοῖς δ' ἄλλοις FGHP, τοῖς ἄλλοις δ' A 18 καὶ pr. om. F χαμετύπαις A, χαμαιτύπαις (οις supra) H, χαμαιτύποις VOF(v) ταῖς AFGHP: om. ceteri 18. 19 τῷ σώματι K 19 κεχρῆσθαι A οὐδὲ ἑτέρα V^1, οὐδετέρα G ζῆν A: om. ceteri 20 κατὰ] καὶ AF θάνατος AFGHP: θανάτου ceteri 21 πρὸ] παρ' ὃ F ἑταίρας BEM ἀλλὰ CA 22 συνερχόμεθα F

16 sqq. cf. *Ambros. Epist. I 2,20.*

ἀλλὰ γνησίων παίδων σποράν. εἰς δὴ ταύτην καθαρεύσας τὴν ἡμέραν οὐκ 44
ἄρξομαι παρανομεῖν ἀπὸ μοιχείας, τοῦ μεγίστου τῶν ἀδικημάτων, ὀφεί-
λων, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ὑπῆρχον ἐκδεδιῃτημένος καὶ νεότητος
ὁρμαῖς ἡγμένος καὶ τὴν ἐγχώριον ἐζηλωκὼς τρυφήν, ὅμως ἀλλότριον
μὴ θηρᾶν γάμον· ἐφ' ᾧ τίς ἀνθρώπων οὐ φονᾷ; περὶ γὰρ τῶν ἄλλων
εἰωθότες διαφέρεσθαι μόνον τοῦθ' ὁμογνωμονοῦντες πανταχοῦ πάντες
ἄξιον θανάτων μυρίων ἐνόμισαν ἀκρίτους ἐκδιδόντες τοὺς ἁλόντας τοῖς
πεφωρακόσι. σὺ δ' ἐπιδαψιλευομένη καὶ τριττὸν προστίθης μοι μίασμα 45
κελεύουσα μὴ μοιχεύειν μόνον, ἀλλὰ καὶ δέσποιναν καὶ δεσπότου γυναῖκα
διαφθείρειν· εἰ μὴ ἄρα τούτου χάριν παρῆλθον εἰς τὴν ὑμετέραν οἰκίαν,
ἵν' ἀποστὰς τῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς δεῖ θεράποντα παρέχειν, μεθύω καὶ
ἐμπαροινῶ ταῖς ἐλπίσι τοῦ πριαμένου νοθεύων αὐτοῦ γάμον, οἰκίαν,
συγγένειαν. ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὡς δεσπότην μόνον ἀλλὰ καὶ ὡς εὐεργέτην 46
ἤδη τιμᾶν προάγομαι· πάντ' ἐπιτέτροφέ μοι τὰ οἰκεῖα, οὐδὲν οὐ μικρὸν
οὐ μέγα ὑπεξῄρηται τὸ παράπαν δίχα σοῦ τῆς γυναικός· ἀνθ' ὧν ἄξιον
p. 49 M. αὐτὸν ἐν οἷς παραινεῖς ἀμείψασθαι; καλὰς | ὡς ἔοικεν ἀντιπαρέξω δωρεὰς
ταῖς προϋπηργμέναις χάρισιν οἰκείας. ὁ μὲν δεσπότης αἰχμάλωτον ὄντα 47
με καὶ ξένον ταῖς εὐεργεσίαις ἐλεύθερον καὶ ἀστὸν τὸ γοῦν ἐπ' αὐτὸν
ἧκον μέρος ἀπειργάσατο, ἐγὼ δ' ὁ δοῦλος ὡς ξένῳ καὶ αἰχμαλώτῳ
προσενεχθήσομαι τῷ δεσπότῃ; τίνι ψυχῇ παραδεξάμενος τὸ ἀνοσιούργημα
τοῦτο; προσβλέψω δὲ τίσιν ὀφθαλμοῖς ὁ σιδηροῦς ἐγώ; τὸ συνειδὸς
ἐλλαμβανόμενον ὀρθοῖς ὄμμασιν οὐκ ἐάσει προσβλέπειν, κἂν δυνηθῶ λαν-
θάνειν· λήσομαι δ' οὐδαμῶς· εἰσὶ γὰρ ἐξετασταὶ μυρίοι τῶν λάθρα
δρωμένων, οἷς οὐ θέμις ἡσυχάζειν. ἐῶ λέγειν ὅτι, κἂν μηδεὶς ἕτερος 48

---

1 σποράν corr. ex σποράς VK, σποράς CBE, σπορᾶς M   καθαρεύσω A
2 τοῦ] τῆς F[1]   3 ante νεότητος add. ταῖς τῆς A (Mang.)   4 τροφήν FP
5 post τίς add. ἂν AGHPV[1]   6 μόνον om. A   ὁμογνωμονοῦντες K: ὁμο-
γνωμονοῦσι ceteri   8 ante πανταχοῦ add. AFGHP   7 ἄξιον] ἀξίους γὰρ V[2]O
μυρίων θανάτων transp. F   ἀκρίτως A   ἐκδιδόντας H   8 τριττὸν
Wendl.: τρίτον codd.   προστίθεις P, προστιθεῖσα BEMGH, προστεθεῖσα F
μοι om. H   9 κελεύεις BEKMF   11 ἵν' ἀποστὰς] ἵνα πρὸς τὰς BEM
12 τὸν γάμον VO   14 ἤδη om. M   πάντες (sed ες eras.) C   ἐπιτέτραφε
AVOP   16 παραινεῖν A   ἀμείψασθαι ἐν οἷς παραινεῖς transp. O
ἀμείβεσθαι corr. ex ἀμείψασθαι K   17 οἰκείαις C[1]V[1]   18 καὶ pr. om. VO
εὐεργεσίαις AFGHP: ἐργασίαις ceteri   20 ante τίνι add. καὶ HP(v)   παρα-
δέξομαι V[2]O; παραδεξόμενος coni. Mang.   22 ἐλαυνόμενον F   23 δ' CVAK:
om. ceteri   24 ἐῶ γὰρ λέγειν A, ἐῶ λέγειν om. H   ὅτι om. K[1], ss. K[2]

---

22 ὀρθοῖς ὄμμασιν: cf. Soph. Oed. Tyr. 1385. Eur. Hec. 972. Theocr. 5,36.

αἴσθηται ἢ συναισθόμενος μὴ κατείπῃ, μηνυτὴς οὐδὲν ἧττον αὐτὸς
γενήσομαι κατ' ἐμαυτοῦ τῷ χρώματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ, καθάπερ
μικρῷ πρότερον εἶπον, ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχόμενος· εἰ δὲ καὶ μηδεὶς
κατερεῖ, τὴν πάρεδρον τοῦ θεοῦ δίκην καὶ τῶν πραγμάτων ἔφορον οὔτε
49 δέδιμεν οὔτ' αἰδούμεθα;" (10.) πολλὰ τοιαῦτα συνείροντος καὶ φιλοσο-
φοῦντος, ἐκεκώφητο πρὸς ἅπαντα· δειναὶ γὰρ αἱ ἐπιθυμίαι καὶ τὰς ἀκρι-
βεστάτας τῶν αἰσθήσεων ἐπισκιάσαι· ὅπερ συνιδὼν ἀποδιδράσκει τὰ
50 ἱμάτια καταλιπὼν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ὧν ἐπείληπτο. τοῦτο παρέσχεν
αὐτῇ τὸ ἔργον εὑρεσιλογεῖν προφάσεις σκεπτομένῃ κατὰ τοῦ νεανίσκου,
αἷς αὐτὸν ἀμυνεῖται· παραγενομένῳ γὰρ ἐξ ἀγορᾶς τῷ αὐτῆς ἀνδρὶ
καθυποκρινομένη τὴν σώφρονα καὶ κοσμίαν καὶ τοῖς ἀκολάστοις ἐπιτη-
δεύμασι πάνυ δυσχεραίνουσαν „ἤγαγες" ἔφη „θεράποντα ἡμῖν παῖδα
Ἑβραῖον, ὃς οὐ μόνον ἤδη τὴν σὴν ψυχὴν διέφθαρκεν εὐχερῶς καὶ ἀνε-
ξετάστως ἐπιτρέψαντος αὐτῷ τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ καὶ ἐμοῦ ἀπετόλμησεν
51 αἰσχῦναι τὸ σῶμα. ταῖς γὰρ ὁμοδούλοις οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτῷ χρῆσθαι
μόναις ἀσελγεστάτῳ καὶ λαγνιστάτῳ γενομένῳ, πειρᾶν δὲ καὶ τὴν δέσ-
ποιναν ἐπεχείρησεν ἐμὲ καὶ βιάζεσθαι. καὶ τὰ δείγματα τῆς φρενο-
βλαβείας ἐναργῆ καὶ δῆλά ἐστι· περιπαθήσασα γὰρ ὡς ἐξεφώνησα τοὺς
ἔνδον βοηθοὺς ἐπικαλοῦσα, πτοηθεὶς διὰ τὸ ἀπερίσκεπτον τὴν ἐσθῆτα
καταλιπὼν ἀποδιδράσκει φόβῳ συλλήψεως." ἣν καὶ ἐπιδεικνυμένη πίστιν
52 ἐδόκει προσφέρειν τῶν λεγομένων. ἅπερ ἀληθῆ νομίσας ὁ δεσπότης
εἶναι κελεύει τὸν ἄνθρωπον εἰς εἱρκτὴν ἀπαγαγεῖν δυσὶ τοῖς μεγίστοις
ἁμαρτών, ἑνὶ μὲν ὅτι μὴ μεταδοὺς ἀπολογίας ἀκρίτως κατέγνω τοῦ μηδὲν

---

1 κατείποι A, κατείποι^{η} K 3 μικροῦ L (Turn.) δὲ om. H^{1}P καὶ om. F 4 τοῦ om. CVO τῶν ⟨ἀνθρωπείων⟩ coni. Wendl., cf. § 170 et sic saepius 4. 5 οὔτ' ἐδέδιμεν H (Turn.); οὔτε δείδιμεν Mang. 5 οὔτε CA

6 ἐκεκώφωτο^{η} K πρὸς ἅπαντα K: om. ceteri 6. 7 τὰς ἀκριβεστάτους A 7 συνειδὼς F 7. 8 τὰ ἱμάτια om. O καταλιπὼν τὰ ἱμάτια transp. HP 9 αὐτῆς F εὑρησιλογεῖν C σκηπτομένης K 10 ἀμύνεται V^1 αὐτῆς] ταύτης A ἀνδρὶ αὐτῆς transp. K 11 καθυποκριναμένη V κοσμίαν VO: κόσμιον ceteri alt. καὶ] κἂν H; κάν Turn., κἂν Mang. ἀκολάστοις] καλλίστοις P, ἄλλοις CVO 12 δυσχεραίνουσαν BMA: δυσχεραίνουσα ceteri (v) 13 ἤδη om. A τὴν σὴν K: σὴν om. ceteri ψυχὴν] οὐσίαν vel κτῆσιν coni. Mang. 14 post ἐπιτρέψαντος add. σου V^{2}O ἀπετόλμησεν ἐμοῦ transp. A 15 τοῖς M 17 ἐμὲ ἐπεχείρησε transp. A (Mang.) καὶ pr. om. VO 20 συλλήψεως] συνόψεως P ἣν AFGHP: om. ceteri 21 φέρειν HP 23 μεταδιδοὺς A τοῦ] τοῦ νεανίου K (fort. recte)

ἠδικηκότος ὡς τὰ μέγιστα παρανομήσαντος, ἑτέρῳ δὲ ὅτι ἡ ἐσθής, ἣν
προὔφερεν ἡ γυνὴ ὡς ἀπολειφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ νεανίσκου, πίστις ἦν βίας,
οὐχ ἣν ἐκεῖνος εἰργάζετο, ἀλλὰ τὴν ὑπομονὴν ἣν ὑπέμεινεν ἐκ τῆς γυ-
ναικός· βιαζομένου μὲν γὰρ ἔργον ἦν τὴν ἀμπεχόνην τῆς δεσποίνης
p. 50 M. κατέχειν, βιασθέντος δὲ τὴν ἰδίαν ἀφαιρεθῆναι. συγγνωστὸς | δ' ἴσως 53
τῆς ἄγαν ἀπαιδευσίας, ἅτε τὴν δίαιταν ἐν μαγειρείῳ ποιούμενος αἵματος
καὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀνάπλεῳ, τοῦ λογισμοῦ καιρὸν οὐκ ἔχοντος
ἐνηρεμεῖν καὶ σχολάζειν ἑαυτῷ διὰ τὸ πεφύρθαι μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον
τοῦ σώματος.

(11.) Τρεῖς ἤδη χαρακτῆρας τοῦ πολιτικοῦ διετύπωσε, τόν τε 54
ποιμενικὸν καὶ τὸν οἰκονομικὸν καὶ τὸν καρτερικόν. περὶ μὲν οὖν τῶν
προτέρων εἴρηται δυεῖν, ὁ δ' ἐγκρατὴς οὐχ ἧττον ἐκείνων πρὸς πολιτείαν
συντείνει. πρὸς μὲν οὖν ἅπαντα τὰ τοῦ βίου πράγματα λυσιτελὲς ἐγ- 55
κράτεια καὶ σωτήριον, πρὸς δὲ τὰ πόλεως καὶ διαφερόντως, ὡς ἀφθόνως
τοῖς βουλομένοις μανθάνειν πάρεστι καὶ προχειρότατα. τίς γὰρ ἀγνοεῖ 56
τὰς ἐξ ἀκρασίας ἔθνεσι καὶ χώραις καὶ ὅλοις κλίμασι τῆς οἰκουμένης ἐν
γῇ καὶ θαλάττῃ γινομένας συμφοράς; τῶν γὰρ πολέμων οἱ πλείους
καὶ μέγιστοι δι' ἔρωτας καὶ μοιχείας καὶ γυναικῶν ἀπάτας συνέστησαν,
ὑφ' ὧν τὸ πλεῖστον καὶ ἄριστον ἐξαναλώθη τοῦ τε Ἑλληνικοῦ καὶ βαρ-
βαρικοῦ γένους καὶ τῶν πόλεων ἡ νεότης ἐφθάρη. εἰ δὲ τὰ ἐξ ἀκρασίας 57
στάσεις ἐμφύλιοι καὶ πόλεμοι καὶ κακὰ ἐπὶ κακοῖς ἀμύθητα, δῆλον ὅτι
τὰ ἐκ σωφροσύνης εὐστάθεια καὶ εἰρήνη καὶ τελείων κτῆσις ἀγαθῶν καὶ
ἀπόλαυσις.

(12.) Ἄξιον μέντοι καὶ τὰ διὰ τούτων ἐμφαινόμενα κατὰ τὸ ἀκό- 58
λουθον παραστῆσαι. ὁ πριάμενος τὸν ἐπικρινόμενον εὐνοῦχος εἶναι λέγεται·

1 δ' CBEKM ὅτε F 2 προέφερεν H, προσέφερεν A, προύφαινεν F ὑπὸ] ἀπὸ F ἥν] ἦν F βίας ἦν transp. HP 3 τὴν ὑπομονὴν secl. Mang.: τῆς ἐπιβουλῆς coni. Wendl., cf. § 248 4 μὲν om. A 5 κατέχειν AFGHP: ἔχειν ceteri ἰδίαν] οἰκείαν A 7 ἀνάπλεῳ scripsi: ἀνάπλεων H, ἀνάπλεως ceteri (v) 8 ἠρεμεῖν AFP ἐνσχολάζειν conicio ἐν ἑαυτῷ AHP(v) ἢ οὐχ ἧττον om. HP[1] 9 τῷ σώματι HP 10 post τρεῖς add. μὲν HP(v) διετύπωσεν ὁ λόγος VO (fort. recte), διετύπωσα H(v) 11 καὶ pr. om. VO μὲν om. O γοῦν O, οὖν om. G 12 δυεῖν CVOG: δυοῖν AKF, om. BEMHP (fort. recte) δὲ CVO 13 συντείνει K[1]: συνάδει ceteri (v) λυσιτελὴς F 14 τὰ τῆς πόλεως A 15 μαθεῖν A πάρεστι μανθάνειν transp. F 16 τὰς KH[2]: om. ceteri καὶ alt. om. F κλήμασι K 17 πλεῖστοι A (fort. recte) 19 ὑφ' ὧν om. F ἐξανηλώθη CK τοῦ θ' AFHP, τε om. G 19. 20 βαρβάρου CVOBEM 21 καὶ pr. om. AVO ἐπὶ κακῶν F post κακοῖς add. διαδέχονται V[2]O δηλονότι AFGHPK 22 ἐκ τῆς σωφροσύνης A

δεόντως· ὁ γὰρ ὠνούμενος τὸν πολιτικὸν ὄχλος ἐστὶ πρὸς ἀλήθειαν εὐ-
νοῦχος, ὅσα μὲν τῷ δοκεῖν ἔχων τὰ γεννητικά, τὰς δ' εἰς τὸ γεννᾶν
δυνάμεις ἀφῃρημένος, καθάπερ καὶ οἱ τὰς ὄψεις ὑποχυθέντες ὀφθαλμοὺς
ἔχοντες τῆς δι' ὀφθαλμῶν ἐνεργείας στέρονται βλέπειν οὐ δυνάμενοι.
59 τίς οὖν ἡ πρὸς ὄχλον εὐνούχων ὁμοιότης; ὅτι ἄγονός ἐστι σοφίας δοκῶν
ἐπιτηδεύειν ἀρετήν· ὅταν γὰρ μιγάδων καὶ συγκλύδων πλῆθος ἀνθρώπων
εἰς ταὐτὸν συνέλθῃ, λέγει μὲν τὰ δέοντα, φρονεῖ δὲ καὶ πράττει τἀναντία,
τὰ νόθα πρὸ τῶν γνησίων ἀποδεχόμενος, ἕνεκα τοῦ δόξης μὲν ἡττᾶσθαι,
60 τὸ δ' ἀληθείᾳ καλὸν μὴ ἐπιτηδεύειν. ὅθεν καὶ — τὸ παραλογώτατον —
γυνὴ τῷ εὐνούχῳ τούτῳ συνοικεῖ· μνᾶται γὰρ ὄχλος ἐπιθυμίαν, ὥσπερ
ἀνὴρ γυναῖκα, δι' ἧς ἕκαστα καὶ λέγει καὶ πράττει σύμβουλον αὐτὴν
ποιούμενος ἁπάντων ῥητῶν καὶ ἀπορρήτων μικρῶν τε αὖ καὶ μεγάλων,
61 ἥκιστα προσέχειν εἰωθὼς τοῖς ἐκ λογισμοῦ. προσφυέστατα μέντοι καὶ
ἀρχιμάγειρον αὐτὸν καλεῖ· καθάπερ γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἐπιτηδεύει μά-
γειρος ἢ τὰς ἀνηνύτους καὶ περιττὰς γαστρὸς ἡδονάς, τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ ὁ πολιτικὸς ὄχλος τὰς δι' ἀκοῆς τέρψεις τε καὶ θρύψεις, ὑφ' ὧν
οἱ τόνοι τῆς διανοίας χαλῶνται καὶ τρόπον τινὰ | τὰ νεῦρα τῆς ψυχῆς p. 51 M.
62 ἐκλύεται. τὴν δὲ πρὸς ἰατροὺς μαγείρων διαφορὰν τίς οὐκ οἶδεν; οἱ
μὲν τὰ ὑγιεινά, κἂν μὴ προσηνῆ τυγχάνῃ, μόνα διὰ σπουδῆς τῆς πάσης
εὐτρεπίζονται, οἱ δ' ἔμπαλιν μόνα τὰ ἡδέα τοῦ συμφέροντος ἀλογοῦντες.
63 ἰατροῖς μὲν οὖν ἐοίκασιν ἐν δήμῳ νόμοι καὶ οἱ κατὰ νόμους ἄρχοντες
βουλευταί τε καὶ δικασταὶ φροντίζοντες τῆς τῶν κοινῶν σωτηρίας καὶ
ἀσφαλείας ἀκολάκευτοι, ὀψαρτυταῖς δὲ οἱ πολυάνθρωποι τῶν νεωτέρων
ὅμιλοι· μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐ τὰ συνοίσοντα, ἀλλὰ πῶς τὴν ἐν τῷ παρόντι
64 καρπώσονται μόνον ἡδονήν. (13.) ἐρᾷ δ' ὡς ἀκόλαστος γυνὴ καὶ ἡ
τῶν ὄχλων ἐπιθυμία τοῦ πολιτικοῦ καί φησιν αὐτῷ· „παρελθών, ὦ

1 τὸν] τὸ G 1. 2 εὐνοῦχος πρὸς ἀλήθειάν ἐστιν transp. O 2 ὅσα] σῶα F τῷ] τὸ C δὲ C 4 διὰ τῶν ὀφθαλμῶν A 5 ἡ] οἱ M ὄχλων P εὐνούχῳ K 5. 6 δοκῶν ἐπιτηδεύειν K: ἐπιτηδεύει δ' H(v), ἐπιτηδεύειν (om. δοκῶν) ceteri 7 συνέλθοι AV¹ 8 τοῦ] τῆς P 11 σύμβολον M 12 ἁπάντων om. HP post ῥητῶν add. τε HP 14 ἕτερον οὐδὲν transp. A 17 οἱ] οὐ F 18 ἐκλύεται AFGHP: ἐκλύονται ceteri δὲ om. CVO 19 μόνα codd.: μόνον v 23 ὀψαρτυταῖς — ὅμιλοι (24) om. G ὀψαρτύταις BEM, ὀψαρτυσταῖς H δ' C νεωτέρων] ἑτέρων coni. Mang. 24 μέλλει BMVO συνοίσοντα BEM: συνοίσοντα ~~μόνον~~ (sic) K, συνοίσοντα αὐτῷ A(V¹ ut vid.), συνοίσοντα τῷ κοινῷ V²O, συνοίσοντα αὐτοῖς CFGHP 25 μόνον καρπώσονται transp. A δ'] δὲ καὶ VO ἀκόλαστος] ἀκολάκευτος CBEM καὶ eras. V², om. O 26 τοῦ ὄχλου coni. Mang. post αὐτῷ add. ὡς συνοίκῳ O (cf. 75,1)

οὗτος, εἰς ὄχλον, ᾧ συνοικῶ, πάντων ἐκλαθοῦ τῶν ἰδίων ἠθῶν, ἐπιτη-
δευμάτων, λόγων, ἔργων, ἐν οἷς ἐτράφης· ἐμοὶ δὲ πειθάρχει καὶ ἐμὲ
θεράπευε καὶ ὅσα δι' ἡδονῆς ἐστί μοι πρᾶττε. αὐστηρὸν γὰρ καὶ αὐθέ- 65
καστον καὶ ἀληθείας ἑταῖρον καὶ ἀκριβοδίκαιον, ὄγκῳ καὶ σεμνότητι πρὸς
ἅπαντα χρώμενον καὶ πρὸς μηδὲν εἴκοντα, μόνου περιεχόμενον ἀεὶ τοῦ
συμφέροντος ἄνευ θεραπείας τῶν ἀκροωμένων, οὐκ ἀνέχομαι. διαβολὰς 66
δ' ἐρανιῶ κατὰ σοῦ μυρίας καὶ πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα τὸν ὄχλον, τὸν
σὸν δεσπότην· ἄχρι γὰρ νῦν ἀπελευθεριάζειν δοκεῖς μοι καὶ ὅτι δοῦλος
τυραννικοῦ γέγονας δεσπότου λίαν ἀγνοεῖς. εἰ δὲ ᾔδεις, ὅτι αὐτοπραγία
μὲν οἰκειότατον ἐλευθέρῳ, οἰκέτῃ δ' ἀλλότριον, ἐπεπαίδευσο ἂν αὐθάδειαν
μεθέμενος εἰς ἐμὲ βλέπειν τὴν ἐκείνου γυναῖκα, ἐπιθυμίαν, καὶ δρᾶν τὰ
πρὸς ἀρέσκειαν τὴν ἐμήν, δι' ὧν μάλιστα εὐαρεστήσεις. (14.) ὁ δὲ 67
πολιτικὸς ὄντως οὐκ ἀγνοεῖ μέν, ὅτι δεσποτικὴν ἐξουσίαν ἔχει ὁ δῆμος,
αὑτὸν δ' οὐχ ὁμολογήσει δοῦλον ἀλλ' ἐλεύθερον καὶ * * * τὴν τῆς
ψυχῆς ἀρέσκειαν. ἀλλ' ἄντικρυς ἐρεῖ· „δημοκοπεῖν οὔτ' ἔμαθον οὔτ'
ἐπιτηδεύσω ποτέ, πόλεως δὲ προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν ἔχειν ἐγχειρισθείς,
ὡς ἀγαθὸς ἐπίτροπος ἢ πατὴρ εὔνους * * * ἀδόλως καὶ καθαρῶς ἄνευ
τῆς ἐχθρᾶς ὑποκρίσεως. ταῦτα φρονῶν ἐξετασθήσομαι μηδὲν ὑποστέλλων 68
μηδὲ συγκρύπτων φωρὸς τρόπον, ἀλλὰ τὸ συνειδὸς αὐγάζων ὡς ἐν ἡλίῳ
καὶ φωτί· φῶς γὰρ ἡ ἀλήθεια· φοβηθήσομαι δ' οὐδὲν ὧν ἂν ἐπανα-
τείνηται, κἂν θάνατον ἀπειλῇ· θανάτου γὰρ ἐμοὶ κακὸν ἀργαλεώτερον

1 εἰς ὄχλον eras. V   ᾧ συνοικῶ K: ὡς συνοίκω ceteri, hic om. O   ἰδίων] οἰκείων K (ἰδίων ss.)   ἠθῶν om. F   2 καὶ ἐπ' ἐμὲ H[1]P   4 ἕτερον C   5 εἰκότα H[1]P, εἶκον BEM (αι ss.)   περιεχομένου F   7 δ' ἐρανιῶ K[1]: ἐρανίζω (om. δ') VO, δ' ἐρανίζω K[2], om. in lacuna BEM, δ' ἐνίων ceteri (v)   καὶ secludendum videtur   9 τυραννικὸς A   post ἀγνοεῖς add. τὸν σὸν δεσπότην A   δὲ] δὲ καὶ A   ὅτι om. M   10 οἰκειότατον K: om. ceteri   ἐλευθέρα V[2]O, ἐλευθέρῳ δ' K   οἰκέτου V[2]O   δ' FGHP, δὲ A: om. ceteri   ὡς πεπαίδευσο ἂν A   11 δρᾶν τὰ K (coni. Mang.): ἄραντα C, ἔρωτα BEM, ἅπαντα VO, ἅπαντα τὰ AFGHP(v)   12 μάλιστ' A, μᾶλλον V   14 αὑτὸν O, ex αὐτὸν corr. VH: αὐτὸν ceteri   δὲ AVO   καὶ] κατὰ V[2]O   καὶ ⟨πάντα δρῶντα κατὰ⟩ τὴν τ. ψ. ἀ. coni. Mang.   15 ἀρέσκειαν] εὐγένειαν V[2]K[2]   δημοσκοπεῖν BEKM   οὐκ ἔμαθον A (Mang.)   16 ἐπετήδευσα HP   ἔχειν] ἀνέχειν F, om. BEK   17 verbum deest; δράσω vel χρηματιῶ e. gr. conicio; βραβεύσω pro καὶ καθαρῶς coni. Mang. coll. 76,15; sed fortasse haec ἀνακολούθως cum seqq. coniungenda sunt . . . ὑποκρίσεως — ταῦτα φρονῶν κτλ.   18 ταὐτὰ K   φρονεῖν F   19 μηδὲ] μηδὲν BE   αὐγάζον ὡς V[2]O, αὐγάζοντος (vel αὐγάζον ὃς?) V[1]   20 post φωτί add. περιφέρων V[2]O, ss. K[2]   δὲ CVO   20. 21 ὧν ἐπανατείνεται (om. ἂν) A   21 κἂν] καὶ C   ἀπειλῇ] ἀπαιτῇ HP   κακὸν om. K

69 ὑπόκρισις. ἣν ὑπομενῶ τοῦ χάριν; καὶ γὰρ εἰ δεσπότης ὁ δῆμος, ἀλλ'
οὐκ ἐγὼ δοῦλος, εὐπατρίδης δ' εἰ καί τις ἄλλος, ἐφιέμενος ἐγγραφῆς
70 τῆς ἐν τῷ μεγίστῳ καὶ ἀρίστῳ πολιτεύματι τοῦδε τοῦ κόσμου. ὅταν
| γὰρ μὴ δῶρα, μὴ παρακλήσεις, μὴ τιμῶν ἔρως, μὴ ἀρχῆς ἐπιθυμία, p. 52 M.
μὴ ἀλαζονεία, μὴ ὁ τοῦ δοκεῖν ἵμερος, μὴ ἀκολασία, μὴ ἀνανδρία, μὴ
ἀδικία, μηδὲν ἄλλο τῶν ὅσα ἐκ πάθους ἢ κακίας ὑπάγηται, τίνος ἔτι
71 φοβηθήσομαι δεσποτείαν; ἢ δῆλον ὅτι τὴν ἀπ' ἀνθρώπων; ἀλλ' οὗτοί γε
τὴν σώματος ἐπιγράφονται κυρείαν, οὐ τὴν κατ' ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἀπὸ
τοῦ κρείττονος, τῆς ἐν ἐμαυτῷ διανοίας, χρηματίζω, καθ' ἣν παρε-
σκεύασμαι βιοῦν ὀλίγα φροντίζων τοῦ θνητοῦ σώματος, ὃ κἂν ὀστρέου
δίκην περιπεφυκὸς ἐπηρεάζηται πρός τινων, ἀφειμένον τῶν ἔνδον δεσποτῶν
τε χαλεπῶν καὶ δεσποινῶν, οὐκ ἀνιάσομαι τὴν βαρυτάτην ἀνάγκην ἐκπε-
72 φευγώς. ἐὰν οὖν δικάζειν δέῃ, δικάσω μήτε πλουσίῳ προσθέμενος διὰ
τὴν περιουσίαν μήτε πένητι διὰ τὸν ἐπὶ ταῖς ἀτυχίαις ἔλεον, ἀλλὰ τὰ
τῶν κρινομένων ἀξιώματα καὶ σχήματα παρακαλυψάμενος ἀδόλως βρα-
73 βεύσω τὸ φανησόμενον δίκαιον. ἐάν τε βουλεύω, γνώμας εἰσηγήσομαι
τὰς κοινωφελεῖς, κἂν μὴ πρὸς ἡδονὴν ὦσιν· ἐάν τε ἐκκλησιάζω, τοὺς
θῶπας λόγους ἑτέροις καταλιπὼν τοῖς σωτηρίοις χρήσομαι καὶ συμφέ-
ρουσιν, ἐπιτιμῶν, νουθετῶν, σωφρονίζων, οὐκ αὐθάδειαν μανιώδη καὶ
74 παράφορον ἀλλὰ νήφουσαν παρρησίαν ἐπιτετηδευκώς. εἰ δὲ μὴ χαίρει
τις ταῖς βελτιώσεσιν, ἐπιτιμάτω καὶ γονεῦσι καὶ ἐπιτρόποις καὶ διδα-
σκάλοις καὶ πᾶσι τοῖς κηδεμόσιν, ὅτι τέκνα γνήσια καὶ ὀρφανοὺς παῖδας
καὶ φοιτητὰς κακηγοροῦσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τύπτουσιν, οἷς οὔτε βλασφη-

---

1 ὑπομένω BEM 2 οὐκ K: οὖν ceteri (v) δοῦλος] δῆμος A εὐπατρίδης δ' K: δ' om. ceteri (v) 2. 3 ἐγγραφῆς τῆς AFGHP: ἐγγραφεῖσθαι ceteri (sic Mang.) 3 τοῦδε om. BKM τῷδε τῷ κόσμῳ conicio 4 παρακλήσεις AFGHP: παράκλησις ceteri 6 κακίας ἢ πάθους transp. A ὑπάγεται A, ὑπαγάγηται V^2O ἔτι] ἕνεκα V^2O 7 φοβήσομαι GH^1, φοβηθήσεται A δέσποτα O ἢ—ἀνθρώπων om. HP^1, add. mg. P^2 δηλονότι $CAGP^2$ τὴν] τῶν BEM ὑπ' AP^2 οὗτοι P 8 κυρίαν FL (v) οὐ τὴν κατ' ἐμέ K^1: οὐδὲν κατ' ἐμοῦ ceteri 11 περιπεφυκὼς P ἀφειμένων AF^1; ἀφειμένος coni. Mang. 12 τε om. BEK χαλεπῶν καὶ VO: καὶ χαλεπῶν ceteri, χαλεπῶν om. F οὐκ add. ante ἐκπεφευγὼς F 13 μήτε] μὴ A 13. 14 διὰ τὴν περιουσίαν om. F 14 τὰ om. FGH^1P 15 ἀξιώματι καὶ σχήματι F τε καὶ A 16 βουλεύσω F, δουλεύω G, βουλεύω om. M εἰσηγήσωμαι F 17 ἐκκλησιάζων F 18 ἑτέρω A, ἑτέρων F 20 παράφρονα VO post νήφουσαν add. καὶ BEM χαίρει A (οι supra), χαίρῃ C 22 τέκνα] τε καὶ BEMVO 23 κατηγοροῦσιν C^1FGHP, κατηγοροῦσιν K (κ supra)

μίαν οὐθ' ὕβριν ὅσιον ἐπιφημίζειν, ἀλλὰ τοὐναντίον τὰ φιλίας καὶ εὐνοίας
ὀνόματα. πάνυ γὰρ ἀνάξιον τὸν πολιτικὸν ἐμὲ καὶ τὰ τοῦ δήμου πάντα 75
ἐπιτετραμμένον ἐν τοῖς περὶ τοῦ συμφέροντος λογισμοῖς χείρονα γενέσθαι
τινὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐπιτηδεύοντος. ἐκεῖνος γὰρ οὐδὲν τῆς περὶ 76
τὸν θεραπευόμενον λαμπρότητος ἐν ταῖς νομιζομέναις εὐτυχίαις φροντίσας, οὐθ' ὅτι εὐγενὴς ἦν ἢ πολυχρήματος οὐθ' ὅτι τῶν κατ' αὐτὸν
ἐνδοξότατος βασιλεὺς ἢ τύραννος, ἑνὸς περιέχεται μόνου τοῦ σῶσαι κατὰ
δύναμιν, κἂν δέῃ τομαῖς ἢ καύσεσι χρῆσθαι, καίει τε καὶ τέμνει τὸν
ἄρχοντα καὶ δεσπότην ὁ ὑπήκοος καὶ λεγόμενος δοῦλος. ἐγὼ δ' οὐχ 77
ἕνα ἄνδρα πόλιν δ' ὅλην κάμνουσαν παραλαβὼν ὑπ' ἀργαλεωτέρων νόσων,
ἃς κατεσκεύασαν αἱ συγγενεῖς ἐπιθυμίαι, τί πράσσειν ὀφείλω; προέμενος
τὰ συνοίσοντα πᾶσι κοινῇ τὰ τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος ὦτα θεραπεύειν
ἀνελευθέρῳ καὶ σφόδρα δουλοπρεπεῖ κολακείᾳ; τεθνάναι μᾶλλον ἂν
53 M. ἑλοίμην ἢ πρὸς ἡδονήν τι φθεγξάμενος | ἐπικρύψαι τὴν ἀλήθειαν καὶ
τοῦ συμφέροντος ἀμελῆσαι.

„πρὸς ταῦθ'" 78

ὡς ὁ τραγικός φησιν

„ἴτω μὲν πῦρ, ἴτω δὲ φάσγανον". —
„πίμπρα, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα,
πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον."

---

1 καὶ εὐνοίας om. BEKM, add. mg. K[2] 2 ἄξιον V[1] ἐμὲ τὸν πολιτικὸν transp. G καὶ τὰ] κατὰ C[1]VO, καὶ τὸ C[2], καὶ τὸν F πάντα] πᾶν CV[1], τὸ πᾶν V[2]O, πάντα om. A 6 ἢ πολυχρήματος ἦν transp. G κατ' αὐτὸν KF: καθ' αὐτὸν ceteri (v) 8 ἢ] καὶ F κεχρῆσθαι A κάει τὲ corr. ex καὶ εἴτε B καίειν τε καὶ τέμνειν VO, τέμνει τε καὶ καίει transp. A, τε om. C 9 καὶ alt. om. K 12 θεραπεύσω K post θεραπεύειν interpung. CVOBEM 13 ἀνελεύθερον καὶ σφόδρα δουλοπρεπὲς CVOK[2]BEM (γρ. ἀνελευθέρω καὶ δουλοπρεπεῖ mg. V) κολακείᾳ] καὶ κολακεία V[1], θεραπεία A ἂν om. BEK[1]MV[1] 14 φθεγγόμενος H 17 ὡς om. O 18 ἴτω μὲν πῦρ om. F μὲν] γε V[2]O post φάσγανον add. τομὸν V[2]K[2], τὸ μὲν O 19 πίπρα BM σαρκὸς V[2]O 20 :καὶ: πίνων F κελαινὸν αἷμα πίνων transp. G πρόσθεν AF 21 γῆς κύκλον ἴσης ἠρμένον πρὸς αἰθέρα V[2]O εἶσιν] εἴη K, ἥει C γῆ δ' ἄνεισ' FH: γῆ τ' ἄνεισ' B[2]M, πηδᾶν εἴση B[1]E, γῆ δ' ἄνεισιν A, γῆ δ' ἂν G, γῆ τ' ἂν P, γῆ δ' ἂν εἴη K, γῆ δ' ἀνήει C 22 θῶπα C

---

16. 18 Eur. Phoen. 521 19—22 Eur. frg. 687 Nauck[2]

79 οὕτως οὖν ἠρρενωμένον τὸ φρόνημα καὶ ἐκτὸς πάντων παθῶν ἱστάμενον,
ἡδονῆς, φόβου, λύπης, ἐπιθυμίας, ἄνδρα πολιτικὸν ὁ δεσπότης δῆμος
οὐκ ἀνέχεται, συλλαβὼν δ' ὡς ἐχθρὸν κολάζει τὸν εὔνουν καὶ φίλον,
πρὸ ἐκείνου τιμωρούμενος ἑαυτὸν τῇ μεγίστῃ τῶν τιμωριῶν, ἀπαιδευσίᾳ,
δι' ἣν οὐκ ἔμαθεν ἄρχεσθαι, τὸ κάλλιστον καὶ βιωφελέστατον, ἐξ οὗ
περιγίνεται καὶ τὸ ἄρχειν.
80 (15.) Ἀποχρώντως δὴ καὶ περὶ τούτων διειλεγμένοι τὰ ἑξῆς ἴδωμεν.
ὁ διαβληθεὶς νεανίας ὑπὸ τῆς ἐρωμένης γυναικὸς τῷ δεσπότῃ πλασαμένης
ἀντιστρόφους αἰτίας, αἷς ἦν ἔνοχος αὐτή, μηδ' ἀπολογίας τυχὼν εἰς εἱρ-
κτὴν ἀπάγεται· καὶ γενόμενος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τοσοῦτον ἀρετῆς
μέγεθος ἐπεδείξατο, ὡς καὶ τοὺς πονηροτάτους τῶν ἐκεῖ τεθηπέναι καὶ
καταπλήττεσθαι καὶ παρηγόρημα τῶν συμφορῶν ὑπολαμβάνειν ἀλεξίκακον
81 εὑρηκέναι τὸν ἄνθρωπον. ὅσης δ' ἀπανθρωπίας οἱ εἱρκτοφύλακες γέ-
μουσι καὶ ὠμότητος, οὐδεὶς ἀγνοεῖ· φύσει τε γὰρ ἀνηλεεῖς εἰσι καὶ
μελέτῃ συγκροτοῦνται θηριούμενοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς ἀγριότητα,
χρηστὸν μὲν οὐδὲν ἀλλ' οὐδ' ἐκ τύχης ὁρῶντες ἢ λέγοντες ἢ δρῶντες,
82 ὅσα δὲ βιαιότατα καὶ χαλεπώτατα. καθάπερ γὰρ οἱ τὰ σώματα εὐπα-
γεῖς, ὅταν τὴν ἐξ ἀθλητικῆς ἄσκησιν προσλάβωσι, νευροῦνται δύναμιν
ἀνανταγώνιστον καὶ εὐεξίαν ὑπερβάλλουσαν κτώμενοι, τὸν αὐτὸν τρόπον,
ὅταν ἀτίθασος καὶ ἀμείλικτος φύσις ἄσκησιν εἰς τὸ ἀνήμερον προσλάβῃ,
διχόθεν ἄβατος καὶ ἀπρόσιτος οἴκτῳ γίνεται, χρηστῷ πάθει καὶ φιλαν-
83 θρώπῳ. ὥσπερ γὰρ οἱ τῶν ἀγαθῶν ὁμιληταὶ βελτιοῦνται τοὺς τρόπους

1 ἠρμένον AFGHP ἐκτὸς AFGHP: om. K, ἐκ ceteri (ss. K^{2}) πάντων] πάνυ τῶν K τῶν παθῶν VO ἱστάμενος A 2 ἐπιθυμίας om. A 3 συλλαβὸν C τὸ P καὶ om. VO 4 πρὸς C^{1} 5. 6 ἐξ οὗπερ γίνεται BEKM 6 καὶ om. A 7 δὴ] οὖν A 8 πλασαμένη M, πλασάμενος F 9 αὕτη A μηδὲ C 9. 10 εἰς τὴν εἱρκτὴν F 11 ἐκεῖ CAVO: ἐκεῖσε ceteri 12 ⟨καὶ⟩ ἀλεξίκακον coni. Mang. 12. 13 εὑρηκέναι ἀλεξίκακον transp. K 13 δ' om. CVO οἱ εἱρκτοφύλακες ἀπανθρωπίας transp. CVO 15 συγκροτούμενοι θηριοῦνται V^{2}O θηριούμενοι post ἡμέραν transp. A καθ' CAKV^{2}: καὶ ante καθ' add. ceteri 16 ἀλλ' οὐδ' ἐκ τύχης K (V^{1} ut vid.) cf. § 238: ἀλλ' οὐδὲ τύχης BEM, ἀλλ' οὐδ' εὐμενὲς V^{2}O, om. ceteri (v) λέγοντες ἢ δρῶντες ἢ ὁρῶντες transp. A; δρῶντες ἢ λέγοντες ἢ ὁρῶντες Mang. 17 βιαιότητα M, βεβαιότατα B^{1}E 17. 18 εὐπραγεῖς A 18 ἀθλητικῆς C: ἀσκητικῆς ceteri ἄσκησιν] ἐκτριβὴν $V^{2}K^{2}$O 20 ἀτίθασος CBEHP: ἀτίθασσος ceteri καὶ ἀμείλικτος om. A προσλάβοι A 21 γίνεται K^{1}: ἐνὶ ceteri; ἢ ἐνὶ Mang. πάθει χρηστῷ transp. CA 22 καὶ ὥσπερ H γὰρ om. HP^{1}

8 sqq. Gen. 39,21—23

χαίροντες τοῖς συνοῦσιν, οὕτω καὶ οἱ τοῖς πονηροῖς συζῶντες ἀπομάττονταί
τι τῆς ἐκείνων κακίας· δεινὸν γὰρ τὸ ἔθος ἐξομοιῶσαι καὶ βιάσασθαι
πρὸς φύσιν. συνδιατρίβουσιν οὖν οἱ εἱρκτοφύλακες λωποδύταις, κλέπταις, 84
τοιχωρύχοις, ὑβρισταῖς, βιαίοις, φθορεῦσιν, ἀνδροφόνοις, μοιχοῖς, ἱεροσύ-
λοις, ὧν ἀφ' ἑκάστου σπῶνταί τι μοχθηρίας καὶ συνερανίζουσι καὶ ἐκ
τῆς πολυμιγοῦς κράσεως ἓν ἀποτελοῦσι πάμφυρτον καὶ παμμίαρον κακόν.
54 M. (16.) ἀλλ' ὅμως ὁ τοιοῦτος | ἡμερωθεὶς ὑπὸ τῆς τοῦ νεανίσκου καλο- 85
κἀγαθίας οὐ μόνον ἀδείας καὶ ἐκεχειρίας μετέδωκεν, ἀλλὰ καὶ ἀρχῆς
τῆς ἐφ' ἅπασι τοῖς δεσμώταις, ὡς λόγῳ μὲν ἕνεκα προσχήματος ἐμμένειν
εἱρκτοφύλαξ, τὴν δ' ἐν ἔργοις τάξιν παρακεχωρηκέναι τῷ νεανίᾳ, δι' ἧς
οὐκ ὀλίγα συνέβαινε τοὺς ἀπαχθέντας ὠφελεῖσθαι. τὸ γοῦν χωρίον οὐδ' 86
ὀνομάζειν ἔτ' ἠξίουν εἱρκτήν, ἀλλὰ σωφρονιστήριον· ἀντὶ γὰρ βασάνων καὶ
τιμωριῶν, ἃς νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ὑπέμενον τυπτόμενοι καὶ καταδού-
μενοι καὶ τί κακὸν οὐ πάσχοντες, λόγοις καὶ δόγμασι τοῖς φιλοσοφίας ἐνου-
θετοῦντο καὶ ταῖς ἀνυσιμωτέραις παντὸς λόγου πράξεσι τοῦ διδάσκοντος.
τὸν γὰρ αὑτοῦ βίον σωφροσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς οἷα γραφὴν ἀρχέτυπον 87
εὖ δεδημιουργημένην ἐν μέσῳ θεὶς ἐπέστρεψε καὶ τοὺς πάνυ δοκοῦντας
ἀνιάτως ἔχειν, οἷς μακραὶ νόσοι τῆς ψυχῆς ἐλώφησαν ἤδη κακίζουσιν
ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις αὑτοὺς καὶ μετανοοῦσι καὶ τοιαῦτ' ἐπιφθεγγομένοις·
„ποῦ ποτ' ἄρ' ἦν πάλαι τοσοῦτον ἀγαθόν, οὗ τὴν ἀρχὴν ἐσφάλημεν;
ἰδοὺ γὰρ ἐπιλάμψαντος αὐτοῦ, ὡς πρὸς κάτοπτρον τὴν ἀκοσμίαν ὁρῶντες
αὑτῶν αἰσχυνόμεθα". (17.) τοῦτον τὸν τρόπον βελτιουμένων εἰσάγονται 88

1 post συνοῦσιν add. ἡδέσι καὶ ἀγαθοῖς HP(v) τοῖς alt. om. BEK[1] 2 τι BEM: om. ceteri τῆς] τὰς V²O 3 οὖν AFG: δ' H, om. ceteri κλέπτες C, κλέπται M 4 βιοφθορεῦσιν H ἀνδροφόνοις om. H 5 σπῶνται] σὺνυῶνται (sic) H (superscr. ῦ ν), συνυλῶνται L 6 πολυμμιγοῦς V ἓν ex ἐν corr. HP μιαρὸν VO 7 ἀπὸ A 8 ἐκκεχειρίας VAP 9 τῆς] τοῖς B[1]E προσ-σχήματος F ἔτι μένειν coni. Wendl. 10 δὲ C τάξιν] πρᾶξιν HP(v); προστασίαν coni. Mang. 11 γοῦν] γὰρ C 12 ἔτι F 13 νύκτωρ] νύκταις corr. in νύκτας C 14 κακὸν corr. ex κακῶν G, κακῶν EFHP τοῖς C, τοῖς ex τῆς corr. H: τῆς ceteri 16 αὑτοῦ V²H²: αὐτοῦ ceteri 17 εὖ] οὐ G ἐπέτρεψε BEM, ἐπέστρεφε V²O, ὑπέστρεψε F 18 ἐλόφησαν C 19 αὐτοὺς O, αὑτοὺς KF, αὑτοὺς corr. ex αὐτοῖς V: αὐτοῖς ceteri (v) τοιαῦτα A ἐπιφθεγγόμενοι VO 20 ἄρα K πάλαι om. A, post ἀγαθὸν transp. F 21 γὰρ CA: γὰρ καὶ ceteri ὡς] καὶ F κάτοπτον E 21. 22 αὐτῶν ὁρῶντες transp. CV 22 αὑτῶν CKOFH[1]P, αὐτῶν om. A αἰσχυνόμεθα—ἀρχιοινοχόος (80,1) om. F βελτιουμένων] εἰσαγομένων O

2. 3 DK fol. 249ᵛ Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὸν Ἰωσήφ: δεινὸν τὸ ἔθος—πρὸς φύσιν.
22sqq. Gen. cap. 40

δύο εὐνοῦχοι τοῦ βασιλέως, ὁ μὲν ἀρχιοινοχόος, ὁ δὲ ἀρχισιτοποιός, ἐν οἷς ἐπετράπησαν κατηγορηθέντες καὶ καταγνωσθέντες. ὁ δὲ καὶ τούτων τὴν ἐπιμέλειαν ἣν καὶ τῶν ἄλλων ἐποιεῖτο, εὐχόμενος ὅπως οἷός τε ᾖ
89 μηδὲν χείρους τῶν ἀνεπιλήπτων ἀπεργάσασθαι τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ. χρόνου δ' οὐ μακροῦ διελθόντος, ἐπιὼν τοὺς δεσμώτας ὁρᾷ συννοίας καὶ κατηφείας γέμοντας μᾶλλον ἢ πρότερον τοὺς εὐνούχους καὶ στοχασάμενος ἐκ τῆς σφοδρᾶς λύπης προσπεπτωκέναι τι νεώτερον ἐπυνθάνετο τὴν αἰτίαν.
90 ἀποκριναμένων δέ, ὡς ὀνείρους ἰδόντες ἄσης καὶ ἀδημονίας πεπλήρωνται, μηδενὸς ὄντος τοῦ διακρινοῦντος, „θαρσεῖτε“ ἔφη „καὶ διηγεῖσθε, γνώριμοι γὰρ ἔσονται βουλομένου θεοῦ· βούλεται δὲ τὰ συνεσκιασμένα τῶν πραγμάτων ἀνακαλύπτειν τοῖς ἀλήθειαν ποθοῦσιν.“ εἶτα πρότερος ὁ ἀρχιοινο-
91 χόος φησίν· „ἔδοξα μεγάλην ἄμπελον ἐκπεφυκέναι τριῶν πυθμένων ἓν εὐερνέστατον στέλεχος, τεθηλυῖαν καὶ βοτρυηφοροῦσαν ὡς ἐν ἀκμῇ τῆς ὀπώρας, ὑποπερκαζούσης δὲ τῆς σταφυλῆς δρέψασθαι τῶν βοτρύων καὶ εἰς ἔκπωμα βασιλικὸν ἀποθλίβειν, ὅπερ ἱκανῶς ἔχον ἀκράτου προσενεγκεῖν
92 τῷ βασιλεῖ.“ ὁ δὲ μικρὸν ἐπισχὼν „εὐτυχίαν“ εἶπεν „ἡ φαντασία σοι καταγγέλλει καὶ τῆς προτέρας ἀνάληψιν ἀρχῆς· αἱ γὰρ τρεῖς ῥίζαι τῆς ἀμπέλου τρεῖς ἡμέρας ὑπογράφουσι, μεθ' ἃς ὑπομνησθήσεταί σου ὁ βασιλεὺς καὶ μεταπεμψάμενος ἐνθένδε παρέξει μὲν ἀμνηστίαν, ἐπιτρέψει δὲ τῆς αὐτῆς μεταποιεῖσθαι τάξεως, καὶ ὑπὲρ βεβαιώσεως τῆς ἀρχῆς οἰνοχοήσεις ἀναδοὺς ἔκπωμα τῷ δεσπότῃ.“ καὶ ὁ μὲν ἐγεγήθει ταῦτ'
93 ἀκούσας. (18.) ὁ δ' ἀρχισιτοποιὸς | ἀποδεξάμενος τὴν διάκρισιν, ὡς p. 55 M.
καὶ αὐτὸς εὐτυχὲς ὄναρ ἰδὼν — ἦν δ' οὐ μετρίως παλίμφημον —, ἀπατηθεὶς ταῖς ἑτέρου χρησταῖς ἐλπίσι φησίν· „ἀλλὰ κἀγὼ κανηφορεῖν

---

1 δὲ CA: δ' ceteri ἀρτοσιτοποιός (sic) F ἐν] ἐφ' VO 3 ἣν] ἣ CAV^{2}K^{2}O οἷόν τε BEF, οἷόν τ' A, εἰ οἷόν τε CVOK ᾖ] ἦν A (ἢ supra), ἢν F, ᾖ om. BEM 4 ἐργάσασθαι CK^1, ἀπεργάσηται VOK^2 ἑαυτὸν corr. ex ἑαυτῷ F 5 ἐπιὼν] ἐπὶ F 6 γέμοντας τοὺς δεσμώτας μᾶλλον ἢ πρότερον K (supra: α γ εὐνούχους β) εὐνούχους corr. ex δεσμώτας O 7 σφόδρα BEKVO προπεπτωκέναι G ἐπυνθάνετο τὴν αἰτίαν om. M 8 ἀποκριναμένων CABEKM: ἀποκρινομένων ceteri καὶ ἄσης F ἄσης] πάσης VO καὶ om. VO, ἄσης καὶ om. A ἀδημονίας] ἀθυμίας A 9 διακρίνοντος A 10 βουλεύεται AF 11 πρότερον CAVO 12 ἔδοξε BEM εἰς ἓν F, ἓν om. BEMHP^1 13 βοτρυοφοροῦσαν MAHO ὡς om. A 14 ὑπερπερκαζούσης A 15 εἰς] ὡς G καὶ ante ὅπερ add. F 15. 16 ἔχον ἱκανῶς ἀκράτου τῷ βασιλεῖ προσενεγκεῖν K 16 σοι om. A 19 ὁ βασιλεὺς om. HP^1, add. mg. P^2 20 δὲ CA: δὲ καὶ ceteri 21 ταῦτα CK 22 δὲ CVO ὡς] ὃς BEMG 23 καὶ om. A εὐτυχὲς] ἔτυχεν CBEM 24 ἑταίρου A ἐλπίσι χρησταῖς transp. A

ἔδοξα καὶ τρία πλήρη κανᾶ πεμμάτων κομίζειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τὸ δ' ἀνωτάτω πλῆρες εἶναι παντοίων γενῶν, οἷς ἔθος ἐστὶ χρῆσθαι τὸν βασιλέα — ποικίλας δ' εἶναι τὰς πρὸς δίαιταν βασιλικὴν σιτοπόνων περιεργίας —, ὄρνεις δὲ καθιπταμένους ἁρπάζειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καὶ ἀπλήστως ἐμφορεῖσθαι, μέχρις οὗ πάντ' ἀναλῶσαι καὶ μηδὲν τῶν εὐτρεπισθέντων ὑπολιπέσθαι." ὁ δὲ „ἐβουλόμην μὲν" εἶπε „μὴ παραστῆναί σοι τὴν φαν- 94
τασίαν ἢ φανεῖσαν ἡσυχασθῆναι ἤ, εἰ καὶ διηγεῖτό τις, μακρὰν γοῦν, ἵνα μὴ κατακούσαιμι, τῶν ἐμῶν ὤτων γενέσθαι τὴν διήγησιν· ὀκνῶ τε γάρ, εἴ καί τις ἄλλος, εἶναι κακῶν ἄγγελος συναλγῶ τε τοῖς ἐν συμφοραῖς, ἕνεκα φιλανθρωπίας οὐχ ἥκιστα τῶν ὑπομενόντων ὀδυνώμενος. ἀλλ' 95
ἐπειδὴ τοῖς ὀνείρων κριταῖς ἀληθεύειν ἀναγκαῖον θεῖα λόγια διερμηνεύουσι καὶ προφητεύουσι, λέξω μηδὲν ὑποστειλάμενος· ἀψευδεῖν γὰρ ἐπὶ μὲν πάντων ἄριστον, ἐπὶ δὲ τῶν θείων ἀποφθεγμάτων καὶ ὁσιώτατον. τὰ 96
τρία κανᾶ σύμβολον τριῶν ἡμερῶν ἐστιν· ἐπισχὼν ταύτας ὁ βασιλεὺς ἀνασκολοπισθῆναί σε καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι κελεύσει καὶ καταπτάμενα ὄρνεα τῶν σῶν εὐωχηθήσεται σαρκῶν, ἄχρις ἂν ὅλος ἐξαναλωθῇς."
καὶ ὁ μὲν ὥσπερ εἰκὸς συγχυθεὶς ἀνατέτραπτο, καραδοκῶν τὴν ὁρι- 97
σθεῖσαν προθεσμίαν καὶ τῇ διανοίᾳ τὰς ἀνίας προσδεχόμενος. ὡς δ' αἱ τρεῖς ἡμέραι διῆλθον, γενέθλιος ἐπέστη τοῦ βασιλέως, ἐν ᾗ πάντες οἱ κατὰ τὴν χώραν ἐπανηγύριζον, διαφερόντως δ' οἱ περὶ τὰ βασίλεια. ἑστιωμένων οὖν τῶν ἐν τέλει καὶ τῆς θεραπείας εὐωχουμένης 98
ὥσπερ ἐν δημοθοινίᾳ, τῶν κατὰ τὸ δεσμωτήριον εὐνούχων ὑπομνησθεὶς ἀχθῆναι κελεύει καὶ θεασάμενος τὰχ τῆς τῶν ὀνείρων διακρίσεως ἐπι-

1 κανᾶ πεμμάτων πλήρη transp. O 2 ἀνώτατον A εἶναι] ἦν F ἔθος ἐστὶ
εἴωθε K (ἔθος ἐστὶ scripsi): εἴωθε ceteri 3 ποικίλαι δ' αἱ πρὸς δ. β. σ. περιεργίαι conicio: δ' ⟨εἰκὸς⟩ εἶναι coni. Wendl. τὰς] τε A 4 ὄρνεις corr. ex ὄρνις K, ὄρνις BEMA ἁρπάξειν HP 5 μέχρι C οὗ] ἂν F; μέχρις τοῦ v πάντα CVO, πάντας F καὶ om. F 5. 6 ὑπολειπέσθαι HP, ὑπο- corr. in ἀπο- K 6 μὲν om. MA(v) 8 ὀκνῶ τε K[1]: ὀκνότεραι VOK[2], ὀκνοτέρα BE, ὀκνηροτέρα M, ὀκνῶ (om. τε) ceteri 9 εἰ καί τις ἄλλος K: εἴ γέ τις BEMVO, τις (cet. om.) ceteri (v) εἶναι κακῶν ἄγγελος AK: ἄγγελος εἶναι κακῶν ceteri συναλγῶ τε K: συναγωγαὶ BEMV[1], ἐπαγωγαὶ V[2]O, συναλγῶ γὰρ ceteri τοῖς] ταῖς G 10 ἥκιστα] ἧττον coni. Maug. τῶν om. VO 11 ὀνειράτων F 13 θείων A: ὁσίων ceteri ἀδικημάτων A 15 σε ante κελεύσει repet. C 15. 16 καταπτάντα A 16 ὅλο͂ς A, ὅλως F 17 post εἰκὸς add. ἦν HP ἀνετέτραπτο CFGP; ἀπετέτραπτο coni. Maug. 18 τὰς ἀνίας om. BEM 19 δ' αἱ] δὲ (om. αἱ) A γενέθλιον F ᾗ] ᾧ F 20 τὴν om. A δὲ C, δ' om. AFGP 21 εὐωχούσης VOK[2] 22 τὸ om. A 23 τάχ] κάχ CVO, τὰ ἐκ HP

σφραγίζεται, προστάξας τὸν μὲν ἀνασκολοπισθῆναι τὴν κεφαλὴν ἀποτμη-
θέντα, τῷ δὲ τὴν ἀρχὴν ἣν διεῖπε πρότερον ἀπονεῖμαι.
99 (19.) Καταλλαγεὶς δὲ ὁ ἀρχιοινοχόος ἐκλανθάνεται τοῦ τὰς καταλ-
λαγὰς προειπόντος καὶ ἕκαστα τῶν συμπεσόντων ἀτυχημάτων ἐπικου-
φίσαντος, ἴσως μὲν ἐπειδὴ πᾶς ἀχάριστος ἀμνήμων ἐστὶν εὐεργετῶν,
ἴσως δὲ καὶ κατὰ πρόνοιαν θεοῦ βουληθέντος τὰς εὐπραγίας τῷ νεανίᾳ
100 μὴ δι' ἀνθρώπου γενέσθαι μᾶλλον ἢ δι' ἑαυτοῦ. μετὰ γὰρ διετῆ χρόνον
τῷ βασιλεῖ τὰ μέλλοντα τῇ χώρᾳ συμβαίνειν ἀγαθὰ καὶ κακὰ διτταῖς
φαντασίαις δι' ὀνείρου θεσπίζεται ταὐτὸν ὑποσημαινούσαις ἕνεκα βεβαιο-
101 τέρας πίστεως. ἔδοξε γὰρ ἑπτὰ βόας ἀνέρπειν ἐκ τοῦ ποταμοῦ, πίονας
καὶ σφόδρα εὐσάρκους καὶ καλὰς ὀφθῆναι, καὶ παρὰ ταῖς ὄχθαις νέμεσθαι·
μεθ' ἃς ἑτέρας ἀριθμὸν ἴσας, | ἀσάρκους τρόπον τινὰ καὶ κατεσκελετευ- p. 56 M.
μένας καὶ εἰδεχθεστάτας, ἀνελθεῖν καὶ συννέμεσθαι ταῖς προτέραις· εἶτ'
ἐξαπιναίως ὑπὸ τῶν χειρόνων καταβρωθῆναι τὰς ἀμείνους καὶ μηδὲν
ἀλλὰ μηδὲ τὸ βραχύτατον ταῖς ἐμφορηθείσαις πρὸς ὄγκον ἐπιδοῦναι τὰς
102 γαστέρας, ἀλλ' ἢ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον ἐστάλθαι. περιαναστὰς δὲ καὶ
κοιμηθεὶς πάλιν ἑτέρᾳ πληχθῆναι φαντασίᾳ· νομίσαι γὰρ ἑπτὰ πυροῦ
στάχυς ἐκπεφυκότας ἑνὸς πυθμένος, ἰσαιτάτους τοῖς μεγέθεσιν, αὐξο-
μένους καὶ τεθηλότας αἴρεσθαι πρὸς ὕψος μάλ' εὐρώστους· εἶθ' ἑτέρους
ἑπτὰ λεπτοὺς καὶ ἀσθενεῖς ἀναπεφυκέναι πλησίον, ὑφ' ὧν ἐπιδραμόντων
103 καταποθῆναι τὸν εὔσταχυν πυθμένα. ταύτην ἰδὼν τὴν ὄψιν, τὸ λειπό-
μενον τῆς νυκτὸς ἄυπνος διατελέσας — ἤγειρον γὰρ αἱ φροντίδες κεντοῦ-

1 προδιάξας (sic) A   1. 2 καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθῆναι BEMA   τμηθέντα F   2 τῷ] τὸν VO   ἀπονεῖμαι] ἀποδοῦναι A, ἀπολαβεῖν VOK²   3 δ' KF   οἰνοχόος BEMA   4 συμβησομένων (πεσόντων) K   4. 5 ἀποκουφίσαντος A   5 εὐεργεσιῶν P   7 δι' pr.] δ' F   8 τῇ χώρᾳ συμβαίνειν CVO: συμβαίνειν τῇ χώρᾳ ceteri   8. 9 διτταῖς φαντασίαις post θεσπίζεται (9) transp. CV: διτταῖς δι' ὀνείρου φ. θ. Mang.   9 ὀνειράτων F   θεσπίζει VOK²   ὑποσημαινούσαις AFGHP: ὑποσημαίνοντος ceteri   9. 10 βεβαιοτέρας πίστεως ἕνεκα transp. A   10 ἔδοξα BEM   ἀνέλκειν in textu H, ἀνέρπειν mg. H   11 σφόδρ' C   καὶ καλὰς A: καὶ om. ceteri   περὶ F   τὰς ὄχθας AVO   12 μεθ'] καθ' G   ἀριθμῷ V²O   καὶ om. AFGH¹P   12. 13 κατεσκηλιτευμένας V, κατεσκηλιτευμένας O (ε ε), κατεσκ λητευμένας H, κατεσταλμένας M   13 καὶ εἰδεχθεστάτας A: καὶ om. ceteri   15 μηδὲ om. HP¹   16 συνεστάλθαι F   17. 18 πυροῦ στάχυς AFGHPK¹: πυροὺς παχεῖς ceteri   18 ἐκπεφυκότος G   ἰσοτάτους A, ἰσωτάτους H(v)   18. 19 αὐξανομένους VO   19 μάλα VO, μᾶλλον HP   εὐρώστως A (coni. Mang.)   εἶτα V   22 κεντροῦσαι CFHP

7 sqq. Gen. cap. 41

σαι καὶ τιτρώσκουσαι —, μεταπέμπεται τοὺς σοφιστὰς ἅμα τῇ ἕῳ καὶ
τὴν φαντασίαν διηγεῖται. μηδενὸς δὲ στοχασμοῖς εἰκόσι τἀληθὲς ἰχνη- 104
λατῆσαι δυναμένου, παρελθὼν ὁ ἀρχιοινοχόος φησίν· „ὦ δέσποτα,
τὸν ἄνδρα ὃν ζητεῖς ἐλπίς ἐστιν εὑρήσειν· ἁμαρτόντας ἐμὲ καὶ τὸν
ἀρχισιτοποιὸν ἐκέλευσας εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαχθῆναι, ἐν ᾧ τοῦ ἀρχι-
μαγείρου θεράπων ἦν Ἑβραῖος, ᾧτινι διηγησάμεθα ἐγώ τε κἀκεῖνος
ὀνείρατα τὰ φανέντα ἡμῖν· ὁ δ' οὕτως εὐθυβόλως καὶ εὐσκόπως διέ-
κρινεν, ὡς ὅσα προεῖπεν ἑκατέρῳ συμβῆναι, τῷ μὲν ἣν ὑπέμεινε τιμωρίαν,
ἐμοὶ δὲ τὸ σοῦ τυχεῖν ἵλεω καὶ εὐμενοῦς.“ (20.) ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς 105
ἀκούσας προστάττει συντείναντας ἀνακαλεῖν τὸν νεανίαν. οἱ δ' ἀποκεί-
ραντες — βαθεῖαι γὰρ ἦσαν αὐτῷ χαῖται καθειργμένῳ κεφαλῆς καὶ
γενείου — καὶ ἀντὶ ῥυπώσης λαμπρὰν ἐσθῆτα ἀντιδόντες καὶ τἆλλα
φαιδρύναντες εἰσάγουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα· ὃς ἐκ τῆς ὄψεως 106
τεκμηράμενος ἄνδρα ἐλεύθερον καὶ εὐγενῆ — χαρακτῆρες γὰρ ἐπι-
φαίνονταί τινες τῷ σώματι τῶν ὁρωμένων οὐχ ὁρατοὶ πᾶσιν, ἀλλ' οἷς
τὸ τῆς διανοίας ὄμμα ὀξυδορκεῖ — „μαντεύεται“ εἶπεν „ἡ ψυχή μου
περὶ τοῦ μὴ εἰς ἅπαν ἀσαφείᾳ τοὺς ὀνείρους ἐπισκιασθήσεσθαι· δεῖγμα
γὰρ σοφίας ὁ νεανίας οὗτος ὑποφαίνει, διακαλύψει τὴν ἀλήθειαν, οἷα
φωτὶ σκότος ἐπιστήμῃ τὴν ἀμαθίαν τῶν παρ' ἡμῖν σοφιστῶν ἀποσκεδά-
σει.“ καὶ τοὺς ὀνείρους διηγεῖτο. ὁ δὲ τἀξίωμα τοῦ λέγοντος οὐδὲν 107
καταπλαγεὶς ὥσπερ ὑπηκόῳ βασιλεύς, ἀλλ' οὐχ ὑπήκοος βασιλεῖ, παρρησίᾳ
σὺν αἰδοῖ χρώμενος διελέγετο καί φησιν· „ὅσα μέλλει ποιεῖν ὁ θεὸς ἐν
τῇ χώρᾳ, προμεμήνυκέ σοι. τὰς μέντοι διττὰς φαντασίας μὴ ὑπολάβῃς

---

2 διηγεῖται VOHP: διηγεῖτο ceteri   καὶ μηδενὸς (sed καὶ rursus del.) K   δὲ om. EK, ss. B   4 post ὃν add. αὐτὸς ἔγνων ὃ O   εὑρήσειν ⟨σε⟩ coni. Wendl.   post ἁμαρτόντας add. γὰρ V   post ἐμὲ add. τε FHP   6 ἦν Ἑβραῖος—δεσπότην (86,19) om. P et in textu H, add. mg. H   ᾧτινι CBEKM: ᾧ AVO, ᾧ καὶ FGH   διηγήσασθαι K^1 καὶ ἐκεῖνος C   7 τὰ om. V   δὲ VO   οὗτος F   post καὶ repet. οὕτως VO   εὐσκόπως BEK: εὐκόλως M, εὐθυσκόπως ceteri   8 ὥσθ' A   τῷ] τὸν K^2 9 ἐμὲ H   10 συντεί-νοντας M   ἀναγαγεῖν F   11 χαῖται κεφαλῆς αὐτῷ καθειργμένῳ A   12 ἀντιδιδόντες AF^1 τἆλλα ABF, τὰ ἄλλα C   13 εἰσάγουσιν αὐτὸν VO: αὐτὸν om. ceteri   τὸν βασιλέα AVO: τὸν om. ceteri   14. 15 τινες ἐπιφαίνονται transp. VOK^2 15 ὁρωμένων] εἰρημένων CVOEK   16 τὸ τῆς διανοίας A: τῆς om. ceteri   ὀξυδορκεῖ CH: ὀξυδερκεῖ ceteri   μου om. VO, eras. K   17 εἰσάπαν A   18 γὰρ om. A   ὁ νεανίας οὗτος σοφίας (β … α) K   ὑπο-φαίνων V^{2}K^{2}O   ante διακαλύψει add. ἢ H (v)   διανακαλύψει V^{2}O   19. 20 ἀποσκεδάσας V^{2}K^{2}O   20 τὸ ἀξίωμα AVO   μηδὲν A   22 σὺν αἰδῷ CGH   23 προεμήνυσέ A   φαντασίας om. CVO, ὀπτασίας mg. O

εἶναι διττοὺς ὀνείρους· εἷς ἐστι, τὴν ἀναδίπλωσιν ἔχων οὐ περιττήν,
108 ἀλλὰ πρὸς ἔλεγχον βεβαιοτέρας πίστεως. αἵ τε γὰρ πίονες ἑπτὰ βόες
καὶ οἱ εὔβλαστοι καὶ εὐθαλεῖς ἑπτὰ | στάχυες ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ δηλοῦσιν p. 57 M
εὐθηνίας καὶ εὐετηρίας καὶ ἑπτὰ ἑτέρους λιμοῦ αἱ ἐπανιοῦσαι ἑπτὰ βόες
λεπταὶ καὶ εἰδεχθεῖς καὶ οἱ παρεφθαρμένοι καὶ μεμυκότες ἑπτὰ στάχυες.
109 ἥξει μὲν οὖν ἑπταετία προτέρα πολλὴν καὶ ἄφθονον ἔχουσα εὐκαρπίαν,
πλημμύραις μὲν ἀνὰ πᾶν ἔτος τοῦ ποταμοῦ λιμνάζοντος τὰς ἀρούρας,
τῶν δὲ πεδίων ὡς οὔπω πρότερον εὐτοκίᾳ χρωμένων· ἥξει δὲ μετὰ
ταῦτα ἑπταετία πάλιν ἐναντία χαλεπὴν ἔνδειαν καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων
ἐπιφέρουσα, μήτ' ἀναχεομένου τοῦ ποταμοῦ μήτε τῆς γῆς λιπαινομένης,
ὡς τῆς προτέρας εὐθηνίας ἐκλαθέσθαι καὶ εἴ τι λείψανον παλαιᾶς εὐετη-
110 ρίας ἦν ἀναλωθῆναι. τὰ μὲν οὖν ἐκ τῆς διακρίσεως τοιαῦτ' ἐστίν.
ὑπηχεῖ δέ μοι καὶ ἐκλαλεῖ τὸ θεῖον ὑποβάλλον τὰ ὡς ἐν νόσῳ σωτήρια·
νόσος δὲ πόλεων καὶ χωρίων ἡ βαρυτάτη λιμός, ἣ κατασκευαστέον
111 ἀσθένειαν, ἵνα μὴ τελείως ῥωσθεῖσα τοὺς οἰκήτορας ἐκφάγῃ. πῶς οὖν
ἀσθενήσει; τοῦ καρποῦ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν οἷς ἡ εὐφορία, τὸ πλεο-
νάζον μετὰ τὰς αὐτάρκεις τοῖς πλήθεσι τροφὰς — ἔσται δ' ἴσως μέρος
πέμπτον — θησαυριστέον ἐν πόλει καὶ κώμαις, μὴ μετακομίζοντας τὰ
θέρη μακρόθεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ᾖ χωρίων, ἐν ἐκείνοις φυλάττοντας πρὸς
112 τὴν τῶν οἰκούντων παρηγορίαν· συγκομίζειν δὲ τὸν καρπὸν αὐτοῖς
δράγμασι μήτε ἀλοῶντας μήτε συνόλως καθαίροντας, τεττάρων ἕνεκα·
ἑνὸς μὲν τοῦ σκέπῃ χρώμενον πρὸς πλείω χρόνον διαμένειν ἀδιά-
φθορον· ἑτέρου δὲ τοῦ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν γίνεσθαι τῆς εὐθηνίας
ὑπόμνησιν, ἀλοώντων καὶ λικμώντων· ἡ γὰρ μίμησις τῶν πρὸς ἀλή-
113 θειαν ἀγαθῶν δευτέραν ἔμελλεν ἡδονὴν ἀπεργάζεσθαι· τρίτου δὲ τοῦ
μηδ' εἰς ἀριθμὸν ἐλθεῖν, ἐν στάχυσι καὶ δράγμασιν ἀδήλου καὶ ἀπερι-

---

1 εἶναι om. AVO 2 βεβαιότερον A 3 ἀστάχυες H 4 λιμοῦ ⟨καὶ ἀφορίας⟩ conicio ἐπιοῦσαι conicio 5 ἐφθαρμένοι A ἀστάχυες H 6 οὖν om. VO πρότερον AF 7 πλημύραις C 8 ὡς] ἡ K^1, γρ. ὡς ss. K^2 9 ἐναντία πάλιν ἑπταετία transp. VO; πάλιν ἐναντία ἑπταετία Mang. 10 μήτε C ἀνερχομένου A 12 τοιαῦτα CBEKF, ταῦτα A 13 ὑφηχεῖ C μοι transp. ante θεῖον A τὸ θεῖον VOK: τι θεῖον ceteri τὰ CK: om. ceteri σωτηρία GH, σωτηρίαν AVOF 14. 15 ἣν κατασκευαστέον ἀσθενῆ K^1 15 τελέως AVO ἐκφύγῃ F^1 16 post οἷς add. ἦν F 16. 17 τῷ πλεονάζειν V^2O 17 δ' ἴσως] διττῶς BEMVO 18 πέμπτον om. G πόλεσι V^2K 20 οἰκούντων codd.: ἐνοικούντων v συγκομίζειν codd.: συγκομιστέον v δὲ om. F 21 μήτ' A 22 post χρόνον add. φυλαττόμενον VOK^2 23 τοῦ] τούτου C 24 μίμησις] ὑπόμνησις coni. Mang. 25 μέλλει V^2O

γράφου τοῦ καρποῦ ὑπάρχοντος, ἵνα μὴ προαναπέσωσιν αἱ διάνοιαι τῶν
ἐγχωρίων ἐν ταῖς ἀναλώσεσι τοῦ συλλογισθέντος, ἀλλ' εὐθυμίᾳ χρώμενοι
τῇ σιτίων ἀμείνονι τροφῇ — τρέφει γὰρ ἐν τοῖς μάλιστα ἐλπίς —
ἐπικουφίζωσι τὴν ἐκ τῆς ἐνδείας βαρεῖαν νόσον· τετάρτου δὲ τοῦ καὶ
τοῖς θρέμμασι χιλὸν ταμιεῦσθαι, τῶν ἀχύρων καὶ ἀθέρων ἐκ τῆς τοῦ
καρποῦ καθάρσεως διακρινομένων. ἐπιμελητὴν δὲ τούτων χειροτονητέον 114
ἄνδρα φρονιμώτατον καὶ συνετώτατον καὶ ἐν πᾶσι δόκιμον, ὅς γένοιτ'
ἂν ἱκανὸς ἀμισῶς καὶ ἀνεπάφως εὐτρεπῆ τὰ λεχθέντα ποιεῖν μηδεμίαν
αἴσθησιν τοῖς πλήθεσιν ἐνδιδοὺς περὶ τοῦ γενησομένου λιμοῦ· χαλεπὸν
γὰρ τὸ προκάμνοντας ταῖς ψυχαῖς ἀναπεσεῖν δυσελπιστίᾳ. ἐὰν δέ τις 115
ἐπιζητῇ τὴν αἰτίαν, φήσει δεῖν, καθάπερ ἐν εἰρήνῃ προνοεῖν τῶν ἐν
p. 58 M. τῷ πολέμῳ παρασκευῶν, καὶ ἐν | εὐπορίαις τῶν κατ' ἔνδειαν· ἀδήλους
δὲ εἶναι πολέμους καὶ λιμοὺς καὶ συνόλως τοὺς καιροὺς τῶν ἀβουλήτων,
εἰς οὓς ἀναγκαῖον εἶναι παρεσκευάσθαι, ἀλλὰ μὴ γενομένων τότε τὴν
θεραπείαν ζητεῖν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος." (21.) ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ 116
τὴν τῶν ὀνείρων διάκρισιν εὐθυβόλως καὶ εὐσκόπως στοχαζομένην τῆς
ἀληθείας καὶ τὴν συμβουλίαν ὅσα τῷ δοκεῖν ὠφελιμωτάτην κατὰ τὴν
τοῦ μέλλοντος ἀδήλου πρόνοιαν, τοὺς συνόντας ἐγγυτέρω προσελθεῖν
κελεύσας, ἵνα μὴ κατακούοι, „ἆρ'" εἶπεν, „ἄνδρες, εὑρήσομεν τοιοῦτον
ἄνθρωπον, ὃς ἔχει πνεῦμα θεῖον ἐν ἑαυτῷ" (Gen. 41, 38); συν- 117
επαινούντων δὲ καὶ συνευφημούντων, ἀπιδὼν εἰς τὸν παρεστῶτα „ἐγγὺς"
εἶπεν „ἐστὶν ὃν παραινεῖς ἀναζητεῖν, οὐ μακρὰν ἀφέστηκεν ὁ φρόνιμος
καὶ συνετός, ὃν ἔδει κατὰ τὰς σὰς ὑφηγήσεις σκοπεῖν, αὐτὸς ὢν τυγ-
χάνεις· οὐ γὰρ ἄνευ θεοῦ ταῦτ' ἀποφθέγγεσθαί μοι δοκεῖς. ἴθι δὴ

λλογι
2 συγκομισθέντος A, ἐλλογισθέντος CVO εὐθυμίᾳ] εὐθηνίᾳ BEMA 3 τροφῆς CFGH(v) 4 ἐπικουφίζουσι C, ἐπικουφίζουσα FHV^2O καὶ om. O
ϊ
5 χυλὸν A 8 ἀμισῶς BEMV^1: ἀμίσως CK^1G, ἅμ' ἴσως FH, ἀμέσως A, ἀμίσθως V^2K^2O ἀνεπάφως AFGH: ἀνεπιφάτως ceteri (v); ἀνεπαχθῶς coni. Wendl. εὐπρεπῆ GH 9 διδοὺς V^2O, ἐνδοὺς L (Turn.) 10 τις] τι A 11 φήσειν δεῖ A post προνοεῖν add. δεῖ A 12 τῷ om. A καὶ] οὕτως A
ἀ γκαῖον
εὐδήλους K 13 δ' A 14 ἀνάγκη K παρασκευάσθαι M, παρασκευάσασθαι VO 15 ζητεῖν BEK^1M: ἐπιζητεῖν ceteri ὅτε C καὶ om. K 16 εὐστόχως AK στοχαζόμενος BEMG, στοχαζόμενον C 17 ὅσον A τῷ] τὸ C 18 ἐγγυτέρως M, ἐγγύτερον F προελθεῖν V^1G 19 κατακούῃ VOK^2 ἄρα BEKMVO ἄνδρα M τὸν τοιοῦτον M 20 αὐτῷ CBEM 21 ἐπιδὼν Turn. 22 παρῄνεις BEKMVO οὐ—σκοπεῖν (23) om. A 24 οὐδὲ γὰρ A ταῦτα F, ταῦτα post μοι transp. M δὴ] δὲ GH, om. F

καὶ παραλάμβανε τήν τ' ἐπιμέλειαν τῆς ἐμῆς οἰκίας καὶ τὴν Αἰγύπτου
118 πάσης ἐπιτροπήν. εὐχέρειαν δ' οὐδείς μου καταγνώσεται μὴ φιλαυτίᾳ
χρωμένου, πάθει δυσιάτῳ· αἵ τε γὰρ μεγάλαι τῶν φύσεων χρόνοις
οὐ δοκιμάζονται μακροῖς, ὄγκῳ δυνάμεως βιαζόμεναι φθάνειν εἰς ἀποδοχὴν
αὑτῶν ἀνυπέρθετον, τά τε πράγματα μέλλησιν καὶ διατριβὴν οὐκ ἀνέ-
119 χεται, τῶν καιρῶν ἐπειγόντων εἰς τὰς ἀναγκαίας παρασκευάς.“ εἶτ'
αὐτὸν καθίστησι τῆς βασιλείας διάδοχον, μᾶλλον δ', εἰ χρὴ τἀληθὲς
εἰπεῖν, βασιλέα, τὸ μὲν ὄνομα τῆς ἀρχῆς ὑπολειπόμενος αὑτῷ, τῆς δ'
ἐν ἔργοις ἡγεμονίας ἐκστὰς ἐκείνῳ καὶ τἄλλα πράττων ὅσα ἐπὶ τιμῇ
120 τοῦ νεανίου. δίδωσιν οὖν αὐτῷ σφραγῖδα βασιλικὴν καὶ ἱερὰν ἐσθῆτα
καὶ κύκλον χρυσοῦν περιδέραιον καὶ ἐπὶ δευτερεῖον τῶν ἁρμάτων ἀναβι-
βάσας κελεύει περιελθεῖν τὴν πόλιν, προερχομένου κήρυκος καὶ δηλοῦντος
121 τοῖς ἀγνοοῦσι τὴν χειροτονίαν. μετονομάζει δ' αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὀνειρο-
κριτικῆς ἐγχωρίῳ γλώττῃ προσαγορεύσας καὶ ἐγγυᾷ πρὸς γάμον αὐτῷ
τὴν ἐπιφανεστάτην τῶν κατ' Αἴγυπτον ἱερέως Ἡλίου θυγατέρα. ταῦτ'
122 ἐγένετο, περὶ ἔτη γεγονότος ἤδη τριάκοντα. τοιαῦτα τῶν εὐσεβῶν τὰ
τέλη· κἂν γὰρ κλιθῶσιν, οὐκ εἰς ἅπαν πίπτουσιν, ἀλλὰ διαναστάντες
123 ὀρθοῦνται παγίως καὶ βεβαίως, ὡς μηκέθ' ὑποσκελισθῆναι. τίς γὰρ ἂν
προσεδόκησε μιᾷ ἡμέρᾳ τὸν αὐτὸν ἀντὶ μὲν δούλου δεσπότην, ἀντὶ δὲ
δεσμώτου πάντων ἀξιονικότατον, | καὶ τὸν ὑποδιάκονον εἱρκτοφύλακος p. 59 M.
ὕπαρχον βασιλέως ἔσεσθαι καὶ ἀντὶ τῆς εἱρκτῆς τὰ βασίλεια οἰκήσειν,
τὰ πρῶτα τῶν ἐπὶ τιμαῖς φερόμενον ἀντὶ τῶν εἰς ἀτιμίαν ἐσχάτων.
124 ἀλλ' ὅμως καὶ γέγονε ταῦτα καὶ γενήσεται πολλάκις, ὅταν δοκῇ τῷ θεῷ·

---

1 προλάμβανε BEM τε CVOMF, om. A 2 δὲ VO 3 χρώμενος VOK 4 ὄγκῳ δυνάμεως] ἀλλὰ δυνάμει AFGH ὑποδοχὴν AFGH 5 αὑτῶν HO: αὐτῶν ceteri μέλησιν VOM 5. 6 ἀνέχονται A 6 ante εἰς add. καὶ C 7 τῆς βασιλείας καθίστησι transp. BKM (Mang.) δὲ VO 8 ὑπολιπόμενος BEKMF αὐτῷ CMGK, αὐτῇ F[1], αὐτῆς F[2] τῆς δὲ C, δὲ τῆς transp. F 9 τἄλλα MAKVF, τὰ ἄλλα C, ἄλλα G ὅσα om. BEM 10 δίδωσιν οὖν FGH: οὖν om. ceteri: δίδωσι γοῦν conicio αὐτὸν F ἱερὰν] πορφυρᾶν coni. Mang. 11 κύκλον] κλοιὸν coni. Mang. περιδέρραιον AVFK, περιδέρεον C δευτέριον C (Mang.), δευτερείῳ V, δευτερείων O 12 προερχομένου V[2]O (coni. Mang.): περιερχομένου ceteri 13 δὲ CVO 16 γεγονὼς O 17 γὰρ eras. F εἰς ἅπαν CAEKF: εἰσάπαν ceteri πίπτωσιν F ἀλλ' ἀναστάντες VO 18 ὡς] ὥστε VO μὴ καθυποσκελισθῆναι C γὰρ om. M 19 τὸν αὐτὸν om. A ἀντὶ: rursus incip. P et text. H δὲ om. MAGHP 20 ἀξιονικώτατον C, ἀξιώτατον AFGHP τὸν om. F 21 τὰ om. A 22 τῶν alt.] τῆς K[1] 23 τοιαῦτα A

μόνον ἐντυφέσθω τι καλοκἀγαθίας ἐμπύρευμα ταῖς ψυχαῖς, ὅπερ ἀναγκαῖόν ποτε ῥιπιζόμενον ἐκλάμψαι.

(22.) Ἐπεὶ δὲ πρόκειται μετὰ τὴν ῥητὴν ἀπόδοσιν καὶ τὴν τροπι- 125
κωτέραν ἐξετάζειν, λεκτέον ἃ χρὴ καὶ περὶ αὐτῆς. ἴσως μὲν οὖν γε-
λάσονταί τινες τῶν εἰκαιοτέρων ἀκούσαντες· ἐγὼ δ' ἐρῶ μηδὲν ὑποστει-
λάμενος, ὅτι ὁ πολιτικὸς πάντως ὀνειροκριτικός ἐστιν, οὐχὶ τῶν βωμολόχων
οὐδὲ τῶν ἐναδολεσχούντων καὶ ἐνσοφιστευόντων ἐπὶ μισθῷ καὶ τὴν
τῶν καθ' ὕπνον φαντασιῶν διάκρισιν ἀργυρισμοῦ πρόβλημα πεποιημένων,
ἀλλὰ τὸν κοινὸν καὶ πάνδημον καὶ μέγαν ὄνειρον οὐ κοιμωμένων μόνον
ἀλλὰ καὶ ἐγρηγορότων εἰωθὼς ἀκριβοῦν. ὁ δὲ ὄνειρος οὗτος, ὡς ἀψευ- 126
δέστατα φάναι, ὁ τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ βίος· ὡς γὰρ ἐν ταῖς καθ' ὕπνον
φαντασίαις βλέποντες οὐ βλέπομεν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούομεν καὶ γευό-
μενοι ἢ ἁπτόμενοι οὔτε γευόμεθα οὔτε ἁπτόμεθα λέγοντές τε οὐ λέγομεν
καὶ περιπατοῦντες οὐ περιπατοῦμεν καὶ ταῖς ἄλλαις κινήσεσι καὶ σχέσεσι
χρῆσθαι δοκοῦντες οὐδεμιᾷ τὸ παράπαν χρώμεθα — κεναὶ δ' εἰσὶ τῆς
διανοίας πρὸς οὐδὲν ὑποκείμενον ἀληθείᾳ μόνον ἀναζωγραφούσης καὶ
ἀνειδωλοποιούσης τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα —, οὕτω καὶ τῶν παρ' ἡμῖν
ἐγρηγορότων αἱ φαντασίαι τοῖς ἐνυπνίοις ἐοίκασιν· ἦλθον, ἀπῆλθον,
ἐφάνησαν, ἀπεπήδησαν, πρὶν καταληφθῆναι βεβαίως ἀπέπτησαν. ἐρευνη- 127
σάτω δ' ἕκαστος αὐτὸν καὶ τὸν ἔλεγχον οἴκοθεν ἄνευ τῶν παρ' ἐμοῦ
πίστεων εἴσεται, καὶ μάλιστ' εἴ τις πρεσβύτερος ἤδη γεγονὼς τυγχάνοι·
οὗτος ἦν ὁ ποτὲ βρέφος καὶ μετὰ ταῦτα παῖς, εἶτ' ἔφηβος, εἶτα μει-
ράκιον, καὶ νεανίας αὖθις, εἶτ' ἀνήρ, καὶ γέρων ὕστατον. ἀλλὰ ποῦ 128

1 ἐντυφέσθω τι K: ἔν τι ὑφιστάσθω FGHP (Mang.), ἔν τι ὑφιστάτω A, ἔν τι ὑφεστάτω CVOBEM (ὑφεστάθω Turn.), γρ. ὑφεστάσθω mg. V mg. K, γρ. ἔν τι ὑφεστάτω alt. mg. K 3 ἀποδίδωσι F 4 ἃ χρὴ] ἄχρι F 5 οἰκειοτέρων M 7 ἐν ἀδολεσχούντων M, ἀδολεσχούντων F, ἐνασχούντων G 9 μέγαν καὶ πάνδημον transp. A 10 ὁ δ' A, ὡς γὰρ V²O οὗτος V¹, οὕτως V²O 13 οὔτε (alt.) K¹FGH: οὐθ' AP, ἢ ceteri τε om. HP 14 καὶ tert.] τε καὶ VOK² 15 τὸ παράπαν om. HP, add. mg. P² post εἰσὶ fort. addendum δόξαι vel φαντασίαι; σκιαὶ add. Mang. 16 ante πρὸς add. καὶ AFGHPV¹ ἀληθείας A 17 εἰδωλοποιούσης H(v) ὄντα ὡς] ὄντως H 17. 18 τῶν παρ' ἡμῖν ἐγρηγορότων K (cf. § 147): ἐπὶ τῶν παρεγρηγορότων ceteri (γρ. ἐπὶ τῶν παρεγρηγορότων mg. K) 18 αἱ om. CVO 19 ἀπεπήδησαν] ἀπεδήμησαν Turn. ἀπέπτησαν] ἀπέστησαν FG 20 δὲ A αὐτὸν BEKMVO: αὑτὸν CF, αὐτῶν AGHP post ἔλεγχον add. αὐτῶν HP ante ἄνευ add. καὶ AFGHP 21 μάλιστα AVO ἤδη om. O γεγονὼς] ὢν O τυγχάνει AG 22 ὁ eras. V, om. O εἶτα HP 23 ὕστατα O ἀλλὰ ποῦ K (coni. Mang.): ἀλλ' οὐ ceteri

10 sqq. cf. H. de Arnim, Quellenstudien zu Philo p. 94 ss. 22 sqq. cf. Plut. de εἶ ap. Delph. 18 p. 392 C. M. Anton. Imp. Comment. IX 21. Senec. Epist. 24, 20

πάντ' ἐκεῖνα; οὐκ ἐν μὲν παιδὶ τὸ βρέφος ὑπεξῆλθεν, ὁ δὲ παῖς ἐν
παρήβῳ, ὁ δ' ἔφηβος ἐν μειρακίῳ, τὸ δὲ μειράκιον ἐν νεανίᾳ, ἐν ἀνδρὶ
129 δ' ὁ νεανίας, ἀνὴρ δ' ἐν γέροντι, γήρᾳ δ' ἕπεται τελευτή; τάχα μέντοι
τάχα καὶ τῶν ἡλικιῶν ἑκάστη παραχωροῦσα τοῦ κράτους τῇ μεθ' ἑαυτὴν
προαποθνήσκει, τῆς φύσεως ἡμᾶς ἀναδιδασκούσης ἡσυχῇ μὴ δεδιέναι
τὸν ἐπὶ πᾶσι θάνατον, ἐπειδὴ τοὺς προτέρους εὐμαρῶς ἠνέγκαμεν, τὸν
βρέφους, τὸν παιδός, τὸν ἐφήβου, τὸν μειρακίου, τὸν νεανίου, τὸν
130 ἀνδρός, ὧν οὐδεὶς ἔτ' ἐστὶ γήρως ἐπιστάντος. (23.) τὰ δ' ἄλλα ὅσα
περὶ τὸ σῶμα οὐκ ἐνύπνια; οὐ κάλλος μὲν ἐφήμερον, πρὶν ἀνθῆσαι
μαραινόμενον; ὑγεία δὲ | ἀβέβαιον διὰ τὰς ἐφέδρους ἀσθενείας; ἰσχὺς p. 60 M.
δ' εὐάλωτον νόσοις ἐκ μυρίων προφάσεων; ἡ τ' ἀκρίβεια τῶν αἰσθή-
131 σεων οὐ παγία ῥεύματος ἐνστάσει βραχέος ἀνατρέπεται. τὴν δὲ τῶν
ἐκτὸς ἀσάφειαν τίς οὐκ οἶδε; μιᾷ ἡμέρᾳ πλοῦτοι μεγάλοι πολλάκις
ἀπερρύησαν· τὰ πρωτεῖα τῶν ἐν ταῖς ἀνωτάτω τιμαῖς ἐνεγκάμενοι
μυρίοι πρὸς ἠμελημένων καὶ ἀφανῶν ἀδοξίαν μετέβαλον· ἀρχαὶ βασι-
132 λέων αἱ μέγισται καθῃρέθησαν βραχείᾳ καιροῦ ῥοπῇ. ἐγγυᾶταί μου
τὸν λόγον Διονύσιος ὁ ἐν Κορίνθῳ, ὃς Σικελίας μὲν τύραννος ἦν, ἐκ-
πεσὼν δὲ τῆς ἡγεμονίας εἰς Κόρινθον καταφεύγει καὶ γραμματιστὴς ὁ
133 τοσοῦτος ἡγεμὼν γίνεται. συνεγγυᾶται καὶ Κροῖσος ὁ Λυδίας βασιλεύς,
πλουσιώτατος βασιλέων, ὃς ἐλπίσας τὴν Περσῶν καθελεῖν ἀρχὴν οὐ
μόνον τὴν οἰκείαν προσαπέβαλεν, ἀλλὰ καὶ ζωγρηθεὶς ἐμέλλησε κατα-
134 πίμπρασθαι. μάρτυρες τῶν ἐνυπνίων οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ
πόλεις, ἔθνη, χῶραι, ἡ Ἑλλάς, ἡ βάρβαρος, ἠπειρῶται, νησιῶται, ἡ

1 post πάντ' add. ὁμοῦ Mang. 3 δὲ ἐν C γήρᾳ δ' ἕπεται τελευτή K: γῆρας (γέρας C) δ' ἐπὶ τελευτῇ ceteri 4 τὸ κράτος C μεθ' ἑαυτὴν CBKMG: μεθ' αὑτὴν AEP, μετ' αὐτὴν VOFH 5 ἀποθνήσκει A, προαποθνήσκειν δοκεῖ BEKM ἀναδιδασκούσης ἡμᾶς transp. G 6 ἐν πᾶσι G, ἐπὶ πάντων A, ἐπὶ πᾶσι om. M 8 ἄλλ' C 9 οὐ κάλλος C: οὐ om. ceteri ἀνθῆσαι Mang.: ἀνθήσῃ F, ἀνθήσει ceteri 10 δὲ CAVO: δ' ceteri
γρ. ἀσθενείας
ἀσφαλείας K 11 δὲ VO
γία
12 οὐ παγία om. C πάγιον K post ῥεύματος add. γὰρ V^{2}O ἐνστάντος VO βραχεία A δὲ CVO: δ' ceteri 12. 13 τῶν ἐκτὸς V^{2}O (coni. Mang.): τῶν om. ceteri 13 εἶδε F μιᾷ ἡμερῶν F πολλάκις om. O 14 ἀνερρύησαν C 15 ante ἀδοξίαν add. εἰς G ἀδοξίαν corr. ex δόξαν V μετέβαλλον F 16 βραχεῖα κ. ῥοπή H μου] μοι C, μὲν A 17 τῷ λόγῳ HP ὃς — βασιλέων (20) om. in textu, add. mg. F τύραννος μὲν transp. A 19 τοσοῦτος codd.: τοιοῦτος Mang. καὶ om. C Λυδῶν A 20 τὴν ἀρχὴν O 21 ἐμέλησε K 21. 22 πίμπρασθαι BEM

Εὐρώπη, ἡ Ἀσία, δύσις, ἀνατολή· μεμένηκε γὰρ οὐδὲν οὐδαμοῦ τὸ παράπαν ἐν ὁμοίῳ, τροπαῖς δὲ καὶ μεταβολαῖς ἐχρήσατο πάντα διὰ πάντων. Αἴγυπτός ποτε πολλῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν εἶχεν, ἀλλὰ νῦν ἐστι 135 δούλη. Μακεδόνες οὕτως ἐπὶ καιρῶν ἤκμασαν, ὡς ἁπάσης ἀνάψασθαι τῆς οἰκουμένης τὸ κράτος, ἀλλὰ νῦν τοῖς ἐκλογεῦσι τῶν χρημάτων τοὺς ἐπιταχθέντας ὑπὸ τῶν κυρίων δασμοὺς ἐτησίους εἰσφέρουσι. ποῦ δὲ 136 ἡ τῶν Πτολεμαίων οἰκία καὶ ἡ καθ' ἕκαστον τῶν διαδόχων ἐπιφάνεια μέχρι γῆς καὶ θαλάττης περάτων ἐκλάμψασα; ποῦ δ' αἱ τῶν αὐτονόμων ἐθνῶν καὶ πόλεων ἐλευθερίαι; ποῦ δ' ἔμπαλιν αἱ δουλεῖαι τῶν ὑπηκόων; οὐ Πέρσαι μὲν Παρθυαίων ἐπεκράτουν, νυνὶ δὲ Περσῶν Παρθυαῖοι διὰ τὰς τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων στροφὰς καὶ τὰς ἄνω καὶ κάτω πεττείας καὶ μεταθέσεις αὐτῶν; ἀναπλάττουσιν ἔνιοι μακρὰς τινας 137 καὶ ἀπεράτους εὐτυχίας ἑαυτοῖς, αἱ δ' ἀρχαὶ μεγάλων κακῶν εἰσι· καὶ σπεύδοντες ὡς ἐπ' ἀγαθῶν κληρονομίαν εὑρίσκουσι δεινὰς κακοπραγίας, καὶ τοὐναντίον κακὸν προσδοκήσαντες ἀγαθοῖς ἐνέτυχον. ἀθληταὶ δυνάμεσι 138 καὶ ῥώμαις καὶ εὐεξίαις σωμάτων μέγα φρονοῦντες, ἀνενδοίαστον νίκην ἐλπίσαντες, ἐξαγώνιοι πολλάκις ἐγένοντο μὴ δοκιμασθέντες ἢ καταστάντες εἰς τὸν ἀγῶνα ἡττήθησαν, οἱ δ' ἀπογνόντες καὶ δευτερείων ἐφίξεσθαι τὰ πρῶτα τῶν ἄθλων στεφανηφοροῦντες ἤραντο. θέρους ἀναχθέντες 139 τινὲς — ὁ γὰρ καιρὸς εὐπλοίας — ἐναυάγησαν, ἕτεροι δὲ χειμῶνος ἀνατραπήσεσθαι προσδοκῶντες ἀκινδύνως ἄχρι λιμένων παρεπέμφθησαν. ὡς ἐφ' ὁμολογούμενα κέρδη συντείνουσιν ἔνιοι τῶν ἐμπόρων ἀγνοοῦντες τὰς ἐφέδρους ζημίας, ἔμπαλιν λογιζόμενοι βλαβήσεσθαι μεγάλων ἀπέ-
p. 61 M. λαυσαν | ὠφελειῶν. οὕτως ἄδηλοι μὲν αἱ τύχαι πρὸς ἑκάτερα, τὰ δ' 140 ἀνθρώπεια ὡς ἐπὶ ζυγοῦ ταλαντεύεται βάρεσιν ἀνίσοις ἐπικουφιζόμενα

1 μεμένηκε] μέμνημαι H οὐδαμοῦ om. A 2 ἐχρήσατο M: ἐχρήσαντο ceteri 3 ποτε] τε FG 4 οὕτως om. A ἐπὶ καιρὸν CAVO 5 οἰκουμένης om. K[1], ss. K[2] 6 ποῦ om. C 6. 7 δ' ἡ VO, ἡ δὲ C 8 ante ποῦ spat. 18 fere litt. in C δὲ F 9 πόλεων VO: τῶν πόλεων ceteri ποῦ] πολὺ AHP 10 παρθυηνῶν CVOK[2] νῦν A 11 ἀνθρωπίων C στροφὰς] διαφορὰς A: τροπὰς coni. Mang. 12 καὶ pr. om. C διαπλάττουσιν VOK[2] μικρὰς C 13 ἀπεράτους scripsi; ἀπείρους VO, ἀπειράτους ceteri αὐτοῖς M 14 σπένδοντες F κληρονομία A et corr. K 16 εἰς ante ἀνενδοίαστον add. CVOBEM 17 ἐλπίσαντες] ἁρπάσαντες A μὴ] καὶ γὰρ V[2]K[2] ἢ] καὶ V[2]O, ἢ (corr. ex οἳ ut vid.) καὶ K 18 καὶ] κἂν V[2]O δευτερίων C, δευτερεῖα VO 19 πρωτεῖα P 20 ἐν γὰρ καιρῷ HP δὲ om. AFGHP 21 ἄχρι λιμένων ἀκινδύνως transp. HP 22 ἐφομολογούμενα MG ἔνιοι om. O 23 βλαβήσεσθαι om. in lac. G 23. 24 ἀπήλαυσαν AVO (Mang.) 25 ἀνθρώπια C, ἀνθρώπινα F ὥσπερ A ταλαντεύει coni. Wendl.

καὶ καθέλκοντα· δεινὴ δ' ἀσάφεια καὶ πολὺ σκότος κατακέχυται τῶν
πραγμάτων· ὡς δ' ἐν βαθεῖ ὕπνῳ πλαζόμεθα μηδὲν ἐμπεριελθεῖν
ἀκριβείᾳ λογισμοῦ δυνάμενοι μηδ' εὐτόνως καὶ παγίως ἐπιδράξασθαί
141 τινος, σκιαῖς γὰρ ἔοικε καὶ φάσμασι. καὶ ὥσπερ ἐν ταῖς πομπαῖς τὰ
πρῶτα παρέρχεται φεύγοντα τὰς ὄψεις κἂν τοῖς χειμάρροις τὸ φερό-
μενον ῥεῦμα φθάνει παραδραμὸν ὀξύτητι τάχους τὴν κατάληψιν, οὕτω
καὶ τὰ ἐν τῷ βίῳ πράγματα φερόμενα καὶ παρεξιόντα φαντάζεται μὲν
142 ὡς ὑπομένοντα, μένει δ' οὐδ' ἐπ' ἀκαρές, ἀλλ' ἀεὶ ὑποσύρεται. καὶ
οἱ ἐγρηγορότες, ὅσα γε πρὸς τὸ ἐν ταῖς καταλήψεσιν ἀβέβαιον οὐδὲν
τῶν κοιμωμένων διαφέροντες, ἀπατῶντες ἑαυτοὺς ἱκανοὶ νομίζουσιν
εἶναι τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων ἀπλανέσι λογισμοῖς ὁρᾶν· οἷς ἑκάστη
τῶν αἰσθήσεων εἰς ἐπιστήμην ἐμπόδιος, δεκαζομένη θεάμασιν, ἀκούσ-
μασι, χυλῶν ποιότησιν, ἀτμῶν ἰδιότησι, πρὸς ἅπερ ἀποκλίνουσα συνε-
φέλκεται καὶ τὴν ὅλην ψυχὴν οὐκ ἐῶσα ὀρθοῦσθαι καὶ ἀπταίστως οἷα διὰ
λεωφόρων ὁδῶν προέρχεσθαι· τὸ δ' ὑψηλοτάπεινον καὶ μεγαλόμικρον
καὶ πᾶν ὅσον ἀνισότητι καὶ ἀνωμαλίᾳ συγγενὲς ἀπεργάζεται καὶ σκοτο-
143 διναᾶν ἀναγκάζει καὶ πολὺν ἐμποιεῖ ἴλιγγον. (24.) τοσαύτης οὖν
ταραχῆς καὶ ἀταξίας ἔτι δὲ ἀσαφείας γέμοντος τοῦ βίου, παρελθόντα
δεῖ τὸν πολιτικὸν ὥσπερ τινὰ σοφὸν τὴν ὀνειροκριτικὴν τὰ μεθημερινὰ
ἐνύπνια καὶ φάσματα τῶν ἐγρηγορέναι δοκούντων διακρίνειν εἰκόσι στο-
χασμοῖς καὶ εὐλόγοις πιθανότησι περὶ ἑκάστου ἀναδιδάσκοντα, ὅτι τοῦτο

---

1 καθελκόμενα conicio δὲ CVO 2 μηδὲ ἓν VO περιελθεῖν VOK
4 καὶ pr. om. K φαντάσμασι VO 5 πρῶτα] τοιαῦτα A φυγόντα VO
πράγματα
κἀν] καὶ C 7 πάντα K φαντάζει V² 8 οὐδ'] οὐκ VOF
ἐπ' om. M ἀλλ' ἀεὶ ὑποσύρεται AFGHP: ἀλλὰ καὶ ὑποσύρει γε ceteri
9 πρὸς τὸ om. A ἐν om. VO ἀβέβαιοι A 10 διαφέρουσιν V²K²
ἀπαντῶντες F, ἀπατῶμεν CBEKM, ἀπατώμενοι VO ἑαυτοὺς om. F ἱκανοὺς V²O
νομίζουσιν AFGHP: νομίζοντες ceteri 12 ἐμπόδιον VO δικαζομένη P, δεκαζομένη (λε suprascr.)
H, δελεαζομένη G (v), δελεαζόμενοι F 12. 13 ἀκούσμασι (sic) K: om. ceteri
13 χυλῶν A, χιλῶν VO, χυμῶν P ποιότησιν V²O: om. ceteri ante ἀτμῶν
add. καὶ mg. H 14 ὀρθοῦσθαι] ὀρθῶς A 15 λεωφόρου ὁδοῦ VO
προέρχεσθαι ὁδῶν transp. G τὸ] τῷ BEKMVO ὑψηλοτάπεινον καὶ μεγα-
λόμικρον AFGHP: ὑψηλῷ ταπεινὸν καὶ μεγάλῳ μικρὸν ceteri 16 ἀνισότησι K,
ἀνισότητα F, ἰσότητι BEM καὶ tert. om. HP (v) 17 ἰλιγμόν F
18 ἀταξίας καὶ ταραχῆς transp. HP ἀταξίας] ἀταραξίας BEKM, συγχύσεως O
δὲ] δὲ καὶ AFGHP γέμοντος] γενομένης G 19 δεῖ V², δὴ V¹ πολιτικὸν
mg. H, ὀρειροκριτικὸν in textu H μεθημερινὰ] μεθ' ἡμέραν VOHP(v) 20 φαν-
τάσματα AE 20. 21 στοχασμοῖς] λογισμοῖς A 21 ἑκάστων conicio
διδάσκοντα L (Turn.)

καλόν, ἐκεῖνο αἰσχρόν, τοῦτο ἀγαθόν, κακὸν ἐκεῖνο, τουτὶ δίκαιον, ἄδικον
τοὐναντίον, καὶ τἄλλα ταύτῃ, τὸ φρόνιμον, τὸ ἀνδρεῖον, τὸ εὐσεβές,
τὸ ὅσιον, τὸ συμφέρον, τὸ ὠφέλιμον, καὶ πάλιν τὸ ἀνωφελές, τὸ ἀλό-
γιστον, τὸ ἀγεννές, τὸ ἀσεβές, τὸ ἀνόσιον, τὸ ἀσύμφορον, τὸ βλαβερόν, τὸ
φίλαυτον. καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἀλλότριον τοῦτο, μὴ ἐπιθύμει· ἴδιον 144
τοῦτο, χρῶ μὴ παραχρώμενος· περιουσιάζεις, μεταδίδου· πλούτου γὰρ
τὸ κάλλος οὐκ ἐν βαλαντίοις, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν χρῃζόντων ἐπικουρίᾳ·
ὀλίγα κέκτησαι, μὴ φθόνει τοῖς ἔχουσι· πένητα γὰρ βάσκανον οὐδεὶς
ἂν ἐλεήσαι· εὐδοξεῖς καὶ τετίμησαι, μὴ καταλαζονεύου· ταπεινὸς εἶ
ταῖς τύχαις, ἀλλὰ τὸ φρόνημα μὴ καταπιπτέτω· πάντα σοι κατὰ νοῦν
χωρεῖ, μεταβολὴν εὐλαβοῦ· πταίεις πολλάκις, χρηστὰ ἔλπιζε· πρὸς
γὰρ τἀναντία τῶν ἀνθρώπων αἱ τροπαί. σελήνη μὲν γὰρ καὶ ἥλιος 145
καὶ ὁ σύμπας οὐρανὸς σαφεῖς καὶ ἀριδήλους ἔχει τὰς τρανότητας, ἅτε
p. 62 M. πάντων τῶν | κατ' αὐτὸν ὁμοίων μενόντων καὶ τοῖς τῆς ἀληθείας αὐτῆς
μετρουμένων κανόσιν ἐν τάξεσιν ἐναρμονίοις καὶ συμφωνιῶν ταῖς
ἀρίσταις, τὰ δ' ἐπίγεια πολλῆς ἀταξίας γέμοντα καὶ ταραχῆς ἀσύμφωνα
καὶ ἀνάρμοστα, ὡς κυριώτατα φάναι, ὅτι ταῦτα μὲν βαθὺ σκότος
κατείληφεν, ἐκεῖνα δ' ἐμφέρεται τηλαυγεστάτῳ φωτί, μᾶλλον δ' αὐτὸ
φῶς ἐστιν εἰλικρινέστατον καὶ καθαρώτατον. εἰ γοῦν βουληθείη δια- 146
κύπτειν εἴσω τις τῶν πραγμάτων, εὑρήσει τὸν οὐρανὸν ἡμέραν αἰώνιον,
νυκτὸς καὶ πάσης σκιᾶς ἀμέτοχον, ἅτε περιλαμπόμενον ἀσβέστοις καὶ
ἀκηράτοις ἀδιαστάτως φέγγεσιν. ὅσῳ τε διαφέρουσιν οἱ παρ' ἡμῖν 147

---

1 κἀκεῖνο A   τοῦτ' AVO   2 τοὐναντίον] ἐκεῖνο HP   τἄλλα ABFH ταυτὶ A   φρόνημα F^1 3 καὶ—ἀνωφελές] τὸ φιλάνθρωπον, καὶ πάλιν conicio   4 τὸ ἀγεννές om. A   ἀγενές CVHP   τὸ ἀσύμφορον, τὸ βλαβερόν CVO: τὸ βλαβερόν, τὸ ἀσύμφορον transp. ceteri   5 ἐπιθυμεῖν C   6 περιουσίας μεταδίδου A   7 βαλλαντίοις C, βαλαντίῳ A   8 γὰρ K: om. ceteri   10 φρόνιμα BM   νοῦν] ῥοῦν VO   11 παίεις F   12 ἀνθρωπίνων vel ἀνθρωπείων coni. Mang.   ὁ ἥλιος A   14 τῶν κατ' αὐτὸν ὁμοίων BEKM: ὁμοίων (ὁμοίως V^2O) τῶν κατ' αὐτὸν ceteri   post αὐτῆς add. αὐτοῖς V^2 16 δὲ C   πολλῆς] πολλάκις A   17 ὅτι om. G   18 δ' pr.] δὲ BEKMVO   αὐτὸ scripsi: αὐτὰ codd.   19 βουληθείην M, βουληθῇ H   20 τις post εἴσω om. VO, post βουληθείη (19) add. V^2O, ante εἴσω transp. F   τῶν om. F   21 σκιᾶς] κακίας A   22 ἀκηράτοις K^1: ἀκρίτοις VOK^2, ἀκράτοις ceteri   ἀδιαστάκτως O, ἀδιαστάτοις C; ⟨καὶ⟩ ἀδιαστάτοις coni. Mang.   φέγγουσιν (sic) BE

6—7 D^P fol. 180^r et 186^v D^V p. 481 et 502 Mel. Barocc. fol. 17^r Flor. Par. Nr. 2 Max. Ecl. c. 12 Anton. Mel. I 31 Col. 884 Φίλωνος D^M fol. 173^v Νήλου et fol. 178^v D^R fol. 169^r Φίλωνος Ἑβραίου Ioann. Georgides in Laur. VII 15 fol. 82^r (Φίλωνος): πλούτου τὸ κάλλος—ἐπικουρίᾳ.

ἐγρηγορότες τῶν κοιμωμένων, τοσούτῳ καὶ ἐν ἅπαντι τῷ κόσμῳ τὰ οὐράνια τῶν ἐπιγείων, τὰ μὲν ἐγρηγόρσει χρώμενα ἀκοιμήτῳ διὰ τὰς ἀπλανεῖς καὶ ἀπταίστους καὶ ἐν ἅπασι κατορθούσας ἐνεργείας, τὰ δ' ὕπνῳ κατεχόμενα, κἂν εἰ πρὸς βραχὺ διανασταίη, πάλιν καθελκόμενα καὶ καταδαρθάνοντα διὰ τὸ μηδὲν εὐθυτενῶς δύνασθαι τῇ ψυχῇ βλέπειν, ἀλλὰ πλάζεσθαι καὶ περιπταίειν· ἐπισκοτεῖται γὰρ ψευδέσι δόξαις, ὑφ' ὧν ὀνειρώττειν ἀναγκαζόμενα καὶ τῶν πραγμάτων ὑστερί-
148 ζοντα οὐδὲν παγίως καὶ βεβαίως ἱκανὰ καταλαμβάνειν ἐστί. (25.) συμβολικῶς μέντοι καὶ ἐπὶ τὸ δευτερεῖον τῶν βασιλικῶν ἁρμάτων ἀναβαίνειν λέγεται δι' αἰτίαν τοιάνδε· ὁ πολιτικὸς τὰ δευτερεῖα φέρεται βασιλέως· οὔτε γὰρ ἰδιώτης ἐστὶν οὔτε βασιλεύς, ἀλλ' ἀμφοῖν μεθόριος, ἰδιώτου μὲν ὢν κρείττων, ἐλάττων δ' εἰς ἀρχὴν αὐτεξούσιον βασιλέως, τῷ δήμῳ βασιλεῖ χρώμενος, ὑπὲρ οὗ πάντα πράττειν προήρηται καθαρᾷ
149 καὶ ἀδολωτάτῃ πίστει. φέρεται δὲ ὡς ἐφ' ἁρματείου δίφρου μετέωρος ὑπό τε τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ὄχλων εἰς ὕψος αἰρόμενος, καὶ μάλισθ' ὅταν κατὰ νοῦν ἕκαστα μικρὰ καὶ μεγάλα χωρῇ, μηδενὸς ἀντιπνέοντος μηδ' ἀντιστατοῦντος, ἀλλ' ὡς ἐν εὐπλοίᾳ πάντων σωτηρίως ὑπὸ θεοῦ κυβερνωμένων. ὅν τε δίδωσιν ὁ βασιλεὺς δακτύλιον, ἐναργέστατον δεῖγμα πίστεώς ἐστιν, ἣν πεπίστευκεν ὅ τε βασιλεὺς δῆμος τῷ πολιτικῷ
150 καὶ ὁ πολιτικὸς τῷ βασιλεύοντι δήμῳ. ὁ δὲ περὶ τὸν τράχηλον χρυσοῦς κύκλος εὐδοξίαν ὁμοῦ καὶ κόλασιν ἔοικεν ὑποσημαίνειν· ἕως μὲν γὰρ τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν εὐοδεῖ πράγματα αὐτῷ, γαῦρός ἐστι καὶ σεμνὸς

αντι
1 τοσοῦτον VO ἅπασι K 2 ἐγρηγόρσει CAVOK: ἐγρηγορῶσι F, ἐγρηγορόσι ceteri ἀκοιμήτω CK: ἀκοιμήτως ceteri 3 ἀπταίστους] ἀπαύστους L (Turn.) 5 εὐθυτενῶς K: εὐθυγενῶς CVO, εὐθυτενὲς A, εὐθυγενὲς ceteri τὴν ψυχὴν V^{2}O 6 παραπταίειν F, παραπαίειν K 7 ἀναγκαζόμενα CV^{1}BEK^{1}M: ἀναγκαζομένη ceteri 7. 8 ὑστερίζοντα CV^{1}BEK^{1}M: ὑστερίζουσα ceteri 8 οὐδὲ BEM καὶ] οὐ A ἱκανὴ AV^{2}K^{2}H^2 9 μέν σοι F δευτέριον C 10 λέγεται] δέχεται F
ει
δευτερία C φέρεται K, φέρει τοῦ V^{2}O 11 βασιλείας A alt. οὔτε] ἅτε A 12 ὢν om. A αὐτεξούσιον CBEK^{1}M: αὐτεξουσίου ceteri 13 τῷ—χρώμενος] ἰδιώτου μὲν ὢν κρείττων repet. G πράττειν om. A προείρηται A 14 ἀδολωτάτω A δ' CAVO ἁρματείου AV^{2}O: ἁρματίου ceteri 15 ὄχλων] ὅλων A εἰς om. F ὕψει F 16 νοῦν] ῥοῦν BEKM ἕκαστα om. O μικρά τε BEKMO καὶ om. M χωρήσῃ A 18 τε] δὲ A (Mang.) 19 δεῖγμα om. FG ἐστι AFP ἣν] καὶ AFGHP βασιλικὸς F 20 καὶ AFGHP: καὶ ἣν ceteri βασιλικῷ ὄντι VOK^2 περὶ] πρὸς A 21 κύκλος] κλοιὸς coni. Mang. 22 τὴν om. P εὐοδεῖ BEKMVOP: εὐοδῇ C, εὐοδεῖται FGH^1 (Mang.), εὐοδοῦται AH^2 (Turn.) πράγματ' F αὐτῶ O, αὐτῶν H

ὑπὸ τῶν ὄχλων τιμώμενος· ἐπειδὰν δὲ πταῖσμα συμβῇ, μὴ κατὰ προαίρεσιν — τοῦτο γὰρ ὑπαίτιον —, ἀλλὰ τυχηρόν, ὅπερ ἐστὶ συγγνωστόν, οὐδὲν ἧττον ἕλκεται κάτω διὰ τοῦ περιαυχενίου κόσμου καὶ ταπεινοῦται, μόνον οὐκ ἐπιλέγοντος τοῦ δεσπότου· „τὸν περιαυχένιον τοῦτον κύκλον ἐδωρησάμην σοι καὶ κόσμον κατορθουμένων τῶν ἐμῶν καὶ ἀγχόνην ἀποτυγχανομένων.“

p. 63 M. (26.) | Ἤκουσα μέντοι καθ᾿ ἑτέραν ἰδέαν τροπικώτερον τὰ περὶ τὸν τόπον ἀκριβούντων. ἦν δὲ τοιάδε· τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου τὸν ἡμέτερον νοῦν ἔλεγον εἶναι, τὸν τῆς καθ᾿ ἕκαστον σωματικῆς χώρας ἡγεμόνα, ὃς οἷα βασιλεὺς ἀνῆπται τὸ κράτος. ᾧ γενομένῳ φιλοσωμάτῳ 151
τρία τὰ πλείστης ἀξιούμενα σπουδῆς διαπονεῖται, σιτία καὶ ὄψα καὶ ποτά, παρὸ καὶ τρισὶ χρῆται τοῖς τῶν λεγομένων ἐπιμεληταῖς, ἀρχισιτοποιῷ καὶ ἀρχιοινοχόῳ καὶ ἀρχιμαγείρῳ· πρυτανεύει γὰρ ὁ μὲν τὰ περὶ ἐδωδήν, ὁ δὲ τὰ περὶ πόσιν, ὁ δ᾿ ἐπιτέτακται τοῖς περὶ αὐτὰ τὰ ὄψα ἡδύσμασιν. 152
πάντες δέ εἰσιν εὐνοῦχοι, ἐπειδὴ ὁ φιλήδονος ἄγονός ἐστι τῶν ἀναγκαιοτάτων, σωφροσύνης, αἰδοῦς, ἐγκρατείας, δικαιοσύνης, ἁπάσης ἀρετῆς· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐχθρὸν ἄλλο ἄλλῳ, ὡς ἀρετῇ ἡδονή, δι᾿ ἣν ἀλογοῦσιν οἱ πολλοὶ ὧν μόνον ἄξιον πεφροντικέναι, ταῖς ἀκαθέκτοις ἐπιθυμίαις χαριζόμενοι καὶ οἷς ἂν προστάττωσιν εἴκοντες. 153
ὁ μὲν οὖν ἀρχιμάγειρος οὔτ᾿ εἰς δεσμωτήριον ἀπάγεται οὔτε τινὶ περιπίπτει λύμῃ διὰ τὸ μὴ σφόδρα τῶν ἀναγκαίων εἶναι τὰς παραρτύσεις οὐχ ἡδονὰς οὔσας ἀλλ᾿ εὔσβεστα ἡδονῶν ὑπεκκαύματα, δύο δὲ τῶν περὶ τὴν ἄθλιον γαστέρα πραγματευομένων, ἀρχισιτοποιὸς καὶ ἀρχιοινοχόος, ἐπειδὴ τὰ 154

2 οὐχ ὑπαίτιον VO   3 οὐδὲ K   ἧττον BEKMV²O: κρεῖττον ceteri
4 μονονοῦ (κ eras.) V, μονονοὺ GO, μονονοὺ καὶ K   περιαυχένα BE, περὶ αὐχένα M   κύκλον om. F   5 σοι om. BEM   ἀγχόνης CV, om. O
6 ἀποτυγχανόντων BEKM   7 post μέντοι ss. καὶ H² (v)   τροπικωτέραν A
τὰ] τῶν A   8 τὸν τόπον V², τῶν τόπων V¹   τύπον ex τόπον corr. H
9 νοῦν] λογισμὸν A   εἶναι om. A   10 ὃς] ᾧ corr. H   βασιλεῖ corr. H
ἀνῆπτε FG, ἀνῆπτον H   ᾧ C²VOK: ὡς ceteri   γενομένου A, γινομένω H(v)
φιλοσωμάτου A   11 τρία CVOK: τρία γὰρ ceteri   φιλοπονεῖται A
12 παρ᾿ ὅσον VO   μεληταῖς F   13 καὶ pr. om. A   τὰ om. CVO
14 δὲ CVO   ἐπιτέτραπται A   15 ἐδέσμασι F   δ᾿ BEMA   εὐνοῦχοι
β α
δέ εἰσι πάντες transp. HP, εὐνοῦχοι δὲ πάντες εἰσίν K   φιλόδημος CBEMA
17 πάσης BEM   ἀρετὴ ἡδονῇ V¹M, ἀρετὴ ἡδονῆς C   18 post ὧν add. ἀγαθῶν VO, ss. K²   μόνων AV²K²O   19 καὶ—εἴκοντες om. C   προστάττωσιν AK: πράττωσιν FGHP, προστάγμασιν BEMV¹, ὥσι πράγμασι V²O   εἴκοντες] εἰρηκότες BEMV¹, προστετηκότες V²O   22 ἄσβεστα AKO, αὐτὰς (sic) BEM: αὖ τὰ coni. **Mang.**   ἀθλίαν K¹ (fort. recte)   23 ἀρχισιτοποιοῦ καὶ ἀρχιοινοχόου V²O

συνεκτικώτατα τῶν εἰς τὸ ζῆν χρησίμων ἐστὶ βρῶσις καὶ πόσις, ὧν ἐπιμελείας μὲν ἀξιουμένων οἱ προεστῶτες εἰκότως ἐπαίνων τυγχάνουσιν,
155 ὀλιγωρουμένων δὲ ὀργῆς καὶ κολάσεως ἀξιοῦνται. διαφορὰ δὲ κἀν ταῖς κολάσεσιν, ὅτι διάφορος ἡ χρεία, σιτίων μὲν ἀναγκαιοτάτη, οἴνου δὲ οὐ πάνυ χρησίμη· καὶ γὰρ ἀκράτου δίχα ζῶσιν ἄνθρωποι ναματιαίῳ
156 ὕδατι ποτῷ χρώμενοι. δι' ἣν αἰτίαν πρὸς μὲν τὸν ἀρχιοινοχόον γίνονται καταλλαγαὶ καὶ συμβάσεις ὡς ἂν ἁμαρτόντα περὶ τὸ ἔλαττον μέρος, ἀσύμβατα δὲ καὶ ἀκατάλλακτα τὰ πρὸς τὸν ἀρχισιτοποιόν ἐστιν ἄχρι θανάτου λαμβάνοντα τὴν ὀργὴν ὡς ἂν περὶ τὸ μέγιστον ἀδικήσαντα· τελευτὴ γὰρ ἕπεται σιτίων σπάνει· οὗ χάριν καὶ ὁ περὶ ταῦτ' ἐξαμαρτὼν εἰκότως θνήσκει κρεμασθείς, ὅμοιον κακὸν ᾧ διέθηκε παθών· καὶ γὰρ αὐτὸς ἀνεκρέμασε καὶ παρέτεινε τὸν πεινῶντα λιμῷ.
157 (27.) Τοσαῦτα καὶ περὶ τούτου. ὁ μέντοι βασιλέως ὕπαρχος κατασταθεὶς καὶ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν λαβὼν ἐξῄει γνωρισθησόμενος ἅπασι τοῖς ἐγχωρίοις καὶ τοὺς λεγομένους νομοὺς ἐπιὼν κατὰ πόλεις πολὺν αὐτοῦ πόθον ἐνειργάζετο τοῖς ὁρῶσιν, οὐ μόνον ταῖς ὠφελείαις, ἃς ἑκάστοις παρεῖχεν, ἀλλὰ καὶ ταῖς περὶ τὴν
158 ὄψιν τε καὶ τὴν ἄλλην ὁμιλίαν ἀλέκτοις καὶ ἐξαιρέτοις χάρισιν. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν τῶν ὀνειράτων σύγκρισιν ἐνέστη προτέρα τῆς εὐθηνίας ἡ ἑπταετία, τὸ πέμπτον | τῶν καρπῶν ἀνὰ πᾶν ἔτος συνάγων διά τε τῶν p. 64 M.
ὑπάρχων καὶ τῶν ἄλλων, οἳ πρὸς τὰς δημοσίας χρείας ὑπηρέτουν αὐτῷ, τοσαύτην ἤθροισε πληθὺν δραγμάτων, ὅσην οὐδείς πω πρότερον γενο-

1 χρησίμων mg. H, ἀναγκαίων in textu H, χρησίμων om. M 2 εἰκότως om. A 4 ὅτι] ὅταν HP μὲν γὰρ A 5 χρησίμη om. F 6 ποτῷ] ποταμῷ BEM χρώμενοι] ἀρκούμενοι coni. Mang. 7 συμβάσεις B (βι supra lin.), συμβιβάσεις KMVO ἁμαρτάνοντα F 8 τὰ om. CAVO 9 τὸ] τὸν H¹P ἁμαρτήσαντα (ἀδικ supra lin.) A 10 ταῦτα CVO 11 ᾧ Mang.: ὧν codd. παθῶν C 12 λιμὸν M 13 μέντοι] μὲν οὖν BEK¹M (Mang.) 14 τὴν om. A 15 νομοὺς VK: νόμους ceteri 16 πόλιν A αὑτοῦ ex αὐτοῦ corr. H: αὐτοῦ ceteri, om. P πόθεν M ὁρῶσιν] παροῦσιν BEKM 17 ὠφελίαις M ἕκαστος P¹, ἑκάστῳ H² ταῖς CAKFH²P²: om. ceteri 18 post καὶ pr. add. περὶ VO τὴν ἄλλην] μεγάλην A ἀλήκτοις VO τε καὶ F χαρίσμασιν BEM 19 τῶν om. A ὀνείρων K διάκρισιν conicio ἀνέστη O πρότερον F, ἡ προτέρα VO ἡ eras. V², om. O 19. 20 ἡ ἑπταετία τῆς εὐθηνίας transp. HP 20 συνάγων CK: συλλέγων AP², ἀγγέλλων ceteri 21 ἠπειρέτουν K 22 πραγμάτων FHP πω] τὸ VO, om. A

13 sqq. Gen. cap. 41,46 sqq.

μένην ἐμέμνητο· πίστις δὲ σαφεστάτη τὸ μηδ' ἀριθμηθῆναι δύνασθαι,
καίτοι μυρία τινῶν πονηθέντων, οἷς ἐπιμελές, περιεργίᾳ διαριθμήσασθαι.
διεξελθόντων δὲ τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν οἷς εὐφόρησεν ἡ πεδιάς, ἀρχὴν 159
ἐλάμβανεν ὁ λιμός, ὃν ἐπιβαίνοντα καὶ συναυξόμενον οὐκ ἐχώρησεν
Αἴγυπτος· ἀναχεόμενος γὰρ καὶ τὰς ἑξῆς ἀεὶ πόλεις καὶ χώρας
ἐπικαταλαμβάνων ἄχρι περάτων καὶ τῶν πρὸς ἕω καὶ τῶν πρὸς
δυσμὰς ἔφθασε τὴν οἰκουμένην ἐν κύκλῳ πᾶσαν κατασχών. λέγεται 160
γοῦν μηδέποτε κοινὴ νόσος κατασκῆψαι τοσαύτη, καθάπερ ἣν ἰατρῶν
παῖδες ὀνομάζουσιν ἑρπῆνα· καὶ γὰρ αὕτη πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἐπιφοιτῶσα
τὴν κοινωνίαν τῶν ἡλκωμένων σωμάτων ὅλην δι' ὅλων στοιχηδὸν πυρὸς
τρόπον ἐπινέμεται. τοὺς οὖν ἀφ' ἑκάστης δοκιμωτάτους αἱρούμενοι 161
σιτώνας ἐξέπεμπον εἰς Αἴγυπτον· ἤδη γὰρ ἡ πρόνοια τοῦ νεανίσκου
πανταχόσε διηγγέλλετο ταμιευσαμένου τροφὰς ἀφθόνους εἰς καιρὸν
ἐνδείας. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον κελεύει ἀνοιχθῆναι τοὺς σωροὺς ἅπαντας, 162
ὑπολαμβάνων εὐθυμοτέρους παρασκευάσειν τοὺς ἰδόντας καὶ τρόπον τινὰ
τὰς ψυχὰς ἀναθρέψειν πρὸ τῶν σωμάτων ἐλπίσι χρησταῖς, ἔπειτα διὰ
τῶν ἐπιτραπέντων τὰς σιταρχίας ἐπώλει τοῖς ἔχουσιν ὠνητικῶς, στοχαζόμενος τοῦ μέλλοντος ἀεὶ καὶ τὸ ἐπιὸν ὁρῶν τοῦ παρόντος ἀκριβέστερον.

(28.) Ἐν δὲ τούτῳ καὶ ὁ πατήρ, ὑποσπανιζόντων ἤδη τῶν ἀναγ- 163
καίων, ἀγνοῶν τὴν τοῦ παιδὸς εὐτυχίαν ἐκπέμπει δέκα τῶν υἱῶν ἐπὶ

1 μηδὲ VO 2 μυρία τινῶν πονηθέντων AK[1]P[2]: μυρία πολλῶν πονηθέντων V[2]K[2], μυριάδων πονηθέντων C, μυρίων τῶν πονηθέντων H[2](v), μυρία τῶν πονηθέντων ceteri ἐπιμελὴς F 3 διελθόντων VO ἐν om. AG ηὐφόρησεν CFGHP ἀρχὴν om. F 4 συναυξανόμενον AFH(v), αὐξόμενον M 5 καὶ pr. om. F ἀεὶ om. VO 6 τῶν alt.] τὸν C 7 ὅλην τὴν οἰκουμένην (tum πᾶσαν om.) A 8 γοῦν] γὰρ AP[2], γὰρ οὖν FGP[1] 9 ἑρπῆνα AFHP: ἕρπητα ceteri ἑρπὴν λέγεται πάθος περσῶν adnot. G et mg. FH αὕτη AFGHP 10 τὴν κοινωνίαν
κ
AF[1]GHP: τῇ κοινωνίᾳ ceteri ἡλωμένων B, ἡλωμένων E, εἱλωμένων VOK[2], ἡνωμένων CK[1] ὅλην AFGHP: ὅλη ceteri στϊχηδὸν K 11 ἀφ' ἑκάστοις A δοκιμωτάτου C αἱρούμενοι AFGHPK: αἱρουμένους CBEM(v), ἀνευρομένους VO 12 ἐξέπεμπεν M 13 πανταχόθεν ἠγγέλλετο A ταμιευσομένου BEM, ταμιευσαμένη HP 14 ἀνοιχθῆναι om. A ἀνοιχθῆναι κελεύει conicio σοροὺς E[1]M 15 παρασκευάσαι VO, παρασκευάζειν HP 16 ἀναθρέψαι VO θεραπεύσειν ψυχὰς (om. τὰς) in textu HP, ἀναθρέψειν ψυχὰς mg. HP; ἀναθρέψειν τὰς ψυχὰς v 17. 18 στοχαζόμενοι G 18 τοῦ μέλλοντος om. V 20 καὶ om. F 21 ἐπὶ] εἰς L(v)

20 sqq. Gen. cap. 42

σιτωνίαν τὸν νεώτατον οἴκοι κατασχών, ὃς ἦν ὁμομήτριος ἀδελφὸς τῷ
164 βασιλέως ὑπάρχῳ. καὶ οἱ μὲν εἰς Αἴγυπτον ἐλθόντες ἐντυγχάνουσιν
ὡς ἀλλοτρίῳ τἀδελφῷ καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἀξίωσιν καταπλαγέντες ἔθει
παλαιῷ προσκυνοῦσιν, ἤδη καὶ τῶν ὀνειράτων αὐτοῦ λαμβανόντων
165 βεβαίωσιν. ὁ δὲ τοὺς πεπρακότας θεασάμενος εὐθὺς ἐγνώρισεν ἅπαντας
ὑπὸ μηδενὸς αὐτὸς γνωρισθεὶς τὸ παράπαν, μὴ βουληθέντος πω τοῦ
θεοῦ τἀληθὲς ἀναφῆναι διά τινας ἀναγκαίας αἰτίας, ἃς τότε βέλτιον ἦν
ἡσυχάζεσθαι, ἀλλ' ἢ τὴν ὄψιν ἀλλάξαντος εἰς σεμνότερον εἶδος τοῦ τὴν
χώραν ἐπιτραπέντος ἢ παρατρέψαντος τὰς ἀκριβεῖς καταλήψεις τῆς δια-
166 νοίας τῶν ὁρώντων. εἶτ' οὐχ ὥσπερ νέος καὶ τοσαύτης ἡγεμονίας
διάδοχος ἀρχὴν τὴν μετὰ βασιλέα πρώτην ἀναψάμενος, εἰς ὃν ἀνατολαὶ
καὶ δύσεις ἀπέβλεπον, | ἡλικίας ἀκμῇ καὶ μεγέθει τῆς ἐξουσίας ἐπαρθείς, p. 65 M
καιρὸν ἔχων ἀμύνης ἐμνησικάκησεν, ἀλλ' ἐγκρατῶς τὸ πάθος ἐνεγκὼν καὶ
ταμιευσάμενος αὐτοῦ τῇ ψυχῇ μετὰ πολλοῦ τοῦ προμηθοῦς ἐπεμόρφαζεν
ἀλλοτρίωσιν καὶ βλέμμασι καὶ φωνῇ καὶ τοῖς ἄλλοις καθυποκρινόμενος
τὸν δυσχεραίνοντα „οὐδέν“ εἶπεν, „ὦ οὗτοι, φρονεῖτε εἰρηνικόν, ἀλλά τις
τῶν βασιλέως ἐχθρῶν κατασκόπους ὑμᾶς ἐξέπεμψεν, ᾧ κακὰς ὑπηρεσίας
ὁμολογήσαντες ὑπηρετήσειν λήσεσθαι μὲν ᾠήθητε, λανθάνει δ' οὐδὲν
167 τῶν δρωμένων ἐπ' ἐνέδρᾳ, κἂν βαθεῖ σκότῳ συσκιάζηται.“ πειρωμένων
δ' ἀπολογεῖσθαι καὶ διεξιόντων, ὡς ἐπ' ἀγενήτοις κατηγοροῦνται, μήτε
γὰρ παρὰ δυσμενῶν ἥκειν μήτ' αὐτοὶ τοῖς ἐγχωρίοις ἀπέχθεσθαι μηδ'
ἂν ὑπομεῖναί ποτε τοιαύτην διακονίαν, εἶναι γὰρ τὰς φύσεις εἰρηνικοὶ
καὶ μεμαθηκέναι σχεδὸν ἐξ ἔτι νηπίων παίδων τιμᾶν εὐστάθειαν παρ'
ὁσιωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ πατρί, ᾧ δώδεκα γενομένων υἱῶν ἕνα μὲν

1 σιτωνία A ὁμομήτριος ἀδελφὸς CVO: ἀδελφὸς post ὑπάρχῳ (2) transp. ceteri 2 εἰσελθόντες εἰς Αἴγυπτον C 3 τῷ ἀδελφῷ CVOHP, ἀδελφῷ (om. τῷ) G 4 παλαιῷ] βαρβάρῳ coni. Mang. ἤδη προσκυνοῦσι transp. A 5 βεβαίωσιν] τελείωσιν P πεπρακότας] ἠγορακότας V²K²O 6 πω om. VO 7 τἀληθῆ F ἀναθεῖναι VO ⟨δι'⟩ ἃς coni. Wendl. τότε om. VO ἦν om. F 8 εἶδος] ἦθος K 9 περιτρέψαντος AF τὰς om. HP¹ 9. 10 τῆς διανοίας CVOK: καὶ διανοίας AFGHP, om. BEM 10 εἶτα VO 11 βασιλέως F 12 ἐπέβλεπον HP 13 ἀμύναι A ἐγκρατῶς] ἐκράτησε HP 14 αὐτοῦ V²: αὐτοῦ ceteri 15 ἀλλοτριώσεσι VO βλέμματι coni. Mang. 16 ὦ οὗτοι, εἶπε transp. HP 17 ἡμᾶς G κακάς] καὶ τὰς G 18 ὁμολογήσαντας M λήσεσθε G μὲν om. VO 20 δὲ CVO 21 αὐτοὺς K ἀπέχθεσθε G, ἀπέχεσθαι BEKM, ὑπέχεσθαι C 22 ἂν] αὖ F ποτε om. A 23 ἐξέτι CFP παίδων om. FHP εὐπάθειαν P, εὐπείθειαν H 24 πατρὶ καὶ θεοφιλεστάτω transp. A θεοφίλεος (alt. ο eras.) C post δώδεκα add. μὲν HP(v) γεινομένων V, γειναμένων O μὲν om. Mang.

τὸν νεώτατον οὐκ ἔχοντά πω ἡλικίαν ἀποδημίας οἴκοι καταμεῖναι, δέκα δὲ τοὺς ὁρωμένους ἡμᾶς ἐνταῦθα ὑπάρχειν, τὸν δὲ λοιπὸν ἐκποδὼν γεγενῆσθαι —, (29.) ταῦτ' ἀκούσας ὡς ἐπὶ τεθνεῶτι ἑαυτῷ παρὰ τῶν ἀποδομένων τί τὴν ψυχὴν ἄρα ἐπεπόνθει; καὶ γὰρ εἰ μὴ ἐξελάλησε 168
τότε τὸ παραστὰν πάθος, ἀλλὰ τούτοις ὑποτυφομένῳ καὶ ζωπυρουμένῳ πάντως τὰ ἐντὸς ἐκαίετο, βαθεῖ δ' ὅμως ἤθει φησὶν αὐτοῖς· „εἰ τῷ ὄντι μὴ κατασκεψόμενοι τὴν γῆν ἀφῖχθε, πρὸς πίστιν τὴν ἐμὴν ὑμεῖς μὲν ἐνταυθοῖ διατρίψατε βραχύν τινα χρόνον, ὁ δὲ νεώτατος ἀδελφὸς ὑμῶν ἀφικέσθω μετακληθεὶς ἐπιστολιμαίοις γράμμασιν. ἐὰν δ' ἕνεκα 169
τοῦ πατρὸς ἐπείγησθε ἀπιέναι φοβησομένου τάχα τὴν μακρὰν ὑμῶν διάζευξιν, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπάρατε, καταμεινάτω δ' εἷς ὁμηρεύσων, ἄχρις ἂν ἐπανέλθητε σὺν τῷ νεωτάτῳ· τιμωρία δὲ κατὰ τῶν μὴ πειθαρχούντων ἡ ἀνωτάτω προκείσεται θάνατος.“ καὶ ὁ μὲν τοιαῦτ' 170
ἀπειλήσας ὑποβλεπόμενος καὶ βαρείας ὀργῆς δείγματα παρασχὼν ὅσα τῷ δοκεῖν ἀπηλλάττετο· οἱ δὲ συννοίας καὶ κατηφείας γεμισθέντες ἐκάκιζον ἑαυτοὺς ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπιβουλῆς „ἐκεῖνο“ λέγοντες „τἀδίκημα τῶν παρόντων ἐστὶ κακῶν αἴτιον, τῆς ἐφόρου δίκης τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων ἤδη τι μηχανωμένης καθ' ἡμῶν· βραχὺν γὰρ ἡσυχάσασα χρόνον διανίσταται τὴν ἀμείλικτον καὶ ἀπαραίτητον αὑτῆς ἐπιδεικνυμένη φύσιν τοῖς ἀξίοις κολάσεως. πῶς γὰρ οὐκ ἄξιοι; οἳ δεό- 171
μενον καὶ ποτνιώμενον τὸν ἀδελφὸν οἱ ἀνηλεεῖς ὑπερείδομεν οὐδὲν μὲν ἐξαμαρτόντα, φαντασίας δὲ τὰς καθ' ὕπνον διὰ τὸ φιλοίκειον ὡς συνήθεσιν ἀνενεγκόντα, ὑπὲρ ὧν οἱ θηριωδέστατοι καὶ πάντων ἀγριώτατοι

---

1 ⟨τὴν⟩ ἡλικίαν conicio 2 ἡμᾶς delendum videtur ἐνταῦθ' VO ἐκποδῶν EH^{1}O 3 ταῦτα CP παρὰ τῶν] πάντων VO 4 πεπόνθει MG εἰ γὰρ καὶ μὴ transp. A 5 παριστάνον F τούτω A (Mang.) ὑποτυφουμένου (α supra) CVO 6 πάντως] πάντα coni. Mang. 7 ἐφῖχθε C πρὸς τὴν πίστιν F 8 νεώτερος F 9 ἐφικέσθω VO δ' om. BEM 10 ἐπείγεσθε BEKMF ἀπιέναι Mang.: ἀπεῖναι codd. φοβηθησομένου A (Mang.) 11 ἅπαντες VK^2 12 ἐπαναχθῆτε AFGHP 13 ἡ AKF^{2}H^{2}P^2: ὁ CVOBEM, om. F^{1}GH^{1}P^1 καὶ om. M τοιαῦτα CF 14 σχὼν F τῷ] τὸ P 17 τῶν—αἴτιον post ἡμῶν (18) transp. K ἐστὶν αἴτιον κακῶν transp. AO 18 ἀνθρωπίων C τι om. F βραχὺ F 19 ἐφησυχάσασα FHP(v) αὐτῆς (σεως supra) codd. 20 κολάζεσθαι K πῶς] πόσων VK^2 ἄξιον HP^1 οἳ C: om. ceteri 21 οἱ ἀνηλεεῖς om. A ὑπερίδομεν C, περιείδομεν V οὐδὲν μὲν] οὐ μὲν CBEM, οὐμενοῦν VK^2 22 post ἐξαμαρτόντα add. τι, ἀλλὰ (tum δὲ om.) CVBEM τάς] τότε C φιλοίκιον O 23 σύνθεσιν (sic) G ἀνενέγκαντα A καὶ πάντων ἀγριώτατοι om. F post πάντων add. ἀνθρώπων BEM (Mang.)

δυσχεραίνοντες ἡμεῖς οὐχ ὅσια — δεῖ γὰρ | ἀψευδεῖν — εἰργασάμεθα. p. 66 M.
172 τοιγαροῦν καὶ ταῦτα καὶ ἔτι χείρω τούτων πείσεσθαι προσδοκῶμεν,
οἵτινες μόνοι σχεδὸν ἐξ ἁπάντων ἀνθρώπων εὐπατρίδαι λεγόμενοι διὰ
τὰς πατέρων καὶ πάππων καὶ προγόνων ὑπερβαλλούσας ἀρετὰς ᾐσχύ-
173 ναμεν τὴν συγγένειαν ἐπιφανὲς ὄνειδος κτήσασθαι σπουδάσαντες.“ ὁ
δὲ πρεσβύτατος τῶν ἀδελφῶν, ὃς καὶ ἐν ἀρχῇ, συντιθεμένων τὴν ἐπι-
βουλήν, ἠναντιοῦτο, „ἐπὶ δὴ πεπραγμένοις“ εἶπεν „ἀνωφελεῖς αἱ μετα-
μέλειαι· παρεκάλουν, ἱκέτευον, ἐξετάζων ὅσον ἐστὶ τὸ ἀνοσιούργημα,
μὴ θυμῷ χαρίζεσθαι· συναινεῖν δέον, ταῖς ἀβουλίαις ἑαυτῶν εἴξατε.
174 τοιγαροῦν καρπούμεθα τῆς αὐθαδείας καὶ ἀσεβείας τἀπίχειρα· ζητεῖται
μὲν ἡ ἐπ' ἐκείνῳ τορευθεῖσα ἐπιβουλή, ὁ δὲ ζητῶν οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος,
175 ἀλλ' ἢ θεὸς ἢ λόγος ἢ νόμος θεῖος.“ (30.) ταῦτα δ' ἤκουεν ὁ πραθεὶς
ἀδελφὸς ἡσυχῇ διαλαλούντων, ἑρμηνέως μεταξὺ ὄντος· καὶ νικηθεὶς
ὑπὸ τοῦ πάθους, μέλλων δακρύειν, ὡς μὴ γένοιτο καταφανής, ἀπο-
στρέφεται καὶ προχέας θερμὰ καὶ ἐπάλληλα δάκρυα καὶ πρὸς ὀλίγον
ἐπικουφισθείς, τὴν ὄψιν ἀπομαξάμενος, ἐπιστρέφει καὶ κελεύει τὸν
ἡλικίᾳ δεύτερον τῶν ἀδελφῶν ἐν ὄψεσι ταῖς ἁπάντων δεθῆναι, τὸν αὐτῷ

---

1 εἰργασάμεθα AOFHP: εἰργάσμεθα ceteri 2 χείρω τούτων KF: τούτων om. CV, τούτων χείρω transp. ceteri πείσεσθε B 4 post τὰς add. τῶν AOHP 5 συγγένειαν] εὐγένειαν K[1] (fort. recte) 6 τῶν ἀδελφῶν] ἀδελφὸς AO καὶ om. F συντεθειμένων CV 6. 7 τῇ βουλῇ AOV[2], τὴν βουλὴν V[1] 7 post ἠναντιοῦτο add. παρεκάλει F ἐπὶ δὴ Mang.: ἐπὶ K, ἐπειδὴ ceteri 8 παρεκάλουν om. F παρεκάλει, ἱκέτευεν BEMGHP, ἱκέτευεν etiam F ἐξέταζον C 9 χαρίσασθαι AOF συναινῶν H[1]P δέον] δὲ O συναινεῖν δέον] δέον συναινεῖν F, παρῄνουν, ἀλλ' ὑμεῖς V[2] αὐτῶν F 10 ἀσεβείας καὶ αὐθαδείας transp. AO τὰ ἐπίχειρα CAG 12 ταῦτ' ἤκουεν (om. δ') V ἤκουσεν A 13 ἡσυχῇ—μεταξὺ] ἐν ὄψεσι—κατάλληλον (17—99,1) O κινηθεὶς MAOF 14 δακρύειν CVBEKM: ἐνδακρύειν ceteri (v) καταφανεὶς O 16 ἀπομαρξάμενος O 17 ἐν ἡλικίᾳ F ταῖς K: τῶν ceteri

---

16—99,8 *Procop. Gaz. comment. in Gen. 42,24* (Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 91[1] = Migne P. G. t. 87,1 p. 479 inf.): τὸν δὲ ἐν ἡλικίᾳ δεύτερον τὸν Συμεὼν ὁ Ἰωσὴφ δεθῆναι προσέταξεν ὡς αὐτῷ κατάλληλον· ὁ γὰρ ἐν πλείοσι δεύτερος τῷ παρεσχάτῳ κατάλληλος, ἐπεὶ καὶ τῷ τελευταίῳ ὁ πρῶτος· ἴσως μέντοι καὶ διότι τὴν πλείστην μοῖραν ἔδοξε τῶν ἁμαρτηθέντων εἰσενεγκεῖν· εἰ γὰρ δεύτερος ὢν συνετάχθη τῷ πρεσβυτάτῳ χρηστὰ συμβουλεύσαντι, ἴσως ἂν συμπνευσάντων ἀλλήλοις τῶν πρώτων καὶ διὰ τοῦτο τιμιωτάτων κεκώλυτο τὸ πλημμέλημα. *Isidor. Pelus. Epist.* III, 115 (Migne P. G. t. 78 p. 820): ἐπειδὴ γέγραφας, δι' ἣν αἰτίαν τοὺς ἄλλους ἀδελφοὺς παρεὶς ὁ Ἰωσὴφ τὸν Σιμεῶνα μόνον ἐκέλευσε δεθῆναι, ὅμηρον τῆς τῶν ἀδελφῶν ἐπανόδου γενησόμενον, φημί· ἐπειδὴ τῶν τὴν τραγῳδίαν ἐκείνην κατ' αὐτοῦ δραματουργησάντων κορυφαιότατος ἦν. εἰ γὰρ ἐφράξατο μετὰ τοῦ πρεσβυτάτου τοῦ γνώμην ἀρίστην εἰσηγησαμένου, ἴσως ἂν καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἀνέτρεψεν·

κατάλληλον — ὁ γὰρ ἐν πλείοσι δεύτερος τῷ παρεσχάτῳ κατάλληλος, ἐπεὶ καὶ τῷ τελευταίῳ ὁ πρῶτος —· ἴσως μέντοι καὶ διότι τὴν πλείστην 176 μοῖραν ἔδοξε τῶν ἁμαρτηθέντων εἰσενεγκεῖν μόνον οὐ συνταγματαρχῶν καὶ τοὺς ἄλλους ἀλείφων ἐπὶ δυσμένειαν· εἰ γὰρ συνετάχθη τῷ πρεσβυτάτῳ χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα βουλευομένῳ, νεώτερος μὲν ἐκείνου, τῶν δ' ἄλλων πρεσβύτερος ὤν, ἴσως ἂν ἴσως ἐπεσχέθη τἀδίκημα, τῶν τὴν ἀνωτάτω τάξιν καὶ τιμὴν ἐχόντων συμπνεόντων καὶ ὁμογνωμονούντων περὶ πράγματος, ὃ καὶ καθ' αὑτὸ πολλὴν ῥοπὴν συνεφείλκετο· νυνὶ δ' 177 ἀποστὰς τῆς ἡμέρου καὶ ἀμείνονος τάξεως πρὸς τὴν ἀνήμερον καὶ χαλεπὴν ηὐτομόλησε καὶ ταύτης ἀποδειχθεὶς ἡγεμὼν οὕτως ἐθάρσυνε τοὺς συνεφαπτομένους τοῦ παρανομήματος, ὡς ἀνενδότως τὸν ἐπίληπτον ἆθλον διαθλῆσαι. διὰ ταῦτ' ἐξ ἁπάντων μόνος οὗτος δεθῆναί μοι δοκεῖ. οἱ δ' ἄλλοι τὴν οἴκαδε ἐπάνοδον ἤδη παρευτρεπίζονται, κελεύσαντος 178 τοῦ τῆς χώρας ἐπιτρόπου τοῖς πυροπωλοῦσι τὰ ἀγγεῖα τῶν ἀδελφῶν ὡς ξένων ἅπαντα πληρῶσαι καὶ ἣν ἔλαβον τιμὴν ἐπὶ τῶν στομίων λάθρα καταθεῖναι μὴ προειπόντας οἷς ἀπεδίδοσαν καὶ τρίτον τι προσεπιδαψιλεύεσθαι τροφάς, αἳ γένοιντ' ἂν ἱκαναὶ κατὰ τὴν ὁδόν, ἐξαιρέτους ὑπὲρ τοῦ παραπεμφθῆναι τὴν σιτωνίαν ἀμείωτον. ὁδοιπορούντων δὲ 179 καὶ τὸν ἐν δεσμοῖς ἀδελφὸν ὡς εἰκὸς οἰκτιζομένων, οὐχ ἧττον δ' ἐπὶ τῷ πατρὶ κατηφούντων, εἰ πάλιν ἀκούσεται συμφορᾶς, καθ' ἑκάστην

2 τὴν om. AO 3 μοῖραν] τιμωρίαν HP ἡμαρτηθέντων H 4 δυσμένειαν V²KO: δυσμενείᾳ ceteri (v) 4. 5 πρεσβυτάτῳ mg. H, πρώτῳ in textu H 5 ἐκεῖνος HP¹ 6 ἂν] μὲν HP 8 καθ' αὑτὸ VK: καταυτὸ C, κατ' αὐτῶν ceteri συνεφείλκυστο V; ἂν ἐφείλκετο coni. Mang. δὲ C 11 ἐφαπτομένους BEKM (νομή superscr.) παραπτώματος C ἀνενδότως CVBEKM: ἀνενδοιάστως ceteri τὸν om. K ἐπίληπτον AFP²: ἀνεπίληστον CV²K², ἀνεπίληπτον ceteri 12 διανῦσαι AO ταῦτα AO, τοῦτ' MK δεθῆναι οὗτος transp. F δοκῶ AO 13 οἴκαδ' P παρευτρεπίζονται V: παρηυτρεπίζοντο ceteri καὶ ante κελεύσαντος add. K 14 πυρροπωλοῦσι M, πυροπολοῦσι G 15 ἅπαν M 16 προειπόντας CBEKM: προειπόντος V¹, προειπόντες V², προσειπόντας ceteri οἷς] ὡς coni. Mang. τρίτον τι CVBEKM: τι om. ceteri; τρίτον ἔτι coni. Wendl. 16. 17 προσεπιδαψιλεύεσθαι K: προσδαψιλεύσασθαι V², προσδαψιλεύεσθαι ceteri 17 κατὰ CVBEKM: καὶ κατὰ ceteri ἐξαιρέτους C: om. BEKM, ἐξαρκέσαι V² ss. K², ἐξαιρέτως ceteri 18 σιτωνείαν HP, σρίαν (i. e. σωτηρίαν) K 19 δὲ V 20 ἀκούσειε P συμφοράς A

ἐκείνου μὲν γὰρ νεώτερος ἦν δεύτερος ὢν καθ' ἡλικίαν, τῶν δ' ἄλλων πρεσβύτερος, καὶ εἰκὸς ἦν καὶ τοὺς ἄλλους ἢ φοβηθέντας ἢ δυσωπηθέντας τὴν τῶν πρεσβυτάτων γνώμην σβέσαι τὴν ἐπιβουλήν, καὶ μάλιστα καὶ τοῦ τετάρτου ἀγανακτοῦντος ἐπὶ τοῖς γινομένοις καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἔχοντος πολλὴν ῥοπὴν πρὸς τὸ μὴ πραχθῆναι.

ὁδὸν | ἐλαττουμένης καὶ ἀποκειρομένης αὐτοῦ τῆς εὐπαιδίας, καὶ λεγόν- p. 67 M.
των „ἀλλ' οὐδὲ πιστεύσει δεδέσθαι, πρόφασιν δ' εἶναι τὰ δεσμὰ τελευτῆς
ὑπολήψεται διὰ τὸ τοὺς ἅπαξ πληγέντας εἰς τὰ αὐτὰ προσπταίειν",
ἑσπέρα καταλαμβάνει καὶ τῶν ὑποζυγίων καθελόντες τὰ ἄχθη τὰ μὲν
ἐπεκούφιζον, αὐτοὶ δὲ βαρυτέρας ταῖς ψυχαῖς φροντίδας ἐδέχοντο· φιλεῖ
γὰρ ἐν ταῖς ἀναπαύλαις τῶν σωμάτων ἐναργεστέρας τῶν ἀβουλήτων ἡ διά-
νοια λαμβάνουσα φαντασίας χαλεπῶς ἄγαν θλίβεσθαι καὶ πιέζεσθαι. (31.)
180 λύσας δέ τις ἓν ἀγγεῖον ὁρᾷ παρὰ τῷ στομίῳ βαλάντιον ὑπόμεστον ἀργυρίου
καὶ διαριθμησάμενος εὕρισκεν ὅσην τοῦ σίτου καθῆκε τιμὴν ἀποδεδομένην
181 αὐτῷ καὶ καταπλαγεὶς τοῖς ἀδελφοῖς ἀνέφερεν. οἱ δ' οὐ χάριν ἀλλ'
ἐνέδραν ὑποτοπήσαντες ἠθύμουν καὶ βουλόμενοι πάντα τὰ ἀγγεῖα διερευ-
νήσασθαι φόβῳ διώξεως ἄραντες ᾗ τάχιστα συνέτεινον καὶ μόνον οὐκ
182 ἀπνευστὶ θέοντες πολυήμερον ὁδὸν ἐπιτεμόντες ἀνύουσιν. εἶτ' ἀλλα-
χόθεν ἄλλοι τὸν πατέρα οὐκ ἀδακρυτὶ περιλαβόντες ἐφίλουν ἑκάστῳ
περιπλεκόμενον καὶ περιχεόμενον ἐκθύμως, καίτοι τῆς ψυχῆς ἤδη τι
μαντευομένης ἀβούλητον· καὶ γὰρ προσιόντας καὶ δεξιουμένους κατενόει
καὶ τὸν ὑπολειφθέντα υἱὸν ὡς ὑστερηκότα τῆς βραδυτῆτος ᾐτιᾶτο καὶ
πρὸς τὰς εἰσόδους ἀπέβλεπε σπεύδων τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων πλήρη
183 θεάσασθαι. μηδενὸς δ' ἔξωθεν ἔτι προσεπιφοιτῶντος, διεπτοημένον
ἰδόντες „τῶν ἀβουλήτων" ἔφασαν, „ὦ πάτερ, ἀνιαρότερος τῆς μαθήσεως ὁ
ἐνδοιασμός ἐστι· μαθὼν μὲν γάρ τις ὁδὸν εὗρεν εἰς σωτηρίαν, ἡ δ' ἀμφί-
βολος ἄγνοια δυσοδίας καὶ ἀπορίας αἴτιον· ἄκουε δὴ σφόδρα μὲν ἀνιαροῦ

———

1 αὐτῷ V²GHP (v) εὐπαιδείας (ι supra) K, εὐπαιδείας AOH 2 δὲ V τελευτῆς τὰ δεσμὰ transp. AHP (v) 3 αὐτὰ corr. ex αὐτοῦ V μὴ ante προσπταίειν add. F 5 βαρυτέραις M ἐδέξαντο CV 6 ἐναργεστέρως V² 6.7 ἡ διαλαμβάνουσα φαντασία CVBEM 7 πιέζεσθαι] βιάζεσθαι H 8 περὶ AO βαλλάντιον CE 9 καθῆκε om. M, κατέθηκε KF ἀποδιδομένην BEM 10 αὐτῷ codd. (v) 11 ὑποπτήσαντες O καὶ βουλόμενοι] βουλόμενοι οὖν V τἀγγεῖα HP 12 συνέτεινον M (Mang.): συνδιέτεινον ceteri μονονοὺ AOH, μόνον οὐ καὶ P, μονονουχὶ V, μονονοὺκ corr. in μονονουχὶ K 13 κἀπνευστὶ H ἀποτεμόντες (ε supra) AO εἶτα (ϊ supra) CV 14 παραλαβόντες A, παραλαβόντες O, περιβαλόντες BEMV 15 περιπλακόμενον BE καὶ περιχεόμενον om. M περιχεόμενον BEKAG: παραχεόμενον O, περιεχόμενον ceteri καίτοι] καί τι V²O 16 προσιόντας (ων supra) καὶ δεξιουμένους (ων supra) A; προσιόντων καὶ δεξιουμένων v 17 καὶ τὸν K: καὶ om. ceteri ἀπολειφθέντα AO ὡς K: καὶ ὡς ceteri ὡς om. V 18 τέκνων] παίδων M 19 ἔτι om. V 20 ἀνιαρώτερος CAP, ἀνιαρότερον F τῆς om. H 22 αἰτία V

διηγήματος, ἀναγκαίου δὲ λεχθῆναι. ὁ συμπεμφθεὶς ἡμῖν ἀδελφὸς ἐπὶ 184
σιτωνίαν καὶ μὴ ἐπανεληλυθὼς ζῇ μέν — δεῖ γὰρ τὸν ὡς ἐπὶ τεθνεῶτι
ἀπαλλάξαι σου μείζονα φόβον —, ζῶν δ' ἐν Αἰγύπτῳ καταμένει παρὰ
τῷ τῆς χώρας ἐπιτρόπῳ, ὃς εἴτ' ἐκ διαβολῆς εἴτε καὶ ὑποτοπήσας
αὐτὸς αἰτίαν ἡμῖν ὡς κατασκόποις ἐπέφερεν. ἀπολογουμένων δὲ ὅσα 185
ὁ καιρὸς καὶ περί τε σοῦ τοῦ πατρὸς διεξιόντων καὶ τῶν ἀπολειπομένων
ἀδελφῶν, ἑνὸς μὲν τοῦ τεθνεῶτος, ἑτέρου δὲ τοῦ παρὰ σοὶ διατρίβοντος,
ὃν ἔφαμεν ἔτι νέον ὄντα διὰ τὴν ἡλικίαν οἴκοι καταμεῖναι, πάντα
ἀπαμπίσχοντες καὶ ἀπογυμνοῦντες τὰ τῆς συγγενείας εἰς τὸ ἀνύποπτον
οὐδὲν ἠνύσαμεν, ἀλλ' ἔφη μόνην ἂν αὐτῷ πίστιν ἀψευδοῦς ὁμολογίας
γενέσθαι τὴν ὡς αὐτὸν ἄφιξιν τοῦ νεωτάτου παιδός, οὗ χάριν καὶ τὸν
δεύτερον κατεσχηκέναι ῥύσιόν τε καὶ ἐνέχυρον ἐκείνου. τὸ μὲν οὖν 186
ἐπίταγμα πάντων ἀνιαρότατον, ὁ δὲ καιρὸς αὐτὸ προστάττει μᾶλλον τοῦ
68 M. κελεύοντος, ᾧ | πειστέον ἐξ ἀνάγκης διὰ τἀπιτήδεια, μόνης Αἰγύπτου
χορηγούσης αὐτὰ τοῖς λιμῷ πιεσθεῖσιν." (32.) ὁ δὲ βαρύτατον ἀναστενάξας 187
„τίνα πρῶτον" εἶπεν „ὀλοφύρωμαι; τὸν παρέσχατον, ὃς οὐ τελευταῖος
ἀλλὰ πρῶτος ἔλαχε τὴν τῶν συμφορῶν τάξιν; ἢ τὸν δεύτερον, ὃς τὰ
δευτερεῖα τῶν κακῶν ἤρατο, πρὸ θανάτου δεσμά; ἢ τὸν νεώτατον, ὃς
ἀπευκταιοτάτην ὁδὸν ἀφίξεται, ἐὰν ἄρα ἀπίῃ, ταῖς τῶν ἀδελφῶν κακο-
πραγίαις οὐ σωφρονισθείς; ἐγὼ δὲ κατὰ μέλη καὶ μέρη διαρτώμενος
— μέρη γὰρ τέκνα γονέων — εἰς ἀπαιδίαν κινδυνεύω περιελθεῖν ὁ
πολύπαις καὶ εὔπαις ἄχρι πρὸ μικροῦ νομισθείς." ὁ δὲ πρεσβύτατος 188
„εἰς ὁμηρείαν" ἔφη „σοὶ δύο υἱοὺς δίδωμι, οὓς καὶ μόνους ἐγέννησα·

---

1 μηνύματος καὶ add. ante διηγήματος F   ἡμῶν AO   2 σιτωνία AO, σιτωνεία P   τὸν] τῶν V, om. F   ὡς om. AH   3 ἀπαλλάξαι] ἀπελάσαι coni. Mang.   σου] σε V   μείζονα om. V   φόβων V   δὲ CVA   5 ἀπολογούμενοι et διεξιόντες (6) scribendum videtur   δ' BEM, δὲ καὶ AOG, καὶ F   6 ὁ om. AOFGHP   καὶ om. AOFGHP   7 pr. τοῦ om. AO   alt. τοῦ om. AO   σοὶ] σοῦ BEM   8 ἔτι νέον ὄντα om. V   οἴκοι scripsi: οἴκαδε codd.   μεῖναι AO   πάντ' AP   9 ἀπανίσχοντες F   γυμνοῦντες BEK^1M εὐγενείας V   10 ἂν om. AO   ὁμολογίας] ἀπολογίας conicio   11 ὡς αὐτὴν O, ἕως αὐτοῦ A   12 κατασχηκέναι BE; κατέσχηκε coni. Wendl.   ῥύσειον C   13 ἀνιαρότατον VF: ἀνιαρώτατον CGP, ἀνιαρώτερον AO, ἀνιαρότερον ceteri   14 πιστέον FH^1P τὰ ἐπιτήδεια CVAO   τῆς αἰγύπτου AP^2 15 βαρύτατα AO, βαρύτερον H   16 πρότερον AO   εἶπε post ὀλοφύρωμαι transp. VG (ss. K^2), om. K^1 ὀλοφύρωμαι EVFG: ὀλοφύρομαι ceteri (v)   17 πρῶτον F   συμφορῶν] συμφερόντων CBEM   δευτερεῖα] βαρύτερα coni. Mang.   18 ἤρξατο F   19 ἀφίξεται om. F   ἄρ' A   20 συμφορηθείς V^3K^2 μέρη καὶ μέλη CVFG   διαιτώμενος F   23 εἰς ὁμηρείαν] ἰσομοιρίαν FGHP   δίδωμι οὓς om. FGHP

τούτους ἀπόκτεινον, ἐὰν μὴ σῶον ἀποδῶ τὸν ἐγχειρισθησόμενον ἀδελφόν,
ὃς ἀφικόμενος εἰς Αἴγυπτον δύο περιποιήσει τὰ μέγιστα ἡμῖν, ἓν μὲν πίστιν
σαφῆ τοῦ μὴ κατασκόπους μηδὲ πολεμίους εἶναι, ἕτερον δὲ τὸ τὸν
189 ἀδελφὸν τὸν ἐν δεσμοῖς ἀπολαβεῖν δυνηθῆναι.“ σφόδρα δ᾽ ἀχθομένου
τοῦ πατρὸς καὶ λέγοντος ἀγνοεῖν, ὅτι δυεῖν ὄντων ὁμομητρίων ὁ μὲν
ἤδη τέθνηκεν, ὁ δ᾽ ἔρημος καὶ μόνος ἀπολειφθεὶς εὐλαβήσεται τὴν
ὁδὸν καὶ ζῶν προαποθανεῖται τῷ δέει κατὰ τὴν φοβερῶν ἐκείνων ὑπό-
μνησιν, ἃ συνέβη τὸν πρότερον παθεῖν, ταῦτα λέγοντος, τὸν εὐτολμότατον
καὶ ἀρχικὸν φύσει καὶ δυνατὸν εἰπεῖν — ἦν δὲ καθ᾽ ἡλικίαν ἀπὸ τοῦ
πρώτου τέταρτος — προστησάμενοι διερμηνεύειν ἔπεισαν τὰ δοκοῦντα
190 πᾶσιν. ἐδόκει δὲ τῶν μὲν ἀναγκαίων ὑστεριζόντων — ὁ γὰρ κομισθεὶς
πρότερος σῖτος ἐπιλελοίπει —, κρατοῦντος δὲ τοῦ λιμοῦ καὶ πιέζοντος,
ὠνησομένους ἀπιέναι, μὴ βαδιεῖσθαι δὲ τοῦ νεωτάτου καταμένοντος·
τὸν γὰρ τῆς χώρας ἐπίτροπον ἀπηγορευκέναι δίχα τούτου παραγενέσθαι.
191 λογισάμενος δὲ ἅτε σοφὸς ἀνήρ, ὡς ἔστιν ἄμεινον ἕνα προέσθαι τῷ
τοῦ μέλλοντος ἀδήλῳ καὶ ἀμφιβόλῳ πρὸ τῆς ὁμολογουμένης τῶν τοσούτων
ἀπωλείας, ἣν ὑπομενεῖ πᾶς οἶκος ἐνδείᾳ πιεσθείς, ἀνιάτῳ νόσῳ, φησὶν
192 αὐτοῖς· „ἀλλ᾽ εἰ τῆς ἐμῆς βουλήσεως ἐπικρατέστερα τὰ τῆς ἀνάγκης ἐστίν,
εἰκτέον· ἴσως γὰρ ἴσως ἡ φύσις οἰκονομεῖ τι βέλτιον, ὃ μήπω ταῖς διανοίαις
193 ἡμῶν παραφαίνειν ἀξιοῖ. λαβόντες οὖν καὶ τὸν νεώτατον, ὡς προήρησθε,
ἄπιτε, μὴ μέντοι τὸν αὐτὸν ὃν καὶ πρόσθεν τρόπον· πάλαι μὲν γὰρ ἀργυρίου
μόνον ἔδει πρὸς σιτωνίαν ἀγνοουμένοις ἀνθρώποις καὶ μηδέν πω πεπονθόσιν
ἀνήκεστον, νυνὶ δὲ καὶ δώρων, τριῶν ἕνεκα, τῆς τε | πρὸς τὸν ἡγεμόνα p 69

1 post ἐγχειρισθησόμενον add. μοι HP 3 τὸ] τοῦ AOFGHP 3. 4 τὸν ἐν δεσμοῖς ἀδελφὸν AO 4 δυνησόμενον G δὲ V 5 ἀγνοεῖν] ἀποκνεῖν conicio, ἀμφιγνοεῖν coni. Mang. δυοῖν MAOKFP ὄντοιν K; ὄντοιν ὁμομητρίοιν A 6 καὶ μόνος om. F εὐλαβηθήσεται VK^{2} 7 φοβερῶν] φερομένων F 8 εὐτολμώτατον VHP 9 ἀρχικὸν] ἀνδρικὸν AO δυνατώτατον K 9. 10 ἀπὸ τοῦ πρώτου καθ᾽ ἡλικίαν transp. K 10 ἔπεισαν K: εἴτε κἄν BE, εἴτε κἂν V^{1}MFGHP^{1}, ᾔτηκαν V^{2}, ἤνεγκαν AOP^{2}, ἔλεγον C(v) 12 πρότερον VOHP(v) ἐπιλελοίπει CF: ἀπολελοίπει AO, ὑπολελοίπει ceteri 13 ὠνησομένους K: ἡνωμένους ceteri ἀπιέναι CV^{2}F^{2}: ἀπεῖναι ceteri 14 ἀπειρηκέναι A 15 δ᾽ C; δὴ coni. Mang. 17 πιεσθεὶς ἀνιάτω νόσω BEKM: ἀνιάτῳ νόσῳ om. CV, πιεσθεὶς ἀνειπὼν ὅσον ceteri; ἀνιάτῳ νόσῳ πιεσθεὶς Mang. 18 βουλῆς AHP 19 ἰειχτέον (sic) C θεία ante φύσις add. V^{2} οἰκοδομεῖ CFGHP ταῖς ἡμετέραις διανοίαις (om. ἡμῶν) CV 20 παρεμφαίνειν BEM, παραμίνειν (sic) F 21 καὶ om. M πρόσθε CBEGP 22 σιτωνείαν HP μηδέπω K, μηδὲν (om. πω) AO 23 νῦν VAO

11 sqq. Gen. cap. 43

καὶ σιτάρχην ἀρεσκείας, ὑφ' οὗ γνωρίζεσθαί φατε, καὶ τοῦ τὸν ἐν
δεσμοῖς ἀπολαβεῖν θᾶττον πολλὰ καταθέντας αὐτοῦ λύτρα καὶ τοῦ τὴν
ὑπόνοιαν τῆς κατασκοπῆς ὡς ἔνι μάλιστα ἰάσασθαι. πάντων οὖν ὅσων 194
ἡ ἡμετέρα γῆ φέρει λαβόντες ὥσπερ τινὰς ἀπαρχὰς κομίζετε τῷ
ἀνθρώπῳ καὶ δισσὸν ἀργύριον, τό τε ἀποδοθὲν πρότερον, ὃ ἴσως ἀγνοίᾳ
τινὸς ἀπεδόθη, καὶ ἕτερον αὔταρκες εἰς σιτωνίαν. ἐπιφέρεσθε μέντοι 195
καὶ τὰς ἡμετέρας εὐχάς, ἃς πρὸς τὸν σωτῆρα ποιούμεθα θεόν, ἵνα καὶ
εὐάρεστοι τοῖς ἐγχωρίοις ξενιτεύοντες ἦτε καὶ ἐπανέρχησθε σῷοι τὰς
ἀναγκαίας παρακαταθήκας, υἱούς, ἀποδιδόντες πατρί, τόν τε καταλει-
φθέντα πρότερον ἐν δεσμοῖς καὶ ὃν συνεπάγεσθε νυνὶ νεώτατον καὶ
πραγμάτων ἄπειρον.“ ἄραντες δὲ συνέτεινον εἰς Αἴγυπτον.

(33.) Εἶτ' ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις ἀφικομένους ἰδὼν ὁ τῆς χώρας 196
ἐπίτροπος ἥσθη πάνυ καὶ κελεύει τῷ τῆς οἰκίας ἐπιμελουμένῳ πολυτελὲς
ἄριστον εὐτρεπίζειν καὶ τοὺς ἄνδρας εἰσάγειν ἁλῶν καὶ τραπέζης μεθέ-
ξοντας. εἰσαχθέντες δὲ καὶ ἐφ' ὅτῳ μὴ συναισθόμενοι διεπτόηντο καὶ 197
συγχυθέντες ἐτόπαζον ἐπὶ κλοπῇ μέλλειν συκοφαντεῖσθαι ὡς ὑφελόμενοι
τὴν τοῦ σίτου τιμήν, ἣν πρότερον ἐν τοῖς ἀγγείοις ἀνεῦρον· εἶτα τῷ
τῆς οἰκίας ἐπιμελητῇ προσελθόντες ἀπελογοῦντο περὶ οὗ μηδεὶς ἐτόλμα
κατηγορεῖν τὸ συνειδὸς ἰώμενοι καὶ ἅμα προφέροντες ἐπεδείκνυον τὸ
ἀργύριον εἰς ἀπόδοσιν. ὁ δὲ χρηστοῖς καὶ φιλανθρώποις λόγοις 198
εὐθυμοτέρους αὐτοὺς ἐποίει φάσκων· „οὐδεὶς ἀσεβής ἐστιν οὕτως, ὡς
τὰς τοῦ θεοῦ χάριτας συκοφαντεῖν, ὃς ἵλεως εἴη· θησαυροὺς γὰρ ἐν
τοῖς ὑμετέροις ὤμβρησεν ἀγγείοις οὐ μόνον τροφὰς ἀλλὰ καὶ πλοῦτον
ἐξ ἑτοίμου διδούς.“ οἱ δὲ παρηγορηθέντες ἐν τάξει διετίθεσαν ἃ οἴκοθεν 199
ἐπηνέγκαντο δῶρα καὶ παραγενομένῳ τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας προσέφερον·
πυνθανομένῳ δέ, πῶς ἔχοιεν καὶ εἰ ὁ πατὴρ ζῇ, περὶ οὗ πρόσθεν

1 ἀφ' BMG γνωρίζεσθε MFG 2 καταθέντας—λαβόντες (4) om. K^1, suppl. K^2 3 μὲν οὖν VK^2 ὅσα OGP, ὅσον V^1 4 φέρει γῆ transp. AO, φέρει om. VK^2 5 τ' A πρότερον om. G ὃ om. CH(v) post ἴσως ss. γὰρ H^2(v) 6 σιτωνείαν HP 7 σωτῆρα] πρα (i. e. πατέρα) AOP^2 8 ἐπανέρχεσθε M, ἐπανέρχοισθε A 9 υἱοῖς $BEMFHP^1$, υἱούς om. K^1, ss. K^2 9. 10 κατα-^{η}λειφθέντα A 10 ἐπάγεσθε HP^1 νῦν BEKM νεώτερον G 11 συνέτειναν F 12 ἡμέραις om. G 13 ἐπιμελουμένω CBKMF: ἐπιμελομένω ceteri ⟨οὐ σφόδρα⟩ πολυτελὲς coni. Mang. coll. 104,23 14 εἰσάγει OH 16 κλοπὴν V 17 ἐν om. V 19 ἰ^{οιό}ώμενοι C ἐπιφέροντες AO ἐπεδείκνυντο O, καὶ ἐπιδεικνύντες CV, ἐδείκνυον FHP(v) 20 τοῖς λόγοις V 21 οὕτως om. K 22 ἵλεως ⟨ὑμῖν⟩ εἴη conicio (cf. Gen. 43,22) γὰρ om. BEM 23 ἡμετέροις KOP ὤμβρισεν C 26 ἔχοιε M

ἔλεγον, ἀποκρίνονται περὶ μὲν αὑτῶν οὐδέν, περὶ δὲ τοῦ πατρὸς ὅτι ζῇ
200 καὶ ὑγιαίνει. κατευξάμενος δ' ἐκείνῳ καὶ θεοφιλέστατον προσειπών,
τὸν ὁμομήτριον περιβλεψάμενος ἀδελφὸν ὡς εἶδεν, οὐ κατασχὼν ἀλλ'
ἤδη νικώμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, πρὶν γενέσθαι καταφανής, ἐπιστρέφεται·
καὶ δραμὼν πρόφασιν ἐπί τι τῶν κατεπειγόντων — ἐκλαλῆσαι γὰρ
τἀληθὲς καιρὸς οὐκ ἦν — ἐν μυχῷ τινι τῆς οἰκίας ἀνακλαυσάμενος
201 ἀποχεῖ τὴν τῶν δακρύων φοράν. (34.) εἶτ' ἀπονιψάμενος λογισμῷ
τῆς ἀνίας ἐπεκράτησε καὶ προσελθὼν εἱστία τοὺς ξένους ἀποδοὺς πρό-
τερον καὶ τὸν ἀντὶ τοῦ νεωτάτου κατασχεθέντα εἰς ὁμηρείαν· συνειστιῶντο
202 δὲ καὶ ἄλλοι τῶν παρ' Αἰγυπτίοις δοκίμων. αἱ δ' ὑποδοχαὶ κατὰ τὰ
πάτρια ἑκάστοις ἐγίνοντο, χαλεπὸν ἡγουμένου παλαιοὺς νόμους παριδεῖν,
203 καὶ ταῦτα ἐν εὐωχίᾳ τινί, ἔνθα τῶν ἀηδιῶν αἱ ἡδοναὶ πλείους. | ἑξῆς p. 70 M.
δὲ προστάξαντος κατὰ τὰς ἡλικίας καθέζεσθαι, μήπω τῶν ἀνθρώπων
ἐν ταῖς συμποτικαῖς συνουσίαις κατακλίσει χρωμένων, ἐθαύμαζον, εἰ
Αἰγύπτιοι ζηλωταὶ τῶν αὐτῶν Ἑβραίοις εἰσὶ τάξεώς τε πεφροντικότες
204 καὶ τὰς πρεσβυτέρων καὶ νεωτέρων τιμὰς διακρίνειν ἐπιστάμενοι. τάχα
μέντοι καὶ τὸν ἄλλον χρόνον, ἔφασκον, τῆς χώρας ἀμαθέστερον τὰ
περὶ δίαιταν ἀγούσης, ὁ ἀνὴρ οὗτος τοῖς κοινοῖς ἐπιστὰς οὐ μόνον τοῖς
μεγάλοις πράγμασιν ἥρμοσεν εὐταξίαν, δι' ὧν τὰ εἰρήνης καὶ πολέμου
κατορθοῦσθαι πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς εὐτελεστέροις εἶναι δοκοῦσιν, ὧν
τὰ πλεῖστα ἐν παιδιαῖς· ἱλαρότητα γὰρ ἐπιζητοῦσιν εὐωχίαι σεμνὸν
205 ἄγαν καὶ αὐστηρὸν συμπότην ἥκιστα παραδεχόμεναι. τοιούτους ἐπαί-
νους ἠρέμα συνειρόντων, τράπεζαι μὲν οὐ σφόδρα πολυτελεῖς εἰσκομί-

1 αὐτῶν BVAH²: αὑτῶν ceteri 1. 2 ζῇ καὶ C: om. ceteri 2 ὑγιαίνοι H θεοφιλέστατε Turn., θεοφιλέστατα Cotelier (Monum. Eccl. II 568) 3 ἀλλὰ (om. ἤδη) BEKMV 4 καταφανῆ A ἀποστρέφεται coni. Mang. coll. 98,14. 15 5 προφάσει CVBEKM(v) 6 καιρὸς om. H τινι om. A 8 ἑστιᾷ CVBEKM 9 ἀντὶ τοῦ νεωτάτου om. AO κατασχὼν F 10 δοκίμων] γνωρίμων A 11 ἡγούμενοι F, ἡγημένου M post ἡγουμένου add. παρασαλεύειν H²(v) παριδεῖν A mg. P²: om. ceteri 12 ταῦτ' AO τινί corr. in λύειν V², τινί om. K, λύειν ss. K²; κοινῇ coni. Mang. ἔνθα] ἐν αἷς F² ἀηδιῶν scripsi: ἀνδρῶν GP¹, ἀηδῶν ceteri ἐξ ἧς F 13 προστάξοντος G 14 συμποτικῶν A εἰ] οἱ GHP, εἰ οἱ AO (Mang.) 15 post Αἰγύπτιοι add. ὅπως H ζηλωταὶ om. A τάξεων AOFGHP τε CK: om. ceteri πεφορτικότες M 17 τῆς χώρας om. HP¹ 18 ἐχούσης K, ἐχούσης (ss. ἡ ἀγ) AO ἀγούσης post ἀμαθέστερον (17) transp. CV (Mang.) κοινῆς M 20 κατορθοῦν V¹ καὶ V: καὶ ἐν CV¹, κἂν ceteri (v) 21 πεδιαῖς M, παιδίαις H, παιδίοις AOFGP ἱλαρώτατον AO 22 ἄγαν om. AO συμπότην] δεσπότην K 23 εἰ καὶ κομίζονται F

ζονται, διὰ τὸν λιμὸν οὐκ ἀξιώσαντος τοῦ ξενοδόχου ταῖς ἑτέρων ἀτυχίαις
ἐντρυφᾶν· αὐτοὶ δ' ἅτε σύνεσιν ἀκριβεῖς καὶ τοῦτ' εἰς τὰ ἐγκώμια παρε-
λάμβανον, ὡς ἀπειροκαλίαν, πρᾶγμα ἐπίφθονον, ἀπέστραπται, λέγοντες·
ὡς καὶ τὸ τοῦ συναλγοῦντος τοῖς δεομένοις καὶ τὸ τοῦ ἑστιάτορος σχῆμα
διασῴζει μεθόριον ἀμφοῖν τιθεὶς αὐτὸν καὶ τὴν ἐν ἑκατέρῳ μέμψιν
ἐκφεύγων. αἱ μὲν οὖν παρασκευαὶ τὸ ἀμιγὲς εἶχον πρόσφοροι τῷ 206
καιρῷ γεγονυῖαι· τὸ δ' ἐλλιπὲς ἀνεπλήρουν αἱ συνεχεῖς φιλοφροσύναι
προπόσεσιν, εὐχαῖς, παραινέσεσι ταῖς εἰς ἀνάληψιν, ἃ τοῖς ἐλευθέροις
καὶ μὴ ἀμούσοις τὸ ἦθος ἡδίω τῶν ὅσα περὶ ἐδωδὴν καὶ πόσιν εὐτρεπί-
ζουσιν οἱ φιλεστιάτορες καὶ φιλόδειπνοι τὰ μηδεμιᾶς ἄξια σπουδῆς εἰς
ὀλιγοφρόνων ἐπίδειξιν πομποστολοῦντες.

(35.) Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἕῳ μεταπεμψάμενος τὸν ἐπίτροπον 207
τῆς οἰκίας κελεύει τὰ ἀγγεῖα τῶν ἀνδρῶν ὅσα ἐπηνέγκαντο γεμίσαι
σίτου καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν στομίων τὴν τιμὴν ἐν βαλαντίοις καταθεῖναι,
εἰς δὲ τὸ τοῦ νεωτάτου καὶ τὸ κάλλιστον τῶν ἀργυρῶν ἔκπωμα, ᾧ πίνειν
ἔθος εἶχεν αὐτός. καὶ ὁ μὲν τὰ προσταχθέντα προθύμως ἐπετέλει 208
μηδένα μάρτυρα παραλαμβάνων, οἱ δ' οὐδὲν τῶν κρύφα γεγονότων
εἰδότες ἀνεζεύγνυσαν ἐπὶ τοῖς παρ' ἐλπίδας ἀγαθοῖς ἅπασι χαίροντες.
ἃ μὲν γὰρ προσεδόκησαν, ταῦτα ἦν· ἐπὶ κλοπῇ τοῦ ἀποδοθέντος 209
ἀργυρίου συκοφαντίαν ἕξειν, ἀδελφὸν τὸν ὁμηρεύοντα μὴ ἀπολήψεσθαι,
προσαποβαλεῖν καὶ τὸν νεώτατον ἴσως ὑπὸ τοῦ σπουδάσαντος αὐτὸν
ἀχθῆναι βίᾳ κατασχεθέντα. τὰ δ' ἀποβάντα αἰσίων τελειότερα εὐχῶν· 210

1 ἀξιοῦντος in ras. O 2 δὲ V ἅτ' ἐς σύνεσιν FG, ἅτ' εἰς σύνεσιν AOHP τοῦτο εἰς V, τούτοις F 3 ἀπειροκαλίας F πρᾶγμ' A 4 καὶ τὸ V^{2}B^{2}MFH^2: τὸ (om. καὶ) K, τὸ om. ceteri τοῦ] τοὺς O alt. τὸ τοῦ] τούτοις F 5 διασώζει C^{2}F: διασώζειν ceteri τιθεὶς ἀμφοῖν transp. K, ἀμφοῖν om. BEM αὐτὸν H: αὐτὸς V^2, αὐτὸ ceteri (fort. delendum) 6 ἀμιγὲς AOG 7 γεγονυῖαι BKMF: γενόμεναι V^2, γεγονέναι ceteri ἐλλειπὲς C^1 8 εὐχαῖς mg. H, εὐωχαῖς (λῶ) in textu H ἀνάληψιν] ἀνάλωσιν K 9 pr. καὶ om. O 10 φιλεστιάτορες AOKFG: φιλοεστιάτορες ceteri (v) μηδεμιᾶς AO: μηδενὸς ceteri εἰς K (coni. Mang.): om. ceteri 11 ἐπίδειξιν] ἔκπληξιν coni. Mang. 14 ἐπὶ om. H τῶν om. M βαλλαντίοις CE, βαλεντίοις M 15 καὶ K: om. ceteri 16 προταθέντα CE 17 post παραλαμβάνων add. τῶν κρύφα γεγονότων AO δὲ V οὐδὲν post γεγονότων transp. V 18 ἀνεζεύγνυον AO ἐλπίδα V ἅπασι om. V 19 ταῦτ' V, τοιαῦτ' AO 20 ἕξιν M 21 προσαποβαλεῖν AFG^{2}K^2: προσαποκαλεῖν V, προσαπολεῖν CK^1(v), προσαπολαβεῖν ceteri δὲ καὶ A σπουδάζοντος AO 22 βίᾳ om. CVBEM κατασχεθέντα CV: κατασχεθέντας K, κατασταθέντα BEM, κρατηθέντα ceteri (v) τελεώτερα V

12 sqq. Gen. cap. 44

τὸ πρὸς | τῷ μὴ συκοφαντηθῆναι τραπέζης καὶ ἁλῶν, ἃ σύμβολα p. 71 M.
γνησίου φιλίας ἀνθρώποις ἀνεύρηται, μεταλαχεῖν, τὸ κομίσασθαι τὸν
ἀδελφὸν ἀνύβριστον, μηδενὸς ἐντυχόντος καὶ δεηθέντος, τὸ καὶ τὸν
νεώτατον ἀγαγεῖν πρὸς τὸν πατέρα σῷον, ἐκπεφευγότας μὲν τὰς ἐπὶ
κατασκόπων ὑπονοίας, ἄφθονον δὲ τροφῶν πλῆθος ἐπιφερομένους,
χρηστὰ δὲ καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος λογιζομένους· εἰ γὰρ ἐπιλίποι
τἀπιτήδεια πολλάκις, ἔφασκον, οὐκέθ᾽ ὡς πρότερον περιδεεῖς ἀλλὰ
γεγηθότες ὡς πρὸς ἴδιον ἀλλ᾽ οὐ ξένον τὸν τῆς χώρας ἐπίτροπον
211 ἀποδημήσομεν. (36.) ἀλλὰ γὰρ οὕτω διακειμένων καὶ τοιαῦτα ταῖς
ψυχαῖς ἀναπολούντων, αἰφνίδιος καὶ ἀπροσδόκητος ταραχὴ καταλαμβάνει.
προσταχθεὶς γὰρ ὁ τῆς οἰκίας ἐπιμελητής, ἐπαγόμενος θεραπόντων
πλῆθος οὐκ ὀλίγον, κατασείων τὰς χεῖρας καὶ μένειν ὑποσημαίνων
212 ἐβοηδρόμει. καὶ συντείνας ἄσθματος πλήρης „ἐπεσφράγισθε“ εἶπε „καὶ
τὰς προτέρας καθ᾽ αὑτῶν αἰτίας· ἀγαθὰ κακοῖς ἀμειψάμενοι πάλιν
τὴν αὐτὴν ὁδὸν τῶν ἀδικημάτων ἐτράπεσθε· τὴν τοῦ σίτου τιμὴν
ὑπεξελόμενοι καὶ μεῖζον ἔτι προσεξειργάσασθε· πονηρία γὰρ τυχοῦσα
213 ἀμνηστίας ἐπιδίδωσι. τὸ κάλλιστον καὶ τιμιώτατον ἔκπωμα τοῦ δεσπότου,
ἐν ᾧ προπόσεις προὔπινεν ὑμῖν, κεκλόφατε οἱ λίαν εὐχάριστοι, οἱ λίαν
εἰρηνικοί, οἱ μηδ᾽ ὄνομα κατασκοπῆς εἰδότες, οἱ διττὸν ἀργύριον εἰς
ἀπόδοσιν τοῦ προτέρου κεκομικότες, ἐνέδραν ὡς ἔοικε καὶ δέλεαρ ἐπὶ
θήραν καὶ ἁρπαγὴν πλειόνων. ἀλλ᾽ οὐκ εἰς ἅπαν εὐοδεῖ κακία, λαν-
214 θάνειν δ᾽ ἀεὶ τεχνάζουσα καταφωρᾶται.“ ταῦτα συνείροντος, ἀχανεῖς
ἐπάγησαν, λύπης καὶ φόβου, τῶν ἀργαλεωτάτων κακῶν, ἐξαίφνης
ἐπιπεσόντων, ὡς μηδὲ διᾶραι τὸ στόμα δύνασθαι· τῶν γὰρ ἀπροσ-
δοκήτων κακῶν αἱ προσβολαὶ καὶ τοῖς δεινοῖς περὶ λόγους ἀφωνίαν
215 ἐμποιοῦσι. παρειμένοι δ᾽ ὅμως ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἁλισκόμενοι τῷ

1 καὶ om. V 2 γνησίας AKP φιλίας mg. E, φιλανθρωπίας in textu E ἀνθρώποις om. AOP μεταλαβεῖν F 4 ἐπὶ om. HP(v) post ἐπὶ add. τῶν V 5 κατασκόποις K (fort. recte), ἐπισκόπων H¹P δὲ om. FGHP 6 δὲ om. A ἐπιλείποι F 7 τὰ ἐπιτήδεια CVAO ἐπιδεεῖς V 9 ἀποδημήσωμεν F, ἐπιδημήσομεν AV² 11 προσταχθὲν CBEKM 12 ὀλίγων AOF μένειν] μέλεσιν G 13 βοη δρόμει (sic) F πλήρεις F ἐπεσφράγισθε CV¹BEKM: ἐπισφραγίσασθε H¹P, ἐπεσφραγίσασθε ceteri 14 καθ᾽ αὑτῶν προτέρας transp. A 16 προεξειργάσασθε V, προσεξεργάσεσθε BEM 18 προπόσεις] πρὸ πότου F προὔτεινεν M ὑμεῖς V², ἡμῖν A 19 μηδὲ CV 21 θήρᾳ καὶ ἁρπαγῇ coni. Wendl. πλειόνων om. F εἰσάπαν AGP εὐοδεῖ CVBEM, εὐοδοῖ K (εῖ superscr.): εὐοδοῦται ceteri (v) 22 δὲ CV, δ᾽ om. A αἰεὶ AO καταφορᾶται A 23 ἐπεπήγεισαν AO 24 τὸ om. V 25 αἱ προσβολαὶ κακῶν transp. A καὶ—λόγους om. V 26 ποιοῦσι H δὲ CK

συνειδότι καθησυχάζειν „πῶς“ ἔφασαν „ἀπολογησόμεθα καὶ πρὸς τίνα; σὺ
γὰρ μέλλεις ἔσεσθαι καὶ δικαστὴς ὁ κατήγορος, ὃς ὤφειλες καὶ ἑτέρων
αἰτιωμένων ἡμῖν συναγορεύειν ἐξ ὧν ἐπειράθης· ἢ τὸ μὲν ἀργύριον
τὸ εὑρεθὲν ἐν τοῖς ἀγγείοις πρότερον οὐδενὸς ἐλέγχοντος ἐκομίσαμεν
ἀποδώσοντες, τοσαύτῃ δ' ἐχρησάμεθα τῶν τρόπων μεταβολῇ, ὡς τὸν
ξενοδόχον ἀμείψασθαι ζημίαις καὶ κλοπαῖς; ἀλλ' οὔτε γέγονε τοῦτο
μήτ' εἰς νοῦν ἔλθοι ποτὲ τὸν ἡμέτερον. ὃς δ' ἂν ἔχων ἁλῷ τὸ 216
ἔκπωμα τῶν ἀδελφῶν, θνησκέτω· θανάτου γὰρ τἀδίκημα, εἰ γέγονεν
ὄντως, τιμώμεθα διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ὅτι πλεονεξία καὶ τὸ τῶν
ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν παρανομώτατον, δεύτερον ὅτι τοὺς ὠφεληκότας
βλάπτειν ἐπιχειρεῖν ἀνοσιώτατον, τρίτον δὲ ὅτι τοὺς μέγα φρονοῦντας
p. 72 M. ἐπ' εὐγενείᾳ τὸ τῶν προγόνων ἀξίωμα | καθαιρεῖν ἔργοις ὑπαιτίοις
τολμᾶν ὄνειδος αἴσχιστον· οἷς ἅπασιν ἔνοχος ὤν, εἴ τις ἡμῶν ὑφῄρηται,
θανάτων μυρίων ἄξια πεπραχὼς τελευτάτω.“ (37.) καὶ ἅμα λέγοντες 217
τὰ ἄχθη τῶν ὑποζυγίων καθαιροῦσι καὶ προτρέπονται μετὰ πάσης
ἐπιμελείας ἐρευνᾶν. ὁ δὲ οὐκ ἀγνοῶν ἐν τῷ τοῦ νεωτάτου κατα-
κείμενον ἅτε αὐτὸς λάθρα θεὶς ἐσοφίζετο καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ
πρεσβυτάτου ποιησάμενος ἑξῆς κατὰ στοῖχον ἐπακολουθῶν ταῖς ἡλικίαις
ἐσκόπει, προφέροντος ἑκάστου καὶ ἐπιδεικνυμένου τὰ ἀγγεῖα, μέχρι τοῦ
τελευταίου, παρ' ᾧ καὶ τὸ ζητούμενον ἀνευρέθη, ὡς ἰδόντας ἀθρόους
ἀνοιμῶξαι καὶ τὰς ἐσθῆτας διαρρήξαντας ἐκδακρύειν ἐπιστένοντας καὶ
ζῶντα τὸν ἀδελφὸν ἔτι προθρηνοῦντας καὶ οὐχ ἧττον αὑτοὺς καὶ τὸν
πατέρα, ὃς προὔλεγε τὰς συμβησομένας τῷ υἱῷ κακοπραγίας, δι' ἃς
βουλομένοις συναποδημεῖν τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἐπέτρεπε. κατηφοῦντες δὲ 218
καὶ συγκεχυμένοι τὴν αὐτὴν ὑπέστρεφον ὁδὸν εἰς τὴν πόλιν ἐκπεπληγ-

---

2 ἔσεσθαι] εἶναι BK¹M (Mang.), om. E ὁ] καὶ V²H² (Turn.) ὃς] ὧν A ὤφελες M 3 συνηγορεύειν V ἐξ ὧν ἐπειράθης ante ἡμῖν συναγορεύειν transp. AO ἢ] οἳ OV²H², οἱ A 4 τὸ εὑρεθὲν om. CVBEM 5 τῶν τρόπων K: τὸ λοιπὸν H²(v), τῶν λοιπῶν ceteri 5. 6 τοὺς ξενοδόχους F 6 ζημία AO οὔτε] οὐ CVBEKM (Mang.) 7 μήτε CV 7. 8 ἁλῶ τὸ ἔκπωμα ἔχων transp. K 8 θανάτῳ F 9 διὰ πολλοὺς K 11 δὲ om. CVBEKM 14 πεπρακὼς FG λέγοντες CVBEKM: λύοντες ceteri (v) 17 ἀρχὴν om. A 18 ἐξ ἧς F κατὰ στοῖχον om. F στοῖχον AO: στίχον ceteri (v) ἀκολουθῶν G 19 καὶ ἐπιδεικνυμένου om. AO post μέχρι add. καὶ V 20 ἀνηυρέθη C, εὑρέθη F ἀθρόως CF, ἀθρόον VBEKM 21 ἐνδακρύειν AO, δακρύειν M 22 τὸν ἀδελφὸν ζῶντα ἔτι transp. HP; τὸν ἀδελφὸν ἔτι ζῶντα Turn. αὐτοὺς VAGH²: αὐτοῦ C (Mang.), αὐτοὺς ceteri 22. 23 καὶ [καὶ] τὸν πατέρα] ἢ τὸν πατέρα K, τὰ κατὰ τὸν πατέρα C (Mang.) 23 τὰς συμβησομένους A 25 ὁδὸν ὑπέστρεφον transp. V [γρ. τὴν πόλιν] εἰς αἴγυπτον K

μένοι τῷ συμβεβηκότι καὶ τὸ πρᾶγμα ἐπιβουλὴν ἀλλ' οὐ φιλαργυρίαν
ἀδελφοῦ νομίζοντες· εἶτα τῷ τῆς χώρας ἐπιτρόπῳ προσαχθέντες φιλά-
219 δελφον εὔνοιαν ἀπὸ γνησίου πάθους ἐπιδείκνυνται. προσπεσόντες γὰρ
ἀθρόοι τοῖς ἐκείνου γόνασιν ὡς κλοπῇ πάντες ἔνοχοι, ὃ μηδ' εἰπεῖν
θέμις ἐπ' αὐτῶν, ἐδακρυρρόουν, ἱκέτευον, ἑαυτοὺς ἐξεδίδοσαν, ἑκούσιον
δουλείαν ὑπισχνοῦντο, δεσπότην προσηγόρευον ἐκεῖνον, προβλήτους,
οἰκότριβας, ἀργυρωνήτους, οὐδὲν παραλείποντες τῶν οἰκετικῶν ὀνομάτων,
220 ἀνεκάλουν ἑαυτούς. ὁ δ' ἔτι μᾶλλον ἀποπειρώμενος ἤθει βαρυτάτῳ
φησὶν αὐτοῖς· „μηδέποτε τοῦτο ἐργασαίμην, ὡς τοσούτους ἀπάγειν
ἑνὸς ἁμαρτόντος· τί γὰρ εἰς μετουσίαν ἄξιον καλεῖν τιμωριῶν τοὺς μὴ
τῶν ἀδικημάτων κοινοπραγήσαντας; ἐκεῖνος μόνος, ἐπεὶ καὶ μόνος
221 ἔπραξε, κολαζέσθω. πυνθάνομαι μὲν οὖν, ὅτι πρὸ τῆς πόλεως καὶ
θάνατον ὡρίζετε κατὰ τοῦ ἁλόντος· ἐγὼ δ' ἕκαστα πρὸς τὸ ἐπιεικὲς
ἄγων καὶ ἡμερώτερον ἐπικουφίζω τὴν τιμωρίαν δουλείαν ὁρίσας ἀντὶ
222 θανάτου.“ (38.) χαλεπῶς δὲ τὴν ἀπειλὴν φερόντων καὶ ἐφ' οἷς
ἐσυκοφαντοῦντο καταδυομένων ὁ τέταρτος καθ' ἡλικίαν — ἦν δὲ τολμητὴς
μετ' αἰδοῦς καὶ θαρραλέος, παρρησίαν τὴν ἄνευ ἀναισχυντίας ἐπιτετη-
δευκώς — προσελθὼν φησι· „δέομαι, δέσποτα, μὴ θυμῷ χαρίσασθαι
μηδ' ὅτι τέταξαι τὴν μετὰ βασιλέα τάξιν προκαταγνῶναι πρὸ τῆς ἀπο-
223 λογίας ἡμῶν. πυνθανομένῳ σοι κατὰ τὴν προτέραν ἐπιδημίαν περί τε
ἀδελφοῦ καὶ πατρὸς ἀπεκρινάμεθα· πατὴρ μὲν | ἐστι πρεσβύτης, οὐ p. 73 M.
χρόνῳ μᾶλλον γεγηρακὼς ἢ ταῖς ἐπαλλήλοις δυστυχίαις, ὑφ' ὧν γυμνα-
ζόμενος ἀθλητοῦ τρόπον ἐν πόνοις καὶ δυσκαρτερήτοις κακοπαθείαις

---

1 τῶν συμβεβηκότων F 3 ἔννοιαν HP ἐπιδεικνύονται AO, ἐπεδείκνυντο V² 4 κλοπῇ VBEKM: κλοπῆς ceteri μηδὲ CV 5 ἐπ' αὐτῶν Wendl.: ἐπ' αὐτῶ (cum proximis coniunctum) codd. 6 ὑπισχνοῦνται F προβλήτους M mg. K², προ βλήτους (σ eras.) V: προσβλήτους BE, προσηλύτους ceteri 7 παραλιπόντες VBEMAO παραλιπόντες post οἰκετικῶν transp. AO post ὀνομάτων add. ὧν CVBEKM 8 ἑαυτοὺς HP: αὐτοὺς ABEKV², αὑτοὺς ceteri δὲ V βαθυτάτῳ coni. Mang. coll. 97,6 9 τοῦτ' A τοσούτους ἀπάγειν] τοσούτοις ἅπασιν ἐνέχειν CVK²BEM 10 ἁμαρτῶντος C, ἁμαρτάνοντος V τίς F 12 μὲν om. AO καὶ post ὅτι transp. AOFGHP(v) 13 ὁρίζετε GH τοῦ om. M δὲ CF 14 καὶ om. C 15 καὶ om. HP 16 δὲ om. F τολμητίας AOFGHP 17 μετὰ B μετ' αἰδοῦς om. M 18 προσελθὼν om. F χρήσασθαι AOFGHP (Turn.) 19 μηδὲ CV βασιλέως F, βασιλείαν C 21 τοῦ ἀδελφοῦ HP ἀδελφῶν F καὶ περὶ πατρὸς BEKM πρεσβύτερος C 22 ἀλλεπαλλήλαις HP 23 πόνοις] πόλοις (sic) M τληπαθείας G

6 προβλήτους e Soph. Ai. 830

διετέλεσεν· ἀδελφὸς δὲ κομιδῇ νέος ἐστίν, ἐκτόπως στεργόμενος ὑπὸ τοῦ
πατρός, ἐπειδὴ καὶ ὀψίγονός ἐστι καὶ δυεῖν γενομένων ὁμομητρίων
ἀπελείφθη μόνος, τοῦ πρεσβυτέρου βιαίως ἀποθανόντος. κελεύοντος 224
δὲ σοῦ ἐνθάδε τὸν ἀδελφὸν ἀγαγεῖν καὶ ἀπειλοῦντος, εἰ μὴ παραγένοιτο,
μηδ᾽ ἡμῖν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν ἔτι τὴν σὴν ἐπιτραπήσεσθαι, κατηφοῦντες
ἀπηλλαττόμεθα καὶ μόλις οἴκαδε ἐπανελθόντες ἐδηλοῦμεν τὰ ἀπὸ σοῦ
τῷ πατρί. ὁ δὲ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἀντέλεγε δεδιὼς σφόδρα περὶ τῷ 225
παιδί, τῶν δ᾽ ἀναγκαίων ὑποσπανιζόντων καὶ μηδενὸς ἡμῶν τολμῶντος
ἐπὶ σιτωνίαν ἥκειν δίχα τοῦ νεωτάτου διὰ τὰς σὰς ἐπανατάσεις, μόλις
πείθεται τοῦτον συνεκπέμψαι μυρία μὲν αἰτιώμενος, ὅτι ἀδελφὸν ἄλλον
ἔχειν ὡμολογήσαμεν, μυρία δ᾽ οἰκτιζόμενος, εἰ μελλήσει διαζεύγνυσθαι·
νήπιος γάρ ἐστι καὶ πραγμάτων ἄπειρος, οὐ μόνον τῶν κατὰ τὴν ἀλλο-
δαπήν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν. πρὸς οὖν οὕτω διακείμενον τὸν 226
πατέρα πῶς ἂν ἀφικοίμεθα; τίσι δ᾽ ὀφθαλμοῖς αὐτὸν θεάσασθαι δίχα
τούτου δυνησόμεθα; τελευτὴν οἰκτίστην ὑπομενεῖ μόνον ἀκούσας, ὡς
οὐκ ἐπανελήλυθεν· εἶθ᾽ ἡμᾶς ἀνδροφόνους καὶ πατροκτόνους ἕκαστος
ἐρεῖ τῶν φιλαπεχθημόνων καὶ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ἐθελοκα-
κούντων. τὸ δὲ πλεῖστον τῆς κατηγορίας ῥυήσεται κατ᾽ ἐμοῦ· πολλὰ 227
γὰρ ὑπεσχόμην τῷ πατρὶ προέσθαι παρακαταθήκην λαμβάνειν ὁμολογῶν,
ἣν ἀποδώσειν, ὅταν ἀπαιτηθῶ· πῶς δ᾽ ἄν, εἰ μὴ ἐξευμενισθείης αὐτός,
ἀποδοῦναι δυναίμην; οἶκτον δέομαι τοῦ πρεσβύτου λαβεῖν καὶ εἰς
ἔννοιαν ἐλθεῖν τῶν κακῶν οἷσπερ ἀνιαθήσεται μὴ κομισάμενος ὃν

---

1 ἐστίν BEK[1]M: ἐστὶ παιδὶ (sic) C, ἐστὶ παιδίον ceteri   στεργόμενον VA   ὑπὸ] παρὰ O   2 ἐπειδὴ] ἐπεὶ HP   ἐστιν CH   alt. καὶ] καὶ γὰρ F, καὶ om. HP   δυοῖν AKHP   δυεῖν γενομένων ὁμομητρίων] ὁμομητρίων γὰρ δυοῖν γενομένων HP   3 ἀπελήφθη F[1]   4 δὲ σοῦ CK: δὲ (om. σοῦ) V, δ᾽ (om. σοῦ) ceteri (fort. recte)   ἀπειλοῦντα G   5 εἰς ὄψιν ἡμῖν transp. HP   ἔτι τὴν σὴν K: om. ceteri   6 οἴκαδ᾽ AH   7 καταρχὰς OGP   8 δὲ C

9 ὡς ante ἐπὶ add. AO   σιτωνείαν HP   σὰς om. F   ἐπαναξάσεις K, ἐπαναστάσεις AHP   10 ἄλλον ἀδελφὸν transp. K, ἄλλον om. BEM   11 εἶχεν GH (V[1] ut vid.)   ἀνωμολογήσαμεν AO   δὲ CV   μελήσει VBEM   12 τῶν om. C   12. 13 ἀλλοδαπῆ C   13 τὴν ⟨ἰδίαν⟩ πόλιν vel τὰς πόλεις coni. Mang.; sed cf. de decal. § 13   μὲν οὖν F   14 ἂν] οὖν O, om. A   ἀφικώμεθα FG   τίσι — δυνησόμεθα (15) om. BEM   δὲ CVK   αὐτὸν θεάσασθαι δίχα τούτου δυνησόμεθα CK: θ. δ. τ. δ. (om. αὐτὸν) V, δίχα τ. δυν. αὐ. θ. AO, δ. τ. θ. αὐ. δυν. FGHP   16 ἀνδροκτόνους (pro ἀνδροφόνους) O   17 ταῖς om. A   19 γὰρ — πατρὶ om. BEM   λαμβάνων O   20 ὅταν [β] ἀπαιτηθῶ [α] ἀποδώσειν O   21 δέομαί ⟨σου⟩ coni. Mang.   22 οἷς F

228 ἀβουλῶν ἐνεχείρισεν. ἀλλὰ σὺ μὲν ὑπὲρ ὧν ἔδοξας ἠδικῆσθαι δίκας
λάμβανε. δώσω δ' ἐθελοντὴς ἐγώ· δοῦλον ἀπὸ ταύτης ἀνάγραφε
τῆς ἡμέρας, ἄσμενος ὑπομενῶ τὰ τῶν νεωνήτων, ἐὰν τὸ παιδίον
229 ἐθελήσῃς ἐᾶσαι. λήψεται δ' οὐχ αὐτὸς τὴν χάριν, ἐὰν ἄρα διδῷς, ἀλλ'
ὁ μὴ παρὼν ἐπικουφισθεὶς τῶν φροντίδων, ὁ τῶν τοσούτων πατὴρ
ἱκετῶν ἁπάντων· ἱκέται γάρ ἐσμεν καταπεφευγότες ἐπὶ τὴν σὴν ἱερω-
230 τάτην δεξιάν, ἧς μηδέποτε διαμάρτοιμεν. ἔλεος οὖν εἰσελθέτω σε
γήρως ἀνδρὸς τοὺς ἀρετῆς ἄθλους κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν διαπονήσαντος·
τὰς κατὰ Συρίαν πόλεις εἰς ἀποδοχὴν αὐτοῦ καὶ τιμὴν ἐπέστρεψε. καί-
τοι ξενικωτέροις ἔθεσι καὶ νομίμοις καὶ πολὺ διεστῶσι χρώμενος, οὐ
βραχεῖ τινι τῶν ἐγχωρίων ἠλλοτριωμένος· ἀλλ' ἡ τοῦ βίου καλοκἀγα-
θία καὶ τὸ σύμφωνον καὶ ὁμολογούμενον πρὸς ἔργα λόγων καὶ πρὸς
λόγους ἔργων ἐξενίκησεν, ὡς καὶ τοὺς ἕνεκα | τῶν πατρίων μὴ εὐγνώ- p. 74 M.
231 μονας μεθαρμόσασθαι. τοιαύτην μέλλεις κατατίθεσθαι χάριν, ἧς οὐκ
ἂν δύναιτό τις μείζονα λαβεῖν· τίς γὰρ ἂν γένοιτο πατρὶ δωρεὰ μείζων
ἢ υἱὸν ἀπογνωσθέντα κομίσασθαι;“
232 (39.) Πάντα δ' ἦσαν ἀπόπειρα καὶ ταῦτα καὶ τὰ πρότερα, πῶς
ἔχουσι τοῦ τῆς χώρας ἐπιτρόπου σκοποῦντος εὐνοίας πρὸς τὸν ὁμομή-
τριον ἀδελφόν· ἐδεδίει γάρ, μὴ φυσικῇ τινι ἀλλοτριώσει κέχρηνται, καθάπερ
οἱ ἐκ μητρυιῶν γεγονότες πρὸς τὸν ἐξ ἑτέρας ἰσοτίμου γυναικὸς οἶκον.
233 διὰ τοῦτο καὶ ὡς κατασκόπους ᾐτιᾶτο καὶ περὶ τοῦ γένους ἐπυνθάνετο
πρόφασιν τοῦ γνῶναι, εἰ περίεστιν ὁ ἀδελφός, ἀλλὰ μὴ ἐξ ἐπιβουλῆς

1 ἀβουλῶν CVBEKM: ἀβουλήτως A (prob. Mang.), ἀβούλως ceteri (v) ἐνεχείρησεν AH μὲν om. A ἔδειξας C ἀδικεῖσθαι VAO δίκην A 2 δὲ C ἐθελοντὶ AO 3 νεωνήτων om. F, δούλων add. F^2; ἀργυρωνήτων coni. Mang. coll. 108,7 4 λήψεται scripsi: λήψῃ codd. δὲ CV οὐκ] οὐδ' AO ἐὰν] ἂν K 5 τοιούτων A 6 ἱκετῶν K^1: καὶ τῶν ceteri post ἁπάντων add. ἐκπεπτωκώς A mg. P^2 σὴν om. V 7 γοῦν AO 8 τοὺς om. F ἀρετῆς] κατ' ἀρετὴν AO 9 πόλιν (sic) E αὐτοῦ codd. ἐπέτρεψε K 9. 10 καίτοι H^2: καὶ τοὺς V^2, καὶ τοῖς ceteri 10 χρωμένους V^2 11 βραχύ τι BEKM τῶν] τοῖς GH^2 τῶν χωρίων F^1, τῶνδε τῶν χωρίων AOH^1P, τῶν δ' ἐγχωρίων V ἠλλοτριωμένας CV^1EF, ἠλλοτριωμένοις V^2H^2 12 post λόγων add. σοφῶν G 13. 14 εὐγνώμονας FHP^1: ὁμογνώμονας ceteri 15 τις AOFGH: om. ceteri (v) γὰρ om. M 16 υἱὸν K: τὸν ceteri 17 δὲ CV ἦσαν] ἦν conicio ἀπόπειρα om. AO ante πῶς ss. τοῦ V^2K^2 18 εὔνοιαν G, τὰς ἐννοίας VBEM 19 ἀλλοτριώσει] ἀκολουθία paene eras. O κέχρηται M, κέκτηνται G 20 μητρυιῶν $VAOKGH^1P^1$: μετρίων ceteri γεγονό φύντες K ἰσο ὁμοτίμου A οἶκον om. V 21 καὶ περὶ—ἐπυνθάνετο om. BEM ἐπυνθάνετο] ᾐτιᾶτο A 22 προφάσει CVBEKM ὁ om. M

ἀνήρηται, καὶ ἕνα κατέσχε τοὺς ἄλλους ἐάσας ἀπαίρειν ὁμολογήσαντας
ἀγαγεῖν τὸν νεώτατον, ὃν ἰδεῖν μάλιστ' ἐπόθει καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ
χαλεπῆς καὶ βαρυτάτης ἀνίας ἀπαλλαγῆναι. καὶ ἐπειδὴ παρεγένετο 234
καὶ τὸν ἀδελφὸν ἐθεάσατο, μικρὸν ὅσον ἀνεθεὶς τῆς φροντίδος, καλέσας
ἐπὶ ξενίαν καὶ ἑστιῶν πολυτελεστέραις εὐώχει τὸν ὁμομήτριον παρα-
σκευαῖς, ἀποβλέπων εἰς ἕκαστον καὶ τεκμαιρόμενος ἐκ τῆς ὄψεως, εἴ τις
αὐτοῖς ὑποικουρεῖ φθόνος. καὶ ὡς ἀσμενίζοντας ἑώρα καὶ ἀναχεομένους 235
ἐπὶ τῇ τοῦ νεωτάτου τιμῇ, δυσὶν ἤδη μαρτυρίαις σημειωσάμενος τὸ
μηδὲν ἔχθος ὑποτύφεσθαι καὶ τρίτην ἐπενόησε, τὴν τοῦ κεκλέφθαι
δοκοῦντος ἐκπώματος αἰτίαν ἀναθεὶς τῷ νεωτάτῳ· σαφέστατος γὰρ ἔμελλεν
ἔλεγχος οὑτοσὶ γενέσθαι τῆς ἑκάστου διανοίας καὶ οἰκειότητος τῆς πρὸς
τὸν συκοφαντούμενον ἀδελφόν. ἐξ ὧν ἁπάντων ἤδη συνεπείθετο περὶ 236
τοῦ μὴ καταστασιάζεσθαι μηδ' ἐπιβουλεύεσθαι τὸν μητρῷον οἶκον
λογισμόν τε εἰκότα καὶ περὶ τῶν αὐτῷ συμβεβηκότων ἐλάμβανεν, ὡς
οὐκ ἐπιβουλαῖς ἀδελφῶν αὐτὰ μᾶλλον εἴη πεπονθὼς ἢ κατὰ πρόνοιαν
θεοῦ τὰ μακρὰν ἐμβλέποντος καὶ τὰ μέλλοντα οὐχ ἧττον τῶν παρόντων
ὁρῶντος. (40.) εἶτ' ἐπὶ συμβάσεις καὶ καταλλαγὰς ἵετο νικώμενος 237
ὑπὸ φιλοικείου πάθους καὶ ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ὄνειδος προσβαλεῖν τοῖς
ἀδελφοῖς ἕνεκα τῆς πράξεως οὐδένα τῶν Αἰγυπτίων ἐδικαίωσε παρεῖναι
κατὰ τὴν πρώτην ἀναγνώρισιν· ἀλλὰ κελεύσας ἅπασαν τὴν θεραπείαν 238
μεταστῆναι, πηγήν τινα δακρύων ἐξαίφνης ἀνεὶς καὶ τῇ δεξιᾷ προσελθεῖν
ἐγγυτέρω σημήνας, ἵνα μηδ' ἐκ τύχης ἐπακοῦσαί τις ἄλλος δυνηθῇ,
φησὶν αὐτοῖς· „ἐπεσκιασμένον πρᾶγμα καὶ χρόνῳ μακρῷ συγκεκρύφθαι
δοκοῦν μέλλων ἀνακαλύπτειν μόνος μόνοις ὑμῖν ἀπαμπίσχω· ἀδελφὸν ὃν

ους
1 ἕνα κατέσχε τοὺς] ἐγκατασχέτους AOGH[1]P, ἀκατασχέτω F ἀπαίρειν ἐάσας transp. O 2 μάλιστα CVK 3 χαλεπωτάτης F 5 ξενία C post πολυτελεστέραις add. ἐχρῆτο καὶ HP(v) εὐώχει scripsi: εὐωχεῖ K[1]F, εὐωχεῖται AO, εὐωχεῖτο ceteri (v) 6 εἰς ἕνα ἕκαστον VK[2] 7 ἐποικουρεῖ KM ἀνεχομένους AOP[2] 9 ἄχθος M ut vid. τρίτον ὑπενόησε AO τοῦ om. G 10 ἐκπώματος K: om. ceteri 11 ὁ ἔλεγχος V οὑτωσὶ F οὗτος ἔμελλεν ἔλεγχος transp. A (Mang.) γεγενῆσθαι K οἰκειότατος BEM 12 συνεπύθετο H (Turn.) 13 πατρῷον AO οἶκον om. O 14 τ' A αὐτῷ V[2]: αὐτῷ ceteri 15 πέπονθεν (εἴη del.) C 16 pr. τὰ om. AOFGHP βλέποντος F μεταβάλλοντα BM, με..λλοντα E 17 εἶτα CV ἵετο AFG: ἴετο ceteri 18 ὑπὸ τοῦ A φιλοικίου F προβαλεῖν BEM 19 post οὐδένα add. δὲ F 21 ἐξαίφνης om. A ἀφεὶς A 22 σημείνας F μηδὲ C ἄλλος om. G 23 φασὶν V[1] 24 μέλλον F[1] ἀνακύπτειν M μόνος om. A ἐπαμπίσχω CV

---

17 sqq. Gen. cap. 45

ἀπέδοσθε εἰς Αἴγυπτον, ἐκεῖνος ὃν ὁρᾶτε νῦν παρεστῶτα αὐτός εἰμι
239 ἐγώ.“ καταπλαγέντων δ’ αὐτῶν παρ’ ἐλπίδα καὶ διεπτοημένων καὶ
ὥσπερ ὁλκῇ τινι βιαίῳ τὰς ὄψεις ἐπὶ γῆν καταβεβληκότων καὶ πεπη-
γότων ἀφώνων καὶ ἀχανῶν, „μὴ κατηφεῖτε“ | εἶπεν, „ἀμνηστίαν ἁπάν- p. 75 M
των παρέχω τῶν εἰς ἐμὲ πεπραγμένων, μηδενὸς ἑτέρου δεῖσθε παρα-
240 κλήτου· αὐτοκελεύστῳ καὶ ἑκουσίῳ γνώμῃ πρὸς συμβάσεις ἐθελοντὴς
ἀφῖγμαι συμβούλοις χρησάμενος δυσί, τῇ τε πρὸς τὸν πατέρα εὐσεβείᾳ,
ᾧ τὸ πλεῖστον τῆς χάριτος ἀνατίθημι, καὶ τῇ φυσικῇ φιλανθρωπίᾳ, ᾗ
241 πρὸς ἅπαντας διαφερόντως δὲ πρὸς τοὺς ἀφ’ αἵματος χρῶμαι. καὶ
νομίζω τῶν συμβεβηκότων οὐχ ὑμᾶς ἀλλὰ θεὸν αἴτιον γεγενῆσθαι
βουληθέντα με τῶν αὐτοῦ χαρίτων καὶ δωρεῶν, ἃς ἐν τοῖς ἀναγκαιο-
τάτοις καιροῖς ἠξίωσε τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων παρασχεῖν, ὑπηρέτην
242 γενέσθαι καὶ διάκονον. ἐναργῆ δὲ πίστιν δύνασθε λαβεῖν ἐξ ὧν ὁρᾶτε·
πᾶσαν μὲν Αἴγυπτον ἐπιτέτραμμαι, τιμὴν δὲ ἔχω τὴν πρώτην παρὰ
τῷ βασιλεῖ καὶ με νέον ὄντα πρεσβύτερος ὢν ὡς πατέρα τιμᾷ· θεραπεύο-
μαί τε οὐχ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων μόνον ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πλείστων ἄλλων
ἐθνῶν, ὅσα καὶ ὑπήκοα καὶ αὐτόνομα· χρεῖα γὰρ πάντα διὰ τὴν
243 ἔνδειαν προεστῶτος. ἄργυρός τε καὶ χρυσὸς καί, τὸ τούτων ἀναγκαιό-
τερον, αἱ τροφαὶ παρ’ ἐμοὶ μόνῳ ταμιεύονται διανέμοντι καὶ κατακερματί-
ζοντι πρὸς τὰς ἀναγκαίας χρείας ἑκάστοις τῶν δεομένων, ὡς μήτε τι
τῶν εἰς τρυφὴν περιττεῦσαι μήτε τι τῶν εἰς ἐκπλήρωσιν ἐνδείας ἐπι-
244 λιπεῖν. ἀλλ’ οὐκ ἐναβρυνόμενος καὶ σεμνυνόμενος ταυτὶ διεξῆλθον, ἀλλ’
ἵν’ αἴσθησθε, ὅτι τῶν τηλικούτων οὐδεὶς ἔμελλεν ἀνθρώπων αἴτιος
ἔσεσθαι δούλῳ καὶ μετὰ ταῦτα δεσμώτῃ γενομένῳ — καὶ γὰρ ἐδέθην
ποτὲ συκοφαντηθείς —, ἀλλ’ ὁ τὰς ἐσχάτας συμφοράς τε καὶ δυσπρα-
γίας μεθαρμοσάμενος εἰς τὰς ἀνωτάτω καὶ πρώτας εὐτυχίας θεὸς ἦν,

2 δὲ CV, οὖν F ⟨τῷ⟩ παρ’ ἐλπίδα coni. Wendl. 3 γῆς BEMAO 4 κατηφῆτε P 5 παρέχω post πεπραγμένων transp. M δεῖσθαι BE 7 συμβούλοις Mang.: συμβόλοις codd. 8 ᾧ K: ᾗ AOFGHP, om. CVBEM 11 με AOKFB^2: μὲν ceteri αὐτοῦ H 13 ἐναργῆ] ἐν ἀρχῇ H (Turn.) λαβεῖν δύνασθε transp. AO ἀναλαβεῖν CVBEKM; δύνασθε ἂν λαβεῖν coni. Mang. 14 ἐπιτέτραμμαι αἴγυπτον transp. F δ’ AF, τε CV πρώτην K: om. ceteri 15 τῷ om. VF 17 καὶ post ὅσα om. V, καὶ ὅσα transp. AO χρεῖα BM: χρήζει C(v), χρεία ceteri πάντων VFG, πᾶσι AOP^2 18 ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ VK^2 19 αἱ] καὶ G 19. 20 κανερματίζοντι O 20 τι] τινι F 21 τρυφὴν] τροφὴν coni. Mang. περιττεῦσαι K: om. ceteri τι] τινι F, om. CAO 22 οὐκ ἁβρυνόμενος C, οὐχ ἁβρυνόμενος VBEKM καὶ σεμνυνόμενος om. AO ἐξῆλθον G 23 ἵνα C ἄνθρωπος AOF 23. 24 ἔσεσθαι αἴτιος transp. HP 24 δεσμώτῃ] δεσπότῃ BEM 25 συμφοράς τε καὶ C: om. ceteri

ᾧ πάντα δυνατά. ταῦτα ἐμοῦ διανοουμένου, μηκέτι εὐλαβῶς ἔχετε 245
τὰς δυσφροσύνας ἐκποδὼν ποιησάμενοι καὶ πρὸς ἱλαρὰν μεταβαλόντες
εὐθυμίαν. εὖ δ' ἂν ἔχοι καὶ πρὸς τὸν πατέρα συντεῖναι καὶ πρῶτον αὐτῷ
τὰ περὶ τῆς ἐμῆς εὑρέσεως εὐαγγελίσασθαι· φθάνουσι γὰρ αἱ φῆμαι
πανταχόσε.“ (41.) οἱ δὲ κατὰ διαδοχὴν τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦ συνεί- 246
ροντες ἀπαύστως ἀχαλίνοις στόμασιν ἐξύμνουν ἄλλος ἄλλο τι διεξιών,
ὁ μὲν τὸ ἀμνησίκακον, ὁ δὲ τὸ φιλοίκειον, ὁ δὲ τὴν σύνεσιν, ἅπαντες
δ' ἀθρόοι τὴν εὐσέβειαν ἐπὶ τὸν θεὸν ἀναφέροντος τὰ τέλη τῶν κατορ-
θουμένων καὶ μηκέτι ταῖς ἀβουλήτοις ἀρχαῖς καὶ πρώταις ἐνστάσεσι
τῶν μὴ κατὰ γνώμην δυσχεράναντος καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν μετ' αἰδοῦς
καρτερίαν· ὃς ἐν τοσαύταις γεγονὼς ἀνωμαλίαις οὔτε δουλεύων βλάσ- 247
φημον οὐδὲν εἶπε κατὰ τῶν ἀδελφῶν ὡς πεπρακότων οὔτ' εἰς εἱρκτὴν
ἀπαγόμενος ὑπ' ἀθυμίας ἐξελάλησέ τι τῶν ἀπορρήτων οὔτε πολὺν
76 M. χρόνον ἐκεῖ καταμένων, οἷα | φιλεῖ, τοῖς δεσμώταις ἔθους ὄντος τὰς
ἰδίας ἀτυχίας ἀναμετρεῖσθαι, ἀπεγύμνωσεν· ἀλλ' ὡς μηδὲν εἰδὼς τῶν 248
αὐτῷ συμβεβηκότων, ἀλλ' οὐδ' ὅτε τὰ ὀνείρατα διέκρινεν ἢ τοῖς εὐνού-
χοις ἢ τῷ βασιλεῖ, καιρὸν ἔχων εἰς μήνυσιν ἐπιτήδειον, ἐφθέγξατό τι
περὶ τῆς ἰδίας εὐγενείας, οὐδ' ὅτε βασιλέως ὕπαρχος ἐχειροτονεῖτο
καὶ τῆς Αἰγύπτου πάσης τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν παρελάμβανεν,
ἵνα μὴ δόξῃ τις εἶναι τῶν ἠμελημένων καὶ ἀφανῶν, ἀλλὰ τῷ ὄντι
εὐπατρίδης, οὐ φύσει δοῦλος, ἀλλ' ἐπιβουλὰς ὑφ' ὧν ἥκιστ' ἐχρῆν
ἀνηκέστους ὑπομεμενηκὼς καὶ συμφοράς. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐρρύη 249
πολὺς ἔπαινος ἰσότητος αὐτοῦ καὶ δεξιότητος· τὰς γὰρ τῶν ἄλλων ἀλα-
ζονείας καὶ ἀπαιδευσίας ἡγεμόνων εἰδότες ἐθαύμαζον τὸ ἀνεπίφαντον
καὶ ἀτραγῴδητον καὶ ὡς εὐθὺς ἰδὼν κατὰ τὴν προτέραν ὁδὸν ἀπο-

---

1 ταῦτ' A μηκέτ' AF ἔχητε V 5 πανταχόσε] πανταχόθεν κατὰ πολὺ HP(v) κατὰ] μετὰ M 6 ἀπαύστως AOFGHP: ἀδιαστάτως CVBEKM; fort. scribendum ἀπαύστως καὶ ἀδιαστάτως 8 δὲ CV τὸν om. C ἀναφέροντος KV^2, corr. ex ἀναφέροντες E: ἀναφέροντες ceteri 8. 9 τῶν κατορθουμένων τὰ τέλη transp. A 9 ἀρχαῖς om. H^1P 10 μὴ K: om. ceteri δυσχεράναντος VBEM, δυσχεραίναντος (sic) K: δυσχεράναντας C, δυσχεράναντες GHP, δυσχεραίνοντες AOF 11 ἀνομαλίαις C 11. 12 οὐδὲν εἶπε βλάσφημον transp. AO 12 οὔτε C 13 ὑπὸ C ἐξελάλησέ τι om. O ἀπορρήτων] ἀβουλήτων AO 15 ἀτυχίας] τύχας AO ἀναμετρεῖσθαι corr. ex —εῖται K ἀπεγύμνου AO ἀλλ' ὡς] ἄλλως AOGH^1P, ἄλλοις τε F, ἀλόγως H^2 μηδὲν εἰδὼς om. AOFGHP 16 ἀλλὰ FG οὐδὲ V συνέκρινεν V 17 ἐφθέγξατό τι CK: τι φυλάξασθαι F, τι φθέγξασθαι ceteri 18 ἀλλ' οὐδ' BKM οὐδὲ C τοῦ βασιλέως F 20 εἶναι om. A 21 ἥκιστα C 22 ὑπομεμενηκὼς ἀνηκέστους transp. AO 23 αὐτῆς F 24 εἰδότες ἡγεμόνων transp. BEKM ἀνέπαφον AOFGHP 25 ὡς om. O

κτεῖναι δυνάμενος ἢ τὸ γοῦν τελευταῖον λιμώττουσι τροφὰς μὴ παρα-
σχεῖν πρὸς τῷ μὴ τιμωρήσασθαι καὶ ὡς χάριτος ἀξίοις δωρεὰν ἔδωκε
250 τἀπιτήδεια τὴν τιμὴν αὐτῶν ἀποδοθῆναι κελεύσας. οὕτω μέντοι τὰ
τῆς ἐπιβουλῆς καὶ πράσεως εἰς ἅπαν ἠγνοήθη καὶ διέλαθεν, ὥσθ' οἱ
ἐν τέλει τῶν Αἰγυπτίων συνήδοντο, ὡς πρῶτον ἄρτι τῶν ἀδελφῶν τοῦ
προεστῶτος ἡκόντων, καὶ ἐπὶ ξενίαν ἐκάλουν καὶ φθάνοντες εὐηγγελίζοντο
τῷ βασιλεῖ, καὶ πάντα διὰ πάντων ἔγεμε χαρᾶς οὐκ ἔλαττον ἢ εἴπερ
251 εὐφόρησεν ἡ πεδιὰς καὶ ὁ λιμὸς εἰς εὐθηνίαν μετέβαλε. (42.) γνοὺς
δ' ὁ βασιλεύς, ὅτι καὶ πατήρ ἐστιν αὐτῷ καὶ ἡ γενεὰ πολυάνθρωπος,
προτρέπει μεταναστῆναι πανοικὶ τὴν βαθυγειοτάτην Αἰγύπτου μοῖραν
ὁμολογήσας δεδωρῆσθαι τοῖς ἀφιξομένοις. ἀπήνας οὖν καὶ ἁρμα-
μάξας καὶ πλῆθος ὑποζυγίων ἐπηχθισμένων τἀπιτήδεια δίδωσι τοῖς
ἀδελφοῖς καὶ θεραπείαν ἱκανήν, ἵνα μετ' ἀσφαλείας ἀγάγωσι τὸν
252 πατέρα. παραγενομένων δὲ καὶ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἄπιστα καὶ
μείζονα ἐλπίδων διηγουμένων, οὐ πάνυ προσεῖχε· κἂν γὰρ οἱ λέγοντες
ἀξιοπιστότατοι, ἀλλ' ἥ γε τοῦ πράγματος ὑπερβολὴ ῥᾳδίως συναινεῖν
253 οὐκ ἐπέτρεπεν. ἰδὼν δὲ ὁ πρεσβύτης τὰς ἐν τοιούτῳ καιρῷ παρα-
σκευὰς καὶ χορηγίας τῶν ἀναγκαίων ἀφθόνους τοῖς περὶ τούτου λεγομένοις
εὐτυχήμασι συνᾳδούσας ὕμνει τὸν θεόν, ὅτι τὸ δοκοῦν ἐκλελοιπέναι
254 μέρος τῆς οἰκίας ἀπεπλήρωσεν. ἡ δὲ χαρὰ καὶ φόβον εὐθὺς ἐγέννησε
τῇ ψυχῇ περὶ τῆς τῶν πατρίων ἐκδιαιτήσεως· ᾔδει γὰρ καὶ νεότητα
εὐόλισθον φύσει καὶ ξενιτείας τὴν εἰς τὸ ἁμαρτάνειν ἐκεχειρίαν καὶ

---

1 μὴ om. P^1, ss. P^2 2 τῷ] τὸ GHP δωρεᾶς O 3 τὰ ἐπιτήδεια CV αὐτοῖς V παραδοθῆναι VBEM 4 πράξεως A εἰσάπαν AK ὥστ' HP, ὡς δ' F 5 πρώτων V τῶν om. CVBEKM 6 εὐηγγελίζοντο] ἐδήλουν HP(v) 8 εὐφόρησεν CVBKMΠ^2: ηὐφόρησεν ceteri εὐθηνίαν] εὐπορίαν K μετέβαλεν CG 9 δὲ CV pr. καὶ om. K ἡ om. CBEKMA γενεὰ] συγγένεια coni. Mang. 10 μεταστῆναι CVGHP^1 πανοικὶ (—εὶ C) μεταστῆναι transp. CV πανοικεὶ CHP(v) 11 ἀπήνας] ἀπήγαγον (γον in ras.) F 11. 12 ἁμάξας M, ἀμάξας P 12 τὰ ἐπιτήδεια CVBEM 13 μετὰ CVHP 15 μείζω AO κἂν VMK^2F^2: καὶ corr. ex κἂν B, καὶ ceteri 16 ἥ γε CM, ἥ τε E, ἥ τε (sed τε del.) B: ἡ (om. γε) ceteri συνιδεῖν O 16. 17 συναινεῖν οὐκ ἐπέτρεπεν CV: οὐκ ἐπέτρεπε συναινεῖν ceteri 17 ἐπέτρεψε A δ' A τῷ τοιούτῳ A 19 ὕμνει VBEKM: ὑμνεῖ ceteri ἐλλελοιπέναι CVBEKM 20 καὶ om. AOFHP 21 ἐκδιαιτήσεως VK: ἐπιζητήσεως A, ἐκζητήσεως ceteri 21. 22 καὶ — φύσει] τὸ τῆς νεωτάτης εὐόλισθον φύσεως C; τὸ τῆς νεότητος εὐόλισθον φύσει conicio 22 ξενιτείαν V^2K^2 τῆς A ἐκεχειρίαν CBEKMO: ἐκκεχειρίαν ceteri

---

6 *Thom. Mag. Ecl. 252,11 R.* . . . καὶ ξένισις ἡ ξενοδοχία . . . καὶ ξενία τὸ αὐτό, ὡς Φίλων ἐν τῷ περὶ Ἰωσήφ: τῶν εἰς τὴν ξενίαν ἡκόντων ἀδελφῶν.

μάλιστα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ χώρας τυφλωττούσης περὶ τὸν ἀληθῆ θεὸν 77 M. ἕνεκα | τοῦ γενητὰ καὶ θνητὰ θεοπλαστεῖν καὶ προσέτι πλούτου καὶ δόξης ἐπιθέσεις ὀλιγόφροσι διανοίαις ἐπιτίθενται καὶ διότι ἀπολειφθείς, μηδενὸς τῶν ἐκ τῆς πατρῴας οἰκίας συνεξεληλυθότος σωφρονιστοῦ, μόνος ὢν καὶ ἔρημος διδασκάλων ἀγαθῶν ἕτοιμος ἔσται πρὸς τὴν τῶν ὀθνείων μεταβολήν. οὕτως οὖν διακείμενον ἰδὼν ᾧ μόνῳ δυνατὸν ἀόρα- 255 τον ψυχὴν ὁρᾶν ἔλεον λαμβάνει καὶ κοιμωμένῳ νύκτωρ ἐπιφανείς φησι· „μηδὲν εὐλαβοῦ περὶ τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀφίξεως· αὐτὸς ἡγεμονεύσω τῆς ὁδοῦ παρέχων τὴν ἀποδημίαν ἀσφαλῆ καὶ εὐάρεστον· ἀποδώσω μέντοι καὶ τὸν τριπόθητον υἱόν, ὅς ποτε τεθνάναι νομισθεὶς ἐκ πολυετίας οὐ ζῶν μόνον ἀλλὰ καὶ χώρας τοσαύτης ἡγεμὼν ἀναφαίνεται.“ πληρωθεὶς δ' εὐελπιστίας ἅμα τῇ ἕῳ γεγηθὼς ἐπέσπευδεν. ὁ δ' υἱὸς 256 ἀκούσας — σκοποὶ γὰρ καὶ φραστῆρες τῆς ὁδοῦ πάντ' ἐδήλουν — οὐ μακρὰν τῶν ὁρίων ἀπέχοντα διὰ ταχέων ἀπήντα τῷ πατρί· καὶ κατὰ τὴν καλουμένην Ἡρώων πόλιν ἐντυχόντες ἐπιπίπτουσιν ἀλλήλοις τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τῶν αὐχένων ἐρείσαντες καὶ τὰς ἐσθῆτας δάκρυσι φύροντες πολυχρονίων ἀσπασμάτων ἀπλήστως ἐνεφοροῦντο καὶ μόλις παυσάμενοι συνέτεινον ἄχρι τῶν βασιλείων. θεασάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν 257 ὄψιν καταπλαγεὶς τῆς σεμνότητος ὡς οὐχ ὑπάρχου πατέρα ἀλλ' ἑαυτοῦ μετὰ πάσης αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἐδεξιοῦτο· καὶ μετὰ τὰς ἐν ἔθει καὶ ἐξαιρέτους φιλοφροσύνας δίδωσιν αὐτῷ γῆς ἀποτομὴν ἀρετῶσαν καὶ σφόδρα εὔκαρπον, τούς τε υἱοὺς αὐτοῦ πυνθανόμενος εἶναι κτηνοτρόφους τὴν πολλὴν οὐσίαν ἔχοντας ἐν θρέμμασι καθίστησιν ἐπιμελητὰς τῶν

---

1 τῆς] τοῖς P, τὴν V   χώραν τυφλώττουσαν V   2 γεννητὰ VKOF   θνητὰ] τυφλὰ HP   post προσέτι add. ὅτι V²K²   3 ἐπιθέσεις V: ἐπίθεσις ceteri   ἐπιτίθενται CVBEM: ἐπιτίθε^ε^νται K, ἐπιτίθεται ceteri   ἐπιτίθενται secludendum puto   4 συνεξεληλυθότος scripsi: ἐξεληλυθότος K(v), συνεξεληλυθότων V, om. H, ἐξεληλυθότων ceteri   5 καὶ om. AO   6 ὀθνίων C   μεταβολήν] ἀποδοχήν coni. Mang.   μόνον O   δυνατῶ FG   7 ὁρᾶν K¹: ἰδεῖν ceteri   κοιμωμένων OFP   8 μηδὲν] μὴ F   10 μέντοι] μέν σοι BK   περιπόθητον VA   12 δὲ CVA   ἐπέσπενδεν M, ἔσπευδεν VAO   δὲ CV   13 φρατῆρες A   14 ὁρίων CKV²H²: ὁρίων corr. ex ὀρέων E, ἱερέων F, ὀρέων ceteri   ἀπέχοντι V²H² (Turn.)   διαταχέως G   ἀπήν (sic) M   15 πόλιν ἡρώων transp. F   16 τοὺς αὐχένας VK²   φύροντες CVBEKM: φύραντες ceteri   18 δ' A   19 οὐχ ὡς transp. AO (Mang.)   20 πάσης om. F   αἰδοῦς καὶ om. AO   τιμῆς καὶ αἰδοῦς transp. F   ἐδεξιοῦτο VK: ἐδόξει τοῦτον CBE, ἔδοξε τοῦτον M, ἐδεξιοῦτο τοῦτον ceteri (v)   ἐν om. BEM   22 θ' A   23 ἔχοντας om. AO

6—11 Gen. 46,2—4   12—18 Gen. 46,28. 29   18—116,2 Gen. 47,1—10

ἰδίων αἰπόλια καὶ βουκόλια καὶ ποίμνας καὶ μυρίας ὅσας ἀγέλας ἐγχει-
ρίσας αὐτοῖς.
258 (43.) Ὁ δὲ νεανίας τοσαύτῃ πίστεως ἐχρήσατο ὑπερβολῇ, ὥστε
τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων εἰς ἀργυρισμὸν παρεχόντων πλείστας
ὅσας ἀφορμάς, δυνηθεὶς δι' ὀλίγου πλουσιώτατος τῶν κατ' αὐτὸν
γενέσθαι, τὸν γνήσιον ὡς ἀληθῶς πρὸ τοῦ νόθου πλοῦτον καὶ τὸν
βλέποντα πρὸ τοῦ τυφλοῦ θαυμάσας ἅπαντα τὸν ἄργυρον καὶ χρυσόν,
ὅσον ἐκ τῆς τιμῆς ἤθροισε τοῦ σίτου, ἐν τοῖς βασιλέως ἐθησαυρίζετο
ταμιείοις οὐδεμίαν δραχμὴν νοσφισάμενος, ἀλλὰ μόναις ἀρκεσθεὶς ταῖς
259 δωρεαῖς, αἷς ἀμειβόμενος ἐκεῖνος ἀντεχαρίζετο. καθάπερ τε οἰκίαν μίαν
Αἴγυπτον καὶ σὺν αὐτῇ χώρας ἑτέρας καὶ ἔθνη πιεσθέντα τῷ λιμῷ
παντὸς λόγου κρεῖττον ἐπετρόπευσεν ὁ ἀνὴρ οὗτος κατὰ τὸ πρέπον
διανέμων τὰς τροφὰς καὶ ἀφορῶν οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον λυσιτελὲς
260 ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὸ μέλλον ὠφέλειαν. ἡνίκα γοῦν ὁ ἕβδομος ἐνιαυτὸς
τῆς ἐνδείας ἐνέστη, μεταπεμψάμενος τοὺς γεωργοὺς — ἤδη γὰρ | τῆς p. 78 M.
εὐφορίας καὶ εὐθηνίας ἐλπὶς ἦν — ἐδίδου κριθάς τε καὶ πυροὺς εἰς σπέρ-
ματα φροντίσας τοῦ μηδένα νοσφίσασθαι καταθεῖναί τε εἰς τὰς ἀρούρας
ἃ ἔλαβεν, ὀπτῆρας καὶ ἐφόρους ἐπιλέξας ἀριστίνδην, οἳ τὴν σπορὰν
παραφυλάξουσι.
261 Μετὰ δὲ τὸν λιμὸν χρόνοις μακροῖς ὕστερον τελευτήσαντος τοῦ
πατρός, ὑπονοίᾳ πληχθέντες οἱ ἀδελφοὶ καὶ δείσαντες, μή τι χαλεπὸν
πάθωσι μνησικακίᾳ, προσελθόντες ἐδέοντο λιπαρῶς ἐπαγόμενοι γυναῖκας
262 καὶ γενεάν. ὁ δ' ἐπιδακρύσας φησίν· „ὁ μὲν καιρὸς ἱκανὸς ὑπόνοιαν

1 ποίμνια VA 3 τοσαύτης CBEKM 4 alt. τῶν om. AOK 4. 5 ὅσας πλείστας transp. M 5 ἀφορμὰς ὅσας transp. A, ἀφορμὰς ὅσα O δυνηθῆναι AOFGHP δι'] δ' BEM ὀλίγου] ὅλου AF πλουσιώτατον AO κατ' αὐτῶν G, καθ' ἑαυτὸν K 6 ἀληθῆ A 8 βασιλικοῖς A 9 ταμείοις CVHP οὐδὲ μίαν BEM 10 ἀντεχαρίζετο CVEKM: ἀπεχαρίζετο corr. ex ἀντεχαρίζετο B, ἀντεχαρίσατο ceteri τ' A οἰκίαν μίαν K: om. ceteri 11 τῷ om. G 12 πρέπον] π̄ρικὸν (i. e. πατρικὸν) VAOGH, π̄νικὸν (i. e. πνευματικὸν) F 13 τροφὰς] τιμὰς O μόνον post ἀφορῶν transp. M 14 εἰς τὴν V γοῦν] οὖν M, γὰρ V 15 ἐπέστη AO ante τῆς add. ταῖς A 16 εὐφορίας καὶ om. BEKM εὐπορίας AO εὐθηνίας καὶ εὐφορίας (εὐπορίας) transp. CA ἐλπὶς ἦν] ἐλπίσιν O, ἐλπίσιν ἐνησμένιζεν A πυρροὺς M 17 τε] δὲ coni. Mang. 18 ἃ AV^2, ἃ corr. ex ἃς E: ἃς ceteri ἔλαβον KV^3 τε καὶ F 22 μνησικακίᾳ scripsi: μνησικακίας codd.; ⟨ἐκ⟩ vel ⟨ὑπὸ⟩ μνησικακίας coni. Mang. ἐπαγόμενοι post γενεάν (23) transp. V γυναῖκας] γύναια CV 23 δὲ CV 23. 117,1 ὑπόνοιαν κατασκευάσαι ἱκανὸς transp. BEKM

3 sqq. Gen. 47,13 sqq. 20 sqq. Gen. 50,15 sqq.

κατασκευάσαι τοῖς ἀφόρητα ἐργασαμένοις καὶ μὴ δι' ἑτέρου μᾶλλον ἢ τοῦ συνειδότος ἐλεγχομένοις· ἡ γὰρ τελευτὴ τοῦ πατρὸς τὸν ἀρχαῖον φόβον, ὃν πρὸ τῶν καταλλαγῶν εἴχετε, κεκαίνωκεν, ὡς τοῦ μὴ λυπῆσαι τὸν πατέρα χάριν τὴν ἀμνηστίαν ἐμοῦ παρασχόντος. ἐγὼ 263
δὲ τὸν τρόπον οὐ χρόνοις μεταβάλλομαι οὐδ' ὁμολογήσας ἔνσπονδος εἶναι δράσω ποτὲ τὰ ἄσπονδα· οὐ γὰρ ὑπερθέσεις ἀμύνης ἐκαιροφυλάκουν, ἀλλὰ τὴν εἰς ἅπαν ἀπαλλαγὴν τῆς κολάσεως ἐχαριζόμην ἐπινέμων τὸ μέν τι τιμῇ τοῦ πατρός — δεῖ γὰρ ἀψευδεῖν —, τὸ δέ τι εὐνοίᾳ τῇ πρὸς ὑμᾶς ἀναγκαίᾳ. εἰ δὲ καὶ πατρὸς ἕνεκα πάντ' ἐποίουν 264
τὰ χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα, φυλάξω ταῦτα καὶ πατρὸς τετελευτηκότος· τέθνηκε δ' οὐδεὶς παρ' ἐμοὶ κριτῇ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ ζήσεται τὸν ἀεὶ χρόνον ἀγήρως ἀθανάτῳ φύσει, ψυχῇ μηκέτι ταῖς σώματος ἀνάγκαις ἐνδεδεμένῃ. τί δὲ δεῖ μόνου μεμνῆσθαι τοῦ γενητοῦ 265
πατρός; ἔχομεν τὸν ἀγένητον, τὸν ἄφθαρτον, τὸν ἀίδιον, „ὃς ἐφορᾷ πάντα καὶ πάντων ἐπακούει“ καὶ τῶν ἡσυχαζόντων, τὸν ἀεὶ βλέποντα καὶ τὰ ἐν μυχοῖς τῆς διανοίας, ὃν μάρτυρα καλῶ τοῦ συνειδότος ἐπ' ἀψευδέσι καταλλαγαῖς. ἐγὼ γάρ, καὶ μὴ θαυμάσητέ μου τὸν λόγον, 266
τοῦ θεοῦ εἰμι (Gen. 50, 19) τοῦ τὰ πονηρὰ βουλεύματα ὑμῶν εἰς ἀγαθῶν περιουσίαν μεθαρμοσαμένου. γίνεσθε οὖν ἄφοβοι καὶ πρὸς τὸ μέλλον χρησιμωτέρων μεθέξοντες ἢ ζῶντος ἔτι τοῦ πατρὸς ἐκαρποῦσθε.“

---

1 post ἀφόρητα 3—4 litt. eras. V δι' ἑτέρου CV^2: δι' ἑτέρων K, δι' ἕτερον ceteri (δ' F) 2 τοῦ συνειδότος CVK: χάριν add. ceteri (v) 3 κεκαίνωκεν Mang.: κεκαίνικεν BM, κεκαίνικεν e κεκένωκεν corr. K, κεκένωκεν ceteri ὡς τοῦ] ὥστ' οὐ C τοῦ om. M μὴ om. Turn. 4 λυπῆσαι μου M, λυπῆσαι μοῦ (corr. ex με vel μι) B, λυπῆσαιμι (sic) E, λυπήσαι^{μϊ} K, λυπήσαιμι C χάριν τὸν πατέρα transp. AO ἐμοῦ] ὑμῖν BEM 5 οὐδὲ C ἔνσπονδον C 6 ὑπερθέσις C, ὑπερθέσει VBEM, ὑποθέσεις O 7 εἰσάπαν VAK 8 pr. τι corr. in τῇ F, om. CVBEM δ' BEKM alt. τι] τῇ V, om. BEKM 9 καὶ om. F πάντεσ (sed εσ eras.) C 10 φυλάσσω VBEKM πατρὸς τετελευτηκότος Mang.: προστετελευτηκότος V^1AOH, τετελευτηκότος V^2, πρὸς τετελευτηκότα ceteri 11 δὲ C 12 φύσεως K ψυχῆς FH(v) 13 σωματικαῖς V ἐνδεδεμένην^{η} K τί δὲ δεῖ scripsi: τί δὲ (om. δεῖ) CVOGHP, τί δᾶὶ A, τί δεῖ BEKMF, post μόνου add. δεῖ AOP^2 μέμνησθε CVFGHP γενητοῦ CBEFG: γεννητοῦ ceteri 14 ἔχομεν om. CVBEM ἀγένητον CABEFP: ἀγέννητον ceteri 16 τὰ] τοῖς (sed. οῖς eras.) C ὃν] τοῦτον BEM καλῶ μάρτυρα transp. K 17 ἐγὼ—εἰμι (18) om. BEM μου om. CVK 18 alt. τοῦ] ὃς BEK^1M ὑμῶν βουλεύματα transp. AO ἡμῶν G 19 μεθηρμόσατο BEK^1M γοῦν A 20 χρησιμώτερα F ἐκαρποῦσθαι M

---

14. 15 Hom. Od. λ 109. μ 323 Ἠελίου, ὃς πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει. Il. Γ 277.

267 (44.) τοιούτοις θαρσύνας τοὺς ἀδελφοὺς λόγοις, ἔργοις τὰς ὑποσχέσεις
ἐβεβαίου μᾶλλον οὐδὲν παραλιπὼν τῶν εἰς ἐπιμέλειαν. μετὰ δὲ τὸν
λιμόν, ἐπ' εὐθηνίᾳ καὶ εὐετηρίᾳ τῆς χώρας ἤδη γεγηθότων τῶν οἰκητόρων,
ἐτιμᾶτο πρὸς ἁπάντων ἀμοιβὰς ἀντεκτινόντων ὑπὲρ ὧν εὖ πεπόνθεσαν ἐν
268 καιροῖς ἀβουλήτοις. ἡ δὲ φήμη ῥυεῖσα τὰς ἑξῆς πόλεις κατέπλησε τῆς ἐπὶ
τῷδε τῷ ἀνδρὶ εὐκλείας. ἔτη δὲ βιώσας δέκα πρὸς τοῖς ἑκατὸν ἐτελεύτησεν
εὔγηρως ἐπ' ἄκρον ἐλθὼν εὐμορφίας καὶ φρονήσεως καὶ λόγων δυνάμεως.
269 μαρτυρεῖ δὲ τὸ μὲν κάλλος τοῦ σώματος ἔρως ὃς ἐξέμηνεν | ἐπ' αὐτῷ p. 79 M.
γυναῖκα, τὴν δὲ σύνεσιν ἡ ἐν ταῖς ἀμυθήτοις τῶν κατὰ τὸν βίον ἀνω-
μαλίαις ὁμαλότης εὐαρμοστίαν τοῖς ἀναρμόστοις καὶ συμφωνίαν τοῖς ἐξ
αὐτῶν ἀσυμφώνοις ἐργασαμένη, τὴν δὲ τῶν λόγων δύναμιν ἥ τε τῶν
ὀνειράτων διάκρισις καὶ ἡ ἐν ταῖς ὁμιλίαις εὐέπεια καὶ ἡ παρακολου-
θήσασα πειθώ, δι' ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχομένων ἀνάγκῃ μᾶλλον ἢ ἑκὼν ὑπή-
270 κουε. τούτων δὲ τῶν ἐνιαυτῶν ἑπτακαίδεκα μὲν ἄχρι μειρακίου διέτριβεν
ἐν τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ, τρισκαίδεκα δ' ἐν ταῖς ἀβουλήτοις συντυχίαις, ἐπι-
βουλευόμενος, πιπρασκόμενος, δουλεύων, συκοφαντούμενος, ἐν δεσμωτηρίῳ
καταδούμενος, τοὺς δ' ἄλλους ὀγδοήκοντα ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ εὐπραγίᾳ τῇ
πάσῃ, λιμοῦ καὶ εὐθηνίας ἔφορος καὶ βραβευτὴς ἄριστος, τὰ πρὸς ἑκάτερον
καιρὸν πρυτανεύειν ἱκανώτατος.

---

1 τούτοις CVBEKM θρασύνας F λόγοις om. CVBEKM 4 ἀνεκτει-
νόντων M, ἀντεκτιννύντων AO πεπόνθασιν VAOK[2] 5 ἐξ ἧς F 6 τῷδε
om. F δέκα βιώσας transp. F 7 καὶ λόγων δυνάμεως om. F
8 σώματος κάλλος (om. τοῦ) transp. AO 9 γυναῖκας CVAO τῶν om. V
9. 10 ἀνομαλίαις C 10. 11 ἐξ αὐτῶν om. HP (Turn.) 11 αὐτῶν codd.
(Mang.) ἀφώνοις CV[1] $\overset{η}{\text{ἐργασαμένω}}$ K 12 ὁμιλίαις] ὁμαλίαις G,
ἀνωμαλίαις HP 13 δι' ἣν AO: διὸ M, δι' ὧν ceteri 14 μὲν om. C
διέτριψεν CVBEKM 15 δὲ CV δυστυχίαις K 16 ἐν τῶ δεσμω-
τηρίω V 17 δὲ CA ἡγεμονεία H 18 λιμῶν CVBEM εὐθηνίας]
εὐθηνοφορίας C, εὐθηνωρίας BEM 19 ἱκανότατος C † φίλωνος βίος σοφοῦ
(sic) ὅπέρ ἐστιν ἰωσήφ † subscr. C

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

I p. 80 M. (1.) Μωυσέως τοῦ κατὰ μέν τινας νομοθέτου τῶν Ἰουδαίων, κατὰ 1
δέ τινας ἑρμηνέως νόμων ἱερῶν, τὸν βίον ἀναγράψαι διενοήθην, ἀνδρὸς
τὰ πάντα μεγίστου καὶ τελειοτάτου, καὶ γνώριμον τοῖς ἀξίοις μὴ ἀγνοεῖν
αὐτὸν ἀποφῆναι. τῶν μὲν γὰρ νόμων τὸ κλέος, οὓς ἀπολέλοιπε, διὰ 2
πάσης τῆς οἰκουμένης πεφοιτηκὸς ἄχρι καὶ τῶν τῆς γῆς τερμάτων ἔφθακεν,
αὐτὸν δὲ ὅστις ἦν ἐπ' ἀληθείας ἴσασιν οὐ πολλοί, διὰ φθόνον ἴσως καὶ
ἐν οὐκ ὀλίγοις τῶν διατεταγμένων ὑπὸ τῶν κατὰ πόλεις νομοθετῶν
ἐναντίωσιν οὐκ ἐθελησάντων αὐτὸν μνήμης ἀξιῶσαι τῶν παρ' Ἕλλησι
λογίων· ὧν οἱ πλείους τὰς δυνάμεις ἃς ἔσχον διὰ παιδείας ὕβρισαν ἔν 3
p. 81 M. τε ποιήμασι καὶ τοῖς καταλογάδην | συγγράμμασι κωμῳδίας καὶ συβαριτικὰς ἀσελγείας συνθέντες, περιβόητον αἰσχύνην, οὓς ἔδει ταῖς φύσεσι καταχρήσασθαι πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν τε καὶ βίων ὑφήγησιν,

---

1. 2 Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωυσέως λόγος α' VK, φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως α' CM, περὶ βίου μωυσέως λόγος α' G, τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ βίου μωυσέως λόγος α' P, φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως BEO, φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ βίου μωσέως A, φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως λόγος πρῶτος: θεολόγου καὶ προφήτου H, περὶ βίου μωυσέως λόγος πρῶτος: θεολογίας καὶ προφητείας L, φίλωνος ἰουδαίου περὶ βίου μωυσέως, ὅπερ ἐστὶ περὶ θεολογίας καὶ προφητείας, λόγος α' F² (= Turn.), tit. om. Z 3 μωυσέως KZ: μωσέος G, μωσέως ceteri 4 νόμων ἱερῶν ἑρμηνέως transp. VO ἀναγράψασθαι Z, διαγράψαι BM 5 τὰ] τοῦ AG ἀξίοις] ἀξιοῦσι coni. Mang. 6 ἀπολέλειπαν G 7 πεφοιτητικὸς K alt. τῆς om. CEVOHP πέφθακεν HP, ἔφθασεν KZ 8 δ' AG ὥστις G 8. 9 καὶ ἐν K¹Z: ἢ τὴν ἐν HP(v), om. ceteri 9 ὀλίγοις] ὀλίγοι δὲ καὶ διὰ τὴν V²OK² κατὰ τὰς πόλεις HP(v), κατὰ πόλιν KZ 10 καὶ add. ante ἐναντίωσιν BEMAG 11 λογίων] λόγων C παιδιάς G 12. 13 συβαριτικῆς AGHP

---

4 *Clem. Alex. Strom.* I 22 p. 411 P. οὗτος ὁ Μωυσῆς θεολόγος καὶ προφήτης, ὡς δέ τινες, νόμων ἱερῶν ἑρμηνεὺς ἦν.

ἵνα μήτε τι καλὸν ἡσυχίᾳ παραδοθὲν ἀρχαῖον ἢ νέον ἀφανισθῇ λάμψαι
δυνάμενον μήτ' αὖ τὰς ἀμείνους ὑποθέσεις παρελθόντες τὰς ἀναξίους
ἀκοῆς προκρῖναι δοκῶσι σπουδάζοντες τὰ κακὰ καλῶς ἀπαγγέλλειν εἰς
4 ὀνειδῶν ἐπιφάνειαν. ἀλλ' ἔγωγε τὴν τούτων βασκανίαν ὑπερβὰς τὰ περὶ
τὸν ἄνδρα μηνύσω μαθὼν αὐτὰ κἀκ βίβλων τῶν ἱερῶν, ἃς θαυμάσια
μνημεῖα τῆς αὐτοῦ σοφίας ἀπολέλοιπε, καὶ παρά τινων ἀπὸ τοῦ ἔθνους
πρεσβυτέρων· τὰ γὰρ λεγόμενα τοῖς ἀναγινωσκομένοις ἀεὶ συνύφαινον καὶ
διὰ τοῦτ' ἔδοξα μᾶλλον ἑτέρων τὰ περὶ τὸν βίον ἀκριβῶσαι.
5 (2.) Ἄρξομαι δ' ἀφ' οὗπερ ἀναγκαῖον ἄρξασθαι. Μωυσῆς γένος
μέν ἐστι Χαλδαῖος, ἐγεννήθη δ' ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἐτράφη, τῶν προγόνων
αὐτοῦ διὰ πολυχρόνιον λιμόν, ὃς Βαβυλῶνα καὶ τοὺς πλησιοχώρους
ἐπίεζε, κατὰ ζήτησιν τροφῆς εἰς Αἴγυπτον πανοικὶ μεταναστάντων, γῆν
πεδιάδα καὶ βαθεῖαν καὶ πρὸς πάντα γονιμωτάτην, ὧν ἡ ἀνθρωπίνη
6 φύσις δεῖται, καὶ μάλιστα τὸν τοῦ σίτου καρπόν. ὁ γὰρ ταύτης ποταμὸς
θέρους ἀκμάζοντος, ἡνίκα τοὺς ἄλλους φασὶ μειοῦσθαι χειμάρρους τε
καὶ αὐθιγενεῖς, ἐπιβαίνων τε καὶ ἀναχεόμενος πλημμυρεῖ καὶ λιμνάζει
τὰς ἀρούρας, αἳ ὑετοῦ μὴ δεόμεναι φορᾶς ἀφθονίαν παντοίων ἀγαθῶν

---

1 τι] τὸ C   τῇ ἡσυχίᾳ VO   2 δυνάμενον om. H[1]P[1], ss. H[2]P[2]   αὖ τὰς] αὐτὰς EZ   ἀναξίας CVO   3 δοκῶσι] δικαιῶσι coni. Mang.   καλῶν C   ἐπαγγέλλειν KZ   εἰς] ὡς BEMAG   5 κἀκ] καὶ AG, ἐκ (om. καὶ) O   βίβλον G   6 αὑτοῦ BE: αὐτοῦ ceteri   ἀπολέλειπε G   τινος G
ὕφαινον
7 ἀεὶ om. G   συνεισέφαινον K   8 ἔδοξε C, ἔδειξα H[1]   περὶ] πρὸς P   9 ἄρξασθαι ἀναγκαῖον transp. AG   μωυσῆς M: μωσῆς ceteri   γένος] γενόμενος P   10 ἐστιν ἑβραῖος AGHP(v), γρ. καὶ χαλδαῖος mg. A   11 βαβυλῶνος G   τοὺς] τὰς Lyd.   12 ἐπίεζε K[1]ZHP: ἐπίεσε ceteri   μετανιστάντων H, μεταστάντων BMKZ   γῆν] εἰς γῆν AG, εἰς τὴν CEVOK[2], εἰς τὴν corr. in γῆν B   13 παιδιάδα G   ὧν] ὅσων HP(v)   ἀνθρωπεία K[1]Z   14 τῶν ... καρπῶν VO   15 φασὶ τοὺς ἄλλους transp. CVOZ   16 ἐπιβαίνων τε καὶ ἀναχεόμενος om. BEMAG   γυμνάζει G   17 αἳ] αἱ δ' HP(v)   ὑετοῦ post φορᾶς transp. VO   φορὰν ἀφθονίαν BEM, φόρον ἄφθονον KZ

---

9 *Clem. Alex. Strom.* I 23 p. 411 P. Μωυσῆς ἄνωθεν τὸ γένος Χαλδαῖος ὢν ἐν Αἰγύπτῳ γεννᾶται, τῶν προγόνων αὐτοῦ διὰ πολυχρόνιον λιμὸν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Αἴγυπτον μεταναστάντων. *Ps.-Iustin. Coh. ad gent.* 10 . . . οὗτοι (Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος) γὰρ τὰς Ἰουδαίων ἱστοροῦντες πράξεις ἀπὸ μὲν τοῦ Χαλδαίων γένους γεγενῆσθαί φασι· τῶν δὲ προγόνων αὐτοῦ διὰ λιμοῦ πρόφασιν ἀπὸ τῆς Φοινίκης ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μεταναστάντων, ἐκεῖ τὸν ἄνδρα τετέχθαι φασίν. *Ioann. Lyd. de mens.* IV 47 (p. 103,17 Wuensch) . . . καὶ γὰρ ὁ Φίλων τὸν Μωυσέως βίον ἀναγράφων Χαλδαῖον εἶναι αὐτὸν λέγει, γεγενῆσθαι δὲ ἐν Αἰγύπτῳ, ὡς τῶν προγόνων αὐτοῦ ἐκεῖσε κατελθόντων διὰ λιμὸν κατασχόντα Βαβυλῶνα καὶ τὰς πλησιοχώρους.

ἀνὰ πᾶν ἔτος χορηγοῦσιν, εἰ μή που μεσολαβήσειεν ὀργὴ θεοῦ δι' ἐπι-
πολάζουσαν ἀσέβειαν τῶν οἰκητόρων. πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς ἔλαχε τῶν 7
καθ' ἑαυτοὺς ἀρίστων, οὓς φυλέτας ὄντας ἡ ὁμοφροσύνη μᾶλλον
ᾠκείωσεν ἢ τὸ γένος. ἑβδόμη γενεὰ ⟨δ'⟩ οὗτός ἐστιν ἀπὸ τοῦ πρώτου,
ὃς ἐπηλύτης ὢν τοῦ σύμπαντος Ἰουδαίων ἔθνους ἀρχηγέτης ἐγένετο.
(3.) τροφῆς δ' ἠξιώθη βασιλικῆς ἀπ' αἰτίας τοιᾶσδε· τῆς χώρας ὁ 8
βασιλεύς, εἰς πολυανθρωπίαν ἐπιδιδόντος ἀεὶ τοῦ ἔθνους, δείσας μὴ οἱ
ἔποικοι πλείους γενόμενοι δυνατωτέρᾳ χειρὶ τοῖς αὐτόχθοσι περὶ κράτους
ἀρχῆς ἁμιλλῶνται, τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ἀφαιρεῖν ἐπινοίαις ἀνοσιουργοῖς
p. 82 M. ἐμηχανᾶτο | καὶ κελεύει τῶν γεννωμένων τὰ μὲν θήλεα τρέφειν — ἐπεὶ
γυνὴ διὰ φύσεως ἀσθένειαν ὀκνηρὸν εἰς πόλεμον —, τὰ δ' ἄρρενα δια-
φθείρειν, ἵνα μὴ αὐξηθῇ κατὰ πόλεις· εὐανδροῦσα γὰρ δύναμις δυσάλωτον
καὶ δυσκαθαίρετον ἐπιτείχισμα. γεννηθεὶς οὖν ὁ παῖς εὐθὺς ὄψιν 9
ἐνέφαινεν ἀστειοτέραν ἢ κατ' ἰδιώτην, ὡς καὶ τῶν τοῦ τυράννου κηρυγ-
μάτων, ἐφ' ὅσον οἷόν τε ἦν, τοὺς γονεῖς ἀλογῆσαι· τρεῖς γοῦν φασι
μῆνας ἐφεξῆς οἴκοι γαλακτοτροφηθῆναι λανθάνοντα τοὺς πολλούς. ἐπεὶ 10
δ', οἷα ἐν μοναρχίαις φιλεῖ, καὶ τὰ ἐν μυχοῖς ἔνιοι διηρεύνων σπεύδοντες
ἀεί τι καινὸν ἄκουσμα προσφέρειν τῷ βασιλεῖ, φοβηθέντες μὴ σωτηρίαν
ἑνὶ μνώμενοι πλείους ὄντες αὐτοὶ σὺν ἐκείνῳ παραπόλωνται, δεδακρυμένοι

1 μή που CEAGHP: μήπω ceteri μεσολαβήσῃ ἐν ὀργῇ L (Turn.) 2 ἔλαχε] ἔτυχε V²OKZ 4 ἑβδόμοις Z¹ δ' addidi 5 ἐπηλυτὴς C
γέτης
ἀρχηγενέτης K 8 ἔποικοι K¹ZHP: ἄποικοι ceteri τοῖς αὐτόχθοσι δυνατωτέρα χειρὶ transp. KZ 9 ὑφαιρεῖν KZ (fort. recte) 10 post τῶν add. μὲν AG γενομένων L (Turn.) 12 εὐανδροῦσα γὰρ] ἐπεὶ εὐανδροῦσα HP(v) 13 εὐθὺς om. BEMAG 14 ἐνέφηνεν HP(v) τοῦ τυράννου MAGK: τοῦ om. ceteri 15 ἀλγῆσαι P γοῦν HP: οὖν ceteri 16 ἐφεξῆς HP Clem.: ἑξῆς ceteri λανθάνον K, λανθάνων Z 17 ἔνιοι διηρεύνων HP: ἕτεροι διερευνᾶν ceteri 18 κοινὸν L (Turn.) 19 πλείονες HP παραπόλλωνται P, παραπόλλυνται H, προσαπόλωνται A(v), προσαπόλλωνται G

4 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.*: ἑβδόμῃ γενεᾷ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς βασιλικῶς περιστάσει κέχρηται τοιαύτῃ· εἰς πολυανθρωπίαν ἐπιδεδωκότων ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἑβραίων, δείσας ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας τὴν ἐκ τοῦ πλήθους ἐπιβουλὴν τῶν γεννωμένων ἐκ τῶν Ἑβραίων κελεύει τὰ μὲν θήλεα τρέφειν αὐτούς—ἀσθενὲς γὰρ εἰς πόλεμον γυνή —, διαφθείρειν δὲ τὰ ἄρρενα, εὐαλκῆ νεότητα ὑφορώμενος. εὐπατρίδην δὲ τὸν παῖδα ὄντα τρεῖς ἐφεξῆς κρύπτοντες ἔτρεφον μῆνας οἱ γονεῖς, νικώσης τῆς φυσικῆς εὐνοίας τὴν τυραννικὴν ὠμότητα· δείσαντες δὲ ὕστερον μὴ συναπόλωνται τῷ παιδί, ἐκ βύβλου τῆς ἐπιχωρίου σκεῦός τι ποιησάμενοι τὸν παῖδα ἐνθέμενοι ἐκτιθέασι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἑλώδους ὄντος· ἐπετήρει δὲ τὸ ἀποβησόμενον ἄπωθεν ἑστῶσα τοῦ παιδὸς ἡ ἀδελφή. 6 sqq. Exod. cap. 1. 2.

τὸν παῖδα ἐκτιθέασι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ στένοντες ἀπῄεσαν, οἰκτιζόμενοι μὲν αὐτοὺς τῆς ἀνάγκης αὐτόχειράς τε καὶ τεκνοκτόνους ἀποκαλοῦντες, οἰκτιζόμενοι δὲ καὶ τὸν παῖδα τῆς παραλογωτάτης ἀπω-
11 λείας. εἶθ', ὡς εἰκὸς ἐν ἀλλοκότῳ πράγματι, κατηγόρουν αὐτῶν ὡς μείζονος αἰτίων συμφορᾶς· „τί γὰρ“ ἔφασκον „εὐθὺς γεννώμενον οὐκ ἐξεθήκαμεν; τὸν μὴ φθάσαντα τροφῆς ἡμέρου μεταλαχεῖν οὐδ' ἄνθρωπον οἱ πολλοὶ νομίζουσιν· ἡμεῖς δ' οἱ περιττοὶ καὶ τρεῖς μῆνας ὅλους ἀνεθρέψαμεν, δαψιλεστέρας μὲν ἑαυτοῖς ἀνίας, τῷ δὲ τιμωρίας ἐκπορίζοντες, ἵν' ἡδονῶν καὶ ἀλγηδόνων ἐπὶ πλεῖστον ἀντιλαμβάνεσθαι δυνά-
12 μενος ἐν αἰσθήσει κακῶν ἀργαλεωτέρων διαφθείρηται.“ (4.) καὶ οἱ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ μέλλοντος ἀπῄεσαν οἰκτρῷ κατεσχημένοι πένθει, ἀδελφὴ δὲ τοῦ ἐκτεθέντος βρέφους ἔτι παρθένος ὑπὸ φιλοικείου πάθους μικρὸν ἄποθεν ἐκαραδόκει τὸ ἀποβησόμενον· ἅ μοι δοκεῖ πάντα συμβῆναι κατὰ θεὸν
13 προμηθούμενον τοῦ παιδός. θυγάτηρ ἦν τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας ἀγαπητὴ καὶ μόνη· ταύτην φασὶ γημαμένην ἐκ πολλοῦ χρόνου μὴ κυΐσκειν τέκνων ὡς εἰκὸς ἐπιθυμοῦσαν καὶ μάλιστα γενεᾶς ἄρρενος, ἣ τὸν εὐδαίμονα κλῆρον τῆς πατρῴας ἡγεμονίας διαδέξεται κινδυνεύοντα ἐρημίᾳ θυγατριδῶν ἀλλο-
14 τριωθῆναι. κατηφοῦσαν δὲ ἀεὶ καὶ στένουσαν ὡς μάλιστα ἐκείνῃ τῇ

1 περὶ H (Turn.) 2 αὐτοὺς COMK[1]Z 4 εἰκὸς GHP: om. ceteri ἐν ἄλλῳ πράγματι ἀλλοκότῳ HP κατηγορούντων VO αὐτῶν CMK 5 ἔλεγον Z, ἔλεγον corr. in ἔφασκον K γεννώμενον VOKZAG[2]: γενόμενον ceteri 6 τὸν] τὰ M τὸν γὰρ μὴ AG ἡμέρου] ἡμετέρας corr. ex ἡμετέρου Z 7 ὅλους μῆνας transp. CVO, ὅλους om. A 8 ἀνεθρέψαμεν GH[2], ἀνεθρέψομεν (sic) H[1]P: ἐθρέψαμεν ceteri ἑαυτοῖς KZ: αὐτοῖς CMGH[1]P, αὐτοῖς ceteri 9 ἡδονῶν] ὀδυνῶν coni. Mang. 11 κατισχημένοι VOMA, κατησχημένοι G πάθει K, ἐν πάθει HP 12 ἔτι παρθένος GHP: om. ceteri φιλοικίου O, φιλονεικίου M ἀπῶθεν C, ἄποθεν (ο corr. ex ω) Z, ἄπωθεν (ω corr. ex ο) K, ἄπωθεν E 14 προμυθούμενον G post θυγάτηρ add. δὲ BMKZ, γὰρ CEVO 15 τοῦ χρόνου VOK[2] τέκνων GHP Clem.: om. ceteri 17 ἡγεμονίας GHP: εὐδαιμονίας καὶ ἡγεμονίας A(v), κληρονομίας καὶ ἡγεμονίας ceteri post κινδυνεύοντα add. ἤδη V[2]O 18 ἀεὶ K[1]ZH[2]: om. A, δὴ ceteri ὡς om. CVO

14 sqq. pergit *Clem. Alex.*: ἐνταῦθα ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως, συχνῷ χρόνῳ μὴ κυΐσκουσα, τέκνων δὲ ἐπιθυμοῦσα, ἐκείνης ἀφικνεῖται τῆς ἡμέρας ἐπὶ τὸν ποταμὸν λουτροῖς καὶ περιρραντηρίοις χρησομένη· ἐπακούσασα δὲ κλαυθμυριζομένου τοῦ παιδὸς κελεύει προσενεχθῆναι αὐτῇ καὶ κατοικτείρασα ἐζήτει τροφόν. ἐνταῦθα προσδραμοῦσα ἡ ἀδελφὴ τοῦ παιδὸς ἔχειν ἔφασκεν Ἑβραίαν γυναῖκα μὴ πρὸ πολλοῦ τετοκυῖαν, ἣν παραστήσειν αὐτῇ τροφόν, εἰ βούλοιτο· τῆς δὲ συνθεμένης καὶ δεηθείσης παρήνεγκε τὴν μητέρα τὴν τοῦ παιδὸς τροφὸν ἐσομένην ὥς τινα ἄλλην οὖσαν ἐπὶ ῥητῷ μισθῷ. εἶτα τίθεται τῷ παιδίῳ ὄνομα ἡ βασιλὶς Μωυσῆν ἐτύμως διὰ τὸ ἐξ ὕδατος ἀνελέσθαι αὐτό· τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι.

ἡμέρᾳ τῷ βάρει τῶν φροντίδων ἀπαγορεῦσαι καὶ δι' ἔθους ἔχουσαν οἴκοι καταμένειν καὶ μηδὲ τὰς κλισιάδας ὑπερβαίνειν ἐξορμῆσαι μετὰ θεραπαινίδων ἐπὶ τὸν ποταμόν, ἔνθα ὁ παῖς ἐξέκειτο· κἄπειτα λουτροῖς καὶ
p. 83 M. περιρραντηρίοις χρῆσθαι μέλλουσαν ἐν τῷ δασυτάτῳ τῶν ἑλῶν | αὐτὸν θεάσασθαι καὶ κελεῦσαι προσφέρειν. εἶτα ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν 15
καταθεωμένην τήν τε εὐμορφίαν καὶ εὐεξίαν ἀποδέχεσθαι καὶ δεδακρυμένον ὁρῶσαν ἐλεεῖν, ἤδη τῆς ψυχῆς τετραμμένης αὐτῇ πρὸς μητρῷον πάθος ὡς ἐπὶ γνησίῳ παιδί· γνοῦσαν δ' ὅτι τῶν Ἑβραίων ἐστὶ καταδεισάντων τοῦ βασιλέως τὸ πρόσταγμα βουλεύεσθαι περὶ τῆς τροφῆς αὐτοῦ· μὴ γὰρ ἀσφαλὲς εὐθὺς εἶναι νομίζειν εἰς τὰ βασίλεια ἄγειν. διαπορούσης δ' 16
ἔτι, τὴν ἀδελφὴν τοῦ παιδὸς καθάπερ ἀπὸ σκοπῆς τὸν ἐνδοιασμὸν στοχασαμένην πυνθάνεσθαι προσδραμοῦσαν, εἰ βουλήσεται γαλακτοτροφηθῆναι τοῦτον παρὰ γυναίῳ τῶν Ἑβραϊκῶν οὐ πρὸ πολλοῦ κυήσαντι· τῆς δὲ 17
βούλεσθαι φαμένης, τὴν αὑτῆς καὶ τοῦ βρέφους μητέρα παραγαγεῖν ὡς ἀλλοτρίαν, ἣν ἑτοιμότερον ἀσμένην ὑπισχνεῖσθαι πρόφασιν ὡς ἐπὶ μισθῷ τροφεύσειν, ἐπινοίᾳ θεοῦ τοῦ τὰς πρώτας τροφὰς τῷ παιδὶ γνησίας εὐτρεπίζοντος· εἶτα δίδωσιν ὄνομα θεμένη Μωυσῆν ἐτύμως διὰ τὸ ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνελέσθαι· τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι.

(5.) Ἐπεὶ δ' ἀθρόας ἐπιδόσεις καὶ παραυξήσεις λαμβάνων οὐ σὺν 18

---

2. 3 μετὰ τῶν θεραπαινίδων VO   4 μέλλουσαν — θεάσασθαι (5) om. H^{1}P, add. mg. H^2 αὐτὸ KZH^2 5 εἶτ' A   6 τ' A   εὐμορφίαν καὶ εὐεξίαν GHP: εὐεξίαν καὶ εὐμορφίαν ceteri   ἀποδέξασθαι K^{1}Z   8 γνοῦσαν GHP: γνοῦσα ceteri   9 τὸ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα VO   βουλεύεται KZ   10 εὐθὺς] αὐτῇ V, αὐτῇ OK^2 11 σκοπιῆς VOK^2, σκοπιᾶς G, σκοποῦ K^{1}ZH^2 τοῦ ἐνδοιασμοῦ coni. Mang.; sed cf. e. gr. I 19,9   13 τοῦτον scripsi: τοῦτο codd. (v)   περὶ Z   γυναίῳ τῶν ἑβραϊκῶν H^{1}P: γυναίῳ ἑβραϊκῷ K^{1}ZH^2, γυναίων ἑβραϊκῶν V^{2}OK^2, γυναικῶν ἑβραϊκῶν ceteri   οὐ—κυήσαντι om. BEA   κυήσαντι GHP: κυησάσῃ K^{1}Z, κυησασῶν C, κυησάντων ceteri   14 αὐτῆς EVOGH^2: αὑτῆς ceteri   προσαγαγεῖν VO, παρα in προσ corr. K   15 ἣν GHPKZ: τὴν δ' V^{2}O, ὡς ceteri   ἀσμένως KZH^2 ὑπισχνεῖται K^{1}Z   πρόφασιν ὡς BEMA: πρόφασιν (om. ὡς) CVOK^2, προφάσει τοῦ GHPK^{1}Z   16 τροφεύσιν C^{1}Z   τοῦ K^{1}ZH^2: καὶ CVOK^{2}H^{1}P, om. BEMAG; fort. scribendum τοῦ καὶ   17 θεμένην V^{1}A   μωσῆν codd.   ἑτοίμως VG   18 ἀνελέσθαι] γενέσθαι A   μῶυ Clem. Al.: μῶς codd. (v)

---

17 *Ioseph. Ant. Iud. II 228* . . . κἀπ' αὐτῶν τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τῶν συμβεβηκότων ἔθετο εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι· τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, σῆς (ἐσῆς Niese) δὲ τοὺς [ἐξ ὕδατος] σωθέντας. cf. *c. Ap. I 286.* Hesych. μῶυ· τὸ ὕδωρ. Suid. μῶυ· τὸ ὕδωρ παρ' Αἰγυπτίοις, ἐξ οὗ καὶ Μωυσῆς.

λόγῳ τῷ κατὰ χρόνον θᾶττον δ' ἀπότιτθος γίνεται, παρῆν ἡ μήτηρ
ἅμα καὶ τροφὸς κομίζουσα τῇ δούσῃ μηκέτι γαλακτοτροφίας δεόμενον,
19 εὐγενῆ καὶ ἀστεῖον ὀφθῆναι. τελειότερον δὲ τῆς ἡλικίας ἰδοῦσα κἀκ
τῆς ὄψεως ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον σπάσασα εὐνοίας υἱὸν ποιεῖται τὰ
περὶ τὸν ὄγκον τῆς γαστρὸς τεχνάσασα πρότερον, ἵνα γνήσιος ἀλλὰ μὴ
ὑποβολιμαῖος νομισθῇ· πάντα δ' ἐξευμαρίζει θεὸς ἃ ἂν ἐθελήσῃ καὶ τὰ
20 δυσκατόρθωτα. τροφῆς οὖν ἤδη βασιλικῆς καὶ θεραπείας ἀξιούμενος
οὐχ οἷα κομιδῇ νήπιος ἥδετο τωθασμοῖς καὶ γέλωσι καὶ παιδιαῖς, καίτοι
τῶν τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ παρειληφότων ἀνέσεις ἔχειν ἐπιτρεπόντων καὶ
μηδὲν ἐπιδεικνυμένων σκυθρωπόν, ἀλλ' αἰδῶ καὶ σεμνότητα παραφαίνων
ἀκούσμασι καὶ θεάμασιν, ἃ τὴν ψυχὴν ἔμελλεν ὠφελήσειν, προσεῖχε.
21 διδάσκαλοι δ' εὐθὺς ἀλλαχόθεν ἄλλοι παρῆσαν, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πλησιο-
χώρων καὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον νομῶν αὐτοκέλευστοι, οἱ δ' ἀπὸ τῆς
Ἑλλάδος ἐπὶ μεγάλαις δωρεαῖς μεταπεμφθέντες· ὧν | ἐν οὐ μακρῷ p. 84 M.
χρόνῳ τὰς δυνάμεις ὑπερέβαλεν εὐμοιρίᾳ φύσεως φθάνων τὰς ὑφηγήσεις,
ὡς ἀνάμνησιν εἶναι δοκεῖν, οὐ μάθησιν, ἔτι καὶ προσεπινοῶν αὐτὸς τὰ
22 δυσθεώρητα. πολλὰ γὰρ αἱ μεγάλαι φύσεις καινοτομοῦσι τῶν εἰς ἐπι-
στήμην· καὶ καθάπερ τὰ εὐεκτικὰ τῶν σωμάτων καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν
εὐκίνητα φροντίδων ἀπαλλάττει τοὺς ἀλείπτας οὐδὲν ἢ βραχέα παρέχοντας

---

1 δὲ KZH^{2}, δ' om. GH^{1}P 3 εὐγενῆ] εὐμεγέθη coni. Mang. κἀκ] καὶ A 4 ἔτι om. VO, post πρότερον transp. BEMA(V^{1} ut vid.) σπάσασα εὐνοίας GHP (V^{1} ut vid.): ἁπάσης εὐνοίας C, ἁπάσαις εὐνοίαις BEMA, ἁπάσαις ἐννοίαις KZ, πάσης ἀξιώσασα εὐνοίας V^{2}O 6 εὐμαρίζει BMGK^{1}Z, ἐξευμαρίζει mg. BM ἃ om. H^{1}P ἐὰν VO, ἐὰν ex ἂν corr. K θελήσῃ VO, ἐθελήσει Z, ἐθελήσοι A 8 καὶ παιδιαῖς GHP: om. ceteri 9 τὴν om. AZ παρειληφότων] μεταλαχόντων A 10 ἐπιδεικνύμενον G παραφαῖνον G 11 προσῆχε G 13 τῶν om. BEMA νόμων CVOK^{1}Z, νομῶν om. BEMAG 15 ὑπερέβαλλεν KZ Barb., παρέβαλεν G 16 οὐ] ἢ BEMAKZ μάθησιν ex μαθήμασιν corr. K ἔτι GHP Barb.: ἀλλὰ ceteri αὐτοῖς K^{1}Z 17 κενοτομοῦσι P 17. 18 τῶν εἰς ἐπιστήμην GHP Barb.: om. ceteri

---

6 D^{C} fol. 126^{r} D^{R} fol. 120^{r} τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου: πάντα ἐξευμαρίζει θεὸς ἃ ἂν ἐθελήσῃ (θελήσῃ D^{R}) καὶ τὰ δυσκατόρθωτα. 7—127,1 Catena Barber. IV 56 fol. 104^{r} τοῦ αὐτοῦ ἐκ πρώτου λόγου τοῦ περὶ μωσέως βίου: φιλοσοφίας μὲν οὖν οὕτω κατακώχιμος γέγονε· τροφῆς γὰρ ἤδη — συνηχοῦντες. 7 sqq. *Ambros. Hexam. I 2,6* Moyses utique ille eruditus in omni sapientia Aegyptiorum, quem de flumine collectum filia Pharao ut filium dilexit et subsidiis regalibus fultum omnibus saecularis prudentiae disciplinis informari atque instrui desideravit. 17 *Clem. Alex. Strom. II 19 p. 482 P.* . . . αἱ γὰρ μεγάλαι φύσεις καὶ γυμναὶ παθῶν εὐστοχοῦσί πως περὶ τὴν ἀλήθειαν, ᾗ φησιν ὁ Πυθαγόρειος Φίλων τὰ Μωυσέως ἐξηγούμενος.

τῶν εἰς ἐπιμέλειαν, ὥσπερ καὶ γεωργοὺς τὰ εὔβλαστα καὶ εὐγενῆ δένδρα βελτιούμενα δι' ἑαυτῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον εὐφυὴς ψυχὴ προαπαντῶσα τοῖς λεγομένοις ὑφ' αὑτῆς μᾶλλον ἢ τῶν διδασκόντων ὠφελεῖται καὶ λαβομένη τινὸς ἐπιστημονικῆς ἀρχῆς κατὰ τὴν παροιμίαν „ἵππος εἰς πεδίον“ ὁρμᾷ. ἀριθμοὺς μὲν οὖν καὶ γεωμετρίαν τήν τε ῥυθμικὴν καὶ 23 ἁρμονικὴν καὶ μετρικὴν θεωρίαν καὶ μουσικὴν τὴν σύμπασαν διά τε χρήσεως ὀργάνων καὶ λόγων τῶν ἐν ταῖς τέχναις καὶ διεξόδοις τοπικωτέραις Αἰγυπτίων οἱ λόγιοι παρεδίδοσαν καὶ προσέτι τὴν διὰ συμβόλων φιλοσοφίαν, ἣν ἐν τοῖς λεγομένοις ἱεροῖς γράμμασιν ἐπιδείκνυνται καὶ διὰ τῆς τῶν ζῴων ἀποδοχῆς, ἃ καὶ θεῶν τιμαῖς γεραίρουσι· τὴν δ' ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν Ἕλληνες ἐδίδασκον, οἱ δ' ἐκ τῶν πλησιοχώρων τά τε Ἀσσύρια γράμματα καὶ τὴν τῶν οὐρανίων Χαλδαϊκὴν ἐπιστήμην. ταύτην καὶ παρ' Αἰγυπτίων ἀνελάμβανε μαθηματικὴν 24 ἐν τοῖς μάλιστα ἐπιτηδευόντων· καὶ τὰ παρ' ἀμφοτέροις ἀκριβῶς ἐν οἷς τε συμφωνοῦσι καὶ διαφέρονται καταμαθών, ἀφιλονείκως τὰς ἔριδας ὑπερβάς, τὴν ἀλήθειαν ἐζήτει, μηδὲν ψεῦδος τῆς διανοίας αὐτοῦ παραδέχεσθαι δυναμένης, ὡς ἔθος τοῖς αἱρεσιομάχοις, οἳ τοῖς προτεθεῖσι δόγμασιν ὁποῖα ἂν τύχῃ βοηθοῦσιν οὐκ ἐξετάζοντες, εἰ δόκιμα, τὸ δ' αὐτὸ δρῶντες τοῖς ἐπὶ μισθῷ συναγορεύουσι καὶ μηδὲν τοῦ δικαίου πεφροντικόσιν. (6.) ἤδη δὲ τοὺς ὅρους τῆς παιδικῆς ἡλικίας ὑπερβαίνων 25

1 καὶ pr. om. BEMA εὔπλαστα GHP εὐγενῆ GHPO: τὰ εὐγενῆ ceteri 2 δι' αὐτῶν C προαπαντῶσα GHP Barb.: προσυπαντῶσα VOK², προϋπαντῶσα ceteri 5 οὖν om. Barb. τήν τε GHPK¹Z Barb.: καὶ τήν τε ceteri 6 μερικὴν A, ἰατρικὴν Clem. Al., μετρικὴν om. P καὶ μουσικὴν καὶ θεωρίαν P 7. 8 τροπικωτέραις Barb., τροπηκοτέραις G 8 αἰγύπτιοι Barb. λόγοι MGHP παρέδοσαν HP(v) 9 φιλοσοφίαν] σοφίαν BMK¹Z, περιουσίαν VOK² ἐπιδείκνυται C 10 pr. καὶ] καὶ τὸν (τὴν?) coni. Mang. alt. καὶ GHP Barb.: om. ceteri 11 ἐδιδάσκαλον (sic) M οἱ] ὁ C 12 τ' KZ 13 ἐλάμβανε A(v), παρελάμβανε Z 15 διαφερόντως Z 15. 16 τὰς ἔριδας om. G 16 ἐπεζήτει BEMAKZ(v) 17 αἱρεσιάρχαις GHP Barb. προστεθεῖσι Z 18 τύχῃ AG Barb.: τύχοι ceteri 18. 19 ταυτὸ (om. δ') C 20 δὲ καὶ G παιδικῆς] βρεφικῆς A(v)

5 seqq. *Clem. Alex. Strom. I 23 p. 413 P.* . . . ἐν δὲ ἡλικίᾳ γενόμενος ἀριθμητικήν τε καὶ γεωμετρίαν, ῥυθμικήν τε καὶ ἁρμονικήν, ἔτι τε ἰατρικὴν ἅμα καὶ μουσικὴν παρὰ τοῖς διαπρέπουσιν Αἰγυπτίων ἐδιδάσκετο, καὶ προσέτι τὴν διὰ συμβόλων φιλοσοφίαν, ἣν ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν ἐπιδείκνυ⟨ν⟩ται, τὴν δὲ ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν Ἕλληνες ἐδίδασκον ἐν Αἰγύπτῳ ὡς ἂν βασιλικὸν παιδίον, ᾗ φησι Φίλων ἐν τῷ Μωυσέως βίῳ. προσεμάνθανε δὲ τὰ Αἰγυπτίων (leg. Ἀσσυρίων) γράμματα καὶ τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην παρά τε Χαλδαίων παρά τε Αἰγυπτίων.

ἐπέτεινε τὴν φρόνησιν, οὐχ ὡς ἔνιοι τὰς μειρακιώδεις ἐπιθυμίας ἀχαλινώτους ἐῶν καίτοι μυρία ἐχούσας ὑπεκκαύματα διὰ παρασκευὰς ἀφθόνους, ἃς αἱ βασιλεῖαι χορηγοῦσιν, ἀλλὰ σωφροσύνῃ καὶ καρτερίᾳ ὥσπερ τισὶν ἡνίαις ἐνδησάμενος αὐτὰς τὴν εἰς τὸ πρόσω φορὰν ἀνεχαίτιζε
26 βίᾳ. καὶ τῶν ἄλλων μέντοι παθῶν ἕκαστον ἐξ ἑαυτοῦ μεμηνὸς καὶ λελυττηκὸς φύσει τιθασεύων κἀξημερῶν ἐπράυνεν· εἰ δέ που διακινηθείη μόνον ἠσυχῇ καὶ πτερύξαιτο, κολάσεις ἐμβριθεστέρας παρείχετο ἢ διὰ λόγων | ἐπιπλήξεις· καὶ συνόλως τὰς πρώτας τῆς ψυχῆς ἐπιβολάς τε καὶ p. 85 M.
ὁρμὰς ὡς ἀφηνιαστὴν ἵππον ἐπετήρει δεδιώς, μὴ προεκδραμοῦσαι τοῦ ἡνιοχεῖν ὀφείλοντος λογισμοῦ πάντα διὰ πάντων συγχέωσιν· αὗται γάρ εἰσιν αἱ ἀγαθῶν αἴτιαι καὶ κακῶν, ἀγαθῶν μέν, ὅταν ἡγεμόνι λόγῳ
27 πειθαρχῶσι, τῶν δ' ἐναντίων, ὅταν εἰς ἀναρχίαν ἐκδιαιτῶνται. κατὰ τὸ εἰκὸς οὖν οἵ τε συνδιατρίβοντες καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐτεθήπεσαν, ὡς ἐπὶ καινῷ θεάματι καταπληττόμενοι καὶ τίς ἄρα ὁ ἐνοικῶν αὐτοῦ τῷ σώματι καὶ ἀγαλματοφορούμενος νοῦς ἐστι, πότερον ἀνθρώπειος ἢ θεῖος ἢ μικτὸς ἐξ ἀμφοῖν, διερευνώμενοι, τῷ μηδὲν ἔχειν τοῖς πολλοῖς
28 ὅμοιον, ἀλλ' ὑπερκύπτειν καὶ πρὸς τὸ μεγαλειότερον ἐξῆρθαι. γαστρί τε γὰρ ἔξω τῶν ἀναγκαίων δασμῶν, οὓς ἡ φύσις ἔταξεν, οὐδὲν πλέον ἐχορήγει, τῶν τε ὑπογαστρίων ἡδονῶν εἰ μὴ μέχρι σπορᾶς παίδων
29 γνησίων οὐδὲ ἐμέμνητο. γενόμενός τε διαφερόντως ἀσκητὴς ὀλιγοδεείας καὶ τὸν ἁβροδίαιτον βίον ὡς οὐδεὶς ἕτερος χλευάσας — ψυχῇ γὰρ ἐπόθει μόνῃ ζῆν, οὐ σώματι — τὰ φιλοσοφίας δόγματα διὰ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἔργων ἐπεδείκνυτο, λέγων μὲν οἷα ἐφρόνει, πράττων δὲ ἀκόλουθα τοῖς λεγομένοις εἰς ἁρμονίαν λόγου καὶ βίου, ἵν' οἷος ὁ λόγος τοιοῦτος ὁ βίος καὶ οἷος ὁ βίος τοιοῦτος ὁ λόγος ἐξετάζωνται

---

1 post ἐπέτεινε add. καὶ GHP 2 ἐχούσης A (Turn.) 4 ἐνδυσάμενος P Barb. αὐταῖς Z 5 μέν τι G μεμηνὼς G 6 τιθασεύων CG: τιθασσεύων ceteri καὶ ἐξημερῶν GPKZ Barb. δέ ⟨τι⟩ coni. Mang. διακινηθῇ H¹P 7 ἐκβριθεστέρας G 7. 8 ἢ ... ἐπιπλήξεις GHP Barb.: ἡ ... ἐπίπληξις ceteri 8 τῆς ψυχῆς om. KZ ἐπιβουλὰς P 9 προεκδραμοῦσι H 10 συγχύσωσιν BEMA 11 αἴτιαι BMK¹ZHP: αἰτίαι ceteri 14 ἄρα] ἂν P 15 ἀνθρώπιος CMG (ἀνθρώπινος Barb.) 17 ἐξῆρθαι AGHPK¹Z Barb.: ἐξῆλθε BEM, ἐξελθεῖν CVOK² 18 πλέον GHP Barb.: om. ceteri 19. 20 γνησίων σπορᾶς παίδων transp. CVO Barb. 20 γνησίων om. A οὐδ' A, οὐδὲν HPKZ τε] δὲ BEMA ὀλιγοδείας CAHP, ὀλιγοδείας MO 21 βίοτον (ου supra) K οὐδεὶς] οὐδ' εἴ τις Barb. 22 ἐπεπόθει GHP Barb. μόνον ζῆν BEM, ζῆν μόνον A 23 ἔργων ἡμέραν transp. BEMAVO ἔργον Z ἐπεδείκνυτο ἔργων transp. C 24 βίου καὶ λόγου transp. G 25 βίος et λόγος tum λόγος et βίος transp. KZ ἐξετάζωνται AHV²O Barb.: ἐξετάζων τε ceteri

καθάπερ ἐν ὀργάνῳ μουσικῷ συνηχοῦντες. οἱ μὲν οὖν πολλοί, κἂν 30
αὐτὸ μόνον αὔρα βραχεῖά τινος εὐτυχίας προσπέσῃ, φυσῶσι καὶ πνέουσι
μεγάλα καὶ καταλαζονευόμενοι τῶν ἀφανεστέρων καθάρματα καὶ παρεν-
οχλήματα καὶ γῆς ἄχθη καὶ ὅσα τοιαῦτα ἀποκαλοῦσιν, ὥσπερ τὸ ἀκλινὲς
τῆς εὐπραγίας ἐν βεβαίῳ παρ' ἑαυτοῖς εὖ μάλα σφραγισάμενοι μηδὲ
μέχρι τῆς ὑστεραίας ἴσως διαμενοῦντες ἐν ὁμοίῳ. τύχης γὰρ ἀσταθ- 31
μητότερον οὐδὲν ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πεττευούσης, ἣ μιᾷ πολ-
λάκις ἡμέρᾳ τὸν μὲν ὑψηλὸν καθαιρεῖ, τὸν δὲ ταπεινὸν μετέωρον
ἐξαίρει· καὶ ταῦτα ὁρῶντες ἀεὶ γινόμενα καὶ σαφῶς εἰδότες ὅμως ὑπερ-
όπται μὲν οἰκείων καὶ φίλων εἰσί, νόμους δὲ παραβαίνουσι, καθ' οὓς
ἐγενήθησαν καὶ ἐτράφησαν, ἔθη δὲ πάτρια, οἷς μέμψις οὐδεμία πρόσεστι
δικαία, κινοῦσιν ἐκδεδιῃτημένοι καὶ διὰ τὴν τῶν παρόντων ἀποδοχὴν
οὐδενὸς ἔτι τῶν ἀρχαίων μνήμην λαμβάνουσιν. (7.) ὁ δὲ ἐπ' αὐτὸν 32
φθάσας τὸν ὅρον τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας καὶ θυγατριδοῦς μὲν τοῦ
τοσούτου βασιλέως νομισθείς, τῆς δὲ παππῴας ἀρχῆς ὅσον οὐδέπω
p. 86 M. γεγονὼς ἐλπίσι | ταῖς ἁπάντων διάδοχος καὶ τί γὰρ ἄλλ' ἢ ὁ νέος
βασιλεὺς προσαγορευόμενος, τὴν συγγενικὴν καὶ προγονικὴν ἐζήλωσε
παιδείαν, τὰ μὲν τῶν εἰσποιησαμένων ἀγαθά, καὶ εἰ λαμπρότερα
καιροῖς, νόθα εἶναι ὑπολαβών, τὰ δὲ τῶν φύσει γονέων, εἰ καὶ πρὸς
ὀλίγον ἀφανέστερα, οἰκεῖα γοῦν καὶ γνήσια· καθάπερ τε κριτὴς ἀδέκαστος 33
τῶν γεννησάντων καὶ τῶν εἰσποιησαμένων τοὺς μὲν εὐνοίᾳ καὶ τῷ
φιλεῖν ἐκθύμως τοὺς δ' εὐχαριστίαις ἀνθ' ὧν εὖ ἔπαθεν ἠμείβετο καὶ
μέχρι παντὸς ἠμείψατ' ἄν, εἰ μὴ κατεῖδεν ἐν τῇ χώρᾳ μέγα καινουρ-
γηθὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀσέβημα. ξένοι γὰρ ἦσαν, ὡς ἔφην πρότερον, 34
οἱ Ἰουδαῖοι, τῶν τοῦ ἔθνους ἀρχηγετῶν διὰ λιμὸν ἀπορίᾳ τροφῆς ἐκ

---

1 συνηχοῦντες AHPV²O Barb.: συνηχοῦντας ceteri 2 αὐτῷ Z μόνῳ G βραχείας A (prob. Mang.) τινος] τις K¹Z 3 pr. καὶ G (coni. Mang.): om. ceteri alt. καὶ GHP: τε καὶ ceteri 4 ἄχθη GHP: ἄχθος ceteri (prob. Mang.) 5 ἑαυτοῖς KZ: αὐτοῖς VOH, αὑτοῖς ceteri οἱ μηδὲ Z (fort. recte) 7 οὐδὲ ἓν CVOK² τἀνθρώπια O, τὰ ἀνθρώπια CG, τὰ ἀνθρώπινα A ἡ μιᾷ C, ἡ μία GH(v prob. Wendl., v. Test.) 8 ὑψηλότερον VOK² ταπεινότερον VOK² 9 pr. καὶ om. KZ 10 οἰκείων] ἐκείνων Turn. 11 ἤθη Turn. πατρῷα M 13 δ' CGHPKZ 15 πατρῴας HP (Turn.) 15. 16 γεγονὼς ὅσον οὐδέπω transp. G 16 ὁ om. M 18 καὶ] κἂν coni. Mang. 20 καὶ καθάπερ KZ τε GHP: τις ceteri 21 τῷ] τὸ G 22 ἐκθύμως] προθύμως BEMA (Mang.) δὲ VO ἀνθ' ὧν CZ 23 ἠμείψαιτ' Z, ἠμείβετ' M

---

4 „ἄχθος ἀρούρης" Hom. Il. Σ 104. Od. υ 379 7—9 Eur. frg. 420 N. cf. ad vol. III 237,21

Βαβυλῶνος καὶ τῶν ἄνω σατραπειῶν εἰς Αἴγυπτον μεταναστάντων, καὶ
τρόπον τινὰ ἱκέται καταπεφευγότες ὡς ἐπ' ἄσυλον ἱερὸν τήν τε βασι-
35 λέως πίστιν καὶ τὸν ἀπὸ τῶν οἰκητόρων ἔλεον. οἱ γὰρ ξένοι παρ' ἐμοὶ
κριτῇ τῶν ὑποδεξαμένων ἱκέται γραφέσθωσαν, μέτοικοι δὲ πρὸς ἱκέταις
καὶ φίλοι, σπεύδοντες εἰς ἀστῶν ἰσοτιμίαν καὶ γειτνιῶντες ἤδη πολίταις,
36 ὀλίγῳ τῶν αὐτοχθόνων διαφέροντες. τούτους οὖν, οἳ τὴν μὲν οἰκείαν
ἀπέλιπον, εἰς δ' Αἴγυπτον ἧκον ὡς ἐν δευτέρᾳ πατρίδι μετ' ἀσφαλείας
οἰκήσοντες, ὁ τῆς χώρας ἡγεμὼν ἠνδραποδίζετο καὶ ὡς πολέμου νόμῳ
λαβὼν αἰχμαλώτους ἢ πριάμενος παρὰ δεσποτῶν, οἷς ἦσαν οἰκότριβες,
ὑπήγετο καὶ δούλους ἀπέφαινε τοὺς οὐκ ἐλευθέρους μόνον ἀλλὰ καὶ
ξένους καὶ ἱκέτας καὶ μετοίκους οὔτε αἰδεσθεὶς οὔτε δείσας τὸν ἐλευ-
θέριον καὶ ξένιον καὶ ἱκέσιον καὶ ἐφέστιον θεόν, ὃς τῶν τοιούτων ἐστὶν
37 ἔφορος. εἶτ' ἐπιτάγματα ἐπέταττε βαρύτερα τῆς δυνάμεως ἄλλους
ἐπ' ἄλλοις πόνους προστιθείς, καὶ τοῖς ἀπαγορεύουσιν ὑπ' ἀσθενείας
ὁ σίδηρος εἵπετο· ἐπιστάτας ⟨γὰρ⟩ τῶν ἔργων ἀνηλεεστάτους καὶ ὠμοθύμους
οὐδενὶ συγγνώμης μεταδιδόντας ᾑρεῖτο, οὓς „ἐργοδιώκτας" (Exod. 3,7 al.)
38 ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὠνόμαζον. εἰργάζοντο δ' οἱ μὲν πηλὸν εἰς πλίνθον
σχηματίζοντες, οἱ δὲ πανταχόθεν ἄχυρα συγκομίζοντες — πλίνθου γὰρ
ἄχυρα δεσμός —, οἱ δ' ἦσαν ἀποτεταγμένοι πρὸς οἰκιῶν καὶ τειχῶν καὶ
πόλεων κατασκευὰς καὶ διωρύχων ἀνατομάς, ὑλοφοροῦντες αὐτοὶ μεθ'
ἡμέραν καὶ νύκτωρ ἄνευ διαδοχῆς, οὐδεμίαν ἔχοντες ἀνάπαυλαν, ἀλλ'
οὐδ' ὅσον καταδαρθεῖν αὐτὸ μόνον ἐώμενοι. | πάντα καὶ τὰ τῶν δημιουργῶν p. 87 M.
καὶ τὰ τῶν ὑπουργῶν δρᾶν ἀναγκαζόμενοι, ὡς ἐν βραχεῖ τὰ σώματα αὐτοῖς

1 μεταστάντες A 2 καταπεφευκότες M, καταπεφευγότων C τε GHP: om. ceteri 3 τὸν] τῶν G 4 ὑποδεχομένων K^{1}Z ἱκέται] δεσπόται D^{R} ἱκέταις AKZ: οἰκέταις HP, οἰκέτας V^{2}O, ἱκέτας ceteri 5 φίλοις HP 6 ὀλίγον M οὖν om. BEMA τὴν] γῆν coni. Mang. οἰκίαν L (Turn.) 7 ἀπέλειπον K ἦλθον in textu O, γρ. ἧκον mg. O μετὰ BEMAKZ 8 ὡς] ὡσεὶ G, ὡς ἢ HP(v) 10 καὶ τοὺς G 11 οἰκέτας E οὔτ' KZ 12 καὶ ξένιον om. HP καὶ ἐφέστιον om. HP 13 ἐπιτάγματ' C 14 ἄλλους M πόνοις GO 15 ὁ σίδηρος εἵπετο GHP: om. ceteri γὰρ add. Mang. ἀνηλεῶς ἔχοντας HP καὶ ὠμοθύμους om. HP 16 συγγνώμην Z 17 δὲ A πλίνθον G^{2}, πλῆθος G^{1} 18 οἱ — συγκομίζοντες om. M 19 ἔνδεσμος HP τοιχῶν B, τοίχων MZ, τοίχων corr. in τειχῶν K 20 διωρύγων O 20. 21 καθ' ἡμέραν G 21 ἄνευ G^{2}, ἄνω G^{1} 22 μόνον αὐτὸ transp. H^{1}P καὶ om. M 23 pr. τὰ om. O δρᾶν om. HP, post ἀναγκαζόμενοι ss. P^{2} αὐτῶν K^{1}Z

3. 4 D^{P} fol. 246^{r} D^{M} fol. 250^{v} Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου D^{R} fol. 217^{v} Φίλωνος: οἱ ξένοι παρ' ἐμοὶ κριτῇ τῶν ὑποδεξαμένων ἱκέται γραφέσθωσαν.

ἀπαγορεύειν, ἅτε καὶ τῆς ψυχῆς προαναπιπτούσης. ἄλλοι γοῦν ἐπ' 39
ἄλλοις ἐξέθνῃσκον ὡς ὑπὸ λοιμώδους φθορᾶς, οὓς ἀτάφους ἔξω τῶν
ὁρίων ἀπερρίπτουν οὐδὲ κόνιν ἐπαμήσασθαι τοῖς σώμασιν ἐῶντες ἀλλ'
οὐδὲ δακρῦσαι συγγενεῖς ἢ φίλους οὕτως οἰκτρῶς διαφθαρέντας· ἀλλὰ
καὶ τοῖς ἀδουλώτοις πάθεσι τῆς ψυχῆς, ἃ μόνα σχεδὸν ἐξ ἁπάντων
ἐλεύθερα ἡ φύσις ἀνῆκε, δεσποτείαν ἐπηπείλουν οἱ ἀσεβεῖς ἀνάγκης
ἀνυποίστῳ βάρει δυνατωτέρας πιέζοντες. (8.) ἐπὶ δὴ τούτοις ἀθυμῶν 40
καὶ δυσχεραίνων διετέλει μήτ' ἀμύνασθαι τοὺς ἀδικοῦντας μήτε βοηθεῖν
τοῖς ἀδικουμένοις ἱκανὸς ὤν· ἃ δ' οἷός τε ἦν, διὰ λόγων ὠφέλει
παραινῶν τοῖς μὲν ἐφεστῶσι μετριάζειν καὶ τὸ σφοδρὸν τῶν ἐπιταγμάτων
ὑπανιέναι καὶ χαλᾶν, τοῖς δ' ἐργαζομένοις φέρειν τὰ παρόντα γενναίως
ἄνδρας τε εἶναι τὰ φρονήματα καὶ μὴ συγκάμνειν τὰς ψυχὰς τοῖς
σώμασιν, ἀλλὰ χρηστὰ προσδοκᾶν ἐκ πονηρῶν· πάντα γὰρ μεταβάλλειν 41
τὰ ἐν κόσμῳ πρὸς τἀναντία, νέφωσιν εἰς αἰθρίαν, πνευμάτων βίας εἰς
ἀέρα νήνεμον, κλύδωνα θαλάττης εἰς ἡσυχίαν καὶ γαλήνην, τὰ δ' ἀνθρώ-
πεια καὶ μᾶλλον, ὅσῳ καὶ ἀσταθμητότερα. τοιούτοις κατεπᾴδων ὥσπερ 42
ἀγαθὸς ἰατρὸς ᾤετο τὰς νόσους καίτοι βαρυτάτας οὔσας ἐπικουφιεῖν· αἱ
δ' ὁπότε λωφήσειαν, αὖθις ἐκ περιτροπῆς ἐπετίθεντο φέρουσαί τι πάντως
ἐκ τοῦ διαπνεῦσαι καινὸν κακὸν ἀργαλεώτερον τῶν προτέρων. ἦσαν γάρ 43
τινες τῶν ἐφεστηκότων ἀτίθασοι σφόδρα καὶ λελυττηκότες, μηδὲν εἰς
ἀγριότητα τῶν ἰοβόλων καὶ σαρκοβόρων διαφέροντες, ἀνθρωποειδῆ θηρία,
τὴν τοῦ σώματος μορφὴν εἰς δόκησιν ἡμερότητος ἐπὶ θήρᾳ καὶ ἀπάτῃ
προβεβλημένοι, σιδήρου καὶ ἀδάμαντος ἀπειθέστεροι. τούτων ἕνα τὸν 44
βιαιότατον, ἐπειδὴ πρὸς τῷ μηδὲν ἐνδιδόναι καὶ ταῖς παρακλήσεσιν ἔτι

1 ἅτε om. CVO, ἅτε καὶ om. BEMA προσαναπιπτούσης Z 1. 2 ὑπ' ἄλλοις Z
2 ἀπέθνῃσκον BEMAK^{1}Z, ἐπέθνῃσκον O 3 ὁρίων GHP: ὅρων ceteri
ἀπέρριπτον MA, ἐρρίπτουν K^{1}Z 5 τοῖς ψυχῆς A, τοῖς ψυχοῖς (sic) P μόνον VG
6 δεσποτίαν G 7 δυνατωτέρως O πιαίζοντες P ἐπὶ δὴ corr. in
ἐπειδὴ K, ἐπειδὴ BEM, ἐπὶ δὴ om. in textu VO, γρ. ἐπειδὴ τούτοις mg. VO
8 τοὺς ἀδικοῦντας μήτε βοηθεῖν om. BEMAVO 9 γρ. τὰ ἀδικούμενα mg. VOK
δὲ A, δ' om. BEMKZ τ' CAHP 12 συγκάμνειν ⟨ἐᾶν⟩ conicio
13 μεταβάλλει BEMA 14 ἐν κόσμῳ GHP: ἐν τῷ κόσμῳ ceteri νέφωσις
BEA βία BEA, βίαν K^{1}Z 15 κλύδων BEA εἰς om. H^{1}P
15. 16 ἀνθρώπια C 16 ὅσῳ καὶ GHP: ὅσωπερ ceteri τοιούτοις GHP: τούτοις
ceteri 17 ᾤετο GHPKZ: ἰᾶτο ceteri ἐπικουφίζειν HP 18 ὁπότε]
εἴ ποτε coni. Mang. παρατροπῆς VO ἐπιτίθεντο M 19 post ἀργα-
λεώτερον add. τῶν πόνων HP(v) γάρ om. M 20 ἀτίθασοι CHP: ἀτίθασσοι
ceteri 22 θήραν καὶ ἀπάτην M 23 περιβεβλημένοι coni. Mang.
τὸν] τῶν G 24 τῷ] τὸ CBEMAG ἔτι om. BMVOKZ

μᾶλλον ἐξετραχύνετο, τοὺς τὸ προσταχθὲν μὴ ἀπνευστὶ καὶ ὀξυχειρίᾳ
δρῶντας τύπτων, προπηλακίζων ἄχρι θανάτου, πάσας αἰκιζόμενος αἰκίας,
ἀναιρεῖ δικαιώσας εὐαγὲς εἶναι τὸ ἔργον· καὶ ἦν εὐαγὲς τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ
45 ζῶντα ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἠγανάκτει
δεινὸν ἡγούμενος, οὐχ εἴ τις τέθνηκεν ἢ ἀνῄρηκεν ἀδίκως ἢ δικαίως,
ἀλλ' εἰ ὁ θυγατριδοῦς αὐτῷ μὴ συμφρονεῖ μηδὲ τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς
καὶ φίλους ὑπείληφεν, ἀλλὰ μισεῖ μὲν οὓς αὐτὸς στέργει, φιλεῖ δὲ οὓς
προβέβληται καὶ ἐλεεῖ πρὸς οὓς ἀτρέπτως καὶ ἀπαραιτήτως ἔχει.
46 (9.) | λαβόμενοι δ' ἅπαξ ἀφορμῆς οἱ ἐν τέλει καὶ τὸν νεανίαν ὑφορώ- p. 88 M.
μενοι — ᾔδεσαν γὰρ μνησικακήσοντα τῶν ἀνοσιουργημάτων αὐτοῖς καὶ
ἐπὶ καιρῶν ἀμυνούμενον — ἀναπεπταμένοις ὠσὶ τοῦ πάππου μυρίας
διαβολὰς ἐπήντλουν, οἱ μὲν ἔνθεν, οἱ δ' ἔνθεν, ὡς καὶ περὶ ἀφαιρέσεως
τῆς ἀρχῆς ἐμποιῆσαι δέος, „ἐπιθήσεται" λέγοντες, „οὐδὲν φρονεῖ μικρόν,
ἀεί τι προσπεριεργάζεται, πρὸ καιροῦ βασιλείας ἐρᾷ, θωπεύει τινάς, ἑτέροις
ἀπειλεῖ, κτείνει χωρὶς δίκης, τοὺς μάλιστ' εὔνους σοι προβέβληται. τί
δὴ μέλλεις, ἀλλ' οὐχ ἃ διανοεῖται δρᾶν ὑποτέμνεις; μέγα τοῖς ἐπι-
47 θεμένοις αἱ τῶν ἐπιβουλευομένων ἀναβολαί." τοιαῦτα διεξιόντων, ὑπαν-

---

1 ἐξετραχύνετο GHP: ἐτραχύνετο ceteri   πραχθὲν B[1], προσταχθὲν corr. m. rec.   2 πάσας . . . αἰκίας codd.: πάσαις . . . αἰκίαις v   αἰτίας G   3 ἀνῄρει H   δικαιώσας scripsi: δικάσας codd.   pr. εὐαγὲς] εὐγενὲς G   4 ἄνθρωπον G   ταῦτα CM, καὶ τοῦτο Cat.   5 ἀνήρηται VO   6 συμφρονῇ AVO, συμφωνεῖ P   μηδὲ] μὴ A   αὐτοὺς om. H[1]P   7 αὐτὸς om. CVOG Cat.   8 ἀποβέβληται Cat.   post ἐλεεῖ add. τοὺς Cat. codd. nonnulli   ἀστόργως καὶ ἀπαρακλήτως V[2]OK[2]   9 δὲ Cat.   νεανίσκον H(v)   10 ᾔδεσαν—πάππου (11) om. Cat.   ᾔδεισαν codd. (ᾔδεσαν scripsi): ἔδεισαν Mang.   μνησικακήσαντα AHP   11 ἐπὶ καιρῶν CVOHP: ἐπὶ καιρὸν ceteri   ἀμυνούμενοι M, ἀμυνόμενον CVO
12 δὲ Cat.   ἀφηρήσεως H[1]P   13 ἐπιθήσονται G   15 μάλιστα VO
16 μέλλῃς C, μέλεις KZ   ὑποτέμνεις BM (τεμ in ras. B): ὑπομένεις EA, ὑπομένειν G, ὑπομένει VOHPKZ, ὑποφέρῃς C   16. 17 ἐπιτιθεμένοις V[2]OK[2]   17 αἱ τῶν GHPKZ: om. ceteri   βεβουλευμένων G   ταῦτα C   17. 131,1 ὑπανεχώρησεν GHP Cat.: ἀνεχώρησεν ceteri

---

3—17 Catena in Exod. 2,12 (cf. Caten. Lips. I p. 565. 567) Φίλωνος ἑβραίου: τὸν ἀναιρεθέντα Αἰγύπτιον ἐπιστάτην φημὶ (φησὶ codd. nonnulli) τῶν ἔργων ὑπάρχειν ὠμότατον. ἦν γὰρ εὐαγὲς — οἱ δὲ ἔνθεν (12)· καὶ τοιαῦτα διεξιόντων ὑπανεχώρησεν (17).
3—12 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 2,12* (Migne t. 87,1 Col. 519. 520. Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 93): ζηλώσας ἀπέκτεινε τὸν Αἰγύπτιον, ὥς φασί τινες, ὠμότατον ἐργοδιώκτην ὑπάρχοντα· οὐ γὰρ ἦν ἄξιον ἁπλῶς φόνου τὸ μάχεσθαι, ἀλλ' ἐνόμισε δίκαιον τὸν ἐπ' ὀλέθρῳ ζῶντα τῶν ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι. ὅθεν καὶ μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἠγανάκτησε δεινὸν ἡγούμενος, οὐκ εἴ τις τέθνηκεν ἢ ἀνῄρηκε δικαίως ἢ ἀδίκως, ἀλλ' εἰ ὁ θυγατριδοῦς αὐτῷ μὴ συμφρονεῖ μηδὲ τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους ἡγούμενος. ἣν δὴ λαβόντες ἀφορμὴν οἱ ἐν τέλει μυρίαις, φασί, διαβολαῖς τὸν βασιλέα κατ' αὐτοῦ διεγείρουσιν.

εχώρησεν εἰς τὴν ὅμορον Ἀραβίαν, ἔνθα διατρίβειν ἦν ἀσφαλές, ἅμα καὶ τὸν θεὸν ποτνιώμενος, ἵνα τοὺς μὲν ἐξ ἀμηχάνων ῥύσηται συμφορῶν, τοὺς δὲ μηδὲν παραλιπόντας τῶν εἰς ἐπήρειαν ἀξίως τίσηται, παράσχῃ δ' αὐτῷ ταῦτ' ἐπιδεῖν ἀμφότερα διπλασιάσας τὴν χάριν. ὁ δὲ ἐπακούει τῶν εὐχῶν ἀγάμενος αὐτοῦ τὸ φιλόκαλον ἦθος καὶ μισοπόνηρον, οὐκ εἰς μακρὰν τὰ κατὰ τὴν χώραν, ὡς θεῷ πρέπον, δικάσας. ἐν ᾧ δὲ ἔμελλε 48
δικάζειν, τοὺς ἀρετῆς ἄθλους Μωυσῆς διήθλει τὸν ἀλείπτην ἔχων ἐν ἑαυτῷ λογισμὸν ἀστεῖον, ὑφ' οὗ γυμναζόμενος πρὸς τοὺς ἀρίστους βίους, τόν τε θεωρητικὸν καὶ πρακτικόν, ἐπονεῖτο φιλοσοφίας ἀνελίττων ἀεὶ δόγματα καὶ τῇ ψυχῇ διαγινώσκων εὐτρόχως καὶ μνήμῃ παρακατατιθέμενος εἰς τὸ ἄληστον αὐτὰ καὶ τὰς οἰκείας αὐτίκα πράξεις ἐφαρμόττων ἐπαινετὰς πάσας, ἐφιέμενος οὐ τοῦ δοκεῖν ἀλλὰ τῆς ἀληθείας, διὰ τὸ προκεῖσθαι σκοπὸν ἕνα τὸν ὀρθὸν τῆς φύσεως λόγον, ὃς μόνος ἐστὶν ἀρετῶν ἀρχή τε καὶ πηγή.
ἕτερος μὲν οὖν ὀργὴν ἀμείλικτον βασιλέως ἀποδιδράσκων καὶ ἄρτι πρῶτον 49
εἰς ἀλλοδαπὴν ἀφιγμένος, μήπω τοῖς τῶν ἐπιχωρίων ἔθεσιν ἐνωμιληκὼς μηδὲ ἀκριβῶς ἐπιστάμενος οἷς χαίρουσιν ἢ ἀλλοτριοῦνται, κἂν ἐσπούδασεν ἡσυχίᾳ χρώμενος ἀφανέστερον ζῆν τοὺς πολλοὺς λανθάνων ἢ βουληθεὶς εἰς μέσον παρέρχεσθαι τοὺς γοῦν δυνατοὺς καὶ τοὺς πλεῖστον ἰσχύοντας λιπαρέσι θεραπείαις ἐξευμενίζεσθαι, παρ' ὧν τις ὠφέλεια προσεδοκᾶτο καὶ βοήθεια, εἴ τινες ἐπελθόντες ἀπάγειν πρὸς βίαν ἐπειρῶντο. ὁ δὲ 50
τὴν ἐναντίαν τοῦ εἰκότος ἀτραπὸν ἤλαυνε ταῖς τῆς ψυχῆς ὑγιαινούσαις ὁρμαῖς ἑπόμενος καὶ μηδεμίαν ἐῶν ὑποσκελίζεσθαι· διὸ καὶ τῆς ὑπούσης

---

1 τὴν om. M   ἀρραβίαν HPZ   1. 2 ἅμα καὶ GHP: τὰ πρὸς KZ, καὶ (om. ἅμα) CBEMA, ἅμα καὶ om. VO (fort. recte)   2 ῥύσεται M   συμφορῶν om. VO   3 ἐπήρειαν GHP: ἀδικίαν V²OK², σωτηρίαν ceteri   τίσεται M   παράσχοι MA   4 ταῦτα CM   χάριν] χαρὰν GHP(v)   δ' CGHP   ὑπακούει M   5 ἀγάμενος] ἀποδεχόμενος coni. Mang.   6 δ' AVO   post δὲ add. καὶ HP(v)   7 τῆς ἀρετῆς KZ   μωσῆς codd.   9 ἐπονεῖτο GHP: διεπονεῖτο K¹Z, προσεποιεῖτο C, μετεποιεῖτο VOK², om. BEMA   καὶ ante φιλοσοφίας add. BEMAKZ   ἀεὶ] τὰ θεῖα coni. Mang.   10 τὴν ψυχὴν G   εὐστόχως V²OK²   11 καὶ ante εἰς add. KZ   αὐτὰ] αὐτῶ VK², αὐτῶ O   ἐφαρμόζων K¹Z   11. 12 ἐπαινετὰς πάσας V¹HPK¹Z, ἐπαινετὰς ἁπάσας G: ἐπαινετῶς πᾶσιν V²OK², ἐπαρετὰς (i. e. ἐπ' ἀρετὰς) πάσας C, ἐπαινέτας πάντας BEMA (Mang.)   12 post πάσας (πάντας) add. εἶχεν A (Mang.)   τοῦ] τὸ G   13 ἕνα om. HP   λόγον ἢ νόμον VOK²GP   14 ὀργὴν] ἀρχὴν H   15 ἀλλοδαπῆ C   ἀφιέμενος A   ἐπιχωρίων GHP: ἐγχωρίων ceteri   ἤθεσιν A   16 μηδ' AVO   18 πλεῖον M   19 λιπαραῖσι A, λιπαραῖς KZ, λιπαρεῖν καὶ V²O   τίς BA   20 εἴ τινες GHP: εἰ δή τινες ceteri (Mang.)   ἀπελθόντες G   ἐπάγειν MP   21 εἰκότος] εἰωθότος coni. Mang.   22 μηδὲ μίαν CAVO   ὑπούσης] εἰπούσης G

δυνάμεως ἔστιν ὅτε πλέον ἐνεανιεύετο | δύναμιν ἀκαθαίρετον τὸ δίκαιον p. 89 M.
ἡγούμενος, ὑφ' οὗ προτραπεὶς αὐτοκέλευστος ἐπὶ τὴν τῶν ἀσθενεστέρων
συμμαχίαν ἵετο.
51 (10.) Λέξω δὲ καὶ τὸ κατ' ἐκεῖνον αὐτῷ τὸν χρόνον πραχθέν, εἰ
καὶ μικρὸν ὅσα γε τῷ δοκεῖν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ φρονήματος μικροῦ. κτηνο-
τροφοῦσιν Ἄραβες καὶ νέμουσι τὰ θρέμματα οὐκ ἄνδρες μόνον ἀλλὰ καὶ
γυναῖκες νέοι τε καὶ παρθένοι παρ' αὐτοῖς, οὐχὶ τῶν ἠμελημένων καὶ ἀδόξων
52 μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν ἄγαν ἐπιφανῶν. ἑπτὰ δὴ κόραι πατρὸς ἱερέως ποίμνην
ἄγουσαι παρῆσαν ἐπί τινα πηγὴν καὶ τῶν ἱμονιῶν ἐκδησάμεναι τοὺς καδί-
σκους ἄλλη διαδεχομένη παρ' ἄλλης ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ πονεῖν ἰσομοιρίας μάλα
53 προθύμως τὰς δεξαμενάς, αἳ πλησίον ἔκειντο, πληροῦσιν. ἐπιφοιτήσαντες
δ' ἕτεροι ποιμένες καὶ τῆς τῶν παρθένων ἀσθενείας ὑπεριδόντες τὰς
μὲν ἐπεχείρουν μετὰ τῆς ποίμνης ἐλαύνειν, τὰ δ' οἰκεῖα θρέμματα
προσῆγον ἐπὶ τὸ εὐτρεπισθὲν ποτὸν ἀλλότριον καρπωσόμενοι πόνον.
54 ἰδὼν δὲ Μωυσῆς τὸ γενόμενον — οὐ γὰρ ἦν πόρρω — συντείνας ἔθει
καὶ πλησίον στὰς „οὐ παύσεσθε“ εἶπεν „ἀδικοῦντες, τὴν ἐρημίαν νομί-
ζοντες εἶναι πλεονεξίαν; βραχίονας καὶ πήχεις ἀργοὺς τρέφοντες οὐκ
ἐρυθριᾶτε; χαῖται βαθεῖαι καὶ σάρκες ὑμεῖς ἐστε, οὐκ ἄνδρες· αἱ μὲν
κόραι νεανιεύονται μηδὲν ὀκνοῦσαι τῶν πρακτέων, οἱ δὲ νεανίαι κορικῶς
55 ἤδη τρυφᾶτε. οὐ βαδιεῖσθε; οὐχ ὑπεκστήσεσθε ταῖς πρότερον ἡκούσαις,
ὧν καὶ τὸ ποτόν ἐστι; δικαίως ἂν αὐταῖς ἐπαντλήσαντες, ἵν' ἀφθονώτερον
ὕδωρ εἴη, καὶ τὸ εὐτρεπισθὲν ἀφελέσθαι σπεύδετε; ἀλλὰ μὰ τὸν οὐράνιον
τῆς δίκης ὀφθαλμὸν οὐκ ἀφελεῖσθε βλέποντα καὶ τὰ ἐν τοῖς ἐρημοτάτοις.
56 ἐμὲ γοῦν ἐχειροτόνησε βοηθὸν οὐ προσδοκηθέντα· καὶ γάρ εἰμι σύμ-
μαχος ταῖς ἀδικουμέναις μετὰ μεγάλης χειρός, ἣν οὐ θέμις πλεονέκταις
ὁρᾶν· αἰσθήσεσθε δὲ αὐτῆς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τιτρωσκούσης, εἰ μὴ μετα-
57 βάλοιτε.“ ταῦτα διεξιόντος, φοβηθέντες, ἐπεὶ καὶ λέγων ἅμα ἐνεθουσία

---

1 ἀκαθαίρετον Mang.: αὐθαίρετον codd. 3 ἵετο AKHP: ἱετο ceteri 4 τὸν χρόνον om. O 5 γε GHP: om. ceteri τῷ] τὸ G 6 ἄρραβες PZ νέμουσι GHPKZ: τρέφουσι ceteri 9. 10 καδδίσκους A 10 διαχεομένη G ὑπὲρ τῆς ἐν τῷ] εἰς τὸ περὶ τὸ G 12 δὲ C 14 καρπωσάμενοι MAP πόνον] κέρδος M 15 μωσῆς KZ συντείνων ἤθει G 16 πλησίων G παύσεσθαι MG, παύεσθε O, παύσασθε Z εἶπεν] ἔφη A 16. 17 εἶναι νομίζοντες transp. A 18 βαθεῖαι] βαρεῖαι M ἔσται G καὶ οὐκ O 20 προτέραις Z 21 ὑπαντλήσαντες A 22 εἴη ὕδωρ transp. HP(v) ἀφελέσθαι AGHP: ὑφελέσθαι ceteri 23 ἀφελεῖσθαι G 24 προσδοκηθέντα V²OK² (coni. Mang.): προσδοκήσαντα ceteri 25 πλεονέκτες G 26 αἰσθήσεσθαι G ἐκ τἀφανοῦς O
σθε
26. 27 μεταβάλοισθε VO, μεταβάλλοιτε K 27 ἐπεὶ καὶ] καὶ γὰρ M ἐνουθεσία M

μεταμορφούμενος εἰς προφήτην, μὴ χρησμοὺς καὶ λόγια θεσπίζει, κατα-
πεισθεῖς τε γίνονται καὶ τὴν ποίμνην τῶν παρθένων ἐπὶ τὰς δεξαμενὰς
ἄγονται πρότερον μεταστησάμενοι τὰς ἑαυτῶν. (11.) αἱ δ' ἐπανήεσαν 58
οἴκαδε σφόδρα γεγηθυῖαι καὶ τὰ συμβάντα παρ' ἐλπίδας ἐκδιηγοῦντο,
ὡς πολὺν ἵμερον ἐνεργάσασθαι τοῦ ξένου τῷ πατρί. κατεμέμφετο γοῦν
αὐτὰς ἐπ' ἀχαριστίᾳ τοιαῦτα λέγων· „τί παθοῦσαι μεθίετε, δέον ἄγειν
εὐθὺς καὶ εἴπερ ἀνεδύετο λιπαρεῖν; ἤ τινα μισανθρωπίαν μου κατέγνωτε;
p. 90 M. ἢ δεύτερον περιπεσεῖν ἀδίκοις οὐ | προσδοκᾶτε; βοηθῶν ἀπορεῖν ἀνάγκη
τοὺς ἐπιλήσμονας χαρίτων. ἀλλ' ὅμως ἀναδραμοῦσαι (τὸ γὰρ ἁμάρτημα
μέχρι νῦν ἐστιν ἰάσιμον) ἴτε μετὰ σπουδῆς καὶ καλεῖτε ξενίων μὲν
πρότερον αὖθις δὲ καὶ ἀμοιβῆς (ὀφείλεται γὰρ αὐτῷ χάρις) μεθέξοντα.“
συντείνασαι δὲ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν οὐ πόρρω τῆς πηγῆς καὶ δηλώσασαι 59
τὰ ἀπὸ τοῦ πατρὸς οἴκαδε συμπείθουσιν ἥκειν. ὁ δὲ πατὴρ τὴν μὲν
ὄψιν εὐθὺς τὸ δὲ βούλημα ὀλίγον ὕστερον καταπλαγεὶς — ἀρίδηλοι
γὰρ αἱ μεγάλαι φύσεις καὶ οὐ μήκει χρόνου γνωριζόμεναι — δίδωσι τὴν
καλλιστεύουσαν αὐτῷ τῶν θυγατέρων γυναῖκα, δι' ἑνὸς ἔργου πάνθ' ὅσα
τῶν εἰς καλοκἀγαθίαν μαρτυρήσας καὶ ὡς ἀξιέραστον μόνον τὸ καλόν
ἐστι τῆς ἀφ' ἑτέρου συστάσεως οὐ δεόμενον, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ περιφέρον
τὰ γνωρίσματα. μετὰ δὲ τὸν γάμον παραλαβὼν τὰς ἀγέλας ἐποίμαινε 60
προδιδασκόμενος εἰς ἡγεμονίαν· ποιμενικὴ γὰρ μελέτη καὶ προγυμνασία

1 post μὴ add. καὶ BEMAKZ, καὶ eras. K θεσπίζει C: θεσπίζοι A, θεσπίζῃ ceteri (v) 1. 2 καταπιθεῖν G 2 τε om. G 3 ἄγουσι conicio, ἄγοντες ⟨ποτίζουσι⟩ προτέραν coni. Wendl. πρότερον KZ: προτέρας ceteri (v) αὐτῶν GHP αἷδ' KZ, αἱ δὲ VO ἐπανήκασιν O 4 σφόδρα οἴκαδε transp. Z ἐκδιηγοῦνται V^2O 5 ἐνεργάσασθαι VOGHP: ἐργάσασθαι ceteri τῷ πατρὶ τοῦ ξένου transp. KZ 6 ἐπ' ἀχαριστίας M, ἐπ' ἀχαριστίᾳ om. in textu G 7 μου om. P 9 γὰρ post μέχρι (10) transp. GHP 10 ξενίων — ἀμοιβῆς (11) om. A 11 μεθέξοντι V^2O 12 οὐ πόρρω αὐτὸν transp. A 14 ὀλίγον AK: ὀλίγῳ ceteri ἀρίδηλαι M 15 γνωρίζονται D 17 καὶ ὡς ἀξιέραστον GHP: καὶ ἀξιέραστον V^1 ut vid., ἀξιέραστον γὰρ καὶ C, καὶ γὰρ ἀξιέραστον ceteri 18 οὐ] μὴ O περιφέρων MA 19 τὰ ἄριστα γνωρίσματα D δὲ] δὴ HP (Turn.) 20 εἰς ἡγεμονίαν codd.: εἰς τὴν ἡγεμονίαν v ἡγεμονίαν ⟨ποιμενικῇ⟩ coni. Mang. προγυμνασία AG Clem.: προγύμνασμα ceteri

14. 15 D^H fol. 254^r Φίλωνος D^R fol. 141^r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέος βίου: ἀρίδηλοι αἱ μεγάλαι φύσεις καὶ οὐ μήκει χρόνου γνωρίζονται. 17—19 ibid. καὶ ἀξιέραστον καλόν ἐστι τὸ τῆς ἀφ' ἑτέρου συστάσεως οὐ δεόμενον, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ (ἑτέρῳ D^R) περιφέρον τὰ ἄριστα γνωρίσματα. 19—134,2 *Clem. Alex. Strom. I 23 p. 415 P.* . . . φεύγει δὴ ἐντεῦθεν καὶ ποιμαίνει πρόβατα προδιδασκόμενος εἰς ἡγεμονίαν· προγυμνασία γὰρ βασιλείας τῷ μέλλοντι τῆς ἡμερωτάτης τῶν ἀνθρώπων ἐπιστατεῖν ἀγέλης ἡ ποιμενική, καθάπερ καὶ τοῖς πολεμικοῖς τῇ φύσει ἡ θηρευτική. ἄγει δὲ αὐτὸν ἐντεῦθεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν τῶν Ἑβραίων στρατηγίαν.

βασιλείας τῷ μέλλοντι τῆς ἡμερωτάτης τῶν ἀνθρώπων ἐπιστατεῖν
ἀγέλης, καθάπερ καὶ τοῖς πολεμικοῖς τὰς φύσεις τὰ κυνηγέσια· θήραις
γὰρ ἐμπρομελετῶσιν οἱ πρὸς τὰς στραταρχίας ἀλειφόμενοι, τῶν ἀλόγων
οἷά τινος ὕλης ὑποβεβλημένων πρὸς ἄσκησιν τῆς καθ' ἑκάτερον καιρὸν
61 ἀρχῆς, τόν τε πολέμου καὶ τὸν εἰρήνης. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀγρίων θήρα
στρατηγικὸν κατ' ἐχθρῶν ἐστι γύμνασμα, ἡ δὲ τῶν ἡμέρων ἐπιμέλεια
καὶ προστασία βασιλικὸν πρὸς ὑπηκόους ἀγώνισμα· διὸ καὶ „ποιμένες
λαῶν" οἱ βασιλεῖς, οὐχ ὡς ὄνειδος ἀλλ' ὡς ὑπερβάλλουσα τιμή, προσ-
62 αγορεύονται. καί μοι δοκεῖ μὴ πρὸς δόξας τῶν πολλῶν ἀλλὰ πρὸς
ἀλήθειαν ἐρευνωμένῳ τὸ πρᾶγμα — γελάτω δ' ὁ βουλόμενος — μόνος
ἂν γενέσθαι βασιλεὺς τέλειος ὁ τὴν ποιμενικὴν ἐπιστήμην ἀγαθός, ἐν
ἐλάττοσι ζῴοις παιδευθεὶς τὰ τῶν κρειττόνων· ἀμήχανον γὰρ τὰ μεγάλα
πρὸ τῶν μικρῶν τελεσθῆναι.

63 (12.) Γενόμενος οὖν τῶν καθ' αὑτὸν ἀγελαρχῶν ἄριστος καὶ
ποριστὴς ⟨τῶν⟩ ὅσα πρὸς τὴν τῶν θρεμμάτων συνέτεινεν ὠφέλειαν
ἱκανὸς ἐκ τοῦ μηδὲν ἀποκνεῖν ἀλλ' ἐθελουργῷ καὶ αὐτοκελεύστῳ προ-
θυμίᾳ εἰς δέον τῇ προστασίᾳ χρῆσθαι μετὰ | καθαρᾶς καὶ ἀδόλου p. 91 M.
64 πίστεως ηὔξησε τὰς ἀγέλας· ὡς ὑπὸ τῶν ἄλλων νομέων ἤδη καὶ
φθονεῖσθαι μηδὲν ὁμοιότροπον ἐν ταῖς ἰδίαις ποίμναις ὁρώντων, αἷς
εὐτυχὲς εἶναι ἐδόκει ἡ ἐν ὁμοίῳ μονή, ταῖς δὲ τὸ μὴ βελτιοῦσθαι καθ'
ἑκάστην ἡμέραν ἐλάττωσις διὰ τὸ μεγάλας εἰωθέναι λαμβάνειν ἐπιδόσεις
ἐκ μὲν εὐσαρκίας καὶ πιότητος εἰς κάλλος, εἰς δὲ πλῆθος ἐξ εὐτοκίας

2 τὰς φύσεις om. VO θήραις corr. ex θῆρας A, θήρας CV, θήραν O 3 τὰς om. VOGHP στραταρχίαν O 4 τῶν προβεβλημέμων G τῆς Mang.: τὸν G, τῶν ceteri γρ. καθ' ἕτερον mg. VO καιρῶν AHPKZ 5 pr. τὸν] τῶν (ὁ supra) Z, τῶν V^2O alt. τὸν] τῶν Z, τῆς GHP, om. VO 6 στρατηγικῶν G ἐστι κατ' ἐχθρῶν transp. M γύμνασμα VOGHP: προγύμνασμα ceteri 7 διὸ] δι' ὧν A 10 ἐρευνωμένω GHP: om. A, ἐρευνώμενον ceteri δὲ A 11 ποιμανικὴν MO 12 pr. τὰ] τὸ Z γὰρ] δὲ A 13 τελεσθῆναι] παιδευθῆναι D 14 καθ' αὐτῶν MP^1 15 τῶν addidi post ὅσα add. τε V^2O 16 ἱκανὸς corr. ex ἱκανῶς B, ἱκανῶς E 16. 17 προθυμίᾳ Mang.: προστασία codd. 17 εἰς δέον fort. delenda προστασία A (Mang.): προθυμία ceteri καθαρᾶς Mang.: χαρᾶς codd. 18 καὶ om. VO 19 αἷς] εἰς A: οἷς conicio 20 ἡ] εἰ BEMA μονή GHP: μόνον μονή CVOZ, μόνω μονή K, μόνον εἶεν BEMA ταῖς] τῷ conicio τὸ om. CBEMA 22 ποιότητος MAK

7 cf. *De Iosepho* § 2 12. 13 D^P fol. 76^r D^M fol. 77^v ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου D^K fol. 248^v ἐκ τοῦ περὶ Μωσέως βίου D^R fol. 74^r τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ Μωσέως βίου D^L fol. 144^v Φίλωνος D^V p. 363 Flor. Par. Nr. 12 Max. Ecl. cap. 17 Anton. Mel. I 50 Col. 933 Φίλωνος: ἀμήχανον τὰ μεγάλα πρὸ τῶν μικρῶν παιδευθῆναι. 14 sqq. Exod. cap. 3

καὶ τῶν περὶ δίαιταν ὑγιεινῶν. ἄγων δὲ τὴν ποίμνην εἰς τόπον εὔυδρόν 65
τε καὶ εὔχορτον, ἔνθα συνέβαινε καὶ πολλὴν πόαν προβατεύσιμον ἀνα-
δίδοσθαι, γενόμενος πρός τινι νάπει θέαμα ἐκπληκτικώτατον ὁρᾷ. βάτος
ἦν, ἀκανθῶδές τι φυτὸν καὶ ἀσθενέστατον· οὗτος, οὐδενὸς πῦρ προσενεγ-
κόντος, ἐξαίφνης ἀνακαίεται καὶ περισχεθεὶς ὅλος ἐκ ῥίζης εἰς ἀκρέμονα
πολλῇ φλογὶ καθάπερ ἀπό τινος πηγῆς ἀνομβρούσης διέμενε σῶος, οὐ
κατακαιόμενος, οἷά τις ἀπαθὴς οὐσία καὶ οὐχ ὕλη πυρὸς αὐτὸς ὤν,
ἀλλὰ τροφῇ χρώμενος τῷ πυρί. κατὰ δὲ μέσην τὴν φλόγα μορφή τις 66
ἦν περικαλλεστάτη, τῶν ὁρατῶν ἐμφερὴς οὐδενί, θεοειδέστατον ἄγαλμα,
φῶς αὐγοειδέστερον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσα, ἣν ἄν τις ὑπετόπησεν
εἰκόνα τοῦ ὄντος εἶναι· καλείσθω δὲ ἄγγελος, ὅτι σχεδὸν τὰ μέλλοντα
γενήσεσθαι διήγγελλε τρανοτέρᾳ φωνῆς ἡσυχίᾳ διὰ τῆς μεγαλουργηθείσης
ὄψεως. σύμβολον γὰρ ὁ μὲν καιόμενος βάτος τῶν ἀδικουμένων, τὸ δὲ 67
φλέγον πῦρ τῶν ἀδικούντων, τὸ δὲ μὴ κατακαίεσθαι τὸ καιόμενον τοῦ
μὴ πρὸς τῶν ἐπιτιθεμένων φθαρήσεσθαι τοὺς ἀδικουμένους, ἀλλὰ τοῖς
μὲν ἄπρακτον καὶ ἀνωφελῆ γενέσθαι τὴν ἐπίθεσιν, τοῖς δὲ τὴν ἐπιβουλὴν
ἀζήμιον, ὁ δὲ ἄγγελος προνοίας τῆς ἐκ θεοῦ τὰ λίαν φοβερὰ παρὰ τὰς
ἁπάντων ἐλπίδας κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἐξευμαρίζοντος. (13.) τὴν δὲ 68
εἰκασίαν ἀκριβῶς ἐπισκεπτέον. ὁ βάτος, ὡς ἐλέχθη, φυτὸν ἀσθενέστατον

1 ἐξάγων KZ δὲ Mang.: τε codd. ἔνυδρον VO 2 προβαστεύσιμον A 2. 3 ἀναδίδοσθαι προβατεύσιμον transp. CVO 3 γενόμενος πρός τινι νάπει GHP: γενόμενος οὖν πρός τινα νάπην ceteri ἐκπληκτικώτατον GHP: πληκτηκότερον A, πληκτικώτατον ceteri 4 τι GHP: om. ceteri οὕτως A πυρός A

4. 5 προσενέγκαντος K[1]Z 5 ὅλως A ἀκρέμονας VOH[2], ἀκρόμενα M 6 πηγῆς] καμίνου VOK[2] ἀνομβρυούσης V[1], ἀναβρυούσῃ V[2]OK[2]; ἀνομβρούσῃ (scil. φλογί) coni. Mang. 7 οὐσία] οὖσα H[1]P 8. 9 τις ἦν GHP (Isidor.): om. ceteri 10 αὐγοειδέστατον G ὑπετόπασεν KZ (Isidor.) 11 δ' A σχεδὸν] σχέδην coni. Mang. 12 γενήσεσθε Z διήγγειλε P, διηγγέλλετο (sic) H, διηγγέλλετο v 13 ὄψεως] φύσεως A 15 φθαρήσεσθαι ἐπιτιθεμένων transp. L (Turn. Mang.) φθερεῖσθαι A 16 ἀνωφελεῖ G γενέσθαι codd.: γενήσεσθαι v ἐπιβολὴν voluit Mang. 17 δ' VO 18 ἐξευμαρίσοντος voluit Mang. δ' VO 19 ὡς om. A

3 sqq. *Clem. Alex. Paedag. II 8 p. 215 P.* ... ἐπεὶ γὰρ ὁ παγκρατὴς κύριος τῶν ὅλων, ὁπηνίκα νομοθετεῖν ἤρχετο, τῷ λόγῳ τῷ Μωυσεῖ καταφανὴ ἐβούλετο γενέσθαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν, ὄψις αὐτῷ δείκνυται θεοειδὴς φωτὸς μεμορφωμένου ἐπὶ φλεγομένῳ βάτῳ· τὸ δὲ ἀκανθῶδες φυτόν ἐστιν ὁ βάτος. 3—11 *Isidor. Pelus. Epist. II 143* ... καὶ πάλιν ὁ Φίλων περὶ τοῦ θεάματος οὗ εἶδε Μωυσῆς ἐκφράζων φησί· „θέαμα πληκτικώτατον ὁρᾷ“. εἶτα μετ' ὀλίγα· „κατὰ μέσην δὲ τὴν φλόγα μορφή τις ἦν περικαλλεστάτη, τῶν ὁρατῶν ἐμφερὴς οὐδενί, θεοειδέστατον ἄγαλμα, φῶς αὐγοειδέστερον τοῦ πυρὸς ἀπαστράπτουσα, ἣν ἄν τις ὑπετόπασεν εἰκόνα τοῦ ὄντος εἶναι“.

ἀλλ' οὐδὲ ἄκεντρον, ὡς εἰ καὶ μόνον ἐπιψαύσειέ τις τιτρώσκειν, οὔτ'
ἐξαναλώθη τῷ φύσει δαπανηρῷ πυρί, τοὐναντίον δὲ ἐφυλάχθη πρὸς
αὐτοῦ καὶ διαμένων ὁποῖος ἦν πρὶν ἀνακαίεσθαι μηδὲν ἀποβαλὼν τὸ
69 παράπαν αὐγὴν προσέλαβε. | τοῦθ' ἅπαν ὑπογραφή τίς ἐστι τῆς ἐθνικῆς p. 92 M.
ὑποθέσεως, ἣ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐπεῖχε, μόνον οὐ βοῶσα τοῖς ἐν
συμφοραῖς· „μὴ ἀναπίπτετε, τὸ ἀσθενὲς ὑμῶν δύναμίς ἐστιν, ἣ καὶ
κεντεῖ καὶ κατατρώσει μυρίους. ὑπὸ τῶν ἐξαναλῶσαι γλιχομένων τὸ
γένος ἀκόντων διασωθήσεσθε μᾶλλον ἢ ἀπολεῖσθε, τοῖς κακοῖς οὐ κακω-
θήσεσθε, ἀλλ' ὅταν μάλιστα πορθεῖν νομίσῃ τις ὑμᾶς, τότε μάλιστα
70 πρὸς εὔκλειαν ἐκλάμψετε.“ πάλιν τὸ πῦρ φθοροποιὸς οὐσία διελέγχουσα
τοὺς ὠμοθύμους· „μὴ ταῖς ἰδίαις ἀλκαῖς ἐπαίρεσθε, τὰς ἀμάχους ῥώμας
ἰδόντες καθαιρουμένας σωφρονίσθητε· ἡ μὲν καυστικὴ δύναμις τῆς
φλογὸς ὡς ξύλον καίεται, τὸ δὲ φύσει καυστὸν ξύλον οἷα πῦρ ἐμφανῶς
καίει.“
71 (14.) Τὸ τεράστιον τοῦτο καὶ τεθαυματουργημένον δείξας ὁ θεὸς
τῷ Μωυσεῖ, παραίνεσιν ἐναργεστάτην τῶν μελλόντων ἀποτελεῖσθαι, καὶ
διὰ χρησμῶν ἄρχεται προτρέπειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν τοῦ ἔθνους σπεύδειν
ἐπιμέλειαν, ὡς οὐ μόνον ἐλευθερίας παραίτιον ἀλλὰ καὶ ἡγεμόνα τῆς
ἐνθένδε ἀποικίας οὐκ εἰς μακρὰν γενησόμενον, ὁμολογῶν ἐν ἅπασι
72 συλλήψεσθαι. „κακουμένων γὰρ ἐκ πολλοῦ καὶ δυσανασχέτους ὕβρεις
ὑπομενόντων, οὐδενὸς ἀνθρώπων οὔτ' ἐπικουφίζοντος οὔτ' ἐλεοῦντος τὰς
συμφοράς, οἶκτον“ φησίν „αὐτὸς ἔλαβον· καὶ γὰρ ⟨οἶδ'⟩ ἰδίᾳ ἕκαστον
καὶ πάντας ὁμοθυμαδὸν ἐφ' ἱκετείας καὶ λιτὰς τραπομένους ἐλπίζειν
τὴν ἐξ ἐμοῦ βοήθειαν· εἰμὶ δὲ τὴν φύσιν ἤπιος καὶ γνησίοις ἱκέταις

---

1 οὐδ' AP, οὔτε CVO μόνου K τις H (coni. Mang.): om. ceteri
2 ἐξανηλώθη C δ' A διεφυλάχθη VO 3 πρὶν GHPK^{1}Z: πρὸς τῷ
μὴ CBEMA, πρὸς τῷ VO, προσ- K^2 ἀποβάλλων O 4 αὐγὴν CHP: αὐτὴν
ὂν
BEV^{1}AGK^{1}Z, αὐτὴν M, αὐτό V^{2}OK^2 5 ὑποθέσεως] διαθέσεως conicio ἐπεῖχε]
ἐπήχει coni. Mang. μονονουχὶ VOG 6 ἡμῶν A 7 κατατρώσει GHP: κατα-
τρώγει CVOK^2, κατατρύχει ceteri; κατατιτρώσκει v ὑπὸ eras. V, om. O ἐξαλῶσαι P
8 καὶ ἀκόντων V^{2}O διασωθήσεσθαι AG^1 μᾶλλον—κακωθήσεσθε om. A
ἀπολεῖσθαι M 8. 9 κακωθήσεσθαι M 9 μάλιστα om. K^{1}Z ἡμᾶς G
10 ἀνεκλάμψετε A 11 ὁμοθύμους Z ἐπαίρεσθε C^{2}VGK: ἐπαίρεσθαι ceteri
ῥώμας om. G 12 καθαιρομένας VOKZ 13 καυστὸν AG: καιόμενον V^{2}O,
καυστικὸν ceteri 16 μωϋσεῖ C: μωϋσῆ A, μωσεῖ ceteri ἀποτελεῖν V^{2}O
18 αἴτιον GHP(v) 19 ἐντεῦθεν G 21 οὔτ' ἐπικουφίζεσθαι ἰσχύοντος οὔτ'
ἐλεεῖν HP 22 συμφοράς σου A αὐτὸς om. M οἶδ' addidi
ἰδίους V^1, ἰδίως V^{2}OK^2 24 γνήσιος H^{1}P οἰκέταις HP

ἵλεως. ἴθι δὴ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς χώρας μηδὲν εὐλαβηθεὶς τὸ παράπαν 73
— ὁ μὲν γὰρ πρότερος τέθνηκεν, ὃν ἀπεδίδρασκες διὰ φόβον ἐπιβουλῆς,
ἕτερος δὲ τὴν χώραν ἐπιτέτραπται μηδενὸς τῶν πραγμάτων σοι μνησι-
κακῶν — καὶ τὴν τοῦ ἔθνους γερουσίαν προσπαραλαβὼν εἰπὲ χρησμῷ
προσκεκλῆσθαι ὑπ' ἐμοῦ τὸ ἔθνος, ἵνα κατὰ τὰ πάτρια θύσῃ τριῶν
ἡμερῶν ὁδὸν ἔξω τῶν ὅρων τῆς χώρας προελθόν." ὁ δὲ οὐκ ἀγνοῶν 74
ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ἀπιστήσοντας τούς τε ὁμοφύλους καὶ τοὺς ἄλλους
ἅπαντας „ἐὰν οὖν" φησί „πυνθάνωνται, τί τὸ ὄνομα τῷ πέμψαντι, μηδ'
αὐτὸς εἰπεῖν ἔχων ἆρ' οὐ δόξω διαπατᾶν"; ὁ δὲ „τὸ μὲν πρῶτον λέγε" 75
φησίν „αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ὤν, ἵνα μαθόντες διαφορὰν ὄντος τε καὶ
μὴ ὄντος προσαναδιδαχθῶσιν, ὡς οὐδὲν ὄνομα τὸ παράπαν ἐπ' ἐμοῦ
κυριολογεῖται, ᾧ μόνῳ πρόσεστι τὸ εἶναι. ἐὰν δ' ἀσθενέστεροι τὰς 76
φύσεις ὄντες ἐπιζητῶσι πρόσρησιν, δήλωσον αὐτοῖς μὴ μόνον τοῦθ' ὅτι
p. 93 M. | θεός εἰμι, ἀλλ' ὅτι καὶ τριῶν τῶν ἐπωνύμων ἀνδρῶν ἀρετῆς, θεὸς
Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ, ὧν ὁ μὲν τῆς διδακτῆς, ὁ δὲ τῆς
φυσικῆς, ὁ δὲ τῆς ἀσκητικῆς σοφίας κανών ἐστιν. ἐὰν δὲ ἔτι ἀπιστῶσι, τρισὶ
σημείοις ἀναδιδαχθέντες μεταβαλοῦσιν, ἃ πρότερον οὔτε τις εἶδεν οὔτε
ἤκουσεν ἀνθρώπων." ἦν δὲ τὰ σημεῖα τοιάδε· ῥάβδον, ἣν εἶχεν, εἰς τοὔ- 77
δαφος ῥῖψαι κελεύει· ἡ δ' αὐτίκα ψυχωθεῖσα εἷρπε καὶ τῶν ἀπόδων τὸ
ἡγεμονικώτατον ὑπερμεγέθης δράκων γίνεται τελειότατος· ταχέως δ' ἀπο-

---

1 ἵλεος G πρὸς] παρὰ A(v) εὐλαβηθεὶς GHP: φοβηθεὶς ceteri 3 πραγμάτων] πραχθέντων coni. Mang. 4 παραλαβὼν CBEMA(v) 5 προκεκλῆσθαι coni. Mang. post ἵνα add. μοι HP(v) 6 ὁδὸν GHP: om. ceteri ἔξω τῶν ὅρων GHP (mg. VO): τῶν ὅρων om. ceteri προελθὼν VOGK², ἐπελθὸν Z 8 τοῦ πέμψαντος A(v) 9 αὐτὸ G ἔχων GHP: ἔχω ceteri (v) 10 ὅτι ἐγώ codd.: ὅτι om. v 11 τὸ παράπαν ἐπ' ἐμοῦ VO, τὸ παράπαν ἐπ ἐμοὶ KZ: ἐπ' ἐμοῦ τὸ παράπαν transp. ceteri 12 δὲ VO 13 πρόρρησιν GHP 14 τριῶν ἀνδρῶν τῶν ἐπωνύμων ἀρετῆς ⟨θεός⟩ coni. Mang. 15 διδακτικῆς H 16 ἀσκητῆς voluit Mang. σοφίας VOK²GHP: om. ceteri δὲ] δὲ καὶ HP(v) 17 οὔτ' AG 18 ῥάβδον μὲν Z 19 ἡ δ' KZ 20 δράκων γίνεται ὑπερμεγέθης transp. KZ τελειότατος· ταχέως δ' ἀποχωρήσας GHP (mg. VO): τελειότατος ταχέως· ἀποχωρήσας δ' ceteri (v) 20. 138,1 ὑποχωρήσας K¹Z

---

6 sqq. Exod. cap. 4 10—12 D^C fol. 223ᵛ Φίλωνος: *λέγε, φησίν, αὐτοῖς πυθομένοις, τίς ὁ ἀποστείλας, ὁ ὢν ἀπέσταλκέν με, ἵνα μαθόντες διαφορὰν ὄντος τε καὶ μὴ ὄντος πρὸς ἀλήθειαν διδαχθῶσιν, ὡς οὐδὲν ὄνομα ἐπ' ἐμοῦ τὸ παράπαν κυριολογεῖται, ᾧ μόνῳ τὸ εἶναι πρόσεστιν.* cf. *Ps.-Iustin. Cohort. ad gentes 21:* οὐδὲν γὰρ ὄνομα ἐπὶ θεοῦ κυριολογεῖσθαι δυνατόν. ... „ἐγὼ" γάρ φησιν „εἰμὶ ὁ ὤν", ἀντιδιαστέλλων ἑαυτὸν δηλονότι ὁ ὢν τοῖς μὴ οὖσιν, ἵνα γνῶσιν οἱ πρότερον ἀπατηθέντες, ὅτι οὐχὶ τοῖς οὖσιν ἀλλὰ τοῖς μὴ οὖσιν προσέσχον. ... διὰ τοῦτο πρὸς τὸν Μωυσέα ἔφη „ἐγώ εἰμι ὁ ὤν", ἵνα διὰ τῆς μετοχῆς ὄντος τοῦ θεοῦ [ὄντος] καὶ μὴ ὄντων διαφορὰν διδάξῃ.

χωρήσας ἀπὸ τοῦ ζῴου καὶ διὰ δέος ἤδη πρὸς φυγὴν ὁρμῶν μετακαλεῖται
καὶ θεοῦ προστάξαντος ἅμα τε θάρσος ἐμποιήσαντος ἐπιδράττεται τῆς
78 οὐρᾶς. ὁ δὲ ἰλυσπώμενος ἔτι κατὰ τὴν ἐπαφὴν ἵσταται καὶ πρὸς μῆκος
εὖ μάλα ταθεὶς εὐθὺς εἰς βακτηρίαν μετεστοιχειοῦτο τὴν αὐτήν, ὡς
θαυμάζειν μὲν τὰς μεταβολὰς ἀμφοτέρας, ποτέρα δὲ καταπληκτικωτέρα,
μὴ δύνασθαι διακρίνειν, τῆς ψυχῆς ἰσορρόπῳ πληχθείσης φαντασίᾳ.
79 τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον, ἕτερον δ' οὐκ εἰς μακρὰν ἐθαυματουργεῖτο· τῶν
χειρῶν τὴν ἑτέραν προστάττει τοῖς κόλποις ἐπικρύψαντα μικρὸν ὕστερον
προενεγκεῖν· δράσαντος δὲ τὸ κελευσθέν, ἡ χεὶρ λευκοτέρα χιόνος ἐξαπι-
ναίως ἀναφαίνεται· πάλιν δὲ καθέντος εἰς τοὺς κόλπους καὶ ἀνενεγκόντος,
80 εἰς τὴν αὐτὴν χρόαν τρέπεται τὸ οἰκεῖον ἀπολαβοῦσα εἶδος. ταῦτα μὲν
οὖν ὑπὸ μόνου μόνος ἐπαιδεύετο, ὡς παρὰ διδασκάλῳ γνώριμος, ἔχων παρ'
ἑαυτῷ τὰ τῶν τεράτων ὄργανα, τήν τε χεῖρα καὶ τὴν βακτηρίαν, οἷς
81 προεφωδιάσθη. τρίτον δ' ἐπιφέρεσθαι μὲν οὐκ ἦν οὐδὲ προδιδάσκεσθαι,
ἔμελλε δ' ἐκπλήττειν οὐκ ἔλαττον τὴν ἀρχὴν τοῦ γίνεσθαι λαβὸν ἐν
Αἰγύπτῳ. ἦν δὲ τοιοῦτο· „τοῦ ποταμίου" φησίν „ὕδατος ὅσον ἂν
ἀρυσάμενος ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέῃς, αἷμα ξανθότατον ἔσται πρὸς τῇ χρόᾳ
82 καὶ τὴν δύναμιν ἑτεροιωθὲν εἰς ἀλλαγὴν παντελῆ." πιστὸν δ' ὡς
ἔοικε καὶ τοῦτ' ἀνεφαίνετο, οὐ μόνον διὰ τὸ τοῦ λέγοντος ἀψευδές, ἀλλὰ
καὶ διὰ τὰ ἤδη προεπιδειχθέντα ἐπί τε τῆς χειρὸς καὶ τῆς βακτηρίας
83 θαυματουργήματα. πιστεύων δ' ὅμως παρῃτεῖτο τὴν χειροτονίαν

1 ἤδη GHP: om. ceteri 2 τε om. M 4 μετεστοιχειοῦτο G: ἀνεστοιχειοῦτο ceteri (v) 5 ἀμφοτέρας τὰς μεταβολὰς transp. CVO 6 διακρῖναι VO πληχθείσης CVOGHP: πληγείσης ceteri 11 χροιὰν K^1Z ἀποβαλοῦσα G 12 διδασκάλου HPV^2O(v) γνώριμα V^2O 13 alt. τὴν GHP: om. ceteri 14 προεφοδιάσθη GP, προσεφωδιάσθη A ἐπιφαίνεσθαι P 15 δὲ A οὐκ ἔλαττον om. O τὴν om. VOHPKZ τὴν τοῦ γενέσθαι ἀρχὴν transp. A γενέσθαι BEMA(v) λαβὼν V^1GP^1KZ 16 τοιοῦτον GHO ἂν] ἐὰν GHP, om. ceteri 17 τῆς γῆς P ἐκχέεις AVO χροιᾷ K^1Z 18 παντελῆ. πιστὸν GHP: παντέλπιστον CVOBEMZ, παντέλπιστον πανάληθες δὲ ὡς ἔπρεπεν K, παντάπιστον A δὲ MA 19 τοῦτο A 20 προεπιδειχθέντα GHP: ἐπιδειχθέντα ceteri 21 θαυμασιουργήματα BEMVKZ

21 sqq. *Origenes in Exod. Homil. III 1 (t. IX p. 22 Lomm.):* ubi coepit audire vocem dei et eloquia divina suscipere, tunc sensit exilem et gracilem vocem suam tardamque et impeditam esse suam intellegit linguam; tunc se pronuntiat mutum, cum coepit agnoscere verum illud verbum . . . at si ipsum quis contempletur divinum verbum, . . . ipse apud deum mutum se animal profitebitur . . . omnes enim homines ad comparationem verbi divini non solum ineloquentes, sed et muti putandi sunt.

ἰσχνόφωνον καὶ βραδύγλωσσον, οὐκ εὔλογον, αὐτὸν εἶναι φάσκων καὶ
μάλιστ' ἀφ' οὗ λέγοντος ἤκουε θεοῦ· νομίσας γὰρ τὴν ἀνθρωπίνην
λογιότητα κατὰ σύγκρισιν τῆς θείας ἀφωνίαν εἶναι καὶ ἅμα τὴν φύσιν
p. 94 M. εὐλαβὴς ὢν ὑπεστέλλετο | τοῖς ὑπερόγκοις, τὰ λίαν μεγάλα κρίνων οὐ
καθ' αὑτόν, καὶ παρεκάλει ἕτερον ἑλέσθαι τὸν εὐμαρῶς ἕκαστα τῶν
ἐπισταλέντων διαπράξασθαι δυνησόμενον. ὁ δ' ἀποδεξάμενος αὐτὸν 84
τῆς αἰδοῦς „ἆρά γε ἀγνοεῖς" εἶπε „τὸν δόντα ἀνθρώπῳ στόμα καὶ κατα-
σκευάσαντα γλῶτταν καὶ ἀρτηρίαν καὶ τὴν ἅπασαν λογικῆς φωνῆς
ὀργανοποιίαν; αὐτός εἰμι ἐγώ. μηδὲν οὖν δείσῃς· ἐμοῦ γὰρ ἐπινεύσαντος
ἀρθρωθήσεται πάντα καὶ μεταβαλεῖ πρὸς τὸ μέτριον, ὡς μηδενὸς ἔτι
ἐμποδίζοντος ῥεῖν εὔτροχον καὶ λεῖον ἀπὸ καθαρᾶς πηγῆς τὸ τῶν
λόγων νᾶμα. χρεία δ' εἰ γένοιτο ἑρμηνέως, ὑποδιακονικὸν στόμα τὸν
ἀδελφὸν ἕξεις, ἵν' ὁ μὲν τῷ πλήθει ἀπαγγέλλῃ τὰ ἀπὸ σοῦ, σὺ δ' ἐκείνῳ
τὰ θεῖα."

(15.) Ταῦτ' ἀκούσας — οὐ γὰρ ἦν εἰς ἅπαν ἀντιλέγειν ἀσφαλὲς 85
οὐδ' ἀκίνδυνον — ἄρας ἐβάδιζε μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων ὁδὸν τὴν ἐπ'
Αἴγυπτον, καθ' ἣν ὑπαντήσαντα τὸν ἀδελφὸν πείθει συνακολουθεῖν
ὑπειπὼν τὰ θεῖα λόγια· τῷ δ' ἄρα προϋπείργαστο ἡ ψυχὴ κατ' ἐπι-
φροσύνην θεοῦ πρὸς πειθαρχίαν, ὡς ἀνενδοιάστως συναινεῖν καὶ ἑτοίμως
ἕπεσθαι. παραγενόμενοι δ' εἰς Αἴγυπτον γνώμῃ καὶ ψυχῇ μιᾷ τὸ μὲν 86
πρῶτον τοὺς δημογέροντας τοῦ ἔθνους συναγαγόντες ἐν ἀπορρήτῳ μηνύ-
ουσι τοὺς χρησμοὺς καὶ ὡς ἔλεον καὶ οἶκτον λαβὼν αὐτῶν ὁ θεὸς
ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐνθένδε μετανάστασιν εἰς ἀμείνω χώραν ὁμολογῶν

---

1 pr. καὶ GHP: om. ceteri εὔλογον] εὔγλωττον GH^2, εὔλαλον V^{2}OK^2 αὐτὸν CBMGPKZ 2 μάλιστα MA ἤκουσε V^2 νομίσαι HPO 3 λογιότητα GHP: νηπιότητα ceteri θείας Mang.: ἀληθείας codd. καὶ ἅμα om. Z 4 ὑπεστέλλετο GHPV^{2}O: ὑπέστελλε ceteri τὰ corr. in ταῦτα V, ταῦτα O οὐ CV^{1}GHP: om. O, ἢ ceteri 5 καθ' αὑτόν GHP: κατ' αὐτόν ceteri (v) 6 ἐπιταγέντων V^{2}O δυνησόμενον GHP: δυνάμενον ceteri 7 ἆρ' A γε KZ: om. ceteri εἶπεν CBE 9 ἐγώ om. M ἐπιπνεύσαντος vel ἐμπνεύσαντος coni. Mang. 10 μέτριον GHP: βέλτιον ceteri (v) ὡς GHP: om. ceteri ἔτι om. M 11 ῥεῖν] ῥεύσειν coni. Mang. 12 λόγων] λογισμῶν GHP 13 ἀπαγγέλλει G, ἀπαγγέλλοι A ἀπὸ GHP: ὑπὸ ceteri σὺ] σοὶ G δὲ C 15 ταῦτα C, τοῦτ' HP εἰσάπαν AKZ ἀσφαλὲς ἀντιλέγειν transp. A(v) 16 οὐδὲ C ἄρας] δρὰς C τῆς γυναικὸς K ἐπ' GHP: κατ' ceteri (v) 17 ἀπαντήσαντα VOK^2
γρ. ὑπειπὼν
18 ὑπὸ τῶν (sic) K 18. 19 κατ' ἐπὶ σωφροσύνην V^1 19 θεοῦ GHP: θείαν ceteri συναινεῖν] συνιέναι V^{2}OK^2 22 ὡς] εἰς M αὐτῶν λαβὼν transp. G 23 τὴν] τῶν HP μετάστασιν MG

87 αὐτὸς ἔσεσθαι τῆς ὁδοῦ ἡγεμὼν ὑπισχνεῖται. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τῷ
βασιλεῖ θαρροῦσιν ἤδη διαλέγεσθαι περὶ τοῦ τὸν λεὼν ἱερουργήσοντα
ἐκπέμψαι τῶν ὅρων· δεῖν γὰρ ἔφασκον ἐν ἐρήμῳ τὰς πατρίους θυσίας
ἐπιτελεσθῆναι, μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ ταῖς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων γινομένας,
ἀλλὰ τρόπῳ καὶ νόμῳ διαφεύγοντι τὴν κοινότητα διὰ τὰς τῶν ἐθῶν
88 ἐξαιρέτους ἰδιότητας. ὁ δ' ἐξ ἔτι σπαργάνων προγονικῷ τύφῳ τὴν
ψυχὴν πεπιεσμένος καὶ μηδένα τὸ παράπαν νοητὸν θεὸν ἔξω τῶν ὁρατῶν
νομίζων ἀποκρίνεται πρὸς ὕβριν εἰπών· „τίς ἐστιν οὗ χρή με ὑπακούειν;
οὐκ οἶδα τὸν λεγόμενον τοῦτον καινὸν κύριον· οὐκ ἐξαποστέλλω τὸ ἔθνος ἐπὶ
89 προφάσει ἑορτῆς καὶ θυσιῶν ἀφηνιάσον“ (cf. Exod. 5, 2). εἶθ' ἅτε χαλεπὸς
καὶ βαρύμηνις καὶ ἀπαραίτητος τὴν ὀργὴν κελεύει τοὺς τοῖς ἔργοις ἐφεστῶτας
προπηλακίζεσθαι ὡς ἀνέσεις καὶ σχολὴν ἐνδιδόντας, ἀνέσεως καὶ σχολῆς
εἶναι λέγων τὸ βουλεύεσθαι περὶ θυσιῶν καὶ ἑορτῶν· τοὺς γὰρ ἐν ἀνάγκαις
τούτων οὐδὲ μεμνῆσθαι, ἀλλ' οἷς ὁ βίος ἐν εὐπαθείᾳ πολλῇ καὶ τρυφῇ.
90 βαρυτέρας οὖν ἢ πρότερον συμφορὰς ὑπομενόντων καὶ ἐπὶ τοῖς ἀμφὶ
Μωυσῆν δυσχεραινόντων ὡς | ἀπατεῶσι καὶ τὰ μὲν λάθρα τὰ δὲ φανερῶς p. 95 M.
κακηγορούντων καὶ ἀσεβείας αἰτιωμένων ἐπὶ τῷ δοκεῖν θεοῦ καταψεῦσθαι,
δεικνύειν ἄρχεται Μωυσῆς ἃ προὐδιδάχθη τέρατα, νομίσας τοὺς θεασομένους ἐκ τῆς ἐπεχούσης ἀπιστίας εἰς πίστιν τῶν λεγομένων μεταβαλεῖν.
91 ἡ δὲ τῶν τεράτων ἐπίδειξις ἐγένετο καὶ τῷ βασιλεῖ διὰ σπουδῆς καὶ
τοῖς ἐν τέλει τῶν Αἰγυπτίων. (16.) πάντων οὖν τῶν δυνατῶν συρρυέντων εἰς τὰ βασίλεια, λαβὼν τὴν βακτηρίαν ὁ Μωυσέως ἀδελφὸς καὶ
κατασείσας μάλα ἐπιδεικτικῶς εἰς τοὔδαφος ῥίπτει· καὶ ἡ μὲν δράκων

1 αὐτὸς VO: αὐτῆς Z, αὐτοῖς ceteri 2 λαὸν P ἱερουργήσαντα V¹H¹P
3 ἐν ἐρημίᾳ VOK² 4 γινομένας GV²O: γινομέναις ceteri (γενομέναις v)
5 νόμῳ καὶ τρόπῳ transp. Z διαφέροντι VO τῆς κοινότητος V²O
ἐθνῶν BKZVOH 6 ἰδιότας (sic) C ὅδ' Z προγονικῷ CG: προγονικῶν ceteri 7 ἔξω τῶν ὁρατῶν νοητὸν θεὸν transp. KZ 9 ἐξαποστέλλω
V¹GHP: ἐξαποστελῶ CV²O, ἀποστέλλω ceteri 10 ἑορτῶν Z ἀφηνιάσοντα
BEM, ἀφηνιάσοντας C 11 τὴν] εἰς GHP, om. CVO 12 post ὡς add. εἰς
G²HP 13 τοὺς] τοῖς BEMA 14 οὐδὲν KZ πολλῇ om. A
15 ἐπὶ om. M 16 post δὲ add. καὶ HP 17 κατηγορούντων VOG¹
ἀσεβείας Mang.: ἀσέβειαν codd. τῷ] τὸ C καταψεῦσθαι GHP: καταψεύδεσθαι
ceteri 18 δεικνύειν GHP: διακονεῖν ceteri 18. 19 θεασομένους VOGHP
θεασαμένους ceteri 19 εἰς τὴν πίστιν H 20 post βασιλεῖ add. αὐτῷ GHP
21 δυναστῶν coni. Mang. 21. 22 συρρεόντων G 22 μωυσέως VG: μωϋσοῦ C,
μωσέως ceteri 23 ῥιπτεῖ BEMA, ῥόπτει G

1 sqq. Exod. cap. 5 20 sqq. Exod. 7, 10 sqq.

αὐτίκα γίνεται, οἱ δ' ἐν κύκλῳ κατεθεῶντο καὶ ἅμα θαυμαστικῶς ἔχοντες
ὑπὸ δέους ἐξαναχωροῦντες ἀπέφευγον. σοφισταὶ δ' ὅσοι καὶ μάγοι παρε- 92
τύγχανον „τί καταπλήττεσθε;“ εἶπον· „οὐδ' ἡμεῖς τῶν τοιούτων ἀμελε-
τήτως ἔχομεν, ἀλλὰ χρώμεθα τέχνῃ δημιουργῷ τῶν ὁμοίων.“ εἶθ'
ἑκάστου βακτηρίαν ἣν εἶχε ῥίψαντος, δρακόντων πλῆθος ἦν καὶ περὶ ἕνα
τὸν πρῶτον εἱλοῦντο. ὁ δ' ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος διαναστὰς πρὸς 93
ὕψος τὰ μὲν στέρνα εὐρύνει, τὸ δὲ στόμα διοίξας ὁλκοῦ πνεύματος ῥύμῃ
βιαιοτάτῃ καθάπερ βόλον ἰχθύων πάντας ἐν κύκλῳ σαγηνεύσας ἐπισπᾶται
καὶ καταπιὼν εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν τῆς βακτηρίας μετέβαλεν. ἤδη 94
μὲν οὖν ἐν ἑκάστου τῇ ψυχῇ τῶν ἐθελοκακούντων τὸ ὕποπτον διήλεγξεν
ἡ μεγαλουργηθεῖσα ὄψις, ὡς μηκέτι νομίζειν ἀνθρώπων σοφίσματα καὶ
τέχνας εἶναι τὰ γινόμενα πεπλασμένας πρὸς ἀπάτην, ἀλλὰ δύναμιν θειο-
τέραν τὴν τούτων αἰτίαν, ᾗ πάντα δρᾶν εὐμαρές. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁμολογεῖν 95
ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῆς τῶν γινομένων ἐμφανοῦς ἐναργείας οὐδὲν ἧττον
ἐθρασύνοντο, τῆς αὐτῆς ἀπανθρωπίας καὶ ἀσεβείας ὥσπερ ἀγαθοῦ τινος
ἐπειλημμένοι βεβαιοτάτου, μήτε τοὺς καταδουλωθέντας ἀδίκως ἐλεοῦντες
μήτε τὰ διὰ τῶν λόγων προσταττόμενα δρῶντες, ἅτε δὴ τοῦ θεοῦ
τρανοτέραις χρησμῶν ἀποδείξεσι ταῖς διὰ σημείων καὶ τεράτων τὸ βούλημα
δεδηλωκότος, ἐμβριθεστέρας ἐπανατάσεως ἐδέησε καὶ πληγῶν ἑσμοῦ,
αἷς οἱ ἄφρονες νουθετοῦνται, οὓς λόγος οὐκ ἐπαίδευσε.

1 καταθεῶντο C ἔχοντες] ἄγοντες A 2 ἔξω χωροῦντες BEMAKZ, ἐξανεχώρουν HP ἀπέφυγον CVO, ἔφευγον G, om. HP 3 καταπλήττεσθαι G 5 ἣν om. G καὶ] οἳ coni. Mang. 6 εἰλοῦντο BEV δὲ VO 7 διανοίξας VO Cat. 8 βιαιοτάτου K βόλος vel βόλους Cat., ἀμφιβόλω V²O 9 τῆς] τὰς V²O μετέβαλλεν H 9. 10 οὕτως μὲν οὖν ἑκάστου τοῦτο τεθεαμένου τῶν ἐθελοκακούντων Cat. 12 τέχνας] τεχνάσματα Cat. codd. nonnulli πεπλασμένα Cat. 12. 13 θειοτάτην A (Turn.) 13 ἐπεὶ GHP: ἐπειδὴ ceteri καὶ CVOHP: om. ceteri 14 ἐναργείας C² (coni. Mang.): ἐνεργείας ceteri 16 ἐνειλημμένοι C (et V¹ ut vid.), ἀντειλημμένοι V²OK²G, ἀντιλαμβανόμενοι mg. O βεβαιότητος K, βεβαιότητα Z, βιαιοτάτου BEMA 17 λόγων] λογίων coni. Mang. προσταττόμενοι A 18 ἐπιδείξεσι A(v) τὸ βούλημα] βούλημα in fine pag. om. B, τὸ in τοῦτο corr. m. alt., τοῦτο M 19 ἐπανατάσεως Mang.: ἐπαναστάσεως codd. ἐδέησεν CB 19. 20 ἑσμοῦ, αἷς Cat.: αἷς μόναις GHP, αἷς μόνον KZ, ἑσμοῦ (om. αἷς) ceteri 20 οἱ om. Cat. ἐπαίδευσεν CB Cat.

6—13 Catena in Exod. 7,12 (Cat. Lips. I p. 629) Φίλωνος ἑβραίου: ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος διαναστὰς πρὸς ὕψος ὁ ἐκ τῆς ῥάβδου Μωυσέως γενόμενος δράκων τὰ μὲν στέρνα εὐρύνει — δρᾶν εὐμαρές. 10—13 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 7,12* (Migne t. 87,1 Col. 543 Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 93): ταῦτα διήλεγξε τὰ σοφίσματα καὶ τὰς πεπλασμένας τέχνας πρὸς ἀπάτην ἡ καταπιοῦσα ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν τὰς τῶν μάγων ὡς ἀπὸ θειοτέρας ποιήσασα τοῦτο δυνάμεως. 17—20 Catena in Exod. 7,13 (Cat. Lips. I p. 630) Φίλωνος ἑβραίου: ἅτε δὴ—ἐπαίδευσεν.

96 Δέκα δὲ ἐπάγονται τῇ χώρᾳ τιμωρίαι, κατὰ τῶν τέλεια ἡμαρτηκότων
τέλειος ἀριθμὸς κολάσεως· ἦν δὲ κόλασις παρηλλαχυῖα τὰς ἐν ἔθει.
(17.) τὰ γὰρ στοιχεῖα τοῦ παντός, γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ καὶ πῦρ, ἐπι-
τίθενται, | δικαιώσαντος θεοῦ, οἷς ἀπετελέσθη ὁ κόσμος, τὴν ἀσεβῶν p. 96 M.
χώραν φθαρῆναι, πρὸς ἔνδειξιν κράτους ἀρχῆς ᾗ κέχρηται, τὰ αὐτὰ καὶ
σωτηρίως ἐπὶ γενέσει τῶν ὅλων σχηματίζοντος καὶ τρέποντος ὁπότε
97 βουληθείη πρὸς τὴν κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἀπώλειαν. διανέμει δὲ τὰς κολάσεις,
τρεῖς μὲν τὰς ἐκ τῶν παχυμερεστέρων στοιχείων γῆς καὶ ὕδατος, ἐξ ὧν
ἀπετελέσθησαν αἱ σωματικαὶ ποιότητες, ἐφεὶς τῷ Μωυσέως ἀδελφῷ,
τὰς δ' ἴσας ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς τῶν ψυχογονιμωτάτων μόνῳ Μωυσεῖ,
μίαν δὲ κοινὴν ἀμφοτέροις ἑβδόμην ἐπιτρέπει, τρεῖς δὲ τὰς ἄλλας εἰς
98 συμπλήρωσιν δεκάδος ἀνατίθησιν αὑτῷ. καὶ πρώτας ἐπιφέρειν ἄρχεται
τὰς ἀφ' ὕδατος· ἐπειδὴ γὰρ τὸ ὕδωρ Αἰγύπτιοι διαφερόντως ἐκτετιμήκασιν
ἀρχὴν τῆς τῶν ὅλων γενέσεως τοῦτ' εἶναι νομίζοντες, αὐτὸ πρῶτον
ἠξίωσε καλέσαι πρὸς τὴν τῶν ἀποδεχομένων ἐπίπληξίν τε καὶ νουθεσίαν.

---

1 δ' AGHP, om. Cat. τελείως Cat. codd. nonnulli ἡμαρτημένων HP 2 κολάσεως om. Cat.; vel delendum vel scrib. κολάσεων censuit Mang. ἦν scripsi: ἡ codd. αἱ δὲ κολάσεις παρηλλαχυῖαι coni. Mang.
ἔθει
ἔθνει K 3 πῦρ καὶ ἀὴρ transp. KZ 4 τοῦ θεοῦ K 6 γενέσει corr. ex γεννήσει K 7 βουληθῇ A τῶν om. AGHP 8 τὰς om. VOG τῶν om. V[1], ss. V[2] 9 αἱ σωματικαὶ] καὶ σώματι καὶ A πιότητες Z μωῦσέος M, μωσέως AKZ ἀδελφῷ mg. P, ἄνω (i. e ἀνθρώπω) in textu P 10 ἀέρων G μωϋσεῖ CV[1]OHP: μωϋσῆ ceteri 11 κοινὴν CGHPK[1]Z: κοινωνεῖν ceteri ἀμφοτέραις O ἑβδόμην GHP: ἑπτὰ VO, om. ceteri 12 αὐτῷ codd. 13 ἀφ'] ἐφ' A (ἐξ v) 14 τοῦτο A 15 ἠξίωσεν Z, ἠξίωσαι K καλέσαι] κολάσαι A (prob. Mang.) ἔκπληξιν C

---

1. 2 ibid. Φίλωνος ἑβραίου: δέκα ἐπάγονται τῇ χώρᾳ πληγαί, κατὰ τῶν τελείως (τέλεια Monac. 9) ἡμαρτηκότων τέλειος ἀριθμός. προλέγει ὁ Μωσῆς τὰς πληγὰς καὶ τὸν καιρόν, ἵνα μὴ δόξῃ τοῖς πολλοῖς αὐτομάτως γίνεσθαι. 1—14 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 7,12* (Migne t. 87,1 Col. 545. 546 Wendland l. l.): δέκα δὲ ἐπάγονται τῇ χώρᾳ τιμωρίαι, κατὰ τῶν τέλεια ἡμαρτηκότων τέλειος ἀριθμὸς κολάσεως. ἡ δὲ κόλασις παραλλάττει τὰς ἐν ἔθει. δικαιώσαντος θεοῦ διὰ στοιχείων, οἷς ὁ κόσμος συνέστη, τὴν ἀσεβῶν φθείρεσθαι χώραν, πρὸς ἔνδειξιν κράτους ἀρχῆς. τρεῖς μὲν οὖν πληγὰς τὰς ἐκ τῶν παχυτάτων στοιχείων, γῆς καὶ ὕδατος, ὁ Μωυσέως ἀδελφὸς ἐπιτρέπεται, τὰς δὲ ἴσας ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς μόνος ὁ Μωυσῆς, μίαν δὲ κοινὴν ἄμφω τὴν ἑβδόμην, τὰς δὲ τρεῖς τὰς ἄλλας εἰς συμπλήρωσιν δεκάδος ἑαυτῷ θεὸς ἀνατίθησι. καὶ πρώτας ἐπιφέρειν ἄρχεται τὰς ἐξ ὕδατος· ἐπεὶ γὰρ ὕδωρ Αἰγύπτιοι διαφερόντως ἐτίμησαν ἀρχὴν τῆς τῶν ὅλων γενέσεως εἶναι τοῦτο νομίσαντες . . . 7 *Origenes in Exod. Homil. IV 3 (t. IX p. 37 Lomm.)* Sed et illa non minus mihi intuenda videtur observatio, cum quaedam verbera Aaron inferre dicitur Pharaoni vel Aegypto, quaedam Moses, quaedam vero ipse Dominus.

τί οὖν οὐκ εἰς μακρὰν συνέβη; τοῦ Μωυσέως ἀδελφοῦ προστάξει θείᾳ 99
κατενεγκόντος τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὸν ποταμόν, ὁ μὲν εὐθὺς ἀπ' Αἰθιοπίας
ἄχρι θαλάσσης εἰς αἷμα τρέπεται, συνεξαιματοῦνται δ' αὐτῷ λίμναι,
διώρυχες, κρῆναι, φρέατα, πηγαί, σύμπασα ἡ κατ' Αἴγυπτον οὐσία
ὕδατος, ὡς ἀπορίᾳ ποτοῦ τὰ παρὰ ταῖς ὄχθαις ἀναστέλλειν, τὰς δ'
ἀνατεμνομένας φλέβας καθάπερ ἐν ταῖς αἱμορραγίαις κρουνηδὸν αὐλοὺς
ἀκοντίζειν αἵματος, μηδεμιᾶς ἐνορωμένης διαυγοῦς λιβάδος. ἐναπέθνησκε 100
δὲ καὶ τὰ γένη τῶν ἰχθύων ἅπαντα, ἅτε τῆς ζωτικῆς δυνάμεως εἰς
φθοροποιὸν μεταβαλούσης, ὡς δυσωδίας πάντα διὰ πάντων ἀναπεπλῆσθαι,
τοσούτων σηπομένων ἀθρόον σωμάτων· πολὺς δὲ καὶ ἀνθρώπων ὄχλος
ὑπὸ δίψους διαφθαρεὶς ἔκειτο σωρηδὸν ἐπὶ τῶν τριόδων, οὐ σθενόντων
ἐπὶ τὰ μνήματα τῶν οἰκείων τοὺς τετελευτηκότας ἐκκομίζειν. ἐπὶ γὰρ 101
ἡμέρας ἑπτὰ τὸ δεινὸν ἐκράτησεν, ἕως οἱ μὲν Αἰγύπτιοι τοὺς ἀμφὶ
Μωυσῆν, οὗτοι δὲ τὸν θεὸν ἱκέτευσαν, οἶκτον λαβεῖν τῶν ἀπολλυμένων·
ὁ δὲ τὴν φύσιν ἵλεως μεταβάλλει τὸ αἷμα εἰς ὕδωρ πότιμον ἀποδοὺς
τῷ ποταμῷ καθαρὰ τὰ ἀρχαῖα ῥεῖθρα καὶ σωτήρια. (18.) μικρὸν δὲ 102
ὅσον ἀνεθέντες ἐπὶ τὴν αὐτὴν ὠμότητα καὶ παρανομίαν ἵεντο, ὡς ἢ
τοῦ δικαίου παντάπασιν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθέντος ἢ τῶν ὑπομεινάντων
μίαν τιμωρίαν δεύτερον οὐκ εἰωθότων ἐπιπλήττεσθαι· παθόντες δ' ἀνε-
διδάσκοντο νηπίων παίδων τρόπον μὴ καταφρονεῖν· ἡ γὰρ κόλασις
ἑπομένη κατ' ἴχνος μελλόντων μὲν ἐβράδυνε, πρὸς δὲ τὰ ἀδικήματα
97 M. θέοντας ἐπιδραμοῦσα κατελάμβανε. πάλιν γὰρ ὁ Μωυσέως | ἀδελφὸς 103
κελευσθεὶς διώρυξι καὶ λίμναις καὶ ἕλεσι τὴν ῥάβδον ἐκτείνας ἐπιφέρει·
πρὸς δὲ τὴν ἔκτασιν βατράχων πλῆθος ἀνέρπει τοσαύτη, ὡς μὴ μόνον

---

1 τί] τοῦτο coni. Mang. μωσέως codd. 2 ἀπὸ AG 3 δὲ CVO
4 διώρυγες VO, διώρυχες K (γ suprascr.) πηγαί om. BEMA 5 τὰ παρὰ ταῖς ὄχθαις CV^1GHPK^1Z: τὰς παρ' αὐταῖς ὄχθας V^2O, ταῖς (sic) παρ' αὐταῖς ὄχθας K^2, τὰς ὄχθας BEMA δὲ C 6 αὐλοὺς eras. V, om. O 7 διαυγῆς C^1, ἐναυγοῦς V^1 ut vid., ἐν αὐτοῖς V^2OK^2 8 καὶ om. G πάντα CVO 9 μεταβαλλούσης BEMAHZ δι' ἁπάντων M 10 ἀθρόων HPKZ 14 ἱκέτευσαν GHP: ἱκέτευον ceteri 15 πότιμον] ποτάμιον BEMA 16 δ' AGHP 17 ὠμότατα M ἵεντο AK: ἵεντο ceteri 19 καὶ ante δεύτερον add. V^2O δευτέραν GK^1Z, δευτέρᾳ coni. Mang. οὐκ εἰωθότων] ἐθελόντων V^2OK^2 ἐπιπλήττεσθαι GHP: πλήττεσθαι ceteri παθόντες] πάντες VO 19. 20 ἀν ἐδιδάσκοντο A 21 μελόντων KZ 22 καταλαμβάνει HP μωσέως codd. 24 ἀνέρπει GHP: ἀνεῖρπε ceteri

---

1 sqq. Exod. 7, 19—25 22 sqq. Exod. 8, 1—15

ἀγορὰς καὶ πᾶσαν τὴν ὕπαιθρον, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐπαύλεις, οἰκίας,
ἱερά, πάντα ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον τόπον πεπληρῶσθαι, καθάπερ εἰς
ἀποικίαν ἓν γένος τῶν ἐνύδρων τῆς φύσεως ἐκπέμψαι διανοηθείσης πρὸς
104 τὴν ἐναντίαν χώραν· ἐναντία γὰρ χέρσος ὕδατι. μήτ' οὖν ἔξω προελθεῖν
ἕνεκα τοῦ προκατέχεσθαι τοὺς στενωποὺς μήτ' ἔνδον δυνάμενοι μένειν
— καὶ γὰρ τὰ ἐν μυχοῖς ἤδη προκατειλήφεσαν ἄχρι καὶ τῶν ὑψηλοτάτων
ἀνέρποντες — ἐν ἐσχάταις ἦσαν συμφοραῖς καὶ σωτηρίας ἀπογνώσει.
105 πάλιν οὖν καταφεύγουσιν ἐπὶ τοὺς αὐτούς, ὑποσχομένου τοῦ βασιλέως
ἐπιτρέψαι τὴν ἔξοδον Ἑβραίοις· οἱ δὲ λιταῖς τὸν θεὸν ἐξευμενίζονται·
καὶ ἐπινεύσαντος, τῶν φρύνων οἱ μὲν εἰς τὸν ποταμὸν ἀναχωροῦσι, τῶν
δ' εὐθὺς διαφθαρέντων κατὰ τὰς τριόδους θημῶνες ἦσαν, σωρηδὸν
ἐπιφερόντων καὶ τοὺς οἴκοθεν διὰ τὰς ἀνυποίστους ὀσμάς, αἳ ἐκ νεκρῶν
σωμάτων καὶ τοιούτων ἀνεφέροντο, ἃ καὶ ἔμψυχα ὄντα πολλὴν ἀηδίαν
106 παρέχεται ταῖς αἰσθήσεσι. (19.) διαπνεύσαντες δὲ τῆς τιμωρίας ἐπ'
ὀλίγον ὥσπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἀθληταὶ συλλεξάμενοι δύναμιν, ἵν' ἀπ'
ἐρρωμενεστέρας ἰσχύος ἀδικῶσι, πάλιν εἰς τὴν συνήθη κακίαν ἀνέδραμον
107 ἐκλαθόμενοι ὧν τέως ὑπέμειναν κακῶν. ἐπισχὼν δὲ τὰς ἐκ τοῦ ὕδατος
τιμωρίας ὁ θεὸς τὰς ἐκ γῆς ἐπέφερε τὸν αὐτὸν ἐπιστήσας κολαστήν, οὗ
πάλιν κατὰ τὸ προσταχθὲν τῇ βακτηρίᾳ τοὔδαφος παίσαντος φορὰ σκνιπῶν
108 ἐχύθη καὶ ταθεῖσα καθάπερ νέφος ἅπασαν ἐπέσχεν Αἴγυπτον. τὸ δὲ
ζῷον, εἰ καὶ βραχύτατον, ὅμως ἀργαλεώτατον· οὐ γὰρ μόνον λυμαίνεται
τὴν ἐπιφάνειαν κνησμοὺς ἐμποιοῦν ἀηδεῖς καὶ βλαβερωτάτους, ἀλλὰ καὶ
εἰς τἀντὸς βιάζεται διὰ μυκτήρων καὶ ὤτων· σίνεται δὲ καὶ κόρας

---

1 ἀγορὰς] ἀγροὺς coni. Mang. τὴν GHP: om. ceteri ὑπαίθριον GHP(v) 4 ἐναντίαν] τῶν ἐναντίων HP (Turn.) μήτε GHP 5 δυνάμενοι μένειν GHP: μένειν δυνάμενοι ceteri 6 τὰ om. P προκατειλήφεισαν HP(v) ὑψηλοτέρων O 7 ἐνέρποντες A 8 ἐπὶ τοὺς] εἰς BEMA 9 ἐξευμενίζοντο CBEMAK^1Z 10 εἰς τὸν ποταμὸν om. A τὸν GHPV^2O: om. ceteri 11 δὲ VO δια καταφθαρέντων G θιμῶνες C 12 ἐπιφερομένων V^2O τοὺς] τῶν V^2O ὀδμάς KZ 14 ἀναπνεύσαντες coni. Mang. 15 ἵν' GHPKZ: om. ceteri 16 ἀδικῶσι GHPKZ: ἀδικοῦσι ceteri 17 ἐκλαθόμενοι om. A τὲ ὡς A ὑπέμειναν GHP: ὑπέμε^{ε}ιναν (sic) A, ὑπέμενον ceteri 18 ἐκ τῆς γῆς O ἐπιφέρει BEMAKZ 19 τοὔδαφος om. M σκνηπῶν H, σκνιφῶν CVOBEM 20 ἐχύθη GHP: ἐξεχύθη ceteri 21 βαρύτατον M ἀλλ' ὅμως Z post λυμαίνεται add. τῶν σωμάτων V^2OK^3 21. 22 τὴν ἐπιφάνειαν λυμαίνεται transp. H(v) 22 ἐμποιῶν A βλαβερωτάτας BEM 23 τἀντὸς] τ' ἀυτος (sic) C, τὰ ἐντὸς A, παντὸς G διὰ] μέχρι BEMA

---

17 sqq. Exod. 8,16—19 20—146,8 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 8,16* (Migne t. 87,1 Col. 555 Wendland Neu entd. Fragm. Philos. p. 94): οἱ δὲ λεπτότατοι σκνῖπες

ὀφθαλμῶν εἰσπετόμενον, εἰ μὴ φυλάξαιτό τις· φυλακὴ δὲ τίς ἔμελλε
πρὸς τοσαύτην ἔσεσθαι φοράν, καὶ μάλιστα θεοῦ κολάζοντος; ἴσως ἂν 109
τις ἐπιζητήσειε, διὰ τί τοῖς οὕτως ἀφανέσι καὶ ἠμελημένοις ζῴοις ἐτιμωρεῖτο τὴν χώραν παρεὶς ἄρκτους καὶ λέοντας καὶ παρδάλεις καὶ τὰ ἄλλα γένη τῶν ἀτιθάσων θηρίων, ἃ σαρκῶν ἀνθρωπείων ἅπτεται, καὶ εἰ μὴ ταῦτα, τὰς γοῦν Αἰγυπτίας ἀσπίδας, ὧν τὰ δήγματα πέφυκεν
ἀνυπερθέτως ἀναιρεῖν. εἰ δ' ὄντως ἀγνοεῖ, μαθέτω· πρῶτον μὲν ὅτι 110
τοὺς οἰκήτορας τῆς χώρας ὁ θεὸς νουθετῆσαι μᾶλλον ἐβούλετο ἢ δια-
p. 98 M. φθεῖραι· βουληθεὶς γὰρ ἀφανίζειν εἰς | ἅπαν οὐκ ἂν ζῴοις ἐχρῆτο πρὸς τὰς ἐπιθέσεις ὥσπερ συνεργοῖς, ἀλλὰ τοῖς θεηλάτοις κακοῖς, λιμῷ τε
καὶ λοιμῷ. μετὰ δὲ ταῦτα κἀκεῖνο προσδιδασκέσθω μάθημα πρὸς 111
ἅπαντα τὸν βίον ἀναγκαῖον· τί δὲ τοῦτ' ἐστίν; ἄνθρωποι μὲν γὰρ ὅταν πολεμῶσι, τὸ δυνατώτατον εἰς συμμαχίαν ἐπικουρικὸν ἐξετάζουσιν, ὃ τὴν αὐτῶν ἀσθένειαν ἐκπλήσει· θεὸς δ' ἡ ἀνωτάτω καὶ μεγίστη δύναμις ὧν οὐδενός ἐστι χρεῖος· ἐὰν δέ που βουληθῇ καθάπερ ὀργάνοις τισὶ

---

1 εἰσπετώμενον AZ δὲ] δὴ A 2 post ἴσως add. δ' V^{2}OK^2; ⟨οὖν⟩ ἂν coni. Wendl. 3 οὕτω A, οὕτως om. K^{1}Z ἀφανέσι καὶ om. A 4 ἄρκους C καὶ pr. et alt. om. VO τὰ om. BEMAKZ 4. 5 τἄλλα VO 5 ἀτιθάσων CBEKHP: ἀτιθάσσων ceteri post ἃ add. καὶ BEMAKZ ἀνθρωπίων G, ἀνθρωπίνων A 6 δείγματα GP 7 εἰ δ' ὄντως ἀγνοεῖ om. C εἰ δ'] δδ' K^{1}Z ὄντως] οὕτως V^{2}OK^2 ἀγνοεῖ GHP: ἀπορεῖ VOK^2, ἀναιρεῖ BEMA, om. K^{1}Z 8 τῆς χώρας om. L (Turn.) 10. 11 λοιμῷ τε καὶ λιμῷ transp. A 11 προδιδασκέσθω BEMA 12 δὲ] δαὶ BEM τοῦτ' CGHP: τοῦτό ceteri γὰρ VOGHPD: om. ceteri 13 δυνατώτερον H^{1}P ὀνομάζουσιν D^R 14 ἐκπλήσσει BEAH^{1}P, ἐκπλήττει D, ἐκπληρώσει KZ ὁ θεὸς D δὲ VOD ἡ om. D ἀνωτάτη D 15 ὧν] ὢ C, ὅς V^{2}O, ὧν ὅς K^2 οὐδενός ἐστι χρεῖος VOK^2: οὐδενὸς χρεία (corr. ex χρεῖος) ἐστίν D^C, οὐδενὸς ἐν χρεία ἐστίν D^R, οὐδενὸς χρεῖος (om. ἐστι) CGHP, ὢ οὐδενός χρεία K^{1}Z, om. BEMA δέ D: om. codd. που] περ A

ἀφανέσι δήγμασι τοὺς Αἰγυπτίους ἀλγύνουσι· δι' ὧν δείκνυται, ὡς οὐ καταφθεῖραι θεὸς παιδεῦσαι δὲ μόνον Αἰγυπτίους ἠβούλετο. ἢ γὰρ ἂν ἑρπετὰ καὶ θηρία κατὰ τούτων ἐκίνησε, μᾶλλον δὲ λιμόν τε καὶ λοιμόν. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς μεγάλα δυναμένοις ζῴοις χρῆται πρὸς συμμαχίαν θεός, ὡς ἂν μὴ τῆς ἐκείνων δόξῃ δυνάμεως τὰ πραττόμενα, τοῖς δὲ λεπτοῖς καὶ ἀσθενέσιν ἀμάχους δυνάμεις ἐνίησιν, ὡς ὑπ' αὐτῶν ἀπαγορεῦσαι πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον καὶ βοᾶν ἀναγκασθῆναι, ὅτι „δάκτυλος τοῦτο θεοῦ“· χεῖρα γὰρ θεοῦ μηδὲ τὸν σύμπαντα κόσμον ὑφίστασθαι. 4 cf. *Sap. Salom. 11,17 (18)* οὐ γὰρ ἠπόρει ἡ παντοδύναμός σου χεὶρ καὶ κτίσασα τὸν κόσμον ἐξ ἀμόρφου ὕλης ἐπιπέμψαι αὐτοῖς πλῆθος ἄρκων ἢ θρασεῖς λέοντας. 12—146,4 D^C fol. 126^v τοῦ αὐτοῦ (Φίλωνος) ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου (περὶ Μωυσέως βίου) D^R fol. 120^r τοῦ αὐτοῦ: ἄνθρωποι μὲν γὰρ — ἐγκατασκευάσας δι' αὐτῶν ἀμύνεται μὲν τοὺς ἀδικοῦντας, βοηθεῖ δὲ τοῖς ἀδικουμένοις.

χρήσασθαι πρὸς τὰς τιμωρίας, οὐ τὰ ἐρρωμενέστατα καὶ μέγιστα αἱρεῖ-
ται, τῆς τούτων ἀλκῆς ἥκιστα φροντίζων, ἀλλὰ τοῖς εὐτελέσι καὶ μικροῖς
ἀμάχους καὶ ἀηττήτους δυνάμεις ἐγκατασκευάσας ἀμύνεται δι' αὐτῶν
112 τοὺς ἀδικοῦντας, καθὰ καὶ νῦν. τί γὰρ εὐτελέστερον σκνιπός; ἀλλ' ὅμως
τοσοῦτον ἴσχυσεν, ὡς ἀπαγορεῦσαι πᾶσαν Αἴγυπτον καὶ ἐκβοᾶν ἀναγκα-
σθῆναι, ὅτι „δάκτυλος θεοῦ τοῦτ' ἐστί“ (Exod. 8, 19)· χεῖρα γὰρ θεοῦ
μηδὲ τὴν σύμπασαν οἰκουμένην ὑποστῆναι ἂν ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα,
μᾶλλον δ' οὐδὲ τὸν σύμπαντα κόσμον.

113 (20.) Τοιαῦται μὲν αἱ διὰ τοῦ Μωυσέως ἀδελφοῦ τιμωρίαι· ἃς
δὲ αὐτὸς Μωυσῆς ὑπηρέτησε καὶ ἐξ οἵων τῆς φύσεως συνέστησαν μερῶν,
κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἐπισκεπτέον. ἀὴρ μὲν οὖν καὶ οὐρανός, αἱ καθα-
ρώταται μοῖραι τῆς τῶν ὅλων οὐσίας, παρ' ὕδατος καὶ γῆς διαδέχονται
τὴν ἐπ' Αἰγύπτῳ νουθεσίαν, ἧς ἐπίτροπος ἐχειροτονήθη Μωυσῆς.
114 ἤρξατο δὲ πρότερον τὸν ἀέρα διακινεῖν· Αἴγυπτος γὰρ μόνη σχεδόν τι
παρὰ τὰς ἐν τῷ νοτίῳ κλίματι χώρας τῶν ἐτησίων ὡρῶν μίαν τὴν
χειμερινὴν οὐ παραδέχεται, τάχα μέν, ὡς λόγος, διὰ τὸ μὴ πόρρω
ζώνης διακεκαυμένης εἶναι, ῥέοντος τοῦ πυρώδους ἐκεῖθεν ἀφανῶς καὶ
τὰν κύκλῳ πάντα ἀλεαίνοντος, τάχα δὲ ἐπεὶ καὶ ταῖς θεριναῖς τροπαῖς
115 πλημμυρῶν ὁ ποταμὸς προαναλίσκει τὰς νεφώσεις — ἄρχεται μὲν γὰρ
ἐπιβαίνειν θέρους ἐνισταμένου, λήγει δὲ λήγοντος, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ οἱ
ἐτησίαι καταράττουσιν ἐξ ἐναντίας τῶν τοῦ Νείλου στομάτων, δι' ὧν
ἔτι κωλυόμενος ἐκχεῖσθαι, τῆς θαλάσσης ὑπὸ βίας τῶν ἀνέμων πρὸς
ὕψος αἰρομένης καὶ τὰς τρικυμίας ὥσπερ μακρὸν τεῖχος ἀποτεινούσης,
ἐντὸς εἱλεῖται, κἄπειτα τῶν ῥείθρων ὑπαντιαζόντων τοῦ τε κατιόντος

---

1 ἐρρωμενέστερα GZD^{R} 2 τῆς τῶν ἀλκῆς ἥκιστα φροντιζόντων D^{C} τούτων
τερον
om. D^{R} εὐτελεστέροις D καὶ μικροῖς om. D 4 εὐτελέστατον G
σκνηπός G 5 ὡς GHP: ὥστ' KZ, ὥστε ceteri 6 θεοῦ τοῦτ'] αὐτοῦ τ' Z
8 δὲ VOKZ 9 τοιαῦτα (sic) Z μωϋσέος KO, μωσέως MAΠ, μωσέος P
10 μωυσῆς αὐτὸς transp. CVO 11 καὶ ante αἱ add. BEMAKZ 12 παρὰ C
καὶ om. V^{1}, add. V^{2} 13 ἐπ' αἰγύπτω GHPKZ: ἐπ' αἴγυπτον ceteri μωσῆς O
δια
14 μετακινεῖν G 15 τῷ om. GHP ὁρῶν G 17 post ζώνης add.
τῆς V^{2}O (fort. recte) κεκαυμένης BEMA post ῥέοντος add. γὰρ CBEM
ἐκεῖθεν τοῦ πυρώδους transp. BEMAKZ ἀφανῶς] ἀφθόνως coni. Mang.
18 ἀλεαίνοντος GHP: λεαίνοντος BEMAVO, αὑαίνοντος CKZ 19 πλημμυρῶν scripsi
(cf. § 202): πλημμύρων HPKZ, πλημύρων G, πληθύνων ceteri προσαναλίσκει A
μὲν om. BEAKZ, μὲν γὰρ om. M 20 θέρους om. A 20. 21 αἱ ἐτησίαι VO,
αἱ ἐτήσιοι KZ, ὑετισίαι B, ὑετίαι M 21 καταράττουσιν CGHOZ: καταρράττουσιν
ceteri (v) post καταράττουσι add. καὶ οἱ GHP 24 εἰλεῖται BEVOHPZ

ἄνωθεν ἀπὸ τῶν πηγῶν καὶ τοῦ θύραζε χωρεῖν ὀφείλοντος ταῖς ἀνακο-
παῖς ἀνατρέχοντος εὐρύνεσθαί τε μὴ δυναμένων (αἱ γὰρ παρ' ἑκάτερα
ἐκθλίβουσιν ὄχθαι), μετεωριζόμενος ὡς εἰκὸς ἐπιβαίνει —, τάχα δ' 116
ἐπεὶ καὶ περιττὸν ἦν ἐν Αἰγύπτῳ χειμῶνα γενέσθαι· πρὸς ὃ γὰρ αἱ
τῶν ὄμβρων φοραὶ χρήσιμοι, καὶ ὁ ποταμὸς λιμνάζων τὰς ἀρούρας εἰς
καρπῶν ἐτησίων γένεσιν. ἡ δὲ φύσις οὐ ματαιουργός, ὡς ὑετὸν χορη- 117
p. 99 M. γεῖν μὴ δεομένῃ γῇ, καὶ | ἅμα χαίρει τῷ πολυτρόπῳ καὶ πολυσχιδεῖ
τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων τὴν συμφωνίαν τοῦ παντὸς ἐξ ἐναντιοτήτων
ἐναρμοσαμένη· καὶ διὰ τοῦτο τοῖς μὲν ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ τοῖς δὲ
κάτωθεν ἐκ πηγῶν τε καὶ ποταμῶν παρέχει τὴν ἐξ ὕδατος ὠφέλειαν.
οὕτως οὖν τῆς χώρας διακειμένης καὶ ταῖς χειμεριναῖς ἐαριζούσης 118
τροπαῖς καὶ τῶν μὲν πρὸς θαλάττῃ μόναις ψεκάσιν ἀραιαῖς λιπαινομένων,
τῶν δ' ὑπὲρ Μέμφιν, τὸ βασίλειον Αἰγύπτου, μηδὲ νιφομένων τὸ παρά-
παν, ἐξαίφνης οὕτως ἐνεωτέρισεν ὁ ἀήρ, ὥσθ' ὅσα ἐν τοῖς δυσχειμέροις
ἀθρόα κατασκῆψαι, φορὰς ὑετῶν, χάλαζαν πολλὴν καὶ βαρεῖαν, ἀνέμων
συμπιπτόντων καὶ ἀντιπαταγούντων βίας, νεφῶν ῥήξεις, ἐπαλλήλους
ἀστραπὰς καὶ βροντάς, κεραυνοὺς συνεχεῖς, οἳ τερατωδεστάτην ὄψιν
παρείχοντο· θέοντες γὰρ διὰ τῆς χαλάζης, μαχομένης οὐσίας, οὔτε
ἔτηκον αὐτὴν οὔτε ἐσβέννυντο, μένοντες δ' ἐν ὁμοίῳ καὶ δολιχεύοντες
ἄνω καὶ κάτω διετήρουν τὴν χάλαζαν. ἀλλ' οὐ μόνον ἡ ἐξαίσιος φορὰ 119
πάντων τοὺς οἰκήτορας εἰς ὑπερβαλλούσας δυσθυμίας ἤγαγεν, ἀλλὰ καὶ

---

1 τοῦ om. A post ὀφείλοντος add. καὶ HP 1. 2 post ἀνακοπαῖς add. δ' V^{2}O 2 εὐρύνεται καὶ μὴ δυνάμενος συστέλλεσθαι V^{2}O 3 ἐκθλίβουσιν GHP: θλίβουσιν ceteri 4 ἐν om. Mang. γίνεσθαι V^{2}O 5 καὶ om. V^{1}, add. V^{2} 6 καρπὸν A 7 δεομένης γῆς VO, δυναμένη γῇ K^{1} τῇ γῇ G πολυσχεδεῖ CV^{1}A 9 ἁρμοσαμένη VOKZ 10 παρέχων A 11 ἐαριζούσαις Z 12 πρὸς] ἐν BEMAKZ θαλάσση (ττ supra) Z μόναις] μόνον Cat., μόλις K^{1}Z ψαικάσιν Z 13 δὲ Cat. ἔνθα τὸ βασίλειον Cat. νιφομένων (ει supra) A, νειφομένων GHP τὸ om. A 14 ταῖς δυσχειμερίαις Cat. 15 ἀθρόας V^{2}O χάλαζαν GHP: καὶ χάλαζαν ceteri βαρεῖαν] βαθεῖαν GHP Cat. 16 βίας GHP (et V^{1} ut vid.): βίαν C, βία ceteri ἀλλεπαλλήλους KZ (Cat. Monac. 9) 17 καὶ om. GHP Cat. συνεχεῖς κεραυνούς transp. HP τερατωδεστέραν O Cat. 18 θέοντες] αἴθοντες V^{2}OK^{2} μαχομένην οὐσίαν VO οὔτ' A 19 ἔτεκον Z, ἔτεμον Cat. οὔτ' A δὲ BEM Cat. 20. 21 ἁπάντων φορὰ CVO 21 ὑπερβαλούσας MG δυσφημίας A ἦγεν GHP καὶ om. H^{1}P

---

11 sqq. Exod. 9,22 sqq. 11—20 Catena in Exod. 9,24 (Cat. Lips. I p. 652) Φίλωνος ἑβραίου: τῆς Αἰγύπτου δὲ τῆς χειμερινῆς ἐαριζούσης τροπῆς (sic), τῶν μὲν πρὸς θαλάττῃ — διετήρουν τὴν χάλαζαν.

τὸ τοῦ πράγματος ἄηθες· ὑπέλαβον γάρ, ὅπερ καὶ ἦν, ἐκ μηνιμάτων
θείων κεκαινουργῆσθαι τὰ συμβάντα, νεωτερίσαντος ὡς οὔπω πρότερον
τοῦ ἀέρος ἐπὶ λύμῃ καὶ φθορᾷ δένδρων τε καὶ καρπῶν, οἷς συνεφθάρη
ζῷα οὐκ ὀλίγα, τὰ μὲν περιψύξεσι, τὰ δὲ βάρει τῆς ἐπιπιπτούσης
χαλάζης ὥσπερ καταλευσθέντα, τὰ δ' ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐξαναλωθέντα·
ἔνια δ' ἡμίφλεκτα διέμενε τοὺς τύπους τῶν κεραυνίων τραυμάτων εἰς
120 νουθεσίαν τῶν ὁρώντων ἐπιφερόμενα. (21.) λωφήσαντος δὲ τοῦ κακοῦ
καὶ πάλιν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν περὶ αὐτὸν θρασυνομένων, εἰς τὸν
ἀέρα Μωυσῆς τὴν ῥάβδον ἐκτείνει, κελεύσαντος τοῦ θεοῦ. κᾄπειτ'
ἄνεμος καταράττει, νότος βιαιότατος, ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα προσ-
επιτεινόμενος καὶ σφοδρυνόμενος, αὐτὸς καθ' αὑτὸν ὢν μεγάλη ζημία·
ξηρός τε γάρ ἐστι καὶ κεφαλαλγὴς καὶ βαρυήκοος, ἄσας τε καὶ ἀδημονίας
ἐμποιεῖν ἱκανός, καὶ μάλιστ' ἐν Αἰγύπτῳ κειμένῃ κατὰ τὰ νότια, δι'
ὧν αἱ περιπολήσεις τῶν φωσφόρων ἀστέρων, ὡς ἅμα τῷ διακινηθῆναι
121 τὸν ἀφ' ἡλίου φλογμὸν συνεπωθεῖσθαι καὶ πάντα καίειν. ἀλλὰ γὰρ
ἅμ' αὐτῷ καὶ πλῆθος ἀμήχανον ζῴων ἐπεφέρετο φθοροποιὸν φυτῶν,
ἀκρίδες, αἳ ῥεύματος τρόπον ἀπαύστως ἐκχεόμεναι καὶ πάντα πληρώσασαι
τὸν ἀέρα διέφαγον, ὅσα οἱ κεραυνοὶ ὑπελίποντο καὶ ἡ χάλαζα, ὡς |
122 μηδὲν ἐν τῇ τοσαύτῃ χώρᾳ βλαστάνον ἔτι θεωρεῖσθαι. τότε μόλις εἰς p. 100 M.
ἀκριβεστάτην ἔννοιαν τῶν οἰκείων ἐλθόντες οἱ ἐν τέλει κακῶν προσελ-
θόντες ἔλεγον τῷ βασιλεῖ· „μέχρι τίνος οὐκ ἐπιτρέπεις τὴν ἔξοδον τοῖς

---

1 καὶ om. M   2 κεκαινουργεῖσθαι EG   συμβάντα] σύμπαντα GHP[1]
οὔπω GHP: οὐ ceteri   3 φθορᾷ] φορᾷ G   4 παραψύξεσι VO   ἐπι-
πι
πτούσης E, ἐπιπτούσης C   5 τὰ—ἐξαναλωθέντα om. O   τάδ' KZ, τὰ δὲ A
καταναλωθέντα KZ   6 διέμεινε AVOZ   9 μωσῆς KZ   κᾄπειτα O
10 καταρράττει GH[2]K, χαράττει (sic) M, καὶ ταράττει A   νότος βιαιότατος GHP:
νότος om. VO, βιαιότατος νότος ceteri   τὴν νύκτα G, νύκτωρ H (Turn.)
10. 11 προσεπιτεινόμενος GHPKZ: ἐπιτεινόμενος ceteri (Mang.)   11 σφοδρυνόμενος
KZ: σφοδρούμενος ceteri (v)   12 τε om. A   ἐστι] ἦν V[2]O   κεφαλγὴς
αλ   ῆ
E, κεφαλγὴς B, κεφαλγὸς A   βαρύκοος HP, βαρύκοος V, βαρήκοος O   ἄσας]
αὔας K[1]Z   αὐδημονίας Z, εὐδαιμονίας G   13 τὰ om. C   14 δια-
κονιθῆναι M   15 πάντα] ταῦτα A   καίειν] κινεῖν BEMA   16 ἅμα M
αὐτῷ O   ἀμήχανον GHPKZ: ἀμηχάνων ceteri   17 ἀκρίδας HP   ἀπαύστως
GHPKZ: om. ceteri   17. 18 ἐκχεόμεναι καὶ πάντα πληρώσασαι τὸν ἀέρα GKZ:
om. ceteri (v)   18 διέφαγον GHP: τὰ δένδρα διέφαγον ceteri (τὰ δένδρα add. etiam
mg. H)   ὑπελείποντο C, διελείποντο VO   19 μόγις GHP, τοίνυν (pro μόλις) O
20 ἀκριβεστάτην GHP: ἀκριβεστέραν ceteri   κακῶν GHPKZ: om. ceteri

---

7 sqq. Exod. 10,12—20

ἀνδράσιν; ἢ οὔπω μανθάνεις ἐκ τῶν γινομένων, ὅτι ἀπόλωλεν Αἴγυπτος;“ ὁ δ' ὅσα τῷ δοκεῖν ἐφιεὶς ὡμολόγει, χαλάσαντος τοῦ δεινοῦ. πάλιν δ' εὐξαμένου Μωυσέως, ὑπολαβὼν ἐκ τῆς θαλάττης ἄνεμος ἀποσκίδνησι τὰς ἀκρίδας. ἀνασκεδασθεισῶν δὲ καὶ τοῦ βασιλέως περὶ τὴν τοῦ ἔθνους 123
ἄφεσιν δυσθανατοῦντος, ἐπιγίνεται τῶν πρότερον κακῶν μεῖζον· λαμπρᾶς γὰρ ἡμέρας οὔσης, ἐξαπιναίως ἀναχεῖται σκότος, ἴσως μὲν καὶ ἡλίου γενομένης ἐκλείψεως τῶν ἐν ἔθει τελειοτέρας, ἴσως δὲ καὶ συνεχείαις νεφῶν καὶ πυκνότησιν ἀδιαστάτοις καὶ πιλήσει βιαιοτάτῃ τῆς τῶν ἀκτίνων φορᾶς ἀνακοπείσης, ὡς ἀδιαφορεῖν ἡμέραν νυκτός καὶ τί γὰρ ἀλλ' ἢ μίαν νύκτα νομίζεσθαι μακροτάτην τρισὶν ἡμέραις ἴσην καὶ ταῖς ἰσαρίθμοις νυξί. τότε δή φασι τοὺς μὲν ἐρριμμένους ἐν ταῖς εὐναῖς μὴ τολμᾶν 124
ἐξανίστασθαι, τοὺς δ' ὁπότε κατεπείγοι τι τῶν τῆς φύσεως ἀναγκαίων ἐπαφωμένους τοίχων ἤ τινος ἑτέρου καθάπερ τυφλοὺς μόλις προέρχεσθαι· καὶ γὰρ τοῦ χρειώδους πυρὸς τὸ φέγγος τὸ μὲν ὑπὸ τῆς κατεχούσης ζάλης ἐσβέννυτο, τὸ δὲ τῷ βάθει τοῦ σκότους ἀμαυρούμενον ἐνηφανίζετο, ὡς τὴν ἀναγκαιοτάτην ὄψιν τῶν αἰσθήσεων ὑγιαίνουσαν πηρὸν εἶναι μηδὲν ὁρᾶν δυναμένην, τετράφθαι δὲ καὶ τὰς ἄλλας οἷα ὑπηκόους πεσούσης τῆς ἡγεμονίδος· οὔτε γὰρ λέγειν τις οὔτ' ἀκούειν οὔτε προσ- 125
ενέγκασθαι τροφὰς ὑπέμενεν, ἀλλ' ἡσυχίᾳ καὶ λιμῷ παρέτεινον αὑτοὺς οὐδεμιᾷ τῶν αἰσθήσεων σχολάζοντες, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ πάθους ὅλοι συνηρπασμένοι, μέχρι πάλιν Μωυσῆς λαβὼν οἶκτον ἱκετεύει τὸν θεόν· ὁ δὲ φῶς ἀντὶ σκότους καὶ ἡμέραν ἀντὶ νυκτὸς ἐργάζεται σὺν αἰθρίᾳ πολλῇ.

2 ἐφιεῖν (sic) VO, ἀφιεὶς A; ἐφήσειν conicio χαλάσαντος GHPV²O: χαλάσαντος δὲ ceteri (v) 2. 3 πάλιν δ' GHP: δ' om. ceteri (v) 3 μωϋσέος MAKHP ὑποβαλὼν VO τῆς GHP: om. ceteri ἀποσκίδνησι GHP: ἀποσκεδάννυσι ceteri 4 ἀποσκεδασθεισῶν A 5 δυσθανατῶντος CGHPZ προτέρων AK¹Z κακὸν VO 6 μὲν om. KZ 7 γινομένης BEMKZ τελεωτέρας O 8 πιλείση G βεβαιοτάτῃ coni. Mang. 11 δή om. GHP; δὲ Turn. 12 κατεπείγοι τι GHP: τι om. Z, τι κατεπείγοι ceteri τῶν τε G 13 τοίχων GHP: τοίχου ceteri προσέρχεσθαι C¹V¹BEM, διέρχεσθαι G 14 τὰ μὲν CV¹BEMA 14. 15 ὑπὸ τῆς κατεχούσης ζάλης GHP: τῇ κατεχούσῃ ζάλῃ (χαλάζῃ O) ceteri 15 τὰ δὲ CV¹BEMA βάθει] βάρει GHP ἀμαυρούμενα CV¹BEMA 16 τῇ ἀναγκαιοτάτῃ ὄψει V²O ὄψιν fort. delendum ὑγιαινούσῃ V²O, τ' ὑγιαίνουσαν BEM, τὴν ἡγεμονεύουσαν AP² πηρὸν] πονηρὸν VOK² 17 μηδὲν GHP: μὴδ' VO, μηδὲ ceteri δυναμένην GHP: δυναμένη V²O, δυναμένων ceteri τοὺς ἄλλους O οἷα codd.: οἷον Mang. 18 οὔτε ἀκούειν G 18. 19 προσενέγκαι VO 19 αὐτοὺς CMGH¹PKZ 20 οὐδὲ μιᾷ BEM κολάζοντες M, ἐνασχολούμενοι mg. O 21 μωσῆς P λαβεῖν O οἶκτον λαβὼν transp. M 22 αἰθερία M

5 sqq. Exod. 10,21—29

126 (22.) Τοιαύτας φασὶ γενέσθαι καὶ τὰς διὰ μόνου Μωυσέως ἐπι-
πλήξεις, τὴν διὰ χαλάζης καὶ κεραυνῶν, τὴν διὰ τῆς ἀκρίδος, τὴν διὰ
σκότους, ὃ πᾶσαν ἰδέαν φωτὸς οὐ παρεδέχετο· κοινῇ δ' αὐτός τε καὶ
127 ὁ ἀδελφὸς μίαν ἐπετράπησαν, ἣν αὐτίκα σημανῶ. κελεύσαντος τοῦ
θεοῦ, τέφραν ἀπὸ καμίνου λαμβάνουσι ταῖς χερσίν, ἣν Μωυσῆς κατὰ
μέρος εἰς τὸν ἀέρα διέπαττεν· ἔπειτα κονιορτὸς αἰφνίδιον ἐπενεχθεὶς
ἀνθρώποις τε καὶ ἀλόγοις ζῴοις ἀγρίαν καὶ δυσαλγῆ κατὰ τῆς δορᾶς
ἁπάσης ἕλκωσιν εἰργάζετο καὶ τὰ σώματα εὐθὺς | συνῴδει ταῖς ἐξαν- p. 101 M.
θήσεσιν ὑποπύους ἔχοντα φλυκταίνας, ἃς ἐτόπασεν ἄν τις ἀφανῶς ὑπο-
128 καιομένας ἀναζεῖν. ἀλγηδόσι τε καὶ περιωδυνίαις κατὰ τὸ εἰκὸς ἐκ
τῆς ἑλκώσεως καὶ φλογώσεως πιεζόμενοι μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν
σωμάτων τὰς ψυχὰς ἔκαμνον ἐκτετρυχωμένοι ταῖς ἀνίαις — ἓν γὰρ ἄν
τις ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν συνεχὲς ἕλκος ἐθεάσατο, τῶν κατὰ μέλος
καὶ μέρος διεσπαρμένων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀποκριθέντων —,
ἕως πάλιν ἱκεσίαις τοῦ νομοθέτου, ἃς ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἐποιήσατο,
129 ἡ νόσος ῥᾴων ἐγένετο. κοινῇ μέντοι τὴν νουθεσίαν ταύτην ἐπετρά-
πησαν δεόντως, ὁ μὲν ἀδελφὸς διὰ τὸν ἐπενεχθέντα κονιορτόν, ἐπεὶ
τῶν ἀπὸ γῆς συμβαινόντων τὴν ἐπιμέλειαν ἔλαχε, Μωυσῆς δὲ διὰ τὸν
ἀέρα μεταβαλόντα πρὸς κάκωσιν τῶν οἰκητόρων· ταῖς δ' ἀπ' ἀέρος
καὶ οὐρανοῦ πληγαῖς οὗτος ὑπηρέτει.
130 (23.) Λοιπαὶ δὲ τιμωρίαι τρεῖς εἰσιν αὐτουργηθεῖσαι δίχα τῆς
ἀνθρώπων ὑπηρεσίας, ὧν κατὰ μίαν ἑκάστην, ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, δηλώσω.
πρώτη δ' ἐστὶν ἡ γενομένη διὰ ζῴου τῶν ἐν τῇ φύσει πάντων θρασυ-
τάτου, κυνομυίας, ἣν ἐτύμως ἐκάλεσαν οἱ θετικοὶ τῶν ὀνομάτων —

1 τοσαύτας M μωϋσέος MKHP 2 χαλάζης GHP: χαλαζῶν ceteri δι' ἀκρίδος M (fort. recte) 3 σκότους MGHP: τοῦ σκότους ceteri ἰδέαν] ἰδίαν M τε GHP: om. ceteri 5 μωσῆς O 5. 6 κατὰ μέρος om. KZ 7 καὶ ante ζῴοις add. C δυσαλγῆ GHP: δυσανθῆ A, δυσαλθῆ ceteri (Mang.) τῆς om. G 8 ἁπάσης GHPKZ: πάσης ceteri 8. 9 ἐξανθήσεσιν GHPKZ: ὑπανθήσεσιν ceteri 9 ὑπωπύους A φλυκταίναις M 10 ἀναζῆν GH τε] δὲ conicio περιοδυνίαις Z 11 φιλογνώσεως (sic) A 11. 12 τῶν σωμάτων om. KZ 12 ἔκαμον H¹P ἐκτρυχόμενοι A 13 ἐθεάσατο GHP: ἐθεᾶτο ceteri 13. 14 μέρος καὶ μέλος transp. CVO 14 ἐσπαρμένων GHP¹ alt. καὶ om. C αὐτὴν om. CV¹EA, ss. B συγκριθέντων coni. Mang. 16 ῥᾶον V¹ ut vid. 16. 17 ἐτράπησαν M 18 μωσῆς G post διὰ add. τὸ HP 19 δ'] γὰρ V²O 20 ὑπηρέτει GHP: ὑπηρετεῖτο ceteri 22 ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ G, ὡς οἷόν τε ᾖ HP: ὡς οἷός τε ὦ A, ὡς ἂν οἷος τε ὦ ceteri 23 δέ ἐστιν CAVO 24 ἑτοίμως K

4 sqq. Exod. 9,8—12 23 sqq. Exod. 8,24 sqq.

σοφοὶ γὰρ ἦσαν — ἐκ τῶν ἀναιδεστάτων ζῴων συνθέντες τοὔνομα, μυίας καὶ κυνός, τοῦ μὲν τῶν χερσαίων θρασυτάτου, τῆς δὲ τῶν πτηνῶν· ἐπιφοιτῶσι γὰρ καὶ ἐπιτρέχουσιν ἀδεῶς, κἂν ἀνείργῃ τις, εἰς τὸ ἀήττητον ἀντιφιλονεικοῦσιν, ἄχρις ἂν αἵματος καὶ σαρκῶν κορεσθῶσιν. ἡ δὲ 131
κυνόμυια τὴν ἀφ' ἑκατέρου τόλμαν προσειληφυῖα δηκτικὸν καὶ ἐπίβουλον ζῷόν ἐστι· καὶ γὰρ πόρρωθεν μετὰ ῥοίζου καθάπερ βέλος εἰσακοντίζεται καὶ ἐπεμπίπτουσα βιαίως εὖ μάλα ἐγχρίμπτεται. τότε δὲ καὶ 132
θεήλατος ἦν ἡ προσβολή, ὡς δεδιπλασιάσθαι τὴν ἐξ αὐτῆς ἐπιβουλὴν οὐκέτι μόνον τοῖς φυσικοῖς κεχρημένης πλεονεκτήμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ θείας ἐπιφροσύνης, ἣ τὸ ζῷον ὥπλιζε καὶ πρὸς ἀλκὴν ἀνήγειρε κατὰ τῶν ἐγχωρίων. μετὰ τὴν κυνόμυιαν εἵπετο τιμωρία πάλιν ἄνευ συμ- 133
πράξεως ἀνθρωπίνης, βοσκημάτων θάνατος· βουκόλια γὰρ καὶ αἰπόλια καὶ ποίμνια μεγάλα καὶ ὅσαι ὑποζυγίων καὶ ἄλλων θρεμμάτων ἰδέαι πᾶσαι μιᾷ ἡμέρᾳ, ὡς ἀφ' ἑνὸς συνθήματος, ἀγεληδὸν διεφθείροντο,
102 M. τὴν ἀνθρώπων | ἀπώλειαν, ἣ μικρὸν ὕστερον ἔμελλε γίνεσθαι, προμηνύουσαι καθάπερ ἐν ταῖς λοιμώδεσι νόσοις· λέγεται γὰρ προάγων τις εἶναι λοιμικῶν ἀρρωστημάτων ἡ ζῴων ἀλόγων αἰφνίδιος φθορά.
(24.) μεθ' ἣν ἡ δεκάτη καὶ τελευταία δίκη πάσας ὑπερβάλλουσα τὰς 134
προτέρας ἐπεγένετο, θάνατος Αἰγυπτίων οὔτε πάντων — οὐ γὰρ ἐρημῶσαι τὴν χώραν προῃρεῖτο ὁ θεὸς ἀλλὰ νουθετῆσαι μόνον — οὔτε τῶν πλείστων ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν ἐξ ἁπάσης ἡλικίας, ἀλλὰ τοῖς

---

1 συνθέντες om. VO   τὸ ὄνομα VO   2 τοῦ] τῆς A   τοῦ χερσαίου C   χερσαίων θρασυτάτου] θηρίων οὔσης A   τῆς] τοῦ BEMGKZ   3 post ἐπιφοιτῶσι add. τε G   ἀδεῶς] ἀναιδῶς coni. Mang.   εἴργῃ KZ   4 ἂν GHP: om. ceteri   σαρκὸς K¹O   5 post δηκτικὸν add. γὰρ A   ἐπίβολον coni. Mang.   7 ἐπεμπίπτουσα GHP: ἐπιπίπτουσα O, ἐπεισπίπτουσα ceteri   εὖ μάλα om. M   ἐγχρίπτεται MAOGPKZ   καὶ om. M   8 προβολή HP   ἐπιβουλίαν H; ἐπιβολὴν coni. Mang.   9 κεχρημένης GHP: χρωμένης KZ, χρωμένη CBEMA, χρωμένην VO   χρωμένη τοῖς φυσικοῖς transp. A   alt. τοῖς] τῆς L (Turn.)   10 ὥπλιζε GHP: ὥπλικε ceteri   διήγειρε BEMAKZ   12 καὶ add. ante βοσκημάτων G   καὶ om. G   13 ὅσα KZ   ἄλλων GHP: ὅσαι ceteri   ἰδέαι] ἀγέλαι VO   14 διεφθείρετο G   15 μικρὸν GHP: πρὸς μικρὸν ceteri   ἔμελλε corr. ex ἤμελλε B, ἤμελλε EA   15. 16 προμηνύουσαι H²Z: προμηνύουσα ceteri   16 γὰρ] γοῦν CV¹HP   16. 17 προάγων τις VOK², προαγών τις CBEM: προαγωγός τις A, προαγωγόν τι GHPK¹Z   17 ἀρρωστημάτων GHP: νόσων ceteri (v)   ἄλογος H¹P   αἰφνίδιος om. KZ   φορά G   19 πρότερον O   ἐγένετο M   οὔτε πάντων om. O   οὐ C: οὐδὲ BEMAKZ, οὔτε VOGHP   20 ὁ om. M

---

11 sqq. Exod. 9,3—6   18 sqq. Exod. 12,29 sqq.

ἄλλοις ζῆν ἐφιεὶς μόνων τῶν πρωτοτόκων καταψηφίζεται θάνατον ἀρξά-
μενος ἀπὸ τοῦ πρεσβυτάτου τῶν βασιλέως παίδων καὶ λήξας εἰς τὸν
135 τῆς ἀφανεστάτης ἀλετρίδος. περὶ γὰρ μέσας νύκτας οἱ πρῶτοι πατέρας
καὶ μητέρας προσειπόντες καὶ ὑπ' ἐκείνων υἱοὶ πάλιν πρῶτον ὀνομα-
σθέντες ὑγιαίνοντες καὶ τὰ σώματα ἐρρωμένοι πάντες ἀπ' οὐδεμιᾶς
προφάσεως ἡβηδὸν ἐξαπιναίως ἀνῄρηντο καὶ οὐδεμίαν οἰκίαν ἀμοιρῆσαί
136 φασι τότε τῆς συμφορᾶς. ἅμα δὲ τῇ ἕῳ κατὰ τὸ εἰκὸς ἕκαστοι θεασά-
μενοι τοὺς φιλτάτους ἀπροσδοκήτως τετελευτηκότας, οἷς ὁμοδίαιτοι καὶ
ὁμοτράπεζοι μέχρι τῆς ἑσπέρας ἐγεγένηντο, βαρυτάτῳ πένθει κατα-
σχεθέντες οἰμωγῆς πάντα ἐνέπλησαν, ὥστε συνέβη καὶ διὰ τὴν κοινο-
πραγίαν τοῦ πάθους ἁπάντων ἀθρόως ὁμοθυμαδὸν ἐκβοησάντων ἕνα
θρῆνον ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα κατὰ πάσης τῆς χώρας συνηχῆσαι.
137 καὶ μέχρι μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις διέτριβον, ἀγνοῶν ἕκαστος τὸ τοῦ πλησίον
κακὸν ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ μόνον ἔστενε, προελθὼν δὲ καὶ γνοὺς τὰ τῶν ἄλλων
διπλοῦν πένθος πρὸς τῷ ἰδίῳ καὶ τὸ κοινὸν εὐθὺς ἐλάμβανεν, ἐπ'
ἐλάττονι καὶ κουφοτέρῳ μεῖζον καὶ βαρύτερον, ἅτε καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς
παραμυθίας ἀφῃρημένος· τίς γὰρ ἔμελλε παρηγορεῖν ἕτερον αὐτὸς ὢν
138 τοῦδε χρεῖος; ὅπερ δ' ἐν τοῖς τοιούτοις φιλεῖ, τὰ παρόντα νομίσαντες
ἀρχὴν εἶναι μειζόνων καὶ περὶ τῆς τῶν ἔτι ζώντων ἀπωλείας κατα-
δείσαντες συνέδραμον εἰς τὰ βασίλεια δεδακρυμένοι καὶ τὰς ἐσθῆτας
περιερρηγμένοι κατεβόων τε τοῦ βασιλέως ὡς πάντων αἰτίου τῶν συμ-
139 βεβηκότων δεινῶν. εἰ γάρ, ἔλεγον, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ Μωυσέως ἐντυχόντος
εἴασεν ἐξελθεῖν τὸ ἔθνος, οὐδενὸς ἂν τῶν γεγονότων πειραθῆναι τὸ
παράπαν· εἴξαντος δ' αὐθαδείᾳ τῇ συνήθει, τὰ ἐπίχειρα τῆς ἀκαίρου
φιλονεικίας ἐξ ἑτοίμου λαβεῖν. εἶτ' ἄλλος ἄλλον παρεκάλει τὸν λεὼν
μετὰ πάσης σπουδῆς ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας ἐξελαύνειν, καὶ τὸ μίαν

---

1 ἐφιεὶς GHP: ἐφεὶς ceteri μόνον OZ 2 βασιλέων V[1], βασιλείων V[2]O 3 ἀλεστρίδος O πρῶτον BEMAP[2]KZ 4 πρῶτον om. AVOK 5 post πάντες add. δ' KZ 6 οὐδεμίαν] μίαν οὐδὲ μίαν CVO ἀμοιρίσαι A 7 τῆς τότε transp. Mang. 9 ἄχρι O 10 καὶ GHP: om. ceteri 12 συνηχῆσαι κατὰ πάσης τῆς οἰκουμένης (sic pro χώρας) transp. A 14 τῷ] τὸ EAPZ, τὸ τοῦ G προσελθὼν G 15 ἐπ' GHP: om. ceteri 16. 17 τῆς παραμυθίας om. M 17 ἀφαιρούμενος BEMAKZ ἔμελλε παρηγορεῖν ἕτερον GHP: ἔμελλεν ἕτερον παρηγορεῖν KZ, ἔμελλε παρηγορεῖν (om. ἕτερον) ceteri 19 τῆς VOGH[2]: om. ceteri ἔτι GHP: om. ceteri ἀπωλείας GHP: om. ceteri 21 τε om. BEMA 22 μωϋσέος BMAKHP 23 εἴασαν M ὑπεξελθεῖν CVG 24 μὴ εἴξαντος V[1]O, μὴ expunxit V[2] 25 εἶτα CVBEKZ 26 πάσης om. V ἐξ ἁπάσης mg. O, πάσης in textu O ἐξελαύνειν GHPO: ἐλαύνειν ceteri

ἡμέραν μᾶλλον δὲ ὥραν αὐτὸ μόνον κατασχεῖν πρὸς ἀνήκεστον τιμωρίαν
p. 103 M. τιθέμενοι. (25.) | οἱ δ' ἐλαυνόμενοι καὶ διωκόμενοι τῆς αὐτῶν εὐγενείας 140
εἰς ἔννοιαν ἐλθόντες τόλμημα τολμῶσιν, ὁποῖον εἰκὸς ἦν τοὺς ἐλευθέρους καὶ μὴ ἀμνήμονας ὧν ἐπεβουλεύθησαν ἀδίκως. πολλὴν γὰρ λείαν 141
ἐκφορήσαντες τὴν μὲν αὐτοὶ διεκόμιζον ἐπηχθισμένοι, τὴν δὲ τοῖς ὑποζυγίοις ἐπέθεσαν, οὐ διὰ φιλοχρηματίαν ἤ, ὡς ἄν τις κατηγορῶν εἴποι, τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίαν — πόθεν; — ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὧν παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὑπηρέτησαν ἀναγκαῖον μισθὸν κομιζόμενοι, εἶτα δὲ ὑπὲρ ὧν κατεδουλώθησαν ἐν ἐλάττοσι καὶ οὐχὶ τοῖς ἴσοις ἀντιλυποῦντες· ποῦ γὰρ ἐσθ' ὅμοιον ζημία χρημάτων καὶ στέρησις ἐλευθερίας, ὑπὲρ ἧς οὐ μόνον προΐεσθαι τὰς οὐσίας οἱ νοῦν ἔχοντες ἀλλὰ καὶ ἀποθνῄσκειν

---

1 αὐτὸν CBM αὐτὸ μόνον om. A πρὸς] εἰς conicio ἀνηκέστου τιμωρίας coni. Mang. 2 οἱδ' Z, οἱ δὲ VO ἐξελαυνόμενοι KZ αὐτῶν codd. 3 τοὺς] τέως KZ 5 ἐκφορήσαντες GHP Cat. (cf. Clem. Al.): εὐφορήσαντες BEMVOKZ, εὐφρονήσαντες A, συμφορήσαντες C 6 κακηγορῶν coni. Mang. εἴπη M 7 ὧν] ὃ H¹P, ὃν H² 8 ἀναγκαῖον—κατεδουλώθησαν (9) om. A κομισάμενοι (ζό) K εἶτα] ἔνθα Cat. δὲ GHP Cat.: δὲ καὶ ceteri 10 ἐστιν Cat. 11 προΐεσθαι] προΐασι vel πρόεισι Cat.

2—154,7 Catena in Exod. 12.36 (Cat. Lips. I p. 692) Φίλωνος ἑβραίου: μετὰ τὴν τῶν πρωτοτόκων τῶν Αἰγυπτίων ἀπώλειαν οἱ Ἑβραῖοι ἐλαυνόμενοι καὶ διωκόμενοι — ὑπερέχοντος τοῦ δικαίου. *Procop. Gaz. Comm. in Exod. 11,2* (Migne t. 87, 1 Col. 559 Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 94): σκυλεύουσι τοὺς Αἰγυπτίους οὐ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμοῦντες — ἄπαγε —, ἀλλ' ὧν ὑπηρέτησαν ἀναγκαῖον μισθὸν κομιζόμενοι καὶ οὐκ ἴσοις ἀντιλυποῦντες· ποῦ γὰρ ἴσον ἐλευθερία καὶ χρήματα; ἧς αὐτοὺς ἱκέτας ὄντας καὶ ξένους ἐστέρησαν· ὑπὲρ ἧς οὐ μόνον οὐσίας προΐεσθαι καὶ τὰς ψυχὰς δὲ προθύμως οἱ γενναῖοι τῶν ἀνθρώπων ἐθέλουσιν· ἧς ἀποστερήσαντες ὡς ἐν πολέμῳ τούτους αἰχμαλώτους εἰργάσαντο. ἐν ἑκατέρῳ δὴ κατώρθουν, εἴθ' ὡς ἐν εἰρήνῃ μισθὸν λαμβάνοντες παρ' ἀκόντων, ἃ (ὃν?) πολὺν χρόνον οὐκ ἀποδιδόντων ἐστέρηντο, εἴθ' ὡς ἐν πολέμῳ λάφυρα κομιζόμενοι δίχα τῆς ἐν ὅπλοις παρασκευῆς ἀμυνόμενοι, θεοῦ τὴν δίκην βραβεύσαντος. νόμος δὲ πολέμου τοῖς κεκρατηκόσιν τὰ τῶν ἡττημένων χαρίζεται· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ πολεμίων ὁ δόλος ἀπόβλητος. 4sqq. *Clem. Alex. Strom. I 23 p. 415 P.* . . . ὕστερόν τε ἐξιόντες οἱ Ἑβραῖοι πολλὴν λείαν τῶν Αἰγυπτίων ἐκφορήσαντες ἀπῄεσαν, οὐ διὰ φιλοχρηματίαν, ὡς οἱ κατήγοροί φασιν — οὐδὲ γὰρ ἀλλοτρίων αὐτοὺς ἀνέπειθεν ἐπιθυμεῖν ὁ θεός —, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὧν παρὰ πάντα τὸν χρόνον ὑπηρέτησαν τοῖς Αἰγυπτίοις μισθὸν ἀναγκαῖον κομιζόμενοι, ἔπειτα δὲ καὶ τρόπον τινὰ ἠμύναντο ἀντιλυποῦντες ὡς φιλαργύρους Αἰγυπτίους τῇ τῆς λείας ἐκφορήσει, καθάπερ ἐκεῖνοι τοὺς Ἑβραίους τῇ καταδουλώσει. εἴτ' οὖν, ὡς ἐν πολέμῳ φαίη τις τοῦτο γεγονέναι, τὰ τῶν ἐχθρῶν φέρειν ἠξίουν νόμῳ τῶν κεκρατηκότων ὡς κρείττονες ἡττόνων — καὶ τοῦ πολέμου ἡ αἰτία δικαία· ἱκέται διὰ λιμὸν Ἑβραῖοι ἧκον πρὸς Αἰγυπτίους, οἱ δὲ τοὺς ξένους καταδουλωσάμενοι τρόπον αἰχμαλώτων ὑπηρετεῖν ἠνάγκασαν σφίσι μηδὲ τὸν μισθὸν ἀποδιδόντες —, εἴτε ὡς ἐν εἰρήνῃ μισθὸν ἔλαβον τὴν λείαν παρὰ ἀκόντων τῶν πολὺν χρόνον οὐκ ἀποδιδόντων ἀλλὰ ἀποστερούντων.

142 ἐθέλουσιν; ἐν ἑκατέρῳ δὴ κατώρθουν, εἴθ' ὡς ἐν εἰρήνῃ μισθὸν λαμ-
βάνοντες, ὃν παρ' ἀκόντων πολὺν χρόνον οὐκ ἀποδιδόντων ἀπεστεροῦντο,
εἴθ' ὡς ἐν πολέμῳ τὰ τῶν ἐχθρῶν φέρειν ἀξιοῦντες νόμῳ τῶν κεκρατη-
κότων· οἱ μὲν γὰρ χειρῶν ἦρξαν ἀδίκων, ξένους καὶ ἱκέτας, ὡς ἔφην
πρότερον, καταδουλωσάμενοι τρόπον αἰχμαλώτων, οἱ δὲ καιροῦ παρα-
πεσόντος ἠμύναντο δίχα τῆς ἐν ὅπλοις παρασκευῆς, προασπίζοντος καὶ
τὴν χεῖρα ὑπερέχοντος τοῦ δικαίου.
143 (26.) Τοσαύταις μὲν δὴ πληγαῖς καὶ τιμωρίαις Αἴγυπτος ἐνουθετεῖτο,
ὧν οὐδεμία τῶν Ἑβραίων καίτοι γε ἐν ταῖς αὐταῖς πόλεσι καὶ κώμαις
καὶ οἰκίαις συνδιατριβόντων ἥψατο, γῆς ὕδατος ἀέρος πυρός, ἃ μέρη
τῆς φύσεώς ἐστιν, ἣν ἀμήχανον ἐκφυγεῖν, ἐπιθεμένων· ὃ δὴ καὶ παρα-
δοξότατον ἦν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον τοὺς
144 μὲν διαφθείρεσθαι, τοὺς δὲ σῴζεσθαι. ὁ ποταμὸς εἰς αἷμα μετέβαλεν,
ἀλλ' οὐχ Ἑβραίοις· ἡνίκα γὰρ βουληθεῖεν ἀρύσασθαι, τροπὴν ἐλάμβανεν
εἰς πότιμον. βάτραχος ἐκ τῶν ὑδάτων ἐπὶ τὴν χέρσον ἀνερπύσας ἀγορὰς
καὶ ἐπαύλεις καὶ οἰκίας ἐπλήρωσεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν Ἑβραίων ἐξανεχώρει
μόνων καθάπερ διακρίνειν ἐπιστάμενος, οὓς τε χρὴ κολάζεσθαι καὶ τοὐναν-
145 τίον. οὐ σκνῖπες, οὐ κυνόμυια, οὐκ ἀκρίς, ἣ καὶ φυτὰ καὶ καρποὺς καὶ ζῷα
καὶ ἀνθρώπους μεγάλα ἔβλαψε, τούτοις προσέπτησαν· οὐχ ὑετῶν, οὐ χαλά-
ζης, οὐ κεραυνῶν αἱ γενόμεναι | συνεχεῖς φοραὶ μέχρι τούτων ἔφθασαν· p. 104 M.
ἑλκώσεως τῆς ἀργαλεωτάτης εἰς τὸ παθεῖν οὐδ' ὄναρ ἐπῄσθοντο· βαθυ-

---

1 ἐθέλουσιν GHP Cat.: τολμῶσιν ceteri ἐν ἑκατέρῳ GHPK^{1}Z Cat.: ἑκατέρῳ (om. ἐν) C, ἑκατέρως VOK^{2}, ἑκάτερον BEMA δὴ] δ' οὖν V^{2}O, δὲ Cat. κατορθοῦντες V^{2}O Cat. εἴθ' GHP: καὶ V^{2}O, εἴτε ceteri 1. 2 εἴθ'—λαμβάνοντες om. Cat. 2 ὃν παρ' ἀκόντων A, ὃν παρὰ ἀκόντων CVOBEM: ὃν παρὰ (περὶ Z) ἑκόντων KZ, ὃν παρ' ἑκόντων G, ὧνπερ ἑκόντων H^{1}P, ὧν παρ' ἑκόντων H^{2}, ἅπερ ἀκόντων Cat. 3 εἴθ' E, εἶτ' V^{1}, εἶτα καὶ V^{2}OK^{2} 4 γὰρ om. G ἦρξαν χειρῶν transp. HP 4. 5 ὡς ἔφην πρότερον om. O 6 δίχα] διὰ VO τῆς] τοῖς MGP προασπίζοντες G 7 δικαίου ⟨θεοῦ⟩ coni. Mang., sed cf. § 260 8 τιμωρίαις] νουθεσίαις K^{1}Z 9 καίτοι γε ἐν ταῖς αὐταῖς G: καίτοι γε ἐν ταῖς αὐτῶν HP, καίτοι γε ταῖς αὐταῖς C, καίτοι ταῖς αὐταῖς B^{2}MKZ, καίτοι γε τοσαύταις VO, καίτοι τοσαύταις B^{1}E, καὶ τοιαύταις A 10 καὶ οἰκίαις om. KZ (fort. recte) συνδιατριψάντων K 11 φύσεως] κτίσεως V^{2}O ἐστιν, ἣν] ἐστι καὶ ἦν V^{2}O post ἀμήχανον add. ἐστὶν G ὃ δὴ] ὃν νῦν G 12 καὶ om. O 13 μετέβαλλεν K 14 ἀρρύσασθαι HPZ 15 εἰς om. O ἐπὶ τὴν χέρσον om. GHP ἀγορὰς] ἀγροὺς coni. Mang.; cf. 144,1 16 ἀνεχώρει G 17 μόνον VO οὕς τε] οὔτε C^{1}, ὅν τε C^{2}, οὕσπερ G χρὴ] δὴ G (χρὴ supra δὴ) 18 σκνῆπες G, σκνίφες CVBEM, κνίφες O κυνόμυιαι O ζῷα καὶ καρποὺς transp. VO 19 μεγάλα om. BEMAKZ καὶ τούτοις G 20 γενόμεναι GHP: γινόμεναι ceteri 21 ἤσθοντο G

τάτου σκότους τοῖς ἄλλοις ἀναχυθέντος, ἐν αὐγῇ καθαρᾷ διήγαγον, τοῦ ἡμερησίου φωτὸς ἐπιλάμποντος· ἀναιρουμένων τῶν παρ' Αἰγυπτίοις πρωτοτόκων, ἐτελεύτησεν Ἑβραῖος οὐδείς· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς ἦν, ὁπότε καὶ ἡ τῶν ἀμυθήτων φθορὰ θρεμμάτων οὐδεμίαν τῶν παρὰ τούτοις ἀγέλην συνεπεσπάσατο πρὸς ἀπώλειαν. καί μοί τις δοκεῖ παρατυχὼν 146
τοῖς γενομένοις κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν μηδὲν ἂν ἄλλο νομίσαι τοὺς Ἑβραίους ἢ θεατὰς ὧν ἕτεροι κακῶν ὑπέμενον καὶ οὐ μόνον * * *, ἀλλὰ καὶ μαθημάτων τὸ κάλλιστον καὶ ὠφελιμώτατον ἀναδιδασκομένους, εὐσέβειαν· οὐ γάρ ποθ' οὕτως ἡ τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν κρίσις ἐμφανῶς ἦλθε τοῖς μὲν φθορὰν τοῖς δὲ σωτηρίαν παρασχοῦσα.

(27.) Τῶν δ' ἐξιόντων καὶ μετανισταμένων οἱ μὲν ἀνδρὸς ἔχοντες 147
ἡλικίαν ὑπὲρ ἑξήκοντα μυριάδας ἦσαν, ὁ δ' ἄλλος ὅμιλος πρεσβυτῶν, παίδων, γυναικῶν οὐ ῥᾴδιος ἀριθμηθῆναι· μιγάδων δὲ καὶ συγκλύδων καὶ θεραπείας ὄχλος συνεξῆλθεν ὡσανεὶ νόθον μετὰ γνησίου πλήθους· οὗτοι δ' ἦσαν οἱ ἐκ γυναικῶν γεννηθέντες Αἰγυπτίων τοῖς Ἑβραίοις καὶ τῷ πατρῴῳ γένει προσνεμηθέντες καὶ ὅσοι τὸ θεοφιλὲς ἀγάμενοι τῶν ἀνδρῶν ἐπηλύται ἐγένοντο καὶ εἰ δή τινες τῷ μεγέθει καὶ πλήθει τῶν ἐπαλλήλων

1 ἐπιχυθέντος KZ διήγαγον GHP: διῆγον ceteri 1. 2 τοῦ ἡμερησίου φωτὸς codd. (praeter A): τοῦ φωτὸς ἡμερησίου v 2 φωτὸς post καθαρᾷ (1) transp. A 3 ἑβραῖος οὐδείς BEMAZ: ἑβραίων οὐδείς K, οὐδεὶς ἑβραῖος ceteri 4 alt. τῶν om. Z
λεγο
5 συνεσπάσατο PKZ 6 γενομένοις VGH: γενομένοις A, γινομένοις OP, λεγομένοις ceteri μηδὲν ἂν P, μηδ' ἂν H: μηδὲν (om. ἂν) ceteri 7 καὶ οὐ μόνον om. GHP lacuna e Clem. Alex. sic videtur explenda ⟨ἀκινδύνως ἐκμανθάνοντας τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ⟩; τοῦτο post μόνον deesse existimavit Mang. 8 pr. καὶ om. O ἀναδιδασκόμενοι VO 9 τὴν εὐσέβειαν V^2 ἐμφανῶς GHP: ἐμφανὴς ceteri 11 ἀνδρὸς] ἄνδρες voluit Mang. 12 μυριάδες BM πρεσβυτῶν GHP: πρεσβυτέρων ceteri (v) 13 ῥάδιον A ῥηθήσεται ante ἀριθμηθῆναι add. HP, rursus del. H 14 θεραπίας G post συνεξῆλθε add. πολὺς V^2O νόθος V^2O 15 οἱ om. C τοῖς ἑβραίοις αἰγυπτίων transp. A(v) 17 καὶ εἰ δή GHP Procop.: ἤδη δὲ καὶ V^2O, καὶ ἤδη ceteri (v); καὶ γὰρ ἤδη coni. Mang. τῷ] τῶν H

7 *Clem. Alex. Strom. I 23 p. 415 P.* ἔπειτα νουθετοῦνται μὲν Αἰγύπτιοι πολλάκις οἱ πολλάκις ἀσύνετοι, θεαταὶ δὲ Ἑβραῖοι ἐγίνοντο ὧν ἕτεροι κακῶν ὑπέμενον ἀκινδύνως ἐκμανθάνοντες τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. 11 sqq. Exod. 12,37. 38. 11—13 *Ioseph. Ant. Iud. II 317* τὸ μὲν οὖν πᾶν πλῆθος τῶν μετανισταμένων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοποῦσιν οὐκ εὐαρίθμητον ἦν, οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες τὴν ἡλικίαν περὶ ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν. 14—156,1 *Procop. Gaz. Comm. in Exod. 12,38* (Migne t. 87,1 Col. 575 Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 94): οὗτοι ἦσαν οἱ ἐκ γυναικῶν γεννηθέντες Αἰγυπτίων [καὶ] τοῖς Ἑβραίοις καὶ τῷ πατρίῳ γένει προσνεμηθέντες καὶ ὅσοι τὸ θεοφιλὲς ἀγάμενοι τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰ δή τινες τῷ μεγέθει καὶ πλήθει τῶν ἐπαλλήλων κολάσεων σωφρονισθέντες μετεβάλοντο.

148 κολάσεων μετεβάλοντο σωφρονισθέντες. τούτων ἁπάντων ἡγεμὼν ἐχειρο-
τονεῖτο Μωυσῆς τὴν ἀρχὴν καὶ βασιλείαν λαβὼν οὐχ ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἐπὶ
τὰς δυναστείας ὠθουμένων ὅπλοις καὶ μηχανήμασιν ἱππικαῖς τε καὶ πεζι-
καῖς καὶ ναυτικαῖς δυνάμεσιν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα καὶ καλοκἀγαθίας καὶ τῆς
πρὸς ἅπαντας εὐνοίας, ᾗ χρώμενος ἀεὶ διετέλει, καὶ προσέτι καὶ τοῦ φιλα-
149 ρέτου καὶ φιλοκάλου θεοῦ γέρας ἄξιον αὐτῷ παρασχόντος. ἐπειδὴ γὰρ
τὴν Αἰγύπτου κατέλιπεν ἡγεμονίαν, θυγατριδοῦς τοῦ τότε βασιλεύοντος ὤν,
ἕνεκα τῶν κατὰ τὴν χώραν γινομένων ἀδικημάτων πολλὰ χαίρειν φράσας
ταῖς ἀπὸ τῶν θεμένων ἐλπίσι διὰ ψυχῆς εὐγένειαν καὶ φρονήματος
μέγεθος καὶ τὸ μισοπόνηρον φύσει, τῷ πρυτανεύοντι καὶ ἐπιμελουμένῳ
τῶν ὅλων ἔδοξεν αὐτὸν ἀμείψασθαι βασιλείᾳ πολυανθρωποτέρου καὶ
κρείττονος ἔθνους, ὅπερ ἔμελλεν ἐξ ἁπάντων τῶν ἄλλων ἱερᾶσθαι τὰς
ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων αἰεὶ ποιησόμενον εὐχὰς ὑπέρ τε κακῶν
150 ἀποτροπῆς καὶ μετουσίας ἀγαθῶν. παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν οὐχ ὥσπερ
ἔνιοι τὸν ἴδιον αὔξειν οἶκον καὶ τοὺς υἱοὺς — δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ — προ-
άγειν ἐπὶ μέγα δυνάμεως ἐσπούδασεν, ὡς ἐν μὲν τῷ παρόντι κοινωνοὺς
αὖθις δὲ καὶ διαδόχους ἀποφῆναι· | γνώμῃ γὰρ ἀδόλῳ καὶ καθαρᾷ πρὸς p. 105 M.
πάντα μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα χρώμενος τὴν φυσικὴν πρὸς τὰ τέκνα
φιλοστοργίαν οἷα κριτὴς ἀγαθὸς ἐνίκα τῷ περὶ τὸν λογισμὸν ἀδεκάστῳ.
151 προὔκειτο γὰρ ἓν αὐτῷ τέλος ἀναγκαιότατον, ὀνῆσαι τοὺς ἀρχομένους
καὶ πάνθ' ὑπὲρ τῆς τούτων ὠφελείας ἔργῳ καὶ λόγῳ πραγματεύεσθαι,
μηδένα παραλιπόντι καιρὸν τῶν συντεινόντων εἰς κοινὴν κατόρθωσιν.
152 μόνος οὗτος τῶν πώποθ' ˌἡγεμονευσάντων οὐ χρυσὸν οὐκ ἄργυρον ἐθησαυ-
ρίσατο, οὐ δασμοὺς ἐξέλεξεν, οὐκ οἰκίας, οὐ κτήματα, οὐ θρέμματα, οὐ

---

1 μετεβάλοντο σωφρονισθέντες BEMHZ, μετεβάλλοντο σωφρονισθέντες AGPK: σωφρονισθέντες μετεβάλοντο CVO Procop. ἡγεμὼν om. HP 1. 2 ἐχειροτονήθη M 3 τὰς om. VO 3. 4 πεζαῖς GHP 5 εὐνοίας] ἀστειότητος V²O καὶ προσέτι GHP: καὶ om. ceteri 6 ἐπειδὴ GHP: ἐπεὶ ceteri 7 κατέλειπεν G ἡγεμονίαν] εὐδαιμονίαν A τότε om. A 8 γινομένων om. BEMAKZ; γενομένων v 9 θεμένων] θρεψαμένων V²O 10 ἐπιμελουμένω V¹BM Barb.: ἐπιμελομένω ceteri 11 ἀμείνασθαι (sic) M πολυανθρωποτέρα A
β′ α′
13 ἀνθρώπων GHP Barb.: ἁπάντων ἀνθρώπων C, ἁπάντων ἀνθρώπων K, ἀνθρώπων ἁπάντων ceteri (v) αἰεὶ GHP Barb.: om. ceteri ποιησάμενον V¹BEMAKZ 19 οἷα κριτὴς ἀγαθὸς ἐνίκα CVO Barb.: ἐνίκα οἷα κριτὴς ἀγαθὸς transp. ceteri (v) 20 ἓν KH²: om. M, ἐν ceteri 22 παραλιπόντι GHP (περιλιπόντι Barb.): παραλείποντι ceteri εἰς] πρὸς A(v) κοινὴν GHP Barb.: om. ceteri (v) 23 ⟨οὖν⟩ οὗτος coni. Wendl. 24 οὐ δασμοὺς—κτήματα om. O οὐ κτήματα om. Z

6—159,8 Catena Barber. IV 56 fol. 104v: ἐπεὶ δὴ τὴν Αἰγύπτου — θείᾳ προνοίᾳ.

θεραπείαν οἰκετικήν, οὐ προσόδους, οὐκ ἄλλο τῶν εἰς πολυτέλειαν καὶ
περιουσίαν οὐδὲν ἐκτήσατο, καίτοι πάντων ἔχειν ἀφθονίαν δυνάμενος·
ἀλλ' ὑπολαβὼν πενίας ψυχικῆς ἔργον εἶναι τὸν ἐν ταῖς ὕλαις ἀποδέχεσθαι 153
πλοῦτον τοῦ μὲν ὡς τυφλοῦ κατεφρόνησε, τὸν δὲ βλέποντα τῆς φύσεως
ἐξετίμησε καὶ ζηλωτὴς ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἕτερος αὐτοῦ γενόμενος ἐν
μὲν ἐσθῆσι καὶ τροφαῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς περὶ δίαιταν οὐδὲν ἐπιτρα-
γῳδῶν πρὸς σεμνότερον ὄγκον εὐτέλειαν καὶ εὐκολίαν ἐπετήδευεν ἰδιώτου,
πολυτέλειαν δὲ τῷ ὄντι βασιλικὴν ἐν οἷς καλὸν ἦν πλεονεκτεῖν τὸν
ἄρχοντα· ταῦτα δ' ἦσαν ἐγκράτειαι, καρτερίαι, σωφροσύναι, ἀγχίνοιαι, 154
συνέσεις, ἐπιστῆμαι, πόνοι, κακοπάθειαι, ἡδονῶν ὑπεροψίαι, δικαιοσύναι,
προτροπαὶ πρὸς τὰ βέλτιστα, ψόγοι καὶ κολάσεις ἁμαρτανόντων νόμιμοι,
ἔπαινοι καὶ τιμαὶ κατορθούντων πάλιν σὺν νόμῳ. (28.) τοιγαροῦν 155
πολλὰ χαίρειν φράσαντα πολυχρηματίᾳ καὶ τῷ παρ' ἀνθρώποις μέγα
πνέοντι πλούτῳ γεραίρει θεὸς τὸν μέγιστον καὶ τελεώτατον ἀντιδοὺς
πλοῦτον αὐτῷ· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ τῆς συμπάσης γῆς καὶ θαλάττης
καὶ ποταμῶν καὶ τῶν ἄλλων ὅσα στοιχεῖα καὶ συγκρίματα· κοινωνὸν
γὰρ ἀξιώσας ἀναφανῆναι τῆς ἑαυτοῦ λήξεως ἀνῆκε πάντα τὸν κόσμον
ὡς κληρονόμῳ κτῆσιν ἁρμόζουσαν. τοιγαροῦν ὑπήκουεν ὡς δεσπότῃ 156
τῶν στοιχείων ἕκαστον ἀλλάττον ἣν εἶχε δύναμιν καὶ ταῖς προστά-
ξεσιν ὑπεῖκον· καὶ θαυμαστὸν ἴσως οὐδέν· εἰ γὰρ κατὰ τὴν παροι-
μίαν „κοινὰ τὰ φίλων“, φίλος δὲ ὁ προφήτης ἀνείρηται θεοῦ (cf. Exod.
33, 11), κατὰ τὸ ἀκόλουθον μετέχοι ἂν αὐτοῦ καὶ τῆς κτήσεως, καθ'
ὃ χρειῶδες. ὁ μὲν γὰρ θεὸς πάντα κεκτημένος οὐδενὸς δεῖται, ὁ δὲ 157

1 ἱκετικήν Z post ἄλλο add. τι KZ πολυτέλειαν] πολιτείαν BEMA 4 ὡς GHPKZ Barb.: om. ceteri post βλέποντα add. τὸν Mang. 5 οἶδ' om. Turn. 6 ἐσθῆσι GHP (ἐσθήσει Barb.): ἐσθῆτι ceteri τροφῇ KZ 6. 7 ἐπιτραγῳδῶν] ἐπιγαυριῶν V^2OK^2 7 post πρὸς add. τὸν V^2OK^2 ἰδιω-τῶν A 8 πλεονεκτεῖν καλὸν ἦν transp. C 9 δὲ A καρτερίαι — ἀγχίνοιαι post συνέσεις (10) transp. G, post ἐπιστῆμαι HP 11 βέλτια P νόμιμοι] ἔννομοι BEMAKZ 12 κατορθούντων πάλιν CVO Barb.: πάλιν κατορθούντων ceteri 13 πολυχρηματίᾳ VO Barb.: φιλοχρηματίᾳ ceteri (v) 14 θεὸς GHP Barb.: ὁ θεὸς ceteri τελεώτατον HP Barb., τελαιώτατον G: τελειότατον ceteri ἀντιδιδοὺς VO 15 ὁ τῆς συμπάσης GHP Barb. (ὁ τῆς coni. Mang.): ἰσότης συμπάσης CV^1, ἰσότης πάσης $BEMAK^1Z$, ἰσότης τῆς δεσποτείας συμπάσης V^2O, τῆς δεσποτείας ss. K^2 θαλάσσης CAGH Barb. 16 ὅσα στοιχεῖα] στοιχείων ὅσα HP κοινῶν C^1, κοινὸν C^2MA 17 ἀναφῆναι CBEMK (prob. Mang.) 18 κτίσιν G, κλῆσιν M ὑπήκουσεν BEMA 19 καὶ eras. C, om. VOGHP Barb. 19. 20 προστάξεσιν corr. ex πράξεσιν B, πράξεσιν M 20 καὶ ante ὑπεῖκον add. V^2 καὶ post γὰρ add. A 21 φίλων] τῶν φίλων $VOAH^2KZ$ ἀνείρηται CV^1GHP Barb.: εἴρηται ceteri 22 μετέχει Barb., μέτοχοι A κτίσεως K, φύσεως G 22. 23 καθ' ὃ GHP Barb.: κατὰ τὸ ceteri

σπουδαῖος ἄνθρωπος κέκτηται μὲν οὐδὲν κυρίως ἀλλ' οὐδ' ἑαυτόν, τῶν δὲ τοῦ θεοῦ κειμηλίων, καθ' ὅσον ἂν οἷός τε ᾖ, μεταλαγχάνει. | καὶ p. 106 μήποτ' εἰκότως· κοσμοπολίτης γάρ ἐστιν, ἧς χάριν αἰτίας οὐδεμιᾷ τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην πόλεων ἐνεγράφη, δεόντως, οὐ μέρος χώρας ἀλλ'
158 ὅλον τὸν κόσμον κλῆρον λαβών. τί δ'; οὐχὶ καὶ μείζονος τῆς πρὸς τὸν πατέρα τῶν ὅλων καὶ ποιητὴν κοινωνίας ἀπέλαυσε προσρήσεως τῆς αὐτῆς ἀξιωθείς; ὠνομάσθη γὰρ ὅλου τοῦ ἔθνους θεὸς καὶ βασιλεύς· εἴς τε τὸν γνόφον, ἔνθα ἦν ὁ θεός, εἰσελθεῖν λέγεται (Exod. 20, 21), τουτέστιν εἰς τὴν ἀειδῆ καὶ ἀόρατον καὶ ἀσώματον τῶν ὄντων παραδειγματικὴν οὐσίαν, τὰ ἀθέατα φύσει θνητῇ κατανοῶν· καθάπερ τε γραφὴν εὖ δεδημιουργημένην ἑαυτὸν καὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον εἰς μέσον προαγαγὼν πάγκαλον καὶ θεοειδὲς ἔργον ἔστησε παράδειγμα τοῖς ἐθέλουσι
159 μιμεῖσθαι. εὐδαίμονες δ' ὅσοι τὸν τύπον ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς ἐναπεμάξαντο ἢ ἐσπούδασαν ἐναπομάξασθαι· φερέτω γὰρ ἡ διάνοια μάλιστα μὲν τὸ εἶδος τέλειον ἀρετῆς, εἰ δὲ μή, τὸν γοῦν ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι
160 τὸ εἶδος ἀνενδοίαστον πόθον. καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό τις ἀγνοεῖ, ὅτι ζηλωταὶ τῶν ἐνδόξων οἱ ἀφανεῖς εἰσι καί, ὧν ἂν ἐκεῖνοι μάλιστ' ὀρέγεσθαι δοκῶσι, πρὸς ταῦτα τὰς αὐτῶν ἀποτείνουσιν ὁρμάς· ἐπειδὰν γοῦν ἡγεμὼν ἄρξηται καθηδυπαθεῖν καὶ πρὸς τὸν ἁβροδίαιτον ἀποκλίνειν βίον, σύμπαν ὀλίγου δεῖν τὸ ὑπήκοον τὰς γαστρὸς καὶ τῶν μετὰ γαστέρα προσαναρρήγνυσιν

---

1 οὐδὲν] οὐδὲ ἓν VO οὐδ'] οὐδὲ VO ἑαυτόν codd.: αὑτόν v 2 ἂν GHP Barb.: om. ceteri ᾖ] εἴη BEMAKZ μεταλαγχάνει GHP Barb.: μεταλαμβάνει ceteri 3 γάρ] τίς V²O 5 ὅλον τὸν κόσμον] ὅλην τὴν οἰκουμένην KZ μείζονος VOGHP Barb.: μείζοσι ceteri τῆς] τοῖς A 6 καὶ ποιητὴν τῶν ὅλων transp. Barb. κοινωνίας] κληρονομίας KZ, γρ. κοινωνίας mg. Z ἀπήλαυσε CVOH² Barb. post προσρήσεως add. τε CVOEH² Barb. 7 θεὸς ὅλου τοῦ ἔθνους transp. CVO Barb. τε καὶ BEMAKZ καὶ βασιλεὺς om. Barb. βασιλέων CHP 8 γνόφον mg. M, γνόθον in textu M 9 καὶ ἀόρατον om. Barb. 10 ἀθέατα] θεατὰ BEMA, θαυμαστὰ VO θνητὰ BEMA τε GHP Barb.: γὰρ VO, om. ceteri 11 τε καὶ V ἑαυτοῦ VOKZ: αὑτοῦ C, αὐτοῦ ceteri 12 παραγαγὼν VOAGKZ πάγκαλον GHP Barb.: πᾶσι καλὸν ceteri 13 δὲ VO αὐτῶν G 14 ἢ] ὃ P ἐναπομάξασθαι GHP Barb: ἀπομάξασθαι ceteri 15 μὲν] δὲ M τῆς ἀρετῆς V²O τὸν] τὸ BEMAVO 16 οὐδὲ C 17 εἰσιν CKZ ἂν om. M 18 αὑτῶν VO: αὐτῶν ceteri οὖν BEMKZ Barb., γοῦν om. A 19 καθϋπαθεῖν (sic) M 19. 20 ὀλίγου δεῖν] ὀλεῖσθαι δεῖ DR 20 τάς] τῶν D προσαναρρήγνυσιν GHP Barb. (πρὸς ἀναρρήγνυσιν DH, πρὸς ἀναρρήδοσιν DR): ἀναρρήγνυσιν ceteri

---

18—159,5 DH fol. 117v DR fol. 27r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωσέως βίου: ἐπειδὰν ἡγεμὼν — τῶν ὁμοίων εἰσίν.

ἔξω τῶν ἀναγκαίων ἐπιθυμίας, εἰ μή τινες εὐμοιρίᾳ χρήσαιντο φύσεως
ψυχὴν οὐκ ἐπίβουλον ἀλλ' εὐμενῆ καὶ ἵλεω κτησάμενοι· ἐὰν δ' αὐστη- 161
ροτέραν καὶ σεμνοτέραν ἕληται προαίρεσιν, καὶ οἱ λίαν αὐτῶν ἀκράτορες
μεταβάλλουσι πρὸς ἐγκράτειαν ἢ φόβῳ ἢ αἰδοῖ σπουδάζοντες ὑπόληψιν
ἐμποιεῖν, ὅτι ἄρα ζηλωταὶ τῶν ὁμοίων εἰσί· καὶ οὐκ ἄν ποθ' οἱ χείρους
τὰ τῶν κρειττόνων ἀλλ' οὐδὲ μανέντες ἀποδοκιμάζοιεν. τάχα δ', ἐπεὶ 162
καὶ νομοθέτης ἔμελλεν ἔσεσθαι, πολὺ πρότερον αὐτὸς ἐγίνετο νόμος
ἔμψυχός τε καὶ λογικὸς θείᾳ προνοίᾳ, ἥτις ἀγνοοῦντα αὐτὸν εἰς νομοθέτην
ἐχειροτόνησεν αὖθις.
(29.) Ἐπειδὴ τοίνυν παρ' ἑκόντων ἔλαβε τὴν ἀρχήν, βραβεύοντος 163
καὶ ἐπινεύοντος θεοῦ, τὴν ἀποικίαν ἔστελλεν εἰς Φοινίκην καὶ Συρίαν
τὴν κοίλην καὶ Παλαιστίνην, ἣ τότε προσηγορεύετο Χαναναίων, ἧς οἱ
ὅροι τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν διειστήκεσαν ἀπ' Αἰγύπτου. εἶτ' ἦγεν αὐτοὺς 164
II. 107 M. οὐ | τὴν ἐπίτομον, ἅμα μὲν εὐλαβηθείς, μή ποθ', ὑπαντιασάντων τῶν
οἰκητόρων διὰ φόβον ἀναστάσεως καὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ γενομένου
πολέμου, πάλιν τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὑποστρέψωσιν εἰς Αἴγυπτον, ἀπ' ἐχθρῶν
ἐπ' ἐχθρούς, νέων ἐπ' ἀρχαίους, γέλως καὶ χλεύη γενησόμενοι καὶ χείρω
καὶ ἀργαλεώτερα τῶν προτέρων ὑπομενοῦντες, ἅμα δὲ καὶ βουλόμενος
αὐτοὺς δι' ἐρήμης ἄγων καὶ μακρᾶς δοκιμάσαι, πῶς ἔχουσι πειθαρχίας
ἐν οὐκ ἀφθόνοις χορηγίαις ἀλλ' ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ὑποσπανιζούσαις.
ἐκτραπόμενος οὖν τὴν ἐπ' εὐθείας, ἐγκάρσιον ἀτραπὸν εὑρὼν καὶ νομίσας 165

1 ἔξωθεν HP (Turn.) ἐπιθυμιῶν D ἀμοιρίᾳ Z 2 ἵλεων VOGHP κτησάμενοι] χρησόμενοι A, χρησόμενον CV^1BEM δὲ D 3 ἀκράτορες αὐτῶν transp. A 4 αἰδῶ C τὴν ὑπόληψιν H^1P 5 ἄρα om. D 6—9 τάχα — αὖθις om. VO, add. man. rec. mg. V 7 νόμος GHP(V) Barb.: λόγος ceteri 8 εἰς νομοθετικὴν BEMA 10 ἐπεὶ A 11 θεοῦ GHP: τοῦ θεοῦ ceteri 12 ἢ C 13 ὁδὸν om. KZ διειστήκεσαν CVO: διειστήκεισαν ceteri ἀπ' αἰγύπτου διεστήκεσαν transp. C εἶτα BEMKZ 15 ἀναστάσεως] ἀναστατώσεως G, ἐπαναστάσεως AV^2O (Mang.) 16 ἀπ' VOGHP: ἀπὸ ceteri 17 εἰς ἐχθρούς BEMAKZ γενησόμενον M 18 ὑπομενοῦσιν V^2O βουλευόμενος corr. ex βουλόμενος Z 19 vel καὶ delendum vel scribendum ἀτριβοῦς καὶ μακρᾶς censuit Mang. πειθαρχίαις P 21 ἐκτρεπόμενος M τὴν GHP: τῆς ceteri (v) ἀτραπων C

7. 8 *Clem. Alex. Strom. I 26 p. 421 P.* . . . Μωυσῆς δὲ συνελόντι εἰπεῖν νόμος ἔμψυχος ἦν τῷ χρηστῷ λόγῳ κυβερνώμενος. 13sqq. *Clem. Alex. Strom. I 24 p. 417 P.* Μωυσῆς τὸν λαὸν ἐξαγαγὼν ὑποπτεύσας ἐπιδιώξειν τοὺς Αἰγυπτίους τὴν ὀλίγην καὶ σύντομον ἀπολιπὼν ὁδὸν ἐπὶ τὴν ἔρημον ἐτρέπετο καὶ νύκτωρ τὰ πολλὰ τῇ πορείᾳ ἐκέχρητο. ἑτέρα γὰρ ἦν οἰκονομία, καθ' ἣν ἐπαιδεύοντο Ἑβραῖοι δι' ἐρημίας πολλῆς καὶ χρόνου μακροῦ, εἰς μόνον τὸ πιστεύειν τὸν θεὸν εἶναι δι' ὑπομονῆς ἐθιζόμενοι σώφρονος. 13sqq. Exod. 13,17.

κατατείνειν ἄχρι τῆς ἐρυθρᾶς θαλάττης ὁδοιπορεῖν ἤρχετο. τεράστιον
δέ φασι συμβῆναι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον μεγαλούργημα τῆς φύσεως,
166 ὃ μηδείς πω μέμνηται πάλαι γεγονός. νεφέλη γὰρ εἰς εὐμεγέθη κίονα
σχηματισθεῖσα προῄει τῆς πληθύος, ἡμέρας μὲν ἡλιοειδὲς ἐκλάμπουσα
φέγγος, νύκτωρ δὲ φλογοειδές, ὑπὲρ τοῦ μὴ πλάζεσθαι κατὰ τὴν πορείαν,
ἀλλ' ἀπλανεστάτῳ ἕπεσθαι ἡγεμόνι ὁδοῦ. τάχα μέντοι καὶ τῶν ὑπάρχων
τις ἦν τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἀφανὴς ἄγγελος, ἐγκατειλημμένος τῇ νεφέλῃ
προηγητήρ, ὃν οὐ θέμις σώματος ὀφθαλμοῖς ὁρᾶσθαι.
167 (30.) Θεασάμενος δ' ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς ἀνοδίᾳ χρωμένους,
ὡς ᾤετο, καὶ διὰ τραχείας καὶ ἀτριβοῦς ἐρήμης βαδίζοντας ἥσθη μὲν
ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν πορείαν σφάλματι, νομίσας συγκεκλεῖσθαι διέξοδον
οὐκ ἔχοντας, ἐπὶ δὲ τῷ μεθέσθαι μετανοῶν ἐπεχείρει διώκειν, ὡς ἢ
φόβῳ τὴν πληθὺν ὑποστρέψων καὶ δουλωσόμενος αὖθις ἢ ἀποκτενῶν
168 ἡβηδὸν ἀφηνιάζουσαν. εἶθ' ἅπασαν τὴν ἱππικὴν δύναμιν παραλαβὼν
ἀκοντιστάς τε καὶ σφενδονήτας καὶ ἱπποτοξότας καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι
τῆς κούφης ὁπλίσεως καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δρεπανηφόρων ἁρμάτων
ἑξακόσια τοῖς ἐν τέλει δούς, ἵνα μετὰ τοῦ πρέποντος ἀξιώματος ἐπακολου-
θήσωσι καὶ τῆς στρατείας μετάσχωσιν, οὐδὲν τάχους ἀνεὶς ἐπεξῄει
καὶ συντείνων ἔσπευδε βουλόμενος ἐξαπιναίως οὐ προϊδομένοις ἐπιστῆναι·
τὸ γὰρ ἀνέλπιστον κακὸν ἀργαλεώτερον αἰεὶ τοῦ προσδοκηθέντος, ὅσῳ
169 καὶ τὸ ὀλιγωρηθὲν εὐεπιχειρητότερον τοῦ σὺν φροντίδι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα
διανοηθεὶς ἐπηκολούθει νομίζων αὐτοβοεὶ περιέσεσθαι, οἱ δ' ἔτυχον ἤδη
παρὰ ταῖς ἠϊόσι τῆς θαλάττης στρατοπεδεύοντες· μελλόντων δ' ἀριστο-

1 θαλάσσης VOMKZ ἤρχετο GHP: ἤρξατο ceteri 2 τῆς om. H 3 γεγονώς G 4 μετασχηματισθεῖσα GP 5 φέγγος] φῶς P κατὰ om. O 6 ἀπλανεστάτη HP(v) ἡγεμονία H (Turn.) τῆς ὁδοῦ HP μέν τι G 8 προηγήτωρ GHP (v) 9 δὲ A τῆς om. H ἀνοδίᾳ] ἀνοδὶ Turn. 10 ὡς om. V^{1} ut vid., ὡς ᾤετο om. CBEMA τραχείας] βαθείας coni. Mang. coll. 161,9 ἐρήμους C^{1}M, ἐρήμου C^{2} 11 ἐπὶ τῷ — ἔχοντας (12) om. HP, add. mg. H^{2}P^{2} ἐγκεκλεῖσθαι C, οὖν κεκλεῖσθαι VO, κεκλεῖσθαι BEMA 12 δὲ om. H ἐπιχειρεῖ M 14. 15 παραλαβὼν ἀκοντιστάς τε om. HP 16 τὰ om. G 17 ἑξακόσια] $\bar{\chi}$ C τοῦ om. P 17. 18 ἐπακολουθῶσι GHP 18 στρατιᾶς A ἀνεὶς GHP: ἀνιεὶς ceteri ὑπεξῄει BEMAKZ 19 ἔσπουδε (sic) M, ἐπέσπευδε HP, ἔτρεχεν VO προϊδομένοις A: προειδομένοις ceteri 20 αἰεὶ GHP: ἀεὶ ceteri ὅσον M 21 εὐεπιχειρότερον O, εὐεπιχείρητον A σὺν φροντίδι GHP: ἐν φροντίδι KZ, συμφέροντος CV^{1}BEMA, ἀπροσδοκήτως εἰσπίπτοντος V^{2}O τοιαῦτα O 22 οἶδ' Z 23 θαλάσσης VOZ στρατοπεδεύοντες GHP: στρατοπεδεύσαντες ceteri (v)

1 sqq. Exod. 13,21. 22 9 sqq. Exod. cap. 14

ποιεῖσθαι, τὸ μὲν πρῶτον πάταγος ἐξηχεῖτο πολύς, ἅτε τοσούτων ἀνθρώπων
ὁμοῦ καὶ ὑποζυγίων μετὰ σπουδῆς ἐλαυνόντων, ὡς ἐκχυθέντας τῶν σκηνῶν
p. 108 M. περιβλέπεσθαι καὶ ὠτακουστεῖν | ἀκροβατοῦντας· εἶτ' ὀλίγῳ ὕστερον ἐπὶ
λόφου μετέωρος ἡ ἀντίπαλος καταφαίνεται δύναμις ἐν τοῖς ὅπλοις ἐκτεταγ-
μένη πρὸς μάχην. (31.) ἐπὶ δὲ τῷ παραλόγῳ καὶ ἀπροσδοκήτῳ κατα- 170
πλαγέντες καὶ μήτε πρὸς ἄμυναν εὐτρεπεῖς ὄντες διὰ σπάνιν ἀμυντηρίων
— οὐ γὰρ ἐπὶ πόλεμον ἀλλ' εἰς ἀποικίαν ἐξῄεσαν — μήτε φυγεῖν
δυνάμενοι — κατόπιν μὲν γὰρ πέλαγος, ἐχθροὶ δ' ἀντικρύ, τὰ δὲ παρ'
ἑκάτερα βαθεῖα καὶ ἀτριβὴς ἐρήμη — σφαδάζοντες καὶ τῷ μεγέθει
τῶν κακῶν ἀπειρηκότες, οἷα παρὰ τὰς τοιαύτας φιλεῖ συμφοράς, τὸν
ἄρχοντα ᾐτιῶντο φάσκοντες· „διὰ τὸ μὴ εἶναι μνήματα ἐν Αἰγύπτῳ, 171
οἷς ἀποθανόντες ἐνταφησόμεθα, ἐξήγαγες ἡμᾶς, ἵν' ἐνταῦθα κηδεύσῃς
ἀποκτείνας; ἢ οὐ πᾶσα δουλεία κουφότερον κακὸν θανάτου; δελεάσας
ἐλευθερίας ἐλπίδι τὸ πλῆθος τὸν χαλεπώτερον περὶ τοῦ ζῆν ἐπεκρέμασας
κίνδυνον. ἠγνόεις τὴν ἡμετέραν ἁπλότητα καὶ τὴν Αἰγυπτίων πικρίαν 172
καὶ τὸ βαρύμηνι; τὸ μέγεθος τῶν ἀφύκτων κακῶν οὐχ ὁρᾷς; τί πρακτέον;
πολεμῶμεν ἄοπλοι πρὸς ὡπλισμένους; ἀλλὰ φεύγωμεν καθάπερ ἄρκυσι
κυκλωθέντες ἀνηλεέσιν ἐχθροῖς, ἐρημίαις ἀβάτοις, ἀπλώτοις πελάγεσιν;
εἰ δὲ δὴ καὶ πλωτά, τίς εὐπορία σκαφῶν εἰς περαίωσιν;“ ὁ δὲ ταῦτα 173
ἀκούων τοῖς μὲν συνεγίνωσκε, τῶν δὲ χρησμῶν ἐμέμνητο· καὶ διανείμας
τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τῷ μὲν ἐνετύγχανεν
ἀφανῶς τῷ θεῷ, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων ῥύσηται συμφορῶν, δι' οὗ δ' ἐθάρσυνε
καὶ παρηγόρει τοὺς καταβοῶντας „μὴ ἀναπίπτετε“ λέγων· „οὐχ ὁμοίως
ἄνθρωπος ἀμύνεται καὶ θεός. τί μόνοις τοῖς εὐλόγοις καὶ πιθανοῖς 174
προπιστεύετε; παρασκευῆς οὐδεμιᾶς ἐστι χρεῖος ὁ θεὸς βοηθός· ἐν

1 ἐξήχητο A 2 ὁμοῦ om. A ἐκχυθέντας Mang.: ἐξεληλυθότας CKZ(v), ἐξελθόντας V², ἐκλυθέντας ceteri 3 ὀλίγον conicio 4. 5 ἐκτεταγμένη GHPKZ: ἐκτεταμένη ceteri 6 εὐπρεπεῖς ὄντες M, εὐτρεπισθέντες C 7 post πόλεμον add. ἐξῆλθον V²O ἐξῄεσαν GHPKZ: om. ceteri φυγεῖν GHP: φεύγειν ceteri 8 κατόπισθεν A πέλαγος GHP: πόλεμος ceteri; κατόπιν μὲν γὰρ πόλεμος, πέλαγος δὲ ἄντικρυς coni. Mang., ipse transponendis verbis πέλαγος et ἐχθροί locum emendari posse putaveram: κατόπιν μὲν γὰρ ἐχθροί, πέλαγος δ' ἀντικρύ (cf. de vita Mos. II § 251). sed nihil mutandum δὲ VO ἀντικρύ BEMKZ: ἄντικρυς ceteri 9 βαθεῖα ex βαθέα corr. B, βαθέα CE ἐρημία M (Mang.) 12 ἀποθανοῦντες A 14 τὸν χαλεπότερον E, τὸ χαλεπότερον G 15 ἡμετέραν] ἡμέραν C τὴν τῶν αἰγυπτίων A 17 ἄνοπλοι CGHP φεύγομεν GO ἄρκυσι om. in lac. C ἄρκυσι GHP: ἐν ἄρκυσι ceteri 19 ταῦτ' BEMAK 20 χρησμῶν] χρησμάτων Z 22 δι' οὗ] τῷ VO δὲ M, δ' om. BEA, δὲ ss. B man. rec. 24 πιθανοῖς καὶ εὐλόγοις transp. A 25 προσπιστεύετε AVO χρέος A θεὸς om. GHP ὁ βοηθός, CZ, βοηθῶν V²

ἀπόροις πόρον εὑρεῖν ἴδιον θεοῦ· τὰ ἀδύνατα παντὶ γενητῷ μόνῳ δυνατὰ
175 καὶ κατὰ χειρός.“ καὶ ταῦτα μὲν ἔτι καθεστὼς διεξῄει· μικρὸν δ'
ἐπισχὼν ἔνθους γίνεται καταπνευσθεὶς ὑπὸ τοῦ εἰωθότος ἐπιφοιτᾶν αὐτῷ
πνεύματος καὶ θεσπίζει προφητεύων τάδε· „ἣν ὁρᾶτε στρατιὰν εὐοπλοῦσαν,
οὐκέτ' ἀντιτεταγμένην ὄψεσθε· πεσεῖται γὰρ προτροπάδην πᾶσα καὶ
βύθιος ἀφανισθήσεται, ὡς μηδὲ λείψανον αὐτῆς ὑπὲρ γῆς ἔτι φανῆναι,
176 καὶ οὐ μήκει χρόνου, ἀλλὰ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί.“ (32.) καὶ ὁ μὲν ταῦτ'
ἀπεφθέγγετο. καταδύντος δ' ἡλίου, νότος εὐθὺς ἤρξατο κατασκήπτειν
βιαιότατος, ὑφ' οὗ τὸ πέλαγος ἐξανεχώρησεν, εἰωθὸς μὲν ἀμπωτίζειν,
τότε δὲ καὶ μᾶλλον ὠθούμενον τὸ πρὸς | αἰγιαλοῖς ὑπεσύρη καθάπερ p. 109 M.
εἰς χαράδραν ἢ χάρυβδιν· ἀστήρ τε προὐφαίνετ' οὐδείς, ἀλλὰ πυκνὸν
καὶ μέλαν νέφος ἅπαντα τὸν οὐρανὸν ἐπεῖχε, γνοφώδους τῆς νυκτὸς
177 οὔσης εἰς κατάπληξιν τῶν διωκόντων. προσταχθεὶς δὲ Μωυσῆς τῇ
βακτηρίᾳ παίει τὴν θάλασσαν· ἡ δὲ ῥαγεῖσα διίσταται καὶ τῶν τμημάτων
τὰ μὲν πρὸς τῷ ῥαγέντι μέρει μετέωρα πρὸς ὕψος ἐξαίρεται καὶ παγέντα
τρόπον τείχους κραταιῶς ἠρέμει καὶ ἡσύχαζε, τὰ δ' ὀπίσω σταλέντα
καὶ χαλινωθέντα τὴν εἰς τὸ πρόσω φορὰν καθάπερ ἡνίαις ἀφανέσιν
ἀνεχαίτιζε, τὸ δὲ μεσαίτατον, καθ' ὃ ἐγένετο ἡ ῥῆξις, ἀναξηρανθὲν ὁδὸς
εὐρεῖα καὶ λεωφόρος γίνεται. τοῦτο ἰδὼν Μωυσῆς καὶ θαυμάσας ἐγεγή-
θει καὶ πληρωθεὶς χαρᾶς ἐθάρσυνε τοὺς ἰδίους καὶ ᾗ τάχιστα προὔτρεπεν
178 ἀναζευγνύναι. περαιοῦσθαι δὲ μελλόντων, σημεῖον ἐπιγίνεται τερατω-

1 πόρον εὑρεῖν] πόρων εὐπορεῖ GHP   γεννητῷ KZ, γένει τῷ GHP   2 καθεστὼς ὢν BEMAK, καθεστῶσιν C   διεξῄει VOGKZ: ἐξῄει ceteri   μικρῶν H, μικροῦ Z   δὲ C   3 post ἔνθους add. τε GHP, sed cf. § 201   καταπνευσθεὶς GHP: καὶ καταπνευσθεὶς ceteri   ἐπιφοιτᾶν om. A   4 καὶ θεσπίζει GHP: καὶ om. ceteri   5 οὐκέτ' GHP: οὐκέτι ceteri   αὐτὴν ante ὄψεσθε add. VO   ὄψεσθαι G   πεσεῖτε G   6 γῆν BEMA   φανῆναι] ταφῆναι A   7 χρόνων V   ἀλλὰ] ἀλλ' ἐν BEMAKZ   ταῦτα C, ταῦθ' G   8 ἐπεφθέγγετο G   δὲ VO   9 ἐξανεχώρησεν GHP: ὑπανεχώρησεν CVO, ἀνεχώρησεν BEMAKZ   ἐξανεχώρησεν secludendum videtur   10 δὲ om. H¹P   τὸ om. KZ   11 πυκνόν τε O   13 προσταχθὲν CEAKZ   μωσῆς P   14 θάλατταν CVO   15 alt. πρὸς] εἰς τὸ A   ἐξαίρεται GHP: αἴρεται ceteri   παγέντα] πάντα A   16 ἠρέμιζε A   17 καθάπερ om. A   18 ἀνεχαίτιζε scripsi (cf. 126,4): ἀνεχαιτίζετο codd.   καθὸ CK, ἐν ᾧ H(v)   ἡ om. A   ἡ ῥῆξις ἐγένετο transp. H(v)   ὁδὸς om. BEMA   19 γίγνεται C   τοῦτ' VOGHP

1. 2 D^C fol. 138r τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ τῆς κατὰ Μωυσέα κοσμοποιίας et fol. 151v τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς κατὰ Μωσέα κοσμοποιίας D^H fol. 196r Φίλωνος: ἴδιον θεοῦ τὰ ἀδύνατα παντὶ γενητῷ μόνῳ δυνατὰ καὶ κατὰ χειρός.

δέστατον· ἡ γὰρ ὁδηγὸς νεφέλη πρωτοστατοῦσα τὸν ἄλλον χρόνον ἀνα-
κάμπτει πρὸς τὰ οὐραῖα τοῦ πλήθους, ὅπως ὀπισθοφυλακῇ, καὶ ταχθεῖσα
μεθόριος τῶν διωκόντων καὶ τῶν διωκομένων τοὺς μὲν ἡνιοχοῦσα σωτηρίως
καὶ ἀσφαλῶς ἐπήλαυνε, τοὺς δὲ ἀνεῖργε καὶ ἀνέκρουεν ἐφορμᾶν ἐπει-
γομένους· ἅπερ ὁρῶντες οἱ Αἰγύπτιοι θορύβου καὶ ταραχῆς πάντ' ἐπλήρουν
τάς τε τάξεις ὑπὸ δέους συνέχεον ἐπεμπίπτοντες ἀλλήλοις καὶ ζητοῦντες ἤδη
φυγεῖν, ὅτ' οὐδὲν ἦν ὄφελος. οἱ μὲν γὰρ Ἑβραῖοι διὰ ξηρᾶς ἀτραποῦ περὶ 179
βαθὺν ὄρθρον μετὰ γυναικῶν καὶ παίδων ἔτι κομιδῇ νηπίων περαιοῦνται·
τοὺς δὲ τὰ τμήματα τοῦ πελάγους ἑκατέρωθεν ἐπικυλισθέντα καὶ ἑνω-
θέντα αὐτοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις καταποντοῖ, βορείοις πνεύμασι τῆς
παλιρροίας ἀναχυθείσης καὶ μετεώροις τρικυμίαις ἐπιδραμούσης, ὡς μηδὲ
πυρφόρον ὑπολειφθῆναι τὸν ἀπαγγελοῦντα τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ τὰς αἰφνιδίους
συμφοράς. τὸ μέγα τοῦτο καὶ θαυμαστὸν ἔργον Ἑβραῖοι καταπλαγέντες 180
ἀναιμωτὶ νίκην οὐκ ἐλπισθεῖσαν ἤραντο καὶ κατιδόντες ἐν ἀκαρεῖ φθορὰν
ἀθρόαν πολεμίων δύο χορούς, τὸν μὲν ἀνδρῶν, τὸν δὲ γυναικῶν, ἐπὶ
τῆς ἠϊόνος στήσαντες εὐχαριστικοὺς ὕμνους εἰς τὸν θεὸν ᾖδον, ἐξάρ-
χοντος Μωυσέως μὲν τοῖς ἀνδράσιν, ἀδελφῆς δὲ τούτου ταῖς γυναιξίν·
ἡγεμόνες γὰρ οὗτοι τῶν χορῶν ἐγεγένηντο.

(33.) Ἄραντες δ' ἀπὸ θαλάττης μέχρι μέν τινος ὡδοιπόρουν μηκέτι 181
τὸν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὀρρωδοῦντες φόβον. ἐπιλιπόντος δὲ τοῦ ποτοῦ
τρισὶν ἡμέραις, αὖθις ἐν ἀθυμίαις ἦσαν ὑπὸ δίψους καὶ πάλιν ἤρξαντο
μεμψιμοιρεῖν ὡς μηδὲν εὖ προπεπονθότες· ἀεὶ γὰρ ἡ τοῦ παρόντος
προσβολὴ δεινοῦ τὰς ἐπὶ τοῖς προτέροις ἀγαθοῖς ἡδονὰς ἀφαιρεῖται.

1 προστατοῦσα coni. Mang. 5 οἱ om. HP (Turn.) πάντ' GHP: πάντα ceteri 6 ἐπιπίπτοντες M, συνεμπίπτοντες VO 7 οὐδὲ A ἀτραποῦ] ἀτραπῇ (sic) τε καὶ Z 8 παίδων] τέκνων VO νηπίων κομιδῇ transp. KZ 9 ἑκατέρωθεν GHP: ἀφ' ἑκατέρωθεν BEMAKZ, ἐφ' ἑκατέρωθεν CVO 10 αὐτοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις GHP: ἵπποις αὐτοῖς καὶ ἅρμασι VOKZ, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καὶ ἅρμασι C, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἅρμασι καὶ ἵπποις A, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καὶ ἅρμασι καὶ ἵπποις BEM καταποντοῖ GHPKZ: καταπόντον C, κατὰ πόντον BEMA, κατεπόντο (sic) V, κατεπόντουν O καὶ ante βορείοις add. CV^1BEMA βορέοις KZ post πνεύμασιν add. ἐκ CV^1BEMA 11 τρικυμίας A 12 ἀπολειφθῆναι CVOGHP ἐφνιδίους C 13 ὅθεν ante τὸ add. V^2O ἔργον GHP: om. ceteri 14 ἀναιμωτὶ GHPKZ: ἀναιμακτὶ ceteri ἀκαρεὶ codd. 16 ἰόνος C εἰς τὸν θεὸν ᾖδον GHP: ᾖδον πρὸς τὸν θεὸν M, ᾖδον εἰς τὸν θεὸν ceteri 17 μὲν μωυσέος transp. A(v) 18 ἐγεγένηντο GHP: ἐγένοντο ceteri 19 δ' om. G θαλάττης GHP: τῆς θαλάττης ceteri θαλάσσης K 22 πεπονθότες A

19 sqq. Exod. 15,22—27

182 θεασάμενοι δὲ πηγὰς ἐπιτρέχουσιν | ὡς ἀρυσόμενοι χαρᾶς ὑπόπλεῳ, p. 110 M.
δι' ἄγνοιαν τἀληθοῦς ἀπατηθέντες· πικραὶ γὰρ ἦσαν· εἶτα γευσάμενοι
γναμφθέντες τῷ παρ' ἐλπίδα τά τε σώματα παρεῖντο καὶ τὰς ψυχὰς
ἀναπεπτώκεσαν, οὐχ οὕτως ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἐπὶ τοῖς νηπίοις παισὶ
183 στένοντες, οὓς ἀδακρυτὶ ποτὸν αἰτοῦντας ὁρᾶν οὐχ ὑπέμενον. ἔνιοι
δὲ τῶν ὀλιγωροτέρων καὶ πρὸς εὐσέβειαν ἀβεβαίων καὶ τὰ προγεγονότα
ᾐτιῶντο ὡς οὐκ ἐπ' εὐεργεσίᾳ συμβάντα μᾶλλον ἢ διὰ μετουσίαν ἀργαλεωτέρων συμφορῶν, ἄμεινον εἶναι λέγοντες τρίς, οὐχ ἅπαξ, ὑπ' ἐχθρῶν
ἀποθανεῖν ἢ δίψει παραπολέσθαι· τὴν μὲν γὰρ ἄπονον καὶ ταχεῖαν τοῦ
βίου μετάστασιν οὐδὲν ἀθανασίας διαφέρειν τοῖς εὖ φρονοῦσι, θάνατον
δ' ὡς ἀληθῶς εἶναι τὸν βραδὺν καὶ μετ' ἀλγηδόνων, οὐκ ἐν τῷ τεθνάναι
184 τὸ φοβερὸν ἀλλ' ἐν μόνῳ τῷ ἀποθνῄσκειν ἐπιδεικνύμενον. τοιαύταις
χρωμένων ὀλοφύρσεσι, πάλιν ἱκετεύει τὸν θεὸν Μωυσῆς ἐπιστάμενον
τὴν ζῴων καὶ μάλιστα τὴν ἀνθρώπων ἀσθένειαν καὶ τὰς τοῦ σώματος
ἀνάγκας ἐκ τροφῆς ἠρτημένου καὶ δεσποίναις χαλεπαῖς συνεζευγμένου,
βρώσει καὶ πόσει, συγγνῶναι μὲν τοῖς ἀθυμοῦσι, τὴν δὲ πάντων ἔνδειαν
ἐκπλῆσαι, μὴ χρόνου μήκει, δωρεᾷ δ' ἀνυπερθέτῳ καὶ ταχείᾳ, διὰ
τὴν τοῦ θνητοῦ φυσικὴν ὀλιγωρίαν ὀξὺν καιρὸν τῆς βοηθείας ἐπιποθοῦντος.
185 ὁ δὲ τὴν ἵλεων αὑτοῦ δύναμιν φθάνει προεκπέμψας καὶ διοίξας τὸ τοῦ
ἱκέτου τῆς ψυχῆς ἀκοίμητον ὄμμα ξύλον δείκνυσιν, ὃ προσέταξεν ἀράμενον εἰς τὰς πηγὰς καθεῖναι, τάχα μὲν κατεσκευασμένον ἐκ φύσεως
ποιοῦν δύναμιν, ἢ τάχα ἠγνόητο, τάχα δὲ καὶ τότε πρῶτον ποιηθὲν εἰς

1 ὑπόπλεῳ GV^2O: ὑπόπλεοι ceteri 2 ἀπατηθέντες] ἀποπλανηθέντες VO 3 γναφθέντες VOK^2, καμφθέντες K^1Z 4 ἐφ' αὑτοῖς AEHP, ἐπ' αὑτοῖς G (et V^1 ut vid.) 5 οὓς] οὐκ BEMVO, οὓς οὐκ A (Mang.) ἀδακρυτὶ G^2, οὐ δακρυτὶ G^1 post ἀδακρυτὶ add. γὰρ V^2O αἰτοῦντα V^2O 7 ἢ] ἀλλὰ VO 9 δίψῃ CG 10 μετάστασιν CAGH: μετάστασιν corr. ex μετανάστασιν Z, μετανάστασιν corr. ex μετάστασιν B, μετανάστασιν EMVOKP εὐθανασίας coni. Mang. τοῖς εὖ φρονοῦσι διαφέρειν transp. O 11 δ' om. A μετὰ C τῷ] τὸ G 12 τῷ] τὸ G 13 μωυσῆς GHPK^1Z: ὁ μωυσῆς ceteri ἐπιστάμενος BEMAVO 14 τὴν ἀνθρώπων VGHP: τὴν τῶν ἀνθρώπων O, τῶν ἀνθρώπων ceteri alt. καὶ] διὰ V^2O 14. 15 ταῖς . . . ἀνάγκαις A 15 ἠρτημένου et συνεζευγμένου HPKZ: ἠρτημένην et συνεζευγμένην ceteri 15. 16 βρώσει καὶ πόσει συνεζευγμένην transp. M 17 ταχεῖ (sic) Z 18 τοῦ om. K 19 τὴν ἵλεων αὑτοῦ (αὑτοῦ scripsi) δύναμιν GHP: τῇ ἵλεῳ αὑτοῦ δυνάμει ceteri (v) διανοίξας VO, διανοίξας corr. ex διοίξας K 20 οἰκέτου VOG τῆς ψυχῆς ἀκοίμητον ὄμμα KZ: ἀκοίμητον τῆς ψυχῆς ὄμμα G, ἀκοίμητον ὄμμα τῆς ψυχῆς HP(v), τῆς ψυχῆς om. CVO, τῆς ψυχῆς ἀκοίμητον om. BEMA ξύλον GHPV^2O: ξύλον γὰρ ceteri (γὰρ eras. V^2) 21 μὲν HP: μὲν καὶ ceteri (v) προκατεσκευασμένον coni. Mang. 22 ποιοῦν] ποιεῖν V^2O (prob. Wendl.); ⟨ὡς⟩ ποιοῦν conicio; ⟨καὶ⟩ ποιοῦν coni. Mang. ἢ] ἢ M pr. τάχα] τάχιστα H: πρόσθεν conicio, τέως coni. Wendl. ἠγνοεῖτο GHP (v) πρῶτον GHPKZ: om. ceteri

ἣν ἔμελλεν ὑπηρετεῖν χρείαν. γενομένου δὲ τοῦ κελευσθέντος, αἱ μὲν 186
πηγαὶ γλυκαίνονται μεταβαλοῦσαι πρὸς τὸ πότιμον, ὡς μηδ' εἰ τὴν
ἀρχὴν ἐγένοντό ποτε πικραὶ δύνασθαι διαγνῶναι, διὰ τὸ μηδὲ ἴχνος ἢ
ζώπυρον τῆς ἀρχαίας κακίας εἰς μνήμην ὑπολελεῖφθαι. (34.) τὸ δὲ 187
δίψος ἀκεσάμενοι μεθ' ἡδονῆς διπλασίας, ἐπειδὴ τῆς ἀπολαύσεως τὸ
παρ' ἐλπίδα συμβεβηκὸς ἀγαθὸν εὐφραίνει μᾶλλον, ἔτι καὶ τὰς ὑδρίας
πληρώσαντες ἀνεζεύγνυσαν, ὥσπερ ἀπὸ θοίνης καὶ ἱλαρᾶς εὐωχίας ἑστιαθέντες καὶ μεθύοντες οὐ τὴν ἐν οἴνῳ μέθην ἀλλὰ τὴν νηφάλιον, ἣν
ἠκρατίσαντο τὰς προπόσεις λαβόντες παρὰ τῆς εὐσεβείας τοῦ προεστῶτος
ἄρχοντος. ἀφικνοῦνται δ' εἰς σταθμὸν δεύτερον, εὔυδρόν τε καὶ εὔδεν- 188
δρον — Αἰλεὶμ ὠνομάζετο (Exod. 15, 27) —, πηγαῖς καταρρεόμενον
δώδεκα, παρ' αἷς στελέχη νέα φοινίκων εὐερνέστατα ἦν τὸν ἀριθμὸν
111 M. ἑβδομήκοντα, τοῖς ὀξὺ τῇ | διανοίᾳ βλέπειν δυναμένοις ἀγαθῶν τῶν
ἐθνικῶν ἐναργῆ σημεῖα καὶ δείγματα· φυλαί τε γάρ εἰσι τοῦ ἔθνους 189
δώδεκα, ὧν ἑκάστη πηγῆς ἕξει λόγον εὐσεβοῦσα, χορηγούσης εὐσεβείας
ἀενάους καὶ ἀνελλιπεῖς καλὰς πράξεις, γενάρχαι δὲ τοῦ σύμπαντος ἔθνους
ἑβδομήκοντα γεγόνασι φοίνικι τῷ τῶν δένδρων ἀρίστῳ προσηκόντως
παρεικασθέντες, ὃ καὶ ὀφθῆναι καὶ καρπὸν ἐνεγκεῖν ἐστι κάλλιστον, ὅπερ

2 μετάβάλλουσαι VOG τὸ MGHP: om. ceteri ὡς μηδ' εἰ Turn.: ὡς εἰ μηδὲ codd. (Mang.) 3 ἐγίνοντο BEMAKZ διακρῖναι KZ μηδὲ] μὴ HP 3. 4 ἢ ζώπυρον GHPKZ: ζωπυροῦν (om. ἢ) ceteri 4 ζώπυρόν ⟨τι⟩ coni. Mang. κακίας] πικρίας coni. Mang.; sed cf. Ioseph. ab ipso Mang. laud. 6 εὐφραίνει GHP: ηὔφρανε C (Mang.), εὔφρανε ceteri τὰς ὑδρίας ex τὰ ὑδρία corr. B, τὰ ὑδρία EV^{1}AKZ, τὰ ὑδρεῖα CV^{2}O 7 ἱλαρᾶς καὶ transp. A 8 ἀλλὰ τὴν νηφάλιον GHPKZ: ἀλλ' (om. τὴν νηφάλιον) ceteri 9 ἠκρατήσαντο B^{1}E, ηὐκρατήσαντο A πόσεις A λαμβάνοντες HP τῆς εὐσεβείας om. G 10 ἀφικνεῖται HP δὲ AVO τε om. M 11 αἰλὶμ C, αἰλὶν H^{1}, ἐλεὶμ VOG ὠνομάζεται (sic) C καταρρυόμενον P 12 παρὰ (om. αἷς) H^{1}P στελέχη νέα φοινίκων CVOGHPK^{2}: στελέχη φοινίκων νέα BEM, φοινίκων στελέχη νέα A, στελέχη φοινίκων (om. νέα) K^{1}Z ἃ add. ante εὐερνέστατα HP τὸν om. HP 13 δυναμένοις βλέπειν transp. VO 13. 14 ἀγαθῶν τῶν ἐθνικῶν GHP: τῶν ἐθνικῶν ἀγαθῶν KZ, τῶν ἀγαθῶν ἐθνικῶν ceteri 14 δείγματα] τάγματα VO τε codd.: μὲν v εἰσι] ἦσαν M τοῦ ἔθνους VO: τὸ ἔθνος ceteri 15 λόγων G εὐσεβοῦσα GHP: εὐσεβοῦς ceteri εὐσεβείας] εὐσεβεῖς O, εὐλαβείας BM 16 ἀενάους CE: ἀεννάους ceteri καλὰς om. O γεννάρχαι H ἔθνους] ἔθους P, ἀνθρωπείου γένους V^{2}O 17 τῶν GHP: om. ceteri δένδρω VOM ἀρίστω δένδρω transp. O 17. 18 προσηκόντως παρεικασθέντες GHP: προσηκόντως ἀπεικασθέντες CVO, παρεικασθέντες προσηκόντως ceteri 18 ἀνενεγκεῖν ἐστι O, ἐστι προσενεγκεῖν BEMAKZ ὅπερ GHP: ὃ ceteri

4 cf. *Ioseph. Ant. Iud. III 3* ἀφικνοῦνται δὲ . . . εἰς Μὰρ τόπον οὕτως διὰ τὴν τοῦ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες· μὰρ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. § 6 . . . ἱκετεύων οὖν τρέπεται τὸν θεὸν μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς παρούσης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς παρασχεῖν.

καὶ τὴν ζωτικὴν ἔχει δύναμιν οὐκ ἐν ῥίζαις ὥσπερ τὰ ἄλλα κατορωρυγ-
μένην ἀλλ' ἀνώφοιτον, καρδίας τρόπον ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τῶν ἀκρεμόνων
190 ἱδρυμένην, ὑφ' ὧν οἷα ἡγεμονὶς ὄντως ἐν κύκλῳ δορυφορεῖται. τοιαύτην
δ' ἔχει φύσιν καὶ ἡ διάνοια τῶν γευσαμένων ὁσιότητος· ἄνω γὰρ μεμά-
θηκε βλέπειν τε καὶ φοιτᾶν καὶ μετεωροπολοῦσα ἀεὶ καὶ τὰ θεῖα διερευ-
νωμένη χάλλη χλεύην τίθεται τὰ ἐπίγεια, ταῦτα μὲν παιδιάν, ἐκεῖνα
δὲ σπουδὴν ὡς ἀληθῶς νομίζουσα.
191 (35.) Μετὰ δὲ ταῦτ' οὐ πολὺς διῆλθε χρόνος καὶ ἀπορίᾳ σιτίων
ἐλίμωττον, ὥσπερ ἐκ διαδοχῆς ἀντεπιτιθεμένων τῶν ἀναγκαίων· δέσποιναι
γὰρ χαλεπαὶ καὶ βαρεῖαι, πεῖνα καὶ δίψα, διακληρωσάμεναι τὰς κακώσεις
ἐν μέρει προσέκειντο καὶ συνέβαινε κατὰ τὴν τῆς ἑτέρας ἄνεσιν ἐπι-
γίνεσθαι τὴν ἑτέραν, ὅπερ ἦν τοῖς πάσχουσιν ἀφορητότατον, εἴ γε πρὸ
μικροῦ δόξαντες ἀπαλλαγῆναι δίψους ἐφεδρεῦον κακὸν πεῖναν εὕρισκον.
192 ἦν δ' οὐ μόνον ἡ παροῦσα σπάνις χαλεπόν, ἀλλὰ καὶ ἡ πρὸς τὸν μέλλοντα
χρόνον τῶν ἐπιτηδείων ἀπόγνωσις· ὁρῶντες γὰρ βαθεῖαν καὶ πολλὴν
ἔρημον καὶ καρπῶν ἀγονωτάτην σφόδρα ἠθύμουν· πάντα γὰρ ἦσαν ἢ
τραχεῖαι καὶ ἀπορρῶγες πέτραι ἢ ἁλμυρόγεως πεδιὰς ἢ ὄρη λιθωδέστατα
ἢ ψάμμοι βαθεῖαι πρὸς ἠλίβατον ὕψος ἀνατείνουσαι, καὶ προσέτι ποταμὸς
οὐδείς, οὐκ αὐθιγενής, οὐ χειμάρρους, οὐδεμία πηγή, σπαρτὸν οὐδὲν
οὐδὲ δένδρον, οὐχ ἥμερον, οὐ τῆς ἀγρίας ὕλης, οὐ ζῷον πτηνὸν ἢ χερσαῖον,
ὅτι μὴ τῶν ἑρπετῶν τὰ ἰοβόλα πρὸς ὄλεθρον ἀνθρώπων, ὄφεις καὶ
193 σκορπίοι. εἶθ' ὑπομιμνησκόμενοι τῆς κατ' Αἴγυπτον εὐθηνίας καὶ εὐε-
τηρίας καὶ τὴν τῶν ἐκεῖ πάντων ἀφθονίαν ἀντιτιθέντες τῇ πάντων ἐνταῦθα
ἐνδείᾳ χαλεπῶς ἔφερον καὶ πρὸς ἑτέρους ἕτεροι τοιαῦτ' ἐλογοποίουν·

---

1 ὥσπερ VOGHP: ὥσπερ καὶ ceteri   τἆλλα VOKZ   1. 2 κατορωρυγμένον BEMA   2 ἀνώφοιτον BEMHP: ἀνώφυτον ceteri   τὸν τρόπον BEV^{1}AKZ   3 ἱδρυμένον BEMA   ἡγεμονικὸς K   ὄντος Z   4 γὰρ om. GHP^1, ss. P^2 5 μετεωροποροῦσα GH^2 5. 6 ἐρευνωμένη M   6 τίθεσθαι CV^{1}GHP   ταῦτα CVO   8 ἀπορίᾳ] ἀπειρίᾳ Richt. Tauchn.   10 πεῖνα καὶ δίψα GHP: δίψα καὶ πεῖνα ceteri   11 ἑτέρας GHP: προτέρας ceteri (v)   12 ἑτέραν] προτέραν M, δευτέραν mg. M   ἀφορητότερον H^{1}P   εἴ γε codd.: οἵ γε v   13 ἐφεδρεύοντος κακοῦ πεῖραν BEMA   ηὕρισκον C   14—17 πρὸς—πέτραι ἢ om. VO, suppl. man. rec. mg. V   17 ἀπορρῶγες GHP(V): ἀπορρωγάδες ceteri   ἢ ante ὄρη om. Turn.   ὅροι (sic) A   18 προσέτι GHP: om. ceteri   20 οὐ δένδρον GHP   ἡμέρου coni. Mang.   ἢ GHP: οὐ ceteri   21 τῶν om. A   22 εἶτ' C   23 ἐκεῖ] ἐκείνων H   τιθέντες A   24 post ἑτέρους add. δὴ M   τοιαῦτα A

8 sqq. Exod. cap. 16

„ἐπ' ἐλευθερίας ἐλπίδι μεταναστάντες οὐδὲ τοῦ ζῆν ἄδειαν ἔχομεν οἱ
ταῖς μὲν ὑποσχέσεσι τοῦ ἡγεμόνος εὐδαίμονες, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις ἀνθρώπων
p. 112 M. ἁπάντων κακοδαιμονέστατοι. τί τέλος ἔσται τῆς | ἀνηνύτου καὶ μακρᾶς 194
οὕτως ὁδοῦ; πᾶσι καὶ τοῖς πλέουσι καὶ τοῖς πεζεύουσιν ὅρος εἰς ὃν ἀφίξονται πρόκειται, τοῖς μὲν ἐμπόρια καὶ λιμένες, τοῖς δὲ πόλις τις ἢ
χώρα, μόνοις δ' ἡμῖν ἄβατος ἐρημία καὶ δυσοδία καὶ χαλεπαὶ δυσελπιστίαι· προϊόντων γάρ, ὥσπερ ἀχανὲς καὶ βαθὺ πέλαγος ἀπόρευτον
ἀναφαίνεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐρυνόμενον. μετεωρίσας καὶ φυσήσας 195
ἡμᾶς τῷ λόγῳ καὶ κενῶν ἐλπίδων τὰ ὦτα πληρώσας παρατείνει λιμῷ
τὰς γαστέρας οὐδὲ τὰς ἀναγκαίας ἐκπορίζων τροφάς· ἀποικίας ὀνόματι
τοσαύτην πληθὺν ἠπάτησεν ἐξ οἰκουμένης τὸ πρῶτον εἰς ἀοίκητον ἀγαγών,
εἶτα καὶ εἰς ᾅδου προπέμπων, τὴν τοῦ βίου τελευταίαν ὁδόν.“ (36.)
τοιαῦτ' ὀνειδιζόμενος οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς εἰς αὐτὸν κακηγορίαις ἐδυσ- 196
χέραινεν, ὡς ἐπὶ τῷ τῆς γνώμης αὐτῶν ἀνιδρύτῳ· πεπειραμένοι γὰρ
μυρίων ὅσων ἐκ τοῦ παραλόγου συμβεβηκότων πραγμάτων παρὰ τὸ
καθεστὸς ἔθος ὤφειλον ὑπὸ μηδενὸς ἔτι τῶν εὐλόγων καὶ πιθανῶν
ἄγεσθαι, πεπιστευκέναι δ' αὐτῷ λαβόντες ἀποδείξεις ἐναργεστάτας τοῦ
περὶ ἁπάντων ἀψευδεῖν. πάλιν δ' ὅτε εἰς ἔννοιαν ἦλθε τῆς ἐνδείας, 197
ἧς μεῖζον οὐδὲν κακὸν ἀνθρώποις ἐστί, συνεγίνωσκεν ὄχλον εἰδὼς ἀβέβαιον φύσει πρᾶγμα καὶ ὑπὸ τῶν ἐν χερσὶ διακινούμενον, ἃ λήθην μὲν
τῶν προγεγονότων ἐργάζεται, δυσελπιστίαν δ' εἰς τὰ μέλλοντα. πάντων 198
οὖν ἐν ἀσχέτοις ὄντων ἀνίαις καὶ τὰς ἀνωτάτω προσδοκώντων συμφοράς,
ἃς ἐνόμιζον ἐφεδρεύειν καὶ ἐγγυτάτω παρεῖναι, τοῦτο μὲν διὰ τὴν σύμφυτον ἐπιείκειαν καὶ φιλανθρωπίαν, τοῦτο δὲ βουλόμενος ὃν ἐχειροτόνησεν
ἡγεμόνα τιμῆσαι καὶ ἔτι μᾶλλον ὡς εὐσεβείας ἔχει καὶ ὁσιότητος ἔν τε
τοῖς φανεροῖς κἀν τοῖς ἀδήλοις ἅπασι διασυστῆσαι ὁ θεὸς ἐλεήσας τὸ

---

1 μεταστάντες G οἳ MGO 2 τῶν ἀνθρώπων A(v) 5 ἐμπορία H^{1}P, ἐμπορεῖα C alt. τοῖς] τίς P 6 μόνον VO 8 καὶ ante καθ' add. A(v) καὶ ante μετεωρίσας add. Z μετεωρήσας B^{1}E 8. 9 ἡμᾶς καὶ φυσήσας transp. Z 11 ἀναγαγὼν BEMAK^{1}Z 13 αὐτὸν AE: αὐτὸν ceteri κατηγορίαις VOKGHP 14 ὡς] ὅσον KZ αὐτῶν GHP: om. ceteri ἀϊδρύτῳ (ο supra) HP 15 ὅσων GHPKZ: οἵων ceteri 16 καθεστὸς MA: καθεστὼς K, ω ex ο corr. Z, καθεστὼς ceteri 17 λαβόντας VOGHP 18 ὅτε scripsi: ὅταν codd. 19 ἧς GHP: οὗ ceteri (v) 21 δ'] δὲ τὴν GHP 22 ἀσχέτοις CVO: ἐσχάτοις BEKZ, ἐσχάταις MAGHP (v); ἀνηκέστοις coni. Mang. 23 ἃς om. C 23. 24 ἔμφυτον HP 26 pr. τοῖς om. A κἀν] καὶ ἐν CVO διαστῆσαι M

199 πάθος ἰᾶται. ξένας οὖν εὐεργεσίας ἐκαινοτόμει, τρανοτέραις ὅπως ἐμ-
φάσεσι παιδευθῶσιν ἤδη μὴ δυσανασχετεῖν, εἴ τι μὴ κατὰ γνώμην εὐθὺς
ἀποβαίη, τλητικῶς δ' ὑπομένειν χρηστὰ περὶ τῶν μελλόντων προσ-
200 δοκῶντες. τί οὖν συνέβη; τῇ ὑστεραίᾳ περὶ τὴν ἕω δρόσος βαθεῖα
καὶ πολλὴ περὶ σύμπαν ἦν ἐν κύκλῳ τὸ στρατόπεδον, ἣν ἐπένιφεν ἡσυχῇ,
ἀήθη ὑετὸν καὶ παρηλλαγμένον, οὐχ ὕδωρ, οὐ χάλαζαν, οὐ χιόνα, οὐ
κρύσταλλον — ταῦτα γὰρ αἱ τῶν νεφῶν ἀπεργάζονται μεταβολαὶ ταῖς
χειμεριναῖς τροπαῖς —, ἀλλὰ κέγχρον βραχυτάτην καὶ λευκοτάτην, ἣ
διὰ τὴν ἐπάλληλον φορὰν σωρηδὸν προὐκέχυτο τῶν σκηνῶν, ἄπιστος
ὄψις· ἣν καταπλαγέντες ἐπυνθάνοντο τοῦ ἡγεμόνος, τίς τε ὁ ὑετὸς οὗτός
ἐστιν, ὃν οὐδείς πω πρότερον εἶδεν | ἀνθρώπων, καὶ πρὸς τί γέγονεν. p. 113 M.
201 ὁ δὲ καταπνευσθεὶς ἔνθους γίνεται καὶ θεσπίζει τάδε· „θνητοῖς μὲν ἀνεῖται
πεδιὰς ἡ βαθύγειος, ἣν ἀνατεμόντες εἰς αὔλακας ἀροῦσι καὶ σπείρουσι
καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ γεωργίαν δρῶσι καρποὺς ἐτησίους ἐκπορίζοντες εἰς
ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων· θεῷ δ' οὐ μία μοῖρα τοῦ παντὸς ἀλλ' ὁ
σύμπας κόσμος ὑποβέβληται καὶ τὰ τούτου μέρη πρὸς ἅπασαν χρείαν
202 ὧν ἂν θέλῃ ὡς δεσπότῃ δοῦλα ὑπηρετήσοντα. νῦν οὖν ἔδοξεν αὐτῷ, τὸν
ἀέρα τροφὴν ἐνεγκεῖν ἀνθ' ὕδατος, ἐπεὶ καὶ γῆ πολλάκις ὑετὸν ἤνεγκεν·
ὁ γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ ποταμὸς καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ταῖς ἐπιβάσεσι πλημ-
μυρῶν ὅταν ἄρδῃ τὰς ἀρούρας, τί ἕτερον ἢ ὑετός ἐστι κάτωθεν ἐπινίφων;“
203 παράδοξον μὲν δὴ τὸ ἔργον, εἰ καὶ ἐνταῦθα ἔστη· νυνὶ δὲ καὶ παρα-
δοξοτέροις ἄλλοις ἐθαυματουργεῖτο. ἐπενεγκάμενοι γὰρ ἄλλος ἀλλαχόθεν

1 ξένας: incipit manus vetustior codicis F (fol. 15r) εὐεργεσίας] ἐνεργείας G τρανοτέραις] καινοτέραις A 2 (ἐμφάσεσι) παιδευθῶσιν scripsi: (ἐμφάσεσιν) αἰδεσθῶσιν codd.; ἀναδιδαχθῶσιν coni. Mang. μὴ om. A εἴ τι BEMFH^{2}K^{1}Z: ἔτι A, εἰ GH^{1}P(v), ἐπεὶ CV^1, ἐπὰν V^{2}OK^2 τὰ ante κατὰ add. V^2 3. 4 προσδοκῶντες Wendl.: προσδοκήσαντας A, προσδοκῶντας ceteri (v) 4 περὶ] παρὰ F 5 ἐν om. A ἣν] ἢ K^{1}Z, ἣν om. FH^{1}P^1, ss. H^{2}P^2 ἐπένιφεν VOFKZ: ὑπένειφεν M, ἐπένειφεν ceteri 7 κρύσταλον FGH 8 post κέγχρον add. καὶ F βαθυτάτην VOK^2 λευκοτάτην] λεπτοτάτην BEMAKZ ἣ] ἢ C 9 ἀλλεπάλληλον C σορηδὸν GZ προὐκέχυτο AFGHP: προκέχυτο ceteri 10 τὸν ἡγεμόνα P ὁ om. A(v) 12 ἔνθους τε FHP 13 βαθύγεως AKZ ἀνατέμνοντες HP, ἀνατέμνουσιν F 14 τἄλλα VO ἐτησίως ABE εἰς om. G 15 δὲ VOFZ οὐ] οὐδὲ BMFKZ 16. 17 πρὸς ἅπασαν χρείαν ὧν ἂν θέλῃ FGHP (ἐθέλῃς F): πρὸς ἃς ἂν θέλῃ χρείας ceteri (ἐθέλοι A) 17 ὑπηρετήσονται F, ὑπηρετεῖ BEMA(v) 18 ἀνενεγκεῖν HP 19. 20 πλημυρῶν GZ 20 ἄρδῃ FHP, ἄρδει G: ἀρδεύῃ ceteri (v) κάτωθέν ἐστιν ὑετὸς transp. Z ἐπινίφων VOFKZ: ἐπινείφων ceteri 21 μὲν FGHP: μὲν γὰρ ceteri δὴ eras. K τὸ ἔργον FGHPV^{2}O: τὸ ἕτερον ἔργον ceteri (ἕτερον eras. V^2) εἰ καὶ eras. V^2, om. O ἔστη AF: ἐστί ceteri καὶ om. VO 21. 22 παραδοξότερον ἄλλο coni. Mang. 22 ἀλλαχόθεν ἄλλος transp. CVO

ἀγγεῖα συνεκόμιζον, οἱ μὲν ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων, οἱ δὲ κατὰ τῶν ὤμων
ἐπηχθισμένοι, προνοίᾳ τοῦ πρὸς πλείω χρόνον ταμιεύεσθαι τὰ ἐπιτήδεια.
ἦν δ' ἄρα ἀταμίευτα καὶ ἀθησαύριστα, δωρεὰς ἀεὶ νέας ἐγνωκότος τοῦ 204
θεοῦ χαρίζεσθαι· τὰ μὲν γὰρ πρὸς τὴν τότε χρῆσιν αὐτάρκη σκευάσαντες
μεθ' ἡδονῆς προσηνέγκαντο, τῶν δ' ἀπολειφθέντων εἰς τὴν ὑστεραίαν
οὐδὲν ἔτι σῷον εὕρισκον, ἀλλὰ μεταβεβληκότα καὶ δυσώδη καὶ μεστὰ
τοιουτοτρόπων ζῴων, ἃ κατὰ σῆψιν εἴωθε γεννᾶσθαι· ταῦτα μὲν οὖν
ἀπερρίπτουν κατὰ τὸ εἰκός, ἑτέρας δ' εὐτρεπεῖς τροφὰς ἀνεύρισκον, ἃς
ἅμα τῇ δρόσῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνέβαινε νίφεσθαι. γέρας δ' ἐξαί- 205
ρετον ἡ ἱερὰ ἑβδομὰς εἶχεν· ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲν ἐφεῖται δρᾶν ἐν αὐτῇ,
πάντων δὲ μικρῶν καὶ μεγάλων ἔργων ἀνέχειν διείρηται, συγκομίζειν
οὐ δυναμένοις τότε τὰ ἐπιτήδεια πρὸ μιᾶς ὁ θεὸς ὗει διπλᾶ καὶ κελεύει
φέρειν εἰς δύο ἡμέρας αὐτάρκη τροφὴν ἐσομένην· τὰ δὲ συγκομισθέντα
σῷα διέμενεν, οὐδενὸς ᾗ πρότερον φθαρέντος τὸ παράπαν. (37.) λέξω 206
δὲ καὶ τὸ ἔτι τούτου θαυμασιώτερον· ἐπὶ γὰρ ἔτη τεσσαράκοντα, τοσοῦτον
μῆκος αἰῶνος, ὁδοιποροῦσιν αὐτοῖς αἱ χορηγίαι τῶν ἀναγκαίων ἐν τάξεσι
ταῖς εἰρημέναις ἐγίνοντο καθάπερ ἐν σιταρχίαις μεμετρημέναις πρὸς τὰς
ἐπιβαλλούσας ἑκάστοις διανομάς. ἅμα μέντοι καὶ τὴν τριπόθητον ἡμέραν 207
ἀνεδιδάσκοντο — ζητοῦντες γὰρ ἐκ πολλοῦ, τίς ἄρ' ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου
γενέθλιος, ἐν ᾗ τόδε τὸ πᾶν ἀπετελέσθη, καὶ παρὰ πατέρων καὶ προ-
γόνων τὴν ζήτησιν ἄλυτον διαδεξάμενοι μόλις ἐδυνήθησαν εὑρεῖν —
114 M. οὐ μόνον | χρησμοῖς ἀναδιδαχθέντες, ἀλλὰ καὶ τεκμηρίῳ πάνυ σαφεῖ·

---

1 ἐπὶ] ὑπὸ A κατὰ τοὺς ὤμους GHP (fort. recte) 2 ἐπηχθημένοι A πλείονα HP ταμιεύσασθαι FHP τἀπιτήδεια FHP 4 ἀνάγκην τε καὶ χρῆσιν A(v), ἀνάγκην τε καὶ omisi cum ceteris codd. σκευάσαντες FGHP: κατασκευάσαντες ceteri 5 δὲ F, δ' αὖ BEMAKZ ἀπολειφθέντων CVOFHP: ἄρα λειφθέντων G, ὑπολειφθέντων ceteri 6 ἔτι FGHP: τι ceteri (v) ηὕρισκον C μεστὰ] μετὰ BEMVO 7 οὖν om. KZ 8 ἀνηύρισκον C 9 νίφεσθαι CVO: νῐ ex νει corr. K, νείφεσθαι ceteri γέρας FGHP: τέρας ceteri δὲ C 9. 10 ἐξαίσιον A 10 οὐδὲν ἐφείθη FGH, εἶχεν οὐδὲν P 11 ἀπέχειν BEMAK^1Z διήρηται H^1P, δεῖν εἴρηται V^2O 12 δυναμένων BEMAK^1Z τἀπιτήδεια FHP πρὸ μιᾶς FGHP: προμηθεία CVO, om. ceteri διπλᾶς VO 13 εἰς δύο ἡμέρας post τροφὴν transp. F ἐσομένοις P 14 διέμεινεν H^1P, διέμεινεν K, διέμενον AVO ᾗ HPKZ: ἡ G, ἣ F, om. ceteri φθαρέντος] ὀφθέντος K^1 15 δὲ] δὴ FGHP ἔτη] ἔτι G τοσοῦτο C 16 αἰῶνος om. A 17 σιταρκίαις AFG πρὸς FGHPKZ: om. ceteri 17. 18 ταῖς ἐπιβαλλούσαις (ἐπιβαλούσαις FG) ἑκάστοις διανομαῖς FGHP 18 post ἐπιβαλλούσας add. χρείας V^2O (mg. K) ἑκάστης K^1Z διανομάς] διανομίας A, διανέμουσαι V^2OK^2 μέν τι G 19 ἄρ' FGHP: ἀρα B, ἄρα ceteri ἐστὶν om. A 20 τόδε] τότε G 21 ἄλυτον] ἄλυπον KZ ἐδυνήθησαν FHP: ἠδυνήθησαν ceteri

τοῦ γὰρ πλεονάζοντος ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις, ὡς ἐλέχθη, φθειρομένου,
τὸ πρὸ τῆς ἑβδόμης ὑόμενον οὐ μόνον οὐ μετέβαλεν, ἀλλὰ καὶ μέτρον
208 εἶχε διπλάσιον. ἡ δὲ χρῆσις ἦν τοιάδε· συλλέγοντες ἅμα τῇ ἕῳ τὸ
νιφόμενον ἤλουν ἢ ἔτριβον, εἶθ' ἕψοντες ἡδεῖαν πάνυ τροφὴν οἷα μελίπη-
209 κτον προσεφέροντο μὴ δεόμενοι σιτοπόνων περιεργίας. ἀλλὰ γὰρ καὶ
τῶν εἰς ἀβροδίαιτον βίον οὐκ εἰς μακρὰν εὐπόρουν, ὅσαπερ ἐν οἰκου-
μένῃ χώρᾳ καὶ εὐδαίμονι βουληθέντος τοῦ θεοῦ κατὰ πολλὴν περιουσίαν
ἄφθονα χορηγεῖν ἐν ἐρημίᾳ· ταῖς γὰρ ἑσπέραις ὀρτυγομητρῶν νέφος
συνεχὲς ἐκ θαλάττης ἐπιφερόμενον ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἐπεσκίαζε τὰς
πτήσεις προσγειοτάτας ποιουμένων εἰς τὸ εὔθηρον· συλλαμβάνοντες οὖν
καὶ σκευάζοντες ὡς φίλον ἑκάστοις κρεῶν ἀπέλαυον ἡδίστων ἅμα καὶ
τὴν τροφὴν παρηγοροῦντες ἀναγκαίῳ προσοψήματι.
210 (38.) Τούτων μὲν οὖν πολλὴν ἦγον ἀφθονίαν οὐκ ἐπιλειπόντων,
ὕδατος δὲ καὶ πάλιν πιέσασα δεινὴ σπάνις ἐπιγίνεται· καὶ πρὸς ἀπό-
γνωσιν ἤδη τραπομένων σωτηρίας, λαβὼν Μωυσῆς τὴν ἱερὰν βακτηρίαν
ἐκείνην, δι' ἧς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἀπετέλεσε σημεῖα, θεοφορηθεὶς τὴν
211 ἀκρότομον πέτραν παίει. ἡ δ', εἴτε προϋποκειμένης πηγῆς φλέβα καί-
ριον διακοπεῖσα εἴτε καὶ τότε πρῶτον ὕδατος ἀφανέσιν ὑπονόμοις

---

1 ὡς om. F   2 alt. οὐ om. E, ss. B   μετέβαλλεν M   3 τὸ] τὸν Z   4 νιφόμενον CVO: νι ex νει corr. K, νειφόμενον ceteri   εἶτ' K[1]Z   5 σιτοποιῶν C   περιεργίας codd.: περιεργείας v   6 τῶν] τὸν FG   ηὐπόρουν C   ὅσαπερ ἐν FGHPKZ: ὅσαπερ (om. ἐν) C, ὅσα περὶ ceteri   7 βληθέντος M   τοῦ om. VO   8 post ἄφθονα add. αὐτοῖς V[2]OK[2]   9 ἅπαν FGHPKZ: ὃ πᾶν CVOBEM, πᾶν A   10 προσγειοτάτους M   ποιούμενον CFGHP(v)   οὖν eras. V[2], om. O   11 ἀπέλαυνον M   11. 12 καὶ τὴν τροφὴν] κοινὴν τροφὴν καινῷ coni. Mang.   12 τῇ τροφῇ AF   προσοψήματι CVOFG: προσεψήματι BEAHP, προεψήματι MKZ   13 οὖν om. Z   πολλὴν om. BEMAKZ   ἀφθονίαν ἦγον transp. BMKZ   ἐπιλιπόντων FGH[1]P   15 σωτηρίας] βακτηρίας V[2]O   οἶκτον add. ante λαβὼν BEMA   λαβὼν] λαβόμενος VO, om. KZ   μωσῆς GHP   15. 16 τὴν—ἧς om. BEMAVO   βακτηρίαν ἐκείνην CKZ: ἐκείνην βακτηρίαν FGHP   16 ἐπετέλεσε CVOHP, ἐπετέλει G   τὴν FGHP: γὰρ BEMA, om. CVOKZ   17 παίει πέτραν transp. A(v)   ἡ δὲ VOF, ἤδ' KZ, ἡ δ' om. BEMA   πηγὸς (sic) VOK[2]   18 ὕδασιν BEM   ἀφανέσιν] ἄφεσιν C, ἀφαίρεσιν P   ὑπονόμου C

---

10 cf. *Ioseph. Ant. Iud. III 25* καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος . . . ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλατταν ὑπερελθὸν καὶ ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ πρόσγαιον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὂν καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους.   13 sqq. Exod. 17,1—6   17 sqq. cf. *Sap. Salom. 11,4* ἐδίψησαν καὶ ἐπεκαλέσαντό σε, καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἐκ πέτρας ἀκροτόμου ὕδωρ καὶ ἴαμα δίψης ἐκ λίθου σκληροῦ.

εἰς αὐτὴν ἀθρόου συρρυέντος καὶ σφόδρα ἐκθλιβέντος, ἀναστομωθεῖσα τῇ
βίᾳ τῆς φορᾶς κρουνηδὸν ἐκχεῖται, ὡς μὴ τότε μόνον παρασχεῖν ἄκος
δίψους ἀλλὰ καὶ πρὸς πλείω χρόνον τοσαύταις μυριάσιν ἀφθονίαν ποτοῦ·
τὰ γὰρ ὑδρία πάντ' ἐπλήρωσαν, ὡς καὶ πρότερον ἐκ τῶν πηγῶν, αἳ
πικραὶ μὲν ἦσαν φύσει, μετέβαλον δ' ἐπιφροσύνῃ θείᾳ πρὸς τὸ γλύκιον.
εἰ δέ τις τούτοις ἀπιστεῖ, θεὸν οὔτ' οἶδεν οὔτ' ἐζήτησέ ποτε· ἔγνω 212
γὰρ ἂν εὐθέως, ἔγνω παγίως καταλαβών, ὅτι τὰ παράδοξα δὴ ταῦτα
καὶ παράλογα θεοῦ παίγνιά ἐστιν, ἀπιδὼν εἰς τὰ τῷ ὄντι μεγάλα καὶ
σπουδῆς ἄξια, γένεσιν οὐρανοῦ καὶ πλανήτων καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων
χορείας καὶ φωτὸς ἀνάλαμψιν, ἡμέρας μὲν ἡλιακοῦ, νύκτωρ δὲ τοῦ διὰ
σελήνης, καὶ γῆς ἵδρυσιν ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τοῦ παντός, ἠπείρων τε καὶ
νήσων ὑπερβάλλοντα μεγέθη καὶ ζῴων καὶ φυτῶν ἀμυθήτους ἰδέας,
ἔτι δὲ πελαγῶν ἀναχύσεις, ποταμῶν αὐθιγενῶν καὶ χειμάρρων φοράς,
115 M. ἀενάων ῥεῖθρα πηγῶν, ὧν αἱ | μὲν ψυχρὸν αἱ δὲ θερμὸν ὕδωρ ἀνομ-
βροῦσιν, ἀέρος παντοίας τροπάς, ἐτησίων ὡρῶν διακρίσεις, ἄλλα κάλλη
μυρία. ἐπιλίποι ἂν ὁ βίος τοῦ βουλομένου διηγεῖσθαι τὰ καθ' ἕκαστα, 213
μᾶλλον δ' ἕν τι τῶν ὁλοσχερεστέρων τοῦ κόσμου μερῶν, κἂν εἰ μέλλοι
πάντων ἀνθρώπων ἔσεσθαι μακροβιώτατος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς ἀλή-
θειαν ὄντα θαυμάσια καταπεφρόνηται τῷ συνήθει· τὰ δὲ μὴ ἐν ἔθει,
κἂν μικρὰ ᾖ, ξέναις φαντασίαις ἐνδιδόντες καταπληττόμεθα τῷ φιλοκαίνῳ.

(39.) Ἤδη δὲ πολλὴν καὶ ἀπόρευτον διεξεληλυθότων, ὅροι τινὲς 214
ἀνεφαίνοντο γῆς οἰκουμένης καὶ προάστεια χώρας, εἰς ἣν μεθωρμίζοντο·
νέμονται δ' αὐτὴν Φοίνικες. ἐλπίσαντες δὲ βίον εὔδιον καὶ γαληνὸν
αὐτοῖς ἀπαντήσεσθαι γνώμης ἐσφάλησαν. ὁ γὰρ προκαθήμενος βασιλεὺς 215

1 εἰς αὐτὴν om. FGHP ἀθρόον M συρρέοντος BEM, συρέντος F ἐκθλίβοντος CVOFGHP 2 φθορᾶς G μόνον om. VO 2. 3 δίψους ἄκος transp. G 3 δίψης F τοσαύταις om. K¹Z 4 ὑδρεῖα C πάντα FHP, πέντ' G ἐκ FGHP: ἀπὸ ceteri 5 μετέβαλλον F δὲ C γλύκειον CH 6 οὔτ' AFGHP: οὔτε ceteri οἶδεν CVOEHP: εἶδεν ceteri οὔτε CVO ποτε] πώποτε A(v) 7 ἂν εὐθέως ἔγνω om. H¹P 8 ἐστιν FGHP: εἰσιν ceteri (v) ἐπιδὼν FGHP εἰς FGHP: πρὸς ceteri 12 ἀμυθήτων K, ἀμυθήτους om. A 13 ἔτι δὲ FGHP: ἔτι δὲ καὶ ceteri 14 ἀενάων CE: ἀεννάων ceteri 14. 15 ψυχρῶν αἱ δὲ θερμῶν ὑδάτων ἀνομβροῦσι πηγάς A (Turn.) 16 ἐπιλείποι CK 17 μερῶν τοῦ κόσμου transp. BMAKZ 19 τὰ VOK²FGHP: ἃ ceteri μὴ] δὴ C post ἔθει add. ἦν CBEMA, ᾖ KZ 21 ἀπόρευτον] ἀοίκητον coni. Mang. 23 ἐννέμονται FHP; ἐνέμοντο coni. Mang. αὐτὴν] αὐτὰ FGHP δὲ om. F εὔδειον A 24 αὐτοῖς om. A αὑτοῖς codd. ἀπαντήσασθαι K, ἀπαντᾶσθαι GHP προκαθήμενος FGHP: καθηγούμενος K¹Z, καθήμενος ceteri (K²)

21 sqq. Exod. 17,8—16

πόρθησιν εὐλαβηθείς, ἀναστήσας τὴν ἐκ τῶν πόλεων νεότητα, μάλιστα μὲν ἀνείρξων ὑπηντίαζεν, εἰ δὲ βιάζοιντο, διὰ χειρῶν ἀμυνούμενος ἀκμῆσι καὶ ἄρτι πρῶτον καθισταμένοις εἰς ἀγῶνα κεκμηκότας ὁδοιπορίαις καὶ
216 ἐνδείαις σιτίων καὶ ποτῶν, ἃ κατὰ μέρος ἀντεπετίθετο. Μωυσῆς δὲ παρὰ τῶν σκοπῶν γνοὺς οὐ μακρὰν διεστηκότα τὸν ἐχθρὸν στρατόν, καταλέξας τοὺς ἡβῶντας καὶ στρατηγὸν ἑλόμενος ἕνα τῶν ὑπάρχων Ἰησοῦν, πρὸς τὴν μείζονα συμμαχίαν αὐτὸς ἠπείγετο· περιρρανάμενος γὰρ τοῖς εἰωθόσι καθαρμοῖς ἐπὶ κολωνὸν τὸν πλησίον μετὰ σπουδῆς ἀναδραμὼν ἱκέτευε τὸν θεὸν ὑπερασπίσαι καὶ νίκην καὶ κράτος περιποιῆσαι τοῖς Ἑβραίοις, οὓς ἐκ χαλεπωτέρων πολέμων καὶ κακῶν ἄλλων ἐρρύσατο μὴ μόνον τὰς ἐξ ἀνθρώπων ἐπικρεμασθείσας συμφορὰς ἀποσκεδάσας, ἀλλὰ καὶ ὅσας ὅ τε τῶν στοιχείων νεωτερισμὸς ἐκαινούργησε
217 κατ' Αἴγυπτον καὶ ὁ ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις ἀνήνυτος λιμός. ἤδη δὲ μελλόντων εἰς μάχην καθίστασθαι, τερατωδέστατόν τι συμβαίνει πάθος περὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ· κουφόταται γὰρ ἐγίνοντο ἐν μέρει καὶ βαρύταται· εἶθ' ὁπότε μὲν ἐπελαφρίζοιντο πρὸς ὕψος αἰρόμεναι, τὸ συμμαχικὸν ἐρρώννυτο καὶ ἀνδραγαθιζόμενον ἐπικυδέστερον ἐγίνετο, ὁπότε δὲ κάτω βρίσειαν, ἴσχυον οἱ ἀντίπαλοι, μηνύοντος διὰ συμβόλων τοῦ θεοῦ, ὅτι τῶν μέν ἐστι γῆ καὶ αἱ τοῦ παντὸς ἐσχατιαὶ κλῆρος οἰκεῖος, τῶν δ' αἰθὴρ ὁ ἱερώτατος, καὶ ὥσπερ ἐν τῷ παντὶ βασιλεύει καὶ κρατεῖ γῆς
218 οὐρανός, οὕτω καὶ τὸ ἔθνος περιέσται τῶν ἀντιπολεμούντων. ἄχρι μὲν
οὖν τινος αἱ χεῖρες οἷα πλάστιγγες ἐν μέρει μὲν | ἐπεκουφίζοντο, ἐν p. 116 M
μέρει δ' ἐπέρρεπον, τηνικαῦτα καὶ ὁ ἀγὼν ἀμφήριστος ἦν· ἐξαπιναίως δ' ἀβαρεῖς γενόμεναι, δακτύλοις ἀντὶ ταρσῶν χρώμεναι, μετέωροι πρὸς

2 ὑπαντίαζεν C   ἀμυνόμενος VO   ἀκμῆσι FGHPK[1]Z: ἀκμητὶ ceteri
3 καὶ] πρὸς C, τοὺς BEMA   καθισταμένους BEMAKZ   κεκμηκόσιν CVO
4 καὶ ποτῶν om. BEMA   ἃ om. GHP   ἀνεπετίθετο Z   μωσῆς CKZ
5 γνοὺς παρὰ τῶν σκοπῶν transp. A   ἐχθρὸν FGHPKZ: ἐχθρῶν ceteri
7 μείζονα] ἄνωθεν O   ἠπείγετο CGHPKZ: ἡγεῖτο ceteri   8 τοῖς om. Z
9 ἱκέτευε FGHP: ἱκετεύει ceteri   10 πολέμων codd.: κινδύνων v   11 μὴ FGHP: οὐ ceteri   12 μετεωρισμὸς A   14 τερατωδέστατον FGHPK[1]Z: τερατωδέστερον ceteri   15 ἐγίγνοντο F   16 ἐπελαφρίζοιντο KZ: ἐπελαφρίζοντο CMG, ἐπηλαφρίζοντο ceteri (ἐπηλαφρύνοντο O)   17 ἐρώννυτο CZ   ἐπικυδέ-
γί
στερον] ἐπικρατέστερον coni. Mang.   ἐφαίνετο A   17. 18 κάτω βρίσειαν FGHP: κάτω βαρήσειαν CAEVO, βαρήσειαν κάτω B, βαρύσειαν κάτω M, βαρήσεις κάτω K, βαρύσειεν κάτω Z   18 οἱ om. A   19 ἐστιν ἡ γῆ F   δὲ F   20 βασιλεύει] κελεύει O   κρατεῖ] κατακρατεῖ GH(v)   21 περιέσται FGHP: περιέστη VO, περίεστι ceteri   22 τινος] ὅσου V[2]O   23 δὲ F   ἐπέρρεπον] ἐπέβριθον C   τηνικαῦτα] ἡνίκα FHP   24 γινόμεναι P   καὶ ante δακτύλοις add. V[2]O, δ' post δακτύλοις add. G   μετέωροι om. BEMAKZ

ὕψος ἤρθησαν, καθάπερ αἱ πτηναὶ φύσεις ἀεροποροῦσαι. καὶ διέμενον
ἀνώφοιτοι μέχρι τοῦ τὴν νίκην Ἑβραίους ἀνανταγώνιστον ἄρασθαι, τῶν
ἐχθρῶν ἡβηδὸν ἀναιρεθέντων ἅπερ τε διαθεῖναι παρὰ τὸ προσῆκον ἐσπού-
δαζον παθόντων μετὰ δίκης. τότε καὶ Μωυσῆς ἱδρύεται βωμόν, ὃν 219
ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὠνόμασε „θεοῦ καταφυγήν“ (Exod. 17, 15), ἐφ'
οὗ τὰ ἐπινίκια ἔθυε χαριστηρίους εὐχὰς ἀποδιδούς.

(40.) Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ἔγνω δεῖν τὴν χώραν, εἰς ἣν ἀπῳ- 220
κίζετο τὸ ἔθνος, κατασκέψασθαι — δεύτερον δ' ὁδοιποροῦσιν ἔτος ἐνει-
στήκει — βουλόμενος μή, οἷα φιλεῖ, γνωσιμαχεῖν οὐκ εἰδότας, ἀλλ'
ἀκοῇ προμαθόντας αὐτήν, ἐπιστήμῃ τῶν ἐκεῖ βεβαίᾳ χρωμένους, τὸ
πρακτέον ἐκλογίζεσθαι. δώδεκα δ' ἰσαρίθμους ταῖς φυλαῖς ἄνδρας, ἐξ 221
ἑκάστης ἕνα φύλαρχον, αἱρεῖται τοὺς δοκιμωτάτους ἀριστίνδην προκρίνας,
ἵνα μηδεμία μοῖρα πλέον ἢ ἔλαττον ἐνεγκαμένη διαφέρηται, πᾶσαι δ'
ἐξ ἴσου διὰ τῶν ἐν τέλει τὰ παρὰ τοῖς κατοίκοις, εἰ βουληθεῖεν οἱ
πεμφθέντες ἀψευδεῖν, ἐπιγνῶσιν. ἑλόμενος δ' αὐτούς φησι τάδε· „τῶν 222
ἀγώνων καὶ κινδύνων, οὓς ὑπέστημεν καὶ μέχρι νῦν ὑπομένομεν, ἆθλόν
εἰσιν αἱ κληρουχίαι, ὧν τῆς ἐλπίδος μὴ διαμάρτοιμεν ἔθνος πολυανθρωπό-
τατον εἰς ἀποικίαν παραπέμποντες. ἔστι δ' ὠφελιμώτατον ἡ τόπων
καὶ ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων ἐπιστήμη, ὥσπερ ἡ ἄγνοια βλαβερόν.
ὑμᾶς οὖν ἐχειροτονήσαμεν, ἵνα ταῖς ὑμετέραις ὄψεσί τε καὶ διανοίαις 223

---

2 ἀνώφυτοι CVOK τοῦ om. HP ἑβραίοις A ἀνταγώνιστον M
3 διαθεῖναι] καταθεῖναι H παρὰ] περὶ KZ 3. 4 ἐσπάδαζον (sic) E
4 ἱδρύετο M ὃν] ὧν G 5 τοῦ συμβεβηκότος VOKZ: τῶν συμβεβηκότων
ceteri (v) καταφυγεῖν C 6 χαριστηρίους FGHP: τὰς χαριστηρίους ceteri
7 post μετὰ add. δὲ AV 7. 8 ἀπώκιζε KZ 9 βουλόμενος FGHPK¹Z: βου-
λόμενος δὲ ceteri 10 αὐτῇ A ἐπιστήμῃ] γρ. ἢ διαγνώσει mg. O
τῶν ἐκεῖ] τῶν κατασκοπησάντων τὰ ἐκεῖ V², τῶν τὰ ἐκεῖ κατασκοπησάντων O
βεβαία FGHPV²OK²: βεβαίως ceteri τὸ] ὃ HP 11 δὲ eras. V², δ' om. AO
12 φίλαρχον FGZ 13 πλεῖον A 14 τὰ om. FGHP παρὰ τῶν ἐν
τοῖς κατοίκοις HP 15 ἐπὶ γνῶσιν A, ἐπίγνωσιν P δὲ A 16 τοῦ
νῦν A 17 ἁμάρτοιμεν G, διαμάρτημεν (sic) M 18 πέμποντες P 19 ἡ
om. A

---

7 sqq. Num. cap. 13. 14 7—174,2 Catena Laur. V 14 ad Psalm. 105,24
ἐξουδένωσαν γῆν ἐπιθυμητήν: φίλωνος: ἀπεπέμψαντο γῆν ἀγαθὴν τὴν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς
εὑρήσεις ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Ἀριθμῶν. ἡ δὲ ἱστορία τοιαύτη· δεύτερον μὲν ὁδοιποροῦσι τοῖς
Ἑβραίοις ἔτος ἐνειστήκει, Μωυσῆς δὲ ἔγνω τὴν χώραν, εἰς ἣν ἀπῳκίζετο τὸ ἔθνος, κατα-
σκέψασθαι. καὶ δὴ δώδεκα ἰσαρίθμους — προκρίνας. οὓς ἑλόμενος γενέσθαι φησὶ τῶν
τοσούτων μυριάδων ὦτα καὶ ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν τῶν ἀναγκαίων εἰδέναι σαφῆ
κατάληψιν.

τάχει θεασώμεθα· γίνεσθε δὴ τῶν τοσούτων μυριάδων ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ
224 πρὸς τὴν ὧν ἀναγκαῖον εἰδέναι σαφῆ κατάληψιν. ἃ δὲ γνῶναι ποθοῦμεν,
τρία ταῦτ᾽ ἐστίν· οἰκητόρων πλῆθός τε καὶ δύναμιν, πόλεων τὴν ἐν
εὐκαιρίᾳ θέσιν καὶ ἐν οἰκοδομίαις ἐχυρότητα ἢ τοὐναντίον, χώραν εἰ
βαθύγειός ἐστι καὶ πίων, ἀγαθὴ παντοίους καρποὺς ἐνεγκεῖν σπαρτῶν
τε καὶ δένδρων, ἢ λεπτόγεως ἔμπαλιν, ἵνα πρὸς μὲν ἰσχὺν καὶ πλῆθος
οἰκητόρων ἰσορρόποις δυνάμεσι φραξώμεθα, πρὸς δὲ τὴν ἐν τοῖς τόποις
ἐρυμνότητα μηχανήμασι καὶ ταῖς ἑλεπόλεσιν· ἀναγκαῖον δὲ καὶ τὴν χώραν
εἰδέναι, εἰ ἀρετῶσα ἢ μή· περὶ γὰρ λυπρᾶς ἑκουσίους κινδύνους ὑπο-
225 μένειν ἠλιθιότητος. τὰ δ᾽ ὅπλα καὶ μηχανήματα ἡμῶν καὶ πᾶσα ἡ
δύναμις ἐν μόνῳ τῷ πιστεύειν θεῷ κεῖται· ταύτην ἔχοντες τὴν παρα-
σκευὴν οὐδενὶ τῶν φοβερῶν εἴξομεν· ἱκανὴ γὰρ ἀμάχους ῥώμας εὐεξίαις,
τόλμαις, ἐμπειρίαις, πλήθεσιν ἐκ πολλοῦ τοῦ | περιόντος κατακρατεῖν, p. 117
δι᾽ ἣν καὶ ἐν ἐρήμῃ βαθείᾳ χορηγίαι πάντων εἰσὶν ὅσα ἐν εὐετηρίᾳ
226 πόλεων. ὁ δὲ καιρός, ἐν ᾧ μάλιστα χώρας ἀρετὴν δοκιμάζεσθαι συμ-
βέβηκεν, ἔαρ ἐστίν, ὃ νῦν ἐφέστηκεν· ὥρᾳ γὰρ ἔαρος τὰ μὲν σπαρέντα
τελεσφορεῖται γένη, αἱ δὲ τῶν δένδρων φύσεις ἀρχὴν λαμβάνουσιν.
ἄμεινον δ᾽ ἂν εἴη καὶ ἐπιμεῖναι μέχρι θέρους ἀκμάζοντος καὶ διακομίσαι
227 καρποὺς οἱονεὶ δείγματα χώρας εὐδαίμονος.“ (41.) ταῦτ᾽ ἀκούσαντες
ἐπὶ τὴν κατασκοπὴν ἐξῄεσαν ὑπὸ παντὸς τοῦ πλήθους προπεμπό-
μενοι δεδιότος, μὴ συλληφθέντες ἀπόλωνται καὶ συμβῇ δύο τὰ χαλεπώτατα,

---

1 τάχειθεν BKZ θεασόμεθα G γίνεσθε VOFGHP: γένεσθε ceteri δὴ] δὴ οὖν F, δὲ O 2 πρὸς CV[1]FGHP: πρὸς τὸ ceteri ὧν ἀναγκαῖον GHP: τῶν ἀναγκαίων ceteri Laur. (v) σαφῆ] ἀκριβῆ F post δὲ ss. δὴ K 3 τρία FGHP: om. ceteri ταῦτα CVO Laur. τε om. Laur. τὴν] τε Laur. 4 θέσεως H[1]P τε καὶ A οἰκοδομίαις FGHP: οἰκοδομαῖς ceteri (v), οἰκοδομῇ Laur. ἐχυρότητα CFGHP: ὀχυρότητα ceteri 5 εὔγειος Laur. ἐστι om. Laur. ante ἀγαθὴ add. εἰ FGHP(v), καὶ Laur.
ειο
5. 6 σπαρτῶν τε καὶ δένδρων om. Laur. 6 λεπτόγεως A, λεπτόγειος BEMKZ 9 ἑκουσίως G 10 ἠλιθιώτατον coni. Mang.; ἠλιθιότητος ⟨ἔργον⟩ conicio μηχανήμαθ᾽ G 11 post δύναμις add. ἡμῶν F 12 ῥώμαις coni. Mang. 13 κρατεῖν F 14 ἐρήμῃ FGHP: ἐρημίᾳ ceteri βαθεῖαι corr. ex βαθεία B, βαθεῖαι MKZ 16 ὥρᾳ — λαμβάνουσιν (17) om. Laur. γὰρ] μὲν G, om. BEMA 17 γένη, αἱ KZ: γενέσεως ceteri (v) φύσεις] ἐκφύσεις coni. Mang. 18 pr. καὶ om. Laur. alt. καὶ om. BEMA 19 ταῦτα CF 20 τὴν om. M κατασκοπεῖν C 20. 21 παραπεμπόμενοι coni. Mang. 21 δεδιότες EMAVO ἀπόλλωνται K

2—6 pergit Laur. V 14: ἃ δὲ γνῶναι — ἔμπαλιν. 15—20 pergit Laur. V 14: ὁ δὲ καιρός — ἐξῄεσαν.

ἀνδρῶν τε, οἳ φυλῆς ἑκάστης ὄψις ἦσαν, σφαγαὶ καὶ ἄγνοια τῶν παρὰ
τοῖς ἐφεδρεύουσιν ἐχθροῖς ὧν ὠφέλιμος ἡ ἐπιστήμη. παραλαβόντες 228
δ' ὀπτῆρας καὶ ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ προερχομένοις ἐφείποντο· καὶ γενό-
μενοι πλησίον, ἐφ' ὑψηλότατον ὄρος τῶν περὶ τὸν τόπον ἀναδραμόντες,
κατεθεῶντο τὴν χώραν, ἧς πεδιὰς μὲν ἦν πολλὴ κριθοφόρος, πυροφόρος,
εὔχορτος, ὀρεινὴ δ' οὐκ ἔλαττον ἀμπέλων καὶ στελεχῶν ἄλλων κατά-
πλεως, εὔδενδρος ἅπασα, λάσιος, ποταμοῖς καὶ πηγαῖς διεζωσμένη πρὸς
ἄφθονον ὑδρείαν, ὡς ἐκ τῶν προπόδων ἄχρι τῶν κορυφῶν ὅλα τῶν
ὀρῶν τὰ κλίματα δένδρεσι κατασκίοις συνυφάνθαι, διαφερόντως δὲ τοὺς
αὐχένας καὶ ὅσαι βαθεῖαι διαφύσεις. κατεθεῶντο δὲ καὶ τὰς πόλεις 229
ἐρυμνοτάτας διχόθεν, ἔκ τε τοπικῆς περὶ τὴν θέσιν εὐκαιρίας καὶ περι-
βόλων ἐχυρότητος. ἐξετάζοντες δὲ καὶ τοὺς οἰκήτορας ἑώρων ἀπείρους
τὸ πλῆθος, περιμηκεστάτους γίγαντας ἢ γιγαντώδεις τὰς τῶν σωμάτων
ὑπερβολὰς ἔν τε μεγέθεσι καὶ ῥώμαις. ταῦτα κατιδόντες εἰς ἀκριβεστέραν 230
κατάληψιν ἐπέμενον — ὀλισθηρὸν γὰρ αἱ πρῶται φαντασίαι χρόνῳ
μόλις ἐνσφραγιζόμεναι — καὶ ἅμα σπουδὴν ἐποιοῦντο δρεψάμενοι τῶν
ἀκροδρύων, μὴ ἄρτι πρῶτον στεριφουμένων ἀλλ' ἤδη ὑποπερκαζόντων,
ἐπιδείξασθαι παντὶ τῷ πλήθει τὰ μὴ ῥᾳδίως φθαρησόμενα. μάλιστα 231
δ' αὐτοὺς κατέπληττεν ὁ τῆς ἀμπέλου καρπός· οἱ γὰρ βότρυες ὑπερ-
μεγέθεις ἦσαν, ἀντιπαρεκτεινόμενοι ταῖς κληματίσι καὶ μοσχεύμασιν,
ἄπιστος θέα· ἕνα γοῦν ἐκτεμόντες καὶ δοκίδος ἐκ μέσων ἀπαιωρήσαντες,

1 ὄψις — καὶ om. in lac. C ὄψεις BEAKZ 3 προερχόμενοι VOF
4 τῶν — τόπον om. Laur. περὶ] παρὰ P τῶν τόπων K, τὸν ποταμὸν A
5 κριθηφόρος Laur. 6 δὲ BEMFKZ ἔλαττον BEMA: ἐλάττων ceteri
7 ἅπασι H[1], πᾶσα Laur. 7—10 πρὸς — διαφύσεις om. Laur. 8 ἄφθορον F
10 ὅσα BEMA βαθεῖα AP διὰ φύσεις AF, διὰ φύσιν GHP 12 ἐχυρό-
τητος CFGHP: ὀχυρότητος ceteri ἑώρων] εὗρον coni. Mang.
12. 13 τὸ πλῆθος ἀπείρους F (β α superscr.) 13 τῷ πλήθει VOK[2] Laur. γίγαντας ἢ
et τὰς — ὑπερβολὰς (14) om. Laur. 14 ἔν τε ῥώμῃ καὶ μεγέθεσιν Laur.
ἀκριβεστάτην VO 15 ὀλισθηραὶ BEMAKZ (Mang.) φαντασίαι] φῆμαι D
16 ἐκσφραγιζόμεναι D[R], ἐμφραγιζόμεναι D[P] ἐποίουν HP δρεψόμενοι Laur.
17 μὴ — στεριφουμένων om. A, μὴ — ἀλλ' om. Laur. 18 ἐπιδείξεσθαι G
19 βότρυς FGHP 19. 20 παμμεγέθεις A 20 ἀντιπαρεκτεινόμενοι — μοσχεύμασιν
om. Laur. κλιματίσι AEFGHPZ 21 οὖν Laur. τεμόντες FGHP
ἐκ μέσου A, μέσον (om. ἐκ) VO Laur.

3—176,3 pergit Laur. V 14: ὀπτῆρας δὲ καὶ ἡγεμόνας παραλαβόντες προερχομένοις —
ἐκόμιζον. 15. 16 D[P] fol. 257[v] D[M] fol. 268[r] D[R] fol. 271[v] Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ
Μωσέως βίου: ὀλισθηρὸν γὰρ αἱ πρῶται φῆμαι χρόνῳ μόλις ἐνσφραγιζόμεναι.

ἧς τὰς ἀρχὰς δυσὶ νέοις, τῷ μὲν ἔνθεν τῷ δ' ἔνθεν, ἐπετίθεσαν. ἐκ
διαδοχῆς, πιεζομένων αἰεὶ τῶν προτέρων — βαρύτατον γὰρ ἦν ἄχθος
232 —, ἐκόμιζον, περὶ τῶν ἀναγκαίων οὐχ ὁμοφρονοῦντες. (42.) ἐγένοντο
μὲν οὖν αὐτοῖς ἅμιλλαι μυρίαι καὶ πρὶν ἐπανήκειν κατὰ τὴν ὁδόν, ἀλλὰ
κουφότεραι, ὑπὲρ τοῦ μὴ γνωσιμαχούντων μηδ' | ἄλλα ἄλλων ἀπαγγελ- p. 118
λόντων στάσιν ἐν τῷ πλήθει γενέσθαι, χαλεπώτεραι δὲ μετὰ τὴν 6
233 ἐπάνοδον. οἱ μὲν γὰρ περὶ τῆς τῶν πόλεων ἐχυρότητος καὶ ὡς ἑκάστη
πολυάνθρωπός ἐστι διεξιόντες καὶ πάντα αἴροντες τῷ λόγῳ πρὸς τὸ
μεγαλεῖον φόβον ἐνειργάζοντο τοῖς ἀκούουσιν, οἱ δὲ τὸν ἁπάντων ὧν
εἶδον ὑφαιροῦντες ὄγκον παρεκάλουν μὴ ἀναπίπτειν, ἀλλ' ἔχεσθαι τῆς
ἀποικίας ὡς αὐτοβοεὶ περιεσομένους· οὐδεμίαν γὰρ ἀνθέξειν πόλιν πρὸς
τοσαύτης δυνάμεως ἔφοδον ἀθρόως ἐπιστάσης, ἀλλὰ τῷ βάρει πιεσθεῖσαν
πίπτειν· προσετίθεσαν δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἰδίων παθῶν ἑκάτεροι ταῖς
ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων, οἱ μὲν ἄνανδροι δειλίαν, οἱ δ' ἀκατάπληκτοι
234 θάρσος μετ' εὐελπιστίας. ἀλλ' οὗτοι μὲν πέμπτη μοῖρα τῶν ἀποδεδει-
λιακότων ἦσαν, οἱ δ' ἔμπαλιν τῶν γενναίων πενταπλάσιοι· τὸ δ' ὀλίγον
θάρσος ἀτολμίας ἐναφανίζεται περιουσίᾳ, ὃ δὴ καὶ τότε φασὶ συμβῆναι·
τῶν γὰρ τὰ βέλτιστα διεξιόντων δυοῖν οἱ τἀναντία φάσκοντες δέκα περιῆσαν
οὕτως, ὥστε καὶ σύμπασαν ὑπηγάγοντο τὴν πληθὺν ἐκείνων μὲν ἀλλο-
235 τριώσαντες, ἑαυτοῖς δ' οἰκειωσάμενοι. περὶ δὲ τῆς χώρας ταὐτὰ πάντες

1 ἧς] εἰς GP; καὶ coni. Mang. δὲ HP ἐπετίθεσαν scripsi: ἐπιθέντες codd.
2 πιεζομένων — προτέρων] ἐπετίθεσαν Laur. αἰεὶ om. BEMAK¹Z τῶν om. A
3 ἀναγκαιοτάτων KZ 4 καὶ — κουφότεραι (5) om. M πρὶν om. V¹, ss. V²
5 μὴ om. A ἄλλων ἄλλα transp. F 5. 6 ἐπαγγελλόντων FG
7 τῶν om. AF ἐχυρότητος CEFGP: ὀχυρότητος ceteri 8 ἐστι om. F
9 τοῖς om. M post οἱ δὲ add. δύο Laur. τὸν] τῶν BMV¹G, τὸν τῶν V²OF
10 ἀφαιροῦντες AGPKZ μὴ ἀναπίπτειν ἀλλ' om. Laur. ἀντιπίπτειν F
ἀλλὰ F 11 ἀνθέξιν E 12 ἀθρόον KZ 13 πίπτειν FGHP: ἀπειπεῖν
ceteri, ἀπερεῖν (Turn.) v 14 δὲ F 15. 16 ἀποδεδρακότων C (δειλια ss.), ἀποδεδραμηκότων H (δειλια ss.):
ἀποδεδραμηκότων P, ἀποδεδρακότων ceteri 17 ἐναφανίζεται FHP: ἀναφανίζεται C,
ἀφανίζεται B mg. E, ἐμφανίζεται ceteri φησὶ HP 18 τὰ om. H
δυεῖν FO 19 ante οὕτως add. καὶ ὑπερίσχυσαν V²OK² ὥστε] ὅτι V²O;
ὥστε om. Mang. καὶ om. V²O σύμπαν ὑπ. τὸ πλῆθος C ἐπη-
γάγοντο KZ 20 αὐτοῖς GH²K, αὑτοῖς FH¹PZ δὲ F ταὐτὰ FGHP: τὰ αὐτὰ
ceteri πάντες om. A

7—11 pergit Laur. V 14: ἐπεὶ δὲ ἐπανῆλθον, οἱ μὲν δέκα περὶ τῆς — αὐτοβοεὶ περιεσομένους. 15—177,2 pergit Laur. V 14: περὶ δὲ τῆς χώρας — ἐκδιηγούμενοι (20 — 177,2). περιῆσαν δὲ τῆς πέμπτης μοίρας τῶν τὰ βέλτιστα διεξιόντων οἱ τἀναντία φάσκοντες πενταπλάσιοι, ὥστε καὶ σύμπασαν ὑπηγάγοντο τὴν πληθὺν (cf. 15—19).

ἀπεφαίνοντο γνώμῃ μιᾷ τὸ κάλλος καὶ τῆς πεδιάδος καὶ τῆς ὀρεινῆς ἐκδιηγούμενοι· „τί δ' ὄφελος“ εὐθὺς ἀνεβόησαν „ἡμῖν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν καὶ ταῦτα πεφρουρημένων κραταιᾷ χειρὶ πρὸς τὸ ἀναφαίρετον;“ καὶ τοῖς δυσὶν ἐπιδραμόντες μικροῦ καταλεύουσιν αὐτοὺς ἡδονὴν ἀκοῆς τοῦ συμφέροντος καὶ ἀπάτην ἀληθείας προκρίναντες. ἐφ' οἷς ὁ ἡγεμὼν ἠγανάκτει καὶ 236
ἅμα ηὐλαβεῖτο, μή τι θεήλατον κατασκήψῃ κακὸν οὕτως ἐκθύμως ἀπιστοῦσι τοῖς χρησμοῖς· ὅπερ καὶ ἐγένετο· τῶν γὰρ κατασκόπων οἱ μὲν δειλοὶ δέκα λοιμώδει νόσῳ διαφθείρονται μετὰ τῶν ἐκ τοῦ πλήθους συναπονοηθέντων, μόνοι δ' οἱ συμβουλεύσαντες δύο μὴ ὀρρωδεῖν ἀλλ' ἐφίεσθαι τῆς ἀποικίας ἐσώθησαν, ὅτι καταπειθεῖς ἐγένοντο τοῖς λογίοις, γέρας ἐξαίρετον λαβόντες τὸ μὴ παραπολέσθαι.

(43.) Τοῦτ' αἴτιον ἐγένετο τοῦ μὴ θᾶττον ἥκειν εἰς ἣν ἀπῳκίζοντο 237
γῆν. δυνάμενοι γὰρ ἔτει δευτέρῳ μετὰ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου μετανάστασιν τὰς ἐν Συρίᾳ πόλεις καὶ τὰς κληρουχίας ἐννέμεσθαι, τὴν ἄγουσαν καὶ ἐπίτομον ἐκτραπόμενοι ὁδὸν ἐπλάζοντο, δυσαναπορεύτους καὶ μακρὰς ἀνοδίας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ἀνευρίσκοντες εἰς ἀνήνυτον ψυχῆς τε καὶ σώματος κάματον, δίκας ἀναγκαίας τῆς ἄγαν ἀσεβείας ὑπομένοντες.
119 M. ὀκτὼ γοῦν ἐνιαυτοὺς πρὸς τοῖς τριάκοντα δίχα τοῦ | παρεληλυθότος 238
χρόνου, γενεᾶς βίον ἀνθρωπίνης, ἄνω κάτω τριβόμενοι καὶ τὰς ἀβάτους ἐρημίας ἀναμετροῦντες ἔτει τεσσαρακοστῷ μόλις ἐπὶ τοὺς τῆς χώρας ὅρους παρεγένοντο, ἐφ' οὓς καὶ πρότερον ἦλθον. πρὸς δὲ ταῖς εἰσβολαῖς 239
ᾤκουν ἕτεροί τε καὶ δὴ καὶ συγγενεῖς αὐτῶν, οὓς ᾤοντο μάλιστα μὲν συνεκπολεμήσειν τὸν πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας πόλεμον καὶ πρὸς τὴν ἀποικίαν ἅπαντα συμπράξειν, εἰ δ' ἀποκνοῖεν, μετὰ μηδετέρων γοῦν τετάξεσθαι χεῖρας ἀνέχοντας. οἱ γὰρ ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν πρόγονοι, 240

2 δὲ F   ἡμῖν om. F   3 περιφρουρημένων P   κραταιᾷ BMKZ: κρατερᾷ A, καρτερᾷ ceteri   4 καταλλεύουσιν C   5 προκρίνοντες HP   ἐφ' οἷς] εὐθὺς A   6 ἐπισκήψῃ VOK² Laur.   κακὸν] καὶ K   9 δύο om. HP; δύο συμβουλεύσαντες Mang.   10 λόγοις VK²   12 τοῦτο F   13 μετάστασιν G, ἐπανάστασιν A   14 ἐννέμεσθαι scripsi: ἐκνέμεσθαι codd.   ἄγουσαν] εὐθεῖαν vel sim. expectat Wendl.   15 ἐπίτιμον E   ἐπλάζοντο FGHP: ἐπορεύοντο ceteri   δυσαναπορεύτους FH¹P: δυσπορεύτους ceteri   16 ἄλλας] ἄλλον VO   εὑρίσκοντες C; συνείροντες coni. Mang.   ἀνόνητον M   17 ἀναγκαίας] ἀξίας coni. Mang.   ἄγαν om. VOFGHP   19 κάτω CV¹FGHP¹: καὶ κάτω ceteri   20 ἔτει] εἴ τι G   τοὺς om. F   21 ἐμβολαῖς C   22 τε om. A   alt. καὶ CVOFG²: om. ceteri   23 τοὺς om. BEMAKZ   24 ἅπαντα om. A   δὲ F   ἀποκνοῖντο V²O   μηδ' ἑτέρων MKZ   25 τετάξασθαι K, τετάξομεν Z

3—10 pergit Laur. V 14: καὶ τοῖς δυσὶν ἐπιδραμόντες μικροῦ καταλεύουσιν αὐτοὺ (3. 4). ἐφ' οἷς Μωυσῆς ἠγανάκτει — ἐσώθησαν (5—10).   21 sqq. Num. 20, 14—21

τοῦ τε Ἑβραϊκοῦ καὶ τοῦ τὰ προάστεια κατοικοῦντος, ἀδελφοὶ δύο ἦσαν ὁμοπάτριοι καὶ ὁμομήτριοι, πρὸς δὲ καὶ δίδυμοι, ἀφ' ὧν εἰς πολυπαιδίαν ἐπιδιδόντων καὶ τῶν ἀπογόνων εὐφορίᾳ τινὶ χρωμένων εἰς μέγα καὶ πολυάνθρωπον ἔθνος ἑκατέρα τῶν οἰκιῶν ἀνεχύθη· ἀλλ' ἡ μὲν ἐφιλοχώρησεν, ἡ δ', ὡς ἐλέχθη πρότερον, εἰς Αἴγυπτον μεταναστᾶσα διὰ
241 λιμὸν χρόνοις ὕστερον ἐπανῄει. τὴν δ' οἰκειότητα ἡ μὲν διεφύλαττε, καίτοι πολὺν χρόνον διαζευχθεῖσα, πρὸς τοὺς μηδὲν ἔτι τῶν πατρίων φυλάττοντας, ἀλλὰ πάντα τὰ τῆς ἀρχαίας πολιτείας ἐκδεδιῃτημένους, ὑπολαβοῦσα τοῖς ἡμέροις τὰς φύσεις ἁρμόττον εἶναι διδόναι τι καὶ χαρί-
242 ζεσθαι συγγενείας ὀνόματι· ἡ δ' ἔμπαλιν τὰ φιλικὰ πάντα ἔτρεψεν ἤθεσι καὶ λόγοις βουλαῖς τε καὶ πράξεσιν ἀσπόνδοις καὶ ἀσυμβάτοις χρωμένη, πατρικὴν ἔχθραν ζωπυροῦσα — ὁ γὰρ τοῦ ἔθνους ἀρχηγέτης αὐτὸς ἀποδόμενος τῷ ἀδελφῷ τὰ πρεσβεῖα μικρὸν ὕστερον ὧν ἐξέστη μετεποιεῖτο παραβαίνων τὰς ὁμολογίας καὶ ἐφόνα θάνατον ἀπειλῶν, εἰ μὴ ἀποδοίη —· ταύτην τὴν παλαιὰν ἀνδρὸς ἑνὸς πρὸς ἕνα ἔχθραν ἔθνος τοσαύταις ὕστερον
243 γενεαῖς ἐκαίνωσεν. ὁ μὲν οὖν ἡγεμὼν τῶν Ἑβραίων Μωυσῆς, καίτοι γ' αὐτοβοεὶ δυνάμενος ἑλεῖν ἐξ ἐπιδρομῆς, οὐκ ἐδικαίωσε διὰ τὴν εἰρημένην συγγένειαν, ἀλλ' ὁδῷ χρήσασθαι μόνον ἠξίου τῇ διὰ τῆς χώρας πάνθ' ὑπισχνούμενος πράξειν τὰ ἔνσπονδα, μὴ τεμεῖν χωρίον, μὴ θρέμματα, μὴ λείαν ἀπάξειν, ὕδατος, εἰ ποτοῦ γένοιτο σπάνις, τιμὴν παρέξειν καὶ τῶν ἄλλων τοῖς ἀχορηγήτοις ὠνίων· οἱ δ' εἰρηνικαῖς οὕτω προκλήσεσιν ἀνὰ κράτος ἠναντιοῦντο πόλεμον ἀπειλοῦντες, εἰ τῶν ὅρων ἐπιβάντας

1 τε] θ' A   τὰ om. A   δύο om. FGHP   3 ἐπιδόντων CVBEMA   τῶν om. A   εὐφορίᾳ] εὐμοιρίᾳ K^{1}Z   τινὶ om. A   καὶ om. G   4 οἰκιῶν] οἰκείων BEMA   5 δὲ VO   διαναστᾶσα A   6 ἐπανῆσαι (sic) F   οι
εἰκειότητα G   ἐφύλαττε VO   7 ἔτι] ἐπὶ F   πατριῶν C^{1}Z   8 διαφυλάττοντας F   9 ὑπολαβούσας F   ἡμέροις] ἡμετέροις G   τι om. K   10 συγγενίας A   δὲ πάλιν GHP   ἀνέτρεψεν coni. Mang.   ἤθεσι] εἴδεσι *cogitationibus* (?) coni. Mang.   post ἤθεσι add. sed rursus expunxit τε K   12 ζωπυροῦσαν M   αὐτὸς] αὐτοῖς FHP   13 βραβεῖα (πρεσ supra) Z   μικρὸν — μετεποιεῖτο om. M   ὑπέστη πεποίητο A   14 τὰς ὁμολογίας CKZ: τὰς om. ceteri   ἀπολογίας BEMA (ὁμολογίας mg. M)   ἐφόνα FGHP: om. ceteri   ἀποδοίη VOFGHP: ἀποδώιη BE, ἀποδώη CMAKZ   15 ἀνδρὸς om. M   ἑνὸς FGHP: om. ceteri   16 ἐκαίνωσεν G: ἐκένωσεν ceteri   γε AKZ   18 μόνωι E   πάντα A   19 μὴ τεμεῖν scripsi: μήτε μὴν codd.; χωρίον ⟨βλάψειν⟩ coni. Mang.   21 τοῖς ἀχορηγήτοις om. BEMA   post τοῖς add. γε F   ἀχορηγήτοις GHP: ἀχορήγοις VOK^{2}, ἀγορητοῖς FK^{1}Z, ἀγοραίοις C   εἰρηνικαῖς FGHP: εἰρημένοι ταῖς ceteri   οὕτω om. FGHP(v)   προσκλήσεσιν FHP (Mang.), προσκλίσεσιν G

ἢ ψαύσαντας αὐτὸ μόνον αἴσθοιντο. (44.) χαλεπῶς δὲ τὰς ἀποκρίσεις 244
ἐνηνοχότων καὶ ἤδη πρὸς ἄμυναν ὁρμώντων, ἐν ἐπηκόῳ στὰς „ἄνδρες“
εἶπεν, „ἡ μὲν ἀγανάκτησις ὑμῶν εὔλογος καὶ δικαία· χρηστὰ γὰρ ἀφ'
ἡμέρου γνώμης προτειναμένων, πονηρὰ ἀπὸ διανοίας ἀπεκρίναντο κακο-
120 M. ήθους. ἀλλ' οὐχ ὅτι | τῆς ὠμότητος ἐκεῖνοι δίκας ἐπάξιοι τίνειν εἰσί, 245
διὰ τοῦθ' ἡμῖν ἐπὶ τὰς κατ' αὐτῶν τιμωρίας ἁρμόττον ἵεσθαι, ἕνεκα
τῆς πρὸς τὸ ἔθνος τιμῆς, ἵνα καὶ ταύτῃ μοχθηρῶν ἀγαθοὶ διαφέρωμεν,
ἐξετάζοντες οὐ μόνον, εἰ κολαστέοι τινές εἰσιν, ἀλλ' εἰ καὶ ὑφ' ἡμῶν
ἐπιτήδειοι τοῦτο πάσχειν.“ εἶτ' ἐκτραπόμενος ἦγε δι' ἑτέρας τὴν πληθύν, 246
ἐπειδὴ τὰς κατὰ τὴν χώραν ὁδοὺς ἁπάσας φρουραῖς διεζωσμένας εἶδεν
ὑπὸ τῶν βλάβην μὲν οὐδεμίαν ἐνδεξομένων, φθόνῳ δὲ καὶ βασκανίᾳ
τὴν ἐπίτομον οὐκ ἐώντων προέρχεσθαι. ταῦτα δὲ σαφεστάτη πίστις 247
ἦν ἀνίας, ἣν ἐπὶ τῷ τὸ ἔθνος ἐλευθερίας τυχεῖν ἠνιῶντο, δηλονότι χαί-
ροντες, ἡνίκα τὴν ἐν Αἰγύπτῳ πικρὰν δουλείαν ὑπέμενον· ἀνάγκη γὰρ
οἷς φέρει λύπην τἀγαθὰ τῶν πλησίον ἐπὶ τοῖς τούτων εὐφραίνεσθαι
κακοῖς, κἂν μὴ ὁμολογῶσιν. ἔτυχον γὰρ ὡς πρὸς ὁμογνώμονας καὶ τὰ 248
αὐτὰ βουλομένους ἀνενεγκόντες τὰ συμβάντα λυπηρά τε αὖ καὶ ὅσα καθ'
ἡδονήν, οὐκ εἰδότες ὅτι πόρρω προεληλύθασι μοχθηρίας καὶ ἐθελέχθρως
καὶ φιλαπεχθημόνως ἔχοντες στένειν μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς, ἥδεσθαι δὲ
ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἔμελλον. τῆς δὲ κακονοίας ἀνακαλυφθείσης ἐκείνων, 249
ἐκωλύθησαν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ὑπὸ τοῦ προεστῶτος ἐπιδειξαμένου δύο
τὰ κάλλιστα, φρόνησιν ἐν ταὐτῷ καὶ χρηστότητα· τὸ μὲν γὰρ μηδὲν
παθεῖν φυλάξασθαι συνέσεως, τὸ δὲ μηδ' ἀμύνασθαι συγγενεῖς ὄντας
ἐθελῆσαι φιλανθρωπίας ἔργον.

---

2 ὦ ἄνδρες BEMAKZ 3 εἶπον H¹P ἀγανάκτησις] παραίτησις Z
ὑ
ἡμῶν A, ἡμῶν BEMZ 4 ἡμῶν add. ante προτειναμένων V²O προτεινο-
μένων M; προτεινάμενοι Turn. 5 ἀλλ' om. F τείνειν CGZ 6 τοῦτο F
κατ' om. G ἵεσθαι AFPKZ: ἴεσθαι ceteri 7 ἔθνος] γένος CVO (fort. recte)
τιμῆς] αἰδοῦς CVO (fort. recte) μοχθηρῶν] πονηρῶν KZ ἀγαθοὶ om. A
8 ἀλλ' εἰ] ἀλλὰ H¹P 9 εἶτα F 10 τὴν om. G 11 ἐνδεξομένων FGHP:
προέρχεσθαι
ἐκδεξομένων O, ἐκδεξαμένων ceteri καὶ om. H¹P 12 πορεύεσθαι K
13 ἀνίας ἦν transp. A(v) ἀνίας] ἀνοίας Turn. δῆλον ὅτι CBE 14 ἐν
om. A 15 οἷς] ἧς G λύπης G τἀγαθὰ FGHP: τὰ ἀγαθὰ ceteri
16 γὰρ om. Z καὶ om. A 17 ἀνενεγκόντας A 18 πορρωτάτω HP
προσεληλύθασι H¹P 19 δ' CVO, δὲ om. A 20 ἔμελλον] ἐβούλοντο V²
τῆς] τοῖς C ἀνακαλυφείσης Turn. 21 ἐπιδεξαμένου F, ἐνδειξαμένου A
22 μηδὲν FGHP: μηδὲν μηδένα ceteri (v) 22. 23 παθεῖν μηδὲν transp. H
23 φυλάξεσθαι BEM 24 θελῆσαι AH(v)

250 (45.) Τὰς μὲν οὖν τούτων πόλεις παρημείψατο. βασιλεὺς δέ τις
τῆς ὁμόρου Χανάνης ὄνομα, τῶν σκοπῶν ἀπαγγειλάντων τὸν ὁδοιποροῦντα
στρατὸν οὐ πάνυ μακρὰν ἀφεστηκότα, νομίσας ἀσύντακτόν τε εἶναι καὶ
ῥᾳδίως εἰ προεπίθοιτο νικήσειν, ἄρας μετὰ τῆς οἰκείας νεότητος
εὐοπλούσης ἐπεξέθει καὶ τοὺς πρώτους ὑπαντιάσαντας ἅτε μὴ παρεσκευασ-
μένους εἰς μάχην τρέπεται· καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους ἐπὶ τῷ παρ' ἐλπίδα
εὐημερήματι φυσηθεὶς προῄει, καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας χειρώσεσθαι
251 νομίζων. οἱ δὲ — οὐ γὰρ ἐγνάμφθησαν ἥττῃ τῆς προερχομένης τάξεως
— ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον σπάσαντες εὐτολμίας καὶ τὴν ἔνδειαν
τῶν ἑαλωκότων ἐκπλῆσαι ταῖς προθυμίαις ἐπειγόμενοι συνεκρότουν ἄλλος
ἄλλον μὴ ἀποκάμνειν „ἀνεγειρώμεθα" λέγοντες, „ἄρτι τῆς χώρας ἐπι-
βαίνομεν· ἀκατάπληκτοι μετὰ τῆς ἐν τῷ θαρρεῖν ἐχυρότητος γινώμεθα·
τὰ τέλη ταῖς ἀρχαῖς πολλάκις κρίνεται· ἐπὶ τῶν εἰσβολῶν ὄντες κατα-
πληξώμεθα τοὺς οἰκήτορας, ὡς ἔχοντες μὲν τὴν ἐκ τῶν πόλεων εὐετη-
ρίαν, | ἀντιδεδωκότες δ' ἣν ἐκ τῆς ἐρημίας ἐπαγόμεθα σπάνιν τῶν ἀναγ- p. 121 M
252 καίων." καὶ ἅμα διὰ τούτων προτρέποντες αὑτοὺς ηὔξαντο τῆς χώρας
ἀπαρχὰς ἀναθήσειν τῷ θεῷ τὰς πόλεις τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ
πολίτας· ὁ δ' ἐπινεύει ταῖς εὐχαῖς καὶ θάρσος ἐμπνεύσας τοῖς Ἑβραίοις
253 τὴν ἀντίπαλον στρατιὰν ἁλῶναι παρεσκεύασεν. οἱ δ' ἀνὰ κράτος ἑλόντες
τὰς χαριστηρίους ὁμολογίας ἐπετέλουν, οὐδὲν ἐκ τῆς λείας νοσφισάμενοι,
τὰς δὲ πόλεις αὐτοῖς ἀνδράσι καὶ κειμηλίοις ἀνιερώσαντες, καὶ ἀπὸ τοῦ

1 τούτων om. VO 2 ὁμόρου] ὁμοχώρου A (Turn.) χαλάνης Z ⟨Ἀράδ⟩ ὄνομα coni. Mang. τοὔνομα V^{2}OK^2 σκοπὸν K 3 μακρὰν πάνυ transp. A(v) τε om. AZ 4 εἰ ῥᾳδίως transp. V, εἰ om. O προσεπίθοιτο V^{2}K^2, προεπίθειτο G, προεπιθεῖντο F, προεπίθοιντο CA; προεπίθειντο (sic) Turn. Mang. οἰκίας Z, οἰκείου CV^1 5 πρώτως VOFHP ὑπαντιάσας A 5. 6 παρασκευασμένους BEMFPZ 6 παρ' ἐλπίδας VOKFHP, παρελπίδι Z 7 προῆσαι (sic) F χειρώσεσθαι Mang.: χειρώσασθαι codd. 8 οἱ δὲ VOK^2: οἵδ' Z, οἱ δ' ceteri οὐ] οὐδὲ A(v) ἐγνάφθησαν M, ἐκνάμφθησαν FH^{1}P ἥττῃ FGHPKZ: om. ceteri 10 ἐκπληρῶσαι BEMA τῆς προθυμίας CV^{1}BEMA, τῇ προθυμίᾳ V^{2}O 11 ἀποκαμεῖν V^{2}O 11. 12 ἐπιβαίνωμεν AFH (Mang.) 12 κατάπληκτοι HP ἐχυρότητος CFGHPK: ὀχυρότητος ceteri γινώμεθα VOFGHP: γενώμεθα ceteri 13. 14 καταπληξόμεθα H 14 ἔχοντας V^{2}O 15 ἀντιδεδωκότας V^{2}OK^2 δ'] δὲ ἡμῖν V^{2}OK^2 ἀπαγόμεθα F 16 αὑτοὺς ABEVOH^2: αὐτοὺς ceteri 18 πολιτείας C^1 δὲ VO 19 ἀντίπαλον] τῶν ἀντιπάλων BEMAKZ (v) ἁλῶσαι H οἵδ' Z, οἱ δὲ F ἑλόμενοι H^{1}P 21 ἀφιερώσαντες V^{2}OK^2 alt. καὶ FGHP: om. ceteri (v)

1 sqq. Num. 21,1—3

συμβεβηκότος ὅλην τὴν βασιλείαν ὠνόμασαν „ἀνάθεμα“. καθάπερ γὰρ 254
εἷς ἕκαστος τῶν εὐσεβούντων ἀπὸ τῶν ἐτησίων ἀπάρχεται καρπῶν, οὓς
ἂν ἐκ τῶν ἰδίων συγκομίζῃ κτημάτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὅλον τὸ
ἔθνος μεγάλης χώρας, εἰς ἣν μετανίστατο, μέγα τμῆμα, τὴν εὐθὺς
αἱρεθεῖσαν βασιλείαν, ἀνέθηκεν ἀπαρχήν τινα τῆς ἀποικίας· οὐ γὰρ ἐνό-
μιζεν ὅσιον εἶναι διανείμασθαι γῆν ἢ πόλεις κατοικῆσαι, πρὶν καὶ τῆς
χώρας καὶ τῶν πόλεων ἀπάρξασθαι.

(46.) Μικρὸν δ' ὕστερον καὶ πηγὴν εὔυδρον ἀνευρόντες, ἣ παντὶ 255
τῷ πλήθει ποτὸν ἐχορήγησεν — ἐν φρέατι δ' ἦν ἡ πηγὴ καὶ ἐπὶ τῶν
τῆς χώρας ὅρων —, ὥσπερ οὐχ ὕδατος ἀλλ' ἀκράτου σπάσαντες τὰς
ψυχὰς ἀνεχύθησαν· ὑπό τε εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς ᾆσμα καινὸν οἱ θεο-
φιλεῖς χοροὺς περὶ τὸ φρέαρ ἐν κύκλῳ στήσαντες ᾖδον εἰς τὸν κληροῦχον
θεὸν καὶ τὸν ἀληθῶς ἡγεμόνα τῆς ἀποικίας, ὅτι πρῶτον ἐπιβάντες ἐξ
ἐρημίας μακρᾶς τῆς οἰκουμένης καὶ ἣν ἔμελλον καθέξειν ποτὸν ἄφθονον
ἀνεῦρον, ἁρμόττον ἡγησάμενοι μὴ ἀσημείωτον τὴν πηγὴν παρελθεῖν.
καὶ γὰρ ἔτυχεν οὐ χερσὶν ἰδιωτῶν ἀλλὰ βασιλέων ἀνατετμῆσθαι φιλοτι- 256
μηθέντων, ὡς λόγος, οὐ μόνον περὶ τὴν εὕρεσιν τοῦ ὕδατος ἀλλὰ καὶ
περὶ τὴν τοῦ φρέατος κατασκευήν, ἵν' ἐκ τῆς πολυτελείας βασιλικὸν
φαίνηται τὸ ἔργον καὶ ἡ τῶν κατασκευασάντων ἀρχὴ καὶ μεγαλόνοια.
γεγηθὼς δ' ἐπὶ τοῖς αἰεὶ συμβαίνουσιν ἀπροσδοκήτοις ἀγαθοῖς ὁ Μωυσῆς 257
ἐχώρει προσωτέρω, τὴν μὲν νεότητα διανείμας εἴς τε πρωτοστάτας καὶ
ὀπισθοφύλακας, γηραιοὺς δὲ καὶ γύναια καὶ παῖδας ἐν μέσοις τάξας,
ἵνα διὰ τῶν παρ' ἑκάτερα φρουρὰν ἔχωσιν, ἐάν τε ἀντικρὺ ἐάν τε
κατόπιν ἐχθρὸς ὅμιλος ἐπίῃ.

1 ἀνάθημα AFGHP γὰρ om. F 3 συγκομίζηται AP (v) 4 μεταν-ίσταντο BMK τμῆμα CVOFHP: κτῆμα ceteri 5 αἱρεθεῖσαν FHP: om. A, εὑρεθεῖσαν ceteri ἀνέθηκαν O 5. 6. ἐνόμιζεν CFGP: ἐνόμισεν H (v), ἐνόμιζον ceteri 6 ὅσιος G διανείμεσθαι (sic) KZ 8 δὲ F εὔυδρον FGHP: om. ceteri ἀνευρόντες FGH: εὑρόντες ceteri 11 ᾆσμα καινὸν om. F 13 ἀληθῆ O, ἀληθῆ corr. ex ἀληθῶς K 15 προελθεῖν G 16 ἔτυχον BEM βασιλέως O ἀνατετιμῆσθαι A 17 τὴν om. VO ὕδατος om. A, suppl. man. rec. 19 φαίνηται] φρόνημα (sic) K κατα-σκευασμάτων G ἀρχὴ καὶ FGHP: ἀρχὴ (om. καὶ) KZ, ἐν ἀρχῇ BEMA, ἀρχῆθεν CVO (v) 20 δὲ FKZ δ' (δὲ) FGHP: δ' (δὲ) εὐθὺς ceteri (v) ταῖς F αἰεὶ FGHP: om ceteri ἀγαθοῖς om. F μωσῆς A 21 προστάτας A 22 φύλακας HP γεραιοὺς C 23 φρουρὰς O, φρουροὺς MV² ἄντικρυς CVO (v) 24 ἐχθρὸς A, ἐχθρ(ῶν) ἐχθρῶν V²OK (v) ὅμιλον Richt. Tauchn. ἐπίοι KZ, ὀφθείη in textu O, γρ. ἐπίῃ mg. O

8 sqq. Num. 21,16—18

258 (47.) Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις εἰς τὴν τῶν Ἀμορραίων χώραν
ἐμβαλὼν πρέσβεις ἐξέπεμπε πρὸς τὸν βασιλέα — Σηὼν δ' ὠνομάζετο —
προτρέπων ἐφ' ἃ καὶ τὸν συγγενῆ πρότερον· ὁ δ' οὐ μόνον πρὸς ὕβριν
ἀπεκρίνατο τοῖς ἥκουσι μικροῦ καὶ ἀνελὼν αὐτούς, εἰ μὴ νόμος ὁ πρεσ-
βευτικὸς ἐμποδὼν ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ πάντα τὸν στρατὸν συναγαγὼν
259 ἐφώρμα | νομίζων αὐτίκα τῷ πολέμῳ περιέσεσθαι. συμπλακεὶς δὲ οὐ p. 122 M
πρὸς ἀμελετήτους καὶ ἀνασκήτους ἔγνω τὴν μάχην οὖσαν ἀλλ' ἀθλητὰς
τῷ ὄντι πολέμων ἀηττήτους, οἳ πρὸ μικροῦ πολλὰ καὶ μεγάλα ἠνδραγα-
θίσαντο σωμάτων ἀλκὴν καὶ φρόνημα διανοίας καὶ ἀρετῆς ὕψος ἐπι-
δειξάμενοι, δι' ὧν τοὺς μὲν ἐναντιωθέντας ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος
εἷλον, ἔψαυσαν δὲ τῶν ἀπὸ τῆς λείας οὐδενὸς τὰ πρῶτα τῶν ἄθλων
260 ἀναθεῖναι τῷ θεῷ σπουδάσαντες· οἳ καὶ τότε φραξάμενοι καρτερῶς ἀπὸ
τῶν αὐτῶν βουλευμάτων καὶ παρασκευῶν ἀντεφώρμησαν ἅμα καὶ τῇ
ἀκαθαιρέτῳ τοῦ δικαίου χρώμενοι συμμαχίᾳ, δι' ἣν εὐτολμότεροί τε
261 ἦσαν καὶ ἀγωνισταὶ πρόθυμοι. σαφὴς δὲ πίστις· δευτέρας οὐκ ἐδέησε
μάχης, ἀλλ' ἡ πρώτη καὶ μόνη ἐγένετο, καθ' ἣν πᾶσα ἡ ἀντίπαλος
262 ἐκλίθη δύναμις καὶ ἀνατραπεῖσα ἡβηδὸν αὐτίκα ἠφανίσθη. αἱ δὲ πόλεις
ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον κεναί τε καὶ πλήρεις ἐγεγένηντο, κεναὶ μὲν τῶν
ἀρχαίων οἰκητόρων, πλήρεις δὲ τῶν κεκρατηκότων· τὸν αὐτὸν μέντοι
τρόπον καὶ αἱ κατ' ἀγροὺς ἐπαύλεις ἐρημωθεῖσαι τῶν ἐν αὐταῖς ἀντέ-
λαβον ἄνδρας βελτίους τὰ πάντα.

263 (48.) Οὗτος ὁ πόλεμος ἅπασι μὲν τοῖς Ἀσιανοῖς ἔθνεσι φοβερὸν
δέος ἐνειργάσατο, διαφερόντως δὲ τοῖς ὁμόροις, ὅσῳ καὶ τὰ δεινὰ ἐγγυ-
τέρω προσεδοκᾶτο. εἷς δὲ δὴ ἐκ τῶν ἀστυγειτόνων βασιλέων ὄνομα

1 ἀμμοραίων VO 2 πρέσβυς G ἐξέπεμψε CF πρὸς τὸν βασιλέα om. VO δ' AFGHP: δὲ ceteri ὁ τῆς χώρας βασιλεὺς ante ὠνομάζετο add. V²O 3 τοὺς συγγενῆ (sic) K ὅδ' KZ 4 μικρὸν M 4. 5 πρεσβυτικὸς AZ 5 πάντα FGHP: om. ceteri 6 ἐφόρμα E, ἐφορμᾶ FHP, ἐφορμᾶν G 7 ἀνασχήτους G ἔγνω om. O 8 τῷ ὄντι πολέμων ἀηττήτους CVOFGHP: πολέμων ἀηττήτους τῷ ὄντι BEMAKZ 8. 9 ἠνδραγαθήσαντο FGH 10 δι' ὧν] διὸ A (v) 11 εἷλον] καθεῖλον coni. Mang. pr. τῶν codd.: om. v ἄθλων] ἄλλων Z 13 ἀντεφώρμισαν F 14 τοῦ δικαίου: cf. 154,7 εὐτολμώτεροι AZ 15 πίστις codd.: ἡ πίστις v ἐδέησαν A 16 ἀλλὰ F ἡ] ἢ BEMKZ 18 ἐγεγένηντο] ἐγένοντο A (v) 19 πλήρης G μέν τι G 20 κατὰ F 22 μὲν om. BEMAKZ 23 ἀνειργάσατο G δὲ] δὴ F ὅσον Z 24 προσδοκᾶτο (sic) M ἐκ FGHP: καὶ CVOK², om. BEMAK¹Z ὄνομα FGHP: ὀνόματι ceteri (v)

1 sqq. Num. 21,21 sqq. 24 sqq. Num. cap. 22

Βαλάκης, μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον τῆς ἑῴας μοῖραν ὑπηγμένος, πρὶν
εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἀπειπών, ἄντικρυς μὲν ὑπαντᾶν οὐκ ἐδοκίμαζε τὸν
ἐκπορθήσεως δι' ὅπλων ἐλεύθερον πόλεμον διαδιδράσκων, ἐπ' οἰωνοὺς
δὲ καὶ μαντείας ἐτράπετο νομίζων ἀραῖς τισι δυνήσεσθαι τὴν ἄμαχον
ῥώμην τῶν Ἑβραίων καθελεῖν. ἀνὴρ δ' ἦν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον 264
ἐπὶ μαντείᾳ περιβόητος Μεσοποταμίαν οἰκῶν, ὃς ἅπαντα μὲν ἐμεμύητο
τὰ μαντικῆς εἴδη, οἰωνοσκοπίαν δ' ἐν τοῖς μάλιστα συγκεκροτηκὼς
ἐθαυμάζετο, πολλοῖς καὶ πολλάκις ἐπιδειξάμενος ἄπιστα καὶ μεγάλα.
προεῖπε γὰρ τοῖς μὲν ἐπομβρίας θέρους ἀκμάζοντος, τοῖς δ' αὐχμόν 265
τε καὶ φλογμὸν ἐν μέσῳ χειμῶνι, τοῖς δ' ἐξ εὐετηρίας ἀφορίαν καὶ
ἔμπαλιν ἐκ λιμοῦ φοράν, ἐνίοις δὲ πλημμύρας ποταμῶν καὶ κενώσεις
καὶ θεραπείας λοιμικῶν νοσημάτων καὶ ἄλλων μυρίων, ὧν ἕκαστον ὁ
προθεσπίζειν δοκῶν ὀνομαστότατος ἦν ἐπὶ μέγα εὐκλείας προερχόμενος
διὰ τὴν ἐπιβαίνουσαν ἀεὶ καὶ φθάνουσαν πανταχόσε φήμην. ἐπὶ τοῦτον 266
ἐξέπεμπε τῶν ἑταίρων τινὰς παρακαλῶν ἥκειν καὶ δωρεὰς τὰς μὲν ἤδη
παρεῖχε, τὰς δὲ δώσειν ὡμολόγει τὴν χρείαν ἧς ἕνεκα μεταπέμποιτο
p. 123 M. δηλῶν· ὁ δ' οὐκ ἀπὸ φρονήματος εὐγενοῦς καὶ βεβαίου, | ἀλλὰ τὸ πλέον
ἀστεϊζόμενος ὡς δὴ τῶν ἐλλογίμων προφητῶν γεγονὼ ‹καὶ μηδὲν ἄνευ
χρησμῶν εἰωθὼς πράττειν τὸ παράπαν, ὑπανεδύετο λέγων οὐκ ἐπι-
τρέπειν αὐτῷ βαδίζειν τὸ θεῖον. καὶ οἱ μὲν ἥκοντες ἐπανῄεσαν ἄπρακτοι 267
πρὸς τὸν βασιλέα, ἕτεροι δ' εὐθὺς ἐπὶ τὴν αὐτὴν χρείαν ἐχειροτονοῦντο
τῶν δοκιμωτέρων, πλείω μὲν ἐπιφερόμενοι χρήματα, περιττοτέρας δὲ
δωρεὰς ὑπισχνούμενοι. δελεασθεὶς δὲ καὶ τοῖς ἤδη προτεινομένοις καὶ 268
ταῖς μελλούσαις ἐλπίσι καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν παρακαλούντων καταιδεσθεὶς

ος
1 ἑώου CP   μοῖραν] μέρραν (sic) Z   ὑπηργμένος O   2 ἀντικρὺς K[1]Z
ἀπαντᾶν AF   ἐδοκίμασε HP (v)   3 διαδιδράσκων FGHP: ἀποδιδράσκων
ceteri   4 ἐτράπετο FGHP: ἐτρέπετο ceteri   ἀραῖς] ἀρεῖν (sic) K
δυνηθήσεσθαι G   5 ῥώμην] πόλιν G   6 μαντία G   μὲν om. A
7 οἰωνοσκοπείαν A, οἰωνοσκοπεῖν FGHP   δὲ V   8 pr. καὶ FGHP: om ceteri
9 δὲ AVO   ἀχμὸν G   10 χειμῶνος HP   ἐξ om. M   11 ἐκ
λιμοῦ FGHP: ἐκ om. ceteri (v)   φθοράν C, ἀφθονίαν F[2]   πλημύρας G
12 ὁ om. KZ, eras. V   13 δοκῶν] μαθὼν CKZ, μαθὼν δοκῶν BEMAV[1] (μαθὼν
eras. V[2])   ὄνομα πιστότατος A   εὐκλείας FGHP: τῆς εὐκλείας ceteri (v)
14 καὶ φθάνουσαν FGHP: om. ceteri   16 εἵνεκα BV   17 δὲ F   17. 18 τὸ
πλέον ἀστεϊζόμενος] τὸ θεῖον προφασιζόμενος coni. Mang.   18 ἀστιζόμενος CVO
τῶν CFHP: om. ceteri; τις Mang.   20 αὐτῷ] αὐτὸ G   21 τὸν βασιλέα KZ:
τὸν om. ceteri   δὲ F   εὐθὺς] αὖθις HP   αὐτὴν FGHP: om ceteri
22 περισσοτέρας F   23 προτεινομένης M

ἐνεδίδου, πάλιν προφασιζόμενος τὸ θεῖον οὐκ ἐφ' ὑγιεῖ· τῇ γοῦν ὑστε-
ραίᾳ παρεσκευάζετο τὴν ἔξοδον ὀνείρατα διηγούμενος, ὑφ' ὧν ἔλεγε
πληχθεὶς ἐναργέσι φαντασίαις ἀναγκάζεσθαι μηκέτι μένειν, ἀλλὰ τοῖς
269 πρέσβεσιν ἀκολουθεῖν. (49.) ἤδη δὲ αὐτῷ προερχομένῳ γίνεται κατὰ
τὴν ὁδὸν σημεῖον ἀρίδηλον περὶ τοῦ τὴν χρείαν ἐφ' ἣν συνέτεινεν εἶναι
παλίμφημον· τὸ γὰρ ὑποζύγιον, ᾧ συνέβαινεν αὐτὸν ἐποχεῖσθαι, προερ-
270 χόμενον ἐπ' εὐθείας ἐξαπιναίως ἵσταται τὸ πρῶτον· εἶθ', ὥσπερ ἐξ
ἐναντίας βίᾳ τινὸς ἀνωθοῦντος ἢ ἀναχαιτίζοντος, ὑπὸ πόδας ἐχώρει καὶ
πάλιν ἐπὶ δεξιὰ καὶ εὐώνυμα ἐπιφερόμενον καὶ ὧδε κἀκεῖσε πλαζόμενον οὐκ
ἠρέμει, καθάπερ ἐν οἴνῳ καὶ μέθῃ καρηβαροῦν, καὶ πολλάκις τυπτόμενον
ἠλόγει τῶν πληγῶν, ὥστε καὶ τὸν ἐποχούμενον μικροῦ καταβαλεῖν καὶ καθε-
271 ζόμενον ὅμως ἀντιλυπῆσαι. τῶν ⟨γὰρ⟩ παρ' ἑκάτερα χωρίων ἦσαν αἱμασιαὶ
καὶ φραγμοὶ πλησίον· ὁπότ' οὖν τούτοις προσηράχθη φερόμενον, γόνυ καὶ
272 κνήμας καὶ πόδας ὁ δεσπότης θλιβόμενος καὶ πιεζόμενος ἀπεδρύπτετο. ἦν
δ', ὡς ἔοικε, θεία τις ὄψις, ἣν τὸ μὲν ζῷον ἐπιφοιτῶσαν ἐκ πολλοῦ θεασά-
μενον ὑπέπτηξεν, ὁ δ' ἄνθρωπος οὐκ εἶδεν, εἰς ἔλεγχον ἀναισθησίας· ὑπὸ
γὰρ ἀλόγου ζῴου παρευημερεῖτο τὰς ὄψεις ὁ μὴ μόνον τὸν κόσμον ἀλλὰ καὶ
273 τὸν κοσμοποιὸν αὐχῶν ὁρᾶν. μόλις γοῦν τὸν ἀνθεστηκότα ἰδὼν ἄγγελον, οὐκ
ἐπειδὴ τοιαύτης θέας ἦν ἄξιος, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀτιμίαν καὶ οὐδένειαν ἑαυτοῦ
καταλάβῃ, πρὸς ἱκεσίας καὶ λιτὰς ἐτράπετο συγγνῶναι δεόμενος ὑπ'
274 ἀγνοίας ἀλλ' οὐ καθ' ἑκούσιον γνώμην ἁμαρτόντι. τότε μὲν οὖν ὑπο-
στρέφειν δέον, ἐπυνθάνετο τῆς φανείσης ὄψεως, εἰ ἀνακάμπτοι πάλιν
τὴν ἐπ' οἴκου· ἡ δὲ συνιδοῦσα τὴν εἰρωνείαν καὶ σχετλιάσασα — τί

1 ἐφ' ὑγιεῖ] ἐκφυγεῖν VO 3 πληχθεῖσιν A ἀναγκάζεσθαι om. P μηκέτι] οὐκ ἔτι P μένειν] μέλλειν coni. Mang. 4 ἐπιγίνεται KZ 4. 5 κατὰ τὴν ὁδὸν om. A 5 περὶ eras. V², om. O 7 ἵστατο V²O 8 ἀντωθοῦντος AZ (v) ἐχώρει] ἐκχωρεῖ HP 9 φερόμενον vel περιφερόμενον conicio 10 ἐν οἴνῳ FGHP: ἐν om. ceteri καὶ μέθῃ om. P καρϋβαροῦν PZ πολλάκι C 11 ἠλόγει — ἐποχούμενον om. M τῶν om. VOFGHP 12 ἀντιλυπῆσαι] ἦν τι λυπῆσαι BEMA, λυπεῖν V²O, ἀντι-λυπῆσαι (πεῖν) K γὰρ add. Mang.; post. ἑκάτερα add. γὰρ V² παρὰ A χωρίον G 13 προσηρράχθη AVOGKZ (v) 14 καὶ πόδας GHP: om ceteri πιεζόμενος καὶ θλιβόμενος transp. AFHP 15 δὲ AVO μὲν τὸ transp. Z φοιτῶσαν A 16 ὑπέστηξεν P οἶδεν G 18 γοῦν] οὖν BEMAK¹Z (v) ἰδὼν] ὁρᾶν G 19 ἦν θέας transp. A (v) ἀτιμίαν] αἰτίαν F οὐδενίαν C, οὐθένειαν BMPKZ ἑαυτοῦ] αὐτοῦ BEMAKZ 20 ἱκεσίαν A ὑπ'] οὐκ G 21 ἑκούσιον FGHPZ: ἑκουσίαν ceteri ἁμαρτῶντι Z οὖν om. KZ 21. 22 ὑποστρέφειν FGHP: ἐπιστρέφειν ceteri 22 ἀνακάμπτει GZ πάλιν FGHPZ: om. ceteri 23 τὴν om. FGHP ἐπ' οἴκου CVOFHP: ἐπ' οἶκον ceteri συνειδυῖα V²K²

γὰρ ἔδει πυνθάνεσθαι περὶ πράγματος οὕτως ἐμφανοῦς, ὃ τὰς ἀποδείξεις
124 M. εἶχεν ἐξ ἑαυτοῦ μὴ δεόμενον τῆς ἐκ λόγων πίστεως, εἰ μὴ | ἄρα ὀφθαλ-
μῶν ὦτα ἀληθέστερα καὶ πραγμάτων ῥήματα; — „βάδιζε“ εἶπεν „ἐφ'
ἣν σπεύδεις ὁδόν· ὀνήσεις γὰρ οὐδέν, ἐμοῦ τὰ λεκτέα ὑπηχοῦντος ἄνευ
τῆς σῆς διανοίας καὶ τὰ φωνῆς ὄργανα τρέποντος, ᾗ δίκαιον καὶ συμ-
φέρον· ἡνιοχήσω γὰρ ἐγὼ τὸν λόγον θεσπίζων ἕκαστα διὰ τῆς σῆς
γλώττης οὐ συνιέντος.“ (50.) ἀκούσας δ' ὁ βασιλεὺς ἐγγὺς ἤδη γεγονότα 275
μετὰ τῶν δορυφόρων ὑπαντησόμενος ἐξῄει, καὶ ἐντυχόντων, οἷα εἰκός,
τὸ μὲν πρῶτον ἦσαν φιλοφροσύναι καὶ δεξιώσεις, εἶτα βραχεῖα κατάμεμψις
περὶ τῆς βραδυτῆτος καὶ τοῦ μὴ ἑτοιμότερον ἥκειν· μετὰ δὲ ταῦτ' εὐω-
χίαι ἦσαν καὶ πολυτελεῖς ἑστιάσεις καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς ὑποδοχὴν ξένων
ἔθος εὐτρεπίζεσθαι, φιλοτιμίαις βασιλικαῖς πάντα πρὸς τὸ μεγαλειότερον
ἐπιδιδόντα καὶ σεμνότερον ὄγκον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἕῳ τὸν μάντιν 276
ὁ Βαλάκης παραλαβὼν ἐπὶ γεώλοφον ἀνήγαγεν, ἔνθα καὶ στήλην συν-
έβαινεν ἱδρῦσθαι δαιμονίου τινός, ἣν οἱ ἐγχώριοι προσεκύνουν· μέρος
δ' ἐνθένδε καθεωρᾶτο τῆς τῶν Ἑβραίων στρατοπεδείας, ὃ καθάπερ
ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπεδείκνυτο τῷ μάγῳ. ὁ δὲ θεασάμενός φησι· „σὺ μέν, 277
ὦ βασιλεῦ, βωμοὺς ἑπτὰ δειμάμενος μόσχον ἐφ' ἑκάστου καὶ κριὸν
ἱέρευσον· ἐγὼ δ' ἐκτραπόμενος πεύσομαι τοῦ θεοῦ, τί λεκτέον.“ ἔξω
δὲ προελθὼν ἔνθους αὐτίκα γίνεται, προφητικοῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσαντος,
ὃ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἔντεχνον μαντικὴν ὑπερόριον τῆς ψυχῆς ἤλασε·

1. 2 ἐμφανοῦς ὃ τὰς ἀποδείξεις εἶχεν FGHP: ἐμφανῶς ἀποδείξεις ἔχοντος VO, ἐμφανεῖς ἀποδείξεις ἔχοντος C, ἀποδείξεις ἐμφανεῖς ἔχοντος BEMKZ, ἀποδείξεις ἔχοντος (om. ἐμφανεῖς) A   2 μὴ δεόμενον FGHP: καὶ μὴ δεομένου ceteri   λόγου BM   ἀληθεστέρας ante πίστεως add. A (v), om. ceteri   3 ἀληθέστερα] πιστότερα A (v)   βαδίζετε HP   4 τὰ] τε C (v)   ἐκλεκτέα BEMA   ἄνευ — τρέποντος (5) om. A   7 γλώσσης C   8 τῶν om. BMK¹Z   ὑπαντησάμενος K   ἐντυχόντας F: συντυχόντων coni. Mang.   9 κατάπεμψις G   10 μετὰ δὲ] καὶ μετὰ BEMAKZ   ταῦτα VO   11 ἦσαν om. FH (fort. recte)   ξένων FGHP: om. ceteri   12 εὐτρεπίζεσθαι ἔθος transp. G   φιλοφροσύναις P   13 ἐπιδόντα A   ἅμα τῇ ἕῳ om. P   14 βάλακος CBEMA   γεωλόφου FGHP   ἀνήγαγεν FGHP: ἀνήνεγκεν KZ, ἠνάγκασεν ceteri   ἔνθα καὶ στήλην συνέβαινεν FGHPKZ: om. ceteri (add. man. rec. mg. V)   15 ἱδρῦσθαι FGHPK: ἱδρύσασθαι ceteri   βωμὸν ante δαιμονίου add. CV²O, post τινὸς add. BEMA   δαίμονος C   ἣν] ὃ BM, ὃν AE   16 καθεωρᾶτο om. M   στρατοπεδίας AV¹   17 σκοπιᾶς v (cf. 39,10): σκοπῆς A, σκοπιῆς ceteri   ἐδείκνυτο V, ἐπεδείκνυ A   18 post βασιλεῦ repet. φησι K   ἑπτὰ βωμοὺς transp. M, δειμάμενος ἑπτὰ transp. A   19 ἱέρευον G   δὲ F   τί FGHP: τὸ ceteri   20 προσελθὼν Z   21 μαντικὴν] μαγικὴν BEMAKZ   post μαντικὴν add. σοφιστείᾳ v (cf. 186,1)

17 sqq. Num. cap. 23

θέμις γὰρ οὐκ ἦν ἱερωτάτῃ κατοκωχῇ συνδιαιτᾶσθαι μαγικὴν σοφιστείαν.
εἶθ' ὑποστρέψας καὶ τάς τε θυσίας ἰδὼν καὶ τοὺς βωμοὺς φλέγοντας
278 ὥσπερ ἑρμηνεὺς ὑποβάλλοντος ἑτέρου θεσπίζει τάδε· „ἐκ Μεσοποταμίας
μετεπέμψατό με Βαλάκης μακρὰν τὴν ἀπ' ἀνατολῶν στειλάμενον ἀποδημίαν, ἵνα τίσηται τοὺς Ἑβραίους ἀραῖς. ἐγὼ δὲ τίνα τρόπον ἀράσομαι τοῖς μὴ καταράτοις ὑπὸ θεοῦ; θεάσομαι μὲν αὐτοὺς ὀφθαλμοῖς ἀφ' ὑψηλοτάτων ὀρῶν καὶ τῇ διανοίᾳ καταλήψομαι, βλάψαι δ' οὐκ ἂν δυναίμην λαόν, ὃς μόνος κατοικήσει, μὴ συναριθμούμενος ἑτέροις ἔθνεσιν, οὐ κατὰ τόπων ἀποκλήρωσιν καὶ χώρας ἀποτομήν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν ἐξαιρέτων ἐθῶν ἰδιότητα, μὴ συναναμιγνύμενος ἄλλοις εἰς τὴν τῶν πατρίων ἐκδιαί-
279 τησιν. τίς ἐπ' ἀκριβείας εὗρε τὴν πρώτην καταβολὴν τῆς τούτων γενέσεως; τὰ μὲν σώματ' αὐτοῖς ἐξ ἀνθρωπίνων διεπλάσθη σπερμάτων, ἐκ δὲ θείων ἔφυσαν αἱ ψυχαί· διὸ καὶ γεγόνασιν ἀγχίσποροι θεοῦ. ἀποθάνοι μου ἡ ψυχὴ τὸν | σωματικὸν βίον, ἵν' ἐν ψυχαῖς δικαίων κατα- p. 125
ριθμηθῇ, οἵας εἶναι συμβέβηκε τὰς τούτων."
280 (51.) Ταῦτ' ἀκούων ὁ Βαλάκης ὤδινεν ἐν ἑαυτῷ. παυσαμένου
δέ, τὸ πάθος οὐ χωρήσας „ἐπὶ κατάραις" εἶπεν „ἐχθρῶν μετακληθεὶς εὐχὰς τιθέμενος ἐκείνοις οὐκ ἐρυθριᾷς; ἐλελήθειν ἄρ' ἐμαυτὸν ἀπατῶν ὡς ἐπὶ φίλῳ σοι τὴν ὑπὲρ τῶν πολεμίων ἀφανῶς τεταγμένῳ τάξιν, ἣ νῦν γέγονε δήλη. μήποτε καὶ τὰς ὑπερθέσεις τῆς ἐνθάδε ἀφίξεως ἐποιοῦ διὰ τὴν ὑποικουροῦσαν ἐν τῇ ψυχῇ πρὸς μὲν ἐκείνους οἰκειότητα πρὸς δ' ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἀλλοτρίωσιν· πίστις γάρ, ὡς ὁ παλαιὸς

---

1 ἱερωτάτη κατοχῇ FGHP (κατοκωχῇ scripsi): ἱερωτάτην κατοχὴν VK², ἱερωτάτην κατακωχὴν ceteri (v) μαγικὴν σοφιστείαν FGHP: μαγικῇ σοφιστεία ceteri; μαγικῇ εὐς (om. σοφιστείᾳ) v 2 τε FGHP: om. ceteri 3 ἑρμηνεὺς FGHPZ: ἑρμηνέως K, ἑρμηνέως ceteri ὑποβάλλοντος VOFGHP: ὑποβαλόντος ceteri ἑτέρου om. VO (add. man. rec. mg. V) 4 βάλακος BEMA 5 τίσηται] ἐνδήσηται coni. Mang. καταράσομαι P 6 post μὲν add. οὖν BEMAKZ αὐτοῖς VOK²Z ἀφ']ἐφ' P 7 ὁρῶν GZ 8 κατοικήσεις V 9 τῶν om. A 10 ἐθῶν VEP: ἠθῶν CF, om. O, ἐθνῶν ceteri συναναμιγνύμενος Mang: συναναμιγνυμένων codd. ἄλλοις] ἀλλήλοις K 10. 11 ἐκδίκησιν P 12 σώματα VOFHP σπερμάτων] σωμάτων BEMAKZ 14. 15 καταριθμηθῶ P 16 ταῦτα CBEMF βαλάκις CG, βάλακος BEMA 17 κατακληθεὶς G 18 ἐλελήθην EZ ἆρα A, ἄρ' CE, δ' ἄρ' VO 19 ὑπὲρ] ὑπὸ M, ἐκ G τεταγμένων (sed ν eras.) C 20 ὑποθέσεις G .ἐνταῦθα F ἀφίξεως] ἀξιώξεως (sic) G 21 ὑποικοροῦσαν BE, ἐπικουροῦσαν AG 22 δ'] δὲ CG, δὲ καὶ HP

---

13 ἀγχίσποροι θεοῦ: Aeschyli frg. 162 Nauck² (ap. Plat. de rep. III p. 391e)

λόγος, τῶν ἀδήλων τὰ ἐμφανῆ.“ ὁ δὲ τῆς κατοκωχῆς ἀνεθεὶς „ἀδικω- 281
τάτην“ εἶπεν „αἰτίαν ὑπομένω συκοφαντούμενος· λέγω γὰρ ἴδιον οὐδέν,
ἀλλ' ἅττ' ἂν ὑπηχήσῃ τὸ θεῖον, ὅπερ οὐχὶ νῦν πρῶτον ἐγὼ μὲν εἶπον,
σὺ δ' ἤκουσας, ἀλλὰ καὶ πρόσθεν, ἡνίκα τοὺς πρέσβεις ἔπεμψας, οἷς
ἀπεκρινάμην ταὐτά.“ νομίσας δ' ὁ βασιλεὺς ἢ τὸν μάντιν ἀπατᾶν ἢ 282
τὸ θεῖον τρέπεσθαι καὶ ταῖς τῶν τόπων μεταβολαῖς τὸ τῆς γνώμης
ἐχυρὸν ἀλλάττειν, εἰς ἕτερον ἀπαγαγὼν χωρίον ἐκ λόφου πάνυ περι-
μήκους ἐπεδείκνυτο μέρος τι τῆς ἀντιπάλου στρατιᾶς· εἶτα πάλιν ἑπτὰ
βωμοὺς ἱδρυσάμενος καὶ τὰ ἴσα τοῖς πρόσθεν ἱερεῖα καταθύσας ἐξέ-
πεμπε τὸν μάντιν ἐπ' οἰωνοὺς καὶ φήμας αἰσίους. ὁ δὲ μονωθεὶς ἐξαίφ- 283
νης θεοφορεῖται καὶ μηδὲν συνιείς, ὥσπερ μετανισταμένου τοῦ λογισμοῦ,
τὰ ὑποβαλλόμενα ἐξελάλει προφητεύων τάδε· „ἀναστὰς ἄκουε, βασιλεῦ,
τὰ ὦτα ἐπουρίσας. οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεὸς διαψευσθῆναι δύναται
οὐδ' ὡς υἱὸς ἀνθρώπου μετανοεῖ καὶ ἅπαξ εἰπὼν οὐκ ἐμμένει. φθέγ-
ξεται τὸ παράπαν οὐδέν, ὃ μὴ τελειωθήσεται βεβαίως, ἐπεὶ ὁ λόγος
ἔργον ἐστὶν αὐτῷ. παρελήφθην δ' ἐπ' εὐλογίαις, οὐ κατάραις, ἐγώ.
οὐκ ἔσται πόνος ἢ μόχθος ἐν Ἑβραίοις. ὁ θεὸς αὐτῶν προασπίζει 284
περιφανῶς, ὃς καὶ τὴν τῶν Αἰγυπτιακῶν ῥύμην κακῶν ἀπεσκέδασεν ὡς
ἕνα ἄνδρα τὰς τοσαύτας μυριάδας ἀναγαγών. τοιγαροῦν οἰωνῶν ἀλογοῦσι
καὶ πάντων τῶν κατὰ μαντικὴν ἑνὶ τῷ τοῦ κόσμου ἡγεμόνι πιστεύοντες.
ὁρῶ λαὸν ὡς σκύμνον ἀνιστάμενον καὶ ὡς λέοντα γαυρούμενον.

1 ἀφανῆ F¹HP κατοκωχῆς scripsi: κατοχῆς VOK²FGHP, καταχωχῆς ceteri 2 εἶπεν] ἔφη F αἰτίαν om. G συκοφαντίαν A ἴδιον οὐδέν CVO: οὐδὲν ἴδιον ceteri 3 ἀλλὰ F ἅττ' F, ἅτ' GHP (Mang.): ὅσα ceteri ὑφηχήσῃ C, ὑπηχήσοι A τὸ θεῖον — ἡνίκα (4) om. G ἐγὼ μὲν CFHP: μὲν ἐγὼ ceteri 4 καὶ om. O 5 ταυτά FH, ταῦτα GP: τὰ αὐτά ceteri 6 τῶν τόπων] τούτων τρόπων K τῆς γνώμης — πάνυ (7) om. HP, add. mg. H²P² 7 ἐχυρὸν CGH²: ὀχυρὸν ceteri ἀπαλλάττειν G 7. 8 ὑπερμήκους A, ὑπὲρ μήκους P² 9 τοῖς om. G ἱερείοις FGHP (v) 9. 10 ἐξέπεμψε C 11 θεοφορεῖται codd.: θειοφορεῖται v 12 βασιλεύων F 13 ἐπουρίσας] ἐπευρήσας (ευ ex ου corr.) F, ἐπαιωρήσας AGHP (v); ἐπορθιάσας coni. Mang. ὁ θεὸς FPD: om. ceteri τὰ αὐτὰ ante διαψευσθῆναι add. VOK² δύναται om. D 14 οὐδὲ D, οὐχ M 14. 15 φθέγγεται F, post φθέγξεται add. γὰρ A 16 παρελήφθην FGHP: παρειλήφειν ceteri δὲ C, δ' om. A 17 ἔστι AF μόχθος ἢ πόνος transp. C 18 περιφανῶς] προφανῶς A, φανερῶς H (v) 19 τοσαύτας om. A ἀναγαγών FGHP: ἀπαγαγών ceteri 20 τῶν om. BEMAKZ 21 ὁρῶ codd.: ὁρῶ δὲ v

13—16 D^C fol. 121^v D^R fol. 119^r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέως βίου: οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεὸς διαψευσθῆναι· οὐδὲ ὡς υἱὸς ἀνθρώπου μετανοεῖ· ἅπαξ εἰπὼν ἐμμενεῖ (ἐμμένει D^R)· φθέγξεται τὸ παράπαν οὐδέν, ὃ μὴ τελειωθήσεται βεβαίως, ἐπεὶ (ἐπειδὴ D^R) ὁ λόγος ἔργον ἐστὶν αὐτῷ.

εὐωχηθήσεται θήρας καὶ ποτῷ χρήσεται τραυματιῶν αἵματι καὶ κορεσθεὶς οὐ τρέψεται πρὸς ὕπνον, ἀλλ' | ἐγρηγορὼς τὸν ἐπινίκιον ᾄσεται ὕμνον.“ p. 126 M.

285 (52.) Χαλεπῶς δ' ἐνεγκὼν ἐπὶ τῷ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τὰ τῆς μαντικῆς ἀπαντᾶσθαι „ἄνθρωπε“ εἶπε, „μήτε ἀρὰς τίθεσο μήτ' εὐχὰς ποιοῦ· βελτίων γὰρ τῶν μὴ καθ' ἡδονὴν λόγων ἡ ἀκίνδυνος ἡσυχία.“ καὶ ταῦτ' εἰπὼν ὥσπερ ἐκλαθόμενος ὧν εἶπε διὰ τὸ τῆς γνώμης ἀβέβαιον εἰς ἄλλον τόπον ἀπῆγε τὸν μάντιν, ἀφ' οὗ δείξας μέρος τι τῆς
286 Ἑβραϊκῆς στρατιᾶς καταρᾶσθαι παρεκάλει. ὁ δ' ἅτε χείρων ἐκείνου, καίτοι πρὸς τὰς ἐπιφερομένας κατηγορίας ἀπολογίᾳ μιᾷ χρώμενος ἀληθεῖ, ὡς οὐδὲν ἴδιον λέγοι, κατεχόμενος δὲ καὶ ἐνθουσιῶν διερμηνεύοι τὰ ἑτέρου, δέον μηκέτ' ἐπακολουθεῖν ἀλλ' οἴκαδε ἀπαίρειν, ἑτοιμότερον τοῦ παραπέμποντος προεξέτρεχεν, ἅμα μὲν οἰήσει, κακῷ μεγάλῳ, πεπιεσμένος, ἅμα δὲ καὶ τῇ διανοίᾳ καταρᾶσθαι γλιχόμενος, εἰ καὶ τῇ φωνῇ
287 διεκωλύετο. παραγενόμενος δ' εἰς ὄρος μεῖζον τῶν προτέρων ἄχρι πολλοῦ κατατεῖνον κελεύει μὲν τὴν αὐτὴν ἐπιτελεῖν θυσίαν βωμοὺς πάλιν ἑπτὰ κατασκευάσαντας καὶ ἱερεῖα τεσσαρεσκαίδεκα προσαγαγόντας ἑκάστῳ βωμῷ δύο, μόσχον τε καὶ κριόν. αὐτὸς δὲ οὐκέτι κατὰ τὸ εἰκὸς ἐπὶ κληδόνας καὶ οἰωνοὺς ἵετο πολλὰ τὴν αὑτοῦ τέχνην κακίσας ὡς χρόνῳ καθάπερ γραφὴν ἐξίτηλον γενομένην καὶ τοὺς εὐθυβόλους στοχασμοὺς ἐξαμαυρωθεῖσαν· ἄλλως δὲ καὶ μόλις ἐνενόησεν, ὅτι οὐ συνᾴδει τῷ τοῦ

1 εὐωχηθήσεται AF^2GHP: εὐωχήσεται ceteri θῆρας H, θήραις A 2 ἀλλ'— ὕμνον om. M ἐγρηγόρως BEVAFK 3 δὲ C 4 μαντείας Z ἀπατᾶσθαι G μήτ' A 5 ἀκίνδυνος] ἀνήδονος coni. Markland
6 ὥσπερ — εἶπεν post ἀβέβαιον transp. F 8 ὅδ' KZ, ὁ δ' om. CBEMA, ὁ δὲ ἅτε χειρων V^2 in ras., om. O ἅτε] ἅτε F, ἅτερ CBEMA χείρων FK: χειρων V^2 χειλέων A, χειρῶν ceteri 9 μιᾷ om. FGHP (Turn.) χρώμενος μιᾷ Mang. χρωμένου V^2 10 λέγει AVOGZ δὲ om. H^1P διερμηνεύει MA
11 ἑτέρων V post δέον add. οὖν V^2O μηκέτ' ἐπακολουθεῖν GHP, μηκέτι ἐπακολουθεῖν VOFK^2: μὴ κατεπακολουθεῖν ceteri οἴκαδ' ἐπαίρειν F
12 διεξέτρεχεν A κακῶν μεγάλων VOGHP 13 καταρᾶσθαι FGHP: καταράσασθαι ceteri γλιχόμενος om. A εἰ καὶ FGHP: κἂν ceteri
14 δὲ AF 15 ἐκτελεῖν A 16 τεσσαρεσκαίδεκα FGHP: τεσσαρισκαίδεκα C, τέσσαρα καὶ δέκα ceteri προσάγοντας VOG 17 δύο CFGHP: om. ceteri δ' A εἰκὸς] εἰωθὸς coni. Mang. (cf. LXX) 18 ἵετο AFHPKZ: ἴετο ceteri αὑτοῦ A: αὐτὴν KHP, om. G, αὐτοῦ ceteri ὡς FGHP: om. ceteri 19 τοῖς εὐθυβόλοις στοχασμοῖς CVOK^2 στοχασμοὺς] πειρασμοὺς A 20 ἀμαυρωθεῖσαν BEMAKZ δὲ] τε conicio; ἄλλως τε, εἰ καὶ μόλις coni. Mang.

5 D^P fol. 358r D^M fol. 269r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωσέως βίου D^H fol. 33r D^R fol. 36v et 272r Φίλωνος Io. Georgides p. 14 Boiss.: βελτίων (βέλτιον D^M D^{R2} Georg.) τῶν (τοῦ D^M) μὴ καθ' ἡδονὴν λόγων (λόγου D^M) ἡ ἀκίνδυνος ἡσυχία.
17 sqq. Num. cap. 24

θεοῦ βουλήματι ἢ τοῦ μισθωσαμένου προαίρεσις αὐτὸν βασιλέως. τραπό- 288
μενος οὖν κατὰ τὴν ἐρήμην ὁρᾷ κατὰ φυλὰς ἐστρατοπεδευκότας Ἑβραίους
καὶ τό τε πλῆθος καὶ τὴν τάξιν ὡς πόλεως ἀλλ' οὐ στρατοπέδου κατα-
πλαγεὶς ἔνθους γενόμενος ἀναφθέγγεται τάδε· „φησὶν ὁ ἄνθρωπος ὁ 289
ἀληθινῶς ὁρῶν, ὅστις καθ' ὕπνον ἐναργῆ φαντασίαν εἶδε θεοῦ τοῖς τῆς
ψυχῆς ἀκοιμήτοις ὄμμασιν. ὡς καλοί σου οἱ οἶκοι, στρατιὰ Ἑβραίων,
αἱ σκηναί σου ὡς νάπαι σκιάζουσαι, ὡς παράδεισος ἐπὶ ποταμοῦ, ὡς
κέδρος παρ' ὕδατα. ἐξελεύσεταί ποτε ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν καὶ ἐπικρατήσει 290
πολλῶν ἐθνῶν καὶ ἐπιβαίνουσα ἡ τοῦδε βασιλεία καθ' ἑκάστην ἡμέραν
πρὸς ὕψος ἀρθήσεται. ὁ λαὸς οὗτος ἡγεμόνι τῆς ἀπ' Αἰγύπτου πάσης
ὁδοῦ κέχρηται θεῷ καθ' ἓν κέρας ἄγοντι τὴν πληθύν. τοιγαροῦν ἔδεται 291
127 M. ἔθνη πολλὰ ἐχθρῶν καὶ ὅσον ἐν αὐτοῖς πῖον ἄχρι μυελοῦ λήψεται καὶ
ταῖς ἐκηβολίαις ἀπολεῖ τοὺς δυσμενεῖς. ἀναπαύσεται κατακλινεὶς ὡς
λέων ἢ σκύμνος λέοντος, μάλα καταφρονητικῶς δεδιὼς οὐδένα, φόβον
τοῖς ἄλλοις ἐνειργασμένος· ἄθλιος ὃς ἂν αὐτὸν παρακινήσας ἐγείρῃ. οἱ
μὲν εὐλογοῦντές σε εὐφημίας ἄξιοι, κατάρας δ' οἱ καταρώμενοι."
(53.) Σφόδρα δ' ἐπὶ τούτοις ἀγανακτήσας ὁ βασιλεὺς „ἐπ' ἀραῖς" 292
εἶπεν „ἐχθρῶν μετακληθεὶς εὐχὰς ἤδη τρεῖς τὰς ὑπὲρ ἐκείνων πεποίησαι·
φεῦγε δὴ θᾶττον — ὀξὺ πάθος ἐστὶ θυμός —, μή τι καὶ νεώτερον
ἐργάσασθαι βιασθῶ. πόσον πλῆθος χρημάτων, ἀνοητότατε, καὶ δωρεῶν, 293
πόσην δ' εὐφημίαν καὶ δόξαν ἀφῄρησαι σεαυτὸν φρενοβλαβὴς ὤν·
ἐπανελεύσῃ φέρων ἀπὸ τῆς ξένης εἰς τὴν οἰκείαν ἀγαθὸν μὲν οὐδέν,

---

2 ἔρημον K^{1}Z 3 ἀλλ' οὐ] ἄλλου BEMVO; ὡς πάνυ πολλοῦ mg. M 3.4 καταπλαγῆς C 4 ἀναφθέγγεται· τάδε φησὶν MA (v) 5 ἀληθινὸς VOF 7 σκηναί] σκιαί BEMAPZ pr. ὡς] ὡσεὶ A συσκιάζουσαι FHP (v) 8 ὕδατος KZ ἐπικρατήσῃ A 10 πρὸς] εἰς G πρὸς ὕψος om. A ἀπ' om. BEMKZ 11 ὁδοῦ om. K^{1}, ss. K^{2} 12 πολλῶν A ἄχρι FGHP: μέχρι ceteri λήψεται] λάψεται coni. Mang. 13 κατακλινεὶς CBEMGP: κατακλινθεὶς F, κατακλιθεὶς AVOHKZ 15 post ἄθλιος add. δ' FGHP (v) ἐγείροι A 16 εὐφημίας] εὐλογίας KZ δὲ F 17 δὲ C
ἰς
18 τρεῖς Z, τρὶς BEMK (prob. Mang.) 19 ἐστὶν ὁ θυμός F, θυμός ἐστι transp. Z μή τι καὶ FGHP: μὴ καί τι CMAVOK^{1}Z, μηκέτι EK^{2}, μὴ καί τι corr. ex μηκέτι B 20 post ἐργάσασθαι add. τι Barb. βιάσασθαι ἐργάσωμαι A; βιασθεὶς ἐργάσωμαι coni. Mang. ἀνοητότατε ante χρημάτων transp. F, post δωρεῶν transp. CVO Barb. 21 πόσην] πάσην G δὲ CVO, δ' om. Barb. σαυτὸν FGHP Barb. 22 ἐπανελεύσει K εἰς] ἐπὶ HP (v) οἰκείαν] οἰκίαν CV^{1}GHZ (Turn.)

17—190,5 Catena Barber. IV 56 fol. 147^{r} τοῦ Φίλωνος: ἀγανακτήσας βασιλεὺς Βαλὰκ ἐπ' ἀραῖς εἶπεν — φυλάξεται τὸν ἀντίπαλον.

ὀνείδη δὲ καὶ πολλὴν ὡς ἔοικεν αἰσχύνην, οὕτως σοι τῶν κατὰ τὴν ἐπι-
294 στήμην, ἐφ' οἷς πρότερον ἐσεμνύνου, γελασθέντων.“ ὁ δὲ „τα μὲν πρό-
τερα“ εἶπε „πάντ' ἐστὶ λόγια καὶ χρησμοί, τὰ δὲ μέλλοντα λέγεσθαι γνώμης
τῆς ἐμῆς εἰκασίαι.“ καὶ τῆς δεξιᾶς λαβόμενος μόνος μόνῳ συνεβούλευε,
δι' ὧν, ὡς ἂν οἷόν τε ᾖ, φυλάξεται τὸν ἀντίπαλον στρατόν, ἀσέβημα
κατηγορῶν αὐτοῦ μέγιστον· τί γάρ, εἴποι τις ἄν, ἰδιάζεις καὶ συμβου-
λεύεις τὰ ἐναντία τοῖς χρησμοῖς ὑποτιθέμενος, εἰ μὴ ἄρα τῶν λογίων
295 αἱ σαὶ βουλαὶ δυνατώτεραι; (54.) φέρε δ' οὖν καὶ τὰς καλὰς αὐτοῦ
παραινέσεις ἐξετάσωμεν, ὡς τετεχνιτευμέναι πρὸς ὁμολογουμένην ἧτταν
τῶν ἀεὶ νικᾶν δυναμένων. εἰδὼς γὰρ Ἑβραίοις μίαν ὁδὸν ἁλώσεως
παρανομίαν, διὰ λαγνείας καὶ ἀκολασίας, μεγάλου κακοῦ, πρὸς μεῖζον
296 κακόν, ἀσέβειαν, ἄγειν αὐτοὺς ἐσπούδασεν ἡδονὴν δέλεαρ προθείς. „εἰσὶ“
γὰρ εἶπεν „αἱ ἐγχώριοι γυναῖκες, ὦ βασιλεῦ, διαφέρουσαι τὴν ὄψιν ἑτέ-
ρων· ἀνὴρ δ' οὐδενὶ μᾶλλον εὐάλωτος ἢ γυναικὸς εὐμορφίᾳ. ταῖς οὖν
περικαλλεστάταις ἐὰν ἐπιτρέψῃς μισθαρνεῖν καὶ δημοσιεύειν, ἀγκιστρεύ-
297 σονται τὴν νεότητα τῶν ἀντιπάλων. ὑφηγητέον δὲ αὐταῖς, μὴ εὐθὺς
ἐμπαρέχεσθαι τοῖς ἐθέλουσι τὴν ὥραν· ὁ γὰρ ἀκκισμὸς ὑποκνίζων τὰς
ὁρμὰς ἐπεγείρει μᾶλλον καὶ τοὺς ἔρωτας ἀναφλέγει· τραχηλιζόμενοι δὲ
298 ταῖς ἐπιθυμίαις πάνθ' ὑπομενοῦσι δρᾶν τε καὶ πάσχειν. πρὸς δὲ τὸν
οὕτω διακείμενον ἐραστὴν λεγέτω | φρυαττομένη τις τῶν ἐπὶ τὴν θήραν p. 128 M
ἀλειφομένων· „„οὐ θέμις ὁμιλίας σοι τῆς ἐμῆς ἀπολαῦσαι, πρὶν ἂν

1 ὀνείδη δὲ καὶ αἰσχύνην ὡς ἔοικεν transp. A, ὡς ἔοικε δὲ αἰσχύνην καὶ ὀνείδη transp. VO πολλὴν FGHP Barb.: om ceteri οὕτω VOMG Barb. 2 καταγελασθέντων VO 3 εἶπε πάντα F, πάντα εἶπεν transp. HP (v) 5 φυλάξεται V^2OK^2FHP Barb.: φυλάξηται CV^1G, φυλάξαιτο $BEMAK^1Z$ (Mang.); φυλάξασθαι Turn. στρατόν] στρατηγὸν VO 5. 6 ἀσέβημα . . . μέγιστον FGHP: ἀσέβειαν . . . μεγίστην ceteri 6 αὑτοῦ V^2O: αὐτοῦ ceteri ἰδιάζῃς VO 6. 7 συμβουλεύῃς VO, συμβουλεύειν P, συμβασιλεύεις F 7 τἀναντία AVO 8 φέρε δ' οὖν FGHP: φέρε οὖν CVO, φέρ' οὖν BEMAKZ 9 τετεχνητευμέναι AFHP, τεχνιτευμέναι KZ 10 ἑβραῖος F 12 ἐσπούδαζεν BEMAKZ (Mang.) προσθείς CM, προτιθείς A (Mang.) 13 αἱ om. F ἐγχώριαι MKZ 15 ἐπιστρέψῃς (sed σ eras.) C, ἐπιτρέψεις G δημοσιεύειν ⟨τὸ κάλλος⟩ coni. Mang. 16 ἀφηγητέον HP δ' CVO 17 τὴν ὥραν om. F ἀκκισμὸς C^2F: ἀστισμὸς C^1VO, ἀστεϊσμὸς ceteri 18 ἐπεγερεῖ GH^2P^2 (v) ἀναφλέξει FGHP (v), ἀναφλέγει om. in fine paginae K 19 ὑπομένουσι C 20 φρυαττωμένη G, φραττομένη P τὴν FGHP: om ceteri 21 ὁμιλίας FGHP: τῆς ὁμιλίας ceteri σοι τῆς ὁμιλίας transp. BMKZ ἂν om. F

2 sqq. cf. *Ioseph Ant. Iud.* IV § 126 sqq.

ἐκδιαιτηθῇς μὲν τὰ πάτρια, μεταβαλὼν δὲ τιμήσῃς ἅπερ ἐγώ. πίστις δέ μοι τῆς βεβαίου μεταβολῆς γένοιτ' ἂν ἀρίδηλος, ἢν ἐθελήσῃς μετασχεῖν τῶν αὐτῶν σπονδῶν τε καὶ θυσιῶν, ἃς ἀγάλμασι καὶ ξοάνοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἀφιδρύμασιν ἐπιτελοῦμεν.‟" ὁ δ' ἅτε σαγηνευθεὶς πάγαις 299
πολυειδέσι, κάλλει καὶ στωμυλίας χειραγωγίαις, οὐδὲν ἀντειπών, ἐξηγκωνισμένος τὸν λογισμόν, ἄθλιος ὑπηρετήσει τοῖς προσταττομένοις, ἀναγραφεὶς τοῦ πάθους δοῦλος."

(55.) Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα συνεβούλευεν. ὁ δ' οὐκ ἀπὸ σκοποῦ 300
νομίσας εἶναι τὰ λεχθέντα, τὸν κατὰ μοιχῶν νόμον παρακαλυψάμενος καὶ τοὺς ἐπὶ φθορᾷ καὶ πορνείᾳ κειμένους ἀνελών, ὡς εἰ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐγράφησαν, ἀνέδην ἐπιτρέπει ταῖς γυναιξὶ τὰς ὁμιλίας πρὸς οὓς ἂν ἐθέλωσι ποιεῖσθαι. δοθείσης δὲ ἀδείας, τὴν πληθὺν τῶν μειρακίων 301
ἐπήγοντο πολὺ πρότερον τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἀπατῶσαι καὶ τρέπουσαι ταῖς γοητείαις πρὸς ἀσέβειαν, ἕως υἱὸς τοῦ ἀρχιερέως Φινεὲς ἐπὶ τοῖς γινομένοις σφόδρα χαλεπήνας — δεινότατον γὰρ αὐτῷ κατεφαίνετο, εἰ ὑφ' ἕνα καιρὸν ἄμφω τά τε σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἐπιδεδώκασι, τὰ μὲν ἡδοναῖς, τὰς δὲ τῷ παρανομεῖν καὶ ἀνοσιουργεῖν — ἐνεανιεύσατο νεανείαν ἀνδρὶ καλῷ καὶ ἀγαθῷ προσήκουσαν. ἰδὼν γάρ τινα τῶν ἀπὸ 302
τοῦ γένους θύοντα καὶ εἰσιόντα πρὸς πόρνην, μήτε κεκυφότα εἰς τοὔδαφος μήτε λανθάνειν τοὺς πολλοὺς πειρώμενον μήθ' οἷα φιλεῖ κλέπτοντα

ῆς
1 ἐκδιαιτηθῇς corr. ex — εἰς M, ἐκδιαιτηθεὶς G, ἐκδιαιτηθεὶς AF μὲν om. O τιμήσεις CFH 2 βεβαίας KZ, ἀβεβαίου P ἢν ἐθελήσεις FG 3 σπονδῶν G ἃς] ὡς E, ὡς corr. in ὧν B, ὧν MA 4 ἐφιδρύμασιν Z ὅδ' KZ 5 κάλλει om. CBEMA καὶ om. FGHPK¹Z στωμυλίαις A, στωμυλία CVOKZ χειραγωγίαις] χορηγίαις CFHPZ, καὶ πιθανότητι V²O, πιθανότητι χορηγίαις K ἐξηγκωνισμένος AFGHP: ἐξηγκωνισμένος δὲ ceteri 6 τοῖς πραττομένοις AVOG 8 δὴ VOFGHP: οὖν ceteri συνεβούλευσεν CVOK² (v) ὅδ' KZ, ὁ δὲ F 9 τῶν μοιχῶν F 10 φθορᾷ] φωρᾷ V¹O, φθορᾷ corr. V²
αι
μηδὲ] μὴ BMKZ 11 ἀνέδην A, ἀναίδην CPKZ ἐπιτρέπειν F 12 θέλωσι F καὶ δοθείσης VO δ' A, δὲ om. CVO 13 αὐτῶν τὴν διάνοιαν transp. CVO 14 ὁ υἱὸς KZ τοῦ om. A 15 γενομένοις MZ¹ Barb. αὐτὸ Barb. εἰ] εἰς Z 16 ἄμφω om. BEMAK¹Z τε τὰ transp. FP Barb. alt. τὰ] τὰς FGHP Barb. 17 τὰς] τὰ GHPK Barb. 18 νεανίαν O, νεανεί et lac. 7 litt. (om. ἀνδρὶ) G κἀγαθῷ AO 19 θύοντα καὶ om. GHP Barb. εἰς] πρὸς AVO 20 μήτε FGHP Barb.: ὥστε ceteri
πει
θηρώμενον K, θηρώμενον (θη ex πει corr.) Z μήθ'] μήτε F

---

8 sqq. Num. cap. 25 14—192,16 Catena Barber. IV 56 fol. 148r: υἱὸς τοῦ ἀρχιερέως Φινεὲς — στρατιὰν ἐκηλίδου.

τὴν εἴσοδον, ἀλλὰ μετ᾽ ἀναισχύντου θράσους τὴν ἀκοσμίαν ἐπιδεικνύμενον καὶ φρυαττόμενον ὡς ἐπὶ σεμνῷ πράγματι τῷ καταγελάστῳ, πάνυ πικρανθεὶς καὶ πληρωθεὶς ὀργῆς δικαίας ἐπεισδραμὼν ἔτι κατ᾽ εὐνὴν κειμένους ἀμφοτέρους τόν τ᾽ ἐραστὴν καὶ τὴν ἑταίραν ἀναιρεῖ προσανατε-
303 μὼν καὶ τὰ γεννητικά, διότι σποραῖς ὑπηρέτησαν ἐκθέσμοις. τοῦτο θεασάμενοί τινες τὸ παράδειγμα τῶν τὴν ἐγκράτειαν καὶ θεοσέβειαν ἐζηλωκότων προστάξαντος Μωυσέως ἐμιμήσαντο καὶ πάντας τοὺς τελεσθέντας τοῖς χειροποιήτοις συγγενεῖς καὶ φίλους ἡβηδὸν ἀνελόντες τὸ μὲν μίασμα τοῦ ἔθνους ἐκκαθαίρουσι διὰ τῆς τῶν προηδικηκότων ἀπαραιτήτου τιμωρίας, τοὺς δ᾽ ἄλλους παρασχόντας ἀπολογίαν ἐναργεστάτην ὑπὲρ τῆς αὑτῶν εὐσεβείας περιεποιήσαντο, μηδένα τῶν ἀφ᾽ αἵματος κατακρίτων οἰκτισάμενοι μηδ᾽ ἐλέῳ τἀδικήματα αὐτῶν παρελθόντες, ἀλλὰ καθαροὺς νομίσαντες τοὺς αὐτόχειρας· ὅθεν οὐδενὶ παρεχώρησαν τὴν
304 ἐπέξοδον φέρουσαν τοῖς δρῶσιν ἀψευδέστατον ἔπαινον. τετρακισχιλίους δέ φασι πρὸς τοῖς δισμυρίοις | ἀναιρεθῆναι μιᾷ ἡμέρᾳ, συναναιρεθέντος p. 129 εὐθὺς τοῦ κοινοῦ μιάσματος, ὃ πᾶσαν τὴν στρατιὰν ἐκηλίδου. τῶν δὲ καθαρσίων ἐπιτελεσθέντων, ὡς ἀριστεῖ γέρας ἐπάξιον τῷ υἱῷ τοῦ ἀρχιερέως, ὃς πρῶτος ἐπὶ τὴν ἄμυναν ὥρμησεν, ἐζήτει παρασχεῖν Μωυσῆς· φθάνει δὲ χρησμοῖς δωρησάμενος ὁ θεὸς Φινεεῖ τὸ μέγιστον ἀγαθόν, εἰρήνην, ὃ μηδεὶς ἱκανὸς ἀνθρώπων παρασχεῖν, πρὸς δὲ τῇ εἰρήνῃ καὶ παγκρατησίαν ἱερωσύνης, αὐτῷ καὶ γένει κλῆρον ἀναφαίρετον.

1 μετὰ F   2 φραττόμενον H¹P   ὡς om. C   καταγριάστω (sic) Z   πάνυ — δικαίας (3) om. O   πάνυ FGHP Barb.: πάλιν C (V¹ ut vid.), πολλὰ V², om. ceteri   3 ἐπεισδραμὼν FGHP Barb.: ἐπιδραμὼν ceteri   ἔτι] ἐπὶ A   4 τε VOF   ἑτέραν Barb.   4. 5 προσαποτεμὼν G   5 ὑπηρέτισαν A: ὑπηρέτησεν conicio   ἀθέσμοις Z   6 τὴν FGHP Barb.: om. ceteri   7 μωυσέος MAFGHP   8 ἀχειροποιήτοις Barb.   9 διηδικηκότων M   10 δὲ AF   παρασχόντες Barb.   11 αὐτῶν AVOG: αὑτῶν ceteri   ἐποιήσαντο H¹P   τῶν] τὸν G   12 οἰκτησάμενοι Barb.   μηδ᾽ FH¹P: μήτ᾽ ceteri (v)   τἀδικήματ᾽ GH²K, τἀδίκημα τῶν H¹P, τἀδίκημα Z, τῶν ἀδικήματ᾽ C   ἀλλὰ codd: ἀλλὰ καὶ v   13 post καθαροὺς add. μᾶλλον V²O   οὐδενὶ] οὐδὲ V²OF   14 ἐπέξοδον CGHPKZ: ἐπ᾽ ἔξοδον ceteri   ἀψευδέστατον] καίτοι ἀψευδέστατα V²O   ἔπαινον FGHPKZ: om. ceteri   15 δέ BEMAKZ: om. ceteri   δυσμυρίοις AFH¹   ἀναιρεθεῖναι G   16 post εὐθὺς add. καὶ KZ   τὴν om. HP   δὲ om. Barb.   17 υἱεῖ FHP Barb.   18 μωσῆς Barb.   19 δωρησάμενος post ἀγαθὸν transp. VO   Φινεεῖ om. A, post ἀγαθὸν transp. KZ   20 ἱκανῶς (sic) Barb.   ἀνθρώπων ἱκανὸς transp. M   21 κλῆρον FGHP Barb.: κληρονομίαν ceteri (v)

16—21 Catena Barber. IV 56 fol. 149r Φίλωνος: τῶν καθαρσίων — κλῆρον ἀναφαίρετον.

(56.) Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐμφυλίων οὐδὲν ἔτ' ἦν ὑπόλοιπον κακῶν, ἀλλὰ 305
καὶ ὅσοι πρὸς αὐτομολίαν ἢ προδοσίαν ὑπωπτεύοντο πάντες ἀπωλώλεσαν,
ἔδοξεν εἶναι καιρὸς ἐπιτηδειότατος τῆς ἐπὶ τὸν Βαλάκην στρατείας, ἄνδρα
μυρία καὶ βεβουλευμένον ἐργάσασθαι κακὰ καὶ δεδρακότα, βεβουλευμένον
μὲν διὰ τοῦ μάντεως, ὃν ἤλπισεν ἀραῖς τισι δυνήσεσθαι καθελεῖν τὴν
δύναμιν τῶν Ἑβραίων, δεδρακότα δὲ διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀσελγείας
καὶ ἀκολασίας, αἳ τὰ μὲν σώματα λαγνείαις τὰς δὲ ψυχὰς ἀσεβείᾳ τῶν
χρωμένων διέφθειραν. παντὶ μὲν οὖν τῷ στρατῷ πολεμεῖν οὐκ ἐδοκί- 306
μαζεν, εἰδὼς τὰ ὑπέρογκα πλήθη πταίοντα περὶ αὐτοῖς καὶ ἅμα λυσιτελὲς
ἡγούμενος ἐφεδρείας εἶναι συμμάχων τοῖς προκαμοῦσι βοηθούς, ἀριστίνδην
δὲ τοὺς ἡβῶντας ἐπιλέξας, χιλίους ἐκ φυλῆς ἑκάστης, δώδεκα χιλιάδας —
τοσαῦται γὰρ ἦσαν αἱ φυλαί — καὶ στρατηγὸν ἑλόμενος τοῦ πολέμου
Φινεὲς πεῖραν ἤδη δεδωκότα στρατηγικῆς εὐτολμίας ἐπὶ καλοῖς ἱερείοις
ἐξέπεμπε τοὺς ὁπλίτας καὶ θαρσύνων τοιάδε διεξῄει· „οὐχ ὑπὲρ κρά- 307
τους ἀρχῆς ὁ παρὼν ἀγών ἐστιν οὐδ' ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι τὰ ἑτέρων,
περὶ ὧν ἢ μόνων ἢ μάλιστα οἱ πόλεμοι, ἀλλ' ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ ὁσιό-
τητος, ὧν τοὺς ἡμετέρους συγγενεῖς καὶ φίλους ἠλλοτρίωσαν οἱ ἐχθροὶ
παραίτιοι γενόμενοι τοῖς ὑπαχθεῖσι χαλεπῆς ἀπωλείας. ἔστιν οὖν ἄτοπον 308
οἰκείων μὲν αὐτόχειρας γεγενῆσθαι παρανομησάντων, ἐχθρῶν δὲ χαλε-
πώτερα ἠδικηκότων ἀποσχέσθαι, καὶ τοὺς μὲν μαθόντας ἀδικεῖν ἀνῃ-
ρηκέναι, τοὺς δὲ βιασαμένους καὶ διδάξαντας ἀτιμωρήτους καταλιπεῖν, οὓς

1 ἦν ἔτ' transp. P κακόν VZ 2 ὅσα FH^{1}P πάντες ἀπωλώλεσαν G, π. ἀπολώλεσαν FH^{2}, π. ἀπωλόλεσαν H^{1}P: πάντας ἀπώλεσαν ceteri 3 ἐπιτηδειότητος M ἐπὶ] εἰς C βάλακον BEMA στρατιᾶς FH^{1}P 4 μυρία om. VO post μυρία add. μὲν A βεβουλευμένον — δεδρακότα om. BEMAVO βεβουλευμένα A 5 μὲν om. A δυνήσεσθαι FGHP: om. ceteri 7 ἀσεβείαις HP 8. 9 ἐδοκίμασεν P 9 ὑπέρογκα scripsi: ὑπερόρια codd. πταίοντα] πτέοντα G, πλείω ὄντα BEMAVO mg. K περὶ αὐτοῖς CKZ (αὑτοῖς v): παρ' ἑαυτοῖς FGHP, παρ' αὐτοὺς BEMAVO mg. K 10 ἐφεδρίας VO, ἐφεδρείαν HP συμμάχους BEMAKZ προκαμοῦσι FGHP: προκάμνουσι ceteri (Mang.) 11 χιλίους] χιλίας A δώδεκα—φυλαί (12) om. BEMA 13 ἐπὶ καλοῖς ἱερείοις om. FGHP 14 ἐξέπεμπε K, ἐξέπεμψε CZ 15 παρὸν Z τοῦ κτήσασθαι τὰ ἑτ om. in lac. G 16 μόνον MAVO (v) post μάλιστα add. εἰσὶν A (v) πολέμιοι CBEMVO 18 τοῖς om. A χαλεπῆς om. in lac. G 19 γενέσθαι KZ παρανομισάντων H 20 παθόντας F 20. 21 ἀνῃρηκέναι FGHP: ἀνελεῖν ceteri (Mang.) 21 τοὺς δὲ βιασαμένους FGHPKZ: βιασαμένους, τοὺς δὲ ceteri (v) καὶ διδάξαντας FGHP: καὶ om. ceteri

1 sqq. Num. 31,1—12

ἁπάντων αἰτίους εἶναι συμβέβηκεν, ὧν ἢ δεδράκασιν ἢ πεπόνθασιν ἐκεῖ-
309 νοι.“ (57.) νευρωθέντες οὖν ταῖς παραινέσεσιν ἐκεῖνοι καὶ ὅσον ἐν
ταῖς ψυχαῖς προϋπῆρχε γενναιότητος ζωπυρήσαντες ὡς ἐφ' ὁμολογουμένῃ
νίκῃ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἵεντο φρονήμασιν ἀηττήτοις· καὶ συμπλακέντες
τοσαύτῃ περιουσίᾳ ῥώμης καὶ τόλμης ἐχρήσαντο, ὡς ἱερεῦσαι μὲν τοὺς
ἀντιπάλους, αὐτοὶ δὲ πάντες σῷοι ἐπανελθεῖν, οὐδενὸς ἀποθανόντος ἀλλ'
310 οὐδὲ τρωθέντος. | ὑπέλαβεν ἄν τις τῶν ἀγνοούντων τὸ συμβεβηκὸς ἰδὼν p. 130
αὐτοὺς ἐπανιόντας οὐκ ἀπὸ πολέμου καὶ παρατάξεως ἀφικνεῖσθαι μᾶλλον
ἢ τῶν ἐν ταῖς ὁπλοσκοπίαις ἐπιδείξεων, ἃς ἔθος ἐν εἰρήνῃ ποιεῖσθαι,
γυμνάσματα δ' εἰσὶ καὶ μελέται συγκροτουμένων τὰ κατ' ἐχθρῶν ἐν
311 φίλοις. τὰς μὲν οὖν πόλεις ἢ κατασκάπτοντες ἢ ἐμπιπράντες ἠφάνισαν,
ὡς μηδ' εἰ τὴν ἀρχὴν ᾠκίσθησαν εἰπεῖν ἔχειν· αἰχμαλώτων δὲ σωμάτων
ἀπερίληπτον ἀριθμὸν ἀπαγαγόντες ἄνδρας μὲν καὶ γυναῖκας κτείνειν
ἐδικαίωσαν, τοὺς μὲν ὅτι βουλευμάτων καὶ χειρῶν ἦρξαν ἀδίκων, τὰς
δ' ἐπεὶ κατεγοήτευσαν τὴν Ἑβραίων νεότητα, παραιτίας γενομένας
αὐτοῖς ἀκολασίας καὶ ἀσεβείας καὶ τὰ τελευταῖα θανάτου· νέοις
δὲ κομιδῇ παισὶ καὶ παρθένοις συνέγνωσαν, ἀμνηστίαν τῆς ἡλικίας
312 ἐφελκομένης. λείας δὲ πολλῆς ἄγαν εὐπορήσαντες ἔκ τε τῶν
βασιλείων κἀκ τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, ἔτι δὲ τῶν κατ' ἀγροὺς
ἐπαύλεων — ἦν γὰρ ἐν τοῖς χωρίοις οὐκ ἐλάττων τῆς ἐν τοῖς ἄστεσιν —,
ἧκον εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπηχθισμένοι τὸν παρὰ τῶν ἐχθρῶν πάντα
313 πλοῦτον. ἐπαινέσας δὲ Μωυσῆς τόν τε στρατηγὸν Φινεὲς καὶ τοὺς

2 ἐκεῖνοι FGHP: om. ceteri 3 προϋπάρχον A ἐφομολογουμένη KZ 4 νίκῃ] δίκη GH ἵεντο AFHPKZ: ἵεντο ceteri 5 ὡς ῥεῦσαι BEMAVO 6 αὐτοὶ δὲ πάντες σῷοι B¹EV¹FGHP: αὐτοὺς δὲ πάντας σώους ceteri (v) ἐπαντιθεῖν G μηδενὸς Z 7 ἄν FGHP: om. ceteri τὸ συμβεβηκὼς A 8 ἀφικνεῖσθαι FGHP: αὐτοὺς ἀφικνεῖσθαι ceteri 9 ὁπλοκοπίαις Z 9. 10 ποιεῖσθαι· γυμνάσματα δ' εἰσὶ VOFGHP: ποιεῖσθαι γυμνάσματα· διὸ CBEMKZ, ποιεῖσθαι γυμνάσ(ά)ματα· δι' ὧν A 10 συγκροτούντων coni. Mang. 11 ἐμπιπρῶντες K 12 μηδ' εἰ A: εἰ μὴδὲ ceteri 15 δ' CFGHP: δὲ ceteri τὴν τῶν ἑβραίων K γενομένης (ας) K, γεγενημένας A (Turn.) 16 αὐτοῖς] αὐτῆς G τὰ om. G 17 ἀμνηστείαν G 18 δὲ om. A ἀπορήσαντες Z 18. 19 τῶν βασιλείων FGHPK¹Z: τῆς βασιλείας ceteri (v) 19 κἀκ VOFGHP: καὶ ceteri (v) ἰδιωτῶν V¹O, γρ. ἰδιωτικῶν mg. O ἔτι δὲ FGHP: ἔτι δὲ καὶ ceteri ἀγροὺς] αὐλοὺς A 20 ἐλάττων VOFGHP: ἔλαττον ceteri τῆς] τοῖς GP¹, τῶν BEMAKZ 21 ἧκων G 22 μωσῆς KZ

22—195,10 Cod. Laur. VI 4 fol. 73r Φίλωνος: ἐπαινέσας δὲ Μωυσῆς τόν τε στρατηγὸν Φινεὲς καὶ τοὺς παραταξαμένους προστάττει μὲν ἔξω τοῦ στρατοπέδου καταμεῖναι πολλὰς ἐφεξῆς ἡμέρας, τῷ δὲ μεγάλῳ ἱερεῖ — γεγενῆσθαι.

παραταξαμένους ἐπί τε τοῖς κατορθώμασι καὶ ὅτι ταῖς ὠφελείαις οὐκ ἐπέδραμον τὴν λείαν μόνοι σφετερίσασθαι διανοηθέντες, ἀλλ' εἰς μέσον προὔθεσαν, ἵνα καὶ οἱ καταμείναντες ἐν ταῖς σκηναῖς μετάσχωσι, προστάττει τοὺς μὲν ἔξω τοῦ στρατοπέδου καταμένειν τινὰς ἡμέρας, τῷ δὲ μεγάλῳ ἱερεῖ καθᾶραι τοῦ φόνου τοὺς ἀπὸ τῆς παρατάξεως ἥκοντας τῶν συμμάχων. καὶ γὰρ εἰ νόμιμοι αἱ κατ' ἐχθρῶν σφαγαί, ἀλλ' ὅ 314
γε κτείνων ἄνθρωπον, εἰ καὶ δικαίως καὶ ἀμυνόμενος καὶ βιασθείς, ὑπαίτιος εἶναι δοκεῖ διὰ τὴν ἀνωτάτω καὶ κοινὴν συγγένειαν· οὗ χάριν καθαρσίων ἐδέησε τοῖς κτείνασι πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ νομισθέντος ἄγους γεγενῆσθαι. (58.) μετ' οὐ πολὺν μέντοι χρόνον καὶ τὴν λείαν διένειμε, 315
τοῖς μὲν στρατευσαμένοις — ὀλίγος δ' ἀριθμὸς ἦσαν παρὰ τοὺς ἡσυχάσαντας — διδοὺς ἥμισυ μέρος, θάτερον δὲ τοῖς καταμείνασιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ· δίκαιον γὰρ ὑπέλαβεν εἶναι καὶ τούτοις μεταδοῦναι τῆς ὠφελείας, εἰ καὶ μὴ τοῖς σώμασι, ταῖς γοῦν ψυχαῖς διαγωνισαμένοις· οἱ γὰρ ἔφεδροι τῶν ἀγωνιστῶν οὐκ ἐλαττούμενοι ταῖς προθυμίαις χρόνῳ καὶ τῷ φθασθῆναι μόνον ὑστερίζουσι. λαβόντων δὲ τῶν μὲν ὀλίγων 316
131 M. πλείω διὰ τὸ προκινδυνεῦσαι, τῶν δὲ πλειόνων ἐλάττω διὰ | τὴν ἔνδον μονήν, ἔδοξεν ἀναγκαῖον εἶναι πάσης τῆς λείας τὰς ἀπαρχὰς καθιερῶσαι· τὸ μὲν οὖν πεντηκοστὸν οἱ ἐφεδρεύσαντες, πεντακοσιοστὴν δὲ μοῖραν οἱ προπολεμήσαντες εἰσήνεγκαν· τῶν δ' ἀπαρχῶν τὰς μὲν παρὰ τῶν στρατευσαμένων τῷ μεγάλῳ ἱερεῖ προστάττει δοθῆναι, τὰς δὲ παρὰ τῶν

---

1 κατορθώμασιν VOG   καὶ om. VO   ὠφελίαις G   2 μόνην O   σφετερίσασθαι BEMAKZ: διασφετερίσασθαι ceteri (v)   3 κάτω μείναντες BEM   3. 4 προστάττει om. BMG, post ἡμέρας (4) transp. KZ   4 τοὺς] τῷ Z   καταμεῖναι Laur.   5 καθᾶραι FGHP Laur.: καθαίρειν BEMAVK, καθαίρει COZ   φώνου G   6 εἰ] αἱ[εἰ] M   αἱ om. G   8 κοινῇ V[1]M   συγγένειαν om. K[1], συγγένειαν καὶ κοινὴν transp. Z   10 πολὺ (om. χρόνον) FGHP   12 μέρος AFGHP: μέρους ceteri   12—14 ἐν — σώμασι FGHPKZ: om. ceteri   13 ὑπέλαβεν εἶναι FGHP: ὑπέλαβε τοῦτο KZ   14 τῶν σωμάτων K   διαγωνισαμέναις[οις] K   16 τῷ om. A   ὑστερίσουσι Turn.   17 ἔλαττον CVO   18 μονήν] καταμονήν A (v)   ἔδοξαν M   ἀναγκαῖον εἶναι om. F   19 ἐφεδρεύοντες M   πεντακοσιοστὴν (sic. codd.)] πεντηκοστὴν A; πεντακοσιαστὴν v   20 δὲ CF

---

4 sqq. Num. 31,19 — 24   5 sqq. cf. *Procop. Gaz. Comment. in Num. 31,19* (Migne t. 87,1 Col. 882): ceterum ante communionem seu participationem praecedit purificatio; nam etsi iusta caedes fuerit, effusio tamen est fraterni sanguinis, et Deo displicet hominis internecio, eum enim ad vitam, non ad mortem condidit (Caten. Lips. I p. 1386 Ἀδήλου).   10 sqq. Num. 31,25 sqq.

καταμεινάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῖς νεωκόροις, οἷς ὄνομα Λευῖται.
317 χιλίαρχοι δὲ καὶ ἑκατόνταρχοι καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος λοχαγῶν καὶ ταξι-
αρχῶν. ὑπέρ τε τῆς αὐτῶν σωτηρίας καὶ τῶν συστρατευσαμένων καὶ
τῆς παντὸς λόγου κρείττονος νίκης ἐθελονταὶ κομίζουσιν ἐξαιρέτους
ἀπαρχάς, κόσμον τε χρυσοῦν ὅσον ἕκαστος ἐκ τῆς λείας ἀνεῦρε καὶ
σκεύη πολυτελέστατα, ὧν πάλιν ὕλη χρυσὸς ἦν· ἃ Μωυσῆς λαβὼν καὶ
τὴν εὐσέβειαν τῶν φερόντων ἀγάμενος ἀνατίθησιν ἐν τῇ καθιερωμένῃ
318 σκηνῇ τῆς εὐχαριστίας τῶν ἀνδρῶν ὑπόμνημα. παγκάλη δὲ ἡ διανομὴ
τῶν ἀπαρχῶν· τὰς μὲν τῶν μὴ πεπολεμηκότων, ἡμίσειαν ἀρετῆς τὴν
χωρὶς ἔργου προθυμίαν αὐτὸ μόνον ἐπιδειξαμένων, τοῖς νεωκόροις
ἀπένειμε, τὰς δὲ τῶν ἀγωνισαμένων, οἳ σώμασι καὶ ψυχαῖς ἐκινδύνευσαν
ὁλόκληρον ἀνδραγαθίαν παρασχόμενοι, τῷ προεστηκότι τῶν νεωκόρων
ἱερεῖ τῷ μεγάλῳ, τὰς δὲ τῶν ταξιαρχῶν ἅτε ἡγεμονικὰς τῷ συμπάντων
ἡγεμόνι θεῷ.
319 (59.) Πάντες οὗτοι διεπολεμήθησαν οἱ πόλεμοι, μήπω διαβεβηκότων
Ἰορδάνην τὸν ἐγχώριον ποταμόν, πρὸς τοὺς τῆς ἀντιπέρας γῆς οἰκήτορας
εὐδαίμονος καὶ βαθείας, ἐν ᾗ πολλὴ πεδιὰς σιτοφόρος καὶ χιλὸν κτήνεσιν
320 ἐνεγκεῖν ἀγαθή. ταύτην ὡς ἐθεάσαντο τὴν χώραν αἱ κτηνοτρόφοι δύο
φυλαί, μοῖρα τοῦ σύμπαντος ἕκτη στρατοῦ, Μωυσῆν ἱκέτευον ἐπιτρέψαι τὰς
κληρουχίας ἐνταυθοῖ λαβεῖν αὐτὰς ἤδη ποτὲ ἱδρυθείσας· ἐπιτηδειότατον
γὰρ ἔφασκον εἶναι τὸν τόπον ἐννέμεσθαί τε καὶ ἐμβόσκεσθαι θρέμμασιν
εὔυδρον ὄντα καὶ εὔχορτον καὶ προβατευσίμην ἄφθονον πόαν ἀπαυτο-
321 ματίζοντα. ὁ δὲ νομίσας αὐτοὺς ἢ προεδρίᾳ τὴν διανομὴν τά τε γέρα

---

1 τῷ om. Z   2 χιλιάρχαι A   δὲ om. O   ἑκατοντάρχαι A
3 αὐτῶν VO: om. FHP, αὑτῶν ceteri   συστρατευσαμένων FGHP: στρατευσαμένων ceteri (v)   4 λόγου om. F   5 ἐκ] ὁ G, om. A   6 πολυτελέστατα] πολύτιμα BEMAK^{1}Z   7 καθιερωμένῃ] καθ' ἱεροσύνην G   8 παγκάλως HP   9 καὶ add. ante τὴν VO   9. 10 τὴν χωρὶς om. M
10 ἔργου FGHP: ἔργων ceteri (v)   ἐπιδειξαμένων FGHP: ἐπιδειξάντων ceteri
11 σώματι VOG, σώμασι K (τι ss.)   ψυχῇ F   14 ἡγεμόνι FGHP: μεγάλων ἡγεμόνι A, μεγάλῳ ἡγεμόνι ceteri (v)   15 πόλεμοι corr. ex πολέμιοι B, πολέμιοι G
16 τῆς om. V^{1}GKZ, εἰς ss. K^{2} ἀντιπέραν V^{2}OK^{2} 17 τῆς ante εὐδαίμονος add. V^{2}O   18 ἀνενεγκεῖν HP, ἀγαγεῖν A   αἱ om. KZ   19 post ἐπιτρέψαι add. αὐτοῖς V^{2}O   19. 20 τὰς κληρουχίαις (sic) G   20 ἐνταυθοῖ om. BEMAVO   αὐτὰς] τὰς VOF   ἱδρυνθείσας G, ἱδρυνθησομένας V^{2}O
21 εἶναι ἔφασκον transp. A (v), ἔφασκον om. KZ   τε om. A (Turn.)
22 εὔυδρόν τε Z   22. 23 ἀπαυτονομίζοντα (sic) C

---

18 sqq. Num. cap. 32

πρὸ καιροῦ λαμβάνειν ἀξιοῦν ἢ πρὸς τοὺς μέλλοντας πολέμους ἀποκνεῖν,
ἐφεδρευόντων ἔτι πλειόνων βασιλέων, οἳ τὴν εἴσω τοῦ ποταμοῦ χώραν
διεκεκλήρωντο, πάνυ δυσχεράνας πρὸς ὀργὴν ἀποκρίνεται καί φησιν·
„ὑμεῖς μὲν οὖν ἐνταυθοῖ καθεδεῖσθε σχολὴν ἐν οὐ δέοντι καὶ ἀργίαν 322
ἕξοντες, τοὺς δ' ὑμετέρους συγγενεῖς καὶ φίλους οἱ λειπόμενοι τραχη-
λιοῦσι πόλεμοι, καὶ τὰ μὲν ἆθλα μόνοις ὑμῖν ὡς ἐπὶ κατωρθωμένοις
132 M. πᾶσι δοθήσεται, μάχαι δὲ καὶ πόνοι καὶ | ταλαιπωρίαι καὶ οἱ ἀνωτάτω
κίνδυνοι ἑτέρους ἀναμενοῦσιν; ἀλλ' οὐ δίκαιον ὑμᾶς μὲν εἰρήνην καὶ τὰ 323
ἐκ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ καρποῦσθαι, τοὺς δ' ἄλλους πολέμοις καὶ κακοῖς
ἀμυθήτοις ἐναθλεῖν, οὐδὲ προσθήκην τὸ ὅλον μέρους εἶναι· τοὐναντίον
γὰρ ἕνεκα τῶν ὅλων τὰ μέρη κληρονομίας ἀξιοῦται. πάντες ἐστὲ 324
ἰσότιμοι, γένος ἕν, οἱ αὐτοὶ πατέρες, οἰκία μία, ἔθη τὰ αὐτά, κοινωνία
νόμων, ἄλλα μυρία, ὧν ἕκαστον τὴν οἰκειότητα συνδεῖ καὶ πρὸς εὔνοιαν
ἁρμόζεται. διὰ τί δὴ τῶν ἴσων ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ ἀναγκαιοτάτοις
ἀξιωθέντες ἐν ταῖς διανομαῖς πλεονεκτήσετε, ὡς ἢ ἄρχοντες ὑπηκόων ἢ
δεσπόται δούλων καταφρονήσαντες; ἔδει μὲν ὑμᾶς ταῖς ἑτέρων πληγαῖς 325
πεπαιδεῦσθαι· φρονίμων γὰρ ἀνδρῶν μὴ ἀναμένειν, ἄχρις ἂν ἐπ' αὐτοὺς
ἔλθῃ τὰ δεινά· νυνὶ δὲ παραδείγματ' ἔχοντες οἰκεῖα τοὺς πατέρας, οἳ
κατεσκέψαντο τήνδε τὴν χώραν, καὶ τὰς ἐκείνων συμφορὰς καὶ τῶν
συναπονοηθέντων — ἅπαντες γὰρ ἔξω δυοῖν ἀπώλοντο —, δέον μηδενὶ
τῶν ὁμοίων συνεπιγράφεσθαι, δειλίαν, ὦ κενοὶ φρενῶν, ζηλοῦτε ὡς οὐκ
εὐαλωτότεροι γενησόμενοι καὶ τὰς προθυμίας ὑποσκελίζετε τῶν ἀνδραγα-
θίζεσθαι προαιρουμένων ἐκλύοντες καὶ παριέντες αὐτῶν τὰ φρονήματα.

---

2 ἔσω A 3 διακεκλήρωντο KZ, διεκληρώσαντο FG, ἐκεκλήρωντο A (v) δυσχεράνας] δυσχεραίνει καὶ Z ἀποκρίνεται codd. (Turn.): ἐπικρίνεται Mang. 4 οὖν FGHP: om. ceteri ἐνταῦθα VOK² 5 δὲ AF ἡμετέρους F συγγενεῖς FGHP: οἰκείους καὶ συγγενεῖς ceteri (v) 5. 6 τρο(ού)αχηλιῶσι A 6 πολέμιοι GHPK¹ ἆθλα] ἔσθλα G κατορθωμένοις BEMG 7 δια-θήσεται HP 8 ἑτέροις P ἀναμένουσιν CP ἡμᾶς Z τὰ om. M 9 δὲ F post κακοῖς add. τοσούτοις A (v) 10 προσθήκην FGHPKZ: προσθήκης ceteri μέρους FH²KZ: μέρος ceteri 11 ὅλων H²KZ: ἄλλων ceteri μέρη H²KZ: περὶ ceteri κληρονομίας] προνομίας coni. Mang. ἀξιοῦται K: ἀξιοῦνται FGHPZ, ἀξιοῦτε ceteri 14 δὴ CVOFGP: δὲ ceteri (v) 15 πλεονεκτήσετε ἐν ταῖς διανομαῖς transp. Z ἐπλεονεκτήσετε G; ἐπλεονεκτήσατε coni. Mang. 17 ἐπ' αὐτοὺς om. M 18 ἔλθοι Z παραδείγματ' CBEMKZ: παραδείγματα ceteri 19 κατεσκάψαντο G 20 ἀπονοηθέντων F γὰρ om. M δυεῖν (ε supra) F 21 ζηλοῦται G

326 τοιγάρτοι σπεύδοντες ἁμαρτάνειν σπεύσετε καὶ πρὸς τιμωρίας· ἡ γὰρ
δίκη μόλις μὲν εἴωθε κινεῖσθαι, κινηθεῖσα δ' ἅπαξ φθάνει προ-
327 καταλαμβάνουσα τοὺς ἀποδιδράσκοντας. ὅταν οὖν ἅπαντες μὲν οἱ
ἐχθροὶ καθαιρεθῶσιν, ἔφεδρος δὲ μηδεὶς ἔτι προσδοκᾶται πόλεμος, ἐν
δὲ ταῖς εὐθύναις ἀνεπίληπτοι δοκιμασθῶσιν οἱ σύμμαχοι, μὴ λιποτάξιον,
μὴ λιποστράτιον, μηδὲν ἄλλο τῶν ἐφ' ἥττῃ διαπεπραγμένοι, παρα-
μεμενηκότες δ' ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους φαίνωνται καὶ τοῖς σώμασι καὶ
ταῖς προθυμίαις, ἐρημωθῇ δὲ πᾶσα ἡ χώρα τῶν προενῳκηκότων,
τηνικαῦτα δοθήσεται τὰ γέρα καὶ τὰ ἀριστεῖα ταῖς φυλαῖς ἐξ ἴσου."
328 (60.) τὴν δὲ νουθεσίαν πράως ἐνεγκόντες ὡς υἱοὶ γνήσιοι σφόδρα εὔνου
πατρὸς — ᾔδεσαν γὰρ αὐτὸν οὐ καταλαζονευόμενον ἀρχῆς ἐξουσίᾳ,
προκηδόμενον δὲ πάντων καὶ δικαιοσύνην καὶ ἰσότητα τιμῶντα καὶ τὸ
μισοπόνηρον οὐκ ἐπ' ὀνείδει σωφρονισμῷ δὲ τῶν βελτιοῦσθαι δυναμένων
αἰεὶ ποιούμενον — „εἰκότως μὲν" ἔφασαν „ἀγανακτεῖς, εἰ τοῦθ' ὑπεί-
ληφας, ὅτι τὴν συμμαχίαν ἀπολιπόντες πρὸ καιροῦ τὰς λήξεις λαβεῖν
329 ἐπειγόμεθα. χρὴ δὲ σαφῶς εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν ἡμᾶς φοβεῖ τῶν σὺν
ἀρετῇ, κἂν ἐπιπονώτατον τυγχάνῃ. κρίνομεν δ' ἀρετῆς ἔργα, πειθαρχεῖν
τέ | σοι τοιῷδε ἡγεμόνι καὶ τῶν δεινῶν μὴ ὑστερίζειν καὶ ἐν ἁπάσαις p. 133 M.
ἐξετάζεσθαι ταῖς μελλούσαις στρατείαις, ἄχρις ἂν τὰ πράγματα λάβῃ
330 τέλος αἴσιον. ἡμεῖς μὲν οὖν καθὰ καὶ πρότερον συνταξάμενοι διαβησό-
μεθα τὸν Ἰορδάνην ἐν ταῖς πανευχίαις, οὐδενὶ τῶν ὁπλιτῶν πρόφασιν
παρασχόντες μονῆς· υἱοὶ δὲ κομιδῇ νήπιοι καὶ θυγατέρες καὶ γυναῖκες
καὶ τὸ πλῆθος τῶν βοσκημάτων, ἐὰν ἐπιτρέπῃς, ὑπολελείψονται, παισὶ
μὲν καὶ γυναιξὶν οἰκίας ἐπαύλεις δὲ θρέμμασι κατασκευασάντων ἡμῶν,

---

1 τοιγαροῦν K σπεύσετε FGHP: σπεύδετε ceteri (v) 2 δὲ CBEMKZ ἅπαξ] αὖθις G 3 μὲν post ὅταν transp. BMKZ 5 εὐθύναις] ἀθήναις Z δοκιμασθῶσιν] δοκῶσιν FGHP 5. 6 λιποτάξιον — λιποστράτιον C: λοιποτάξιον — λοιποστράτιον Z, λειποτάξιον — λειποστράτιον ceteri 6 μηδὲ GKZ 7 δ' om. Z φαίνωνται FHP: φαίνονται G, φαίνοιντο ceteri 8 ἐρημωθήσεται A ἡ om. O προνενοηκότων VO (ενωκηκό ss. man. rec. V), ἐνωκηκότων G 10 σφόδρ' FGHP 11 ᾔδεσαν scripsi: ᾔδεισαν codd. ἐξουσία ἀρχῆς transp. KZ 12 καὶ δικαιοσύνην om. G 13 οὐκ om. KZ τῶν] τοῦ Z 14 αἰεὶ FGHP: om. ceteri αἰεὶ ποιούμενον] ἀντιποιούμενον vel περιποιούμενον coni. Mang.; διαπονούμενον vel ἐπιδεικνύμενον conicio εἰ τοῦθ'] εἰ τοῦτο F, εἴθ' A 16 ἐπειγώμεθα O 17 ἐπιπονώτερον K^{1}Z κρινόμενα HP 18 τέ om. CVO 19 στρατιαῖς VOFGHPK^{2} τὰ πράγμα (sic) H 19. 20 τέλος αἴσιον λάβῃ transp. H 20 καθ' ἃ BEM συνετάξαμεν A 21 παντευτυχίαις Z 22 μονῆς παρασχόντες transp. CVO κομιδῇ om. H post θυγατέρες add. καὶ μητέρες A (v) 23 ἐπιτρέπεις G

ἵνα μηδὲν ἐξ ἐπιδρομῆς δεινὸν πάθωσιν ἐν ἀτειχίστοις καὶ ἀφρουρήτοις
προκαταληφθέντες.“ ὁ δ' ἵλεῳ τῷ βλέμματι καὶ πρᾳοτέρᾳ τῇ φωνῇ 331
„ἀψευδοῦσιν ὑμῖν“ ἔφη „βέβαιοι μενοῦσιν ἃς ᾐτήσασθε λήξεις. ὑπολεί-
πεσθε μὲν ὡς ἀξιοῦτε γυναῖκας καὶ παῖδας καὶ βοσκήματα, κατὰ λόχους
δ' αὐτοὶ διαβαίνετε μετὰ τῶν ἄλλων ὡπλισμένοι καὶ ἐκτεταγμένοι πρὸς
μάχην ὡς αὐτίκα, ἣν δέῃ, πολεμήσοντες. αὖθις δ' ὅταν ἅπαντες οἱ 332
ἐχθροὶ καθαιρεθῶσι καὶ γενομένης εἰρήνης τὴν χώραν οἱ κεκρατηκότες
διανείμωνται, καὶ ὑμεῖς ἐπανελεύσεσθε πρὸς τοὺς οἰκείους τῶν ἐπι-
βαλλόντων ἀπολαύσοντες ἀγαθῶν καὶ καρπωσόμενοι ἣν εἵλεσθε μοῖραν.“
ταῦτ' εἰπόντος καὶ ὑποσχομένου, πληρωθέντες εὐθυμίας καὶ χαρᾶς τοὺς 333
μὲν οἰκείους μετὰ τῶν θρεμμάτων ἀσφαλῶς ἐν ἐρύμασι δυσαλώτοις,
ὧν τὰ πλεῖστα χειροποίητα ἦν, ἱδρύονται, τὰ δ' ὅπλα ἀναλαβόντες
ἐξέθεον τῶν ἄλλων συμμάχων προθυμότερον ὡς ἢ μόνοι πολεμήσοντες
ἢ προαγωνιούμενοι πάντων· ὁ γὰρ προλαβών τινα δωρεὰν προθυμότερος
εἰς συμμαχίαν, ἀποτίνειν ἀναγκαῖον ὄφλημα νομίζων, οὐ χαρίζεσθαι.
τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν βασιλείαν πεπραγμένα αὐτῷ μεμήνυται· λεκτέον 334
δ' ἑξῆς καὶ ὅσα διὰ τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ νομοθετικῆς κατώρθωσε· καὶ
γὰρ ταύτας περιεποιήσατο τὰς δυνάμεις ὡς ἁρμοττούσας μάλιστα
βασιλείᾳ.

---

1 μηδὲν] μηδεὶς Z 2 προκαταληφθέντες (η ex ει corr.) Z, προκαταλειφθέντες (η supra) A, προκαταλειφθέντες P δὲ A βλέμματι] ὄμματι VO, ὄμματι (βλέμματι supra) K πραότερον FG, πρότερον BEMA 3 μένουσιν C 3. 4 ὑπολίπεσθε OKZ, ὑπολείπεσθαι MG 5 μετὰ] πρὸς G ἄλλων] ὅλων BEMAF ἐντεταγμένοι KZ 6 δέοι (η supra) A δ' om. VO 7 εἰς ante τὴν add. P post κεκρατηκότες repet. τὴν χώραν Z 8 διανείμωνται FGHP: διανεμοῦνται V²O, διανέμωνται ceteri καὶ] αὖθις (paene evan.) Z ἐπανελεύεσθε M 8. 9 ἐπιβαλόντων MKZ 9 ἀπολαύσαντες KZ, ἀποβάλλοντες G 10 pr. καὶ om. M 11 ἀσφαλῶς om. O 12 ἦν om. A ἱδρύοντο A δὲ F 13 μόνον A 14 πάντων Mang.: πάντως codd. προλαβὼν VOFGHP: λαβὼν ceteri προθυμότατος Turn. 15 εἰς συμμαχίαν codd.: εἰς τὴν συμμαχίαν v νομίζων om. BEMA 16 δὴ om. G αὐτοῦ VO μεμόνηται CK, μεμήνυται corr. ex μεμόνηται B; hic desinit C, reliqua suppl. in marg. man. rec. λεκτέα BEMKZ 17 δὲ F ἱεροσύνης G νομικῆς G κατόρθωσε MZ 18 τὰς om. A 19 βασιλεία FGHP: βασιλεῖ ceteri

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1 (1.) Ἡ μὲν προτέρα σύνταξίς ἐστι περὶ γενέσεως τῆς Μωυσέως II p. 134 M
καὶ τροφῆς, ἔτι δὲ παιδείας καὶ ἀρχῆς, ἣν οὐ μόνον ἀνεπιλήπτως ἀλλὰ
καὶ σφόδρα ἐπαινετῶς ἦρξε, καὶ τῶν ἔν τε Αἰγύπτῳ καὶ ταῖς ὁδοιπορίαις
ἐπί τε τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ κατὰ τὴν ἐρήμην πεπραγμένων, ἃ
δύναμιν πᾶσαν λόγων ὑπερβάλλει, καὶ προσέτι πόνων οὓς κατώρθωσε
καὶ κληρουχιῶν ἃς ἐκ μέρους ἀπένειμε τοῖς στρατευσαμένοις· ἣν
2 δὲ νυνὶ συντάττομεν, περὶ τῶν ἑπομένων καὶ ἀκολούθων. φασὶ γάρ
τινες οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, μόνως ἂν οὕτω τὰς πόλεις ἐπιδοῦναι πρὸς τὸ
βέλτιον, ἐὰν ⟨ἢ⟩ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν.
ὁ δ᾽ ἐκ περιττοῦ φανεῖται μὴ μόνον ταύτας ἐπιδεδειγμένος τὰς δυνάμεις
ἐν ταὐτῷ, τήν τε βασιλικὴν καὶ φιλόσοφον, ἀλλὰ καὶ τρεῖς ἑτέρας, ὧν
ἡ μὲν πραγματεύεται περὶ νομοθεσίαν, ἡ | δὲ περὶ ἀρχιερωσύνην, ἡ δὲ p. 135 M
3 τελευταία περὶ προφητείαν. περὶ ὧν νυνὶ λέγειν εἱλόμην ἀναγκαίως

1. 2 Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως (μωυσέος G) λόγος δεύτερος BEMGH, τοῦ αὐτοῦ περὶ βίου μωσέως λόγος δεύτερος P, φίλωνος ἰουδαίου περὶ βίου μωσέως A, τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς τοῦ μωυσέος νομοθετικῆς F, λόγος δεύτερος VOK 3 προτέρα] πρώτη P μωυσέος HP, μωσέως BEAF 4 ἔτι δὲ VOKF: ἔτι δὲ καὶ ceteri ἣν FGHP: ἧ BEM, ἡ AVOK 5 τε FGHP: om. ceteri 6 πεπραγμένα F 7 πόνων] πολέμων F κατόρθωσε F 8 ἐπένειμε GHP 9 νῦν P καὶ τῶν ἀκολούθων HP (v) 10 μόνως] μόνος Barb., μόνον FH[1]P (Turn.), μόλις G 11 ἢ addidi ἢ οἱ φιλόσοφοι FGHP Barb.: φιλόσοφοί τε ceteri 12 ὅδ᾽ FP, ὅδε K, μωσῆς δ᾽ Barb. φανεῖται GHP Barb. (Turn.): φαίνεται ceteri (Mang.) ἐπιδεδεγμένος M 13 καὶ τὴν φιλόσοφον P 15 εἱλόμην FGHP Barb.: ἑλοίμην BEMAV[1], ἑλοίμην ἂν V[2]OK

9—202,4 Catena Barber. IV 56 fol. 104r Φίλωνος ἑβραίου ἐκ τοῦ περὶ τοῦ μωσέως βίου λόγου δευτέρου: φασὶ τινὲς — πάσας ἔχει. 11 Plat. Rep. V p. 473d (Epist. VII p. 326b)

ὑπολαβὼν τῷ αὐτῷ πάντ᾽ ἐφαρμόττειν· ἐγένετο γὰρ προνοίᾳ θεοῦ
βασιλεύς τε καὶ νομοθέτης καὶ ἀρχιερεὺς καὶ προφήτης καὶ ἐν ἑκάστῳ
τὰ πρωτεῖα ἠνέγκατο· διὰ τί δὲ τῷ αὐτῷ πάντ᾽ ἐφαρμόττει, δηλωτέον.
βασιλεῖ προσήκει προστάττειν ἃ χρὴ καὶ ἀπαγορεύειν ἃ μὴ χρή· πρόσ- 4
ταξις δὲ τῶν πρακτέων καὶ ἀπαγόρευσις τῶν οὐ πρακτέων ἴδιον νόμου,
ὡς εὐθὺς εἶναι τὸν μὲν βασιλέα νόμον ἔμψυχον, τὸν δὲ νόμον βασιλέα
δίκαιον. βασιλεὺς δὲ καὶ νομοθέτης ὀφείλει μὴ τἀνθρώπεια μόνον ἀλλὰ 5
καὶ τὰ θεῖα συνεπισκοπεῖν· οὐ γὰρ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης κατορθοῦται
τὰ βασιλέων καὶ ὑπηκόων πράγματα· δι᾽ ἣν αἰτίαν ἐδέησε τῷ τοιούτῳ
τῆς πρώτης ἱερωσύνης, ἵν᾽ ἐπὶ τελείοις ἱεροῖς καὶ ἐπιστήμῃ τελείᾳ
τῆς τοῦ θεοῦ θεραπείας ἀποτροπὴν μὲν κακῶν μετουσίαν δ᾽ ἀγαθῶν
αὑτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις αἰτῆται παρὰ τοῦ ἵλεω καὶ ταῖς εὐχαῖς
συνεπινεύοντος· πῶς γὰρ οὐ τελεσφορήσει τὰς εὐχὰς ὁ καὶ ἐκ φύσεως
εὐμενὴς καὶ τοὺς γνησίως θεραπεύοντας αὐτὸν προνομίας ἀξιῶν; ἀλλ᾽ 6
ἐπειδὴ μυρία καὶ βασιλεῖ καὶ νομοθέτῃ καὶ ἀρχιερεῖ τῶν ἀνθρωπείων
καὶ θείων ἄδηλα — γενητὸς γὰρ οὐδὲν ἧττον καὶ θνητός ἐστιν, εἰ καὶ
τοσοῦτον καὶ οὕτως ἄφθονον περιβέβληται κλῆρον εὐπραγιῶν —, ἀναγ-
καίως καὶ προφητείας ἔτυχεν, ἵν᾽ ὅσα μὴ λογισμῷ δύναται κατα-
λαμβάνειν, ταῦτα προνοίᾳ θεοῦ εὕροι· ὧν γὰρ ὁ νοῦς ἀπολείπεται, πρὸς
ταῦθ᾽ ἡ προφητεία φθάνει. καλή γε ἡ συζυγία καὶ παναρμόνιος τῶν 7
τεττάρων δυνάμεων· ἐμπλεκόμεναι γὰρ καὶ ἀλλήλων ἐχόμεναι

1 ὑπολαβὼν codd.: ὑπέλαβον Barb. (v) post ὑπολαβὼν add. γὰρ GHP Barb. (v) τῷ αὐτῷ om. M ἐγένετο γὰρ] εἰ ἐγένετο GHP Barb. (v) 2 καὶ νομοθέτης om. G 3 ἠνέγκετο K δ᾽ αὐτῷ (om. τῷ) VOK 4 προσήκει om. M 6 μὲν om. F, μὲν — τὸν δὲ νόμον om. A ἔμψυχον νόμον transp. Barb. D 7 τὰ ἀνθρώπεια GH, τὰ ἀνθρώπινα AD 8 post κατορθοῦται add. ποτὲ F 9 τὰ τῶν βασιλέων F 10 ἱερωσύνης] ἐπιφροσύνης G καὶ add. ante ἱεροῖς VOK 11 τοῦ om. BEMA δὲ VOKG 12 αὑτῷ AVOH²P: αὐτῷ ceteri αἰτῆσαι M, αἰτήσαι Barb. post ἵλεω add. γένηται Barb. 13 συνεπινεύσαντος FGHP (Turn.) ἐκ φύσεως GHPBarb.: τῇ φύσει ceteri 14 προνομίας] προνοίας BEMA (prob. Mang.) ἀξιοῦντος A 16 καὶ θείων om. BEMA γεννητὸς VOKG ἐστὶ καὶ θνητὸς transp. Barb. 17 τοσούτων F καὶ eras. V, om. K οὕτως] οὗτος V²OK 18 ἵνα G λογισμῷ μὴ transp. A λογισμῷ BEMA: λογισμῷ θείῳ ceteri δύναται BEMA: δύνηται ceteri 19 ταῦτα — εὕροι (εὕρῃ) BEMA: om. ceteri εὕροι A: εὕρῃ BEM ὧν γὰρ] ἃ μὲν γὰρ BEMA, καὶ ὧνπερ V²OK

19. 20 πρὸς ταῦθ᾽ ἡ] πρὸ ταύτης BEMA 20 προφητείαν A φθάνει (η supra) O, δίδωσι BEMA γε] δὲ BEMAF ἡ συζυγία] ἡσυχία M 21 ἀλλήλων ἐχόμεναι FGHP Barb.: ἀλλήλαις ἑπόμεναι ceteri

4—8 D[R] fol. 114[r] Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ μωσέως βίου: βασιλεῖ — συνεπισκοπεῖν.

συγχορεύουσι τὰς ὠφελείας ἀντιλαμβάνουσαί τε καὶ ἀντεκτίνουσαι, μιμούμεναι τὰς παρθένους Χάριτας, αἷς μὴ διαζεύγνυσθαι νόμος φύσεως ἀκίνητος· ἐφ' ὧν δεόντως εἴποι τις ἄν, ὃ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν εἴωθε λέγεσθαι, ὅτι ὁ μίαν ἔχων καὶ πάσας ἔχει.

8 (2.) Ῥητέον δὲ πρῶτον περὶ τῶν κατὰ τὴν νομοθετικὴν ἕξιν. οὐκ ἀγνοῶ μὲν οὖν, ὅτι τῷ μέλλοντι ἀρίστῳ γενήσεσθαι νομοθέτῃ προσήκει παντελέσι καὶ ὁλοκλήροις κεχρῆσθαι ταῖς ἀρεταῖς πάσαις· ἐπεὶ δὲ κἀν ταῖς οἰκίαις οἱ μὲν ἐγγυτάτω γένους εἰσίν, οἱ δὲ πόρρω, συγγενεῖς δὲ πάντες ἀλλήλων, καὶ τῶν ἀρετῶν τὰς μὲν προσπεφυκέναι
9 νομιστέον μᾶλλον ἐνίοις πράγμασι, τὰς δ' ἧττον ᾠκειῶσθαι. | νομοθετικῇ δ' p. 136 M.
ἀδελφὰ καὶ συγγενῆ τέτταρα ταυτὶ διαφερόντως ἐστί· τὸ φιλάνθρωπον, τὸ φιλοδίκαιον, τὸ φιλάγαθον, τὸ μισοπόνηρον· ὑπὸ γὰρ τούτων ἑκάστου παρακαλεῖται πᾶς, ὅτῳ ζῆλος εἰσέρχεται τοῦ νομοθετεῖν, φιλανθρωπίας μὲν εἰς μέσον προτιθέναι τὰς κοινωφελεῖς γνώμας ἀναδιδασκούσης, δικαιοσύνης δὲ ὡς ἰσότητα τιμητέον καὶ ὡς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονεμητέον ἑκάστοις, φιλαγαθίας δ' ἀποδέχεσθαι τὰ φύσει καλὰ καὶ παρέχειν ἅπασι τοῖς ἀξίοις ἀταμίευτα πρὸς ἀφθονωτάτην χρῆσιν, μισοπονηρίας δὲ προβεβλῆσθαι τοὺς ἀτιμάζοντας ἀρετὴν καὶ ὡς κοινοὺς δυσμενεῖς τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ὑποβλέπεσθαι.
10 μέγα μὲν οὖν, εἴ τῳ καὶ ἕν τι τῶν λεχθέντων λαβεῖν ἐγένετο, θαυμαστὸν δ' ὡς ἔοικε τούτων ἀθρόων περιδράξασθαι δυνηθῆναι, οὗ μόνος Μωυσῆς ἐφικέσθαι δοκεῖ τρανώσας εὖ μάλα τὰς εἰρημένας ἀρετὰς ἐν οἷς διετάξατο.

---

1 συγχωρεύουσι M   ἀναλαμβάνουσαι Barb.   τε FGHP Barb.: om. ceteri   ἀντεκτείνουσαι BMAV^1 1. 2 μιμούμεναι FGHP Barb.: μιμούμεναί τε ceteri   2 αἷς] αἳ G   διαζεύγνυσθαι GHP Barb.: διεζεῦχθαι ceteri   3 δεόντος G   εἴπῃ G   4 ὅτι] διότι VOK Barb.   6 ἀγνοῶ μὲν] ἀγνοῶμεν F, ἀγνοοῦμεν A   7 χρῆσθαι G   πάσαις FGHP Barb.: om. ceteri   8 ἐπεὶ δὲ] ἐπειδὴ FGHP Barb. (v)   κἀν BEVA Barb.: κᾂν ceteri   οἰκείαις FG   9 δὲ om. H^1P   ἀλλήλοις H^1P   10 μᾶλλον νομιστέον transp. O   ἐνίοις FGHP Barb.: ἐν τοῖς ceteri   πράγμασιν, ἃς FG Barb.   alt. δ'] δὲ AVOK   11 τέτταρα ταυτὶ FGHP Barb.: παρὰ ταῦτα BEMAV^1, παρὰ πάντα V^2OK   11. 12 τὸ φιλοδίκαιον, τὸ φιλάνθρωπον transp. K   13 τοῦ νομοθετεῖν FGHP Barb.: τοῦ νομοθέτου ceteri   15 καὶ — ἑκάστοις om. A   τὸ om. BEMV^1K, τὸ προσῆκον V^2O   ἑκάστοις ἀπονεμητέον transp. BEM   δὲ AVOK   16 πᾶσι A   18 δυσμενεῖς om. H^1P^1 τοῦ τῶν om. GHP^1 Barb.   ὑποβλέπεσθαι GHP Barb.: ὑποβεβλῆσθαι ceteri   19 ἓν V (ἑνὸς V^1?)   τι FGHP Barb.: om. ceteri   20 δὲ AK   ἀθρόον GH^2, ἀθρόως VOK   τινὰ ante δυνηθῆναι add. V^2OK   οὗ] ὧν V^2OK   20. 21 ἐφικέσθαι μωυσῆς transp. Barb.   21 εἰρημένας GHP Barb.: προειρημένας ceteri

---

4 Diog. La. VII 125 .... τὰς δ' ἀρετὰς λέγουσιν (Στωικοὶ) ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις καὶ τὸν μίαν ἔχοντα πάσας ἔχειν.   6--204,3 Catena Barber. IV 56 fol. 105r ἐκ τοῦ περὶ τοῦ μωσέως β' λόγου ὅτι ἄριστός ἐστι νομοθέτης: τῷ γὰρ μέλλοντι — ἐκτετιμηκότων.

συνίσασι δ' οἱ ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐντυγχάνοντες, ἃς οὐκ ἄν, εἰ μὴ τοιοῦτος 11
ἐπεφύκει, συνέγραψεν ὑφηγησαμένου θεοῦ καὶ παρέδωκε τοῖς ἀξίοις
χρῆσθαι, κτημάτων τὸ κάλλιστον, τῶν ἀγαλματοφορουμένων ἐν τῇ ψυχῇ
παραδειγμάτων ἀπεικονίσματα καὶ μιμήματα, ἃ καὶ οἱ δηλωθέντες νόμοι
γεγόνασι σαφέστατα τὰς λεχθείσας ἐμφαίνοντες ἀρετάς.

(3.) Ὅτι δ' αὐτός τε νομοθετῶν ἄριστος τῶν πανταχοῦ πάντων, 12
ὅσοι παρ' Ἕλλησιν ἢ βαρβάροις ἐγένοντο, καὶ οἱ νόμοι κάλλιστοι καὶ
ὡς ἀληθῶς θεῖοι μηδὲν ὧν χρὴ παραλιπόντες, ἐναργεστάτη πίστις ἥδε·
τὰ μὲν τῶν ἄλλων νόμιμα εἴ τις ἐπίοι τῷ λογισμῷ, διὰ μυρίας προ- 13
φάσεις εὑρήσει κεκινημένα, πολέμοις ἢ τυραννίσιν ἤ τισιν ἄλλοις ἀβου-
λήτοις, ἃ νεωτερισμῷ τύχης κατασκήπτει· πολλάκις δὲ καὶ τρυφὴ πλεο-
νάσασα χορηγίαις καὶ περιουσίαις ἀφθόνοις καθεῖλε νόμους, „τὰ λίαν
ἀγαθὰ“ τῶν πολλῶν φέρειν οὐ δυναμένων, ἀλλὰ διὰ κόρον ἐξυβριζόντων·
ὕβρις δ' ἀντίπαλον νόμῳ. τὰ δὲ τούτου μόνου βέβαια, ἀσάλευτα, ἀκρά- 14
δαντα, καθάπερ σφραγῖσι φύσεως αὐτῆς σεσημασμένα, μένει παγίως ἀφ'
ἧς ἡμέρας ἐγράφη μέχρι νῦν καὶ πρὸς τὸν ἔπειτα πάντα διαμενεῖν ἐλπὶς
αὐτὰ αἰῶνα ὥσπερ ἀθάνατα, ἕως ἂν ἥλιος καὶ σελήνη καὶ ὁ σύμπας
οὐρανός τε καὶ κόσμος ᾖ. τοσαύταις γοῦν χρησαμένου τοῦ ἔθνους μετα- 15

1 δὲ AK ἃς] ὡς L (Turn.) 2 συνέγραψαν K ὑφηγησαμένου FGHP Barb.: ὑφηγητέον ἡγησαμένου ceteri παρέδωκε BEMAF: παραδέδωκε ceteri 4 ὧν ante ἀπεικονίσματα add. FGHP Barb. ἃ καὶ om. FGHP Barb. οἱ FGHP Barb.: om. ceteri 6 δὲ VOK 9 εἴ τις] ὅστις BEMAF
ι
ἐπίη V²OHP (v), ἐπίει K τῶν λογισμῶν K 10 εὑρήσκει (sic) G 11. 12 πλεονάσασα om. H¹P 12 τὰ λίαν om. BEMA, spat. 6 litt. BEM 13 ἀλλὰ καὶ F ὑβριζόντων BEMA, ἐνυβριζόντων O 14 δὲ VOK ἀντίπαλος K νόμω GHP Barb.: νόμου ceteri μόνον BEMVOK 15 καθάπερ — μένει om. F σεσημειωμένα BEMA 16 πάντα om BEMA διαμενεῖν BEMA: διαμένειν ceteri 17 ἂν FGHP Barb.: om. ceteri 18 γοῦν] οὖν Barb., om. A

12. 13 v. sup. p. 31,2 14 sqq. cf. *Evang. Matth. V 18* ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται. *Evang. Luc. XVI 17* εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. *Ioseph. Ant. Iud. III 223* οὓς (νόμους) κρείττονας ἢ κατὰ σύνεσιν ἀνθρωπίνην ὄντας εἰς τὸν ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα συνέβη φυλαχθῆναι δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ θεοῦ, ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τρυφῆς μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. *Contra Apionem II 277* . . . οὐ μὴν καὶ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ κἂν πλούτου καὶ πόλεων καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν στερηθῶμεν, ὁ γοῦν νόμος ἡμῖν ἀθάνατος διαμένει· καὶ οὐδεὶς Ἰουδαίων οὔτε μακρὰν οὕτως ἂν ἀπέλθοι τῆς πατρίδος οὔτε πικρὸν φοβήσεται δεσπότην, ὡς μὴ πρὸ ἐκείνου δεδιέναι τὸν νόμον. (278) εἰ μὲν οὖν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν νόμων οὕτω πρὸς αὐτοὺς διακείμεθα, συγχωρησάτωσαν ὅτι κρατίστους ἔχομεν νόμους. cf. I 42.

βολαῖς κατά τε εὐπραγίας καὶ τοὐναντίον, οὐδὲν ἀλλ' οὐδὲ τὸ μικρότατον
τῶν | διατεταγμένων ἐκινήθη, πάντων ὡς ἔοικε τὸ σεμνὸν καὶ θεοπρεπὲς p. 137 M
16 αὐτῶν ἐκτετιμηκότων. ἃ δὲ μὴ λιμὸς ἢ λοιμὸς ἢ πόλεμος ἢ βασιλεὺς
ἢ τύραννος ἢ ψυχῆς ἢ σώματος ἢ παθῶν ἢ κακιῶν ἐπανάστασις ἤ τε
ἄλλο θεήλατον ἢ ἀνθρώπειον κακὸν ἔλυσε, πῶς οὐ περιμάχητα καὶ
17 παντὸς λόγου κρείττονα καθέστηκεν; (4.) ἀλλ' οὔπω τοῦτο θαυμαστόν,
καίτοι μέγα καθ' αὑτὸ δεόντως ἂν νομισθέν, τὸ ἐξ ἅπαντος τοῦ χρόνου
πεφυλάχθαι τοὺς νόμους ἐν βεβαίῳ· ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμασιώτερον, ὡς
ἔοικε, τὸ μὴ μόνον Ἰουδαίους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους σχεδὸν ἅπαντας
καὶ μάλιστα οἷς ἀρετῆς πλείων λόγος πρὸς τὴν ἀποδοχὴν αὐτῶν καὶ
τιμὴν ὡσιῶσθαι· γέρας γὰρ τοῦτ' ἔλαχον ἐξαίρετον, ὃ μηδενὶ πρόσεστιν
18 ἑτέρῳ. σημεῖον δέ· τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ βάρβαρον, ὡς ἔπος
εἰπεῖν, οὐδεμία πόλις ἐστίν, ἣ τὰ ἑτέρας νόμιμα τιμᾷ, μόλις δὲ καὶ τῶν
αὑτῆς εἰς ἀεὶ περιέχεται, πρὸς τὰς τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων
19 μεθαρμοζομένη τροπάς. Ἀθηναῖοι τὰ Λακεδαιμονίων ἔθη καὶ νόμιμα
προβέβληνται καὶ Λακεδαιμόνιοι τὰ Ἀθηναίων· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν
βάρβαρον Αἰγύπτιοι τοὺς Σκυθῶν νόμους φυλάττουσιν ἢ Σκύθαι τοὺς
Αἰγυπτίων ἢ συνελόντι φράσαι τοὺς τῶν κατ' Εὐρώπην οἱ τὴν Ἀσίαν
οἰκοῦντες ἢ τοὺς τῶν Ἀσιανῶν ἐθνῶν οἱ ἐν Εὐρώπῃ· ἀλλὰ σχεδὸν οἱ
ἀφ' ἡλίου ἀνιόντος ἄχρι δυομένου, πᾶσα χώρα καὶ ἔθνος καὶ πόλις,
τῶν ξενικῶν νομίμων ἀλλοτριοῦνται καὶ οἴονται τὴν τῶν οἰκείων ἀπο-
20 δοχήν, εἰ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀτιμάζοιεν, συναυξήσειν. ἀλλ' οὐχ
ὧδ' ἔχει τὰ ἡμέτερα· πάντας γὰρ ἐπάγεται καὶ συνεπιστρέφει, βαρβάρους,

---

1 σμικρότατον VOK 2 πάντων] πάντως M 3 μὴ scripsi: δὴ F, μήτε ceteri (v) λιμὸς ἢ om. VOK 4 κακῶν A ἐπαναστάσεις A 5 ἢ om. GH οὐ περιμάχητα FGHP: οὐχ ὑπερμάχητα ceteri 7 καὶ ante καθ' add. F ἑαυτὸ VOK δεόντως ἂν] οὕτω BEMA, οὕτως ἂν V[1], οὕτως εἶναι V[2]OK 8. 9 ὡς ἔοικε θαυμασιώτερον transp. VOK Barb. 10 μάλισθ' Barb. 11 τοῦτο K ἔλαχον FGHP Barb.: ἔλαχεν ceteri 13 ἑτέρου VOK 14 αὐτῆς BEMV[1]K Barb. εἰς ἀεὶ om. A alt. τῶν GHP Barb.: om ceteri 16 προβέβληται G, προβάλλονται HP οὐδὲ FHP: οὐδ' οἱ VOKG, οὐχὶ BEMA 16. 17 κατὰ τὴν βάρβαρον] καὶ τὰ τῶν βαρβάρων A, βαρβάρων etiam E 17 σκυθικῶν K φυλάσσουσιν VK alt. τοὺς] τῶν F 18 συνελόντα BEMA φάναι O, γρ. φράσαι mg. O τῶν om. GO 19 ἐθῶν A alt. οἱ] ἡ G, om. VOKF 20 ἄχρι καὶ δυομένου A 22 παρ' ἄλλοις BEMA ἀτιμάζοιε BEMHP 23 ὧδ' ἔχει τὰ ἡμέτερα G Barb.: ὧδε τὰ ἡμέτερα ἔχει HP (v), οὕτως ἔχει τὰ ἡμέτερα ceteri

---

6—15 pergit Barb. IV 56: καὶ μετ' ὀλίγα: ἀλλ' οὔπω — τροπάς. 22—205,3 pergit Barb. IV 56: καὶ μετὰ μικρά: ἀλλ' οὐχ — ἐκτετίμηκε. 23 sqq. *Ioseph. contra Apionem II 280* ὑφ' ἡμῶν τε διηλέγχθησαν οἱ νόμοι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις

Ἕλληνας, ἠπειρώτας, νησιώτας, ἔθνη τὰ ἑῷα, τὰ ἑσπέρια, Εὐρώπην,
Ἀσίαν, ἅπασαν τὴν οἰκουμένην ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα. τίς γὰρ τὴν 21
ἱερὰν ἐκείνην ἑβδόμην οὐκ ἐκτετίμηκεν, ἄνεσιν πόνων καὶ ῥᾳστώνην
αὑτῷ τε καὶ τοῖς πλησιάζουσιν, οὐκ ἐλευθέροις μόνον ἀλλὰ καὶ δούλοις,
μᾶλλον δὲ καὶ ὑποζυγίοις διδούς; φθάνει γὰρ ἡ ἐκεχειρία καὶ πρὸς 22
πᾶσαν ἀγέλην καὶ ὅσα πρὸς ὑπηρεσίαν γέγονεν ἀνθρώπου καθάπερ
δοῦλα θεραπεύοντα τὸν φύσει δεσπότην, φθάνει καὶ πρὸς δένδρων καὶ
φυτῶν ἅπασαν ἰδέαν· οὐ γὰρ ἔρνος, οὐ κλάδον, ἀλλ' οὐδὲ πέταλον
ἐφεῖται τεμεῖν ἢ καρπὸν ὁντινοῦν δρέψασθαι, πάντων διαφειμένων κατ'
p. 138 M. ἐκείνην | τὴν ἡμέραν καὶ ὥσπερ ἐλευθερίαν ἀγόντων, κοινῷ κηρύγματι
μηδενὸς ἐπιψαύοντος. τίς δὲ τὴν λεγομένην νηστείαν οὐ τέθηπε καὶ 23
προσκυνεῖ δι' ἔτους ἀγομένην τῆς ἱερομηνίας αὐστηρότερον καὶ σεμνότερον τρόπον; ἐν ᾗ μὲν γὰρ πολὺς ἄκρατος καὶ τράπεζαι πολυτελεῖς
καὶ ὅσα περὶ ἐδωδὴν καὶ πόσιν ἄφθονα πάντα, δι' ὧν αἱ ἀκόρεστοι
γαστρὸς ἡδοναὶ συναύξονται προσαναρρηγνῦσαι καὶ τὰς ὑπογαστρίους
ἐπιθυμίας· ἐν ᾗ δ' οὐ σιτίον, οὐ ποτὸν ἔξεστι προσενέγκασθαι, 24
καθαραῖς. ὅπως διανοίαις, μηδενὸς ἐνοχλοῦντος μηδ' ἐμποδίζοντος
σωματικοῦ πάθους, ὁποῖα φιλεῖ συμβαίνειν ἐκ πλησμονῆς, ἑορτάζωσιν
ἱλασκόμενοι τὸν πατέρα τοῦ παντὸς αἰσίοις εὐχαῖς, δι' ὧν ἀμνηστίαν
μὲν παλαιῶν ἁμαρτημάτων, κτῆσιν δὲ καὶ ἀπόλαυσιν νέων ἀγαθῶν
εἰώθασιν αἰτεῖσθαι.

---

3 ἐκείνην GHP: om ceteri   ἐκτετίμηκας K   πόνων ἄνεσιν transp. VOK
4 αὐτῷ BEMFH^{1}K   5 ἐκκεχειρία VKAGH^2 alt. καὶ GHP: om. ceteri
6 πᾶσαν om. G   7 θεραπεύοντα GHP: θεραπεύσαντα V^{2}O, θεραπεύσοντα ceteri
φύσει] ἴδιον A   8 ἀλλ' om. A   9 ὀντιναοῦν V^{2}OK   διαφειμένων
post ἡμέραν (10) transp. VOK   10 διαγόντων VOK   κοινῷ — ἐπιψαύοντος (11) om. VOK   11 νηστείαν] ἑστίαν HP, νηστείαν mg. H^2 12 post
προσκυνεῖ add. μάλιστα G, καὶ μάλιστα FHP (v)   ἀγομένης VOK   13 ᾗ GHP:
ἧς F, αἷς ceteri   τράπεζα πολυτελὴς HP (Turn.)   14 ἀκόραστοι M; ἀκόλαστοι coni. Mang.   15 προσαναρρηγνῦσθαι K   τὰς om. M.   16 δὲ VOK
17 ὅπως] ἁπλῶς V^{2}OK   μηδὲ παρεμποδίζοντος P   18 ἑορτάζουσιν VOKFH^{1}P
19 αἰσίαις MO   ἀμνηστίαν codd.: ἀμνηστείαν v   21 εἰώθασιν om. F

ἀεὶ καὶ μᾶλλον αὐτῶν ζῆλον ἐμπεποιήκασι. . . . . (282) οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πλήθεσιν ἤδη πολὺς ζῆλος γέγονεν ἐκ μακροῦ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας, οὐδ' ἔστιν οὐ πόλις Ἑλλήνων οὐδ' ἡτισοῦν οὐδὲ βάρβαρος οὐδὲ ἓν ἔθνος, ἔνθα μὴ τὸ τῆς ἑβδομάδος, ἣν ἀργοῦμεν ἡμεῖς, ἔθος οὐ διαπεφοίτηκε καὶ αἱ νηστεῖαι καὶ λύχνων ἀνακαύσεις καὶ πολλὰ τῶν εἰς βρῶσιν ἡμῖν οὐ νενομισμένων παρατετήρηται.
11—13 pergit Barb. IV 56: καὶ πάλιν: τίς δὲ — τρόπον.

25 (5.) Τὸ δὲ τῆς νομοθεσίας ἱεροπρεπὲς ὡς οὐ παρ' Ἰουδαίοις μόνον
ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τεθαύμασται, δῆλον ἔκ τε τῶν εἰρη-
26 μένων ἤδη κἀκ τῶν μελλόντων λέγεσθαι. τὸ παλαιὸν ἐγράφησαν οἱ
νόμοι γλώσσῃ Χαλδαϊκῇ καὶ μέχρι πολλοῦ διέμειναν ἐν ὁμοίῳ τὴν διά-
λεκτον οὐ μεταβάλλοντες, ἕως μήπω τὸ κάλλος εἰς τοὺς ἄλλους
27 ἀνθρώπους ἀνέφηναν αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν
συνεχοῦς μελέτης καὶ ἀσκήσεως τῶν χρωμένων αἴσθησις ἐγένετο καὶ
ἑτέροις καὶ τὸ κλέος ἐφοίτα πανταχόσε — τὰ γὰρ καλὰ κἂν φθόνῳ
πρὸς ὀλίγον ἐπισκιασθῇ χρόνον, ἐπὶ καιρῶν αὖθις ἀναλάμπει φύσεως
εὐμενείᾳ —, δεινὸν ἡγησάμενοί τινες, εἰ οἱ νόμοι παρὰ τῷ ἡμίσει
τμήματι τοῦ γένους ἀνθρώπων ἐξετασθήσονται μόνῳ τῷ βαρβαρικῷ, τὸ
δ' Ἑλληνικὸν εἰς ἅπαν ἀμοιρήσει, πρὸς ἑρμηνείαν τὴν τούτων ἐτράποντο.
28 τὸ δ' ἔργον ἐπεὶ καὶ μέγα ἦν καὶ κοινωφελές, οὐχ ἰδιώταις οὐδ' ἄρχουσιν,
ὧν πολὺς ἀριθμός, ἀλλὰ βασιλεῦσι καὶ βασιλέων ἀνετέθη τῷ δοκιμωτάτῳ.
29 Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθεὶς τρίτος μὲν ἦν ἀπ' Ἀλεξάνδρου
τοῦ τὴν Αἴγυπτον παραλαβόντος, ἀρεταῖς δὲ ταῖς ἐν ἡγεμονίᾳ πάντων,
οὐχὶ τῶν καθ' αὑτὸν μόνον, | ἀλλὰ καὶ τῶν πάλαι πώποτε γεγενημένων p. 139
ἄριστος, οὗ καὶ μέχρι νῦν τοσαύταις ὕστερον γενεαῖς ᾄδεται τὸ κλέος
πολλὰ δείγματα καὶ μνημεῖα τῆς μεγαλοφροσύνης κατὰ πόλεις καὶ χώρας
ἀπολιπόντος, ὡς ἤδη καὶ ἐν παροιμίας εἴδει τὰς ὑπερόγκους φιλοτιμίας

---

1 νομοθέσεως K παρὰ VK 4 γλώττῃ Barb. 5 μεταβαλόντες V²OK τὸ κάλλος εἰς om. Barb. 5. 6 τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις Barb. 6 ἀνέφηναν GHP Barb.: ἀνέφηνεν F, ἐνέφηναν ceteri αὐτῶν AV²O: αὐτοὺς Barb., αὐτῶν ceteri δ' A Barb. 7 ἐγίνετο VOKF Barb. 9 ἐπὶ καιρῶν F Barb.: ἐπὶ καιρῷ D Max., ἐπὶ καιρὸν ceteri ante αὖθις add. λυθεὶς D^M, λυθέντα D^P Max., λυθὲν Barocc. 10 εὐγενείᾳ BEMA Barb. 11 γένους ἀνθρώπων F Barb.: ἀνθρώπων γένους ceteri; τοῦ ἀνθρώπων γένους om. in textu H, add. mg. H 12 εἰσάπαν A 13 οὐδ'] οὐκ BEMA 14 πολὺς] ὁ πολὺς FP Barb., οὐ πολὺς GH (v) ἀνετέθη] ἀνετέους K 15 ἦν BEMA: ἦν τῶν ceteri ἀπὸ BEMAF 16 τοῦ BEMA: om. ceteri παραλαβόντος BEMA: παραλαβόντα Barb., παραλαβόντων ceteri 17 pr. τῶν] τὸν G ἀλλὰ om. V¹, suppl. V² πάλαι om. Barb. 18 ἄδετε G

1—210,3 pergit Barb. IV 56: καὶ μετά τινα: τὸ δὲ — ἐπίσης δείκνυνται.
8—9 D^P fol. 354^v D^M fol. 265^v Φίλωνος ἐκ τῆς τῶν νόμων ἀλληγορίας Mel. Barocc. fol. 222^v Max. Ecl. cap. 54 Φίλωνος: τὰ καλὰ — ἀναλάμπει. 15—16 *Io. Laur. Lydus de mens. IV 47* (p. 103,22 Wuensch) λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Φίλων καὶ περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Μωυσέως, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ μὲν τῇ Χαλδαϊκῇ γλώττῃ ἐγράφη, ὕστερον δὲ ὑπὸ Πτολεμαίου εἰς τὴν Ἑλλάδα μετεφράσθη, ὃς τρίτος ἦν τῶν ἀπ' Ἀλεξάνδρου τὴν Αἴγυπτον παραλαβόντων, Φιλάδελφος ἐπικεκλημένος.

καὶ μεγάλας κατασκευὰς Φιλαδελφείους ἀπ' ἐκείνου καλεῖσθαι. συνόλως 30
μὲν οὖν ἡ τῶν Πτολεμαίων οἰκία διαφερόντως παρὰ τὰς ἄλλας βασιλείας
ἤκμασεν, ἐν δὲ τοῖς Πτολεμαίοις ὁ Φιλάδελφος· ὅσα γὰρ εἷς ἔδρασεν
οὗτος ἐπαινετά, μόλις ἐκεῖνοι πάντες ἀθρόοι διεπράξαντο, γενόμενος
καθάπερ ἐν ζῴῳ τὸ ἡγεμονεῦον κεφαλὴ τρόπον τινὰ τῶν βασιλέων.
(6.) ὁ δὴ τοιοῦτος ζῆλον καὶ πόθον λαβὼν τῆς νομοθεσίας ἡμῶν εἰς 31
Ἑλλάδα γλῶτταν τὴν Χαλδαϊκὴν μεθαρμόζεσθαι διενοεῖτο καὶ πρέσβεις
εὐθὺς ἐξέπεμπε πρὸς τὸν τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερέα καὶ βασιλέα — ὁ γὰρ
αὐτὸς ἦν — τό τε βούλημα δηλῶν καὶ προτρέπων ἀριστίνδην ἑλέσθαι
τοὺς τὸν νόμον διερμηνεύσοντας. ὁ δ' οἷα εἰκὸς ἡσθεὶς καὶ νομίσας 32
οὐκ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης περὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐσπουδακέναι τὸν
βασιλέα, σκεψάμενος τοὺς παρ' αὑτῷ δοκιμωτάτους Ἑβραίων, οἳ πρὸς
τῇ πατρίῳ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπεπαίδευντο παιδείαν, ἄσμενος ἀποστέλλει.
ὡς δ' ἧκον, ἐπὶ ξενίαν κληθέντες λόγοις ἀστείοις καὶ σπουδαίοις τὸν 33
ἑστιάτορα εὐώχουν ἀντεφεστιῶντες· ὁ μὲν γὰρ ἀπεπειρᾶτο τῆς ἑκάστου
σοφίας καινὰς ἀλλ' οὐ τὰς ἐν ἔθει ζητήσεις προτείνων, οἱ δ' εὐστόχως
καὶ εὐθυβόλως, οὐκ ἐπιτρέποντος μακρηγορεῖν τοῦ καιροῦ, καθάπερ
ἀποφθεγγόμενοι τὰ προταθέντα διελύοντο. δοκιμασθέντες δ' εὐθὺς 34
ἤρξαντο τὰ τῆς καλῆς πρεσβείας ἀποτελεῖν καὶ λογισάμενοι παρ' αὑτοῖς,
ὅσον εἴη τὸ πρᾶγμα θεσπισθέντας νόμους χρησμοῖς διερμηνεύειν, μήτ'

---

1 φιλαδελφίους G Barb. 2 βασιλείας om. A 3 ὁ om. BEMA 3. 4 οὗτος ἔδρασεν transp. Barb. ἐκεῖνα A 5 τὸ] τῷ G 6 νομοθέσεως K 9 ἀριστίνδην] ἀρίστην δὴν Barb. 10 τοὺς] τὸν G διερμηνεύοντας AV[1] 12 αὐτῷ V[2]OK: αὑτῷ ceteri 13 παιδίαν G 14 ἐπὶ ξενία BEMA, ἐπὶ τὴν ξενίαν VOK ἀστίοις Barb. 15 ἀντεφεστιῶντες F Barb.: ἀνθεστιῶντες ceteri ἀπεπειρᾶτο GHP Barb.: ἐπειρᾶτο ceteri 16 δὲ Barb. 18 προτεθέντα VOKHP Barb. 19 ἤρχοντο FGH[2] Barb., εἵλοντο P (H[1] ut vid.) ἐπιτελεῖν GHP Barb. (v) καὶ GHP Barb.: om. ceteri post λογισάμενοι add. δὲ V[2]OK αὐτοῖς VOKH[2]: αὑτοῖς ceteri 20 θεσπισθέντες G νόμοις F post χρησμοῖς add. θείοις V[2]OK

---

1 — 5 N fol. 157r: συνόλως — τῶν βασιλέων. 6—13 *Nicetae Catena in Psalm.* (Migne P. G. t. 69 Col. 700) Φίλωνος καὶ Ἰουστίνου: . . . . ὅτε δὲ μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα ὁ Φιλάδελφος Πτολεμαῖος κατ' Αἴγυπτον ἐβασίλευσε, ζῆλον λαβὼν τῆς Ἰουδαίων φιλοσοφίας εἰς Ἑλλάδα γλῶτταν τὴν Χαλδαϊκὴν μεθαρμόζεσθαι διενοεῖτο καὶ πρέσβεις εὐθὺς ἐξέπεμπε πρὸς Ἀζαρίαν τὸν τότε τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερέα, τὸ βούλημά τε δηλῶν καὶ προτρέπων ἀριστίνδην ἑλέσθαι τὸν νόμον διερμηνεύσοντας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς οἷα εἰκὸς ἡσθεὶς καὶ νομίσας οὐκ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης περὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐσπουδακέναι τὸν βασιλέα, σκεψάμενος τοὺς παρ' αὐτῷ δοκιμωτάτους Ἑβραίων, οἳ πρὸς τῇ πατρίῳ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπεπαίδευντο παιδείαν, καὶ ἐξ ἑκάστης τῶν δώδεκα φυλῶν ἓξ ἄνδρας ἐπιλεξάμενος ἄσμενος ἀποστέλλει. 15 ἀντεφεστιῶντες e Plat. Tim. p. 17b.

ἀφελεῖν τι μήτε προσθεῖναι ἢ μεταθεῖναι δυναμένους, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς
ἰδέαν καὶ τὸν τύπον αὐτῶν διαφυλάττοντας, ἐσκόπουν τὸ καθαρώτατον
τῶν περὶ τὸν τόπον χωρίων ἔξω πόλεως· τὰ γὰρ ἐντὸς τείχους ἅτε
παντοδαπῶν πεπληθότα ζώων διὰ νόσους καὶ τελευτὰς καὶ τὰς ὑγιαι-
35 νόντων οὐκ εὐαγεῖς πράξεις ἦν ὕποπτα. νῆσος ἡ Φάρος πρόκειται τῆς
Ἀλεξανδρείας, ἧς αὐχὴν ὑποταίνιος τέταται πρὸς τὴν πόλιν περικλειόμενος
| οὐκ ἀγχιβαθεῖ τὰ δὲ πολλὰ τεναγώδει θαλάττῃ, ὡς καὶ τῆς τῶν p. 140 M
κυμάτων φορᾶς τὸν πολὺν ἦχον καὶ πάταγον ἐκ πάνυ μακροῦ δια-
36 στήματος προεκλύεσθαι. τοῦτον ἐξ ἁπάντων τῶν ἐν κύκλῳ κρίναντες
ἐπιτηδειότατον εἶναι τὸν τόπον ἐνησυχάσαι καὶ ἐνηρεμῆσαι καὶ μόνῃ τῇ
ψυχῇ πρὸς μόνους ὁμιλῆσαι τοὺς νόμους, ἐνταυθοῖ κατέμειναν καὶ τὰς
ἱερὰς βίβλους λαβόντες ἀνατείνουσιν ἅμ' αὐταῖς καὶ τὰς χεῖρας εἰς
οὐρανόν, αἰτούμενοι τὸν θεὸν μὴ διαμαρτεῖν τῆς προθέσεως· ὁ δ' ἐπι-
νεύει ταῖς εὐχαῖς, ἵνα τὸ πλεῖστον ἢ καὶ τὸ σύμπαν γένος ἀνθρώπων
ὠφεληθῇ χρησόμενον εἰς ἐπανόρθωσιν βίου φιλοσόφοις καὶ παγκάλοις
37 διατάγμασι. (7.) καθίσαντες δ' ἐν ἀποκρύφῳ καὶ μηδενὸς παρόντος
ὅτι μὴ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς ὕδατος ἀέρος οὐρανοῦ, περὶ ὧν
πρῶτον τῆς γενέσεως ἔμελλον ἱεροφαντήσειν — κοσμοποιία γὰρ ἡ τῶν
νόμων ἐστὶν ἀρχή —, καθάπερ ἐνθουσιῶντες προεφήτευον οὐκ ἄλλα
ἄλλοι, τὰ δ' αὐτὰ πάντες ὀνόματα καὶ ῥήματα, ὥσπερ ὑποβολέως
38 ἑκάστοις ἀοράτως ἐνηχοῦντος. καίτοι τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι πᾶσα μὲν

---

1 ἢ] μήτε GHP Barb. δύνασθαι V^{2}OK 2 διαφυλάξασθαι V^{2}OK
3 ἔξω τῆς πόλεως V^{2}OK Barb. 4 πεπληθότα codd.: πληρωθέντα v
6 αὐχὴν FGHP Barb.: ἀρχὴ ceteri τέταται G Barb.: τέτραπται F, τέτα[illegible]ται M, τέτακται ceteri περικλειόμενος F^{1}HP Barb.: περικλυζόμενος V^{2}OK (v), περικλινόμενος ceteri 7 τεναγώδη BEM θαλάσσῃ G τῶν om. F
8 ἐκ πάνυ om. M μακροῦ FGHP Barb.: πολλοῦ ceteri 9 κρίνοντες GHP
10 τὸν FGHP Barb.: om. ceteri ἐνησυχῆσαι VK^{2} 11 ἐνταῦθα Barb.
12. 13 εἰς τὸν οὐρανόν BEMA 13 δὲ VK 14 γένος ἀνθρώπων BEMAF: γένος τῶν ἀνθρώπων GHP, ἀνθρώπων γένος VOK Barb. 15 ὠφελήσῃ FGHP (Turn.), ὠφελήσει Barb. χρησόμενος G 18 πρώτων V^{2}OKG Barb. ἔμελλον om. A 19 ἀρχή ἐστι transp. VOK 20 ἄλλοι FGHP Barb.: ἄλλος ceteri 21 ἑκάστοις FGHP Barb.: ἑκάστω ceteri οἶδεν codd.: εἶδεν v

---

20—21 pergit Nicetas l. l.: οἱ δὲ ἐν διαφόροις οἰκίσκοις κατὰ δύο, ὥς φησιν ὁ Ἰουδαῖος Φίλων, ... διαιρεθέντες ἐν Φάρῳ τῇ Ἀλεξανδρείας νήσῳ πᾶσαν τὴν θείαν γραφὴν καὶ αὐτοὺς τοὺς ψαλμοὺς ἡρμήνευσαν, καὶ πάντες ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ συνεφώνησαν οὐδὲν ἀλλήλων παραλλάξαντες οὔτε κατὰ τὴν ἔννοιαν οὔτε κατὰ τὴν λέξιν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ὀνόματα καὶ ῥήματα, ὥσπερ ὑποβολέως ἑκάστῳ ἀοράτως ἐνηχοῦντος, τοῖς δηλουμένοις ἐναρμοσάμενοι πράγμασιν, ὥστε θαυμάσαι τὸν Πτολεμαῖον.

διάλεκτος, ἡ δ' Ἑλληνικὴ διαφερόντως, ὀνομάτων πλουτεῖ, καὶ ταὐτὸν
ἐνθύμημα οἷόν τε μεταφράζοντα καὶ παραφράζοντα σχηματίσαι πολλαχῶς,
ἄλλοτε ἄλλας ἐφαρμόζοντα λέξεις; ὅπερ ἐπὶ ταύτης τῆς νομοθεσίας οὔ
φασι συμβῆναι, συνενεχθῆναι δ' εἰς ταὐτὸν κύρια κυρίοις ὀνόμασι, τὰ
Ἑλληνικὰ τοῖς Χαλδαϊκοῖς, ἐναρμοσθέντα εὖ μάλα τοῖς δηλουμένοις
πράγμασιν. ὃν γὰρ τρόπον, οἶμαι, ἐν γεωμετρίᾳ καὶ διαλεκτικῇ τὰ 39
σημαινόμενα ποικιλίαν ἑρμηνείας οὐκ ἀνέχεται, μένει δ' ἀμετάβλητος
ἡ ἐξ ἀρχῆς τεθεῖσα, τὸν αὐτὸν ὡς ἔοικε τρόπον καὶ οὗτοι συντρέχοντα
τοῖς πράγμασιν ὀνόματα ἐξεῦρον, ἅπερ δὴ μόνα ἢ μάλιστα τρανώσειν
ἔμελλεν ἐμφαντικῶς τὰ δηλούμενα. σαφεστάτη δὲ τοῦδε πίστις· ἐάν 40
τε Χαλδαῖοι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν ἐάν τε Ἕλληνες τὴν Χαλδαίων
ἀναδιδαχθῶσι καὶ ἀμφοτέραις ταῖς γραφαῖς ἐντύχωσι, τῇ τε Χαλδαϊκῇ
καὶ τῇ ἑρμηνευθείσῃ, καθάπερ ἀδελφὰς μᾶλλον δ' ὡς μίαν καὶ τὴν
αὐτὴν ἔν τε τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ὀνόμασι τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσιν,
οὐχ ἑρμηνέας ἐκείνους ἀλλ' ἱεροφάντας καὶ προφήτας προσαγορεύοντες, οἷς
ἐξεγένετο συνδραμεῖν λογισμοῖς εἰλικρινέσι τῷ Μωυσέως καθαρωτάτῳ πνεύ-
ματι. διὸ καὶ μέχρι νῦν ἀνὰ πᾶν ἔτος ἑορτὴ καὶ πανήγυρις ἄγεται κατὰ τὴν 41
Φάρον νῆσον, εἰς ἣν οὐκ Ἰουδαῖοι μόνον ἀλλὰ καὶ παμπληθεῖς ἕτεροι
141 M. διαπλέουσι τό τε | χωρίον σεμνυνοῦντες, ἐν ᾧ πρῶτον τὰ τῆς ἑρμηνείας
ἐξέλαμψε, καὶ παλαιᾶς ἕνεκεν εὐεργεσίας ἀεὶ νεαζούσης εὐχαριστήσοντες τῷ
θεῷ. μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας οἱ μὲν πηξάμενοι σκηνὰς ἐπὶ 42
τῶν αἰγιαλῶν οἱ δ' ἐπὶ τῆς αἰγιαλίτιδος ψάμμου κατακλινέντες ἐν

1 ὀνομάτων om. HP^1, add. mg. P^2 τὸν αὐτὸν A 2 ἐνθύμημα et τε om. A καὶ παραφράζοντα om. BEMAF 3 ἄλλοτε] ἄλλας τε FH^1 Barb. ἄλλας] ἀλλοίας VOKGH^2, ἄλλοις H^1 Barb., ἄλλαις F νομοθέσεως K 4 ταὐτὸν codd.: ταὐτὸ v 4. 5 τὰ δ' ἑλληνικὰ M 6 οἶμαι τρόπον transp. Barb. ἐν γεωμετρίᾳ καὶ διαλεκτικῇ F Barb.: γεωμετρίας καὶ διαλεκτικῆς (ἀριθμητικῆς V^{2}OK) ceteri 7 ποικιλίᾳ A 8 καὶ οὗτοι τρόπον transp. Barb. συντρέχοντα GHP Barb.: συντρέχοντα (ἐντρέχοντα BEMA) γὰρ ceteri 9 ὀνόματα om. M δὴ] ἢ coni. Mang. μόνα ἢ om. F ἢ] ἡ E, om. VOKH Barb. ἢ μάλιστα om. G 10 τοῦδε F Barb.: τούτοις BEM, τούτου ceteri 10. 11 ἐάν τε ⟨γὰρ⟩ coni. Mang. 12 καὶ] ὅσοι coni. Markland 13 διερμηνευθείσῃ GHP Barb. δὲ VOK 15 ἑρμηνεῖς FGHP Barb. ἐκείνους FGHP Barb.: om. ceteri τοὺς ante οἷς add. V^{2}OK 16 ἐξεγένετο GHP Barb.: ἐγένοντο F, ἐγένετο ceteri μωυσέος FHP, μωσέως VOKAG Barb. 17 ἄχρι G 19 σεμνυνοῦντες BEMA: σεμνύνοντες ceteri τὰ AF Barb.: τὸ ceteri; τὸ ⟨φέγγος⟩ coni. Mang. 20 ἕνεκα GHP Barb. αἰεὶ Barb.; ⟨ὡς⟩ ἀεὶ coni. Mang. νεαζούσῃ V^{2}OK 21 εὐχαριστηρίας Barb., εὐεργεσίας M τὰς σκηνὰς FG Barb. 22 τῶν αἰγιαλῶν codd.: τὸν αἰγιαλὸν Barb., τοῦ αἰγιαλοῦ v οἱ δ' K κατακλινέντες BEM: κατακλιθέντες AFG, κατακλίναντες HP Barb., κλίναντες VOK

ὑπαίθρῳ μετ' οἰκείων καὶ φίλων ἑστιῶνται, πολυτελεστέραν τῆς ἐν
43 βασιλείοις κατασκευῆς τότε τὴν ἀκτὴν νομίζοντες. οὕτω μὲν οἱ νόμοι
ζηλωτοὶ καὶ περιμάχητοι πᾶσιν ἰδιώταις τε καὶ ἡγεμόσιν ἐπιδείκνυνται,
καὶ ταῦτ' ἐκ πολλῶν χρόνων τοῦ ἔθνους οὐκ εὐτυχοῦντος — τὰ δὲ
44 τῶν μὴ ἐν ἀκμαῖς πέφυκέ πως ἐπισκιάζεσθαι —· εἰ δὲ γένοιτό τις
ἀφορμὴ πρὸς τὸ λαμπρότερον, πόσην εἰκὸς ἐπίδοσιν γενήσεσθαι; καταλιπόντας ἂν οἶμαι τὰ ἴδια καὶ πολλὰ χαίρειν φράσαντας τοῖς πατρίοις ἑκάστους μεταβαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων μόνων τιμήν· εὐτυχίᾳ γὰρ τοῦ ἔθνους οἱ νόμοι συναναλάμψαντες ἀμαυρώσουσι τοὺς ἄλλους καθάπερ ἀνατείλας ἥλιος τοὺς ἀστέρας.
45 (8.) Ἀπόχρη μὲν οὖν καὶ τὰ λεχθέντα πολὺς ἔπαινος εἶναι τοῦ
νομοθέτου. πλείων δ' ἐστὶν ἕτερος, ὃν αὐταὶ περιέχουσιν αἱ ἱερώταται
βίβλοι, πρὸς ἃς ἤδη τρεπτέον, εἰς ἔνδειξιν τῆς τοῦ συγγράψαντος ἀρετῆς.
46 τούτων τοίνυν τὸ μέν ἐστιν ἱστορικὸν μέρος, τὸ δὲ περὶ τὰς
προστάξεις καὶ ἀπαγορεύσεις, ὑπὲρ οὗ δεύτερον λέξομεν τὸ πρό-
47 τερον τῇ τάξει πρότερον ἀκριβώσαντες. ἔστιν οὖν τοῦ ἱστορικοῦ
τὸ μὲν περὶ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως, τὸ δὲ γενεαλογικόν, τοῦ δὲ γενεαλογικοῦ τὸ μὲν περὶ κολάσεως ἀσεβῶν, τὸ δ' αὖ περὶ τιμῆς δικαίων. οὗ δὲ χάριν ἐνθένδε τῆς νομοθεσίας ἤρξατο τὰ περὶ

1 μετὰ τῶν οἰκείων A εἰστιῶντο V¹BEMAF 2 τότε] ταύτην coni. Mang. ἀκτὴν spat. 3 — 4 litt. ὁρῶντες Barb. 3 ἐπιδείκνυνται] ἐπίσης (i. e. ἐπ' ἴσης) δείκνυνται Barb. 4 ἐκ FGHP: ἐπὶ BEMA, ἐστὶ VOK 6 γενήσεσθαι FGHP: γενέσθαι ceteri 6. 7 καταλιπόντες M 8 ἑκάστοις BEMV¹K (Mang.) μεταβαλεῖν FGHP: μὲν καταβαλεῖν BEMA(V¹?), πάντως καταδραμεῖν V²OK τούτων] τῶν O μόνον F 11 οὖν FGHP Barb.: om. ceteri καὶ om. F εἶναι om. A 12 πλείων GHP: πλεῖον Barb., πλεία K, πλείω ceteri δέ ἐστιν VOK ἕτερος ὃν FGH² Barb.: ἕτερος ὧν H¹P, ἕτερα ὧν ceteri αὐταὶ Barb.: αὐτοὶ F, αὗται ceteri (v) ἱερώτατοι FGHP 13 ἔνδειξιν codd.: τὴν ἔνδειξιν v συγγράψαντος] συγγράμματος F 15 προστάξεις] πράξεις FGHP¹ 16 τῇ om. O 18 δὲ om. A 19 οὗ δὲ GHP Barb.: τοῦ δὲ BMV²OKF, τοῦδε EAV¹ τῆς ἐνθένδε νομοθεσίας transp. F, τῆς νομοθεσίας ἐνθένδε Barb. τὰ] τὰς H¹P

11 — 213,1 pergit Barb. IV 56: καὶ μεθ' ἕτερα: ἀπόχρη — ἀπολέσθαι.
14—212,17 *Procop. Gaz. Comment. in Genes. praef.* (Migne P. G. t. 87,1 Col. 24 Wendland Neu entd. Fragm. Philos p. 33 sqq.): οὗτος οὖν (Μωυσῆς) . . . . δύο μετελήλυθεν εἴδη γραφῆς, τὸ μὲν ἱστορικόν, τὸ δὲ νομοθετικόν· τοῦ δὲ νομοθετικοῦ τὸ μὲν παραινετικόν, τὸ δὲ ἀπαγορευτικόν· καὶ τοῦ ἱστορικοῦ τὸ μὲν περὶ κόσμου γενέσεως, τὸ δὲ γενεαλογικόν· τοῦ δὲ γενεαλογικοῦ τὸ μὲν περὶ κολάσεως ἀσεβῶν, τὸ δὲ περὶ τῆς τῶν δικαίων τιμῆς. τὸ δὲ ἱστορικὸν προὔταξε τοῦ νομοθετικοῦ διὰ τοιαύτην αἰτίαν· οὐ πρᾶγμα ποιῶν παλαιῶν πραγμάτων ἡμῖν διηγήσασθαι τὴν ἱστορίαν κατεπαγγέλλεται, ἄνωθεν δὲ [καὶ] ἀπὸ (πρὸ codd.) τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος δείκνυσι τὸν

τὰς προστάξεις καὶ ἀπαγορεύσεις ἐν δευτέρῳ θείς, λεκτέον. οὐ γὰρ 48
οἷά τις συγγραφεὺς ἐπετήδευσε παλαιῶν πράξεων καταλιπεῖν ὑπομνήματα
τοῖς ἔπειτα τοῦ ψυχαγωγῆσαι χάριν ἀνωφελῶς, ἀλλ' ἠρχαιολόγησεν
ἄνωθεν ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως, ἵν' ἐπιδείξῃ δύο τὰ
ἀναγκαιότατα· ἓν μὲν τὸν αὐτὸν πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦ κόσμου καὶ
ἀληθείᾳ νομοθέτην, ἕτερον δὲ τὸν χρησόμενον τοῖς νόμοις ἀκολουθίαν
φύσεως ἀσπασόμενον καὶ βιωσόμενον κατὰ τὴν τοῦ ὅλου διάταξιν
ἁρμονίᾳ καὶ συμφωνίᾳ πρὸς ἔργα λόγων καὶ πρὸς λόγους ἔργων.
(9.) τῶν μὲν οὖν ἄλλων νομοθετῶν οἱ μὲν εὐθὺς ἅ τε χρὴ πράττειν 49
καὶ ἃ μὴ διαταξάμενοι τιμωρίας κατὰ τῶν παραβαινόντων ὥρισαν, οἱ δ'
p. 142 M. | ἀμείνους δόξαντες εἶναι τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐνθένδε ἐποιήσαντο, πόλιν δὲ
τῷ λόγῳ κτίσαντες καὶ ἱδρυσάμενοι πρότερον ἣν ἐνόμιζον οἰκειοτάτην
καὶ πρεπωδεστάτην εἶναι τῇ κτισθείσῃ πολιτείαν διὰ τῆς τῶν νόμων
θέσεως ἐφήρμοζον. ὁ δὲ τὸ μὲν πρότερον ὑπολαβὼν (ὅπερ ἦν) τυραννι- 50
κόν τε καὶ δεσποτικόν, ἄνευ παραμυθίας προστάττειν ὡς οὐκ ἐλευθέροις
ἀλλὰ δούλοις, τὸ δ' ὕστερον ἐμμελὲς μέν, οὐ μὴν τελείως ἐπαινετὸν
ἅπασι τοῖς κριταῖς, ὡς ἔοικεν, ἐν ἑκατέρῳ τῶν λεχθέντων διήνεγκεν.
ἔν τε γὰρ ταῖς προστάξεσι καὶ ἀπαγορεύσεσιν ὑποτίθεται καὶ παρηγορεῖ 51
τὸ πλέον ἢ κελεύει, μετὰ προοιμίων καὶ ἐπιλόγων τὰ πλεῖστα καὶ ἀναγ-
καιότατα πειρώμενος ὑφηγεῖσθαι, τοῦ προτρέψασθαι χάριν μᾶλλον ἢ

1 τὰς om. F προστάξεις] πράξεις FGH¹P 3 ἠρχολόγησεν VOK 4 τοῦ om. F δύο] βίῳ F 4. 5 τἀναγκαιότατα Barb. 5 αὐτὸν om. Turn. 6 ἀληθείας VOKH (v), ἀληθῆ (sic) P post τὸν add. αὐτὸν BEMAV¹, αὐτοῦ V²OK 7 ἀσπασάμενον BE, ἀνασπασάμενον A ὅλου] λόγου VOK 8 ⟨ἐν⟩ ἁρμονίᾳ coni. Wendl. συμφυΐα M 12 ἣν FH² Barb.: om. ceteri 13 εἶναι post οἰκειοτάτην (12) transp. A (v), θεῖναι (pro εἶναι) V²K, εἶναι om. HP post πολιτείαν add. καὶ BEMAV¹, ἣν V²OK 14 ἐφήρμοζον FGHP Barb.: πρότερον ἐφήρμοζον (ἐφήρμοσαν V²OK) ceteri (v) ὁ δὲ καὶ K 15 ὡς om. BEMA 17 ὡς F Barb.: om. ceteri (v) ἑκατέρα V¹OK 18 καὶ ταῖς ἀπαγορεύσεσιν BEMA (Mang.); καὶ ἀπαγορεύσεσιν om. Turn. παρηγορεῖ] παραινεῖ G

πατέρα τοῦ κόσμου καὶ ποιητὴν τοῦτον σὺν ἀληθείᾳ νομοθέτην ὑπάρχοντα· ἐχρῆν γὰρ ἐγνῶσθαι πρὸ τῶν νόμων τὸν νομοθέτην. . . . δείκνυσι δὲ Μωυσῆς καὶ ὅτι δεῖ τὸν τοῖς νόμοις χρησόμενον σύμφωνον τὸν βίον τῇ τοῦ παντὸς ἁρμονίᾳ καὶ τάξει παρέχεσθαι καὶ δεικνύναι συνᾴδοντα λόγοις ἔργα καὶ τοῖς ἔργοις τὰ ῥήματα. τοιγαροῦν τῶν ἄλλων νομοθετῶν τῶν μὲν εὐθὺς ὁριζόντων τὰ πρακτέα καὶ μὴ καὶ τιμωρίας ἐπιτιθέντων τοῖς παραβαίνουσι, τῶν δὲ πόλιν κτισάντων ἐν πρώτοις, εἶτα διὰ τῶν νόμων ἣν ἐνόμισαν πολιτείαν ἁρμοσάντων τῇ πόλει, ὁ Μωυσῆς τὸ μὲν πρῶτον νομίσας εἶναι τυραννικὸν καὶ μηδεμίαν ἔχον πειθὼ καὶ παραμυθίαν, τὸ δὲ ἕτερον ἐμμελὲς μέν, οὐ μὴν διὰ πάντων κατωρθωμένον, αὐτὸς ἑκατέρων διήνεγκεν· τῷ τε γὰρ νομοθετικῷ τὸ παραινετικὸν ἐγκατέμιξε ⟨τοῦ⟩

βιάσασθαι· πόλεώς τε χειροποιήτου κτίσιν ἀρχὴν ποιήσασθαι τῆς
γραφῆς ταπεινότερον ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν νόμων ὑπολαβὼν εἶναι,
πρὸς τὸ μέγεθος καὶ κάλλος τῆς ὅλης νομοθεσίας ἀκριβεστάτῃ ὄψει τῇ
κατὰ διάνοιαν ἀπιδὼν καὶ νομίσας αὐτὴν κρείττονα καὶ θειοτέραν ἢ
ὥστε κύκλῳ τινὶ τῶν ἐπὶ γῆς ὁρισθῆναι, τῆς μεγαλοπόλεως τὴν γένεσιν
εἰσηγήσατο, τοὺς νόμους ἐμφερεστάτην εἰκόνα τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας
52 ἡγησάμενος εἶναι. (10.) τῶν γοῦν ἐν μέρει διατεταγμένων τὰς δυνάμεις
εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἐθελήσειεν, εὑρήσει τῆς τοῦ παντὸς ἁρμονίας ἐφιε-
53 μένας καὶ τῷ λόγῳ τῆς ἀιδίου φύσεως συνᾳδούσας. διὸ καὶ τοὺς ἀφθόνων
μὲν ἀγαθῶν ἀξιωθέντας ὅσα κατ' εὐεξίαν σωμάτων καὶ τὰς περὶ πλοῦτον
καὶ δόξαν καὶ τὰ ἄλλα ἐκτὸς εὐτυχίας, ἀρετῆς δ' ἀφηνιάσαντας καὶ οὐκ
ἀνάγκῃ γνώμῃ δ' ἑκουσίῳ πανουργίαν καὶ ἀδικίαν καὶ τὰς ἄλλας κακίας,
ὡς μέγα ὄφελος τὴν μεγίστην ζημίαν, ἐπιτηδεύσαντας καθάπερ οὐκ
ἀνθρώπων ἐχθροὺς ἀλλὰ τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου τὰς ἐν
ἔθει τιμωρίας οὔ φησιν ὑπομεῖναι, ἀλλὰ καινοτάτας καὶ παρηλλαγμένας,
ἃς ἐμεγαλούργησεν ἡ πάρεδρος τῷ θεῷ μισοπόνηρος δίκη, τῶν τοῦ
παντὸς δραστικωτάτων στοιχείων ἐπιθεμένων ὕδατος καὶ πυρός, ὡς
καιρῶν περιόδοις τοὺς μὲν κατακλυσμοῖς φθαρῆναι, τοὺς δὲ κατα-

1 post κτίσιν add. καὶ FGHP Barb. (v); καὶ delendum censuit Mang. 2 κατ' ἀξίαν BEMA (v) 3 καὶ τὸ κάλλος F 4 νομίσας] νόμου Barb. κρείττονα αὐτὴν transp. Barb. 6 τοῦ κόσμου] κόσμου A, τοῦ νόμου V[1], ἐννόμου V[2]OK πολίτης K 7 οὖν Barb. 8 ἐθελήσει M 8. 9 ὑφιεμένας Barb. 9 διό] δι' οὗ GHP (Turn.) τούς] τῶν Barb.; τοὺς ⟨ἀγαθοὺς⟩ vel ⟨εὐσεβεῖς⟩ coni. Mang. 10 μέν] μὴ K τοὺς σπουδαίους add. ante ἀξιωθέντας Barb. τὰς ὅσα BEM, τὰ ὅσα AF εὐεξίας H[1]P Barb. τάς] τὰ A 11 τἆλλα VOK Barb. ἐκτός] τὰ ἐκτὸς Barb., τὰ τῆς V[2]OK ἀφηνιάσοντας H[1]P 12 πανουργίας καὶ ἀδικίας H; καὶ ἀδικίαν om. Turn. 13 τὴν om. VOK 14 οὐρανοῦ] ἀνου (i. e. ἀνθρώπου) BEM 16 ἃς ἐδημιούργησεν BEMA 17 post ἐπιθεμένων add. αὐτοῖς V[2]K 18 pr. τούς] τοῖς F

προτρέπειν μᾶλλον ἢ βιάζεσθαι λόγον ποιούμενος, καὶ τὸ πόλιν χειροποίητον ἀρχὴν ποιήσασθαι τῆς συγγραφῆς κτιζομένην τῷ λόγῳ ταπεινότερον ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν νόμων ὑπείληφεν, ὧν ⟨πρὸς⟩ τὸ κάλλος ἀκριβεῖ τῇ θέᾳ κατὰ τὴν διάνοιαν ἀπιδὼν τῆς ἐπὶ γῆς ὑπεριδὼν κτίσεως ἐπὶ τὴν μεγίστην πόλιν, τὸν κόσμον, ἀνέδραμεν καὶ τὴν αὐτῆς ὑφηγήσατο γένεσιν, ἐμφερεστάτην εἰκόνα τοὺς νόμους τῆς τοῦ κόσμου πολιτείας ἡγούμενος· τῶν γοῦν νόμων ἡ δύναμις, εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, τῇ τοῦ παντὸς ἁρμονίᾳ συνᾴδει. τοιγαροῦν εἴ τινες παντελῶς ἐξεπήδησαν ἀρετῆς, ὡς οὐκ ἀνθρώπων ἐχθροὺς ἀλλ' οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου παντὸς οὐ τὰς ἐν ἔθει τιμωρίας ὑπομεῖναί φησιν, ἀλλὰ καινὰς καὶ παρηλλαγμένας, τῶν τοῦ παντὸς δραστικωτάτων στοιχείων ἐπιτιθεμένων αὐτοῖς ὕδατος καὶ πυρός.

φλεχθέντας ἀπολέσθαι. πελάγη μὲν ἀρθέντα καὶ ποταμοὶ μετεωρισθέντες 54
αὐθιγενεῖς τε καὶ χείμαρροι τὰς ἐν τῇ πεδιάδι πόλεις ἁπάσας ἐπέκλυσαν καὶ κατέσυραν, τὰς δὲ κατὰ τὴν ὀρεινὴν αἱ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ συνεχεῖς καὶ ἀδιάστατοι ὄμβρων φοραί. χρόνῳ δ' ὕστερον ἐκ τῶν 55
ὑπολειφθέντων πάλιν τοῦ γένους συναυξηθέντος καὶ εἰς πολυανθρωπίαν
p. 143 M. ἐπιδόντος, ἐπειδὴ τὸ περὶ τοὺς προγόνους πάθος οἱ | ἀπόγονοι μάθημα σωφροσύνης οὐκ ἐποιήσαντο, πρὸς δ' ἀκολασίας ἐτράποντο ζηλωταὶ χαλεπωτέρων ἐπιτηδευμάτων γενόμενοι, πυρὶ τούτους ἀναλῶσαι διενοήθη.
τότ' οὖν, ὡς μηνύει τὰ λόγια, κεραυνοὶ ῥυέντες ἐξ οὐρανοῦ τούς τε 56
ἀσεβεῖς κατέπρησαν καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν· καὶ μέχρι τοῦ νῦν μνημεῖα τοῦ συμβεβηκότος ἀλέκτου πάθους δείκνυται κατὰ Συρίαν, ἐρείπια καὶ τέφρα καὶ θεῖον καὶ καπνὸς καὶ ἡ ἔτι ἀναδιδομένη φλὸξ ἀμαυρὰ καθάπερ διασμυχομένου πυρός. ἐν δὲ τούτῳ συνέβαινε τούς τε ἀσεβεῖς 57
ταῖς εἰρημέναις τιμωρίαις κολάζεσθαι καὶ τοὺς καλοκἀγαθίᾳ διενηνοχότας εὖ πάσχειν ἀρετῆς ἐπαξίων ἄθλων τυγχάνοντας. ἐν μέν γε τῇ φορᾷ 58
τοῦ κεραυνίου πυρὸς οἰκήτορσιν αὐτοῖς ὅλης χώρας ἐμπιπραμένης, εἷς μόνος ἀνὴρ μέτοικος ἐπιφροσύνῃ θείᾳ σῴζεται, διότι τῶν ἐγχωρίων παρανομημάτων οὐδὲν ἠσπάσατο, τῶν μετοίκων εἰωθότων ἀσφαλείας ἕνεκα τὰ ξενικὰ τιμᾶν, ἐπεὶ τοῖς ἀτιμάζουσι κίνδυνος ἐκ τῶν αὐτοχθόνων ἕπεται· καίτοι γ' οὐκ ἐπ' ἄκρον ἦλθε σοφίας, ὡς διὰ τελειότητα τῆς ἐν αὐτῷ φύσεως τοσούτου γέρως ἀξιωθῆναι, ἀλλ' ὅτι μόνος τοῖς πολλοῖς οὐ συνηνέχθη πρὸς τὸ ἁβροδίαιτον ἀποκλίνασι καὶ πάσας μὲν ἡδονὰς πάσας δ' ἐπιθυμίας χορηγίαις ἀφθόνοις ἀνάψασιν ὥσπερ φλόγα λασίῳ ὕλῃ κεχυμένῃ. (11.) κατὰ δὲ τὸν μέγαν κατακλυσμὸν ὀλίγου 59

1 μὲν ⟨γὰρ⟩ coni. Mang. 2 ἀπέκλυσαν M, κατέκλυσαν G 3 ἐπέσυραν G 4 συνεχεῖς om. A τῶν ὄμβρων VOK τῶν ὄμβρων post νύκτωρ (3) transp. O φθοραί P 5 ἐπαυξηθέντος VOK 8 χαλεπῶν HP πυρὶ] περὶ M 10 ἀσεβοῦντας F τοῦ om. F 11 ἀλήκτου V[1], ἀλήστου V[2]OK, ἀλλ' ἐκ τοῦ H[1]P ἐνδείκνυται G 13 διασμυχουμένου M, διὰ σμυχομένου K 14 καλοκαγαθίας Turn. 15 ἐπ' ἀξίων M τυγχάνοντας ἄθλων transp. GH γε] γὰρ V[2]OK 16 κεραυνείου F ⟨τῆς⟩ ὅλης voluit Mang. ἐμπιμπραμένης E 18 ἐσπάσατο coni. Mang. καὶ ταῦτα add. ante τῶν V[2]OK 20 γε VOK ἦλθε] ἧκε A (v) 21 γέρως] γένους A μόνος Mang.: μόνον codd. 21. 22 οὐ συνηνέχθη τοῖς πολλοῖς transp. F 24 λασίῳ] θείῳ F, θείῳ καὶ GHP (Turn.) ὕλῃ κεχυμένῃ BEMF: κεχυμένῃ ὕλῃ GHP, ὕλῃ κεχυμένην VOK (Mang.), ὕλῃ κεχριμένην A ὀλίγον A

1—4 Gen. cap. 7 4—24 Gen. cap. 19 10—13 cf. *de Abrah.* § *140. 141*
13—15 pergit Barb. IV 56: καὶ μετά τινα: ἐν δὲ τούτῳ — τυγχάνοντας.

δέω φάναι τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους φθειρομένου, ἕνα οἶκον ἀπαθῆ γενέσθαι παντὸς κακοῦ λόγος ἔχει, τὸν πρεσβύτατον καὶ ἡγεμόνα τῆς οἰκίας ἐπειδὴ συνέβαινε μηδενὸς ἀδικήματος ἑκουσίου προσάψασθαι. τὸν δὲ τρόπον τῆς σωτηρίας, ὡς αἱ ἱεραὶ βίβλοι περιέχουσιν, ἄξιον
60 ἱστορηθῆναι διά τε μεγαλουργίαν καὶ ἅμα βελτίωσιν ἠθῶν. νομισθεὶς γὰρ ἐπιτήδειος εἶναι μὴ μόνον ἀμοιρῆσαι τῆς κοινῆς συμφορᾶς, ἀλλὰ καὶ δευτέρας γενέσεως ἀνθρώπων αὐτὸς ἀρχὴ γενέσθαι, θείαις προστάξεσιν, ἃς ὑφηγοῦντο οἱ χρησμοί, ξύλινον δημιουργήσας ἔργον μέγιστον εἰς πήχεις τριακοσίους μῆκος καὶ πεντήκοντα εὖρος καὶ τριάκοντα ὕψος καὶ συνεχῆ κατασκευασάμενος ἔνδον οἰκήματα ἐπίπεδα καὶ ὑπερῷα, τριώροφα καὶ τετρώροφα, καὶ τροφὰς ἑτοιμασάμενος, ἀφ' ἑκάστου γένους ζῴων ὅσα χερσαῖα καὶ πτηνὰ εἰσήγαγεν ἄρρεν τε καὶ θῆλυ σπέρματα ὑπολειπόμενος πρὸς καταλλαγὴν καιρῶν τῶν αὖθίς ποτε γενησομένων·
61 ᾔδει γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ φύσιν ἵλεω, κἂν εἰ τὰ εἴδη φθείροιτο, ἀλλά τοι τὴν ἐν τοῖς γένεσιν ἀφθαρσίαν ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητος | καὶ p. 144 M
τοῦ μηδὲν τῶν κατὰ πρόθεσιν φύντων ποτὲ λυθῆναι διαμένουσαν· (12.) οὗ χάριν πάντα ἐπειθάρχει καὶ τὰ τέως ἐξηγριωμένα ἡμεροῦτο
62 καὶ οἷα νομεῖ καὶ ἀγελάρχῃ τιθασευθέντα ἐπηκολούθει. μετὰ δὲ τὴν εἴσοδον ἁπάντων εἴ τις ἐθεάσατο τὸ πλήρωμα, οὐκ ἂν διήμαρτεν εἰπών, ἀντίμιμον εἶναι γῆς ἁπάσης ἐν ἑαυτῷ φέρον τὰ ζῴων γένη, ὧν καὶ ἡ σύμπασα γῆ τὰ ἀμύθητα εἴδη καὶ πρότερον ἤνεγκε καὶ ἴσως αὖθις
63 οἴσει. τὰ δ' εἰκασθέντα χρόνοις ὕστερον οὐ μακροῖς ἀπέβαινε· τὸ μὲν

1 δέω] δὲ VOK ἀνθρώπων om. HP ἕνα] τὸν Νῶε A (v) 2 διὰ add. ante τὸν V²OK 4 τόνδε τὸν τρόπον BE ὡς αἱ AF: ὃν αἱ V²OK, αἱ (om. ὡς) ceteri; ὡς (om. αἱ) v 5 ἱστορῆσαι BEMA (v) ἠθῶν FGHP: ὠφέλειαν ceteri 6 εἶναι ἐπιτήδειος transp. HP (v) 7 post ἀνθρώπων add. γένους VOK 8 ὑφηγοῦνται HP 9 τριακοσίους FG: τριακοσίας ceteri 10 οἰκήματα ἔνδον transp. O 11 τετρόροφα BMF ἑκάστου] ἑκατέρου H 12 ἄρσεν BM τε om. VOK 13 ὑπολιπόμενος BEM καταλλαγὴν καιρῶν corruptum: καταγωγὴν γενῶν conicio, καταβολὴν καὶ ἑτέρων (scil. σπερμάτων) coni. Mang. 14 τοῦ θεοῦ φύσιν F: φύσιν τοῦ θεοῦ transp. ceteri ἵλεων FGHP εἰ om. VOK τοι om. VOK 15 ἀφθαρσίαν om. H¹P 16 τῶν FV²OK: om. ceteri (v) κατὰ πρόθεσιν] κατ' ἐπιφροσύνην θείαν V²OK 17 τὰ τέως FGHP: τά τε ceteri ἠγριωμένα ἐξημεροῦτο BEMA (v) 18 ἀγελάρχῃ codd. (ἀγελάρχει E): ἀγελάρχῳ v τιθασευθέντα HP: τιθασσευθέντα FG, τιθασὰ ὄντα BE, τιθασσὰ ὄντα MAVOK 20 εἶναι γῆς F: γῆς εἶναι transp. ceteri πάσης BEMA ἑαυτῷ FGHP: αὐτῷ ceteri φέρων B¹EV¹, φέροντα H¹P 21 εἴδη GHP: γένη ceteri πρότερα F ἴσως GHP: ὕστερον ceteri (v) 22 post οἴσει multa deesse putavit Mang. ἀπέβαινον VOK

4 sqq. Gen. 6,13 — 8,19

γὰρ πάθος ἐλώφα καὶ ἡ τοῦ κατακλυσμοῦ φορὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐμειοῦτο, τῶν τε ὄμβρων ἐπισχεθέντων καὶ τοῦ κατὰ πᾶσαν γῆν ἀναχυθέντος ὕδατος τῇ μὲν ἀναλισκομένου τῷ ἀφ' ἡλίου φλογμῷ τῇ δὲ ὑπονοστοῦντος εἰς χαράδρας καὶ φάραγγας καὶ τὰς ἄλλας τῆς γῆς κοιλότητας· ὥσπερ γὰρ θεοῦ προστάξαντος, ἑκάστη φύσις ὅπερ ἔχρησεν οἷα δάνειον ἀναγκαῖον ἀπελάμβανε, θάλαττα καὶ πηγαὶ καὶ ποταμοί· πρὸς γὰρ τοὺς οἰκείους τόπους ἕκαστον ῥεῖθρον ὑπενόστει. μετὰ δὲ τὴν 64 κάθαρσιν τῶν ὑπὸ σελήνην, ἀπολουσαμένης τῆς γῆς καὶ νέας ἀναφανείσης καὶ τοιαύτης, οἵαν εἰκὸς εἶναι ὅτε τὴν ἀρχὴν μετὰ τοῦ κόσμου παντὸς ἐκτίζετο, πρόεισιν ἐκ τοῦ ξυλίνου κατασκευάσματος αὐτὸς καὶ γυνὴ καὶ υἱοὶ καὶ τούτων γυναῖκες καὶ μετὰ τῆς οἰκίας ἀγεληδὸν τὰ συνεληλυθότα τῶν ζῴων γένη πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων σποράν τε καὶ γένεσιν. ταῦτα τῶν 65 ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐστιν ἀριστεῖα καὶ ἆθλα, δι' ὧν οὐ μόνον αὐτοὶ καὶ γένη σωτηρίας ἔτυχον τοὺς μεγίστους κινδύνους ἐκφυγόντες, οἳ κατὰ τὸν τῶν στοιχείων νεωτερισμὸν τοῖς πανταχοῦ πᾶσιν ἐπετειχίσθησαν, ἀλλὰ καὶ παλιγγενεσίας ἐγένοντο ἡγεμόνες καὶ δευτέρας ἀρχηγέται περιόδου, καθάπερ ἐμπυρεύματα τοῦ ζῴων ἀρίστου γένους ἀνθρώπων ὑπολειφθέντες, ὃ τὴν ἡγεμονίαν τῶν περιγείων ἅπαξ ἁπάντων ἔλαχεν ἀντίμιμον γεγονὸς θεοῦ δυνάμεως, εἰκὼν τῆς ἀοράτου φύσεως ἐμφανής, ἀιδίου γενητή.

* * *

---

1 γὰρ om. A φορὰ AVOK: φθορὰ ceteri (v) ἡμέραν om. BEMA 3 τῇ (bis) GHP: πῇ (bis) ceteri δὲ καὶ VOK 4 φάλαγγας F 5 γὰρ om. BEMA 6 ὑπελάμβανε H 8 τῶν] τὴν O 9 τοιαύτης AGP: τοιαύτην ceteri οἵαν GHP: ὁποίαν ceteri τοῦ om. HP παντὸς om. F 10 ἡ γυνὴ καὶ οἱ υἱοὶ H 11 pr. καὶ] καὶ αἱ BEMA (v) ἀγεληδὸν om. BEMA συνεισεληλυθότα H, συνεισελθόντα P 12 γένη om. F 14 τοῦ μεγίστου κινδύνου D ἐκφυγόντες κινδύνους transp. A (v) 15 τὸν om. F μετεωρισμὸν Barb. 16 ἀρχηγέται] ἀρχῆσθαι Barb. 17 ἐμπυρεύματι K τοῦ] τῶν BEMA (v) ἀνθρώπων om. F 18 ὑπολειφθέντος BEMA ὃ] καὶ D, ὃ om. BEM τῶν om. Barb. ἔλαχον BEMK 19 ἀντίμιμος BEM γεγονὸς AGHP Barb.: γεγονὼς ceteri δυνάμεως codd.: δυνάμεων v 20 γεννητή VO, γεννητῇ K, γενητῆς Barb. Φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωυσέως λόγος β' subscr. B lacunam statuit Massebieau

---

13—20 D[R] fol. 33[v] τοῦ αὐτοῦ (Φίλωνος) περὶ κοσμοποιίας (sic) D[L] fol. 38[r] τοῦ αὐτοῦ: ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐστιν ἀριστεῖα — ἐκφυγόντες, ἀλλὰ καὶ παλιγγενεσίας ἐγένοντο ἡγεμόνες καὶ δευτέρας ἀρχηγέται περιόδου, ἐν τῷ κατὰ τῶν στοιχείων νεωτερισμῷ τοῖς πανταχοῦ πᾶσιν ἐπιτειχισθέντι, καθάπερ ἐμπυρεύματα — ἔλαχε, κατὰ τὸν βίον γένος θεοῦ δυνάμεως καὶ εἰκὼν τῆς ἀοράτου καὶ ἀιδίου φύσεως. 12—217,10 pergit Barb. IV 56: καὶ πάλιν: ταῦτα — κατὰ τὴν ἱερωσύνην πάντα.

66 (1.) | Δύο μὲν ἤδη μέρη τοῦ βίου Μωυσέως διεξεληλύθαμεν, τό p. 145 M.
τε περὶ βασιλείας καὶ νομοθετικῆς· τρίτον δὲ προσαποδοτέον τὸ περὶ
ἱερωσύνης. ὃ τοίνυν μέγιστον καὶ ἀναγκαιότατον ἀρχιερεῖ προσεῖναι δεῖ,
τὴν εὐσέβειαν, ἐν τοῖς μάλιστα οὗτος ἤσκησεν ἅμα καὶ φύσεως εὐμοιρίᾳ
χρησάμενος, ἣν ὥσπερ ἀγαθὴν ἄρουραν φιλοσοφία παραλαβοῦσα δογμάτων
θεωρίᾳ παγκάλων ἐβελτίωσε καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκεν ἢ τελειογονηθῆναι
67 τοὺς ἀρετῆς καρποὺς διά τε λόγων καὶ πράξεων. τοιγαροῦν μετ' ὀλίγων
ἄλλων φιλόθεός τε καὶ θεοφιλὴς ἐγένετο, καταπνευσθεὶς ὑπ' ἔρωτος
οὐρανίου καὶ διαφερόντως τιμήσας τὸν ἡγεμόνα τοῦ παντὸς καὶ ἀντι-
τιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ· τιμὴ δ' ἁρμόττουσα σοφῷ θεραπεύειν τὸ πρὸς ἀλή-
θειαν ὄν· ἱερωσύνη δὲ θεραπείαν ἐπιτετήδευκε θεοῦ. τούτου τοῦ γέρως,
οὗ μεῖζον ἀγαθὸν ἐν τοῖς οὖσιν οὐκ ἔστιν, ἠξιοῦτο χρησμοῖς ἕκαστα τῶν
68 εἰς τὰς λειτουργίας καὶ ἱερὰς ὑπηρεσίας ἀναδιδασκόμενος. (2.) ἔδει δὲ
πρότερον ὥσπερ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καθαρεῦσαι, μηδενὸς πάθους
προσαψάμενον, ἀλλ' ἁγνεύσαντα ἀπὸ πάντων ὅσα τῆς θνητῆς ἐστι
69 φύσεως, σιτίων καὶ ποτῶν καὶ τῆς πρὸς γυναῖκας ὁμιλίας. ἀλλὰ ταύ-
της μὲν ἐκ πολλῶν χρόνων κατεφρόνησε καὶ σχεδὸν ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον
ἤρξατο | προφητεύειν καὶ θεοφορεῖσθαι, προσῆκον ἡγούμενος ἕτοιμον p. 146 M.
ἐμπαρέχειν ἀεὶ τοῖς χρησμοῖς ἑαυτόν· σιτίων δὲ καὶ ποτῶν ἐπὶ ἡμέρας
τεσσαράκοντα ἑξῆς ἠλόγησε, δηλονότι τροφὰς ἔχων ἀμείνους τὰς διὰ
θεωρίας, αἷς ἄνωθεν ἀπ' οὐρανοῦ καταπνεόμενος τὴν μὲν διάνοιαν τὸ
πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τὸ σῶμα διὰ τῆς ψυχῆς ἐβελτιοῦτο, καθ' ἑκάτερον

1 incipit hic in codicibus et editionibus liber tertius, ego libros II et III in unum coniunxi φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως λόγος γʹ BEMG, φίλωνος ἰουδαίου περὶ βίου μωσέως A, τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ βίου μωυσέος λόγος γʹ P, φίλωνος περὶ τοῦ βίου μωσέως λόγος τρίτος (ss. περὶ ἱερωσύνης λόγος τρίτος) H, περὶ ἱερωσύνης λόγος γʹ VO, tit. om. K, τοῦ αὐτοῦ περὶ τῆς μωσέως ἱερωσύνης F ἤδη] εἴδη A μέρη om. A μωσέως BEMA Barb., μωυσέος FGHP μωσέως τοῦ βίου transp. A (v) διεληλύθαμεν M 2 τε om. A (v) ἀποδοτέον Barb. 3 δεῖ corr. ex δὴ A 4 οὗτος] αὐτὸς A (Turn.) 5 παραλαμβάνουσα A 6 παγκάλως AFGHP Barb. (Turn.) ἢ] ἡ Barb., om. A. τελείους γενηθῆναι G 7 τοὺς τῆς ἀρετῆς G post τοιγαροῦν add. ὁ Barb. 7. 8 ὀλίγους ἄλλους V²OK
ï
8 ἐγένετο A 9 οὐρανίου om. in lac. Barb. 10 δὲ VOK 12 ἐπ' ἀγαθὸν (sic) P ἠξιοῦται (sic) M 14 καθαρεῦσαι] θεραπεῦσαι Barb. 15 ἁγνεύσαντα VOKG: ἁγνεῦσαν BEFHP, ἁγνεῦσαι MA Barb. (v) ἐστι om. K Barb. 16. 17 ταύτης] ὅταν Barb. 18 θεοφορεῖσθαι] ἐμφορᾶσθαι Barb. 19 αἰεὶ A, ἀεὶ om. Barb. δὲ] τε A (v) 19. 20 τεσσαράκοντα ἡμέρας transp. A (v), τεμηφαγόντα (sic) ἡμέρας Barb. 20 δῆλον ὅτι Barb. τροφὰς om. H¹, ss. H² τὰς — οὐρανοῦ (21) om. in lac. Barb. 22 δὲ AF: om. ceteri ἐβελτιοῦτο om. in lac. Barb.

πρός τε ἰσχὺν καὶ εὐεξίαν ἐπιδιδούς, ὡς τοὺς ἰδόντας ὕστερον ἀπιστεῖν.
εἰς γὰρ ὄρος ὑψηλότατον καὶ ἱερώτατον τῶν περὶ τὸν τόπον ἀνελθὼν 70
προστάξεσι θείαις, ὅπερ ἀπρόσιτον καὶ ἄβατον ἦν, εἰς ἐκεῖνον λέγεται δια-
μεῖναι τὸν χρόνον οὐδὲν ἐπιφερόμενος τῶν εἰς ἀναγκαίας ἀπόλαυσιν
τροφῆς ⟨καὶ⟩ ἡμέραις ὕστερον, ὡς ἐλέχθη, τεσσαράκοντα κατέβαινε πολὺ
καλλίων τὴν ὄψιν ἢ ὅτε ἀνῄει, ὡς τοὺς ὁρῶντας τεθηπέναι καὶ κατα-
πεπλῆχθαι καὶ μηδ' ἐπὶ πλέον ἀντέχειν τοῖς ὀφθαλμοῖς δύνασθαι κατὰ
τὴν προσβολὴν ἡλιοειδοῦς φέγγους ἀπαστράπτοντος.

(3.) Ἔτι δ' ἄνω διατρίβων ἐμυσταγωγεῖτο παιδευόμενος τὰ κατὰ 71
τὴν ἱερωσύνην πάντα καὶ πρῶτα, ἃ δὴ καὶ πρῶτα τῇ τάξει, τὰ περὶ
τὴν τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ κατασκευήν. εἰ μὲν οὖν τὴν χώραν, 72
εἰς ἣν μετανίσταντο, ἤδη παρειλήφεσαν, ἀναγκαῖον ἦν ἱδρύσασθαι περι-
σημότατον νεὼν ἐν τῷ καθαρωτάτῳ λίθων πολυτελῶν ὕλης καὶ περὶ
αὐτὸν τείχη μεγάλα δείμασθαι καὶ νεωκόροις παμπληθεῖς οἰκίας, ὀνο-
μάσαντας ἱερόπολιν τὸν τόπον. ἐπεὶ δ' ἔτι κατὰ τὴν ἐρήμην ἐπλάζοντο, 73
τοῖς μήπω παγίως ἱδρυθεῖσιν ἥρμοττε φορητὸν ἔχειν ἱερόν, ἵν' ἐν ταῖς
ὁδοιπορίαις καὶ στρατοπεδείαις ἀνάγωσι θυσίας καὶ τὰ ἄλλα ὅσα κατὰ
τὰς ἱερουργίας δρῶσι μηδενὸς ἀμοιροῦντες ὧν χρὴ τοὺς ἐν πόλεσιν
οἰκοῦντας. σκηνὴν οὖν, ἔργον ἱερώτατον, δημιουργεῖν ἔδοξεν, ἧς τὴν 74
κατασκευὴν θεσφάτοις λογίοις ἐπὶ τοῦ ὄρους Μωυσῆς ἀνεδιδάσκετο, τῶν

1 ἀπιστεῖν—ὑψηλότατον (2) om. in lac. Barb. 2 τῶν] τὸν Turn. ἐλθὼν BEMVOK 3 καὶ ἄβατον om. BEMVOK ἦν om. A ἐκεῖνον A: ἐκεῖνο GHP Barb., δ καὶ ceteri 4 τοσοῦτον add. ante χρόνον V^{2}OK ἀναγκαίαν A (v) 5 καὶ add. Turn. τετταράκοντα A Barb. κατέβαινε] κατῄει BEMVOK 5. 6 πολὺ καλλίων τὴν ὄψιν om. in lac. Barb., πολὺ — ἀνῄει om. BEM 6 καλλίω AF 7 μηδ'] μηδὲν A (v), μὴ M 9 παιδευόμενος om. H τὰ om. A (Turn.) 10 pr. καὶ πρῶτα om. A (Turn.) δὴ] δεῖ A (Turn.) alt. καὶ πρῶτα codd.: καὶ om. Mang. 11 τὴν AHP: om. ceteri τῶν AF: τὴν ceteri ἐν αὐτῷ om. F εἰ AF: εἰς ceteri 12 μετανίστατο F ἤδη AF: ἦν δὴ ceteri ⟨ἂν⟩ ἦν coni. Mang. 12. 13 παρασημότατον V^{2}OK 13 ἐν eras. V, om. OK ἐκ λίθων VOK 14 αὐτὸν FGHP: αὐτῶν K, αὐτῷ ceteri; αὐτὸ v νεωκόρους A πλημπληθεῖς (sic) E (παμπληθεῖς), πολυπληθεῖς BM 14. 15 ὀνομάσαντες BEMV^{1}, ὀνομάσαι τε V^{2}OK ἱεροπολεῖν (sic) οἰκίας ὀνομάσαντας transp. A 15 ἱεράπολιν V^{2} ἐπελάζοντο A 16 παγίοις B^{1}EV^{1}F, πλαγίως P ἱδρυνθεῖσιν VKF 17 στρατοπεδίαις H ἀνάγωσι θυσίας FGHP: ἀνάγοι θυσίας A, ἄγωσι θυσίας ceteri; θυσίας ἀνάγωσι v τἄλλα HP, τἄλλ' AG 18 τὰς] τῆς F μηδὲν FH ἀμοιροῦντας G 19 δημιουργεῖν ἔδοξεν om. G ἔδοξαν K τὴν om. AH^{1}P 20 λόγοις Turn.

2 Exod. 24,18. 34,28 5—8 Exod. 34,29 sqq.

μελλόντων ἀποτελεῖσθαι σωμάτων ἀσωμάτους ἰδέας τῇ ψυχῇ θεωρῶν,
πρὸς ἃς ἔδει καθάπερ ἀπ' ἀρχετύπου γραφῆς καὶ νοητῶν παραδειγμάτων
75 αἰσθητὰ μιμήματα ἀπεικονισθῆναι. προσῆκον γὰρ ἦν τῷ ὡς ἀληθῶς
ἀρχιερεῖ καὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ κατασκευὴν ἐπιτραπῆναι, ἵν' ἐκ πολλοῦ τοῦ
περιόντος ἡρμοσμένας καὶ συμφώνους τοῖς δημιουργηθεῖσι ποιῆται τὰς
76 ἐν τῷ ἱερᾶσθαι λειτουργίας. (4.) ὁ μὲν οὖν τύπος τοῦ παραδείγματος
ἐνεσφραγίζετο τῇ διανοίᾳ τοῦ προφήτου διαζωγραφούμενος καὶ προ-
διαπλαττόμενος ἀφανῶς ἄνευ ὕλης ἀοράτοις εἴδεσι· τὸ δ' ἀποτέλεσμα
πρὸς τὸν τύπον ἐδημιουργεῖτο, ἐναποματτομένου τὰς σφραγῖδας τοῦ
77 τεχνίτου ταῖς προσφόροις ἑκάστων ὑλικαῖς οὐσίαις. ἦν δ' ἡ κατασκευὴ
τοιάδε· ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα κίονες κέδρου | τῆς ἀσηπτοτάτης ἀπὸ p. 147 M
στελεχῶν κοπέντες εὐερνεστάτων περιεβάλλοντο χρυσῷ βαθεῖ· κἄπειθ'
ἑκάστῳ δύο ἀργυραῖ βάσεις ὑπηρείδοντο καὶ κατὰ τὸ ἀκροκιόνιον ἐφηρμό-
78 ζετο χρυσῆ κεφαλίς. εἰς μὲν οὖν τὸ μῆκος τεσσαράκοντα κίονας διέ-
ταττεν ὁ τεχνίτης, ἑκατέρωθεν τοὺς ἡμίσεις εἴκοσι, μηδὲν ἐν μέσῳ
διάστημα ποιούμενος, ἀλλ' ἑξῆς ἐφαρμόζων καὶ συνάπτων, ἵν' οἷα τείχους
ὄψις μία προφαίνηται· εἰς δὲ τὸ πλάτος ἐσώτατον τοὺς λοιποὺς ὀκτώ,
ἓξ μὲν κατὰ τὴν μέσην χώραν, δύο δ' ἐν ταῖς παρ' ἑκάτερα τῆς μέσης
γωνίαις, τὸν μὲν ἐπὶ δεξιά, τὸν δ' ἐπ' εὐώνυμα· κατὰ δὲ τὴν εἴσοδον
ἄλλους τέσσαρας, τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίους, μίαν δ' ἀντὶ δυοῖν ἔχοντας
βάσιν τῶν ἓξ ἀντικρύ, μεθ' οὓς ἐξωτάτω πέντε μόναις ταῖς βάσεσι δια-
79 φέροντας, χαλκαῖ γὰρ ἦσαν· ὥστε τῆς σκηνῆς τοὺς σύμπαντας εἶναι,
δίχα τῶν ἐν ταῖς γωνίαις δυοῖν ἀφανῶν, πέντε καὶ πεντήκοντα ἐμφανεῖς,
τὸν ἀπὸ μονάδος ἄχρι δεκάδος τῆς παντελείας συμπληρούμενον ἀριθμόν.

1 σωμάτων] σχημάτων coni. Mang. ἀσωμάτους] ἀσωμάτων K 2 ἀπ' om. BEM 3 τῷ] τῶν K ὡς om. A 5 ποιεῖται OP (Turn.) 7 ἐνεσφραγίζεται (sic) M 7. 8 διαπλαττόμενος BEMF 9 τὸν om. A 10 τεχνήτου A ἑκάστω BEMA (v) δὲ A 11 ἀσηπτοτάτου F 11. 12 ἀποστελέχων F 12 κἄπειτα A 13 ὑπ^{η}ερείδοντο A, ὑπερείδοντο MF (v) 14. 15 διέταττεν AFGHP: συνέταττεν ceteri 15 τεχνήτης A ἑκατέρωθεν δὲ BM 17 ἐσώτατον πλάτος transp. A (v) ἐσώτατον suspectum (Wendl.) 18 ταῖς] τοῖς A (Turn.) 19 γωνίαις BV²OKG: γωνίαις^{ας} M, γωνίας ceteri (Turn.) δεξιᾷ K δὲ VOKHP ἐπὶ VK εὐώνυμον K 20 τέτταρας AP δυεῖν VOKF 21 ἐξ] ἓξ AVK ἄντικρυς VOKFH¹P μόναις AFGHP: μόνον ceteri 23 δυεῖν VOK 24 ἄχρι] μέχρι A (v) συμπληροῦντας V²OK

11 sqq. Exod. 26,18 sqq. — cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 116 sqq.*

εἰ δὲ βουληθείη τις τοὺς ἐν τῷ προπυλαίῳ πέντε τῷ ὑπαίθρῳ συνάπ- 80
τοντας, ὃ κέκληκεν αὐλήν, τιθέναι χωρίς, ἀπολειφθήσεται ὁ ἁγιώτατος
πεντηκοντάδος ἀριθμός, δύναμις ὢν τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου, ὅπερ ἐστὶ
τῆς τῶν ὅλων γενέσεως ἀρχή, συμπληρωθεὶς ἐκ τῶν ἐντὸς κιόνων,
τεσσαράκοντα μὲν τῶν καθ' ἑκατέραν πλευρὰν εἴκοσιν, ἓξ δὲ τῶν ἐν
μέσῳ δίχα τῶν παρὰ ταῖς γωνίαις ἀποκεκρυμμένων, τεσσάρων δὲ τῶν
ἀντικρύ, ἐφ' ὧν τὸ καταπέτασμα. τὴν δ' αἰτίαν, ἧς ἕνεκα τοὺς πέντε 81
τοῖς πεντήκοντα συγκατατάττω καὶ χωρὶς αὐτῶν τίθημι, δηλώσω. ἡ
πεντὰς αἰσθήσεων ἀριθμός ἐστιν, αἴσθησις δ' ἐν ἀνθρώπῳ τῇ μὲν
νεύει πρὸς τὰ ἐκτός, τῇ δὲ ἀνακάμπτει πρὸς νοῦν ὑπηρέτις οὖσα
φύσεως νόμοις αὐτοῦ. διὸ καὶ τὴν μεθόριον χώραν ἀπένειμε τοῖς 82
πέντε· τὰ μὲν γὰρ ἐντὸς αὐτῶν ἐκνένευκε πρὸς τὰ ἄδυτα τῆς σκηνῆς,
ἅπερ ἐστὶ συμβολικῶς νοητά, τὰ δ' ἐκτὸς πρὸς τὸ ὕπαιθρον καὶ
τὴν αὐλήν, ἅπερ ἐστὶν αἰσθητά· παρὸ καὶ ταῖς βάσεσι διήνεγκαν,
χαλκαῖ γάρ εἰσιν· ἐπεὶ δὲ τῆς ἐν ἡμῖν αἰσθήσεως κεφαλὴ μὲν καὶ
ἡγεμονικὸν ὁ νοῦς, ἐσχατιὰ δὲ καὶ ὡσανεὶ βάσις τὸ αἰσθητόν, εἴκασε δὴ
τὸν μὲν νοῦν χρυσῷ, χαλκῷ δὲ τὸ αἰσθητόν. μέτρα δὲ τῶν κιόνων 83
ταῦτα· δέκα μὲν πήχεις τὸ μῆκος, εἷς δὲ καὶ ἥμισυς τὸ εὖρος, ἵν' ἡ
σκηνὴ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἴση προφαίνηται.

148 M. (5.) | Παγκάλοις δὲ καὶ ποικίλοις ὑφάσμασιν αὐτὴν περιέβαλεν, 84
ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ κοκκίνῳ καὶ βύσσῳ καταχρώμενος εἰς τὴν

---

1 τῷ ὑπαίθρῳ om. A 1. 2 συναπτοὺς V^{2}OK 3 τριγωνίου HP
4 ἐντός] ἐκτὸς M, ὀκτὼ BEGHP (Turn.) 5 καθ' ἑτέραν P post πλευρὰν interpung. BEM εἴκοσιν, ἓξ δὲ] εἴκοσι δ' ἐκ BEM 6 παρὰ] ἐν A (v)
7 ἄντικρυς VOKFH^{1}P 7. 8 τοῖς πέντε τοὺς G 8 συγκατατάττων GH^{2} (Turn.)
9 ἐν AHP: om. ceteri 9. 10 τῇ — τῇ] πῇ — πῇ A (v) 10 νεύει AGHP: νεύειν ceteri ἐκτός] ἐκ τῆς M δ' VOK ἀνακάμπτει AGHP: ἀνακάμπτειν ceteri πρὸς τὸν νοῦν A (v) 11 νόμοις] ναὶ μὴν καὶ V^{2}OK αὐτοῦ νόμοις transp. F 12 ἐντὸς] ἐκτὸς EF ἐννένευκε VOK
14 διήνεγκε HP 15 εἰσιν] ἦσαν coni. Mang. coll. 218,22 ἐπεὶ δὲ AFGH^{1}P: ἐπὶ δὲ BEMV^{1}H^{2}, ἐπειδὴ V^{2}OK κεφαλὴ] κεφάλαιον H (v) 16 ἐσχατιὰ AFGHP: ἐσχατιαὶ ceteri βάσις AFGHP: βάσεις ceteri τὰ αἰσθητὰ V^{2}OK ὅθεν καὶ add. ante εἴκασε V^{2}OK εἴκασε — αἰσθητόν (17) om. BEM εἴκασον A δὴ A: δὲ FGHP, om. VOK 18 post μῆκος add. ἑκάστῳ V^{2}OK εἷς V^{2}OK: εἰς A, πέντε ceteri (Turn.) δὲ καὶ] δέκα A ἥμισυς V^{2}OK: ἥμισυ ceteri (v) 19 προφέρηται A 20 δὲ om. BEM περιέβαλεν] περιεκάλεσεν F 21 κοκκίνῳ καὶ πορφύρᾳ transp. GHP καταχρούμενος V^{2}K εἰς] αὐτῶν V^{2}OK

---

18 Exod. 26,16 20 sqq. Exod. 26,1 sqq.

ὑφήν. δέκα γὰρ ἃς διὰ τῆς ἱερᾶς γραφῆς ὠνόμασεν αὐλαίας ἐκ τῶν
ἀρτίως λεχθέντων γενῶν ἐδημιούργει, μήκει μὲν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πηχῶν
ἑκάστην, εἰς δὲ τέσσαρας πήχεις πρὸς εὖρος ἀποτείνων, ἵνα καὶ δεκάδα
ἔχωσι τὴν παντέλειαν καὶ τετράδα τὴν δεκάδος οὐσίαν καὶ τὸν ὀκτὼ
καὶ εἴκοσιν ἀριθμὸν τέλειον ἴσον τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι καὶ τεσσαρακοντάδα
τὴν ζῳογονικωτάτην, ἐν ᾗ διαπλάττεσθαί φασιν ἄνθρωπον ἐν τῷ τῆς
85 φύσεως ἐργαστηρίῳ. οἱ μὲν οὖν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πήχεις τῶν αὐλαιῶν
τοιαύτην ἔχουσι τὴν διανομήν· δέκα μὲν κατὰ τὸν ὄροφον — τοσοῦτον
γάρ ἐστι τῆς σκηνῆς τὸ εὖρος —, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰς πλευράς,
ἑκατέρωθεν ἐννέα, πρὸς σκέπην ἀποτείνονται τῶν κιόνων, ὑπολειπομένου
πήχεως ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, ἵνα μὴ ἐπισύρηται ⟨τὸ⟩ πάγκαλον καὶ ἱεροπρεπὲς
86 ὕφασμα. τῶν δὲ τεσσαράκοντα, οἳ συναριθμοῦνται ἐκ τοῦ τῶν δέκα
αὐλαιῶν πλάτους, τριάκοντα μὲν ἀπολαμβάνει τὸ μῆκος — τοσοῦτον γάρ
ἐστι καὶ ⟨τὸ⟩ τῆς σκηνῆς —, ἐννέα δὲ ὁ ὀπισθόδομος, τὸν δὲ λοιπὸν τὸ
κατὰ τὸ προπύλαιον, ἵνα δεσμὸς ᾖ τοῦ ὅλου περιβλήματος· ἐπὶ δὲ τοῦ
87 προπυλαίου τὸ καταπέτασμα. σχεδὸν δὲ καὶ αἱ αὐλαῖαι καταπετάσματ' εἰσίν, οὐ μόνον τῷ τὸν ὄροφον καὶ τοὺς τοίχους καλύπτειν,
ἀλλὰ καὶ τῷ συνυφάνθαι γένεσι τοῖς αὐτοῖς, ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ καὶ
κοκκίνῳ καὶ βύσσῳ. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τό τε καταπέτασμα καὶ τὸ λεγόμενον
κάλυμμα κατεσκευάζετο, τὸ μὲν εἴσω κατὰ τοὺς τέσσαρας κίονας, ἵν' ἐπικρύπτηται τὸ ἄδυτον, τὸ δ' ἔξω κατὰ τοὺς πέντε, ὡς μηδεὶς ἐξάπτου δύναιτο
88 τῶν μὴ ἱερωμένων καταθεάσασθαι τὰ ἅγια. (6.) τὰς δὲ τῶν ὑφασμάτων

1 γὰρ] δὲ A, μὲν γὰρ V^2OK ἱερᾶς AGHP: om. ceteri αὐλαίας] αὐλαὶ ὡς BEMV^1 3 πρὸς] τὸ BEMG (Mang.) ἀνατείνων A (v) δεκάδα] δέκα E 4 παντέλειον VOK 5 αὑτοῦ A καὶ τὴν τεσσαρακοντάδα A (v) 6 ζωογονωτάτην corr. ex ζωογονικωτάτην A φησιν M 7 ὀκτὼ καὶ εἴκοσι] κη' VOK, εἰκοσιοκτὼ A (v) 8 ἔχοντες P κατὰ τῶν ὀρόφων VOK, κατ' ὄροφον A 9 κατὰ] παρὰ A (v) 10 ἀποτείνονται AFGHP: ἀποτεινόντων BEMV^1, ἀποτείνοντες V^2OK ὑπολειπόμενοι οὐ BEM, ὑπολειπόμενοι P 11 πήχεος BEM, πήχεως O ἀνασύρηται A (v) τὸ add. Mang. πᾶν καλὸν A 12 ἐκ τοῦ om. BEM 14 τὸ add. Mang. δ' BEMGHP ὁ ὀπισθόδομος VOKG: ὁ om. ceteri ὀπισθοδόμοις A τὸ δὲ λοιπὸν AGHP, τῶν δὲ λοιπῶν V^1 τὸ om. AVOK 15 κατὰ eras. V^2, om. OK πρόπυλον A 16 προπύλου AVOK καὶ om. A 16. 17 καταπετάσματα VOKF, καταπετάσμασιν A 17 τῷ] τὸ M, τῶν K τείχους A καλύπτειν] κάμπτειν KF 18 τῷ] τὸ M συνυφᾶσθαι VOK ὑακινθίνω HP 20 κατεσκευάζετο AGHP: κατασκευάζεται ceteri 22 καταθεάσασθαι AGHP: καταθεᾶσθαι ceteri (Mang.)

ὕλας ἀριστίνδην ἐπέκρινεν ἐκ μυρίων ὅσων ἑλόμενος τοῖς στοιχείοις ἰσαρίθμους, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ὁ κόσμος, καὶ πρὸς αὐτὰ λόγον ἐχούσας, γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ· ἡ μὲν γὰρ βύσσος ἐκ γῆς, ἐξ ὕδατος δ' ἡ πορφύρα, ἡ δ' ὑάκινθος ἀέρι ὁμοιοῦται — φύσει γὰρ μέλας οὗτος —, τὸ δὲ κόκκινον πυρί, διότι φοινικοῦν ἑκάτερον· ἦν γὰρ ἀναγκαῖον ἱερὸν χειροποίητον κατασκευάζοντας τῷ πατρὶ καὶ ἡγεμόνι
149 M. τοῦ παντὸς τὰς ὁμοίας | λαβεῖν οὐσίας, αἷς τὸ ὅλον ἐδημιούργει.

Ἡ μὲν οὖν σκηνή, καθάπερ νεὼς ἅγιος, τὸν εἰρημένον τρόπον 89
κατεσκευάσθη. τέμενος δ' αὐτῆς ἐν κύκλῳ περιεβάλετο πηχῶν μῆκος ἑκατὸν καὶ πλάτος πεντήκοντα, κίονας ἔχον ἀφεστῶτας ἴσον ἀλλήλων διάστημα πέντε πήχεις, ὡς τοὺς μὲν σύμπαντας ἑξήκοντα εἶναι, διανέμεσθαι δ' εἰς μὲν τὸ μῆκος τεσσαράκοντα, πρὸς δὲ τὸ εὖρος εἴκοσι,

---

1 ὕλας] ἰδέας A   ὅσον AP   2 ἐχούσας AFGHP: ἔχοντας ceteri   3 καὶ ἀέρα om. V^1, ἀέρα ss. V^2, ἀέρα καὶ πῦρ O, καὶ πῦρ ἀέρα K   4 ἡ δ' ὑάκινθος codd.: ὁ δ' ὑάκινθος v   6 ἱερὸν] om. BEMV^1, σκηνὴν V^2OK   κατασκευάζοντας χειροποίητον transp. A (v)   κατασκευάζοντας AFGHP: κατασκευάζοντα ceteri   πατρὶ AGHP: πατρὶ τῶν ὅλων ceteri   7 ἐδημιουργεῖτο coni. Mang.   8 τῷ εἰρημένῳ τρόπῳ VOK   9 περιεβάλλετο AH (v)   πηχέων VOK   μῆκος πηχῶν transp. HP   10 ἑκατὸν] ρ' VOK, ὀκτὼ BEM   ἔχων Turn.   ἐφεστῶτας P   11 σύμπαντας AFGHP: πάντας ceteri   12 δὲ K   τετταράκοντα AF, μ' VOK   εἴκοσι] ὀκτὼ H (Turn.)

---

1 sqq. *Ioseph. Ant. Iud. III § 183* τά τε φάρση ἐκ τεσσάρων ὑφανθέντα τὴν τῶν στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥ τε γὰρ βύσσος τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικεν διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀνεῖσθαι τὸ λίνον, ἥ τε πορφύρα τὴν θάλασσαν τῷ πεφοινῖχθαι τῶν ἰχθύων τῷ αἵματι, τὸν δὲ ἀέρα βούλεται δηλοῦν ὁ ὑάκινθος, καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη τεκμήριον τοῦ πυρός. cf. *Bell. Iud. V § 212* πρὸ δὲ τούτων (θυρῶν τοῦ ναοῦ) ἰσόμηκες καταπέτασμα πέπλος ἦν Βαβυλώνιος, ποικιλτὸς ἐξ ὑακίνθου καὶ βύσσου κόκκου τε καὶ πορφύρας, θαυμαστῶς μὲν εἰργασμένος, οὐκ ἀθεώρητον δὲ τῆς ὕλης τὴν κρᾶσιν ἔχων, ἀλλ' ὥσπερ εἰκόνα τῶν ὅλων. (213) ἐδόκει γὰρ αἰνίττεσθαι τῇ κόκκῳ μὲν τὸ πῦρ, τῇ βύσσῳ δὲ τὴν γῆν, τῇ δ' ὑακίνθῳ τὸν ἀέρα καὶ τῇ πορφύρᾳ τὴν θάλατταν, τῶν μὲν ἐκ τῆς χρόας ὁμοιουμένων, τῆς δὲ βύσσου καὶ τῆς πορφύρας διὰ τὴν γένεσιν, ἐπειδὴ τὴν μὲν ἀναδίδωσιν ἡ γῆ, τὴν δ' ἡ θάλαττα. *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 665 P.* . . . . τό τε κάλυμμα καὶ παραπέτασμα ὑακίνθῳ καὶ πορφύρᾳ κόκκῳ τε καὶ βύσσῳ πεποίκιλτο· ᾐνίττετο δ' ἄρα ὡς ἡ τῶν στοιχείων φύσις ἐπέχει τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ θεοῦ· ἐξ ὕδατος μὲν γὰρ ἡ πορφύρα, βύσσος δ' ἐκ γῆς, ὑάκινθός τε ὡμοίωται ἀέρι ζοφώδης ὤν, ὥσπερ ὁ κόκκος τῷ πυρί. *Origenes in Exod. homil. XIII 3 (t. IX p. 156 Lomm.)* . . . sed videamus et cetera, hyacinthum et purpuram et coccum duplicatum et byssum tortam . . . . de his dixerunt quidam ante nos . . . . ista ergo, ut et prioribus visum est, quattuor elementorum, ex quibus et mundus constat et corpus humanum, tenent figuram, id est aeris, ignis, aquae, et terrae. hyacinthus ergo ad aerem refertur — hoc enim ipse indicat color —, sicut et coccus ad ignem; purpura aquae tenet figuram, quasi quae de aquis accipiat fucum, byssus terrae, quia oritur ex terra.   9 sqq. Exod. 27,9 sqq.

90 καθ' ἑκάτερα μέρη τοὺς ἡμίσεις. ὕλη δὲ τῶν στύλων τὰ μὲν ἐντὸς κέδρος, τὰ
δ' ἐκ τῆς ἐπιφανείας ἄργυρος, ἁπάντων δ' αἱ βάσεις χαλκαῖ, καὶ τὸ ὕψος ἴσον
πέντε πηχῶν· ἔδοξε γὰρ ἁρμόττον εἶναι τῷ τεχνίτῃ συνελεῖν ὅλῳ ἡμίσει τὸ
ὕψος τῆς λεγομένης αὐλῆς, ἵν' ἡ σκηνὴ πρὸς τὸ διπλάσιον μετέωρος ἀρθεῖσα
προφαίνηται. λεπταὶ δ' ὀθόναι κατὰ τοῦ μήκους καὶ πλάτους ἦσαν ἐφαρμο-
ζόμεναι τοῖς κίοσιν ἱστίοις ἐμφερεῖς, ὑπὲρ τοῦ μηδένα τῶν μὴ καθαρῶν
91 εἰσιέναι. (7.) ἡ δὲ θέσις τοιάδε ἦν· μέση μὲν ἵδρυτο ἡ σκηνὴ μῆκος
ἔχουσα τριάκοντα πήχεις καὶ εὖρος δέκα σὺν τῷ βάθει τῶν κιόνων,
ἀφειστήκει δὲ τῆς αὐλῆς ἐκ τριῶν μερῶν ἴσῳ διαστήματι, δυοῖν μὲν
κατὰ τὰς πλευράς, ἑνὸς δὲ κατὰ τὸν ὀπισθόδομον, τὸ δὲ διάστημα ἐξ
εἴκοσι πηχῶν ἀνεμετρεῖτο· κατὰ δὲ τὸ προπύλαιον, ὡς εἰκός, ἕνεκα τοῦ
πλήθους τῶν εἰσιόντων μεῖζον ἐγίνετο διάστημα πεντήκοντα πηχῶν·
οὕτως γὰρ οἱ ἑκατὸν τῆς αὐλῆς ἔμελλον ἐκπληροῦσθαι, τῶν κατὰ τὸν
ὀπισθόδομον εἴκοσι καὶ οὓς ἀπελάμβανεν ἡ σκηνὴ τριάκοντα συντεθέντων
92 τοῖς κατὰ τὰς εἰσόδους πεντήκοντα. τὰ γὰρ προπύλαια τῆς σκηνῆς
ὡσανεὶ μέσος ὅρος ἵδρυτο διττῆς πεντηκοντάδος, τῆς μὲν κατ' ἀνατολάς,
ἔνθα αἱ εἴσοδοι, τῆς δὲ πρὸς δυσμάς, ἔνθα τό τε μῆκος τῆς σκηνῆς καὶ
93 ὁ κατόπιν περίβολος. κάλλιστον δὲ καὶ μέγιστον ἄλλο προπύλαιον ἐν
ἀρχῇ τῆς εἰς τὴν αὐλὴν εἰσόδου κατεσκευάζετο διὰ τεττάρων κιόνων,
καθ' ὧν ἐτείνετο ποικίλον ὕφασμα τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς εἴσω κατὰ
τὴν σκηνὴν κἀκ τῆς ὁμοίας ὕλης ἀπειργασμένον.
94 Ἅμα δὲ τούτοις ἐδημιουργεῖτο καὶ σκεύη ἱερά, κιβωτός, λυχνία,

1 ἑκάτερον μέρος HP στύλων] στήλων A ἐντὸς] ἐκτὸς A κέδρος AF: κέδρου ceteri 2 δ' αἱ A: om. HP, δὲ (om. αἱ) ceteri τὸ ὕψος AF: τὸ om. ceteri 3 ὅλων A 4 τὸ πλάσιον (sic) A 5 προφαίνηται V^{2}OK (cf. 219,19): περιφαίνοιτο G, περιφαίνηται ceteri 6 τοῖς κίοσιν] τὴν κίνησιν F μὴ om. HP^{1} 7 ἡ ante σκηνὴ om. AFG (v) 8 καὶ om. A δέκα σὺν om. in lac. A, δέκα suppl. man. rec. βάθει] πάχει V^{2}OK 10 κατὰ τὰς πλευράς A: κατὰ πλευρά BE, κατὰ πλευράν ceteri 11 πήχεων BEM, πηχέων VOK ἐνεμετρεῖτο VOK ἕνεκα] ἕνα P 12 ἐγένετο BEMG 13 οὕτως AV^{2}O: οὕτω V^{1}KGHP, οὗτοι BEMF 14 συντιθέντων A, συνθέτων H^{1}P 15 τοῖς] τῶν BEM 17 εἴσοδος (om. αἱ) A, εἴσοδοι (om. αἱ) v δυσμαῖς A (Turn.) 18 μέγιστον δὲ καὶ κάλλιστον transp. A (v) 19 τὴν om. A 20 καθ' ὧν AFGHP: καθ' ἣν ceteri ποικίλον A: τὸ ποικίλον ceteri (v) 21 ἀπειργασμένον AGHP: κατεσκευασμένον ceteri 22 ἅμα] ἄλλα F τούτοις F: τούτῳ ceteri (v)

18 — 21 Exod. 27,16

τράπεζα, θυμιατήριον, βωμός. ὁ μὲν οὖν βωμὸς ἱδρύετο ἐν ὑπαίθρῳ, τῶν εἰσόδων τῆς σκηνῆς ἀντικρύ, ἀφεστὼς τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸν λειτουργοῖς εἶναι διάστημα πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένας θυσίας. (8.) ἡ δὲ κιβωτὸς ἐν ἀδύτῳ καὶ ἀβάτῳ τῶν καταπετασμάτων εἴσω, 95
150 M. κεχρυσωμένη πολυτελῶς ἔνδοθέν | τε καὶ ἔξωθεν, ἧς ἐπίθεμα ὡσανεὶ πῶμα τὸ λεγόμενον ἐν ἱεραῖς βίβλοις ἱλαστήριον. τούτου μῆκος μὲν 96
καὶ πλάτος μεμήνυται, βάθος δ' οὐδέν, ἐπιφανείᾳ γεωμετρικῇ μάλισθ' ὡμοιωμένου, ὅπερ ἔοικεν εἶναι σύμβολον φυσικώτερον μὲν τῆς ἵλεω τοῦ θεοῦ δυνάμεως, ἠθικώτερον δὲ διανοίας πάλιν, ἵλεω δ' ἑαυτῇ, τὴν πρὸς ὕψος ἄλογον αἴρουσαν καὶ φυσῶσαν οἴησιν ἀτυφίας ἔρωτι σὺν ἐπιστήμῃ στέλλειν καὶ καθαιρεῖν ἀξιούσης. ἀλλ' ἡ μὲν κιβωτὸς ἀγγεῖον νόμων 97
ἐστίν· εἰς γὰρ ταύτην κατατίθεται τὰ χρησθέντα λόγια· τὸ δ' ἐπίθεμα τὸ προσαγορευόμενον ἱλαστήριον βάσις ἐστὶ πτηνῶν δυοῖν, ἃ πατρίῳ μὲν γλώττῃ προσαγορεύεται Χερουβίμ, ὡς δ' ἂν Ἕλληνες εἴποιεν, ἐπίγνωσις καὶ ἐπιστήμη πολλή. ταῦτα δέ τινες μέν φασιν εἶναι σύμβολα τῶν 98
ἡμισφαιρίων ἀμφοῖν κατὰ τὴν ἀντιπρόσωπον θέσιν, τοῦ τε ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆν· πτηνὸν γὰρ ὁ σύμπας οὐρανός. ἐγὼ δ' ἂν εἴποιμι δηλοῦσθαι 99
δι' ὑπονοιῶν τὰς πρεσβυτάτας καὶ ἀνωτάτω δύο τοῦ ὄντος δυνάμεις,

---

1 βωμός — βωμός] βωμὸς δὲ (cet. om.) A οὖν om. F ἱδρύετο GHP: ἵδρυτο ceteri (v) 2 ἄντικρυς VOKF ἀφεστῶτος BEM post κανὸν add. ἦν HP (v) 3 ἡμέρας (sic) H τελουμένας GH 4 ἀδύτοις P καταπετάσματι F ἴσω A 5 τε FGHP: om ceteri ἔξω V¹K ⟨καὶ⟩ ὡσανεὶ coni. Mang. 7 δὲ VOK μάλισθ' AGHP: μάλιστα ceteri 8 ὡμοιωμένου FGP: ὡμοιωμένον H, ὁμοιουμένου A, ὁμοιούμενον ceteri (v) 9 δὲ om. M πάλιν om. VOK ἵλεω δ' ἑαυτῇ FGHP: ἵλεω δ' αὐτή BEM, ἵλεω αὐτῆς A, τὴν αὐτὴν ἵλεω τοῦ θεοῦ δύναμιν V²OK; ἵλεω δ' ἑαυτῇ αὐτῆς v 11 συστέλλειν BEMF ἀγγεῖον] αἰτία A τῶν νόμων A (v) 12 ἐστίν om. VOK κατατίθενται AGHP 13 πτηνῶν codd.: τῶν πτηνῶν v δυεῖν VOK, δύο A πατρίῳ] πατρώα A; πατρίᾳ v 15 μέν om. M, φασὶ μὲν transp. VOK εἶναι om. M σύμβολον P 16 ὑπὸ γῆν codd.: ὑπὸ γῆς v 17 τοῦ add. ante ὑπὲρ V²OK ὑπὲρ γῆς FGH πτηνῶν VOKM (Turn.) γὰρ] μὲν VOK

1—3 Exod. 27,1 sqq. 1 *Procop. Gaz. Comment. in Exod. 27,1* (Migne t. 87,1 Col. 640): θυσιαστήριον δέ, φασί, καλεῖ τὸν ἐν ὑπαίθρῳ βωμόν, τῶν εἰσόδων τῆς σκηνῆς ἄντικρυς, ἀφεστῶτα τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸν λειτουργοῖς εἶναι διάστημα πρὸς τὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτελουμένας θυσίας. 4. 5 Exod. 25,9 sqq. 6 sqq. Exod. 25,16 sqq. 14—17 *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 667 P.*: ναὶ μὴν καὶ τὰ χρυσᾶ ἐκεῖνα ἀγάλματα, ἑξαπτέρυγον ἑκάτερον αὐτῶν, εἴτε τὰς δύο ἄρκτους, ὡς βούλονταί τινες, ἐμφαίνει, εἴτε, ὅπερ μᾶλλον, τὰ δύο ἡμισφαίρια, ἐθέλει δὲ τὸ ὄνομα τῶν Χερουβὶμ δηλοῦν ἐπίγνωσιν πολλήν.

τήν τε ποιητικὴν καὶ βασιλικήν· ὀνομάζεται δ' ἡ μὲν ποιητικὴ δύναμις
αὐτοῦ θεός, καθ' ἣν ἔθηκε καὶ ἐποίησε καὶ διεκόσμησε τόδε τὸ πᾶν, ἡ δὲ
βασιλικὴ κύριος, ᾗ τῶν γενομένων ἄρχει καὶ σὺν δίκῃ βεβαίως ἐπικρατεῖ.
100 μόνος γὰρ πρὸς ἀλήθειαν ὢν καὶ ποιητής ἐστιν ἀψευδῶς, ἐπειδὴ τὰ μὴ ὄντα
ἤγαγεν εἰς τὸ εἶναι, καὶ βασιλεὺς φύσει, διότι τῶν γεγονότων οὐδεὶς ἂν
101 ἄρχοι δικαιότερον τοῦ πεποιηκότος. (9.) ἐν δὲ τῷ μεθορίῳ τῶν τεσσάρων
καὶ πέντε κιόνων, ὅπερ ἐστὶ κυρίως εἰπεῖν πρόναον εἰργόμενον δυσὶν
ὑφάσμασι, τῷ μὲν ἔνδον ὃ καλεῖται καταπέτασμα, τῷ δ' ἐκτὸς ὃ προσ-
αγορεύεται κάλυμμα, τὰ λοιπὰ τρία σκεύη τῶν προειρημένων ἱδρύετο·
μέσον μὲν τὸ θυμιατήριον, γῆς καὶ ὕδατος σύμβολον εὐχαριστίας,
ἣν ἕνεκα τῶν γινομένων ἀφ' ἑκατέρου προσῆκε ποιεῖσθαι· τὸν γὰρ
102 μέσον ταῦτα τοῦ κόσμου τόπον κεκλήρωται· τὴν δὲ λυχνίαν ἐν τοῖς
νοτίοις, δι' ἧς αἰνίττεται τὰς τῶν φωσφόρων κινήσεις ἀστέρων· ἥλιος

1 δὲ AVOK 1. 2 αὐτοῦ δύναμις transp. BMVOK 2 αὐτοῦ] αὐτῇ A ἔθηκε om. O διεκόσμησε AFGHP: ἐκόσμησε ceteri 3 ᾗ G: ἡ FP, ἣ ceteri ἄρχει] ἀρχὴ F, om. H¹P σὺν δίκῃ] συνδεῖ καὶ BM, δίκῃ om. in lac. E 4 ἀψευδής V²OK 6 ἄρχῃ MG τεττάρων A, δ' VOK 7 ε' VOK 8 τῷ μὲν] τὸ μὲν AVOKF (v) ὃ] ὃν A (v), om. VOK τῷ δ'] τὸ δ' AVOKF (v) ὃ om. AVOK 9 τὰ λοιπὰ A: τὰ δὲ λοιπὰ ceteri τρία AFGHP: om. ceteri ἱδρύεται G, ἵδρυτο A (v) 10 μὲν AF: om. ceteri ⟨ὑπὲρ⟩ γῆς conicio (cf. *Quis rer. div. heres* § 226) 11 ἣν] ἧν B¹E ἐφ' ἑκατέρου H² (v), ἐφ' ἑκάτερον H¹P, ἀφ' ἑκατέρου om. BEM προσήκει A (v) 12 τοῦ κόσμου ταῦτα transp. BEM κεκλήρωκε M 13 τῶν om. V¹, add. V²

6—9 *Procop. Gaz. l. l.* ἦν δὲ ἐν μεθορίῳ τῶν δ' καὶ ε' κιόνων, περὶ ὧν ἐρεῖ, ὅπερ ἐστὶν εἰπεῖν κυρίως πρόναον εἰργόμενον δυσὶν ὑφάσμασι, τῷ μὲν ἔνδον ὃ καλεῖται καταπέτασμα, τῷ δὲ ἐκτὸς ὃ καλεῖται κάλυμμα· ἔνθα ἦν καὶ τὸ θυμιατήριον καὶ ἡ λυχνία καὶ ἡ τράπεζα. 10 Exod. 30,1 sqq. 10—12 *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 665 P.:* ἀνὰ μέσον δὲ τοῦ καλύμματος καὶ τοῦ παραπετάσματος, ἔνθα τοῖς ἱερεῦσιν ἐξῆν εἰσιέναι, θυμιατήριον [τε] ἔκειτο σύμβολον τῆς ἐν μέσῳ τῷ κόσμῳ τῷδε κειμένης γῆς, ἐξ ἧς αἱ ἀναθυμιάσεις. μέσος δὲ καὶ ὁ τόπος ἐκεῖνος τοῦ τε ἐντὸς τοῦ καταπετάσματος, ἔνθα μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ ἐπετέτραπτο ῥηταῖς εἰσιέναι ἡμέραις, καὶ τῆς ἔξωθεν περικειμένης αὐλαίας (αὐλῆς legendum videtur) τῆς πᾶσιν ἀνειμένης Ἑβραίοις· ⟨ὃν?⟩ τὸ μεσαίτατον οὐρανοῦ φασι καὶ γῆς· ἄλλοι δὲ κόσμου τοῦ νοητοῦ καὶ τοῦ αἰσθητοῦ λέγουσιν εἶναι σύμβολον.
12 Exod. 25,30 sqq. 13 sqq. *Ioseph. Ant. Iud.* III § 182 τὴν δὲ λυχνίαν ἐξ ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην τὰς τῶν πλανητῶν δεκαμοιρίας ᾐνίξατο· καὶ λύχνους ὑπὲρ αὐτῆς ἑπτά, τῶν πλανητῶν τὴν φοράν· τοσοῦτοι γάρ εἰσι τὸν ἀριθμόν. cf. *Bell. Iud. V § 217* (de templo Hierosolymitano) ἐνέφαινον δ' οἱ μὲν ἑπτὰ λύχνοι τοὺς πλάνητας (τοσοῦτοι γὰρ ἀπ' αὐτῆς διήρτηντο τῆς λυχνίας). *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 666 P.:* ναὶ μὴν ἥ τε λυχνία ἐν τοῖς νοτίοις ἔκειτο τοῦ θυμιατηρίου, δι' ἧς αἱ τῶν ἑπτὰ φωσφόρων κινήσεις δεδήλωνται νοτίους τὰς περιπολήσεις ποιουμένων. τρεῖς γὰρ ἑκατέρωθεν τῆς λυχνίας ἐμπεφύκασι (leg. ἐκπεφύκασι) κλάδοι καὶ ἐπ' αὐτοῖς οἱ λύχνοι, ἐπεὶ καὶ ὁ ἥλιος ὥσπερ ἡ λυχνία μέσος τῶν ἄλλων πλανητῶν τεταγμένος τοῖς τε ὑπὲρ αὐτὸν τοῖς τε ὑπ' αὐτὸν κατά τινα θείαν μουσικὴν ἐνδίδωσι τοῦ φωτός.

γὰρ καὶ σελήνη καὶ οἱ ἄλλοι πολὺ τῶν βορείων ἀφεστῶτες νοτίους ποι-
οῦνται τὰς περιπολήσεις· ὅθεν ἓξ μὲν κλάδοι, τρεῖς δ' ἑκατέρωθεν, τῆς
μέσης λυχνίας ἐκπεφύκασιν εἰς ἀριθμὸν ἕβδομον· ἐπὶ δὲ πάντων λαμπά- 103
διά τε καὶ λύχνοι ἑπτά, σύμβολα τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς φυσικοῖς
151 M. ἀνδράσι πλανήτων· ὁ γὰρ ἥλιος, | ὥσπερ ἡ λυχνία, μέσος τῶν ἓξ τεταγ-
μένος ἐν τετάρτῃ χώρᾳ φωσφορεῖ τοῖς ὑπεράνω τρισὶ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν
ἴσοις, ἁρμοζόμενος τὸ μουσικὸν καὶ θεῖον ὡς ἀληθῶς ὄργανον. (10.) ἡ 104
δὲ τράπεζα τίθεται πρὸς τοῖς βορείοις, ἐφ' ἧς ἄρτοι καὶ ἅλες, ἐπειδὴ
τῶν πνευμάτων τὰ βόρεια τροφιμώτατα καὶ διότι ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς
αἱ τροφαί, τοῦ μὲν ὕοντος, τῆς δὲ τὰ σπέρματα ταῖς τῶν ὑδάτων
ἐπιρροίαις τελειογονούσης. οὐρανοῦ δὲ καὶ γῆς παρίδρυται τὰ σύμβολα, 105
καθάπερ ἔδειξεν ὁ λόγος, τοῦ μὲν οὐρανοῦ ἡ λυχνία, τῶν δὲ περι-
γείων, ἐξ ὧν αἱ ἀναθυμιάσεις, τὸ ἐτύμως προσαγορευόμενον θυμιατήριον.
τὸν δ' ἐν ὑπαίθρῳ βωμὸν εἴωθε καλεῖν θυσιαστήριον, ὡσανεὶ τηρη- 106
τικὸν καὶ φυλακτικὸν ὄντα θυσιῶν τὸν ἀναλωτικὸν τούτων, αἰνιττόμενος
οὐ τὰ μέλη καὶ τὰ μέρη τῶν ἱερουργουμένων, ἅπερ δαπανᾶσθαι πυρὶ
πέφυκεν, ἀλλὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ προσφέροντος· εἰ μὲν γὰρ ἀγνώμων 107
καὶ ἄδικος, ἄθυτοι θυσίαι καὶ ἀνίεροι ἱερουργίαι καὶ εὐχαὶ παλίμφημοι
παντελῆ φθορὰν ἐνδεχόμεναι· καὶ γὰρ ὁπότε γίνεσθαι δοκοῦσιν, οὐ
λύσιν ἁμαρτημάτων, ἀλλ' ὑπόμνησιν ἐργάζονται· εἰ δ' ὅσιος καὶ δίκαιος, 108
μένει βέβαιος ἡ θυσία, κἂν τὰ κρέα δαπανηθῇ, μᾶλλον δὲ καὶ εἰ τὸ

1 οἱ om. F (v) πολὺ] πολλοὶ FH^1P, om. A 2 μὲν om. A τρεῖς δ' om. BEM, δ' om. VOK 4 σύμβολον P 5 πλανητῶν BEMVOK 6 ὑπ' αὐτὸν A Clem. Al.: ὑφ' αὐτὸν ceteri (v) 7 ἴσος BEMV^1, ἴσως V^2OK ὡς ἀληθῶς καὶ θεῖον transp. VOK 8 ἐπειδὴ] ἐπὶ δὲ A 9 τῶν BEM Clem. Al.: om. ceteri τροφιμώτερα BEMF 10 τῆς] γῆς A ταῖς] τῆς F 11 ἐπιρροίαις codd.: ἐπιρροαῖς Turn., ἐπιρροιαῖς Mang. παρίδρυται AFGHP: παριδρύεται ceteri τὰ σύμβολα παρίδρυται transp. A 12 οὐρανοῦ FGHP: om. ceteri 13 εἰς τὸ add. ante ἐτύμως FGHP ἐτύμως F θυσιαστήριον G, γρ. θυσιαστήριον mg. H 15 καὶ φυλακτικὸν om. VOK τὸ ἀναλωτικὸν VOK (v), τῶν ἀπαλωτικῶν A, τὸν ἀναλογικὸν F τοῦτον BEMF 16 οὐ ante τὸ ἀναλωτικὸν (15) transponendum coni. Mang. alt. τὰ om. A 18 αἱ θυσίαι N 19 ἐκδεχόμεναι V^2OK 20 λύσιν] χύσιν MGHP 21 μένει· καὶ γὰρ ὁπότε βέβαιος BEMV^1, μένει· καὶ γὰρ ἕπεται βέβαιος V^2OK κἂν] καὶ BEM καὶ] κἂν AN

8 Exod. 25,22 sqq. 8. 9 *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 667 P.:* πρὸς δὲ τοῖς βορείοις τοῦ θυμιατηρίου τράπεζα εἶχε τὴν θέσιν, ἐφ' ἧς ἡ παράθεσις τῶν ἄρτων, ὅτι τροφιμώτατα τῶν πνευμάτων τὰ βόρεια. 14 Exod. 27,1 17—226,4 N fol. 157^r: εἰ μὲν — κόσμῳ.

παράπαν μηδὲν προσάγοιτο ἱερεῖον· ἡ γὰρ ἀληθὴς ἱερουργία τίς ἂν εἴη πλὴν
ψυχῆς θεοφιλοῦς εὐσέβεια; ἧς τὸ εὐχάριστον ἀθανατίζεται καὶ ἀνάγραπτον
στηλιτεύεται παρὰ θεῷ συνδιαιωνίζον ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ παντὶ
κόσμῳ.
109 (11.) Τούτοις ἑξῆς ἱερὰν ἐσθῆτα κατεσκεύαζεν ὁ τεχνίτης τῷ
μέλλοντι ἀρχιερεῖ καθίστασθαι παγκάλην καὶ θαυμασιωτάτην ἔχουσαν ἐν
τοῖς ὑφάσμασι πλοκήν. τὰ δ' ὕφη διττὰ ἦν, τὸ μὲν ὑποδύτης, τὸ δὲ
110 προσαγορευόμενον ἐπωμίς. ὁ μὲν οὖν ὑποδύτης ἀμιγεστέρας ἰδέας·
ὅλος γὰρ ὑακίνθινος, ἔξω τῶν κατωτάτω καὶ πρὸς ἐσχατιὰς μερῶν,
ταῦτα γὰρ ἐποικίλλετο χρυσοῖς ῥοΐσκοις καὶ κώδωσι καὶ ἀνθίνοις πλέγ-
111 μασιν. ἡ δ' ἐπωμίς, ἐκπρεπέστατον ἔργον καὶ τεχνικώτατον, ἐπι-
στήμῃ τελειοτάτῃ κατεσκευάζετο τοῖς προειρημένοις γένεσιν, ὑακίνθῳ
καὶ πορφύρᾳ καὶ βύσσῳ καὶ κοκκίνῳ, συγκαταπλεκομένου χρυσοῦ·
πέταλα γὰρ εἰς λεπτὰς τρίχας κατατμηθέντα πᾶσι τοῖς νήμασι συν-
112 υφαίνετο. λίθοι δ' ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων ἐνηρμόζοντο σμαράγδου πολυ-
τελοῦς δύο τιμαλφέστατοι, | οἷς τὰ ὀνόματα τῶν φυλάρχων ἐξ καθ' p. 152 M.
ἑκάτερον ἐνεχαράττετο, δώδεκα τὰ σύμπαντα· καὶ κατὰ τὸ στῆθος
ἄλλοι λίθοι πολυτελεῖς δώδεκα διαφέροντες ταῖς χρόαις, σφραγῖσιν
ἐοικότες, ἐκ τριῶν τετραστοιχεί· οὗτοι δ' ἐνηρμόζοντο τῷ προσαγορευο-
113 μένῳ λογείῳ. τὸ δὲ λογεῖον τετράγωνον διπλοῦν κατεσκευάζετο ὡσανεὶ
βάσις, ἵνα δύο ἀρετὰς ἀγαλματοφορῇ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν· ὅλον
δ' ἁλυσειδίοις χρυσοῖς ἀνήρτητο πρὸς τὴν ἐπωμίδα, σφιγγόμενον ἐξ

---

1 προσαγάγοιτο A 2 καὶ] κἂν M (Mang.) 3 θεῶ codd.: τῷ θεῷ v συνδιαιωνίζων O τῷ om. N 5 ⟨πρὸς⟩ vel ⟨ἐπὶ⟩ τούτοις coni. Mang. ἐξ ἧς AF ἱερὰν ἑξῆς transp. GHP (Turn.) 6 ἱερεῖ A 6. 7 ἐν τοῖς ὑφάσμασιν ἔχουσα (sic) transp. G 7 ὑποδήτης P 8 ὑποδήτης P 9 post γὰρ add. ἦν V^{2}OK ὑακίνθυνος H κατωτάτων VK ἐσχατιαῖς AF (Mang.) 10 ἀνθεινοῖς VOK, ἀνθίμοις M 11 δὲ VOK εὐπρεπέστατον AVOK post ἔργον add. καὶ τελειότατον VOK 12 τελειότητι F 13 καὶ κοκκίνω καὶ βύσσω καὶ πορφύρα transp. F συγκαταπλεκομένου AFGHP: συμπλεκομένου ceteri 14 λεπτὰ M 15 λίθων H^{1}P δὲ VOK ἐνηρμόζοντο AGHP: ἡρμόζοντο ceteri 16 τὰ om. AHP (v) 17 post ἑκάτερον add. ὂν O τὰ om. G 18 δώδεκα om. H. (Turn.) χρόαις FGHP: χροιαῖς ceteri 19 τετραστοιχεί AGHP: τετραστοιχῆ F, τετραστοιχές BEMV^1, τετραστιχιῶν V^{2}OK 20 λογίω A λόγιον A 22 δὲ VK ἁλυσιδίοις F (ἁλυσιδίοις v) ἐνήρτητο G

---

5 sqq. Exod. cap. 28 8 Exod. 28,27 11 Exod. 28,6 20 Exod. 28,15

αὐτῆς, ὑπὲρ τοῦ μὴ χαλᾶσθαι. χρυσοῦν δὲ πέταλον ὡσανεὶ στέφανος 114
ἐδημιουργεῖτο τέτταρας ἔχον γλυφὰς ὀνόματος, ὃ μόνοις τοῖς ὦτα καὶ
γλῶτταν σοφίᾳ κεκαθαρμένοις θέμις ἀκούειν καὶ λέγειν ἐν ἁγίοις, ἄλλῳ
δ' οὐδενὶ τὸ παράπαν οὐδαμοῦ. τετραγράμματον δὲ τοὔνομά φησιν ὁ 115
θεολόγος εἶναι, τάχα που σύμβολα τιθεὶς αὐτὰ τῶν πρώτων ἀριθμῶν,
μονάδος καὶ δυάδος καὶ τριάδος καὶ τετράδος, ἐπειδὴ πάντα ἐν τετράδι,
σημεῖον καὶ γραμμὴ καὶ ἐπιφάνεια καὶ στερεόν, τὰ μέτρα τῶν συμ-
πάντων, καὶ αἱ κατὰ μουσικὴν ἄρισται συμφωνίαι, ἥ τε διὰ τεσσάρων
ἐν ἐπιτρίτῳ λόγῳ καὶ ἡ διὰ πέντε ἐν ἡμιολίῳ καὶ ἡ διὰ πασῶν ἐν
διπλασίῳ καὶ ἡ δὶς διὰ πασῶν ἐν τετραπλασίῳ· ἔχει δὲ καὶ τὰς ἄλλας
ἀμυθήτους ἀρετὰς ἡ τετράς, ὧν τὰς πλείστας ἠκριβώσαμεν ἐν τῇ περὶ
ἀριθμῶν πραγματείᾳ. μίτρα δ' ἦν ὑπ' αὐτῷ, τοῦ μὴ ψαύειν τῆς 116
κεφαλῆς τὸ πέταλον. πρὸς δὲ καὶ κίδαρις κατεσκευάζετο· κιδάρει γὰρ
οἱ τῶν ἑῴων βασιλεῖς ἀντὶ διαδήματος εἰώθασι χρῆσθαι.

(12.) Τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ ἀρχιερέως ἦν ἐσθής. ὃν δ' ἔχει λόγον 117
οὐ παρασιωπητέον αὐτή τε καὶ τὰ μέρη. ὅλη μὲν δὴ γέγονεν ἀπει-
κόνισμα καὶ μίμημα τοῦ κόσμου, τὰ δὲ μέρη τῶν καθ' ἕκαστον μερῶν.
153 M. ἀρκτέον δ' ἀπὸ τοῦ ποδήρους. οὗτος ὁ | χιτὼν σύμπας ἐστὶν ὑακίν- 118
θινος, ἀέρος ἐκμαγεῖον· φύσει γὰρ ὁ ἀὴρ μέλας καὶ τρόπον τινὰ ποδήρης,
ἄνωθεν ἀπὸ τῶν μετὰ σελήνην ἄχρι τῶν γῆς ταθεὶς περάτων, πάντῃ
χεχυμένος· ὅθεν καὶ ὁ χιτὼν ἀπὸ στέρνων ἄχρι ποδῶν περὶ ὅλον τὸ
σῶμα κέχυται. ἐξ αὐτοῦ δὲ κατὰ τὰ σφυρὰ ῥοΐσκοι καὶ ἄνθινα καὶ 119
κώδωνές εἰσι· τὰ μὲν ἄνθινα σύμβολον γῆς, ἀνθεῖ γὰρ καὶ βλαστάνει

1 αὐτῶν V^{2}OK 1. 2 ἐδημιουργεῖτο ὡσανεὶ στέφανος transp. A 2 τέσσαρας VK ⟨γραμμάτων⟩ γλυφὰς vel γράμματα coni. Mang. ὃ] ὦ F 4 δὲ VOK 5 σύμβολον V^{2}OKP αὐτὸ V^{2}OK; αὐτὰς (scil. τὰς γλυφὰς) coni. Mang. 6 ἐν τῇ τετράδι A (v) 7 primum καὶ om. A 8 αἱ om. O 10 καὶ—τετραπλασίῳ om. BMO ἡ om. EF 11 ἀμυθήτους om. VK 12 μίτρα] μήτρα G, μέτρα F ὑπ' αὐτὸν A (ὑπ' αὐτὸ v) τῆς om. AH^{1}P (v) 14 ἑῴων] αἰγυπτίων A 15 μὲν AGHP: μὲν οὖν ceteri ἦν om. A (v) 16 αὐτή] ὅλη coni. Mang. δὴ] γὰρ A γέγονεν om. A 17 καὶ μίμημα AFGHP: om. ceteri κόσμου] λόγου H (Turn.) 18 δ'] δὲ A, om. H^{1}P σύμπας AFGHP: ὁ σύμπας ceteri 20 ἄχρι] μέχρι A; καὶ μέχρι v τῶν γῆς BEMG, τῆς γῆς AFHP (v), τῶν τῆς γῆς VOK 21 καὶ AFGHP: om. ceteri. στέρνων AFGHP: τῶν στέρνων ceteri ἄχρι AGHP: μέχρι ceteri ποδῶν AFVOK: τῶν ποδῶν ceteri τὸ ὅλον transp. F 22 κατὰ] καὶ EM 22. 23 ἄνθινα (bis) BEM: ἀνθινὰ (bis) AFGHP, ἀνθεινὰ VOK καὶ κώδωνες — ἄνθινα om. VOK

1 Exod. 28,32 18 *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 664 P.*: ἥ τε κατὰ τὸν ποδήρη διασκευὴ διὰ ποικίλων τῶν πρὸς τὰ φαινόμενα συμβόλων τὴν ἀπ' οὐρανοῦ μέχρι γῆς αἰνισσομένη συνθήκην.

πάντα ἐκ ταύτης· οἱ δὲ ῥοίσκοι ὕδατος, παρὰ τὴν ῥύσιν λεχθέντες
εὐθυβόλως· οἱ δὲ κώδωνες τῆς ἁρμονίας καὶ συμφωνίας τούτων, οὔτε
γὰρ γῆ χωρὶς ὕδατος οὔθ' ὕδωρ ἄνευ τῆς γεώδους οὐσίας αὔταρκες εἰς
120 γένεσιν, ἀλλ' ἡ σύνοδος καὶ κρᾶσις ἀμφοῖν. μάρτυς δὲ τοῦ δηλουμένου
καὶ ὁ τόπος ἐναργέστατος· ὡς γὰρ ἐν ἐσχάτοις τοῦ ποδήρους οἱ ῥοίσκοι
καὶ τὰ ἄνθινα καὶ οἱ κώδωνές εἰσιν, οὕτως καὶ τὰ ὧν ἐστι σύμβολα
τὴν κατωτάτω χώραν ἔλαχεν ἐν κόσμῳ, γῆ καὶ ὕδωρ, καὶ τῇ
τοῦ παντὸς ἁρμονίᾳ συνηχοῦντα τὰς οἰκείας ἐπιδείκνυται δυνάμεις
121 ἐν ὡρισμέναις χρόνων περιόδοις καὶ τοῖς προσήκουσι καιροῖς. τριῶν
μὲν δὴ στοιχείων, ἐξ ὧν τε καὶ ἐν οἷς τὰ θνητὰ καὶ φθαρτὰ γένη
πάντα, ἀέρος, ὕδατος, γῆς, ὁ ποδήρης σὺν τοῖς ἀπῃωρημένοις κατὰ τὰ
σφυρὰ σύμβολον ἐδείχθη προσηκόντως· ὡς γὰρ ὁ χιτὼν εἷς, καὶ τὰ
λεχθέντα τρία στοιχεῖα μιᾶς ἰδέας ἐστίν, ἐπειδὴ τὰ κατωτέρω σελήνης
ἅπαντα τροπὰς ἔχει καὶ μεταβολάς· καὶ καθάπερ ἐκ τοῦ χιτῶνος
ἤρτηνται οἵ τε ῥοίσκοι καὶ τὰ ἄνθινα, καὶ ἀπ' ἀέρος τρόπον τινὰ γῆ
122 καὶ ὕδωρ ἐκκρέμανται, τὸ γὰρ ὄχημα τούτων ἐστὶν ἀήρ. τὴν δ' ἐπωμίδα
οὐρανοῦ σύμβολον ὁ λόγος εἰκόσι στοχασμοῖς χρώμενος παραστήσει·
πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων σμαράγδου δύο λίθοι περιφερεῖς
μηνύουσιν, ὡς μὲν οἴονταί τινες, ἀστέρων τοὺς ἡμέρας καὶ νυκτὸς
ἡγεμόνας, ἥλιον καὶ σελήνην, ὡς δ' ἂν ἐγγυτέρω τις τῆς ἀληθείας
προσερχόμενος εἴποι, τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον· ἴσα τε γὰρ ὡς οἱ

---

1 λεχθέντος H   2 τῆς] τὰς BEM   3 οὔτε ὕδωρ AHP   4 κράσις OFP
6 ἄνθινα BEM: ἀνθινὰ AFGHP, ἀνθεινὰ VOK   οὕτως AHP: οὕτω ceteri
8 οἰκείας] ἰδίας A (v)   ἐπιδείκνυται HP: ἐπιδείκνυνται ceteri (v)   9 χρόνου Turn.   10 δὴ] ἤδη H^{1}P   ὧν τε AGHP: ὧνπερ ceteri   θνητὰ καὶ φθαρτὰ FGHP: φθαρτὰ καὶ θνητὰ BEM, αἰσθητὰ καὶ φθαρτὰ A (Mang.), om. VOK
11 ὁ om. A   τὰ om. A (v)   13 τὰ om. A (Turn.)   15 τε om. BEF, ss. M   pr. καὶ om. O   ἄνθινα BEM: ἀνθινὰ AFGHP, ἀνθεινὰ VOK   alt. καὶ] καὶ τὰ FH^{1}P   ἀπὸ A   16 ὄχημα A, σχῆμα corr. in ὄχημα F: σχῆμα BEMV^{1}GHP, σύστημα V^{2}OK   ὁ ἀὴρ BEMA (v)   18 σμάραγδοι A (v)
19 ἡμέρας τε καὶ A (v)   20 τῆς om. AGH^{1}P (v)   21—229,5 ἴσα — ἑκάτερον om. VOK   21 οἱ om. Turn.

---

18 sqq. *Ioseph. Ant. Iud. III § 185* δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τῶν σαρδονύχων ἑκάτερος, οἷς ἐνεπόρπωσε τὸν ἀρχιερέα. τήν τε δωδεκάδα τῶν λίθων εἴτε τοὺς μῆνάς τις θέλοι νοεῖν, εἴτε τὸν οὕτως ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων, ὃν ζῳδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλοῦσι, τῆς κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν ἁμάρτοι. *Clem. Alex. Strom. V 6 p. 668 P.* οἱ οὖν ἐπὶ τῆς ἐπωμίδος σμαράγδου φωτεινοὶ λίθοι ἥλιον καὶ σελήνην μηνύουσι τοὺς συνεργοὺς τῆς φύσεως· χειρὸς δὲ οἶμαι ὦμος ἀρχή. οἱ δὲ ἐπὶ τῷ στήθει τέτραχα τεταγμένοι δώδεκα τὸν ζῳδιακὸν διαγράφουσιν ἡμῖν κύκλον κατὰ τὰς τέσσαρας τοῦ ἔτους τροπάς.

λίθοι τό τε ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν καὶ οὐδέτερον πέφυκε μειοῦσθαι
καὶ συναύξεσθαι καθάπερ σελήνη. συνεπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ χρόα· 123
σμαράγδῳ γὰρ ἔοικεν ἡ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ φαντασία κατὰ τὴν τῆς
ὄψεως προσβολήν. ἀναγκαίως δὲ καὶ καθ' ἑκάτερον τῶν λίθων ἓξ
ὀνόματα ἐγγλύφεται, διότι καὶ τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον δίχα τέμνον
τὸν ζῳοφόρον ἓξ ἐναπολαμβάνει ζῴδια. ἔπειθ' οἱ κατὰ τὰ στέρνα 124
δώδεκα λίθοι ταῖς χρόαις οὐχ ὅμοιοι διανεμηθέντες εἰς τέσσαρας στοίχους
ἐκ τριῶν τίνος ἑτέρου δείγματ' εἰσὶν ἢ τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου; καὶ γὰρ
154 M. | οὗτος τετραχῇ διανεμηθεὶς ἐκ τριῶν ζῳδίων τὰς ἐτησίους ὥρας ἀποτελεῖ,
ἔαρ, θέρος, μετόπωρον, χειμῶνα, τροπὰς τέσσαρας, ὧν ἑκάστης ὅρος
τρία ζῴδια, γνωριζόμενος ταῖς τοῦ ἡλίου περιφοραῖς κατὰ τὸν ἐν ἀριθμοῖς
ἀσάλευτον καὶ βεβαιότατον καὶ θεῖον ὄντως λόγον. ὅθεν ἐνηρμό- 125
ζοντο καὶ τῷ προσαγορευθέντι δεόντως λογείῳ· λόγῳ γὰρ αἱ τροπαὶ
καὶ ἐτήσιοι ὧραι τεταγμένῳ καὶ παγίῳ συνίστανται, τὸ παρα-
δοξότατον, διὰ τῆς καιρίου μεταβολῆς ἐπιδεικνύμεναι τὴν διαιωνί-
ζουσαν αὐτῶν μονήν. εὖ δ' ἔχει καὶ πάνυ καλῶς τὸ τοῖς χρώ- 126
μασι τοὺς δώδεκα λίθους διαλλάττειν καὶ μηδένα ὅμοιον εἶναι μηδενί·
καὶ γὰρ τῶν ἐν τῷ ζῳοφόρῳ ἕκαστον ἀποτελεῖ τι χρῶμα οἰκεῖον κατά
τε ἀέρα καὶ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τούτων παθήματα καὶ ἔτι κατὰ τὰ
τῶν ζῴων καὶ φυτῶν γένη πάντα. (13.) διπλοῦν δὲ τὸ λογεῖον οὐκ 127
ἀπὸ σκοποῦ· διττὸς γὰρ ὁ λόγος ἔν τε τῷ παντὶ καὶ ἐν ἀνθρώπου

1 ὑπὲρ γῆν BEMA: ὑπὲρ γῆς FGHP ὑπὸ γῆς καὶ ὑπὲρ γῆν v 2 καὶ συναύξεσθαι BEMGH: ἢ συναύξασθαι P, ἢ συναυξάνεσθαι F, ἢ αὔξεσθαι A ἡ σελήνη A (v) 3 τῆς om. AG (v) 4 καὶ om. A καθ' ἑκάτερον AGHP: ἑκατέρω BEMF 5 καὶ om. A ἃ add. ante δίχα V²OK τεμνόμενον BEMV¹, τεμνομένου V²OK 6 τοῦ ζῳοφόρου V²OK ἔπειτα VOK τὰ om. A (v) 7 δώδεκα om. BEMV¹F χροιαῖς AVOK τέτταρας A στοίχους] στίχους AVOK (v) 8 δείγματά εἰσιν VOK, δεῖγμά τι ἦν A 10 χειμῶνα μετόπωρον transp. AF τέτταρας A ἑκάστης AFP: ἑκάστη ceteri 12 βέβαιον H ὅθεν codd.: ὅθεν καὶ v 12. 13 ἐνηρμόζοντο AFGHP: ἡρμόζοντο ceteri 13 λογίῳ A 14 ἐτήσιαι A 15 ἐπιδεικνύμεναι AFGHP: ἐπιδεικνύουσαι ceteri τὴν om. F 16 αὐτῶν FG: αὐτῶν ceteri μονήν AFGHP: μορφήν ceteri δ' AFGHP: δὲ ceteri ante τὸ add. καὶ v
ος
18 τῶν om. A ἕκαστον BE, ἕκαστον M: ἕκαστος ceteri τι om. F 19 καὶ ἔτι — πάντα (20) om. H¹P ἔτι AFGH²: om. ceteri κατὰ τὰ VOK: κατὰ (om. τὰ) BEM (Mang.), καὶ τὰ AFGH² (Turn.) 20 τῶν om. VOK
β α
γένη καὶ φυτῶν transp. BE, γένη καὶ φυτῶν M πάντα γένη transp. VOK λόγιον A 21 ἐν τῇ ἀνθρώπου V²K, ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου O

φύσει· κατὰ μὲν τὸ πᾶν ὅ τε περὶ τῶν ἀσωμάτων καὶ παραδειγματικῶν ἰδεῶν, ἐξ ὧν ὁ νοητὸς ἐπάγη κόσμος, καὶ ὁ περὶ τῶν ὁρατῶν, ἃ δὴ μιμήματα καὶ ἀπεικονίσματα τῶν ἰδεῶν ἐκείνων ἐστίν, ἐξ ὧν ὁ αἰσθητὸς οὗτος ἀπετελεῖτο· ἐν ἀνθρώπῳ δ' ὁ μέν ἐστιν ἐνδιάθετος, ὁ δὲ προφορικός, ⟨καὶ ὁ μὲν⟩ οἷά τις πηγή, ὁ δὲ γεγωνὸς ἀπ' ἐκείνου ῥέων· καὶ τοῦ μέν ἐστι χώρα τὸ ἡγεμονικόν, τοῦ δὲ κατὰ προφορὰν γλῶττα καὶ
128 στόμα καὶ ἡ ἄλλη πᾶσα φωνῆς ὀργανοποιία. σχῆμα δ' ἀπένειμεν ὁ τεχνίτης τετράγωνον τῷ λογείῳ πάνυ καλῶς αἰνιττόμενος, ὡς χρὴ καὶ τὸν τῆς φύσεως λόγον καὶ τὸν τοῦ ἀνθρώπου βεβηκέναι πάντῃ καὶ κατὰ μηδ' ὁτιοῦν κραδαίνεσθαι. παρὸ καὶ τὰς εἰρημένας δύο ἀρετὰς προσεκλήρωσεν αὐτῷ, δήλωσίν τε καὶ ἀλήθειαν· ὅ τε γὰρ τῆς φύσεως λόγος ἀληθὴς καὶ δηλωτικὸς πάντων ὅ τε τοῦ σοφοῦ μιμούμενος ἐκεῖνον ὀφείλει προσηκόντως ἀψευδέστατός τε εἶναι τιμῶν ἀλήθειαν καὶ μηδὲν
129 φθόνῳ συσκιάζειν, ὧν ἡ μήνυσις ὠφελήσει τοὺς ἀναδιδαχθέντας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ δυσὶ λόγοις τοῖς καθ' ἕκαστον ἡμῶν, τῷ τε προφορικῷ καὶ ἐνδιαθέτῳ, δύο ἀρετὰς ἀπένειμεν οἰκείας, τῷ μὲν προφορικῷ δήλωσιν, τῷ δὲ κατὰ διάνοιαν ἀλήθειαν· ἁρμόζει γὰρ διανοίᾳ μὲν μηδὲν παραδέχεσθαι ψεῦδος, ἑρμηνείᾳ δὲ μηδὲν ἐμποδίζειν τῶν εἰς τὴν ἀκρι-
130 βεστάτην δήλωσιν. λόγου δὲ οὐδὲν ὄφελος τὰ καλὰ καὶ σπουδαῖα σεμνηγοροῦντος, ᾧ μὴ πρόσεστιν οἰκείων ἀκολουθία πράξεων· ὅθεν τὸ λογεῖον ἤρτησεν ἐκ τῆς ἐπωμίδος, ἵνα μὴ χαλᾶται, τὸν λόγον οὐ δικαιώσας | ἔργων ἀπεζεῦχθαι· τὸν γὰρ ὦμον ἐνεργείας καὶ πράξεως ποιεῖται p. 155 M
131 σύμβολον. (14.) ἃ μὲν οὖν αἰνίττεται διὰ τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος, ἐστὶ τοιαῦτα. κίδαριν δὲ ἀντὶ διαδήματος ἐπιτίθησι τῇ κεφαλῇ δικαιῶν τὸν

2 alt. ὁ V²OK: om. ceteri   τῶν om VK   3 ἐξ — ἐστιν (4) om. H¹P¹, ἐξ — μέν add. mg. P², ὧν — ἐστιν add. mg. H²   ἐξ AFP²: om. ceteri   4 δὲ VOK   4. 5 ὁ δὲ προφορικός om. A   5 καὶ ὁ μὲν add. Turn.: om. codd.   οἷα — γεγωνός] οἷα τινὸς πηγῆς ἀειρρόου V²OK   ὁ δὲ om. BEMF   γεγωνὸς Turn: γεγονὼς codd.   καὶ ῥέων A   6 ἐστι AFGHP: om. ceteri   δὲ post προφορὰν transp. BEM   8 λογίω A   9 τοῦ GHP: om. ceteri   11 προσεκλήρωσαν BEM   αὐτῶν K   12 ἀληθής τε BEMFN   13 τε GHP: om. ceteri   14 συσκιάζειν V¹AGHP: συσκιάζων ceteri   διδαχθέντας M   15 τοῖς δυσὶ V²OK   τῷ τε — οἰκείας (16) om. P¹, add. mg. P²   προφορικὴν (sic) K   16 τῶ ἐνδιαθέτω G (Mang.)   17 ἀλήθεια N   18 παραδέχεσθαι — μηδὲν om O   τῶν AFGHPN: om. ceteri   εἰς AFGHPN: πρὸς ceteri   19 δὲ] δ' ἄρα AFN (v)   post ὄφελος add. τοῦ v, om. codd.   20 οἰκείων AFN: οἰκεία BEMGHP, om. VOK   21 λόγιον A   22 πράξεων A   24 δ' A, δὴ N   δικαιῶν AGHP: δικαιώσας ceteri

7 — 231,22 N fol. 157r: σχῆμα — κόσμος εἶναι.

ἱερωμένον τῷ θεῷ, καθ' ὃν χρόνον ἱερᾶται, προφέρειν ἁπάντων καὶ μὴ
μόνον ἰδιωτῶν ἀλλὰ καὶ βασιλέων. ὑπεράνω δὲ τὸ χρυσοῦν ἐστι 132
πέταλον, ᾧ τῶν τεττάρων αἱ γλυφαὶ γραμμάτων ἐνεσφραγίσθησαν, ἐξ
ὧν ὄνομα τοῦ ὄντος φασὶ μηνύεσθαι, ὡς οὐχ οἷόν τε ὂν ἄνευ κατα-
κλήσεως θεοῦ συστῆναί τι τῶν ὄντων· ἁρμονία γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ
ἀγαθότης καὶ ἵλεως δύναμις αὐτοῦ. τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ἀρχιερεὺς 133
διακοσμηθεὶς στέλλεται πρὸς τὰς ἱερουργίας, ἵν', ὅταν εἰσίῃ τὰς πατρίους
εὐχάς τε καὶ θυσίας ποιησόμενος, συνεισέρχηται πᾶς ὁ κόσμος αὐτῷ δι' ὧν
ἐπιφέρεται μιμήματα, ἀέρος τὸν ποδήρη, ὕδατος τὸν ῥοΐσκον, γῆς τὸ
ἄνθινον, πυρὸς τὸ κόκκινον, οὐρανοῦ τὴν ἐπωμίδα, καὶ κατ' εἶδος τοῖν δυοῖν
ἡμισφαιρίοιν τοὺς ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων σμαράγδους περιφερεῖς, ἐφ' ὧν καθ'
ἑκάτερον γλυφαὶ ἕξ, τοῦ ζῳοφόρου τοὺς ἐπὶ τῶν στέρνων δώδεκα λίθους ἐκ
τριῶν κατὰ τέτταρας στοίχους, τοῦ συνέχοντος καὶ διοικοῦντος τὰ σύμπαντα
τὸ λογεῖον. ἀναγκαῖον γὰρ ἦν τὸν ἱερωμένον τῷ τοῦ κόσμου πατρὶ 134
παρακλήτῳ χρῆσθαι τελειοτάτῳ τὴν ἀρετὴν υἱῷ πρός τε ἀμνηστίαν
ἁμαρτημάτων καὶ χορηγίαν ἀφθονωτάτων ἀγαθῶν. ἴσως μέντοι καὶ 135
προδιδάσκει τὸν τοῦ θεοῦ θεραπευτήν, εἰ καὶ μὴ τοῦ κοσμοποιοῦ
δυνατόν, ἀλλὰ τοῦ γε κόσμου διηνεκῶς ἄξιον εἶναι πειρᾶσθαι, οὗ τὸ
μίμημα ἐνδυόμενος ὀφείλει τῇ διανοίᾳ τὸ παράδειγμα εὐθὺς ἀγαλματο-
φορῶν αὐτὸς τρόπον τινὰ πρὸς τὴν τοῦ κόσμου φύσιν ἐξ ἀνθρώπου
μεθηρμόσθαι καί, εἰ θέμις εἰπεῖν — θέμις δὲ ἀψευδεῖν περὶ ἀληθείας
λέγοντα —, βραχὺς κόσμος εἶναι.

1 τῷ om. VK 2 τὸ] τοῦ πέπλου N 3 τεσσάρων FN, om. BEM αἱ γλυφαὶ] ἐγγλυφαὶ A γραμμάτων αἱ γλυφαὶ transp. BEMFN 4 ὄντος] δέοντος H^{1}P φησὶ O 4. 5 κατακλείσεως B, κατακλ$^{\eta}$είσεως E κατακλήσεως — ἁρμονία (5) om. H^{1}P, add. mg. H^2 7 ⟨εἰς τὸν νεὼν⟩ εἰσίῃ coni. Mang. εἰσίοι VOK, εἰσήει E 8 τε AGHP: om. ceteri συνεισέρχεται MFN 9 μιμήματα scripsi: μιμημάτων AFGHPN (v), μίμημα BEMVOK 9. 10 τὸ ἄνθινον BEM: τὸν ἄνθινον A, τὸ ἀνθινὸν FGHP, τὸ ἀνθεινὸν VOKN 10 καὶ om. A (fort. recte) 11 τοὺς] τὰς G ἀκρωμίδων A 11. 12 καθέκαστον V^{2}OK, καθεκάστην BEM 12 τοῦ ζωοφόρου AFGHPN: om. ceteri 13 κατὰ τέσσαρας V^{2}OK, καὶ τεσσάρων BEMV^1 στίχους AV^{2}OK συνέχοντος AFGHPN: συνιόντος BEM, συνιέντος VOK τὰ σύμπαντα] τὸ σύμπαν FGHPN (v) 14 λόγιον A 15 χρῆσθαι FGHPN: χρήσασθαι ceteri τελειωτάτῳ F ἀμνηστείαν Turn. 16 χορηγίας AV^{1}HP ἀφθονωτάτας AV^1 18 ἀλλά γε τοῦ transp. A, ἀλλ' οὖν τοῦ γε F 19 ἐνδυόμενος AFGHPN: ἐναυόμενος V^1, ἐναγόμενος V^{2}OK, om. BEM τὸ παράδειγμα τῇ διανοίᾳ transp. BEM 21 μεθηρμόσθη P alt. θέμις AFGHP: om. ceteri δὲ ἀψευδεῖν FGHPN: δ' ἀψευδεῖν A, διαψευδεῖν BEMV^1, καὶ ἀψευδεῖν V^{2}OK περὶ om. Turn.

136 (15.) Τῶν δὲ προπυλαίων ἔξω παρὰ ταῖς εἰσόδοις λουτήρ ἐστι
χαλκοῦς, οὐκ ἀργὸν ὕλην λαβόντος τοῦ τεχνίτου πρὸς τὴν κατασκευήν,
ὅπερ φιλεῖ γίνεσθαι, σκεύη δ' ἐπιμελῶς δημιουργηθέντα πρὸς ἑτέραν
χρείαν, ἃ μετὰ σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας πάσης αἱ γυναῖκες εἰσήνεγκαν
ἁμιλλώμεναι τοῖς ἀνδράσι πρὸς εὐσέβειαν, ἀγώνισμα καλὸν ἄρασθαι
διανοηθεῖσαι καὶ καθ' ὅσον δυνάμεως εἶχον σπουδάσασαι μὴ ἀπολειφθῆναι
137 τῆς ἐκείνων ὁσιότητος· κάτοπτρα γάρ, οἷς εὐμορφίαν εἰώθασι διακοσμεῖσθαι, p. 156 M.
μηδενὸς προστάξαντος, αὐτοκελεύστῳ προθυμίᾳ σωφροσύνης καὶ τῆς
περὶ γάμον ἁγνείας καὶ τί γὰρ ἀλλ' ἢ ψυχικοῦ κάλλους ἀπαρχὴν πρε-
138 πωδεστάτην ἀπήρξαντο. ταῦτ' ἔδοξε τῷ τεχνίτῃ λαβόντι χωνεῦσαι καὶ
μηδὲν ἀπ' αὐτῶν ἕτερον ἢ τὸν λουτῆρα κατασκευάσασθαι, περιρραντηρίοις
ὅπως οἱ μέλλοντες εἰς τὸν νεὼν εἰσιέναι ἱερεῖς ἐπὶ τῷ τὰς διατεταγ-
μένας ὑπουργεῖν λειτουργίας χρῶνται πόδας μάλιστα καὶ χεῖρας
ἀπονιπτόμενοι — σύμβολον ἀνυπαιτίου ζωῆς καὶ βίου καθαρεύοντος ἐν
πράξεσιν ἐπαινεταῖς, οὐ τὴν τραχεῖαν κακίας ὁδὸν ἢ κυριώτερον εἰπεῖν
139 ἀνοδίαν ἀλλὰ τὴν δι' ἀρετῆς λεωφόρον ἀπευθύνοντος —. „ὑπομιμνη-
σκέσθω μέντοι" φησί „καὶ ὁ μέλλων περιρραίνεσθαι, ὅτι τοῦδε τοῦ
σκεύους ἡ ὕλη κάτοπτρα ἦν, ἵνα καὶ αὐτὸς οἷα πρὸς κάτοπτρον αὐγάζῃ
τὸν ἴδιον νοῦν καί, εἴ τι ὑποφαίνοιτο αἶσχος ἐξ ἀλόγου πάθους ἢ παρὰ
φύσιν ἐπαιρούσης καὶ μετεωριζούσης ἡδονῆς ἢ στελλούσης ἔμπαλιν
λύπης καὶ καθαιρούσης ἢ ἀποστρέφοντος καὶ ἀποκλίνοντος τὴν ἐπ' εὐθείας
ὁρμὴν φόβου ἢ τῆς ἐπιθυμίας πρὸς τὰ μὴ παρόντα ἑλκούσης καὶ ἀπο-
τεινούσης βίᾳ, τοῦτο θεραπεύῃ τε καὶ ἰᾶται τοῦ γνησίου καὶ ἀνόθου

1 τὰς εἰσόδους A 2 χάλκειος V[1], χάλκεος V[2]OK ἀργὴν B[2]MAVKP[2], ἄργυρον F 2. 3 ὃ πρὸς τὴν κατασκευὴν ὀφείλει γίνεσθαι A 3 ὅπερ FGHP: ἅπερ BEMV[1], ἥπερ V[2]OK 4 πάσης καὶ φιλοτιμίας transp. VOK ἁπάσης A 6 ἔσχον A σπουδάσαι V[1], σπουδάσασθαι K 7 εὐμορφίαν AFGHP: εἰς εὐμορφίαν ceteri (v) διακοσμεῖσθαι AFGHP: διακονεῖσθαι ceteri 9 ἀλλ' om. AGHP (v) 11 τὸν] τοῦ H περιρραντίοις M 13 λειτουργίας ὑπουργεῖν transp. GHP (v) 14 ἀπονιττόμενοι H[1] ἀνυπαίτιον BEM 15 κακίας ὁδὸν om. BEM 16 τὴν om. BEMAV[1]F δι' ἀρετὴν A ἀπευθύνοντες VK, ἀπευθύνοντας O 16. 17 ὑπομιμνησκέσθω AFGHP: ὑπομιμνήσκεσθαι ceteri 17 μέντοι] μὲν A 18 κάτοπτρα AGH: κάτοπτρον ceteri 19 καί] κἂν A (v) 20 μετεωριζούσης AF: νεωτεριζούσης ceteri (Turn.) συστελλούσης BEMAG 21 καθαρευούσης A τὴν] τῆς BEM 22 τῆς eras. V[2], om. OK μὴ eras. V[2], om. OK 23 θεραπεύῃ τε Turn.: θεραπεύηται codd. (θεραπεύεται A) τοῦ AFGHP: τοὺς ceteri γνησίους BEM καὶ om. BEM

1 Exod. 30,18 7 Exod. 38,26

μεταποιούμενος κάλλους· τὸ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ἐν συμμετρίᾳ μερῶν 140
εὐχροίᾳ τε καὶ εὐσαρκίᾳ κεῖται, βραχὺν τῆς ἀκμῆς ἔχον καιρόν, τὸ δὲ τῆς διανοίας ἐν ἁρμονίᾳ δογμάτων καὶ ἀρετῶν συμφωνίᾳ, μὴ χρόνου μήκει μαραινόμενον, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐγχρονίζει καινούμενον καὶ νεάζον, χρώματι διαπρεπεῖ κεκοσμημένον ἀληθείας καὶ ὁμολογίας ἔργων πρὸς λόγους καὶ πρὸς ἔργα λόγων καὶ ἔτι βουλευμάτων πρὸς ἑκάτερα."

(16.) Διδαχθέντι δ' αὐτῷ τὰ παραδείγματα τῆς ἱερᾶς σκηνῆς καὶ 141
ἀναδιδάξαντι τοὺς διανοίᾳ ὀξεῖς καὶ εὐφυῶς ἔχοντας πρὸς ἀνάληψιν καὶ τελείωσιν ἔργων, ἅπερ ἀναγκαίως εἶχε δημιουργηθῆναι, κατὰ τὸ εἰκὸς ἱεροῦ κατασκευασθέντος ἔδει καὶ ἱερεῖς τοὺς ἐπιτηδειοτάτους αἱρεθῆναί τε καὶ προμαθεῖν, ὃν τρόπον τὰς θυσίας ἀνάγειν τε καὶ ἱερουργεῖν
προσῆκε. τὸν μὲν οὖν ἀδελφὸν ἐξ ἁπάντων ἐπικρίνας ἀριστίνδην 142
ἀρχιερέα, τοὺς δ' ἐκείνου παῖδας ἱερεῖς ἐχειροτόνει, προνομίαν οὐ τῷ οἰκείῳ γένει διδούς, ἀλλ' εὐσεβείᾳ καὶ ὁσιότητι, ἃς ἐνεώρα τοῖς ἀνδράσιν ὑπούσας. σαφὴς δὲ πίστις· οὐδέτερον υἱὸν — δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ — τούτου τοῦ γέρως ἠξίωσεν, ἀναγκαίως ἂν ἀμφοτέρους ἑλόμενος,
εἴ τινα τιμὴν ἔνεμε τῷ φιλοικείῳ. καθίστη δὲ μετὰ τῆς ἅπαντος τοῦ 143
157 M. ἔθνους γνώμης, ὡς τὰ λόγια ὑφηγεῖτο, καινότατον τρόπον καὶ | ἄξιον ἱστορηθῆναι· λούει τὸ πρῶτον αὐτοὺς ὕδατι πηγῆς τῷ καθαρωτάτῳ καὶ ζωτικωτάτῳ κἄπειτα τὰς ἱερὰς ἀναδίδωσιν ἐσθῆτας, τῷ μὲν ἀδελφῷ τὸν ποδήρη καὶ τὴν ἐπωμίδα οἱονεὶ θώρακα, τὸ παμποίκιλον ὕφασμα καὶ μίμημα τοῦ παντός, τοῖς δ' ἀδελφιδοῖς χιτῶνας λινοῦς, ζώνας τε

---

1 μεταποιούμενος AFGHP: μεταποιουμένους ceteri   μερῶν] μέρος F
2 τὸ] τὸ^{ῆς} M   3 διανοίας] συμμετρίας A   δογμάτων] σωμάτων O
ἀρετῶν] ἀέρων A   4 ἀλλ' — καινούμενον om. F   κινούμενον AH[1]
4. 5 χρώματι δ' εὐπρεπεῖ A   6 πρὸς ἔργα λόγων AF: λόγων πρὸς ἔργα ceteri (v)
ἔτι βουλευμάτων] ἐπιβουλευμάτων A   ἑκάτερα AG: ἑκάτερον ceteri   7 δὲ A
σκηνῆς] ἐκείνης A   8 ἔχοντι F   11 pr. τε om. A   alt. τε om. F, τε καὶ
ἱερουργεῖν om. A   13 δ' om. BEM   13. 14 οὐ τῷ] αὐτῶ A
15 υἱῶν H² (v)   γὰρ] δ' AHP (v)   16 ἂν] οὖν P, γὰρ ἂν ἦν M, γὰρ et
ἦν ss. B   17 ἔν^{ε}ειμε A (ἔν^{ε}ειμε v)   ἔνειμε τῶ φιλοικείω A: τῶ φιλοικείω
ἔνεμε ceteri (v)   καθίστησι P, κατέστη A   18 ὑφηγεῖται AV²K
19 λούει τὸ πρῶτον αὐτοὺς AGHP: λούει μὲν αὐτοὺς τὸ πρῶτον ceteri   19. 20 καὶ
ζωτικωτάτῳ om. A   21 ὕφασμα] ἀπεικόνισμα coni. Mang.   22 ἀδελφιδοῖς
FH²PV²K: ἀδελφοῖς ceteri   λινοῦς] λαμπροὺς BEM

---

17 sqq. Exod. cap. 29. Levit. cap. 8

144 καὶ περισκελῆ πᾶσι· τὰς μέν, ὅπως ἀνεμπόδιστοι καὶ ἑτοιμότεροι πρὸς
τὰς ἱερὰς ὑπουργίας ὦσι, σφιγγομένων τοὺς ἀνειμένους κόλπους τῶν
χιτώνων, τὰ δ', ὅπως μηδὲν ὧν κρύπτεσθαι θέμις προφαίνηται, καὶ
μάλιστ' ἀνερχομένων ἐπὶ τὸν βωμὸν ἢ κατιόντων ἄνωθεν καὶ πάντα
145 δρώντων μετὰ σπουδῆς καὶ τάχους· εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἀκριβὴς γεγένητο
ἡ στόλισις διὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀδήλου προφυλακήν, κἂν ἕνεκα τῆς
συντόνου περὶ τὰς λειτουργίας ὀξύτητος ἀπεγυμνοῦντο τὸν προσήκοντα
146 ἱεροῖς καὶ ἱερωμένοις κόσμον φυλάττειν ἀδυνατοῦντες. (17.) ὡς δὲ ταῖς
ἐσθήσεσιν ἤσκησεν αὐτούς, χρίσματος εὐωδεστάτου λαβών, ὃ μυρεψικῇ
τέχνῃ κατειργάσθη, τὰ ἐν ὑπαίθρῳ πρῶτα, τόν τε βωμὸν καὶ τὸν
λουτῆρα, κατέχριεν ἐπιρραίνων ἑπτάκις, ἔπειτα τὴν σκηνὴν καὶ τῶν
ἱερῶν σκευῶν ἕκαστον, τὴν κιβωτόν, τὴν λυχνίαν, τὸ θυμιατήριον, τὴν
τράπεζαν, τὰ σπονδεῖα, τὰς φιάλας, τὰ ἄλλα ὅσα πρὸς θυσίας ἀναγκαῖα
καὶ χρήσιμα, καὶ τελευταῖον προσαγαγὼν τὸν ἀρχιερέα πολλῷ λίπει τὴν
147 κεφαλὴν ἀλείφει. ταῦτ' ἐπιτελέσας εὐαγῶς ἀχθῆναι κελεύει μόσχον
καὶ κριοὺς δύο· τὸν μέν, ἵνα θύσῃ περὶ ἀφέσεως ἁμαρτημάτων, αἰνιττό-
μενος ὅτι παντὶ γενητῷ, κἂν σπουδαῖον ᾖ, παρόσον ἦλθεν εἰς γένεσιν,
συμφυὲς τὸ ἁμαρτάνειν ἐστίν, ὑπὲρ οὗ τὸ θεῖον εὐχαῖς καὶ θυσίαις
148 ἀναγκαῖον ἐξευμενίζεσθαι, μὴ διακινηθὲν ἐπιθεῖτο· τῶν δὲ κριῶν τὸν
μὲν ἕτερον εἰς ὁλοκαύτωμα εὐχαριστήριον τῆς τῶν ὅλων διοικήσεως,
ἧς κατὰ τὸ ἐπιβάλλον ἑκάστῳ μέρος μέτεστι καρπουμένῳ τὴν ἀπὸ
τῶν στοιχείων ὠφέλειαν, γῆς πρὸς οἴκησιν καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς τροφάς,
ὕδατος πρὸς ποτὸν καὶ λουτρὰ καὶ πλοῦν, ἀέρος πρὸς ἀναπνοὴν καὶ

---

1 περισκέλη BEMA   πᾶσι eras. V^2, om. OK   2 ὑπουργίας] λειτουργίας A (prob. Mang.)   ἱερὰς ὑπουργίας ὦσι] ἱερουργίας ὑπουργῶσιν ἄσωσι BEM, ἱερουργίας ὑπουργῶσιν ἄνω VOK   συσφιγγομένων VOK   3 ὑποφαίνηται G
4 μάλιστ' AGHP: μάλιστα ceteri   ἢ] ἢ καὶ BE   πάντων A
5 ἀκρίβϊος (sic) A   γεγένητο FGHP: γεγένηται A, ἐγεγένητο ceteri
6 κἂν scripsi: om. M, καὶ ceteri   7 post ἀπεγυμνοῦντο add. ἂν V^2OK
9 αἰσθήσεσιν FH^1P 10 κατείργασται P   πρῶτον A   pr. τὸν om. A   13 τἄλλ' HP, τἆλλ' A   θυσίαν BEMA   14 λίπει] λίπα BEHP, μᾶλλον αὐτοῦ V^2OK   15 ταῦτ' ἐπιτελέσας εὐαγῶς FGHP: om. ceteri   εὐαγῶς] ἐναγῶς Turn. Mang.   ἀχθῆναι FGHP: καὶ ἀχθῆναι ceteri   μόσχον ἕνα BEM   17 γεννητῷ VOKG   σπουδαῖος V^2KP^2 γέννησιν VK
18 ἁμαρτάνον FHP (Turn.)   οὗ $GHPV^2OK$: τοῦ ceteri   τὸ θεῖον A: τὸν θεὸν ceteri (v)   19 ὡς ἀναγκαῖον VOK   ἀναγκαῖον om. BEM   μὴ διακινηθὲν ἐπιθεῖτο om. BEMVOK   διακινηθὲν AFG: διακινηθεὶς HP (v)   ἐπιθεῖτο AG: ἐπίθοιτο FHP   20 εὐχαριστήριον om. G   21 ἧς BEM: ἢ F, ᾗ ceteri (ᾗ Turn.)   μέρος ἑκάστῳ transp. AVOK   22 πρὸς AFGHP: εἰς ceteri
23 ποτὸν AGHP: τὸ ποτὸν ceteri   λουτρὰ AGH^2: λουτρὸν H^1P, λουτῆρα ceteri

τὰς διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀντιλήψεις — ἐπειδὴ πασῶν ἀὴρ ὄργανον — καὶ
ἔτι τὰς ἐτησίους ὥρας, πυρὸς τοῦ μὲν χρειώδους πρὸς τὰ ἑψόμενα καὶ
θερμαινόμενα, τοῦ δὲ οὐρανίου πρὸς αὐγὴν καὶ τὰ ὁρατὰ πάντα· τὸν δ' 149
ἕτερον εἰς τὴν τῶν ἱερωμένων διὰ καθάρσεως ἁγνευτικῆς παντέλειαν,
ὃν ἐτύμως „τελειώσεως" ἐκάλεσεν (Exod. 29, 26. Lev. 8, 22), ἐπειδὴ
τὰς ἁρμοττούσας θεραπευταῖς καὶ λειτουργοῖς θεοῦ τελετὰς ἔμελλον
ἱεροφαντεῖσθαι. τοῦ δ' αἵματος αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν κύκλῳ τοῦ βωμοῦ 150
σπένδει λαβών, τὸ δὲ φιάλην ὑποσχὼν δέχεται καὶ ἀπὸ τούτου τρία
μέρη τοῦ σώματος χρίει τῶν τελουμένων ἱερέων, οὖς ἄκρον, ἄκραν
p. 158 M. χεῖρα, ποδὸς ἄκρον, | δεξιὰ τὰ σύμπαντα, αἰνιττόμενος ὅτι δεῖ τὸν
τέλειον καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ βίῳ παντὶ καθαρεύειν· λόγον μὲν γὰρ
ἀκοὴ δικάζει, χεὶρ δ' ἔργου σύμβολον, διεξόδου δὲ τῆς περὶ τὸν βίον
πούς. ἐπεὶ δ' ἕκαστον αὐτῶν ἄκρον τε καὶ δεξιόν, ὑπονοητέον δηλοῦσθαι 151
τὴν ἐν ἑκάστοις ἐπίδοσιν μετὰ δεξιότητος, ἐφιεμένην τῆς ἄκρας εὐδαι-
μονίας καὶ τοῦ τέλους, ἐφ' ὃ σπεύδειν ἀναγκαῖον καὶ τὰς πράξεις ἁπά-
σας ἀναφέρειν στοχαζομένους ὥσπερ ἐν ταῖς τοξείαις σκοποῦ τοῦ περὶ
τὸν βίον. (18.) πάλαι μὲν οὖν ἱερείου ἑνός, ὃ προσηγορεύετο „τελειώ- 152
σεως", ἀκράτῳ αἵματι τὰ λεχθέντα τρία μέρη κατέχριε τῶν ἱερέων.
αὖθις δ' ἐκ τοῦ παρὰ τῷ βωμῷ λαβών, ὅπερ ἐξ ἁπάντων ἦν τῶν τεθυ-
μένων, καὶ τοῦ λεχθέντος χρίσματος, ὃ μυρεψοὶ κατεσκεύασαν, ἀναμίξας τὸ
ἔλαιον τῷ αἵματι τοῦ κράματος τοῖς ἱερεῦσι καὶ ταῖς ἐσθήσεσιν αὐτῶν
ἐπέρραινε, βουλόμενος αὐτοὺς μὴ μόνον τῆς ἔξω καὶ ἐν ὑπαίθρῳ μετα-
λαχεῖν ἁγνείας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν ἀδύτοις, ἐπειδὴ καὶ ἔνδον λειτουργεῖν

1 διὰ τὰς transp. M, διὰ τὰς διὰ BE διὰ τῆς αἰσθήσεως Turn. τῶν πασῶν A 2 ἔτι] ἐπὶ AVOK 3 θερμαίνοντα P δ' A καὶ — τὴν (4) om. A ὁρατὰ] ὁρώμενα BEM 4 ἱερουμένων BEVOK, ὁρωμένων A παντελείας A 5 ὃν] ὃ A ἐτύμως FV^2, ἑτοίμως V^1 ut vid. 6 ἁρμοζούσας A λιτουργοῖς G 7 ἱεροφαντοῦσθαι A αὐτοῦ om. VK 10 τὰ om. O 11 ἔργω καὶ λόγω F, ἔργω$^{\beta}$ καὶ λόγω$^{\alpha}$ G λόγον] λόγῳ Turn. γὰρ om. A 12 δὲ VOK ἔργον A 13 ἐπεὶ] ἐπὶ BEMP τε om. A, ss. B 15. 16 ἀναφέρειν ἁπάσας transp. VOK 17 τὸν om. FGHP (v) βίον] βίου τέλος coni. Mang. ἱερεῖον F προσηγόρευτο FGH^2 (Turn.) 19 τῶ βωμῶ AFGHP: τὸν βωμὸν ceteri ἦν τῶν om. A 19. 20 τεθυμένων] τε θυομένων HP (v) 20 μυρεψὸς κατεσκεύασεν A τὸ] τε coni. Mang. 21 τοῖς τε VK αἰσθήσεσιν H^1P (Turn.) αὐτῶν AFGHP: om. ceteri 22 ἐπέραινε A 22. 23 μετασχεῖν A 23 τῆς] τοῖς M

153 ἔμελλον· τὰ δ' εἴσω πάντα ἐλαίῳ κατεκέχριστο. θυσίας δ' ἐπὶ ταῖς
προτέραις ἄλλας ἀναγαγόντων, τοῦτο μὲν τῶν ἱερέων ὑπὲρ αὑτῶν, τοῦτο
δὲ τῆς γερουσίας ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ ἔθνους, Μωυσῆς μὲν εἰς τὴν
σκηνὴν εἰσέρχεται τὸν ἀδελφὸν ἐπαγόμενος — ὀγδόη δ' ἦν τῆς τελετῆς
ἡμέρα καὶ τελευταία, ταῖς γὰρ πρότερον ἑπτὰ ἱεροφαντῶν αὐτόν τε καὶ
τοὺς ἀδελφιδοῦς ὠργίαζεν —, εἰσελθὼν δ' ἀνεδίδασκεν οἷα ὑφηγητὴς
ἀγαθὸς εὐμαθῆ γνώριμον, ὃν χρὴ τρόπον τὸν ἀρχιερέα τὰς εἴσω ποι-
154 εῖσθαι λειτουργίας. εἶτ' ἐξελθόντες ἀμφότεροι καὶ τὰς χεῖρας ἀνατεί-
ναντες πρὸ τῆς κεφαλῆς εὐχὰς τίθενται τῷ ἔθνει τὰς προσηκούσας ἀπὸ
καθαρᾶς καὶ ὁσιωτάτης γνώμης. ἔτι δ' εὐχομένων, τερατωδέστατόν τι
συμβαίνει· ἐκ γὰρ τῶν ἀδύτων, εἴτε αἰθέρος ἀπόσπασμα τοῦ καθαρω-
τάτου, εἴτε ἀέρος κατὰ τὴν τῶν στοιχείων φύσει μεταβολὴν ἀναλυθέντος
εἰς πῦρ, αἰφνίδιον ἀθρόα φλὸξ διεκπαίει καὶ συντόνῳ ῥύμῃ φέρεται
μὲν ἐπὶ τὸν βωμόν, τὰ δ' ἐπ' αὐτοῦ πάντα ἐξαναλίσκει, πρὸς οἶμαι
σαφεστάτην δήλωσιν, ὅτι οὐδὲν ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης ἐπετελεῖτο.
155 δωρεὰν γὰρ ἐξαίρετον εἰκὸς ἦν τοῖς ἁγίοις προσνεμηθῆναι, μὴ μόνον ἐν
οἷς ἄνθρωποι δημιουργοί, ἀλλὰ καὶ τῷ καθαρωτάτῳ τῆς οὐσίας πυρί,
τὸ χρειῶδες καὶ παρ' ἡμῖν ὅπως μὴ προσάψαιτο τοῦ βωμοῦ, διὰ τὸ
156 μυρίας ἴσως ἀναμεμῖχθαι κῆρας· ἅπτεται γὰρ οὐ μόνον ζῴων ἀλόγων
ὀπτωμένων ἢ ἑψομένων εἰς πλησμονὴν | ἄδικον γαστρὸς τῆς ταλαίνης, p. 159 M.
ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων ἐξ ἐπιβουλῆς ἀναιρουμένων, οὐ τριῶν ἢ τεττάρων,

1 κατεκέχριστο BEVOK: κατακέχριστο FGH^2, κατέχριστο MH^1P, κατεχρίετο A (Mang.) 2 ἀναγόντων A αὐτῶν EMKHP καὶ ante alt. τοῦτο add. M 3 ἅπαντος AFGHP: παντὸς ceteri 5 ἡμέρα AFGHP: ἡ ἡμέρα ceteri ταῖς V^2OK (coni. Mang.): αἱ ceteri πρότερον GHP^1: προτέραις V^2OK, πρότεραι ceteri ἱεροφάντει V^2OK αὐτόν τε AP^2: om. ceteri 6 ἀδελφιδοῦς GHPV^2OK: ἀδελφοὺς ceteri ὠργίαζεν om. in lac. BEM 7 ἀμαθῆ Richt. 8. 9 ἀνατείνοντες H 9 ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς coni. Mang. τιθέντες BEMV^1 11 εἴτε GHP: εἴτ' ceteri 12 εἴτε AGHP: εἴτ' ceteri φύσει GHP: φυσικὴν ceteri ἀναλυθέντος] μεταβληθέντος V^2OK 13 αἰφνίδιον om. BEM διεκκαίει HP (Turn.) συντόμω AFGHP (Turn.) 14 μὲν om. A τὰ δ'] καὶ τὰ A ἐπ'] ἐξ HP (Turn.) ἐξαναλίσκει AFGHP: ἀναλίσκει ceteri οἶμαι πρὸς transp. A 15 ἐπετελεῖτο GH: ἀπετελεῖτο ceteri 16 δωρεὰν γὰρ] καὶ δωρεὰν A μόνον] μέντοι V^2OK ἐν del. V^2, om. OK 17 οἷς] ἧς V^2OK καὶ eras. V^2, om. OK; κἂν conicio τὸ καθαρώτατον . . . πῦρ V^2OK 18 τὸ AFGHP: τὸ δὲ ceteri προσάψαιτο GHP: προσψαύσαιτο A, προσάψηται ceteri 19 μυρίαις V^2OK ἀναμεμάχθαι GH (Turn.) κήραις V^2OK ἀλόγων ζῴων transp. G 20 ὀπτομένων BEM, ὀπτημένων K ἢ ἑψομένων om. FHP (Turn.) 21 ἐπιβολῆς M οὐ — ὁμίλων (237,1) AFGHP: om. ceteri

1 sqq. Levit. cap. 9

ἀλλὰ καὶ πολυανθρώπων ὁμίλων· ἤδη γοῦν καὶ στόλους μεγάλους ἐπι- 157
βατικοῦ πλήρεις διστοὶ πυρφόροι κατέφλεξαν βληθέντες καὶ ὅλας πόλεις
ἐξανάλωσαν, αἳ σμυχόμεναι μέχρι θεμελίων εἰς τέφραν ἐδαπανήθησαν,
ὡς μηδ' ἴχνος ὑπολελεῖφθαι τοῦ πάλαι συνοικισμοῦ. ταύτης ἕνεκά μοι 158
δοκῶ τῆς αἰτίας ὡς μεμιασμένον ἤλασε τοῦ ἱερωτάτου καὶ καθαρωτάτου
βωμοῦ πῦρ τὸ χρειῶδες, ἀνθ' οὗ φλόγα αἰθέριον ὤμβρησεν ἀπὸ τοῦ
οὐρανοῦ πρὸς διαστολὴν ἁγίων τε καὶ βεβήλων, ἀνθρωπείων τε καὶ
θείων· ἥρμοττε γὰρ ταῖς θυσίαις ἀφθαρτοτέραν οὐσίαν ἀπονενεμῆσθαι
πυρὸς τῆς πρὸς τὰς βιωτικὰς χρείας ὑπηρετούσης.

(19.) Πολλῶν δὲ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἀναγομένων θυσιῶν καθ' 159
ἑκάστην ἡμέραν καὶ διαφερόντως ἐν πανηγύρεσι καὶ ἑορταῖς ὑπέρ τε
ἰδίᾳ ἑκάστου καὶ κοινῇ ὑπὲρ ἁπάντων, διὰ μυρίας καὶ οὐχὶ τὰς αὐτὰς
αἰτίας, ἅτε πολυανθρωποτάτου ἔθνους εὐσεβοῦντος, ἐδέησε καὶ νεωκόρων
πλήθους εἰς τὰς ἱερὰς ὑπηρεσίας. ἡ δ' αἵρεσις ἐγίνετο πάλιν καινότατον 160
ἀλλ' οὐ τὸν εἰωθότα τρόπον· μίαν τῶν δώδεκα φυλῶν ἐπικρίνας ἀρι-
στίνδην ἐχειροτόνει θεοφιλοῦς ἔργου προθεὶς ἆθλα καὶ ἀριστεῖα. τὸ δ' 161
ἔργον τοιόνδε ἦν· Μωυσέως ἀναβάντος εἰς τὸ πλησίον ὄρος καὶ πλείους
ἡμέρας ἰδιάζοντος τῷ θεῷ, τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ καιρὸν ἐπιτήδειον εἶναι
νομίσαντες οἱ μὴ βέβαιοι τὰς φύσεις, ὥσπερ ἀναρχίας γενομένης, ἄφετοι
πρὸς ἀσέβειαν ὥρμησαν καὶ ἐκλαθόμενοι τῆς πρὸς τὸ ὂν ὁσιότητος
ζηλωταὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν γίνονται πλασμάτων. εἶτα χρυσοῦν ταῦρον 162
κατασκευασάμενοι, μίμημα τοῦ κατὰ τὴν χώραν ἱερωτάτου ζῴου

1 στύλους P 1. 2 ἐπιβατικοῦ A: ἐπιβατικῶν V²OK, ἐπιβατικοὺς ceteri (Turn.) 2 πυρφόροι κατέφλεξαν βληθέντες GHP: πυρφόροι βληθέντες (κληθέντες F) κατέφλεξαν AVOKF, βληθέντες πυρφόροι κατέφλεξαν BE, βληθέντες κατέφλεξαν (om. πυρφόροι) M 3 ἄχρι A ἐδαπανήθησαν codd.: ἐδαπάνησαν Mang. 4 ἐπιλελεῖφθαι A, ὑπολειφθῆναι VOK, φαίνεσθαι BE 5 δοκῶ om. G καὶ καθαρωτάτου om. GHP (Turn.) 6 ἀνθ'] ἀφ' M αἴθριον GHP ὤμβρισεν F, ὤμβρησαν M 6. 7 ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ AGHP: ἀπ' οὐρανοῦ ceteri 7 pr. τε om. AFGHP ἀνθρώπων A ἀνθρωπείων τε καὶ θείων om. BEM 8 ἥρμοζε BEM ἀπονεμῆσθαι M 10 ἀγομένων HP (Turn.) 11 πανυγήρεσι M ἐν ἑορταῖς BEVOKF 12 post κοινῇ add. δὲ V²K 14 πλήθους corr. ex πλῆθος F ἱερὰς] οἰκείας F αἶρεσιν (sic) M ἐγένετο A (Turn.) καινοτάτη V²OK 15 φυλὴν A 16 ἔργον F προσθεὶς A ἆθλα καὶ] αὐτοῖς VOK ἀριστείαν G 17 Μωυσέως: incipit C fol. 120v μωσέως CBEM, μωυσέος ceteri 19 ἀφετοὶ A 20 τὸ ὂν] τοῦτον A 21 χρυσὸν HP 22 κατασκευάσαντες A; μετασκευασάμενοι Mang.

17 sqq. Exod. cap. 32

δοκοῦντος εἶναι, θυσίας ἀθύτους ἀνῆγον καὶ χοροὺς ἀχορεύτους ἵστασαν
ὕμνους τε ᾖδον θρήνων οὐδὲν διαφέροντας καὶ ἐμφορηθέντες ἀκράτου
διπλῇ μέθῃ κατίσχοντο, τῇ μὲν ἐξ οἴνου, τῇ δὲ καὶ ἀφροσύνης, κωμά-
ζοντές τε καὶ παννυχίζοντες ἀπροόρατοι τοῦ μέλλοντος ἡδέσι κακοῖς
συνεβίουν, ἐφεδρευούσης δίκης, ἣ μὴ βλέποντας ἔβλεπε καὶ ὧν ἄξιοι
163 τιμωριῶν εἰσιν. ἐπεὶ δὲ αἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συνεχεῖς ἐκβοήσεις
κατὰ πολυανθρώπους ὁμίλους ἀθροιζομένων ἄχρι πολλοῦ διαστήματος
ἐχώρουν, ὡς καὶ μέχρι τῆς ἀκρωρείας τὴν περιήχησιν ἐλθεῖν,
πληχθεὶς τὰ ὦτα Μωυσῆς ἐν ἀμηχάνοις ἦν ἅτε θεοφιλὴς ὁμοῦ καὶ
φιλάνθρωπος, μήτ' ἐκλιπεῖν ὑπομένων τὰς πρὸς θεὸν ὁμιλίας, ἃς
ἰδιάζων μόνος μόνῳ διελέγετο, μήθ' ὑπεριδεῖν τοῦ πλήθους ἐμπιπλαμένου
164 τῶν ἐξ ἀναρχίας κακοπραγιῶν· ἔγνω γὰρ τὸν θροῦν δεινὸς | ὧν ἐκ p. 160 M.
φωνῆς ἀνάρθρου καὶ ἀσήμου στοχάσασθαι ψυχῆς ἀδήλων καὶ ἀφανῶν
τοῖς ἄλλοις παθῶν ἰδιότητας, ὅτι παροινίας ἐστὶν ἡ κατέχουσα ταραχή,
165 γεννώσης ἀκρασίας μὲν κόρον, κόρου δὲ ὕβριν. ἀνθελκόμενος δὲ καὶ
ἀντισπώμενος πρὸς ἑκατέρου μέρους ὧδε κἀκεῖσε τί χρὴ δρᾶν ἠπόρει.
σκοπουμένῳ δ' αὐτῷ θεσπίζεται τάδε· „βάδιζε ταχέως ἐνθένδε, κατά-
βηθι· πρὸς ἀνομίαν ἔσπευσεν ὁ λεώς· χειροποίητον κατασκευάσαντες ταυρό-
μορφον θεὸν οὐ θεὸν προσκυνοῦσι καὶ θύουσιν, ὧν εἶδον καὶ ὧν ἤκουσαν
166 ἁπάντων ὅσα συντείνει πρὸς εὐσέβειαν ἐκλαθόμενοι.“ καταπλαγεὶς δὲ
καὶ ἀναγκασθεὶς πιστεύειν ἀπίστοις πράξεσιν οἷα μεσίτης καὶ διαλλακτὴς
οὐκ εὐθὺς ἀπεπήδησεν, ἀλλὰ πρότερον τὰς ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἱκεσίας καὶ
λιτὰς ἐποιεῖτο συγγνῶναι τῶν ἡμαρτημένων δεόμενος· εἶτ' ἐξευμενι-
σάμενος ὁ κηδεμὼν καὶ παραιτητὴς τὸν ἡγεμόνα ἐπανῄει χαίρων ἅμα

1 δοκοῦντες VOK ἀνήγαγον HP (Turn.) 2 θρήνων οὐδὲν διαφέροντας GHP: οὐδὲν διαφέροντας θρήνων F, οὐδὲν θρήνων διαφέροντας ceteri ἐμφορηθέντας H^1P 3 κατίσχηντο F, κατέσχηντο A, κατείχοντο G; κατέσχοντο v τὴν μὲν . . . τὴν δὲ A ἀφροσύνης AGHP: ἐξ ἀφροσύνης ceteri 5 ἐπεβίουν HP (Turn.) τῆς δίκης BEMF post ἣ add. καὶ M ἣ μὴ βλέποντες (om. ἔβλεπε) Turn. 6 δ' A αἱ] καὶ G, om. AF 7 ἀθροιζόμεναι VOK, ἀθροιζομένου (ω supra) L (ἀθροιζομένῳ Turn.) 9 πλησθεὶς VOK 10 μήτε K 11 καὶ ante μήθ' add. M ἐμπιμπλαμένου C, ἐμπιπλαμένου (μ supra) A 12 κακοπραγειῶν F γὰρ] μὲν γὰρ M, γοῦν A 15 κόρου] νόμου Richt. 17 τάδε] ταῦτα A ἐνθένδε] ἐντεῦθεν BEMF 18 λαός AG 19 οὐ θεὸν AGHP: ὃν BEMVOK, ὃν καὶ F, ᾧ C θύουσιν] σέβουσιν VOK 21 πιστεύει CA (Turn.) πράξεσιν] πράγμασιν BM οἷα BEM: οἷα δὲ CV^1, οἷα δὴ V^2OK, καὶ οἷα AFGHP διαλλακτὴς A: διαιτητὴς ceteri (Turn.) 24 παραιτητὴς] παραστάτης V^2OK

καὶ κατηφῶν· ἐγεγήθει μὲν γὰρ τὴν ἱκεσίαν τοῦ θεοῦ προσιεμένου,
συννοίας δὲ καὶ κατηφείας μεστὸς ἦν οἰδῶν ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους παρα-
νομίᾳ. (20.) γενόμενος δ' ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου καὶ τὴν ἐξαπίναιον 167
ἐκδιαίτησιν τοῦ πλήθους θαυμάσας καὶ ὅσον ψεῦδος ἀνθ' ὅσης ἀληθείας
ὑπηλλάξαντο, κατιδὼν οὐκ εἰς ἅπαντας τὴν νόσον ἀφιγμένην, ἀλλά τινας
ὑγιαίνοντας ἔτι καὶ μισοπονήρῳ πάθει χρωμένους, βουλόμενος διαγνῶναι
τούς τε ἀνιάτως ἔχοντας καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις δυσχεραίνοντας
καὶ εἰ δή τινες ἁμαρτόντες μετανοοῦσι, κήρυγμα κηρύττει — τὸ δ' ἦν
ἄρα βάσανος ἀκριβὴς τῆς ἑκάστου διανοίας, ὡς ἔχοι πρός τε ὁσιότητα
καὶ τοὐναντίον —. „εἴ τις“ γάρ φησι „πρὸς κύριον, ἴτω πρὸς μέ.“ βραχὺ 168
μὲν τὸ λεχθέν, μεγάλη δ' ἡ ἔμφασις, ἔστι γὰρ τοιόνδε τὸ δηλούμενον·
εἴ τις μηδὲν τῶν χειροποιήτων μηδ' ὅσα γενητὰ νομίζει θεούς, ἀλλ'
ἕνα τὸν ἡγεμόνα τῶν ὅλων, ἐμοὶ προσίτω. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οἱ μὲν 169
ἕνεκα τοῦ τὸν Αἰγυπτιακὸν ἐζηλωκέναι τῦφον ἀφηνιάζοντες οὐ προσεῖχον
τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ φόβῳ κολάσεως ἴσως ἐγγυτέρω προσελθεῖν οὐκ
ἐθάρρουν ἢ τὴν ἐκ Μωυσέως τίσιν δεδιότες ἢ τὴν ἐκ τοῦ πλήθους
ἐπανάστασιν· ἀεὶ γὰρ οἱ πολλοὶ τοῖς μὴ συναπονοουμένοις ἐπιτίθενται.
μία δ' ἐξ ἁπάντων ἡ λεγομένη Λευϊτικὴ φυλὴ τοῦ κηρύγματος ἐπα- 170
κούσασα καθάπερ ἀφ' ἑνὸς συνθήματος ἔθει μετὰ σπουδῆς, τῇ ποδω-
κείᾳ τὴν προθυμίαν ἐπιδεικνυμένη καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς εἰς εὐσέβειαν
1 M. ψυχικῆς | ὁρμῆς. οὓς ἰδὼν Μωυσῆς ὥσπερ ἀπὸ βαλβῖδος ἁμιλλωμένους 171
„εἰ μὴ μόνον τοῖς σώμασιν“ εἶπεν „ἐπισπεύδετε τὴν πρὸς ἡμᾶς ἄφιξιν
ἀλλὰ καὶ ταῖς διανοίαις, αὐτίκα μαρτυρηθήσεται· ξίφος ἀναλαβὼν ἕκαστος

---

1 κατηφιῶν CAV²OK, κατηφιών F   3 ἐξαπιναίαν BEM (Mang.), ἐξαπιναίως A (Turn.)   5 ὑπηλλάξαντο AF²: ὑπηλλάξατο F¹GHP, ἠλλάξατο C, ἠλλάξαντο ceteri   οὐ ante κατιδὼν add. M., post κατιδὼν add. δ' F   πάντας A (v)   ἀλλά] ἀλλὰ καί A (v)   6 ὑγιαίνοντας om. M   8 καὶ om. VOK   δή FGHP: ἤδη ceteri (v)   ἁμαρτάνοντες M   δὲ VOK   9 ἔχει VOK   10 εἴ τις] τίς (om. εἰ) A (Mang.)   κυρίου BEMV¹ (prob. Mang.)   11 ἡ AFGHP: om. ceteri   τὸ δηλούμενον om. P   λεγόμενον A, $\overset{\text{δηλού}}{\text{λεγόμενον}}$ BEMF   12 μηδέν] μηδὲ H   γενητά] γε νοητὰ O   νομίζῃ A, νομίζοι G   ἀλλὰ (om. ἕνα) A   14 τοῦ τὸν] τοῦτον F   16 pr. ἢ om. A   μωυσέως CV¹BE: μωσέως A, μωυσέος ceteri   17 αἰεὶ GHP   18 δὲ CVO   ἐξ om. Turn.   λεγομένη om. M   19 μετὰ πολλῆς σπουδῆς A (v)   20 ἐπιδεικνυμένη AFGHP: ἐπιδεικνύμενοι ceteri   τῇ ὀξύτητι VOK   τῆς] τὴν VOK, post τὴν aliquid eras. V   εἰς om. C   εὐσεβείαι (sic) C   21 ψυχικὴν ὁρμήν V²OK   ὁρμῆς] ὀργῆς A   22 εἶπεν om. F   23 μαρτυρηθήσεται AF: μαρτυρηθήσεσθε ceteri (μαρτυρήσεσθε v)

τοὺς μυρίων ἄξια θανάτων εἰργασμένους, οἳ τὸν ἀληθῆ θεὸν κατα-
λιπόντες τοὺς ψευδωνύμους ἐδημιούργησαν φθαρταῖς καὶ γενηταῖς
οὐσίαις τὴν τοῦ ἀφθάρτου καὶ ἀγενήτου πρόσρησιν ἐπιφημίσαντες, συγγε-
νεῖς καὶ φίλους ἀποκτεινάτω φιλίαν καὶ συγγένειαν ὑπολαβὼν εἶναι
172 μόνην ἀνδρῶν ἀγαθῶν ὁσιότητα.“ οἱ δὲ τὴν παραίνεσιν ἑτοιμότητι
φθάσαντες, ἐπεὶ καὶ τὰς γνώμας ἔτυχον ἠλλοτριωμένοι σχεδὸν ἀφ' οὗ
τὸ παρανόμημα γενόμενον εἶδον, ἀναιροῦσιν ἡβηδὸν εἰς τρισχιλίους
τῶν πρὸ μικροῦ φιλτάτων. κειμένων δ' ἐν ἀγορᾷ μέσῃ τῶν σωμάτων,
ἡ πληθὺς θεασαμένη τοὺς μὲν ᾠκτίσατο, τὸ δὲ τῶν κτεινόντων ἔνθερμον
ἔτι καὶ μεστὸν ὀργῆς παράστημα καταδείσασα φόβῳ νουθετεῖται.
173 Μωυσῆς δὲ τὴν ἀριστείαν ἀποδεξάμενος γέρας ἐπενόησε καὶ ἐβεβαίωσε
τῇ πράξει τὸ οἰκεῖον· ἔδει γὰρ τοὺς ὑπὲρ θεοῦ τιμῆς ἑκούσιον πόλεμον
ἀραμένους καὶ βραχεῖ καιρῷ κατωρθωκότας ἀξιωθῆναι τῆς θεραπείας
αὐτοῦ λαχόντας ἱερωσύνην.
174 (21.) Ἐπεὶ δ' οὐ μία τάξις τῶν ἱερωμένων, ἀλλ' οἷς μὲν ἐπι-
τέτραπται τὰ περὶ τὰς εὐχὰς καὶ θυσίας καὶ τὰς ἄλλας ἱερουργίας
ἄχρι τῶν ἀδύτων ἰοῦσιν, οἷς δὲ τούτων μὲν οὐδέν, ἐπιμέλειαι δὲ καὶ
φυλακαὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ, οὓς
νεωκόρους ἔνιοι καλοῦσιν, ἡ πολλοῖς πολλαχοῦ μυρίων αἰτία κακῶν
γενομένη περὶ πρωτείων στάσις ἐπεπόλασε κἀνταῦθα, τῶν νεωκόρων
ἐπιθεμένων τοῖς ἱερεῦσι καὶ τὴν ἐκείνων τιμὴν παρασπάσασθαι διανοη-
θέντων· καὶ τοῦτ' εὐμαρῶς ἤλπισαν ἔσεσθαι πολλαπλασίους τὸν ἀριθμὸν

1 μυρία VOK ἄξια θανάτων AGHP: θανάτων ἄξια CBEMF, θανάτου ἄξια VOK 2 γεννηταῖς VOK 3 ἀγενήτου (ἀγεννήτου VOK) καὶ ἀφθάρτου transp. CAVOK (v) 4 ἀποκρινέτω C^1, ἀποχειράτω VOK 5 μόνην om. H μόνον P ἑτοιμότατα AHP (v) 7 γινόμενον CAVOK, γενόμενον om. P 8 φιλτάτων κειμένων coniung. et post κειμένων interpung. BEM δ'] δὲ BEM (V^1 ut vid.), δὲ V^2 9 τοὺς] οὓς VOK ᾠκτίσατο codd.: οἰκτίσατο v 10 ὀργῆς] ὁρῶσα P 11 ἐπενόησε] ἐπάνω γε (sic) A 12 τοὺς corr. ex τῆς C 13 κατορθωκότας FO ⟨αἰωνίου⟩ θεραπείας coni. Mang. 14 αὐτοῦ] τοὺς V^1, eras. V^2, om. OK ἱερωσύνην: desinit C fol. 122^r 15 δὲ VOK ἀλλ' eras. V^2, om. OK 16 τὰ] τὰς O, om. A ἄλλας om. VOK ἱερουργίας AFGHP: λειτουργίας ceteri 17 μὲν AFGHP: om. ceteri ἐπιμέλεια AG (v) 18 φυλακὴ G, φρουρὰ καὶ A (v) 19 post ἡ add. μέντοι V^2OK κακῶν αἰτία transp. A (v) 20 γινομένη VOK περὶ om. G ἐπεπόλαυσε M 21 παρασπάσασθαι AF: παραστήσασθαι ceteri 21. 22 διανοηθέντων] βουληθέντων A (v) 22 εὐμαρὲς coni. Mang. ἤλπισαν AGHP: ἤλπιζον ceteri πολλαπλασίους AGHP: πολλαπλάσιοι ceteri τὸν om. AP, ss. H

20 Num. 16,1 sqq.

ὄντες. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ δοκεῖν ἰδίᾳ γνώμῃ νεωτερίζειν καὶ τὴν πρεσβυ- 175
τάτην τῶν δώδεκα φυλῶν συμφρονεῖν ἀναπείθουσιν, ᾗ πολλοὶ τῶν εἰκαι-
οτέρων ἐπηκολούθησαν ὡς ἔχειν δυναμένῃ πρεσβεῖον ἡγεμονίας. μέγαν 176
τοῦτον ἐπιτειχισμὸν ἔγνω Μωυσῆς φυόμενον καθ' αὑτοῦ· τὸν γὰρ ἀδελφὸν
ἀρχιερέα κατὰ τὰ χρησθέντα λόγια ᾕρητο, διαβολαὶ δ' ἦσαν ὡς τοὺς μὲν
χρησμοὺς ἐπιψευσαμένου, ποιησαμένου δὲ τὴν αἵρεσιν διὰ τὴν οἰκειότητα
καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὔνοιαν. ἐφ' οἷς εἰκότως ἀνιαθείς, εἰ μὴ μόνον 177
ἀπιστεῖται διὰ τοσούτων ἐλέγχων τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐπιδειξάμενος, ἀλλὰ
162 M. καὶ ἐπ' | ἔργοις ἅπερ ἀναφέρεται πρὸς θεοῦ τιμήν, δι' ἃ μόνα καὶ τὸν
ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ ἦθος κατεψευσμένον ἀναγκαῖον ἦν ἀληθεύειν —
ἀλήθεια γὰρ ὀπαδὸς θεοῦ —, λόγοις μὲν ἀναδιδάσκειν περὶ τῆς ἑαυτοῦ
προαιρέσεως οὐκ ἐδοκίμαζε, τὸ μεταπείθειν ἐπιχειρεῖν τοὺς προκατα-
ληφθέντας ἐναντίαις δόξαις ἀργαλέον εἰδώς, ἱκετεύει δὲ τὸν θεὸν
ἐμφανεῖς ἀποδείξεις αὐτοῖς παρασχεῖν περὶ τοῦ μηδὲν ἐψεῦσθαι κατὰ
τὴν τῆς ἱερωσύνης αἵρεσιν. ὁ δὲ κελεύει δώδεκα ῥάβδους λαβεῖν ταῖς 178
φυλαῖς ἰσαρίθμους καὶ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ὀνόματα φυλάρχων ἐπιγράψαι
ταῖς ἕνδεκα, τῇ δὲ λοιπῇ τὸ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἀρχιερέως, εἶτ' εἰς τὸν
νεὼν ἄχρι τῶν ἀδύτων εἰσενεγκεῖν· ὁ δὲ τὰ προσταχθέντα ποιήσας
ἐκαραδόκει τὸ ἀποβησόμενον. τῇ δ' ὑστεραίᾳ λογίῳ πληχθείς, ἅπαντος 179
τοῦ ἔθνους παρεστῶτος, εἰσέρχεται καὶ τὰς ῥάβδους ἐκκομίζει, τὰς μὲν
ἄλλας οὐδὲν διάφορον ἐχούσας, μίαν δ' ἐφ' ᾗ τοὔνομα ἐπεγέγραπτο

---

1 δὲ om. H^{1}P, ss. H^2 1. 2 post πρεσβυτάτην add. φυλὴν A 2 δυοκαίδεκα A (Turn.), ιβ' VO φυλῶν] φυλὴν VK, om. A ἀναπείθουσι συμφρονεῖν transp. BEMF, συμφρονεῖν om. O ᾗ V^{2}OK^1: οἱ AF, οἷς ceteri 2. 3 οἰκειοτέρων M (Turn.) 3 ἐπηκολούθησεν M ἔχει EH^{1}P
εῖον
δυναμένην M, δυνάμενοι AK^2 πρεσβείαν BEMF, πρεσβείας VO, πρεσβείαις K ἡγεμονίας FGHP: ἡγεμονίαν ceteri 4 μωυσῆς ἔγνω transp. A (v) καθ' αὑτοῦ AV^{2}OK: κατ' αὐτοῦ ceteri 5 εἴρητο M, ἤρατο F ὡς μὲν τοὺς transp. A 7 τὴν om. H^{1}P, ss. H^2 8 διὰ τοσούτων ἐλέγχων] καὶ ταῦτα τοσούτοις ἐλέγχοις V^{2}OK ἑαυτῶν F 9 πρὸς AFGHP: εἰς ceteri τιμὴν θεοῦ transp. F 11 ἀναδιδάσκει M 12. 13 προκαταλειφθέντας M 13 ἐναντίαις] ἐν ταῖς A 15 δώδεκα AF: δεκαδύο ceteri 16 φυλάρχων ὀνόματα transp. P 17 λοιπῇ] Λευιτικῇ mirabiliter coni. Mang. τὸ om. F εἶτα VOK 17. 18 εἰς νεὼ (om. τὸν) A 19 λογείω (ει ex ϊ corr.) M 20 παρεστῶτος Mang. (et ipse conieceram: cf. 250,13): προεστῶτος codd. 21 διάφορον AFGHP Barb.: διαφέρον ceteri δὲ VOK ᾗ FGHP: ἧς ceteri (v) ἐπεγέγραπτο om. Barb.

---

12 — 13 N fol. 157^v: τὸ μεταπείθειν — ἀργαλέον εἰδώς. 15 sqq. Num. cap. 17 20 — 245,9 Catena Barber. IV 56 fol. 141^v Φίλωνος ἑβραίου ἐκ τοῦ περὶ τοῦ μωσέως βίου λόγου δευτέρου: τὰς ῥάβδους ἐκκομίζει μωσῆς — γευσάμενον εὐσεβείας ὤργισε.

τοῦ ἀδελφοῦ τεθαυματουργημένην· οἷα γὰρ φυτὸν εὐγενὲς ἅπασα νέους
180 βλαστοὺς ἐξέφυσε καὶ ὑπ' εὐφορίας καρπῶν ἔβριθεν. (22.) οἱ δὲ
καρποὶ κάρυα ἦσαν, ἃ φύσιν ἐναντίαν ἔχει τοῖς ἄλλοις· ἐπὶ γὰρ τῶν
πλείστων, σταφυλῆς, ἐλαίας, μήλων, διαφέρει τὸ σπέρμα καὶ τὸ ἐδώ-
διμον, ἃ διαφέροντα τόποις χωρίζεται· τὸ μὲν γὰρ ἐδώδιμον ἔξω, τὸ
δὲ σπέρμα εἴσω κατακέκλεισται· τοῦ δὲ καρύου ταὐτόν ἐστι τό τε
σπέρμα καὶ τὸ ἐδώδιμον, ἀμφοτέρων εἰς μίαν ἰδέαν ἀποκριθέντων, καὶ
τόπος εἷς ὁ ἐντὸς ὠχυρωμένος καὶ περιπεφρουρημένος ἕρκει διπλῷ, τῷ
μὲν ἐκ φλοιοῦ πάνυ βαθέος, τῷ δ' οὐδὲν ἀποδέοντι ξυλίνου κατα-
181 σκευάσματος· ἀφ' οὗ τελείαν ἀρετὴν αἰνίττεται. ὥσπερ γὰρ ἐν καρύῳ
ταὐτόν ἐστιν ἀρχὴ καὶ τέλος, ἀρχὴ μὲν ἡ σπέρμα, τέλος δὲ ἡ καρπός,
οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν· ἑκάστῃ γὰρ συμβέβηκεν εἶναι καὶ ἀρχὴν
καὶ τέλος, ἀρχὴν μέν, ὅτι οὐκ ἐξ ἑτέρας δυνάμεως ἀλλ' ἐξ ἑαυτῆς
182 φύεται, τέλος δέ, ὅτι πρὸς αὐτὴν ὁ κατὰ φύσιν βίος σπεύδει. μία μὲν
αἰτία ἥδε, λέγεται δὲ καὶ ἑτέρα τῆς προτέρας ἐμφαντικωτέρα· καρύου
τὸ μὲν φλοιῶδές ἐστι πικρόν, τὸ δ' εἴσω περικείμενον ὡσανεὶ ξύλινον ἕρκος
στιφρὸν εὖ μάλα καὶ κραταιόν, οἷς ἀμφοτέροις ὁ καρπὸς ἐγκατακεκλεισμένος
183 οὐκ ἔστιν εὔληπτος. τοῦτο ποιεῖται σύμβολον ἀσκητικῆς ψυχῆς, ἀφ' οὗ προ-
τρέπειν αὐτὴν οἴεται δεῖν ἐπ' ἀρετὴν ἀναδιδάσκων, ὅτι πόνῳ προεντυχεῖν ἀναγ-
καῖον· πικρὸν δὲ καὶ ἀντιτυπὲς καὶ σκληρὸν ὁ πόνος, ἐξ οὗ φύεται τἀγαθόν,

---

1 τοῦ ἀδελφοῦ GHP Barb.: τἀδελφοῦ ceteri νέους] εὐθὺς A (Turn.)
5 ἃ — ἐδώδιμον om. AVOK ἃ διαφέροντα] διαφέρον δὲ BEM χαρίζεται $H^{1}P$
post ἔξω add. γὰρ τὸ ἐδώδιμον αὐτῶν ἐστι $V^{2}OK$ 6 κατακεκλεῖσθαι FGHP
τε AGHP Barb.: om. ceteri 8 ὀχυρωμένος A περιφρουρημένος $BEMV^{1}$,
πεφρουρημένος $V^{2}OKF$ τῷ] τὸ E 9 φλιοῦ M βαθέος πάνυ
transp. BM ἀποδέοντος $V^{2}OKHP$ 10 γάρ ἐστιν HP (bis igitur ἐστιν
positum) 11 ἡ] ἢ (bis) BEM δ' K 12 alt. καὶ om. K
ἀρχὴν Turn. (v): ἀρχὴ AFGHP Barb., ἀρχῇ ceteri 13 τέλος AFGHP Barb.:
τέλει ceteri ἀρχὴν Turn. (v): ἀρχῇ BEMVO, ἀρχὴ ceteri 14 τέλος
AFGH Barb.: τέλει ceteri μὲν οὖν Barb. 16 φλυῶδες B, φλιῶδες M
τυ
17 στιφρὸν $BEMV^{1}G^{1}H^{1}P^{1}$: στριφνὸν $FG^{2}P^{2}$, στρυφνὸν $AH^{2}V^{2}O$ Barb. (v), στηρφνὸν
(sic) K ἐγκατακεκλεισμένος om. BEM 18 εὔληπτος] εὔλογος Barb.
ἀσκητὴς (sic) F 19 δεῖν om. BEM οἴεται δεῖν] σπεύδειν coni. Mang.
προσεντυχεῖν $BEMV^{1}$, sed σ eras. EV^{2}, προεντυγχάνειν Barb. 20 σκηρὸν M,
μακρὸν N

---

19 — 243,5 N fol. 158r: ὅτι πόνῳ — ἐνδιαιτᾶσθαι. 19 — 243,3 D^{R} fol. 274r
Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ Μωυσέος βίου: τὸ πόνῳ κτηθὲν τυγχάνει ἀναγκαῖον. πικρὸς δὲ καὶ
σκληρὸς καὶ ἀντιτυπὴς πόνος — μακαριότητα.

163 M. οὗ χάριν οὐ μαλακιστέον. ὁ | μὲν γὰρ τὸν πόνον φεύγων φεύγει καὶ 184 τὰ ἀγαθά, ὁ δὲ τλητικῶς καὶ ἀνδρείως ὑπομένων τὰ δυσκαρτέρητα σπεύδει πρὸς μακαριότητα· οὐ γὰρ ἁβροδιαίτοις καὶ τὴν ψυχὴν ἐκτεθηλυμμένοις καὶ τὸ σῶμα διαρρέουσιν ὑπὸ τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀδιαστάτου θρύψεως ἀρετὴ πέφυκεν ἐνδιαιτᾶσθαι, κακουμένη δὲ μετανίσταται πρότερον ἀπόλειψιν χρηματίσασα πρὸς τὸν ἄρχοντα τὸν ὀρθὸν λόγον. ἀλλ' εἰ δεῖ 185 τἀληθὲς εἰπεῖν, ὁ φρονήσεως καὶ σωφροσύνης ἀνδρείας τε καὶ δικαιοσύνης ἱερώτατος θίασος ἀσκητὰς μετατρέχει καὶ ὅσοι τὸν αὐστηρὸν καὶ σκληροδίαιτον βίον, ἐγκράτειαν καὶ καρτερίαν, ζηλοῦσι σὺν εὐτελείᾳ καὶ ὀλιγοδείᾳ, δι' ὧν τὸ κυριώτατον τῶν ἐν ἡμῖν, ὁ λογισμός, εἰς ὑγείαν ἄνοσον καὶ εὐεξίαν ἐπιδίδωσι καθελὼν τὸν βαρὺν τοῦ σώματος ἐπιτειχισμόν, ὃν οἰνοφλυγίαι καὶ ὀψοφαγίαι καὶ λαγνεῖαι καὶ αἱ ἄλλαι ἀπλήρωτοι ἐπιθυμίαι συνεκρότησαν γεννήσασαι τὴν ἀντίπαλον ἀγχινοίας πολυσαρκίαν. λέγεται 186 μέντοι καὶ τῶν ἐν ἔαρι βλαστάνειν εἰωθότων δένδρων ἡ ἀμυγδαλῆ καὶ πρῶτον ἀνθεῖν εὐαγγελιζομένη φορὰν ἀκροδρύων καὶ ὕστατον φυλλορροεῖν τὴν ἐπέτειον πρὸς μήκιστον ἀποτείνουσα τῆς χλόης εὐγηρίαν· ὧν ἑκάτερον ποιεῖται σύμβολον τῆς ἱερατικῆς φυλῆς, αἰνιττόμενος ὅτι καὶ πρώτη καὶ ὑστάτη τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους ἀνθήσει, καθ' ὃν ἂν χρόνον δόξῃ τῷ θεῷ ταῖς ἐαριναῖς τροπαῖς ἐξομοιῶσαι τὸν ἡμέτερον βίον ἀνελόντι τὴν ἐπίβουλον καὶ τοῦ κακοδαιμονεῖν πηγὴν πλεονεξίαν.

---

1 καταμαλακιστέον D τὸν om. VOK καὶ om. AD Flor. Par. nonnulli Max. codd. 2 τἀγαθὰ BEMA δὲ] δ' αὖ A (v) ἀνδρίως A 3 σπεύδει] φεύγει VOK οὐ] οὐδὲ A (v) καὶ om. AF Barb., post ψυχὴν transp. N ψυχήν τ' A 3. 4 ἐκτεθηλυμμένοις scripsi: ἐκτεθηλυμένοις V^{2}OKFP Barb., ἐκτεθηλυσμένοις ceteri (v) 5 μετανίσταται Barb. (coni. Mang.): μετανίστασθαι codd. (v) 6 ἀπολείψειν BEMVOK[1] τὸν ὀρθὸν λόγον A (ω ω ω supra) (τῶν ὀρθῶν λόγων Turn.) δεῖ] δὴ Barb., χρὴ A (v) 7 ἀνδρίας AE 9 post ἐγκράτειαν add. τε Mang. ὀλιγοδεεία BEM, ὀλιγοδεεῖ G 10 ὑγίειαν VKG Barb. 11 καθαιρῶν A ὃν] οἷον AG 12 καὶ λαγνεῖαι] καὶ ὀψοφαγίαι (sic) A αἱ om. A (v) 14 ἐν om. AVOK βλαστάνειν εἰωθότων AFGHP Barb.: βλαστανόντων ceteri ἀμυγδάλη AFV^{1} 14. 15 καὶ πρῶτον AV^{2}K Barb.: καὶ om. ceteri 15 φυλορροεῖν M, φυλλοροεῖν BEV^{1} 16 ἐπέτειον] ὑπέτιον BEM, ὑπαίτιον F (V^{1} ut vid.) πρὸς μήκιστον ἀποτείνουσα om. O εὐγηρίαν AFGH Barb.: ἀγηρίαν P, εὐετηρίαν ceteri 17 αἰνιττόμενον V^{2}OK καὶ AFGHP Barb.: om. ceteri 20 ἐπιβουλὴν A κακοδαιμονᾶν VOK πηγὴν AFGH Barb.: πληγὴν P, τὴν γῆν BEMO, τὴν γῆν (πηγὴν supra) VK

1—3 Mel. Barocc. fol. 239^{v} Flor. Par. Nr. 13 Max. Ecl. cap. 32 Anton. Mel. II 45 Col. 1124 Φίλωνος: ὁ μὲν τὸν πόνον φεύγων — μακαριότητα.

187 (23.) Ἐπειδὴ τοίνυν τῷ τελειοτάτῳ ἡγεμόνι τέτταρα δεῖν ἔφαμεν
προσεῖναι, βασιλείαν καὶ νομοθετικὴν ἕξιν καὶ ἱερωσύνην καὶ προ-
φητείαν, ἵνα διὰ μὲν τῆς νομοθετικῆς προστάττῃ ἃ δεῖ καὶ ἀπα-
γορεύῃ ἃ μὴ δεῖ πράττειν, διὰ δὲ τῆς ἱερωσύνης μὴ μόνον
τἀνθρώπεια ἀλλὰ καὶ τὰ θεῖα διέπῃ, διὰ δὲ τῆς προφητείας ὅσα μὴ
λογισμῷ καταλαμβάνεται θεσπίζῃ, διειλεγμένος περὶ τῶν πρώτων
τριῶν καὶ ἐπιδεδειχὼς Μωυσῆν ἄριστον βασιλέα καὶ νομοθέτην καὶ
ἀρχιερέα τὸ τελευταῖον ἔρχομαι δηλώσων, ὅτι καὶ προφήτης γέγονε
188 δοκιμώτατος. οὐκ ἀγνοῶ μὲν οὖν, ὡς πάντ' εἰσὶ χρησμοί, ὅσα ἐν ταῖς
ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, χρησθέντες δι' αὐτοῦ· λέξω δὲ τὰ ἰδιαίτερα,
πρότερον εἰπὼν ἐκεῖνο· τῶν λογίων τὰ μὲν ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ
λέγεται δι' ἑρμηνέως τοῦ θείου προφήτου, τὰ δ' ἐκ πεύσεως καὶ ἀπο-
κρίσεως ἐθεσπίσθη, τὰ δ' ἐκ προσώπου Μωυσέως ἐπιθειάσαντος καὶ ἐξ
189 αὐτοῦ κατασχεθέντος. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ὅλα δι' ὅλων ἀρετῶν θείων
δείγματά ἐστι, τῆς τε | ἵλεω καὶ εὐεργέτιδος, δι' ὧν ἅπαντας μὲν p. 164 M.
ἀνθρώπους πρὸς καλοκἀγαθίαν ἀλείφει, μάλιστα δὲ τὸ θεραπευτικὸν
190 αὐτοῦ γένος, ᾧ τὴν πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγουσαν ἀνατέμνει ὁδόν· τὰ δὲ
δεύτερα μῖξιν ἔχει καὶ κοινωνίαν, πυνθανομένου μὲν τοῦ προφήτου
περὶ ὧν ἐπεζήτει, ἀποκρινομένου δὲ τοῦ θεοῦ καὶ διδάσκοντος· τὰ δὲ
τρίτα ἀνατίθεται τῷ νομοθέτῃ, μεταδόντος αὐτῷ τοῦ θεοῦ τῆς προγνω-
191 στικῆς δυνάμεως, ᾗ θεσπιεῖ τὰ μέλλοντα. τὰ μὲν οὖν πρῶτα ὑπερ-
θετέον, μείζω γάρ ἐστιν ἢ ὡς ὑπ' ἀνθρώπου τινὸς ἐπαινεθῆναι, μόλις
ἂν ὑπ' οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου καὶ τῆς τῶν ὅλων φύσεως ἀξίως ἐγκω-
μιασθέντα, καὶ ἄλλως λέγεται ὡσανεὶ δι' ἑρμηνέως· ἑρμηνεία δὲ καὶ

---

1 ἔφημεν VOK 3 προστάττει M post ἃ δεῖ add. ποιεῖν HP (Turn.) 3. 4 ἀπαγορεύει E, ἀπαγορεύειν M 5 τὰ ἀνθρώπεια AFVOK Barb. ὅσω FP 6 θεσπίζει F 7 μωσῆν Barb. 8 προφήτης FGHP: προφητῶν ceteri (v) 9 ἀγνοῶν A οὖν] ἴσως A πάντα A, πάντες F Barb. 10 δι'] παρ' A λέξαι M ἰδιαίτερα] εἴδη A 11 πρότερον] πρῶτον BEM τὰ μὲν] τὰ μὲν γὰρ A, γὰρ τὰ μὲν v ἐκ τοῦ προσώπου G τοῦ ante θεοῦ om. M 12 θείου FGHP Barb.: om. ceteri δὲ Barb. 13 δὲ Barb. τοῦ μωυσέος P μωυσέως BEMV^{1}: μωσέως Barb., μωυσέος ceteri ἐπιθειάζοντος M 14 αὐτοῦ codd. (Turn.) 15 δείγματ' A Barb. τε AFGHP Barb.: om. ceteri 16 δὲ om. BEM 17 ᾧ] ὃ G δὲ AFGHP Barb.: om. ceteri 18 μὲν] μέντοι FHP Barb., om. G 19 ἐπεζήτει AGHP Barb.: ἐπιζητεῖ ceteri 20 ἀνατέθειται V^{2}OK 21 ᾗ AHP 22 μείζονα AVOK Barb. ὑπ'] ἐπ' O ἐπαναθῆναι Barb. 23 ἂν] δὲ VOK 23. 24 ἐγκωμιασθῆναι V^{2}OK 24 post ἄλλως add. ὅτι V^{2}OK διερμηνέως E

προφητεία διαφέρουσι. περὶ δὲ τῶν δευτέρων αὐτίκα πειράσομαι δηλοῦν
συνυφήνας αὐτοῖς καὶ τὸ τρίτον εἶδος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ λέγοντος ἐνθουσιῶδες
ἐμφαίνεται, καθ' ὃ μάλιστα καὶ κυρίως νενόμισται προφήτης.
(24.) Τῆς δ' ὑποσχέσεως ἀρκτέον ὧδε. τέτταρές εἰσι τόποι διὰ 192
πεύσεως καὶ ἀποκρίσεως χρησμοῖς νομοθετηθέντες, μικτὴν ἔχοντες
δύναμιν· τῇ μὲν γὰρ ὁ προφήτης ἐνθουσιᾷ πυνθανόμενος, τῇ δὲ ὁ πατὴρ
θεσπίζει λόγου καὶ ἀποκρίσεως μεταδιδούς. ἔστι δὲ πρῶτος, ὃς οὐχ
ὅτι Μωυσῆν ὁσιώτατον τῶν πώποτε γενομένων ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπὶ βραχὺ
γευσάμενον εὐσεβείας ὤργισεν. ἐξ ἀνομοίων τις γενόμενος ἄνθρωπος νόθος, 193
Αἰγυπτίου μὲν πατρός, μητρὸς δὲ Ἰουδαίας, τῶν μὲν ταύτης πατρίων
ἐθῶν ἠλόγησε, πρὸς δὲ τὴν Αἰγυπτιακήν, ὡς λόγος, ἀπέκλινεν ἀσέβειαν
τὴν τῶν ἀνδρῶν ζηλώσας ἀθεότητα. μόνοι γὰρ σχεδὸν ἁπάντων ἐθνῶν 194
Αἰγύπτιοι γῆν ἐπετείχισαν οὐρανῷ, τὴν μὲν ἰσοθέων τιμῶν ἀξιώσαντες,
τῷ δ' οὐδὲν γέρας ἐξαίρετον ἀπονείμαντες, ὡς δέον πρὸ τῶν βασιλείων
τὰς ἐσχατιὰς περιέπειν — ἐν γὰρ κόσμῳ βασίλειον μὲν ἱερώτατον
οὐρανός, ἐσχατιὰ δὲ γῆ, καθ' ἑαυτὴν μὲν ἀξιοσπούδαστος, εἰς δὲ
σύγκρισιν ἰοῦσα αἰθέρος ἀπολειπομένη τοσοῦτον ὅσον σκότος μὲν φωτός,
νὺξ δὲ ἡμέρας, φθορὰ δ' ἀφθαρσίας καὶ θνητὸς θεοῦ —. τῆς γὰρ 195
χώρας οὐχ ὑετῷ καθάπερ αἱ ἄλλαι νιφομένης, ἀλλὰ ταῖς τοῦ ποταμοῦ
πλημμύραις εἰωθυίας ἀνὰ πᾶν ἔτος λιμνάζεσθαι, θεοπλαστοῦσι τῷ λόγῳ
τὸν Νεῖλον Αἰγύπτιοι ὡς ἀντίμιμον οὐρανοῦ γεγονότα καὶ περὶ τῆς
χώρας σεμνηγοροῦσιν. (25.) ὁ δὴ μικτὸς οὗτος ἐκεῖνος διενεχθείς τινι 196
τῶν ἀπὸ τοῦ ὁρατικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ γένους, ἀκράτωρ ὑπ'

---

2 συνυφήνας AFGHP Barb.: συνυφάνας ceteri 3 καθὸ AFHP 4 τέσσαρες G Barb. γάρ εἰσι BEM τόποι AGHPV^1 Barb.: τρόποι ceteri 5 χρησμῶν V^{2}K^1 6 τῇ AGHPK^2 Barb.: πῆ ceteri τῇ AGHPK^2 Barb.: πῆ ceteri δ' AVOK Barb. 7 πρῶτος ὃς F Barb.: ὁ πρῶτος A, πρῶτον ceteri (v) 8 μωσῆν Barb. post ὁσιώτατον add. καὶ θεοφιλέστατον A (v) πώποτε] ποτε A (Turn.) ἐπὶ AFG Barb.: om. ceteri 9 ὤργησεν P^1, ὤρ σεν
α
(sic) G, ὤργισεν K, ὠργίασεν AP^2 (Turn.), παρώργισεν mg. H νόθος om. BEM 10 δ' BEMFG Ἰουδαίας] οὐ δικαίας G ὃς ante τῶν ss. H^2 (v) ταύτης AFGHPK^2: αὐτῆς ceteri 11 ἐθ[illegible]ῶν B 12 ζηλώσασα BEM σχεδῶν P τῶν ἐθνῶν AVOK (v) 13 τιμὴν H^1 14 δέον] δὲ F 15 μὲν AFGHP: om. ceteri 16 ἀξιοσπούδαστον BEM 18 δὲ] δ' A 19 αἱ om. A νιφομένης Turn.: νειφομένης codd. (Maug.) 20 πλημύραις G, πλημμυρίαις A τῷ λόγῳ om. HP 21 ὡς AFGHP: om. ceteri ἀντίτιμον M γεγονότα AFGHP: γεγονέναι ceteri 22 οὗτος om. GHP τινι om. A 23 ὁρατικοῦ] ἱερατικοῦ A (Turn.)

---

9 sqq. Levit. 24,10 — 16

ὀργῆς αὐτὸς αὑτοῦ γενόμενος καὶ ἅμα τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀθεότητος
ζηλωτὴς ὤν, ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν ἔτεινε τὴν ἀσέβειαν | ἐπαράτῳ καὶ p. 165
ἐναγεῖ καὶ μεμιασμένῃ ψυχῇ τε καὶ γλώττῃ καὶ πάσῃ τῇ φωνῆς ὀργανο-
ποιίᾳ καταρασάμενος δι' ὑπερβολὴν κακιῶν ὃν οὐδ' ὑπὸ πάντων ἀλλὰ
μόνων τῶν ἀρίστων εὐλογεῖσθαι θέμις, ὅσοι τὰς τελείας καθάρσεις
197 ἐδέξαντο. διὸ καὶ θαυμάσας τὴν φρενοβλάβειαν καὶ τὴν τοῦ θράσους
ὑπερβολήν, καίτοι γ' ὑπόπλεως ὢν παραστήματος εὐγενοῦς καὶ ἱέμενος
αὐτοχειρίᾳ διαρτῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἔδεισε μὴ κουφοτέραν ἀναπράξῃ
τιμωρίαν· ἰσόρροπον γὰρ ἐπινοῆσαι πρὸς τοσαύτην ἀσέβειαν κόλασιν
198 ἄνθρωπος οὐκ ἂν ἴσχυσεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τῷ μὴ σέβειν θεὸν ἕπεται τὸ
μήτε γονεῖς μήτε πατρίδα μήτ' εὐεργέτας τιμᾶν, ὁ δὲ δὴ πρὸς τῷ μὴ
σέβειν καὶ κακηγορεῖν τολμῶν τίνα μοχθηρίας ὑπερβολὴν ἀπολέλοιπε;
καίτοι καὶ τὸ κακηγορεῖν ἧττον ἐν συγκρίσει κατάρας· ἀλλὰ γλωσσαλγία
καὶ ἀχάλινον στόμα ὅταν ἐκνόμοις ἀφροσύναις ὑπηρετῶσι, πάντως τι
199 καινουργεῖται τῶν ἀθέσμων. ὦ ἄνθρωπε, καταρᾶταί τις θεόν; τίνα
καλῶν ἕτερον θεὸν εἰς τὴν τῆς ἀρᾶς βεβαίωσιν; ἢ δῆλον ὅτι αὐτὸν κατ'
αὐτοῦ; ἄπαγε βεβήλων καὶ ἀνοσίων ἐνθυμημάτων. καλὸν ἐκνίψασθαι
τὴν ἀθλίαν ψυχὴν ἐπηρεασθεῖσαν μὲν ὑπὸ φωνῆς, διακόνοις δὲ τοῖς

---

1 αὐτοῦ BEMFP 1. 2 ζηλωτὴς ἀθεότητος transp. AVOK (v) 2 ζηλωτὸς M 3 καὶ ante μεμιασμένῃ om. A (v) τε καὶ γλώττῃ AFGHP: om. ceteri πάσης A τῇ] τῆς BEMA (v) 4 κακιῶν scripsi: κακῶν codd. ὃν] ὃ BEM(V^{1} ut vid.) 6 pr. καὶ AFGHP: om. ceteri 6—8 καὶ θαυμάσας — ἄνθρωπον om. Barb. 7 γε VOK παραστήματος ὢν transp. HP ἱέμενος AFGHP: ἰέμενος ceteri 8 διαρτῆσαι BEMHP: διαρτίσαι VOKF, διαχρῆσαι AG; διαχρήσασθαι v ἔδεισε δὲ A ἀναπράξῃ AF Barb.: ἀναπράξηται ceteri 9 τιμωρίαν om. VK^{1} γὰρ om. V^{1} ἀσεβείας A 10 ἐπεὶ] ἐπὶ K δὲ καὶ eras. V^{2}, om. OK, καὶ om. BEM σέβειν Mang.: σέβοντι codd. τὸ AFG: καὶ τὸ ceteri 11 μήτ'] μήτε K εὐεργεσίας F δὲ om. BEM δὴ] μὴ Turn. τῷ] τὸ M 12 κατηγορεῖν AHP, κακουργεῖν O 13 καίτοι om. A καὶ AGHP: om. ceteri κακηγορεῖν BEMF: κατηγορεῖν ceteri 14 ἀχάλινον AFGHP: ἀχαλίνωτον ceteri 15 ὦ ἄνθρωπε A: ἰὼ ἄνθρωποι F, om. ceteri θεὸν τινά; G 16 καλῶν] καλὸν F δηλονότι VOK 16. 17 κατ' αὐτοῦ A: καθ' αὐτοῦ ceteri 18 μὲν om. A

4—10 pergit Barber. IV 56: λέγει τοίνυν περὶ τοῦ καταρασαμένου δι' ὑπερβολὴν κακῶν τὸν θεὸν ὃν οὐδ' — ἐδέξαντο. διὸ δείσας ὁ προφήτης μὴ κουφοτέραν — οὐκ ἂν ἴσχυσε et pergit 247,6. 15 — 247,6 *Procop. Gaz. Comment. in Levit. 24,10* (Migne t. 87,1 Col. 781): ὁ θεὸν καταρώμενος τίνα κελεύει (leg. καλεῖ) θεὸν ἕτερον εἰς τὴν τῆς ἀρᾶς βεβαίωσιν; ἢ δῆλον ὅτι αὐτὸν καθ' ἑαυτοῦ; ἐχρῆν μὲν οὖν παρεῖσθαι τοῦ φθεγξαμένου τὴν γλῶσσαν· προνοίᾳ δὲ τῆς δίκης οὔτε ἀγαθὸν ὑπερβάλλον οὔτε κακὸν ἐπισκιάζεται πρὸς ἔλεγχον ἀρετῆς ἢ κακίας, ἵνα τὴν μὲν ἀποδοχῆς τὴν δὲ τιμωρίας ἀξιώσῃ.

ὠσὶ χρησαμένην, αἰσθήσει τυφλῇ. καὶ οὔτε ἡ γλῶττα τοῦ τοσοῦτον 200
ἀσέβημα φθεγξαμένου παρείθη οὔτε τὰ τοῦ μέλλοντος ἀκούειν ὦτα
ἐπεφράχθη; εἰ μὴ ἄρα κατὰ πρόνοιαν τῆς δίκης, ἥτις οὔτ' ἀγαθὸν
ὑπερβάλλον οὔτε μέγιστον κακὸν οἴεται δεῖν ἐπισκιάζεσθαι, πρὸς ἔλεγχον
ἐναργέστατον ἀρετῆς ἢ κακίας, ἵνα τὴν μὲν ἀποδοχῆς τὴν δὲ τιμωρίας
ἀξιώσῃ. διὰ τοῦτο τὸν μὲν εἰς εἱρκτὴν ἀπαχθέντα κελεύει δεθῆναι, 201
ποτνιᾶται δὲ τὸν θεὸν ἱλασάμενος ταῖς ἀνάγκαις τῶν αἰσθήσεων, δι' ὧν
καὶ βλέπομεν ἃ μὴ θέμις ὁρᾶν καὶ ἀκούομεν ὧν μὴ θέμις ἀκούειν, ὅ τι
χρὴ παθεῖν τὸν εὑρετὴν ἀσεβήματος καὶ ἀνοσιουργήματος ἐκτόπου καὶ
ξένου δηλῶσαι. ὁ δὲ προστάττει καταλευσθῆναι, προσήκουσαν οἶμαι 202
δίκην ὑπολαβὼν τὴν διὰ λίθων κατ' ἀνδρὸς λιθίνην καὶ ἀπόκροτον
ψυχὴν ἔχοντος καὶ ἅμα βουλόμενος πάντας τοὺς ἀπὸ τοῦ ἔθνους συν-
εφάψασθαι τῆς κολάσεως, οὓς ᾔδει σφόδρα τραχέως ἐνεγκόντας καὶ
φονῶντας· μόνης δ' ὡς ἔοικε τῆς διὰ βλημάτων ἔμελλον αἱ τοσαῦται
μυριάδες ἐφάπτεσθαι. μετὰ δὲ τὴν τοῦ ἀνοσίου καὶ παλαμναίου τίσιν 203
ἐγράφη διάταγμα καινόν, οὐκ ἄν ποτε προηγουμένης ἀξιωθὲν γραφῆς, ἀλλ'
156 M. αἱ ἀπροσδόκητοι νεωτεροποιίαι καινοὺς νόμους εἰς ἀνακοπὴν ἁμαρτημάτων
ἐπιζητοῦσιν. αὐτίκα γοῦν νομοθετεῖται τάδε· ὃς ἂν καταράσηται θεόν,
ἁμαρτίας ἔνοχος ἔστω, ὃς δ' ἂν ὀνομάσῃ τὸ ὄνομα κυρίου, θνησκέτω
(Lev. 24, 15. 16). εὖ γ', ὦ πάνσοφε, μόνος ἀμιγοῦς ἠκρατίσω 204
σοφίας· τοῦ καταρᾶσθαι χεῖρον τὸ ὀνομάζειν ὑπείληφας; οὐ γὰρ ἂν
τὸν μὲν βαρύτατον ἀσέβημα εἰργασμένον ἐπεκούφιζες διημαρτηκόσιν

1 καὶ] κἂν V^{2}OK ἡ om. A γλῶσσα BM τοῦ BEMVKH^2: τὸ O, om. AFGH^{1}P(v) 3 ἐπεφράχθη AGHP: ἀπεφράχθη ceteri ἥτις] ἢ A οὔτε VOK 4 ἐπισκιάζεσθαι οἴεται δεῖν transp. A (v) 6 διὰ δὲ τοῦτο FGHP (v) 7—8 ἱλασάμενος — ἀκούειν om. Barb. 7 ἱλασάμενος AFGHP: ἱλασάμενον ceteri (Mang.) δι' ὧν A: δι' ἃς ceteri (v) 8 ἀκούομεν] ἀκούειν G ὧν] ἃ G 9 εὑρετὴν] εὐεργέτην BEMA mg. K, om. F τοῦ ἀσεβήματος Barb. ἐκτόπου FGHP: ἐκτοπίου ceteri (v) 11 τὴν διὰ λίθων om. BEM κατὰ Barb. ἀπόκριτον BM 13 ταχέως O (Turn.) 14 φονᾶν O, φονᾶν κατ' αὐτοῦ V^{2}K διαβλημάτων M 18 ἂν] δὴ F καταράσεται AF τὸν θεὸν P 19 ἁμαρτίας AF: ἁμαρτία ceteri (ἁμαρτίᾳ v) ἔσται H ὀνομάσοι A κυρίου BEM: τοῦ κυρίου AVOK (v), θεοῦ κυρίου HP, κυρίου θεοῦ FG 20 εὖ γ' FGHP: εὖ γε A, εὖ ceteri ὦ AFGHPK^2: om. ceteri ἠκρατίσω] ἠκρατήσω P, ἢ κρατεῖς ὦ BEM, ἢ κρατεῖς A mg. P^2 21 τοῦ] τὸ G τὸ] τοῦ G ὑπειληφὼς V^{2}K (coni. Mang.)
ον
22 εἰργασμέναι K, εἰργασμένον om. A ἡμαρτηκόσιν V^1, τοῖς ἡμαρτηκόσιν V^{2}OK

6—12 pergit Barber. IV 56: τὸν μὲν εἰς εἱρκτὴν ἀπαχθέντα κελεύει δεθῆναι· ποτνιᾶται δὲ τὸν θεόν, ὅ τι χρὴ παθεῖν — ψυχὴν ἔχοντος.

ἐπιεικέστερον συντάττων, κατὰ δὲ τοῦ βραχύτερον ἠδικηκέναι δόξαντος
205 τὴν ἀνωτάτω τιμωρίαν, θάνατον, ὥριζες. (26.) ἀλλ' ὡς ἔοικε „θεοῦ“
τὰ νῦν οὐχὶ τοῦ πρώτου καὶ γεννητοῦ τῶν ὅλων ἀλλὰ τῶν ἐν ταῖς
πόλεσι μέμνηται· ψευδώνυμοι δ' εἰσὶ γραφέων καὶ πλαστῶν τέχναις
δημιουργούμενοι· ξοάνων γὰρ καὶ ἀγαλμάτων καὶ τοιουτοτρόπων ἀφι-
δρυμάτων ἡ οἰκουμένη μεστὴ γέγονεν, ὧν τῆς βλασφημίας ἀνέχειν
ἀναγκαῖον, ἵνα μηδεὶς ἐθίζηται τῶν Μωυσέως γνωρίμων συνόλως θεοῦ
206 προσρήσεως ἀλογεῖν· ἀξιονικοτάτη γὰρ καὶ ἀξιέραστος ἡ κλῆσις. εἰ
δέ τις οὐ λέγω βλασφημήσειεν εἰς τὸν ἀνθρώπων καὶ θεῶν κύριον,
ἀλλὰ καὶ τολμήσειεν ἀκαίρως αὐτοῦ φθέγξασθαι τοὔνομα, θάνατον ὑπο-
207 μενάτω τὴν δίκην. οὐδὲ γὰρ τῶν φυτευσάντων καίτοι θνητῶν ὑπαρ-
χόντων οἷς μέλει γονέων τιμῆς τὰ ὀνόματα προφέρουσιν, ἀλλὰ τὰ κύρια
διὰ τὸν ἐπ' αὐτοῖς σεβασμὸν ἡσυχάζοντες τοῖς τῆς φύσεως ἀνακαλοῦσι
πατέρα καὶ μητέρα προσαγορεύοντες, δι' ὧν εὐθὺς αἰνίττονται τὰς ἐξ
ἐκείνων ἀνυπερβλήτους εὐεργεσίας καὶ τὴν αὐτῶν εὐχάριστον διά-
208 θεσιν. ἔτι νῦν συγγνώμης ἀξιούσθωσαν οἱ κατ' ἐπισυρμὸν γλώττης
ἀκαιρευόμενοι καὶ λόγων ἀναπλήρωμα ποιούμενοι τὸ ἁγιώτατον καὶ θεῖον
ὄνομα;
209 (27.) Μετὰ δὲ τὴν τοῦ γεννητοῦ τῶν ὅλων τιμὴν τὴν ἱερὰν ἑβδόμην
ἐσέμνυνεν ὁ προφήτης ἰδὼν αὐτῆς ὀξυωπεστέροις ὄμμασι κάλλος ἐξαίσιον

---

1 συντάττων] πράττων FGHP (v), ἄττων A βραχύτατον VOK, βαρύτερον HP 2 ὥριζες AGHP: ὥρισας VOKF, ὥρισεν BEM 3 γεννητοῦ Mang. (in append.): γενητοῦ FGHP, γενέτου A mg. K (Mang. in textu), ἀγεννήτου V^1, ἀγενήτου ceteri: ἀγεννητοῦ (sic) Turn. 7 μηδὲ εἷς A μωυσέος MHPK, μωσέως AFG θεοῦ om. M 8 ἀξιονικωτάτη MO, ἄξιον εἰκότα τῇ F, ἄξιον εἰκότως· ἦν A καὶ] ἀεὶ A; ἀεὶ καὶ v ἀξιέραστον A, ἀπαξιέραστος FGHP; ἐπαξιέραστον v 9 λέγω] λόγω APV^2OK εἰς] ὡς G ἀνθρώπων $AVOKH^2P^2$: ἄνθρωπον ceteri θεῶν AV^2OKH^2: θεὸν ceteri καὶ κύριον F 10 καὶ om. A ἀκαίρως AFGHP: δικαίως ceteri 11 οὐδὲ A: οὔτε ceteri (v) φυ[illegible]σάντων V, φυσάντων AOK (prob. Mang.) 12 μέλλει $BMAV^1$ τὰ κύρια AFHP: τὰ δάκρυα G, τὸν κύριον V^1 ut vid., τὸ κύριον ceteri 13 ἐπ' AFGHP: ἐν ceteri τοῖς] τὸν V^1 ut vid., τὸ V^2OK 14 δι' ὧν AFGHP: δι' om. ceteri αἰνίττεται $BEMV^1$, αἰνίττεσθαι V^2OK 15 ἀνυπερβλήτως M καὶ om. VOK αὐτῶν codd. 16 ἔτι νῦν] ἔτι μὴν V^2OK; οὐ τοίνυν coni. Mang., ἔτι τοίνυν vel τί οὖν conicio μὴ ante ἀξιούσθωσαν add. V^2OK τῆς γλώττης G 19 γενητοῦ BEMFP, γενέτου A τιμὴν ante τοῦ transp. F

---

2 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 207* βλασφημείτω δὲ μηδεὶς θεοὺς οὓς πόλεις ἄλλαι νομίζουσι. *Contra Apionem II § 237* . . καὶ περί γε τοῦ μήτε χλευάζειν μήτε βλασφημεῖν τοὺς νομιζομένους θεοὺς παρ' ἑτέροις ἄντικρυς ἡμῖν ὁ νομοθέτης ἀπείρηκεν αὐτῆς ἕνεκα προσηγορίας τοῦ θεοῦ.

ἐνεσφραγισμένον οὐρανῷ τε καὶ τῷ σύμπαντι κόσμῳ καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως
αὐτῆς ἀγαλματοφορούμενον. εὕρισκε γὰρ αὐτὴν τὸ μὲν πρῶτον ἀμήτορα, 210
γενεᾶς τῆς θήλεος ἀμέτοχον, ἐκ μόνου πατρὸς σπαρεῖσαν ἄνευ σπορᾶς καὶ
γεννηθεῖσαν ἄνευ κυήσεως· ἔπειτα δ' οὐ ταῦτα μόνον κατεῖδεν, ὅτι παγκάλη
καὶ ἀμήτωρ, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀειπάρθενος, οὔτ' ἐκ μητρὸς οὔτε μήτηρ οὔτ' ἐκ
167 M. | φθορᾶς οὔτε φθαρησομένη· εἶτ' ἐκ τρίτου κατενόησεν αὐτὴν ἐξετάζων
καὶ κόσμου γενέθλιον, ἣν ἑορτάζει μὲν οὐρανός, ἑορτάζει δὲ γῆ καὶ τὰ ἐν
γῇ γανύμενα καὶ ἐνευφραινόμενα τῇ παναρμονίῳ ἑβδομάδι. ταύτης 211
ἕνεκα τῆς αἰτίας ὁ πάντα μέγας Μωυσῆς ἐδικαίωσε τοὺς ἐγγραφέντας
αὐτοῦ τῇ ἱερᾷ πολιτείᾳ θεσμοῖς φύσεως ἑπομένους πανηγυρίζειν, ἐν
ἱλαραῖς διάγοντας εὐθυμίαις, ἀνέχοντας μὲν ἔργων καὶ τεχνῶν τῶν εἰς
πορισμὸν καὶ πραγματειῶν ὅσαι κατὰ βίου ζήτησιν, ἄγοντας δ' ἐκεχειρίαν καὶ διαφειμένους πάσης ἐπιπόνου καὶ καματηρᾶς φροντίδος,
σχολάζοντας οὐχ ὡς ἔνιοι γέλωσιν ἢ παιδιαῖς ἢ μίμων ἢ ὀρχηστῶν
ἐπιδείξεσι, περὶ ἃς κηραίνουσι καὶ δυσθανατοῦσιν οἱ θεατρομανοῦντες
καὶ διὰ τῶν ἡγεμονικωτάτων αἰσθήσεων, ὁράσεως καὶ ἀκοῆς, δούλην
ἀπεργαζόμενοι τὴν φύσει βασιλίδα ψυχήν, ἀλλὰ μόνῳ τῷ φιλοσοφεῖν·
οὐχ ὅπερ μεθοδεύουσιν οἱ λογοθῆραι καὶ σοφισταὶ πιπράσκοντες ὡς 212
ἄλλο τι τῶν ὠνίων ἐπ' ἀγορᾶς δόγματα καὶ λόγους, οἳ φιλοσοφίᾳ κατὰ
φιλοσοφίας (ὦ γῆ καὶ ἥλιε!) χρώμενοι δι' αἰῶνος οὐκ ἐρυθριῶσιν,
ἀλλὰ τῷ τῷ ὄντι φιλοσοφεῖν, ὅπερ ἐκ τριῶν συνύφανται, βουλευμάτων καὶ
λόγων καὶ πράξεων, εἰς ἓν εἶδος ἡρμοσμένων πρὸς κτῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν εὐδαιμονίας. τούτου δή τις ἀλογήσας τοῦ διατάγματος, ἔτι τοὺς 213
χρησμοὺς ἐναύλους ἔχων τοὺς περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης, οὓς ἐθέσπισεν

1 ἀνεσφραγισμένον Turn. 2 αὐτῆς] αὐτοῦ H 3 θήλεως FH 4 δὲ VO μόνον ταῦτα transp. BMAF, μόνα ταῦτα VOK κατεῖδον M παγκαλῆς A 6 οὔτ' ἐκφθαρησομένη A εἶτα N, εἴτ' E 7. 8 καὶ τὰ ἐν γῇ (τῇ γῇ F) AFGHPN: om. ceteri 8 γανύμενα BE: γαννύμενα ceteri (v) παναρμονίᾳ H 9 ἐγγραφθέντας K 10 πολιτείᾳ] βίβλῳ νόμους V^2OK 11 ἱλαραῖς BEMVOK: ἱλαρίαις AFGHPN; ἱλαρίναις (sic) v ἐν εὐθυμίαις AFN μὲν om. A 11. 12 εἰς πορισμόν] ἐκ πορισμῶν A 12 πραγματείαν BEMV^1, πραγματείας V^2OK ἄγοντες A δὲ A 12. 13 ἐκκεχειρίαν VKH 13 διαφειμένης A 14 σχολάζοντες A; ἐνσχολάζοντας coni. Mang. γελῶσιν AP γέλωσι καὶ παιδιαῖς BEM ἢ ante μίμων om. FN 15 περὶ ἃς κηραίνουσι] περισκαίρουσι A δυσθανατῶσιν AFPN οἱ δὲ A 16 pr. καὶ eras. V^2, om. OK δούλην] δοῦλον FGHP (v) 18 λοθῆραι (sic) A 19 οἱ A φιλοσοφίᾳ] φιλοσοφίας FH^1PN 21 τῶ τῶ ὄντι BEMGHP: τὸ τῶ ὄντι A (Turn.), pr. τῷ om. VOKFN (Mang.) συνυφαίνεται V^2OK 22 ἓν om. BEM

6—23 N fol. 158^r: εἶτα ἐκ τρίτου — ἀπόλαυσιν εὐδαιμονίας. 23 sqq. Num. 15, 32—36

ἄνευ προφήτου ὁ θεὸς διὰ φωνῆς — τὸ παραδοξότατον — ὁρατῆς, ᾗ
τῶν παρατυγχανόντων ὀφθαλμοὺς ὤτων ἐπήγειρε μᾶλλον, ἐπὶ φρυγανισμὸν
ἐξῄει διὰ μέσου τοῦ στρατοπέδου πάντας εἰδὼς ἐν ταῖς σκηναῖς
ἠρεμοῦντας, καὶ δρῶν ἔτι τἀδίκημα καταφανὴς ὑπὲρ τοῦ μὴ
214 λαθεῖν γίνεται. πυλῶν γὰρ ἔξω προελθόντες τινὲς εἰς ἐρημίαν,
ἵν' ἐν τῷ καθαρωτάτῳ καὶ ἡσυχάζοντι εὔξωνται, θέαν ἔκνομον
ἰδόντες, ξύλων ὕλην συγκομίζοντα, καὶ δυσανασχετήσαντες ἐμέλ-
λησαν μὲν αὐτὸν ἀνελεῖν, λογισμῷ δὲ τὸ παρακεκινημένον τῆς
ὀργῆς ἐπισχόντες, ἵνα μήτε ἰδιῶται πρὸ ἀρχόντων κολάζειν τινὰ δοκῶσι
καὶ ταῦτ' ἄκριτον, κἂν ἄλλως τὸ παρανόμημα ᾖ ἐμφανές, μήτε τοῦ
περὶ τὴν ἡμέραν εὐαγοῦς μίασμα φόνου, κἂν δικαιότατος ᾖ, προσάψηται,
συλλαβόντες ἄγουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἄρχοντα, ᾧ συνήδρευον μὲν οἱ
215 ἱερεῖς, παρειστήκει δὲ σύμπασα ἡ πληθὺς πρὸς ἀκρόασιν. ἔθος γὰρ
ἦν, ἀεὶ μὲν κατὰ τὸ παρεῖκον, προηγουμένως δὲ ταῖς ἑβδόμαις, ὡς
ἐδήλωσα καὶ πρόσθεν, φιλοσοφεῖν, τοῦ μὲν ἡγεμόνος ὑφηγουμένου καὶ
διδάσκοντος ἅ τε | χρὴ πράττειν καὶ λέγειν, τῶν δ' εἰς καλοκἀγαθίαν p. 168 M
216 ἐπιδιδόντων καὶ βελτιουμένων τά τε ἤθη καὶ τὸν βίον. ἀφ' οὗ καὶ
εἰσέτι νῦν φιλοσοφοῦσι ταῖς ἑβδόμαις Ἰουδαῖοι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν τὸν
χρόνον ἐκεῖνον ἀναθέντες ἐπιστήμῃ καὶ θεωρίᾳ τῶν περὶ φύσιν· τὰ γὰρ
κατὰ πόλεις προσευκτήρια τί ἕτερόν ἐστιν ἢ διδασκαλεῖα φρονήσεως
καὶ ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης εὐσεβείας τε καὶ ὁσιότητος καὶ
συμπάσης ἀρετῆς, ᾗ κατανοεῖται καὶ κατορθοῦται τά τε ἀνθρώπεια καὶ
217 θεῖα; (28.) τότε μὲν οὖν εἰς εἱρκτὴν ὁ τηλικοῦτον ἀσέβημα δράσας
ἀπάγεται. Μωυσῆς δὲ ἀπορῶν ὅ τι χρὴ παθεῖν τὸν ἄνθρωπον —

---

1 διὰ φωνῆς codd.: καὶ διὰ φωνῆς v   παραδοξώτατον BE   ᾗ BEVOK: ἡ M, παρὰ A, ᾗ om. FGHP (v)   2 ἐπήγειρε] ἐπήγαγε P   3 παντὸς A   εἰδὼς] ἰδὼν G   4 ἔτι] ἐπὶ A, ὅτι M   τἀδίκημα AFGHP: τὰ δόκιμα ceteri   5 ἐρημίαν A (Mang.): ἠρεμίαν ceteri (Turn.)   6 ἡσυχάζοντι om. in textu E, add. mg. E   7 ἰδότες (sic) M   7. 8 ἐμέλησαν V^1AFHP   8 μὲν AFGHP: om. ceteri   9 ἐπισχόντες AGHP: ἐπισχόντας F, ἐπέσχον ceteri (Mang.)   10 ἄκριτα A   ᾖ scripsi: ἦν codd. (v)   11 περὶ] παρὰ H^1P   ἐναγοῦς VOK   ᾖ] ἦν V^2K   12 συλλαβόντες AG: συλλαβόντες δ' ceteri (v)   συνήδευον A   οἱ om. AHP (v)   13 παρειστήκεισαν A   πᾶσα VOK   πρὸς] ἐπ' A   14 παρῆκον VOKG   ἑβδομάδαις BEM   15 ἐδήλωσε H^1P   16 καὶ λέγειν om. F   καλοκἀγαθίας AGHP   18 ἑβδομάδαις BM   πατρίαν A   τὸν AFGHP: om. ceteri   19 περὶ] παρὰ F^1 20 ἐστιν AGHP: om. ceteri   διδασκαλία AP, διδασκαλεῖον O   21 ἀνδρίας EAG   23 οὖν om. A   τηλικοῦτο BEM   ἀσέβημα δράσας AGHP: δράσας ἀσέβημα ceteri   24 ἄγεται A   μωσῆς AVOK   δ' BEM   τὸν ἄνθρωπον παθεῖν transp. A

ᾔδει γὰρ ἄξια θανάτου διαπεπραγμένον, ἀλλὰ τίς ἂν γένοιτο τρόπος
ἁρμόζων τῆς τιμωρίας; — ἀφικνεῖται πρὸς τὸ ἀόρατον ἀοράτῳ ψυχῇ δικα-
στήριον καὶ ἐπυνθάνετο τοῦ καὶ πρὶν ἀκοῦσαι πάντ' ἐπισταμένου δικαστοῦ,
τί κέκρικεν. ὁ δ' ἀποφαίνεται τὴν γνῶσιν, ὅτι καὶ θνήσκειν ὀφείλει καὶ 218
οὐχ ἑτέρως ἢ καταλευσθείς, ἐπειδὴ καὶ τούτῳ καθάπερ καὶ τῷ προ-
τέρῳ μετέβαλεν ὁ νοῦς εἰς κωφὴν λίθον εἰργασμένῳ τελεώτατον παρα-
νόμημα, ᾧ σχεδὸν πάντα τἄλλα ἐμφέρεται, ὅσα περὶ τοῦ σεβασμοῦ τῆς
ἑβδόμης νενομοθέτηται. διὰ τί; ὅτι οὐχ αἱ βάναυσοι μόνον ἀλλὰ καὶ αἱ 219
ἄλλαι τέχναι καὶ πραγματεῖαι καὶ μάλιστα αἱ περὶ πορισμὸν καὶ βίου ζήτησιν
ἢ διὰ πυρός εἰσιν ἢ οὐκ ἄνευ τῶν διὰ πυρός· ὅθεν ἀπαγορεύει πολλάκις
ἐν ταῖς ἑβδόμαις πῦρ ἐναύειν ὡς ἀρχηγικώτατον αἴτιον καὶ πρεσβύτατον
ἔργον, οὗ ἡσυχάσαντος ἐνενοήθη καὶ τὰ κατὰ μέρος ὡς εἰκὸς συνη-
συχάσειν. ὕλη δὲ ξύλα πυρός, ὡς τὸν ξυλιζόμενον ἀδελφὸν καὶ συγγενὲς 220
ἁμάρτημα τῷ καίοντι δρᾶν, τὸ παρανόμημα διπλασιάζοντα, τῇ μὲν ὅτι
προσταχθὲν ἠρεμεῖν συνεκόμιζε, τῇ δ' ὅτι καὶ τοιαῦτα συνεκόμιζεν, ἃ
πυρός ἐστιν ὕλη, τῆς τῶν τεχνῶν ἀρχῆς.

(29.) Ἄμφω μὲν οὖν τὰ εἰρημένα τιμωρίας ἀσεβῶν περιέχει διὰ 221
πεύσεως καὶ ἀποκρίσεως βεβαιουμένας. ἕτερα δὲ δύο ἐστὶν οὐχὶ τῆς
αὐτῆς ἀλλὰ διαφερούσης ἰδέας, ὧν τὸ μὲν περὶ κλήρου διαδοχῆς, τὸ δ'
169 M. ὅσα τῷ δοκεῖν παρὰ καιρὸν | ἐπιτελουμένης ἱερουργίας, περὶ ἧς

2 ἁρμόζων τῆς τιμωρίας GHP: τῆς τιμωρίας ἁρμόζων F, ἁρμόζων om. ceteri ἀοράτῳ om. A ψυχῆς A 3 ἐπυνθάνετο τοῦ AF mg. P mg. K: om. ceteri καὶ πρὶν A: καὶ om. ceteri (v) τοῦ ante πάντ' add. V^2OK πάντα AK 5 alt. καὶ om. F (fort. recte) 6 μετέλαβεν F 7 τἄλλα MG, τὰ ἄλλα AVOK 8 διὰ τί: ὅτι AFGH^2P: ὅτι om. H^1, διότι ceteri βάναυσοι] βάσανοι BE^1 post μόνον add. τέχναι A alt. αἱ om. A 11 ἀρχικώτατον M αἴτιον AFGHP: καὶ αἴτιον ceteri 12 ἔργον] ὄργανον coni. Mang. καὶ τὰ] καὶ τὸ M, καὶ τὰ om. A, τὰ om. F ὡς om. F 12. 13 συνησυχάσειν AF: συνησυχάζειν GHP (v), ἡσυχάσειν BEMV^1, ἡσυχάζειν V^2OK 13 ὡς] ὥστε HP (v) 14 τὸ eras. V^2, om. OK παρανόνημα M 15 τὸ ante προσταχθὲν add. BEM (Mang.) προσταχθεὶς V^2OK τὰ τοιαῦτα M 16 τῶν om. BEM 17 post τιμωρίας add. περιέχει V^2OK 17. 18 περιέχει διὰ πεύσεως AF: περιέχει eras. V^2, om. h. l. OK, δ. π. περιέχει transp. ceteri διαπνεύσεως P 18 βεβαιουμένας AG: βεβαιούμενα ceteri 19 παρακλήρου K τὸ δ' AFGHP: τὰ δ' BEM, τὰ δὲ VOK 20 καὶ ante παρὰ add. BEM παρὰ καιρὸν] περὶ καιροῦ coni. Mang.; ⟨περὶ τῆς⟩ παρὰ καιρὸν conicio

4—7 Catena in Num. 15,35 (Caten. Lips. I p. 1267) Φίλωνος ἑβραίου: ἀποφαίνεται ὁ θεὸς ὅτι θνήσκειν ὀφείλει ὁ ἐν τῷ σαββάτῳ συλλέξας ξύλα καὶ οὐχ ἑτέρως ἢ καταλευσθείς, ἐπειδήπερ ὁ νοῦς αὐτῷ εἰς κωφὴν λίθον μετέβαλεν εἰργασμένῳ τελεώτατον παρανόμημα.

222 λεκτέον πρότερον. τὴν ἀρχὴν τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας πρῶτον ἀναγράφει
μῆνα Μωυσῆς ἐν ταῖς τῶν ἐνιαυτῶν περιόδοις ἀναθεὶς οὐχ ὥσπερ ἔνιοι
χρόνῳ τὰ πρεσβεῖα μᾶλλον ἢ ταῖς τῆς φύσεως χάρισιν, ἃς ἀνέτειλεν ἀνθρώ-
ποις· κατὰ γὰρ ταύτην τὰ μὲν σπαρτά, ἡ ἀναγκαία τροφή, τελειογονεῖται,
ὁ δὲ τῶν δένδρων καρπὸς ἡβώντων ἄρτι γεννᾶται δευτέραν ἔχων τάξιν,
ὅθεν καὶ ὀψίγονός ἐστιν· ἀεὶ γὰρ ἐν τῇ φύσει τὰ μὴ λίαν ἀναγκαῖα
223 τῶν σφόδρα ἀναγκαίων δεύτερα. σφόδρα μὲν οὖν ἀναγκαῖα πυροί τε
καὶ κριθαὶ καὶ ὅσα ἄλλα εἴδη τροφῆς, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστιν· ἔλαιον
δὲ καὶ οἶνος καὶ ἀκρόδρυα οὐχὶ τῶν ἀναγκαίων. ἐπεὶ καὶ δίχα τούτων
ἄχρι μακροτάτου γήρως παρατείνοντες εἰς πολυετίαν βιοῦσιν ἄνθρωποι.
224 τῷ δὴ μηνὶ τούτῳ περὶ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν, μέλλοντος τοῦ
σεληνιακοῦ κύκλου γίνεσθαι πλησιφαοῦς, ἄγεται τὰ διαβατήρια, δημοφανὴς
ἑορτή, τὸ Χαλδαϊστὶ λεγόμενον Πάσχα, ἐν ᾗ οὐχ οἱ μὲν ἰδιῶται προσ-
άγουσι τῷ βωμῷ τὰ ἱερεῖα, θύουσι δ' οἱ ἱερεῖς, ἀλλὰ νόμου προστάξει
σύμπαν τὸ ἔθνος ἱερᾶται, τῶν κατὰ μέρος ἑκάστου τὰς ὑπὲρ αὑτοῦ
225 θυσίας ἀνάγοντός τε καὶ χειρουργοῦντος. ὁ μὲν οὖν ἄλλος ἅπας λεὼς
ἐγεγήθει καὶ φαιδρὸς ἦν, ἑκάστου νομίζοντος ἱερωσύνῃ τετιμῆσθαι·
δεδακρυμένοι δ' ἕτεροι καὶ στένοντες διῆγον, οἰκείων αὐτοῖς ἔναγχος
τετελευτηκότων, οὓς πενθοῦντες διπλῇ κατείχοντο λύπῃ, προσειληφότες

---

1 πρότερον A (Mang.): προτέρας ceteri (Turn.) γράφει F 1. 2 μῆνα ἀναγράφει transp. A 2 μωσῆς BEF post ἀναθεὶς add. αὐτῶ V²OK 3 χρόνω om. VOK τὰς . . . χάριτας V²OK 4 σπαρτά] σπαρέντα VOK, . . . ματα Chron. Pasch. (σπέρματα Mai) τῇ ἀναγκαίᾳ τροφῇ G τελεσιουργεῖται Chron. Pasch. 7 πυρός A 9 καὶ ante δίχα om. AGHP Chron. Pasch. (Turn.) 10 γήρους Chron. Pasch. παρεκτείνοντες M 11 τῷ: incipit C fol. 122r δὴ] δὲ Chron. Pasch., πρώτω C τούτῳ om. C τεσσαρασκαιδεκάτην F 12 γένεσθαι (sic) B¹EM δημοφανὴς (δημοφαὴς Chron. Pasch.) corruptum; δημοτελὴς conicio 13 χαλδαϊστὴ A Πάσχα] φάσκα BEMGHP; Πάσκα Turn. 14 ἱερὰ A οἱ om. CMO 15 μέρους K αὐτοῦ CBEMAH¹ 16 τε] τότε FGHP (v) χειρουργοῦντος] ἱερουργοῦντος coni. Mang. ἄλλος om. VOK πᾶς CBEM λαός A 18 αὐτοῖς] αὐτῆς M

---

1 sqq. Exod. 12,2 sqq. Num. 9,1—5 1 — 13 *Chronicon Paschale vol. I p. 3 (Dindorf)*: Φίλωνος τοῦ παρ' Ἑβραίοις σοφοῦ. Τὴν ἀρχὴν — τὸ Χαλδαϊστὶ λεγόμενον Πάσχα. ταῦτα μὲν ὁ Φίλων. 11 [*Ioa. Chrysost.*] *Orat. in Pascha VII* (Migne t. 59 Col. 748): ἔχομεν μάρτυρας σοφοὺς Ἑβραίους οἷον Φίλωνα καὶ Ἰώσηπον καὶ ἄλλους τινάς, οἵτινες ἐν τοῖς οἰκείοις συγγράμμασι διαβεβαιοῦνται, ὅτι οὐ δύναται ἀκριβῶς ἄλλως τὸ Πάσχα γενέσθαι ἢ μετ' ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἐνστᾶσαν· καὶ ὁρίζονται οὗτοι ἀνέκαθεν τὸν τοιοῦτον εἱρμὸν τετηρῆσθαι μετὰ τῆς κατὰ σελήνην τεσσαρεσκαιδεκάτης.
18 sqq. Num. 9,6 — 14

τῇ διὰ τοὺς ἀποθανόντας συγγενεῖς καὶ τὴν ἐκ τοῦ στερηθῆναι τῆς περὶ τὴν ἱερουργίαν ἡδονῆς τε καὶ τιμῆς, οἷς οὐδὲ καθάρασθαι καὶ περιρράνασθαι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐξεγένετο, μήπω τοῦ πένθους ὑπερημέρου καὶ ἐκπροθέσμου γεγονότος. οὗτοι μετὰ τὴν πανήγυριν 226
προσελθόντες τῷ ἄρχοντι συννοίας μεστοὶ καὶ κατηφείας τὰ συμβεβηκότα διηγήσαντο, τὴν ὑπόγυον τῶν συγγενῶν τελευτήν, τὸ πένθος ᾧ κατ' ἀναγκαῖον ἐχρήσαντο, τὸ μὴ δυνηθῆναι διὰ τοῦτο μετασχεῖν τῆς τῶν διαβατηρίων θυσίας. εἶτ' ἐδέοντο μὴ ἔλαττον τῶν ἄλλων ἐνέγκασθαι 227
μηδὲ τὸ ἐπὶ τοῖς ἀποθανοῦσιν οἰκείοις ἀτύχημα ἐν ἀδικήματος μέρει
170 M. καταριθμηθῆναι τιμωρίαν ἐργασάμενον πρὸ | ἐλέου· νομίσαι γὰρ ἂν χείρονα παθεῖν τῶν ἀποθανόντων, εἴ γε τοῖς μὲν οὐδενός ἐστιν ἀντίληψις ἔτι τῶν ἀβουλήτων, οἱ δὲ ζῶντες δόξουσι τεθνάναι τὸν μετ' αἰσθήσεως θάνατον. (30.) ταῦτ' ἀκούσας ἑώρα μὲν καὶ τὴν δικαιολογίαν 228
οὐκ ἀπῳδὸν καὶ τὴν τοῦ μὴ ἱερουργῆσαι πάλιν πρόφασιν ἀναγκαίαν καὶ τὸ συμπαθὲς ἀνακεκραμένον τούτοις, ἐπαμφοτερίζων δὲ τὴν γνώμην καὶ ὥσπερ ἐπὶ πλάστιγγος ἀντιρρέπων — τῇ μὲν γὰρ ἐταλάντευεν ὁ ἔλεος καὶ τὰ δίκαια, τῇ δ' ἀντέβριθεν ὁ νόμος τῆς τῶν διαβατηρίων θυσίας, ἐν ᾧ καὶ πρῶτος μὴν καὶ ἡμέρα τεσσαρεσκαιδεκάτη δεδήλωται τῆς ἱερουργίας —, ἀρνήσεως καὶ συγκαταθέσεως μεταξὺ φορούμενος ἱκετεύει τὸν θεὸν δικαστὴν γενέσθαι καὶ χρησμῷ τὴν κρίσιν ἀναφῆναι. ὁ δ' ἐπακούσας θεσπίζει λόγιον οὐ περὶ ὧν ἐνετεύχθη 229
μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὖθίς ποτε γενησομένων, εἰ ταῖς αὐταῖς χρήσαιντο συντυχίαις· ἐπιδαψιλευόμενος δὲ καὶ περὶ τῶν κατ'

---

1 τῇ] τὴν G στερηθῆναι MAFGHP: ὑστερηθῆναι ceteri 2 τε καὶ τιμῆς om. O οὐδὲν O καθάρασθαι AFGHP: περικαθάρασθαι ceteri 3 μήπου BEM 5 προελθόντες K 6 ὑπόγυιον V^{2}OK, ὑπόγειον P τελευτὴν add. mg. $H^{2}P^{2}$ τὸ—ἐχρήσαντο (7) om. O ᾧ] ὃ E^{1} 6. 7 κατ' ἀναγκαῖον GHP: κατὰ τἀναγκαῖον A, κατ' ἀνάγκην ceteri 7 τῆς om. A 8 διαβατηρίων· θυσίας τέ (pro εἶτ') A ἔλαττον AGHP: ἐλάττω ceteri 9 οἰκεῖον A ἀδικήματος] ἀτυχήματος CV^{1}O (Turn.) 10 εἰργασμένον A ἐλέους VOK ἂν om. M 12 ἔτι] ἐπὶ A, om. v μετὰ VOK 13 αἰσθήτου (sic) K ταῦτα C μὲν om. A δικαιολογίαν AFGHP: διαλογίαν ceteri 14 ἀπῳδὸν] ἀποδὼν P μὴ om. A πάλιν $BEMFV^{2}$K: πάλαι ceteri (v) 15 ἀνακεκραμμένον M ἐναμφοτερίζων A 16 καὶ om. A 16. 17 ὁ ἔλεος F: τὸ ἔλεος A (v), ἔλεος (om. ὁ) ceteri 17 δὲ AVOK 18 ᾧ scripsi: ᾗ codd. (v) ἡμέρα τεσσαρεσκαιδεκάτη codd.: τεσσ. ἡμέρα v 18. 19 δεδήλωται AGHP: ἡ δεδήλωται $BEMFV^{1}K^{2}$, ᾗ δεδήλωται $CV^{2}OK^{1}$ 20 θεὸν] αὐτὸν GHP (Turn.) 20. 21 ἀναφανῆναι FGHP, ἐναφεῖναι V^{2}OK 21 ἐτεύχθη P 22 περὶ] πάντων VOK 23 συντυχίαις AFGHP: δυστυχίαις ceteri

ἄλλας αἰτίας οὐ δυνηθέντων ἱερουργῆσαι μετὰ παντὸς τοῦ ἔθνους προσ-
230 επιθεσπίζει. τίνα οὖν ἐστι τὰ περὶ τούτων χρησθέντα λόγια, μηνυτέον.
„συγγενικὸν“ φησί „πένθος ἀναγκαία μὲν τοῖς ἀφ' αἵματος ἀνία,
231 γράφεται δ' οὐκ ἐν πλημμελείαις. ἕως μὲν οὖν ἐμπρόθεσμόν ἐστιν,
ἔξω περιβόλων ἱερῶν ἐλαυνέσθω, οὓς ἀπὸ παντὸς ἁγνεύειν οὐχ ἑκουσίου
μόνον ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ κατὰ γνώμην μιάσματος δεῖ· γενομένου δ'
ἐκπροθέσμου, μὴ στερέσθωσαν ἰσομοιρίας τῆς ἐν ταῖς ἱερουργίαις, ἵνα
μὴ προσθήκη τετελευτηκότων οἱ ζῶντες ὦσιν· ἴτωσαν δὲ ἅτε δεύτεροι
δευτέρῳ μηνί, πάλιν τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ, καὶ θυέτωσαν κατὰ τὰ
αὐτὰ τοῖς προτέροις καὶ τῷ θύματι χρήσθωσαν ὡς ἐκεῖνοι νόμῳ καὶ
232 τρόπῳ τῷ παραπλησίῳ. τὰ δ' αὐτὰ ἐπιτετράφθω καὶ τοῖς μὴ διὰ
πένθος ἀλλὰ μακρᾶς χάριν ἀποδημίας κωλυομένοις ἅμα τῷ παντὶ
ἔθνει συνιερουργεῖν· οὐ γὰρ οἱ ξενιτεύοντες ἢ ἑτέρωθι οἰκοῦντες ἀδικοῦσιν,
ὡς στέρεσθαι τῆς ἴσης τιμῆς, καὶ ταῦτα μὴ χωρούσης διὰ πολυανθρωπίαν
τὸ ἔθνος μιᾶς χώρας, ἀλλ' ἀποικίας πανταχόσε διαπεμψαμένης.“
233 (31.) Τοσαῦτα διειλεγμένος περὶ τῶν ὑστερησάντων μὲν ἅμα τῷ
πλήθει θῦσαι τὰ διαβατήρια κατὰ συντυχίας ἀβουλήτους, ἐκπλῆσαι δ'
εἰ καὶ ὀψὲ ἀλλ' οὖν ἀναγκαίως τὸ ἐλλειφθὲν σπουδασάντων, ἐπὶ τελευ-
ταῖον μέτειμι διάταγμα τὸ περὶ τῆς τῶν κλήρων διαδοχῆς, ὅπερ ὁμοίως
234 μικτὸν ἦν ἐκ πεύσεως καὶ ἀποκρίσεως λαβὸν τὴν σύστασιν. ἦν τις

---

1. 2 προθεσπίζει VOK 2 τὰ περὶ] ἐπὶ Richt. λόγια χρησθέντα transp. A (v) 3 φησί] φύσει K, ἐστι M ἀναγκαῖον A μὲν AFGHP: om. ceteri ἀνία om. A 4 γράφεται] ἀναγράφεται A (v) ἐμπλημμελείαις M, ἐν πλημελίαις G ἐμπρόθεσμον codd.: ἐκπρόθεσμον Turn. 5 περιβόλων] περιόδων CVOK ἁγνεύει (sic) ἀπὸ παντὸς transp. F 6 τοῦ μὴ om. Turn., μὴ om. O 7 στερέσθωσαν scripsi (cf. l. 14): στερείσθωσαν codd. (v) τῆς om. VOK 8 τελευτηκότων (sic) M 9. 10 τὰ αὐτὰ] ταῦτα A; ταὐτὰ (v) 10 τῷ om. F 10. 11 τρόπῳ καὶ νόμῳ transp. BEMGHP 12 ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ AF (v) 13 ἢ] οἱ Turn. ἑτέρωθεν F 14 στέρεσθαι] στερεῖσθαι A (v) διὰ om. Turn. 15 πανταχόσε] πολλαχόσε AHP (v) διαπεμψαμένης: desinit C fol. 123r 16 ὑστερισάντων G μὲν AFGHP: om. ceteri 17 ἐκπλῆσαι] ἐκπληρῶσαι AG (v), πληρῶσαι HP 17. 18 δ' εἰ AFH²: δεῖ GH¹P, δὲ (om. εἰ) ceteri 18 ἀλλ' οὖν ἀναγκαίως AFGHP: om. ceteri τὸ τελευταῖον V²OK 19 διάταγμα om. GHP τὸ] τῶι E 20 μικτὸν] μικρὸν F λαβὼν BEM Barb. τις om. VOK

---

18 — 255,19 Catena Barber. IV 56 fol. 150v Φίλωνος ἑβραίου ἐκ τοῦ περὶ μωσέως δευτέρου λόγου: ἐπὶ τελευταῖον μετεῖναι (sic) διάταγμα — τὰς παρὰ μικρὸν διαφορὰς παραστέλλοντα. 20 sqq. Num. 27,1 — 11

ὄνομα Σαλπαάδ, ἀνὴρ δόκιμος καὶ φυλῆς οὐκ ἀσήμου· τούτῳ πέντε μὲν 1 M. γίνονται θυγατέρες, υἱὸς | δὲ οὐδείς· αἳ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πατρὸς στέρησιν τῆς πατρῴας λήξεως ὑποτοπήσασαι διὰ τὸ τὰς κληρουχίας ἄρρεσι δίδοσθαι προσίασι τῷ ἡγεμόνι μετὰ τῆς ἁρμοττούσης κόραις αἰδοῦς, οὐ θηρώμεναι πλοῦτον, ἀλλὰ τοὔνομα καὶ ἀξίωμα γλιχόμεναι διασῶσαι τοῦ πατρὸς καί φασιν· „ὁ μὲν πατὴρ ἡμῶν ἐτελεύτησεν, 235 ἐτελεύτησε δ' ἐν οὐδεμιᾷ στάσει γενόμενος, ἐφ' ὧν συνέβη διαφθαρῆναι μυρίους, ἀλλ' ἐζήλωσε βίον ἀπράγμονα καὶ ἰδιώτην, εἰ μὴ ἄρα ἐν ἁμαρτίᾳ θετέον τὸ γενεᾶς ἄρρενος ἀμοιρῆσαι. πάρεσμεν δ' ἡμεῖς ὅσα μὲν τῷ δοκεῖν ὀρφαναί, τὸ δ' ἀληθὲς σοὶ χρησόμεναι πατρί· τοῦ γὰρ γεννήσαντος ὁ νόμιμος ἄρχων οἰκειότερος ὑπηκόοις.“ ὁ δὲ θαυμάσας 236 τὴν φρόνησιν τῶν παρθένων καὶ τὴν πρὸς τὸν γειναμένον εὔνοιαν ἐπέσχεν ὑφ' ἑτέρας ἑλκόμενος φαντασίας, καθ' ἣν τὰς κληρουχίας ἄνδρες ὤφειλον διανέμεσθαι γέρας ληψόμενοι στρατείας καὶ πολέμων οὓς διήθλησαν, γυναιξὶ δ' ἡ φύσις ἀσυλίαν τῶν τοιούτων ἀγωνισμάτων παρέχουσα δηλονότι καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς τιθεμένων ἄθλων οὐ μεταδίδωσιν. ὅθεν εἰκότως τῆς διανοίας ἀμφικλινῶς ἐχούσης καὶ ἀντισπω- 237 μένης, ἀναφέρει τῷ θεῷ τὴν διαπόρησιν, ὃν ᾔδει μόνον ἀψευδέσι καὶ ἀπλανεστάτοις κριτηρίοις τὰς κατὰ μικρὸν διαφορὰς διαστέλλοντα πρὸς

---

1 ὄνομα AF Barb.: ὀνόματι ceteri   Σαλπαάδ scripsi: σαλπαάθ AFGHP Barb. (v), σαλίτα ὁ δ' ceteri   γρ. ἦν τις ὀνόματι σαλπαάθ mg. K   ἀσίμου Barb. μὲν om. Barb.   2 γείνονται V¹, γείνοντο V²K   δ' AH Barb. οὐδὲ εἷς VOK Barb.   3 λέξεως H¹P¹   4 ἄρσεσι VO   δίδοσθαι AGHP Barb.: δεδόσθαι ceteri (Mang).   χοραῖς (sic) v   6 τοῦ πατρὸς διασῶσαι transp. M   ὁ μὲν πατὴρ] ὅτι ὁ πατὴρ Cat.   ἐτελεύτησεν] ἐτελεύτα K   ἐτελεύτησεν ἡμῶν transp. A Barb.   7 ἐτελεύτησε δ' om. Cat.   δὲ A   οὐδὲ μιᾷ Barb.   στάσεων coni. Mang.   ἐφ' GHP: ὑφ' ceteri (v)   8 ἰδιώτην καὶ ἀπράγμονα transp. VOK   καὶ ἰδιώτην om. Cat.   ἄρα eras. H   8. 9 ἐν ἁμαρτίᾳ] ἁμαρτίαν A   ἐν ἁμαρτίᾳ θετέον] ἐστὶ Cat.   9. 10 ὅσα μὲν τῷ] τῶ (vel τὸ) μὲν Cat.   10 δὲ Cat.   τοῦ — ὑπηκόοις (11) om. Cat.
ς
11 οἰκειότερον K   ὑπήκοος P   12 τὸν γειναμένον] τὸ γινόμενον Cat., τὸ γενόμενον V¹O   13 ὑπέσχεν Cat.   ὑφ'] ἐφ' Cat.   ἑτέρας] ἑκατέρας GHP Barb. Cat. (Turn.)   15 ἀσυλίαν] ἀτέλειαν coni. Mang.   16 δῆλον ὅτι E   ὑπ' αὐτοῖς Cat.   17 ὅθεν: incipit C fol. 123r   18 τῷ om. Cat. καὶ ante ἀψευδέσι add. AFGHP (Turn.)   19 κατὰ] παρὰ Barb.   διαστελλόμενον P, παραστέλλοντα Barb.

---

4 — 18 Catena in Num. 27,3 (Caten. Lips. I p. 1359) Φίλωνος ἑβραίου: ὡς οὐ θηρώμεναι πλοῦτον προσῆλθον τῷ ἡγεμόνι μετὰ τῆς ἁρμοττούσης κόραις αἰδοῦς, ἀλλὰ τοὔνομα — ἀναφέρει θεῷ.

238 ἐπίδειξιν ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης. ὁ δὲ ποιητὴς τῶν ὅλων, ὁ τοῦ
κόσμου πατήρ, γῆν καὶ οὐρανὸν ὕδωρ τε καὶ ἀέρα καὶ ὅσα ἐκ τούτων
ἑκάστου συνέχων καὶ διακρατῶν, ὁ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἡγεμών, οὐκ
ἀπηξίωσε χρηματίσαι κόραις ὀρφαναῖς· χρηματίσας δὲ καὶ πλέον τι
παρέσχεν ἢ κατὰ δικαστὴν ὁ εὐμενὴς καὶ ἵλεως, ὁ πάντα διὰ πάντων
πεπληρωκὼς τῆς εὐεργέτιδος ἑαυτοῦ δυνάμεως· ἔπαινον γὰρ διεξῆλθε
239 τῶν παρθένων. ὦ δέσποτα, πῶς ἄν σέ τις ὑμνήσειε, ποίῳ στόματι,
τίνι γλώττῃ, ποίᾳ φωνῆς ὀργανοποιίᾳ, ποίῳ ψυχῆς ἡγεμονικῷ; οἱ γὰρ
ἀστέρες εἷς γενόμενοι χορὸς ᾄσονταί τι μέλος ἐπάξιον; ὁ δ' οὐρανὸς
ὅλος εἰς φωνὴν ἀναλυθεὶς δυνήσεταί τι τῶν σῶν ἀρετῶν διηγήσασθαι
240 μέρος; „ὀρθῶς“ φησίν „ἐλάλησαν αἱ θυγατέρες Σαλπαάδ.“ τοῦθ'
ἡλίκον ἐστὶν ἐγκώμιον θεοῦ μαρτυροῦντος, τίς οὐκ οἶδε; πάριτε νῦν, οἱ
ἀλαζόνες, οἱ μέγα πνέοντες ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, οἱ τοὺς αὐχένας πλέον
τῆς φύσεως ἐπαίροντες καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνεσπακότες, παρ' οἷς χηρεία
μὲν γυναικῶν γέλως, [καὶ] οἰκτρὸν κακόν, ἐρημία δὲ παίδων ὀρφανῶν,
241 οἰκτρότερον τοῦ προτέρου, χλευάζεται· καὶ κατιδόντες ὅτι οὕτω ταπεινοὶ p. 17
καὶ ἀτυχεῖς εἶναι δοκοῦντες οὐκ ἐν ἐξουθενημένοις καὶ ἀφανέσι τάττονται
παρὰ τῷ θεῷ, οὗ τῆς ἀρχῆς τὸ ἀτιμότατον μέρος εἰσὶν αἱ πανταχοῦ

2 pr. καὶ om. Barb. ἐκ τούτων om. O 3 ἑκάστου] καὶ ἐν ἑκάστῳ AFN Barb., om. C 3. 4 οὐ κατηξίωσε A 4 χρηματίσαι om. BEM κόραις — δικαστὴν (5) om. C καὶ BEMVOK: φημὶ ceteri (v) 5 post δικαστὴν add. νόμου AFGHPN Barb.; ὁ μόνος εὐμενὴς coni. Mang. 6 αὐτοῦ AVOK Barb. 6. 7 ἔπαινον — παρθένων om. C 7 ἂν] δὴ A ὑμνήσει A 8 τίνι AGHP Barb.: ποία ceteri οἱ γὰρ] οὐ γὰρ V²OKG², οὐ γὰρ οἱ C², εἰ γὰρ Barb. 9 εἷς om. Turn. ᾄσουσι C ⟨σου⟩ ἐπάξιον coni. Mang. ὁ] οὐ C²V²OK δὲ BEMO 11 — 18 ὀρθῶς — θεῷ om. C 11 γάρ φησιν Barb. Σαλπαάδ scripsi: ἀλπάδα BEMVOK, σαλπαάθ ceteri (v) 12 νῦν] τοίνυν BEMVOK οἱ om. A 13 εὐπραγείαις Barb. τὸν αὐχένα H (v) 13. 14 τῆς φύσεως πλέον transp. Barb. 14 ἐπαίροντες AGHP Barb.: αἴροντες BEMFN mg. K, om. VOK 15 γυναικῶν AFN Barb.: γυναικὸς ceteri καὶ seclusi; καίτοι coni. Mang. 16 καὶ χλευάζετε VOK post ὅτι add. οἱ AFV²OKN Barb. (v) 17 ἐξουθενημένοις A: ἠμελημένοις ceteri (v) 18 τῷ om. N ἀτιμότερον BEM

1 — 257,9 Catena in Num. 27,7 (Caten. Lips. I p. 1361) Φίλωνος ἑβραίου: ὁ δὲ ποιητὴς τῶν ὅλων, ὁ τοῦ κόσμου σωτὴρ καὶ τὰ πάντα συνέχων οὐκ ἀπηξίωσε χρηματίσαι κόραις ὀρφαναῖς· ἔπαινον γὰρ διεξῆλθε τῶν παρθένων, οὐκ ἀγεράστους ταύτας καταλιπεῖν, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀνδράσιν ὡς ἄλλα οἰκεῖα ἀπένειμε τὰς κληρουχίας, τὰς δὲ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας ἠξίωσεν, ὃ καὶ ἐναργῶς παρίστησι „δόμα“ λέγων „δώσεις“, ἀλλ' οὐκ „ἀπόδομα“ οὐδὲ „ἀποδώσεις“· ταῦτα μὲν γὰρ ἴδια τῶν λαμβανόντων, ἐκεῖνα δὲ τῶν χαριζομένων.
1 — 258,4 Catena Barber. IV 56 fol. 150v Φίλωνος ἑβραίου: ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων — δίδωσι τοὺς κλήρους. 1—257,2 N fol. 158r: ὁ δὲ ποιητὴς — δέξασθε νουθεσίαν ἀναγκαίαν.

τῆς οἰκουμένης βασιλεῖαι, διότι καὶ ὁ τῆς γῆς ἅπας ἐν κύκλῳ περίβολος
ἐσχατιὰ τῶν ἔργων ἐστὶν αὐτοῦ, δέξασθε νουθεσίαν ἀναγκαίαν. ἐπαινέσας 242
δ' ὅμως τὴν ἔντευξιν τῶν παρθένων οὔτε ταύτας ἀγεράστους κατέλιπεν
οὔτ' εἰς τὴν ἴσην τιμὴν τοῖς ἀγωνισταῖς ἀνδράσι περιήγαγεν, ἀλλὰ τοῖς
μὲν ὡς ἆθλα οἰκεῖα ἀπένειμε τὰς κληρουχίας ἀνθ' ὧν ἠνδραγαθίσαντο,
τὰς δὲ χάριτος καὶ φιλανθρωπίας, οὐ γέρως, ἠξίωσεν· ὃ ἐναργέστατα
παρίστησι διὰ τῶν ὀνομάτων „δόμα“ λέγων καὶ „δώσεις“ (Num. 27, 7),
ἀλλ' οὐκ „ἀπόδομα“ οὐδ' „ἀποδώσεις“· ταῦτα μὲν γὰρ ἴδια τῶν
λαμβανόντων, ἐκεῖνα δὲ τῶν χαριζομένων. (32.) θεσπίσας δὲ περὶ ὧν 243
ἐνετύγχανον αἱ ὀρφαναὶ παρθένοι καὶ καθολικώτερον τίθησι νόμον περὶ
κλήρων διαδοχῆς, πρώτους μὲν υἱοὺς ἐπὶ μετουσίαν καλῶν τῶν
πατρῴων, εἰ δὲ μὴ εἶεν υἱοί, δευτέρας θυγατέρας, αἷς φησι δεῖν περι-
τιθέναι τὸν κλῆρον ὡσανεὶ κόσμον ἔξωθεν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἴδιον καὶ
συγγενὲς κτῆμα· τὸ γὰρ περιτιθέμενον οὐδεμίαν οἰκείωσιν ἔχει πρὸς τὸ
διακοσμούμενον, ἁρμονίας καὶ ἑνώσεως ἀλλοτριούμενον. μετὰ δὲ θυγα- 244
τέρας τρίτους ἀδελφοὺς καλεῖ, τετάρτην δὲ θείοις πρὸς πατρὸς ἀπονέμει
τάξιν, αἰνιττόμενος ὅτι καὶ πατέρες γένοιντ' ἂν υἱῶν κληρονόμοι· πάνυ
γὰρ εὔηθες ὑπολαβεῖν, ὅτι πατρὸς ἀδελφῷ νέμων κλῆρον ἀδελφιδοῦ διὰ
τὴν πρὸς πατέρα συγγένειαν αὐτὸν ἀφείλετο τὸν πατέρα τῆς διαδοχῆς.
ἀλλ' ἐπειδὴ νόμος φύσεώς ἐστι κληρονομεῖσθαι γονεῖς ὑπὸ παίδων ἀλλὰ 245
μὴ τούτους κληρονομεῖν, τὸ μὲν ἀπευκτὸν καὶ παλίμφημον ἠσύχασεν,
ἵνα μὴ πατὴρ καὶ μήτηρ προσοδεύεσθαι δοκῶσι τὰ ἐπ' ὠκυμόροις τέκνοις

1 διότι] διὸ BEMV, δι' ὃ OK, om. C ἅπας] ἅπαξ L, ἅπαξ Turn. 2 ἐστὶν αὐτοῦ A: αὐτοῦ om. C, αὐτοῦ ἐστι ceteri (v) ἐστίν: desinit C fol. 123v 3 δ' ὅμως] δ' ὁ μωσῆς A; δὲ Μωσῆς v 5 τὰς] τῆς F ἠνδραγαθήσαντο FHP Barb. 6 ὃ] ὡς Barb. 7 παρίστησι codd.: παρέστησε v διὰ τῶν ὀνομάτων om. Barb. διὰ] τὸ BEMVOK δόμα] δόματα Barb., δόγμα M δώσεις E Cat.: δόσις A, δόσεις ceteri (v) 8 ἀπόδωμα BM Barb. οὐδ'] οὐκ FHP (v) οὐδ' ἀποδώσεις om. A ἀποδώσεις B[1]E Cat.: ἀποδόσεις ceteri (v) μὲν om. BEMVOK 10 ἐνετύγχανον AH[2]: ἐτύγχανον GH[1]P Barb., ἐνέτυχον ceteri ὀρφανοὶ (sic) VK 10. 11 περὶ κλήρων — τὸν κλῆρον (13) om. VOK, add. mg. K[2] 11 πρῶτον FGHP Barb. (Turn.) υἱοὺς om. M 12. 13 περιθεῖναι A 14 παρατιθέμενον HP (Turn.) οὐδὲ μίαν Barb. 15. 16 τὰς θυγατέρας BEM (Mang.) 16 καὶ ante τετάρτην add. FGHP Barb. (Turn.) post θείοις add. τοῖς BEM 17 καὶ om. Barb. πατέρες] πατρὸς Turn. γένοιτ' MO Barb. 18 νέμων κλῆρον om. A ἀδελφιδοῦ] διδοὺς A 19 τὸν πατέρα BEMHP (v) πατέρας A 20 νόμος φύσεώς ἐστι] ὁ νόμος ἐφίησι A (Mang.) γονεῖς AF Barb.: τοὺς γονεῖς ceteri (v) 21 ἀπευκταῖον A (v) ἡσυχάσας K[1] 22 μὴ om. F ἐπ' ὠκυμόροις] ἐπὶ καμμόροις A

ἀπαρηγόρητα πένθη, πλαγίως δ' αὐτοὺς ἐκάλεσε τοῖς θείοις ἐφιεὶς, ἵν' ἀμφοτέρων στοχάσηται καὶ τοῦ πρέποντος καὶ τοῦ μὴ τὴν οὐσίαν ἀλλοτριωθῆναι. μετὰ δὲ θείους πέμπτη τάξις ἐστὶν οἱ ἔγγιστα γένους, ὧν ἀεὶ τοῖς πρώτοις δίδωσι τοὺς κλήρους.

246 (33.) Ταῦτ' ἀναγκαίως διεξεληλυθὼς περὶ τῶν μικτὴν ἐχόντων κληρουχίαν χρησμῶν, ἑξῆς δηλώσω | τὰ κατ' ἐνθουσιασμὸν τοῦ προ- p. 175
φήτου θεσπισθέντα λόγια· τοῦτο γὰρ ὑπεσχόμην δείξειν. ἀρχὴ τοίνυν ἐστὶν αὐτῷ τῆς θεοφορήτου κατοκωχῆς, ἥτις καὶ τῷ ἔθνει γέγονεν εὐπραγίας ἀρχὴ στειλαμένῳ τὴν ἀπ' Αἰγύπτου πρὸς τὰς κατὰ Συρίαν
247 πόλεις ἀποικίαν μυριάσι πολλαῖς. ἄνδρες γὰρ ὁμοῦ καὶ γυναῖκες ἀτριβῆ καὶ μακρὰν ἐρήμην ἅπασαν ἀνύσαντες ἐπὶ θάλατταν ἀφικνοῦνται τὴν Ἐρυθρὰν προσαγορευομένην· εἶθ' ὡς εἰκὸς ἐν ἀμηχάνοις ἦσαν οὔτε περαιοῦσθαι δυνάμενοι διὰ σκαφῶν ἀπορίαν οὔτ' ἐπιστρέφειν τὴν
248 αὐτὴν ὁδὸν ἀσφαλὲς ἡγούμενοι. διακειμένοις δ' οὕτως μεῖζον ἐπιρράττει κακόν· ὁ γὰρ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς δύναμιν παραλαβὼν οὐκ εὐκαταφρόνητον, ἱππότην καὶ πεζὸν στρατόν, ἐπεξέθει διώκων καὶ σπεύδων καταλαβεῖν, ἵνα τίσηται τῆς ἐξόδου, ἣν θεσφάτοις ἀριδήλοις ἐπέτρεψε ποιήσασθαι. ἀλλ' ὡς ἔοικεν ἀβέβαιος ἡ μοχθηρῶν ἀνθρώπων διάθεσις ὡς ἐπὶ πλάστιγγος μικρᾶς ἕνεκα προφάσεως ῥέπουσα πρὸς τἀναντία.
249 μέσοι δὴ ληφθέντες ἐχθρῶν καὶ θαλάττης ἀπέγνωσαν τὴν ἰδίαν σωτηρίαν, οἱ μὲν εὐκτὸν ἀγαθὸν ἡγούμενοι τὸν οἴκτιστον ὄλεθρον, οἱ δ' ἄμεινον εἶναι νομίζοντες ὑπὸ τῶν τῆς φύσεως ἀπολέσθαι μερῶν ἢ γέλως ἐχθροῖς

1 πλαγίους M   δ' om. FGHP Barb.   αὐτοὺς ἐκάλεσε AGHP Barb.: ἐκάλεσεν αὐτοὺς BEMV^1O^1F, ἐκάλεσεν αὐτοῖς V^2O^2K   τοὺς θείους V^2OK   ἐφεὶς BEMFG Barb.   ἵν'] ἵνα καὶ A (v)   3 ἐστὶν οἱ om. P, οἱ om. GH   τοῦ γένους BEM   4 αἰεὶ A   6 κληρουχίαν corruptum; μῖξιν (ἐχόντων) καὶ κοινωνίαν coni. Mang. coll. 244,18, δύναμιν coni. Markland coll. 245,6   χρησμῶν om. Turn.   ἐξ ἧς F, ἑξῆς om. O   7 λόγια om. VOK   τοίνυν—γέγονεν (8) post ἀρχὴ (9) repet. HP, rursus del. H   8 αὐτῷ AFGHP: αὐτῇ ceteri   θεοφρουρήτου V^1F   κατοκωχῆς scripsi: καταχωχῆς BEMA (v), κατοχῆς ceteri   9 στειλαμένων A (Turn.)   10 γὰρ om. A   14 διακειμένοις AFGHP: διακειμένων ceteri   οὕτω BEMGHP   ἐπιρράπτει MF, ἐπαράττει V^2OK, ἐπιταράττει AG^2 16 pr. καὶ] τε καὶ BEM   σπεύδων καὶ διώκων transp. VOK   17 θεσφάτων H   19 ἕνεκεν BEO, ἕνεκε M   προφήτης (ἀσεως) K   20 θαλάσσης F   ἀπεγνώκεσαν FHP (Turn.), ἀπεγνώκεισαν A   τῆς ἰδίας σωτηρίας V^2OK   21 εὐκτὸν] ἐκ τῶν G   ἀγαθῶν G, ἀγαθοῖς BEM   22 νομίσαντες AGHP (Turn.)   ἐχθρῶν A

10 sqq. Exod. cap. 14

γενέσθαι ῥίπτειν ἑαυτοὺς εἰς θάλασσαν διενοοῦντο καί τινα τῶν βάρος
ἐχόντων ἐπαχθισάμενοι παρὰ ταῖς ἠϊόσιν ἐφήδρευον, ἵν', ὁπόταν
θεάσωνται τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας, καθαλλόμενοι ῥᾷον εἰς βυθὸν
ἐνεχθῶσιν. ἀλλὰ γὰρ οἱ μὲν πρὸς τὸ ἄπορον τῆς ἀνάγκης διεπτόηντο 250
δυσθανατοῦντες· (34.) ὁ δὲ προφήτης, ὑπ' ἐκπλήξεως ὁρῶν σεσαγηνευ-
μένον ὥσπερ βόλον ἰχθύων τὸ σύμπαν ἔθνος, οὐκέτ' ὢν ἐν ἑαυτῷ
θεοφορεῖται καὶ θεσπίζει τάδε· „τὸ μὲν δέος ἀναγκαῖον, φόβος ἐγγὺς 251
καὶ μέγας ὁ κίνδυνος· ἐξ ἐναντίας ἀχανές ἐστι πέλαγος, ὑπόδρομος εἰς
καταφυγὴν οὐδείς, ἀπορία πλοίων, κατόπιν ἔφεδροι φάλαγγες ἐχθρῶν,
αἳ στείχουσιν ἀπνευστὶ διώκουσαι. ποῖ τις τράπηται, ποῖ τις ἐκνεύσῃ;
πάντα πανταχόθεν ἐξαπιναίως ἐπέθετο, γῆ, θάλαττα, ἄνθρωποι, στοιχεῖα
φύσεως. ἀλλὰ θαρρεῖτε, μὴ ἀποκάμητε, στῆτε ταῖς διανοίαις μὴ 252
κραδαινόμενοι, προσδοκᾶτε τὴν ἀήττητον ἐκ θεοῦ βοήθειαν· αὐτεπάγγελτος
ἤδη παρέσται, μὴ ὁρωμένη προαγωνιεῖται· πεπείρασθε αὐτῆς ἤδη
πολλάκις ἀμυνομένης ἀφανῶς· βλέπω μέλλουσαν κονίεσθαι, βρόχους τοῖς
αὐχέσι περιβάλλουσαν τῶν ἀντιπάλων· ἕλκει κατὰ τῆς θαλάττης·
μολύβδου τρόπον εἰς βυθὸν χωροῦσιν. ὑμεῖς μὲν ἔτι ζώντων αἰσθά-
νεσθε, τεθνεώτων δ' ἐγὼ φαντασίαν λαμβάνω· τήμερον δὲ καὶ ὑμεῖς
174 M. νεκροὺς αὐτοὺς θεάσεσθε.“ | καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἀπεφθέγγετο μείζονα ὄντα 253
πάσης ἐλπίδος, οἱ δ' ἐπειρῶντο ἔργοις τῆς περὶ τὸ λόγιον ἀληθείας. ἀπέ-

1 ῥιπτεῖν BEHP θάλατταν A 2 ἠόσιν FG ὁπότε AGH (Turn.) 3 θεάσαιντο AVOK (v) καθαλλώμενοι M 4 οἱ μὲν AF: οἶμαι ceteri ἄπορον AFGHP: παρὸν ceteri ἐπτόηντο AVOK (v) 5 δυσθανατῶντες AGH^{1}P (ω) ὁρῶν ὑπ' ἐκπλήξεως transp. A (v) 6 βόλον A, βόλου V^{2}OK οὐκέτι AGH ὢν] ὃν VOK^1 αὐτῷ V, αὐτῶ OK 7 φόβος AF: καὶ φόβος ceteri; fort. scribendum καὶ ⟨γὰρ⟩ φόβος 8 ἐξ ἀντίας M ἀχανές] ἐμφανὴς A πελάγους A ἱππόδρομος AGP 8. 9 εἰς τὴν καταφυγὴν M 9 πλοίων] πλείων G 10 στίχουσιν BEM διώκουσι K pr. ποῖ] πῆ FP τράποιτο G alt. ποῖ] πῆ BEMFHP ἐκνεύσῃ BEMO: ἐκνεύσει ceteri 11 ἐπέθεντο VOK, ἐξέθετο A (η) 12 ἀποκάμοιτε O, ἀποκάμνετε A (v) 13 ἀήττητον om. A τοῦ θεοῦ BEM αὐτεπαγγέλτως A (v) 14 παρέσται AFGHP: πάρεστι ceteri προσαγωνιεῖται A (v) post πεπείρασθε add. δ' F 15 βλέπω μέλλ. κον. FGHP: μέλλ. κον. βλέπω transp. A (v), βλέπω om. ceteri μέλλουσα BEMK^2 κονίεσθαι] κονιεῖσθαι AFHP (v), κινεῖσθαι G 16 περιβάλλουσαν V^{1}AH^2: περιβάλλουσα ceteri τῶν ἀντιπάλων VOKAF: κατὰ τῶν ἀντιπάλων ceteri (v) θαλάσσης AVOK post θαλάττης repet. ἀμυνομένης ἀφανῶς (e lin. 15) HP 17 μολύβδου BE: μολύγδου M, μολίβδου ceteri (v) χοροῦσιν FP 18 ἡμεῖς G 19 νεκροὺς αὐτοὺς codd.: αὐτοὺς νεκροὺς v θεάσασθε F ἀπεφθέγξατο BEM 20 δὲ VOK

βαινε γὰρ τὰ χρησθέντα θείαις δυνάμεσι μύθων ἀπιστότερα· ῥῆξις
θαλάττης, ἀναχώρησις ἑκατέρου τμήματος, πῆξις τῶν κατὰ τὸ ῥαγὲν
μέρος διὰ παντὸς τοῦ βάθους κυμάτων, ἵν' ἀντὶ τειχῶν ᾖ κραται-
οτάτων, εὐθυτενὴς ἀνατομὴ τῆς μεγαλουργηθείσης ὁδοῦ, ἣ τῶν κρυ-
254 σταλλωθέντων μεθόριος ἦν, ὁδοιπορία τοῦ ἔθνους ἀκινδύνως πεζεύ-
οντος διὰ θαλάττης ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἀτραποῦ καὶ λιθώδους ἐδάφους
— ἐκραυρώθη γὰρ ἡ ψάμμος καὶ ἡ σποράς αὐτῆς οὐσία συμφῦσα
ἡνώθη —, ἐχθρῶν ἀπνευστὶ διωκόντων ἐφόρμησις σπευδόντων ἐπ'
οἰκεῖον ὄλεθρον, νεφέλης ὀπισθοφυλακούσης ἡνιόχησις, ἐν ᾗ θεία τις
ὄψις πυρὸς αὐγὴν ἀπαστράπτουσα ἦν, πελαγῶν ἃ τέως ἀνακοπέντα
διειστήκει παλίρροια, τοῦ διακοπέντος καὶ ἀναξηρανθέντος μέρους
255 αἰφνίδιος θαλάττωσις, πολεμίων φθορά, οὓς τά τε κρυσταλλωθέντα τείχη
καὶ ἀνατραπέντα κατεύνασε καὶ αἱ πλήμμυραι τοῦ πελάγους ὥσπερ εἰς
φάραγγα τὴν ὁδὸν ἐπενεχθεῖσαι κατέκλυσαν, ἐπίδειξις τῆς φθορᾶς διὰ
τῶν ἐπαναπλευσάντων σωμάτων, ἃ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πελάγους κατε-
στόρεσε, καὶ σφοδρὰ κυμάτωσις, ὑφ' ἧς ἅπαντες οἱ νεκροὶ σωρηδὸν
ἀπεβράσθησαν εἰς τοὺς ἀντιπέραν αἰγιαλούς, ἀναγκαία θέα γενησόμενοι
τοῖς διασωθεῖσιν, οἷς ἐξεγένετο μὴ μόνον τοὺς κινδύνους διαφυγεῖν ἀλλὰ

ττ (supra) 2 θαλάσσης O, θαλάσσης G 3 βάθους AFGHP: βυθοῦ ceteri 4 εὐθυτενοῦς A (ή supra) (εὐθυτενὴς v): εὐθυτενοῦς FGH, εὐθυγενοῦς P, αὐθιγενὴς ceteri ἡ A 4. 5 κρυσταλωθέντων V^1MAHP; κρυσταλλωθέντων ⟨κυμάτων⟩ vel ⟨ὑδάτων⟩ coni. Mang. 5 ἦν om. A 6 θαλάσσης P ὡς om. BEM 7 ἐκαρώθη V^1O ὁ ψάμμος P, ἡψάμενος (μ supra) (sic) K σποράς] ἄμικτος FV^2OK, σπορᾶς ceteri συμφῦσα GHP: συμφὺς δ' BEM, συμφῦσα δ' F, συμφυεῖσα AVOK (v) 8 ἐφόρμησις AFGHP: ἐφορμῆσαι ceteri 9 οἰκείων F ὀπισθοφύλακος FHP (v), ὀπισθοφυλάκως A ἡνιοχούσης A, ἡνιόχησις in ἡνιοχούσης corr. P ἐν ᾗ om. A τις om. VOK 10 ἦν om. A ἃ τέως] αὐτῶν BEMV^1K, αὐτοῖς V^2O ἀνακοπέντα AFGH: ἀνακοπέντων ceteri 11 διειστήκει] διάστασις V^2O, διάστασιν K 12 αἰφνίδιον VK θαλάττωσις] δ' ἐλάττωσις BEM (V^1 ut vid.), δ' ἀνέλπιστος V^2OK φθοραί A (v) κρυσταλωθέντα VKMHP 13 pr. καὶ eras. V^2, om. OK κατεύνασε Turn.: κατένευσαν A, κατένευσε FGHP, κατέκλυσε ceteri αἱ πλήμμυραι] ἐπλήμμυρε VOK 14 ἐπενεχθεῖσαι κατέκλυσαν] ἐπενεχθέντος καὶ καλύψαντος V^2OK 15 ἐπαναπλευσάντων FGHP: ὑπαναπνευσάντων M, ὑπαναπλευσάντων ceteri (v) τοῦ] αὐτοῦ F 15. 16 κατεστόρεσαν H 16 καὶ σφοδρὰ AFGHP: σφόδρα (om. καὶ) ceteri κυμάτωσις AGHP: κυματώσης F, κυματοῦσαν VOK, κυματουμένης τῆς θαλάσσης BEM πάντες (π supra) AG (v) 17 ἀπεβράσθησαν GHP: ἐξεβράσθησαν A, ἐβράσθησαν F, ἀνεβράσθησαν ceteri ἀντιπέρας FHP, ἀντίπαραν M

13 κατεύνασε: cf. Soph. Ant. 833. Trach. 95.

καὶ ἐπιδεῖν τοὺς ἐχθροὺς οὐκ ἀνθρωπίναις ἀλλὰ θείαις δυνάμεσι παντὸς
λόγου μεῖζον κολασθέντας. διόπερ εἰκότως εὐχαρίστοις ὕμνοις γεραίρει 256
τὸν εὐεργέτην· εἰς γὰρ δύο χοροὺς διανείμας τὸ ἔθνος, τὸν μὲν ἀνδρῶν,
τὸν δὲ γυναικῶν, ἐξάρχει μὲν αὐτὸς τοῖς ἀνδράσιν, ἔξαρχον δὲ καὶ
τῶν γυναικῶν καθίστησι τὴν ἀδελφήν, ἵν' ᾄδωσιν ὕμνους εἰς τὸν
πατέρα καὶ ποιητὴν ἀντιφθόγγοις ἁρμονίαις συνηχοῦντες, διά τε κράσεως
ἠθῶν καὶ μέλους, τῶν μὲν ἐπὶ τὴν αὐτὴν σπευδόντων ἀμοιβήν, τοῦ
δὲ συνισταμένου κατὰ τὴν βαρύτητος πρὸς ὀξύτητα συμφωνίαν· φθόγγοι
γὰρ οἱ μὲν ἀνδρῶν βαρεῖς, ὀξεῖς δ' οἱ γυναικῶν, ἐξ ὧν, ὅταν ἡ κρᾶσις
γένηται σύμμετρος, ἥδιστον καὶ παναρμόνιον ἀποτελεῖται μέλος. τὰς δὲ 257
τοσαύτας μυριάδας ἔπεισεν ὁμογνωμονῆσαι καὶ τὸν αὐτὸν ὕμνον ἐν
ταὐτῷ συνᾴδειν τὰ τεράστια ἐκεῖνα μεγαλουργήματα, περὶ ὧν
ὀλίγῳ πρότερον διεξῆλθον· ἐφ' οἷς ὁ προφήτης γεγηθώς, ὁρῶν καὶ
τὴν τοῦ ἔθνους περιχάρειαν, οὐδ' αὐτὸς ἔτι χωρῶν τὴν ἡδονήν, κατῆρχε
τῆς ᾠδῆς· οἱ δ' ἀκούοντες εἰς δύο χοροὺς ἁλισθέντες τὰ λεχθέντα
συνῇδον.

75 M. (35.) | Τοῦτ' ἐστὶ τῆς κατ' ἐνθουσιασμὸν προφητείας Μωυσέως 258
ἀρχὴ καὶ προοίμιον. ἑξῆς δὲ θεσπίζει περὶ τοῦ πρώτου καὶ ἀναγκαιο-
τάτου, τροφῆς, ἣν γῆ μὲν οὐκ ἤνεγκε — καὶ γὰρ ἦν στεῖρα καὶ
ἄγονος —, ὤμβρησε δ' οὐρανὸς οὐχ ἅπαξ ἀλλ' ἐπὶ τεσσαρακονταετίαν
ἑκάστης ἡμέρας πρὸ τῆς ἕω καρπὸν αἰθέριον ἐν δρόσῳ κέγχρῳ παρα-
πλήσιον. ὃν ἰδὼν Μωυσῆς συγκομίζειν κελεύει καὶ ἐπιθειάσας φησί· 259
„πιστεύειν δεῖ τῷ θεῷ πεπειραμένους αὐτοῦ τῶν εὐεργεσιῶν ἐν μείζοσιν
ἐλπίδος πράγμασιν· ἀθησαύριστα, ἀταμίευτα τὰ τῆς τροφῆς ἔστω·

2 λόγου] ἔργου P λόγου μείζονα BEM, μείζονα λόγου VOK εὐχαριστικοῖς conicio 4 ἐξάρχοι M 5 καὶ ante τὴν ἀδελφήν add. BEM 6 τὸν ποιητὴν HP, εἰς τὸν ποιητὴν G τε eras. V², om. OK κράσεως AFGHP: κράσεων ceteri 8 τὴν ὀξύτητα VK 9 μὲν] τῶν A δὲ A οἱ om. A 10 ἀποτελεῖ G 11 ὁμογνωμονεῖν VK καὶ VOK (coni. Mang.): om. ceteri 11. 12 ἐν ταὐτῶ AFGHP: om. ceteri 12 συνάδειν AFGHP: συνάδειν καὶ λέγειν ceteri (prob. Mang.) ἐκεῖνα A: ἐκεῖνα καὶ ceteri (v) μεγαλουργηθέντα AGHP (v) 13 διῆλθον BEMF 14 προκατῆρχε VOK 15 εἰς δύο χοροὺς om. VOK ἁλισθέντες] διαιρεθέντες A (v) τὰ λεχθέντα A: τοῖς λεχθεῖσι VOK, τοὺς λεχθέντας ceteri 17 τοῦτ' ἔστι BEMG, τουτέστι V¹AFHP, τοῦτό ἐστι V²OK μωϋσέως BEM: μωϋσέος ceteri 18 ἀρχὴν A τοῦ om. VOK 20 ὄμβρησε E δὲ A ἀλλὰ AVK ἐπὶ om. A τεσσαρακονταετίαν] τεσσαράκοντα χρόνους HP 23 τῷ om. A αὐτῶ P 24 τὰ om. VOK

18 sqq. Exod. 16,4 sqq.

260 μηδεὶς ἄχρι πρωίας ὑπολειπέσθω μηδὲν αὐτῆς μέρος.“ τοῦτ' ἀκού-
σαντες ἔνιοι τῶν πρὸς εὐσέβειαν ἀνερματίστων, ὑπολαβόντες ἴσως οὐ
χρησμοὺς ἀλλὰ παραίνεσιν ἄρχοντος εἶναι τὰ λεγόμενα, λείπουσιν εἰς
τὴν ὑστεραίαν· τὸ δὲ σηπόμενον τὸν κύκλον τοῦ στρατοπέδου δυσοδμίας
πληροῖ τὸ πρῶτον, εἶτ' εἰς σκώληκας, ὧν ἡ γένεσις ἐκ φθορᾶς ἐστι,
261 μετέβαλεν. ἅπερ ἰδὼν Μωυσῆς εἰκότως ἐπὶ τοῖς ἀπειθέσι πικραίνεται·
πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλεν, εἰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα θεασάμενοι, πρὸς μὲν
τὰς πιθανὰς καὶ εὐλόγους φαντασίας ἀδύνατα πραχθῆναι, τελειωθέντα
δὲ εὐμαρῶς ἐπιφροσύναις θείαις, οὐκ ἐνδοιάζουσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπι-
262 στοῦσιν οἱ δυσμαθέστατοι πάντων; ἀλλ' ὅ γε πατὴρ δυσὶν ἐναργεστάταις
ἀποδείξεσι τὸ λόγιον τοῦ προφήτου διασυνέστησεν, ὧν τὴν μὲν ἑτέραν
εὐθὺς ἀπεδείξατο φθορᾷ τοῦ ὑπολειφθέντος καὶ δυσωδίᾳ καὶ τῇ πρὸς
σκώληκας, τὸ φαυλότατον ζῷον, μεταβολῇ, τὴν δ' ἑτέραν ὕστερον· ἀεὶ
γὰρ τὸ πλεονάζον τοῦ συγκομισθέντος ὑπὸ τῆς πληθύος ταῖς ἡλιακαῖς
263 ἀκτῖσι διελύετο καὶ τηκόμενον ἐξανηλοῦτο. (36.) δεύτερον οὐκ εἰς
μακρὰν ἐπιθειάσας ἀποφθέγγεται λόγιον τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης.
ἔχουσαν γὰρ αὐτὴν ἐν τῇ φύσει προνομίαν, οὐκ ἀφ' οὗ μόνον ἐδη-
μιουργήθη ὁ κόσμος, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς οὐρανοῦ καὶ παντὸς αἰσθητοῦ
γενέσεως, ἠγνόησαν ἄνθρωποι, τάχα που διὰ τὰς ἐν ὕδασι καὶ πυρὶ
γενομένας συνεχεῖς καὶ ἐπαλλήλους φθορὰς οὐ δυνηθέντων παρὰ τῶν
πρότερον διαδέξασθαι μνήμην τῶν ἔπειτα τῆς κατὰ τὸν ἐν χρόνοις
εἱρμὸν ἀκολουθίας καὶ τάξεως· ὅπερ ἀδηλούμενον ἐπιθειάσας ἀνέφηνε
264 λογίῳ μαρτυρηθέντι διὰ σημείου τινὸς ἐναργοῦς. τὸ δὲ σημεῖον τοιοῦτον
ἦν· ἐλάττων μὲν ἀπ' ἀέρος ἐγίνετο ἡ φορὰ ταῖς προτέραις ἡμέραις

1 ἀπολειπέσθω VOK τοῦτ' AGHP: ταῦτ' ceteri 2 ἀτερματίστων A 4 τὸν κύκλω AV[1], τὰ κύκλω V[2]OK δυσοδμίας AF: δυσοσμίας ceteri 5 εἶτα AVOK 6 μετέβαλλεν F ἅπερ — ἔμελλεν (7) om. F μωσῆς P ἀπειθέσι] ἀληθέσι BEMA(V[1] ut vid.) 7 ἃ ante πρὸς add. BEMVOK 9 δ' A 9. 10 ἀπιστοῦσιν] ἀπειθοῦσιν P 11 ἐπιδείξεσι HP, ὄψεσι δείξεσι G διεσυνέστησεν H[1]P 12 εὐθὺς AFGHP: om. ceteri ἀπεδείξατο FGHP: ἐπεδείξατο A (ἀ supra), ἐπεδείξατο ceteri 13 σκώληκα A ζῷον ex ζώων corr. V αἰεὶ A; ἐπεὶ coni. Mang. 15 ἐξημβλοῦτο A (ἀνηλοῦτο supra) post δεύτερον add. δὲ VOK 16 ἀποθειάσας BEMGH (v) φθέγγεται A 19 ἐν om. HP ὕδατι H (coni. Mang.) 20 γινομένας VOK φθορὰς AFGHP: φορὰς ceteri 21 πρότερον FGHP: προτέρων ceteri μνήμην AFGHP: μνήμη ceteri 23 μαρτυρηθέντας F 24 ἐλάττω F ἐγίνετο AVOK: ἐγένετο ceteri (v)

τῆς τροφῆς, τότε δ' αὖ διπλασίων· καὶ ταῖς μὲν προτέραις εἴ τι κατελείφθη, λειβόμενον ἐτήκετο μέχρι τοῦ παντελῶς εἰς νοτίδα μεταβαλὸν ἀναλωθῆναι, τότε δ' οὐδεμίαν ἐνδεχόμενον τροπὴν ἐν ὁμοίῳ διέμενεν· ἐφ' οἷς ἀγγελλομένοις ἅμα καὶ ὁρωμένοις καταπλαγεὶς Μωυσῆς οὐκ
176 M. ἐστοχάσατο μᾶλλον ἢ θεοφορηθεὶς ἐθέσπισε τὴν ἑβδόμην. | ἐῶ λέγειν, 265
ὅτι καὶ αἱ τοιαῦται εἰκασίαι συγγενεῖς προφητείας εἰσίν· ὁ γὰρ νοῦς οὐκ ἂν οὕτως εὐσκόπως εὐθυβόλησεν, εἰ μὴ καὶ θεῖον ἦν πνεῦμα τὸ ποδηγετοῦν πρὸς αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. τὸ δὲ τεράστιον οὐ μόνον ἐκ 266
τοῦ διπλασιασθῆναι τὴν τροφὴν ἐδηλοῦτο οὐδ' ἐκ τοῦ διαμεῖναι σῷον παρὰ τὸ καθεστὼς ἔθος, ἀλλὰ κἀκ τοῦ ἀμφότερα ταῦτα συμβῆναι κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν, ἀφ' ἧς ἤρξατο ἀπ' ἀέρος ἡ τροφὴ χορηγεῖσθαι, μεθ' ἣν ὁ ἱερώτατος τῆς ἑβδόμης ἀριθμὸς ἔμελλεν ἀνατέλλειν, ὥστε λογιζόμενος ἄν τις εὕροι κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως τὴν οὐράνιον δοθεῖσαν τροφήν· ἤρξατο γὰρ καὶ τὸν κόσμον ἑξάδος τῇ πρώτῃ δημιουργεῖν καὶ τὴν λεχθεῖσαν ὕειν τροφήν. ἡ δ' εἰκὼν ὁμοιο- 267
τάτη· καθάπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὸ τελειότατον ἔργον, τὸν κόσμον, ἀνέφηνε, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ εὐθηνίαν ἐν ἐρήμῳ μεταβαλὼν τὰ στοιχεῖα πρὸς τὸ κατεπεῖγον τῆς χρείας, ἵν' ἀντὶ γῆς ὁ ἀὴρ σιτία τροφὴν ἄπονον φέρῃ καὶ ἀταλαίπωρον οἷς ἀναχώρησις οὐκ ἦν εὐτρεπίζεσθαι κατὰ σχολὴν τἀπιτήδεια. μετὰ ταῦτα τρίτον ἀναφθέγγεται 268
χρησμὸν τερατωδέστατον, δηλῶν ὅτι τῇ ἑβδόμῃ τὴν εἰωθυῖαν ὁ ἀὴρ οὐ παρέξει τροφὴν καὶ οὐδὲν ἐπὶ γῆν ἀλλ' οὐδὲ τὸ βραχύτατον ὡς ἔθος ἐνεχθήσεται. τοῦτ' ἀπέβαινεν ἔργοις· τῇ μὲν γὰρ προτεραίᾳ ταῦτα 269

1 δ' αὖ AGHP: δὲ ceteri διπλασία A 2 μεταβάλλον A 3 τότε] τοῦτο A δὲ A οὐδὲ μίαν F ἐνδεχόμενον scripsi: ἐκδεχόμενον VOK, δεχόμενον ceteri (v) (cf. 266,15) 4 ἀγγελλομένοις AFN: ἀγαλλομένοις V[1]GHP, ἀγαλλόμενος ceteri καὶ ἅμα transp. G (v), ἅμα om. A 6 αἱ τοιαῦται] αἱ αὖται V[1], αὖται αἱ V[2]OK ἱκεσίαι A (ἱκεσίαι Turn.; ει α supra scr.) 7 εὐσκόπως] εὐστόχως O τὸ om. P 8 αὐτὴν om. AVOK (Turn.) τεράστειον F 9 διπλασθῆναι F 10 συμβαίνειν V[2]OK 11 ἀπὸ AF ἡ τροφὴ FGHP: ἡ om. ceteri 12 ἣν AFGHP: ὃ BEM, ὧν VOK ἀριθμὸς τῆς ἑβδόμης transp. A (v) 14 ἑξάδι F, ἕως ante ἑξάδος add. V[2]OK 16 ἔργων G[1]P 17 εὐθηνίαν] εὐθυμίαν K (corr. m. rec.) 18 τὸ om. Turn. ἵνα AG 19 ἀναχώρησιν K, ἀναχωροῦσιν A (Turn.) 20 τὰ ἐπιτήδεια VOK 21 δηλῶν ὅτι scripsi: δηλοῦντα ὅτι A (coni. Mang.), δῆλον ὅτι E, δηλονότι ceteri (v) 23 τοῦτ'] ταῦτ' M, τοῦτο δὲ A (v)

4—8 N fol. 158v: ἐφ' οἷς — τὴν ἀλήθειαν.

θεσπίζει, τινὲς δὲ τῶν ἀβεβαίων τὸ ἦθος ὥρμησαν ἐπὶ τὴν συγκο-
μιδὴν καὶ σφαλέντες τῆς ἐλπίδος ἐπανῄεσαν ἄπρακτοι, κακίζοντες μὲν
ἑαυτοὺς τῆς ἀπιστίας, ἀληθόμαντιν δὲ καὶ θεοφράδμονα καὶ μόνον
προορατικὸν τῶν ἀδήλων ἀνακαλοῦντες τὸν προφήτην.
270 (37.) Τοιαῦτα μέν ἐστιν, ἃ περὶ τῆς οὐρανίου τροφῆς κατεχόμενος
ἐθέσπισεν. ἕτερα δ' ἑξῆς ἀναγκαῖα, καίτοι δόξαντα ἂν παραινέσεσιν
ἐοικέναι μᾶλλον ἢ χρησμοῖς, ὧν ἐστι καὶ τὸ χρησθὲν κατὰ τὴν
μεγίστην τῶν πατρίων ἐκδιαίτησιν, περὶ ἧς καὶ πρόσθεν εἶπον, ἡνίκα
τεκτηνάμενοι ταῦρον χρυσοῦν, Αἰγυπτιακοῦ μίμημα τύφου, χοροὺς
ἵστασαν καὶ βωμοὺς κατεσκεύαζον καὶ θυσίας ἀνῆγον ἐκλαθόμενοι τοῦ
πρὸς ἀλήθειαν θεοῦ καὶ τὴν προγονικὴν εὐγένειαν, ἣ δι' εὐσεβείας καὶ
271 ὁσιότητος ηὐξήθη, καθαιροῦντες. ἐφ' οἷς Μωυσῆς περιπαθήσας, εἰ
πρῶτον μὲν ὁ λαὸς πᾶς ἐξαίφνης γεγένηται τυφλὸς ὁ ἄχρι πρὸ μικροῦ
πάντων ἐθνῶν ὀξυωπέστατος, ἔπειτα δὲ εἰ πλάσμα | μύθου κατεψευσ- p. 177 M
μένον ἴσχυσε τοσαύτην αὐγὴν σβέσαι τῆς ἀληθείας, ἣν οὔθ' ἥλιος
ἐκλιπὼν οὔθ' ὁ σύμπας χορὸς τῶν ἀστέρων ἐπισκιάσει — περιλάμπεται
γὰρ ἰδίῳ φέγγει νοητῷ καὶ ἀσωμάτῳ, πρὸς ὃ παραβαλλόμενον τὸ
272 αἰσθητὸν νὺξ ἂν πρὸς ἡμέραν εἶναι νομισθείη —, δι' ἣν αἰτίαν οὐκέτι
μένων ὁ αὐτὸς ἐξαλλάττεται τό τε εἶδος καὶ τὴν διάνοιαν καὶ ἐπιθειάσας
φησί· „τίς ἐστιν ὁ μὴ τῷ πλάνῳ συνενεχθεὶς μηδὲ τὸ κῦρος ἐπιφημίσας
273 τοῖς ἀκύροις; πᾶς ὁ τοιοῦτος ἐμοὶ προσίτω“. μιᾶς δὲ φυλῆς προσελ-
θούσης οὐχ ἧττον ταῖς διανοίαις ἢ τοῖς σώμασιν, οἳ πάλαι μὲν ἐφόνων
κατὰ τῶν ἀθέων καὶ ἀνοσιουργῶν, ἡγεμόνα δ' ἐζήτουν καὶ στρατάρχην

1 ὥρμητο K (corr. m. rec.) 2 τῆς ἐλπίδος] τῆς om. F, τῶν ἐλπίδων A (v) 3 ἑαυτοὺς A: αὑτοὺς MFGH¹, αὐτοὺς ceteri θεοφράσμονα A 4 ἀδήλων] ἀδελφῶν K 6 ἐθέσπιζεν AVOK δὲ VOK δόξαντ' A παραίνεσιν P 8 καὶ πρόσθεν] ἔμπροσθεν A (v) 12 μωυσῆς AVOK: μωσῆς ceteri post περιπαθήσας add. ἦν A (v) 13 πρῶτον] πρότερον BEM πᾶς ὁ λαὸς transp. A (v) 14 ὀξυωπέστατος AGHP: ὀξυωπέστερος ceteri 16 ἐκλιπὼν AFGHP: ἐκλείπων ceteri; ἐκλάμπων male coni. Mang. περιλάμπεται BEMVOK: περιλαμβάνεται AFGHP 17 νοητῶν καὶ ἀσωμάτων K παραβαλλόμενον] παραλαμβανόμενον BEMV¹ 18 ἂν AFGHP: om. ceteri πρὸς παρ' A 19 ἐξαλλάττεται F (coni. Mang.): ἐξάλλεται ceteri (v) 20 φησὶν VOK συνεχθεὶς F μηδὲ AFGHP: μήτε BEM, μὴ VOK 22 οἳ AFGHP: om. ceteri ἐφόνων AFGHP: ἐφρόνουν ceteri 23 ἀθέων AFGHP: ἀθέσμων ceteri στρατιάρχην F

3 ἀληθόμαντιν ex. Aesch. Agam. 1240. 7 sqq. Exod. cap. 32 8 v. sup. § 167 sqq.

ἀνευρεῖν, ὃς ἐνδίκως ὑφηγήσεται καιρὸν καὶ τρόπον τῆς ἀμύνης, — οὓς ὀργῶντας εὑρὼν καὶ γέμοντας εὐτολμίας καὶ παραστήματος, ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον θεοφορηθείς, „ξίφος ἕκαστος ὑμῶν ἀναλαβὼν“ φησίν „ἀττέτω διὰ παντὸς τοῦ στρατοπέδου καὶ κτεινέτω μὴ μόνον ἀλλοτρίους ἀλλὰ καὶ φίλων καὶ συγγενῶν τοὺς οἰκειοτάτους ἐπιστροφάδην, εὐαγέστατον κρίνων τὸ ἔργον ὑπὲρ ἀληθείας καὶ θεοῦ τιμῆς, ὧν ὑπερμαχεῖν καὶ προαγωνίζεσθαι κουφότατος πόνος.“ οἱ δ’ αὐτοβοεὶ 274
τρισχιλίους κτείναντες τοὺς ἀρχηγέτας μάλιστα τῆς ἀσεβείας γενομένους οὐκ ἀπελογήσαντο μόνον περὶ τοῦ μὴ συνεφάψασθαι τοῦ τολμήματος, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀριστέων τοῖς γενναιοτάτοις ἐνεγράφησαν καὶ γέρως ἠξιώθησαν οἰκειοτάτου ταῖς πράξεσιν, ἱερωσύνης· ἔδει γὰρ θεραπευτὰς ὁσιότητος γενέσθαι τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἀνδραγαθισαμένους καὶ προπολεμήσαντας.

(38.) Ἔχω δέ τι μηνῦσαι σημειωδέστερον λόγιον, περὶ οὗ καὶ 275
πάλαι διεξῆλθον, ὅτε τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐπῄειν τοῦ προφήτου, ὅπερ αὐτὸς πάλιν κατασχεθεὶς ἀνεφθέγξατο, τελειωθὲν οὐ μακροῖς χρόνοις ὕστερον, ἀλλ’ εὐθὺς ὅτ’ ἐχρησμῳδεῖτο. τῶν περὶ τὸν νεὼν λειτουργῶν 276
δύο τάξεις εἰσίν, ἡ μὲν κρείσσων ἱερέων, ἡ δ’ ἐλάττων νεωκόρων· ἦσαν δὲ κατ’ ἐκεῖνον τὸν χρόνον τρεῖς μὲν ἱερεῖς, νεωκόρων δὲ πολλαὶ χιλιάδες. οὗτοι φυσηθέντες ἐπὶ τῇ τοῦ οἰκείου πλήθους περιουσίᾳ τῆς 277
τῶν ἱερέων κατεφρόνουν ὀλιγότητος καὶ δύο ἐν ταὐτῷ παρανομήματα συνύφαινον, ὧν τὸ μὲν ἦν καθαίρεσις τῶν ὑπερεχόντων, τὸ δ’ αὔξησις τῶν ἐλαττόνων, οἷα ἡγεμόσιν ὑπηκόων ἐπιτιθεμένων ἐπὶ συγχύσει τοῦ κρατίστου καὶ δημωφελεστάτου, τῆς τάξεως. εἶτ’ ἐπισυνιστάμενοι καὶ 278

1 καιρὸν AFGHP: om. ceteri τὸν τρόπον BEVOK, τὸν τρόμον (sic) M 2 ὀργοῦντας M εὑρὼν A: om. ceteri 3 ἡμῶν P λαβὼν BEMF 3. 4 φησὶν ἀναλαβὼν transp. A (v) 4 ἀττέτω F: ἀγέτω BEMGHP, ἀγαγέτω VOK, ἐφορμάτω τε A (v) διὰ] δὴ $H^{1}P$ μὴ] οὐ G 6 θεοῦ τιμῆς AVOK: τιμῆς θεοῦ ceteri ὧν AFGHP: om. ceteri 7 αὐτοβοεὶ] αὐτομόλως A 9 post συνεφάψασθαι repet. μόνον E 10 ἐν ἀριστέων AFGHP: ἐναργεστέρως ceteri τοῖς — γέρως om. VOK (suppl. mg. K m. rec.) γεναιοτάτοις M ἐνεγράφησαν F: ἀπεγράφησαν (ἀπ- corr. ex ἐν-) A, ἀνεγράφησαν ceteri (v) ἠξιώθην K (corr. m rec.) 11 οἰκειοτάτης O 11. 12 ὁσιότητος γενέσθαι v: ὁσιότητος γεγενῆσθαι A, γενέσθαι ὁσιότητος ceteri 12 τοὺς] τῆς $H^{1}P$ ἀνδραγαθησαμένους $V^{1}AFGH$ 14 post ὅτε add. καὶ A (v) ἱερωσύνης M ὅπερ AFGHP: ὅ, τι ceteri 15 τὸ τελειωθὲν $V^{2}O$ 16 ὅτε AVOK λειτουργῶν scripsi: λειτουργιῶν codd. 17 κρείττων G 20 ὀλιγότητα K τῷ αὐτῷ A 21 alt. τὸ] τῶν F δὲ VOK 22 τῶν om. A 22. 23 τοῦ κρατίστου καὶ δημωφελεστάτου τῆς τάξεως A: τῆς τοῦ κρ. καὶ δημ. τάξεως ceteri 23 εἶτα AVOK συνιστάμενοι A (v)

14 v. sup. § 174. 175. 19 sqq. Num. cap. 16

ἀθροιζόμενοι κατεβόων τοῦ προφήτου, ὡς δι᾽ οἰκειότητα τῷ τε ἀδελφῷ
καὶ τοῖς | ἀδελφιδοῖς χαρισαμένου τὴν ἱερωσύνην καὶ ἐπιψευσαμένου τὰ p. 178
περὶ τὴν αἵρεσιν αὐτῶν, ὡς ἐπιφροσύνῃ θείᾳ, καθάπερ διεξῄειμεν, μὴ
279 γενόμενα. ἐφ᾽ οἷς ἀνιαθεὶς καὶ περιαλγήσας, καίτοι πρᾳότατος ὢν καὶ
ἡμερώτατος, οὕτως πρὸς δικαίαν ὀργὴν ὑπὸ μισοπονήρου πάθους ἠκο-
νήθη, ὡς ἱκετεῦσαι τὸν θεὸν ἀποστραφῆναι τὴν θυσίαν αὐτῶν, οὐχ
ἐπειδήπερ ἔμελλεν ὁ δικαιότατος κριτὴς ἱερουργίας ἀσεβῶν παραδέχεσθαι,
ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ θεοφιλοῦς τὸ κατ᾽ αὐτὴν μέρος οὐχ ὑπο-
σιωπᾷ, σπεύδουσα μὴ εὐοδεῖν ἀνοσίους, ἀλλ᾽ ἀεὶ τῆς προθέσεως δια-
280 μαρτάνειν. ἔτι δὲ ζέων καὶ πεπυρωμένος ὑπὸ τῆς νομίμου δια-
γανακτήσεως ἐνθουσιᾷ μεταβαλὼν εἰς προφήτην καὶ θεσπίζει τάδε·
„χαλεπὸν ἀπιστία πρᾶγμα τοῖς ἀπίστοις μόνοις· τούτους οὐ λόγος ἀλλ᾽
ἔργα παιδεύει· παθόντες εἴσονται τὸ ἐμὸν ἀψευδές, ἐπεὶ μαθόντες οὐκ
281 ἔγνωσαν. ἐπικριθήσεται δὲ τοῦτο τῇ τοῦ βίου τελευτῇ· εἰ μὲν
γὰρ θάνατον ἐνδέξονται τὸν κατὰ φύσιν, πέπλασμαι τὰ λόγια, εἰ δὲ
καινόν τινα καὶ παρηλλαγμένον, τὸ φιλάληθές μοι μαρτυρηθήσεται.
χάσματα γῆς ὁρῶ διηνοιγμένης ἐπὶ μήκιστον εὐρυνόμενα, πολυανθρώπους
ἀπολλυμένας συγγενείας, αὐτάνδρους ὑποσυρομένας καὶ καταπινομένας
282 οἰκίας, ζῶντας ἀνθρώπους εἰς ᾅδου κατερχομένους.“ ἐπεὶ δ᾽ ἡσύχασε,
ῥήγνυται μὲν ἡ γῆ σεισμῷ τιναχθεῖσα, ῥήγνυται δὲ καθ᾽ ὃ μάλιστα
μέρος αἱ σκηναὶ τῶν ἀσεβῶν ἦσαν, ὡς ὑπενεχθείσας ἀθρόας

---

1 συναθροιζόμενοι BEMF δι᾽ AGHP: om. ceteri οἰκειότατα M, οἰκειοτάτοις VOK 2 ἀδελφοῖς EA χαρισαμένῳ VO, χαρισάμενον A τὴν ἱερωσύνην καὶ ἐπιψευσαμένου AFGHP: om. ceteri 3 οὐχ ante ὡς add. V[2]OK διεξῄειμεν AFGHP: ἐξῄειμεν ceteri μὴ AGHP: om. ceteri 5 οὕτως AG: οὕτω ceteri 8 κατὰ ταύτην VOK 9 αἰεὶ A 11 ἐνεθουσία VOK καὶ post ἐνθουσιᾷ transp. A (v) 12 ἀπιστία] ἀποστασία BEM (Mang.) post πρᾶγμα interpung. BEM (Mang.) τοῖς ἀπίστοις μόνοις· τούτους AVOK: τοῖς ἀπίστοις· μόνους τούτους FGHP, τοὺς ἀπίστους τούτους BEM (Mang.) 12. 13 οὐ λόγος ἀλλ᾽ (ἀλλὰ A) ἔργα] οὐ μόνον λόγοι ἀλλ᾽ ἔργα BEM; οὐ λόγος ἀλλὰ καὶ ἔργα Turn., οὐ μόνον λόγοι ἀλλὰ καὶ ἔργα Mang. 13 παιδεύει παθόντας BEMF παιδεύσει coni. Mang. μαθόντες M (coni. Mang.): μανθάνοντες ceteri 14 δὲ om. BEM 15 θάνατον ἐνδέξονται τὸν κατὰ φύσιν BEMFK[2]: θάνατον ἐκδέξονται τ. κ. φ. VOK[1], δέξονται τ. κ. φ. θάνατον AGHP (v) πέπλασμαι AFGHP: πεπλασμένα ceteri τὰ om. V[1], add. V[2] 16 παρηλασμένον F μου M μαρτυρήσεται BE 17 διηνοιγμένα A, διηγνυμένης (sic) F ἐπιμήκιστον P 18 ἀπολλυμένους BEA (Turn.) συγκαταπινομένας A (v) 19 ζώντων VOK ἀνθρώπους om. VOK κατερχομένας EVOK (—ους corr. K m. rec.) δὲ VOK 20. 21 μέρος μάλιστα transp. A (v) 21 ἐπενεχθείσας BEM(V[1] ut vid.), κατενεχθείσας V[2]OK ἀθρόως GHP

ἐπικρυφθῆναι· τὰ γὰρ διαστάντα μέρη πάλιν συνῆλθε, τῆς χρείας ἀπο-
τελεσθείσης, ἧς ἕνεκα διεζεύχθη. μικρὸν δ' ὕστερον τοὺς τῆς στάσεως 283
ἡγεμόνας πεντήκοντα πρὸς τοῖς διακοσίοις ἄνδρας κεραυνοὶ κατασκήψαντες
αἰφνίδιον ἀθρόους ἐξανάλωσαν μηδὲν μέρος ὑπολειπόμενοι τῶν σωμάτων,
ὃ ταφῆς ἐπιμοιράσεται. τὸ δὲ τῶν τιμωριῶν ἐπάλληλον καὶ τὸ ἑκατέρας 284
μέγεθος διάσημον καὶ περιβόητον ἀπέφηνε τὴν εὐσέβειαν τοῦ προφήτου
χρησαμένου θεῷ μάρτυρι τῆς περὶ τοὺς χρησμοὺς ἀληθείας. ἄξιον 285
δὲ κἀκεῖνο μὴ παριδεῖν, ὅτι τὰς κατὰ τῶν ἀσεβῶν κολάσεις διεκληρώσαντο
γῆ καὶ οὐρανός, αἱ τοῦ παντὸς ἀρχαί· τὴν γὰρ μοχθηρίαν ἐρρίζωσαν
μὲν ἐπὶ γῆς, ἐξέτειναν δ' εἰς αἰθέρα, τοσοῦτον ὕψος, αὐτὴν διάραντες.
ὅθεν καὶ τῶν στοιχείων ἑκάτερον ἐχορήγησε τὰς τιμωρίας, ἡ μὲν ἵν' 286
ὑποσύρῃ καὶ καταπίῃ τοὺς τότε βαρύνοντας αὐτὴν ῥαγεῖσα καὶ δια-
στᾶσα, ὁ δ' ἵνα καταφλέξῃ καὶ διαφθείρῃ πυρὸς πολλοῦ φοράν, και-
νότατον ὑετόν, ὀμβρήσας. τὸ δὲ τέλος καὶ τοῖς καταποθεῖσι καὶ τοῖς 287
179 M. ὑπὸ τῶν κεραυνῶν | διεφθαρμένοις ταὐτὸν ἀπέβαινεν· οὐδέτεροι γὰρ
ἐφάνησαν, οἱ μὲν ἐπικρυφθέντες γῇ τῇ τοῦ χάσματος συνόδῳ πρὸς
τὸ ἰσόπεδον ἑνωθείσῃ, οἱ δ' ὅλοι δι' ὅλων ἀναλωθέντες ὑπὸ τοῦ
κεραυνίου πυρός.

(39.) Χρόνοις δ' ὕστερον, ἐπειδὴ τὴν ἐνθένδε ἀποικίαν ἔμελλεν 288
εἰς οὐρανὸν στέλλεσθαι καὶ τὸν θνητὸν ἀπολιπὼν βίον ἀπαθανατίζεσθαι
μετακληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός, ὃς αὐτὸν δυάδα ὄντα, σῶμα καὶ ψυχήν,
εἰς μονάδος ἀνεστοιχείου φύσιν ὅλον δι' ὅλων μεθαρμοζόμενος εἰς
νοῦν ἡλιοειδέστατον, τότε δὴ κατασχεθεὶς οὐκέτι συλλήβδην ἀθρόῳ
παντὶ τῷ ἔθνει θεσπίζειν ἔοικεν ἀλλὰ καὶ κατὰ μέρος ἑκάστῃ φυλῇ τὰ

1 ἐπικρυβῆναι G συνῆλθον H 2 εἵνεκα VOK δὲ VOK τοὺς] ὡς BEM(V[1] ut vid.) 4 αἰφνίδιοι F ἐξανάλωσαν codd: ἐξηνάλωσαν Mang. μηδὲ ἓν A ὑπολιπόμενοι BEMG, ἐπιλειπόμενοι AO 5 ἐπιμοιράσηται H, ἐπιμοιρήσεται AV[2]OK 5. 6 ἑκατέρου μεγέθους VOK 7 τοῦ χρησμοῦ A 8 δὲ] δὴ A διεκλήρωσαν A 9 γῆ καὶ οὐρανός om. A τοῦ om. A 10 ἀνέτειναν coni. Mang. δὲ VOK αἰθέρα AFGHP: ἀέρα ceteri ἄραντες A 11 ἵνα AVOK 12 βαρύναντας A 13 δὲ VOK φορᾷ V[2]OK, φθορὰν MP 15 διαφθαρμένοις P οὐδ' ἕτεροι F 16 τῇ γῇ PV[2]OK τῇ post γῇ eras. V[2], om. OKFP συνόδῳ om. VOKF 17 ἑνωθέντες V[1] ut vid., ἑνωθέντος AFV[2]OK δὲ VOK 18 κεραυνείου F 20 ἀθανατίζεσθαι AVOK 21 ὃς] ὡς A 22 ἀνεστοιχειοῦτο A (v) 23 κατασταθεὶς A ὡς ante συλλήβδην add. F 24 καὶ om. G (fort. recte)

23 sqq. Deuter. cap. 33

μέλλοντα γενέσθαι καὶ αὖθις ἀποβησόμενα· ὧν τὰ μὲν ἤδη συμβέβηκε,
τὰ δὲ προσδοκᾶται, διότι πίστις τῶν μελλόντων ἡ τῶν προγεγονότων
289 τελείωσις. ἥρμοττε γὰρ διαφέροντας καὶ ταῖς σποραῖς, καὶ μάλιστα ἐν
τοῖς μητρῴοις γένεσι, καὶ βουλευμάτων πολυτρόποις ἰδέαις καὶ τῶν περὶ
τὸν βίον ἐπιτηδευμάτων ἀμυθήτοις διαφοραῖς ὥσπερ τινὰ κλήρου δια-
290 νομὴν λογίων καὶ χρησμῶν ἁρμόζουσαν εὑρέσθαι. θαυμάσια μὲν οὖν
ταῦτα· θαυμασιώτατον δὲ καὶ τὸ τέλος τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὃ
291 καθάπερ ἐν τῷ ζῴῳ κεφαλὴ τῆς ὅλης νομοθεσίας ἐστίν. ἤδη γὰρ
ἀναλαμβανόμενος καὶ ἐπ' αὐτῆς βαλβῖδος ἑστώς, ἵνα τὸν εἰς οὐρανὸν
δρόμον διιπτάμενος εὐθύνῃ, καταπνευσθεὶς καὶ ἐπιθειάσας ζῶν ἔτι τὰ
ὡς ἐπὶ θανόντι ἑαυτῷ προφητεύει δεξιῶς, ὡς ἐτελεύτησε μήπω τελευ-
τήσας, ὡς ἐτάφη μηδενὸς παρόντος, δηλονότι χερσὶν οὐ θνηταῖς ἀλλ'
ἀθανάτοις δυνάμεσιν, ὡς οὐδ' ἐν τάφῳ τῶν προπατόρων ἐκηδεύθη
τυχὼν ἐξαιρέτου μνήματος, ὃ μηδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων, ὡς σύμπαν τὸ
ἔθνος αὐτὸν ὅλον μῆνα δακρυρροοῦν ἐπένθησεν ἴδιον καὶ κοινὸν πένθος
ἐπιδειξάμενον ἕνεκα τῆς ἀλέκτου καὶ πρὸς ἕνα ἕκαστον καὶ πρὸς ἅπαντας
292 εὐνοίας καὶ κηδεμονίας. τοιοῦτος μὲν ὁ βίος, τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τελευτὴ
τοῦ βασιλέως καὶ νομοθέτου καὶ ἀρχιερέως καὶ προφήτου Μωυσέως διὰ
τῶν ἱερῶν γραμμάτων μνημονεύεται.

1 γενέσθαι καὶ AF: καὶ γενεαῖς ceteri (v) 2 προσεδοκᾶτο V²OK 3 διαφέροντας AF: διαφέροντα ceteri ἐν eras. V², om. OK 4 ταῖς μητρώαις γένναις V²OK βουλευμάτων A: βουλημάτων ceteri 5 τὸν] τῶν K, om. A κλήρου codd.: κλῆρον v 5. 6 διανομὴν A (mg. P²): διαμονὴν ceteri (Turn.) 6 λογίων F: λόγιον A, λόγων ceteri (Turn.) χρησμὸν A ἁρμόζουσαν AFVOK: om. ceteri 7 ταῦτα] ταῦτα πάντα AVOK τὸ om. M ὃ AFG: ἃ HP, om. ceteri 8 τῷ AGHP: om. ceteri ὅλης] ἄλλης VOK 10 διιπτάμενος εὐθύνῃ VK (διι supra scr.): διιπτάμενος ἰθύνῃ O, ἀναπτάμενος εὐθύνῃ A, διασπώμενος εὐθύνῃ F, διευθύνῃ διιπτάμενος ceteri; διανύῃ διιπτάμενος v ἔτι τὰ] ἔπειτα A 11 ἐπ' ἀποθανόντι A δεξιῶς] διεξιὼν coni. Mang. alt. ὡς AFGHP: om. ceteri 12 ἐτάφην V²O δῆλον ὅτι E οὐ] αὖ K 13 οὐδ' ἐν τάφῳ τῶν] οὐδεὶς τῶν φώτων A; οὐδείς πω τῶν coni. Mang. ἐκηδεύθην V²O 14 ὡς] ὥστε V²OK 15 αὐτὸν ὅλον μῆνα] καὶ τηνικαῦτα μὲν V²OK μῆνα] μη (sic) BM, μὴ B, om. A δακρυρροοῦντα F ἐπένθησεν AFG: ἐπένθη P, ἐπένθησαν H, ἐπενόησεν ceteri καὶ ante ἴδιον add. V²OK καὶ post ἴδιον om. A 16 ἐπιδείξασθαι V²OK ἀλέκτου A (η supra scr.), ἀλήκτου VK pr. καὶ om. AVOK 17 δὲ om. A καὶ om. O 18 καὶ νομοθέτου om. A μωϋσέος AGP, μωσέος H 19 γραμμάτων om. A μνημονεύεται] μηνύεται A, μηνύεται F ἐπλήρωσεν ὁ περὶ ἱερωσύνης λόγος subscr. H

7 sqq. Deuter. cap. 34

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΩΝ

ΟΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣΙΝ

180 M. (1.) Τοὺς βίους τῶν κατὰ Μωυσέα σοφῶν ἀνδρῶν, οὓς ἀρχη- 1
γέτας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ νόμους ἀγράφους αἱ ἱεραὶ βίβλοι
δηλοῦσιν, ἐν ταῖς προτέραις συντάξεσι μεμηνυκὼς κατὰ τὰ ἀκόλουθα
ἑξῆς τῶν ἀναγραφέντων νόμων τὰς ἰδέας ἀκριβώσω μηδ', εἴ τις ὑπο-
φαίνοιτο τρόπος ἀλληγορίας, τοῦτον παρεὶς ἕνεκα τῆς πρὸς διάνοιαν
φιλομαθοῦς ἐπιστήμης, ᾗ πρὸ τῶν ἐμφανῶν ἔθος τὰ ἀφανῆ ζητεῖν.
πρὸς δὲ τοὺς ἀποροῦντας, τί δή ποτε οὐκ ἐν πόλεσιν ἀλλ' ἐν ἐρήμῳ 2
βαθείᾳ τοὺς νόμους ἐτίθει, λεκτέον πρῶτον μέν, ὅτι αἱ πολλαὶ τῶν
[1]1 M. πόλεων ἀμυθήτων κακῶν εἰσι | μεσταί, καὶ τῶν πρὸς τὸ θεῖον ἀνοσιουρ-
γημάτων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀδικημάτων. οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ μὴ 3
κεκιβδήλευται, τὰ γνήσια τῶν νόθων παρευημερούντων καὶ τἀληθῆ τῶν
εἰκότων, ἃ φύσει μὲν κατέψευσται, πιθανὰς δ' ὑποβάλλει φαντασίας
πρὸς ἀπάτην. ἐν πόλεσιν οὖν καὶ ὁ πάντων ἐπιβουλότατος φύεται 4
τῦφος, ὃν τινες τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσι τὰς κενὰς δόξας σεμνο-

1—3 Φίλωνος περὶ τῶν δέκα λογίων (λόγων scripsi), οἳ κεφάλαια νόμων εἰσί G, φίλωνος ἰουδαίου περὶ τῶν δέκα λογίων, ἃ κεφάλαια νόμων εἰσίν F, περὶ τῶν δέκα λογίων, ἃ κεφάλαια νόμων εἰσίν H, φίλωνος ἰουδαίου εἰς τὴν (sic) δεκάλογον μωσέως AP, φίλωνος περὶ νόμων ἰδέας M, tit. om. Arm 4 μωϋσέα GH: μωυσῆν M, μωσέα ceteri 6 ἐν τῇ προτέρᾳ συντάξει Arm προτέραις] ἡμετέραις M κατὰ τὸ ἀκόλουθον Arm ut vid. 8 πρὸς διάνοιαν] δι' ὑπονοιῶν coni. Mang. 9 φιλομαθοῦς (ἀ eras.) F ἐπιστάσεως coni. Wendl. ᾗ] ἡ Arm 10 τί δή ποτε] διὰ τί H (v) 12 εἰσι κακῶν transp. F 14 παρημερευόντων M τὰ ἀληθῆ M 15 εἰκότων] εἰκαιοτέρων M κατεψεύσατο H (Turn.) 16 post ἀπάτην interpungit M: post πόλεσιν ceteri οὖν M: οὗ ceteri, ἀφ' οὗ Arm φύεται] ὕιωται (sic) M 17 τὰς κενὰς δόξας] τοὺς κενοδόξους coni. Mang.

11 — 270,5 Vindob. hist. gr. 67 fol. 56r Φίλωνος ἰουδαίου: αἱ πολλαὶ τῶν πόλεων — ἐκπιεζόμενοι.

ποιοῦντες διὰ χρυσῶν στεφάνων καὶ ἀλουργίδων καὶ πλήθους θερα-
πόντων καὶ ὀχημάτων, ἐφ' ὧν οἱ λεγόμενοι μακάριοι καὶ εὐδαίμονες
μετέωροι φέρονται, τοτὲ μὲν ὀρεῖς ἢ ἵππους καταζευγνύντες τοτὲ δὲ καὶ
ἀνθρώπους, οἳ τὰ φορεῖα κατὰ τῶν αὐχένων ἀχθοφοροῦσι τὴν ψυχὴν
5 πρὸ τοῦ σώματος δι' ὑπερβολὴν ὕβρεως πιεζόμενοι. (2.) τῦφος καὶ
πολλῶν ἄλλων κακῶν δημιουργός ἐστιν, ἀλαζονείας, ὑπεροψίας, ἀνισό-
τητος· αἱ δ' εἰσὶν ἀρχαὶ ξενικῶν καὶ ἐμφυλίων πολέμων οὐδὲν μέρος,
οὐ κοινόν, οὐκ ἴδιον, οὐ κατὰ γῆν, οὐ κατὰ θάλατταν, ἡσυχάζειν
6 ἐῶσαι. τί δὲ δεῖ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἁμαρτημάτων μεμνῆσθαι; τύφῳ
γὰρ καὶ τὰ θεῖα ἐξωλιγώρηται, καίτοι νομιζόμενα τῆς ἀνωτάτω τυγχάνειν
τιμῆς· τιμὴ δὲ τίς ἂν γένοιτο, μὴ προσούσης ἀληθείας, ἣ καὶ ὄνομα
7 καὶ ἔργον ἔχει τίμιον, ἐπεὶ καὶ τὸ ψεῦδος ἔμπαλιν ἄτιμον φύσει; ἡ δ'
ὀλιγωρία τῶν θείων ἐμφανὴς τοῖς ὀξυδερκέστερον ὁρῶσι· μυρίας γὰρ
ὅσας διὰ γραφικῆς καὶ πλαστικῆς μορφώσαντες ἰδέας ἱερὰ καὶ νεὼς
αὐταῖς προσπεριεβάλοντο καὶ βωμοὺς κατασκευάσαντες ἀγάλμασι καὶ
ξοάνοις καὶ τοιουτοτρόποις ἀφιδρύμασι τιμὰς ἰσολυμπίους καὶ ἰσοθέους ἀπέ-
8 νειμαν, ἅπασιν ἀψύχοις. οὓς εὐθυβόλως αἱ ἱεραὶ γραφαὶ τοῖς ἐκ πόρνης
γεγονόσιν ἀπεικάζουσιν· ὡς γὰρ οὗτοι πάντας, ὅσους ἐραστὰς ἔσχεν ἡ μήτηρ,
ἐπιγράφονται πατέρας ἑνὸς ἀγνοίᾳ τοῦ φύσει, οὕτω καὶ οἱ κατὰ πόλεις
οὐκ εἰδότες τὸν ὄντα ὄντως ἀληθῆ θεὸν μυρία πλήθη ψευδωνύμων
9 ἐκτεθειώκασιν. εἶτ' ἄλλων παρ' ἄλλοις τιμωμένων, ἡ περὶ τοῦ ἀρίστου
κρατήσασα διχόνοια καὶ τὰς πρὸς τὰ ἄλλα πάντα διαφορὰς ἐγέννησεν.
10 εἰς ἃ πρῶτον ἀπιδὼν ἔξω πόλεων ἐβουλήθη νομοθετεῖν. ἐνενόει δὲ
κἀκεῖνο δεύτερον, ὅτι τοῦ μέλλοντος ἱεροὺς νόμους παραδέχεσθαι τὴν

3 μὲν] μὲν οὖν M ὀρεῖς] οὐρῆας M ἢ] καὶ H, om. M ἵπποις
ϊ
ὑποζευγνύντες M 4 φορεῖα AP, φορία Vind., φορτία M τὸν αὐχένα F
5 ἐκπιεζόμενοι Vind. τῦφος ⟨δὲ⟩ conicio 6. 7 ἀνισότητος Mang.: ἀνοσιότητος
codd. 7 αἱ δ'] αἵδ' MP, αἳ Arm 8 post ἴδιον add. πρῶτον Arm
9 ἀλλήλους] ἄλλους M 10 ἐξωλιγωρεῖται M καίτοι] καὶ τὰ coni. Christo-
phorson τυγχάνει F^1 15 αὐτοῖς M προσπεριεβάλλοντο MH
ας
16 ἰσολυμπίους A, ἰσολυμπίας P καὶ ἰσοθέους M: om. ceteri; ἰσοθέους (om. ἰσο-
λυμπίους καὶ) Mang. 17 ἅπασιν] πᾶσιν M; πλάσμασιν vel πράγμασιν coni. Mang.
ἱεραὶ om. AP^1 19 οὕτως F 20 ὄντως ὄντα transp. MH (v)
⟨καὶ⟩ ἀληθῆ coni Mang. 21 εἶτα FGH 22 διαφορὰς] φορὰς GH (Turn.)
23 πόλεων Mang.: πόλεως codd. ἐννόει AP^1 24 τοὺς μέλλοντας Arm

11. 12 D^p fol. 332^r Φίλωνος: τιμὴ τίς ἂν γένοιτο — ἔχει τίμιον;

82 M. ψυχὴν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπορρύψασθαι καὶ ἐκκαθήρασθαι τὰς | δυσεκ-
πλύτους κηλῖδας, ἃς μιγάδων καὶ συγκλύδων ὄχλος ἀνθρώπων κατὰ
πόλεις προσετρίψατο. τοῦτο δὲ ἀμήχανον ἑτέρως ἢ διοικισθέντι συμ- 11
βῆναι, καὶ οὐκ εὐθὺς ἀλλὰ μακρῷ χρόνῳ ὕστερον, ἕως ἂν οἱ τῶν
ἀρχαίων παρανομημάτων ἐνσφραγισθέντες τύποι κατὰ μικρὸν ἀμαυρού-
μενοι καὶ ἀπορρέοντες ἀφανισθῶσι. τοῦτον τὸν τρόπον καὶ οἱ τὴν 12
ἰατρικὴν ἀγαθοὶ σῴζουσι τοὺς κάμνοντας· οὐ γὰρ πρότερον σιτία καὶ ποτὰ
παρέχειν ἀξιοῦσι, πρὶν ἢ τὰ τῶν νόσων αἴτια ὑπεξελέσθαι· μενόντων
γὰρ ἀνωφελεῖς αἱ τροφαί, ἀλλὰ καὶ ἐπιζήμιοι, ὕλαι γινόμεναι τοῦ πάθους.
(3.) εἰκότως οὖν ἐκ τῶν κατὰ πόλεις βλαβερωτάτων συνηθειῶν εἰς 13
ἐρήμην ἀπαγαγών, ἵνα κενώσῃ τὰς ψυχὰς ἀδικημάτων, ἤρξατο προσ-
φέρειν ταῖς διανοίαις τροφάς· αὗται δὲ τίνες ἂν εἶεν ὅτι μὴ νόμοι καὶ
λόγοι θεῖοι; τρίτη δέ ἐστιν αἰτία ἥδε· καθάπερ οἱ στελλόμενοι μακρὸν 14
πλοῦν, οὐχ ὅταν ἐπιβάντες τῆς νεὼς ἀπὸ λιμένος ἐξαναχθῶσιν, ἄρχονται
κατασκευάζειν ἱστία καὶ πηδάλια καὶ οἴακας, ἀλλ' ἔτι μένοντες ἐπὶ γῆς
ἕκαστα τῶν συντεινόντων πρὸς πλοῦν εὐτρεπίζονται, τὸν αὐτὸν τρόπον
ἠξίωσεν οὐ λαβόντας κληρουχίας καὶ τὰς πόλεις οἰκήσαντας τότε ζητεῖν
νόμους, οἷς πολιτεύσονται, ἀλλ' ἑτοιμασαμένους τοὺς τῆς πολιτείας
κανόνας καὶ ἐνασκηθέντας οἷς ἔμελλον οἱ δῆμοι κυβερνᾶσθαι σωτηρίως
τηνικαῦτα εἰσοικίζεσθαι, χρησομένους εὐθὺς ταῖς τῶν δικαίων παρα-
σκευαῖς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ κοινωνίᾳ καὶ διανομῇ τῶν ἐπιβαλλόντων ἑκάστοις.
(4.) φασὶ δέ τινες καὶ τετάρτην αἰτίαν οὐκ ἀπῳδὸν ἀλλ' ἐγγυτάτω τῆς 15
ἀληθείας· ἐπειδὴ γὰρ ἔδει πίστιν ἐγγενέσθαι ταῖς διανοίαις περὶ τοῦ μὴ
εὑρήματα ἀνθρώπου τοὺς νόμους ἀλλὰ θεοῦ χρησμοὺς σαφεστάτους
εἶναι, πορρωτάτω τῶν πόλεων ἀπήγαγε τὸ ἔθνος εἰς ἐρήμην βαθεῖαν

1 ἀπορρίψασθαι M καθάρασθαι M 1. 2 δυσεκπλήτους G, δυσεκπλύκτους P 3 πόλιν M 5 ἀνομημάτων M 6. 7 οἱ περὶ τὴν ἰατρικὴν AP 7 γὰρ om. M Arm καὶ ποτὰ om. H (v) 8 παρασχεῖν Vind. ἀξιοῦντες M πρὶν om. M 9 ἀλλὰ καὶ M: om. ceteri (v) γενόμεναι M 10 πόλεις Mang. (sic Arm): πόλιν codd. 11 ἐρήμην codd.: ἔρημον Mang. 12. 13 λόγοι καὶ νόμοι M 13 δ' ἐστὶν M 14 λιμένος FH: λιμένων MAPG 15 μένοντες] μὲν ὄντες Arm 16 εὐτρεπίζοντες H 18 πολιτεύωνται Turn. ἡτοιμασμένους M τοὺς om. Turn. 19 εὖ ἀσκηθέντας Arm ἤμελλον H 20 χρησομένοις M 21 ἐν A: ἐφ' ceteri (Turn.) ὁμονοίᾳ] ὁμοίᾳ H διαμονῇ A ἐπιβαλόντων F 22 ἀπῳδὸν] ἀπάδουσαν M 23 διανοίαις αὐτῶν Arm 25 ἔρημον F (Mang.)

6 — 9 Vindob. hist. gr. 67 fol. 56v: τοῦτον τὸν τρόπον — τοῦ πάθους.

16 καὶ ἄγονον οὐ μόνον ἡμέρων καρπῶν ἀλλὰ καὶ ποτίμου ὕδατος, ἵν', ἐὰν
ἐν σπάνει γενόμενοι τῶν ἀναγκαίων καὶ δίψει καὶ λιμῷ διαφθαρῆναι
προσδοκήσαντες ἐξαπιναίως ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων ἀπαυτοματισθέντων
ἀνευρίσκωσιν, οὐρανοῦ μὲν ὕοντος τροφὰς τὸ καλούμενον μάννα, προσ-
όψημα δὲ τροφῶν ἀπ' ἀέρος ὀρτυγομήτρας φοράν, ὕδατος δὲ πικροῦ
γλυκαινομένου πρὸς τὸ πότιμον, πέτρας δὲ ἀκροτόμου πηγὰς ἀνομβρούσης,
μηκέτι θαυμάζωσιν, εἰ λόγια θεοῦ συμβέβηκεν | εἶναι τοὺς νόμους, p. 183
ἐναργεστάτην βάσανον εἰληφότες ἐκ τῶν χορηγιῶν, ἃς ἐξ ἀπόρων
17 ἔσχον οὐκ ἐλπίσαντες. ὁ γὰρ πρὸς τὸ ζῆν ἀφθονίαν δοὺς καὶ τὰς πρὸς
τὸ εὖ ζῆν ἀφορμὰς ἐδωρεῖτο· πρὸς μὲν οὖν τὸ ζῆν σιτίων ἔδει καὶ
ποτῶν, ἅπερ ἀνεύρισκον οὐχ ἑτοιμασάμενοι, πρὸς δὲ τὸ εὖ ζῆν νόμων
καὶ διαταγμάτων, οἷς βελτιοῦσθαι τὰς ψυχὰς ἔμελλον.
18 (5.) Αἵδ' εἰσὶν ἐν στοχασμοῖς εἰκόσιν αἰτίαι λεγόμεναι περὶ τοῦ
διαπορηθέντος· τὰς γὰρ ἀληθεῖς οἶδεν ὁ θεὸς μόνος. εἰπὼν δ' ἅπερ
ἥρμοττε περὶ τούτων ἑξῆς αὐτοὺς ἀκριβώσω τοὺς νόμους, ἐκεῖνο κατὰ
τὸ ἀναγκαῖον προμηνύσας, ὅτι τῶν νόμων οὓς μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς οὐ
προσχρησάμενος ἄλλῳ δι' ἑαυτοῦ μόνου θεσπίζειν ἠξίωσεν, οὓς δὲ διὰ
προφήτου Μωυσέως, ὃν ἀριστίνδην ἐκ πάντων ὡς ἐπιτηδειότατον ἱεροφάντην
19 ἐπελέξατο. τοὺς μὲν οὖν αὐτοπροσώπως θεσπισθέντας δι' αὐτοῦ μόνου
συμβέβηκε καὶ νόμους εἶναι καὶ νόμων τῶν ἐν μέρει κεφάλαια, τοὺς δὲ
20 διὰ τοῦ προφήτου πάντας ἐπ' ἐκείνους ἀναφέρεσθαι. (6.) λέξω δ', ὡς
ἂν οἷός τε ὦ, περὶ ἑκατέρων καὶ πρότερόν γε τῶν κεφαλαιωδεστέρων·

1 ἡμέρων om. Arm ἵν' M: ἵνα ceteri ἐὰν om. M 2 ἐν om. G δίψη H (v) 3. 4 ἀνευρίσκωσιν ἀπαυτοματισθέντων transp. H (Turn.) 4 μάνα H 4. 5 προσόψιμα H 5 pr. δὲ] τε Richt. ἀπ' secludendum putavit Mang. ὀρτυγομήτρας codd. (cf. Exod. 16,13): ὀρτυγομητρῶν Mang. alt. δὲ] μὲν H 6 τὸ om. M δὲ om. M 7 θαυμάζωσιν εἰ λόγια θεοῦ συμβέβηκεν εἶναι τοὺς νόμους M Arm: θαυμάζωσι Νεῖλον μηδ' εἰ συμβέβηκεν εἶναι θεοῦ τοὺς νόμους ceteri (v) τοὺς νόμους corr. ex τοῖς νόμοις H post νόμους add. ἀμφιγνοῶσιν mg. H² (v) 9 ἀφθονίαν — εὖ ζῆν (10) om. M 10 ἀφορμὰς] ἀφθονίας A 11 post ζῆν add. καὶ ὡς εἰκὸς H et mg. P² (v) 13 αἴτιαι corr. in αἰτίαι F περὶ om. M 14 οἶδεν ὁ θεὸς M: θεὸς οἶδε ceteri (v) δ' ἅπερ M: δὲ ἃ ceteri (Turn.) 16 τῶν νόμων] τοὺς νόμους M οὓς] τοὺς M 17 ἑαυτοῦ M: αὐτοῦ G, αὑτοῦ corr. in αὐτοῦ H, αὐτοῦ APF ου μόνον G οὓς] τοὺς M 18 τοῦ προφήτου APF μωσέως MAPFH, om. G ὃν] ὃς H ἐκ πάντων M: ἐξ ἁπάντων ceteri (v) ἱεροφάντην M: ἱεροφαντεῖν ceteri (v) 19 ἐπελέξατο M: εἵλετο ceteri (v) ὡς αὐτοπροσώπους A 20 pr. καὶ om. Arm 22 περὶ MF: καὶ περὶ ceteri (v) post γε add. περὶ Arm

ὧν εὐθέως ἄξιον θαυμάσαι τὸν ἀριθμὸν δεκάδι τῇ παντελείᾳ περατουμένων, ἣ πάσας μὲν ἀριθμῶν διαφορὰς ἀρτίων καὶ περιττῶν καὶ ἀρτιοπερίττων, ἀρτίων μὲν δυοῖν, περιττῶν δὲ τριῶν, ἀρτιοπερίττων δὲ πέντε, πάσας δὲ λόγων τῶν ἐν ἀριθμοῖς πολυπλασίων καὶ ἐπιμερῶν καὶ ὑποεπιμερῶν περιέχει, πάσας δ' ἀναλογίας, τήν τε ἀριθμητικήν, ἣ τῷ 21 ἰσαρίθμῳ ὑπερέχει καὶ ὑπερέχεται, οἷον ἐπὶ τοῦ ἓν καὶ δύο καὶ τρία, καὶ τὴν γεωμετρικήν, καθ' ἣν οἷος ὁ λόγος πρὸς τὸν πρῶτον τοῦ δευτέρου, τοιοῦτος καὶ ὁ πρὸς τὸν δεύτερον τοῦ τρίτου, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ ἓν καὶ δύο καὶ τέσσαρα, ἔν τε διπλασίοις καὶ τριπλασίοις καὶ συνόλως πολυπλασίοις καὶ πάλιν ἐν ἡμιολίοις καὶ ἐπιτρίτοις καὶ τοῖς παραπλησίοις, ἔτι μέντοι καὶ τὴν ἁρμονικήν, καθ' ἣν ὁ μέσος τῶν ἄκρων τῷ ἴσῳ μορίῳ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου καὶ ἕκτου. περιέχει δὲ ἡ δεκὰς καὶ τὰς τῶν τριγώνων καὶ τετραγώνων 22 καὶ τῶν ἄλλων πολυγώνων ἐμφαινομένας ἰδιότητας καὶ τὰς τῶν συμ-
4 M. φωνιῶν, τήν τε διὰ τεσσάρων ἐν ἐπιτρίτῳ λόγῳ, τῷ τέσσαρα | πρὸς τρία, καὶ τὴν διὰ πέντε ἐν ἡμιολίῳ, τῷ τρία πρὸς δύο, καὶ τὴν διὰ πασῶν ἐν διπλασίῳ, τῷ δύο πρὸς ἕν, καὶ τὴν δὶς διὰ πασῶν ἐν τετραπλασίῳ, τῷ ὀκτὼ πρὸς δύο. παρό μοι δοκοῦσι καὶ οἱ πρῶτοι τὰ ὀνό- 23 ματα τοῖς πράγμασι θέμενοι — σοφοὶ γὰρ ἦσαν — εἰκότως αὐτὴν προσαγορεῦσαι δεκάδα, ὡσανεὶ δεχάδα οὖσαν, παρὰ τὸ δέχεσθαι καὶ κεχωρηκέναι τὰ γένη πάντα τῶν ἀριθμῶν καὶ λόγων τῶν κατ' ἀριθμὸν

---

1 εὐθὺς M   1. 2 περατουμένων codd.: περαιουμένων Turn., περανουμένων Mang.   2 ἣ] εἰ M   ἀριθμῶν] ἀριθμουμένων AP   διαφορὰς ἀρτίων ἀριθμῶν transp. G   2. 3 καὶ ἀρτιοπερίττων om. L (Turn.)   3 δυοῖν ex δυεῖν corr. H, δυεῖν FG   4. 5 ὑποεπιμερῶν M: ἐπιμορίων ceteri (v)   5 δὲ M, om. Arm   ἣ τῷ] τῷ γὰρ Arm   5. 6 τῶν ἰσαρίθμων AP, τῶ ἴσω ἀριθμῶ M   6 ἐπὶ τὸ α' καὶ β' καὶ γ' M   7. 8 πρὸς τὸν πρῶτον τοῦ δευτέρου] τοῦ α' πρὸς τὸν τοῦ β' M   8 τοιοῦτος om. AP[1]   ὁ MH: om. ceteri   πρὸς τὸν δεύτερον τοῦ τρίτου] τοῦ β' πρὸς τὸν γ' M   9 τοῦ] τὸ F, om. M   ἓν καὶ ἓν ὁ εἷς καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ τριάκοντα τέσσαρες M   τέτταρα AP   9. 10 καὶ συνόλως πολυπλασίοις MF Arm: om. ceteri   12 post μορίῳ add. καὶ H (v)   ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται MF: ὑπερέχεται καὶ ὑπερέχει ceteri (v)   τρίτου] α' MG; δευτέρου coni. Christophorson (Mang.), sed cf. *de opif. mundi § 110*   τετάρτου] δ' M, τέσσαρα G   13 ἕκτου] ς' M, ἓξ G   ἕκτου καὶ τετάρτου καὶ τρίτου transp. Arm   τῶν H: om. ceteri   15 τεττάρων FH   ἐν om. APF   τῷ] τοῦ G   δ' M   15. 16 πρὸς τὸν τρία G   16 γ' M   γ' M   β' M   17 β' M   α' M   δὶς καὶ διὰ H   18 τῷ] τὰ H   η' M   β' M   20 ὡσανεὶ] οἱονεὶ AP   21 συγκεχωρηκέναι Turn.   τὰ γένη τῶν ἀριθμῶν πάντα καὶ κεχωρηκέναι transp. M   πάντα τὰ γένη transp. AP   λόγους M   ἀριθμῶν corr. in ἀριθμὸν AFH

24 καὶ ἀναλογιῶν ἁρμονιῶν τε αὖ καὶ συμφωνιῶν. (7.) τὴν μέντοι δεκάδα
πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ διὰ ταῦτα εἰκότως ἄν τις θαυμάσειε περιέ-
χουσαν τήν τε ἀδιάστατον φύσιν καὶ τὴν διαστηματικήν· ἡ μὲν οὖν
ἀδιάστατος τάττεται κατὰ σημεῖον μόνον, ἡ δὲ διαστηματικὴ κατὰ τρεῖς
25 ἰδέας γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας καὶ στερεοῦ· τὸ μὲν γὰρ δυσὶ σημείοις
περατούμενόν ἐστι γραμμή, τὸ δ' ἐπὶ δύο διαστατὸν ἐπιφάνεια, ῥυείσης
ἐπὶ πλάτος γραμμῆς, τὸ δ' ἐπὶ τρία στερεόν, μήκους καὶ πλάτους βάθος
προσλαβόντων, ἐφ' ὧν ἵσταται ἡ φύσις· πλείους γὰρ τριῶν διαστάσεις
26 οὐκ ἐγέννησεν. ἀρχέτυποι δὲ τούτων ἀριθμοὶ τοῦ μὲν ἀδιαστάτου
σημείου τὸ ἕν, τῆς δὲ γραμμῆς τὰ δύο, καὶ ἐπιφανείας μὲν τρία,
στερεοῦ δὲ τέσσαρα, ὧν ἡ σύνθεσις ἑνὸς καὶ δυοῖν καὶ τριῶν καὶ
τεσσάρων ἀποτελεῖ δεκάδα παραφαίνουσαν τοῖς ὁρατικοῖς καὶ ἕτερα
27 κάλλη· σχεδὸν γὰρ ἡ ἀπειρία τῶν ἀριθμῶν ταύτῃ μετρεῖται, διότι οἱ
συστήσαντες αὐτὴν ὅροι τέσσαρές εἰσιν, ἓν καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέτταρα,
οἱ δ' ἴσοι ὅροι ἑκατοντάδα γεννῶσιν ἐκ δεκάδων — δέκα γὰρ καὶ
εἴκοσι καὶ τριάκοντα καὶ τεσσαράκοντα γίνονται ἑκατόν —, ὁμοίως δὲ
καὶ χιλιάδα ἐξ ἑκατοντάδων καὶ μυριάδα ἐκ χιλιάδων, μονὰς δὲ καὶ
28 δεκὰς καὶ ἑκατοντὰς καὶ χιλιὰς τέσσαρες ὅροι οἱ δεκάδα γεννῶντες· ἥτις
δίχα τῶν πρόσθεν εἰρημένων καὶ ἑτέρας ἀριθμῶν ἐμφαίνει διαφοράς,
τόν τε πρῶτον κόσμον, ὃς μονάδι μόνῃ μετρεῖται, οὗ παράδειγμα ὁ
τρεῖς, ὁ πέντε, ὁ ἑπτά, καὶ τὸν τετράγωνον, τὸν τέσσαρα, τὸν ἰσάκις
ἴσον, καὶ μὲν δὴ τὸν κύβον, τὸν ὀκτώ, ὅς ἐστιν ἰσάκις ἴσος ἰσάκις,
καὶ τὸν τέλειον, τὸν ἕξ, ἰσούμενον τοῖς ἑαυτοῦ μέρεσι, τρισὶ καὶ δυσὶ

---

2 εἰκότως ἄν τις M: ἄν τις εἰκότως ceteri (v) θαυμάσειε MAP: θαυμάσαι FGH 5 γραμμὴν καὶ ἐπιφάνειαν καὶ στερεόν coni. Mang. γὰρ om. F 6 δ' AP: δὲ ceteri 7 δὲ M τρεῖς M βάθους MH, καὶ βάθος AP
β′ α′
βάθους πλάτους H 8 ἡ om. GH (v) 10 γ′ M 11 δ′ M α′ M δυεῖν GH, β′ M γ′ M 12 τεττάρων APF, δ′ M ἀποτελεῖ δεκάδα — τέτταρα (14) om. M ὁρατικοῖς APFG: ὁρατοῖς H (Turn.) 13 μετρεῖται] περατοῦται vel περαίνεται coni. Mang. 14 ἓν καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέτταρα G: ἑνὸς καὶ δυοῖν (δυεῖν H) καὶ τριῶν καὶ τεττάρων APFH (v) 15 δ' M: δὲ ceteri 15. 16 ι′ γὰρ καὶ κ′ G, δεκάδα γὰρ καὶ εἰκοσάδα M 16 λ′ MG μ′ MG γίνονται F: γίνεται MG, γεννῶσιν H (v), om. AP ρ′ MAP 18 δ′ M δεκάδα] ι′ M 20 κόσμον M: om. ceteri (v) ὅς] ὡς F μόνῃ MAPFG: μόνον H (v) μετρεῖται μόνῃ transp. G 21 τρεῖς FH, γ′ M: τρία APG (Mang.) ε′ M ζ′ M τέσσαρα APG, δ′ M: τέταρτον FH (v) 22 τὸν κύβον M: τὸν om. ceteri (v) ὀκτώ FG, η′ M: ὄγδοον G mg. P (v), αυτώ (sic) A, αὐτόν P pr. ἰσάκις om. M 23 τὸν ἐξισούμενον M αὐτοῦ MF γ′ καὶ β′ καὶ α′ M

5 M. καὶ ἑνί. (8.) | τί δὲ δεῖ καταλέγεσθαι τὰς δεκάδος ἀρετὰς ἀπείρους τὸ 29 πλῆθος, πάρεργον ποιουμένους ἔργον μέγιστον, ὃ καθ' αὑτὸ συμβέβηκεν αὐταρκεστάτην εἶναι ὑπόθεσιν τοῖς περὶ τὰ μαθήματα διατρίβουσι; τὰς μὲν οὖν ἄλλας ὑπερθετέον, μιᾶς δ' οὐκ ἄτοπον ἴσως ἐπιμνησθῆναι δείγματος ἕνεκα. τὰς γὰρ ἐν τῇ φύσει λεγομένας κατηγορίας δέκα 30 μόνας εἶναί φασιν οἱ ἐνδιατρίβοντες τοῖς τῆς φιλοσοφίας δόγμασιν· οὐσίαν, ποιόν, ποσόν, πρός τι, ποιεῖν, πάσχειν, ἔχειν, κεῖσθαι, τὰ ὧν οὐκ ἄνευ ⟨πάντα⟩, χρόνον καὶ τόπον. οὐδὲν γάρ ἐστι τούτων ἀμέτοχον· 31 οἷον ἐγὼ μετέχω μὲν οὐσίας δανεισάμενος ἀφ' ἑκάστου τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἀπετελέσθη ὅδε ὁ κόσμος, γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ πυρός, τὰ πρὸς τὴν ἐμὴν σύστασιν αὐταρκέστατα· μετέχω δὲ καὶ ποιότητος, καθ' ἣν ἄνθρωπός εἰμι, καὶ ποσότητος, ᾗ πηλίκος· γίνομαι δὲ καὶ πρός τι, ὅταν μου πρὸς δεξιοῖς τις ᾖ πρὸς εὐωνύμοις ᾖ· ἀλλὰ καὶ ποιῶ, τρίβων τι ἢ κείρων, καὶ πάσχω, κειρόμενος ἢ τριβόμενος ὑφ' ἑτέρων· κἂν τῷ ἔχειν ἐξετάζομαι, ἢ περιβεβλημένος ἢ ὡπλισμένος, κἂν τῷ κεῖσθαι, σχεδόν τι καθεζόμενος ἢ κατακεκλιμένος· εἰμὶ δὲ πάντως κἂν τόπῳ καὶ χρόνῳ, τῶν προειρημένων οὐδενὸς δυναμένου χωρὶς ἀμφοῖν ὑφίστασθαι.

(9.) Ταυτὶ μὲν οὖν ἀποχρώντως λελέχθω, συνυφαίνειν δ' ἀναγκαῖον 32 τὰ ἀκόλουθα. τοὺς δέκα λόγους ἢ χρησμούς, νόμους ἢ θεσμοὺς πρὸς ἀλήθειαν ὄντας, ἀθροισθέντος τοῦ ἔθνους ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν εἰς ἐκκλησίαν, ὁ πατὴρ τῶν ὅλων ἐθέσπισεν. ἆρά γε φωνῆς τρόπον

---

1 δεκάδας H 2 μέγιστον ἔργον transp. Arm 3 τοῖς — διατρίβουσι om. M 4 ἐπιμνησθῆναι MF: ὑπομνησθῆναι ceteri (v) 5 ἕνεκεν GH (v) δέκα] δεκάδας Turn. 6 φασὶν εἶναι transp. M ἐνδιατρίψαντες M τοῖς τῆς M: om. ceteri (v) 7 οὐσία FH post πρός τι add. ποῦ πότε M 8 πάντα addidi (cf. vol. II 24,14); τὰ ὧν ἄνευ οὐκ ἔστι τι coni. Mang. ἄνευ χρόνου καὶ τόπου A Arm καὶ] ἢ καὶ M post τόπον add. εἶναι M 9 μὲν μετέχω transp. GH (v) 10 ὅδε] ὅλος H (v) 11 καὶ om. A 12 καθ' ἣν] καθὸ A πηλίκοσδε F, πηλικότητος Arm πηλίκος γίνομαι (om. δὲ) M 13 τις] στῇς M ᾖ· ἀλλὰ] ἢ ἀλλαχῇ M 14 ποιῶ M: ποιῶ (ποιῶν A) τι ceteri (v) τι (post τρίβων) om. A κείρων Mang.: καίων codd. Arm
ω
πάσχων A 15 ἑτέρου G κἄν F: κἂν ceteri, ἐν Arm ἐξετάζομαι A κἄν AF: κἂν ceteri 16 σχεδόν τι M: σχέδην ceteri (v) 17 κἂν (κἄν scripsi) τόπῳ καὶ χρόνῳ M Arm: κἂν χρόνῳ κἂν τόπῳ F, καὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ ceteri δυνα-
ὑφ
μένων H (Turn.) 18 συνίστασθαι H 19 ταύτῃ M, ταῦτα AP 20 νόμους M Arm: ἢ νόμους ceteri (v) 21 οὓς ante ἀθροισθέντος add. FGH (v) καὶ γυναικῶν ὁμοῦ transp. M 22 εἰς ἐκκλησίαν M: ἐν ἐκκλησίᾳ APFG, om. H (Turn.) φωνῆς τρόπον] φωνὴν γήινον M τρόπου corr. in τρόπον A

προέμενος αὐτός; ἄπαγε, μηδ' εἰς νοῦν ποτ' ἔλθοι τὸν ἡμέτερον· οὐ
γὰρ ὡς ἄνθρωπος ὁ θεός, στόματος καὶ γλώττης καὶ ἀρτηριῶν δεό-
33 μενος. ἀλλά γέ μοι δοκεῖ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἱεροπρεπέστατόν τι
θαυματουργῆσαι κελεύσας ἦχον ἀόρατον ἐν ἀέρι δημιουργηθῆναι, πάντων
ὀργάνων θαυμασιώτερον, ἁρμονίαις τελείαις ἡρμοσμένον, οὐκ ἄψυχον
ἀλλ' οὐδ' ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς τρόπον ζῴου συνεστηκότα, ἀλλὰ ψυχὴν
λογικὴν ἀνάπλεω σαφηνείας καὶ τρανότητος, ἣ τὸν ἀέρα σχηματίσασα
καὶ ἐπιτείνασα καὶ πρὸς πῦρ φλογοειδὲς μεταβαλοῦσα καθάπερ πνεῦμα
διὰ σάλπιγγος φωνὴν τοσαύτην ἔναρθρον ἐξήχησεν, ὡς τοῖς ἔγγιστα τοὺς
34 πορρωτάτω κατ' | ἴσον ἀκροᾶσθαι δοκεῖν. ἀνθρώπων μὲν γὰρ αἱ φωναὶ p. 186
πρὸς μήκιστον ἀποτεινόμεναι πεφύκασιν ἐξασθενεῖν, ὡς ἀριδήλους τοῖς
μακρὰν ἀφεστηκόσι μὴ γίνεσθαι τὰς ἀντιλήψεις ταῖς ἐπεκτάσεσιν ἐκ
35 τοῦ κατ' ὀλίγον ἀμαυρουμένας, ἐπειδὴ καὶ τὰ ὄργανα φθαρτά· τὴν δὲ
κεκαινουργημένην φωνὴν ἐπιπνέουσα θεοῦ δύναμις ἤγειρε καὶ ἐζωπύρει
καὶ ἀναχέουσα πάντῃ τὸ τέλος τῆς ἀρχῆς ἀπέφαινε τηλαυγέστερον,
ἀκοὴν ἑτέραν πολὺ βελτίω τῆς δι' ὤτων ταῖς ἑκάστων ψυχαῖς ἐντι-
θεῖσα· ἡ μὲν γὰρ βραδυτέρα πως οὖσα αἴσθησις ἀτρεμίζει, μέχρις ἂν
ὑπ' ἀέρος πληχθεῖσα διακινηθῇ, φθάνει δ' ἡ τῆς ἐνθέου διανοίας ὀξυ-
τάτῳ τάχει προϋπαντῶσα τοῖς λεγομένοις.
36 (10.) Φωνῆς μὲν δὴ τῆς θείας πέρι τοσαῦτα. δεόντως δ' ἄν τις
ἀπορήσαι, τοῦ χάριν, πλείστων ὅσων μυριάδων εἰς ἓν ἠθροισμένων
χωρίον, ἕκαστον θεσπίζειν τῶν δέκα λογίων ἠξίωσεν ὡς οὐχὶ πρὸς
πλείους ἀλλ' ὡς πρὸς ἕνα, „οὐ μοιχεύσεις“ λέγων, „οὐ φονεύσεις,“ „οὐ

1 προϊέμενος M   αὐτούς F[2](H[1]?)   ἔλθῃ APH (Turn.)   ὑμέτερον A
3 ἀλλά γέ μοι M (ἀλλά γ' ἐμοὶ Wendl.): ἀλλ' ἐμοὶ ceteri (v)   κατ' M Arm: τὰ κατ' ceteri (Turn.)   4 ἦχον M: ἠχὴν ceteri (v)   5 ἡρμοσμένον MAPFG: ἡρμοσμένον corr. in ἡρμοσμένων H (ἡρμοσμένων v)   ἄψυχον corr. ex ἄψυχος H
6 οὐδὲ FG   συνεστηκότα scripsi: συνεστηκότος APFH, συνεστηκὸς G, συνεστηκὼς M; συνεστηκυῖαν coni. Mang.   ψυχὴν] ἠχὴν coni. Mang. (cf. vol. II 277,19)
7 ἀνάπλεω M: ἀνάπλεων ceteri   τρανότητος F (πιθα superscr.)   post τρανότητος add. περιέχουσαν Christophorson   9 τοὺς] καὶ τοῖς M   10 γὰρ om. A
14 καινουργουμένην M   ἐπιπνέουσαν PGH   15 πάντῃ] πᾶν M
ἀρχῆς M Arm (Mang.): ἠχῆς ceteri (Turn.)   ἀπέφηνε corr. ex ἀπέφαινε H, ἀπέφηνε M (v)   16 ἑκάστου H (Turn.)   16. 17 ἐντεθεῖσα H   17 πῶς A
post οὖσα add. τῶν ὤτων Christophorson (Mang.)   18 δ' ἡ] δὴ M
19 προϋπαντῶσα scripsi (sic Arm): προσυπαντῶσα codd.; προαπαντῶσα voluit Mang.
20 δὴ τῆς om. M   δεόντως] ἐξόντως M   21 ἀπορήσαι GH[2]: ἀπορῆσαι MFH[1], ἀπορήσοι AP (sic Mang.)   22 ἑκάστῳ Arm   23 ἀλλὰ GH
ὡς om. H (Turn.)   οὐ φονεύσεις om. Arm

κλέψεις“ (Exod. 20, 13ss.) καὶ τὰ ἄλλα ταύτῃ. λεκτέον οὖν ἓν μέν, 37
ὅτι βούλεται κάλλιστον ἀναδιδάξαι μάθημα τοὺς ἐντυγχάνοντας ταῖς
ἱεραῖς γραφαῖς, ὡς ἄρα καθ' αὑτὸν εἷς ἕκαστος, ὅταν ᾖ νόμιμος καὶ
θεῷ καταπειθής, ἰσότιμός ἐστιν ὅλῳ ἔθνει πολυανθρωποτάτῳ, μᾶλλον
δὲ καὶ πᾶσιν ἔθνεσιν, εἰ δὲ δεῖ περαιτέρω προελθόντα εἰπεῖν, καὶ
παντὶ τῷ κόσμῳ. διόπερ ἐν ἑτέροις ἐπαινῶν τινα δίκαιον ἄνδρα φησίν· 38
„ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς σός“ (Gen. 17, 1)· ὁ δ' αὐτὸς ἦν καὶ κόσμου θεός,
ὡς τοὺς ὑπηκόους τὴν αὐτὴν τεταγμένους τάξιν καὶ ὁμοίως εὐαρε-
στοῦντας τῷ ταξιάρχῳ τῆς ἴσης ἀποδοχῆς καὶ τιμῆς μεταλαμβάνειν.
δεύτερον δέ, ὅτι κοινῇ μὲν ὡς πλήθει τις ἐκκλησιάζων οὐκ ἐξ ἀνάγκης 39
διαλέγεται ἑνί, ὅτε δὲ προστάττων ἢ ἀπαγορεύων, ἰδίᾳ ὡς ἑνὶ ἑκάστῳ
τῶν ἐμφερομένων εὐθὺς ἂν δόξαι τὰ πρακτέα καὶ κοινῇ πᾶσιν ἀθρόοις
ὑφηγεῖσθαι· εὐπειθέστερος δὲ ὁ τὰς παραινέσεις αὐτοπροσώπως δεχόμενος,
ὁ δὲ συλλήβδην μεθ' ἑτέρων κεκώφωται τὸν ὄχλον ἀφηνιασμοῦ παρα-
κάλυμμα ποιούμενος. τρίτον, ἵνα μηδείς ποτε βασιλεὺς ἢ τύραννος 40
ἀφανοῦς ἰδιώτου καταφρονήσῃ γεμισθεὶς ἀλαζονείας καὶ ὑπεροψίας, ἀλλ'
7 M. εἰς τὰ τῶν ἱερῶν νόμων διδασκαλεῖα φοιτήσας | χαλάσῃ τὰς ὀφρῦς,
ἀπομαθὼν οἴησιν εἰκότι μᾶλλον δ' ἀληθεῖ λογισμῷ. εἰ γὰρ ὁ ἀγένητος 41
καὶ ἄφθαρτος καὶ ἀίδιος καὶ οὐδενὸς ἐπιδεὴς καὶ ποιητὴς τῶν ὅλων

---

1 τὰ ἄλλα M: τἆλλα APG, τἄλλα FH   οὖν ἓν μέν M Arm: μὲν οὖν (om. ἓν) ceteri (v)   2 ὅτι] ὡς AP   κάλλιστα M   4 πολυανθρωποτεύ- -τω (α eras.) F[1], ευ in α corr. F[2]   5 προσελθόντα M   6 διόπερ codd.: διότι Turn.   ἄνδρα δίκαιον transp. AP   7 pr. ὁ om. M   σός MAPF: ὁ σός G, σου H (v)   ὁ δ'] ὁ γὰρ Arm   post ἦν add. γὰρ FH   9 λαμβάνειν AP[1]   10 δ' MH   ὅτι om. AP[1]   πλήθη M   11 ἑνί, ὅτε F (coni. Mang.): ἐνίοτε MAPH, ἑνὶ ἑκάστῳ G   δὲ om. G   προστάττει ἢ ἀπαγορεύει conicio   ἰδίᾳ M: ἰδίᾳ δ' FGH, ἰδίᾳ δὲ AP   12 ἂν δόξαι] ἂν δέξεται H; ἐνδέξεται Turn.   13 δὲ MG: om. ceteri; γὰρ coni. Mang.; ὅτι εὐπειθέστερος Arm   15 ποιούμενον Turn.   16 καταφρονήσει F   17 χαλάσει A   18 ἀληθῆ F   ἀγέννητος APF

18—278,18 D[H] fol. 227[v] Φίλωνος: ἄνθρωπος ὢν εὐπρόσιτος καὶ εὐέντευκτος (278,8) ἔσο τοῖς πᾶσι καὶ ἔθιζε τὴν ⟨σ⟩εαυτοῦ διάνοιαν ἀνθρωποπαθεῖν οὐ μόνον διὰ τὰς ἀδήλους πρὸς ταπάντη (sic) βουλὰς καὶ τῶν εὖ πραττόντων καὶ τῶν ἐν κακοπραγίαις, ἀλλὰ κἂν βεβαίως παραμένῃ (278,15—18), μὴ τραχηλιᾶν ἐπὶ τὴν τραγῳδουμένην εὐτυχίαν (cf. 278,13). εἰ γὰρ ὁ ἀγέννητος καὶ ἀθάνατος καὶ ἀίδιος καὶ οὐδενὸς ἐπιδεόμενος καὶ ποιητὴς τῶν ὅλων καὶ εὐεργέτης καὶ βασιλεὺς βασιλέων καὶ θεὸς θεῶν οὐδὲ τὸν ταπεινότατον ὑπεριδεῖν ὑπέμεινε θείων λογίων, ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἠξίωσεν εὐωχίσαι θεσμῶν ἱερῶν ἱεροφαντούμενον ἑστιᾶν, τί ἐμοὶ τῷ θνητῷ προσῆκεν ὑψαυχενεῖν ἢ πεφυσῆσθαι [περι]φρυαττομένῳ πρὸς τοὺς ὁμοίους, καὶ μίαν μητέρα τὴν κοινὴν ἁπάντων ἀνθρώπων φύσιν κεκτημένον (18—278,8);

καὶ εὐεργέτης καὶ βασιλεὺς βασιλέων καὶ θεὸς θεῶν οὐδὲ τὸν ταπει-
νότατον ὑπεριδεῖν ὑπέμεινεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτον εὐωχῆσαι λογίων καὶ
θεσμῶν ἱερῶν ἠξίωσεν, ὡς μόνον ἑστιᾶν μέλλων καὶ μόνῳ τὸ συμ-
πόσιον εὐτρεπίζεσθαι πρὸς ψυχῆς ἀνάχυσιν ἱεροφαντουμένης, ᾗ θέμις τὰς
μεγάλας τελεῖσθαι τελετάς, ἐμοὶ τῷ θνητῷ τί προσῆκον ὑψαυχενεῖν καὶ
πεφυσῆσθαι φρυαττομένῳ πρὸς τοὺς ὁμοίους, οἳ τύχαις μὲν ἀνίσοις
ἴσῃ δὲ καὶ ὁμοίᾳ συγγενείᾳ κέχρηνται μίαν ἐπιγραψάμενοι μητέρα τὴν
42 κοινὴν ἁπάντων ἀνθρώπων φύσιν; εὐπρόσιτον οὖν καὶ εὐέντευκτον
ἐμαυτὸν παρέξω, κἂν τὸ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης κράτος ἀνάψωμαι,
τοῖς ἀπορωτάτοις καὶ ἀδοξοτάτοις καὶ οἰκειοτάτης συμμαχίας ἐρήμοις,
ἑκατέρου τῶν γονέων ὀρφανοῖς καὶ γυναιξὶ χηρείαν ὑπομενούσαις καὶ
πρεσβύταις ἢ μὴ παιδοποιησαμένοις τὸ παράπαν ἢ ἀποβαλοῦσιν ὠκυ-
43 μόρους οὓς ἐγέννησαν. ἄνθρωπος γὰρ ὢν ὄγκον καὶ σεμνότητα τετραγῳ-
δημένην οὐ δικαιώσω προσίεσθαι, μενῶ δ' ἐντὸς τῆς φύσεως τοὺς
ὅρους αὐτῆς μὴ ὑπερβαίνων, ἀλλ' ἐθίζων τὴν ἐμαυτοῦ διάνοιαν ἀνθρω-
ποπαθεῖν, οὐ μόνον διὰ τὰς ἀδήλους πρὸς τἀναντία μεταβολὰς καὶ τῶν
εὖ πραττόντων καὶ τῶν ἐν κακοπραγίαις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἁρμόττειν,
κἂν ἀτρέπτως καὶ βεβαίως παραμένῃ τὸ εὐτυχεῖν, μὴ ἐπιλανθάνεσθαί
τινα ἑαυτοῦ. διὰ ταῦτά μοι δοκεῖ τοὺς χρησμοὺς ἑνικῶς ἀποτεινάμενος
ὡς πρὸς ἕνα θεσπίζειν ἐθελῆσαι.
44 (11.) Πάντα δ' ὡς εἰκὸς τὰ περὶ τὸν τόπον ἐθαυματουργεῖτο,
κτύποις βροντῶν μειζόνων ἢ ὥστε χωρεῖν ἀκοάς, ἀστραπῶν λάμψεσιν
αὐγοειδεστάταις, ἀοράτου σάλπιγγος ἠχῇ πρὸς μήκιστον ἀποτεινούσῃ,
καθόδῳ νεφέλης, ἣ κίονος τρόπον τὴν μὲν βάσιν ἐπὶ γῆς ἠρήρειστο,
τὸ δ' ἄλλο σῶμα πρὸς αἰθέριον ὕψος ἀνέτεινε, πυρὸς οὐρανίου φορᾷ
καπνῷ βαθεῖ τὰ ἐν κύκλῳ συσκιάζοντος· ἔδει γὰρ θεοῦ δυνάμεως

1 βασιλέων M: τῶν βασιλέων ceteri (v) τῶν θεῶν G 1. 2 τὸν ταπει-
νότατον MDH: τοῦ ταπεινοτάτου ceteri (v) 2 περιιδεῖν M ὑπέμενεν A
οις
4 ψυχὴν F[1] 5 τί τὸ προσῆκον H 6 ἀνίσαις H 7 μητέρα M Arm:
μορφὴν FGH mg. P[2] (Turn.), γραφὴν AP 8 ἀνθρώπων om. M 9 pr. τῆς om. M
post καὶ add. τὸ F (v) alt. τῆς om. M 10 οἰκειοτάτοις L (Turn.)
11 χηρίαν F[1] 12 πρεσβυτάταις M μὴ MFG: μηδὲ APH (Turn.)
παιδοποιησαμέναις M 14 μένω FH δὲ APG 16 διὰ] πρὸς M
post ἀδήλους add. τῶν ἐναντίων H (v) πρὸς] εἰς M πρὸς τἀναντία om. H
τὰ ἐναντία A 17 alt. καὶ om. AP 18 παραμένη APFGDH: μένη MH (v)
19 ἑαυτοῦ codd.: αὑτοῦ v ἀποτεινάμενος M: ἀποτεινόμενος ceteri (v)
23 ἀποτεινούσης F 24 ἠρήρειστο APGH: ἐρήρειστο F, ἐρείριστο M (sic Mang.)
25 δὲ FGH 26 σκιάζοντος M

ἀφικνουμένης μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου μερῶν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ πάντα
88 M. πρὸς ὑπηρεσίαν | συγκεκινῆσθαι. παρειστήκει δὲ ὁ λεὼς ἁγνεύσας 45
ὁμιλιῶν τῶν πρὸς γυναῖκας καὶ πασῶν ἡδονῶν ἔξω τῶν πρὸς τροφὰς
ἀναγκαίων ἀποσχόμενος, λουτροῖς τε καὶ περιρραντηρίοις καθηράμενος
ἐκ τριῶν ἡμερῶν, ἔτι καὶ τὰς ἐσθῆτας ἀποπλυνάμενος, ἐν τοῖς μάλιστα
λευχείμων, ἀκροβατῶν καὶ ἀνωρθιακὼς τὰ ὦτα, Μωυσέως προδηλώ-
σαντος εὐτρεπίζεσθαι πρὸς ἐκκλησίαν· ἔγνω γὰρ αὐτὴν ἐσομένην, ἡνίκα
μόνος ἀνακληθεὶς ἐχρησμῳδεῖτο. φωνὴ δ' ἐκ μέσου τοῦ ῥυέντος ἀπ' 46
οὐρανοῦ πυρὸς ἐξήχει καταπληκτικωτάτη, τῆς φλογὸς εἰς διάλεκτον
ἀρθρουμένης τὴν συνήθη τοῖς ἀκροωμένοις, ᾗ τὰ λεγόμενα οὕτως
ἐναργῶς ἐτρανοῦτο, ὡς ὁρᾶν αὐτὰ μᾶλλον ἢ ἀκούειν δοκεῖν. ἐγγυᾶται 47
δέ μου τὸν λόγον ὁ νόμος, ἐν ᾧ γέγραπται· „πᾶς ὁ λαὸς ἑώρα τὴν
φωνήν“ (Exod. 20,18)· ἐμφαντικώτατα· τὴν μὲν γὰρ ἀνθρώπων ἀκου-
στὴν εἶναι συμβέβηκεν, ὁρατὴν δὲ ὡς ἀληθῶς τὴν θεοῦ. διὰ τί; ὅτι
ὅσα ἂν λέγῃ ὁ θεός, οὐ ῥήματά ἐστιν ἀλλ' ἔργα, ἅπερ ὀφθαλμοὶ πρὸ
ὤτων δικάζουσι. παγκάλως μέντοι καὶ θεοπρεπῶς εἴρηται ἐκ τοῦ 48
πυρὸς ἡ φωνὴ προέρχεσθαι· ἠκρίβωται γὰρ καὶ βεβασάνισται τὰ τοῦ
θεοῦ λόγια καθάπερ χρυσὸς πυρί. μηνύει δὲ καὶ διὰ συμβόλου τι τοιοῦτον·
ἐπειδὴ τοῦ πυρὸς τὸ μὲν φωτίζειν τὸ δὲ καίειν πέφυκεν, οἱ μὲν τοῖς 49
χρησμοῖς ἀξιοῦντες εἶναι καταπειθεῖς ὡς ἐν ἀσκίῳ φωτὶ τὸν ἀεὶ χρόνον
βιώσονται τοὺς νόμους αὐτοὺς ἀστέρας ἔχοντες ἐν ψυχῇ φωσφοροῦντας,
ὅσοι δ' ἀφηνιασταί, καιόμενοι καὶ κατακαιόμενοι διατελοῦσιν ὑπὸ τῶν
ἔνδον ἐπιθυμιῶν, αἳ φλογὸς τρόπον πορθήσουσι τὸν σύμπαντα τῶν
ἐχόντων βίον.

---

1 ἡσυχάζειν μερῶν transp. M   3 τὰς τροφὰς H (v)   4 ἀπεχόμενος H (Turn.)   5 ἔτι] ἐπεὶ M   τὴν ἐσθῆτα M   6 ἀνωρθωκὼς MF[1], ἀνωρθιωκὼς F[2]   μωυσέως M: μωσέως ceteri   8 μόνως Richt. Tauchn.   ἀνακλιθεὶς MFH[1]   ῥυέντος M Arm: φυέντος ceteri   9 διάλεκτον] διαλεκτικὴν M   10 ἀθρουμένης F   ᾗ AF: ἡ ceteri (v), ἢ Arm
ἦν
11 ἐτρανοῦτο αὐτοῖς Arm   αὐτὰ MGP[2] Arm: αὐτὸ P[1]FH (v), αὐτὸ A
14 ὁρατὴν δὲ ὡς om. Arm   δ' M   τὴν θεοῦ MG: τὴν τοῦ θεοῦ APF, τοῦ θεοῦ H (v)   15 ἂν] ἐὰν FGH   ῥήματ' FG   ἀλλ' ἔργα] ἄνεργα F
16 τῶν ὤτων M (Mang.)   δικάζουσι M Arm: διορίζουσι ceteri   μέντοι] μὲν H (Turn.)   16. 17 εἴρηται ἐκ τοῦ πυρὸς ἡ φωνὴ M: ἐκ τοῦ πυρὸς ἡ φωνὴ λέγεται ceteri
17 βεβασάνισται] δεδαπάνηται H   17. 18 τοῦ θεοῦ M: τοῦ om. ceteri
18 καὶ om. Arm.   τι] ἤ τι F   τοιοῦτο FH (v)   19. 20 τοῖς χρησμοῖς om. G   20 αἰεὶ FG   23 τῶν] τὸν A

50 (12.) Ἃ μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἦν προδηλῶσαι, ταῦτ᾽ ἐστίν. ἐπ᾽
αὐτὰ δὲ ἤδη τρεπτέον τὰ λόγια καὶ πάντα τὰ ἐν τούτοις ἐρευνητέον διά-
φορα. δέκα τοίνυν ὄντα διένειμεν εἰς δύο πεντάδας, ἃς δυσὶ στήλαις
ἐνεχάραξε, καὶ ἡ μὲν προτέρα πεντὰς τὰ πρωτεῖα ἔλαχεν, ἡ δ᾽ ἑτέρα
δευτερείων ἠξιοῦτο· καλαὶ δ᾽ ἀμφότεραι καὶ βιωφελεῖς, εὐρείας ὁδοὺς
καὶ λεωφόρους ἑνὶ τέλει περατουμένας ἀναστέλλουσαι πρὸς ἄπταιστον
51 ψυχῆς ἐφιεμένης ἀεὶ τοῦ βελτίστου πορείαν. ἡ μὲν οὖν ἀμείνων πεντὰς
τοιάδε ἦν· περὶ μοναρχίας, ᾗ μοναρχεῖται ὁ κόσμος· περὶ ξοάνων καὶ
ἀγαλμάτων καὶ συνόλως ἀφιδρυμάτων χειροκμήτων· περὶ τοῦ μὴ λαμ-
βάνειν ἐπὶ ματαίῳ θεοῦ πρόσρησιν· περὶ τοῦ τὴν ἱερὰν | ἑβδόμην p. 18[illegible]
ἄγειν ἱεροπρεπῶς· περὶ γονέων τιμῆς καὶ ἰδίᾳ ἑκατέρου καὶ ἀμφοτέρων
κοινῇ· ὡς εἶναι τῆς μιᾶς γραφῆς τὴν μὲν ἀρχὴν θεὸν καὶ πατέρα καὶ
ποιητὴν τοῦ παντός, τὸ δὲ τέλος γονεῖς, οἳ μιμούμενοι τὴν ἐκείνου
φύσιν γεννῶσι τοὺς ἐπὶ μέρους. ἡ δ᾽ ἑτέρα πεντὰς τὰς πάσας ἀπα-
γορεύσεις περιέχει· μοιχείας, φόνου, κλοπῆς, ψευδομαρτυριῶν, ἐπι-
θυμιῶν.
52 Ἐπισκεπτέον δὲ μετὰ πάσης ἀκριβείας τῶν λογίων ἕκαστον μηδὲν
πάρεργον αὐτῶν ποιουμένους. ἀρχὴ δ᾽ ἀρίστη πάντων μὲν τῶν ὄντων
θεός, ἀρετῶν δ᾽ εὐσέβεια· περὶ ὧν ἀναγκαιότατον πρῶτον διεξελθεῖν.
πλάνος τις οὐ μικρὸς τὸ πλεῖστον τῶν ἀνθρώπων γένος κατέσχηκε
περὶ πράγματος, ὅπερ ἢ μόνον ἢ μάλιστα ἦν εἰκὸς ἀπλανέστατον ταῖς
53 ἑκάστων διανοίαις ἐνιδρῦσθαι. ἐκτεθειώκασι γὰρ οἱ μὲν τὰς τέσσαρας

1 ἦν ἀναγκαῖον transp. H (v), ἦν om. M ταῦτά ἐστιν M 2 δὲ M: δ᾽ ceteri
4 ἐχάραξε H (Turn.) προτέρα] ἑτέρα M, om. Arm ἡ δ᾽ ἑτέρα] ἡ δὲ
δευτέρα H (v) 5 δευτερείων] τῶν ἡσσόνων H (v) καλαὶ] καλεῖς M
δὲ AP 6 ἑνὶ] ἐν M ἀνατέλλουσαι H (Turn.), ἀναγγέλλουσαι M Arm
7 ἐφιεμένου M αἰεὶ GH 9 χειροτμήτων M, χειροδμήτων F
10 ἐπὶ] ἐν AP θεοῦ πρόσρησιν M Arm: πρόσρησιν θεοῦ ceteri (v)
11 pr. καὶ om. M ἰδίας M 12 κοινῇ (supra ῆς) M τῆς] τῆς μὲν H (Turn.)
γραφῆς] πεντάδος coni. Mang. μὲν om. H (Turn.) 14 πεντὰς τὰς om. M
15 post περιέχει add. τούτων M (Mang.) μοιχείας M: μοιχειῶν ceteri (Turn.)
18 ποιουμένους corr. ex ποιούμενος H δ᾽ om. Arm μὲν om. Turn.
19 δὲ APD[R] ὧν] ἧς Arm 20 πλεῖστον] πρῶτον D 21 περὶ — ἐνι-
δρῦσθαι (22) om. D ἢ μόνον ἢ] ἡ μόνη M 22 ἐνιδρύεσθαι AP, ἐνιδρύ-
σασθαι M ἐκτεθείκασι M, ἐκτεθεάκασι D[R], ἐντεθεάκασι D[P] τὰς om. D

18. 19 D[R] fol. 234r τοῦ αὐτοῦ: ἀρχὴ ἀρίστη πάντων μὲν θεός, ἀρετῶν δὲ εὐσέβεια.
20 — 281,6 D[P] fol. 266v D[R] fol. 230r Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὸν δεκάλογον: πλάνος τις—
παρεκαλύψαντο.

ἀρχάς, γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ, οἱ δ' ἥλιον καὶ σελήνην καὶ
τοὺς ἄλλους πλανήτας καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας, οἱ δὲ μόνον τὸν οὐρανόν,
οἱ δὲ τὸν σύμπαντα κόσμον· τὸν δ' ἀνωτάτω καὶ πρεσβύτατον, τὸν
γεννητήν, τὸν ἄρχοντα τῆς μεγαλοπόλεως, τὸν στρατάρχην τῆς ἀηττήτου
στρατιᾶς, τὸν κυβερνήτην, ὃς οἰκονομεῖ σωτηρίως ἀεὶ τὰ σύμπαντα,
παρεκαλύψαντο ψευδωνύμους προσρήσεις ἐκείνοις ἐπιφημίσαντες ἑτέρας
ἕτεροι. καλοῦσι γὰρ οἱ μὲν τὴν γῆν Κόρην, Δήμητραν, Πλούτωνα, τὴν 54
δὲ θάλατταν Ποσειδῶνα, δαίμονας ἐναλίους ὑπάρχους αὐτῷ προσανα-
πλάττοντες καὶ θεραπείας ὁμίλους μεγάλους ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν,
Ἥραν δὲ τὸν ἀέρα καὶ τὸ πῦρ Ἥφαιστον καὶ ἥλιον Ἀπόλλωνα καὶ σελήνην
Ἄρτεμιν καὶ ἑωσφόρον Ἀφροδίτην καὶ στίλβοντα Ἑρμῆν· καὶ τῶν ἄλλων 55
ἀστέρων ἑκάστου τὰς ἐπωνυμίας μυθογράφοι παρέδοσαν, οἳ πρὸς ἀπάτην
ἀκοῆς εὖ τετεχνασμένα πλάσματα συνυφήναντες ἔδοξαν περὶ τὴν τῶν
ὀνομάτων θέσιν κεκομψεῦσθαι· τόν τε οὐρανὸν εἰς ἡμισφαίρια τῷ λόγῳ 56
διχῇ διανείμαντες, τὸ μὲν ὑπὲρ γῆς, τὸ δ' ὑπὸ γῆς, Διοσκόρους ἐκά-
λεσαν τὸ περὶ τῆς ἑτερημέρου ζωῆς αὐτῶν προστερατευσάμενοι διήγημα.
τοῦ γὰρ οὐρανοῦ συνεχῶς καὶ ἀπαύστως ἀεὶ κύκλῳ περιπολοῦντος, 57
ἀνάγκη τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον ἀντιμεθίστασθαι παρ' ἡμέραν ἄνω
τε καὶ κάτω γινόμενον ὅσα τῷ δοκεῖν· ἄνω γὰρ καὶ κάτω πρὸς ἀλή-
190 M. θειαν οὐδὲν ἐν σφαίρᾳ, πρὸς δὲ τὴν ἡμετέραν | σχέσιν αὐτὸ μόνον
εἴωθε λέγεσθαι τὸ μὲν ὑπὲρ κεφαλῆς ἄνω, κάτω δὲ τοὐναντίον. τῷ 58
δὴ φιλοσοφεῖν ἀνόθως ἐγνωκότι καὶ ἀδόλου καὶ καθαρᾶς εὐσεβείας

---

1 γῆν om. D[R] δὲ D 2 ἄλλους om. D οἱ δὲ μόνον τὸν οὐρανόν om. Richt. 3 primum τὸν om. M σύμπαντα τὸν κόσμον D[P] τὸ δ' M δὲ D ἀνώτατον M 3. 4 τὸν γεννητήν] τὸν γενέτην F, τὸν ἀγένητον M (Mang.), καὶ γεννητήν D[P], καὶ ἀγέννητον D[R] 4 μεγαλοπόλεως MD Arm: μεγάλης πόλεως ceteri (Turn.) στρατάρχην M: στρατιάρχην ceteri (Turn.) ἀηττήτου] ἀνωτάτω D 5 οἰακονομεῖ coni. Mang. σωτηριωδῶς D αἰεὶ FGH 7 οἱ μὲν post τὴν γῆν transp. H, om. L (Turn.) δήμητραν codd.: Δήμητρα v 8 θάλασσαν APH 9 post θεραπείας add. αὐτοῦ Arm μεγάλων F 12 τὰς ἐπωνυμίας ἑκάστου transp. M μυθογράφοι Christophorson (Mang.): μυθογράφους M, μυθογράφοις ceteri, τοῖς μυθογράφοις Arm 13 τετεχνιτευμένα M (Mang.) συνυφάναντες FG, συνυφαίνοντες H (Turn.) 14 τόν τε] τὸν ὄντα τὲ A ἡμισφαίρια MG Arm: ἡμισφαίριον ceteri (v) τῷ λόγῳ om. M Arm (fort. recte) 15 διχῇ] δύο Arm δὲ M ὑπὸ γῆν AP διοσκούρους A 15. 16 ἐκάλεσαν τὸ codd.: ἐκαλέσαντο Turn. 16 ἑτερημερίας (om. ζωῆς) AP, ζωῆς ss. P[2] 19 γινόμενον — κάτω om. M γινόμενον APF: γινομένων GH (v); κινούμενον coni. Mang. alt. καὶ] ἢ Arm 20 σφαίρᾳ M Arm: σφαίραις ceteri (v) 21 τῷ] τὸ M 22 ἀνοθεύτως M

μεταποιουμένῳ κάλλιστον καὶ ὁσιώτατον ὑφηγεῖται παράγγελμα, μηδὲν τῶν
τοῦ κόσμου μερῶν αὐτοκρατῆ θεὸν ὑπολαμβάνειν εἶναι· καὶ γὰρ γέγονε,
γένεσις δὲ φθορᾶς ἀρχή, κἂν προνοίᾳ τοῦ πεποιηκότος ἀθανατίζηται,
καὶ ἦν ποτε χρόνος, ὅτε οὐκ ἦν· θεὸν δὲ πρότερον οὐκ ὄντα καὶ ἀπό
59 τινος χρόνου γενόμενον καὶ μὴ διαιωνίζοντα λέγειν οὐ θεμιτόν. (13.) ἀλλὰ
γὰρ ἔνιοι περὶ τὰς κρίσεις ἀπονοίᾳ τοσαύτῃ κέχρηνται, ὡς οὐ μόνον τὰ
εἰρημένα θεοὺς νομίζειν, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον αὐτῶν μέγιστον καὶ πρῶτον
θεόν, τὸν ὄντα ὄντως ἢ οὐκ εἰδότες ἀδιδάκτῳ τῇ φύσει ἢ οὐ σπουδά-
ζοντες μαθεῖν, ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἔξω τῶν αἰσθητῶν ἀόρατον καὶ νοητὸν
αἴτιον ὑπολαμβάνειν εἶναι, καίτοι σαφεστάτης ἐγγὺς παρακειμένης
60 πίστεως. ψυχῇ γὰρ ζῶντες καὶ βουλευόμενοι καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ τὸν
ἀνθρώπινον βίον δρῶντες οὐδέποτε ψυχὴν ὀφθαλμοῖς σώματος ἴσχυσαν
θεάσασθαι, καίτοι φιλοτιμηθέντες ἂν πάσας φιλοτιμίας, εἴ πως ἰδεῖν
οἷόν τε ἦν τὸ ἄγαλμα τὸ πάντων ἱεροπρεπέστατον, ἀφ' οὗ κατὰ μετά-
βασιν εἰκὸς ἦν ἔννοιαν τοῦ ἀγενήτου καὶ ἀιδίου λαβεῖν, ὃς ἅπαντα τὸν
61 κόσμον ἡνιοχῶν σωτηρίως ἀόρατος ὢν κατευθύνει. καθάπερ οὖν τοῦ
μεγάλου βασιλέως τὰς τιμὰς εἴ τις τοῖς ὑπάρχοις σατράπαις ἀπένειμεν,
ἔδοξεν ἂν οὐκ ἀγνωμονέστατος μόνον ἀλλὰ καὶ ῥιψοκινδυνότατος εἶναι
χαριζόμενος τὰ δεσπότου δούλοις, τὸν αὐτὸν τρόπον [ἂν] τοῖς αὐτοῖς εἴ
τις γεραίρει τὸν πεποιηκότα τοῖς γεγονόσιν, ἴστω πάντων ἀβουλότατος
ὢν καὶ ἀδικώτατος, ἴσα διδοὺς ἀνίσοις οὐκ ἐπὶ τιμῇ τῶν ταπεινοτέρων
62 ἀλλ' ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ κρείττονος. εἰσὶ δ' οἳ καὶ προσυπερβάλλουσιν
ἀσεβείᾳ μηδὲ τὸ ἴσον ἀποδιδόντες, ἀλλὰ τοῖς μὲν τὰ πάντα τῶν ἐπὶ

1 ἀντιποιουμένῳ F 2 αὐτοκρατῆ θεὸν M Arm: αὐτοκρατὲς ceteri (Turn.) 3 κἂν APFH: καὶ MG ἀθανατίζονται G; ἀπαθανατίζηται Mang. 4 post πρότερον add. μὲν HP² (v) 5 γινόμενον M 6 ἀπονοίᾳ] ἀνοίᾳ coni. Mang. ὡς] ὥστε M (Mang.) μόνα M 7 προειρημένα M νομίζουσιν M 8 θεόν et τὸν om. M ὄντα$^{\beta}$ ὄντως$^{\alpha}$ H, ὄντως om. M ἢ om. Arm ἀδιδάκτῳ τῇ φύσει M Arm: ἀδιδακτωτάτῃ φύσει F, ἀδιδακτοτάτῃ φύσει GH (Turn.), ἀδιδακτοτάτῳ φύσει AP 10 αἴτιον] ἕτερον M 11 post ζῶντες add. ἄνθρωποι Arm βουλόμενοι coni. Mang. 13 πάσαις φιλοτιμίαις Richt. 14 τὸ ἄγαλμα τὸ πάντων (om. Arm) ἱεροπρεπέστατον M Arm: ἀγαλμάτων ἱεροπρεπέστατον ceteri (Turn.) 14. 15 μετανάβασιν coni. Mang. 15 ἀγεννήτου MFH ὃς] ὡς M 17 ὑπάρχοις σατράπαις MF: ὑπάρχοις καὶ σατράπαις ceteri (v) 18 εἶναι ante μόνον add. H (Turn.), post μόνον M ῥιψοκινδυνώτατος AP εἶναι h. l. om. H (Turn.) 19 ἂν seclusi 19. 20 εἴ τις M: om. ceteri (v) 20 γεραίρει MAP: γεραίρῃ ex γεραίρει corr. H, γεραίρῃ FG (v) ἀβουλώτατος H 20. 21 ἀδικώτατος ὢν καὶ ἀβουλότατος transp. F 22 καὶ om. Arm 23 μηδὲ MA Arm: μηδὲν ceteri (Turn.) τὸ ἴσον ἀποδιδόντες M: τῶν ἴσων μεταδιδόντες ceteri (Turn.); τὸ ἴσον διδόντες Mang. πάντα τῶν] πάντων G

τιμῇ χαριζόμενοι, τῷ δ' οὐδὲν νέμοντες ἀλλ' οὐδὲ μνήμην, τὸ κοινό-
191 M. τατον· ἐπιλήθονται γὰρ οὗ μόνον μεμνῆσθαι προσῆκον ἦν, | ἐπι-
τηδεύοντες οἱ βαρυδαίμονες ἑκούσιον λήθην. ἔνιοι δὲ καὶ στομάργῳ 63
κατεχόμενοι λύττῃ τὰ δείγματα τῆς ἐνιδρυμένης ἀσεβείας εἰς μέσον
προφέροντες βλασφημεῖν ἐπιχειροῦσι τὸ θεῖον, ἀκονησάμενοι κακήγορον
γλῶτταν, ἅμα καὶ λυπεῖν ἐθέλοντες τοὺς εὐσεβοῦντας, οἷς ἄλεκτον καὶ
ἀπαρηγόρητον εὐθὺς εἰσδύεται πένθος τὴν ὅλην πυρπολοῦν ψυχὴν δι'
ὤτων· ἡ γὰρ τῶν ἀνοσίων ἑλέπολις τοῦτ' ἐστίν, ᾧ μόνῳ τοὺς φιλο-
θέους ἐπιστομίζουσι νομίζοντας ὑπὲρ τοῦ μὴ παροξύνειν ἐν τῷ παρόντι
κάλλιστον ἡσυχίαν. (14.) πᾶσαν οὖν τὴν τοιαύτην τερθρείαν ἀπω- 64
σάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς φύσει μὴ προσκυνῶμεν, εἰ καὶ καθαρωτέρας καὶ
ἀθανατωτέρας οὐσίας ἔλαχον — ἀδελφὰ δ' ἀλλήλων τὰ γενόμενα καθὸ
γέγονεν, ἐπεὶ καὶ πατὴρ ἁπάντων εἷς ὁ ποιητὴς τῶν ὅλων ἐστίν —,
ἀλλὰ καὶ διανοίᾳ καὶ λόγῳ καὶ πάσῃ δυνάμει τῇ τοῦ ἀγενήτου καὶ
ἀιδίου καὶ τῶν ὅλων αἰτίου θεραπείᾳ σφόδρα εὐτόνως καὶ ἐρρωμένως
ἐπαποδυώμεθα, μὴ ὑποκατακλινόμενοι μηδ' ὑπείκοντες ταῖς τῶν πολλῶν
ἀρεσκείαις, ὑφ' ὧν καὶ οἱ δυνάμενοι σῴζεσθαι διαφθείρονται.

Πρῶτον μὲν οὖν παράγγελμα καὶ παραγγελμάτων ἱερώτατον στηλι- 65
τεύσωμεν ἐν ἑαυτοῖς, ἕνα τὸν ἀνωτάτω νομίζειν τε καὶ τιμᾶν θεόν·
δόξα δ' ἡ πολύθεος μηδ' ὤτων ψαυέτω καθαρῶς καὶ ἀδόλως ἀνδρὸς
εἰωθότος ζητεῖν ἀλήθειαν. ἀλλ' ὅσοι μὲν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τοῦ 66

1 δὲ AP νέμοντες] μεταδιδόντες M μνήμην G Arm: μνήμης ceteri (v) 1. 2 καινότατον coni. Mang. post κοινότατον add. ἀξιοῦνται Turn., μεταδιδόντες Mang. 2 ἐπιλάθονται F[1], in ἐπελάθοντο corr. F[2] οὐ μόνον MAPH[2]: οὐ μόνον οὐ FGH[1] μεμνῆσθαι προσῆκον ἦν MF Arm: προσῆκον ἦν μεμνῆσθαι ceteri (v) 3 ἔνιοι] ἕτεροι M (Mang.) δὲ om. M στομάργῳ] στόματι ἀργῷ M, om. Arm 4 ἀσεβείας M Arm: ἀδικίας ceteri (Turn.) 5 κακήγορον Mang. (sic Arm): κατήγορον codd. 6 ἅμα] ἀλλὰ F ἄληκτον M 8 ἡ γὰρ M: ἥτις ceteri ἐλέπολις FH τουτέστιν MGH, τουτέστι AP, om. F ᾧ μόνῳ M Arm: μόνον ᾧ APG, οἱ μόνον ᾧ H, οἳ μόνῳ νῷ F 9 ἐπιστομίζουσι M: ἐπιστοματίζουσι APFG (ἐ ϊ supra), ἀποστοματίζουσι H 10 ἡσυχίαν M: τὴν ἡσυχίαν ceteri (v) 12 δ' om. M καθὸ] πρὸς ὃ M 13 πάντων M εἷς M Arm: om. ceteri 14 ἀγεννήτου F 15 pr. καὶ] καὶ τοῦ M (Mang.) θεραπείᾳ om. Arm σφόδρ' GH 16 ἐπαποδυώμεθα G, ω ex ο corr. H: ἐπαποδυόμεθα APF, ἐπαποδυσόμεθα M ὑποκλινόμενοι AP μηδ'] μὴ AP 17 ὑφ'] ἀφ' H (Turn) 18 μὲν MG: om. ceteri; μὲν οὖν om. Turn. καὶ παραγγελμάτων] καὶ παραδειγμάτων AP, om. M ἱερώτατον] τῶν ἱερωτάτων M 19 ἐν om. M ἑαυτοῖς MG: αὑτοῖς H, αὐτοῖς APF τὸν] τῶν AP ἀνώτατον F 20 καθαρῶς καὶ ἀδόλως ἀνδρὸς codd.: ἀνδρὸς καθαρῶς καὶ ἀδόλως Mang. 21 ὅσοι] οἱ M

σύμπαντος οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ὁλοσχερεστάτων
μερῶν ὡς θεῶν πρόπολοί τε καὶ θεραπευταί, διαμαρτάνουσι μὲν —
πῶς γὰρ οὔ; — τοὺς ὑπηκόους πρὸ τοῦ ἄρχοντος ἀποσεμνύνοντες,
ἧττον δὲ τῶν ἄλλων ἀδικοῦσι τῶν ξύλα καὶ λίθους ἄργυρόν τε καὶ
χρυσὸν καὶ τὰς παραπλησίους ὕλας μορφωσάντων ὡς φίλον ἑκάστοις,
εἶτ' ἀγαλμάτων καὶ ξοάνων καὶ τῶν ἄλλων χειροκμήτων, ὧν πλαστικὴ
καὶ ζωγραφία δημιουργοὶ μεγάλα ἔβλαψαν τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινον,
67 καταπλησάντων τὴν οἰκουμένην. τὸ γὰρ κάλλιστον ἔρεισμα τῆς | ψυχῆς p. 193 M
ἐξέκοψαν, τὴν περὶ τοῦ ζῶντος ἀεὶ θεοῦ προσήκουσαν ὑπόληψιν, ὥσπερ
τε ἀνερμάτιστα σκάφη σαλεύουσιν ὧδε κἀκεῖσε διαφερόμενοι τὸν αἰῶνα,
μηδέποτ' εἰς λιμένα καταραι μηδ' ἐνορμίσασθαι βεβαίως ἀληθείᾳ δυνά-
μενοι, τυφλώττοντες περὶ τὸ θέας ἄξιον, πρὸς ὃ μόνον ὀξυδορκεῖν
68 ἀναγκαῖον ἦν. καί μοι δοκοῦσι τῶν τὰς τοῦ σώματος ὄψεις πεπηρω-
μένων ἀθλιώτερον ζῆν· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀκουσίως ἐβλάβησαν ἢ νόσον
ὀφθαλμῶν χαλεπὴν ὑποστάντες ἢ πρὸς ἐχθρῶν ἐπιβουλευθέντες, οἱ δ'
ἑκουσίῳ γνώμῃ τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα οὐκ ἠμαύρωσαν μόνον ἀλλὰ καὶ
69 παντελῶς ἀποβαλεῖν ἠξίωσαν. ὅθεν τοῖς μὲν ἔλεος ὡς ἠτυχηκόσι, τοῖς
δὲ κόλασις ὡς μοχθηροῖς ἕπεται δικαίως, οἳ μετὰ τῶν ἄλλων οὐδὲ τὸ
προχειρότατον ἐνενόησαν, ὃ καὶ παῖς „ἔγνω νήπιος“, ὅτι τοῦ τεχνιτευ-
θέντος ὁ τεχνίτης ἀμείνων, καὶ χρόνῳ — πρεσβύτερος γὰρ καὶ τρόπον
τινὰ τοῦ δημιουργηθέντος πατήρ — καὶ δυνάμει· τὸ γὰρ δρῶν τοῦ
70 πάσχοντος ἐπικυδέστερον. καὶ δέον, εἴπερ ἄρα ἐξημάρτανον, τοὺς
ζωγράφους αὐτοὺς καὶ ἀνδριαντοποιοὺς ὑπερβολαῖς τιμῶν ἐκτεθειωκέναι,
τοὺς μὲν εἴασαν ἀφανεῖς οὐδὲν πλέον παρασχόντες, τὰ δ' ὑπ' ἐκείνων
71 δημιουργηθέντα πλάσματα καὶ ζωγραφήματα θεοὺς ἐνόμισαν. καὶ οἱ

1 τε καὶ κόσμου om. Richt. 2 πρόσπολοι F[2]H 3 πρὸ om. Turn. ἄρχοντος] ἄρχεται F[1] σεμνύνοντες H (Turn.) 5 φίλων F 6 εἶτ'] ἦτ' F χειροτμήτων M 6. 7 πλαστικῆς καὶ ζωγραφίας M 7 ζωγραφικὴ Arm δημιουργοὶ M: δημιουργία Arm, καὶ δημιουργία ceteri; κακαὶ δημιουργοὶ coni. Mang. ἔβλαψαν M: ἔβλαψε ceteri τὸν βίον τὸν ἀνθρώπινον APFG: τὸν ἀνθρώπινον βίον H (Turn.), τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων M 8 καταπλήσαντες M 10 τε FGH: δ' M, τὰ AP, om. Arm σαλεύουσιν ὧδε κἀκεῖσε M: ὧδε κἀκεῖσε σαλεύουσι ceteri (v) 11 τὸν λιμένα AP μηδὲ καθορμίσασθαι M 12 ὀξυδερκεῖν APF, ε in ο corr. H 13 τῶν om. M τοῦ om. APF 13. 14 πεπηρωμένον A 15 δὲ M 18 οἳ] οἱ δὲ M 19 καὶ MGH: κἂν APF Arm (Mang.) 22 ἄρα MA, ἄρ' PFGH: om. v 23 ζωγράφους] γραφεῖς M ἐκτεθειακέναι M 25 alt. καὶ] καὶ γὰρ Arm

19 Hom. Il. P 32. Hesiodi Op. 218.

μὲν τεχνῖται πολλάκις ἄποροι καὶ ἄδοξοι κατεγήρασαν ἀτυχίαις ἐπαλλήλοις
ἐναποθανόντες, τὰ δὲ τεχνιτευθέντα πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ καὶ ταῖς ἄλλαις
πολυτελείαις, ἃς πλοῦτος χορηγεῖ, σεμνοποιεῖται καὶ θεραπεύεται, οὐ πρὸς
ἐλευθέρων μόνον ἀλλὰ καὶ εὐπατριδῶν καὶ τὸ σῶμα καλλίστων· ἱερέων
γὰρ καὶ τὸ γένος ἐξετάζεται μετὰ πάσης ἀκριβείας, εἰ ἀνεπίληπτον, καὶ
ἡ κοινωνία τῶν τοῦ σώματος μερῶν, εἰ σύμπασα ὁλόκληρος. καὶ οὔπω 72
τοῦτο δεινόν, καίτοι δεινὸν ὄν, ἀλλ' ἐκεῖνο παγχάλεπον· ἤδη γάρ τινας
οἶδα τῶν πεποιηκότων τοῖς πρὸς ἑαυτῶν γεγονόσιν εὐχομένους τε καὶ
θύοντας, οἷς πολὺ βέλτιον ἦν ἑκατέραν τῶν χειρῶν προσκυνεῖν, εἰ δὲ μὴ
βούλοιντο δόξαν φιλαυτίας ἐκτρεπόμενοι, σφύρας γοῦν καὶ ἄκμονας καὶ
γραφίδας καὶ καρκίνους καὶ τὰ ἄλλα ἐργαλεῖα, δι' ὧν ἐμορφώθησαν αἱ
193 M. ὗλαι. (15.) | καίτοι πρὸς τοὺς οὕτως ἀπονοηθέντας ἄξιον παρρησιασα- 73
μένους εἰπεῖν· εὐχῶν ἀρίστην εἶναι συμβέβηκεν, ὦ γενναῖοι, καὶ τέλος
εὐδαιμονίας τὴν πρὸς θεὸν ἐξομοίωσιν. εὔχεσθε οὖν καὶ ὑμεῖς ἐξομοιω- 74
θῆναι τοῖς ἀφιδρύμασιν, ἵνα τὴν ἀνωτάτω καρπώσησθε εὐδαιμονίαν,
ὀφθαλμοῖς μὴ βλέποντες, ὠσὶ μὴ ἀκούοντες, μυκτῆρσι μήτε ἀναπνέοντες
μήτε ὀσφραινόμενοι, στόματι μὴ φωνοῦντες μηδὲ γευόμενοι, χερσὶ μήτε
λαμβάνοντες μήτε διδόντες μήτε δρῶντες, ποσὶ μὴ βαδίζοντες, μηδ'
ἄλλῳ τινὶ τῶν μερῶν ἐνεργοῦντες, ἀλλ' ὥσπερ ἐν εἱρκτῇ τῷ ἱερῷ
φρουρούμενοι καὶ φυλαττόμενοι, μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ τὸν ἀπὸ
τῶν θυομένων ἀεὶ καπνὸν σπῶντες· ἓν γὰρ μόνον τοῦτ' ἀγαθὸν
προσαναπλάττετε τοῖς ἀφιδρύμασιν. ἀλλ' ἔγωγε νομίζω ταῦτα ἀκούοντας 75
οὐχ ὡς ἐπ' εὐχαῖς ἀλλ' ὡς ἐπὶ κατάραις ἀγανακτήσειν καὶ τρέψεσθαι

---

1 ἄδοξοι καὶ ἄποροι transp. M κατεγήρασαν F[2], κατερράγησαν F[1] 3 καὶ θεραπεύεται M: θεραπεύεταί τε ceteri (v) 4 ἱερέων codd.: ἱερέως Turn. 5 καὶ M Arm: om. ceteri (Turn.) ἀκριβείας] εὐσεβείας M εἰ] εἰς G 6 σώματος] σύμπαντος A 7 χαλεπόν M 8 ἑαυτῶν M: αὐτῶν AFGH (v), αὐτὸν P 9 ἑκατέρας AP 10 βούλοιντο] ἐβούλοντο M (Mang.) οὖν M ἄκμωνας M 11 τἄλλα FG, τἆλλα H 12 τοὺς MAP: τούτους FGH (Turn.) 13 εὐχῶν] ἀρχῶν G, γρ. καὶ εὐχῶν mg. G 14 οὖν om. M Arm καὶ om. H (Turn.) 16 μήτε ἀναπνέοντες M: μὴ ἀναπνέοντες ceteri (Turn.) 17 στόματι — γευόμενοι om. M 17. 18 μὴ λαμβάνοντες M 18 μήτε δρῶντες om Arm μηδ'] μήτ' M 19 μερῶν] μελῶν coni. Mang. τῷ om. G 20 τὸν] τῶν APG 21 ἀεὶ MH: αἰεὶ APFG καπνῶν AP; τοῦ ... καπνοῦ coni. Mang. σπῶντες (β′) καπνῶν (α′) A μόνον τοῦτ' ἀγαθὸν M: τοῦτο ἀγαθὸν μόνον ceteri 22 προσαναπλάττετε APG: προσαναπλάττεται MFH Arm (v) ταῦτ' AP 23 ἀγανακτήσει M τρέψεσθαι Turn. (v): τρέψασθαι codd.

πρὸς λοιδορίας ἄμυναν ἀντικατηγοροῦντας· ὃ μέγιστον ἂν εἴη τεκμήριον
τῆς ἐπιπολαζούσης ἀσεβείας ἀνθρώπων θεοὺς νομιζόντων, οἷς ὅμοιοί
76 ποτε τὰς φύσεις ἀπεύξαιντ' ἂν γενέσθαι. (16.) μηδεὶς οὖν τῶν ἐχόντων
ψυχὴν ἀψύχῳ τινὶ προσκυνείτω· πάνυ γὰρ τῶν ἀτόπων ἐστὶ τὰ φύσεως
ἔργα πρὸς θεραπείαν τετράφθαι τῶν χειροκμήτων. Αἰγυπτίοις δ' οὐ
μόνον τὸ κοινὸν ἔγκλημα χώρας ἁπάσης, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐξαίρετον
ἐπάγεται δεόντως· πρὸς γὰρ ξοάνοις καὶ ἀγάλμασιν ἔτι καὶ ζῷα ἄλογα
παραγηόχασιν εἰς θεῶν τιμάς, ταύρους καὶ κριοὺς καὶ τράγους, ἐφ'
77 ἑκάστῳ μυθικόν τι πλάσμα τετερατευμένοι. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἔχει
τινὰ λόγον, ἡμερώτατα γὰρ καὶ ὠφελιμώτατα τῷ βίῳ· ἀροτὴρ ὁ βοῦς
αὔλακας ἀνατέμνει καιρῷ σπορᾶς, ἀλοῆσαι πάλιν, ὅταν δέῃ τὸν καρπὸν
καθαίρεσθαι, δυνατώτατος· ὁ κριὸς τὸ κάλλιστον τῶν σκεπασμάτων,
ἐσθῆτα, παρέχει· γυμνὰ γὰρ ἂν τὰ σώματα διεφθείρετο ῥᾳδίως, ἢ διὰ
θάλπος ἢ διὰ κρύος ἄμετρον, τοτὲ μὲν τῷ ἀφ' ἡλίου φλογμῷ, τοτὲ δὲ
78 τῇ ἀπ' ἀέρος περιψύξει. νυνὶ δὲ προσυπερβάλλοντες καὶ τῶν ἀνημέρων
τὰ ἀγριώτατα καὶ ἀτιθασώτατα, λέοντας καὶ κροκοδείλους καὶ ἑρπετῶν τὴν
ἰοβόλον ἀσπίδα, γεραίρουσιν ἱεροῖς καὶ τεμένεσι θυσίαις τε καὶ πανηγύρεσι
καὶ πομπαῖς καὶ τοῖς παραπλησίοις· ἀφ' ἑκατέρου γὰρ τῶν εἰς χρῆσιν
δοθέντων | ἀνθρώποις ὑπὸ θεοῦ, γῆς καὶ ὕδατος, διερευνησάμενοι τὰ p. 194
ἀγριώτατα οὔτε ⟨τῶν⟩ χερσαίων λέοντος θηριωδέστερον ἀνεῦρον οὔτε
79 κροκοδείλου τῶν ἐνύδρων ἀγριώτερον, ἃ σέβουσι καὶ τιμῶσι. πολλὰ
μέντοι καὶ ἄλλα ζῷα, κύνας, αἰλούρους, λύκους, καὶ πτηνὰ ἴβιδας καὶ
ἱέρακας, καὶ πάλιν ἰχθύων ἢ ὅλα τὰ σώματα ἢ μέρη τούτων ἐκτεθειώκασιν·

---

1 ἀντικατηγοροῦντες FH[1], ἀντὶ κατηγορίας M; ἀντικακηγοροῦντας coni. Mang.
2 ἀνθρώπους M 2. 3 ὅμοιοί ποτε M: ποτε post ἂν (3) transp. FGH mg. P[2], om. AP
3 ἀπεύξαιντο M, ἀπεύξαιτ' H 4 τινὶ] ποτὲ M φύσεως] τῆς φύσεως H (v)
5 χειροτμήτων M Αἰγυπτίοις scripsi: αἰγυπτίων M Arm, αἰγύπτῳ ceteri (v)
δ' om. Arm 9 τι M Arm: om. ceteri τερατευσάμενοι M 10 τῷ
βίῳ M: βίῳ ceteri (v) post ἀροτὴρ add. γὰρ Arm 11 ἀνατέμνειν APF
καιρῷ σπορᾶς M Arm: καὶ τὰς σποράς ceteri; εἰς τὰς σποράς v ἀλοῆσαι GH
12 δυνατώτερος M τῶν σκεπασμάτων τὸ κάλλιστον transp. H (v)
13 διεφθείροντο M 14 δὲ M: δ' ceteri 15 τῇ ἀπ' ἀέρος περιψύξει M Arm:
ἀ. ἀ. περιψυχθέντα AP, ἀ. ἀ. περιψυχθέντος G (Turn.), ἀ. ἀ. περιψυχθέν H, ἀ. ἀ. περιχυθέν F καὶ προσυπερβάλλοντες transp. H (v) ἀνημέρων] ἀλόγων M (Mang.)

o

16 ἀγριώτερα M ἀτιθασώτατα GH: ἀτιθασώτερα M, ἀτιθασσότατα APF
κροκοδήλους M 17 ἰοβόλων F[1] ἱερεῖς P θυσίαις τε] καὶ θυσίαις M
18 ἑκατέρων M 20 ἀγριώτερα MH (Turn.) τῶν addidi χερσέων F[1],
χερσαῖον H (Turn.) 22 καὶ πτηνὰ M Arm: καὶ om. ceteri (v) 23 μέρος AP
ἐκτεθειάκασιν M

ὧν τί ἂν γένοιτο καταγελαστότερον; καὶ δὴ τῶν ξένων οἱ πρῶτον 80
εἰς Αἴγυπτον ἀφικόμενοι, πρὶν τὸν ἐγχώριον τῦφον εἰσοικίσασθαι ταῖς
διανοίαις, ἐκθνήσκουσι χλευάζοντες· ὅσοι δὲ παιδείας ὀρθῆς ἐγεύσαντο,
τὴν ἐπ' ἀσέμνοις πράγμασι σεμνοποιίαν καταπλαγέντες οἰκτίζονται τοὺς
χρωμένους, ἀθλιωτέρους, ὅπερ εἰκός, ὑπολαμβάνοντες εἶναι τῶν τιμωμένων, μεταβεβληκότας εἰς ἐκεῖνα τὰς ψυχάς, ὡς ἀνθρωποειδῆ θηρία
περινοστεῖν δοκεῖν. ἀνελὼν οὖν ἐκ τῆς ἱερᾶς νομοθεσίας πᾶσαν τὴν 81
τοιαύτην ἐκθέωσιν ἐπὶ τὴν τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ὄντος θεοῦ τιμὴν ἐκάλεσεν,
ἑαυτοῦ τιμῆς οὐ προσδεόμενος — οὐ γὰρ ἑτέρου χρεῖος ἦν ὁ αὐταρκέστατος ἑαυτῷ —, βουλόμενος δὲ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀνοδίαις πλαζόμενον εἰς ἀπλανεστάτην ἄγειν ὁδόν, ἵν' ἑπόμενον τῇ φύσει τὸ ἄριστον
εὕρηται τέλος, ἐπιστήμην τοῦ ὄντως ὄντος, ὅς ἐστι τὸ πρῶτον ἀγαθὸν
καὶ τελεώτατον, ἀφ' οὗ τρόπον πηγῆς ἄρδεται τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν
αὐτῷ τὰ ἐπὶ μέρους ἀγαθά.

(17.) Διειλεγμένοι καὶ περὶ τῆς δευτέρας παραινέσεως ὅσα οἷόν 82
τε ἦν, τὴν ἑπομένην κατὰ τὸ ἑξῆς ἀκριβώσωμεν· ἔστι δὲ μὴ λαμβάνειν
ὄνομα θεοῦ ἐπὶ ματαίῳ (Exod. 20, 7). τὰ μὲν οὖν τῆς τάξεως γνώριμα
τοῖς τὴν διάνοιαν ὀξυδορκοῦσιν· ὄνομα γὰρ ἀεὶ δεύτερον ὑποκειμένου
πράγματος, σκιᾷ παραπλήσιον, ἣ παρέπεται σώματι. προειπὼν οὖν 83
περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ τιμῆς τοῦ ἀεὶ ὑπάρχοντος, ἑπομένως τῷ τῆς
ἀκολουθίας εἱρμῷ τὰ πρέποντα καὶ περὶ τῆς κλήσεως εὐθὺς παρήγγειλε·
πολύτροποι γὰρ καὶ πολυειδεῖς αἱ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῶν ἀνθρώπων

---

1 καταγελαστότερον] θηριωδέστερον M δὴ om. Arm 2 τῦφον] τύπον M, Τυφῶνα Arm 2. 3 εἰσοικίσασθαι ταῖς διανοίαις M Arm: ταῖς διανοίαις εἰσοικίσασθαι ceteri (v) 3 ἐκθνήσκουσι M Arm: ἐξησθενήκασι ceteri (Turn.) δὲ] γὰρ coni. Christophorson 5 ὑπολαμβάνοντες εἶναι MF: εἶναι ὑπολαμβάνοντες ceteri (v) 6 ἐκεῖνα in ἐκείνας corr. M 7 δοκεῖν περινοστεῖν transp. M 9 ἑαυτοῦ] αὐτοὺς M; αὐτὸς coni. Mang. τιμὴν M χρεῖος ἦν] χρήζει M 10. 11 πλαζόμενον MFG: πλανώμενον APH (v) 11 ἵνα M 12 εὕροι AP ὄντος ὄντως H 14 τὰ om. M 15 οὖν ante καὶ add. F² 16 κατὰ om. M ἀκριβώσομεν APF (ο ex ω corr. A) 17 ματαίῳ corr. ex ματαίοις H, ματαίοις Arm 18 τὴν om. FHD^C (Turn.) διανοίᾳ D^C ὀξυδερκοῦσιν FGH (v) ἀεὶ MD^C: αἰεὶ ceteri 19 προσειπὼν Richt. Tauchn. 20 ἀεὶ MAP: αἰεὶ FGH, om. D^C ἑπομένως MD^C: ἑπόμενος ceteri (v) 22 post μέρος add. τοῦ ὅρκου D

16—21 D^C fol. 223ᵛ τοῦ αὐτοῦ (Φίλωνος): οὐ λήψῃ, φησίν, τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. τὰ μὲν οὖν τῆς τάξεως γνώριμα — εὐθὺς παρήγγειλεν.
22—288,8 D^R fol. 218ᵛ Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὴν δεκάλογον: ἐπειδὴ πολύτροποι — νομί-

84 ἁμαρτίαι. κάλλιστον δὴ καὶ βιωφελέστατον καὶ ἁρμόττον λογικῇ φύσει
τὸ ἀνώμοτον, οὕτως | ἀληθεύειν ἐφ' ἑκάστου δεδιδαγμένῃ, ὡς τοὺς p. 195
λόγους ὅρκους εἶναι νομίζεσθαι. δεύτερος δέ, φασί, πλοῦς τὸ εὐορκεῖν·
85 ἤδη γὰρ ὅ γε ὀμνὺς εἰς ἀπιστίαν ὑπονοεῖται. μελλητὴς οὖν ἔστω καὶ
βραδύς, εἴ πως ἐνδέχοιτο ταῖς ὑπερθέσεσιν ἀπώσασθαι τὸν ὅρκον· εἰ δέ
τις ἀνάγκη βιάζοιτο, περισκεπτέον οὐ παρέργως ἕκαστα τῶν ἐμφερομένων·
86 τὸ γὰρ πρᾶγμα οὐ μικρόν, εἰ καὶ τῷ ἔθει καταφρονεῖται. μαρτυρία γάρ
ἐστι θεοῦ περὶ πραγμάτων ἀμφισβητουμένων ὅρκος· μάρτυρα δὲ καλεῖν
ἐπὶ ψεύδει θεὸν ἀνοσιώτατον. ἴθι γάρ, εἰ βούλει, τῷ λόγῳ διάκυψον
εἰς τὴν τοῦ μέλλοντος ὀμνύναι διάνοιαν ἐπὶ ψεύδει· θεάσῃ γὰρ αὐτὴν
οὐχ ἠρεμοῦσαν, ἀλλὰ θορύβου καὶ ταραχῆς μεστήν, κατηγορουμένην
87 καὶ πάσας ὕβρεις καὶ βλασφημίας ὑπομένουσαν. ὁ γὰρ ἑκάστῃ ψυχῇ
συμπεφυκὼς καὶ συνοικῶν ἔλεγχος, οὐδὲν εἰωθὼς παραδέχεσθαι τῶν
ὑπαιτίων, μισοπονήρῳ καὶ φιλαρέτῳ χρώμενος ἀεὶ τῇ φύσει, κατήγορος
ὁμοῦ καὶ δικαστὴς ὁ αὐτὸς ὤν, διακινηθεὶς ὡς μὲν κατήγορος αἰτιᾶται,
κατηγορεῖ, δυσωπεῖ, πάλιν δ' ὡς δικαστὴς διδάσκει, νουθετεῖ, παραινεῖ

---

1 διαμαρτίαι F, αἱ ἁμαρτίαι D   δὴ] δὲ M, om. D   2 τὸ ἀνομολόγητον καὶ ἀκατονόμαστον τοῦ θεοῦ καὶ οὕτως ἀληθεύειν ἐφ' ἑκάστῳ ὡς D   δεδιγμένη AP^1F^1; δεδιδαγμένον voluit Mang.   4 ἀπιστίαν] ἀδικίαν M   μελητὴς FH   οὖν om. Arm   ἔσται L (Turn.)   post ἔστω add. πᾶς D   5 εἰ δέχοιτο G   ὑπερθέσεσιν ex ὑποσχέσεσιν corr. H   6 ἀναγκάζοιτο D   περισκέπτεσθαι M   7 τὸ M: ἔστι ceteri (Turn.)   εἰ καὶ τῷ] ὄντως D   8 ὁ ὅρκος APD Anton. Mel.   9 τὸν θεὸν Anton. Mel.   ἴθι] ἴσθι APH^1 γὰρ] οὖν Arm   διάκυψον GH: καὶ διάκυψον ceteri   11 οὐχ ἠρεμοῦσαν M   13 συμπεφυκὼς καὶ συνοικῶν M Arm: συνοικῶν καὶ συμπεφυκὼς ceteri   συμπεφυκὼς] συμβεβηκὼς D^P καὶ συνοικῶν om. D^P ⟨συνειδήσεως⟩ ἔλεγχος coni. Christophorson   14 ἀεὶ MGD: αἰεὶ ceteri   καὶ κατήγορος D^P 15 ὁμοῦ] ἐμοῦ A   ὁ αὐτὸς om. AP (ss. P^2)   16 καὶ κατηγορεῖ ἡμῶν καὶ δυσωπεῖ D^P δὲ D   παραινεῖ om. D^P

ζεσθαι εἶναι. tum pergit: Φίλωνος: ἐνέχυρον οὐ μικρὸν ἀψευδίας αἰδὼς ἡ πρὸς θεόν. ἔστω οὖν ὁ λόγος ἰσότιμος ὅρκῳ (cf. *Philonea* ed. Tisch. p. 2,2). οἷς δὲ ὀμνύναι τις ἀνάγκη, μαθέτωσαν ὡς ἔστιν ὁ ὅρκος μαρτυρία θεοῦ περὶ πράγματος ἀμφισβητουμένου (6—8).   3. 4 D^R fol. 219r (post locum ad p. 290,15 adnotatum) τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 64 Col. 1157 Φίλωνος: φασί τινες τὸ εὐορκεῖν οὐκ ἀπόβλητον· ἀλλ' ἤδη ὅ γε ὀμνὺς εἰς ἀπιστίαν ὑπονοεῖται.   4—9 pergit D^R: μελλητὴς—ἀνοσιώτατον.   7—9 Anton. ibid. μαρτυρία θεοῦ ἐστι περὶ πραγμάτων ἀμφισβητουμένων ὁ ὅρκος· μάρτυρα δὲ καλεῖν ἐπὶ ψεύδει τὸν θεὸν ἀνοσιώτατον.   12—289,4 D^P fol. 313r Φίλωνος: ὁ ἑκάστῃ ψυχῇ συμβεβηκὼς ἔλεγχος—ζωὴν ἀπορρήξῃ.

μεταβάλλεσθαι· κἂν μὲν ἰσχύσῃ πεῖσαι, γεγηθὼς καταλλάττεται, μὴ
δυνηθεὶς δὲ ἀσπονδεὶ πολεμεῖ μήτε μεθ' ἡμέραν μήτε νύκτωρ ἀφιστά-
μενος, ἀλλὰ κεντῶν καὶ τιτρώσκων ἀνίατα, μέχρις ἂν τὴν ἀθλίαν καὶ
ἐπάρατον ζωὴν ἀπορρήξῃ. (18.) τί λέγεις, εἴποιμ' ἂν πρὸς τὸν ἐπί- 88
ορκον, τολμήσεις τινὶ τῶν σεαυτοῦ γνωρίμων φάναι προσελθών· ὦ
οὗτος, ἃ μήτ' εἶδες μήτ' ἤκουσας, ὡς ἰδών, ὡς ἀκούσας, ὡς παρη-
κολουθηκὼς ἅπασιν, ἀφικόμενός μοι μαρτύρησον; ἐγὼ μέν γε οὐκ οἶμαι·
μανίας γὰρ ἀθεραπεύτου τὸ ἔργον. ἐπεὶ τίσιν ὀφθαλμοῖς νήφων καὶ ἐν 89
σεαυτῷ δοκῶν εἶναι προσιδὼν τὸν φίλον ἐρεῖς· διὰ τὴν ἑταιρίαν ἀδι-
κοπράγει, παρανόμει, συνασέβει μοι; δῆλον γὰρ ὡς, εἰ ταῦτ' ἀκούσαι,
πολλὰ χαίρειν φράσας ἑταιρίᾳ τῇ νομιζομένῃ καὶ κακίσας αὐτόν, ὅτι τὴν
ἀρχὴν ἀνδρὶ τοιούτῳ φιλίας ἐκοινώνησεν, ἀποπηδήσεται καθάπερ ἀπὸ
θηρὸς ἀγριαίνοντος καὶ λελυττηκότος. εἶτα, πρὸς ἃ μηδὲ φίλον ἄγειν 90
τολμήσεις, ἐπὶ ταῦτα θεὸν μάρτυρα καλῶν οὐκ ἐρυθριᾷς, τὸν πατέρα
καὶ ἡγεμόνα τοῦ κόσμου; πότερον ἐπιστάμενος, ὅτι πάνθ' ὁρᾷ καὶ
96 M. πάντων ἀκούει, ἢ τοῦτ' ἀγνοῶν; | εἰ μὲν οὖν ἀγνοῶν, ἄθεός τις 91
εἶ, πηγὴ δὲ πάντων ἀδικημάτων ἀθεότης· πρὸς δὲ τῷ ἀθέῳ
καὶ καταστρατηγεῖς τὸν ὅρκον, ὀμνὺς κατὰ τοῦ μὴ προσέχοντος ὡς ἐπι-
μελουμένου τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων· εἰ δ' ὅτι προνοεῖ σαφῶς
οἶδας, ὑπερβολὴν ἀσεβείας οὐκ ἀπολέλοιπας λέγων, εἰ καὶ μὴ στόματι
καὶ γλώττῃ, τῷ γοῦν συνειδότι πρὸς θεόν· τὰ ψευδῆ μοι μαρτύρει,

---

1 μεταβαλέσθαι M κἂν μὲν] ἂν μὲν γὰρ Arm καταλάττεται G, κατα-
          λλ   μ
μάττεται F, καταμάττεται H, καταλλάττεται M 3 ἀνίατα] ἀνιᾶται D^P
μέχρι (om. ἂν) D^P 3. 4 καὶ ἐπάρατον om. D^P 4 λέγοις GH
6 μήτε . . . μήτε M ἰδών] εἰδὼν P, εἰδὼς M 7 μέν γε scripsi: μὲν
γὰρ M (Arm?), μὲν ceteri (v) 8 ἐπεὶ Arm: ἐπὶ M, om. ceteri (v)
9 ⟨οὕτως⟩ ἐρεῖς Christophorson ἑταιρείαν GH (Turn.) 10 συνασέβει]
                                                          οι
ἀσέβει H (v) εἰ om. M ταῦτα FGH ἀκούσαι FG: ἀκούσαι H,
ἀκούσοι AP (v), ἀκούσας M 11 ἑταιρείᾳ F^2GH καὶ κακίσας M Arm:
καὶ om. ceteri 12 ἀποπηδήσεται MF: ἀποπηδῆσαί τε H, ἀποπηδήσειε APG
13 θηρὸς] πυρὸς AP (θη ss. m. rec. in A) 14 θεὸν μάρτυρα καλῶν M Arm:
μάρτυρα θεὸν καλῶν F, μάρτυρα καλῶν θεὸν APH (v), μάρτυρα καλῶν τὸν θεὸν G
16 τοῦτο APGH οὖν om. H (Turn.) ἀγνοῶν M: ἀγνοεῖς ceteri (Turn.)
                    ῶν ων
18 καὶ om. M τὸν ὅρκον AP μὴ om. AP προέχοντος A;
προσέχοντος ⟨κατὰ γνώμην σου⟩ Christophorson ὡς] μηδ' Christophorson
post ὡς add. μὴ APF 18. 19 ἐπιμελομένου GH (Turn.) 19 κατὰ ante τῶν
add. AP ἀνθρωπίνων M 20 οὐκ ἀπολέλοιπας M: οὐ καταλέλοιπας ceteri (v)
21 θεόν M: τὸν θεόν ceteri (v)

συγκακούργει, συρρᾳδιούργει· μία μοι τοῦ παρ' ἀνθρώποις εὐδοκιμεῖν ἐλπὶς τὸ παρακαλύψασθαί σε τὴν ἀλήθειαν· ὑπὲρ ἑτέρου πονηρὸς γενοῦ, ὑπὲρ τοῦ χείρονος ὁ κρείττων, ὑπὲρ ἀνθρώπου καὶ ταῦτα
92 μοχθηροῦ θεὸς ὁ πάντων ἄριστος. (19.) εἰσὶ δ' οἳ μηδὲ κερδαίνειν τι μέλλοντες ἔθει πονηρῷ κατακόρως καὶ ἀνεξετάστως ὀμνύουσιν ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν, οὐδενὸς ἀμφισβητουμένου τὸ παράπαν, τὰ μὲν αὐτῶν ἐν τῷ λόγῳ προσαναπληροῦντες ὅρκοις, ὡς οὐκ ἄμεινον ὂν ἀποκοπὴν ῥημάτων μᾶλλον δὲ καὶ ἀφωνίαν ὑποστῆναι παντελῆ· φύεται γὰρ ἐκ πολυορκίας
93 ψευδορκία καὶ ἀσέβεια. διὸ χρὴ τὸν μέλλοντα ὀμνύναι πάντ' ἐπιμελῶς ἐξητακέναι καὶ σφόδρα περιττῶς, τὸ πρᾶγμα, εἰ εὐμέγεθες καὶ εἰ γέγονεν ὄντως καὶ εἰ πραχθὲν κατείληφε παγίως, ἑαυτόν, εἰ καθαρεύει ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ γλῶτταν, τὴν μὲν παρανομίας, τὸ δὲ μιασμάτων, τὴν δὲ βλασφημιῶν· οὐ γὰρ ὅσιον, δι' οὗ στόματος τὸ ἱερώτατον ὄνομα
94 προφέρεταί τις, διὰ τούτου φθέγγεσθαί τι τῶν αἰσχρῶν. ἐρευνάτω δὲ καὶ τόπον καὶ καιρὸν ἐπιτήδειον· οἶδα γὰρ οἶδά τινας ἐν βεβήλοις καὶ ἀκαθάρτοις χωρίοις, ἐν οἷς οὔτε πατρὸς οὔτε μητρὸς ἀλλ' οὐδὲ τῶν ὀθνείων πρεσβύτου τινὸς εὖ βεβιωκότος ἄξιον μεμνῆσθαι, διομνυμένους καὶ ὅλας ῥήσεις ὅρκων συνείροντας, τῷ τοῦ θεοῦ πολυωνύμῳ κατα-
95 χρησαμένους ὀνόματι ἔνθα μὴ δεῖ πρὸς ἀσέβειαν. ὁ δὲ τῶν λεχθέντων ὀλιγώρως ἔχων ἴστω τὸ μὲν πρῶτον μιαρὸς καὶ ἀκάθαρτος

1 συνραδιούργει F, συρραδιούργει, μία corr. ex συρραδιούργημα H παρὰ M εὐδοκεῖν M 2 τὸ] τοῦ FG περικαλύψασθαι AP σε M Arm: om. ceteri (v) ἑταίρου M 5 τι F: om. ceteri (v) καὶ κατακόρως Arm 6 τὰ μὲν αὐτῶν corrupta; τὰ μείονα τῶν conicio, τὰ ὑστερήματα τῶν λόγων coni. Mang. 11 παγίως] παγίωσιν F ἑαυτόν MGH: αὐτὸ AP, αὐτοῦ F; αὐτὸν Christophorson 12 γλῶτταν καὶ σῶμα transp. AP 12. 13 τὴν δὲ βλασφημιῶν, τὸ δὲ μιασμάτων transp. AP 14 προσφέρεται H τις om. D δι' αὐτοῦ D^{R} αἰσχρῶν] οὐχ ὁσίων καὶ βλασφήμων D^{R} 15 pr. καὶ om. Arm τόπον M: τὸν τόπον ceteri (v) οἶδα γὰρ AP: ἤδη γὰρ ceteri 16 οὔτε πατρὸς οὔτε μητρὸς MD: οὔτε πατρὸς ἢ μητρὸς APGH (Turn.), οὔτε μητρὸς ἢ πατρὸς F, οὔτε μητρὸς om. Arm 17 ὀθνείων] οἰκείων Christophorson 18 συνείροντες H πολυωνύμῳ] πολυσέμνῳ vel πανσέμνῳ coni. Mang. 18. 19 καταχρησαμένους DR Arm: καταχρωμένους D^{P} D^{M}, χρησαμένους codd. (v) 19 ἔνθα—ἀσέβειαν om. D^{R} εὐσέβειαν G 20 τὸ μὲν πρῶτον om. Arm

8 D^{R} fol. 219^{r} Φίλωνος εἰς τὸν δεκάλογον Anton. Mel. II 64 Col. 1157 Io. Georgides p. 34,19 B Φίλωνος: ἐκ πολυορκίας (πολυλογίας Georg.) ψευδορκία φύεται.
13—14 D^{R} fol. 117^{v} Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς δεκάλογον D^{L} fol. 163^{v} εἰς τὴν δεκάλογον: οὐχ ὅσιον—αἰσχρῶν. 15—19 D^{P} fol. 358^{r} D^{M} fol. 269^{r} Φίλωνος εἰς τὴν δεκάλογον: οἶδά τινας ἀδυναμίᾳ ἡσυχίας ἐν βεβήλοις—πρὸς ἀσέβειαν. pergit D^{M}: τίς ἔχει σφόδρα ἐνπρεπὲς ἀπαρατηρήτως τῶ καὶ ἀδιακρίτως οὕτω διακεῖσθα γλωσσαλγίας.
15—291,1 D^{R} fol. 219^{r} τοῦ αὐτοῦ: οἶδα τινὰς—ἐφεδρεύουσιν αὐτῷ.

ὢν, εἶθ' ὡς αἰεὶ αἱ μέγισται τῶν τιμωριῶν ἐφεδρεύουσιν αὐτῷ, τῆς
ἐφόρου τῶν ἀνθρωπείων δίκης ἀτρέπτως καὶ ἀπαρηγορήτως ἐπὶ τοῖς
οὕτω μεγάλοις ἀδικήμασιν ἐχούσης, ἥτις, ὅταν μὴ παραχρῆμα κολάζειν
97 M. ἀξιοῖ, ἐπὶ πολλῷ δανείζειν ἔοικε τὰς τιμωρίας, | ἅς, ὅταν ᾖ καιρός,
ἀναπράττει μετὰ τοῦ κοινῇ συμφέροντος.

(20.) Τέταρτόν ἐστι παράγγελμα τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης, ἵν' 96
εὐαγῶς καὶ ὁσίως ἄγηται. ταύτην ἔνιαι μὲν τῶν πόλεων ἑορτάζουσιν
ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἀπὸ τῆς κατὰ θεὸν νουμηνίας διαριθμούμεναι, τὸ δὲ
Ἰουδαίων ἔθνος συνεχῶς ⟨ἡμέρας⟩ ἓξ διαλείποντες αἰεί. λόγος δ' ἐστὶν 97
ἀναγραφεὶς ἐν τοῖς κατὰ τὴν κοσμοποιίαν, περιέχων αἰτίαν ἀναγκαίαν·
ἐν γὰρ ἓξ ἡμέραις φησὶ κτισθῆναι τὸν κόσμον, τῇ δ' ἑβδόμῃ
παυσάμενον τῶν ἔργων τὸν θεὸν ἄρξασθαι τὰ γεγονότα καλῶς
θεωρεῖν. ἐκέλευσεν οὖν καὶ τοὺς μέλλοντας ἐν ταύτῃ ζῆν τῇ 98
πολιτείᾳ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ κατὰ τοῦθ' ἕπεσθαι θεῷ, πρὸς
μὲν ἔργα τρεπομένους ἐφ' ἡμέρας ἕξ, ἀνέχοντας δὲ τῇ ἑβδόμῃ καὶ
φιλοσοφοῦντας καὶ θεωρίαις μὲν τῶν τῆς φύσεως σχολάζοντας, ἐπισκο-
ποῦντας δὲ καὶ εἴ τι μὴ καθαρῶς ἐν ταῖς προτέραις ἐπράχθη, λόγον
καὶ εὐθύνας ὧν εἶπον ἢ ἔδρασαν παρ' ἑαυτῶν λαμβάνοντας ἐν τῷ τῆς
ψυχῆς βουλευτηρίῳ, συνεδρευόντων καὶ συνεξεταζόντων τῶν νόμων εἴς
τε τὴν τῶν παροραθέντων κατόρθωσιν καὶ πρὸς τὴν τοῦ μηδὲν αὖθις
ἐξαμαρτάνειν προφυλακήν. ἀλλ' ὁ μὲν θεὸς ἅπαξ κατεχρήσατο ταῖς ἓξ 99
ἡμέραις πρὸς τὴν τοῦ κόσμου τελείωσιν μήκους χρόνων οὐ προσδεό-
μενος· ἀνθρώπων δ' ἕκαστος ἅτε θνητῆς φύσεως μετέχων καὶ μυρίων
ἐνδεὴς ὢν πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ βίου χρείας ὀφείλει μὴ κατοκνεῖν
ἐκπορίζειν τὰ ἐπιτήδεια μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου διαναπαυόμενος τὰς

1 εἶτα AD[R] αἰεὶ om. D[R] αἱ om. Turn. 3 οὕτως F ἀδικήμασιν] ἀσεβήμασιν coni. Mang. κολάζειν] ἐκριζοῦν Arm 5 ἀναπράττῃ M 8 κατὰ θεὸν corruptum; κατὰ σελήνην vel κατὰ σεληνιακὸν κύκλον (cf. 252,12) conicio, κατὰ ζ' coni. Christophorson (τῆς νουμηνίας κατὰ ζ' Mang.) διαριθμούμεναι Mang.: διαριθμούμενοι codd. 9 ἡμέρας add. Mang. διαλιπόντες MF ἀεὶ F 10 ἐν τῇ Μωυσέως κοσμοποιίᾳ Arm τὴν κοσμοποιίαν F: τὴν om. ceteri (v) 11 τὴν δ' ἑβδόμην M 12 παυόμενον M 15 ἡμέραις A, om. Arm 15. 16 καὶ φιλοσοφοῦντας τῇ ἑβδόμῃ transp. H (v) 16 τῶν] ταῖς F ἐνσχολάζοντας coni. Mang. 18 ἢ] ἦν A 19 βουλευτηρίῳ] δικαστηρίῳ coni. Mang. τῶν νόμων M: νόμων ceteri (Turn.) 21 προ-φυλακήν (σ eras.) F, φυλακήν AP 22 ἡμέραις AP: om. ceteri (Arm) 24 κατοκνεῖν ⟨ἓξ ἡμέραις⟩ Christophorson 25 ἐμπορίζειν AP[1] τελευτῆς om. APF, add. mg. P[2] εἰς τὰς Arm

100 ἱερᾶς ἑβδομάδας. ἆρ' οὐ παγκάλη παραίνεσις καὶ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν
ἱκανωτάτη προτρέψασθαι καὶ διαφερόντως εἰς εὐσέβειαν; „ἕπου“ φησίν
„αἰεὶ θεῷ· παράδειγμα προθεσμίας ἔστω σοι πράξεων ἓν ἑξαήμερον
αὐταρκέστατον, ἐν ᾧ τὸν κόσμον ἐδημιούργει· παράδειγμα καὶ τοῦ δεῖν
φιλοσοφεῖν ἡ ἑβδόμη, καθ' ἣν ἐπιδεῖν λέγεται ἃ εἰργάσατο, ὅπως καὶ
αὐτὸς ἐπιθεωρῇς τὰ φύσεως καὶ τὰ ἴδια ὅσα συντείνει πρὸς εὐδαι-
101 μονίαν“. τοιοῦτον οὖν ἀρχέτυπον τῶν ἀρίστων βίων, πρακτικοῦ τε καὶ
θεωρητικοῦ, μὴ παρέλθωμεν, ἀλλ' αἰεὶ πρὸς αὐτὸ βλέποντες ἐναργεῖς
εἰκόνας καὶ τύπους ταῖς ἑαυτῶν διανοίαις ἐγχαράττωμεν ἐξομοιοῦντες
θνητὴν φύσιν ὡς ἔνεστιν ἀθανάτῳ κατὰ τὸ λέγειν καὶ πράττειν ἃ χρή.
πῶς δὲ | λέγεται ἐν ἓξ ἡμέραις γεγενῆσθαι τὸν κόσμον ὑπὸ θεοῦ τοῦ p. 19
μηδὲ χρόνων εἰς τὸ ποιεῖν δεομένου, μεμήνυται διὰ τῶν ἀλληγορηθέντων
102 ἐν ἑτέροις. (21.) τὴν μέντοι προνομίαν, ἧς ἐν τοῖς οὖσιν ἑβδομὰς
ἠξίωται, δηλοῦσιν οἱ περὶ τὰ μαθήματα διατρίψαντες, ἐπιμελῶς πάνυ
καὶ πεφροντισμένως αὐτὴν ἐξιχνεύσαντες. ἥδε γάρ ἐστιν ἡ ἐν ἀριθμοῖς
παρθένος, ἡ ἀμήτωρ φύσις, ἡ μονάδος οἰκειοτάτη καὶ ἀρχῆς, ἡ ἰδέα
τῶν πλανήτων, ἐπεὶ καὶ τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας μονάς· ἐκ γὰρ μονάδος
καὶ ἑβδομάδος οὐρανὸς ὁ ἀσώματος, τὸ παράδειγμα τοῦ ὁρατοῦ.
103 πέπηγε δ' ὁ οὐρανὸς ἔκ τε τῆς ἀμερίστου φύσεως καὶ τῆς μεριστῆς·
ἡ μὲν οὖν ἀμέριστος τὴν πρώτην καὶ ἀνωτάτω καὶ ἀπλανῆ περιφορὰν
εἴληχεν, ἣν μονὰς ἐπισκοπεῖ, ἡ δὲ μεριστὴ τὴν καὶ δυνάμει καὶ τάξει
δευτέραν, ἧς ἐπιτροπεύει ἑβδομάς, ἥτις ἐξαχῇ διανεμηθεῖσα τοὺς ἐπι-
104 καλουμένους ἑπτὰ πλάνητας εἰργάσατο· οὐχ ἐπειδὴ πεπλάνηταί τι τῶν
κατὰ τὸν οὐρανὸν θείας καὶ μακαρίας καὶ εὐδαίμονος φύσεως μετεσχη-
κότων, οἷς πᾶσι τὸ ἀπλανὲς οἰκειότατον — τὴν γοῦν ἐν ὁμοίῳ ταυτό-
τητα σῴζοντα δολιχεύει τὸν αἰῶνα μηδεμίαν ἐνδεχόμενα τροπὴν καὶ
μεταβολήν —, ἀλλ' ὅτι περιπολοῦνται ὑπεναντίως τῇ ἀμερίστῳ καὶ

1 ἑβδομάδας] ἑβδόμας voluit Mang. 2 ἱκανωτάτην M 3 προθεσμία F ἓν om. Arm ἑξαήμερον Christophorson (Mang.): ἑξάμετρον codd., ἑξὰς μέτρον Arm 5 ἡ om. M 8 αὐτὸ AP, αὐτὸ ex αὐτὸν corr. H: αὐτὸν MFG 10 πράττειν MH: τὸ πράττειν ceteri 12 μηδὲ] μὴ conicio χρόνων MFGH: χρόνου AP (v): χρόνων ⟨μήκους⟩ conicio 14 πάνυ] πάντη AP, πάνυ post πεφροντισμένως (15) transp. H (Turn.) 15 ἀνιχνεύσαντες AP 16 ἡ ἰδέα] καὶ ἰδέα L (Turn.) 17 ἐπεὶ καὶ] ἐπὶ δὲ Arm ἡ μονάς AP 18 ὁ οὐρανὸς A, ὁ eras. P 19 δὲ MAP ὁ om. AP τῆς ἀμερίστου F: τῆς om. ceteri (v) 20 περιφορὰν] σφαῖραν coni. Mang. 21 ἡ μονὰς Arm τάξιν A 23 πλανήτας FH 24 κατ' οὐρανὸν H (v) 25 ὁμοίῳ] ὁμοιότητι Arm 27 ὅτι M: ὅτι καὶ ceteri (v) περιπολοῦνται G: περιπολοῦντα APFH, περιπολοῦντες M ὑπεναντίως] ἐναντίως H (v)

ἐξωτάτω σφαίρᾳ, πλάνητες ὠνομάσθησαν οὐ κυρίως ὑπ' ἀνθρώπων εἰκαιοτέρων, οἳ τὴν ἰδίαν πλάνην τοῖς οὐρανίοις ἐπεφήμισαν, ἃ τὴν τοῦ θείου στρατοπέδου τάξιν οὐδέποτε λείπει. διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ ἔτι 105
πλείω τετίμηται ἡ ἑβδομάς· ἐπ' οὐδενὶ δ' οὕτω προνομίας ἔτυχεν ἢ τῷ μάλιστα τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὅλων ἐμφαίνεσθαι δι' αὐτῆς· ὡς γὰρ διὰ κατόπτρου φαντασιοῦται ὁ νοῦς θεὸν δρῶντα καὶ κοσμοποιοῦντα καὶ τῶν ὅλων ἐπιτροπεύοντα.

(22.) Μετὰ δὲ τὰ περὶ τῆς ἑβδόμης παραγγέλλει πέμπτον παράγ- 106
γελμα τὸ περὶ γονέων τιμῆς τάξιν αὐτῷ δοὺς τὴν μεθόριον τῶν δυοῖν πεντάδων· τελευταῖον γὰρ ὂν τῆς προτέρας, ἐν ᾗ τὰ ἱερώτατα προστάττεται, συνάπτει καὶ τῇ δευτέρᾳ περιεχούσῃ τὰ πρὸς ἀνθρώπους δίκαια. αἴτιον 107
δ' ὡς οἶμαι τόδε· τῶν γονέων ἡ φύσις ἀθανάτου καὶ θνητῆς οὐσίας
199 M. ἔοικεν εἶναι μεθόριος, θνητῆς μὲν διὰ τὴν πρὸς | ἀνθρώπους καὶ τὰ ἄλλα ζῷα συγγένειαν κατὰ τὸ τοῦ σώματος ἐπίκηρον, ἀθανάτου δὲ διὰ τὴν τοῦ γεννᾶν πρὸς θεὸν τὸν γεννητὴν τῶν ὅλων ἐξομοίωσιν. ἤδη 108
μὲν οὖν τινες τῇ ἑτέρᾳ μερίδι προσκληρώσαντες ἑαυτοὺς ἔδοξαν τῆς ἑτέρας ὀλιγωρεῖν· ἄκρατον γὰρ ἐμφορησάμενοι τὸν εὐσεβείας πόθον, πολλὰ χαίρειν φράσαντες ταῖς ἄλλαις πραγματείαις ὅλον ἀνέθεσαν τὸν οἰκεῖον βίον θεραπείᾳ θεοῦ. οἱ δ' οὐδὲν ἔξω τῶν πρὸς ἀνθρώπους 109
δικαιωμάτων ἀγαθὸν ὑποτοπήσαντες εἶναι μόνην τὴν πρὸς ἀνθρώπους ὁμιλίαν ἠσπάσαντο, τῶν τε ἀγαθῶν τὴν χρῆσιν ἐξ ἴσου πᾶσι παρέχοντες διὰ κοινωνίας ἵμερον καὶ τὰ δεινὰ κατὰ δύναμιν ἐπικουφίζειν

1 ἐξωτάτη H (Turn.) post οὐ κυρίως add. ἀλλ' Arm 2 ἐπουρανίοις MG 3 καὶ ἔτι om. Arm 4 ἡ om. F οὕτως F ἢ] ὡς Christophorson (Mang.) 5 δι' αὐτῆς M: διὰ ταύτης ceteri (v) 7 τῶν ὅλων] τὰ τῶν ἄλλων M 8 τῆσδε τῆς M 9 τὸ ante πέμπτον (8) transp. M Arm (τὸ bis scripsit Mang.) δοὺς] διὰ N δυεῖν FGH 10 γὰρ om. AP ἐν ᾗ] ἐνοῖ G mg. H (Turn.) προστάττεται scripsi (sic Arm ut vid.): πρὸς τὰ πέντε MAFHN (Turn.), πρὸς τὰ ἕτερα πέντε G, πρὸς (τὰ πέντε—περιεχούσῃ om.) P; πρὸς τὸ θεῖον Christophorson Mang.; προστάττεται τὰ πέντε coni. Wendl. 11 συνάπτει καὶ τῇ δευτέρα MAFHN: καὶ συνάπτει τῇ δευτέρα G, καὶ τῇ δευτέρα συνάπτει mg. H (v) δίκαια] δικαιώματα Arm 13 μεθόριον GH (Turn.) 13. 14 τὰ ἄλλα M: ἄλλα AP[1], τἄλλα H, τάλλα FGP[2]N 14 κατὰ M (διὰ Arm): καὶ ceteri (v) ἐπίκαιρον M 15 γεννᾶν] γεννῶντος coni. Wendl. γενέτην FN 16 ἑαυτοὺς M: αὐτοὺς APG, αὑτοὺς corr. ex αὐτοὺς H, αὐτοὺς FN 17 τὸν τῆς εὐσεβείας A 20 δικαιωμάτων] δικαίων M (Mang.) 21 τ' AP πᾶσι om. G

8—296,19 N fol. 152[v] τοῦ αὐτοῦ (Φίλωνος) περὶ γονέων τιμῆς: παραγγέλλει — θειοτέρᾳ πεντάδι.

110 ἀξιοῦντες. τούτους μὲν οὖν φιλανθρώπους, τοὺς δὲ προτέρους φιλοθέους
ἐνδίκως ἂν εἴποι τις, ἡμιτελεῖς τὴν ἀρετήν· ὁλόκληροι γὰρ οἱ παρ'
ἀμφοτέροις εὐδοκιμοῦντες. ὅσοι δὲ μήτ' ἐν τοῖς πρὸς ἀνθρώπους
ἐξετάζονται, συνηδόμενοι μὲν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἀγαθοῖς, συναλγοῦντες δ'
ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις, μήτ' εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος περιέχονται, μετα-
βεβληκέναι δόξαιεν ἂν εἰς θηρίων φύσιν· ὧν τῆς ἀγριότητος οἴσονται τὰ
πρωτεῖα οἱ γονέων ὀλιγωροῦντες, ἑκατέρας μερίδος ὄντες ἐχθροὶ καὶ τῆς
111 πρὸς θεὸν καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους. (23.) ἐν δυσὶν οὖν δικαστηρίοις,
ἃ δὴ μόνα ἐστὶν ἐν τῇ φύσει, μὴ ἀγνοείτωσαν ἑαλωκότες, ἀσεβείας μὲν
ἐν τῷ θείῳ, διότι τοὺς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντας καὶ
κατὰ τοῦτο μιμησαμένους θεὸν οὐ περιέπουσι, μισανθρωπίας δ' ἐν τῷ
112 κατ' ἀνθρώπους. τίνα γὰρ ἕτερον εὖ ποιήσουσιν οἱ τῶν συγγενεστάτων
καὶ τὰς μεγίστας παρασχομένων δωρεὰς ὀλιγωροῦντες, ὧν ἔνιαι δι'
ὑπερβολὴν οὐδ' ἀμοιβὰς ἐνδέχονται; πῶς γὰρ ἂν ὁ γεννηθεὶς ἀντι-
γεννῆσαι δύναιτο τοὺς σπείραντας, κλῆρον ἐξαίρετον τῆς φύσεως χαρι-
σαμένης πρὸς παῖδας γονεῦσιν εἰς ἀντίδοσιν ἐλθεῖν οὐ δυνάμενον; ὅθεν
καὶ σφόδρα προσῆκεν ἀγανακτεῖν, εἰ μὴ πάντα ἔχοντες ἀντιχαρίζεσθαι
113 μηδὲ τὰ κουφότατα ἐθελήσουσιν. οἷς δεόντως ἂν εἴποιμι· τὰ θηρία
πρὸς ἀνθρώπους ἡμεροῦσθαι δεῖ· καὶ πολλάκις ἔγνων ἡμερωθέντας
λέοντας, ἄρκτους, | παρδάλεις, οὐ μόνον πρὸς τοὺς τρέφοντας διὰ τὴν p. 200

1 ἀξιοῦντες] ἐξισοῦντες H 2 ⟨ἑκάτεροι δὲ⟩ ἡμιτελεῖς conicio 3 μήτε N 4 ἐπὶ] ἐν M δὲ MN 5 μήτε M 5. 6 μεταβεβηκέναι APH Arm (prob. Mang.) 6 ἂν om. AP, ss. P^2 θηρίων APFN: τῶν θηρίων MG, τὴν τῶν θηρίων H (Turn.); τὴν θηρίων Mang. 7 πρωτεῖα] πρεσβεῖα Arm καὶ τῆς] τῆς τε Nicet. 8 δυσὶν M (δυσὶ Nicet.): δυσὶν corr. ex δυοῖν H, δυοῖν APGN, δυεῖν F οὖν om. Nicet. δικαστηρίοιν FGN 9 ἐστὶν ἐν M Nicet.: ἐστὶ (om. ἐν) FGHN, εἰσὶ (om. ἐν) AP ἀγνοείτωσαν M Arm Nicet.: ἀγνοούμενα ἴστωσαν ceteri (Turn.) 10 θείῳ] θεῷ Arm διότι] ὅτι Nicet. τοῦ om. Nicet. προαγαγόντας MGN mg. P^2 Nicet. 11 θεῷ H δὲ AP Nicet. 12 κατὰ M Nicet. ἀνθρώπους] αὐτοὺς AP 13 παρασχομένων M Barocc.: παρεσχημένων ceteri ὀλιγωροῦντα F 14 ἂν om. MFN Barocc. 14. 15 γεννῆσαι F 15 σπείροντας Barocc. 15. 16 χαρισαμένης] χάρισαι μίαν N 17 μὴ G: μηδὲ ceteri (v), γε Nicet. τὰ πάντα H^1mg.P^2 ἔχοντες Arm: μέλλοντες codd. (v) 18 θελήσουσιν N 19 ἀνθρώπους Christophorson (Mang.): ἀνθρώπων codd. Arm δεῖ] δοκεῖ FN: δεῖ seclusit Christophorson, οἶδα coni. Mang. 20 ἄρκους M παρδάλεις, ἄρκτους transp. Arm

7—18 Nicetae Serrani Catena in Lucam (cod. Vat. 1611 fol. 246^{v}): οἱ οὖν γονέων ὀλιγοῦντες—ἐθελήσουσιν. 7. 8 Anton. Mel. II 12 Col. 1049 Φίλωνος: οἱ γονέων ὀλιγοῦντες ἑκατέρας μερίδος εἰσὶν ἐχθροί, καὶ τῆς πρὸς θεὸν καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους. 12—16 Mel. Barocc. fol. 235^{v} (Φίλωνος): τίνα ἕτερον—οὐ δυνάμενον.

ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις χάριν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ἕνεκά μοι
δοκῶ τῆς πρὸς ἐκείνους ὁμοιότητος· καλὸν γὰρ ἀεὶ τῷ κρείττονι τὸ χεῖρον
ἀκολουθεῖν διὰ βελτιώσεως ἐλπίδα. νυνὶ δ' ἀναγκασθήσομαι τἀναντία 114
λέγειν· μιμηταὶ θηρίων ἐνίων, ἄνθρωποι, γίνεσθε. τοὺς ὠφεληκότας
ἀντωφελεῖν ἐκεῖνα οἶδε καὶ πεπαίδευται· κύνες οἰκουροὶ προασπί-
ζουσι καὶ προαποθνήσκουσι τῶν δεσποτῶν, ὅταν κίνδυνός τις ἐξαπιναίως
καταλάβῃ· τοὺς δ' ἐν ταῖς ποίμναις φασὶ προαγωνιζομένους τῶν
θρεμμάτων ἄχρι νίκης ἢ θανάτου παραμένειν ὑπὲρ τοῦ διατηρῆσαι τοὺς
ἀγελάρχας ἀζημίους. εἶτ' οὐκ αἰσχρῶν ἐστιν αἴσχιστον, ἐν χαρίτων 115
ἀμοιβαῖς ἄνθρωπον ἡττηθῆναι κυνός, τοῦ θηρίων θρασυτάτου τὸ
ἡμερώτατον ζῷον; ἀλλ' εἰ μὴ τοῖς χερσαίοις ἀναδιδασκόμεθα, πρὸς
τὴν πτηνὴν καὶ ἀεροπόρον μετίωμεν φύσιν ἃ χρὴ παρ' αὐτῆς μαθησό-
μενοι. τῶν πελαργῶν οἱ μὲν γηραιοὶ καταμένουσιν ἐν ταῖς νεοττιαῖς 116
ἀδυνατοῦντες ἵπτασθαι, οἱ δὲ τούτων παῖδες ὀλίγου δέω φάναι γῆν καὶ
θάλατταν ἐπιποτώμενοι πανταχόθεν ἐκπορίζουσι τοῖς γονεῦσι τὰ ἐπι-
τήδεια· καὶ οἱ μὲν ἀξίως τῆς ἡλικίας ἠρεμοῦντες ἐν ἀφθονίᾳ διατελοῦσι 117
τῇ πάσῃ τρυφῶντες, οἱ δὲ τὰς εἰς τὸν πορισμὸν κακοπαθείας ἐπε-
λαφριζόμενοι τῷ εὐσεβεῖν καὶ τῷ προσδοκᾶν ἐν γήρᾳ τὰ αὐτὰ πείσεσθαι

1 χάριν] χρείαν M 2 δοκεῖ A ἀεὶ M: αἰεὶ ceteri 3 ἐλπίδα om. Arm δὲ M 4 ἐνίων] ἔνιοι τῶν M γένεσθε MGH, γίνεσθαι Arm 5 πεπαίδευται AFN: πεπαίδευνται PGH, παιδεύεται M οἰκουροὶ M Arm: οἴκου ceteri Vind. (Turn.) 6 καὶ προαποθνήσκουσι om. FN ἐξαπιναίως om. AP (add. mg. P²), ἐξαπηναῖος Vind. 7 καταλάβῃ FN Vind.: καταλάβοι ceteri (Mang.) φασὶ M: φασὶ καὶ ceteri Vind. 8 νίκης ἢ M: om. ceteri Vind. 9 ἀγελάρχους FN, ἀρχαγγέλους Vind. αἰσχρῶν] αἰσχρόν Vind. 10 θρασυτάτου] ἀγριωτάτου M 11 ζῷον om. M 12 αὐτοῖς Vind. 12. 13 μαθησόμεθα N Arm 13 νεοττίαις MAPF Vind. 14 ὀλίγω AP Vind. 15 ἐπιποτώμενοι MAPG: ἐπιπετόμενοι corr. ex ἐπιποτώμενοι H, ἐπιπετόμενοι Vind. Nicet., ἐφιπτάμενοι FN 15. 16 τἀπιτήδεια FGN 16 ἠρεμοῦντες H, ἡμεροῦντες Arm 16. 17 ἐν ἀφθονίᾳ πάσῃ διατελοῦσιν Nicet. 17 τὰς] τὰ F εἰς] πρὸς M τὸν om. G κακοπαθείας] κακίας Nicet. 17. 18 ἐπελαφρίζοντες conicio (sic Arm)

2. 3 D^R fol. 260^v Anton. Mel. II 35 Col. 1093 Φίλωνος Io. Georgides p. 49,3 sine lemmate: καλὸν ἀεὶ τῷ κρείττονι τὸ χεῖρον ἀκολουθεῖν διὰ βελτιώσεως ἐλπίδα.
5—296,15 Vindob. hist. gr. 67 fol. 56^v: κύνες οἴκου—γηροτροφοῦσι (296,4) τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἐπεσχάτων. ἆρ' οὐκ ἄξιον ἐπὶ τούτοις ἐγκαλύπτεσθαι ἡμᾶς καὶ κακίζειν ἑαυτούς, ὅσοι τοὺς ἑαυτῶν τοκοῖς (sic) ὑπερορῶσι λιμῷ καὶ αὐχμῷ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ βίου κακοῖς περιεστ(οι)ϊχισμένους (sic); καὶ γὰρ θεοῦ ὑπηρέται εἰσὶ πρὸς τέκνων σπορὰν (296,12)—ἐν τῷ ζῳοπλαστεῖν. 13—296,18 pergit Nicetas l. l.: ἀλλὰ καὶ τῆς ἀλόγου φύσεως ἐν χαρίτων ἀμοιβαῖς ἀγνωμονέστεροι φαίνονται. τῶν γὰρ πελαργῶν—τοσαῦτα καὶ περὶ γονέων τιμῆς ἐφιλοσόφησεν. 13 sqq. cf. Aristoph. Av. 1353 — 1357. Arist. Hist. anim. IX 13 p. 615^b 23. Zenob. Paris. I 94 ibique Leutschii adnot.

ὑπὸ τῶν ἐκγόνων ἀναγκαῖον ὄφλημα ἀντεκτίνουσιν, ἐν καιρῷ καὶ
λαβόντες αὐτὸ καὶ ἀνταποδιδόντες, ὅτ' οὐδέτεροι τρέφειν αὑτοὺς δύνανται,
παῖδες μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως, γονεῖς δ' ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου·
ὅθεν αὐτοδιδάκτῳ τῇ φύσει νεοττοτροφηθέντες γηροτροφοῦσι χαίροντες.
118 ἆρ' οὐκ ἄξιον ἐπὶ τούτοις ἀνθρώπους, ὅσοι γονέων ἀμελοῦσιν, ἐγκα-
λύπτεσθαι καὶ κακίζειν ἑαυτούς, ὠλιγωρηκότας ὧν ἢ μόνων ἢ πρὸ τῶν
ἄλλων ἀναγκαῖον ἦν πεφροντικέναι, καὶ ταῦτ' οὐ διδόντας μᾶλλον ἢ
ἀποδιδόντας; παίδων γὰρ ἴδιον οὐδέν, ὃ μὴ γονέων ἐστίν, ἢ οἴκοθεν
119 ἐπιδεδωκότων ἢ τὰς αἰτίας τῆς κτήσεως παρασχομένων. εὐσέβειαν δὲ
καὶ ὁσιότητα, τὰς ἀρετῶν ἡγεμονίδας, ἆρά γ' ἐντὸς ὅρων ἔχουσι τῶν
ψυχῶν; ὑπερορίους μὲν οὖν ἀπεληλάκασι καὶ πεφυγαδεύκασι· θεοῦ γὰρ
ὑπηρέται πρὸς | τέκνων σπορὰν οἱ γονεῖς· ὁ δ' ὑπηρέτην ἀτιμάζων p. 201
120 συνατιμάζει καὶ τὸν ἄρχοντα. τῶν δ' εὐτολμοτέρων ἀποσεμνύνοντες τὸ
γονέων ὄνομά φασί τινες, ὡς ἄρα πατὴρ καὶ μήτηρ ἐμφανεῖς εἰσι θεοί,
μιμούμενοι τὸν ἀγένητον ἐν τῷ ζῳοπλαστεῖν· ἀλλὰ τὸν μὲν εἶναι τοῦ
κόσμου θεόν, τοὺς δὲ μόνων ὧν ἐγέννησαν. ἀμήχανον δ' εὐσεβεῖσθαι
τὸν ἀόρατον ὑπὸ τῶν εἰς τοὺς ἐμφανεῖς καὶ ἐγγὺς ὄντας ἀσεβούντων.
121 (24.) Τοσαῦτα καὶ περὶ γονέων τιμῆς φιλοσοφήσας τέλος ἐπι-
τίθησι τῇ ἑτέρᾳ καὶ θειοτέρᾳ πεντάδι. τὴν δ' ἑτέραν ἀναγραψάμενος
περιέχουσαν ἀπαγορεύσεις τῶν πρὸς ἀνθρώπους ἀπὸ μοιχείας ἄρχεται,

1 ἐκγόνων APFN Vind. Nicet.: ἐγγόνων MGH (v) ἀντεκτίννουσιν M, ἀντεκτιννύουσιν FN Vind., ἐκτίνουσιν Nicet. καὶ—ἀνταποδιδόντες (2) om. Arm
2 λαμβάνοντες P καὶ αὐτὸ Nicet. ἀνταποδιδόντες M: ἀποδιδόντες ceteri (v) ὅτ'—βίου (3) om. Vind. ὅτ' M (Arm), ὅτε Nicet.: om. ceteri (v) οὐδ' ἕτεροι FGH[1] (Mang.) αὐτοὺς codd. 3 δὲ MN Nicet. 4 νεοττοτραφηθέντες N χαίροντες] γέροντας G, τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς ἐπεσχάτων Vind. 5 ἀνθρώπους ἐπὶ τούτοις transp. M ἀνθρώπους—ἀμελοῦσιν om. Vind. ἀμελοῦσιν] ἀμελεῖς M
5. 6 ἐγκαλύπτεσθαι ἡμᾶς Vind. 6 ἑαυτούς om. M μόνον FHN (v)
7 οὐ—γὰρ (8) om. FN 8 ἴδιον οὐδέν M: οὐδὲν ἴδιον ceteri (v) 9 παρασχομένων MAPG Nicet.: παρεσχημένων FN, ἐπιπαρασχομένων H (Turn.) εὐσέβειαν—πεφυγαδεύκασι (11) om. Nicet. 10 ὁσιότητα] ἰσότητα coni. Mang. τὰς τῶν ἀρετῶν H (v) γε MN ὅρον N, ὅρων om. AP (add. mg. P[2])
11 ἀπεληλάκασι M: ἐληλάκασι ceteri γὰρ om. Nicet. 13 τὸν πρῶτον ἄρχοντα Arm post εὐτολμοτέρων add. τῶν παίδων Vind., τινὲς Nicet.
14 ὄνομα] ἀξίωμα FN Vind. Nicet. Arm 15 ἀγένητον GH Nicet.: ἀγέννητον ceteri ἐν τῷ ζῳοπλαστεῖν] ὄντως ζωοπλάστην Nicet. 19 ἑτέρᾳ] προτέρᾳ coni. Mang. δ' ἑτέραν] δευτέραν coni. Mang. ἀναγραψάμενος codd.: ἀναγραψόμενος v

8 cf. Plat. Legg. IV p. 717 b. 13 sqq. cf. Praechter, Hierokles der Stoiker, p. 45 sqq.

μέγιστον ἀδικημάτων τοῦτ' εἶναι ὑπολαβών. πρῶτον μὲν γὰρ πηγὴν 122
ἔχει φιληδονίαν, ἣ καὶ τὰ σώματα θρύπτει τῶν ἐχόντων καὶ τοὺς τῆς
ψυχῆς ἐκλύει τόνους καὶ τὰς οὐσίας διαφθείρει πάντα δίκην ἀσβέστου
πυρὸς ὧν ἂν προσάψηται καταφλέγουσα καὶ μηδὲν σῷον ἀπολείπουσα
τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον. ἔπειτ' ἀναπείθει τὸν μοιχὸν οὐκ 123
ἀδικεῖν μόνον ἀλλὰ καὶ διδάσκειν συναδικεῖν ἐν ἀκοινωνήτοις πράγμασι
κοινωνίαν τιθέμενον· οἴστρου γὰρ [τοῦ] κατασχόντος, ἀμήχανον λαβεῖν
τέλος δι' ἑνὸς μόνου τὰς ὀρέξεις, ἀλλὰ δεῖ πάντως δύο κοινοπραγῆσαι,
τὸν μὲν ὑφηγητοῦ τὸν δὲ γνωρίμου τάξιν λαβόντα, πρὸς ἀκρασίας καὶ
λαγνείας βεβαίωσιν, αἰσχίστων κακῶν. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἔνεστιν εἰπεῖν, ὡς τὸ 124
σῶμα μόνον διαφθείρεται τῆς μοιχευομένης γυναικός, ἀλλ', εἰ δεῖ τἀληθὲς
εἰπεῖν, ἡ ψυχὴ πρὸ τοῦ σώματος εἰς ἀλλοτρίωσιν ἐθίζεται διδασκομένη
πάντα τρόπον ἀποστρέφεσθαι καὶ μισεῖν τὸν ἄνδρα. καὶ ἧττον ἂν ἦν 125
δεινόν, εἰ τὸ μῖσος ἐπεδείκνυτο ἐμφανές — τὰ γὰρ ἐν περιόπτῳ ῥᾷον
φυλάξασθαι —· νυνὶ δὲ δυσυπονόητον καὶ δυσθήρατόν ἐστι, πανούργοις
τέχναις συσκιαζόμενον καὶ τὴν ἐναντίαν ἔστιν ὅτε τοῦ φιλεῖν δόξαν ἐμποιοῦν
γοητείαις τισὶ καὶ ἀπάταις. ἀναστάτους γε μὴν τρεῖς ἀποδεικνύουσιν 126
οἴκους, τόν τε τοῦ παρασπονδουμένου ἀνδρός, ὃς τὰς ἐπὶ γάμοις εὐχὰς
καὶ τὰς ἐπὶ γνησίοις παισὶν ἐλπίδας περικόπτεται, καὶ δύο δ' ἑτέρους
τόν τε τοῦ μοιχοῦ καὶ τὸν τῆς γυναικός· καὶ γὰρ τούτων ἑκάτερος
ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ τῶν μεγίστων ὀνειδῶν ἀναπίμπλαται. κἂν 127
πολυάνθρωποι μὲν τύχωσιν αἱ συγγένειαι διὰ τὰς ἐπιγαμίας καὶ τὰς
ἄλλων πρὸς ἄλλους ἐπιμιξίας, ἅψεται καὶ τῆς πόλεως ἁπάσης ἐν κύκλῳ
202 M. βαδίζον τἀδίκημα. παγχάλεπόν γε μὴν | καὶ ὁ τῶν τέκνων ἐπαμ- 128

1 μεγίστων Arm   τοῦτο AP   2 φιληδονίαν Arm Nicet.: φιληδονίας codd.   ἣ] οἳ AP   3 τόνους ἐκλύει transp. AP   τὰς μεγίστας οὐσίας Arm   4 μηδὲ ἓν Nicet.   5 τῶν om. H (Turn.)   ἔπειτα P   6 διδάσκειν G (coni. Mang.): διδάσκει ceteri   συναδικεῖν διδάσκει transp. Arm   7 τοῦ (sic codd. Arm Nicet.) seclusi; τούτου Mang.   λαβεῖν] εὑρεῖν AP (Turn.)   10 τοῦτο Nicet.   ἔνεστιν] ἔστιν G   11 μοιχωμένης AP   13 τρόπον om. F   ἦν om. M   14 ἐμφανὲς ἐπεδείκνυτο transp. Nicet.   15 ante δυσυπονόητον add. καὶ AP, δυσύποιστον καὶ add. Nicet.   16 δόξαν τοῦ φιλεῖν transp. M   17 ἀποδείκνυ[illegible]σιν G, ἀποδείκνυσιν AP   18 παρασπενδομένου H (Turn.)   ὃς Markland (Mang.): οὗ G Nicet., om. ceteri   19 παρακόπτεται M, περικόπτουσι Nicet.   δὲ AP   20 τόν τε τοῦ] τοῦ τε AP   alt. τὸν Arm (coni. Mang.): om. codd.   21 ὕβρεων Nicet.   ἀναπίμπλανται H (Turn.)   κἂν γὰρ Arm   22 μὲν om. Nicet. (fort. recte)

1—298,14 Nicetae Serrani Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 245v) Φίλωνος: μέγιστον ἀδικημάτων ἐστὶν ἡ μοιχεία. πρῶτον μὲν γὰρ—πρῶτον ἀδικημάτων ἀνεγράφη.

φοτερισμός· μὴ γὰρ ἁγνευούσης γυναικός, ἀμφίδοξον καὶ ἄδηλον, τὰ ἀποκυόμενα τίνος ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ πατρός· εἶτα λανθάνοντος τοῦ πράγματος, οἱ μοιχίδιοι τὴν τῶν γνησίων παρασπασάμενοι τάξιν ἀλλοτρίαν γενεὰν νοθεύουσι καὶ κλῆρον ὅσον τῷ δοκεῖν πατρῷον οὐδὲν προσήκοντα
129 διαδέξονται. καὶ ὁ μὲν μοιχὸς ἐφυβρίσας καὶ ἐναπερυγὼν τὸ πάθος, ἐπίληπτον σπορὰν σπείρας, ὅταν ἀποπλησθῇ τῆς ἐπιθυμίας, οἰχήσεται καταλιπών, γέλωτα θέμενος τὴν τοῦ παρανομηθέντος ἄγνοιαν· ὁ δ' οἷα τυφλὸς μηδὲν τῶν ὑποικουρημένων ἐπιστάμενος ὡς οἰκειότατα ἔκγονα
130 τὰ ἐκ τῶν πολεμιωτάτων θεραπεύειν ἀναγκασθήσεται. φανερὸν δ' εἰ γένοιτο τἀδίκημα, κακοδαιμονέστατοι γένοιντ' ἂν οἱ μηδὲν ἠδικηκότες ἄθλιοι παῖδες, μηδετέρῳ γένει προσνεμηθῆναι δυνάμενοι, μήτε τῷ τοῦ
131 γήμαντος μήτε τῷ τοῦ μοιχοῦ. τοιαύτας συμφορὰς ἀπεργαζομένης τῆς ἐκνόμου μίξεως, εἰκότως στυγητὸν καὶ θεομίσητον πρᾶγμα, μοιχεία, πρῶτον ἀδικημάτων ἀνεγράφη.

132 (25.) Δεύτερον δὲ πρόσταγμα μὴ ἀνδροφονεῖν. ἀγελαστικὸν γὰρ καὶ σύννομον ζῷον τὸ ἡμερώτατον ἄνθρωπον ἡ φύσις γεννήσασα πρὸς ὁμόνοιαν καὶ κοινωνίαν ἐκάλεσε, λόγον δοῦσα συναγωγὸν εἰς ἁρμονίαν καὶ κρᾶσιν ἠθῶν. ὁ δὴ κτείνων τινὰ μὴ ἀγνοείτω νόμους φύσεως καὶ
133 θεσμοὺς ἀνατρέπων καλῶς καὶ συμφερόντως ἅπασι γραφέντας. ἴστω μέντοι καὶ ἱεροσυλίας ἔνοχος ὢν τὸ ἱερώτατον τῶν τοῦ θεοῦ κτημάτων σεσυληκώς· τί γὰρ σεμνότερον ἢ ἁγιώτερον ἀνάθημα ἀνθρώπου; χρυσὸς μὲν καὶ ἄργυρος καὶ λίθοι πολυτελεῖς καὶ ὅσαι ἄλλαι τιμαλφέσταται

---

1 ἀμφίδοξα καὶ ἄδηλα G 1. 2 τὸ ἀποκυόμενον AP Arm Nicet. 2 τῇ ἀληθείᾳ M: ἀληθεία ceteri 4 τῷ corr. ex τὸ H 5 διαδέχονται Christophorson ἀφυβρίσας Nicet. ἐπαπερυγὼν coni. Mang. 7 ἐν γέλωτι AP τὴν om. L (Turn.) παρασπονδηθέντος coni. Mang. 8 ὑποικουρημένων F Arm (coni. Mang.): ἐποικουρημένων MAPH (v), ἐποικουρημένος G, ἀποικουρουμένων Nicet.; ὑπῳκουρημένων Wendl. ἔκγονα F: ἔγγονα ceteri (v) 9 θεραπεύειν] τροφεύειν voluit Mang. 10 τἀδίκημα AP: τὸ ἀδίκημα ceteri γένοιτ' FH[1] 11 μηδ' ἑτέρῳ FH[1] (Turn.) 13 ἐκνόμου] ἐκ τοῦ νόμου Nicet. μισητὸν Nicet. ἡ μοιχεία A (Mang.) 16 ζῴων Arm; ⟨καὶ⟩ ζῴων coni. Mang. ἄνθρωπον F
ω
Nicet.: om. ceteri (v) 17 λόγον δοῦσα] λόγον οὖσαν A 18 δὴ] δὲ Richt. 19 τοὺς ante καλῶς add. Arm 20 ἱεροσυλίας H: ἱεροσυλία ceteri (v)
η
τοῦ om. Nicet. κτισμάτων H (cf. *de spec. leg.* III 15 p. 313 M.): κτισμάτων ceteri Arm Nicet. 21 ἁγιώτερον Arm (coni. Mang.): ἀνώτερον codd. 22 τιμαλφέστατοι MFG

---

15 — 21 Nicetae Serrani Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 246r): δεύτερον δὲ πρόσταγμα — σεσυληκώς.

ὕλαι κόσμος οἰκοδομημάτων ἐστίν, ἄψυχος ἀψύχων· ἄνθρωπος δέ, 134
ζῷον ἄριστον κατὰ τὸ κρεῖττον τῶν ἐν αὑτῷ, τὴν ψυχήν, συγγενέστατος
τῷ καθαρωτάτῳ τῆς οὐσίας οὐρανῷ, ὡς δ' ὁ τῶν πλείστων λόγος, καὶ
τῷ τοῦ κόσμου πατρί, τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάντων οἰκειότατον ἀπεικόνισμα
καὶ μίμημα τῆς ἀιδίου καὶ εὐδαίμονος ἰδέας τὸν νοῦν λαβών.

(26.) Τρίτον δ' ἐστὶ τῆς δευτέρας πεντάδος παράγγελμα μὴ 135
κλέπτειν. ὁ γὰρ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπικεχηνὼς κοινὸς πόλεως ἐχθρός,
βουλήσει μὲν τὰ πάντων δυνάμει δὲ τά τινων ὑφαιρούμενος, τῷ τὴν
μὲν πλεονεξίαν ἐπὶ μήκιστον ἐκτείνεσθαι, τὸ δ' ἀσθενὲς ὑστερίζον εἰς
03 M. βραχὺ στέλλεσθαι καὶ μόνον | φθάνειν ἐπ' ὀλίγους. ὅσοι τοίνυν τῶν 136
κλεπτῶν ἰσχὺν προσέλαβον, ὅλας συλῶσι πόλεις ἀλογοῦντες τιμωριῶν
διὰ τὸ ἐπικυδέστεροι τῶν νόμων εἶναι δοκεῖν· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ὀλιγαρχικοὶ
τὰς φύσεις, οἱ τυραννίδων καὶ δυναστειῶν ἐπιθυμοῦντες, οἱ τὰς μεγάλας
ἐργαζόμενοι κλοπάς, σεμνοῖς ὀνόμασι τοῖς ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας ἐπι-
κρύπτοντες λῃστείαν τἀληθὲς ἔργον. ἐκ πρώτης οὖν ἡλικίας ἀναδιδασκέσθω 137
τις μηδὲν λάθρα τῶν ἀλλοτρίων ὑφαιρεῖσθαι, κἂν βραχύτατον ᾖ, διότι
ἐγχρονίζον ἔθος φύσεως κραταιότερόν ἐστι καὶ τὰ μικρὰ μὴ κωλυόμενα
φύεται καὶ ἐπιδίδωσι πρὸς μέγεθος συναυξανόμενα.

(27.) Κλέπτειν δ' ἀπειπὼν ἑξῆς ψευδομαρτυρεῖν ἀπαγορεύει, πολλοῖς 138
καὶ μεγάλοις καὶ πᾶσι χαλεποῖς τοὺς ψευδομάρτυρας ἐνόχους εἰδώς.

---

2 αὐτῷ in αὑτῷ corr. H 3 τὴν οὐσίαν AP 6 δ' om. F παράγγελμα] παράδειγμα AP 7 κλέπτειν] βλέπειν N 8 ἀφαιρούμενος FH (Turn.) 11 ὅλας] ὅσας M 13 τυραννίδος H (Turn.) 14 τοῖς MAPH: τῆς FGN Nicet. (v) 15 τἀληθὲς ἔργον Arm: τἀληθέστερον codd. (v) ἀναδιδασκέτω AP 16 μηδὲ Turn. 17 ἐστι om. Nicet. μὴ om. H μὴ κωλυόμενα] κωλυόμενα οὐδαμῶς M post κωλυόμενα add. ἁμαρτήματα D[P] Max. 18 φύεται D: αὔξεται codd. Nicet. (v) ἐπιδίδοται D συναυξάνοντα D[P] Max., συναύξοντα D[R] Barocc., ἐπαυξανόμενα H (v) 19 ἑξῆς] εὐθὺς H (Turn.) 20 πᾶσι χαλεποῖς] παγχαλέποις Christophorson, παντάπασι χαλεποῖς coni. Mang.

6—18 pergit Nicetas paulo post: τρίτον δέ ἐστι παράγγελμα· μὴ κλέπτῃς. ὡς ἀλλοτρίοις ἐπικεχηνὼς — πρὸς μέγεθος συναυξανόμενα. 6 — 301,2 N fol. 153[v]: τρίτον δ' ἐστὶ — ψευδομαρτυρίαν ἀπειπεῖν. 17—18 D[P] fol. 310[v] Φίλωνος ἐκ τοῦ εἰς τὸν δεκάλογον D[R] fol. 255[r] Mel. Barocc. fol. 137[r] Max. Ecl. cap. 62 Φίλωνος: ἐγχρονίζον ἔθος — συναυξάνοντα. 19 — 301,1 D[R] fol. 281[r] Φίλωνος: οἱ τὰ ψευδῆ μανθάνοντες δυσκόλως μανθάνουσι τἀληθῆ. (tum post spatium:) ψευδομαρτυρεῖν ἀπαγορεύει ὁ θεῖος λόγος πολλοῖς — κολάσεως. 19—301,2 pergit Nicetas: κλέπτειν τοίνυν ἀπειπὼν—ψευδῆ μαρτυρίαν ἀπειπεῖν.

τὸ μὲν γὰρ πρῶτον φθείρουσι τὴν σεμνὴν ἀλήθειαν, ἧς οὐκ ἔστιν ἐν
βίῳ κτῆμα ἱερώτερον, ἡλίου τρόπον φῶς τοῖς πράγμασι περιτιθείσης, ἵνα
139 μηδὲν αὐτῶν ἐπισκιάζηται. δεύτερον δὲ πρὸς τῷ ψεύδεσθαι καὶ τὰ
πράγματα οἷα νυκτὶ καὶ σκότῳ βαθεῖ περιαμπίσχουσι καὶ συμπράττουσι
μὲν τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἐπιτίθενται δὲ τοῖς ἀδικουμένοις, ἃ μήτ' εἶδον
μήτ' ἤκουσαν μήτ' ἴσασι παγίως εἰδέναι καὶ σφόδρα κατειληφέναι δια-
140 βεβαιούμενοι. προσεξεργάζονται δὲ καὶ τρίτον παρανόμημα τῶν προτέρων
ἀργαλεώτερον· ὅταν γὰρ σπάνις ἀποδείξεων ᾖ διὰ λόγων ἢ διὰ γραμμάτων,
ἐπὶ μάρτυρας καταφεύγουσιν οἱ τὰς ἀμφισβητήσεις ἔχοντες, ὧν τὰ
ῥήματα κανόνες εἰσὶ τοῖς δικασταῖς περὶ ὧν μέλλουσιν ἀποφαίνεσθαι·
μόνοις γὰρ τούτοις ἐπανέχειν ἀνάγκη, μηδενὸς ὄντος ἑτέρου τῶν εἰς
ἔλεγχον· ἐξ οὗ συμβαίνει, τοὺς μὲν καταμαρτυρουμένους ἀδικεῖσθαι
νικᾶν δυναμένους, τοὺς δὲ προσέχοντας δικαστὰς ἀδίκους καὶ παρα-
141 νόμους ψήφους ἀντὶ νομίμων καὶ δικαίων γράφειν. τὸ μέντοι πανούργημα
φθάνει καὶ πρὸς ἀσέβειαν· οὐ γὰρ ἀνωμότοις δικάζειν ἔθος, ἀλλὰ μετὰ
φρικωδεστάτων ὅρκων, οὓς παραβαίνουσι πρὸ τῶν ἀπατωμένων οἱ φενακί-
ζοντες, ἐπειδὴ τῶν μὲν τὸ σφάλμα οὐ κατὰ γνώμην, οἱ δ' ἐπιστήμῃ
καταστρατηγοῦσι καὶ ἐκ προνοίας ἁμαρτάνοντες καὶ τοὺς κυρίους τῆς
ψήφου συνεξαμαρτάνειν ἀναπείθοντες οὐκ εἰδότας ὃ δρῶσιν ἐπὶ τιμωρίᾳ

1—3 τὸ μὲν—δεύτερον δὲ om. D[R] fol. 281r   1 γὰρ om. AP (ss. P?)
2 βίῳ] κόσμῳ Arm   κτῆμα] χρῆμα coni. Mang.   ἱερώτερον v (Arm?): ἱερώτατον codd. D; ⟨κάλλιον⟩ κτῆμα, ἱερώτατον conicio   περιτιθεῖσαν coni. Mang.
3 μηδεὶς N   τῷ] τὸ F, γὰρ τῷ D   4 σκότει AP   περιαμφίσκουσι (πίσχ ss.) F, περιαμφίσκουσι N   5 post ἁμαρτάνουσιν add. δικασταῖς D (prob. Mang.)   ἐπι-τίθενται—ἔχοντες (9) om. D   μήτ'] μήτε AP; μήτε ter Nicet.   7 προσεξεργάζονται MG: προσεπεξεργάζονται ceteri (v), προσεπεξάργονται (sic) N   8 ᾖ post ἢ add. Arm   alt. διὰ FN Nicet.: om. ceteri (v)   γραμμάτων] πραγμάτων AP   9 μάρτυρα N   10 τοῖς om. H (Turn.)   τοῖς δικασταῖς om. D   11 μόνοις — ἔλεγχον (12) om. D   τούτοις Arm: om. codd. Nicet.   12 ἀδικεῖσθαι] ἐλέγχεσθαι Arm Nicet.   13 δὲ] δὲ οὐ D
13. 14 ἀδίκους καὶ παρανόμους D Arm, — ους ex — ως corr. H: ἀδίκως καὶ παρανόμως ceteri Nicet.   14 ψήφους D (γνώμας Arm): om. codd. Nicet.   νόμων καὶ δικαίων AP, δικαίων καὶ νομίμων transp. H, νομίμων καὶ om. D   γράφειν H Arm: ἀναγράφειν ceteri D Nicet. (γράφεσθαι v)   14. 15 τότε μέντοι καὶ τὸ παν. φθάνει πρὸς D   15 ἀνωμότως H (v), ἀνομότως D   δικάζουσιν (om. ἔθος) D   16 πρὸ] μετὰ Arm   17 δὲ D Nicet.   17. 18 ἐπιστήμης στρατηγοῦσιν ἐκ προνοίας D
18 καταστρατηγοῦσι FGHN Arm Nicet.: κατηγοροῦσι MAP (Mang.)   προνοίας] πορνείας P   κυρίους D Arm: κατηγόρους codd. (Turn.)   18. 19 τῇ ψήφῳ AP   19 ante οὐκ add. ἄγουσιν D   εἰδότες N   ὃ δρῶσιν om. D   ἐπὶ τιμωρίας τοὺς οὐδεμιᾶς ἀξίους D

1—3 D[R] fol. 72v (Φίλωνος) ἐκ τοῦ εἰς τὴν θείαν δεκάλογον: σεμνὸν ἡ ἀλήθεια—ἐπισκιάζηται.

204 M. τῶν οὐδεμιᾶς ἀξίων κολάσεως. | διὰ μὲν δὴ ταῦτά μοι δοκεῖ ψευδο-
μαρτυρίαν ἀπειπεῖν.
(28.) Τελευταῖον δ' ἐπιθυμεῖν ἀπαγορεύει νεωτεροποιὸν καὶ ἐπί- 142
βουλον τὴν ἐπιθυμίαν εἰδώς. πάντα μὲν γὰρ τὰ ψυχῆς πάθη χαλεπά,
κινοῦντα καὶ σείοντα αὐτὴν παρὰ φύσιν καὶ ὑγιαίνειν οὐκ ἐῶντα, χαλε-
πώτατον δ' ἐπιθυμία· διὸ τῶν μὲν ἄλλων ἕκαστον θύραθεν ἐπεισιὸν
καὶ προσπῖπτον ἔξωθεν ἀκούσιον εἶναι δοκεῖ, μόνη δ' ἐπιθυμία τὴν
ἀρχὴν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν λαμβάνει καὶ ἔστιν ἑκούσιος. τί δ' ἐστὶν ὃ 143
λέγω; τοῦ παρόντος καὶ νομισθέντος ἀγαθοῦ φαντασία διεγείρει καὶ
διανίστησι τὴν ψυχὴν ἠρεμοῦσαν καὶ σφόδρα μετέωρον ἐξαίρει καθάπερ
ὀφθαλμοὺς φῶς ἀναστράψαν· καλεῖται δὲ τουτὶ τὸ πάθος αὐτῆς ἡδονή.
τὸ δ' ἐναντίον ἀγαθῷ κακόν, ὅταν ἐκβιασάμενον πληγὴν ἐπενέγκῃ 144
καίριον, συννοίας καὶ κατηφείας εὐθὺς αὐτὴν ἀναπίμπλησιν ἄκουσαν·
ὄνομα δὲ [καὶ] τούτῳ τῷ πάθει λύπη. ὅταν δὲ τὸ κακὸν μήπω μὲν 145
εἰσῳκισμένον θλίβῃ, μέλλῃ δ' ἀφικνεῖσθαι καὶ παρευτρεπίζηται, πτοίαν
καὶ ἀγωνίαν, ἀποφράδας ἀγγέλους, προεκπέμπει δειματοῦντας· φόβος
δὲ προσαγορεύεται τὸ πάθος. ἐπειδὰν δὲ λαβών τις ἔννοιαν ἀγαθοῦ μὴ 146
παρόντος ὀρέγηται τυχεῖν αὐτοῦ, πρὸς μήκιστον τὴν ψυχὴν ἐλαύνων
καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνων, ψαῦσαι τοῦ ποθουμένου γλιχόμενος, ὥσπερ
ἐπὶ τροχοῦ κατατείνεται, σπεύδων μὲν συλλαβεῖν, ἐφικνεῖσθαι δ' ἀδυνατῶν
καὶ ταὐτὸν πεπονθὼς τοῖς τοὺς ἐξαναχωροῦντας διώκουσιν ἐλάττονι μὲν
τάχει προθυμίᾳ δ' ἀνανταγωνίστῳ. ὅμοιον δέ τι καὶ περὶ τὰς αἰσθήσεις 147
ἔοικε συμβαίνειν· ὀφθαλμοί τε γὰρ πολλάκις ὁρατοῦ τινος πάνυ μακρὰν

1 διὰ—ἀπειπεῖν (2) om. Richt. μὲν om. Nicet. 1. 2 ψευδῆ μαρτυρίαν Nicet. 3 δὲ MN ἐπιθυμεῖν Arm: ἐπιθυμίαν codd. (v) ἀγορεύει H 4 τὴν ἐπι-θυμίαν] ταύτην AP (Mang.) μὲν om. P ψυχῆς] τῆς ψυχῆς A 5 κινοῦντα] κλονοῦντα coni. Mang. 6 δὲ MN 7 μόνη om. Arm ἐπιθυμία N Arm: ἡ ἐπιθυμία AP, αὐτὴ ἐπιθυμία ceteri (v); αὕτη vel αὖ ἡ (pro αὐτή) coni. Mang. 8 αὐτῶν om. H (v) λαμβάνειν F ἀκούσιος F 11 τουτὶ] τοῦτο M 12 ἀγαθοῦ AP ἐμβιασάμενον G ἐπενέγκοι$^{\eta}$ AP 13 καιρίαν AP καὶ om. N εὐθύς om. M 14 καὶ seclusi (om. Arm) 15 μέλλη A, μέλλει PH^{οι} δὲ MN παρευτρεπίζηται codd. (παρατραπίζηται A): παρευτρεπίζεσθαι v 18 τυχεῖν αὐτοῦ MFGN: αὐτοῦ τυχεῖν AP, λαβεῖν αὐτοῦ H (Turn.) ἐλαύνων scripsi: ἐλαύνει codd. (v) 19 γλιχομένην (scil. τὴν ψυχὴν) coni. Mang. 20 τροχῷ N ἐφικέσθαι FN 22 δὲ MAP ἀνταγωνίστῳ AP[1] 23 τε γὰρ om. Turn., τε om. Richt. μακρὰν πάνυ transp. A

3—303,8 pergit N fol. 154r: τελευταῖον δὲ ἐπιθυμίαν — ἅλις μὲν δὴ τούτων.

ἀφεστῶτος εἰς κατάληψιν ἐλθεῖν ἐπειγόμενοι, τείνοντες αὐτούς, εὖ μάλα καὶ πλέον τῆς δυνάμεως ἐνεχθέντες, ὤλισθον κατὰ κενοῦ περὶ τὴν ἀκριβῆ τοῦ ὑποκειμένου γνῶσιν σφαλέντες καὶ προσέτι τὴν ὄψιν τῷ βιαίῳ καὶ συντόνῳ τῆς ἀτενοῦς προσβολῆς ἀσθενήσαντες ἀμαυροῦνται.
148 καὶ θροῦ πάλιν ἀσαφοῦς ἐκ μακροῦ διαστήματος φερομένου, τὰ ὦτα ἀνεγερθέντα καὶ ἐπουρίσαντα ἵεται καὶ σπεύδει προσελθεῖν εἰ οἷόν τε
149 ἐγγυτέρω, πόθῳ τοῦ τρανωθῆναι ταῖς ἀκοαῖς τὸν ἦχον· ὁ δ' — ἔτι γὰρ ἀμαυρὸς ὡς ἔοικε προσπίπτει — οὐδὲν τῶν εἰς γνῶσιν τηλαυγέστερον ἐπιδίδωσιν, ὡς ἔτι μᾶλλον τὸν ἀνήνυτον καὶ ἀδιεξίτητον ἐπιτείνεσθαι τοῦ καταλαβεῖν ἵμερον, Ταντάλειον τιμωρίαν ἐπιφερούσης τῆς ἐπιθυμίας· ἐκεῖνός τε γὰρ ὧν ὀρεχθείη πάντων ὁπότε μέλλοι ψαύσειν, ἀπετύγχανεν, ὅ τε κρατηθεὶς ἐπιθυμίᾳ, | διψῶν ἀεὶ τῶν ἀπόντων, p. 205 M
150 οὐδέποτε πληροῦται περὶ κενὴν ἰλυσπώμενος τὴν ὄρεξιν. ὥσπερ τε τὰ ἑρπηνώδη τῶν νοσημάτων, εἰ μὴ προανακρουσθείη τομαῖς ἢ καύσεσιν, ἐπιθέοντα σύμπασαν ἐν κύκλῳ καταλαμβάνει τὴν τοῦ σώματος κοινωνίαν οὐδὲν ἀπαθὲς μέρος ἐῶντα, οὕτως, εἰ μὴ λόγος ὁ κατὰ φιλοσοφίαν ἰατροῦ δίκην ἀγαθοῦ ῥέουσαν τὴν ἐπιθυμίαν ἐπίσχοι, πάντ' ἐξ ἀνάγκης τὰ τοῦ βίου πράγματα κινηθήσεται παρὰ φύσιν· οὐδὲν γάρ ἐστιν ὑπεξῃρημένον ὃ διαφεύγει τὸ πάθος, ἀλλ' ὅταν ἄδειαν λάβῃ καὶ ἐκεχειρίαν,
151 ἐπινέμεται καὶ σίνεται πάντα διὰ πάντων. εὔηθες ἴσως μακρηγορεῖν ἐστι περὶ τῶν οὕτως ἐμφανῶν, ἃ τίς ἀνὴρ ἢ πόλις ἀγνοεῖ καθ' ἑκάστην οὐχ ἡμέραν μόνον ἀλλὰ καὶ ὥραν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἔλεγχον ἐναργῆ παριστάντα; χρημάτων ἔρως ἢ γυναικὸς ἢ δόξης ἤ τινος ἄλλου τῶν ἡδονὴν ἀπεργαζομένων ἆρά γε μικρῶν καὶ τῶν τυχόντων αἴτιος γίνεται κακῶν;
152 οὐ διὰ τοῦτον συγγένειαι μὲν ἀλλοτριοῦνται τὴν φυσικὴν εὔνοιαν μεθαρμο-

1 αὐτοὺς MFN, αὐτοὺς in αὐτοὺς corr. H   2 καινοῦ G   3 τὴν ὄψιν om. H (Turn.)   4 βιαίῳ] βεβαίω AP, βίω M
λ
ἀτενοῦς AP (Arm?): ἀτενοῦς G, ἀτελοῦς MFN, om. H (v)   5 φερομένου εἰς τὰ ὦτα Arm   6 ἐγερθέντα AP   ἐπουρίσαντα] ἐπορθιάσαντα vel ἐπορθιασθέντα coni. Mang.   ἵεται MHFN   7. 8 ἔτι γὰρ] ἔπειτα AP   8 ἀμαυρῶς AP   9 ἐπιδίδωσιν G: ἐπιδιδοὺς ceteri (v)   ἀδιεξήτητον FH[1], καὶ ἀδιεξίτητον om. M   11 μέλλοι MAPFN Arm: μέλλει GH (v)
ἀπ
12 αἰεὶ AP   παρόντων H   13 οὐδέπω G
ε ϊ
παρὰ M   τε] δὲ G, om. AP   14 „προανεκριζωθείη Arm“   15 ἐπιθέοντα] ἐπινεμόμενα Arm   17 ῥέουσαν] ἕρπουσαν coni. Mang.   18 κατακινηθήσεται AP   γὰρ om. M   19 ἐκκεχειρίαν APFH
μαίν
20 ἐπινέμεται] ἐπιμαίνεται FN, ἐπινέμεται L (ἐπιμαίνεται Turn.)   σίνεται Mang.: γίνεται codd., γίγνεται N, κινεῖται Arm   πάντα] πάντη A, om. N   ἴσως] οὕτως N   21 οὕτως] ὄντως M   22. 23 παριστῶντα FN   23 tert. ἢ om. N   25 τοῦτον scripsi: τοῦτο codd.   εὔνοιαν] ἔννοιαν FH

ζόμεναι πρὸς ἀνήκεστον ἔχθραν, χῶραι δὲ μεγάλαι καὶ πολυάνθρωποι
στάσεσιν ἐμφυλίοις ἐρημοῦνται, γῆ δὲ καὶ θάλαττα πληροῦται τῶν
καινουργουμένων αἰεὶ συμφορῶν ναυμαχίαις καὶ πεζαῖς στρατιαῖς; οἱ 153
γὰρ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων πρός τε ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους
τραγῳδηθέντες πόλεμοι πάντες ἀπὸ μιᾶς πηγῆς ἐρρύησαν, ἐπιθυμίας
ἢ χρημάτων ἢ δόξης ἢ ἡδονῆς· περὶ γὰρ ταῦτα κηραίνει τὸ τῶν
ἀνθρώπων γένος.

(29.) Ἅλις μὲν δὴ τούτων. χρὴ δὲ μηδ᾽ ἐκεῖνο ἀγνοεῖν, ὅτι οἱ 154
δέκα λόγοι κεφάλαια νόμων εἰσὶ τῶν ἐν εἴδει παρ᾽ ὅλην τὴν νομοθεσίαν
ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγραφέντων. ὁ μὲν πρῶτος τῶν περὶ μοναρχίας· 155
οὗτοι δὲ δηλοῦσιν, ὅτι ἓν αἴτιον τοῦ κόσμου καὶ ἡγεμὼν καὶ βασιλεὺς
εἷς ὁ ἡνιοχῶν καὶ κυβερνῶν τὰ ὅλα σωτηρίως, ὀλιγαρχίαν ἢ ὀχλοκρατίαν,
ἐπιβούλους πολιτείας φυομένας παρ᾽ ἀνθρώποις τοῖς κακίστοις ἐξ ἀταξίας καὶ πλεονεξίας, ἐξεληλακὼς ἐκ τοῦ καθαρωτάτου τῆς οὐσίας,
οὐρανοῦ. ὁ δὲ δεύτερος κεφάλαιόν ἐστι πάντων, ὅσα περὶ χειροκμήτων 156
ἐνομοθετεῖτο, ἀγάλματα καὶ ξόανα καὶ συνόλως ἀφιδρύματα, ὧν γραφικὴ
καὶ πλαστικὴ βλαβεραὶ δημιουργοί, κατασκευάζειν οὐκ ἐῶν οὐδ᾽ ὅσα
μύθων πλάσματα προσίεσθαι, θεογαμίαν καὶ θεογονίαν καὶ τὰς ἀμφοτέραις
96 M. ἑπομένας | ἀμυθήτους καὶ ἀργαλεωτάτας κῆρας. τῷ δὲ τρίτῳ ὑπο- 157
στέλλει τά τε ἀνώμοτα πάντα καὶ ἐφ᾽ οἷς ὀμνύναι δεῖ καὶ ὁπότε καὶ
ὅπου χρὴ καὶ τίνα καὶ πῶς ἔχοντα κατά τε ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ
ὅσα ἐπ᾽ εὐόρκοις καὶ τοὐναντίον ἐχρήσθη. (30.) τὸ δὲ τέταρτον, τὸ 158
περὶ τῆς ἑβδομάδος, οὐδὲν ἀλλ᾽ ἢ κεφάλαιον νομιστέον ἑορτῶν καὶ τῶν
διατεταγμένων εἰς ἑκάστην ἁγνευτικῶν, περιρραντηρίων τε αἰσίων καὶ

2 πληροῦνται AP 3 κεκαινουργουμένων (sic) H (Turn.), κεκαινουργημένων FN ἀεὶ HFN 4 τε] θ᾽ AP (Mang.) 6 ἢ δόξης ἢ χρημάτων transp. AP 8 τούτων corr. ex τοῦτον H, τοῦτο M ἐκεῖν᾽ AP 9 παρ᾽ om. F 10 τῶν om. Arm 11 ὁ ἡγεμὼν AP 12 εἷς ὁ] ὡς Arm ὀλιγαρχίαν δὲ Arm ἢ om. M ὀχλοκρασίαν MF^1H 13 ἀνεπιβούλους M παρὰ H 14 ἐληλακὼς F^2, λελακηκὼς F^1 τὴν οὐσίαν AP 15 ὅσα] ὅθεν A 16 ἐνομοθετεῖτο AP: ἐνομοθετεῖτο ἂν ceteri (v) 18 θεογαμίαν]
αι
θεομαχίαν AP καὶ θεογονίαν om. Arm ἀμφοτέραις P: ἀμφοτέροις A, ἀμφοτέροις ceteri (Turn.) 19 ἀργαλεωτάτας F: ἀργαλεωτάτους MAP, ἀργαλεωτέρας GH (Turn.) 19. 20 ὑποστέλλει suspectum; ὑποτάττει conicio 20 πάντα om. FH (v) 21 ἔχοντα MP: ἔχοντας ceteri (v) σῶμα καὶ ψυχὴν transp. F 22 alt. τό] τὸν G 23 ἑβδομάδος] ἑβδόμης voluit Mang. ἀλλ᾽] ἄλλ᾽ M 24 δια (om. τεταγμένων) AP, τεταγμένων add. mg. P^2 τε G (Arm?): δὲ ceteri (v)

159 ἐπηκόων εὐχῶν καὶ θυσιῶν τελείων, αἷς ἡ λατρεία ἐγίνετο. ἑβδόμην δὲ λέγω καὶ τὴν σὺν ἑξάδι τῇ γονιμωτάτῃ καὶ τὴν ἄνευ ἑξάδος, ἐπιπροσθοῦσαν αὐτῇ, μονάδι ὁμοιουμένην, ὧν ἑκατέρᾳ τὰς ἑορτὰς παραριθμεῖ· μονάδι μὲν τήν τε ἱερομηνίαν, ἣν σάλπιγξιν ὑποσημαίνουσι, καὶ νηστείαν, ἐν ᾗ σιτίων καὶ ποτῶν ἀποχὴ διείρηται, καὶ ἣν Ἑβραῖοι πατρίῳ γλώττῃ Πάσχα προσαγορεύουσιν, ἐν ᾗ θύουσι πανδημεὶ αὐτῶν ἕκαστος τοὺς ἱερεῖς αὐτῶν οὐκ ἀναμένοντες, ἱερωσύνην τοῦ νόμου χαρισαμένου τῷ ἔθνει παντὶ κατὰ μίαν ἡμέραν ἐξαίρετον ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς
160 αὐτουργίαν θυσιῶν· καὶ ἔτι τὴν ἐν ᾗ προσφέρεται δράγμα χαριστήριον εὐγονίας καὶ φορᾶς τῆς πεδιάδος δι' ἀσταχύων πληρώσεως· καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης καταριθμουμένην ἑπτὰ ἑβδομάσι πεντηκοστὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ προσάγειν ἄρτους ἔθος, οἳ καλοῦνται πρωτογεννημάτων ἐτύμως, ἐπειδήπερ εἰσὶν ἀπαρχὴ γεννημάτων καὶ καρπῶν ἡμέρου τροφῆς, ἣν
161 ἀνθρώπῳ τῷ ἡμερωτάτῳ ζῴων ἀπένειμεν ὁ θεός. ἑβδομάδι δὲ τὰς μεγίστας καὶ πολυημέρους ἑορτὰς προσένειμε κατὰ τὰς τοῦ ἔτους ἰσημερίας, ἐαρινὴν καὶ μετοπωρινήν, δύο δυσὶν ἀναθείς, ἑκατέραν ἐφ' ἡμέρας ἑπτά, τὴν μὲν κατὰ τὸ ἔαρ ἐπὶ τελειώσει τῶν σπειρομένων, τὴν δὲ μετοπωρινὴν ἐπὶ συγκομιδῇ καρπῶν ἁπάντων, οὓς καὶ τὰ δένδρα ἤνεγκεν· ἑπτὰ δ' ἡμέραι ἀπενεμήθησαν εἰκότως ἑπτὰ μησὶ τῆς ἰσημερίας ἑκατέρας, ἵνα μὴν ἕκαστος λαμβάνῃ γέρας ἐξαίρετον μίαν ἱερὰν ἡμέραν ἑορτώδη πρὸς εὐθυμίαν καὶ ἀπόλαυσιν ἐκεχειρίας.
162 ἐμφέρονται δὲ καὶ ἄλλοι νόμοι πάνυ καλῶς τεθέντες, εἰς ἡμερότητα καὶ κοινωνίαν ἀτυφίαν τε καὶ ἰσότητα προχαλούμενοι· τούτων οἱ μέν

---

1 αἷς G Arm: om. ceteri (v) ἐγίγνετο M, ἐγγίνεται G ἑβδομάδα Arm 2 alt. τὴν] τῇ F, τῇ in τὴν corr. H 2. 3 ἐπιπροσθεῖσαν AP; ⟨οὐδ'⟩ ἐπιπροσθεῖσαν vel ἐπιπροστεθεῖσαν coni. Mang. 3 ὁμοιουμένην MAPFG: ὠμοιωμένην corr. ex ὁμοιουμένην H (ὠμοιωμένην v) 3. 4 παριθμεῖ (sic) AP^1, ἀπαριθμεῖ MP^2 5 διήρηται (κ supra) F^1H^1 6 πάσχα G αὐτῶν] αὐτὸς conicio 7 αὐτῶν (ου supra) om. Arm (fort. recte) 7. 8 χαρισαμένην H 8 κατὰ scripsi: καὶ G(H^1 ut vid.), om. ceteri (v) 10 τῆς] γῆς H (Turn.) πεδιάδος ⟨καὶ τῆς ὀρεινῆς⟩ coni. Mang. coll. 305,4 12 ἔθος ἄρτους transp. F οἳ—ὁ θεός (14) add. mg. H πρωτογενημάτων FG 13 γενημάτων FG καρποῦ A 14 ἀνθρώπω F: ἀνθρώποις ceteri (v) ζώων AGH Arm: ζώω MPF (Mang.) 15 post προσένειμε add. καὶ τὰς Arm 16 μεθοπωρινήν F (item lin. 18) δυσὶν om. Arm 19 alt. ἑπτὰ] ἑβδόμοις Mang. τοῖς ante τῆς add. Arm 20 λαμβάνει APG 21 ἱερὰν om. Arm εὐθυμίαν] ἐπιθυμίαν F ἐκκεχειρίας APF 22 τιθέντες Richt. Tauchn. 23 τε om. H προχαλούμενοι Arm (coni. Mang.): προσκαλούμενοι MFGH mg. P^2, om. AP

εἰσι περὶ τοῦ λεγομένου ἑβδοματικοῦ, καθ' ὃ διείρηται πᾶσαν ἀργὴν
p. 207 M. | τὴν χώραν ἐᾶν μήτε σπείροντας μήτε ἀροῦντας μήτε δένδρα δια-
καθαίροντας ἢ τέμνοντας ἢ ὅσ' ἄλλα τῶν κατὰ γεωργίαν ἐπιτελοῦντας·
ἓξ γὰρ ἐνιαυτοῖς τήν τε πεδιάδα καὶ τὴν ὀρεινὴν εἰς καρπῶν γένεσιν 163
καὶ δασμῶν ἐτήσιον φορὰν πονηθείσας ἀνέσεως ἠξίωσε τοῦ διαπνεῦσαι
χάριν καὶ ἀπελευθεριάσαι χρησαμένας ἀνεπικελεύστῳ τῇ φύσει. ἕτεροι 164
δ' εἰσὶ περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους, ἐν ᾧ τά τε λεχθέντα ἀρτίως ἐπι-
τελεῖται καὶ — τὸ ἀναγκαιότατον — τῶν κληρουχιῶν ἀποκατάστασις
εἰς τοὺς ἐξ ἀρχῆς λαχόντας οἴκους, πρᾶγμα φιλανθρωπίας καὶ δικαιο-
σύνης μεστόν. (31.) τὸ δὲ πέμπτον, τὸ περὶ γονέων τιμῆς, πολλοὺς 165
καὶ ἀναγκαίους νόμους ὑπαινίττεται, τοὺς ἐπὶ πρεσβύταις καὶ νέοις ἀνα-
γραφέντας, τοὺς ἐπ' ἄρχουσι καὶ ὑπηκόοις, τοὺς ἐπ' εὐεργέταις καὶ εὖ
πεπονθόσι, τοὺς ἐπὶ δούλοις καὶ δεσπόταις. γονεῖς μὲν γὰρ ἐν τῇ 166
κρείττονι τῶν εἰρημένων εἰσὶ τάξει, ἐν ᾗ πρεσβύτεροι, ἡγεμόνες,
εὐεργέται, δεσπόται, παῖδες δὲ ἐν τῇ καταδεεστέρᾳ, ἐν ᾗ νεώτεροι,
ὑπήκοοι, εὖ πεπονθότες, δοῦλοι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα προστέτακται, 167
νέοις μὲν εἰς ἀποδοχὴν γήρως, πρεσβύταις δ' εἰς ἐπιμέλειαν νεότητος,
καὶ ὑπηκόοις μὲν εἰς πειθαρχίαν ἡγεμόνων, ἡγεμόσι δ' εἰς ὠφέλειαν
τῶν ἀρχομένων, καὶ εὖ μὲν πεπονθόσιν εἰς χαρίτων ἀμοιβάς, ἄρξασι
δὲ δωρεῶν εἰς τὸ μὴ ζητεῖν καθάπερ ἐν δανείοις ἀπόδοσιν, καὶ θεράπουσι
μὲν εἰς ὑπηρεσίαν φιλοδέσποτον, δεσπόταις δ' εἰς ἠπιότητα καὶ πρᾳότητα,
δι' ὧν ἐξισοῦται τὸ ἄνισον.

(32.) Καὶ ἡ μὲν προτέρα πεντὰς ἐν τούτοις περατοῦται κεφαλαιώδη 168
τύπον περιέχουσα, τῶν δ' ἐν εἴδει νόμων οὐκ ὀλίγος ἀριθμός. τῆς δ' ἑτέρας

---

1 ἑβδοματικοῦ ⟨ἔτους⟩ coni. Mang. καθ' ὃ Turn. (v): καθ' ὃν G, καθὰ ceteri διήρηται F[1]H[1], δὴ εἴρηται AP ἀργὴν corr. ex ἀργεῖν H 2 σπείραντας A μήτ' AP 2. 3 καθαίροντας AP 3 ἢ τέμνοντας om. Richt. Tauchn. ὅσα AP τελοῦντας AP, ἐπι ss. P[2] 4 παιδιάδα G γέννησιν AP 5 δασμὸν AP 6 χρησαμένας Mang. (χρησομένας Wendl.): χρησάμενος codd., om. Arm 8 ἡ ante τῶν add. Richt. Tauchn. ἀποκατάστασιν H 9 πρᾶγμα] πρόσταγμα coni. Mang. 10 ὁ δὲ πέμπτος, ὁ G 12 ἐπ' ἄρχουσι G: ὑπάρχοις MFH, ἐπὶ ὑπάρχοις AP 13. 14 ἐν — τάξει] τῆς τῶν κρειττόνων εἰσὶ μερίδος καὶ τάξεως H (Turn.) 14 πρεσβύτεροι] πρεσβύται H (v) 15 δεσπόται, εὐεργέται transp. M παῖ δὲ (sic) A 16 εὖ προπεπονθότες Arm δὲ om. M 17 εἰς om. Arm δὲ M εἰς om. Arm εἰς ἐπιμέλειαν—ἡγεμόσι δ' (18) om. G 18 ἡγεμόνων om. Mang. δὲ M 19 εὖ] τοῖς M 20 θεραπεύουσι F, θεράπ[illegible]ουσι P 21 δὲ M ἠπιότητας καὶ πραότητας H (Turn.) 23 περατοῦται Mang.: περαιοῦται codd. 24 τῆς δὲ δευτέρας coni. Mang.

πρῶτόν ἐστι κεφάλαιον τὸ κατὰ μοιχῶν, ᾧ ὑποτέτακται πλεῖστα
διατάγματα, τὸ κατὰ φθορέων, τὸ κατὰ παιδεραστῶν, τὸ κατὰ τῶν
λαγνίστερον βιούντων ὁμιλίαις τε καὶ μίξεσιν ἐκνόμοις καὶ ἀκολάστοις
169 χρωμένων. τὰς δὲ ἰδέας ἀναγέγραφεν οὐχ ὑπὲρ τοῦ μηνῦσαι τὸ
| πολύχουν καὶ πολύτροπον τῆς ἀκρασίας, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τοὺς ἀσχημόνως p. 208
ζῶντας ἐμφανέστατα δυσωπεῖν ἐπαντλοῦντα τοῖς ὠσὶν αὐτῶν ἀθρόα
170 ὀνείδη, δι' ὧν ἐρυθριάσουσι. δεύτερον δὲ κεφάλαιον ἡ τοῦ μὴ ἀνδρο-
φονεῖν ἀπαγόρευσις, ὑφ' ἣν εἰσι πάντες οἱ περὶ βιαίων, ὕβρεως, αἰκίας,
τραυμάτων, πηρώσεως ἀναγκαῖοι νόμοι καὶ σφόδρα κοινωφελεῖς.
171 τρίτον δὲ τὸ περὶ τοῦ μὴ κλέπτειν, ᾧ ὑποτέτακται τὰ ἐπὶ χρεωκοπίαις
ὁρισθέντα καὶ ἐξάρνοις παρακαταθηκῶν καὶ ἀκοινωνήτῳ κοινωνίᾳ καὶ
ἀναισχύντοις ἁρπαγαῖς καὶ συνόλως πλεονεξίαις, ὑφ' ὧν πείθονταί τινες
172 φανερῶς ἢ λάθρα τἀλλότρια νοσφίζεσθαι. τέταρτον δὲ τὸ περὶ τοῦ μὴ
ψευδομαρτυρεῖν, ᾧ πολλὰ ἐμφέρεται, τὸ μὴ ἀπατᾶν, τὸ μὴ συκοφαντεῖν, τὸ
μὴ τοῖς ἐξαμαρτάνουσι συμπράττειν, τὸ μὴ ποιεῖσθαι προκάλυμμα πίστιν
173 ἀπιστίας, ἐφ' οἷς ἅπασι νόμοι προσήκοντες ἐτέθησαν. πέμπτον δὲ τὸ
ἀνεῖργον τὴν τῶν ἀδικημάτων πηγήν, ἐπιθυμίαν, ἀφ' ἧς ῥέουσιν αἱ
παρανομώταται πράξεις, ἴδιαι καὶ κοιναί, μικραὶ καὶ μεγάλαι, ἱεραὶ καὶ
βέβηλοι, περί τε σώματα καὶ ψυχὰς καὶ τὰ λεγόμενα ἐκτός· διαφεύγει
γὰρ οὐδέν, ὡς καὶ πρότερον ἐλέχθη, τὴν ἐπιθυμίαν, ἀλλ' οἷα φλὸξ ἐν
174 ὕλῃ νέμεται δαπανῶσα πάντα καὶ φθείρουσα. πολλὰ δὲ καὶ τῶν ὑπο-
πιπτόντων αὐτῇ διατέτακται πρός τε νουθεσίας ἐπανόρθωσιν ἐνδεχομένων
καὶ πρὸς κόλασιν ἀφηνιαστῶν ὅλον τὸν βίον ἐνδεδωκότων τῷ πάθει.
175 (33.) Τοσαῦτα καὶ περὶ τῆς δευτέρας πεντάδος ἀποχρώντως
λέλεκται πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν δέκα λογίων, ἅπερ ἱεροπρεπῶς ἔχρησεν
αὐτὸς ὁ θεός. ἦν γὰρ ἁρμόττον αὐτοῦ τῇ φύσει, κεφάλαια μὲν τῶν

---

1 ὑποτάττεται F 3 λαγνεστερον G, λαγνιέστερον F 4 δ' AP 5 πολύχουν F[2], πούχουν F[1] τοῦ] τὸ H 6 ἐπαντλοῦντα scripsi: ἐπαντλοῦντας codd., ἐπαντλῶν Mang. αὐτῶν in αὑτῶν corr. H (αὑτῶν Turn.) 10 τὸ μὴ περὶ τοῦ κλέπτειν A, μὴ om. P ὑποτάττεται FH (v) χρεοκοπίαις F 11 παρακαταθηκῶν Arm (cf. *quis rer. div. her.* § 105): παρακαταθήκαις codd.; παρακαταθήκης coni. Mang. 13 τὰ ἀλλότρια M 13. 14 τὸ μὴ περὶ τοῦ ψευδομαρτυρεῖν A, μὴ om. PG 15 προκάλυμα H 16 νόμοι om. Arm προσηκόντως Arm 17 ἀνείργειν Arm ἧς] οἷς M 18 παρανομώτατοι MH ἱεραὶ] ἀνίεροι coni. Mang. 20 καὶ om. APG, ss. P[2] ἐν om. F 21 alt. καὶ om. FH (v) 22 αὐτῇ] αὐτῷ conicio ἐνδεχομένων Arm (coni. Mang.): ἐνδεχομένην codd. 23 ἐκδεδωκότων APG 25 λέγεται M λογίων M: λόγων ceteri οὕσπερ G 26 τῶν] τὰ AP

ἐν εἴδει νόμων αὐτοπροσώπως θεσπίσαι, νόμους δὲ τοὺς ἐν τῷ μέρει
διὰ τοῦ τελειοτάτου τῶν προφητῶν, ὃν ἐπικρίνας ἀριστίνδην καὶ ἀνα-
πλήσας ἐνθέου πνεύματος ἑρμηνέα τῶν χρησμῳδουμένων εἵλετο. μετὰ 176
δὲ ταῦτα λέγωμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τοὺς δέκα λόγους ἢ νόμους ἀπε-
φήνατο ψιλαῖς προστάξεσι καὶ ἀπαγορεύσεσι κατὰ τῶν παραβησομένων,
ὡς ἔθος νομοθέταις, μηδὲν ὁρίσας ἐπιτίμιον· θεὸς ἦν, εὐθὺς δὲ κύριος
ἀγαθός, μόνων ἀγαθῶν αἴτιος, κακοῦ δ' οὐδενός. οἰκειότατον οὖν ὑπο- 177
λαβὼν αὐτοῦ τῇ φύσει τὰ σωτήρια κελεύειν ἀμιγῆ καὶ ἀμέτοχα τιμωρίας,
209 M. ἵνα μή πως | φόβῳ τις ἄφρονι συμβούλῳ χρησάμενος ἄκων ἀλλ' ἔμφρονι
λογισμῷ καθ' ἑκούσιον γνώμην αἱρῆται τὰ βέλτιστα, μετὰ κολάσεως
οὐκ ἠξίωσε θεσπίζειν, οὐκ ἀσυλίαν τοῖς ἀδικοπραγοῦσι διδούς, ἀλλ'
εἰδὼς τὴν πάρεδρον αὑτῷ δίκην καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἔφορον πραγμάτων
οὐκ ἠρεμήσουσαν ἅτε φύσει μισοπόνηρον καὶ ὥσπερ τι συγγενὲς ἔργον
ἐκδεξομένην τὴν κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων ἄμυναν. ἐμπρεπὲς γὰρ 178
ὑπηρέταις μὲν καὶ ὑπάρχοις θεοῦ καθάπερ τοῖς πολέμου στρατηγοῖς
ἐπὶ λιποτάκταις οἳ λείπουσι τὴν τοῦ δικαίου τάξιν ἀμυντηρίοις χρῆσθαι,
τῷ δὲ μεγάλῳ βασιλεῖ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν ἐπιγεγράφθαι τοῦ παντός,
εἰρηνοφυλακοῦντι καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ πάντα τοῖς πανταχοῦ πᾶσιν
ἀεὶ πλουσίως καὶ ἀφθόνως χορηγοῦντι· τῷ γὰρ ὄντι ὁ μὲν θεὸς πρύτανις
εἰρήνης, οἱ δ' ὑποδιάκονοι πολέμων ἡγεμόνες εἰσίν.

2. 3 ἀναπλάσας Arm 4 λέγωμεν MG: λέγομεν FH Arm, λέξομεν AP νόμους ἢ λόγους transp. M 4. 5 ἀπεφήνατο] ἀποφήνας H (v) 6 μηδὲν ὁρίσας] οὐδὲν ὥρισεν H (v) ⟨μὲν⟩ ἦν Christophorson εὐθὴς (sic) δ' ὁ κύριος AP 7 ἀγαθός om. M 8 αὐτοῦ codd. 9 φόβῳ Arm (cf. *de Abrah.* § 14): om. codd. 10 κατ' F αἱρεῖται corr. in αἱρῆται H 11 ἀσυλίαν] ἀσχολίαν M 12 αὐτῷ codd. καὶ secludendum putavit Mang. ἀνθρωπίνων MG: ἀνθρωπείων APFH 14 ἐκδεξομένων M εὐπρεπὲς M 14. 15 γὰρ (τι add. H) ὑπηρέταις μὲν MFGH: μὲν γὰρ ὑπηρέταις AP (Mang.) 16 λειποτάκταις codd. οἳ] ἢ A 17 δὲ om. M ἀσφάλειαν] ὠφέλειαν AP (prob. Mang.) 18 εἰρηνοφυλακτοῦντι AP 19 μὲν] μόνος Arm περὶ τῶν δέκα λόγων οἳ κεφάλαια νόμων εἰσί subscr. G

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. V

EDIDIT

LEOPOLDVS COHN

ADIECTAE SVNT TABVLAE PHOTOTYPICAE DVAE

BEROLINI
TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI
MCMVI

	M. Pf.
Acta fratrum arvalium quae supersunt restituit et illustravit Guil. Henzen. Accedunt fragmenta fastorum in luco arvalium effossa. Lex. 8. 1874	6.—
Acta nationis Germanicae universitatis Bononiensis ex archetypis tabularii Malvezziani. Jussu instituti Germanici Savigniani ediderunt Ernestus Friedlaender et Carolus Malagola. Cum quinque tabulis. Fol. 1887. geb. (38.—)	24.—
Alberti Magni ex ordine praedicatorum de vegetabilibus libri VII, historiae naturalis pars XVIII. Editionem criticam ab Ernesto Meyero coeptam absolvit C. Jessen.	4.—
Alexandri Aphrodisiensis commentarius in libros metaphysicos Aristotelis. Recensuit H. Bonitz. 8. 1847	4.—
Anonymus Londinensis. Auszüge eines Unbekannten aus Aristoteles-Menons Handbuch d. Medizin etc. Deutsche Ausgabe von H. Beckh u. F. Spät. 8. 1896	3.—
Apollonii Alexandr. de pronomine liber. Primum editus ab I. Bekkero. 8. 1813	2.—
— — de constructione orationis libri IV. Edidit I. Bekker. 8. 1817	3.—
— Sophistae lexicon Homericum. Ex recens. I. Bekkeri. 8. 1833	2.—
Aratus cum scholiis. Rec. I. Bekkerus. 8. 1828	1.—
Aristophanis fragmenta ed. Th. Bergk. 8. 1840	2.—
Aristotelis opera. Edid. Academia Regia Borussica. V vol. 4. 1831—1870	50.—
— Metaphysik übersetzt von Hermann Bonitz. Aus dem Nachlasse von Eduard Wellmann. 8. 1890	6.—
Aeschylus, Die Eumeniden des, übers. v. R. Kopisch. 8. 1845	1.—
Aviani fabulae. Carolus Lachmannus recensuit et emendavit. 8. 1845	—.50
Babrii fabulae Aesopeae. Carolus Lachmannus et amici emendarunt. Ceterorum poetarum Choliambi ab Aug. Meinekio collecti et emendati. 8. 1845	2.50
Bekker, I., Anecdota graeca. 8. Vol. I. 1815. Vol. II. 1816. Vol. III. 1821	9.—
Boeckh, A., Über die Versmaße des Pindaros. 8. 1809	3.—
— Erklärung einer ägyptischen Urkunde auf Papyrus in griech. Cursivschrift. Mit 1 Steindrucktafel. 4. 1821	1.75
— Über die vierjährigen Sonnenkreise der Alten, vorzüglich der Eudoxischen. Ein Beitrag zur Geschichte der Zeitrechnung und des Kalenderwesens der Ägypter, Griechen und Römer. 8. 1863	8.—
— Die Staatshaushaltung der Athener. 3. Auflage. Herausgegeben und mit Anmerkungen begleitet von M. Fränkel. 2. Bde. mit Boeckhs Bildnis. 8. 1886	30.—
— Urkunden über das Seewesen des attischen Staates mit 18 Tafeln in Karton. 8. 1840 (zugleich Bd. III zu obigem Werk.)	8.—
Caesaris Augusti index rerum a se gestarum sive Monumentum Ancyranum. Ex reliquiis graecae interpretationis restituit Joannes Franzius. Commentario perpetuo instruxit A. W. Zumptius. 4. 1845	2.—
Catulli, Q. Valerii, Veronensis liber. Ex recensione C. Lachmanni. Editio tertia.	1.—
Censorini de die natali liber. Recensuit et emendavit O. Jahn. 8. 1846	2.—
Coluthi raptus Helenae. Edidit Imm. Bekker. 8. 1816	—.75
Commentaria in Aristotelem Graeca edita consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae. Lex. 8. Verzeichnis der erschienenen Bände zu Diensten.	
Corpus inscriptionum Atticarum consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae editum. Fol. Siehe Inscriptiones Graecae.	
Corpus inscriptionum Latinarum consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae editum. Fol. Verzeichnis der erschienenen Bände zu Diensten.	
Demosthenis de corona oratio. In usum scholarum edidit Imm. Bekkerus. Apposita est lectio Reiskiana. 8. 1825	1.—
— Philippicae. In usum scholarum tertium edidit Imm. Bekkerus. Apposita est lectio Reiskiana. Edit. stereot. 8. 1850	1.—
Diels, H., Doxographi Graeci collegit recensuit prolegomenis indicibusque instruxit. Opus academiae litterarum regiae Borussicae praemio ornatum. Lex. 8. 1879	24.—
— Sibyllinische Blätter. 8. 1890	2.80
— Parmenides' Lehrgedicht, griechisch und deutsch. Mit einem Anhang über altgriechische Türen und Schlösser. Mit Abbildungen im Text. 8. 1897	5.—
Ephemeris epigraphica corporis inscriptionum latinarum supplementum edita jussu instituti archaeologici Romani cura G. Henzeni, J. B. Rossii, Th. Mommseni. Lex. 8. Verzeichnis der erschienenen Bände zu Diensten.	
Epigrammata Graeca ex lapidibus conlecta edidit Georgius Kaibel. 8. 1878	12.—

PHILONIS OPERA

M.

Acta fratrum arvalium quae supersunt restituit et illustravit Guil. Henzen. Accedunt fragmenta fastorum in luco arvalium effossa. Lex. 8. 1874 . . . . 6.
Acta nationis Germanicae universitatis Bononiensis ex archetypis tabularii Malvezziani. Jussu instituti Germanici Savigniani ediderunt Ernestus Friedlaender et Carolus Malagola. Cum quinque tabulis. Fol. 1887. geb. . . (38.—) 24.
Alberti Magni ex ordine praedicatorum de vegetabilibus libri VII, historiae naturalis pars XVIII. Editionem criticam ab Ernesto Meyero coeptam absolvit C. Jessen. 4.
Alexandri Aphrodisiensis commentarius in libros metaphysicos Aristotelis. Recensuit H. Bonitz. 8. 1847 . . . . 4.
Anonymus Londinensis. Auszüge eines Unbekannten aus Aristoteles-Menons Handbuch d. Medizin etc. Deutsche Ausgabe von H. Beckh u. F. Spät. 8. 1896 . . . 3.
Apollonii Alexandr. de pronomine liber. Primum editus ab I. Bekkero. 8. 1813 . 2.
— — de constructione orationis libri IV. Edidit I. Bekker. 8. 1817 . . . . . . 3.
— Sophistae lexicon Homericum. Ex recens. I. Bekkeri. 8. 1833 . . . . . . 2.
Aratus cum scholiis. Rec. I. Bekkerus. 8. 1828 . . . . 1.
Aristophanis fragmenta ed. Th. Bergk. 8. 1840 . . . . 2.
Aristotelis opera. Edid. Academia Regia Borussica. V vol. 4. 1831—1870 . . . 50.
— Metaphysik übersetzt von Hermann Bonitz. Aus dem Nachlasse von Eduard Wellmann. 8. 1890 . . . . 6.
Aeschylus, Die Eumeniden des, übers. v. R. Kopisch. 8. 1845 . . . . 1.
Aviani fabulae. Carolus Lachmannus recensuit et emendavit. 8. 1845 . . . —.
Babrii fabulae Aesopeae. Carolus Lachmannus et amici emendarunt. Ceterorum poetarum Choliambi ab Aug. Meinekio collecti et emendati. 8. 1845 . . . 2.
Bekker, I., Anecdota graeca. 8. Vol. I. 1815. Vol. II. 1816. Vol. III. 1821 . . 9.
Boeckh, A., Über die Versmaße des Pindaros. 8. 1809 . . . . 3.
— Erklärung einer ägyptischen Urkunde auf Papyrus in griech. Cursivschrift. Mit 1 Steindrucktafel. 4. 1821 . . . . 1.
— Über die vierjährigen Sonnenkreise der Alten, vorzüglich der Eudoxischen. Ein Beitrag zur Geschichte der Zeitrechnung und des Kalenderwesens der Ägypter, Griechen und Römer. 8. 1863 . . . . 3.
— Die Staatshaushaltung der Athener. 3. Auflage. Herausgegeben und mit Anmerkungen begleitet von M. Fränkel. 2. Bde. mit Boeckhs Bildnis. 8. 1886 30.
— Urkunden über das Seewesen des attischen Staates mit 18 Tafeln in Karton. 8. 1840 (zugleich Bd. III zu obigem Werk.) . . . . 8.
Caesaris Augusti index rerum a se gestarum sive Monumentum Ancyranum. Ex reliquiis graecae interpretationis restituit Joannes Franzius. Commentario perpetuo instruxit A. W. Zumptius. 4. 1845 . . . . 2.
Catulli, Q. Valerii, Veronensis liber. Ex recensione C. Lachmanni. Editio tertia. 1.
Censorini de die natali liber. Recensuit et emendavit O. Jahn. 8. 1846. . . . 2.
Coluthi raptus Helenae. Edidit Imm. Bekker. 8. 1816 . . . . —.
Commentaria in Aristotelem Graeca edita consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae. Lex. 8.

Verzeichnis der erschienenen Bände zu Diensten.

Corpus inscriptionum Atticarum consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae editum. Fol. Siehe Inscriptiones Graecae.
Corpus inscriptionum Latinarum consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae editum. Fol.

Verzeichnis der erschienenen Bände zu Diensten.

Demosthenis de corona oratio. In usum scholarum edidit Imm. Bekkerus. Apposita est lectio Reiskiana. 8. 1825 . . . . 1.
— Philippicae. In usum scholarum tertium edidit Imm. Bekkerus. Apposita est lectio Reiskiana. Edit. stereot. 8. 1850 . . . . 1.
Diels, H., Doxographi Graeci collegit recensuit prolegomenis indicibusque instruxit. Opus academiae litterarum regiae Borussicae praemio ornatum. Lex. 8. 1879 24.
— Sibyllinische Blätter. 8. 1890 . . . . 2.
— Parmenides' Lehrgedicht, griechisch und deutsch. Mit einem Anhang über altgriechische Türen und Schlösser. Mit Abbildungen im Text. 8. 1897 . . . 5.
Ephemeris epigraphica corporis inscriptionum latinarum supplementum edita jussu instituti archaeologici Romani cura G. Henzeni, J. B. Rossii, Th. Mommseni. Lex. 8.

Verzeichnis der erschienenen Bände zu Diensten.

Epigrammata Graeca ex lapidibus conlecta edidit Georgius Kaibel. 8. 1878 . . . 12.

PHILONIS OPERA

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET PAVLVS WENDLAND

VOL. V

CONTINENS DE SPECIALIBVS LEGIBVS LIB. I—IV
DE VIRTVTIBVS
DE FORTITVDINE
DE HVMANITATE
DE PAENITENTIA
DE NOBILITATE
DE PRAEMIIS ET POENIS
DE EXSECRATIONIBVS

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMVI

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. V

EDIDIT

LEOPOLDVS COHN

ADIECTAE SVNT TABVLAE PHOTOTYPICAE DVAE

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMVI

PROLEGOMENA

In hoc volumine quinto, quo *de specialibus legibus* libri quattuor et qui illis quasi appendices adiecti sunt libri *de virtutibus* et *de praemiis et poenis* comprehenduntur, ad codices in superioribus voluminibus adhibitos nova et pretiosa subsidia artis criticae accesserunt duo, codices antiquissimi R et S.

R nobis est codex rescriptus Vaticanus graecus 316, membranaceus, olim formae maximae, duabus columnis, quarum unaquaeque ex triginta quinque versibus constabat, saeculo IX potius quam X nitidissime exaratus. simulacrum scripturae extat in tabula phototypica priore ad calcem huius voluminis adnexa (continet verba ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορευόμενοι — ὠφέλησε τὸν ἀνθρώπινον quae infra leguntur p. 80,11 ad 81,16). codex Angelo Maio[1]) cardinali olim cognitus et ab eo tractatus nec vero ut par erat numero significatus, postquam diu delituit, ante hos paucos annos casu rursus detectus est. stipendio ab Academia Regia scientiarum Berolinensi munifice collato fieri potuit, ut autumno anni 1904 Romam proficiscerer et codicem examinarem. ex itinere reversus de natura codicis in Actis Academiae[2]) rettuli. in ea commentatione quae fusius tractavi hoc loco brevius repetenda videntur. codex olim Philoneus saeculo XIV (ut videtur) foliis singulis diremtis aliterque conglutinatis (est enim nunc formae octavae) rescriptus est obliqua scriptura a recentiore librario adhibita. continentur hoc superiore et recentiore codice inprimis commentarii quidam ad Aristotelem a byzantinis scriptoribus conscripti.[3]) codicis antiqui Philonei tantum servata sunt folia 83 et dimidium. foliis quattuor disiecta membra De codice R

[1]) cf. A. Mai, Nova Patrum Biblioth. T. VI p. II pag. 67 adn.
[2]) Sitzungsber. der Kgl. Preuß. Akad. d. Wissensch. 1905 p. 36—52.
[3]) cf. Brandis in Abhandl. der Kgl. Preuß. Akad. d. W. 1831 p. 60, ubi codicem manu Ioannis Rhosi scriptum esse falso contenditur.

Philonea extant ad libros *de migratione Abrahami* et *de Iosepho* et librum I *de vita Mosis* pertinentia; quam ob causam dubitari potest an ad codicem recentiorem componendum folia duorum codicum Philoneorum sint adhibita. reliqua folia omnia in pristinum ordinem redacta artissime inter se cohaerent in iisque sese excipiunt Philonis librorum particulae haece: *de vita Mosis* lib. II § 71 usque ad finem, *de decalogo, de specialibus legibus* lib. I, *de specialibus legibus* lib. II ab initio usque ad § 95 verba καὶ ἐπειδή τις τῆς ἄγαν ὠμότητος κατεμέμφετο. ut iam dixi, codex elegantissime et accuratissime vetusta scriptura minuscula quae vocatur exaratus est. accentus et spiritus summa cum diligentia erant positi, sed plerique nunc extincti. non minus accurate res orthographicas librarius tractavit, ut ubique γενητός et ἀγένητος scripsit (non γεννητός et ἀγέννητος), ubique τιθασός ἀτίθασος τιθασεύειν (non τιθασσός ἀτίθασσος τιθασσεύειν), ubique ἀέναος (non ἀένναος), ubique μωυσῆς (non μωσῆς), alia. menda sparsim commissa litteris minoribus vel supra vel in margine adscriptis ab ipso librario correcta sunt, inprimis verba errore omissa postea suppleta. veluti *de spec. leg.* I § 333 (p. 80,19) scripserat οὐ μὴν ἀπὸ | τῶν βουλευμάτων vocabulo αὐτῶν omisso, postea in margine litteris minutissimis τ̃ ἀυ adscripsit. compendia desunt, nisi quod hic illic ϛ (pro καὶ) et notissima illa θσ, κσ, ουνοσ, ανοσ occurrunt. textum Philoneum propter verba oblique rescripta lectu difficillimum esse apparet. in multis paginis verba codicis antiqui adeo sunt oblitterata, ut praeter verba in marginibus vacuis codicis recentioris servata nihil fere cerni possit. maxime operam dabam ut novas huius codicis sententias in textu vulgato praetermissas quam certissime investigarem; ac diuturna saepiusque repetita observatione et oculorum contentione mihi contigit, ut iis locis omnibus verba scriptoris recuperarem vel certa coniectura quomodo supplenda essent reperirem. *de spec. leg. I § 335* (p. 81,11. 12) in verbis εἰ μὴ σκάφος ἐ. αυ . . . . . η· οὗτοσ ὁ καὶ τῶν βαναύσων καὶ τῶν . . . . . . ωτέρων τεχνῶν λεγομένων εὑρετής (cf. simulacrum phototypicum) diu multumque haesitabam, quae vocabula post σκάφος et ante τεχνῶν supplenda essent; tandem contento litterarum ductuum obtutu voces ἐναυπηγήθη et γλαφυρωτέρων latere cognovi.

Codicem tam vetustum tamque accurate scriptum ad artem criticam exercendam et ad textum scriptoris emendandum et restituendum multum

valere consentaneum est. quamquam non per omnia eius auctoritatem eandem esse iudicandum est; namque in libris *de vita Mosis* aliorum codicum memoria passim pluris aestimanda videtur. at in libris *de specialibus legibus* duobus prioribus, quippe quorum memoria propter penuriam codicum non ita bonis fundamentis nitatur, novum hoc subsidium optimum se praebuit; ac valde dolendum est quod textus libri secundi non plenus in codice R servatus est pariter ac libri primi. in hoc autem libro ope codicis R non solum verba scriptoris permultis locis emendantur et vitiis purgantur, verum etiam verba multa ceteris codicibus omissa recuperantur et maiores quaedam lacunae antea ne animadversae quidem, quibus vulgata memoria corrupta et mutilata est, mirum in modum explentur, id quod maxime valet in eo capite quod περὶ θυόντων inscriptum est: cf. *de spec. leg.* I § 326 (p. 79,3. 4) καὶ συγκέχυται — διαγνῶναι καὶ διακρῖναι. § 330 (p. 80,4—6) ὄμμασιν ἀκοιμήτοις — ἐκτετμημένους ὑπόληψιν. § 335 (p. 81,9—13) καὶ ὁδοὺς ἐν θαλάττῃ πολυσχιδεῖς — καὶ τῶν γλαφυρωτέρων τεχνῶν λεγομένων εὑρετής. § 341 (p. 82, 24. 25) ἅμα γὰρ — ἀλλὰ καὶ φθείρονται. § 342 (p. 83,2—8) ἔτι δὲ ἁρμονίαι — πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς. lectionum codicis R optimarum, quibus graviora ceterorum codicum vitia e textu Philoneo tolluntur, pauca exempla insigniora hoc loco afferam: p. 3,11 συνήθων R pro συνόντων. 6,17 εἶναι R pro χεῖσθαι vel κεῖσθαι. 9,8 βρίθουσαν R pro πλήθουσαν. 40,8 πρὸς σπόρον R pro σπόρον. 41,5 ἀγάζειν R pro αὐγάζειν (scribendum ἁγιάζειν). 44,3 θύματα R pro θυμιάματα. 44,25 διὰ τὸ R pro ἅτε. 45,20 ἀνάγειν R pro αἰγῶν. 50,9 θερμοῦ R pro θεοῦ. 61,17 ηὔξατο R pro ἤρξατο. 69,13 ἀρετῶν R pro ἀριθμῶν. 70,1 ὡς R pro ἴσως. 71,3 κέχρησαι R pro κέχωσαι. 73,18 πότον R pro πόθον vel πόνον. 73,21 ἀπαυχενίζοντες R pro ἀποσχοινίζοντες. 75,7 καιρὸν ὀξὺν ἔχει τῆς μεταβολῆς R pro καὶ ὀξεῖαν ἔχει τὴν μεταβολήν. 76,7 ψευδόμενος λόγια R pro ψευδολογίας λόγους. 77,2 ἐπιμελούμενος R pro ἐπιβουλευόμενος. 77,3 πᾶσαν R pro πρός. 77,6 πλασμάτων R pro πραγμάτων. 78,20 θήλειαν νόσον R pro ἀληθῆ νόσον. 79,14 τὴν ἄμορφον καὶ ἄποιον ἐκείνην ἄγει R pro τὴν ἀμορφίαν ἄπο δὲ σκηνοῦν ἄγει. 79,17 εὐδαίμονα R pro ἴδμονα. 81,5 φαντασιοῦσθαι R pro ἀφοσιοῦσθαι. 81,8 ναῦν κατασκευάσας R pro νῦν οὐρανὸν κατασκευάσας. 81,22 σεμνοποιοῦσι R pro σθενοποιοῦσι vel στενοποιοῦσι.

De codice S

S = codex Seldenianus 12 (Coxe 11) bibliothecae Bodleianae, membranaceus, formae quartae minoris, foliorum 156, saeculo X scriptus, in initio et in fine mutilus.[1]) imaginem scripturae habes in tabula phototypica altera ad calcem huius voluminis adnexa (extant verba φαίην ἂν ὦ οὗτος — ἀνθ' ἑνὸς τοῦ ὑφαιρεθέντος quae infra leguntur p. 211, 19—212,5). continentur hoc codice scripta Philonis haec:

1. *De specialibus legibus* liber III. initium deest, incipit codex a verbis προσαγωγὸν γὰρ μάλιστα ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ εὐῶδες (p. 160,17). in fine titulus libri subscribitur φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς β' γένη τῶν ι' λογίων τὸ ϛ' καὶ τὸ ζ', τό τε κατὰ μοιχῶν καὶ παντὸς ἀκολάστου καὶ τὸ κατὰ ἀνδροφόνων καὶ πάσης ἀσεβείας (sic).
2. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τρία γένη τῶν ι' λογίων· τὸ η' καὶ τὸ θ'· καὶ τὸ περὶ τοῦ μὴ κλέπτειν καὶ ψευδομαρτυρεῖν καὶ μὴ ἐπιθυμεῖν καὶ τῶν εἰς ἕκαστον ἀναφερομένων· καὶ περὶ δικαιοσύνης ἣ πᾶσι τοῖς ι' λογίοις ἐφαρμόζει, ὅ ἐστι τῆς συντάξεως: (*De specialibus legibus* liber IV).
3. φίλωνος περὶ γ' ἀρετῶν ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε μωυσῆς περὶ ἀνδρείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: (*De virtutibus*). huius libri caput ultimum inscriptum est περὶ εὐγενείας (*de nobilitate*).

sub finem codicis (fol. 150^r—156^v) adnexus est commentarius in Philonis de numero denario doctrinam, qui inscribitur φίλωνος περὶ τῆς δεκάδος εἰρημένων ἑρμηνεία. incipit: φίλων τοὺς κατὰ μωυσέα διαγορεύων νόμους ἱεροὺς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς αὐτῷ θεωρηθέντα νοῦν ἐκκαλύπτων τὸν ᾧ διετάχθησαν τῆς δεκάδος ἐξεθ(ε)ίασεν ἀριθμόν, τὸ ἐν αὐτῷ ποικίλον κάλλος ἐκτιθέμενος. abrumpitur verbis ἔστι δὲ καὶ (scil. ὁ ἄνθρωπος) πρός τι· ἢ γὰρ δεξιός ἐστιν ἢ ἀριστερὸς ἢ πη

Codex satis eleganter scriptus est, accentus et spiritus plerique appositi sunt. compendiis scripturae passim usus est librarius, ut signo / pro syllabis finalibus ην, ιν, ειν et suprascripto ς pro syllabis finalibus ης, ις, εις. exemplar illud ex quo descripsit librarius unciali quae vocatur scriptura et sine accentibus exaratum fuisse veri simillimum

---

[1]) cf. Coxe, Catal. codd. mss. bibl. Bodl. I p. 590. cf. etiam quae dixi Philol. vol. LI p. 266 sqq.

est. nam ex archetypi continua et indistincta scriptura facillime explicandum videtur quod singula vocabula in codice S partim non satis accurate diremta et distincta leguntur. inprimis praepositiones cum sequenti substantivo vel adiectivo vel pronomine ubique fere coniunctim librarius scripsit: προσεχθρῶν, μεθημέραν, κατατουναντίον, καθέκαστον, καθὴν (pro καθ' ἣν), συνάλλαις, εἰσταυτόν, ἀνθῶν (pro ἀνθ' ὧν), παρόμοι (pro παρ' ὅ μοι), similia. passim etiam οὐκ et ὡς cum sequenti vocabulo coniunxit: οὐκεναυτοῖς, οὐκανιῶνται, οὐχῆττον, ὡσεν. deinde librarius, quem indoctum fuisse unaquaeque fere linea docet, non modo ut alii librarii solent multos errores commisit ex itacismo ortos, quo η et ει, η et ι, ει et ι, ε et αι, υ et οι confunduntur, sed etiam alias litteras in unciali scriptura similes inter se non raro commutavit, ita ut interdum monstra vocabulorum efficeret. veluti p. 165,21 εἴη κρίνηται scripsit pro 'ΕΠΙΚΡΙΝΗΤΑΙ. 174,12 συντεχνήτης pro σὺν τέχνῃ τις. 185,9 πλείουσιν pro πλείους ἦν. 196,4 οἰκιῶν συντυχίαις pro οἰκείων εὐτυχίαις. 200,20 ηδεεμουσ (sic) pro ἢ δεσμοὺς. 243,14 οὐχωλάζων pro οὐχ ὁ λαχὼν. 262,13 δεῖ οὖν τάσ pro δηοῦντας. 271,4 ἀλλὰ λαμβάνειν pro 'ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΕΙΝ. 272,20 λέγειν εἴτε pro ΔΕ ΓΙΝΗΤΑΙ. 310,12 ^ε^πφωνῃ (sic) pro "Η 'ΕΡΙΦΩΝ "Η. 322,18 κακοποντίων pro ΚΑΚΟΠΟΛΙΤΕΙΩΝ. 334,2 γένους ἢ pro γεμούσῃ. atque cum librarius archetypi scripturam incuriose tractaret, etiam graviora vitia orta sunt, quibus memoria Philonis in hoc codice corrupta est. ut p. 188,1 μὴ πειθαρχῶν pro ΜΗ 'ΕΠΙΘΑΡΡΩΝ. 197,13 μεταυτὸν pro ΜΕCΑΥΛΟΝ. 223,18 δευτέρῳ pro δύο ἕτερα. 226,12 πάντα καινοῦντες pro 'ΕΠΑΝΤΛΟΥΝΤΕC. 251,21 παμφορτίδων pro ΠΑΛΙΝ ΦΟΡΤΙΔΩΝ. 261,10 ἐπισχυοίτωσαν pro ἐπεισχείσθωσαν. 285,8 φιλόθεον ἐς pro φιλοεθνὲς. 288,10 δαιμόνιον pro δάνειον. 293,6 γὰρ λασίοις καὶ πλήρεσι pro ταλάροις πλήρεσι. ad errores ab librario commissos accedunt depravationes a correctore nonnunquam factae. codex enim a docto quodam homine (nescio quo tempore) correctus est. is multis locis accentus et spiritus a librario saepe omissos adiecit ac menda quaedam orthographica plerumque correxit, sed idem falsas librarii scripturas corrigere conatus, cum non codicis cuiusdam auxilio uteretur sed suo arbitrio ageret, passim verba scriptoris non modo non restituit sed etiam magis corrupit. ut p. 238,9 librarius (S^1) εἰ δίπηχυ scripserat, ubi archetypum (ωσ)ει διπηχει habuisse videtur, corrector (S^2) temere correxit εἰς διπήχει. 262,2 μεθιστωσαν S^1 (cor-

ruptum ex μεθέσθωσαν vel μεθείσθωσαν), in μεθιστῶσιν falso correxit S^2. 262,13 ubi pro δηοῦντας S^1 scripserat δεῖ οὖν τὰσ, S^2 τὰσ in τοὺσ correxit. 264,7 εκτον S^1 (pro ἄλεκτον), ἕκτην S^2. 276,11 μηδεισητεωσ (i. e. μὴ δείσητε ὡς) sine accentibus scripserat S^1, falsis accentibus positis S^2 scripturam depravavit, cum nunc in codice legantur verba illa μηδεὶσ ἢ τέωσ.

Sed quamvis multis mendis et vitiis scripturae scateat, tamen cum propter vetustatem tum propter memoriae praestantiam in optimis Philonis libris manuscriptis numerandus est. atque etiamsi accurata scripturae forma et specie a codice rescripto R valde superatur codex S, in recensendis tamen eis libris qui in eo traditi sunt idem fere valet quod codex R in libro primo *de specialibus legibus*. etenim ex eo primum Mangey in lucem edidit integrum *de specialibus legibus* librum quartum, cuius antea particulae tantum cognitae fuerant; ac praeter codicem S totum eum librum unus codex M servavit. in libro autem *de virtutibus* ceteris codicibus omnibus ita praestat codex S, ut permultis locis ad corruptam vulgatam memoriam emendandam et novam fere ac veriorem textus formam restituendam plurimum valeat. etsi multa iam textus vulgati vitia codice S adhibito Mangey correxit, non tamen ea qua par est cura et sollertia codicem tractavit; etenim cum ipse eum anno 1891 Oxonii conferrem, multa Mangeium falso interpretatum esse ac plura etiam et graviora plane praetermisisse cognovi. quam bona sit memoria in codice S servata, inde etiam apparet, quod saepissime lectiones eius testimonio Clementis Alexandrini confirmantur.

De ceteris codicibus

Praeter codices R et S in hoc volumine adhibiti sunt codices M, F, G, A, HP; accedunt in parte maiore libri *de virtutibus* codex C et in eo capite quod *de fortitudine* inscribitur codices BEK et VO. atque M quidem solus omnium codicum titulos genuinos et recto ordine dispositos quattuor librorum *de specialibus legibus* exhibet (cf. vol. I p. XXXII), libri autem primi duo tantum capita priora continet quae *de circumcisione* et *de monarchia* inscripta sunt. in libro quarto eius operis virtute fere certat cum codice S, si quidem maior pars eius libri nisi his duobus codicibus non servata est atque, etsi memoria codicis S in universum praeferenda videtur, nonnulla tamen eius vitia a codice M absunt. primum vero auctoritatis locum obtinet M in secundo libro *de*

specialibus legibus, quem integrum solus omnium codicum servavit, cum exiguam tantum partem alii codices exhibeant. textum eius libri, qualem codex M tradidit, ne Mangey quidem novit, primus in lucem edendum curavit Constantinus Tischendorf (Philonea, Lipsiae 1868, p. 1—83). Wendland, cum codicem denuo conferret, nonnullis locis aliter scriptum esse cognovit ac Tischendorf enotavit. multa autem quae in M corrupta leguntur nobis emendanda reliquit. libri *de virtutibus* unum caput quod *de fortitudine* inscribitur in M extat, liber *de praemiis et poenis* plane deest. codicis F memoriam praestantissimam esse ut alias ita in hoc volumine satis apparet. etenim ex eo in libro *de specialibus legibus* primo singulorum capitum vera forma titulorum et distinctio genuina restituta est, quam postea codicis R auctoritate confirmatam repperimus, ac textus memoria codice F servata non longe recedit a codice R, quocum plerasque communes habet scripturas, ubi ceteri codices in diversam partem discedunt; atque etiam codicum A et H lacunae maiores, quae in capitibus *de victimis* et *de sacrificantibus* extant, codice F pariter explentur atque codice R. in ceteris huius voluminis libris codicis F auctoritas, etsi non omnino eadem est, non tamen parvi aestimanda videtur; in libro *de specialibus legibus* tertio non modo saepe cum optimo codice S convenit adversus deteriorem memoriam, verum etiam aliquot locis unus sine dubio genuinam scripturam exhibet. cf. e. gr. p. 167,12 τέκνων. 167,14 ἐφεδρεύσοντα ἴστω. 167,16 πάτρια. 170,14 ὅσα ὑπὲρ. 174,5 ὃν προήρητο. 180,8 καὶ προέλθῃ. 185,4. 5 τούτου μὲν προτέρα. 187,24 προαγωνιστήν. 195,3 ἄμμου σπυρίδα πλήρη. 205,17 τομίαι. 208,3 εἰσέρχεται. itaque non mirum quod in initio eius libri, ubi S deficit, F saepe solus ad verba scriptoris restituenda adhibendus est. in libro *de praemiis et poenis*, cuius textus tribus tantum testibus nititur F, A, HP, omnino fere F meliorem praebet memoriam, deteriorem A et HP. itaque posteriore parte eius libri (inde a p. 364,16 ὁ προφήτης), ubi F deficit, verba scriptoris magis corrupta videntur extare quam parte priore. de codice G hoc monendum est caput quod *de humanitate* inscribitur bis in eo scriptum esse, uno loco sine titulo adnexum ad libri quarti *de specialibus legibus* caput quod *de iudice* inscribitur, altero loco titulo περὶ φιλανθρωπίας instructum (cf. vol. I p. XXXIV sq. num. 6 et 25). priorem formam in apparatu critico G^1, alteram cui adhaerent capita

περὶ μετανοίας et περὶ εὐγενείας G² significavi. exemplum ex quo prior forma descripta est vel mutilum videtur fuisse vel non satis dilucide scriptum; multis enim locis ac maxime talibus quibus verba scriptoris corrupta videntur extitisse librarius spatia vacua reliquit. textus forma G² capitum *de humanitate* et *de paenitentia* et *de nobilitate* plane conspirat cum codice C (ut in libro *de Abrahamo*). codices A et HP ut alibi ita in hoc volumine plerumque deteriorem textus Philonei memoriam efficiunt. codex C, qui capita tantum περὶ φιλανθρωπίας et περὶ μετανοίας et particulam capitis περὶ εὐγενείας praebet (cf. vol. IV p. I), saepius cum codice S congruit quam cum deterioribus codicibus. codicem C in capite περὶ φιλανθρωπίας iuxta codicem L iam adhibuit Turnebus eiusque lectiones non paucas in editionem suam recepit. quod ad codices BEK et VO attinet, qui praeter vitas Abrahami Iosephi Mosis libri *de virtutibus* caput primum περὶ ἀνδρείας exhibent (cf. vol. IV p. V sq. IX. II sqq.), tres codices illi priore loco nominati saepius cum libris manuscriptis deterioribus faciunt quam cum melioribus, aliquanto plus auctoritatis habent codices VO (et F, qui in eo capite eandem fere textus formam praebet), quippe qui nonnunquam soli meliorem codicis S memoriam sequantur. nec desunt loci ubi vel soli vel cum uno alterove codice lectiones optimas suppeditant: cf. p. 266,13 νίκη. 267,4 θαρραλεωτάτης. 269,9 ἢ συζῶντες. 270,7 πάντα δὲ τὰ εἰρημένα.

De libris manuscriptis haec hactenus, iam de ceteris subsidiis breviter disserendum est. inter scripta Philonea in sermonem Armenium translata librorum *de specialibus legibus* particulae quaedam memoriae proditae sunt hoc ordine dispositae:

De versione Armenia

1. *de sacerdotibus* (1.) i. e. caput quartum libri primi *de specialibus legibus* quod περὶ ἱερέων inscribitur (p. 20,12—32,9).
2. *de sacerdotibus* (2.) i. e. eiusdem libri caput quintum quod γέρα ἱερέων inscribitur (p. 32,10—39,10).
3. *Philonis de altari* i. e. pars capitis ultimi eiusdem libri περὶ θυόντων, quae pertinet a verbis πῦρ, φησίν, ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καυθήσεται usque ad finem (p. 69,1—84,8).
4. *de decem verbis*, ubi primum traditur initium libri tertii *de specialibus legibus* usque ad verba ἐφαρμόζειν τοὺς ἐν εἴδει νόμους (p. 150,1—152,4), deinde brevi fragmento de numero decem

interiecto liber Philonis *de decalogo* sine titulo, tum novo titulo *Philonis de decem verbis* addito quae ibi sequuntur a verbis πρῶτον γράμμα τοῦτ' ἐστίν usque ad verba τιμάτω τὸ δικαστήριον ἐπ' αὐτῷ (p. 152,4—168,10).

De auctoritate versionis Armeniae hoc tenendum est, memoriam ei subesse optimam, id quod maxime apparet in fragmentis libri primi *de specialibus legibus*, ubi codices Armenii tantum non ubique cum codice R congruunt; nam additamenta quoque capitis περὶ θυόντων in R nuper reperta, quibus lacunae textus vulgati complures explentur, in versione Armenia servata sunt. perinde versio Armenia in fragmentis libri tertii eiusdem operis eandem fere textus formam prae se fert quam optimus codex S (vel ubi is deficit codex F). sed interpres cum verba graeca fidelissime verbis armeniis reddere studeret, multas sententias scriptoris male intellectas non recte vertit vel etiam ita corrupit, ut sine exemplo graeco explanari nequeant (cf. vol. I p. LIII). varias lectiones in graecum sermonem retro translatas F. C. Conybeare Oxoniensis amicus mihi rursus officiosissime obtulit. idem ex itinere hiemali redux plagulis perlectis additamenta quaedam mecum communicavit, unde quae alicuius momenti esse videantur in Addendis proferam.

Excerpta Philonea in hoc volumine adhibita partim e codicibus miscellaneis partim e catenis et florilegiis deprompta sunt. De excerptis in codicibus traditis

Codex N = Neapolitanus II C 32 (cf. vol. I p. LVIII et vol. II p. II sqq.) viginti quinque excerpta continet, novem e libro primo *de specialibus legibus* p. 6,1—2 μόνον οὐκ — θεοπλαστήσεται, 7,15—20 οὐ μὴν — ἀπεργασάμενοι, 11,1—12,19 τίς δὲ — γνωρίμους, 14,7—13 ἐπειδὴ — σὺν τῇ γυναικί, 20,8—11 καὶ χρόνοις — ἐλπίδες, 47,3—6 εἶτα — καινοτομεῖν τοσαῦτα, 49,2—14 τὰς — τετίμηται, 52,1—53,21 ἐὰν μὲν οὖν — τὰ μέλλοντα, 67,21—68,11 ἐν ταῖς ἱεραῖς — ἀδύνατα, quinque e libro secundo p. 85,5—88,3 ἐν μὲν τῇ — νομίζεσθαι, 100,13—101,20 μετὰ — ὑπομένουσιν, 102,3. 4 τὰ μὲν ὦτα — λόγων ποτίμων, 105,1—19 ὑπαίτιον — ἀποτιννύντες, 109,1—22 παυσάσθωσαν — χάριν, quinque e libro tertio p. 160,10—161,11 ἐπεισκεκώμακε — καὶ νύκτωρ, 175,3—18 ἐὰν δὲ καὶ — ἐλθεῖν, 183,1—20 πόρρωθεν — ἀπεφήνατο, 189,4—14 διὸ προσήκει — προδουλωσάμενος, 201,7—8 οὐ γὰρ ταὐτὸν — κακῶς εἰπεῖν, unum ex libri *de virtutibus* capite quod inscribitur περὶ εὐγενείας p. 325,12—329,12 μόνους χρὴ λέγειν — οἷόν τε ἦν, quinque De codice N

e libro *de praemiis et poenis* p. 343,23—345,5 πάντων — προῆλθον, 349,1—17 ἀδελφοὶ — καρποφόρον, 351,12—13 πρῶτος — ἐπιτειχίσας, 352,16—21 ὥσπερ — ὀδυνηρά, 359,18—360,6 οἷς μὲν — ἕπεται. ex libro quarto *de specialibus legibus* nihil excerptor descripsit. ceterum nihil praebet quod non codice F traditum sit.

De codice Vind. hist. gr. 67

Codex Vindobonensis hist. gr. 67 (cf. vol. IV p. XXII) undecim continet excerpta, sex e libro primo *de specialibus legibus* p. 3,18—4,7 βλέποντας τὸν ἐπι, 21,1—6 χρὴ τοίνυν — φύσεις ἐχέτω, 21,6—9 εἰ γὰρ — λόγου θεοῦ, 24,19—25,10 δεῖ τὸν ἱερέα — ἐμπόδιός ἐστιν, 26,12—14 μίσθωμα πόρνης — δέδοται, 42,13—19 ἄρτος — ἀνιάτους, tria e libro secundo p. 87,17—88,3 ὅρκος — νομίζεσθαι, 127,8—12 ἀγαθὴν — ἀγαθαί, 141,25—142,4 οἱ γὰρ γονεῖς — ἀθανατίζουσι, unum e libro tertio p. 193,17—20 χρὴ — ὁμολογία, unum e libro quarto p. 232,15—233,8 Μωυσῆς — παντελῶς. excerptor passim verba Philonis ad arbitrium suum immutavit vel transposuit. ceterum maxime cum codice F et titulis et lectionibus congruit. sed memoratu dignum est quod duo excerpta praebet ex libri secundi *de specialibus legibus* ea parte, quae solo codice M servata est, unum ex libri quarti capite *de concupiscentia*, quod codicibus S et M solis traditum est.

De codice Escurialensi

De codicis Escurialensis graeci X—I—13 excerptis Philoneis (cf. vol. I p. LX) nuper C. de Boor collega amicissimus certiorem me fecit; idem rogatu meo excerpta illa pleraque in usum meum e codice benignissime descripsit. continet codex (bombyc. saec. XIV) multas sententias e variis scriptis Philonis excerptas:

fol. 226ʳ Ἐκ τῶν τοῦ ἑβραίου Φίλωνος: (excerpta e libro *de opificio mundi*).

fol. 226ᵛ—228ʳ Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ ὧν ἱερουργοῦσιν ἄβελ τε καὶ κάϊν.

fol. 228ʳ φησὶν ὁ φίλων περὶ τοῦ ἡλίου ὅτι φλογὸς ὢν πῖλημα κτλ. (de *Cherubim* § 26. sequitur excerptum ex eiusdem libri paragrapho 32).

fol. 228ʳ med. ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ καταστάσεως ἀρχόντων.

fol. 228ᵛ ἐκ τοῦ περὶ γεωργίας λόγου. sequuntur fol. 229ʳ et 234ʳ excerpta ex *legum allegoriarum* libris et ex libro *quod probus liber sit*.

fol. 236ᵛ—238ʳ ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ τῶν θεοπέμπτων ὀνείρων (lib. I et II).

ex libri quarti *de specialibus legibus* capitis *de iustitia* ea parte quae in codicibus κατάστασις ἀρχόντων vel περὶ καταστάσεως ἀρχόντων inscribitur

excerpta quindecim in Escurialensi extant hoc ordine: p. 243,3—5 εὐτυχίαν οὐκ ἀρετὴν — ἐξετάζεσθαι, 243,13—17 ἰατροὶ — φαίνηται δεδιδαγμένος, 245,18—20 τοῦ μὲν ἀναγινώσκοντος — ἐπερειδούσης ἑαυτήν, 247,17—18 ὁ νόμιμος ἄρχων — ἀπολέλοιπεν, 251,8—17 κοινοὶ πόλεων — τῆς ἀληθοῦς ὄψεως, 253,2—5 οἱ λειτουργοὶ — βασιλέως, 254,2—3 τὰ μὲν ἄδικα — ἀναφαίρετος, 245,18—20 μάχη πασῶν — πάσχειν, 261,6 εἰρήνη — πολέμου, 261,16—262,1 τοῖς ἑτέρων — σωφρονεῖν, 262,7—11 τὸ κατὰ πάντων — κατοικίδιος, 253,7—11 ὁ πρὸς ἀλήθειαν ἱερεὺς — καταληπτῶν, 255,19—256,1 τί δεῖ — αἰδουμένους, 261,1 ὀργῇ πρὸ λογισμοῦ χαρίζεται, 260,12 δασμοῖς τοὺς ὑπηκόους ἐκτραχηλίζει, 261,16—262,1 τοῖς ἑτέρων — σωφρονεῖν (iterum). exemplum illud quo usus est excerptor melioris notae videtur fuisse; congruit enim Escurialensis plerumque cum codice M. praeterea inter excerpta ex libro primo *de somniis* (fol. 237ᵛ) interiectum est excerptum e libro *de praemiis et poenis* p. 340,10—15 ὥσπερ — ἀνερεθίζεσθαι, ubi scripturam quae genuina videtur πάλιν ἐξορμήσῃ ex Escurialensi exploravi pro vulgata παλινδρομήσῃ.

In codice Parisino graeco 1630, de quo cf. vol. I p. LVI sqq., quae extant excerpta Philonea incipiunt a fragmento ex libri *de virtutibus* capite quod *de paenitentia* inscribitur descripto p. 321,2—15 φιλάρετος — οὐκ ἀγνοήσαντος. hoc quoque loco librario exemplum ut videtur optimum praesto fuit, si quidem textus memoria quam prae se fert proxime accedit ad meliores codices SCG². De codice Paris. 1630

Denique hoc loco monendum videtur in opusculo quod Philonis nomine fertur περὶ κόσμου (cf. vol. II p. VI sqq.) breve fragmentum extare compilatum ex libri *de virtutibus* capite quod *de nobilitate* inscribitur p. 331,12—332,13 καὶ ὁ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους πρεσβύτατος — καὶ τῶν ἐν αὐτῷ. convenit E tantum non ubique cum codice F.

In catenam codicis Barberini IV 56 (cf. vol. IV p. XXIII) recepta sunt quinque satis magna excerpta ex libro tertio *de specialibus legibus*: p. 152,5—157,16 πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης — κακὰ καὶ δυσίατα, 158,18—159,13 φορὰ τῶν μηνιαίων — δεδιώς, 160,10—163,1 ἐπεισκεκώμακε — καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων, 184,2—185,7 (ubi falso titulo laudantur verba φίλωνος ἑβραίου ἐν τῷ περὶ εὐσεβείας λόγῳ) τὸν ἀκουσίῳ γνώμῃ — ὑποληπτέον, 186,3—188,19 εἶτα διεξιὼν — θάνατον κατέγνω. ad emendanda verba scriptoris ex his Barberini locis nihil fere proficitur. De catenis De Barber. IV 56

De Nicetae catena in Lucam

Optimum artis criticae subsidium in hoc volumine nobis praebet Nicetae Serrani vel potius Heracleensis episcopi catena in Evangelium Lucae composita (cf. vol. II p. XV sqq. vol. IV p. XXIV). transcripsit Nicetas ex Philonis libris *de specialibus legibus* quattuor locos hos:

1. Philonis de diebus festis Hebraeorum expositionem, i. e. longe maximam partem libri secundi *de specialibus legibus* (p. 96—139), Nicetas in commentario suo ad Lucae verba 22,1 ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων κτλ. ita adhibuit, ut quasi epitomen doctrinae Philoneae conficeret, cum sententias gravissimas et quae maxime idoneae videbantur deinceps reciperet, alias multas praetermitteret.
2. ex libro tertio duos locos descripsit, p. 152,4—153,8 καὶ γράμμα πρῶτον τοῦτό ἐστιν — ζηλοῦν ἐπιμελές et p. 173,7—174,9 οὐδὲν γὰρ οὔτε ἱεροπρεπέστερον — λαβόντες τοῦ πάθους οἶκτον.
3. ex libro quarto descripsit unum locum quem similiter contraxit, recepit enim primum p. 211,22—212,22 τὰ μὲν ἄλλα φώρια — ἐπάγειν τολμῶσι, deinde p. 213,11—13 καὶ πιπράσκουσιν — ἀπογευσομένους ἐλπίδος, tum p. 213,22—214,1 δίκη δ' ἔστω — θάνατος ἀπαραίτητος.

codices Nicetae tres adhibui, Vaticanum gr. 1611 (saec. XII), Coislinianum 201 (saec. XV), Monacensem gr. 33 (saec. XVI); Vaticanum et Coislinianum contulit Wendland, Monacensem ipse contuli. praeterea locus quartus praesto fuit a Joh. Lietzmanno descriptus e Nicetae codice Veneto gr. 494 (saec. XIII), ex quo codicem Monacensem 33 transcriptum esse constat. ceterum moneo exemplum graecum illud quod adhibuit Balthasar Corderius in adornanda latina huius catenae versione (Antverpiae 1628) quodque ex codice Bessarionis Veneto transcriptum fuisse in praefatione ille dicit etiamnunc extare in bibliotheca urbis gallicae Perpignan.[1]) cf. H. Omont, Catalogue des manuscrits grecs des départe-

[1]) Fugit hoc J. Sickenbergerum, qui docte de Nicetae catena disseruit (Texte u. Untersuch. z. Gesch. d. altchristl. Litt., N. F. VII, 3. 1902), p. 69 sq. ceterum verba illa quae apud Corderium alterum excerptum ex libro tertio *de spec. legibus* sumptum sequuntur (cf. Wendland vol. II p. XV[2]) etiam graece extant, sunt autem haec: πρότερον μὲν ὁ νόμος τὰ ἐν οἷς εὐκολώτερον διολισθαίνομεν διορθωσάμενος· οἷον τὸ μοιχεύειν, ἐπειδὴ τὸ πῦρ φυσικόν ἐστιν καὶ ἔνδοθεν· καὶ τὸ φονεύειν, ἐπειδὴ μέγα θηρίον ὁ θυμός, δεύτερα τὰ σπανίως συμβαίνοντα τίθησι, λέγων μὴ κλέψαι, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς. quae num Philonea sint equidem dubito.

ments (Paris 1886) p. 54. nam codex iste manu Ioannis Murmuris Venetiis anno 1552 scriptus olim fuit bibliothecae societatis Iesu Antverpiensis. Nicetas excerpta Philonea ex optimo codice deprompsit, quare multis locis ad textum Philonis recte constituendum multum confert. veluti p. 212,4 verba ἀνάλογον καὶ τὴν ἔκτισιν ἐνομοθέτησε Nicetas memoriae prodidit, codices SM plane omiserunt. maximi vero auctoritas eius aestimanda est in excerptis ex secundo libro *de specialibus legibus* petitis, quippe cuius memoria magnam partem nitatur uno eoque multifariam corrupto codice M. itaque saepe lectiones a Niceta traditas memoriae codicis M praeferendas duxi et in textum recepi. cf. e. gr. p. 119,8. 9. 12. 121,19. 122,5. 124,8. 22. 23. 127,10. 129,5. 12. 131,8. 9. 18. 133,2. 13. 20. 138,1. ac magnopere dolendum est quod Nicetas non ut solebat integra verba Philonis transcripsit, sed hanc partem in epitomen redigere maluit.

In Flor. Laur. (cf. vol. I p. LXIX) tria leguntur excerpta huc pertinentia: nr. 19 ex libro II *de specialibus legibus* p. 87,9 verba ἀπιστίας, οὐ πίστεως, ἡ πολυορκία τεκμήριον. nr. 4 ex libro III p. 202,5—11 φιλοσοφίαν — καταχέει, ubi librarius verba Philonis paululum immutavit. nr. 13 ex libro IV p. 218,17—19 ἐν συγκρίσει — ἧττον ἄδικος. De florilegiis

In Ioannis Damasceni Sacra Parallela et in florilegia vel gnomologia quae ab eis pendent pauca ex libris *de specialibus legibus* excerpta transierunt, paulo plura ex libris *de virtutibus* et *de praemiis et poenis.* itaque raro D ad textum Philoneum corrigendum in hoc volumine aliquid confert. ut p. 268,17 πολυδεής suppeditavit pro corrupta codicum scriptura πολυτελής et p. 269,2 πολυδεὲς pro πολυτελές. p. 341,3 ζήσασαι D servavit, quod codices omittunt.

Clemens Alexandrinus, quem saepissime verba Philonis in usum suum convertisse constat, cum alia ex huius voluminis libris tum maxime librum *de virtutibus* adhibuit, cuius singula capita *(de fortitudine, de humanitate, de paenitentia, de nobilitate)* deinceps in *Stromatum* lib. II cap. XVIII et XIX ita usurpavit, ut multas sententias illinc vel verbo tenus vel suis verbis redditas transcriberet ac totam orationem suam frustulis Philoneis tacite ornaret. id quod iam Potter in annotationibus ad Clementis Stromata passim suis locis monuerat, fusius et singillatim demonstravit Wendland (Hermae vol. XXXI p. 435 sqq.). aliquot locos, quos neglegenter properans excerpsit, decurtando et discerpendo ita De scriptoribus qui Philone usi sunt

corrupit Clemens, ut nisi textu Philonis adhibito omnino intellegi nequeant. ubi vero Philonis verba fideliter transcripsit, eius testimonium utpote antiquissimi scriptoris ad textum Philoneum recte constituendum plurimum valere consentaneum est. sed quoniam ad librum *de virtutibus* recensendum optimo codice S uti nobis licet, Clementis auctoritas in eo fere consistit, quod scripturas codicis S tantum non omnes illius testimonio confirmatas videmus.

Eusebius Pamphili unum locum ex libro primo *de specialibus legibus* p. 3,18—4,22 τινὲς ἥλιον — συνέστησαν et p. 5,7—12 ὥσθ' ὑπερβάντες — ἀσεβείᾳ τῇ μεγίστῃ in *Praeparationem Evangelicam* recepit.

Iosephus in explanandis legibus Mosaicis etsi non verbis argumentis vero saepe cum Philone convenit. itaque operam dedi ut eius locos similes omnes adnotarem.

Graecae LXX virorum versionis locos non modo eos, quos Philo enarrandos sibi proposuit, verum etiam eos, ad quos passim alludit, summa cum cura conquirere et enotare studui. in constituendis Scripturae Sacrae locis ab eis rationibus, quas in Prolegomenis voluminis primi (p. LXXXIV) sequendas esse dixi, ne in hoc quidem volumine discedendum esse arbitratus sum.[1] ut exemplum afferam, p. 324,2. 3 memoriam codicis S a Clemente Alexandrino confirmatam secutus verbis ex Deuter. 26,17. 18 a Philone laudatis eam formam, quae cum LXX virorum versione omnino congruit, reddere non dubitavi: τὸν θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί σοι θεόν, καὶ κύριος εἵλατό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ. vulgo secundum codicem C scribitur: τὸν κύριον ἀντηλλάξω σήμερον εἶναί σοι εἰς θεόν, καὶ κύριος ἀντηλλάξατό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ. insuper non hanc sed priorem formam vere Philoneam esse luculenter inde apparet, quod scriptor sic pergit: παγκάλη γε τῆς αἱρέσεως ἡ ἀντίδοσις.

---

[1]) Non intellego cur Strack (Einleitung in das Alte Testament, 6. Aufl., 1906, p. 215) haec scripserit: . . . *Bedauerlich ist, dass in Philonis Alexandrini opera . . . Berlin 1896 ff. die Citate oft nicht nach dem Wortlaute der Philo-Handschriften, sondern nach dem von LXX-Handschriften gedruckt sind. Vgl. Eb. Nestle im Philologus 1899. 121—129* etc. quibus ille verbis se neque editionem nostram et rationes quas secuti sumus novisse neque ea legisse quae ad Nestlei falsas opiniones refellendas in Philologi vol. LIX p. 521 sqq. exposuimus satis ostendit.

His hactenus de libris manuscriptis et de ceteris subsidiis breviter expositis iam de singulis libris Philonis in hoc volumine editis nonnulla praemittenda sunt.

DE SPECIALIBUS LEGIBUS LIBER I. codices RMFAH. sed M duo tantum capita priora (p. 1—16) continet. accedit in particulis quibusdam versio Armenia (v. sup. p. XII). titulum universalem ad omnes quattuor libros pertinentem Φίλωνος περὶ τῶν ἐν μέρει διαταγμάτων e codice rescripto R addidi. totum librum primum titulo περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς δύο κεφάλαια τῶν δέκα λογίων, τό τε μὴ νομίζειν ἔξω τοῦ ἑνὸς θεοὺς ἑτέρους αὐτοκρατεῖς καὶ τὸ μὴ χειρόκμητα θεοπλαστεῖν secundum memoriam codicum MF nunc primum instruxi. In prioribus editionibus singula huius libri capita, quasi libri sui iuris essent, suis titulis e codicum deteriorum AH memoria petitis inscripta erant (atque ideo sic laudari solent): περὶ περιτομῆς *de circumcisione*, περὶ μοναρχίας λόγοι α' β' *de monarchia lib. I. II*, περὶ τοῦ τίνα γέρα ἱερέων *de sacerdotum honoribus*, περὶ ζῴων τῶν εἰς θυσίας *de animalibus sacrificio idoneis* sive *de victimis*, περὶ θυόντων *de sacrificantibus* sive *de victimas offerentibus*, nec Mangey quicquam mutavit, quamquam hos libellos re vera pro uno libro habendos esse cognoverat (cf. eius notam vol. II p. 210). ceterum tituli illi non omnes recte se habent, si quidem *de monarchia liber II* falso sic inscriptus proprie in duas particulas dividitur. comprehendit enimvero *de specialibus legibus* liber primus, si memoriam codicum optimorum RF sequimur, septem capita his titulis inscripta:

1. περὶ περιτομῆς *de circumcisione*.
2. οἱ περὶ μοναρχίας νόμοι *de monarchia*.
3. περὶ ἱεροῦ *de templo*.
4. περὶ ἱερέων *de sacerdotibus*.
5. γέρα ἱερέων *de sacerdotum honoribus*.
6. περὶ ζῴων τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη *de victimis* (rectius *de victimis et de sacrificiorum generibus*).
7. περὶ θυόντων *de sacrificantibus*.

capitum tituli partim iam antiquis temporibus videntur extitisse. nam Eusebius (Hist. eccl. II 18,5), postquam titulum quattuor *de specialibus legibus* librorum laudavit περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τὰ συντείνοντα κεφάλαια τῶν δέκα λόγων α' β' γ' δ', insuper capitis sexti huius

libri inscriptionem commemorat περὶ τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας ζῴων καὶ τίνα τὰ τῶν θυσιῶν εἴδη. caput 6. *de victimis* integrum nunc primum editur, si quidem omnia quae a paragrapho 177 usque ad paragraphum 193 leguntur (p. 43,11—47,6), ubi sacrificia diebus festis offerenda enumerantur, e codicibus RF accesserunt, omnino desunt in AH. primus ea detexit et e codice F in lucem edidit Wendland (Neu entdeckte Fragmente Philos p. 1—14), postea in codice R eadem reperta sunt. perinde caput 7. *de sacrificantibus* nunc primum integrum prodit, auctum scilicet iis quae de mercede meretricis in templum non inferendo exposuit Philo § 280—284 (p. 67,20—68,22). in hoc enim capite suum illa locum habere testantur codices F, de quo iam monuit Wendland l. l. p. 135 sqq., et R, in quo et inscriptio reperitur περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ κομίζειν. codices deteriores AH et editiones hoc loco ea omittunt. nempe compilator quidam medio aevo ea quae Philo hic de mercede meretricis disseruit cum eis quae in libro *de sacrificiis Abelis et Caini* (§ 21—32 vol. I p. 210,1—215,20) de certamine quodam cupidinis et virtutis narravit ita conglutinavit, ut novum quasi Philonis opusculum περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ προσδέχεσθαι componeret, quod codicibus AHP (et G) traditur et a Turnebo et Mangeio inter libros Philonis editum est (Mang. vol. II p. 264—269). nos genuino textu et libri *de sacrificiis Abelis et Caini* et capitis *de sacrificantibus* restituto opusculum illud pseudo-philoneum ex editione nostra prorsus exclusimus. porro caput *de sacrificantibus* multifariam, ut supra dixi, emendatum ac multis sententiis auctum nunc prodit ope codicis R nuper demum reperti. textum vulgatum huius capitis satis lacunosum esse antea iam F. C. Conybeare versionis Armeniae ratione habita demonstravit (Classical Review vol. X, 1896, p. 281—284).

DE SPECIALIBUS LEGIBUS LIBER II. codices RMF(L). in codice R tertia fere pars libri servata est, desinit R p. 109,15 κατεμέμφετο. codex F vix dimidiam partem exhibet, pertinet usque ad § 123 p. 115,20 ὑπηρεσίας. codex L initium libri praebet (usque ad § 38 p. 95,5 καὶ εὐχῶν ἅλις), descriptum illud quidem a Nicolao Sophiano non e codice quodam classis H, sed e codice Vaticano 379 gemello codicis F: cf. vol. I p. XVI. totum librum unus codex M servavit. memoria igitur posterioris et maioris partis huius libri uno codice nititur, nisi quod passim aliquid

auxilii praebent excerpta in catena Nicetae tradita. constat liber e tribus capitibus:

de iureiurando (p. 85,1—95,5),

de septenario et diebus festis (p. 95,6—141,16),

de colendis parentibus (p. 141,17—149,28).

in lucem prodiit totus hic liber nostra demum aetate. in editione principe ab Adriano Turnebo curata nihil extat nisi initium illud quod codice L traditur. anno 1614 David Hoeschel eam partem libri quae *de septenario* inscribi solet libello peculiari edidit[1]) vel potius edere sibi visus est. re vera Hoeschelii libellus capitis de septenario et diebus festis integram continet eam tantum partem quae et codice M et codice F traditur (i. e. p. 95,6—115,20), quae sequunter apud Hoeschelium non verba Philonis sunt, sed Nicetae ex libro Philonis excerpta (p. 119,3—139,19), id quod Hoeschel ipse ignoravit. de codicibus ab Hoeschelio usurpatis adhuc dubitatum est. falso Mangey opusculum *de septenario* ab Hoeschelio editum esse coniecit ex codice Vaticano 379 (gemello illo codicis F); „neque enim, inquit, in alio quovis Ms., quod sciam, occurrit". iam vero Hoeschel ipse in notis duos codices aliquoties commemorat, unum „codicem Boicum", alterum „codicem veterem Canteri". utrumque simul laudat ad vocem ἀναπνεύσαντες (p. 101,18), ubi haec: ἀναπνεύσαντες] *διαπνεύσαντες cod. B[oicus] et vetus, quem vir clariss. Andreas Schottus e nob. et eruditissimi Theodori Canteri Bibliotheca, ut ex sua Ἰωνιὰν Michaelis Apostolij Byz. (cui debentur fragmenta Philonis ἐκ τοῦ περὶ Προνοίας), misit.* codicem Canteri, quem Hoeschelio ipsi ad manus fuisse hinc concludendum quemque fundamentum editionis Hoeschelianae fuisse iudicandum videtur, indagare non potui. hoc vero certum est memoriam eius non diversam fuisse ab ea quam codices F et Vaticanus 379 prae se ferunt. alterum codicem, quem *Boicum* appellavit Hoeschel, eundem esse cum codice Monacensi graeco 113 pro certo nunc affirmari potest (cf. Tischendorf Philonea p. XII sq.). est codex miscellaneus, chartaceus, saeculo XVI scriptus. fol. 225r—233v extat: Φίλωνος ἰουδαίου περὶ

[1]) *Philo Iudaeus de septenario. Eiusdem fragmenta II e libro de providentia. Omnia e codd. mss. nunc primum edita a Davide Hoeschelio. Augustae Vindelicorum ad insigne pinus MDCXIV.* exemplari bibliothecae Regiae Berolinensis huc transmisso mihi uti licuit.

τῆς ἑβδόμης (p. 95,6—115,20). quod ad textus formam attinet, et ipse paucis vitiis propriis exceptis prorsus cum codice F congruit. hunc codicem fuisse Hoeschelii *Boicum* eo comprobatur quod lectiones omnes quas Hoeschel e suo codice laudat in Monacensi extant. p. 95,15 pro ἀπεργάζεσθαι, quod in textu habet (e codice Canteri?), codicem Boicum ἀπεργάσασθαι praebere Hoeschel adnotavit (sic Monacensis 113 cum ceteris codicibus). p. 97,3 *κατά θ' ἑαυτῶν* Hoeschel in textu (sic F Vat. 379), καθ' ἑαυτὸν *cod. B.* Hoeschel in notis; voluit scribere καθ' ἑαυτῶν vel falso legit is qui codicem inspexit, praebet enim καθ' ἑαυτῶν Monac. 113. p. 98,2 ὑπολαβούσης Hoeschel in textu (sic Vat. 379 et sine dubio codex Canteri), ὑπολαμβανούσης *cod. Boicus* Hoeschel in notis (sic Monac. 113 cum codice F). p. 100,4 εὐλαβεῖται δὲ Hoeschel in textu (e codice Canteri?), εὐλαβεῖταί τε *cod. B.* Hoeschel in notis (sic Monac. 113 cum F Vat. 379). p. 100,15 ἀπιδόντες Hoeschel in textu (sic codd.), ἐπιδόντες *cod. B.* Hoeschel in notis (sic Monac. 113 solus). p. 101,18 ἀναπεύσαντες Hoeschel in textu (per errorem?), διαπνεύσαντες *cod. B. et vetus* . . . Hoeschel in notis (sic Monac. 113 cum ceteris codicibus). p. 109,5 ad φόρων, quod in textu scripsit, in notis haec adnotavit Hoeschel: *pro φόβων quod est in mss. legendum φόρων.* in utroque igitur codice scriptum fuit φόβων, hoc vero praebent et Monac. 113 et Vat. 379 et F[1]. accedunt aliae quaedam lectiones, quibus Hoeschel cum Monacensi 113 congruit quasque e codice *Boico* ab eo receptas esse putandum videtur. velut p. 97,7 ἀνδικεῖν, quod et Monac. 113 et F praebent. p. 105,2 δανεῖται, quod solus quantum scio Monac. 113 habet (δανειεῖται F Vat. 379). p. 106,17 ἀπηγμένος, quod rursus Monac. 113 solus praebet, pro ὑπηγμένος, quod ceteri codices omnes exhibent. p. 115,9 κομίζονται, quod Monac. 113 et Vat. 379 praebent. attamen codicem Boicum sive Monacensem 113 Hoeschel non pro fundamento editionis habuit nec omnino ipse videtur inspexisse, sed scripturas eius amico cuidam acceptas referre. rem ita se habere ipse fere indicavit adnotatione illa qua primum codicem Boicum laudat ad vocem ἀπεργάζεσθαι p. 95,15 his verbis: *ἀπεργάσασθαι cod. Boicus, ut ex litteris nobiliss. Ioan. Georgij Hervvarti, sereniss. Bauar. Ducum consiliarij secreti. intellexi.* accedit quod saepius Hoeschelii textus a memoria codicis Monacensis 113 discrepat. ut p. 95,12 παιδιάδος τε καὶ εἰρήνης (sic) Mon., πεδιάδος τε καὶ ὀρεινῆς recte Hoeschel. 96,3 πρῶτον Mon., πρώτη

recte Hoeschel. 96,4 ἡ δι' ἐξ Mon., ἡ ἐξ Hoeschel in textu (corr. in notis). 97,17 κοσμοποιήτας Mon., κοσμοπολίτας Hoeschel. 99,7 αὐτὴν Mon., αὐτῷ Hoeschel in textu (corr. in notis). 100,13 δικαιονίζουσαν Mon., διαιωνίζουσαν recte Hoeschel. 101,6 ἀναπεὶς (sic) Mon., ἀναθεὶς recte Hoeschel. 104,4 καταζεύγνυται Mon., καταζεύγνηται Hoeschel. 111,14 κελεύω Mon., κελεύει recte Hoeschel. 113,3 ἐπεπανκτησία (sic) Mon., ἐπ' ἀκτησίᾳ Hoeschel. 113,13 εὐπόρως Mon., ἀπόρως recte Hoeschel. 113,19 οἰκείαις Mon., οἰκίαις recte Hoeschel. utrumque autem codicem non pertinuisse nisi usque ad paragraphum 123 ipse Hoeschel testatur post vocem ὑπηρεσίας (p. 115,20) haec adnotans: *Ἑπόμενοι δὲ etc.* (p. 119,3 sqq.) *haec usque ad finem in codice Boico et vetere desiderantur, suppleta ex recentiore antigrapho eiusdem Th. Canteri.* codex Boicus igitur finem cepit eodem loco quo Monacensis 113 (F Vat. 379) nec vetus Canteri codex plura continuit. quae deinde ex recentiore codice eiusdem Canteri accepit continuationem esse libelli Philonei putavit Hoeschel et putaverunt omnes qui post eum librum *de septenario* ediderunt. transiit enim totus libellus Hoeschelianus primum in editionem Philonis operum Parisinam anni 1640, ubi ad calcem adiecta sunt quae Hoeschel ediderat, tum in editiones quae secutae sunt Francofurtenses a. 1691 et 1729. ex editione Parisina a. 1640 librum *de septenario* in editionem suam recepit Mangey, qui ne ipse quidem immutavit quicquam, nisi quod librum suo loco post initium libri II *de specialibus legibus* inseruit. ab editione Mangeiana pendent editiones Lipsienses Richteriana et Tauchnitiana. Tischendorf, cum totum librum ederet, alteram partem Hoescheliani libelli nihil esse nisi excerpta primus intellexit, sed unde fluxerit antigraphum illud Canteri nescivit; quod coniecit e codice M ipso excerpta illa fluxisse, plane erravit. nunc demum postquam de Nicetae in evangelium Lucae catena certiores facti sumus, antigraphum illud quo ad posteriorem libelli *de septenario* partem edendam usus est Hoeschel nihil aliud fuisse nisi Nicetae catenam (vel si mavis excerpta Philonea ex Nicetae catena) luculentissime apparet. nam quae altera parte libelli Hoescheliani continentur plane congruunt cum excerptis ex ea parte libri Philonei a Niceta factis (inde a p. 119,3 usque ad p. 139,19). de antigrapho illo Canteriano ab Hoeschelio adhibito mihi non magis quam Tischendorfio certi quicquam innotuit. coniecturam tamen ausim facere eundem fuisse codicem quem a Corderio in adornanda

versione latina catenae usurpatum esse supra dixi (p. XVI). nam cum veterem codicem Canteri, quo ad priorem libelli partem edendam usus est, ab Andrea Schotto sibi transmissum esse Hoeschel ipse profiteatur, recentius illud antigraphum ad supplendum illum ab eodem viro missum esse Hoeschelio veri simillimum videtur. itaque hoc putaverim Andream Schottum simul cum Canteri codice Philoneo, quo prior pars capitis *de septenario* continebatur, excerpta Philonea ex altero codice Canteri (qui idem fuerit cum Nicetae codice in bibliotheca societatis Iesu Antverpiensi asservato) descripta misisse Hoeschelio, illa vero ab Hoeschelio edita esse quasi continuationem libri Philonei. longo spatio temporis interiecto postrema pars libri II *de specialibus legibus* in lucem prodiit. anno 1818 A. Mai cardinalis, cum librum Philoneum non integrum in editionibus extare vidisset, extremam partem capitis *de septenario et de festis diebus* (qua agitur de festo cophini) et caput *de parentibus colendis* e codice M peculiari libello edidit (infra p. 139,20—149,28).[1]) quanta neglegentia hoc munere ille functus sit satis demonstravit Tischendorf. Philonis de diebus festis expositionem praecedentem in codice M multo uberiorem extare quam in editionibus Mai non vidit. tandem anno 1868 integrum librum II *de specialibus legibus* qualis codice M traditur C. Tischendorf in lucem edidit.[2]) equidem in edendo hoc libro a Tischendorfio primum eo discessi, quod inscriptiones particularum multas in margine codicis M adscriptas in textum non recepi, sed in apparatu critico tantum commemoravi, deinde saepius memoriam excerptis Nicetae traditam secutus vitia multa codicis M e textu sustuli, tum alias multas et corruptas codicis M scripturas e coniectura correxisse mihi videor. sero cum totus liber typis iam expressus esset, in commentationem incidi quam scripsit I. H. Holwerda Batavus.[3]) in iudicanda Tischendorfii editione partim is eandem sententiam pronuntiavit quam ego in recensendo hoc libro secutus sum. velut p. 86,13 commendavit μέντοι codicis M

---

[1]) *Philonis Iudaei de cophini festo et de colendis parentibus cum brevi scripto de Iona. Editore ac interprete Angelo Maio. Mediolani 1818.*

[2]) *Philonea inedita altera, altera nunc demum recte ex vetere scriptura eruta. Ed. Constantinus Tischendorf. Lipsiae 1868.*

[3]) Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschapen. Afdeel. Letterkunde. 2. Reeks, 3. Deel. Amsterdam 1873, p. 271—288.

scripturam in textum a me receptam. 88,7—12 in editionibus male distrahi quae arte cohaereant recte observavit. 101,23 vulgatam scripturam τότε βελτιοῦντας iure defendit. perinde 110,23 χρείας et κακίζουσα. emendationes meas locorum aliquot, quos et alius quilibet facile correxerit, idem anticipavit. p. 98,5 ὑποτυφόμενον. 116,19 ⟨μὴ⟩ ἡσυχασθῆναι. 116,24. 25 διαδεξομένους. 122,13 αὐτὰ pro αὐτὰ. 129,22 μερῶν pro ἡμερῶν. 144,20 ἀποδοχῆς pro ἀποχῆς. 146,13 ἠνδραγαθίσαντο. 146,15 αὐτὸ μόνον pro αὐτῶν μόνον. 146,27 ἐπεὶ τίνι pro ἐπί τινι. 147,13 ἐξήει pro ἐξίει. reliquas coniecturas eius, quas longe plurimas vix probabiles esse iudico, in Addendis enotabo.

DE SPECIALIBUS LEGIBUS LIBER III. codices SMFAGHP. accedit versio Armenia, quae pertinet usque ad paragraphum 64 (p. 168,10). tractantur hoc libro decalogi praecepta sextum et septimum. proinde liber dividitur in duo capita, unum quo de adulterio et ceteris legibus ad nuptias spectantibus agitur (p. 150,1—173,1), alterum κατὰ ἀνδροφόνων inscriptum quo praecepta de variis homicidii generibus enarrantur (p. 173,4—208,8). inscriptiones particularum, quas multas S in textu et M in margine praebent, ne hic quidem omnes in textum recipiendas duxi, sed eas tantum quae codicibus omnibus tradita sunt. alterius capitis (de homicidio) duplicem formam exhibet codex H. nam postquam priore loco (9.) totus liber cum titulo suo περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων κτλ. descriptus est, in fine codicis alterius capitis particulae tres suis titulis instructae τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ ἀνδροφόνων, περὶ τῶν οἰκέτας κτεινόντων, περὶ τοῦ μὴ ἀναισχυντεῖν γυναῖκας forma textus diversa repetitae sunt (cf. vol. I p. XIII). in hac igitur parte textus formam priore loco traditam nota H¹ significavi, alteram nota H². ceterum inscriptionem περὶ τοῦ μὴ ἀναισχυντεῖν γυναῖκας non ad omnia quae sequunter i. e. extremam partem libri tertii referendam esse, sed ad ea tantum spectare quae Philo in enarrando praecepto Deuter. 25,11. 12 exposuit (p. 197,9—200,16), vix est quod moneam.

DE SPECIALIBUS LEGIBUS LIBER IV. titulum codicum in fine corruptum ope indicis Philonis librorum vetusti codice Vindobonensi theol. gr. 29 traditi (cf. vol. I p. XXXVI) correxi. totus liber, quem primus Mangey ex Seldeniano edidit, non traditur nisi codicibus S et M, libri manuscripti deteriores (in quibus F) partes tantum exhibent pecu-

liaribus titulis instructas. dividitur hic liber, ut ipse titulus declarat, in quattuor capita:

1. de furto (περὶ κλοπῆς) et aliis huius generis peccatis (p. 209,8—218,11). codices SM.
2. de falso testimonio (οὐ ψευδομαρτυρήσεις) et de iudicibus (p. 218,12—227,3). partem huius capitis, qua de vero iustoque iudice agitur (p. 221,8—227,3), praebent etiam codices deteriores FGAHP, iam ediderat Turnebus; inscripta fuit τὰ περὶ δικαστοῦ *(de iudice)*, codices praeter HP titulum exhibent τὰ πρὸς δικαστήν.
3. *de concupiscentia* (οὐκ ἐπιθυμήσεις), quo capite agitur etiam de animalibus ad edendum concessis et prohibitis (p. 227,4—239,17). codices SM. hoc ultimo decalogi praecepto explanato pergit Philo agere de ea virtute, quae quasi ad omnes leges pertineat, scilicet
4. *de iustitia* (περὶ δικαιοσύνης). huius capitis initium solis codicibus SM traditur (p. 239,18—242,26), maior pars, quae περὶ καταστάσεως ἀρχόντων *(de creatione principum)* inscribi solet (κατάστασις ἀρχόντων in S), etiam deterioribus libris (p. 243,1—265,6).

DE VIRTUTIBUS. ad caput ultimum antecedentium librorum, quo de iustitia egerat, quasi supplementum Philo adnexuit librum singularem de aliis virtutibus quas legibus quibusdam Mosaicis commendari declarat. titulus huius libri apud antiquissimum auctorem Eusebium (Hist. eccl. II 18,2) legitur περὶ τῶν τριῶν ἀρετῶν ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε Μωυσῆς. idem fortasse legebatur in eo exemplari quo Ioannes Damascenus usus est, quippe qui excerpta quaedam ex hoc libro proferat verbis Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἀρετῶν vel ἐκ τοῦ περὶ τριῶν ἀρετῶν. cf. adnot. ad p. 268,17. 269,1. 300,9. codices in diversas partes discedunt, quare de titulo genuino et de partibus huic libro adscribendis multum disceptatum est.[1]) ab Eusebio proxime abest vetustissimus codex S: Φίλωνος περὶ γ′ ἀρετῶν ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε Μωυσῆς περὶ ἀνδρείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. ceteri qui quidem titulum generalem tradunt numerum γ′ et verba ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε Μωυσῆς omittunt, addunt vero καὶ εὐσεβείας:

---

[1]) de ordine capitum huius libri cf. *Einteilung u. Chronologie der Schriften Philos* (Philol. Suppl. VII) p. 412sq. Wendland, Hermae vol. XXXI p. 436sqq.

(Φίλωνος) περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας. quamquam tractatus περὶ εὐσεβείας non traditus est, non tamen ea verba temere inculcata esse crediderim (cf. etiam titulos codicum FGHP infra memoratos). caput περὶ εὐσεβείας iam antiquis temporibus videtur periisse, si quidem Clemens Alexandrinus id non iam habuit, qui in excerpendo hoc libro Philonis a capite περὶ ἀνδρείας statim ad caput περὶ φιλανθρωπίας pergit. itaque librarium codicis S (vel eius archetypi) propter numerum γ', cum tractatum περὶ εὐσεβείας in exemplari suo non repperisset, in titulo describendo verba καὶ εὐσεβείας praetermisisse, ceterum codicis S titulum pro genuino habendum esse arbitror. verba autem περὶ τριῶν ἀρετῶν ita mihi explicanda videntur, ut tres virtutes intellegendae sint ἀνδρεία, εὐσέβεια, φιλανθρωπία. nam particulam illam quae περὶ μετανοίας inscribitur artissime cum capite περὶ φιλανθρωπίας cohaerere nec μετάνοιαν proprie virtutem esse nemo est quin videat. atque ad idem caput περὶ φιλανθρωπίας pertinet opusculum περὶ εὐγενείας, quod in S aliisque codicibus capiti illi recte adnexum est. totus liber *de virtutibus* (excepto capite illo περὶ εὐσεβείας deperdito) uno codice S traditus est, ceteris codicibus, etiam iis qui generalem titulum exhibent, partes tantum diversis locis collocatae. iam igitur liber *de tribus virtutibus* principio e tribus partibus compositus fuit, περὶ ἀνδρείας, περὶ εὐσεβείας, περὶ φιλανθρωπίας. aetatem tulerunt capita duo περὶ ἀνδρείας et περὶ φιλανθρωπίας sive tractatus quattuor suis titulis distincti:

1. περὶ ἀνδρείας (*de fortitudine*). tradunt praeter codicem S codices FGAHP, hoc unum caput libri *de virtutibus* exhibent codex M et qui coniunctum praebent cum vitis Abrahami Iosephi Mosis codices BEK et VO. codex F in hac parte eandem fere memoriam prae se fert quam VO. codex G in medio capite (p. 275,11 ante ἔθνος) titulum addit περὶ εὐσεβείας.
2. περὶ φιλανθρωπίας (*de humanitate*), cui adiuncti sunt tractatus
3. περὶ μετανοίας (*de paenitentia*) et
4. περὶ εὐγενείας (*de nobilitate*).

integri tractatus hi tres cum titulis suis deinceps scripti leguntur in SCG². in codice F caput *de humanitate*, cui sine titulo adhaeret tractatus *de paenitentia*, sub falso titulo λόγος περὶ εὐσεβείας extat, tractatus *de nobilitate* alio loco descriptus est. in HP caput *de humanitate* (cum tractatu *de*

paenitentia, qui titulo caret) titulum prae se fert περὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας, tractatus περὶ εὐγενείας ut in F separatim extat. in A et G[1] titulus capitis περὶ φιλανθρωπίας (et adiuncti tractatus περὶ μετανοίας) plane deest; in illis enim hoc caput adnexum est opusculo ex capite secundo libri quarti *de specialibus legibus* decerpto quod τὰ πρὸς δικαστήν (*de iudice*) inscribitur; tractatus περὶ εὐγενείας in AG[1] non legitur. tractatulus περὶ μετανοίας integer servatus est tantum in SCG[2], ceteri codices AFG[1]HP desinunt verbis πάγκαλον γὰρ καὶ συμφέρον αὐτομολεῖν (p. 322,22), reliqua (usque ad p. 324,14) omittunt. tractatus περὶ εὐγενείας librarius codicis C particulam exiguam tantum descripsit (p. 326,17 οἶμαι τὴν εὐγένειαν — 327,16 γένηται γονέων), reliqua omisit. codex F in fine mutilus est, desinit verbis ἐφ' ἡμισείας στοργῆς (p. 335,5); in reliquis igitur eius loco gemellum codicem Vaticanum 379 adhibui. apud Mangeium tractatus *de nobilitate* post librum *de praemiis et poenis* collocatus est. etsi vero librorum ordinem a Mangeio constitutum in hac editione retinere studuimus, tamen hoc loco a Mangeio discedendum et tractatum illum huc transponendum duxi.

DE PRAEMIIS ET POENIS. codices FAHP. codex F, cuius memoria ceteris codicibus AHP valde praestat, partim rursus deficit, desinit enim verbis οὗτος ᾧ φησιν (p. 364,16); quae sequuntur omnia manu recentiore (Iacobi Diassorini) ex editione Adriani Turnebi suppleta sunt. cf. Satura Viadrina (Breslau 1896) p. 110sqq. hunc librum Philo quasi appendicem librorum *de specialibus legibus* (et eorum supplementi *de virtutibus*) esse voluit. hanc appendicem et codices et editiones in duos libros male discerptam praebent, unum περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων, alterum περὶ ἀρῶν inscriptum. sed re vera unum esse librum nemo non videt et Mangey recte iam animadvertit, expresse autem testatur Eusebius (Hist. eccl. II 18,5), qui titulum huius libri sic laudat: περὶ τῶν προκειμένων ἐν τῷ νόμῳ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἄθλων τοῖς δὲ πονηροῖς ἐπιτιμίων καὶ ἀρῶν. itaque recte me fecisse arbitror quod titulum huic libro reddidi περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων καὶ ἀρῶν. at ne sic quidem argumentum totius libri iusto et genuino titulo significatur. neque enim integer liber aetatem tulit, in medio libro satis magna lacuna statuenda est. nam Philo, postquam ab initio usque ad paragraphum 66 de praemiis legum observantibus promissis fusius disseruit, inde a paragrapho 67 (p. 351,5)

poenas maleficis instantes enarrandas sibi proposuit, sed quae de ea re nunc leguntur admodum pauca sunt et in narranda seditione Core et sociorum oratio abrupte desinit (p. 353,18); verba autem quae sequuntur μαρτυρία δὲ σαφὴς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνάκειται γράμμασι ad prorsus alia spectare quae non extant luculenter apparet. multa hoc loco deesse videri rectissime monuit Mangey. sequitur a paragrapho 79 usque ad paragraphum 126 tractatus de benedictionibus inprimis Levit. 26,3—13 et Deuter. 28,1—14 pronuntiatis, quem inde a paragrapho 127 excipit tractatus contrarius de exsecrationibus Levit. 26,14sqq. et Deut. 28,15sqq. enarratis. itaque lacuna illa maiorem partem capitis de poenis et initium tractatus de benedictionibus absorptam esse elucet. hinc etiam explicandum videtur quod tractatus de benedictionibus in libris manuscriptis titulo suo caret, quippe qui una cum initio interciderit. eum vero titulum nobis supplere licet. nempe Ioannes Damascenus in Sacris Parallelis unum locum ex ea parte laudavit hoc titulo: Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ εὐχῆς καὶ εὐλογιῶν (cf. adnot. ad p. 359,18). atque cum Philo ipse dixerit λέγε τὰς εὐχὰς πρότερον, ἃς εὐλογίας εἴωθεν ὀνομάζειν (p. 353,21), antiquum titulum fuisse περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν existimaverim; itaque totus liber rectius inscribendus fuerit περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων καὶ εὐλογιῶν καὶ ἀρῶν. iam igitur hic liber ex tribus capitibus compositus fuit hisce:

1. περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων (*de praemiis et poenis*).
2. περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν (*de benedictionibus*).
3. περὶ ἀρῶν (*de exsecrationibus*).

in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis aliisque florilegiis aliquanto plura excerpta ex hoc libro servata sunt quam ex aliis libris huius voluminis. e codice Hierosolymitano accessit excerptum quod A. Papadopulos-Kerameus apud Philonem non reppererat (cf. adnot. ad p. 343,7).

Scribebam Vratislaviae
m. Augusto a. MDCCCCVI.

L. Cohn.

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 20,13. 14 corr. ἀριστίνδην.
21,9 adnot. corr. ἥν φασι] φασι δεῖν Arm
23,9 adnot. add. πνεύματα βίαια φορὰς Arm
27,4 adnot. verba *ἄρουραν om. Arm* delenda sunt; add. ὁ ἱερὸς ἱερέων σπόρος Arm
29,5 adnot. add. ἐν γενέσει] ἐκ γενέσεως Arm
30,3 adnot. corr. ἑσπέρας] ἡμέρας ἑσπέρας Arm
30,15 διὰ λόγων (sicut scripsi) Arm
31,20. 21 adnot. add. ἵνα φῶρες τρόπον τινὰ ἀνυπαιτίως ζῶντες (sic) Arm
34,1 adnot. add. καὶ λόγοις πρὸ γένους (sic) ἀοράτοις εἴδεσιν Arm
44,14 corr. ὤφθη.
69,1 adnot. corr. Φίλωνος τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον Arm
69,5 adnot. τυγχάνουσιν etiam Arm
72,18. 19 adnot. add. τί δὲ Arm
72,25 adnot. corr. ὅτε ἐποιήθη ὃ ἐτάχθη Arm
73,12 adnot. add. ὁρατοῦ (om. οὐρανοῦ) Arm, fortasse recte.
73,18 adnot. corr. ἠσθένησαν pro διετέλεσαν Arm
74,11. 12 adnot. ἄρχων — ἀρχόντων habet etiam Arm
78,4. 5 adnot. add. διένειμεν αὐτὴν Arm (ut videtur)
78,12 adnot. πολιτείας pro καταστάσεως etiam Arm
79,3 et 4 quae supplevi confirmat Arm
79,10 adnot. corr. οὐσίας] ἡ ποσότητες Arm
79,14 adnot. corr. τὴν ἄμορφον καὶ ἄποιον ἐκείνην ἄγει etiam Arm
79,15 ἐγέννησεν] ἐγνώρισεν Arm (ut videtur)
79,21 νικητήρια] κριτήρια Arm
80,4 οἷς (quod seclusi) om. Arm
80,9 adnot. πολυαρχίας αὐτῶν λόγῳ Arm
80,17 adnot. κάλλιον ἐπιστήμης etiam Arm
81,11 εἰς ἑαυτοὺς] εἰς ταὐτὸ Arm (fortasse recte).
83,8 ταῦτα] τὰ ὦτα Arm; hoc fortasse etiam in R supplendum.
83,13 πεπαιδευμένοις] πεποιημένοις Arm
85,9 διαλεξώμεθα] διαλεγώμεθα coni. Holwerda.
86,17. 18 πάντα ταῦθ'] ταῦτα πάνθ' coni. Holwerda.
88,16 ⟨τὸ τῆς⟩ παραβάσεως τῶν ὅρκων τοῦ δεῖν' ἀδικεῖν coni. Holwerda.
91,20sqq. ἐπειδὴ — βεβαιουμένους ante οὐ γὰρ ἔχουσι — ἐστέλλοντο transponenda cens. Holwerda.
94,12 τῆς τιμῆς] τῇ τιμῇ coni. Holwerda.
97,16. 17 οἷα χρὴ τοὺς τῷ ὄντι κοσμοπολίτας γενομένους recte Holwerda.

p. 97,24 καμπτόμενοι] καθαιρούμενοι coni. Holwerda.
99,14 μετ᾽ ἀσφαλείας] μετ᾽ ἀμελείας (M) prob. Holwerda.
100,15 corr. ὑπερβάλλουσαν.
101,4 corr. κρείττους.
104,18 ἀδελφοῖς insiticium esse cens. Holwerda.
105,4 ⟨μᾶλλον⟩ ἔτι βλάπτεται coni. Holwerda.
107,20 ῥᾳδίως] ῥᾳόνως coni. Holwerda.
108,3 corr. οὐσίαν.
117,19. 20 ἐπειδὴ γενόμενος ⟨οὗτος⟩ τούτοις coni. Holwerda.
119,4. 5 verba κατὰ σελήνην — διηριθμήσαντο interpolata cens. Holwerda.
119,22 corr. ἵν᾽.
121,9 κατὰ ἀρχαιολογίαν τινὰ vel κατὰ παλαιὰν παράδοσιν coni. Holwerda.
140,1 παρὰ ταύτας ἑορτὴ μὲν οὔ (pro θεοῦ) coni. Holwerda.
144,1 corr. ὑγιαινόντων.
144,10 τοῖς γέρασιν (τὴν γέρασιν M) delenda cens. Holwerda.
144,23 τεθεικέναι] τεθηπέναι coni. Holwerda.
145,9. 10 ἣν αὐτοκέλευστον ἡ φύσις ἐξ ἔτι σπαργάνων τε ταῖς ψυχαῖς coni. Holwerda.
145,24 τοὺς γινομένους] τοὺς γειναμένους coni. Holwerda.
148,2 ἔφοροι] ἔφεδροι coni. Holwerda.
148,3 adnot. corr. ἐπὶ καταλεύσει τί δρῶσιν M
151,11 ἐν πολιτείᾳ] ἐν τῇ προτεραίᾳ Arm
154,17 μάχαις] ἀμηχάνοις κακοῖς Arm
157,16 ἀπορρήττουσα] ἀπόρρητα Arm
167,3 τὸν νόμῳ] τῶν νόμων Arm
173,13 corr. οὐδέν.
211,22 adnot. corr. φώρια S Nicet.: φωρία v
215,23 corr. ἀήττητον.
270,1 τῆς τε suspectum, corrigendum videtur τῶν τε (Wendl.)
321,5 καὶ τῶν κατ᾽ αὐτὴν ⟨ἀγαθῶν⟩ ἀπόλαυσιν coni. Wendl.

INDEX SIGLORVM

R = Vaticanus gr. 316
S = Seldenianus
C = Parisinus gr. 435
M = Laurentianus X 20
F = Laurentianus LXXXV 10
G = Vaticano-Palatinus gr. 248
V = Vindobonensis suppl. gr. 50
O = Laurentianus X 23
B = Venetus gr. 42
E = Oxoniensis Lincolniensis 34
K = Laurentianus conv. soppr. 59
A = Monacensis gr. 459
H = Venetus gr. 40
P = Petropolitanus XX Aa 1
L = Parisinus gr. 433

N = Neapolitanus II C 32 (excerpta)
D = Sacra Parallela
D^C = Coislinianus 276
D^K = Vaticanus gr. 1553
D^P = Paris. gr. 923
D^M = Venetus gr. 138
D^H = Hierosolymitanus 15
D^R = Rupefucaldinus (Berolinensis Phill. 1450)
D^L = Laurentianus VIII 22
D^V = Vaticanus gr. 1236
Arm = versio Armenia
Turn. = Turnebus
Mang. = Mangey
Tisch. = Tischendorf
v = lectio vulgata

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΜΕΡΕΙ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΔΥΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΩΝ, ΤΟ ΤΕ ΜΗ ΝΟΜΙΖΕΙΝ ΕΞΩ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΘΕΟΥΣ ΕΤΕΡΟΥΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΗ ΧΕΙΡΟΚΜΗΤΑ ΘΕΟΠΛΑΣΤΕΙΝ

Περὶ περιτομῆς.

210 M. (1.) Τὰ μὲν γένη τῶν ἐν εἴδει νόμων, οἱ προσαγορευόμενοι δέκα 1
λόγοι, διὰ τῆς προτέρας ἠκρίβωνται συντάξεως, τὰ δ' ἐν μέρει διατάγ-
ματα κατὰ τὴν τῆς γραφῆς ἀκολουθίαν νῦν ἐπισκεπτέον. ἄρξομαι δ'
ἀπὸ τοῦ γελωμένου παρὰ τοῖς πολλοῖς. γελᾶται δὲ ἡ τῶν γεννητικῶν 2
περιτομή, πρᾶγμα σπουδαζόμενον οὐ μετρίως καὶ παρ' ἑτέροις ἔθνεσι
καὶ μάλιστα τῷ Αἰγυπτιακῷ, ὃ καὶ πολυανθρωπότατον καὶ ἀρχαιότατον
καὶ φιλοσοφώτατον εἶναι δοκεῖ. παρὸ καὶ προσῆκον ἦν παιδικὴν χλεύην 3
μεθεμένους φρονιμώτερον καὶ σεμνότερον ἀναζητῆσαι τὰς αἰτίας, ὧν
χάριν ἐκράτησε τὸ ἔθος, καὶ μὴ προεξαναστάντας καταγινώσκειν μεγάλων
211 M. ἐθνῶν εὐχέρειαν, λογιζομένους, ὡς εἰκός, τοσαύτας | μυριάδας καθ'
ἑκάστην γενεὰν ἀποτέμνεσθαι, μετὰ χαλεπῶν ἀλγηδόνων ἀκρωτηρια-

1. 2 Φίλωνος περὶ τῶν ἐν μέρει δια(ταγμάτων) R: om. ceteri 3—7 περὶ τῶν ἀναφερομένων ... ἔξω ἑνὸς ... χειρότμητα θεοπλαστεῖν M, τοῦ αὐτοῦ περὶ ... λόγων ... θεοπλαστεῖν F, Φίλωνος περὶ περιτομῆς A, Φίλωνος ἰουδαίου περὶ περιτομῆς H 9 μέρη M 10 δὲ AH 11 δὲ RM: δ' ceteri γεννητικῶν] γεννητῶν H (Turn.) 13 καὶ ἀρχαιότατον om. AH (Turn.) 14 φιλοσοφώτατον] πολυσοφώτατον AH (Turn.) προσῆκον] πρέπον MF 16 ἐκράτησεν ἔθος (om. τὸ) Mang. ἔθνος H 17 λογιζομένας H ὡς εἰκὸς AH: ὡς οὐκ εἰκὸς RMF (v) 18 ⟨μάτην⟩ περιτέμνεσθαι coni. Mang.

11 sqq. cf. Wendland Archiv f. Papyrusforsch. II p. 22 sqq.

ζούσας τά τε ἑαυτῶν καὶ τῶν οἰκειοτάτων σώματα, πολλὰ δ' εἶναι τὰ
προτρέποντα τὴν εἰσήγησιν τῶν παλαιῶν διατηρεῖν καὶ ἐπιτελεῖν, τὰ δ'
4 ἀνωτάτω τέτταρα· ἓν μὲν χαλεπῆς νόσου καὶ δυσιάτου, ποσθένης,
ἀπαλλαγήν, ἣν ἄνθρακα καλοῦσιν, ἀπὸ τοῦ καίειν ἐντυφόμενον, ὡς οἶμαι,
ταύτης τῆς προσηγορίας τυχόντα, ὅπερ εὐχολώτερον τοῖς ἀκροποσθίας
5 ἔχουσιν ἐγγίνεται· δεύτερον δὲ τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος καθαριότητα
πρὸς τὸ ἁρμόττον τάξει ἱερωμένῃ, παρὸ καὶ ξυρῶνται τὰ σώματα προσ-
υπερβάλλοντες οἱ ἐν Αἰγύπτῳ τῶν ἱερέων· ὑποσυλλέγεται γὰρ καὶ ὑπο-
6 στέλλει καὶ θριξὶ καὶ ποσθίαις ἔνια τῶν ὀφειλόντων καθαίρεσθαι· τρίτον
δὲ τὴν πρὸς καρδίαν ὁμοιότητα τοῦ περιτμηθέντος μέρους· πρὸς γὰρ
γένεσιν ἄμφω παρεσκεύασται, τὸ μὲν ἐγκάρδιον πνεῦμα νοημάτων, τὸ δὲ
γόνιμον ὄργανον ζῴων· ἐδικαίωσαν γὰρ οἱ πρῶτοι τῷ ἀφανεῖ καὶ κρείτ-
τονι, δι' οὗ τὰ νοητὰ συνίσταται, τὸ ἐμφανὲς καὶ ὁρατόν, ᾧ τὰ αἰσθητὰ
7 γεννᾶσθαι πέφυκεν, ἐξομοιῶσαι· τέταρτον δὲ καὶ ἀναγκαιότατον τὴν πρὸς
πολυγονίαν παρασκευήν· λέγεται γὰρ ὡς εὐοδεῖ τὸ σπέρμα μήτε σκιδνάμενον
μήτε περιρρέον εἰς τοὺς τῆς ποσθίας κόλπους· ὅθεν καὶ τὰ περιτεμνόμενα
τῶν ἐθνῶν πολυγονώτατα καὶ πολυανθρωπότατα εἶναι δοκεῖ.

8 (2.) Ταῦτα μὲν οὖν εἰς ἀκοὰς ἦλθε τὰς ἡμετέρας, ἀρχαιολογού-
μενα παρὰ θεσπεσίοις ἀνδράσιν, οἳ τὰ Μωυσέως οὐ παρέργως διηρεύνησαν.
ἐγὼ δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ σύμβολον ἡγοῦμαι τὴν περιτομὴν δυοῖν

1 τε R: τ' F, θ' MAH καὶ τὰ τῶν FA (v) πολλὰ δ' εἶναι AH: πολλὰ δ' εἰσὶ R, om. MF τὰ] τά τε MF 2 προτρέποντα] πρέποντα M τὴν—παλαιῶν] τῶν παλαιῶν τῇ ἀγωγῇ M εἰσήγησιν RAH: εἰσαγωγὴν FL^3 (v) δ' om. MF 3 χαλεπῆς] τὸ ἐκ τῆς MF ποσθένης RMF: πάθους AH (v) ποσθένης corruptum 4 ἀπαλλαγὴν om. RMF ἀπὸ τοῦ καίειν RAH: ἀπο-χεόμενον καὶ MF 4. 5 ὡς οἶμαι, ταύτης AH: ὡς οἶμαι ταύτης οἰκειοτέρας R, ὡς οἰκειοτέρας MF 5 τυχόντα RMF: τυχόντος AH ὅπερ RF: ὅπερ καὶ M, ἥτις AH(v); ὅστις coni. Mang. εὐχολώτερον om. RMF τοῖς τὰς ἀκροποσθίας F (v) ἀκροποσθιάσεις M 6 ἔχουσι γίνεται F δεύτερον AH (δὲ addidi): ἕτερον δὲ MF, om. R τὴν—σώματος] διὰ τὴν δηλουμένην MF καθαριότητα R: καθαρότητα ceteri (v) 7 ἁρμόττειν FL^3 (v) τάξει ἱερωμένῃ MFL^3: ἱερωμένῃ (om. τάξει) R, ἱερωσύνῃ AH 8 τῶν ἱερέων ⟨παῖδες⟩ coni. Reitzenstein ὑποσυλλέγεται] ὑποστέλλεται H, ὑποσυστέλλεται A 8. 9 ὑποστέλλει] ὑποσυστέλλει F 10 τὴν om. M alt. πρὸς R: εἰς ceteri (v) 11 τὸ μὲν γὰρ v, γὰρ om. codd. 13 τὰ νοητὰ RMF: καὶ τὰ νοήματα AH (v) ᾧ] ὡς R αἰσθητὰ om. M 14 δὲ om. AH καὶ] ἣν M καὶ ἀναγκαιότατον—εἰρημένοις καὶ (20) om. F 15 παρασκευὴν RM: κατασκευὴν AH (Turn.) εὐοδεῖ RM: εὐοδοῖ A (v), εὐωδοῖ H 16 τῆς ποσθίας] ποσθίους M ante κόλπους add. ὡς ἦλθε AH (v) καὶ om. M τεμνόμενα H (Turn.) 17 δοκεῖ R: om. ceteri (v) 18 οὖν om. M 19 μωϋσέος M, μωσέως AH διηρεύνησαν RM: διηρμήνευσαν AH (v)

7 cf. Herod. 2,37

εἶναι τοῖν ἀναγκαιοτάτοιν· ἑνὸς μὲν ἡδονῶν ἐκτομῆς, αἳ καταγοητεύουσι 9
διάνοιαν· ἐπειδὴ γὰρ τὰ νικητήρια φέρεται τῶν ἐν ἡδοναῖς φίλτρων ἡ
ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα συνουσία, τὸ ὑπηρετοῦν ταῖς τοιαύταις ὁμιλίαις
ὄργανον ἀκρωτηριάζειν ἔδοξε τοῖς νομοθέταις, αἰνιττομένοις περιτομὴν
περιττῆς ἐκτομὴν καὶ πλεοναζούσης ἡδονῆς, οὐ μιᾶς, ἀλλὰ διὰ μιᾶς τῆς
βιαστικωτάτης καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν· ἑτέρου δὲ τοῦ γνῶναί τινα 10
ἑαυτὸν καὶ τὴν βαρεῖαν νόσον, οἴησιν, ψυχῆς ἀπώσασθαι· ἔνιοι γὰρ ὡς
ἀγαθοὶ ζῳοπλάσται ζῴων τὸ κάλλιστον, ἄνθρωπον, ηὔχησαν δύνασθαι
2 M. δημιουργεῖν καὶ φυσηθέντες ὑπ' ἀλαζονείας ἑαυτοὺς ἐξεθείωσαν, | τὸν
ὡς ἀληθῶς αἴτιον γενέσεως ὄντα θεὸν παρακαλυψάμενοι, καίτοι γε ἐκ
τῶν συνήθων ἐπανορθώσασθαι τὴν ἀπάτην δυνάμενοι· πολλοὶ μὲν γὰρ 11
παρ' αὐτοῖς εἰσιν ἄνδρες ἄγονοι, πολλαὶ δὲ στεῖραι γυναῖκες, ὧν ἀτελεῖς
αἱ ὁμιλίαι καταγηρασάντων ἐν ἀπαιδίᾳ. πονηρὰν οὖν δόξαν ἐκτμητέον
τῆς διανοίας καὶ τὰς ἄλλας ὅσαι μὴ φιλόθεοι. τούτων μὲν δὴ πέρι 12
τοσαῦτα· τρεπτέον δ' ἐπὶ τοὺς κατὰ μέρος ἤδη νόμους καὶ πρώτους,
ἀφ' ὧν ἄρχεσθαι καλόν, τοὺς περὶ μοναρχίας ὁρισθέντας.

Οἱ περὶ μοναρχίας νόμοι.

13 M. (1.) Τινὲς ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας ὑπέλαβον 13
εἶναι θεοὺς αὐτοκράτορας, οἷς τὰς τῶν γινομένων ἁπάντων αἰτίας ἀνέθεσαν.

1 εἶναι RF: ἕνεκα M, om. AH (v) ἐκτομήν M 2 διάνοιαν om. AH γὰρ om. R 3 γυναῖκας F 4 ἀκρωτηριάζει MF ἔδοξε] πᾶσι MF αἰνιττόμενος MF 4. 5 περιτομὴν περιττῆς ἐκτομὴν scripsi: περιτομὴν περιττῆς ἐκτομῆς R (ut vid.), περιτομὴν περιττῆς MF, ἐκτομὴν περιττῆς AH (v) 5 ἀλλὰ καὶ F 6 ἕτερον F τιν' F 7 τὴν οἴησιν AH (v) 8 ζῴων R: ζῷον ceteri (v) ἀνθρώπων F 9 ἐξεθέωσαν AH 10 ὡς om. F (Turn.) αἴτιον γενέσεως ὄντα RF: ὄντα αἴτιον γενέσεως AH (v), ὄντα γενέσεως αἴτιον M καίτοι—δυνάμενοι (11) om. AH γε R: γ' MF 11 συνήθων R: συνόντων MF (v) 12 πολλαὶ δὲ] καὶ H (Turn.); πολλαὶ δὲ καὶ Mang. 13 ὁμιλίαι] ἡμιολίαι AH κατηγορησάντων F¹H (Turn.) 14 τῆς διανοίας—φιλόθεοι om. MF δὴ RMF: οὖν AH (v) 15 πρώτους RM: πρώτους γ' F, πρῶτον AH (Turn.); πρῶτον γ' Mang. 16 περὶ] ἐπὶ AH 17 tit. οἱ περὶ μοναρχίας νόμοι RF: οἱ περὶ μοναρχίας λόγοι Vind., περὶ μοναρχίας mg R mg M, φίλωνος περὶ μοναρχίας AH, περὶ μοναρχίας λόγος πρῶτος L (v) 18 ἀστέρας om. AH 19 αὐτοκράτορας] αὐτοκρατεῖς coni. Mang. πάντων F Vind. αἰτίας ἁπάντων transp. M ἐνέθεσαν M

18—4,22 *Euseb. Praep. Ev. XIII 18,11* εἰκότως δῆτα Μωυσῆς ... μόνον ἡγεῖσθαι θεὸν καὶ μόνῳ τὴν σεβάσμιον ἀπονέμειν νομοθετεῖ τιμὴν λέγων· "μὴ ἰδὼν—προσκυνήσῃς αὐτοῖς" (Deut. 4,19). ἑρμηνεύει δὲ ταῦτα διασαφῶν εἰς πλάτος ὁ τὰ Ἑβραίων πεπαιδευμένος Φίλων ὧδέ πῃ λέγων πρὸς λέξιν· Τινὲς ἥλιον—συνέστησαν. 18—4,7 Vind. hist. gr. 67 fol. 59ᵛ Οἱ περὶ μοναρχίας λόγοι: — Τινὲς κτλ. abrumpitur verbis (4,7) τοὺς δὲ μὴ βλέποντας τὸν ἐπι, folium proximum intercidit.

Μωυσεῖ δ' ὁ κόσμος ἔδοξεν εἶναι καὶ γενητὸς καὶ καθάπερ πόλις ἡ
μεγίστη, ἄρχοντας ἔχουσα καὶ ὑπηκόους, ἄρχοντας μὲν τοὺς ἐν οὐρανῷ
πάντας ὅσοι πλάνητες καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρες, ὑπηκόους δὲ τὰς μετὰ
14 σελήνην ἐν ἀέρι καὶ περιγείους φύσεις· τοὺς δὲ λεχθέντας ἄρχοντας
οὐκ αὐτεξουσίους, ἀλλ' ἑνὸς τοῦ πάντων πατρὸς ὑπάρχους, οὗ μιμου-
μένους τὴν ἐπιστασίαν κατορθοῦν πρυτανεύοντος κατὰ δίκην καὶ νόμον
ἕκαστον τῶν γεγονότων· τοὺς δὲ μὴ βλέποντας τὸν ἐπιβεβηκότα ἡνίοχον
τοῖς ὑπεζευγμένοις ὡς αὐτουργοῖς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων ἀνάψαι
15 τὰς αἰτίας. ὧν τὴν ἄγνοιαν ὁ ἱερώτατος νομοθέτης εἰς ἐπιστήμην
μεθαρμόζεται λέγων ὧδε· „μὴ ἰδὼν τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ
τοὺς ἀστέρας καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐρανοῦ πλανηθεὶς προσκυνήσῃς
αὐτοῖς" (Deut. 4,19). εὐθυβόλως πάνυ καὶ καλῶς πλάνον εἶπε τὴν
16 τῶν εἰρημένων ὡς θεῶν ἀποδοχήν. οἱ γὰρ ἰδόντες ἡλίου μὲν προσόδοις
καὶ ἀναχωρήσεσι τὰς ἐτησίους ὥρας συνισταμένας, ἐν αἷς αἱ | ζῴων καὶ p. 214 M.
φυτῶν καὶ καρπῶν γενέσεις ὡρισμέναις χρόνων περιόδοις τελεσφοροῦνται,
σελήνην δ' ὑπηρέτιν καὶ διάδοχον ἡλίου νύκτωρ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ
προστασίαν ἀνειληφυῖαν ὧν μεθ' ἡμέραν ἥλιος, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας
κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐπίγεια συμπάθειαν μυρία τῶν ἐπὶ διαμονῇ τοῦ παντὸς
ἐνεργοῦντάς τε καὶ δρῶντας, πλάνον ἐπλανήθησαν ἀνήνυτον μόνους εἶναι
17 τούτους θεοὺς ὑποτοπήσαντες. εἰ δ' ἐσπούδασαν διὰ τῆς ἀπλανοῦς βαδίζειν
ὁδοῦ, κἂν εὐθὺς ἔγνωσαν ὅτι, καθάπερ αἴσθησις ὑποδιάκονος νοῦ γέγονε,
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ αἰσθητοὶ πάντες ὑπηρέται τοῦ νοητοῦ κατέστησαν,

---

1 μωϋσῆ MF, μωσεῖ AH δὲ (om. ὁ) AH καὶ ante γενητὸς om. AH γεννητὸς Vind. καθάπερ om. MAH Eus. 2 μεγάλη F Vind. ἄρχοντας δὲ H (v); ἄρχοντάς τε coni. Mang. 3 ὅσοι] οἷον Eus. πλανῆται M 4 ἐν ἀέρι καὶ om. AH; καὶ om. v 5 πατέρος v πατρὸς ὑπάρχους] προϋπάρχου AH 6 πρυτανεύοντας Vind. 8 ἐν τῶ κόσμω codd.: ἐν κόσμῳ v 11 προσκυνήσεις M (v) 12 αὐτοῖς RMF Eus.: αὐτούς AH (v) 12. 13 τὴν . . . ἀποδοχήν] τὰς . . . ἀποδοχάς AH 13 ἰδόντες] εἰδότες M προσόδοις F et Eus. codd. nonnulli: προόδοις ceteri 14 συνισταμένας] ἀνεσταλμένας AH αἱ] καὶ AH (Turn.) 15 ὡρισμένων H (Turn.) περιόδοις] προόδοις H 16 ὑπηρέτιν codd.: ὑπηρέτην v ἡλίου καὶ διάδοχον transp. M 17 εἰληφυῖαν MAH ὧν] ὡς AH ἥλιος RM Eus.: ἥλιον FAH 18 τἀπίγεια Eus. τῶν] τὰ AH παντὸς] παρόντος AH (Turn.) 20 δὲ AH 21 κἂν εὐθὺς] εὐθὺς ἂν AH (Turn.) νοῦ om. AH 22 αἰσθητοὶ ⟨θεοὶ⟩ coni. Mang. νοητοῦ] νοῦ L² (Turn.) κατέστησαν AH(R?): συνέστησαν ceteri

---

13 cf. *Cic. de nat. deor. II 19* Possetne . . . tot rebus ipsis se immutantibus solis accessus discessusque solstitiis brumisque cognosci?

ἀγαπήσαντες εἰ δευτερείων ἐφίξονται. παγγέλοιον γὰρ οἴεσθαι, ὅτι ὁ μὲν 18
νοῦς ὁ ἐν ἡμῖν βραχύτατος ὢν καὶ ἀόρατος ἡγεμὼν τῶν αἰσθητικῶν
ὀργάνων ἐστίν, ὁ δὲ τοῦ παντὸς ὁ μέγιστος καὶ τελειότατος οὐχὶ βασιλεὺς
βασιλέων εἶναι πέφυκε, βλεπομένων οὐ βλεπόμενος. πάντας οὖν τοὺς κατ' 19
οὐρανὸν οὓς αἴσθησις ἐπισκοπεῖ θεοὺς οὐχ αὐτοκρατεῖς νομιστέον, τὴν
ὑπάρχων τάξιν εἰληφότας, ὑπευθύνους μὲν φύσει γεγονότας, ἕνεκα δ'
ἀρετῆς εὐθύνας οὐχ ὑφέξοντας. ὥσθ' ὑπερβάντες τῷ λογισμῷ πᾶσαν 20
τὴν ὁρατὴν οὐσίαν ἐπὶ τὴν τοῦ ἀειδοῦς καὶ ἀοράτου καὶ μόνῃ διανοίᾳ
καταληπτοῦ τιμὴν ἴωμεν, ὃς οὐ μόνον θεὸς θεῶν ἐστι νοητῶν τε καὶ
αἰσθητῶν ἀλλὰ καὶ πάντων δημιουργός. ἐὰν δέ τις τὴν τοῦ ἀιδίου καὶ
ποιητοῦ θεραπείαν ἄλλῳ προσνέμῃ νεωτέρῳ καὶ γενητῷ, φρενοβλαβὴς
ἀναγεγράφθω καὶ ἔνοχος ἀσεβείᾳ τῇ μεγίστῃ.

(2.) Εἰσὶ δέ τινες οἳ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀνδριαντοποιοῖς ὡς θεο- 21
πλαστεῖν ἱκανοῖς παρέδοσαν· οἱ δὲ λαβόντες ἀργὴν ὕλην θνητῷ παρα-
δείγματι προσχρησάμενοι, τὸ παραλογώτατον, θεοὺς ὅσα τῷ δοκεῖν
ἐμόρφωσαν· καὶ νεὼς κατασκευάσαντες καὶ ἱδρυσάμενοι βωμοὺς ἐδείμαντο
θυσίαις τε καὶ πομπαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ἱερουργίαις τε καὶ ἁγιστείαις
ἐπιμελῶς πάνυ καὶ πεφροντισμένως γεραίρουσιν, ἱερέων τε καὶ ἱερειῶν
τὸν περὶ ταῦτα τῦφον ὡς ἔνι μάλιστα σεμνοποιούντων. οἷς ὁ τῶν ὅλων 22
πατὴρ προαγορεύει λέγων· „οὐ ποιήσετε μετ' ἐμοῦ θεοὺς ἀργυροῦς καὶ

---

1 post ἀγαπήσαντες add. αὐτὸ MF εἰ] ἢ M post ἐφίξονται add. πάντες MF παγγέλοιον γὰρ οἴεσθαι om. MF γὰρ R: δὲ AH (v) 1. 2 ὁ μὲν νοῦς ὁ R: νοῦς ὁ μὲν M, νοῦς μὲν ὁ FAH (v) 3 τελειότατος RM: τελεώτατος ceteri (v) 3. 4 βασιλεὺς καὶ βασιλέων AH 4 ἅπαντας MF 4. 5 τοὺς κατ' οὐρανὸν οὓς] οὓς κατ' οὐρανὸν AH (Mang.) 5 οὐχ αὐτοκρατεῖς] αὐτοκρατεῖς οὐ M (Mang.) 6 εἰληχότας FL² (Turn.); λαβόντας τὴν τάξιν τῶν ὑπάρχων mg H 7 εὐθύνας RMF: εὐθύνην AH (v) ὑφέξοντας] ἕξοντας AH ὥστε F, ὡς M 8 pr. τὴν om. M ἀειδοῦς] ἀϊδίου M (Mang.) 9 θεῶν θεός transp. M, θεῶν om. Eus. 10 ἁπάντων Eus. codd. nonnulli 11 νεωτέρῳ καὶ γενητῷ] νοητῷ καὶ θεωρητῷ M, νεωτέρῳ ἢ γεννητῷ v γενητῷ R: γεννητῷ ceteri 14 οἱ δὲ] οἳ M (Mang.) ἀργὴν ss. R (ut vid.), ἀργυρὰν F 15 τῷ om. M 16 ἐδείμαντο fortasse secludendum, ⟨οὓς⟩ ἐδείμαντο coni. Wendl. 17 ἁγιστίαις M 18 πάνυ τε AH (Turn.) ἱερέων τε RF: ἱερέων M, ἱερῶν AH ἱερειῶν] ἱερείων FAH, ἱεριτῶν (sic) M 19 σεμνοποιούντων ὡς ἔνι μάλιστα transp. AH (v) οἷς] ὡς M 20 προσαγορεύει F¹; ἀπαγορεύει coni. Maug. μετ' ἐμοῦ scripsi (cf. *leg. alleg. I § 51*): μετ' ἐμὲ M, (ποιήσετ') ἐμοὶ R, ὑμῖν F, om. AH

7—12 pergit Euseb. l. l. καὶ ἐπάγει λέγων· ὥσθ'—μεγίστῃ.

χρυσοῦς“ (Exod. 20,23), μόνον οὐκ ἄντικρυς ἀναδιδάσκων, ὅτι οὐδ' ἐξ
ἑτέρας ὕλης χειρόκμητον οὐδὲν τὸ παράπαν θεοπλαστήσετε διακωλυ-
θέντες ἐκ τῶν ἀρίστων· ἄργυρος γὰρ καὶ χρυσὸς τὰ πρωτεῖα τῶν ἐν
23 ὕλαις φέρονται. δίχα δὲ τῆς ῥητῆς ἀπαγορεύσεως καὶ ἕτερον αἰνίττε-
σθαί μοι δοκεῖ τῶν πρὸς ἠθοποιίαν μάλιστα συντεινόντων, διελέγχων
οὐ μετρίως τοὺς φιλοχρημάτους, | οἳ πανταχόθεν μὲν ἀργύριον καὶ p. 21
χρυσίον ἐκπορίζουσι, τὸ δὲ πορισθὲν ὡς ἄγαλμα θεῖον ἐν ἀδύτοις
θησαυροφυλακοῦσιν, ἀγαθῶν αἴτιον καὶ τῆς συμπάσης εὐδαιμονίας τοῦτ'
24 εἶναι νομίζοντες. καὶ ὅσοι μέντοι τῶν ἀπόρων κεκράτηνται χαλεπῇ
νόσῳ, φιλαργυρίᾳ, οὐκ ἔχοντες ἴδιον πλοῦτον, ὃν θεραπείας ἀξιώσουσι,
τὸν τῶν πλησίον τεθηπότες καὶ προσκυνοῦντες ἕωθεν εἰς τὰς τῶν περι-
ουσιαζόντων οἰκίας ἀφικνοῦνται καθάπερ εἰς ἱερὰ μέγιστα, προσευξόμενοι
25 καὶ τἀγαθὰ παρὰ τῶν δεσποτῶν ὡς θεῶν αἰτησόμενοι. πρὸς οὓς καὶ
ἐν ἑτέροις φησίν· „οὐκ ἐπακολουθήσετε εἰδώλοις καὶ θεοὺς χωνευτοὺς
οὐ ποιήσετε“ (Lev. 19,4), διὰ συμβόλων ἀναδιδάσκων, ὅτι πλούτῳ τιμὰς
ἰσοθέους ἀπονέμειν οὐ προσήκει· πλούτου γὰρ αἱ περιβόητοι ὕλαι
χρυσὸς καὶ ἄργυρος εἶναι πεφύκασιν, αἷς ἀκολουθοῦσιν οἱ πολλοὶ τὰ τοῦ
λεγομένου τυφλοῦ πλούτου μόνα ἢ μάλιστα εὐδαιμονίας αἴτια νομίζοντες.
26 τάδ' ἐστὶν ἅ φησιν „εἴδωλα“, σκιαῖς ἐοικότα καὶ φάσμασιν, οὐδενὸς
ἠρτημένα ἰσχυροῦ καὶ βεβαίου· φέρεται γὰρ πνεύματος τρόπον ἀστάτου
τροπὰς καὶ μεταβολὰς παντοίας ἐνδεχόμενα. σημεῖον δ' ἐστὶ τούτων
ἐναργές· μὴ προλαβόντων ἐξαπιναίως ἔστιν ὅτε προσέπτη, παγίως

1 χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς transp. M μόνον οὐκ] μονονουχὶ οὐκ AH (Turn.); μονονουχὶ Mang. 2 χειρότμητον M θεοπλαστήσεται N, χειροπλαστήσετε M 2. 3 διακωλυθέντες F: δύο κωλυθέντες RAH (v), κωλυθέντες M 5 διελεγχομένους M 6 οὐ RF: οὐδὲ AH (v), om. M ἀργύριον μὲν transp. M 6. 7 ἄργυρον καὶ χρυσὸν F 7 ἄγαλμα] ἀγαλλίαμα AH 8 post τοῦτ' repetit αἴτιον M 9 ὅσοι] ἴση AH μέντοι RF: μὲν ceteri (v) τοῖς ἀπόροις AH (Turn.) 10 φυλαργυρία A post ἔχοντες add. δὲ AH (Turn.) 11 τὸν] τὴν Turn. πλησίον RF: πλησίων M, πλουσίων AH προσκυνοῦντες—καθάπερ (12) om. AH 12 ἀφικνούμενοι FL (Turn.) post προσευξόμενοι add. ἔρχονται AH (Turn.) 13 τὰ ἀγαθὰ M 14 οὐκ ἀκολουθήσετε M (Mang.) 16 ἀπονέμειν ἰσοθέους transp. H (v) 17 εἶναι R: χεῖσθαι MF, κεῖσθαι AH, χρῆσθαι v; ῥεῖσθαι coni. Mang. 19 τάδ'] τὰ δὲ AH (Turn. Mang.) ἅ] ἡ MF 20 ἠρτημένου H ἰσχυροῦ RM: ὀχυροῦ ceteri (v) τρόπον πνεύματος transp. AH (v) 21 τροπὰς] φορὰς F καὶ μεταβολὰς om. AH (Turn.) ἐνδεχόμενα codd.: ἐκδεχόμενα v δ' ἐστὶ τούτων RMF: δὲ τοῦτο AH (v) 22 ἐναργές RAH: ἐναργέστατον MF (v) προλαβόντων RF: προσλαβόντων AH (v), παραλαβόντων M παγίως δ' F

1. 2 N fol. 155r: μόνον οὐκ — θεοπλαστήσεται.

ἐνειλῆφθαι νομιζόντων πάλιν ἀπεπήδησε, καὶ ὅτε μέντοι πάρεστι, καθάπερ
τὰ διὰ τῶν κατόπτρων εἴδωλα φαντάζεται τὴν αἴσθησιν ἀπατῶντα καὶ
καταγοητεύοντα καὶ ὡς ἂν ὑφεστηκότα τὰ μὴ ὑπομένοντα. καὶ τί δεῖ 27
τὸν ἀνθρώπινον πλοῦτον ἢ τῦφον, ὃν ἀναζωγραφοῦσιν αἱ κεναὶ δόξαι,
δηλοῦν ὡς ἔστιν ἀβέβαιος; ἤδη γάρ τινες καὶ τὰ ἄλλα πάντα ζῷα καὶ
φυτά, ὧν γένεσίς ἐστι καὶ φθορά, συνεχῶς μὲν καὶ ἀπαύστως φασὶ
ῥεῖσθαι, τῆς δ' ἀπορροίας ἀδηλοτέραν αἴσθησιν εἶναι, ἀεὶ νικώσης τῆς
περὶ τὴν ῥύσιν ὀξύτητος τὴν δι' ὄψεως ἀκριβῆ προσβολήν.

(3.) Ἀλλ' οὐ μόνον πλοῦτος καὶ δόξα καὶ τὰ τοιαῦτα εἴδωλα 28
καὶ ἀμενηναὶ σκιαί, ἀλλὰ καὶ πάντες, οὓς οἱ μυθογράφοι διαπλάσαντες
ἐξετύφωσαν ἐπιτειχίσαντες τὰς ψευδεῖς δόξας κατὰ τῆς ἀληθείας, θεοὺς
καινοὺς ὥσπερ ἀπὸ μηχανῆς εἰσαγαγόντες ἕνεκα τοῦ τὸν ἀίδιον καὶ ὄντα
ὄντως θεὸν λήθῃ παραδοθῆναι. πρὸς δὲ τὸ εὐπαράγωγον μέλεσι καὶ
ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐνηρμόσαντο τὸ ψεῦδος, νομίζοντες ῥᾳδίως καταγοη-
τεύσειν τοὺς ἐντυγχάνοντας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πλαστικὴν καὶ ζωγραφίαν 29
216 M. συνεργοὺς τῆς ἀπάτης | προσπαρέλαβον, ἵνα χρωμάτων καὶ σχημάτων
καὶ ποιοτήτων εὖ δεδημιουργημέναις ἰδέαις ὑπαγάγωνται τοὺς ὁρῶντας
καὶ τὰς ἡγεμονίδας αἰσθήσεις ὄψιν καὶ ἀκοὴν δελεάσαντες, τὴν μὲν
ἀψύχοις εὐμορφίαις, τὴν δ' εὐφωνίᾳ ποιητικῇ, συναρπάσωσι τὴν ψυχὴν
ἀβέβαιον καὶ ἀνίδρυτον αὐτὴν ἀπεργασάμενοι. διὰ τοῦτ' ἐπιστάμενος 30

1 ἀπεπήδησε RM: ἀπεδήμησε ceteri (v) ὅταν M 2 τὰ om. AH (Turn.) ἐξαπατῶντα M (Mang.) 2. 3 καὶ καταγοητεύοντα om. F 3 ἂν] δὴ R τὰ RM (coni. Mang.): καὶ AH, om. F 4 τὸν om. Mang. ἀνθρώπινον RMF: τῶν ἀνθρώπων AH (v) ἢ] καὶ AFL² (Turn.) post τῦφον add. λέγειν R ἀναζωπυροῦσιν vel σεμνοποιοῦσιν coni. Mang. 5 τὰ ἄλλα R: τἄλλα MFH, τᾶλλα A 6 φασὶ καὶ ἀπαύστως transp. AH (v) ἀκαταπαύστως F 7 ῥεῖσθαι] διαρρεῖν AH ἀπορροῆς MF ἀεὶ om. MF 7. 8 τῇ ... ὀξύτητι AH 8 ῥύσιν Mang.: φύσιν RMF, φορὰν AH δι' om. AH 10 καὶ ἀμενηναὶ (ἀμενιναὶ M, ἀμενηνοὶ F) σκιαί RMF: ἀμενηνά AH (Mang.) ⟨μῦθοι⟩ πάντες conicio πάντες οὓς RMF: ἄλλαι ἀπάται ἃς AH (Mang.) οἱ RF: om. MAH (v) διαπλάττουσιν R 11 ἐξετύφωσαν ἐπιτειχίσαντες om. AH 12 καινοὺς] κενοὺς AH εἰσήγαγον AH ἕνεκα τοῦ μὴ AH (Turn.) 12. 13 ὄντως ὄντα M, ὄντως om. AH 13 θεὸν R: om. ceteri (v) λήθῃ] ἀληθῆ A 14 τὸ om. Turn. ψεῦδος RMF: ψευδὲς AH (v) νομίσαντες AH (v) 14. 15 καταγοητεύσειν RM: καταγοητεύειν ceteri (Turn.) 15 ἐντυχόντας M 16 προσπαρέλαβον RMFN: προσέλαβον AH (v) 17 ὑπαγάγωνται RMF: ὑπάγωνται N, ὑπάγοντες AH (Turn.); ὑπαγαγόντες Mang. 18 ἡγεμόνας M 19 δὲ AH διαρπάσωσι H 20 ἀίδρυτον M αὐτὴν RMFN: ταύτην AL² (Turn.), ταύτῃ HL¹ (coni. Mang.) ἀπεργαζόμενοι AH (v)

15—20 N fol. 155r: οὐ μὴν — ἀπεργασάμενοι.

ἐπὶ μέγα δυνάμεως προεληλυθότα τὸν τῦφον καὶ δορυφορούμενον ὑπὸ τοῦ πλείστου γένους ἀνθρώπων οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀλλ' ἑκουσίοις γνώμαις, εὐλαβηθεὶς μή ποτε καὶ οἱ ζηλωταὶ τῆς ἀδεκάστου καὶ ἀληθοῦς εὐσεβείας καθάπερ ὑπὸ χειμάρρου παρασυρῶσιν, ἐνσφραγίζεται βαθεῖς τύπους ταῖς διανοίαις ἐγχαράττων ὁσιότητος, ὑπὲρ τοῦ μὴ συγχυθέντας ἢ ἐπιλεανθέντας ἀμαυρωθῆναί ποτε χρόνῳ, καὶ συνεχῶς ἐπᾴδει ποτὲ μὲν λέγων ὅτι θεὸς εἷς ἐστι καὶ κτίστης καὶ ποιητὴς τῶν ὅλων, ποτὲ δὲ ὅτι κύριος τῶν γεγονότων, ἐπειδὴ τὸ βέβαιον καὶ πάγιον καὶ τὸ κῦρος ὡς
31 ἀληθῶς περὶ αὐτὸν μόνον πέφυκε. λέλεκται δ' ὅτι „οἱ προσκείμενοι τῷ ὄντι θεῷ ζῶσι πάντες“ (Deut. 4,4). ἆρ' οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τρισμακάριος καὶ τρισευδαίμων βίος, ἀγαπητικῶς ἔχεσθαι τῆς θεραπείας τοῦ πρεσβυτάτου πάντων αἰτίου καὶ μὴ τοὺς ὑποδιακόνους καὶ πυλωροὺς πρὸ τοῦ βασιλέως θεραπεύειν ἀξιοῦν; ἀθάνατος ἥδε ἡ ζωὴ καὶ μακραίων ἐν ταῖς τῆς φύσεως στήλαις ἀναγέγραπται· ταυτὶ δὲ τὰ γράμματα τῷ κόσμῳ συνδιαιωνίζειν ἀναγκαῖον.

32 (4.) Δυστόπαστος μὲν οὖν καὶ δυσκατάληπτος ὁ πατὴρ καὶ ἡγεμὼν τῶν συμπάντων ἐστίν, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτ' ἀποκνητέον τὴν ζήτησιν αὐτοῦ. δύο δ' ἐν ταῖς περὶ θεοῦ ζητήσεσι τὰ ἀνωτάτω ταῦτ' ἐπαπορεῖ ἡ διάνοια τοῦ φιλοσοφοῦντος ἀνόθως· ἓν μὲν εἰ ἔστι τὸ θεῖον, ἕνεκα τῶν ἐπιτηδευσάντων ἀθεότητα, κακιῶν τὴν μεγίστην· ἕτερον δὲ τὸ τί ἐστι κατὰ τὴν οὐσίαν. τὸ μὲν οὖν πρότερον οὐ πολὺς πόνος ἰδεῖν, τὸ δὲ δεύτερον
33 οὐ χαλεπὸν μόνον ἀλλὰ καὶ ἴσως ἀδύνατον. ἐπισκεπτέον δ' ἑκάτερον.

---

2 πλείστου] μεγίστου R ἀνθρώπων RMF: τῶν ἀνθρώπων AH (v) οὐκ — γνώμαις om. in textu R, add. mg R, om. F ἑκουσίαις M 3 μή ποτε] μήτε M τῆς τ' Turn. ἀδεκάστου] ἀλήκτου AH 4 παρασυρῶσιν RM: περισυρῶσιν AH, ὑποσυρῶσιν F 5 ὁσιότητος RMF: ὁσιότητα AH (Mang.) 6 ἐπιλεανθέντας RFAH: ἐπιλαθέντας M; ἐπιλειανθέντας v καὶ συνεχῶς] συνεχῶς τ' AH (Turn.) ποτὲ] τοτὲ MF 7 καὶ ante κτίστης om. F ποτὲ] τοτὲ MF, το (sic) R 8 δ' MF ἐπειδὴ] ἐπεὶ δεῖ F alt. τὸ om. AH (Turn.) 9 μόνον πέφυκεν R: μόνον πεφυκέναι F, μόνον εἶναι πέφυκε M, εἶναι πέφυκε μόνον AH (v) λέλεκται] λέγεται AH 10 ἆρ' οὐχ RF: ἀλλ' οὐχ M, καὶ AH τρισμακάριστος M 11 τῆς θεραπείας om. M 11. 12 πρεσβυτάτου RMF: πρεσβυτέρου AH (v) 12. 13 τοῦ βασιλέως RMF: τῆς βασιλείας AH (Turn.) 13 ἀθάνατος RM: ἀθάνατος δὲ F (v), ἀθάνατος οὖν AH ἥδε ἡ ζωὴ RM: ἡ om. AH, ἥδε ἡ om. FL (Turn.) μακραίων] μακρὸς αἰὼν FL (Turn.) ἐν om. F 14 δὲ RMF: τε AH (v) 14. 15 συνδιαιωνίζειν τῷ κόσμῳ transp. AH (v) 15 tit. πόθεν τοῦ εἶναι θεὸν λαμβάνομεν ἔννοιαν add. M (Mang.) 16 ἀόρατος ante δυστόπαστος add. M οὖν om. M post δυσκατάληπτος add. ἐστὶν M (Mang.), sed repetit post συμπάντων 17 ἐστίν codd.: hoc loco om. Mang. τοῦτο AH 18 ἀνωτέρω AH ταῦτ' RM: ταῦτα AH, ταῦτά τε F ἐπαπορεῖν διανοία F 20 ἕτερον—ἰδεῖν (21) om. M 21 πρότερον—τὸ δὲ om. AH 22 ἑκάτερον RMF: ἑκάτερα AH (v)

ἀεὶ τοίνυν γνωρίσματα τῶν δημιουργῶν πέφυκέ πως εἶναι τὰ δημιουργηθέντα· τίς γὰρ ἀνδριάντας ἢ γραφὰς θεασάμενος οὐκ εὐθὺς ἐνενόησεν ἀνδριαντοποιὸν ἢ ζωγράφον; τίς δὲ ἐσθῆτας ἢ ναῦς ἢ οἰκίας ἰδὼν οὐκ ἔννοιαν ἔλαβεν ὑφάντου καὶ ναυπηγοῦ καὶ οἰκοδόμου; παρελθὼν δέ τις εἰς πόλιν εὔνομον, ἐν ᾗ τὰ τῆς πολιτείας σφόδρα καλῶς διακεκόσμηται, τί ἕτερον ὑπολήψεται ἢ ὅτι ἐπιστατεῖται ἥδε ἡ πόλις ὑπ' ἀρχόντων
17 M. | ἀγαθῶν; τὸν οὖν ἀφικόμενον εἰς τὴν ὡς ἀληθῶς μεγαλόπολιν, τόνδε 34
τὸν κόσμον, καὶ θεασάμενον τὴν ὀρεινὴν καὶ πεδιάδα βρίθουσαν ζῴων καὶ φυτῶν καὶ ποταμῶν αὐθιγενῶν καὶ χειμάρρων φορὰς καὶ πελαγῶν ἀναχύσεις καὶ εὐκρασίας ἀέρος καὶ τῶν ἐτησίων ὡρῶν τροπάς, εἶτα ἥλιον καὶ σελήνην, τοὺς ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἡγεμόνας, καὶ τὰς τῶν ἄλλων πλανήτων τε καὶ ἀπλανῶν καὶ τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ περιπολήσεις καὶ χορείας, οὐκ εἰκότως, μᾶλλον δὲ ἀναγκαίως, ἔννοιαν λήψεσθαι δεῖ τοῦ ποιητοῦ καὶ πατρὸς καὶ προσέτι ἡγεμόνος; οὐδὲν γὰρ τῶν τεχνικῶν 35
ἔργων ἀπαυτοματίζεται· τεχνικώτατον δὲ καὶ ἐπιστημονικώτατον ὅδε ὁ κόσμος, ὡς ὑπό τινος τὴν ἐπιστήμην ἀγαθοῦ καὶ τελειοτάτου πάντως δεδημιουργῆσθαι. τοῦτον τὸν τρόπον ἔννοιαν ἐλάβομεν ὑπάρξεως θεοῦ.

(5.) Τὴν δ' οὐσίαν, εἰ καὶ δυσθήρατον καὶ δυσκατάληπτον εἶναι 36
συμβέβηκεν, ὅμως καθ' ὅσον ἐνδέχεται διερευνητέον. ἄμεινον γὰρ οὐδὲν τοῦ ζητεῖν τὸν ἀληθῆ θεόν, κἂν ἡ εὕρεσις αὐτοῦ διαφεύγῃ δύναμιν ἀνθρωπίνην, ἐπειδὴ καὶ ἡ περὶ τὸ βούλεσθαι μαθεῖν σπουδὴ καθ' αὑτὴν ἀλέκτους ἡδονὰς καὶ εὐφροσύνας ἐργάζεται. μάρτυρες δὲ οἱ μὴ χείλεσιν 37

---

1 τοίνυν om. AH (Turn.) γνώρισμα F 2 ἀνδριάντα F • ἐνενόησεν RMF: ἐνόησεν AH (v) 3 pr. ἢ] καὶ F δ' FAH αἰσθῆτας A ναῦν M οἰκίαν MF 5 τῆς om. AH κεκόσμηται AH (Turn.) 6 ἐπιστατεῖται] κρατεῖται AH (Turn.) 7 ὡς ἀγαθῶν Mang. (non M) εἰς τὴν ὡς ἀληθῶς (R?)M: εἰς τὴν ἀληθῶς F (Mang.), ἀληθῶς εἰς τὴν AH (Turn.) τόνδε] τόν τε M 8 τὴν] γῆν MFL[2] (Turn.) βρίθουσαν R: πλήθουσαν AH (v), πληθύουσαν MF 9 φορὰς] τροφὰς AH (Turn.) 10 εὐκρασίας R: εὐκρασίαν ceteri (v) καὶ ante τῶν om. AH (Turn.) εἶθ' MF 12 πλανητῶν M τε om. MF 13 δ' MF λήψεσθαι δεῖ] λήψεσθαι δὴ H, λήψεται MF 14 ποιητοῦ καὶ πατρὸς RMF: πατρὸς καὶ ποιητοῦ AH (v) 15 ἀπαυτομίζεται AH τεχνικώτατος AH (v) δὲ om. F[1] καὶ ἐπιστημονικώτατον RM: om. ceteri (v) ὅδε R: om. ceteri (v) 16 ὑπὸ] ἀπὸ M τὴν ἐπιστήμην post πάντως transp. M 17 δεδημιουργεῖσθαι M 18 tit. περὶ οὐσίας θεοῦ add. mg M δ' om. Turn. 19 συμβεβηκέναι R καθόσον AH, καὶ ὅσον M 19. 20 ἄμεινον γὰρ οὐδὲν RMF: οὐδὲν γὰρ ἄμεινον AH (v) 20 τοῦ om. M ἡ om. AH διαφεύγῃ RMF: διεκφεύγῃ H, διεκφεύγει A; διαφύγῃ v 20. 21 δύναμιν ἀνθρωπίνην RMF: τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν AH (v) 21 περὶ τὸ RF: περὶ τοῦ ceteri (v) 21. 22 καθ' αὑτὴν (ἑαυτὴν FA) ἀλέκτους ἡδονὰς RMFA: ἀλέκτους ἡδονὰς καθ' ἑαυτὴν H (Turn.) 22 δὲ R: δ' ceteri

ἄκροις γευσάμενοι φιλοσοφίας, ἀλλὰ τῶν λόγων καὶ δογμάτων αὐτῆς
ἐπὶ πλέον ἑστιαθέντες· τούτων γὰρ ὁ λογισμὸς ἀπὸ γῆς ἄνω μετέωρος
ἀρθεὶς αἰθεροβατεῖ καὶ συμπεριπολῶν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ σύμπαντι
οὐρανῷ, τάχει πάντα γλιχόμενος ἰδεῖν, ἀμυδροτέραις χρῆται ταῖς προσ-
βολαῖς, ἀκράτου καὶ πολλοῦ φέγγους ἐκχεομένου, ὡς τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα
38 ταῖς μαρμαρυγαῖς σκοτοδινιᾶν. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο προκαμὼν ἀπαγορεύει,
γνώμῃ δ' ἀηττήτῳ πρὸς τὴν ἐνδεχομένην θέαν ἵεται, καθάπερ ἐν ἄθλοις
δευτερείων μεταποιούμενος, ἐπειδὴ τῶν πρώτων ἐσφάλη. φαντασίας δ'
ἀληθοῦς δεύτερά ἐστιν εἰκασία καὶ στοχασμὸς καὶ ὅσα εἰς τὴν τῶν
39 εὐλόγων καὶ πιθανῶν ἰδέαν ἀνάγεται. καθάπερ οὖν οἷός ἐστι τῶν
ἀστέρων ἕκαστος κατὰ τὴν οὐσίαν εἰλικρινῶς οὔτ' εἰδότες οὔτε δυνάμενοι
σαφῶς διαγνῶναι ζητεῖν ὅμως προθυμούμεθα, τερπόμενοι τοῖς εἰκόσι
40 λόγοις ἕνεκα τοῦ φύσει φιλομαθοῦς, τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ καὶ τῆς κατὰ
τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἐναργοῦς φαντασίας ἀμοιροῦμεν, ὀφείλομεν μὴ
ἀπολείπεσθαι τῆς ζητήσεως αὐτοῦ, διὰ τὸ τὴν σκέψιν καὶ ἄνευ τῆς
εὑρέσεως καθ' αὑτὴν τριπόθητον εἶναι, ἐπεὶ καὶ τοὺς τοῦ | σώματος p. 21
ὀφθαλμοὺς οὐδεὶς αἰτιᾶται, παρόσον ἥλιον αὐτὸν ἰδεῖν ἀδυνατοῦντες τὴν
φερομένην ἀπόρροιαν τῶν ἀκτίνων ἐπὶ γῆν ὁρῶσιν, ἡλιακῶν αὐγῶν ἔσχατον
41 φέγγος. (6.) εἰς ἅπερ ἀπιδὼν ὁ ἱεροφάντης καὶ θεοφιλέστατος Μωυσῆς
ἱκετεύει τὸν θεὸν λέγων· „ἐμφάνισόν μοι σαυτόν“ (Exod. 33,13), μόνον
οὐ κατασχεθεὶς καὶ ἐκβοῶν ἄντικρυς, ὅτι „τοῦ μὲν εἶναί σε καὶ ὑπάρχειν
διδάσκαλος καὶ ὑφηγητής μοι γέγονεν ὅδε ὁ κόσμος, καὶ ὡς υἱὸς
ἀναδιδάξας με περὶ τοῦ πατρὸς καὶ ὡς ἔργον περὶ τοῦ τεχνίτου·

---

1 τῶν δογμάτων M 2 γῆς RMF: τῆς γνώσεως AH, τῆς γῆς L²(v) 4 χρήσεται AH (Turn.) 4. 5 ταῖς περιβολαῖς M 6 ταῖς μαρμαρυγαῖς σκοτοδινιᾶν RF: σκοτοδινιᾶν ταῖς μαρμαρυγαῖς AH (v), ταῖς μαρμαρυγαῖς om. M προ͂καμὼν M 7 δὲ AH εἰς δεχομένην M θέαν om. M ἵεται MF 8 πρώτων] πρωτείων coni. Mang. 9 ἀληθοῦς] ἐναργοῦς coni. Mang. δευτέρα AH (v), δευτερεῖα F ὅσον AH (Turn.) 10. 11 οἷός—ἕκαστος] οἷα ἑκάστη τῶν ἀρετῶν ἐστι AH 11 οὔτ'] οὐκ M 11. 12 σαφῶς δυνάμενοι transp. AH (v) 12 δ' ante ὅμως add. A τερπόμενοι om. AH 13 φιλομαθοῦς φύσει transp. F εἰ codd.: om. v 14 ὄντα ὄντως F ἀμοιροῦμεν codd.: ἀμοιροῦντες v 15 τὸ om. M τῆς εὑρέσεως—ἐπεὶ καὶ (16) om. M 16 τοὺς M: om. ceteri (Turn.) 17 ὀφθαλμὸν A αἰτιᾶται] ἰᾶται L (Turn.) ἀδυνατοῦντες ἰδεῖν transp. M 18 ἀπορροὴν MF 19 μωσῆς AH 20 σεαυτὸν F 20. 21 μονονοὺ RMH: μονονουχὶ FA (Turn.) 21 κατασχεθεὶς καὶ ἐκβοῶν RMF: καταχθεὶς καὶ βοῶν AH (v) 22 γέγονέ μοι transp. M ὅδε R: om. ceteri (v) καὶ om. R (ut vid.) 23 διδάξας M

τίς δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν τυγχάνεις ὢν διαγνῶναι ποθῶν οὐδένα τούτου τοῦ
μαθήματος ὑφηγητὴν ἐν οὐδενὶ τῶν τοῦ παντὸς μερῶν ἀνευρίσκω. διὸ 42
δὴ δέομαι καὶ ποτνιῶμαι προσέσθαι τὴν ἱκεσίαν ἀνδρὸς ἱκέτου καὶ φιλο-
θέου καὶ μόνον σὲ θεραπεύειν ἀξιοῦντος· ὡς γὰρ τὸ φῶς ὑφ᾿ ἑτέρου
μὴ γνωριζόμενον αὐτὸ ἑαυτοῦ γνώρισμά ἐστιν, οὕτως καὶ σὺ σεαυτὸν
μόνος ἂν φῆναι δύναιο. διὸ συγγνώμης ἀξιῶ τυχεῖν, εἰ σπάνει τοῦ
διδάξοντος ἐπὶ σὲ καταφυγεῖν ἐθάρρησα περὶ σοῦ σπεύδων μαθεῖν". ὁ 43
δὲ „τὴν μὲν προθυμίαν" φησίν „ἐπαινετὴν οὖσαν ἀποδέχομαι, τὸ δ᾿
αἴτημα οὐδενὶ τῶν εἰς γένεσιν ἡκόντων ἐφαρμόζει. χαρίζομαι δ᾿ ἐγὼ
τὰ οἰκεῖα τῷ ληψομένῳ· οὐ γὰρ ὅσα μοι δοῦναι ῥᾴδιον καὶ ἀνθρώπῳ
λαβεῖν δυνατόν· ὅθεν ὀρέγω τῷ χάριτος ἀξίῳ πάσας ὅσας ἂν οἷός τε
ᾖ δέξασθαι δωρεάς. τὴν δ᾿ ἐμὴν κατάληψιν οὐχ οἷον ἀνθρώπου φύσις 44
ἀλλ᾿ οὐδ᾿ ὁ σύμπας οὐρανός τε καὶ κόσμος δυνήσεται χωρῆσαι. γνῶθι δὴ
σαυτὸν καὶ μὴ συνεκφέρου ταῖς ὑπὲρ δύναμιν ὁρμαῖς καὶ ἐπιθυμίαις, μηδέ
σε τῶν ἀνεφίκτων ἔρως αἱρέτω καὶ μετεωριζέτω· τῶν γὰρ ἐφικτῶν
οὐδενὸς ἀμοιρήσεις". ταῦτα ἀκούσας ἐπὶ δευτέραν ἱκεσίαν ἦλθε καί 45
φησι· „πέπεισμαι μὲν ταῖς σαῖς ὑφηγήσεσιν, ὅτι οὐκ ἂν ἴσχυσα δέξασθαι
τὸ τῆς σῆς φαντασίας ἐναργὲς εἶδος. ἱκετεύω δὲ τὴν γοῦν περὶ σὲ
δόξαν θεάσασθαι (Exod. 33,18)· δόξαν δὲ σὴν εἶναι νομίζω τὰς περὶ σὲ
δορυφορούσας δυνάμεις, ὧν διαφεύγουσα ἡ κατάληψις ἄχρι τοῦ παρόντος
οὐ μικρὸν ἐνεργάζεταί μοι πόθον τῆς διαγνώσεως". ὁ δὲ ἀμείβεται 46
καί φησιν· „ἃς ἐπιζητεῖς δυνάμεις εἰσὶν ἀόρατοι καὶ νοηταὶ πάντως ἐμοῦ
τοῦ ἀοράτου καὶ νοητοῦ· λέγω δὲ νοητὰς οὐχὶ τὰς ἤδη ὑπὸ νοῦ κατα-

1 ποθῶ M 1. 2 τοῦ μαθήματος τούτου transp. AH 2 μέρους FN εὑρίσκω M 3 δὴ R: om. ceteri (v) προσέσθαι] προσήσεσθαι AH ἱκέτου] οἰκέτου AN 4 σὲ om. L (Turn.) 5 ἑαυτῷ AH (Turn.) ἐστιν om. FN οὕτω AH (v) σαυτὸν M 6 φῆναι ἂν transp. M 7 διδάξαντος FN (Mang.) καταφεύγειν FN ἐθάρρησα RFN: ἐθάρσησα M, θαρρῶ AH (Turn.) περὶ] παρὰ AH (Turn.) σπεύδω M 8 φησί ante τὴν transp. FN ἐπαινετὴν οὖσαν om. N δὲ FN 9 δ᾿ ἐγὼ] δὲ (om. ἐγὼ) AH (Turn.) 11 post ὅσας add. τε FN 12 οἷόν τ᾿ N φύσιν N 13 οὐδ᾿ ὁ] οὐδὲ F (σύμπας) κόσμος οὐρανός τε καὶ γῆ M δύναται M (Mang.) 14 συνεκφέρου] συμπεριφέρου AH (Turn.) 15 αἱρέτω] αἱρείτω M 16 ταῦτα R: ταῦτ᾿ ceteri 17 σαῖς om. Richt. ἴσχυσας N 18 δὲ RMFN: δ᾿ ἐγὼ AH (v) 19 περὶ om. Turn. 20 δορυφορούσας RAH: δορυφόρους MFN 21 ἐργάζεται AH (Turn.) μοι om. AH (Turn.) δ᾿ FN 22 νοηταὶ] δύνανται M 23 νοητοῦ καὶ ἀοράτου transp. F τὰς] καὶ Richt. νοῦ RMFN: τοῦ νοῦ AH (v)

1—12,19 N fol. 155r: τίς δὲ—γνωρίμους.

λαμβανομένας, ἀλλ' ὅτι εἰ καταλαμβάνεσθαι οἷαί τε εἶεν, οὐκ ἂν αἴσθησις
47 αὐτὰς ἀλλ' ἀκραιφνέστατος νοῦς καταλαμβάνοι. πεφυκυῖαι δ' ἀκατάληπτοι
κατὰ τὴν οὐσίαν ὅμως παραφαίνουσιν ἐκμαγεῖόν τι καὶ ἀπεικόνισμα τῆς
ἑαυτῶν ἐνεργείας· οἷαι αἱ παρ' ὑμῖν σφραγῖδες — ὅταν ⟨γὰρ⟩ προσενεχθῇ
κηρὸς ἤ τις ὁμοιότροπος ὕλη, μυρίους ὅσους τύπους ἐναπομάττονται,
μηδὲν ἀκρωτηριασθεῖσαι μέρος, | ἀλλ' ἐν ὁμοίῳ μένουσαι —, τοιαύτας ὑπο- p. 21[illegible]
ληπτέον καὶ τὰς περὶ ἐμὲ δυνάμεις περιποιούσας ἀποίοις ποιότητας καὶ
μορφὰς ἀμόρφοις καὶ μηδὲν τῆς ἀιδίου φύσεως μήτ' ἀλλαττομένας μήτε
48 μειουμένας. ὀνομάζουσι δ' αὐτὰς οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τινες τῶν παρ' ὑμῖν
ἰδέας, ἐπειδὴ ἕκαστα τῶν ὄντων εἰδοποιοῦσι τὰ ἄτακτα τάττουσαι καὶ
τὰ ἄπειρα καὶ ἀόριστα καὶ ἀσχημάτιστα περατοῦσαι καὶ περιορίζουσαι
καὶ σχηματίζουσαι καὶ συνόλως τὸ χεῖρον εἰς τὸ ἄμεινον μεθαρμοζόμεναι.
49 μήτ' οὖν ἐμὲ μήτε τινὰ τῶν ἐμῶν δυνάμεων κατὰ τὴν οὐσίαν ἐλπίσῃς
ποτὲ δυνήσεσθαι καταλαβεῖν. τῶν δ' ἐφικτῶν, ὡς εἶπον, ἑτοίμως καὶ
προθύμως μεταδίδωμι· ταῦτα δ' ἐστὶν ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν
αὐτῷ καλέσαι θέαν, ἣν οὐ σώματος ὀφθαλμοῖς ἀλλὰ τοῖς διανοίας ἀκοι-
50 μήτοις ὄμμασι συμβαίνει καταλαμβάνεσθαι. μόνον ὁ σοφίας ἵμερος
συνεχὴς ἔστω καὶ πυκνός, ὃς δογμάτων ἀοιδίμων καὶ περικαλλεστάτων
ἀναπίμπλησι τοὺς φοιτητὰς καὶ γνωρίμους αὐτῆς". ταῦτα ἀκούσας οὐκ
ἐπαύσατο τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλ' ἔτι τὸν ἐπὶ τοῖς ἀοράτοις πόθον ἐζωπύρει.
51 (7.) Καὶ πάντας τοὺς ὁμοιοτρόπους εἴτ' οὖν φύντας ἐξ ἀρχῆς εἴτε
καὶ ἐκ τοῦ μεταβάλλεσθαι πρὸς τὴν ἀμείνω τάξιν κρείττους γεγονότας
ἀποδέχεται, τοὺς μὲν ὅτι τὴν εὐγένειαν οὐ κατέλυσαν, τοὺς δ' ὅτι πρὸς

---

1 ὅτι—ἀλλ' (2) om. AH post εἰ add. καὶ FN (v) οἷαί] οἷόν M τ' F 2 ante ἀκραιφνέστατος add. ὡς ὁ AH καταλαμβάνοι MFN: καταλαμβάνειν RAH (Turn.); καταλάβοι Mang. πεφυκυῖαι δ' RMFN: πέφυκεν· αἱ δ' AH (Turn.) 3 περιφαίνουσιν AH (v) 4 ἑαυτῶν RM: αὐτῶν ceteri οἷαι] ὥσπερ FN; οἷα conieceram, οἷον coni. Wendl. αἱ om. Turn. ἡμῖν AHN γὰρ addidi 7 pr. καὶ om. N ἀποίους M 8 ἀμόρφους M μήτ' ἀλλαττομένας scripsi (sic fortasse R): μεταλλαττομένας M (Mang.), ἀλλαττομένας F, μήτ' ἐλαττουμένας N, μήτ' ἐλαττούσας AH (Turn.) 8. 9 μήτε μειουμένας om. F 9 δὲ N, δ' om. M τινες] τινὸς M ἡμῖν A 10 ἐπεὶ δὲ N ἕκαστον AH (v) εἰδοποιοῦσι RAH: ἰδιοποιοῦσι MFNL[2] 11 ἀόριστα] ἀόρατα AH 12 καὶ σχηματίζουσαι om. AH καθαρμοζόμενοι F[1] (ut vid.) L[2] (Turn.) 13 δυνάμεων om. M 14 τῶν δ' ἐφικτῶν RAH: ὧν δ' ἐφικτὸν MFN εἶπον] ἔφην M 15 ταῦτα] τοῦτο coni. Mang. δέ ἐστιν AH τὴν] τῶν M
τοῖς
15. 16 τῶν ἐν αὐτῷ] τὴν ἐμαυτοῦ M 16 τοῖς RFN: τῆς M, τῆς AH 17 μόνον codd.: μόνος v ἵμερος] ἔρως AH 19 αὐτῆς om. N ταῦτα R ταῦτ' ceteri 20 ἐζωπύρει] multa hic deesse falso suspicatus est Mang. 21 εἴτ'] εἶτ' FH 21. 22 εἴτε καὶ] εἴτ' M 23 ἀποδέχεσθαι M

εὐσέβειαν ἠξίωσαν μεθορμίσασθαι — τούτους δὲ καλεῖ προσηλύτους ἀπὸ τοῦ προσεληλυθέναι καινῇ καὶ φιλοθέῳ πολιτείᾳ —, οἳ μυθικῶν μὲν ἀλογοῦσι πλασμάτων, περιέχονται δὲ ἀκραιφνοῦς ἀληθείας. ἰσοτιμίαν γοῦν 52 ἅπασιν ἐπηλύταις διδοὺς καὶ χαρισάμενος ὅσα καὶ τοῖς αὐτόχθοσι παραινεῖ τοῖς εὐπατρίδαις, μὴ μόνον αὐτοὺς τιμαῖς γεραίρειν ἀλλὰ καὶ ἐξαιρέτῳ φιλίᾳ καὶ εὐνοίᾳ περιττῇ. καὶ μήποτ' εἰκότως· „ἀπολελοιπότες“ φησί „πατρίδα καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς δι' ἀρετὴν καὶ ὁσιότητα μὴ ἀμοιρείτωσαν ἑτέρων πόλεων καὶ οἰκείων καὶ φίλων, ἀλλ' ἔστωσαν ἔφεδροι καταφυγαὶ τοῖς πρὸς εὐσέβειαν αὐτομολοῦσι· φίλτρον γὰρ ἀνυσιμώτατον καὶ δεσμὸς ἄλυτος εὐνοίας ἑνωτικῆς ἡ τοῦ ἑνὸς θεοῦ τιμή“. προστάττει δὲ μή, παρόσον 53 αὐτοῖς ἰσονομίαν καὶ ἰσοτέλειαν [ἐπηλύταις] παρέχει κατεγνωκόσι τοῦ πατρῴου καὶ προγονικοῦ τύφου, στομαργίᾳ χρήσασθαι καὶ ἀχαλίνῳ γλώσσῃ βλασφημοῦντας οὓς ἕτεροι νομίζουσι θεούς, ἵνα μὴ κἀκεῖνοι διακινηθέντες ἃ μὴ θέμις φθέγξωνται κατὰ τοῦ ὄντως ὄντος· ἀγνοίᾳ γὰρ 20 M. τῆς | διαφορᾶς, ἅτε τὸ ψεῦδος ὡς ἀληθὲς προμαθόντες ἐκ παίδων καὶ σύντροφον ἔχοντες, ἐξαμαρτήσονται.

Τῶν δ' ἀπὸ τοῦ ἔθνους εἴ τινες καθυφίενται τὴν τοῦ ἑνὸς τιμήν, 54 ὡς λιπόντες τὴν ἀναγκαιοτάτην τάξιν εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος ταῖς ἀνωτάτω τιμωρίαις ὀφείλουσι κολάζεσθαι, σκότος αἱρούμενοι πρὸ αὐγοειδεστάτου φωτὸς καὶ τυφλὴν ἀπεργαζόμενοι διάνοιαν ὀξὺ καθορᾶν δυναμένην. καὶ ἐπιτετράφθαι δὲ καλὸν ἅπασι τοῖς ζῆλον ἔχουσιν ἀρετῆς ἐκ χειρὸς 55 ἀναπράττειν ἀνυπερθέτως τὰς τιμωρίας, μήτ' εἰς δικαστήριον μήτ' εἰς

1 εὐσέβειαν RMAH: εὐγένειαν FL² (v) μεθορμίσασθαι scripsi: μεθαρμόσασθαι codd. (v) δ' ἐκάλει MF 2 οἳ RAH: om. MF 2. 3 ἀλογοῦσι RAH: ἀλογούσῃ F, ἁ λόγους ἢ (sic) M 3 περιέχονται RAH: περιεχομένη MF δὲ R: δ' ceteri ἀληθείας] πολιτείας L² (Turn.) ἰσοτιμίας H 4 ἐπηλύτοις AH διδοὺς RM: δοὺς F, μεταδοὺς AH (v) 6 πατρίδας M 8 οἰκείων Mang.: οἰκιῶν codd. ἔφεδροι] φαιδροὶ F 9 ἀνησυμώτατον H 10 ἑνωτικῆς RMF (coni. Mang.): ἐρωτικῆς AH (v) 11 αὐτοῖς RF: om. MAH ἐπηλύταις RMF (seclusi): ἐπήλυσι AH 11. 12 τοῦ πατρώου κατεγνωκότας (sic) AH 12 pr. καὶ om. AH χρῆσθαι M ἀχαλινώτῳ M 13 γλώττῃ F βλασφημοῦντα F ἵνα] εἶναι AH (Turn.) 13. 14 διακινηθέντες] διανοηθέντες AH 14 φθέγξονται M 16 σύντροφον RMF: ξύντροφον AH (v) ἐξαμαρτήσωνται M 17 tit. περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ἔθνους θεοῦ ἀποστατούντων add. mg M εἴ τινες RM: οἵτινες F, εἰσί τινες οἳ AH (v) καθυφίενται RMF: καθυφιέντες AH (v) 18 ὡς λιπόντες (R)MAH: ὡς λείποντες F; ἐκλιπόντες Mang. 21 δὲ om. F 22 ἀνυπερθέτως om. H

1 Lev. 19, 33. 34. Deut. 10,18. 19 13 Exod. 22,28. cf. etiam vol. IV 248,2 et Iosephi locos ibi laudatos. 17 Deut. 13,12 sqq.

βουλευτήριον μήτε συνόλως ἐπ᾽ ἀρχὴν ἄγοντας, ἀλλὰ τῷ παραστάντι μισο-
πονήρῳ πάθει καὶ φιλοθέῳ καταχρῆσθαι πρὸς τὰς τῶν ἀσεβῶν ἀπαραιτή-
τους κολάσεις, νομίσαντας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ καιροῦ τὰ πάντα γεγενῆσθαι,
βουλευτάς, δικαστάς, στρατηγούς, ἐκκλησιαστάς, κατηγόρους, μάρτυρας,
νόμους, δῆμον, ἵνα μηδενὸς ὄντος ἐμποδὼν ἄφοβοι σὺν ἀδείᾳ πολλῇ προα-
56 γωνίζωνται ὁσιότητος. (8.) ἀναγέγραπταί τις ἐν τοῖς νόμοις τὸ καλὸν τοῦτο
τόλμημα τολμήσας. ἐπειδὴ γὰρ ἐθεάσατό τινας ἀλλοφύλοις συνόντας γυναιξὶ
καὶ ἕνεκα τῶν πρὸς αὐτὰς φίλτρων ἀλογοῦντας μὲν τῶν πατρίων, τελουμέ-
νους δὲ τὰς μυθικὰς τελετάς, ἕνα τὸν ἔξαρχον καὶ ἡγεμόνα τῆς παρανομίας
καταθαρροῦντα ἤδη παρεπιδείκνυσθαι δημοσίᾳ τὸ ἀνοσιούργημα καὶ θυσίας
ἀγάλμασι καὶ ξοάνοις ἀθύτους φανερῶς ἐπιτελοῦντα παρόντος ἅπαντος
τοῦ πλήθους ἐνθουσιῶν, ἀνείρξας τοὺς παρ᾽ ἑκάτερα ἐπὶ τὴν θέαν ἠθροισ-
μένους, οὐδὲν εὐλαβηθεὶς ἀναιρεῖ σὺν τῇ γυναικί, τὸν μὲν ἕνεκα τῆς
εὐμαθείας ⟨τῶν⟩ ἃ λυσιτελὲς ἀπομανθάνειν, τὴν δ᾽ ὅτι διδάσκαλος κακῶν
57 ἐγένετο. τουτὶ τὸ ἔργον ἐξαίφνης δρασθὲν ἐν θερμῷ παραστήματι μυρίους
ἐνουθέτησε τῶν ἐπὶ ταῦτα παρασκευαζομένων. ἐπαινέσας οὖν ὁ θεὸς
τὴν ἀριστείαν αὐτοκελεύστῳ καὶ ἐθελουργῷ σπουδῇ γενομένην διτταῖς
αὐτὸν ἀναστέφει δωρεαῖς, εἰρήνῃ καὶ ἱερωσύνῃ, τῇ μὲν κρίνας ἄξιον
ἀπολέμου μεταποιεῖσθαι βίου τὸν ἀράμενον τοὺς ὑπὲρ θεοῦ τιμῆς ἀγῶνας,
τῇ δ᾽ ὅτι γέρας οἰκειότατον εὐσεβοῦς ἀνδρὸς ἱερωσύνη θεραπείαν ἐπαγγελλο-
μένη τοῦ πατρός, ᾧ τὸ δουλεύειν οὐκ ἐλευθερίας μόνον ἀλλὰ καὶ βασι-

1 παραστάντι om. F 2 καταχρήσασθαι M 3 νομίσαντες M αὐτοὺς Turn. τὰ om. F γεγενῆσθαι] γενήσεσθαι R 4 ἐκκλησιαστάς] ἐκκλησίαν M 5 δῆμον, νόμους transp. R σὺν ἀδείᾳ RMF: συνόδῳ AH (v) 5. 6 συναγωνίζωνται R 6 tit. περὶ φινεές add. mg M 7 γὰρ om. M 8 μὲν—τελετάς (9) om. AH πατρῴων F (Turn.) 9 ante ἕνα add. πρὸς AH ἡγεμόνα καὶ ἔξαρχον N, ἡγεμόνα καὶ ἐξάρχοντα F 10 ἤδη παρεπιδείκνυσθαι RFN: ἤδη παραδείκνυσθαι M, ἤδη γὰρ ἐπεδείκνυτο AH; ἤδη γὰρ παρεπεδείκνυτο v 11 ἀθύτους Mang.: ἀθύτοις codd. φανερῶς om. FN παρόντος] παρὼν M 12 πλήθους] ἔθνους M παρ᾽ ἑκάτερα τοὺς transp. F 13 τὸν] τῷ M 14 εὐμαθίας M (v) τῶν ἃ λυσιτελὲς scripsi: ἃ λυσιτελὲς RF, ἀλυσιτελὲς M, ὧν λυσιτελὲς AH (v) 15 ἐγίνετο M δρασθὲν RM: δρανθὲν A, δραθὲν FH (v) ἐκ θερμοῦ παραστήματος AH 16 γοῦν M, γ᾽ οὖν F 18 αὐτὸν om. AH ἀναστρέφει H κρίνας ἄξιον RF: ἄξιον κρίνας MAH, ἄξιον διακρίνας L² (v) 19 πολέμου M θεοῦ τιμῆς codd.: τιμῆς θεοῦ v 20 τῇ] τὴν M εὐσεβοῦς ἀνδρὸς οἰκειότατον transp. H 20. 21 ἐπαγγελλομένη RMF (coni. Mang.): ἐπαγγελλομένου AH (v)

6sqq. Num. cap. 25 7—13 N fol. 155v: ἐπειδὴ—σὺν τῇ γυναικί.

λείας ἄμεινον. ἔνιοι δὲ τοσαύτῃ κέχρηνται μανίας ὑπερβολῇ, ὥστ' οὐδ' 58
21 M. ἀναχώρησιν αὐτοῖς εἰς μετάνοιαν | ἀπολείποντες ἴενται πρὸς δουλείαν τῶν
χειροκμήτων, γράμμασιν αὐτὴν ὁμολογοῦντες, οὐκ ἐν χαρτιδίοις, ⟨ἀλλ'⟩,
ὡς ἐπὶ τῶν ἀνδραπόδων ἔθος, [ἀλλ'] ἐν τοῖς σώμασι καταστίζοντες αὐτὰ
σιδήρῳ πεπυρωμένῳ πρὸς ἀνεξάλειπτον μονήν· οὐδὲ γὰρ χρόνῳ ταῦτα
ἀμαυροῦται.
(9.) Τὴν δ' ὁμοίαν προαίρεσιν ὁ ἱερώτατος Μωυσῆς καὶ ἐπὶ τῶν 59
ἄλλων ἅπαξ ἁπάντων σῴζειν ἔοικεν ἀληθείας ἐραστὴς ὢν καὶ διδάσκαλος,
ἣν καὶ πᾶσι τοῖς γνωρίμοις ἐγχαράττειν καὶ ἐνσφραγίζεσθαι ποθεῖ τὰς
ψευδεῖς δόξας μακρὰν τῆς διανοίας αὐτῶν ἀποικίζων. ἐπιστάμενος γοῦν 60
τῷ πλάνῳ τῶν πολλῶν βίῳ συμπράττουσαν οὐ μετρίως εἰς ἀνοδίαν
μαντικήν, οὐδενὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς ἐᾷ χρῆσθαι, πάντας δὲ τοὺς κολα-
κεύοντας αὐτὴν ἐλαύνει τῆς ἰδίου πολιτείας, θύτας, καθαρτάς, οἰωνοσκό-
πους, τερατοσκόπους, ἐπᾴδοντας, κληδόσιν ἐπανέχοντας. στοχασταὶ γὰρ 61
πάντες οὗτοι πιθανῶν καὶ εἰκότων, ἄλλοτε ἄλλας ἀπὸ τῶν αὐτῶν φαν-
τασίας λαμβάνοντες, διὰ τὸ μήτε τὰ ὑποκείμενα φύσιν ἔχειν πάγιον μήτε
τὴν διάνοιαν ἀκριβῆ βάσανον περιπεποιῆσθαι, ᾗ βασανισθήσεται τὰ
δόκιμα. παρασκευαὶ δὲ πάντα ταῦτ' εἰσὶν ἀσεβείας· διὰ τί; ὅτι ὁ προσ- 62
έχων καὶ πειθόμενος αὐτοῖς ἀλογεῖ τοῦ πάντων αἰτίου μόνα ταῦθ' ὑπο-
λαμβάνων ἀγαθῶν εἶναι καὶ κακῶν αἴτια, καὶ οὐκ αἰσθάνεται τὰς τοῦ

---

1 ὥστ'] ὡς M 2 αὐτοῖς F, ἑαυτοῖς AH, om. M εἰς RMF: πρὸς AH (v) ἀπολείποντες RF: ἀπολιπόντες MAH (v) ἴενται codd. 3 χειροτμήτων M ἀλλ' huc reduxi . 4 καταστίζοντες] κατασκευάζοντες AH αὐτὰ RMF: αὐτὴν AH (v) 5 μονήν RMF: διαμονήν AH (v) ταῦτ' M 6 ἀμαυροῦται RF: ἀμαυροῦνται MAH (v) 7 μωσῆς AH 8 ἅπαξ ἁπάντων RF: ἁπάντων ἅπαξ M, om. AH σῴζειν] κτίζειν M 9 ἣν καὶ R: ἣν om. AH, καὶ om. MF ἐνχαράττειν M ἐνσφραγίζεσθαι RMAH: ἐνσφραγίζειν FL² (v) ποθῶν AH 10 ψευδεῖς δόξας RMF: ἀψευδεῖς δόξας καὶ τὰς ψευδεῖς AH (Turn.) αὐτῶν om. Turn. tit. περὶ οἰωνοσκόπων καὶ λοιπῶν add. mg M γ' οὖν R, οὖν MF 12 τὴν μαντικήν Mang. οὐδεμιᾷ τῶν ἰδεῶν AH ἐᾷ χρῆσθαι] χρῆσθαι παραινεῖ H, χρᾶσθαι παραινεῖ A 12. 13 κολακεύοντας αὐτὴν] ἐπακολουθοῦντας αὐτῇ coni. Mang., θεραπεύοντας vel τεχνιτεύοντας αὐτὴν conicio 13 ἰδίου scripsi: ἰδίας F, ἀϊδίου ceteri (v) 14 τερατοσκόπους, ἐπᾴδοντας om. M, ἐπᾴδοντας τερατοσκόπους transp. R κληδόσιν ἐπανέχοντας om. F 15 ἄλλας] ἀλλοίας F 17 περιπεποιῆσθαι RMF: περιποιεῖσθαι AH (Turn.); πεποιῆσθαι Mang. βασανισθήσεσθαι H 18 παρασκευασταὶ M δὲ om. M πάντα ταῦτ' RM: ταῦτα πάντ' F, ταῦτα πάντα A, ταῦτα (om. πάντα) H (Turn.) 19 πυθόμενος F¹ ταῦτα M

---

4 Lev. 19,28 13 Lev. 19,26. 31. Deut. 18,10. 11.

βίου φροντίδας ἐξάπτων ἀβεβαιοτάτων πεισμάτων, ὀρνίθων καὶ πτερῶν
καὶ φορᾶς ἐν ἀέρι τῆς ὧδε κἀκεῖσε καὶ χαμαιζήλων ἑρπετῶν, ἃ τῶν
φωλεῶν ἀνέρπει πρὸς ζήτησιν τροφῆς, ἔτι δὲ σπλάγχνων καὶ αἵματος
καὶ νεκρῶν σωμάτων, ἃ στερόμενα ψυχῆς εὐθὺς ἐπισυμπίπτει καὶ συγχεῖ-
ται καὶ ἑτεροιούμενα τὰς οἰκείας φύσεις ἐξαλλάττει πρὸς τὴν χείρω μετα-
63 βολήν. ἀξιοῖ γὰρ τὸν ἐγγραφόμενον τῇ κατὰ τοὺς νόμους πολιτείᾳ „τέ-
λειον" εἶναι, μὴ ἐν οἷς οἱ πολλοὶ πεπαιδοτρίβηνται, μαντείαις καὶ κληδόσι
καὶ πιθαναῖς εἰκασίαις, ἀλλ' ἐν τοῖς πρὸς θεὸν οὐδὲν ἔχουσιν ἐπαμφοτερί-
64 ζον ἢ ἀμφίβολον ἀλλ' ἀνενδοίαστον καὶ γυμνὴν ἀλήθειαν. ἐπεὶ δὲ πᾶσιν
ἀνθρώποις ἔρως τῆς τῶν μελλόντων ἐπιστήμης ἐνίδρυται καὶ διὰ τὸν
ἔρωτα τοῦτον ἐπὶ θυτικὴν καὶ τὰ ἄλλα εἴδη τρέπονται μαντικῆς, ὡς δι'
αὐτῶν τὸ σαφὲς ἀνευρήσοντες, τὰ δ' ἀσαφείας γέμει πολλῆς καὶ ἐξ ἑαυτῶν
ἀεὶ διελέγχεται, τούτοις μὲν σφόδρα εὐτόνως ἐπακολουθεῖν ἀπαγορεύει,
φησὶ δ' ὅτι, ἐὰν ἀκλινῶς εὐσεβῶσιν, οὐχ | ἀμοιρήσουσι τῆς τῶν μελλόν- p. [illegible]
65 των ἐπιγνώσεως, ἀλλά τις ἐπιφανεὶς ἐξαπιναίως προφήτης θεοφόρητος
θεσπιεῖ καὶ προφητεύσει, λέγων μὲν οἰκεῖον οὐδέν — οὐδὲ γάρ, εἰ λέγει,
δύναται καταλαβεῖν ὅ γε κατεχόμενος ὄντως καὶ ἐνθουσιῶν —, ὅσα δ'
ἐνηχεῖται, διελεύσεται καθάπερ ὑποβάλλοντος ἑτέρου· ἑρμηνεῖς γάρ εἰσιν
οἱ προφῆται θεοῦ καταχρωμένου τοῖς ἐκείνων ὀργάνοις πρὸς δήλωσιν ὧν
ἂν ἐθελήσῃ. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια περὶ τῆς τοῦ ἑνὸς θεοῦ
καὶ ὄντως ὄντος ἐννοίας ὑπειπών, ὃν χρὴ τρόπον ἀπονέμειν αὐτῷ τὰς
τιμὰς ἑξῆς ὑπογράφει.

---

1 φορτίδας A ἀβεβαιώτων AH 2 καὶ φορᾶς codd.: καὶ om. v τῆς ὧδε RMF: τῇδε AH (v) 3 αἵματος] ἥπατος coni. Mang. 4 ἃ om. M στερόμενα RAH: στερούμενα F, ἐστερημένα M συμπίπτει F 4. 5 καὶ συγχεῖται RM: τε καὶ σ. FAH (Turn.) 5 οἰκείας codd.: οἰκείους Mang. 6 τῇ] τῆς RM τοὺς om. AH πολιτείας RM 7 πεπαιδοτρίβηνται RMF: παιδοτριβοῦνται AH (v) 8 εἰκασίαις] ἱκεσίαις M ἀλλ'] ἄλλως δ' AH (Turn.) 9 ἀμφιβάλλον AH 11 ἐπὶ θυτικὴν] καὶ τὴν ἐπιθυμίαν AH καὶ εἰς τὰ ἄλλα AH τἄλλα MF 12 ἀνευρήσοντες RA: ἀνερευνήσοντες MFH (v) δὲ AH αὐτῶν M 13 αἰεὶ M σφόδρ' MF εὐτόνως] αὐτοὺς AH 14 ἀκλινῶς RAH (coni. Mang.): ἀκένως M, ἀληθῶς FL² (v) 15 ἐξαπινέως M θεοφόρητος om. A 16 εἰ λέγει] ἃ λέγει coni. Mang. 17 ὅσον AH 18 διεξελεύσεται F; διερμηνεύσεται (-νεύσει?) coni. Mang. post γὰρ add. ἀμφότεροι R 20 τὰ om. M 21 ὄντος ὄντως R 22 ἑξῆς RMF: ἐξ ἱερῶν AH (Turn.) ὑπογράφει: huc usque M

---

6 Deut. 18,13 15 Deut. 18,15. 18.

Περὶ ἱεροῦ.

(1.) Τὸ μὲν ἀνωτάτω καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἱερὸν θεοῦ νομίζειν τὸν 66
σύμπαντα χρὴ κόσμον εἶναι, νεὼ μὲν ἔχοντα τὸ ἁγιώτατον τῆς τῶν
ὄντων οὐσίας μέρος, οὐρανόν, ἀναθήματα δὲ τοὺς ἀστέρας, ἱερέας δὲ τοὺς
ὑποδιακόνους αὐτοῦ τῶν δυνάμεων ἀγγέλους, ἀσωμάτους ψυχάς, οὐ
κράματα ἐκ λογικῆς καὶ ἀλόγου φύσεως, οἵας τὰς ἡμετέρας εἶναι συμ-
βέβηκεν, ἀλλ' ἐκτετμημένας τὸ ἄλογον, ὅλας δι' ὅλων νοεράς, λογισμοὺς
ἀκραιφνεῖς, μονάδι ὁμοιουμένας. τὸ δὲ χειρόκμητον· ἔδει γὰρ ὁρμὰς 67
ἀνθρώπων μὴ ἀνακόψαι φορὰς τὰς εἰς εὐσέβειαν συντελούντων καὶ θυσίαις
23 M. βουλομένων ἢ ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν ἀγαθοῖς εὐχαριστεῖν ἢ ἐφ' οἷς | ἂν
ἁμαρτάνωσι συγγνώμην καὶ παραίτησιν αἰτεῖσθαι. προυνόησε δ' ὡς οὔτε
πολλαχόθι οὔτ' ἐν ταὐτῷ πολλὰ κατασκευασθήσεται ἱερά, δικαιώσας,
ἐπειδὴ εἷς ἐστιν ὁ θεός, καὶ ἱερὸν ἓν εἶναι μόνον. εἶτα τοῖς βουλομένοις 68
ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν ἱερουργεῖν οὐκ ἐφίησιν, ἀλλ' ἀνισταμένους ἀπὸ
περάτων γῆς εἰς τοῦτ' ἀφικνεῖσθαι κελεύει, ἅμα καὶ τῶν τρόπων
ἀναγκαιοτάτην λαμβάνων βάσανον· ὁ γὰρ μὴ μέλλων θύειν εὐαγῶς οὐκ
ἂν ὑπομεῖναί ποτε πατρίδα καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς ἀπολιπὼν ξενιτεύειν,
ἀλλ' ἔοικεν ὑπὸ δυνατωτέρας ὁλκῆς ἀγόμενος τῆς πρὸς εὐσέβειαν ὑπο-
μένειν τῶν συνηθεστάτων καὶ φιλτάτων ὥσπερ τινῶν ἡνωμένων μερῶν
ἀπαρτᾶσθαι. καὶ τοῦδε σαφεστάτη πίστις τὰ γινόμενα· μυρίοι γὰρ ἀπὸ 69

---

1 tit. περὶ ἱεροῦ RF: τοῦ αὐτοῦ περὶ μοναρχίας ἔτι A, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ μοναρχίας H, περὶ μοναρχίας λόγος β' L (v) 3 χρὴ om. RF νεὼ RF: ναὸν AH, νεὼν L² (v) μὲν ἔχοντα om. AH; ἔχον coni. Mang. τὸ om. AH (Turn.) 4 pr. τοὺς om. AH 7 λογισμοὺς] λογικὰς F² 8 μονάδι] μονὰς F¹, μονάσιν F² ὁμοιουμένας RF²: ὁμοιουμένους F¹, ὡμοιωμένους AH (v) 9 φορὰς τὰς ... συντελούντων] vel φόρους τοὺς ... ὑποτελούντων vel φοραῖς ταῖς ... συντεινόντων coni. Mang., φορὰς secl. Wendl. 10. 11 ἂν ἁμαρτάνωσι R: ἁμαρτάνουσι F, ἁμάρτωσι (om. ἂν) AH 11 δὲ AH 12 πολλαχόθεν AH 13 ἐπειδὴ] ἐπεὶ R ἐστιν ὁ θεός RF: ἐστι θεός AH (v) ἓν RF (coni. Mang.): om. AH (v) 14 αὑτῶν v ἀφίησιν AH ἀνισταμένους post γῆς (15) transp. F 15 κελεύει om. AH 16 λαμβάνων ἀναγκαιοτάτην transp. AH (v) ἐναγῶς H 17 ὑπομεῖναι F (sic Mang.), ὑπομείνῃ AH (Turn.) ποτὲ om. AH (Turn.) 18 ἀλλὰ R 18. 19 ὑπομενεῖν Mang. 20 τοῦδε] τούτου F² πίστις RF: πίστις ἐστὶ AH (v)

---

11 sqq. Deut. 12,5 sqq. 13 cf. *Ioseph. c. Ap. II § 193* εἷς ναὸς ἑνὸς θεοῦ, φίλον γὰρ ἀεὶ παντὶ τὸ ὅμοιον, κοινὸς ἁπάντων κοινοῦ θεοῦ ἁπάντων. *Ant. Iud. IV § 200* ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς ... καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω καὶ βωμὸς εἷς ... ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· θεὸς γὰρ εἷς καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν. cf. etiam *§ 203.*

μυρίων ὅσων πόλεων, οἱ μὲν διὰ γῆς, οἱ δὲ διὰ θαλάττης, ἐξ ἀνατολῆς
καὶ δύσεως καὶ ἄρκτου καὶ μεσημβρίας καθ' ἑκάστην ἑορτὴν εἰς τὸ
ἱερὸν καταίρουσιν οἷά τινα κοινὸν ὑπόδρομον καὶ καταγωγὴν ἀσφαλῆ
πολυπράγμονος καὶ ταραχωδεστάτου βίου, ζητοῦντες εὐδίαν εὑρεῖν καὶ
φροντίδων ἀνεθέντες, αἷς ἐκ πρώτης ἡλικίας καταζεύγνυνται καὶ πιέζονται,
70 βραχύν τινα διαπνεύσαντες χρόνον ἐν ἱλαραῖς διάγειν εὐθυμίαις· ἐλπίδων
τε χρηστῶν γεμισθέντες σχολάζουσι τὴν ἀναγκαιοτάτην σχολὴν ὁσιότητι
καὶ τιμῇ θεοῦ, φιλίαν καὶ πρὸς τοὺς τέως ἀγνοουμένους συντιθέμενοι
καὶ κρᾶσιν ἠθῶν ἐπὶ θυσιῶν καὶ σπονδῶν εἰς βεβαιοτάτην πίστιν ὁμονοίας
ποιούμενοι.
71 (2.) Τούτου τοῦ ἱεροῦ ὁ μὲν ἐξωτάτω περίβολος καὶ μήκει καὶ
πλάτει μέγιστος ὢν τέσσαρσι στοαῖς εἰς πολυτέλειαν ἠσκημέναις ὠχύρωται·
διπλῆ δ' ἐστὶν αὐτῶν ἑκάστη, ξύλων καὶ λίθων ὕλαις καὶ χορηγίαις
ἀφθόνοις καὶ δημιουργῶν ἐμπειρίαις καὶ τῶν ἐφεστηκότων ἐπιμελείαις
κατεσκευασμένη, τελειότατον ἔργον· οἱ δ' εἴσω βραχύτεροι μέν, αὐστη-
72 ροτέραν δ' ἔχοντες τὴν κατασκευήν. κατὰ δὲ τὸ μεσαίτατον αὐτὸς ὁ
νεὼς παντὸς λόγου κρείττων, ὡς ἐκ τῶν φαινομένων ἔστι τεκμήρασθαι·
τὰ γὰρ ἔνδον ἀόρατα παντί τῳ πλὴν ἑνὶ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ τούτῳ μέντοι,
δι' ἔτους ἐπιτετραμμένον ἅπαξ εἰσιέναι, πάντ' ἐστὶν ἀθέατα· πυρεῖον γὰρ
ἀνθράκων πλῆρες καὶ θυμιαμάτων εἰσκομίζει, πολλῆς δ' ἀναδιδομένης
ὡς εἰκὸς ἀτμίδος κατέχεται τἀν κύκλῳ πάντα καὶ ἡ ὄψις ἐπισκιάζεται

3 ἱππόδρομον (ὑπ superscr.) A, ἱππόδρομον H 4 εὐδίαν] ἄδειαν AH 6 διαπνεύσαντες] διατρίψαντες F διάγοντες F 7 σχολάσωσι R (ut vid.) ἀναγκαιοτάτην] ἁγιωτάτην coni. Mang. 9 βεβαιοτάτην] βεβαίωσιν καὶ AH; βεβαιοτάτης coni. Mang. 11 ἐξώτατος AH 12 τέσσαρσι] τέτρασι AH 13 ἐστὶν αὐτῶν R: αὐτῶν ἐστιν FAH (v) 14 ἀφθόνοις καὶ δημιουργῶν ἐμπειρίαις om. F 15 κατεσκευασμένον AH αἱ . . . βραχύτεραι AH 15. 16 ἀστειοτέραν F²: σπουδαιότερος ἢ ἀτερπέστερος διὰ τὸ ἀποίκιλον mg F 16 ἔχουσαι AH 17 κρείσσων F φαινομένων RAH: περιφαινομένων F (v) 18 ἔνδον RF: ἐντὸς AH (Turn.) τῳ om. AH ἑνὸς F 19 ἅπαξ εἰσιέναι] ἅπερ εἰσιόντι F ἀθέατα] ὁρατά F (Turn.) γὰρ RF: μὲν γὰρ AH (v) 20 πλῆρες om. F θυμιαμάτων RF: θυμιάματος AH (v) 21 ταν R, τἀν F: τὰ ἐν AH (v)

18 cf. *Ioseph. Ant. Iud. XIV § 71* παρηνομήθη δὲ οὐ σμικρὰ περὶ τὸν ναὸν ἄβατόν τε ὄντα ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ καὶ ἀόρατον· (72) παρῆλθεν γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς ὁ Πομπήιος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγοι καὶ εἶδον ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἢ μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν. 19 cf. Lev. 16,12. 13.

καὶ ἀνακοπὴν ἴσχει πρόσω χωρεῖν ἀδυνατοῦσα. μέγιστος δὲ ὢν καὶ 73
ὑψηλότατος, καίτοι ἐν χθαμαλωτέρῳ κείμενος, τῶν περιμηκεστάτων ὀρῶν
224 M. οὐδενὸς | ἀποδεῖ. τὰ μὲν οὖν ἐν οἰκοδομίαις ὑπερβολὰς ἔχοντα περίβλεπτά
τ' ἐστὶ καὶ θαυμάζεται πρὸς τῶν ὁρώντων καὶ μάλιστα τῶν ἐπιφοιτώντων
ξένων, οἳ συγκρίνοντες ταῖς οἰκιῶν δημοσίων κατασκευαῖς ἐκπλήττονται
τό τε κάλλος ὁμοῦ καὶ τὴν πολυτέλειαν. ἄλσος δὲ οὐδέν ἐστιν ἐν τῷ 74
περιβόλῳ προστάξει νόμου, διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ὅτι οὐχ ἡδονὴν καὶ
τέρψιν εὐδιάγωγον ἐπιζητεῖ τὸ πρὸς ἀλήθειαν ἱερὸν ἀλλ' αὐστηρὰν ἁγιστείαν· δεύτερον δ' ὅτι τὰ συντείνοντα πρὸς τὴν τῶν δένδρων χλόην
οὐ θέμις εἰσκομίζεσθαι, τὰ δ' ἐστὶν ἀνθρώπων καὶ ζῴων ἀλόγων περιττώματα· τρίτον δ' ὅτι τὰ μὲν τῆς ἀγρίας ὕλης πρὸς οὐδὲν ὄφελος,
„ἄχθος“ δ' ὡς οἱ ποιηταί φασι „γῆς“, τὰ δὲ τῆς ἡμέρου, καρπῶν
ἡμέρων οἰστικά, μεθέλξει τοὺς ὀλιγόφρονας ἀπὸ τῆς περὶ τὴν ἱερουργίαν
σεμνότητος. πρὸς δὲ τούτοις λάσια χωρία καὶ δρυμοὶ βαθεῖς κακούργων 75
εἰσὶν ἐνδιαιτήματα τὴν ἐκ τοῦ συσκιάζεσθαι ποριζομένων ἀσφάλειαν καὶ
τὰς ἐξ ἐνέδρας καθ' ὧν ἂν ἐθελήσωσιν αἰφνιδίους ἐπιθέσεις. αἱ δ'
εὐρυχωρίαι καὶ τὸ ἀναπεπταμένον καὶ τὸ ἀνειμένον πάντῃ, μηδενὸς τὰς
ὄψεις ἐμποδίζοντος, πρὸς τὴν τῶν εἰσιόντων καὶ ἐνδιατριβόντων ἀκριβῆ
θέαν ἱερῷ πρεπωδέστατον.

(3.) Προσόδους δ' ἔχει τὸ ἱερὸν οὐ μόνον ἀποτομὰς γῆς ἀλλὰ καὶ 76
πολὺ μείζους ἑτέρας, αἳ μηδενὶ χρόνῳ φθαρήσονται· ἐφ' ὅσον γὰρ τὸ
ἀνθρώπων γένος διαμενεῖ — διαμενεῖ δ' εἰς ἀεί —, καὶ αἱ πρόσοδοι τοῦ
ἱεροῦ φυλαχθήσονται συνδιαιωνίζουσαι παντὶ τῷ κόσμῳ. προστέτακται 77

---

1 δὲ om. F 1. 2 καὶ ὑψηλότατος ὢν transp. AH (v) 2 καίτοι scripsi: καὶ RAH (v), om. F, εἰ καὶ vel κἂν coni. Mang. 3 ἐν οἰκοδομίαις RF: οἰκοδομίας AH, οἰκοδομαῖς L² (Turn.), ἐν οἰκοδομαῖς Mang. 4 τ' ἐστὶ RF: τ' om. AH (v) 5 ταῖς οἰκιῶν δημοσίων κατασκευαῖς R: ταῖς οἰκοδομαῖς τῶν δημοσίων οἰκιῶν καὶ κατασκευαῖς AH, τὰς οἴκοι δημοσίων κατασκευὰς F 6 τε om. AH δ' F 7 διὰ πολλὰ ante προστάξει transp. F 8 ἀλλὰ AH 8. 9 ἀ▒γιστείαν (λ eras.) F 10 τάδ' A (Mang.) ἀλόγων ζώων καὶ ἀνθρώπων transp. AH (v) 12 δ' om. F 16 τὰς RF: τοῦ AH (v); τὸ coni. Mang. ἐθελήσωσιν RF: ἐθέλωσιν AH (v) αἰφνιδίους (αἰφνηδίους F) ἐπιθέσεις RF: αἰφνιδίως ἐπιτίθεσθαι AH (v) 17 τὸ ἀνειμένον R: τὸ om. FAH (v); καὶ τὸ ἀνειμένον om. L (Turn.) 19 ἱερῷ πρεπωδέστατον scripsi: ἱεροπρεπωδέστατον codd. (v) 21 μηδενὶ R, μηδ' ἑνὶ F: οὐδενὶ AH (v) διαφθαρήσονται F 22 διαμένει, διαμένει δ' εἰς ἀεὶ RF (διαμενεῖ scripsi): διαμένει δὲ ἀεὶ AH, διαμενεῖ ἀεὶ v

---

12 Hom. Il. Σ 104 ἄχθος ἀρούρης. cf. Plat. Theaet. 176d γῆς ἄχθη. Kaibel, Sophokles Elektra p. 265.

γὰρ ἕκαστον ἀνὰ πᾶν ἔτος ἀπαρχὰς εἰσφέρειν ἀπὸ εἰκοσαετίας ἀρξάμενον. αἱ δ' εἰσφοραὶ „λύτρα“ προσονομάζονται· διὸ καὶ προθυμότατα ποιοῦνται τὰς ἀπαρχάς, φαιδροὶ καὶ γεγηθότες, ὡς ἅμα τῇ καταθέσει μέλλοντες ἢ δουλείας ἀπαλλαγὴν ἢ νόσων ἄκεσιν εὑρίσκεσθαι καὶ βεβαιοτάτην ἐλευ-
78 θερίαν ὁμοῦ καὶ σωτηρίαν εἰς ἅπαν καρποῦσθαι. πολυανθρωποτάτου δ' ἔθνους ὡς εἰκὸς καὶ τὰς ἀπαρχὰς ἀφθονωτάτας εἶναι συμβέβηκε· σχεδὸν γοῦν ἀνὰ πᾶσαν πόλιν ταμεῖα τῶν ἱερῶν χρημάτων ἐστίν, εἰς ἃ παραγινομένοις ἔθος ἀπάρχεσθαι· καὶ χρόνοις ὡρισμένοις ἱεροπομποὶ τῶν χρημάτων ἀριστίνδην ἐπικριθέντες, ἐξ ἑκάστης οἱ δοκιμώτατοι, χειροτονοῦνται, σώους τὰς ἐλπίδας ἑκάστων παραπέμψοντες· ἐν γὰρ ταῖς νομίμοις ἀπαρχαῖς αἱ τῶν εὐσεβούντων ἐλπίδες εἰσίν.

Περὶ ἱερέων.

79 (4.) | Φυλαὶ μέν εἰσι τοῦ ἔθνους δώδεκα, μία δ' ἐκ πασῶν ἀρι- p. 225
στίνδην ἐπικριθεῖσα ἱερᾶται, γέρας ἀνδραγαθίας καὶ φιλοθέου σπουδῆς τουτὶ λαβοῦσα, καθ' ὃν καιρὸν ἔδοξεν ἡ πληθὺς ἁμαρτεῖν ἐπακολουθήσασα γνώμαις ἐνίων ἀγνώμοσιν, οἳ τὴν Αἰγυπτιακὴν ἔπεισαν ζηλοῦν ἠλιθιότητα καὶ τὸν ἐγχώριον τῦφον, ὃν ἐπ' ἀλόγοις ζῴοις καὶ μάλιστα ταύροις μυθοπλαστοῦσι· τοὺς γὰρ ἡγεμόνας τῆς ἀπονοίας ἅπαντας ἡβηδὸν αὐτοκέλευστοι κατακτείναντες εὐαγὲς ἔδοξαν ἔργον εἰργάσθαι, τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνας διαθλήσαντες.

---

1 ἕκαστον RF: om. AH (Turn.) ἀπαρχὰς RF: ἀπαρχὴν AH (v) εἰκοσαετίας RF: εἰκοσαετοῦς AH (Turn.) ἀρξάμενον RF: ἀρξαμένους AH (v) 4 νόσον H ἄκεσιν] ἄνεσιν F εὑρίσκεσθαι R(F[1]): εὑρίσκ[ειν] F, εὑρεῖν AH (v) 5 εἰς ἅπαν RF, εἰσάπαν AH: εἰς πάντα L (Turn.) 7 γοῦν] γὰρ οὖν F ταμεῖα RF: ταμιεῖον AH; ταμεῖον v 7. 8 παραγινομένοις RF: παραγενομένοις AH (v) 9 post χρημάτων add. εἰσὶν et post ἐπικριθέντες interpung. FN (v) post ἑκάστης add. δ' F (v), δὲ N 10 σώους] σύννους A παραπέμψοντες RF: ἐκπέμψοντες H, ἐκπέμψαντες A; παρεκπέμψοντες v ταῖς om. Turn. 11 εἰσίν om. FN εἰσὶ περὶ ἱερέων (sic) AH 12 tit. περὶ ἱερέων RF(AH) Arm 13 μέν RF: μὲν οὖν AH (v) 14 ἀποκριθεῖσα AH σπουδῆς RAH: ἀρετῆς Arm, ψυχῆς F (v) 15 ἔδοξεν] ἔτυχεν Arm ἁμαρτάνειν F 16 ἔπεισαν ζηλοῦν] ἐζήλουν Arm 18. 19 κτείναντες AH

---

1 Exod. 30,12—16 8—11 N fol. 156r: καὶ χρόνοις—ἐλπίδες. 14 sqq. Exod. cap. 32.

(5.) Νόμοι δὲ ἱερέων εἰσὶν οἵδε. παντελῆ καὶ ὁλόκληρον εἶναι τὸν 80
ἱερέα προστέτακται, μηδεμίαν ἐν τῷ σώματι λώβην ἔχοντα, μήτε κατ'
ἔνδειαν ἐπιλείποντος ἢ ἀκρωτηριασθέντος μέρους μήτε κατὰ πλεονασμὸν
ἅμα τῇ γενέσει περιττεύσαντος ἢ ὕστερον ἐκ νόσου προσφύντος μήτε τῆς
χρόας μεταβαλούσης εἰς λέπραν ἢ λειχῆνας ἀγρίους ἢ μυρμηκίας ἤ τινας
ἄλλας ἐξανθημάτων ἐκφύσεις· ἃ μοι δοκεῖ πάντα σύμβολα τῆς περὶ ψυχὴν
εἶναι τελειότητος. εἰ γὰρ τὸ φύσει θνητὸν σῶμα τοῦ ἱερέως ἐπισκεπτέον, 81
ἵνα περὶ μηδὲν ἀτύχημα κηραίνῃ, πολὺ πλέον ψυχὴν τὴν ἀθάνατον, ἣν
φασι τυπωθῆναι κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ὄντος· λόγος δ' ἐστὶν εἰκὼν θεοῦ,
δι' οὗ σύμπας ὁ κόσμος ἐδημιουργεῖτο.

Μετὰ δὲ τὴν ἐξ εὐπατριδῶν εὐγένειαν καὶ παντέλειαν τὴν ἔν τε 82
σώμασι καὶ ψυχαῖς περὶ ἐσθῆτος, ἣν ἀναλαμβάνειν χρὴ τὸν ἱερέα μέλλοντα
λειτουργεῖν τὰς ἱερὰς λειτουργίας, νενομοθέτηται. ἡ δ' ἐσθής ἐστι χιτὼν 83
λινοῦς καὶ περίζωμα, τὸ μὲν εἰς αἰδοίων σκέπην, ἃ μὴ πρὸς τῷ θυσιαστηρίῳ γυμνοῦσθαι θέμις, ὁ δὲ χιτὼν ἕνεκα τῆς πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν
ὀξύτητος· ἀνείμονες γὰρ ἐν μόνοις χιτωνίσκοις τά τε ἱερεῖα καὶ τὰς εὐχὰς
καὶ τὰς σπονδὰς καὶ ὅσα ἄλλα θυσίαις χρήσιμα προσάγουσιν εἰς ἀνυπέρθετον τάχος ἠσκημένοι. τῷ δ' ἀρχιερεῖ διείρηται μὲν τὴν παραπλησίαν 84

1 δ' F 3 ἐπιλείποντος] ἐπιλήπτου AH ἢ RF: καὶ AH (Turn.), ἢ καὶ Arm μήτε αὖ Arm 4 προσφύντος F: προσφυέντος RAH (v) 5 μεταβαλλούσης H, μεταλαβούσης F[1] 6 ἐκφύσεις] φύσεις F Vind. σύμβολον F Vind. 7 εἶναι post σύμβολον (6) transp. F Vind. 8 ἀτύχημα om. D πολὺ] πολλῷ Vind. 8. 9 ἣν φασι om. D 9 φασι] φασι δεῖν Arm post τυπωθῆναι add. δεῖ D λόγος] νοῦς AH δὲ AH θεοῦ εἰκὼν transp. R 11 εὐπατριδῶν] εὐγενῶν AH τε RF: τοῖς AH (v) 12 ψυχαῖς RF: ψυχῇ AH (Turn.) καὶ περὶ ἐσθῆτος Arm 13 νενομοθέτηται om. F Arm. 14. 15 τῷ θυσιαστηρίῳ] βωμοὺς F 15 χιτὼν om. AH Arm τὴν om. F 16 καὶ τὰς (εὐχάς?) R: om. FAH (v) 17 ὅσα R: ὅσ' FAH θυσίαις χρήσιμα RF: χρήσιμα θυσίαις AH (v) 18 διήρηται H

1 sqq. Lev. 21,17—21. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § *278* 1—6 Vind. hist gr. 67 fol. 56r: περὶ ἱερέως (sic): — χρὴ τοίνυν τὸν ἱερέα ἐν μηδενὶ λειπόμενον εἶναι, ἀλλ' ὁλόκληρον καὶ ἄρτιον ὁρᾶσθαί τε καὶ γνωρίζεσθαι, μηδὲ μίαν ἐν τῷ σώματι λώβην ἔχοντα, μὴ τὰ μόρια ἐκτετμημένον, μὴ τὴν βάσιν ἐπίχολον, μήτε μὴν ἐπὶ προσώπου ἐξανθήσεις ἐρυθρὰς ἢ μέλαινας ἢ λιχῆνας ἢ μυρμηκίας ἤ τινας ἄλλας ἐξανθημάτων φύσεις ἐχέτω. 6—9 Vind. hist. gr. 67 fol. 60r: εἰ γὰρ τὸ φύσει θνητὸν σῶμα τοῦ ἱερέως προεπισκοπεῖν χρή, ἵνα περὶ μηδὲν ἀτύχημα κηραίνῃ, μηδέ τινας ἐξανθημάτων φύσεις κεκτῆσθαι, ἃ μοι δοκεῖ πάντα σύμβολον εἶναι τῆς περὶ ψυχὴν τελειότητος, πολλῷ πλέον ψυχὴν τὴν ἀθάνατον, ἣν φασι τυπωθῆναι κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ ὄντως λόγου θεοῦ. 7-10 D[R] fol. 175r Φίλωνος: εἰ τὸ φύσει — ἐδημιουργεῖτο. 13 sqq. Exod. cap. 28. cf. *De vita Mos.* II § 109 sqq. cf. etiam *Aristeae epist.* § 96—98.

ἐσθῆτα ἀναλαμβάνειν, ἡνίκα ἂν εἰς τὰ ἄδυτα ἐπιθυμιάσων εἰσίῃ, διὰ τὸ
τὴν ὀθόνην ἐκ μηδενὸς τῶν ἀποθνῃσκόντων ὥσπερ τὰ ἔρια γεννᾶσθαι,
προστέτακται δὲ καὶ ἑτέρᾳ χρῆσθαι πάνυ ποικίλην ἐχούσῃ κατασκευήν,
ὡς ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα τοῦ κόσμου δοκεῖν εἶναι. σαφὴς δὲ πίστις
85 ἡ κατασκευή. πρῶτον μὲν γὰρ ἔνδυμα περιφερές ἐστιν, ὅλον δι' ὅλων
ὑακίνθινον, ποδήρης χιτών, ἀέρος σύμβολον, ἐπειδήπερ ὁ ἀὴρ καὶ φύσει
μέλας ἐστὶ καὶ τρόπον τινὰ ποδήρης, ἄνωθεν ἀπὸ τῶν μετὰ σελήνην
86 | τόπων ταθεὶς ἄχρι τῶν κατωτάτω γῆς μυχῶν. εἶθ' ὕφασμα θωρακοειδὲς p. 22
ἐπὶ τούτῳ, σύμβολον οὐρανοῦ· δύο τε γὰρ ἐπὶ τῶν ἀκρωμίων λίθοι
σμαράγδου τῆς τιμαλφεστάτης ὕλης εἰσίν, ὁ μὲν ἔνθεν, ὁ δ' ἔνθεν, εἷς
ἑκατέρωθεν, περιφερεῖς, δείγματα τῶν ἡμισφαιρίων, ὧν τὸ μὲν ὑπὲρ γῆν
87 τὸ δ' ὑπὸ γῆν ἐστιν. εἶτα πρὸς τοῖς στέρνοις δώδεκα λίθοι πολυτελεῖς τὰς
χρόας διαφέροντες, ἐκ τριῶν τεταγμένοι τετραστοιχεί, πρὸς παράδειγμα τοῦ
ζῳδιακοῦ τυπωθέντες· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐκ δώδεκα συνεστὼς ζῳδίων τὰς ἐτη-
88 σίους τέτταρας ὥρας ἀποτελεῖ τρία νείμας εἰς ἑκάστην. σύμπας δ' ὁ τόπος
καλεῖται λογεῖον ἐτύμως, ἐπειδὴ τὰ ἐν οὐρανῷ πάντα λόγοις καὶ ἀναλο-
γίαις δεδημιούργηται καὶ συντέτακται· τῶν γὰρ ἐκεῖ τὸ παράπαν ἄλογον
οὐδέν. ἐπὶ δὲ τοῦ λογείου διττὰ ὑφάσματα καταποικίλλει προσαγορεύων
89 τὸ μὲν δήλωσιν, τὸ δὲ ἀλήθειαν. αἰνίττεται δὲ διὰ μὲν τῆς ἀληθείας,
ὅτι οὐρανοῦ τὸ παράπαν ψεῦδος ἐπιβαίνειν οὐ θεμιτόν, ἀλλὰ τοῦθ' ἅπαν
εἰς τὸν περίγειον πεφυγάδευται χῶρον ψυχαῖς ἐναγῶν ἀνθρώπων εἰσοικιζό-
μενον, διὰ δὲ τῆς δηλώσεως, ὅτι αἱ κατ' οὐρανὸν φύσεις ἕκαστα δηλοῦσι
90 τῶν παρ' ἡμῖν, ἃ καθ' αὑτὰ πάντως ἂν ἦν ἄγνωστα. σημεῖον δ' ἐναργέσ-
τατον· εἰ μὴ φῶς, ἡλίου ἥλιος, ἀνέλαμψε, πῶς ἂν αἱ τῶν σωμάτων

---

1 ἐσθῆτ' F ἡνίκα ἂν] ὅταν F εἰς τὰ ἄδυτα om. F 2 ἔρια] ἱερεῖα AH 3 κεχρῆσθαι AH (Turn.) 4 ὡς—κατασκευὴ (5) om. AH μίμημα R: μίμημά τι F (v) 5 δι' ὅλων] διόλου AH 6 ὑακίνθῳ AH 7 μετὰ Mang.: κατὰ codd. 9 ἐπὶ τοῦτο H ἀκρωμίων] ἄκρων μόνων F. ἀκρώμων mg F[2] 10 σμαράγδου RF Arm: σμάραγδοι AH (v) ὕλης AH: om. RF Arm εἰσίν] ἐστίν F εἷς] εἰς A, εἷς om. Arm. 11 περιφερεῖς R (Arm?): περιφερής F (v), περιφερές AH δεῖγμα AH (Turn.) 12 δὲ AH ἐστί post ὑπὲρ γῆν (11) transp. AH 13 τετραστοιχεί RF: τετραστοίχων A, τετραστίχων H 13. 14 τοῦ ζῳδιακοῦ AH: τὸ ζῳδιακὸν F, τὸν ζῳδιακὸν R (ut vid.) 15 τρία] τρεῖς AH 16 λογεῖον] λόγιον F 18 λογίου H. λόγου F[1] προσαγορεῦον F 19 δ' F 20 τοῦθ' (τοῦτ' F[1]) ἅπαν RF: τοῦτο πᾶν AH (Turn.) 21 εἰς τὸ . . . χωρίον F ἐναγῶν RF: ἀναγώγων AH; ἐξαγῶν v 23 ἂν om. AH 24 ἡλίου ἥλιος scripsi (cf. § 284): ἡλίου R (ut vid.) Arm, ἥλιος F, ἥλιος δ' AH (v); ἡλιῶδες coni. Mang. vel ἥλιος διανέλαμψε

ἀμύθητοι ποιότητες διεφάνησαν, πῶς δ' ἂν αἱ πολύμορφοι τῶν χρωμάτων
καὶ σχημάτων ἰδέαι; ἡμέρας δὲ καὶ νύκτας μῆνάς τε καὶ ἐνιαυτοὺς καὶ
συνόλως χρόνον τίς ἀνέδειξεν ὅτι μὴ σελήνης καὶ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων
ἀστέρων αἱ ἐναρμόνιοι καὶ παντὸς λόγου κρείττους περιφοραί; τίς δὲ τὴν 91
ἀριθμοῦ φύσιν εἰ μὴ τὰ λεχθέντα κατὰ τὰς τῶν μερῶν τοῦ χρόνου συν-
θέσεις; τίς δὲ τὰς ἐν θαλάσσῃ καὶ τοσούτοις πελάγεσιν ὁδοὺς ἀνέτεμε
καὶ διέδειξε πλωτῆρσιν εἰ μὴ αἱ τῶν ἀστέρων στροφαὶ καὶ περίοδοι;
σοφοὶ δ' ἄνδρες καὶ μυρία ἄλλα παρατηρήσαντες ἀνέγραψαν, ἐκ τῶν 92
οὐρανίων σημειωσάμενοι νηνεμίας καὶ βίας πνευμάτων, φορὰς καὶ ἀφορίας
καρπῶν, ἀνειμένα καὶ φλογωδέστατα θέρη, χειμῶνας ἐξαισίους καὶ ἐαρί-
ζοντας, αὐχμοὺς καὶ ἐπομβρίας, εὐγονίας ζῴων καὶ φυτῶν καὶ τοὐναντίον
ἑκατέρων ἀγονίας καὶ ὅσα τοιουτότροπα· πάντων γὰρ ἐστηλίτευται τῶν ἐπὶ
γῆς ἐν οὐρανῷ τὰ σημεῖα. (6.) πρὸς δὲ τοῖς κατωτάτω μέρεσι τοῦ ποδή- 93
ρους ἀπῃώρηνται χρυσοῖ ῥοΐσκοι κώδωνές τε καὶ ἄνθινα· τὰ δ' ἐστὶ σύμ-
βολα γῆς καὶ ὕδατος, γῆς μὲν τὰ ἄνθινα, παρόσον βλαστάνει καὶ ἀνθεῖ
πάντα ἐκ ταύτης, ὕδατος δὲ οἱ ῥοΐσκοι λεχθέντες ἐτύμως παρὰ τὴν ῥύσιν,
τὴν δ' ἁρμονίαν καὶ συμφωνίαν καὶ συνήχησιν τῶν τοῦ κόσμου μερῶν οἱ
κώδωνες ἐμφαίνουσιν. εὖ δ' ἔχει καὶ ἡ θέσις· ἀνωτάτω μέν, ἐν ᾧ οἱ 94
λίθοι, τὸ καλούμενον περιστήθιον, οὐρανοῦ μίμημα, διότι καὶ ὁ οὐρανὸς
ἀνωτάτω, ὁ δὲ ποδήρης ὑπ' αὐτῷ, ὅλος δι' ὅλων ὑακίνθινος, ἐπειδὴ
227 M. | καὶ ὁ ἀὴρ μέλας ὢν τὴν μετ' οὐρανὸν δευτέραν τάξιν κεκλήρωται, τὰ δ'
ἄνθινα καὶ οἱ ῥοΐσκοι πρὸς τοῖς ἐσχάτοις, διότι γῆ καὶ ὕδωρ τὴν κατω-
τάτω τοῦ παντὸς μοῖραν ἔλαχον. ἧδ' ἐστὶν ἡ τῆς ἱερᾶς ἐσθῆτος κατα- 95
σκευή, μίμημα τοῦ παντός, θαυμάσιον ἔργον καὶ ὀφθῆναι καὶ νοηθῆναι·

---

1. 2 χρωμάτων καὶ om. H 2 σχημάτων καὶ σκιῶν Arm δὲ R: τε F, om. AH 4 αἱ om. H (Turn.) καὶ om. H 5 εἰ R: ὅτι FAH (v) μερῶν] ἡμερῶν F 6 θαλάττῃ v 7 διέδειξε R: ἔδειξε F, ἀνέδειξε AH (v) 8 ἄλλα RF: ἄλλ' ἄττα AH (v) ἀνέγραψαν F: ἀνεγράψαντο RAH (v) 9 οὐρανῶν F βίας πνευμάτων, φορὰς scripsi: βιαίας πνευμάτων φορὰς F, πνευμάτων βιαίας φορὰς R, πνεύματα βίαια καὶ φορὰς AH, πνευμάτων βίας φορὰς L² (v) 10 ἀνειμένα RF Arm: καὶ ἀνειμένα AH (v) 10. 11 ἀερίζοντας AH 11. 12 καὶ τοὐναντίον ἑκατέρων ἀγονίας om. F Arm 13 κατωτάτω RF: κάτω AH (v) 14 ἀπαιώρηνται F¹ χρυσοῖ RF: χρύσεοι AH (v) ἀνθινά F (v) τάδ' Mang. 15 ἀνθινά F (v) 16 οἱ om. F 17 συμφωνίαν] συμφώνησιν AH 18 μὲν γὰρ Arm οἱ om. F 20 ὑπ' αὐτῷ RAH: ὑπ' αὐτὸ F (Mang.) δι' ὅλων RF: δι' ὅλου AH (v) 21 μετ' οὐρανὸν RF: μετὰ τὸν οὐρανὸν A (v), μετὰ τῶν οὐρανῶν H τάξιν δευτέραν transp. H (v) κεκλήρωται] τετίμηται FL² (v): νενέμηται coni. Mang. 22 ἀνθινὰ F (v) οἱ om. F 22. 23 κατωτάτω] κάτω AH 23 ἧδ'] ὧδ' AH ἡ om. F ἔστι δ' ἡ Arm

καὶ γὰρ ὄψιν ἔχει καταπληκτικωτάτην οἵαν οὐδὲν ὕφασμα τῶν παρ' ἡμῖν
ἕνεκα ποικιλίας ὁμοῦ καὶ πολυτελείας καὶ νόησιν τὴν περὶ τῶν αὐτῆς
96 μερῶν φιλόσοφον. βούλεται γὰρ τὸν ἀρχιερέα πρῶτον μὲν εἰκόνα τοῦ
παντὸς ἔχειν ἐμφανῆ περὶ ἑαυτόν, ἵν' ἐκ τῆς συνεχοῦς θέας ἄξιον παρέχῃ
τὸν ἴδιον βίον τῆς τῶν ὅλων φύσεως, ἔπειθ' ὅπως ἐν ταῖς ἱερουργίαις
συλλειτουργῇ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῷ· πρεπωδέστατον δὲ τὸ τὸν ἱερώμενον
τῷ τοῦ κόσμου πατρὶ καὶ τὸν υἱόν, τὸ πᾶν, ἐπάγεσθαι πρὸς θεραπείαν
97 τοῦ δεδημιουργηκότος καὶ γεγεννηκότος. ἔστι δὲ καὶ τρίτον τι τῆς ἱερᾶς
ἐσθῆτος σύμβολον ἀναγκαῖον μὴ ἡσυχασθῆναι· τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οἱ
ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν αὐτὸ μόνον εἰώθασι τάς τε
εὐχὰς καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν, ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς οὐ μόνον ὑπὲρ
ἅπαντος ἀνθρώπων γένους ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς,
ὕδατος, ἀέρος, πυρός, τάς τε εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας ποιεῖται, τὸν
κόσμον, ὅπερ ἐστὶ ταῖς ἀληθείαις, ἑαυτοῦ πατρίδα εἶναι νομίζων, ὑπὲρ
ἧς ἱκεσίαις καὶ λιταῖς εἴωθεν ἐξευμενίζεσθαι τὸν ἡγεμόνα ποτνιώμενος
τῆς ἐπιεικοῦς καὶ ἵλεω φύσεως αὐτοῦ μεταδιδόναι τῷ γενομένῳ.
98 (7.) Ταῦθ' ὑπειπὼν προσνομοθετεῖ κελεύων τὸν προσιόντα τῷ βωμῷ
καὶ ψαύοντα θυσιῶν, ἐν ᾧ χρόνῳ τέτακται τὰς ἱερὰς λειτουργίας ἐπιτελεῖν,
μήτ' οἶνον μήτε τι ἄλλο μέθυσμα πίνειν, τεττάρων ἕνεκα τῶν ἀναγκαιοτά-
99 των, ὄκνου καὶ λήθης καὶ ὕπνου καὶ ἀφροσύνης. ἄκρατος γὰρ τὰς μὲν

---

1 οἵαν R Arm: οἷον F, καὶ οἵαν AH (v) 2 νόησιν—(3) ἀρχιερέα] νόησις περὶ τῶν αὐτῶν μερῶν φιλοσοφίας γίνεται τῷ ἀρχιερεῖ Arm αὐτῆς] αὐτῶν F 5 ἔπειθ' RF: ἔπειτα AH 6 συλλειτουργεῖ H δὲ] γὰρ F τὸ RAH: om. F (v) ἱερωμένον codd. (v) 7 τὸν υἱόν, τὸ πᾶν scripsi: τὸν υἱὸν F Arm (v), τὸ πᾶν RAH 8 δε(δημιουρ)γηκότος καὶ γεγεννηκότος R: δεδημιουργηκότος AH, γεγεννηκότος F Arm (v) ἔστι] ἔτι F τρίτον τι RF: τι om. AH (v) ἱερᾶς om. F 9 γὰρ om. F 10 τε R: τ' AH, om. F 11 Ἰουδαίων] ἱερέων Arm 12 ἀνθρώπου F 13 πυρὸς RF Arm: καὶ πυρός AH (v) τ' AH 13. 14 καὶ τὸν κόσμον R, τόν τε κόσμον Arm 14 ἑαυτοῦ πατρίδα εἶναι RF: πατρίδα εἶναι ἑαυτοῦ AH (Turn.) 15 ἐξευμενίζεσθαι RF: ἐξευμενίζειν AH (v) 16 αὐτοῦ H (v) 17 ταῦτα προειπὼν Arm βωμῷ] θυσιαστηρίῳ AH 19 μήτ' RF Vind.: μὴ AH (v) ἄλλο om. RF πίνειν μέθυσμα transp. AH (v) τεσσάρων Vind. 20 καὶ ante ὕπνου om. H (Turn.)

---

17 sqq. Lev. 10,9. Ezech. 44,21. *Ioseph. Ant. Iud. III § 279* 19—25,10 Vind. hist. gr. 67 fol. 58v τοῦ αὐτοῦ περὶ ἱερωσύνης: (οὔτε κληρωτοὺς οὔτε ἐκ γένους οὔτε ἐξ ἑνὸς ψήφου βούλεται ὁ νόμος τοὺς ἱερεῖς εἶναι, ἀλλ' ὃν τὸ πλῆθος ἕλοιτο· καὶ γὰρ ἱκανὸς πρὸς πίστιν ὁ παρὰ τῶν τοιούτων γινόμενος ἔπαινος· ἀλλὰ) δεῖ τὸν ἱερέα τὸν μέλλοντα εἰς τὰ ἄδυτα εἰσιέναι μήτ' οἶνον πίνειν μήτε μὴν μέθυσμα, τεσσάρων ἕνεκα τῶν ἀναγκαιοτάτων — ἐμπόδιός ἐστιν.

τοῦ σώματος δυνάμεις ἀνιεὶς δυσκινητότερα τὰ μέλη ποιεῖ καὶ ὀκνηροτέρους
ἀπεργάζεται καὶ βίᾳ καταδαρθάνειν ἀναγκάζει, τοὺς δὲ τῆς ψυχῆς τόνους
ἐπιχαλῶν λήθης ὁμοῦ καὶ ἀφροσύνης αἴτιος γίνεται· νήφοντος δὲ τά τε
μέρη τοῦ σώματος ἐπελαφριζόμενα εὐκινητότερα αἵ τε αἰσθήσεις καθα-
ρώτεραι καὶ εἰλικρινέστεραι ὅ τε νοῦς ὀξυωπέστερος, ὡς καὶ προϊδέσθαι
πράγματα δύνασθαι καὶ ἃ πρότερον εἶδεν ἀπομνημονεῦσαι. συνόλως μὲν 100
οὖν τὴν οἴνου χρῆσιν ἅπασι τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀλυσιτελεστάτην ὑπο-
ληπτέον, ψυχῆς πιεζομένης, αἰσθήσεων ἀμαυρουμένων, βαρυνομένου σώ-
ματος — ἐλεύθερον γὰρ καὶ ἄφετον οὐδὲν ἐᾷ τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ἑκάστῳ
πρὸς ὃ πέφυκεν ἐμπόδιός ἐστιν —, ἐν δὲ ταῖς ἁγιστείαις καὶ ἱερουργίαις
228 M. τὸ βλάβος | ἀργαλεώτερον, ὅσῳ καὶ τὸ περὶ θεὸν ἐξαμαρτεῖν τοῦ περὶ
ἄνθρωπον ἀφορητότερον. ὅθεν εἰκότως προστέτακται νηφαλίους θύειν,
„εἰς διαστολὴν καὶ διάκρισιν ἁγίων καὶ βεβήλων καὶ καθαρῶν καὶ ἀκα-
θάρτων“ καὶ νομίμων καὶ παρανόμων.

(8.) Ἐπεὶ δ' ὁ ἱερεὺς πολὺ πρότερον ἀνήρ ἐστι καὶ ταῖς πρὸς 101
συνουσίαν ὁρμαῖς ἐξ ἀνάγκης ὀφείλει χρῆσθαι, γάμον αὐτῷ μνᾶται παρ-
θένου καθαρᾶς καὶ ἐκ καθαρῶν γονέων καὶ πάππων καὶ προγόνων εἴς
τε καλοκἀγαθίαν καὶ εὐγένειαν ἀριστίνδην ἐπικριθέντων. πόρνῃ μὲν 102
γὰρ καὶ βεβήλῳ σῶμα καὶ ψυχὴν οὐδὲ προσελθεῖν ἐᾷ, κἂν τὴν ἐργασίαν
ἀποθεμένη σχῆμα κόσμιον καὶ σῶφρον ὑποδύηται, διὰ τὸ τὴν ἀρχαίαν
προαίρεσιν ἀνίερον αὐτῇ γενέσθαι. αὕτη δὲ πρὸς μὲν τὰ ἄλλα ἐπιτιμίαν

---

1 μέλη] μέρη F Vind. Arm 2 καταδαρθάνειν] καταλαμβάνειν AH δὲ FA Vind.: τε RH (v) 3 νήφοντος RAH: νηφόντων F Vind. Arm (v) τε om. F Vind. 4. 5 καθαρώταται καὶ εἰλικρινέσταται F Vind., καθαρώτεραι καὶ εἰλικρινέσταται (sic) R 5 ὅ τε] ὅτι F[1] ὀξύτερος H ὡς καὶ F Vind.: ὥστε καὶ RA, ὥστε H (v) προειδέσθαι R 6 εἶδον Vind. 7 ἀλυσιτελέστατον Vind. 7. 8 εἶναι ante ὑποληπτέον add. F Vind. (v) 9 ἐᾷ τῶν] ἑαυτῶν Vind. ἕκαστον (?) Arm 10 ἁγιστίαις F 11 τὸ om. R βλάβος] βάρος AH (Turn.) ἀργαλαιότερον F[1], ἀργαλεώτατον AH (Turn.) καὶ om. Arm τὸ om. AH ἐξαμαρτεῖν RAH: ἐξαμαρτάνειν F (v), ἁμαρτάνειν D 12 νηφαλίους scripsi: νηφάλια RAH (v), om. F 13 εἰς RAH: κατὰ τὴν F (v) τῶν ἁγίων FH (v) 15 ἀρχιερεὺς coni. Mang. 16 χρᾶσθαι AH γάμω F[1] 16. 17 μνᾶται παρθένου καθαρᾶς RF: παρθενίας καθαρᾶς μνᾶται AH 17 καὶ προγόνων om. AH 18 ἐπικριθείσης coni. Mang. 19 σῶμα καὶ ψυχὴν F: σώματι καὶ ψυχῇ RAH (v) προσελθεῖν scripsi: προσιδεῖν codd. (v) 21 γενέσθαι] γεγενῆσθαι F (Mang.) αὕτη] αὐτὴ AH (v) τἄλλα F

---

11. 12 D^R fol. 38r D^L fol. 43r et 182r Φίλωνος: τὸ περὶ θεὸν ἁμαρτάνειν τοῦ περὶ ἄνθρωπον ἀφορητότερον. 13 Lev. 10,10 16sqq. Lev. 21,13. 14. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 277. c. Ap. I § 30. 31.*

ἐχέτω σπουδάσασα μιασμάτων καθαρεῦσαι· μετάνοια γὰρ ἀδικημάτων ἐπαινετόν· καὶ μηδεὶς ἕτερος αὐτὴν ἄγεσθαι κεκωλύσθω, ἱερεῖ δὲ μὴ προσίτω· τὰ γὰρ ἱερωσύνης ἐξαίρετα δίκαια συμφωνίαν ἐπιζητούσης τὴν
103 ἀπὸ γενέσεως [ἀρχῆς] ἄχρι τελευτῆς ἀνυπαίτιον. εὔηθες γὰρ διὰ μὲν τὰς ἐκ τῶν τραυμάτων ἐπιγενομένας οὐλὰς ἐν τοῖς σώμασιν εἴργεσθαί τινας ἱερωσύνης, αἳ σύμβολον ἀτυχίας, οὐ μοχθηρίας, εἰσί, τὰς δὲ μὴ κατ' ἀνάγκην μόνον ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἑκουσίοις γνώμαις πεπρακυίας τὴν ἰδίαν ὥραν, ἐπειδήπερ ὀψὲ καὶ μόλις μετέγνωσαν, εὐθὺς ἀπὸ ἐραστῶν ἱερεῦσιν ἁρμόζεσθαι καὶ ἀπὸ χαμαιτυπείων εἰς ἱερὰ χωρία μετοικίζεσθαι· μένουσι γὰρ οὐδὲν ἧττον ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν μετανοούντων
104 οὐλαὶ καὶ τύποι τῶν ἀρχαίων ἀδικημάτων. εὖ καὶ παγκάλως ἐν ἑτέροις διείρηται „μηδὲ μίσθωμα πόρνης εἰσκομίζειν εἰς τὸ ἱερόν“ (Deut. 23,18)· καίτοι τό γε νόμισμα καθ' αὑτὸ οὐκ ἔνοχον, ἀλλὰ διὰ τὴν λαβοῦσαν καὶ τὴν πρᾶξιν ἐφ' ᾗ δέδοται. σχολῇ γ' ἂν ἔτι προσοῖτό τις εἰς κοινωνίαν ἱερέων γυναῖκας, ὧν καὶ τὰ χρήματα βέβηλα καὶ παράσημα, εἰ καὶ ταῖς ὕλαις καὶ τοῖς χαρακτῆρσι δόκιμα.

1 σπουδάσασα μιασμάτων καθαρεῦσαι RF Arm: διὰ τὸ τῶν πρὶν σπουδασμάτων καθαρεῦσαι AH (Turn.); διὰ τὸ τῶν πρὶν μιασμάτων καθαρεῦσαι Mang. μετάνοιαν L (Turn.) 2 ἐπαινετόν RF: ἐπαινετέον AH (v) ἕτερος] ἐξ ἑτέρων Arm ἄγεσθαι αὐτὴν transp. F μὴ RF: μηδὲ AH (v) 3 προσίτω] „concedatur“ (προσιέσθω?) Arm δικαίας συμφωνίας R ἐπιζητοῦσι F^1, ἐπιζητούσῃ F^2, ἐπιζητοῦσιν ἧς (ortum ex ἐπιζητοῦσιν) R 4 γεννήσεως A ἀρχὴν RF ἀρχῆς seclusi 5 τὰς om. R ἐκ om. F ἐπιγινομένας AH (Turn.) εἴργασθαι F^1 6 ἱερωσύνης] ἱερέων F αἳ] καὶ Arm εἰσί] εἰσὶν αὗται Arm 7 καὶ om. AH (Turn.) 8 μόλις καὶ ὀψὲ Arm ἀπ' F 9 χαμαιτυπίων R, χαμαιτύπων F 11 εὖ RF Arm: ὅθεν AH, ὅθεν L, ὅθεν εὖ v 12 μηδὲ] μηδὲν AH (Turn.) εἰσκομίζειν] μὴ κομίζειν AH (Turn.); κομίζειν Mang. εἰς τὸ ἱερὸν ante μὴ κομίζειν transp. A, om. H ἱερὸν θεοῦ Arm 13 τό γε RF Vind.: γε τὸ AHD (v) καθ' ἑαυτὸ Vind., κατ' αὐτὸ D ἔνοχον] ἐναγὲς coni. Mang. διὰ om. D λαβοῦσαν] βαλοῦσαν coni. Mang. 14 σχολῇ F γ' ἂν RAH: γὰρ F (v) ἔτι] εἰ AH προσοῖτό RF: πρόσοιτό AH (Mang.); προσεῖτό Turn. 15 καὶ τὰ om. AH 16 τοῖς] ταῖς H

10. 11 cf. *Zeno* frg. 158 Pearson (215 Arnim) ap. Sen. de ira I 16,7 nam, ut dixit Zeno, in sapientis quoque animo, etiam cum vulnus sanatum sit, cicatrix manet. sentiet itaque suspiciones quasdam et umbras affectuum; ipsis quidem carebit. 12—14 D^E fol. 41^v Φίλωνος εἰς τὸν δεκάλογον (sic), D^H fol. 129^r Φίλωνος: μίσθωμα πόρνης εἰσκομίζειν εἰς τὸ ἱερὸν ἀπηγόρευσεν ὁ νομοθέτης· καίτοι γε τὸ νόμισμα — δέδοται. Vind. hist. gr. 67 fol. 60^r: μίσθωμα πόρνης οὐ θέμις τὸν ἱερέα εἰς τὸ ἱερὸν εἰσκομίζειν· καίτοι τοὺς (sic pro τό γε) νόμισμα — δέδοται.

(9.) Τὰ μὲν οὖν περὶ γάμον οὕτως ἠκρίβωται τῷ ἀρχιερεῖ, ὥστ' 105
οὐδὲ χήραν ἐφεῖται γαμεῖν αὐτῷ, οὔτε τετελευτηκότος ἀνδρὸς μονωθεῖσαν οὔτε ἀπηλλαγμένην ἔτι ζῶντος, ἵνα πρῶτον μὲν εἰς ἄβατον καὶ καθαρὰν ἄρουραν ὁ ἱερὸς σπόρος χωρῇ καὶ μηδεμίαν κρᾶσιν αἱ γοναὶ πρὸς ἑτέραν οἰκίαν λαμβάνωσιν, εἶτα δ' ὅπως ἀκακωτάταις καὶ ἀδιαστρόφοις ταῖς
229 M. ψυχαῖς συνερχόμενοι ῥᾳδίως διαπλάττωσι τὰ | ἤθη καὶ τοὺς τρόπους αὐτῶν· ὁλκοὶ γὰρ καὶ εὐάγωγοι διάνοιαι παρθένων πρὸς ἀρετήν, εἰς διδασκαλίαν ἑτοιμόταται· ἡ δ' ἑτέρου πεῖραν ἀνδρὸς λαβοῦσα κατὰ τὸ εἰκὸς 106
ἀπειθεστέρα πρὸς μάθησιν, ἅτε τὴν ψυχὴν ἀκραιφνεστάτην οὐκ ἔχουσα καθάπερ τινὰ λελειασμένον κηρὸν εἰς τρανότητα τῶν ἐγγραφησομένων δογμάτων, ἀλλὰ τραχεῖαν ὑπὸ τῶν προεγχαραχθέντων τύπων, οἳ δυσεξάλειπτοι παραμένοντες ἢ οὐ παραδέχονται σφραγῖδας ἑτέρας ἢ παραδεξάμενοι συγχέουσι ταῖς ἑαυτῶν ἀνωμαλίαις. παρθένον οὖν ὁ ἀρχιερεὺς 107
ἀγέσθω γάμων ἁγνήν· λέγω δὲ παρθένον οὐ μόνον ᾗ μὴ ἕτερος ὡμίλησεν, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ᾗ μηδεὶς ἄλλος ἀνὴρ ὠνομάσθη διά τινων ὁμολογιῶν, κἂν ἁγνεύῃ τὸ σῶμα.

(10.) Τοῖς δὲ κατὰ μέρος ἱερεῦσι τὰ μὲν ἄλλα περὶ γάμων δια- 108
τέτακται ταὐτὰ ἃ καὶ τοῖς τὴν μεγίστην ἔχουσιν ἱερωσύνην, ἐφεῖται δ' οὐ μόνον παρθένους ἀλλὰ καὶ χήρας, οὐ πάσας ἀλλ' ὧν τετελευτήκασιν ἄνδρες, μετ' ἀδείας ἄγεσθαι. φιλονεικίας γὰρ καὶ στάσεις ἐκ τοῦ βίου τῶν ἱερέων οἴεται δεῖν ὁ νόμος ἀναιρεῖν· πρὸς μὲν οὖν τοὺς ζῶντας γένοιντ' ἂν ἴσως ἔριδες ἐκ πάθους γυναικείου, ζηλοτυπίας, τοῖς δ' ἀπο-

1 μὲν οὖν] δὲ F (fort. recte) γάμον R: γάμου FAH (v) 2 ἐφεῖται RF: ἐφίεται AH (Mang.) οὔτε F: οὐδὲ RAH (v) 3 οὔτε R: οὔτ' FAH; οὔτ' ἂν Mang. 4 ἄρουραν om. Arm ἱερὸς] ἴδιος AH χωρῇ R: χωρεῖ F, χωρήσῃ AH (Turn.) 5 οἰκίαν] οἰκείαν AH, ὁμιλίαν Arm ἀκακωτάτοις RF (ἀκακωτάταις scripsi): ἀκακώτοις AH (v) 7 αὐτῶν Turn. γὰρ Arm (coni. Mang.): δὲ RF, om. AH ⟨καὶ⟩ εἰς coni. Mang. 10 λελιασμένον F, λελεγμένον (?) Arm 11 ἐγχαραχθέντων AH 11. 12 ἀνεξάλειπτοι AH 12 παραμένοντες RF: περιμένοντες AH (v) 12. 13 παραδεχόμενοι AH 13 συγχέουσι] οὐκ ἐῶσι Arm 13. 14 ἀγέσθω ὁ ἀρχιερεὺς transp. F 14 ἀγέσθω —παρθένον om. Arm γάμων RF (coni. Mang.): γάμω A, γάμου H ἁγνῶν F δὲ R (sic scripseram): δὴ FAH (v) μὴ ἕτερος RF: ἕτερος οὐχ AH; μὴ ἕτερος οὐχ v 15 μηδεὶς RF: οὐδεὶς AH ὠνομάσθη ἢ F 18 τὰ αὐτὰ F ἐφίεται Mang. 19 οὐχ ἁπάσας F 20 μετὰ AH 21 τῶν] τοῦ F (Turn.) 22 γένοιντ' ἂν ἴσως RF: ἴσως γένοιντ' ἂν AH (Turn.)

2 Lev. 21,14. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 277* 17. Lev. 21,7. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 276.*

θανοῦσι συναποθνήσκει καὶ τὰ τῆς πρὸς τοὺς δευτέρους ἄνδρας ἔχθρας.
109 ἄλλως τε τὸν ἀρχιερέα πλείονος ἐδικαίωσεν ἁγιστείας καὶ καθάρσεως
ὥσπερ ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν γάμου κοινωνίᾳ μεταλαχεῖν, οὐκ
ἐάσας ὅτι μὴ κόρην ἄγεσθαι· τοῖς δὲ τῆς δευτέρας τάξεως ὑπανῆκε τὰ
περὶ συνόδους γυναικῶν, ἐφιεὶς καὶ πεπειραμένας ἑτέρων ἀνδρῶν ἐγγυᾶ-
110 σθαι. (11.) πρὸς δὲ τούτῳ καὶ τὸ γένος ἠκρίβωσε τῶν μελλουσῶν
γαμεῖσθαι, προστάξας τῷ μὲν ἀρχιερεῖ μνᾶσθαι μὴ παρθένον μόνον
ἀλλὰ καὶ ἱέρειαν ἐξ ἱερέων, ἵν' ἐκ μιᾶς οἰκίας καὶ τρόπον τινὰ τοῦ αὐτοῦ
αἵματος ὦσι νυμφίος τε καὶ νύμφη πρὸς ἁρμονίαν ἐπιδειξάμενοι παρ'
111 ὅλον τὸν βίον κρᾶσιν ἠθῶν βεβαιοτάτην. ἐπετράπη δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ
μὴ ἱερέων γαμεῖν θυγατέρας, τῇ μὲν ὅτι μικρὰ τούτων καθάρσια, τῇ
δ' ὅτι τὸ ἔθνος οὐκ ἐβουλήθη γενεᾶς εἰς ἅπαν ἱερατικῆς ἀμοιρῆσαί τε
καὶ παντελῶς ἀπεζεῦχθαι. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐκώλυσε τοὺς ἄλλους ἱερέας
ἐπιγαμίας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ ἔθνους, | αἵπερ εἰσὶ δεύτεραι p. 231
συγγένειαι· γαμβροὶ γὰρ ἀνθ' υἱῶν πενθεροῖς καὶ ἀντὶ πατέρων γαμβροῖς
πενθεροί.
112 (12.) Τὰ μὲν δὴ περὶ γάμου ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια χάριν
παίδων γενέσεως. ἐπεὶ δ' ἕπεται γενέσει φθορά, καὶ τοὺς ἐπὶ τελευταῖς
ἀνέγραψε τοῖς ἱερεῦσι νόμους, κελεύσας μὴ ἐφ' ἅπασιν αὐτοὺς μιαίνεσθαι
τοῖς ὁπωσοῦν ἢ κατὰ φιλίαν ἢ κατὰ συγγένειαν ᾠκειωμένοις, ἀλλ' ἐπὶ
μόνοις πατράσι καὶ μητράσιν, υἱοῖς καὶ θυγατράσιν, ἀδελφοῖς καὶ ἀδελφαῖς
113 παρθένοις. τὸν δ' ἀρχιερέα παντὸς πένθους ὑπεξείλετο· καὶ μήποτ'
εἰκότως· τὰς μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἱερέων ὑπηρεσίας ἀνθ' ἑτέρων ἕτεροι
λειτουργεῖν δύνανται, ὥς, κἂν πενθῶσί τινες, μηδὲν τῶν ἐξ ἔθους ὑστε-

---

1 τὰ τῆς . . . ἔχθρας RF: ἡ . . . ἔχθρα AH (v) 2 καθάρσεως] κρίσεως AH 3 ἐν γάμῳ κοινωνίαν F 4 ὅτι] εἰ AH τῆς om. RF τάξεως om. AH ἐπανῆκε F (Turn.) 5 συνόδους R: συνόδου FAH (v) ἐφεὶς F ἑτέρων ἀνδρῶν RF: ἀνδρῶν ἑτέρων AH (v) ἐγγυᾶσθαι] μνᾶσθαι AH 7 παρθένον μόνον RF Arm: γυναῖκα παρθένον μόνον AH; μόνον γυναῖκα παρθένον Turn., μόνον παρθένον γυναῖκα Mang. 8 ἵνα AH 9 ἐπιδειξάμενοι codd.: ἐπιδειξόμενοι v 10 δὲ] δὲ καὶ R 12 τε om. AH (Turn.) 13 ἀπεζεῦχθαι scripsi: ἀποζεῦξαι codd. (v) 18 τελεταῖς (sic) R 20 ᾠκειωμένους H 21 μόνοις] μόνοις ἐξ F (v) pr. καὶ] ἢ F υἱοῖς καὶ θυγατράσιν om. R 22 ἅπαντος F πένθους v: πάθους codd. ὑπεξείλατο A 23 γὰρ om. AH ἱερέων om. AH 24 λειτουργοὶ H μηδὲ AH ἔθνους L (Turn.)

---

8 Lev. 21,13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 277* τὸν ἀρχιερέα μέντοι οὐδὲ τεθνηκότος ἀνδρὸς ἠξίωσε γυναῖκα λαβεῖν, τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν, μόνην δ' αὐτῷ (αὐτὸν?) γαμεῖν παρθένον καὶ ταύτην φυλάττειν (φυλέτιν recte coni. Mang.). *c. Ap. I § 30. 31*
19sqq. Lev. 21,1—3. Ezech. 44,25. cf. *Ioseph. l. l.* 22 Lev. 21,11. cf. *Ioseph. l. l.*

ρίζειν, τὰς δὲ τοῦ ἀρχιερέως οὐδενὶ δρᾶν ἐφεῖται. παρ' ἣν αἰτίαν ἀμί-
αντος ἀεὶ διατελείτω μὴ προσαπτόμενος νεκροῦ σώματος, ὅπως τὰς ὑπὲρ τοῦ
ἔθνους εὐχὰς καὶ θυσίας ἕτοιμος ὢν ἐν καιροῖς τοῖς προσήκουσιν ἀκωλύτως
ἐπιτελῇ. καὶ γὰρ ἄλλως προσκεκληρωμένος θεῷ καὶ τῆς ἱερᾶς τάξεως 114
γεγονὼς ταξίαρχος ὀφείλει πάντων ἀλλοτριοῦσθαι τῶν ἐν γενέσει, μὴ
γονέων, μὴ τέκνων, μὴ ἀδελφῶν εὐνοίας οὕτως ἡττώμενος, ὡς ἢ παρελ-
θεῖν ἢ ὑπερθέσθαι τι τῶν ὁσίων, ὃ πραχθῆναι πάντως αὐτίκα ἄμεινον.
κελεύει δὲ μήτε τὰ ἱμάτια περιρρήττειν ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις ἀποθανοῦσι 115
μήτε ἀφαιρεῖν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὰ παράσημα τῆς ἱερωσύνης μήτε συνόλως
ἐκ τῶν ἁγίων ἐξιέναι κατὰ πρόφασιν πένθους, ἵνα καὶ τὸν τόπον αἰδού-
μενος καὶ τὰ περὶ ἑαυτὸν προκοσμήματα οἷς ἀνέστεπται, κρείττων οἴκτου
γενόμενος, ἄλυπος εἰς ἀεὶ διατελῇ. βούλεται γὰρ αὐτὸν ὁ νόμος μείζονος 116
μεμοιρᾶσθαι φύσεως ἢ κατ' ἄνθρωπον, ἐγγυτέρω προσιόντα τῆς θείας,
μεθόριον, εἰ δεῖ τἀληθὲς λέγειν, ἀμφοῖν, ἵνα διά μέσου τινὸς ἄνθρωποι
μὲν ἱλάσκωνται θεόν, θεὸς δὲ τὰς χάριτας ἀνθρώποις ὑποδιακόνῳ τινὶ
χρώμενος ὀρέγῃ καὶ χορηγῇ.

(13.) Ταῦτ' εἰπὼν ἑξῆς εὐθὺς νομοθετεῖ περὶ τῶν χρησομένων ταῖς 117
ἀπαρχαῖς. ἐὰν οὖν τις, φησί, τῶν ἱερέων ὀφθαλμοὺς ἢ χεῖρας ἢ βάσεις
ἤ τι μέρος ἄλλο πηρωθῇ τοῦ σώματος ἢ καί τινα μῶμον ἐνδέξηται,
λειτουργιῶν μὲν ἀνεχέτω διὰ τὰς ἐγγενομένας κῆρας, τὰ δὲ κοινὰ τῶν
ἱερέων γέρα καρπούσθω διὰ τὴν ἀνυπαίτιον εὐγένειαν. ἐὰν μέντοι λέ- 118
πραι τινὸς ἐξανθήσασαι κατάσχωσιν ἢ καὶ γονορρυής τις γένηται τῶν
ἱερέων, μήτε τραπέζης ἱερᾶς ψαυέτω μήτε τῶν προκειμένων ἄθλων τῷ
γένει, μέχρις ἂν ἥ τε ῥύσις ἐπίσχῃ καὶ ἡ λέπρα μεταβαλοῦσα τῷ τῆς
ὑγιοῦς σαρκὸς ἐξομοιωθῇ χρώματι. κἂν προσάψηται μέντοι τις ὅτου 119

1 τὰς F: τὰ RAH (Turn.) ἐφεῖται codd.: ἐφίεται Mang. 3 ἔθνους RAH Arm: κόσμου F (v) 4 alt. καὶ] ἐκ R 6 μηδὲ ἀδελφῶν AH (Turn.) 7 ὁσίων F Arm: θείων R, ὄντων AH (Turn.) 8 ἱμάτια RF: εἵματα AH (v) 9 μήτε R: μήτ' FAH ἀπὸ om. F 11 ἑαυτὸν RA: αὐτὸν FH προκοσμήματα F: κοσμήματα RAH ἂν ἔστεπται F 13 κατὰ AH 14 τἀληθῆ F 17 ἑξῆς εὐθὺς Turn.: ἑξῆς RF (Mang.), εὐθὺς AH 18 φησί τις transp. F 19 μέρος RF: μέλος AH (v) πηρωθῇ RF: παραπηρωθῇ AH (v) ἐνδείξηται AH (Turn.) 20 ἀνεχέτω RF: μὴ μετεχέτω AH (v) ἐγγινομένας AH (Turn.) κῆρας] λώβας AH κοινὰ] λοιπὰ AH 21 καρποῦσθαι H 22 τινὸς RF: τινὲς AH (v) καὶ om. AH 24 μεταβαλλοῦσα (sic) F 25 ὑγιοῦς] ἄλλης (?) Arm ἐξωμοιωθῇ (sic) FH

8 Lev. 21,10. 12 18 Lev. 21,17—23. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 278. c. Ap. I § 284* 21 sqq. Lev. 22,4—7.

δήποτε τῶν | ἀκαθάρτων ἱερεὺς ἢ καὶ νύκτωρ, οἷα φιλεῖ πολλάκις, p. 231
ὀνειρώξῃ, τὴν ἡμέραν ἐκείνην μηδὲν προσφερέσθω τῶν καθιερωθέντων,
120 λουσάμενος δ' ἐπιγενομένης ἑσπέρας χρῆσθαι μὴ κεκωλύσθω. πάροικος δ' ἱερέως καὶ μισθωτὸς εἰργέσθω τῶν ἀπαρχῶν, ὁ μὲν πάροικος, ἐπειδὴ γείτονες τὰ πολλὰ συνέστιοι καὶ ὁμοτράπεζοι· δέος γάρ, μὴ προῆταί τις τὰ καθιερωθέντα προφάσει καταχρησάμενος εἰς ἀσέβειαν ἀκαίρῳ φιλανθρωπίᾳ· μεταδοτέον γὰρ οὐ πᾶσι πάντων, ἀλλὰ τῶν ἐφαρμοζόντων τοῖς ληψομένοις· εἰ δὲ μή, τὸ κάλλιστον καὶ λυσιτελέστατον τῶν ἐν τῷ βίῳ, τάξις, ἀναιρεθήσεται ὑπὸ τοῦ βλαβερωτάτου παρευημερηθεῖσα, συγχύσεως.
121 εἰ γὰρ ἴσον μὲν μέρος ἐν ὁλκάσιν οἴσονται ναῦται κυβερνήταις, ἴσον δὲ ἐν ταῖς μακραῖς τριήρεσι τριηράρχοις καὶ ναυάρχοις ἐρέται καὶ τὸ ἐπιβατικόν, ἐν δὲ στρατοπέδοις ἴσον ἱππεῖς μὲν ἱππάρχοις, ὁπλῖται δὲ ταξιάρχοις, λοχαγοὶ δὲ στρατηγοῖς, ἐν δὲ πόλεσι κρινόμενοι δικασταῖς καὶ βουλευταὶ προβούλοις καὶ συνόλως ἄρχουσιν ἰδιῶται, ταραχαὶ καὶ στάσεις γενήσονται καὶ ἡ ⟨διὰ⟩ λόγων ἰσότης τὴν δι' ἔργων ἀνισότητα γεννήσει· τὸ γὰρ τοῖς τὰς ἀξίας ἀνομοίοις ὅμοια ἀπονέμειν ἄνισον,
122 τὸ δ' ἄνισον πηγὴ κακῶν. οὗ χάριν καὶ τὰ γέρα τῶν ἱερέων οὐ δοτέον ὥσπερ ἄλλοις οὐδὲ τοῖς παροίκοις ἕνεκα τοῦ γειτνιᾶν ἐφαψομένοις ὧν οὐ θέμις· οὐ γὰρ οἰκίας ἀλλὰ γένους ἐστὶν ἡ τιμή.
123 (14.) ὁμοίως μέντοι μηδὲ μισθωτῷ μηδεὶς παρεχέτω μήτε μισθὸν μήθ' ὑπηρεσίας ἀμοιβὴν ἱερὸν γέρας· χρήσεται γὰρ ὁ λαβὼν ἔστιν ὅτε

---

1 καὶ om. AH 2 ὀνειρώξει H 3 δὲ AH ἐπιγινομένης F ἑσπέρας] ἡμέρας Arm 4 δὲ AH 5 γείτονες τὰ πολλὰ RF Arm: μὴ πάντες γείτονες AH (v) προῆται] πρόηταί codd. (v) 6 καταχρησάμενος RF: χρησάμενος AH (v) 7 post γὰρ add. τούτων Arm 9 τοῦ βλαβερωτάτου R: τῆς βλαβερωτάτης FAHD (v) 10 μὲν μέρος scripsi: μὲν F Arm, μέρος RAH (v) δ' AH 11 τριήρεσι τριηράρχοις scripsi: τριήρεσι AHD (v), τριηράρχοις RF ναυάρχαις AH (v) 12 ἐν δὲ RF: ἔν τε AHD (v) μὲν ἱππεῖς transp. F ἱππάρχοις F: χιλιάρχοις RD, χιλιάρχαις AH 13 ταξιάρχαις AH (v) κρινόμενοι δικασταῖς RF: δικασταῖς κρινόμενοι AHD (v) 14 βουλευταὶ προβούλοις D: βουλευταῖς πρόβουλοι RF, βουλευταὶ AH προβούλοις—ἰδιῶται om. AH 15 διὰ λόγων scripsi: λόγων F (Turn.), λόγῳ RAHD (Mang.) 16 τοῖς om. D^P 17 καὶ om. Arm τὰ γέρα RA: γέρα H (Turn.), τὰ γέρα τὰ F (Mang.) 18 ἄλλοις] ἀλλογενέσι coni. Mang. 18. 19 ἐφαψομένοις Turn. (R?): ἐφαψαμένοις FAH 19 γενῶν Arm 20 μισθωτὸν H μηδεὶς RAH: τις F Arm (Mang.) μισθῶν A 21 μήθ' RF: μήτε AH post ὅτε add. ἀνίερος F (v), om. RAH Arm

---

3. 4 Lev. 22,10 7—9 D^K fol. 179r Φίλωνος ἐκ τῶν περὶ τοῦ ἱεροῦ (sic): μεταδοτέον οὐ πᾶσι—συγχύσεως. pergit lin. 16 7—17 D^P fol. 334r Φίλωνος: μεταδοτέον οὐ πᾶσι—πηγὴ κακῶν. 16. 17 D^K l. l. ἐκ τοῦ αὐτοῦ: τὰ ὅμοια τοῖς ἀναξίοις ἀπονέμειν ἄνισον, τὸ δὲ ἄνισον πηγὴ κακῶν.

πρὸς ἃ μὴ δεῖ, βέβηλα τὰ τῆς εὐγενείας ἆθλα καὶ τῆς περὶ τὸν νεὼν
λειτουργίας ἀπεργασάμενος. δι' ἣν αἰτίαν οὐδ' ἀλλογενεῖ συνόλως ὁ νόμος 124
ἐπιτρέπει μεταλαμβάνειν τῶν ἁγίων, κἂν εὐπατρίδης ὢν τυγχάνῃ τῶν
αὐτοχθόνων καὶ πρὸς ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν ἀνεπίληπτος [ὤν], ἵνα αἱ
τιμαὶ μὴ νοθεύωνται, μένωσι δ' ἐν τῇ ἱερατικῇ τάξει βεβαίως φυλαττό-
μεναι. καὶ γὰρ ἄτοπον τὰς μὲν θυσίας καὶ ἱερουργίας καὶ ὅσα ἄλλα περὶ 125
τὸν βωμὸν ἁγιστεύεται μὴ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις ἐπιτετράφθαι,
τὰ δὲ ἀντὶ τούτων ἆθλα κοινὰ γίνεσθαι καὶ τῶν ἐπιτυχόντων, ὡς δέον μὲν
πόνοις πολλοῖς καὶ καμάτοις καὶ ταῖς μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ φροντίσιν
ἀποτρύχειν τοὺς ἱερέας, τὰ δ' ἆθλα κοινὰ καὶ τοῖς ἀργοῦσιν ἀποφαίνειν.
οἰκογενεῖ δέ, φησίν, καὶ ἀργυρωνήτῳ μεταδιδότω δεσπότης ἱερεὺς σιτίων 126
καὶ ποτῶν ἐκ τῶν ἀπαρχῶν· πρῶτον μὲν ὅτι θεράποντι πόρος εἷς ὁ
δεσπότης, ὁ δὲ τοῦ δεσπότου κλῆρος αἱ ἱεραὶ φιλανθρωπίαι, ἐξ ὧν ἀνάγκη
τὸν δοῦλον τρέφεσθαι· δεύτερον δ' ὅτι τὰ γενησόμενα πάντως ἀνάγκη 127
δρᾶν ἑκόντας· οἱ δ' οἰκέται, κἂν μὴ θέλωμεν, ἅτε ἀεὶ συνόντες καὶ
32 M. συνδιαιτώμενοι, σιτία | τε καὶ ποτὰ καὶ ὄψα τοῖς δεσπόταις προευτρεπι-
ζόμενοι καὶ τραπέζαις ἐφεστῶτες καὶ τὰ λείψανα ἐκκομίζοντες, κἂν μὴ
φανερῶς λαμβάνωσι, λάθρα γοῦν ὑφαιρήσονται, κλέπτειν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης
βιασθέντες, ὡς ἀνθ' ἑνὸς ἐγκλήματος, εἴπερ ἐστὶν ἀδίκημα τὸ ἐκ τῶν
δεσποτικῶν τρέφεσθαι, καὶ ἕτερον προσκατασκευάζεσθαι, κλοπήν, ἵνα οἷα
φῶρες πρὸ τῶν ἀνυπαιτίως ζώντων ἀπολαύσωσι τῶν καθιερωθέντων,
ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον· τρίτον κἀκεῖνο χρὴ λογίζεσθαι, ὅτι τὰ τῶν 128
ἀπαρχῶν οὐ παρόσον ἐπινέμεται τοῖς οἰκέταις ὀλιγωρηθήσεται, διὰ τὸν
δεσποτικὸν φόβον· ἱκανὸς γὰρ οὗτος ἐπιστομίζειν τήν τινων εὐχέρειαν
ῥᾳθυμεῖν οὐκ ἐφιείς.

2 ἀπεργασάμενος] ποιησάμενος AH   ἀλλογενῆ F[1]   3 ἐπιτρέπεται AH   4 alt. πρὸς om. FA   πρὸς γυναικῶν καὶ πρὸς ἀνδρῶν transp. Arm   ὢν secl. Mang.   ἵν' F   5 μείνωσι AH   6 ὅσ' F   8 ἀντὶ τούτων] ἐπὶ τούτοις AH   post ὡς add. οὐ F (Mang.)   8. 9 δέον μὲν πόνοις F: δέον πόνοις μὲν AH, μὲν om. R; μὲν δέον πόνοις Mang.   9 μεθ'] καθ' AH   12 θεράποντι πόρος] θεράποντος πόθος AH   14 ⟨καὶ⟩ τὸν δοῦλον coni. Mang.   15 δρᾶν ἑκόντας RF Arm: χρὴ δρᾶν ἑκόντας AH; μὴ ὁρᾶν ἄκοντας v   ἐθέλωμεν AH   19 ὡς] ὡς ἂν F   ἐγκλήματος RF Arm: ἀδικήματος AH (Mang.)   20 δεσποτῶν R (ut vid.)   ἕτερον F (coni. Mang.): ἑτέραν RAH (v)   προσκατασκευάζεσθαι R: προκατασκευάζεσθαι F, προσπαρασκευάζεσθαι AH (v)   20. 21 οἷα φῶρες RAH: φωρὸς F (v)   21 πρὸ τῶν Mang.: πρὸς τῶν AH, τρόπον RF; (φωρὸς) τρόπον πρὸς τῶν v   22 χρὴ κἀκεῖνο transp. F   23 ἀπονέμεται AH   24 οὗτος] ὁ αὐτὸς F

2 Lev. 22,10   11 Lev. 22,11.

129 (15.) Ταῦθ' ὑπειπὼν φιλανθρωπίας μεστὸν νόμον ἑξῆς ἀναγράφει.
ἐὰν θυγάτηρ, φησίν, ἱερέως γημαμένη μὴ ἱερεῖ χηρεύσῃ, τελευτήσαντος
ἀνδρὸς ἢ καὶ ἔτι ζῶντος, ἄπαις καταλειφθεῖσα, πάλιν ἐπὶ τὸν πατρῷον
οἶκον ἐπανερχέσθω μεταληψομένη τῶν ἀπαρχῶν, ὧν καὶ ἡνίκα παρθένος
ἦν ἐκοινώνει· τρόπον γάρ τινα καὶ νῦν ἐστι δυνάμει παρθένος ἡ καὶ
ἀνδρὸς καὶ παίδων ἔρημος, οὐδεμίαν ἑτέραν ἔχουσα καταφυγὴν ὅτι μὴ
130 τὸν πατέρα. υἱῶν δὲ ὄντων ἢ θυγατέρων, ἀνάγκη τὴν μητέρα τοῖς
τέκνοις συντετάχθαι· υἱοὶ γὰρ καὶ θυγατέρες τῆς τοῦ γεννήσαντος οἰκίας
ὄντες εἰς ταύτην συνεφέλκονται καὶ τὴν μητέρα.

Γέρα ἱερέων.

131 (1.) Τοῖς ἱερεῦσιν οὐκ ἀπένειμε χώρας ἀποτομὴν ὁ νόμος, ἵν' ὡς
ἕτεροι τὰς ἀπὸ τῆς γῆς καρπούμενοι προσόδους τῶν ἀναγκαίων εὐπο-
ρῶσιν, ἀλλ' ὑπερβολῇ χρησάμενος τιμῆς τὸν θεὸν ἔφη κλῆρον αὐτῶν
εἶναι (Num. 18,20. Deut. 18,2), κατ' ἀναφορὰν τὴν ἐπὶ τὰ καθιερού-
μενα, δυεῖν ἕνεκα, τῆς τε ἀνωτάτω τιμῆς, ἐπεὶ κοινωνοὶ τῶν κατ' εὐχα-
ριστίαν ἀπονεμομένων γίνονται θεῷ, καὶ τοῦ περὶ μόνα πραγματεύεσθαι δεῖν
132 τὰ περὶ τὰς ἁγιστείας ὥσπερ τινὰς κλήρων ἐπιμελητάς. ἃ δὲ | προτίθησιν p. 23[illegible]
ἆθλα καὶ ἀριστεῖα ταῦτ' ἐστί. πρῶτον μὲν ἄπονον καὶ ἀταλαίπωρον
τροφὴν ἑτοίμην· κελεύει γὰρ τοὺς σιτοπονοῦντας ἀπὸ παντὸς στέατός τε
καὶ φυράματος ἄρτον ἀφαιρεῖν ἀπαρχὴν εἰς ἱερέων χρῆσιν, προνοούμενος
ἅμα καὶ τῆς εἰς εὐσέβειαν ἀγούσης ὁδοῦ νομίμῳ διδασκαλίᾳ τῶν ἀφαι-
133 ρούντων. ἐθιζόμενοι γὰρ ἀεὶ καὶ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς ἀπάρχεσθαι τὴν
θεοῦ μνήμην ἄληστον ἕξουσιν, οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν.

---

2 φησίν] μὲν F μὴ om. F Arm 3 ἀνδρὸς RFH: τοῦ ἀνδρὸς A (v) καταληφθεῖσα H 4 ἐπανερχέσθω RF: ἀνερχέσθω AH (v) καὶ om. L (Turn.) 5 ἡ RFA: εἰ H (v) 7 δ' F 8 γὰρ scripsi: δὲ codd. 9 συνεφέλκονται RF: συνυφέλκονται AH (v) 10 tit. γέρα ἱερέων RF: τίνα γέρα ἱερέων A, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ τίνα γέρα ἱερέων H, περὶ ἱερέων Arm 12 τὰς] τὰ F τῆς om. F 13 τιμῆς om. F 14 κατὰ AH 15 δυεῖν RF: δυοῖν AH τ' F 16 δεῖν RA Arm: δ spat. 1—2 litt. F, δὴ H (v) 17 τὰς] τῆς AH 18 ἄπονον—παντὸς (19) om. AH 19 ἑτοίμην τροφὴν transp. R 20 ἄρτον] ἄρτου Arm, ἄρτιον AH 21 ἅμα om. F διδασκάλῳ AH 22 καὶ om. F ἄρχεσθαι AH

---

2 Lev. 22,13 19 Num. 15,19—21. 18,11. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 71* . . . τούς τε πέττοντας τὸν σῖτον καὶ ἀρτοποιουμένους τῶν πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν.

πολυανθρωποτάτου δ' ἔθνους ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὰς ἀπαρχὰς ἀφθόνους,
ὡς καὶ τὸν ἀπορώτατον τῶν ἱερέων ἕνεκα περιουσίας τροφῶν εὐπορώ-
τατον δοκεῖν εἶναι. δεύτερον δὲ προστάττει καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης ἁπάσης 134
κτήσεως ἀπάρχεσθαι, καθ' ἑκάστην μὲν ληνὸν οἶνον, καθ' ἑκάστην δ'
ἅλωνα σῖτόν τε καὶ κριθήν, ὁμοίως δ' ἐξ ἐλαιῶν ἔλαιον καὶ ἀπὸ τῶν
ἄλλων ἀκροδρύων ἡμέρους καρπούς, ἵνα μὴ τἀναγκαῖα μόνον ἔχοντες
αὐχμηρότερον ἀποζῶσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ἁβροδίαιτον βίον εὐποροῦντες
ἱλαρώτερον ἐξ ἀφθόνων τρυφῶσι μετὰ κόσμου τοῦ προσήκοντος. τρίτον 135
ἐστὶ γέρας τὰ πρωτότοκα ἀρρενικὰ πάντα τῶν χερσαίων ὅσα πρὸς ὑπη-
ρεσίαν καὶ χρῆσιν ἀνθρώπων· ταῦτα γὰρ κελεύει διαδίδοσθαι τοῖς ἱερεῦσι,
βοῶν μὲν καὶ προβάτων καὶ αἰγῶν αὐτὰ τὰ ἔκγονα, μόσχους καὶ κριοὺς
καὶ χιμάρους, ἐπειδὴ καθαρὰ καὶ πρὸς ἐδωδὴν καὶ πρὸς θυσίας ἐστί
τε καὶ νενόμισται, λύτρα δὲ τῶν ἄλλων κατατιθέναι, ἵππων καὶ ὄνων
καὶ καμήλων καὶ τῶν παραπλησίων, μὴ μειοῦντας τὴν ἀξίαν. ἔστι δὲ 136
καὶ ταῦτα παμπληθῆ· κτηνοτροφοῦσι γὰρ καὶ ζῳοτροφοῦσιν ἐν τοῖς
μάλιστα οἱ ἀπὸ τοῦ ἔθνους αἰπόλια καὶ βουκόλια καὶ ποίμνας καὶ μυρίας
ἄλλας ἀγέλας παντοδαπῶν ζῴων ἐκνέμοντες. ἤδη μέντοι καὶ προσυπερ- 137
βάλλων ὁ νόμος οὐ μόνον ἀπὸ τῆς κτήσεως καθ' ἑκάστην ἰδέαν ἀπάρ-
χεσθαι προστάττει, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων ψυχῶν τε καὶ σωμάτων·
μέρη γὰρ διαιρετὰ γονέων παῖδές εἰσιν, εἰ δὲ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν,

---

1 δὲ AH 2 τῶν ἀπορωτάτων H 3 εἶναι δοκεῖν transp. F ἄλλης om. Arm 3.4 κτήσεως πάσης transp. AH 4 καθ' ἑκάστην δ'] τὴν δ' AH (Turn.) 5 τε] μὲν AH κριθὰς AH (Turn.) ἐξ ἐλαιῶν ἔλαιον καὶ om. F Arm 6 ἄλλων om. Arm. τὰ ἀναγκαῖα AH 7 τῶν] τὸν H 8 τρυφῶσιν R 9 πρωτότοκ' F post ἀρρενικὰ add. καὶ AH (v) 9.10 ὑπηρεσίαν codd.: ὑπηρεσίας v 10 δίδοσθαι AH ἱερεῦσι] ἱερωμένοις ἀνθρώποις H (v), ἱερουμένοις ἀνθρώποις A 12 καὶ πρὸς θυσίας RF: καὶ θυσίαν AH (Turn.) 13 κατατιθέναι τῶν ἄλλων transp. AH (v) 14 μὴ μειοῦντας τὴν ἀξίαν om. Arm 16 μάλισθ' F 17.18 προσυποβάλλων A 18 τῆς om. F 19 προστέταγεν AH (v) τε om. AH (v)

---

3 Exod. 22,29. 34,26. Num. 18,13. Deut. 18,4. 26,2 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *70* ἔτι δὲ ἀπαρχὰς τὸν λαὸν δίκαιον τῷ θεῷ πάντων τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων καρπῶν ἐπιφέρειν. 9 Exod. 13,2. 12. 22,30. 34,19. 20. Lev. 27,26. 27. Num. 18,15. 17. Deut. 15,19. cf. *Ioseph. l. l.* καὶ τῶν τετραπόδων δὲ τῶν εἰς τὰς θυσίας νενομισμένων τὸ γεννηθὲν πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καταθῦσαι παρασχεῖν τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτοὺς πανοικὶ σιτεῖσθαι ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. (71) τῶν δ' οὐ νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς κατὰ τοὺς πατρίους νόμους τοὺς δεσπότας σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς ἀναφέρειν, ἀνθρώπου δὲ πρωτοτόκου πέντε σίκλους.

ἀδιαίρετα, συγγενικῷ αἵματι καὶ λόγοις προγόνων, ἀοράτοις εἴδεσιν, εἰς
ἐκγόνους διήκουσι φίλτροις τε ἑνωτικῆς εὐνοίας καὶ φύσεως δεσμοῖς ἀλύτοις
138 ἡρμοσμένοι. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων τοὺς πρωτοτόκους ἄρρενας τρόπον
ἀπαρχῆς καθιεροῖ, χαριστήρια εὐτεκνίας καὶ εὐγονίας οὔσης τε καὶ ἐλπιζο-
μένης, καὶ ἅμα βουλόμενος οὐ μόνον ἀμέμπτους ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπαινε-
τοὺς εἶναι τοὺς γάμους, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος βλαστήσας καρπὸς καθιεροῦται·
ὅπερ χρὴ λογιζομένους καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας σωφροσύνης καὶ οἰκου-
ρίας καὶ ὁμονοίας περιέχεσθαι καὶ συμπνέοντας ἀλλήλοις ἔν τε λόγῳ
139 καὶ ἔργῳ τὴν λεγομένην κοινωνίαν ἀληθείᾳ παγίως βεβαιοῦσθαι. τῆς
δὲ τῶν πρωτοτόκων | υἱῶν καθιερώσεως, ὑπὲρ τοῦ μήτε γονεῖς τέκνων p. 234
μήτε τέκνα γονέων διαζεύγνυσθαι, τιμᾶται τὴν ἀπαρχὴν ἀργυρίῳ ῥητῷ,
προστάξας ἴσον εἰσφέρειν καὶ πένητα καὶ πλούσιον, οὐ πρὸς ἀξίωμα τῶν
εἰσφερόντων οὐδὲ πρὸς εὐεξίαν καὶ κάλλος τῶν γεννηθέντων ἀπιδών, ἀλλ'
140 ὅσον δυνατὸν εἰσενεγκεῖν καὶ τῷ λίαν ἀπόρῳ σταθμησάμενος. ἐπειδὴ
γὰρ ἡ παίδων γένεσις ἐν ἴσῳ καὶ τοῖς λαμπροτάτοις καὶ τοῖς ἀφανεστά-
τοις εἴωθε συμβαίνειν, ἴσην ἐδικαίωσε καὶ τὴν εἰσφορὰν νομοθετῆσαι
141 στοχασάμενος, ὡς ἔφην, μάλιστα τοῦ πᾶσι δυνατοῦ. (2.) μετὰ δὲ
ταῦτα καὶ ἄλλον πόρον οὐ βραχὺν ἐπινέμει τοῖς ἱερεῦσιν, ἕκαστον
τῶν προσόδων ἀπάρχεσθαι κελεύσας, ἀπό τε σίτου καὶ οἴνου καὶ
ἐλαίου καὶ ἔτι θρεμμάτων ἐπιγονῆς κατά τε ποίμνας καὶ βουκόλια
καὶ αἰπόλια καὶ τὰς ἄλλας ἀγέλας. ὅση δὲ καὶ τούτων ἐστὶν
142 ἀφθονία, τεκμήραιτ' ἄν τις ἐκ τῆς περὶ τὸ ἔθνος πολυανθρωπίας. ἐξ
ὧν ἁπάντων δῆλόν ἐστιν, ὅτι βασιλέων σεμνότητα καὶ τιμὴν περιάπτει

1 λόγοις—εἴδεσιν] τοῖς προγόνων ἀοράτοις εἴδεσιν coni. Mang. ἀοράτοις εἴδεσιν RL²: ἀρρήτοις εἴδεσιν AH, ἀοράτοις (om. εἴδεσιν) F Arm. 2 ἐγγόνους R τ' F ἐννοίας Arm 4 εὐγονίας καὶ εὐτεκνίας transp. F 5 σφόδρ' F 6 εἶναι post ἀμέμπτους (5) transp. AH (Turn.) βλαστήσας F: βλαστήσει R, βλαστὸς ἢ AH, βλαστὸς ἢ καὶ Arm 7 καὶ ante ἄνδρας om. Arm 8. 9 ἔργῳ καὶ λόγῳ transp. H (v) 9 ἀληθεῖ AH παγίως scripsi: παγίῳ codd. (v) 9. 10 τῆς ... καθιερώσεως RAH: τὴν ... καθιέρωσιν F (Turn.); τὴν καθιέρωσιν ⟨οὐ δέχεται⟩ conicio, τῆς ... καθιερώσεως ⟨εἴργων⟩ coni. Wendl. 10 ante ὑπὲρ add. ὡς H 11 τιμᾶται] ἀλλὰ τιμᾶσθαι Arm; ⟨ἀλλὰ⟩ τιμᾶται conicio 13 εὐεξίαν] ἀεξίαν H, ἀξίαν A κάλλος codd. Arm: θάλλος v 16 εἴωθε] πέφυκε Arm καὶ om. F νομοθετῆσαι F Arm: om. RAH 18 ἐπινέμει] ἐπινοεῖ AH ἕκαστος F, ἑκατοστὸν Arm 19 καὶ οἴνου R Arm: καὶ om. FAH (Turn.) 20 ἐπὶ γονῆς F 22 τεκμήραιτ' R: τεκμήραιτο FAH περὶ RF: παρὰ AH (Turn.) 23 δῆλόν ἐστιν RF: ἐστὶ δῆλον AH (v) βασιλέων RAH: βασιλέως εἰς F (Turn.)

3 Exod. 13,2. 22,29 11 Exod. 34,20. Num. 18,15. 16 19 Num. 18,12.

τοῖς ἱερεῦσιν ὁ νόμος· ὡς γοῦν ἡγεμόσι φόρους ἀπὸ παντὸς μέρους
κτήσεως δίδοσθαι κελεύει, καὶ δίδονται τὸν ἐναντίον τρόπον ἢ ὃν αἱ
πόλεις τοῖς δυνάσταις εἰσφέρουσιν· αἱ μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης καὶ μόλις, 143
ἐπιστένουσαι, τοὺς ἐκλογεῖς τῶν χρημάτων ὡς κοινοὺς λυμεῶνας ὑπο-
βλεπόμεναι καὶ προφάσεις ἄλλοτε ἀλλοίας σκηπτόμεναι καὶ τῶν προθε-
σμιῶν ἀλογοῦσαι τὰ ὁρισθέντα τέλη καὶ δασμοὺς κατατιθέασιν· οἱ δ' ἀπὸ 144
τοῦ ἔθνους [τὰ ἱερατικὰ] γεγηθότες, χαίροντες, τοὺς αἰτοῦντας φθάνοντες,
τὰς προθεσμίας ἐπιτέμνοντες, λαμβάνειν ἀλλ' οὐ διδόναι νομίζοντες, μετ'
εὐφημίας καὶ εὐχαριστίας καθ' ἑκάστην τῶν ἐτησίων ὡρῶν ποιοῦνται
τὰς εἰσφοράς, ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, αὐτοκελεύστῳ προθυμίᾳ καὶ
ἑτοιμότητι καὶ σπουδῇ παντὸς λόγου κρείττονι.

(3.) Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς ἑκάστου κτήσεως ἐπινέμεται· ἄλλαι 145
δέ εἰσιν ἐξαίρετοι πρόσοδοι πρεπωδέσταται ἱερεῦσιν αἱ ἀπὸ τῶν ἀναγο-
μένων θυσιῶν. παντὸς γὰρ ἱερείου προστέτακται δύο τοῖς ἱερεῦσιν ἀπὸ
δυεῖν δίδοσθαι μελῶν, βραχίονα μὲν ἀπὸ χειρὸς δεξιᾶς, ἀπὸ δὲ τοῦ
στήθους ὅσον πῖον, τὸ μὲν ἰσχύος καὶ ἀνδρείας καὶ πάσης νομίμου
πράξεως ἔν τε τῷ διδόναι καὶ λαμβάνειν καὶ ἐνεργεῖν σύμβολον, τὸ δὲ
τῆς περὶ τὸν θυμὸν ἵλεω πραότητος. ἐνοικεῖν γὰρ αὐτὸν λόγος ἔχει 146
τοῖς στήθεσιν, ἐπειδὴ χωρίον οἰκειότατον ἡ φύσις ἀπένειμε τὰ στέρνα
θυμῷ πρὸς ἐνδιαίτησιν, ᾧ καθάπερ στρατιώτῃ περιέβαλεν εἰς τὸ δυσ-
άλωτον ἕρκος ὀχυρώτατον, τὸν ἐπικαλούμενον θώρακα, ὃν ἐκ πολλῶν
235 M. καὶ συνεχῶν καὶ κραταιοτάτων ὀστέων ἀπειργάσατο | σφίγξας αὐτὸν εὖ
μάλα νεύροις ἀρραγέσιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἔξω τοῦ βωμοῦ θυομένων ἕνεκα 147
κρεωφαγίας τρία προστέτακται τῷ ἱερεῖ δίδοσθαι, βραχίονα καὶ σια-
γόνας καὶ τὸ ἔνυστρον καλούμενον, τὸν μὲν βραχίονα διὰ τὴν ὀλίγῳ
πρότερον εἰρημένην αἰτίαν, τὰς δὲ σιαγόνας τοῦ τε κυριωτάτου τῶν

---

1 γοῦν om. Arm 2 ἢ F: εἰς R, om. AH 4 λυμεῶνας AH: ἐχθροὺς RF Arm 5 ἀλλοίας] ἄλλας coni. Mang. σκεπτόμεναι AH 7 τὰ ἱερατικὰ seclusi 9 καθ' ἑκάστην om. H ὡρῶν] ὁρῶν F ποιοῦντες (sic) Mang. 11 ἑτοιμότητι] ὁσιότητι H σπουδῇ om. R 12 ἀπονέμεται AH 13 δ' F πρεπωδέστατοι H 13. 14 ἐναγομένων AH

15 δυεῖν RF: δυοῖν (ει supra) AH 16 ἀνδρίας AH 20 στρατιώτης AH 21 ὀχυρώτατον RF: ἐχυρώτατα AH 24 κρεηφαγίας R τρία ταῦτα Arm 24. 25 σιαγόνας F: σιαγόνα RAH 25 ἔνυστρον καλούμενον RF: καλούμενον ἤνυστρον (ἔνυστρον A) AH (v) post ἔνυστρον add. F: ἔνυστρον τὸ ἔντερον λέγει

---

14 Lev. 7,21—24. 10,14. 15. Num. 18,18 23 Deut. 18,3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 74* εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύουσιν εὐωχίας ἕνεκα τῆς αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην κομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν ἔνυστρόν τε καὶ χελύνιον καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος.

μελῶν, κεφαλῆς, καὶ λόγου τοῦ κατὰ προφορὰν ἀπαρχήν, οὗ τὸ νᾶμα
ῥεῖν ἔξω δίχα τῆς τούτων κινήσεως οὐκ ἂν δύναιτο· σειομένων γὰρ — ἀφ'
οὗ καὶ προσωνομάσθησαν ἐτύμως — ὅταν πληχθῶσιν ὑπὸ γλώττης, ἅπασα
148 ἡ τῆς φωνῆς ὀργανοποιία συνηχεῖ. τὸ δὲ ἔνυστρον ἔκφυσις κοιλίας
ἐστί· κοιλίαν δὲ φάτνην ἀλόγου θρέμματος, ἐπιθυμίας, εἶναι συμβέβηκεν,
ἥτις ὑπ' οἰνοφλυγίας καὶ ὀψοφαγίας ἀρδομένη τροφαῖς ἐπαλλήλοις σιτίων
ὁμοῦ καὶ ποτῶν ἀεὶ κατακλύζεται καὶ συὸς τρόπον ἐν βορβόρῳ διαιτωμένη
χαίρει· παρὸ καὶ τόπος ἀπενεμήθη σφόδρα οἰκειότατος ὁ τῶν
149 περιττωμάτων ἀκολάστῳ καὶ ἀπρεπεστάτῳ θρέμματι. ἀντίπαλον δὲ ἐπιθυμίας
ἐγκράτεια, ἣν ἀσκητέον καὶ διαπονητέον καὶ σπουδαστέον μηχανῇ
πάσῃ περιποιεῖσθαι ὡς μέγιστον ἀγαθὸν καὶ τελειότατον ἰδίᾳ τε καὶ
150 κοινῇ συμφέρον. ἐπιθυμία μὲν οὖν βέβηλος καὶ ἀκάθαρτος καὶ ἀνίερος
οὖσα πέρα τῶν ἀρετῆς ὅρων ἐλήλαται καὶ πεφυγάδευται δεόντως·
ἐγκράτεια δέ, καθαρὰ καὶ ἀκηλίδωτος ἀρετή, πάντων ὅσα πρὸς
βρῶσιν καὶ πόσιν ἀλογοῦσα καὶ ἐπάνω τῶν γαστρὸς ἡδονῶν αὐχοῦσα
ἵστασθαι, βωμῶν ἱερῶν ψαυέτω καὶ τὴν πρόσφυσιν ἐπιφερομένη τῆς
κοιλίας, ὑπόμνημα τοῦ καταφρονητικῶς ἔχειν ἀπληστίας καὶ λαιμαργίας
151 καὶ πάντων ὅσα τὰ εἰς τὰς ἐπιθυμίας ἀναφλέγει. (4.) ἐφ'
ἅπασι μέντοι καὶ τὰς τῶν ὁλοκαυτωμάτων — ἀμύθητα δὲ ταῦτ'
ἐστί — δορὰς προστάττει τοὺς ὑπηρετοῦντας ταῖς θυσίαις ἱερεῖς
λαμβάνειν, οὐ βραχεῖαν ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα πολυχρήματον δωρεάν.
ἐξ ὧν δῆλόν ἐστιν, ὅτι κλῆρον ἕνα μὴ παρασχὼν τῇ ἱερωμένῃ φυλῇ

1 μερῶν AH ἀπαρχῆς F οὗ RF: καὶ γὰρ AH; καὶ γὰρ τούτου v 1. 2 τὸ νᾶμα ῥεῖν RF: ἁμαρτάνειν AH Arm 2 ἔξω om. Arm δίχα τῆς τούτων κινήσεως RF: καὶ δίχα τῆς κινήσεως τούτων AH (v) δύναιτό τις AH σειομένων] σειόμεναι exspectaveris γὰρ om. H (Turn.) 3 προσωνομάσθη AH (Turn.) ἐτύμως F: ἑτοίμως RAH 4 δ' F ἔνυστρον RFA: ἥνυστρον H (v) 5 ἐστίν R 6 τροφαῖς] τρυφαῖς L (Turn.) 7 αἰεὶ AH 8 τόπος ἀπενεμήθη σφόδρα RF: σφόδρα ἀπενεμήθη τόπος AH ἀπενεμήθη codd.: ἐπενεμήθη v οἰκειότατος] οἰκεῖος coni. Mang. vel σφόδρα delendum 9 εὐπρεπεστάτῳ F δ' F 9. 10 ἐπιθυμία AH 10 σπουδαστέον καὶ διαπονητέον transp. F 10. 11 μηχανῇ πάσῃ RF: πάσῃ μηχανῇ AH (v) 11 τελεώτατον F 13 πέραν R τῶν] τῆς R ἐλήλασται F 14 καθαρὰ] καὶ καθαρὰ AH ἀρετή AH: ἐν ἀρετῇ RF 16 καὶ secludendum videtur πρόσφυσιν] ἔκφυσιν coni. Mang. 17 καταφρονητικῶς] κατηγορητικῶς AH 18 τὰ εἰς τὰς RAH: τὰς εἰς τοῦτ' F (Mang.), τοιαύτας Arm 19 τὰς ἐπὶ τῶν Arm 20 δορὰς] δωρεὰς Arm 21 βραχείας R 22 ἱερωμένῃ] ἐρωμένῃ H

5 φάτνην ἀλόγου θρέμματος: cf. Plat. Tim. p. 70e 19 Lev. 6,38.

κατὰ ταὐτὰ ταῖς ἄλλαις τοῦ πασῶν ἔδωκε σεμνότερον πόρον καὶ ἁγιώ-
τερον, κατὰ πρόφασιν ἀπαρχῶν τῶν ἐξ ἅπαντος θυσίας εἴδους. ὑπὲρ 152
δὲ τοῦ μηδένα τῶν διδόντων ὀνειδίζειν τοῖς λαμβάνουσι, κελεύει τὰς
p. 236 M. ἀπαρχὰς εἰς τὸ ἱερὸν κομίζεσθαι πρότερον, εἶτ' | ἐνθένδε τοὺς ἱερεῖς
λαμβάνειν· ἥρμοττε γὰρ θεῷ μὲν τοὺς εὐεργετουμένους ἐν ἅπασι τοῖς
κατὰ τὸν βίον χαριστηρίους ἀνάγειν ἀπαρχάς, τὸν δὲ ἅτε μηδενὸς ἐπι-
δεᾶ τοῖς ἀμφὶ τὸ ἱερὸν ὑπηρέταις καὶ λειτουργοῖς χαρίζεσθαι μετὰ σεμ-
νότητος καὶ τιμῆς τῆς ἁπάσης· τὸ γὰρ μὴ παρ' ἀνθρώπων ἀλλὰ παρὰ
τοῦ πάντων εὐεργέτου δοκεῖν λαμβάνειν ἀδυσώπητον ἔχει δωρεάν.
(5.) Τοσούτων οὖν προκειμένων ἄθλων, ἐάν τινες ἀπορῶσι τῶν 153
ἱερέων κοσμίως καὶ ἀνυπαιτίως ζῶντες, τῆς ἡμετέρας παρανομίας ἐφε-
στᾶσι κατήγοροι, κἂν ἡσυχάζωσιν· εἰ γὰρ ἐπειθαρχοῦμεν τοῖς κελευσθεῖσι
καὶ τὰς ἀπαρχὰς ἐποιούμεθα ᾗ προστέτακται, οὐκ ἂν μόνον ἐκεῖνοι τῶν
ἀναγκαίων εὐπόρουν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς ἁβροδιαίτους χορη-
γίας ἀνεπίμπλαντο. κἂν ἄρα ποτὲ αὖθις ἡ φυλὴ τῶν ἱερέων ἐν ἅπασι 154
τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀφθόνοις ἐξετάζηται, μέγα δεῖγμα γενήσεται τοῦτο
κοινῆς ὁσιότητος καὶ τῆς τῶν νομίμων ἐπ' ἀκριβὲς εἰς ἅπαν φυλακῆς.
ἀλλ' ἡ τινων ὀλιγωρία — ἅπαντας γὰρ οὐκ ἀσφαλὲς αἰτιᾶσθαι — γέγονεν
αἰτία πενίας τοῖς ἱερωμένοις, εἰ δὲ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ αὐτοῖς
ἐκείνοις. τὸ γὰρ παρανομεῖν ἐπιζήμιον τοῖς παρανομοῦσι, κἂν πρὸς 155
ὀλίγον δελεάζῃ χρόνον· τὸ δὲ ἕπεσθαι τοῖς τῆς φύσεως νόμοις ὠφελι-
μώτατον, κἂν παραυτίκα αὐστηρὸν ᾖ καὶ μηδὲν προσηνὲς ἐμφαίνῃ.
(6.) Τοσαύτας προσόδων ἀφορμὰς χαρισάμενος τοῖς ἱερεῦσιν οὐδὲ 156
τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει κατωλιγώρησεν· εἰσὶ δὲ νεωκόροι. τούτων οἱ
μὲν ἐπὶ θύραις ἵδρυνται παρ' αὐταῖς ταῖς εἰσόδοις πυλωροί, οἱ δ' εἴσω
κατὰ τὸ πρόναον ὑπὲρ τοῦ μή τινα ὧν οὐ θέμις ἑκόντα ἢ καὶ ἄκοντα
ἐπιβῆναι, οἱ δ' ἐν κύκλῳ περινοστοῦσιν ἐν μέρει διακληρωσάμενοι νύκτα

1 τοῦ RF: τῶν AH (v) πόρον Mang.: τρόπον codd., τόπον Arm 1. 2 ἁγιώτερον RF Arm: ἀπονώτερον AH 2 εἴδους] δούς Arm 3 λαμβάνουσιν R
5 ἥρμοττεν R θεῷ μὲν τοὺς F: θεῷ τοὺς μὲν RAH (v) 6 ἀνάγειν F: ἐνάγειν RAH δ' F 6. 7 ἐπιδεῆ R 8 τῆς ἁπάσης RF: τῆς om. AH (Turn.) τὸ codd.: τῷ v 9 εὐεργέτου RF: δημιουργοῦ AH δοκεῖν RF: ἐκεῖνα AH 11 ὑμετέρας Arm 11. 12 ἐφεστᾶσι codd.: ἐφεστῶσι v
13 ἐποιούμεθα codd.: ἐπονούμεθα v μόνων corr. ex μόνον A 15 ἀνεπίμπλαντο R: ἐνεπίμπλαντο AH (v), om. F ποτ' F 16 γενήσεται τοῦτο codd.: τοῦτο γενήσεται v 17 τῆς] τοῖς F 18 ἅπαντας RF: πάντας AH
18. 19 γέγονεν αἰτία πενίας RF: γέγονε πενίας αἰτία AH (v) 21 δ' F
22 μηδὲν RF: μὴ AH ἐμφαίνῃ] ἦν H 24 νωκόροι F 25 ταῖς om. F
26 τιν' F ἢ καὶ RF Arm: καὶ om. AH (Turn.) ἄκοντ' F

καὶ ἡμέραν, ἡμεροφύλακες καὶ νυκτοφύλακες, ἕτεροι δὲ τὰς στοὰς καὶ
τὰ ἐν ὑπαίθρῳ κοροῦντες τὸν φορυτὸν ἐκκομίζουσιν ἐπιμελούμενοι καθα-
ριότητος· οἷς ἅπασι μισθὸς ὡρίσθησαν αἱ δεκάται, κλῆρος γὰρ νεωκόρων
157 οὗτος. οὐ πρότερον γοῦν εἴασεν ὁ νόμος αὐταῖς χρῆσθαι τοὺς λαβόντας
ἢ πάλιν ἄλλας δεκάτας ὡς ἀπὸ κτημάτων ἰδίων ἀπάρξασθαι καὶ δοῦναι
τοῖς τῆς ἀμείνονος τάξεως ἱερεῦσι· τηνικαῦτα γὰρ ἐφῆκεν ἀπολαύειν,
158 πρότερον δ' οὐκ ἐᾷ. ἀπένειμε δὲ καὶ πόλεις αὐτοῖς ὀκτὼ πρὸς ταῖς
τεσσαράκοντα καὶ καθ' ἑκάστην προάστεια εἰς δισχιλίους πήχεις ἐν κύκλῳ
πρὸς νομὰς θρεμμάτων καὶ τὰς ἄλλας ὧν δεῖ πόλεσιν ἀναγκαίας ὑπη-
ρεσίας. ἐκ δὲ τούτων ἀπεκληρώθησαν ἕξ, αἱ μὲν ἐκτὸς αἱ δὲ ἐντὸς
Ἰορδάνου τοῦ ποταμοῦ, τρεῖς ἑκατέρωθεν, εἰς καταφυγὴν τοῖς ἀκούσιον
159 φόνον δράσασιν. ἐπειδὴ γὰρ | τὸν ὁπωσοῦν γενόμενον ἀνθρώπῳ τελευ- p. 237
τῆς παραίτιον οὐκ ἦν εὐαγὲς εἴσω περιρραντηρίων παρέρχεσθαι χρώ-
μενον πρὸς ἀσφάλειαν καταφυγῇ τῷ ἱερῷ, τὰς εἰρημένας ἀνῆκε πόλεις,
ἱερὰ δεύτερα, πολλὴν ἀσυλίαν ἐχούσας ἕνεκα τῆς περὶ τοὺς οἰκήτορας
προνομίας τε καὶ τιμῆς, οἳ τοὺς ἱκέτας διασῴζειν ἔμελλον, εἰ βιάζοιτό
τις ἐχυρωτέρα δύναμις, οὐ παρασκευαῖς ταῖς εἰς πόλεμον οὔσαις, ἀλλ'
ἀξιώμασι καὶ προνομίαις, ἅπερ ἐκ τῶν νόμων διὰ τὴν σεμνότητα τῆς

1. 2 καὶ τὰ RF: καὶ τὸ A, τὰς (om. καὶ) H 2 κοροῦντες] ὡρῶντες AH ἐπιμελούμενοι RF: ἐπιμελόμενοι AH (Turn.) 2. 3 καθαρειότητος F (καθαριότητος scripsi): καθαρότητος RAH (v) 3 ὡρίσθησαν αἱ δεκάται RF: ὡρίσθη δεκάται AH (prob. Mang.) ὁ νεωκόρων F (Mang.) 4 γ' οὖν F εἴασεν RF: ἐᾷ AH 7 ταῖς] τοῖς H 8 καὶ om. Turn. χιλίους Arm 10 ἕξ F: ἀνὰ ἕξ RAH (v) αἱ μὲν ἐντὸς αἱ δ' ἐκτὸς F Arm 11 τρεῖς] πρὸς AH 12 ἐπειδὴ γάρ] ἐπειδήπερ R ἄνθρωπον H; ἀνθρώπων Turn. 13 εὐαγὲς] εὐγενὲς A 14 καταφυγῇ om. Arm 15 ἐχούσης H 16 τιμῆς] φυγῆς AH ἱκέτας RA: οἰκέτας FH (Turn.) 17 ἐχυρωτέρα R: ὀχυρωτέρα FAH (v) οὔσαις RF: om. AH (v) 18 προνομείαις (ι supra) A

3sqq. Num. 18,21. 24. 26—28. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 68 πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν λαὸν ἐξέταξε τῶν ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ φυλὴ παρὰ τοῦ πλήθους λαμβάνει ταῦτ' ἐστίν· ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἰδίᾳ παρὰ πάντων γίνεται δηλῶσαι. (69) τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα παραχωρῆσαι τοὺς Λευίτας αὐτοῖς προσέταξε καὶ τῆς δεκάτης, ἧς παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. 7sqq. Num. 35,2—8. 11—15. cf. *Ioseph. l. l.* § 67 Μωυσῆς δ' ἐπεὶ πολέμου καὶ στρατείας ἡ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ θεραπεύουσα τὸν θεόν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν τοῦ θεοῦ τὴν Χαναναίων κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευε κατανεῖμαι τοῖς Λευίταις ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλὰς τῆς τε πρὸ αὐτῶν γῆς περιγράψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτοῖς ἀνεῖναι.

ἱερωσύνης εἶχον. ὁ δὲ φυγὰς ἐντὸς ὅρων τῆς πόλεως, εἰς ἣν πεφυγά- 160
δευται, κατακεκλείσθω διὰ τοὺς ἐφέδρους κολαστάς, οἳ γένει προσήκοντες
τῷ τεθνεῶτι πόθῳ τοῦ συγγενοῦς, κἂν μὴ ὑφ' ἑκόντος ἀναιρεθῇ, κατὰ
τοῦ κτείναντος φονῶσι, νικῶντος τοῦ οἰκείου πάθους τὸν ἀκριβῆ τῶν
δικαίων λογισμόν. ἔξω δὲ προϊὼν ἐπ' ὀλέθρῳ ἀνενδοιάστῳ προελευ-
σόμενος ἴστω· λήσεται γὰρ οὐδένα τῶν ἀφ' αἵματος, ὑφ' ὧν αὐτίκα
λίνοις καὶ πάγαις σαγηνευθεὶς οἰχήσεται. προθεσμία δ' ἔστω τῆς φυγῆς 161
ὁ βίος τοῦ μεγάλου ἱερέως, οὗ τελευτήσαντος ἀμνηστίας ἀξιωθεὶς
κατίτω. ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια νομοθετήσας περὶ τῶν ἱερέων
ἑξῆς ἀναδιδάσκει περὶ ζῴων, ἃ πρὸς θυσίας ἐστὶν ἐπιτήδεια.

Περὶ ζῴων τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη.

(1.) Τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας ζῴων τὰ μέν ἐστι χερσαῖα, τὰ δὲ ἀερο- 162
πόρα. τὰ μὲν οὖν τῶν πτηνῶν ἔθνη μυρία ὅσα παρελθὼν δύο μόνα
ἐξ ἁπάντων εἵλετο, περιστερὰν καὶ τρυγόνα, διότι περιστερὰ μὲν τῶν
238 M. φύσει | τιθασῶν καὶ ἀγελαστικῶν ἡμερώτατον, τρυγὼν δὲ τῶν φύσει
μονωτικῶν τιθασώτατον. τὰς δὲ τῶν χερσαίων ἀμυθήτους ἀγέλας, 163
ὧν οὐδ' ἀριθμὸν εὑρεῖν εὔπορον, ὑπερβὰς τρεῖς ἀριστίνδην ἐπέκρινε,
βοῶν καὶ προβάτων καὶ αἰγῶν· ἡμερώταται γὰρ αὗται καὶ χειροηθέ-
σταται· βουκόλια γοῦν μεγάλα καὶ ποίμνια καὶ αἰπόλια πρὸς ἑνὸς ἄγεται
τοῦ τυχόντος, οὐκ ἀνδρὸς μόνον ἀλλὰ καὶ κομιδῇ νηπίου παιδός, εἴς τε

1 ἔσχον F post ἣν add. τις R 2 κατακαλείσθω (?) Arm 3 πόθου F ἀνῃρέθη F 4. 5 τῶν δικαίων RAH: τοῦ δικαίου F (v) 5. 6 προσελευσόμενος F (Turn.) 7 φυγῆς] φύσεως Arm 8 ἀμνηστίας RFA: ἀμνηστείας H (Turn.) 10 θυσίας RF: θυσίαν AH (Turn.) ἐστὶν] ἦν F 11. 12 tit. περὶ ζῴων τῶν εἰς ἱερουργίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν εἴδη R (τὰς ἱερουργίας et τὰ εἴδη scripsi): περὶ τῶν εἰς τὰς ἱερουργίας ζῴων καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη F (cf. Euseb. Hist. Eccl. II 18,5), περὶ ζῴων τῶν εἰς τὰς θυσίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη A, τοῦ αὐτοῦ περὶ ζῴων τῶν εἰς θυσίας καὶ τίνα τῶν θυσιῶν τὰ εἴδη H (v) 13 εἰς τὰς ἱερουργίας RF: ἐν ταῖς ἱερουργίαις AH (Turn.) δ' F 15 περιστερὰν καὶ τρυγόνα RF: om. AH (Turn.) 16 τιθασῶν R, τιθασσῶν FA: τιθασσικῶν H (Turn.) 17 τιθασώτατον R: τιθασσότατον F (v), τιθασσότερον AH; χειροηθέστατον coni. Mang. τὰς δὲ RF: τάς τε AH 18 εὔπορον, ὑπερβὰς] προσυπερβὰς F τρεῖς ἀριστίνδην] τρισαρίστην δεῖν H 20 γοῦν] γὰρ F ποίμνια καὶ αἰπόλια RF: αἰπόλια καὶ ποίμνια AH (v) ἄγεται F: ἄγονται RAH (v) 21 εἴς τε νομὴν F: εἴς γε νομὰς RA (v), εἴς γε νομ[illegible] H

5 Num. 35,26. 27 7 Num. 35,25. 28 15 Lev. 1,14 19 Lev. 1,2.

νομὴν ἐξιόντα καὶ ὁπότε δέοι πάλιν εἰς σηκοὺς ὑποστρέφοντα ἐν
164 κόσμῳ. τῆς δ' ἡμερότητος πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα σημεῖα, σαφέστατα δὲ ταυτί· τό τε πάντα εἶναι χλοηφάγα καὶ μηδὲν αὐτῶν σαρκοβόρον καὶ τὸ μήτε γαμψοὺς ἔχειν ὄνυχας μήτε τὴν ἔκφυσιν τῶν ὀδόντων παντελῆ· τὸ γὰρ ἀνωτέρω φάτνιον οὐκ ὀδοντοφυεῖ, ἀλλ' ὅσοι τομίαι
165 τῶν ὀδόντων κατ' αὐτὸ ἐπιλελοίπασι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ βιωφελέστατα τῶν ζῴων ἐστί· κριοὶ μὲν εἰς ἐσθῆτας, τὴν ἀναγκαιοτάτην σκέπην σωμάτων, βόες δὲ εἰς τὸ ἀρόσαι γῆν καὶ προετοιμάσασθαι πρὸς σπόρον καὶ τὸν γενόμενον ἀλοῆσαι καρπὸν εἰς μετουσίαν καὶ ἀπόλαυσιν τροφῆς, αἰγῶν δὲ αἱ τρίχες καὶ δοραὶ συνυφαινόμεναί τε καὶ συρραπτόμεναι φορηταὶ γεγόνασιν ὁδοιπόροις οἰκίαι καὶ μάλιστα τοῖς ἐν στρατείαις, οὓς ἔξω πόλεως ἐν ὑπαίθρῳ τὰ πολλὰ διατρίβειν ἀναγκάζουσιν αἱ χρεῖαι.
166 (2.) πάντα δ' ὁλόκληρα, περὶ μηδὲν μέρος κηραίνοντα τοῦ σώματος, ὅλα δι' ὅλων ἀσινῆ, μώμων ἀμέτοχα· τοσαύτη γοῦν ἐστι πρόνοια, οὐ μόνον τοῖς ἀνάγουσι τὰς θυσίας ἀλλὰ καὶ τοῖς ἱερωμένοις, ὥστε οἱ δοκιμώτατοι τῶν ἱερέων ἀριστίνδην ἐπικριθέντες εἰς τὴν τῶν μώμων ἐπίσκεψιν ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν ἄκρων ἐρευνῶσιν ὅσα τε ἐμφανῆ καὶ ὅσα ὑπὸ γαστρὶ καὶ μηροῖς ἀποκέκρυπται, μή που τις βραχεῖα
167 λώβη διαλέληθε. τὸ δ' ἀκριβὲς καὶ περιττὸν τῆς ἐξετάσεως οὐχ ἕνεκα

---

1 ὑποστρέφοντ' F 3 πάντ' F εἶναι χλοηφάγα RF: χλοηφάγα εἶναι AH (v) 4 ἔχειν ὄνυχας RF: ὄνυχας ἔχειν AH (v) τὴν ἔκφυσιν R: τὴν ἔκφυσιν τὴν FAH (v) 5 ἀνωτέρω RF: ἐνδοτέρω AH (Turn.) φατνεῖον F 5. 6 ὅσοι τομίαι τῶν ὀδόντων R (Mang.): τομίαι om. AH (Turn.), ὀδόντων om. F 6 κατ' αὐτὸ RFA: κατ' αὐτοῦ H (Turn.) 7 τῶν om. R ἐστί F: εἰσί RAH (v) ἐσθῆτας τὴν ἀναγκαιοτάτην om. F 8 δ' F εἰς τἀρόσαι F προετοιμάσαι F πρὸς σπόρον R: πρὸς om. FAH (v); εἰς σπόρον coni. Mang. 9 γενόμενον RF: γινόμενον AH (v) 10 αἱ τρίχες καὶ δοραὶ R: τρίχες καὶ δοραὶ F, αἱ τρίχες, αἱ (εἰ) δοραὶ AH (Turn.); καὶ τρίχες καὶ δοραὶ Mang. 11 οἰκίαι A, οἰκεῖαι R 12 τὰ πολλὰ διατρίβειν RF: τὰ πολλὰ post χρεῖαι transp. AH (v) 13 κηραίνεται L (Turn.) τοῦ σώματος RAH: τὰ τοῦ σώματος F (v) 14 ὅλα] ἀλλὰ F 15 ὥστε AH: ὥστ' (sic) F, ὡς R 16. 17 ἐπὶ ποδῶν ἄκρων (om. κριθέντες—ἄχρι) Turn. 17 ἐπίσκεψιν RF: σκέψιν AH (v) ἀπὸ κεφαλῆς codd.: ἀπὸ τῆς κεφαλῆς v ἄχρις AH τ' F ἐμφανῆ] ἐμφαίνει F 18 ὅσ' F ὑπὸ RF: ἐπὶ AH (v) ἀποκέκρυπται F: ὑποκέκρυπται R, ἀνακέκρυπται AH (v) 19 δὲ AH

---

5 cf. *Arist. Hist. anim. II 1 p. 501a 10* ὅσα μὲν γάρ ἐστι κερατοφόρα, οὐκ ἀμφώδοντά ἐστιν· οὐ γὰρ ἔχει τοὺς προσθίους ὀδόντας ἐπὶ τῆς ἄνω σιαγόνος. 13 Lev. 22,18—25. cf. *Arist. ap. Athen. XV 674 f (frg. 101 Rose).*

τῶν καταθυομένων ἀλλὰ τοῦ περὶ τοὺς καταθύοντας ἀνυπαιτίου γίνεται·
βούλεται γὰρ αὐτοὺς ἀναδιδάξαι διὰ συμβόλων, ὁπότε προσέρχοιντο
βωμοῖς ἢ εὐξόμενοι ἢ εὐχαριστήσοντες, μηδὲν ἀρρώστημα ἢ νόσημα
ἢ πάθος ἐπιφέρεσθαι τῇ ψυχῇ, πειρᾶσθαι δ' ὅλην δι' ὅλων ἀκηλίδωτον
ἁγιάζειν, ὡς ἰδόντα μὴ ἀποστραφῆναι θεόν.

(3.) Ἐπεὶ δὲ τῶν θυσιῶν αἱ μέν εἰσιν ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ ἔθνους, 168
εἰ δὲ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους, αἱ δ' ὑπὲρ
239 M. ἑκάστου | τῶν ἱερουργεῖν ἀξιούντων, λεκτέον πρότερον περὶ τῶν κοινῶν.
θαυμαστὴ τούτων ἡ τάξις ἐστίν· αἱ μὲν γὰρ ἀνάγονται καθ' ἑκάστην
ἡμέραν, αἱ δὲ ταῖς ἑβδόμαις, αἱ δὲ νουμηνίαις καὶ ἱερομηνίαις, αἱ δὲ
νηστείαις, αἱ δὲ τρισὶ καιροῖς ἑορτῶν. καθ' ἑκάστην μὲν οὖν ἡμέραν 169
δύο ἀμνοὺς ἀνάγειν διείρηται, τὸν μὲν ἅμα τῇ ἕῳ, τὸν δὲ δείλης ἑσπέ-
ρας, ὑπὲρ εὐχαριστίας ἑκάτερον, τὸν μὲν ὑπὲρ τῶν μεθ' ἡμέραν, τὸν
δ' ὑπὲρ τῶν νύκτωρ εὐεργεσιῶν, ἃς ἀπαύστως καὶ ἀδιαστάτως ὁ θεὸς
τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων χορηγεῖ. ταῖς δ' ἑβδόμαις διπλασιάζει τὸν 170
τῶν ἱερείων ἀριθμόν, ἴσα προστιθεὶς ἴσοις, ἰσότιμον ἡγούμενος αἰῶνι
τὴν ἑβδόμην, ἣν καὶ γενέθλιον τοῦ κόσμου παντὸς ἀνέγραψεν· οὗ χάριν
τὴν τῆς ἑβδόμης θυσίαν ἐξομοιῶσαι τῇ „ἐνδελεχείᾳ“ τῶν ἡμερησίων
ἀμνῶν διενοήθη. δὶς δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιθυμιᾶται τὰ πάντων 171
εὐωδέστατα θυμιαμάτων εἴσω τοῦ καταπετάσματος, ἀνίσχοντος ἡλίου
καὶ δυομένου, πρό τε τῆς ἑωθινῆς θυσίας καὶ μετὰ τὴν ἑσπερινήν, ὡς
εἶναι τὰ μὲν ἔναιμα εὐχαριστίαν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἐναίμων, τὰ δὲ θυ-
μιάματα ὑπὲρ τοῦ ἡγεμονικοῦ, τοῦ ἐν ἡμῖν λογικοῦ πνεύματος, ὅπερ

---

1 ἀλλὰ τοῦ codd.: ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ Mang. in textu (sed cf. append.) ἀνυπαιτίου RF (coni. Mang.): ὑπαιτίου AH 2 διὰ codd.: ἀπὸ Mang. προσέρχοιντο R: προέρχοιντο FAH (v) 3 βωμοῖς RF: εἰς βωμοὺς AH (v) ἢ νόσημα om. AH (Turn.), ἢ νόσον post πάθος (4) add. A 5 ἁγιάζειν Mang.: ἀγάζειν R, αὐγάζειν FAH 9 θαυμαστὴ τούτων ἡ R: θαυμαστὴ δὲ τούτων ἡ F, θαυμαστὴ δ' ἡ τούτων AH (v) γὰρ om. F 10 ἑβδόμαις αἱ δὲ om. Richt. Tauchn. ἑβδομάδαις (sic) F 14. 15 ὁ θεὸς τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων RF: τῷ γ. τ. ἀ. ὁ θεὸς AH (Turn.) 15 διπλασιάζειν H 16 προτιθεὶς AH 16. 17 αἰῶνι τὴν ἑβδόμην RF: τὴν ἑβδόμην αἰῶνι AH (v) 18 ἐντελεχείᾳ R 19 ἑκάστην τὴν ἡμέραν F ἐπιθυμιᾶσαι L (Turn.) τὰ om. RF 20 ἴσω H 21 πρό] πρός R

---

6 cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 224* δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι, τούτων δ' ἡ μὲν ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν ἑτέρα δ' ὑπὸ τοῦ δήμου συντελούμεναι κατὰ δύο γίνονται τρόπους. 11 Exod. 29,38—42. Num. 28,3—8. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 237* 15 Num. 28,9. 10. cf. *Ioseph. l. l.* 19 Exod. 30,6—8. cf. *Ioseph. l. l. § 199.*

172 ἐμορφώθη πρὸς ἀρχέτυπον ἰδέαν εἰκόνος θείας. ἄρτοι δὲ προτίθενται
ταῖς ἑβδόμαις ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἰσάριθμοι τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ,
δυσὶ θέμασιν ἀνὰ ἕξ, [δώδεκα,] κατὰ τὸν λόγον τῶν ἰσημεριῶν ἑκάτερα
— δύο γάρ εἰσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος, ἐαρινή τε καὶ μετοπωρινή, αἳ μησὶν
ἓξ καταριθμοῦνται —· δι' ἣν αἰτίαν * * * ⟨ἐαρινῇ μὲν⟩ τὰ σπαρτὰ
πάντα τελειογονεῖται, καθ' ὃν χρόνον τὰ δένδρα γεννᾶν ἄρχεται, μετο-
πωρινῇ δὲ καὶ ὁ τῶν δένδρων καρπὸς τελεσφορεῖται, ἐν ᾧ καιρῷ πάλιν
ἀρχὴ σπορᾶς. οὕτως δολιχεύουσα ἡ φύσις τὸν αἰῶνα ἄλλας ἐπ' ἄλλαις
ἀμείβει δωρεὰς ἀνθρώπων γένει, ὧν εἰσι σύμβολα αἱ διτταὶ τῶν προ-
173 κειμένων ἄρτων ἑξάδες. αἰνίττονται δὲ καὶ τὴν ὠφελιμωτάτην τῶν
ἀρετῶν ἐγκράτειαν, ἣ δορυφορεῖται πρὸς εὐτελείας καὶ εὐκολίας καὶ
ὀλιγοδείας, διὰ τὸν ἐξ ἀκολασίας καὶ πλεονεξίας βλαβερώτατον ἐπιτει-
χισμόν· ἄρτος γὰρ ἐραστῇ σοφίας διαρκὴς τροφή, παρέχουσα καὶ τὰ
σώματα ἄνοσα καὶ τὸν λογισμὸν ὑγιῆ καὶ ἐν τοῖς μάλιστα νηφάλιον·
174 ὄψα δὲ καὶ μελίπηκτα καὶ ἡδύσματα καὶ ὅσα σιτοπόνων καὶ ὀψαρτυτῶν
περιεργίαι τεχνιτεύουσι καταγοητεύουσαι τὴν ἄμουσον καὶ ἀφιλόσοφον
καὶ ἀνδραποδωδεστάτην τῶν αἰσθήσεων γεῦσιν, ὑπηρετοῦσαν καλῷ μὲν
οὐδενὶ θεάματι ἢ ἀκούσματι, γαστρὸς δὲ τῆς ταλαίνης ἐπιθυμίαις, νόσους
175 σώματι καὶ ψυχῇ κατασκευάζει πολλάκις ἀνιάτους. συνεπιτίθεται δὲ
τοῖς ἄρτοις λιβανωτὸς καὶ | ἅλες, ὁ μὲν σύμβολον τοῦ μηδὲν ἥδυσμα p. 24

1 εἰκόνα θείαν coni. Mang. προτιθέναι H 2 τῆς] ταῖς H 3 θέμασιν] θύμασιν F, θρέμμασιν L (Turn.) δώδεκα seclusi τὸν om. F ἑκάτερα] ὧν ἑκατέρα F (Mang., qui αἳ l. 4 delendum et καταριθμεῖται l. 5 scribendum censuit); ὧν ἑκατέρᾳ Wendl. Useneri sententiam secutus 4 μεθοπωρινή F, ὀπωρινή L (Turn.) 5 δι' ἣν αἰτίαν codd.: om. v post αἰτίαν lacunam indicavi; δι' ἣν αἰτίαν ⟨τοῦτο προστέτακται, αὐτίκα λεκτέον⟩ e. gr. suppleo ἐαρινῇ μὲν add. Turn. τὰ om. H 6. 7 μεθοπωρινῇ F 7 ᾧ om. F 8 ἀρχῆς F οὕτω F (v) ἄλλας] ἄλλαις H (Turn.) ἐπ' ἄλλαις codd.: ἐπ' ἄλλας Mang. 9 δωρεαῖς (sic) ἀμείβει transp. F 9. 10 προκειμένων] προτεθειμένων F 11 δωρυφορεῖται H, δωροφορεῖται A εὐτελείας καὶ εὐκολίας RF: εὐκολίας καὶ εὐτελείας (-λίας H) AH (v) 12 ὀλιγοδείας FA 13 τροφή F Vind.: τροφὴν R, τρυφή AH 14 ὑγιῆ R: ὑγιᾶ FAH Vind. (v) ἐν τοῖς μάλιστα RF Vind.: om. AH (Turn.) 16 τεχνιτεύουσι F Vind.: τεχνιτεύουσαι RAH καταγοητεύουσαι FH Vind.: καταγοητεύουσι RA 17 ἀνδραποδεστάτην F, ἀνδραποδέστατον Vind. 18 ἐπιθυμίαις F Vind.: ἐπιθυμία AH (-ίᾳ v), ἐπιθυμίαν R ante νόσους add. ἣ F, ἢ Vind. 19 σώματι καὶ] σωματικὰς F, σωματικοὺς Vind.

1 Lev. 24,5. 6. 8. cf. *Ioseph. l. l. § 142. 143. 255. 256* 13—19 Vind. hist. gr. 67 fol. 56v τοῦ αὐτοῦ: ἄρτος γὰρ — ἀνιάτους. 19 Lev. 24,7.

εὐωδέστερον ὀλιγοδείας εἶναι καὶ ἐγκρατείας παρὰ σοφίᾳ δικαζούσῃ, οἱ
δ' ἅλες διαμονῆς τε τῶν συμπάντων — οἷς γὰρ ἂν παραπασθῶσι δια-
τηροῦσι — καὶ ἱκανοῦ προσοψήματος. οἶδ' ὅτι γέλωτα καὶ χλεύην 176
ταῦτα θήσονται οἱ περὶ τὰ συμπόσια καὶ τὰς εὐωχίας πραγματευόμενοι
καὶ πολυτελεῖς τραπέζας μεταδιώκοντες, οἱ ὀρνέων καὶ ἰχθύων καὶ
κρεῶν καὶ τῆς ὁμοιοτρόπου φλυαρίας ἄθλιοι δοῦλοι, μηδ' ὄναρ ἀληθοῦς
ἐλευθερίας γεύσασθαι δυνάμενοι. ὧν ὀλίγα φροντιστέον τοῖς κατὰ θεὸν
καὶ πρὸς τὴν τοῦ ὄντως ὄντος ἀρέσκειαν ζῆν ἐγνωκόσιν, οἳ τῶν σαρκὸς
ἀλογεῖν ἡδονῶν πεπαιδευμένοι τὰς διανοίας χαρὰς καὶ εὐπαθείας θεωρίᾳ
τῶν τῆς φύσεως ἐνασκούμενοι μεταδιώκουσι.

Ταῦτα περὶ τῆς ἑβδόμης διαταξάμενος ταῖς νουμηνίαις φησὶ δεῖν 177
θύειν ὁλόκαυτα δέκα τὰ σύμπαντα· μόσχους δύο, κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς
ἑπτά. ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὴν τέλειος, ἐν ᾧ σελήνη τὸν ἑαυτῆς κύκλον
περατοῦται, τέλειον ἀριθμὸν ζῴων ἠξίωσεν ἱερουργεῖσθαι. ἡ δεκὰς δὲ 178
παντελὴς ἀριθμός, ὃν εὖ μάλα διένειμεν εἰς τὰ λεχθέντα, τοὺς μὲν
δύο μόσχους, ἐπειδὴ δύο κινήσεις εἰσὶ σελήνης ἀεὶ διαυλοδρομούσης,
ἡ μὲν κατ' αὔξησιν ἄχρι πλησιφαοῦς, ἡ δὲ κατὰ μείωσιν ἄχρι συνόδου,
τὸν δ' ἕνα κριόν, ἐπειδὴ λόγος εἷς ἐστι, καθ' ὃν αὔξεταί τε καὶ μειοῦται
τοῖς ἴσοις διαστήμασι καὶ φωτιζομένη καὶ ἐπιλείπουσα, τοὺς δὲ ἑπτὰ
ἀμνούς, ὅτι καθ' ἑβδομάδας ἐπιδέχεται τοὺς τελείους σχηματισμούς,
πρώτῃ μὲν ἑβδομάδι τῇ ἀπὸ συνόδου τὸν διχότομον, δευτέρᾳ δὲ τὸν
πλησιφαῆ, καὶ ὅταν ἀνακάμπτῃ πάλιν, εἰς διχότομον τὸ πρῶτον, ἔπειτ'
εἰς σύνοδον ἀπολήγει. μετὰ δὲ τῶν ἱερείων σεμίδαλιν ἀναδεδευμένην 179
ἐλαίῳ προσφέρειν καὶ οἶνον εἰς σπονδὰς μέτροις ⟨ὡρισμέν⟩οις διετάξατο,
διότι καὶ ταῦτα σελήνης περιόδοις κατὰ τὰς ἐτησίους ὥρας τελεσφο-
ρεῖται διαφερόντως τοὺς καρποὺς πεπαινούσης, σῖτος δὲ καὶ οἶνος καὶ

1 ὀλιγοδείας FA 2 δ' R: δὲ ceteri τε codd.: τῆς v παραπασθῶσι R (Wendl.): παραπαθῶσι F, περιπασθῶσι A (v), περιπαθῶσι H 3. 4 γέλωτα καὶ χλεύην ταῦτα θήσονται RF: χλεύην θήσουσι καὶ γέλωτα ταῦτα AH (v) 6 ὁμοιοτρόπου RF: ὁμοτρόπου AH (Turn.) δοῦλοι] δ' οὗτοι F 8 καὶ om. Turn. ὄντως ὄντος codd.: ὄντος ὄντως v 9 ἀλογεῖν ἡδονῶν RF: ἡδονῶν ἀλογεῖν AH (v) διανοίας RF: τῆς διανοίας AH (v) 11—47,6 Ταῦτα — καινοτομεῖν RF: om. AH (v) 12. 13 ἀμνοὺς ἑπτά R: ἑπτὰ ἀμνούς F 14 περατοῦται Wendl.: περαιοῦται RF; περατοῖ conicio ἡ om. F 15 διένειμεν R: om. F; διαιρεῖ post λεχθέντα add. Wendl. 16 εἰσὶ R: om. F 19 δὲ R: δ' F 20 καθ' ἑβδομάδος R 21 τὸν διχότομον R: τὴν διχότομον F 24 σπονδὰς R: σπονδὴν F μέτροις ὡρισμένοις scripsi: μέτροις οἷς RF; μέτροις οἷς ⟨πρέπει⟩ olim conieceram

11 Num. 28,11—14. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 238.

ἔλαιον, βιωφελέσταται οὐσίαι καὶ πρὸς χρῆσιν ἀνθρώποις ἀναγκαιόταται,
πάσαις εἰκότως θυσίαις συγκαθιεροῦνται.
180 Τῇ δ' ἱερομηνίᾳ διττὰ θύματα προσάγεται προσηκόντως, ἐπεὶ καὶ
διττὸς ὁ περὶ αὐτῆς λόγος, ὁ μὲν ὡς νουμηνίας, ὁ δὲ ὡς ἱερομηνίας.
ᾗ μὲν οὖν νουμηνία, τὰ ἴσα ταῖς ἄλλαις ἱερουργεῖσθαι διείρηται, ᾗ δὲ
καὶ ἱερομηνία, διπλασιάζεται τὰ δῶρα, δίχα τῶν μόσχων· εἷς γὰρ
ἀντὶ δυεῖν προσάγεται, τοῦ βραβευτοῦ δικαιώσαντος ἀδιαιρέτῳ φύσει
μονάδος πρὸ διαιρετῆς δυάδος χρήσασθαι ἐν ἀρχῇ τοῦ ἐνιαυτοῦ.
181 Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ καιρῷ — πρῶτον δὲ καιρὸν τὴν ἐαρινὴν ὥραν
καὶ ἰσημερίαν καλεῖ — προστάξας ἑπτὰ ἡμέρας ἑορτὴν ἄγειν τὴν ἐπι-
καλουμένην τῶν ἀζύμων ἰσοτίμους ἀπέφηνε πάσας ἐν ταῖς ἱερουργίαις·
δέκα γὰρ ὅσα καὶ ταῖς νουμηνίαις θύειν καθ' ἑκάστην κελεύει, τὰ σύμ-
182 παντα ὁλόκαυτα, δίχα τῶν περὶ πλημμελείας, ἀριθμὸν ἑβδομήκοντα. τὸν
γὰρ αὐτὸν ἔχειν ᾠήθη λόγον πρὸς μῆνα νουμηνίαν ὃν πρὸς ἰσημερίαν
ἑβδόμῳ μηνὶ γινομένην τὰς ἑπτὰ τῆς ἑορτῆς ἡμέρας, ἵν' ἀποφήνῃ καὶ
τὴν ἀρχὴν ἑκάστου μηνὸς ἱερὰν καὶ ἀθρόων τῶν ἑπτὰ τὰς ἰσαρίθμους
ταῖς νουμηνίαις ἡμέρας.
183 Μεσοῦντος δὲ ἔαρος ἄμητος ἐνίσταται, καθ' ὃν καιρὸν χαριστήρια
μὲν ἀνάγεται τῷ θεῷ τῆς πεδιάδος ἐπὶ τῷ πλήρη τὸν καρπὸν ἐνηνοχέναι
καὶ τὰ θέρη συγκομίζεσθαι, δημοτελεστάτη δ' ἄγεται ἑορτὴ προσαγο-
ρευομένη πρωτογεννημάτων ἐτύμως ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ἐπειδὴ τῶν
184 γεννημάτων τὰ πρῶτα, αἱ ἀπαρχαί, τότε καθιεροῦνται. προστέτακται
δ' ἀνάγειν θυσίας μόσχους δύο, κριὸν ἕνα καὶ ἑπτὰ ἀμνούς, ταῦτα μὲν
δέκα ἱερεῖα ὁλόκαυτα, δύο δ' ἀμνοὺς εἰς βρῶσιν ἱερέων, οὓς ἐπικαλεῖ
σωτηρίου διὰ τὸ τὰς τροφὰς ἀνθρώποις ἐκ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν
διασεσῶσθαι· φθοραὶ γὰρ εἰώθασι καταλαμβάνειν, αἱ μὲν ἐπομβρίαις,
αἱ δ' αὐχμοῖς, αἱ δ' ἄλλαις ἀμυθήτοις νεωτεροποιίαις, αἱ δ' αὖ χειρο-

---

2 πάσαις F: πᾶσαι R συγκαθιεροῦνται R: καθιεροῦνται F 3 θύματα R: θυμιάματα F 4 δὲ R: δ' F 5 ἡ R (ut vid.): τῇ F 5. 6 ἡ δὲ καὶ R: τῇ δ' F 9 πρώτω] πρωτοτόκω F[1] 11 ἀπέφηνεν R 12 νεομηνίαις R 12. 13 σύμπαντα R: σύμπανθ' F 13 ἀριθμῶν R 18 δὲ R: δ' F 21 πρωτογενημάτων F 22 γενημάτων F 25 σωτηρίου F: σωτηρίους R διὰ τὸ R: ἅτε F παντοδαπῶν ⟨κινδύνων⟩ vel ⟨κακῶν⟩ coni. Wendl. 26 φθοραὶ R: φοραὶ F 27 ἄλλαις] ἄλλως R

---

3 Num. 29,1—6. cf. *Ioseph. l. l.* § 239 9 Num. 28,16—25. cf. *Ioseph. l. l.* § 249 18 Num. 28,26—31. Lev. 23,18. cf. *Ioseph. l. l.* § 253. 24 δύο δ' ἀμνοὺς κτλ. Lev. 23,19. 20. cf. *Ioseph. l. l.* § 252. 253.

ποίηται κατ' ἐφόδους ἐχθρῶν τὴν τῶν πέλας γῆν δῃοῦν ἐπιχειρούντων.
εἰκότως οὖν τὰ σῶστρα τῷ πάσας ἀποσκεδάσαντι τὰς ἐπιβουλὰς ἀνάγεται 185
χαριστήρια καὶ ἀνάγεται ἄρτοις, οὓς προσενεγκόντες τῷ βωμῷ καὶ ἄνω
πρὸς οὐρανὸν ἀνατείναντες ἐπιδιανέμουσι τοῖς ἱερεῦσι μετὰ τῶν κρεῶν
τῆς τοῦ σωτηρίου θυσίας εἰς ἱεροπρεπεστάτην εὐωχίαν.

Ὅταν δ' ὁ τρίτος ἐνστῇ καιρὸς ἐν τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ κατ' ἰσημερίαν 186
μετοπωρινήν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἱερομηνία ἄγεται προσαγορευομένη σαλπίγγων,
περὶ ἧς ἐλέχθη πρότερον, δεκάτῃ δ' ἡ νηστεία, περὶ ἣν ἐσπουδάκασιν
οὐ μόνον οἷς ζῆλος εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος, ἀλλὰ καὶ οἷς κατὰ τὸν
ἄλλον βίον εὐαγὲς οὐδὲν δρᾶται· πάντες γὰρ ἡττώμενοι τοῦ περὶ αὐτὴν
ἱεροπρεποῦς τεθήπασι καὶ οἱ χείρους τοῖς βελτίοσι τότε γοῦν εἰς ἐγκρά-
τειαν καὶ ἀρετὴν ἁμιλλῶνται. διττοὺς δ' ἔχει λόγους τὸ ἀξίωμα τῆς 187
ἡμέρας, τοὺς μὲν ὡς ἑορτῆς, τοὺς δὲ ὡς καθάρσεως καὶ φυγῆς ἁμαρ-
τημάτων, ἐφ' οἷς ἀμνηστία δέδοται χάρισι τοῦ ἵλεω θεοῦ μετάνοιαν
ἐν ἴσῳ τῷ μηδὲ ἁμαρτάνειν τετιμηκότος. τὰς μὲν οὖν ὡς ἑορτῆς 188
θυσίας ἰσαρίθμους ἀπέφηνε ταῖς τῶν ἱερομηνιῶν, μόσχον καὶ κριὸν καὶ
ἑπτὰ ἄρνας, ἀνακερασάμενος μονάδα ἑβδομάδι καὶ πρὸς ἀρχὴν τὸ τέλος
ἀπευθύνας — τέλος μὲν γὰρ ἔργων ἑβδομάς, ἀρχὴν δὲ μονὰς κεκλή-
ρωται —, τὰς δ' ὡς καθάρσεως ⟨τρεῖς⟩· προστάττει γὰρ δύο χιμάρους
ἀνάγειν καὶ κριόν, εἶτά φησι δεῖν τὸν μὲν ὁλοκαυτοῦν, διακληροῦν δὲ
τοὺς χιμάρους, καὶ τὸν μὲν λαχόντα τῷ θεῷ θύειν, τὸν δ' ἕτερον εἰς
ἀτριβῆ καὶ ἄβατον ἐρημίαν ἐκπέμπειν ἐφ' ἑαυτῷ κομίζοντα τὰς ὑπὲρ
τῶν πλημμελησάντων ἀράς, οἳ μεταβολαῖς ταῖς πρὸς τὸ βέλτιον ἐκαθάρ-
θησαν, εὐνομίᾳ καινῇ παλαιὰν ἀνομίαν ἐκνιψάμενοι.

Τῇ δὲ πεντεκαιδεκάτῃ τῆς πλησιφαοῦς σελήνης ἄγεται ἡ ἐπι- 189
καλουμένη σκηνῶν ἑορτή, καθ' ἣν πλείους εἰσὶν αἱ χορηγίαι τῶν θυσιῶν·
καταθύονται γὰρ ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ μόσχοι μὲν ἑβδομήκοντα, κριοὶ δὲ

---

3 καὶ ἀνάγεται secl. Wendl. (haud recte) 4 τῶν om. R 6 ἐνστῇ καιρὸς F: καιρὸς ἐνστῇ R ἐν τῷ om. F 7 μεθοπωρινήν F 8 περὶ ἧς F: ὡς R πρότερον R: τὸ πρό(τερον) F πρὸ δεκάτ' ἡ νηστεία (sic) F 9 alt. οἷς om. F 10 οὐδὲν εὐαγὲς F (εὐαγὲς οὐδὲν scripsi): εὐγενὲς οὐδὲν R 13 τοὺς μὲν ... τοὺς δὲ RF: τὸν μὲν ... τὸν δ' Wendl. δ' F 14 ἀμνηστεία δέδοται F: δέδοται ἀμνηστία R χάρισι ... μετάνοιαν R (Wendl.): χάρις ἡ ... μετάνοια F 15 μηδὲ scripsi: μηδὲν RF ἑορτῆς F: ἑορτῇ R 18 ἀρχὴν F: ἀρχὴ R 19 τὰς δ' Wendl.: τὰ δ' RF τρεῖς addidi; ⟨προσέθηκε⟩ coni. Wendl. 20 ἀνάγειν R: αἰγῶν F; αἰγῶν ⟨ἀνάγειν⟩ Wendl. φησιν R τὸν R: τὸ F

---

8 Num. 29,7—11. Lev. 16,5sqq. cf. *Ioseph. l. l. § 240—243* 25 Num. 29,12sqq. cf. *Ioseph. l. l. § 246.*

τέσσαρες καὶ δέκα, ἄρνες δὲ δυοῖν δεόντων ἑκατόν, ἅπαντα ζῷα ὁλό-
καυτα. προστέτακται δὲ καὶ τὴν ὀγδόην ἱερὰν νομίζειν, περὶ ἧς ἀκριβω-
τέον, ὅταν σύμπας ὁ περὶ τῶν ἑορτῶν ἐξετάζηται λόγος, ἐν ᾗ προσ-
άγεται ὅσα καὶ ἐν ταῖς ἱερομηνίαις.
190 Αἱ μὲν οὖν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἢ κυριώτερον εἰπεῖν ὑπὲρ παντὸς
ἀνθρώπων γένους κοιναὶ καὶ ὁλόκαυτοι θυσίαι κατ' ἐμὴν δύναμιν εἴρηνται.
ταῖς δ' ὁλοκαύτοις καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑορτῆς παρέπεται χίμαρος, ὃς
καλεῖται μὲν περὶ ἁμαρτίας, καταθύεται δὲ εἰς ἁμαρτημάτων ἄφεσιν,
191 οὗ τὰ κρέα τοῖς ἱερεῦσιν εἰς ἐδωδὴν ἀπονέμεται. τίς οὖν αἰτία; ἢ
ὅτι ἑορτὴ καιρός ἐστιν εὐφροσύνης, ἡ δ' ἀψευδὴς καὶ πρὸς ἀλήθειαν
εὐφροσύνη φρόνησίς ἐστιν ἐνιδρυμένη ψυχῇ βεβαίως, φρόνησιν δ' ἀκλινῆ
λαβεῖν οὐκ ἔνεστιν ἄνευ θεραπείας ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν ἐκτομῆς;
ἄτοπον γὰρ ἕκαστον μὲν τῶν ὁλοκαυτουμένων ἀσινὲς καὶ ἀβλαβὲς ἀνευ-
ρισκόμενον καθιεροῦσθαι, τὴν δὲ τοῦ θύοντος διάνοιαν μὴ οὐ κεκαθάρθαι
πάντα τρόπον καὶ πεφαιδρύνθαι λουτροῖς καὶ περιρραντηρίοις χρησαμένην,
ἅπερ ὁ τῆς φύσεως ὀρθὸς λόγος δι' ὑγιαινόντων καὶ ἀδιαφθόρων ὤτων
192 ψυχαῖς φιλοθέοις ἐπαντλεῖ. πρὸς δὲ τούτῳ κἀκεῖνο δεόντως ἂν λέγοιτο·
αἱ ἑορτώδεις ἀνέσεις αὗται καὶ ἐκεχειρίαι μυρίας ἤδη πολλάκις ἁμαρτη-
μάτων ὁδοὺς ἀνέτεμον· ἄκρατος γὰρ καὶ αἱ μετ' οἰνοφλυγίας ὀψοφαγίαι
τὰς γαστρὸς ἀκορέστους ἐπιθυμίας ἐγείρουσαι προσαναφλέγουσι καὶ τὰς
ὑπὸ γαστέρα, καὶ ῥέουσαι καὶ χεόμεναι πάντῃ φορὰν ἀμυθήτων ἀπερ-
γάζονται κακῶν τὸ τῆς ἑορτῆς ἀδεὲς ὁρμητήριον ἔχουσαι καὶ πρὸς τὸ
193 μηδὲν παθεῖν καταφυγήν. ἅπερ συνιδὼν οὐκ ἐφῆκε κατὰ τὰ αὐτὰ τοῖς
ἄλλοις ἑορτάζειν, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ τῆς εὐφροσύνης καιρῷ πρῶτον μὲν
ἐκέλευσεν ἁγνεύειν ἐπιστομίζοντας τὰς ἐφ' ἡδονὴν ὁρμάς, εἶτα εἰς τὸ
ἱερὸν ἐπὶ μετουσίαν ὕμνων καὶ εὐχῶν καὶ θυσιῶν ἐκάλεσεν, ἵνα κἀκ

1 δυοῖν R (Wendl.): om. F 2 δὲ R (Wendl.): om. F 3 ἐξετάζηται λόγος R: λόγος ἐξετάζηται F 7 ὁλοκαύταις R 8 δὲ R: δ' F 9 τοῖς ἱερεῦσιν εἰς ἐδωδὴν R: εἰς ἐδωδὴν τοῖς ἱερεῦσιν F 9. 10 ἤ. ὅτι F 13 καὶ ἀβλαβὲς R: om. F 13. 14 ἀνευρισκόμενον R: εὑρισκόμενον F 15 περιραντηρίοις F χρησαμένην F: κεκαθαρμένην R 19 ἄκρατος F: ἄκρατοι R αἱ R: om. F 20 ἐγείρουσαι προσαναφλέγουσι R: ἐξεγείρουσι (sic) προσαναφλέγουσαι F 23 ἅπερ] ὅπερ coni. Wendl. τὰ αὐτὰ R: ταῦτα F 25 ἐπιστομίζοντας R (Wendl.): ἐπιστοματίζοντας F τὰς om. R εἶτα R: εἶτ' F 26 μετουσίαν R (Wendl.): μετουσία F ἐκάλεσεν F: ἐκέλευσεν R

2 Num. 29,35. 36. cf. *Ioseph. l. l.* § 247 7 Num. 28,15. 22. 30. 29,5. 11. 16. 19. 22. 25. 28. 31. 34. 38.

τοῦ τόπου κἀκ τῶν ὁρωμένων καὶ λεγομένων διὰ τῶν κυριωτάτων αἰσθήσεων, ὄψεως καὶ ἀκοῆς, ἐγκρατείας ἅμα καὶ εὐσεβείας ἐρασθῶσιν, εἶτ' ἐπὶ πᾶσιν ὑπέμνησε τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν διὰ τῆς θυσίας τοῦ περὶ ἁμαρτίας· ὁ γὰρ ἀμνηστίαν ἐφ' οἷς ἥμαρτεν αἰτούμενος οὐχ οὕτως ἐστὶ κακοδαίμων, ὥστ' ἐν ᾧ χρόνῳ παλαιῶν ἀδικημάτων αἰτεῖται λύσιν ἕτερα καινοτομεῖν.

(4.) Τοσαῦτα περὶ τούτων διαλεχθεὶς ἄρχεται διαιρεῖν τὰ τῶν 194
θυσιῶν γένη καὶ τέμνων εἰς εἴδη τρία τὰ ἀνωτάτω τὸ μὲν ὁλόκαυτον καλεῖ, τὸ δὲ σωτήριον, τὸ δὲ περὶ ἁμαρτίας· εἶθ' ἕκαστον τοῖς ἁρμόττουσιν ἐπικοσμεῖ τοῦ πρέποντος ἅμα καὶ εὐαγοῦς οὐ μετρίως στοχασάμενος. παγκάλη 195
δὲ καὶ προσφυεστάτη τοῖς πράγμασιν ἡ διαίρεσις ἀκολουθίαν ἔχουσα καὶ εἱρμόν· εἰ γὰρ βούλοιτό τις ἐξετάζειν ἀκριβῶς τὰς αἰτίας, ὧν ἕνεκα τοῖς πρώτοις ἔδοξεν ἀνθρώποις ἐπὶ τὰς διὰ θυσιῶν εὐχαριστίας ὁμοῦ καὶ λιτὰς ἐλθεῖν, εὑρήσει δύο τὰς ἀνωτάτω· μίαν μὲν τὴν πρὸς θεὸν τιμήν, τὴν ἄνευ τινὸς ἑτέρου δι' αὐτὸν μόνον γινομένην ὡς ἀναγκαῖον ⟨καὶ⟩ καλόν, ἑτέραν δὲ τὴν τῶν θυόντων προηγουμένην ὠφέλειαν· διττὴ δ' ἐστίν, ἡ μὲν ἐπὶ μετουσίᾳ ἀγαθῶν, ἡ δὲ ἐπὶ κακῶν ἀπαλλαγῇ.
τῇ μὲν οὖν κατὰ θεὸν καὶ δι' αὐτὸν μόνον γινομένῃ προσήκουσαν ὁ 196
νόμος ἀπένειμε θυσίαν τὴν ὁλόκαυτον, ὁλοκλήρῳ καὶ παντελεῖ μηδὲν ἐπιφερομένῃ τῆς θνητῆς φιλαυτίας ὁλόκληρον καὶ παντελῆ· τὴν δὲ χάριν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ διαίρεσιν ἐπεδέχετο ἡ δόξα, καὶ αὐτὸς διεῖλε, κατὰ μὲν τὴν μετουσίαν τῶν ἀγαθῶν ὁρίσας θυσίαν ἣν ὠνόμασε σωτήριον, τῇ δὲ φυγῇ τῶν κακῶν ἀπονείμας τὴν περὶ ἁμαρτίας.

---

1 (ὁρω)μένων καὶ R: om. F   διὰ τῶν RF: δύο˰Wendl.   2 ἅμα F: om. R   3 θύσεως N   τοῦ RF: τῆς Wendl.   6 καινοτομεῖ conicio   8 γένη] εἴδη F   εἴδη τρία codd.: τρία εἴδη v   καλεῖ RF: ποιεῖ AH (Turn.)   9. 10 ἐπικοσμεῖ RF: ἐπιδιώκει AH (Turn.)   11 αἱ διαίρεσις (sic) H   13 διὰ RF: om. AH (Turn.)   ὁμοῦ RAH: ἅμα F (Mang.)   14 εὑρήσω H   15 δι' αὐτὸν Mang.: δι' αὐτὸ A, διὰ τὸ ceteri   ὡς ἀναγκαῖον RF: καὶ ἀναγκαῖον AH (v); ἀκέραιον coni. Bernays   16 καὶ καλόν scripsi; ⟨ὃν τιμᾶσθαι⟩ ἀναγκαῖον ⟨καὶ⟩ καλὸν coni. Mang.   προηγουμένην RAH: προηγουμένως F   17 δέ ἐστιν AH   μετουσίαν R   δ' F   ἀπαλλαγήν R   18 τῇ ... γινομένῃ F: τὴν ... γινομένην RAH   κατὰ θεὸν] κατὰ τὸ δέον coni. Mang.   καὶ om. AH (Turn.)   20 ἐπιφερομένῃ RF: ἐπιφερομένην AH (v)   21 δόξα] θυσία coni. Mang.   22 μὲν F: om. RAH (v)   23 σωτηρίου coni. Mang.

3—6 N fol. 156r: εἶτα ἐπὶ—καινοτομεῖν τοσαῦτα.   14 cf. J. Bernays, Theophrasts Schrift über die Frömmigkeit p. 105.

197 ὡς τρεῖς εἶναι δεόντως ἐπὶ τρισί, τὴν μὲν ὁλόκαυτον δι' αὐτὸν μόνον
τὸν | θεόν, ὃν καλὸν τιμᾶσθαι, μὴ δι' ἕτερον, τὰς δ' ἄλλας δι' ἡμᾶς, p. 241
τὴν μὲν σωτήριον ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ βελτιώσει τῶν ἀνθρωπίνων πραγ-
μάτων, τὴν δὲ περὶ ἁμαρτίας ἐπὶ θεραπείᾳ ὧν ἐπλημμέλησεν ἡ ψυχή.
198 (5.) Λεκτέον δὲ περὶ ἑκάστης τὰ νομοθετηθέντα τὴν ἀρχὴν
ποιησαμένους ἀπὸ τῆς ἀρίστης· ἀρίστη δ' ἐστὶν ἡ ὁλόκαυτος. ἔστω
δή, φησί, πρῶτον μὲν τὸ ἱερεῖον ἄρρεν, ἐκ τῶν πρὸς τὰς θυσίας
ἀριστίνδην ζῴων ἐπικριθέντων, μόσχος ἢ ἀμνὸς ἢ ἔριφος· ἔπειτα δ'
ἀπονιψάμενος ὁ προσάγων τὰς χεῖρας ἐπιφερέτω τῇ τοῦ ἱερείου κεφαλῇ·
199 καὶ μετὰ ταῦτα λαβών τις τῶν ἱερέων καταθυέτω καὶ φιάλην ἕτερος
ὑποσχὼν καὶ δεξάμενος τοῦ αἵματος ἐν κύκλῳ περιϊὼν τὸν βωμὸν
ἐπιρραινέτω, καὶ τὸ ἱερεῖον ἀποδαρὲν εἰς ὁλόκληρα μέλη διανεμέσθω,
κοιλίας ἀποπλυνομένης καὶ ποδῶν· εἶτα σύμπαν τῷ ἱερῷ πυρὶ τοῦ
βωμοῦ παραδιδόσθω, γεγονὸς καὶ ἐξ ἑνὸς πολλὰ καὶ ἐκ πολλῶν ἕν.
200 ταῦτα μὲν ἡ ῥητὴ πρόσταξις περιέχει. μηνύεται δὲ καὶ νοῦς ἕτερος
αἰνιγματώδη λόγον ἔχων τὸν διὰ συμβόλων· σύμβολα δ' ἐστὶ τὰ λεχθέντα
φανερὰ ἀδήλων καὶ ἀφανῶν. ἄρρεν εὐθέως τὸ ὁλόκαυτον ἱερεῖον,
ἐπειδὴ τοῦ θήλεος καὶ τελειότερον καὶ ἡγεμονικώτερον καὶ συγγενέστερον
αἰτίῳ δραστικῷ· τὸ γὰρ θῆλυ ἀτελές, ὑπήκοον, ἐν τῷ πάσχειν μᾶλλον
201 ἢ ποιεῖν ἐξεταζόμενον. δυοῖν δ' ὄντων, ἐξ ὧν ἡ ἡμετέρα ψυχὴ συνέστη,
λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, τὸ μὲν λογικὸν τῆς ἄρρενος γενεᾶς ἐστιν, ὅπερ
νοῦς καὶ λογισμὸς κεκλήρωται, τὸ δ' ἄλογον τῆς πρὸς γυναικῶν, ὅπερ
ἔλαχεν αἴσθησις. νοῦς δὲ αἰσθήσεως, ὡς ἀνὴρ γυναικός, καθ' ὅλον
γένος ἀμείνων, ὃς ἄμωμος ὢν καὶ καθαρθεὶς καθάρσεσι ταῖς ἀρετῆς

---

1 ὡς τρεῖς εἶναι RF: om. AH (Turn.) ἐπὶ τρισί] ἐπιτίθησι Turn. 3 μὲν RF: μὲν οὖν AH (v) 4 ἐπλημμέλησεν ἡ ψυχή RF: ἐπλημμέλησε ψυχή AH (v) 5 ἑκάστης RF: ἑκάστης ψυχῆς AH; ἑκάστης θυσίας coni. Mang. 6 δέ ἐστιν AH ὁλόκαυτος RAH: ὁλοκαύτωσις F 7 δή] δέ Richt. 8 ἐπικριθέντων RF: ἐπικριθέν AH (Turn.) 9 ἀπονιψάμενος post χεῖρας transp. F ἱερείου] ἱεροῦ A 11 ἐν om. F 12 μέλη scripsi (cf. p. 50,7 et LXX): μέρη codd. (v) 13 τῷ ἱερῷ RF: τὸ ἱερὸν A, τὸ ἱερεῖον H (Turn.) πυρὶ F: πυρὶ θεοῦ AH (Turn.), πυρὶ τῷ θεοῦ R 13. 14 τοῦ βωμοῦ FAH: βωμῷ R 14 γεγονὼς FH 16 δέ ἐστι AH 17 ἄρρεν εὐθέως RF: εὐθέως· ἄρρεν AH (Turn.) 18 καὶ τελειότερον καὶ ἡγεμονικώτερον RF: καὶ τελειότερον om. AH (Turn.); καὶ ἡγ. καὶ τελ. Mang. 20 ὄντων codd.: ὄντοιν Turn. συνέστηκε F 22 πρὸς RF: τῶν AH (Turn.) 23 ἔλαχεν] ἔλαβεν A δ' F 24 ἀρετῆς RF: ἀρεταῖς AH (v)

---

6 Lev. 1,2—9. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 226. 227.

τελείας αὐτός ἐστιν ἡ εὐαγεστάτη θυσία καὶ ὅλη δι' ὅλων εὐάρεστος
θεῷ. τὰς δὲ ἐπιτιθεμένας τῇ τοῦ ζῴου κεφαλῇ χεῖρας δεῖγμα σαφέ- 202
στατον εἶναι συμβέβηκε πράξεων ἀνυπαιτίων καὶ βίου μηδὲν ἐπιφερομένου τῶν εἰς κατηγορίαν ἀλλὰ τοῖς τῆς φύσεως νόμοις καὶ θεσμοῖς
συνᾴδοντος. βούλεται γὰρ τοῦ θύοντος πρῶτον μὲν τὸν νοῦν ὡσιῶσθαι 203
γνώμαις ἀγαθαῖς καὶ συμφερούσαις ἐνασκούμενον, ἔπειτα δὲ τὸν βίον ἐξ ἀρίστων συνεστάναι πράξεων, ὡς ἅμα τῇ τῶν χειρῶν ἐπιθέσει δύνασθαί τινα παρρησιασάμενον ἐκ καθαροῦ τοῦ συνειδότος τοιαῦτα εἰπεῖν·
αἱ χεῖρες αὗται οὔτε δῶρον ἐπ' ἀδίκοις ἔλαβον οὔτε τὰς ἐξ ἁρπαγῆς 204
2 M. καὶ πλεονεξίας διανομὰς οὔτε αἵματος | ἀθῴου προσήψαντο, οὐ πήρωσιν, οὐχ ὕβριν, οὐ τραῦμα, οὐ βίαν ἐξειργάσαντο, οὐκ ἄλλο τὸ παράπαν οὐδὲν τῶν κατηγορίαν καὶ ψόγον ἐχόντων ὑπηρέτησαν, ἀλλ' ὑποδιάκονοι πάντων ἐγένοντο τῶν καλῶν καὶ συμφερόντων, ἃ παρὰ σοφίᾳ καὶ νόμοις
καὶ σοφοῖς καὶ νομίμοις ἀνδράσι τετίμηται. (6.) τὸ δ' αἷμα κύκλῳ 205
προσχεῖται τῷ βωμῷ, διότι κύκλος σχημάτων ⟨τὸ⟩ τελειότατον καὶ ὑπὲρ τοῦ μέρος μηδὲν ἔρημον καὶ κενὸν ἀπολειφθῆναι ψυχικῆς σπονδῆς· ψυχῆς γὰρ κυρίως εἰπεῖν ἐστι σπονδὴ τὸ αἷμα. συμβολικῶς οὖν ἀναδιδάσκει τὴν διάνοιαν ὅλην δι' ὅλων ἐν κύκλῳ χορεύουσαν ἐν πάσαις ἰδέαις λόγων καὶ βουλευμάτων καὶ ἔργων ἐπιδείκνυσθαι τὴν πρὸς τὸν
θεὸν ἀρέσκειαν. ἀποπλύνεσθαι δὲ κοιλίαν καὶ πόδας διείρηται, πάνυ 206
συμβολικῶς· διὰ μὲν γὰρ τῆς κοιλίας αἰνίττεται τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἐκνίπτεσθαι συμφέρον κηλίδων καὶ μιασμάτων καὶ μέθης καὶ παροινίας μεστήν, κακὸν βλαβερώτατον ἐπὶ λύμῃ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων συγκροτούμενόν τε καὶ συνασκούμενον· διὰ δὲ τοῦ τοὺς πόδας ἀπολούεσθαι 207

1 τελείας scripsi: τελείαις codd. (v) 2 δ' AH ἐπιτεθειμένας AH (Turn.) 3 συμβέβηκεν R 5 συνάδοντα FN 8 τοῦ om. N τοιαῦτ' F 9 δῶρα FN οὔτε τὰς — διανομὰς (10) om. L (Turn.) 10 οὔτε R: οὐθ' FAH 11 εἰργάσαντο H (Turn.) 11. 12 οὐκ ἄλλω τω παρ' οὐδενὶ AH (Turn.) 12 καὶ ψόγον R: ἢ ψόγον FAH (v) 13 πάντως ἐγένετο N τῶν καλῶν RFNA: τῶν om. H (v) καὶ τῶν συμφερόντων N ἃ παρὰ σοφία R: ἃ περὶ σοφίας F(N?), ἅπερ τῇ σοφία AH (v) 14 καὶ σοφοῖς R: σοφοῖς FN, καὶ καλοῖς AH (v) 15 προχεῖται AH (Turn.) τὸ addidi τελεώτατον F 16 τοῦ] οὗ AH μέρος μηδὲν RAH: μηδὲν μέρος F; μέρος οὐδὲν v σπουδῆς A 17 γὰρ κυρίως RF: δ' ὡς AH (Turn.) ἐστιν εἰπεῖν transp. RF 19. 20 πρὸς θεὸν F 20 ἀποπλύνεσθαι] ἐκνίπτεσθαι F 21 τὴν ἐπιθυμίαν RF: ὡς τὴν ἐπιθυμίαν AH (v) ἣν F: om. RAH (v) 22 ἐκνίπτεσθαι RF: ἀπονίπτεσθαι AH (v) καὶ μιασμάτων om. H (Turn.) 23 κακῶν F 24 συνασκούμενον] συναυξόμενον coni. Mang.

2—14 N fol. 156r: τὰς — τετίμηται.

τὸ μηκέτι βαίνειν ἐπὶ γῆς, ἀλλ' αἰθεροβατεῖν· ἡ γὰρ τοῦ φιλοθέου
ψυχὴ πρὸς ἀλήθειαν ἀπὸ γῆς ἄνω πρὸς οὐρανὸν πηδᾷ καὶ πτερωθεῖσα
μετεωροπολεῖ συντάττεσθαι γλιχομένη καὶ συγχορεύειν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ
καὶ τῇ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἱερωτάτῃ καὶ παναρμονίῳ στρατιᾷ, ταξιαρ-
χοῦντος καὶ ἡγεμονεύοντος τοῦ θεοῦ τοῦ τὴν ἀνανταγώνιστον καὶ ἀν-
208 αφαίρετον βασιλείαν ἔχοντος, δι' ἧς ἐνδίκως ἕκαστα πρυτανεύεται. ἡ δὲ
εἰς μέλη τοῦ ζῴου διανομὴ δηλοῖ, ἤτοι ὡς ἓν τὰ πάντα ἢ ὅτι ἐξ ἑνός
τε καὶ εἰς ἕν, ὅπερ οἱ μὲν κόρον καὶ χρησμοσύνην ἐκάλεσαν, οἱ δ'
ἐκπύρωσιν καὶ διακόσμησιν, ἐκπύρωσιν μὲν κατὰ τὴν τοῦ θερμοῦ
δυναστείαν τῶν ἄλλων ἐπικρατήσαντος, διακόσμησιν δὲ κατὰ τὴν τῶν
209 τεττάρων στοιχείων ἰσονομίαν, ἣν ἀντιδιδόασιν ἀλλήλοις. ἐμοὶ δὲ
εὐθυβολώτερον σκοπουμένῳ δοκεῖ τοῦτο δηλοῦσθαι· ἡ τιμῶσα ψυχὴ
τὸ ὂν δι' αὐτὸ τὸ ὂν ὀφείλει μὴ ἀλόγως μηδ' ἀνεπιστημόνως ἀλλὰ
σὺν ἐπιστήμῃ καὶ λόγῳ τιμᾶν. ὁ δὲ περὶ αὐτοῦ λόγος τομὴν ἐπι-
δέχεται καὶ διαίρεσιν καθ' ἑκάστην τῶν θείων δυνάμεων καὶ ἀρετῶν·
ὁ γὰρ θεὸς ἀγαθός τέ ἐστι καὶ ποιητὴς καὶ γεννητὴς τῶν ὅλων καὶ
προνοητικὸς ὧν ἐγέννησε, σωτήρ τε καὶ εὐεργέτης, μακαριότητος καὶ
πάσης εὐδαιμονίας ἀνάπλεως· ὧν ἕκαστον καὶ καθ' αὑτὸ ἰδίᾳ σεμνὸν
210 καὶ ἐπαινετὸν καὶ μετὰ τῶν ὁμογενῶν ἐξεταζόμενον. ἔχει δὲ καὶ τὰ
ἄλλα ταύτῃ. ὅταν | βουληθῇς, ὦ διάνοια, εὐχαριστῆσαι περὶ γενέσεως p. 24
κόσμου θεῷ, καὶ περὶ τοῦ ὅλου ποιοῦ τὴν εὐχαριστίαν καὶ περὶ τῶν
ὁλοσχερεστάτων αὐτοῦ μερῶν ὡς ἂν ζῴου τελειοτάτου μελῶν, οἷον
οὐρανοῦ λέγω καὶ ἡλίου καὶ σελήνης, πλανήτων καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων,

3 μετεωροπολεῖ R (sic scripseram): μετεωροπορεῖ FAH (v) 6 δ' F 7 ἤτοι ὡς RF: ἤτοι εἰς AH; ἢ ὅτι εἰς Turn. ἓν τὰ πάντα] εισ απαντα R 8 εἰς ἓν RF: εἰς ἕνα AH (Turn.) 9 ἐκπύρωσιν μὲν—διακόσμησιν δὲ (10) om. AH (Turn.) θερμοῦ R: θεοῦ F; πυρὸς coni. Bernays 11 ἰσονομίαν] οἰκονομίαν H (Turn.) δ' F 12 ψυχὴ RF: om. AH (Turn.) 13 ἀλλὰ codd.: ἀλλὰ καὶ v 15 post διαίρεσιν add. καὶ AH (Turn.) 16 γεννητὴς F: γενέτης RAH (v) 17 ἐγέννησεν R μακαριότητος RF: καὶ μακαριώτατος AH (v) 18 καθ' αὑτὸν R, καθ' ἑαυτὸ F ϊδιασεμνον (sic) R 19 post ἐπαινετὸν add. R: ἐν ἄλλῳ π(ᾶσι?) τοῖς δεδημιουργημένοις θεωρούμενον 19. 20 τἄλλα F τὰ ἄλλα βουλησεισ ολοκληρω . . . . . . ταυτῃ R 20 ὦ διάνοια RF: σῇ διανοίᾳ AH (v) 20. 21 περὶ γενέσεως κόσμου θεῷ RF: θεῷ post εὐχαριστῆσαι (20) transp. AH 21 καὶ—ποιοῦ om. Richt. ὅλου ποιοῦ] ὅλων ποιητοῦ R 22 ὁλοσχερεστάτων RF: ὁλοσχερεστέρων AH; ὁλοσχερῶν v μελῶν] μερῶν Turn. 23 καὶ πλανήτων AH

7 sqq. cf. Heracliti frg. 1. 24 Byw. (50. 65 Diels). Bernays Heraklit. Briefe p. 125.

εἶτα γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ζῴων καὶ φυτῶν, εἶτα πελαγῶν καὶ ποταμῶν αὐθιγενῶν τε καὶ χειμάρρων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς, ἔπειτα ἀέρος καὶ τῶν κατ' αὐτὸν μεταβολῶν· χειμὼν γὰρ καὶ θέρος, ἔαρ τε καὶ μετόπωρον, αἱ ἐτήσιοι καὶ βιωφελέσταται ὧραι, παθήματα ἀέρος γεγόνασιν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν μετὰ σελήνην τρεπομένου. κἂν ἄρα ποτὲ περὶ 211 ἀνθρώπων εὐχαριστῇς, μὴ μόνον περὶ τοῦ γένους ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν εἰδῶν καὶ ἀναγκαιοτάτων μερῶν εὐχαρίστει, ἀνδρῶν, γυναικῶν, Ἑλλήνων, βαρβάρων, τῶν ἐν ἠπείροις, τῶν τὰς νήσους εἰληχότων· κἂν περὶ ἑνὸς ἀνδρός, τέμε τῷ λόγῳ τὴν εὐχαριστίαν, μὴ εἰς τὰ λεπτότατα μέχρι τῶν ἐσχάτων, ἀλλὰ εἰς τὰ συνεκτικώτατα, σῶμα καὶ ψυχὴν τὸ πρῶτον, ἐξ ὧν συνέστηκεν, εἶτα εἰς λόγον καὶ νοῦν καὶ αἴσθησιν· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο ἀναξία θεοῦ ἀκοῆς καὶ ἡ ὑπὲρ ἑκάστου τούτων εὐχαριστία καθ' αὑτήν.

(7.) Ἀπόχρη τοσαῦτα περὶ τῆς ὁλοκαύτου θυσίας λελέχθαι. τὴν 212 δὲ τοῦ σωτηρίου λεγομένην ἑξῆς ἐπισκεπτέον. ἐπὶ ταύτης ἀδιαφορεῖ, ἐάν τε ἄρρεν ᾖ τὸ ἱερεῖον ἐάν τε καὶ θῆλυ. σφαγέντος δὲ τρία ταῦτα ὑπεξαιρεῖται τῷ βωμῷ, τὸ στέαρ καὶ λοβὸς ἥπατος καὶ νεφροὶ δύο· τὰ δ' ἄλλα τῷ καταθύσαντι εὐωχία. διὰ τί δὲ τὰ μέρη ταῦτα τῶν ἐντο- 213 σθιδίων καθιεροῦται, μετὰ ἀκριβείας ἐπισκεπτέον ἐκεῖνο μὴ παρελθόντας· διαλογιζόμενος ἐν ἐμαυτῷ πολλάκις ταῦτα καὶ διερευνώμενος ἐπηπόρησα, τί δήποτε λοβὸν μὲν ἥπατος καὶ νεφροὺς καὶ στέαρ ἀπαρχὰς τῶν καταθυομένων ζῴων ὑπεξείλετο ὁ νόμος, οὔτε δὲ καρδίαν οὔτε ἐγκέφαλον, τοῦ ἡγεμονικοῦ τῷ ἑτέρῳ τούτων ἐνδιαιτωμένου. τὸ δ' αὐτὸ νομίζω 214 καὶ ἄλλους οὐκ ὀλίγους τῶν διανοίᾳ μᾶλλον ἢ ὀφθαλμοῖς ταῖς ἱεραῖς

1 ἐν αὐτῇ RF: ἀπ' αὐτῆς AH (v): ἐπ' αὐτῆς coni. Mang. εἶτα καὶ AH (Turn.) 2 τε om. F ἔπειτ' F 3 μεταβολῶν RF: μελῶν AH (Turn.) 3. 4 μεθόπωρον F 4 παθήματ' F 5 τρεπομένου F (Mang.): τρεπομένων RAH 6 γένους μόνου R καὶ περὶ RF: περὶ om. AH (v) 7 εἰδῶν RF: ὁδῶν AH (Turn.) μερῶν] ἐν μέρει coni. Mang. εὐχαριστήσει L, εὐχαριστήσεις Turn. 10 ἀλλ' F ψυχὴ H 11 εἶτ' F νοῦν καὶ λόγον transp. F 12 ἡ R: om. FAH (v) εὐχαριστεία F 13 καθ' ἑαυτήν F 14 ὁλοκαύτου θυσίας RF: θυσίας τῆς ὁλοκαύτου AH (v) λελέχθαι] λέγεσθαι F 15 ἐπὶ ταύτης RF: ἐπὶ ταύτης γὰρ AH (v) ἀδιαφόρει F 16 ταῦτα om. F 17 τό τε στέαρ F λωβὸς H 18. 19 ἐντοσθιδίων RF: ἐντοσθίων AH (v) 19 καθιεροῦνται codd. μὴ παρέλθῃς F 20 ἐν ἑαυτῷ H (Turn.) ταῦτα RF: τοιαῦτα AH (Turn.) ταῦτα καὶ scripsi: καὶ ταῦτα (τοιαῦτα) codd. (v) 21 καὶ δύο νεφροὺς F 23 ἑταίρῳ F[1]

15 Lev. cap. 3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 228. 229.

γραφαῖς ἐντυγχανόντων ἐπιζητήσειν· ἐὰν μὲν οὖν ἐπισκεψάμενοι πιθα-
νωτέραν αἰτίαν εὕρωσιν, ἑαυτούς τε καὶ ἡμᾶς ὠφελήσουσιν· εἰ δὲ μή,
τὴν ἐπινοηθεῖσαν ὑφ' ἡμῶν ἐπικρινάτωσαν, εἰ δόκιμος. ἔστι δὲ ἥδε·
τὸ ἡγεμονικὸν μόνον τῶν ἐν ἡμῖν ἀφροσύνην καὶ ἀδικίαν καὶ δειλίαν
καὶ τὰς ἄλλας κακίας δέχεταί τε καὶ χωρεῖ· τούτου δὲ οἶκος τὸ ἕτερον
215 τῶν λεχθέντων ἐστίν, | ἐγκέφαλος ἢ καρδία. ἐδικαίωσεν οὖν ὁ ἱερὸς p. 244
λόγος τῷ τοῦ θεοῦ βωμῷ, δι' οὗ πάντων ἁμαρτημάτων καὶ παρανομη-
μάτων ἀπολύσεις γίνονται καὶ παντελεῖς ἀφέσεις, μὴ προσφέρειν ἀγγεῖον,
ἐν ᾧ ποτε φωλεύσας ὁ νοῦς ἐπὶ τὴν ἀδικίας καὶ ἀσεβείας ἀνοδίαν
ἐχώρησεν ἐκτραπόμενος τὴν ἐπ' ἀρετὴν καὶ καλοκἀγαθίαν ἄγουσαν
ὁδόν· εὔηθες γὰρ τὰς θυσίας ὑπόμνησιν ἁμαρτημάτων ἀλλὰ μὴ λήθην
αὐτῶν κατασκευάζειν. τοῦτ' αἴτιον εἶναί μοι δοκεῖ τοῦ μηδέτερον τῶν
216 ἡγεμονίαν ἐχόντων, ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν, προσφέρεσθαι. ἃ δὲ διεί-
ρηται, λόγον ἔχει προσήκοντα· τὸ μὲν στέαρ, ὅτι καὶ πιότατον καὶ τῶν
σπλάγχνων φυλακτήριον — ἐπαμπίσχει γὰρ αὐτὰ καὶ πιαίνει καὶ τῇ μαλα-
κότητι τῆς ἐπαφῆς ὠφελεῖ —, οἱ δὲ νεφροὶ διὰ τοὺς παραστάτας καὶ
τὰ γεννητικά, οἷς παροικοῦντες ἀγαθῶν τρόπον γειτόνων βοηθοῦσι καὶ
συμπράττουσιν, ὅπως ὁ τῆς φύσεως σπόρος εὐοδῇ, μηδενὸς τῶν πλησίον
ἐμποδίζοντος — αὐτοὶ μὲν γὰρ αἱμοειδεῖς εἰσι δεξαμεναί, οἷς ἡ τῶν
περιττωμάτων ὑγρὰ κάθαρσις ἀποκρίνεται, οἱ δὲ παραστάται πλησίον,
δι' ὧν ἄρδεται ὁ σπόρος —, λοβὸς δ' ἥπατος τοῦ κυριωτάτου τῶν
σπλάγχνων ἐστὶν ἀπαρχή, δι' οὗ τὴν τροφὴν ἐξαιματοῦσθαι συμβέβηκε
καὶ ἐποχετευομένην τῇ καρδίᾳ φέρεσθαι διὰ φλεβῶν εἰς τὴν τοῦ ὅλου
217 σώματος διαμονήν. στόμαχος μὲν γὰρ παρακείμενος τῇ καταπόσει τὴν

1 γραφαῖς ἐντυγχανόντων RF: ἐντυγχανόντων γραφαῖς AH (v) 2 ἀνεύρωσιν N ἑαυτούς] αὐτοὺς FN 4 τὸ ἡγεμονεῦον AH (Turn.) μόνον om. AH (Turn.) ἐν] ἐφ' AH (Turn.) 5 δέχεται Mang.: δύναται codd. δ' FN 7. 8 παρανομημάτων] ἀνομημάτων FN 9 ἐν ᾧ ποτε φωλεύσας] ἐν ὁποτέρῳ νεύσας (sic) Turn. φωλεύων N, φωλεύει F ἀδικίας καὶ ἀσεβείας ἀνοδίαν FN: ἀδικίας καὶ ἀσεβείας ἄνοιαν R, ἀδικίαν καὶ ἄνοιαν AH (Turn.) 10. 11 τὴν . . . ἄγουσαν (ἀνάγουσαν N) ὁδόν RFN: τῆς . . . ἀγούσης ὁδοῦ AH (Turn.) 11 ὑπόμνησιν ἁμαρτημάτων ἀλλὰ μὴ λήθην RFN: μὴ λήθην ἁμαρτημάτων ἀλλ' ὑπόμνησιν AH (v) 12 μηδ' ἕτερον FN 13. 14 διείρηται F, διήρηται N: διαιρεῖται RAH (Turn.) 15 ἐπαμφίσκει F, ἐπαμπίσκει N 19 αἱμοειδεῖς] ἰσθμοειδεῖς FN 21 ἄρδεται om. F 23 ἐποχετευομένην FN: ἐποχετευομένη R, ἐποχετευμένην H, ἐπωχετευμένην A (Turn.) 24 διανομήν FN (prob. Mang.) γὰρ om. F
α α
περικείμενος A

1—53,21 N fol. 155v: ἐὰν μὲν οὖν — τὰ μέλλοντα.

ὑπὸ τῶν ὀδόντων τμηθεῖσαν πρότερον καὶ λεανθεῖσαν αὖθις τροφὴν ὑποδέχεται καὶ προκατεργάζεται κοιλία· κοιλία δὲ παρὰ στομάχου λαμβάνουσα τὴν δευτέραν ὑπηρεσίαν ἐπιτελεῖ, πρὸς ἣν ὑπὸ φύσεως ἐτάχθη, χύλωσιν ἀπεργαζομένη τῆς τροφῆς· αὐλοὶ δὲ δύο τῆς κοιλίας σωληνοειδεῖς ἐκπεφύκασιν εἰς ἧπαρ ἐπαντλοῦντες ταῖς διαπεφυκυίαις ἐν αὐτῷ δεξαμεναῖς. ἔχει δὲ διττὴν δύναμιν ἧπαρ, διακριτικήν τε καὶ τὴν πρὸς 218 ἐξαιμάτωσιν· ἡ μὲν οὖν διακριτικὴ πᾶν ὅσον ἀτέραμνον καὶ δυσκατέργαστον εἰς τὸ παρακείμενον χολῆς ἀγγεῖον ἀποκρίνει, ἡ δ' ἑτέρα τὸ καθαρὸν καὶ διηθημένον τῷ περὶ αὐτὴν φλογμῷ τρέπει μὲν εἰς αἷμα ζωτικώτατον, ἀναθλίβει δ' εἰς καρδίαν, ἀφ' ἧς ὡς ἐλέχθη ταῖς φλεψὶν ἐποχετευόμενον διὰ παντὸς εἰλεῖται τοῦ σώματος γινόμενον αὐτῷ τροφή. πρόσεστι δὲ κἀκεῖνο τοῖς εἰρημένοις· τὴν τοῦ ἥπατος φύσιν μετέωρον 219 καὶ λειοτάτην οὖσαν [καὶ] διὰ λειότητα φανοτάτου κατόπτρου λόγον ἔχειν συμβέβηκεν, ἵν' ἐπειδὰν τῶν ἡμερινῶν φροντίδων ἀναχωρήσας ὁ νοῦς, ὕπνῳ μὲν παρειμένου τοῦ σώματος, μηδεμιᾶς δὲ τῶν αἰσθήσεων
45 M. | ἱσταμένης ἐμποδών, ἀνακυκλεῖν αὑτὸν ἄρξηται καὶ τὰ νοήματα καθαρῶς ἐφ' αὑτοῦ σκοπεῖν, οἷα εἰς κάτοπτρον ἀποβλέπων τὸ ἧπαρ ἕκαστα εἰλικρινῶς καταθεᾶται τῶν νοητῶν καὶ περιβλεπόμενος ἐν κύκλῳ τὰ εἴδωλα, μή τι πρόσεστιν αἶσχος, [ἵνα] τὸ μὲν φύγῃ, τὸ δ' ἐναντίον ἕληται, καὶ πάσαις ταῖς φαντασίαις εὐαρεστήσας προφητεύῃ διὰ τῶν ὀνείρων τὰ μέλλοντα.

(8.) Δυσὶ δὲ μόναις ἡμέραις ἐπιτρέπει τὴν χρῆσιν τῆς τοῦ 220 σωτηρίου θυσίας ποιεῖσθαι μηδὲν εἰς τὴν τρίτην ἀπολείποντας, πολλῶν χάριν· ἑνὸς μὲν ὅτι τὰ τῆς ἱερᾶς τραπέζης πάντα καιρίως δεῖ προσ-

2 κοιλία· κοιλία RFN: pr. κοιλία om. AH (Turn.) 2. 3 λαβοῦσα FN 3 ἐπιτελεῖ RFN: ἀποτελεῖ AH (v) 4 χύμωσιν FN ἀπεργαζομένης N δὲ om. FN 5 ἐμπεφύκασιν H ἧπαρ — ἧπαρ (6) om. AH (Turn.) 6. 7 τὴν πρὸς ἐξαιμάτωσιν scripsi: πρὸς τὴν ἐξαιμάτωσιν RAH (Turn.), προσεξαιμάτωσιν FN (Mang.) 8 pr. τὸ om. FN περικείμενον AH (Turn.) χολῆς RFN: κωλῆς AH ἐπικρίνει Turn. 11 αὐτῷ] αὐτῇ AH 12 πρόσεστι RFN: προσθετέον AH (v) ante τὴν add. ὅτι v, om. codd. post μετέωρον add. τε Mang. (non F) 13 λειοτάτην] τελειοτάτην FN οὖσαν RFN: om. AH (Turn.) καὶ seclusi φανοτάτην FN 16 ἐκποδὼν F, ἐκποδῶν N ἀνακυκλεῖν] ἀνακινεῖν coni. Mang. αὐτὸν FNH 17 αὐτοῦ F, ἑαυτοῦ AH οἷα δ' R 19 μή τι] μήτε F ἵνα seclusi 20 καὶ om. FN εὐαρεστήσας] ἀριστεύσας vel κρατιστεύσας coni. Mang. προφητεύῃ scripsi: προφητεύει codd. (v) ὀνειράτων N 23 ἀπολιπόντας F

13 cf. Plat. Tim. p. 71b. 22 Lev. 19,5. 6. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 229.*

φέρεσθαι σπουδὴν ποιουμένους, ὡς μὴ μεταβάλῃ μήκει χρόνου· κρεῶν
221 δὲ ἑώλων εὔσηπτος ἡ φύσις, κἂν ἡδύσμασι παραρτυθῇ. ἑτέρου δ' ὅτι
τὰς θυσίας ἀταμιεύτους εἶναι προσήκει καὶ πᾶσιν εἰς μέσον προκεῖσθαι
τοῖς δεομένοις· εἰσὶ γὰρ οὐκέτι τοῦ τεθυκότος, ἀλλ' ᾧ τέθυται τὸ
ἱερεῖον, ὃς εὐεργέτης καὶ φιλόδωρος ὢν κοινωνὸν ἀπέφηνε τοῦ βωμοῦ
καὶ ὁμοτράπεζον τὸ συμπόσιον τῶν τὴν θυσίαν ἐπιτελούντων, οἷς παρ-
αγγέλλει μὴ νομίζειν ἑστιᾶν· ἐπίτροποι γὰρ εὐωχίας εἰσίν, οὐχ ἑστιά-
τορες, ὁ δ' ἑστιάτωρ ἐστὶν οὗ συμβέβηκεν εἶναι καὶ τὴν παρασκευήν,
ἣν οὐ θέμις ἀποκρύπτειν φειδωλίαν, ἀνελεύθερον κακίαν, φιλανθρωπίας,
222 ἀρετῆς εὐγενοῦς, προκρίνοντας. τελευταίου δ' ὅτι τὴν τοῦ σωτηρίου
θυσίαν ὑπὲρ δυεῖν προσάγεσθαι συμβέβηκε, ψυχῆς τε καὶ σώματος, ὧν
ἑκατέρῳ μίαν ἡμέραν ἀπένειμεν εἰς εὐωχίαν τῶν κρεῶν· ἥρμοττε γὰρ
ἰσάριθμον χρόνον ὁρισθῆναι τοῖς πεφυκόσι σῴζεσθαι τῶν ἐν ἡμῖν, ὡς
τῇ μὲν προτεραίᾳ λαμβάνειν ἅμα τῇ βρώσει τῆς ψυχικῆς σωτηρίας
223 ὑπόμνησιν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ τῆς κατὰ τὸ σῶμα ὑγείας. ἐπεὶ δὲ τρίτον
οὐδὲν ἦν ὃ κυρίως πέφυκε σωτηρίαν ἐνδέχεσθαι, τὴν εἰς τὴν τρίτην
ἡμέραν χρῆσιν ἀνὰ κράτος ἀπηγόρευσε προστάξας, εἰ καὶ τύχοι τι
κατ' ἄγνοιαν ἢ λήθην ἀπολειφθέν, εὐθὺς ἀναλίσκεσθαι πυρί. τὸν δὲ
γευσάμενον αὐτὸ μόνον ἔνοχον ἀποφαίνει καί φησιν αὐτῷ· τεθυκέναι
νομίζων, ὦ καταγέλαστε, οὐ τέθυκας· οὐ προσηκάμην ἀθύτων, ἀνιέρων,
βεβήλων, ἀκαθάρτων, ὧν ἥψηκας κρεῶν, ὦ γαστρίμαργε, θυσιῶν οὐδ'
ὄναρ ἐπῃσθημένος.

1 ὡς μὴ μεταβάλῃ μήκει χρόνου AH: ὡς οὐ μήκει χρόνου μεταβάλλει RF 2 ἡδύσματι F ἕτερον F δὲ AH 3 ἀταλψεύτους (sic) F 5 κοινωνὸν] κοινὸν F 7 γὰρ om. H 7. 8 οὐχ ἑστιάτορες F 9 post φειδωλίαν add. καὶ RAH, om. F 10 προκρίναντας RF τελευταίου F: τελευταῖον RAH δὲ AH 11 δυοῖν AH (v) προσάγεσθαι συμβέβηκε RF: συμβέβηκε προσάγεσθαι AH (v) 13 τῶν fort. secludendum 14 ψυχικῆς] ψυχῆς F 15 ὑπόμνησιν R: ὑπόμνημα FAH (v) ὑγείας RF: ὑγιείας AH 16 τὴν τρίτην R: τὴν om. FAH (v) 17 τύχοι R: τύχη FAH 18 πυρί RF: ποιεῖν AH (Turn.) 19 ἀποφαίνειν AH καί φησιν RF: λέγων AH (v) 20 νομίζεις F ⟨οὐδὲν τῶν⟩ vel ⟨χρῆσιν⟩ ἀθύτων conicio, ⟨θοίνην⟩ ἀθύτων coni. Wendl. 21 καὶ ἀκαθάρτων F ἔψηκας F κρεῶν] κρέα conicio ὦ om. F 22 ἐπῃσθημένος] ἐφήσθημαι (sic) F

3 cf. *Theodoret. Quaest. VI in Levit.* (Migne T. 80 Col. 312): Διὰ τί μετὰ (κατὰ?) τὴν τρίτην ἡμέραν οὐ κελεύει τῶν ἱερείων ἐσθίειν, τῷ δὲ παραβαίνοντι τὸν νόμον ἐπιφέρει ζημίαν, ἄθυτον εἶναι λέγων τὴν θυσίαν ἐκείνην; βούλεται μὴ μόνους αὐτοὺς εὐωχεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνδεέσι τῶν κρεῶν μεταδιδόναι. τούτου χάριν τῇ πρώτῃ καὶ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῶν κρεῶν ἐκείνων μεταλαμβάνειν κελεύει, τὰ δὲ περιττεύοντα ἀποκαίεσθαι, ἵνα ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ταύτης ὠθούμενοι κοινωνοὺς ἔχωσι τοὺς πένητας τῆς εὐωχίας. 16 Lev. 7,6—11. 19,7.8.

(9.) Τῆς δὲ τοῦ σωτηρίου θυσίας ἐν εἴδει περιλαμβάνεται ἡ λεγο- 224
μένη τῆς αἰνέσεως, ἥτις λόγον ἔχει τοιόνδε· ὁ μηδενὶ τὸ παράπαν
ἀβουλήτῳ περιπεσών, μήτε κατὰ σῶμα μήτε κατὰ τὰ ἐκτός, ἀλλ' ἀπο-
λέμῳ καὶ εἰρηνικῷ βίῳ χρώμενος ἐν εὐπαθείαις τε καὶ εὐτυχίαις ἐξετα-
ζόμενος, ἀπήμων καὶ ἄπταιστος ὢν καὶ τὸ μακρὸν τοῦ βίου πέλαγος
εὐθύνων ἐν εὐδίᾳ καὶ γαλήνῃ πραγμάτων, ἐπιπνεούσης ἀεὶ κατ' οἰάκων
246 M. εὐπραγίας, | ἀναγκαίως ὀφείλει τὸν κυβερνήτην θεὸν καὶ ἄνοσον μὲν
σωτηρίαν ἀζημίους δ' ὠφελείας καὶ συνόλως ἀμιγῆ κακῶν τὰ ἀγαθὰ
δωρούμενον ὕμνοις τε καὶ εὐδαιμονισμοῖς καὶ εὐχαῖς θυσίαις τε καὶ
ταῖς ἄλλαις εὐχαριστίαις εὐαγῶς ἀμείβεσθαι· ἃ δὴ πάντα ἀθρόα συλ-
λήβδην ἓν ὄνομα τὸ αἰνέσεως ἔλαχε. ταύτην τὴν θυσίαν οὐχ ὥσπερ 225
τὴν προτέραν τοῦ σωτηρίου δυσὶν ἡμέραις ἀναλίσκεσθαι προστάττει, μιᾷ
δ' αὐτὸ μόνον, ἵν' οἱ ἐπιτυχόντες ἑτοίμων καὶ προχείρων εὐεργεσιῶν
ἑτοίμην καὶ ἀνυπέρθετον ποιῶνται τὴν μετάδοσιν.

(10.) Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. τὴν δὲ τρίτην ἑξῆς ἐπισκεπτέον, 226
ἣ καλεῖται περὶ ἁμαρτίας. αὕτη τέτμηται πολλαχῇ, κἀν τοῖς προσ-
ώποις κἀν τοῖς τῶν ἱερείων εἴδεσι, προσώποις μὲν ἀρχιερέως καὶ τοῦ
σύμπαντος ἔθνους καὶ ἄρχοντος ἐν μέρει καὶ ἰδιώτου, ἱερείοις δὲ μόσχου
καὶ χιμάρου καὶ χιμαίρας ἢ ἀμνάδος. διακέκριται δὲ καὶ μάλιστ' ἣν 227
ἀναγκαῖον διακεκρίσθαι τά θ' ἑκούσια καὶ ἀκούσια, τροπὰς λαμβανόντων
τὰς πρὸς τὸ βέλτιον τῶν δοξάντων ἁμαρτεῖν καὶ κακιζόντων μὲν αὑτοὺς
ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησαν, μεθορμιζομένων δὲ πρὸς ζωὴν ἀνυπαίτιον. τὰ 228
μὲν οὖν τοῦ ἀρχιερέως ἁμαρτήματα καὶ τοῦ ἔθνους ἰσοτίμῳ καθαίρεται

---

1 παραλαμβάνεται R 2 αἰνήσεως F ὁ μηδενὶ] οὐδενὶ L (Turn.) 3 τὰ ἐκτός RF: ἐντός (om. τὰ) AH 4 εἰρηνικῷ R: εἰρηναίῳ FAH (v) εὐπαθείᾳ L (Turn.) εὐτυχίαις τε καὶ εὐπαθείαις transp. F 6 ἀεὶ om. H (Turn.) κατ' οἰάκων] κατ' οἶκον F 8 δὲ AH 9 τε post ὕμνοις om. AH (Turn.) καὶ εὐχαῖς F: om. RAH (Turn.) 10 εὐαγωγῶς (sic) H πάντ' AH 11 ἓν om. L (Turn.) αἰνήσεως F ἔλαχεν R, ἔλαχον F 12 πρότερον R 13 μόνον RF: μόνη AH (Turn.) ἐπιτυχόντες R (Mang.): τυχόντες F, ἐπιτυγχάνοντες AH (Turn.) 14 post μετάδοσιν tit. περὶ ἁμαρτίας add. R 15 ταῦτα—καλεῖται (16) om. AH (Turn.) 16 κἀν] καὶ F 17 ἀρχιερέων F 19 μάλιστ' ἣν R (sic scripseram): μάλισθ' ἣν F (Mang.), δάμαλις ἣν AH (Turn.) 20 τροπὰς codd.: τὰς τροπὰς Mang. 21 τὰς πρὸς RF: τὰς om. AH (v) ἁμαρτῆσαι AH (Turn.) αὐτοὺς F 22 μεθορμιζομένων scripsi: μεθαρμοζομένων F (Mang.), μεθορμιζόντων RAH (Turn.) 23 οὖν om. H (Turn.)

---

2 Lev. 7,2 11 Lev. 7,5 16 Lev. cap. 4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 230—232 23 Lev. 4,3. 13. 14.

ζῴῳ — μόσχον γὰρ ἀνάγεσθαι περὶ ἑκατέρου προστέτακται —, τὰ δὲ
τοῦ ἄρχοντος ἐλάττονι μέν, ἄρρενι δὲ καὶ τούτῳ — χίμαρος γάρ ἐστι
τὸ ἱερεῖον —, τὰ δὲ τοῦ ἰδιώτου καταδεεστέρῳ τὸ εἶδος — θῆλυ γὰρ
229 ἀλλ' οὐκ ἄρρεν θῦμα, χίμαιρα, καταθύεται —. ἔδει γὰρ ἰδιώτου μὲν
πλέον ἄρχοντα φέρεσθαι κἀν ταῖς ἱερουργίαις, ἄρχοντος δὲ τὸ ἔθνος,
ἐπεὶ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἀεὶ κρεῖττον εἶναι δεῖ, τὸν δ' ἀρχιερέα τῷ
ἔθνει τῆς αὐτῆς ἠξιῶσθαι προνομίας ἐν τῷ καθαίρεσθαι καὶ παρὰ τῆς
ἵλεω τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἀμνηστίαν ἀδικημάτων αἰτεῖσθαι· τὸ δ' ἰσό-
τιμον οὐ δι' αὑτόν, ὡς ἔοικε, καρποῦται μᾶλλον ἢ διότι τοῦ ἔθνους
ὑπηρέτης ἐστὶ τὰς κοινὰς ὑπὲρ ἁπάντων ποιούμενος εὐχαριστίας ἐν ταῖς
230 ἱερωτάταις εὐχαῖς καὶ ἐν ταῖς εὐαγεστάταις θυσίαις. σεμνὴ δὲ καὶ
θαυμάσιος καὶ ἡ περὶ ταῦτα διάταξις· „ἐὰν“ φησίν „ὁ ἀρχιερεὺς ἄκων
ἁμάρτῃ,“ καὶ προστίθησιν „ὥστε τὸν λαὸν ἁμαρτεῖν“ (cf. Lev. 4, 3),
μόνον οὐκ ἄντικρυς ἀναδιδάσκων, ὅτι ὁ πρὸς ἀλήθειαν ἀρχιερεὺς καὶ
μὴ ψευδώνυμος ἀμέτοχος ἁμαρτημάτων ἐστίν, εἰ δ' ὀλισθήσοι
ποτέ, πείσεται τοῦτο οὐ δι' αὑτόν, ἀλλὰ διὰ κοινὸν τοῦ ἔθνους
σφάλμα· τὸ δὲ σφάλμα οὐκ ἀνίατον, ἀλλὰ ῥᾳδίως τὴν θεραπείαν ἐνδε-
231 χόμενον. ὅταν οὖν σφαγιασθῇ ὁ μόσχος, κελεύει τοῦ αἵματος ἐπιρραίνειν
ἑπτάκις τῷ δακτύλῳ ἀντικρὺ τοῦ πρὸς τοῖς ἀδύτοις καταπετάσματος,
ἐσωτέρω τοῦ προτέρου, καθ' ὃν τόπον ἵδρυται τὰ ἱερώτατα σκεύη,
κἄπειτα ⟨τὰ⟩ τοῦ | θυμιατηρίου τέτταρα κέρατα — τετράγωνον γάρ ἐστι — p. 247
χρίειν καὶ ἐπαλείφειν, τὸ δ' ἄλλο αἷμα προσχεῖν παρὰ τῇ βάσει τοῦ
232 ἐν ὑπαίθρῳ βωμοῦ· ἐφ' ὃν ἀναφέρειν τρία διείρηται, στέαρ καὶ λοβὸν

---

1 ἑκατέρου RF: ἑκατέρων AH (v) 2 ἐλάττον (sic) F 3 τὸ εἶδος RA (coni. Mang): τοῦ εἴδους FH (v) 4 ἀλλ' om. Turn. θῦμα, χίμαιρα, scripsi: θῦμα AH (Turn.), χίμαιρα RF (Mang.) ἰδιώτην A 5 πλέον ἄρχοντα F: ἄρχοντα (-ος A) πλέον RAH (v) 6 ἐπεὶ] ἐπὶ F αἰεὶ A, om. F δεῖ R (Mang): δοκεῖ AH (Turn.), om. h. l. F δὲ R 7 post ἠξιῶσθαι add. δεῖ F προνομίας RFA: προνοίας H (Turn.) 9 αὐτὸν codd. καρποῦται AH: καρποῦσθαι RF 10 ἐστὶν R 10. 11 ἔν τε ταῖς ἱερ. F 11 καὶ ἐν ταῖς εὐαγ. R: ἐν om. FAH (v) 12 θαυμάσιος RF: θαυμασία AH (v) ταῦτα RF: αὐτὰς AH (Turn.) 14 μόνον οὐκ RF: οὐκ om. AH 15 ὀλισθήσοι R: ὀλισθήσῃ AH (Turn.), ὀλισθείη F (Mang.!); ὀλισθήσαι Wendl. 16 αὐτὸν H, ἑαυτὸν F 17. 18 ἐνδεχόμενον R: δεχόμενον FAH (v) 19 ἄντικρυς F 20 τόπον] τρόπον R 21 κἄπειτα RF: κἀπὶ τὰ AH τὰ addidi θυμιατηρίου RF: θυσιαστηρίου AH (v) 22 ἐπαλείφειν codd.: ἀλείφειν v τὴν βάσιν F 23 ἐφ' ὃν RF: ἐφ' ὧν AH ἀναφέρει F

---

2 Lev. 4,22. 23 3 Lev. 4,27. 28 18sqq. Lev. 4,6—12.

ἥπατος καὶ διττοὺς νεφρούς, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ σωτηρίου διάταξιν, δορὰν
δὲ καὶ κρέα καὶ σύμπαν ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ
μόσχου μετὰ τῶν ἐντοσθιδίων προφέρειν ἔξω καὶ κατακαίειν ἐν χωρίῳ
καθαρῷ, ἔνθα τὴν ἱερὰν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τέφραν ἐκκομίζεσθαι συμβέβηκε.
τὰ δ' αὐτὰ νομοθετεῖ καὶ περὶ παντὸς τοῦ ἔθνους ἁμαρτόντος. εἰ δέ 233
τις ἄρχων πλημμελήσειε, χιμάρῳ ποιεῖται τὴν κάθαρσιν, ὡς εἶπον, ἐὰν
δὲ ἰδιώτης, χιμαίρᾳ ἢ ἀμνάδι· τῷ μὲν γὰρ ἄρρεν, τῷ δ' ἰδιώτῃ θῆλυ
ζῷον ἀπένειμε, τὰ δ' ἄλλα διαταξάμενος ἐπ' ἀμφοῖν ὅμοια, χρίσαι τὰ
κέρατα τοῦ ἐν ὑπαίθρῳ βωμοῦ τῷ αἵματι, στέαρ καὶ λοβὸν ἥπατος καὶ
διττοὺς νεφροὺς ἀνενεγκεῖν, τὰ δ' ἄλλα τοῖς ἱερεῦσι παρασχεῖν ἐδωδήν.
(11.) ἐπεὶ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων τὰ μὲν εἰς ἀνθρώπους, τὰ δ' εἰς 234
ἱερὰ καὶ ἅγια δρᾶται, περὶ μὲν τῶν εἰς ἀνθρώπους γινομένων ἀκουσίως
διείλεκται, τὴν δ' ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς κάθαρσιν ἱλάσκεσθαι κριῷ νομοθετεῖ,
πρότερον ἀποτίσαντας ἐκεῖνο περὶ ὃ γέγονεν ἡ πλημμέλεια, τὸ πέμπτον
προσεπιτιθέντας τῆς ἀξίας τιμῆς.

Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια νομοθετήσας ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις καὶ 235
περὶ τῶν ἑκουσίων ἑξῆς διατάττεται. ἐάν τις, φησί, ψεύσηται περὶ
κοινωνίας ἢ περὶ παρακαταθήκης ἢ ἁρπαγῆς ἢ εὑρέσεως ὧν ἀπώλεσεν
ἕτερος καὶ ὑπονοηθείς, ὅρκου προταθέντος, ὀμόσῃ καὶ δόξας ἐκπεφευ-
γέναι τὸν ἀπὸ τῶν κατηγόρων ἔλεγχον αὐτὸς ἑαυτοῦ γένηται κατήγορος,
ἔνδον ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχθείς, καὶ κακίσῃ μὲν ἑαυτὸν ὧν ἠρνήσατο
καὶ ἐπιώρκησεν, ὁμολογῶν δ' ἄντικρυς τὸ πραχθὲν ἀδίκημα συγγνώμην
αἰτῆται, κελεύει τῷ τοιούτῳ παρέχειν ἀμνηστίαν, ἐπαληθεύσαντι τὴν 236
μετάνοιαν οὐχ ὑποσχέσει ἀλλ' ἔργοις, ἀποδόσει τῆς παρακαταθήκης καὶ

---

1 ἐπὶ om. AH (Turn.) 2 κρέα RF: δέρμα AH (Turn.) 3 ἐντοσθιδίων RAH: ἐντοσθίων F (v) προφέρειν Mang.: προσφέρειν codd. 4 ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τέφραν RF: τέφραν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ AH (v) εἰσκομίζεσθαι L (Turn.) 5 περὶ om. F ἁμαρτάνοντος F 6 πλημμελήσειε F, πλημμελήσειεν R: πλημμελήσει, ἐν AH (Mang.) 8 τὰ δ' ἄλλα codd.: τὰ ἄλλα v 10 ἀνενεγκεῖν RF: ἐνεγκεῖν AH (Turn.) 12 ἀκουσίως] ἑκουσίως H 13 κάθαρσιν] ἁμαρτίαν conicio κριῷ RA: κριῶν F, κριὸν H (Turn.) 14 ἀποτίσαντος F γέγονε πλημμέλεια F 15 προσεπιτιθέντας RF: προσεπιθέντας AH (Turn.) 17 pr. περὶ] ἐπὶ R 18 περὶ om. F 19 προτεθέντος Turn. 20 κατηγόρων RF: κατηγοριῶν AH (Turn.) 21 ἑαυτὸν RF: αὑτὸν AH ὧν] ὃν H (Turn.) 23 αἰτεῖται H ἀμνηστείαν F ἐπαληθεύσαντι RAH: ἐπαληθεύοντι L (Turn.), ἐπαληθεύουσαν ἔτι F 24 ὑποσχέσεσιν F (Mang.) ἀποδώσει FH

---

13 Lev. 5,15. 16 17 Lev. 6,2—7. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 232 ὁ δὲ ἁμαρτὼν μὲν αὑτῷ δὲ συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τὸν ἐξελέγχοντα κριὸν θύει, τοῦ νόμου τοῦτο κελεύοντος, οὗ τὰ κρέα κατὰ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθημερὸν σιτοῦνται.

ὧν ἥρπασεν ἢ εὗρεν ἢ συνόλως ἐσφετερίσατο τοῦ πλησίον, προσαποτίσας
237 καὶ τὸ ἐπίπεμπτον εἰς παρηγορίαν τοῦ πλημμεληθέντος. ὅταν δὲ ἱλά-
σηται τὸν ἠδικημένον πρότερον, ἴτω, φησί, μετὰ ταῦτα καὶ εἰς τὸ ἱερὸν
αἰτησόμενος ὧν ἐξήμαρτεν ἄφεσιν, ἐπαγόμενος παράκλητον οὐ μεμπτὸν
τὸν κατὰ ψυχὴν ἔλεγχον, ὃς ἀνιάτου συμφορᾶς αὐτὸν ἐρρύσατο τὴν
238 θανατοῦσαν νόσον ἀνεὶς καὶ πρὸς ὑγείαν παντελῆ μεταβαλών. κριὸν δ'
εἶναι καὶ τούτῳ διείρηται σφάγιον, καθὰ | καὶ τῷ πρὸς τὰ ἅγια πλημ- p. 24[illegible]
μελήσαντι· τὸ γὰρ ἐν τοῖς ἁγίοις ἀκούσιον ἁμάρτημα ἰσότιμον ἀπέφηνε
τῷ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ἑκουσίῳ, εἰ μὴ ἄρα καὶ τοῦτ' ἐστί τι ἅγιον,
ἐπειδὴ προσγέγονεν ὅρκος, ὃν οὐκ ἐφ' ὑγιεῖ γενόμενον ἐπηνωρθώσατο
τροπῇ τῇ πρὸς τὸ βέλτιον.
239 Παρατηρητέον δ' ὅτι τὰ μὲν ἐπιφερόμενα τῷ βωμῷ ἐκ τοῦ περὶ
ἁμαρτίας ἱερείου ταὐτά ἐστιν ἃ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ σωτηρίου θυσίας, λοβὸς
ἥπατος καὶ στέαρ καὶ νεφροί· τρόπον γάρ τινα καὶ ὁ μετανοῶν σῴζεται,
τὴν χαλεπωτέραν τῶν ἐν τῷ σώματι παθῶν νόσον ψυχῆς ἐκτρεπόμενος.
240 τὰ δ' ἄλλα μέρη τοῦ ζῴου πρὸς ἐδωδὴν ἀπονέμεται διαφερόντως. ἐν
τρισὶ δ' ἡ διαφορά· τόπῳ, χρόνῳ, τοῖς λαμβάνουσι· τόπος μὲν οὖν τὸ
ἱερόν, χρόνος δὲ ἀντὶ δυεῖν ἡμερῶν μία, οἱ δὲ μεταλαμβάνοντες ἱερεῖς,
241 ἀλλ' οὐχ ὧν ἐστιν ἡ θυσία, καὶ ἱερέων ἄρσενες. ἔξω μὲν οὖν οὐκ ἐᾷ
τοῦ ἱεροῦ προφέρειν βουλόμενος, εἴ τι τῷ μετανοοῦντι πρότερον ἡμάρ-
τηται, μὴ περίφημον εἶναι βασκάνων καὶ φιλαπεχθημόνων γνώμαις

1 τοῦ πλησίον om. AH (Turn.) προσαποτίσαντι exspectaveris 2 εἰς] πρὸς F δ' R 2. 3 ἱλάσηται RF: ἱλεώσηται AH (v) 3 ἴτω] ἔστω F 4 ὧν ἐξήμαρτεν ἄφεσιν RFA: ἄφεσιν ὧν ἐξήμαρτεν H (v) 5 τὸν om. R κατὰ ψυχὴν ἔλεγχον RF: περὶ ψυχῆς ἔλεον AH (Turn.) ἀνιάτων H (Turn.) ἐρρύσατο αὐτόν transp. F 6 θανατοῦσαν scripsi: θανατῶσαν RAH (v), θανατώσασαν F παντελῆ RF: παντελῶς AH (v) 6. 7 κριὸν δ' εἶναι scripsi: κριὸν δεῖν R (ut vid.), κριὸν ἀναγαγεῖν F, κριὸν δ' ἄγειν κελεύει AH (v) 7 τούτῳ RF: τοῦτο AH (v) καθὰ RF: καθὼς AH (v) 9 περὶ τὰ ἀνθρώπινα RF: παρ' ἀνθρώπινον AH; παρ' ἀνθρωπίνου Turn. ἐστί τι ἅγιον R: ἐστιν ἅγιον FAH (v) 10 ἐπειδὴ προσγέγονεν RF: ἐπεὶ δὲ προγέγονεν AH (Turn.) ἐφ' ὑγιεῖ RF: ἐκφεύγει AH (Turn.) 12 τοῦ βωμοῦ H 13 ταὐτά] ταῦτα H, ταῦτ' F τῆς . . . θυσίας RF: τῇ . . . θυσία AH (v) 15 ψυχῆς] ἐκ ψυχῆς F

ει
16 διαφέροντος A 17 δ' ἡ διαφορά F: διαφοραῖς RAH (Turn.) 18 δυοῖν H
σ
19 ὧν RF: ὅλων A, οὕτως H 20 προφέρειν R: προφέρειν F, προσφέρειν AH (Turn.) 21 περίφημον F: περίφοιτον RAH (v) φιλαπεχθήμοσι F

16 Lev. 6,25. 26. 29.

ἀγνώμοσι καὶ στόμασιν ἀχαλίνοις, ἐπ' ὀνείδει καὶ διαβολαῖς ἐκδεδομένον,
ἀλλ' ἐντὸς ὅρων ἱερῶν, ἐν οἷς καὶ ἡ κάθαρσις γέγονεν, εἶναι. (12.) τοῖς 242
δ' ἱερεῦσιν εὐωχεῖσθαι τὴν θυσίαν κελεύει διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ἵνα τιμήσῃ τοὺς τεθυκότας, ἡ γὰρ τῶν ἑστιωμένων ἀξίωσις ἐπικοσμεῖ τοὺς ἑστιάτορας· δεύτερον δὲ ἵνα βεβαιότατα πιστεύσωσιν, ὅτι οἷς ἁμαρτημάτων εἰσέρχεται μεταμέλεια ἵλεω τὸν θεὸν ἔχουσιν· οὐ γὰρ ἂν τοὺς προσπόλους αὐτοῦ καὶ θεράποντας ἐπὶ μετουσίαν τῆς τοιαύτης τραπέζης ἐκάλεσεν, εἰ μὴ παντελὴς ἐγεγένητο ἀμνηστία· τρίτον δ' ὅτι λειτουργεῖν οὐδενὶ τῶν ἱερέων ἔξεστιν, ὃς ἂν μὴ ὁλόκληρος ᾖ· καὶ γὰρ τῷ βραχυ-
τάτῳ μώμῳ σκορακίζεται. παρηγορεῖ δὴ τοὺς μηκέτι τὴν τῶν ἀδικη- 243
μάτων ὁδὸν ἰόντας ὡς ἱερατικοῦ γένους ἕνεκα προαιρέσεως καθαρᾶς μεταλαχόντας καὶ πρὸς ἱερέων ἰσοτιμίαν ἐπαχθέντας. ὅθεν καὶ μιᾷ ἡμέρᾳ τὸ περὶ ἁμαρτίας ἱερεῖον ἀναλίσκεται, ὡς δέον ὑπερτίθεσθαι μὲν τὸ ἁμαρτάνειν μέλλοντας ἀεὶ πρὸς αὐτὸ καὶ βραδύνοντας, πρὸς δὲ τὸ
κατορθοῦν ἐπεσπευσμένῳ τάχει χρῆσθαι. τὰ δ' ὑπὲρ τοῦ ἀρχιερέως 244
ἢ τοῦ ἔθνους ἕνεκα πλημμελείας σφαγιαζόμενα πρὸς μὲν ἐδωδὴν οὐ σκευάζεται, κατακαίεται δ' ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τέφρας, ὡς ἐλέχθη· κρείττων γὰρ οὐδεὶς ἀρχιερέως ἢ τοῦ ἔθνους ἐστίν, ὃς ἁμαρτησάντων γενήσεται
παραιτητής. εἰκότως οὖν ἀναλίσκεται τὰ κρέα πυρί, κατὰ μίμησιν τῶν 245
ὁλοκαυτουμένων, ἐπὶ τιμῇ τῶν προσώπων, οὐχ ὅτι πρὸς ἀξίωσιν αἱ ἱεραὶ γίνονται κρίσεις, ἀλλ' ὅτι τῶν τὰς ἀρετὰς μεγάλων καὶ ὡς ἀληθῶς ἁγίων ἁμαρτήματα τοιαῦτά ἐστιν, ὡς ἑτέρων κατορθώματα νομίζεσθαι.
249 M. καθάπερ γὰρ ἡ βαθεῖα καὶ | ἀρετῶσα πεδιάς, κἂν ἀφορήσῃ ποτέ, τῆς 246
λυπρογέω φύσει καρπὸν φέρει πλείονα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν σπουδαίων καὶ φιλοθέων συμβαίνει τὰς πρὸς καλοκἀγαθίαν ἀφορίας

1 ἐκδεδομένον FA: ἐκδεχόμενον R, ἐκδεχομένων H (v) 3 πρῶτον scripsi: πρότερον codd. (v) 4 τοὺς τεθυκότας RF: τὸν τεθυκότα AH (v) 5 δ' F βεβαιότατα R: βεβαιότερον FAH (v) 6 ἵλεω codd.: ἵλεων Turn. 7 προπόλους A θεράποντας] θεραπευτὰς F μετουσίαν RFA: μετουσία H (v) 9 τῶν om. F 10 μώμω σκορακίζεται RF: μῶμος κομίζεται AH (Turn.) παρηγορεῖ δὴ RF: παρηγορεῖν δὲ AH τοὺς F (coni. Mang.): τούτους RAH (v) 12 ἰσοτιμίαν RF: ἰσοτιμίας AH (v) ἐπαχθέντας F, ἐπευχθέντας (sic) R: ἐκπεμφθέντας AH (v) μιᾷ] ἀνα with μιᾶ written above (sic) R 13 δέον RF: δὲ A, om. H (Turn.) μὲν ss. R 15 ἐπεσπευσμένω RF: ἐσπευσμένω AH (Turn.) 18 ἢ] εἰ F 19 καὶ πυρὶ F 20 ὁλοκαυτουμένων R: ὁλοκαυτωμένων FAH (v) προσώπων RF: προσιόντων AH (v) ἀξίωσιν] ἀξιώμασιν F 21 τῶν τὰς] τὰ τῶν F ὡς om. F 22 ἁμαρτήματα RF: τὰ ἁμαρτήματα AH (v) τοιαῦτ' F 24 καὶ om. AH

ἀμείνους εἶναι ὧν ἐκ τύχης οἱ φαῦλοι κατορθοῦσι· γνώμῃ γὰρ οὐδὲν ὑγιὲς δρᾶν ὑπομένουσι.

247 (13.) Ταῦτα διαταξάμενος περὶ ἑκάστης ἰδέας τῶν θυσιῶν ἐν μέρει, τῆς τε ὁλοκαύτου καὶ σωτηρίου καὶ περὶ ἁμαρτίας, ἄλλην προσνομοθετεῖ κοινὴν τῶν τριῶν, ἵνα ταύτας ἐπιδείξῃ φίλας καὶ συγγενεῖς

248 οὔσας· ἡ δὲ συναγωγὸς αὐτῶν εὐχὴ μεγάλη καλεῖται. διὰ τί δὲ ταύτης ἔτυχε τῆς προσρήσεως, λεκτέον· ὅταν ἀπάρξωνταί τινες ἀπὸ παντὸς μέρους κτήσεως, πυρούς, κριθάς, ἔλαιον, οἶνον, τὰ κάλλιστα τῶν ἀκροδρύων, ἔπειτα τῶν ζῴων τὰ πρωτότοκα ἀρρενικά, τὰ μὲν ἐκ τῶν καθαρῶν καθιερώσαντες, τὰ δ' ἐκ τῶν μὴ καθαρῶν κατ' ἀξίαν τιμησάμενοι, μηκέτ' ἔχοντες ὕλας, ἐν αἷς διαθήσονται τὴν εὐσέβειαν, αὑτοὺς ἀνατιθέασι καὶ καθιεροῦσιν, ἄλεκτον ἐπιδεικνύμενοι ὁσιότητα καὶ ὑπερβολήν τινα γνώμης φιλοθέου. διὸ καὶ μεγάλη προσηκόντως εὐχὴ καλεῖται· κτημάτων γὰρ τὸ μέγιστον αὐτός τίς ἐστιν αὑτῷ· οὗ παρα-

249 χωρεῖ καὶ ἐξίσταται. ποιησαμένῳ δὲ τὴν εὐχὴν τάδε διαγορεύει· πρῶτον μὲν ἄκρατον μὴ προσφέρεσθαι μηδ' „ὅσα ἐκ σταφυλῆς κατεργάζεται“ μηδ' ἄλλο τι μέθυσμα πίνειν ἐπὶ καθαιρέσει λογισμοῦ, νομίζοντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἱερᾶσθαι· καὶ γὰρ τοῖς λειτουργοῖς τῶν ἱερέων

250 δίψαν ἀκουμένοις ὕδατι τὰ περὶ μέθην ἀπείρηται· δεύτερον δὲ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μὴ ἀποκείρεσθαι, σύμβολον ἐναργὲς τοῖς ὁρῶσι παρέχοντα τοῦ μὴ παρακόπτειν τὸ νόμισμα τῆς εὐχῆς· τρίτον δὲ τὸ σῶμα φυλάττειν καθαρὸν καὶ ἀμίαντον, ὡς μὴ γονεῦσιν ἐπεισιέναι τετελευτηκόσι μηδ' ἀδελφοῖς, τὴν φυσικὴν εὔνοιαν καὶ συμπάθειαν πρὸς τὰ οἰκεῖα καὶ φίλτατα νικώσης εὐσεβείας, ἣν ἀεὶ νικᾶν καλὸν ὁμοῦ καὶ

251 συμφέρον. (14.) ἡκούσης δὲ τῆς προθεσμίας, τρία ζῷα κελεύει προσάγειν ἐπὶ λύσει τῆς εὐχῆς, ἄρνα καὶ ἀμνάδα καὶ κριόν, τὸν μὲν

1 γάρ RF: δὲ AH (v) 2 ὑγιὲς F: ὑπαίτιον RAH (v); ἀνυπαίτιον coni. Mang. 4 ἄλλην RF: ἄλλο AH (Turn.) 5 κοινῇ (κοινὴν scripsi) τῶν τριῶν RA: τῶν τριῶν κοινήν F, τινι τῶν τριῶν H (Turn.) ἵνα ταύτας RAH: ἵν' αὐτὰς F (Mang.) ἐπιδείξῃ RF: ἀποδείξῃ AH (v) 6 συναγωγὸς RF: συναγωγὴ AH (v) 8 καὶ κριθὰς F 9 ἀρρενικά om. AH (Turn.) 10 καθιερώσαντες R: καθιέρωσαν AH (Turn.), ἀνιερώσαντες F (Mang.) 11 μηκέτ' ἔχοντες RAH, μηκέτι ἔχοντες F: μηκέτι δ' ἔχοντες v ἐν αἷς διαθήσονται] αἷς ἐνδιαθήσονται F 12 αὐτοὺς F 14 αὑτῷ· οὗ] ὃς αὐτῷ F 17 λογισμοῦ RFA: λογισμῶν H (v) 19 ἀκουμένοις A: ἀσκουμένοις F, ἀρκουμένοις RH δεύτερον—συμφέρον (25) om. AH (Turn.) 21 παρέχοντα scripsi: παρέχοντας RF (v) 26 ἐπιλύσει F

6 Num. 6,2 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 72 19 δίψαν ἀκουμένοις Hom. Il. X 2

εἰς ὁλοκαύτωσιν, τὴν δὲ περὶ ἁμαρτίας, τὸν δὲ κριὸν εἰς θυσίαν τοῦ σωτη-
ρίου. πᾶσι γὰρ τούτοις ἐμφέρεταί πως ὁ εὐξάμενος, τῇ μὲν ὁλοκαύτῳ θυσίᾳ 252
διὰ τὸ μὴ τῶν ἄλλων μόνον ἀπαρχῶν ἀλλὰ καὶ ἑαυτοῦ παραχωρεῖν,
τῇ δὲ περὶ ἁμαρτίας διὰ τὸ ἄνθρωπος εἶναι — καὶ γὰρ ὁ τέλειος ᾗ
γενητὸς οὐκ ἐκφεύγει τὸ διαμαρτάνειν —, τῇ δὲ τοῦ σωτηρίου, διότι
τὸν σωτῆρα ὄντως θεὸν ἐπιγέγραπται τῆς σωτηρίας αἴτιον, ἀλλ' οὐχ
250 M. ἰατροὺς καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς δυνάμεις· οἱ | μὲν γὰρ ἐπίκηροι καὶ θνητοὶ
μηδ' αὐτοῖς ὑγείαν ἱκανοὶ παρασχεῖν, αἱ δ' οὔτε πάντας οὔτ' ἀεὶ τοὺς
αὐτοὺς ὠφελοῦσιν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μέγα βλάπτουσιν, ἐπειδὴ τὸ κῦρος
ἕτερος ἀνῆπται καὶ τῶν δυνάμεων καὶ τῶν χρωμένων αὐταῖς. ἐκπλήττει 253
δέ με τὸ τῶν τριῶν ζῴων προσαγομένων εἰς διαφερούσας θυσίας μηδὲν
εἶναι ἑτερογενές, ἀλλὰ ταὐτοῦ γένους τὰ πάντα, κριὸν καὶ ἄρνα καὶ
ἀμνάδα· βούλεται γάρ, ὅπερ ἔφην μικρῷ πρότερον, διὰ τούτου παρα-
στῆσαι, ὅτι ἀδελφαὶ καὶ συγγενεῖς εἰσιν αἱ τρεῖς ἰδέαι τῶν θυσιῶν, τῷ
καὶ τὸν μετανοοῦντα σῴζεσθαι καὶ τὸν σῳζόμενον ἐκ τῶν ψυχικῶν ἀρρω-
στημάτων μετανοεῖν καὶ ἑκάτερον σπεύδειν πρὸς ὁλόκληρον καὶ παντελῆ
διάθεσιν, ἧς ἡ ὁλόκαυτος θυσία σύμβολον. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ηὔξατο προσ- 254
αγαγεῖν, τὸν δ' ἱερὸν βωμὸν οὐ θέμις αἵματι ἀνθρωπίνῳ μιαίνεσθαι,
ἔδει δέ τι πάντως μέρος ἱερουργηθῆναι, μέρος ἐσπούδασε λαβεῖν, ὅπερ
ἀφαιρεθὲν οὔτ' ἀλγηδόνας οὔτε λώβην ἀπεργάζεται· τοῦ γὰρ κατὰ τὸ
σῶμα φυτικοῦ καθάπερ δένδρου περιττοὺς κλάδους τὰς τῆς κεφαλῆς
τρίχας ἀπέκειρε καὶ παρέδωκε πυρί, ᾧ τὰ κρέα τῆς τοῦ σωτηρίου
θυσίας ἕψεται· προσηκόντως, ἵνα τι τῶν τοῦ εὐξαμένου μέρος, ὃ μὴ

---

1 εἰς ὁλόκαυτον F τοῦ om. F 2 ἐμφέρεται RF: συμφέρεται AH (v) 3 μόνον RF: μόνων AH (v) αὐτοῦ AH post παραχωρεῖν add. τῷ σωτῆρι AH (v), omisi cum RF 4 καὶ γὰρ RF: κἂν γὰρ AH (v) ᾗ RF: ἡ AH (ἧ v) 5 γεννητὸς FAH διαμαρτάνειν RF: ἁμαρτάνειν AH (v) τῇ] τὸ F 7 ἰατροὺς RF: ἰατρὸν AH (Turn.) αὐτοῖς RF: αὐτοῦ AH (Turn.) ⟨ἅτε⟩ ἐπίκηροι conicio θνητοὶ RF: γεννητοὶ AH (Turn.) 8 αὑτοῖς F ὑγίειαν F αἱ δ' RF: εἰ δ' οὖν AH (Turn.) 9 μέγα R: μεγάλα FAH (v) 10 ἕτερος RF: ἑτέρου AH (v) χρωμένων] χρωμάτων H (Turn.) αὐτοῖς Turn. 11 διαφερούσας RF: διαφόρους AH (Turn.) 12 ἄρνα] ἀμνὸν F 13 καὶ ante διὰ add. F τούτους F 13. 14 παραστῆσαι] παρασχεῖν καὶ F 14 καὶ συγγενεῖς om. AH (Turn.) ἰδέαι] ἰδέαι τῶν ἰδεῶν AH 15 τῶν om. Mang. 17 ἡ om. F, ss. R δὲ F αὑτὸν H ηὔξατο R (coni. Mang.): ἤρξατο FAH 19 alt. μέρος RF: om. AH (v) λαβεῖν] ἀνάγειν coni. Mang. 20 ἀπεργάζεται F: ἀπεργάσεται RAH (v) γὰρ om. R 20. 21 τὸ σῶμα RF: τὸ om. AH (Turn.) 21 φυτικοῦ F: φυσικοῦ (R?)AH (v) 23 τῶν om. Richt. μέρος om. F; μερῶν voluit Mang.

ἐπιφέρειν ἔξεστι τῷ βωμῷ, θυσίας γοῦν εἴδει συναναχραθῇ, γενόμενον
ὕλη φλογὸς ἱερᾶς.

255 (15.) Ταῦτα μὲν κοινὰ τῶν ἄλλων. ἔδει δὲ καὶ τοὺς ἱερεῖς
ἀπάρξασθαί τι τῷ βωμῷ, μὴ νομίσαντας ἀσυλίαν εὑρῆσθαι τὰς ὑπηρεσίας
καὶ λειτουργίας ἐφ' ὧν ἐτάχθησαν. ἡ δ' ἀπαρχὴ πρέπουσα ἱερεῦσιν
ἀπ' οὐδενὸς τῶν ἐναίμων, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ καθαρωτάτου τῆς ἀνθρωπίνης
256 τροφῆς· σεμίδαλις γάρ ἐστιν ἡ ἐνδελεχὴς αὐτῶν θυσία, μέτρου ἱεροῦ
τὸ δέκατον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, οὗ τὸ μὲν ἥμισυ πρωίας, τὸ δὲ ἥμισυ
δείλης προσάγεται, ταγηνισθὲν ἐν ἐλαίῳ, μηδενὸς εἰς βρῶσιν ὑπολειφθέντος· χρησμὸς γάρ ἐστι, πᾶσαν θυσίαν ἱερέως ὁλόκαυτον εἶναι καὶ μηδὲν αὐτῆς εἰς ἐδωδὴν ἀπονέμεσθαι. εἰρηκότες οὖν, ὡς οἷόν τε ἦν, τὰ περὶ θυσιῶν ἑξῆς καὶ περὶ τῶν θυόντων λέξομεν.

Περὶ θυόντων.

257 (1.) | Βούλεται τὸν ἀνάγοντα θυσίας ὁ νόμος καθαρὸν εἶναι σῶμα καὶ p. 25[illegible]
ψυχήν, ψυχὴν μὲν ἀπό τε τῶν παθῶν καὶ νοσημάτων καὶ ἀρρωστημάτων
καὶ κακιῶν τῶν ἔν τε λόγοις καὶ πράξεσι, τὸ δὲ σῶμα ἀφ' ὧν ἔθος
258 αὐτῷ μιαίνεσθαι. κάθαρσιν δ' ἐπενόησεν ἑκατέρῳ τὴν προσήκουσαν,
ψυχῇ μὲν διὰ τῶν πρὸς τὰς θυσίας εὐτρεπιζομένων ζῴων, σώματι δὲ διὰ λουτρῶν καὶ περιρραντηρίων, περὶ ὧν μικρὸν ὕστερον ἐροῦμεν· ἄξιον

1 θυσίας γοῦν εἴδει RF: θυσία γοῦν AH (Turn.) συναναχραθῇ γενόμενον F: συναναχραθὲν γενήσεται R, ἀναχραθὲν γένηται AH (Turn.) 2 ἱερᾶς RF: πυρός AH
4 ἀσυλίαν] ἀτέλειαν coni. Mang.; sed cf. *de vita Mos.* II § 236 εὑρῆσθαι RF: εὑρῆσαι AH (v) 5 καὶ λειτουργίας om. AH (Turn.) 6 ἀλλὰ AH
7 γάρ ἐστιν om. AH (Turn.) γάρ ἐστιν ἡ ἐντελεχὴς αὐτῶν θυσία R: ἡ ἐνδελεχὴς αὐτῶν θυσία AH, γὰρ ἡ ἐνδελεχὴς ἐστι θυσία αὐτῶν F 8 δ' F
9 δειλινῆς F ταγηνισθὲν RAH: τηγανισθὲν F 9. 10 μηδενὸς . . . ὑπολειφθέντος RF: μηδὲν . . . ἀπολειφθέντι AH (Turn.) 10 χρησμός] νόμος F
πᾶσαν θυσίαν ἱερέως ὁλόκαυτον RF: πάσας ἱερέως θυσίας ὁλοκαύτους AH (v) 11 αὐτῆς RF: αὐτῶν AH (v) οὖν om. F τ' AH ἦν om. F 12 θυσιῶν RF: τῶν θυσιῶν AH (Turn.) 13 tit. περὶ θυόντων RFA: τοῦ αὐτοῦ Φίλωνος περὶ θυόντων H
14 ἀνάγοντα θυσίας F: ἄγοντα τὰς θυσίας RAH (Turn.); ἀνάγοντα τὰς θυσίας Mang.
14. 15 σῶμα καὶ ψυχήν, ψυχὴν F: σώματι καὶ ψυχῇ, ψυχῇ RAH (Turn.) 15 τε RF: om. AH καὶ ἀρρωστημάτων RF: om. AH (v) 16 ἔν τε] τε ἐν F
τὸ δὲ σῶμα codd.: τῷ δὲ σώματι Turn. 17 αὐτῷ RFA: αὐτὸ H (v)
ἑκατέρῳ RF: ἑκατέρου AH (Turn.)

7 Lev. 6,20—23. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 257.

γὰρ τῷ κρείττονι καὶ ἡγεμονικωτέρῳ τῶν ἐν ἡμῖν, ψυχῇ, καὶ τὰ τῶν λόγων ἀπονεῖμαι πρεσβεῖα. τίς οὖν ἡ ταύτης κάθαρσις; ἴδε, φησίν, ὦ 259
οὗτος, ὃ προσάγεις ἱερεῖον, ὡς ἔστιν ὁλόκληρον καὶ παντελῶς μώμων ἀμέτοχον, ἐπικριθὲν ἐκ πολλῶν ἀριστίνδην διανοίαις μὲν ἀδεκάστοις ἱερέων ὀξυωπεστάταις δ' αὐτῶν ὄψεσι καὶ τῷ συνεχεῖ τῆς ἀσκήσεως συγκεκροτημέναις εἰς ἀνυπαίτιον ἐπίσκεψιν· ἐὰν γὰρ μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς μᾶλλον ἢ τῷ λογισμῷ τοῦτο κατίδῃς, ἐκνίψῃ τὰ ἁμαρτήματα καὶ ὅσας ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ κηλῖδας ἀπεμάξω, τὰ μὲν ἀβουλήτοις συντυχίαις, τὰ δὲ καθ' ἑκούσιον γνώμην. εὑρήσεις γὰρ τὴν τοσαύτην περὶ τὸ ζῷον 260
ἀκριβολογίαν αἰνιττομένην διὰ συμβόλου τὴν τῶν σῶν βελτίωσιν ἠθῶν· οὐ γὰρ ὑπὲρ ἀλόγων ὁ νόμος, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν νοῦν καὶ λόγον ἐχόντων, ὥστε οὐ τῶν θυομένων φροντίς ἐστιν, ἵνα μηδεμίαν ἔχῃ λώβην, ἀλλὰ τῶν θυόντων, ἵνα περὶ μηδὲν πάθος κηραίνωσι. τό γε μὴν σῶμα, ὡς 261
εἶπον, λουτροῖς καὶ περιρραντηρίοις καθαίρει καὶ οὐκ ἐᾷ περιρρανάμενον εἰς ἅπαξ ἢ ἀπολουσάμενον εὐθὺς εἴσω περιβόλων ἱερῶν παρέρχεσθαι, ἀλλὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἔξω διατρίβειν κελεύει καὶ δὶς περιρραίνεσθαι τῇ τρίτῃ καὶ ἑβδόμῃ καὶ μετὰ ταῦτα λουσαμένῳ παρέχει τάς τε εἰσόδους
52 M. καὶ τὰς ἱερουργίας ἀδεεῖς. (2.) | ὅσον δὲ κἀν τούτῳ τὸ προμηθὲς καὶ 262
φιλόσοφον, ἐπισκεπτέον. οἱ μὲν ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ἀμιγεῖ ὕδατι περιρραίνονται, θαλάττῃ μὲν οἱ πολλοί, τινὲς δὲ ποταμοῖς, οἱ δὲ καὶ κάλπεσιν ἐκ πηγῶν ἀρυόμενοι· Μωυσῆς δὲ τέφραν προετοιμασάμενος

1 τῷ . . . ἡγεμονικωτέρῳ RF: τῇ . . . ἡγεμονικωτέρᾳ AH (Turn.) ψυχῆς H καὶ τὰ RA: κατὰ FH (Turn.) 1. 2 τῶν λόγων ἀπονεῖμαι RF: τῶν ὅλων ἀπονέμειν AH (v) 2 πρεσβείαν H (Turn.) οὖν RF: δ' ἂν AH; δ' οὖν v 3 ὃ προσάγεις] ὁ προσάγων F ἱερεῖον codd.: εἰς ἱερεῖον v 4 ἀδεκάσταις H 6 συγκεκροτημένας F 7 κατίδοις A (sic Mang.!) ἐκνίψῃ F: οὐκ ἐκνίψῃ RAH (v); μὴ (l. 6) delendum censuit Mang. 8 ἀπεμάξω scripsi: ἀνεμάξω codd.: ἐναπεμάξω coni. Mang. 8. 9 τὰ δὲ καὶ F 9 γὰρ τὴν R: γὰρ om. F, τὴν om. AH (v) 10 συμβόλου RF: συμβόλων AH (v) 11 ἀλόγων codd.: τῶν ἀλόγων v 12 ἵνα—λώβην RF: om. AH (Turn.) ἔχοι RF (v) 13 περὶ om. AH (Turn.) 14 καθαίρειν R περιρρανάμενον RF: περιρρεόμενον AH (Turn.) 16 ἀλλ' F περιραίνεσθαι R 17 παρέχει F (Mang.): παρέχειν RAH τ' F 18 τὰς om. R ἱερουργίας ἀδεεῖς. ὅσον scripsi: ἱερουργίασ· αδεεισ οσον R, ἱερουργίας· ἃ δὲ εἰς ὅσον F, ἀδεεῖς om. AH (v) κἂν H 19 πάντες A ἀμιγεῖς F 20 δὲ post τινὲς om. Mang. ποταμοῖς] καὶ πολυτίμῳ F οἱ δὲ καὶ RAH: om. F; οἱ δὲ v 21 κάλπεσιν codd.: κάλπισιν Mang. (fort. recte) μωσῆς AH προητοιμασμένος F

14 Num. 19,11 sqq. 21 Num. 19,17. 18. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 81.*

ὑπολειφθεῖσαν ἐξ ἱεροῦ πυρὸς — ὃν δὲ τρόπον, αὐτίκα δηλωθήσεται —
ἀπὸ ταύτης φησὶ δεῖν ἀναιρεῖσθαι καὶ ἐμβάλλοντας εἰς ἀγγεῖον αὖθις
ὕδωρ ἐπιφέρειν, εἶτα ἐκ τοῦ κράματος βάπτοντας ὑσσώπου κλάδους τοῖς
263 καθαιρομένοις ἐπιρραίνειν. αἰτία δ' οὐκ ἀπὸ σκοποῦ λέγοιτ' ἂν ἥδε·
βούλεται τοὺς ἐπὶ τὴν τοῦ ὄντος θεραπείαν ἰόντας γνῶναι πρότερον
ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἰδίαν οὐσίαν· ὁ γὰρ ἀνεπιστήμων ἑαυτοῦ πῶς ἂν
δυνηθείη καταλαβεῖν τὴν ἀνωτάτω καὶ πάνθ' ὑπερβάλλουσαν θεοῦ δύνα-
264 μιν; ἔστιν οὖν ἡμῶν ἡ κατὰ τὸ σῶμα οὐσία, γῆ καὶ ὕδωρ, ἧς ὑπο-
μιμνήσκει διὰ τῆς καθάρσεως, αὐτὸ τοῦθ' ὑπολαμβάνων εἶναι τὴν ὠφελι-
μωτάτην κάθαρσιν, τὸ γνῶναί τινα ἑαυτὸν καὶ ἐξ οἵων ὡς οὐδεμιᾶς
265 σπουδῆς ἀξίων, τέφρας καὶ ὕδατος, συνεκράθη. τοῦτο γὰρ ἐπιγνοὺς
τὴν ἐπίβουλον οἴησιν εὐθὺς ἀποστραφήσεται καὶ καθελὼν τὸ ὑπέραυχον
εὐαρεστήσει θεῷ καὶ μεταποιήσεται τῆς ἵλεω δυνάμεως αὐτοῦ ⟨τοῦ⟩ μισοῦν-
τος ἀλαζονείαν. εἴρηται γάρ που καλῶς, ὅτι ὁ ἐγχειρῶν ὑπεραύχοις ἢ
λόγοις ἢ ἔργοις οὐκ ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ καὶ „θεὸν παροξύνει" τὸν
266 ἰσότητος καὶ παντὸς τοῦ ἀρίστου δημιουργόν (Num. 15,30). ἐν οὖν τῷ
περιρραίνεσθαι πληττομένοις καὶ διεγειρομένοις μόνον οὐκ ἄντικρυς αὐτὰ
τὰ στοιχεῖα, γῆ καὶ ὕδωρ, φωνὴν ἀφιέντα φησίν· ἡμεῖς ἐσμεν ἡ τοῦ
σώματος ὑμῶν οὐσία, ἡμᾶς ἡ φύσις κερασαμένη θείᾳ τέχνῃ διέπλασεν
εἰς ἀνθρωπόμορφον ἰδέαν, ἐξ ἡμῶν παγέντες, ὅτε ἐγένεσθε, πάλιν εἰς
ἡμᾶς ἀναλυθήσεσθε, ὅταν δέῃ θνήσκειν· οὐδὲν γὰρ εἰς τὸ μὴ ὂν
φθείρεσθαι πέφυκεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἡ ἀρχή, πρὸς ταῦτα καὶ τὸ τέλος.
267 (3.) Ἤδη δ' ἀναγκαῖον καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι τῆς περὶ
τὴν τέφραν ταύτην ἰδιότητος· ἔστι γὰρ οὐ ξύλων αὐτὸ μόνον δαπανη-
θέντων ὑπὸ πυρός, ἀλλὰ καὶ ζῴου πρὸς τὴν τοιαύτην κάθαρσιν ἐπιτη-
268 δείου. κελεύει γὰρ δάμαλιν πυρρὰν ἄζυγον ἄμωμον ἀχθεῖσαν σφαγια-

4 λέγοιτο A, γένοιτο H 6 ὁ γὰρ ἐπιστήμων F 8 γῆ RF: ἡ γῆ AH (v) καὶ om. F 9 τοῦθ' RF: τοῦτο AH (v) ὑπολαμβάνων F: ὑπολαμβάνειν RAH 10 τιν' F 11 συνεκράθη F: συνεκρίθη RAH (v) 13 τοῦ addidi 16 ἰσότητος RF: ἰσότατον AH (Turn.) τοῦ ἀρίστου R: τοῦ om. FAH (v) 17 ἐπιρραίνεσθαι AH (v) μόνον οὐκ RF (Mang.): μόνον οὐ καὶ AH 17. 18 αὐτὰ τὰ codd.: αὐτά γε v 18 φωνὴν ἀφιέντα R: ἀφιέντα φωνήν AH, φωνὴν om. F φησίν R: φασίν FAH 19 ὑμῶν] ἡμῶν H (Turn.) θεία τέχνη RF: ἡ θεία τέχνη AH (v) 20 pr. εἰς om. F ὅτε ἐγένεσθε RF: ὅταν ἐγίνεσθε AH (v) 21 ὅταν δέῃ RF: ὅτε δέοι AH (Turn.) 24 αὐτὸ] αὐτῶν F 25 ὑπὸ RF: ἀπὸ AH (Turn.) 26 πυρὰν FAH ἄμωμον om. AH (Turn.)

18 cf. Diels Elementum p. 46. 26 Num. 19,2—9. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 79. sq.

σθῆναι μὲν ἔξω πόλεως, τὸν δ' ἀρχιερέα λαμβάνοντα ἀπὸ τοῦ αἵματος
ἑπτάκις ἐπιρραίνειν ἀντικρὺ τοῦ νεὼ πάντα. εἶθ' ὅλην κατακαίειν σὺν
δορᾷ καὶ κρέασι καὶ αἵματι καὶ πλήρει τῇ κοιλίᾳ περιττωμάτων· ἤδη
63 M. δ' ὑπομαραινομένης τῆς φλογὸς εἰς τὸ μεσαίτατον | τρία ταῦτα ἐμβάλλειν,
ξύλον κέδρινον καὶ ὕσσωπον καὶ κόκκινον, κελεύει, εἶτ' ἐὰν ἀποσβεσθῇ,
τὴν τέφραν συλλέγειν καθαρὸν ἄνθρωπον καὶ ἀποτιθέναι πάλιν ἔξω πόλεως
ἐν χωρίῳ καθαρῷ. τίνα δὲ διὰ τούτων ὡς διὰ συμβόλων αἰνίττεται, 269
δι' ἑτέρων ἠκριβώσαμεν ἀλληγοροῦντες. ἀναγκαῖον οὖν τοὺς μέλλοντας
φοιτᾶν εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ μετουσίᾳ θυσίας τό τε σῶμα φαιδρύνεσθαι καὶ
τὴν ψυχὴν πρὸ τοῦ σώματος· δεσπότις γὰρ καὶ βασιλὶς καὶ ἐν ἅπασι
κρείττων ἅτε θειοτέρας φύσεως μεταλαχοῦσα. τὰ δὲ φαιδρύνοντα διάνοιάν
ἐστι σοφία καὶ τὰ σοφίας δόγματα πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ κόσμου καὶ
τῶν ἐν αὐτῷ ποδηγετοῦντα καὶ ὁ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἱερὸς χορὸς καὶ
αἱ κατ' ἀρετὰς καλαὶ καὶ σφόδρα ἐπαινεταὶ πράξεις. ὁ μὲν οὖν τούτοις 270
διακεκοσμημένος ἴτω θαρρῶν εἰς οἰκειότατον αὐτῷ τὸν νεών, ἐνδιαίτημα
πάντων ἄριστον, ἱερεῖον ἐπιδειξόμενος αὑτόν· ὅτῳ δ' ἐγκάθηνται καὶ
ἐλλοχῶσιν αἱ πλεονεξίαι καὶ ἐπιθυμίαι τῶν ἀδικιῶν, ἐγκαλυψάμενος
ἠρεμείτω τὴν ἀναίσχυντον ἀπόνοιαν καὶ τὸ λίαν θράσος ἐν οἷς εὐλάβεια
λυσιτελὲς ἐπισχών· τὸ γὰρ τοῦ ὄντως ὄντος ἱερὸν ἀνιέροις ἄβατον θυσίαις.
εἴποιμ' ἄν· ὦ γενναῖε, ὁ θεὸς οὐ χαίρει, κἂν ἑκατόμβας ἀνάγῃ τις· 27
κτήματα γὰρ αὐτοῦ τὰ πάντα, κεκτημένος ὅμως οὐδενὸς δεῖται· χαίρει
δὲ φιλοθέοις γνώμαις καὶ ἀνδράσιν ἀσκηταῖς ὁσιότητος, παρ' ὧν ψαιστὰ
καὶ κριθὰς καὶ τὰ εὐτελέστατα ὡς τιμιώτατα πρὸ τῶν πολυτελεστάτων
ἄσμενος δέχεται· κἂν μέντοι μηδὲν ἕτερον κομίζωσιν, αὑτοὺς φέροντες 272
πλήρωμα καλοκἀγαθίας τελειότατον τὴν ἀρίστην ἀνάγουσι θυσίαν, ὕμνοις
καὶ εὐχαριστίαις τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα θεὸν γεραίροντες, τῇ μὲν διὰ

---

1 μὲν om. F (Mang.) λαβόντα F 2 ἄντικρυς AH 3 κρέασι RF: κέρασι AH (Turn.) καὶ αἵματι F: om. RAH (Turn.) 4 ταῦτ' F ἐμβάλειν (sic) F 5 καὶ ὕσσωπον F: καὶ om. RAH (v) κόκκινον RF: κύμινον AH (Turn.) εἶτ' ἐὰν R: εἶτ' ἐπὰν AH (v), καὶ ἐπειδὰν F 9 φυτᾶν F θυσίας] θυσιῶν F τε] γε R 12 τὰ om. F 13 pr. τῶν om. H 14 καλαὶ om. F σφόδρ' F 15 αὐτῶ AH (v) 16 αὐτόν F, ἑαυτόν AH (v) 17 αἱ πλεονεξίαι RF: αἱ om. AH (v) ἀδικιῶν RF: ἀδίκων AH 20 οὐ om. L (Turn.) κἂν] οὐκ ἂν Turn. αἰεὶ ante ἀνάγῃ add. F 21 κεκτημένος ὅμως non sana videntur; κ. δ' οὐδ' ὅλως vel κ. δὲ συνόλως conicio 22 φιλοθέοις γνώμαις] φιλοθέῳ ψυχῇ F 24 αὐτοὺς F φέροντας H 26 καὶ εὐχαριστίαις om. AH (Turn.) alt. καὶ om. F θεὸν om. AH (Turn.) τὴν μὲν . . . τὴν δ' (66,1) F

20sqq. cf. Bernays Theophrasts Schrift über die Frömmigkeit p. 65. 67. 75.

ὑπολειφθεῖσαν ἐξ ἱεροῦ πυρὸς — ὃν δὲ τρόπον, αὐτίκα δηλωθήσεται —
ἀπὸ ταύτης φησὶ δεῖν ἀναιρεῖσθαι καὶ ἐμβάλλοντας εἰς ἀγγεῖον αὖθις
ὕδωρ ἐπιφέρειν, εἶτα ἐκ τοῦ κράματος βάπτοντας ὑσσώπου κλάδους τοῖς
263 καθαιρομένοις ἐπιρραίνειν. αἰτία δ' οὐκ ἀπὸ σκοποῦ λέγοιτ' ἂν ἥδε·
βούλεται τοὺς ἐπὶ τὴν τοῦ ὄντος θεραπείαν ἰόντας γνῶναι πρότερον
ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἰδίαν οὐσίαν· ὁ γὰρ ἀνεπιστήμων ἑαυτοῦ πῶς ἂν
δυνηθείη καταλαβεῖν τὴν ἀνωτάτω καὶ πάνθ' ὑπερβάλλουσαν θεοῦ δύνα-
264 μιν; ἔστιν οὖν ἡμῶν ἡ κατὰ τὸ σῶμα οὐσία, γῆ καὶ ὕδωρ, ἧς ὑπο-
μιμνήσκει διὰ τῆς καθάρσεως, αὐτὸ τοῦθ' ὑπολαμβάνων εἶναι τὴν ὠφελι-
μωτάτην κάθαρσιν, τὸ γνῶναί τινα ἑαυτὸν καὶ ἐξ οἵων ὡς οὐδεμιᾶς
265 σπουδῆς ἀξίων, τέφρας καὶ ὕδατος, συνεκράθη. τοῦτο γὰρ ἐπιγνοὺς
τὴν ἐπίβουλον οἴησιν εὐθὺς ἀποστραφήσεται καὶ καθελὼν τὸ ὑπέραυχον
εὐαρεστήσει θεῷ καὶ μεταποιήσεται τῆς ἵλεω δυνάμεως αὐτοῦ ⟨τοῦ⟩ μισοῦν-
τος ἀλαζονείαν. εἴρηται γάρ που καλῶς, ὅτι ὁ ἐγχειρῶν ὑπεραύχοις ἢ
λόγοις ἢ ἔργοις οὐκ ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ καὶ „θεὸν παροξύνει" τὸν
266 ἰσότητος καὶ παντὸς τοῦ ἀρίστου δημιουργόν (Num. 15,30). ἐν οὖν τῷ
περιρραίνεσθαι πληττομένοις καὶ διεγειρομένοις μόνον οὐκ ἄντικρυς αὐτὰ
τὰ στοιχεῖα, γῆ καὶ ὕδωρ, φωνὴν ἀφιέντα φησίν· ἡμεῖς ἐσμεν ἡ τοῦ
σώματος ὑμῶν οὐσία, ἡμᾶς ἡ φύσις κερασαμένη θείᾳ τέχνῃ διέπλασεν
εἰς ἀνθρωπόμορφον ἰδέαν, ἐξ ἡμῶν παγέντες, ὅτε ἐγένεσθε, πάλιν εἰς
ἡμᾶς ἀναλυθήσεσθε, ὅταν δέῃ θνήσκειν· οὐδὲν γὰρ εἰς τὸ μὴ ὂν
φθείρεσθαι πέφυκεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἡ ἀρχή, πρὸς ταῦτα καὶ τὸ τέλος.
267 (3.) Ἤδη δ' ἀναγκαῖον καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ἀποδοῦναι τῆς περὶ
τὴν τέφραν ταύτην ἰδιότητος· ἔστι γὰρ οὐ ξύλων αὐτὸ μόνον δαπανη-
θέντων ὑπὸ πυρός, ἀλλὰ καὶ ζῴου πρὸς τὴν τοιαύτην κάθαρσιν ἐπιτη-
268 δείου. κελεύει γὰρ δάμαλιν πυρρὰν ἄζυγον ἄμωμον ἀχθεῖσαν σφαγια-

4 λέγοιτο A, γένοιτο H   6 ὁ γὰρ ἐπιστήμων F   8 γῆ RF: ἡ γῆ AH (v) καὶ om. F   9 τοῦθ' RF: τοῦτο AH (v)   ὑπολαμβάνων F: ὑπολαμβάνειν RAH   10 τιν' F   11 συνεκράθη F: συνεκρίθη RAH (v)   13 τοῦ addidi   16 ἰσότητος RF: ἰσότατον AH (Turn.)   τοῦ ἀρίστου R: τοῦ om. FAH (v)   17 ἐπιρραίνεσθαι AH (v)   μόνον οὐκ RF (Mang.): μόνον οὐ καὶ AH   17. 18 αὐτὰ τὰ codd.: αὐτά γε v   18 φωνὴν ἀφιέντα R: ἀφιέντα φωνήν AH, φωνὴν om. F   φησίν R: φασίν FAH   19 ὑμῶν] ἡμῶν H (Turn.)   θείᾳ τέχνῃ RF: ἡ θεία τέχνη AH (v)   20 pr. εἰς om. F   ὅτε ἐγένεσθε RF: ὅταν ἐγίνεσθε AH (v)   21 ὅταν δέῃ RF: ὅτε δέοι AH (Turn.)   24 αὐτὸ] αὐτῶν F   25 ὑπὸ RF: ἀπὸ AH (Turn.)   26 πυρὰν FAH   ἄμωμον om. AH (Turn.)

18 cf. Diels Elementum p. 46.   26 Num. 19,2—9. cf. *Ioseph. Ant. Iud.* IV § 79. SO.

σθῆναι μὲν ἔξω πόλεως, τὸν δ' ἀρχιερέα λαμβάνοντα ἀπὸ τοῦ αἵματος ἑπτάκις ἐπιρραίνειν ἀντικρὺ τοῦ νεὼ πάντα. εἶθ' ὅλην κατακαίειν σὺν δορᾷ καὶ κρέασι καὶ αἵματι καὶ πλήρει τῇ κοιλίᾳ περιττωμάτων· ἤδη
253 M. δ' ὑπομαραινομένης τῆς φλογὸς εἰς τὸ μεσαίτατον | τρία ταῦτα ἐμβάλλειν, ξύλον κέδρινον καὶ ὕσσωπον καὶ κόκκινον, κελεύει, εἶτ' ἐὰν ἀποσβεσθῇ, τὴν τέφραν συλλέγειν καθαρὸν ἄνθρωπον καὶ ἀποτιθέναι πάλιν ἔξω πόλεως ἐν χωρίῳ καθαρῷ. τίνα δὲ διὰ τούτων ὡς διὰ συμβόλων αἰνίττεται, 269
δι' ἑτέρων ἠκριβώσαμεν ἀλληγοροῦντες. ἀναγκαῖον οὖν τοὺς μέλλοντας φοιτᾶν εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ μετουσίᾳ θυσίας τό τε σῶμα φαιδρύνεσθαι καὶ τὴν ψυχὴν πρὸ τοῦ σώματος· δεσπότις γὰρ καὶ βασιλὶς καὶ ἐν ἅπασι κρείττων ἅτε θειοτέρας φύσεως μεταλαχοῦσα. τὰ δὲ φαιδρύνοντα διάνοιάν ἐστι σοφία καὶ τὰ σοφίας δόγματα πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ποδηγετοῦντα καὶ ὁ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἱερὸς χορὸς καὶ αἱ κατ' ἀρετὰς καλαὶ καὶ σφόδρα ἐπαινεταὶ πράξεις. ὁ μὲν οὖν τούτοις 270
διακεκοσμημένος ἴτω θαρρῶν εἰς οἰκειότατον αὐτῷ τὸν νεών, ἐνδιαίτημα πάντων ἄριστον, ἱερεῖον ἐπιδειξόμενος αὐτόν· ὅτῳ δ' ἐγκάθηνται καὶ ἐλλοχῶσιν αἱ πλεονεξίαι καὶ ἐπιθυμίαι τῶν ἀδικιῶν, ἐγκαλυψάμενος ἠρεμείτω τὴν ἀναίσχυντον ἀπόνοιαν καὶ τὸ λίαν θράσος ἐν οἷς εὐλάβεια λυσιτελὲς ἐπισχών· τὸ γὰρ τοῦ ὄντως ὄντος ἱερὸν ἀνιέροις ἄβατον θυσίαις.
εἴποιμ' ἄν· ὦ γενναῖε, ὁ θεὸς οὐ χαίρει, κἂν ἑκατόμβας ἀνάγῃ τις· 27
κτήματα γὰρ αὐτοῦ τὰ πάντα, κεκτημένος ὅμως οὐδενὸς δεῖται· χαίρει δὲ φιλοθέοις γνώμαις καὶ ἀνδράσιν ἀσκηταῖς ὁσιότητος, παρ' ὧν ψαιστὰ καὶ κριθὰς καὶ τὰ εὐτελέστατα ὡς τιμιώτατα πρὸ τῶν πολυτελεστάτων ἄσμενος δέχεται· κἂν μέντοι μηδὲν ἕτερον κομίζωσιν, αὐτοὺς φέροντες 272
πλήρωμα καλοκἀγαθίας τελειότατον τὴν ἀρίστην ἀνάγουσι θυσίαν, ὕμνοις καὶ εὐχαριστίαις τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα θεὸν γεραίροντες, τῇ μὲν διὰ

1 μὲν om. F (Mang.) λαβόντα F 2 ἄντικρυς AH 3 κρέασι RF: κέρασι AH (Turn.) καὶ αἵματι F: om. RAH (Turn.) 4 ταῦτ' F ἐμβάλειν (sic) F 5 καὶ ὕσσωπον F: καὶ om. RAH (v) κόκκινον RF: κύμινον AH (Turn.) εἶτ' ἐὰν R: εἶτ' ἐπὰν AH (v), καὶ ἐπειδὰν F 9 φυτᾶν F θυσίας] θυσιῶν F τε] γε R 12 τὰ om. F 13 pr. τῶν om. H 14 καλαὶ om. F σφόδρ' F 15 αὐτῶ AH (v) 16 αὐτόν F, ἑαυτόν AH (v) 17 αἱ πλεονεξίαι RF: αἱ om. AH (v) ἀδικιῶν RF: ἀδίκων AH 20 οὐ om. L (Turn.) κἂν] οὐκ ἂν Turn. αἰεὶ ante ἀνάγῃ add. F 21 κεκτημένος ὅμως non sana videntur; κ. δ' οὐδ' ὅλως vel κ. δὲ συνόλως conicio 22 φιλοθέοις γνώμαις] φιλοθέῳ ψυχῇ F 24 αὐτοὺς F φέροντας H 26 καὶ εὐχαριστίαις om. AH (Turn.) alt. καὶ om. F θεὸν om. AH (Turn.) τὴν μὲν . . . τὴν δ' (66,1) F

20 sqq. cf. Bernays Theophrasts Schrift über die Frömmigkeit p. 65. 67. 75.

τῶν φωνητηρίων ὀργάνων, τῇ δὲ ἄνευ γλώττης καὶ στόματος, μόνῃ ψυχῇ
τὰς νοητὰς ποιούμενοι διεξόδους καὶ ἐκβοήσεις, ὧν ἓν μόνον οὖς ἀντιλαμβά-
νεται τὸ θεῖον· αἱ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐ φθάνουσιν ἀκοαὶ συναισθέσθαι.
273 (4.) Ὡς δ' ἀψευδής ἐστιν οὗτος ὁ λόγος καὶ οὐκ ἐμὸς ἀλλὰ τῆς
φύσεως, μαρτυρεῖ μέν πως καὶ ἡ ἐνάργεια τρανὴν παρέχουσα πίστιν
τοῖς μὴ διὰ τὸ φιλόνεικον ἐπιτηδεύουσιν ἀπιστίαν, μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ
νόμος προστάξας δύο κατασκευασθῆναι βωμοὺς καὶ ταῖς ὕλαις καὶ τοῖς
274 τόποις καὶ ταῖς χρείαις διαφέροντας· ὁ μὲν γὰρ ἐκ λίθων λογάδων
ἀτμήτων συνῳκοδόμηται καὶ ἐν ὑπαίθρῳ παρὰ ταῖς τοῦ νεὼ προσβάσεσιν
ἵδρυται καὶ γέγονε πρὸς χρείαν τὴν τῶν ἐναίμων· ὁ δὲ χρυσοῦ μὲν τοῦ
καθαρωτάτου κατεσκεύασται, ἵδρυται δ' ἐν ἀδύτοις εἴσω τοῦ προτέρου
καταπετάσματος, ὃς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐστὶν | ὁρατὸς ὅτι μὴ τοῖς ἁγνεύουσι p. 254
275 τῶν ἱερέων καὶ γέγονε πρὸς χρείαν τὴν τῶν θυμιαμάτων. ἐξ οὗ δῆλόν
ἐστιν, ὅτι καὶ βραχύτατον λιβανωτὸν παρ' ἀνδρὸς ὁσίου τιμιώτερον ὁ
θεὸς νομίζει μυρίων θρεμμάτων, ὅσα ἂν τις ἱερουργῇ μὴ σφόδρα ἀστεῖος
ὤν· ὅσῳ γάρ, οἶμαι, λίθων μὲν εἰκαίων ἀμείνων χρυσός, τὰ δ' ἐν
ἀδύτοις τῶν ἐκτὸς ἁγιώτερα, τοσούτῳ κρείττων ἡ διὰ τῶν ἐπιθυμιω-
276 μένων εὐχαριστία τῆς διὰ τῶν ἐναίμων. ὅθεν οὐ μόνον ὕλης πολυτελείᾳ
καὶ κατασκευῇ καὶ τόπῳ τετίμηται ὁ τῶν θυμιαμάτων βωμός, ἀλλὰ καὶ
τῷ πρότερον καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπηρετεῖν ταῖς πρὸς θεὸν ἀνθρώπων
εὐχαριστίαις· οὐ γὰρ ἐφεῖται τὴν ὁλόκαυτον θυσίαν ἔξω προσαγαγεῖν,
277 πρὶν ἔνδον περὶ βαθὺν ὄρθρον ἐπιθυμιᾶσαι. τὸ δ' ἐστὶ σύμβολον οὐχ
ἑτέρου τινὸς ἢ τοῦ παρὰ θεῷ μὴ τὸ πλῆθος τῶν καταθυομένων εἶναι

2 οὖς] νοῦς H (Turn.) 3 τὸ θεῖον RF: τοῦ θείου AH (Turn.) τῶν om. F 5 ἐνάργεια AH: ἐνέργεια RF 9 καὶ ἀτμήτων F (Mang.) προσβάσεσιν RF (Mang.): προβάσεσιν AH 10. 11 τοῦ καθαρωτάτου om. AH (Turn.) 11 ἀδύτοις RF: ἀδύτῳ AH (v) 11. 12 τοῦ καταπετάσματος τοῦ προτέρου F 13 πρὸς τὴν τῶν θυμιαμάτων χρείαν F 14 ὅτι om. R 15 ἱερουργῇ codd.: ἱερουργεῖ Mang. 16 εἰκαίων RF (Mang.): om. AH τὰ δ'] τά τ' F 17 ἀδύτῳ F ἐκτὸς] ἐκεῖ AH (Turn.) 20 πρότερος F ὑπηρετεῖν RF: νομοθετεῖν AH (Turn.) ἀνθρώπων R, ἀνθρώποις F: om. AH (v) 21 post εὐχαριστίαις add. ταῦτ' ἐπιθύειν AH (Turn.) ἐφεῖται codd.: ἐφίεται Mang. ἔξω θυσίαν transp. F προσάγειν F 22 ἐπιθυμιάσει R τόδ' ἐστι FAH: τόδε ἐστὶ Turn. Mang. 23 τοῦ] τῷ H

7 Exod. 27,1 sqq. 30,1 sqq. 9 cf. *Hecat. Abder. ap. Ioseph. c. Ap. I § 198* ἐνταῦθα δ' ἐστὶ . . . περίβολος λίθινος . . ., ἐν ᾧ βωμός ἐστι τετράγωνος, ἀτμήτων συλλέκτων ἀργῶν λίθων οὕτως συγκείμενος . . . καὶ παρ' αὐτὸν οἴκημα μέγα, οὗ βωμός ἐστι καὶ λυχνίον, ἀμφότερα χρυσᾶ, δύο τάλαντα τὴν ὁλκήν. 21 Exod. 30,7. 23 cf. Bernays l. l.

τίμιον, ἀλλὰ τὸ καθαρώτατον τοῦ θύοντος πνεῦμα λογικόν· εἰ μὴ ἄρα δικαστὴς μέν, ᾧ μέλει τῆς ὁσίας κρίσεως, παρά τινος τῶν κρινομένων οὐκ ἂν λάβοι δῶρα ἢ λαβὼν ἔνοχος ἔσται δωροδοκίᾳ, οὐδ' ἀνὴρ ἀστεῖος παρὰ μοχθηροῦ τινος, ἄνθρωπος παρ' ἀνθρώπου πλουτοῦντος αὐτὸς ἴσως δεόμενος, σὺ δ' φήθης τὸν θεὸν δεκάζεσθαι, τὸν αὐταρκέστατον ἑαυτῷ καὶ μηδενὸς τῶν ἐν γενέσει χρεῖον, ὅστις ὢν τὸ πρῶτον ἀγαθόν, τὸ τελειότατον, ἡ ἀέναος πηγὴ φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς, ἀποστρέφεται τὰς παρὰ τῶν ἀδίκων δωρεάς. ὁ δὲ κομίζων οὐ 278 πάντων ἀναισχυντότατος ἐξ ὧν ἔκλεψεν ἢ ἥρπασεν ἢ ἠρνήσατο ἢ ἀπεστέρησε μέρος ὡς κοινωνῷ τῆς ἑαυτοῦ κακίας καὶ πλεονεξίας διδούς; πάντων κακοδαιμονέστατε, εἴποιμ' ἂν τῷ τοιούτῳ, δυοῖν θάτερον ἢ λήσεσθαι προσδοκᾷς ἢ καταφανήσεσθαι· λήσεσθαι μὲν οὖν ὑπολαμβάνων ἀνεπιστή- 279 μων εἶ θεοῦ δυνάμεως, καθ' ἣν ἅμα πάντα ὁρᾷ καὶ πάντων ἀκούει· νομίζων δ' ἐμφανήσεσθαι θρασύτατος εἶ· δέον ἐφ' οἷς ἥμαρτες ἐγκαλύπτεσθαι, προφέρεις εἰς μέσον τὰ δείγματα ὧν ἠδίκησας καὶ ἐπισεμνυνόμενος διανέμῃ πρὸς θεόν, ἀπαρχὰς αὐτῷ κομίζων ἀνοσίους, καὶ οὐκ ἐλογίσω τοῦθ' ὅτι οὔτε νόμος ἀνομίαν παραδέχεται οὔτε φῶς ἡλιακὸν σκότος. ὁ δὲ θεὸς καὶ νόμων ἐστὶ παράδειγμα ἀρχέτυπον καὶ ἡλίου ἥλιος, νοητὸς αἰσθητοῦ, παρέχων ἐκ τῶν ἀοράτων πηγῶν ὁρατὰ φέγγη τῷ βλεπομένῳ.

p. 264 M. **Περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ κομίζειν.**

Πάνυ καλῶς ἐν ταῖς ἱεραῖς τοῦ νόμου στήλαις κἀκεῖνο ἀναγέγραπται, 280
μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ κομίζειν πεπραχυίας τὴν ἰδίαν ὥραν,

---

2 μέλλει F κρίσεως om. F 3 λάβη (οι supra η) AH ἔνοχος] ἔναγχος AH δωροδοκία RF: δωροδόκος AH; δωροδοκίας v 4 ἄνθρωπος παρ' om. AH (Turn.) 4. 5 αὐτὸς ἴσως δεόμενος RF: om. AH (Turn.) δ' ἴσως Mang. 6 χρεῖον R (sic scripseram): χρειῶν F, χρήζοντα AH (v) alt. τὸ om. AH (Turn.) 7 ἀέναος R: ἀέννaος FAH (v) 9 ἀναισχύντατος H ἔκλεψεν RF: ἔβλαψεν AH (v) 10 μέρος RF: om. AH (Turn.) καὶ πλεονεξίας RF: om. AH (Turn.) 11 κακοδαιμονέστατον εἴποιμ' ἂν τὸν τοιοῦτον AH (Turn.) 12 προσδοκήσας F 13 πάνθ' ὁρᾷ F 14 δ' ἐμφανήσεσθαι R, δ' ἐμφανίσεσθαι F (Mang.): δὲ φανήσεσθαι AH (Turn.) εἶ] εἰ coni. Wendl. 19 ὁρατὰ] ἀόρατα F 20 expositionem *de mercede meretricis* (67,20—68,22) hoc loco om. AH (v) tit. περὶ τοῦ μίσθωμα πόρνης εἰς τὸ ἱερὸν μὴ κομίζειν R: om. F, περὶ τοῦ—μὴ προσδέχεσθαι ceteri
21 κἀκεῖνο RFN: om. ceteri (Turn.) ἀναγέγραπται RFN: γέγραπται ceteri (Turn.)
22 μὴ ante μίσθωμα transp. N κομίζειν] προσδέχεσθαι H (v)

21—68,11 N fol. 156r: ἐν ταῖς ἱεραῖς—ἀδύνατα. 22 Deut. 23,18.

281 ἑλομένης ἕνεκα λημμάτων αἰσχρῶν ἐπονείδιστον βίον. εἰ δὲ τὰ παρὰ
γυναικὸς ἡταιρηκυίας δῶρα ἀνίερα, πῶς οὐχὶ μᾶλλον τὰ παρὰ ψυχῆς
πεπορνευμένης, ἥτις παρέρριψεν | ἑαυτὴν ἐπ' αἰσχύνῃ καὶ ὕβρεσι ταῖς p. 2
ἐσχάταις, οἰνοφλυγίαις, ὀψοφαγίαις, φιλαργυρίαις, φιλοδοξίαις, φιληδονίαις,
ἄλλαις μυρίαις παθῶν τε αὖ καὶ νοσημάτων καὶ κακιῶν ἰδέαις; ὧν τὰ μιάσ-
282 ματα ἐκεῖνα τίς ἂν ἐκνίψαι χρόνος; ἔγωγε οὐκ οἶδα. τῶν μὲν γὰρ ἑταιρῶν
τὴν ἐργασίαν κατέλυσε πολλάκις γῆρας, ἐπειδήπερ ἐξώροις γενομέναις οὐδεὶς
ἔτι πρόσεισιν, ἀπομαρανθείσης ὥσπερ τινῶν ἀνθῶν τῆς ἀκμῆς· ψυχῆς
δὲ πορνείαν ἀκολασίᾳ συντρόφῳ καὶ συνήθει πεπαιδοτριβημένης τίς ἂν
αἰὼν μεταβάλοι πρὸς εὐκοσμίαν; αἰὼν μὲν οὔ, θεὸς δὲ μόνος, ᾧ δυνατὰ
283 τὰ παρ' ἡμῖν ἀδύνατα. δεῖ δὴ τὸν μέλλοντα θύειν σκέπτεσθαι, μὴ εἰ
τὸ ἱερεῖον ἄμωμον, ἀλλ' εἰ ἡ διάνοια ὁλόκληρος αὐτῷ καὶ παντελὴς
καθέστηκε. διερευνάτω μέντοι καὶ τὰς αἰτίας, ὧν ἕνεκα ἀνάγειν ἀξιοῖ
θυσίας· ἤτοι γὰρ εὐχαριστῶν ἐπὶ προϋπηργμέναις εὐεργεσίαις ἢ βεβαιό-
τητα παρόντων ἢ μελλόντων κτῆσιν ἀγαθῶν αἰτούμενος ἢ κακῶν παρόντων
ἢ προσδοκωμένων ἀποτροπήν, ἐφ' οἷς ἅπασιν ὑγείαν καὶ σωτηρίαν ἐκπο-
284 ρίζειν ὀφείλει τῷ λογισμῷ. εἴτε γὰρ ἐπὶ προϋπηργμένοις εὐχαριστεῖ,
μὴ ἀχαριστησάτω φαῦλος γενόμενος — σπουδαίῳ γὰρ ἐδόθησαν αἱ
χάριτες —, εἴτε βεβαιούμενος τὰ παρόντα ἀγαθὰ καὶ χρηστὰ περὶ τῶν
μελλόντων προσδοκῶν, ἄξιον αὑτὸν παρεχέτω τῶν εὐπραγιῶν ἀστεῖος
ὤν, εἴτε κακῶν τινων φυγὴν αἰτούμενος, μὴ δράτω κολάσεων ἐπάξια
καὶ τιμωριῶν.

1 περὶ N 3 πεπορνευκυίας FN ἥτις codd: ἣ v 5 αὖ om. FNA
6 ἐκεῖνα] om. N, ἀνέκπλυτα coni. Mang. ἔγωγ' FA γὰρ om. A
ἑταίρων FN 7 πολλάκις κατέλυσε transp. F, πολλάκις om. N ἐπείπερ A
9 πεπαιδοτριβημένης RFN: πεπαιδοτριβημένην ceteri (Turn.) ἂν om. FN
10 μεταβάλοι F: μεταβάλλει N, μεταβαλεῖ ceteri; μεταβάλλοι v οὔ] οὖν Mang.
12 ἄμωμον ⟨μόνον⟩ conicio ἡ om. A 13 ἕνεκ' F ἀνάγειν] ἀγαγεῖν A
15 κτῆσιν ἀγαθῶν R: ἀγαθῶν κτῆσιν ceteri (v) 16 ὑγίειαν F 17 ἐπὶ
om. GP[1] 18 σπουδαίοις A 18. 19 αἱ χάριτες ἐδόθησαν transp. F
19 παρόντ' F χρηστὰ] χρὴ τὰ GHP 20 προσδοκῶν RFA: προσδοκᾶν ceteri
(Turn.) αὑτὸν F, αυτω (ον) R, αὑτῷ P, αὑτὸν ex αὑτῷ corr. H, ἑαυτὸν A
21 κακῶν . . . ῶ . R (τινῶν supplevi): κακῶν ceteri (v)

254 M. Τὰ ἄλλα περὶ τὸ θυσιαστήριον.

(5.) Πῦρ, φησίν, ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καυθήσεται διὰ παντὸς ἄσβε- 285
στον· εἰκότως, οἶμαι, καὶ προσηκόντως· ἐπειδὴ γὰρ αἱ τοῦ θεοῦ χάριτες
ἀέναοι καὶ ἀνελλιπεῖς καὶ ἀδιάστατοι, ὧν μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ οἱ ἄνθρω-
ποι τυγχάνουσιν, καὶ τὸ σύμβολον τῆς εὐχαριστίας, ἡ ἱερὰ φλόξ, ζωπυρείσθω
255 M. καὶ ἀεὶ ἄσβεστος | ἔστω. τάχα μέντοι καὶ διὰ τοῦδε βούλεται τὰς παλαιὰς 286
ταῖς νέαις θυσίαις ἁρμόσασθαι καὶ ἑνῶσαι τῇ μονῇ καὶ παρουσίᾳ τοῦ αὐτοῦ
πυρός, ᾧ πᾶσαι καθιεροῦνται, πρὸς ἔνδειξιν τοῦ τελείας ἐν εὐχαριστίαις
εἶναι, κἂν ἀπὸ μυρίων ὅσων ἀφορμῶν γίνωνται κατὰ περιουσίας ἀφθόνους
ἢ τοὐναντίον ἐνδείας τῶν προσαγομένων. τὰ μὲν ῥητὰ ταῦτα [σύμβολα 287
νοητῶν], τὰ δὲ πρὸς διάνοιαν τοῖς τῆς ἀλληγορίας κανόσιν ἐπισκεπτέον·
πρὸς ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ θυσιαστήριόν ἐστιν ἡ εὐχάριστος τοῦ σοφοῦ ψυχὴ
παγεῖσα ἐκ τελείων ἀρετῶν ἀτμήτων καὶ ἀδιαιρέτων· οὐδὲν γὰρ μέρος
ἀρετῆς ἀχρεῖον. ἐπὶ ταύτης ἀεὶ τὸ ἱερὸν φῶς ἀνακαίεται φυλαττόμενον 288
ἄσβεστον· διανοίας δὲ φῶς ἐστι σοφία, ἐπεὶ καὶ τοὐναντίον σκότος ψυχῆς
ἀφροσύνη· ὅπερ γὰρ αἰσθητὸν φῶς ὀφθαλμοῖς πρὸς κατάληψιν
σωμάτων, τοῦτ' ἐπιστήμη λογισμῷ πρὸς θεωρίαν τῶν ἀσωμάτων καὶ νοη-
τῶν, ἧς ἀεὶ τὸ φέγγος ἐπιλάμπει μηδέποτε ἀμαυρούμενον ⟨ἢ⟩ σβεννύμενον.

(6.) Μετὰ ταῦτά φησιν· „ἐπὶ παντὸς δώρου προσοίσετε ἅλα“, δι' 289
οὗ, καθάπερ καὶ πρότερον εἶπον, τὴν εἰς ἅπαν διαμονὴν αἰνίττεται·

---

1 tit. τὰ ἄλλα περὶ τὸ θυσιαστήριον R, Φίλωνος τὰ ἄλλα περὶ τὸ θυσιαστήριον Arm: τὰ ἄλλα τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον in textu AH, τὰ ἄλλα τὰ περὶ τὸν βωμόν F 2 πῦρ —καυθήσεται] πῦρ φησὶ καιέσθω ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ ἔστω F 3 post ἐπειδὴ pergit F: τινὰς τῶν ἀποκόπων ἔθετο κτλ. (p. 83,21), cetera sine indicio lacunae om. αἱ τοῦ θεοῦ χάριτες R: τοῦ θεοῦ αἱ χάριτες AH (v) 4 ἀέναοι R: ἀένναοι AH (v) νύκτωρ R: νύκτα AH (v) 5 τυγχάνουσιν R (conieceram): τυγχάνομεν AH (v) 6 μέντοι R (sic scripseram): μὲν AH (v) διὰ τοῦδε Mang.: διὰ τόδε codd. 9 ὅσων] νόσων ἢ Arm γίνονται H 10 προσαγομένων] προσαγόντων conicio 10. 11 σύμβολα νοητῶν seclusi 11 τῆς om. R post ἐπισκεπτέον interpunxi (sic Arm): post ἀλήθειαν (12) interpung. codd. (v) 13 ἀρετῶν R Arm (coni. Mang.): ἀριθμῶν AH (v) 14 τὸ ἱερὸν] ἐν τῷ ἱερῷ Arm 16 ὀφθαλμοῖς scripsi: εἰς ὀφθαλμοὺς codd. (v) 16. 17 πρὸς κατάληψιν σωμάτων R Arm: om. AH (v) 17 πρὸς om. R 18 ἧς RA: οἷς H (Turn.) ἀμαυρούμενον ἢ σβεννύμενον scripsi: ἀμαυρούμενον R, σβεννύμενον AH (v) 19 φησί R ἐπὶ om. R προσοίσεται H ἅλα R: ἅλας AH (v) 20 καὶ om. R

1 Lev. 6,9. 12. 13 19 Lev. 2,13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 227 (de holocaustis) ... καὶ πάσαντες ἁλσὶν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀνατιθέασι.

φυλακτήριον γὰρ οἱ ἅλες σωμάτων, τετιμημένοι ψυχῆς δευτερείοις· ὡς
γὰρ αἰτία τοῦ μὴ διαφθείρεσθαι τὰ σώματα ψυχή, καὶ οἱ ἅλες ἐπὶ
290 πλεῖστον αὐτὰ συνέχοντες καὶ τρόπον τινὰ ἀθανατίζοντες. διὸ καὶ κέκληκε
θυσιαστήριον, ἴδιον καὶ ἐξαίρετον ὄνομα θέμενος αὐτῷ παρὰ τὸ δια-
τηρεῖν, ὡς ἔοικε, τὰς θυσίας, καίτοι τῶν κρεῶν ἀναλισκομένων ὑπὸ
πυρός· ὡς εἶναι σαφεστάτην πίστιν, ὅτι οὐ τὰ ἱερεῖα θυσίαν ἀλλὰ τὴν
διάνοιαν καὶ προθυμίαν ὑπολαμβάνει τοῦ καταθύοντος εἶναι, ἐν ᾗ τὸ μόνι-
291 μον καὶ βέβαιον ἐξ ἀρετῆς. προσέτι κἀκεῖνο προσνομοθετεῖ, κελεύων πᾶσαν
θυσίαν δίχα ζύμης καὶ μέλιτος προσάγεσθαι, μηδέτερον ἀξιῶν ἀναφέρειν
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· μέλι μὲν ἴσως, ἐπειδήπερ ἡ συναγωγὸς αὐτοῦ
μέλιττα ζῷόν ἐστιν οὐ καθαρόν, ἐκ σήψεως καὶ φθορᾶς νεκρῶν, ὡς ὁ
292 λόγος, βοῶν γεννώμενον, καθὰ καὶ οἱ σφῆκες ἐξ ἱππείων σωμάτων· ἢ
κατὰ σύμβολον τοῦ πᾶσαν ἀνίερον εἶναι τὴν περιττὴν ἡδονήν, τὰ μὲν
περὶ τὴν κατάποσιν γλυκαίνουσαν, πικρὰς δὲ καὶ δυσιάτους αὖθις ἐπι-
φέρουσαν ἀλγηδόνας, ὑφ' ὧν ἀνάγκη τὴν ψυχὴν σείεσθαι καὶ κλονεῖσθαι
293 παγίως ἱδρυθῆναι μὴ δυναμένην· ζύμην δὲ διὰ τὴν γινομένην ἔπαρσιν
ἐξ αὐτῆς, πάλιν συμβολικῶς, | ἵνα μηδεὶς προσιὼν τῷ θυσιαστηρίῳ τὸ p. 250
παράπαν ἐπαίρηται φυσηθεὶς ὑπ' ἀλαζονείας, ἀλλ' εἰς τὸ τοῦ θεοῦ
μέγεθος ἀποβλέπων αἴσθησιν λαμβάνῃ τῆς περὶ τὸ γενητὸν ἀσθενείας,
κἂν εὐτυχίαις ἑτέρων διαφέρῃ, καὶ τὸν εἰκότα ποιησάμενος λογισμὸν
στέλλῃ τὸ τοῦ φρονήματος ὑπέραυχον ὕψος, τὴν ἐπίβουλον οἴησιν
294 καθαιρῶν. εἰ γὰρ ὁ τῶν ὅλων κτίστης καὶ ποιητὴς καὶ πάντων ἀνεπι-

---

1 δευτερείοις R: δευτερείων A, δευτερείω H   ὡς R: ἴσως AH   3. 4 κέκληκε θυσιαστήριον v (Turn.): κέκληται θυσιαστήριον R, κύκλωμα θυσιαστηρίου AH   7 ὑπολαμβάνειν H   εἶναι, ἐν ᾗ τὸ μόνιμον Arm: ἵνα ᾖ μόνιμον codd. (v)   8 προσνομοθετεῖ R: νομοθετεῖ AH (v)   8. 9 πᾶσαν θυσίαν R: θυσίαν πᾶσαν AH   9 ἀναφέρειν scripsi (sic Arm?): R quid habeat, incertum, διαφέρειν AH (v); προσφέρειν coni. Mang.   13. 14 τὰ μὲν περὶ τὴν κατάποσιν om. in textu, add. mg R   14 καταγλυκαίνουσαν R   14. 15 ἐπιφέρουσα H   16 ἱδρυνθῆναι A   17 πάλιν] πάνυ coni. Mang.   19 γεννητὸν AH   γενητὸν πᾶν Arm   20 ἑτέρων R: om. AH (v)   καὶ om. Arm   21 στέλλει AH   22 εἰ γὰρ R: εἰ δ' AH (v)

---

9 Lev. 2,11   11 cf. Nicand. Ther. 741 sq. ἵπποι γὰρ σφηκῶν γένεσις, ταύρων δὲ μέλισσαι | σκήνεσι πυθομένοισι λυκοσπάδες ἐξεγένοντο. ubi schol.: φησὶν ὅτι τῶν ἵππων ἀποθνησκόντων σηπόμενα τὰ σκηνώματα γεννῶσι τοὺς σφῆκας, τῶν δὲ ταύρων ὁμοίως σηπομένων γεννῶσι τὰς μελίσσας. Ael. Nat. anim. I 28 ἵππος ἐρριμμένος σφηκῶν γένεσίς ἐστιν· ὁ μὲν γὰρ ὑποσήπεται, ἐκ δὲ τοῦ μυελοῦ ἐκπέτονται οἱ θῆρες οὗτοι. II 57 καὶ ἀποθανὼν δὲ βοῦς γενναῖόν τι χρῆμα καὶ ἀξιέπαινον· μέλισσαι γοῦν ἐκ τῶν ἐκείνου λειψάνων ἐκφύονται. Hesych. βουγενέων· . . . καὶ ἡ μέλισσα βουγενής, ὅτι ἐκ βοείων ὀστέων γεννᾶται.

δεῆς ὧν ἐγέννησεν, οὐ πρὸς τὰς ὑπερβολὰς τοῦ κράτους αὐτοῦ καὶ τῆς ἐξουσίας ἀπιδὼν ἀλλὰ πρὸς τὴν σὴν ἀσθένειαν, μεταδίδωσί σοι τῆς ἵλεω δυνάμεως αὐτοῦ τὰς ἐνδείας ἀναπληρῶν αἷς κέχρησαι, σὲ τί ποιεῖν ἁρμόττει πρὸς ἀνθρώπους τοὺς φύσει συγγενεῖς καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν στοιχείων σπαρέντας, τὸν μηδὲν εἰς τὸν κόσμον ἀλλὰ μηδὲ σαυτὸν
εἰσενηνοχότα; γυμνὸς μὲν γάρ, θαυμάσιε, ἦλθες, γυμνὸς δὲ πάλιν ἄπεις, 295
τὸν μεταξὺ χρόνον γενέσεως καὶ θανάτου παρὰ τοῦ θεοῦ χρῆσιν λαβών, ἐν ᾧ τί ποιεῖν προσῆκον ἦν ἢ κοινωνίας καὶ ὁμονοίας ἰσότητός τε καὶ φιλανθρωπίας καὶ τῆς ⟨ἄλλης⟩ ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ἀποβαλλόμενον τὴν ἄνισον καὶ ἄδικον καὶ ἀσύμβατον κακίαν, ἣ τὸ ἡμερώτατον φύσει ζῷον, ἄνθρωπον, ὠμὸν καὶ ἀτίθασον ἐργάζεται;

(7.) Πάλιν ἀφ' ἑσπέρας ἕως πρωίας προστάττει καίεσθαι λύχνους 296
ἐπὶ τῆς ἱερᾶς λυχνίας εἴσω τοῦ καταπετάσματος, πολλῶν χάριν· ἑνὸς μὲν ἵνα ἐκ διαδοχῆς τοῦ μεθημερινοῦ φωτὸς καταλάμπηται τὰ ἅγια γινόμενα ἀεὶ σκότους ἀμέτοχα καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀστέρων· καὶ γὰρ οὗτοι δύντος ἡλίου τὸ ἴδιον ἀναφαίνουσι φέγγος ἣν ἐτάχθησαν ἐν τῷ
κόσμῳ τάξιν οὐ λείποντες· ἑτέρου δὲ τοῦ καὶ νύκτωρ ἀδελφόν τι καὶ 297
συγγενὲς ταῖς μεθημεριναῖς θυσίαις ἐπιτελεῖσθαι πρὸς ἀρέσκειαν θεοῦ καὶ μηδένα χρόνον ἢ καιρὸν εὐχαριστίας παραλείπειν· ἐπιτηδειοτάτη δὲ καὶ προσφυεστάτη νυκτὶ τῆς εὐχαριστίας θυσία — θυσίαν γὰρ αὐτὴν ἄξιον
καλεῖν — ἡ τοῦ ἱερωτάτου φέγγους ἐν τοῖς ἀδύτοις αὐγή· τρίτου δὲ καὶ 298
σφόδρα ἀναγκαίου· ἐπειδὴ γὰρ οὐ μόνον ἐγρηγορότες εὖ πάσχομεν ἀλλὰ

1 αὐτοῦ AH (v) 1. 2 τῆς ἐξουσίας R Arm: τὰς ἐξουσίας AH (v) 2 ἀπιδὼν] ὑπεριδὼν AH σοι om. H (Turn.) 3 αὐτοῦ AH, αὐτοῦ om. Arm αἷς om. R κέχρησαι R Arm: κέχωσαι AH (v) 5 σπαρέντας] συγκραθέντας vel συγκριθέντας coni. Mang. τὸν κόσμον codd.: τὸν om. v 6 μὲν γάρ om. Arm, γάρ om. R δὲ R: om. AH (v) ἄπεις scripsi (an ἄπει?): ἀπίης codd. (v) 7 τὸν μεταξὺ χρόνον] οὐ μετὰ πολὺν χρόνον Arm ⟨εἰς⟩ χρῆσιν coni. Mang.; sed cf. vol. I 197,3 9 ἄλλης Arm (coni. Mang.): om. codd. (v) προβαλλόμενον Arm 11 ἀτίθασον R: ἀτίθασσον AH (v) 12 πρωίας R: πρωὶ AH (v) 13 τῆς ἱερᾶς R Arm (Mang.): τὰς ἱερὰς AH 14 διαδοχῆς R: διαδόχου AH 16 δύντος R (sic scripseram): δύνοντος AH (v) 19 παραλείπεσθαι conicio post παραλείπειν interpungit R: post νυκτί (20) AH (v) 19. 20 ἐπιτηδειοτάτη δὲ καὶ προσφυεστάτη νυκτὶ R (Arm?): ἐπιτηδειότατον καὶ προσφυέστατον τῇ νυκτί AH (v) 20 τῆς εὐχαριστίας θυσία scripsi: τὴν εὐχαριστίας θυσίαν εἶναι R, om. AH (v) 21 ἡ . . . αὐγή R: τὴν . . . αὐγήν AH (v) 22 οὐ] οὗ H εὖ] οὗ H

12 Exod. 27,21. 30,8. Lev. 24,3. 4.

καὶ καθεύδοντες, τοῦ φιλοδώρου θεοῦ μεγάλην ἐπικουρίαν, ὕπνον, τῷ θνητῷ γένει παρασχόντος ἐπ' ὠφελείᾳ σώματός τε καὶ ψυχῆς, τοῦ μὲν σώματος τῶν μεθημερινῶν πόνων ἀφιεμένου, τῆς δὲ ψυχῆς ἐπικουφιζομένης τὰς φροντίδας καὶ ἀναχωρούσης εἰς ἑαυτὴν ἀπὸ τοῦ τῶν αἰσθήσεων ὄχλου καὶ θορύβου καὶ δυναμένης τότε γοῦν ἰδιάζειν καὶ ἐνομιλεῖν ἑαυτῇ, προσηκόντως ἐδικαίωσεν ὁ νόμος τὰς εὐχαριστίας διακληρῶσαι, ὑπὲρ μὲν ἐγρηγόρσεως διὰ τῶν προσαγομένων ἱερείων, ὑπὲρ δὲ ὕπνου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦδε ὠφελειῶν διὰ τῆς τῶν ἱερῶν λύχνων ἐξάψεως.

299 (8.) | Ἃ μὲν οὖν πρὸς εὐσέβειαν νομοθετεῖται κατὰ προστάξεις p. 25
καὶ ἀπαγορεύσεις, ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσιά ἐστιν· ἃ δὲ κατὰ
τὰς φιλοσόφους ὑποθήκας καὶ παραινέσεις, ὧδε λεκτέον. αἰτεῖται γάρ,
φησίν, ὦ διάνοια, παρὰ σοῦ ὁ θεὸς οὐδὲν βαρὺ καὶ ποικίλον ἢ δύσεργον
300 ἀλλὰ ἁπλοῦν πάνυ καὶ ῥᾴδιον. ταῦτα δ' ἐστὶν ἀγαπᾶν αὐτὸν ὡς εὐερ-
γέτην, εἰ δὲ μή, φοβεῖσθαι γοῦν ὡς ἄρχοντα καὶ κύριον, καὶ διὰ πασῶν
ἰέναι τῶν εἰς ἀρέσκειαν ὁδῶν καὶ λατρεύειν αὐτῷ μὴ παρέργως ἀλλὰ
ὅλῃ τῇ ψυχῇ πεπληρωμένῃ γνώμης φιλοθέου καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ
περιέχεσθαι καὶ τὰ δίκαια τιμᾶν.

ἐξ ὧν ἁπάντων αὐτὸς μὲν ἐν ὁμοίᾳ μένει φύσει μὴ τρεπόμενος. ἔτι δὲ τῶν ἄλλων ὅσα κατὰ τὸν κόσμον ἐστὶ βελτίωσιν ἴσχει, ἥλιος ἢ σελήνη ἢ τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων ἀστέρων ἢ ὁ σύμπας οὐρανός. ἀλλὰ καὶ τῆς γῆς τὰ μὲν ὄρη πρὸς ὕψος αἴρεται περιμηκέστατον, ἡ δὲ πεδιὰς ὥσπερ αἱ χυταὶ οὐσίαι ἐπὶ πλεῖστον εὐρύνεται, καὶ ἡ θάλαττα μεταβάλλει πρὸς πότιμον ἢ οἱ ποταμοὶ πελαγῶν ἐξισοῦνται μεγέθεσιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν αὐτῶν ὅρων ἕκαστον ἵδρυται ἐφ' οἷς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅτε ἐποίησεν ⟨ὁ θεὸς⟩ ἐτάχθη· σὺ δὲ βελτίων ἔσῃ ζῶν ἀνυπαιτίως.

---

1 τοῦ φιλοδώρου RH: τοῦ μεγαλοδώρου καὶ φιλοδώρου A (Mang.) 4 τὰς φροντίδας om. Arm τοῦ om. Turn. 5 ἰδιάζειν om. H (Turn.) 9 ἃ] τὰ Arm 10 ἃ] τὰ Arm 11 ὑποθήκας] ὑποθέσεις R 13 ἁπλοῦν om. R πάνυ] πάλιν H (Turn.) ταῦτα] τοῦτο coni. Mang. 15 ἀλλὰ R: ἀλλ' AH 18—25 verba ἐξ ὧν ἁπάντων — ζῶν ἀνυπαιτίως, quibus sententiarum concinnitatem turbari nemo non videt, Philonis videntur esse, sed aliunde hic inculcata 18 αὐτὸς] ὁ κόσμος coni. Mang. φύσει om. R 18. 19 ἔτι δὲ R ut vid. (coni. Mang.): εἴ τι δὲ AH 19 καὶ ante βελτίωσιν add. Arm 21 καὶ om. R τῆς γῆς RA: τῆς om. H (v) περιμηκέστερον R 23 πελαγῶν ἐξισοῦνται μεγέθεσιν R: πελάγεσιν ἐξισοῦνται AH (v) 24 ἐφ' οἷς εὐθὺς R Arm: εὐθὺς ἐφ' οἷς AH (v) 25 ὅτε ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐτάχθη scripsi: ὅτε . . . ἐτάχθη R (om. ἐποίησεν), ὁ θεὸς supplevi, ὅτε ἐποίησεν ἐτάχθη Arm, ἐποίησεν ὅτε ἐτάχθη AH (v)

---

13 Deut. 10,12. 13.

τί δὴ τούτων ἀργαλέον ἐστὶν ἢ ἐπίπονον; οὐκ ἄπλωτα πελάγη δεῖ 301
περαιοῦσθαι καὶ μέσου χειμῶνος κλύδωνι καὶ βίαις ἐναντίων πνευμάτων
κλονουμένους ἄνω καὶ κάτω θαλαττεύειν ἢ τραχείας καὶ ἀτριβεῖς
πεζεύειν ἀνοδίας, οὐχ ὁδούς, λῃστῶν ἢ θηρίων ἐφόδους ἀεὶ κατεπτηχότας
ἢ τειχοφυλακεῖν ἐν ὑπαίθρῳ νυκτερεύοντας, ἐφεδρευόντων πολεμίων καὶ
τοὺς ἀνωτάτω κινδύνους ἀπειλούντων — ἄπαγε, μηδὲν ἐπὶ καλοῖς
λεγέσθω τῶν ἀηδῶν· εὐφημητέον ἐπὶ τοῖς οὕτω συμφέρουσιν. ἐπινεῦσαι 302
μόνον δεῖ τὴν ψυχήν, καὶ πάρεστιν ἐν ἑτοίμῳ τὰ πάντα. ἢ τοῦτο
ἀγνοεῖς, ὅτι τοῦ θεοῦ καὶ ὁ αἰσθητός ἐστιν οὐρανὸς καὶ ὁ νοητός, ὁ
κυρίως, εἴποι τις ἄν, „οὐρανὸς οὐρανοῦ“, καὶ πάλιν ἡ γῆ καὶ τὰ ἐν
αὐτῇ καὶ σύμπας ὁ κόσμος, ὅ τε ὁρατὸς καὶ ὁ ἀόρατος καὶ ἀσώματος,
τὸ παράδειγμα τοῦ ὁρατοῦ οὐρανοῦ; (9.) ἀλλ' ὅμως καὶ ἐξ ἅπαντος 303
ἀνθρώπων γένους τοὺς πρὸς ἀλήθειαν ἀνθρώπους ἀριστίνδην ἐπιλέξας
εἵλετο καὶ προνομίας ἠξίωσε τῆς πάσης, ἐπὶ τὴν θεραπείαν καλέσας
ἑαυτοῦ, τὴν ἀέναον τῶν καλῶν πηγήν, ἀφ' ἧς καὶ τὰς ἄλλας ὤμβρησεν
ἀρετὰς καὶ ἀνέχεεν εἰς ἀπόλαυσιν ὠφελιμωτάτην, νέκταρος μᾶλλον ἢ
οὐχ ἧττον ἀθανατίζον ποτόν. οἰκτροὶ δὲ καὶ κακοδαίμονες ὅσοι μὴ τὸν 304
ἀρετῆς πότον εὐωχήθησαν καὶ κακοδαιμονέστατοι διετέλεσαν οἱ εἰς ἅπαν
p. 258 M. ἄγευστοι καλοκἀγαθίας, παρὸν καὶ ἐνευφρανθῆναι καὶ | ἐντρυφῆσαι δικαιο-
σύνῃ καὶ ὁσιότητι· ἀλλ' εἰσὶν ἀπερίτμητοι τὴν καρδίαν, ᾗ φησιν ὁ νόμος,
καὶ διὰ σκληρότητα τρόπων ἀφηνιασταί, σκιρτῶντες αὐθαδῶς καὶ ἀπαυ-
χενίζοντες· οὓς νουθετεῖ φάσκων· „περιτέμνεσθε τὴν σκληροκαρδίαν“ 305
(Deut. 10, 16), τὸ δέ ἐστι, τὰς περιττευούσας φύσεις τοῦ ἡγεμονικοῦ,

---

1 οὐκ om. Arm 3 κλονουμένους scripsi: κυκλουμένους codd. (v); κυλιομένους coni. Mang. 4 οὐχ ὁδούς secludendum puto 9 καὶ (post θεοῦ) R: om. AH (v) ὁ αἰσθητός ἐστιν A: ἐστιν ὁ αἰσθητός H (v), ἐστιν om. R ὁ νοητός R: ὁ om. AH (v) 9. 10 ὁ κυρίως Arm: om. codd. 10 εἴποι τις ἄν R: εἴποι ἄν τις AH (v) 11 ὁ ἀόρατος RA: ὁ om. H (v) 12 ὁρατοῦ οὐρανοῦ R: ὁρατοῦ om. AH (v) 13 τοὺς R Arm: om. AH (v) 14 προνομίας Mang.: προνοίας codd. 15 ἀέναον R: ἀένναον AH (v) 16 ἀνέχεεν scripsi (*spargens effudit* Arm): ἀνενεχθεὶς codd.; ἀνενεχθὲν Turn. μᾶλλον] μόνον Arm 17 οἰκτροὶ δὲ om. Arm 18 πότον R: πόθον A, πόνον H (v); ποτὸν coni. Mang. διετέλεσαν om. Arm οἳ H (v) 18. 19 οἱ εἰς ἅπαν ἄγευστοι] εἰς ἀνάπαυλαν μέντοι (sic) R 19 pr. καὶ om. R εὐφρανθῆναι R 20 ὁσιότητι RL Arm: ἰσότητι AH (Mang.) ἀπερίτμητοι (om. τὴν) καρδίαν R: ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ AH (v) ᾗ] οἷς R ut vid. 21 pr. καὶ om. R (fort. recte) αὐθαδεῖς Turn. 21. 22 ἀπαυχενίζοντες R Arm (coni. Mang.): ἀποσχοινίζοντες AH 22 τὴν σκληροκαρδίαν R: τὰς σκληροκαρδίας AH (v) 23 περιττευούσας R: περιττὰς AH (v) φύσεις] ἐπιφύσεις Arm

---

1 cf. Deut. 30,13 9 Deut. 10,14 12sq. Deut. 10,15.

ἃς αἱ ἄμετροι τῶν παθῶν ἔσπειράν τε καὶ συνηύξησαν ὁρμαὶ καὶ ὁ
κακὸς ψυχῆς γεωργὸς ἐφύτευσεν, ἀφροσύνη, μετὰ σπουδῆς ἀποκείρασθε.
306 καὶ ὁ τράχηλος, φησίν, ὑμῶν μὴ σκληρὸς ἔστω, τουτέστι, μὴ ἀκαμπὴς
ὁ νοῦς καὶ αὐθαδέστατος, μηδ' ὑπὸ τῆς ἄγαν σκαιότητος ἐπιτηδευέτω
τὴν βλαβερωτάτην ἀμαθίαν, ἀλλὰ τὸ φύσει δύσκολον καὶ δύστροπον ἀπο-
θέμενος ὡς ἐχθρὸν μεταβαλλέτω πρὸς τὸ εὔκολον, πειθαρχήσων νόμοις
307 φύσεως. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι περὶ τὸ ὂν αἱ πρῶται καὶ μέγισται τῶν
δυνάμεών εἰσιν, ἥ τε εὐεργέτις καὶ κολαστήριος; καὶ προσηγόρευται ἡ
μὲν εὐεργέτις θεός, ἐπειδὴ κατὰ ταύτην ἔθηκε καὶ διεκόσμησε τὸ πᾶν,
ἡ δὲ ἑτέρα κύριος, καθ' ἣν ἀνῆπται τῶν ὅλων τὸ κράτος. θεὸς δὲ
οὐκ ἀνθρώπων μόνον ἀλλὰ καὶ θεῶν ἐστι θεός, καὶ ἄρχων οὐκ ἰδιωτῶν
μόνον ἀλλὰ καὶ ἀρχόντων, μέγας τέ ἐστιν ὢν ὄντως καὶ ἰσχυρὸς καὶ
308 κραταιός. (10.) ἀλλ' ὅμως ὁ τοσοῦτος ἐν ἀρεταῖς καὶ δυνάμεσιν ἔλεον
καὶ οἶκτον λαμβάνει τῶν ἐν ἐνδείαις ἀπορωτάτων, οὐκ ἀπαξιῶν γενέσθαι
κριτὴς προσηλύτοις ἢ ὀρφανοῖς ἢ χήραις, ἀλλὰ βασιλέων καὶ τυράννων
καὶ τῶν ἐν μεγάλαις δυναστείαις ὑπεριδὼν τὸ ταπεινὸν τῶν λεχθέντων
309 ἀξιοῖ προνοίας. τῶν μὲν ἐπηλύτων διὰ τόδε· καταλιπόντες οὗτοι τὰ
πάτρια οἷς ἐνετράφησαν ψευδῶν πλασμάτων γέμοντα καὶ τύφου, γενό-
μενοι ἀτυφίας καὶ ἀληθείας ἐρασταὶ γνήσιοι, μετεχώρησαν πρὸς εὐσέβειαν,
ἱκέται τε καὶ θεραπευταὶ τοῦ ὄντως ὄντος ἀξίως ὄντες τῆς προνοίας
τῆς ἁρμοττούσης εἰκότως μεταλαγχάνουσι, καρπὸν εὑράμενοι τῆς ἐπὶ
310 τὸν θεὸν καταφυγῆς τὴν ἀπ' αὐτοῦ βοήθειαν. ὀρφανῶν δὲ καὶ χηρῶν,
ἐπειδὴ κηδεμόνας ἀφῄρηνται, οἱ μὲν γονεῖς, αἱ δὲ ἄνδρας, καταφυγὴ δ'
οὐδεμία τοῖς οὕτως ἐρήμοις ἐξ ἀνθρώπων ἀπολείπεται· διὸ τῆς μεγίστης

---

2 ἀποκείρασθαι R, δ' ἀποκείρασθε A 4 μηδ' scripsi: μήθ' codd. (v) 5 δύσκολον καὶ δύστροπον RA: δύστροπον καὶ δύσκολον H (v) 5. 6 ἀποθέμενος R: μεθέμενος AH (v) 6 μεταβαλέτω H εὔκολον scripsi: εἰκός codd. (v); ἐπιεικές coni. Mang. 8 προσηγόρευται R: προσαγορεύεται AH (v) 9 κατὰ ταύτην] αὕτη καθ' ἑαυτὴν Arm 10 δ' AH θεὸς δὲ R: δὲ om. AH (v) 11 καὶ ἄρχων—ἀρχόντων (12) R: om. AH (v) 14 ἐν ἐνδείαις R: ἐν om. AH (Turn.) 15 ἢ ὀρφανοῖς R: καὶ ὀρφανοῖς AH (v) ἢ χήραις om. Arm ἀλλὰ καὶ Arm 17 προνοίας Mang.: προνομίας codd., προνομίας προνοίας (sic) Arm 18 ἐνετράφησαν R: ἀνετράφησαν AH ψευδῶν R: ψεύδους AH (v) 19 (ἀτυφί)ας καὶ ἀληθείας R: ἀτυφίας καὶ om. AH (v) 20 τε codd.: δὲ v ἀξίως om. Arm; vel secludendum vel ἀληθῶς scribendum cens. Mang. προνοίας Mang.: προνομίας codd. 21 μεταλαγχάνουσι(ν) RA: μεταλαμβάνουσι H (v) 22 τὸν om. A 23 αἱ] οἱ R δὲ AH 24 ἐρήμοις ἐξ ἀνθρώπων R: ἐξ ἀνθρώπων ἐρήμοις AH (v) ἀπολείπεται om. Arm

3 Deut. 10,16 7 sqq. Deut. 10,17 15 Deut. 10,18.

ἐλπίδος οὐκ ἀμοιροῦσι, τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἵλεω φύσιν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν καὶ ἐπιμέλειαν μὴ ἀποστραφέντος τῶν οὕτως ἐρήμων. ἔστω δή, φησί, 311
μόνος θεὸς αὔχημά σου καὶ μέγιστον κλέος, καὶ μήτ' ἐπὶ πλούτῳ μήτε δόξῃ μήτε ἡγεμονίᾳ μήτε σώματος εὐμορφίᾳ μήτε ῥώμῃ μήτε τοῖς παραπλησίοις, ἐφ' οἷς εἰώθασιν οἱ κενοὶ φρενῶν ἐπαίρεσθαι, σεμνυνθῇς, λογισάμενος ὅτι πρῶτον μὲν ἀμέτοχα ταῦτ' ἐστὶ τῆς ⟨τοῦ⟩ ἀγαθοῦ φύσεως, ἔπειτα δ' ὅτι καιρὸν ὀξὺν ἔχει τῆς μεταβολῆς, μαραινόμενα τρόπον τινά, πρὶν ἀνθῆσαι βεβαίως. ὃ δὴ πάγιον καὶ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάβλητον 312
p. 259 M. ἀγαθὸν μεταδιώκωμεν καὶ τῆς | ἱκεσίας καὶ θεραπείας αὐτοῦ περιεχώμεθα καὶ μήτε κρατήσαντες ἐχθρῶν ζηλώσωμεν τὰς ἐκείνων ἐν αἷς εὐσεβεῖν δοκοῦσιν ἀσεβείας υἱοὺς καὶ θυγατέρας τοῖς αὐτῶν καταχαίοντες θεοῖς — οὐχ ὅτι τὰ τέκνα πᾶσι τοῖς βαρβάροις ἐμπιμπράναι δι' ἔθους 313
ἐστίν· οὐ γὰρ οὕτως ἐξηγρίωνται τὰς φύσεις, ὡς, ἃ μηδὲ πολεμίους καὶ ἐχθροὺς ἀσυμβάτους ἐν πολέμῳ, ταῦτα τοὺς φιλτάτους καὶ οἰκειοτάτους ἐν εἰρήνῃ δρᾶν ὑπομένειν· ἀλλ' ὅτι τὰς ψυχὰς τῷ ὄντι καταφλέγουσι καὶ διαφθείρουσιν ὧν ἐγέννησαν ἐξ ἔτι σπαργάνων ἁπαλαῖς ἔτι μὴ ἐγχαράττοντες τὰς ἀληθείας δόξας περὶ τοῦ ἑνὸς καὶ πρὸς ἀλήθειαν ὄντος θεοῦ — μήτ' οὖν ἡττηθέντες ἀναπέσωμεν καὶ ὑπαχθῶμεν ταῖς ἐκείνων εὐτυχίαις ὡς δι' εὐσέβειαν νενικηκότων· πολλοῖς γὰρ ἐπ' ἐνέδρᾳ συμ- 314
βαίνουσιν αἱ παραυτίκα εὐπραγίαι δέλεαρ σφοδρῶν καὶ ἀνιάτων οὖσαι κακῶν· εἰκὸς δὲ καὶ ἀναξίους ὄντας κατορθοῦν, μὴ δι' ἑαυτούς, ἀλλὰ ὑπὲρ τοῦ λυπεῖσθαι καὶ ἀνιᾶσθαι σφοδρότερον ἡμᾶς οὐχ ὅσια δρῶντας, οἳ γεννηθέντες ἐν πολιτείᾳ φιλοθέῳ καὶ ἐντραφέντες νόμοις ἐπὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἀλείφουσι καὶ ἐκ πρώτης ἡλικίας παιδευόμενοι τὰ κάλλιστα

---

1 ἵλεω codd.: ἵλεων v   3 ἐπὶ τῷ πλούτῳ R   3. 4 μήτε δόξῃ R: μήτ' ἐπὶ δόξῃ AH (v)   4 μήτε ἡγεμονίᾳ R: μήθ' ἡγεμονίᾳ AH   4. 5 μήτε τοῖς παραπλησίοις R: ἢ τ. π. AH (v)   6 τοῦ addidi; τοῦ pro τῆς coni. Mang.
7 καιρὸν (ὀξὺν) ἔχει τῆς μεταβολῆς R: καὶ ὀξεῖαν ἔχει τὴν μεταβολὴν AH (v) μαραινόμενα R: μαραινομένην AH   8. 9 ὃ (an τὸ?) δὴ πάγιον καὶ ἄτρεπτον καὶ ἀμετάβλητον ἀγα(θὸν) μεταδιώκωμεν R Arm: om. AH (v)   9 καὶ θεραπείας R Arm: om. AH (v)   9. 10 περιεχώμεθα R Arm: περιεχόμεθα AH   10 κρατησάντων male coni. Mang.: respicit Philo Deut. 12,29   αἷς scripsi (sic R?): οἷς (R)AH (v)
11 αὐτῶν AH   12 ἐμπιμπράναι R: ἐμπιπρᾶν AH   13 ὡς] ὥστε R
13. 14 ἃ μηδὲ πολεμίους καὶ ἐχθροὺς R: ἃ μόλις ἐχθροὺς AH (v)   17 τὰς scripsi: τῆς codd. (v)   δόξαις AH   18 μήτ' οὖν scripsi: μὴ οὖν codd. (v)
21 μὴ R: οὐ AH (v)   δι' ἑαυτούς] δέον αὐτοὺς Arm   22 ἀνιᾶσθαι v (Turn.): ἀλᾶσθαι AH; R quid habeat, dubium   δρῶντες H

3 Deut. 10,21   9. 10 Deut. 10,20   11 Deut. 12,31.

παρὰ θεσπεσίοις ἀνδράσι τῶν μὲν ὀλιγωροῦμεν, τῶν δ' ὡς ἀληθῶς
ὀλιγωρίας ἀξίων περιεχόμεθα, παιδιὰν μὲν τὰ σπουδαῖα, σπουδὴν δὲ τὰ
παιδιᾶς ἄξια ἡγούμενοι.
315 (11.) Κἂν μέντοι τις ὄνομα καὶ σχῆμα προφητείας ὑποδύς, ἐνθου-
σιᾶν καὶ κατέχεσθαι δοκῶν, ἄγῃ πρὸς τὴν τῶν νενομισμένων κατὰ πόλεις
θρησκείαν θεῶν, οὐκ ἄξιον προσέχειν ἀπατωμένους ὀνόματι προφήτου·
γόης γὰρ ἀλλ' οὐ προφήτης ἐστὶν ὁ τοιοῦτος, ἐπειδὴ ψευδόμενος λόγια
316 καὶ χρησμοὺς ἐπλάσατο. κἂν ἀδελφὸς ἢ υἱὸς ἢ θυγάτηρ ἢ γυνὴ ἡ
οἰκουρὸς ἢ γνήσιος φίλος ἤ τις ἕτερος εὔνους εἶναι δοκῶν εἰς τὰ ὅμοια
ἐνάγῃ προτρέπων συνασμενίζειν τοῖς πολλοῖς καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἱερὰ καὶ
τὰς αὐτὰς σπονδάς τε καὶ θυσίας ἀφικνεῖσθαι, κολαστέον ὡς δήμιον
καὶ κοινὸν ἐχθρὸν ὄντα ὀλίγα φροντίσαντας οἰκειότητος καὶ τὰς παραι-
νέσεις αὐτοῦ διαγγελτέον πᾶσι τοῖς εὐσεβείας ἐρασταῖς, οἳ ἀνυπερθέτῳ
τάχει ταῖς κατ' ἀνδρὸς ἀνοσίου τιμωρίαις ἐπιδραμοῦνται κρίνοντες εὐαγὲς
317 τὸ κατ' αὐτοῦ φονᾶν. ἔστω γὰρ ἡμῖν μία οἰκειότης καὶ φιλίας ἓν σύμ-
βολον ἡ πρὸς θεὸν ἀρέσκεια καὶ τὸ πάντα λέγειν τε καὶ πράττειν ὑπὲρ
εὐσεβείας· αἱ δ' ἐκ προγόνων ἀφ' αἵματος αὗται λεγόμεναι συγγένειαι
καὶ αἱ κατ' ἐπιγαμίας ἤ τινας ἄλλας ὁμοιοτρόπους αἰτίας οἰκειότητες
ἀπορριπτέσθωσαν, εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος ἐπείγονται, τὴν τοῦ θεοῦ
τιμήν, ἥ πάσης ἑνωτικῆς εὐνοίας ἄλυτος δεσμός ἐστιν· ἀντιλήψονται
318 γὰρ οἱ τοιοῦτοι σεμνοτέρας καὶ | ἱεροπρεπεστέρας συγγενείας. βεβαιοῦται p. 260 M
δέ μου τὴν ὑπόσχεσιν ὁ νόμος λέγων, ὅτι οἱ „τὸ ἀρεστὸν" τῇ φύσει
δρῶντες καὶ „τὸ καλὸν" υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, φησὶ γάρ· „υἱοί ἐστε κυρίῳ
τῷ θεῷ ὑμῶν" (Deut. 14, 1), δηλονότι προνοίας καὶ κηδεμονίας ἀξιω-

1 παρὰ θεσπεσίοις ἀνδράσιν R (Arm): παρὰ θεσπεσίοις om. AH (v) 2 παιδειαν R σπουδὴν R (coni. Mang.): σπουδῆς AH 3 παιδειας R 5 κατέχεσθαι] καταδέχεσθαι H 6 ἄξιον] ἐξὸν coni. Mang. 7 ἐπειδὴ R (sic scripseram): ἐπεὶ δὲ AH (v) ψευδόμενος λόγια R (Arm?): ψευδολογίας λόγους AH (v) 8 ἐπλάσατο AH: . . . (οὓς?) ἐπλάσατο R, οὓς ἐπλάσατο Arm ἡ] ἢ AH (Turn.) 9 ὅμοια] ἄνομα vel ἀνόσια coni. Mang. 10 ἐνάγει H προτρέπει H συνασμενίζειν scripsi: ἐνασμενίζειν codd. (v); conieceram συναρμόζειν 11 σπονδάς τε καὶ θυσίας R: τε καὶ θυσίας om. AH (v) 12 ὀλίγα om. R 13 αὐτοῦ] τὰς δι' αὐτοῦ Arm τοῖς] τῆς H οἳ om. et γὰρ post ἀνυπερθέτῳ add. Arm 14 τιμωρίαις ἐπιδραμοῦνται R (sic scripseram): ἐπιδραμοῦνται τιμωρίαις AH (v) 15 κατ' αὐτῶν (sic) R 17 αὗται] αἱ Arm; τ' αὖ αἱ coni. Conybeare ⟨κυρίως⟩ λεγόμεναι conicio 21 σεμνωτέρας H 23 φησὶν R 24 ὑμῶν R (Mang.): ἡμῶν AH

4 Deut. 13,1 sqq. 8 Deut. 13,6 sqq. 22 Deut. 13,18.

θησόμενοι τῆς ὡς ἐκ πατρός· ἡ δὲ ἐπιμέλεια τοσοῦτον διοίσει τῆς ἀπ' ἀνθρώπων, ὅσονπερ, οἶμαι, καὶ ὁ ἐπιμελούμενος διαφέρει.

(12.) Πρὸς τούτοις ἔτι τὰ περὶ τελετὰς καὶ μυστήρια καὶ πᾶσαν 319
τὴν τοιαύτην τερθρείαν καὶ βωμολοχίαν ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀναιρεῖ νομοθεσίας, οὐκ ἀξιῶν τοὺς ἐν τοιαύτῃ πολιτείᾳ τραφέντας ὀργιάζεσθαι καὶ μυστικῶν πλασμάτων ἐκκρεμαμένους ὀλιγωρεῖν ἀληθείας καὶ τὰ νύκτα καὶ σκότος προσκεκληρωμένα μεταδιώκειν παρέντας τὰ ἡμέρας καὶ φωτὸς ἄξια. μηδεὶς οὖν μήτε τελείτω μήτε τελείσθω τῶν Μωυσέως φοιτητῶν καὶ γνωρίμων· ἑκάτερον γὰρ καὶ τὸ διδάσκειν καὶ τὸ μανθάνειν τελετὰς οὐ μικρὸν ἀνοσιούργημα. τί γάρ, εἰ καλὰ ταῦτ' ἐστίν, ὦ μύσται, καὶ 320
συμφέροντα, συγκλεισάμενοι ἑαυτοὺς ἐν σκότῳ βαθεῖ τρεῖς ἢ τέτταρας μόνους ὠφελεῖτε, παρὸν ἅπαντας ἀνθρώπους ἐν ἀγορᾷ μέσῃ τὰ τῆς ὠφελείας προθέντας, ἵνα πᾶσιν ἀδεῶς ἐξῇ βελτίονος καὶ εὐτυχεστέρου κοινωνῆσαι βίου; φθόνος γὰρ ἀρετῆς διῴκισται. οἱ μὲν γὰρ τὰ βλαβερὰ 321
πράττοντες αἰσχυνέσθωσαν καὶ καταδύσεις ἐπιζητοῦντες καὶ γῆς μυχοὺς καὶ βαθὺ σκότος ἐπικρυπτέσθωσαν τὴν πολλὴν ἀνομίαν αὑτῶν ἐπισκιάζοντες, ὡς μηδεὶς ἴδοι· τοῖς δὲ τὰ κοινωφελῆ δρῶσιν ἔστω παρρησία καὶ μεθ' ἡμέραν διὰ μέσης ἴτωσαν ἀγορᾶς ἐντευξόμενοι πολυανθρώποις ὁμίλοις, ἡλίῳ καθαρῷ τὸν ἴδιον βίον ἀνταυγάσοντες καὶ διὰ τῶν κυριωτάτων αἰσθήσεων τοὺς συλλόγους ὀνήσοντες, ὁρῶντας μὲν ἡδίστας ὁμοῦ καὶ καταπληκτικωτάτας ὄψεις, ἀκούοντας δὲ καὶ ἑστιωμένους λόγων ποτίμων, οἳ τὰς διανοίας τῶν μὴ σφόδρα ἀμούσων εἰώθασιν εὐφραίνειν.

---

1 δ' AH διοίσει τῆς scripsi (sic Arm?): ἴδιοισειστα (sic) R, ἰδίοις τοῖς AH (v); ἰδίας τῆς coni. Mang. 2 ὅσωπερ R ἐπιμελούμενος R Arm (coni. Mang.): ἐπιβουλευόμενος AH 3 πᾶσαν R: πρὸς AH (v) 5 τραφέντας] ἐγγραφέντας Arm ὀργιάζεσθαι Arm (coni. Mang.): ἐργάζεσθαι codd. 5. 6 μυστικῶν πλασμάτων R: μυθικῶν πλασμάτων Arm (coni. Mang.), μυστικῶν πραγμάτων AH 7 προσκεκληρωμένα RAH: ἐκκεκληρωμένα L, κεκληρωμένα v παρέντες H ἡμέρας καὶ φωτὸς R: φωτὸς καὶ ἡμέρας AH (v) 8 μήτε τελείτω μήτε τελείσθω scripsi (sic R ut vid.): μήτε τελείτω post γνωρίμων (9) transp. AH (v) μωσέως AH 9 καὶ τὸ διδάσκειν καὶ τὸ μανθάνειν R Arm: τό τε διδάσκειν καὶ τὸ μανθάνειν A, τό τε μανθάνειν καὶ τὸ διδάσκειν H (v) 11 ἑαυτοὺς] δύο ἐνιαυτοὺς Arm (?) 13 προθέντες AH πᾶσιν] πάλιν Arm 16 αὐτῶν AH 20 ὁρῶντας AH: ὁρῶντες R (Mang.) 20. 21 ἡδίστας ὁμοῦ καὶ καταπληκτικωτάτας ὄψεις R: ὧν ἥδιστον ὁμοῦ (ἐστι H) καὶ καταπληκτικώτατον ὄψις AH (v) 21 ἀκούοντας δὲ καὶ ἑστιωμένους AH: ἀκούοντες δὲ καὶ ἑστιώμενοι R (Mang.) 22 ποτίμων om. Arm τὰς διανοίας R: καὶ τὰς διανοίας AH (v)

---

8 Deut. 23, 17 (LXX) 21. 22 cf. Plat. Phaedr. 243d ποτίμῳ λόγῳ.

322 ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι καὶ ἡ φύσις τῶν ἑαυτῆς ἀοιδίμων καὶ παγκάλων ἔργων
οὐδὲν ἀπέκρυψεν, ἀλλὰ ἀστέρας μὲν καὶ τὸν σύμπαντα οὐρανὸν εἴς τε
τὴν δι' ὄψεως τέρψιν καὶ πρὸς φιλοσοφίας ἵμερον ἀπέφηνεν, πελάγη δὲ
καὶ πηγὰς καὶ ποταμοὺς καὶ τὰς ἀέρος εὐκρασίας δι' ἀνέμων τε καὶ
πνευμάτων εἰς τὰς ἐτησίους ὥρας, φυτῶν τε καὶ ζῴων ἔτι δὲ καρπῶν
323 ἀμυθήτους ἰδέας εἰς χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν ἀνθρώπων; εἶτ' οὐκ ἐχρῆν
καὶ ἡμᾶς ἑπομένους τοῖς ἐκείνης βουλήμασι πάνθ' ὅσα ἀναγκαῖα καὶ
χρήσιμα | προτιθέναι πᾶσι τοῖς ἀξίοις ἐπ' ὠφελείᾳ; νῦν δὲ συμβαίνει p. 261 M
πολλάκις τῶν μὲν ἀγαθῶν ἀνδρῶν μηδένα μυεῖσθαι, λῃστὰς δ' ἔστιν ὅτε
καὶ καταποντιστὰς καὶ γυναικῶν θιάσους βδελυκτῶν καὶ ἀκολάστων,
ἐπειδὰν ἀργύριον παράσχωσι τοῖς τελοῦσι καὶ ἱεροφαντοῦσιν. ὑπερόριοι
δὴ πάντες οὗτοι φυγαδευέσθωσαν πόλεως καὶ καταστάσεως, ἐν ᾗ τὸ
καλὸν καὶ ἡ ἀλήθεια δι' αὐτὰ τιμᾶται. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.
324 (13.) Κοινωνίας δὲ καὶ φιλανθρωπίας εἰσηγητὴς ὢν ἐν τοῖς μάλιστα
ὁ νόμος ἑκατέρας ἀρετῆς τήν τε ἀξίωσιν καὶ τὴν σεμνότητα διετήρησεν,
οὐδενὶ τῶν ἀνιάτως ἐχόντων ἐπιτρέψας καταφυγεῖν ἐπ' αὐτάς, ἀλλὰ πορρω-
325 τάτω σκορακίσας. ἐπιστάμενος γοῦν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις οὐκ ὀλίγους τῶν
μοχθηρῶν παρεισρέοντας καὶ διὰ τὸ συνειλεγμένον πλῆθος λανθάνοντας,
ἵνα μὴ τοῦτο γένηται, προανείργει πάντας τοὺς ἀναξίους ἱεροῦ συλλόγου
τὴν ἀρχὴν ποιούμενος ἀπὸ τῶν νοσούντων τὴν θήλειαν νόσον ἀνδρο-
γύνων, οἳ τὸ φύσεως νόμισμα παρακόπτοντες εἰς ἀκολάστων γυναικῶν
πάθη καὶ μορφὰς εἰσβιάζονται· θλαδίας γὰρ καὶ ἀποκεκομμένους τὰ
γεννητικὰ ἐλαύνει τό τε τῆς ὥρας ταμιεύοντας ἄνθος, ἵνα μὴ ῥᾳδίως
μαραίνοιτο, καὶ τὸν ἄρρενα τύπον μεταχαράττοντας εἰς θηλύμορφον ἰδέαν.

---

2 ἀλλ' AH 3 δὲ Turn.: τε codd. (Mang.) 4 τὰς ἀέρος εὐκρασίας R: ἀέρος εὐκρασίαν AH (v) 4. 5 δι' ἀνέμων τε καὶ πνευμάτων scripsi: διανεμοντεσ αυτων (sic) R, ἀνέμων τε AH (v) 6 ἀμυθήτους Arm (coni. Mang.): ἀμυθήτων codd. 7 ὑμᾶς Turn. τοῖς om. Richt. Tauchn. 7. 8 καὶ χρήσιμα R: om. AH (v) 8 πᾶσι R Arm: om. AH (v) ἐπ' ὠφελείᾳ] ἐπωφελείας coni. Mang. (sic Arm?) 9 τῶν] τοῖς Turn. 10 θιάσους om. Arm
11 ἐπειδὰν R: ἐπὰν δὲ AH; ἐπὰν v 12 καταστάσεως AH: πολιτείας R; fort. scribendum καὶ πολιτείας καταστάσεως 14 δὲ om. A 15 τ' AH
17 σκορακίσας R: ἀποσκορακίσας AH (v) 18 παρεισρέοντας R: ἐπεισρέοντας AH (v)
20 θήλειαν R Arm (Mang.): ἀληθῆ AH 21 τὸ φύσεως νόμισμα] τὰ φύσεως νόμιμα Arm 22 πάθη R: πάθος AH (v) εἰσβιβάζονται A γὰρ om. L (Turn.)
23 τῆς om. Richt. ὥρας] σωτηρίας (sic) R ταμιεύοντες H
24 τὸν ἄρρενα τύπον] τὴν ἀρχέτυπον μορφὴν Arm

---

9 cf. E. Rohde Psyche I[2] p. 295[1] 20sqq. Deut. 23,1.

ἐλαύνει δὲ οὐ μόνον πόρνας ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ πόρνης, ἐπιφερομένους 326
μητρῷον αἶσχος, [καὶ] διότι ἡ πρώτη σπορὰ καὶ γένεσις αὐτοῖς κεκιβδή-
λευται καὶ συγκέχυται διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὡμιληκότων ταῖς μητράσιν,
ὡς μὴ δύνασθαι τὸν ἀληθῆ πατέρα διαγνῶναι καὶ διακρῖναι. ὁ δὲ τόπος 327
οὗτος, εἰ καί τις ἄλλος, ἀλληγορίαν ἐπιδέχεται φιλοσόφου θεωρίας ὢν
ἀνάπλεως· τῶν γὰρ ἀσεβῶν καὶ ἀνοσίων οὐχ εἷς τρόπος, ἀλλὰ πολλοὶ
καὶ διαφέροντες. οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀσωμάτους ἰδέας ὄνομα κενὸν ἀμέτοχον
ἀληθοῦς πράγματος εἶναί φασι, τὴν ἀναγκαιοτάτην οὐσίαν ἐκ τῶν ὄντων
ἀναιροῦντες, ἥτις ἐστὶν ἀρχέτυπον παράδειγμα πάντων ὅσα ποιότητες
οὐσίας, καθ' ἣν ἕκαστον εἰδοποιεῖτο καὶ διεμετρεῖτο. τούτους αἱ ἱεραὶ 328
τοῦ νόμου στῆλαι μηνύουσι „θλαδίας“· ὡς γὰρ τὸ τεθλασμένον ἀφῄρηται
τὴν ποιότητα καὶ τὸ εἶδος καὶ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ κυρίως εἰπεῖν
ἄμορφος ὕλη, οὕτως καὶ ἡ ἀναιροῦσα δόξα ἰδέας πάντα συγχεῖ καὶ πρὸς
τὴν ἀνωτέρω τῶν στοιχείων οὐσίαν τὴν ἄμορφον καὶ ἄποιον ἐκείνην ἄγει.
οὗ τί γένοιτ' ἂν ἀτοπώτερον; ἐξ ἐκείνης γὰρ πάντ' ἐγέννησεν ὁ θεός, 329
οὐκ ἐφαπτόμενος αὐτός — οὐ γὰρ ἦν θέμις ἀπείρου καὶ πεφυρμένης
ὕλης ψαύειν τὸν εὐδαίμονα καὶ μακάριον —, ἀλλὰ ταῖς ἀσωμάτοις δυνά-
μεσιν, ὧν ἔτυμον ὄνομα αἱ ἰδέαι, κατεχρήσατο πρὸς τὸ γένος ἕκαστον
p. 262 M. τὴν ἁρμόττουσαν λαβεῖν μορφήν. ἡ δὲ πολλὴν ἀταξίαν | εἰσηγεῖται καὶ
σύγχυσιν· ἀναιροῦσα γὰρ ταῦτα, δι' ὧν αἱ ποιότητες, συναναιρεῖ ποιότητας.
ἕτεροι δ' ὡς ἐν ἄθλοις κακίας τὰ ἐπ' ἀσεβείᾳ νικητήρια σπεύδοντες 330

---

1 δ' AH πόρνας] πόρνους A ἐκ πόρνης R: ἐκ τῆς πόρνης AH (v) 2. 3 καὶ (καὶ seclusit Wendl.) διότι ἡ πρώτη σπορὰ καὶ γένεσις αὐτοῖς κεκιβδήλευται R (Arm?): διὰ τὸ τὴν πρώτην σπορὰν καὶ γένεσιν αὐτοῖς κεκιβδηλεῦσθαι AH (v) 3 καὶ συγκέχυται—διακρῖναι (4) add. R Arm: om. AH (v) διὰ . . . . . θος R, τὸ πλῆθος supplevi 4 μ . . . . . σθαι R, μὴ δύνασθαι supplevi δια . . . . αι καὶ διακρῖναι R, διαγνῶναι supplevi ὁ δὲ τόπος R (δὲ conieceram): τόπος γὰρ AH (v) 5 ἀλληγορίαν ἐπιδέχεται R: ἐπιδέχεται ἀλληγορίαν AH (v) ὢν om. Arm 7 κενὸν] καινὸν R 9 ὅσα] ὅσαι R 10 οὐσίας] ἢ ποιότητες Arm (?) εἰδοποιεῖ(το) καὶ διεμετρεῖτο R: εἰδοποιεῖται καὶ διαμετρεῖται AH (v) 11 ὡς γὰρ τὸ R: τὸ γὰρ AH (v) 13 οὕτως καὶ R: καὶ om. AH (v) ἡ om. R ἀναιροῦσα] αἱροῦσα R 14 ἀνωτέρω R: ἀνωτέραν AH (v) οὐσίαν codd.: οὐσίας Turn. τὴν ἄμορφον καὶ ἄποιον ἐκείνην ἄγει R: τὴν ἀμορφίαν καὶ ἀποιότητα ἐκεῖνα ἄγει (?) Arm, τὴν ἀμορφίαν ἄπο δὲ σκηνοῦν ἄγει AH; τὴν ἀμορφίαν, ἀπὸ δὲ σκηνῶν ἄγει Turn., τὴν ἀμορφίαν, ἀπὸ σκηνῶν ἄγει Mang. 17 εὐδαίμονα R Arm (coni. Mang.): ἴδμονα AH (v) 18 ἔτυμον] ἕτοιμον L (Turn.) 19 πολλὴν] πάλιν Arm

---

1 Deut. 23,17. Deut. 23,2.

αἱρεῖσθαι προσυπερβάλλουσιν ἅμα ταῖς ἰδέαις καὶ ὕπαρξιν θεοῦ παρα-
καλυπτόμενοι ὡς οὐκ ὄντος λεγομένου δ' εἶναι χάριν τοῦ συμφέροντος
ἀνθρώποις, οἳ δὴ δι' εὐλάβειαν τοῦ δοκοῦντος πάντῃ παρεῖναι καὶ πάντα
καθορᾶν ὄμμασιν ἀκοιμήτοις [οἷς] ἔμελλον ἀνέξειν ἀδικημάτων. τούτους ὁ
νόμος εὐθυβόλως „ἀποκόπους" προσαγορεύει τὴν περὶ τοῦ πάντα γεννῶντος
ἐκτετμημένους ὑπόληψιν, ἀγόνους μὲν σοφίας, ἐπιτηδεύοντας δὲ τὴν μεγί-
331 στην κακιῶν, ἀθεότητα. τρίτοι δ' εἰσὶν οἳ τὴν ἐναντίαν ἔτεμον εἰσηγησάμενοι
πλῆθος ⟨θεῶν⟩ ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν, πρεσβυτέρων τε αὖ καὶ νεωτέρων,
πολυαρχίας λόγῳ τὸν κόσμον ἀναπλήσαντες, ἵνα τὴν τοῦ ἑνὸς καὶ ὄντως
332 ὄντος ὑπόληψιν ἐκ τῆς ἀνθρώπων διανοίας ἐκτέμωσιν. οὗτοι δ' εἰσὶν
οἱ συμβολικῶς „ἐκ πόρνης" ὑπὸ τοῦ νόμου προσαγορευόμενοι· καθάπερ
γὰρ ὧν μητέρες πόρναι τὸν μὲν ἀληθῆ πατέρα οὔτε ἴσασιν οὔτ' ἐπι-
γράψασθαι δύνανται, πολλοὺς δὲ καὶ σχεδὸν ἅπαντας τοὺς ἐραστὰς καὶ
ὡμιληκότας, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ἀγνοοῦντες τὸν ἕνα καὶ ἀληθινὸν
θεὸν πολλοὺς καὶ ψευδωνύμους ἀναπλάττοντες περὶ τὸ ἀναγκαιότατον
τῶν ὄντων τυφλώττουσιν, ὅπερ ἢ μόνον ἢ πρώτιστον ἐξ αὐτῶν σπαρ-
γάνων εἰκὸς ἦν ἀναδιδάσκεσθαι· τί γὰρ μάθημα κάλλιον ἢ τοῦ ὄντως
333 ὄντος θεοῦ; (14.) τετάρτους δὲ καὶ πέμπτους ἐλαύνει πρὸς μὲν τὸ
αὐτὸ τέλος ἐπειγομένους, οὐ μὴν ἀπὸ τῶν αὐτῶν βουλευμάτων· ἀμφό-
τεροι γὰρ ζηλωταὶ μεγάλου κακοῦ, φιλαυτίας, ὄντες ὥσπερ τινὰ κοινὴν
οὐσίαν διενείμαντο τὴν ὅλην ψυχὴν ἐκ λογικοῦ καὶ ἀλόγου μέρους συν-
εστῶσαν· καὶ οἱ μὲν τὸ λογικόν, ὃ δὴ νοῦς ἐστι, διεκληρώσαντο, οἱ δὲ

---

1 ὕπαρξιν Arm: προσύπαρξιν R, πρὸς ὕπαρξιν AH (v); conieceram προύπαρξιν vel πᾶσαν ὕπαρξιν 1. 2 παρακαλυπτόμενοι RA: ἐπικαλυπτόμενοι H (v) 3 οἳ δὴ Wendl.: οἱ δὲ codd. (οἱ δ' Turn.) δι' εὐλάβειαν codd.: δι' om. Turn. 4 ὄμμασιν— ὑπόληψιν (6) add. R (Arm?): om. AH (v) οἷς seclusi 6 ἀγόνους . . . ἐπιτηδεύοντας R: ἄγονοι . . . ἐπιτηδεύοντες AH (v) 7 τρίτοι δ' εἰσὶν R, τρίτοι δέ εἰσιν AH: τρίτοι δή εἰσιν coni. Mang. et cum praecedentibus falso coniunxit 8 θεῶν add. Arm (conieceram): om. codd. (v) 9 πολυαρχίας λόγῳ scripsi (sic Arm): πολυαρχίας λόγων AH (v), πολυαρχικωτάτω λόγω R 10 πάντων ἀνθρώπων Arm
11 καθάπερ codd.: καθὰ v 12 γὰρ om. R οὔτε ἴσασιν R, οὔτ' ἴσασιν A: οὐκ ἴσασιν H (v) 13 δὲ] γὰρ A 14 τὸν ante ἕνα om. Turn.
15 post θεόν interpung. et post πολλοὺς add. γὰρ v ἀναγκαιότατον Arm (coni. Mang.): ἀναγκαῖον (R)AH (v) 15. 16 τὸν ἀναγκαι|οντῶν τυφλώττουσιν (sic) R
16 ἢ μόνον codd. Arm: ἢ τέλος μόνον v 17 εἰκὸς ἦν om. R κάλλιον ἢ R: κάλλιον ἐπιστήμης AH (v) 18 δὲ] δὴ τούτους Arm τοὺς ante πρὸς add. Arm (fort. recte) 21 λογικοῦ codd. Arm: λογισμοῦ v

---

18 Deut. 23,3; quartam enim et quintam classem hominum a Mose exclusas, quas dicit Philo, Moabitas et Ammonitas intellegit: cf. *leg. alleg. III § 81. de post. Caini § 177.*

τὸ ἄλογον, ὅπερ εἰς τὰς αἰσθήσεις τέμνεται. οἱ μὲν οὖν τοῦ νοῦ προ- 334
στάται τὴν ἡγεμονίαν καὶ βασιλείαν τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων ἀν-
άπτουσιν αὐτῷ καί φασιν ἱκανὸν εἶναι καὶ τὰ παρεληλυθότα μνήμῃ δια-
σῴζειν καὶ τῶν παρόντων ἐρρωμένως ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τὰ μέλλοντα
εἰκότι στοχασμῷ φαντασιοῦσθαί τε καὶ λογίζεσθαι. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ 335
γῆν τὴν βαθύγειον καὶ ἀρετῶσαν τῆς ὀρεινῆς καὶ πεδιάδος κατασπείρας
καὶ καταφυτεύσας καὶ τὴν βιωφελεστάτην γεωργίαν εὑρών· οὗτος ὁ
ναῦν κατασκευάσας καὶ τὴν χέρσου φύσιν ἐπινοίαις παντὸς λόγου κρείττοσι
πλωτὴν ἀπεργασάμενος καὶ ὁδοὺς ἐν θαλάττῃ πολυσχιδεῖς ἄχρι λιμένων
τῶν κατὰ πόλεις καὶ ὑποδρόμων λεωφόρους ἀνατεμὼν καὶ γνωρίσας ἠπειρώ-
τας νησιώτας οὐκ ἄν ποτ' εἰς ἑαυτοὺς ἐλθόντας, εἰ μὴ σκάφος ἐναυπηγήθη·
οὗτος ὁ καὶ τῶν βαναύσων καὶ τῶν γλαφυρωτέρων τεχνῶν λεγομένων
εὑρετής· οὗτος γράμματα καὶ ἀριθμοὺς καὶ μουσικὴν καὶ τὴν ἐγκύκλιον 336
ἅπασαν παιδείαν ἐπενόησε καὶ συνηύξησε καὶ πρὸς τὸ τέλος ἤγαγεν·
οὗτος καὶ τὸ μέγιστον ἀγαθόν, φιλοσοφίαν, ἐγέννησε καὶ δι' ἑκάστου τῶν
μερῶν αὐτῆς ὠφέλησε τὸν ἀνθρώπινον βίον, διὰ μὲν τοῦ λογικοῦ πρὸς
263 M. ἀνεξαπάτητον ἑρμηνείαν, διὰ | δὲ τοῦ ἠθικοῦ πρὸς τὴν τῶν τρόπων
ἐπανόρθωσιν, διὰ δὲ τοῦ φυσικοῦ πρὸς ἐπιστήμην οὐρανοῦ τε καὶ κόσμου.
καὶ ἄλλα μέντοι παμπληθῆ λέγουσιν ἐγκώμια νοῦ συμφορήσαντές τε καὶ
ἀγείραντες ἔχοντα τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τὰ λεχθέντα ἤδη, περὶ ὧν οὐ
καιρὸς ἐνοχλεῖν. (15.) οἱ δὲ τῶν αἰσθήσεων προστάται τὸν ἔπαινον 337
αὐτῶν εὖ μάλα σεμνοποιοῦσι διανέμοντες τῷ λόγῳ τὰς ἀπ' αὐτῶν
ἐγγινομένας χρείας καί φασιν, ὅτι δύο μὲν αἴτια τοῦ ζῆν ἐστιν, ὄσφρησις

2. 3 ἀνάπτουσιν Mang. (Arm?): ἀνάγουσιν codd. 5 φαντασιοῦ(σθαί) τε καὶ λογίζεσθαι R (Arm): ἀφοσιοῦσθαι AH; ἀνοσιοῦσθαι (sic) v; ἀφεικάσασθαι (sic) coni. Mang. 6 καὶ ἀρετῶσαν R: om. AH (v) 7 καταφυτεύσας R: φυτεύσας AH (v) εὑρών om. R 8 ναῦν R Arm: νῦν οὐρανὸν AH; τὸν οὐρανὸν v χέρσου A: χέρσον H, χερ . διον R ut vid. (voluit fortasse χέρσου ἰδίαν) ἐπινοίαις παντὸς λόγου κρείττοσι R: παντὸς λόγου ἐπινοίαις κρείττοσι AH (v) 9 ἀπεργασάμενος R: ἐργασάμενος AH (v) καὶ ὁδοὺς—εὑρετής (13) add. R (Arm): om. AH (v) ἐν . . . . R, ἐν θαλάττῃ supplevi πολυ . . . δεῖσ α. ρ. λιμένων R, πολυσχιδεῖς ἄχρι supplevi 10 κατα . . . . . R, κατὰ πόλεις supplevi 11 ἐ. αυ . . . . . η R, ἐναυπηγήθη supplevi 12 . . . . υ . ωτερων τεχνων R, γλαφυρωτέρων supplevi 13 . . . ετησ R, εὑρετής supplevi γράμματα καὶ ἀριθμοὺς R: καὶ ἀριθμοὺς om. AH (v) 14 ἅπασαν R: om. AH (v) ἐπενόησε καὶ . . . . . . ησεν R, συνηύξησεν supplevi Arm secutus; καὶ συνηύξησε om. AH (v) τὸ ante τέλος om. A 15 δι' ἑκάστου τῶν μερῶν R: διὰ τῶν μερῶν AH (v) 18 post κόσμου add. καὶ τῶν ἐν αὐτῷ Arm 19 παμπληθεῖ AH νοῦ om. Arm 20 ἔχοντα scripsi: ἔχοντες codd. (v) ἤδη (R?) Arm (Mang): εἴδη AH (Turn.) 22 αὐτῶν] αὐτὸν Richt. Tauchn. σεμνοποιοῦσι R Arm (Mang.): σθενοποιοῦσι A, στενοποιοῦσι H 23 ἐστιν] εἰσιν codd.

338 καὶ γεῦσις, δύο δὲ τοῦ καλῶς ζῆν, ὅρασις καὶ ἀκοή. διὰ μὲν οὖν
γεύσεως αἱ τῶν σιτίων τροφαὶ παραπέμπονται, διὰ δὲ μυκτήρων ὁ ἀήρ,
οὗ πᾶν ζῷον ἐξήρτηται· τροφὴ δ' ἐστὶ καὶ οὗτος ἡ συνεχὴς καὶ ἀδιά-
στατος, ὃς οὐκ ἐγρηγορότας μόνον ἀλλὰ καὶ κοιμωμένους διατρέφει τε
καὶ διασῴζει· σαφὴς δὲ πίστις· εἰ γὰρ κἂν βραχύτατον ὁ τῆς ἀναπνοῆς
δίαυλος ἐπισχεθείη κατὰ τὴν τοῦ πεφυκότος ἔξωθεν ἐποχετεύεσθαι
πνεύματος ἀποκοπήν, θάνατος ἀπαραίτητος ἐξ ἀνάγκης ἐπακολουθήσει.
339 τῶν γε μὴν φιλοσόφων αἰσθήσεων, δι' ὧν περιγίνεται τὸ εὖ ζῆν, ὅρασις
μὲν φῶς τὸ κάλλιστον ἐν τοῖς οὖσιν ὁρᾷ, ὁρᾷ δὲ διὰ φωτὸς τἆλλα πάντα,
ἥλιον, σελήνην, ἀστέρας, οὐρανόν, γῆν, θάλατταν, φυτῶν καὶ ζῴων
ἀμυθήτους διαφοράς, καὶ συνόλως πάντα σώματα καὶ σχήματα καὶ χρώ-
ματα καὶ μεγέθη, ὧν ἡ θέα περιττὴν φρόνησιν ἐξειργάσατο καὶ πολὺν
340 ἵμερον ἐπιστήμης ἐγέννησε. παρέχεται δὲ καὶ ἄνευ τούτων ὠφελείας
ὅρασις ἡμῖν τὰς μεγίστας, εἴς τε τὴν οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων καὶ φίλων
καὶ ἐχθρῶν διάκρισιν καὶ βλαβερῶν μὲν φυγήν, αἵρεσιν δὲ τῶν ἐπ'
ὠφελείᾳ. γέγονε μὲν οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τοῦ σώματος μερῶν
πρὸς ἁρμοττούσας χρείας καὶ σφόδρα ἀναγκαίας, ὡς βάσεις μὲν πρὸς
περίπατον καὶ δρόμον καὶ τἆλλα ὅσα διὰ σκελῶν ἐνεργεῖται, χεῖρες δὲ
πρὸς τὸ πρᾶξαί τι καὶ δοῦναι καὶ λαβεῖν· ὀφθαλμοὶ δὲ ὡσπερεί τι κοινὸν
ἀγαθὸν τὴν τοῦ δύνασθαι κατορθοῦν αἰτίαν καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἄλλοις
341 ἅπασι παρέχουσιν. ἀψευδέστατοι δ' οἱ πεπηρωμένοι μάρτυρες, οἳ μήτε
χερσὶ μήτε ποσὶ δύνανται χρῆσθαι κατὰ τὸ βέλτιον τὴν πρόσρησιν ἐπα-
ληθεύοντες, ἣν οὐκ ἐπ' ὀνείδει μᾶλλον ἢ οἴκτῳ θέσθαι φασὶ τοὺς πρό-
τερον ἀ δ υ ν ά τ ο υ ς ὀνομάσαντας· ἅμα γὰρ τῇ τῶν ὀμμάτων φθορᾷ καὶ
αἱ τοῦ σώματος δυνάμεις οὐχ ὑποσκελίζονται μόνον ἀλλὰ καὶ φθείρονται.

---

2 σιτίων καὶ ποτῶν Arm μυκτήρων RA: τῶν μυκτήρων H (v) 3. 4 καὶ ἀδιάστατος R: om. AH (v) 9 τοῖς οὖσιν R: ταῖς οὐσίαις AH (v) ὁρᾷ, ὁρᾷ δὲ R ut vid.: ὁρᾷ δὲ AH; ὁρᾷ, καὶ v τἆλλα A 11. 12 καὶ χρώματα om. L (Turn.) 12 περιττὴν] περὶ τὴν Arm πολὺν] πολλὴν H (Turn.) 13 ἵμερος H 15 καὶ ἐχθρῶν R Arm: om. AH (v) 15. 16 τῶν ἐπ' ὠφελείᾳ R: τῶν ἐπωφελῶν AH (v) 18 καὶ δρόμον R: om. AH (v) τἆλλα R: τὰ ἄλλα AH 21 περιέχουσιν A; tum ὅτι δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει add. AH (v), om. R Arm ἀψευδέστατοι δ' R: ψευδέστατοι H, οἱ ψευδέστατοι A; ἀψευδέστατοι v οἱ] καὶ A πεπϋρωμένοι A, πεπληρωμένοι Arm 21. 22 μήτε ποσὶ μήτε χερσὶ Arm 22 δύνανται χρῆσθαι R: χρῆσθαι om. AH (v), δύνανται κατορθοῦν Arm 22. 23 ἐπαληθεύοντες R Arm (coni. Mang.): ἐπαληθεύειν AH 23 οἴκτῳ R Arm: οἱ κάτω AH 23. 24 πρότερον R: προτέρους AH (v) 24 ὀνομάσαντας Mang. (sic Arm): ὀνομάσαντες codd. ἅμα γὰρ—φθείρονται (25) add. R Arm: om. AH (v)

θαυμασιώτατον δὲ καὶ ἀκοὴ χρῆμα, δι' ἧς μέλη καὶ μέτρα καὶ ῥυθμοί, 342
ἔτι δὲ ἁρμονίαι καὶ συμφωνίαι καὶ τῶν γενῶν καὶ συστημάτων αἱ μετα-
βολαὶ καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ μουσικὴν ἐπικρίνεται, καὶ λόγων [τε] τῶν
κατὰ διεξόδους [καὶ] παμπληθεῖς ἰδέαι δικανικῶν συμβουλευτικῶν ἐγκω-
μιαστικῶν, ἔτι δὲ τῶν ἐν ἱστορίαις καὶ διαλόγοις καὶ τῶν ἐν ὁμιλίαις
ἀναγκαίαις περὶ τῶν ἐν βίῳ πραγμάτων πρὸς τοὺς ἀεὶ πλησιάζοντας·
συνόλως γὰρ διὰ φωνῆς διττὴν ἐχούσης δύναμιν, εἴς τε τὸ λέγειν καὶ
τὸ ᾄδειν, ἑκάτερα ταῦτα διακρίνει πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς· ᾠδὴ γὰρ καὶ 343
λόγος ὑγιεινὰ καὶ σωτήρια φάρμακα, ἡ μὲν τὰ πάθη κατεπᾴδουσα καὶ
τὸ ἄρρυθμον ἐν ἡμῖν ῥυθμοῖς, τὸ δ' ἐκμελὲς μέλεσι, τὸ δ' ἄμετρον
μέτροις ἐπιστομίζουσα — ποικίλον δ' ἐστὶ καὶ παντοδαπὸν ἕκαστον, ὡς
264 M. μουσικοὶ καὶ ποιηταὶ μαρτυροῦσιν, οἷς | πιστεύειν ἀναγκαῖον ἐπιτήδευμα
τοῖς εὖ πεπαιδευμένοις —, ὁ δὲ λόγος ἐπέχων καὶ ἀνακόπτων τὰς ἐπὶ
κακίαν ὁρμὰς καὶ τοὺς κεκρατημένους ἀφροσύναις καὶ ἀηδίαις ἐκνοση-
λεύων, μαλακώτερον μὲν τοὺς ὑπείκοντας, σφοδρότερον δὲ τοὺς ἀφη-
νιάζοντας, αἴτιος γίνεται τῶν μεγίστων ὠφελειῶν. (16.) τοιαῦτα συνεί- 344
ροντες οἵ τε τοῦ νοῦ θιασῶται καὶ οἱ τῶν αἰσθήσεων οἱ μὲν ἐκεῖνον οἱ
δὲ ταύτας θεοπλαστοῦσιν ὑπὸ φιλαυτίας ἐκλαθόμενοι τοῦ πρὸς ἀλήθειαν
ὄντος θεοῦ. διὸ πάντας εἰκότως ἀπήλασεν ἱεροῦ συλλόγου, τούς τε τὰς
ἰδέας ἀναιροῦντας, „θλαδίας“ ὑπειπών, καὶ τοὺς κατὰ τὸ παντελὲς ἀθέους,
οἷς ὄνομα οἰκεῖον τὸ „ἀποκόπων“ ἔθετο, καὶ τοὺς ἐξ ἐναντίας εἰσηγητὰς
θεογονίας, οὓς ἐκάλεσεν „ἐκ πόρνης“, καὶ ἐπὶ πᾶσι τοὺς φιλαύτους, ὧν
οἱ μὲν τὸν λογισμόν, οἱ δ' ἑκάστην τῶν αἰσθήσεων ἐξεθείωσαν· ἐπείγονται

---

1 θαυμασιώτατον δὲ καὶ ἀκοὴ χρῆμα R (Arm?): θαυμασιώτατα· ἡ ἀκοὴ δὲ χρῆμα AH (v) καὶ μέτρα R: om. AH (v) 2. 3 ἔτι τε (δὲ scripsi) ἁρμονίαι—αἱ μεταβολαὶ add. R Arm: om. AH (v) 3 καὶ ante πάνθ' om. R μουσικὴν R: τὴν μουσικὴν AH ἢ (καὶ scripsi) λόγων—πρὸς ὠφέλειαν ψυχῆς (8) add. R Arm: om. AH (v) τε seclusi, δὲ coni. Wendl. 4 κατα εξοδους (sic) R (δι supra εξοδους) καὶ seclusi 6 ἐν . . ω R, βίῳ supplevi 7 γὰρ . ι . R, διά supplevi 8 τα . . . δια . . . νει R, ταῦτα διακρίνει supplevi 10 ἄρυθμον AH 11 ἐπιστομίζουσα] ἐπικοσμοῦσα coni. Mang. 12 μαρτυροῦσιν] καρτεροῦσιν H (Turn.) 12. 13 ἐπιτήδευμα (τοῖς εὖ) πεπαιδευμένοις R (τοῖς εὖ supplevi): om. AH (v) 14 ἀηδίαις] ἀδικίαις coni. Mang. (sic Arm) 14. 15 post ἐκνοσηλεύων add. καὶ AH (v), om. R 15 μαλακώτερον . . . σφοδρότερον R: μαλακωτέρους . . . σφοδροτέρους AH; μαλακωτέρως . . . σφοδροτέρως v 16 μεγίστων om. Mang. 17 καὶ οἱ R: οἱ om. AH (v) 18 ταύτας R Arm: ταύτην AH 19 ἀπήλασεν ἱεροῦ συλλόγου R: ἀπήλασεν om. AH; ἱεροῦ συλλόγου ἐλαύνει v 20 θλαδίας ὑπειπὼν R: ὑπειπὼν post ἀθέους transp. AH (v) 21 τῶν (sic) ἀποκόπων rursus incipit F ἀποκόπων RF: ἀπόκοπον AH (v) ἐξ ἐναντίας RF: ἐναντίας H (v), ἐναντίους A 22 τοὺς om. F 23 τόν] τῶν F ἐξεθείωσαν] ἐξεώθησαν F

γὰρ πάντες οὗτοι πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος, εἰ καὶ ἀπὸ διαφερόντων ἄγονται
345 βουλευμάτων, τὸν ἕνα καὶ ὄντως ὄντα θεὸν παρησυχάζοντες. ἀλλ' ἡμεῖς γε οἱ φοιτηταὶ καὶ γνώριμοι τοῦ προφήτου Μωυσέως τὴν τοῦ ὄντος ζήτησιν οὐ μεθησόμεθα, τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ τέλος εὐδαιμονίας εἶναι νομίζοντες καὶ ζωὴν μακραίωνα, καθὰ καὶ ὁ νόμος φησὶ τοὺς προσκειμένους τῷ θεῷ ζῆν ἅπαντας (Deut. 4, 4), δόγμα τιθεὶς ἀναγκαῖον καὶ φιλόσοφον· ὄντως γὰρ οἱ μὲν ἄθεοι τὰς ψυχὰς τεθνᾶσιν, οἱ δὲ τὴν παρὰ τῷ ὄντι θεῷ τεταγμένοι τάξιν ἀθάνατον βίον ζῶσιν.

---

1 πρὸς] εἰς H   ἀπὸ διαφερόντων RF Arm: ἀπὸ τῶν αὐτῶν A, μὴ ἀπὸ τῶν αὐτῶν H (v)   ἀνάγονται F   2 τὸν ἕνα—παρησυχάζοντες RF Arm: om. AH (v)   3 μωσέως FAH   τὴν τοῦ ὄντος] νομοθετοῦντος F   4. 5 εὐδαιμονίας εἶναι νομίζοντες RF: εἶναι νομίζοντες εὐδαιμονίας AH (v)   6 ἅπαντας RF (Arm?): om. AH (v)   τιθεὶς] προσεπιθεὶς F   7 ἄθεοι R Arm (coni. Mang.): ἄθλιοι A (v), ἄθλοι H, ἄλογοι λόγοι F   τεθνᾶσιν] γεγόνασιν R   οἱ δὲ—θεῷ (8)] οἱ δ' ἔνθεον F   παρὰ] περὶ AH

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΓΕΝΗ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΩΝ, ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ, ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ, ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ· ΤΟ ΠΕΡΙ ΕΥΟΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΓΟΝΕΩΝ ΤΙΜΗΣ

p. 270 M. (1.) Ἐν μὲν τῇ πρὸ ταύτης συντάξει δύο κεφάλαια ἠκρίβωται 1
τῶν δέκα, τό τε περὶ τοῦ μὴ νομίζειν θεοὺς αὐτοκρατεῖς ἑτέρους καὶ
τὸ περὶ τοῦ μηδὲν θεοπλαστεῖν χειρόκμητον· εἴρηται δὲ καὶ τὰ ἑκατέρῳ
τῶν κατὰ μέρος διατεταγμένων ἁρμόττοντα νόμιμα. νυνὶ δὲ περὶ τριῶν
τῶν κατὰ στοῖχον ἑξῆς διαλεξώμεθα πάλιν ἐφαρμόττοντες τὰ προσήκοντα
τῶν ἐν εἴδει. πρῶτον δ' ἐστὶ τῶν τριῶν τὸ μὴ θεοῦ ὄνομα λαμβάνειν 2
ἐπὶ ματαίῳ. ὁ γὰρ τοῦ σπουδαίου, φησί, λόγος ὅρκος ἔστω, βέβαιος, ἀκλινής, ἀψευδέστατος, ἐρηρεισμένος ἀληθείᾳ. κἂν εἰ ὀμνύναι μέντοι βιάζοιντο αἱ χρεῖαι, πατρὸς ἢ μητρὸς ζώντων μὲν ὑγείαν καὶ εὐετηρίαν,

---

1—4 tit. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τρία γένη τῶν δέκα λόγων (λογίων scripsi), τὸ γ', τὸ δ', τὸ ε'· τὸ περὶ εὐορκίας καὶ σεβασμοῦ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης καὶ γονέων τιμῆς F, Φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς γ' γένη τῶν ι' λόγων, τὸ περὶ εὐορκίας καὶ σεβασμοῦ τῆς ἱερᾶς ἑβδομάδος καὶ γονέων τιμῆς M, in R tit. exstinctus, man. rec. in marg. scr. $π^{ε}$ $τ^{ῶ}$ ἐν εἴδει $νομ^{ω}$ τὸ ε (sic)   5 μὲν om. R   συντάξει M: βίβλῳ RFN   ἠκρίβωνται RM   6 δέκα ⟨λογίων⟩ coni. Mang.   τε om. R   περὶ τοῦ RF: παρὰ τοῦ N, περὶ τοῦ om. M   7 τὸ om. FN (Turn.)   περὶ] παρὰ N   χειρότμητον M (Tisch.)   8 περὶ] παρὰ N   τριῶν (R?)M: τῶν τριῶν FN (v)   9 κατὰ στοῖχον (R?)M: κατὰ τὸ στοιχεῖον FN   διαλεξώμεθα M: διαλεξόμεθα RFN   10 tit. περὶ εὐορκίας add. mg M   δ' om. M   11 ὅρκος RFN: εὔορκος M   12 ἐρειρισμένος M   ἀληθείᾳ] κλήσει θεία M   εἰ RM, εἰ ▒ F: εἰ μὴ NL (Turn.)   13 μητρὸς ἢ πατρὸς transp. N   ὑγείαν RM: ὑγίειαν FN   εὐετηρίαν RM: εὐγηρίαν FN

5—88,3 N fol. 161r τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ περὶ εὐορκίας καὶ σεβασμοῦ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης καὶ γονέων τιμῆς: ἐν μὲν — νομίζεσθαι.   11 cf. *de decal.* § 84 κάλλιστον . . . τὸ ἀνώμοτον . . ., ὡς τοὺς λόγους ὅρκους εἶναι νομίζεσθαι. Plat. Phaedr. 236d ὁ δέ μοι λόγος ὅρκος ἔσται.

τετελευτηκότων δὲ τὴν μνήμην ὅρκον ποιητέον· ἀπεικονίσματα γὰρ p. 27
οὗτοί γε καὶ μιμήματα θείας δυνάμεώς εἰσι, τοὺς μὴ ὄντας εἰς τὸ εἶναι
3 παραγαγόντες. ἀναγέγραπταί τις ἐν τοῖς νόμοις τῶν ἀρχηγετῶν καὶ ἐπὶ
σοφίᾳ μάλιστα θαυμασθέντων ὀμνὺς „κατὰ τοῦ φόβου τοῦ πατρός“
(Gen. 31,53), ὑπὲρ ὠφελείας, οἶμαι, τῶν ἔπειτα καὶ διδαχῆς ἀναγκαίας,
ἵνα τοὺς γονεῖς ὃν χρὴ τρόπον τιμῶσι στέργοντες ὡς εὐεργέτας καὶ
εὐλαβούμενοι ὡς ὑπὸ φύσεως κατασταθέντας ἄρχοντας καὶ μὴ ῥᾳδίως
4 ἐπιχειρῶσιν ὀνομάζειν θεόν. ἄξιον ἐπαινεῖν καὶ τούς, εἴ ποτε βιασθεῖεν
ὀμνύναι, τῷ μέλλειν καὶ βραδύνειν καὶ ἀποκνεῖν ἐμποιοῦντας δέος οὐ μόνον
τοῖς ὁρῶσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς προκαλουμένοις εἰς τὸν ὅρκον· εἰώθασι γὰρ ἀνα-
φθεγξάμενοι τοσοῦτον μόνον „νὴ τόν“ ἢ „μὰ τόν“, μηδὲν προσπαραλαβόντες,
5 ἐμφάσει τῆς ἀποκοπῆς τρανοῦν ὅρκον οὐ γενόμενον. ἀλλὰ καὶ προσπαρα-
λαβέτω τις, εἰ βούλεται, μὴ μέντοι τὸ ἀνωτάτω καὶ πρεσβύτατον εὐθὺς
αἴτιον, ἀλλὰ γῆν, ἥλιον, ἀστέρας, οὐρανόν, τὸν σύμπαντα κόσμον· ἀξιο-
λογώτατα γὰρ ταῦτα ἅτε καὶ πρεσβύτερα τῆς ἡμετέρας γενέσεως καὶ
6 προσέτι ἀγήρω διαιωνιοῦντα τῇ τοῦ πεποιηκότος γνώμῃ. (2.) τοσαύτῃ
δέ τινες εὐχερείᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ χρῶνται, ὥστε τὰ ἐν γενέσει πάντα
ταῦθ' ὑπερβάντες ἐπὶ τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὅλων ἀνατρέχειν τῷ
λόγῳ τολμῶσι, μὴ τόπους εἰ βέβηλοι ἢ ἱεροί, μὴ καιροὺς εἰ ἐπιτήδειοι,
μὴ αὑτοὺς εἰ καθαροὶ σῶμα καὶ ψυχήν, μὴ τὰ πράγματα εἰ μεγάλα,
μὴ τὰς χρείας εἰ ἀναγκαῖαι προεξετάσαντες, ἀλλά, τὸ λεγόμενον δὴ

2 γε om. M (Tisch.)   3 ἀρχηγετῶν RM, ἀρχιγετῶν F: ἀρχηγενῶν N, ἀρχιγενῶν L (Turn.)   3. 4 καὶ—θαυμασθέντων om. M   6 καὶ] τε καὶ R   8 εἴ ποτε (R?)M: ὁπότε FN   9 ἀποκνεῖν corr. ex ἀποκλαίειν M   10 προσκαλουμένοις M   11 μόνον om. FN (Turn.)   προσπαραλαβόντες RM: προσλαμβάνοντες FN (Turn.); παραλαβόντες Mang.   12 ἐμφάσει RM: προφάσει FN (Turn.)   12. 13 προσπαραλαβέτω RM: προσλαβέτω FN (Turn.); παραλαβέτω Mang.   13 βούλεται RM: βούλοιτο FN (Turn.)   μὴ μέντοι RMN: μὴ μὲν F (Turn.); μὴ μὴν Mang.   τὸ om. M   ἀνωτέρω καὶ πρεσβύτερον R   ἀνώτατον N   15 γὰρ] γὰρ καὶ F   ἅτε R: τε N, γε MF (v)   πρεσβύτατα M   16 διαιωνιοῦντα RM: διαιωνισθέντα FN (Turn.)   17 εὐχερείᾳ] εὐκαιρίᾳ N   ὥστε τὰ RM: ὥστ' FN (Turn.); ὡς τὰ Mang.   17. 18 πάντα ταῦθ' M: πάνθ' RFN (Turn.)   18 πατέρα καὶ ποιητὴν M   τῶν] τὸν F   18. 19 τῷ λόγῳ M: om. RFN (Turn.)   19 τολμῶσιν R   20 αὐτοὺς MFN (Tisch.)   μεγάλα] εὐμεγέθη coni. Mang. coll. *de decal.* § 93   21 μὴ—προεξετάσαντες om. FN (Turn.)   ἀναγκαῖαι RM: ἀναγκαῖαί εἰσι Mang.   προεξετάσαντες RM: προσεξετάσαντες Mang., προσεξετάσοντες Richt. Tauchn.

14 cf. Diels Elementum p. 48. Hirzel Der Eid p. 16.

τοῦτο, „ἀνίπτοις χερσὶ“ πάντα φύροντες, ὡς δέον, ἐπειδὴ γλῶτταν ἡ φύσις
αὐτοῖς ἐδωρήσατο, λελυμένῃ χρῆσθαι καὶ ἀχαλινώτῳ πρὸς ἃ μὴ θέμις·
οὓς ἐχρῆν ὀργάνων τῷ καλλίστῳ, ᾧ φωνὴ καὶ λόγος τὰ βιωφελέστατα 7
καὶ κοινωνίας αἴτια τετράνωται, πρὸς τιμὴν καὶ σεμνότητα καὶ εὐδαιμο-
νισμὸν καταχρῆσθαι τοῦ πάντων αἰτίου. νυνὶ δ' ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀσεβείας 8
περὶ ὧν ἂν τύχῃ τὰς φρικωδεστάτας ὀνομάζουσι κλήσεις καὶ ἄλλα ἐπ'
ἄλλοις ἐπιφέροντες ὀνόματα σωρηδὸν οὐκ ἐρυθριῶσι, νομίζοντες τῇ πυκνό-
τητι καὶ τῷ συνεχεῖ τῶν ἐπαλλήλων ὅρκων οὗ διανοοῦνται περιέσεσθαι,
λίαν ὄντες εὐήθεις· οὐ γὰρ πίστεως ἡ πολυορκία τεκμήριον ἀλλ' ἀπιστίας
ἐστὶ παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσιν. (3.) ἐὰν δέ τις ἐκβιασθεὶς ὀμόσῃ περὶ 9
272 M. παντὸς οὑτινοσοῦν, ὃ μὴ νόμος | ἀπείρηκε, παντὶ σθένει καὶ μηχανῇ
πάσῃ τὸν ὅρκον βεβαιούτω μηδὲν ἐμποδὼν τιθέμενος εἰς τὴν τοῦ γνω-
σθέντος τελείωσιν, καὶ μάλιστα ἐπειδὰν μὴ ὀργαὶ ἀτίθασοι ἢ λελυττη-
κότες ἔρωτες ἢ ἐπιθυμίαι ἀκάθεκτοι τὴν διάνοιαν ἐκμήνωσιν, ὡς ἀγνοῆσαι
τὰ λεγόμενα καὶ πραττόμενα, λογισμῷ δὲ καὶ διανοίᾳ νηφούσῃ ποιῆται
τὸν ὅρκον. τί γὰρ ἄμεινον ἢ ἀψευδεῖν παρ' ὅλον τὸν βίον καὶ ταῦτα 10
μάρτυρι θεῷ χρώμενον; ὅρκος γὰρ οὐδὲν ἄλλο ἢ μαρτυρία θεοῦ περὶ
πράγματος ἀμφισβητουμένου· θεὸν δὲ μὴ ἐπ' ἀληθεῖ καλεῖν πάντων
ἀνοσιώτατον. ὁ γὰρ τοῦτο ποιῶν μόνον οὐκ ἄντικρυς βοᾷ, κἂν ἡσυχάζειν 11

---

1 τοῦτ' M χερσὶ RM: ποσὶ FN (Turn.) φύροντες] φέροντες F (Turn.) 1.2 ἡ φύσις αὐτοῖς RM: αὐτοῖς ἡ φύσις FN 2 λελυμένοι F ἀχαλίνω FN 3 ὀργάνω M τῷ καλλίστῳ ᾧ v: τὸ κάλλιστον ᾧ FN, ᾧ τὰ κάλλιστα ἥ τε M corr., R quid habeat, dispici non potest 4 τετράνωται M: συντετράνωται FN (v), R quid habeat, incertum est 5 εὐσεβείας N 6 φρικωδεστάτας] φυσιωδεστάτας M 6.7 ἄλλα ἐπ' ἄλλοις RM: ἀλλεπαλλήλοις FN 7 ἐπιφέροντες RFN: ἀναφέροντες M (Tisch.) 8 οὗ M (Tisch.): οὓς RFN; ὧν v διατρανοῦνται N 9 ἀλλὰ M 10 παρὰ om. M (Tisch.) 11 ἀπείρηκε RM: ἀπειρήκει FN 11.12 πάσῃ μηχανῇ transp. M (Tisch.) 12.13 γνωσθέντος] ὁμοσθέντος conicio, νομισθέντος (vel ὁρισθέντος) coni. Mang. 13 ἐπειδὰν] ἐπειδέτω (ἐπιδέτω?) coni. Mang. ἀτίθασοι codd.: ἀτίθασσοι v 14 ἐκμήνωσιν codd. (Tisch.): ἐκμαίνωσιν v 15 δὲ om. MN (Tisch.) ἢ (pro καὶ) διανοία FN (Turn.) μὴ νηφούσῃ M ποιεῖται MN; ποιείτω Tisch. 16 τί] καὶ M ἢ om. M παρ' ὅλον] παρὰ πάντα M (Tisch.) 17 οὐδὲν ἄλλο R: οὐδὲν (om. ἄλλο) M (Tisch.), οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν L (v), οὐδὲν ἄρα ἐστὶν FN, οὐδὲν ἄρα ἦν Vind. μαρτυρία] διαμαρτυρία M (Tisch.) 18 ἀληθεῖ scripsi: ἀληθεία codd. (v) 19 ἡσυχάζειν δοκῇ R: ἡσυχάζῃ MFN (v), ἡσυχάζει Vind.

---

1 ἀνίπτοις χερσὶ Hom. Il. Z 266. cf. Eust. comm. in Hom. p. 641,15. Diogenian. I 43 (Corp. Paroem. Gr. I 187). 9 Flor. Laur. nr. 19 ἀπιστίας, οὐ πίστεως, ἡ πολυορκία τεκμήριον. 17–88,3 Vind. hist. gr. 67 fol. 59r περὶ ὅρκου: ὅρκος γὰρ—φαύλῳ νομίζεσθαι. 17.18 Anton. Mel. II 63 Col. 1156 Φίλωνος: ὅρκος ἐστὶ μαρτυρία θεοῦ περὶ πράγματος ἀμφισβητουμένου.

δοκῇ· „σοὶ χρῶμαι τοῦ ἀδικεῖν προκαλύμματι· αἰδουμένῳ μοι τὸ δοκεῖν
ἁμαρτάνειν συνέργησον, ἀντ' ἐμοῦ πονηρευομένου τὴν αἰτίαν ὑπόστηθι·
μέλει γάρ μοι πλημμελοῦντι μὴ φαύλῳ νομίζεσθαι· σὺ δὲ τῆς παρὰ
τοῖς πολλοῖς δόξης ἀλογεῖς οὐδὲν εὐφημίας ἐπιστρεφόμενος.“ ἅπερ καὶ
λέγειν καὶ ἐννοεῖσθαι ἀσεβέστατον· ἀγανακτῆσαι γὰρ ἂν οὐχ ὅτι θεὸς
ὁ πάσης κακίας ἀμέτοχος, ἀλλὰ καὶ πατὴρ καὶ ὀθνεῖος ἄνθρωπος μὴ
12 τελείως ἀρετῆς ἄγευστος, εἰ τοιαῦτα ἀκούοι. πάντας μὲν οὖν ὅρκους,
ὡς ἔφην, βεβαιωτέον, ὅσοι περὶ καλῶν καὶ συμφερόντων γίνονται πρὸς
ἐπανόρθωσιν ἰδίων ἢ κοινῶν πραγμάτων, φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης
καὶ ὁσιότητος ἡγουμένων — (4.) τούτοις ἐμφέρονται καὶ τῶν εὐχῶν
αἱ νομιμώταται διὰ περιουσίαν ἀγαθῶν ἢ παρόντων ἢ προσδοκωμένων
13 γινόμεναι —, τοὺς δ' ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἐπικυροῦν οὐχ εὐαγές. εἰσὶ
γὰρ οἳ ὀμνύουσιν, ἐὰν τύχῃ, κλοπὰς καὶ ἱεροσυλίας ἢ φθορὰς καὶ μοι-
χείας ἢ τραύματα καὶ σφαγὰς ἤ τι τῶν ὁμοιοτρόπων κακῶν ἐργάσεσθαι,
καὶ ἀνυπερθέτως αὐτὰ δρῶσι ποιούμενοι πρόφασιν τὸ εὐορκεῖν, ὡς οὐκ
ἄμεινον καὶ θεῷ κεχαρισμένον μᾶλλον τῆς βεβαιώσεως τῶν ὅρκων τὸ
μηδὲν ἀδικεῖν, ἐπεὶ δικαιοσύνη καὶ πᾶσα ἀρετὴ νόμος ἐστὶ πάτριος καὶ
θεσμὸς ἀρχαῖος· νόμοι δὲ καὶ θεσμοὶ τί ἕτερον ἢ φύσεως ἱεροὶ λόγοι
14 τὸ βέβαιον καὶ τὸ πάγιον ἐξ αὑτῶν ἔχοντες, ὡς ὅρκων ἀδιαφορεῖν; ἴστω
δὴ πᾶς ἐνωμότως ἄδικα δρῶν, ὅτι εὐορκεῖ μὲν οὔ, τὸν δὲ πολλῆς φυλακῆς

---

1 σοὶ] ὃς Vind., om. M   προκαλύμματι RM (Tisch.): παρακαλύμματι FN Vind.   τῷ δοκεῖν F   3 μέλλει FN Vind. (Turn.)   πλημμελοῦντι] πονηρευομένῳ M   4 τοῖς πολλοῖς R: πολλοῖς M (Tisch.), τοῖς πιστοῖς F (v)   τῆς εὐφημίας M (Tisch.)   6 ὁ πάσης] ἁπάσης M   ὀθνεῖος] ὁ θεῖος L (Turn.)   7 τελείων Turn.   τοιαῦτ' F   ἀκούει F   9 κοινῶν ἢ ἰδίων transp. M (Tisch.)   11 αἱ νομιμώτατοι (sic) MF   12 tit. ὅτι οὐ δεῖ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις βεβαιοῦν ὅρκους add. mg M (Tisch.)   13 ἐὰν τύχη RF: ἂν τύχοι M (Mang. Tisch.)   καὶ ἱεροσυλίας F: ἢ ἱεροσυλίας RM   13. 14 φθορὰς καὶ μοιχείας M: φθορὰς ἢ μοιχείας R, μοιχείας καὶ φθορὰς F   14 ἐργάσεσθαι Mang. (Tisch): ἐργάσασθαι codd.   15 τὸ εὐορκεῖν RM: τοῦ εὐορκεῖν F (Turn.); τῷ εὐορκεῖν Richt. Tauchn.   16 βεβαιώσεως Mang.: παραβάσεως codd.; παραστάσεως Tisch.   17 μηδὲν RM: μὴ δεῖν F (Turn.)   ἐπεὶ δικαιοσύνη καὶ πᾶσα ἀρετὴ Mang.: ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ πάσῃ ἀρετῇ codd.   νόμος ἐστὶ πάτριος RM: ὃ νόμος ἐστὶ πατρῷος F (Turn.)   18 θεσμὸς — καὶ om. F (Turn.)   τί ἕτερον RM: τῶν ἑτέρων F; τῶν ἑταίρων Turn., τί ἕτερον εἰσὶν Mang.   19 τὸ πάγιον RF: τὸ om. M (Tisch.)   ἐξ αὑτῶν RF: ἐξ αὐτῆς M (Tisch.)   20 δὴ M (Tisch.): δὲ F, δὲ δὴ R   ἐνομότως F   ὅτι εὐορκεῖ RM: ὅτε εὐορκήσει F   φυλακῆς] φήμης M

---

7 Num. 30,3.

καὶ ἐπιμελείας ἄξιον ὅρκον ἀνατρέπει, ᾧ τὰ καλὰ καὶ δίκαια ἐπισφρα-
γίζεται· προστίθησι γὰρ ὑπαίτια ὑπαιτίοις, ἐν οὐ δέοντι γινομένοις ὅρκοις,
273 M. οὓς πολὺ | βέλτιον ἦν ἡσυχάζεσθαι, πράξεις παρανόμους. ἀπεχόμενος 15
οὖν τοῦ ἀδικοπραγεῖν ποτνιάσθω τὸν θεόν, ἵνα μεταδῷ τῆς ἵλεω δυνά-
μεως αὐτῷ συγγνοὺς ἐφ' οἷς ἀβουλίᾳ χρησάμενος ὤμοσε· διπλάσια γὰρ
αἱρεῖσθαι κακά, δυνάμενον τὴν ἡμίσειαν αὐτῶν ἀποφορτίσασθαι, μανία
καὶ φρενοβλάβεια δυσίατος. εἰσὶ δ' οἳ τὴν φύσιν ἄμικτοι καὶ ἀκοινώ- 16
νητοι δι' ὑπερβολὴν μισανθρωπίας γεγονότες ἢ καὶ ὑπ' ὀργῆς οἷα χαλεπῆς
δεσποίνης ἐκβιασθέντες ὅρκῳ τὴν ἀγριότητα πιστοῦνται τῶν ἠθῶν, οἵτινες
οὔ φασιν ὁμοτράπεζον ἢ ὁμωρόφιον ἕξειν τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα ἢ πάλιν
τῷ δεῖνι μὴ παρέξειν ὠφέλειάν τινα ἢ παρ' ἐκείνου τι λήψεσθαι μέχρι
τελευτῆς· ἔστι δ' ὅτε καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τὸ ἀσύμβατον διαφυλάτ-
τουσιν οὐδὲ νεκροῖς τοῖς σώμασιν ἐπιτρέποντες ἐν διαθήκαις τὰ νομι-
ζόμενα παρασχεῖν. οἷς παραινέσαιμι ἂν καθάπερ καὶ τοῖς προτέροις, 17
εὐχαῖς καὶ θυσίαις ἐξευμενίζεσθαι τὸν θεόν, ἵνα εὕρωνταί τινα ψυχικῶν
ἀρρωστημάτων θεραπείαν ἀναγκαίαν, ἃ μηδεὶς ἀνθρώπων ἱκανὸς ἰάσα-
σθαι. (5.) ἕτεροι δ' εἰσὶ κομπασταὶ τῶν ὑπ' ἀλαζονείας φυσωμένων, 18
οἳ λιμοδοξοῦντες οὐδενὶ τῶν εἰς τὴν ὠφελιμωτάτην ὀλιγοδείαν χρῆσθαι
δικαιοῦσιν, ἀλλὰ κἂν προτρέπῃ τις ἕνεκα τοῦ τὸν ἀφηνιασμὸν τῶν ἐπι-
θυμιῶν ἀναχαιτίσαι, τὴν νουθεσίαν ὕβριν εἶναι νομίζουσι καὶ πρὸς τὸν
ἀβροδίαιτον ὠθούμενοι βίον ἀλογοῦσι τῶν σωφρονιστῶν, γέλωτα καὶ
χλεύην τιθέμενοι τὰς φρονήσεως καλὰς ὁμοῦ καὶ λυσιτελεστάτας ὑφη-
γήσεις. εἰ δὲ δὴ καὶ τύχοι τις εἶναι περιουσία καὶ ἀφθονία τῶν περὶ 19
τὸν βίον, ὅρκοις ἐπισφραγίζονται τὴν χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν τῶν εἰς πολυ-

---

1 ἀνατρέπειν F ᾧ] ὃν M 2 προστίθεται F (Turn.) δέοντι] δέον F
5 συγγνοὺς M, συγνουσ (sic) R: συγγενοῦς F (Turn.) αβουλει (sic) R
8 ἢ] οἳ M οἷα F: δια R, ἢ μανίας M (Tisch.) 9 ἐκβιασθέντες post ἀγριότητα transp. M πιστοῦνται M: πιστούμενοι RF 10 ὁμωρόφιον R: ὁμώροφον M (Tisch.), ὁμορρόφιον F; ὁμορόφιον v ἢ τὸν δεῖνα om. R (fort. recte)
11 τῷ δεῖνι] τον δεινα ει (sic) R τι M: τινα RF (Turn.) μέχρι M: καὶ μέχρι RF (Turn.) 13 διαθήκαις] θήκαις coni. Mang. (recepit Tisch.)
14 παραινέσαιμ' F καθάπερ R: καθὰ F, καθὼς M (Tisch.) 15 τὸν θεὸν R: τὸ θεῖον MF (v) 16 ἀναγκαίαν M (Tisch.): om. RF (v) 17 τῶν . . . φυσωμένων corruptum; καὶ . . . φυσώμενοι conicio φυσωμένων RM (Tisch.): φυσσωμένων F (v) 18 τῶν] τὴν M εἰς τὴν codd.: τὴν om. v ὀλιγοδείαν codd.: ὀλιγόδειαν v 19 ἀλλὰ κἂν] ἀλλ' ἂν R προτροπή (sic) F
19. 20 τῶν ἐπιθυμιῶν om. M 20 ἀναχαιτίσαι RF: ἀναχαιτίσασθαι M (Tisch.)
21 ἀλογοῦσι—βίον (24) om. M 22 καλὰς ὁμοῦ R: ὁμοῦ καλὰς F (v)
23 εἶναι RF: οὖσα v; εἶναι fort. secludendum 24 τὸν βίον R: τὸν om. F (v)

τέλειαν· οἷον δή τι λέγω· πρῴην τις τῶν οὐκ ὀλίγα κεκτημένων ὑγρὸν
καὶ διαρρέοντα βίον ἀσπασάμενος, ἐπειδὴ πρεσβύτης παρὼν συγγενὴς ἢ
πατρικὸς ὥς γ᾽ οἶμαι φίλος ἐνουθέτει πρὸς τὸ σεμνότερον καὶ αὐστηρό-
τερον τὴν δίαιταν παρακαλῶν μεταβαλεῖν, τὴν παραίνεσιν οὐ μετρίως
δυσχεράνας ὤμοσεν ἀντιφιλονεικῶν, ἕως ἂν τὰς χορηγίας ἔχῃ καὶ παρα-
σκευάς, μηδενὶ χρήσεσθαι τῶν εἰς εὐτέλειαν, μὴ κατὰ πόλιν, μὴ κατ᾽
ἀγρούς, μὴ πλέων, μὴ πεζεύων, ἀλλ᾽ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ τὸν πλοῦτον ἐπι-
δείξεσθαι. πλούτου δὲ ταῦθ᾽, ὡς ἔοικεν, ἐπίδειξις οὐκ ἔστι μᾶλλον ἢ
20 ἀλαζονείας καὶ ἀκρασίας. καίτοι τῶν ἐν ταῖς μεγάλαις ἡγεμονίαις οὐκ
ὀλίγοι μέχρι νῦν εἰσιν οἳ παμπληθεῖς ἔχοντες παρασκευὰς καὶ χορηγίας
ἀφθόνους, ὥσπερ ἐξ ἀενάου τινὸς πηγῆς πλούτου ῥέοντος αὐτοῖς ἀδιαστάτως,
ὅμως ἐφ᾽ ἃ καὶ οἱ πένητες ἡμεῖς ἔστιν ὅτε τρέπονται, κεραμεᾶς κύλικας
καὶ ὀβελίας ἄρτους καὶ ἐλαίας ἢ τυρὸν ἢ λάχανα | προσόψημα, καὶ p. 274 M
θέρους μὲν περίζωμα καὶ λεπτὴν ὀθόνην, χειμῶνος δὲ χλαῖναν ἀρραγῆ
καὶ στιφρὰν καὶ τὰ πρὸς τὴν κοίτην ἔστιν ὅτε χαμαίστρωτα, πολλὰ
χαίρειν φράσαντες κλίναις ἐλεφαντίναις ἢ χελώνης ἢ χρυσοῦ πεποιη-
μέναις καὶ στρωμναῖς ἀνθοβαφέσι καὶ ἐσθῆσιν ἁλουργίσι καὶ πεμμάτων
21 μελιπήκτων περιεργίαις καὶ τραπεζῶν πολυτελείαις. αἴτιον δ᾽ οὐ μόνον,
οἶμαι, τὸ φύσεως αὐτοὺς εὐμοίρου λαχεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδείας ὀρθῆς
ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐφάψασθαι, ἥτις ἀνεδίδαξε πρὸ τῶν ἡγεμονικῶν τὰ
ἀνθρώπινα τιμᾶν, ἥτις καὶ ἐνδιαιτωμένη τῇ ψυχῇ μόνον οὐ καθ᾽ ἑκάστην
ἡμέραν ὑπομιμνήσκει τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ ὑπερόγκων
22 ἀντισπῶσα καὶ στέλλουσα καὶ τὸ ἄνισον ἰσότητι θεραπεύουσα. τοιγαροῦν

---

1 δή τι RMF: δήτοι L (Turn.) τῶν post ὀλίγα transp. M 2 ἀσπασάμενος M: ἀσπαζόμενος RF (Turn.) παρὼν] παρῆν F 3 ὥς γ᾽ RM (Tisch.): ὡς om. F (v) 4 μεταβάλλειν Richt. 5. 6 καὶ τὰς παρασκευάς F (v), τὰς om. RM (Tisch.) 6 μηδὲν M χρήσεσθαι v: χρήσασθαι codd. 7 μὴ πλέων, μὴ πεζεύων om. F (Turn.) αἰεὶ M (Tisch.) 7. 8 ἐπιδείξασθαι M
10 μέχρι νῦν om. F (Turn.) δ᾽ εἰσὶν F οἱ M 11 ἀενάου R: ἀεννάου MF (v) τινὸς om. M (Tisch.) 12 ἐφ᾽ ᾧ M ἡμεῖς οἱ πένητες transp. M (Tisch.) τρέφονται F κεραμεᾶς Tisch.: κεραμέας M, κεραμιαίας F (v), κεραμαιους R 13 ὀβελίας Mang. (Tisch.): ὀβελέας M, οβελιαιους R, ὀβολιαίους F προσόψιμα M 14 λεπτὴν R: λινῆν M (v), λινὴν F ὀθώνην F 15 καὶ στιφρὰν Tisch.: ἢ χολιστίφραν (sic) M, καὶ στριφνὴν R, καὶ στρυφνὴν F (v); cf. vol. IV 242,17 τὴν κοίτην R: τὴν om. MF 16 φράσας M καὶ (pro ἢ) χρυσοῦ M 17 ἀνθοβαφέσι] ἔνθα βαθέσι F (Turn.) ἐσθῆσιν ἁλουργίσιν R: ἐσθῆσι καὶ ἁλουργίσι F (v), ἐσθῆτες μαλακωτέραις πορφυραῖς M (μ. π. recepit Tisch.)
19 οἶμαι M (Tisch.): om. RF (v) αὐτῆς M εὐμοίρου λαχεῖν RM: ἀμοιρῆσαι F: εὐμοιρῆσαι Turn. 20 ἐφάψασθαι RM: ἅψασθαι F (Turn.) 20. 21 τἀνθρώπινα F
21 τιμᾶν om. M ἥτις om. M (Tisch.)

τὰς πόλεις εὐθηνίας, εὐπορίας, εὐνομίας, εἰρήνης ἀναπεπλήκασιν, ἀγαθὸν μὲν οὐδὲν ὑπεξελόμενοι, πάντα δ᾽ ἀφειδῶς καὶ ἀταμιεύτως χαριζόμενοι. τὰ μὲν δὴ τῶν εὐγενῶν καὶ ὡς ἀληθῶς ἡγεμόνων ἔργα ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. τὰ δὲ τῶν νεοπλούτων ἐκεῖνα πλάνῳ τινὶ τύχης 23
εἰς πολυχρηματίαν περιηκόντων, οἳ τὸν ἀληθῆ καὶ βλέποντα πλοῦτον ἐξ ἀρετῶν τελείων συνεστῶτα καὶ τῶν κατ᾽ ἀρετὰς πράξεων οὐδ᾽ ὄναρ ἴσασι, τῷ δὲ τυφλῷ προσέπταισαν, ἐφ᾽ οὗ σκηριπτόμενοι κατ᾽ ἀναγκαῖον τὴν ἄγουσαν ὁδὸν οὐχ ὁρῶντες εἰς ἀνοδίας ἐκτρέπονται, θαυμάζοντες τὰ μηδεμιᾶς ἄξια σπουδῆς καὶ τὰ φύσει τίμια γελῶντες· οἷς ὁ ἱερὸς λόγος ὅρκον ἐν οὐ δέοντι καιρῷ ποιουμένοις οὐ μετρίως ἐπιτιμᾷ καὶ ὀνειδίζει· δυσκάθαρτοι γὰρ καὶ δυσίατοι, ὡς μηδὲ παρὰ θεῷ τῷ τὴν φύσιν ἵλεῳ συγγνώμης ἀξιοῦσθαι.

(6.) Παρθένων δὲ καὶ γυναικῶν τὸ περὶ τὰς εὐχὰς αὐτοκρατὲς 24
ἀφείλετο, τῶν μὲν παρθένων τοὺς πατέρας κυρίους, τῶν δὲ γυναικῶν τοὺς ἄνδρας ἐπιγνώμονας ἀποφήνας εἴς τε βεβαίωσιν τῶν ὅρκων καὶ λύσιν· καὶ μήποτ᾽ εἰκότως· αἱ μὲν γὰρ διὰ νεότητα δύναμιν ὅρκων οὐκ ἴσασιν, ὡς χρῄζειν τῶν ἐπικρινούντων, αἱ δὲ πολλάκις ὑπ᾽ εὐχερείας ὀμνύουσιν, ἃ μὴ τοῖς ἀνδράσι συνοίσει· διόπερ αὐτοῖς ἀνέθηκε τὴν ἐξουσίαν τοῦ τὰ ὀμοσθέντα φυλάττειν ἢ τοὐναντίον. χῆραι δὲ μὴ ῥᾳδίως 25
ὀμνύτωσαν — οὐ γὰρ ἔχουσι τοὺς παραιτητάς, οὔτε ἄνδρας ὧν διεζεύχθησαν οὔτε πατέρας ἀφ᾽ ὧν μετανέστησαν, ὅτε τὴν πρὸς γάμον ἀποικίαν ἐστέλλοντο —, ἐπειδὴ μένειν τοὺς τούτων ὅρκους ἀναγκαῖον ἐρημίᾳ τῶν

1 εὐθηνίας, εὐπορίας R: εὐσθενείας, εὐπορίας F (v), εὐετηρίας, εὐθηνίας M (Tisch.) 2 καὶ ἀταμιεύτως χαριζόμενοι om. M 3 tit. περὶ παρθένων καὶ γυναικῶν μεθ᾽ ὅρκου τι ἐπαγγειλαμένων καὶ ἀταμιεύτως χαριζομένων (sic) hoc loco add. mg M καὶ τὰ RF: τὰ om. M (Tisch.) 4 πλάνῳ τινὶ τύχης] πλανῶνται εὐχῆς M 5 περιηκόντων] περὶ οὐκ ὄντων M ἐξ] ὑπ᾽ F (Turn.) 7 τυφλῷ] τύφῳ M ἐφ᾽ ᾧ F (Turn.) κατ᾽ ἀναγκαίων F 8 ἀνοδίας RM (Tisch.): ἀνοδίαν F (v) θαυμάζονται F 9 σπουδῆς RM (Tisch.): τιμῆς F (v) 10 καιρῷ om. M (Tisch.) 10. 11 δυσκάθαρτοι RM: δυσκατόρθωτοι F (Turn.) 13 αὐτοκράτορες M 14 ἀφείλατο R, ἀφείλαντο M παρθένων R: om. MF 15 ἐπιγνώμονας R: om. MF ἀποφήναντες M εἴς τε M (Tisch.): τε om. RF (v) τῶν ὅρκων M (Tisch.): τῶν om. RF 16 post λύσιν add. τῆς μὲν πατρός, τῆς δὲ ἀνδρὸς εἶναι F (v), om. RM (Tisch.) μήποτ᾽ codd.: μήτ᾽ L, μὴν v διὰ νεότητα RF: παρθένοι M (Tisch.) 17 τὰ τῶν M ὑπ᾽ RM (Tisch.), ὑπὸ F²: ὑπὲρ F¹L (v) 18 αὐταῖς M 19 τοῦ om. M (Tisch.) ὀμοσθέντα Tisch.: νομισθέντα RF (v), ὀνομασθέντα M; ὁρισθέντα coni. Mang. φυλάττειν RM (Tisch.): διαφυλάττειν F (v) ῥᾳδίως RF: ταχέως M (Tisch.) 20 οὔτ᾽ ἄνδρας F 21 τὴν om. M 22 ἠρεμίᾳ M

13 Num. 30,4 sqq. 19 Num. 30,10.

26 κηδομένων βεβαιουμένους. ἐὰν δέ τις | ἐπιορκοῦντά τινα εἰδὼς μὴ κατα- p. 275
μηνύσῃ ἢ ἀπελέγξῃ φιλίᾳ ἢ αἰδοῖ ἢ φόβῳ διδοὺς πλέον ἢ εὐσεβείᾳ, τοῖς
αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ἔνοχος ἔστω· διαφέρει γὰρ τοῦ ἀδικεῖν οὐδὲν τὸ συν-
27 επιγράφεσθαι ἀδικοῦντι. δίκαι δὲ κατ' ἐπιόρκων αἱ μὲν ἀνάκεινται τῷ
θεῷ, αἱ δὲ ἀνθρώποις, θεῷ μὲν αἱ ἀνωτάτω καὶ μέγισται — ἵλεως γὰρ
οὐ γίνεται τοῖς οὕτως ἀσεβοῦσιν, ἀλλὰ μένειν εἰς ἀεὶ δυσκαθάρτους ἐᾷ,
δικαίως, οἶμαι, καὶ προσηκόντως· ὁ γὰρ ἀμελήσας τί δεινὸν εἰ ἀνταμελη-
28 θήσεται, οἷς δίδωσι τὰ ἴσα καρπούμενος; — αἱ δ' ἀπ' ἀνθρώπων διά-
φοροι, θάνατος ἢ πληγαί, τῶν μὲν ἀμεινόνων καὶ περιττῶν εἰς εὐσέβειαν
θανάτου δίκας βεβαιούντων, τῶν δὲ μαλακώτερον χρωμένων ὀργαῖς
δημοσίᾳ μάστιγι τυπτόντων ἀναφανδὸν ἐν κοινῷ· εἰσὶ δὲ καὶ πληγαὶ τοῖς
μὴ δουλοπρεπέσιν οὐκ ἔλαττον δίκης θανάτου.
29 (7.) Ταῦτα μὲν οὖν αἱ ῥηταὶ προστάξεις περιέχουσιν. ἔστι δὲ καὶ
ἀλληγορῆσαι τὰ περὶ τὸν τόπον ἔχοντα θεωρίαν τὴν διὰ συμβόλων.
εἰδέναι τοίνυν προσήκει ὅτι ὁ τῆς φύσεως ὀρθὸς λόγος πατρὸς ὁμοῦ καὶ
ἀνδρὸς ἔχει δύναμιν, ἐπινοίαις διαφόροις· ἀνδρὸς μέν, ἐπειδὴ τὸν ἀρετῶν
σπόρον ὥσπερ εἰς ἀγαθὴν ἄρουραν τὴν ψυχὴν καταβάλλεται, πατρὸς δ'
ὅτι βουλὰς ἀγαθὰς καὶ πράξεις καλὰς καὶ σπουδαίας γεννᾶν πέφυκε καὶ
γεννήσας ἐκτρέφει ποτίμοις δόγμασιν, ἃ παιδεία καὶ σοφία χορηγοῦσι.
30 διάνοια δ' ἀπεικάζεται τοτὲ μὲν παρθένῳ, τοτὲ δὲ γυναικὶ ἢ χηρευούσῃ
ἢ ἀνδρὶ ἔτι ἡρμοσμένῃ· παρθένος μὲν διάνοια ἁγνὴν καὶ ἀδιάφθορον
διαφυλάττουσα ἑαυτὴν ἀπό τε ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, ἔτι δὲ καὶ λυπῶν

1 τιν' F 4 δίκαι δὲ κατ' ἐπιόρκων RF: αἱ δὲ κατ' ἐπιόρκων δίκαι M (Tisch.) 4. 5 τῷ θεῷ RM (Tisch.): θεῷ F (v) 5 δ' F ἀνώτατοι F; ἀνώταται Turn. ἵλεω F 6 ἀσεβοῦσιν RM (Tisch.): ἀσεβήσασιν F (v) εἰς ἀεὶ R, εἰς αἰεὶ M (Tisch.): εἰς om. F (v) 7 ἀμελήσας R: ἀμελὴς MF 8. 9 διάφοροι R, διάφ[θ]οροι F: διάφθοροι L, διαφοραὶ (sic) M 9 τῶν μὲν (μὲν om. R) ἀμεινόνων καὶ περιττῶν RM: τούτων μὲν ἀμείνω καὶ περὶ τῶν F (Turn.) 12 ἐλάττους coni. Mang., ἐλάττων δίκη Wendl. 13 δὲ καὶ RM (Tisch.): καὶ om. F (v) 14 τὸν τόπον RM: τῶν τόπων F post θεωρίαν add. κατὰ ἀναγωγὴν M (Tisch.) 15 προσήκει ὅτι RF: ἐχρῆν ὅτι M (Tisch.), προσήκει (om. ὅτι) L (v) 16 ἐπινοίαις RF: ἐπὶ ἐννοίαις M (Tisch.) 16. 17 τὸν ἀρετῶν σπόρον R (sic correxerat Tisch.): τῶν ἀρετῶν σπόρον F (v), τὸν ἀέρα τὸν [ῶν] σπόρον [ων] M 19 χορηγοῦσαι M 20 διάνοια] διαδίδοται· ἃ M δὲ R ποτὲ μὲν . . . ποτὲ δὲ M 21 παρθένος RM: παρθένῳ F (v) μὲν RF: μὲν οὖν M (Mang. Tisch.) 21. 22 διάνοια . . . διαφυλάττουσα RM: διανοίας . . . διαφυλαττούσῃ F; διανοίας διαφυλαττούσης Turn. 22 τῶν ἡδονῶν F ἔτι δὲ καὶ R: καὶ om. MF

1 Lev. 5,1.

καὶ φόβων, ἐπιβούλων παθῶν, ἧς τὴν προστασίαν ὁ γεννητὴς ἀνῆπται
πατήρ· τῆς δ' ὡς γυναικὸς ἀστείῳ λόγῳ τῷ κατ' ἀρετὴν συμβιούσης
τὴν ἐπιμέλειαν ὁ αὐτὸς λόγος οὗτος ἐπαγγέλλεται σπείρων ἀνδρὸς τρόπον
ἐννοίας ἀρίστας. ἣ δ' ἂν ἀπορφανισθῇ ψυχὴ καὶ γενεᾶς τῆς κατὰ τὴν 31
φρόνησιν καὶ ἐπιγαμίας τῆς κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, χηρεύουσα τῶν
καλλίστων καὶ ἔρημος οὖσα σοφίας, ὑπαίτιον ἑλομένη ζωήν, ἔνοχος ἔστω
οἷς ἔγνω καθ' ἑαυτῆς, ἰατρὸν ἁμαρτημάτων οὐκ ἔχουσα οὔθ' ὡς ἄνδρα
συμβιωτὴν οὔθ' ὡς πατέρα γεννητὴν τὸν κατὰ σοφίαν λόγον.

(8.) Τῶν δὲ μὴ μόνον τὰς οὐσίας ἢ μέρη τούτων ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς 32
ἀνάθημα ποιησαμένων ἐν εὐχαῖς ὥρισε τιμάς, οὐ πρὸς κάλλος ἢ μέγεθος
276 M. ἤ τι τῶν ὁμοιοτρόπων ἀπιδών, | ἀλλὰ πρὸς ἀριθμὸν ἴσον, διακρίνας ἄνδρας
αὐτὸ μόνον γυναικῶν καὶ νηπίους τελείων. κελεύει γὰρ ἀπὸ μὲν εἰκο- 33
σαετίας ἄχρις ἑξηκονταετίας ἀνδρὸς εἶναι τιμὴν δραχμὰς διακοσίας νομί-
σματος ὁλαργύρου, γυναικὸς δὲ εἴκοσι πρὸς ταῖς ἑκατόν, ἀπὸ δὲ πενταε-
τίας ἄχρις εἰκοσαετίας τοῦ μὲν ἄρρενος δραχμὰς ὀγδοήκοντα, τῆς δὲ
θηλείας τεσσαράκοντα, ἀπὸ δὲ βρέφους εἰς πενταετίαν τοῦ μὲν ἄρρενος
δραχμὰς εἴκοσι, τοῦ δὲ θήλεος δώδεκα, τῶν δ' ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη
βεβιωκότων πρεσβυτῶν μὲν δραχμὰς ἑξήκοντα, πρεσβυτίδων δὲ τεσσαρά-
κοντα. τὰ δ' ἴσα καὶ ἐπ' ἀρρένων καθ' ἡλικίαν ἑκάστην καὶ ἐπὶ θηλειῶν 34
ὁμοίως διετάξατο, τριῶν ἕνεκα τῶν ἀναγκαιοτάτων· ἑνὸς μὲν ὅτι ἴσον
ἐστὶ καὶ ὅμοιον τὸ ἀξίωμα τῆς εὐχῆς, ἐάν τε ὑπὸ μεγάλου τινὸς ἐάν
τε καὶ ὑπ' εὐτελοῦς γίνηται· δευτέρου δ' ὅτι τοὺς εὐξαμένους ἁρμόττον
οὐκ ἦν ταῖς τῶν ἀνδραπόδων ὑποβάλλεσθαι τύχαις — ἐκεῖνα γὰρ πρὸς

---

1 ἐπιβουλῶν M ἧς F: ὧν RM γεννητὴς RF: γενέτης M (Tisch.) 2 γυναικὸς codd.: γυναικὸς ἀστείας v 3 λόγος οὗτος Tisch.: λόγος οὕτως M, οὗτος λόγος RF (v) 4. 5 τὴν φρόνησιν M (Tisch.): τὴν om. RF (v) 5 ὀρθὸν om. M 7 οἷς RM: ἧς F (Turn.) αὑτῆς M ἰατρὸν] παραιτητὴν coni. Mang. οὔθ'] οὐδ' M 8 οὔθ'] οὐδ' M 9 tit. περὶ τῶν ἑαυτοὺς ἀναθέντων add. mg M ἢ om. M αὐτοὺς F, ἑαυτοὺς M (Tisch.) 10 ἀνάθεμα M (Tisch.) 12 αὐτὸ μόνον RF: ἀπὸ μόνων M (Tisch.) 14 δὲ R: δ' MF 14. 15 πεντετίας F 15 δραχμὰς ὀγδοήκοντα R (Mang.): π' δραχμάς M (Tisch.), δραχμὰς om. F (Turn.) 16 μ' M 17 δραχμὰς RM: om. F (Turn.) κ' M θήλεως F ιβ' M ξ' M 18 δραχμὰς RM (Tisch.): om. F (v) ξ' M 18. 19 μ' M 19 ἐπὶ ἀρρένων F 20 διετάξατο RM (Tisch.): διέταξε F (v) 21 ἐάν τε R, ἐάν θ' F: ἐάν τε καὶ M (Tisch.) 21. 22 ἐάν τε καὶ ὑπ'] ἢ τὸ δοκεῖν M 22 ὑπὸ F γίγνηται R, γένηται M (Tisch.) δευτέρου v: δεύτερον codd. (Tisch.) τοὺς om. M

---

12 Lev. 27, 2 sqq.

τὰς τῶν σωμάτων εὐεξίας καὶ εὐμορφίας τιμᾶται ἢ τοὐναντίον ἐπευωνίζεται —· τρίτου δ' ὃ καὶ ἀναγκαιότατον, ὅτι παρὰ μὲν ἡμῖν ἀνισότης, ἰσότης δὲ παρὰ θεῷ τίμιον.

35 (9.) Ταῦτα μὲν ἐπ' ἀνθρώπων, ἐπὶ δὲ κτηνῶν τάδε νομοθετεῖται· ἐάν τις ἀφορίσῃ κτῆνος, εἰ μὲν εἴη καθαρὸν ἔκ τινος γένους τῶν τριῶν, ἅπερ εἰς θυσίαν ἀπενεμήθη, βοῦς ἢ πρόβατον ἢ αἴξ, ἐκεῖνο καταθυέτω μὴ ὑπαλλαττόμενος μήτε χεῖρον κρείττονος μήτ' ἄμεινον χείρονος· οὐ γὰρ πολυσαρκίᾳ καὶ πιότητι ζῴων χαίρει ὁ θεός, ἀλλ' ἀνυπαιτίῳ τοῦ εὐξαμένου διαθέσει· ἐὰν δὲ ὑπαλλάττηται, δύο ἀνθ' ἑνὸς καθιερούτω, τό
36 τε ἀρχαῖον καὶ τὸ ἀντ' ἐκείνου. ἐὰν δέ τις εὔξηταί τι τῶν μὴ καθαρῶν κτηνῶν, ἀγέτω πρὸς τὸν δοκιμώτατον τῶν ἱερέων· ὁ δὲ τιμάσθω μὴ ὑπερβάλλων τὴν ἀξίαν, προσεπιτιθεὶς τῆς τιμῆς καὶ τὸ πέμπτον, ἵν', εἰ δέοι καθαρὸν ἀντὶ τούτου ζῷον ἱερουργεῖν, μηδὲν ὑστερίζοι τῆς ἀξίας τιμῆς, καὶ ἄλλως ὑπὲρ τοῦ δυσωπῆσαι τὸν εὐξάμενον, ὅτι τὴν εὐχὴν ἐποιήσατο οὐ συλλογισμῷ, τὸ μὴ καθαρὸν ζῷον ὥς γ' οἶμαι τότε νομίσας εἶναι καθαρὸν πλάνῳ διανοίας, κεκρατημένος ὑπὸ πάθους.
37 οἰκία δ' εἰ γένοιτο ἀνάθημα, πάλιν ἐχέτω τιμητὴν ἱερέα· οἱ δ' ὠνούμενοι μὴ τὰ ἴσα κατατιθέτωσαν, ἀλλ' εἰ μὲν ὁ εὐξάμενος ἀνακομίζεσθαι προέλοιτο, ἐπιδαψιλευέσθω τὸ πέμπτον, κολάζων τὴν εὐχέρειαν καὶ ἐπιθυμίαν, διττὸν κακόν, ἐν οἷς μὲν ηὔχετο τὴν εὐχέρειαν, | ἐν οἷς δ' ἐφίεται p. 277 M ὧν πρότερον ἐξέστη τὴν ἐπιθυμίαν, εἰ δ' ἕτερος, μηδὲν πλέον τῆς ἀξίας
38 κατατιθέτω. ὁ δ' εὐξάμενος μὴ μακροὺς ἐμποιείτω χρόνους πρὸς τὴν ὧν ηὔξατο τελείωσιν· ἄτοπον γὰρ τὰς μὲν πρὸς ἀνθρώπους ὁμολογίας

---

1 τιμᾶται R: om. MF 1. 2 ἐπευωνίζεται RM (Tisch.): προσεπευωνίζονται F (v) 2 τρίτου v: τρίτον codd. (Tisch.) δ] ἔτι M (Tisch.) 4 tit. περὶ κτηνῶν ἀφορισθέντων θεῷ add. mg M περὶ ἀνθρώπων F (Turn.) τάδε RM: ταῦτα F (v) νομοθετεῖται RF: νενομοθέτηται M (Tisch.) 7 μήτε χεῖρον] μὴ τὸ χεῖρον M 8 ζῴων om. M ὁ om. M 9 δ' F 10 τ' F εὔξηται RM: εὕρηται F (Turn.) 12 προσεπιτιθεὶς R: προσεπιθεὶς MF καὶ ante τῆς τιμῆς transp. M (Tisch.) 13 ἀντὶ τούτου ζῷον RM: ἀντὶ τοῦ ζώου F, ἀντὶ ζώου L (Turn.) ὑστερίζοι RMF (Tisch.): ὑστερίζῃ L (v) 14 τὸν om. Tisch. 15 ὥς γ' F: ὥς τ' M, ὡς R τότε M (Tisch.): τοῦτο RF (v) 16 εἶναι καθαρὸν RM: om. F (Turn.) κεκρατημένος RF: κεκρατημένης M (Tisch.) ὑπὸ πάθος (sic) F 17 tit. περὶ οἰκίας ἀνατεθείσης add. mg M ἀνάθεμα F 18 τὰ ἴσα μὴ transp. R κατατιθέσθωσαν M (Tisch.) 19 κολάζον M (Tisch.) 20 διττὸν κακόν RM: διττῶν κακῶν F (Turn.) 21 πλεῖον M (Tisch.) 22 κατατιθέσθω M (Mang. Tisch.) ποιείτω M 23 τελείωσιν RM: τελείωσιν ἢ τίμησιν F (v)

5 Lev. 27,9 sqq. 17 Lev. 27,14. 15.

ἐπιτέμνειν πειρᾶσθαι, τὰς δὲ πρὸς θεὸν τὸν ἀνεπιδεᾶ καὶ οὐδενὸς χρεῖον ἐκπροθέσμους ἀποφαίνειν, μελλήσει καὶ βραδυτῆτι διελέγχοντας αὐτοὺς ἐπὶ τῷ μεγίστῳ τῶν ἀδικημάτων, ὀλιγωρίᾳ τῇ πρὸς αὐτόν, οὗ τὴν θεραπείαν ἀρχὴν καὶ τέλος εὐδαιμονίας εἶναι νομιστέον. ὅρκων μὲν δὴ πέρι καὶ εὐχῶν ἅλις.

Περὶ ἑβδόμης.

(1.) Ἑξῆς ἐστι κεφάλαιον τὸ περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης, ᾧ μυρία 39 καὶ ἀναγκαῖα ἐμφέρεται, τὰ εἴδη τῶν ἑορτῶν, αἱ τῶν φύσει μὲν ἐλευθέρων διὰ δὲ καιροὺς ἀβουλήτους θητευόντων καθ' ἕβδομον ἐνιαυτὸν ἀφέσεις, αἱ πρὸς χρεώστας τῶν συμβαλλόντων φιλοφροσύναι τὰ δάνεια ἑβδόμῳ ἔτει τοῖς ὁμοφύλοις χαριζομένων, αἱ ἀνάπαυλαι τῆς βαθυγείου πεδιάδος τε καὶ ὀρεινῆς, αἳ γίνονται παρ' ἑξαετίαν, τὰ περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους νομοθετηθέντα· ὧν καὶ ἡ ἄνευ κόπου ψιλὴ διήγησις ἱκανὴ τοὺς μὲν εὐφυεῖς τελειῶσαι πρὸς ἀρετήν, τοὺς δ' ἀφηνιαστὰς καὶ σκληροὺς τὸ ἦθος εὐπειθεστέρους ἀπεργάσασθαι. τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς 40 ἐν ἀριθμοῖς ἑβδόμης εἴρηται διὰ μακροτέρων πρότερον, ἥν τε ἔχει φύσιν ἐν δεκάδι καὶ ἣν συγγένειαν πρός τε αὐτὴν δεκάδα καὶ πρὸς τετράδα,
II 278 M. τὴν δεκάδος ἀρχήν τε καὶ πηγήν, καὶ ὡς συντεθεῖσα μὲν ἀπὸ μονάδος ἑξῆς γεννᾷ τὸν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τέλειον ἀριθμὸν τοῖς αὑτοῦ μέρεσιν ἰσούμενον, εἰς δ' ἀναλογίαν ἀχθεῖσα κύβον ὁμοῦ καὶ τετράγωνον ἀποτελεῖ, καὶ ὡς μυρία ἄλλα κάλλη θεωρημάτων ἐξ αὐτῆς ἐπιδείκνυται, περὶ ὧν οὐ καιρὸς μακρηγορεῖν. ἕκαστον δὲ τῶν προκειμένων καὶ ἐμφερομένων εἰδῶν ἐπισκεπτέον, ἀπὸ τοῦ πρώτου τὴν ἀρχὴν ποιησαμένους. ἦν δὲ πρῶτον τὸ περὶ ἑορτῶν.

---

1 χρεῖον RF: χρήζοντα M (Tisch.) 2 μελήσει F αὐτοὺς MF 4 εὐδαιμονίας om. M. 5 ἅλις: desinit L (Turn.) 6 tit. περὶ ἑβδόμης mg R mg M: περὶ τῆς ἑβδόμης F 7 ἑξῆς ἐστι RM: ἑξῆς δ' ἐστὶ F (v) ἑβδόμης M: ἑβδομάδος RF 8 τὰ εἴδη RM: εἴδη F (v) 9 δὲ om. F ἐνιαυτῶν M 10 φιλοφροσύναι R: φιλανθρωπίαι MF 11 τῆς] τοῦ M 12 παρὰ M 12. 13 ἑξηκοστοῦ M 13 ἡ om. M κόπου RM (Tisch.): σκοποῦ F (v) 14 πρὸς ἀρετὴν codd.: πρὸς om. in textu Hoesch. δ' codd. (Tisch.): δὲ v 15 ἀπεργάσασθαι codd.: ἀπεργάζεσθαι in textu Hoesch. 16 ἑβδόμης] ἑβδομάδος voluit Mang. ἥν τ' F, ἣν τε γὰρ M 17 τ' F 19 η' καὶ κ' F αὑτοῦ RM (αὑτοῦ scripsi): αὐτοῖς F 20 ἰσούμενον R: ἴσον MF δ' RM: om. F (v) ἀχθεῖσα] αὐξηθεῖσα coni. Mang. 21 μυρί' F ἐξ αὐτῆς codd. (v) 24 τὸ om. Hoesch. περὶ ἑορτῶν RM (Tisch.): περὶ τῶν ἑορτῶν F (v)

Περὶ τῶν δέκα ἑορτῶν.

41 (2.) Εἰσὶ τοίνυν ἀριθμῷ δέκα ἑορταί, ἃς ἀναγράφει ὁ νόμος· πρώτη μέν, ἣν ἀκούσας θαυμάσαι τις ἂν ἴσως, αὕτη δ' ἐστὶν ἡμέρα πᾶσα· δευτέρα δὲ ἡ δι' ἓξ ἡμερῶν ἑβδόμη, σάββατον αὐτὴν Ἑβραῖοι πατρίῳ γλώττῃ καλοῦσι· τρίτη δ' ἡ μετὰ σύνοδον τὴν κατὰ σελήνην νέαν νουμηνία· τετάρτη δ' ἡ τῶν διαβατηρίων, ἣ καλεῖται Πάσχα· πέμπτη δ' ἡ τῶν ἀσταχύων ἀπαρχή, τὸ ἱερὸν δράγμα· ἕκτη δ' ἄζυμα· μεθ' ἣν ἡ τῶν ἑβδομάδων ὄντως ἑβδόμη· ὀγδόη δὲ ἱερομηνία· ἐνάτη δὲ νηστεία· δεκάτη δὲ ἡ τῶν σκηνῶν, ἥτις ἐστὶ τῶν ἐτησίων ἑορτῶν συμπέρασμα, εἰς τέλειον ἀριθμὸν δεκάδα τελευτῶσα. ἀρκτέον δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης.

42 (3.) Ἅπασαν ἡμέραν ἑορτὴν ἀναγράφει ὁ νόμος πρὸς τὸν ἀνεπίληπτον βίον ἁρμοζόμενος ὁσίων ἀνθρώπων ἑπομένων τῇ φύσει καὶ τοῖς ταύτης διατάγμασι. καὶ εἴ γε μὴ παρευημέρησαν αἱ κακίαι καταδυναστεύσασαι τοὺς περὶ τῶν συμφερόντων λογισμοὺς οὓς τῆς ἑκάστων ψυχῆς ἐξῴκισαν, ἀλλ' ἔμειναν αἱ τῶν ἀρετῶν δυνάμεις εἰς ἅπαν ἀήττητοι, μία ἂν ἦν ὁ ἀπὸ γενέσεως ἄχρι τελευτῆς χρόνος ἀδιάστατος ἑορτὴ καὶ

1 tit. περὶ τῶν δέκα ἑορτῶν mg M (Tisch.): περὶ τῶν ἑορτῶν ὡς εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν δέκα F (v), tit. om. R 3 πρώτη] πρῶτον F ἣν—ἐστὶν om. Nicet. θαυμάσοι M 4 δευτέρα δ' F, δὲ om. Nicet. ἡ δι' ἓξ (R?)F Nicet.: ἤδη κ, (sic) M; ἡ ἐξ Hoesch. in textu Ἑβραῖοι om. Nicet. 5 καλοῦσι πατρίῳ γλώττῃ transp. Nicet. ἡ μετὰ] ἡμέρα M μετὰ—νέαν (6) om. Nicet. κατὰ σελήνην R ut vid.: κατά τινα σελήνην F (v), κατά τινας σελήνην M; καθ' ἑκάστην σελήνην coni. Mang. 6 νέαν] καὶ νέαν M νουμηνία R Nicet.: νουμηνίαν M, νεομηνίαν F (Hoesch.) τετάρτη δ' ἡ M: τετάρτη δὲ (om. ἡ) F, ἡ δὲ τετάρτη ἡ R ut vid., τετάρτῃ Nicet. δ' om. Nicet. 7 δράχμα F (Hoesch. in textu) δ' om. Nicet. 8 ἡ τῶν M Nicet. (Tisch.): ἡ τῆς τῶν F (v), ἡ τῶν om. R δὲ R: δ' MF, om. Nicet. ἐνάτη RF Nicet.: ἐννάτη M (v) 9 δεκάτη δὲ RM, δεκάτη δ' F: καὶ δεκάτη Nicet. ἐστὶ τῶν RM Nicet. (Tisch.): ἐστὶν ἡ τῶν F (v) ἐτησίων] δημοσίων M 10 εἰς—τελευτῶσα om. Nicet. ἀριθμὸν om. M tit. πρώτην ἑορτὴν ἀν (i. e. ἀναγράφει; α suprascr.) πᾶσαν ἡμέραν add. M (in textu) δὲ RM: δ' F 12 ἅπασαν μὲν ἡμέραν R 13 ὁσίων scripsi: ὡς τῶν codd.; τὸν τῶν coni. Mang. 15 τοὺς] καὶ τοὺς M (Tisch.) τῶν om. R οὓς om. M (Tisch.) 16 ἔμειναν ἂν M 17 μία ἄρα ἦν M ὁ om. M (Tisch.) χρόνου M (Tisch.)

2—12 Nicetae Catena in Lucam (ad verba 22,1 ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη Πάσχα) Φίλωνος: εἰσὶ δὲ παρ' Ἰουδαίοις ἑορταὶ ἀριθμῷ δέκα, ἃς ἀναγράφει ὁ νόμος — ἅπασαν ἡμέραν ἑορτὴν ἀναγράφει ὁ νόμος.

αἵ τε οἰκίαι καὶ αἱ πόλεις ἐν ἀδείᾳ καὶ ἐκεχειρίᾳ μεσταὶ πάντων ἂν
ἦσαν ἀγαθῶν εὐδίαν ἄγουσαι πραγμάτων. νυνὶ δ' αἱ πλεονεξίαι καὶ 43
ἀντεπιθέσεις, ἃς ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες μηχανῶνται κατά τε αὑτῶν
καὶ κατ' ἀλλήλων, τὸ συνεχὲς τῆς ἱλαρᾶς διέκοψαν εὐθυμίας. ἐμφανὴς
279 M. δὲ τοῦ λεγομένου πίστις. ὅσοι γὰρ ἢ παρ' Ἕλλησιν | ἢ παρὰ βαρβάροις 44
ἀσκηταὶ σοφίας εἰσὶν ἀνεπιλήπτως καὶ ἀνυπαιτίως ζῶντες, μήτε ἀδικεῖσθαι μήτε ἀνταδικεῖν αἱρούμενοι, τὰς τῶν φιλοπραγμόνων ὁμιλίας ἐκτρέπονται καὶ τὰ χωρία, ἐν οἷς ποιοῦνται τὰς διατριβάς, προβέβληνται, δικαστήρια καὶ βουλευτήρια καὶ ἀγορὰς καὶ ἐκκλησίας καὶ συνόλως ὅπου
τις τῶν εἰκαιοτέρων ἀνθρώπων θίασος ἢ σύλλογος, οἷα βίον ἀπόλεμον 45
καὶ εἰρηναῖον ἐζηλωκότες, θεωροὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πάντων ἄριστοι, γῆν καὶ θάλατταν καὶ ἀέρα καὶ οὐρανὸν καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς φύσεις διερευνώμενοι, σελήνῃ καὶ ἡλίῳ καὶ τῇ χορείᾳ τῶν ἄλλων ἀστέρων πλανήτων τε καὶ ἀπλανῶν ταῖς διανοίαις συμπεριπολοῦντες, τὰ μὲν σώματα κάτω πρὸς χέρσον ἱδρυμένοι, τὰς δὲ ψυχὰς ὑποπτέρους κατασκευάζοντες, ὅπως αἰθεροβατοῦντες τὰς ἐκεῖ δυνάμεις περιαθρῶσιν, οἷα χρηστοὶ τῷ ὄντι κοσμοπολῖται γενόμενοι, οἳ τὸν μὲν κόσμον ἐνόμισαν εἶναι πόλιν, πολίτας δὲ τοὺς σοφίας ὁμιλητάς, ἀρετῆς ἐγγραφούσης, ᾗ
πεπίστευται τὸ κοινὸν πολίτευμα πρυτανεύειν. (4.) γέμοντες οὖν καλο- 46
κἀγαθίας καὶ τῶν περὶ σῶμα κακῶν καὶ τῶν ἐκτὸς ἀλογεῖν ἐθιζόμενοι καὶ ἐξαδιαφορεῖν τὰ ἀδιάφορα μελετῶντες καὶ κατὰ τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἀλειφόμενοι καὶ συνόλως ἐπάνω τῶν παθῶν ἵστασθαι σπουδάζοντες ἀεὶ καὶ τὸν ἐπιτειχισμὸν αὐτῶν πάσῃ δυνάμει καθαιρεῖν παιδευόμενοι καὶ ταῖς τῆς τύχης μὴ καμπτόμενοι προσβολαῖς διὰ τὸ προεκλελογίσθαι τὰς ἐπιθέσεις αὐτῆς — ἐπικουφίζει γὰρ καὶ τὰ βαρύτατα

1 τ' F (v) ἐκκεχειρία F 2 νυνὶ δ' αἱ (R?)F: νυνὶ δὲ (om. αἱ) M 3 ἀντιθέσεις M κατά τε αυτων R: κατά θ' ἑαυτῶν F (v), καθ' ἑαυτῶν M (Tisch.) 5 πίστις (R?)M: ἡ πίστις F (v) 6. 7 μήτε ἀδικεῖσθαι R: μήτ' ἀδικεῖν F (v), om. M 7 μήτε ἀνταδικεῖν R (coni. Mang.): μήτ' ἀντιδικεῖν M, μήτ' ἀνδικεῖν F (Hoesch. in textu) 7. 8 ἐκτρέπονται scripsi: ἐκτρεπόμενοι codd. (v) 8 καὶ τὰ RM (Tisch.): καὶ κατὰ F (v) προβέβληται M 10 οἷα om. M 12 αὐτοῖς] αὐτῇ M 15 ἱδρυμένοι] ἱδρυόμενοι coni. Mang. 16 ἐκεῖ RM (Tisch.): ἄνω F (v) 17 χρηστοὶ . . . κοσμοπολῖται γενόμενοι Mang.: χρηστοὺς . . . κοσμοπολίτας (κοσμοποιήτας F) γενομένους codd. 18 εἶναι RM (Tisch.): om. F (v) σοφίας] τῆς σοφίας M (Tisch.) 19 πεπίστευται RF mg M: πιστεύεται M in textu 20 κακῶν R: om. MF (v) τῶν ἐκτὸς R (coni. Mang.): τῶν om. MF (v)

21 τὰ διάφορα M 24 τύχης Mang. (Tisch.): ψύγῆς (sic) M (τ supra), ψυχῆς RF καμπτόμενοι RM (Tisch.): καθαπτόμενοι F (v) 24. 25 προεκλελογίσθαι Tisch.: προεκλελογῆσθαι R, προεκλελογεῖσθαι M, προσεκλελογῆσθαι F (v)

τῶν ἀβουλήτων ἡ πρόληψις, καινὸν οὐδὲν ἔτι τῆς διανοίας τῶν συμβαι-
νόντων ὑπολαμβανούσης, ἀλλ' ὡς ἐπὶ παλαιοῖς καὶ ἑώλοις ἀμαυρὰν τὴν
ἀντίληψιν ποιουμένης —, εἰκότως ἐνευφραινόμενοι ταῖς ἀρεταῖς ἅπαντά
47 γε τὸν βίον ἑορτὴν ἄγουσιν. οὗτοι μὲν οὖν ὀλίγος εἰσὶν ἀριθμός, ἐμπύ-
ρευμα κατὰ πόλεις ὑποτυφόμενον σοφίας, ἕνεκα τοῦ μὴ κατὰ τὸ παντελὲς
48 σβεσθεῖσαν ἀρετὴν ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν ἀφανισθῆναι. εἰ δὲ τοῖς ὀλίγοις
συνεφρόνησαν οἱ πανταχοῦ καὶ ἐγένοντο, οἵους βούλεται εἶναι ἡ φύσις,
ἀνεπίληπτοι καὶ ἀνυπαίτιοι πάντες, ἐρασταὶ φρονήσεως, χαίροντες τῷ
καλῷ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἡγούμενοι, τὰ δ' ἄλλα
πάντα ὑπήκοα καὶ δοῦλα ὡς ἂν ἄρχοντες, εὐδαιμονίας ἂν αἱ πόλεις
ἐγένοντο μεσταί, τῶν μὲν ὅσα λύπης αἴτια καὶ φόβων ἀμέτοχοι, πλήρεις
δὲ τῶν ἀπεργαζομένων χαρὰς καὶ εὐπαθείας, ὡς μηδένα καιρὸν ἐλλείπειν
49 ἱλαροῦ | βίου, πάντα δὲ τὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ κύκλον εἶναι ἑορτήν. (5.) διὸ p. 28
παρ' ἀληθείᾳ δικαζούσῃ τῶν φαύλων οὐδεὶς ἀλλ' οὐδὲ τὸν βραχύτατον
χρόνον ἑορτάζει, συνειδήσει τῶν ἀδικημάτων ἀγχόμενος καὶ τῇ ψυχῇ
κατηφῶν, εἰ καὶ τῷ προσώπῳ μειδιᾶν καθυποκρίνεται. ποῦ γὰρ ἔχει
καιρὸν ἀψευδοῦς εὐφροσύνης κακοβουλότατος ὢν καὶ συζῶν ἀφροσύνῃ
50 καὶ περὶ πάντα ἀκαιρευόμενος, γλῶτταν, γαστέρα, τὰ γεννητικά; δι' ἧς
μὲν γὰρ ἐκλαλεῖ τὰ ἀπόρρητα καὶ ἡσυχαστέα, τὴν δὲ ἀκράτου πολλοῦ
καὶ ἐδεσμάτων ἀμέτρων ἀναπίμπλησιν ὑπὸ λαιμαργίας, τοῖς δὲ κατα-

1 πρόσληψις M ἔτι M (Tisch., coni. Mang.): ἐπὶ RF 2 ὑπολαμβανούσης RF: ἐπιλαμβανούσης M (Tisch.); ὑπολαβούσης v 3 εὐφραινόμενοι R ἀρεταῖς] ἑορταῖς ταῖς ἐναρέτοις Nicetae cod. Coisl. 201 4 γε om. M (Tisch.) εἰσὶν M: ἐστὶν RF (Hoesch. in textu) 5 κατὰ om. in lac. M ὑποτυφόμενον scripsi: ὑποτυφόμενοι codd. 7 οἱ πανταχοῦ ⟨πάντες⟩ conicio; l. 8 πάντες fort. delendum ἐγένοντο RM: ἐγένονθ' F βούλεται εἶναι ἡ φύσις R: ἐβούλετ' εἶναι ἡ φύσις M (Tisch.), ἐβούλευθ' ἡ φύσις F; ἐβουλεύθη φύσις v, ἐβουλήθη coni. Mang. 9 ἀλλ' F 10 πάντα R: om. MF (v) ἄρχοντες R: ἄρχοντος MF (Tisch.) 11 ἀμέτοχα M 12 ἐλλείπειν M (Tisch.): ἐπιλείπειν RF (v) 13 ἱλαροῦ codd. (Tisch.): τοῦ ἱλαροῦ v 14 οὐδὲ εἷς M (Tisch.) 15 ἀγχόμενος F: ἐχόμενος M, ἀντεχόμενος R ut vid. καὶ RM (Tisch.): κἂν F (v) 15. 16 τῇ ψυχῇ κατηφῶν M (κατηφῶν scripsi, κατηφιῶν Tisch.): τῇ ψυχῇ καὶ τῇ φωνῇ RF (v) 16 εἰ καὶ M (Tisch.): εἰ om. RF (v) καθυποκρίνεται R: καθυποκρίνοιτο MF (v) 17 συζῶν] ζῶν M 18 πάντ' F ἀκαιρούμενος R (fort. recte) 19 γὰρ RM (Tisch.): om. F (v) ἐκλαλεῖ RM (Tisch.): ἐκάλει F[1], ἐκβάλλει F[2] (v) δ' F 20 ὑπὸ] ἀπὸ M

3. 4 pergit Nicetas l. l.: καὶ ὅσοι (γε) ἀνυπαιτίως ζῶσιν, εἰκότως ἐνευφραινόμενοι ταῖς ἀρεταῖς ἅπαντά γε τὸν βίον ἑορτὴν ἄγουσι.

χρῆται πρὸς ἐκνομωτάτους οἴστρους καὶ μίξεις ἀθέσμους, οὐ μόνον ἀλλοτρίοις γάμοις ἐπιμεμηνώς, ἀλλὰ καὶ παιδεραστῶν καὶ βιαζόμενος τὸν ἄρρενα τῆς φύσεως χαρακτῆρα παρακόπτειν καὶ μεταβάλλειν εἰς γυναικόμορφον ἰδέαν ἕνεκα τοῦ μεμιασμένῳ καὶ ἐπαράτῳ πάθει χαρίσασθαι. δι' ἣν αἰτίαν ὁ πάντα μέγας Μωυσῆς τὰς ὑπερβολὰς τοῦ περὶ 51
τὴν ὄντως ἑορτὴν κάλλους ἰδὼν τελειοτέραν ἢ κατ' ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπέλαβεν εἶναι καὶ ἀνέθηκεν αὐτὴν θεῷ φήσας κατὰ λέξιν οὕτως· „ἑορταὶ κυρίου" (Lev. 23,2)· τὸ γὰρ ἐπίλυπον καὶ περιδεὲς τοῦ ἡμετέρου 52
γένους λογιζόμενος καὶ ὡς ἔστι μυρίων κακῶν μεστόν, ἃ γεννῶσι μὲν αἱ ψυχῆς πλεονεξίαι, γεννῶσι δὲ καὶ αἱ σώματος κῆρες, προσβάλλουσι δὲ αἱ τῆς τύχης ἀνωμαλίαι καὶ τῶν συνόντων αἱ ἀντεπιθέσεις μυρία κακὰ δρώντων τε καὶ πασχόντων, εἰκότως ἐθαύμαζεν, εἰ δύναταί τις ἐν τοσούτῳ πελάγει πραγμάτων ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων φερόμενος καὶ μηδέποτ' ἠρεμῆσαι οἷός τε ὢν μηδ' ἀκινδύνῳ βίῳ μετ' ἀσφαλείας ἐνορμίσασθαι τὴν μὴ λεγομένην ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν οὖσαν ὄντως ἄγειν ἑορτήν, ἐνευφραινόμενος καὶ ἐντρυφῶν θεωρίᾳ τε τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ καὶ ἀκολουθίᾳ φύσεως καὶ ἁρμονίᾳ πρὸς ἔργα λόγων καὶ πρὸς λόγους ἔργων. ὅθεν ἀναγκαίως εἶπε τὰς ἑορτὰς εἶναι μόνου θεοῦ· 53
μόνος γὰρ εὐδαίμων καὶ μακάριος, παντὸς μὲν ἀμέτοχος κακοῦ, πλήρης δ' ἀγαθῶν τελείων, μᾶλλον δ', εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, αὐτὸς ὢν τὸ ἀγαθόν, ὃς οὐρανῷ καὶ γῇ τὰ κατὰ μέρος ὤμβρησεν ἀγαθά. παρὸ καὶ 54

1 πρὸς] εἰς M (Tisch.) post ἀθέσμους add. ὃς R, ὁ F (v), om. M (Tisch.) 2 ἐπιμεμηνώς RF: ἐπιμαινόμενος M (Tisch.) παιδεραστῶν R: παιδοσπορῶν MF; παιδοφθορῶν coni. Mang. (Tisch.) 4 πάθει καὶ ἐπαράτω transp. M (Tisch.) 5 αἰτίαν om. R μωσῆς F Nicet. 6 τὴν] τῶν M ἢ om. R κατὰ Nicet. 7 αὐτὴν codd. Nicet.: αὐτῷ v 8 ἐπίλυπον R (Tisch., coni. Mang.): ἐπίλοιπον MF (v) ἐπιδεὲς M 10 δὲ καὶ αἱ R: δ' αἱ F (v), δὲ (om. καὶ αἱ) M κῆραι F 11 δὲ R: δ' MF τύχης Mang.: ψυχῆς codd. 12 εἰκότως M (Tisch.): εἶθ' οὕτως RF (v) 13 φερόμενος R: φορούμενος MF (v) 14 τ' F μετ' ἀσφαλείας] μεταμελείας M 14. 15 ἐνορμίσασθαι (ή superscr.) M 15 ὄντως ἄγειν om. M 19 παντὸς . . . κακοῦ RM (Tisch.): πάντων . . . κακοῦ (sic) F; πάντων . . . κακῶν v 20. 21 τὸ ἀγαθόν RF: τἀγαθόν M (Tisch.) 21 τὰ om. M ὤμβρησεν R: ὤμβρισεν MF (v); ἐπώμβρησεν coni. Mang. (ἐπώμβρισεν Tisch.)

5—16 pergit Nicetas l. l.: διὸ Μωσῆς τὰς ὑπερβολὰς — ἑορταὶ κυρίου (8), ὡς τοῦ ἡμετέρου γένους οὐχ οἵου τε ὄντος τὴν μὴ λεγομένην ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν οὖσαν ὄντως ἄγειν ἑορτήν (15. 16), reliqua om.

τῶν πάλαι τις ἀρετῶσα διάνοια, γαληνιασάντων αὐτῇ τῶν παθῶν,
ἐνεμειδίασε χαρᾶς ἐγκύμων καὶ ὑπόπλεως γενομένη· καὶ λογισαμένη παρ'
αὐτῇ, μή ποτ' ἄρα τὸ μὲν χαίρειν ἴδιόν ἐστι μόνου θεοῦ, αὐτὴ δὲ δια-
μαρτάνει σφετεριζομένη τὰς ὑπὲρ ἄνθρωπον εὐπαθείας, εὐλαβεῖταί τε
55 καὶ τὸν ψυχικὸν | γέλωτα ἀρνεῖται μέχρι τοῦ παρηγορηθῆναι· τὸ γὰρ p. 286
δέος αὐτῆς ἐπικουφίζει ὁ ἵλεως θεὸς χρησμῷ κελεύσας ὁμολογεῖν, ὅτι
ἐγέλασεν, ἵν' ἡμᾶς ἀναδιδάξῃ, ὅτι οὐ κατὰ τὸ παντελὲς ἐστέρηται τὸ
γενητὸν χαρᾶς, ἀλλ' ἔστιν ἡ μὲν ἀμιγὴς καὶ ἀκραιφνεστάτη, μηδὲν τῶν
τῆς ἐναντίας ἐπιδεχομένη φύσεως, ἐξαίρετος θεοῦ, ἡ δ' ἀπ' ἐκείνης
ῥυεῖσα μικτή, βραχέσιν ἀνακεκραμένη λυπηροῖς, ἀνδρὸς ἤδη σοφοῦ δωρεὰν
μεγίστην λαβόντος τὴν τοιαύτην μῖξιν, ἐν ᾗ πλείω τὰ ἡδέα τῶν ἀηδῶν
ἀνακέκραται. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.
56 (6.) Μετὰ δὲ τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάστατον καὶ διαιωνίζουσαν ἑορτὴν
ἄγεται δευτέρα ἡ δι' ἓξ ἡμερῶν ἱερὰ ἑβδόμη· ἣν οἱ μὲν ὠνόμασαν
παρθένον εἰς τὴν ὑπερβάλλουσιν ἁγνείαν ἀπιδόντες αὐτῆς, οἱ δὲ αὐτοὶ
καὶ ἀμήτορα, σπαρεῖσαν ἐκ μόνου τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων, ἰδέαν τῆς
ἄρρενος γενεᾶς, ἀμέτοχον τῆς πρὸς γυναικῶν· ἀνδρειότατος γὰρ καὶ
ἀλκιμώτατος ὁ ἀριθμός, πρὸς ἀρχὴν καὶ ἡγεμονίαν εὖ πεφυκώς· ἔνιοι
δὲ αὐτὴν καιρὸν προσηγόρευσαν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν τεκμηράμενοι τὴν
57 νοητὴν αὐτῆς οὐσίαν. ὅσα γὰρ τῶν ἐν αἰσθητοῖς ἄριστα, δι' ὧν αἱ

1 ἀρετῶσα (superscr. η) διάνοία (sic) M; ἀρετώσῃ διανοίᾳ Tisch. διάνοια] οἷα (sic) R αὐτῇ om. M (Tisch.) 2 ἐνεμειδίασεν R: ἐμειδία MF (v) 3 αὐτῇ F, ἑαυτῇ M (Tisch.) ἴδιόν ἐστι μόνου RF: μόνον ἐστὶν ἴδιον M (Tisch.) αὕτη M 3. 4 διαμαρτάνῃ F 4. 5 τε καὶ F (Tisch.), γε καὶ R: καὶ M; δὲ καὶ v 5 ἀρνεῖται δὲ R 5. 6 τὸ δέος γὰρ Tisch. 6 ὁ ἵλεως ἐπικουφίζει transp. M (Tisch.) 8 γενητὸν RM (Tisch., coni. Mang.): γεννητικὸν F (v) 9 τῆς ἐναντίας] ἐξ ἐναντίας R ἐξαιρέτως voluit Mang. 10 οὐ βραχέσιν male Mang. 12 μὲν RM: μὲν οὖν F (v) 13 tit. περὶ σαββάτου add. mg M ἀδιάσπαστον N alt. καὶ om. Mang. 14 ἡ δι' ἓξ] ἤδη· ς' M 15 ἀειπάρθενον coni. Mang. ἐπιδόντες Hoeschelii cod. Boicus (Monac. 113) αὐτῆς om. M δὲ R: δ' MF 16 ἀμήτορες N 18 ἡ ἀλκιμωτάτη N ὁ om. M (Tisch.) πρὸς ἀρχὴν καὶ ἡγεμονίαν εὖ πεφυκώς RM: εὖ πεφυκὼς πρὸς ἀρχὴν καὶ ἡγεμονίαν FN (v) 19 δὲ R: δ' MFN τεκμαιρόμενοι M (Tisch.)

1sqq. Gen. 18,12—15 13—101,20 N fol. 161v: μετὰ—ὑπομένουσιν.
13sqq. pergit Nicetas l. l.: μετὰ μέντοι τὴν συνεχῆ ταύτην ἑορτὴν ἄγεται δευτέρα ἡ δι' ἓξ ἡμερῶν ἱερὰ ἑβδόμη (14), ἡ τοῦ κόσμου γενέθλιος (101,11), ἐν ᾗ προστέτακται πάντων ἀνέχειν ἔργων, οὐχ ἐπειδὴ ῥᾳθυμίας ὁ νόμος εἰσηγητής, ἀεὶ γὰρ πρὸς πόνον ἀλείφει (101,13—14), ἀλλ' ἵνα—ἐνεργείας (101,16—18).

ἐτήσιοι ὧραι καὶ τῶν καιρῶν αἱ περίοδοι τεταγμένως ἀποτελοῦνται,
μετέσχηκεν ἑβδομάδος, λέγω δὲ πλάνητας ἑπτὰ καὶ ἄρκτον καὶ πλειάδα
καὶ σελήνης αὐξομένης τε καὶ μειουμένης ἀνακυκλήσεις καὶ τῶν ἄλλων
τὰς ἐναρμονίους καὶ παντὸς λόγου κρείττους περιφοράς. Μωυσῆς δὲ ἀπὸ 58
σεμνοτέρου πράγματος ἐκάλεσεν αὐτὴν συντέλειαν καὶ παντέλειαν, ἑξάδι
μὲν τὴν γένεσιν τῶν τοῦ κόσμου μερῶν ἀναθείς, ἑβδομάδι δὲ τὴν τελεί-
ωσιν. ἑξὰς μὲν γὰρ ἀρτιοπέριττος ἀριθμός, ἐκ τοῦ δὶς τρία παγείς,
ἔχων ἄρρενα μὲν τὸν περιττόν, θῆλυν δὲ τὸν ἄρτιον, ἐξ ὧν εἰσιν αἱ
γενέσεις κατὰ φύσεως θεσμοὺς ἀκινήτους. ἑβδομὰς δὲ ἀμιγέστατος καὶ 59
φῶς, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἑξάδος· ἃ γὰρ ἐγέννησεν ἑξάς, ταῦθ' ἑβδομὰς
τελεσφορηθέντα ἐπεδείξατο. παρὸ καὶ γενέθλιος τοῦ κόσμου δεόντως ἂν
προσαγορεύοιτο, καθ' ἣν τὸ τοῦ πατρὸς ἔργον τέλειον ἐκ τελείων μερῶν
ἀνεφάνη, ἐν ᾗ προστέτακται πάντων ἀνέχειν ἔργων, οὐκ ἐπειδὴ ῥᾳθυμίας 60
ὁ νόμος εἰσηγητής — ἀεὶ γὰρ ἐθίζει κακοπαθεῖν καὶ πρὸς πόνον ἀλείφει
καὶ τοὺς ἀργεῖν καὶ σχολάζειν ἐθέλοντας προβέβληται, διείρηται γοῦν
282 M. | ἓξ ἡμέρας ἐνεργεῖν —, ἀλλ' ἵνα τοὺς συνεχεῖς καὶ ἀτρύτους πόνους
χαλάσῃ καὶ τὰ σώματα μεμετρημέναις ἀνέσεσιν ἀνακτησάμενος καινώσῃ
πάλιν πρὸς τὰς αὐτὰς ἐνεργείας· οἱ γὰρ διαπνεύσαντες, οὐχ ἰδιῶται μόνον
ἀλλὰ καὶ ἀθληταί, ῥώμην συλλέγονται καὶ ἀπὸ κραταιοτέρας δυνάμεως
ἀνυπερθέτως ἕκαστα τῶν πρακτέων τλητικῶς ὑπομένουσι. προστάξας 61
μέντοι μὴ διαπονεῖν τοῖς σώμασι κατὰ τὰς ἑβδόμας ἐφῆκε τὰς ἀμείνους
πράξεις ἐπιτελεῖν· αὗται δ' εἰσὶν αἱ διὰ λόγων καὶ δογμάτων τῶν κατ'
ἀρετήν· προτρέπει γὰρ φιλοσοφεῖν τότε βελτιοῦντας τὴν ψυχὴν καὶ τὸν

---

1 ἀποτελοῦνται RM: ἐπιτελοῦνται FN (v) 2 μετεσχηκέναι (sic) R πλανήτας ζ' (sic) M πλειάδα R: πλειάδας MFN (v) 3 αὐξουμένης FN (Hoesch. Mang.) ἀνακυκλώσεις M (Tisch.) 4 διαφορὰς M μωσῆς FN δ' F 9 ἀνικήτους M δ' F 11 τελεσφορηθέντ' FN 13 ἀνεφάνη RM: ἀναφανὲν FN (v) ἐν ᾗ προστέτακται πάντων ἀνέχειν ἔργων Nicet.: ἐν ᾗ om. et post ἔργων add. ἐν αὐτῇ codd. (v) ἀνέχειν] ἂν ἔχειν M; ἀπέχειν Tisch. ἔργον M 14 αἰεὶ M (Tisch.) 15 ἐθέλοντας RM (Tisch.): θέλοντας FN (v) διήρηται N γοῦν] γὰρ N 16 ς' M ἀτρήτους N 17 κενωσῃ (sic) R (superscr. αι), κενώσῃ MN 18 διαπνεύσαντες codd. (Tisch.): ἀναπνεύσαντες v (Hoesch. in textu) 20 πρακτέων] vel δρᾶν addendum vel παθητέων reponendum censuit Mang. 21 ἑβδόμας Mang. (Nicetas?): ἑβδομάδας codd. ἐφῆκε] ἔφη καὶ M 23 προτρέπειν M τότε βελτιοῦντας] τὸ βελτιοῦν M (Tisch.)

---

16 Exod. 20,9. 23,12. 35,2. Deut. 5,13. 20—23 pergit Nicetas l. l.: προστάξας μέντοι μὴ διαπονεῖν τοῖς σώμασι κατὰ τὰς ἑβδόμας (sic cod. Mon. 33) ἐφῆκε τὰς ἀμείνους πράξεις ἐπιτελεῖν τὰς διὰ λόγων καὶ δογμάτων τῶν κατ' ἀρετήν.

62 ἡγεμόνα νοῦν. ἀναπέπταται γοῦν ταῖς ἑβδόμαις μυρία κατὰ πᾶσαν πόλιν
διδασκαλεῖα φρονήσεως καὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ δικαιοσύνης καὶ
τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἐν οἷς οἱ μὲν ἐν κόσμῳ καθέζονται σὺν ἡσυχίᾳ τὰ ὦτα
ἀνωρθιακότες μετὰ προσοχῆς πάσης ἕνεκα τοῦ διψῆν λόγων ποτίμων, ἀνα-
στὰς δέ τις τῶν ἐμπειροτάτων ὑφηγεῖται τὰ ἄριστα καὶ συνοίσοντα, οἷς ἅπας
63 ὁ βίος ἐπιδώσει πρὸς τὸ βέλτιον. ἔστι δ' ὡς ἔπος εἰπεῖν τῶν κατὰ μέρος
ἀμυθήτων λόγων καὶ δογμάτων δύο τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια, τό τε πρὸς
θεὸν δι' εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους διὰ φιλανθρω-
πίας καὶ δικαιοσύνης· ὧν ἑκάτερον εἰς πολυσχιδεῖς ἰδέας καὶ πάσας
64 ἐπαινετὰς τέμνεται. ἐξ ὧν δῆλόν ἐστιν, ὅτι Μωυσῆς οὐδένα καιρὸν
ἀπράκτους ἐᾷ τοὺς χρωμένους αὐτοῦ ταῖς ἱεραῖς ὑφηγήσεσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ
συνέστημεν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἀπένειμε καὶ τῷ σώματι τὰ οἰκεῖα
ἔργα καὶ τῇ ψυχῇ τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ ἐφεδρεύειν τὰ ἕτερα τοῖς ἑτέροις
ἐσπούδασεν, ἵνα πονοῦντος μὲν τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ διαναπαύηται, ἀνα-
παύλῃ δὲ χρωμένου διαπονῇ, καὶ οἱ ἄριστοι τῶν βίων, ὅ τε θεωρητικὸς
καὶ ὁ πρακτικός, ἀμείβωσιν ἀντιπαραχωροῦντες ἀλλήλοις, ὁ μὲν πρακτι-
κὸς λαχὼν ἑξάδα κατὰ τὴν τοῦ σώματος ὑπηρεσίαν, ὁ δὲ θεωρητικὸς
ἑβδομάδα πρὸς ἐπιστήμην καὶ τελειότητα διανοίας.
65 (7.) Ἀπείρηται δὲ κατ' αὐτὴν πῦρ ἐναύειν ὡς | ἀρχὴν καὶ σπέρμα p. 283
τῶν περὶ βίον πραγματειῶν, ἐπειδήπερ ἄνευ πυρὸς οὐδὲν ἔστι τῶν εἰς
τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίας χρείας ἐργάσασθαι· ὡς δι' ἑνὸς τοῦ ἀνω-
τάτω καὶ πρεσβυτάτου τῶν εἰς τὰς τέχνας καὶ μάλιστα τὰς βαναύσους
66 αἰτίου κεκωλῦσθαι καὶ τῶν κατὰ μέρος ὑπηρεσιῶν. ἀλλ' ἔοικε διὰ τοὺς

---

1 γοῦν] γὰρ Nicetas 4 ἀνωρθοκότες M (ἀνωρθωκότες Tisch.) ἁπάσης N 5 ἐμπειροτάτων] ἀριστοτάτων M τ' ἄριστα F, τὰ om. M 7 τ' ἀνωτάτω F τό τε] τά τε M 8 τὸ om. M 10 μωσῆς F 12 συνέστη μὲν F, συνεστήκαμεν Nicetae cod. Mon. 33 τῷ om. M 13 τῇ om. R τὰ ἐπιβάλλοντα RM Nicet. (Tisch.): τὰ om. F (v) 14 ἡ om. R διαναπαύηται ἡ ψυχὴ transp. M (Tisch.) 15 διαπονεῖ M 16 ὁ πρακτικὸς Nicet.: ὁ om. codd. (v) 18 πρὸς RM (Tisch.): καὶ πρὸς F (v) 19 κατ' αὐτὴν RM (Tisch.): κατὰ ταύτην F (v) σπέρμα] ὄργανον coni. Mang. 21. 22 τ' ante ἀνωτάτω add. M (Tisch.) ἀνωτάτω RM: ἀνωτάτου F 23 καὶ τὰ τῶν Tisch.

1—16 pergit Nicetas: ἀναπέπανται (sic) γὰρ ταῖς ἑβδόμαις μυρία κατὰ πᾶσαν πόλιν διδασκαλεῖα τῶν ἀρετῶν (3), ὧν δύο τὰ ἀνωτάτω κεφάλαια, τό τε πρὸς θεὸν δι' ὁσιότητος καὶ εὐσεβείας καὶ τὸ πρὸς ἀνθρώπους διὰ φιλανθρωπίας καὶ δικαιοσύνης (7—9)· ἐξ ὧν δῆλόν ἐστιν ὅτι Μωυσῆς — τὰ ἐπιβάλλοντα (10—13), ἵνα οἱ ἄριστοι τῶν βίων, ὅ τε θεωρητικὸς καὶ ὁ πρακτικός, ἀλλήλοις ἀντιπαραχωρῶσιν (15. 16), καὶ πονοῦντος μὲν τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ διαναπαύηται, ἀναπαύλῃ δὲ χρωμένου διαπονῇ (14. 15). 3. 4 N fol. 162r: τὰ μὲν ὦτα ἀνωρθιακότες — λόγων ποτίμων. 19 Exod. 35,3.

ἀπειθεστέρους καὶ ἥκιστα προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς προσταττομένοις
καὶ τὰ ἄλλα προσνομοθετεῖν, οὐ μόνον ἐλευθέρους ἀνέχειν ἔργων ἀξιῶν
ταῖς ἑβδόμαις, ἀλλὰ καὶ θεράπουσι καὶ θεραπαίναις ἐφιείς, ἄδειαν καὶ
μόνον οὐκ ἐλευθερίαν δι' ἓξ ἡμερῶν προκηρύττων τούτοις, ἵν' ἀμφοτέρους
ἀναδιδάξῃ μάθημα κάλλιστον· τοὺς μὲν δεσπότας αὐτουργεῖν ἐθίζεσθαι, 67
μὴ ἀναμένοντας τὰς ἀπὸ τῶν οἰκετῶν λατρείας καὶ ὑπηρεσίας, ἵν', εἴ
τινες ἀβούλητοι καιροὶ κατάσχοιεν κατὰ τὰς τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων
μεταβολάς, μὴ τῷ ἀήθει τῆς αὐτουργίας προκάμνοντες τοῖς ἐπιτάγμασιν
ἀπαγορεύωσιν, ἀλλ' εὐκινητοτέροις χρώμενοι τοῖς τοῦ σώματος μέρεσιν
εὐφόρως καὶ μετὰ ῥᾳστώνης ἐνεργῶσι, τοὺς δ' οἰκέτας μὴ ἀπογινώσκειν
τὰς ἀμείνους ἐλπίδας, ἀλλ' ἔχοντας τὴν δι' ἓξ ἡμερῶν ἄνεσιν ἐμπύρευμά
τι καὶ ζώπυρον ἐλευθερίας τὴν εἰς τὸ παντελὲς ἄφεσιν, εἰ διαμένοιεν
χρηστοὶ καὶ φιλοδέσποτοι, προσδοκᾶν. ἐκ δὲ τοῦ τοὺς μὲν ἐλευθέρους 68
ὑπομεῖναί ποτε τὰς δούλων ὑπηρεσίας, τοῖς δ' οἰκέταις ἐγγενέσθαι μετα-
σχεῖν ἀδείας, συμβήσεται τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ἐπιδοῦναι πρὸς ἀρετὴν
τελειοτάτην, ὑπομιμνῃσκομένων ἰσότητος καὶ ἀντεκτινόντων ἀλλήλοις
χρέος ἀναγκαῖον τῶν τε λαμπρῶν εἶναι δοκούντων καὶ τῶν ἀφανεστέρων.
ἀλλὰ γὰρ οὐ θεράπουσι μόνον ἐκεχειρίαν ἔδωκεν ὁ νόμος ταῖς ἑβδόμαις, 69
ἀλλὰ καὶ κτήνεσι· καίτοι φύσει θεράποντες μὲν ἐλεύθεροι γεγόνασιν —
ἄνθρωπος γὰρ ἐκ φύσεως δοῦλος οὐδείς —, τὰ δ' ἄλογα ζῷα πρὸς τὴν
τῶν ἀνθρώπων χρείαν καὶ ὑπηρεσίαν εὐτρεπισθέντα δούλων ἔχει τάξιν·
ἀλλ' ὅμως ἀχθοφορεῖν ὀφείλοντα καὶ τοὺς ὑπὲρ τῶν κεκτημένων ὑπο-
μένειν πόνους τε καὶ καμάτους ἀναπαύλας εὑρίσκει ταῖς ἑβδόμαις. καὶ 70

---

1 προσέχοντας] παρεχομένοις (sic) M προσταττομένοις Mang.: πραττομένοις codd. 2 τὰ ἄλλα RM: τἄλλα F νομοθετεῖν M ἀνέχειν] ἀπέχειν Tisch. ἀξίων (sic) M 3 ἐφεὶς R ut vid. 4 μόνον οὐκ RM: οὐκ om. F προκηρύττων (om. δι') ς' ἡμερῶν transp. M 7 ἀνθρωπείων R: ἀνθρωπίνων MF (v) 8 προσκάμνοντες M 10. 11 μὴ ἀπογινώσκοντας M 11 ἓξ om. M 12 ζώπυρον M (Tisch.): ζωπύρημα RF (v) διαμένειεν F 14 ποτε R: τότε M, om. F (v) δούλων] τῶν δούλων M (Tisch.) τοὺς δ' οἰκέτας μετασχεῖν (om. ἐγγενέσθαι) R 15 τὸν δὲ R 16 ἀντεκτιννόντων M; ἀντεκτιννυόντων coni. Tisch. 17 χρέος ἀναγκαῖον] χρείας ἀναγκαίας coni. Mang. 18 ἀλλὰ γὰρ οὐ RM (Tisch.): γὰρ om. F; ἀλλ' οὐ v ἐκκεχειρίαν F ἐν ταῖς ἑβδόμαις Nicet. 19 καίτοι] καὶ μέντοι M (Tisch.) 20 ἄλογα RM (Tisch.): ἄλλα F (v) 21 τῶν om. RM 23 εὑρίσκει R: εὑρίσκεται M (Tisch.), εὑρίσκεσθαι F (v)

---

18. 19 pergit Nicetas: οὐ θεράπουσι δὲ μόνον ἐκεχειρίαν ἔδωκεν ὁ νόμος ἐν ταῖς ἑβδόμαις, ἀλλὰ καὶ κτήνεσι.

τί δεῖ τῶν ἄλλων μεμνῆσθαι; οὐδὲ γὰρ βοῦς πρὸς τὰ ἀναγκαιότατα καὶ χρησιμώτατα τῶν ἐν τῷ βίῳ γεγονώς, ἄροτον γῆς προετοιμαζομένης εἰς σπορὰν καὶ πάλιν δραγμάτων συγκομισθέντων | ἀλοητὸν εἰς καρποῦ p. 284 κάθαρσιν, τότε καταζεύγνυται, τὴν τοῦ κόσμου γενέθλιον ἑορτάζων. οὕτως ἄρα διὰ πάντων τὸ ἱεροπρεπὲς αὐτῆς πεφοίτηκε.

71 (8.) Τοσούτου δ' ἀξιοῖ σεβασμοῦ τὴν ἑβδόμην, ὥστε καὶ ἄλλα ὁπόσα ταύτης μετέχει τετίμηται παρ' αὐτῷ. κατὰ γοῦν ἕβδομον ἐνιαυτὸν ἀεὶ χρεωκοπίαν εἰσηγεῖται πένησιν ἐπικουρῶν καὶ τοὺς πλουσίους ἐπὶ φιλανθρωπίαν προκαλούμενος, ἵνα τῶν ἰδίων μεταδιδόντες ἀπόροις χρηστὰ καὶ περὶ αὐτῶν προσδοκῶσιν, εἰ γένοιτό τι πταῖσμα· πολλὰ δὲ τὰ ἀνθρώπινα καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὁ βίος ὁρμεῖ πνεύματος ἀστάτου
72 τρόπον μεταβάλλων πρὸς τὰ ἐναντία. καλὸν μὲν οὖν τὴν ἀπὸ δανειστῶν χάριν ἐπὶ πάντας φθάνειν χρεώστας· ἐπεὶ δ' οὐ πάντες πρὸς μεγαλοφροσύνην πεφύκασιν, ἀλλ' εἰσὶν ἥττους ἔνιοι χρημάτων ἢ οὐ σφόδρα
73 εὔποροι, καὶ τούτους ἐδικαίωσεν εἰσφέρειν ἃ μὴ λυπήσει διδόμενα. παρὰ γὰρ τῶν ὁμοεθνῶν εἰσπράττειν οὐκ ἐάσας ἐφῆκε παρὰ τῶν ἄλλων κομίζεσθαι, τοὺς μὲν καλέσας εὐθυβόλως „ἀδελφούς", ἵνα μηδεὶς φθονῇ τῶν ἰδίων ὡς ἂν ἐκ φύσεως συγκληρονόμοις ἀδελφοῖς, τοὺς δὲ μὴ ὁμοεθνεῖς, ὅπερ εἰκός, „ἀλλοτρίους" ὠνόμασεν. ἡ δ' ἀλλοτριότης ἀκοινώνητον, εἰ μὴ καὶ ταύτην τις ὑπερβολαῖς ἀρετῶν μεθαρμόσαιτο πρὸς συγγενικὴν οἰκειότητα· συνόλως γὰρ ἐν ἀρεταῖς ἡ πολιτεία καὶ νόμοις, οἳ

---

1 οὐδὲ] οὔτε M τὰ ἀναγκαιότατα RM: τἀναγκαιότατα F (v) 1. 2 καὶ χρησιμώτατα τῶν ἐν om. M 2 ἄροτον Mang.: ἄροτρον RF, om. M (Tisch.) 3 συγκομισθέντων M (Tisch.): εἰσκομισθέντων RF (v) ἀλοητὸν om. M (Tisch.) 3. 4 εἰς καρποὺς καθαίρειν (sic) M 4 καταζεύγνηται Hoesch. γενέθλιον R: γενέθλιον ἡμέραν F (v), γενομένην ἡμέραν M 5 αὐτῆς] αὐτῶν M πεφοίτηκεν R, πεφοίτηκε M (Tisch.): πεφοίτηται F (v) 6 δ' om. M ἄλλα R: τἄλλα MF Nicet. (v) 7 ὁπόσα ταύτης μετέχει RF Nicet.: ὅσα μετέχει ταύτης M (Tisch.) 8 ἐπικούρων F 9 ἐπὶ] εἰς R προσεπικαλούμενος R 10 περὶ αὐτῶν codd. (αὐτῶν scripsi): παρ' αὐτῶν coni. Hoesch. et Mang. (recepit Tisch.) tit. περὶ τοκιστῶν hoc loco add. mg M δὲ] γὰρ coni. Mang. 11 τὰ ἀνθρώπινα RM: τἀνθρώπινα F 12 τὰ ἐναντία RM: τἀναντία F 14 σφόδρ' F 15 καὶ — εἰσφέρειν om. M 16 ἐφῆκε] ἔφη καὶ M παρὰ τῶν ἄλλων MF: παρ' αὐτῶν R ut vid.; παρὰ τῶν ἀλλοτρίων coni. Mang. (recepit Tisch.) 18 τοῖς ἰδίοις M 19 ὠνόμασεν] ὀνομάσας fort. corrigendum 21 ἐν ἀρεταῖς M (Tisch.): ἐνάρετος F (v), εναν̣ειερωσ (sic) R

6—9 pergit Nicetas: τοσούτου δὲ ἀξιοῖ σεβασμοῦ — προκαλούμενος. 7 Deut. 15,1. 2 16 Deut. 15,3.

μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἰσηγοῦνται. ὑπαίτιον δὲ τὸ δανείζειν ἐπὶ τόκῳ· 74
δανείζεται γάρ τις οὐ περιουσίᾳ ζῶν, ἀλλὰ δηλονότι χρεῖος ὤν, ὃς ἐπα-
ναγκαζόμενος τόκους τοῖς ἀρχαίοις προσαποτίνειν ἀπορώτατος ἐξ ἀνάγκης
ἂν γένοιτο καὶ νομίσας ὠφελεῖσθαι ἔτι βλάπτεται καθάπερ τὰ ὀλιγόφρονα
τῶν ζῴων τῷ παρόντι δελέατι. σοὶ δ' εἴποιμ' ἄν, ὦ δανειστά· τί κοι- 75
νωνίᾳ τρόπον ἀκοινώνητον συσκιάζεις; τί δὲ τῷ μὲν δοκεῖν εἶναι χρηστὸς
καὶ φιλάνθρωπος προσποιῇ, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις ἀπανθρωπίαν ἐπιδείκνυσαι
καὶ δεινὴν σκαιότητα, πλείω ὧν ἔδωκας ἀναπράττων καὶ ἔστιν ὅπου
διπλάσιον, πενιχρότερον ἀπεργαζόμενος τὸν πένητα; τοιγάρτοι συναλγεῖ 76
μὲν οὐδείς, ὅταν ὀρεχθεὶς πλειόνων προσσυναποβάλῃς καὶ τὰ ὄντα,
285 M. πάντες | δ' ἐφήδονται τοκογλύφον καὶ ὀβολοστάτην καὶ τὰ τοιαῦτα ὀνο-
μάζοντες, ὡς ἔφεδρον ἀλλοτρίων κακῶν καὶ τὴν ἑτέρων ἀτυχίαν ἰδίαν
κρίνοντα εὐτυχίαν. ἀλλὰ πηρόν, ὡς ἔφη τις, ἡ κακία, καὶ ὁ δανείζων 77
τυφλός, τὸν χρόνον τῆς ἀποδόσεως οὐ βλέπων, ἐν ᾧ μόλις ἢ οὐδ' ὅλως
ὧν ἐκ πλεονεξίας τεύξεσθαι προσεδόκησεν ἐφίξεται. οὗτος μὲν οὖν 78
διδότω δίκας τῆς φιλαργυρίας, ἃ προήκατο μόνα κομιζόμενος, ἵνα μὴ
ἀτυχίας ἀνθρώπων ἐργάζηται προσοδευόμενος ἐξ ὧν οὐ προσῆκεν· οἱ δὲ
χρεῶσται τῆς ἀπὸ τῶν νόμων φιλανθρωπίας ἀξιούσθωσαν, τόκους καὶ
ἐπιτοκίας μὴ τελοῦντες, αὐτὸ δὲ μόνον τὸ ἀρχαῖον ἀποτινύντες· πάλιν

1 μόνον τὸ καλὸν RF: τὸ καλὸν μόνοι M (τὸ καλὸν μόνον Tisch.) ἀγαθὸν RF: καὶ ἀγαθὸν M (Tisch.) δὲ om. RM 2 δανείζεται M (Tisch.): δανιεῖται R, δανειεῖται FN; δανεῖται v περιουσίᾳ ζῶν RFN: περιουσιάζων M (Tisch.) δηλονότι codd.: δῆλον ὅτι v ὃς Mang.: ὡς RFN, om. M (Tisch.) 3 προσαποτείνειν MF ἀπορώτατος γὰρ N 4 ἂν γένοιτο R: γίνεται MFN (v) ὠφελῆσθαι M ἔτι om. M (Tisch.) ὀλιγόφωνα M 5 τῷ παρόντι δελέατι R: τῷ παρόντι δελεασθεὶς M (Tisch), τῷ δελέατι τῷ παρόντι FN (v) ἂν εἴποιμ' R 6 τῷ μὲν δοκεῖν RM: λόγῳ μὲν δοκεῖν FN (v) εἶναι χρηστὸς] χρῆ (sic) M 7 καὶ — ἐν δὲ om. M ἐπιδείκνυσαι M (Tisch): ἐπιδεικνύεις R, δεικνύεις FN (v) 8 πλείω RM (Tisch): πλεῖον FN (v) 8. 9 ἔστιν ὅπου διπλάσιον M (Tisch): ἔστιν ὅτε διπλασιάσας RFN (v) 9 πενιχρώτερον R 10 προσσυναποβάλῃς M (Tisch.): προσαποβάλῃς RF (-βάλλῃς v), συναποβάλῃς N 11 δεφειδονται (sic) R 12 ἀλλοτρίων M (Tisch.): ἀνθρωπίνων RFN (v) 13 κρίνοντες FN (Hoesch. in textu) πηρόν Mang.: πονηρόν codd. 14 ἢ οὐδ' ὅλως om. R 16 μόνα κομιζόμενος scripsi (coni. etiam Treitel): μὴ κομιζόμενος RFN (v), μὴ om. M 17 ἐργάζηται RFN: ἐνεργάζηται M (Tisch.) 19 ἀποτιννύντες codd. (Tisch.; ἀποτινύντες scripsi): ἐπιτιννύντες v

1 Exod. 22,25. Lev. 25,35—37. Deut. 23,19. 1—19 N fol. 162r: ὑπαίτιον — ἀποτιννύντες. 16 cf. L. Treitel Monatsschr. f. Gesch. u. Wissensch. d. Judent. 47 (1903) p. 401 sq.

γὰρ ἐν καιροῖς τὸν αὐτὸν ἔρανον ἀνταποτίσουσι τοῖς συμβάλλουσιν ἀμειβόμενοι ταῖς ἴσαις ὠφελείαις τοὺς χάριτος ἄρξαντας.
79 (9.) Τοιαῦτα διαταξάμενος ἑξῆς ἀναγράφει νόμον ἡμερότητος καὶ φιλανθρωπίας μεστόν. ἐάν, φησί, πραθῇ σοί τις τῶν ἀδελφῶν, ἓξ ἔτη
80 δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ προῖκα ἐλεύθερος ἀφιέσθω. πάλιν „ἀδελφὸν“ τὸν ὁμόφυλον εἶπεν ὑποσπείρων τῇ τοῦ κεκτημένου ψυχῇ διὰ τῆς προσρήσεως τὴν πρὸς τὸν ὑπήκοον συγγένειαν, ἵνα μὴ ὡς ξένου, πρὸς ὃν οὐδὲν φίλτρον ἐστὶν εὐνοίας, κατολιγωρῇ, φιλοίκειον δέ τι προπεπονθὼς πάθος ἐκ διδασκαλίας, ἣν ὁ ἱερὸς λόγος ὑπηχεῖ, μὴ ἀγανακτῇ μέλλοντος
81 ἐλευθεροῦσθαι. τοὺς γὰρ τοιούτους δούλους μὲν ὀνομάζεσθαι συμβέβηκε, θῆτας δὲ τῷ ὄντι εἶναι τῶν ἀναγκαίων χάριν ὑπηρετοῦντας, κἂν μυριάκις
82 αὐτεξούσιον δυναστείαν καὶ δεσποτείαν ἀπειλῶσί τινες κατ᾽ αὐτῶν· οὓς τιθασευτέον, ἐπιλέγοντας τὰ χρηστὰ ἐκεῖνα τοῦ νόμου παραγγέλματα· μισθωτός ἐστιν, ὦ ἄνθρωπε, ὁ λεγόμενος δοῦλος, καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ὤν, ἔχων πρὸς σὲ τὴν ἀνωτάτω συγγένειαν, ἔπειτα καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, τάχα δὲ καὶ φυλέτης καὶ δημότης, ἐνδείας χάριν εἰς τουτὶ τὸ
83 σχῆμα ὑπηγμένος. ἀνελὼν οὖν ἐκ τῆς ψυχῆς ἐπίβουλον κακόν, ἀλαζονείαν, ὡς μισθωτῷ προσφέρου, τὰ μὲν διδούς, τὰ δὲ καὶ λαμβάνων· παρέξει μὲν οὖν ἐκεῖνος ἀοκνότατα τὰς ὑπηρεσίας ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, μηδὲν ὑπερτιθέμενος, ἀλλὰ φθάνων τὰς σὰς ἐπικελεύσεις τάχει καὶ προθυμίᾳ· σὺ δ᾽ ἀντιδίδου τὰς τροφὰς καὶ ἐσθῆτα καὶ τὴν ἄλλην ἐπιμέλειαν, μὴ καταζεύξας ὡς ζῷον ἄλογον μηδὲ πλείοσι καὶ βαρυτέροις τῆς δυνάμεως ἄχθεσι πιέζων μηδ᾽ ὑβρίζων μηδὲ ἀπειλαῖς καὶ ἐπανατάσεσιν εἰς | χαλεπὰς δυσθυμίας ἐφελκόμενος, ἀλλ᾽ ἀναχωρήσεις διδοὺς καὶ ἀνέσεις p. 286

4 tit. περὶ πράσεως ἀδελφῶν add. mg M   φησί om. R   ἐκ τῶν ἀδελφῶν M (Tisch.)   5 δουλευέτω σοι M (Tisch.)   δ᾽ F   προῖκα RM: προῖκ᾽ F (v)   ἀφιέσθω R: ἀφείσθω MF (v)   6 ἐπισπείρων coni. Mang.   7 τὴν om. R   τὸν ὑπήκοον RM (Tisch.): τὸ ὑπήκοον F (v)   8 προπεπονθὼς RM (Tisch.): πεπονθὼς F (v)   9 ἱερὸς λόγος] ἱερεὺς M   ἀγανάκτεῖ (sic) M   11 θῆτας F: ὄντας (sic) R, μισθωτοὺς M (Tisch.)   χάριν] ἕνεκεν M (Tisch.)   κἂν R: κἂν εἰ MF (v)   12 ἀπειλῶσι RM (Tisch. „dubitanter quidem“): ἀπίδωσι F (v); ἀποδιδῶσι coni. Mang., tum καθ᾽ αὑτῶν   οὓς RM (Tisch.): οὐ F (v)   13 τιθασευτέον R: τιθασσευτέον MF (v)   ἐπιλέγοντες M   16 τουτὶ] τοῦτο M   17 ὑπηγμένος codd. (Tisch., coni. Mang.): ἀπηγμένος v (Mon. 113)   κακῶν M   19 ἀοκνοτάτους ὑπηρεσίας M   αἰεὶ M (Tisch.)   20 σὰς om. M   21 τὰς om. M (Tisch.)   23 μηδὲ R: μηδ᾽ MF (v)   ἐπαναστάσεσιν M

4 Exod. 21,2. Deut. 15,12.   14 Lev. 25,39. 40.   22 Lev. 25,43. 46.

μεμετρημένας· τὸ γὰρ „μηδὲν ἄγαν“ ἐπὶ πάντων ἄριστον καὶ μάλιστα
πρὸς οἰκέτας δεσποτῶν. ὑπηρετηθεὶς μέντοι χρόνον αὐταρκέστατον, 84
ἑξαετίαν, ὅταν ὁ ἱερώτατος ἀριθμὸς ἐνίστασθαι μέλλῃ, τὸ ἕβδομον ἔτος,
ἐλεύθερον μεθίεσο τὸν ἐλεύθερον φύσει μηδὲν ἐνδοιάσας, ἀλλ', ὦ γενναῖε,
καὶ γεγηθὼς δίδου τὴν χάριν, ὅτι καιρὸν ἔλαβες τὸ ζῴων ἄριστον,
ἄνθρωπον, ἐν τοῖς μεγίστοις εὐεργετῆσαι· δούλῳ γὰρ οὐκ ἔστι μεῖζον
ἐλευθερίας ἀγαθόν. χαίρων οὖν καὶ προσεπιδαψιλευσαί τι τῶν ἰδίων 85
ἀφ' ἑκάστου μέρους τῆς κτήσεως ἐφοδιάσας τὸν εὐεργετηθέντα· σὸν γὰρ
ἐγκώμιον, εἰ μὴ πένης ὢν ἀπαλλάττοιτο τῆς οἰκίας, ἀλλὰ τῶν εἰς τἀναγ-
καῖα ἀφορμῶν εὐπορηκώς, ἵνα μὴ πάλιν ὑπ' ἐνδείας εἰς τὴν ἀρχαίαν
ἀτυχίαν ὑπαχθῇ δουλεύειν ἀναγκασθεὶς διὰ σπάνιν τῶν περὶ δίαιταν καὶ
ἡ σὴ χάρις ἀναιρεθῇ. πενήτων μὲν δὴ πέρι τοσαῦτα.

(10.) Κελεύει δ' ἑξῆς ἀργὴν τὴν χώραν ἐᾶν ἔτει ἑβδόμῳ, διὰ πολλά· 86
πρῶτον μέν, ἵνα τὴν ἑβδομάδα τιμήσῃ κατὰ πάντας χρόνους ἡμερῶν
καὶ μηνῶν καὶ ἐνιαυτῶν· ἑβδόμη τε γὰρ πᾶσα ἡμέρα ἱερά, τὸ καλούμενον
παρ' Ἑβραίοις σάββατον, μηνῶν τε ὁ ἕβδομος κατὰ πᾶν ἔτος ἑορτῶν
ἔλαχε τὴν μεγίστην, ὥστ' εἰκότως καὶ ὁ ἕβδομος ἐνιαυτὸς τοῦ περὶ τὸν
ἀριθμὸν σεβασμοῦ τυχὼν ἐκτετίμηται. δεύτερον δ' ἐκεῖνο· μὴ πάντα, 87
φησίν, ἴσθι τοῦ κέρδους, ἀλλὰ καὶ ἑκὼν ζημίαν ὑπόμεινον, ἵνα καὶ τὴν
ἀκούσιον βλάβην, εἴ ποτε γένοιτο, ῥᾳδίως ἐνέγκῃς, ἀλλὰ μὴ ὡς ἐπὶ

---

1 ἐπὶ πάντων ἄριστον M: ἐπὶ πάντων F (v), ἐπὶ πάντων ἄριστον om. R; ἐστὶ πάντων Tisch. καὶ μάλιστα ⟨ἐν τοῖς⟩ coni. Wendl. 5 τὸ ζῶον (ω supra) (sic) ἄριστον M (τὸ ζώων ἄ. Tisch.): τὸ ζῶον ἄριστον R, τὸ ἄριστον ζῶον F (v) 8 ἐφοδιάζων M (Tisch.) τὸν ἐλευθερωθέντα M (Tisch.) 10 ηὐπορηκώς M (Tisch.) 11 ὑπαχθῇ δουλεύειν ἀναγκασθεὶς RF: ἀπαχθεὶς δουλεύειν ὑπαχθῇ M; ὑπαχθεὶς δουλεύειν ἀναγκασθῇ Tisch. 12 πενήτων] προσηλύτων M 13 tit. διὰ τί κελεύει τὴν χώραν ἀργεῖν ἐν ἔτει ἑβδόμῳ add. mg M ἀργὴν τὴν χώραν scripsi: ἄνεργον τὴν χώραν R, ἀργὴν ἀνάροτον τὴν χώραν F, τὴν χώραν ἀργὴν M (Tisch.); ἀργὴν καὶ ἀνάροτον τὴν χώραν v 14 διατιμήσῃ M (Tisch.) 16 μηνῶν] μὴν M (Tisch.) 18 δ' ἐκεῖνο] δι' ἐκεῖνο coni. Mang. 18. 19 πάντα, φησίν] παντάπασιν M (Tisch.); fort. scribendum παντάπασιν, φησίν 19 ἴστι (sic) M 20 ῥᾳδίως] ῥάως M

---

7 Deut. 15,13. 14. 13 Exod. 23,11. Lev. 25,2 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 281* δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι (Μωυσῆς) τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότρου (l. ἀρότου) καὶ φυτείας. 13. 14 pergit Nicetas: καὶ τὸν πραθέντα προῖκα ἐλεύθερον ἀφίησι καὶ τὴν χώραν ἀνάροτον ἐᾶν κελεύει διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ἵνα τὴν ἑβδομάδα τιμήσῃ.
18—20 pergit Nicetas: δεύτερον δὲ ἵνα διδάξῃ μὴ πάντα εἶναι τοῦ κέρδους, ἀλλὰ κα ἑκόντα ζημίαν ὑπομένειν, ἵνα τὴν ἀκούσιον βλάβην, εἴ ποτε γένοιτο, ῥᾳδίως ἐνέγκῃ.

καινῷ καὶ ξένῳ δυσχεραίνων ἀθυμήσῃς. εἰσὶ γὰρ τῶν πλουσίων οὕτως
ἀτυχεῖς τὰς γνώμας τινές, ὥστε ἀπορίας ἐπισχούσης στένουσι καὶ κατη-
88 φοῦσιν οὐδὲν ἧττον ἢ εἰ πᾶσαν ἀφῃρέθησαν τὴν οὐσιαν. ἀλλὰ τῶν
Μωυσέως ὁμιλητῶν ὅσοι φοιτηταὶ γνήσιοι καλοῖς ἐνασκούμενοι νομίμοις
ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐθίζονται τὰς ἐνδείας εὐμαρῶς ὑπομένειν διὰ τοῦ καὶ
τὴν ἀρετῶσαν χώραν ἐᾶν ἀργήν, ἅμα καὶ μεγαλοφροσύνην ἀναδιδασκόμενοι
καὶ τὰς ὁμολογουμένας προσόδους μόνον οὐκ ἐκ τῶν χειρῶν ἑκουσίῳ
89 γνώμῃ μεθιέναι. τρίτον κἀκεῖνο αἰνίττεσθαί μοι δοκεῖ, τὸ μηδενὶ προσ-
ήκειν τὸ | παράπαν ἀνθρώπους ἄχθει βαρύνειν καὶ πιέζειν· εἰ γὰρ τοῖς p. 287 M
μέρεσι τῆς γῆς, ἃ μήτε ἡδονῆς μήτε ἀλγηδόνος πέφυκε κοινωνεῖν, μετα-
δοτέον ἀναπαύλης, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἀνθρώποις, οἷς οὐ μόνον αἴσθησις
πρόσεστιν ἡ κοινὴ καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων, ἀλλὰ καὶ λογισμὸς ἐξαίρετος,
ᾧ τὰ ἐκ πόνων καὶ καμάτων ὀδυνηρὰ τρανοτέραις φαντασίαις ἐντυποῦται;
90 παυσάσθωσαν οὖν οἱ λεγόμενοι δεσπόται τῶν ἐπὶ δούλοις σφοδρῶν καὶ
δυσυπομονήτων ἐπιταγμάτων, ἃ καὶ τὰ σώματα κατακλᾷ βιαζόμενα καὶ
91 τὰς ψυχὰς πρὸ τῶν σωμάτων ἀπαγορεύειν ἀναγκάζει. φθόνος γὰρ οὐδεὶς
προστάττειν τὰ μέτρια, δι᾽ ὧν καὶ ὑμεῖς τῆς προσηκούσης ὑπηρεσίας
ἀπολαύσετε καὶ οἱ θεράποντες εὐφόρως τὰ κελευσθέντα δράσουσι καὶ
τὰς διακονίας οὐ πρὸς ὀλίγον ἅτε προκαμόντες καὶ (εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν)
ἐν τοῖς πόνοις προγηράσαντες ὑπομενοῦσιν, ἀλλὰ πρὸς μήκιστον ἀθλητῶν
τρόπον ἀνηβῶντες, οὐ τῶν εἰς πολυσαρκίαν πιαινομένων, ἀλλ᾽ οἷς ἔθος
ἐγγυμνάζεσθαι διὰ ξηρῶν ἱδρώτων πρὸς τὴν τῶν περὶ τὸν βίον ἀναγ-

---

1 καινῷ om. M   ἀθυμήσῃς RM (Tisch.): ἀθυμῇς F (v)   εἰσὶ] εἰ M
2 ὥστε R, ὥστ᾽ M (Tisch.): ὡς F (v)   ἀφορίας M   στένουσι RF: στενάζουσι
M (Tisch.)   2. 3 κατηϊφοῦσιν M   3 ἢ] ἢν M   4 μωσέως MF
6 ἀρεστῶσαν F (Hoesch. in textu)   χώραν om. M   εαν ἀργόν (sic) R
ἀναδιδασκόμενοι RF mg M: ἐκδιδασκόμενοι M in textu   7 καὶ] διὰ τοῦ coni. Mang.
ὁμολογουμένας] ἐκλεγομένας coni. Mang.   προσόδους RF: ὠφελείας M (Tisch.)
7. 8 ἑκουσίῳ γνώμῃ] ἑκουσίως M   8 μεθίενται M (fort. recte)   10 pr. μήτε
RM: μήθ᾽ F Nicet.   alt. μήτε RM: μήτ᾽ F Nicet.   12 ἀλόγων] ἄλλων M
13 ἐντυποῦνται M (Tisch.)   14 παυσάσθωσαν R: παύσασθε MF (v)   15 κατα-
κλᾶν M, κατακλᾶ ἀεὶ R   18 ἀπολαύσεται F, ἀπολαύσητε M   εὐφόρως RF:
εὐκόλως M (Tisch.)   δράσωσι M   19 προκαμόντες F: προκάμνοντες RM
20 ἐν M (Tisch.): om. RF (v)   ὑπομένουσιν F   21 ἀνηβῶντες F: ἡβῶντες R,
ἀμείβοντες M   22 περὶ τὸν βίον M (Tisch.): περὶ βίον F (v), ἐν τῷ βίῳ R

8—1_1 pergit Nicetas: τρίτον τὸ μηδενὶ τοὺς ἀνθρώπους (αὐτοὺς Coisl.) ἄχθει καταπιέζειν·
εἰ γὰρ τοῖς μέρεσι τῆς γῆς—πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἀνθρώποις προστακτέον τὰ μέτρια;

καίων καὶ χρησίμων κτῆσιν. παυσάσθωσαν καὶ οἱ τῶν πόλεων ἡγεμόνες 92
φόροις καὶ δασμοῖς συνεχέσι καὶ μεγάλοις αὐτὰς ἐκτραχηλίζοντες, οἳ τὰ
μὲν ἴδια ταμεῖα πληροῦσιν, ἅμα τοῖς χρήμασι καὶ τὰς ἀνελευθέρους
κακίας καὶ τὸν σύμπαντα βίον αὐτῶν ῥυπαινούσας θησαυροφυλακοῦντες.
ἀνηλεεστάτους γὰρ καὶ γέμοντας ἀπανθρωπίας τοὺς τῶν φόρων ἐκλογεῖς 93
ἐπίτηδες αἱροῦνται τὰς πρὸς πλεονεξίαν ἀφορμὰς αὐτοῖς ἐνδιδόντες· οἱ
δὲ τῇ φυσικῇ σκαιότητι προσειληφότες καὶ τὴν ἐξ ἐπιταγμάτων δεσπο-
τικῶν ἐκεχειρίαν καὶ πάντα ὑπὲρ ἀρεσκείας τῆς ἐκείνων ἐγνωκότες
πράττειν οὐδὲν παραλείπουσι τῶν χαλεπωτάτων, ἐπιείκειαν καὶ ἡμερότητα
μηδ' ὄναρ εἰδότες· τοιγάρτοι πάντα φύρουσι καὶ συγχέουσιν ἀργυρολο- 94
γοῦντες, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῶν οὐσιῶν ἀναπράττειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν
σωμάτων, ὕβρεσιν, αἰκίαις, πρὸς ἀποτομίαν κεκαινουργημέναις βασάνοις·
ἤδη δέ τινας ἀκούω μηδὲ νεκρῶν ἀποσχέσθαι δι' ἀγριότητα καὶ παρηλ-
λαγμένην λύτταν, οἳ ἐπὶ τοσοῦτον ἐθηριώθησαν, ὡς καὶ τύπτειν ὑστριχίσι
τολμᾶν τοὺς τεθνεῶτας· καὶ ἐπειδή τις τῆς ἄγαν ὠμότητος κατεμέμφετο, 95
εἰ μηδ' ὁ θάνατος, ἡ κακῶν ἁπάντων ἀπαλλαγὴ καὶ ὡς ἀληθῶς τελευτή,
περιποιήσει τοῖς ἐκποδὼν τὸ ἀνύβριστον, ἀλλ' ἀντὶ ταφῆς καὶ τῶν νομι-
ζομένων αἰκίας ὑπομενοῦσιν, ἀπολογίᾳ χείρονι κατηγορίας ἐχρῶντο φάσ-
κοντες προπηλακίζειν τοὺς τεθνεῶτας, οὐχ ὑπὲρ τοῦ κωφὴν καὶ ἀναί-
p. 288 M. σθητον κόνιν ὑβρίζειν — ἀνωφελὲς γάρ —, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ | τοὺς ἢ κατὰ
γένος ἢ καθ' ἑταιρίαν προσήκοντας εἰς οἶκτον ἀγαγεῖν καὶ προκαλέσασθαι
λύτρα καταθέσθαι τῶν σωμάτων ὑστάτην ἀπονείμαντας χάριν. (11.) εἶτα, 96
ὦ φαυλότατοι πάντων ἀνθρώπων, εἴποιμ' ἂν αὐτοῖς, ἃ διδάσκετε, οὐ
προεμάθετε; ἢ προκαλεῖσθαι μὲν εἰς ἔλεον ἑτέρους, εἰ καὶ δι' ὠμοτάτων

2 δασμοῖς F², δαμασκοῖς F¹ οἳ] οἱ v 3 ταμεῖα] μέτρα M οἱ ἅμα R ἅμα τοῖς χρήμασι om. M 4 καὶ post κακίας redundare visum est Mangeio, τὰς scripsit Tisch. θησαυροφυλακοῦσιν M (Tisch.) 5 φόρων F², φόβων F¹ (Mon. 113) 7 ἐκ προσταγμάτων M (Tisch.) 8 ἐκκεχειρίαν F πάνθ' FN 10 εἰδότες R: ἰδόντες MFN (v) συγχέουσι καὶ συμφύρουσιν M (Tisch.) 13 μηδὲ] μηδὲν M ἀπέχεσθαι N 14 ἐθηριώθησαν] ἐθεωρήθησαν M ὑστριχίσι RM (Tisch.): ὄστριξι FN (v) 15 κατεμέμφετο: hic desinit R 17 περιποιήσει τοῖς ἐκποδὼν M (Tisch., τοῖς coni. Mang.): περιποιήσαιθ' οἷς ἐκποδὼν FN 18 ὑπομένουσιν codd. (v) 20 ἢ om. M 21 ἑταιρείαν N προσήκοντα M προσκαλέσασθαι F 22 ἀπονείμαντα M εἶτα M: εἶτ' F 23 αὐτοὺς M διδάσκετ' F 24 προκαλεῖσθε M εἰ καὶ δι' ὠμοτάτων] καὶ δικαιώματα τῶν M

1—22 N fol. 162r: παυσάσθωσαν — χάριν.

ἔργων, οἴδατε, τὰ δὲ χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα πάντα τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς
ἐκτέτμησθε; καὶ ταῦτα μὴ ἀποροῦντες ἀγαθῶν ὑφηγητῶν καὶ μάλιστα
τῶν ἡμετέρων νόμων, οἳ καὶ τὴν γῆν μεθεῖσαν φόρων τῶν ἐτησίων
97 ἄνεσιν καὶ ἀνάπαυλαν αὐτῇ παρασχόντες; αὕτη δέ, καίτοι δοκοῦσα ἄψυ-
χος εἶναι, πρὸς ἀμοιβὴν εὐτρέπισται καὶ χάριτος ἀντίδοσιν, ἣν ἔλαβε
δωρεὰν ἀντεκτίνειν ἐπειγομένη· τυχοῦσα γὰρ ἀδείας ἔτει ἑβδόμῳ καὶ
μὴ πονηθεῖσα, σύμπαντα δὲ τὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ κύκλον ἀπελευθεριάσασα,
τῷ μετὰ ταῦτα διπλασίους, ἔστι δ' ὅτε καὶ πολυπλασίους, ὑπ' εὐφορίας
98 ἤνεγκε καρπούς. τὸ παραπλήσιον μέντοι καὶ τοὺς ἀλείπτας ἔστιν ἰδεῖν
δρῶντας ἐπὶ τῶν ἀθλητῶν· ὅταν γὰρ αὐτοὺς συγκροτήσωσιν ἐπαλλήλοις
καὶ συνεχέσι γυμνασίαις, πρὶν εἰς ἄκρον καμεῖν, ἀνακτῶνται παρέχοντες
ἀνέσεις οὐ μόνον τῶν ἐν ἀθλήσει πόνων ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ἐδωδὴν
καὶ πόσιν, τὸ σκληροδίαιτον χαλῶντες εἴς τε ψυχῆς εὐθυμίαν καὶ εὐπά-
99 θειαν σώματος. καὶ οὐ δήπου διδάσκαλοι ῥᾳθυμίας καὶ τρυφῆς εἰσιν
οἷς ἐπάγγελμα τὸ πρὸς πόνους ἀλείφειν, ἀλλὰ μεθόδῳ καὶ τέχνῃ προσ-
ποιοῦσιν ἰσχὺν κραταιοτέραν ἰσχύϊ καὶ δυνάμεις σθεναρωτέρας δυνάμεσι,
100 τὴν ῥώμην ἀνέσει καὶ ἐπιτάσει καθάπερ ἁρμονίαν συναύξοντες. ἔμαθον
δὲ παρὰ τῆς πανσόφου ταῦτα φύσεως, ἥτις τὸ ἐπίπονον καὶ καματηρὸν
τοῦ γένους ἡμῶν ἐπισταμένη διένειμε τὸν χρόνον εἰς ἡμέραν τε καὶ
101 νύκτα, τῇ μὲν ἐγρήγορσιν, νυκτὶ δ' ὕπνον παρασχοῦσα. φροντὶς γὰρ
αὐτὴν οἷα μητέρα κηδεμονικωτάτην εἰσῆλθε τοῦ μὴ τὰ ἔγγονα ἀποτρύχε-
σθαι· μεθ' ἡμέραν γὰρ τὰ σώματα διανίστησι καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου
χρείας καὶ ὑπηρεσίας ἁπάσας ἐγείρει κακίζουσα τοὺς ἀργῷ καὶ ἁβρο-
διαίτῳ βίῳ σχολάζειν ἐθιζομένους, νύκτωρ δὲ καθάπερ ἐν πολέμῳ τὸ
ἀνακλητικὸν ὑποσημήνασα πρὸς ἀνάπαυλαν καλεῖ καὶ τὴν τῶν σωμάτων

---

1 πάντα M (Tisch.): om. F (v) ἑαυτῶν M (Tisch.): αὐτῶν F (v) 2 ἀγαθῶν] ἑτέρων M 3 ὑμετέρων M μεθεῖσαν F (Hoesch. in textu): μεθῆσαν M (Tisch.); μεθίεσαν v φόρων M (Tisch.): ἀπὸ φόρτων F (v) 5 ηὐτρέπισται codd. (v) 6 ἀντεκτίννειν M ἑβδόμω M (Tisch.): τῶ ἑβδόμω F (v) 7 ἐλευθεριάσασα M (Tisch.) 8 ὑπ' εὐφορίας Mang.: ὑπὲρ εὐφορίας F, ὑπὲρ ἐλευθερίας M (Tisch.) 9 ἰδεῖν ἐστι transp. M (Tisch.) 10 ἀθλητῶν] ἀσκητῶν M 11 γυμνασίοις (sic) M εἰς ἄκρον M (Tisch.): εἰς ἅπαν F (v) 17 ἁρμονίαν M (Tisch., coni. Mang.): ἁρμονία F: ἁρμονίας Wendl. 20 ἐγρήγορσιν M (Tisch.): ἐγρηγορεῖν F (v) νυκτὶ M (Tisch.); τῇ νυκτὶ F (v) 21 αὐτῇ ἡμετέρα κηδεμονικωτάτη M τοῦ μὴ τὰ ἔγγονα M (Tisch.): τοῦ τ' ἔγγονα (sic) μὴ F; τοῦ τὰ ἔγγονα μὴ v

ιβ

21. 22 ἀποτρύχεσθαι F: ἀποτρυεσθαι (sic) M 23 χρείας F: χρήσεις M (Tisch.) πάσας M κακίζουσα M: ἀναγκάζουσα F (v); κεντρίζουσα Tisch. ἀργῷ M (Tisch): ἀργίᾳ F (v) 25 ὑποσημήνασα M (Tisch.): ὑποσημάνασα F (v); ὑποσημαίνουσα coni. Mang.

ἐπιμέλειαν. οἱ δ' ἀποθέμενοι πολὺ βάρος πραγματειῶν, ὅσον ἕωθεν εἰς 102
ἑσπέραν ἦσαν ἐπηχθισμένοι, καὶ ἐπανελθόντες οἴκαδε πρὸς ἡσυχίαν
τρέπονται καὶ καταδαρθόντες ὕπνῳ βαθεῖ τὸν μεθημερινὸν πόνον ἐκνο-
σηλεύονται, καὶ πάλιν νεαλεῖς καὶ ἀκμῆτες γενόμενοι σπεύδουσιν ἕκαστοι
πρὸς τὰ οἰκεῖα καὶ συνήθη. τὸν δόλιχον τοῦτον ἡ φύσις διά τε ὕπνου 103
289 M. καὶ ἐγρηγόρσεως ἀπένειμεν | ἀνθρώποις, ἵν' ἐν μέρει μὲν ἐνεργῶσιν, ἐν
μέρει δ' ἀτρεμίζοντες ἑτοιμότερα καὶ εὐκινητότερα τὰ τοῦ σώματος
ἴσχωσι μέρη.

(12.) Πρὸς ἅπερ ἀπιδὼν ὁ τοὺς νόμους ἡμῖν προφητεύσας ἄνεσιν 104
ἐκήρυξε τῇ χώρᾳ δι' ἑξαετίας γεωπόνους ἐπισχών. ἀλλὰ γὰρ οὐχ ἕνεκα
ὧν εἶπον αὐτὸ μόνον τοῦτ' εἰσηγήσατο, ἀλλὰ καὶ τῆς συνήθους φιλαν-
θρωπίας, ἣν ἅπαντι μέρει τῆς νομοθεσίας συνυφαίνειν ἀξιοῖ τοῖς ἐντυγ-
χάνουσι ταῖς ἱεραῖς γραφαῖς κοινωνικὰ καὶ χρηστὰ ἐνσφραγιζόμενος ἤθη.
κελεύει γὰρ τῷ ἑβδόμῳ ἔτει μηδὲν συγκλείειν χωρίον, ἀλλὰ πάντας 105
ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας ἀναπεπταμένους ἐᾶν καὶ τὰς ἄλλας κτήσεις
ὅσαι σπαρτῶν εἰσιν ἢ δένδρων, ἵνα τοῖς ἀπαυτοματισθεῖσι καρποῖς οἱ
πένητες ἀδεῶς χρῆσθαι δύνωνται μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν κεκτημένων.
ὅθεν τοῖς μὲν δεσπόταις οὐκ ἐφῆκεν ἐργάζεσθαι στοχασάμενος τοῦ 106
μηδεμιᾶς λύπης αἴτιος αὐτοῖς γενέσθαι ὡς τὰ μὲν ἀναλώματα παρασχοῦσι,
τὰς δ' ἀντὶ τούτων προσόδους μὴ λαμβάνουσι, τοὺς δ' ἀπόρους ὡς ἰδίων
ἀπολαύειν τότε γοῦν τῶν ἀλλοτρίων εἶναι δοκούντων ἠξίωσε ταπεινοῦ
σχήματος αὐτοὺς ἀπαλλάττων καὶ τῶν ἐπὶ μεταίταις ὀνειδῶν. ἆρ' οὐκ 107
ἄξιον ἐρασθῆναι τῶν νόμων, οἳ τοσαύτης γέμουσιν ἡμερότητος; δι' ἣν
οἱ μὲν πλούσιοι διδάσκονται μεταδιδόναι καὶ κοινωνεῖν ὧν ἔχουσι, παρη-

---

2 ἐπηχθισμένοι M (Tisch., coni. Mang.): ἀπηχθισμένοι F 3 καταδαρθόντες Mang.: καταδαρθέντες codd. ὕπνῳ βαθεῖ] σὺν τῷ βάρει M; ὕπνον βαθὺν coni. Mang. 3. 4 ἐκνοσιλεύονται F 4 ἀκμῆται M (Tisch.) ἕκαστοι M (Tisch.): ἕκαστος F (v) 5 τ' οἰκεῖα (sic) F δόλιχον scripsi: δολιχὸν codd. (v) post φύσις add. δρόμον M διά θ' F 10 ἕνεκα M (Tisch.): ἕνεκ' F; ἕνεχ' v 11 μόνον F: μόνων M (Tisch.) τοῦτ' M (Tisch.): ταῦτ' F (v) 14 κελεύω F 15 ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας M (Tisch.): ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας F (v) 18 στοχασάμενος M: στοχαζόμενος F (v) 19 αἴτιος αὐτοῖς F: *αἰτίους αὐτοὺς* M 20 μὴ M (Tisch.): οὐ F (v) 22 ὀνειδῶν M (Tisch.): ὀνείδων F (v) 24 κοινωνεῖν] ἀνακοινοῦν coni. Mang.

13—17 pergit Nicetas: τέταρτον κοινωνικὰ ἤθη ἐνσφραγίζεται. κελεύει γὰρ τῷ ἑβδόμῳ ἔτει μηδὲν συγκλείειν χωρίον, ἵνα τοῖς ἀπαυτοματισθεῖσι καρποῖς οἱ πένητες ἀδεῶς χρῆσθαι δύνωνται (17) καὶ οἱ κτηνοτροφοῦντες τὰ εὔχορτα πεδία ἐκλέγωνται (112,7—9).
14 Exod. 23,11.

χοροῦνται δ' οἱ πένητες, μὴ πάντοτε ταῖς τῶν εὐπόρων οἰκίαις ἐπιφοιτᾶν ἀναγκαζόμενοι πρὸς ἐπανόρθωσιν ὧν ἐνδεεῖς εἰσιν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ προσοδευόμενοι καθάπερ ἐξ ἰδίων κτημάτων τοὺς ἀπαυτοματίζοντας, ὡς
108 ἔφην, καρπούς. χῆραι καὶ ὀρφανοὶ παῖδες καὶ ὅσοι ἄλλοι τῶν ἠμελημένων καὶ ἀφανῶν ἕνεκα τοῦ μὴ περιουσιάζειν τότε περιουσιάζουσι ταῖς τοῦ θεοῦ δωρεαῖς ἐξαπιναίως πεπλουτηκότες, ὃς αὐτοὺς πρὸς κοινωνίαν
109 ἐκάλεσε τῶν κτητόρων ἐν τῷ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης ἀριθμῷ· καὶ ὅσοι μέντοι κτηνοτροφοῦσι, μετ' ἀδείας ἐπὶ χλοηφαγίας τὰ οἰκεῖα θρέμματα ἄγουσιν ἐκλεγόμενοι πεδία εὔχορτα καὶ ἐπιτηδειότατα ἐμβόσκεσθαι, καταχρώμενοι τῇ τῆς ἐκεχειρίας ἀδείᾳ· καὶ φθόνος οὐδεὶς ἀπαντᾶται ἐκ τῶν δεσποτῶν ἅτε παλαιοτάτῳ ἔθει κεκρατημένων, ὃ σύντροφον ἐκ μακρῶν χρόνων γενόμενον εἰς φύσιν ἐκνενίκηκεν.

110 (13.) Ἀρχὴν ταύτην βαλλόμενος ὥσπερ θεμέλιόν τινα ἐπιεικείας καὶ φιλανθρωπίας ἑπτὰ ἑβδομάδας ἐτῶν συνθεὶς τὸ πεντηκοστὸν ὅλον ἀπέφηνεν ἱερόν, ἐξαίρετα καὶ πάντα διαφερόντως καλὰ νομοθετήσας ἐπ'
111 αὐτῷ παρὰ τὰ κοινωνίαν ἔχοντα. πρῶτον μὲν τόδε· τὰς ἀλλοτριωθείσας κτήσεις οἴεται δεῖν ἀποδίδοσθαι τοῖς ἐξ ἀρχῆς κυρίοις, ἵν' αἱ κληρουχίαι τοῖς γένεσι διαφυλάττωνται | καὶ μηδεὶς τῶν λῆξιν εἰληχότων εἰς ἅπαν p. 290
112 στέρηται τῆς δωρεᾶς. ἐπειδὴ γὰρ καιροὶ πολλάκις προσπίπτουσιν ἀβούλητοι, δι' οὓς ἀναγκάζονταί τινες πιπράσκειν τὰ ἴδια, καὶ τῆς ἐν

---

1 εὐπόρων M: ἀπόρων F (Hoesch. in textu) 2 ἀλλ' om. M 3 ἀπαυτοματισθέντας coni. Mang. 4 καὶ ὅσοι M (Tisch.): καὶ om. F (Hoesch.); ὅσοι τε Mang. ἄλλοι τῶν] τῶν ἄλλων M 5 τότε περιουσιάζουσι om. M (Tisch.) 6 ὃς] ὡς M 8 θρέμματ' F 9 πεδί' F 10 τῇ τῆς M (Tisch.): τῆς τῆς (sic) F; τῇ om. v 10. 11 ἀπαντᾶται ἐκ τῶν δεσποτῶν scripsi: ἀπαντᾷ ταῖς ἐκ τῶν δεσποτῶν M, ἐκ τῶν δεσποτῶν ἀπαντᾷ F (v) 11 ἅτε om. M ἔθνει F (Hoesch. in textu) 13 tit. περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους add. mg M βαλόμενος coni. Mang. ὡσπερεί τινα θεμέλιον M (Tisch.) 14 συνθεὶς] συνήθεις M τὸ M (Tisch.): τὸν F Nicet. (v) 15. 16 ἐπ' αὐτῶν M 16 παρὰ τὰ suspectum; ὑπὲρ τὰ conicio, περιττὴν coni. Wendl. ἀλλοτριωθείσας] ἀλλοτριώσεις ἃς M 18 εἰληχότων codd. (Hoesch. Tisch.): εἰληφότων Mang. 19 στέρηται scripsi: στερῆται F (v), στερεῖται M tit. περὶ πράσεως χωρίων add. mg M γὰρ Nicet.: om. MF (v) πολλάκις προσπίπτουσιν M (Tisch.): συμπίπτουσι πολλάκις F Nicet. (v)

14—18 pergit Nicetas: ἔπειτα ἑπτὰ ἑβδομάδας ἐτῶν συνθεὶς τὸν πεντηκοστὸν ὅλον ἀπέφηνεν ἱερόν, ἐν ᾧ τὰς ἀλλοτριωθείσας κτήσεις οἴεται δεῖν ἀποδίδοσθαι τοῖς ἐξ ἀρχῆς κυρίοις, ἵν' αἱ κληρουχίαι τοῖς γένεσι διαφυλάττωνται. 14 Lev. 25,8—10. 12. 16 Lev. 25,10—13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 283. 284. 19—113,5 pergit Nicetas: ἐπειδὴ γὰρ καιροὶ — ἀλλὰ καρπῶν ὀφείλουσιν εἶναι.

δέοντι χρείας τούτων προὐνόησε καὶ τοὺς ὠνουμένους ἐκώλυσεν ἀπα-
τᾶσθαι, τοῖς μὲν πιπράσκειν ἐφείς, τοὺς δ' ἐφ' οἷς ὠνήσονται μάλα
σαφῶς ἀναδιδάξας. μὴ γὰρ δίδοτε, φησί, τὰς ἐπὶ παγκτησίᾳ τιμάς, ἀλλὰ 113
τὰς πρὸς ἐνιαυτῶν ὡρισμένον ἀριθμόν, οἳ ἐντός εἰσι πεντηκονταετίας.
οὐ γὰρ κτημάτων αἱ πράσεις ἀλλὰ καρπῶν ὀφείλουσιν εἶναι, διὰ δύο
τἀναγκαιότατα· ἓν μὲν ὅτι σύμπασα ἡ χώρα κτῆμα κέκληται θεοῦ, τῶν
δὲ θεοῦ κτημάτων οὐχ ὅσιον ἄλλους ἐπιγράφεσθαι δεσπότας· ἕτερον
δὲ ⟨ὅτι⟩ λῆξις ἀπονενέμηται ἑκάστῳ τῶν κληρούχων, ἧς στέρεσθαι τὸν
λαχόντα οὐκ ἐδικαίωσεν ὁ νόμος. τὸν μὲν οὖν ἐντὸς τῆς πεντηκονταετίας 114
δυνάμενον ἀναλαβεῖν τὰ οἰκεῖα ἤ τινα τῶν ἐγγυτάτω γένους ἀγχιστέων
προκαλεῖται πάσῃ μηχανῇ κατατιθέναι ἣν ἔλαβε τιμὴν καὶ μὴ τῷ πρια-
μένῳ καθ' ὃν ἔδει καιρὸν ὠφελήσαντι ζημίας αἴτιον γενέσθαι· τῷ δὲ 115
ἀπόρως ἔχοντι συνεπάθησε καὶ μετέδωκεν ἐλέου τὴν ἀρχαίαν δωρησά-
μενος αὖθις περιουσίαν, δίχα τῶν κατ' εὐχὴν ἀφιερωθέντων ἀγρῶν ἐν
τῇ τάξει τῶν ἀναθημάτων· ἀνάθημα δ' οὐχ ὅσιον ἀκυροῦσθαι χρόνῳ·
διὸ προστέτακται τὴν ἀξίαν τιμὴν τούτων ἐκλέγειν μηδὲν καταχαρισα-
μένους τῷ ποιησαμένῳ τὸ ἀνάθημα.

(14.) Ταῦτα μὲν ἐπὶ ταῖς τῆς χώρας διανομαῖς καὶ κληρουχίαις 116
διατέτακται· ἕτερα δ' ἐπὶ ταῖς οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ [καὶ] τούτων αἱ μὲν
κατὰ πόλεις ἐντὸς τειχῶν εἰσιν, αἱ δ' ἐν ἀγροῖς ἔξω τείχους ἐπαύλεις,

1 χρείας τούτων M (Tisch.): τούτων χρείας F Nicet. (v)   2 ἐφείς M (Tisch.): ἐφιεὶς F Nicet. (v)   3 ἐπὶ παγκτησίᾳ Nicet., ἐπὶ πανκτησία MF (Tisch.): ἐπ' ἀκτησίᾳ v; ἐπ' ἀειεκτησίᾳ coni. Mang.   3. 4 ἀλλὰ τὰς M Nicet. (Tisch.): τὰς om. F (v)   4 ὡρισμένων M (Nicetae cod. Coisl.)   5 αἱ om. M   6 κτῆμα κέκληται θεοῦ F: κτῆμα κεκλήρωται θεοῦ M (Tisch.)   8 ὅτι addidi   ἑκάστου F, ἕκαστα M (teste Wendl.)   στέρεσθαι scripsi: στερεῖσθαι MF (v)   9 λαχόντ' F   ἐδικαίωσεν] ἐδίωσεν M   10 ἐγγυτάτων M   11 προκαλεῖται M (Tisch., coni. Mang.): προσκαλεῖται F   κατατιθέναι F: κατατίθεσθαι M (Tisch.)   12 ἔδει M (Tisch.): ἐδεῖτο F (v)   δὲ M: δ' F   13 ἐλέου M (Tisch.): ἐλέους F (v)   14 ἀφιερωθέντων M (Tisch.): ἀνιερωθέντων F (v)   14. 15 ἐν γὰρ τῇ τάξει M   15 ἀναθεμάτων· ἀνάθεμα F (Hoesch. in textu)   δ'] γὰρ Tisch.   16 τούτω M   16. 17 καταχαρισαμένους M (Tisch.): καταχαριζομένου (sic) F; καταχαριζομένους v   17 τῶ ποιησαμένω F: τῶ ποιήσαντι M (Tisch.)   18 tit. περὶ πράσεως οἰκίας ἔξω τειχῶν add. mg M   τῆς χώρας F: ἐν ταῖς χώραις M   19 οἰκείαις F   ἐπεὶ M: ἐπειδὴ F (v)   καὶ τούτων F: καὶ ἐπὶ τούτων M   καὶ seclusi   20 ἐντὸς τειχῶν M (Tisch.): τειχῶν ἐντός F (v)   ἀγροῖς scripsi (cf. 114, 13. 17): ἀγρῶ MF (v)

3 Lev. 25,14—17.   6 Lev. 25,23.   9 Lev. 25,24. 25.   14 Lev. 27 16. 20. 21.

τὰς μὲν ἐν τοῖς χωρίοις ἐπέτρεψεν ὁ νόμος ἀεὶ λυτροῦσθαι, τὰς δὲ
μὴ λυτρωθείσας ἄχρι τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους ἀποδίδοσθαι προῖκα τοῖς
πάλαι κυρίοις, καθάπερ καὶ τὰ κτήματα· μοῖρα γὰρ αἱ ἐπαύλεις
117 κτημάτων. ὅσαι δὲ τειχῶν ἐντός εἰσι, μέχρι μὲν ἐνιαυτοῦ τὴν ἀνα-
πομπὴν ἐπὶ τοὺς πεπρακότας ἔχουσι, μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν εἰς ἅπαν
τοῖς ὠνησαμένοις βεβαιοῦνται, μηδὲν τῆς τοῦ πεντηκοστοῦ ἔτους ἐκεχει-
118 ρίας βλαπτούσης τοὺς πριαμένους. αἴτιον δὲ τὸ βούλεσθαι καὶ ἐπη-
λύταις ἱδρύσεως τῆς ἐνταῦθα βεβαίου παρασχεῖν ἀφορμήν· ἐπειδὴ γὰρ
μετουσίαν γῆς οὐκ ἔχουσιν, ἅτε μὴ καταριθμηθέντες ἐν ταῖς κληρουχίαις,
οἰκιῶν αὐτοῖς κτῆσιν ὁ νόμος ἀπένειμε, φροντίσας τοῦ μὴ | μετανάστας p. 291
119 γενέσθαι τοὺς τῶν νόμων ἱκέτας καὶ πρόσφυγας. αἱ γὰρ πόλεις, ὅτε
ἐκληροδοτεῖτο ἡ χώρα κατὰ φυλάς, οὐ διενεμήθησαν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν
ἀρχὴν ἦσαν συνῳκοδομημέναι, κατὰ τὰς ἐν ἀγροῖς ἐπαύλεις τῶν οἰκη-
τόρων ποιουμένων τὰς διατριβάς· ἐξ ὧν ὕστερον ἀναστάντες καὶ συνελ-
θόντες, ἐπίδοσιν κοινωνίας καὶ φιλίας, ὥσπερ εἰκός, ἐν χρόνῳ μακρῷ
λαμβανούσης, οἰκίας ἐν ταὐτῷ καὶ πόλεις ἐδείμαντο, ὧν καὶ ἐπηλύταις,
καθάπερ εἶπον, μετέδοσαν, ἵνα μὴ πάντων ἀποροῖεν καὶ τῶν ἐν ἀγροῖς
καὶ τῶν κατὰ πόλεις.
120 (15.) Περὶ δὲ τῆς ἱερωμένης φυλῆς τάδε νομοθετεῖται· γῆς ἀπο-
τομὴν οὐκ ἀπένειμε τοῖς νεωκόροις ὁ νόμος, ὑπολαβὼν αὐτάρκη πρόσοδον
εἶναι τούτοις τὰς ἀπαρχάς, ὀκτὼ δὲ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀπεκλήρωσεν
121 εἰς οἴκησιν καὶ δισχιλίους ἑκάστῃ πήχεις προάστειον ἐν κύκλῳ. τὰς οὖν
ἐν ταύταις οἰκίας οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ταῖς ἄλλαις, ὅσαι τειχῶν εἴσω
τυγχάνουσιν, ἐβεβαίωσε τοῖς πριαμένοις, ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τῶν ἀποδιδομένων

---

1 αἰεὶ MF (Tisch.) 3 αἱ ἐπαύλεις M (Tisch.): αἱ om. F (v) 4. 5 ἀναπομπὴν M (Tisch., coni. Mang.): ἀποπομπὴν F (v) 6 ἐωνησαμένοις M (Tisch.) βεβαιοῦται M τῆς M (Tisch.): δὲ τῆς F; δὲ (om. τῆς) v 6. 7 ἐκκεχειρίας F 7 αἴτιον] ἕτερον M τὸ βούλεσθαι M (Tisch., coni. Mang.): τοῦ βούλεσθαι F (v) 7. 8 ἐπιλύταις F, ἐπηλύτας M 8 τῆς ἐνταῦθα M (Tisch., τῆς coni. Mang.): τοῖς ἐνταυθοῖ F (v) 11 ὅτ' F 13 συνωκοδημέναι (sic) M, συνοικοδομημέναι F (Hoesch. in textu) 13. 14 οἰκητόρων] κτητόρων voluit Mang. 15 φιλίας M: φιλανθρωπίας F (v) 16 ἐπηλύταις M (Tisch., coni. Mang.): ἐπιλύται F: ἐπηλύται v 17 καὶ] κατὰ Tisch. (per errorem?) 19 tit. διὰ τί ἱερέως οἰκίαν ἐν πόλει πραθεῖσαν εἰσάπαν ἀφῆκε (sic) λυτροῦσθαι add. mg M 21 η' δὲ καὶ μ' πόλεις M
23 εἴσω τειχῶν transp. M (Tisch.) ἀποδεδομένων M (Tisch.)

---

1 sqq. Lev. 25,29—31. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 285. 21 Num. 35,2 sqq.
23 sqq. Lev. 25,32—34.

κομίσασθαι μὴ δυναμένων, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἐφῆκεν αὐτὰς λυτροῦσθαι, καθάπερ καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ ἔθνους τὰς ἐπαύλεις αἷς ἰσοδυναμοῦσιν, ἐπειδὴ μόνας ἐκ τοσαύτης χώρας διεκληρώσαντο τὰς οἰκίας, ὧν οὐκ ᾤετο δεῖν στέρεσθαι τοὺς λαβόντας, καθάπερ οὐδὲ τοὺς κληρούχους τῶν ἐπαύλεων. οἰκιῶν μὲν δὴ πέρι τοσαῦτα.

(16.) Τὰ δὲ πρὸς χρεώστας δανειστῶν καὶ πρὸς θεράποντας δεσποτῶν 122 ὅμοια τοῖς πρόσθεν νομοθετεῖται, ὅπως οἱ μὲν δανεισταὶ μὴ ἐκλέγωσι τόκους παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν, ἀλλ ὅσον προήκαντο μόνον ἄσμενοι κομίζωνται, οἱ δὲ δεσπόται τοῖς ἀργυρωνήτοις μὴ ὡς φύσει δούλοις ἀλλ' ὡς μισθωτοῖς προσφέρωνται, παρέχοντες ἄδειαν ἐλευθερίας εὐθὺς μὲν τοῖς ὑπὲρ αὑτῶν λύτρα κατατιθέναι δυναμένοις, αὖθις δὲ τοῖς ἀπόροις ἢ ὅταν ἐπιγένηται ὁ ἀπ' ἀρχῆς δουλείας ἕβδομος ἐνιαυτὸς ἢ ὅταν ὁ πεντηκοστός, κἂν πρὸ μιᾶς ἡμέρας τύχῃ τις εἰς δουλείαν ὑπαχθείς· ἄφεσις γὰρ ὁ χρόνος ἐκεῖνός ἐστι καὶ νενόμισται, πάντων ἐπὶ τὰς ἀρχαίας διαυλοδρομούντων καὶ ἀνακαμπτόντων εὐπραγίας. ἐπιτρέπει δ' ἐκ τῶν μὴ 123 ὁμοφύλων [οἵτινες ἐξ ἑτέρων ἐθνῶν εἰσιν] οἰκέτας κτᾶσθαι, βουλόμενος πρῶτον μὲν διαφορὰν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων εἶναι, ἔπειτα δὲ μὴ κατὰ τὸ παντελὲς ἀναγκαιότατον κτῆμα, θεράποντας, ἀνεῖρξαι τῆς αὑτοῦ πολιτείας· μυρία γὰρ τῶν ἐν τῷ βίῳ πραγμάτων ποθεῖ τὰς ἐκ δούλων ὑπηρεσίας.

Υἱοὶ κληρονόμοι γονέων ἔστωσαν, εἰ δὲ μὴ εἶεν, θυγατέρες. ὡς 124 γὰρ ἐν τῇ φύσει γυναικῶν ἄνδρες πρωτοστατοῦσι, κἂν ταῖς συγγενείαις

---

1 αὐτοὺς M   2 τοῖς M (Tisch.): τὰς F (v)   αἷς] καὶ M   3 ἐκ τοσαύτης F: ἐκτὸς αὐτῆς M   4 στέρεσθαι scripsi: στερεῖσθαι MF (v)   λαβόντας M (Tisch.): λαμβάνοντας F (v)   6 tit. περὶ δανειστῶν καὶ θεραπόντων ὁμοεθνῶν add. mg M   7 νομοθετεῖται M: νενομοθέτηται F Nicet. (v)   8. 9 ἀλλ'—κομίζωνται om. Nicet.   9 κομίζονται Hoesch.   11 αὐτῶν codd. (v)   κατατιθέναι M (Tisch.): καταθεῖναι F Nicet. (v)   12 ἐπιγένηται codd. Nicet. (Tisch.): ἐπιγίνηται v   ἀπ' ἀρχῆς M (Tisch.): τῆς ἀπαρχῆς F Nicet.; τῆς ἀπ' ἀρχῆς v   13 τύχοι M   14 ὁ χρόνος M (Tisch.): om. F (v)   καὶ M: τε καὶ F (v)   14. 15 ἐπὶ τὰς ἀρχαίας . . . εὐπραγίας M (Tisch , coni. Mang.): ἐπὶ ταῖς ἀρχαίαις . . . εὐπραγίαις F (v)   16 οἵτινες—εἰσιν seclusit Tisch.   βουλομένοις M   18 ἀναγκαιότατον] οἰκειότατον M   αὐτοῦ codd. (v)   20 ὑπηρεσίας: desinunt hic F et Hoeschelii cod. Boicus (Mon. 113) et cod. vetus Canterianus   21 tit. περὶ κλήρων διαδόχων (sic) add. mg M   ante Υἱοὶ verba quaedam conectentia videntur intercidisse   γονέων Tisch.: γενεῶν M

6sqq. Lev. 25,35—41. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 282.*   6—13 pergit Nicetas: τὰ δὲ πρὸς χρεώστας δανειστῶν—εἰς δυλείαν ὑπαχθείς.   15 Lev. 25,44. 45. 21 Num. 27,8.

ἐχέτωσαν προνομίαν διαδεχόμενοι τὰς οὐσίας καὶ τὴν τῶν τετελευτηκότων
τάξιν ἐκπληροῦντες ἀνάγκης νόμῳ κατασχεθέντων οὐδὲν θνητὸν ⟨καὶ⟩
125 γηγενὲς ἀθανατίζοντι. παρθένοι δὲ ἐὰν ἀπολειφθῶσιν ἀνέκδοτοι, προικὸς
ὑπὸ ζώντων ἔτι τῶν γονέων μὴ διωρισμένης, ἰσομοιρείτωσαν τοῖς ἄρρεσιν.
ἐπιμελείσθω δ' ἡ προεστῶσα ἀρχὴ φυλακῆς τε τῶν ἀπολειφθεισῶν καὶ
αὐξήσεως καὶ τῶν εἰς δίαιταν καὶ παιδείαν τὴν ἁρμόττουσαν κόραις
ἀναλωμάτων καί, ὁπότε γένοιτο ὥρα, [καὶ] γάμου τοῦ πρέποντος, ἀνδρῶν
126 ἐν ἅπασι δοκίμων ἀριστίνδην ἐπικριθέντων. ἔστωσαν δ' οὗτοι μάλιστα
μὲν συγγενεῖς, εἰ δὲ μή, πάντως γοῦν δημόται καὶ φυλέται, χάριν τοῦ
μὴ τοὺς κλήρους τοὺς προικιδίους ἐπιγαμίαις ἀλλοτριοῦσθαι, μένειν δ'
127 ἐν ταῖς ἐξ ἀρχῆς τεταγμέναις κατὰ φυλὰς λήξεσιν. ἐὰν δὲ γενεᾶς ἔρημος
ὢν τυγχάνῃ, παρίτωσαν ἐπὶ τὴν διαδοχὴν ἀδελφοὶ τοῦ τετελευτηκότος·
ἡ γὰρ μεθ' υἱοὺς καὶ θυγατέρας ἐν συγγενείαις τάξις ἀδελφῶν ἐστιν.
εἰ δὲ ἀνάδελφός τις εἴη τελευτῶν, θεῖοι πρὸς πατρὸς διαδεχέσθωσαν τὴν
οὐσίαν, θείων δὲ μὴ ὄντων, θεῖαι, ⟨εἶτα⟩ τῶν ἄλλων οἰκείων καὶ συγγενῶν
128 ⟨οἱ⟩ ἐγγυτάτω. σπάνις δ' εἰ καταλάβοι τῆς συγγενείας, ὡς μηδένα τῶν
ἀφ' αἵματος ἀπολειφθῆναι, ἡ φυλὴ κληρονόμος ἔστω· συγγένεια γάρ
129 τίς ἐστι καὶ ἡ φυλὴ κατὰ περιγραφὴν μείζονα καὶ τελειοτέραν. ἄξιον
μέντοι τὸ διαπορηθὲν ὑπ' ἐνίων ⟨μὴ⟩ ἡσυχασθῆναι· διὰ τί, γάρ φασι,
πάντων συγγενῶν καὶ δημοτῶν καὶ φυλετῶν ἐπιμνησθεὶς ὁ νόμος ἐν ταῖς
τῶν κλήρων διαδοχαῖς γονεῖς μόνους παρεσιώπησεν, οὓς εἰκὸς ἦν, ὥσπερ
κληρονομοῦνται, κληρονομεῖν τὰ παίδων; ὅτι, ὦ γενναῖε, θεῖος ὢν καὶ
τὴν τῆς φύσεως ἀκολουθίαν αἰεὶ σκοπῶν οὐδὲν ᾠήθη χρῆναι παλίμφημον
εἰσηγεῖσθαι· γονέων μὲν γὰρ εὐχαί, ζῶντας ἀπολιπεῖν οὓς ἐγέννησαν,
διαδεξομένους ὄνομά τε αὐτῶν καὶ γένος καὶ οὐσίαν, ἐχθρῶν δὲ ἀμειλίκ-
των ἀραὶ τἀναντία, προαποθνῄσκειν υἱοὺς καὶ θυγατέρας τῶν φυσάντων.
130 ὅπως οὖν μηδὲν ἀνάρμοστον καὶ ἀσύμφωνον ἐν ἁρμονίᾳ καὶ συμφωνίᾳ,

---

2 νόμω (sic) M [ον supra lineam] κατασχεθέντων scripsi: κατασχεθέντες M (Tisch.) καὶ addidi 3 ἀθανατίζοντι Tisch.: ἀθανατίζον M tit. περὶ παρθένων ἀπολειφθεισῶν ἀνεκδότων add. mg M 5 ἀπολειφθεισῶν scripsi: ἀπολειφθέντων M (Tisch.) 7 ὥρα (corr. in ὡραία) M: ὡραία Tisch. καὶ ante γάμου seclusi 8 ἐν scripsi: μὲν M (Tisch.) 10 προικιδίους Tisch.: πρὸς ἰδίους M; πρὸς ⟨πατρὸς⟩ ἰδίους coniciebam 12 τοῦ τετελευτηκότος scripsi: τῶν τετελευτηκότων M (Tisch.) 15 εἶτα et οἱ (16) addidi; cf. *de vita Mos. II* § 245 16 ἐγγυτάτω scripsi: ἐγγυτέρω M (Tisch.) καταλάβῃ M τῆς συγγενείας Tisch.: τὴν συγγένειαν M 19 μὴ addidi φησί M 22 παίδων M: παιδίων Tisch. 25 διαδεξομένους scripsi: διαδεξαμένους M (Tisch.)

---

8 Num. 36,6—9. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *174. 175.* 11 sqq. Num. 27,9—11.

καθ' ἣν διοικεῖται σύμπας ὁ κόσμος, διαγορεύῃ, παίδων μὲν ἀποθνη-
σκόντων, γονέων δ' ἐπιβιούντων, ἀναγκαίως ἅμα καὶ πρεπόντως οὐ προσ-
έταξε μητέρας [ἅμα] καὶ πατέρας τὰ υἱῶν καὶ θυγατέρων κληρονομεῖν,
εἰδὼς μὴ συνᾷδον τὸ πρᾶγμα βίῳ τε καὶ φύσει. φυλαξάμενος οὖν 131
γυμνοῖς ὀνόμασι καλέσαι γονεῖς ἐπὶ παίδων τετελευτηκότων κληρονομίαν,
ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀπευκτὴν ὠφέλειαν προσνέμων ὀνειδίζειν πενθοῦσιν
ἢ ὑπομιμνήσκειν κακοπραγιῶν, ἑτέρῳ τρόπῳ τὰς οὐσίας ἀπένειμεν αὐτοῖς,
βραχὺ παρηγόρημα μεγάλου κακοῦ. τίς οὖν ὁ τρόπος; ἀδελφὸν πατρὸς 132
γράφει κληρονόμον ἀδελφιδῶν, ἧ που διὰ τὸν πατέρα τὸν θεῖον γεραίρων·
εἰ μή τις οὕτως ἠλίθιός ἐστιν, ὡς ὑπολαμβάνειν ὅτι ἕτερον τιμῶν
ἑτέρου χάριν ἀτιμοῦν ἐκεῖνον προαιρεῖται· μὴ καὶ τοὺς τῶν φίλων γνω-
ρίμους οἱ περιέποντες ἀμελεῖς τῶν ἑταίρων εἰσίν; ἢ ⟨οὐ⟩ πάντων εὐνοϊ-
κώτατοι κηδεμόνες τῶν ἐπὶ τιμῇ καὶ ἑταίρους ἀποδέχονται; τὸν αὐτὸν
δὴ τρόπον καὶ ὁ νόμος διὰ πατέρα καλέσας ἀδελφὸν πατρὸς ἐπὶ μετου-
σίαν κλήρου πολὺ πρότερον πατέρα καλεῖ, φωνῇ μὲν οὔ, διὰ τὰ λεχθέντα,
γνωριμωτέρᾳ δὲ φωνῆς δυνάμει τρανούσῃ τὸ βούλημα τοῦ νομοθέτου.

Παίδων ὁ πρεσβύτατος οὐκ ἰσομοιρεῖ τοῖς μετ' αὐτόν, ἀλλὰ δι- 133
πλασίων ἀξιοῦται, διότι τε ἀνὴρ καὶ γυνὴ πρότερον ὑπάρχοντες αὖθις
ἐγένοντο πατὴρ καὶ μήτηρ διὰ τὸν φύντα πρῶτον καὶ ἐπειδὴ ὁ ⟨πρῶτος⟩
γενόμενος τούτοις ἀνακαλεῖν ἤρξατο τοῖς ὀνόμασι τοὺς σπείραντας καὶ —
τὸ ἀναγκαιότατον — ὅτι ὁ πρὸ τοῦ γενεᾶς ἔρημος οἶκος εὔπαις ἐγένετο
πρὸς τὴν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων διαμονήν, ἧς σπορὰ μὲν γάμος,
καρποὶ δὲ τέκνων γενέσεις, ὧν ὁ πρεσβύτατος ἀρχή. διὰ ταύτην γ' 134
οἶμαι τὴν αἰτίαν οἱ πρωτότοκοι τῶν μὲν ἄσπονδα εἰργασμένων ἐχθρῶν,
ὡς αἱ ἱεραὶ γραφαὶ δηλοῦσι, μιᾷ νυκτὶ πάντες ἡβηδὸν ἀνῃρέθησαν, τῶν
δ' ἀπὸ τοῦ ἔθνους χαριστήριον ἀνετέθησαν θεῷ καθιερωθέντες· ἔδει
γὰρ τοὺς μὲν βαρυτάτῳ καὶ ἀπαρηγορήτῳ πένθει βαρῦναι, φθορᾷ τῶν

---

3 ἅμα seclusi 5 κληρονομίαν scripsi: κλῆρον M (Tisch.) 6 προσνέμων (ειν sic M) 6. 7 ὀνειδίζειν πενθοῦσιν ἢ ὑπομιμνήσκειν scripsi: ὀνειδίζειν ἢ ὑπομιμνήσκειν πενθοῦσι M (Tisch.) 9 γράφει Tisch.: γράφειν M ἧπου M (Tisch.) 10 ἕτερον (ω) τιμῶν (ἡν) (sic) M 12 ἑταίρων scripsi: ἑτέρων M (Tisch.) ἢ ⟨οὐ⟩ scripsi: ἢ M; εἰ Tisch. 13 τῶν M: τούτων Tisch. ἑταίρους scripsi: ἑτέρους M (Tisch.) 17 tit. περὶ κληρονομίας πρωτοτόκου υἱοῦ add. mg M 19 πρῶτος addidi 22 διαμονήν M: διανομήν Tisch.

---

24 Exod. 12,29. 26 Exod. 13,2.

πρωτοστατούντων, γεραίρειν δὲ τὸν σωτῆρα θεὸν ἀπαρχαῖς, αἳ τὴν ἐν
135 τέκνοις ἡγεμονίαν ἔλαχον. ἐπεὶ δ' εἰσί τινες οἳ μετὰ γάμον καὶ παιδο-
ποιίαν ὀψὲ σωφροσύνην ἀπομαθόντες ἐξώκειλαν εἰς ἀκρασίαν καὶ ἐπι-
μανέντες γυναιξὶν ἑτέραις τὰς προτέρας ἐκάκωσαν καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων
οὐκέθ' ὡς πατέρες ἀλλ' ὡς πατρωοὶ προσηνέχθησαν ἀπομιμησάμενοι τὸ
μητρυιῶν εἰς προγονοὺς δυσσεβὲς καὶ ὅλως ἑαυτοὺς καὶ τὰ ἑαυτῶν
ἐξέδωκαν ταῖς δευτέραις καὶ παισὶ τοῖς τούτων ἡδονῆς, αἰσχίστου πάθους,
ἥττους γενόμενοι, χαλινὸν μὲν εἴ πως οἷόν τε ἦν ἐμβαλεῖν ταῖς ἐπι-
θυμίαις ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀνασκιρτᾶν ἐπὶ πλέον οὐκ ἂν ἐμέλλησεν ὁ νόμος.
136 ἐπεὶ δὲ μανίαν ἐξηγριωμένην οἴστρῳ χαλεπὸν μᾶλλον δ' ἀδύνατον
ἰάσασθαι, τὸν μὲν ὡς ἀθεραπεύτῳ νόσῳ κατεσχημένον ἀπέλιπε, τὸν δ'
ἐκ τῆς διὰ τοὺς νέους ἔρωτας κακωθείσης υἱὸν οὐχ ὑπερεῖδε κελεύσας
αὐτὸν λαμβάνειν διπλάσια τὰ ἐκ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διανομῆς.
137 αἴτια δὲ τούτου πολλά· πρῶτον μὲν γὰρ κολάζει τὸν ὑπαίτιον ἀνάγκην
ἐπιθεὶς αὐτῷ ποιεῖν εὖ ὃν κακῶς διατιθέναι προαιρεῖται, καὶ τῆς ἀγνώ-
μονος γνώμης ἄκυρον ἀποφαίνει δι' ὧν ὠφελεῖ τὸν κινδυνεύσαντα πρὸς
ἐκείνου ζημιωθῆναι τάττων αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τοῦ γεγεννηκότος, ἣν ὁ
138 φύσει πατὴρ ἐπὶ πρεσβυτάτου παιδὸς ἔλιπε. δεύτερον δὲ ἔλεον καὶ
οἶκτον λαμβάνει τῶν ἠδικημένων, οὓς βαρυτάτης ἀνίας ἐπελαφρίζει
μετουσίᾳ χάριτος καὶ δωρεᾶς· οὐδὲν γὰρ ἧττον τοῦ κληρονομοῦντος
υἱοῦ τὴν διπλασίαν μοῖραν εἰκὸς ἦν ἥδεσθαι τὴν μητέρα, φιλανθρωπίᾳ
νόμου παρηγορηθεῖσαν, ὃς οὐκ εἴασεν αὐτήν τε καὶ γενεὰν εἰς ἅπαν
139 ἐχθρῶν ἐλαττοῦσθαι. τρίτον δέ· βραβευτὴς ὢν τῶν δικαίων ἀγαθὸς
ἐλογίσατο παρ' ἑαυτῷ, ὅτι τοῖς μὲν ἐκ τῆς στεργομένης ἐπεδαψιλεύσατο
τὰς χορηγίας ὁ πατὴρ διὰ τὸν πόθον τῆς γυναικός, τοὺς δ' ἐκ τῆς
στυγηθείσης οὐδενὸς παντάπασιν ἠξίωσε διὰ τὸ τῆς μητρὸς ἔχθος, ὡς
ἐκείνους μὲν ἔτι ζῶντος προκεκληρονομηκέναι πλείω τῆς ἰσομοιρίας,
τούτους δὲ κινδυνεῦσαι καὶ τελευτήσαντος ἁπάντων ἀφαιρεθῆναι τῶν
πατρῴων. ἵν' οὖν ἐπανισώσῃ τὴν διανομὴν τοῖς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν

6 προγόνους M (Tisch.) 7 τοῖς] ταῖς (non τῆς) M 9 ἂν ἐμέλλησεν M: ἀπημέλησεν Tisch. 11 κατισχημένον M 17 ἐκείνου Tisch.: ἐκεῖνο M αὐτὸν M (Tisch.) 19 ἐπελαφρίζει M (teste Wendl.): ἐπικουφίζει Tisch. 20 μετουσία Tisch. 21. 22 φιλανθρωπίᾳ νόμου Tisch.: φιλανθρωπίαν ὁμοῦ M 22 ⟨τὴν⟩ γενεὰν coni. Wendl. 26 παντάπασιν Tisch.: ἢ παντάπασιν M; τὸ παράπαν conicio 27 ζῶντος Tisch.: ζῶντας M

12 Deut. 21,15—17. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 249. 250.

γυναικῶν, ὥρισε διμοιρίαν τὰ πρεσβεῖα τῷ τῆς ἀπηλλαγμένης παιδί. τούτων μὲν δὴ ἅλις.

292 M. (17.) | Ἑπόμενοι δὲ τῇ τάξει τρίτον εἶδος ἀναγράφομεν ἑορτῆς, ὃ 140 σημανοῦμεν. ἔστι δὲ νουμηνία κατὰ σελήνην, χρόνος ὁ ἀπὸ συνόδου ἐπὶ σύνοδον, ὃν μαθηματικῶν παῖδες εὖ μάλα διηριθμήσαντο. τὴν δ' ἐν ἑορταῖς ἔλαχε τάξιν νουμηνία διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ὅτι ἀρχὴ μηνός, ἀρχὴ δὲ καὶ ἀριθμοῦ καὶ χρόνου τίμιον· ἔπειτα δὲ ὅτι κατ' αὐτὴν οὐδὲν ἀφώτιστον ἐν οὐρανῷ· συνόδῳ μὲν γὰρ ὑποδραμούσης ἥλιον σελήνης τὸ πρὸς γῆν μέρος ἐζόφωται, νουμηνίᾳ δὲ πέφυκεν ἀναλάμπειν. τρίτον δὲ ὅτι τῷ ἐλάττονι καὶ ἀσθενεστέρῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὸ 141 κρεῖττον καὶ δυνατώτερον ὠφελείας ἀναγκαίας μεταδίδωσι· νουμηνίᾳ γὰρ ἄρχεται φωτίζειν αἰσθητῷ φέγγει σελήνην ὁ ἥλιος, ἡ δὲ τὸ ἴδιον κάλλος ἀναφαίνει τοῖς ὁρῶσι. τοῦτο δ' ἐναργής ἐστιν, ὡς ἔοικε, διδασκαλία χρηστότητος καὶ φιλανθρωπίας, ἵνα μηδέποτε τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἄνθρωποι φθονῶσιν, ἀλλὰ μιμούμενοι τὰς ἐν οὐρανῷ μακαρίας καὶ εὐδαίμονας φύσεις ὑπερόριον τῆς ψυχῆς βασκανίαν ἐλαύνωσι καὶ προφέροντες εἰς μέσον τὰ οἰκεῖα κοινοπραγῶσι καὶ χαρίζωνται τοῖς ἀξίοις. τέταρτον δὲ 142 ὅτι τῶν κατ' οὐρανὸν ἁπάντων ἐν ἐλάττονι προθεσμίᾳ σελήνη τὸν ζῳοφόρον περιπολεῖ· μηνιαίῳ γὰρ διαστήματι τὸν κύκλον ἀνύτει. διὸ καὶ τὸ συμπέρασμα τῆς περιόδου, τελευτώσης ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀφ' ἧς ἤρξατο φέρεσθαι σελήνης, τετίμηκεν ὁ νόμος προσειπὼν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἑορτήν, ὑπὲρ τοῦ πάλιν ἡμᾶς ἀναδιδάξαι μάθημα κάλλιστον, ἵν' ἐν

---

3 tit. ἑορτὴ νουμηνίας κατὰ σελήνην add. mg M 7 ἔπειτα δ' M (Tisch.) κατ' αὐτὴν Nicet.: κατὰ ταύτην M (Tisch.) 8 συνόδῳ — ἀναλάμπειν (9) M Nicet. (Tisch.): om. v 8. 9 ὑποδραμούσης ἥλιον σελήνης τὸ πρὸς γῆν μέρος Nicet.: ἂν ὑποδραμοῦσα ἥλιον σελήνη προσ$\overset{\eta}{\iota}$μερος M (Tisch.) 10 τρίτον δὲ Nicet.: δὲ om. M (Tisch.) 12 ἄρχεται φωτίζειν αἰσθητῷ φέγγει σελήνην ὁ ἥλιος, ἡ δὲ Nicet.: ἄρχεται ἥλιος φωτίζειν αἰσθητῷ φέγγει, σελήνη δὲ M (Tisch.) 13 ἀναφαίνειν coni. Mang. ἐστιν, ὡς ἔοικε M (Tisch.): ὡς ἔοικεν, ἐστὶ Nicet. (v) 15 μακαρίας καὶ εὐδαίμονας M (Tisch.): om. Nicet. (v) 16 τῆς ψυχῆς Nicet.: τῆς om. M (Tisch.) βασκανίαν M Nicet. (Tisch.): καὶ βασκανίαν v 16. 17 καὶ προφέροντες — τοῖς ἀξίοις M Nicet. (Tisch.): om. v 17 δ' M 19 ἀνύττει M, corr. Tisch. 20. 21 τελευτώσης . . . σελήνης scripsi: τελευτῶντος . . . σελήνη M, τελευτῶν . . . σελήνη Tisch. ἀφ' ἧς Wendl.: ἀφ' οὗ M (Tisch.); ἀφ' οὗ ἤρξατο ⟨σχήματος⟩ conieceram

---

3—17 pergit Nicetas: ἑπόμενοι δὲ τῇ τάξει τρίτην ἑορτὴν ἀναγράφομεν τὴν κατὰ σελήνην νουμηνίαν· πρῶτον μὲν ὅτι ἀρχὴ μηνός, ἀρχὴ δὲ καὶ ἀριθμοῦ καὶ χρόνου τίμιον· ἔπειτα δὲ ὅτι κατ' αὐτὴν — καὶ χαρίζωνται τοῖς ἀξίοις.

ταῖς τοῦ βίου πράξεσι τὰ τέλη συνῳδὰ ταῖς ἀρχαῖς ἀποφαίνωμεν· γενήσεται δὲ τοῦτ᾽, ἐὰν λογισμῷ τὰς πρώτας ἡνιοχῶμεν ὁρμὰς μὴ ἐπιτρέποντες αὐταῖς ἀφηνιάζειν καὶ ἀνασκιρτᾶν τρόπον θρεμμάτων ἀγελάρχην
143 οὐκ ἐχόντων. ἃς δὲ παρέχεται τοῖς ἐπὶ γῆς ἅπασιν ὠφελείας σελήνη, τί χρὴ διεξιόντα μηκύνειν; ἐμφανεῖς γὰρ αἱ πίστεις. ἢ οὐχὶ ταῖς αὐξήσεσιν αὐτῆς ἀναχέονται ποταμοὶ καὶ πηγαὶ καὶ μειοῦνται πάλιν μειώσεσι, καὶ πελάγη τοτὲ μὲν ἐξαναχωρεῖ καὶ ἀμπωτίζοντα ὑποσύρεται τοτὲ δ᾽ ἐξαπιναίως ἐπιτρέχει κατὰ παλίρροιαν, ὅ τε ἀὴρ αἰθρίαις καὶ νεφώσεσι καὶ ταῖς ἄλλαις μεταβολαῖς παντοίας ἐνδέχεται τροπάς, καρποί τε οἱ σπαρτῶν καὶ δένδρων αὔξονται καὶ τελεσφοροῦνται σελήνης περιόδοις τιθηνουμένης ἕκαστα τῶν φυομένων καὶ πεπαινούσης ἐνδρόσοις καὶ
144 μαλακωτάταις αὔραις; ἀλλ᾽ οὐχὶ καιρός, ὅπερ ἔφην, μακρηγορεῖν ἔπαινον σελήνης διεξιόντα καὶ καταριθμούμενον ἃς παρέχεται ζῴοις καὶ τοῖς ἐπὶ γῆς ἅπασιν ὠφελείας. διὰ μὲν δὴ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια νουμηνία τετίμηται καὶ τάξιν ἔλαχε τὴν ἐν ταῖς ἑορταῖς.

145 (18.) Μετὰ δὲ τὴν νουμηνίαν ἐστὶν ἑορτὴ τετάρτη, τὰ διαβατήρια, ἣν Ἑβραῖοι Πάσχα πατρίῳ γλώττῃ καλοῦσιν, ἐν ᾗ θύουσι πανδημεὶ πολλὰς μυριάδας ἱερείων ἀρξάμενοι ἀπὸ μεσημβρίας ἄχρι ἑσπέρας, ὁ λεὼς ἅπας, πρεσβῦται καὶ νέοι, κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἱερωσύνης ἀξιώματι τετιμημένοι· τὸν γὰρ ἄλλον χρόνον οἱ ἱερεῖς τάς τε κοινὰς θυσίας καὶ τὰς ἰδίας ἑκάστου προστάξει νόμων ἐπιτελοῦσι, τότε δὲ σύμπαν τὸ ἔθνος
146 μετὰ πάσης ἀδείας ἁγναῖς χερσὶν ἱερουργεῖ καὶ ἱερᾶται. αἴτιον δὲ τόδε· τῆς μεγίστης ἀποικίας ὑπόμνημά ἐστιν ἡ ἑορτὴ καὶ χαριστήριον, ἣν ἀπ᾽

---

4 ἐπὶ γῆς Tisch.: ἐπὶ γῆν M 7 τότε μὲν ... τότε δ᾽ M (Tisch.) 10 σπαρτῶν scripsi: σπαρτοὶ M (Tisch.) 11 τιθηνομένης M, corr. Tisch. ἐνδρόσοις M: ἐν δρόσοις Tisch. 16 tit. ἑορτὴ διαβατηρίων add. mg M τὴν om. Nicet. 17 ἑβραῖοι M (Tisch.): οἱ ἑβραῖοι Nicet. (v) πατρίῳ γλώττῃ om. Nicet. πανδημὶ M (Tisch.) 17. 18 πολλὰς μυριάδας ἱερείων om. Nicet. 18 ἀπὸ μεσημβρίας M (Tisch.): μετὰ μεσημβρίαν Nicet. (κατὰ μ. Vat. Mon. et Hoeschelii codex.) ἄχρι ἑσπέρας M (Tisch.): χωρὶς ἑσπέρας Nicet. (sic Vat. Coisl., ἕως Mon. et Hoeschel. cod.) 22 ἱερουργεῖ scripsi: ἱερουργεῖται M (Tisch.) 23 χαριστήριον M Nicet. (Tisch.): χαριστήριος v (Mon. et Hoesch. cod.)

16—122,2 pergit Nicetas: μετὰ δὲ νουμηνίαν ἐστὶν ἑορτὴ τετάρτη, τὰ διαβατήρια, ἣν οἱ Ἑβραῖοι Πάσχα καλοῦσιν, ἐν ᾗ θύουσι πανδημεὶ ἀρξάμενοι μετὰ (vel κατὰ) μεσημβρίαν χωρὶς (vel ἕως) ἑσπέρας (18). ὑπόμνημα δὲ (sic codd., ὑπομνητικὴ v) τῆς μεγίστης ἀποικίας ἐστὶν ἡ ἑορτὴ καὶ χαριστήριον — ἐπιφανείας καὶ σεμνότητος (23—122,2).
21 cf. Exod. 12,6. Deut. 16,2. 6.

Αἰγύπτου μυριάσιν ὑπὲρ διακοσίας ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν ἐστείλαντο κατὰ τὰ χρησθέντα λόγια. τότε οὖν, ὡς εἰκός, ἀπολελοιπότες χώραν γέμουσαν ἀπανθρωπίας καὶ ξενηλασίας ἐπιτηδεύουσαν καὶ — τὸ χαλεπώτατον — τὰς τοῦ θεοῦ τιμὰς ἀλόγοις ζῴοις οὐχ ἡμέροις μόνον ἀλλὰ καὶ ἀγρίοις προσνέμουσαν ὑπὸ τῆς ἄγαν περιχαρείας ἔθυον αὐτοὶ διὰ προθυμίαν ἄλεκτον καὶ τάχος ἐσπευσμένον τοὺς ἱερεῖς οὐκ ἀναμένοντες. τοῦτο δὴ τότε πραχθὲν αὐτοκελεύστῳ καὶ ἐθελουργῷ πάθει δρᾶν ἐφῆκεν ὁ νόμος ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον εἰς εὐχαριστίας ὑπόμνησιν. ταῦτα μὲν κατὰ παλαιὰν ἀρχαιολογίαν ἱστορεῖται. οἷς δὲ τὰ 147 ῥητὰ τρέπειν πρὸς ἀλληγορίαν ἔθος ψυχῆς κάθαρσιν αἰνίττεται τὰ διαβατήρια· φασὶ γὰρ τὸν σοφίας ἐραστὴν οὐδὲν ἕτερον ἐπιτηδεύειν ἢ τὴν ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τῶν παθῶν διάβασιν, ὧν ἕκαστον ἐπικλύζει χειμάρρου ποταμοῦ τρόπον, εἰ μή τις τοῖς ἀρετῆς δόγμασιν ἀνακόπτοι καὶ ἀναχαιτίζοι τὴν φοράν. ἑκάστη δὲ οἰκία κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον σχῆμα 148 ἱεροῦ καὶ σεμνότητα περιβέβληται, τοῦ σφαγιασθέντος ἱερείου πρὸς τὴν ἁρμόττουσαν εὐωχίαν εὐτρεπιζομένου καὶ τῶν ἐπὶ τὰ συσσίτια συνειλεγμένων ἁγνευτικοῖς περιρραντηρίοις κεκαθαρμένων, οἳ παραγεγόνασιν οὐχ ὡς εἰς τὰ ἄλλα συμπόσια χαριούμενοι γαστρὶ δι' οἴνου καὶ ἐδεσμάτων, ἀλλὰ πάτριον ἔθος ἐκπληρώσοντες μετ' εὐχῶν τε καὶ ὕμνων. ἄξιον μέντοι καὶ τὴν ἡμέραν παρασημήνασθαι τῆς πανδήμου εὐωχίας· 149 ἄγεται γὰρ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνός, ἥτις ἐκ δυεῖν ἑβδομάδων

1 μυριάσιν ὑπὲρ διακοσίας Nicet., μυριάσιν ὑπὲρ διακοσίαις M (Tisch.): μυριάσι πολλαῖς v (Mon. et Hoesch. cod.) ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν om. Nicet. 1. 2 ἐστείλατο M 2 τότ' M (Tisch.) ὡς om. M 4. 5 οὐχ — ἀγρίοις om. Nicet. 5. 6 αὐτοὶ — ἐσπευσμένον om. Nicet. 6 καὶ τάχος ἐσπευσμένον M (non καὶ τὸ τάχος ἐσπευσμένως): καὶ ἐσπευσμένως Tisch. τοὺς ἱερεῖς M Nicet.: τοὺς om. v 7 τοῦτο δὴ M (Tisch.): τὸ δὲ Nicet. (v) αὐτοκελεύστῳ — πάθει om. Nicet. 8 κατ' Nicet.: εἰς M (Tisch.) 9 ἀρχαιολογίαν M Nicet. (Tisch.): ἀλληγορίαν v (Vat. et Hoesch. cod.) 10 τρέπειν πρὸς ἀλληγορίαν ἔθος Nicet.: τρέπειν ἔθος εἰς ἀλληγορίαν M (Tisch.) αἰνίττεται Nicet.: αἰνίττονται M (Tisch.) 12 ὧν ἕκαστον — τὴν φορὰν (14) om. Nicet. 14 δ' M 15 τὴν om. M (Tisch.) 16 συσσίτια Nicet.: σιτία M 17 ἁγνευτικοῖς περιρραντηρίοις κεκαθαρμένων om. M 18 τἆλλα Nicet. 19 ἐκπληρώσοντες Nicet.: ἐκπληροῦντες M (Tisch.) εὐχῶν M Nicet. (Tisch.): εὐχῆς v 20 ἄξιον — εὐωχίας om. Nicet. 21 ἄγεται γὰρ M (Tisch.): ἄγεται δὲ ἡ πάνδημος θυσία Nicet. (v) τοῦ om. M (Tisch.) δυεῖν Nicet.: δυοῖν M (v) ἑβδομάδων Nicet.: ἑβδομάδοιν M (Tisch.)

21 Exod. 12,6. Lev. 23,5. Num. 28,16.

συνέστηκεν, ἵνα μηδὲν ἀμοιρῇ τῶν ἀξίων τιμῆς ἑβδομάδος, ἀλλ' αὕτη
κατάρχῃ πᾶσιν ἐπιφανείας καὶ σεμνότητος.
150 (19.) | Συνάπτει δὲ τοῖς διαβατηρίοις ἑορτὴν διάφορον ἔχουσαν καὶ p. 293
οὐ συνήθη τροφῆς χρῆσιν, ἄζυμα, ἀφ' οὗ καὶ ὠνόμασται. διττὸς δὲ ὁ
περὶ αὐτῆς λόγος, ὁ μὲν ἴδιος τοῦ ἔθνους ἕνεκα τῆς λεχθείσης ἀποικίας,
ὁ δὲ κοινὸς κατὰ φύσεως ἀκολουθίαν καὶ τὴν τοῦ κόσμου παντὸς ἁρμονίαν.
ὡς δ' ἀψευδὴς ἡ ὑπόσχεσις, ἐπισκεπτέον. ἕβδομος ὢν ὁ μὴν οὗτος
ἀριθμῷ τε καὶ τάξει κατὰ τὸν ἡλιακὸν κύκλον δυνάμει πρῶτός ἐστι,
151 διὸ καὶ πρῶτος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. αἴτιον δὲ ὥς γε
οἶμαι τόδε· τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἀπεικόνισμά τι καὶ μίμημα συμβέβηκεν
εἶναι τῆς ἀρχῆς ἐκείνης, καθ' ἣν ὅδε ὁ κόσμος ἐδημιουργεῖτο· τότε γὰρ
διακρινομένων τῶν στοιχείων καὶ τὴν ἐναρμόνιον τάξιν λαμβανόντων
πρός τε αὑτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα, διεκοσμεῖτο μὲν ὁ οὐρανὸς ἡλίῳ καὶ
σελήνῃ καὶ ταῖς τῶν ἄλλων πλανήτων καὶ ἀπλανῶν ἀστέρων χορείαις καὶ
περιόδοις, διεκοσμεῖτο δὲ καὶ ἡ γῆ παντοίαις φυτῶν ἰδέαις καὶ ὅση τῆς
ὀρεινῆς καὶ πεδιάδος ἀγαθὴ καὶ βαθεῖα πᾶσα ἐτεθήλει καὶ ἐχλοηφόρει.
152 καθ' ἕκαστον οὖν ἐνιαυτὸν ὑπομιμνήσκων ὁ θεὸς τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως
ἀνέφηνε τὸ ἔαρ, ἐν ᾧ πάντα ἀνθεῖ καὶ βλαστάνει. διόπερ οὐκ ἀπὸ
σκοποῦ πρῶτος ἀναγέγραπται μὴν ἐν τοῖς νόμοις, ἐπειδὴ τρόπον τινὰ
τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐκμαγεῖόν ἐστιν, ἀπ' ἐκείνης ὥσπερ ἀρχετύπου σφρα-
153 γῖδος τυπωθείς. ὁ δὲ κατὰ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν τῇ τάξει [πρώτῃ]
πρῶτος ὢν ἐν ταῖς ἡλιακαῖς περιόδοις οὐ λέγεται παρὰ τῷ νόμῳ πρῶτος,
ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον συγκεκομισμένων τῶν καρπῶν ἁπάντων τὰ
δένδρα φυλλορροεῖ καὶ ὅσα ἀκμάζον τὸ ἔαρ ἤνεγκε πάντα [ξηραίνεται]

1 αὕτη Nicet.: αὐτὴ M (Tisch.) 2 κατάρχῃ M Nicet.: κατάρχει Hoesch. (Vat. Mon.) 3 tit. ἑορτὴ ἀζύμων add. mg M ἑορτὴν . . . ἔχουσαν M Nicet. (Tisch.): ἑορτὴ . . . ἔχουσα v 4 τροφῆς Nicet.: τῆς τροφῆς M (v) δὲ ὁ M (Tisch.): δ' ὁ Nicet., δὲ (om. ὁ) v 5 ἴδιος Nicet.: εἰς M (Tisch.) 7 δ' om. M (Tisch.) ὑπόσχεσις M Nicet. (Tisch.): ὑπόθεσις v 9 διὸ scripsi: διότι M Nicet. (v) ἀναγέγραπται M Nicet. (Tisch.): ἀναγράφεται v (Vat. et Hoesch. cod.) δ' M γε om. M (Tisch.) 10 τι M Nicet. (Tisch.): τε v 13 αὐτὰ M (Tisch.) 14 πλανήτῶν (sic) M 18 ἀνέφηνε Nicet.: ἀνέφαινε M (Tisch.) 21 κατὰ scripsi: μετὰ M (Tisch.) πρώτῃ seclusit Tisch. 24 φυλλοροεῖ M (Tisch.) ξηραίνεται seclusit Tisch.

3—11 pergit Nicetas: συνάπτει δὲ τοῖς διαβατηρίοις — καθ' ἣν ὅδε ὁ κόσμος ἐδημιουργεῖτο. 9 Exod. 12,2. 17—21 pergit Nicetas: καθ' ἕκαστον οὖν ἐνιαυτὸν — ὥσπερ ἀρχετύπου σφραγῖδος τυπωθείς.

ἀφαυαίνεται ξηροῖς πνεύμασι τοῦ ἀέρος αὐχμώδη καταστάντα τοῖς ἀφ' ἡλίου φλογμοῖς. πρῶτον μὲν οὖν ἐπιφημίσαι μῆνα, καθ' ὃν ἐστείρωται 154 καὶ ἀγονεῖ ἥ τε ὀρεινὴ καὶ ἡ πεδιάς, παντάπασιν ὑπέλαβεν ἀνάρμοστον καὶ ἀνοίκειον εἶναι· δεῖ γὰρ τοῖς πρώτοις καὶ ἡγεμονίδα τάξιν εἰληχόσι προσεῖναι τὰ κάλλιστα καὶ εὐκταιότατα, δι' ὧν αἱ ζῴων καὶ καρπῶν καὶ φυτῶν γενέσεις καὶ αὐξήσεις εἰσίν, ἀλλ' οὐχ αἱ παλίμφημοι φθοραί. τῆς δὲ ἑορτῆς 155 ἀρχὴ διχόμηνος, ἡ πεντεκαιδεκάτη, καθ' ἣν σελήνη πλησιφαὴς γίνεται, προνοίᾳ τοῦ μηδὲν εἶναι σκότος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ φωτὸς ἀνάπλεα πάντα διὰ πάντων, ἡλίου μὲν ἕωθεν εἰς ἑσπέραν ἐπιλάμποντος, σελήνης δὲ ἀφ' ἑσπέρας ἄχρι τῆς ἕω τὰς αὐτὰς * * *, τῶν ⟨δ'⟩ ἀστέρων ἀλλήλοις ἀντιπαραχωρούντων ἀσκίοις φέγγεσιν. ἡ δὲ ἑορτὴ πάλιν ἐφ' 156 ἡμέρας ἑπτὰ ἄγεται δι' ἣν ἔλαχεν ἐν κόσμῳ ὁ ἀριθμὸς προνομίαν τε καὶ τιμήν, ἵνα μηδὲν τῶν εἰς εὐθυμίαν καὶ πάνδημον εὐφροσύνην καὶ εὐχαριστίαν τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀπολείπηται τῆς ἱερᾶς ἑβδομάδος, ἣν ἀρχὴν καὶ πηγὴν ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἁπάντων εἶναι διενοήθη. τῶν δὲ ἑπτὰ 157 ἡμερῶν δύο, τὴν πρώτην καὶ τὴν ὑστάτην, „ἁγίας" προσεῖπεν, ἀρχῇ καὶ τέλει προνομίαν, ὡς εἰκός, διδοὺς καὶ ἅμα βουλόμενος καθάπερ ἐν ὀργάνῳ μουσικῷ συμφωνίᾳ τῶν ἄκρων τὰς μεθορίους συναρμόσασθαι, τάχα μέντοι καὶ ὑπὲρ τοῦ τόν τε παρελθόντα καὶ μέλλοντα χρόνον συνῳδὸν ἀποφῆναι τῇ ἑορτῇ, τὸν μὲν παρεληλυθότα συνάπτοντα

---

3 παντάπασιν ὑπέλαβεν scripsi: παντάπασι κατέλαβεν M (Tisch.) 6 δ' Nicet. 7 ἀρχὴ διχόμηνος M (Tisch.): διχόμηνος ἄρχει Nicet. (v) 10 ἄχρι τῆς ἕω Nicet.: μέχρις ἕω M (Tisch.) τὰς (ῆς) αὐτάς (ῆς) (sic) M; καὶ αὐτῆς Tisch.; equidem τὰς αὐγὰς ⟨πεμπούσης⟩ conicio, τὰς αὐτὰς ⟨ἐπιτελούσης χρείας⟩ coni. Wendl. δ' addidi 11 δ' Nicet. 12 ἑπτὰ] ζ´ M 12. 13 δι' ἣν — τιμήν M (Tisch.): διὰ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ τιμὴν Nicet. (v) 13 καὶ πάνδημον εὐφροσύνην om. Nicet. 14 ἀπολίπηται M 14. 15 ἣν ἀρχὴν — διενοήθη om. Nicet. 15 δ' Nicet. 16 ἁγίαν Nicetae codd. Vat. Coisl. 17 προνομίαν ὡς εἰκὸς M Nicet. (Tisch.): ὡς εἰκὸς προνομίαν v 18 συμφωνίᾳ scripsi: συμφωνίαν M Nicet. (v) τὰς μεθορίους M Nicet. (Tisch.): om. v συναρμόσασθαι M (Tisch.): ἁρμόσασθαι Nicet. (v)

6—18 pergit Nicetas: τῆς δ' ἑορτῆς διχόμηνος ἄρχει ἡ πεντεκαιδεκάτη, καθ' ἣν σελήνη πλησιφαὴς γίνεται, προνοίᾳ τοῦ μηδὲν εἶναι σκότος κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, σελήνης ἀφ' ἑσπέρας ἐπιλαμπούσης (ἐπιλ. ἀφ' ἑσπέρας Coisl.) ἄχρι τῆς ἕω. ἡ δ' ἑορτὴ πάλιν ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ ἄγεται διὰ τὴν τοῦ ἀριθμοῦ τιμήν, ἵνα μηδὲν τῶν εἰς εὐθυμίαν καὶ εὐχαριστίαν τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀπολείπηται τῆς ἱερᾶς ἑβδομάδος. τῶν δ' ἑπτὰ ἡμερῶν δύο, τὴν πρώτην καὶ τὴν ὑστάτην, ἁγίαν (ἁγίας v) προσεῖπεν, ἀρχῇ καὶ τέλει προνομίαν ὡς εἰκὸς διδοὺς καὶ ἅμα βουλόμενος καθάπερ ἐν ὀργάνῳ μουσικῷ συμφωνίαν τῶν ἄκρων τὰς μεθορίους ἁρμόσασθαι. 7 Lev. 23,6. Num. 28,17. 11 Exod. 12,18. 19. Lev. 23,6. Num. 28,17. Deut. 16,3. 16 Exod. 12,16. Lev. 23,7. 8. Num. 28,18. 25.

⟨τῇ πρώτῃ, τὸν δὲ μέλλοντα⟩ τῇ τελευταίᾳ, ὧν ἑκατέρα τὴν ἑαυτῆς καὶ
τῆς ἑτέρας δύναμιν εἴληχεν· ἥ τε γὰρ πρώτη τῆς μὲν ἑορτῆς ἐστιν ἀρχή,
τέλος δὲ τοῦ παρεληλυθότος χρόνου, ἥ τε ἑβδόμη τέλος μὲν τῆς ἑορτῆς,
ἀρχὴ δὲ τοῦ μέλλοντος, ἵν', ὃ καὶ πρόσθεν εἶπον, ἅπας ὁ τοῦ σπου-
δαίου βίος ἰσότιμος ἑορτῇ νομίζηται λύπην καὶ φόβον καὶ ἐπιθυμίαν
158 καὶ τἆλλα πάθη καὶ νοσήματα τῆς ψυχῆς ἐληλακότος. ὁ δ' ἄρτος
ἄζυμος, ἤτοι διὰ τὸ τοὺς προγόνους, ἡνίκα θείᾳ πομπῇ τὴν ἀποικίαν
ἐστέλλοντο, χρωμένους ἀνυπερβλήτῳ τάχει τὰ φυράματα τοῦ σταιτὸς
ἄζυμα ἐπενέγκασθαι ἢ ἐπειδὴ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον (λέγω δὲ τὴν
ἐαρινὴν ὥραν, ἐν ᾗ συμβαίνει τὴν ἑορτὴν ἄγεσθαι) ὁ τοῦ σίτου
καρπὸς ἀτελής ἐστι, τῶν πεδίων σταχυηφορούντων καὶ μήπω καιρὸν
ἐχόντων εἰς ἄμητον. ἀτελεῖ δὴ τῷ μέλλοντι καρπῷ τελειωθησομένῳ δὲ
μικρὸν ὕστερον ἐδικαίωσεν ἐξομοιῶσαι τὴν ἄζυμον τροφὴν — ἀτελὴς
γάρ ἐστι καὶ αὕτη — πρὸς ἐλπίδος χρηστῆς ὑπόμνησιν, ὡς ἤδη τῆς
φύσεως τὰς ἐτησίους εὐτρεπιζομένης ἀνθρώπων γένει δωρεὰς ἐν τῇ τῶν
159 ἐπιτηδείων ἀφθονίᾳ καὶ περιουσίᾳ. λέγεται δὲ κἀκεῖνο τοῖς ἐξηγηταῖς
τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ὅτι ἡ μὲν ἄζυμος τροφὴ δώρημα φύσεώς ἐστιν,
ἡ δ' ἐζυμωμένη τέχνης ἔργον· ἐπιτηδεύσει γὰρ ἄνθρωποι τὰ ἡδέα τοῖς
ἀναγκαίοις ἀναμιγνύναι σπεύδοντες τὸ αὐστηρὸν τῇ φύσει προσηνὲς
160 τέχνῃ κατεσκεύασαν. ἐπεὶ οὖν ἐστιν ἡ ἐαρινὴ ἑορτή, καθάπερ ἐδίδαξα,
τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως ὑπόμνημα, τοὺς δὲ παλαιτάτους γηγενεῖς τε
καὶ ἐκ γηγενῶν ἀναγκαῖον ἦν χρήσασθαι ταῖς | τοῦ κόσμου δωρεαῖς p. 29
ἀδιαστρόφοις, μήπω τῆς ἡδονῆς παρευημερούσης, οἰκειοτάτην τροφὴν

---

1 τῇ πρώτῃ, τὸν δὲ μέλλοντα suppl. Tisch., om. M 6 tit. διὰ τί ἄζυμα ἐσθίουσιν add. mg M 7 ἄζυμος Nicet.: ὁ ἄζυμος M διὰ τὸ Nicet.: τὸ διὰ M τὴν ἀποικίαν om. Nicetae codd. Vat. Mon. (v) 8 χρωμένους — σταιτὸς om. v σταιτὸς Nicet.: στέατος M (Tisch.) 9 τὰ ἄζυμα v δὲ] δὴ M (Tisch.) 11 σταχυηφορούντων M (Tisch.): σταχυφορούντων Nicet. (v) 12 ἀτελεῖ—ὕστερον (13) om. v 13 ἐξομοιῶσαι M Nicet. (Tisch.): ἐξ ὁμοιώσεως v post τροφὴν interpung. v et Tisch. 14 αὕτη Nicet.: αὐτὴ M (Tisch.) πρὸς ἐλπίδος χρηστῆς ὑπόμνησιν Nicet. (coni. Mang.), πρὸς ἐλπίδος ἀγαθῆς ὑπόμνησιν M (Tisch.): πρὸς ἐλπίδα χρηστῆς ὑπομνήσεως v 17 τῶν M Nicet. (Tisch.): om. v ἄζυμος M Nicet. (Tisch.): ἄζυμα v 18 ἐπιτηδεύσει—κατεσκεύασαν (20) om. Nicet. 19 ἀναγκαίοις Wendl.: δικαίοις M (Tisch.) 20 καθάπερ ἐδίδαξα om. Nicet. 21 παλαιτάτους M Nicet.: παλαιοτάτους Tisch. 21. 22 τε καὶ ἐκ γηγενῶν om. Nicet. 22. 23 δωρεαῖς ἀδιαστρόφοις Nicet.: τροφαῖς ἄδεία (sic) δωρεᾶς M 23 οἰκειοτάτην τροφὴν om. M

6—125,2 pergit Nicetas: ὁ δ' ἄρτος ἄζυμος — ἐμπυρεύματα ζωπυρεῖν (125,2). ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον (125,8).

ἐνομοθέτησε τῷ καιρῷ, βουλόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος τὰ τῆς σεμνῆς καὶ
αὐστηρᾶς διαίτης ἐμπυρεύματα ζωπυρεῖν καὶ ἅμα τὸν ἀρχαῖον βίον τῆς
ὀλιγοδείας καὶ εὐτελείας θαυμάσαι τε καὶ τιμῆσαι πανηγύρεως ἐκεχειρίᾳ
καὶ τὸν ἡμῶν καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν ἐξομοιῶσαι τῷ παλαιῷ. τὰ λεχθέντα 161
πιστοῦται μάλιστα ἡ τῶν ἰσαρίθμων ταῖς φυλαῖς ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης
ἄρτων δώδεκα πρόθεσις· εἰσὶ γὰρ πάντες ἄζυμοι, δεῖγμα σαφέστατον
ἀμιγοῦς τροφῆς οὐ τέχνῃ πρὸς ἡδονὴν ἀλλὰ φύσει πρὸς τὸ τῆς χρήσεως
ἀναγκαῖον εὐτρεπισθείσης. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.

(20.) Ἑορτὴ δέ ἐστιν ἐν ἑορτῇ ἡ μετὰ τὴν πρώτην εὐθὺς ἡμέραν, ἥτις 162
ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὀνομάζεται δράγμα· τοῦτο γὰρ ἀπαρχὴ προσά-
γεται τῷ βωμῷ καὶ τῆς χώρας, ἣν ἔλαχε τὸ ἔθνος οἰκεῖν, καὶ τῆς
συμπάσης γῆς, ὡς εἶναι τὴν ἀπαρχὴν καὶ τοῦ ἔθνους ἰδίαν καὶ ὑπὲρ
ἅπαντος ἀνθρώπων γένους κοινήν. τὸ δ' αἴτιον, ὅτι ὃν λόγον ἔχει πρὸς 163
πόλιν ἱερεύς, τοῦτον πρὸς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην τὸ Ἰουδαίων ἔθνος.
ἱερᾶται γάρ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἅπασι τοῖς ἁγνευτικοῖς καθαρσίοις
χρώμενον καὶ κατὰ σῶμα καὶ κατὰ ψυχὴν ὑφηγήσεσι νόμων θείων, οἳ
τάς τε γαστρὸς ἡδονὰς καὶ ὑπογαστρίους ἔστειλαν καὶ τὸν ὄχλον ⟨τῆς
ψυχῆς ἐχαλίνωσαν νοῦν⟩ ταῖς αἰσθήσεσιν ἡνίοχον, ἀλόγοις λόγον, ἐπι-
στήσαντες, ἔτι δὲ καὶ τὰς τῆς ψυχῆς ἀκρίτους καὶ πλεοναζούσας ὁρμὰς
ἀνέκοψαν καὶ ἀνεχαίτισαν, τὰ μὲν μαλακωτέραις ὑφηγήσεσι καὶ φιλο-
σόφοις προτροπαῖς, τὰ δ' ἐμβριθεστέροις καὶ εὐτονωτέροις ἐλέγχοις καὶ
φόβῳ κολάσεως, ὃν ἐπανατείνονται. χωρὶς δὲ τοῦ τὴν νομοθεσίαν 164
τρόπον τινὰ διδασκαλίαν ἱερωσύνης εἶναι καὶ τὸν βιοῦντα κατὰ τοὺς
νόμους εὐθὺς ἱερέα, μᾶλλον δ' ἀρχιερέα, παρ' ἀληθείᾳ δικαζούσῃ νομί-
ζεσθαι κἀκεῖνο πρόσεστιν ἐξαίρετον· ἀπερίγραφον καὶ ἀπερίληπτον συμ-

---

1 τὰ τῆς scripsi: τὰ om. M (Tisch.), τῆς om. Nicet. (v) 2 ἐμπυρεύματα M Nicetae cod. Coisl. (Mang. Tisch.): ἐμπορεύματα v (Vat. Mon.) 3 ὀλιγοδείας M: ὀλιγοδεΐας Tisch. 6 ιβ' M 8 ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον om. v 9 tit. ἑορτὴ δράγματος add. mg M δ' Nicet. ἐν ἑορτῇ om. Nicet. ἡ Nicet.: om. M (Tisch.) ἡμέραν M Nicet. (Tisch.): ἡμέρα v 10 δρᾶγμα M 10. 11 προσάγεται M Nicet. (Tisch., coni. Mang.): προσαγορεύεται v (Mon. et Hoesch. cod.) 11 οἰκεῖν M (Tisch., coni. Mang.): οἰκεῖον Nicet. (v) 12 τὴν ἀπαρχὴν καὶ Nicet.: καὶ τὴν ἀπαρχὴν M (Tisch.) post alt. καὶ add. τὴν M (Tisch.) 14 τοῦτο M 17 τὸν ὄχλον M: ἐκόλουσαν Tisch. 17. 18 τῆς ψυχῆς ἐχαλίνωσαν νοῦν e. gr. supplevi

---

5 Lev. 24,5—9. 9 Lev. 23,10. 11. 9—13 pergit Nicetas: ἑορτὴ δ' ἐστὶν ἡ μετὰ τὴν πρώτην εὐθὺς ἡμέραν — καὶ ὑπὲρ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους κοινήν.

βέβηκεν εἶναι θεῶν πλῆθος τῶν κατὰ πόλεις τιμωμένων ἀρρένων τε
καὶ θηλειῶν, οὓς τό τε ποιητικὸν γένος ἐμύθευσε καὶ ⟨ὁ⟩ πολὺς ὅμιλος
ἀνθρώπων, οἷς ἄπορος καὶ ἀδιερεύνητος ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας ἐστίν·
οὐ μὴν τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ἀλλὰ ἑτέρους ἕτεροι σεμνοποιοῦσι καὶ
γεραίρουσιν, ὡς μηδὲ θεοὺς τοὺς ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς νομίζειν, ἀλλὰ
γέλωτα καὶ χλεύην θέσθαι τὰς ἐκείνων ἀποδοχὰς καὶ καταγινώσκειν τῶν
165 τιμώντων πολλὴν ἠλιθιότητα ὡς ὑγιοῦς διαμαρτανόντων δόξης. εἰ δ'
ἔστιν, ὃν μιᾷ γνώμῃ πάντες ὁμολογοῦσιν Ἕλληνες ὁμοῦ καὶ βάρβαροι,
ὁ ἀνωτάτω πατὴρ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων καὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου
δημιουργός, οὗ τὴν φύσιν ἀόρατον καὶ δυστόπαστον οὖσαν οὐ μόνον
ὁραθῆναι ἀλλὰ καὶ νοηθῆναι πάντες οἱ περὶ τὰ μαθήματα καὶ τὴν
ἄλλην φιλοσοφίαν διατρίβοντες ἀναζητεῖν γλίχονται μηδὲν παρέντες τῶν
εἰς εὕρεσιν καὶ [τούτου] θεραπείαν, ἔδει μὲν πάντας ἀνθρώπους ἀνῆφθαι
⟨τούτου⟩ καὶ μὴ καθάπερ ἀπὸ μηχανῆς εἰσποιεῖν ἑτέρους ἐπὶ μετουσίᾳ
166 τῶν ἴσων τιμῶν. ἐπεὶ δὲ περὶ τὸ ἀναγκαιότατον ὤλισθον μέρος, τὸ
σφάλμα τῶν ἄλλων ἐπηνωρθώσατο, κυριώτατα φάναι, τὸ Ἰουδαίων ἔθνος,
ὅσα μὲν εἰς γένεσιν ἦλθε πάνθ' ὑπερκύψαν ὡς γενητὰ καὶ τῇ φύσει
φθαρτά, τοῦ δ' ἀγενήτου καὶ ἀιδίου μόνου τὴν θεραπείαν ἑλόμενον·
πρῶτον μὲν ὅτι καλόν, ἔπειτα δ' ὅτι καὶ ὠφέλιμον πρεσβυτέρῳ πρὸ
νεωτέρων καὶ ἄρχοντι πρὸ ἀρχομένων καὶ ποιητῇ πρὸ γεγονότων ἀνα-
167 κεῖσθαί τε καὶ προστίθεσθαι. διὸ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι, πῶς
τολμῶσί τινες ἀπανθρωπίαν τοῦ ἔθνους κατηγορεῖν, ὃ τοσαύτῃ κέχρηται
κοινωνίας καὶ εὐνοίας τῆς πρὸς ⟨τοὺς⟩ πανταχοῦ πάντας ὑπερβολῇ, ὡς τάς
τε εὐχὰς καὶ ἑορτὰς καὶ ἀπαρχὰς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων
ἐπιτελεῖν καὶ τὸν ὄντως ὄντα θεὸν θεραπεύειν ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν
ἄλλων, οἳ τὰς ὀφειλομένας λατρείας ἀποδεδράκασι. καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ

---

1 εἶναι Tisch.: εἰ M πόλεις scripsi: πόλιν M (Tisch.) 2 ὁ addidi 3 ἄπορος Tisch.: ἄπονος M 6 θέσθαι scripsi: ὑποθέσθαι M ἀποδοχὰς Wendl.: ὑποδοχὰς M (Tisch.) 13 τούτου ante θεραπείαν seclusi 14 τούτου post ἀνῆφθαι addidi 16 ἐπανωρθώσατο M (Tisch.) 19 πρῶτα M (πρῶτον Tisch.) 21 προστίθεσθαι scripsi: προτίθεσθαι M (Tisch.) 23 τῆς Tisch.: τῇ M τοὺς add. Wendl. 25 ὄντως M Nicet. (Tisch.): om. v θεὸν θεραπεύειν Nicet.: θεραπεύειν θεὸν M (Tisch.)

25—127,12 pergit Nicetas: καὶ τὸν ὄντως ὄντα θεὸν θεραπεύειν ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων (26), ὅτι πάμφορον γῆν ἔλαχον (127,8)· ἐν αὐτῇ γὰρ οὐδέν ἐστι λυπρόγεων, ἀλλὰ καὶ ὅσα λιθώδη καὶ ἀπόκροτα εἶναι δοκεῖ φλεψὶ μαλακαῖς διέζωσται καὶ σφόδρα βαθείαις, αἳ διὰ πιότητα ζωοφυτεῖν εἰσιν ἀγαθαί (127,9—12).

τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους. ἰδίᾳ δὲ πάλιν εὐχαριστοῦσι ⟨διὰ⟩ 168
πολλά· πρῶτον μὲν ⟨ὅτι⟩ οὐχ αἰεὶ σποράδην ἀλώμενοι κατά τε νήσους
καὶ ἠπείρους διατελοῦσι καὶ ὡς ὀθνεῖοι καὶ ἀνίδρυτοι τὰς ἑτέρων ἐπῳ-
κηκότες καὶ ἀλλοτρίοις ἐφεδρεύοντες ἀγαθοῖς ὀνειδίζονται μηδεμίαν γῆς
τοσαύτης ἀποτομὴν ⟨ἐπὶ⟩ τῷ μετοικίζεσθαι δανεισάμενοι, χώραν δὲ καὶ
πόλεις κτησάμενοι κλῆρον ἴδιον ἐκ πολλοῦ νέμονται, ἀφ' οὗ τὰς ἀπαρχὰς
ὅσιόν ἐστι ποιεῖσθαι. δεύτερον δ' ὅτι οὔτε ἀπόβλητον καὶ τὴν ἐπι- 169
τυχοῦσαν ἀλλ' ἀγαθὴν καὶ πάμφορον γῆν ἔλαχον πρός τε ζῴων ἡμέρων
εὐγονίας καὶ καρπῶν ἀμυθήτων ἀφθονίαν· ἐν αὐτῇ γὰρ οὐδέν ἐστι
λυπρόγεων, ἀλλὰ καὶ ὅσα λιθώδη καὶ ἀπόκροτα εἶναι δοκεῖ φλεψὶ μα-
λακαῖς διέζωσται καὶ σφόδρα βαθείαις, αἳ διὰ πιότητα ζῳοφυτεῖν εἰσιν
ἀγαθαί. πρὸς δὲ τούτοις οὐκ ἔρημον χώραν ἔλαβον, ἀλλ' ἐν ᾗ πολυ- 170
άνθρωπον ἔθνος ἦν καὶ εὐανδροῦσαι μεγάλαι πόλεις· ἀλλ' αἱ μὲν ἐκενώ-
θησαν οἰκητόρων, τὸ δὲ σύμπαν ἔθνος ἔξω μέρους βραχέος ἠφανίσθη,
τὰ μὲν πολέμοις, τὰ δὲ καὶ θεηλάτοις προσβολαῖς, διὰ καινὰς καὶ
ἐκτόπους ἐπιτηδεύσεις ἀδικημάτων καὶ ὅσα μεγαλουργοῦντες ἐπὶ καθαιρέσει
τῶν τῆς φύσεως θεσμῶν ἠσέβουν, ἵνα οἱ ἀντὶ τούτων εἰσοικιζόμενοι τοῖς
ἑτέρων σωφρονισθῶσι κακοῖς, ἀναδιδαχθέντες ἔργοις ὅτι ζηλωταὶ μὲν
τῶν ⟨κακίας⟩ ἔργων γενόμενοι ταὐτὰ πείσονται, τιμήσαντες δ' ἀρετῆς
βίον ἕξουσι τὸν ἀπονεμηθέντα κλῆρον, οὐκ ἐν μετοίκοις ἀλλ' ἐν αὐτό-
χθοσιν ἐξετασθέντες. ὡς μὲν τοίνυν ἀπαρχὴ τὸ δράγμα τῆς τε οἰκείας 171
καὶ τῆς συμπάσης γῆς ἐστιν ἐπ' εὐχαριστίᾳ γινόμενον εὐθηνίας καὶ

---

1 διὰ addidi 2 ὅτι add. Tisch. οὐκ αἰεὶ M: οὐκέτι Tisch. 3 αἴδρυτοι M (Tisch.) 4 γῆς Tisch.: τῆς M 5 ⟨ἐπὶ⟩ τῷ μετοικίζεσθαι scripsi: τῷ μειονεκτεῖσθαι M (Tisch.) δανεισάμενοι M: διανειμάμενοι Tisch. 6 ἀφ' οὗ scripsi: ἀφ' ὧν M (Tisch.) 7.8 ἐπιτυχοῦσαν Wendl.: ἀποτυχοῦσαν M; τυχοῦσαν Tisch. 9 εὐγονίας M Vind.: εὐγονίαν Tisch. 10 λυπρόγεων Nicet. Vind.: λυπηρὸν γονέων M 11 βαθείαις ⟨αὔλαξι⟩ coni. Mang. πιότητα M Nicet. Vind. (Tisch., coni. Mang.): πιστότητα v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) ζῳοφυτεῖν Nicet. Vind.: ζῳοφυτεύειν M (Tisch.), ζῳοφυεῖν v 15 καινὰς scripsi: κενὰς M (Tisch.) 19 κακίας addidi ταὐτὰ] ταῦτα M (Tisch.) 20 ἕξουσι scripsi: ἀνέξουσι M (Tisch.) 21 μὲν τοίνυν scripsi: μέντοι νῦν M (Tisch.) τῆς τε Tisch.: περί τε M; fortasse ὑπέρ τε ⟨τῆς⟩ scribendum, πατρίδος τε coni. Wendl.

8—12 Vind. hist. gr. 67 fol. 60r τοῦ αὐτοῦ: ἀγαθὴν μὲν καὶ πάμφορον γῆν ἔλαχες, ἄνθρωπε, πρός τε ζῴων ἡμέρων εὐγονίας καὶ καρπῶν ἀμυθήτων ἀφθονίας· ἐν αὐτῇ γὰρ οὐδέν ἐστι λυπρόγ^{αι}εων· ἀλλὰ καὶ ὅσα λιθώδη καὶ ἀπόκροτ' εἶναι δοκεῖ φεψὶ (sic) μαλακαῖς διέζωσται καὶ σφόδρα βαθείαις, αἳ διὰ πιότητα ζῳοφυτεῖν εἰσὶν ἀγαθαί.

εὐετηρίας, ᾗ τό τε ἔθνος καὶ τὸ σύμπαν ἀνθρώπων γένος ἐπόθει χρῆσθαι,
δεδήλωται. προσήκει δὲ μὴ ἀγνοεῖν, ὅτι πολλὰ διὰ τῆς ἀπαρχῆς καὶ
ὠφελιμώτατα παρίσταται· πρῶτον μὲν θεοῦ μνήμη, ἧς οὐκ ἔστιν εὑρεῖν
ἀγαθὸν τελειότερον, ἔπειτα δὲ τῷ πρὸς ἀλήθειαν αἰτίῳ τῆς εὐκαρπίας
172 ἀμοιβὴ δικαιοτάτη. τὰ μὲν γὰρ ἀπὸ τέχνης γεωργικῆς ὀλίγα καὶ τὸ
μηδέν, αὔλακας ἀναστεῖλαι ἢ περισκάψαι καὶ γυρῶσαι φυτὸν ἢ βαθῦναι
τάφρον ἢ τὰς περιττὰς ἐπιφύσεις ἀποτεμεῖν ἤ τι τῶν ὁμοιοτρόπων
ἐργάσασθαι, τὰ δ' ἐκ φύσεως ἀναγκαῖα πάντα καὶ χρήσιμα, γονιμώτατον
ἔδαφος, εὔυδρα χωρία πηγαῖς καὶ ποταμοῖς αὐθιγενέσι καὶ χειμάρροις
καὶ ἐτησίοις ὄμβροις καταρδόμενα, ἀέρος εὐκρασίαι ζωτικωτάταις αὔραις
ἐπιπνέοντος, αἱ σπαρτῶν καὶ φυτῶν ἰδέαι μυρίαι· τί γὰρ τούτων ἄνθρωπος
173 ἢ εὗρεν ἢ ἐγέννησεν; ἡ μὲν οὖν γεννήσασα φύσις τῶν ἰδίων ἀγαθῶν
οὐκ ἐφθόνησεν ἀνθρώπῳ, ζῴων δὲ τῶν θνητῶν ἡγεμονικώτατον αὐτὸν
εἶναι ὑπολαβοῦσα, διότι λόγου καὶ φρονήσεως κεκοινώνηκεν, ἀριστίνδην
εἵλετο καὶ πρὸς μετουσίαν τῶν ἰδίων ἐκάλεσεν· ὑπὲρ ὧν ἄξιον ἐπαι-
νεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι τὸν ἑστιάτορα θεὸν τὴν ὡς ἀληθῶς ἑστίαν
γῆν ἅπασαν ἀεὶ πλήρη παρέχοντα τῶν οὐκ ἀναγκαίων μόνον ἀλλὰ καὶ
174 ⟨τῶν πρὸς⟩ τὸν ἁβροδίαιτον βίον. πρὸς δὲ τούτοις τὸ μὴ δεῖν εὐεργετῶν
ἀλογεῖν· ὁ γὰρ πρὸς τὸν ἀνεπιδεᾶ καὶ ἑαυτοῦ ⟨πλήρη⟩ θεὸν εὐχάριστος
γένοιτ' ἂν καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐξεθισθείς, οἳ μυρίων ὅσων ἐνδεεῖς
175 εἰσιν. κρίθινον δὲ τὸ τῆς ἀπαρχῆς δράγμα, πρὸς τὴν τῶν ὑποβεβηκότων

2 tit. τίς ἡ τῆς ἀπαρχῆς ὠφέλεια add. mg M   3 μνήμη M Nicet. (Tisch.): μνῆμα v   4 ἀγαθὸν scripsi: ἀγαθῶν M (Tisch.)   7 ἐπιφύσεις scripsi: ἐπιφυήσεις M (Tisch.)   17 τὸν οὐκ ἀναγκαίων (sic) M, corr. Tisch.   18 τῶν πρὸς add. Tisch.   19 πλήρη addidi   20 ἐξεθισθείς M: ἐξιλασθείς Tisch.   21 κρίθινον M Nicet. (Tisch.): κριθὴ v   ὑποβεβηκότων Nicetae cod. Coisl. (coni. Mang., recepit Tisch.): ὑπερβεβηκότων M, ὑποβεβιωκότων v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.)   post ὑποβεβη-κότων add. σπαρτῶν Nicetae cod. Coisl.

2—5 pergit Nicetas: πολλὰ μέντοι διὰ τῆς ἀπαρχῆς παρίσταται· πρῶτον μὲν θεοῦ μνήμη, ἔπειτα τῷ πρὸς ἀλήθειαν αἰτίῳ τῆς εὐκαρπίας ἀμοιβὴ δικαιοτάτη.   21 sqq. Lev. 23,14. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 250* τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν ἀζύμων ἡμέρᾳ, ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη, τῶν καρπῶν οὓς ἐθέρισαν — οὐ γὰρ ἥψαντο πρότερον αὐτῶν — [μετα]λαμβάνουσι καὶ τὸν θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ἐπιφέρουσι τρόπον τοιοῦτον. (251) φρύξαντες τῶν ἀσταχύων τὸ δράγμα καὶ πτίσαντες καὶ καθαρὰς πρὸς ἄλετον τὰς κριθὰς ποιήσαντες τῷ βωμῷ ἀσσαρῶνα προσφέρουσι τοῦ θεοῦ καὶ μίαν ἐξ αὐτοῦ δράκα ἐπιβαλόντες τὸ λοιπὸν ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι· καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν.   21—129,7 pergit Nicetas: κρίθινον δὲ τὸ τῆς ἀπαρχῆς δράγμα — εἰς ἐπιτηδειότερον ἀνατέθεικε καιρόν.

ἀνυπαίτιον χρῆσιν· ἐπειδὴ γὰρ οὔτ' εὐαγὲς ἦν ἐκ πάντων ἀπάρχεσθαι, τῶν πλείστων πρὸς ἡδονὴν μᾶλλον ἢ τὴν ἀναγκαίαν χρῆσιν γεγονότων, οὔθ' ὅσιον ἀπολαῦσαι καὶ μετασχεῖν τινος τῶν πρὸς ἐδωδὴν μὴ ἐν οἷς εὐπρεπὲς καὶ θέμις εὐχαριστήσαντας, τὸ δευτερείοις τροφῆς τετιμημένον εἶδος, κριθήν, ἀπάρχεσθαι προσέταξεν ὁ νόμος· ὁ γὰρ τοῦ σίτου ⟨καρπὸς⟩ τὰ πρεσβεῖα ἔλαχεν, οὗ πάλιν τὴν ἀπαρχὴν ἐπιφανεστέραν οὖσαν εἰς ἐπιτηδειότερον ἀνατίθεται καιρόν, οὐ προεκφοιτῶν ἀλλ' ἐν τῷ παρόντι ταμιευόμενος ὑπὲρ τοῦ καὶ τὰς εὐχαριστίας ἡρμόσθαι χρόνων τεταγμέναις περιόδοις.

(21.) Τοσαύτας ἔχουσα προνομίας, ὁπόσας ἔδειξεν ὁ νόμος, ἡ ἐπὶ τῷ 176
δράγματι πανήγυρις προέορτός ἐστιν, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἑτέρας ἑορτῆς
μείζονος· ἀπὸ γὰρ ἐκείνης ἡμέρα πεντηκοστὴ καταριθμεῖται ἑπτὰ ἑβδομάσιν, ἀφέσεως ἱερὸν ἀριθμὸν ἐπισφραγιζομένης μονάδος, ἥτις ἐστὶν
ἀσώματος θεοῦ εἰκών, ᾧ κατὰ τὴν μόνωσιν ἐξομοιοῦται. τοῦτο μὲν
δὴ πρῶτον κάλλος ἐπιδείκνυται πεντηκοντάς. ἕτερον δὲ μηνυτέον· 177
θαυμαστὴ καὶ περιμάχητός ἐστιν ἡ φύσις ⟨αὐτῆς⟩ διά τε τἄλλα καὶ ἐπειδὴ συνέστηκεν ἐκ τοῦ στοιχειωδεστάτου καὶ πρεσβυτάτου τῶν ἐν οὐσίαις περιλαμβανομένων, ὥς φασιν οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων, ὀρθογωνίου τριγώνου· μήκει μὲν γὰρ αἱ τοῦδε πλευραὶ τριῶν οὖσαι καὶ τεσσάρων καὶ πέντε συμπληροῦσιν ἀριθμὸν τὸν δώδεκα, τοῦ ζῳοφόρου κύκλου παράδειγμα, διπλασιασθείσης ἑξάδος τῆς γονιμωτάτης, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τελειότητος, ἐκ τῶν ἰδίων συμπληρουμένη μερῶν, οἷς ἐξισοῦται·

---

1 οὔτ'] ὅτ' M 3 πρὸς ἐδωδὴν Nicet.: εἰς ἐδωδὴν M (Tisch.) μὴ ἐν οἷς M Nicet.: μὴ ἂν οἷς Tisch., εἰ μὴ οἷς v 4 εὐχαριστήσαντας M Nicet. (Tisch.): εὐχαριστήσαιτο v 5 κριθήν Nicet.: κρίθινον M (Tisch.) ἀπάρχεσθαι M Nicet. (Tisch.): ἀπάρξεσθαι v ὁ γὰρ M: ἡ γὰρ Nicet.; οὐ γὰρ v (Tisch.) καρπὸς addidi 6 ἀπαρχὴν] ἀρχὴν M 7 ἀνατίθεται M (Tisch.): ἀνατέθεικε Nicet. (v) καιρόν (non καρπόν) etiam M 10 προνομίας Nicet.: προνομὰς M 11 προέορτός Nicet.: προέορτόν M; προεόρτιόν Tisch. εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν om. Nicet. 12 ἀπὸ Nicet.: ἀλλὰ M ἡμέρα M (Tisch.): τῆς ἡμέρας Nicet. (v) καταριθμεῖται M (Tisch.): ἀριθμεῖται Nicet. (v) 12. 13 ἑπτὰ ἑβδομάσιν scripsi (cf. *de decal. § 160*): ἑβδόμη ἑβδομάς M (Tisch.), ἑπτὰ ἑβδομάδες Nicet.; ἑπτὰ ἑβδομάδων v 13 ἀφέσεως scripsi (cf. *de congr. erud. gr. § 109*): ἐφ' αἷς M (Tisch.), om. Nicet. 14 ᾧ M θεῷ Tisch. 15 πεντηκοντάς M: πεντηκοστῆς Tisch. 16 αὐτῆς addidi 18 περιλαμβανομένων scripsi: παραλαμβανομένων M (Tisch.) 20 τὸν ιβ' M 22 μερῶν scripsi: ἡμερῶν M (Tisch.) οἷς M: αἷς Tisch.

10—13 pergit Nicetas: τοσαύτας ἔχουσα προνομίας ἡ ἐπὶ τῷ δράγματι πανήγυρις—ἐπισφραγιζομένης μονάδος. 12 Lev. 23,15. 16. Deut. 16, 9. 10. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 252.*

δυνάμει δ', ὡς ἔοικεν, ἀπογεννῶσι τὸν πεντηκοστὸν διὰ τοῦ τρὶς τρία
καὶ τετράκις τέσσαρα καὶ πεντάκις πέντε, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι λέγειν
τοσούτῳ ⟨κρείττω⟩ δωδεκάδος εἶναι πεντηκοντάδα ὅσῳ καὶ τὸ δυνάμει
178 τοῦ μήκει. εἰ δὲ τοῦ ἐλάττονος εἰκών ἐστιν ἡ καλλιστεύουσα τῶν ἐν
οὐρανῷ σφαῖρα ἡ ζῳοφόρος, τίνος ἂν εἴη παράδειγμα τὸ κρεῖττον, ἡ
πεντηκοντάς, ἢ πάντως ἀμείνονος φύσεως; περὶ ἧς οὐ καιρὸς λέγειν·
αὔταρκες γὰρ ἐν τῷ παρόντι σεσημειῶσθαι τὴν διαφορὰν ὑπὲρ τοῦ μὴ
ἐν παρέργῳ προηγούμενον ἔργον τίθεσθαι.
179 Πρόσρησιν δ' ἔλαχεν ἡ κατὰ τὸν πεντηκοστὸν ἀριθμὸν ἐνισταμένη
ἑορτὴ πρωτογεννημάτων, ἐν ᾗ δύο ἐζυμωμένους ἄρτους ἐκ πυροῦ γεγο-
νότας ἔθος προσφέρειν ἀπαρχὴν σίτου, τῆς ἀρίστης τροφῆς. ὠνομάσθη
δὲ πρωτογεννημάτων ἢ διότι, πρὶν εἰς τὴν ἀνθρώπων χρῆσιν ἐλθεῖν τὸν
ἐπέτειον καρπόν, τοῦ νέου σίτου τὸ πρῶτον γέννημα καὶ ὁ πρῶτος παρα-
180 φανεὶς καρπὸς ἀπαρχὴ προσάγεται — δίκαιον γὰρ καὶ ὅσιον τὴν μεγίστην
λαβόντας παρὰ θεοῦ δωρεὰν ἀφθονίαν ἀναγκαιοτάτης ὁμοῦ καὶ ὠφελι-
μωτάτης ἔτι δὲ καὶ ἡδίστης τροφῆς μήτε ἀπολαῦσαι μήτε συνόλως
σπάσαι, πρὶν ἀπάρξασθαι τῷ χορηγῷ, διδόντας μὲν οὐδέν, αὐτοῦ γὰρ τὰ
πάντα καὶ κτήματα καὶ δωρεαί, διὰ ⟨δὲ⟩ βραχέος συμβόλου παραφαί-
νοντας εὐχάριστον καὶ θεοφιλὲς ἦθος πρὸς τὸν χαρίτων μὲν ἀνεπιδεᾶ
181 συνεχεῖς δὲ καὶ ἀενάους χάριτας ἄρδοντα — ἢ διότι κατ' ἐξοχὴν πρῶτον
καὶ ἄριστον γέννημα ὁ τοῦ σίτου καρπός ἐστιν, ἐν δευτέρᾳ τάξει

---

3 κρείττω addidi   δωδεκάδος scripsi: δεκάδος M (Tisch.)   3. 4 τὸ δυνάμει τοῦ μήκει scripsi: τοῦ δυνάμει τὸ μήκει M (Tisch.)   4 εἰ δὲ Tisch.: ἡ δὲ M
5 ζῳοφόρος scripsi: ζωηφόρος M (Tisch.)   7 αὔταρκες Tisch.: αὐτάρκως M
9 tit. περὶ πεντηκοστῆς καὶ τῶν ἐζυμωμένων ἄρτων add. mg M   10 ἐν ᾗ — πρωτογεννημάτων (12) om. Nicetae codd. Vat. Coisl.   11 ἀπαρχὴν] ἐξ ἀρχῆς M
11. 12 ὠνομάσθη δὲ πρωτογεννημάτων om. v   13 τὸ πρῶτον γέννημα M Nicet.: τὸ om. v, τὸ πρωτογέννημα Tisch.   13. 14 παραφανεὶς Nicetae cod. Coisl. (Mang.): παραφανὴς v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.), φανεὶς M (Tisch.)   15. 16 ἀναγκαιοτάτην ὁμοῦ καὶ ὠφελιμωτάτην M, corr. Tisch.   18 δὲ add. Tisch., om. M
18. 19 παραφαίνοντος M, corr. Tisch.   19 καὶ θεοφιλές om. Nicet.
19. 20 πρὸς — ἄρδοντα om. v   20 συνεχεῖς δὲ καὶ ἀεννάους M: ἀεννάους δὲ Nicet.
21 ἐν — σπαρτά (131,1) om. v   ἐν δευτέρᾳ Nicet.: ἐν τῇ δευτέρα M (Tisch.)

9—131,1 pergit Nicetas: πρόσρησιν δ' ἔλαχεν — ἀπαρχὴ προσάγεται (14), ἵνα διὰ βραχέος συμβόλου παραφήνωσιν εὐχάριστον ἦθος πρὸς τὸν χαρίτων μὲν ἀνεπιδεᾶ, ἀεννάους δὲ χάριτας ἄρδοντα, ἢ διότι κατ' ἐξοχὴν πρῶτον καὶ ἄριστον γέννημα ὁ τοῦ σίτου καρπός ἐστιν, ἐν δευτέρᾳ τάξει τῶν ἄλλων καταριθμουμένων ὅσα σπαρτά (18—131,1).   10 Lev. 23,17. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 252* . . . πεντηκοστήν, καθ' ἣν προσάγουσι τῷ θεῷ ἄρτων ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσαρῶνας δύο μετὰ ζύμης γεγονότων.

τῶν ἄλλων καταριθμουμένων ὅσα σπαρτά· καθάπερ γὰρ ἄρχων ⟨μὲν⟩
ἐν πόλει, κυβερνήτης δ' ἐν νηὶ πρῶτος εἶναι λέγεται, τῷ τὸν μὲν κατὰ
πόλιν, τὸν δὲ κατὰ ναῦν ἀφηγεῖσθαί τε καὶ προφέρειν, τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ ὁ τοῦ σίτου καρπὸς ὀνόματι συνθέτῳ πρωτογέννημα ὠνομάσθη διὰ
τὸ πάντων ἄριστος εἶναι τῶν σπειρομένων· ἔδει γὰρ αὐτὸν καὶ τοῦ
295 M. ζῴων ἀρίστου τροφὴν εἶναι. ἐζυμωμένοι δ' εἰσὶν οἱ ἄρτοι, τοῦ | νόμου 182
ζύμην ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναφέρειν ἀπειπόντος, οὐχ ἵνα διαμάχῃ τις ᾖ ἐν
τοῖς προσταττομένοις, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τρόπον τινὰ δι' ἑνὸς εἴδους λαβεῖν
τε καὶ δοῦναι, λαβεῖν μὲν τὴν ἀπὸ τῶν προσφερόντων εὐχαριστίαν, δοῦναι
δὲ εὐθὺς ἀνυπερθέτως τὰ κομιζόμενα τοῖς προσφέρουσιν, οὐ μὴν ὥστε
χρῆσθαι· χρήσονται γὰρ τοῖς ἅπαξ καθιερωθεῖσιν οἷς ἔξεστί τε καὶ 183
ἐφίεται, ἔξεστι δὲ τοῖς ἱερωμένοις, οἳ τῶν προσαγομένων τῷ βωμῷ ὅσα
μὴ ὑπὸ τοῦ ἀσβέστου πυρὸς ἀναλίσκεται τὴν μετουσίαν ἔλαβον φιλαν-
θρωπίᾳ νόμου δοθεῖσαν ἢ μισθὸν ὑπηρεσιῶν ἢ γέρας ἀγώνων, οὓς ὑπὲρ
εὐσεβείας ἀθλοῦσιν, ἢ κλῆρον ἱερόν, τοῦ κατὰ τὴν χώραν μὴ τὸν αὐτὸν
τρόπον ταῖς ἄλλαις φυλαῖς τὸ ἐπιβάλλον μέρος δανεισάμενοι. σύμβολον 184
δ' ἐστὶ καὶ ἄλλων ἡ ζύμη δυεῖν· ἑνὸς μὲν ἐντελεστάτης καὶ ὁλοκλήρου
τροφῆς, ἧς οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἐν τῇ καθ' ἡμέραν χρήσει κρείττονα καὶ
λυσιτελεστέραν· κράτιστος δὲ καὶ ὁ τοῦ σίτου καρπὸς ἐν σπαρτοῖς, ὡς
ἁρμόττειν ὑπὲρ τοῦ ἀρίστου ποιεῖσθαι τὴν ἀρίστην ἀπαρχήν. ἕτερον 185

---

1 μὲν addidi 6 τροφὴν εἶναι scripsi: εἶναι τροφὴν M (Tisch.) οἱ om. Nicetae codd. Vat. Coisl. 7 ζύμην M Nicet. (Tisch.): ἄζυμα v διαμάχῃ Nicet.: διδαχὴ M 8 εἴδους Nicet.: ἔθνους M 8. 9 λαβεῖν τε καὶ δοῦναι M: δοῦναί τε καὶ λαβεῖν Nicet. 9 προσφερόντων Nicet.: προσφερομένων M (Tisch.) 10 δ' M εὐθὺς om. v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) κομιζόμενα M Nicet.: νομιζόμενα v (Tisch.) 11 χρῆσθαι om. v (non om. Hoesch.) 11. 12 ἔξεστί τε καὶ ἐφίεται M (Tisch.): ἔξεστιν (cet. om.) Nicet. (v) 12 τοῖς ἱερωμένοις M (Tisch.): τοῖς ἱερεῦσι Nicet. (v) 13. 14 φιλανθρωπίᾳ νόμου Tisch.: φιλανθρωπίαν ὁμοῦ M 14 μισθὸν ὑπηρεσιῶν Tisch.: μισθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν M 15 τοῦ M: τῶν Tisch. 16 δανεισάμενοι M: διανειμάμενοι Tisch. 17 δ' om. Mang. δυεῖν Nicet. (Vat. Coisl.): δυοῖν M (v) ἐντελεστάτης Nicetae cod. Coisl. (sic scripseram): ἐντελεστάτου M Nicetae codd. alii (v) 18 οὐκ ἔστιν εὑρεῖν Nicet.: εὑρεῖν post λυσιτελεστέραν (19) transp. M (Tisch.) χρήσει Nicet.: κτήσει M κρείττονα] χρηστοτέραν Nicetae cod. Coisl. 19 κράτιστος M Nicetae cod. Coisl. (Tisch.): κράτιστον v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) 20 ἁρμόττειν Nicet.: ἁρμόττον M

6—12 pergit Nicetas: ἐζυμωμένοι δ' εἰσὶν οἱ ἄρτοι — ἔξεστι δὲ τοῖς ἱερεῦσι.
7 Lev. 2,11. 16—132,11 pergit Nicetas: σύμβολον δ' ἐστὶ — παρασκευὰς εὐτρεπισάμεθα.

δὲ συμβολικώτερον· πᾶν τὸ ἐζυμωμένον ἐπαίρεται· χαρὰ δὲ ψυχῆς
ἐστιν εὔλογος ἔπαρσις· ἐπ᾽ οὐδενὶ δὲ τῶν ὄντων μᾶλλον χαίρειν πέφυκεν
ἄνθρωπος ἢ εὐπορίᾳ καὶ ἀφθονίᾳ τῶν ἀναγκαίων· ἐφ᾽ οἷς ἄξιον γεγη-
θότας εὐχαριστεῖν, ποιουμένους ἀοράτου τῆς περὶ τὴν διάνοιαν εὐπα-
186 θείας αἰσθητὴν διὰ τῶν ἐζυμωμένων ἄρτων εὐχαριστίαν. ἄρτοι δ᾽ εἰσὶν
[ἀλλ᾽ οὐ σῖτος] ἡ ἀπαρχή, διὰ τὸ μηδὲν ἔτι ἐνδεῖν τῶν εἰς ἀπόλαυσιν
τροφῆς, σίτου γεγονότος· λέγεται γὰρ ὅτι τῶν σπαρτῶν ἁπάντων τελευ-
187 ταῖος ὁ πυρὸς γεννᾶσθαι πέφυκε καὶ πρὸς ἄμητον παρίστασθαι. δύο
δ᾽ εἰσὶν ἄριστα δυοῖν χρόνων χαριστήρια, τοῦ τε παρεληλυθότος, ἐν ᾧ τῶν
ἐξ ἐνδείας καὶ λιμοῦ κακῶν οὐκ ἐπειράθημεν ἐν εὐετηρίᾳ διάγοντες, καὶ
τοῦ μέλλοντος, διότι τὰς εἰς αὐτὸν χορηγίας καὶ παρασκευὰς εὐτρεπι-
σάμεθα καὶ γέμοντες χρηστῶν ἐλπίδων ταμιευόμεθα τὰς τοῦ θεοῦ
δωρεὰς εἰς τὴν καθ᾽ ἡμέραν προφέροντες αἰεὶ δίαιταν, ὅσων ἂν ⟨ᾖ⟩
χρεία κατὰ νόμους τῆς οἰκονομικῆς ἀρετῆς.
188 (22.) Ἑξῆς ἐστιν ἱερομηνία, καθ᾽ ἣν ἅμα ταῖς ἀναγομέναις θυσίαις
ἐν τῷ ἱερῷ σαλπίζειν ἔθος· ἀφ᾽ οὗ καὶ „σαλπίγγων“ ἐτύμως ἑορτὴ προσ-
αγορεύεται, διττὸν λόγον ἔχουσα, τὸν μὲν ἴδιον τοῦ ἔθνους, τὸν δὲ
κοινὸν ἀνθρώπων ἁπάντων· ἴδιον μὲν ὑπόμνησιν τεραστίου καὶ με-
γαλουργηθέντος ἔργου, καθ᾽ ὃν χρόνον τὰ λόγια τῶν νόμων ἐθεσπίζετο·
189 τότε γὰρ ἀπ᾽ οὐρανοῦ φωνὴ σάλπιγγος ἐξήχησεν, ἣν εἰκὸς ἄχρι τῶν

---

1 ἐπαίρεται M Nicet. (Tisch.): ἐπαίρειν v (Mon. et Hoesch. cod.) χαρὰ Nicet.: χαρᾶς M 2 εὔλογος M Nicet. (Tisch.): ἄλογος v (Mon. et Hoesch. cod.) δὲ Nicet.: γὰρ M (Tisch.) μᾶλλον om. M 3 εὐπορίᾳ Nicet.: εὐρεία M 3. 4 γεγηθότας M Nicetae cod. Coisl. (Tisch.): γεγηθότως v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) 6 ἀλλ᾽ οὐ σῖτος seclusi ἔτι ἐνδεῖν M (Tisch.): ἐνδεῖν ἔτι Nicet. (v) 8 παρίστασθαι M Nicet. (Tisch.): παρίσταται v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.) 9 χρόνων M: χρόνοιν Nicet. παρεληλυθότος Nicet.: παρελθόντος M (Tisch.) post ἐν ᾧ add. καὶ M (Tisch.), om. Nicet. 11. 12 εὐτρεπισάμεθα Nicet. (ηὐτρ. v): ἐποιησάμεθα M 13 προφέροντες scripsi: προσφέροντες M (Tisch.) ὅσων Tisch.: ὅσον M ᾖ addidi 15 tit. περὶ ἱερομηνίας add. mg M ἑξῆς ἐστιν M (Tisch.): ἑξῆς δέ ἐστιν v (Mon. et Hoesch. cod.), ἑξῆς δὲ Nicet. (Vat. Coisl.) 16 ἐτύμως Nicet. (sic Mon., ἑτοίμως Coisl.): ἔτυμος M Nicetae cod. Vat. et Hoesch. cod.; ἐπώνυμος Tisch. ἑορτὴ Nicet.: ἡ ἑορτὴ M (Tisch.) 16. 17 προσαγορεύεται Nicet.: προσαγορεύεσθαι M 18 ἀνθρώπων ἁπάντων Nicet.: πάντων ἀνθρώπων M (Tisch.) 20 ἀπ᾽ οὐρανοῦ Nicet.: ἐξ οὐρανοῦ M (Tisch.)

---

1. 2 cf. Diog. La. VII 116. 15—133,24 pergit Nicetas: ἑξῆς δὲ ἱερομηνία — ἐάσας ζωπυρηθῆναι. 16 Lev. 23,24. 20 Exod. 19,16. 19.

τοῦ παντὸς φθάσαι περάτων, ἵνα καὶ τοὺς μὴ παρόντας καὶ μόνον οὐκ
ἐν ἐσχατιαῖς κατοικοῦντας διὰ τοῦ συμβεβηκότος ἡ πτοία ἐπιστρέψῃ
λογισαμένους, ὅπερ εἰκός, ὅτι τὰ οὕτως μεγάλα μεγάλων ἀποτελεσμάτων
ἐστὶ σημεῖα· τί δὲ μεῖζον ἢ ὠφελιμώτερον εἰς ἀνθρώπους ἐλθεῖν ἐδύνατο
τῶν γενικῶν νόμων, οὓς προεφήτευσεν ὁ θεός, οὐ δι' ἑρμηνέως καθάπερ
τὰ ἐν εἴδει νόμιμα. τοῦτο μὲν ἐξαίρετον τοῦ ἔθνους· κοινὸν δὲ πρὸς 190
πάντας ἀνθρώπους ἐκεῖνο· ἡ σάλπιγξ ὄργανόν ἐστι πολέμου καὶ πρὸς τὴν
296 M. κατ' ἐχθρῶν | ἐφόρμησιν, ὁπότε καιρὸς εἴη συμπλέκεσθαι, καὶ πρὸς
ἀνάκλησιν, ὁπότε διακρίνεσθαι δέοι πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπανελευσομένους
στρατόπεδα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος θεήλατος πόλεμος, ὅταν ἡ φύσις ἐν
ἑαυτῇ στασιάσῃ, τῶν μερῶν ἀντεπιτιθεμένων ἀλλήλοις, ἰσότητος εὐνο-
μωτάτης πλεονεξίᾳ τοῦ ἀνίσου κρατηθείσης. ὑπ' ἀμφοτέρων δὲ τῶν 191
πολέμων φθείρεται τὰ ἐπίγεια, πρὸς μὲν ἐχθρῶν δενδροτομίαις, δῃώ-
σεσιν, ἐμπρήσεσι τροφῶν καὶ πεδίων σταχυηφορούντων, ὑπὸ δὲ τῶν
κατὰ φύσιν αὐχμοῖς, ἐπομβρίαις, νοτίων βίαις πνευμάτων, φλογώσεσι
ταῖς ἀφ' ἡλίου, χιονώδει περιψύξει, τῆς ἁρμονίας τῶν ἐτησίων ὡρῶν
περιηχούσης εἰς ἀναρμοστίαν, ἕνεκά μοι δοκῶ τῆς οὐ κατὰ μικρὸν ἐπι-
πολαζούσης ἀλλ' ἀθρόῳ φορᾷ κεχυμένης ἀσεβείας, παρ' οἷς ἂν ταῦτα
γίνηται. διὰ τοῦτο καθάπερ ἐπώνυμον ἑορτὴν ὀργάνου πολεμικοῦ σάλ- 192
πιγγος ἀπέφηνεν ὁ νόμος, ἐπ' εὐχαριστίᾳ τοῦ εἰρηνοποιοῦ θεοῦ καὶ
εἰρηνοφύλακος, ὃς καὶ τὰς ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τὰς ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ
παντὸς στάσεις ἀνελὼν εὐθηνίας καὶ εὐετηρίας καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν
ἀφθονίαν ἀπειργάσατο, μηδὲν ἐμπύρευμα καρπῶν φθορᾶς ἐάσας ζωπυ-
ρηθῆναι.

---

1 καὶ μόνον — συμβεβηκότος (2) om. Nicet. 2 ἡ πτοία ἐπιστρέψῃ Nicet.: ἡ πτοία om. M (Tisch.); ἡ ποιὰ ἐπίστρεψις v 3 οὕτως M: οὕτω Nicet. 4 ἐδύνατο M: ἠδύνατο Nicet. 5 οὓς — τοῦ ἔθνους (6) om. Nicet. ὁ θεὸς ⟨αὐτός⟩ coni. Wendl. 7 πάντας Nicet.: ἅπαντας M (Tisch.) 7—10 καὶ πρὸς — στρατόπεδα] καὶ πρὸς ἐφόρμησιν καὶ πρὸς ἀνάκλησιν (cet. om.) Nicet. 10. 11 ὅταν . . . στασιάσῃ M Nicet. (Tisch.): ὅτε . . . στασιάζει v 11. 12 ἰσότητος — κρατηθείσης om Nicet. 13 φθείρεται Nicet.: φθείρονται M (Tisch.) τὰ ἐπίγεια Nicet.: τὰ πεδία M 13. 14 δενδροτομίαις — σταχυηφορούντων] δενδροτομίαις, ἐμπρήσεσιν (cet. om.) Nicet. 15 νοτίων βίαις πνευμάτων om. Nicet. 16 ταῖς ἀφ' ἡλίου M: τοῦ ἡλίου Nicet. (Vat. Coisl.) 17 ἕνεκα — ταῦτα γίνηται (19) om. Nicet. μοι δοκῶ M: μοι δοκεῖ Tisch. 19 καθάπερ M: om. Nicet.; καθάπερ εἶπον Tisch. 20 ἀπέφηνεν Nicet.: ἀπέφαινεν M εἰρηνοποιοῦ Nicet.: εἰρηνικοῦ M 20. 21 καὶ εἰρηνοφύλακος om. Nicet. 21 ταῖς om. Nicet. 22 εὐθηνίας M: εὐσθενίας Nicet. (εὐσθενείας Coisl.) 22. 23 καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀφθονίαν om. Nicet.

193 (23.) Μετὰ δὲ τὴν τῶν σαλπίγγων ἄγεται νηστεία ἑορτή. τάχα ἂν
τις εἴποι τῶν ἑτεροδόξων καὶ ψέγειν τὰ καλὰ μὴ αἰδουμένων· ἑορτὴ
δ' ἐστὶ τίς, ἐν ᾗ μὴ συμπόσια καὶ συσσίτια καὶ ἑστιατόρων καὶ ἑστιω-
μένων θίασος καὶ πολὺς ἄκρατος καὶ τράπεζαι πολυτελεῖς καὶ χορηγίαι
καὶ παρασκευαὶ τῶν ἐν δημοθοινίᾳ πάντων εὐφροσύναι τε καὶ κῶμοι
σὺν ἀθύρμασι καὶ τωθασμοῖς καὶ παιδιὰ μετ' αὐλοῦ καὶ κιθάρας καὶ
τυμπάνων τε καὶ κυμβάλων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ⟨κατὰ⟩ τὸ παραλελυ-
μένον καὶ ἐκτεθηλυμμένον εἶδος μουσικῆς δι' ὤτων ἐγείρει τὰς ἀκα-
194 θέκτους ἐπιθυμίας; ἐν γὰρ τούτοις καὶ διὰ τούτων, ὡς ἔοικε, τὸ εὐφραί-
νεσθαι τίθενται ἀγνοίᾳ τῆς πρὸς ἀλήθειαν εὐφροσύνης· ἣν ὀξυδερκεστάτοις
ὄμμασιν ἰδὼν ὁ πάνσοφος Μωυσῆς τὴν νηστείαν ἑορτὴν ἀνεῖπε καὶ
ἑορτῶν τὴν μεγίστην πατρίῳ γλώττῃ „σάββατα σαββάτων“ αὐτὴν ὀνο-
μάσας, ὡς δ' ἂν Ἕλληνες εἴποιεν, ἑβδομάδα ἑβδομάδων καὶ ἁγίων ἁγιω-
195 τέραν, διὰ πολλά· πρῶτον μὲν ⟨δι'⟩ ἐγκράτειαν, ἣν ἀεὶ καὶ πανταχοῦ
παραγγέλλων ἐν ἅπασι τοῖς κατὰ βίον ἐπιδείκνυσθαι πράγμασι διά τε
γλώττης καὶ γαστρὸς καὶ τῶν μετὰ γαστέρα νυνὶ δὲ διαφερόντως κελεύει
περιέπειν, ἐξαίρετον ἡμέραν ἀναθεὶς αὐτῇ· σιτίων γάρ τις καὶ ποτῶν
μαθὼν ἀλογεῖν τῶν οὕτως ἀναγκαίων τίνος οὐκ ἂν ὑπερίδοι τῶν περιτ-
τῶν, ἃ γέγονεν οὐ διαμονῆς καὶ σωτηρίας ἕνεκα μᾶλλον ἢ βλαβερωτάτης
196 ἡδονῆς; δεύτερον δὲ ἐπειδὴ πᾶσα ἀνάκειται λιταῖς καὶ ἱκεσίαις, περὶ
μηδὲν ἕτερον ἄχρις ἑσπέρας ἐξ ἑωθινοῦ τῶν ἀνθρώπων σχολὴν ἀγόντων

---

1 tit. περὶ νηστείας add. mg M νηστεία ἑορτή M Nicet.: νηστείας ἑορτή v (Coisl. et Hoesch. cod.) 7. 8 κατὰ τὸ παραλελυμένον scripsi: τὸ παραλελυμένον M; παρὰ τὸ λελυμένον Tisch. 8 ἐκτεθηλυμένον M (Tisch.) 12 σάββατα M Nicet. (Tisch.): σάββατον v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.) αὐτὴν om. Nicet. 13 ἑβδομάδα ἑβδομάδων καὶ ἁγίων ἁγιωτέραν M (Tisch., coni. Mang.): ἑβδομάδες ἑβδομάδων καὶ (τῶν add. v) ἁγίων ἁγιώτεραι Nicet. (v) 14 δι' ἐγκράτειαν Tisch.: δι' om. M Nicet. καὶ πανταχοῦ om. Nicet. 15 παραγγέλλων M Nicet. (Tisch.): παραγγέλλει v ἐν ἅπασι τοῖς κατὰ βίον πράγμασι om. et ἐπιδείκνυσθαι post γαστέρα (16) transp. Nicet. (v) 16 νυνὶ δὲ M (Tisch.): δὲ om. Nicet. (v) 17 περιέπειν M Nicet. (Tisch.): om. v (Coisl. et Hoesch. cod.) τις M Nicet. (Tisch., coni. Mang.): τοι v πότων M 18 τίνος M Nicet. (Tisch.): τίνα v 18. 19 περιττῶν M Nicet. (Tisch): περισσῶν v (Mon. et Hoesch. cod.) 19 ἃ γέγονεν — ἡδονῆς (20) om. Nicet. εἵνεκα M (Tisch.) 20 δ' M ἐπειδὴ Nicet.: ὅτι M (Tisch.) πᾶσα M (Tisch.): πᾶς Nicet. (v) 21 τῶν ἀνθρώπων M Nicet. (Tisch.): τῶν om. v

---

1 pergit Nicetas: μετὰ δὲ τὴν τῶν σαλπίγγων ἄγεται νηστεία ἑορτή. 12 Lev. 23,32. 12—135,10 pergit Nicetas: ἣν ἑορτῶν (ἑορτὴν v) τὴν μεγίστην Μωσῆς ἀνεῖπε πατρίῳ γλώττῃ σάββατα σαββάτων ὀνομάσας — ὡς ὑγείας ἢ ζωῆς αἰτίοις.

ἢ δεητικωτάτας εὐχάς, αἷς σπουδάζουσι τὸν θεὸν ἐξευμενίζεσθαι παραίτησιν ἁμαρτημάτων ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων αἰτούμενοι καὶ χρηστὰ ἐλπίζοντες, οὐ δι' ἑαυτοὺς ἀλλὰ διὰ τὴν ἵλεω φύσιν τοῦ συγγνώμην πρὸ κολάσεως ὁρίζοντος. τρίτον δὲ διὰ τὸν καιρόν, ἐν ᾧ συμβέβηκε τὴν 197
νηστείαν ἄγεσθαι· κατὰ γὰρ τοῦτον ἤδη συγκεκόμισται πάντα ὅσα δι' ἔτους ἤνεγκεν ἡ γῆ. τὸ μὲν οὖν εὐθὺς ἐμφορεῖσθαι τῶν γεγονότων ἀπληστίας ὑπέλαβεν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ νηστεῦσαι καὶ τροφῆς μὴ προσάψασθαι παντελοῦς εὐσεβείας, ἥτις ἀναδιδάσκει τὴν διάνοιαν μὴ πεποιθέναι τοῖς εὐτρεπισθεῖσι καὶ παρεσκευασμένοις ὡς ὑγείας ἢ ζωῆς αἰτίοις· ταῦτα γὰρ καὶ παρόντα πολλάκις ἔβλαψε καὶ μὴ παρόντα ὤνησε.
μόνον οὐκ ἄντικρυς, κἂν μηδὲν τῇ φωνῇ φθέγγωνται τὸ παράπαν, οἱ 198
μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἀπεχόμενοι σιτίων καὶ ποτῶν ἐκβοῶσι ταῖς ψυχαῖς καί φασι ταῦτα· τὰς μὲν τῆς φύσεως χάριτας εἰλήφαμεν ἄσμενοι καὶ ταμιευόμεθα, φθαρτὸν δὲ οὐδὲν ἐπιγραφόμεθά ποτε τῆς ἡμετέρας διαμονῆς αἴτιον, ἀλλὰ τὸν γεννητὴν καὶ πατέρα καὶ σωτῆρα τοῦ τε κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ θεόν, ᾧ καὶ διὰ τούτων καὶ ἄνευ τούτων τρέφειν θέμις καὶ διαφυλάττειν. ἰδοὺ γοῦν καὶ τοὺς ἡμετέρους 199
προγόνους μυριάσι πολλαῖς ἐρήμην ἀτριβῆ καὶ πᾶσαν ἄγονον διεξιόντας
297 M. γενεᾶς βίον ἔτη τεσσαράκοντα | διέθρεψεν ὡς ἐν βαθυγειοτάτῃ καὶ εὐφορωτάτῃ χώρᾳ, πηγὰς μὲν τότε πρῶτον ἀνατεμὼν εἰς ἄφθονον ποτοῦ χρῆσιν, ὕων δὲ τροφὴν ἐξ οὐρανοῦ μήτε πλείονα μήτ' ἐλάττονα τῆς διεξαρκούσης εἰς ἑκάστην ἡμέραν, ἵνα ἀταμιεύτοις χρώμενοι τοῖς ἀναγκαίοις μὴ πωλῶσιν ἀψύχων, ὧν ἂν ἐθησαυρίσαντο, τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας,

---

1 δεητικωτάτας εὐχάς M (Tisch., coni. Mang.): δεκτικωτάταις εὐχαῖς Nicet. (v) 2 ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων om. Nicet. 2. 3 αἰτούμενοι . . . ἐλπίζοντες M Nicet. (Tisch.): αἰτουμένων . . . ἐλπιζόντων v 3 δι' ἑαυτοὺς Nicet.: δι' αὐτοὺς M (Tisch.) ἵλεω M Nicet.: ἵλεων v 4 δὲ om. M 5 πάντα Nicet.: πάνθ' M (Tisch.) 8 ἀναδιδάσκει Nicet.: ἅμα διδάσκει M 9 καὶ παρεσκευασμένοις om. Nicet. ὑγείας M Nicet. (Tisch): ὑγιείας v 12 καὶ ποτῶν om. Nicet. ἐκβοῶσι M (Tisch.): βοῶσι Nicet. 13 ταῖς — ταῦτα om. Nicet. 14 ταμιευόμεθα M Nicet. (Tisch.): ταμιευσόμεθα v (Mon. et Hoesch. cod.) δ' Nicet. ποτε om. Nicet. 15 αἴτιον M Nicet.: αἶταν (sic) Hoesch. in textu, αἴτιον in marg. γεννητὴν scripsi: γενέτην M (Tisch.) 15. 16 ἀλλὰ τὸν σωτῆρα τὸν (τῶν Coisl.) ἐν τῷ κόσμῳ θεόν (cet. om.) Nicet. 17 γοῦν Nicet.: γὰρ M (Tisch.) ἡμετέρους om. Nicet.
19 ἔτη μ' M

11—19 pergit Nicetas: οὐκοῦν οἱ μετὰ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἀπεχόμενοι σιτίων μονονουχὶ βοῶσι· τὰς μὲν τῆς φύσεως χάριτας — ἰδοὺ γοῦν καὶ τοὺς προγόνους ἐν ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα διέθρεψεν. 17 sqq. cf. Deut. 8,2 sqq.

ἀλλὰ μικρὰ φροντίζοντες τῶν χορηγουμένων τὸν χορηγὸν θαυμάζωσι καὶ προσκυνῶσι καὶ τοῖς ἁρμόττουσιν ὕμνοις καὶ εὐδαιμονισμοῖς γεραί-
200 ρωσιν. ἡ δὲ ἡμέρα τῆς νηστείας ἄγεται νόμου προστάξει δεκάτῃ μηνὸς ἀεί. διὰ τί δὲ ἐν τῇ δεκάτῃ; ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτῆς λόγοις ἠκριβώσαμεν, ὀνομάζεται μὲν ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν παντέλεια, περιέχει δ' ἐν αὑτῇ τὰς ἀναλογίας πάσας, τήν τε ἀριθμητικὴν καὶ τὴν ἁρμονικὴν καὶ τὴν γεωμετρικήν, καὶ προσέτι τὰς ἁρμονίας, ἐπίτριτον τὴν διὰ τεσσάρων καὶ ἡμιόλιον τὴν διὰ πέντε καὶ διπλασίαν τὴν διὰ πασῶν καὶ τετραπλασίαν τὴν δὶς διὰ πασῶν, ἔχει δὲ καὶ τὸν ἐπόγδοον λόγον, ὡς εἶναι πλήρωμα τῶν κατὰ μουσικὴν θεωρημάτων τελειότατον, ἀφ' οὗ καὶ ὠνό-
201 μασται παντέλεια. τὴν οὖν σιτίων καὶ ποτῶν ἔνδειαν προστέταχε κατ' ἀριθμὸν τέλειον καὶ πλήρη γίνεσθαι τῆς δεκάδος διὰ τὰς τοῦ ἀρίστου τῶν ἐν ἡμῖν ἀρίστας τροφάς, ἵνα μηδεὶς ὑπολάβῃ λιμὸν τὸ πάντων ἀφορητότατον κακῶν εἰσηγεῖσθαι τὸν ἱεροφάντην, ἀλλὰ τῆς εἰς τὰς τοῦ
202 σώματος δεξαμενὰς φερομένης ἐπιρροῆς ἀνακοπὴν βραχεῖαν. οὕτως γὰρ ἔμελλε διαυγὲς καὶ καθαρὸν τὸ ἀπὸ τῆς λογικῆς πηγῆς [εἰς καθαρὸν] ἐπὶ ψυχὴν φέρεσθαι νᾶμα λείως, ἐπειδήπερ αἱ συνεχεῖς καὶ ἐπάλληλοι τροφαὶ κατακλύζουσαι τὸ σῶμα καὶ τὸν λογισμὸν προσεπισύρουσιν, εἰ δ' ἐπισχεθεῖεν, εὖ μάλα στηριχθεὶς ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἀτραποῦ καὶ λεωφόρου τὴν πορείαν ἄπταιστον δυνήσεται ποιεῖσθαι τῶν θέας καὶ ἀκοῆς
203 ἀξίων ἐφιέμενος. ἄλλως τε ἁρμόττον ἦν, τῶν εἰς εὐθηνίαν ἁπάντων

3 δ' Nicet. δεκάτῃ M Nicet. (Mang., Tisch.): δεκάτου v (Coisl. et Hoesch. cod.) 5 παντέλει (sic) M 6 αὐτῇ M (Tisch.) 7 δ' M 8 ε' M 11 καὶ ποτῶν om. Nicet. πότων M προστέταχε (κται) (sic) M: συντέταχε Nicet. (v): προστέτακται Tisch. καὶ ante κατ' add. M 12 καὶ πλήρη om. Nicet. τῆς δεκάδος om. Nicet. 13 τῶν M Nicet. (Tisch.): τοῦ v (Vat. et Hoesch. cod.) τὸ Nicet.: τὸν M 13. 14 πάντων ἀφορητότατον κακῶν Nicet. (π. ἀ. κακὸν v): πάντων κακῶν ἀφορητότατον M (Tisch.) 15 οὕτως M: οὕτω Nicet. 16 καὶ καθαρὸν om. Nicet. εἰς καθαρὸν om. Nicet., seclusi; εἰς καθαρὰν ἔτι ψυχὴν Tisch. 17 καὶ ἐπάλληλοι om. Nicet. 18 προσεπισύρουσιν mg M Nicet.: ἐπισύρουσιν M in textu 19 δὲ M (Tisch.) καὶ λεωφόρου om. Nicet. 20 ἄπταιστον δυνήσεται M Nicet. (Tisch.): δυνήσεται ἄπταιστον v (Mon. et Hoesch. cod.) 20. 21 τῶν — ἐφιέμενος om. Nicet. 21 εὐθηνίαν M: εὐσθένειαν Nicet.

3—5 pergit Nicetas: ἡ δὲ ἡμέρα τῆς νηστείας ἄγεται δεκάτῃ μηνός, ὅτι ἡ δεκὰς παντέλεια. 11—137,4 pergit Nicetas: τὴν οὖν σιτίων ἔνδειαν — ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰς ἀληθῆ πεῖραν ἐλθεῖν ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων.

κατὰ νοῦν κεχωρηκότων ἐπὶ τελείοις καὶ πλήρεσιν ἀγαθοῖς, ἐν εὐετηρίᾳ
καὶ χορηγιῶν ἀφθονίᾳ λαβεῖν ἐνδείας ὑπόμνησιν ἀποχῇ σιτίων καὶ ποτῶν
καὶ λιτὰς καὶ ἱκεσίας ποιεῖσθαι, ἅμα μὲν ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰς ἀληθῆ πεῖραν
ἐλθεῖν ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων, ἅμα δὲ καὶ εὐχαριστοῦντας, ὅτι ἐν
ἀγαθῶν περιουσίᾳ μέμνηνται κακῶν οὐ γενομένων. τούτων μὲν
δὴ ἅλις.

(24.) Τελευταία δ' ἐστὶν ἑορτὴ τῶν ἐνιαυσίων προσαγορευομένη 204
σκηναί, καιρὸν ἔχουσα τὸν μετοπωρινῆς ἰσημερίας· ἐξ οὗ δύο παρίσταται,
τό τε δεῖν ἰσότητα τιμᾶν ἀνισότητα ἐχθραίνοντας — ἡ μὲν γὰρ δικαιοσύνης
ἐστίν, ἡ δὲ ἀδικίας ἀρχή τε καὶ πηγή, καὶ ἡ μὲν ἀσκίου φωτός, ἡ δὲ
σκότους συγγενής — καὶ τὸ προσήκειν μετὰ τὴν ἁπάντων καρπῶν
τελείωσιν εὐχαριστεῖν τῷ τελεσφόρῳ θεῷ καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν αἰτίῳ.
τὸ γὰρ μετόπωρον, ὡς καὶ αὐτὸ δήπου δηλοῖ τοὔνομα, καιρὸς ὁ μετὰ 205
τὴν ὀπώραν ἐστὶν ἤδη συγκεκομισμένην, καὶ φόρους τοὺς ἐτησίους καὶ
δασμοὺς τοὺς ἀναγκαίους εἰσενηνοχότων ⟨τῶν⟩ σπαρτῶν τε καὶ τῶν δέν-
δρων καὶ τῆς γῆς ὅσας τροφὰς ἐγέννησε ταῖς τῶν ἀμυθήτων ζῴων
ἰδέαις ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων ἀφθόνως παρεσχημένης, οὐ μόνον εἰς τὴν
ἐν χερσὶ καὶ πρόσκαιρον ἀπόλαυσιν ἀλλὰ καὶ τὴν ὕστερον διὰ τὸ προ-
μηθὲς τῆς φιλοζῴου φύσεως. καὶ μὴν ἐν σκηναῖς προστέτακται διαι- 206
τᾶσθαι τὸν χρόνον τῆς ἑορτῆς, ἤτοι διὰ τὸ μηκέτι εἶναι χρείαν ἐν
ὑπαίθρῳ διάγειν τὰ περὶ γεωργίαν ἐκπονοῦντας, οὐδενὸς μὲν ὑπολειφ-

---

1 κατὰ νοῦν Nicet.: εἰς νοῦν M   καὶ πλήρεσιν om. Nicet., καὶ πλήρεσιν ἀγαθοῖς om. v   1. 2 εὐετηρίᾳ καὶ om. Nicet.   2 καὶ ποτῶν om. Nicet.   πότων (sic) M   3 καὶ ἱκεσίας om. Nicet.   ἅμα μὲν om. Nicet.   ὑπὲρ Nicet.: om. M (Tisch.)   7 tit. ἑορτὴ σκηνῶν add. mg M   ἐνιαυσίων M Nicet. (Tisch.): ἐνιαυσιαίων v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.)   προσαγορευομένη Nicet.: προσαγορευόμεναι M   8 ἔχουσα M Nicet. (Tisch.): ἔχουσαι v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.)   9 δεῖν Nicet.: λίαν M   11 ἁπάντων καρπῶν Nicet.: τῶν καρπῶν M (Tisch.)   12 θεῷ—αἰτίῳ om. Nicet.   13 τὸ γὰρ Nicet.: τὸ μὲν γὰρ M (Tisch.)   καὶ om. v (Vat. et Hoesch. cod.)   δήπου M (Tisch.): που Nicet. (v)   14 καὶ ante φόρους fortasse secludendum   15 τῶν ante σπαρτῶν addidi   16 ὅσας Tisch.: ὅσα M   19. 20 διαιτᾶσθαι τὸν χρόνον Nicet.: τὸν χρόνον διαιτᾶσθαι M (Tisch.)

---

7 Lev. 23,34. Deut. 16,13,   7—19 pergit Nicetas: τελευταία δ' ἐστὶν ἑορτὴ τῶν ἐνιαυσίων προσαγορευομένη σκηναί, καιρὸν ἔχουσα τὸν μετοπωρινῆς ἰσημερίας· ἐξ οὗ δύο παρίσταται, τό τε δεῖν ἰσότητα τιμᾶν, τὴν δικαιοσύνης ἀρχὴν καὶ ἀσκίου φωτὸς συγγενῆ, καὶ τὸ προσήκειν μετὰ τὴν ἁπάντων καρπῶν τελείωσιν εὐχαριστεῖν τῷ τελεσφόρῳ. τὸ γὰρ μετόπωρον, ὡς καὶ αὐτό που δηλοῖ τοὔνομα, καιρὸς ὁ μετὰ τὴν ὀπώραν ἐστὶν ἤδη συγκεκομισμένην (14), διὰ τὸ προμηθὲς τῆς φιλοζῴου φύσεως (19).   19 Lev. 23,42.
19—138,3 pergit Nicetas: καὶ μὴν ἐν σκηναῖς—καὶ φορᾶς ὑετῶν.

θέντος ἔξω, πάντων δὲ καρπῶν ἐναποκειμένων σιροῖς καὶ τοιουτοτρόποις
χωρίοις διὰ τὰς εἰωθυίας βλάβας παρακολουθεῖν ἔκ τε φλογώσεως
207 ἡλιακῆς καὶ φορᾶς ὑετῶν — ὅτε μὲν γὰρ ἐν πεδίοις ἐστὶ τὰ τρέφοντα,
μὴ συγκλεισάμενος θαλαμαίου γυναικὸς τρόπον ἀλλὰ προελθὼν ἐπιμελητὴς
καὶ φύλαξ εἶ σὺ τῶν ἀναγκαίων· κἂν ὑπαιθρίῳ διατελοῦντί σοι προσ-
πίπτῃ κρυμὸς καὶ θάλπος, εἰσὶν ἔφεδροι ⟨καὶ⟩ σκιαὶ τὰ λάσια τῶν
δένδρων, οἷς ὑποστείλας τὴν ἀφ' ἑκατέρου δυνήσῃ βλάβην εὐμαρῶς
ἐκφυγεῖν· ὅταν δ' οἱ καρποὶ πάντες εἰσκομίζωνται, συνεισέρχου στεγανω-
τέρας διαίτης ἐφιέμενος πρὸς ἀνάπαυλαν ἀντὶ καμάτων οὓς γεωπονῶν
ὑπέμεινας — ἢ δι' ὑπόμνησιν τῆς τῶν προγόνων μακρᾶς ὁδοιπορίας,
ἣν δι' ἐρήμου ποιούμενοι βαθείας σκηναῖς πολυετῆ χρόνον καθ' ἕκαστον
208 σταθμὸν ἐνδιῃτῶντο. προσήκει δὲ καὶ ἐν πλούτῳ πενίας μεμνῆσθαι
καὶ ἀδοξίας ἐν δόξῃ καὶ ἐν ἡγεμονίαις ἰδιωτικοῦ σχήματος καὶ ἐν
εἰρήνῃ κινδύνων τῶν ἐν πολέμῳ καὶ ἐπὶ γῆς χειμώνων τῶν κατὰ θάλασσαν
καὶ ἐν πόλεσιν ἐρημίας· ἡδονὴ γὰρ οὐκ ἔστι μείζων ἢ ἐν ταῖς ἄγαν
209 εὐπραγίαις ἔννοιαν ἔχειν παλαιῶν ἀτυχημάτων. πρὸς δὲ τῇ ἡδονῇ καὶ
ὄφελος οὐ μικρὸν εἰς ἀρετῆς ἄσκησιν ἐγγίνεται· λαβόντες γὰρ πρὸ ὀφθαλ-
μῶν τό τε εὖ καὶ τὸ χεῖρον καὶ τὸ μὲν ἀπεωσμένοι καρπούμενοι δὲ
τὸ ἄμεινον ἐξ ἀνάγκης εὐχάριστοι γίνονται τὸ ἦθος καὶ πρὸς εὐσέβειαν
παρορμῶνται φόβῳ τῆς πρὸς τἀναντία μεταβολῆς. ὅθεν καὶ ἐπὶ τοῖς
παροῦσιν ἀγαθοῖς τὸν θεὸν ᾠδαῖς καὶ λόγοις γεραίρουσι καὶ ὑπὲρ τοῦ
210 μηκέτι πειραθῆναι κακῶν λιπαροῦσι καὶ ἱκεσίαις ἐξευμενίζονται. πάλιν
δὲ ἡ ταύτης τῆς ἑορτῆς ἀρχὴ πεντεκαιδεκάτῃ μηνὸς ἐνίσταται, διὰ τὴν
λεχθεῖσαν καὶ ἐπὶ τῆς ἐαρινῆς ὥρας αἰτίαν, ἵνα μὴ μεθ' ἡμέραν μόνον

---

1 ἔξω om. Nicet. πάντων M (Tisch.): ἁπάντων Nicet. (v) καρπῶν M Nicet. (Tisch.): σμή (sic) v σιροῖς Nicet.: σωροῖς M 1. 2 καὶ τοιουτοτρόποις χωρίοις om. Nicet. 6 κρυμμός M, corr. Tisch. καὶ ante σκιαὶ addidi 10 ἢ δι' ὑπόμνησιν M Nicet. (Tisch): τὴν δὲ ὑπόμνησιν v 11 δι' ἐρήμου M Nicet. (Tisch.): δι' ἐρήμης v βαθείας Nicetae cod. Coisl. (Tisch., coni. Mang.): βαθείαις M Nicet. πολυετῆ χρόνον M Nicet. (Tisch.): πολυετοῦς χρόνου v 12 ἐνδιῃτῶντο Nicet. (Vat. Coisl.): ἐνδιαιτῶντο M (v): ἐνεδιαιτῶντο Tisch. 13 καὶ ἐν ἡγεμονίαις ἰδιωτικοῦ σχήματος om. Nicet. 15 ἡδονὴ ... μείζων Tisch.: ἡδονῆς ... μεῖζον M 23 δὲ ἡ Nicet. (Vat.): δὴ M (Tisch.), δὲ v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.)

---

10 Lev. 23,43. 10—14 pergit Nicetas: ἢ δι' ὑπόμνησιν — καὶ ἀδοξίας ἐν δόξῃ καὶ ἐν εἰρήνῃ κινδύνων. 23 Lev. 23,34. Num. 29,12. 22—139,19 pergit Nicetas: πάλιν δὲ ἡ ταύτης τῆς ἑορτῆς ἀρχὴ — τελευταία γάρ ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ συμπέρασμα (139,6) σταθερώτερον καὶ παγιώτερον — πλαζομένων καὶ δεδιότων (139,12—14). ταῦτα ἐπὶ πλέον ἐμήκυνα — μητρὸς λόγον ἐχούσης (139,17—19).

ἀλλὰ καὶ νύκτωρ πλήρης ὁ κόσμος ᾖ τοῦ φύσει παγκάλου φωτός, ἡλίου
καὶ σελήνης κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀλλήλοις ἐπανατελλόντων αὐγαῖς
208 M. ἀδιαστάτοις, ἃς | μεθόριον οὐ διακρίνει σκότος. ἑπτὰ δὲ ἡμέραις ὀγδόην 211
ἐπισφραγίζεται καλέσας „ἐξόδιον“ αὐτήν, οὐκ ἐκείνης, ὡς ἔοικε, μόνον
τῆς ἑορτῆς, ἀλλὰ καὶ πασῶν τῶν ἐτησίων, ὅσας κατηριθμησάμην καὶ
διεξῆλθον· τελευταία γάρ ἐστι τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ συμπέρασμα. τάχα 212
μέντοι καὶ πρῶτος κύβος, ὀγδοάς, ἐπενεμήθη ⟨τῇ⟩ ἑορτῇ διὰ τόδε· τῆς
μὲν δυνάμει στερεᾶς οὐσίας ἐστὶν ἀρχὴ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἀσωμάτων
μετάβασιν, τῆς δὲ νοητῆς συμπέρασμα· τὰ δὲ νοητὰ ταῖς παραυξήσεσι
πρὸς τὴν στερεὰν φύσιν * * *. καὶ ἡ μετοπωρινὴ μέντοι ἑορτή, 213
καθάπερ εἶπον, πλήρωμά τι καὶ συμπέρασμα τῶν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ πασῶν
ἔοικεν εἶναι σταθερώτερον καὶ παγιώτερον, τὰς ἀπὸ τῆς χώρας προσόδους
εἰληφότων ἤδη καὶ μηκέτ' ἐνδοιασμοῖς τοῖς περὶ φορᾶς καὶ ἀφορίας
πλαζομένων καὶ δεδιότων· ἀνίδρυτοι γὰρ αἱ γεωπόνων φροντίδες, ἄχρις
ἂν οἱ καρποὶ συγκομισθῶσι, διὰ τὰς ἐφέδρους ἀπὸ μυρίων ὅσων ἀνθρώπων τε καὶ θρεμμάτων ζημίας.

Ταῦτα ἐπὶ πλέον ἐμήκυνα διὰ τὴν ἱερὰν ἑβδόμην ἐπιδείξασθαι 214
βουλόμενος, ὅτι πάσας τὰς ἐτησίους ἑορτὰς συμβέβηκεν ὡς ἂν ἀπογόνους ἑβδομάδος εἶναι μητρὸς λόγον ἐχούσης * * *
ἀφροσύναι καὶ εὐφροσύναι, καὶ διότι ἐν πανηγύρεσι καὶ ἱλαρῷ βίῳ τέρψεις ἀμέτοχοι συννοίας καὶ κατηφείας συνίστανται σώματα καὶ ψυχὰς ἀναχέουσαι, τὰ μὲν τῷ ἁβροδιαίτῳ, τὰς δὲ τῷ φιλοσοφεῖν.

1 ᾖ] εἴη Nicetae codd. Vat. Coisl. φύσει M Nicet. (Tisch.): om. v (Mon. et Hoesch. cod.) 3 ἀδιαστάτοις M Nicet. (Tisch., coni. Mang.): ἀδιαστίκτοις v (Mon. et Hoesch. cod.) ἃς Mang.: αἷς M Nicet. 4 ἐκείνης M Nicet. (Tisch.): ἐκείνην v 5 ἀλλὰ καὶ M (Tisch.): καὶ om. Nicet. κατηριθμησάμην M Nicet.: κατηριθμήσαμεν v 5. 6 καὶ διεξῆλθον om. Nicet. 6 τάχα μέντοι — ἔοικεν εἶναι (12) om. Nicet. 7 τῇ ἑορτῇ scripsi: ἑορτὴ M (Tisch.) 8 στερεᾶς scripsi: στερρᾶς M (Tisch.) 10 lacunam indicavi; πρὸς τὴν στερεὰν φύσιν ⟨μεταβαίνει⟩ vel ⟨πληροῦται⟩ conicio 12 σταθερώτερον Nicet.: σταδεώτερον M παγιώτερον M Nicet. (Tisch., coni. Mang.): ἁγιώτερον v (Coisl. Mon. et Hoesch. cod.) 13 ἐνδοιασμοῖς τοῖς Nicet.: ἐνδοιασμοὺς τοὺς M 14 πλαζομένων] πιεζομένων coni. Mang. (recepit Tisch.) δεδιότων Nicet.: δεδοικότων M (Tisch.) ἀνίδρυτοι — ζημίας (16) om. Nicet. ἀίδρυτοι M (Tisch.) γεωπόνων scripsi: γεηπόνων M (Tisch.) 17 ἑβδόμην M Nicet. (Tisch.): ἑβδομάδα v (Vat. Mon. et Hoesch. cod.) ἀποδείξασθαι conicio 19 ἐχούσης: sequuntur in M sine indicio lacunae verba ἀφροσύναι καὶ εὐφροσύναι κτλ., videntur autem plura ante haec intercidisse 21 σώματα scripsi: σῶμα M (Tisch.) 21. 22 ἀναχέουσαι Wendl.: ἀνασχοῦσαι M (v) 22 τὰ μὲν scripsi: τοῖς μὲν ut vid. M, τὰς μὲν Tisch.

3. 4 Lev. 23,36. Num. 29,35.

215 (1.) Ἔστι δέ τις παρὰ ταύτας ⟨οὐχ⟩ ἑορτὴ μὲν θεοῦ, ἑορτῆς δὲ ⟨συγ-
γενὴς⟩ πανήγυρις, ἣν καλοῦσι „κάρταλον“ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ὡς
μικρὸν ὕστερον ἀποδείξομεν. τὸ μὲν οὖν μὴ ἑορτῆς ἔχειν ἀξίωμα καὶ
τάξιν δῆλον ἐκ πολλῶν· οὔτε γάρ τοῦ ἔθνους ἐστὶν ὡς πάνδημος, οἷα
τῶν ἄλλων ἑκάστη, οὔτε τι τῶν προσαγομένων ἢ προσφερομένων ἐπὶ
τὸν βωμὸν καθαγιάζεται παραδιδόμενον τῷ ἀσβέστῳ πυρὶ καὶ ἱερῷ,
216 οὔθ’ ἡμερῶν ἀριθμὸς ὃν χρὴ ⟨ταύτην⟩ ἑορτάζειν εἴρηται. (2.) τὸ δ’
ἑορτώδη τύπον ἔχειν καὶ ἐγγὺς ἵστασθαι πανηγυρικῆς ἀδείας εὐμαρῶς
κατίδοι τις ἄν. ἕκαστος γὰρ τῶν ἀγροὺς καὶ κτήσεις ἐχόντων ἀφ’
ἑκάστου τῶν ἀκροδρύων εἴδους ἀγγεῖα πληρώσας, καθάπερ ἔφην, ἃ
προσαγορεύουσι καρτάλους, ἀπαρχὴν τῆς εὐκαρπίας εἰς τὸ ἱερὸν κομίζει
γεγηθὼς καὶ στὰς ἀντικρὺ τοῦ βωμοῦ δίδωσι τῷ ἱερεῖ, τὸ πάγκαλον
καὶ θαυμάσιον ᾆσμα διεξιών, εἰ δὲ μὴ τύχοι μεμνημένος, ἀκούων παρὰ
217 τοῦ ἱερέως μετὰ προσοχῆς πάσης. ἔστι δὲ τοιόνδε ᾆσμα· „Συρίαν
ἀπέβαλον οἱ ἀρχηγέται τοῦ γένους ἡμῶν καὶ μετανέστησαν εἰς Αἴγυπτον.
ὀλίγος ὄντες ἀριθμὸς ηὐξήθησαν εἰς πλῆθος ἔθνους. οἱ ἀπόγονοι μυρία
κακωθέντες ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, οὐδεμιᾶς ἔτι φαινομένης ἐξ ἀνθρώπων
ἐπικουρίας, ἐγένοντο θεοῦ ἱκέται καταφυγόντες ἐπὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ βοήθειαν.
218 προσδεξάμενος τὴν ἱκεσίαν ὁ πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις εὐμενὴς τοὺς μὲν
ἐπιτιθεμένους κατέπληξε σημείοις καὶ τέρασι καὶ φάσμασι καὶ τοῖς ἄλλοις
ὅσα κατ’ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐθαυματουργεῖτο, τοὺς δ’ ἐπηρεαζομένους
καὶ πάσας ὑπομένοντας ἐπιβουλὰς ἐρρύσατο, οὐ μόνον εἰς ἐλευθερίαν
219 ἐξελόμενος, ἀλλὰ καὶ χώραν πάμφορον δούς. ἀπὸ τῶν ταύτης καρπῶν,
εὐεργέτα, σοὶ φέρομεν τὴν ἀπαρχήν, εἰ δὴ θέμις εἰπεῖν ἐστι κομίζειν
τὸν λαμβάνοντα· σαὶ γάρ, ὦ δέσποτα, χάριτες καὶ δωρεαὶ τὰ πάντα, ὧν
ἀξιωθέντες ἐναβρυνόμεθα καὶ ἐνευφραινόμεθα τοῖς ἀπροσδοκήτοις ἀγα-
220 θοῖς, ἅπερ οὐχ ἐλπίσασιν ἡμῖν ἔδωκας.“ (3.) τὸ ᾆσμα τοῦτο σχεδὸν
ἀπὸ θέρους ἐνισταμένου μέχρι μετοπώρου λήγοντος ἀδιαστάτως ὑφ’

---

1 tit. καρτάλου πανήγυρις add. mg M ταύτας M (Tisch.): ταῦτα Mai 1. 2 οὐχ ante ἑορτὴ et συγγενὴς post δὲ addidi 2 κάρταλον M (sic ubique): κάρταλλον Mai 4 ὡς πάνδημος M (Tisch.): ἀπάνδημος Mai οἷα scripsi: οἷαι M (v) 7 ταύτην addidi ὃν Mai 8 ἵστασθαι scripsi: ἑστιᾶσθαι M (v) ἀδείας] ἰδέας conicio 11 προσαγορεύουσι M (Tisch.): προσηγορεύουσι Mai 15 ἀπέβαλον scripsi: ἀπέβαλλον M (v) 16 μύρια Mai 17 οὐδεμιᾶς M: οὐδεμίας v 21 δ’ M: δὲ Tisch. 24 δὴ Tisch.: δὲ M 26 ἐνευφραινόμεθα M (Tisch.): εὐφραινόμεθα Mai 26. 27. ἀγαθοῖς (non ἀγαθοῦ) M 28 ἀδιαστάτως M (Tisch.): ἀδιάστατον Mai

9 sqq. Deut. 26,1—11. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 241.*

ἑτέρων καὶ ἑτέρων ᾄδεται δυσὶ καιροῖς, ὁλοκλήρῳ μέρει ἡμίσει τοῦ
ἐνιαυτοῦ, διὰ τὸ μὴ πάντας ἀθρόους κατὰ ῥητὴν προθεσμίαν τὰ ὡραῖα
δύνασθαι κομίζειν, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλους, ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀπὸ
τῶν αὐτῶν χωρίων. ἐπειδὴ γὰρ τῶν καρπῶν οἱ μὲν θᾶττον οἱ δὲ βρα- 221
δύτερον πεπαίνονται, καὶ διὰ τὰς τῶν τόπων διαφορὰς ἀλεεινοτέρων ἢ
κρυμωδεστέρων ὄντων καὶ διὰ μυρίας ἄλλας αἰτίας, εἰκότως ἀόριστός
ἐστι καὶ ἀπερίγραφος ὁ χρόνος τῆς τῶν ἀκροδρύων ἀπαρχῆς ἐπὶ μήκιστον
ἐκτεινόμενος. ἡ δὲ τούτων χρῆσις ἐπιτέτραπται τοῖς ἱερεῦσιν, ἐπεὶ γῆς 222
μὲν ἀποτομὴν οὐκ ἔλαχον οὐδὲ προσοδευομένας κτήσεις, κλῆροι δ' εἰσὶν
αὐτοῖς αἱ παρὰ τοῦ ἔθνους ἀπαρχαὶ ἀντὶ τῶν λειτουργιῶν, ἃς μεθ' ἡμέ-
ραν καὶ νύκτωρ ὑπομένουσι.

(4.) Τοσαῦτα μὲν περὶ ἑβδομάδος καὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἀναφερο- 223
μένων ἔν τε ἡμέραις καὶ μησὶ καὶ ἐνιαυτοῖς καὶ περὶ ἑορτῶν, αἳ συγγέ-
νειαν ἔχουσι πρὸς ἑβδομάδα, διεξῆλθον ἑπόμενος εἱρμῷ τῶν προκειμένων
κεφαλαίων κατὰ τὴν ἐν λόγοις ἀκολουθίαν. ἐπισκέψομαι δ' ἑξῆς τὸ
ἑπόμενον, ὃ περὶ γονέων ἀναγέγραπται τιμῆς.

Περὶ γονέων τιμῆς.

(1.) Τέτταρα εἴδη πρότερον ὑπειπών, ἃ καὶ τῇ τάξει καὶ τῇ 224
δυνάμει πρῶτα ἦν ὡς ἀληθῶς, τό τε περὶ μοναρχίας ᾗ μοναρχεῖται
ὁ κόσμος, καὶ τὸ περὶ τοῦ μηδὲν ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα δημιουργεῖν
θεοῦ, καὶ τὸ περὶ τοῦ μὴ ψευδορκεῖν ἢ συνόλως μάτην ὀμνύναι, καὶ τὸ
περὶ τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης, ἅπερ σύμπαντα τείνει πρὸς εὐσέβειαν καὶ
ὁσιότητα, μέτειμι ἐπὶ τὸ πέμπτον τὸ περὶ γονέων τιμῆς, ὅ, καθάπερ
ἐν τοῖς ἰδίᾳ περὶ αὐτοῦ λόγοις ἔδειξα, μεθόριον ἀνθρωπείων τε καὶ
θείων. οἱ γὰρ γονεῖς μεταξὺ θείας καὶ ἀνθρωπίνης φύσεώς εἰσι μετέ- 225
χοντες ἀμφοῖν· ἀνθρωπίνης μέν, ὡς ἔστι δῆλον, ὅτι καὶ γεγόνασι καὶ

3 καὶ τοὺς αὐτοὺς] vel αὐτοὺς secludendum vel κατὰ τοὺς αὐτοὺς ⟨χρόνους τοὺς⟩ corrigendum puto   5 τόπων Mai: τροπῶν M (Tisch.)   8 τούτων] ταύτης (scil. ἀπαρχῆς) conicio   γῆς Tisch.: τῆς M (Mai)   9 ἀποτομὴν M (Tisch.): ἀποτομῆς Mai   προσοδευομένας κτήσεις M (Tisch.): προσοδευομένης κτήσεως Mai

21 θεοῦ M (Tisch.): θεόν Mai   22 τῆς om. Mai   σύμπαντα (ϊ supra α) (sic) M
25 φύσεως Mel. Bar. Vind.: om. M (suppleverat Mai)

25—142,4 Mel. Barocc. fol. 235v Φίλωνος: . . . οἱ γονεῖς μεταξὺ θείας — τὸ γένος ἀθανατίζουσιν. Vind. hist. gr. 67 fol. 57r: οἱ γὰρ γονεῖς μεταξὺ θείας — τὸ γένος ἀθανατίζουσι.

φθαρήσονται, θείας δ' ὅτι γεγεννήκασι καὶ τὰ μὴ ὄντα εἰς τὸ εἶναι
παρήγαγον· ὅπερ γάρ, οἶμαι, θεὸς πρὸς κόσμον, τοῦτο πρὸς τέκνα γονεῖς,
ἐπειδὴ ὡς ἐκεῖνος τῷ μὴ ὑπάρχοντι ὕπαρξιν κατειργάσατο, καὶ οὗτοι
μιμούμενοι καθ' ὅσον οἷόν τε τὴν ἐκείνου δύναμιν τὸ γένος ἀθανατίζουσιν.
226 (2.) ἄξιοι δ' οὐ διὰ τοῦτο μόνον τιμῆς πατήρ τε καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ
δι' ἕτερα πλείω. παρ' οἷς γὰρ λόγος ἀρετῆς ἐστί, πρεσβύτεροι νεω-
τέρων προκρίνονται καὶ διδάσκαλοι γνωρίμων καὶ εὐεργέται τῶν εὖ πε-
227 πονθότων καὶ ἄρχοντες ὑπηκόων καὶ δεσπόται δούλων. ἐν μὲν οὖν τῇ
ἀμείνονι τάξει κρίνονται γονεῖς, πρεσβύτεροι γάρ εἰσι καὶ ὑφηγηταὶ καὶ
εὐεργέται καὶ ἄρχοντες καὶ δεσπόται, ἐν δὲ τῇ ἐλάττονι υἱοὶ καὶ θυγα-
τέρες, νεώτεροι γὰρ καὶ μαθηταὶ καὶ εὖ πεπονθότες ὑπήκοοί τε καὶ
δοῦλοι. ὡς δ' οὐδὲν τούτων κατέψευσται, δῆλον μὲν ἐκ τῆς ἐναργείας·
αἱ δ' ἐκ λόγου πίστεις ἔτι μᾶλλον ἐπισφραγιοῦνται τὴν ἀλήθειαν.
228 (3.) λέγω τοίνυν, ὅτι τὸ ποιοῦν τοῦ γινομένου καὶ τὸ αἴτιον οὗπέρ
ἐστιν αἴτιον ἀεὶ πρεσβύτερόν ἐστιν· οἱ δὲ γεννήσαντες αἴτιοι καὶ δημι-
ουργοὶ τρόπον τινὰ τῶν γεννηθέντων εἰσί· καὶ οἱ μὲν ὑφηγητῶν ἔχουσι
τάξιν, ὅσαπερ ἂν εἰδότες τυγχάνωσι τοὺς παῖδας ἐκ πρώτης ἀναδιδά-
ξαντες ἡλικίας, καὶ οὐ μόνον τὰ περὶ τὰς ἐπιστήμας, [ἀσκοῦσι καὶ
νεάζουσιν] ἐναποματτόμενοι λογισμοὺς ἀκμάζουσι παίδων, ἀλλὰ καὶ τὰ
ἀναγκαιότατα τῶν πρὸς αἱρέσεις καὶ φυγάς, αἱρέσεις μὲν ἀρετῶν, φυγὰς
229 δὲ κακιῶν καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἐνεργειῶν. εὐεργέται μέντοι τίνες ἂν
εἶεν μᾶλλον ἢ παίδων γονεῖς, οἳ καὶ μὴ ὄντας εἰργάσαντο καὶ αὖθις
τροφῆς ἠξίωσαν καὶ μετὰ ταῦτα παιδείας τῆς κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν,
230 [καὶ] ἵνα μὴ μόνον ζῶσιν, ἀλλὰ καὶ εὖ ζῶσι; τὸ μὲν οὖν σῶμα διὰ
τῆς γυμναστικῆς καὶ ἀλειπτικῆς ὠφέλησαν εἰς εὐτονίαν τε καὶ εὐεξίαν
σχέσεις τε καὶ κινήσεις εὐμαρεῖς, οὐκ ἄνευ ῥυθμοῦ καὶ τοῦ πρέποντος,
τὴν δὲ ψυχὴν διά τε γραμμάτων καὶ ἀριθμῶν γεωμετρίας τε καὶ μου-
σικῆς καὶ τῆς συμπάσης φιλοσοφίας, ἣ τὸν νοῦν εἰσῳκισμένον θνητῷ
σώματι μετέωρον αἴρουσα παραπέμπει μέχρις οὐρανοῦ καὶ τὰς ἐν αὐτῷ
μακαρίας καὶ εὐδαίμονας φύσεις ἐπιδείκνυται, ζῆλον ἅμα καὶ πόθον

2 ὅπερ γάρ M Vind.: καὶ ὅπερ Mel. Bar. τοῦτο] οὕτως Mai 3 εἰργάσατο Vind.
5 διὰ τοῦτο M (Tisch.): δι' αὐτὸ Mai 12 ἐναργείας scripsi: ἐνεργείας M (v)
18 τὰς ἐπιστήμας M (Tisch.): τὸ ἐπίστημα Mai 18. 19 ἀσκοῦσι καὶ νεάζουσιν seclusi
19 νεάζουσιν M: γυμνάζουσιν Mai (Tisch.) 21 κατ' αὐτὰς M (Tisch.): κατ' αὐτὸ Mai
24 καὶ ante ἵνα seclusi 26 σχέσεις M (Tisch.): σχήσεις Mai

2—4 Anton. Mel. II 9 Col. 1044 (Migne T. 136) Φίλωνος: ὅπερ οἶμαι θεὸς — τὸ γένος ἀθανατίζουσιν.

ἐνεργαζομένη τῆς ἀτρέπτου καὶ ἐναρμονίου τάξεως, ἣν οὐδέποτε λείπουσι
πειθόμεναι τῷ ταξιάρχῳ. πρὸς δὲ ταῖς εὐεργεσίαις καὶ τὴν ἐφ' οἷς 231
ἐγέννησαν ἀρχὴν ἔλαβον, οὐχ ὥσπερ ἐν ταῖς πόλεσι κατὰ κλῆρον ἢ
χειροτονίαν, ὡς αἰτιᾶσθαι δύνασθαι τὸν μὲν ὀλίσθῳ τύχης γενόμενον,
οὐ σὺν λογισμῷ, τὴν δὲ ὄχλου, πράγματος ἀνεξετάστου καὶ ἀνεπισκέπτου,
φορᾷ, γνώμῃ δὲ ἀρίστῃ καὶ τελειοτάτῃ τῆς ἄνω φύσεως, ᾗ καὶ τὰ
θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα σὺν δίκῃ πρυτανεύεται. (4.) διὰ τοῦτ' ἔξεστι 232
τοῖς πατράσι καὶ κακηγορεῖν [πρὸς] τοὺς παῖδας καὶ ἐμβριθέστερον
νουθετεῖν καί, εἰ μὴ ταῖς δι' ἀκοῶν ἀπειλαῖς ὑπείκουσι, τύπτειν καὶ
προπηλακίζειν καὶ καταδεῖν. ἂν μέντοι γε καὶ πρὸς ταῦτα ἀφηνιάζωσι
τῇ ῥύμῃ τῆς ἀνιάτου μοχθηρίας ἀπαυχενίζοντες, ἐπέτρεψεν ὁ νόμος καὶ
μέχρι θανάτου κολάζειν, ἀλλ' οὐκέτι μόνῳ πατρὶ ἢ μόνῃ μητρί, διὰ τὸ
μέγεθος τῆς τιμωρίας, ἣν οὐκ ἄξιον ὑφ' ἑνὸς ἀλλ' ὑπ' ἀμφοῖν δικα-
σθῆναι· συμφρονῆσαι γὰρ οὐκ εἰκὸς ἐπ' ἀναιρέσει τοῦ παιδὸς ἑκάτερον
τῶν γονέων, μὴ βαρυνόντων καὶ καθελκόντων τῶν ἀδικημάτων ὁλκῇ
τινι βεβαίῳ νικώσῃ τὴν ἐκ φύσεως ἐνιδρυμένην πάγιον εὔνοιαν. ἀλλ' 233
οὐκ ἀρχὴν μόνον καὶ ἡγεμονίαν τὴν ἐπὶ τέκνοις ἀλλὰ καὶ δεσποτείαν
γονεῖς ἔλαχον κατ' ἄμφω τὰς ἀνωτάτω θεραπόντων κτήσεως ἰδέας, τήν
τε ἐπ' οἰκότριψι καὶ ἀργυρωνήτοις· πολυπλασίους τε γὰρ τῆς ἀξίας τιμὰς
κατατιθέασιν εἴς τε παῖδας καὶ ὑπὲρ παίδων τιτθαῖς καὶ παιδαγωγοῖς
καὶ διδασκάλοις, δίχα τῶν εἰς ἐσθῆτας καὶ τροφὰς καὶ τὴν ἄλλην ἐπι-

---

2 πειθόμεναι scripsi: πειθόμενοι M (v) 5 σὺν λογισμῷ (sic; λ superscr.) M (συλλογισμῷ Mai) τὴν δὲ M (Tisch.): τὸν δὲ Mai 6 γνώμης δὲ ἀρίστης καὶ τελειοτάτης M, corr. Tisch. ᾗ scripsi: ἢ M (v) 8 κακηγορεῖν scripsi: κατηγορεῖν M (v) πρὸς seclusi 9 ὑπείκωσι M (v) 10 κατάδειν (sic) M 11 ἐπαυχενίζοντες M, corr. Mai 12 πατρὶ . . . μητρί M (Tisch.): πατέρι . . . μητέρι Mai 13 ὑπ' ἀμφοῖν M (Tisch.): ὑπ' om. Mai 14 ἐπ' ἀναιρέσει M (Tisch.): ἐπ' ἀναιρέσεως Mai 16 ἐνεδρυμένην (sic) Mai 17 δεσποτείαν M: δεσπότειαν v 19 τ' M πολυπλασίους M (Tisch.): πολλαπλασίους Mai τιμὰς scripsi (coni. etiam Tisch.): τιμῆς M 21 τῶν M (Tisch.): τῆς Mai ἐσθῆτας καὶ τροφὰς M (Tisch.): ἐσθῆτα καὶ τροφὴν Mai

---

10sqq. Deut. 21,18sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 260* ὅσοι δ' ἂν τῶν νέων περιφρονῶσι τοὺς γονεῖς καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμωσιν ἢ δι' αἰσχύνην ἢ διὰ σύνεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς, πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς νουθετείτωσαν οἱ πατέρες, αὐτάρκεις γὰρ ἐφ' υἱάσιν οὗτοι δικασταί . . . . (264) ᾧ δ' ἂν οἱ λόγοι καὶ ἡ παρ' αὐτῶν διδασκαλία τοῦ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν εἶναι φανῶσιν, ἐχθροὺς δ' ἀσπόνδους αὑτῷ ποιῇ τοὺς νόμους τοῖς συνεχέσι κατὰ τῶν γονέων τολμήμασι, προαχθεὶς ὑπ' αὐτῶν τούτων (οὗτος?) ἔξω τῆς πόλεως τοῦ πλήθους ἑπομένου καταλευέσθω . . .

μέλειαν ὑγιαινόντων τε καὶ καμνόντων ἐκ πρώτης ἡλικίας μέχρι τελείας·
οἰκότριβές τε ἂν εἶεν οἱ μὴ μόνον οἴκοι γεννηθέντες ἀλλὰ καὶ [οἱ] ὑπὸ τῶν
τῆς οἰκίας δεσποτῶν συνεισενεγκάντων τὰ πρὸς γένεσιν φύσεως θεσμοῖς
234 εἰσφορὰν ἀναγκαίαν. (5.) τοσούτων οὖν ὑπαρχόντων ἄξιον ⟨ἐπαίνου⟩ μὲν
οὐδὲν δρῶσιν οἱ τιμῶντες ⟨τοὺς⟩ γονεῖς, ἐπεὶ καὶ ἓν τι τῶν εἰρημένων
αὐταρκέστατον εἰς σεβασμὸν αὐτοὺς προκαλέσασθαι, ψόγου δὲ καὶ κατη-
γορίας καὶ τῆς ἀνωτάτω δίκης οἱ μήθ' ὡς πρεσβυτέρους αἰδούμενοι μήθ'
ὡς ὑφηγητὰς ἀποδεχόμενοι μήθ' ὡς εὐεργέτας ἀμοιβῆς ἀξιοῦντες μήθ'
235 ὡς ἄρχουσι πειθαρχοῦντες μήθ' ὡς δεσπότας εὐλαβούμενοι. πατέρα,
οὖν φησί, μετὰ θεὸν καὶ μητέρα τίμα δευτερείοις τοῖς γέρασιν ἀναδου-
μένους, ἅπερ ἡ φύσις ἀπένειμεν αὐτοῖς ἀθλοθετοῦσα. τιμήσεις δ' [ἐπ']
οὐδενὶ μᾶλλον ἢ πειρώμενος ἀγαθός τε εἶναι καὶ δοκεῖν εἶναι, ὧν τὸ
μὲν τὴν ἄτυφον καὶ ἄπλαστον ἀρετὴν ἐπιζητεῖ, τὸ δὲ τὴν σὺν ὑπολήψει
236 χρηστῇ καὶ τῷ παρὰ τῶν συνόντων ἐπαίνῳ. μικρὰ γὰρ τῶν ἰδίων
φροντίζοντες ὠφελειῶν τέλος εὐδαιμονίας νομίζουσι τὴν τῶν παίδων καλο-
κἀγαθίαν, δι' ἣν καὶ τοῖς προσταττομένοις θελήσουσιν ὑπακούειν ἐκεῖνοι
καὶ ἐν ἅπασι καταπειθεῖς εἶναι τοῖς δικαίοις καὶ συμφέρουσιν· οὐδὲν γὰρ
ἀλλότριον ἀρετῆς ὁ ταῖς ἀληθείαις ὑφηγήσεται πατὴρ παιδί.
237 (6.) Τεκμηριώσαιτο δ' ἄν τις τὴν πρὸς γονεῖς εὐσέβειαν οὐ μόνον
ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ κἀκ τῆς πρὸς τοὺς ἥλικας ἐκείνων ἀποδοχῆς.
ὁ γὰρ πρεσβύτην καὶ πρεσβύτιδα οὐδὲν γένει προσήκοντας αἰδούμενος
ἔοικέ πως ὑπομιμνήσκεσθαι πατρός τε καὶ μητρὸς καὶ ἀποβλέπων ὥσπερ
238 εἰς ἀρχέτυπα τεθεικέναι τὰς εἰκόνας ἐκείνων. ὅθεν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμ-
μασιν οὐ μόνον προεδρίας ἐξίστασθαι διείρηται νέους πρεσβύταις, ἀλλὰ

2 alt. οἱ seclusi 3 τὰ M (Tisch.): τὴν Mai 4 ἐπαίνου add. Tisch. 5 τοὺς addidi 6 αὐτῶν coni. Wendl. 7 ἀνωτάτω M (Tisch.): ἀνωτάτης Mai post δίκης add. οὐκ ἄξιοι Mai 10 δευτερείοις τοῖς γέρασιν Tisch.: δευτερείοις τὴν γέρασιν M, δευτεραίαν τὴν γέρασιν Mai 11 αὐτοῖς Tisch.: αὐτοὺς M ἐπ' seclusi 12 δοκεῖν M (Tisch.): δοκῶν Mai 14 post γὰρ add. οἱ γονεῖς Mai 16 ἐθελήσουσιν fortasse scribendum ἐκεῖνοι M: ἐκείνους Mai (Tisch.) 18 ὁ (sic) ταῖς ἀληθείαις M: ὃ ταῖς ἀληθείαις Tisch., ἡ τῆς ἀληθείας Mai; ὁ τῆς ἀληθείας ⟨ἐρῶν⟩ conicio 20 κἀκ τῆς M (Tisch.): κἀκ τῶν Mai ἡλίκας Mai ἀποδοχῆς scripsi (cf. *de decal.* § *167*): ἀποχῆς M 22 ante καὶ ἀποβλέπων add. ὁ Mai 23 τεθεικέναι corruptum videtur; τεθεραπευκέναι coni Wendl.

9. 10 cf. *Ioseph. c. Ap. II* § *206* γονέων τιμὴν μετὰ τὴν πρὸς θεὸν δευτέραν ἔταξεν καὶ τὸν οὐκ ἀμειβόμενον τὰς παρ' αὐτῶν χάριτας ἀλλ' εἰς ὁτιοῦν ἐλλείποντα λευσθησόμενον παραδίδωσι. *Ps.-Phocyl.* 8 πρῶτα θεὸν τίμα, μετέπειτα δὲ σεῖο γονῆας. 23 Lev. 19,32.

καὶ παριοῦσιν ὑπανίστασθαι πολιὰν γήρως αἰδουμένους, εἰς ὅπερ ἐλπὶς ἀφικέσθαι τοὺς προνομίας τοῦτ' ἀξιοῦντας. παγκάλως δέ μοι κἀκεῖνο 239 νενομοθετῆσθαι δοκεῖ· φησὶ γάρ· „ἕκαστος πατέρα τε ἑαυτοῦ καὶ μητέρα φοβείσθω“ (Lev. 19, 3), φόβον πρὸ εὐνοίας τιθείς, οὐχ ὡς πρὸς ἅπαν ἄμεινον, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν χρησιμώτερόν τε καὶ λυσιτελέστερον. πρῶτον μὲν γὰρ τοῖς παιδευομένοις καὶ νουθετουμένοις ἄφροσιν εἶναι συμβέβηκεν· ἀφροσύνη δ' οὐκ ἄλλῳ ἢ φόβῳ θεραπεύεται· δεύτερον δ' ἁρμόττον οὐκ ἦν νομοθέτου παραγγέλμασι τοὺς παῖδας εὔνοιαν διδάσκεσθαι τὴν πρὸς γονεῖς, ἣν αὐτοκέλευστον ἡ φύσις ἐξαιτεῖ, ⟨ἐκ⟩ σπαργάνων δὲ ταῖς ψυχαῖς τῶν οὕτως ἡνωμένων κατὰ γένος ἐνιδρύσατο. διὸ φιλίαν μὲν τὴν πρὸς τοὺς γεννήσαντας ὡς αὐτομαθῆ καὶ αὐτοδίδακτον 240 καὶ προστάξεως οὐ δεομένην ἀπέλιπε, φόβον δὲ προστάττει διὰ τοὺς εἰωθότας ῥᾳθυμεῖν· ἐπειδὴ γὰρ γονεῖς παῖδας ὑπερβαλλούσῃ χρώμενοι φιλοστοργίᾳ περιέπουσι καὶ πάντοθεν ἐκπορίζοντες αὐτοῖς τἀγαθὰ χαρίζονται μηδένα πόνον ἢ κίνδυνον ὑπερτιθέμενοι, δυνάμεσιν ὁλκοῖς εὐνοίας συνδεδεμένοι, τὸ λίαν φιλόστοργον αὐτῶν οὐ δέχονταί τινες ἐπ' ὠφελείᾳ, τρυφὴν καὶ χλιδὴν ἐζηλωκότες καὶ θαυμάζοντες μὲν τὸν ὑγρὸν βίον, διαρρέοντες δὲ κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν, καὶ μηδὲν μέρος ἐῶντες ὀρθοῦσθαι ταῖς οἰκείαις δυνάμεσιν, ἃς ὑποσκελίζοντες καὶ ἐκνευρίζοντες οὐκ ἐρυθριῶσιν ἕνεκα τοῦ μὴ δεδιέναι τοὺς σωφρονιστὰς πατέρας καὶ μητέρας, ἐνδιδόντες καὶ ἐπιχαλῶντες ταῖς ἰδίαις ἐπιθυμίαις. ἀλλὰ καὶ 241 τούτοις ἀναγκαῖον παραινεῖν, ὅπως εὐτονωτέραις καὶ ἐμβριθεστέραις χρώμενοι νουθεσίαις θεραπεύσωσι τὸν τῶν παίδων ῥοῦν, καὶ τοῖς παισίν, ὅπως εὐλαβῶνται τοὺς * * * γινομένους δεδιότες καὶ ὡς ἄρχοντας καὶ ὡς φύσει δεσπότας· μόλις γὰρ οὕτως ἀδικεῖν ὀκνήσουσι.

(7.) Τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν προτέραν δέλτον πέντε κεφάλαια νόμων 242 καὶ ὅσα τῶν κατὰ μέρος εἰς ἕκαστον ἐλάμβανε τὴν ἀναφορὰν διεξῆλθον. χρὴ δὲ καὶ τὰς ὁρισθείσας ἐπὶ τῇ τούτων παραβάσει τιμωρίας δηλῶσαι. κοινὸς μὲν οὖν ἐστι κατὰ πάντων θάνατος, δι' ἣν ἔχει τἀδικήματα πρὸς 243

3 νενομοθετεῖσθαι M, corr. Tisch. 7 δ' M (Mai): δὲ v 8 δ' M (Mai): δὲ v 9 αὐτοκέλευστον M (Tisch.): αὐτοκελευστὶ Mai 9. 10 ἐκ σπαργάνων Mai: σπαργανῶν (sic) M 11 διὸ φιλίαν Tisch.: δι' ὠφέλειαν M 15 χαρίζονται M (Tisch.): χαρίζοντες Mai ὁλκοῖς scripsi: ὅρκοις M 16 εὐνοίας Wendl.: εὐνοίαις M 17 χλίδην Mai 18 καὶ μηδὲν M (Tisch.): τὸ μηδὲν Mai 20 ἕνεκα τοῦ M (Tisch.): ἑνὸς ἑκάστου Mai 21 ἐνδιδόντας καὶ ἐπιχαλῶντας M (Tisch.), corr. Mai 22 ὅπως Tisch.: πῶς M ἐμβρυθεστέραις Mai 23 ῥοῦν scripsi: ῥόον M 24 τοὺς γινομένους M: τοὺς γεννήσαντας Tisch.; τοὺς ⟨τοῦ ζῆν αἰτίους⟩ γενομένους conicio 25 ὀκνή^{ου}σωσι (sic) M 26 δὴ M (Tisch.): δὲ Mai 29 δι' ἣν scripsi: δι' ὃν M

ἄλληλα συγγένειαν. αἰτίαι δὲ τῆς δίκης διάφοροι. ἀρκτέον δ' ἀπὸ τοῦ
τελευταίου τοῦ πρὸς γονεῖς, ἐπειδὴ καὶ περὶ αὐτοῦ λόγος ἔναυλος. ἐάν,
φησί, τις τυπτήσῃ πατέρα ἢ μητέρα, καταλευέσθω· πάνυ δικαίως· οὐ
244 γὰρ θέμις ζῆν τῷ προπηλακίζοντι τοὺς τοῦ ζῆν αἰτίους. ἀλλ' ἔνιοι τῶν
εὐπαρύφων καὶ νομοθετῶν πρὸς δόξας ἀπιδόντες μᾶλλον ἢ τὴν ἀλήθειαν
ἐκομψεύσαντο κατὰ πατροτυπτῶν ὁρίσαντες χειρῶν ἀποκοπήν, ὑπὲρ τοῦ
παρὰ τοῖς εἰκαιοτέροις καὶ ἀνεξετάστοις εὐδοκιμῆσαι νομίζουσιν ἁρμόττον
245 εἶναι τὰ μέρη οἷς ἐτύπτησαν τοὺς γονεῖς ἀκρωτηριάζεσθαι. ἔστι δ'
εὔηθες τοῖς ὑπηρετηκόσι πρὸ τῶν αἰτίων δυσχεραίνειν, τὴν γὰρ ὕβριν
οὐ χεῖρες ἀλλὰ διὰ χειρῶν ὑβρισταὶ δρῶσιν, οὓς ἀναγκαῖον κολάζειν·
εἰ μὴ καὶ τοὺς ἀνδροφονήσαντας ξίφει μεθετέον ὑπερόριον τὸ ξίφος
ῥίψαντας, καὶ τοὐναντίον τοῖς ἀριστεύσασιν ἐν πολέμῳ τιμὰς οὐ δοτέον,
246 ἀλλὰ ταῖς ἀψύχοις πανττευχίαις, δι' ὧν ἠνδραγαθίσαντο· μὴ καὶ τῶν ἐν
γυμνικοῖς ἀγῶσι στάδιον ἢ δίαυλον ἢ δόλιχον νενικηκότων ἢ πυγμὴν ἢ
παγκράτιον σκέλη καὶ χεῖρας αὐτὸ μόνον ταινιοῦν ἐπιχειρήσουσιν ὅλα
τὰ σώματα τῶν ἀθλητῶν παρέντες; γέλως μέντ' ἂν εἴη τὰ τοιαῦτ'
εἰσηγεῖσθαι, ⟨τὰ⟩ ὧν οὐκ ἄνευ κολάζοντας ἢ τιμῶντας, δέον τοὺς αἰτίους·
οὐδὲ γὰρ μουσικὴν ἐπιδεικνύμενόν τινα δι' αὐλῶν ἢ λύρας καὶ σφόδρα
κατορθοῦντα παραμειψάμενοι τὰ ὄργανα κηρυγμάτων καὶ τιμῶν ἀξιοῦμεν.
247 τί οὖν ἔδει πατροτύπτας, ὦ γενναῖοι νομοθέται, χειροκοπεῖν; ἢ ἵνα πρὸς
τῷ εἶναι μηδὲν χρήσιμοι τὸ παράπαν καὶ δασμὸν οὐκ ἐτήσιον ἀλλ' ἐφή-
μερον ἀναπράττωσι παρὰ τῶν ἠδικημένων τροφὰς ἀναγκαίας ἅτε πορίζειν
ἀδυνατοῦντες; οὐ γὰρ σιδήρειος πατήρ ἐστί τις οὕτως, ὡς λιμῷ περιϊδεῖν
248 θνῄσκοντα υἱόν, καὶ ταῦτα χρόνῳ τῆς ὀργῆς ἀμαυρουμένης. κἂν μὴ
ἐπενέγκῃ μέντοι χεῖρας, κακηγορῇ δ' οὓς χρέος ἀναγκαῖον εὐφημεῖν ἢ
καὶ τρόπῳ ἑτέρῳ δρᾷ τι τῶν ἐπ' ἀτιμίᾳ γονέων, θνῃσκέτω· κοινὸς
γὰρ ἐχθρὸς καί, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, δήμιος ἁπάντων· ἐπεὶ τίνι

---

2 ἐάν M (Tisch.): ἂν Mai 3. 4 οὐ γὰρ M (Tisch.): οὔτε Mai 9 αἰτίων M (Tisch.): αἰτιῶν Mai 11 μεθετέον Mai: μετέθεον M ὑπερόριον M (Tisch.): ὑπερορίους Mai 13 ἠνδραγαθίσαντο scripsi: ἠνδραγαθήσαντο M (v) 14 δολιχὸν M (Tisch.) 15 αὐτὸ μόνον scripsi. αὐτῶν μόνον M ἐπιχειρήσωσιν Mai 17 τὰ add. Wendl. ὧν οὐκ ἄνευ κολάζοντας ἢ τιμῶντας M: ὧν οὐκ ἄνευ κολάζειν ἢ τιμᾶν Mai, δι' ὧν οὐκ ἂν εἴη κολάζειν ἢ τιμᾶν Tisch. 19 παραμειψάμενοι Wendl.: παραλειψάμενοι M in textu (v), παρακαλυψάμενοι mg M 21 τῷ Wendl.: τὸ M (v) 23 σιδήρειος Tisch.: σιδήριος M 24 καὶ ταῦτα M (Tisch.): τὸν ταῦτα ⟨ἐξημαρτηκότα⟩ Mai 25 κακηγορῇ scripsi: κακηγορεῖ M (v) 27 ἐπεὶ scripsi: ἐπὶ M

---

3 Exod. 21,15. 25 Exod. 21,16. Lev. 20,9.

γένοιτ' ἂν εὐμενὴς ἄλλῳ ὁ μηδὲ τοῖς αἰτίοις τοῦ ζῆν, δι' οὓς εἰς γένεσιν ἦλθεν, ὧν ἐστι προσθήκη;

(8.) Πάλιν δ' ὁ τὴν ἱερὰν ἑβδόμην βέβηλον ἀποφήνας τό γ' ἐπ' 249
αὐτὸν ἧκον μέρος ὑπόδικος ἔστω θανάτου. τοὐναντίον γὰρ τοῖς βεβήλοις καὶ πράγμασι καὶ σώμασι καθαρσίων εὐπορητέον εἰς τὴν ἀμείνω μεταβολήν, ἐπειδὴ „φθόνος", ὥς ἔφη τις, „ἔξω θείου χοροῦ βαίνει". τὸ δὲ τολμᾶν τὰ καθωσιωμένα παρακόπτειν καὶ παραχαράττειν ὑπερβάλλουσαν ἀσέβειαν ἐμφαίνει. κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην ἐξ Αἰγύπτου μετα- 250
νάστασιν ἡνίκα δι' ἐρήμης ἀτριβοῦς ἅπασα ἡ πληθὺς ὡδοιπόρει, γενομένης ἑβδόμης αἱ μὲν τοσαῦται μυριάδες, ὅσας ἐδήλωσα πρότερον, ἐν ταῖς σκηναῖς κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν διέτριβον, εἷς δ' οὐχὶ τῶν ἠμελημένων καὶ ἀφανῶν ὀλίγα φροντίσας τῶν διατεταγμένων καὶ χλευάσας τοὺς φυλάττοντας ἐξῄει μὲν ἐπὶ φρυγανισμόν, ἔργῳ δ' εἰς παρανομίας
ἐπίδειξιν. καὶ ὁ μὲν ὑπέστρεφεν ἀγκαλίδα ἀγαγών, οἱ δὲ τῶν σκηνῶν 251
ἐκχυθέντες, καίτοι παρατεθηγμένοι, νεώτερον οὐδὲν ἕνεκα τοῦ περὶ τὴν ἡμέραν ἱεροπρεποῦς εἰργάσαντο, πρὸς δὲ τὸν ἄρχοντα ἀγαγόντες τὸ ἀσέβημα μηνύουσιν· ὁ δ' εἰς εἱρκτὴν ἀποθέμενος, ἐκπεσόντος λογίου καταλεύειν τὸν ἄνθρωπον, ἐκδίδωσι τοῖς πρῶτον θεασαμένοις εἰς ἀπώλειαν. ὡς γάρ, οἶμαι, πῦρ ἐναύειν ἑβδόμαις οὐκ ἐπιτέτραπται — δι' ἣν πρόσθεν αἰτίαν εἶπον —, οὕτως οὐδὲ τὰ πυρὸς ἐκκαύματα συλλέγειν.

(9.) Τοῖς μάρτυρα καλοῦσιν ἐπὶ μὴ ἀληθεῖ θεὸν ὥρισται δίκη 252
θανάτου· προσηκόντως· οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπος τῶν μετρίων ἀνέξεταί ποτε παρακληθεὶς συνεπιγράψασθαι ψεύδεσιν, ἀλλ' ἐχθρὸν ἄπιστον ὑπολαβεῖν ἄν μοι δοκεῖ τὸν εἰς ταῦτα προτρέποντα. ὅθεν ῥητέον· τὸν 253
ὀμνύντα μάτην ἐπ' ἀδίκῳ θεὸς ὁ τὴν φύσιν ἵλεως οὔποτε τῆς αἰτίας

---

1 ὁ om. Mai; εἰ coni. Tisch. 7 καθωσϊμένα (sic) M, corr. Tisch.: καθόσιμα (sic) Mai 8 ἐμφαίνει M (Tisch.): ἐκφαίνει Mai 10 ἑβδόμης scripsi: ἑβδομάδος M 13 ἐξῄει scripsi: ἐξίει M δ' M: δὲ Tisch. 15 ἐκχυθέντες Tisch.: ἐκκαυθέντες M 19 γὰρ M (Tisch.): οὖν Mai ἐναύειν Mai: ἐν δυοῖν M ἑβδόμαις M (Tisch.): ἑβδομάσιν Mai 19. 20 δι' ἣν αἰτίαν, πρόσθεν εἶπον Richt., δι' ἣν πρόσθεν εἶπον αἰτίαν conicio 21 tit. κατὰ ψευδόρκων add. mg M ἀληθεῖ scripsi: ἀληθῆ M 24 δοκῆ M, corr. Richt. (Tisch.) 25 θεὸς M Bar. Ant. (Tisch.): θεὸν Mai

---

3 Exod. 31,14. 15. 35,2. 6 Plat. Phaedr. 247a. 8sqq. Num. 15,32—36. 19 Exod. 35,3. 21 Deut. 19,16—19. 24—148,2 Mel. Barocc. fol. 105v Anton. Mel. II 64 Col. 1157 (Migne T. 136) Φίλωνος: τὸν ὀμνύντα μάτην — τὰς ἀπ' ἀνθρώπων τιμωρίας.

ἀπαλλάξει δυσκάθαρτον καὶ μιαρὸν ὄντα, κἂν διαφύγῃ τὰς ἀπ' ἀνθρώπων
τιμωρίας. διαδράσεται δ' οὐδέποτε· μυρίοι γὰρ ἔφοροι, ζηλωταὶ νόμων,
φύλακες τῶν πατρίων ἀκριβέστατοι, ἐπὶ καταλεύσει τι δρῶσιν ἀμει-
λίκτως ἔχοντες· εἰ μὴ ἄρα ἐπὶ μὲν ἀτιμίᾳ πατρὸς ἢ μητρὸς φονᾶν ἄξιον,
ἐπὶ δ' ὀνόματι τῷ καὶ αὐτῆς εὐκλεεστέρῳ σεμνότητος ὑπ' ἀσεβῶν ἀτι-
254 μουμένῳ μετριώτερον οἰστέον. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐστί τις ἀνόητος, ὡς
ἕνεκα τῶν ἐλαττόνων κτείνων τοὺς αἰτίους ἐπὶ τοῖς μείζοσιν ἐᾶν· μεῖζον
δ' ἀσέβημα τοῦ πρὸς γονεῖς κακηγορουμένους καὶ ὑβριζομένους τὸ περὶ
255 τὴν ἱερὰν πρόσρησιν θεοῦ γενόμενον ἐκ ψευδορκίας. εἰ δὲ ὁ μὴ προσ-
ηκόντως ὀμνὺς ὑπαίτιος, πόσης ἄξιος τιμωρίας ὁ τὸν ὄντως ὄντα θεὸν
ἀρνούμενος καὶ τοὺς γεγονότας πρὸ τοῦ πεποιηκότος τιμῶν καὶ μὴ
μόνον γῆν ἢ ὕδωρ ἢ ἀέρα ἢ πῦρ, τὰ στοιχεῖα τοῦ παντός, ἢ πάλιν
ἥλιον καὶ σελήνην καὶ πλάνητας καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας ἢ τὸν σύμπαντα
οὐρανόν τε καὶ κόσμον σέβειν ἀξιῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσα θνητοὶ δημιουργοὶ
κατεσκεύασαν ξύλα καὶ λίθους, ἅπερ εἰς ἀνθρωποειδεῖς τύπους ἐμορ-
256 φώθη; τοιγάρτοι καὶ αὐτὸς ἐξομοιούσθω τοῖς χειροκμήτοις· θέμις γὰρ
μὴ μετέχειν ψυχῆς τὸν τὰ ἄψυχα τιμήσαντα, καὶ μάλιστα φοιτητὴν
γενόμενον Μωυσέως, οὗ πολλάκις ἤκουσε λέγοντός τε καὶ προφητεύοντος
τὰς ἱερωτάτας καὶ καταθέους ἐκείνας ὑφηγήσεις· ὄνομα θεῶν ἑτέρων
μήτε τῇ ψυχῇ παραδέξῃ εἰς ὑπόμνησιν μήτε φωνῇ διερμηνεύσῃς, ἀλλ'
ἑκάτερον, νοῦν καὶ λόγον, μακρὰν τῶν ἄλλων διαζεύξας ἐπίστρεψον πρὸς
τὸν πατέρα καὶ ποιητὴν τῶν ὅλων, ἵνα καὶ φρονῇς περὶ μοναρχίας τὰ
ἄριστα καὶ κάλλιστα καὶ λέγῃς τὰ πρέποντα καὶ λυσιτελέστατα σαυτῷ
τε καὶ τοῖς ἀκουσομένοις.

257 (10.) Αἱ μὲν οὖν κατὰ τῶν παραβαινόντων τοὺς πέντε χρησμοὺς
τιμωρίαι δεδήλωνται. τὰ δὲ προκείμενα τοῖς φυλάττουσιν αὐτοὺς ἆθλα,

1 διαφύγῃ Ant., διαφύγει Bar.: διαφύγοι M (v) ἀπ' ἀνθρώπων M Ant. (Tisch.), ἀπὸ ἀνθρώπων Bar.: ἀπ' ἀνθρώπου Mai 2 μύριοι Mai 3 ἀκριβέστατοι scripsi: ἀκριβέστεροι M ἐπὶ καταλεύσαι τί δρῶσιν M: ἐπὶ καταλεύσει τοῖς δρῶσιν Tisch.; ⟨εἴ τινες⟩ vel ⟨ἐπὶ τοῖς⟩ ἐπὶ καταλύσει (scil. τῶν πατρίων) τι δρῶσιν conicio 4 φονᾶν ἄξιον scripsi: φόνου ἄξιον M 7 ἐᾶν· M (Tisch.): ·ἐὰν Mai 8 κατηγορουμένους (κακηγορουμένους scripsi) καὶ ὑβριζομένους M: κατηγορουμένου καὶ ὑβριζομένου Mai, κακουργουμένου καὶ ὑβριζομένου Tisch. 9 post ψευδορκίας add. ἐπιεικείᾳ χρήσεται Mai 12 ἢ ὕδωρ M (Tisch): καὶ ὕδωρ Mai 13 πλάνητας M: πλανήτας v ἢ M (Tisch.): καὶ Mai 15 ἀνθρωποειδεῖς M (Tisch.): ἀνθρωπώδεις Mai 16 χειροκμήτοις scripsi: χειροτμήτοις M (v) 21 διαζεύξας M (Tisch.): διαζεύξεων Mai 24 ἀκουσομένοις M (Tisch.): ἀκουομένοις Mai

19. 20 Exod. 23,13.

καὶ εἰ μὴ ῥηταῖς προστάξεσι μεμήνυκεν ὁ νόμος, ἀλλά τοι δι' ὑπονοίας
ἐμφαίνεται. τὸ μὲν οὖν μὴ νομίζειν θεοὺς ἑτέρους μηδὲ χειρόκμητα 258
θεοπλαστεῖν μηδὲ ψευδορκεῖν ἑτέρου γέρως χρεῖον οὐκ ἔστιν· αὐτὸ γάρ,
οἶμαι, τὸ ταῦτα ἐπιτηδεύειν ἄριστον καὶ τελεώτατόν ἐστι γέρας· ἐπὶ τίνι
γὰρ δύναιτ' ἄν τις ἡσθῆναι μᾶλλον ἀληθείας ἐρῶν ἢ τῷ ἑνὶ προσ-
κεῖσθαι θεῷ καὶ τῆς τούτου θεραπείας ἀδόλως καὶ καθαρῶς περιέχεσθαι;
καλῶ δὲ μάρτυρας, οὐχ οἵτινες θεραπεύουσι τῦφον, ἀλλὰ τοὺς ἀπλανῆ 259
ζῆλον ἐζηλωκότας, παρ' οἷς ἀλήθεια τιμᾶται· φρονήσεώς τε γὰρ ἆθλον
αὐτὴ ἡ φρόνησις καὶ δικαιοσύνη καὶ ἑκάστη τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἑαυτῆς
ἐστι γέρας. ἡ δ' ὥσπερ ἐν χορῷ καλλιστεύουσα καὶ κατάρχουσα πασῶν
ὁσιότης πολὺ πλέον ἐστὶν ἑαυτῆς καὶ ἀγώνισμα καὶ ἆθλον, παρέχουσα
καὶ τοῖς χρωμένοις εὐδαιμονίαν καὶ τοῖς τούτων παισὶ καὶ ἐγγόνοις εὐπρα-
γίας ἀναφαιρέτους. (11.) πάλιν γε μὴν τοῖς τὴν ἱερὰν ἑβδόμην φυλάτ- 260
τουσι συμβαίνει περὶ δύο τὰ ἀναγκαιότατα ὠφελεῖσθαι, σῶμα καὶ ψυχήν,
τὸ μὲν ἀναπαύλαις ἐκ τῶν συνεχῶν καὶ ἀτρύτων πόνων, τὴν δ' ὑπο-
λήψεσιν ἀρίσταις περὶ θεοῦ ὡς κοσμοποιοῦ καὶ ἐπιμελουμένου ὧν ἐγέν-
νησε· καὶ ⟨γὰρ⟩ τὰ σύμπαντα ἐτελεσφόρησεν ἑβδομάδι. δῆλον οὖν ἐκ
τούτων, ὅτι τὴν ἑβδόμην τιμῶν αὐτὸς εὑρίσκεται τιμήν. ὁμοίως μέντοι 261
καὶ ὁ τοὺς γονεῖς ἀποδεχόμενος μὴ θηράσθω τι πλέον· εὑρήσει γὰρ
σκοπῶν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ τὸ ἆθλον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν προτέρων
τεσσάρων κεφαλαίων, ἃ θειοτέρας ἔλαχε μοίρας, ἔλαττον τοῦτ' ἐστὶ διὰ
τὸ θνητῶν ἐφάπτεσθαι, παρηγόρησεν εἰπών· „τίμα πατέρα καὶ μητέρα,
ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ“ (Exod. 20,12. Deut. 5,16),
δύο γέρα τιθείς· ἓν μὲν μετουσίαν ἀρετῆς, τὸ γὰρ εὖ ἡ ἀρετὴ ἢ οὐκ ἄνευ 262
ἀρετῆς, ἕτερον δέ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀθανασίαν διὰ πολυχρονίου ζωῆς
καὶ βίου μακραίωνος, ὃν καὶ μετὰ σώματος θρέψεις ψυχῇ κεκαθαρμένῃ
τελείᾳ καθάρσει βιῶν. ταῦτα μὲν οὖν ἀποχρώντως λέλεκται, τὰ δ' ἐν
τῇ δευτέρᾳ δέλτῳ μετὰ ταῦτα καιροῦ διδόντος ἐπισκεψόμεθα.

---

2 ἐμφαίνεται M (Tisch.): ἐκφαίνεται Mai   χειρότμητα rursus M (v)   3 θεοπλαστεῖν M (Tisch.): θεὸν πλαστεῖν Mai   χρεῖον Tisch. (etiam Tauchn.): χρειῶν M, χρείων Mai   8. 9 ἆθλον αὐτὴ ἡ φρόνησις Tisch.: ἆθλον αὕτη· φρόνησις ἆθλον αὐτῇ M, ἆθλον αὕτη φρόνησις αὐτῇ Mai   11 ὁσιότης scripsi: ὁσιοτήτων M   13 ἀναφερέτους Mai   μὴν M (Tisch.): μὲν Mai   15 τὸ μὲν . . . τὴν δ' Tisch.: τῷ μὲν . . . τῇ δ' M   16 καὶ ⟨πατρὸς⟩ ἐπιμελουμένου conicio   17 γὰρ addidi   20 μὴν M (Tisch.): μὲν Mai   24 μὲν om. Mai

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΔΥΟ ΓΕΝΗ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΩΝ, ΤΟ ΕΚΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΒΔΟΜΟΝ, ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΟΙΧΩΝ ΚΑΙ ΠΑΝΤΟΣ ΑΚΟΛΑΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΤΑ ΑΝΔΡΟΦΟΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΒΙΑΣ

1 (1.) Ἦν ποτε χρόνος, ὅτε φιλοσοφίᾳ σχολάζων καὶ θεωρίᾳ τοῦ II p. 299
κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τὸν καλὸν καὶ περιπόθητον καὶ μακάριον ὄντως νοῦν ἐκαρπούμην, θείοις ἀεὶ λόγοις συγγινόμενος καὶ δόγμασιν, ὧν ἀπλήστως καὶ ἀκορέστως ἔχων ἐνευφραινόμην, οὐδὲν ταπεινὸν φρονῶν ἢ χαμαίζηλον οὐδὲ περὶ δόξαν ἢ πλοῦτον ἢ τὰς σώματος εὐπαθείας ἰλυσπώμενος, ἀλλ' ἄνω μετάρσιος ἐδόκουν ἀεὶ φέρεσθαι κατά τινα τῆς ψυχῆς ἐπιθειασμὸν καὶ συμπεριπολεῖν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ σύμπαντι
2 οὐρανῷ τε καὶ κόσμῳ. τότε δὴ τότε διακύπτων ἄνωθεν ἀπ' αἰθέρος καὶ τείνων ὥσπερ ἀπὸ σκοπιᾶς τὸ τῆς διανοίας ὄμμα κατεθεώμην τὰς ἀμυθήτους θεωρίας τῶν ἐπὶ γῆς ἁπάντων καὶ εὐδαιμόνιζον ἐμαυτὸν ὡς
3 ἀνὰ κράτος ἐκπεφευγότα τὰς ἐν τῷ θνητῷ βίῳ κῆρας. | ἐφήδρευε δ' p. 300

1 tit. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς δύο γένη τῶν ι' λογίων, τό τε ϛ' καὶ τὸ ζ', τὸ κατὰ μοιχῶν καὶ παντὸς ἀκολάστου καὶ τὸ κατὰ ἀνδροφόνων καὶ πάσης βίας M, τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν ἀναφερομένων . . . τό τε ϛ' καὶ τὸ ζ', καὶ τὸ κατὰ μοιχῶν . . . ἀνδροφόνου καὶ πάσης βίας F, φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει λογίων (sic) εἰς β' γένη τῶν ι' λογίων, τό τε ϛ' καὶ τὸ ζ', καὶ τὸ κατὰ μοιχῶν . . . πάσης βίας G, Φίλωνος ἰουδαίου περὶ τῶν . . . δέκα λογίων, τό τε ϛ' καὶ τὸ ζ', τὸ κατὰ μοιχῶν . . . κατὰ τῶν ἀνδροφόνων καὶ πάσης βίας A, περὶ τῶν ἀναφερομένων . . . πάσης βίας HP, περὶ δέκα λόγων (sic) Arm 6 ὅτε] ὁπότε M 7 καὶ ante μακάριον om. A 8 νοῦν] βίον coni. Mang. θείοις ἀεὶ F Arm: ἀεὶ θείοις ceteri (v) λόγοις FA (Mang.): λογίοις ceteri συγγινόμενος F[1] (Mang.): συγκινούμενος ceteri 9 ἀκορέστων G φρονῶν om. Arm 10 τὰς τοῦ σώματος AP[2] 11 ἀλλὰ F τινα] τὸν M 12 ἡλίῳ τε M σύμπαντι F: τῷ παντὶ ceteri (v) 13 δὴ F: δὴ οὖν ceteri (v) 14 σκοπιᾶς F (in ras.): σκοπῆς ceteri (v) 15 θεωρίας] διαφορὰς coni. Mang. τῶν om. F εὐδαιμονίζων (ω ex o corr.) H, εὐδαιμονίζων L (v) ἐμαυτὸν] ἑαυτὸν MA 16 κῆρας MF Arm: κακὰς κῆρας ceteri (v) δὲ M

ἄρα μοι τὸ κακῶν ἀργαλεώτατον, ὁ μισόκαλος φθόνος, ὃς ἐξαπιναίως ἐπιπεσὼν οὐ πρότερον ἐπαύσατο καθέλκων πρὸς βίαν ἢ με καταβαλεῖν εἰς μέγα πέλαγος τῶν ἐν πολιτείᾳ φροντίδων, ἐν ᾧ φορούμενος οὐδ' ὅσον
ἀνανήξασθαι δύναμαι. στένων δ' ὅμως ἀντέχω τὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας 4
ἐνιδρυμένον τῇ ψυχῇ παιδείας ἵμερον ἔχων, ὃς ἔλεόν μου καὶ οἶκτον ἀεὶ λαμβάνων ἀνεγείρει καὶ ἀνακουφίζει. διὰ τοῦτον ἔστιν ὅτε τὴν κεφαλὴν ἐπαίρω καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασιν ἀμυδρῶς μὲν — τὸ γὰρ ὀξυδερκὲς αὐτῶν ἡ τῶν ἀλλοκότων πραγμάτων ἀχλὺς ἐπεσκίασεν — ἀλλ' ἀναγκαίως γοῦν περιβλέπομαι τὰν κύκλῳ καθαρᾶς καὶ ἀμιγοῦς
κακῶν ζωῆς σπάσαι γλιχόμενος. εἰ δέ μοι καὶ ἐξ ἀπροσδοκήτου βρα- 5
χεῖα γένοιτο εὐδία καὶ γαλήνη θορύβων τῶν ἐν πολιτείᾳ, ὑπόπτερος ἐπικυματίζω μόνον οὐκ ἀεροπορῶν, αὔραις τῆς ἐπιστήμης καταπνεόμενος, ἥ με πολλάκις ἀναπείθει δραπετεύειν συνημερεύσοντα αὐτῇ καθάπερ ἀπὸ δεσποτῶν ἀμειλίκτων, οὐκ ἀνθρώπων μόνον ἀλλὰ καὶ πραγμάτων ἀλλα-
χόθεν ἄλλων χειμάρρου τρόπον ἐπεισχεομένων. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπὶ 6
τούτοις θεῷ προσῆκον εὐχαριστεῖν, ὅτι καίτοι κατακλυζόμενος οὐκ ἐγκαταπίνομαι βύθιος· ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς, οὓς ἀπογνώσει τινὸς χρηστῆς ἐλπίδος ᾠήθην ἤδη πεπηρῶσθαι, διοίγω καὶ φωτὶ τῷ σοφίας ἐναυγάζομαι μὴ πάντα τὸν βίον τῷ σκότῳ παραδοθείς. ἰδού γέ τοι τολμῶ μὴ μόνον τοῖς ἱεροῖς Μωυσέως ἑρμηνεύμασιν ἐντυγχάνειν, ἀλλὰ καὶ φιλεπιστημόνως διακύπτειν εἰς ἕκαστον καὶ ὅσα μὴ γνώριμα τοῖς πολλοῖς διαπτύττειν καὶ ἀναφαίνειν.

(2.) Ἐπεὶ δὲ τῶν δέκα λογίων, ἅπερ αὐτὸς ἔχρησεν ὁ θεὸς ἄνευ 7
προφήτου καὶ ἑρμηνέως, πέντε μὲν εἴρηται τὰ χαραχθέντα ἐν τῇ προ-

---

2 καθέλκων με Arm   με καταβαλεῖν] μεταβαλεῖν F, κατέβαλεν (om. με) M
4 δύναμαι] σθένω F   στένων] θεὸς (sic) F, στένων om. Arm   ἀντέχω] ἀντέχων καὶ F   5 ἵμερον] ■ ἔρον F   ἔχων om. F   6 ὅτε om. M
7 ἀμυδρῶς Arm: ἀμυδροῖς codd. (v)   7. 8 τὸ ὀξυδερκὲς γὰρ (γὰρ ss.) transp. H (v)
8 ἀλλοκότων] ἀλλαχόθεν ἄλλων (ut l. 14. 15) coni. Mang.   ἐσκίασεν F
9 ἀλλὰ G   ἀναγκαίως] ἀνεφγόσι coni. Mang.   10 ζωῆς om. F
11 εὐδεία H[1]P   θορύβου τῶν (sic) F   ἐν πολιτεία F: ἐκ πολιτείας ceteri (v)
12 μόνον οὐκ ἀεροπορῶν om. M   τῆς F: ταῖς ceteri (v)   13 δραπετεύειν] θεραπεύειν A   συνημερεύσοντα F (coni. Mang.): συνημερεύοντα ceteri (v), καὶ συνημερεύειν Arm   ἀπὸ] ὑπὸ AP[2]   15 ἐπεισχεομένων F: ἐπιχεομένων ceteri (v)
18 τινὸς Mang.: τινὲς codd.   ᾠήθην scripsi (ᾠήθην ἂν Mang.): ᾠήθησαν codd. διανοίγω A (fort. recte)   φωτὶ τῆς σοφίας A   τῷ om. Mang.
19 τῷ σκότῳ M: ἐν σκότῳ ceteri (Turn.)   παριδρυθείς coni. Mang.
20 μωϋσέως G: μωϋσέος ceteri, τοῦ νομοθέτου Arm   22 διαπτύττειν F (cf. Mang.): διαφυλάττειν ceteri (v)   ἀναφαίνειν F: ἀναφαίνειν σκοπεῖν ceteri (v)   23 τῶν δέκα F: περὶ δέκα ceteri (v)   24 ἑρμηνέως] ἑρμηνείας Arm   εἴρηται om. Arm

τέρᾳ δέλτῳ καὶ ὅσα τῶν κατὰ μέρος συνέτεινεν εἰς ταῦτα, δεῖ δ' ἐν τῷ
παρόντι καὶ τὰ λοιπὰ τὰ κατὰ τὴν ἑτέραν δέλτον ὡς οἷόν τε ἄριστα
συνυφῆναι, πειράσομαι πάλιν καθ' ἕκαστον τῶν γενῶν ἐφαρμόζειν τοὺς
8 ἐν εἴδει νόμους. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ δέλτῳ πρῶτον γράμμα τοῦτ' ἐστίν·
„οὐ μοιχεύσεις“, ὅτι, οἶμαι, πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης μέγα πνεῖ ἡ
ἡδονὴ καὶ οὐδὲν μέρος τὴν δυναστείαν αὐτῆς ἐκπέφευγεν, οὐ τῶν κατὰ
γῆν, οὐ τῶν κατὰ θάλατταν, οὐ τῶν ἐν ἀέρι· χερσαῖά τε γὰρ καὶ πτηνὰ
καὶ ἔνυδρα πάντα διὰ πάντων τέθηπε | καὶ περιέπει καὶ τοῖς ἐπιτάγμασιν p. 301
αὐτῆς ὑπείκει πρός τι βλέμμα καὶ νεῦμα ἀφορῶντα κἂν εἰ φρυάττοιτο
ὑπ' ἀλαζονείας ἀσμενίζοντα καὶ μόνον οὐ φθάνοντα τὰς προστάξεις
9 ὀξύτητι καὶ ἀνυπερθέτῳ τάχει τῶν ὑπηρεσιῶν. ἔχει μὲν οὖν καὶ ἡ
κατὰ φύσιν ἡδονὴ πολλὴν καὶ πολλάκις μέμψιν, ὅταν ἀμέτρως καὶ ἀκο-
ρέστως χρῆταί τις αὐτῇ, καθάπερ οἱ περὶ ἐδωδὴν ἄπληστοι, κἂν εἰ
μηδὲν τῶν ἀπαγορευομένων προσφέροιντο, καὶ οἱ φιλογύναιοι συνουσίαις
ἐπιμεμηνότες καὶ λαγνίστερον ὁμιλοῦντες γυναιξὶν οὐκ ἀλλοτρίαις ἀλλὰ
10 ταῖς ἑαυτῶν. ἡ δὲ μέμψις σώματός ἐστι μᾶλλον ἢ ψυχῆς κατὰ τοὺς
πολλούς, πολλὴν μὲν ἔχοντος εἴσω φλόγα, ἣ τὴν παραβληθεῖσαν τροφὴν
ἐξαναλίσκουσα ἑτέραν οὐκ εἰς μακρὰν ἐπιζητεῖ, πολλὴν δὲ ἰκμάδα, ἧς τὸ
ῥοῶδες διὰ τῶν γεννητικῶν ἀποχετεύεται κνησμοὺς καὶ ὀδαξησμοὺς ἐμ-

1 δ' om. Mang. 2 τ' A ἀρίστως M 4 ἐν δὲ — τοῦτ' ἐστίν om. Arm, eorum loco novum titulum habet Φίλωνος περὶ δέκα λόγων γράμμα] πρόσταγμα vel παράγγελμα coni. Mang. 5 οὐ μοιχεύσεις tamquam titulum rubro scripsit F, repet. mg M 5. 6 ἡ ἡδονὴ M: ἡ om. ceteri (v) 7 γὰρ om. A
8 διὰ πάντων τέθηπε καὶ περιέπει καὶ om. Nicet. τέθηπε F Arm: γέγηθε ceteri (v)
9 αὐτῆς] αὐτοῖς A ὑπείκει F Arm: ὑπείκει καὶ ceteri (v) πρός τι F Arm: πρός τε ceteri (πρὸς τὸ v) πρός τι — ἀσμενίζοντα καὶ (10) om. Nicet. βλέμμα καὶ νεῦμ' HP, νεῦμα καὶ βλέμμ' A 10 τὰς προστάξεις om. Arm
11 ἐν ὀξύτητι F μὲν om. F ἡ om. F 12 πολλὴν καὶ πολλάκις F: πολλὴν καὶ om. ceteri (v) 13 οἱ ἄπληστοι περὶ ἐδωδὴν transp. HP (v)
14 ἀπαγορευομένων F: ἀπηγορευμένων ceteri (v) φιλογύναιοι Arm Nicet.: φιλογυναίοις codd. (v) 15 ὁμιλοῦντες F Nicet.: προσομιλοῦντες ceteri (v)
16 αὐτῶν F οὐ ante σώματος add. F 16. 17 κατὰ τοὺς πολλοὺς om. F Arm Nicet. (fort. recte) 17 ἔχοντας MH¹P Barb. τροφὴν] ὕλην M
18 πολλὴν] πάλιν Nicet. δὲ ἰκμάδα A, δ' ἰκμάδα F: δ' ἰκμάσασα M, ἰκμάδα (om. δὲ) ceteri (v); δι' ἰκμάδα coni. Mang. ἧς] πᾶν M 19 ἀποχεύεται A κνϊσμοὺς F καὶ ὀδαξισμοὺς F (ὀδαξησμοὺς scripsi): om. ceteri

4—153,8 Nicetae Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 245v Monac. 33 fol. 300r) Φίλωνος: καὶ γράμμα πρῶτον τοῦτό ἐστιν — ζηλοῦν ἐπιμελές. ἅλις μὲν δὴ τούτων.
5—157,16 Catena Barber. IV 56 fol. 121v Φίλωνος ἑβραίου: πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης — κακὰ καὶ δυσίατα.

ποιοῦν καὶ γαργαλισμοὺς ἀπαύστους. τοὺς δὲ καὶ γυναιξὶν ἄλλων καὶ 11
ἔστιν ὅτε οἰκείων καὶ φίλων ἐπιμεμηνότας καὶ ἐπὶ λύμῃ τῶν πλησίον
ζῶντας, ὅλα γένη πολυάνθρωπα κιβδηλεύειν ἐπιχειροῦντας καὶ τὰς μὲν
ἐπὶ γάμοις εὐχὰς παλιμφήμους τὰς δὲ ἐπὶ τέκνοις ἐλπίδας ἀτελεῖς ἀπεργαζομένους, ἀνίατον νόσον ψυχῆς νοσοῦντας, ὡς κοινοὺς ἐχθροὺς ἅπαντος ἀνθρώπων γένους κολαστέον θανάτῳ, ὡς μήτε ζῶντες ἐν ἀδείᾳ πλείους διαφθείροιεν οἴκους μήτε διδάσκαλοι γένοιντο ἑτέρων, οἷς τὰ πονηρὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ζηλοῦν ἐπιμελές.

(3.) Εὖ μέντοι καὶ τὰ ἄλλα τὰ περὶ τὰς ὁμιλίας ὁ νόμος διετά- 12
ξατο. κελεύει γὰρ οὐ μόνον ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ
χηρευουσῶν ⟨μητρυιῶν⟩, αἷς οὐ θέμις συνέρχεσθαι. τὸ Περσικὸν ἔθος 13
εὐθὺς ἀποστραφεὶς καὶ μυσαξάμενος ἀπεῖπεν ὡς μέγιστον ἀνοσιούργημα·
μητέρας γὰρ οἱ ἐν τέλει Περσῶν τὰς ἑαυτῶν ἄγονται καὶ τοὺς φύντας ἐκ
τούτων εὐγενεστάτους νομίζουσι καὶ βασιλείας, ὡς λόγος, τῆς μεγίστης ἀξιοῦσιν· οὗ τί ἂν γένοιτο δυσσεβέστερον ἀνοσιούργημα; πατρὸς εὐνὴν τετελευ- 14
τηκότος, ἣν ἄψαυστον ὡς ἱερὰν ἐχρῆν φυλάττεσθαι, καταισχύνειν, γήρως δὲ καὶ μητρὸς αἰδῶ μὴ λαμβάνειν, τὸν αὐτὸν τῆς αὐτῆς υἱὸν καὶ ἄνδρα γίνεσθαι καὶ πάλιν τὴν αὐτὴν τοῦ αὐτοῦ καὶ γυναῖκα καὶ μητέρα, καὶ τοὺς ἀμφοῖν παῖδας τοῦ μὲν πατρὸς ἀδελφούς, υἱωνοὺς δὲ τῆς μητρός,

1 alt. καὶ F: om. ceteri (v)   καὶ ἔστιν—ὅλα (3) om. F   2 πλησίων A (Turn.)   4 ἐπὶ γάμοις F Nicet.: ἐπὶ γάμους A, ἐπιγαμίους ceteri (v)   δ᾽ A   4. 5 ἀπεργαζομένας G   6 κολαστέον] ὁ νόμος κολάζει Nicet.   ἐν ἀδείᾳ] ἀναιδείᾳ Arm   7 διαφθείροιεν FAG Nicet. Barb.: διαφθείρειεν MHP (v)   μήτε MF Nicet.: μηδὲ ceteri (v)   9 τἆλλα M   περὶ τῆς ὁμιλίας A, περὶ τὰς ἄλλας ὁμιλίας F   ὁ νόμος] ὀνόματα A   11 χηρευουσῶν μητρυιῶν scripsi (coll. § 20): χηρευουσῶν codd. (v); ἀγχιστευουσῶν coni. Mang.   ἔθος A   13 post γὰρ add. αὐτῶν M   τὰς ἑαυτῶν A: τὰς αὑτῶν (ὑ ex ὐ corr.) H, τὰς αὐτῶν FGP Barb., om. h. l. M   14 ὡς λόγος, τῆς μεγίστης F Arm: τῆς μεγίστης, ὡς λόγος ceteri (v)   15 δυσεβέστερον F, δυσευέστερον A   16 γήρως] χήρας coni. Mang.   17 λαμβάνοντα coni. Mang.   18 γενέσθαι H (v)   καὶ post γίνεσθαι om. Arm   τοῦ αὐτοῦ καὶ M (καὶ om. Mang.): om. F Arm, νῦν ceteri (Turn.)   μητέρα καὶ γυναῖκα transp. H (v)   19 τοῦ μὲν F Arm (coni. Mang.): τοὺς μὲν ceteri (v)

1—6 Lev. 18,20. 20,10. Deut. 22,22. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 274* μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε νομίσας εὔδαιμον τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας καὶ ταῖς τε πόλεσι καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. καὶ μίσγεσθαι δὲ μητράσι κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν, ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς συνεῖναι γαμετῇ καὶ τηθίσι καὶ ἀδελφαῖς καὶ παίδων γυναιξὶν ὡς ἔκφυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν μεμίσηκεν. . . . κατὰ δὲ τῶν εἰς ταῦτ᾽ ἐξυβρισάντων θάνατον ὥρισε τὴν τιμωρίαν. 11 Lev. 18,8. 20,11. Deut. 22,30. 13 cf. Sext. Emp. Pyrrh. Hyp. III 205, alii.

καὶ τὴν μὲν ὧν ἔτεκε μητέρα τε καὶ μάμμην, τὸν δὲ ὧν ἐγέννησεν ἐν
15 ταὐτῷ πατέρα τε καὶ ὁμομήτριον ἀδελφόν — ταῦτ' ἐπράχθη τὸ παλαιὸν
καὶ παρ' Ἕλλησιν ἐν Θήβαις ἐπὶ τοῦ Λαΐου παιδὸς Οἰδίποδος καὶ
ἐπράχθη κατ' ἄγνοιαν, | οὐχ ἑκουσίῳ γνώμῃ, καὶ ὅμως τοσαύτην κακῶν p. 302
φορὰν ἤνεγκεν ὁ γάμος, ὡς μηδὲν ἐλλειφθῆναι τῶν εἰς τὴν ἀνωτάτω
16 βαρυδαιμονίαν. πολέμων τε γὰρ ἐμφυλίων καὶ ξενικῶν διαδοχαὶ καθάπερ
κλῆρος παισὶ καὶ ἐκγόνοις παρὰ πατέρων καὶ προγόνων ἀπελείπετο καὶ
πορθήσεις πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι μεγίστων ἐγίνοντο καὶ φθοραὶ στρατιωτικῶν δυνάμεων ἐγχωρίων τε καὶ τῶν κατὰ συμμαχίαν ἀφικνουμένων
καὶ ἡγεμόνων τῶν παρ' ἑκατέροις ἀρίστων ἐπάλληλοι φθοραὶ καὶ διὰ τὰς
περὶ κράτους [καὶ] ἀρχῆς ἀσυμβάτους ἔχθρας ἀδελφοκτονίαι, δι' ἃς οὐ
μόνον αἱ συγγένειαι καὶ πατρίδες ἀλλὰ καὶ ἡ πλείστη μοῖρα τοῦ Ἑλληνικοῦ παντὸς ἐξεφθάρη πανωλεθρίᾳ· κεναὶ γὰρ αἱ πρότερον εὐανδροῦσαι
πόλεις οἰκητόρων μνημεῖα τῶν τῆς Ἑλλάδος συμφορῶν ὑπελείφθησαν,
17 ἀτυχὴς θέα τοῖς ὁρῶσιν. οὐ μὴν οὐδὲ Πέρσαι, παρ' οἷς ταῦτα ἐπιτηδεύεται, τῶν παραπλησίων κακῶν ἀμοιροῦσιν· ἀεὶ γὰρ ἐν στρατείαις καὶ
μάχαις εἰσὶ κτείνοντες καὶ κτεινόμενοι καὶ τοτὲ μὲν τοὺς πλησιοχώρους
κατατρέχοντες τοτὲ δὲ τοὺς ἐπανισταμένους ἀμυνόμενοι· πολλοὶ δὲ πολλαχόθεν ἐπανίστανται, τοῦ βαρβαρικοῦ μὴ πεφυκότος ἠρεμεῖν· πρὶν γοῦν
καταλυθῆναι τὴν ἐν χερσὶ στάσιν, ἑτέρα φύεται, ὡς μηδένα τοῦ ἔτους
ὑπεξῃρῆσθαι καιρὸν εἰς ἡσυχίαν, ἀλλὰ καὶ θέρους καὶ χειμῶνος μεθ'
ἡμέραν καὶ νύκτωρ ὁπλοφορεῖν, πλείω χρόνον ἐν τοῖς στρατοπέδοις ἐν
ὑπαίθρῳ ταλαιπωροῦντας ἢ ἐν ταῖς πόλεσιν οἰκοῦντας διὰ πολλὴν ἔνδειαν
18 εἰρήνης. ἐῶ λέγειν τὰς τῶν βασιλέων μεγάλας καὶ ὑπερόγκους εὐπραγίας, οἷς ἀγώνισμα πρῶτον εὐθὺς ἅμα τῇ παραλήψει τῆς ἡγεμονίας τὸ

1 τε om. A 1. 2 ἐν αὐτῷ F, αὐτῷ (om. ἐν) Arm 2 ταῦτ' ἐπράχθη κτλ. cum praecedentibus coniunxi 3 παιδὸς] καὶ τοῦ παιδὸς M 4 κατ' FA: κατὰ ceteri 4. 5 κακῶν φορὰν F: κακῶν om. A, φορὰν κακῶν ceteri (v) 6 γὰρ om. A 7 κλήρου F ἐκγόνοις FA Barb.: ἐγγόνοις ceteri (v) πατέρων] πατρώων Turn. (Richt.!) 8 φθορὰ Arm 9 τῶν om. A 10 φθοραὶ] φόνοι coni. Mang. 11 καὶ seclusit Mang. 14 ἀπελείφθησαν M 15 οὐ μὴν om. Barb. 16 αἰεὶ F στρατιαῖς FN, στρατεία A 17 τοτὲ] ποτὲ N 19 γοῦν] οὖν A Barb. (Mang.), γὰρ G 20 μηδένα τοῦ ἔτους] μήδ' ἐν τούτοις A 21 θέρους καὶ χειμῶνος om. HP (Turn.) post χειμῶνος add. καὶ Mang., om. codd. 22 πλείω FN: πλείονα ceteri (v) τοῖς om. N 23 οἰκοῦντας v (Turn.): οἰκεῖν codd. 24 ἐῶ γὰρ A

2sqq. cf. Soph. Oed. Tyr. 1404—1408. 15—155,5 N fol. 158v: οὐ μὴν — τοὺς ἀσεβοῦντας.

μέγιστον ἄγος, ἀδελφοκτονία, μαντευομένων τὴν ἐκ τῶν ἀδελφῶν γενη-
σομένην ἴσως ἐπίθεσιν ὑπὲρ τοῦ δοκεῖν εὐλόγως κτείνειν. ἅπερ μοι 19
δοκεῖ πάντα συμβαίνειν διὰ τὰς ἀναρμόστους υἱῶν πρὸς μητέρας ὁμιλίας,
τῆς ἐφόρου τῶν ἀνθρωπείων δίκης ἀμυνομένης τῶν ἀνοσιουργημάτων
τοὺς ἀσεβοῦντας· ἀσεβοῦσι δ' οὐχ οἱ δρῶντες μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσοι τοῖς
δρῶσιν ἑκουσίῳ γνώμῃ συνεπιγράφονται. τοσαύτην δὲ ὁ ἡμέτερος νόμος 20
φυλακὴν πεποίηται τοῦ πράγματος, ὥστε οὐδὲ προγονῷ τελευτήσαντος
πατρὸς ἄγεσθαι μητρυιὰν ἐφῆκε, διά τε τὴν εἰς τὸν πατέρα τιμὴν καὶ
διότι μητρυιᾶς καὶ μητρὸς ὄνομα συγγενές, εἰ καὶ μὴ τὸ τῆς ψυχῆς
συνῳδὸν πάθος· ὁ γὰρ ἀλλοτρίας ἀπέχεσθαι διδαχθείς, ὅτι μητρυιὰ 21
προσερρήθη, πολὺ μᾶλλον ἀφέξεται τῆς φύσει μητρός· καὶ εἴ τις διὰ
303 M. τὴν ἐπὶ τῷ πατρὶ μνήμην αἰδεῖται τὴν ἐκείνου | ποτὲ γενομένην γυναῖκα,
δῆλός ἐστιν ἕνεκα τῆς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς τιμῆς οὐδὲν βουλευ-
σόμενος ἐπὶ τῇ μητρὶ νεώτερον, ἐπεὶ καὶ σφόδρα ἐστὶν εὔηθες ἡμίσει
μέρει τοῦ γένους χαριζόμενον ὁλοκλήρου καὶ παντελοῦς ὀλιγωρεῖν
δοκεῖν.

(4.) Ἑξῆς ἐστι παράγγελμα μηδ' ἀδελφὴν ἐγγυᾶσθαι, πάνυ σπουδαῖον 22
καὶ συντεῖνον εἰς ἐγκράτειαν ὁμοῦ καὶ εὐκοσμίαν. ὁ μὲν οὖν Ἀθηναῖος
Σόλων ὁμοπατρίους ἐφεὶς ἄγεσθαι τὰς ὁμομητρίους ἐκώλυσεν, ὁ δὲ
Λακεδαιμονίων νομοθέτης ἔμπαλιν τὸν ἐπὶ ταῖς ὁμογαστρίοις γάμον ἐπι-

1 μαντευομένη A; μαντευομένοις scribendum censuit Mang. ἀδελφῶν om. G 1. 2 οὐ γενησομένην ἴσως MA (Mang.), γενησομένην om. F 2. 3 μοι δοκῶ MFN (fort. recte, tum vero συμβαίνει scribendum est) 5 ἀσεβοῦσι] ἀσε (sic) F δ' F: γοῦν Barb., γὰρ ceteri (v) μόνον FP Barb.: μόνοι ceteri (v) 5. 6 γρ. καὶ ὅσοι τῶν ἔτι δρώντων ἔχουσι συνεπιγράφους mg M 6 ἑκουσίῳ γνώμῃ συνεπιγράφονται F Arm: post γνώμῃ add. σὺν τῇ τῶν δρώντων ἐξουσίᾳ ceteri (v) δ' F, δὲ om. Arm 7 ὥστε M: ὥστ' ceteri προγονῷ scripsi: προγόνῳ codd. (v) 8 ἀφῆκε G 9 μητρὸς καὶ μητρυιᾶς Arm 10. 11 προσερρήθη μητρυιά transp. A 11 προσερρέθη M 12 μνήμην] τιμὴν coni. Mang. 13. 14 βουλευσόμενος F Arm (Mang.): βουλευόμενος ceteri (βουλόμενος Turn.) 14 τῇ μητρὶ F: τῇ om. ceteri σφόδρ' F 15 vel μέρει delendum vel ἢ inserendum putavit Mang. 15. 16 ὀλιγωρεῖν δοκεῖν ante ὁλοκλήρου καὶ παντελοῦς transp. HP (v) 17 tit. περὶ τοῦ δεῖν μὴ ἀδελφὴν ἄγεσθαι γυναῖκα add. mg M ἑξῆς] ἐξ ἧς F 18 ὁμοῦ] νόμου Arm Ἀθηναῖος] Ἀθηναίων νομοθέτης Arm 19 ὁμοπατρίους ἐφεὶς ἄγεσθαι om. Arm ἐφεὶς F: ἐφιεὶς ceteri (v) τὰς] τοὺς A 20 ταῖς] τοῖς A Barb.

7 Lev. 18,8. 20,11. Deut. 22,30. 17 Lev. 18,9. 20,17. 19 cf. Schol. Arist. Nub. 1371. Corn. Nep. Cim. 1.

23 τρέψας τὸν πρὸς τὰς ὁμοπατρίους ἀπεῖπεν· ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων χλεύην
⟨θέμενος⟩ τὴν ἑκατέρων εὐλάβειαν ὡς ἡμίεργα διαταττομένων εὐφόρησεν
εἰς ἀσέλγειαν, ἐπιδαψιλευόμενος δυσθεράπευτον κακὸν σώμασι καὶ ψυχαῖς
ἀκρασίαν καὶ παρασχὼν ἄδειαν ἁπάσας ἀδελφὰς ἄγεσθαι, τάς τε ἰδίας
τοῦ ἑτέρου τῶν γονέων, τοῦδε ἢ τοῦδε, καὶ τὰς ἐξ ἀμφοῖν καὶ τὰς οὐ
νεωτέρας μόνον ἀλλὰ καὶ πρεσβυτέρας καὶ ἰσήλικας· καὶ δίδυμοι γὰρ
πολλάκις ἐγεννήθησαν, οὓς ἡ μὲν φύσις ἅμα τῇ γενέσει διήρτησε καὶ
διέζευξεν, ἡ δ' ἀκολασία καὶ φιληδονία εἰς κοινωνίαν ἐκάλεσεν ἀκοινώνητον
24 καὶ ἁρμονίαν ἀνάρμοστον. ἅπερ ἐκμυσαξάμενος ὁ ἱερώτατος Μωυσῆς
ὡς ἀλλότρια καὶ ἐχθρὰ πολιτείας ἀνεπιλήπτου καὶ προτρέποντα καὶ
ἀλείφοντα πρὸς τὰ αἴσχιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀνὰ κράτος ἀπεῖπεν
ἀδελφῇ συνέρχεσθαι, εἴτε ἐξ ἀμφοῖν εἴτε καὶ μόνου γένοιτο τοῦ ἑτέρου.
25 τί γὰρ δεῖ τὸ τῆς αἰδοῦς κάλλος αἰσχύνειν; τί δ' ἀχρωμάτους κατα-
σκευάζειν παρθένους, ἃς ἐρυθριᾶν ἀναγκαῖον; τί δὲ τὰς πρὸς τοὺς ἄλλους
ἀνθρώπους κοινωνίας καὶ ἐπιμιξίας ἐπέχειν εἰς βραχὺ χωρίον τὸ ἑκάστης
οἰκίας συνωθοῦντας μέγα καὶ λαμπρὸν γένος ἐκτείνεσθαι καὶ χεῖσθαι
δυνάμενον εἰς ἠπείρους καὶ νήσους καὶ τὴν οἰκουμένην πᾶσαν; αἱ γὰρ
πρὸς τοὺς ὀθνείους ἐπιγαμίαι καινὰς ἀπεργάζονται συγγενείας τῶν ἀφ'
26 αἵματος οὐκ ἀποδεούσας. (5.) ὧν χάριν πολλὰς καὶ ἄλλας ὁμιλίας
ἐκώλυσε προστάξας μὴ θυγατριδῆν, μὴ υἱιδῆν, μὴ τηθίδα πρὸς πατρὸς
ἢ μητρός, μὴ θείου ἢ υἱοῦ ἢ ἀδελφοῦ γυναῖκα γενομένην ἐγγυᾶσθαι, μηδ'
αὖ προγονὴν ἢ χήραν ἢ παρθένον ζώσης μὲν τῆς γυναικὸς — ἄπαγε —

1 τὸν] τὰς G   τὰς om. G   1. 2 χλεύην θέμενος scripsi: χλεύην codd.; χλευάζων v (Turn.)   2 ἑκατέραν F¹   εὐφόρησεν] ἀφόρησεν (sic) F, ἐγνώρισεν A, ἐγνώρησεν P²; εὐφόρησεν corruptum, ἐφώρμησεν conicio   3 δαψιλευόμενος M   4 ἀκρασίαν] ἀκολασίαν coni. Mang.   ἅπασιν Arm   5 τοῦδε ἢ τῆσδε coni. Mang.   6 καὶ τὰς πρεσβυτέρας A   ἀλλὰ καὶ ἰσήλικας F   7 γεννήσει A   9 ἐκθυσαξάμενος (sic) F   10 ὡς om. F Arm   ἀνεπιλήπτου πολιτείας transp. Barb.   προτρέποντος F   11 αἴσχιστα FL²: ἔχθιστα ceteri   12 pr. εἴτε FG: εἴτε καὶ ceteri (v)   γένηται Barb.   14 τὰς om. F   15 ἀνθρώπους om. A   16 ἀπωθοῦντας Arm(?)   γένος Mang.: ἔργον codd.   17 αἵ τε γὰρ M   18 πρὸς τοὺς ὀθνείους F: τῶν ὀθνείων ceteri (v)   ἐπιγαμ[illegible]αι F², ὁμιλίας ἐπιγαμιαίας F¹ ut vid.   19 συγγενείας A   20 μὴ υἱιδῆν om. F   22 προγονὴν ἢ A: πρόγονον (om. ἢ) ceteri (Turn.)   μὲν] μέντοι A   ἄπαγε FG Arm: ἐπάγεσθαι ceteri (v)

1 sqq. cf. Diod. Sic. I 27. Sext. Emp. Pyrrh. Hyp. III 205.   20 Lev. 18,10. 12. 13. 20,19. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 274* (supra p. 153).   21 Lev. 18,14. 15. 16. 20,12. 20. 21.   22 Lev. 18,17. 20,14.

ἀλλὰ μηδ' ἀποθανούσης· δυνάμει γὰρ ὅ γε πατρωὸς πατὴρ ὀφείλων τὴν
ἐκ τῆς γυναικὸς ἐν τάξει θυγατρὸς τίθεσθαι. πάλιν δύο ἀδελφὰς 27
304 M. ἄγεσθαι τὸν αὐτὸν οὐκ ἐπιτρέπει, οὔτ' ἐν τῷ αὐτῷ | οὔτ' ἐν διαφέρουσι
χρόνοις, κἂν τύχῃ τις ἣν προέγημεν ἀπεωσμένος· ζώσης γὰρ ἔτι τῆς
συνοικούσης, εἴτε καὶ ἀπηλλαγμένης, ἐάν τε χηρεύῃ ἐάν τε καὶ ἑτέρῳ
γαμηθῇ, τὴν ἀδελφὴν οὐχ ὅσιον ὑπέλαβεν ἐπὶ τὰ τῆς ἠτυχηκυίας
παρέρχεσθαι, προδιδάσκων τὰ συγγενικὰ δίκαια μὴ λύειν μηδ' ἐπιβαίνειν
πταίσμασι τῆς οὕτως ἡνωμένης κατὰ γένος μηδ' ἐναβρύνεσθαι καὶ ἐντρυ-
φᾶν θεραπευομένην ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνης καὶ ἀντιθεραπεύουσαν
αὐτούς. ἐγείρονται γὰρ ἐκ τούτων χαλεπαὶ ζηλοτυπίαι καὶ δυσπαρηγόρητοι 28
φιλονεικίαι φορὰς ἀμυθήτους ἐπάγουσαι κακῶν· ὅμοιον γὰρ ὡς εἰ καὶ
τὰ μέρη τοῦ σώματος τῆς κατὰ φύσιν ἁρμονίας ἐκστάντα καὶ κοινωνίας
στασιάζοι πρὸς ἄλληλα, ὃ νόσους ἀνιάτους ἀπεργάζεται καὶ φθοράς·
ἀδελφαὶ δέ, εἰ καὶ διαιρετὰ μέρη γεγόνασιν, ἀλλ' οὖν ἁρμόζονται καὶ
ἑνοῦνται φύσει καὶ συγγενείᾳ μιᾷ· ἡ δὲ ζηλοτυπία, πάθος ἀργαλεώ-
τατον, ἀπορρήττουσα χαλεπὰ καινουργεῖ κακὰ καὶ δυσίατα. ἀλλὰ μηδὲ 29
ἀλλοεθνεῖ, φησί, κοινωνίαν γάμου συντίθεσο, μή ποτε μαχομένοις
ἔθεσιν ὑπαχθεὶς ἐνδῷς καὶ τῆς πρὸς εὐσέβειαν ὁδοῦ λάθῃς διαμαρτὼν

1 πατρωὸς A: πατρῶος ceteri (v) πατὴρ ὀφείλων om. M ὀφείλων F: ὀφείλει ceteri (v), ἐστὶ καὶ ὀφείλει Arm 2 τῆς om. A 2. 3 tit. περὶ τοῦ μὴ ἄγεσθαι τὸν αὐτὸν δύο ἀδελφάς add. mg M 3 ἐν ταὐτῷ A 4 ἀπεωσμένον F 4. 5 ζώσης γὰρ ἔτι τῆς ⟨πρότερον⟩ συνοικούσης, εἶτα καὶ ἀπηλλαγμένης coni. Mang. 5 εἴτε] ἢ A χηρεύῃ F: χηρεύσῃ ceteri (v) καὶ om. M 6 τὰ] τὴν M, om. G 7 προδιδάσκων F Arm: προδιδάσκων ταύτας ceteri (v); ταύτῃ coni. Mang. διαλύειν M 8 μηδὲ A 11 ἐπάγουσαι F: ἄγουσαι ceteri (v) ὅμοιον F: ὁμοίως ceteri (v) ὡς εἰ καὶ] ὥσπερ M 13 στασιάζει MA Barb. ὃ Mang.: om. F Arm, ἃ ceteri ἀπεργάζεται F: πάντως ἀπεργάζεται A, ἀπεργάζεται πάντως ceteri (v) καὶ φθοράς FL²: ἢ φθοράς ceteri 14 ἀδελφαὶ Barb. (coni. Mang.): ἀδελφῆς F, ἀδελφὰ ceteri (v) εἰ om. F καὶ εἰ transp. A μέρη] τὰ μέρη H² (v) 14. 15 καὶ ἑνοῦνται om. HL (Turn.) 15 φύσει κα om. Mang. 16 ἀπορρήττουσα F: om. ceteri (v) καινουργεῖ] καινουργοῦν A, καὶ πανουργῇ F μηδὲ A: μηδ' ceteri 17 ἐπιτίθεσο M 18 ἔθνεσιν AG

2 Lev. 18,18. 16 sqq. Exod. 34,16. Deut. 7,3.4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. VIII § 191* (de Salomone rege) . . . πολλὰς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας . . . παρέβη μὲν τοὺς Μωυσέως νόμους, ὃς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν ταῖς οὐχ ὁμοφύλοις, (192) τοὺς δ' ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεοὺς ταῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος, τοῦτ' αὐτὸ ὑπιδομένου τοῦ νομοθέτου προειπόντος μὴ γαμεῖν τὰς ἀλλοτριοχώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ἐπιπλακέντες ἔθεσι τῶν πατρίων ἀποστῶσι μηδὲ τοὺς ἐκείνων σέβωνται θεοὺς παρέντες τιμᾶν τὸν ἴδιον.

πρὸς ἀνοδίαν ἐκτραπείς· καὶ τάχα μὲν αὐτὸς ἀνθέξεις ἐκ πρώτης ἡλικίας
ἡρματισμένος ὑποθήκαις ἀρίσταις, ἃς οἱ γονεῖς κατεπᾴδοντες ἀεὶ τοὺς
ἱεροὺς νόμους ὑφηγοῦντο· δέος δὲ οὐ μικρόν ἐστι περὶ υἱῶν καὶ θυγα-
τέρων, ἴσως γὰρ δελεασθέντες νόθοις πρὸ γνησίων ἔθεσι κινδυνεύουσι
τὴν τοῦ ἑνὸς θεοῦ τιμὴν ἀπομαθεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς
30 ἀνωτάτω βαρυδαιμονίας. ἐὰν δέ, φησίν, ἀνδρὸς ἀπαλλαγεῖσα γυνὴ καθ'
ἣν ἂν τύχῃ πρόφασιν ἑτέρῳ γημαμένη πάλιν χηρεύσῃ, ζῶντος ἢ καὶ
τετελευτηκότος τοῦ δευτέρου, μὴ ἐπανίτω πρὸς ἄνδρα τὸν πρότερον,
ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἔνσπονδος μᾶλλον ἢ τῷδε γενέσθω, θεσμοὺς παρα-
βᾶσα τοὺς ἀρχαίους, ὧν ἐξελάθετο φίλτρα καινὰ πρὸ τῶν παλαιῶν
31 ἑλομένη. πρὸς δὲ συμβάσεις εἴ τις ἐθέλει χωρεῖν ἀνὴρ τῇ τοιαύτῃ
γυναικί, μαλακίας καὶ ἀνανδρίας ἐκφερέσθω δόξαν, ἐκτετμημένος τῆς
ψυχῆς τὸ βιωφελέστατον, μισοπόνηρον πάθος, ὑφ' οὗ καὶ τὰ οἴκων καὶ
τὰ πόλεων πράγματα κατορθοῦται, καὶ δύο τὰ μέγιστα τῶν ἀδικημάτων
εὐφόρως ἀπομαξάμενος, μοιχείαν τε καὶ προαγωγείαν· αἱ γὰρ αὖθις
καταλλαγαὶ μηνύματ' εἰσὶ τοῦ ἑκατέρου· θανάτου δίκην τινέτω σὺν τῇ
γυναικί.
32 (6.) | Φορὰ τῶν μηνιαίων ὁπότε γένοιτο, μὴ ψαυέτω γυναικὸς ἀνήρ, p. 305
ἀλλὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὁμιλίας ἀνεχέτω νόμον φύσεως αἰδούμενος καὶ

---

1 τάχα] τὰ F 2 ἡρματισμένος F Arm: ἠρτημένος ceteri (v) αἰεὶ F 3 ἱεροὺς] ἱερεῖς A δ' FA, δὲ om. G οὐ] οὐδὲν F 4 γὰρ om. Arm πρὸ] πρὸς G ἔθνεσι A κινδυνεύουσι FAP: κινδυνεύσουσι ceteri (v) 5 τιμὴν ἀπομαθεῖν F: ἀπομαθεῖν τιμήν ceteri (v) 6 δέ om. Arm γυνὴ om. A 9 γενέσθω F: γινέσθω ceteri (v) θεσμοὺς] δεσμοὺς H (Turn.) 11 ἐθέλει F: ἐθέλοι ceteri (v) 12 μαλακείας καὶ ἀνανδρείας HP ἐκτετμημένος codd.: ὡς ἐκτετμημένος v 13 καὶ μισοπόνηρον Turn. 14 τὰ πόλεων codd.: τὰ om. v κατορθοῦνται A 15 εὐφόρως scripsi: εὐφυῶς codd. (v); εὐθέως coni. Mang. προαγωγίαν P (Mang.) 16 μηνύματ' F: μηνύματα ceteri τοῦ ἑκατέρου F: τοῦ ἑκατέρων ceteri (v) θανάτου. δίκην codd. v (cf. Mang.) τινέτω F Arm: γοῦν τινέτω A, οὖν τινέτω ceteri (v) 18 tit. περὶ τῶν καταμηνίων add. mg M φορὰ δὲ Arm τῶν om. A γυναικὸς FA: τῆς γυναικὸς ceteri (v) ἀνήρ MFA: ὁ ἀνήρ ceteri (v), ἀνήρ om. G Barb. 19 ἀνεχέτω F: ἀπεχέσθω G, ἀνεχέσθω ceteri (v)

6sqq. Deut. 24,1—4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 253* γυναικὸς δὲ τῆς συνοικούσης βουλόμενος διαζευχθῆναι καθ' ἁσδηποτοῦν αἰτίας, πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γίγνοιντο, γράμμασι μὲν περὶ τοῦ μηδέποτε συνελθεῖν ἰσχυριζέσθω· λάβοι γὰρ ἂν οὕτως ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ, πρότερον γὰρ οὐκ ἐφετέον· εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνον κακωθείη καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ θελήσειε γαμεῖν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι αὐτῇ ἐπανιέναι. 18 Lev. 18,19. 20,18. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 275.* 18—159,13 pergit Catena Barber. IV 56 fol. 122v: φορὰ τῶν μηνιαίων—δεδιώς.

ἅμα προδιδασκόμενος μὴ ἀτελεῖς γονὰς ἀκαίρου καὶ ἀμούσου χάριν ἡδονῆς
προΐεσθαι· ὅμοιον γὰρ ὡς εἴ τις γεωπόνος ὑπὸ μέθης ἢ φρενοβλαβείας
πυροὺς καὶ κριθὰς εἰς λίμνας καὶ χειμάρρους ἀντὶ πεδίων σπείροι, ξηραῖς
γὰρ γενομέναις ταῖς ἀρούραις καταβάλλεσθαι χρὴ τὸν σπόρον εἰς εὐκαρ-
πίαν. καθαίρει δὲ καὶ ἡ φύσις ἑκάστῳ μηνὶ τὴν μήτραν οἷά τινα θαυ- 33
μαστὴν ἄρουραν, ἧς τὸν καιρὸν ἀγαθοῦ γεωργοῦ τρόπον ἐπιτηρητέον, ἵν'
ἔτι μὲν ἐπικλυζομένης ἐπέχοι τὸν σπόρον — λήσεται γὰρ τῇ φορᾷ κατα-
συρεὶς ὑπὸ τῆς ὑγρότητος τοὺς σπερματικοὺς τόνους οὐ χαλασθεὶς
μόνον ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαν ἐκλυθείς· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ ἐν τῇ μήτρᾳ τῷ
τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ ζῳοπλαστοῦντες καὶ τῶν μερῶν ἕκαστον σώματός
τε καὶ ψυχῆς ἀκρότητι τέχνης τελεσιουργοῦντες —, εἰ δ' ἐπίσχοι τὰ
μηνιαῖα, θαρρῶν ἤδη γόνιμα κατασπείροι μηκέτι φθορὰς τῶν καταβλη-
θησομένων δεδιώς. ὀνειδιστέον καὶ τοῖς σκληρὰν καὶ λιθώδη γῆν 34
ἀροῦσιν· οὗτοι δὲ τίνες ἂν εἶεν ἢ οἱ στείραις συνερχόμενοι γυναιξί;
θήρᾳ γὰρ αὐτὸ μόνον ἡδονῆς ἀκράτορος ὡς οἱ λαγνίστατοι τὰς γονὰς
ἑκουσίῳ γνώμῃ διαφθείρουσιν· ἐπεὶ τίνος ἄλλου χάριν ἐγγυῶνται τὰς
τοιαύτας; οὐ μὴν δι' ἐλπίδα τέκνων, ἣν ἴσασιν ἐξ ἀνάγκης ἀτελῆ γενη-
σομένην, ἀλλὰ δι' ὑπερβάλλοντα οἶστρον καὶ ἀκρασίαν ἀνίατον. ὅσοι μὲν 35
οὖν ἄγονται κόρας ἀγνοίᾳ τοῦ πῶς ἕξουσιν εὐθὺς εὐτοκίας ἢ τοὐναντίον,
ὁπόταν χρόνῳ μακρῷ ὕστερον ἐκ τῆς ἀγονίας αἰσθανόμενοι στείρας αὐτὰς

---

1 προδιδασκόμενος MAG Barb.: προσδιδασκόμενος F Arm, διδασκέσθω HP (v) 2 προσίεσθαι FH (Turn.) γὰρ om. F ἢ] καὶ A, om. F[1] 3 πυροὺς καὶ κριθὰς M: πυροῖς καὶ κριθαῖς F, πυροὺς ἢ κριθὰς ceteri (v), πυροὺς ἢ καὶ κριθὰς Barb. κριθοὺς A εἰς om. F σπείροι F: κατασπείρει A, κατασπείροι ceteri (v) 5 δὲ καὶ F: δ' A, δὲ ceteri 6 καιροῦ F[1] ▒ (ras. 3 litt.) τρόπον F, τὸν τρόπον Barb. ἵν' — σπόρον (7) om. G 7 ἐπέχοι H[2] (v): ἐπέχῃ ceteri τῇ φορᾷ F Arm: ἡ σπορὰ ceteri (v), ἡ σπορὰ ὑπὸ τῆς φορᾶς Barb. 7. 8 γρ. λήσεται γὰρ τῇ γῇ φθορὰ κατασυρεῖσα ὑπὸ τῆς ὑγρότητος πνευματικοὺς τόνους mg M κατασυρεὶς Arm: ἐκσυρεῖσα A, κατασυρεῖσα ceteri (v) 8 ἀγριότητος Barb. σπερματικοὺς A: πνευματικοὺς ceteri τόνους] γόνους MG 8. 9 χαλασθεὶς et ἐκλυθεὶς scripsi (Arm?): χαλασθεῖσα et ἐκλυθεῖσα codd. (v) 9 δ' FA: δὲ ceteri 10 ἕκαστον F Barb.: ἕκαστα ceteri (v) 11 τε καὶ ψυχῆς om. Arm (fort. recte) δὲ F ἐπίσχοιτο G 12 μηναῖα F[1], ι add. F[2] φθορὰς F: σπορὰν H, φθορὰν ceteri (v) 12. 13 βληθησομένων M 13 tit. περὶ τῶν συνερχομένων τοῖς στείραις add. mg M τὴν A 14 ἢ om. AGH[1]P 15 θήρᾳ γὰρ αὐτὸ μόνον] θηραταὶ γὰρ οὗτοι μόνον M (Mang.) ἄκρατοι M ὡς οἱ scripsi: οἳ F, ὅσοι ceteri (v) 17 ἐξ ἀνάγκης ἴσασιν transp. A 18 ἀκρασίαν] ἀκολασίαν A (Mang.) ἀνίατον ἀκρασίαν Arm 20 ὁπόταν F: ὁπότε ceteri (v) μακρῷ χρόνῳ Arm αἰσθόμενοι A στείρας] χήρας A

μὴ ἀποπέμπωνται, συγγνώμης εἰσὶν ἐπάξιοι συνηθείας, βιαστικωτάτου
πράγματος, ἡττώμενοι καὶ φίλτρα ἀρχαῖα συμβιώσει μακρᾷ ταῖς ψυχαῖς
36 ἐνεσφραγισμένα λύειν ἀδυνατοῦντες. ὅσοι δὲ προδεδοκιμασμένας ἑτέροις
ἀνδράσιν ὡς εἰσὶν ἄγονοι μνῶνται συῶν τρόπον ἢ τράγων ὀχεύοντες
αὐτὸ μόνον, ἐν ἀσεβῶν στήλαις ἐγγραφέσθωσαν ὡς ἀντίπαλοι θεοῦ· τῷ
μὲν γὰρ ἅτε φιλοζῴῳ καὶ φιλανθρώπῳ δι' ἐπιμελείας τῆς πάσης ἐστὶ
σωτηρίαν καὶ μονὴν τοῖς γένεσιν ἅπασιν ἐργάζεσθαι, οἱ δ' ἅμα τῇ κατα-
βολῇ σβέσιν τοῖς σπέρμασι τεχνάζοντες ἐχθροὶ τῆς φύσεως ὁμολογου-
μένως εἰσίν.
37 (7.) Ἐπεισκεκώμακε δὲ ταῖς πόλεσιν ἕτερον πολὺ τοῦ λεχθέντος
μεῖζον κακόν, τὸ παιδεραστεῖν, ὃ πρότερον μὲν καὶ λεχθῆναι μέγα
ὄνειδος ἦν, νυνὶ δ' ἐστὶν αὔχημα οὐ τοῖς δρῶσι μόνον, ἀλλὰ καὶ | τοῖς p. 306
πάσχουσιν, οἳ νόσον θήλειαν νοσεῖν ἐθιζόμενοι τάς τε ψυχὰς καὶ τὰ
σώματα διαρρέουσι μηδὲν ἐμπύρευμα τῆς ἄρρενος γενεᾶς ἐῶντες ὑποτύ-
φεσθαι, περιφανῶς οὕτως τὰς τῆς κεφαλῆς τρίχας ἀναπλεκόμενοι καὶ
διακοσμούμενοι καὶ ψιμμυθίῳ καὶ φύκεσι καὶ τοῖς ὁμοιοτρόποις τὰς ὄψεις
τριβόμενοι καὶ ὑπογραφόμενοι καὶ εὐώδεσι μύροις λίπα χριόμενοι — προσ-
αγωγὸν γὰρ μάλιστα ἐν τοῖς τοιούτοις τὸ εὐῶδες ἐν ἅπασι τοῖς εἰς
εὐκοσμίαν ἠσκημένοις —, καὶ τὴν ἄρρενα φύσιν ἐπιτηδεύσει τεχνάζοντες
38 εἰς θήλειαν μεταβάλλειν οὐκ ἐρυθριῶσι. καθ' ὧν φονᾶν ἄξιον νόμῳ
πειθαρχοῦντας, ὃς κελεύει τὸν ἀνδρόγυνον τὸ φύσεως νόμισμα παρακό-
πτοντα νηποινεὶ τεθνάναι, μηδεμίαν ἡμέραν ἀλλὰ μηδ' ὥραν ἐώμενον ζῆν,

---

1 ἀποπέμπονται M, ἀποπεμπέτωσαν, οὗτοι δὲ HP; ἀπέπεμψαν· οὗτοι δὴ Turn. ἐπάξιοι F: ἄξιοι ceteri (v) 2 ἀρχαῖα φίλτρα Arm μακρᾷ συμβιώσει transp. HP (v) 3 προδεδοκιμασμένας FA: πρὸς δεδοκιμασμένας ceteri (Turn.) 4 ἄγονοι — ὁμολογουμένως εἰσίν (9) om. F 5 ἐγγεγραφέσθωσαν H (Turn.) 7 μονὴν M: μόνην GHP, μόνον A; διαμονὴν coni. Mang. 10 tit. κατὰ παιδεραστῶν add. mg M ἐπισκεκώμακε F, ἐπικεκώμακε N ἕτερον] πρότερον A 10. 11 ἕτερον — μεῖζον] μέγα Barb. 11 κακόν om. G τὸ παιδεραστῶν HP (Turn.) 15 οὕτω Barb. 15. 16 καὶ διακοσμούμενοι om. G 16 ψιμμιθίῳ MA, ψιμυθίῳ P 17 ἐπιτριβόμενοι A λίπα χριόμενοι] ὑποχριόμενοι M; ἐπιχριόμενοι coni. Mang. 17. 18 προσαγωγὸν incipit S 19 ἠσκημένοις codd.: ἠσκημένοι Mang. ἐπιτηδεύσει F: ἐν ἐπιτηδεύσει ceteri 20 μεταβαλεῖν S ἐρυθριῶσιν S καθῶν S νόμον F[1] 21 ὅς] θσ̄ (θεός) S τὸ φύσεως νόμισμα Mang.: τὰ φύσεως ὄργανα S, τὰ φύσει νόμιμα FN, τὰ φύσεως νόμιμα ceteri (v) 22 νηποινεὶ] ἀκρίτως S, γρ. ἀκρίτως mg M νηποινῆ A, νηποινὶ ceteri ἡμέραν] ὥραν G ἀλλ' οὐδ' ὥραν M μηδὲ AP

10—163,1 pergit Catena Barber. IV 56 fol. 122v: ἐπεισκεκώμακε — καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων. 10—161,11 N fol. 158v: ἐπικεκώμακε — καὶ νύκτωρ. 21 Deut. 23,17.

ὄνειδος αὑτοῦ καὶ οἰκίας καὶ πατρίδος ὄντα καὶ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώ-
πων γένους. ὁ δὲ παιδεραστὴς ἴστω τὴν αὐτὴν δίκην ὑπομένων, ἐπειδὴ 39
τὴν παρὰ φύσιν ἡδονὴν διώκει καὶ τὰς πόλεις τό γε ἐπ' αὐτὸν ἧκον
μέρος ἐρήμους καὶ κενὰς ἀποδείκνυσιν οἰκητόρων διαφθείρων τὰς γονὰς
καὶ προσέτι τῶν μεγίστων κακῶν, ἀνανδρίας καὶ μαλακίας, ὑφηγητὴς
καὶ διδάσκαλος ἀξιοῖ γενέσθαι τοὺς νέους ὡραΐζων καὶ τὸ τῆς ἀκμῆς
ἄνθος ἐκθηλύνων, ὃ πρὸς ἀλκὴν καὶ ῥώμην ἀλείφειν ἁρμόττον ἦν, καὶ
τελευταῖον ὅτι κακοῦ τρόπον γεωργοῦ τὰς μὲν βαθυγείους καὶ εὐκάρπους
ἀρούρας χερσεύειν ἐᾷ μηχανώμενος ἐπ' αὐταῖς ἀγονίαν, ἐξ ὧν δ' οὐδὲν
βλάστημα προσδοκᾶται τὸ παράπαν, εἰς ταῦτα πονεῖται μεθ' ἡμέραν τε
καὶ νύκτωρ. αἴτιον δ' οἶμαι τὸ παρὰ πολλοῖς τῶν δήμων ἀκρασίας καὶ 40
μαλακίας ἆθλα κεῖσθαι· τοὺς γοῦν ἀνδρογύνους ἔστιν ἰδεῖν διὰ πλη-
θυούσης ἀγορᾶς ἀεὶ σοβοῦντας κἀν ταῖς ἑορταῖς προπομπεύοντας καὶ τὰ
ἱερὰ τοὺς ἀνιέρους διειληχότας καὶ μυστηρίων καὶ τελετῶν κατάρχοντας
καὶ ⟨τὰ⟩ Δήμητρος ὀργιάζοντας. ὅσοι δ' αὐτῶν τὴν καλὴν νεανιείαν 41
προσεπιτείνοντες εἰς ἅπαν ὠρέχθησαν μεταβολῆς τῆς εἰς γυναῖκας καὶ
τὰ γεννητικὰ προσαπέκοψαν, ἁλουργίδας ἀμπεχόμενοι καθάπερ οἱ μεγάλων
ἀγαθῶν αἴτιοι ταῖς πατρίσι προέρχονται δορυφορούμενοι, τοὺς ὑπαντῶντας
ἐπιστρέφοντες. εἰ δ' ἦν ἀγανάκτησις οἵα παρὰ τῷ ἡμετέρῳ νομοθέτῃ 42
κατὰ τῶν τὰ τοιαῦτα τολμώντων καὶ ὡς κοινὰ τῶν πατρίδων ἄγη καὶ

1 αὑτοῦ SA: αὐτοῦ corr. in αὐτὸν H, αὐτοῦ ceteri 2 ἴστω Mang.: ἔστω codd. 3 γε SM: γ' ceteri 4 μέρος om. Arm ἐρήμας F[1] καὶ om. F[1]N ἀποδείκνυσθαι F 5 κακῶν om. A ἀνανδρείας HP 6 γενέσθαι SAG: γίνεσθαι ceteri (v) τοὺς νέους] τοῦ γένους A mg P; τοὺς γένυς coni. Mang. 7 ῥώμης A ἀλείφειν om. A ἁρμότατον (sic) A 9 ἀρούρας] χώρας S, om. A μηχανώμενον S 10 προσδοκᾶ F πονεῖσθαι S, ποιεῖται N μεθ' om. M μεθ' ἡμέραν codd.: καθ' ἡμέραν v τε S: om. ceteri (v) 11 τὸ (ῶ supra) A, τὸ om. GH[1]P ἀκρασίας] ἀνανδρίας coni. Mang. 12 μαλακείας HP ἔστιν ἰδεῖν S: ἰδεῖν ἐστι ceteri (v) 12. 13 πληθυούσης S: πληθούσης ceteri (v) 13 αἰεὶ F κἀν] καὶ SF 14 μυστηρίων] μυρίων M 15 τὰ add. Turn., om. codd. Δήμητρος] μρασ (μητέρας) S νεανιείαν (sed ι eras.) F: νεανείαν AGP Barb., νεανίαν MH, νεανιότητα S 16 προσεπιτείνοντες SMA (Mang.): προσεπιτείναντες ceteri ὠρέχθησαν] ἠνέχθησαν S γυναῖκα S καὶ om. S (Mang.) 17 προαπέκοψαν A καὶ καθάπερ Barb. 18 τοῖς πατρίσιν (sic) F 19 ὑποστρέφοντες S οἷα περὶ F 20 τὰ om. A

2 Lev. 18,22. 20,13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 275. *c. Ap. II* § 199.

μιάσματα δίχα συγγνώμης ἀνῃροῦντο, πολλοὺς ἂν ἑτέρους συνέβαινε
νουθετεῖσθαι· αἱ γὰρ τῶν προκαταγνωσθέντων ἀπαραίτητοι τιμωρίαι
ἀνακοπὴν οὐ βραχεῖαν ἐργάζονται τοῖς ζηλωταῖς τῶν ὁμοίων ἐπιτη-
δευμάτων.
43 (8.) | Ἀλλὰ γὰρ ἔνιοι τὰς Συβαριτῶν καὶ τὰς ἔτι λαγνιστέρων ἐπι- p. 30
θυμίας ζηλώσαντες τὸ μὲν πρῶτον ὀψοφαγίαις καὶ οἰνοφλυγίαις καὶ ταῖς
ἄλλαις ταῖς γαστρὸς καὶ τῶν μετὰ γαστέρα ἡδοναῖς ἐνησχήθησαν, εἶτα
δὲ κορεσθέντες ἐξύβρισαν — ὕβριν γὰρ κόρος γεννᾶν πέφυκεν —, ὡς
ὑπὸ φρενοβλαβείας λυττᾶν καὶ ἐπιμεμηνέναι μηκέτ' ἀνθρώποις εἴτ' ἄρρε-
σιν εἴτε θηλείαις ἀλλὰ καὶ ἀλόγοις ζῴοις, ὥσπερ ἐν Κρήτῃ φασὶ τὸ
44 παλαιὸν τὴν γυναῖκα Μίνω τοῦ βασιλέως ὄνομα Πασιφάην· ταύρου γὰρ
ἐρασθεῖσαν καὶ τῷ πάθει σφαδάζουσαν ἕνεκα τῆς περὶ τὴν ὁμιλίαν ἀπο-
γνώσεως — ἀποτυγχανόμενος γὰρ ἔρως οὐ μετρίως ἐπιτείνεται —
Δαιδάλῳ τὴν κατέχουσαν συμφορὰν ἀνενεγκεῖν, ὃς ἦν τῶν κατ' αὐτὸν
ἄριστος δημιουργός· τὸν δὲ πάνυ δεινὸν ὄντα ταῖς ἐπινοίαις τὰ ἀθήρατα
θηρᾶν δούρειον κατασκευάσαι βοῦν καὶ διὰ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς ἐνθεῖναι
τὴν Πασιφάην, τὸν δὲ ταῦρον ὁρμήσαντα ὡς ἐπὶ ζῷον συγγενὲς ἐπι-
βαίνειν· ἐγκύμονα δὲ γενομένην χρόνοις ὕστερον ἀποτεκεῖν μιξόθηρα τὸν
45 ἐπικαλούμενον Μινώταυρον. εἰκὸς δὲ καὶ ἄλλας ἔσεσθαι Πασιφάας,
ἀχαλινώτων ἐωμένων τῶν παθῶν, καὶ οὐ γυναῖκας μόνον ἀλλὰ καὶ
ἄνδρας ἐπιμανήσεσθαι θηρίοις, ἐξ ὧν γενήσεσθαι τέρατα παλίμφημα,
μηνύματα τῆς ἀνθρώπων ὑπερβαλλούσης βδελυρίας· δι' ἣν ἴσως καὶ αἱ
τῶν ἀνυπάρκτων καὶ μεμυθευμένων ἀγένητοι φύσεις Ἱπποκενταύρων καὶ

1 ἂν om. S ἑτέρους om. Arm. 1. 2 συνέβαινε νουθετεῖσθαι S: νουθετεῖσθαι (νομοθετεῖσθαι A) συνέβαινεν ceteri (v) 2 ἀπαραίτητοι τιμωρίαι SF: τιμωρίαι ἀπαραίτητοι ceteri (v) 5 ἔτι λαγνιστέρων M: ἐπὶ τῶν λαγνιστέρων SF, ἔτι τῶν λαγνιστέρων ceteri (v); τῶν ἔτι λ. coni. Mang. 6 ταῖς ante ἄλλαις om. S Arm 7 ταῖς] τῆς MFA, om. Arm καὶ τῶν F (coni. Mang.): καὶ ταῖς S, καὶ (om. τῶν) ceteri (v) 7. 8 εἶτα δὲ F: δὲ om. ceteri (v) 8 ἐνύβρισαν S γὰρ Barb.: δὲ codd. (v) ὁ κόρος M 9. 10 εἴτ' . . . εἴτε] ἢ . . . ἢ A 10 ἀλόγοις om. Arm 11 Μίνω] μιλίω G γὰρ om. A (Mang.) 12 τὴν] τὸν A τὴν ὁμιλίαν] τὸν λόγον S 14 ἐπενεγκεῖν F καταυτὸν S, κατ' αὐτὸν Barb.: καθ' αὑτὸν ceteri (v) 15 δημιουργῶν F πάνυ δεινὸν S^2, πανδεινὸν S^1 ὄντα ταῖς ἐπινοίαις F: ὄντα ταῖς ἐπιθυμίαις S, οἷα (οἷον H^2) ταῖς ἐπινοίαις ὄντα ceteri 16 δούρειον] δούριόν τε tum ras. 6 fere litt. S (δούριον v) 18 ἀποτεκεῖν ὕστερον transp. F μιξόθηρα] μικρὸν θῆρα S 19 ἐπικαλούμενον SF: καλούμενον ceteri (v) μινόταυρον G, μινώταυρον M 21 ἐπιμανήσασθαι F^1 γενέσθαι παλίμφημα τέρατα A 22 μυνήματα S ὑπερβαλλούσης ἀνθρώπων transp. P αἱ om. A Barb. 23 μυθευομένων S ἀγένητοι SGP Barb.: ἀγέννητοι ceteri

Χιμαιρῶν καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων ἔσονται. τοσοῦτον δ' ἄρα τὸ προμηθὲς 46
ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις ἐστίν, ὥσθ' ὑπὲρ τοῦ μηδεμίαν ἔκθεσμον ὁμιλίαν
ἀνθρώπους προσίεσθαι διείρηται μηδὲ κτῆνος ἐὰν ὑπό τινος ἑτερογενοῦς
ὀχεύεσθαι· τράγον οὐδεὶς ἐάσει ποιμὴν Ἰουδαῖος ἐπιβαίνειν ἀμνάδι οὐδὲ
κριὸν χιμαίρᾳ οὐδὲ βοῦν ἵππῳ, εἰ δὲ μή, δώσει δίκας ὡς φύσεως δόγμα
λύων, ᾗ τὰ ἀνωτάτω γένη διατηρεῖν ἐπιμελὲς οὐ νοθευόμενα. τοὺς 47
ὀρεῖς ἔνιοι μὲν ἁπάντων ὑποζυγίων προτιμῶσιν, ἐπειδὴ τὰ σώματα
αὐτοῖς πέπηγε καὶ σφόδρα νενεύρωται, κἀν τοῖς ἱπποφορβίοις καὶ ταῖς
ἱπποστάσεσιν ὄνους ὑπερμεγέθεις, οὓς προσαγορεύουσι κήλωνας, ἀνατρέ-
φουσιν, ἵνα ταῖς θηλείαις ἐπιβαίνωσι πώλοις, αἳ δὴ μικτὸν ζῷον ἀπο-
τίκτουσιν ἡμίονον, ἧς παρὰ φύσιν τὴν γένεσιν εἰδὼς ἀνὰ κράτος ἀπεῖπε
Μωυσῆς καθολικωτέρᾳ προστάξει, τοῖς ἀνομοιογενέσι μὴ ἐφεὶς ὀχεύειν
ἢ ὀχεύεσθαι. προυνόησε μὲν οὖν ἀναλόγως τοῦ πρέποντος καὶ ἀκο- 48
λούθου τῇ φύσει, μακρόθεν δ' ὡς ἀπὸ σκοπῆς ἐσωφρόνισεν ἀνθρώπους,
ἵν' ἐκ τῶνδε προμαθόντες ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες ἀνέχωσιν ὁμιλιῶν
ἐκνόμων. ἐάν τε οὖν ἀνὴρ ὀχεύῃ τετράπουν ἐάν τε γυνὴ ὑπὸ τετρά- 49
ποδος ὀχεύηται, θνῃσκέτωσαν καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ τετράποδα, οἱ
308 M. μὲν ὅτι ὑπὲρ τοὺς | ὅρους ἀκρασίας αὐτῆς ἤλασαν εὑρεταὶ γενόμενοι
παρηλλαγμένων ἐπιθυμιῶν καὶ ὅτι ἡδονὰς ἀηδεστάτας ἐκαινούργησαν,

---

1 δ' SF: om. ceteri 3 προσίεσθαι S: προίεσθαι ceteri διήρηται S μηδὲ κτῆνος F: μηδενὶ H, μηδὲν (om. κτῆνος) ceteri (v) 4 ἀναβαίνειν A 5 χιμαίρῃ S δώσει S Arm: τίσει ceteri (v) δίκην^{ας} A 6 ἣ P², ἡ FP¹ τανωτάτω γένει S νοθευόμενον S, νενοθευμένα HP¹ (v) τοὺς om. S 7 ἔνιοι μὲν F: οὓς ἔνιοι ceteri ἁπάντων ὑποζυγίων] τῶν ὑποζυγίων ἁπάντων HP(v) σώματ' HP 8 αὐτοῖς] αὐτῶν F 10 ἐπιβαίνωσι SF: ἀναβαίνωσι ceteri (v) αἳ δὴ F: αἱ δὲ ceteri (v) 11. 12 ἀπεῖπε Μωυσῆς] ἀπεῖπεν ὁ ἱερὸς λόγος S 12 ἀνομοιογενέσι SF (coni. Mang.): ἀνομοίοις γένεσι ceteri (v) ἐφεὶς ὀχεύειν] ἀφεὶς ὀχεῖν S 13 προυνόησεν S, προενόησε A μὲν οὖν om. S, οὖν om. G καὶ ante ἀναλόγως add. F ἀναλόγως SFHP: ἀλλ' ἀλόγως G, ἄλλως MA 13. 14 ἀκολούθως S Arm, ἀκολουθία F 14 δὲ ὡς A, ἕως S ἀπὸ om. S σκοπῆς SF: σκοπιῆς ceteri (v) 15 προμαθοῦσαι ὁμοῦ (om. ἄνδρες) F ὁμοῦ τε καὶ S 16 ἐκνόμων] ἐννόμων F τ' A ὀχετεύῃ A τετράπουν — ὀχεύηται (17) om. S γυνὴ FAH²: ἡ γυνὴ MGH¹P 16. 17 τετράποδος FA Arm: τετραπόδου (sic) MGHP; τετραπόδων v 17 ὀχετεύηται A θνησκέτωσαν (θνησκέτω· θνησκέτωσαν δὲ corr. man. rec.) καὶ ἄλογα καὶ τετράποδα S τὰ om. F 18 ὑπὲρ SFL²: πρὸς ceteri ὅρους] ὄνους F τῆς ἀκρασίας M; ἀκολασίας coni. Mang. αὐτῆς om. Arm 19 ἀηδεστάτας] ἀκηδεστάτας M; ἀηθεστάτας coni. Mang.

---

3 Lev. 19,19. 16 Exod. 22,19. Lev. 18,23. 20,15. 16. Deut. 27,21. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 275.*

ὧν καὶ ἡ διήγησις αἰσχίστη, τὰ δὲ ὅτι τοιούτοις ὀνείδεσιν ὑπηρέτησε καὶ ἵνα μηδὲν ᾖ τέκῃ ἢ γεννήσῃ παλίμφημον, οἷα εἰκὸς ἐκ τοιούτων
50 μιασμάτων· ἄλλως τε οἷς καὶ βραχὺ μέλει τοῦ πρέποντος οὐκέτ' ἂν χρήσαιντο τοῖς θρέμμασιν εἰς οὐδεμίαν τῶν περὶ βίον ὑπηρεσίαν, μυσαττόμενοι καὶ ἀποστρεφόμενοι καὶ τὴν ὄψιν αὐτὴν δυσχεραίνοντες καὶ νομίζοντες ὧν ἂν προσάψαιτο κἀκεῖνα εὐθὺς ἀκάθαρτα εἶναι· τὰ δὲ μηδαμῇ χρήσιμα τῷ βίῳ ζῆν εἰ καὶ λυσιτελὲς ἀλλ' οὖν περιττὸν „ἄχθος γῆς", ὥς εἶπέ τις.

51 (9.) Πάλιν πόρνην ἡ κατὰ Μωυσῆν οὐ παραδέχεται πολιτεία κοσμιότητος καὶ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἀλλοτρίαν, ἢ ἀναπιμπλᾶσα τὰς ψυχὰς ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν ἀκολασίας τὸ μὲν τῆς διανοίας ἀθάνατον κάλλος αἰσχύνει, τὴν δὲ τοῦ σώματος ὀλιγοχρόνιον εὐμορφίαν προτιμᾷ, παραρριπτοῦσα μὲν αὑτὴν τοῖς ἐπιτυχοῦσι, τὴν δ' ὥραν ὥσπερ τι τῶν ὠνίων ἐπ' ἀγορᾶς πιπράσκουσα, καὶ ἐπὶ μὲν θήρᾳ τῶν νέων ἕκαστα λέγει τε καὶ πράττει, τοὺς δὲ ἐραστὰς ἀλείφει κατὰ ἀλλήλων αἴσχιστον ἆθλον αὑτὴν προτιθεῖσα τοῖς τὸ πλέον εἰσενεγκοῦσιν. ὡς λύμη καὶ ζημία καὶ κοινὸν μίασμα καταλευέσθω, τὰς τῆς φύσεως διαφθείρασα χάριτας, ἃς ἥρμοττε καλοκἀγαθίᾳ προσεπικοσμῆσαι.

1 ἡ om. S ὑπηρέτησαν S 2 pr. ἢ om. FA παλίμφημον SF Arm: δύσφημον ceteri (Turn.) οἷα εἰκὸς] οἵων S ἐκ τῶν τοιούτων A 3 τε om. M καὶ SF: κἂν ceteri (v) μέλει SF²G (Mang.): μέλι F¹, μέλοι A, μέλῃ MHP (Turn.) οὐκέτ' SFA: οὐκέτι ceteri 4 τοῖς θρέμμασιν] τοῖς τοιούτοις θρέμμασιν A (Mang.) τὸν βίον M ὑπηρεσιῶν F 6 ὧν] ὡς S προσάψαιτο scripsi: προσάψαιντο codd. (v) κακεῖνα S: καὶ ἐκεῖνα FG, καὶ ἐκεῖν' ceteri ἀκάθαρτ' GHP 7 ζῆν—περιττὸν] οὐ ζῆν εἶναι λυσιτελές, περιττὸν A (Mang.) ἀλυσιτελὲς F Arm ἢ περιττὸν F ἄχθος γῆς F: ἄχθος γῆς ὄντα M, ἄχθος ὄντα γῆς ceteri (v) 9 tit. περὶ πόρνης add. mg M πάλιν δὲ Arm post πόρνην add. ἡ F²: om. ceteri (v) μωϋσῆν F Arm: τὸν ἱερὸν λόγον ceteri (v) πολιτεία SF Arm: ἡ πολιτεία ceteri (v) 10 καὶ σωφροσύνης om. A ἀλλοτρίαν om. F Arm 11 ἢ om. SF Arm ἀναπιμπλᾶσαν S, sed ν add. m. 2; scribendum fortasse (om. ἢ) ἀναπιμπλᾶσα ⟨γὰρ⟩ ἀκολασίας] ἥτις δ' ἂν ἀκολασία F 12 αἰσχύνῃ F τοῦ om. HP (Turn.) ὀλιγοχρονίαν P 13 παραρρίπτουσα F αὐτὴν SFGP, αὑ in αὐ corr. H 14 τι FL²: om. ceteri τῶν ὠνίων SF: ὤνιον ceteri (v) καὶ F: om. ceteri (v) 15 λέγει τε καὶ πράττει SMAG: λέγῃ τε καὶ πράττῃ F, καὶ λέγει καὶ πράττει HP (v) δὲ S: δ' ceteri ἀλείφῃ F κατὰ S: κατ' ceteri 16 αἴσχους Arm δ' ante ἆθλον add. S αὐτὴν ἆθλον transp. A αὐτὴν SFG, ἑαυτὴν M προτιθεῖσα FA: προτιθεῖσαν S, προθεῖσα ceteri (Turn.) τὸ om. F 17 λοίμη S post λύμη add. οὖν GH (v), om. ceteri καταλεύεσθαι G

7 ἄχθος γῆς: v. supra p. 19,12. 9 Deut. 23,17.

(10.) Μοιχείας δὲ τὰς μὲν ἢ αὐτοφώρους ἢ ἐναργέσιν ἐλέγχοις 52
πιστουμένας ὑπαιτίους ἀπέφηνεν ὁ νόμος, τὰς δὲ καθ' ὑπόνοιαν οὐκ ἐδι-
καίωσεν ἐξετάζεσθαι πρὸς ἀνθρώπων, ἀλλὰ εἰς τὸ τῆς φύσεως ἤγαγε
δικαστήριον, ἐπειδήπερ ἄνθρωποι μὲν τῶν ἐμφανῶν ἐπιγνώμονες, θεὸς
δὲ καὶ τῶν ἀδήλων, ᾧ μόνῳ δυνατὸν ψυχὴν ἐναργῶς θεάσασθαι. φησὶν 53
οὖν τῷ ὑπονοήσαντι ἀνδρί· γραψάμενος πρόκλησιν εἰς τὴν ἱερόπολιν
ἴθι σὺν τῇ γυναικὶ καὶ καταστὰς ἐπὶ τῶν δικαστῶν ἀπογύμνωσον τὸ
παραστάν σοι τῆς ὑπονοίας πάθος, μὴ ὡς ἄν τις συκοφάντης ἢ κακο-
τεχνῶν ὑπὲρ τοῦ πάντως περιγενέσθαι, ἀλλ' ὡς ἄν τις τῆς ἀληθείας
ἀκριβὴς ἐξεταστὴς ἄνευ σοφιστείας. ἡ δὲ γυνὴ δύο κινδύνους ὑπο- 54
309 M. μένουσα, τὸν μὲν ὑπὲρ ψυχῆς, τὸν δὲ | αἰσχύνης βίου, παντὸς ἀργα-
λεώτερον θανάτου, κρινάτω παρ' αὑτῇ τὸ πρᾶγμα, κἂν μὲν καθαρεύῃ,
θαρροῦσα ἀπολογείσθω, εἰ δὲ ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλέγχοιτο, καταδυέσθω,
προκάλυμμα τῶν ἁμαρτημάτων αἰδῶ ποιησαμένη· τὸ γὰρ μέχρι τέλους
ἀναισχυντεῖν ὑπερβολὴ κακίας. ἐὰν δὲ ἀμφήριστα ᾖ τὰ λεχθέντα καὶ 55
μηδέτερον καθέλκῃ μέρος, ἴτωσαν εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ στὰς
ἀντικρὺ τοῦ βωμοῦ, παρόντος τοῦ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἱερωμένου,
δηλούτω τὴν ὑπόνοιαν, ἅμα καὶ κομίζων ἄλευρον κρίθινον, εἰδός τι
θυσίας ὑπὲρ τῆς γυναικός, εἰς ἔνδειξιν τοῦ μὴ κατ' ἐπήρειαν ἀλλ' ἀπὸ
γνώμης ὑγιοῦς κατ' ἐνδοιασμὸν εὔλογον αἰτιᾶσθαι. ὁ δὲ ἱερεὺς λαβὼν 56
προτεινέτω τῇ γυναικὶ καὶ τοὐπίκρανον ἀφελών, ἵν' ἐπικρίνηται γεγυμ-

1 tit. περὶ μοιχαλίδος add. S mg M, om. ceteri pr. ἢ] καὶ P, om. H (v) αὐτοφώροις (ι in ras.) S, αὐτοφόρους FHP alt. ἢ om. HP (Turn.) 2 post πιστουμένας add. ἐνθένδε FL[2] (v) ἀπέφαινεν F, ὑπέφηνεν HP 3 ἀλλὰ SHP: ἀλλ' ceteri εἰς om. HP (Turn.) 4 δικαστήριον SF: δικαιωτήριον ceteri ἐπιφανῶν G 5 μόνον G 6 ὡς γραψάμενος A πρόσκλησιν MAHP 7 εἴσιθι F 8 παριστάν F, παριστὰν εἶδος S συκοφαντήση κακοτεχνῶν F 9 πάντων A τις] τι F 10. 11 ὑπομένουσα F: ὑπομείνασα ceteri (v) 11 δὲ SFA: δ' ceteri αἰσχύνης βίου SFG: αἰσχύνην βίου AHP (Turn.), αἰσχύνης τοῦ M (Mang.) 12 παρ' αὐτῇ A: παρ' ἑαυτῇ M, παρ' αὑτῇ ceteri 13 θαρροῦσ' HP, θαρσοῦσ' S ἀπολογείσθω] ἀποκρινάσθω G δὲ S: δ' ceteri 14 τῶν ἁμαρτηθέντων F ποιησαμένη] προστησαμένη vel προφασισαμένη coni. Mang. 15 δὲ ἀμφήριστα SF: δ' ἀμφήριστ' ceteri 16 μηδ' ἕτερον FGH καθέλκει F 17 ἄντικρυς F βωμοῦ mg H, ἱεροῦ in textu H ἱερωμένου τὴν ἡμέραν transp. F 18 δηλοῦται S[1], corr. S[2] 20 γνώμης FGL[2]: γνώσεως ceteri ἐνδυασμὸν S ὁ δὲ F, ὁ δ' S: ὅ θ' ceteri (v) 21 καὶ ante τῇ γυναικὶ add. F τοὐπίκρανον] τὸ ὑπόκρανον S ἵνα A ἐπικρίνηται] εἴη κρίνηται S

5 sqq. Num. 5,12 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III* § 270—273.

νωμένῃ τῇ κεφαλῇ, τὸ τῆς αἰδοῦς περιῃρημένη σύμβολον, ᾧ ταῖς εἰς
ἅπαν ἀναιτίοις ἔθος χρῆσθαι. μήτε δὲ ἔλαιον μήτε λιβανωτὸς ὡς ἐπὶ
τῶν ἄλλων θυσιῶν παρέστω, διὰ τὸ μὴ ἐπὶ χαρτοῖς ἀλλ' ἄγαν ὀδυνηροῖς
57 τὴν θυσίαν μέλλειν ἐπιτελεῖσθαι. κρίθινον δ' ἐστὶ τὸ ἄλευρον, ἴσως
ἐπειδὴ ὑπαμφίβολός ἐστιν ἡ ἀπὸ κριθῆς τροφὴ καὶ ἀλόγοις ζῴοις καὶ
ἀτυχέσιν ἀνθρώποις ἐφαρμόζεται, σύμβολον τοῦ τὴν μεμοιχευμένην οὐδὲν
θηρίων διαφέρειν, ὧν ἀδιακρίτους εἶναι καὶ ἀνεπιστάτους τὰς ὀχείας συμ-
βέβηκε, τὴν δὲ καθαρεύουσαν τῶν ἐγκλημάτων τὸν οἰκεῖον ἀνθρώπων
58 βίον ἐζηλωκέναι. λαβὼν δέ, φησίν, ὁ ἱερεὺς κεραμεοῦν ἀγγεῖον ἐγχείτω
καθαρὸν ὕδωρ ἐκ πηγῆς ἀρυσάμενος καὶ ἐπιφερέτω βῶλον γῆς ἐκ τοῦ
κατὰ τὸ ἱερὸν ἐδάφους· ἅπερ οἶμαι καὶ αὐτὰ συντείνειν πρὸς τὴν ἔρευ-
ναν τῆς ἀληθείας διὰ συμβόλων, τὸ μὲν κεραμεοῦν ἀγγεῖον πρὸς τὸ
μεμοιχεῦσθαι, διὰ τὸ εὐκάτακτον, θάνατος γὰρ ἡ κατὰ μοιχῶν δίκη, ἡ
δὲ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ πρὸς τὸ καθαρεύειν τῆς αἰτίας, ἐπειδὴ δι' ἀμφοτέρων
59 αἱ γενέσεις καὶ αὐξήσεις καὶ τελειώσεις ἁπάντων. ὅθεν ἑκάτερον οὐκ
ἀπὸ σκοποῦ καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἐπεκόσμησε, τὸ μὲν ὕδωρ εἰπὼν δεῖν
„καθαρὸν" λαμβάνειν καὶ „ζῶν", ἐπεὶ ἀνυπαίτιος ἡ γυνὴ καθαρεύει τὸν
βίον καὶ ζῆν ὀφείλει, τὴν δὲ γῆν οὐκ ἀπὸ τοῦ τυχόντος ἀλλ' ἀπὸ τοῦ
ἱεροῦ ἐδάφους, ὅπερ ἀναγκαῖον ἀρετᾶν, ὡς καὶ γυναῖκα τὴν σώφρονα.
60 τούτων δὲ προευτρεπισθέντων, ἡ μὲν ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ τὸ
κρίθινον ἄλευρον κομίζουσα, καθάπερ ἐλέχθη, παρίτω, ὁ δὲ ἱερεὺς

1 σύμβολον — ἐπὶ (2) om. A ᾧ] ὡς S 2 ἀναιτίαις HP (v) δὲ F: δ' ceteri λιβανωτὸν S 3 τῶν δ' ἄλλων A παρέστω S: μὴ προσαπτέσθω A, προσέστω ceteri (Turn.) 4 μέλλειν τὴν θυσίαν transp. HP (v) δ' ἐστὶ] δὲ καὶ S 5 ἐπαμφίβολος S 6 ἐφαρμόζεται Mang.: ἐφαρμόζεσθαι codd. 7 θηρίου S ἀνεπιστάτους mg H, ἀσυστάτους in textu HP 8 τὸν οἰκεῖον F: οἰκεῖον τὸν S, τὸν om. ceteri (v) ἀνθρώπων om. S 9 λαβὼν δ' ὁ ἱερεὺς φησὶ A φησίν om. S (Mang.) 10 ἀρρυσάμενος SFH ἐπιφερέτω F Arm: φερέτω ceteri (v) γῆς om. F 11 ἅπερ F: ἃ μὲν S Arm, ὅπερ ceteri (Turn.) αὐτὰ SF Arm: αὐτὸ ceteri (Turn.) συντείνει conicio 12 τὸ μὲν F: τὸ γὰρ ceteri (v) 13 μεμοιχεῦσθαι SF: μὴ μοιχεύεσθαι A, μοιχεύεσθαι ceteri (v) εὐκάτακτον F²AGHP: εὔτακτον F¹, εὔθραυστον καὶ εὐκάτακτον M. εὐκατέακτον S, εὐκτὸν L (Turn.) γὰρ FA Arm: om. ceteri (Turn.) 15 ὅθεν om. S οὐκ] οὖν S 16 ἐπεκόσμησεν S εἰπὼν om. Arm. post καθαρὸν transp. M 16. 17 δεῖν — λαμβάνειν] δεῖ ἀναβαίνειν καθαρόν τε F 17 καθαρὸν codd. (praeter F): καθαρόν τε Turn., καθαρόν τι Mang. ἀνυπαίτιος ἡ S: ἡ ἀνυπαίτιος ceteri (v) 19 ἀρετᾶν SF Arm: αἱρέτωσαν A, ἀρετῶσαν ceteri (v) καὶ om. H¹P 20 τούτων δὲ] τὸ δὲ τῶν F ἀκατακαλύφῳ F 21 ἐλέγχθη H ὁ δὲ SFG: δὲ om. M, ὁ δ' HP, ὃ θ' A

17 Num. 5,17.

[ἀντικρὺ] τὸ κεραμεοῦν ἀγγεῖον, ἐν ᾧ ὕδωρ ἐστὶ καὶ γῆ, ⟨ἀντικρὺ⟩ στὰς
ἐπιλεγέτω τάδε· „εἰ μὲν τοὺς ἐπὶ γάμοις θεσμοὺς οὐ παραβέβηκας οὐδ' 61
310 M. ἀνὴρ ἕτερος ὡμίλησέ σοι καθυφειμένῃ τὰ πρὸς τὸν | νόμῳ συνοικισθέντα
δίκαια, ἀνυπαίτιος καὶ ἀθῷος ἴσθι· εἰ δ' ὠλιγώρησας μὲν ἀνδρὸς καινὰς
δὲ ἐξήλωσας ἐπιθυμίας ἢ ἐρασθεῖσα ἢ ἐρασθέντι ἐνδοῦσα, τὰ ἀναγκαιότατα καὶ φίλτατα προδοῦσα καὶ νοθεύσασα, μὴ ἀγνόει πάσαις ἀραῖς ἔνοχος γεγενημένη, ὧν τὰ δείγματα ἀναφανεῖς ἐπὶ τοῦ σώματος. ἴθι δὴ ἔκπινε ποτὸν ἐλέγχου, ὃ τὰ κεχρυμμένα νῦν καὶ ἀδηλούμενα ἀπαμφιάσει καὶ ἀπογυμνώσει.“ ταῦτα γράψας ἐν χαρτιδίῳ καὶ ἀπαλείψας 62
τῷ κατὰ τὸ ἀγγεῖον ὕδατι προτεινέτω τῇ γυναικί· ἡ δὲ πιοῦσα ἀπαλλαττέσθω προσδοκῶσα ἢ σωφροσύνης ἆθλον ἢ ἀκολασίας τὴν ἀνωτάτω τιμωρίαν. εἰ μὲν γὰρ σεσυκοφάντηται, σπορὰν καὶ γένεσιν τέκνων ἐλπιζέτω τῶν ἐπὶ στειρώσει καὶ ἀγωνίᾳ φόβων καὶ φροντίδων ἀλογοῦσα· εἰ δ' ἐστὶν ἔνοχος, ἐφεδρεύσοντα ἴστω γαστρὸς ὄγκον οἰδούσης καὶ πιμπραμένης καὶ τῶν περὶ μήτραν δεινὴν κάκωσιν, ἣν καθαρὰν οὐκ ἠξίωσε διατηρεῖν ἀνδρὶ τῷ κατὰ πάτρια γήμαντι. τοσαύτην δ' ἔχει πρόνοιαν 63
ὁ νόμος τοῦ μηδὲν ἐπὶ γάμοις νεωτερίζεσθαι, ὥστε καὶ τοὺς συνιόντας

1 ἄντικρυς S¹F ἀντικρὺ h. l. seclusi; ⟨ἔχων⟩ ἐν τῇ χειρὶ conicio coll. Num. 5,18 ἀντικρὺ ante στὰς addidi στὰς οὖν A 2 οὐδὲ F 3 ὡμίλησέ σοι] σε ὡμίλησε F καθυφιεμένη FL² (Turn.) νόμῳ Mang. (Arm): νόμον codd. συνοικισθέντα S: συνεληλυθότα ceteri (v) 4 ἀθῷος S: ἀθῷα ceteri (v) ἴθι S²A Arm ὠλιγώρηκας F (v) καινὰς M (Mang.): κενὰς ceteri 5 δὲ F: om. ceteri (v) ἐξήλωσας scripsi: ζηλώσας H, ζηλώσασ' P, ζηλώσασα ceteri (v) ἢ ἐρασθέντι—νοθεύσασα (6) om. HP (Turn.) post ἐνδοῦσα add. καὶ A 5. 6 τὰ ἀναγκαιότατα FG: τἀναγκαιότατα SMA 7 δείγματα SF: δείγματ' ceteri ἀναφανῆς F, ἀναφανῆ A Arm ἐπὶ] ἀπὸ A ἴσθι SHP (Turn.) 8 δὴ S: δὴ καὶ ceteri (v) ἔκπιε A, ἐκπίνουσα S² τοῦ ἐλέγχου F ὃ] ὃς F, ὦ S² νῦν F Arm: σοι AP, σου ceteri (v) ἀδηλούμενα SF Arm: τὰ ἀδηλούμενα M, τὰ μὴ δηλούμενα A, τἀδηλούμενά σοι GHP (v) 8. 9 ἀπαμφιάσει SA: ἐπαμφιάσει F, ἀπαμφιέσει ceteri (v) 10 τῷ om. A κατὰ τὸ ἀγγεῖον SFA: κατὰ (κατ' M) ἀγγεῖον ceteri (Turn.) πιοῦσ' AHP 11 ἢ σωφροσύνης F Arm: ἢ om. ceteri (v) ἆθλον] ἔργον S 12 τιμωρίαν] τιμὴν ἢ τιμωρίαν A (Mang.) γένεσιν SF: γέννησιν ceteri (v) τέκνων F: om. ceteri (v) 12. 13 ἐλπιζέτω post φόβων (13) transp. A 13 ἀλογοῦσα] ἀλόγου F 14 ἐφεδρεύσοντα ἴστω F: ἐφεδρεύσοντα εἰς τὸν GHP¹, ἐφεδρεύσοιτό σοι τὸν AP², ἐφεδρεύσονται εἰς αὐτὴν SM (Mang.) τῆς γαστρὸς A ὄγκος S²M (Mang.) 14. 15 πιμπραμένης S: πιμπλαμένης ceteri (v) 15 δεινὴ κάκωσις S²M (Mang.) 16 ἀνδρὶ διατηρεῖν transp. HP (v) πάτρια FL²: πάντα MGHP, παντὶ (sic) SA 17 μηδὲν SF Arm: μηδ' ceteri (v) συνόντας A

17 Lev. 15,18. cf. *Ioseph. c. Ap. II* § 203.

εἰς ὁμιλίαν ἄνδρας καὶ γυναῖκας κατὰ τοὺς ἐπὶ γάμοις θεσμούς, ὅταν εὐνῆς ἀπαλλάττωνται, οὐ πρότερον ἐᾷ τινος ψαύειν ἢ λουτροῖς καὶ περιρραντηρίοις χρῆσθαι, πόρρωθεν μοιχείας ἀνείργων καὶ τῶν ἐπὶ μοιχείαις ἐγκλημάτων.

64 (11.) Ἐὰν δέ τις χήραν ἀποθανόντος ἀνδρὸς ἢ καὶ διαζευχθεῖσαν ἄλλως βιασάμενος αἰσχύνῃ, κουφότερον ἢ κατὰ μοιχείαν ἁμάρτημα δρῶν, ἥμισυ σχεδὸν ἐκείνου, τῆς μὲν θανάτου τιμωρίας ἀφείσθω, βίαν δὲ καὶ ὕβριν καὶ ἀκολασίαν καὶ θράσος τὰ αἴσχιστα ὡς κάλλιστα ἀποδεξάμενος κατηγορείσθω καὶ ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι τιμάτω τὸ δικαστήριον ἐπ' αὐτῷ.

Περὶ φθορᾶς.

65 Ἀδελφὸν μὲν καὶ συγγενὲς ἀδίκημα μοιχείας φθορά, καθάπερ ἐκ
μητρὸς μιᾶς, ἀκολασίας, φύντα· ἣν ἔνιοι τῶν εἰωθότων εὐπρεπέσιν ὀνό-
μασι τὰ αἰσχρὰ ἐπικοσμεῖν ἔρωτα ὀνομάζουσι τἀληθὲς ὁμολογεῖν ἐρυ-
θριῶντες. ἀλλ' ὅμως, εἰ καὶ συγγενές, οὐ παντάπασιν ὅμοιον, τῷ τὸ
ἀδίκημα μὴ εἰς πλείους χωρεῖν οἰκίας, ὡς ἐπὶ τῆς μοιχείας συμβέβηκεν,
66 ἀλλ' εἰς μίαν συνῆχθαι τὴν τῆς παρθένου. λεκτέον οὖν τῷ κόρης ἀστῆς
ἐπιθυμοῦντι· „προπέτειαν καὶ θράσος ἀναίσχυντον ἢ τὰς ἐπ' ἐνέδρᾳ πάγας
ἤ τι τῶν ὁμοιοτρόπων, ὦ | οὗτος, ἀποστραφεὶς μήτε ἀναφανδὸν μήτε p. 311
67 λάθρα πονηρὸς ἐξετασθῇς. ἀλλ' εἴπερ ἄρα τι τῇ ψυχῇ πέπονθας πρὸς
τὴν παῖδα οἰκεῖον, ἴθι πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, ἐὰν ζῶντες τυγχάνωσιν,
εἰ δὲ μή, πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἢ ἐπιτρόπους ἢ ἄλλους κυρίους, καὶ

1 κατὰ] καὶ A, om. HP ὅταν] σπᾶν F (pro ἐπάν?) 2 εὐνῆς] εὐ A ἀπαλλάττων F ἐᾶν SM 3 ἀνείργων — μοιχείαις (4) om. F 4 μοιχείαις S: μοιχεία A (-ᾳ Mang.), μοιχείας ceteri (Turn.) 6 ἄλλως S^1, ἄλλος S^2 7 ἥμισυ S^1, ἡμίσει S^2 θανάτου S: τοῦ θανάτου ceteri (v) ἀφείσθω codd: ἀφιέσθω Mang. δὲ om. Arm 8 καὶ θράσος] θράσους δς F κάλλιστ' AHP 9 τιμάτω Mang. (Arm): τιμάσθω codd. 10 ἐπ' αὐτῷ: desinit Arm 11 tit. περὶ φθορᾶς add. SF mg M mg G mg H mg P 12 ἀδελφὸν μὲν καὶ om. S (fort. recte) συγγενὲς δὲ G 13 μιᾶς μητρὸς transp. MA, μητρὸς om. S ἀκολάστου M φύντα] φῦσα coni. Mang. ἣν ἔνιοι F: ἔνιοι δὲ ceteri (v) 14 ταἰσχρὰ HP, τὰ αἴσχιστα M ἔρωτ' MAHP 16 μὴ SFA: οὐκ ss. H^2 (v), om. ceteri 17 τῷ] τὸ S^1 ἀστῆς S^1FAGP^2: αὐτῆς S^2MHP^1 (Turn.) 18 καὶ θράσος SMF: ἢ θράσος ceteri (Turn.) πάγας] πηγὰς Mang. Richt. 19 pr. μήτε SF: μήτ' ceteri ἀναφανδὸν] ἀναφανῆς H (Turn.) 20 πονήρως L^2 (Turn.) ἐξετασθεὶς S^2H^1P εἴπερ] ἐπείπερ G, εἴ τι A 21 τυγχάνωσιν SM: τύχωσιν ceteri (v) 22 τοὺς om. F ἄλλους S: τοὺς ἄλλως A, τοὺς ἄλλους ceteri (v)

ἀπογυμνώσας τὸ σεαυτοῦ πάθος, ὡς χρὴ τὸν ἐλεύθερον, αἴτει πρὸς γάμον καὶ παρακάλει μὴ ἀνάξιος νομισθῆναι. σκαιὸς γὰρ οὐδεὶς ἂν οὕτως 68 γένοιτο τῶν ἐπιμελουμένων τῆς παιδός, ὡς ἐναντιωθῆναι πρὸς λιπαρεστέρας δεήσεις, καὶ μάλιστά γε ἐπειδὰν ἐξετάσας ἀνευρίσκῃ μὴ κατεψευσμένον ἢ ἐπιπόλαιον ἄλλως τὸ πάθος ἀλλ' ἐπαληθεῦον καὶ παγίως ἐνιδρυμένον.“ ἐὰν δέ τις λυττῶν καὶ μεμηνώς, ἅπασι τοῖς ἐκ λογισμοῦ πολλὰ 69 χαίρειν φράσας, δυναστείαν τὸν οἶστρον καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ὑπολαβών, νόμου βίαν, ὥς φασί τινες, προτιμοτέραν θέμενος, ἁρπάζῃ καὶ φθείρῃ ταῖς ἐλευθέραις ὡς θεραπαίναις χρώμενος, τὰ πολέμου δρῶν ἐν εἰρήνῃ, πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀγέσθω. κἂν μὲν ᾖ πατὴρ τῇ βιασθείσῃ, βου- 70 λευέσθω περὶ ἐγγύης τῆς πρὸς τὸν ἐφθαρκότα· εἶτα ἐὰν μὲν ἀνανεύῃ, προικιζέτω τὴν παῖδα ὁ φθορεὺς ἄλλως ζημιούμενος χρήμασιν, ἐὰν δὲ συναινῇ καὶ συνεπιγράφηται, μηδὲν ὑπερτιθέμενος ἀγέσθω προῖκα πάλιν τὴν ἴσην ὁμολογῶν καὶ μήτε ἀναδύεσθαι τὴν ἐξουσίαν ἐχέτω μήτε παραιτεῖσθαι, καὶ δι' αὐτόν, ἵνα μὴ λαγνείας ἕνεκα δοκῇ μᾶλλον ἢ κατ' ἔρωτα νόμιμον ἐφθαρκέναι, καὶ διὰ τὴν κόρην, ἵν' αὐτῆς τὸ περὶ τὴν πρώτην σύνοδον ἀτύχημα παρηγορηθῇ βεβαιοτάτῳ γάμῳ, ὃν οὐδὲν ἄλλο τι ἢ θάνατος διαζεύξει. ἐὰν δὲ πατρὸς ὀρφανὴ τυγχάνῃ, πρὸς τῶν δικαστῶν 71 ἐρωτάσθω, εἴτε βούλεται συνοικεῖν εἴτε μή· ἐάν τε δὲ συναινῇ ἐάν τε ἀρνῆται, τὰ αὐτὰ γινέσθω ἃ ἂν καὶ ἐπὶ ζῶντι διωμολογήθη τῷ πατρί.

1 γυμνώσας S σεαυτοῦ S: σαυτοῦ ceteri 2 καὶ παρακάλει μὴ ἀνάξιος νομισθῆναι om. F νομισθῆναι S: λογισθῆναι ceteri (v) ἂν οὕτως FA: οὕτως ἂν ceteri (v) 4 γε AP², γ' S (coni. Mang.): σε ceteri (v) ἐπεί γ' ἂν S μὴ] ἵνα μὴ S 5 ἢ] ἡ S¹, ἢ ss. S² ἐπιπόλεον S, ἐπὶ παλαιὸν F τὸ πάθος ἄλλως transp. A παγίως SF: παντελῶς ceteri (v) 6 λυττῶν] αὐτῶν SF 7 δυναστείαν S (coni. Mang.): δυναστεία ceteri (-ᾳ v) τὴν om. S ὑπολαβών] ὑποβαλὼν GH² (v) 8 προτιμοτέραν θέμενος] προτιμήσας SF ὑποθέμενος A ἁρπάξῃ AP, ἐπάζῃ (sic) S 9 ὡς] καὶ A καὶ ante τὰ πολέμου add. MAGHP (v), om. SF τὰ] τὸ S 10 ἀγέσθω] ἀνείσθω A ᾖ] ἦν F 11 πρὸς Mang.: περὶ codd. εἶτα F: εἶτ' ceteri 12 παῖδ' GHP ἄλλως SMH¹P, ἀλλ' ὡς F: ἄλλω AGH² (v) 13 συναινεῖ S¹, corr. S² συνεπιστρέφηται S 14 pr. μήτε S: μήτ' ceteri 14.15 παραιτείσθω S 15 αὐτόν SA, αὑ in αὐ corr. H 15.16 κατ' ἔρωτα νόμιμον SMF, καὶ ἔρωτα νόμιμον AP: ἑτέρων τὰ νόμιμα G, ἱμέρω τὰ νόμιμ' H (v) 16 ἵνα F 17 γάμῳ] νόμω A ἄλλο τι ἢ] ἔτι μὴ F (scribendum ὅτι μὴ?) 18 διαζεύξῃ FA, διαζεύγει H δὲ] δὲ καὶ A δικαστῶν] δικαίων A 19 ἀνερωτάσθω F alt. εἴτε] ἢ F, εἴτε καὶ A ἐὰν — ἀρνῆται (20)] εἴτε δὲ συναινεῖ, εἴτε καὶ ἀρνήσεται HP; εἴτε συναινεῖ καὶ ἀρνήσεται Turn. δὲ om. F; δὴ conicio alt. ἐάν τε S: ἐάν τε καὶ FAG, ἐάν τε δὲ M 20 ἀρνῆται SF: ἀρνήσηται MAG γενέσθω F ἃ ἂν S: ἂν om. ceteri (v) διωμολογήθη F: διωμολόγησε ceteri; διωμολογήσατο v

6sqq. Exod. 22,16. 17. Deut. 22,28. 29 cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 252.*

Περὶ ὑπογαμίου.

72 (12.) Μεθόριόν τινες ὑπολαμβάνουσιν ἀδίκημα εἶναι φθορᾶς καὶ
μοιχείας ὑπογάμιον, ὅταν ὁμολογίαι μὲν ὑπερεγγυήσωσι, μήπω δὲ τῶν γάμων
ἐπιτελεσθέντων ἕτερος ἀπατήσας τις ἢ καὶ βιασάμενος εἰς ὁμιλίαν ἔλθῃ.
παρ' ἐμοὶ δὲ κριτῇ μοιχείας καὶ τοῦτ' ἐστὶν εἶδος· αἱ γὰρ ὁμολογίαι
γάμοις ἰσοδυναμοῦσιν, αἷς ἀνδρὸς ὄνομα καὶ γυναικὸς καὶ τὰ ἄλλα τὰ
73 ἐπὶ συνόδοις ἐγγράφεται. ὧν χάριν καταλεύειν ὁ νόμος ἀμφοτέρους
προσέταξεν, ἐάν γε ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γνώμης ἐπιθῶνται τοῖς
ἀδικήμασι συμφρονήσαντες· οὐχ οἷόν τε γὰρ μὴ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὁρμη-
74 θέντας βουλευμάτων νομίζεσθαι συναδικεῖν, οὐ συναδικοῦντας. παρὰ γοῦν
τὰς τῶν τόπων διαφορὰς | αὔξεσθαι συμβέβηκε καὶ μειοῦσθαι τἀδίκημα· p. 312 M
μεῖζον μὲν γάρ, ὡς εἰκός, ἐστίν, εἰ πραχθείη κατὰ πόλιν, ἔλαττον δέ,
εἰ τειχῶν ἔξω κατ' ἐρημίαν· ἐνταῦθα μὲν γὰρ βοηθὸς οὐδὲ εἷς ἐστι τῇ
παιδὶ πάνθ' ὅσα ὑπὲρ τοῦ διατηρῆσαι τὴν παρθενίαν ἄψαυστον καὶ ἀνεπι-
βούλευτον λεγούσῃ τε καὶ δρώσῃ, ἐν ἄστει δὲ βουλευτήρια, δικαστήρια,
στρατηγῶν, ἀγορανόμων, ἀστυνόμων, ἄλλων ἀρχόντων ὅμιλοι μεγάλοι καὶ
75 σὺν τούτοις ὁ δῆμος. ἔστι γὰρ ἔστιν ἐν ἑκάστου τῇ ψυχῇ, κἂν ἰδιώτης
τυγχάνῃ, μισοπόνηρον πάθος, ὃ διακινηθὲν ἀποδείκνυσι τὸν ἔχοντα κατ'
ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὑπέρμαχον καὶ προαγωνιστὴν αὐτοκέλευστον τοῦ

1 tit. περὶ ὑπογαμίου add. SF mg M mg G mg H mg P 2 τινὲς ὑπολαμβάνουσιν S: ὑπολαμβάνουσί τινες ceteri (v) ἀδίκημ' MHP εἶναι om. A 3 ὑπογάμιον] ὑπὸ γάμον A ὁμολογίαι SMF: ὁμολογίας A, ὁμολογία GHP (-ᾳ v) ὑπερεγγυήσωσι] αἱ περιεγγυήσασαι F μηδέπω MG 4 ἀπατήσας SFM[1] ut vid. (coni. Mang.): ἀπαντήσας ceteri (v) τις S: om. ceteri (v) καὶ om. S ἔλθη^οι A, ἔλθῃς G 6 τὰ ἄλλα SF: τἄλλα ceteri 6. 7 τἀπὶ A 7 καταλεύειν] κατέλυεν F 8 ἐάν γε A, ἄν γε F: ἐάν τε GP, ἐὰν δὲ S, ἐάνπερ M, ἐὰν H (v) ἀπὸ τῆς αὐτῆς καὶ τῆς μιᾶς M ἐπίθωνται MA 9 οὐχ om. F ἀπὸ μὴ transp. A (Mang.) 10 οὐ om. S παρὰ] περὶ A 11 αὔξεσθαι δοκεῖ A συμβέβηκε — ἔλαττον δέ (12) om. A τἀδικήματα S 13 εἰ SF: om. ceteri (v) τειχῶν SF: τείχεων G, τειχέων ceteri (v) οὐδὲ εἷς SF: οὐδεὶς ceteri (v) 14 ὅσα ὑπὲρ F: ὅσαπερ MAGP, ὅσα περὶ H (v), ὡς ὑπὲρ S[1], ὥσπερ S[2] τὴν παρθένον A ἄψαυστον — δικαστήρια (15) om. A 15 δικαστήρια SMF: καὶ δικαστήρια GHP (v) 17 ὁ om. P ἔστι γὰρ ἔστιν SFAG: alt. ἔστιν om. MHP (v) 18 ἀποδείκνυσι F: διαδεικνύει M, ἀποδεικνύει ceteri (v) ἔχοντα] παρατυχόντα coni. Mang. 19 προαγωνιστὴν SMG: προσαγωνιστὴν F, προδιαγωνιστὴν AHP (Turn.)

2 sqq. Deut. 22,23—27. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 251.

δόξαντος ἠδικῆσθαι. (13.) τῷ μὲν οὖν διαπραξαμένῳ τὴν βίαν ἕπεται 76
δίκη πανταχοῦ, μηδὲν ἐκ τῆς τῶν χωρίων διαφορᾶς εὑρισκομένῳ πρὸς
ἐπανόρθωσιν ὧν ὕβρισε καὶ παρηνόμησε· τῇ δὲ παιδί, καθάπερ ἔφην,
τοτὲ μὲν ἔλεος καὶ συγγνώμη τοτὲ δὲ ἀπαραίτητος τιμωρία παρακολου-
θήσει. καὶ περὶ ταύτης μέντοι πολυπραγμονητέον τῷ δικαστῇ μὴ πάντ' 77
ἐπὶ τοὺς τόπους ἀναφέροντι· δύναται γὰρ καὶ κατὰ μέσην τὴν πόλιν
ἄκουσα βεβιάσθαι καὶ ἔξω τῆς πόλεως ἑκοῦσα πρὸς ἔκθεσμον ὁμιλίαν
ἐνδοῦναι. διὸ παρατετηρημένως καὶ σφόδρα καλῶς ἀπολογούμενος ὑπὲρ
τῆς ἐν ἐρημίᾳ φθειρομένης φησὶν ὁ νόμος· „ἐβόησεν ἡ νεᾶνις, καὶ ὁ
βοηθήσων οὐκ ἦν αὐτῇ“ (Deut. 22,27), ὥστε, εἰ μήτε ἐβόησε μήτε
ἠναντιώθη, βουλομένη δὲ συναπῆρε, γένοιτ' ἂν ἔνοχος, σόφισμα τοῦ
βεβιάσθαι δοκεῖν προστησαμένη τὸν τόπον. καὶ μὴν ἐν πόλει τί γένοιτ' 78
ἂν ὄφελος τῇ πάντα μὲν ἐθελούσῃ ποιεῖν ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐπιτιμίας,
ἀδυνατούσῃ δὲ ἕνεκα τῆς περὶ τὸν ὑβριστὴν ἰσχύος; τί γάρ, εἰ μετὰ
τῶν ἄλλων καταδήσειεν ἢ τὸ στόμα ἀποφράξειεν, ὡς μηδὲ φωνὴν ῥῆξαι
δύνασθαι, γένοιτ' ἂν ὄφελος ἐκ τῶν συνοικούντων; τρόπον γάρ τινα ἥδε
μὲν ἐν πόλει διατρίβουσα κατ' ἐρημίαν ἐστὶν ἅτε βοηθῶν ἔρημος, ἡ δέ,
κἂν μηδεὶς παρατυγχάνῃ, τῷ ἑκοῦσα συναπᾶραι λέγοιτ' ἂν οὐδὲν δια-
φέρειν τῆς ἐν ἄστει.

(14.) Εἰσὶ δέ τινες περὶ τὰς ὁμιλίας ἀψίκοροι, γυναικομανεῖς ἐν 79
ταὐτῷ καὶ μισογύναιοι, συγκλύδων καὶ μιγάδων ἠθῶν ἀνάπλεῳ, οἳ ταῖς

2 εὑρισκομένων F 4 δ' GHP 5 περὶ om. F μέντοι] μὲν A μὴ] καὶ F 6 ἀναφέροντι] ἀναφέρειν S καὶ κατὰ SF: καὶ om. ceteri (v) τὴν om. A 7 βεβιάσθαι mg H, βιάσασθαι in textu H καὶ] ἢ A ἔξω τῆς πόλεως S: τῆς om. ceteri (v) ἔκθεσμον ὁμιλίαν S: ὁμιλίαν ἔκθεσμον ceteri (v) 8 ἐκδοῦναι A διότι A 9. 10 ὁ βοηθήσων SF: ὁ βοηθὸς M, βοηθὸς ceteri (v) 10 ὥστε F: ὥστ' ceteri pr. μήτε F: μηδ' S, μήτ' ceteri alt. μήτε F: μήτ' ceteri 11 ἐναντιώθη SF ἔνοχος — γένοιτ' ἂν (12) om. F
σοφί
12 προστησάμενος (sic) A 13 ὤφελος S[1], corr. S[2] πάντα μὲν SF: πάντ' (om. μὲν) ceteri (v) θελούσῃ F 14 ἀδυνατούσῃ SFG: ἀδυνατούσης ceteri δὲ S: δ' ceteri εἵνεκα M 14. 15 μετὰ τῶν ἄλλων SF: μετὰ τῶν κάλων MAGP, μετὰ ▒ κάλων (ras. 3 litt.) H; μετάγων ⟨ἄποθεν τῶν⟩ ἄλλων conicio 15 καταδήσειεν SF: ἀποδήσειεν ceteri (v) στόμ' AHP 16 ὤφελος S[1], corr. S[2] 17 μὲν] καίπερ M (Mang.) βοηθῶν] βοηθείας S (fort. recte) ἡ δέ SFA: ὁ δέ ceteri (Turn.) 18 τῷ F: τὸ δ' S, τῷ δ' ceteri (v) συναπᾶραι λέγοιτ'] συμπαραλέγοιτ' SA 18. 19 διαφέρει A 20 tit. περὶ τῶν προφασιζομένων μετὰ (τὸν add. M) γάμον καὶ λεγόντων μὴ εὑρηκέναι (εὑρίσκεσθαι M) παρθενίαν τῆς γυναικός add. S mg M ἀψίκοροι MFP γυναιμανεῖς FA 20. 21 ἐν ταὐτῷ SF: ἐν τῷ αὐτῷ MGHP, ἐπὶ τὸ αὐτὸ A 21 ἠθῶν SF: ἐθῶν ceteri ἀνάπλεῳ A: ἀνάπλεοι ceteri (v) οἳ om. SF

πρώταις εὐθὺς ὁρμαῖς ἐνδιδόντες, ὁποῖαί περ ἂν οὖσαι τυγχάνωσιν, ἃς ἡνιοχεῖν δέον ἀχαλινώτους ἐῶσιν, ἀπερισκέπτως καὶ ἀπροοράτως σώμασιν ὁμοῦ καὶ πράγμασιν ἐπεμπίπτοντες τυφλῶν τρόπον, ἅτε ῥύμῃ καὶ φορᾷ βιαίῳ συνωθοῦντες καὶ ἀνατρέποντες, οὐκ ἐλάττω ὧν διατιθέασι πάσχουσι.
80 περὶ ὧν τάδε νομοθετεῖται· κόρας οἱ ἀγόμενοι νόμῳ καὶ γάμους θύσαντές τε καὶ ἑστιαθέντες, μηδὲν οἰκεῖον ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς πάθος σῴζοντες, ἀλλ' ὑβρίσαντες | καὶ ὡς ἑταίραις ταῖς ἀσταῖς προσενεχθέντες, ἐὰν διά- p. 313
ζευξιν τεχνάζωσι μηδεμίαν ἀπαλλαγῆς πρόφασιν ἀνευρίσκοντες, εἶτ' ἐπὶ τὸ συκοφαντεῖν τραπόμενοι σπάνει φανερῶν ἐγκλημάτων πρὸς τὰ ἀφανῆ τρέπωσι τὰς αἰτίας καὶ παρελθόντες κατηγορῶσιν, ὅτι παρθένοις δόξαντες συνεληλυθέναι γυναῖκας ἐν ταῖς πρώταις ὁμιλίαις ἐφώρασαν, ἀθροιζέσθω μὲν ἡ γερουσία πᾶσα πρὸς τὴν κρίσιν, παρίτωσαν δὲ οἱ τῶν κατηγορου-
81 μένων γονεῖς ἀπολογησόμενοι περὶ κοινοῦ κινδύνου. κίνδυνος γὰρ οὐ ταῖς θυγατράσι μόνον περὶ τῆς τῶν σωμάτων ἁγνείας ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιμεληταῖς, οὐ μόνον ὅτι εἰς τὸν ἀναγκαιότατον τῆς ἀκμῆς καιρὸν οὐ παρετήρησαν, ἀλλ' ὅτι καὶ ὡς παρθένους τὰς ὑφ' ἑτέρων ἐφθαρμένας
82 ἐνεγύησαν ἀπατῶντες καὶ φενακίζοντες τοὺς λαμβάνοντας. εἶτα ἐὰν περιγένωνται τοῖς δικαίοις, τιμάτωσαν οἱ δικασταὶ κατὰ τῶν ψευδεῖς αἰτίας πλαττομένων χρημάτων ζημίας καὶ τὰς διὰ πληγῶν εἰς τὰ σώματα ὕβρεις καὶ — τὸ πάντων ἐκείνοις ἀηδέστατον — τὴν τῶν γάμων βεβαίωσιν,

1 ὁρμαῖς εὐθὺς S ὁποῖαί ποτ' A ὦσαι (sic) M 2 καὶ ἀπροοράτως σώμασιν om. S 3 ἐμπεπίπτοντες (sic) F, ἐμπίπτοντες A ἅτε] ἅπαντα coni. Mang. ῥύμῃ] τρυφῇ S 4 βιαία A 5 κόρας om. A 6 τε om. MHP (v) σώσαντες coni. Mang. 7 ἀσταῖς S¹FAG: αὐταῖς S²MHP (Turn.) ἐὰν om. F 8 τεχνάζουσι F, τεχνάσωσι SM μηδεμιᾶς S εὑρίσκοντες SM εἶτε F 9 τραπόμενοι] πραττομένοις F τῶν φανερῶν M (Mang.), καθαρῶς (sic) A τὰ ἀφανῆ S: τἀφανῆ ceteri 10 τρέπωσι SM: τρέπουσι ceteri κατηγορῶσιν SM, ῶ ex οῦ corr. H: κατηγοροῦσιν ceteri post ὅτι add. ὡς Mang., om. codd. δόξαντας A 11 γυναῖκες H (Turn.) ἐφωράθησαν HP (Turn.), φωραθείσας εὗρον A 12 παρέστωσαν coni. Mang. δὲ SM: δ' ceteri 15 οὐ μόνον ὅτι om. SF εἰς] εἰ SF 16 παρετήρησαν S: παρεφύλαξαν ceteri (v) καὶ ὡς SMF: τὰς ceteri (v) παρθένος F¹
17 ἐνεγύησαν scripsi: [illegible]εγγύησαν M, ἐνεγγύησαν ceteri (v), συνέστησαν S εἶτ' MGHP ἐὰν] ἂν F, ἐὰν μὴ S 17. 18 εἴ τι δ' ἂν περιγένηται A 18 τοῖς δικαίοις] τούτοις S κατὰ δὲ τῶν AP², κατ' αὐτῶν G ψευδεῖς SF: τὰς ψευδεῖς ceteri (v) 19 πλαττομένων S: πλασσομένων ceteri (v)

5sqq. Deut. 22,13—21. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 246—248.*

ἐὰν ὑπομένωσιν αἱ γυναῖκες ἔτι τοῖς τοιούτοις συνοικεῖν· ταῖς μὲν γὰρ ἐφίησιν ὁ νόμος θελούσαις καὶ μένειν καὶ ἀπαλλάττεσθαι, τοὺς δὲ οὐδετέρου κυρίους ἀπέφηνεν, ἀνθ' ὧν ἐσυκοφάντησαν.

Κατὰ ἀνδροφόνων.

(15.) Ὄνομα μὲν ἀνδροφονία κατὰ τοῦ κτείναντος ἄνθρωπον ἐπι- 83
φημίζεται, τὸ δ' ἀληθὲς ἔργον ἐστὶν ἱεροσυλία καὶ ἱεροσυλιῶν ἡ μεγίστη,
διότι τῶν ἐν κόσμῳ κτημάτων καὶ κειμηλίων οὐδὲν οὔτε ἱεροπρεπέστερον
οὔτε θεοειδέστερόν ἐστιν ἀνθρώπου· * * * παγκάλης εἰκόνος πάγκαλον
ἐκμαγεῖον ἀρχετύπου λογικῆς ἰδέας παραδείγματι τυπωθέν. τὸν οὖν 84
ἀνδροφόνον εὐθὺς ἀσεβῆ καὶ ἀνοσιουργὸν ὑποληπτέον, ἀνοσιουργημάτων
καὶ ἀσεβημάτων δρῶντα τὸ μέγιστον, ὃν ἀμείλικτα ἐργασάμενον ἀναιρετέον, ἐπειδὴ μυρίων θανάτων ἐπάξιος ὢν ἕνα ὑπομένει διὰ τὸ τῆς τιμωρίας ἀθάνατον εἰς πλῆθος μὴ πεφυκυίας συναύξεσθαι· χαλεπὸν δὲ οὐδέν,

1 ἔτι τοῖς τοιούτοις F: ἔτι τοῖς αὐτοῖς S, ἔτι αὐτοῖς MAG, αὐτοῖς ἔτι HP (v) 2 καὶ θελούσαις transp. S δὲ SF: δ' ceteri 2. 3 οὐδ' ἑτέρου GH (Turn.) 3 ἀπέφηναν F, ἀπέφαινεν S 4 tit. κατὰ ἀνδροφόνων SF mg M, περὶ ἀνδροφόνων A, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος ἰουδαίου περὶ ἀνδροφόνων H², περὶ ἀνδροφονίας mg G mg H¹ mg P 5 κτείνοντος S 7 καὶ] τε καὶ AH² οὐδὲν οὔτε] οὐδενός τε F θεοπρεπέστερον S 8 ⟨ἔστι γὰρ⟩ ante παγκάλης suppleo, ⟨ὅς ἐστι⟩ Mang. 9 ἀρχετύπου Turn. (v): ἀρχέτυπον codd. (καὶ ἀρχέτυπον M) οὐ μόνον ὅτι ante λογικῆς add. S παραδείγματι codd.: παράδειγμα Turn. οὖν] νοῦν S 10 ἀσεβῆ ἀνοσιουργὸν καὶ ἀσεβῆ (sic) AH² 11 τὸ μέγιστον δρῶντα transp. H¹P (v) ἀμείλικτα SF: ἀμείλικτ' ceteri 12 ἐπειδὴ suspectum; καίτοι conicio ἄξιος M Nicet. ὢν] ἦν S ἕνα ὑπομένει] εἰ ὑπέμενεν S 12. 13 διὰ τὸν τῆς τιμωρίας θάνατον S 13 ἀθάνατον corruptum; εὐθάνατον coni. Mang., εἶδος conicio vel διὰ τὸν τῆς τιμωρίας τρόπον δὲ SFA: δ' ceteri

7—174,9 Nicetae Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 245v): Φίλωνος: οὐδὲν γὰρ οὔτε ἱεροπρεπέστερον οὔτε θεοειδέστερόν ἐστιν ἀνθρώπου, παγκάλης εἰκόνος πάγκαλον ἐκμαγεῖον, ἁγνότερον παντὸς κειμηλίου, ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα τῆς ἀϊδίου οὐσίας, τὸν νοῦν λαβών. τὸν οὖν ἀνδροφόνον ἀσεβῆ καὶ ἀνοσιουργὸν ὁ νόμος ὑπολαμβάνων ὡς ἀμείλικτα ἐργασάμενον εὐθὺς ἀναιρεῖ· καὶ μυρίων θανάτων ἄξιος ὢν ἕνα ὑπομένει — λαβόντες τοῦ πάθους οἶκτον. sequuntur verba haec (cf. Wendland vol. II p. XV): πρότερον μὲν ὁ νόμος τὰ ἐν οἷς εὐκολώτερον διολισθαίνομεν διορθωσάμενος, οἷον τὸ μοιχεύειν, ἐπειδὴ τὸ πῦρ φυσικόν ἐστιν καὶ ἔνδοθεν, καὶ τὸ φονεύειν, ἐπειδὴ μέγα θηρίον ὁ θυμός, δεύτερα τὰ σπανίως συμβάντα τίθησι, λέγων μὴ κλέψαι (sic), μὴ ψευδομαρτυρήσῃς. 10 Exod. 21,12. Lev. 24, 17. 21. Num. 35,16. 31.

85 εἰ ταὐτὸν οἷς διέθηκέ τις πείσεται. καίτοι πῶς ἐστι ταὐτόν, εἰ καὶ χρόνοις καὶ πράξεσι καὶ βουλήμασι καὶ προσώποις διαλλάττει; ἢ οὐχὶ τὸ μὲν χειρῶν ἄρχειν ἀδίκων ἐστὶ πρότερον, τὸ δ' ἀμύνεσθαι ὕστερον; καὶ ἀνδροφονία μὲν παρανομώτατον, ἡ δὲ κατὰ ἀνδροφόνων κόλασις νομιμώτατον; καὶ ὁ μὲν κτείνας ἐκπεπλήρωκε τὴν ἐπιθυμίαν ὃν προῄρητο ἀνελών, ὁ δὲ πεπονθὼς ἅτε γεγονὼς ἐκποδὼν οὔτ' ἀντιδιαθεῖναι οὔτ' ἀντεφησθῆναι δυνατός ἐστι; καὶ ὁ μὲν ἐπιβουλεύειν αὐτοχειρίᾳ | πέφυκε p. 314 δι' ἑαυτοῦ, τῷ δ' ἀτελὴς ἡ ἐπέξοδος, εἰ μὴ συγγενεῖς ἢ φίλοι προαγωνίσαιντο λαβόντες τοῦ πάθους οἶκτον;

86 Ἐάν τις ἐπανατείνηται ξίφος, ὥστε ἀποκτεῖναι, κἂν μὴ ἀνέλῃ, ἔνοχος ἔστω προαιρέσει γεγονὼς ἀνδροφόνος, εἰ καὶ μὴ τὸ τέλος τῇ γνώμῃ συνέδραμε. τὰ δ' αὐτὰ πασχέτω, κἂν σὺν τέχνῃ τις ἐξ ἐνέδρας, οὐ θαρρῶν ἄντικρυς ἐπιχειρεῖν, βουλεύῃ καὶ μηχανᾶται δολερῶς τὸν φόνον· ἐναγὴς γὰρ καὶ οὗτος εἰ καὶ μήπω ταῖς χερσὶν ἀλλά τοι τῇ 87 ψυχῇ καθέστηκεν. ὥσπερ γάρ, οἶμαι, πολεμίους οὐ μόνον τοὺς ἤδη ναυμαχοῦντας ἢ πεζομαχοῦντας ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰς ἑκάτερον παρεσκευασμένους καὶ τὰς ἑλεπόλεις ἐφιστάντας τοῖς λιμέσι καὶ τείχεσι, κἂν μήπω

1 ταυτὸν S: τὰ αὐτὰ ceteri (v), ταὐτὰ Nicet. διέθηκέ τις F, ἔθηκέ τις Nicet.: τις om. ceteri (v), διέθηκεν [illegible] H^{1}P ὃ πείσεται M πῶς ἐστι] οὐδὲ Nicet. εἰ S: ὃ AH^2, εἰ ὃ ceteri, ἀλλὰ Nicet. 2 πράξεσι S: πράξει ceteri (v) βουλήματι F, βουλεύμασι AH^2 (Mang.) διαλλάττει· ἢ S: διαλλάττον εἴη ceteri (v), διαλλάσσον ἐστίν Nicet. οὐχὶ om. Nicet. 2. 3 τὸ μὲν F Nicet.: μὲν om. ceteri (v) 3 ἀμύνεσθαι SF Nicet.: ἀμύνασθαι ceteri (v) 4 κατὰ S: κατ' ceteri 5 ὃν προῄρητο F Nicet.: ἣν προῃρεῖτο S, ὃν τρόπον ᾑρεῖτ' ceteri (Turn.) 6 ὁ δὲ] ὅ τε M ἐκποδὼν] ἐκ παθῶν AH^2 οὔτ'] οὐδ' SH^{1}P (v) ἀντιδιατιθέναι S οὔτ] οὐδ' S 7 ἀντεφησθῆναι] ἀνταφαιρεθῆναι S, ἀντιστῆναι Nicet. ἐστιν S αὐτοχειρίᾳ ἐπιβουλεύειν transp. S 8 ἑαυτοῦ S: αὐτοῦ ceteri δ' SF Nicet.: δὲ ceteri ἡ ἐπέξοδος codd. et Nicet.: ἡ om. v ἢ φίλοι] καὶ φίλοι H^{1}P (v) 10 tit. περὶ ἐπιτιθεμένων add. SF mg M mg H^1 mg P ὥστε SF: ὥστ' ceteri 11 ἔστω] ἔσται H (Turn.) 12 γνώμῃ] τέχνῃ AH^2 κἂν] καὶ S σὺν τέχνῃ τις] συντεχνήτης S^1, συντεχνίτης S^2, συνέλῃ τις AH^2 post τις repet. συνέδραμεν H^{1}P 13 οὐ] οὐ γὰρ AH^2 καὶ ἐπιχειρεῖν GH^{1}P (Turn.) βουλεύῃ F: βουλεύει S, βουλεύηται MGH^{1}P (v), δόλῳ βουλεύεται AH^2 14 ἐναγὴς] ἐναργὴς SF καὶ ante οὗτος om. FH^{1}P τοι om. AH^2 15 ἤδη om. S 16 ἢ πεζομαχοῦντας om. S post πεζομαχοῦντας (ναυμαχοῦντας) addunt codd. praeter F νομιστέον, omisi cum F εἰς om. G 16. 17 ἐσκευασμένους G 17 ἐπιστάντας MGP λιμέσιν καὶ τείχεσιν S μήπω S: μὴ ceteri (v)

10 Num. 35,16. 12 Exod. 21,14. Num. 35,20.

συμπλέκωνται, κρίνομεν, οὕτως καὶ ἀνδροφόνους χρὴ νομίζειν οὐ τοὺς
κτείναντας αὐτὸ μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς πάντα δρῶντας εἰς τὸ ἀνελεῖν ἢ
φανερῶς ἢ λάθρα, κἂν μὴ τὸ ἀδίκημα ὦσιν εἰργασμένοι. ἐὰν δὲ καὶ 88
ὑπὸ δειλίας ἢ θράσους, μαχομένων καὶ ἐπιλήπτων παθῶν, καταφυγεῖν
τολμῶσιν εἰς τὸ ἱερὸν ὡς ἀσυλίαν εὑρησόμενοι, κωλυτέον· κἂν ὀφθῶσι
παρεισδύντες, ἐκδοτέον ἐπ' ἀναιρέσει τοιαῦτα ἐπιλέγοντας, ἀσυλίαν ἀνιέροις
τὸ ἱερὸν μὴ παρέχεσθαι. πᾶς γὰρ ὁ ἀνίατα δρῶν ἐχθρὸς θεῷ· ἀνδρο-
φόνοι δὲ ἀνίατα δρῶσιν, ἐπεὶ καὶ οἱ ἀνδροφονηθέντες ἀνίατα πεπόν-
θασιν. ἢ τοῖς μὲν μηδὲν ἡμαρτηκόσιν, ἕως ἂν ἀπολούσωνται καὶ περιρρα- 89
νάμενοι καθαρθῶσι τοῖς εἰωθόσι καθαρσίοις, ἄβατος ὁ νεὼς ἐστι, τοὺς
δὲ ἐνόχους ἀνεκπλύτοις ἄγεσιν, ὧν τὰ μιάσματα οὐδεὶς ἀπονίψει χρόνος,
ἄξιον ἐπιφοιτᾶν καὶ ἐνδιατρίβειν τοῖς ἕδεσιν, οὓς οὐδ' ἂν οἰκία δέξαιτο
κοσμίων ἀνδρῶν οἷς μέλει τῶν ὁσίων; (16.) προστιθέντας οὖν ἀδική- 90
ματα ἀδικήμασιν, ἀνδροφονίᾳ παρανομίαν καὶ ἀσέβειαν, ἀναγκαῖον ἀπάγειν
δώσοντας δίκην, τοὺς ὡς ἔφην ἄξια μυρίων θανάτων, οὐχ ἑνός, εἰργασ-
μένους. ἄλλως τε τοῖς συγγενέσι καὶ φίλοις τοῦ δολοφονηθέντος ἀπο-
κεκλείσεται τὸ ἱερόν, εἰ ὁ ἀνδροφόνος ἐνδιατρίβοι, μὴ ἂν ὑπομείνασιν εἰς
ταὐτόν ποτε ἐλθεῖν· ἄτοπον δὲ ἑνὸς ἕνεκα πολλοὺς καὶ τοῦ παρανομω-
τάτου τοὺς παρανομηθέντας ἐξελαύνεσθαι, οἳ πρὸς τῷ μηδὲν ἁμαρτεῖν

1 οὕτως SFP: οὕτω ceteri οὐ] οὐ μόνον S 2 κτείναντας FG: κτείνοντας ceteri (v) πάντας M εἰς τἀνελεῖν MH[1]P 3 μὴ τὸ om. F τἀδίκημα MAH[2]P ἐργασάμενοι S tit. περὶ τοῦ δεῖν ἐκδιδόναι εἰς τὸ ἱερὸν καταφυγόντα θανάτου ἄξια δρᾶντα (sic) add. S mg M 4 μαχομένων] μισουμένων M καὶ] ἢ SAH[2] καταφυγεῖν SFN: καταφεύγειν ceteri (v) 5 ὀφθῶσι FN(S[1]?): ▒ ῶσιν (ras. 2 vel 3 litt.) S, φθάνωσι ceteri (v) 6 παρεισδύναντες S προδοτέον S τοιαῦτα SFN: ταῦτ' ceteri (v) ἐπιλέγοντες SG 7 παρεχέτω SFN εἰ πᾶς S post δρῶν add. ἀδίκως ἀδικῶν S 8 δὲ FN: δ' ceteri δρῶσιν] ἀδικοῦσιν FN 9 ἢ SFAH[2]: ἡ ceteri (v) μὲν om. N 9. 10 περιρρανώμενοι H[1]P; περιρρανόμενοι v 10 καθαρθῶσι post καθαρσίοις transp. AH[2] 11 δὲ FNAH[2]: δ' ceteri ὧν τὰ μιάσματα] τὰ μιάσματα οὓς S ἀπονίψει] ἀπαλείψει FN 12 φοιτᾶν S ἕδεσιν S[1]AH[2] (εὐαγέσιν S[2]): ἔδεσιν ceteri 13 καὶ κοσμίων S οἷς μέλει τῆς ὁσίας τῶν ὁσίων FN προστιθέντες N οὖν add. mg H[1]P, om. in textu H[1]P 13. 14 ἀδικήματα SF: ἀδικήματ' ceteri 14 καὶ om. G ἀναγκαῖον — εἰργασμένους (15) om. AH[2] ἀπάγειν] ἐπάγειν S, ἄγειν FN 15 τοὺς οὖν G 16 συγγενέσι καὶ S: συγγενέσιν ἢ ceteri (v) 16. 17 ἀποκλείσεται SAH[2] 17 ἐνδιατρίβει F ὑπομείνωσιν H[1]P 18 ταυτόν S: ταὐτό ceteri ποτε SF: ποτ' ceteri δὲ SFA: δ' ceteri ἕνεκεν S πολλοὺς SF: τοὺς πολλοὺς ceteri (v) 19 μηθὲν MGH[1]

3—18 N fol. 158[v]: ἐὰν δὲ καὶ — εἰς ταὐτό ποτε ἐλθεῖν. 4 Exod. 21,14.

91 ἔτι καὶ πένθος πρόωρον ἀνεδέξαντο. τάχα μέντοι καὶ τὰ μακρὰν
ὀξυωπίᾳ λογισμοῦ πεφυκὼς ἐμβλέπειν | προὐνόησε μὴ φόνον ἐν τῷ ἱερῷ p. 315
γενέσθαι κατὰ τὰς ἐπιφοιτήσεις τῶν τοῦ σφαγέντος ἐπιτηδείων, οὓς
στοργή, πάθος ἀδούλωτον, ὥσπερ τοὺς ἐνθουσιῶντας καὶ κατεχομένους
προκαλέσεται μόνον οὐχ αὐτοχειρίᾳ κτεῖναι τὸν ἀνδροφόνον· οὗ γενομένου
συμβήσεταί τι τῶν ἀνοσιωτάτων, αἵματι γὰρ ἀνδροφόνων αἷμα θυσιῶν
ἀνακραθήσεται, τὸ τῶν καθωσιωμένων τῷ μὴ καθαρῷ. διὰ μὲν δὴ
ταῦτα κελεύει καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν βωμῶν ἐκδοῦναι τὸν ἀνδροφόνον.
92 (17.) Ἀλλ' οἱ μὲν ξίφεσιν ἢ δορατίοις ἢ βέλεσιν ἢ ξύλοις ἢ λίθοις
ἤ τισιν ὁμοιοτρόποις ἀναιροῦντες δύνανται μὴ προβεβουλευμένοι μηδ' ἐκ
πολλοῦ παρ' αὑτοῖς λελογισμένοι τὸ ἄγος, ἐκ ταὐτομάτου διακινηθέντες
καὶ θυμῷ δυνατωτέρῳ χρησάμενοι λογισμοῦ, δρᾶσαι τὸν φόνον, ὡς
ἡμίεργον τὴν πρᾶξιν εἶναι, τῆς διανοίας μὴ προκατεσχημένης ἐκ μακροῦ
93 τοῖς μιάσμασιν. εἰσὶ δὲ ἕτεροι πονηρότατοι, χερσὶ καὶ γνώμαις ἐναγεῖς,
οἱ μάγοι καὶ φαρμακευταί, σχολὴν καὶ ἀναχώρησιν ἐνδιδόντες αὑτοῖς
πρὸς καιρίους ἐπιθέσεις καὶ τέχνας καὶ μηχανὰς πολυτρόπους ἀνευρί-
94 σκοντες ἐπὶ ταῖς τῶν πλησίον συμφοραῖς. ὅθεν κελεύει φαρμακευτὰς
καὶ φαρμακίδας μηδεμίαν ἡμέραν ἀλλὰ μηδ' ὥραν ἐπιβιοῦν, ἀλλ' ἅμα
τῷ ἁλῶναι τεθνάναι, μηδεμιᾶς ἐγγινομένης προφάσεως εἰς ἀναβολὴν καὶ
ὑπέρθεσιν τῆς τιμωρίας· τοὺς μὲν γὰρ ἄντικρυς ἐπιβουλεύοντας δύναιτ'

1 ἔτι] ὅτι F, om. $H^{1}P^{1}$ πρόωρον] ἄωρον MAH^{2} ἐδέξαντο AH^{2}
2 ὀξυωπία SF: ὀξύτητι ceteri (v) ἐμβλέπειν SF: ἐπιβλέπειν ceteri (v)
προενόησε AH^{2} 3 κατὰ] διὰ M 3. 4 οὗ στοργὴ (sic) S 4 οὕσπερ S
5 προσκαλέσεται AH^{2} μονονοὺ καὐτοχειρία $FH^{1}P$, μονονοὺ εἰς αὐτοχειρίαν M
6 ἀνοσιωτάτων mg H^{1}, ἀτοπωτάτων in textu H^{1} ἀνδροφόνων] ἀνθρώπων S
θυσιῶν] ὁσίων F 7 τῶν καθοσιωμένων S (τὸ τῶν καθωσιωμένων scripsi): τὸ
καθοσιούμενον F, τὸ καθοσιωμένον $H^{1}P$, τὸ καθωσιωμένον ceteri (v) 8 τῶν βωμῶν S:
τῶν om. ceteri (Turn.) ἐκδοῦναι S: ἐκδιδόναι ceteri (v) τὸν om. S
10 προβεβουλευμένοι F: προβουλευόμενοι ceteri (v) 11 αὐτοῖς codd.
κινηθέντες F 12 καὶ om. S διαδρᾶσαι G 13 τῆς] τοῖς P
14 tit. κατὰ φαρμακῶν add. S mg M δὲ S: δ' ceteri πονηρότεροι AH^{2}
ἐναγέσιν AH^{2} 15 σχολῆς F καὶ] κατ' S αὑτοῖς SGH^{1}: αὐτοῖς
ceteri 17 πλησίον SM: πλησίων ceteri (Turn.) 18 φαρμακίδας] φαρμακείας S
ἀλλὰ μηδ' ὥραν om. $H^{1}P$ (Turn.) ἐπιβιοῦν SF: βιοῦν ceteri (Turn.)
20 ἄντικρυς S: φανερῶς ἄντικρυς $FH^{1}P$, φανερῶς κἄντικρυς H^{1} (v), ἄντικρυς φανερῶς
MAH^{2}, ἄντικρυς καὶ φανερῶς G

9 Num. 35,22. 23. 17 Exod. 22,18. Deut. 18,10. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 279*
φάρμακον μήτε θανάσιμον μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένων Ἰσραηλιτῶν ἐχέτω
μηδὲ εἷς· ἐὰν δὲ κεκτημένος φωραθῇ, τεθνάτω, τοῦτο πάσχων ὃ διέθηκεν ἂν ἐκείνους καθ'
ὧν τὸ φάρμακον ἦν παρεσκευασμένον.

ἄν τις φυλάξασθαι, τῶν δὲ κρύφα συντιθέντων καὶ σκευωρούντων τὰς
ἐπιθέσεις φαρμακείαις οὐ ῥᾴδιον τὰς τέχνας συνιδεῖν. ἀναγκαῖον οὖν, ἃ 95
μελλήσουσι δι' αὐτοὺς ἕτεροι παθεῖν, τοὺς δρῶντας προδιαθεῖναι. καὶ
γὰρ ἄλλως ὁ μὲν ἐμφανῶς ξίφει κτείνων ἤ τινι ὅπλῳ τῶν ὁμοιοτρόπων
καθ' ἕνα καιρὸν ὀλίγους ἀνελεῖ, φαρμάκοις δὲ θανασίμοις μυρίους ὅσους
τὴν ἐπιβουλὴν οὐ προαισθανομένους ἐδωδίμοις τισὶν ἀναμίξας καὶ συνανα-
κερασάμενος. ἤδη γοῦν πολυάνθρωπα συσσίτια καθ' ἑταιρείαν συνελη- 96
λυθότων ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς ἅλας καὶ τὴν αὐτὴν τράπεζαν ἐν σπονδαῖς
ἄσπονδα ἔπαθεν ἐξαίφνης διαφθαρέντα καὶ θάνατον ἀντ' εὐωχίας ἀντηλ-
λάξατο. διὸ προσήκει κατὰ τῶν τοιούτων καὶ τοὺς ἐπιεικεστάτους καὶ
τοὺς μετριοπαθεστάτους φονᾶν, μόνον οὐκ αὐτόχειρας γινομένους καὶ
νομίζοντας εὐαγὲς εἶναι τὸ μὴ ἑτέροις τὴν τιμωρίαν ἐπιτρέπειν ἀλλ'
ἑαυτοῖς. πῶς γὰρ οὐκ ἔστι πάνδεινον, διὰ τροφῆς ἣ τοῦ ζῆν αἰτία 97
καθέστηκε θάνατον τεχνάζειν καὶ τοῖς φύσει τροφίμοις φθοροποιὸν ἐν-
εργάζεσθαι μεταβολήν, ἵνα τινὲς διὰ φυσικὴν ἀνάγκην ἐπ' ἐδωδὴν καὶ
πόσιν ἰόντες, οὐ προϊδόντες τὴν ἐνέδραν, ὡς σωτήρια προσῶνται τὰ
πανωλεθρίας αἴτια; τὴν δ' αὐτὴν ὑπομενέτωσαν τιμωρίαν, κἂν [εἰ] τινες 98
316 M. θανάσιμα μὴ συντιθέντες τὰ δι' ὧν μακραὶ κατασκευάζονται | νόσοι προσ-
φέρωσι· θάνατοι γὰρ πολλάκις αἱρετώτεροι νόσων εἰσὶ καὶ μάλιστα τῶν
τοιούτων, αἳ μήκεσι χρόνων ἀποτείνονται καὶ τέλος ἔχουσιν οὐκ αἴσιον·
δυσίατα γὰρ ἤδη καὶ παντελῶς ἀθεράπευτα τὰ ἐκ φαρμακειῶν ἀρρω-
στήματα. χαλεπώτερα μέντοι συμβαίνειν φιλεῖ τῶν ἐν τοῖς σώμασι καὶ 99

1 συντεθέντων F σκευωρούντων S: συσκαιωρούντων FH^{1}P (Turn.), συσκευωρούντων ceteri (Mang.) 2 οὖν om. F 3 μελλήσουσιν S, μελήσουσιν F δι' αὐτοὺς MGPH^2, δι' αὐτοὺς A: δι' αὐτῶν H^1 (v), αὐτοῖς F, αὐτοὶ καὶ S δρῶντας] ζῶντας S; δράσοντας coni. Mang. 4 μὲν] μὴ AH^2 ξίφει om. S 5 ὀλίγους om. M ἀνελεῖ] ἂν ἀνέλοι S^2, ἀναιρεῖ MAH^2 ὅσους om. P 6 οὐ] μὴ AH^2 προαισθομένους S 6. 7 ἀνακερασάμενος S 7 ἑταιρίαν MAH^2 7. 8 συνεληλυθότα FAH^2 9 ἄσπονδα SF: ἄσπονδ' ceteri ἀντ' om. F 9. 10 ἀντηλλάξατο F: ἀντηλλάξαντο S, ὑπηλλάξαντο ceteri (v) 11 τοὺς om. AH^2 μόνον οὐκ αὐτόχειρας γινομένους S: μονονοὺ γινομένους (γεν. M) αὐτόχειρας ceteri (v) 12 ἐναγὲς AH^2 13 διὰ τροφῆς ἣ codd.: δι' ἃ τροφῆς ἣ Turn. (Richt.), διὰ τροφῆς ἣ Mang. 14 τεχνάζειν F: τεχνάζεσθαι ceteri (v) τοῖς] ταῖς M 14. 15 ἐνεργάζεσθαι F: ἐργάζεσθαι ceteri (v) 15 ἐπὶ A 16 προϊδόντες S: προειδόμενοι ceteri (v) σωτηρίαν SF προῶνται S, πρόσονται (ω supra) A 17 πανωλεθρίας SF: παντολέθρια MAH^{2}G, παντώλεθρα H^{1}P; πανώλεθρα v αἴτια SF: σιτία ceteri (v) κἂν] καὶ F εἰ seclusi (quod si tenetur, l. 18. 19 προσφέρουσι scribendum) 18 τὰ] τὰ δὲ G 20 μήκει M ἐκτείνονται M τέλος αἴσιον οὐκ ἔχουσι F 21 δυσίατα] δύο ταῦτα F ἐκ τῶν φαρμακειῶν AH^2

⟨τὰ⟩ περὶ τὰς ψυχὰς πάθη τῶν ἐπιβουλευομένων· ἐκστάσεις γὰρ καὶ παραφροσύναι καὶ ἀφόρητοι μανίαι κατασκήπτουσι, δι' ὧν ὁ νοῦς, ἣν μεγίστην ἀπένειμεν ἀνθρώπων γένει δωρεὰν ὁ θεός, κακούμενος πάσας κακώσεις, ὅταν ἀπογνῷ τὰ σωτήρια, μετανίσταται καὶ μετοικίζεται τὸ τῆς ψυχῆς φαυλότερον εἶδος ὑπολειπόμενος ἐν τῷ σώματι, τὸ ἄλογον, οὗ καὶ τὰ θηρία μετέσχηκεν, ἐπειδὴ πᾶς ὁ ἐρημωθεὶς λογισμοῦ τοῦ κρείττονος μέρους ψυχῆς μεταβέβληκεν εἰς θήρειον φύσιν, κἂν ἔτι
100 μένωσιν οἱ τοῦ σώματος χαρακτῆρες ἀνθρωπόμορφοι. (18.) τὴν μὲν οὖν ἀληθῆ μαγικήν, ὀπτικὴν ἐπιστήμην οὖσαν, ᾗ τὰ τῆς φύσεως ἔργα τρανοτέραις φαντασίαις αὐγάζεται, σεμνὴν καὶ περιμάχητον δοκοῦσαν εἶναι, οὐχ ἰδιῶται μόνον ἀλλὰ καὶ βασιλεῖς καὶ βασιλέων οἱ μέγιστοι καὶ μάλιστα οἱ Περσῶν διαπονοῦσιν οὕτως, ὥστ' οὐδένα φασὶν ἐπὶ βασιλείαν δύνασθαι παραπεμφθῆναι παρ' αὐτοῖς, εἰ μὴ πρότερον τοῦ μάγων γένους
101 κεκοινωνηκὼς τυγχάνοι. ἔστι δέ τι παράκομμα ταύτης, κυριώτατα φάναι κακοτεχνία, ἣν μηναγύρται καὶ βωμολόχοι μετίασι καὶ γυναίων καὶ ἀνδραπόδων τὰ φαυλότατα, περιμάττειν καὶ καθαίρειν κατεπαγγελλόμενα καὶ στέργοντας μὲν εἰς ἀνήκεστον ἔχθραν μισοῦντας δὲ εἰς ὑπερβάλλουσαν εὔνοιαν ἄξειν ὑπισχνούμενα φίλτροις καὶ ἐπῳδαῖς τισιν, εἶτα τοὺς ἀπλάστοις καὶ ἀκακωτάτοις ἤθεσι κεχρημένους ἀπατᾷ τε καὶ ἀγκιστρεύεται,

1 τὰ add. Mang. 3 ἀνθρώπων γένει] τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει M, ἀνθρώπῳ H¹ (v) 5 τῆς om. S εἶδος] μέρος coni. Mang. ὑπολιπόμενος H¹ 7 μέρος F¹ μεταβέβληκεν F: μεταβέβηκεν ceteri (v) μεταβέβηκεν — φύσιν post ἀνθρωπόμορφοι (8) transp. M θήρειον] θηρίων SF 7. 8 ἔτι μένωσιν] ἐπιμένωσιν S 8 σώματος] σύμπαντος F 9 ἀληθῆ] ἀλήθειαν G ὀπτικὴν om. GH² ᾗ scripsi: ἣ codd. (v) τῆς F: om. ceteri (v) 10 τρανωτέραις S (sic v) αὐγάζεται FL²: ἐργάζεται ceteri 11 alt. καὶ om. A 12 μάλιστα S: μάλα F, μάλιστ' P, μάλισθ' ceteri διακονοῦσιν S βασιλείας F, βασίλειον AH² 13 δύνασθαι παραπεμφθῆναι S: παραπεμφθῆναι δύνασθαι MG, παραπεμφθῆναι δύναμιν AH²H¹P, παροφθῆναι δύναμιν F; παραληφθῆναι δύναμιν Turn., παραληφθῆναι δύνασθαι Mang. 14 post κεκοινωνηκὼς add. πως M (Mang.) τυγχάνει AH² τι S (coni. Mang.): τι ὃ AH², τις ὃ MGH¹P, τις ἣ FL² (τις ἡ v) ὃ ante κυριώτατα add. S κυριότατα F, κυριώτατον AH² 15 μηναγύρται] ἀγύρται S γυναίων SF: γυναικῶν ceteri (v) 16 καθαιρεῖν AH²P 17 ἀνήκεστον FAH²: ἀνήκεστον τὴν H¹P (Turn.), ἀνηκεστάτην SMG; ἀνηκεστοτάτην Mang. ἔχθραν] ὕβριν καὶ ἔχθραν S μισοῦντες F δὲ SM: δ' ceteri 18 ἄξειν] αὔξειν A 19 κεχρημένους] χρωμένους H¹P (v) ἀπατᾶται S (ἀπατᾷ τε scripsi): ἀπατῶσι AH² (Mang.), ἀπατᾶ ceteri (Turn.) ἀγκιστρεύεται] ἀγκιστρεύουσι AH²; ἀγκιστρεύονται Mang.

12 cf. *Cic. de divin. I 90* . . . et in Persis augurantur et divinant magi . . . nec quisquam rex Persarum potest esse, qui non ante magorum disciplinam scientiamque perceperit.

μέχρις ἂν τὰς μεγίστας προσλάβωσι συμφοράς, δι᾽ ἃς οἰκείων καὶ συγγε-
νῶν ὅμιλοι μεγάλοι καὶ πολυάνθρωποι κατὰ μικρὸν ὑπορρέοντες ἀψοφητὶ
ταχέως ἐξεφθάρησαν. εἰς ἅπερ, οἶμαι, πάντα ἀπιδὼν ὁ ἡμέτερος νομο- 102
θέτης οὐκ ἐᾷ τὰς κατὰ φαρμακευτῶν εἰς ὕστερον ἀναβάλλεσθαι δίκας,
παραχρῆμα τὰς τιμωρίας ἀναπράττειν κελεύσας· αἱ γὰρ ὑπερθέσεις τοὺς
μὲν ὑπαιτίους ἐνευκαιρεῖν τοῖς αὐτοῖς ἀδικήμασι παρορμῶσιν ἅτε θανα-
τῶντας, τοὺς δὲ εἰς τὸ παθεῖν ὑπόπτους φοβερωτέρου δέους ἀναπιμ-
πλᾶσι, τὴν ἐκείνων ζωὴν θάνατον αὑτῶν εἶναι νομίζοντας. καθάπερ 103
7 M. οὖν ἔχεις καὶ σκορπίους | καὶ ὅσα ἰοβόλα, πρὶν δακεῖν ἢ τρῶσαι ἢ συνόλως
ἐφορμῆσαι, θεασάμενοι μόνον χωρὶς ὑπερθέσεως κτείνομεν, προφυλαττό-
μενοι διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν αὐτοῖς κακίαν τὸ μηδὲν παθεῖν, τὸν αὐτὸν
τρόπον καὶ ἀνθρώπους ἄξιον τιμωρεῖσθαι, οἳ φύσεως ἐπιλαχόντες ἡμέρου
διὰ τὴν κοινωνίας αἰτίαν, λογικὴν ψυχήν, ἐπιτηδεύσει πρὸς θηρίων ἀτι-
θάσων ἀγριότητας μετέβαλον ἐν ἡδονῇ καὶ ὠφελείᾳ τῇ πάσῃ τιθέμενοι
τὸ κακῶς ποιεῖν ὅσους ἂν δύνωνται.

(19.) Τοσαῦτ᾽ ἐν τῷ παρόντι περὶ φαρμακευτῶν ἀποχρώντως 104
λελέχθω. προσήκει μέντοι μηδὲ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖν, ὅτι καιροὶ συμπίπτουσιν
ἀβούλητοι πολλάκις, ἐν οἷς ἀνδροφονεῖ τις οὐκ ἐπὶ τοῦτ᾽ ἐλθὼν ἢ παρε-
σκευασμένος, ἀλλ᾽ ἐξαπιναίως ἁρπασθεὶς ὑπ᾽ ὀργῆς, ἀνηκέστου καὶ ἐπι-
βούλου πάθους, ὃ καὶ τὸν ἔχοντα καὶ ⟨τὸν⟩ καθ᾽ οὗ γίνεται τὰ μέγιστα
βλάπτει. προελθὼν γὰρ ἔστιν ὅτε εἰς ἀγορὰν ἕνεκα πραγματείας ἐπειγούσης, 105

---

1 προσλάβωσι AH^2: προσλάβῃ FG, προσλάβοι SMH^{1}P (Turn.) οἰκείων] οἰκιῶν GH^{1}P^1 (Turn.) 1. 2 συγγενῶν SMG: συγγενειῶν ceteri (Turn.) 3 πάντα SFAH^2: πάντ᾽ ceteri 4 κατὰ SF (coni. Mang.): om. ceteri (v) ἐσύστερον M 5 αἱ] ὡς L^2 (Turn.) 6 ὑπαιτίους om. S (fort. recte) ἀτοπήμασι (δικὴ) A 6. 7 ἅτε θανατῶντας spuria videntur (an θανατοῦντας scribendum?) 7 δὲ F: δ᾽ ceteri 8 αὐτὸν F^{1}P, αὐτῶν ceteri νομίζοντας] νομίσαντες S 9 pr. καὶ om. F ὅσα SFP: ὅσ᾽ ceteri ἢ συνόλως] καὶ συνόλως L (Turn.) 10 ἐφορμῆσαι] ὁρμῆσαι L (Turn.) 11 αὐτοῖς SFMG: ἐν αὐτοῖς ceteri (v) 12 ἀνθρώπους] αὐτοὺς A 13 ψυχήν Mang.: πηγήν codd. 13. 14 ἀτιθάσων SH^1: ἀτιθάσσων ceteri (v) 14 μετέβαλον SAH^{2}H^{1}P, μετέβαλλον MG: μεταβαλόντες F, μεταβάλλοντες L^2; μεταβάλλουσιν v τῇ πάσῃ SF: om. ceteri (v) 15 ἂν v: ἐὰν codd. 16 τοσαῦτα AH^2 17 tit. περὶ ἀκουσίου φόνου ἤτοι καιρίας πληγῆς add. S mg M τοῦτο S 18 ἀνδροφονεῖ S: ἠνδροφόνησε ceteri (v) ἐπὶ τοῦτ᾽ ἐλθὼν ἢ] ἐπὶ τοῦ καθ᾽ ἑαυτὸν M; ἐπὶ τοῦθ᾽ ἑαυτὸν Mang. 18. 19 παρεσκευασμένος F: παρασκευασάμενος ceteri (v) 19 ἐξαπινέως S ἁρπαγεὶς F 19. 20 ἐπιβούλου codd.: ἐπηβόλου Turn. 20 τὸν ante καθ᾽ οὗ addidi τὰ om. GH^{1}P; μάλιστα (pro τὰ μέγιστα) Turn. 20. 21 βλάπτει τὰ μέγιστα transp. S 21 προσελθὼν F προελθὼν γὰρ ἔστιν om. in textu H^1, add. mg H^1 ὅτε SFM: ὅτ᾽ ceteri πραγματείας ἐπειγούσης] τοῦ πραγματεύσασθαι M

ἐντυχὼν τινι προπετεστέρῳ κακηγορεῖν ἢ τύπτειν ἐπιχειροῦντι ἢ καὶ
αὐτὸς ἄρξας τῆς πρὸς ἐκεῖνον διαφορᾶς, συμπλοκῆς γενομένης, ὑπὲρ
τοῦ διαζευχθῆναι καὶ θᾶττον ἐκφυγεῖν ἢ πὺξ ἔπαισε τῇ χειρὶ ἢ
106 λίθον ἀράμενος ἔρριψε· καιρίως δὲ τῆς πληγῆς ἐνεχθείσης, εἰ μὲν εὐθὺς
θνήσκοι, καὶ ὁ παίσας θνησκέτω τὰ ἴσα οἷς διέθηκε παθών· ἐὰν δὲ
παραχρῆμα μὲν ἐκ τῆς πληγῆς μὴ τελευτήσῃ, νόσῳ δὲ χρήσηται καὶ
κλινήρης γενόμενος ἐπιμελείας τυχὼν τῆς προσηκούσης αὖθις ἐξαναστῇ
καὶ προέλθῃ, κἂν μὴ ποσὶν ἀρτίοις πως δύνηται βαδίζειν ἀλλ' ὑπερει-
δόντων τινῶν ἢ καὶ βακτηρίᾳ σκηριπτόμενος, διττὰς ὁ παίσας ἐκτινέτω
ζημίας, τὴν μὲν εἰς ἀργίας ἐπανόρθωσιν, τὴν δ' ἀντὶ τῶν ἰατρείων.
107 καταθεὶς δ' ἀπηλλάχθω τῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τιμωρίας, κἂν ὕστερον ὁ
τὴν πληγὴν λαβὼν τελευτήσῃ· τάχα γὰρ οὐκ ἀπὸ τῆς πληγῆς, ἐπειδὴ
ῥᾴων γενόμενος εἰς περίπατον προῆλθεν, ἀλλὰ καθ' ἑτέρας αἰτίας, αἳ
καὶ τοὺς ὑγιεινοτάτους τὰ σώματα πολλάκις ἐξαίφνης ἐπιθέμεναι διέ-
108 φθειραν. ἐὰν δὲ συμπλακείς γυναικί τις ἐγκύῳ πληγὴν ἐμφορήσῃ κατὰ
τὴν γαστέρα, ἡ δὲ ἀμβλώσῃ, ἐὰν μὲν ἄπλαστον καὶ ἀδιατύπωτον τὸ
ἀμβλωθὲν τύχῃ, ζημιούσθω, καὶ διὰ τὴν ὕβριν καὶ ὅτι ἐμποδὼν ἐγένετο
τῇ φύσει ζῳογονῆσαι τὸ κάλλιστον τεχνιτευούσῃ καὶ δημιουργούσῃ
ζῷον, ἄνθρωπον· εἰ δὲ ἤδη μεμορφωμένον, ἁπάντων μελῶν τὰς οἰκείους

τ
1 προπετεστέρῳ] προγενεστέρῳ F κακηγορεῖν M, κατηγορεῖν FGP κύπτειν G 3 ἔπαισε — ἐνεχθείσης (4) om. in textu H[1], add. mg H[1] ἔπαισεν S 4 ἔρριψεν S 5 θνήσκοι S: θνήσκει ceteri (v) μετέθηκε F 6 μὴ] οὐ AH[2] χρήσεται AH[2] 8 καὶ προέλθῃ F: om. ceteri (v) ἀρτίως S, ὀρθίοις AH[2] πως om. H[1]P (v) δυνήσηται S, δύναται AH[2] 9 ἢ om. S βακτηρίᾳ SF: βακτηρίαις ceteri (v) διττὰς om. F ἐκτεινέτω F, ἐκτι-νύτω S[2]M 10 ἀντὶ] αὐτὴν M ἰατρείων F: ἰατρειῶν ceteri (v) 11 δ' om. M 13 περίπατον SF: πάτον ceteri (Turn.) προῆλθεν] περιῆλθεν H[1]P (Turn.) 14 τῷ σώματι G 15 tit. περὶ ἐκθέσεως βρεφῶν h. l. add. S ἐὰν δὲ συμπλακῇ H[1]P (v), ἐὰν δ' ἐν συμπλοκῇ F τις γυναικὶ transp. H[1]P (v) ἐγγύῳ FAH[2] post ἐγκύῳ add. καὶ H[1] alt. man. (v), om. ceteri πληγὴν F: πληγὰς ceteri (v) 16 ἡ] εἰ S[1], corr. S[2] δὲ SF: δ' ceteri 18 τῇ φύσει om. S ζῳογονούσῃ coni. Mang. τεχνητευούσῃ S δημιουργῆσαι F 19 εἰς ἄνθρωπον S δὲ SAH[2]: δ' ceteri ἤδη] ἡ S ἁπάντων μελῶν S: ἁπάντων τῶν μερῶν AH[2] (Mang.), ἁπάντων μερῶν ceteri (v) οἰκείους SF: οἰκείας ceteri (v)

4 Exod. 21,12. Num. 35,17. 21. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 277* ἐν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγεὶς παραχρῆμα μὲν ἀποθανὼν ἐκδικείσθω ταὐτὸν παθόντος τοῦ πεπληγότος. 6 Exod. 21,18. 19. cf. *Ioseph. l. l.* ἂν δὲ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας ἐπὶ πλείονας ἡμέρας ἔπειτ' ἀποθάνῃ, ἀθῷος ἔστω ὁ πλήξας, σωθέντος δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς τὴν νοσηλείαν, ἀποτινέτω πάνθ' ὅσα παρὰ τὸν χρόνον τῆς κατακλίσεως ἀνάλωσε καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. 15 sqq. Exod. 21,22. 23. (cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 278.*)

τάξεις καὶ ποιότητας ἀπειληφότων, θνησκέτω. τὸ γὰρ τοιοῦτον ἄνθρωπός 109
ἐστιν, ὃν ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ διεχρήσατο μήπω καιρὸν εἶναι
318 M. νομιζούσης εἰς φῶς προαγαγεῖν, ἐοικὸς ἀνδριάντι | ἐν πλαστικῇ κατακει-
μένῳ, πλέον οὐδὲν ἢ τὴν ἔξω παραπομπὴν καὶ ἄνεσιν ἐπιζητοῦντι.

(20.) Διὰ ταύτης τῆς προστάξεως καὶ ἕτερόν τι μεῖζον ἀπηγό- 110
ρευται, βρεφῶν ἔκθεσις, ὃ παρὰ πολλοῖς τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἕνεκα τῆς
φυσικῆς ἀπανθρωπίας χειρόηθες ἀσέβημα γέγονεν. εἰ γὰρ τοῦ μηδέπω 111
ταῖς ὡρισμέναις τῶν καιρῶν περιόδοις ἀποκυηθέντος προνοητέον, ὡς μὴ
ἐξ ἐπιβουλῆς τι δεινὸν πάθοι, πῶς οὐχὶ μᾶλλον τοῦ τελειογονηθέντος
καὶ ὥσπερ εἰς ἀποικίαν ἣν ἔλαχον ἄνθρωποι προπεμφθέντος ἐπὶ τῷ
μεταλαχεῖν τῶν τῆς φύσεως δωρεῶν, ἃς ἀνίησιν ἐκ γῆς καὶ ὕδατος
καὶ ἀέρος καὶ οὐρανοῦ, παρέχουσα τῶν μὲν οὐρανίων τὴν θέαν, τῶν
δὲ ἐπιγείων τὸ κράτος καὶ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ πάσαις μὲν χορηγοῦσα
ταῖς αἰσθήσεσιν ἄφθονα τὰ πάντων, τῷ δὲ νῷ καθάπερ μεγάλῳ βασιλεῖ
τὰ μὲν διὰ τούτων ὡς ἂν δορυφόρων ὅσα αἰσθητά, τὰ δ' ἄνευ τούτων
ὅσα λόγῳ καταληπτά; τοσούτων οὖν ἀποστεροῦντες ἀγαθῶν τοὺς παῖδας 112
οἱ τροφεῖς, ἅμα τῇ γενέσει τούτων μηδενὸς μεταδιδόντες, ἴστωσαν νόμους
φύσεως καταλύοντες καὶ τὰ μέγιστα κατηγοροῦντες αὑτῶν, φιληδονίαν,
μισανθρωπίαν, ἀνδροφονίαν καὶ — τὸ χαλεπώτατον ἄγος — τεκνοκτονίαν.
φιλήδονοι μὲν γάρ, εἰ μὴ σπορᾶς ἕνεκα τέκνων καὶ τοῦ διαιωνίσαι τὸ 113
γένος συνέρχονται γυναιξὶν ἀλλὰ θηρώμενοι συῶν ἢ τράγων τρόπον τὴν
ἐξ ὁμιλίας ἀπόλαυσιν· μισάνθρωποι δὲ τίνες ἂν εἶεν μᾶλλον ἢ οἱ τῶν

1 ἀπειληφότων om. S 2 ὃν] ὃς F τῆς om. F 3 ἀγαγεῖν F ἐοικὼς MGP, -ὸς ex -ὼς corr. H^1 4 ἄνεσιν] ἄφεσιν conicio 5. 6 ἀπηγορεύεται (sic) Richt. Tauchn. 6 ἄλλων om. S 8 ἢ ante τῶν καιρῶν add. F καιρῶν] ἐτῶν S ἀποκριθέντος AH^2 μὴ] μηδὲ F 9 ἐπιβολῆς coni. Mang. πάθη G 10 προπεμφέντος (sic) A 11 ἐνίησιν A ἐξ ὕδατος (γῆς καὶ om.) AH^2 12 παρεχομένου F 13 δὲ S: δ' ceteri 14 τὰ ⟨ἀπὸ⟩ πάντων coni. Mang., τὰ ἀπαντῶντα Wendl. μεγάλῳ βασιλεῖ F: βασιλεῖ μεγάλῳ ceteri (v) 15 ὡς ἂν] ὡς S δορυφορῶν MP ὅσ' MGH^{1}P 16 οὖν SFG: γοῦν ceteri (v) 17 τροφῆς H^{1}P (Turn.) μηδὲ ἑνὸς F, μηδεμιᾶς AH^2 18 αὑτῶν v: ἑαυτῶν MAH^2, αὐτῶν ceteri 20 μὲν om. S εἰ SF: ὅτι M, οἳ ceteri (v)

5 cf. *Hecat. Abder. ap. Diodor. Bibl. XL 3,8* τεκνοτροφεῖν τε ἠνάγκαζε τοὺς ἐπὶ τῆς χώρας· καὶ δι' ὀλίγης δαπάνης ἐκτρεφομένων τῶν βρεφῶν, ἀεὶ τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων ὑπῆρχε πολυάνθρωπον. *Ioseph. c. Ap. II § 202* τέκνα τρέφειν ἅπαντα προσέταξεν καὶ γυναιξὶν ἀπεῖπεν μήτ' ἀμβλοῦν τὸ σπαρὲν μήτε διαφθείρειν. *Tacit. Histor. V 5* augendae tamen multitudini consulitur; nam et necare quemquam ex agnatis nefas . . . putant.

γεννηθέντων ἐχθροὶ καὶ ἀμείλικτοι δυσμενεῖς; εἰ μή τις οὕτως ἐστὶν
ἠλίθιος, ὡς ὑπολαβεῖν ὅτι πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους ἔνσπονδοι γένοιντ' ἂν
114 οἱ τοὺς ἠγνωμένους κατὰ γένος ἔκσπονδα εἰργασμένοι. τάς γε μὴν
ἀνδροφονίας καὶ τεκνοκτονίας ἐναργεστάταις βεβαιοῦνται πίστεσιν οἱ μὲν
αὐτόχειρες γινόμενοι καὶ τὴν πρώτην εἰσπνοὴν τῶν βρεφῶν πιέζοντες
καὶ ἀναθλίβοντες ὑπὸ ὠμότητος καὶ δεινῆς ἀναλγησίας, οἱ δὲ εἰς ποταμὸν
ἢ θαλάττης βυθὸν ἀφιέντες, ὅταν ἀπαιωρήσωσιν ἄχθος, ἵνα θᾶττον
115 τῷ βάρει καταφέρηται· οἱ δ' ἐπ' ἐρημίαν κομίζουσιν ἐκθήσοντες, ὡς
μὲν αὐτοί φασιν, ἐλπίδι σωτηρίας, ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει, πρὸς ἀνια-
ροτάτας συμφοράς· ὅσα γὰρ ἀνθρωπίνων σαρκῶν ἅπτεται θηρία, μηδενὸς
ἀνείργοντος, ἐπιφοιτᾷ καὶ εὐωχεῖται τῶν βρεφῶν, καλῆς θοίνης, ἣν οἱ
μόνοι κηδεμόνες καὶ πρὸ τῶν ἄλλων σῴζειν ὀφείλοντες, πατὴρ καὶ μήτηρ,
προὔθεσαν· καὶ τὰ λείψανα μέντοι προσεπιλιχμῶνται τῶν οἰωνῶν οἱ
σαρκοβόροι καταπτάντες, ὅταν μὴ προαίσθωνται· αἰσθόμενοι γὰρ καὶ
116 περὶ τῶν ὅλων πρὸς τοὺς χερσαίους θῆρας κονίονται. φέρε δ' οὖν
τῶν ὁδῷ παριόντων τινὰς ἡμέρῳ κινηθέντας πάθει λαβεῖν οἶκτον καὶ p. 319
ἔλεον τῶν ἐκτεθέντων, ὡς ἀνελέσθαι τε καὶ τροφῆς μεταδοῦναι καὶ τῆς
ἄλλης ἐπιμελείας ἀξιῶσαι· ταυτὶ τὰ οὕτως χρηστὰ ἔργα τί νομίζομεν;
ἆρ' οὐ τῶν γεννησάντων εἶναι καταδίκην, εἴ γ' οἱ μὲν ἀλλότριοι τὰ
γονέων, οἱ δὲ γονεῖς οὐδὲ τὰ τῶν ἀλλοτρίων εἰς εὔνοιαν ἐπετήδευσαν;

---

1 καὶ ἀμείλικτοι δυσμενεῖς SFM: καὶ om. ceteri; ἀμείλικτοι δ' εὐμενεῖς Turn., ἀμείλικτοι καὶ δυσμενεῖς Mang. 2 γένοιτ' FAH^2 3 ἠγνωμένους] γεννωμένους S ἄσπονδα SM μὴν om. H^{1}P, ss. P^2 4 ἀνδροκτονίας S ἐνεργεστάταις S βεβαιοῦνται] ποιοῦνται M 5 γενόμενοι F ἐμπνοὴν S εἰσπιέζοντες F 6 ἐναποθλίβοντες AH^2 ὑπ' AH^2 δεινῆς ἀναλγησίας F: ἀναλγησίας δεινῆς (πολλῆς G) ceteri (v) 7 ἢ θαλάττης] καὶ θαλάσσης H^{1}P (v) ἐπαιωρήσωσιν S δι' ἄχθος AH^2 8 τῷ βάρει S: ἡ ὁλκὴ τῷ βάρει ceteri (v) δὲ AH^{2}G 9 τἀληθῆ AH^2 9. 10 ἀνιαροτάτας S: ἀνιατωτέρας (sic) F, ἀνιερωτέρας M, ἀνιαρωτέρας ceteri 10 ἀνθρωπίνων σαρκῶν S: σαρκῶν ἀνθρωπίνων ceteri (v) ἅπτεσθαι MH^{1}P, εἴωθεν ἅπτεσθαι AH^2 12 κηδαιμόνες S πατὴρ καὶ μήτηρ SA: μήτηρ καὶ πατὴρ ceteri (v) 13 προὔθησαν F προσεπιλιχμῶνται MGH^{1}P: προσεπιλιχνῶνται S, προσεπιλικμῶνται FAH^2 corr. H^1 (v) τῶν F: αὐτῶν ceteri (v) οἰωνῶν οἱ] οἰωνοὶ S, οἰωνῶν om. AH^2 14 αἰσθόμενοι SM: αἰσθανόμενοι ceteri (Turn.) 15 περὶ τῶν ὅλων Mang.: πρὸ τῶν ὁδῶν SM, τῶν ὅλων ceteri κονιοῦνται SM δ' οὖν] δὴ AH^2 16 ὁδῷ παριόντων] ὁδοιπορούντων AH^2 ⟨ἐν⟩ ὁδῷ conicio τινὰς . . . κινηθέντας F: τινὰ . . . κινηθέντα ceteri (v) ἡμέρων AH^2 οἶκτον τινὰ M 18 ταυτὶ] ταῦτ' εἰ S οὕτως SF: οὕτω ceteri ἔργα om. AH^2 τί νομίζομεν SFL^2: νομιζόμενα ceteri 19 καταδίκην scripsi: καταδίκη F, καταδίκας ceteri (v) εἴ γ'] εἰ γὰρ S, εἰθ' F 20 τὰ SF: τὴν ceteri (v) εἰς εὔνοιαν SF: εὔνοιαν MAH^2 (Mang.), πρόνοιαν GH^{1}P (Turn.)

πόρρωθεν οὖν τὴν βρεφῶν ἔκθεσιν ἀπεῖπε δι' ὑπονοιῶν θάνατον, ὡς 117
ἔφην, ὁρίσας κατὰ τῶν αἰτίων ἀμβλώσεως τὰ μεμορφωμένα ἤδη κυϊσκούσαις· καίτοι τὰ μὲν ἔτι κατὰ γαστρὸς προσεχόμενα τῇ μήτρᾳ τῶν κυουσῶν εἶναι μέρη λέγεται παρά τε φυσικοῖς ἀνδράσιν, οἷς ὁ θεωρητικὸς διαπονεῖται βίος, καὶ παρὰ ἰατρῶν τοῖς δοκιμωτάτοις, οἳ τὴν ἀνθρώπου κατασκευὴν διηρεύνησαν τά τ' ἐν ὄψει καὶ τὰ ἀφανῆ μετ' ἐπιμελείας ἐξ ἀνατομῆς ἀκριβώσαντες, ἵν', εἰ χρεία τις γένοιτο θεραπείας, μηδὲν ἀγνοίᾳ παρολιγωρηθὲν αἴτιον μεγάλου κινδύνου γένηται. τὰ δ' 118
ἀποκυηθέντα τῆς τε συμφυίας ἀπέζευκται καὶ διυφειμένα καθ' αὑτὰ ζῷα γέγονεν οὐδενὸς ἐπιδεᾶ τῶν ὅσα συμπληρωτικὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς ἐστιν, ὥστε ἀνενδοιάστως ἀνδροφόνον εἶναι τὸν βρέφος ἀναιροῦντα, τοῦ νόμου μὴ ἐπὶ ταῖς ἡλικίαις ἀλλ' ἐπὶ τῷ γένει παρασπονδουμένῳ δυσχεραίνοντος. εἰ μέντοι καὶ ἡλικιῶν ἔδει προμηθεῖσθαι, δοκεῖ μοί 119
τις ἂν δεόντως ἀγανακτῆσαι μᾶλλον ἐπὶ τοῖς ἀναιροῦσι βρέφη· πρὸς μὲν γὰρ τοὺς τελείους μυρίαι προφάσεις εὔλογοι προσκρουσμάτων τε καὶ διαφορῶν, τοῖς δὲ κομιδῇ νηπίοις ἄρτι παρεληλυθόσιν εἰς φῶς καὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον οὐδ' ἐπιψεύσασθαι κατηγορίαν ἀκακωτάτοις οὖσιν ἐνδέχεται. διὸ πάντων ὠμότατοι καὶ ἀνηλεέστατοι κριθεῖεν ἂν οἱ ἐπαποδυόμενοι ταῖς τούτων ἐπιβουλαῖς, οὓς ἐχθαίρων ὁ ἱερὸς νόμος ἐνόχους ἀπεφήνατο.

---

1 τὴν τῶν βρεφῶν AH² 2 ταῖς ante τὰ μεμορφωμένα add. AH², ss. P² ἤδη] εἴδη N 2. 3 κυϊσκούσης SF (sed in S η in ras.), κυούσαις AH², εὑρισκούσης N 3 προσεχόμενα SMFN: παρεχόμενα GH¹P¹ (v), συνεχόμενα AH²P² 4 λέγεται μέρη transp. N φυσικοῖς SMFNL²: θεωρητικοῖς ceteri 5 παρὰ SF: παρ' ceteri 6 διερευνήσαντες FN τά τ' om. FN τὰ ἀφανῆ SFN: τἀφανῆ ceteri μετ'] δι' AH² 7 γένοιτό τις transp. S γένητο (ο in ras.) F 8 αἴτιον] αἰτία S 9 διυφειμένα (η ss.) FN, διυφειμένα M, διυφημένα S; ὑφειμένα conicio, διαφειμένα coni. Mang. 10 πληρωτικὰ AH²H¹P 11 ἐστὶ φύσεως transp. M ὥστε SFN: ὥστ' ceteri ἀνενδυάστως S 12 γένει] γε FN παρασπονδουμένῳ] τοῦ παρασπονδουμένου AH²P (Mang.) 13 δυσχεράναντος FN 14 μᾶλλον om. N 15 εὐλόγων AH² προσκρουσμάτων S: προσκρου F¹, προσκρούονται F², προσκρουμάτων ceteri τε om. N 16. 17 εἰς βίον τὸν ἀνθρώπινον καὶ εἰς φῶς AH² 17 οὐδ'] οὓς FN ἐπιψαύσασθαι SFN ἀκακωτάτοις SFN: ἀκακώτοις ceteri (v) 17. 18 οὐκ ante ἐνδέχεται ss. F² 18 πάντων ὠμότατοι SMFN: πᾶσιν εἶναι φαυλότατοι ceteri 19 ταῖς κατὰ τούτων ἐπιβολαῖς coni. Mang. οὓς ἐχθαίρων FNG: οὓς ἔχεται θαρρῶν S, οἷς ἐχθραίνων ceteri (Turn.) 20 ἀπεφήνατο SFN: ἀπέφηνε θανάτου MGH¹P (v), θανάτου ἀπέφηνε AH²

1—20 N fol. 159r: πόρρωθεν — ἀπεφήνατο.

Περὶ ἀκουσίου φόνου.

120 (21.) Τὸν μὴ ἑκουσίῳ γνώμῃ τοῦ κτείναντος ἀναιρεθέντα φησὶν
ὁ ἱερὸς νόμος παραδεδόσθαι ὑπὸ θεοῦ χερσὶν ἀνδροφόνοις (Exod. 21,13),
τῇ μὲν ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ δόξαντος ἀνελεῖν ὡς ἔνοχον ἀνελόντος —
121 μὴ γὰρ ἄν ποτε τὸν ἵλεω καὶ συγγνώμονα θεὸν ἐπ' ἀναιρέσει τόν γε
ἀναίτιον ἐκδοῦναι, ἀλλ' ὅστις τὰς μὲν παρὰ ἀνθρώποις κρίσεις εὐμη-
χάνως ἕνεκα τοῦ πολυτρόπου διαδιδράσκει, πρὸς δὲ τὸ τῆς φύσεως
ἀχθεὶς ἀφανὲς δικαστήριον ἑάλω, ἐν ᾧ μόνῳ τἀληθὲς ἀκραιφνέστατον
ὁρᾶται, λόγων τέχναις οὐκ ἐπισκιαζόμενον, οὐδὲ γὰρ λόγους τὴν ἀρχὴν
παραδέχεται βουλήματα ἀπαμπίσχον καὶ διανοίας ἀφανεῖς εἰς τοὐμφανὲς
ἄγον —, τῇ δὲ καὶ τὸν ἀνελόντα φόνῳ μὲν οὐ ποιῶν ὑπόδικον ἅτε θείᾳ
κρίσει δόξαντα ὑπηρετῆσαι, μιάσματι δὲ ἀδηλουμένῳ καὶ βραχεῖ πάντως,
122 ὃ παραιτητὸν καὶ | συγγνωστόν ἐστι. χρῆται γὰρ ὁ θεὸς τοῖς ὀλίγα καὶ p. 320
ἰάσιμα διαμαρτάνουσι κατὰ τῶν μέγιστα καὶ ἀνίατα ἠδικηκότων ὑπηρέ-
ταις κολάσεως, οὐκ ἐκείνους ἀποδεχόμενος, ἀλλ' ὡς ἂν ὄργανα παρα-
λαμβάνων ἐπιτήδεια πρὸς τιμωρίαν, ἵνα μηδεὶς ὅλῳ βίῳ καθαρὸς ὢν
123 καὶ ἐκ καθαρῶν φόνου, κἂν δικαιότατος ᾖ, προσάψηται. φυγὴν οὖν
κατὰ τοῦ κτείναντος ἀκουσίως ὥρισεν, οὐχ ὅπῃ τύχοι οὐδ' εἰς ἀεί·

1 tit. περὶ ἀκουσίου φόνου add. SF mg M, περὶ ἀκουσίου mg H^1P 2 μὴ ἑκουσίῳ SF: ἀκουσίῳ ceteri (v) 2. 3 φησὶν ὁ ἱερὸς νόμος] φησὶ μωσῆς F 3 παραδεδόσθαι post ἀνδροφόνοις transp. F ὑπὸ F: ἀπὸ ceteri (v) 4 δοξάσαντος G 5 ἵλεων GH^1P (v) εὐγνώμονα M 5. 6 τόν γε ἀναίτιον S: τινὰ τῶν ἀναιτίων ceteri (v) 6 παρὰ SH^1P: παρ' ceteri 8 μόνῳ om. S ἀκραιφνέστατον FL^2: ἐμφανέστατον A, ἐκφανέστατον ceteri 9 λόγους] λόγῳ AH^2 10 βουλήματα SFM: βουλήματ' ceteri ἀπαμπίσχον F; ἀπαμφισκον$^{ά\ τα}$ S (τα ss. m. 2), ἀπαμφιάσκον M Barb., ἀπαμφίσκον ceteri (v) ἐννοίας ἀφανεῖς vel τὰ διανοίας ἀφανῆ coni. Mang. τοὐμφανὲς S: τοὐμφανέστατον ceteri (v) 11 ἄγον^{τα} S (τα ss. m. 2) φόνου F^2 11. 12 κρίσει θείᾳ transp. FAH^2 12 δόξαντα FM: δόξαντ' H^1P (v), δόξανθ' GAH^2 Barb., δοξάσαντα S δὲ SF: δ' ceteri ἀδηλουμένῳ] ἀβουλήτῳ coni. Mang. 13 θεὸς] ἔλεος F 14 ἰάσιμ' GH^1P (Barb.), μικρὰ S διαμαρτάνουσι FL^2: ἁμαρτάνουσι ceteri μέγιστα SH^1: τὰ μέγιστα ceteri (v) ἀνίατα SFAH^2: ἀνίατ' ceteri 15 ὡς ἂν] ὡς ἔστιν AH^2 16 τιμωρίαν FL^2: τιμωρίας ceteri 17 ἐκ καθαροῦ G ᾖ om. M 18 κτείνοντος S οὐχ S: οὐθ' ceteri (v) ὅποι M τύχοι FM: τύχῃ ceteri (τύχῃ v) οὐδ'] οὔτ' F εἰς ἀεί F: ἐσαεί ceteri (v)

2—185,7 Catena Barber. IV 56 fol. 134r φίλωνος ἑβραίου ἐν τῷ περὶ εὐσεβείας λόγῳ: τὸν ἀκουσίῳ γνώμῃ — ὑποληπτέον.

πόλεις μὲν γὰρ ἓξ ἀπένειμεν, ὀγδόην μοῖραν ὧν ἔλαχεν ἡ ἱερωμένη φυλή, τοῖς ἁλοῦσιν, ἃς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὠνόμασε „φυγαδευτηρίων“· χρόνον δὲ τῆς φυγῆς τὸν βίον τοῦ ἀρχιερέως προσενομοθέτησε κάθοδον μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐπιτρέπων. (22.) αἰτία δὲ τούτου μὲν 124
προτέρα ἥδε· ἡ λεχθεῖσα φυλὴ τὰς πόλεις εἴληφεν ἆθλον ἀνδροφονίας εὐαγοῦς, ἣν ἀριστειῶν ὅσαι πώποτε γεγόνασιν ἐπιφανεστάτην καὶ μεγίστην ὑποληπτέον. ἡνίκα γὰρ ὁ προφήτης εἰς τὸ περιμηκέστατον καὶ ἱερώτατον 125
τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον ὀρῶν ἀνακληθεὶς ἐθεσπίζετο τὰ γένη τῶν ἐν εἴδει νόμων καὶ πλείους ἦν ἀφανὴς ἡμέρας, οἱ μὴ τὰς φύσεις εἰρηνικοὶ τῶν ἐξ ἀναρχίας κακιῶν πάντα κατέπλησαν καὶ τέλος προσέθηκαν ἀσέβειαν· τὰς μὲν ἀρίστας καὶ καλὰς ὑφηγήσεις περὶ τῆς τοῦ ὄντως ὄντος θεοῦ τιμῆς χλευάσαντες, ταῦρον δὲ κατασκευασάμενοι χρυσοῦν, Αἰγυπτιακοῦ μίμημα τύφου, θυσίας ἀνῆγον ἀθύτους καὶ ἑορτὰς ἀνεόρτους καὶ χοροὺς ἀχορεύτους ἐπετέλουν σὺν ᾠδαῖς καὶ ὕμνοις ἀντὶ θρήνων. ἡ δὲ λεχθεῖσα φυλὴ πάνυ χαλεπῶς ἐνεγκοῦσα τὴν αἰφνίδιον 126
ἐκδιαίτησιν καὶ ζήλῳ πυρωθεῖσα διὰ μισοπόνηρον πάθος, ὑπόπλεῳ πάντες ὀργῆς, μεμηνότες, ἐνθουσιῶντες, ὡς ἀφ' ἑνὸς συνθήματος ὁπλισάμενοι, διττὴν μεθύοντας μέθην, τὴν μὲν ἀσεβείᾳ, τὴν δὲ οἴνῳ, μάλα

1 ἓξ ἀπένειμεν] ἔξα μὲν (sic) F ὧν] τῶν ὧν M 2 φυγαδευτηρίων scripsi: φυγαδευτήριον SFL^{1}, φυγαδευτηρίου AH^{2}GP, τοῦ φυγαδευτηρίου M, φυγαδευτήρια H^{1}L^{2} (v) 4. 5 τούτου μὲν προτέρα F: τοῦ μὲν προτέρου ceteri (v) 5 ἡ om. S τὰς πόλεις εἴληφεν] ἧς αἱ πόλεις SF 6 ἐναγοῦς A ἀριστιῶν S πώποτε] ποτε A μεγίστην καὶ ἐπιφανεστάτην transp. G 7 ὁ προφήτης] μωσῆς F, ὁ μωσῆς AH^{2}, ὁ πρεσβύτερος G 8 τῶν SFL: ὅρος AH^{2}, om. MGH^{1}P ὀρῶν GPL (sic v), ὀρῶν om. AH^{2} ἀνακλιθεὶς M ἐθεσπίζετο γὰρ L (Turn.) τὰ γένη] τά γε F 9 πλείους ἦν] πλείουσιν S ἀφανεῖς SAH^{2} 9. 10 εἰρηνικοὶ] ἑρμαῖοι coni. Mang. 10 κακιῶν scripsi: κακῶν codd. (v) κατέπρησαν S προσέθηκαν — περὶ τῆς (11) om. G προσεπέθηκαν F 11 τῆς om. Richt. 11. 12 ὄντος ὄντως GH^{1}P, ὄντως om. F 12 χλευάσαντες τιμῆς transp. M, τιμῆς om. S χρυσοῦν] χαλκοῦν F 13 καὶ αἰγυπτιακοῦ S ἀνήγαγον S καὶ ἵστωσαν (sic) ἑορτὰς S, unde Mang. coni. καὶ ἵστασαν ἑορτὰς coll. *de vita Mos. II § 162* 14 ὕμνους S 15 πάνυ] πάλιν F χαλεπῶς] κακῶς S ἐνεγκοῦσα SF: ἐνέγκασα ceteri (v) 16 πειρωθεῖσα F^{1}, corr. F^{2} πάθος om. M ὑπόπλεῳ S: ὑπόπλεοι ceteri (v) 17 πάντες om. F μεμηνότες S: om. ceteri (v) 17. 18 ὡπλισμένοι F 18 διττὴν] διὰ τὴν S μεθύοντας F^{2}MP: μεθύοντες F^{1}AH^{2}GH^{1}, om. S τῇ bis S εὐσεβείᾳ H^{1}H^{2} ἀσεβείας et οἴνου voluit Mang., sed cf. *de vit. Mos. II § 162*

1 Num. 35,6. 11—15. Deut. 4,42. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 172* 3 Num. 35, 52. 28. 7 sqq. Exod. cap. 32.

καταφρονητικῶς ἐπιστροφάδην ἀνῄρουν, ἀπὸ τῶν οἰκειοτάτων καὶ φιλτάτων
ἀρξάμενοι, φίλον καὶ συγγένειαν ἓν τὸ θεοφιλὲς εἶναι νομίζοντες· καὶ
βραχεῖ μέρει ἡμέρας τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσι χιλιάδες ἀνῃρέθησαν,
ὧν αἱ συμφοραὶ τοὺς συναπονοεῖσθαι μέλλοντας ἐνουθέτησαν, δέει τοῦ
127 μὴ τὰ παραπλήσια παθεῖν. ταύτην τὴν στρατείαν ἐθελουργὸν καὶ αὐτο-
κέλευστον ὑπὲρ εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος τῆς εἰς τὸν ὄντως ὄντα θεὸν
γενομένην οὐκ ἄνευ μεγάλων κινδύνων τοῖς ἀραμένοις τοὺς ἀγῶνας αὐτὸς
ὁ πατὴρ τῶν ὅλων ἀπεδέξατο καὶ τοὺς ἀνελόντας δικάσας παρ᾿ αὐτῷ
καθαροὺς εἶναι παντὸς ἄγους | καὶ μιάσματος ἱερωσύνην τῆς ἀνδραγαθίας p. 321
128 τούτοις ἀντιδωρεῖται. (23.) τὸν οὖν ἀκούσιον δράσαντα φόνον κελεύει
φυγεῖν εἰς ἐνίας ὧν ἔλαχον οὗτοι πόλεις ἕνεκα παρηγορίας καὶ ὑπὲρ
τοῦ μὴ ἀπογινώσκειν τὴν εἰς ἅπαν ἀσφάλειαν, ὑπομιμνῃσκόμενον ἐκ
τοῦ τόπου τὸ ἄφοβον καὶ λογιζόμενον, ὅτι τοῖς ἑκουσίως ἀπεκτονόσιν
οὐ μόνον ἀμνηστία δέδοται ἀλλὰ καὶ γέρα μεγάλα καὶ περιμάχητα καὶ
πολλῆς εὐδαιμονίας, εἰ δὲ τούτοις, πολὺ μᾶλλον τοῖς μὴ ἐκ προνοίας
ἀνελοῦσιν, εἰ καὶ μηδὲν τῶν ἐπὶ τιμῇ, ἀλλ᾿ αὐτὸ γοῦν τὸ πανύστατον,
μὴ ἀνταναιρεθῆναι· δι᾿ οὗ παρίσταται τὸ μὴ πᾶσαν ἀνδροφονίαν ἐπί-
ληπτον ἀλλὰ τὴν σὺν ἀδικίᾳ μόνην εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἐπαινετὴν

---

1 τῶν codd.: om. v   2 φίλον καὶ συγγένειαν] φίλων καὶ συγγγενειῶν F[1] (ει eras. F[2]): φίλων καὶ συγγενῶν v   ἓν] καὶ υἱὸν AH[2]   ἓν τὸ] ἐν τῷ S   3 τέσσαρες SF[2] (τέσσαρσιν F[1]): τέτταρες ceteri   4 συναπονοεῖσθαι SFL[2]: ἀπονοεῖσθαι ceteri   δέει] πλέον S   6 ὁσιότητος καὶ εὐσεβείας F   τῆς Mang.: τὴν codd.   ὄντως ὄντα SAH[2]: ὄντα ὄντως ceteri   7 κινδύνων] ἀγώνων S   τοῖς ἀραμένοις SFL[2]: τοὺς ἀραμένους ceteri   8 παρ᾿ αὐτῷ SF (αὐτῷ scripsi): παραυτὰ ceteri; παραυτίκα coni. Mang.   9 καθαροὺς om. M   ἀνδραγαθίας SF: ἀνδρείας MAH[2]P, ἀνδρίας GH[1] (Turn.)   10 δωρεῖται F   φόνον om. SF   11 φυγὴν M, φεύγειν S   ὑπὲρ S: om. ceteri (v)   12 τὴν om. SM   εἰς ἅπαντας L (Turn.)   ὑπομιμνῃσκόμενος F[1], corr. F[2]   13 καὶ om. Turn.   ἀκουσίως F   ἀπεκτονοῦσιν P, ό ex οῦ corr. H[1], ἀποκτείνουσιν S   14 ἀμνηστεία S Barb.   δέδοται F: δίδοται ceteri   καὶ μεγάλα M   15 πολλῆς εὐδαιμονίας SF: πόλεις εὐδαιμονίας ceteri; πολλὴ εὐδαιμονία v; πολλῆς εὐδαιμονίας ⟨μεστὰ⟩ vel ⟨γέμοντα⟩ conicio   πολλῷ F,
μελ
μᾶλλον πολὺ transp. AH[2]   μὴ om. GP[1]   16 ἀναιροῦσιν (sic) A, ἀναιροῦσιν H[2]   εἰ καὶ] καὶ εἰ S   ἀλλ᾿ αὐτό γ᾿ οὖν τὸ πᾶν ὕστατον S: ἀλλὰ τὸ γοῦν πανύστατον ceteri (v)   17 pr. μὴ] τὸ μὴ M

3—188,19 pergit Catena Barber. IV 56: εἶτα διεξιὼν τῶν Λευιτῶν τὸν ζῆλον, ὃν ἐνεδείξαντο ἐπ᾿ ἀναιρέσει τῶν μοσχοποιησάντων βραχεῖ μέρει ἡμέρας τέσσαρας πρὸς τὰς (sic) εἴκοσι χιλιάδας τῶν ὁμογενῶν ἀνελόντες, ἐπάγει· τὸν οὖν ἀκούσιον δράσαντα φόνον (10)— θάνατον κατέγνω.   3 τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσι χιλιάδες: *de vit. Mos. II § 172* ἀναιροῦσιν ἡβηδὸν εἰς τρισχιλίους (Exod. 32,28).

μὲν τὴν κατὰ πόθον καὶ ζῆλον ἀρετῆς, οὐ ψεκτὴν δὲ τὴν ἀκούσιον.
ἥδε μὲν αἰτία προτέρα λελέχθω, δευτέραν δ' αὐτίκα μηνυτέον· βούλεται 129
ὁ νόμος τὸν ἀκουσίως ἀποκτείναντα διασῴζειν, εἰδὼς γνώμῃ μὲν οὐχ
ἔνοχον χερσὶ δὲ ὑπηρετήσαντα τῇ τῶν ἀνθρωπίνων ἐφόρῳ δίκῃ πρα-
γμάτων· ἐφεδρεύουσι γὰρ ἐχθροὶ φονῶντες οἱ τοῦ τεθνεῶτος ἀγχιστεῖς,
οἳ δι' ὑπερβάλλοντα οἶκτον καὶ πένθος ἀπαρηγόρητον ἵενται πρὸς ἄμυναν
ἀλόγῳ φορᾷ τἀληθὲς καὶ τὸ φύσει δίκαιον οὐκ ἐξετάζοντες. ἐπέτρεψεν 130
οὖν τῷ τοιούτῳ καταφεύγειν οὔτε εἰς ἱερὸν ἅτε μήπω κεκαθαρμένῳ
οὔτε εἰς ἠμελημένον καὶ ἀφανὲς χωρίον, ἵνα μὴ ῥᾳδίως ἐκδοθῇ κατα-
φρονηθείς, ἀλλ' εἰς ἱερόπολιν, ἥτις ἐστὶν ἱεροῦ καὶ βεβήλου τόπου μεθό-
ριος, τρόπον τινὰ δεύτερον ἱερόν· αἱ γὰρ τῶν ἱερωμένων πόλεις σεμνότεραι
τῶν ἄλλων εἰσίν, ἐφ' ὅσον, οἶμαι, καὶ οἰκήτορες οἰκητόρων ἐντιμότεροι·
βούλεται γὰρ τῇ τῆς ὑποδεξαμένης προνομίᾳ βεβαιοτάτην ἀσφάλειαν περι-
ποιῆσαι τῷ καταφυγόντι. χρόνον δ', ὡς ἔφην, ὥρισε τῆς καθόδου τὴν 131
τοῦ μεγάλου ἱερέως τελευτὴν αἰτίας ἕνεκα τοιᾶσδε· ὥσπερ ἑνὸς ἑκάστου
τῶν δολοφονηθέντων οἱ συγγενεῖς εἰσιν ἔφεδροι τῆς κατὰ τῶν δολοφονη-
σάντων δίκης καὶ τιμωρίας, οὕτως καὶ τοῦ σύμπαντος ἔθνους συγγενὴς
καὶ ἀγχιστεὺς κοινὸς ὁ ἀρχιερεύς ἐστι, πρυτανεύων μὲν τὰ δίκαια τοῖς
ἀμφισβητοῦσι κατὰ τοὺς νόμους, εὐχὰς δὲ καὶ θυσίας τελῶν καθ'
ἑκάστην ἡμέραν καὶ τὰ ἀγαθὰ αἰτούμενος ὡς ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ γονέων
καὶ τέκνων, ἵνα πᾶσα ἡλικία καὶ πάντα μέρη τοῦ ἔθνους ὡς ἑνὸς σώματος
εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἁρμόζηται κοινωνίαν εἰρήνης καὶ εὐνομίας
ἐφιέμενα. τοῦτον οὖν εὐλαβείσθω πᾶς ὁ ἀκουσίως ἀνελὼν ὡς ὑπέρ- 132
μαχον καὶ προαγωνιστὴν τῶν ἀναιρεθέντων καὶ εἴσω τῆς πόλεως εἰς

---

1 μὲν om. G 2 ἥδε] ἡ δὲ Richt. Tauchn. δευτέραν SFH[1]: δεύτερον ceteri 3 οὐχ ἔνοχον γνώμῃ μὲν εἰδὼς transp. AH[2] γνώμης S 4 ἔνοχον] ἐναγῆ coni. Mang. δὲ S: δ' ceteri τὴν . . . ἔφορον δίκην S[1], corr. S[2] ἀνθρωπίνων S: ἀνθρωπείων ceteri (v) 5 φονῶντες] φόνων τε F 6 οἳ om. H[2] διὰ τὸν βάλλοντα F[1], corr. F[2] ἵενται MAH[2] Barb.: ἵενται ceteri ἄμυναν mg H[1], ἄλογον in textu H[1] 8 τὸ τοιοῦτον A οὔτε SF: οὔτ' ceteri κεκαθαρμένον M 9 οὔτε SF: οὔτ' ceteri ἐμφανὲς F 10 ἀβεβήλου L[2] (Turn.) 10. 11 μεθόριον (sic) τόπου transp. M 12 οἰκήτορες] οἱ κτήτορες S 13 τῇ . . . προνομίᾳ SF: τὴν . . . προνομίαν ceteri (v) βεβαιοτέραν H[1]P (Turn.) 14 καταφεύγοντι SA 15 τοῦ om. GH[1]P (v) 16 οἱ συγγενεῖς F: οἱ om. ceteri (v) 16. 17 δολοφονηθέντων S 17 οὕτως καὶ S: οὕτως F, οὕτω ceteri (v) ἔθνους] γένους G 18 ὁ ἱερεὺς P ἐστι om. M πρυτανεύων μὲν] πρυτανεύομεν G 20 τὰ ἀγαθὰ SF: τἀγαθὰ M, τἀγάθ' ceteri 21 πᾶσ' GH[1]P Barb. πάντα μέρη Mang.: τὰ μέρη codd. 22 ἐς S ἁρμόζῃ S 23 ὁ om. S ἑκουσίως F 24 προαγωνιστὴν FL[2]: ἀγωνιστὴν ceteri

ἣν κατέφυγε καταχεκλείσθω, | μὴ ἐπιθαρρῶν ἔξω προέρχεσθαι τειχῶν, p. 322
133 εἰ δή τινα ποιεῖται λόγον ἀσφαλείας καὶ τοῦ ζῆν ἀκινδύνως. ὅταν οὖν
λέγῃ „μὴ ἐπανίτω ὁ φυγάς, ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας", ἴσον
τι τούτῳ φησίν· ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ πάντων κοινὸς ἀγχιστεύς, ᾧ μόνῳ
καὶ τὰ τῶν ζώντων καὶ τὰ τῶν τετελευτηκότων ἐφεῖται βραβεύειν.
134 (24.) τὴν μὲν οὖν καὶ νεωτέρων ἀκοαῖς ἐφαρμόζουσαν αἰτίαν τοιαύτην
εἶναι συμβέβηκεν. ἣν δὲ πρεσβυτέροις καὶ τελείοις τὸ ἦθος θέμις ἀνα-
φέρειν, ἥδ' ἐστί· τῶν μὲν ἑκουσίων ἀδικημάτων αὐτὸ μόνον ἰδιώτας
καθαρεύειν ἐφείσθω, λεγέτω δ' εἰ βούλεταί τις καὶ τοὺς ἄλλους ἱερεῖς,
ἀμφοτέρων δ' ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων κατὰ τὸν ἐξαίρετον λόγον τὸν
135 ἀρχιερέα. προσάπτεσθαι γὰρ αὐτῷ μιάσματος τὸ σύνολον οὐ θεμιτόν,
οὔτ' ἐκ προνοίας οὔτε κατὰ τροπὴν τῆς ψυχῆς ἀβούλητον, ἵνα ἱεροφάντης
ὢν κοσμῆται καθ' ἑκάτερον, διανοίᾳ τε χρώμενος ἀνεπιλήπτῳ καὶ
136 εὐπραγίᾳ βίου, ᾧ μηδὲν ὄνειδος πρόσεστι. τῷ δὴ τοιούτῳ γένοιτ' ἂν
ἀκόλουθον ὑποβλέπεσθαι καὶ τοὺς ἀκουσίως ἀπεκτονότας [οὐχ] ὡς ἐναγεῖς,
ἀλλ' οὐχ ὡς καθαροὺς καὶ παντὸς ἀμετόχους ἁμαρτήματος, καὶ εἰ τὰ
μάλιστα τοῖς τῆς φύσεως ὑπηρετῆσαι βουλήμασιν ἔδοξαν τισαμένης διὰ
τούτων τοὺς ἀναιρεθέντας, ὧν ἀφανῶς αὕτη δικάσασα παρ' ἑαυτῇ
θάνατον κατέγνω. (25.) ταῦτα μὲν ἐπ' ἐλευθέροις καὶ ἀστοῖς· ἑξῆς
δὲ καὶ περὶ οἰκετῶν νομοθετεῖται βιαίως ἀναιρεθέντων.

---

1 κατέφυγε om. F μὴ ἐπιθαρρῶν codd. praeter S: μὴ πειθαρχῶν S; μηκέτι θαρρῶν v τειχῶν om. H^1 (Turn.) 2 δή] δέ S 3 φυγάς] φονεύς S ἕως ἂν SF Barb.: ἂν om. ceteri (v) 4 τούτῳ] τοῦτο S post ἀποθάνῃ repet. ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας H^1P (v) πάντων κοινὸς ἀγχιστεύς F: πᾶσι κοινῶς ἀγχιστεύων S, πάντων κοινὸς ἀγχιστεὺς ὢν ceteri (v) 5 ἐφίεται S (Mang.) 6 νεωτέραις AH^2 ἁρμόζουσαν S 7 ἣν S (Mang.): τὴν ceteri (v) ἢ θέμις M 8 ἥδ'] ἡ δὲ AH^2 ἐστίν S μὲν] μὲν οὖν A ἑκουσίων S (Mang.): ἀκουσίων ceteri ἀδικημάτων om. AH^2 9 ἐφείσθω codd.: ἐφιέσθω Mang. βούλεται F: βούλοιτο ceteri (v) 10 ἀμφοτέρω S ἀκουσίων τε καὶ ἑκουσίων transp. AH^2 11 τὸ σύνολον S: συνόλως ceteri (v) 12 τροπὴν SF: τρόπον ceteri (Turn.) ἵνα SF: ἵν' ceteri ἱεροφάντης] θεοῦ θεραπευτὴς F 13 κοσμεῖται S^1AH^2 ἑκάτερον] ἕτερον S τε] δὲ MGH^1P, τε om. Barb. 14 δὴ] δὲ AH^2 ἂν om. MGH^1P 15 ἀποβλέπεσθαι AH^2 ἀκουσίους P, ως ex ους corr. H^1, ἑκουσίως AH^2 ἀποκτείνοντας S οὐχ seclusi 16 οὐχ om. FH^1P (Turn.) καθαροὺς καὶ παντὸς SFL^2: om. ceteri παντὸς] πάντως v μετόχους H^1 alt. καὶ] κἂν coni. Mang. 17 τοῖς om. F ὑπηρετήσασθαι S τισαμένης] πεισαμένης F 18 αὕτη scripsi: αὐτὴ codd. (v) 19 ἀστοῖς] ἀ^συτοῖς M, αὐτοῖς H^1P^1 20 καὶ om. S

Κατὰ τῶν οἰκέτας κτεινόντων.

Θεράποντες τύχῃ μὲν ἐλάττονι κέχρηνται, φύσεως δὲ τῆς αὐτῆς 137
μεταποιοῦνται τοῖς δεσπόταις. τῷ δὲ θείῳ νόμῳ κανὼν τῶν δικαίων
ἐστὶν οὐ τὸ τῆς τύχης ἀλλὰ τὸ τῆς φύσεως ἐναρμόνιον. διὸ προσήκει
τοὺς κυρίους μὴ κατακόρως χρῆσθαι ταῖς ἐξουσίαις κατὰ τῶν οἰκετῶν,
ἀλαζονείαν καὶ ὑπεροψίαν καὶ δεινὴν ὠμότητα ἐπιδεικνυμένους· ταῦτα
γὰρ οὐκ ἔστι δείγματα ψυχῆς εἰρηνικῆς ἀλλ' ὑπὸ ἀκρασίας τὸ ἀνυπεύθυνον
ζηλούσης κατὰ τυραννικὴν δυναστείαν. ὁ γὰρ τὴν μὲν ἰδίαν οἰκίαν 138
ὥσπερ ἄκραν ἐπιτειχίσας, παρρησίας δὲ τῶν ἔνδον μηδενὶ μεταδιδούς,
ἀλλὰ πρὸς ἅπαντας ἠγριωμένος ὑπὸ τῆς ἐμφύτου τάχα δὲ καὶ ἐπιτετη-
δευμένης μισανθρωπίας, τύραννός ἐστιν ἐλάττοσι παρασκευαῖς χρώμενος.
ἐξ ὧν διελέγχεται μὴ στησόμενος ἐπὶ τῶν αὐτῶν, εἰ μειζόνων λάβοιτο 139
χρημάτων· διαβήσεται γὰρ εὐθὺς ἐπὶ πόλεις τε καὶ χώρας καὶ ἔθνη
τὴν αὑτοῦ πατρίδα προδουλωσάμενος εἰς ἔνδειξιν τοῦ μηδενὶ μέλλειν
τῶν ἄλλων ὑπηκόων ἡμέρως προσφέρεσθαι. σαφῶς οὖν ὁ τοιοῦτος 140
323 M. ἴστω μὴ τὴν τοῦ συνεχῶς καὶ εἰς πολλοὺς ἁμαρτάνειν | ἄδειαν ἕξων·
ἐναντιώσεται γὰρ ἡ μισοπόνηρος αὐτῷ δίκη, ἡ βοηθὸς καὶ ὑπέρμαχος
τῶν ἀδικηθέντων, ἣ λόγον καὶ εὐθύνας αὐτὸν τῆς περὶ τοὺς πεπονθότας
συμφορᾶς ἀπαιτήσει· κἂν ἄρα φάσκῃ πληγὰς ἕνεκα νουθεσίας ἐντεῖναι 141

1 tit. κατὰ τῶν οἰκέτας κτεινόντων F, περὶ τῶν οἰκέτας κτεινόντων SAH^2 mg M mg G: om. H^{1}P (v) 2 ἔλαττον GH^{1}P 3 θείῳ νόμῳ] θεῷ μόνῳ S τῶν δικαίων καὶ ἀδίκων F 4 pr. τῆς om. MGH^{1}P (v) τύχης] ψυχῆς F ἀλλὰ τὸ] ἀλλ' ἡ F ἐναρμόνιον AH^{2}L: ἁρμονία F, ἁρμόνιον ceteri 5 κυρίως GH^2 χρήσασθαι AH^2 7 ἔστιν εἰρήνης δείγματα ψυχῆς F ψυχικῆς G ὑπ' AH^2 ὑπὸ ἀκρασίας τὸ] αὐτοκρατῆ καὶ FN ἀνυπεύθυνον FN: ἀνεύθυνον ceteri (v) 8 ζηλούσης] κολαζούσης in ras. H^1 (Turn.) κατὰ τυραννικὴν om. FN ὁ γὰρ τὴν μὲν SFN: ὁ μὲν γὰρ τὴν ceteri (v) 9 ἀποτειχίσας F 10 ἅπαντα AH^2 ἠγριωμένος] ἐκκαιόμενος FN 11 ἐλάττοσι παρασκευαῖς χρώμενος FN: ἐλάττοσι παρασκευαῖς S, ἐν ἐλάττοσι παρασκευαῖς ceteri (v) παρασκευαῖς] περιγραφαῖς coni. Mang. 12 διελέγχεται FN: ἐλέγχεται ceteri (v) 13 χρημάτων] ἀφορμῶν coni. Mang. τε om. FN 13. 14 ἔθνη τὴν] θνητὴν S 14 αὑτοῦ] αὐτὴν H^{1}P, αὐτοῦ ceteri προδουλωσόμενος AH^2 (ο ex α corr. A) μέλλειν] μέλειν H^1, μᾶλλον AH^2 15 ἡμέρας F^1, ἡμέρως F^2 16 τὴν S: om. ceteri (v) εἰς] εἴσι (sic) F πολλὰ M ἕξων] ἐξ ὧν F 17 γὰρ] δὲ AH^2 alt. ἡ om. SF 18 ἣ] ἡ F 18. 19 περὶ . . . συμφορᾶς] πρὸς . . . διαφορᾶς coni. Mang. 19 ἀπαιτήσει συμφορᾶς transp. F ἀπαιτεῖ S κἂν — ἀνελεῖν (190,1) om. in textu H^1, add. mg H^1 εἵνεκα F νουθεσίας ἕνεκα transp. H^2 νομοθεσίας G ἐντεῖναι] ἐπανατεῖναι coni. Mang.

4—14 N fol. 159^r: διὸ προσήκει — προδουλωσάμενος. 18sqq. Exod. 21,20.

μὴ διανοηθεὶς ἀνελεῖν, οὐκ εὐθὺς βαδιεῖται γεγηθώς, ἀλλ' εἰς δικαστήριον
ἀπαχθεὶς παρ' ἀκριβέσι λογισταῖς τῆς ἀληθείας ἐξετασθήσεται, πότερον
ἑκὼν ἀπέκτεινεν ἢ ἄκων· κἂν ἐπιβεβουλευκὼς ἀνευρίσκηται γνώμῃ
ἀνοσίῳ, θνῃσκέτω, μηδὲν παρόσον δεσπότης ἐστὶ κερδαίνων εἰς τὸ
142 σωθῆναι. ἐὰν δὲ μὴ εὐθὺς ἐκ τῶν πληγῶν οἱ τυπτηθέντες ἀναιρεθῶσιν,
ἀλλὰ βιώσωσιν ἡμέραν μίαν ἢ καὶ δύο, μηκέθ' ὁμοίως ὁ δεσπότης
ὑπόδικος ἔστω φόνου, πλεονέκτημα εἰς ἀπολογίαν πεπορισμένος τὸ μήτε
παραχρῆμα τύπτων ἀνελεῖν μήθ' ὕστερον, ἔχων κατὰ τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ
ζῆν ἐάσας ὅσον βιοῦν οἷοί τε ἦσαν χρόνον, εἰ καὶ παντάπασιν ὀλίγον·
χωρὶς τοῦ μηδένα οὕτως ἠλίθιον εἶναι, ὡς λυπεῖν ἕτερον ἐπιχειρεῖν, ἐν
143 οἷς αὐτὸς ἀδικηθήσεται. κτείνων δέ τις οἰκέτην πολὺ πρότερον ἑαυτὸν
βλάπτει, ὑπηρεσιῶν τε ἃς παρὰ ζῶντος εἶχε στερόμενος καὶ τὴν τιμὴν
ζημιούμενος καὶ πλείστην ἴσως. ἐὰν μέντοι θανάτου πεπραχὼς ἄξια
τυγχάνῃ, πρὸς τοὺς δικαστὰς ἀγέτω καὶ δηλούτω τὸ ἀδίκημα, τοὺς νόμους
κυρίους ποιῶν τῆς τιμωρίας ἀλλὰ μὴ ἑαυτόν.

Κατὰ ζῴων ἀλόγων ἃ παραίτια γίνεται θανάτου.

144 (26.) Ἐάν τινα ταῦρος ἀναπείρας ἀποκτείνῃ, καταλευέσθω — ἀσφαγὴς
γὰρ ἱερείοις — καὶ ἄβρωτα ἔστω τὰ τούτου κρέα. διὰ τί; ὅτι τροφὴν ἢ
προσόψημα τροφῆς ἀνθρώπων γίνεσθαι τὰ τοῦ κτείναντος ἄνθρωπον

1 οὐκ SF: οὐ γὰρ ceteri (Turn.); οὐκ ἄρα Mang. 2 ἀπαχθεὶς S: om. A, ἀχθεὶς ceteri (v) 3 εὑρίσκηται F 4 ἀνοσίῳ SF: ἀνοσίᾳ ceteri (v) 6 ἀλλὰ βιώσωσιν om. F in lac. δ' ἡμέραν F καὶ om. AH^2 μηκέθ' ὁμοίως S, μηκέτι ὁμοίως F: μηκέθ' (om. ὁμοίως) ceteri (v) 7 φόνου v: φόνῳ codd. (ω in ras. ex ου A) πλεονέκτημ' MGH^{1}P μήτε SF: μὴ ceteri (v) 8 ἔχειν S 9 βιοῦν F: βιωτὸν ceteri; βιῶναι v τε SF: τ' ceteri 11. 12 ἑαυτὸν βλάπτει F: κτείνει αὐτὸν S^1 (ἑαυτὸν S^2), βλάπτει ἑαυτὸν ceteri (v) 12 τε F: om. ceteri (v) ζώντων S στερόμενος F: στερούμενος ceteri (v) 13 πλείστην ἴσως] πλεῖστον ἴσως F, πλείστων ὅσων S θανάτου πεπραχὼς ἄξια S: πεπραχὼς θανάτου ἄξια F, θανάτου ἄξια πεπραχὼς ceteri (v) 14 τυγχάνῃ SF: τυγχάνοι ceteri 15 ἑαυτῶν AH^2 16 tit. κατὰ ζῴων ἀλόγων ἃ παραίτια γίνεται θανάτου F: κατὰ ζῴων ἀλόγων ἃ παραίτια θανάτου γίνεται: περὶ ταύρου ἀνδροφόνου S mg M, κατὰ ζῴων ἀλόγων ἅπερ αἴτια γίνεται θανάτου ceteri (v) 17 ἐφεξῆς λέγει ante ἐὰν add. AH^2 ἀναπήρας S ἀσφαγὴς AH^{2}GH^{1}P: σφαγὴ F, ἀσφαγῆ SM (v): ἀπρεπὴς coni. Wendl. 18 ἐν ἱερείοις AH^2 (Mang.), ἱερείοις ὅσιον F ἄβρωτα SFM: ἄβρωτ' ceteri ἔστω] ἤτω F τὰ τούτου κρέα SMP: τούτου τὰ κρέα ceteri (v) κρέη (sic) AH^2 διὰ τί; ὅτι] διότι M 18. 19 ἢ προσόψημα τροφῆς om. S 19 ἀνθρώπων F: ἀνθρώπου S, ἀνθρώπῳ ceteri (v)

5 sqq. Exod. 21,21. 17 Exod. 21,28. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 281.

οὐχ ὅσιον. ἐὰν δὲ ὁ τοῦ κτήνους κύριος ἄγριον εἰδὼς καὶ ἀτίθασον 145
μήτε καταδήσῃ μήτε κατακλείσας φυλάττῃ, τύχῃ δὲ καὶ παρ' ἑτέρων
πεπυσμένος ὅτι οὐκ ἔστι χειρόηθες, ἄφετον ἐάσας ἐκνέμεσθαι ὥσπερ
αἴτιος ὑπόδικος ἔστω· καὶ τὸ μὲν ἀναπεῖραν αὐτίκα θνῃσκέτω, ὁ δὲ
κύριος προσαναιρείσθω ἢ λύτρα καὶ σῶστρα κατατιθέσθω, τὸ δὲ δικα-
στήριον ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι διαγνώσεται. εἰ μέντοι δοῦλος ὁ
ἀναιρεθεὶς εἴη, τὴν τιμὴν ἐπανορθούσθω τῷ δεσπότῃ. ἐὰν δὲ μὴ 146
324 M. ἄνθρωπον ἀλλὰ | κτῆνος ἀναπείρῃ, τὸ τεθνηκὸς ὁ τοῦ κτείναντος λαβὼν
δεσπότης τὸ ὅμοιον ἀποτισάτω, [διότι τὸ ἀνήμερον τοῦ ἰδίου προαισθανό-
μενος οὐκ ἐφυλάξατο· κἂν αὐτὸ μέντοι τὸ θρέμμα ἀλλότριον ἀνέλῃ,
πάλιν ὅμοιον ἀποτινέτω,] χάριν εἰδὼς ἐπὶ τῷ μὴ πλείονα ζημίαν ὑπο-
μένειν ἄρξας ἐπηρείας.

(27.) Ὀρύγματα γῆς εἰώθασί τινες εὖ μάλα βαθύνειν ἢ φλέβας 147
πηγαζούσας ἀναστέλλοντες ἢ πρὸς ὑποδοχὴν ὀμβρίου ὕδατος, εἶθ' ὑπο-
νόμους εὐρύναντες ἀφανεῖς, δέον τὰ στόμια ἢ περιοικοδομῆσαι ἢ περι-
πωμάσαι, κατά τινα δεινὴν ῥᾳθυμίαν ἢ φρενοβλάβειαν ἐπ' ὀλέθρῳ
τινῶν εἴασαν ἀχανῆ. ἐὰν οὖν τις τῶν ὁδῷ παριόντων μὴ προ- 148
αισθόμενος κατὰ κενοῦ ἐπιβὰς ἐνεχθῇ καὶ τελευτήσῃ, ἐπιγραφέσθωσαν
οἱ βουλόμενοι ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος πρὸς τοὺς τὸ ὄρυγμα ποιησα-
μένους καὶ τιμάτω τὸ δικαστήριον ὅ τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι.

1 ἐὰν] κἂν F δὲ SF: δ' ceteri ἀτίθασον H^1, ἀττίθασον S: ἀτίθασσον ceteri 3 πεπευσμένος A χειρόηθες FM: χειροήθης ceteri (v) 3. 4 ὥσπερ αἴτιος SF: ὡς παραίτιος ceteri (v) 4 ἀνὰ πεῖραν FH^2, ἀναπῆραν M, πῆραν S 5 ἢ προσαναιρείσθω F, προσαιρείσθω AH^2 καὶ] ἢ F, ἢ (καὶ ss.) A, ἢ καὶ H^2 κατατιθέσθω om. AH^2 7 ἐπανορθούσθω F: ἐπανορθούτω ceteri μὴ] μηδ' F 8 ἀνασπείρῃ F^1, ἀναπήρῃ SM τὸ om. F 9 pr. τὸ om. F ἀποτινέτω F διότι — ἀποτινέτω (11) FL (v): om. ceteri; seclusi quippe interpolata 9. 10 προαισθόμενος coni. Mang. 11 ἀποτεινέτω F 11. 12 ὑπομεῖναι AH^2 13 tit. περὶ ὀρυγμάτων add. S mg M γῆς] γὰρ AH^2 14 ἀποδοχὴν F^1, ἀναδοχὴν S 14. 15 ὑπὸ νόμους A 15 post ἀφανεῖς add. ἢ προσόψημα τροφῆς S (v. sup. 190,18. 19) ἀφανεῖς, δέον τὰ] ἀφανῆ δὲ ὄντα F 15. 16 περιπωματίσαι F 17 εἰάσας (sic) S ⟨ἐν⟩ ὁδῷ conicio 18 ἐπιβὰς] προβὰς vel διαβὰς conicio ἐνεχθῇ] κατενεχθῇ coni. Mang. ἐπιγραφέσθωσαν FL^2: ἐπιγραφέσαν (τω ss.) S (τω ss. S^2), κρινέσθωσαν ceteri 19 οἱ βουλευόμενοι S 19 ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος πρὸς AH^2: ὑπὲρ om. MGH^{1}P, omnia om. SF (fort. recte) τοὺς om. AH^2

1 Exod. 21,29. 30. 6. 7 Exod. 21,32. 8 Exod. 21,36.

ἐὰν δὲ θρέμμα κατενεχθὲν ἀποθάνῃ, τὴν ἀξίαν τιμὴν ὡς ζῶντος ἐπανορθού-
149 σθωσαν τῷ δεσπότῃ τὸ νεκρὸν αὐτοὶ λαβόντες. ἀδελφὸν δὲ καὶ συγγενὲς ἀδίκημα δρῶσι τῷ λεχθέντι καὶ ὅσοι κατασκευάζοντες οἰκίας ἰσόπεδα καταλείπουσι τὰ τέγη, περιστεφανοῦν θωρακίοις δέον ὑπὲρ τοῦ μή τινα καταχρημνισθῆναι λαθόντα· φόνον γάρ, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, δρῶσι, κἂν μηδεὶς ὑποσυρεὶς ἀποθάνῃ, τό γε ἐπ' αὐτοὺς ἧκον μέρος. κολαζέσθωσαν οὖν ἐν ἴσῳ τοῖς ἀχανῆ τὰ στόμια τῶν ὀρυγμάτων καταλείπουσι.
150 (28.) Λύτρα παρὰ ἀνδροφόνου, ὃν δέον τεθνάναι, διαγορεύει ὁ νόμος μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐπὶ μειώσει τῆς τιμωρίας ἢ ὑπαλλαγῇ φυγῆς ἀντὶ θανάτου· αἵματι γὰρ αἷμα καθαίρεται, τῷ τοῦ κτείναντος τὸ
151 τοῦ ἐπιβουλευθέντος. ἐπεὶ δ' ὅρον οὐκ ἔχουσιν οἱ πονηροὶ τὰς φύσεις τοῦ πλημμελεῖν, ἀλλ' ἀεὶ μεγαλουργοῦσι προσυπερβάλλοντες καὶ τὰς κακίας ἐπιτείνουσι καὶ διαίρουσι πρὸς τὸ ἄμετρον καὶ ἀπερίγραφον, μυρίους μὲν θανάτους, εἴπερ οἷόν τε ἦν, ὥρισεν ἂν κατ' αὐτῶν ὁ νομοθέτης· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' οὐκ ἐνεδέχετο, τιμωρίαν ἄλλην προσδιατάττεται
152 κελεύων τοὺς ἀνελόντας ἀνασκολοπίζεσθαι. καὶ τοῦτο προστάξας ἀνατρέχει πάλιν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, ἡμερούμενος πρὸς τοὺς ἀνήμερα

1. 2 ἐπανορθούσθωσαν SF: ἐπανορθούτωσαν ceteri (v) 2 τὸ] τὸν F λαμβάνοντες F tit. περὶ οἰκοδομῆς οἰκίας add. S mg M 3 τῷ προλεχθέντι S καὶ ὅσοι SF: καὶ om. ceteri (v) 4 καταλίπουσι S στέγη F περιστεφανοῦν θωρακίοις δέον] ἐπιστεφανοῦσθαι δίκαιον θωρακίοις AH^2 6 γε SF: γ' ceteri αὐτοὺς F: αὐτοῖς ceteri (v) 7 οὖν SF: om. M, γοῦν ceteri (v) ἀχανῆ] ἀμηχανῆ G 7. 8 καταλιποῦσι S 9 tit. περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν λύτρα παρὰ ἀνδροφόνου add. S mg M παρὰ S: παρ' ceteri ἀνδροφόνου ὃν F: ἀνδροφόνων οὓς ceteri (v) 10 ἐπὶ μείονι F ἢ om. F ἀπαλλαγῇ S (sed ἀ corr. ex ὑ) 11 φυγῆς] φυγάς (sic) S, φυγὴν ἢ ἀτιμίαν ὁρίζοντας F 12 ἐπεὶ δ' ὅρον SFM: ἐπεὶ ὅρον A, ἐπεὶ κόρον ceteri (v) οἱ πονηροὶ om. AH^2 13 κακουργοῦσι SM (μεγαλουργοῦσι mg M) 14 ἐπιτείνουσι FL: ἀποτείνουσι (ἐ ϊ supra scr.) H^1, ἀποτείνουσι ceteri ἀπερίγραπτον M 15 μὲν SFM: μὲν γὰρ ceteri (v) τε SF: τ' ceteri ὥρισε F (ὥρισεν ἂν scripsi): ἤνεγκεν ἂν ceteri (v) 16 διατάττεται S, προσδιαπλάττεται F 17 ἀνελόντας] ἀναιρεθέντας F 18 ἐπὶ F: πρὸς ceteri (v) αὐτοῦ SF (αὑτοῦ scripsi): ἑαυτοῦ ceteri (v)

1 Exod. 21,33. 34. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *283* οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες ἐπιμελὲς ποιείσθωσαν, ὥστε σανίδων ἐπιβολαῖς ἔχειν κεκλεισμένα, οὐχ ὅπως τινὲς εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. (284) οὗ δ' ἂν εἰς ὄρυγμα τοιοῦτον μὴ κλειστὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. 3 Deut. 22,8. cf. *Ioseph. l. l.* περιβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς στέγεσιν ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα οὐκ ἐάσει τινὰς ἀποκυλισθέντας ἀπολέσθαι. 9 Num. 35,31. 32.

εἰργασμένους, καί φησι· μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἀνεσκολοπισμένοις, ἀλλ' ἐπικρυπτέσθωσαν γῇ πρὸ δύσεως καθαιρεθέντες. ἦν γὰρ ἀναγκαῖον τοὺς ἅπασι τοῖς μέρεσι τοῦ κόσμου πολεμίους μετεωρίσαντας εἰς τοὐμφανὲς ἐπιδείξασθαι μὲν αὐτοὺς ἡλίῳ καὶ οὐρανῷ καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι καὶ M. γῇ | κολασθέντας, πάλιν δὲ εἰς τὸν νεκρῶν χῶρον ὑποσῦραί τε καὶ καταχῶσαι, ὅπως μὴ τὰ ὑπὲρ γῆν μιαίνωσι.

(29.) Παγκάλως μέντοι κἀκεῖνο διατέτακται, πατέρας ὑπὲρ υἱῶν 153 μὴ ἀποθνῄσκειν μηδ' υἱοὺς ὑπὲρ γονέων, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ἄξια θανάτου δεδρακότων αὐτὸν ἰδίᾳ μόνον ἀναιρεῖσθαι, διὰ τοὺς ἢ βίαν τοῦ δικαίου προτιμῶντας ἢ πάνυ φιλοστόργους. οὗτοι μὲν γὰρ διὰ περιττὴν καὶ 154 ὑπερβάλλουσαν εὔνοιαν ἐθελήσουσι πολλάκις ἄσμενοι προαποθνῄσκειν, αὐτοὺς ἐπιδιδόντες ὑπὲρ τῶν ἐνόχων οἱ ἀνυπαίτιοι, μέγα κέρδος νομίζοντες τὸ μὴ ἐπιδεῖν κολαζομένους ἢ τοὺς γεννήσαντας υἱοὶ ἢ τοὺς παῖδας γονεῖς, ὡς ἀβίωτον καὶ παντὸς ἀργαλεώτερον θανάτου τὸν αὖθις χρόνον βιωσόμενοι. πρὸς οὓς λεκτέον· „ἡ εὔνοια ὑμῶν οὐκ ἔχει καιρόν, 155 τὰ δ' ὅσα μὴ ἐν καιρῷ ψέγεται δεόντως, ἐπεὶ καὶ τὰ καίρια ἐπαινεῖται. χρὴ μέντοι φιλεῖν τοὺς ἄξια φιλίας δρῶντας, πονηρὸς δ' οὐδεὶς πρὸς ἀλήθειαν φίλος. συγγενεῖς δὲ καὶ ἐν συγγενέσι φίλους καλουμένους ἠλλοτρίωσαν αἱ μοχθηρίαι πλημμελοῦντας· συγγένεια γὰρ οἰκειοτέρα τῆς πρὸς αἵματος ἡ πρὸς δικαιοσύνην καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ὁμολογία, ἣν ἐκλιπών

1 ἀνασκολοπισμένοις S   ἀλλὰ A   2 ἦν] τί S   3 τοὺς] τοῖς S   ἐν ἅπασι SF   μετεωρήσαντας AH², μετεωρήσαντας S (σιν ss. S²)   εἰς] ἐκ A   3. 4 τὸ ἐμφανὲς F   4 οὐρανῷ] σελήνῃ A   5 δὲ FM: δ' ceteri   τε om. F   6 γῆν S: γῆς ceteri (v)   7 tit. οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων add. S mg M   διατετάχθαι AH²   9 αὐτῶν F   11 ἐθέλουσι coni. Mang.   προαποθνήσκειν codd.: προσαποθνήσκειν v   12 ἑαυτοὺς M, αὐτοὺς FGH²P, αὐ in αὑ corr. H¹   ἐπιδόντες G   τῶν om. F   οἱ δ' ἀνυπαίτιοι F, οἱ δ' ὑπαίτιοι S   13 ἐπιδεῖν FM, ἐφιδεῖν (π ss.) S: ἰδεῖν ceteri (v)   alt. ἢ codd.: ἢ καὶ v   14 ἀβιώτατον S   ἀργαλεώτατον SFMG   15 ἡμῶν G   16 τὰ δὲ μὴ ὅσα S   ἐπεὶ] ἐπὶ S   καὶ om. S   17 φιλίας SFL²: φιλοσοφίας ceteri   18 καὶ] ἔτι καὶ F   ἐν et φίλους om. S   καλουμένους] καλοῦμεν οὓς F   18. 19 ἠλλοτρίωσαν] ἢ ἀλλοτρίως ἂν S   19 πλημμελοῦνται S (sed ι corr. ex σ)   τῆς] τοῦ H¹P (Turn.)   20 πᾶσαν] πᾶσαν ἄλλην H¹P (v)   ἣν] ἡ AH²   ἐκλιπὼν SF: ἐκλείπων ceteri (v)

1 Deut. 21,22. 23.   7 Deut. 24,16. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 289.*
17. 18. 19. 20 Vindob. hist. gr. fol. 59r τοῦ αὐτοῦ περὶ φιλίας: χρὴ μέντοι φιλεῖν τοὺς ἄξια φιλίας δρῶντας· πονηρὸς δ' οὐδεὶς πρὸς ἀλήθειαν φίλος: — περὶ συγγενείας: συγγένεια γὰρ οἰκειοτέρα τῆς πρὸς αἵματος ἡ πρὸς δικαιοσύνην καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ὁμολογία: —

τις οὐκ ἐν ὀθνείοις καὶ ξένοις μόνον ἀλλὰ καὶ ἐν ἀσπόνδοις ἐχθροῖς
156 ἀναγράφεται. τί οὖν κατεψευσμένον ὄνομα εὐνοίας ὅ τι χρηστὸν καὶ
φιλάνθρωπόν ἐστιν ὑποδύεσθε, τἀληθῆ μαλακίαν καὶ ἀνανδρίαν παρα-
καλυπτόμενοι; ἢ οὐκ ἄνανδροι τὰς φύσεις, παρ' οἷς οἴκτου λογισμὸς
ἡττᾶται; καὶ ταῦθ' ἵνα διπλοῦν ἀδίκημα δράσητε, τοὺς μὲν ὑπαιτίους
ῥυόμενοι τῆς τιμωρίας, αὐτοὺς δ' ἐπὶ μηδενὶ μεμφθέντας τὸ παράπαν
157 οἰόμενοι δεῖν ἀντ' ἐκείνων κολάζειν;" (30.) ἀλλ' οὗτοι μὲν ὑποτίμησιν
ἔχουσι τὸ μηδὲν θηρᾶσθαι ἐπ' ὠφελείᾳ καὶ τὸ λίαν πρὸς τοὺς ἐγγυτάτω
γένους φιλόστοργον, ὑπὲρ ὧν τῆς σωτηρίας ἀποθνήσκειν ἄσμενοι δια-
158 νοοῦνται. τοὺς δὲ ὠμοθύμους καὶ τὴν φύσιν θηριώδεις τίς οὐκ ἂν
προβάλοιτο τῶν οὐ λέγω μετρίων ἀλλὰ καὶ τῶν μὴ σφόδρα ἀτιθάσων
τὴν ψυχήν, οἳ ἢ λάθρα τεχνάζουσιν ἢ ἐπιθαρροῦσι φανερῶς ἑτέροις
ἀνθ' ἑτέρων τὰς μεγίστας ἐπανατείνεσθαι συμφοράς, φιλίαν ἢ συγγένειαν
ἢ κοινωνίαν ἤ τι ὁμοιότροπον ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν οὐδὲν ἠδικηκότων προ-
φασιζόμενοι; καὶ ταῦτα δρῶσιν ἔστιν ὅτε μηδὲν πεπονθότες δεινόν.
159 ἕνεκα δὲ πλεονεξίας ἢ ἁρπαγῆς. πρώην τις ἐκλογεὺς φόρων ταχθεὶς
παρ' ἡμῖν, ἐπειδή τινες τῶν δοξάντων ὀφείλειν διὰ πενίαν ἔφυγον δέει
τιμωριῶν ἀνηκέστων, γύναια τούτων | καὶ τέκνα καὶ γονεῖς καὶ τὴν p. 3..
ἄλλην γενεὰν ἀπαγαγὼν πρὸς βίαν, τύπτων καὶ προπηλακίζων καὶ πάσας
αἰκίας αἰκιζόμενος, ἵν' ἢ τὸν φυγόντα μηνύσωσιν ἢ τὰ ὑπὲρ ἐκείνου
καταθῶσιν οὐδέτερον δυνάμενοι, τὸ μὲν ὅτι ἠγνόουν, τὸ δ' ὅτι οὐχ

1 οὐκ] οὐδ' S ἐν οὐκ transp. M pr. καὶ] ἢ AH^2 μόνον SF, μόνον corr. ex μᾶλλον H^1: μᾶλλον ceteri 2 κατεψευσμένον S^{2}FAH^2: κατεψευσμένοι ceteri (v) ὄνομ' AG 3 ὑποδύεσθε S^{2}MGH^1 corr.: ὑποδύεσθαι ceteri 3. 4 περικαλυπτόμενοι AH^2 4 τὰς φύσεις F: om. ceteri (v) οἴκτου SH^2, οἴκτω^{ου} A: οἴκτω ceteri (v) 5 ἡττᾶται SF: ἥττηται ceteri (v) 6 αὐτοὺς SAH^1 corr.: τοὺς F, αὐτοὺς ceteri δὲ AH^2 7 οὗτοι] αὐτοὶ S 8 μηδὲν scripsi: μηδενὸς codd. (v); τὸ μὴ ἰδίαν θηρᾶσθαι ὠφέλειαν coni. Mang. 10 δὲ F: δ' ceteri ὁμοθύμους F, ὠμοθύμους οὓς S τὴν φύσιν] τοὺς φύσει AH^2 τίς et ἂν om. S 11 ἐκθύσαιτο (ἐκμυσάξαιτο coni. Wendl.) καὶ προβάλοιτο F ἀποβάλλοιτο S λέγω S^{1}M: λόγω ceteri σφόδρ' GH^{1}P (v) ἀτιθάσων GP, ἀττιθάσων S: om. F, ἀτιθάσσων ceteri (v) 12 οἳ] οἷον M ἐπιθαρροῦσιν S 14 ὁμοιότροπον om. S ἠδικηκότων SF: ἠδικημένων ceteri (v) 14. 15 προφασιζόμενον^{τες} G 15 πεπονθόσι A 16 πρώην] πρώων A, πρωων (i. e. πατρώων) H^2 17 ὀφείλειν om. A ἔφυγον codd.: ἔφευγον v 18 ἀνεικέστων S καὶ τέκνα τούτων transp. AH^2 19 ἐπαγαγὼν S τύπτων—αἰκιζόμενος (20) om. in textu H^1, add. mg H^1 19. 20 πάσαις αἰκίαις H^1 (v) 20 αἰκίας om. S τοὺς φυγόντας coni. Mang. μηνύσωσιν F: καταμηνύσωσιν ceteri (v) 21 οὐδέτεροι AH^2 δυνάμεν^{α}οι A pr. ὅτι] ὅτ' AH^2

ἧττον τοῦ φυγόντος ἀπόρως εἶχον, οὐ πρότερον ἀνῆκεν, ἢ βασάνοις καὶ
στρέβλαις τὰ σώματα κατατείνων ἀποκτεῖναι κεκαινουργημέναις ἰδέαις
θανάτου· ἄμμου σπυρίδα πλήρη βρόχοις ἐκδησάμενος ἀνήρτα κατὰ τῶν 160
αὐχένων, βαρύτατον ἄχθος, ἱστὰς ἐν ὑπαίθρῳ κατὰ μέσην ἀγοράν, ἵν'
οἱ μὲν ἀθρόαις τιμωρίαις, ἀνέμῳ καὶ ἡλίῳ καὶ τῇ ἀπὸ τῶν παριόντων
αἰσχύνῃ καὶ τοῖς ἐκκρεμαμένοις ἄχθεσι, βιαζόμενοι χαλεπῶς ἀπαγο-
ρεύωσιν, οἱ δὲ θεώμενοι τὰς τούτων τιμωρίας προαλγῶσιν· ὧν ἔνιοι 161
τρανότερον τῆς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν διὰ τῆς ψυχῆς λαβόντες αἴσθησιν,
ὡς ἐν τοῖς ἑτέρων σώμασιν αὐτοὶ κακούμενοι, τῷ βίῳ προαπετάξαντο
ξίφεσιν ἢ φαρμάκοις ἢ ἀγχόναις, μεγάλην ὡς ἐν κακοπραγίαις νομίζοντες
ἐπιτυχίαν τὴν ἄνευ βασάνων τελευτήν· οἱ δὲ μὴ φθάσαντες ἑαυτοὺς 162
διαχρήσασθαι, καθάπερ ἐν ταῖς τῶν κλήρων ἐπιδικασίαις, κατὰ στοῖχον
ἤγοντο οἱ ἀπὸ τοῦ γένους πρῶτοι καὶ μετ' αὐτοὺς δεύτεροι καὶ τρίτοι
μέχρι τῶν ὑστάτων· καὶ ὁπότε μηδεὶς λοιπὸς εἴη τῶν συγγενῶν, διέβαινε
τὸ κακὸν καὶ ἐπὶ τοὺς γειτνιῶντας, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπὶ κώμας καὶ
πόλεις, αἳ ταχέως ἔρημοι καὶ κεναὶ τῶν οἰκητόρων ἐγένοντο μετανι-
σταμένων καὶ σκεδαννυμένων ἔνθα λήσεσθαι προσεδόκων. ἀλλ' οὐδὲν 163
ἴσως θαυμαστόν, εἰ φορολογίας ἕνεκα βάρβαροι τὰς φύσεις, ἡμέρου
παιδείας ἄγευστοι, δεσποτικοῖς πειθαρχοῦντες ἐπιτάγμασι τοὺς ἐτησίους
ἀναπράττουσι δασμούς, οὐ μόνον ἐκ τῶν οὐσιῶν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σωμά-
των, ἄχρι καὶ ψυχῆς τοὺς κινδύνους ἐπιφέροντες ὑπὲρ ἑτέρων ἑτέροις.
ἤδη δὲ καὶ οἱ τῶν δικαίων ὅροι καὶ κανόνες, αὐτοὶ οἱ νομοθέται, πρὸς 164
δόξαν μᾶλλον ἢ πρὸς ἀλήθειαν ἀπιδόντες, τῶν ἀδικωτάτων ὑπέμειναν

---

1 φυγόντως (sic) FP 2 κατατείνων SFMP: κατακτείνων ceteri (Turn.) 3 ἄμμου σπυρίδα πλήρη FL^2: πληροῦν ἢ (ἄ. σπ. om.) S, ἄ. σ. π. om. ceteri ἐκδησάμενος om. AH^2 ἀνῆρται P 3. 4 τῶν αὐχένων SFM: τὸν αὐχένα ceteri (Turn.) 4 ἐν ὑπαίθρῳ om. AH^2 5 ἀθρόοις S pr. καὶ om. AH^2 6 βιαζόμενοι] πιεζόμενοι coni. Mang. 6. 7 ἀπαγορεύωσιν SFM: ἀπαγορεύσωσιν ceteri (v) 7 προσαλγῶσιν F, προάγωσιν S, προαλλαγῶσιν AH^2 8 τρανότερον SF: τρανοτέραν ceteri (v) 9 κακούμενοι] καλούμενοι S 10 ἢ ξίφεσιν S μεγάλαις AH^2 ἐν om. M κακοπραγίᾳ AH^2 10. 11 νομίζοντες ἐπιτυχίαν om. F 11 εὐτυχίαν coni. Mang. ἑαυτοὺς SF: αὐτοὺς MH^1 corr., αὐτοὺς AH^{2}GP 12 κλήρων καὶ ἐπικλήρων F στοῖχον SFM: στοιχεῖον ceteri (v); στίχον voluit Mang. 13 μετὰ τούτους S 14 μηδεὶς λοιπὸς F: μηδεὶς λοιπὸν SGH^{1}P, λοιπὸν μηδεὶς MAH^2 τῶν συγγενῶν F: τῶν om. ceteri (v) 15 ἔστιν S 16 κεναὶ om. A ἐγίνοντο S^{2}AP 17 προσεδόκουν H^{1}P 18 βάρβαροι τὰς φύσεις βάρβαροι (sic) AH^2 19 πειθαρχοῦντες δεσποτικοῖς transp. H^{1}P (v) ἐπιτάγμασι(ν) SF: προστάγμασι ceteri (v) 21 ἄχρι SF: μέχρι ceteri (v) ὑποφέροντες S 22 ἤδη δὲ et οἱ om. S αὐτοὶ νομοθέται οἱ S 23 δόξας F ἀπιδόντες] ἀποδιδόντες τὰ AH^2 ἀδικωτάτων codd.: ἀδικημάτων Turn.

γενέσθαι, κελεύσαντες τοῖς μὲν προδόταις τοὺς παῖδας συναναιρεῖσθαι,
165 τοῖς δὲ τυράννοις τὰς ἐγγυτάτω πέντε οἰκίας. διὰ τί; φαίην ἄν· εἰ μὲν γὰρ συνεξήμαρτον, καὶ συγκολαζέσθωσαν, εἰ δὲ μήτε κατεκοινώνησαν μήτε ζηλωταὶ τῶν ὁμοίων ἐγένοντο μήτε ταῖς τῶν οἰκείων εὐτυχίαις ἐπαρθέντες ἐνηδυπάθησαν, τίνος χάριν ἀναιρεθήσονται; ἢ δι' ἓν τοῦτο μόνον, ὅτι συγγενεῖς εἰσι; γένους γὰρ ἢ | παρανομημάτων αἱ τιμωρίαι; p. 327
166 χρηστῶν ἴσως ὑμεῖς, ὦ σεμνοὶ νομοθέται, τῶν οἰκείων ἐλάχετε· μοχθηροὶ δ' εἴπερ ἐγένοντο, δοκεῖτέ μοι μηδ' ἂν εἰς νοῦν ποτε βαλέσθαι τὰς τοιαύτας προστάξεις, ἀλλὰ καὶ γράφοντας ἑτέρους δυσχερᾶναι, διὰ τὴν τοῦ μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν προφυλακὴν * * * τὸν ἐν ἀσφαλεῖ βίῳ διάγοντα μετὰ τῶν κινδυνευόντων σκοπεῖν καὶ ἐν ταῖς ἴσαις κακοπραγίαις ἐξετάζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει δέος, ὃ φυλαττόμενός τις οὐδ' ἂν ἕτερον περιίδοι, τὸ δ' ἐστὶν ἄφοβον, ὑφ' οὗ πολλάκις ἀνεπείσθησάν
167 τινες ἀλογεῖν ἀνθρώπων ἀνυπαιτίων ἀσφαλείας. ταῦτ' οὖν ἐκλογισάμενος ὁ ἡμέτερος νομοθέτης καὶ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἁμαρτήματα συνιδὼν ὡς φθοροποιὰ τῆς ἀρίστης πολιτείας ἀπεστράφη καὶ διεμίσησε [καὶ] τοὺς χρωμένους εἴτε ῥᾳθυμίαις εἴτε ἀπανθρωπίαις καὶ κακίαις καὶ οὐδέποτέ

2 τοῖς δὲ τυράννοις] τῶν τυράννων AH² τὰς ἐγγυτάτω om. AH² ἐγγυτάτω] ἀνωτάτω H¹ τὰς . . . οἰκίας] τοὺς . . . οἰκείους coni. Mang. 3 μήτε] μὴ S 4 ἐγίνοντο AH² οἰκείων] οἰκιῶν S συντυχίαις S 5 ἐπαρθέντας G ἀναιρεθήσονται SFM: ἀναιρήσονται ceteri (Turn.) 6 μόνον om. A 7 ὡς σεμνοὶ S, σεμνοὶ om. M 8 ἐγίνοντο A μηδ' ἂν] μηδὲ F 8. 9 βάλλεσθαι S 9 προστάξεις] πράξεις AH² γράφοντας ἑτέρους S: γράφοντος ἑτέρου F, γράφουσιν ἑτέροις ceteri (v) δυσχεραίνειν S 10 τὴν om. S ἀνηκέστατον S πρὸς φυλακὴν F lacunam indicavit Mang. ἀσφαλῆ S 10. 11 ἀσφαλείᾳ βίου H¹P 11 μετὰ om. S σκοπεῖν suspectum 12 ἐξετάζεσθαι F: συνεξετάζεσθαι ceteri (v) ἔχειν S ὃ om. S 12. 13 οὐδ' ἂν] οὐδὲν S, οὐδένα F, οὐκ ἂν AH² 13 τόδ' ἔστιν M ἀφ' οὗ AH² ἐπείσθησαν AH², ἀνεσπάσθησαν L (Turn.) 14 ἀλογεῖν om. F ἀσφαλείας SFM: ἀσφάλειαν AH², ἀσφαλείαις GH¹P (v) 15 τὰ om. S παρὰ τοῖς ἄλλοις F, πέρα τοῖς ἄλλοις S: παρ' ἄλλοις ceteri (v) ἁμαρτήμασιν S 16 ἀρίστης] ἄλλης S ἐμίσησε S καὶ post διεμίσησε seclusit Mang. 17 alt. εἴτε F: εἴτ' ceteri utrumque καὶ om. F κακίας F

1 cf. *Cic. de invent. II 144* Ex contrariis autem legibus controversia nascitur . . . hoc modo: lex: Qui tyrannum occiderit, Olympionicarum praemia capito et quam volet sibi rem a magistratu deposcito et magistratus ei concedito. et altera lex: Tyranno occiso quinque eius proximos cognatione magistratus necato. *Curtius Ruf. VI 42,20* Interim equites . . . legem Macedonum veriti, qua cautum erat, ut propinqui eorum qui regi insidiati essent cum ipsis necarentur, alii se interficiunt, alii . . . fugiunt.

τινα τῶν συμβεβιωκότων ἐξέδωκεν ἐπὶ τιμωρίᾳ προσθήκην ποιησάμενος αὐτὸν ἀδικημάτων ἑτέρων. διόπερ ἄντικρυς ἀπεῖπεν υἱοὺς ἀντὶ γονέων 168
ἢ γονεῖς ἀντὶ υἱῶν ἀναιρεῖσθαι, δικαιώσας ὧν τὰ ἁμαρτήματα τούτων εἶναι καὶ τὰς τιμωρίας, εἴτε ζημίας χρημάτων εἴτε καὶ πληγὰς καὶ βιαιοτέρας ὕβρεις εἴτε τραύματα καὶ πηρώσεις καὶ ἀτιμίας καὶ φυγὰς καὶ ὅσα ἄλλα τῶν ἐπὶ δίκαις· ἑνὸς γὰρ τοῦ μὴ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου κτείνειν μνησθεὶς καὶ τὰ ἡσυχασθέντα προσπεριέλαβεν.

Περὶ τοῦ μὴ ἀναισχυντεῖν γυναῖκας.

(31.) Ἀγοραὶ καὶ βουλευτήρια καὶ δικαστήρια καὶ θίασοι καὶ 169
σύλλογοι πολυανθρώπων ὁμίλων καὶ ὁ ἐν ὑπαίθρῳ βίος διὰ λόγων καὶ πράξεων κατὰ πολέμους καὶ κατ' εἰρήνην ἀνδράσιν ἐφαρμόζουσι, θηλείαις δὲ οἰκουρία καὶ ἡ ἔνδον μονή, παρθένοις μὲν εἴσω κλισιάδων τὴν μέσαυλον ὅρον πεποιημέναις, τελείαις δὲ ἤδη γυναιξὶ τὴν αὔλειον. διττὸν γὰρ πόλεων εἶδος, μειζόνων καὶ βραχυτέρων· αἱ μὲν οὖν μείζους 170
ἄστη καλοῦνται, οἰκίαι δ' αἱ βραχύτεραι. τὴν δ' ἑκατέρων προστασίαν διειλήχασιν ἄνδρες μὲν τῶν μειζόνων, ἧς ὄνομα πολιτεία, γυναῖκες δὲ τῶν βραχυτέρων, ἧς ὄνομα οἰκονομία. μηδὲν οὖν ἔξω τῶν κατὰ τὴν 171
οἰκονομίαν πολυπραγμονείτω γυνὴ ζητοῦσα μοναυλίαν μηδ' οἷα νομὰς κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐν ὄψεσιν ἀνδρῶν ἑτέρων ἐξεταζέσθω, πλὴν εἰς ἱερὸν ὁπότε

1 τῶν συμβεβιωκότων AH²GH¹P (coni. Mang.): τῶν συμβεβηκότων FL² (v), τῶν πολιτῶν M. om. S 2 ἑτέρους F ἀντεῖπεν F 3 ἀντὶ υἱῶν S: ἀνθ' υἱῶν ceteri (v) ὧν] ὧν ἂν F 5 βεβαιοτέρας A 6 ὅσα SFM: ὅσ' ceteri post δίκαις add. δή F τοῦ] τὸ P ἀνθ' ἑτέρων GH¹P (Turn.) 7 κτεῖναι A μνησθεὶς om. SF τὰ ἡσυχασθέντα] τὰς ἡσυχῇ S, ταύτας ἡσυχῇ F περιέλαβεν AH², προσλαβεῖν S 8 tit. περὶ τοῦ μὴ ἀναισχυντεῖν γυναῖκας SFAH² mg MH¹P: om. G 9 καὶ δικαστήρια om. F 10 ἐν] μὲν M 11 κατ' SF: κατὰ ceteri ἐφαρμόζουσιν SM 12 δὲ SF: δ' ceteri ἡ ἔνδον μονή S: ἡ om. ceteri (v) κλασιάδων (sic) S τὴν om. F 13 μέσαυλον F: μεταυτόν (sic) S, μεσαύλιον ceteri (v) δ' FAH² ἤδη om. SM γυναιξὶν S αὔλιον codd. 14 διττῶν S εἶδος πόλεων transp. H¹P (v), εἶδος πόλεως F 15 ἄστη S¹FAH²: ἄσται S², ἀσταὶ ceteri (v) οἰκεῖαι (sic) S 16 ἧς corr. ex οἷς H¹ 17. 18 κατ' οἰκονομίαν H¹P (v) 18 ζητοῦσαν A; ζηλοῦσα coni. Mang. μόνον αὐλίαν (sic) S νομὰς] σοβὰς coni. Mang. 19 post ἀνδρῶν inserunt verba ἐπελθεῖν — στρατεία (198,5. 6), eadem post ἀνδρῶν (198,4) repetunt AH² ἐξεταζέσθω] ἐργαζέσθω H¹ (Turn.) ὁπότε] ὁπόταν P, ὅπου S

12 cf. Menand. frg. 546 K. (Nauck, Mélanges gréco-romains VI 1 p. 119.)

δέοι βαδίζειν, φροντίδα ποιουμένη καὶ τότε μὴ πληθυούσης ἀγορᾶς, ἀλλ'
ἐπανεληλυθότων οἴκαδε τῶν πλείστων, ἐλευθέρας τρόπον καὶ τῷ ὄντι
ἀστῆς ἐν ἠρεμίᾳ θυσίας | ἐπιτελοῦσα καὶ εὐχὰς εἰς ἀποτροπὴν κακῶν p. 32[illegible]
172 καὶ μετουσίαν ἀγαθῶν. τὸ δὲ λοιδορουμένων ἢ συμπλεκομένων ἀνδρῶν
ἐπεχθεῖν τολμᾶν κατὰ πρόφασιν συμμαχίας ἢ βοηθείας γυναῖκας ἐπί-
ληπτον καὶ οὐ μετρίως ἀναίσχυντον, ἃς οὐδ' ἐν πολέμοις καὶ στρατείαις
καὶ τοῖς ὑπὲρ πάσης τῆς πατρίδος κινδύνοις ἐδικαίωσεν ὁ νόμος ἐξετά-
ζεσθαι, τὸ πρέπον ἰδών, ὅπερ ἀκίνητον ἀεὶ καὶ πανταχοῦ φυλάττειν
διενοήθη, νομίσας αὐτὸ τοῦτ' εἶναι καθ' αὑτὸ νίκης καὶ ἐλευθερίας καὶ
173 πάσης ἄμεινον εὐτυχίας. ἐὰν μέντοι καὶ πυθομένη τις ὑβρίζεσθαι τὸν
ἄνδρα, πόθῳ τῷ πρὸς ἐκεῖνον ἡττηθεῖσα φιλανδρίας, ὑπὸ τοῦ παρα-
στάντος πάθους ἐξορμῆσαι βιασθῇ, μὴ πλέον τῆς φύσεως ἀρρενούσθω
θρασυνομένη, μενέτω δὲ καὶ ἐν οἷς βοηθεῖ γυνή· πάνδεινον γάρ, εἰ
βουλομένη τις ὑπεξελέσθαι τὸν ἄνδρα ὕβρεως ὑβρισθήσεται πρὸς ἑαυτῆς
κατάπλεων ἀποφαινούσης τὸν ἴδιον βίον αἰσχύνης καὶ μεγάλων ὀνειδῶν
174 τῶν ἐπ' ἀνιάτῳ θρασύτητι. λοιδορήσεται γὰρ γυνὴ κατ' ἀγορὰν ῥῆμά
τέ τι τῶν ἀπηγορευμένων φθέγξεται, ἑτέρου δὲ κακηγοροῦντος οὐκ ἀπο-
δραμεῖται τὰ ὦτα ἐπιφράξασα; νυνὶ δὲ προβαίνουσί τινες, ὡς μὴ μόνον
ὑπὸ γλωσσαλγίας ἐν ἀνδρῶν ὄχλῳ [γυναῖκες] κακηγορεῖν καὶ προπη-
λακίζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας ἐπιφέρειν τὰς ὑφάσμασι καὶ ταλασίαις

---

1 πληθυούσης SM, πληθ[illegible]ούσης F: πληθούσης ceteri (v) 2 καὶ om. AH² 3 ἐρημίᾳ SF εἰς SFAH²: om. ceteri (Turn.) 4 μετουσιῶν A tit. περὶ γυναικὸς τῶν γεννητικῶν ἀνθρώπου λαβομένης add. S mg M τὸ] τῶν F 5 ἐπεχθεῖν S¹, ἐπελθεῖν S², ἐπέχειν F πρόφασιν] πρόθεσιν AH² (priore loco) ἢ] καὶ F 5. 6 ἐπίληπτον γὰρ AH² (priore loco) 6 οὐ μετρίως καὶ transp. AH² (altero loco) ἃς οὐδ'] ἢ δὴ οὐκ AH² (priore loco), οὐκ (pro οὐδ') etiam F στρατιαῖς S²F, στρατείᾳ AH² 9 καθ' αὑτὸ] κατ' αὐτὸν F νίκης SF: νίκην ceteri (Turn.) 10 καὶ πυθομένη τις F: τις καὶ πυθομένη ceteri (v) 11 φιλανδρίας vel secludendum vel post πάθους (12) transponendum videtur ὑπὸ ex ὑπὲρ corr. H¹ 12 ἐξορμῆσθαι H² 13 βοηθεῖ ex βοηθῇ corr. H¹, βοηθῇ P ἡ γυνὴ S (sed ἡ add. S² ut vid.) 14 ὑπερελέσθαι AH² ὕβρεως F: ὕβρεων ceteri (v) πρὸς ἑαυτῆς SF, πρὸς αὐτῆς MAH², πρὸς αὐτῆς GP: παρ' αὐτῆς H¹ (v) 16 λοιδορήσεται scripsi: λοιδορηθήσεται codd. (v) 16. 17 ῥήματά τε AH², ῥῆμα δὲ F 17 τι F: om. ceteri (v) δὲ SFAH²: τε ceteri (Turn.) κακηγοροῦντος H¹P: κατηγοροῦντος ceteri 17. 18 ἐπιδραμεῖται F 18 ὦτα SF: ὦτ' ceteri ἐπιφθέγξασα (sic) AH² 19 ὑπὸ γλωσσαλγίας F: γλωσσαλγίας (om. ὑπὸ) SMGP, γλωσσαλγίαις H¹ corr. (v), γλωσσαλγεῖν AH² γυναῖκες codd.: γυναῖκας Mang. γυναῖκες seclusi (fortasse post προβαίνουσι (18) transponendum) κατηγορεῖν SF, καὶ κακηγορεῖν AH² 19. 20 verba καὶ προπηλακίζειν huc trahenda esse vidit Mang.: post ἐπιφέρειν (20) tradunt codd. 20 alt. καὶ] ἢ AH²

ἀλλ' οὐ πληγαῖς καὶ ὕβρεσι καθάπερ παγκρατιαστῶν καὶ πυκτῶν ἐνα-
σκουμένας. καὶ τὰ μὲν ἄλλα [οἰστὰ καὶ] φέρειν ἄν τις δύναιτο· χαλεπὸν 175
δ' ἐκεῖνο, εἴ τις γυνὴ τοσοῦτον καταθρασύνοιτο, ὡς διαδράξασθαι τῶν
τοῦ διαφερομένου γεννητικῶν· μὴ γάρ, παρόσον ἀνδρὶ βοηθοῦσα δοκεῖ
τοῦτο πράττειν, ἀφείσθω, τῆς δ' ἄγαν θρασύτητος ἐπεχέσθω τίνουσα
δίκην, ὑφ' ἧς αὐτὴ μὲν τὰ ὅμοια ἐξαμαρτάνειν ἐθέλουσα αὖθις οὐκ ἂν
δύναιτο, τῶν δ' ἄλλων ὅσαι προπετέστεραι φόβῳ μετριάσουσιν· ἔστω
δ' ἡ δίκη χειρὸς ἀποκοπὴ τῆς ἁψαμένης ὧν οὐ θέμις. ἄξιον ἐπαινεῖν 176
καὶ τοὺς τῶν γυμνικῶν ἀγώνων ἀθλοθέτας, οἳ τῆς θέας ἀνεῖρξαν
γυναῖκας, ἵνα μὴ γυμνουμένοις ἀνδράσι παρατυγχάνουσαι τὸ δόκιμον
αἰδοῦς νόμισμα παρακόπτωσιν ἀλογοῦσαι φύσεως θεσμῶν, οὓς ὥρισεν
ἑκατέρῳ τμήματι τοῦ γένους ἡμῶν. οὐδὲ γὰρ ἄνδρας, ἀποτιθεμένων
ἐσθῆτας γυναικῶν, ἐμπρεπὲς παρατυγχάνειν, ἀλλ' ἑκατέρους τὰς τῶν
ἑτέρων ὄψεις ἐκτρέπεσθαι γυμνουμένων τοῖς τῆς φύσεως βουλήμασιν
ἑπομένους. εἶθ' ὧν ἡ ὄψις ἐπίληπτος, οὐ πολὺ μᾶλλον αἱ χεῖρες 177
ὑπαίτιοι; ὀφθαλμοὶ μὲν γὰρ καὶ ἃ μὴ βουλόμεθα πολλάκις ὁρᾶν ἀπελευ-
θεριάζοντες ἀποβιάζονται, χεῖρες δ' ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων τάξει τεταγ-
29 M. μέναι | μερῶν πειθαρχοῦσαι τοῖς ἡμετέροις ἐπιτάγμασιν ὑπηρετοῦσιν.
(32.) ἥδε μὲν αἰτία ἡ παρὰ πολλοῖς εἴωθε λέγεσθαι· ἑτέραν δὲ ἤκουσα 178
θεσπεσίων ἀνδρῶν τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τοῖς νόμοις ὑπολαμβανόντων εἶναι
σύμβολα φανερὰ ἀφανῶν καὶ ῥητὰ ἀρρήτων. ἦν δὲ τοιάδε· ψυχῆς,
ὥσπερ ἐν ταῖς συγγενείαις, ἡ μέν ἐστιν ἄρρην καὶ πρὸς ἀνδρῶν, ἡ δὲ

---

2 καὶ—οἰστὰ om. AH^2 οἰστὰ καὶ seclusi 3 δὲ ἐκεῖνο AH^2, δὲ κἀκεῖνο S καταθρασύνοιτο SF: καταθρασύναιτο ceteri (v) 4 παρόσων S^1 5 ἀφείσθω codd.: ἀφιέσθω Mang. δ' SF: γὰρ AH^2, δὲ ceteri ἐπισχέσθω M: ἐνεχέσθω coni. Mang. τείνουσα S 6 μὲν om. M ἐξαμαρτεῖν G ἐθέλουσ' AH^2H^1 7 δ' om. AH^2G ἄλλων] ὅσων S 8 δ' ἡ] δὴ FM ἐφαψαμένης coni. Mang. 9 τῶν om. AH^2 γυμνικῶν SFM: γυναικῶν GH^1P, γυναικείων AH^2 οἳ] οἵ τε AH^2 10 τὸ δοκιμώτατον F 10. 11 τὸ τῆς αἰδοῦς δόκιμον AH^2 11 περικόπτωσιν AH^2 θεσμόν S^1, corr. S^2 13 ἐμπρεπὲς SF: εὐπρεπὲς ceteri (v) τῶν om. M 14 ὄψεις] ὕβρεις S γυμνουμένων] γυμνοὺς μὲν ὧν F 15 ἑπομένοις AH^2, ἑπομένων F 15. 16 αἱ χεῖρες ὑπαίτιοι S: ὑπαίτιοι χεῖρες ceteri (v) ὑπαίτιοι corr. ex αἴτιοι A, ὑπαίτιον H^2 16 βουλόμενοι AH^2 16. 17 ἀπελευθεριάζοντες SF: ἐπελευθεριάζοντες ceteri (v) 17 ἀποβιάζονται SFMGP: ὑποβιάζονται H^1 (v), βιάζονται AH^2 17. 18 τάξει τεταγμέναι S: τεταγμέναι τάξει ceteri (v) 19 ἡ om. F (fort. recte) λέγειν F δὲ SF: δ' ceteri 21 ψυχή coni. Mang. 22 ἄρρεν S

3sqq. Deut. 25,11. 12.

θήλεια καὶ πρὸς γυναικῶν· ἄρρην μὲν ἡ μόνῳ θεῷ προσκληροῦσα
ἑαυτὴν ὡς πατρὶ καὶ ποιητῇ τῶν ὅλων καὶ πάντων αἰτίῳ, θήλεια δὲ ἡ
ἐκκρεμαμένη τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ καὶ ἀποτείνουσα καθάπερ χεῖρα
τὴν δύναμιν αὑτῆς, ἵνα τυφλῶς τῶν ἐπιτυχόντων ἐφάπτηται, γένεσιν
δεξιουμένη τὴν τροπαῖς ἀμυθήτοις χρωμένην καὶ μεταβολαῖς, δέον τὴν
179 ἀμετάβλητον καὶ μακαρίαν καὶ τρισευδαίμονα θείαν φύσιν. εἰκότως οὖν
τὴν ἐφαψαμένην χεῖρα τῶν διδύμων ἀποκόπτειν διείρηται συμβολικῶς,
οὐχ ὅπως ἀκρωτηριάζηται τὸ σῶμα στερόμενον ἀναγκαιοτάτου μέρους,
ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τῆς ψυχῆς πάντας τοὺς ἀθέους ἐκτέμνειν λογισμοὺς ἐπι-
βάθρᾳ χρωμένους ἅπασιν ὧν γένεσίς ἐστι· δίδυμοι γὰρ σύμβολον σπορᾶς
180 καὶ γενέσεως. ἑπόμενος δ' ἀκολουθίᾳ φύσεως κἀκεῖνο λέξω, ὅτι μονὰς
μέν ἐστιν εἰκὼν αἰτίου πρώτου, δυὰς δὲ παθητῆς καὶ διαιρετῆς ὕλης·
ὃς ἂν οὖν δυάδα πρὸ μονάδος τιμήσῃ καὶ δεξιώσηται, μὴ ἀγνοείτω
⟨τὴν⟩ ὕλην ἀποδεχόμενος μᾶλλον ἢ θεόν. ἧς χάριν αἰτίας ἐδικαίωσεν
ὁ νόμος ταύτην τὴν ἐπιβολὴν τῆς ψυχῆς ἀποκόπτειν οἷα χεῖρα· μεῖζον
γὰρ οὐκ ἔστιν ἀσέβημα ἢ τῷ παθητῷ τὴν τοῦ δρῶντος ἀνατιθέναι δύναμιν.
181 (33.) Μέμψαιτ' ἄν τις δεόντως τοὺς ἀνόμοια τοῖς ἀδικήμασι
τάττοντας ἐπιτίμια κατὰ τῶν εἰργασμένων, ζημίας χρημάτων ἐπ' αἰκίαις
ἢ ἐπὶ τραύμασι καὶ πηρώσεσιν ἀτιμίας ἢ ἐπ' ἀνδροφονίαις ἑκουσίοις
ἐλάσεις ὑπερορίους καὶ τὰς εἰς ἀεὶ φυγὰς ἢ δεσμοὺς ἐπὶ κλοπαῖς· τὸ
γὰρ ἀνώμαλον καὶ ἄνισον ἐχθρὸν πολιτείας ζηλούσης τὴν ἀλήθειαν.
182 ἰσότητος δὲ ὑφηγητὴς ὁ ἡμέτερος νόμος τὰ ὅμοια κελεύων τοὺς ἁμαρ-

1 προσκληροῦσα SM, προσηροῦσα F: προσκληροῦσ' ceteri 2 θῆλυς F 3 ὑπο-τείνουσα F χεῖρας M 4 αὐτῆς codd. 5 pr. τὴν] ταῖς AH² χρωμένη AH² 6 μακαρίαν SF: μακάριον ceteri (v) φύσιν θείαν transp. G 7 τῶν διδύμων χεῖρα transp. M ἀποκόπτεσθαι AH² διήρηται S, εἴρηται AH² 8 ἀκρωτηριάζῃ AH² στερούμενον S²H² 9 τοῦ] τοῦ τοὺς H¹ corr. (Turn.) πάντας SF: om. ceteri (Turn.) τοὺς ἀθέους F: τοὺς θεοὺς M, ἀθέους ceteri (v) ἐκτεμεῖν F, ἐκβάλλειν S 9. 10 ἐπὶ βάθρα A 10 ἅπασιν—ἑπόμενος δ' (11) om. H¹P, add. mg H¹ 11 ἑπόμενον G δ' om. S 13 οὖν ἂν transp. AH², οὖν om. S τιμήσῃ καὶ F: τιμήσας ceteri (v) ἀγνοήτω H¹P 14 τὴν addidi ἀποδεχόμενος] ἀμπεχόμενος F ἐδίκασεν S 15 τὴν om. Turn. ἐπιβουλὴν SP 16 τὴν om. F 17 μέμψαιτ' SF: μέμψαιτο δ' AH², μέμψεται δ' ceteri (v) δεόντως om. S ἀνόμοια] ἀνομία S 18 κατὰ om. M ἐπ'] εἶτ' S 19 ἐπὶ om. M τραύμασιν S ἀκουσίοις F 20 ἐσαεὶ S, ἀεὶ (om. εἰς) M ηδεεμοῦς (sic) S 21 ἐχθρὸν] ἔχθρα F, ἐχθρᾶς S οὐ ζητούσης S (sed οὐ add. S²) 22 δὲ S: δ' αὖ F, δ' ceteri κελεύων SFL: κελεύει ceteri (Mang.)

22 Exod. 21,24. 25. Lev. 24,19. 20. Deut. 19,19. 21.

τάνοντας ὑπομένειν οἷς ἔδρασαν, ἐκ τῶν οὐσιῶν, ἐὰν περὶ τὰς οὐσίας
ἀδικοπραγῶσι τῶν πλησίον, ἐκ τῶν σωμάτων, ἐὰν εἰς τὰ σώματα ἐξαμαρ-
330 M. τάνωσι κατὰ μέρη καὶ μέλη καὶ τὰς αἰσθήσεις· κἂν ἄχρι | μέντοι τῆς
ψυχῆς ἐπιβουλεύσωσιν, εἰς ψυχὴν τιμωρεῖσθαι κελεύει· ὑπομένειν γὰρ
ἀνθ' ἑτέρων ἕτερα μηδεμίαν ἔχοντα κοινωνίαν ἀλλὰ τοῖς εἴδεσιν ἀπηρ-
τημένα καταλυόντων νόμους ἐστίν, οὐ βεβαιούντων. ταυτὶ δέ φαμεν 183
τῶν ἄλλων [οὐχ] ὁμοίως ἐχόντων· οὐ γὰρ ταὐτὸν ἀλλοτρίῳ καὶ πατρὶ
πληγὰς ἐμφορῆσαι οὐδὲ ἄρχοντα ἢ ἰδιώτην κακῶς εἰπεῖν οὐδὲ ἐργάσασθαί
τι τῶν μὴ ἐφειμένων ἐν βεβήλοις ἢ ἱεροῖς χωρίοις οὐδ' ἐν ἑορταῖς καὶ
πανηγύρεσι καὶ δημοτελέσι θυσίαις καὶ πάλιν ἐν ἡμέραις αἷς μηδὲν
πρόσεστι τῶν εἰς ἐκεχειρίαν ἢ καὶ συνόλως ἀποφράσι, καὶ ὅσα ἄλλα
τοιουτότροπα διερευνητέον εἰς συναύξησιν ἢ μείωσιν κολάσεως.

Πάλιν ἐάν τις, φησίν, ὀφθαλμὸν οἰκέτου ἢ θεραπαίνης ἐκκόψῃ, ἐλευθέ- 184
ρους ἀφιέτω. διὰ τί; ὥσπερ τὴν τοῦ σώματος ἡγεμονίαν ἡ φύσις ἀνῆψε
κεφαλῇ χαρισαμένη καὶ τόπον οἰκειότατον ὡς βασιλεῖ τὴν ἄκραν — ἄνω
γὰρ αὐτὴν ἐπ' ἀρχὴν παραπέμψασα ἱδρύσατο καθάπερ ἀνδριάντι βάσιν
ὑποθεῖσα τὴν ἀπ' αὐχένος ἄχρι ποδῶν ἅπασαν ἁρμονίαν —, οὕτως
καὶ τῶν αἰσθήσεων τὸ κράτος ἀνέδωκεν ὀφθαλμοῖς· ὑπεράνω γοῦν καὶ

1 οἷς] οἷα M 2 ἀδικῶσι P τῶν πλησίον F, τῶν πλησίων S[1] (ut vid.): τὸν πλησίον ceteri (v) ἐάν] ἂν AH[2] 2. 3 ἐξαμαρτάνωσι(ν) SG: ἁμαρτάνωσι ceteri (v) 3 κατά τε S καὶ μέλη SF: ἢ μέλη M, ἢ καὶ μέλη ceteri (v) alt. καὶ om. A ἄχρι om. S; post μέντοι add. μέχρι mg S[2] 4 τιμωρεῖσθαι· κελεύειν γὰρ (om. ὑπομένειν) S 5 ἀνθ'] ἂν F ἕτερα om. G 5. 6 ἀπηρτιμένα S 6 ταυτὶ] ταυτει S 7 ⟨περὶ⟩ vel ⟨ἐπὶ⟩ τῶν ἄλλων coni. Mang. ἄλλων] ὅλων F οὐχ ὁμοίως ἐχόντων om. S οὐχ seclusi ἀλλοτρίῳ καὶ πατρὶ FNMG: ἀλλοτρίῳ καὶ δεόντως πατρὶ S, ἀλλοτρίῳ καὶ πατρίῳ AH[2], πατρὶ καὶ ἀλλοτρίῳ H[1]P (v) 8 pr. οὐδὲ S: οὐδ' ceteri ἄρχοντ' GH[1]P alt. οὐδὲ S: οὔτ' M, οὐδ' ceteri ἐργάσθαι (sic) F, ἐργάζεσθαι S (v) 9 ἐφειμένων F: ἐφιεμένων ceteri (v) οὐδ' ἐν] οὐδὲν G 10 θυσίαις] ἀσυλίαις S
ἢ
11 πρόσεστι] προσέτι S[2], ἔστι AH[2] ἄδειαν ἐκεχειρίαν S (ἢ ss. S[2]) ἐκκεχειρίαν AH[2]H[1]P pr. καὶ om. S ἀποφράσι AH[2]: ἀποφορὰς SFM, ἀποφορᾶς GH[1]P (Turn.) ὅσα SFM: ὅσ' ceteri 12 κολάσεων F 13 tit. περὶ ἐκκοπῆς ὀφθαλμοῦ (-ῶν S) οἰκέτου add. S mg M ὀφθαλμοὺς F 14 ἀφιέτω] ἐάτω F διὰ τί SF: διότι ceteri (v) τοῦ om. H[1]P (Turn.) ἀνῆψεν S 15 κεφαλὴν F τόπον] τὸ πᾶν S 16 ἀρχὴν] ἄκραν coni. Mang. παραπέμψασα SF: ἀναπέμψας ceteri (-ασ' v) ἀνδριὰν AH[2] 17 ἀπ'] ὑπ' F ἄχρι] μέχρι S πᾶσαν S ⟨σώματος⟩ ἁρμονίαν coni. Mang. οὕτως S: οὕτω ceteri 18 τὸ κράτος om. AH[2] ὀφθαλμούς AH[2]

7—8 N fol. 159[v]: οὐ γὰρ ταὐτὸν — κακῶς εἰπεῖν. 13 Exod. 21,26.

τούτοις ὡς ἄρχουσιν ἀπένειμεν οἴκησιν, βουληθεῖσα μὴ μόνον τοῖς ἄλλοις
ἀλλὰ καὶ χωρίῳ περισημοτάτῳ καὶ περιφανεστάτῳ τούτους γεραραι.
185 (34.) τὰς μὲν οὖν χρείας καὶ ὠφελείας, ἃς παρέχουσι τῷ γένει ἡμῶν
ὀφθαλμοί, μακρὸν ἂν εἴη καταριθμεῖσθαι· μίαν δὲ τὴν ἀρίστην λεκτέον.
φιλοσοφίαν ὤμβρησε μὲν ὁ οὐρανός, ἐχώρησε δὲ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς,
ἐξενάγησε δὲ ὄψις· πρώτη γὰρ αὕτη κατεῖδε τὰς λεωφόρους ἐπ' αἰθέρος
186 ὁδούς. ἀγαθῶν δέ, ὅσα πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθά, πηγὴ φιλοσοφία· ἧς ὁ
μὲν ἀρυτόμενος εἰς κτῆσιν καὶ χρῆσιν ἀρετῆς ἐπαινετός, ὁ δ' ἕνεκα
πανουργίας καὶ τοῦ κατασοφίσασθαί τινα ψεκτός· ἔοικε γὰρ ὁ μὲν ἀνδρὶ
συμποτικῷ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς συνεστιωμένους πάντας εὐφραίνοντι, ὁ
δὲ τῷ τὸν ἄκρατον εἰς παροινίαν καὶ ὕβριν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν πλησίον
187 ἐμφορουμένῳ. ὅτῳ δ' οὖν τρόπῳ φιλοσοφίαν ἐξενάγησεν ὄψις, ἤδη
λεκτέον. ἀναβλέψασα εἰς αἰθέρα κατεῖδεν ἥλιον καὶ σελήνην καὶ πλάνη-
τας καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας, τὴν ἱεροπρεπεστάτην οὐρανοῦ στρατιάν,
κόσμον ἐν κόσμῳ, εἶτ' ἀνατολὰς καὶ δύσεις καὶ χορείας ἐμμελεῖς καὶ
188 τεταγμέναις χρόνων περιόδοις συνόδους, ἐκλείψεις, ἐπιλάμψεις, εἶτ'
αὐξήσεις καὶ μειώσεις σελήνης, ἡλίου κινήσεις τὰς κατὰ πλάτος, ἀπὸ
μὲν τῶν νοτίων ἐπὶ τὰ βόρεια προσιόντος, ἀπὸ δὲ τῶν βορείων ἐξανα-

1 ὡς] ὡσὰν F 2 χωρίῳ SF (χωρίοις S^{2}): σημείῳ ceteri (v) περισημοτάτῳ καὶ περιφανεστάτῳ S (οις ss. S^{2}), περιφανεστάτῳ καὶ παρασημοτάτῳ AH^{2} γεραραι SF γεραίρειν ceteri (v) 3 παρέχουσι S: παρέχονται ceteri (v) 5 ὤμβρισε SG ὁ οὐρανός F: ὁ om. ceteri (v) δὲ SF: δ' ceteri 6 δὲ S: δ' ceteri αὕτη] ταύτη S ἐπ' αἰθέρος Mang.: ἀπ' αἰθέρος codd. Flor. 7 ὁδοὺς καὶ ὅσα Flor. δέ AH^{2}: δ' ceteri, om. S ἀγαθὴ S πηγὴ] ἐπήγαγε Flor. φιλοσοφίας $GH^{1}P$ 8 ἀρυτόμενος scripsi: ὀρεγόμενος F Flor., ἀρρυόμενος SH^{1}, ἀρυόμενος ceteri (v) χρῆσιν καὶ κτῆσιν transp. MAH^{2} 9 κατασοφίσασθαι Mang.: καταψηφίσασθαι codd. τινα] τινος A, om. Flor. ἀνδρὶ] ἀνδριάντι S 10 ἑαυτῷ S συμποσιωμένους (sic) S εὐφραίνοντι πάντας transp. $H^{1}P$ (v) 11 τῷ τὸν M: τῷ ex τὸν corr. H^{1}, τὸν (om. τῷ) ceteri καὶ ὕβριν SF: om. ceteri (v) αὑτοῦ A, αὑτοῦ GH^{2} τε καὶ] τοὺς F τῶν F Flor.: τοῦ ceteri (v) 12 ἐμφορουμένων F, ἐμφορούμενος S^{2} ὅτῳ] ὅτι S δ' οὖν scripsi: γοῦν codd. (v) τρόπῳ om. S φιλοσοφίας P, -αν ex -ας corr. H^{1} 13 ἀναβλέψας AH^{2} εἶδεν $H^{1}P$ (Turn.) 13. 14 πλανήτας AH^{1} 14 στρατιάν SF: στρατείαν ceteri (v) 16 τεταγμέναις . . . περιόδοις] τεταγμένας . . . περιόδους $S^{2}F^{2}$ corr. H^{1} (v) συνόδους om. S 16. 17 εἶτ' αὐξήσεις] ἐπαυξήσεις F, αὐξήσεις S 17 σελήνης, ἡλίου] ἡλίου καὶ σελήνης F 18 ἐπὶ] εἰς AH^{2} βόρια S προϊόντος S ἀπὸ δὲ τῶν βορείων mg H^{1}, ἐπὶ δὲ τὰ βόρεια in textu H^{1} βορίων S

5—11 Flor. Laur. nr. 4: φιλοσοφίαν—ψεκτός (9). ὁ μὲν γὰρ καὶ ἑαυτὸν καὶ πάντας εὐφραίνει, ὁ δὲ ὕβριν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν πλησίον καταχέει (κατέχει Neap., καταχεῖ scribendum).

331 M. χωροῦντος | πρὸς τὰ νότια, εἰς καιρῶν τῶν ἐτησίων γένεσιν, οἷς τὰ
πάντα τελεσφορεῖται, καὶ πρὸς τούτοις μυρία ἄλλα θαυμάσια· καὶ περι-
αθρήσασα κατά τε γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ἀέρα τάδε πάντα τῷ νῷ
μετὰ σπουδῆς ἐπεδείξατο. ὁ δ' ἅπερ οὐχ οἷός τ' ἦν δι' αὑτοῦ κατα- 189
λαβεῖν διὰ τῆς ὁράσεως ἰδὼν οὐκ ἐπὶ τῶν ὁραθέντων αὐτὸ μόνον ἔστη,
ἀλλ' ἅτε φιλομαθὴς καὶ φιλόκαλος, ἀγάμενος τὴν θέαν, λογισμὸν εἰκότα
ἐλάμβανεν, ὅτι ταῦτα οὐκ ἀπαυτοματισθέντα συνέστη φοραῖς ἀλόγοις,
ἀλλὰ διανοίᾳ θεοῦ, ὃν πατέρα καὶ ποιητὴν ὀνομάζειν θέμις, καὶ ὅτι οὐκ
ἔστιν ἄπειρα, πεπέρασται δὲ ἑνὸς κόσμου περιγραφῇ, πόλεως τρόπον
τῇ τῶν ἀπλανῶν ἐξωτάτω σφαίρᾳ περιλαμβανόμενα, καὶ ὡς ὁ γεννήσας
πατὴρ νόμῳ φύσεως ἐπιμελεῖται τοῦ γενομένου, προνοούμενος καὶ τοῦ
ὅλου καὶ τῶν μερῶν. εἶτα προσεπεσκέψατο, τίς οὐσία τοῦ ὁρατοῦ καὶ 190
εἰ πάντων ἡ αὐτὴ τῶν κατὰ τὸν κόσμον ἢ ἑτέρων ἑτέρα καὶ ἐκ τίνων
ἕκαστα ἐτελέσθη, καὶ τὰς αἰτίας δι' ἃς ἐγένετο καὶ δυνάμεις αἷς συνέ-
χεται καὶ πότερον αὗται σώματα ἢ ἀσώματοι. ἡ γὰρ περὶ τούτων 191
καὶ τῶν παραπλησίων ἔρευνα τί ἂν ἄλλο ἢ φιλοσοφία προσαγορεύοιτο;
τί δὲ τῷ σκοπουμένῳ ταῦτα θεῖτο ἄν τις οἰκειότερον ὄνομα ἢ φιλό-
σοφον; τὸ γὰρ περὶ θεοῦ σκοπεῖν καὶ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ
κοινῶς ζῴων τε καὶ φυτῶν καὶ περὶ νοητῶν παραδειγμάτων καὶ
πάλιν αἰσθητῶν ἀποτελεσμάτων καὶ τῆς καθ' ἕκαστον τῶν γεγονότων

1 πρὸς] ἐπὶ S καιρῶν] καρπῶν AH² (Mang.) οἷς scripsi: ᾧ S², ὡς ceteri (v) 2 τελεσφορεῖται SF: τελεσφορεῖσθαι ceteri (v) μυρί' ἄλλα πρὸς τούτοις transp. M μυρί' MGH¹P θαυμάσια· καὶ] θαυμάσια κἄλλη coni. Mang. 2. 3 περιαθρήσας ἃ S 3 alt. κατὰ SF: om. ceteri (Mang.) καὶ ἀέρα F: καὶ (om. ἀέρα) S, καὶ ἀέρα τὰ κατὰ ceteri (κ. ἀ. καὶ τὰ κατὰ v) τάδε πάντα om. F, πάντα om. S, πάντα τάδε transp. M 4 ἕκαστα ἐπεδείξατο S δι' αὑτοῦ FMGP, αὑ ex αὐ corr. H¹, διὰ τοῦ S 4. 5 καταλαβεῖν δι' αὑτοῦ transp. M 5 διὰ τῆς ὁράσεως S: δι' ὁράσεως ceteri (v) ἰδὼν om. S¹, add. S² αὐτῷ FM, αὐτῶν S² (αὐτὸ S¹) μόνων M 6 καὶ φύσει φιλόκαλος F εἰκότα SF: εἰκότ' ceteri 7 ταῦτα SF: ταῦτ' ceteri αὐτοματισθέντα S 8 ὀνομάζειν] νομίζειν coni. Mang. 9 πεπέρασθαι (sic) A; πεπεράτωται coni. Mang. δὲ SM: δ' ceteri 10 τῶν om. M περιλαμβανόμενα AH²: περιλαμβανόμενος ceteri (Turn.) ὡς om. AH² ἐγέννησας (sic) G 12 ὁ ante καὶ τῶν add. F προεσκέψατο S 13 τῶν om. S τὸν κόσμον F: τὸν om. ceteri (v) ἑτέρων ἑτέρα F: ἑτέρα (ἕτερα H¹P) ἑτέρων ceteri (v) 14 ἕκαστα SFM: ἕκαστ' ceteri ἐγένοντο S 14. 15 συνέχονται S 15 καὶ om. AH² πρότερον AH² αὐταὶ S σώματα SF: σώματ' ceteri 16 τῶν παραπλησίον H¹P, τῶν πλησίον S ἂν om. S 17 τί—θεῖτο] τί δ' ἔστω σκοποῦμεν· ᾧ ταῦτα τ' (om. θεῖτο) S ταῦτα om. FH¹P (Turn.) 17. 18 φιλοσόφου conicio 18 τὸ] τῷ Richt. θεοῦ] κόσμου F καὶ κόσμου om. SF αὐτῷ] κόσμῳ S 19 κοινῶν F, κοινῶς om. SH² ζῴων τε om. SF

ἀρετῆς τε καὶ κακίας φιλομαθῆ καὶ φιλοθεάμονα καὶ τῷ ὄντι φιλόσοφον
192 διάθεσιν ἐμφαίνει. μέγιστον μὲν δὴ τοῦτο τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἀγαθὸν ὄψις παρέχεται· δοκεῖ δέ μοι ταύτης ἠξιῶσθαι τῆς προνομίας, ἐπειδὴ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων συγγενεστέρα ψυχῇ καθέστηκεν· ἅπασαι μὲν γὰρ τὴν πρὸς διάνοιαν ἔχουσιν οἰκειότητα, αὕτη δὲ καθάπερ ἐν ταῖς
193 οἰκίαις τὴν ἐγγυτάτω γένους πρώτην καὶ ἀνωτάτω τάξιν εἴληχε. τεκμηριώσαιτο δ' ἄν τις ἐκ πολλῶν· τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι χαιρόντων μὲν ὀφθαλμοὶ γανοῦνται καὶ μειδιῶσι, λυπουμένων δὲ συννοίας γέμουσι καὶ κατηφείας; εἰ δὲ πλεονάζοι καὶ πιέζοι καὶ ἀναθλίβοι τὸ ἄχθος, ἐκδακρύουσι καὶ κρατούσης μὲν ὀργῆς οἰδοῦσι καὶ ὕφαιμον καὶ πυρωπὸν
194 ἐμβλέπουσιν, ἵλεων δὲ καὶ εὐμενές, εἰ χαλάσαι ὁ θυμός. καὶ ἐν μὲν τῷ λογίζεσθαι καὶ σκοπεῖν αἱ κόραι πεπήγασι τρόπον τινὰ συνεννοοῦσαι, τῶν δὲ εὐηθεστέρων ὑπ' ἠλιθιότητος πλάζεται καὶ ἡ ὅρασις οὐκ ἠρεμοῦσα· | καὶ συνόλως τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσι συμπάσχουσιν ὀφθαλμοὶ καὶ ταῖς p. 332
ἀμυθήτοις τροπαῖς συμμεταβάλλειν πεφύκασι διὰ τὴν οἰκειότητα· δοκεῖ γάρ μοι μηδὲν οὕτως ὁ θεὸς ἐμφανὲς ἀφανοῦς ἀπεργάσασθαι μίμημα
195 ὡς ὄψιν λογισμοῦ. (35.) ἐάν τις οὖν εἰς τὴν ἀρίστην καὶ ἡγεμονικωτάτην τῶν αἰσθήσεων ὅρασιν ᾖ ἐπιβεβουλευκώς τῳ καὶ καταφανῆ μὲν ἐλευθέρου ὀφθαλμὸν ἐκκόψας, τὰ αὐτὰ ἀντιπασχέτω, δούλου δὲ μή·

1 φιλομαθῆ τε καὶ MAH^2 2 διάθεσιν] διάνοιαν S μὲν δὴ F: μὲν om. ceteri (v) τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων SF: τῷ γένει τῶν βροτῶν AH^2, τῶν βροτῶν ἀνθρώπων ceteri (v) 3 ἀγαθῶν M παρέχεται] γὰρ ἔχεται S ταύτης] ταῦτ' AH^2 4 συνεργεστέρα H^1; ἐνεργεστέρα Turn. ψυχὴ FGH^{1}P, ψυχῆς S 5 πρὸς τὴν transp. AH^2 αὕτη δὲ add. H^1: om. ceteri καθάπερ SH^1: καθάπερ δ' ceteri 6 καὶ πρώτην F εἴληφε P, ἔλαχε AH^2 8 γανοῦνται] γάννυνται AH^{2}H^1 (v) μειδιῶσιν S γέμουσιν S 9 κατηφίας S^1 πλεονάζοι Mang.: πλεονάζῃ S^1, πλεονάζει S^2, πλεονάσαν ceteri (v) πιέζει καὶ ἀναθλίβει S 9. 10 ἐκδακρύουσιν S 10 οἰδοῦσιν S alt. καὶ om. S 11 ἵλεων MH^{1}P: ἵλεω ceteri εὐμενεῖς AH^2 χαλάσῃ S^1, χαλάσει S^2 12 καὶ σκοπεῖν SF: ἢ σκοπεῖν ceteri (v) αἱ κόραι πεπήγασι S: πεπήγασιν αἱ κόραι MGAH^2, πεπήγασι FH^{1}P^1, αἱ κόραι ss. H^1 add. mg P^2 συνεννοοῦσαι codd.: συννοοῦσαι v 13 δὲ S: δ' ceteri ὑπ' ἠλιθιότητος πλάζεται F: πλάζεται ἀπὸ ἠλιθιότητος MGH^{1}P (v), πλάζεται (πλάζουσι S^2) οἱ δ' ἀπὸ ἠλιθιότητος S, ἀπὸ ἠλιθιότητος post ἠρεμοῦσα transp. AH^2 14 πάθεσιν SGH^1 οἱ ὀφθαλμοὶ MA (Mang.) 16 οὕτω M ἐργάσασθαι H^{1}P (v) 17 ἐάν] εἰ M 18 ᾖ] ἢ SG, εἴη M, om. F τῳ scripsi: αὐτῷ corr. H^1 (Turn.), om. AH^2, τῷ ceteri καὶ om. F καταφανεῖ F 18. 19 μὲν ἐλευθέρου H^{1}P: ἐλευθέρου μὲν ceteri

15—17 Maximi Ecl. cod. Barb. I 158 (cap. νθ'): Φίλωνος: δοκεῖ — λογισμοῦ.

οὐχ ὅτι συγγνώμης ἐστὶν ἄξιος ἢ ἔλαττον ἀδικεῖ, ἀλλ' ὅτι πονηροτέρῳ χρήσαιτ' ἂν ὁ πεπονθὼς ἀντιπηρωθέντι τῷ δεσπότῃ, μνησικακήσοντι τῆς συμφορᾶς τὸν ἀεὶ χρόνον καὶ ἀμυνουμένῳ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς ἐχθρὸν ἄσπονδον ἀφορήτοις καὶ βαρυτέροις τῆς δυνάμεως ἐπιτάγμασιν, οἷς πιεζόμενος καὶ τὴν ψυχὴν ἀπορρήξει. προὐνόησεν οὖν ὁ νόμος τοῦ 196
μήτε τὸν ἐπιβεβουλευκότα ἀθῷον ἀφεθῆναι μήτε τὸν πεπηρωμένον προσαδικηθῆναι κελεύσας, εἴ τις ἐκκόψειε θεράποντος ὀφθαλμόν, ἀνενδοιάστως ἐλευθερίας μεταδιδόναι. οὕτως γὰρ ὁ μὲν ἀνθ' ὧν ἔδρασε 197
διττὴν ἐνδέξεται ζημίαν, ἅμα τῇ τιμῇ καὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀφαιρεθείς, καὶ τρίτον ἑκατέρου τῶν λεχθέντων χαλεπώτερον, ἀναγκαζόμενος ἐν τοῖς μεγίστοις εὐεργετεῖν ἐχθρόν, ὃν ἴσως ηὔχετο κακοῦν ἀεὶ δύνασθαι, ὁ δὲ ἀνθ' ὧν ὑπέμεινε παρηγορίαν ἕξει διπλῆν, οὐ μόνον ἐλευθερωθεὶς ἀλλὰ καὶ ἀργαλέον καὶ ὠμὸν δεσπότην ἐκφυγών.

(36.) Προστάττει δὲ κἂν εἴ τις ὀδόντα θεράποντος ἐκκόψειεν, 198
ἐλευθερίαν χαρίζεσθαι τῷ θεράποντι. διὰ τί; ὅτι ζωὴ μὲν τίμιον, ὄργανα δὲ ζωῆς ἐτεκτήνατο ἡ φύσις ὀδόντας, οἷς τὴν τροφὴν οἰκονομεῖσθαι συμβέβηκεν. ὀδόντες δὲ οἱ μέν εἰσι τομίαι τῷ τέμνειν σιτία καὶ ὅσα ἄλλα ἐδώδιμα, διὰ τοῦτο ταύτης τῆς προσηγορίας ἀξιωθέντες, οἱ δὲ μύλαι τῷ τὰ διατμηθέντα εἰς μείονα λεαίνειν δύνασθαι. παρ' ἣν αἰτίαν 199

1 ἐστὶν SAH^2: ἔστ' ceteri (v) ἀλλ'] ἢ M, ἀλλ' om. GH^1P, ss. H^1 2 ἀντιπηρωθέντι τῷ δεσπότῃ SF: ἀντιπεπονθότι τῷ δεσπότῃ ceteri; τῷ δεσπότῃ om. Turn., τῷ δεσπότῃ ἀντιπηρωθέντι Mang. μνησικακήσοντι Mang.: μνησικακήσαντι codd. 3 ἀμυνομένῳ SMA 4 καὶ ἄσπονδον AH^2 ἀφορητοτέροις H^1 (Turn.) 5 οἷς] ᾧ καὶ S πιαιζόμενος S^1 ἀπορρήξει] ἀπαγορεύσει coni. Mang. οὖν om. S^1, add. S^2 τοῦ S^1, τῷ S^2, τὸ H^2 6 ἐπιβεβουλευκότα SFH^2: ἐπιβεβουλευκότ' ceteri 7 κελεύσας S: κελεύσας ἵν' ceteri (v) ἐκκόψειε F, ἐκκόψει S (ει in ras.): ἐκκόψῃ ceteri (v) 8 μεταδιδόναι scripsi: μεταδιδῷ S^1FAH^2 (v), μεταδιδότω ceteri οὕτως S: οὕτω ceteri 9 ἐνδέξεται scripsi: ἐνδείξεται F, ἐνδέχεται S, ἐκδέχεται M, ἐκδέξηται GH^1P, ἐκδέξεται AH^2 (v) τῇ τιμῇ FAH^2: τῇ om. ceteri (Turn.) καὶ om. AH^2 ἀφαιρεθεῖσι G 11 ὁ δὲ SF: ὅδ' H^1P, ὁ δ' ceteri 13 alt. καὶ om. AH^2 14 tit. περὶ ἐκκοπῆς ὀδόντων add. S mg M εἴ τις SF: εἴ om. ceteri (v) ἐκκόψειεν SF: ἐκκόψῃ ceteri (v) 15 ζωὴν S^1 ut vid. (ν eras.), ζῆν AH^2 ὄργανον ML (Turn.) 17 δὲ S: δ' ceteri οἱ] εἰ P τομίαι F: om. ceteri (v); ὀδόντων . . . ⟨τομεῖς⟩ coni. Mang. coll. Poll. II 91 τῷ FMG: τῶν SH^1P, τοῦ AH^2 τέμνοντι G ὅσα SF: ὅσ' ceteri 18 ἄλλα SFA: ἄλλ' ceteri διὰ τοῦτο om. F (fort. recte) τῆς om. Turn. οἱ δὲ] αἱ δὲ F 19 μύλαι SFMG: μύλοι H^1P (v), om. AH^2 τῷ] τὸ M, ἐπὶ τῷ AH^2 μείονα F (coni. Mang.): μείζονα ceteri λιαίνειν S^1, corr. S^2

14 Exod. 21,27.

ὁ ποιητὴς καὶ πατὴρ οὐδὲν εἰωθὼς δημιουργεῖν, ὃ μὴ πρός τινι τέτακται
χρείᾳ, τοὺς ὀδόντας οὐχ ὥσπερ τῶν ἄλλων μερῶν ἕκαστον κατὰ τὴν
πρώτην γένεσιν εὐθὺς εἰργάζετο, διανοηθεὶς ὅτι βρέφει μὲν γαλακτο-
τροφεῖσθαι μέλλοντι περιττὸν ἄχθος γενήσονται, μαστοῖς δὲ πηγάζουσιν,
οἷς ἄρδεται ἡ τροφή, χαλεπὴ ζημία κατὰ τὴν ὁλκὴν τοῦ γάλακτος
200 ὀδαξωμένοις. τὸν ἐπιτήδειον οὖν καιρὸν προϊδόμενος — ἔστι δ᾽ οὗτος,
ἡνίκα τὸ βρέφος ἀπότιτθον γίνεται — τὴν ἔκφυσιν τῶν ὀδόντων, ἣν
ἐταμιεύσατο πρότερον, ἀνέφηνεν, ⟨ὅτε δύναται⟩ ἤδη τῆς τελειοτέρας ἀνέ-
χεσθαι τροφῆς ὀργάνων ὧν εἶπον δεομένης τὴν διὰ τοῦ γάλακτος ἀπο-
201 στρεφόμενον. ἐὰν οὖν τις εἴξας ἀλαζονείᾳ | θεράποντος ὀδόντα ἐκκόψῃ p. 333
τὸν ὑπηρέτην καὶ ὑποδιάκονον τῶν ἀναγκαιοτάτων, τροφῆς τε καὶ ζωῆς,
ἐλευθερούτω τὸν ἀδικηθέντα, στερόμενος καὶ αὐτὸς τῆς ἐκ τοῦ πεπον-
202 θότος λατρείας τε καὶ ὑπηρεσίας. ἰσότιμον οὖν, φήσει τις, ὀδοὺς
ὀφθαλμῷ; πρὸς ἃ γέγονεν ἑκάτερον, εἴποιμ᾽ ἄν, ἰσότιμον, πρὸς μὲν τὰ
ὁρατὰ ὀφθαλμός, πρὸς δὲ τὰ ἐδώδιμα ὀδούς. εἰ δὲ καὶ συγκρῖναί τις
ἐθελήσει, σεμνότατον μὲν εὑρήσει τῶν ἐν σώματι μερῶν ὀφθαλμὸν ἅτε
θεωρὸν ὄντα τοῦ σεμνοτάτου τῶν κατὰ τὸν κόσμον, οὐρανοῦ, χρήσιμον
δὲ ὀδόντα ὡς ἂν τροφῆς, τοῦ χρησιμωτάτου πρὸς τὸ ζῆν, ἐργάτην· καὶ
ὁ μὲν τὰς ὄψεις ἀποβαλὼν οὐ κεκώλυται βιοῦν, τῷ δὲ ἐκκοπέντι τοὺς
203 ὀδόντας ἐφεδρεύει θάνατος οἴκτιστος. εἰ δή τις ἐπιβουλεύει περὶ τὰ
μέρη ταῦτα τοῖς οἰκέταις, μὴ ἀγνοείτω λιμὸν ἐν εὐθηνίᾳ καὶ εὐετηρίᾳ
κατασκευάζων τούτοις χειροποίητον· τί γὰρ ὄφελος ἀφθονίαν μὲν εἶναι
τροφῶν, τὰ δὲ πρὸς τὴν διοίκησιν αὐτῶν ὄργανα σεσυλῆσθαι καὶ ἀπο-

1 τέτακται S: τάξηται AH^2, τετάξεται ceteri (v) 2 ἕκαστον μερῶν transp. F 3 εἰργάσατο AH^2 βρέφη G 5 ἄρδεται] ἀρδεύεται H^1 (Turn.) ἡ om. S 6 ὀδαξωμένοις F: ὀδραξωμένοις S, ὀδαξουμένοις MG (v), ὀδαυξουμένοις H^{1}P, δακνουμένοις A, διακνουμένους H^2 τὸν δ᾽ ἐπιτήδειον καιρὸν AH^2 προϊδόμενος v: προειδομένου S, προειδόμενος ceteri 7 γίνηται M, γένηται S 8 τὸ πρότερον AH^2 ἀπέφηνεν (v supra) M ὅτε δύναται e. gr. addidi 8. 9 ἐνέχεσθαι S 9 διὰ] δὲ M 9. 10 ἀποστρεφομένων F 10 ὀδόντ᾽ GH^{1}P 11 τε om. S 12 στερούμενος SM καὶ αὐτὸς codd.: καὶ om. v 13 ἰσότιμος G φήσει scripsi: φησί codd. (v) 14 μὴ πρὸς ἃ H^1 (Turn.) ἑκάτερα S εἴποιμι M ἰσότιμον FAH^2: ἰσότιμα ceteri (Turn.) 15 καὶ om. AH^2 συγκρίνειν F 16 ἐθελήσει SF: θελήσειε AH^2, θελήσει ceteri (v) σεμνότερον AH^2 17 τοῦ σεμνοτάτου] τῶν σεμνοτάτων· ἅτε S τῶν] τοῦ M, τῶν om. AH^2 τὸν om. FAH^2 18 δὲ SF: δ᾽ ceteri ὀδόντα] ὄντα S ὡς ἂν τροφῆς SF: ὡς τροφῆς M, ὡς ἀνατροφῆς GH^{1}P (v), ἀνατροφῆς AH^2 19 δὲ S: δ᾽ ceteri 20 δή] δέ SF ἐπιβουλεύει SFMG: ἐπιβουλεύοι ceteri (v) 21 μὴ] μὲν P ἀγνοήτω P, η ex ει corr. H^1 22 ὤφελος S^1, corr. S^2 23 τροφῶν] τροφῆς S αὐτῶν om. S

βεβληκέναι χαλεπῶν ἕνεκα καὶ ἀμειλίκτων καὶ ὠμοθύμων δεσποτῶν;
διὰ τοῦτο καὶ ἑτέρωθι παρὰ χρεωστῶν ἀπαγορεύει δανεισταῖς μύλον ἢ 204
ἐπιμύλιον ῥύσιον αἰτεῖν, ἐπειπὼν ὅτι ὁ τοῦτο δρῶν ψυχὴν ἐνεχυριάζει·
ὁ γὰρ τὰ τοῦ ζῆν ὄργανα ἀφαιρούμενος ἐπ' ἀνδροφονίαν ἵεται, μέχρι
καὶ ψυχῆς ἐπιβουλεύειν διανοηθείς.

Τοσαύτην δὲ πρόνοιαν ἐποιήσατο τοῦ μηδένα παραίτιόν τινι γενέσθαι 205
θανάτου, ὡς καὶ τοὺς προσαψαμένους νεκροῦ σώματος, ὃ τελευτὴν
ἐνδέδεκται τὴν κατὰ φύσιν, οἴεται δεῖν μὴ εὐθὺς εἶναι καθαρούς, μέχρις
ἂν περιρρανάμενοι καὶ ἀπολουσάμενοι καθαρθῶσιν. εἰς μέντοι τὸ ἱερὸν
οὐδὲ τοῖς σφόδρα καθαροῖς ἐφῆκεν εἰσιέναι ἐντὸς ἡμερῶν ἑπτά, τρίτῃ
καὶ ἑβδόμῃ κελεύσας ἀφαγνίζεσθαι. ἔτι μέντοι καὶ τοῖς εἰσιοῦσιν εἰς 206
οἰκίαν, ἐν ᾗ τετελεύτηκέ τις, προστάττει μηδενὸς ἅπτεσθαι, μέχρις ἂν
ἀπολούσωνται καὶ τὰς ἐσθῆτας αἷς ἀμπίσχοντο προσαποπλύναντες· σκεύη
δὲ καὶ ἔπιπλα καὶ ὅσα ἄλλα ἔνδον εἶναι συμβέβηκε πάνθ' ὡς ἔπος
εἰπεῖν ἀκάθαρτα ἡγεῖται. ψυχὴ γὰρ ἀνθρώπου τίμιον, ἧς μετανισταμένης 207
καὶ μετοικιζομένης τὰ ἀπολειφθησόμενα πάντα μιαίνεται στερόμενα θείας
εἰκόνος, ἐπειδὴ θεοειδὴς ὁ ἀνθρώπινος νοῦς πρὸς ἀρχέτυπον ἰδέαν, τὸν
ἀνωτάτω λόγον, τυπωθείς. ἔστω δέ, φησίν, ἀκάθαρτα καὶ τὰ ἄλλα 208
ὅσων ἂν ὁ ἀκάθαρτος προσάψηται, μετουσίᾳ τοῦ μὴ καθαροῦ μιαινόμενα.
καθολικωτέραν δ' ἀπόφασιν ὁ χρησμὸς οὗτος ἔοικέ πως δηλοῦν, οὐχ

1 ἕνεκεν SF   καὶ ante ἀμειλίκτων om. S   2 tit. ὅτι οὐ δεῖ μύλον ἐνεχυριάζειν add. S mg M   περὶ AH^2 μύλον] μύλιον S   3 ὁ om. S, ss. F   τοῦτο] τοῦθ' ὁ S^2, τοῦτο om. F   ἐνεχειριάζει AH^2; ἐνεχυράζει conicio   4 τοῦ ζῆν τὰ ὄργανα F   ἀφαιρούμενος] ἀναιρούμενος S, συλῆσαι προαιρούμενος F   ἐπ' om. S   ἵεται FMH^1P, ἵεται om. S   5 ἐπιβουλεύει S   διανοηθείς om. S   6 μηδὲν S   γίνεσθαι A   7 ὡς] ὥστε conicio   ὃ] ὃ καὶ M   8 δέδεκται M   εὐθὺς secludendum videtur   10 καθαροῖς] καταθέοις F   11 ἀφανίζεσθαι Turn.   12 ἄχρις AH^2 13 αἷς] ἃς S   ἀμπήχοντο F   προσαποπλύνασθαι F   14 δὲ] τὲ F   ὅσα SF: ὅσ' ceteri   ἄλλ' MG   ἔνδον] ἔσω S, ἔνδον om. H^1P (Turn.), ss. P^2 συμβέβηκεν S   15 ἀκάθαρτα SF: ἀκάθαρθ' AH^2, ἀκάθαρτ' MGH^1P τίμιον SF: σημεῖον ceteri (Turn.)   16 στερούμενα S   θείας] μιᾶς S   17 ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ AH^2 θεοειδὲς S^1 ut vid., corr. S^2 ὁ om. AH^2 εἰδέαν S   18 δέ om. FAH^2 τὰ ἄλλα S: τἄλλα M, τἄλλα AH^2GH^1, τἄλλ' P, πάντων F   19 ὅσα H^1P (Turn.)   20 οὗτος] οὕτως M   ἔοικέ πως δηλοῦν] ἔοικε παραδηλοῦν H^1P (v)

2 Deut. 24,6.   cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 270* μύλην δὲ καὶ τὰ περὶ ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον, ὅπως μὴ στέρωνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων μηδ' ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.   7 Num. 19,11.   9 sq. Num. 19,12.   11 sq. Num. 19,14. 19.   13 sq. Num. 19,15.   18 Num. 19,22.

ἐπὶ σώματος αὐτὸ μόνον ἱστάμενος, ἀλλὰ ἤθη καὶ τρόπους προσδιερευ-
209 νώμενος ψυχῆς. ἀκάθαρτος γὰρ κυρίως ὁ ἄδικος καὶ ἀσεβής, ὅτῳ μήτε τῶν ἀνθρωπίνων μήτε | τῶν θείων αἰδώς τις εἰσέρχεται, πάντα φύρων p. 334 καὶ συγχέων διά τε τὰς ἀμετρίας τῶν παθῶν καὶ τὰς τῶν κακιῶν ὑπερβολάς, ὥστε ὧν ἂν ἐφάψηται πραγμάτων πάντ' ἐστὶν ἐπίληπτα τῇ τοῦ δρῶντος συμμεταβάλλοντα μοχθηρίᾳ· καὶ γὰρ κατὰ τοὐναντίον αἱ πράξεις τῶν ἀγαθῶν ἐπαινεταί, βελτιούμεναι ταῖς τῶν ἐνεργούντων ἀρεταῖς, ἐπειδὴ πέφυκέ πως τὰ γινόμενα τοῖς δρῶσιν ἐξομοιοῦσθαι.

---

1 ἀλλὰ ἤθη S, ἀλλ' ἤθη F: ἀλλὰ (om. ἤθη) AH², ἀλλ' ἤδη ceteri (v) 1. 2 διερευνώμενος A 2 καὶ ὁ ἀσεβής S ὅτῳ om. S 3 ἀνθρωπίνων S: ἀνθρωπείων ceteri εἰσέρχεται F (coni. Mang.): ἔρχεται ceteri (v) 4 alt. τὰς] διὰ F κακῶν G 5 ὥσθ' AH² ἂν] ἐὰν S, om. A 6 συμμεταλαμβάνοντα S 7 βελτιούμεναι] ἐξομοιούμεναι F ἐνεργούντων] ἐπιτελούντων F 8 φίλωνος περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς β' γένη τῶν ι' λογίων τὸ ς' καὶ τὸ ζ', τό τε κατὰ μοιχῶν καὶ παντὸς ἀκολάστου καὶ τὸ κατὰ ἀνδροφόνων καὶ πάσης βίας (ἀσεβείας S) subscr. SG

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΝΟΜΩΝ ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΓΕΝΗ ΤΩΝ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΩΝ, ΤΟ ΟΓΔΟΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΑΤΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΚΑΤΟΝ, ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΗ ΚΛΕΠΤΕΙΝ ΚΑΙ ⟨ΜΗ⟩ ΨΕΥΔΟΜΑΡΤΥΡΕΙΝ ΚΑΙ ΜΗ ΕΠΙΘΥΜΕΙΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΚΑΣΤΟΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, Η ΠΑΣΙ ΤΟΙΣ ΔΕΚΑ ΛΟΓΙΟΙΣ ΕΦΑΡΜΟΖΕΙ, Ο ΕΣΤΙ ΤΗΣ ΟΛΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ⟨ΤΕΛΟΣ⟩

Περὶ κλοπῆς.

335 M. (1.) Τὰ μὲν ἐπὶ μοιχείᾳ καὶ ἀνδροφονίᾳ καὶ ὅσα | ἑκατέρᾳ τού- 1
των ὑποστέλλει νόμιμα μετὰ πάσης ἀκριβείας, ὥς γε ἐμαυτὸν πείθω, λέλεκται πρότερον. τὸ δ' ἑπόμενον τῇ τάξει συνεπισκεπτέον, ὅ τι τρίτον μέν ἐστι τῶν ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ στήλῃ, τῶν δ' ἐν ἀμφοτέραις ὄγδοον, περὶ τοῦ μὴ κλέπτειν. ὃς ἂν ἄγῃ ἢ φέρῃ τὰ ἑτέρου, μὴ δέον, ἐὰν μὲν βίᾳ 2
336 M. καὶ φανερῶς τοῦτο ποιῇ, κοινὸς ἀναγραφέσθω πολέμιος, | [γεγράφθω] παρανομίᾳ συνυφαίνων ἀναίσχυντον θράσος, ἐὰν δὲ κρύφα, λανθάνειν

---

1 tit. περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τρία (γ' M) γένη τῶν ι' λογίων· τὸ η' καὶ τὸ θ' καὶ τὸ περὶ τοῦ μὴ κλέπτειν καὶ ψευδομαρτυρεῖν καὶ μὴ ἐπιθυμεῖν· καὶ τῶν εἰς ἕκαστον ἀναφερομένων· καὶ περὶ δικαιοσύνης ἣ πᾶσι τοῖς ι' λογίοις ἐφαρμόζει· ὅ ἐστι τῆς συντάξεως SM 3 τὸ δέκατον (τὸ ι') om. SM κλέπτειν SM: ἐπικλέπτειν v alt. μὴ om. SM 4 περὶ om. SM 6 δέκα om. v λογίοις SM: λογίκοις (sic) v ὅλης addidi ex tabula cod. Vindob. theol. gr. 29 (cf. vol. I p. XXXVI): om. SM (v) 7 τέλος addidi; τὸ τέλος Mang. 8 tit. περὶ κλοπῆς S mg M 9 ἑκατέρα S: ἑκάτερον M 10 μετὰ πάσης SM: μετ' ἀπάσης (sic) Mang. γ' Mang. 11 δ' SM: δὲ v 12 ἐστιν S τῆς δευτέρας στήλης coni. Mang. δ' SM: δὲ v 13 ὃς S: ὡς M ἄγῃ καὶ φέρῃ coni. Mang. 14 πολέμιος] πόλεως ἐχθρὸς coni. Mang. γεγράφθω seclusit Mang.

15sqq. Exod. 22,4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 271* . . . ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον ὑφελόμενος τὸ διπλοῦν ἀποτινέτω.

ἐπιχειρῶν φωρὸς τρόπον, ⟨δι'⟩ αἰδῶ προκάλυμμα ποιούμενος τῶν ἁμαρ-
τημάτων τὸ σκότος, ἰδίᾳ κολαζέσθω μόνον ὧν ὑπόδικος ὢν ἐπεχείρησε
βλάπτειν καὶ κατατιθέτω διπλοῦν τὸ φώριον, ἄδικον ὠφέλειαν ἐξιώμενος
3 βλάβῃ δικαιοτάτῃ. ἐὰν δὲ ἄπορος ὢν ἐκτίνειν ἀδυνατῇ τό γε ἐπιτίμιον,
πιπρασκέσθω — θέμις γὰρ ἐλευθερίας στέρεσθαι τὸν ὑπομείναντα κέρδους
παρανομωτάτου δοῦλον εἶναι —, ἵνα μηδ' ὁ πεπονθὼς κακῶς ἀπαρη-
γόρητος ἀφεθεὶς διὰ τὴν τοῦ κεκλοφότος ἀχρηματίαν ὀλιγωρεῖσθαι δοκῇ.
4 ἀλλὰ μηδεὶς ἀπανθρωπίαν καταγνώτω τοῦ διατάγματος· ὁ γὰρ πραθεὶς
οὐκ εἰς ἅπαν ἐᾶται δοῦλος, ἀλλ' ἐντὸς ἑπταετίας ἀπαλλάττεται κοινῷ
5 κηρύγματι, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ ἑβδόμης ἐδήλωσα. καὶ ἀγαπάτω δι-
πλοῦν ἐκτίνων τὸ φώριον ἢ καὶ πιπρασκόμενος, ἀδικῶν οὐκ ὀλίγα· πρῶτον
μὲν ὅτι τοῖς οὖσιν οὐκ ἀρκούμενος περιττοτέρων ὀρέγεται, πλεονεξίαν,
ἐπίβουλον καὶ δυσίατον πάθος, ἐπιτειχίζων· δεύτερον δ' ὅτι τοῖς ἀλλο-
τρίοις προσοφθαλμιῶν καὶ ἐπικεχηνὼς τὰς ἐπὶ νοσφισμῷ πάγας τίθεται,
τοὺς κυρίους ὧν ἔχουσιν ἀφαιρούμενος· τρίτον δ' ὅτι καὶ λανθάνειν ἐπι-
τηδεύων τὰς μὲν ἐκ τοῦ πράγματος ὠφελείας μόνος ἔστιν ὅτε καρποῦται,
τὰ δ' ἐγκλήματα τρέπει πρὸς τοὺς ἀναιτίους, τυφλὴν ἀπεργαζόμενος τὴν
6 ἔρευναν τῆς ἀληθείας. ἔοικε δέ πως καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ κατηγορεῖν, ὑπὸ
τοῦ συνειδότος ἐλεγχόμενος ἐν οἷς ὑφαιρεῖται λάθρα, πάντως αἰσχυνό-
μενος ἢ εὐλαβούμενος, ὧν τὸ μέν ἐστι σημεῖον τοῦ τὴν πρᾶξιν αἰσχρὰν
ὑπειληφέναι — τὰ γὰρ αἰσχρὰ αἰσχύνην ἐπιφέρει —, τὸ δὲ τοῦ κολά-
σεως ἄξιον νομίζεσθαι, δέος γὰρ ἐμποιοῦσιν αἱ κολάσεις.
7 (2.) Ἐάν τις ἔρωτι τῶν ἀλλοτρίων ἐπιμανεὶς κλέπτειν ἐπιχειρῇ
καὶ μὴ δυνάμενος εὐπετῶς ὑφαιρεῖσθαι τοιχωρυχῇ νύκτωρ, προκάλυμμα
ποιούμενος ὧν ἀδικεῖ τὸ σκότος, ἁλοὺς μὲν ἐπ' αὐτοφώρῳ, πρὶν ἥλιον

1 δι' addidi; ⟨καὶ⟩ τὸ σκότος (2) coni. Mang. 2 μόνος M ὧν ὑπόδικος ὢν SM: ὢν ὑπόδικος ὧν v 3 κατατιθέτω SM: κατατιθέσθω v φώριον M: φωρίον S (v) 4 ἐκτίνειν scripsi: ἐκτείνειν S (v), ἐκτίννειν M ἀδυνατεῖ M 5 στέρεσθαι scripsi: στερεῖσθαι SM (v) 6 μήθ' M 7 ἀφεθῆς S δοκεῖ S 8 διατάγματος SM: πράγματος v 10 ἑβδόμης Mang.: ἑβδομάδος SM 11 ἐκτείνων SM (v) φώριον M: φωρίον S 14 προσοφθαλμιῶν S: προσοφθαλμῶν M τίθεται SM: τίθησι v 15. 16 ἐπιτηδεύων τὰς Mang.: ἐπιτηδεύοντας SM 16 μὲν SM: om. v 17 δ' SM: δὲ v 21 τοῦ SM: τῆς v 22 γὰρ om. M 23 tit. κατὰ τοιχωρύχων add. S, περὶ τοιχωρύχων mg M ἐπιμανὴς S^1, corr. S^2 25 ἀδικῇ S^1, corr. S^2

4 Exod. 22,3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *272* ὁ δὲ τὸ ἐπιτίμιον ἄπορος διαλύσασθαι δοῦλος ἔστω τοῖς καταδικασαμένοις. 23 sqq. Exod. 22,2. 3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § *271* κτείνας δ' ἐπὶ τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω κἂν εἰ πρὸς διορύγματι τοίχου.

ἀνίσχειν, ἐν αὐτῷ τῷ διορύγματι πρὸς τοῦ δεσπότου τῆς οἰκίας ἀναι-
7 M. ρείσθω, τὸ μὲν προηγούμενον | ἔργον ἔλαττον ἐξεργαζόμενος, κλοπήν, τὸ
δ' ἑπόμενον μεῖζον, ἀνδροφονίαν, ⟨διανοούμενος, εἰ⟩ διακωλύοι τις,
ὀρυκτῆρσιν οἷς ἐπιφέρεται σιδηροῖς καὶ ἑτέροις ὅπλοις ἀμύνεσθαι παρε-
σκευασμένος· εἰ δ' ἥλιος ἀνάσχοι, μηκέθ' ὁμοίως αὐτοχειρίᾳ κτεινέσθω,
πρὸς δὲ τοὺς ἄρχοντας καὶ δικαστὰς ἀγέσθω δώσων δίκας, ἃς ἂν ἐπι-
κελεύωσιν οὗτοι. νύκτωρ μὲν ⟨γὰρ⟩ οἴκοι διατριβόντων καὶ τετραμμένων 8
πρὸς ἀνάπαυλαν ἀρχόντων ὁμοῦ καὶ ἰδιωτῶν, οὐδεμία τῷ πλημμελου-
μένῳ καταφυγὴ πρὸς βοήθειαν, ὅθεν αὐτὸς ἔστω κύριος τῆς τιμωρίας,
ὑπὸ τοῦ καιροῦ κατασταθεὶς ἄρχων καὶ δικαστής. μεθ' ἡμέραν μέντοι 9
ἀναπέπταται δικαστήρια καὶ βουλευτήρια, ἐπλήθυνε δὲ τῶν συλληψο-
μένων ἡ πόλις, ὧν οἱ μὲν φύλακες τῶν νόμων κεχειροτόνηνται, οἱ δ'
ἄνευ χειροτονίας μισοπονήρῳ πάθει τὴν ὑπὲρ τῶν ἠδικημένων αὐτοκέ-
λευστοι τάξιν αἱροῦνται· πρὸς οὓς τὸν κλέπτην ἀκτέον· οὕτως γὰρ τὰς
ἐπ' αὐθαδείᾳ καὶ προπετείᾳ φεύγων αἰτίας δημοκρατικώτερον αὐτῷ δόξει
βοηθεῖν. ἐὰν ὑπὲρ γῆν ὄντος ἡλίου τὸν φῶρά τις αὐτοχειρίᾳ κτείνῃ 10
πρὸ δίκης, ἔνοχος ἔστω, θυμὸν λογισμοῦ προτιμήσας καὶ τοὺς νόμους
τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐν ὑστέρῳ θείς. μὴ γάρ, ἐπειδὴ νύκτωρ ἠδίκησαι,
φαίην ἄν, ὦ οὗτος, ὑπὸ κλέπτου, διὰ τοῦτο μεθ' ἡμέραν κλοπὴν αὐτὸς
ἀπεργάζου χαλεπωτέραν, οὐ τὴν ἐν χρήμασιν, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς δικαίοις,
καθ' ἃ συμβαίνει τὴν πολιτείαν διατετάχθαι.

(3.) Τὰ μὲν οὖν ἄλλα φώρια τετίμηται διπλῇ καταθέσει. βοῦν 11
δὲ ἢ πρόβατον εἴ τις ὑφέλοιτο, μείζονος ἠξίωσε δίκης προνομίαν διδοὺς
ζῴοις, ἃ καλλιστεύει τῶν ἐν ταῖς ἡμέροις ἀγέλαις οὐ μόνον εὐμορφίᾳ

---

1 ἀνισχεῖν (sic) v   2 ἐξεργαζόμενος SM: ἐργαζόμενος v   3 δ' SM: δὲ v   διανοούμενος, εἰ διακωλύοι τις lacuna expleta scripsi: διακωλύει τις SM; διαβουλεύων, τοῖς coni. Mang.   4 ὀρυκτῆσιν M   σιδήροις M   5 μηκέτ' S   7 οὗτοι scripsi: αὐτοί SM (v)   γὰρ addidi   10 μέντοι Mang.: μὲν SM   11 ἀναπέπαται M   ἐπλήθυνεν S; πληθύνει coni. Wendl.   12 δ' SM: δὲ v   13. 14 αὐτοκέλευστοι SM: om. v   15 δημοτικώτερον coni. Mang.   αὐτῶ SM   16 ἐὰν ⟨δὲ⟩ vel ἐὰν ⟨οὖν⟩ conicio   αὐτοχειρία M: αὐτόχειρα S   18 θείς M: θῇς S   20 ἀπεργάζου SM: ἀπειργάζου v   ἐν χρήμασιν S: ἐπὶ χρήμασιν M; ἐν τοῖς χρήμασιν v   21 καθὰ S   22 tit. περὶ κλοπῆς προβάτου καὶ βοός add. S mg M   φώρια Nicet.: φωρία S (v), φόρια M   διπλῇ καταδίκῃ τετίμηται Nicet.   23 δὲ Nicet.: δ' SM   24 ἡμέροις scripsi (sic Nicetae cod. Ven. 494): ἡμέραις SM, ἡμετέραις Nicetae cod. Coisl. 201

22—212,22 Nicetae Catena in Lucam (Vat. 1611 fol. 252v Coisl. 201 fol. 486r Ven. 494 fol. 47r) φίλωνος (περὶ κλοπῆς): ἵνα δὲ τὸν περὶ κλοπῆς νόμον ἐντελέστερον γνῶμεν, τὰ μὲν ἄλλα φώρια — ἐπάγειν τολμῶσι.   23 Exod. 22,1. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 272* βόσκημα δὲ ὁ κλέψας τετραπλῆν τὴν ζημίαν ἀποτινέτω πλὴν βοός, πενταπλῆν δ' ὑπὲρ τούτου καταβαλλέτω.

σώματος ἀλλὰ καὶ ταῖς περὶ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὠφελείαις. ἧς χάριν
αἰτίας οὐδ' ἐπ' ἀμφοῖν τὴν ποσότητα τῶν ἐπιτιμίων ἴσην ὥρισεν, ἀλλὰ
τὰς χρείας διαριθμησάμενος, ἃς ἑκάτερον παρέχεται τῶν εἰρημένων,
12 ἀνάλογον καὶ τὴν ἔκτισιν ἐνομοθέτησε. κελεύει γὰρ τέτταρα μὲν πρό-
βατα ἀποτίνειν βοῦς δὲ πέντε τὸν κλέπτην ἀνθ' ἑνὸς τοῦ ὑφαιρεθέντος,
ἐπειδὴ πρόβατον μὲν φέρει δασμοὺς τέτταρας, γάλα καὶ τυρὸν καὶ ἔρια
καὶ ἐτησίους ἄρνας, ὁ δὲ βοῦς πέντε, τρεῖς μὲν τοὺς αὐτοὺς ἐν γάλακτι
καὶ τυρῷ καὶ γεννήμασι, δύο δ' ἐξαιρέτους, ἄροτον γῆς καὶ ἀλοητόν, ὧν
ὁ μέν ἐστιν ἀρχὴ σπορᾶς καρπῶν, | ὁ δὲ τέλος εἰς κάθαρσιν τῶν συγ- p. 338
κομισθέντων πρὸς ἑτοιμοτέραν τροφῆς χρῆσιν.
13 (4.) Κλέπτης δέ τίς ἐστι καὶ ὁ ἀνδραποδιστής, ἀλλὰ τοῦ πάντων
ἀρίστου, ὅσα ἐπὶ γῆς εἶναι συμβέβηκεν. τὰ μὲν οὖν ἄψυχα καὶ τῶν
ζῴων ἃ μὴ μεγάλας ὠφελείας παρέχεται τῷ βίῳ διπλᾶ προστέταχεν
ἀποδίδοσθαι παρὰ τῶν ὑφελομένων τοῖς κυρίοις, ὡς ἐλέχθη πρότερον,
καὶ πάλιν τετραπλάσια καὶ πενταπλάσια ἐν ταῖς ἡμερωτάταις ἀγέλαις
14 βοῶν τε καὶ προβάτων. ἄνθρωπος δέ, ὡς ἔοικε, τὸν καλλιστεύοντα
κλῆρον ἔλαχεν ἐν ζῴοις, ἀγχίσπορος ὢν θεοῦ καὶ συγγενὴς κατὰ τὴν
πρὸς λόγον κοινωνίαν, ὃς αὐτὸν καίτοι θνητὸν εἶναι δοκοῦντα ἀπαθανα-
τίζει. διὸ καὶ πᾶς, ὅτῳ ζῆλος ἀρετῆς εἰσέρχεται, τραχύς ἐστι τὴν
ὀργὴν καὶ παντελῶς ἀμείλικτος κατὰ ἀνδραποδιστῶν, οἳ δουλείαν ἕνεκα
κέρδους ἀδικωτάτου τοῖς γένει μὲν ἐλευθέροις φύσεως δὲ μετέχουσι τῆς
15 αὐτῆς ἐπάγειν τολμῶσιν. εἰ γὰρ ἐπαινετὸν πρᾶγμα δεσπόται ποιοῦσιν
οἰκότριβας καὶ ἀργυρωνήτους, πολλάκις οὐκ ἐν μεγάλοις ὀνήσαντας, τῆς

---

1 περὶ SM Nicet.: ἐπὶ v   2 ποσότητα] πρόσταξιν Nicet.   3 εἰρημένων SM Nicet.: διειρημένων v   4 ἀνάλογον καὶ τὴν ἔκτισιν ἐνομοθέτησε Nicet.: om. SM (v)   5 ἀποτίνειν S Nicet.: ἀποτιννύειν M mg S   6 ἐπειδὴ] ἐπεὶ Nicet.   δ' SM   7 ἐτησίους ἄρνας SM Nicet.: ἐτήσιον ἄρνα v   ε' S, πέντε om. Nicet.   αὐτοὺς SM Nicet.: αὐτῆς v   8 γεννήμασιν S: γεννήματι M Nicet.   δύο] δύω v   δὲ v   ἄροτον Mang. (Nicet.): ἄροτρον M, ἄρροτρον S   ἀλοητόν S; ἀλόητον v
οι
10 ἐτυμοτέραν M; ἑτοιμοτέρας coni. Mang.   11 tit. περὶ ἀνδραποδιστῶν add. S mg M, om. Nicet.   δέ τίς Nicet.: om. SM (v)   ἀντραποδιστής S[1]   12 ὅσα ἐπὶ γῆς εἶναι συμβέβηκε SM: τῶν ἐπὶ γῆς Nicet.   14 ὑφελομένων SM Nicet.: φερομένων v   πρότερον om. Nicet.   16 δὲ Nicet.: δ' SM   ὡς ἔοικε om. Nicet.   17 ἔλαχεν ἐν ζῴοις Nicet. (sic iam Mang.): ἔλαχε ζῴοις SM   ἀγχίσπορος — ἀπαθανατίζει (18. 19)] ὡς κατ' εἰκόνα θεοῦ γενόμενος Nicet.   συγγενὴς SM: ἐγγενὴς v (ἀγενὴς Mang.)   τὴν om. M   18 ὃς M: ὡς S   εἶναι δοκοῦντα SM: ὄντα v   19 ὅτῳ Nicet.: ᾧτινι SM (v)   19. 20 τραχύς ἐστι τὴν ὀργὴν Nicet.: τραχύς ἐστιν ὀργὴν SM (v)   20 κατ' Nicet.   22 ἐπαίνετον v   23 οἰκοτρίβας v

κατεχούσης δουλείας ἀπαλλάττοντες ἕνεκα φιλανθρωπίας ᾗ κέχρηνται,
πόσης ἄξιοι κατηγορίας τυγχάνειν εἰσὶν οἱ τὸ πάντων ἄριστον κτῆμα,
τὴν ἐλευθερίαν, ἀφαιρούμενοι τοὺς ἔχοντας, ὑπὲρ ἧς ἀποθνήσκειν καλὸν
τοῖς γεννηθεῖσιν εὖ καὶ τραφεῖσιν; ἤδη τινὲς τὴν σύμφυτον μοχθηρίαν 16
προσαύξοντες καὶ τὸ ἐπίβουλον ἦθος αὐτῶν τρέποντες εἰς τὸ ἄσπονδον
οὐκ [ἐπ᾽] ἀλλοδαποῖς μόνον καὶ ἀλλογενέσιν ἀνδραποδισμὸν κατεσκεύασαν,
ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ δημόταις καὶ
φυλέταις, ἀλογήσαντες κοινωνίας νόμων τε καὶ ἐθῶν, οἷς ἐκ πρώτης
ἡλικίας ἐνετράφησαν, ἅπερ βεβαιοτάτην ταῖς ψυχαῖς εὔνοιαν ἐνσφραγίζεται
τῶν μὴ λίαν ἀτιθάσων καὶ μὴ ἐπιτηδευόντων ὠμότητα· οἳ χάριν κέρδους 17
ἐκνομωτάτου πιπράσκουσιν ἀνδραποδοκαπήλοις καὶ οἷς ἂν τύχῃ δουλεύσοντας ἐπὶ ξένης ἀνεπανάκτους, μηδ᾽ ὄναρ τὸ τῆς πατρίδος ἔδαφος ἔτι
προσκυνήσοντας ἢ χρηστῆς ἀπογευσομένους ἐλπίδος. ἧττον γὰρ ἂν
ἠδίκουν ὑπηρετούμενοι πρὸς τῶν ἀνδραποδισθέντων· νυνὶ δὲ διπλάσιον
ἀδίκημα δρῶσιν ἀπεμπολοῦντες, ἀνθ᾽ ἑνὸς δύο δεσπότας καὶ διττὰς
δουλείας ἐπιτειχίζοντες ἐφέδρους. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐπιστάμενοι τὴν παλαιὰν 18
εὐτυχίαν τῶν ὑπηγμένων ἴσως ἂν μετανοήσαιεν ὀψὲ λαβόντες οἶκτον τῶν
339 M. ἐπταικότων, | τὸ τῆς τύχης ἄδηλον καὶ ἀτέκμαρτον καταιδεσθέντες· οἱ
δὲ πριάμενοι δι᾽ ἄγνοιαν τοῦ γένους ὡς ἐκ πατέρων καὶ προπάππων
οἰκετῶν ὀλιγωρήσουσιν, οὐδὲν ἀγωγὸν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχοντες εἰς
ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν, ἣν εἰκὸς ἐπὶ τοῖς ἐλευθέροις σῴζεσθαι
φύσει. δίκη δ᾽ ἔστω κατὰ μὲν τῶν ἑτεροεθνεῖς ἀνδραποδισαμένων, ἣν 19
ἂν τιμήσηται τὸ δικαστήριον, κατὰ δὲ τῶν τοὺς ὁμοφύλους πρὸς τῷ

2 κατηγορίας] τιμωρίας vel ὀργῆς coni. Mang. 3 ἀφαιρούμενοι SM: ἀναφαιρούμενοι v 5 προσαύξοντες SM: συναύξοντες v ἦθος αὐτῶν SM (αὐτῶν scripsi): αὐτῶν ἦθος v 6 ἐπ᾽ seclusi (an οὐκέτ᾽ scribendum?) 7 δ᾽ SM: δὲ v 8 ἀλογίσαντες S 9 ἐνετράφησαν v: ἐνεγράφησαν SM ἐνσφραγίζεται SM: ἐνσφραγίζει v 10 ἀττιθάσων S, ἀτιθάσσων M (v) 11 ἀνδραποδοκαπήλοις Nicet. (coni. Mang.): ἀνδράποδα καπήλοις SM 11. 12 δουλεύσοντας M: δουλεύσαντας S, δουλεύοντας Nicet. 12 ἀνεπανάκτους Mang. (cf. vol. I 171,2): ἀνεπάκτους Nicet., ἀνεπάκτου SM ἔδαφος om. M 13 ἀπογευσομένους Nicet. (Mang.): ἀπογευσαμένους S, ἀπογευσομένης M 15 ἀπεμπωλοῦντες S (v) δύω v 17 μετανοήσαιεν SM: μετανοήσειαν v 18 τύχης Mang.: ψυχῆς SM 22 δὲ v ἑτερωεθνεῖς S 23 ὁμοφύλους Mang. (Nicetae cod. Vat. 1611): ἀλλοφύλους SM τῷ] τὸ S

11—13 pergit Nicetas: καὶ πιπράσκουσιν οὐ μόνον τοὺς ἀλλοφύλους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους ἀνδραποδοκαπήλοις καὶ οἷς ἂν τύχῃ δουλεύοντας — ἀπογευσομένους ἐλπίδος. 22—214,1 pergit Nicetas: δίκη δ᾽ ἔστω — θάνατος ἀπαραίτητος. ἀλλὰ τοιοῦτος μὲν ὁ περὶ κλοπῆς νόμος. 22 Exod. 21,17. Deut. 24,7. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 271* ἐπ᾽ ἀνθρώπου μὲν κλοπῇ θάνατος ἔστω ζημία.

ἀνδραποδίσασθαι καὶ πεπρακότων θάνατος ἀπαραίτητος· ἤδη γὰρ οὗτοί
γε συγγενεῖς εἰσιν οὐ πόρρω τῶν ἀφ' αἵματος κατὰ μείζονα περιγραφὴν
γειτνιῶντες.

20 (5.) „Καὶ ἐν ἀγρῷ“ καθάπερ εἶπέ τις τῶν πάλαι „φύονται δίκαι“,
ἐπειδὴ πλεονεξίαι καὶ ὁ τῶν ἀλλοτρίων ἵμερος οὐκ ἐν ἄστει μόνον ἀλλὰ
καὶ ἔξω πόλεώς ἐστιν, ἅτε μὴ τόπων διαφοραῖς ἀλλὰ διανοίαις ἀκο-
21 ρέστων ⟨καὶ⟩ φιλαπεχθημόνων ἀνδρῶν ἐνιδρυμένος. ἀφ' οὗ καὶ τῶν
πόλεων αἱ εὐνομώταται διττοὺς ἐπιμελητὰς καὶ ἄρχοντας αἱροῦνται τῆς
κοινῆς εὐκοσμίας καὶ ἀσφαλείας, τοὺς μὲν ἐντὸς τοῦ τείχους, οὓς ἀστυ-
νόμους προσαγορεύουσι, τοὺς δ' ἐκτός, οἷς ὄνομα οἰκεῖον τίθενται, καλοῦσι
γὰρ αὐτοὺς ἀγρονόμους· ἀγρονόμων δὲ τίς ἂν ἦν χρεία τὸ πᾶν, εἰ μὴ
22 κἀν τοῖς χωρίοις ἦσάν τινες ἐπὶ λύμῃ τῶν πλησίον ζῶντες; ἐὰν οὖν τις
ποιμὴν ἢ αἰπόλος ἢ βουκόλος ἢ συνόλως ἀγελάρχης ἀγρὸν ἑτέρου
βόσκῃ καὶ κατανέμῃ φειδὼ μηδεμίαν ποιούμενος μήτε καρπῶν μήτε
23 δένδρων, ὅμοιον ἀποτινέτω κτῆμα προσόδου τῆς ἴσης. καὶ ἀγαπάτω
τοῦθ' ὑπομένων, ἐπιεικοῦς καὶ σφόδρα συγγνώμονος τυχὼν τοῦ νόμου,
ὃς αὐτὸν τὰ πολεμίων ἀσπόνδων ἐργασάμενον, οἷς τὰς ἀρούρας δῃοῦν
ἔθος καὶ φυτὰ ἥμερα διαφθείρειν, οὐχ ὡς κοινὸν ἐχθρὸν ἐτιμωρήσατο
θάνατον ἢ φυγὴν ἢ τὸ γοῦν τελευταῖον, ἁπάσης στέρησιν τῆς οὐσίας,
ὁρίσας, ἀλλ' αὐτὸ μόνον δικαιώσας ἐπανορθώσασθαι τὸ βλάβος τῷ κυρίῳ.
24 προφάσεις γὰρ ἀεὶ ζητῶν, αἷς ἐπελαφριεῖ τὰ ἀτυχήματα, δι' ὑπερβάλλου-
σαν ἡμερότητα καὶ τὴν ἐκ φύσεως καὶ μελέτης φιλανθρωπίαν, εὗρεν
ἀπολογίαν οὐκ ἀπῳδὸν ὑπὲρ τοῦ νομέως, τὴν φύσιν τῶν θρεμμάτων
25 ἄλογον οὖσαν καὶ ἀπειθῆ, καὶ μάλισθ' ὅταν ὀρέγηται τροφῆς. ἔστω μὲν
οὖν ὑπόδικος, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἤλασε τὴν ἀγέλην εἰς ἀνεπιτήδειον χωρίον·
μὴ πάντων δὲ τῶν συμβεβηκότων ἐχέτω τὰς αἰτίας, εἰκὸς γὰρ αὐτὸν

---

2 τῶν ἀφ' αἵματος SM: τῶν om. v κατὰ μείζονα περιγραφὴν Mang.: καὶ τὰ μείζονα περὶ γραφὴν S, καὶ τὰ μείζονα γραφὴν M 4 tit. περὶ βλάβης add. S mg M εἶπεν S 5 ἥμερος S[1], ἵμερος corr. S[2] 7 καὶ add. Mang., om. SM ἀφ' οὗ SM: ἀφ' ὧν v 8 αἱ εὐνομώτατοι M 9 οὓς om. M 10 προσαγορεύουσιν S τοὺς Mang.: τοῖς SM δὲ v τίθενται SM: ἐπιτίθενται v καλοῦσιν S 11 τὸ πᾶν SM: om. v 12 λοίμῃ S 14 βόσκῃ M: βοσκήσῃ S (v) 15 ἀποτεινέτω S (Mang.), ἀποτιννύτω M κτῆμα] τμῆμα conicio προσόδου τῆς ἴσης M, προσόδους τῆς ἴσης S: πρόσοδον τὴν ἴσην v 16 τοῦτ' S[1] 17 ὃς M (Mang.): ὡς S 21 ἐπελαφριοῖ M 23 οὐκ ἀπῳδὸν SM: om. v 24 μάλιστ' S

---

12 sqq. Exod. 22,5.

40 M. μὲν τοῦ κακοῦ | λαβόντα τὴν αἴσθησιν ἐξελαύνειν ἐπιχειρεῖν τάχιστα, τὴν δ' ἅτε χλοηφαγοῦσαν, ἁπαλῶν τε καρπῶν καὶ βλαστῶν ἐμφορουμένην, ἀντιφιλονεικεῖν.

(6.) Βλάπτουσι δ' οὐ μόνον κατανέμοντες βοσκήμασιν ἀλλοτρίας 26
κτήσεις, ἀλλὰ καὶ πῦρ ἀπερισκέπτως καὶ ἀπροοράτως ἀναφλέγοντες. ἡ γὰρ τοῦ πυρὸς δύναμις ὕλης λαβομένη πανταχόσε ᾄττουσα νέμεταί τε καὶ χεῖται, καὶ ἐπειδὰν ἅπαξ κρατήσῃ, σβεστηρίων ὅσα ἂν ἐπιφέρῃ τις ἀλογεῖ καταχρωμένη καὶ τούτοις ἀντὶ τροφῆς εἰς συναύξησιν, ἕως ἂν
πάντα ἐξαναλώσασα αὐτὴ δαπανηθῇ πρὸς αὑτῆς. προσήκει δὲ μήτ' ἐν 27
οἰκίαις μήτ' ἐπαύλεσιν ἀφύλακτον πῦρ ἐᾶν, ἐπισταμένους ὅτι σπινθὴρ ἐντυφόμενος εἰς πολλάκις ἀνερριπίσθη καὶ μεγάλας ἐνέπρησε πόλεις, καὶ
μάλιστα ἐπιφόρῳ πνεύματι ῥυείσης τῆς φλογός. ἐν γοῦν τοῖς ἀσυμβάτοις 28
πολέμοις ἡ πρώτη καὶ μέση καὶ τελευταία δύναμίς ἐστι διὰ πυρός, ᾗ πιστεύουσι μᾶλλον ἢ ταῖς πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ ναυμάχων τάξεσι καὶ ταῖς ὅπλων καὶ μηχανημάτων ἀφθόνοις παρασκευαῖς· πυρφόρον γάρ τις οἰστὸν βαλὼν καιρίως εἰς πολὺν νηῶν στόλον αὐτοῖς ἐπιβάταις κατέφλεξεν ἢ στρατόπεδα πολυάνθρωπα μετὰ τῶν παρασκευῶν, ἐφ' αἷς
ἐπεποίηντο τὰς τοῦ νικᾶν ἐλπίδας, ἐξανάλωσεν. ἐὰν οὖν εἰς ἀκανθώδη 29
φορυτὸν πῦρ ἐμβάλῃ τις, ὁ δ' ἀναφλεχθεὶς προσεμπρήσῃ ἅλω πυρῶν ἢ κριθῶν ἢ ὀρόβων ἢ δράγματα ἀσταχύων συγκεκομισμένα ἢ βαθύγειον πεδιάδα χλοηφοροῦσαν, ἀποτινύτω τὸ βλάβος ὁ τὸ πῦρ ἐμβαλών, ἵν' ἐκ τοῦ παθεῖν μάθῃ τὰς πρώτας τῶν πραγμάτων ἐνστάσεις εὖ μάλα φυλάττεσθαι καὶ μὴ δύναμιν ἀήττητον καὶ φύσει φθοροποιὸν ἀνακινῇ καὶ ἀνεγείρῃ δυναμένην ἠρεμεῖν.

---

2 δὲ v ἁπαλῶν τε scripsi: ἁπαλῶν ἅτε SM ἐμφορουμένην S²M: ἐμφορουμένων S¹ (v) 4 tit. περὶ τοῦ μὴ ἀπερισκέπτως πῦρ ἐξάπτειν ἀκάνθαις add. S mg M βλάπτουσιν S 6 νέμεταί τε SM: τε om. v 8 ἀλογεῖ SM: om. v καὶ SM: μὲν v 8. 9 ἕως ἂν πάντα scripsi: ἕως ἂν τα S¹, ἕως πάντα S²M (v) 9 αὐτῆς M 9. 10 μήτε . . . μήτε v 11 ἐνερριπίσθη S ἐνέπρησε SM: ἀνέπρησε v 12 ῥείσης (sic) M 13 δύναμις ἐστί(ν) SM: ἐστὶ om. v 14 πιστεύουσα Mang. (Richt.) ἱππέων SM: ἵππων v τάξεσιν S 15 μηχανημάτων Mang.: ναυμαχητῶν SM 16 λαβὼν S¹, βαλὼν corr. S² 17 ἢ SM: καὶ v 19 πῦρ ἐμβάλῃ SM: παρεμβάλῃ v δέ v 21 ἀποτιννύτω SM (v) 23 φύσει SM: om. v 24 δυναμένην ἠρεμεῖν ἱερώτατον: S (ἱερώτατον cum sequentibus coniungendum esse vidit Mang.)

---

18 Exod. 22,6.

30 (7.) Ἱερώτατον παρακαταθήκη τῶν ἐν κοινωνίᾳ πραγμάτων ἐστίν,
ἐπὶ τῇ τοῦ λαβόντος κειμένη πίστει. δάνεια μὲν γὰρ ἐλέγχεται διὰ
συμβολαίων καὶ γραμμάτων, τὰ δ' ἄνευ δανείων ἐν χρήσει φανερῶς
31 διδόμενα τοὺς θεασαμένους ἔχει μάρτυρας. παρακαταθηκῶν δ' οὐχ
οὗτος ὁ τρόπος, ἀλλὰ μόνος τις αὐτὸς δίδωσι μόνῳ κρύφα, περιβλεπό-
μενος τὸν τόπον, μηδ' ἀνδράποδον ἕνεκα τοῦ διακομίσαι προσπαραλαβών,
εἰ καὶ τύχοι φιλοδέσποτον· εἰς γὰρ τὸ ἀναπόδεικτον ἑκάτερος σπεύδειν
ἔοικεν, ὁ μὲν ἵνα λάθῃ δούς, ὁ δὲ ἵνα ἀγνοῆται λαβών. ἀοράτῳ δὲ
πράγματι | πάντως ἀόρατος μεσιτεύει θεός, ὃν εἰκὸς ὑπ' ἀμφοῖν μάρτυρα p. 341
καλεῖσθαι, τοῦ μὲν ὡς ἀποδώσοντος ὅταν ἀπαιτῆται, τοῦ δ' ἐν καιρῷ
32 κομιουμένου. μέγιστον οὖν ἀδίκημα δρῶν ὁ παρακαταθήκην ἀρνούμενος
μὴ ἀγνοείτω, ψεύσας μὲν ἐλπίδος τὸν ἐπιτρέψαντα, μοχθηρὰ δ' ἤθη
κατασκεπάσας λόγοις ἐπιεικέσιν, ἀπιστίαν δὲ καθυποκρινάμενος νόθην
πίστιν, ἀσυμβάτους ἀποφήνας δεξιὰς καὶ ἀτελεῖς ὅρκους· ὡς ἀνθρωπείων
τε καὶ θείων ὠλιγωρηκέναι καὶ διττὰς ἀρνεῖσθαι παρακαταθήκας, τὴν
μὲν τοῦ τὰ οἰκεῖα ἐπιτρέψαντος, τὴν δὲ τοῦ ἀψευδεστάτου μάρτυρος, ὃς
τὰ πάντων ἐφορᾷ καὶ τὰ πάντων ἐπακούει καὶ προαιρουμένων καὶ μὴ
33 θελόντων. ἐὰν δ' ὁ μὲν λαβὼν ὡς ἱερὸν χρῆμα παρακαταθήκην ἄψαυστον
οἴηται δεῖν φυλάττειν, σέβων ἀλήθειάν τε καὶ πίστιν, οἱ δὲ τῶν ἀλλο-
τρίων ἔφεδροι βαλαντιοτόμοι καὶ τοιχωρύχοι παρεισφθαρέντες ὑφέλωνται,
34 συλληφθέντες ἐκτινέτωσαν ἐπιτίμια διπλᾶ [τὰ κλεπτῶν εὑρεθέντα]. εἰ
δὲ μὴ συλληφθεῖεν οὗτοι, προσίτω γνώμῃ ἑκουσίῳ ὁ λαβὼν εἰς τὸ

---

1 tit. περὶ παρακαταθηκῶν add. S mg M 3 συμβολαίων Mang.: συμβολέων SM δὲ v 4 διδόμενα SM: γινόμενα v δὲ v 5 δίδωσιν S 6 μηδὲ v 7 φιλοδέσποτον SM: φιλοδεσποτῶν v 8 λάθη M (coni. Mang.): λάβη S ὁ δ' S ἵν' M ἀγνοεῖται SM 9 μεσιτεύη M ὑπ' ἀμφοῖν scripsi: ἐπ' ἀμφοῖν SM (v) 10 ἀπαιτεῖται S τοῦ δ' SM: τοῦ δὲ ὡς v 12 ἐπι-τρέψοντα S δὲ v 13 κατασκεπάσας scripsi: κατασκευάσας SM (v); κατα-σκιάσας coni. Mang. ἀπιστίαν scripsi (sic fortasse M): ἀπιστία S(M?); ἀπιστίᾳ v 14 ἀνθρωπείων M, ἀνθρωπίων S: ἀνθρωπίνων v 18 δὲ v ἄψαυστον M (coni. Mang.): ἄψευστον S 19 οἴηται S: οἴεται M (v) 20 τειχωρύχοι (οι supra ει) M 21 ἐκτεινέτωσαν S, ἐκτιννύτωσαν M τὰ κλεπτῶν εὑρεθέντα seclusit Mang. 22 προσίτω Mang. (cf. LXX): προείτω S, προίτω M

---

1 cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 285* παρακαταθήκην δὲ ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα ὁ παραλαβὼν φυλακῆς ἀξιούτω. 16. 17 cf. Hom. Od. λ 109. μ 323. 18 Exod. 22,7. 22 Exod. 22,8. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 287* εἰ δὲ μηδὲν ἐπίβουλον δρῶν ὁ πιστευθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικόμενος ἐπὶ τοὺς ἑπτὰ κριτὰς ὀμνύτω τὸν θεόν, ὅτι μηδὲν παρὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀπόλοιτο καὶ κακίαν, οὐδὲ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς, καὶ οὕτως ἀνεπαιτίατος ἀπίτω.

θεῖον δικαστήριον καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ὀμνύτω κατ'
ἐξωλείας ἑαυτοῦ, μήτε τι μέρος τῆς παρακαταθήκης νοσφίσασθαι μήτε
ἑτέρῳ κοινοπραγῆσαι μήτε ὅλως συνεπιψεύσασθαι κλοπὴν οὐ γενομένην·
ἄτοπον γὰρ ἢ τὸν μηδὲν ἠδικηκότα ζημιοῦν ἢ τὸν συνδραμόντα εἰς φίλου
πίστιν ὑφ' ἑτέρων ἀδικηθέντα βλάβης αἴτιον ἐκείνῳ γενέσθαι. παρα- 35
καταθῆκαι δ' οὐ μόνον ἐν ἀψύχοις εἰσίν, ἀλλὰ καὶ ζῴοις, ὧν διττὸς ὁ
κίνδυνος, ὁ μὲν πρὸς τὰ ἄψυχα κοινὸς διὰ κλοπῆς, ὁ δὲ ἴδιος καὶ ἐξαί-
ρετος διὰ θανάτου. λέλεκται μὲν οὖν περὶ τοῦ προτέρου, χρὴ δὲ καὶ
περὶ τοῦ δευτέρου προσνομοθετεῖν. ἐὰν οὖν ⟨ἐν⟩ παρακαταθήκῃ θρέμ- 36
ματα τελευτήσῃ, μεταπεμψάσθω τὸν ἐπιτρέψαντα ὁ λαβὼν καὶ ἐπιδεικνύτω,
φαύλης ὑπονοίας ῥυόμενος ἑαυτόν· εἰ δὲ ἔκδημος ὢν τυγχάνοι, καλεῖν
μὲν ἑτέρους οὐχ ἁρμόττον, οὓς λανθάνειν ἐσπούδασεν ἴσως ὁ πιστεύσας,
ὀμνύναι δ' ἀναγκαῖον ἐπανήκοντι περὶ τοῦ μὴ ἐπισκιάζειν ἐψευσμένῳ
θανάτῳ νοσφισμὸν ἄδικον. ἐὰν δὲ λάβῃ τις μὴ ὡς παρακαταθήκην ἀλλ' 37
ἕνεκα τοῦ χρήσασθαι δεόμενος σκεῦος ἢ ζῷον, ἔπειτα [εἰ τὰ] ἀμφότερα
κλαπῇ ἢ τὸ ζῷον ἀποθάνῃ, συνδιατρίβοντος μὲν τοῦ χρήσαντος ὁ λαβὼν
ὑπόδικος οὐκ ἂν γένοιτο, τοῦ μὴ σκήπτεσθαι μάρτυρι χρώμενος ἐκείνῳ,
μὴ συνδιατρίβοντος δὲ ἀποτινύτω. διὰ τί; ὅτι ἐνδέχεται μὴ παρόντος 38
τοῦ κυρίου τὸν χρώμενον ἢ πόνοις ἀποτρῦσαι συνεχέσι τὸ ζῷον, ὡς
p. 342 M. ἀποκτεῖναι, ἢ παραρρῖψαι | τὸ σκεῦος ὀλιγωρήσαντα τοῦ ἀλλοτρίου, τα-
μιεύειν δέον καὶ μὴ παρέχειν εὐμάρειαν εἰς ὑφαίρεσιν κλέπταις.

Ἀκολουθίαν δ' εἴ καί τις ἄλλος δεινὸς ὢν θεάσασθαι πραγμάτων 39
ἀπαγορεύσεις ἐπαλλήλους ἑξῆς νομοθετεῖ, στοχαζόμενος εἱρμοῦ καὶ συνῳδὰ
τοῖς προτέροις τὰ ἑπόμενα συνυφαίνων. τὴν δὲ τῶν λέγεσθαι μελλόντων
ἁρμονίαν χρησμῷ θεσπισθῆναί φησιν ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ τὸν τρόπον
τοῦτον· „οὐ κλέψετε καὶ οὐ ψεύσεσθε καὶ οὐ συκοφαντήσετε τοὺς

---

2 ἐξωλείας M (Mang.): ἐξολίας S μήτε τι μέρος SM: μήτε ἱμέρῳ v παραθήκης SM, corr. Mang. 3 κοινοφραγῆσαι (sic) v γενομένην SM: γινομένην v 5 πίστιν SM: τάξιν v ἐκείνου M 6 ἐν ἀψύχοις SM: ἐν τοῖς ἀψύχοις v 9 ἐν παρακαταθήκῃ scripsi (τὰ ἐν π. Mang.): παρακαταθήκη M, παρακαταθήκην S 11 τυγχάνη M 12 ἴσως SM: om. v 13 δὲ v 15 εἰ τὰ seclusi, ἢ τὰ coni. Wendl. 16 κλαπῆ M, κλαπεῖ S: κλαπείη v ἀποθάνη M, ἀποθάνει S: ἀποθάνοι v συντρίβοντος M 17 ἐκεῖνο S 18 ἀποτινύτω S[1]: ἀποτιννύτω S[2]M (v) 19 χρώμενον SM: χρησάμενον v ἀποτρῦσαι συνεχέσι(ν) SM: συνεχέσι ἀποτρῦσαι v 22 εἰ καί τις M, εἰ κέ τις S: εἴ τις v πραγμάτων] προσταγμάτων coni. Mang. 23 προσνομοθετεῖ coni. Mang. 26 καὶ οὐ ψεύσεσθε SM: καὶ om. v

---

6 Exod. 22,9. 9 Exod. 22,10. 13. 11 Exod. 22,10. 11. 14 Exod. 22,14. 15

πλησίον ὑμῶν· καὶ οὐκ ὀμεῖσθε τῷ ὀνόματί μου ἐπ' ἀδίκῳ καὶ τὸ ἐμὸν
ὄνομα οὐ βεβηλώσετε“ (Lev. 19,11. 12)· παγκάλως καὶ σφόδρα παι-
40 δευτικῶς· ὅ τε γὰρ κλέπτης ὑπὸ τοῦ συνειδότος ἐλεγχόμενος ἀρνεῖται καὶ
ψεύδεται, δεδιὼς τὰς ἐκ τοῦ ὁμολογῆσαι τιμωρίας, ὅ τε ἀρνούμενος ἑτέρῳ
σπουδάζων προσβάλλειν τὸ ἔγκλημα συκοφαντεῖ καὶ τέχνας ἐπινοεῖ, δι'
ὧν εὔλογον εἶναι δόξει τὸ συκοφάντημα, πᾶς τε συκοφάντης εὐθύς ἐστιν
ἐπίορκος, ὀλίγα φροντίζων εὐσεβείας· ἐπειδὴ γὰρ ἐλέγχων ἀπορεῖ δικαίων,
ἐπὶ τὴν ἄτεχνον λεγομένην πίστιν καταφεύγει, τὴν δι' ὅρκων, οἰόμενος
καταχλήσει θεοῦ πίστιν ἐργάζεσθαι τοῖς ἀκούουσιν. ἀνίερος δ' ὁ τοιοῦτος
ὢν καὶ βέβηλος ἴστω, μιαίνων τὸ ἀμίαντον φύσει [ἀγαθὸν καὶ] θεῖον
ὄνομα.

Οὐ ψευδομαρτυρήσεις.

41 (8.) Ἔνατον μέν ἐστι τουτὶ τῶν δέκα κεφαλαίων, τῶν δὲ ἐν τῇ
δευτέρᾳ στήλῃ τὸ τέταρτον ἀριθμῷ, μυρία δὲ τὸν ἀνθρώπινον βίον ὀνῆσαι
42 δυνάμενον, εἰ φυλάττοιτο, ὡς καὶ τοὐναντίον ἀμελούμενον βλάψαι. ψεκτὸς
μὲν γὰρ ὁ συκοφάντης, ὁ δὲ τὰ ψευδῆ μαρτυρῶν μᾶλλον ὑπαίτιος· ὁ
μὲν γὰρ αὑτῷ βοηθῶν, ὁ δ' ἄλλῳ συμπράττων πονηρός ἐστιν, ἐν δὲ
συγκρίσει κακῶν ἀνδρῶν ὁ δι' αὑτὸν ἁμαρτάνων τοῦ δι' ἕτερον ἧττον
43 ἄδικος. καὶ τὸν μὲν κατήγορον ὑποβλέπεται πᾶς δικαστὴς ὡς ὀλίγα
φροντίζοντα τῆς ἀληθείας ἕνεκα τοῦ περιγενέσθαι, διὸ καὶ προοιμίων
ἐδέησεν εἰς προσοχὴν ἀκροατοῦ τῷ λέγοντι· τοῦ δὲ μαρτυροῦντος μηδὲν
ἐπ' αὐτῷ προπεπονθὼς ὕπουλον ἐλευθέρᾳ γνώμῃ καὶ ἀναπεπταμένοις
ὠσὶν ἀνέχεται, πίστιν καὶ ἀλήθειαν ὑποδυομένου, [τὸ] πραγμάτων μὲν
ὠφελιμωτάτων τὰ ὀνόματα, ὀνομάτων δὲ προσαγωγότατα, ⟨οἷς⟩ καθάπερ

---

1 οὐχ ὀμεῖσθε v: οὐ κομιεῖσθαι SM τῶ ὀνόματι S, τὸ ὄνομα M: ἐπὶ τῷ ὀνόματι v 4 δεδειὼς S¹ 5 σπουδάζων M: σπουδάζειν S¹, σπουδάζει S² (v) συκοφαντεῖ M: συκοφαντῶν S (v) 7 ἐπειδὴ γὰρ scripsi: ἐπειδήπερ SM (v) 8 πίστιν SM: om. v 9 ἐργάζεσθαι SM: ἐργάσασθαι v δὲ v 10 βέβηλος SM: ἀβέβηλος v ἀγαθὸν καὶ seclusi; ἅγιον vel ἀγαστὸν (pro ἀγαθὸν) coni. Mang. 13 ἔννατον SM (v) δέκα] ι' SM 16 ψευδῆ M: ψεύδη S (v) 17 δὲ v ἐστιν S²M: om. S¹ (v) 18 ἀνδρῶν om. Flor. Laur. ἐξαμαρτάνων Flor. Paris. 21 μηδὲν SM: om. v 22 ἐπ' αὐτῶ SM: ἐφ' αὐτῷ v 23 τὸ seclusi et πραγμάτων scripsi: τὸ πρᾶγμα τῶν SM (v) 24 ὠφελημοτάτων S προσαγωγότατα, οἷς scripsi: προσαγωγότατος SM; προσαγωγοτάτοις Mang.

---

8 ἄτεχνον πίστιν: cf. Arist. Rhet. I 15 p. 1375a21. 17—19 Flor. Laur. nr. 13 Flor. Par. 3: Φίλωνος: ἐν συγκρίσει — ἄδικος.

δελέασιν ἐπὶ θήρᾳ χρῆται ὧν ὀρέγεται καὶ ποθεῖ. διὸ πολλαχοῦ παραινεῖ 44
τῆς νομοθεσίας ἀδίκῳ μηδενὶ συναινεῖν, μήτε ἀνθρώπῳ μήτε πράγματι·
προκαλεῖται γὰρ ἡ συναίνεσις ἐφ' ὑγιεῖ μὴ γενομένη τὰ ψευδῆ μαρτυρεῖν,
343 M. ἐπεὶ καὶ πᾶς, | ὅτῳ πρόσαντες καὶ ἐχθρὸν τὸ ἄδικον, ἀληθείᾳ φίλος.
ἑνὶ μὲν οὖν μοχθηρῷ μὴ συναπονοηθῆναι θαυμαστὸν οὐδὲν εἰς τὰ ὅμοια 45
προκαλουμένῳ, πλήθει δὲ ἐπὶ παρανομίαν οἷα κατὰ πρανοῦς ἀθρόᾳ ῥύμῃ
φερομένῳ μὴ συνενεχθῆναι γενναίας ψυχῆς ἐστι καὶ φρονήματος ἀνδρείᾳ
συγκεκροτημένου. ἔνιοι γὰρ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα, κἂν παρανομώτατα 46
ᾖ, νόμιμα καὶ δίκαια εἶναι νομίζουσι, κρίνοντες οὐκ εὖ· φύσει γὰρ
ἕπεσθαι καλόν, ἀκολουθίᾳ φύσεως δ' ἀντίπαλον ὄχλου φορά. ἐὰν οὖν 47
κατὰ θιάσους καὶ πολυανθρώπους ὁμίλους ἀγειρόμενοί τινες νεωτερίζωσι,
τούτοις οὐ συναινετέον ὡς τὸ ἀρχαῖον καὶ δόκιμον τῆς πολιτείας νόμισμα
παρακόπτουσι·

σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα τὰς πολλὰς χέρας
νικᾷ, σὺν ὄχλῳ δ' ἀμαθία μεῖζον κακόν.

ἀλλὰ τοσαύτῃ τινὲς ὑπερβολῇ χρῶνται μοχθηρίας, ὥστ' οὐ μόνον 48
ἀνθρώπων ἀγένητα κατηγοροῦσιν, ἀλλ' ἐπιμένοντες τῇ μοχθηρίᾳ διαί-
ρουσι καὶ τείνουσι τὸ ψεῦδος ἄχρι οὐρανοῦ, τῆς μακαρίας καὶ εὐδαίμονος
θεοῦ φύσεως καταμαρτυροῦντες· εἰσὶ δ' οὗτοι τερατοσκόποι καὶ οἰωνο-
σκόποι καὶ θύται καὶ ὅσοι ἄλλοι μαντικὴν ἐκπονοῦσι τὴν σὺν τέχνῃ κακο-
τεχνίαν, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐπιτηδεύοντες, παράκομμα τῆς ἐνθέου
κατοκωχῆς καὶ προφητείας. προφήτης μὲν γὰρ οὐδὲν ἴδιον ἀποφαίνεται 49
τὸ παράπαν, ἀλλ' ἔστιν ἑρμηνεὺς ὑποβάλλοντος ἑτέρου πάνθ' ὅσα προ-
φέρεται, καθ' ὃν χρόνον ἐνθουσιᾷ γεγονὼς ἐν ἀγνοίᾳ, μετανισταμένου μὲν

---

2 πράγματι SM: τῷ πράγματι v   3 ἡ] ᾖ Mang. Richt.   ὑγιῆ M   τὰ ψευδῆ μαρτυρεῖν SM: τῷ ψευδομαρτυρεῖν v   4 πρόσαντες SM: προσαντὲς v   ἀληθεία SM: ἀληθείας v   5 μὴ om. M   6 παρανομίαν Mang.: παρανομία SM   8 ἔνιοι Mang.: ἔνια SM   δοκοῦντα SM: om. v   10 δὲ v   φορά SM: φοράν v   11 ἀγειρόμενοι M, ἀγηρόμενοι S: ἐγηρόμενοι v   νεωτερίζωσι scripsi: νεωτερίζοιεν M, νεωτερίζεσθαι S (v)   12 τούτοις M (Mang.): τούτους S   13 παρακόπτουσιν S   14 χεῖρας SM (v)   17 ἐπιμένοντες SM: ἐπὶ μέν τε (sic) v, quod in ἐπιμανέντες corrigere voluit Mang.   17. 18 διαίροῦσι (sic) M, διαιροῦσι S   18 τείνουσι SM: τέμνουσι v   19 δὲ v   τερασκόποι M   20 θύται S, θῦται M: θυταὶ v   ἐκπονοῦσιν S   20. 21 κακοτεχνίαν SM: ἀτεχνίαν v   21 ἐνθέου Mang.: ἐντέχνου SM   22 κατοχωχῆς scripsi: κατακωχῆς SM (v)   προφήτης μὲν SM: προφήτης τε μὲν v   23. 24 προφέρεται S, προσφέρεται M: προφέρει v   24 καὶ ante καθ' add. Mang., om. SM   ἀγνοίᾳ] ἀνοίᾳ coni. Mang.

---

1. 2 Exod. 23,1. Deut. 19,16—19.   6 Exod. 23,2.   14. 15 Eurip. frg. 200,3. 4 N².

τοῦ λογισμοῦ καὶ παρακεχωρηκότος τὴν τῆς ψυχῆς ἀκρόπολιν, ἐπιπε-
φοιτηκότος δὲ καὶ ἐνῳκηκότος τοῦ θείου πνεύματος καὶ πᾶσαν τῆς φωνῆς
ὀργανοποιΐαν κρούοντός τε καὶ ἐνηχοῦντος εἰς ἐναργῆ δήλωσιν ὧν προ-
50 θεσπίζει. τῶν δὲ τὴν παράσημον καὶ βωμολόχον μαντικὴν ζηλούντων
ἕκαστος ταῖς εἰκασίαις καὶ στοχασμοῖς ἀνοίκειον τάξιν παρατίθησι τὴν
τῆς ἀληθείας καὶ τοὺς ἀβεβαίους τὸ ἦθος ὑπαγόμενος ῥᾳδίως καθάπερ
ἀνερμάτιστα σκάφη πολὺς ἀντιπνεύσας ⟨ἄνεμος⟩ ἀνωθεῖ καὶ ἀνατρέπει, δια-
κωλύων ὑποδρόμοις ἀσφαλέσι προσσχεῖν εὐσεβείας· τὰ γὰρ τοπασθέντα
προλέγειν οἴεται δεῖν ὡς οὐχ αὐτὸς εὑρών, ἀλλ' ὡς ἀφανῶς αὐτῷ μόνῳ
χρησθέντα θεῖα λόγια, πρὸς βεβαιοτέραν πίστιν ἀπάτης μεγάλων καὶ πολυαν-
51 θρώπων ὁμίλων. τὸν τοιοῦτον εὐθυβόλῳ ὀνόματι ψευδοπροφήτην προσ-
αγορεύει, κιβδηλεύοντα τὴν | ἀληθῆ προφητείαν καὶ τὰ γνήσια νόθοις p. 344
εὑρήμασιν ἐπισκιάζοντα. χρόνῳ δὲ παντάπασιν ὀλίγῳ διακαλύπτεται τὰ
τοιαῦτα στρατηγήματα, τῆς φύσεως οὐκ ἀεὶ κρύπτεσθαι φιλούσης, ἀλλ'
ὁπόταν καιρὸς ᾖ τὸ ἴδιον κάλλος ἀναφαινούσης ἀηττήτοις δυνάμεσιν.
52 ὡς γὰρ ἐν ταῖς ἡλιακαῖς ἐκλείψεσιν αἱ ἀκτῖνες πρὸς βραχύτατον ἀμαυρω-
θεῖσαι μικρὸν ὕστερον ἀναλάμπουσιν ἄσκιον καὶ τηλαυγὲς ἐπιδεικνύμεναι
φέγγος, μηδενὸς ἐπιπροσθοῦντος ἡλίῳ τὸ παράπαν, [ἀλλ' ὡς ἐν αἰθρίᾳ
καθαρᾷ ὁλοστὸν ἀναφαίνοντι], οὕτως κἂν χρησμολογῶσί τινες μαντικὴν
μὲν ἐπεψευσμένην τεχνάζοντες, ὑποδυόμενοι δ' εὐπρεπὲς ὄνομα τὸ προ-
φητείας, ἐνθουσιάσεις καταψευδόμενοι θεοῦ, διελεγχθήσονται ῥᾳδίως· ἥξει
γὰρ πάλιν ἡ ἀλήθεια καὶ ἀναλάμψει φῶς ἀστράπτουσα τηλαυγέστατον,
53 ὡς τό γε ἐπισκιάσαν ψεῦδος ἀφανισθῆναι. πάγκαλον μέντοι κἀκεῖνο
προσδιετάξατο κελεύσας ἑνὸς μαρτυρίαν μὴ προσίεσθαι· πρῶτον μὲν ὅτι
ἐνδέχεται ἕνα καὶ παριδεῖν τι καὶ παρακοῦσαι καὶ παρενθυμηθῆναι καὶ

2 δὲ om. M ἐνοικηκότος S 3 τε SM: om. v 4 παράσιμον S^1 βωμολόχων M 5 εἰκασίαις S^2: ἱκεσίαις S^1M παρατίθησιν S 7 ἀνερμάτιστα S^2: ἐν ἕρματι τὰ S^1M ἄνεμος add. Mang. 8 προσσχεῖν Richt.: προσχεῖν SM εὐσεβείας SM: τῆς εὐσεβείας v 11 εἰθυβόλῳ S, ἰθυβόλῳ M 13 εὑρήμασιν S^2: εὑρέμασιν S^1M (v) 15 ᾖ] εἰ M 16 ἡλιακαῖς S: σεληνιακαῖς M αἱ ἀκτῖνες Mang.: καὶ ἀκτῖνες SM 18. 19 ἀλλ' ὡς — ἀναφαίνοντι seclusi 19 ὁλοστὸν SM: ὅλοστον Mang.; ὅλως αὐτὸν coni. Mang. 20 μὲν om. M ἐπεψευσμένην SM: ἐψευσμένην v δὲ v 20. 21 τὸ προφητείας SM: τὸ om. v 21 ἐνθουσιάσεις scripsi: ἐνθουσιώσεις S, ἐνθουσιώσης M 22 ἀστράπτουσα SM: ἀπαστράπτουσα v 23 μέντοι SM: μὲν v 24 προδιετάξατο M κελεύσας SM: κελευσάμενος v 25 καὶ παρακοῦσαι M mg S, καὶ ἀκοῦσαι in textu S: καθ' ἑκούσιον Mang. in textu, κατ' ἀκούσιον in notis

24 Num. 35,30. Deut. 17,6. 19,15.

ἀπατηθῆναι, δόξαι γὰρ αἱ ψευδεῖς μυρίαι καὶ ἀπὸ μυρίων εἰώθασι προσ-
πίπτειν· δεύτερον δὲ ὅτι κατὰ πλειόνων ἢ καὶ καθ' ἑνὸς ἀδικώτατον 54
⟨ἑνὶ⟩ χρῆσθαι μάρτυρι, τῶν μὲν ὅτι δὴ πρὸς πίστιν ἀξιονικότεροι ἑνός,
τοῦ δ' ἐπειδὴ κατ' ἀριθμὸν οὐ προφέρει, τὸ δ' ἴσον πλεονεξίας ἀλλότριον·
τί γὰρ μᾶλλον τῷ μάρτυρι καθ' ἑτέρου διεξιόντι ἢ τῷ κατηγορουμένῳ
ὑπὲρ αὑτοῦ λέγοντι συναινετέον; ἄριστον δ' ὡς ἔοικεν ἐπέχειν, ἔνθα
μηδὲν ἐνδεῖ μηδὲ ὑπερβάλλει.

Τὰ πρὸς δικαστήν.

(1.) Οἴεται δεῖν ὁ νόμος ἅπαντας μὲν τοὺς συμφερομένους τῇ 55
κατὰ Μωυσέα ἱερᾷ πολιτείᾳ παντὸς ἀλόγου πάθους καὶ πάσης κακίας
ἀμετόχους εἶναι μᾶλλον ἢ τοὺς τοῖς ἄλλοις νόμοις χρωμένους, διαφε-
ρόντως δὲ τοὺς λαχόντας ἢ χειροτονηθέντας δικάζειν. ἄτοπον γὰρ
345 M. ἁμαρτήμασιν ἐνόχους εἶναι | τοὺς τοῖς ἄλλοις τὰ δίκαια βραβεύειν
ἀξιοῦντας, οἷς ἀναγκαῖον καθάπερ ἀπ' ἀρχετύπου γραφῆς ἀπομάττεσθαι
τὰ φύσεως ἔργα πρὸς μίμησιν. ὡς γὰρ ἡ τοῦ πυρὸς δύναμις ἀλεαίνουσα 56
ὧν ἂν προσάψηται θερμὴ πολὺ πρότερον αὐτὴ καθέστηκεν ἐξ αὑτῆς καὶ
κατὰ τοὐναντίον ἡ τῆς χιόνος τῷ κατεψύχθαι καὶ τἄλλα ἐπιψύχει, οὕτως
ὀφείλει καὶ δικαστὴς ἀνάπλεως εἶναι δικαιοσύνης ἀκραιφνοῦς, εἴ γε μέλλει
τὰ δίκαια τοῖς ἐντευξομένοις ἐπάρδειν, ἵν' ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς γλυκείας

---

1 μυρίαι S: μαρτυρίαι M 2 ἀδικώτατον SM: ἀδικωτάτῳ v 3 ἑνὶ addidi τῶν scripsi (coni. etiam Mang.): τόν S, τὸ M; πρῶτον v 4 δὲ (bis) v 6 αὑτοῦ S: αὐτοῦ M λέγοντι ὑπὲρ αὑτοῦ conicio 7 ἐνδεῖ . . . ὑπερβάλλει S²M: ἐνδῇ . . . ὑπερβάλλῃ S¹ (v) 8 tit. τὰ πρὸς δικαστήν SMG: φίλωνος ἰουδαίου τὰ πρὸς δικαστήν A, τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια νόμων τὰ πρὸς τὸν δικαστήν F, τὰ περὶ δικαστοῦ H, φίλωνος τὰ περὶ δικαστοῦ P 9 νόμος] γρ. καὶ νομοθέτης mg M μὲν SM: om. ceteri (v) 10 μωσέα codd.; Μωυσῆν conicio 11 μᾶλλον ἢ τοὺς τοῖς ἄλλοις νόμοις χρωμένους SM: om. ceteri (v) 12 τοὺς λαχόντας SM: τοὺς τοῖς ἄλλοις
μα
λαχόντας ceteri (v) 13 ἁμαρτήσασιν F (μα ss. F²), ἁμαρτάνουσιν S 14 ἀπ' om. H (Turn.) ἀπ' ἀρχετύπου] ἀπαρχὰς τύπους S ἐναπομάττεσθαι coni. Mang. 15 τὰ om. D ἀλεαίνουσα in textu S, ἀλεύουσα mg S, λεαίνουσα D 16 ὧν] ὃν D πολὺ om. D αὑτῆς MP, ὑ ex ὐ corr. H
τ
17 χιῶνος S¹ τῷ] τὸ S καπεψύχθαι (sic) S τἄλλα A: τἄλλ' SF, τᾶλλ' ceteri, τὰ ἄλλα D 18 μέλλοι A 19 ἐπάρδειν] ἐπάδειν SD

12—19 D[R] fol. 157ᵛ Φίλωνος: ἄτοπον ἁμαρτήμασιν — ἐπάδειν (sic). 12—14 Maximi cod. Cahirinus apud Tischend. Philonea p. 155: ἄτοπον — ἀξιοῦντας. pergit p. 223,8.

57 φέρηται νᾶμα πότιμον τοῖς διψῶσιν εὐνομίας. τουτὶ δὲ συμβήσεται, ἐάν
τις δικάζειν εἰσιὼν ἐν ταὐτῷ νομίσῃ κρίνειν τε καὶ κρίνεσθαι καὶ ἀναλαμβάνῃ ἅμα τῇ ψήφῳ σύνεσιν μὲν εἰς τὸ μὴ ἀπατᾶσθαι, δικαιοσύνην δὲ εἰς τὴν τῶν κατ' ἀξίαν ἐπιβαλλόντων ἑκάστοις ἀπονομήν, ἀνδρείαν δὲ εἰς τὸ ἀνένδοτον πρὸς ἱκεσίας καὶ οἴκτους κατὰ τὰς τῶν ἑαλωκότων
58 τιμωρίας. ὁ τούτων ἐπιμελούμενος τῶν ἀρετῶν κοινὸς εὐεργέτης εἰκότως ἂν νομίζοιτο, κυβερνήτου τρόπον ἀγαθοῦ τοὺς χειμῶνας τῶν πραγμάτων ἐξευδιάζων ἕνεκα σωτηρίας καὶ ἀσφαλείας τῶν τὰ οἰκεῖα ἐπιτετροφότων αὐτῷ.
59 (2.) Κελεύει δὴ πρῶτον ὁ νόμος τῷ δικαστῇ μὴ παραδέχεσθαι
ἀκοὴν ματαίαν. τί δὲ τοῦτ' ἐστίν; ἔστω, φησίν, ὦ οὗτος, τὰ ὦτά σου κεκαθαρμένα· καθαρθήσεται δέ, ἐὰν νάμασι σπουδαίων λόγων συνεχῶς ἐπαντλῆται, τὰς ματαίους καὶ πεπατημένας καὶ χλεύης ἀξίας μυθογράφων ἢ μιμολόγων ἢ τυφοπλαστῶν τὰ μηδενὸς ἄξια σεμνοποιούντων μακρὰς
60 ῥήσεις μὴ προσιέμενα. δηλοῦται δ' ἐκ τοῦ μὴ παραδέχεσθαι ματαίαν
ἀκοὴν καὶ ἕτερόν τι τῷ προτέρῳ συνᾷδον· τοῖς ἀκοὴν μαρτυροῦσι, φησίν, ὁ προσέχων ματαίως καὶ οὐχ ὑγιῶς προσέξει· διὰ τί; ὅτι ὀφθαλμοὶ μὲν αὐτοῖς ἐντυγχάνουσι τοῖς γινομένοις, ἐφαπτόμενοι τρόπον τινὰ τῶν πραγμάτων καὶ ὅλα δι' ὅλων καταλαμβάνοντες, φωτὸς συνεργοῦντος, ᾧ πάντα αὐγάζεταί τε καὶ διελέγχεται, ὦτα δ', ὡς ἔφη τις οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τῶν προτέρων, ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα, πράγμασι μὲν οὐκ ἐντυγχάνοντα, ἑρμηνεῦσι δὲ πραγμάτων λόγοις οὐκ ἀεὶ πεφυκόσιν ἀληθεύειν περιελκόμενα.

2 νομίσῃ] νομίζειν τε corr. in νομίσῃ H; νομίζῃ v 4 δὲ SM: δ' ceteri ἀνδρείαν SH²: ἀνδρίαν ceteri δὲ] τὲ S (Mang.) 5 εἰς S: καὶ A, πρὸς ceteri (v) καὶ ante κατὰ add. S τῶν om. FA 6 ὁ S: ὁ γὰρ ceteri (v) ἐπιμελόμενος A 8 ἀσφαλείας] ὠφελείας F τῶν om. Turn. τ' οἰκεῖα P 8. 9 ἐπιτετροφότων S¹: ἐπιτετραφότων ceteri (v) 10 tit. εἰς τὸ μὴ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν add. S mg M 12 ἐὰν] ἂν S νάμασι SF: νάματι ceteri (v) λόγων om. in textu S, add. mg S 13 ἐπαντλῆται FA. ἐ ex ἀ corr. H, ἐπαντλεῖται S: ἀπαντλῆται MGP ματαίας SAP χλεύγης S 14 τυφοπλαστῶν SA: τυφλοπαστῶν F, τυφλοπλαστῶν ceteri (v) τὰ] τοῦ F 14. 15 μακρᾷ ῥήσει S 15 προσιέμενος S δὲ M 16 συνάδων S¹, corr. S² ἀκοὴν μαρτυροῦσι scripsi: ἀκοῇ μ. codd. (v) 17 οὐκ S¹, corr. S² προσέξει S: προσέχει ceteri (v) διὰ τί; ὅτι] διότι HP (v) 18 γιγνομένοις M τινὰ τρόπον transp. F 19 δι' ὅλου HP (Turn.) συνεργοῦντος om. S πάντ' A, τὰ πάντα G 20 διελέγχεται] καταλάμπεται S δὲ M 21 πράγμασι μὲν οὐκ ἐντυγχάνοντα om. S 21. 22 ἑρμηνεύσει S 22 περιελκόμενος F

10 Exod. 23,1. 20. 21 Herod. I 8. (Heraclit. ap. Polyb. XII 27,1). cf. Leutsch GPG II p. 744. R. v. Scala, Studien des Polyb. I p. 88.

διὸ καὶ τῶν παρ' Ἕλλησιν ἔνιοι νομοθετῶν μεταγράψαντες ἐκ τῶν ἱερω- 61 τάτων Μωυσέως στηλῶν εὖ διατάξασθαι δοκοῦσι, μὴ μαρτυρεῖν ἀκοήν, ὡς δέον, ἃ μὲν εἶδέ τις, πιστὰ κρίνειν, ἃ δὲ ἤκουσε, μὴ πάντως βέβαια.

346 M. (3.) | Δεύτερον παράγγελμα κριτῇ δῶρα μὴ λαμβάνειν· τὰ γὰρ 62 δῶρα, φησὶν ὁ νόμος, πηροῖ μὲν ὀφθαλμοὺς βλέποντας, τὰ δὲ δίκαια λυμαίνεται, τὴν δὲ διάνοιαν οὐκ ἐᾷ διὰ λεωφόρου βαίνειν ἐπ' εὐθείας. καὶ τὸ μὲν δωροδοκεῖν ἐπ' ἀδίκοις παμπονήρων ἐστὶν ἀνθρώπων ἔργον, 63 τὸ δ' ἐπὶ δικαίοις ἐφ' ἡμισείᾳ πονηρευομένων· εἰσὶ γὰρ εὐπάρυφοί τινες ἡμιμόχθηροι, δικαιάδικοι, τὴν ὑπὲρ τῶν πεπλημμελημένων τεταγμένοι τάξιν κατὰ τῶν πλημμελησάντων, προῖκα δ' οὐκ ἀξιοῦντες νικῶντας γράφειν οὓς νικᾶν ἀναγκαῖον, ἀλλὰ τὴν γνῶσιν ὤνιον καὶ ἔμμισθον ἀποφαίνοντες. εἶτα ἐπειδάν τις αἰτιᾶται, φασὶ μὴ παρατρέψαι τὸ δίκαιον 64 — ἡττηθῆναι μὲν γὰρ οὓς ἁρμόττον ἦν ἡττᾶσθαι, νενικηκέναι δ' οὓς ἐχρῆν περιγίνεσθαι —, κακῶς ἀπολογούμενοι· δύο γὰρ δεῖ προσφέρεσθαι τὸν ἀγαθὸν δικαστήν, νομικωτάτην γνῶσιν καὶ τὸ ἀδέκαστον· ὁ δὲ ἐπὶ δώροις βραβευτὴς τοῦ δικαίου καλὸν φύσει πρᾶγμα λέληθεν αἰσχύνων. ἐπεξαμαρτάνει δὲ καὶ δύο ἕτερα, τὸ μὲν ἐθίζων ἑαυτὸν εἶναι φιλοχρή- 65 ματον, ὅπερ ὁρμητήριον τῶν μεγίστων παρανομημάτων ἐστί, τὸ δὲ βλάπτων ὃν ἄξιον ἦν ὠφελεῖν τιμὴν τοῦ δικαίου κατατιθέντα. διὸ σφόδρα 66

1 ἔνιοι] ἔνι M 2 μωυσέως S: μωσέως ceteri 3 ἃ μὲν] συνεργοῦντος μέν· S εἶδέ τις] εἰ δέ τις S κρίνων P ἃ δὲ ἤκουσε] ἢ ἀκοῦσαι S δ' A 4 βεβαῖαν (sic) S 5 tit. περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν δῶρα τὸν κριτὴν add. S mg M δῶρον A 6 τοὺς ὀφθαλμοὺς A τὰ δὲ] ῥήματα δὲ coni. Mang.

ῦ

7 λοιμαίνεται S (ῦ ss. S²) ἐπ' ante εὐθείας om. S 8 ἔργων S 9 ἡμίσεια M 10 δίκαι ἄδικοι (sic) S ὑπὲρ scripsi: παρὰ F, περὶ ceteri (v) πεπλημμένων P 10. 11 τάξιν τεταγμένοι transp. A 11 νικῶντας om. S 12 γνῶσιν] κρίσιν S 13 εἶτα S: εἶτ' ceteri παρατρέψασθαι H (v) 14 ἡττᾶσθαι] ἡττῆσθαι H (v) 15 περιγίνεσθαι S: περιγενέσθαι ceteri (v)

μω

προσφέρεσθαι A: προφέρεσθαι ceteri (Turn.) 16 νομικωτάτην F, νομιμωτάτην S γνῶσιν] κρίσιν S δὲ S: δ' ceteri 18 δύο ἕτερα A: δευτέρω S, δύ' ἕτερα ceteri τὸ S¹, τῶ S² 19 μεγίστων S: om. ceteri (Turn.) ἐστίν S τὸ S¹, τῶ S² 19. 20 βλάπτον S, ων ex ειν corr. H 20 tit. εἰς τὸ δικαίως τὸ δίκαιον διώξεις (διώξει S) add. S mg M

2 μὴ μαρτυρεῖν ἀκοήν: cf. Dem. 57,4. [Dem.] 44,55. 46,7. Meier-Schömann-Lipsius, Att. Process p. 878. hinc corrigendum *de confus. ling.* *§ 141* ἀκοὴν μὴ μαρτυρεῖν. 5 Exod. 23,8. Deut. 16,19. 8. 9 Mel. Barocc. fol. 42ᵛ Φίλωνος: τὸ μὲν δωροδοκεῖν — πονηρευομένων. Maximi cod. Cahir. (v. ad p. 221,12) καὶ τὸ μὲν — πονηρευομένων.

παιδευτικῶς Μωυσῆς δικαίως τὸ δίκαιον προστάττει μεταδιώκειν, αἰνιτ-
τόμενος ὅτι καὶ ἀδίκως ἔνεστι, διὰ τοὺς ἐπὶ δώροις τοῦ δικαίου βρα-
βευτάς, οὐ μόνον ἐν δικαστηρίοις, ἀλλὰ πανταχοῦ κατά τε γῆν καὶ
θάλατταν καὶ ἐν ἅπασιν ὀλίγου δέω φάναι τοῖς τοῦ βίου πράγμασιν.
67 ἤδη γοῦν ὀλιγοχρήματόν τις παρακαταθήκην λαβὼν ἀπέδωκεν, ἐπ' ἐνέδρᾳ
μᾶλλον τοῦ λαμβάνοντος ἢ ὠφελείᾳ, ἵνα τὴν ἐν ὀλίγοις πίστιν δέλεαρ
καθεὶς ἀγκιστρεύσηται τὴν ἐν μείζοσιν πίστιν, ὅπερ οὐδὲν ἦν ἕτερον ἢ
τὸ δίκαιον μὴ δικαίως ἐπιτελεῖν· δίκαιον μὲν γὰρ ἡ τῶν ἀλλοτρίων
68 ἀπόδοσις, οὐ δικαίως δ' ἐγένετο, παρόσον ἐπὶ θήρᾳ πλειόνων. αἴτιον
δὲ τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων ἐστὶν ἐν τοῖς μάλιστα ἡ πρὸς τὸ ψεῦδος
οἰκείωσις, ὅπερ ἐκ πρώτης γενέσεως καὶ σπαργάνων αὐτῶν τίτθαι καὶ
μητέρες καὶ ὁ ἄλλος τῶν κατ' οἰκίαν ἀνδραπόδων καὶ ἐλευθέρων ὅμιλος
ἔργοις καὶ λόγοις ἀεὶ σύντροφον κατασκευάζουσιν, ἁρμοζόμενοι καὶ
ἑνοῦντες αὐτὸ τῇ ψυχῇ ὡς μέρος ἐκ φύσεως ἀναγκαῖον, ὅπερ, εἰ καὶ
τῷ ὄντι φύσει συνεγεγέννητο, ὤφειλεν ἐπιτηδεύσει τῶν καλῶν ἐκτετμῆσθαι.
69 τί δ' οὕτως ἐν βίῳ καλὸν ὡς ἀλήθεια; ἣν ὁ πάνσοφος ἐστηλίτευσεν ἐν
ἱερωτάτῳ χωρίῳ, κατὰ τὴν τοῦ ἀρχιερέως στολήν, | ἔνθα τὸ τῆς ψυχῆς p. 347
ἡγεμονικόν, ἀναθημάτων τῷ καλλίστῳ καὶ διαπρεπεστάτῳ βουληθεὶς
αὐτὸν ἐπικοσμῆσαι, συγγενῆ δὲ δύναμιν ἀληθείᾳ παριδρύσατο, ἣν ἐκάλεσε
δήλωσιν, ἀμφοτέρων τῶν ἐν ἡμῖν λόγων εἰκόνας, ἐνδιαθέτου τε καὶ προ-
φορικοῦ· δεῖται γὰρ ὁ μὲν προφορικὸς δηλώσεως, ᾗ τὰ ἀφανῆ τῶν καθ'
ἕκαστον ἡμῶν ἐνθύμια γνωρίζεται τῷ πέλας, ὁ δ' ἐνδιάθετος ἀληθείας,
εἰς τελειότητα βίου καὶ πράξεων, δι' ὧν ἡ ἐπ' εὐδαιμονίαν ὁδὸς
ἀνευρίσκεται.

---

1 μωυσῆς S: μωσῆς ceteri καταδιώκειν M 3 οὐ μόνον — θάλατταν (4) om. F δικαστηρίω A πανταχοῦ S: καὶ πανταχοῦ ceteri (v) 3. 4 κατά τε γῆν καὶ θάλατταν om. S (fort. recte) 4 πᾶσιν S 6 μᾶλλον τοῦ om. A τοῦ λαβόντος S 7 πίστιν Mang. (coll. *de plant.* § *101*): ἀδικίαν F, ἀπιστίαν ceteri 8 μὴ om. S alt. δίκαιον] ἥδιον S[1], ἡδίων S[2] 9 δικαίως] δίκαιον F δ' ἐγένετο S: δὲ γέγονε M, δὲ γίγνεται P, δὲ γίνεται ceteri (v) 10 δὲ] δὲ μάλιστα HP (Turn.) τῶν om. Mang. τοσούτων A 11 τιτθαὶ SP καὶ ante μητέρες om. S 12 ὁ om. S ἄλλως S[1], ἄλλος corr. S[2] κατ' οἰκιῶν S 13 ἀεὶ SM: αἰεὶ ceteri 14 ἐκ om. Turn. καὶ om. F 15 συνεγεγένητο MF ἐκτετμεῖσθαι S[1], corr. S[2] 16 ἐστηλίτευσεν mg H, ἐπετήδευσεν in textu HP 17 στολήν om. S 18 ἀνάθημα S καλλιστοτάτω (sic) A 19 ἀληθείας A 20 ἐνδϊαθέτου (sic) M 21 τὰ ἀφανῆ SA: τἀφανῆ ceteri 22 τῷ πέλας γνωρίζεται transp. F 23 ἡ codd.: om. v 24 ἀνευρίσκηται S, εὑρίσκεται A

---

1 Deut. 16,20. 16 sqq. Exod. 28,26 (30).

(4.) Τρίτον παράγγελμα τῷ δικαστῇ τὰ πράγματα πρὸ τῶν κρινο- 70
μένων ἐξετάζειν καὶ πειρᾶσθαι πάντα τρόπον ἀφέλκειν αὐτὸν τῆς τῶν δικαζομένων φαντασίας, εἰς ἄγνοιαν καὶ λήθην βιαζόμενον ὧν ἐπιστήμην εἶχε καὶ μνήμην, οἰκείων, φίλων, πολιτῶν, καὶ πάλιν ἀλλοτρίων, ἐχθρῶν, ξένων, ἵνα μήτε εὔνοια μήτε μῖσος ἐπισκιάσῃ τῶν δικαίων τὴν γνῶσιν· ἀνάγκη γὰρ οἷα τυφλὸν δίχα βάκτρου προερχόμενον καὶ τοὺς ποδηγετήσοντας οὐκ ἔχοντα οἷς βεβαίως ἐπερείσεται πταίειν. ὅθεν προσήκει τὸν 71
ἀγαθὸν δικαστὴν τοὺς μὲν κρινομένους, οἵτινες ἂν ὦσι, παρακαλύπτεσθαι, τὴν δὲ φύσιν τῶν πραγμάτων ἄπλαστον καὶ γυμνὴν ὁρᾶν, μὴ πρὸς δόξας ἀλλὰ πρὸς ἀλήθειαν μέλλοντα κρίνειν καὶ τοιαύτην ἔννοιαν λαβόντα, ὅτι „ἡ μὲν κρίσις τοῦ θεοῦ ἐστιν“ (Deut. 1,17), ὁ δὲ δικαστὴς ἐπίτροπος τῆς κρίσεως· ἐπιτρόπῳ δ' οὐκ ἐφεῖται τὰ τοῦ κυρίου χαρίζεσθαι, παρακαταθήκην εἰληφότι τὴν πάντων τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀρίστην παρὰ τοῦ πάντων ἀρίστου.

(5.) Πρὸς δὲ τοῖς λεχθεῖσιν ἤδη καὶ ἄλλο σοφὸν εἰσηγεῖται· κελεύει 72
⟨γὰρ⟩ πένητα ἐν κρίσει μὴ ἐλεεῖν ὁ πᾶσαν σχεδόν τι τὴν νομοθεσίαν πεπληρωκὼς τῶν εἰς ἔλεον καὶ φιλανθρωπίαν διαταγμάτων καὶ μεγάλας μὲν ἀπειλὰς ἐπανατεινόμενος ὑπερόπταις καὶ ἀλαζόσι, μεγάλα δὲ προθεὶς ἆθλα τοῖς τὰ ἀτυχήματα τῶν πέλας εἰς ἐπανόρθωσιν ἄγειν ἀξιοῦσι καὶ τὰς περιουσίας οὐκ ἴδια κτήματα νομίζουσιν ἀλλὰ κοινὰ τῶν ἐν ἐνδείαις. ὃ γὰρ ἔφη τις οὐκ ἀπὸ σκοποῦ τῶν πρότερον, ἀληθές ἐστιν, ὅτι παρα- 73
πλήσιον οὐδὲν ἄνθρωποι θεῷ δρῶσιν ἢ χαριζόμενοι. τί δ' ἂν εἴη

1 tit. περὶ τοῦ μὴ λαμβάνειν πρόσωπον ἐν (ἐν om. M) κρίσει add. S mg M τρίτον S: τὸ τρίτον ceteri (v) 2 αὐτὸν AG: αὐτὰ H[1] (Turn.), αὑτὸν ceteri 5 μήτε εὔνοια S: μήτ' εὔνοια ceteri τῶν δικαίων τὴν γνῶσιν S: τὴν γνῶσιν τῶν δικαίων ceteri (v) 6 περιερχόμενον M 6. 7 τοὺς ποδηγετήσαντας HP, τοὺς ποδηγήσοντας F, τοῦ ποδηγετήσοντος S 7 ἔχοντασ S[1] ut vid., sed σ(?) eras. ἐπερείσονται S 8 ὦσιν S 10 δόξας codd.: δόξαν v εὔνοιαν in ἔννοιαν corr. F 12 τῆς om. S ἐφεῖται F: ἐφίεται ceteri (v) κυρίου] θεοῦ H (Turn.) 13 τῶν om. S 15 tit. εἰς τὸ οὐκ ἐλεήσεις τὸν (τὸν om. S) πτωχὸν ἐν κρίσει add. S mg M σοφὸν S (prob. Mang.): θαυμάσιον ceteri (v) κελεύει S: κελεύων ceteri (v) 16 γὰρ addidi ἐν κρίσει S: εἰς κρίσιν F, κρίσει (om. ἐν) ceteri (v) σχεδόν τι SFM: τι om. ceteri (v) 18 δὲ om. A 19 τὰ ἀτυχήματα S: τἀτυχήματα ceteri 20 οὐχ S[1], οὐκ corr. S[2] ἐν om. F 21 τὸ F[1], τις corr. F[2] τῶν πρότερον S: τῶν προτέρων ceteri (v) 22 ἂν] αὖ F (Mang.)

1 Deut. 1,17. 16,19. 16 Exod. 23,3. 21 testimonia praebet Vahlen[3] ad librum Περὶ ὕψους p. 2,16. cf. etiam *Cic. pro Ligario 38* . . . homines enim ad deos nulla re propius accedunt quam salutem hominibus dando.

74 κρεῖττον ἀγαθὸν ἢ μιμεῖσθαι θεὸν γενητοῖς τὸν ἀίδιον; μήτ᾽ οὖν ὁ
πλούσιος ἄργυρον καὶ χρυσὸν οἴκοι συναγαγὼν ἄφθονον θησαυροφυλακείτω,
προφερέτω δ᾽ εἰς μέσον, ἵνα τὸ σκληροδίαιτον τῶν ἀπόρων ἱλαραῖς μεταδόσεσι λιπαίνῃ, μήτ᾽, εἴ τις ἔνδοξος, ὑψηλὸν αἴρων αὐτὸν αὐχείτω
φρυαττόμενος, ἀλλ᾽ ἰσότητα τιμήσας μεταδιδότω παρρησίας τοῖς ἀδόξοις·
| ὅ τε ῥώμῃ κεχρημένος σώματος ἔρεισμα τῶν ἀσθενεστέρων ἔστω καὶ p. 345
μὴ καθάπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι καταπαγκρατιαζέτω τοὺς ἐλάττους
ταῖς δυνάμεσιν, ἀλλὰ φιλοτιμείσθω τῆς ἰδίας ἰσχύος μεταδιδόναι τοῖς
75 ἐξ ἑαυτῶν ἀπειρηκόσιν. ὅσοι μὲν γὰρ ἀπὸ πηγῶν ἠρύσαντο τῶν σοφίας,
φθόνον ὑπερόριον τῆς διανοίας ἐληλακότες ἄνευ προτροπῆς αὐτοκέλευστοι
ταῖς τῶν πλησίον ὠφελείαις ἐπαποδύονται, τὰ λόγων νάματα ταῖς ψυχαῖς
ἐκείνων δι᾽ ὤτων ἐπαντλοῦντες εἰς μετουσίαν τῆς ὁμοίας ἐπιστήμης·
καὶ ἐπειδὰν ἴδωσιν ὥσπερ εὔβλαστα καὶ εὐγενῆ μοσχεύματα νέους εὐφυεῖς,
γεγήθασιν οἰόμενοι κληρονόμους ἀνευρηκέναι τοῦ ψυχικοῦ πλούτου, ὃς
μόνος ἀληθείᾳ πλοῦτός ἐστι, καὶ παραλαβόντες γεωργοῦσι τὰς ψυχὰς
δόγμασι καὶ θεωρήμασι, μέχρις ἂν στελεχωθεῖσαι καρπὸν τὸν καλο-
76 κἀγαθίας ἐνέγκωσι. τοιαῦτα τοῖς νόμοις ἀγάλματα συνύφανται καὶ
πεποίκιλται πρὸς εὐπορίαν ἀπόρων, οὓς ἐπὶ μόνης κρίσεως ἐλεεῖν οὐ
θεμιτόν· ἔλεος γὰρ ἐπ᾽ ἀτυχήμασιν, ὁ δ᾽ ἑκουσίῳ γνώμῃ πονηρευόμενος
77 οὐκ ἀτυχής, ἀλλ᾽ ἄδικος. τιμωρίαι δ᾽ ἐπ᾽ ἀδίκοις ὡς ἐπὶ δικαίοις τιμαὶ
βεβαιούσθωσαν· ὥστε μηδεὶς μοχθηρὸς ἄπορος ὑπείλλων καὶ ὑποστέλλων
ἀχρηματίας οἴκτῳ τὸ δίκην δοῦναι παρακρουέσθω, δεδρακὼς οὐκ ἐλέου
— πόθεν; — ἀλλ᾽ ὀργῆς ἄξια. καὶ ὁ δικάζειν εἰσιὼν καθάπερ ἀργυραμοιβὸς ἀγαθὸς διαιρείτω καὶ διακρινέτω τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων,
78 ἵνα μὴ φύρηται συγχεόμενα τοῖς παρασήμοις τὰ δόκιμα. πολλὰ μὲν
οὖν ἄλλα πρός τε ψευδομάρτυρας καὶ δικαστὰς ἔνεστι λέγειν· ὑπὲρ δὲ

1 γεννητοῖς AHP (v) μὴ γοῦν A 2 οἴκοις MP ἄφθονα F
4 λιπαίνη AG: λιπαίνει S, λιπάνη ceteri (Turn.) μήτ᾽ εἴ τις] μήτε τις S
αὐτὸν αἴρων transp. A αὐτὸν MFP 5 μεταδότω A 6 ὅ τε SM:
ὁ δὲ ceteri (v) σώματι F ἔρισμα S[1], corr. S[2] 7 ἀγῶσιν S
9 ἐξ αὐτῶν S ὑπειρηκόσιν S τῶν σοφίας] τῆς σοφίας S, τὴν σοφίαν H[1]P
10 ἀπεληλακότες AGP[2] (Mang.) ἄνευ τροπῆς F 11 τὰ om. S
12 ἐπαντλοῦντες] πάντα καινοῦντες S (ε ss. S[2]) 13 εἴδωσιν F 15 ἐστὶν S
16 μέχρι S[1], μέχρις S[2] στελεχωθῶσαι HP τὸν] τῆς F (Mang.)
17 ἐνέγκωσιν S τοσαῦτα A ἀγάλματα] παραγγέλματα coni. Mang.
συνυφαίνεται S 18 τῆς κρίσεως F 19 ἑκουσία HP (v) 20 τιμωρίαι S[2]A:
τιμωρία ceteri (v) δὲ MA 21 ὑπείλλων S: ὑπάρχων ceteri (v)
23 ὀργῆς] οἰμωγῆς S δικάζων S 24 διακριέτω (sic) A 26 ψευδομάρτυρας S: ψευδομαρτυρίας ceteri (Turn.)

τοῦ μὴ μακρηγορεῖν ἰτέον ἐπὶ τὸ τελευταῖον τῶν δέκα λογίων, ὃ κεφαλαιώδει τύπῳ καθάπερ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον κεχρησμῴδηται, τοῦτο δ' ἐστίν· „οὐκ ἐπιθυμήσεις."

Οὐκ ἐπιθυμήσεις.

(1.) Πᾶν μὲν πάθος ἐπίληπτον, ἐπεὶ καὶ πᾶσα ἄμετρος καὶ πλεο- 79
νάζουσα ὁρμὴ καὶ τῆς ψυχῆς ἡ ἄλογος καὶ παρὰ φύσιν κίνησις ὑπαίτιος·
ἑκάτερον γὰρ τούτων ⟨τί⟩ ἐστιν ἕτερον ἢ παλαιὸν πάθος ἐξηπλωμένον;
εἴ τις οὖν μὴ μέτρα ταῖς ὁρμαῖς ὁρίζει μηδὲ χαλινὸν ὥσπερ τοῖς
ἀφηνιασταῖς ἵπποις ἐντίθησι, πάθει χρῆται δυσιάτῳ, κἄπειτα λήσεται
διὰ τὸν ἀφηνιασμὸν ἐξενεχθεὶς οἷα ὑπὸ ἁρμάτων ἡνίοχος εἰς φάραγγας
ἢ βάραθρα δυσαναπόρευτα, ἐξ ὧν μόλις ἔστι σῴζεσθαι. τῶν δὲ παθῶν 80
οὕτως οὐδὲν ἀργαλέον ὡς ἐπιθυμία τῶν ἀπόντων ὅσα τῷ δοκεῖν ἀγαθῶν,
349 M. πρὸς ἀλήθειαν οὐκ ὄντων, χαλεποὺς καὶ ἀνηνύτους | ἔρωτας ἐντίκτουσα·
ἐπιτείνει γὰρ καὶ ἐπελαύνει μέχρι πορρωτάτω τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἄπειρον,
φεύγοντος ἔστιν ὅτε τοῦ διωκομένου καταφρονητικῶς οὐκ ἐπὶ νῶτα ἀλλ'
ἀντικρύ. ὅταν γὰρ ἐπιτρέχουσαν αἴσθηται μετὰ σπουδῆς τὴν ἐπιθυμίαν, 81
ἠρεμῆσαν ἐπ' ὀλίγον ὑπὲρ τοῦ δελεάσαι καὶ ἐλπίδα συλλήψεως τῆς [καθ']
αὑτοῦ παρασχεῖν, ἐξαναχωρεῖ μακροτέροις διαστήμασι κατακερτομοῦν·
ἡ δὲ ἀπολειπομένη καὶ ὑστερίζουσα σφαδᾴζει Ταντάλειον τιμωρίαν ἐπιφέρουσα κακοδαίμονι ψυχῇ· καὶ γὰρ ἐκεῖνον λόγος ἔχει ποτὸν μὲν ἀρύσασθαι βουλόμενον ἀδυνατεῖν, ὑποφεύγοντος ὕδατος, εἰ δὲ καρπὸν ἐθελήσειε δρέψασθαι, πάντας ἀφανίζεσθαι, στειρουμένης τῆς περὶ τὰ
δένδρα εὐφορίας. ὡς γὰρ αἱ ἀμείλικτοι καὶ ἀπαρηγόρητοι δέσποιναι τοῦ 82
σώματος, δίψα ⟨καὶ⟩ πεῖνα, κατατείνουσιν αὐτὸ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν

1 τελευτέον S ι' M δ] ὅπερ S 3 M ἐστιν A οὐκ ἐπιθυμήσεις om. S 4 tit. οὐκ ἐπιθυμήσεις S mg M 7 ἑκατέρων M τί addidi, οὐκ add. Mang. 8 ὁρίζει M: ὁρίζῃ S (v) 9 ἐντίθησιν S κἄπειτα SM: καὶ ἔπειτα v 11 ἢ SM: καὶ v 12 τῷ ex τὸ corr. S ἀγαθὰ M 13 πρὸς δ' ἀλήθειαν conicio 14 ἐπιτείνειν . . . ἐπελαύνειν Mang. (voluit ἐπιτείνει . . . ἐπελαύνει): ἀποτείνειν . . . ἀπελαύνειν SM ἄπειρον Mang.: ἄπορον SM 15 ἀλλ'] ἄλλα (sic) Mang. 16 ἀντικρύς S^1, corr. S^2 17 ἠρεμῆσαν Mang.: ἠρεμοῦσαν SM ἐ$^{\pi}$φολίγον S (π ss. S^2) 17. 18 τῆς καθ' αὑτοῦ SM; καθ' seclusi; τῆς ψυχῆς κατ' αὐτοῦ v (τῇ ψυχῇ coni. Mang.) 18 κατακερτομοῦν Mang.: κατακερτομῶν SM 19 ἀπολειπομένη M: ἀπολιπομένη S ταντάλιον SM (v) 20 ψυχῇ Mang.: τύχῃ SM πότον S 22 ἐθελήσειεν S πάντας S: πάντα M (v) 23 ὡς SM: ὥσπερ v ἀπαρηγόρητοι SM: ἀπαραγόρητοι v 24 καὶ add. Mang., om. SM

ἐκ βασανιστοῦ τροχιζομένων ἄχρι θανάτου πολλάκις, εἰ μή τις αὐτὰς
ἐξηγριωμένας τιθασεύσει ποτοῖς καὶ σιτίοις, οὕτως ἡ ἐπιθυμία κενὴν
ἀποδείξασα τὴν ψυχὴν λήθῃ μὲν τῶν παρόντων, μνήμῃ δὲ τῶν μακρὰν
ἀφεστηκότων οἶστρον καὶ μανίαν ἀκάθεκτον ἐγκατασκευάσασα, βαρυτέρας
μὲν τῶν πρότερον δεσποινῶν ὁμωνύμους δ' ἐκείναις ἀπειργάσατο, δίψαν
τε καὶ πεῖναν, οὐ τῶν περὶ γαστρὸς ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ χρημάτων, δόξης,
ἡγεμονιῶν, εὐμορφίας, ἄλλων ἀμυθήτων ὅσα κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον
83 ζηλωτὰ καὶ περιμάχητα εἶναι δοκεῖ. καὶ καθάπερ ἡ λεγομένη παρὰ
τοῖς ἰατροῖς ἑρπηνώδης νόσος οὐκ ἐφ' ἑνὸς ἵσταται χωρίου, κινεῖται δὲ
καὶ περιθεῖ καί, ὡς αὐτό που δηλοῖ τοὔνομα, διέρπει πάντῃ σκιδναμένη
καὶ χεομένη, πᾶσαν τὴν κοινωνίαν τῶν τοῦ σώματος μερῶν ἀπὸ κεφαλῆς
ἄκρας ἄχρι ποδῶν συλλαμβάνουσα καὶ συνείρουσα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ
ἡ ἐπιθυμία δι' ὅλης ᾄττουσα τῆς ψυχῆς οὐδὲν οὐδὲ τὸ βραχύτατον
ἀπαθὲς αὐτῆς ἐᾷ, μιμουμένη τὴν ἐν ἀφθόνῳ ὕλῃ πυρὸς δύναμιν· ἐξάπτει
γὰρ καὶ ἀναφλέγει, μέχρις ἂν διαφαγοῦσα πᾶσαν αὐτὴν ἐξαναλώσῃ.
84 (2.) τοσοῦτον ἄρα καὶ οὕτως κακὸν ὑπερβάλλον ἐστὶν ἐπιθυμία, μᾶλλον
δ', εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἁπάντων πηγὴ τῶν κακῶν· σῦλα γὰρ καὶ
ἁρπαγαὶ καὶ χρεωκοπίαι συκοφαντίαι τε καὶ αἰκίαι καὶ προσέτι φθοραὶ
καὶ μοιχεῖαι καὶ ἀνδροφονίαι καὶ πάνθ' ὅσα ἰδιωτικὰ ἢ δημόσια ἢ ἱερὰ
85 ἢ βέβηλα ἀδικήματα πόθεν ἄλλοθεν ἐρρύη; τὸ γὰρ ἀψευδῶς ἂν λεχθὲν
ἀρχέκακον πάθος ἐστὶν ἐπιθυμία, ἧς ἓν τὸ βραχύτατον ἔγγονον, ἔρως,
οὐχ ἅπαξ ἀλλ' ἤδη πολλάκις ἀμυθήτων κατέπλησε τὴν οἰκουμένην συμ-
φορῶν, ἃς οὐδ' ὁ σύμπας τῆς γῆς κύκλος ἐχώρησεν, | ἀλλὰ διὰ πλῆθος p. 350
ὥσπερ ὑπὸ χειμάρρου φορᾶς εἰς θάλατταν εἰσέπεσον, καὶ πανταχοῦ πάντα
πελάγη πολεμίων κατεπλήσθη νηῶν καὶ ὅσα καινουργοῦσιν οἱ ναυτικοὶ
πόλεμοι συνηνέχθη καὶ ἐπιπεσόντα ἀθρόα πάλιν εἰς νήσους καὶ ἠπείρους
ὑπεσύρη, διαυλοδρομήσαντα καθάπερ ἐν ταῖς παλιρροίαις ἀφ' ὧν ἤρξατο
86 φέρεσθαι. τρανοτέραν δὲ τοῦ πάθους ἐνάργειαν ληψόμεθα τὸν τρόπον
τοῦτον· ὅσων ἂν ἐπιθυμία προσάψηται, μεταβολὴν ἀπεργάζεται τὴν πρὸς

1 ἐν S[1], ἐκ corr. S[2] 2 τιθασεύσῃ S, τιθασσεύσει M: τιθασσεύῃ v
4 βαρυτέρας SM: βαρυτέρους v 5 δεσποινῶν SM: δεσποτῶν v δὲ v
6 περὶ γαστρὸς ⟨καὶ τῶν περὶ γαστέρα⟩ coni. Mang. 9 κινεῖται] μηκύνεται coni.
Mang. 10 περιθεῖ scripsi (cf. Lob. Phryn. p. 220): περιθέει SM; ἐπιθέει coni. Mang.
ὡς] ὡς καὶ M αὐτό που SM: που om. v 12 συνείρουσα] συναιροῦσα coni.
Mang. 17 σύλα SM: σῦλαι v 18 χρεοκοπίαι SM 20 ἀψευδὲς M
22 ἀμυθήτων κακῶν καὶ συμφορῶν κατέπλησε τὴν οἰκουμένην M 25 πολεμικῶν
coni. Mang. κατεπλήσθη] κατέπλησαν coni. Mang. 27 ὑπεσύρη M (Mang.):
ὑπεσύρει S ἤρξα(ν)το S (ν ss. S[2]): ἤρξαντο M (v) 28 ἐνάργειαν Mang.: ἐνέργειαν SM

τὸ χεῖρον, οἷα τὰ ἰοβόλα ζῷα καὶ τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων. τί δ' 87
ἐστὶν ὃ λέγω; εἰ πρὸς χρήματα γένοιτο, κλέπτας ἀποτελεῖ καὶ βαλαντιοτόμους καὶ λωποδύτας καὶ τοιχωρύχους χρεωκοπίαις τε καὶ παρακαταθηκῶν ἀρνήσεσι καὶ δωροδοκίαις καὶ ἱεροσυλίαις καὶ τοῖς ὁμοιοτρόποις
ἅπασιν ἐνόχους. εἰ δὲ πρὸς δόξαν, ἀλαζόνας, ὑπερόπτας, ἀβεβαίους καὶ 88
ἀνιδρύτους τὸ ἦθος, φωναῖς τὰ ὦτα πεφρακότας, ταπεινουμένους ἐν ταὐτῷ καὶ πρὸς ὕψος ἐπαιρομένους διὰ τὰς τῶν πληθῶν ἀνωμαλίας ἐπαινούντων καὶ ψεγόντων ἀκρίτῳ φορᾷ, πρὸς ἔχθραν καὶ φιλίαν ἀνεξετάστους, ὡς ῥᾳδίως ἑκάτερον ἀνθυπαλλάττεσθαι, καὶ τἄλλ' ὅσα τούτοις
ἀδελφὰ καὶ συγγενῆ. πρὸς δὲ ἀρχὴν εἰ γένοιτο ἐπιθυμία, στασιώδεις, 89
ἀνίσους, τυραννικοὺς τὰς φύσεις, ὠμοθύμους, ἐχθροὺς τῶν πατρίδων, ἀσθενεστέροις δεσπότας ἀμειλίκτους, τὴν ἰσχὺν ἴσοις ἀσυμβάτους πολεμίους, δυνατωτέρων κόλακας εἰς τὴν δι' ἀπάτης ἐπίθεσιν. εἰ δὲ πρὸς σώματος κάλλος, φθορεῖς, μοιχούς, παιδεραστάς, ἀκολασίας καὶ λαγνείας
ζηλωτάς, μεγίστων κακῶν ὡς εὐδαιμονικωτάτων ἀγαθῶν. ἤδη δὲ καὶ 90
ἐπὶ γλῶτταν φθάσασα μυρία ἐνεωτέρισεν· ἔνιοι γὰρ ἐπιθυμοῦσιν ἢ τὰ λεκτέα σιωπᾶν ἢ τὰ ἡσυχαστέα λέγειν, καὶ ἀναφθεγγομένοις ἕπεται
τιμωρὸς δίκη καὶ ἐχεμυθοῦσι [καὶ] τοὐναντίον. ἁψαμένη δὲ τῶν περὶ 91
γαστέρα παρέχεται γαστριμάργους, ἀκορέστους, ἀσώτους, ὑγροῦ καὶ διαρρέοντος ζηλωτὰς βίου, χαίροντας οἰνοφλυγίαις, ὀψοφαγίαις, ἀκράτου καὶ ἰχθύων καὶ ἐδεσμάτων [καὶ] κακοὺς δούλους, περὶ συμπόσια καὶ τραπέζας ἰλυσπωμένους λίχνων τρόπον κυνιδίων, ἐξ ὧν τὴν ἀθλίαν καὶ ἐπάρατον συμβαίνει ζωὴν ἀποτελεῖσθαι, παντὸς ἀργαλεωτέραν θανάτου.
ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας οἱ μὴ χείλεσιν ἄκροις γευσάμενοι φιλοσοφίας, 92
ἀλλὰ τῶν ὀρθῶν δογμάτων αὐτῆς ἐπὶ πλέον ἑστιαθέντες, διερευνησάμενοι φύσιν ψυχῆς καὶ τριττὸν εἶδος ἐνιδόντες αὐτῇ, τὸ μὲν λόγου, τὸ δὲ θυμοῦ, τὸ δ' ἐπιθυμίας, λόγῳ μὲν ὡς ἡγεμόνι τὴν ἄκραν ἀπένειμαν

1 οἷαν coni. Wendl. alt. τὰ om. Richt. 1. 2 δ' ἐστὶν SM: δέ ἐστιν v 3 χρεοκοπίαις S 6 ἀϊδρύτους SM, corr. Mang. 7 ἀνωμαλίας SM: ἀνομαλίας v 8 pr. καὶ S: ἢ M alt. καὶ SM: ἢ v 9 τἄλλ' SM: τἄλλα Mang. 11 τὰς φύσεις τυραννικοὺς transp. M 12 ἀσθενεστέροις scripsi: ἀσθενεστέρους SM; ἀσθενεστέρων Mang. 15 ἤδη SM: ἦδε v 17 ἀναφθεγγομένοις scripsi: ἀναφαινομένοις SM (v) 18 τίμωρος v ἐχεμυθοῦσιν S καὶ seclusi 19. 20 ὑγροῦ καὶ διαρρέοντος Mang.: ὑγροὺς διαρρέοντας SM 21 αἰδεσμάτων S (ἐ ss. S²) καὶ seclusit Mang., καινῶν coni. Wendl. 24 ἕνεκεν S 25 ὀρθῶν] τροφίμων coni. Mang. 26 τριττὸν Wendl. (Benzelius): τρίτον SM αὐτῇ Mang.: αὐτῆς SM

26 cf. Plat. Phaedr. 246 a, 253 c. Rep. IV 438 d. Tim. 69 c, al.

οἰκειότατον ἐνδιαίτημα κεφαλήν, ἔνθα καὶ | τῶν αἰσθήσεων αἱ τοῦ νοῦ p. 351
93 καθάπερ βασιλέως δορυφόροι τάξεις παρίδρυνται, θυμῷ δὲ τὰ στέρνα, τῇ
μὲν ἵνα στρατιώτου τρόπον θώρακα ἀμπεχόμενος, εἰ καὶ μὴ ἀπαθὴς
ἐν πᾶσιν, ἀλλά τοι δυσάλωτος ᾖ, τῇ δ' ἵνα καὶ πλησίον τοῦ νοῦ παρῳ-
κισμένος ὑπὸ τοῦ γείτονος ὠφελῆται, κατεπᾴδοντος αὐτὸν φρονήσει καὶ
πραϋπαθῆ κατασκευάζοντος, ἐπιθυμίᾳ δὲ τὸν περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ
94 καλούμενον διάφραγμα χῶρον· ἔδει γὰρ αὐτὴν ἥκιστα μετέχουσαν λογισ-
μοῦ πορρωτάτω τῶν βασιλείων αὐτοῦ διῳκίσθαι, μόνον οὐκ ἐπ' ἐσχατιαῖς,
καὶ πάντων ἀπληστότατον καὶ ἀκολαστότατον οὖσαν θρεμμάτων ἐμ-
95 βόσκεσθαι τόποις, ἐν οἷς τροφαί τε καὶ ὀχεῖαι. (3.) πρὸς ἃ μοι δοκεῖ
πάντα ἀπιδὼν ὁ ἱερώτατος Μωυσῆς ἐκδύσασθαι τὸ πάθος καὶ μυσα-
ξάμενος ὡς αἴσχιστον καὶ τῶν αἰσχίστων αἴτιον ἀπεῖπεν ἐν τοῖς
μάλιστα τὴν ἐπιθυμίαν ὥς τινα τῆς ψυχῆς ἑλέπολιν, ἧς ἀναιρεθείσης
ἢ πειθαρχούσης κυβερνήτῃ λογισμῷ πάντα διὰ πάντων εἰρήνης, εὐνο-
μίας, ἀγαθῶν τελείων, ἀναπεπλήσεται πρὸς εὐδαίμονος βίου παντέλειαν.
96 φιλοσύντομος δ' ὢν καὶ εἰωθὼς ἐπιτέμνειν τὰ ἀπερίγραφα τῷ πλήθει
παραδειγματικῇ διδασκαλίᾳ μίαν τὴν περὶ γαστέρα πραγματευομένην
ἐπιθυμίαν ἄρχεται νουθετεῖν τε καὶ παιδεύειν, ὑπολαμβάνων καὶ τὰς
ἄλλας οὐκέθ' ὁμοίως ἀφηνιάσειν, ἀλλὰ σταλήσεσθαι τῷ τὴν πρεσβυ-
τάτην καὶ ὡς ἡγεμονίδα μεμαθηκέναι τοῖς σωφροσύνης νόμοις πειθαρχεῖν.
97 τίς οὖν ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχῆς; συνεκτικώτατα δύο ἐστίν, ἐδωδὴ καὶ
πόσις. ἑκάτερον αὐτῶν οὐκ ἀνῆκεν, ἀλλ' ἐπεστόμισε διατάγμασι καὶ
πρὸς ἐγκράτειαν καὶ πρὸς φιλανθρωπίαν καὶ — τὸ μέγιστον — πρὸς
εὐσέβειαν ἀγωγοτάτοις.
98 Ἀπάρχεσθαι γὰρ ἀπό τε σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ θρεμμάτων

1 αἱ τοῦ νοῦ Mang.: ἀεὶ τοῦ νόμου SM 2. 3 τῇ μὲν Mang.: τί μὲν M, τὴν μὲν S 3 εἰ καὶ μὴ Mang.: εἰ μὴ καὶ SM 4 ἀλλά τοι SM: ἀλλὰ καὶ v τῇ δ' S: τί δ' M ἵνα καὶ SM: καὶ om. v νοῦ Mang.: νόμου SM 5 ὠφελῆται Mang.: ὠφελεῖται SM αὐτὸν Mang.: αὐτῷ SM 6 πραϋπαθῆ scripsi: πραοπαθῆ SM, πράα πάθη v τὸν περὶ M (coni. Mang.): τῇ περὶ S 8 διωκεῖσθαι SM, corr. Mang. 9 ἀπλειστότατον S^{1}, corr. S^{2} 10 τόποις Mang.: τροποῖς (sic) SM τροφαί τε SM: τε om. v ὀχίαι S 11 ἀφιδὼν S (π ss. S^{2}) ἐκδύσασθαι] ἐκμισῆσαι coni. Mang. vel ἐπαποδύσασθαι τῷ πάθει; ἐκλύσασθαι conieceram 13 ἀναιρηθείσης (sic) Mang. Richt. 15 εὐδαίμονος βίου παντέλειαν SM: εὐδαιμονίαν παντελείαν v 19 ἀφηνιάσειν M (Mang.): ἀφηνιᾶσιν S 20 ὡς om. M (fort. recte) πιθαρχεῖν S^{1}, corr. S^{2} 21 οὖν om. M δύω v 22 ἑκάτερον ⟨οὖν⟩ conicio διατάγμασιν S 25 tit. περὶ ἀπαρχῶν add. S mg M

25 Exod. 22,29. 30. 34,26. Num. 18,12. 13. Deut. 15,19. 20. 18,4.

καὶ τῶν ἄλλων κελεύει καὶ τὰς ἀπαρχὰς διανέμειν εἴς τε θυσίας καὶ τοὺς ἱερωμένους, τὰς μὲν ἕνεκα εὐχαριστίας τῆς πρὸς θεὸν ὑπὲρ εὐγονίας καὶ εὐφορίας ἁπάντων, τοὺς δ' ἕνεκα τῆς περὶ τὸ ἱερὸν ἁγιστείας, μισθὸν ληψομένους τῶν περὶ τὰς ἱερουργίας ὑπηρεσιῶν. ἐφίεται δὲ τὸ 99
παράπαν οὐδενὶ γεύσασθαί τινος ἢ μεταλαβεῖν, πρὶν διακρῖναι τὰς ἀπαρχάς, ἅμα καὶ πρὸς ἄσκησιν τῆς βιωφελεστάτης ἐγκρατείας· ὁ γὰρ ταῖς περιουσίαις, αἷς ἤνεγκαν αἱ τοῦ ἔτους ὧραι, μαθὼν μὴ ἐντρέχειν, ἀλλ' ἀναμένων, ἄχρις ἂν αἱ ἀπαρχαὶ καθοσιωθῶσι, τὸν ἀφηνιασμὸν τῶν ὁρμῶν ἔοικεν ἀναχαιτίζειν ἐξευμαρίζων τὸ πάθος.

352 M. (4.) | Οὐ μὴν οὐδὲ τὴν τῶν ἄλλων μετουσίαν ἐφῆκε καὶ χρῆσιν 100
ἀδεᾶ τοῖς κοινωνοῦσι τῆς ἱερᾶς πολιτείας, ἀλλ' ὅσα τῶν χερσαίων ἢ ἐνύδρων ἢ πτηνῶν ἐστιν εὐσαρκότατα καὶ πιότατα, γαργαλίζοντα καὶ ἐρεθίζοντα τὴν ἐπίβουλον ἡδονήν, πάντα ἀνὰ κράτος ἀπεῖπεν, εἰδὼς ὅτι τὴν ἀνδραποδωδεστάτην τῶν αἰσθήσεων δελεάσαντα γεῦσιν ἀπληστίαν ἐργάσεται, δυσίατον κακὸν ψυχαῖς τε καὶ σώμασιν· ἀπληστία γὰρ τίκτει δυσπεψίαν, ἥτις ἐστὶ νοσημάτων καὶ ἀρρωστημάτων ἀρχή τε καὶ πηγή. χερσαίων μὲν οὖν τὸ συῶν γένος ἥδιστον ἀνωμολόγηται παρὰ τοῖς χρω- 101
μένοις, ἐνύδρων δὲ τὰ γένη τῶν ἀλεπίδων. * * * πρὸς γὰρ ἐγκράτειαν, εἰ καί τις ἄλλος, ἱκανὸς ὢν ἀλεῖψαι τοὺς εὐφυῶς ἔχοντας πρὸς ἄσκησιν ἀρετῆς δι' ὀλιγοδείας καὶ εὐκολίας γυμνάζει καὶ συγκροτεῖ, πειρώμενος ἀφελεῖν πολυτέλειαν· οὔτε σκληραγωγίαν, ὡς ὁ Λακεδαιμόνιος νομοθέτης, 102
ἀποδεξάμενος οὔτε τὸ ἁβροδίαιτον, ὡς ὁ τοῖς Ἴωσι καὶ Συβαρίταις τὰ

3 τοὺς δ' Mang.: τῆς δ' S, τὰς δ' M   ἁγιαστίας S (alt. α delevit S^2), ἁγιστίας M, corr. Mang.   4 ἐφίεται] ἐφεῖται conicio   5 μεταβαλεῖν Richt. Tauchn.   6 βιωφιλεστάτης Mang. Richt.   7 αἷς S: ἃς M   ἐντρέχειν scripsi: συντρέχειν SM, ἐπιτρέχειν v   8 ἀναμένων SM: ἐπιμένων v   καθοσιωθῶσιν S   10 tit. περὶ ζώων add. S   τὴν M: om. S (v)   ἐφῆκε scripsi: ἀφῆκε(ν) SM   14 ἀνδραποδωδεστάτην SM: ἀνδραπωδεστάτην v   15 ἐργάσηται SM, corr. Mang.   17 συῶν SM: ὑῶν v   18 ἀλεπίδων] ἀλεπιδώτων conicio   ante πρὸς γὰρ κτλ. pauca intercidisse arbitror, velut τούτων δὴ χρήσεως ἀνέχειν κελεύει   19 εἰ καί M, εἰ $\overset{αι}{κέ}$ S (αι ss. S^2): εἴ κέ v   20 ὀλιγοδείας M: ὀλιγοδεείας S; ὀλιγοδείας v

3 Num. 18,31.   17. 18 Lev. 11,7. 10. Deut. 14,8. 10.   18 cf. *Clem. Alex. Strom. II 20 p. 484 P.* πάσης τοίνυν ἀρετῆς μεμνημένος ὁ θεῖος νόμος ἀλείφει μάλιστα τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὴν ἐγκράτειαν, θεμέλιον ἀρετῶν κατατιθέμενος ταύτην, καὶ δὴ προπαιδεύει ἡμᾶς εἰς τὴν περιποίησιν τῆς ἐγκρατείας ἀπὸ τῆς τῶν ζῴων χρήσεως ἀπαγορεύων μεταλαμβάνειν τῶν ὅσα φύσει πίονα, καθάπερ τὸ τῶν συῶν γένος εὐσαρκότατον τυγχάνον· τρυφητιῶσι γὰρ ἡ τοιαύτη χρῆσις χορηγεῖται. . . . τῶν τε ἰχθύων ὁμοίως ἀπηγόρευσε μεταλαμβάνειν, στέλλων ἡμῶν τὰς ἐπιθυμίας ἐκείνων, οἷς μήτε πτερύγια μήτε λεπίδες εἰσίν· εὐσαρκίᾳ γὰρ καὶ πιότητι τῶν ἄλλων ἰχθύων οὗτοι διαφέρουσιν.

περὶ θρύψιν καὶ χλιδὴν εἰσηγησάμενος, ἀλλὰ μέσην ἀτραπὸν ἀμφοῖν
ἀνατεμὼν τὸ μὲν σφοδρὸν ἐχάλασε, τὸ δ' ἀνειμένον ἐπέτεινε, τὰς
ἐφ' ἑκατέρων τῶν ἄκρων ὑπερβολὰς ὡς ἐν ὀργάνῳ μουσικῷ κερασάμενος
τῇ μέσῃ, πρὸς ἁρμονίαν βίου καὶ συμφωνίαν ἀνεπίληπτον· ὅθεν οὐκ
ἀμελῶς ἀλλὰ καὶ πάνυ πεφροντισμένως οἷς χρηστέον ἢ τοὐναντίον διε-
103 τάξατο. θηρία ὅσα σαρκῶν ἀνθρωπίνων ἅπτεται τάχα μὲν ἄν τις
ὑπολάβοι δίκαιον εἶναι τὰ αὐτὰ πρὸς ἀνθρώπων πάσχειν οἷς διατίθησι·
Μωυσῇ δὲ τῆς τούτων ἀπολαύσεως ἀνέχειν δοκεῖ, ⟨εἰ⟩ καὶ προσηνεσ-
τάτην καὶ ἡδίστην εὐωχίαν παρασκευάζει, λογιζόμενος τὸ πρέπον
ἡμέρῳ ψυχῇ· καὶ γὰρ εἰ τοῖς διατιθεῖσιν ἁρμόττει τὰ παραπλήσια
παθεῖν, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς παθοῦσιν ἀντιδιατιθέναι, μὴ λάθωσιν ὑπ' ὀργῆς,
104 ἀγρίου πάθους, θηριωθέντες. καὶ τοσαύτῃ χρῆται προφυλακῇ τοῦ
πράγματος, ὥστε μακρόθεν ἀνεῖρξαι βουλόμενος τὴν ἐπὶ τὰ λεχθέντα
ὁρμὴν ἀπαγορεῦσαι καὶ τῆς τῶν ἄλλων σαρκοβόρων ἀνὰ κράτος χρήσεως,
τὰ ποηφάγα διακρίνας εἰς ἡμέρους ἀγέλας, ἐπεὶ καὶ τὴν φύσιν ἐστὶ
τιθασά, τροφαῖς ἡμέροις αἷς ἀναδίδωσι γῆ χρώμενα καὶ μηδὲν εἰς ἐπι-
105 βουλὴν πραγματευόμενα. (5.) | δέκα δ' ἐστὶν ἀριθμῷ· μόσχος, ἀμνός, p. 353
χίμαρος, ἔλαφος, δορκάς, βούβαλος, τραγέλαφος, πύγαργος, ὄρυξ, καμηλο-
πάρδαλις. ἀεὶ γὰρ τῆς ἀριθμητικῆς θεωρίας περιεχόμενος, ἣν ἀκριβῶς
κατανενόηκεν ὅτι πλεῖστον ἐν τοῖς οὖσι δύναται, οὐδὲν οὐ μικρὸν οὐ μέγα

---

1 θρύψιν S: ὄρεξιν M 2 ἐπέτεινε SM: ἀπέτεινε Richt. 4 τῇ μέσῃ S: τὴν μέσην M ἀνεπίληπτον SM: ἐπίληπτον v 7 τὰ αὐτὰ SM: ταὐτὰ Richt. 8 μωσῇ M εἰ addidi; κἂν ... παρασκευάζῃ coni. Mang. 9 λογιζομένῳ coni. Mang. 11 λαθῶσιν v 14 ἀπαγορεῦσαι] ἀπηγόρευσε conicio τῆς ... χρήσεως] τὴν ... χρῆσιν conicio 16 τιθασά SM Vind.: τιθασσά v τροφὰς ἡμέρους M ἡμέραις S[1], ἡμέραῖς (οις above; i. e. ἡμέροις αἷς) corr. S[2]; ἡμέροις ἃς coni. Mang. 17 tit. τετραπόδων ὅσα καθαρά add. S mg M 18 πύγαργος Vind.: πύγαρτος SM (v) 19 ἣν SM: ἢν v 20 κατανενόηκεν M: κατανενοηκὼς S (v) οὖσιν S δύνασθαι M

15—233,8 Vind. hist. gr. 67 fol. 58r περὶ τῶν ἐδωδίμων χερσαίων καὶ πρὸς βρῶσιν ἐπιτηδείων: Μωυσῆς γὰρ ὁ θεόπτης ἐκ τῶν τετραπόδων χερσαίων τὰ ποηφάγα καὶ χλοηφάγα ὑπέδειξεν ἡμῖν καθαρὰ εἶναι καὶ πρὸς βρῶσιν ἐδώδιμα, ἐπεὶ καὶ τὴν φύσιν εἰσὶ τιθασά, τροφαῖς ἡμέροις σιτούμενα καὶ μηδὲν εἰς ἐπιβουλὴν πραγματευόμενα. ἃ καὶ δέκα τὸν ἀριθμὸν ἐγνώρισεν εἶναι· μόσχος, ἀμνός, χίμαρος, ἔλαφος, δορκάς, βούβαλος, τραγέλαφος, πύγαργος, ὄρυξ, καμηλοπάρδαλις. διττὰ δὲ σημεῖα ὑπογράφει τούτοις κεκτεῖσθαι (sic), τό τε διχηλεῖν καὶ τὸ μυρυκᾶσθαι· οἷς γὰρ μὴ πρόσεστι ταῦτα τὰ σημεῖα, ἀκάθαρτα καὶ ἄβρωτά εἰσι παντελῶς. 17 Deut. 14,4. 5.

νομοθετεῖ μὴ προσπαραλαβὼν καὶ ὥσπερ ἐφαρμόσας τὸν οἰκεῖον τοῖς νομο-
θετουμένοις ⟨ἀριθμόν⟩. ἀριθμῶν δὲ τῶν ἀπὸ μονάδος τελειότατος ἡ δεκὰς
καί, ὥς φησι Μωυσῆς, ἱερώτατός τε καὶ ἅγιος, ᾧ τὰ γένη τῶν καθαρῶν
ζῴων ἐπισφραγίζεται, βουληθεὶς τὴν τούτων χρῆσιν ἀπονεῖμαι τοῖς
μετέχουσι τῆς κατ᾽ αὐτὸν πολιτείας. βάσανον δὲ καὶ δοκιμασίαν τῶν 106
δέκα ζῴων ὑπογράφεται κοινῇ κατὰ διττὰ σημεῖα, τό τε διχηλεῖν καὶ
τὸ μηρυκᾶσθαι· οἷς γὰρ ἢ μηδέτερον ἢ θάτερον αὐτὸ μόνον πρόσεστιν,
ἀκάθαρτα. ταυτὶ δὲ τὰ σημεῖα ἀμφότερα σύμβολα διδασκαλίας καὶ
μαθήσεως ἐπιστημονικωτάτης ἐστίν, ᾗ πρὸς τὸ ἀσύγχυτον τὰ βελτίω
τῶν ἐναντίων διακρίνεται. καθάπερ γὰρ τὸ μηρυκώμενον ζῷον, ὅταν 107
διατεμὸν τὴν τροφὴν ἐναπερείσηται τῇ φάρυγγι, πάλιν ἐκ τοῦ κατ᾽ ὀλίγον
ἀνιμᾶται καὶ ἐπιλεαίνει καὶ μετὰ ταῦτ᾽ εἰς κοιλίαν διαπέμπεται, τὸν
αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ παιδευόμενος, δεξάμενος δι᾽ ὤτων τὰ σοφίας δόγματα
καὶ θεωρήματα παρὰ τοῦ διδάσκοντος, ἐπὶ πλέον ἔχει τὴν μάθησιν
οὐχ οἷός τε ὢν εὐθὺς συλλαβέσθαι καὶ περιδράξασθαι κραταιότερον,
ἄχρις ἂν ἕκαστον ὧν ἤκουσεν ἀναπολῶν μνήμῃ συνεχέσι μελέταις —
αἱ δ᾽ εἰσὶ κόλλα νοημάτων — ἐνσφραγίσηται τῇ ψυχῇ βεβαίως τὸν
τύπον. ἀλλ᾽ οὐδὲν ὡς ἔοικεν ὄφελος ἡ τῶν νοημάτων βεβαία κατάληψις, 108
εἰ μὴ προσγένοιτο διαστολὴ τούτων καὶ διαίρεσις εἴς τε αἵρεσιν ὧν χρὴ
καὶ φυγὴν τῶν ἐναντίων, ἧς τὸ διχηλοῦν σύμβολον· ἐπεὶ τοῦ βίου διττὴ
ὁδός, ἡ μὲν ἐπὶ κακίαν, ἡ δ᾽ ἐπ᾽ ἀρετὴν ἄγουσα, καὶ δεῖ τὴν μὲν
ἀποστρέφεσθαι, τῆς δὲ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι. (6.) διὰ τοῦθ᾽ ὅσα 109
ἢ μονώνυχα ἢ πολύχηλα τὰ μὲν ἀκάθαρτα, ὅτι αἰνίττεται μίαν καὶ τὴν

---

2 ἀριθμόν add. Mang. τελειώτατος S 3 ἅγιος] ἁγιώτατος coni. Mang. 5 μετέχουσιν S δοχημασίαν S 6 διχειλεῖν S^1, corr. S^2 7 μαρυκᾶσθαι S, μα(η)ρυκᾶσθαι M, μυρικᾶσθαι Vind. pr. ἢ] ἡ S αὐτὸ S^1: αὐτῷ S^2, αὐτῶν M 8 ταυτὶ SM: ταῦτα v σύμβολα om. M 10 μαρυκώμενον S, μα(η)ρυκώμενον M ὅταν scripsi: ὅτε SM (v) 11 διατεμὸν SM: διατέμνον v 12 ἀνιμᾶται S^2M, ἀνειμᾶται S^1: ἀναμάττει v 16 μνήμῃ SM: μνήμην v 17 δ᾽ εἰσὶ SM: δέ εἰσι v κό(ω)λλα (sic) M 18 ὤφελος S^1, corr. S^2 20 διχειλοῦν S^1, corr. S^2 ἐπεὶ] ἡ ἐπὶ M 21 τὴν μὲν SM: τῆς μὲν v 22 ἀπολείπεσθαι S^2M, ἀπολίπεσθαι S^1: ἀπολιπέσθαι v tit. τετραπόδων τὰ μὴ καθαρά add. S, τετράποδα ὅσα μὴ καθαρά mg M τοῦτ᾽ S^1, corr. S^2 23 μονυχα S (όν ss. S^2), μονόνυχα M, corr. Mang. πολύχειλα S^1, corr. S^2 ἀκάθαρτα ὅτι scripsi: ὅτι ἀκάθαρτα SM; ἀκάθαρτα τὰ μὲν ὅτι coni. Mang.

5sq. Lev. 11,3. Deut. 14,6. cf. *Aristeae epist.* § *150 sqq.*

αὐτὴν φύσιν ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ, καθάπερ κοίλου καὶ περιφεροῦς καὶ
ἀνάντους ὁδοῦ καὶ κατάντους, τὰ δ' ὅτι πολλὰς ὁδοὺς μᾶλλον δ' ἀνοδίας
ἐμφαίνει τῷ | βίῳ πρὸς ἀπάτην· οὐ γὰρ ῥᾴδιον ἐν πλήθει τὴν ἀνυσι- p. 354
μωτάτην καὶ ἀρίστην ἀτραπὸν καταλαβεῖν.
110 (7.) Τούτους ἐπὶ τῶν χερσαίων τοὺς ὅρους θεὶς ἄρχεται καὶ τῶν
ἐνύδρων τὰ πρὸς ἐδωδὴν καθαρὰ διαγράφειν, σημειωσάμενος καὶ ταῦτα
διττοῖς χαρακτῆρσι, πτέρυξι καὶ λεπίσι· τὰ γὰρ ἢ μηδέτερον ἢ θάτερον
ἔχοντα παραπέμπει καὶ παραιτεῖται. τὸ δ' αἴτιον οὐκ ἀπὸ σκοποῦ
111 λεκτέον. ὅσα μὲν ἢ ἀμφοῖν ἀμέτοχα ἢ τοῦ ἑτέρου, κατασύρεται πρὸς
τοῦ ῥοώδους ἀντέχειν ἀδυνατοῦντα τῇ βίᾳ τῆς φορᾶς· οἷς δ' ἑκάτερον
πρόσεστιν, ἀποστρέφει ⟨καὶ⟩ μετωπηδὸν ἀνθίσταται καὶ φιλονεικοῦντα
πρὸς τὸν ἀντίπαλον προθυμίαις καὶ τόλμαις ἀηττήτοις γυμνάζεται, ὡς
ὠθούμενά τε ἀντωθεῖν καὶ διωκόμενα ἀντεπιτρέχειν, ὁδοὺς ἐν δυσοδίαις
112 ἀναστέλλοντα εὐρείας πρὸς διεξόδους εὐμαρεῖς. σύμβολα δὲ καὶ ταῦτ'
ἐστί, τὰ μὲν πρότερα φιληδόνου ψυχῆς, τὰ δ' ὕστερα καρτερίαν καὶ
ἐγκράτειαν ποθούσης· ἡ μὲν γὰρ ἐφ' ἡδονὴν ἄγουσα κατάντης ἐστὶ καὶ
ῥᾴστη, συρμὸν ἀπεργαζομένη μᾶλλον ἢ περίπατον. ἀνάντης δὲ ἡ πρὸς
ἐγκράτειαν, ἐπίπονος μέν, ἐν δὲ τοῖς μάλιστα ὠφέλιμος· καὶ ἡ μὲν
ὑποφέρει καὶ ὑπονοστεῖν ἀναγκάζει τῷ πρανεῖ κατάγουσα, μέχρις ἂν εἰς
τὰ τῆς ἐσχατιᾶς ἀποβράσῃ, ἡ δ' εἰς οὐρανὸν ἄγει τοὺς μὴ προκαμόντας
ἀθανατίζουσα, τὸ τραχὺ καὶ δυσαναπόρευτον αὐτῆς ἰσχύσαντας ὑπομεῖναι.
113 (8.) Τῆς δ' αὐτῆς ἰδέας ἐχόμενος τῶν ἑρπετῶν ὅσα ἢ ἄποδα ἢ
συρμῷ τῆς γαστρὸς ἰλυσπώμενα ἢ τετρασκελῆ καὶ πολύποδα φησὶν εἶναι
πρὸς ἐδωδὴν οὐ καθαρά, πάλιν αἰνιττόμενος διὰ μὲν ἑρπετῶν τοὺς ἐπὶ
κοιλίαις τὸν αἰθυίης τρόπον ἐμφορουμένους καὶ γαστρὶ τῇ ταλαίνῃ δασ-
μοὺς ἀπαύστως εἰσφέροντας ἀκράτου, πεμμάτων, ἰχθύων, συνόλως ὅσα
σιτοπόνων καὶ ὀψαρτυτῶν τετεχνιτευμέναι περιεργίαι μετὰ παντοίων

1 καὶ ante περιφεροῦς om. Richt. Tauchn. 4 καταλαβεῖν SM: ἀκαταλαβεῖν Mang. Richt. 5 tit. περὶ ἐνύδρων καθαρῶν add. S mg M ἄρχεται Mang. (in append.): παράρχεται SM, παρέρχεται v 7 πτέρυξι M: om. S; πτερυγίοις add. Mang. 11 καὶ add. Mang. 13 δυσοδίαις S^1, ο in ω corr. S^2 14 ἀνατέλλοντα S^1, corr. S^2 15 ἐστὶν S 16 ἐπ' S^1, ἐφ' corr. S^2 κατάντην S 19 ὑποφέρειν M 22 tit. περὶ ἑρπετῶν add. S mg M εἰδέας S^1 23 τετράσκελα SM, corr. Mang. 24. 25 τῶν ἐπὶ κοιλίαις ⟨πορευομένων τοὺς⟩ conicio 25 αἰθυίης SM: αἰθύης v ἐμφορουμένους (ε supra) M 27 τεχνιτευμέναι SM, corr. Mang.

6 Lev. 11,9. 10. Deut. 14,9. 10. 22 Lev. 11,20. 23. 41. 42.

ἐδεσμάτων δημιουργοῦσιν ἀναρριπίζουσαι καὶ προσαναφλέγουσαι τὰς
ἀπλήστους καὶ ἀκορέστους ἐπιθυμίας, διὰ δὲ τῶν τετρασκελῶν καὶ πολυ-
πόδων τοὺς μὴ ἑνὸς πάθους, ἐπιθυμίας, ἀλλὰ συμπάντων κακοὺς δούλους,
ἃ γένει μέν ἐστιν ἀριθμῷ τέτταρα, μυρία δὲ τοῖς εἴδεσιν. χαλεπὴ μὲν
οὖν καὶ ἡ ἑνὸς δεσποτεία, βαρυτάτη δὲ καὶ ἀφόρητος, ὡς εἰκός, ἡ
πλειόνων. οἷς δὲ τῶν ἑρπετῶν ὑπεράνω σκέλη τῶν ποδῶν ἐστιν, ὥστε 114
355 M. πηδᾶν ἀπὸ τῆς γῆς δύνασθαι, ταῦτ' ἐν | καθαροῖς ἀναγράφει, καθάπερ
τὰ τῶν ἀκρίδων γένη καὶ τὸν ὀφιομάχην καλούμενον, πάλιν διὰ συμ-
βόλων ἤθη καὶ τρόπους λογικῆς ψυχῆς διερευνώμενος· ἡ μὲν γὰρ τοῦ
σώματος ὁλκὴ φύσει βρίθουσα τοὺς ὀλιγόφρονας συνεφέλκεται τῷ πλήθει
τῶν σαρκῶν αὐχενίζουσα καὶ πιέζουσα· μακάριοι δ' οἷς ἐξεγένετο κρα- 115
ταιοτέρᾳ δυνάμει πρὸς τὴν ῥοπὴν τῆς ὁλκῆς ἀντιβιάσασθαι παιδείας
κανόσιν ὀρθῆς, ἄνω πηδᾶν δεδιδαγμένοις ἀπὸ γῆς καὶ τῶν χαμαιζήλων
εἰς αἰθέρα καὶ τὰς οὐρανοῦ περιόδους, ὧν ἡ θέα ζηλωτὴ καὶ περιμά-
χητος τοῖς ἑκουσίως ἀλλὰ μὴ παρέργως ἥκουσιν.

(9.) Ἐπεληλυθὼς οὖν τῷ λόγῳ τάς τε τῶν χερσαίων καὶ τὰς 116
τῶν ἐνύδρων ζῴων ἰδέας καὶ νόμοις αὐτὰς ὡς ἐνῆν ἄριστα διακρίνας
ἄρχεται καὶ τὴν λοιπὴν φύσιν τῶν ἐν ἀέρι προσεξετάζειν, μυρία γένη
τῶν πτηνῶν ἀποδοκιμάσας ὅσα ἢ κατ' ἄλλων ἢ κατ' ἀνθρώπων φονᾷ,
σαρκοβόρα καὶ ἰοβόλα καὶ συνόλως ἐπιβούλοις κεχρημένα ταῖς δυνάμεσι.
φάττας δὲ καὶ περιστερὰς καὶ τρυγόνας καὶ τὰς γεράνων καὶ χηνῶν καὶ 117
ὁμοιοτρόπων ἀγέλας ἐν τῇ τιθασῷ καὶ ἡμέρῳ τάξει καταριθμεῖ παρέχων
τοῖς βουλομένοις τὴν τούτων χρῆσιν ἀδεᾶ. οὕτως ἐφ' ἑκάστου τῶν τοῦ 118
κόσμου μερῶν, γῆς ὕδατος ἀέρος, γένη παντοίων ζῴων, χερσαῖα καὶ
ἔνυδρα καὶ πτηνά, τῆς ἡμετέρας χρήσεως ὑφαιρῶν, καθάπερ ὕλην πυρός,
σβέσιν τῆς ἐπιθυμίας ἀπεργάζεται.

1 αἰδεσμάτων S ἀναρυπίζουσαι S[1], corr. S[2] 2 τετρασκέλων S
3 μὴ ἑνὸς M (coni. Mang.): μηδενὸς S 4 ἃ γένει scripsi: ἃ γένη SM, ὧν γένη v
ἀριθμῷ δ' SM: δ' ἀριθμῷ Mang. ἀριθμῷ secludendum videtur 5 εἰκὼς S[1],
corr. S[2] 6 tit. περὶ καθαρῶν ἑρπετῶν add. S mg M ὥστε] ὡς conicio
8 ὀφιομάχην SM: ὀφιομάχον v 10 ὁλκὴ Mang.: ἀλκὴ SM 11 αὐχενίζουσα]
ἄγχουσα coni. Mang. πιαίζουσα S 12 ὁλκῆς SM: ἀλκῆς v (sed ὁλκῆς
scribendum esse vidit Mang.) 16 tit. περὶ πτηνῶν add. S mg M
ἐπεξεληλυθὼς coni. Mang. 17 εἰδέας S[1] 19 post πτηνῶν falso interpung. v
ἀποδοκημάσας S[1], corr. S[2] ἄλλων] ἀλλήλων coni. Mang., ἀλόγων ipse conicio
22 τιθάσῳ (sic) καὶ ἡμέρῳ τάξει SM: τιθασσῶν καὶ ἡμέρων τάξει v

6 Lev. 11,21. 22. 19 Lev. 11,13—19. Deut. 14,12—17. cf. *Aristeae epist.* § *145. 146.* 21 Deut. 14,11. 19.

119 (10.) Κελεύει μέντοι μήτε θνησιμαῖον μήτε θηριάλωτον προσίεσθαι,
τὸ μὲν ὡς οὐ δέον κοινωνεῖν τραπέζης ἄνθρωπον ἀτιθάσοις θηρίοις,
μόνον οὐ συνευωχούμενον ταῖς σαρκοφαγίαις, τὸ δ' ὡς τάχα μὲν βλαβερὸν
καὶ νοσῶδες, ἐναποτεθνηκότος τοῦ ἰχῶρος μετὰ τοῦ αἵματος, τάχα δ'
ἐπεὶ καὶ τελευτῇ προκατεσχημένον ἁρμόττον ἦν ἄψαυστον διαφυλάττειν,
120 αἰδουμένους τὰς φύσεως ἀνάγκας αἷς προκατελήφθη. τοὺς περὶ τὰ
κυνηγέσια δεινοὺς καὶ βάλλειν θῆρας εὐσκόπως ἐπισταμένους, ἥκιστα
διαμαρτάνοντας, καὶ ἐπ' εὐθήροις ἄγραις ὑψαυχενοῦντας καὶ μάλισθ'
ὅταν σὺν τοῖς κυνηγοῖς ἀνδράσιν ὁμοῦ καὶ σκύλαξι διανέμωσι τὰ μέρη
τῶν ἑαλωκότων, ἐπαινοῦσι μὲν οἱ πολλοὶ τῶν παρ' Ἕλλησι καὶ βαρ-
βάροις νομοθετῶν ὡς οὐκ ἀνδρείους μόνον ἀλλὰ καὶ κοινωνικοὺς τὸ
ἦθος, | μέμψαιτο δ' ἂν [τις] εἰκότως ὁ τῆς ἱερᾶς εἰσηγητὴς πολιτείας, p. 356 M
ἄντικρυς ἀπειρηκὼς θνησιμαίων καὶ θηριαλώτων ἀπόλαυσιν διὰ τὰς
121 εἰρημένας αἰτίας. εἰ δέ τις τῶν ἀσκητῶν φιλογυμναστὴς γένοιτο καὶ
φιλόθηρος, μελέτας καὶ προάγωνας ὑπολαμβάνων εἶναι πολέμων καὶ κιν-
δύνων τῶν πρὸς ἐχθρούς, ὁπότε χρήσαιτο εὐτυχίᾳ τῇ περὶ ἄγραν, [καὶ]
τοὺς ἑαλωκότας θῆρας προτιθέτω κυσὶν εὐωχίαν, μισθὸν ἢ γέρας εὐτολ-
μίας καὶ ἀνυπαιτίου συμμαχίας, αὐτὸς δὲ μὴ ψαυέτω προδιδασκόμενος
ἐν ἀλόγοις ζῴοις, ἃ χρὴ καὶ περὶ ἐχθρῶν φρονεῖν, οἷς πολεμητέον οὐ
διὰ κέρδος ἄδικον λωποδυτούντων πράξεις ⟨μιμουμένους⟩, ἀλλ' ἤτοι διὰ
πεῖραν κακῶν ὧν προπεπόνθασιν ἀμυνομένους ἢ δι' ἃ προσδοκῶσι
122 πείσεσθαι. ἔνιοι δὲ Σαρδανάπαλλοι τὴν ἀκρασίαν τὴν ἄγαν ἁβροδίαιτον
αὐτῶν χανδὸν πρὸς τὸ ἀόριστον καὶ ἀτελεύτητον ἀποτείνοντες, καινὰς

1 tit. περὶ θνησιμαίων καὶ θηριαλώτων add. S mg M 2 τραπέζης SM: τραπέζας v ἄνθρωπον scripsi: ἀνθρώπων SM (v) ἀτιθάσσοις M (v) 3 συνευοχούμενον S 5 προκατισχημένον M 7 καὶ βάλλειν θῆρας εὐσκόπως ἐπισταμένους M mg S: om. in textu S (om. v) 8 καὶ ἐπ' εὐθήροις ἄγραις ὑψαυχενοῦντας om. M μάλιστ' S[1], corr. S[2] 9 σκύλαξιν S 11 ἀνδρίους S 12 τις seclusi; ἐμέμψατο δ' αὖθις coni. Mang. 13 ἄντικρυς SM: ἀντικρὺς Mang. 15 προαγῶνας M (coni. Mang.): πρῶνας S 16 καὶ seclusit Mang. 20 πράξεις SM: τὰς πράξεις v μιμουμένους addidi; π. ⟨ἐπιτηδεύοντας⟩ coni. Mang. 21 πεῖραν M: om. S (v) ἀμυνομένους scripsi: ἀμυνομένοις SM (v) 22 πήσεσθαι S[1], πείσεσθαι corr. S[2] σαρδανάπαλοι M τὴν ἀκρασίαν Wendl.: τῆς ἀκρασίας SM (v) τὴν ἄγαν scripsi: τὴν ἀρὰν SM: τὸ ἄγαν v ἁβροδιαίτων S 23 αὐτῶν SM (v) χανδὸν] σχεδὸν coni. Mang. ἀόριστον S[2]: ἄριστον S[1]M ἀποτείνοντες M: ἀποτείνονται S (v) καινὰς Mang.: κενὰς SM; ⟨καὶ⟩ καινὰς conicio

1 Lev. 5,2. 11,24—28. Deut. 14,20. 12 Lev. 17, 13—16. 17 Exod. 22,31.

ἐπινοοῦντες ἡδονάς, ἄθυτα παρασκευάζουσιν, ἄγχοντες καὶ ἀποπνίγοντες καὶ τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, ἣν ἐλεύθερον καὶ ἄφετον ἐχρῆν ἐᾶν, τυμβεύοντες τῷ σώματι τὸ αἷμα· σαρκῶν γὰρ αὐτὸ μόνον ἀπολαύειν αὔταρκες ἦν, μηδενὸς ἐφαπτομένους τῶν συγγένειαν πρὸς ψυχὴν ἐχόντων.
ὅθεν ἐν ἑτέροις τίθησι νόμον περὶ αἵματος, μήθ' αἷμα μήτε στέαρ 123
προσφέρεσθαι· τὸ μὲν αἷμα δι' ἣν εἶπον αἰτίαν ὅτι οὐσία ψυχῆς ἐστίν — οὐχὶ τῆς νοερᾶς καὶ λογικῆς ἀλλὰ τῆς αἰσθητικῆς, καθ' ἣν ἡμῖν τε καὶ τοῖς ἀλόγοις κοινὸν τὸ ζῆν συμβέβηκεν· (11.) ἐκείνης γὰρ οὐσία πνεῦμα θεῖον καὶ μάλιστα κατὰ Μωυσῆν, ὃς ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ φησὶν ἀνθρώπῳ τῷ πρώτῳ καὶ ἀρχηγέτῃ τοῦ γένους ἡμῶν ἐμφυσῆσαι πνοὴν ζωῆς τὸν θεὸν εἰς τὸ τοῦ σώματος ἡγεμονικώτατον, τὸ πρόσωπον, ἔνθα αἱ δορυφόροι τοῦ νοῦ καθάπερ μεγάλου βασιλέως αἰσθήσεις παρίδρυνται· τὸ δ' ἐμφυσώμενον δῆλον ὡς αἰθέριον ἦν πνεῦμα καὶ εἰ δή τι αἰθερίου πνεύματος κρεῖσσον, ἅτε τῆς μακαρίας καὶ τρισμακαρίας φύσεως ἀπαύ-
γασμα —, τὸ δὲ στέαρ, διότι πιότατον, πάλιν εἰς διδασκαλίαν ἐγκρατείας 124
καὶ ζῆλον αὐστηροῦ βίου, τὰ μὲν ῥᾷστα καὶ κατὰ χειρὸς μεθιεμένου, φροντίδας δὲ καὶ πόνους ἐθελοντὶ ἕνεκα κτήσεως ἀρετῆς ὑπομένοντος.
ἧς χάριν αἰτίας ἀπὸ παντὸς ἱερείου δύο ταῦτα ἐξαίρετα ὁλοκαυτοῦται, 125
357 M. ὥσπερ τινὲς ἀπαρχαί, στέαρ τε καὶ αἷμα, τὸ | μὲν ὡς σπονδὴ τῷ βωμῷ προσχεόμενον, τὸ δ' ὡς ὕλη φλογὸς ἐπιφερόμενον ἀντ' ἐλαίου διὰ τὴν πιότητα τῷ καθωσιωμένῳ καὶ ἱερῷ πυρί.

Μέμφεταί τινας τῶν καθ' αὐτὸν γεγονότων ὡς γαστριμάργους καὶ 126
τὸ καθηδυπαθεῖν ὡς εὐδαιμονικὸν ἐν τοῖς μάλιστα εἶναι ὑπολαμβάνοντας, οἷς οὐκ ἀπέχρη κατὰ πόλεις αὐτὸ μόνον τρυφᾶν, ἐν αἷς αἱ χορηγίαι καὶ παρασκευαὶ τῶν ἐπιτηδείων ἄφθονοι, ἀλλὰ καὶ ⟨ἐν⟩ ἐρημίαις ἀβάτοις καὶ ἀτριβέσιν, ἀξιοῦντες ἐν ταύταις ἀγορὰς ἔχειν ἰχθύων καὶ κρεῶν καὶ τῶν

2 pr. καὶ SM: om. v 2. 3 τυμβεύοντες SM: ἐντυμβεύοντες v 3 αὐτῶ (sed ω corr. ex ο) S, αὐτῶν M 4 αὐταρκὲς v 7 pr. τῆς om. M post λογικῆς add. ὅτι δύο ψυχὰς ἔχομεν mg S et in textu M 8 post συμβέβηκεν tit. περὶ ψυχῆς ἀνθρώπου add. S mg M 14 κρεῖσσον SM: κρεῖττον v 16 μεθιεμένου M: μεθίεμεν, οὐ S (v) 17 ὑπομένοντος M: ὑπομένοντες S (v) 18 ὁλοκαυτοῦται scripsi: ὁλόκαυται S[1], ὁλοκαύτω (sic; ται· suprascr.) S[2], ὡλοκαύτωται M; ὁλόκαυτα v 20 ἀντ' ἐλαίου om. M 21 καθωσιωμένω M: καθοσιωμένω S (v) 22 μέμφεται ⟨καὶ⟩ τινας conicio, μέμφεται ⟨οὖν⟩ coni. Mang. 23 κατηδυπαθεῖν S[1], corr. S[2] 24 ἀπέχρη S: ἀπόχρη M 25 ἐν add. Wendl. 26 κρειῶν Richt.

5 Lev. 3,17. 6 Lev. 17,11. 14. Deut. 12,23. 9 Gen. 2,7. 18 Lev. 4,7. 8 al. 22 sqq. Num. 11,4 sqq.

127 ἐν εὐετηρίᾳ πάντων. εἶτ' ἐπειδὴ σπάνις ἦν, συνιστάμενοι κατεβόων καὶ
κατηγόρουν καὶ ἐδυσώπουν ἀναισχύντῳ θράσει τὸν ἄρχοντα καὶ οὐ
πρότερον ἐπαύσαντο νεωτερίζοντες ἢ τυχεῖν μὲν ὧν ὠρέγοντο, τυχεῖν
δὲ ἐπ' ὀλέθρῳ, δυοῖν ἕνεκα· τοῦ τ' ἐπιδείξασθαι, ὅτι πάντα θεῷ δυνατὰ
πόρον ἐξ ἀμηχάνων καὶ ἀπόρων ἀνευρίσκοντι, καὶ τοῦ τιμωρήσασθαι
128 τοὺς γαστρὸς ἀκράτορας καὶ ἀφηνιαστὰς ὁσιότητος. ἀπὸ γὰρ τῆς θαλάτ-
της ἀρθὲν ὀρτυγομήτρας νέφος ἐκχεῖται περὶ τὴν ἕω καὶ τὸ μὲν στρα-
τόπεδον καὶ τὰ πέριξ ἐφ' ἡμερήσιον ἀνδρὸς εὐζώνου πανταχόθεν ἐν
κύκλῳ συνεσκίαστο, τὸ δὲ ὕψος τῆς τῶν ζῴων πτήσεως ὡσεὶ διπήχει
συναριθμουμένῳ διαστήματι τῆς γῆς ἀφειστήκει πρὸς εὐμαρῆ σύλληψιν.
129 εἰκὸς μὲν οὖν τὸ τεράστιον τοῦ μεγαλουργηθέντος καταπλαγέντας ἀρκε-
σθῆναι τῇ θέᾳ καὶ γεμισθέντας εὐσεβείας κἂν ταύτῃ τραφέντας ἀπο-
σχέσθαι κρεωφαγίας· οἱ δὲ μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπιθυμίαν ἐγείραντες ὡς
ἐπὶ μέγιστον ἀγαθὸν ἵεντο καὶ τὰ ζῷα ταῖς ἀμφοτέραις χερσὶν ἐφελ-
κόμενοι τοὺς κόλπους ἐπλήρουν, εἶτ' ἐναποτιθέμενοι ταῖς σκηναῖς ἐφ'
ἑτέρων σύλληψιν ἐξῄεσαν — αἱ γὰρ ἄγαν πλεονεξίαι μέτρον οὐκ ἔχουσι
— καὶ σκευάζοντες πᾶσαν ἰδέαν ἀπλήστως ἐνεφοροῦντο, μέλλοντες οἱ
130 κενοὶ φρενῶν ὑπὸ τῆς πλησμονῆς ἀπόλλυσθαι. καὶ δῆτα οὐκ εἰς μακρὰν
καθάρσεσι χολῆς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὸ χωρίον ἀπὸ τοῦ περὶ αὐτοὺς
πάθους τὴν ἐπωνυμίαν λαβεῖν· ἐκλήθη γὰρ „Μνήματα τῆς ἐπιθυμίας“
(Num. 11, 34), ἧς οὐκ ἔστιν ἐν ψυχῇ, καθάπερ ἐδίδαξεν ὁ λόγος,
131 μεῖζον κακόν. διὸ παγκάλως ἐν ταῖς παραινέσεσι Μωυσῆς φησιν·
„οὐ ποιήσει ἕκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ“ (Deut. 12, 8), τὸ δ'
ἐστὶν ἴσον τῷ „μηδεὶς τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ αὑτοῦ χαριζέσθω“· εὐαρεστείτω
γάρ τις θεῷ, κόσμῳ, φύσει, νόμοις, σοφοῖς ἀνδράσι, φιλαυτίαν παραι-
τούμενος, εἰ μέλλει καλὸς κἀγαθὸς γενήσεσθαι.
132 (12.) Τοσαῦτα καὶ ⟨περὶ⟩ τῶν εἰς ἐπιθυμίαν ἀναφερομένων ἀποχρών-
τως κατὰ τὴν δύναμιν εἴρηται πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δέκα λογίων καὶ τῶν
τούτοις ὑποστελλόντων· | εἰ γὰρ δεῖ τὰ μὲν φωνῇ θείᾳ χρησμῳδηθέντα p. 35?

2 ἐκατηγόρουν S (sed ἐ expunxit S^2); κακηγόρουν coni. Mang. 3 νεωτερίζονται S^1, corr. S^2 4 δὲ S: δ' M 7 ἐκχεῖται SM: ἐγχεῖται v περὶ Mang.: παρὰ SM 8 ἐφημερήσιον SM 9 συνεσκίαστο SM: ὑπεσκίαστο v ὡσεὶ διπήχει Mang. (cf. LXX Num. 11,31): εἰ δίπηχυ S^1 ut vid., εἰς διπήχει (sic) S^2, εἴδει πήχεως M; εἰ διπήχει v 12 κἂν scripsi: καὶ SM (v): καὶ ταύτῃ ἐντραφέντας coni. Mang. 13 κρεοφαγίας S ἐγείραντες SM: ἐγείροντες v 14 ἴεντο M 16 ἐξῄεσαν scripsi: ἐξίεσαν SM (v) ἔχουσιν S 17 εἰδέαν S 22 παραινέσεσιν S 23 αὐτοῦ SM 24 τῷ M: τὸ S pr. τὴν S^1, τῇ corr. S^2 αὐτοῦ SM εὐαριστείτω Richt. Tauchn. 27 περὶ addidi 27. 28 ἀποχρῶντος S 28 ι' M 29 εἰ γὰρ δεῖ] ἔδει γὰρ coni. Mang.

κεφάλαια γένη νόμων ἀποδεῖξαι, τοὺς δὲ κατὰ μέρος πάντας οὓς
διηρμήνευσε Μωυσῆς ὑποστέλλων τὰ εἴδη, πρὸς τὸ ἀσύγχυτον τῆς
ἀκριβοῦς καταλήψεως φιλοτεχνίας ἐδέησεν, ᾗ χρησάμενος ἑκάστῳ τῶν
γενῶν ἐξ ἁπάσης τῆς νομοθεσίας τὰ οἰκεῖα προσένειμα καὶ προσέφυσα.
τούτων μὲν δὴ ἅλις. οὐ δεῖ δ' ἀγνοεῖν, ὅτι ὥσπερ ἰδίᾳ ἑκάστῳ τῶν 133
δέκα συγγενῆ τινα τῶν ἐπὶ μέρους ἐστίν, ἃ πρὸς ἕτερον γένος οὐδεμίαν
ἔχει κοινωνίαν, οὕτως ἔνια κοινὰ πάντων συμβέβηκεν, οὐχ ἑνὶ ἢ δυσίν,
ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοῖς ⟨δὲ⟩ δέκα λογίοις ἐφαρμόττοντα. ταῦτα δ' εἰσὶν 134
αἱ κοινωφελεῖς ἀρεταί· καὶ γὰρ ἕκαστος ἰδίᾳ τῶν δέκα χρησμῶν καὶ
κοινῇ πάντες ἐπὶ φρόνησιν καὶ δικαιοσύνην καὶ θεοσέβειαν καὶ τὸν ἄλλον
χορὸν τῶν ἀρετῶν ἀλείφουσι καὶ προτρέπουσι, βουλαῖς μὲν ἀγαθαῖς
ὑγιαίνοντας λόγους, λόγοις δὲ σπουδαίας πράξεις συνείροντες, ἵνα τὸ
ψυχῆς ὄργανον εὐαρμόστως ὅλον δι' ὅλων συνηχῇ πρὸς ἐμμέλειαν βίου
καὶ συμφωνίαν ἀνεπίληπτον. περὶ μὲν οὖν τῆς ἡγεμονίδος τῶν ἀρετῶν, 135
εὐσεβείας καὶ ὁσιότητος, ἔτι δὲ καὶ φρονήσεως καὶ σωφροσύνης εἴρηται
πρότερον, νυνὶ δὲ περὶ τῆς ἐπιτηδευούσης ἀδελφὰ καὶ συγγενῆ ταύταις
δικαιοσύνης λεκτέον.

Περὶ δικαιοσύνης.

(1.) Ἓν τὸ δικαιοσύνης οὐ βραχὺ μέρος ἦν τὸ πρὸς δικαστήρια 136
καὶ δικαστάς, οὗ πρότερον ἐποιησάμην ὑπόμνησιν, ἡνίκα τὰ τῶν μαρ-
τυρίων ἐπὶ πλέον ἀπομηκύνων διεξῄειν ἕνεκα τοῦ μηδὲν παραλειφθῆναι
τῶν ἐμφερομένων. οὐκ εἰωθὼς δὲ παλιλλογεῖν, εἰ μή πού τις ἀνάγκη
γένοιτο βιαζομένων τῶν καιρῶν, ἐκεῖνο μὲν ἐάσω, πρὸς δὲ τὰ ἄλλα
μέρη τρέψομαι τοσοῦτον προειπών. τὰ δίκαια, φησὶν ὁ νόμος, ἐντιθέναι 137
δεῖ τῇ καρδίᾳ καὶ ἐξάπτειν εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρὸς καὶ εἶναι σειό-
μενα πρὸ ὀφθαλμῶν, αἰνιττόμενος διὰ τοῦ προτέρου, ὅτι χρὴ μὴ ὠσὶν
ἀπίστοις παρακατατίθεσθαι τὰ δίκαια — πίστις γὰρ ἀκοαῖς οὐκ ἔνεστιν —,

2 διηρμήνευσε M: διερμήνευσε S (v) πρὸς τὸ M: πρὸς δὲ τὸ S (v) ἀσύγχυτον Mang.: ἀσύγκριτον SM 3 ἡ S 5 δὴ SM: δὲ v. ἴδια M 6 ι' M ἐστίν SM: om. v 8 δὲ add. Mang. ι' M 9 ι' M 11 ἀλείφουσιν S 13 διόλου M συνηχῇ M (coni. Mang.): συνεχῇ S; συνέχῃ v 15 alt. καὶ om. M 18 tit. περὶ δικαιοσύνης S mg M 19 ἓν τὸ Mang.: ἐν τῷ SM (sed ω corr. ex ο S) ἦν SM: ἢ v 20 δικαστάς S: δικαστὴν M (v) ἐποιησάμην SM: ἐποίησα μὲν v 21 διεξίειν M παραλειφθῆναι M (coni. Mang.): παραληφθῆναι S 26 ὅτι v: τί SM

24 Deut. 6,6. 8. 11,18.

ἀλλὰ τῷ ἡγεμονικωτάτῳ ⟨τὰ⟩ πάντων ἄριστα | μαθημάτων ἐντυποῦν p. 359
138 καὶ ταῦτα χαράττοντα σφραγῖσι δοκίμοις· διὰ δὲ τοῦ δευτέρου τὸ μὴ μόνον ἐννοίας λαμβάνειν τῶν καλῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ δόξαντα πράττειν ἀνυπερθέτως — ἡ γὰρ χεὶρ πράξεως σύμβολον, ἧς ἐξάπτειν καὶ ἐξαρτᾶν τὰ δίκαια προστάττει, σημεῖον ἔσεσθαι τοῦτο φάσκων, καὶ τίνος ἄντικρυς οὐ διείρηκε, διὰ τὸ μὴ ἑνός, ὥς γέ μοι δοκεῖ, πολλῶν
139 δὲ γενέσθαι καὶ σχεδὸν ἁπάντων ἐν οἷς ὁ ἀνθρώπινος βίος —· διὰ δὲ τοῦ τρίτου τὸ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ φαντασιοῦσθαι τὰ δίκαια καθάπερ ἐγγὺς ὄντα ὀφθαλμῶν· σάλον δ' ἐχέτω ταῦτα κινούμενα, φησίν, οὐχ ἵν' ἀβέβαια καὶ ἀνίδρυτα ⟨ᾖ⟩, ἀλλ' ἵνα τῇ κινήσει τὴν ὄψιν ἐκκαλῇ πρὸς ἀρίδηλον θέαν· ὁράσεως γὰρ ἐπαγωγὸν κίνησις ἐξερεθίζουσα καὶ ἀνεγείρουσα μᾶλλον δ' ἀκοιμήτους καὶ ἐγρηγορότας κατασκευάζουσα ὀφθαλ-
140 μούς. ὅτῳ δ' ἐξεγένετο τυπώσασθαι ἐν τῷ τῆς ψυχῆς ὄμματι μὴ ἡσυχάζοντα ἀλλὰ κινούμενα καὶ ταῖς κατὰ φύσιν ἐνεργείαις χρώμενα, τέλειος ἀνὴρ ἀναγεγράφθω, μηκέτι ἐν τοῖς γνωρίμοις καὶ μαθηταῖς ἐξεταζόμενος, ἀλλ' ἐν διδασκάλοις καὶ ὑφηγηταῖς, καὶ παρεχέτω τοῖς ἐθέλουσιν ἀρύεσθαι τῶν νέων ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς τῶν λόγων καὶ δογμάτων ἄφθονον νᾶμα· κἂν τῶν ἀτολμοτέρων τις ὑπ' αἰδοῦς μέλλῃ καὶ βραδύνῃ προσέρχεσθαι μαθησόμενος, αὐτὸς ἰὼν ἐπαντλείτω καὶ ἐποχετευέτω ταῖς ἀκοαῖς ἀθρόας ὑφηγήσεις, ἄχρις ἂν αἱ δεξαμεναὶ τῆς
141 ψυχῆς γεμισθῶσι. προδιδασκέτω δὴ τὰ δίκαια συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ πάντας νέους οἴκοι καὶ ἐν ὁδῷ καὶ πρὸς κοίτην ἰόντας καὶ ἀνισταμένους, ἵν' ἐν πάσαις μὲν σχέσεσι καὶ κινήσεσιν, ἐν πᾶσι δὲ χωρίοις ἰδίοις τε καὶ δημοσίοις, μὴ μόνον ἐγηγορότες ἀλλὰ καὶ κοιμώμενοι, φαντασίαις τῶν δικαίων ἐνευφραίνωνται· τέρψις γὰρ οὐκ ἔστιν ἡδίων ἢ τὴν ψυχὴν

1 τὰ addidi ἄριστα SM: ἀρίστῳ v μαθημάτων scripsi: ἀναθημάτων SM (v) ἐντυποῦν Mang.: τυποῦν SM 2 καὶ ταῦτα χαράττοντα scripsi: ταῦτα καὶ χαράττοντα S (v), ταῦτα χαράττοντα M διὰ δὲ τοῦ SM: διὰ τοῦ δὲ v 3 ἐννοίαις S 5. 6 καὶ τίνος M: καί τινος S (v) 6 μὴ ἑνός Mang.: μηδ' ἑνὸς M, μηδενός S 7 βίος ⟨ὁρμεῖ⟩ coni. Mang. 8 τοῦ γ' SM 9 σάλον S: αλον (sic) M δὲ v κινούμενα Wendl. (κινούμενον v): κινον (sic) S, om. in lac. (spat. 4—5 litt.) M 9. 10 ἵν' ἀβέβαια καὶ ἀνίδρυτα ⟨ᾖ⟩ scripsi: ἵν' ἀβέβαιον καὶ ἀίδρυτον S (ἀνίδρυτον Mang.), ἵνα βέβαιον καὶ ἀίδρυτον M 11 κίνησις SM: ἡ κίνησις v 12 δὲ v 13 δὲ v ἐν scripsi: μὲν SM (v); ἐντυπώσασθαι coni. Mang. 18 κἂν M (coni. Mang.): καὶ S 18. 19 μέλλῃ καὶ βραδύνῃ M: μέλλει καὶ βραδύνει S (v) 19. 20 ἐποχετευέτω Mang.: ἐποχευέτω SM 21 γεμισθῶσιν S προσδιδασκέτω δὲ coni. Mang. 23 χωρίον (sic) M ἰδίοις] ἰδιωτικοῖς coni. Mang. 25 ἐνευφραίνωνται M, ἐνευφραίνονται S: ἀνευφραίνωνται v

21 Deut. 6,7. 11,19.

ὅλην δι' ὅλων πεπληρῶσθαι δικαιοσύνης, ἐμμελετῶσαν αὐτῆς τοῖς ἀιδίοις
δόγμασι καὶ θεωρήμασιν, οὐκ ἔχουσαν ἔρημον τόπον, εἰς ὃν ἀδικία
παρελεύσεται. κελεύει δὲ καὶ γράψαντας αὐτὰ πρόσθεν τῶν φλιῶν 142
οἰκίας ἑκάστης προτιθέναι καὶ πυλῶν τῶν ἐν τοῖς τείχεσιν, ἵν' οἱ μὲν
ἐκδημοῦντες καὶ ἐνδημοῦντες, ἀστοὶ καὶ ξένοι, τοῖς πρὸ τῶν πυλῶν
γράμμασιν ἐστηλιτευμένοις ἐντυγχάνοντες ἄληκτον ἔχωσι τὴν τῶν λεκτέων
καὶ πρακτέων μνήμην, ἑκατέρου φροντίζοντες τοῦ μήτε ἀδικεῖν μήτε
ἀδικεῖσθαι, εἰς δὲ τὰς οἰκίας εἰσιόντες καὶ πάλιν ἐξιόντες, ἄνδρες ὁμοῦ
360 M. καὶ γυναῖκες καὶ τέκνα καὶ θεραπεία, | τὰ ἁρμόττοντα καὶ ἐπιβάλλοντα
δρῶσιν ὑπέρ τε ἄλλων καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν.

(2.) Θαυμασιώτατον δὲ κἀκεῖνο διαγορεύει τὸ μηδὲν προστιθέναι 143
καὶ ἀφαιρεῖν, ἀλλ' ἐν ἴσῳ καὶ ὁμοίῳ διαφυλάττειν ἀκίνητα τὰ ἐξ ἀρχῆς
ὁρισθέντα νόμιμα· συμβαίνει γάρ, ὡς ἔοικε, τὴν μὲν πρόσθεσιν τῶν ἀδίκων,
⟨τὴν δ' ἀφαίρεσιν γίνεσθαι τῶν δικαίων⟩· οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ παραλέλειπται
τῷ σοφῷ νομοθέτῃ πρὸς ὁλοκλήρου καὶ παντελοῦς μετουσίαν δικαιοσύνης.
αἰνίττεται μέντοι καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ἀκρότητας· ἑκάστη γὰρ αὐτῶν 144
ἀνελλιπής ἐστι καὶ πλήρης, τὸ ἐντελὲς ἔχουσα ἐξ αὑτῆς, ὡς, εἰ γένοιτο
προσθήκη τις καὶ ἀφαίρεσις, ὅλην δι' ὅλων τρέπεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι
πρὸς τὴν ἐναντίαν ἕξιν. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστι· τὴν ἀνδρείαν, ἀρετὴν 145
περὶ τὰ δεινὰ πραγματευομένην, ἴσασιν οἱ μὴ παντελῶς ἄμουσοι καὶ
ἀχόρευτοι, κἂν ἐπὶ βραχὺ παιδείας προσάψωνται, τῶν ὑπομενετέων
οὖσαν ἐπιστήμην. ἀλλ' ἐάν τις εἴξας ἀμαθίᾳ τῇ δι' ἀλαζονείαν, ὡς δὴ 146
περιττὸς καὶ ἱκανὸς ἐπανορθοῦσθαι τὰ ἀνεπιδεᾶ, προστιθέναι ἢ ἀφαιρεῖν

---

1 αὐτῆς] αὐτοῖς M   ἀιδίοις] ἀοιδίμοις coni. Mang.   3 πρόσθεν τῶν M (coni. Mang.), προσθέντων S: προσθέντας v   φλιῶν Mang.: φίλων SM
5 καὶ ἐνδημοῦντες om. M   6 ἄληκτον] ἄληστον coni. Mang.   7 ἑκατέρου Mang.: ἑκάτεροι SM   9 θεραπεία SM (θεράπαιναι mg S): θεραπεῖαι v
10 δρῶσιν] ὁρῶσιν coni. Mang.   ἄλλων M (coni. Mang.): ἀλλήλων S
11 tit. ὅτι οὐ δεῖ προστιθέναι καὶ ἀφαιρεῖν add. S mg M   12 καὶ ἀφαιρεῖν SM: ἢ ἀφαιρεῖν v   καὶ ὁμοίῳ om. M   13 νόμημα S[1], corr. S[2]   14 τὴν δ' ἀφαίρεσιν γίνεσθαι τῶν δικαίων supplevi   παραλέλιπται S[1], corr. S[2]
16 τὰς ἄλλης ἀρετῆς coni. Mang.; scribendum fortasse κἀν ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς
17 αὐτῆς M   ὡς SM: ὥστ' (ὥστε) v   18 δι' ὅλων scripsi: δι' ὅλου SM (v)
19 ἐστιν S   20 εἴσασιν S   21 ὑπομενετέων SM: ὑπομενητέων v

---

3 Deut. 6,9. 11,20.   11 Deut. 4,2. 12,32.   19sqq. cf. *Leg. alleg. I* § 68. *Cic. Tusc. IV 53* . . . quo modo igitur Chrysippus? fortitudo est, inquit, scientia rerum perferendarum vel adfectio animi in patiendo ac perferendo summae legi parens sine timore.

τι τολμᾷ, σύμπασαν ἀλλάσσει τὴν εἰκόνα μετατυπώσας αἰσχρὸν ἀντὶ καλοῦ χαρακτῆρος· ἀπεργάσεται γὰρ τῇ μὲν προσθέσει θρασύτητα, τῇ δ' ἀφαιρέσει δειλίαν, μηδ' ὄνομα τῆς βιωφελεστάτης ἀνδρείας καταλιπών.

147 τὸν αὐτὸν μὲν τρόπον κἂν τῇ βασιλίδι τῶν ἀρετῶν, εὐσεβείᾳ, προσθῇ τις ὁτιοῦν μικρὸν ἢ μέγα ἢ τοὐναντίον ἀφέλῃ, καθ' ἑκάτερον ἐπαλλάξει καὶ μεταμορφώσει τὸ εἶδος· γεννήσει γὰρ ἡ μὲν πρόσθεσις δεισιδαιμονίαν, ἡ δ' ἀφαίρεσις ἀσέβειαν, ἀφανισθείσης αὖ τῆς εὐσεβείας, ἣν ἀνίσχειν καὶ ἐπιλάμπειν εὐκταῖον ἀγαθόν, ἐπειδὴ τοῦ μεγίστου τῶν ἀγαθῶν αἰτία καθέστηκεν, ἐπιστήμην ἐμποιοῦσα θεραπείας θεοῦ, ἣν πάσης ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας ἀρχικωτέραν καὶ βασιλικωτέραν εἶναι νομιστέον.

148 παραπλήσια δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἑκάστης ἔστι λέγειν· ἀλλὰ ἐπιτέμνειν εἰωθὼς τὰ μήκη τῶν λόγων ἀρκεσθήσομαι τοῖς εἰρημένοις, ἃ καὶ τῶν ἡσυχαζομένων ἱκανὰ μηνύματα γένοιτ' ἄν.

149 (3.) Ἔτι καὶ τοῦτο προσδιατέτακται κοινωφελὲς παράγγελμα, „μὴ μετακινεῖν ὅρια τοῦ πλησίον, ἃ ἔστησαν οἱ πρότεροί σου“ (Deut. 19,14). τοῦτο δ', ὡς ἔοικεν, οὐ περὶ κλήρων αὐτὸ μόνον καὶ γῆς ὅρων νομοθετεῖται πρὸς πλεονεξίας ἀποκοπήν, ἀλλὰ καὶ πρὸς | φυλακὴν τῶν p. 361
ἀρχαίων ἐθῶν· ἔθη γὰρ ἄγραφοι νόμοι, δόγματα παλαιῶν ἀνδρῶν οὐ στήλαις ἐγκεχαραγμένα καὶ χαρτιδίοις ὑπὸ σητῶν ἀναλισκομένοις, ἀλλὰ
150 ψυχαῖς τῶν μετειληφότων τῆς αὐτῆς πολιτείας. ὀφείλουσι γὰρ παῖδες παρὰ γονέων ⟨δίχα⟩ τῶν οὐσιῶν κληρονομεῖν ἔθη πάτρια, οἷς ἐνετράφησαν καὶ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων συνεβίωσαν, καὶ μὴ καταφρονεῖν, παρόσον ἄγραφος αὐτῶν ἡ παράδοσις· ὁ μὲν γὰρ τοῖς ἀναγραφεῖσι νόμοις πειθαρχῶν οὐκ ἂν δεόντως ἐπαινοῖτο, νουθετούμενος ἀνάγκῃ καὶ φόβῳ κολάσεως, ὁ δὲ τοῖς ἀγράφοις ἐμμένων, ἑκούσιον ἐπιδεικνύμενος τὴν ἀρετήν, ἐγκωμίων ἄξιος.

1 τι v: τε S, om. M 3 δὲ v ἀφαιρέσει scripsi: ἀφαιρήσει SM (v) 5 ἑκάτερον M: ἕτερον S ἐπαλλάξει M: ἀπαλλάξῃ S; ἀπαλλάξει v 7 δὲ v αὖ τῆς] αὐτῆς M ἣν M (coni. Mang.): ἧς S ἀνέχειν (superscr. ισ) M (ἀνίσχειν scripsi): ἀνέχειν S (v) 8 ἐπιλάμπειν M: ἀναλάμπειν S εὐκταῖον M: εὐκτέον S (v) 10 καὶ βασιλικωτέραν om. M 12 ἀλλ' Mang. 13 γένοιτ' ἄν SM: γένοιντ' ἄν v 14 tit. περὶ τοῦ μὴ παρακινεῖν ὅρια add. S mg M καὶ SM: δὲ v 16 δὲ v κλῆρον (superscr. ων) (sic) M: κλῆρον S ὅρον (superscr. ων) M: ὅρον S; ὅρου v 17 τῶν SM: om. v 20 τῶν SM: om. v 21 δίχα addidi; πρὸ add. Mang. 24 πιθαρχῶν S 25 ἑκούσιον SM: ἑκουσίαν v

Κατάστασις ἀρχόντων.

(1.) Ἔνιοι τὰς κληρωτὰς εἰσηγήσαντο ἀρχάς, ἀλυσιτελῶς τοῖς 151
πλήθεσιν· εὐτυχίαν γὰρ ἀλλ' οὐκ ἀρετὴν ὁ κλῆρος ἐμφαίνει. πολλοὶ
γοῦν πολλάκις τῶν ἀναξίων ἔλαχον, οὓς ἀνὴρ ἀγαθὸς λαβόμενος ἡγεμο-
νίας ἀποδοκιμάσαι ἂν καὶ ἐν ὑπηκόοις ἐξετάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ μικροὶ 152
λεγόμενοι παρά τισιν ἄρχοντες, οὓς δεσπότας ὀνομάζουσιν, οὐ πάντας
ὅσους ἂν οἷοί τε ὦσιν οἰκότριβας ἢ ἀργυρωνήτους ὑπάγονται, μόνους
δὲ τοὺς καταπειθεῖς γινομένους, ἀγεληδὸν ἔστιν ὅτε πιπράσκοντες τοὺς
ἀνιάτως ἔχοντας τὸ ἦθος ὡς καὶ δουλεύειν ἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἀναξίους
ὄντας. ἔτι τοίνυν προσήκει δεσπότας καὶ ἡγεμόνας ὅλων πόλεων καὶ 153
ἐθνῶν ἀποφαίνειν τοὺς κλήρῳ λαχόντας, ὀλίσθῳ τινὶ τύχης, ἀβεβαίου
καὶ ἀνιδρύτου πράγματος; ἀλλ' εἰς μὲν τὴν τῶν καμνόντων ἐπιμέλειαν
κλῆρος τὸ μηδέν· ἰατροὶ γὰρ οὐ κλήρῳ λαγχάνουσιν, ἀλλ' ἐν πείρᾳ δοκι-
μάζονται. καὶ πρὸς εὔπλοιαν καὶ σωτηρίαν τῶν θαλαττευόντων οὐχ ὁ 154
λαχὼν κυβερνᾶν εὐθὺς ἐπὶ πρύμναν παραπέμπεται, δι' ἀνεπιστημοσύνης
ἐργασόμενος ἐν εὐδίᾳ καὶ γαλήνῃ χειροποίητα ναυάγια, ἀλλ' ὅστις ἂν
ἐκ πρώτης ἡλικίας τὴν κυβερνητικὴν τέχνην ἐπιμελῶς φαίνηται δεδιδαγ-
μένος· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ πολλάκις μὲν πεπλευκώς, τὰ δὲ σύμπαντα ἢ

1 tit. κατάστασις ἀρχόντων S: περὶ καταστάσεως ἀρχόντων mg M, τοῦ αὐτοῦ περὶ καταστάσεως ἀρχόντων F, Φίλωνος περὶ καταστάσεως ἀρχόντων G, Φίλωνος ἰουδαίου περὶ καταστάσεως ἀρχόντων A, περὶ καταστάσεως ἄρχοντος HP   2 ἀλυσιτελεῖς corr. in -ῶς M   4 γ' οὖν S, γὰρ FG Esc.   ἐλλαβόμενος coni. Mang.   4. 5 λαβόμενος ἡγεμονίας om. M   5 ἀποδοκιμάσῃ ἂν S, ἀποδοκιμάσῃ^{αι} ἂν M, ἀποδοκιμάσειεν ἂν A, ἀποδοκιμάσαιεν ἂν P   7 ἀπάγονται (ἀ ex ὑ corr.) H, ἀπάγονται G (v)   8 καταπιθεῖς S^1, corr. S^2 γενομένους S   ἀγελιδὸν S^1, corr. S^2 9 τοῦ ἤθους G   ἀναξίους SMA: οὐκ ἀξίους ceteri (v)   10 ἔτι τοίνυν scripsi: ἔτι νῦν SM, οὐ τοίνυν ceteri (v)   11 τοὺς] τὰ F^1 τύχη A   12 ἀνιδρύτου MAFG: ἀϊδρύτου SHP (v)   13 ἀλλ' ἐν πείρᾳ SM Esc.: ἀλλὰ πείρᾳ ceteri (v)   13. 14 δοκιμάζοντες A   14 τῶν ἐνθαλαττευόντων M Esc.   14. 15 οὐχ ὁ λαχὼν] οὐ χωλάζων S   15 κυβερνᾶν] κυβερνήτης M Esc.   ἀνεπιστημοσύνην M Esc.   16 ἐργαζόμενος AHP, ἐργασάμενος Esc.   ἀλλ' ὅστις] ἄλλος τις S, ἀλλ' ὥς τις A; ἀλλ' ὃς Turn.   18 οὗτος — περαιωσάμενος (244,1) om. FG   οὗτος δ' ἐστὶν SM: οὗτός ἐστιν ceteri (Turn.)   σύμπαντα ἢ πλεῖστα (244,1)] πλεῖστα καὶ σύμπαντα SM, ἢ om. A^1H^1P, ss. A^2H^2

3—5 Escur. gr. X—I—13 fol. 228r ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ καταστάσεως ἀρχόντων: εὐτυχίαν οὐκ ἀρετὴν ὁ κλῆρος ἐμφαίνει· πολλοὶ γὰρ πολλάκις — ἐξετάζεσθαι.
13—17 Escur. ibid.: ἰατροὶ οὐ κλήρῳ λαγχάνουσι — φαίνηται δεδιδαγμένος.

πλεῖστα πελάγη περαιωσάμενος, ἐμπόρια δὲ καὶ λιμένας καὶ ὑφόρμους
καὶ ὑποδρόμους τοὺς ἔν τε νήσοις καὶ ἠπείροις | ἐπιμελῶς ἐξητακὼς p. 362
καὶ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν κατὰ γῆν ὁδῶν τὰς κατὰ θάλατταν ἀτρα-
155 ποὺς ἐπιστάμενος ἐκ τῆς ἀκριβοῦς θέας τῶν οὐρανίων· παρατηρήσας
γὰρ τὰς χορείας τῶν ἀστέρων καὶ ἐπακολουθήσας αὐτῶν ταῖς τεταγ-
μέναις κινήσεσιν ἐν ἀνοδίαις ἴσχυσεν ἀπλανεῖς καὶ λεωφόρους ὁδοὺς
ἀνατεμεῖν, ἵνα — τὸ πάντων ἀπιστότατον πραγμάτων — ἡ χερσαία
156 φύσις διὰ πλωτῆς οἵα τε ᾖ περαιοῦσθαι. πόλεις δέ τις μεγάλας καὶ
πολυανθρώπους, μεστὰς οἰκητόρων, καὶ πολιτείας ἐγχειρίζεσθαι μέλλων
καὶ πραγμάτων ἰδιωτικῶν τε καὶ δημοσίων καὶ ἱερῶν ἐπιμέλειαν, ἣν
οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰπὼν τέχνην τεχνῶν εἶναι καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν,
πρὸς ἄστατον κλήρου φορὰν ταλαντεύσει τὴν ἀκριβῆ βάσανον τῆς ἀληθείας
157 φυγών; ἀληθείας δὲ βάσανος αἱ σὺν λόγῳ πίστεις. (2.) ταῦτ' οὖν τῇ
ψυχῇ θεασάμενος ὁ πάνσοφος Μωυσῆς κληρωτῆς μὲν ἀρχῆς οὐδὲ
μέμνηται, τὰς δὲ χειροτονητὰς εἰσηγεῖσθαι διενοήθη. φησὶ γοῦν·
καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα οὐκ ἀλλότριον, ἀλλ' ἐκ τῶν σῶν
ἀδελφῶν, δηλῶν ἐθελούσιον αἵρεσιν καὶ δοκιμασίαν ἀνεπίληπτον ἄρχοντος,
ἣν σύμπασα ἡ πληθὺς ὁμογνωμονοῦσα ποιήσει. προσεπιψηφιεῖται δὲ τὴν
αἵρεσιν ἐπισφραγιζόμενος καὶ ὁ τῶν κοινωφελῶν ἁπάντων βεβαιωτὴς
θεός, ἐκλογήν τινα τοῦ γένους ὑπολαβὼν εἶναι τὸν ἄνθρωπον ὡς ὄψιν
158 ἐν σώματι. (3.) τὰς δ' αἰτίας τοῦ μὴ δεῖν ἀλλότριον αἱρεῖσθαι πρὸς

---

1 περεωσάμενος S ἐμπορίας (sed ίας in ras.) S δὲ S: τε ceteri (v)
2 τούς τε GHP (Turn.) ἔν τε νήσοις SMFA: ἐν ταῖς νήσοις GHP (Turn.)
3 κατὰ γῆν ὁδῶν] κατὰ τὴν ὁδὸν M, διὰ τὴν ὁδὸν S κατὰ θάλατταν SM: διὰ τῆς θαλάττης F, διὰ θαλάττης AG, διὰ θαλάσσης HP 5 παρακολουθήσας M
5. 6 τὰς τεταγμένας κινήσεις F[2] 6 ἀπλανεῖς] ἀφανεῖς S 8 οἷά τε MA περαιοῦσθαι M, περεοῦσθαι S: διαπεραιοῦσθαι ceteri (v) 10 τε SM: om. ceteri (v)
11 ἁμάρτη A τεχνῶν εἶναι SM: εἶναι post ἐπιστημῶν transp. ceteri (v)
12 κλήρου Christophorson Mang. (*ex unico Codice Trin.*): καιροῦ codd. ταλαντεύσει Mang.: ταλαντεύειν S, ταλαντεύει ceteri 13 ταῦτ' SMF: ταῦτα ceteri 14 ὁ πάνσοφος μωυσῆς τῇ ψυχῇ θεασάμενος transp. HP (v) 15 εἰσηγεῖσθαι διενοήθη SM: διενοήθη εἰσηγεῖσθαι ceteri (v) φησὶ γοῦν M, φησὶ γ' οὖν S: φησὶν οὖν ceteri (v)
16 σεαυτῶ (sic) A (ἐπὶ ... ὄν superscr.) 17 δοκημασίαν S 18 ἣν MFHP, ἡ S: ὃν AG (Mang.) ἡ om. S ποιήσει M, ποιήσειεν S: ποιήσεται ceteri (v) 19 κοινωφελῶν] κοινῶν SA 20 τὸν ἄνθρωπον] τῶν ἀνθρώπων coni. Christophorson, τὸν ἄρχοντα coni. Mang., τὸν αἱρεθέντα conicio 21 tit. περὶ ἄρχοντος add. S mg M

---

16 Deut. 17,15.

ἀρχὴν διττὰς ὑπογράφει, τὴν μὲν ἵνα μὴ πλῆθος ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ θρεμμάτων συναγάγῃ πολὺν πλοῦτον καὶ πάντα ἄδικον ἐκ τῆς πενίας τῶν ὑπηκόων θησαυρισάμενος, τὴν δ' ἵνα μὴ τὸ ἔθνος ἐκ τῆς οἰκείας χώρας ἀναστήσας ἕνεκα τῶν ἰδίων πλεονεξιῶν ἀναγκάζῃ μετανίστασθαι ⟨κατὰ⟩ πλάνον ἀνήνυτον ὧδε κἀκεῖσε φορούμενον, ὑποβαλὼν ἀτελεῖς ἐλπίδας μειζόνων ἀγαθῶν κτήσεως, εἰς ἀφαίρεσιν ὧν ἤδη βεβαίως ἐκαρποῦτο. προϋπέλαβε γάρ, ὡς εἰκός, τὸν ὁμόφυλον καὶ συγγενῆ 159
μετέχοντα τῆς πρὸς τὴν ἀνωτάτω συγγένειαν οἰκειότητος — ἡ δ' ἀνωτάτω συγγένειά ἐστι πολιτεία μία καὶ νόμος ὁ αὐτὸς καὶ εἷς θεός, ᾧ πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ ἔθνους προσκεκλήρωνται, — μηδέποτε τὰ παραπλήσια τοῖς προλεχθεῖσι διαμαρτεῖν, ἀλλ' ἔμπαλιν ἀντὶ μὲν τοῦ μεθορμίζειν τοὺς οἰκήτορας καὶ τοῖς ἐν τῇ ξένῃ σποράσιν ἀσφαλῆ κάθοδον παρέξειν, ἀντὶ δὲ τοῦ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρεῖσθαι χρήματα προσεπιδώσειν τοῖς δεομένοις τὴν ἰδίαν οὐσίαν ἀποφήναντα κοινήν.

63 M. (4.) | Ἀφ' ἧς δ' ἂν ἡμέρας παρέλθῃ τις ἐπὶ τὴν ἀρχήν, κελεύει 160
τὴν Ἐπινομίδα αὐτοχειρίᾳ γράψαι κεφαλαιώδη τύπον περιέχουσαν ἁπάντων τῶν νόμων, βουλόμενος ἔγκολλα τῇ ψυχῇ τὰ διατεταγμένα γενέσθαι· τοῦ μὲν γὰρ ἀναγινώσκοντος ὑπορρεῖ τὰ νοήματα τῇ φορᾷ παρασυρόμενα, τῷ δὲ γράφοντι κατὰ σχολὴν ἐνσφραγίζεται καὶ ἐνιδρύεται, τῆς διανοίας ἐνευκαιρούσης ἑκάστῳ καὶ ἐπερειδούσης ἑαυτὴν καὶ μὴ μετιούσης ἐφ' ἕτερον, πρὶν ἢ περιδράξασθαι τοῦ προτέρου βεβαίως.

---

1 διττὰς] διττῶς (corr. ex διττὰς) ἔχειν F ὑπογράφει SM: ἐπιγράφει ceteri (v) πλήθους M 2 πάντα ἄδικον] παντα▒δικον H; παντάδικον v 3 θησαυριζόμενος A δὲ A 5 κατὰ ante πλάνον addidi φορούμενον in φερόμενον corr. H, φερόμενον L (Turn.) ὑπολαβὼν S, ὑπολαβῶν (sic) A 6 ἀγαθῶν] ἄγαν Turn. βεβαίων S 7 ἐκαρποῦντο SM προυπέλαβε F (Mang.): ὑπέλαβε G, προὔλαβε HP[1] (Turn.), προύβαλεν S, προὔβαλε MAP[2] 8 συγγενείας SH[1]P, -αν ex -ας corr. FH[2] οἰκειότητας SH[1]P, -ος ex -ας corr. FH[2] 9 ἐστὶν S εἷς ὁ θεὸς S 9. 10 ᾧ πάντες] ὥπερ HP (Turn.) 10 ἔθνους] γένους M 11 προλεχθεῖσι(ν) SM: λεχθεῖσι ceteri (v) διαμαρτήσειν conicio 11. 12 μεθορίζειν SM, καθορμίζειν A 12 σποράσιν in σποράδην corr. H[2] 13 τοῦ SM: καὶ τοῦ A, τοῦ καὶ ceteri (Turn.) τὰ om. A 13. 14 προσεπιδόσιν S, πρὸς ἐπίδοσιν M 14 ἀπεφήναντο H[1]P 15 παρέλθοι SA (sic Mang.) 16 αὐτοχειρία γράψαι SM: γράψαι αὐτοχειρία ceteri (v) κεφαλαίων δὴ τύπον S 19 ἐνσφραγίζονται καὶ ἐνιδρύονται A 20 ἑαυτῇ SM 20. 21 μὴ μετιούσης] μηκέτι ἰούσης A 21 ἕτερον corr. ex ἑτέρων F πρηνὴ S[1], πρὶν ἢ corr. S[2], πρὶν om. HP παραδράξασθαι A, περι- ex παρα- corr. F, περιδράξεται G

---

1 Deut. 17,16. 17. 16 Deut. 17,18. 18—20 Escur. gr. X—I—13 fol. 228[r]: τοῦ μὲν ἀναγινώσκοντος—ἐπερειδούσης ἑαυτήν.

161 ὅταν μέντοι γράψῃ, πειράσθω καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐντυγχάνειν καὶ ἀναγινώσκειν, ὑπέρ τε συνεχοῦς καὶ ἀδιαστάτου μνήμης καλῶν καὶ συμφερόντων ἅπασι διαταγμάτων καὶ ὑπὲρ τοῦ βέβαιον ἔρωτα καὶ πόθον αὐτῶν ἐγγενέσθαι, τῆς ψυχῆς ἀεὶ διδασκομένης καὶ ἐξεθιζομένης ἐνομιλεῖν νόμοις ἱεροῖς· αἱ γὰρ μακροχρόνιοι συνήθειαι φιλίαν ἄδολον καὶ καθαρὰν οὐ πρὸς ἀνθρώπους μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς ἰδέας ἀξιεράστους γραμμάτων
162 ἀποτελοῦσι. τουτὶ δὲ συμβήσεται, ἐὰν μὴ ἑτέρου γράμμασι καὶ ὑπομνήμασιν ὁ ἄρχων ἀλλ' οἷς αὐτὸς ἔγραψεν ἐντυγχάνῃ· τὰ γὰρ ἴδιά πως
163 ἑκάστοις γνωριμώτερα καὶ πρὸς ἀναλήψεις ἑτοιμότερα. καὶ ἄλλως ἀναγινώσκων ἅμα λογισμὸν ἕξει τοιοῦτον· „ἐγὼ ταῦτ' ἔγραψα ὁ τοιοῦτος ἄρχων, μὴ ἑτέρῳ προσχρησάμενος ὑπηρετῶν μυρίων ὄντων· ἆρ' ὅπως βιβλίον ἀποπληρώσω, καθάπερ οἱ μισθοῦ γράφοντες ἢ οἱ γυμνάζοντες ὀφθαλμούς τε καὶ χεῖρας, τοὺς μὲν εἰς ὀξυωπίαν, τὰς δ' ἵνα ὦσιν ὀξυγράφοι; — πόθεν; οὐκ ἔστιν — ἀλλ' ὅπως αὐτὰ ἐν βιβλίῳ γράφων εὐθὺς εἰς τὴν ψυχὴν μεταγράφω καὶ ἐναπομάττωμαι τῇ δια-
164 νοίᾳ θειοτέρους καὶ ἀνεκπλύτους χαρακτῆρας. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι βασιλεῖς βακτηρίας ἔχοντες σκηπτροφοροῦσιν, ἐμοὶ δὲ τὸ σκῆπτρόν ἐστιν ἡ βίβλος τῆς Ἐπινομίδος, καύχημα καὶ κλέος ἀνανταγώνιστον, παράσημον ἡγεμονίας ἀνεπιλήπτου πρὸς ἀρχέτυπον τὴν τοῦ θεοῦ βασιλείαν ἀπεικονισθείσης.
165 ἀεὶ δ' ἐπερειδόμενος καὶ σκηριπτόμενος τοῖς ἱεροῖς νόμοις κτήσομαι δύο τὰ πάντων ἄριστα· ἓν μὲν ἰσότητα, ἧς μεῖζον ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν· ἀλαζονεία γὰρ καὶ τὸ ὑπέραυχον ὀλιγόφρονος ψυχῆς τὸ μέλλον οὐ προ-

2 τε] τῆς S συνεχοῦς] ἀδιεχοῦς G 3. 4 αὐτῶν ἐγγενέσθαι SMAF¹P: αὐτῷ ἐγγενέσθαι H, αὐτῶν ἐγγενέσθαι αὐτῷ F²G; αὐτὸν αὐτῷ ἐγγ. Turn., αὐτῶν αὐτῷ ἐγγ. Mang. 4 ἐθιζομένης HP (Turn.) ὁμιλεῖν H (Turn.) 5 ἱερεῖς (sic) A μακροχρόνιαι HP (Turn.) 6 εἰδέας S ἀξιεργάστους P 7 ἀποτελοῦσιν S γράμμασιν S 8 ἐντυγχάνει HP ἰδία A 9 καὶ πρὸς ἀναλήψεις ἑτοιμότερα om. M ἀντιλήψεις coni. Mang. ἄλλος S 10 ἅμα λογισμὸν SM: ἀναλογισμὸν ceteri (v) 10. 11 τοιοῦτος S (Mang.): τοσοῦτος ceteri 11 ἑτέρῳ προσχρησάμενος ὑπηρετῶν scripsi: ἑτέρω προσχρησάμενος ὑπηρέτη M, προσχρησάμενος ὑπηρέτω (sic) ἑτέρω S, προσχρησάμενος ὑπηρέτῃ ἑτέρῳ ceteri (v) ἆρ' SM: ἄρα ceteri 12 βιβλίον SM: βίβλον ceteri (v) 13 τὰς] τοὺς MP 13. 14 ἵν' εἰδῶσιν ὀξυγραφεῖν M 14 post πόθεν add. ἀλλ' F βιβλίῳ SM: βίβλῳ ceteri (v) 15 ἐναπομάττομαι H¹P (Turn.) 16 ἀνεκπλύτους codd.: ἀνεκπλύντους v 17 ἐστὶν ἡ βίβλος S: ἡ βίβλος ἐστὶ A, ἡ βίβλος ἔσται ceteri (v) 18 παράσημον SM: ἐπίσημον ceteri (v) 19 ἀρχέτυπον] ἀρχὴν τύπον A τοῦ om. AHP (v) 20 ἀεὶ SM: αἰεὶ ceteri 21 ἄριστα] μέγιστα F ἐν μὲν ἰσότητι H¹P 22 ὀλιγόφρονος] νοσερόφρονος S

1 Deut. 17,19.

ορωμένης. ἰσότης μὲν οὖν τὴν ἐκ τῶν ὑπηκόων εὔνοιαν καὶ ἀσφάλειαν 166
ἀμοιβὰς δικαίας ἀντεκτινόντων ἀπεργάσεται, τὸ δ' ἄνισον κινδύνους
σφαλερωτάτους. τούτους μὲν ἀποδράσομαι μισήσας τὴν χορηγὸν σκότους
καὶ πολέμων ἀνισότητα, βίον δ' ἀνεπιβούλευτον ἕξω τὴν ἀστασίαστον
ἰσότητα τιμήσας, ἣ γεννᾷ φῶς καὶ εὐστάθειαν.' ἕτερον δὲ περιποιήσομαι 167
364 M. τὸ | μὴ ἐπὶ θάτερα καθάπερ ἐπὶ τρυτάνης ἀντιρρέπειν ἐκτρέπων καὶ
πλαγιάζων τὰ διατεταγμένα· πειράσομαι δ' ἄγειν αὐτὰ διὰ λεωφόρου
τῆς μέσης ὀρθαῖς καὶ ἀρτίαις βάσεσι χρησάμενος πρὸς μετουσίαν ἀπταί-
στου βίου." βασιλικὴν δ' εἴωθε Μωυσῆς ὀνομάζειν ὁδὸν τὴν μέσην, 168
ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως οὖσαν μεθόριον, καὶ ἄλλως ἐπειδὴ τὸ μέσον
ἐν τριάδι τὴν ἡγεμονίδα τάξιν εἴληχεν, ἁρμοζόμενον τὰ παρ' ἑκάτερα
εἰς ἕνωσιν ἀδιαλύτῳ δεσμῷ, ὑφ' ὧν καὶ δορυφορεῖται τρόπον βασιλέως.
νομίμου δ' ἄρχοντος ἰσότητα τιμῶντος, ἀδεκάστου, τὰ δίκαια κρίνοντος 169
δικαίως (Deut. 16,20), ἐμμελετῶντος ἀεὶ τοῖς νόμοις, ἆθλον εἶναί φησι
τὴν μακροχρόνιον ἡγεμονίαν, οὐχ ἵνα πολυετῆ ζωὴν αὐτῷ χαρίσηται
μετὰ τοῦ τὰ κοινὰ πρυτανεύειν, ἀλλ' ἵνα ἀναδιδάξῃ τοὺς ἀγνοοῦντας,
ὅτι ὁ νόμιμος ἄρχων, κἂν τελευτήσῃ, βίον ζῇ μακραίωνα διὰ τῶν
πράξεων, ἃς ἀθανάτους ἀπολέλοιπε μνημεῖα καλοκἀγαθίας ἀκαθαίρετα.

(5.) Προσήκει δὲ τῷ τῆς ἀνωτάτω καὶ μεγίστης ἀρχῆς ἀξιωθέντι 170
αἱρεῖσθαι διαδόχους, οἳ συνάρξουσι καὶ συνδικάσουσι καὶ τἆλλα ὅσα

1 ἀσφάλειαν] φιλίαν M 2 ἀντεκτεινόντων SH, ἀντεκτιννόντων M, ἀντεκτιννύντων AP² ἀπεργάσαιτο A 3 τούτους] τοὺς M μὲν] μὲν οὖν MA (Mang.) ἀποδράσωμεν μισήσαντες A 4 ἕξω S; ἄξω coni. Mang. ἀναστασίαστον S
τ μ
5 φιλήσας M ποιήσομαι A 6 μὴ] μηδ' S θατέρῳ FG 8 ἀρτίαις SM: ἀρτίοις ceteri (v) χρησάμενος AH²: χρησόμενος S, χρησάμενα ceteri 9 ἣν βασιλικὴν ὡς ἔοικε μωυσῆς ὀνομάζειν εἴωθε M ὀνομάζειν μωσῆς transp. HP (v) 10 οὔσης (sed ης in ras.) S 11 εἴληχεν codd.: εἴληφεν Mang. ἁρμοζόμενα HP 12 διαλύτῳ S ὑφ' ὧν] ἐφῶ M δωροφορεῖται A, δορυφορεῖται om. SM 13 δ'] τ' SM ἄρχων S ἀδεκάστου codd.:
ως
ἀδεκάστ[ως] H²; ἀδεκάστως Turn., ἀδέκαστον Mang. 14 δικαίως] δικαίων S νόμοις] νομίμοις Turn. 15 μακροχρονίαν HP (Turn.), μακρογόνιον A
β α
ἡγεμονίαν SMF² (coni. Mang.): ἡγεμονίδα ceteri πολυετῆ αὐτῷ ζωὴν M, πολλὴν αὐτῷ τὴν ζωὴν S 16 τὰ om. MA ἵν' A 17 ὁ νόμιμος SM Esc.: ὁ om. ceteri (v) κἂν τελευτήσῃ post μακραίωνα transp. M 18 πράξεων αὐτοῦ Esc. ἀπολέλοιπε] ἐπιλέλοιπε A, καταλέλοιπε HP (v) 19 τῷ] αὐτῷ F; αὖ τῷ coni. Mang. 20 συνδικάσουσιν SM καὶ τἆλλα — συνδιοικήσουσιν (248,1) om. SM τἆλλ' A

9 Num. 20,17. 21,22. 15 Deut. 17,20. 17. 18 Escur. ibid.: ὁ νόμιμος ἄρχων — ἀπολέλοιπεν.

κοινωφελῆ συνδιοικήσουσιν. εἷς γὰρ οὐκ ἂν ἐξαρκέσαι, κἂν προθυμότατος
ᾖ καὶ πάντων ἐρρωμενέστατος ἑκάτερον, σῶμα καὶ ψυχήν, πρὸς τὰ με-
γέθη καὶ πλήθη τῶν πραγμάτων, ἀπειρηκὼς τῇ φορᾷ τῶν ἐπιχεομένων
καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀλλαχόθεν ἄλλων, εἰ μὴ τοὺς συλληψομένους ἔχοι,
πάντας ἀριστίνδην ἐπιλελεγμένους φρονήσει, δυνάμει, δικαιοσύνῃ, θεο-
σεβείᾳ, τῷ μὴ ἐκτρέπεσθαι μόνον ἀλλὰ καὶ μισεῖν ὡς ἐχθρὸν καὶ
171 μέγιστον κακὸν ἀλαζονείαν. βοηθοὶ γὰρ οὗτοι καὶ παραστάται γένοιντ'
ἂν ἀνδρὶ καλῷ κἀγαθῷ τὰ κοινὰ ἐπηχθισμένῳ συνεπικουφίζειν καὶ
ἐπελαφρίζειν ἐπιτηδειότατοι. καὶ ἄλλως, ἐπειδὴ τῶν ὑποθέσεων αἱ μὲν
εἰσι μείζους, αἱ δὲ βραχύτεραι, τὰς μὲν ἐλάττους, ἵνα μὴ περὶ μικρὰ
τρίβηται, τοῖς ὑπάρχοις ἐνδίκως ἂν ἐπιτρέψαι, τῶν δὲ μειζόνων ἀναγ-
172 καίως αὐτὸς ἂν γένοιτο ἐξεταστὴς ἀκριβέστατος. μεγάλας δ' ὑποληπτέον
ὑποθέσεις οὐχ ἃς οἴονταί τινες, ὅταν ἔνδοξοι πρὸς ἐνδόξους διαφέρωνται
καὶ πλούσιοι πρὸς πλουσίους καὶ ἡγεμόνες πρὸς ἡγεμόνας, ἀλλ' ἔμπαλιν
ὅταν ἰδιῶται καὶ ἄποροι καὶ ἄδοξοι πρὸς δυνατωτέρους, οἷς πρὸς τὸ
173 μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν μία ἐλπὶς ὁ δικαστής. ἑκατέρου δὲ τῶν εἰρη-
μένων σαφῆ παραδείγματα εὑρεῖν ἔστιν ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις, ἃ μιμεῖσθαι
καλόν. ἦν γάρ ποτε χρόνος, ἐν ᾧ μόνος αὐτὸς ἐβράβευε τὰ περὶ δίκας
Μωυσῆς ἕωθεν εἰς νύκτα πονούμενος· ἀλλ' | αὖθις ἀφικόμενος ὁ πεν- p. 365
θερὸς καὶ συνιδὼν ὅσῳ βάρει πιέζεται πραγμάτων, ἐπισυρρεόντων ἀεὶ
τῶν τὰς ἀμφισβητήσεις ἐχόντων, ἄριστα συνεβούλευσεν ἑλέσθαι διαδόχους,
ἵν' οἱ μὲν τὰ βραχύτερα κρίνωσιν, αὐτὸς δ' ἐφεδρεύῃ τοῖς μείζοσι καιροὺς

1 οὐκ ἂν om. M ἐξαρκέσαι M, ἐξαρκέσοι A, ἐπαρκέσῃ S (η supra) 3 ἀπειρηκὼς SM: om. ceteri (Turn.) τῇ φορᾷ SM: ἐπὶ τῇ φορᾷ ceteri (v) ἐπιχεομένων SM: ἐπεισχεομένων ceteri (v) 4 ἔχοιεν F 5 ἐπειλεγμένους A δυνάμει] ἀνδρείᾳ conicio 6 τῷ] τοῦ SM ἐκτρέπεσθαι μόνον SM: μόνον ἐκτρέπεσθαι ceteri (v) ἀλλὰ om. A 7 οὗτοι om. S 8 καλῷ κἀγαθῷ M, καλοκαγάθῳ S: καλῷ καὶ ἀγαθῷ ceteri (v) τὰ κοινὰ om. F ἐπειχθισμένῳ (sed ει in ras.) S 10 δὲ] δ' ὡς A μακρὰ S 11. 12 ἀναγκαίως αὐτὸς ἂν γένοιτο S: ἀναγκαίως ἂν αὐτὸς γένοιτο M, αὐτὸς ἂν ἀναγκαίως γένοιτο AG, αὐτὸς ἀναγκαίως ἂν γένοιτο F, αὐτὸς ἂν γένοιτο ἀναγκαίως HP (Turn.): αὐτὸς αὖ γ. ἀ. Mang. 12 ὁ ἐξεταστὴς A 13 διαφέρονται H¹P, περιφέρωνται S 15 οἷς SM: ὅτε ceteri (Turn.) alt. πρὸς om. SM 18 ποτε] ὅτε M ἐν ᾧ] ὅτε HP (Turn.) ἐβράβευεν S δίκης G 19 μωσῆς A ποιούμενος A 20 συνειδὼν S πιαίζεται S 21 τὰς om. H (Turn.) συνεβούλευεν HP (v) 22 ἵν' SM: ἵνα ceteri ἐφεδρεύει SMF μείζοσιν S

18 sqq. Exod. 18,13 sqq.

εἰς ἀνάπαυλαν αὐτῷ διδούς. πεισθεὶς δὲ τοῖς λεγομένοις — καὶ γὰρ 174
ἦν συμφέροντα — τοὺς δοκιμωτάτους ἐξ ἅπαντος τοῦ πλήθους ἑλόμενος
ὑπάρχους ἅμα καὶ δικαστὰς καθίστησι, κελεύσας τὰς μείζους κρίσεις
ἐπ' αὐτὸν ἀνάγειν. ταύτην τὴν πρόσταξιν ἀνάγραπτον αἱ ἱεραὶ βίβλοι 175
περιέχουσιν εἰς τὴν τῶν καθ' ἑκάστην γενεὰν ἀρχόντων διδασκαλίαν,
ἵνα πρῶτον μὲν μὴ ἀποδοκιμάζωσι συμβούλους ὡς ἱκανοὶ πάντα περιαθρεῖν, Μωυσέως οὐκ ἀποδοκιμάσαντος τοῦ πανσόφου καὶ θεοφιλοῦς,
ἔπειτα δὲ ἵνα δευτέρους καὶ τρίτους ἡγεμόνας αἱρῶνται, φροντίζοντες
τοῦ μὴ περὶ μικρὰ τριβόμενοι τῶν ἀναγκαιοτέρων ἀμελεῖν· ἀμήχανον
γὰρ ἐφ' ἅπαντα φθάνειν φύσιν ἀνθρωπίνην. (6.) ἓν μὲν δὴ τῶν παρα- 176
δειγμάτων μεμήνυται· τοῦ δὲ δευτέρου τὴν πίστιν ἐφαρμοστέον. μεγάλας ἔφην εἶναι δίκας τὰς τῶν ταπεινοτέρων· ἀσθενὲς δὲ καὶ ταπεινὸν χήρα καὶ ὀρφανὸς καὶ ἐπήλυτος· τούτοις χρὴ δικάζειν τὸν ἀνωτάτω βασιλέα καὶ τὴν ἐφ' ἅπασιν ἀναψάμενον ἀρχήν, ἐπεὶ κατὰ Μωυσέα καὶ ὁ τῶν ὅλων ἡγεμὼν θεὸς οὐκ ἐσκοράκισεν αὐτοὺς τῆς ἀφ' αὑτοῦ δικαιονομίας.
ὑμνήσας γὰρ τὰς τοῦ ὄντος ἀρετὰς ὁ ἱεροφάντης τὸν τρόπον τοῦτον· 177
„ὁ θεὸς ὁ μέγας καὶ κραταιός, ὅστις οὐ θαυμάζει πρόσωπον οὐδὲ μὴ λάβῃ δῶρον ποιῶν κρίσιν“ (Deut. 10, 17. 18), ἐπιλέγει — τίσιν ἡ κρίσις; οὐ σατράπαις καὶ τυράννοις καὶ γῆς καὶ θαλάττης ἀναψαμένοις
τὸ κράτος, ἀλλ' „ἐπηλύτῳ καὶ ὀρφανῷ καὶ χήρᾳ“· τῷ μὲν ὅτι τοὺς 178
συγγενεῖς, οὓς μόνους εἰκὸς ἔχειν συναγωνιστάς, ἐχθροὺς ἀσυμβάτους εἰργάσατο ἑαυτῷ μετανάστας εἰς ἀλήθειαν καὶ τὴν τοῦ ἑνὸς τιμίου τιμὴν

---

1 αὑτῷ M: αὐτῷ ceteri πεισθεὶς] προσθεὶς A τοῖς εἰρημένοις A 4 πρόσταξιν scripsi: κρίσιν S, πρᾶξιν M, τάξιν ceteri (v) αἱ] καὶ P, αἱ ss. P^2 6 μὴ om. H^1P^1, ss. H^2P^2 ἀποδοκιμάζωσιν S 7 μωυσέως S: μωσέως ceteri 8 δ' SM 9 μὴ om. H^1, ss. H^2 10 ἀνθρωπίνην φύσιν transp. M tit. τί ἐστι ποιῶν κρίσιν προσηλύτῳ καὶ ὀρφανῷ καὶ χήρᾳ add. S mg M 11 ἐφαρμοττέον (sic) S μεγάλους (ας ss.) M 12 ἔφη SM δίκαστὰς (ας τὰς ss.) M τὸ ταπεινὸν S, ταπεινὸν om. L (Turn.) 13 ἐπηλύτης M 14 ἐφ] ἐν AF ἀναψάμενον Mang.: ἐφαψάμενον A, ἐναψαμένην F, ἐναψάμενον ceteri (v) κατὰ Μωυσέα] καὶ μωυσέως S μωσέα codd. 14. 15 τῶν ἄλλων ἡγεμόνων (sic) S 15 ἀπεσκοράκισεν H (v) ἀφ' ἑαυτοῦ M, ἀφ' αὐτοῦ F, ἀπ' αὐτοῦ A 17 καὶ κραταιός S: ὁ δυνατὸς ὁ κραταιός M, ὁ κραταιός ceteri (v) ὅστις] ὃς M οὐ θαυμάζει πρόσωπον om. M θαυμάζει] λαμβάνει HP (Turn.) οὐδὲ] οὐδ' οὐ HP (v) 17. 18 μὴ λάβῃ] λαμβάνει M 19 καὶ γῆς S, γῆς M: καὶ τῆς γῆς ceteri (v) ἢ θαλάττης M θαλάσσης S ἀναψαμένοις] ἁψαμένοις AH; ἐναψαμένοις v 20 τὸ om. SM ἐπηλύτῳ SA: ἐπηλύτῃ MFGH (Turn.), ἐπιλύτῃ P τῷ] τὸ P 21 εἰκὸς SHP: εἰκὸς ἦν ceteri (Mang.) 22 ἑαυτῷ om. A τοῦ ἑνὸς SM: τοῦ om. ceteri (v) τιμίου om. M

ἀπὸ μυθικῶν πλασμάτων καὶ πολυαρχίας, ἃ γονεῖς καὶ πάπποι καὶ
πρόγονοι καὶ πάντες οἱ ἀφ' αἵματος τοῦ στειλαμένου τὴν καλὴν ἀποικίαν
ταύτην ἐξετίμησαν· τῷ δ' ἐπειδὴ πατρὸς καὶ μητρὸς τῶν ἐκ φύσεως
βοηθῶν καὶ ὑπερμάχων ἐστέρηται, δυνάμεως τῆς μόνης εἰς συμμαχίαν
ἀναγκαίας ἐρημωθείς· τῇ δ' ὅτι τὸν διαδεξάμενον ἄνδρα τὴν τῶν γονέων
ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν ἀφῄρηται· γυναικὶ γὰρ ἀνὴρ εἰς κηδεμονίαν,
179 ὥσπερ γονεῖς παρθένῳ. σχεδὸν δὲ καὶ τὸ σύμπαν Ἰουδαίων ἔθνος ὀρφανοῦ
λόγον ἔχει συγκρινόμενον τοῖς ἁπανταχοῦ πᾶσι· τὰ μὲν γάρ, ὁπότε μὴ
θεήλατοι κατασκήπτοιεν συμφοραί, διὰ | τὰς ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐπιμιξίας p. 366
οὐκ ἀπορεῖ βοηθῶν κοινοπραγούντων, τῷ δ' ἥκιστά τις συναγωνίζεται
νόμοις ἐξαιρέτοις χρωμένῳ· σεμνοὶ δ' εἰσὶν ἐξ ἀνάγκης, ἅτε πρὸς τὴν
ἄκραν ἀρετὴν ἀλείφοντες· τὸ δὲ σεμνὸν αὐστηρόν, τοῦτο δ' ὁ πολὺς
180 ὅμιλος ἀνθρώπων ἀποστρέφεται διὰ τὴν ἡδονῆς ἀποδοχήν. ἀλλ' ὅμως
τῆς ὀρφανίας αὐτοῦ καὶ ἐρημίας ἔλεον καὶ οἶκτόν φησι Μωυσῆς ἀεὶ
λαμβάνειν τὸν ἡγεμόνα τῶν ὅλων ᾧ προσκεκλήρωται, διότι τοῦ σύμ-
παντος ἀνθρώπων γένους ἀπενεμήθη οἷά τις ἀπαρχὴ τῷ ποιητῇ καὶ
181 πατρί. τὸ δ' αἴτιον αἱ τῶν ἀρχηγετῶν τοῦ ἔθνους περιμάχητοι δικαιο-
σύναι καὶ ἀρεταί, αἳ καθάπερ φυτὰ ἀθάνατα διαμένουσιν ἀειθαλέα καρπὸν
φέρουσαι τοῖς ἀπογόνοις σωτήριον καὶ πρὸς πάντα ὠφέλιμον, κἂν αὐτοὶ
182 τύχωσι διαμαρτάνοντες ἰάσιμα ἀλλὰ μὴ παντελῶς ἀνίατα. μὴ μέντοι
νομίσας τις ἀγαθὸν εἶναι τέλειον τὴν εὐγένειαν ὀλιγωρείτω καλῶν
πράξεων, λογιζόμενος ὅτι μείζονος ὀργῆς ἄξιος τυγχάνειν ἐστὶν ὁ γεννηθεὶς
μὲν ἐκ τῶν ἀρίστων, αἰσχύνην δ' ἐπιφέρων τοῖς γεννήσασι διὰ τὴν τῶν

1 ἃ] πρῶτον S 2 οἱ] ὅσοι M, οἱ om. FG καλὴν om. S μετοικίαν HP (Turn.) 3 ἐξετίμησεν S ἐπειδὴ SM: ἐπεὶ ceteri (v) 5 ἀναγκαίως SAH¹P ἐρημωθείσης S τῇ δ'] τὴν δ' GHP τῶν γονέων M: τῶν om. ceteri (v) 6 ἀφαιρεῖται S κηδαιμονίαν S, δημοσίαν (sic) A 7 ὥσπερ scripsi: ὅπερ codd. 8 πανταχοῦ M, ἁπανταχῇ HP (Turn.) μὴ om. G 9 κατασκέπτοιεν S τὰς] τὴν F τοῖς ἐν transp. A ἐπιμιξίαν [ε] F 10 κοινοπραγούντων Christophorson Mang.: κοινοπραγοῦντα codd. τις SMH²: τι ceteri 11 ἐξαιρέτοις ⟨καὶ σεμνοῖς⟩ coni. Mang. 12 τὸ σεμνὸν δὲ F δ' ὁ] δὲ ὁ G, δὲ F¹HP (Turn.) 13 ἀνθρώπων SM: τῶν ἀνθρώπων ceteri (v) ἀποστρέφεται τῶν ἀνθρώπων transp. A τὴν τῆς ἡδονῆς A ἀποχὴν FG ἀλλ' ὅμως] ἀλλὰ Turn. 14 αἰεὶ FGHP 15 προσκεκλήρωνται H (Turn.) 17 ἔθνους] γένους A 18 καὶ ⟨ἄλλαι⟩ ἀρεταί conicio αἳ M ss. H²: om. ceteri 18. 19 καρποῖς φέρουσι F 19 σωτήριον] σῶον F ὠφέλημον S 20 τύχωσιν ἁμαρτάνοντες F ἴασημα S 21 νομίσας τις] νομίσαντες F 22 ὀργῆς] ἀρχῆς SM τυγχάνων A 23 γεννήμασι [σα] A διὰ SM: om. ceteri (Turn.) τῶν om. S

τρόπων κακίαν· ἔχων γὰρ οἰκεῖα παραδείγματα καλοκἀγαθίας ἃ μιμήσεται
καὶ μηδὲν ἀποματτόμενος εἰς ὑγιαίνοντος βίου κατόρθωσιν ἐπίληπτος.
(7.) Ἀπαγορεύει δ' ὁ νόμος τῷ τὴν προστασίαν καὶ ἐπιμέλειαν 183
τῶν κοινῶν ἀνειληφότι δικαιοτάτην ἀπαγόρευσιν, μὴ πορεύεσθαι δόλῳ
ἐν τῷ ἔθνει· ψυχῆς γὰρ ἀνελευθέρου καὶ σφόδρα δουλοπρεποῦς ἐπίβουλα
ἤθη συσκιαζούσης ὑποκρίσει τὸ ἔργον. τὸν γὰρ ἄρχοντα οὕτως χρὴ 184
προεστάναι τῶν ὑπηκόων ὡς πατέρα παίδων, ἵνα καὶ αὐτὸς ὡς ὑπὸ
γνησίων υἱῶν ἀντιτιμᾶται· διὸ κοινοὶ πόλεων καὶ ἐθνῶν γονεῖς, εἰ δεῖ
τἀληθὲς εἰπεῖν, ἄρχοντές εἰσιν οἱ ἀγαθοί, τὴν ἴσην, ἔστι δ' ὅτε καὶ
περιττοτέραν εὔνοιαν ἐπιδεικνύμενοι· τοὺς δ' ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ τῶν
ὑπηκόων μεγάλας περιβαλλομένους δυναστείας οὐκ ἄρχοντας ἀλλ' ἐχθροὺς
προσαγορευτέον, τὰ πολεμίων ἀσυμβάτων δρῶντας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ 185
οἱ δολερῶς ἀδικοῦντες πονηρότεροι τῶν φανερῶς ἐναντιουμένων εἰσίν,
εἴ γε τοὺς μὲν ἔνεστι ῥᾳδίως ἀμύνασθαι γυμνὴν ἀπαμπίσχοντας τὴν
δυσμένειαν, τῶν δ' ἐστὶ δύσληπτος καὶ δυσθήρατος ἡ μοχθηρία καθάπερ
ἐν θεάτρῳ σκευὴν ἀλλοτρίαν ἀναλαμβανόντων εἰς ἀπόκρυψιν ἀληθοῦς
ὄψεως. φθάνει δὲ τὸ τῆς ἀρχῆς εἶδος καὶ διαδέδυκεν, ὀλίγου δέω 186
φάναι, πρὸς ἅπαντα τὰ τοῦ βίου μέρη, διαφέρον αὐτὸ μόνον μεγέθει
καὶ τῷ ποσῷ. ὅπερ γὰρ πόλεως βασιλεύς, τοῦτο καὶ κώμης ὁ πρῶτος
II. 367 M. καὶ οἰκίας δεσπότης καὶ νοσούντων ἰατρός, καὶ | στρατοπέδου μὲν στρα-
τηγός, ναύαρχος δ' ἐπιβατικοῦ καὶ πληρωμάτων, καὶ πάλιν φορτίδων
μὲν καὶ ὁλκάδων ναύκληρος, κυβερνήτης δὲ πλωτήρων· οἳ πάντες
δύνανται μὲν ἄμφω τό τε εὖ καὶ τὸ χεῖρον, βούλεσθαι δ' ὀφείλουσι τὸ

4 τῶν κοινῶν om. S ἀνειληφότι M: εἰληφότι SF, ἀπειληφότι ceteri (v) 5 ἀνελευθέρας SMA σφόδρα S: πάνυ MAFG (Mang.), om. HP (Turn.) 6 οὕτως SM: οὕτω ceteri 8 διὸ scripsi: διότι codd. (v) δεῖ] δὲ S 9 οἱ om. S Esc. ἴσην] φύσιν M Esc. ἔστι om. F 10 διάνοιαν καὶ εὔνοιαν F λοίμῃ S 12 ἀσυμβάντων P, ἀσύμβατα A δρῶντες P οὐ μὴν δ' ἀλλὰ A 13 οἱ om. S 14 ἔνεστι] ἔστι MFH Esc. (Turn.) ἀπαμφίσκοντας S 15 δὲ M ἐστὶ] ἔτι F 16 λαμβανόντων G ἀληθοῦς SM: τῆς ἀληθοῦς ceteri (v) 17 τὸ] τι coni. Mang. διαδέδοικεν S, διαδέδωκεν M ὀλίγον A 18 τὰ om. SA μέρη om. A αὐτῷ MA 20 ὁ δεσπότης HP (v) στρατοπέδων S μὲν om. S 21 ναύαρχοι S πάλιν φορτίδων] παμφορτίδων S φορτίων F 23 μὲν om. FG (Mang.) ἄμφω om. HP (Turn.) τε om. S βουλεύεσθαι MA

4 Lev. 19,16. 8—17 Escur. X—I—13 fol. 228r: κοινοὶ πόλεων καὶ ἐθνῶν γονεῖς ἄρχοντές εἰσιν ἀγαθοὶ τὴν φύσιν· τοὺς δ' ἐπὶ λύμῃ καὶ ζημίᾳ — προσαγορευτέον (12). οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ δολερῶς ἀδικοῦντες — εἰς ἀπόκρυψιν τῆς ἀληθοῦς ὄψεως.

ἄμεινον· τὸ ἄμεινον δ' ἐστὶν ὠφελεῖν ἀλλὰ μὴ βλάπτειν ὅσους ἂν οἷόν
187 τε ᾖ. τὸ γὰρ ἕπεσθαι θεῷ τοῦτ' ἐστίν, ἐπεὶ κἀκείνῳ δύναμις μέν ἐστι
δρᾶν ἑκάτερα, βούλεται δὲ μόνα τἀγαθά. μηνύει δὲ ἡ τοῦ κόσμου
γένεσίς τε καὶ διοίκησις· τὰ γὰρ μὴ ὄντα ἐκάλεσεν εἰς τὸ εἶναι τάξιν
ἐξ ἀταξίας καὶ ἐξ ἀποίων ποιότητας καὶ ἐξ ἀνομοίων ὁμοιότητας καὶ
ἐξ ἑτεροιοτήτων ταυτότητας καὶ ἐξ ἀκοινωνήτων καὶ ἀναρμόστων
κοινωνίας καὶ ἁρμονίας καὶ ἐκ μὲν ἀνισότητος ἰσότητα ἐκ δὲ σκότους
φῶς ἐργασάμενος· ἀεὶ γάρ ἐστιν ἐπιμελὲς αὐτῷ καὶ ταῖς εὐεργέτισιν
αὐτοῦ δυνάμεσι τὸ πλημμελὲς τῆς χείρονος οὐσίας μεταποιεῖν καὶ μεθαρ-
188 μόζεσθαι πρὸς τὴν ἀμείνω. (8.) ταῦτα μιμεῖσθαι προσήκει τοὺς
ἀγαθοὺς ἄρχοντας, εἴ γέ τις αὐτοῖς φροντίς ἐστιν ἐξομοιώσεως τῆς πρὸς
θεόν. ἐπεὶ δὲ ὑπορρεῖ μυρία καὶ λανθάνει τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, ἅτ'
ἐνδεδεμένον αἰσθήσεων ὄχλῳ τοσούτῳ παραγαγεῖν καὶ ἀπατῆσαι ψευδέσι
δόξαις ἱκανωτάτῳ, μᾶλλον δ' ἐντετυμβευμένον θνητῷ σώματι, ὃ κυρίως
ἄν τις σῆμα καλέσειε, μηδεὶς αἰδείσθω δικαστὴς ὁμολογῶν ἀγνοεῖν ὅπερ
189 ἀγνοεῖ. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ ψευδόμενος αὐτὸς αὑτοῦ γενήσεται χείρων,
ἀλήθειαν ὑπερόριον τῆς ψυχῆς πεφυγαδευκώς· ἔπειτα δὲ μυρία βλάψει
τοὺς κρινομένους, τυφλὴν γνῶσιν ἀποφαινόμενος τῷ μὴ βλέπειν τὰ
190 δίκαια. ὅταν οὖν ἀμαυρὰν ποιῆται τὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων
ἀσάφειαν καὶ πολὺ σκότος ἀπεργαζομένων, παραιτείσθω τὰς κρίσεις καὶ

1 alt. τὸ ἄμεινον om. et ἔστι δ' transp. S τὸ δ' ἀμεινόν ἐστιν M ὠφελεῖν — ἐστίν (2) om. F 2 κἀκεῖνο S μέν ἐστιν δύναμις transp. S 3 δὲ μόνα] μὲν M alt. δὲ SM: δ' ceteri 6 ἑτεροιοτήτων SM: ἑτεροτήτων ceteri (v) 8 ἀεὶ SM: αἰεὶ ceteri εὐεργέτησιν S 9 δυνάμεσιν SF 10 ἀμείνω] ἀμείνω τάξιν M ταῦτα] ταῦτ' οὖν A (Mang.) προσήκει om. F 11 αὐτοῖς om. M ἐστιν om. H (Turn.) 12 δὲ SM: δ' ceteri μυρία post θεόν transp. S ἅτε M, ἅτ' HP 13 ἐνδεδεμένω F 14 δόξεσιν G
ῆ
ἐντετυμβευμένω F κύριον F 15 σῶμα F καλέσειεν S αἰδείσθω] αἰσθητῶ S 16 μὲν γὰρ SM: μὲν om. ceteri (v) ὁ om. A αὑτοῦ MA, ὑ in ὑ corr. H: αὐτοῦ ceteri 17 δὲ om. M βλάπτει M 18 τῷ] τοῦ S 19 ὅταν] ὅτε A ἀμυδρὰν M ποιεῖται SMA ποιῆται suspectum; οἴηται (vel ἡγῆται) conicio 20 ἀσάφεια coni. et καὶ secl. Christophorson

15 σῆμα: Plat. Cratyl. 400b. 20 Deut. 17,9. 21,5. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 218* ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοὺς παρατεταγμένων ἀποφήνασθαι, συμβαίνει δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν. *c. Ap. II § 187* καὶ γὰρ ἐπόπται πάντων καὶ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητουμένων καὶ κολασταὶ τῶν κατεγνωσμένων οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν.

ἀναπεμπέτω πρὸς ἀκριβεστέρους δικαστάς· οὗτοι δὲ τίνες ἂν εἶεν ἢ
ἱερεῖς καὶ ὁ τῶν ἱερέων ἔξαρχος καὶ ἡγεμών; οἱ γὰρ λειτουργοὶ θεοῦ 191
γνήσιοι τὴν διάνοιαν ἐπιμελῶς ἠκόνηνται, τὸ παρὰ μικρὸν οὐ μικρὸν
σφάλμα ἡγούμενοι, διὰ τὰς ἐν ἅπασιν ὑπερβολὰς τοῦ θεραπευομένου
βασιλέως — διὸ καὶ προστέτακται πᾶσι τοῖς ἱερωμένοις νηφαλίους θύειν,
ἵνα μηδὲν τοῦ παραπαίειν καὶ παραληρεῖν φάρμακον ὑπεισελθὸν τοὺς τῆς
διανοίας ὀφθαλμοὺς ἀμαυρώσῃ —, τάχα δ' ἐπειδὴ καὶ ὁ πρὸς ἀλήθειαν 192
ἱερεὺς εὐθύς ἐστι προφήτης, οὐ γένει μᾶλλον ἢ ἀρετῇ παρεληλυθὼς
368 M. ἐπὶ | τὴν τοῦ ὄντως ὄντος θεραπείαν, προφήτῃ δ' οὐδὲν ἄγνωστον, ἔχοντι
νοητὸν ἥλιον ἐν αὑτῷ καὶ ἀσκίους αὐγάς, εἰς ἐναργεστάτην κατάληψιν
τῶν αἰσθήσει μὲν ἀοράτων διανοίᾳ δὲ καταληπτῶν.

(9.) Πάλιν οἱ σταθμία καὶ ζυγὰ καὶ μέτρα διαχειρίζοντες ἔμποροι 193
καὶ κάπηλοι καὶ ἀγοραῖοι καὶ ὅσοι ἄλλοι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὤνια πιπρά-
σκουσι ξηρά τε καὶ ὑγρὰ τάττονται μὲν ὑπ' ἀγορανόμοις, ὀφείλουσι δ'
αὐτοὶ ἑαυτῶν, ἐὰν σωφρονῶσιν, ἄρχοντες εἶναι, μὴ φόβῳ τὰ δίκαια
δρῶντες ἀλλ' ἑκουσίῳ γνώμῃ· τοῦ γὰρ μετ' ἀνάγκης τὸ αὐτοκέλευστον
κατόρθωμα τιμιώτερον πανταχοῦ. διὸ προστάττει τοῖς καπήλοις καὶ 194
ἐμπόροις καὶ εἴ τινες ἄλλοι τὴν τοιαύτην προαίρεσιν ἐπανῄρηνται τοῦ
βίου ζυγὰ δίκαια καὶ σταθμία καὶ μέτρα παρασκευάζεσθαι, μηδὲν ἐπὶ

1. 2 ἢ ἱερεῖς om. M 2 ἱερέων] ἱερῶν P alt. καὶ om. HP (Turn.)
3 γνήσιοι SM Esc.: οἱ γνήσιοι ceteri (v) 4 ἡγούμενοι] οἰόμενοι A 5 προ-
τέτακται AF¹H¹P, σ ss. F²H² πᾶσι om. M νηφαλίους scripsi: νηφαλίου S,
νηφάλια ceteri (v) 6 ὑπεισελθὸν SM: ἐπεισελθὸν ceteri (v) τοῦ (ς supra) F
τῆς om. A 7 ἀμαυρώσει F καὶ ὁ M: ὁ om. S, καὶ om. ceteri (v)
8 εὐθής A 9 ὄντος ὄντως GH¹P (Turn.), ὄντως om. Esc. 9. 10 ἐν ἑαυτῷ
ἔχοντι τὸν νοητὸν ἥλιον transp. M 10 αὑτῷ SH²: ἑαυτῷ MAG Esc., αὐτῷ FH¹P
ἐνεργεστάτην S 12 tit. περὶ σταθμίων καὶ ζυγῶν καὶ μέτρων add. S mg M
πάλιν δὲ AP² μέτρα καὶ στάθμια καὶ ζυγὰ transp. HP (v) στάθμια codd.
ζύγια S διαχειρίζοντες M: διαχωρίζοντες S, διαχειροῦντες A, διαχειριοῦντες GHP (v),
διακρινοῦντες καὶ διαχειριοῦντες F 13 ἀγοραῖοι] ἀγορηγοὶ SM ἄλλοις L
(Turn.) ὄνια S 13. 14 πιπράσκουσιν S 15 ἐάν σώφρονές εἰσιν
(σωφρονῶσιν scripsi), ἄρχοντες εἶναι SM: ἄρχοντες εἶναι, ἐὰν σωφρονῶσι ceteri (v)
16 ἑκουσίᾳ AF 18 εἴ τινες] οἵτινες H (v) ἐπαναίρηνται S 19 ζύγια S
στάθμια καὶ μέτρα SM: μέτρα καὶ στάθμια ceteri (v) παρασκευάζεσθαι (παρα supra) S, κατα-
σκευάζεσθαι M: κατασκευάζεσθαι FGHP (v), κατασκευάσαι A

2—5 Escur. X—I—13 fol. 228r: οἱ λειτουργοὶ θεοῦ γνήσιοι — τοῦ θεραπευομένου βασιλέως.
5 Lev. 10,9. 7—11 Escur. ibid.: ὁ πρὸς ἀλήθειαν ἱερεὺς — διανοίᾳ δὲ καταληπτῶν.
17 sqq. Lev. 19,35. 36. Deut. 25,13—15.

βλάβῃ τῶν ὠνουμένων κακοτεχνοῦντας, ἀλλ' ἀπ' ἐλευθέρας καὶ ἀδόλου ψυχῆς ἕκαστα καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἐκεῖνο λογιζομένους, ὅτι τὰ μὲν ἄδικα κέρδη βλαβερώτατα, ὁ δὲ μετὰ δικαιοσύνης πλοῦτος ἀναφαίρετος.

195 Ἐπεὶ δὲ φιλεργίας ἆθλα μισθοὶ πρόκεινται τοῖς δημιουργοῖς, δημιουργοῦσι δὲ οἱ ἐν ἐνδείαις, ἀλλ' οὐχ οἷς ἄφθονοι περιουσίαι, κελεύει μὴ ὑπερτίθεσθαι τὰς δόσεις, ἀλλ' αὐτῇ παρέχειν ἡμέρᾳ τὸν διομολογηθέντα μισθόν. ἄτοπον γὰρ τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν πενήτων ὑπηρεσίας ἀπειληφέναι τοὺς εὐπόρους, τὰς δ' ἀντὶ τούτων ἀμοιβὰς μὴ ἀντιπαρασχεῖν
196 ἀπόροις εὐθὺς περιουσίᾳ ζῶντας. ἆρ' οὐκ ἐναργῆ δείγματα ταῦτ' ἐστὶ προφυλακῆς μειζόνων ἀδικημάτων; ὁ γὰρ μηδὲ μισθὸν τὸν πάντως ἀποδοθησόμενον ἐῶν ἐκπρόθεσμον γενέσθαι, προθεσμίαν ὁρίσας ἑσπέραν, ἐν ᾗ δεήσει τὸν δημιουργὸν ἀπαλλαττόμενον οἴκαδε κομίσασθαι τὴν ἀμοιβήν, οὗτος οὐ πολὺ πρότερον ἁρπαγὴν ἀπαγορεύει καὶ κλοπὴν καὶ χρεωκοπίαν καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα, διαπλάττων καὶ διαμορφῶν τὴν ψυχὴν πρὸς δόκιμον εἶδος τὸ καλοκἀγαθίας αὐτῆς;

197 (10.) Εὖ μέντοι κἀκεῖνο διείρηται, ὅπως μηδεὶς μηδένα βλασφημῇ καὶ κακηγορῇ, καὶ μάλιστα κωφὸν οὔτε αἴσθησιν ὧν ἀδικεῖται δυνάμενον λαβεῖν οὔτε ἐν τοῖς ἴσοις αὐτὸ τοῦτο ἀμύνασθαι. μάχη γὰρ πασῶν ἐκνομωτάτη, καθ' ἣν τὸ μὲν ἕτερον μέρος ἐν τῷ δρᾶν ἐξετάζεται, τὸ δ'
198 ἕτερον ἐν τῷ μόνον πάσχειν. τοῖς δὲ κακηγοροῦσι τοὺς ἀναύδους καὶ τὰ ὦτα βεβλαμμένους ὅμοιον ἀδίκημα δρῶσιν οἱ τυφλοῖς ὀλίσθους ἐμ-

1 κακοτεχνοῦντες S ἐλευθέρας SMAF: ἐλευθέρου GHP (v); καθαροῦ (-ᾶς?) coni. Mang. 2 λέγειν καὶ πράττειν] exspectaveris λέγοντας καὶ πράττοντας 4 πρόκεινται μισθοὶ transp. A 5 δὲ SM: δ' ceteri ἐν ss. MF[2] ἐνδοίαις A οὐχ om. M ἄφθονοι περιουσίαι SM: ἄφθονος περιουσία ceteri (v) (ante κελεύει) tit. περὶ ἀποδόσεως μισθοῦ add. S mg M 6 τὰς om. S ἀλλ' αὐτῇ] ἀλλὰ τῇ αὐτῇ conicio διομολογηθέντα] δημιουργηθέντα HP (-ος Turn.) 7 ὑπηρεσίας SMG: περιουσίας ceteri (Turn.) 8 ἀντιπάσχειν S[1], corr. S[2] 9 ἀπόρους SM περιουσιάζοντας MF ἐστὶν S 10 μηδὲ om. A τὸν πάντως] τῶν πάντων S 11 ἐμπρόθεσμον A προθεσμίαν] πρόθεσμα A 12 δεήση F 13 χρεοκοπίαν SF 15 δόκιμον εἶδος τὸ M: δόκιμα εἴδη τὰ FGHP (Turn.), δοκίμια ἤδη τὰ A, δοκιμασίαν S (Mang.). 16 tit. περὶ κωφῶν καὶ τυφλῶν add. S mg M διήρηται SF[1], δὴ εἴρηται M μηδεὶς μὴ δύνηται βλασφημεῖν καὶ κακηγορεῖν A 17. 18 οὔτε . . . οὔτε SM: οὐδὲ . . . οὐδ' ceteri (v) 18 ἐν om. M (fort. recte) αὐτὸ τοῦτο SM: παρ' αὐτὸ τοῦτο ceteri (v) 19 μέρος om. A 20 κατηγοροῦσι SM, κακουργοῦσι A τοὺς] τούς τε M, πρὸς F ἀναύλους S 21 τὰ om. A ὅμοιον ἀδίκημα SM: ὁμοίως ἄδικα ceteri (v)

2. 3 Escur. ibid.: τὰ μὲν ἄδικα κέρδη βλαβερώτατα, ὁ δὲ μετὰ δικαιοσύνης πλοῦτος ἀναφαίρετος. 6 Lev. 19,13. Deut. 24,14. 15. 16. 20 Lev. 19,14. 18—20 Escur. ibid.: μάχη πασῶν ἐκνομωτάτη — ἐν τῷ μόνον πάσχειν.

ποιοῦντες καὶ ἕτερ' ἄττα ἐν ποσὶ τιθέντες· ἀνάγκη γάρ, οὐχ οἵους τε
ὄντας ὑπερβαίνειν δι' ἄγνοιαν, περιπταίοντας ἀμφότερα καὶ τῆς ὁδοῦ
διαμαρτάνειν καὶ τὰς βάσεις βλάπτεσθαι. τοῖς δὲ τῶν τοιούτων ἐργάταις 199
369 M. τε καὶ ζηλωταῖς ἐπανατείνεται θεοῦ φόβον ὁ νόμος, εἰκότως καὶ | προσηκόντως, ἐπειδὴ μόνος οὗτος τὴν χεῖρα ὑπερέχει καὶ προασπίζει τῶν αὐτοῖς βοηθεῖν ἀδυνατούντων· καὶ μόνον οὐκ ἄντικρύς φησι τοῖς ἀδικοπραγοῦσι τοὺς μὲν πεπλημμελημένους· „ὦ κενοὶ φρενῶν, λήσεσθαι 200
νομίζετε γέλωτα ἡγούμενοι τὰς ἐκείνων συμφορὰς καὶ εἰς ταῦτα ἐξαμαρτάνοντες, περὶ ἃ συμβέβηκεν ἀτυχεῖν αὐτοῖς, ὦτα μὲν διὰ κακηγοριῶν, ὀφθαλμοὺς δὲ διὰ τῶν ἐν ποσὶν ὀλίσθων; τὸν δὲ πάντων ἔφορον καὶ δίοπον θεὸν οὐδέποτε λήσεσθε κακοπραγίαις ἀθλίων ἀνθρώπων ἐπεμβαίνοντες, ὡς τὰς ὁμοίας κῆρας οὐκ ἐνδεξόμενοι, σῶμα μὲν πάσαις ἁλωτὸν νόσοις περιφέροντες, αἰσθήσεις δ' ἐπικήρως ἐχούσας, αἳ μικρᾶς ἕνεκα καὶ τῆς τυχούσης προφάσεως οὐκ ἀμαυροῦνται μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνιάτους ὑπομένουσι πηρώσεις.“ τοὺς οὖν ἐπιλελησμένους μὲν ἑαυτῶν, 201
ἐπικυδεστέρους δ' οἰομένους εἶναι τῆς φυσικῆς ἀνθρώπων ἀσθενείας, ἐκπεφευγέναι δὲ τὰς ἀδήλους καὶ ἀτεκμάρτους τῆς τύχης ἐπιβουλάς, ἣ πολλάκις αἰφνιδίους σκηπτοὺς ἐπέρριψε καὶ εὐπλοίᾳ βίου χρωμένους μόνον οὐκ ἐν αὐτοῖς λιμέσιν εὐδαιμονίας κατέκλυσε, τί δεῖ μεγαλαυχεῖν καὶ ἐπεμβαίνειν συμφοραῖς ἑτέρων, μηδὲ τὴν πάρεδρον δίκην τοῦ πάντων

1 ἕτερ' ἄττα HP, ἑτεράττα AFG: ἔνεδρα SM (prob. Mang.) 2 περιπταίοντες S, παραπταίοντας F (Mang.) 3 τῶν om. A ἐργάταις τε SM: εὑρεταῖς ceteri (v) 4 θεοῦ SM: τὸν ἐκ θεοῦ A, τὸν ἐκ τοῦ θεοῦ ceteri (v) 5 οὗτος om. P χεῖρ' AF τῶν] τὸν S, τοῖς H¹P 6 αὑτοῖς H²: αὐτοῖς ceteri 7 μὲν codd.: om. v πλημμελουμένους SM τοὺς μὲν πεπλημμελημένους corruptum; τοὺς μέρος τι πεπηρωμένους conicio φρενῶν] φρεσί S 8 ἡγούμενοι] ποιούμενοι M (fort. recte) ταῦτα codd.: ταῦτ' v 9 αὐτούς M κατηγοριῶν SMA 11 δίοπον P: δίοπτον FGH, δίκαιον A, δικαιοποιὸν M, ἐπόπτην S λήσεσθαι SH¹P 12 οὐκ om. S ἐνδεξάμενοι S, ἐκδεξόμενοι AF 13 περιφέροντες SM: ἐπιφέροντες ceteri (Turn.) ἐπικήρους ἔχοντες M αἳ] ἃς Turn. 14 ἀμαυροῦνται] ἀνιῶνται SM 15 ἀνιάτους] ἀοράτους SM
μ ν
ὑποφέρουσι M, ὑποβάλλουσι A τοῖς οὖν ἐπιλελησμένοις G αὐτῶν S 16 δ' om. S 17 ἀτεκμάρτους] ἀτεκνούσας HP; ἀτεκμάρτους οὔσας v (Turn.) ἣ] αἳ A 18 ἐπέρριψεν S, ἐπέρριψαν A καὶ om. A χρωμένους SMF², χρωμένου F¹: χρωμένοις ceteri (v) 19 μονονοὺ καὶ F ἐν] ἀν (sic) A κατέκλυσε Mang.: κατέλυσεν S, κατέλυσαν A, κατέλυσε ceteri post μεγαλαυχεῖν add. φησί G 20 δίκης A τὴν πάντων P, τοῦ πάντων om. H (Turn.)

4 Lev. 19,14. 19—256,1 Escur. ibid.: τί δεῖ μεγαλαυχεῖν—αἰδουμένους.

ἡγεμόνος αἰδουμένους, ᾗ θέμις ἀκοιμήτοις καὶ ὀξυωπεστάτοις ὄμμασι
202 καὶ τὰ ἐν μυχοῖς ὡς ἐν ἡλίῳ καθαρῷ περιαθρεῖν; οὗτοί μοι δοκοῦσι
μηδ' ἂν τετελευτηκότων ἀποσχέσθαι δι' ὑπερβολὴν ὠμότητος, ἀλλὰ
(τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο παρὰ τοῖς πολλοῖς) μὴ ἂν ὀκνῆσαι νεκροὺς
ἐπισφάττειν, ἐπεὶ καὶ μέρεσι τοῖς τρόπον τινὰ προτεθνηκόσιν ἐναλύειν
καὶ ἐνυβρίζειν ἀξιοῦσιν — ὀφθαλμοί τε γὰρ μὴ βλέποντες νεκροὶ καὶ
ὦτα μὴ ἀκούοντα —, ὥστ' εἰ καὶ οὐ μέρη ταῦτ' ἐστὶν ἐξ ἀνθρώπων
ἀφανισθείη, τὸ ἀνηλεὲς καὶ ἀσύμβατον ἐπιδείξονται, μηδὲν ἀνθρώπινον
καὶ συμπαθὲς δράσαντες, ἃ τετελευτηκόσι καὶ πρὸς ἐχθρῶν ἐν ἀκηρύκτοις
πολέμοις σῴζεται. ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον.
203 (11.) Ἁρμονίαν δέ τινα στοιχηδὸν ἑξῆς τίθησιν ὁμοιοτρόπων
παραγγελμάτων, φάσκων τὰ κτήνη μὴ ὀχεύειν ἑτεροζύγοις, τὸν ἀμπελῶνα
μὴ κατασπείρειν δίφορον, ἱμάτιον ἐκ δυοῖν ὑφασμένον, κίβδηλον ἔργον,
μὴ ἀμπέχεσθαι. λέλεκται δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐν τοῖς κατὰ μοιχῶν, πρὸς p. 370
ἔμφασιν τρανοτέραν τοῦ μὴ δεῖν ἀλλοτρίοις γάμοις | ἐφεδρεύειν, φθείροντας
μὲν ἤθη γυναικῶν, φθείροντας δὲ καὶ τὰς ἐπὶ τέκνων σπορᾷ γνησίων
χρηστὰς ἐλπίδας· ὁ γὰρ τὰς ἐν ἀλόγοις ζῴοις ἑτερογενῶν ὀχείας ἀπη-
204 γορευκὼς ἔοικε πόρρωθεν ἀνακοπὴν μοιχῶν ἐργάζεσθαι. λεκτέον δὲ
καὶ νῦν ἐν τοῖς περὶ δικαιοσύνης· τὸ γὰρ αὐτὸ πλείοσιν ἐφαρμόττειν,
εἰ δύναιτό πως, οὐ παρετέον. ἔστιν οὖν δίκαιον εἰς ταὐτὸν ἄγειν τὰ

1 ἡγεμόνα HP (Turn.) ᾗ] ἢ H[1]P, ἣν H[2] (Turn.), ἡ S ὄμμασιν S
2 δοκοῦσιν S 3 μηδ' ἂν SM: μηδὲ FGHP, μὴ A ἀπέχεσθαι S
4 τοῖς om. HP (v) 5 τεθνηκόσιν G ἐναλύειν] ἐνάλλεσθαι coni. Christophorson Mang. (*Mss. Coll. Novi et Trin.*) 7 ὥστε MAF εἰ om. MA
οὐ] οὐ MF, εἰ οὐ S ἐστὶν] ἐστὶ κἂν A 9 ἀσυμπαθὲς SM δράσαντες om. SM; eius loco διὰ μόσχον καὶ ὃν κωλύει ἀροτριᾶν M (cf. ad 257,3) ἃ καὶ M
ἐν om. MF 10 σῴζονται AF 11 tit. περὶ τοῦ μὴ δεῖν κοινωνεῖν τῶν κτηνῶν τὰ ἑτερογενῆ add. S mg M στοιχηδὸν SM: om. ceteri (v)
ὁμοιοτρόπων codd.: ὁμοιότροπον v 12 ἑτεροζύγῳ F 13 κατασπέρειν S
δίφορον] διάφορον SMF ἱμάτιον . . . ὑφασμένον SM: ἱμάτια . . . ὑφασμένα ceteri (v)
δυεῖν G ὑφασμένον] ὑφασμάτων A 15 τρανωτέραν SH ἐφεδρεύειν] τρανοτέραν (sic) S φθείροντας] φθείραντας A (v) 16 φθείροντας] φθείραντας A (v), φύροντες S σπορᾷ SMA: σπορᾶς FG, σπορὰς HP; σποραῖς v 17 χρηστὰς om. A 18 ἐργάζεσθαι SM: ἀπεργάζεσθαι A, ἀπεργά$^{\sigma\alpha}$σασθαι ceteri (v)
19 ἐν τοῖς om. A verba ἐν τοῖς περὶ δικαιοσύνης spuria videntur πλείοσιν] τοῖς πλησίον A 20 εἰ δύναιτό πως] ἠδύνατο, πῶς S παρετέον M: παριτέον S[1], παραιτέον S[2], παραιτητέον FGHP (v), παρατηρητέον A

12 Lev. 19,19. Deut. 22,9. 11. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 228. 229.

δυνάμενα κοινωνεῖν· τὰ δ' ὁμογενῆ πέφυκεν εἰς κοινωνίαν, ἐπεὶ καὶ ὅσα
ἑτερογενῆ κατὰ τοὐναντίον ἄμικτα καὶ ἀκοινώνητα, οἷς ὁ μηχανώμενος
ἐκθέσμους ὁμιλίας ἄδικος, νόμον φύσεως ἀναιρῶν. ὁ δ' ὄντως ἱερὸς 205
νόμος τοσαύτῃ προμηθείᾳ κέχρηται τοῦ δικαίου, ὥστ' οὐδ' ἄροτον γῆς
ἐπιτρέπει ποιεῖσθαι διὰ τῶν τὴν ἰσχὺν ἀνίσων, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ καταζεύξαντας ὄνον τε καὶ μόσχον ἀροτριᾶν ἐκώλυσεν, ἵνα μὴ περιττῇ δυνάμει
τοῦ μᾶλλον ἐρρωμένου τὸ ἀσθενέστερον ἁμιλλᾶσθαι βιασθὲν ἀπείπῃ καὶ
προκάμῃ. καίτοι τὸ μὲν ἐρρωμενέστερον, ὁ ταῦρος, ἐν τῇ τάξει τῶν 206
καθαρῶν ζῴων ἀναγράφεται, τὸ δ' ἀσθενέστερον, ὁ ὄνος, ἐν τῇ τῶν
μὴ καθαρῶν. ἀλλ' ὅμως καὶ τοῖς χείροσιν εἶναι δοκοῦσιν οὐκ ἐφθόνησεν
ὠφελείας τῆς ἀπὸ τοῦ δικαίου, πρὸς ἀναγκαιοτάτην μάθησιν, ὥς γ'
οἶμαι, δικαστῶν, ἵνα μηδὲν ἐν ταῖς κρίσεσιν ἐλαττῶσι τοὺς δυσγενεῖς ἐν
οἷς οὐ γένους ἀλλ' ἀρετῆς ἢ κακίας ἐστὶν ἐξέτασις. ἐμφερές ἐστι τούτοις 207
διάταγμα καὶ τὸ τελευταῖον τῶν ἐν τῇ συζυγίᾳ, τὸ μὴ συνυφαίνειν τὰς
ἑτεροειδεῖς οὐσίας, ἔρια καὶ λίνα· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων οὐ μόνον ἡ διαφορότης ἀκοινώνητον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπικράτεια θατέρου ῥῆξιν ἀπεργαζομένη
μᾶλλον ἢ ἕνωσιν, ὅταν δέῃ χρῆσθαι. (12.) μέσον ἦν τῆς ἐν συζυγίᾳ 208
τριάδος τὸ μὴ κατασπείρειν ἀμπελῶνα δίφορον. πρῶτον μέν, ἵνα μὴ
φύρηται συγχεόμενα τὰ γένους ὄντα ἑτέρου· σπαρτὰ γὰρ δένδροις καὶ
δένδρα σπαρτοῖς ἀνοίκεια. παρὸ καὶ ἡ φύσις οὐ τὴν αὐτὴν προθεσμίαν

2 ὁ ss. H²P² 3 ἐκθέσμους] εἰς θεσμοὺς A tit. διὰ τί μόσχον καὶ ὄνον κωλύει ἀροτριᾶν add. S mg M 4 ἄροτρον SMAP² 5 ἐπιτρέπειν M 5. 6 καταζεύξαντες S 7 ἐρρωμένου μᾶλλον transp. HP (Turn.) 8 ἐν om. M τάξει om. S 9 ἀναγράφεται — καθαρῶν (10) om. S ὁ ὄνος AF: ὁ om. ceteri (v) 11 ἀναγκαιοτάτην] ἀσφαλεστάτην S ὥς γε M, ὥστ' S, ὥστε δεῖν A 12 ἐλαττώσῃ FHP; βλάπτωσι coni. Mang. 13 οὐ] οὔτε S γένος A, γένη F ἐστὶν] ἔξεστιν S tit. περὶ τοῦ μὴ συνυφαίνειν ἔρια λινοῖς add. S mg M ἐμφερές] εὐχερὲς A ἐστι τούτοις SM: τούτοις ἐστὶ FGHP (v), τοῦτο ἔστι A 14 μὴ om. GHP¹ 14. 15 τὰ ἑτεροειδοῦς A 15 λῖνὰ (sic) M, λινὰ HP, λῖνον A 15. 16 ἡ διαφορότης] ἀδιαφορήτοις A διαφορότης] διαφορον (sp. 3 litt.) S, διαφορά ἐστιν M 16 ἀπεργασομένη Mang. (ἀπεργαζομένη scripsi): ἀπεργαζομένου SM, ἀπεργασομένου GH (v), ἀπεργασαμένου AFP 17 tit. περὶ τοῦ μὴ κατασπείρειν ἀμπελῶνα add. S mg M ἐν τῇ συζυγίᾳ AHP (v)
φθει
18 διάφορον (sed ια in ras.) F, δίφορον om. SM 19 φύρηται] φέρηται (ε in ras.) A συγχεόμενα M (coni. Mang.): συνεχόμενα S, συμφυόμενα ceteri (v) δένδροις] δένδρα H¹ 20 οὐ SM: οὐχὶ ceteri (v)

6 Deut. 22,10. 18 cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 228* . . . εἶναι δὲ καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα καὶ μὴ σύνδυο καὶ τρία σπείρειν· οὐ γὰρ τῇ τῶν ἀνομοίων κοινωνίᾳ χαίρειν τὴν φύσιν.

ἀμφοτέροις ὥρισεν εἰς τὴν τῶν ἐτησίων καρπῶν γένεσιν, ἀλλὰ τοῖς μὲν
εἰς ἄμητον ὥραν ἀπένειμε τὸ ἔαρ, τοῖς δ' εἰς συγκομιδὴν ἀκροδρύων
209 λῆγον θέρος. συμβαίνει γοῦν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὰ μὲν ἀφαυαίνεσθαι
προανθήσαντα, τὰ δὲ βλαστάνειν προαφαυανθέντα· χειμῶνι μὲν γὰρ
φυλλορροούντων δένδρων τὰ σπαρτὰ ἀνθεῖ, ἔαρι δὲ κατὰ τοὐναντίον
αὐαινομένων ὅσα σπαρτὰ βλαστάνουσιν αἱ δένδρων ἡμέρων τε καὶ ἀγρίων
ὕλαι· καὶ σχεδὸν ὁ αὐτὸς ὅρος ἐστίν, ἐν ᾧ οἱ μὲν τῶν σπαρτῶν καρποὶ
210 τελειοῦνται, οἱ δὲ τῶν δένδρων ἀρχὴν γενέσεως λαμβάνουσιν. εἰκότως
οὖν τὰ τοσοῦτον ἀλλήλων | διηρτημένα καὶ ταῖς φύσεσι καὶ ταῖς ἀνθήσεσι p. 371 M
καὶ τοῖς εἰς τὸ γεννᾶν τὰ οἰκεῖα καιροῖς διέζευξε καὶ διῴκισε τάξιν ἐξ
ἀταξίας εἰσηγούμενος· τάξει μὲν γὰρ συγγενὲς κόσμος, ἀταξίᾳ δὲ τὸ
211 ἄκοσμον. δεύτερον δέ, ἵνα μὴ ἑκάτερα τὰ εἴδη βλάπτηταί τε καὶ ἀντιβλάπτῃ, τὴν τροφὴν τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων παρασπώμενα, ἧς κατακερματιζομένης, οἷα ἐν λιμῷ καὶ σπάνει, ἀναγκαίως τὰ φυτὰ πάντα διὰ πάντων ἐξασθενήσει καὶ ἢ στείρωσιν ἐνδέξεται πρὸς τὸ παντελὲς ἀφορήσαντα ἢ εὐγενεῖς καρποὺς οὐδέποτε οἴσει προεξασθενήσαντα ταῖς ἐνδείαις.
212 τρίτον δέ, ὅπως ἀρετῶσα γῆ μὴ πιέζηται βαρυτάτοις ἄχθεσι, τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς τῶν σπειρομένων ἐν ταὐτῷ καὶ φυομένων συνεχοῦς καὶ ἐπαλλήλου πυκνότητος, τοῦτο δ' ὑπὸ τῆς τῶν καρπῶν διπλασιαζομένης φορᾶς. ἀπόχρη γὰρ ἐξ ἑνὸς χωρίου λαμβάνειν ἕνα δασμὸν ἐτήσιον τῷ κεκτημένῳ,

---

2 ἀπένειμεν S, ἀπέδωκε A 3 ἀφαυαίνεσθαι] ἀναφαίνεσθαι H^{1}P 4 προαυανθέντα AF 5 φυλλοροούντων SMAG, φυλορροούντων FHP (v) ἀνθεῖ] ἄνθη S 6 ἀφαυαινομένων M βλαστάνουσι σπαρτὰ transp. A τότε ante βλαστάνουσι add. M αἱ] ἡ S, καὶ M 7 ὕλαι om. M οἱ ss. H οἱ μὲν τῶν] οἵ τε M 8 οἱ δὲ] οἵ τε M γεννήσεως GH (Turn.) 9 τοσούτων MH (Turn.) διηρτημένα S: διηρημένα M, ἐπηρτημένα H, ἀπηρτημένα ceteri (v) φύσεσι] ἐκφύσεσι coni. Mang. 10 διώκησε HP, διοίκησε S 11 διηγούμενος S τάξις M γὰρ om. F τὸ συγγενὲς H (v) post συγγενὲς add. γυναικὸς F κόσμου M ἀταξίας SM 12 τε om. M 12. 13 ἀντιβλάπτει M 13 τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων τὴν τροφὴν transp. HP (v) 14 ἐν om. A ἀναγκαίως SM: ἀναγκαίων ceteri (v) τὰ] τά τε S 15 στείρωσις A ἐκδέξεται A, ἐκδέξηται SM πρὸς τὸ om. M παντελῆ M, παντελῶς H^{1}P 15. 16 ἀφορίσαντα A, ἀπορήσαντα SM 16 οὐδέποτε SM: οὐδέποτ' ceteri προεξασθενοῦντα SM 17 δὲ A: δ' ceteri ἡ γῆ M 18 τῆς om. FH^{1}P ἐν αὐτῷ S φυομένων SMA: φυτευομένων ceteri (v) 20 ἐξ om. M, ἐξ ἑνὸς om. H (Turn.)

17 cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 228* τὴν ἀμπέλοις κατάφυτον γῆν μὴ σπείρειν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτὴν τρέφειν τοῦτο τὸ φυτὸν καὶ τῶν ἐξ ἀρότρου πόνων ἀπηλλάχθαι.

καθάπερ ἐκ πόλεως βασιλεῖ· τὸ δὲ φόρους ἐπιχειρεῖν πλείους ἐκλέγειν
φιλοχρηματίας ὑπερβαλλούσης ἔργον ἐστίν, ᾗ καὶ τὰ φύσεως ἀνατρέπεται
νόμιμα. διὸ φαίη ἂν ὁ νόμος τοῖς ἐγνωκόσι τοὺς ἀμπελῶνας ἕνεκα 213
πλεονεξίας κατασπείρειν· „μὴ χείρους γίνεσθε τῶν ὅπλοις καὶ στρατείαις
πόλεις καὶ χώρας ὑπηγμένων βασιλέων, οἳ προνοίᾳ τοῦ μέλλοντος καὶ
ἅμα φειδοῖ τῶν ὑπηκόων ἕνα δασμὸν ἐτήσιον ἐκλέγειν ἀξιοῦσι, στοχαζό-
μενοι τοῦ μὴ βραχεῖ καιρῷ κατὰ τὸ παντελὲς εἰς ἐσχάτην ἀπορίαν
αὐτοὺς ἀγαγεῖν. ὑμεῖς δ' ἐὰν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους ἔαρι μὲν τοὺς 214
κριθῶν καὶ πυρῶν φόρους ἀναπράττητε, θέρει δὲ τοὺς τῶν ἀκροδρύων,
διπλασίοις αὐτὸ δασμοῖς ἐκτραχηλιεῖτε· ἀπαγορεύσει γὰρ κατὰ τὸ εἰκὸς
ἀθλητοῦ τρόπον οὐκ ἐωμένου διαπνεῖν καὶ συλλέγεσθαι δύναμιν εἰς ἑτέρας
ἀγωνίας ἀρχήν. ἀλλ' ἐοίκατε ῥᾳδίως ὧν διεταξάμην κοινωφελῶν ἐκλαν- 215
θάνεσθαι· εἰ γοῦν ἐμέμνησθε τῆς περὶ τοῦ ἑβδόμου ἔτους εἰσηγήσεως,
καθ' ἣν ἐδικαίωσα τὴν ἱερὰν χώραν ἐξανίεσθαι μηδενὶ τῶν κατὰ γεωργίαν
ἔργων ἀποτρυχομένην ἕνεκα τῶν ἐν ἑξαετίᾳ πόνων, οὓς ὑπέστη καρπο-
φοροῦσα ταῖς ἐτησίοις ὥραις κατὰ τοὺς τῆς φύσεως θεσμούς, οὐκ ἂν
ἐπινεανιευόμενοι καὶ ἐπιχειρονομοῦντες ταῖς πλεονεξίαις καινοὺς σπόρους
ἐπενοεῖτε τὴν δενδρῖτιδα γῆν καὶ μάλιστα τὴν ἀμπελόφυτον κατασπεί-
ροντες, ἵνα διτταῖς προσόδοις καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀμφοτέραις ἀδίκοις
αὔξητε τὰς οὐσίας ὑπὸ φιλοχρηματίας, ἐκνόμου ἐπιθυμίας, ἀργυρολογοῦντες.
οὐ γὰρ ἂν ὑπομεῖναι ὁ αὐτὸς ἔτει τε ἑβδόμῳ τὰ οἰκεῖα χωρία ἀνιέναι 216

2 ἔργον ἐστίν SM: ἐστὶν ἔργον ceteri (v) 3 διό] διὰ τοῦτο SM; διὸ τοῦτο (vel ταῦτα) conicio φαίην S τὸν ἀμπελῶνα HP (Turn.) ἕνεκεν A
4 γίνεσθαι AP, γενέσθαι SM 6 φειδῶ S ἕνα] ἐν ὧ F ἀξιοῦσιν S
ἡ
7 τοῦ] τῶ S 8 ἀναγαγεῖν S, ἄγειν A ὑμεῖς A δὲ MH¹P ἐὰν] ἐνὸν A, om. H¹P τοὺς] τῶν HP (Turn.) 9 ἀναπράττεσθαι A θέρους P 10 αὐτὰ M 11 ἀθλητοῦ τρόπον om. A ἐώμενον A ἑτέρας MA: ἑτέραν ceteri (v) 12 ἀγονίας S¹, εὐγονίας A 14 ἐξανύεσθαι S, ἀνεῖσθαι M κατὰ τὴν γεωργίαν M 15 ἀποτρυχωμένην M, ἀποτρυομένην S ἕνεκεν A ἐν ἑξαετίᾳ] τῆς ἑξαετίας A 16 ἐτησίαις SM τῆς φύσεως SM: τῆς om. ceteri (v) 17 κοινοὺς F, κενοὺς HP, ἀκαίρους M πόρους MF, πόνους A; φόρους coni. Mang. 19 δισσαῖς F 20 αὔξεῖτε S ἐκνόμου ἐπιθυμίας Mang.: ἐκνόμοις ἐπιθυμίαις codd. 21 ἂν om. S ὑπομεῖναι AF, ὑπέμεινεν HP (Turn.) ἔτει τε ἑβδόμω SF, ἔτει τ' ἑβδόμω HP: ἔτει τῶ ἑβδόμω G, τῶ ἑβδόμω ἔτει M, τῶ ἑβδόμω A; ἔτει γ' ἑβδόμῳ v

13 Exod. 23,11. Lev. 25,4.

μὴ προσοδευόμενος, ὑπὲρ τοῦ τὴν γῆν ἀνακτήσασθαι πονηθεῖσαν, καὶ
217 βαρύνειν αὐτὴν καὶ πιέζειν διττοῖς ἄχθεσιν. ἀναγκαίως οὖν ἀπεφηνάμην τῶν τοιούτων κτημάτων ἀνίερον εἶναι καὶ ἄναγνον | τό τε τῆς ὀπώρας p. 372 M. γέννημα καὶ τὸν τοῦ σπόρου καρπόν, διότι αὐχενίζεται τρόπον τινὰ καὶ ἄγχεται πνεῦμα ζῳοφυτοῦν ἐν ἀρετώσῃ γῇ καὶ ὅτι ταῖς τοῦ θεοῦ δωρεαῖς ὁ κεκτημένος ἐναλύει καὶ ἐνσπαθᾷ προσαναρρηγνὺς τὰς ἀδίκους ἐπι-
218 θυμίας αὐτοῦ, μέτροις αὐτὰς μὴ περιορίζων.“ ἆρ' οὐκ ἄξιον ἐρασθῆναι τῶν τοιούτων ὑφηγήσεων, αἳ μακρόθεν τῶν ἐπ' ἀνθρώποις πλεονεξιῶν τὴν λύσσαν ἀνείργουσι καὶ ἀνακόπτουσιν; ὁ γὰρ ἀπομαθὼν ἐν φυτοῖς ἰδιώτης κέρδος ἄδικον, εἰ λαβόμενος μειζόνων πραγμάτων γένοιτο βασιλεύς, χρήσεται τῷ ἔθει πρὸς ἄνδρας ὁμοῦ καὶ γυναῖκας οὐ διττοὺς φόρους ἀναπράττων οὐδὲ ⟨διττοῖς⟩ δασμοῖς τοὺς ὑπηκόους ἐκτραχηλίζων· ἱκανὸν γὰρ τὸ σύντροφον ἔθος μαλάξαι σκληρὰ ἤθη καὶ τρόπον τινὰ παιδαγωγῆσαι καὶ διαπλάσαι πρὸς βελτίονας τύπους· τύποι δ' ἀμείνους εἰσίν, οὓς ἐνσφραγίζεται ψυχῇ δικαιοσύνη.
219 (13.) Ταῦτα μὲν ἑνὶ ἑκάστῳ νομοθετεῖ. καθολικώτεραι δὲ προστάξεις εἰσὶν ἕτεραι, ἃς ἅπαντι τῷ ἔθνει κοινῇ διαγορεύει, παραινῶν ὡς προσενεκτέον οὐ φίλοις καὶ συμμάχοις αὐτὸ μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆς
220 συμμαχίας ἀφισταμένοις. ἐὰν γάρ, φησίν, εἴσω τειχῶν κατακλείσαντες αὐτοὺς ἀπαυχενίζωσιν, ἡ ὑμετέρα νεότης εὐοπλοῦσα μετὰ τῶν εἰς πόλεμον παρασκευῶν ἐπίτω καὶ στρατόπεδον ἐν κύκλῳ βαλλομένη καραδοκείτω

1 μὴ om. A παιδευόμενος A 1.2 καὶ μὴ βαρύνειν G 2 αὐτὴν om. F ἀναγκαῖον F ἀπεφήνατο M 3 τῶν τοσούτων S, τὸ τοιοῦτον F 4 γένημα H 5 ζωφυτοῦν A, ζωόφυτον M τοῦ om. AF 6 ἀναλύει F, ἐναλύει om. A ἐνσπαθεῖ A, ἐνσπαταλᾷ M, ἐντρυφᾷ S προσαναρρηγνύων (sed ων in ras.) F, καὶ προσαναρρήγνυσι M 7 αὐτοῦ codd. 8 τῶν τοιούτων SM: τῶν om. ceteri (v) ὑπ' ἀνθρώποις (sic) F 9 πλεονεξιῶν τὴν λύσσαν scripsi: τὴν λύσσαν (om. πλεονεξιῶν) G, πλεονεξιῶν (om. τὴν λύσσαν) ceteri (v) 10 εἰ λαβόμενος] λαμενος (sic) S πραγμάτων] χρημάτων coni. Mang. 11 τῷ ἔθει post γυναῖκας transp. HP (Turn.) 12 διττοὺς SM: δισσοὺς ceteri (v) διττοῖς addidi 13 ἔθος] ἦθος A 15 οὓς] οἷς M 16 ἑνὶ SM: καὶ ἑνὶ ceteri (v) καθολικώτερον F 16. 17 προστάξεις] πράξεις A 17 κοινῇ] κοινωνεῖ καὶ A 18 ὡς] οὐ S προσεκτέον A οὐ om. A αὐτῷ MA 19 γάρ om. S τειχῶν SM: τειχέων ceteri (v) 20 αὐτοὺς codd. ἀπαυχενίζουσιν F, ἀπαυχενίζειν μέλλωσιν G ἡ ἡμετέρα M, ἡμετέρα (om. ἡ) S εὐοπλοῦσα om. M 21 παρασκευὴν G ἐπίτω καὶ v (Turn.): ἐπὶ τῷ καὶ FHP, ἐπιέτω καὶ M, ἐπεὶ καὶ S, ἐπὶ το κϊ sp. 3—4 litt. A, sp. 5 litt. τὸ G βαλομένη FGP

3 Deut. 22,9. 12 Escur. ibid.: δασμοῖς τοὺς ὑπηκόους ἐκτραχηλίζει.
19 Deut. 20,10 sqq.

μηδὲν ὀργῇ πρὸ λογισμοῦ χαριζομένῃ, βεβαιότερον ὅπως καὶ σταθερώ-
τερον ἐγχειρῇ τοῖς πρακτέοις. εὐθὺς οὖν πεμπέτω κήρυκας τοὺς προκα- 221
λεσομένους εἰς συμβάσεις καὶ ἅμα τὸ ἀξιόμαχον τῆς παριδρυμένης δυνά-
μεως δηλώσοντας· καὶ ἐὰν μὲν ἐφ' οἷς ἐνεωτέρισαν μετανοήσαντες
ὑπείκωσι πρὸς τὸ εἰρηναῖον τραπόμενοι, δεχέσθωσαν ἄσμενοι τὰς σπονδάς·
εἰρήνη γάρ, κἂν ᾖ σφόδρα ἐπιζήμιος, λυσιτελεστέρα πολέμου. ἐὰν δὲ 222
πρὸς ἀπόνοιαν ἀποτείνωνται θρασυνόμενοι, ῥωσθέντες ταῖς προθυμίαις,
ἔχοντες καὶ τὴν τοῦ δικαίου συμμαχίαν ἀήττητον, ἐφορμάτωσαν τὰς
ἑλεπόλεις τοῖς τείχεσιν ἐφιστάντες, εἶτα μέρη τούτων παραρρήξαντες
ἐπεισχείσθωσαν ἀθρόοι καὶ βάλλοντες μὲν τοῖς δορατίοις εὐστόχως ἐπι-
στροφάδην δὲ τοῖς ξίφεσιν ἀναιροῦντες ἀφειδῶς ἀμυνέσθωσαν, ἃ παθεῖν
ἐμέλλησαν διατιθέντες, ἄχρις ἂν τὸν ἀντιτεταγμένον ἅπαντα στρατὸν
ἡβηδὸν καταστορέσωσιν. ἄργυρον δὲ καὶ χρυσὸν καὶ τὴν ἄλλην λείαν 223
λαβόντες [καὶ] τὴν πόλιν ἐμπρησάτωσαν πῦρ προσαγαγόντες, ἕνεκα τοῦ
μηδ' αὖθίς ποτε δυνηθῆναι τὴν αὐτὴν πόλιν διαπνεύσασαν ἐγερθῆναι καὶ
373 M. στασιάσαι καὶ ὑπὲρ τοῦ νουθετῆσαι φόβῳ τοὺς ὁμόρους, | ἐπειδὴ τοῖς

1 ὅπως] ὅπερ F 1. 2 σταθερώτερον AF: σταδεώτερον (sic) S, σταθηρότερον GHP (v), σπουδαιότερον M 2 ἐγχειρεῖ (εῖ corr. ex ῇ) H 2. 3 προκαλεσομένους G: προκαταλεγομένους F, προσκαλεσομένους ceteri (Turn.) 3 σύμβασιν M ἅμα καὶ transp. G παριδρυμένης codd.: περιιδρυμένης Turn. 3. 4 δυνάμεως] στρατείας SM, γρ. δυνάμεως mg M 4 δηλώσαντας FGHP καὶ ἐὰν] κἂν M, ἐὰν (om. καὶ) S 5 ὑπείκωσι] ἐπιδῶσι M, ἐπιδόσει S: ἐνδῶσι conicio post εἰρηναῖον add. ὁπωσοῦν G, ὁποιοῦν AFHP (v), omisi cum SM 6 tit. περὶ εἰρήνης add. mg M κἂν ᾖ] καὶ ἡ S ἐπιζήμιον M Esc., ἐπιζύμιος A λυσιτελέστερον Esc., post λυσιτελεστέρα add. ἐστὶ D^{V} 7 ἀποτείνονται M, ο in ω corr. H ταῖς προθυμίαις SM: εὐτολμίᾳ AGH^{2} (v), εὐτολμίας $FH^{1}P$ 8 ξυμμαχίαν M ἐφορμάσθωσαν S, ἐφαρμοτέτωσαν (sic) M 9 τοῖς τείχεσιν ἑλεπόλεις (om. τὰς) transp. S ἐφιστάντες (π supra) M εἶτα] ἢ τὰ S τούτου A 10 ἐπικείσθωσαν M, ἐπισχυοίτωσαν (sic) S ἀθρόως S μὲν] μὴ S εὐστόχως SM: εὐσκόπως ceteri (v) 10. 11 ἀποστροφάδην M 12 ἐμέλησαν MAF ταῦτα διατιθέντες ἐκείνοις M ἄχρι S τομαντειτεταγμένον (sic) S 13 δὲ καὶ A: δὲ om. ceteri (v) λείαν] ὕλην S 14 λαβόντες — πῦρ om. SM καὶ seclusi 15 διαπνεύσασαν SM: om. ceteri (Turn.) ἐγερθῆναι] ἀντιστῆναι A 16 νουθετῆσαι SM: νομοθετῆσαι ceteri

1 Escur. ibid.: ὀργῇ πρὸ λογισμοῦ χαρίζεται. 6 Escur. ibid.: εἰρήνη, κἂν σφόδρα ἐπιζήμιον ᾖ, λυσιτελέστερον πολέμου. D^{P} fol. 104^{r} D^{H} fol. 186^{r} D^{M} fol. 70^{v} D^{V} p. 356 Φίλωνος D^{R} fol. 71^{r} Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ καταστάσεως D^{R} fol. 111^{r} Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἀρχόντων: εἰρήνη — πολέμου. 16—262,1 Escur. ibid.: τοῖς ἑτέρων πάθεσιν ἄνθρωποι διδάσκονται σωφρονεῖν.

ἑτέρων πάθεσιν ἄνθρωποι διδάσκονται σωφρονεῖν· παρθένους δὲ καὶ γυναῖκας μεθέσθωσαν, μηδὲν τῶν ὅσα νεωτερίζει πόλεμος ἐξ αὐτῶν πείσεσθαι προσδοκῶντες ἕνεκα φυσικῆς ἀσθενείας τετιμημένων ἀστρατείᾳ.
224 ἐξ οὗ δῆλον ὅτι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἔνσπονδον μὲν καὶ φίλον πᾶσι τοῖς ὁμογνώμοσι καὶ τὴν προαίρεσιν εἰρηνικοῖς ἐστιν, οὐ μὴν εὐκαταφρόνητον, ὡς τοῖς ἄρχουσι χειρῶν ἀδίκων ὑπ' ἀνανδρίας ἐνδιδόναι, διακρίνει δ',
225 ὁπότε πρὸς ἄμυναν ἴοι, τοὺς ἐπιβούλως ζῶντας καὶ τοὐναντίον· τὸ γὰρ κατὰ πάντων καὶ τῶν ἐλάχιστα ἢ μηδὲν ἡμαρτηκότων φονᾶν εἴποιμ' ἂν ἀνημέρου καὶ ἀτιθάσου ψυχῆς καὶ τὸ προσθήκην ἀνδρῶν πόλεμον κατασκευασάντων ποιεῖσθαι γυναῖκας, ὧν ὁ βίος εἰρηνικὸς φύσει καὶ
226 κατοικίδιος. τοσοῦτον δ' ἔρωτα δικαιοσύνης ἐνεργάζεται τοῖς κατ' αὐτὸν πολιτευομένοις, ὥστ' οὐδὲ πόλεως ἐχθρᾶς τὴν ἀρετῶσαν γῆν ἐφίησι
227 λυμαίνεσθαι δῃοῦντας ἢ δενδροτομοῦντας ἐπὶ φθορᾷ καρπῶν. „τί" γάρ φησι „τοῖς ἀψύχοις μὲν τὴν δὲ φύσιν ἡμέροις καὶ ἡμέρους καρποὺς ἀπογεννῶσι μνησικακεῖς; μὴ γάρ, ὦ οὗτος, ἀνθρώπου πολεμίου δυσμένειαν ἐπιδείκνυται δένδρον, ὡς ἀνθ' ὧν διατίθησιν ἢ διατιθέναι παρ-
228 εσκεύασται ῥίζαις αὐταῖς ἀνασπᾶσθαι; τοὐναντίον δὲ ὠφελεῖ παρέχον τοῖς νενικηκόσιν ἀφθονίαν τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ἁβροδίαιτον βίον·

---

1 ἑτέροις [ων] F παρθένους . . . γυναῖκας (2) SMA: παρθένοι . . . γυναῖκες ceteri (Turn.) post δὲ add. αὐτοῖς G 2 μεθέσθωσαν Mang.: μεθιστωσαν S[1] ut vid., μεθιστῶσιν S[2], ἀφέσθωσαν G, μεθείσθωσαν ceteri (Turn.) 3 πήσεσθαι (sed η in ras.) S προσδοκῶντας M, προσδοκῶσιν G ἀστρατεία codd. (praeter S): ἀστρατείας Turn., στρατιωτῶν (sic) S 4 δηλονότι AFP τὸ ἰουδαίων codd.: τῶν Ἰουδαίων Turn., τὸ τῶν Ἰουδαίων Mang. 6 καὶ ὑπ' F ἀνανδρίας] ἀνδρείας S ἐνδιδόναι] ἐνδυαζόμενον S διακρίνειν SM δ'] δὲ καὶ SM 7 ἴῃ A, οιει (sic) S, δοίῃ M ἐπιβούλους ζῶντας F, ἐπιβουλεύσαντας M 8 ἡμαρτηκότων [ἠδικη] A 8. 9 εἴποιμ' ἂν S: om. ceteri (Turn.) 9 ἀτιθάσσου MAH[2], ἀττιθάσσου S τὸ] τὸ μὴ A προσθήκης F 10 ποιεῖ τὰς γυναῖκας F 11 δὲ M, δ' om. A ἐργάζεται [ἐν] M, ἐργάζεται S 12 ὥστ' M: ὡς ceteri (v) ἐφίησιν S 13 δῃοῦντας] δεῖ οὖν τὰς S, τὰς in τοὺς corr. S[2] ἢ om. SM 14 τὴν φύσιν δὲ transp. M ἡμέροις καρποῖς P 15 μνησικακεῖν F 15. 16 δυσγένειαν AHP 16 ὡς] ἵνα A 17 ἀνασπασθῇ A δὲ SM: δ' ceteri ὠφέλειαν παρέχων S 18 alt. τῶν] τὸν M βίον om. S

7—11 Escur. ibid.: τὸ κατὰ πάντων καὶ τῶν ἐλάχιστα ἢ μηδὲν ἡμαρτηκότων φονᾶν ἀνημέρου καὶ ἀτιθάσου ψυχῆς καὶ τὸ προσθήκην ἀνδρῶν ποιεῖσθαι γυναῖκας πόλεμον κατασκευασάντων, ὧν ὁ βίος εἰρηνικὸς φύσει καὶ κατοικίδιος. 12 Deut. 20,19.

οὐ γὰρ ἄνθρωποι μόνον δασμοὺς φέρουσι τοῖς κυρίοις, ἀλλὰ καὶ φυτὰ τοὺς ὠφελιμωτέρους κατὰ τὰς ἐτησίους ὥρας, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστιν.“ ἀγόνων δὲ καὶ ἐστειρωμένων καὶ τῶν ὅσα τῆς ἀγρίας ὕλης ἔστω 229 μηδεμία φειδὼ τοῖς ἐθέλουσι τέμνειν εἰς χαρακώματα καὶ σταυροὺς καὶ σκόλοπας τάφροις καί, ὁπότε δέοι, κλιμάκων καὶ πύργων ξυλίνων κατασκευάς· εἰς γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια γένοιτ' ἂν αὐτῶν χρεία προσήκουσα.

(14.) Τὰ μὲν οὖν εἰς δικαιοσύνην ἀναφερόμενα εἴρηται. δικαιο- 230 σύνην δ' αὐτὴν τίς ἂν ἀξίως ποιητὴς ἢ λογογράφος ὑμνῆσαι δύναιτο παντὸς ἐπαίνου καὶ παντὸς ἐγκωμίου κρείττονα καθεστῶσαν; ἓν γοῦν τὸ πρεσβύτατον ἀγαθὸν αὐτῆς, ἡ εὐγένεια, κἂν τἄλλα τις παραλιπὼν ἡσυχάζῃ, γένοιτ' ἂν αὐταρκέστατος ἔπαινος. ἔστι γὰρ ἰσότης, ὡς οἱ τὰ 231 φύσεως ἀκριβοῦντες ἡμῖν παρέδοσαν, μήτηρ δικαιοσύνης. ἰσότης δὲ φῶς ἄσκιον, ἥλιος, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, νοητός, ἐπειδὴ καὶ τοὐναντίον ἀνισότης, ἐν ᾗ τό τε ὑπερέχον καὶ τὸ ὑπερεχόμενον, σκότους ἀρχή τε καὶ πηγή. πάντα ἰσότης τά τε κατ' οὐρανὸν καὶ τὰ ἐπὶ γῆς εὖ διετάξατο 232
374 M. νόμοις καὶ θεσμοῖς ἀκινήτοις. τίς γὰρ ἀγνοεῖ τοῦθ', ὅτι | ἡλίῳ μεμέτρηνται πρὸς νύκτας ἡμέραι καὶ πρὸς ἡμέρας νύκτες ἰσότητι διαστημάτων ἀναλογούντων; τὰς μὲν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀπὸ τοῦ συμβε- 233 βηκότος προσαγορευομένας ἰσημερίας, ἐαρινήν τε καὶ μετοπωρινήν, οὕτως ἡ φύσις ἐτράνωσεν, ὡς καὶ τοὺς ἀμουσοτάτους αἰσθάνεσθαι τῆς ἐν τοῖς μεγέθεσιν ἡμερῶν πρὸς νύκτας ἰσότητος. τί δέ, σελήνης περίοδοι διαυ- 234 λοδρομούσης ἀπὸ συνόδου μέχρι πλησιφαοῦς καὶ ἀπὸ τελείας ἐπὶ σύνοδον

---

1 μόνοι S δασμοὺς SMA: δασμὸν ceteri (v) τὰ φυτὰ G 3 τῶν ὅσα scripsi: τῶ (om. ὅσα) S, ὅσα (om. τῶν) H (v), ὅσα τῶν ceteri ἀχρίας F[1], ἀχρείας F[2] ἔστω] ἐστὶν S, ἐστὶ M 4 θέλουσι τεμεῖν S 5 τάφροις] καὶ τάφρους HP (v) 6 ταῦτα] τὰ τοιαῦτα M αὐτῶν SM: αὐτοῖς ceteri (v) 8 ἀναφαιρόμενα F 9 ἀξίως SM: om. ceteri (v) 11 ἡ εὐγένεια codd.: ἡ εὐμένεια v (Turn.); ὃ καὶ μόνον coni. Mang. τἄλλα A, τὰ ἄλλα MG 11. 12 ἡσυχάζῃ S: ἡσυχάζει FP, ἡσυχάζοι ceteri 14 νοητός SM: ποιητός FGH (Turn.), ποιητής AP 15 ἀνισότης] ἰσότης S ἐν ᾗ Mang.: ἐν ᾧ codd. 16 alt. τὰ om. M 17 τοῦτ' S[1], corr. S[2] 18 αἱ ἡμέραι A ἰσότητα F 18. 19 τῶν διαστημάτων FG (Mang.) 19 τὰς μὲν οὖν A (Mang.): τὰς μέντοι vel τάς γε μὴν conicio 20 ἰσημερίαν HP, ἰσομερίαν F μεθοπωρινήν S[1] 22 ἡμερῶν codd.: τῶν ἡμερῶν Mang. ἰσότητος πρὸς νύκτας transp. A τί δέ SM: τί δὲ αἱ F, τί δ' αἱ ceteri (v) 22. 23 καὶ διαυλοδρομούσης S 23 ἀπὸ συνόδου SMG: καὶ ἀπὸ συνόδου ceteri (v) τελείας] πανσελήνου F[2]

---

3 Deut. 20,20.

ἀρ' οὐ διαστημάτων ἰσότητι μεμέτρηνται; καθ' ὅσα γὰρ καὶ ἡλίκα αἱ συναυξήσεις, κατὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα αἱ μειώσεις ἐπ' ἀμφοτέραις
235 ἰδέαις τοῦ ποσοῦ, τῇ τε κατὰ πλῆθος καὶ τῇ κατὰ μέγεθος. ὥς γε μὴν ἐν τῷ καθαρωτάτῳ τῆς οὐσίας, οὐρανῷ, διαφερόντως ἰσότης τετίμηται, οὕτως καὶ ἐν τῷ γείτονι ἀέρι· τετραχῇ γὰρ τοῦ ἐνιαυτοῦ διαιρεθέντος εἰς τὰς καλουμένας ἐτησίους ὥρας, τρέπεσθαι καὶ μεταβάλλειν ὁ ἀὴρ πέφυκεν ἐν ταῖς τροπαῖς καὶ μεταβολαῖς ἄλεκτον ἐπιδεικνύμενος ἐν ἀταξίᾳ τάξιν· ἰσαρίθμοις γὰρ μησὶ διακρινόμενος εἴς τε χειμῶνα καὶ ἔαρ θέρος τε καὶ μετόπωρον, τρισὶν εἰς ἑκάστην ὥραν, ἐκπληροῖ τὸν ἐνιαυτόν, ὅς, καθάπερ αὐτὸ μηνύει τοὔνομα, αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ πάντα περιέχει συμπεραιούμενος, ἑτέρως οὐκ ἂν τοῦτ' ἐργάσασθαι δυνηθείς,
236 εἰ μὴ ταῖς ἐτησίοις ὥραις αὐτὸν ἐπέχρησεν. ἰσότης ⟨δ'⟩ ἀπὸ τῶν οὐρανίων καὶ μεταρσίων καὶ πρὸς τἀπίγεια τέταται, τὴν μὲν ἀκραιφνῆ φύσιν ἑαυτῆς αἰθέρος οὖσαν ἀγχίσπορον ἄνω μετέωρον διαίρουσα, τὴν δ' ὥσπερ αὐγὴν ἡλίου τρόπον ⟨ἐπὶ γῆν⟩ ἀποστέλλουσα, δεύτερον
237 φέγγος. ὅσα γὰρ πλημμελεῖ μὲν τῶν παρ' ἡμῖν, ἀνισότης, ὅσα δὲ τάξιν ἔχει τὴν προσήκουσαν, ἰσότης ἀπειργάσατο, ἥτις ἐν μὲν τῇ τοῦ παντὸς οὐσίᾳ, κυριώτατα φάναι, κόσμος ἐστίν, ἐν δὲ ἄστεσιν ἡ εὐνομωτάτη καὶ πολιτειῶν ἀρίστη δημοκρατία, ἔν τε αὖ σώμασιν ὑγεία καὶ ἐν ψυχαῖς καλοκἀγαθία· καὶ γὰρ τὸ ἄνισον ἔμπαλιν νόσων

---

1 μεμέτρηται SMHP καὶ ἡλίκα αἱ] καὶ ἡλικίαι S, αἱ ἡλιακαὶ M 2 κατὰ] καὶ S καὶ τηλικαῦτα M: om. ceteri (v) ἡ μείωσις M 3 ταῖς εἰδέαις S τὸ πλῆθος A τὸ μέγεθος A ὥς γε] ὥστε MF 5 οὕτως SM: οὕτω ceteri (v) γείτονι] μετεκεῖνα S διαιρεθέντος S: διανεμηθέντος ceteri (v) 6 καλουμένας SM: ἐπικαλουμένας ceteri (v) μεταβάλλε~~σθαι~~^{ειν} (sic) H 7 ἄλεκτον] εκτον S^1, ἕκτην S^2 9 μεθόπωρον S τρισὶν] τρισσὴν S^2 εἰς om. S πληροῖ A, ἐπληροι (sic) S^1, ἐπλήρου S^2 10 ὅς, καθάπερ scripsi: ὡς καθάπερ codd.; καθάπερ v αὐτὸς] αὐτὸς γὰρ GH^2 (v) ἑαυτῶ codd.: αὑτῷ v 10. 11 πάντα περιέχει S: περιέχει τὰ πάντα M, περιέχει πάντα ceteri (v) 12 ἐτησίαις SA αὐτὸν SFP, ὑ in ὐ corr. H, ἑαυτὸν M δ' addidi 13 τἀπίγεια MH, τἀπίγεια corr. ex τἀπήγεια S: τ' ἐπίγεια FP, τὰ ἐπίγεια AG τέταται Christophorson Mang.: τέτακται codd. 14 τὴν αἰθέρος M διαίροῦσα (sic) M 15 ἐπὶ γῆν addidi 16 πλημμελεῖ] πλημμελειῶν F μὲν M mg S: om. ceteri (v) ἀνισότης SM: ἀνισότητος ceteri 18 οὐσίᾳ] ἁρμονία A δὲ SM: δ' ceteri 19 δημοκρατεία (ει corr. ex ι) S τε S: δὲ M, δ' ceteri σώματι F 20 ἔμπαλιν] πάλιν S

---

10 cf. Plat. Cratyl. 410^d.

καὶ κακιῶν αἴτιον. ἐπιλείψει καὶ τὸν μακροβιώτατον ὁ χρόνος, εἰ 238
πάντας ἐθελήσειε τοὺς ἐπαίνους ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης ἣν ἐγέννησε διεξιέναι· παρό μοι δοκεῖ βέλτιον εἶναι τοῖς λεχθεῖσιν ἀρκεσθέντα, τοῦ διακινῆσαι χάριν τὴν τῶν φιλεπιστημόνων μνήμην, τὰ λοιπὰ ἐν ταῖς ἐκείνων ἀνάγραπτα ψυχαῖς καταλιπεῖν, ἱερωτάτῳ χωρίῳ θεῖα ἀγάλματα.

---

1 κακῶν HP (Turn.) ὁ χρόνος M: ὁ om. ceteri (v) 2 πάντως A
5 ἀνάγραπτα] ἀναγεγράφθαι S, ἀναγράψαι A καὶ καταλιπεῖν A, παραλιπεῖν H (v) ἱερώτατα χωρία S

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ ΑΣ ΣΥΝ ΑΛΛΑΙΣ ΑΝΕΓΡΑΨΕ ΜΩΥΣΗΣ ΗΤΟΙ ΠΕΡΙ ΑΝΔΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

Περὶ ἀνδρείας.

1 (1). Περὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ὅσα καίρια πρότερον II p. 3 εἰπὼν μέτειμι τῶν ἑξῆς ἐπ' ἀνδρείαν, οὐχ ἣν οἱ πολλοὶ νομίζουσι τὴν ἀρειμάνιον λύτταν ὀργῇ συμβούλῳ χρωμένην, ἀλλὰ τὴν ἐπιστήμην.
2 θράσει μὲν γὰρ ἐπαιρόμενοί τινες, συμπραττούσης σωματικῆς ἰσχύος, ταχθέντες κατὰ πόλεμον ἐν ταῖς πανευχίαις ἡβηδὸν μυρίους ὅσους τῶν ἀντιπάλων κατέβαλον, ἀνοίκειον μὲν εὔφημον δ' ἀριστείας ὄνομα καρπωσάμενοι, διαφερόντως ὑπὸ τῶν τὰ τοιαῦτα | κρινόντων εὐκλεεῖς p. 376 νίκῃ νομισθέντες, ἄγριοι καὶ θηριώδεις ἐκ φύσεως καὶ μελέτης γεγονότες,

---

1 φιλωνος περὶ γ' ἀρετῶν ἃς σὺν ἄλλαις ἀνέγραψε μωυσῆς περὶ ἀνδρείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας S, περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: — περὶ ἀνδρείας BEK, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος τοῦ ἑβραίου περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας: περὶ ἀνδρείας M, φίλωνος περὶ ἀρετῶν ἤτοι ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας καὶ μετανοίας VO, τοῦ αὐτοῦ περὶ ἀρετῶν, ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας καὶ μετανοίας καὶ φιλανθρωπίας F, περὶ ἀρετῶν ἤτοι περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας HP, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος περὶ ἀνδρίας A, περὶ ἀνδρείας G
ὁ λόγος οὗτος ἀνακεφαλαίωσιν περιέχει τῶν ὄπισθεν εἰρημένων περὶ μωσέως ἤγουν βίου αὐτοῦ καὶ ἀρετῆς καὶ τῶν ἐκ θεοῦ πορισθέντων αὐτῷ χαρισμάτων mg V²OK
6. 7 πρότερον εἰπὼν] προειπὼν BEK¹M 7 εἰπὼν] εἶπον· S τῶν] τὸ H² (v), τῶν eras. VK, om. FO ἀνδρίαν AEFGO 8 ἀρειμάνειον K, ἀρειμανίαν G, ἀριμανίαν S (ἀρειμάνειον v) ὀργὴν B¹E συμβόλῳ VO τὴν om. A ἐπιστήμη BEK¹MAPV¹ 10 ὅσους μυρίους transp. EKM 11 τῶν ἀντιπάλων κατέβαλον A: ἀνελόντες τῶν ἀντιπάλων ceteri (Turn.) μὲν] οὐ γὰρ V²OF δὲ G, δ' om. SVOF 12 ἐκαρπώσαντο V²OKF τὰ om. A ἐπικρινόντων coni. Mang. ακλεεῖς (εὐ suprascr.) K 13 νίκῃ VOKF: νίκην ceteri (v); νικηταὶ coni. Mang. κομισθέντες A

αἵματος ἀνθρωπείου δεδιψηκότες. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ ἐν οἰκίᾳ διατρίβοντες, 3
τῶν σωμάτων αὐτοῖς ἢ μακραῖς νόσοις ἢ ἐπιπόνῳ γήρᾳ κατεσκελετευ-
μένων, ὑγιαίνοντες καὶ νεάζοντες τῷ κρείττονι μέρει τῆς ψυχῆς μεστοί
τε φρονήματος καὶ θαρραλεωτάτης γέμοντες εὐτολμίας, ἀμυντηρίων
ὅπλων μηδ᾽ ὄναρ ψαύοντες, βουλευμάτων ἀγαθῶν κοινωφελεστάταις
εἰσηγήσεσι τά τε ἴδια ἑκάστων καὶ τὰ κοινὰ τῶν πατρίδων πεσόντα
πολλάκις ἀνώρθωσαν, ἀνενδότοις καὶ ἀκαμπέσι χρησάμενοι τοῖς περὶ
τοῦ συμφέροντος λογισμοῖς. οὗτοι μὲν οὖν τὴν ἀληθῆ διαπονοῦσιν 4
ἀνδρείαν ἀσκηταὶ σοφίας ὄντες, ἐκεῖνοι δὲ τὴν ψευδώνυμον ἀμαθίᾳ,
νόσῳ δυσθεραπεύτῳ, βιοῦντες, ἣν θρασύτητα κυρίως ἄν τις προσαγο-
ρεύσειεν, ὥσπερ φασὶν ἐν τοῖς νομίσμασι τὸ παράσημον ἐμφέρειαν τῆς
ἀληθοῦς εἰκόνος.

(2.) Οὐκ ὀλίγα μέντοι καὶ ἄλλα δυσυπομόνητα τῶν κατὰ τὸν 5
ἀνθρώπινον βίον ὡμολόγηται, πενία καὶ ἀδοξία καὶ πήρωσις καὶ νόσων
ἰδέαι πολύτροποι, πρὸς ἃς οἱ μὲν ὀλιγόφρονες μαλακίζονται, μηδ᾽ ὅσον
ὑπ᾽ ἀτολμίας ἐγερθῆναι δυνάμενοι, ὅσοι δὲ φρονήσεως ὑπόπλεῳ καὶ
γενναιότητος ἐπαποδύονται καρτερῶς καὶ σφόδρα ἐρρωμένως ἀντιφιλονει-
κοῦντες, τὰς ἀπειλὰς καὶ ἐπανατάσεις αὐτῶν πολὺν γέλωτα καὶ χλεύην
τιθέμενοι, πενίᾳ μὲν πλοῦτον ἀντιτάττοντες, οὐ τὸν τυφλὸν ἀλλὰ τὸν ὀξὺ
καθορῶντα, οὗ τὰ ἀγάλματα καὶ κειμήλια ψυχὴ πέφυκε ταμιεύειν.
μυρίους γὰρ πενία κατεπάλαισεν, οἳ τρόπον ἀθλητῶν ἀπειρηκότων ὑπ᾽ 6
ἀνανδρίας κατέπεσον μαλακισθέντες· ἐνδεὴς δὲ παρ᾽ ἀληθείᾳ δικαζούσῃ
τὸ παράπαν οὐδὲ εἷς ἐστι χορηγὸν ἔχων τὸν τῆς φύσεως ἀκαθαίρετον

---

1 δὲ K   καὶ eras. V, om. OF   2 αὐτῶν VOF, αὐτοῖς om. A   μακροῖς HK (v)   2. 3 κατεσκλετευμένων M, κατεσκλητευμένων H[2], κατεσκηλιτευμένων VO   4 θαρραλεωτάτης V[2]OFH: θαρραλεότητος ceteri   5 μηδ᾽] οὐδ᾽ F   κοινωφελεστάταις om. A   6 δ᾽ ante εἰσηγήσεσι add. K   τά τε ἴδια ἑκάστων om. A   τε] δὲ SG   7 χρησάμενοι SVOF: χρώμενοι ceteri (v)   9 ἀνδρίαν AEFGO   ἀμαθίᾳ v: ἀμαθίαν codd.   10 νόσον δυσθεράπευτον K   βιοῦντες] νοσοῦντες BEKM; συμβιοῦντες coni. Mang.   11 post παράσημον ss. παραβάλλεσθαι K[2], add. προβάλλεσθαι V[2]OF   ἐμφέρειν BEKM   13 οὐχ S[1], corr. S[2]   δυσπόνητα A   τῶν] τὸν G   14 ὁμολογεῖται S   καὶ πήρωσις om. OF   15 εἰδέαι S   16 ὑπόπλεω V[2]OKF: om. A, ὑπόπλεοι ceteri (v)   17 γενναιότατοι H (Turn.)   17. 18 ἀντιφιλονικοῦντες S   18 ἐπανατάσεις AH: ἐπαναστάσεις ceteri   χλεύγην S[1], corr. S[2]   20 οὗ] οὐ AG   ἃ ante ψυχὴ add. AP[2]   ψυχὴ VOFH[2]: ψυχὴν ceteri   21 κατεπάλεσεν S (αι ss. S[2]), κατεπάλεσεν P   21. 22 ὑπ᾽ ἀνανδρίας EVO: ὑπ᾽ ἀνδρίας A, δι᾽ ἀνανδρίαν F, ἐπ᾽ ἀνανδρείας M, ὑπ᾽ ἀνανδρείας ceteri   22 δικάζουσι L (Turn.)   23 ἐστὶν S   ἔχον M, ἔχων om. HP[1]   ἀκαθαίρετον] ἀναφαίρετον coni. Mang.

πλοῦτον· ἀέρα μέν, τὴν πρώτην καὶ ἀναγκαιοτάτην καὶ συνεχῆ τροφήν, ἀδιαστάτως μεθ᾽ ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ ἀναπνεόμενον, ἔπειτα δὲ πηγὰς ἀφθόνους καὶ ποταμῶν οὐ χειμάρρων μόνον ἀλλὰ καὶ αὐθιγενῶν ῥεῖθρα ἀέναα πρὸς ποτοῦ χρῆσιν, ἔπειτα εἰς ἐδωδὴν φορὰς παντοίων καρπῶν καὶ δένδρων ἰδέας, αἳ τὰς ἐτησίους ὀπώρας ἀεὶ φέρουσι· τούτων γὰρ
7 ἄπορος οὐδείς, ἀλλὰ πάντες οἱ πανταχοῦ πολλὴν ἄγουσι περιουσίαν. εἰ
δέ τινες τὸν τῆς φύσεως πλοῦτον παρ᾽ οὐδὲν θέμενοι τὸν τῶν κενῶν
δοξῶν διώκουσι, τυφλῷ πρὸ βλέποντος σκηριπτόμενοι καὶ ἡγεμόνι τῆς
8 ὁδοῦ χρώμενοι πεπηρωμένῳ, πίπτειν ἐξ ἀνάγκης ὀφείλουσιν. (3.) ὁ μὲν
δὴ σώματος δορυφόρος πλοῦτος φύσεως εὕρημα καὶ δῶρον ὧν ἤδη λέλεκται. τὸν δὲ σεμνότερον, ὃς οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἀληθῶς σεμνοῖς καὶ θεσπεσίοις ἀνδράσι πρόσεστι, μηνυτέον. τοῦτον τὸν πλοῦτον | σοφία p. 377
χορηγεῖ διὰ λογικῶν καὶ ἠθικῶν καὶ φυσικῶν δογμάτων καὶ θεωρημάτων, ἐξ ὧν φύεσθαι τὰς ἀρετὰς συμβέβηκεν, αἳ τῆς ψυχῆς ὑποτέμνονται τὴν πολυτέλειαν εὐκολίας καὶ ὀλιγοδείας ἔρωτας ἐντίκτουσαι κατὰ τὴν πρὸς
9 θεὸν ἐξομοίωσιν. ἔστι γὰρ ὁ μὲν θεὸς ἀνεπιδεής, οὐδενὸς χρεῖος ὤν,
ἀλλ᾽ αὐτὸς αὐταρκέστατος ἑαυτῷ· ὁ δὲ φαῦλος πολυδεής, ἀεὶ διψῶν τῶν ἀπόντων ἀπλήστου καὶ ἀκορέστου χάριν ἐπιθυμίας, ἣν πυρὸς τρόπον ἀναρριπίζων καὶ ἀναφλέγων ἐπὶ πάντα μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα τείνει·

3 μόνιων (superscr. ον) K 4 ἀέναα] ἀένεα E, ἀέννaα ceteri 5 εἰδέας S αἳ] αἱ S[1]EK[1] φέρουσι VOFAH[2]: φέρουσαι ceteri 6 ἄγουσιν S 7 παρ᾽ οὐδὲν om. SVOFG θέμενοι] ἀποθέμενοι V[2]OF 7. 8 καινῶν δοξῶν E, κενοδόξων S (Mang.) 8 προσβλέποντος FH[1], προβλέποντι VO, ὡς βλέποντι AP[2] 9 πεπειρωμένω M 10 δορυφορούμενος A οὐ ante φύσεως add. V[2]OK[2]F φύσεως om. M εὕρημα K: εὕραμα G, εὕρεμα ceteri (v) ὧν] ὢν SBE, ὂν A 13 tert. καὶ om. S 15 εὐκολίας] εὐτελείας F ὀλιγοδείας KAP: ὀλιγοδεείας ceteri (ὀλιγοδεΐας v) 16 ἀνεπιδεής] ἀνενδεής BEK[1]M χρεῖος ὤν scripsi: χρεῶς (ω corr. ex ο) ὢν S, χρήζων ceteri (v) 17 πολυδεής D (-ές D[K]): πολυτελής VOFH[2], ὁ πολυτελὴς ceteri ὁ ante ἀεὶ add. BEKM ἀεὶ διψῶν] ἐπιδιψῶν S 19 ἀναρυπίζων S[1] καὶ ἀναφλέγων om. AHP (Turn.) μικρά τε αὖ KD: τε αὖ μικρὰ D[R], αὖ μικρὰ AGHP (v), μικρά τε om. SBEM, τε αὖ om. VOF τείνει] τινί G, τινά D[K], ἀποτείνει V[2]OK[2]F

16 cf. *Clem. Alex. Paed. III 1 p. 250 P.* ἀνενδεὴς δὲ μόνος ὁ θεός. *Strom. II 18 p. 471 P.* ἀνενδεὲς μὲν γὰρ τὸ θεῖον καὶ ἀπαθές. 17—19 D[K] fol. 82[v] D[M] fol. 39[v] D[L] fol. 67[r] D[P] fol. 24[r] et 87[r] Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἀρετῶν D[R] fol. 46[r] D[V] p. 378 Mel. Barocc. fol. 71[r] Φίλωνος: ὁ φαῦλος ἀεὶ πολυδεὴς — ἐπὶ πάντα μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα τείνει.

ὁ δὲ σπουδαῖος ὀλιγοδεής, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθόριος, τὸ
μὲν ἐπιδεὲς ἔχων διὰ σῶμα θνητόν, τὸ δὲ μὴ πολυδεὲς διὰ ψυχὴν
ἐφιεμένην ἀθανασίας. οὕτως μὲν πενίᾳ πλοῦτον ἀντιτάττουσιν· ἀδοξίᾳ 10
δὲ εὔκλειαν· ὁ γὰρ ἔπαινος ὁρμητήριον ἔχων καλοκἀγαθίαν καὶ ὥσπερ
ἀπὸ ἀενάου πηγῆς ἐκεῖθεν ῥέων ἀνεξετάστων ἀνθρώπων οὐχ ἐνομιλεῖ
πλήθεσι τὰς τῆς ψυχῆς ἀνωμαλίας ἀβεβαίοις φωναῖς ἀπογυμνοῦν εἰωθότων,
ἃς ἔστιν ὅτε λημμάτων αἰσχρῶν ἐπευωνίζοντες οὐκ ἐρυθριῶσιν κατὰ τῶν
ἀριστίνδην ἐπιλεγομένων. ὀλίγος δὲ τούτων ἀριθμός ἐστιν· ἀρετὴ γὰρ
οὐ πολύχουν ἐν θνητῷ γένει. πηρώσει γε μὴν αἰσθήσεων, ᾗ συζῶντες 11
ἔτι μυρίοι προαπέθανον τῷ μηδὲν ἀλεξίκακον εὑρεῖν δύνασθαι φάρμακον,
ἀντικάθηται φρόνησις, τὸ κρατιστεῦον τῶν ἐν ἡμῖν, ἐνομματοῦσα διάνοιαν,
ἣ πρὸς ὀξυωπίαν τῶν σώματος ὀφθαλμῶν ὅλῳ, φασί, καὶ τῷ παντὶ
διενήνοχεν. οἱ μὲν γὰρ τὰς ἐπιφανείας τῶν ὁρατῶν καταθεῶνται, ἅμα 12
δεόμενοι φωτὸς ἔξωθεν, ἡ δὲ καὶ διὰ βάθους χωρεῖ τῶν σωμάτων, ὅλα
δι' ὅλων καθ' ἕκαστα τῶν μερῶν ἀκριβοῦσα καὶ περιαθροῦσα καὶ τὰς
τῶν ἀσωμάτων φύσεις, ἃς ἐπισκοπεῖν αἴσθησις ἀδυνατεῖ· σχεδὸν γὰρ
πᾶσαν ὀξυωπίαν ὀφθαλμοῦ καταλαμβάνει, μὴ προσδεομένη νόθου φωτός,
ἀστὴρ οὖσα αὐτὴ καὶ σχεδόν τι τῶν ἐπουρανίων ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα.
νόσοι γε μὴν σωμάτων ὑγιαινούσης ψυχῆς ἥκιστα βλάπτουσιν· ὑγεία δὲ 13

1 ὁ ὀλιγοδεής H^{1}P, καὶ ὀλιγοδεής AD^{L} Georg. μεθόριον VOK^{2}FD^{L} Georg.
2 τὸ σῶμα BEKMD^{M} τὸ θνητὸν V^{2}OKF μὴ om. M πολυδεὲς D: πολυειδὲς Georg., πολυτελὲς codd. 3 οὕτως SG: οὕτω ceteri 4 δὲ SVOFG: δ' ceteri καλοκαγαθίας (αν suprascr.) K 5 ἀπὸ SVOF: ἀπ' ceteri ἀενάου BEK^{2}: ἀεννάου ceteri (v) 6 πλήθεσι S: πλῆθος G, πλήθει ceteri (v) 7. 8 κατὰ τῶν ἀριστίνδην ἐπιλεγομένων S: om. ceteri (Turn.) 9 θνητῶν SK^{1} πληρώσει SG ᾗ συζῶντες V^{2}OF: αἷς ζῶντες ceteri (v) 10 μύριοι VOF προσαπέθανον V^{2}OF μηδὲ H (Turn.) 11 τῶν om. BEKMA διάνοια SV^{1}GHP, τὴν διάνοιαν V^{2}OK^{2}F 12 τῶν τοῦ σώματος BEKM (Mang.) ὅλῳ—παντί] παντάπασιν ἐγκρινομένη V^{2}OF φασί] φησί G, φωτὶ K παντὶ] πάντων SBEKMG 13 οἱ corr. in ἡ A καταθεᾶται (ᾶ corr. ex ῶν) A 14 δεομένη (η corr. ex οι) A 17 πᾶσαν SVOF: ἅπασαν ceteri (v) 18 ἀστὴρ οὖσα SVOF: ὡς τηροῦσα ceteri αὐτὴ SVOF: αὕτως (sic) K, αὕτη ceteri (v)

1—3 D^{R} fol. 212^{v} τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ τριῶν ἀρετῶν D^{M} fol. 80^{v} D^{L} fol. 170^{v} D^{P} fol. 78^{r} et 238^{r} Φίλωνος D^{V} p. 365 Εὐαγρίου Max. Ecl. cap. 13 Io. Georgides Laur. VII 15 fol. 71^{r} Φίλωνος: ὁ σπουδαῖος ὀλιγοδεής—διὰ ψυχὴν ἐφιεμένην ἀθανασίας.
1. 2 *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 471 P.* ὁ γὰρ σπουδαῖος ὀλιγοδεής, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθόριος, τὸ μὲν ἐνδεὲς διά τε τὸ σῶμα διά τε τὴν γένεσιν αὐτὴν ἔχων, ὀλίγων δὲ διὰ τὴν λογικὴν ἐγκράτειαν δεῖσθαι δεδιδαγμένος.

ψυχῆς εὐκρασία δυνάμεών ἐστι τῆς τε κατὰ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν
καὶ τὸν λόγον, ἐπικρατούσης τῆς λογικῆς καὶ ὥσπερ ἀφηνιαστὰς ἵππους
14 ἡνιοχούσης ἑκατέρας. ὄνομα ταύτης ἴδιον τῆς ὑγείας ἐστὶ σωφροσύνη,
σωτηρίαν τῷ | φρονοῦντι τῶν ἐν ἡμῖν ἀπεργαζομένη· κινδυνεῦον γὰρ p. 375
αὐτὸ πολλάκις ὑπὸ τῆς τῶν παθῶν φορᾶς κατακλύζεσθαι ὑποβρύχιον
οὐκ ἐᾷ χωρεῖν, ἀλλὰ ἀνέλκει καὶ μετέωρον ἐξαίρει ψυχοῦσα καὶ ζωογο-
15 νοῦσα καὶ τρόπον τινὰ ἀπαθανατίζουσα. πάντα δὲ τὰ εἰρημένα ὑφη-
γήσεις εἰσὶ καὶ διδασκαλίαι πολλαχοῦ τῆς νομοθεσίας ἐστηλιτευμέναι,
τοὺς μὲν εὐπειθεῖς μαλακώτερον ἀναπείθουσαι τοὺς δὲ ἀπειθεστέρους
ἐμβριθέστερον καταφρονεῖν τῶν περὶ σῶμα καὶ ἐκτός, ἓν μὲν τέλος ἡγου-
μένους τὸ κατ' ἀρετὴν βιοῦν, ζηλοῦντας δὲ καὶ τἄλλα ὅσα ἀγωγὰ πρὸς
16 τοῦτο. καὶ εἴ γε μὴ διὰ τῶν προτέρων ἐτύγχανον ἕκαστα διεξεληλυθὼς
τῶν εἰς ἀτυφίαν, ἐπειρώμην ἂν ἀπομηκύνειν ἐν τῷ παρόντι συνυφαίνων
καὶ συνείρων τὰ δοκοῦντα σποράδην κεῖσθαι ἐν τόποις διαφέρουσιν·
17 εἰρηκὼς δ' ὅσα καιρὸς παλιλλογεῖν οὐ δικαιῶ. τοὺς μέντοι μὴ ἀπο-
κνοῦντας ἀλλὰ διὰ σπουδῆς τιθεμένους ἐντυγχάνειν ταῖς πρὸ τούτων βίβλοις
δεῖ νοῆσαι, ὅτι πάντα τὰ περὶ ἀτυφίας λεχθέντα σχεδόν ἐστι περὶ ἀνδρείας,
ἐπειδήπερ εὐτόνου καὶ γενναίας καὶ σφόδρα νενευρωμένης ψυχῆς ἐστι
καταφρονῆσαι πάντων ὅσα τῦφος εἴωθε σεμνοποιεῖν ἐπὶ διαφθορᾷ τοῦ
πρὸς ἀλήθειαν βίου.

1 ἐστὶν S ἐπιθυμίαν] ἐπιμυθίαν L (Turn.) 3 ἐστὶ τῆς ὑγείας transp. A, τῆς ὑγείας om. M ὑγίας E, ὑγιείας F εὐφροσύνη A 4 σωτηρία G 5 φορᾶς VOKFH^2: φθορᾶς ceteri ὑποβρύχιον VOF: βρύχιον ceteri (v) 6 ἀλλὰ SAG: ἀλλ' ceteri ψυχοῦσα B^{2}MGH: ψύχουσα ceteri 7 ἀθανατίζουσα BEKM πάντα VOF: πᾶν SB^{1}EGH^{1}P, πάντων B^{2}KMAH^2 τὰ εἰρημένα V^{2}OF: τούτων A, τῶν εἰρημένων ceteri 7. 8 ὑφυγήσεις εἰσὶν S 9 εὐπαθεῖς S δὲ SMFG: δ' ceteri εὐπειθεστέρους M 10 τὸ σῶμα VOKHP (v), τῶν σῶμα F τῶν ἐκτὸς VOF ἓν μὲν οὖν τέλειον A 10. 11 ἡγουμένους B^{2}KMV^{2}OF (coni. Mang.): ἡγούμενοι SB^{1}EV^{1}H^{1}P, ἡγούμεναι H^2 (v), ἡγούμενον G, ἡγούμεθα A 11 τὸ . . . βιοῦν codd.: τὸν . . . βίον v τἄλλα FG ἀγωγὰ] ἀγαθὰ A 12 τοῦτο K (conieceram): τούτοις VOFA, τούτους ceteri (τοῦτον v) καὶ SGH: κἂν ceteri μὴ post προτέρων transp. A πρότερον GHP (v) 13 εἰς SA: ἐς ceteri (v) ἐπιρώμην S^1, ἐπὶ ῥώμην G^1 14 ἐν τόποις om. M 15 εἰρηκὼς] εἰρηνικῶς M δὲ F ὅσα καιρὸς SV^{1}G: ὅσα ὁ καιρὸς ἀπήτει V^{2}OF, ὅσα δίδωσιν ὁ καιρὸς ceteri (v) δικαιῶν S (δικαιῶ corr. Mang.): δίκαιον ceteri μὴ om. F 16 τιθεμένοις A, τιθεμένων S τούτου A; ταύτης conicio 17 δεῖ νοῆσαι v: νοῆσαι δεῖ G, ἔστι νοῆσαι AP^2, νοῆσαι (om. δεῖ) ceteri ἀνδρίας AEFG 18 ἐπειδὴ M 19 ἐπὶ διαφορᾷ AK, ἐπειδὴ ἄφθορα G

4 Plat. Cratyl. 411e σωφροσύνη δὲ σωτηρία οὗ νῦν δὴ ἐσκέμμεθα, φρονήσεως.

(4.) Τοσαύτη δέ τίς ἐστι τῷ νόμῳ σπουδὴ καὶ φιλοτιμία περὶ τοῦ 18
γυμνάσαι καὶ συγκροτῆσαι ψυχὴν πρὸς ἀνδρείαν, ὥστε καὶ περὶ ἐσθημάτων
ὁποῖα ἐχρῆν ἀμπέχεσθαι διετάξατο ἀπειπὼν ἀνὰ κράτος ἀνδρὶ γυναικὸς
ἀμπεχόνην ἀναλαμβάνειν, ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἴχνος ἢ σκιὰν αὐτὸ μόνον
τοῦ θήλεος ἐπὶ λύμῃ τῆς ἄρσενος γενεᾶς προσάψασθαι· βούλεται γὰρ
ἑπόμενος ἀεὶ τῇ φύσει τὰ οἰκεῖα καὶ συνῳδὰ ἀλλήλοις ἄχρι τῶν ἐσχάτων
καὶ δι' εὐτέλειαν ἀφανεστέρων εἶναι δοκούντων νομοθετεῖν. ἐπειδὴ γὰρ 19
τύπους σωμάτων ἑώρα καθάπερ ἐπὶ πλάτους χαραχθέντας ἀνομοίους
ἀνδρός τε αὖ καὶ γυναικὸς καὶ βίον ἑκατέρῳ τῶν εἰδῶν οὐ τὸν αὐτὸν
ἀπονεμηθέντα — τῷ μὲν γὰρ ὁ κατοικίδιος, τῷ δ' ὁ πολιτικὸς προσκε-
κλήρωται —, κἂν τοῖς ἄλλοις ὅσα μὴ φύσεως μὲν ἔργα ἦν, φύσει δὲ
ἀκόλουθα γνώμης ἀγαθῆς εὑρήματα, συμφέρον ἔκρινε διατάξασθαι· ταῦτα
δ' ἦν τὰ περὶ δίαιταν καὶ ἀμπεχόνην καὶ εἴ τι ὁμοιότροπον. ἠρρενῶσθαι 20
γὰρ τόν γε πρὸς ἀλήθειαν ἄνδρα κἂν τούτοις ἠξίωσε καὶ μάλιστα ἐν
ἐσθήμασιν, ἃ ἐπιφερόμενος ἀεὶ μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ ὀφείλει
μηδὲν ἔχειν ἀνανδρίας ὑπόμνημα. κατὰ τὰ αὐτὰ μέντοι καὶ τὴν γυναῖκα 21
379 M. ἀσκήσας τοῖς ἁρμόττουσι κόσμοις | ἐκώλυσεν ἀναλαμβάνειν ἀνδρὸς ἐσθῆτα,
πόρρωθεν ὡς ἀνδρογύνους οὕτως καὶ γυνάνδρους φυλαξάμενος· ἑνὸς γάρ,

---

1 δέ codd.: δή Mang. 2 ἀνδρίαν AEFG 4 ἀμπεχομένη S[1], ἀμπεχόνην corr. S[2] ἀναλαμβάνειν] ἀλλὰ λαμβάνειν S μηδὲ VOF, μηδ' A αὐτῷ K 5 θήλεως G λοίμη SG προσάψασθαι A 6 ἀεὶ ἑπόμενος transp. A (Mang.) 7 εὐτέλειαν om. G εἶναι] αὐτῶν G ἐπειδήπερ (om. γὰρ) M 8 ἑώρα σωμάτων transp. O ἐπὶ πλάστους M (ἐπιπλάστους Mang.), ἐπὶ σανίδος F ἀνομοίως F 9 βίου K 10 κατοίκιος M 11 κἂν Mang.: καὶ codd. ἔργα μὲν transp. VOF, μὲν om. A δὲ SVOFG: δ' ceteri 12 εὑρήματα scripsi: εὑρέματα codd. (v) 14 γε] τε F τούτω A ἠξίωσεν S μάλιστ' BEMAHP 15 ἐσθήμασιν A: αἰσθήσεσιν KG[1]H[1], ἐσθήσεσιν ceteri (v) ἃ codd.: ἃς H[2] (v) περιφερόμενος coni. Mang. ἀεὶ SO, αἰεὶ VF: om. ceteri (v) μεθ' om. A νύκτα A ὀφείλειν G 16 ἀνανδρείας SBMP κατὰ] καὶ M τὰ αὐτὰ SVOFG: ταὐτὰ HP, ταῦτα BEKMA 18 ἀνδρογύμνους G οὕτως S: οὕτω ceteri

---

3 Deut. 22,5. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 301* φυλάσσειν δὲ μάλιστα ἐν ταῖς μάχαις, ὡς μήτε γυναῖκα ἀνδρικῇ σκευῇ χρῆσθαι μήτ' ἄνδρα στολῇ γυναικείᾳ. 3 sqq. *Clem. Alex.* l. l. ἐπεὶ τίνα λόγον ἔχει τὸ ἀπειπεῖν τὸν νόμον ἀνδρὶ γυναικὸς ἀμπεχόνην ἀναλαμβάνειν; ἢ οὐχὶ ἀνδρίζεσθαι ἡμᾶς βούλεται μήτε κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὰ ἔργα μήτε κατὰ τὴν διάνοιαν καὶ τὸν λόγον ἐκθηλυνομένους; ἠρρενῶσθαι γὰρ τὸν ἀληθείᾳ σχολάζοντα ἔν τε ὑπομοναῖς ἔν τε καρτερίαις κἂν τῷ βίῳ κἂν τῷ τρόπῳ κἂν τῷ λόγῳ κἂν τῇ ἀσκήσει νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ εἴ που μαρτυρίου δι' αἵματος χωροῦντος ἐπικαταλάβοι χρεία βούλεται.

καθάπερ ἐν ταῖς οἰκοδομίαις, ὑφαιρεθέντος ᾔδει καὶ τἄλλα μενοῦντα οὐκ
ἐν ὁμοίῳ.
22 (5.) Ἔτι τοίνυν τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων δυσὶ καιροῖς ἐμφερο-
μένων, εἰρήνῃ τε καὶ πολέμῳ, τὰς ἀρετὰς ἔστιν ἰδεῖν ἐν ἀμφοτέροις
ἐξεταζομένας. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων λέλεκται πρότερον καὶ αὖθις,
εἰ γένοιτό τις χρεία, λεχθήσεται· τὰ δὲ νῦν ἀνδρείαν οὐ παρέργως ἐξετα-
στέον, ἧς τὰ μὲν κατ' εἰρήνην ἔργα πολλαχοῦ τῆς νομοθεσίας ὕμνησεν
ἀεὶ τῶν καιρῶν στοχαζόμενος, περὶ ὧν ἐν τοῖς οἰκείοις τόποις ὑπεμνή-
σαμεν, τῶν δὲ κατὰ πόλεμον ἐνθένδε ποιησόμεθα τὴν ἀρχήν, ἐκεῖνο
23 προειπόντες. ὅταν ποιῆται τὸν στρατιωτικὸν κατάλογον, οὐχ ἅπασαν τὴν
νεότητα καλεῖν οἴεται δεῖν, ἀλλ' ἔστιν οὓς παραιτεῖται προστιθεὶς αἰτίας
εὐλόγους τῆς ἀστρατείας· αὐτίκα τοὺς κατεπτηχότας καὶ δειλούς, μελλή-
σοντας ὑπὸ τῆς ἐμφύτου μαλακίας ἁλίσκεσθαι καὶ δέος τοῖς ἄλλοις
24 συμμάχοις ἐμποιεῖν. τὸ γὰρ ἑτέρου κακὸν εὖ πως ὁ πλησίον ἀναμάττεσθαι
φιλεῖ, καὶ μάλιστ' ἐν πολέμῳ, τοῦ λογισμοῦ διὰ τὴν ἀγωνίαν συγκεχυ-
μένου καὶ τὰς τῶν πραγμάτων ἀντιλήψεις ἀκριβοῦν ἀδυνατοῦντος· τότε
γὰρ εὐλάβειαν μὲν τὴν δειλίαν, τὸ δὲ φοβεῖσθαι προμηθές, ἀσφάλειαν
δὲ τὴν ἀνανδρίαν εἰώθασι καλεῖν, αἴσχιστα ἔργα εὐπρεπέσι καὶ σεμναῖς
25 κλήσεσιν ἐπαμπίσχοντες. ὅπως οὖν μὴ τὰ μὲν οἰκεῖα βλάπτηται διὰ
τῆς τῶν εἰς τὸν πόλεμον ἰόντων ἀνανδρίας, ἐπικυδέστερα δὲ γίνηται τὰ
τῶν ἐχθρῶν αἱρούντων καταφρονητικῶς τοὺς ἀγεννεῖς, ὄχλον ἀργὸν εἰδὼς

---

1 ἤδη S τἄλλα KFG μενοῦντας S, μενοῦντος F, μὲν οὖν τὰ HP
3 ἀνθρωπίων S^1, corr. S^2 4 ἰδεῖν ἐστιν transp. F 5 καὶ περὶ μὲν (om. οὖν) A 6 γένηται A ἀνδρείαν οὐ παρέργως ἐξεταστέον SVOFG: ἀνδρείαν post ἐξεταστέον transp. ceteri (v) ἀνδρίαν AEFGO οὐ] μὴ A
7 κατὰ A ὕμνησα A 8 ἀεὶ SK: αἰεὶ ceteri 9 ἐνθένδ' ἐποιησάμεθα SG^1 τὴν ἀρχὴν ποιησόμεθα transp. A 10 ποιεῖτε S^1, ποιῆτε S^{2}G (fort. recte) τῶν στρατιωτικῶν K 12 ἀστρατείας G: στρατείας ceteri (Turn.) κατεπτηκότας S^1, corr. S^2 12. 13 μελλήσοντας OHP 14 συμμάχειν (sic) F
εὖ πως] οὐκ οἶδ' ὅπως coni. Mang. πλησίων K ἀνα$^{\mu}$τάττεσθαι K
15 φιλεῖ] ὀφλεῖ G^1, ὀφείλει BEK^{1}MA μάλιστα FHP τῶ πολέμω M
17 προμηθεὺς (sic) F 18 ἀνανδρείαν SB, ἀνδρείαν VOK^2, δειλίαν F εὐτρεπέσι G 19 ἐπαμπίσχοντος A, ἐπαμφίσχοντες SG^1 οὖν SVOGH^2: ἂν F, οὖν om. ceteri 20 τῆς SVOFG: τὴν ceteri (v) τῶν om. G τὸν om. F ἀνανδρίας V^{2}OFG, ἀνανδρείας S, ἀνδρείας V^1: ἀνανδρίαν AEKHP (v), ἀνανδρείαν BM δὲ γίνηται] λέγειν εἴτε S γένηται A 21 αἱρόντων M: ἀναιρούντων coni. Mang. οὖν post τοὺς add. A, post ὄχλον add. B^{2}M
ἀγενεῖς SKFMH

---

12 Deut. 20,8.

οὐκ ὠφέλιμον ἀλλ' ἐμπόδιον εἰς κατόρθωμα, ἀνεῖρξε τοὺς ἀτόλμους καὶ
ἀναπίπτοντας δειλίᾳ, καθάπερ, οἶμαι, καὶ τοῖς τὰ σώματα νοσοῦσι στρατηγὸς
οὐδεὶς ἀνάγκην ἐπιτίθησι πολεμεῖν, ὑποπαραιτουμένης ἀσθενείας. νόσος 26
δέ τις καὶ ἡ δειλία, βαρυτέρα τῶν κατὰ τὸ σῶμα, τὰς ψυχῆς δυνάμεις
καθαιροῦσα· τῶν μὲν γὰρ βραχὺν εἶναι συμβαίνει τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς,
ἡ δ' ἐστὶ κακὸν σύντροφον, μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν ἡνωμένων μερῶν
προσπεφυκὸς ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι πανυστάτου γήρως, εἰ μὴ τύχοι
θεὸς ἰώμενος· πάντα γὰρ θεῷ δυνατά. καὶ μὴν οὐδ' ἅπαντας τοὺς 27
εὐτολμοτάτους καλεῖ, κἂν σφόδρα ἐρρωμένοι καθ' ἑκάτερον σῶμα καὶ
ψυχὴν προαγωνίζεσθαι καὶ προκινδυνεύειν ἐθέλωσιν· ἀλλὰ τῆς γνώμης
αὐτοὺς ἐπαινέσας, ὅτι κοινωνικὸν καὶ πρόθυμον καὶ ἀκατάπληκτον ἦθος
ἐπιδείκνυνται, διερευνᾷ μή τισιν ἀναγκαίαις αἰτίαις ἐνδέδενται, ὧν ὁλκὸς
380 M. ἡ δύναμις. εἰ γάρ τις, φησί, νεωστὶ δειμάμενος | οἰκίαν οὐκ ἔφθη 28
εἰσοικίσασθαι ἢ ἀμπελῶνα φυτεύσας νεόφυτον, αὐτὸς εἰς γῆν τὰ κλήματα
καθείς, μήπω τῆς ἐπικαρπίας καιρὸν ἔσχεν ἢ παρθένον ἐγγυησάμενος

1 ὠφέλημον S ἀνεῖρξαι S ἀτόλμους] ἀποτόμους A 2 τοῖς . . . νοσοῦσι V^{2}OFGK^{2}H^2: τοὺς . . . νοσοῦντας ceteri στρατηγὸς Mang.: στρατηγοῖς V^{2}OFGK^{2}H^2, στρατηγοὺς ceteri 3 ὑποπαραιτουμένης Mang. (-νοις Turn): παραιτουμένης F, ὑπὲρ παραιτουμένης VOK^2, ὑπὸ παραιτουμένης ceteri 4 βαρύτερον Turn. τὰς ψυχῆς] ψυχικὰς A 5 τῶν] τὸν S χρόνον συμβαίνει (om. τὸν) transp. A 6 ἡ] ἢ B, ἦ H^{1}P δέ VOF κακῶν A ἢ om. O 7 προσπεφυκὼς SF τύχη A 9 εὐτόλμους A (fort. recte) ἑκάτερον] ἕτερον SG 10 ἐθέλουσιν G, ὀφείλωσιν BEK, ὀφείλουσιν M 11 ἀκατάληπτον S, ἀκατάλακτον G 12 ἀναγκαίως (sic) αἰτίαις G, ἀναγκαίαις (om. αἰτίαις) L; ἀνάγκαις v ἐνδέδονται L (Turn.) 13 εἰ] ὁ mg F δημάμενος S^1, corr. S^2 οἰκίας F ἔφθη] ἔφθασεν conicio 14 οἰκίαν ante εἰσοικίσασθαι repet. HP (Turn.) εἰσοικίσασθαι AFKHP: εἰσοικήσασθαι ceteri κλίματα H 15 καθείς] καταθεὶς A ἐπικαρπίας AK: καρπίας SVOFG (Mang.), καρπείας BEMHP (Turn.) παρθενείαν H

13 Deut. 20,5—7. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 298. 13 sqq. *Clem. Alex. l. l.* πάλιν εἴ τις, φησί, νεωστὶ δειμάμενος οἰκίαν οὐκ ἔφθη εἰσοικίσασθαι ἢ ἀμπελῶνα νεόφυτον ἐργασάμενος μηδέπω τοῦ καρποῦ μετείληφεν ἢ παρθένον ἐγγυησάμενος οὐδέπω ἔγημεν, τούτους ἀφεῖσθαι τῆς στρατείας ὁ φιλάνθρωπος κελεύει νόμος, στρατηγικῶς μὲν ὡς μὴ περισπώμενοι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ἀπρόθυμοι τῷ πολέμῳ ἐξυπηρετῶμεν (-ῶσιν?), ἐλεύθεροι γὰρ τὰς ὁρμὰς οἱ ἀπροφασίστως τοῖς δεινοῖς ἐπαποδυόμενοι, φιλανθρώπως δὲ ἐπειδὴ τὰ κατὰ τοὺς πολέμους ἄδηλα, ἄδικον εἶναι λογισάμενος τὸν μὲν μὴ ὄνασθαι τῶν αὐτοῦ πόνων, ἕτερον δὲ τὰ τῶν καμόντων ἀταλαιπώρως λαβεῖν. ἔοικεν δὲ ὁ νόμος καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνειν ἀνδρείαν δεῖν νομοθετῶν τὸν φυτεύσαντα καρποῦσθαι καὶ τὸν οἰκοδομησάμενον οἰκεῖν καὶ τὸν μνώμενον γαμεῖν, οὐ γὰρ ἀτελεῖς τὰς ἐλπίδας τοῖς ἀσκήσασι κατὰ τὸν λόγον τὸν γνωστικὸν κατασκευάζει· τελευτήσαντος γὰρ καὶ ζῶντος ἀνδρὸς ἀγαθοῦ οὐκ ἀπόλλυται ἐλπίς.

οὐκ ἔγημεν, ἀφείσθω πάσης στρατείας, φιλανθρώπως ὁμοῦ ⟨καὶ στρατηγι-
29 κῶς⟩ τὴν ἄδειαν εὑρισκόμενος, ἕνεκα δυοῖν· ἑνὸς μὲν ἵνα, ἐπειδὴ τὰ κατὰ
πολέμους ἄδηλα, μὴ τὰ τῶν πονησάντων ἀταλαιπώρως ἄλλοι λαμβάνωσι·
χαλεπὸν γὰρ ἔδοξεν εἶναι, τῶν ἰδίων τινὰ μὴ ἀπόνασθαι δυνηθῆναι, ἀλλ'
οἰκοδομεῖν μὲν ἕτερον, ἐνοικεῖν δὲ ἄλλον, καὶ φυτεύειν μὲν τινα, τὸν δὲ
μὴ φυτεύσαντα καρποῦσθαι, καὶ μνᾶσθαι μὲν ἄλλον, γαμεῖν δὲ τὸν μὴ
μνώμενον, ὡς οὐ δεῖν ἀτελεῖς τὰς ἐλπίδας κατασκευάζειν τοῖς χρηστὰ
30 τὰ κατὰ τὸν βίον προσδοκήσασιν· ἑτέρου δὲ ἵνα μὴ σώματι στρατευόμενοι
ταῖς ψυχαῖς ὑστερίζωσιν· ἀνάγκη γὰρ αὐτῶν τὴν διάνοιαν ἐκεῖ τετάσθαι
πόθῳ τῆς ἀπολαύσεως ὧν ἀφειλκύσθησαν· ὡς γὰρ οἱ πεινῶντες ἢ διψῶντες,
ὅταν σιτίον ἢ ποτόν που παραφανῇ, διώκουσι καὶ ἐπιτρέχουσιν ἀμετα-
στρεπτὶ γλιχόμενοι μεταλαβεῖν, οὕτως οἱ περὶ νομίμου γυναικὸς ἢ οἰκίας
ἢ χωρίου κτήσεως πονηθέντες καὶ ὅσον οὔπω τῇ ἐλπίδι νομίζοντες εἰς
τὸν ἑκάστου τῆς χρήσεως ἀφῖχθαι καιρόν, ὅταν ἀφαιρεθῶσι τὴν ἀπό-
λαυσιν, σφαδάζουσιν, ὡς παρόντας μὴ παρεῖναι τῷ κρείττονι μέρει, ψυχῇ,
31 δι' οὗ συμβαίνει κατορθοῦν ἢ τοὐναντίον. (6.) τούτους οὖν καὶ τοὺς
ὁμοίους οὐκ οἴεται δεῖν εἰς τὸν στρατιωτικὸν ἄγειν κατάλογον, ἀλλ' οἷς
οὐδὲν προενεληλυθὸς ὑποικουρεῖ πάθος, ὅπως ἐλευθέροις καὶ ἀφέτοις
ὁρμαῖς ἀπροφασίστως τοῖς δεινοῖς ἐπαποδύωνται. καθάπερ γὰρ πανευχίας
οὐδὲν ὄφελος ἀσθενεῖ σώματι ἢ λελωβημένῳ, ἣν ἀδυνατοῦν ἀπορρίψει,
τὸν αὐτὸν τρόπον ἐρρωμένον σῶμα φθερεῖ τι κηραινούσης πάθος ψυχῆς
32 μὴ συνᾷδον τοῖς παροῦσιν. εἰς ἅπερ ἀπιδὼν οὐ μόνον λοχαγοὺς καὶ
στρατηγοὺς καὶ τοὺς ἄλλους τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνας ἀλλὰ καὶ τῶν
στρατιωτῶν ἕκαστον ἐπικρίνει, δοκιμάζων πῶς ἔχει πρός τε σώματος

1 ἀφείσθω codd.: ἀφιέσθω Mang. πάσας M φιλανθρώπως A (cf. Clem. Al.): φιλανθρωπίαν ceteri; φιλανθρωπίας v 1. 2 καὶ στρατηγικῶς e Clem. Al. supplevit Wendl. 2 εὑρισκόμενος Wendl.: ἀνευρισκόμενος codd. ἵνα SA: ἵν' ceteri τὰ om. L (Turn.) 3 πονησάντων VOFA: πονεσάντων ceteri λαμβάνωσιν SBOHP, λαμβάνουσι G 5 οἰκονομεῖν L (Turn.) pr. δὲ SVOFG: δ' ceteri 6. 7 τὸν δὲ μὴ μνώμενον γαμεῖν transp. F 7 οὐ δεῖν] οὐδεὶς A: οὐ δέον coni. Mang. 8 τὰ A: τῶν ceteri (v) τὸν om. A 9 τὰς ψυχὰς BEKM ἐκεῖ] ἐκεῖσε coni. Wendl., οἴκοι coni. Mang. 11 διώκωσι M 12 περὶ] παρὰ F 13 τῇ ἐλπίδι A: τῆς ἐλπίδος ceteri (Turn.) 14 ἕκαστον H^1 15 ψυχῇ V^{2}OF: ψυχῆς ceteri (v) 17 στρατικὸν M 18 προενεληλυθὸς S: προεληλυθὸς ceteri (v): προεσεληλυθὸς coni. Wendl. ὑποικουρεῖ Mang.: οἰκουρεῖ codd. ὅπως om. F 19 ἐναποδύωνται A 20 οὐδενὸς F ἣν] ἦν VO, ἢ F ἀπορρίψη VOF 21 φθερεῖ Wendl. (φθείρει ipse conieci): εἰ φέρει V^{2}O, εἰ φέροι F, φέρειν GH^2, φέρει ceteri; φύρει coni. Mang. τι] τῇ SGH^2 (v) ⟨τῆς⟩ κηραινούσης . . . ψυχῆς Mang.: κηραινούσῃ . . . ψυχῇ codd. 22 ἀφιδὼν S^1, corr. S^2 23 στρατιᾶς VOFG: στρατείας ceteri (v)

εὐεξίαν καὶ πρὸς εὐστάθειαν λογισμοῦ, σῶμα μὲν ἐξετάζων, εἰ ὁλόκληρον,
εἰ ὑγιαῖνον ὅλον δι' ὅλων, εἰ τοῖς μέρεσι καὶ μέλεσι πᾶσιν εὖ ἡρμοσμένον
πρὸς τὰς ἐπιβαλλούσας ἑκάστῳ σχέσεις τε καὶ κινήσεις, ψυχὴν δέ, εἰ
θαρραλεότητος καὶ εὐτολμίας ἀνάπλεως, εἰ ἀκατάπληκτος καὶ μεστὴ
381 M. φρονήσεως | εὐγενοῦς, εἰ φιλότιμος καὶ ζωῆς ἀδόξου τὸν σὺν εὐκλείᾳ
θάνατον προκρίνουσα. τούτων γὰρ ἕκαστον ἰδίᾳ καθ' αὑτό, εἰ δεῖ 33
τἀληθὲς εἰπεῖν, δύναμίς ἐστιν· ἀθρόα δ' εἰ συνέλθοιεν, ῥώμην ἄμαχόν
τινα καὶ ἀνανταγώνιστον ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἐπιδείξονται, κρατοῦντες
ἀναιμωτὶ τῶν πολεμίων.

(7.) Τῶν δὲ λεχθέντων σαφεστάτην πίστιν αἱ ἱεραὶ βίβλοι περι- 34
έχουσιν. ἔθνος πολυανθρωπότατόν ἐστιν Ἄραβες, οὓς ὄνομα παλαιὸν ἦν
Μαδιηναῖοι. οὗτοι πρὸς Ἑβραίους φιλαπεχθημόνως ἔχοντες, οὐδενὸς
ἕνεκα ἑτέρου μᾶλλον ἢ ὅτι τὸ ἀνωτάτω καὶ πρεσβύτατον αἴτιον σέβουσι
καὶ τιμῶσι τῷ ποιητῇ καὶ πατρὶ τῶν ὅλων προσκεκληρωμένοι, καὶ
πάσας μὲν μηχανὰς τεχνάζοντες, πάσας δὲ πείρας καθιέντες, ἵνα ἀπὸ
τῆς τοῦ ἑνὸς καὶ ὄντως ὄντος τιμῆς αὐτοὺς ἀποστήσωσι καὶ μεθαρμό-
σωνται πρὸς ἀσέβειαν ἐξ ὁσιότητος — οὕτως γὰρ περιέσεσθαι ῥᾳδίως

1 εὐστάθειαν HP: ἀπάθειαν F, εὐπάθειαν ceteri   εἰ] εἰς A   2 pr. εἰ om. A   ὑγιαίνων G   δι' ὅλου VOF   μέλεσι καὶ μέρεσι F   πᾶσιν om. O   4 θαρραλεότητος] θαρραλεωτάτη H (v)   5 φρονήσεως] φρονήματος coni. Mang.   εἰ] ὁ F   6 ἕκαστα SVOFG   7 ἀθρόοι SVOF   εἰ συνέλθοιεν] εἰσέλθοιε M   8 ἐπιδείξωνται S, ἐπιδείξαντες V²OF   κρατοῦσιν V²OF   10. 11 παρέχουσιν conicio   11 tit. περὶ εὐσεβείας hoc loco add. G   ἄρραβες VOAH²   12 Μαδιηναῖοι] τοὺς μαδιηνέους σαρακηνοὺς λέγει adnot. S, τοὺς σαρακηνοὺς λέγει mg G   οὗτοι] οὕτως S   οὐδενὸς] μηδενὸς P   13 ἑτέρου ἕνεκα A (ἕνεκα ἑτέρου Mang.): ἕνεκα om. ceteri (Turn.)   ἀνωτάτω Mang. (cf. Clem. Al.): ἀνώτατον codd. (Turn.)   αἴτιον om. S   13. 14 σέβουσι καὶ om. K   14 tert. καὶ eras. V², om. OF   15 μηχανὰς μὲν transp. A   τεχνάσαντες V²OF   καθέντες P   ἵνα S: ἵν' ceteri   16 ὄντως om. Turn.   ἀποστήσουσι H¹P   16. 17 μεθαρμώσονται S   17 ἐξ] δι' A   οὕτως SG: οὕτω ceteri   ῥᾳδίως περιέσεσθαι transp. BKM

11 sqq. Num. cap. 25.   12 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 472 P.* τί δέ; οὐχὶ αἱ Μαδιηναίων γυναῖκες τῷ κάλλει τῷ σφῶν πολεμοῦντας τοὺς Ἑβραίους ἐκ σωφροσύνης δι' ἀκρασίαν εἰς ἀθεότητα ὑπηγάγοντο; προσεταιρισάμεναι γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς σεμνῆς ἀσκήσεως εἰς ἡδονὰς ἑταιρικὰς τῷ κάλλει δελεάσασαι ἐπί τε τὰς τῶν εἰδώλων θυσίας ἐπί τε τὰς ἀλλοδαπὰς ἐξέμηναν γυναῖκας, γυναικῶν δὲ ἅμα καὶ ἡδονῆς ἡττηθέντες ἀπέστησαν μὲν τοῦ θεοῦ, ἀπέστησαν δὲ καὶ τοῦ νόμου, καὶ μικροῦ δεῖν ὁ πᾶς λεὼς ὑποχείριος τοῖς πολεμίοις γυναικείῳ στρατηγήματι ἐγεγόνει, ἕως αὐτοὺς κινδυνεύοντας ἀνεχαίτισε νουθετήσας φόβος.
13. 14 *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 469 P.* ἀλλ' ἡ μὲν εὐσέβεια παντί που δήλη τὸ ἀνωτάτω καὶ πρεσβύτατον αἴτιον σέβειν καὶ τιμᾶν διδάσκουσα. καὶ δικαιοσύνην δὲ αὐτὸς ὁ νόμος παρίστησι παιδεύων τήν τε φρόνησιν διὰ τῆς τῶν αἰσθητῶν εἰδώλων ἀποχῆς καὶ τῆς πρὸς τὸν ποιητὴν καὶ πατέρα τῶν ὅλων προσκληρώσεως.

ὑπελάμβανον —, ἐπειδὴ μυρία καὶ λέγοντες καὶ δρῶντες ἀπειρήκεσαν, ὥσπερ οἱ θανατῶντες ἐφ' ὧν ἀπογνῶσι σωτηρίας, καί τι τοιοῦτον ἐπι-
35 νοοῦσι στρατήγημα. γυναικῶν τὰς περικαλλεστάτας μεταπεμψάμενοί φασιν αὐταῖς· „ὁρᾶτε, ὡς ἀπερίληπτός ἐστιν ἡ τῶν Ἑβραίων πληθύς. τῆς δὲ πληθύος ἐστὶν ἀργαλεώτερον ἐπιτείχισμα ἡ ὁμόνοια καὶ συμφωνία τούτων· αἴτιον δὲ τῆς ὁμονοίας τὸ ἀνωτάτω καὶ μέγιστον ἡ περὶ τοῦ ἑνὸς θεοῦ δόξα, ἀφ' ἧς οἷα πηγῆς ἑνωτικῇ καὶ ἀδιαλύτῳ φιλίᾳ κέχρηνται
36 πρὸς ἀλλήλους. ἡδονῇ δ' ἁλωτὸν ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα συνουσίᾳ τῇ πρὸς γυναῖκα. διαπρεπέσταται δ' ἐστέ· καὶ φύσει μὲν ἀγωγὸν τὸ κάλλος,
37 ἡ δὲ νεότης εἰς ἀκρασίαν εὐόλισθον. ἑταιρήσεως ἢ μοιχείας ὀνόματα μὴ δείσητε ὡς αἰσχύνην ἐποίσοντα, τὰς ἐκ τοῦ πράγματος ὠφελείας ἀντιτιθεῖσαι, δι' ἃς τὰς ἐφ' ἡμέραν ἀδοξίας μεθαρμόσεσθε εἰς ἀγήρω καὶ ἀτελεύτητον εὔκλειαν, τὰ μὲν σώματα ὅσα τῷ δοκεῖν προέμεναι, σόφισμα κατ' ἐχθρῶν καὶ στρατήγημα, παρθένους δὲ τὰς ψυχὰς διαφυλάττουσαι,
38 αἷς καὶ τὴν πρὸς τὸ μέλλον ἁγνείαν ἐπισφραγιεῖσθε. καὶ καινότατον ὁ πόλεμος οὗτος ἕξει κλέος διὰ γυναικῶν ἀλλ' οὐ δι' ἀνδρῶν κατορθωθείς· τὸ μὲν γὰρ ἡμέτερον, ὁμολογοῦμεν, γένος οὗ γενήσεται ἧττα, διὰ τὸ πᾶσι τοῖς εἰς μάχην τοὺς ἀντιπάλους ἐπικυδεστέρους εἶναι, τὸ δ' ὑμέτερον παντελῶς τὴν νίκην οἴσει καί, τὸ μέγιστον ἀγαθόν, τὰς δίχα κινδύνων ἀριστείας· ἀναιμωτὶ γάρ, μᾶλλον δὲ καὶ ἀκονιτί, κατὰ τὴν πρώτην

---

1 ὑπέλαβον A ἐπειδὴ] ἐπεὶ δὲ B^{1}EKAHP (v) καὶ μυρία transp. A καὶ λέγοντες] καταλέγοντες S 2 ἐφ' ὧν] ἐπειδὰν V^{2}OK^{2}F; ὅταν conicio ἀπογνῶσι codd.: ἀπογνώσει (om. ἐφ' ὧν) v; ἐν ἀπογνώσει (secl. ἐφ' ὧν) coni. Wendl. τι] τοι M post τοιοῦτον add. γυναικῶν A 3 περιφανεστάτας A 5 ἐστὶν ἀργαλεώτερον SVOF: ἀργαλεώτερόν ἐστιν ceteri (v) ἀργαλεώτατον (ερ supra) K ἐπιτείχισμα om. A 6 ὁμονοίας] ὁμοίας M ἀνώτατον VOFH (Turn.) 8 ἡδονὴ SF ἁλωτὸς V^{2}OF ὁ ἄνθρωπος F, ἀνθρώποις S, sed ι add. S^2 9 γυναῖκας F, τὴν γυναῖκα K 10 ἑταιρίσεως V^{2}O 11 μὴ δείσητε ὡς] μηδεὶς ἡ τέως S (sed accent. et spir. add. S^2) ἐποίσοντα] ἐποιήσοντα (μ supra) G 12 ἐφ' ἡμέραν] ἐφήμερον SVOF, ἐφημέρων H^{1}P, σήμερον G μεθαρμόσασθαι S^2 13 μὲν] τε A ὅσα — ψυχὰς (14) om. A τῷ] τὸ S; τῷ om. L (Turn.) 14 φυλάττουσαι A 15 ἐπισφραγιεῖσθαι SF καὶ om. SG, καινότατον καὶ transp. VOF 17 τῷ μὲν γὰρ ἡμετέρῳ ὁμολογουμένως γένει V^{2}OF; τοῦ μὲν γὰρ ἡμετέρου, ὁμολογοῦμεν, γένους γενήσεται ἧττα coni. Wendl. οὗ] οὐ SVOF τὸ om. H^{1}P 18 τοὺς ἀντιπάλους om. A ἡμέτερον S^{1}G^1 19 παντελῶς VOKF: παντελὲς ceteri (v) οἴσει dubitanter scripsi: περιοῦσαι SG(V^1?), περαιώσει V^{2}OF, om. ceteri (v); περιοῦσαι ἕξετε coni. Mang., περιποιήσει Wendl. 20 καὶ om. O ἀκονητὶ SV^{1}B^{1}EAH

φαντασίαν αὐτὸ μόνον ὀφθεῖσαι περιέσεσθε.“ ταῦτ᾽ ἀκούσασαι, καθαροῦ 39
βίου μηδ᾽ ὄναρ ᾐσθημέναι, παιδείας ὀρθῆς ἄγευστοι, συναινοῦσιν, ἅτε
382 M. πεπλασμένον ἦθος σωφροσύνης | τὸν ἄλλον χρόνον καθυποκρινάμεναι,
καὶ πολυτελέσιν ἐσθῆσι καὶ ὅρμοις καὶ οἷς ἄλλοις εἴωθε διακοσμεῖσθαι
γυνὴ πᾶσιν ἀσκηθεῖσαι καὶ τὸ ἐκ φύσεως κάλλος εὐμορφότερον ταῖς
ἐπιμελείαις ἀπεργασάμεναι — τὸ γὰρ ἀγώνισμα οὐ μικρὸν ἦν, θήρα νέων
ἀθηράτων — εἰς τοὐμφανὲς προέρχονται. καὶ πλησίον γενόμεναι βλέμ- 40
μασιν ἑταιρικοῖς καὶ στωμυλίᾳ λόγων καὶ σχέσεσι καὶ κινήσεσιν ἀκολάστοις
δελεάζουσι τῆς νεότητος τὴν ὀλιγόφρονα μοῖραν, ἀνερμάτιστα καὶ ἀνίδρυτα
ἤθη· καὶ διὰ τῆς τῶν σωμάτων αἰσχύνης ἀγκιστρευσάμεναι τὰς ψυχὰς
τῶν συνελθόντων, ἐπὶ θυσίας ἀθύτους καὶ σπονδὰς ἀσυμβάτους καλέ-
σασαι τῶν χειροκμήτων, ἀλλοτριοῦσι τῆς τοῦ ἑνὸς καὶ ὄντως ὄντος
θεραπείας θεοῦ. τοῦτο διαπραξάμεναι τοῖς ἀνδράσιν εὐαγγελίζονται· καὶ 41
ἔμελλον ἂν καὶ ἄλλους ἐπισπᾶσθαι τῶν μὴ σφόδρα βεβαίων, εἰ μὴ τοῦ
πάθους λαβὼν οἶκτον ὁ εὐεργέτης καὶ ἵλεως θεὸς ἀνυπερθέτῳ κολάσει
τῶν ἀπονοηθέντων — ἦσαν δὲ τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσι χιλιάδες —
ὥσπερ ὑπὸ χειμάρρου κατακλυσθῆναι κινδυνεύσαντας ἀνεχαίτισε φόβῳ
νουθετήσας. ὁ δὲ τοῦ ἔθνους ἡγεμὼν ἐπαντλῶν τοῖς ὠσὶ τὰ ὑπὲρ 42
εὐσεβείας δόγματα καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ὑπηκόων τούτοις ἐπάγων ἐκ φυλῆς
ἑκάστης χιλίους ἄνδρας ἀριστίνδην ἐπιλέξας καταλέγει, δίκας ἀναπράξων
τῆς ἐνέδρας, ἣν ἐμηχανήσαντο διὰ τῶν γυναικῶν, ἐλπίσαντες μὲν ἅπασαν
τὴν πληθὺν ἄνωθεν ἐξ ἄκρας ὁσιότητος καταβαλόντες διαφθεῖραι, μόνους

1 αὐτῷ K περιέσεσθαι SG ταῦτα BKAG 3 καθυποκρινάμεναι S: καθυποκρινόμεναι ceteri (v) 4 ἐσθῆσι v: αἰσθήσεσι $A^{1}P$, ἐσθήσεσι ceteri εἴωθε] ἔσωθε S διακομεῖσθαι E 5 πᾶσαι P εὐμορφώτερον HP 6 ἐργασάμεναι VOF γὰρ om. M 7 ἀθηράτων codd.: εὐθηράτων H^{2} (v) τὸ ἐμφανὲς A γινόμεναι H 7. 8 βλέμμα $H^{1}P$ 8 σχέσεσι S: ὀρχήσεσι ceteri (v) 9 ⟨ἧς⟩ ἀνερμάτιστα coni. Mang. αἴδρυτα S 10 καὶ om. K 12 χειροτμήτων S, γηροκομήτων (sic) G post ἀλλοτριοῦσι add. δὲ $H^{1}P$, δὴ H^{2} (v) 13 εὐαγγελίζονται om. A 13. 14 καὶ ἔμελλον ἂν καὶ ἄλλους scripsi: καὶ ἐμέλλοσαν spat. 5 fere litt. καὶ ἄλλους S, ἔμελλον ἀρὰν A mg P^{2}, καὶ — ἄλλους om. ceteri (in lacuna BEKM); καὶ ἐμέλλοσαν τοὺς ἄλλους Mang. 14 ἐπισπάσασθαι A τοὺς μὴ σφόδρα βεβαίους $V^{2}K^{2}$, τοὺς σφόδρα βεβαίους OF pr. μὴ om. AH^{2} (v) 16 ἀπονοηθέντων $SVOFH^{2}$: ἐπινοηθέντων ceteri 17 ἀναχαιτίσαι BEKMHP 18 ἐπαντλῶν S: om. ceteri (Turn.) 19 ταῖς ψυχαῖς $B^{2}MV^{2}OFH^{2}$ (Turn.) τούτοις eras. V^{2}, om. O ἐπάγων scripsi: ἐπάδων codd.; ἐπαίρων coni. Wendl. 20 ἐπιλέξας ἀριστίνδην transp. A ἀναπράξων SGV^{1}: ἀντεισπράξων $V^{2}OF$, ἀναπρᾶξαι ceteri (v); ἀναπράξοντας coni. Mang. 21 ἐμηχανήσατο M τῶν om. VOF 22 ἄνωθεν om. A

43 δὲ τοὺς λεχθέντας δυνηθέντες. (8.) οἱ δὲ πρὸς πολλὰς μυριάδας ὀλίγος
ἀριθμὸς ἀντιταχθέντες, ἐμπειρίαις ἅμα καὶ εὐτολμίαις χρώμενοι, καθάπερ
αὐτός τις ἕκαστος ὅμιλος ὤν, καταφρονητικῶς πυκναῖς ἐπιτρέχοντες ταῖς
φάλαγξι καὶ τοὺς ἐν ποσὶν ἀναιροῦντες ἠρήμουν τὰ βύζην συνεστηκότα
στίφη καὶ ὅσα ἐφήδρευε πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν κενουμένων τάξεων,
ὡς αὐτοβοεὶ πολλὰς μυριάδας καταστορέσαι καὶ μηδένα τῆς ἀντιταχθείσης
νεότητος ἀπολιπέσθαι· κτείνουσι δὲ καὶ γυναῖκας τὰς συνεπιγραψαμένας
ἀνδρῶν γνώμαις ἀνοσίοις, ζωγρήσαντες παρθένους, ἄκακον ἡλικίαν οἰκτισά-
44 μενοι. καὶ τοσοῦτον πόλεμον κατορθώσαντες οὐδένα τῶν ἰδίων ἀπέβαλον,
ἀλλ' ὁπόσοι καὶ ὁποῖοι προῆλθον εἰς τὴν μάχην ἐπανῄεσαν ἄτρωτοι καὶ
ὁλόκληροι, μᾶλλον δέ, εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, μετὰ διπλασίονος ῥώμης·
ἡ γὰρ ἐκ τοῦ νικῆσαι χαρὰ τῆς προτέρας οὐκ ἐλάττονα τὴν ἰσχὺν
45 ἀπειργάσατο. αἴτιον δὲ οὐδὲν ἦν τούτων ἕτερον ἢ | τὸ σπουδάσαι φιλο- p 38[illegible]
κινδύνως τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνα ἄρασθαι, ἐν ᾧ καὶ προαγωνίζεται
θεός, ἀήττητος ἐπικουρία, βουλὰς μὲν ἀγαθὰς ταῖς διανοίαις ὑφηγούμενος,
46 ἀλκὴν δὲ τοῖς σώμασι κραταιοτάτην ἐντιθείς. πίστις δὲ τῆς ἐκ θεοῦ
συμμαχίας τό τε ὑπ' ὀλίγων πολλὰς μυριάδας ἁλῶναι καὶ τὸ μηδένα
μὲν τῶν ἐχθρῶν διαφυγεῖν, μηδένα δὲ τῶν φίλων ἀναιρεθῆναι μήτε

1 δυνηθέντες] δυνηθῆναι BEMHP[1] (Turn.), μὴ δυνηθῆναι AP[2], διασωθῆναι K πολλοὺς F 3 ὅμιλος ἕκαστος transp. A, ἕκαστος om. BKM καταφορικῶς V[2]OF πυκναῖς SGH[2]: πυκνῶς VO, πικρῶς F, om. ceteri ἐπιτρέχων V[2]OK[2]F 3. 4 ταῖς φάλαγξι — ἀναιροῦντες SGH[2]: om. ceteri 4 ἠρήμουν A (coni. Mang.): οὐκ ἠρέμουν V[2]OK[2]F, ἠρέμουν ceteri βύζην] χύδην A mg P[2], κύκλῳ V[2]OK[2]F συνεστηκότα SAG: οὖν ἑστηκότα ceteri (Turn.) 5 ἐφέδρευε Turn. καινουμένων G post τάξεων add. ἄρδην διώλεσεν V[2]OK[2]F
6 post ὡς add. καὶ v, om. codd. αὐτοβοὶ in textu S, αὐτοβοεὶ mg S
7 ἀπολείπεσθαι VOFG καὶ τὰς γυναῖκας BEKM ἐπιγραψαμένας V[1], ἐπιδραξαμένας V[2]OF 8 ἀνοσίοις SGV[2]OFH[2]: ἀνοσίαις ceteri παρθένους om. A καὶ ἄκακον V[2]OK[2]F 8. 9 οἰκτησάμενοι (sic) A 9 ἀπέβαλλον H (Turn.), ἀπέλαβον S (βαλον ss. S[2]), προσαπέβαλον P 10 προῆλθον VOFA: συνῆλθον K, προσῆλθον ceteri (Turn.) ἐπανίεσαν SHP, ἀνίεσαν K 11 δ' BEKMHP εἰπεῖν εἰ χρὴ τἀληθές transp. M ῥώμης] σώματος P 12 προτέρας] πρότερον H (v) 13 ἀπειργάσατο SVOK[2]FG: ἐχαρίσατο ceteri (v) τούτων ἦν transp. HP (v) 14 ἐν ᾧ Mang.: ἐν ᾗ codd. 15 ἀηττήτῳ V[2]OK[2]F ἀφηγούμενος O 16 pr. δὲ om. H τῷ σώματι VOF ἐπιθεὶς S πίστιν VOF 16. 17 τὴν . . . συμμαχίαν VOF 17 συμμαχείας G ὑπὸ SF ὀλίγων ἐχθρῶν M πολλάς: hic desinit K alt. τὸ] τῷ G
18 μήτε SVOFG: μήτ' ceteri

13. 14 *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 472 P.* αὐτίκα οἱ περιλειφθέντες φιλοκινδύνως τὸν ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνα ἀράμενοι κύριοι κατέστησαν τῶν πολεμίων.

ἀριθμὸν μήτε σώματος δύναμιν ἐλαττωθέντων. ὅθεν ἐν τοῖς προτρεπτι- 47
κοῖς φησιν· ἐὰν δικαιοσύνην καὶ ὁσιότητα καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐπι-
τηδεύῃς, βίον ἀπόλεμον βιώσῃ καὶ εἰς ἅπαν εἰρηνικόν, ἢ ἐνστάντος πολέ-
μου ῥᾳδίως τῶν ἐχθρῶν περικρατήσεις, θεοῦ στραταρχοῦντος ἀοράτως,
ᾧ δι' ἐπιμελείας ἐστὶ τοὺς ἀγαθοὺς σῴζειν ἀνὰ κράτος. μήτ' οὖν ἐὰν 48
πολλαῖς μυριάσιν ἐπιτρέχωσιν ὁ πεζὸς ὁμοῦ καὶ ἱππότης στρατὸς εὐο-
πλοῦντες μήτε ἐὰν ἐρυμνὰ καὶ ἐπίμαχα προκαταλαβόμενοι χωρία τοπο-
κρατῶσι μήτε ἐὰν ἀφθόνοις παρασκευαῖς χορηγῶνται, καταπλαγεὶς δείσῃς,
κἂν ἁπάντων ἀπορῇς ὧν ἄγουσι περιουσίαν ἐκεῖνοι, συμμάχων, ὅπλων,
τόπων εὐκαιρίας, παρασκευῶν· ἐκεῖνα γὰρ ὥσπερ ὁλκάδα πεπληρωμένην 49
παντοίων ἀγαθῶν πολλάκις ἐπιπεσὼν ἄνεμος ἐξαίφνης ἀνέτρεψε καὶ κατέ-
λυσε, τοῖς δ' εὐτελέσι καὶ λυπροῖς ὥσπερ ἀστάχυσιν ἤδη μεμυκόσιν ἐξ
αὐχμοῦ καὶ ἀνομβρίας ἐπιψεκάζων καὶ ἐπινίφων ὁ θεὸς τὰς σωτηρίους
δυνάμεις ἐμπαρέσχεν ἀνεγερθῆναί τε καὶ τελειογονῆσαι. ἐξ οὗ δῆλον, 50
ὅτι δεῖ τοῦ δικαίου καὶ ὁσίου περιέχεσθαι· οἷς μὲν γὰρ τὸ θεῖον ἔνσπονδον,
ἄκρως εὐδαίμονες, οἷς δὲ ἐχθρόν, ἐσχάτως κακοδαίμονες. τοσαῦτα καὶ
περὶ ἀνδρείας εἰς τὸ παρὸν ἀποχρώντως λελέχθω.

* * *

Περὶ φιλανθρωπίας.

(1.) Τὴν δ' εὐσεβείας συγγενεστάτην καὶ ἀδελφὴν καὶ δίδυμον 51
ὄντως ἑξῆς ἐπισκεπτέον φιλανθρωπίαν, ἧς ἐρασθεὶς ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις

1 ἐλαττωθέντων scripsi: ἐλαττωθέντες S, ἐλαττωθέντος G, ἐλαττωθῆναι VOF (v), ἐλαττωθεῖσαν ceteri ἐν om. VOF 1. 2 προτρεπτικοῖς] τροπικοῖς A 2 καὶ ὁσιότητα om. Turn. 2. 3 ἐπιτηδεύσεις G 4 διακρατήσεις BEM 5 δι'] μετ' SVOF 7 μήτε SVOFA: μήτ' ceteri ἐρυμνὰ om. F ἀπόμαχα V²OF προκαταλαβόμενοι S: προκαταλαμβανόμενοι ceteri (v) 8 μήτε SVOFA: μήτ' ceteri χορηγῶνται] χρῶνται P 9 ἁπάντων S: om. ceteri (v) ἄγωσι F 10 τόπων om. A εὐκαιρίας] εὐχερείας Turn. 11 ἀνέστρεψε A 11. 12 κατέδυσε coni. Mang. 12 εὐτελέσι] ἀτελέσι H (v) μεμυκόσιν VOFGH²: μεμεθυκόσιν ceteri ἐξ αὐχμοῦ — δυνάμεις (14) om. A 13 ἐπινείφων BEMHP τὰς om. VOF 15 δεῖ ... περιέχεσθαι scripsi: ἀεὶ (αἰεὶ VOFGH²) ... περιέχεται codd. (v) ἔνσπονδον om. F 16 δὲ SG: δ' ceteri 17 ἀνδρίας AEFG ἀποχρῶντος G, ἀποχρώντως om. P περὶ ἀνδρείας καὶ εὐσεβείας subscr. G, φίλωνος περὶ ἀνδρείας subscr. H periit sectio περὶ εὐσεβείας 18 περὶ φιλανθρωπίας SCG²: τοῦ αὐτοῦ λόγος περὶ εὐσεβείας F, περὶ εὐσεβείας καὶ φιλανθρωπίας HP, tit. om. AG¹ 19 δ' SCG²: om. ceteri εὐσεβείας SCG²: εὐσεβεία ceteri συγγενέτην S, συγγενέτιν CG² (Turn.) 20 ὡς om. S

2 sqq. Deut. 28,1. 2. 7.

ἕτερος ὁ προφήτης τῶν νόμων — ὁδὸν γὰρ οἷα λεωφόρον ἄγουσαν ἐφ'
ὁσιότητα ταύτην ἠπίστατο — τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας ἤλειφε καὶ
συνεκρότει πρὸς κοινωνίαν, παράδειγμα καλὸν ὥσπερ γραφὴν ἀρχέτυπον
52 στηλιτεύσας τὸν ἴδιον βίον. τὰ μὲν οὖν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι γήρως
εἰς ἐπιμέλειαν καὶ κηδεμονίαν ἑνὸς ἑκάστου καὶ πάντων ἀνθρώπων
πεπραγμένα αὐτῷ δεδήλωται πρότερον ἐν δυσὶ | συντάξεσιν, ἃς ἀνέγραψα p. 384 M.
περὶ τοῦ βίου Μωυσέως. ἑνὸς δὲ ἢ δυοῖν ὧν ἐπὶ τελευτῇ κατώρθωσεν
ἄξιόν ἐστιν ἐπιμνησθῆναι· δείγματα γάρ ἐστι τῆς συνεχοῦς καὶ ἀδιαστάτου
καλοκἀγαθίας, ἣν ἀσύγχυτον ἐνεσφραγίσατο τῇ ψυχῇ χαρακτῆρι θείῳ
53 τυπωθείσῃ. ἐπειδὴ γὰρ ἡ προθεσμία τῆς θνητῆς ζωῆς ἔμελλεν αὐτῷ
περατοῦσθαι καὶ λογίοις ἀριδήλοις ἔγνω τὴν ἐνθένδε μετανάστασιν, οὐδένα
τῶν ἄλλων ἢ βασιλέων ἢ ἰδιωτῶν ἐμιμήσατο, οἷς μία σπουδή τε καὶ
εὐχὴ κληρονόμους παῖδας καταλιπεῖν, ἀλλὰ καίτοι πατὴρ γεγονὼς δυοῖν
υἱοῖν οὐδετέρῳ τὴν ἀρχὴν ἀπέλιπεν ἡττηθεὶς εὐνοίας συγγενικῆς καὶ
πάθους φιλοικείου· καίτοι, εἰ καὶ τὰ τῶν τέκνων δι' ὑποψιῶν ἦν, ἀλλ'
ἀδελφιδῶν γοῦν οὐκ ἠπόρει καλῶν κἀγαθῶν, οἳ γέρας ἀρετῆς ἔσχον
54 τὴν ἀνωτάτω ἱερωσύνην. ἀλλ' ἴσως ἢ μεθέλκειν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς θείας
λειτουργίας οὐκ ἐδοκίμασεν ἢ καὶ ὅπερ εἰκὸς ἐνενόησεν, ὅτι ἀμήχανον
τοὺς αὐτοὺς δύνασθαι καλῶς ἀμφοῖν ἐπιτροπεύειν, ἱερωσύνης τε καὶ
βασιλείας, ὧν ἡ μὲν ἐπαγγέλλεται θεοῦ θεραπείαν, ἡ δ' ἀνθρώπων ἐπι-
μέλειαν. ἴσως δὲ καὶ κριτὴν αὐτὸν οὐκ ἠξίωσε γενέσθαι πράγματος

1 προφήτης S: πατὴρ ceteri (v) ἐπ' S 2 ταύτην] αὐτὴν S ὑπ' αὐτὸν SAH^2: ὑφ' αὐτὸν ceteri (v) εἴληφε SH^{1}P ἤλειφεν (εἴληφεν G^2) ἅπαντας transp. CG^2 4 ἐκ τῆς πρώτης F 5 κηδαιμονίαν SC 6 δεδήλωται] λέλεκται S δυσὶ] τρισὶ CG^2 (Mang.) τάξεσιν F 7 τοῦ om. S μωϋσέως SCG^2: μωϋσέος ceteri δὲ SA: δ' ceteri δυεῖν G^1, δευτέρου S 8 ἄξιον ἐστὶν S: ἀναγκαῖον ceteri (v) alt. ἐστὶ S: εἰσὶ ceteri (v) συνεχούσης FG^{2}H^1 ἀδιστάκτου H^{1}P 9 ἀσύγκριτον S ἐνεσφραγίσατο S: ἐπεσφραγίσατο ceteri (v) 11 περατοῦσθαι scripsi: περαιοῦσθαι codd. (περεοῦσθαι S) λόγοις P ἀριδήλοις SCG^2: ἀριδήλως ceteri ἔγνω S: προέγνω ceteri (Turn.) μετανάστασιν SAG^1: μετάστασιν ceteri (Turn.) 12 pr. ἢ om. S 13 ἀπολιπεῖν S δυεῖν G^1 14 υἱοῖν om. S οὐδετέρῳ SG^{1}H^2: θατέρῳ C^{1}G^2, οὐθετέρῳ ceteri ἀπέλειπεν SHP εὐνοίας συγγενικῆς Mang.: εὐνοίας συγγενείας S, εὐνοίᾳ (ἀγάπῃ A) συγγενικῇ ceteri (Turn.) καὶ] ἐκ G^1 15 πάθει φιλοικείῳ A (Turn.) καὶ εἰ transp. CG^2, καὶ om. FG^1 ἀλλ' S: om. ceteri (v) 16 κἀγαθῶν S: καὶ ἀγαθῶν ceteri (v) οἳ καὶ γέρας S 17 καὶ τὴν S ἄνω S 18 ἐδοκήμασεν S: ἐδοκίμαζεν ceteri (v) καὶ om. S εἰκὸς] εἰκὸς ἦν FHP (v) ἐνενόησεν] οὐκ ἐνόησεν S ἀμήχανον τοῦτο CG^2 19 καλῶς S: om. ceteri (v) ἀμφοῖν S: ἄμφω ceteri (v) 21 αὐτὸν CA: αὑτὸν ceteri

μεγάλου· μέγιστον δ' ἐστὶ τὸν εὖ πεφυκότα πρὸς ἀρχὴν δοκιμάσαι καὶ
σχεδὸν θείας δυνάμεως, ᾗ μόνῃ καθορᾶν ἦθος ἀνθρώπου ῥᾴδιον.
(2.) πίστις δὲ σαφεστάτη τοῦ δηλουμένου γένοιτ' ἂν ἥδε. φίλος ἦν 55
αὐτῷ καὶ γνώριμος σχεδὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας γενόμενος, Ἰησοῦς ὄνομα,
οὗ τὴν φιλίαν προὐξένησεν οὐδὲν τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰωθότων, ἀλλ'
ἔρως ὁ οὐράνιος καὶ ἀκήρατος καὶ θεῖος ὄντως, ἐξ οὗ πᾶσαν ἀρετὴν
φύεσθαι συμβέβηκεν· οὗτος ὁμωρόφιος καὶ ὁμοδίαιτος ἦν αὐτῷ, πλὴν
ὁπότε ἐπιθειάσαντι καὶ χρησμῳδουμένῳ προσταχθείη μόνωσις· ὑπηρέτει
μέντοι καὶ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας ἀεὶ διαφερόντως τῷ πλήθει, μόνον οὐχ
ὕπαρχος ὢν καὶ τὰ τῆς ἡγεμονίας συνδιοικῶν. ἀλλὰ καίτοι βάσανον 56
ἀκριβῆ λαβὼν ἐκ μακρῶν χρόνων τῆς ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις καλοκἀγα-
θίας αὐτοῦ καὶ — τὸ ἀναγκαιότατον — εὐνοίας τῆς πρὸς τὸ ἔθνος, οὐδὲ
τοῦτον ᾠήθη χρῆναι καταλιπεῖν διάδοχον, δεδιὼς μή ποτε ψευδοδοξῇ
νομίζων ἀγαθὸν τὸν οὐκ ὄντα πρὸς ἀλήθειαν, ἐπειδὴ τὰ κριτήρια τῆς
ἀνθρωπίνης γνώμης ἀμυδρὰ καὶ ἀβέβαιά πως εἶναι πέφυκεν. ὅθεν οὐ 57
προπιστεύων ἑαυτῷ ποτνιᾶται καὶ καθικετεύει τὸν ἀοράτου ψυχῆς ἔφορον
.385 M. θεόν, ᾧ μόνῳ διάνοιαν ἔξεστιν ἀκριβῶς θεωρεῖν, | ἀριστίνδην ἑλέσθαι τὸν
ἐπιτηδειότατον εἰς ἡγεμονίαν, ὃς οἷα πατὴρ ἐπιμελήσεται τῶν ὑπηκόων·
καὶ τὰς καθαρὰς καὶ ὡς ἂν εἴποι τις τροπικώτερον παρθένους χεῖρας
ἀνατείνας εἰς οὐρανόν φησιν· „ἐπισκεψάσθω κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων 58

1 δ' ἐστὶν S: δ' ὅτι AF, δὲ ὅτι ceteri (v) 1. 2 καὶ σχεδὸν SG^{2}: καὶ om. ceteri (v) 2 καθορᾶ C ἀνθρώπου S: ἀνθρώπων ceteri (v) 3 ἀδηλουμένου F, προκειμένου G^{1}, γενομένου A γένοιτο (om. ἂν) CG^{2} 4 σχεδὸν ἐκ πρώτης S: ἐκ πρώτης σχεδὸν ceteri (v) τοὔνομα S 5 τὴν πρώτην φιλίαν S οὐδὲν] οὐδεὶς S παρὰ] περὶ F τοῖς om. A 6 ἔρως] ὅρος A ὁ οὐράνιος S: ὁ om. ceteri (v) καὶ θεῖος ὄντως S: om. ceteri (v) 7 ὁμωρόφιος S^{1}AFG^{1}: ὁμορόφιος ceteri (Turn.) 8 μόνωσις] μόνος εἰσίῃ S 9 τὰς S: om. ceteri (v) ἀεὶ διαφερόντως τῷ πλήθει S: αἳ τῷ πλήθει διέφερον G^{1}, ἃς τῷ πλήθει διέφερε ceteri (v) μονονουχὶ A, μόνον οὐκ S^{1}, μονονοὺκ $G^{1}G^{2}$ 10 ἡγεμονείας HP, οἰκονομίας A συνδιοικῶν S: διοικῶν ceteri (Turn.) 11 τῶν χρόνων A ἐν ἔργοις S 11. 12 καλοκἀγαθίας αὐτοῦ S: αὐτοῦ καλοκαγαθίας CG^{2}, αὐτοῦ post λόγοις (11) transp. ceteri (v)
12 τὸ ἀναγκαιότατον SCG^{2}: τοῦ ἀναγκαιοτάτου A (coni. Mang.), τῶν ἀναγκαιοτάτων FG^{1}HP 13 διάδοχον SF: om. ceteri (Turn.) δεδειὼς S μή ποτε S: ποτε om. ceteri (v) ψευδοδοξῇ SA: ψευδοδοξεῖ▒ F, ψευδοδοξεῖν CG^{2}HP, ψευδοδοξοίη G^{1} 16 προπιστεύων S$C^{1}G^{2}$: προσπιστεύων ceteri (v) ἀόρατον A
17 θεόν, ᾧ μόνῳ διάνοιαν ἔξεστιν ἀκριβῶς θεωρεῖν S: θεὸν μόνον (μόνον θεὸν F) ᾧ διάνοιαν ἀκριβῶς θεωρεῖν ceteri; θεὸν μόνον, ὃς διάνοιαν ἀκριβῶς θεωρεῖ v 19 ὡς εἶπέ τις S 20 ἀνατείνας εἰς οὐρανοὺς S (οὐρανόν scripsi): εἰς οὐρανὸν ἀνατείνας ceteri (v) φησίν· ἐπισκεψάσθω S: φησίν· ἐπισκεψάσθω δὴ CG^{2}AG^{1}, φησίν· ἐπισκεψάτω δὴ F, φησίν· ἐπισκεψάσθω δή, φησίν HP

20 Num. 27,16. 17.

καὶ πάσης σαρκὸς ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς πληθύος, εἰς ἐπιμέλειαν καὶ προ-
στασίαν ποιμένα ὃς ἀνυπαιτίως ἀφηγήσεται, ἵνα μὴ γένηται σαθρὸν τὸ
59 ἔθνος οἷα ποίμνη σπορὰς ἀγελάρχην οὐκ ἔχουσα.“ καίτοι τίς οὐκ ἂν
κατεπλάγη τῶν τότε τῆς εὐχῆς ἀκούσας, „τί φῄς“ εἰπὼν „ὦ δέσποτα;
οὐκ εἰσὶ μέν σοι γνήσιοι παῖδες, οὐκ εἰσὶ δ᾽ ἀδελφιδοῖ; μάλιστα μὲν
τοῖς υἱοῖς — κληρονόμοι γὰρ οὗτοι φύσει πρῶτοι — κατάλιπε τὴν
60 ἀρχήν, εἰ δ᾽ ἀποδοκιμάζεις, τοῖς γοῦν ἀδελφιδοῖς. εἰ δὲ καὶ τούτους
ἀνεπιτηδείους ὑπείληφας τὸ ἔθνος προκρίνων τῶν συγγενεστάτων καὶ
οἰκειοτάτων, ἀλλ᾽ ἔστι γέ σοι φίλος ἄμεμπτος βάσανον ἀρετῆς τελείας
δεδωκώς σοι τῷ πανσόφῳ· τί δὴ τοῦτον, εἰ μὴ γένους ἀλλὰ καλοκἀγαθίας
61 ἡ αἵρεσίς ἐστιν, οὐκ ἀξιοῖς δοκιμάζειν;“ ἀλλ᾽ ἀποφανεῖται ὅτι „πάντων
μὲν κριτὴν ποιεῖσθαι θέμις θεόν, διαφερόντως δὲ τῶν μεγάλων, ἐν οἷς

1 εἰς om. S 2 ποιμένα scripsi: ποιμένος C^{2}FG^{1}HP (v), ποιούμενος SC^{1}G^{2}A ὃς ἀνυπαιτίως ἀφηγήσεται CG^2 mg F^2, ὃς ἂν ὑπαιτίως ὑφηγήσηται S: om. ceteri σαθρὸν om. S 3 σπορὰς scripsi: ἐπ᾽ ὅρους S, σποράδην ceteri (v) 4 τότε] ποτὲ HP (Turn.) ἐπακούσας HP (v) ὦ S: om. ceteri (Turn.) 5 σοι] σου H^{1}P ἀδελφοί A μὲν S: μέντοι ceteri (v) 6 φύσει S: τῇ φύσει ceteri (v) πρῶτοι S: οἷς CG^2, om. G^1, πρώτοις ceteri (v) κατάλειπε HP 7 ἀδελφοῖς A τούτοις Richt. Tauchn. 9 γέ] δέ F σοι om. G^1 10 δὴ τοῦτον] δῆτ᾽ οὖν S εἰ] ἢ S^1, ἡ S^2, ἡ F^1 11 ἀποφανῆται S (ἀποφανεῖται scripsi): ἀποκρίνεται ceteri (v) ὅτι] ὅταν A 12 κριτὴν] κρίσιν AHP (Turn.) ποιεῖσθαι θέμις θεόν G^1: ποιεῖσθαι θεὸν ἄριστον S, ποιεῖσθαι θέμις (om. θεόν) ceteri (Turn.) θέμις] θέλω P τῶν μεγάλων S: om. ceteri (v)

4 sqq. *Origenes in Num. Homil. XXII 4 (t. X p. 271 Lomm.)* Sed interim videamus Mosis magnificentiam. recessurus de saeculo orat Deum, ut provideat ducem populo. quid agis, o Moses? num quid filii tibi non sunt, Gersom et Eliezer? aut si aliquid de ipsis dubitas, non sunt filii fratris magni et egregii viri? quomodo non oras Deum pro ipsis, ut eos constituat populo duces? sed discant ecclesiarum principes, successores sibi non eos qui consanguinitate generis iuncti sunt nec qui carnis propinquitate sociantur testamento signare . . ., sed referre ad iudicium Dei et non eligere illum, quem humanus commendat affectus, sed Dei iudicio totum de successoris electione permittere. *Isidor. Pelus. lib. III epist. 289 (Migne t. 78 col. 963)* Ἐν πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις ἄγαμαι τὸν θεοφιλῆ Μωυσέα, ἐν τούτῳ δὲ διαφερόντως, ὅτι παντὸς πάθους κρείττων ὢν καὶ τῆς φυσικῆς φιλοστοργίας ἐκράτησε. δύο γὰρ ἔχων υἱοὺς τεχθέντας μὲν παρ᾽ αὐτοῦ, τῆς δὲ πατρῴας ἀρετῆς μὴ γεγονότας ζηλωτάς, οὐδένα αὐτῶν διάδοχον τῆς στρατηγίας ἐχειροτόνησεν, ἀλλὰ τὸν ἀρετῇ μᾶλλον ἢ γένει προήκοντα, τὴν ἀρετὴν προκρίνας τῆς πρὸς τὴν τοῦ καλοῦ διάκρισιν πολλάκις τυφλωττούσης φύσεως· οἱ γὰρ ἐκ πατέρων νομίζοντες δίκαιον εἶναι τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τοὺς παῖδας καταβαίνειν τυφλώττουσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. *Theodoret. Quaest. in Num. 47 (Migne t. 80 col. 397)* θαυμάσαι δὲ ἄξιον τὸν προφήτην, ὅτι καὶ παῖδας ἔχων καὶ ἀδελφὸν καὶ ἀδελφιδοῦν οὐδένα τούτων ἡγεμόνα προὐβάλετο, ἀλλὰ τὸν θεὸν ἤρετο καὶ τὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ ψηφισθέντα κεχειροτόνηκε.

τὸ εὖ γε ἢ χεῖρον μυρίους ὅσους εἰς εὐδαιμονίαν ἤγαγεν ἢ τοὐναντίον
εἰς κακοδαιμονίαν. μεῖζον δ' οὐδὲν ἀρχῆς, ἢ τὰ πόλεων καὶ χωρῶν
ὅσα κατὰ πόλεμον ἢ κατ' εἰρήνην ἐπιτέτραπται· ὡς γὰρ πρὸς εὔπλοιαν
ἀγαθοῦ καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν ἐπιστήμην δεῖ κυβερνήτου, τὸν αὐτὸν
τρόπον καὶ πρὸς εὐνομίαν ὑπηκόων τῶν ἑκασταχοῦ χρεία πανσόφου τινὸς
ἡγεμόνος. σοφίαν δὲ πρεσβυτέραν οὐ μόνον τῆς ἐμῆς γενέσεως ἀλλὰ 62
καὶ τῆς τοῦ κόσμου παντὸς οὖσαν οὔτε θέμις οὔτε δυνατὸν ἄλλῳ τῳ
κρίνειν ἀλλ' ἢ τῷ θεῷ καὶ τοῖς ἀδόλως καὶ καθαρῶς καὶ γνησίως αὐτῆς
ἐρῶσιν. ἐδιδάχθην δ' ἀπ' ἐμαυτοῦ μηδ' ἄλλον τινὰ τῶν ἐπιτηδείων εἶναι 63
δοκούντων εἰς ἀρχὴν δοκιμάσαι. τὴν γοῦν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν
τῶν κοινῶν οὔτ' αὐτὸς ἐθελοντὴς εἱλόμην οὔθ' ὑπ' ἄλλου τινὸς ἀνθρώπων
χειροτονηθεὶς ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ τοῦ θεοῦ χρησμοῖς ἐναργέσι καὶ λογίοις
ἀριδήλοις ἐμφανῶς θεσπίζοντος καὶ προστάττοντος ἄρχειν ἀνεδυόμην
ἱκετεύων καὶ ποτνιώμενος, εἰς τὸ μέγεθος ἀφορῶν τοῦ πράγματος, ἕως,
ἐπειδὴ πολλάκις ἐκέλευε, δείσας ἐπειθάρχησα. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπόν 64
ἐστι μὴ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσιν ἐπακολουθῆσαι καὶ χρησάμενον ὅτ' ἔμελλον
ἄρχειν δοκιμαστῇ θεῷ πάλιν ἐπ' αὐτῷ μόνῳ θέσθαι τὴν χειροτονίαν
p. 386 M. τοῦ διαδόχου, μὴ | συνεφαψαμένης ἀνθρωπίνης γνώμης, ᾗ τὸ εἰκὸς
συγγενέστερόν ἐστι τοῦ ἀληθοῦς, ἄλλως τε καὶ τῆς προστασίας οὐκ ἐπὶ

1 τὸ εὖ τε καὶ τὸ χεῖρον S γε] τε F, om. A ἢ om. G^2, ἢ χεῖρον om. C ἤγαγεν codd.: ἀνήγαγεν v 1. 2 ἢ τοὐναντίον εἰς κακοδαιμονίαν om. in textu S, ἢ τοὐναντίον κακοδαιμονίαν add. mg S (ante ἤγαγεν) 2 εἰς om. (S)C καὶ χωρῶν S: om. ceteri (v) 4 καὶ τὴν γνώμην om. FH^1P, ss. H^2 4. 5 τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ om. S 5 πρὸς δ' εὐνομίαν S ὑπηκόων τῶν ἑκασταχοῦ S: τῶν ἑκασταχοῦ ὑπηκόων A, τῶν ἑκασταχοῦ om. G^1, ὑπηκόων τῶν ἑκάστου ceteri (Turn.) χρεία G^1: om. ceteri (v) 6 γενέσεως] γνώσεως S 7 τῳ om. S 8 ἀλλ' ἢ S: ἀλλ' om. ceteri (v) τῶ θεῶ S: τῷ om. ceteri (v) τοῖς] τοὺς S 9 ἐρῶσιν] ἐρῶντας S δ' om. S ἀφ' ἐμαυτοῦ S^1, ἀπεμοῦ αὐτοῦ C; ὑπ' ἐμαυτοῦ conicio 11 ἐθελοντὴς] ἑκοντὴς S οὔτ' S^1, οὔθ' corr. S^2 ὑπ' ἄλλου τινὸς S: ὑπό τινος ceteri (v) ἀνθρώπου AHP (v) 12 καὶ τοῦ θεοῦ S: om. ceteri (v) εὐαγέσι A λογισμοῖς A 13 θεοῦ ante ἐμφανῶς add. H^2 (v), post ἐμφανῶς add. θεοῦ F, τοῦ θεοῦ G^1 προστάττοντος SCG^2: προστάσσοντος ceteri 14 τῶν πραγμάτων A 15 ἐκέλευε S: ἐκέλευσε ceteri (v) ἐπιθάρχησα S 16 ἐστὶν S: ἦν ceteri (v) ὅτ'] ὅτι S 18 συνεφαπτομένης A 18. 19 ἢ τὸ εἰκὸς συγγενέστερόν ἐστιν S: ἣν εἰκὸς συγγενέστερόν ἐστι FG^2, ἣν εἰκὸς συγγενέστερον εἶναι CAH^1P, ἣν εἰκὸς συγγενεστέραν εἶναι H^2 (v), om. G^1 19 τοῦ ἀληθοῦς SG^2, τοῦ ἀ[illegible]ηθους C: τοῦ ἤθους A, τοῦ ἀήθους FH^1P, γρ. τοῦ εὐήθους mg H^2 (v), om. G^1

6 cf. Prov. Sal. 8,22 sqq.

τῷ τυχόντι ἔθνει γενησομένης, ἀλλὰ πολυανθρωποτάτῳ μὲν τῶν ἁπανταχοῦ πάντων, ἐπάγγελμα δὲ ἐπαγγελλομένῳ μέγιστον, ἱκεσίαν τοῦ ὄντως ὄντος,
65 ὅς ἐστι ποιητὴς τῶν ὅλων καὶ πατήρ; ὅπερ γὰρ ἐκ φιλοσοφίας τῆς δοκιμωτάτης περιγίνεται τοῖς ὁμιληταῖς αὐτῆς, τοῦτο διὰ νόμων καὶ ἐθῶν Ἰουδαίοις, ἐπιστήμη τοῦ ἀνωτάτω καὶ πρεσβυτάτου πάντων αἰτίου, τὸν ἐπὶ τοῖς γενητοῖς θεοῖς πλάνον ἀπωσαμένοις· γενητὸς γὰρ οὐδεὶς ἀληθείᾳ θεός, ἀλλὰ δόξῃ μόνον, τὸ ἀναγκαιότατον ἀφῃρημένος, ἀιδιότητα."

66 (3.) Τοῦτο μὲν δὴ πρῶτον ἐναργέστατον δεῖγμα τῆς πρὸς ἅπαν τὸ ὁμόφυλον αὐτοῦ φιλανθρωπίας καὶ πίστεως· ἕτερον δὲ τοῦ λεχθέντος οὐκ ἀποδέον. ἐπειδὴ γὰρ ἀριστίνδην ὁ φοιτητὴς αὐτοῦ καὶ μιμητὴς τῶν ἀξιεράστων ἠθῶν Ἰησοῦς ἄρχων ἐδοκιμάσθη κριτηρίοις θείοις, οὐχ ὥσπερ ἂν ἕτερος ἐπὶ τῷ μὴ τοὺς υἱοὺς ἢ τοὺς ἀδελφιδοῦς αἱρεθῆναι
67 κατήφησεν, ἀλλὰ ὑποπλησθεὶς ἀλέκτου χαρᾶς, ὅτι μελλήσοι τὸ ἔθνος ἐπιτρόπῳ χρῆσθαι τὰ πάντα ἀρίστῳ — καλὸν γὰρ κἀγαθὸν ἐξ ἀνάγκης ᾔδει τὸν εὐάρεστον θεῷ —, λαβόμενος τῆς τούτου δεξιᾶς καὶ παραγαγὼν αὐτὸν εἰς ἠθροισμένον τὸ πλῆθος, μηδὲν περὶ τῆς αὑτοῦ τελευτῆς εὐλαβηθείς, ἀλλὰ ταῖς ἀρχαίαις εὐφροσύναις νέας ἑτέρας προσειληφὼς οὐ μόνον διὰ μνήμην τῶν πρότερον εὐπαθειῶν, αἷς κατακόρως διὰ παντὸς εἴδους ἀρετῆς ἐνετρύφησεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ μέλλειν ἀθανατίζεσθαι μεταβαλὼν ἐκ φθαρτοῦ βίου εἰς ἄφθαρτον, ἱλαραῖς ὄψεσιν ἐκ

1 τῶν] τὸ F^1, τῶ F^2G^2 ἁπανταχοῦ S: πανταχοῦ CG^2AF, πανταχῆ G^1, ἁπανταχῆ HP (v) 2 δ' A ἐπαγγελλομένου S ἱκεσίαν om. S ὄντος ὄντως transp. G^2HP 3. 4 τῆς δοκιμωτάτοις (sic) A 4 τοῦτο S: τοῦτο καὶ ceteri (v) διὰ] ἐκ G^2 ἠθῶν S, ἐθνῶν L (Turn.) 5 ἀνωτάτω AP: ἀνωτάτου ceteri αἰτίου S: om. ceteri (v) τὸν] τῶν H^1P 6 γενητοῖς] θνητοῖς A ἀπωσαμένους C γεννητὸς A ἀληθείας FG^1HP 7 δόξης FG^1HP μόνη A ἀφαιρημένος S^1 (corr. S^2), ἀφῃρημένη A, ἀφῃρημένου FHP 8 ἐνεργέστατον S 9 πίστεως S: πίστεως ἔργον ceteri (v) 10 ἀριστίνδην S: ἄριστος ὢν ceteri (v) 11 Ἰησοῦς] ἰωσούας G^2 ἄρχειν A 12 ἕτερος S: ἔνιοι ceteri (v) ἐπὶ τῷ] ἐπεὶ S μὴ ante αἱρεθῆναι transp. A ἢ] μὴ S ἀδελφιδοῦς SG^1: ἀδελφοὺς ceteri (v) 13 κατήφησεν] κατηφίησεν S^2, ἀνιαρόν τί φησιν A post κατήφησε add. Μωυσῆς codd. (v), omisi cum S ἀλλὰ S: ἀλλ' ceteri ἀλήκτου SG^2, ἀνέκτου Richt. μέλλει A 14 χρήσασθαι A τὰ πάντα] τῶ πάντ' A ἄριστα S κἀγαθὸν S: καὶ ἀγαθὸν ceteri 14. 15 εἴδη (corr. ex ᾔδη) ἐξ ἀνάγκης transp. S 15 καὶ παραγαγὼν G^1: παράγει μὲν S (Mang.), παράγει μὲν καὶ παραγαγὼν ceteri (Turn.) 16 μηδὲ A αὐτοῦ G^1H^1P, ἑαυτοῦ A 17 οὐ μόνον — ἱλαραῖς ὄψεσιν (20) S: om. ceteri (Turn.) 18 μνήμην scripsi: μνήμης S 19 ἀλλὰ καὶ S: καὶ om. Mang. 20 post βίου ras. 2—3 litt. in S εἰς] πρὸς conicio

15sqq. Num. 27,22. 23.

τῆς κατὰ ψυχὴν εὐθυμίας φαιδρὸς καὶ γεγηθώς φησιν· „ἐμοὶ μὲν ἀπαλ- 68
λάττεσθαι καιρὸς ἤδη τῆς ἐν σώματι ζωῆς· ὁ δὲ τῆς ὑμετέρας ἐπι-
τροπῆς διάδοχος οὗτός ἐστιν αἱρεθεὶς ὑπὸ θεοῦ“· καὶ τὰ χρησθέντα
λόγια τῆς δοκιμασίας εὐθὺς ἐπεῖπεν, οἷς ἐπίστευσαν. καὶ πρὸς τὸν 69
Ἰησοῦν ἀποβλέψας ἀνδραγαθίζεσθαι παραινεῖ καὶ σφόδρα ἰσχύειν ἐν ταῖς
εὐβουλίαις, ἀγαθὰς μὲν γνώμας εἰσηγούμενον, ἀνενδότοις δὲ καὶ ἐρρω-
μένοις λογισμοῖς τὰ γνωσθέντα καλῶς τελειοῦντα. καὶ ταῦτ' ἔλεγεν ἴσως
οὐ δεομένῳ παραινέσεως, ἀλλὰ τὸ φιλάλληλον καὶ φιλοεθνὲς πάθος οὐ
στέγων, ὑφ' οὗ τρόπον τινὰ κεντριζόμενος ἃ συνοίσειν ἐνόμιζεν ἀπεγύμνου.
ἦν δὲ καὶ χρησμὸς αὐτῷ παρακαλέσαι τὸν διάδοχον καὶ εὐθαρσέστατον 70
ἀπεργάσασθαι πρὸς τὴν τοῦ ἔθνους ἐπιμέλειαν, τὸ βάρος μὴ καταδείσαντα
.387 M. τῆς ἀρχῆς, ἵνα τοῖς ἔπειτα γένηται κανὼν καὶ νόμος | ἅπασιν ἡγεμόσι
πρὸς ἀρχέτυπον παράδειγμα Μωυσῆν ἀποβλέπουσι καὶ μηδεὶς φθονῇ
βουλευμάτων ἀγαθῶν τοῖς διαδόχοις, ἀλλ' ὑποθήκαις καὶ παραινέσεσι
τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀλείφωσι καὶ συγκροτῶσι. δύναται γὰρ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ 71
παραίνεσις ἀναπεπτωκότας ταῖς γνώμαις ἐγεῖραι καὶ διάρασα εἰς ὕψος
ἐπάνω τῶν καιρῶν καὶ τῶν πραγμάτων ἱδρύσασθαι φρόνημα γενναῖον
καὶ ἀκατάπληκτον ἐνθεῖσα. τὰ δὲ ἁρμόττοντα τοῖς τε ὑπηκόοις καὶ τῷ 72
κληρονόμῳ τῆς ἡγεμονίας διαλεχθεὶς ἄρχεται τὸν θεὸν ὑμνεῖν μετ' ᾠδῆς,
τελευταίαν αὐτῷ βίου τοῦ μετὰ σώματος εὐχαριστίαν ἀποδιδούς, ἀνθ'
ὧν ἀπὸ γενέσεως ἄχρι γήρως καιναῖς καὶ οὐ ταῖς ἐν ἔθει χάρισιν
εὐηργετεῖτο· καὶ συναγαγὼν ἄθροισμα θεῖον, τὰ στοιχεῖα τοῦ παντὸς 73

1 εὐθυμίας S: προθυμίας ceteri (Turn.) φαιδρῶς G^2 2 ὑμετέρας SH^2, ὑμ. ex ἡμ. corr. A: ἡμετέρας ceteri (v) 3 τοῦ θεοῦ AFG^1 4 εὐθὺς om. A ἐπεῖπεν S: ἐξεῖπεν ceteri (v) οἷς ἐπίστευσαν om. S ἐπίστευσε A 5 Ἰησοῦν] ἰωσοῦα G^2 ἀνδραγαθήσεσθαι A 6 εὐβουλίαις] ἐπιβουλαῖς S ἀνενδυάστοις CG^2 7 τελειοῦν G^2 8 φιλοεθνὲς] φιλόθεον ἐς S, φιλοχενὲς A 10 alt. καὶ S: om. ceteri (Turn.) 11 τοῦ om. F^1 12 ἅπασι τοῖς ἡγεμόσι S 13 ἀρχέτυπον παράδειγμα S: ἀρχέτυπον om. ceteri (v) ἀποβλέποντες S 14 βουλημάτων G^2FHP ἀλλὰ A 15 αὐτῶν CG^2G^1 (v) ἀλείφωσιν καὶ συγκροτῶσιν S 16 διάρασα SCG^2: διᾶραι ceteri (v) 17 καὶ ἐπάνω AG^1 pr. τῶν] τε H^2 (v) καὶ τῶν S: τῶν om. ceteri (v) 18 ἐνθεῖσα καὶ ἀκατάπληκτον transp. A ἐνθεὶς HP δὲ SA: γοῦν F (Mang.), τε ceteri (Turn.) τε om. CG^2 20 βίου S: τοῦ βίου ceteri (v) 21 γενέσεως S: γεννήσεως ceteri (Turn.) κεναῖς F οὐ S: οὐχὶ ceteri (v) 22 εὐηργετεῖτο C, εὐεργετεῖτο S (η ss. S^2): εὐηργέτητο ceteri (v)

5 Deut. 31,7. 23. 19sqq. Deut. 31,30sqq.

καὶ τὰ συνεκτικώτατα μέρη τοῦ κόσμου, γῆν τε καὶ οὐρανόν, τὴν μὲν
θνητῶν ἑστίαν, τὸν δὲ ἀθανάτων οἶκον, ἐν μέσοις τὰς ὑμνῳδίας ἐποιεῖτο
74 διὰ παντὸς ἁρμονίας καὶ συμφωνίας εἴδους, ἵνα κατακούσωσιν ἄνθρωποί
τε καὶ ἄγγελοι λειτουργοί, οἱ μὲν ὡς γνώριμοι, πρὸς τὴν τῆς ὁμοίας
εὐχαρίστου διαθέσεως διδασκαλίαν, οἱ δ' ὡς ἔφοροι θεασάμενοι κατὰ
τὴν σφῶν ἐμπειρίαν, μή τι τῆς ᾠδῆς ἐκμελές, καὶ ἅμα διαπιστοῦντες,
εἴ τις ἄνθρωπος ὢν ἐνδεδεμένος σώματι φθαρτῷ δύναται τὸν αὐτὸν
τρόπον ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ τῶν ἄλλων ἀστέρων πανιέρῳ χορῷ
μεμουσῶσθαι τὴν ψυχὴν πρὸς τὸ θεῖον ὄργανον, τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν
75 σύμπαντα κόσμον, ἁρμοσάμενος. ταχθεὶς δ' ἐν τοῖς κατὰ τὸν αἰθέρα
χορευταῖς ὁ ἱεροφάντης ἀνεκεράσατο ταῖς πρὸς θεὸν εὐχαρίστοις ὑμνῳδίαις
τὰ γνήσια πάθη τῆς πρὸς τὸ ἔθνος εὐνοίας, ἐν οἷς ἦσαν ἔλεγχοι παλαιῶν
ἁμαρτημάτων, αἱ πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν νουθεσίαι καὶ σωφρονισμοί,
παραινέσεις αἱ πρὸς τὰ μέλλοντα διὰ χρηστῶν ἐλπίδων, αἷς ἐπακολουθεῖν
ἀναγκαῖον αἴσια τέλη.
76 (4.) Ὡς δ' ἐτέλεσε τὰς χορείας ὁσιότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ τρόπον
τινὰ συνυφασμένας, ἤρξατο μεταβάλλειν ἐκ θνητῆς ζωῆς εἰς ἀθάνατον
βίον κἀκ τοῦ κατ' ὀλίγον συνῃσθάνετο τῆς τῶν ἐξ ὧν συνεκέκρατο δια-
ζεύξεως, τοῦ μὲν σώματος ὀστρέου | δίκην ⟨περιπεφυκότος⟩ περιαιρουμένου, p. 38[illegible]
τῆς δὲ ψυχῆς ἀπογυμνουμένης καὶ τὴν κατὰ φύσιν ἐνθένδε ποθούσης

---

1 μέρη τοῦ κόσμου S: τοῦ κόσμου μέρη ceteri (v) τε S: om. ceteri (v)
2 τὸν] τῶν C¹F¹ ἐν μέσοις τὰς S: om. ceteri (Turn.); τὰς om. Mang.
3 ἵνα κατακούσωσιν S: ἣν κατακούουσιν ceteri (v) 4 τε om. SC ἄγγελοι λειτουργοί] θεοί S γνώριμα F ὁμοίας codd.: ὁμοίως Mang.
5 εὐχαριστίαν F θεώμενοι G¹; θεασόμενοι v 5. 6 θεασάμενοι κατὰ τὴν σφῶν ἐμπειρίαν S: κ. τ. σ. ἐ. θ. ceteri (v) 6 τὴν τῶν σφῶν H¹P; σοφῶν (pro σφῶν) Turn. ἐμπορίαν G², ἐνέργειαν A ἀμελές A 7 ἐνδεδεμένος S: δεδεμένος ceteri (v) δύναται τὸν αὐτὸν] δυνατόν ἐστιν αὐτῷ τὸν ὅμοιον HP (Turn.) 8 τῷ SG¹H²: om. ceteri ἄστρων S τῷ πανιέρῳ A, πανιέρῳ om. HP (Turn.) 9 τὸν οὐρανὸν om. F 10 δὲ A αἰθέρα SC: ἀέρα ceteri 11 ἱεροφάντης] ἱεράρχης F θεὸν SAG²: τὸν θεὸν ceteri (v) 12 τὰ—εὐνοίας om. in textu S, add. mg S ἔθος F 13 αἱ om. G¹ 14 αἱ om. HP τὸν μέλλοντα coni. Mang. 15. 16 αἴσια τέλη. ὡς δ' SCG² (δὲ S): τελείως δὲ (om. αἴσια) A, αἴσια. τελείως δὲ FG¹HP 16 ἐτέλεσε CG²: τελέσας AG¹HP, καὶ τελέσας F, ἐτέλεσε τὰς om. S ὁσιότητα F 17 συνυφασμέναις S εἰς] πρὸς S
18 κἀκ S: καὶ ἐκ ceteri τοῦ] τῆς FG²H¹P τῆς τῶν scripsi: τῶν F (Mang.), τῆς ceteri (Turn.) ἐξ ὧν] ἐκ τῶν S συγκέκριτο S 19 ὀστρέου SG² (coni. Mang.): ὀστέου ceteri περιπεφυκότος addidi (cf. *de Iosepho* § 71) περιαιρούμενος G², περαιουμένου A, ἀναιρουμένου F 20 τὴν] τῆς SA post φύσιν add. τοῦ σώματος ζωῆς A ποθούσης ἐνθένδε transp. H (v), ἐνθένδε μετανάστασιν ποθούσης A

μετανάστασιν. εἶθ' ἑτοιμασάμενος τὰ πρὸς ἔξοδον οὐ πρότερον ἐστείλατο 77
τὴν ἀποικίαν ἢ τὰς τοῦ ἔθνους φυλὰς ἁπάσας εὐχαῖς ἐναρμονίοις [ἀριθμῷ
δώδεκα] γεραῖραι διὰ τῆς τῶν φυλαρχῶν κατακλήσεως· ἃς ὅτι τελεσ-
φορηθήσονται πιστευτέον· ὅ τε γὰρ εὐξάμενος θεοφιλὴς ὅ τε θεὸς
φιλάνθρωπος ὑπὲρ ὧν τε αἱ αἰτήσεις εὐπατρίδαι καὶ εὐγενεῖς τὴν ἀνωτάτω
τεταγμένοι τάξιν, ὑπὸ στρατάρχῃ τῷ ποιητῇ πάντων καὶ πατρί. [αἰτήσεις 78
δ' ἦσαν αἱ τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν, οὐ μόνον ἐν τῷ θνητῷ ὅπως
ὑπάρχωσιν αὐτοῖς βίῳ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπὰν ἄνετος τοῦ τῆς σαρκὸς
δεσμοῦ γένηται ἡ ψυχή.] μόνος γὰρ Μωυσῆς τὴν πρὸς τὰ θεῖα, ὡς 79
ἔοικεν, ἐξ ἀρχῆς τὸ σύμπαν ἔθνος ὑπολαβὼν ἔχειν ἀναγκαιοτάτην
συγγένειαν, πολὺ γνησιωτέραν τῆς ἀφ' αἵματος, πάντων ἀγαθῶν ὧν δὴ
ἀνθρωπίνη φύσις χωρεῖ κληρονόμον ἀπέφηνεν, ἃ μὲν αὐτὸς εἶχεν, ἐξ
ἑτοίμου διδούς, ἃ δὲ μὴ κέκτητο, τὸν θεὸν ἱκετεύων παρασχεῖν, εἰδὼς
τὰς τῶν χαρίτων αὐτοῦ πηγὰς ἀενάους μὲν οὔσας, οὐ πᾶσι δ' ἀνειμένας,
ἀλλὰ μόνοις ἱκέταις· ἱκέται δ' εἰσὶν οἱ καλοκἀγαθίας ἐρῶντες, οἷς ἀρύτεσθαι
θέμις ἀπὸ τῶν ἱερωτάτων πηγῶν διψῶσι σοφίας.

(5.) Τὰ μὲν οὖν δείγματα τῆς τοῦ νομοθέτου φιλανθρωπίας καὶ 80
κοινωνίας, ᾗ ἐχρήσατο καὶ δι' εὐμοιρίαν φύσεως ἀγαθῆς κἀκ τῆς τῶν
ἱερῶν λογίων ὑφηγήσεως, μεμήνυται. λεκτέον δὲ ἃ καὶ τοῖς ἔπειτα
διετάξατο, εἰ καὶ μὴ πάντα — οὐ γὰρ ῥᾴδιον —, τὰ γοῦν ἀγχίσπορα
καὶ ἐγγυτάτω τῶν ἐκείνου βουλευμάτων. τὸ γὰρ ἐπιεικὲς καὶ ἥμερον 81
οὐκ ἐν ταῖς πρὸς ἀνθρώπους αὐτὸ μόνον ἱδρύεται κοινωνίαις, ἀλλ' ἐπι-

1 μετάστασιν HP (v) εἶτ' SH (v) τὰ om. A 2 τὴν] τὰ πρὸς S κατοικίαν H ἀριθμῷ] τὸν ἀριθμὸν S 2. 3 ἀριθμῷ δώδεκα seclusi 3 τῶν om. F φυλάρχων AH^{1}P κατακλίσεως CG^2 ἃς] αἳ A 4 πιστεύω A ὅ τε θεὸς SCG^{2}G^1: ὁ δὲ θεὸς AFHP (v) 5 ὑπὲρ ὧν τε S: ὑπὲρ ὧν CH^{1}P, ὑπὲρ δὲ ὧν G^{1}H^2 (v), καὶ ὑπὲρ ὧν AG^2, οὗπερ (sic) F 6 verba αἰτήσεις — ἡ ψυχή (9) om. S nec Philonea esse existimo 7 ὅπως] ὅταν A 8 ὑπαρχθῶσιν (sic) CG^2 αὐτοῖς FG^{1}H^2: αὐτῷ CG^{2}H^{1}P, τῷ A 9 μωσῆς γὰρ μόνος transp. F Μωυσῆς — θεῖα om. S 10 ἔχειν S: ἕξειν ceteri (v) 11 τῆς] τῶν F δὴ S: ἡ ceteri (v) 12 ἀπέφαινεν S, ἀπέφανεν AH^{1}P εἶχεν S: ἔσχεν ceteri (v) 13 κέκτητο S: ἐκέκτητο ceteri (v) 14 πηγὰς ἀεννάους S: ἀεννάους (ἀενάους C) πηγὰς ceteri (v) μὲν οὔσας S: μενούσας ceteri 15 οἰκέταις· οἰκέται A ἀρύτεσθαι G^1, ἀρύττεσθαι CAH^{1}P: ἀρύεσθαι SFG^{2}H^2 (v) 17 τὰ — φύσεως (18) om. F φιλανθρωπίας] σοφίας A 17. 18 καὶ κοινωνίας S: om. ceteri (v) 18 ᾗ A: οἷς ceteri (v) καὶ δι' S: καὶ AG^{2}HP, κατ' G^1, πρὸς C (v) εὐμοιρίας AH^{1}P 19 λογίων S: βιβλίων A, βίβλων ceteri (v) δ' F 20 εἰ καὶ CAG^2: καὶ εἰ ceteri (v) 21 γὰρ] γοῦν CAG^2 22 αὐτὸ CG^2: αὐτῷ ceteri (Turn.) ἱδρύεται S: ἵδρυται ceteri (Turn.)

2 sq. Deut. cap. 33.

δαψιλευόμενος ἀναχεῖ πλουσίως αὐτὸ καὶ τείνει πρός τε τὰς τῶν ἀλόγων
ζῴων φύσεις καὶ πρὸς τὰς τῶν ἡμέρων δένδρων ἰδέας. ἃ δὲ περὶ
ἑκάστων ἐνομοθέτησε, λεκτέον ἐν μέρει τὴν ἀρχὴν ποιησάμενον ἀπ᾽
ἀνθρώπων.
82 (6.) Ἀπαγορεύει τοίνυν ἀδελφῷ δανείζειν, ἀδελφὸν ὀνομάζων οὐ
μόνον τὸν ἐκ τῶν αὐτῶν φύντα γονέων, ἀλλὰ καὶ ὃς ἂν ἀστὸς καὶ
ὁμόφυλος ᾖ, τόκους ἐπὶ χρήμασιν οὐ δικαιῶν ἐκλέγειν ὡς ἀπὸ θρεμμά-
83 των ἔγγονα. καὶ προτρέπει μὴ διὰ τοῦτ᾽ ἀναδύεσθαι καὶ συμβάλλειν
ὀκνηρότερον, ἀλλ᾽ ἀνειμέναις χερσὶ καὶ γνώμαις μάλιστα μὲν χαρίζεσθαι
τοῖς δεομένοις, λογιζομένους ὅτι καὶ ἡ χάρις τρόπον τινὰ δάνειόν ἐστιν,
ἀποδοθησόμενον ἐν καιρῷ βελτίονι ⟨ἄνευ⟩ ἀνάγκης | ἑκουσίῳ διαθέσει p. 3[illegible]
τοῦ λαβόντος, εἰ δὲ μὴ βούλοιντο δωρεῖσθαι, κιχράναι γοῦν ἑτοιμότατα
84 καὶ προθυμότατα, μηδὲν ἔξω τῶν ἀρχαίων ἀποληψομένους. οὕτως γὰρ
οὔθ᾽ οἱ πένητες ἔμελλον ἀπορώτεροι γίνεσθαι, πλείονα ὧν ἔλαβον εἰσφέρειν
ἀναγκαζόμενοι, οὔθ᾽ οἱ συμβάλλοντες ἀδικεῖσθαι, ἃ προήκαντο μόνα
κομιζόμενοι· καίτοι γε οὐ μόνα· σὺν γὰρ τοῖς ἀρχαίοις ἀντὶ τόκων οὓς

---

1 ἀναχεῖ Mang.: ἀνάχει S, ἀνέχει ceteri αὐτὸν G²H¹, αὐτὸν G¹P, ἑαυτὸν A τε] γε AG¹HP (Turn.) τῶν om. S 2 δένδρων ἰδέας SA (εἰδέας S): ἰδέας δένδρων ceteri (v) ἃ δὲ — ἀνθρώπων (4) om. F 3 ποιησάμενον CG²: ποιησάμενος AG¹H¹P, ποιησαμένοις SH²; ποιησαμένους v ἀπὸ S 5 tit. περὶ τοῦ μὴ δεῖν τόκον ἀπαιτεῖν ἀδελφόν add. S mg G² 6 τὸν] τὴν Richt. Tauchn. γονέων om. S ὃς] ὡς G², οἷος A ἀστὸς] αὐτὸς F 6. 7 καὶ ὁμόφυλος S: ἢ ὁμόφυλος ceteri (v) 7 ᾖ] ἢ F post τόκους add. γὰρ G¹ δικαιῶν Mang. (Clem. Al.): δικαίων G², δίκαιον ceteri ἐκλέγειν] ἀμέλγειν mg H 8 τοῦτ᾽ S: τοῦτο ceteri 10 δάνειον] δαιμόνιον S ἐστιν S: om. ceteri (v) 11 ἄνευ add. Mang. 12 δὲ om. F μὴ S: καὶ μὴ ceteri (sic Turn. Mang., μὴ om. Richt. Tauchn.) βούλοιντο G¹: βούλωνται S, βούλητο G², βούλοιτο ceteri 13 ἀποληψόμενος A οὕτως SCG²: οὕτω ceteri 14 ἀπορώτεροι S: ἀπορώτατοι ceteri (v) γίνεσθαι FG¹P 15 συμβάλλοντες SCG²: συμβαλόντες ceteri (v) προήκαντο S: προσῆκε ceteri (Turn.) μόνα — κοινωνίαν (289,2) S: om. ceteri (Turn.)

---

5 Exod. 22,25. Lev. 25,36. 37. Deut. 23,19. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 266.*
5 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 473 P.* περί τε τῆς μεταδόσεως καὶ κοινωνίας πολλῶν ὄντων ἀπόχρη μόνον τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ὁ νόμος ἀπαγορεύει ἀδελφῷ δανείζειν, ἀδελφὸν ὀνομάζων οὐ μόνον τὸν ἐκ τῶν αὐτῶν φύντα γονέων, ἀλλὰ καὶ ὃς ἂν ὁμόφυλος ᾖ, ὁμογνώμων τε καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου κεκοινωνηκώς, οὐ δικαιῶν ἐκλέγειν τόκους ἐπὶ χρήμασιν, ἀλλὰ ἀνειμέναις χερσὶ καὶ γνώμαις χαρίζεσθαι τοῖς δεομένοις· θεὸς γὰρ ὁ κτίστης τοιᾶσδε χάριτος· ἤδη δὲ ὁ μεταδοτικὸς καὶ τόκους ἀξιολόγους λαμβάνει τὰ τιμιώτατα τῶν ἐν ἀνθρώποις, ἡμερότητα, χρηστότητα, μεγαλόνοιαν, εὐφημίαν, εὔκλειαν.

λαβεῖν οὐκ ἠξίωσαν ἐπεισφέρονται τὰ κάλλιστα καὶ τιμιώτατα τῶν ἐν
ἀνθρώποις, ἡμερότητα, κοινωνίαν, χρηστότητα, μεγαλόνοιαν, εὐφημίαν,
εὔκλειαν· οἷς τίς κτῆσις ἐφάμιλλος; ἀπορώτατος μὲν οὖν καὶ ὁ μέγας 85
βασιλεὺς ἀναφανεῖται κατὰ σύγκρισιν μιᾶς ἀρετῆς· τοῦ μὲν γὰρ ὁ πλοῦτος
ἄψυχος ἐν ταμείοις καὶ μυχοῖς γῆς κατορωρυγμένος, ἀρετῆς δ' ἐν ψυχῆς
τῷ ἡγεμονικῷ· μεταποιεῖται δὲ αὐτοῦ καὶ τὸ καθαρώτατον τῆς οὐσίας,
οὐρανός, καὶ ὁ γεννητὴς τῶν συμπάντων θεός. ἔτι τοίνυν τὴν ὀβολο-
στατῶν καὶ τοκογλύφων εὔπορον ἀπορίαν ἐν λόγῳ θετέον τῶν πολυχρύσων
δοκούντων εἶναι βασιλέων οὐδ' ὄναρ ἑωρακότων τὸν βλέποντα πλοῦτον;
εἰσὶ δ' οἳ τοσαύτῃ κέχρηνται μοχθηρίας ὑπερβολῇ, ὥστε οὐκ ἔχοντες 86
ἀργύριον τροφὰς δανείζουσιν ὡς πλείους ὧν ἔδοσαν αὖθις κομιζόμενοι.
ταχὺ γ' ἂν οὗτοι μεταιτοῦσιν ἔρανον παράσχοιεν λιμὸν ἐν εὐθηνίᾳ καὶ
εὐετηρίᾳ κατασκευάζοντες καὶ τὴν ἀθλίων ἀνθρώπων γαστρὸς ἔνδειαν
προσοδευόμενοι καὶ μόνον οὐκ ἐπὶ τρυτάνης ἱστάντες σιτία καὶ ποτά, μὴ
καθέλκῃ ῥοπῇ. τοῖς οὖν μεθέξουσι τῆς καθ' αὑτὸν ἱερᾶς πολιτείας 87
ἀναγκαίως παραγγέλλει τὰς ἰδέας τῶν τοιούτων πόρων ἐκτρέπεσθαι·
δουλοπρεποῦς γὰρ καὶ σφόδρα ἀνελευθέρου ψυχῆς τὰ ἐπιτηδεύματα
μεταβεβληκυίας εἰς ἀγριότητα καὶ θηρίων φύσιν.

---

1 ἐπεισφέρονται om. v (ἔλαβον supplere voluit Mang.) 2 ἡμερότητα, κοινωνίαν om. v 3 οἷς τίς S: ἧς C, εἰς G^2, ὧν ceteri (Turn.) κτήσεις G^2 ἐφάμιλλος om. in lac. G^1 post ἐφάμιλλος add. οὐδεμία A ἀπορώτατος] προορώτατος F^1G^2, πραώτατος H^1P, πενιχρότατος A 4 ἀναφανεῖται S: ἀναφαίνεται ceteri (v) 5 μυχοῖς γῆς SHP: γῆς μυχοῖς $CAFG^1$, γῆν μυχοῖς G^2 ἀρετῆς δ' S: τῆς δὲ ceteri (Turn.; τῆς δὲ ἀρετῆς Mang.) 6 δὲ SG^1: δ' AH, δι' CFG^2P 7 γενητὴς HP, γεννέτης S^2 τῆς τῶν συμπάντων οὐσίας θεός A τοίνυν] νῦν CG^2 8 ἄπορον εὐπορίαν A ἐν λόγω θετέον S: λόγω θετέον CG^2 (v), λογοθετέον FG^1HP, λογιστεύει A τῶν S: om. ceteri (v) 9 τὸν S: om. ceteri (Turn.) βλέποντα] μέλλοντα S 10 ὥστ' A 11 ἔδοσαν] ἔλαβον S κομιζόμενοι CFG^2H^1P: κομισόμενοι SAG^1H^2 (v); κομιούμενοι conicio 12 ταχὺ] τάχα coni. Mang. γ' ἂν $SCFG^1$: γὰρ AG^2, γοῦν HP (v) ὡς ἔρανον A ἐν om. F 12. 13 ἐν εὐετηρία καὶ ἐν εὐθηνία S 13 τὴν S: τῶν A, τῆς ceteri (v) ἄθλων F, ἀθλίας HP (Turn.) 14 pr. καὶ S: om. ceteri (v) μόνον οὐ γὰρ F σιτία om. G^2 alt. καὶ] ὡς A, τοῦ G^1 ποτά S: om. ceteri (v) 14. 15 μὴ καθέλκη ῥοπῇ S: μὴ καθέλκειν ῥοπὴν (πλάστιγγος add. A) ceteri (v) 15 καθ' αὑτὸν S: κατ' αὐτὸν ceteri (v) ἱερᾶς πολιτείας SF^2: πολιτείας ἱερᾶς ceteri (v) 16 ἀναγκαῖον F εἰδέας S πόρων] σπόρων F, παρ' ὧν S 18 μεταβεβληκυίας S: μεταβεβληκότας FG^2H^1P, μεταβεβληκότα A, μεταβεβληκότος C, μεταβεβληκέναι G^1, μεταβεβηκυίας H^2 (Turn.) θηρίων] θήρειον coni. Mang.

88 (7.) Ἕν τι τῶν εἰς φιλανθρωπίαν τεινόντων παράγγελμα κἀκεῖνο διατάττεται, μισθὸν πένητος αὐθημερὸν ἀποδιδόναι, οὐ μόνον ὅτι τὴν χρείαν ἐφ' ἣν παρελήφθη παρασχόντα δίκαιον ἦν τὸν ἐπὶ τῇ ὑπηρεσίᾳ μισθὸν ἀνυπερθέτως ἀπολαβεῖν, ἀλλ' ὅτι καί, ὡς εἶπόν τινες, ἐφημερόβιος ὢν ὁ χειροτέχνης ἢ ἀχθοφόρος, ὅλῳ τῷ σώματι κακοπαθῶν ὑποζυγίου τρόπον, ἐπὶ τῷ μισθῷ τέθειται τὴν ἐλπίδα· ὃν εἰ μὲν εὐθὺς κομίσαιτο, γήθει καὶ ῥώννυται πρὸς τὴν ἐπιοῦσαν προθυμίᾳ διπλασίονι ἐργασόμενος, εἰ δὲ μὴ κομίσαιτο, πρὸς τῷ σφόδρα ἄχθεσθαι καὶ τοὺς τόνους ὑπὸ λύπης ἐκλυθεὶς ἀναπέπτωκεν, ὡς ἀδυνατεῖν πρὸς τὰ ἐν ἔθει τῶν ἔργων ἀπαντᾶν.

89 (8.) | Ἔτι φησί· δανειστὴς μὴ ἐπεισίτω χρεωστῶν οἰκίαις ἐνέχυρόν p. 3[illegible]
τι καὶ ῥύσιον ἐπὶ τῷ δανείῳ μετὰ βίας ληψόμενος, ἀλλ' ἐν προθύροις ἔξω παρεστὼς ἀναμενέτω κελεύων ἡσυχῇ προφέρειν. οἱ δέ, ἂν ἔχωσι, μὴ ἀναδυέσθωσαν, εἴ γε ἁρμόττει τὸν μὲν μὴ τῷ δύνασθαι καταχρῆσθαι πρὸς τὸ αὐθαδέστερον ἐφ' ὕβρει τῶν δανεισαμένων, τοὺς δὲ πρὸς ὑπόμνησιν τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἀποδόσεως ἄξια παρέχειν ἐνέχυρα.

---

1 tit. περὶ μισθοῦ πένητος add. S mg G² ἕν τι S: ἔτι ceteri (v) τεινόντων] ὄντων S παράγγελμα] παράδειγμα A 2 διατάττεται S: διατέτακται ceteri (v) τὴν om. G² 3 ἐφ' ἣν SC¹G²: ἐφ' ᾗ ceteri (v) παρασχόντα δίκαιον SCG²: δίκαιον παρασχόντα ceteri 4 λαβεῖν A ἐφημερόβιος S: ἐφήμερος ceteri (v) 6 μὲν] μὴ FG¹ εὐθὺς] ταχὺ S 7 γηθεῖ fortasse scribendum γήθει—κομίσαιτο (8) om. FG¹ καὶ ῥώννυται S: χαίρων νῦν τε (μὲν HP) καὶ ceteri (v) διπλασίονι S: om. ceteri (Turn.); διπλάσιον Mang. ἐργασόμενος S: ἐργαζόμενος ceteri (Turn.) 8 τῷ] τὸ SG²H τοὺς τόνους SC: πρὸς πόνους A,
το
τόνους ceteri 11 ἐπεισίτω S² (ἐπισίτω S¹), ἐπεισίτω A: εἰσίτω F² (v), αἰτείτω CG²F¹G¹, αἰτήτω HP, ἐπιστῇ Clem. Al., unde ἐπιστήτω coni. Wendl. οἰκίαις codd.: οἰκίας v ἐνέχειρον F¹ 12 τι S: om. ceteri (Turn.) ῥύσιον S: χρῆσιν G¹, χρυσὸν ceteri (Turn.) ἐπὶ τῷ δανείῳ om. S ἐν προθύροις] ἐπὶ θύραις S 13 παρεστὼς A: προεστὼς FG¹G²HP (v), ἑστὼς SC κελεῦον A προσφέρειν S²F οἱ] οἵ codd. δὲ S: δ' ceteri 14 ἀναδυέσθωσαν Wendl. (cf. Clem. Al.): ἀναδυέτωσαν codd. (v) εἴ γε SCG²: εἶτ' H, εἶθ' AFP, εἴπερ G¹ ἁρμόττειν F τὸν] τῶ G¹ τῶ μὴ transp. S 16 παρέχειν S: παρασχεῖν ceteri (v)

---

2 Lev. 19,13. Deut. 24,14. 15. cf. *Ioseph. Ant. Iud IV* § 288. 2 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 473 P.* ἆρ' οὐ δοκεῖ σοι φιλανθρωπίας εἶναι τὸ παράγγελμα τοῦτο ὥσπερ κἀκεῖνο, μισθὸν πένητος αὐθημερὸν ἀποδιδόναι; ἀνυπερθέτως δεῖν διδάσκει ἐκτίνειν τὸν ἐπὶ ταῖς ὑπηρεσίαις μισθόν, παραλύεται γὰρ οἶμαι ἡ προθυμία τοῦ πένητος ἀτροφήσαντος πρὸς τοὐπιόν. 11 Deut. 24,10. 11. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 268. 11 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἔτι, φησί, δανειστὴς μὴ ἐπιστῇ χρεώστου οἰκίᾳ ἐνέχυρον μετὰ βίας ληψόμενος, ἀλλ' ὁ μὲν ἔξω προφέρειν κελευέτω, ὁ δὲ ἔχων μὴ ἀναδυέσθω.

(9.) Τίς γε μὴν οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τοῦ περὶ τοὺς θεριστὰς ἢ τρυγητὰς 90
διατάγματος; κελεύει γὰρ ἐν μὲν τῷ ἀμήτῳ μήτε τὰ ἀποπίπτοντα τῶν
δραγμάτων ἀναιρεῖσθαι μήτε πάντα τὸν σπόρον κείρειν, ἀλλ' ὑπολείπε-
σθαί τι τοῦ κλήρου μέρος ἄτμητον, ἅμα μὲν τοὺς εὐπόρους μεγαλόφρονας
καὶ κοινωνικοὺς κατασκευάζων ἐκ τοῦ τι προϊέναι τῶν ἰδίων καὶ μὴ πᾶσι
προσκεχηνέναι καὶ πάντα συμφορεῖν καὶ συγκομίζειν οἴκαδε θησαυρο-
φυλακήσοντας, ἅμα δὲ τοὺς πένητας εὐθυμοτέρους ἀπεργαζόμενος· ἐπειδὴ
γὰρ κτημάτων ἰδίων ἀποροῦσιν, ἐφίησιν αὐτοῖς εἰς τὰ τῶν ὁμοφύλων
εἰσιέναι κἀκ τῶν ὑπολειφθέντων ὡς οἰκείων ἀμᾶν. ἐν δὲ καιρῷ τῆς 91
ὀπώρας πάλιν δρεπομένοις κληρούχοις προστάττει μήτε ῥῶγας ἀποπι-
πτούσας συλλέγειν μήτε ἐπανατρυγᾶν ἀμπελῶνας. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς
ἐλαιαλογοῦσι διατάττεται, καθάπερ φιλοστοργότατος καὶ δικαιότατος πατὴρ
οὐχὶ ταῖς αὐταῖς εὐπραγίαις κεχρημένων παίδων, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν

---

1 tit. περὶ ἀμητοῦ καὶ τρυγητοῦ add. S mg G^2 τίς γε μὴν] τί δὲ μὴν F, πῶς δὲ G^1, τὴν δὲ μνήμην πῶς A ἀγάσαιτο SCH^2: ἀγάσαιτό τις αὐτὸν G^1, ἄγοιτό τις AFH^1 ἢ τρυγητὰς S (καὶ τρ. Mang.): om. ceteri (Turn.) 2 διατάγματος S: κηρύγματος ἢ (καὶ G^2) διατάγματος ceteri (v) ἐν μὲν τῷ ἀμήτῳ scripsi: ἐν τῶ ἀμήτω S, ἐν μὲν ἀμήτω ceteri (v) μήτε post γὰρ transp. S μήτε SH^2: μηδὲ ceteri

3 πάντα — ἄτμητον (4) om. in lac. G^1 κείρειν S: κεῖραι CG^2F^2 (v), σπεῖραι A (supra π: x), σπεῖραι F^1HP 3. 4 ὑπολίπεσθαι (sic) S^1, ὑπολιπέσθαι C (v) 4 τι τοῦ SCG^2 (Clem. Al.): τὸ τοῦ FHP (v), τοῦτο A ἄτμητον CG^2 (Clem. Al.): ἄμητον S, ἄτ▒μητον F, ἀτίμητον AHP 5 ἐκ τοῦ τι] ἐκτοστὶ (sic) A προϊέναι Clem. Al.: παριέναι codd. (v) 5. 6 πᾶσι προσκεχηνέναι καὶ om. G^2 6 καὶ πάντα S: πᾶν G^2, καὶ μὴ πᾶν C, μηδὲ πᾶν ceteri (v) συμφορεῖν S: συμφύρειν A, συμφέρειν ceteri (Turn.) 6. 7 θησαυροφυλακήσαντας AH 7 ἅμα δὲ SCG^2: ἅμα δὲ καὶ ceteri (v) 8 αὐτοὺς AG^2 9 εἰσιέναι] ▒σιτία (sic) F κἀκ] καὶ S οἰκείων] ἰδίων A τῶ καιρῶ HP (v) 10 δρεπομένοις] δρεπάνοις C κληρούχοις SCG^2: τοῖς κληρούχοις ceteri (v) ῥῶγας SG^2 (Clem. Al.): ῥάγας CA, ῥᾶγας ceteri (v) 11 μήτ' A ἐπανατρυγᾶν S: ἀνατρυγᾶν ceteri (v) 12 ἐλαιαλογοῦσι SAG^1HP: ἐαλογοῦσι F^1, ἐλαιολογοῦσι CG^2F^2 (v) φιλοστοργότατος καὶ δικαιότατος scripsi: δικαιότατος S, φιλοστοργότατος ceteri (v) 13 εὐπραγίαις κεχρημένων SH: κεχρημένων εὐπραγίαις ceteri παίδων CG^2: τέκνων S, τῶν παίδων ceteri (v) ἐν om. S

---

2 Lev. 19,9. 23,22. Deut. 24,19. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 231.* 2sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἔν τε τῷ ἀμήτῳ τὰ ἀποπίπτοντα τῶν δραγμάτων ἀναιρεῖσθαι κωλύει τοὺς κτήτορας, καθάπερ κἀν τῷ θερισμῷ ὑπολείπεσθαί τι παραινεῖ ἄτμητον, διὰ τούτου εὖ μάλα τοὺς μὲν κτήτορας εἰς κοινωνίαν καὶ μεγαλοφροσύνην συνασκῶν ἐκ τοῦ προϊέναι τι τῶν ἰδίων τοῖς δεομένοις, τοῖς πένησι δὲ ἀφορμὴν πορίζων τροφῶν. 10 Lev. 19,10. Deut. 24,20. 21. 10sqq. *Clem. Alex. l. l.* . . . ἔν τε αὐτῇ τρυγῇ τὸ ἐπιέναι πάλιν τὰ καταλειφθέντα δρεπομένους καὶ τὸ τὰς ἀποπιπτούσας ῥῶγας συλλέγειν κεκώλυκεν· τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς ἐλάας συλλέγουσι διατάσσεται.

περιουσίᾳ ζώντων, τῶν δ' εἰς ἀπορίαν ἐσχάτην περιηχόντων, οὓς ἐλεῶν καὶ οἰκτείρων ἐπὶ τὰ κτήματα τῶν ἀδελφῶν καλεῖ μεθέξοντας ὡς ἰδίων τῶν ἀλλοτρίων, οὐκ ἀναισχύντως ἀλλ' εἰς ἐπανόρθωσιν ἐνδείας, καὶ οὐ μόνον
92 καρποῦ μετουσίας ἀλλὰ καὶ κτημάτων ὅσα τῷ δοκεῖν. εἰσὶ δ' οἳ οὕτως ῥυπῶσι τὰς διανοίας προστετηκότες ἀργυρισμῷ καὶ δυσθανατῶντες περὶ πᾶσαν ἰδέαν κέρδους, τὸ πόθεν ἂν γένοιτο μὴ σκεπτόμενοι, ὥστε ἐπανατρυγῶσι μὲν τοὺς ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας, τὴν δὲ κριθοφόρον καὶ σιτοφόρον γῆν ἀναθερίζουσι, τὴν δουλοπρεπῆ καὶ ἀνελεύθερον μικροψυχίαν
93 αὐτῶν ἐλέγχοντες καὶ ἅμα ἀσεβοῦντες. ὀλίγα μὲν γὰρ αὐτοὶ τῶν εἰς γεωργίαν παρέσχον, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ ἀναγκαιότατα τῶν εἰς καρποφορίαν καὶ εὐγονίαν ἡ φύσις, καιρίους ὑετούς, ἀέρος εὐκρασίας, τὰς τιθηνοὺς τῶν φυομένων συνεχεῖς καὶ μαλακὰς δρόσους, ζωτικωτάτας αὔρας, ὡρῶν τῶν ἐτησίων ἀζημίους γενέσεις, ὡς | μήτε θέρος περιφλέγοι μήτε κρυμὸς p. 301
περιψύχοι μήτ' ἔαρος καὶ μετοπώρου τροπαὶ βλάπτοιεν τὰ γεννώμενα.
94 καὶ ταῦτ' εἰδότες καὶ ὁρῶντες ἀεὶ τὴν φύσιν τελεσιουργοῦσαν καὶ πλουσίαις χάρισι δωρουμένην ὅμως τὰς ἐκείνης εὐεργεσίας σφετερίζεσθαι τολμῶσι καὶ ὡς αὐτοὶ πάντων αἴτιοι μεταδιδόασιν οὐδενὸς οὐδενί, μισανθρωπίαν ὁμοῦ καὶ ἀσέβειαν ἀσκοῦντες. οὕς, ἐπειδὴ γνώμαις ἑκουσίοις ἀρετὴν οὐ διεπόνησαν, ἄκοντας νουθετεῖ καὶ σωφρο-

---

1 περιουσιαζόντων (sed ό ex ώ corr.) S περιηχόντων] ὑπερρυηκότων A (fort. recte) 2 ἰδίων] οἰκείων A 3 ἀναισχύντως S: εἰς ἀναισχυντίαν ceteri (v) 4 καρπῶν HP (v) ὅσα SG^1: ἴσα ceteri (Turn.) τὸ S^1, τῷ corr. S^2 οὕτως SF: οὕτω ceteri 5 προστετηκότες SCG^1: προστεθεικότες ceteri περὶ om. A 6 εἰδέαν S μὴ σκεπτόμενοι] διασκεπτόμενοι F 7 τὴν δὲ S: τήν τε ceteri (v) 8 ἀναπαραθερίζουσι A ἀνελευθέραν A 8. 9 μικροψυχίαν αὐτῶν S (αὐτῶν scripsi): αὐτῶν μικροψυχίαν ceteri (v) 9 ὀλίγα μὲν γὰρ αὐτοὶ S: ὀλιγαρχῇ μὲν αὐτοὶ F, ὀλιγαρχῇ αὐτοὶ G^2, ὀλιγαρχῇ (corr. in -εῖν H) αὐτοῖς HP^1, ὡς ἐπ' ὀλιγαρχίᾳ τῇ A, ὡς ἐπ' ὀλιγαρχίᾳ αὐτοὶ P^2, ὀλίγα — αὐτοὶ om. C (Turn.), ὀλίγα — γεωργίαν (10) om. in lac. G^1 τῶν om. v 9. 10 τῶν εἰς γεωργίαν] εἰς τὸν πρὸς γεωργίαν C (Turn.) 10 παρέσχον, τὰ δὲ πλεῖστα S: παρασχόν, τὰ δὲ πλεῖστα G^2, παρασχόντα πλεῖστα C (Turn.), παρέσχετο δὲ πλεῖστα AG^1H^1P, παρασχόντες πλεῖστα δὲ F, παρασχοῦσα δὲ πλεῖστα H^2 τῶν εἰς] πρὸς C (Turn.) 11 ἡ φύσις om. C (Turn.) καιρίους S: καὶ καιροὺς G^2, καιροὺς ceteri (Turn.) ἀέρος SC^2H^2: θέρος G^2, ἔαρος ceteri τὰς om. C τιθηνοὺς G^1: τιθηνὰς S, τιθηνίας ceteri (Turn.); τιθήνας Mang. 12 μαλακὰς S: μεγάλας ceteri (v) 13 τῶν] τε HP (v), om. C θέρους AHP παραφλέγοι F, πῦρ φλέγοι A κρυμὸς S: κρύους HP, κρύος ceteri (v) 14 παραψύχοι F μήτε CH ἔαρος] ἀέρος S μεθοπώρου S^1, corr. S^2 βλάπτοιεν S: ἐλαττοῖεν ceteri (v) τὰ γενόμενα A 15 ταῦθ' ὁρῶντες (om. εἰδότες καὶ) HP 16 ταῖς χάρισι Mang. χάρισι] χερσὶ coni. Mang. δωρουμένης F 18 ἐπειδὴ S: ἐπεὶ μὴ ceteri (v) 19 ἑκουσίαις SHP (v) οὐ διεπόνησαν S: οὐ om. ceteri (v) νομοθετεῖ F

νίζει νόμοις ἱεροῖς, οἷς ὁ μὲν σπουδαῖος ἐθελοντής, ὁ δὲ μοχθηρὸς ἄκων πειθαρχεῖ.

95 (10.) Κελεύουσιν οἱ νόμοι δεκάτας μὲν ἀπό τε σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ θρεμμάτων ἡμέρων καὶ ἐρίων ἀπάρχεσθαι τοῖς ἱερωμένοις, ἀπὸ δὲ τῆς κατ' ἀγροὺς ὀπώρας καὶ τῶν ἄλλων ἀκροδρύων κατὰ τὸ ἀνάλογον τῆς κτήσεως ἐν ταλάροις πλήρεσι κομίζειν σὺν ᾠδαῖς εἰς τὸν θεὸν πεποιημέναις, ἃς ἀναγράπτους στηλιτεύουσιν αἱ ἱερώταται βίβλοι, καὶ προσέτι βοῶν καὶ προβάτων καὶ αἰγῶν τὰ πρωτότοκα μὴ ὥσπερ ἴδια κατατάττειν ἐν ταῖς ἀγέλαις, ἀλλὰ καὶ ταῦτα νομίζειν ἀπαρχάς, ὅπως ἐξεθιζόμενοι τῇ μὲν τιμᾶν τὸ θεῖον τῇ δὲ μὴ πάντα κερδαίνειν εὐσεβείᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ ταῖς ἀρετῶν ἡγεμονίσιν ἐπικοσμῶνται.

96 Πάλιν ἐὰν ἴδῃς, φησί, τινὸς τῶν οἰκείων ἢ φίλων ἢ συνόλως ὧν οἶδας ἀνθρώπων ὑποζύγιον ἐν ἐρημίᾳ πλανώμενον, ἀπαγαγὼν ἀπόδος· κἂν ἄρα τύχῃ μακρὰν ἀφεστὼς ὁ δεσπότης, μετὰ τῶν σαυτοῦ διαφύλαξον, ἄχρις ἂν ἐπανελθὼν κομίσηται παρακαταθήκην ἣν οὐκ ἔδωκεν, ἀλλ' ἣν αὐτὸς ἐξευρὼν ἕνεκα φυσικῆς κοινωνίας ἀποδίδως.

---

1 ἐθελοντής SCG^2: ἐθέλων ceteri (Turn.) 3 tit. περὶ δεκατῶν add. S, περὶ δεκάτης mg G^2 μὲν om. HP, add. mg P τε S: om. ceteri (v) καὶ ante οἴνου om. HP (Turn.) 4 καὶ ἡμέρων S ἐρίων] ἀγρίων S, ἱερεῖ F^1, ἱερείων F^2 5 τῆς] τῶν S, τοῦ HP ἀκροδύων C 5. 6 τὸ ἀνάλογον A: τὸν ἀνάλογον S, ἀνάλογον ceteri (v) 6 κτίσεως S ταλάροις] γὰρ λασίοις καὶ S πλήρεσι SH^2: πλήθουσι CG^1, πλήθεσι ceteri 7 ἀνάπτους (sic) S ἱερώταται S: ἱεραὶ ceteri (v) 8 καὶ προβάτων om. CG^2 9 κατατάττει S, κατατάττων G^{2}H^1 ἐν] μὲν S 10 ἐξεθιζόμενοι S: ἐρεθιζόμενοι HP (Turn.), ἐξερεθιζόμενοι ceteri 11 φιλανθρωπότητι A ταῖς] τῶν A ἡγεμονίσιν] ἡγεμονίαις S; ἡγεμόσι Mang. ἐπικοσμῶνται S: κοσμῶνται ceteri (Turn.) 12 tit. περὶ ὑποζυγίου πλανωμένου add. S mg G^2 φησί om. HP^1 (Turn.) τινὸς SFG^{1}H^2: τινὰ ceteri 13 ἐν ἐρήμῳ S 14 κἂν S: καὶ ἂν A, καὶ ἐὰν ceteri (v) σαυτοῦ S (Clem. Al.): σῶν ceteri (v) 14. 15 φύλαξον S 16 ἕνεκα S: ὑπὸ CG^2, ἐκ ceteri (v) ἀποδίδωσι SAFH^{1}P

---

3 Num. 18,12. Deut. 18,4. 3sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ναὶ μὴν καὶ αἱ δεκάται τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν θρεμμάτων εὐσεβεῖν τε εἰς τὸ θεῖον καὶ μὴ πάντα εἶναι φιλοκερδεῖς, μεταδιδόναι δὲ φιλανθρωπίας καὶ τοῖς πλησίον ἐδίδασκον. ἐκ τούτων γὰρ οἶμαι τῶν ἀπαρχῶν καὶ οἱ ἱερεῖς διετρέφοντο. 5 Deut. 26,1 sqq. 8 Num. 18,15. 17. 12 Exod. 23,4. Deut. 22,1—3. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 274* . . . ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχῃ τις κατ' ἐρημίαν πλανωμένοις, μὴ εὑρεθέντος τοῦ κυρίου παραχρῆμα παρ' αὑτῷ φυλαττέτω μαρτυράμενος τὸν θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.
12sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 475 P.* πάλιν ἐὰν ἴδῃς, φησί, τῶν οἰκείων ἢ φίλων ἢ καθόλου ὧν γνωρίζεις ἀνθρώπων ἐν ἐρημίᾳ πλανώμενον ὑποζύγιον, ἀπαγαγὼν ἀπόδος· κἂν οὖν τύχῃ μακρὰν ἀφεστὼς ὁ δεσπότης, μετὰ τῶν σαυτοῦ διαφυλάξας ἄχρις ἂν κομίσηται ἀπόδος. φυσικὴν κοινωνίαν διδάσκει τὸ εὕρημα παρακαταθήκην λογίζεσθαι μηδὲ μνησικακεῖν τῷ ἐχθρῷ.

97 (11.) Τὰ δὲ περὶ τοῦ ἑβδόμου ἔτους νομοθετηθέντα, καθ' ὃ δεῖ
τὴν μὲν χώραν ἀνίεσθαι πᾶσαν ἀργὴν ἀφιεμένην, τοὺς δὲ πένητας ἀδεῶς
τοῖς τῶν πλουσίων χωρίοις ἐπιβατεύειν δρεψομένους τὸν ἀπαυτοματισθέντα
98 καρπόν, δώρημα φύσεως, ἆρ' οὐ χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα; ἑξαετίαν,
φησίν, ἀπολαυέτωσαν οἱ κτήτορες ἀνθ' ὧν ἐκτήσαντο καὶ ἐγεωπόνησαν,
ἕνα δὲ ἐνιαυτὸν ἕβδομον οἱ ἀκτήμονες καὶ ἀχρήματοι, μηδενὸς τῶν κατὰ
γεωργίαν ἐπιτελεσθέντος· ἄδικον γὰρ ἦν, ἑτέρους μὲν πονεῖν, ἑτέρους δὲ
καρποῦσθαι· ἀλλ' ἵνα τρόπον τινὰ τῶν χωρίων ἀδεσπότων ἐαθέντων, μὴ
συνεφαψαμένης γεωργίας, ἄρτιαι καὶ πλήρεις αἱ χάριτες ἐκ θεοῦ μόνου
99 γίνωνται προαπαντῶσαι τοῖς δεομένοις. τί δ' ὅσα | περὶ τοῦ πεντηκοστοῦ p. 3[illegible]
ἐνιαυτοῦ διατέτακται, οὐχὶ πᾶσαν ὑπερβάλλει φιλανθρωπίαν; καὶ τίς οὐκ
ἂν εἴποι τῶν μὴ χείλεσιν ἄκροις ἀπογευσαμένων τῆς νομοθεσίας, ἀλλ'
ἐπὶ πλέον ἑστιαθέντων καὶ ἐντρυφησάντων ἡδίστοις ἅμα καὶ καλλίστοις

---

1 tit. περὶ τοῦ ζ' ἔτους add. S mg G^2 καθὸ AF δεῖ] δὴ F
2 ἀνείεσθαι S πᾶσαν ἀργὴν S: ἀργὴν πᾶσαν ceteri (v) ἀφιομένην (sic) S
3 ἐπιβατεύειν S: διατραφῆναι A, om. ceteri (Turn.) δρεψομένους v: τρεφομένους S, δρεψαμένους ceteri τὸν ἀπαυτοματισθέντα S: αὐτοματισθέντα ceteri (v)
4 οὐ S: οὐχὶ ceteri (v) 5 ἀπολαβέτωσαν AF^1 οἱ κτήτορες CG^1HP: οἰκήτορες SA, οἱ οἰκήτορες FG^2 (v) ἀφ' ὧν ἐκέκτηντο F 6 δ' A μηδὲν H
7 ἐπιτελεσθέντος S: ἀποτελεσθέντος ceteri (v) ἄδικον S: ἄτοπον ceteri (v)
8 post καρποῦσθαι nonnulla deesse cens. Mang. 9 συνεφαψαμένους G^2H^1P ἄρτιαι scripsi: ἄρτιοι codd. (v) μόνον FH (v) 10 γίνωνται G^1, γίγνωνται S: γένωνται C (Turn.), γένονται G^2, τίνωνται F, τείνωνται AH^2 (Mang.), τείνονται H^1P προαπαντῶσαι om. G^2, προαπαντῶσαι τοῖς δεομένοις om. S προαπαντῶσαι Mang.: προσαπαντῶσαι codd. tit. περὶ τοῦ ν' ἔτους add. S mg G^2 11 διατέτακται ἐνιαυτοῦ transp. A οὐχὶ πᾶσαν S: πᾶσαν οὐχ ceteri (v) τίς οὐκ F: οὐκ om. ceteri (Turn.) 12 τῆς om. S 13 ἑστιαθέντων SAG^1H^2: ἑστιασάντων ceteri ἐντρυφησάντων S: ἐπιτρυφησάντων ceteri (v)

---

1 Exod. 23,10. 11. Lev. 25,3—6. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 281* δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότρου (leg. ἀρότου) καὶ φυτείας ... καὶ τῶν αὐτομάτως ἀναδοθέντων ἀπὸ τῆς γῆς κοινὴν εἶναι τοῖς θέλουσι τὴν χρῆσιν τῶν τε ὁμοφύλων καὶ τῶν ἀλλοτριοχώρων, μηδὲν ἐξ αὐτῶν φυλάττοντας· ποιεῖν δὲ τοῦτο καὶ μεθ' ἑβδόμην ἐτῶν ἑβδομάδα. 1sqq. *Clem. Alex. Strom. II 18 p. 474 P.* ἢ γὰρ οὐχὶ διὰ μὲν τοῦ ἑβδόμου ἔτους ἀργὴν ἀνίεσθαι τὴν χώραν προστάττει, τοὺς πένητας δὲ ἀδεῶς τοῖς κατὰ θεὸν φυεῖσι καρποῖς χρῆσθαι ἐκέλευεν τῆς φύσεως τοῖς βουλομένοις γεωργούσης; πῶς οὖν οὐ χρηστὸς ὁ νόμος καὶ δικαιοσύνης διδάσκαλος; 10 Lev. 25,8sqq. 10sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* πάλιν τε αὖ τῷ πεντηκοστῷ ἔτει τὰ αὐτὰ ἐπιτελεῖν κελεύει ἃ καὶ τῷ ἑβδόμῳ, προσαποδιδοὺς ἑκάστῳ τὸ ἴδιον, εἴ τις ἐν τῷ μεταξὺ διά τινα περίστασιν ἀφῃρέθη χωρίον, τήν τε ἐπιθυμίαν τῶν κτᾶσθαι ποθούντων περιορίζων χρόνῳ μεμετρημένῳ καρπώσεως τούς τε πενίᾳ μακρᾷ ὑποσχόντας δίκην μὴ (καὶ?) διὰ βίου κολαζομένους ἐλεῶν.

δόγμασιν; ἐπιτελεῖται μὲν γὰρ ἃ καὶ τῷ ἑβδόμῳ, προσείληφε δὲ ἔτι 100
μείζονα, ἀνάληψιν τῶν ἰδίων κτημάτων, ἃ διὰ καιροὺς ἀβουλήτους παρε-
χώρησαν ἑτέροις· οὔτε γὰρ παγκτησίαν ἔχειν τῶν ἀλλοτρίων ἐφίησι, τὰς
εἰς πλεονεξίαν ἐπιφράττων ὁδοὺς ἕνεκα τοῦ στεῖλαι τὴν ἐπίβουλον καὶ
πάντων κακῶν αἰτίαν ἐπιθυμίαν, οὔτε τοὺς κληρούχους εἰς ἅπαν ᾠήθη
χρῆναι τῶν οἰκείων ἀποστερεῖσθαι, πενίᾳ διδόντας δίκας, ἣν κολάζεσθαι
μὲν οὐ θέμις, ἐλεεῖσθαι δὲ ἀναγκαῖον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα μυρία τῶν ἐν 101
μέρει διατεταγμένων πρὸς τοὺς ὁμοεθνεῖς χρηστὰ καὶ φιλάνθρωπα, ὧν
ἀποχρώντως ἐν ταῖς προτέραις συντάξεσιν ἐπιμνησθεὶς ἀρκεσθήσομαι τοῖς
ἀρτίως εἰρημένοις, ἃ δείγματος ἕνεκα καιρίως προσπαρέλαβον.

(12.) Νομοθετήσας δὲ περὶ τῶν ὁμοεθνῶν καὶ τοὺς ἐπηλύτας 102
οἴεται δεῖν προνομίας τῆς πάσης ἀξιοῦσθαι, γενεὰν μὲν τὴν ἀφ' αἵματος
καὶ πατρίδα καὶ ἔθη καὶ ἱερὰ καὶ ἀφιδρύματα θεῶν γέρα τε καὶ τιμὰς
ἀπολελοιπότας, καλὴν δ' ἀποικίαν στειλαμένους τὴν ἀπὸ τῶν μυθικῶν
πλασμάτων πρὸς τὴν ἀληθείας ἐνάργειαν καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ ἑνὸς καὶ
ὄντως ὄντος θεοῦ. κελεύει δὴ τοῖς ἀπὸ τοῦ ἔθνους ἀγαπᾶν τοὺς 103
ἐπηλύτας, μὴ μόνον ὡς φίλους καὶ συγγενεῖς ἀλλὰ καὶ ὡς ἑαυτούς,

1 ἃ om. S δὲ ἔτι S: δέ τινα ceteri (Turn.) 2 ἀνάληψιν S: λῆψιν ceteri (v) διὰ] δὴ G^2 ἀβουλήτως C 2. 3 παρεχώρησεν FG^1HP 3 πανκτησίαν S: τὴν κτῆσιν ceteri; ἀεικτησίαν coni. Mang. 4 συστεῖλαι C^2 5 κακῶν SG^1: om. ceteri (Turn.) πλεονεξίαν καὶ ἐπιθυμίαν S (Mang.) 6 ὑποστερεῖσθαι A πενίᾳ — κολάζεσθαι om. S πενίας coni. Mang., πενίᾳ ⟨μακρᾷ⟩ conicio coll. Clem. Al. 7 pr. δὲ S: δ' ceteri ἔστιν S: εἰσὶ ceteri (Turn.) 9 τάξεσιν A 10 ἀρτίως SCG^2: om. ceteri (v) παραδείγματος F (Mang.) ἕνεκεν S καιρίως codd.: καιρίου Mang. προσπαρέβαλον F, παρέλαβον H (v) 11 tit. περὶ ἐπηλύτων add. S ἐπηλύτας] ἐπιλύτους P, ἐπήλυδας CH^2 (v), ἐπιλύδας G^2 12 προνομίας] προνοίας coni. Mang. τῆς πάσης S: τῆς om. ceteri (v) γενεὰν] συγγένειαν coni. Mang. ἀφ'] ὑφ' F 13 πατρίδος F καὶ ἀφιδρύματα S: καὶ om. ceteri (v) ἐφιδρύματα A γέρα τε καὶ τιμὰς S: γεραῖραι τὲ τιμαῖς CG^2, γεραῖραι τιμαῖς AG^1HP (Turn.), γεραίρειν τιμαῖς F 14 ἀποικίαν S: εἰς ἀποικίαν ceteri (v) τὴν om. S τῶν S: om. ceteri (v) 15 πλασμάτων] πραγμάτων S ἀληθείας] τῆς ἀληθείας AFH (v) ἐνάργειαν CG^2FH^2: ἐνέργειαν ceteri καὶ τοῦ ἑνὸς G^2 ἑνὸς καὶ om. S 16 ὄντως ὄντος SCF: ὄντος ὄντως ceteri (v) δὴ τοῖς] δὲ τοὺς F τοῦ om. AF 17 ἐπιλύτας F, ἐπήλυδας CH^2 (v) alt. ὡς om. F

16 Lev. 19,33. 34. Deut. 10,19. cf. *Ioseph. c. Ap. II § 209.* 16 sqq. *Clem. Alex. l. l. p. 475 P.* τί δέ; οὐχὶ τοὺς ἐπήλυδας ἀγαπᾶν κελεύει, οὐ μόνον ὡς φίλους καὶ συγγενεῖς, ἀλλ' ὡς ἑαυτοῦ (leg. ἑαυτοὺς) κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν;

κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν, ⟨κατὰ μὲν σῶμα⟩ ὡς οἷόν τε κοινοπραγοῦντας,
κατὰ δὲ τὴν διάνοιαν τὰ αὐτὰ λυπουμένους τε καὶ χαίροντας, ὡς ἐν διαι-
ρετοῖς μέρεσιν ἓν εἶναι ζῷον δοκεῖν, ἁρμοζομένης καὶ συμφυὲς ἀπεργα-
104 ζομένης τῆς κατ' αὐτὸ κοινωνίας. οὐκέτ' ἂν εἴποιμι περὶ σιτίων καὶ
ποτῶν καὶ ἐσθῆτος καὶ τῶν ἄλλων ὅσα περὶ δίαιταν καὶ τὰς ἀναγκαίας
χρείας, ἃ τοῖς ἐπηλύτοις δίδωσιν ὁ νόμος παρὰ τῶν αὐτοχθόνων·
ἕπεται γὰρ ταῦτα πάντα θεσμοῖς τοῖς τῆς εὐνοίας τοῦ στέργοντος
ὁμοίως [ἀγαπῶντος] τὸν ἐπήλυτον ὡς ἑαυτόν.
105 (13.) Ἔτι τοίνυν ἐπιτείνων καὶ ἐπελαύνων ὁλκὸν φύσει πρᾶγμα,
φιλανθρωπίαν, διατάττεται καὶ περὶ μετοίκων, ἀξιῶν τοὺς μετανάστας ἐν
καιροῖς γενομένους ἀπονέμειν τινὰ τοῖς ὑποδεξαμένοις τιμήν, εὖ μὲν
πεποιηκόσι καὶ φιλοξένως προσενεχθεῖσι πᾶσαν, | εἰ δὲ μηδὲν ἔξω τῆς p. [illegible]
ὑποδοχῆς παράσχοιεν, μετριωτέραν· τὸ γὰρ ἐνορμίσασθαι πόλει μηδὲν
προσηκούσῃ, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ ἐπιβῆναι ἐδάφους αὐτὸ μόνον ἀλλοτρίου
καθ' αὑτὸ δωρεά τίς ἐστιν ἀποχρῶσα τοῖς μὴ δυναμένοις τὴν ἰδίαν
106 οἰκεῖν. ὁ δέ γε προσυπερβάλλων τοὺς ἐπιεικείας ὅρους αὐτῆς οἴεται
δεῖν καὶ τοῖς κακῶς πεποιηκόσι τῶν ξενοδόχων μὴ μνησικακεῖν, εἰ καὶ

1 καὶ κατὰ ψυχὴν S κατὰ μὲν σῶμα addidi ὡς] οἷς A κοινοπραγοῦντες A, κακοπραγοῦντας HP[1] 2 τὴν om. S τε om. S 3 ἓν] ἕνα S ζῷον εἶναι transp. H (v), ζῷον om. S 3. 4 καὶ συμφυὲς ἀπεργαζομένης om. S 4 τῆς κατ' αὐτὸ S: αὐτὸ AG[1]H[2] (v), αὐτῷ CFH[1]P, αὐτῷ ex αὐτὸ corr. G[2] 5 ἄλλων om. HP ὅσα περὶ] οἷα περὶ C, οἷαπερ G[2] 6 χρείας] χρήσεις S ἃ τοῖς ἐπηλύτοις S (ἐπηλύταις v): τοῖς ἐπηλύταις C, αὐτοῖς ἐπιλυταῖς G[2], ἐπηλύταις αὐτοῖς ceteri (Turn.) παρὰ] περὶ AF[1]H[1]P 7 πάντα ταῦτα transp. CG[2], πάντα om. A θεσμοῖς τοῖς A (prob. Mang.): ἐν ἰσότητι S, ἐν ἴσοις ceteri (v) τῆς om. S, τῇ εὐνοίᾳ H[2] 8 ὁμοίως om. G[1] ἀγαπῶντος SCG[2] (seclusi): καὶ ἀγαπῶντος ceteri (v) ἐπήλυτον S: ἔπηλυν ceteri (v) ἑαυτόν SCG[2]: αὑτὸν ceteri 9 tit. περὶ μετοίκων add. S mg G[2] ἀποτείνων S, ἐπιτείνων om. F ἀπελαύνων SF πρᾶγμα S: om. ceteri (v) 10 φιλανθρωπίαν SCG[2]: φιλανθρωπίας ceteri διατέτακται A ἀξίων F τοῖς μετανάσταις A 10. 11 ἐν καιροῖς ⟨ἀβουλήτοις⟩ coni. Mang. 11 γενομένοις AG[2] τινὰ om. H (Turn.) τοῖς ὑποδεξαμένοις SH[2]: τοὺς ἀποδεξαμένους A, τοῖς ἀποδεξαμένοις ceteri 13 παράσχοιεν S: παρέχοιεν ceteri (Turn.) ἐνορμήσασθαι SHP 15 καθ' αὑτὸν δωρεά S (καθ' αὑτὸ scripsi): δωρεὰ κατ' αὐτὸν CG[2]H[2] (v), δωρεὰ κατὰ ταὐτὸν ceteri 16 ὁ δέ γε ὑπερβάλλων S (Mang., ego προσυπερβάλλων scripsi): τὸ δὲ προσυπερβάλλον ceteri (Turn.) τοὺς] τῆς F ἐπιεικίας S[1], corr. S[2], ἐπὶ οἰκείας G[2] αὐτῆς] αὐτοὺς F (Mang.) 17 ξενοδόχων] ξένων H μὴ om. SG[2] εἰ] εἰ γὰρ G[1]

16 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* καὶ μὴν καὶ τὰ ἔθνη τετίμηκεν καὶ τοῖς γε κακῶς πεποιηκόσιν οὐ μνησιπονηρεῖ (μισοπονηρεῖ cod., corr. Sylburg). ἄντικρυς γοῦν φησιν· „οὐ βδελύξῃ Αἰγύπτιον, ὅτι πάροικος ἐγένου κατ' Αἴγυπτον“, ἤτοι τὸν ἐθνικὸν ἢ καὶ πάντα τὸν κοσμικὸν Αἰγύπτιον προσειπών.

μὴ τὰς πράξεις, ὄνομα γοῦν ἔχουσι φιλάνθρωπον. ἄντικρυς γοῦν φησιν·
„οὐ βδελύξῃ Αἰγύπτιον, ὅτι πάροικος ἐγένου κατ' Αἴγυπτον“ (Deut. 23,7).
καίτοι τί κακὸν παρέλιπον οἱ Αἰγύπτιοι, ὃ μὴ τῷ ἔθνει προσετρί- 107
ψαντο, νέα παλαιοῖς συνυφαίνοντες ἀεὶ κεκαινουργημέναις ἐπινοίαις εἰς
ὠμότητα; ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν ἐδέξαντο τὰς πόλεις οὐκ ἀπο-
κλείσαντες οὐδὲ τὴν χώραν ἄβατον τοῖς ἥκουσι παρασκευάσαντες, ἐχέ-
τωσαν προνομίαν, φησί, τῆς ὑποδοχῆς τὸ ἔνσπονδον· κἂν εἴ τινες 108
ἐθελήσειαν αὐτῶν μεταλλάξασθαι πρὸς τὴν Ἰουδαίων πολιτείαν, οὐχ ὡς
ἐχθρῶν παῖδας ἀσυμβάτως σκορακιστέον, ἀλλ' οὕτως προσεκτέον, ὡς
τρίτην γενεὰν καλεῖν τε εἰς ἐκκλησίαν (ibid. v. 8) καὶ μεταδιδόναι λόγων
θείων, οἷς θέμις καὶ τοὺς αὐτόχθονας καὶ εὐπατρίδας ἱεροφαντεῖσθαι.

(14.) Ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῶν ὑποδεξαμένων [πρὸς] τοὺς μετοίκους 109
νομοθετεῖ· χρηστὰ δ' ἕτερα καὶ μεστὰ ἡμερότητος ὑπὲρ πολεμίων.
ἀξιοῖ γὰρ αὐτούς, κἂν ἐπὶ θύραις ὦσιν ἤδη τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτες ἐν
ταῖς πανοπλίαις καὶ τὰς ἑλεπόλεις ἐφιστάντες, μήπω νομίζεσθαι πολεμίους,
ἄχρις ἂν αὐτοὺς ἐπικηρυκευσάμενοι προκαλέσωνται πρὸς εἰρήνην, ἵν' εἰ
μὲν ἐνδοῖεν, τὸ μέγιστον ἀγαθὸν εὕροιεν, φιλίαν, εἰ δὲ ἀπειθέστερον

1 pr. γοῦν] γὰρ F . ἔχωσι CG^2 alt. γοῦν S (Clem. Al.): οὖν ceteri (v) φασιν F^1 2 ὅτι πάροικος ἐγένου κατ' αἴγυπτον add. mg S (Clem. Al.): om. ceteri (Turn.) κατ' Αἴγυπτον] ἐν Αἰγύπτῳ Mang. 3 παρέλιπον οἱ αἰγύπτιοι S: αἰγύπτιοι παρέλιπον ceteri (v) 3. 4 προσέτριψαν G^1, προσέτριψαν τῷ F, προσέτριψαν τὰ HP 4 συνυφαίνοντες S: ἐξυφαίνοντες CG^1 (v), ἐξυφήναντες AG^2HP, ἐξυφαίνειν F 5 ὅμως om. S ἐπειδὴ S: ἐπεὶ ceteri (v) ἐδέξαντο] ἐξέλιπον A οὔτε τὰς πόλεις οὔτε (om. οὐκ ἀποκλείσαντες) S 5. 6 ἀποκλίναντες G^2 6 τοῖς om. F ηκουσι S^1, οἰκοῦσι S^2 7 προνομίαν φησὶ S: φησὶ προνομίαν ceteri (v) κἂν] καὶ FH οἵτινες H 7. 8 εἴ τις ἐθέλοιεν (sic) S 8 μεταλλάξασθαι S: μετατάξασθαι ceteri (v) τὴν om. F 9 οὕτως SCG^2: οὕτω ceteri προσεκτέον CG^2AF: προσιτέον S, προσενεκτέον G^1HP (v) 10 τρίτην γενεὰν AF: τρίτῃ γενεᾷ ceteri (v) τε S: om. ceteri (v) 10. 11 θείων λόγων transp. H (v) 11 καὶ post θέμις add. S: om. ceteri (v) 12 ἀποδεξαμένων A πρὸς seclusit Mang. 13 tit. ὑπὲρ πολεμίων add. S mg G^2 πολεμίων S: τῶν πολεμίων ceteri (v) 15 τὰς ἑλεπόλεις ἐφιστάντες S: ταῖς πόλεσιν ἐφιστάντες CG^2FHP (Turn.), ταῖς πόλεσιν ἐπιστάντες A, ταῖς (πόλεσιν om. in lac.) ἐπιστάντες G^1 μήπως C 16 προκαλέσωνται S: προσκαλέσωνται ceteri (Turn.) 17 ἐνδοῖεν, τὸ] ἐνδοίοιντο S δ' G^2 ἀπαθέστερον S^1 ut vid., ἀπειθέστερον corr. S^2; ἀφειδέστερον coni. Wendl.

14 sqq. Deut. 20,10 sqq. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 296. 297.* 14—16 pergit *Clem. Alex. l. l.* τούς τε πολεμίους, κἂν ἤδη τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτες ὦσιν ἑλεῖν τὴν πόλιν πειρώμενοι, μήπω νομίζεσθαι πολεμίους, ἄχρις ἂν αὐτοὺς ἐπικηρυκευσάμενοι προ[σ]καλέσωνται πρὸς εἰρήνην.

ἐναντιοῖντο, συμμαχίαν τὴν τοῦ δικαίου προσειληφότες ἐλπίδι νίκης ἐπίωσι
110 πρὸς ἄμυναν. ἣν μέντοι καὶ ἐκ προνομῆς εὐμόρφου γυναικὸς εἰς ἐπιθυμίαν ἔλθῃς, μὴ ὡς αἰχμαλώτῳ, φησίν, ἐναπερύγῃς τὸ πάθος, ἀλλ' ἡμερώτερον οἰκτισάμενος τῆς μεταβολῆς ἐπικούφισον τὴν συμφοράν,
111 μεθαρμοσάμενος πάντα πρὸς τὸ βέλτιον. ἐπικουφιεῖς δὲ τὰς μὲν τῆς κεφαλῆς τρίχας ἀποκείρας, περιελὼν δὲ ὄνυχας, ἀπαμφιάσας δὲ τὴν ἐσθῆτα ἣν ἔχουσα ἐζωγρήθη, τριάκοντα δὲ ἡμέρας ἀνεὶς καὶ ἐπιτρέψας αὐτῇ πενθῆσαι καὶ ἀποδακρῦσαι μετὰ ἀδείας πατέρα καὶ μητέρα καὶ τοὺς ἄλλους οἰκείους, ὧν ἀπεζεύχθη τεθνεώτων ἢ θανάτου χείρους ὑπομενόντων τὰς ἐν δουλείᾳ συμφοράς· μετὰ δὲ ταῦτα ὡς γαμετῇ νόμῳ
112 συνέρχου. τὴν γὰρ μέλλουσαν | εὐνῆς ἀνδρὸς ἐπιβήσεσθαι, μὴ κατὰ p. 324 M
μισθαρνίαν ὡς ἑταίραν τὸ τῆς ὥρας ἄνθος καπηλεύουσαν ἀλλ' ἢ δι' ἔρωτα τοῦ συνιόντος ἢ διὰ τέκνων γένεσιν, ὅσιον θεσμῶν τῶν ἐπὶ τελείοις
113 γάμοις ἀξιοῦσθαι. πάνυ καλῶς διαταξάμενος ἕκαστα· πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ εἴασεν ἀχάλινον φέρεσθαι τὴν ἐπιθυμίαν ἀπαυχενίζουσαν, ἀλλ' ἐστείλατο τὸ σφοδρὸν αὐτῆς ἡμέρας τριάκοντα χαλάσας. δεύτερον δὲ

---

1 ἐπίησι S 2 εὐμόρφου — μὴ (3) om. S 3 αἰχμαλώτων G[2] ἐναπερύγῃς scripsi (cf. vol. IV 298,5): ἐναπερρυγεὶς S, ἐπαπερύγης CG[2] (v), ἐπανεγείρῃς ceteri πάθος] πλῆθος G[2] 5 ἐπικουφιεῖς S: ἐπικουφίσῃς CF, ἐπικουφίσεις ceteri (v) μὲν] μετὰ F[1], μὲν τὰς F[2] 6 τρίχας S (Clem. Al.): χαίτας ceteri (v) δ' S ἀπαμφιάσας A: ἐπαμφιέσας G[2], ἀπαμφιέσας ceteri (v) 7 δὲ SA: δ' ceteri ἐπιτρίψας A 8 ἀποδακρῦσαι S: δακρῦσαι ceteri (v) μετὰ SCG[1]G[2]: μετ' ceteri μετὰ ἀδείας post μητέρα transp. S 9 ⟨ἢ⟩ τεθνεώτων coni. Mang. ἢ] ἴσως οἷα S θανάτου SAH[2]: θανάτων ceteri 10 ἐν δουλείᾳ S: ἐπὶ δουλείαν AF, ἐπὶ δουλείᾳ ceteri (Turn.) ταύτην F νόμῳ] νομίμω C (v) 13 τοῦ] τούτου A συνιόντος S: συμβάντος ceteri (v) ὅσιον] ὁσίων S, ὅσον F[1], ἴσων F[2] 14 ⟨φαίνεται⟩ διαταξάμενος conicio διαταξάμενος ἕκαστα S: ἕκαστα διαταξάμενος ceteri (v) 15 εἴα F εἴασε χαλινον (sic) S ἀχάλινον — τὸ (16) om. F ἀπαυχενίζεσθαι S, ἀπαυ spat. 10 fere litt. G[1] 16 ἐστείλατο S: ἀνέστειλε HP (v), ἔστειλε ceteri ἡμέραις λ' S χαλάσας S: ἐάσας ceteri (v)

2sqq. Deut. 21,10—13. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 257 *sqq.* 3sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ναὶ μὴν καὶ τῇ αἰχμαλώτῳ οὐ πρὸς ὕβριν ὁμιλεῖν κελεύει, ἀλλὰ τὰς λ' ἡμέρας ἐπιτρέψας, φησί, πενθῆσαι οὓς (ὡς cod., corr. Mang.) βούλεται, μεταμφιάσας ὕστερον ὡς γαμετῇ νόμῳ συνέρχου· οὔτε (οὐ conicio, οὐδὲ Dindorf) γὰρ ἐφ' ὕβρει τὰς συνουσίας οὐδὲ μὴν διὰ μισθαρνίαν ὡς ἑταίρας ἀλλ' ἢ διὰ μόνην τῶν τέκνων τὴν γένεσιν γίνεσθαι τὰς ὁμιλίας ἀξιοῖ. ὁρᾷς φιλανθρωπίαν μετ' ἐγκρατείας; τῷ ἐρῶντι κυρίῳ τῆς αἰχμαλώτου γεγονότι οὐκ ἐπιτρέπει χαρίζεσθαι τῇ ἡδονῇ, ἀνακόπτει δὲ τὴν ἐπιθυμίαν διαστήματι μεμετρημένῳ καὶ προσέτι ἀποκείρει τῆς αἰχμαλώτου καὶ τὰς τρίχας, ἵνα τὸν ἐφύβριστον δυσωπήσῃ ἔρωτα· εἰ γὰρ λογισμὸς ἀναπείθει γῆμαι, καὶ γενομένης αἰσχρᾶς ἀνθέξεται.

τὸν ἔρωτα βασανίζει, πότερον ἐπιμανὴς καὶ ἀψίκορος καὶ ὅλος τοῦ πάθους
ἐστὶν ἢ μετέχει τῆς καθαρωτέρας ἰδέας, ἀνακεκραμένου λογισμοῦ· λογισμὸς
γὰρ πεδήσει τὴν ἐπιθυμίαν οὐδὲν ὑβριστικὸν ἐάσας αὐτὴν ἐξεργάσασθαι,
ἀλλὰ τὴν μηνιαίαν προθεσμίαν ἐπισχεῖν. τρίτον δὲ ἐλεεῖ τὴν αἰχμά- 114
λωτον, εἰ μὲν παρθένος ἐστίν, ὅτι γονεῖς οὐκ ἐγγυῶσι τὴν εὐκταιοτάτην
ἁρμοζόμενοι σύνοδον, εἰ δὲ χήρα, διότι τοῦ κουριδίου στερομένη πεῖραν
ἑτέρου μελλήσει λαβεῖν, καὶ ταῦτ' ἐπανατειναμένου τὸν δεσποτικὸν φόβον,
κἂν ἰσότητα ἐπιτηδεύῃ· τὸ γὰρ ὑπακοῦον ἀεὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος, κἂν
ἡμερώτερον ᾖ, δέδιεν ἰσχύν. ἐὰν δέ τις τῆς ἐπιθυμίας ἀποπληρωθεὶς 115
καὶ διακορὴς γενόμενος μηκέτι κοινωνεῖν ὁμιλίας ἀξιοῖ τῆς πρὸς τὴν
αἰχμάλωτον, οὐ ζημιοῖ μᾶλλον αὐτὸν ἢ νουθετεῖ καὶ σωφρονίζει πρὸς
βελτίωσιν ἠθῶν· κελεύει γὰρ μήτε πιπράσκειν μήτ' ἔτι δούλην ἔχειν,
ἀλλὰ χαρίζεσθαι μὲν ἐλευθερίαν αὐτῇ, χαρίζεσθαι δὲ καὶ τὴν ἐκ τῆς
οἰκίας ἀπαλλαγὴν ἀδεᾶ, ὡς μὴ γυναικὸς ἑτέρας ἐπεισελθούσης ἐξ ἔριδος,
οἷα φιλεῖ, κατὰ ζηλοτυπίαν πάθῃ τι τῶν ἀνηκέστων, ἅμα καὶ τοῦ
δεσπότου καινοτέροις φίλτροις ὑπηγμένου καὶ τῶν παλαιοτέρων ἀλογοῦντος.

---

1 βασανίζει SC^2AG^1: βασανίζειν ceteri 2 μετέχει] μέχρι H^1P τῆς] τε F καθαρωτέρας S: καθαρωτάτης ceteri (v) εἰδέας S ἀνακεκραμένος λογισμῷ G^1 λογισμὸς] λογισμοῖς G^2 3 πεδήσῃ F ἐασάμενος A, αὐτὴν ἐάσας transp. CG^2 ἐξεργάσασθαι S: ἐργάσασθαι ceteri (v) 4 ἐπισχὼν coni. Mang. ἐλεεῖ S: ἐλεεῖν CG^2, ἐλθεῖν FHP, εἰς λήθην ἐλθεῖν A, om. in lac. G^1 6 ἁρμοζόμενοι σύνοδον S: σύνοδον ἁρμοζομένη F, σύνοδον ἁρμοζομένην ceteri (Turn.) τοῦ κουριδίου S: τοῦ om. ceteri (Turn.) στερομένη CG^2: στερουμένη ceteri (v) 7 μελλήσει λαβεῖν SCG^2: λαβεῖν μελλήσει G^1HP (v), λαβεῖν μελήσει AF ταῦτ' SA: ταῦτα ceteri ἐπανατειναμένους G^2H τὸν S: ἔτι C (v), om. A, ἐπὶ ceteri 8 pr. κἂν] καὶ S ἐπιτηδεύει SF τὴν om. A 9 ἡμερώτερον AG^1HP: ἡμερώτερος SCG^2F (v) ᾖ] ἢ G^2 δέδειεν S: δέδοικεν ceteri (v) ἀποπληρωθῇς S (-θεὶς scripsi): πληρωθῇ F, πληρωθεὶς ceteri (v) 10 διακορὴς] διάκορος S, ἀκορὴς G^2, ἀκορῆς C^1, corr. C^2 τὴν] τὸν Turn. 11 μᾶλλον SHP: μάλιστα ceteri (Turn.) αὐτὸν om. S 12 ἠθῶν SG^1G^2: ἐθῶν ceteri (Turn.) γάρ] δὲ A μήτε ἔτι C 13 αὐτῇ] ἑαυτῇ G^2 14 οἰκίας] οἰκετίας coni. Mang. ἀδεᾶ, ὡς S: ἀδεῶς ceteri (Turn.) 15 πάθει S 16 καινοτέροις] καὶ νεωτέροις A ὑπιγμένου S^1, ι in ει corr. S^2 καὶ — ἀλογοῦντος om. C, om. in lac. G^1 τῶν παλαιοτέρων ἀλογοῦντος S: τῶν παλαιοτέρων G^2, τῶν παλαιτέρων HP, τοῖς παλαιοτέροις A, καταφρονοῦντος τῶν παλαιτέρων F mg H (v)

---

9 sqq. Deut. 21,14. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 259. 9 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἔπειτα ἐάν τις τῆς ἐπιθυμίας κατάκορος γενόμενος μηκέτι κοινωνεῖν τῇ αἰχμαλώτῳ καταξιώσῃ, μηδὲ πιπράσκειν ταύτην ἐξεῖναι διατάττεται, ἀλλὰ μηδὲ ἔτι θεράπαιναν ἔχειν· ἐλευθέραν δὲ εἶναι καὶ τῆς οἰκετείας ἀπαλλάττεσθαι βούλεται, ὡς μὴ γυναικὸς ἑτέρας ἐπεισελθούσης πάθῃ τι τῶν κατὰ ζηλοτυπίαν ἀνηκέστων.

116 (15.) Ἕτερα δ' ἐφ' ἑτέροις ἐπαντλῶν ὡσὶ φιληκόοις εἰς ἡμερότητα
προστάττει, κἂν ἐχθρῶν ὑποζύγια ἀχθοφοροῦντα τῷ βάρει πιεσθέντα
προπέσῃ, μὴ παρελθεῖν, ἀλλὰ συνεπικουφίσαι καὶ συνεγεῖραι, πόρρωθεν
ἀναδιδάσκων τὸ μὴ τοῖς ἀβουλήτοις τῶν ἐχθρανάντων ἐφήδεσθαι, βαρύ-
μηνι πάθος ἐπιχαιρεκακίαν εἰδώς, ἀδελφὸν ὁμοῦ καὶ ἀντίπαλον φθόνου,
συγγενὲς μὲν ὅτι ἐκ πάθους ἑκάτερον καὶ γένοιτ' ἂν ἄμφω περὶ τῶν
αὐτῶν προσερχόμενα καὶ μόνον οὐ κατακολουθοῦντα ἀλλήλοις, ἀντίπαλον
δὲ ὅτι ὁ μὲν ἐπὶ τοῖς τοῦ πέλας ἀγαθοῖς λύπην, ἡ δὲ ἐπὶ τοῖς τοῦ
117 πλησίον κακοῖς ἡδονὴν ἀπεργάζεται. κἂν πλανώμενον μέντοι, φησίν,
ἐχθροῦ τινος | ἴδῃς ὑποζύγιον, τὰ τῆς διαφορᾶς παραλιπὼν ὑπεκκαύματα p. 395
βαρυτέροις ἤθεσιν ἀπαγαγὼν ἀπόδος. οὐ γὰρ ἐκεῖνον μᾶλλον ὀνήσεις ἢ II
σεαυτόν, ἐπειδὴ τῷ μὲν ἄλογον ζῷον καὶ οὐδενὸς ἴσως ἄξιον περιγίνεται,

1 tit. περὶ ὑποζυγίου καταπεσόντος add. S mg G^2 ἐφ' om. S ἐφ' ἑτέρων F ὡσὶ] ὡσεὶ G^2, ὡς S φιλικόοις S^1, corr. S^2 εἰς ἡμερότητα S: εἰς om. ceteri (v) 2 πιαισθέντα S, πιεσθέντα om. H 3 προπέσῃ — τοῖς (4) om. F προπέσῃ Wendl.: προσπέσῃ codd. (v) συνεπεγεῖραι S 4 τὸ δὲ μὴ A τῶν ἐχθρανάντων A: om. ceteri (Turn.); τῶν ἐχθρῶν conicio (cf. Clem. Al.), τῶν ἐχθαράντων coni. Wendl. 5 ἐπιχαιρεκακία S, τὴν ἐπιχαιρεκακίαν FP (Mang.), τὴν χαιρεκακίαν H^2 (Turn.) ἀδελφὸν ὁμοῦ καὶ S: om. ceteri (Turn.) 6 συγγενεσμένον (sic) G^2 ὅτι S: om. G^2, οὖν G^1, ὃν ceteri (Turn.) ἐκ πάθους] τὸ πάθος G^1 6. 7 περὶ τῶν αὐτῶν S: om. ceteri (v) 7 προσερχόμενον S, συνερχόμενα G^1; προσεχόμενα coni. Mang. μόνον οὐ κατακολουθοῦντα $AG^1G^2H^1P$: μονονοὺ κατακολουθοῦντας F, μονονοὺκ ἀντακολουθοῦντα CH^2(v), μόνον συγκατακόλουθα S ἀλλήλοις SG^1: ἐκείνοις ceteri (Turn.) 8 ὁ μὲν SG^1H^2: ἡ μὲν ceteri λυπεῖν G^2 δ' S post ἡ δὲ add. χαρὰν H^2 (v) ἐπὶ S (Clem. Al.): om. ceteri (Turn.) 9 ἡδονὴν ἀπεργάζεται SAG^1: χαρὰν ἀπεργάζεται F, ἀπεργάζεται (om. ἡδονὴν) CG^2, κατεργάζεται HP (ἡδονὴν add. P^2) tit. περὶ πλανωμένου ὑποζυγίου add. S, περὶ ὑποζυγίου πλανωμένου mg G^2 10 ἴδοις F παραλιπὼν SD^K (Clem. Al.): καταλιπὼν ceteri (v) 11 βαρυτέροις ἤθεσιν ante τὰ (10) transp. D^K ἐκείνω S 11. 12 ὀνήσεις εἰς αὐτὸν G^2 12 σεαυτόν SD^K: σαυτόν ceteri τῷ] τὸ $SF^1H^1D^K$ ζῷον ἄλογον transp. D^K ἴσως om. D^K

2 Exod. 23,5. Deut. 22,4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 275.* 2 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l. p. 476 P.* τί δέ; καὶ ἐχθρῶν ὑποζύγια ἀχθοφοροῦντα συνεπικουφίζειν καὶ συνεγείρειν προστάσσει, πόρρωθεν διδάσκων ἡμᾶς ὁ κύριος ἐπιχαιρεκακίαν μὴ ἀσπάζεσθαι μηδὲ ἐφήδεσθαι τοῖς ἐχθροῖς, ἵνα τούτοις ἐγγυμνασαμένους ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν προσεύχεσθαι διδάξῃ· οὔτε γὰρ φθονεῖν καὶ ἐπὶ τοῖς τοῦ πέλας ἀγαθοῖς λυπεῖσθαι προσῆκεν οὔτε μὴν ἐπὶ τοῖς τοῦ πλησίον κακοῖς ἡδονὴν καρποῦσθαι. 9 Exod. 23,4. Deut. 22,1.
9—301,1 D^K fol. 73^r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ τῶν ἀρετῶν: ἐὰν πλανώμενων μέντοι, ὁ νόμος φησίν, ἐχθροῦ τινος ἴδῃς ὑποζύγιον — καλοκἀγαθία. 9 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* κἂν πλανώμενον μέντοι, φησίν, ἐχθροῦ τινος ὑποζύγιον εὕρῃς, τὰ τῆς διαφορᾶς παραλιπὼν ὑπεκκαύματα ἀπαγαγὼν ἀπόδος· τῇ γὰρ ἀμνηστίᾳ ἕπεται ἡ καλοκἀγαθία καὶ ταύτῃ ἡ τῆς ἔχθρας διάλυσις. ἐντεῦθεν εἰς ὁμόνοιαν καταρτιζόμεθα, ἡ δὲ εἰς εὐδαιμονίαν χειραγωγεῖ.

σοὶ δὲ τὸ μέγιστον καὶ τιμιώτατον τῶν ἐν τῇ φύσει, καλοκἀγαθία.
ἕπεται δὲ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ὥσπερ σκιὰ σώματι καὶ ⟨ταύτῃ⟩ τῆς ἔχθρας 118
διάλυσις· ὅ τε γὰρ εὖ πεπονθὼς ἄκων ἄγεται πρὸς τὸ ἔνσπονδον χάριτι
δουλωθείς, ὅ τε ὠφεληκὼς συμβούλῳ χρώμενος καλῇ πράξει σχεδὸν ἤδη
πρὸς καταλλαγὰς τὴν διάνοιαν τέτραπται. τοῦτο δὲ μάλιστα βούλεται 119
διὰ πάσης τῆς νομοθεσίας ὁ ἱερώτατος προφήτης κατασκευάζειν, ὁμόνοιαν,
κοινωνίαν, ὁμοφροσύνην, κρᾶσιν ἠθῶν, ἐξ ὧν οἰκίαι καὶ πόλεις ἔθνη τε
καὶ χῶραι καὶ τὸ σύμπαν ἀνθρώπων γένος εἰς τὴν ἀνωτάτω προέλθοιεν
εὐδαιμονίαν. ἀλλ' ἄχρι μὲν τοῦ παρόντος ταῦτ' εἰσὶν εὐχαί· γενήσεται 120
δέ, ὥς γε ἐμαυτὸν πείθω, καὶ ἔργα ἀψευδέστατα, τοῦ θεοῦ παρασχόντος
ὥσπερ ἐτησίους καρποὺς εὐφορίαν ἀρεταῖς, ὧν μὴ ἀμοιρήσαιμεν οἱ τὸν
πόθον αὐτῶν σχεδὸν ἀπὸ πρώτης ἡλικίας περιφέροντες.

(16.) Ἃ μὲν οὖν ἐπ' ἐλευθέροις ἔγνω, ταῦτα καὶ τὰ τούτοις 121
ἐστὶ παραπλήσια. συνῳδὰ δ' ὡς ἔοικε καὶ περὶ δούλων νομοθετεῖ,
πάλιν τῶν συντεινόντων εἰς ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν καὶ τούτοις
μεταδιδούς. θῆτας μὲν οὖν ἕνεκα χρείας τῶν ἀναγκαίων ὑποβεβληκότας 122
ἑαυτοὺς ἄλλων ὑπηρεσίαις οἴεται δεῖν ἀνάξιον μηδὲν ὑπομένειν τῆς

---

1 σοὶ] οἱ S τὸ] τὸν S τιμιώτατον] τελειότατον D^{K} ἐν S: ἐπὶ ceteri 2 ἕπεται S (Clem. Al.): ἕψεται G^{1}, διέξεισι C (Turn.), διέξειμι ceteri κατὰ om. H σώματος FL^{3} (Turn.) ταύτῃ addidi (cf. Clem. Al.) 3 διαλύσεις FHP ἄγεται ἄκων transp. A 4 τε S: τ' ceteri συμβούλῳ SH^{2}: συμβόλῳ ceteri (sed βουλευομένῳ F) πράξει om. in lac. G^{1} 5 τέτραπται S: τέταται CH^{2} (Turn.), τέτακται ceteri τοῦτο] ταῦτα conicio βουλεύεται F 6 τῆς S: om. ceteri (v) ὁ om. G^{2} 8 ἀνθρώπων S: τῶν ἀνθρώπων ceteri (v) προσέλθοιεν S 9 εὐχαί om. F 10 δ' S, δὲ καὶ F ὥς γε CG^{1}: ὥστε S, ὥς γ' ceteri καὶ om. S ἀψευδεστατου (sic) θεοῦ S 11 ἐτησίους καρποὺς S: ἐτησίοις καρποῖς ceteri (v) ἀρεταῖς S: ἀρετῆς ceteri (v); ἀρετῶν coni. Mang. ὧν] ὡς F μὴ ἀμοιρῆσαι μὲν A, μὴ ἀμοιρησάμενοι P, μὴ μοιρησάμενοι G^{2}, οὐκ εὐμοιρησάμενοι C οἱ] ὅτι S, om. F ($CG^{2}P$) τὸν om. Mang. 12 περιφέροντος $G^{2}H^{1}P$, περιφέρομεν C (Turn.) 13 ἐλευθέροις SA: ἐλευθερίας ceteri (Turn.) ταῦτα om. $G^{2}FHP$, om. in lac. G^{1} 14 ἔστι S: om. ceteri (v) tit. περὶ δούλων add. S δὲ CAG^{2} ἔοικεν CF περὶ S: τὰ A, τὰ περὶ ceteri (v); ἃ περὶ conicio 15 πάλιν τῶν S: πάντων τῶν CH^{2} (v), πάντων ceteri συνόντων in textu S, συντεινόντων mg S pr. καὶ om. G^{1} φιλανθρωπίας G^{1} 16 μεταδιδοὺς S: μεταδοὺς ceteri (v) θῆτας CG^{2}: ὄντας S, τοὺς ceteri (v) οὖν om. F 17 αὐτοὺς S ἀνάξιον μηδὲν SCG^{2}: μηδὲν ἀνάξιον (ἄξιον A) ceteri (v) τῆς] τοῖς S

16sqq. Lev. 25,39. 40. Exod. 21,2. Deut. 15,12. 16 sqq. *Clem. Alex. l. l.* ἔτι τοὺς ⟨ἐπὶ⟩ τροφῇ δουλεύοντας ἀτιμάζεσθαι κωλύει, τοῖς τε ἐκ δανείων καταδουλωθεῖσιν ἐκεχειρίαν τὴν εἰς πᾶν δίδωσιν ἐνιαυτῷ ἑβδόμῳ.

ἐκ γένους ἐλευθερίας, παραινῶν τοῖς τυγχάνουσι τῆς διακονίας εἰς τὸ τῆς
τύχης ἀτέκμαρτον ἀφορᾶν καὶ λαμβάνειν αἰδῶ τῆς μεταβολῆς· τοὺς δ'
ἐξ ἐφημερινῶν δανείων χρειώστας τὸ τῆς προσβολῆς ὄνομα καὶ πάθος
ὑποδύντας ἢ καὶ τοὺς ἀνάγκῃ βιαστικωτέρᾳ γενομένους ἐξ ἐλευθέρων
δούλους οὐκ εἰς ἅπαν κακοπραγεῖν ἐᾷ διδοὺς ἐκεχειρίαν τούτοις τὴν
123 εἰς ἅπαν ἐνιαυτῷ ἑβδόμῳ. τοῖς μὲν γὰρ δανεισταῖς οὐ κομισαμένοις
τὸ χρέος ἢ τρόπον ἕτερον κτησαμένοις τοὺς πρότερον ἐλευθέρους
ἐξαρκεῖ, φησί, χρόνος εἰς ὑπηρεσίαν ἑξαετία· οἱ δὲ μὴ γένει δοῦλοι
χρηστῆς ἐλπίδος μὴ εἰς ἅπαν ἀμοιρείτωσαν, ἀλλ' ἴτωσαν ἐπὶ τὴν παλαιὰν
124 ἄδειαν, ἧς διὰ καιροὺς ἀβουλήτους ἐστέρηντο. κἂν ἐκ τριγονίας μέν,
| φησί, δοῦλος ἑτέρου φόβῳ δεσποτικῶν ἀπειλῶν ἢ συνειδήσει τινῶν p. 3[illegible] M
ἁμαρτημάτων ἢ μηδὲν ἠδικηκώς, ἀμειλίκτῳ καὶ ὠμοθύμῳ χρώμενος
ἄλλως δεσπότῃ, πρὸς ⟨σὲ⟩ καταφύγῃ τευξόμενος ἐπικουρίας, μὴ περιίδῃς·
ἐκδιδόναι γὰρ ἱκέτας οὐχ ὅσιον, ἱκέτης δὲ καὶ ὁ δοῦλος ὥσπερ εἰς
ἱερὸν τὴν σὴν ἑστίαν καταπεφευγώς, ἐν ᾗ δίκαιόν ἐστιν ἀσυλίας τυγ-
χάνειν, μάλιστα μὲν εἰς ἀδόλους ἐλθὼν καταλλαγὰς τὰς χωρὶς ἐνέδρας,

---

1 ἐκ γένους S: εὐγενοῦς ceteri (v) διακονίας] δουλείας A 2 τύχης] ψυχῆς S 3 ἐφημερίας S, ἡμερινῶν A προσβολῆς SA: προβολῆς HP, περιβολῆς CG^{2} (v), παραβολῆς F (prob. Mang.), δουλείας G^{1} 4 ἢ] εἰ S βιαστικώτερον F 5 τούτοις τὴν S: om. ceteri (v) 6 εἰσάπαν ante ἐκκεχειρίαν (5) transp. A οὐ om. F κομισομένοις S 7 ἢ τρόπον S: ἢ τοῖς τρόπον G^{1}, πρὸ τῶν A, πρὸς τὸν ceteri (Turn.) ἕτερον] πρότερον A κτησαμένοις] χρησαμένων A 8 ἐξαρκεῖ codd.: ἀρκεῖ v ἑξαετίας A, ἑξαετὴς G^{1} οἱ δὲ μὴ γένει δοῦλοι S: οἵ τε μὴν δοῦλοι F, οἵ γε μὴν δοῦλοι ceteri (v) 9 χρηστῆς ἐλπίδος S: χρηστῆς CG^{2}, χρηστῶν ceteri (v) εἰς ἅπαν μὴ transp. G^{1} ἤτωσαν S (ἴτωσαν scripsi): ἱέτωσαν ceteri (v) 10 ἐστέρηντο SA: ἐστέρηνται ceteri (v) κἂν] καὶ AHP, καὶ εἰ G^{1} ἐκ τριγονίας om. in lac. G^{1} τριγωνίας G^{2}, τριγενείας S μέν om. C 11 δεσποτικῷ G^{2} 12 ἢ add. SG^{1}: om. ceteri (Turn.) καὶ ὠμοθύμῳ S: om. ceteri (Turn.) 13 ἄλλῳ S, *ἀλλ' ὡς* G^{2}HP πρὸς σὲ καταφύγῃ scripsi: προσκαταφύγῃ S, καταφυγῇ χρῆται ceteri (v) τευξόμενος S: ὡς τευξόμενος CG^{2} (v), προστευξόμενος ceteri περιίδῃς S: περιίδητε ceteri (v) 14 ἐκδιδόναι S (Clem. Al.): προδιδόμεναι G^{2}, προδιδόναι ceteri (v) οἰκέτας $G^{1}G^{2}$HP 14. 15 ὥσπερ εἰς ἱερὰν G^{1} (ἱερὸν recte coni. Mang.): ὥσπερ ὡς ἱερῷ S, ὥσπερ εἰς AFHP (v), ὥσπερ G^{2}, ὡς πρὸς C 15 τὴν σὴν ἑστίαν SC$G^{1}G^{2}$: σὴν ἑστίαν AHP (Turn.), τὴν ἑστίαν F (Mang.) δίκαιος coni. Wendl. 16 ἀδόλους] ἀλόγους S ἐλθὼν καταλλαγὰς S: καταλλαγὰς ἐλθόντα ceteri (v) τὰς S: om. ceteri (v) χωρὶς ἐνέδρας om. G^{1}

10sqq. Deut. 23,15. 16. 14 pergit *Clem. Alex. l. l.* ἀλλὰ καὶ ἱκέτας ἐκδιδόναι εἰς κόλασιν κωλύει.

εἰ δὲ μή, τὸ γοῦν πανύστατον πραθείς· ἀλλαγαὶ γὰρ αἱ τῶν δεσποτῶν ἄδηλον ὅπου τὴν ῥοπὴν ἕξουσι, τοῦ δ' ὁμολογουμένου κουφότερον τὸ ἄδηλον κακόν.

(17.) Ταῦτα μὲν οὖν περὶ οἰκείων καὶ ἀλλοτρίων καὶ φίλων καὶ 125 ἐχθρῶν καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων καὶ συνόλως ἀνθρώπων νομοθετεῖ. τὸ δὲ ἐπιεικὲς καὶ ἥμερον καὶ ἐπὶ τὴν τῶν ἀλόγων ζῴων φύσιν ἄγει μεταδιδοὺς καὶ τούτοις, ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς εὐμενοῦς ἀρύσασθαί τινος χρηστοῦ. κελεύει γὰρ ἐν ταῖς ἡμέροις ἀγέλαις, κατά τε ποίμνας καὶ 126 αἰπόλια καὶ βουκόλια, τῆς παραχρῆμα τῶν γεννωμένων ἀπολαύσεως ἀπέχεσθαι, μήτε πρὸς ἐδωδὴν μήτε ἐπὶ προφάσει θυσιῶν λαμβάνοντας. ὠμῆς γὰρ ὑπέλαβεν εἶναι ψυχῆς, ἐφεδρεύειν ἀποκυϊσκομένοις εἰς ἀνυπέρθετον διάζευξιν ἐγγόνων τε αὖ καὶ μητέρων ἕνεκα γαστρὸς ἡδονῆς, μᾶλλον δὲ ἀηδίας ἐκτόπου τινὸς [ψυχῆς] καὶ παρηλλαγμένης. φησὶν 127 οὖν τῷ βιωσομένῳ κατὰ τὴν ἱερωτάτην αὐτοῦ πολιτείαν· „ὦ γενναῖε, πολλή τίς ἐστιν ἀφθονία σοι τῶν πρὸς ἀπόλαυσιν, οἷς μέμψις οὐ παρέπεται· συγγνωστὸν γὰρ ἂν ἦν ἴσως, ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ἀβουλήτων

1 πανύστατον S: σπανιώτατον ceteri (Turn.) πραθείς] προσθείς F, πραθέντα G¹ ἀλλαγαὶ γὰρ αἱ τῶν S: ἀλλά τε γὰρ τὸ A, ἀλλάττεται· τὸ γὰρ C, ἀλλάττεται γὰρ τὸ ceteri (Turn.) 2 ὅπου] ὃν ὅπη G¹ ῥοπὴν] ῥώην G² ἕξουσιν S ὡμολογημένου HP 4 tit. διὰ τί προστάσσει τὰ γεννήματα τῶν ζώων μὴ θύειν πρὸ ς' ἡμερῶν add. S καὶ ante φίλων om. CG² 5 καὶ ante δούλων om. C, καὶ δούλων om. S 6 δ' A ἀλόγων] ἄλλων G² ζώων SCG²: om. ceteri (v) φύσιν ἄγει SG¹: τείνει φύσιν ἀεὶ F (Mang.), φύσιν ἀεὶ ceteri (Turn.); φύσιν ἀποτείνει coni. Wendl. 7 μεταδιδοὺς] μετὰ αἰδοῦς G² ὥσπερ] ὡς καθάπερ conicio εὐμενοῦς] ἀενναοῦς (ἀενάου?) coni. Mang. 7. 8 τι χρηστόν G¹ 8 ἐν ταῖς SFG¹: ἔν τε ceteri (Turn.) ἡμέραις HP τὰς ποίμνας S 9 αἰπόλια SFG¹H²: ἐπαύλεις C, ἐπαύλια ceteri τῶν om. A 10 μήτε ... μήτε] μηδ' ... μηδ' S πρὸς] εἰς S ἐπὶ προφάσει S (Clem. Al.): ἐπὶ om. ceteri (v) 11 εἰς S: om. ceteri (v) 12 αὖ om. G¹HP 13 δ' A ἀηδίας S: om. in lac. G¹, ἀΐδιον F, ἀϊδίου ceteri (Turn.) ἐκτόπου τινὸς ψυχῆς S: ψυχῆς ἐκτόπου τινὸς ceteri ψυχῆς seclusit Mang. παρηλλαγμένην G², παρηλλαγμένου F 14 τῷ βιασαμένῳ AFHP 15 σοι τῶν CG¹G²: σίτων S, τῶν (om. σοι) AFHP 15. 16 οἷς μέμψις οὐ παρέπεται om. S 16 ἂν om. G² ἦν om. F

8 Exod. 22,30. Lev. 22,27. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 236* κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῷον αὐθημερὸν μετὰ τοῦ γεγεννηκότος ἐπὶ ταὐτό, οὐδ' ἄλλως δὲ πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γεννηθέντι διελθεῖν. 8sqq. *Clem. Alex. l. l. p. 477 P.* ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ Πυθαγόρας τὸ ἥμερον τὸ περὶ τὰ ἄλογα ζῷα παρὰ τοῦ νόμου εἰληφέναι. αὐτίκα τῶν γεννωμένων κατά τε τὰς ποίμνας κατά τε τὰ αἰπόλια καὶ βουκόλια τῆς παραχρῆμα ἀπολαύσεως ⟨ἀπέχεσθαι⟩, μηδὲ ἐπὶ προφάσει θυσιῶν ⟨λαμβάνοντας⟩, διηγόρευσεν, ἐκγόνων τε ἕνεκα καὶ μητέρων, εἰς ἡμερότητα τὸν ἄνθρωπον κάτωθεν ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζῴων ἀνατρέφων.

ἡ ἀπορία καὶ σπάνις δρᾶν ἀναγκάζει. σὺ δὲ καὶ διαφέρειν εἰς ἐγκράτειαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ὀφείλεις τὴν καλλίστην τεταγμένος τάξιν, ὑπὸ ταξιάρχῃ τῷ τῆς φύσεως ὀρθῷ λόγῳ, δι' ὃν ἡμερῶσθαί σε δεῖ
128 μηδὲν σκαιὸν τῇ διανοίᾳ παραδεχόμενον. τί δ' ἂν εἴη σκαιότερον ἢ ταῖς περὶ τὴν ἀποκύησιν ὠδῖσιν ἐπιφέρειν ἔξωθεν ἑτέρας ἐκ τῆς παραχρῆμα τῶν γεννωμένων διαζεύξεως; ἀνάγκη γὰρ σφαδάζειν ἀποσπωμένων, διά τινα φυσικὴν μητέρων πρὸς ἔγγονα φιλοστοργίαν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τὸν τῆς κυήσεως καιρόν, ἐπειδὴ πηγάζοντες οἱ μαστοὶ σπάνει τοῦ θηλάζοντος, ἀνακοπὴν τῆς ἐπιρροίας λαμβανούσης, σκιρροῦνταί τε καὶ κατατεινόμενοι
129 τῷ βάρει παγέντος εἴσω τοῦ γάλακτος ἀλγηδόσι πιέζονται. χάρισαι δή, φησί, τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον, εἰ καὶ μὴ τὸν σύμπαντα χρόνον, | ἑπτὰ p. 397 M
γοῦν τὰς πρώτας ἡμέρας γαλακτοτροφῆσαι, καὶ μὴ ἀνωφελεῖς ἃς ἡ φύσις ὤμβρησε πηγὰς ἐν μαστοῖς ἐργάσῃ, τὰς δευτέρας αὐτῆς χάριτας ἀνελών, ἃς ἐκ πολλοῦ τοῦ προμηθοῦς ἡτοιμάσατο τἀκόλουθον μακρόθεν
130 αἰωνίῳ καὶ τελείᾳ φρονήσει κατιδοῦσα — προτέρα μὲν γὰρ δωρεὰ γένεσις,

1 ἡ ἀπορία S: ἡ om. ceteri (v) alt. καὶ om. FG^{1}H^{1}P 2 τὰς ἄλλας S: om. ceteri (v) 3 ὑπὸ ταξιάρχῃ — δεῖ S: om. ceteri (Turn.) δι' ὃν scripsi: δι' ὧν S; δι' ὃ coni. Mang. 4 μηδὲν S: καὶ μηδὲ A, καὶ μηδὲν ceteri (Turn.) παραδεχόμενον S: παραδέχεσθαι ceteri (Turn.) τί δ' ἂν εἴη σκαιότερον ἢ S: om. ceteri (Turn.); τί δ' ἂν (cet. om.) Mang. ταῖς S: καὶ ταῖς G^1, ἐν ταῖς ceteri (Turn.) 5 ὠδῖσι περιφέρειν H ἑτέροις F, ἑτέρας om. S ἐκ τῆς om. F 6 ἀποσπωμένων S: ἀποσπώμενον ceteri (Turn.) 7 ἔγγονα SCG^2: ἔγγονον ceteri (Turn.) μάλιστ' (sic) S 7. 8 ὑπὸ τῶν ... καιρῶν S, τῶν etiam F 8 κτήσεως C^1, κυήσεως corr. C^2 μασθοὶ AF θηλάσοντος S 9 ἐπιρροῆς S σκιρροῦνται A, σκιροῦνται P, σκηροῦνται S: στεροῦνται F^1, στενοῦνται F^2, στειροῦνται CG^{1}G^{2}H (v) καὶ SCG^2: om. ceteri (v) καταχτεινόμενοι A 10 παγέντος εἴσω scripsi (cf. lin. 13): παγέντοσ ηλω S, om. ceteri (v) ἀλγηδόσι SCG^2: καὶ ἀλγηδόσι ceteri (v) πιεζοῦνται G^2 10. 11 χάρισαι δεῖ S (χ. δή scripsi): χάρισαι ceteri (v) 11 τῇ μητρὶ om. S εἰ — χρόνον om. S εἰ καὶ] καὶ εἰ F 12 γαλακτοτροφηθῆναι S (Mang.) 13 ὤμβρισε S πηγὰς S: πηγὰς τοῦ γάλακτος C (v), πηγὰς τὰς τοῦ γάλακτος G^1, πηγὰς τὰς ἐντὸς εἴσω τοῦ γάλακτος ceteri (et mg C^2), unde πηγὰς παγέντος εἴσω τοῦ γάλακτος sagaciter coni. Mang. (v. supra l. 10) μασθοῖς A αὐτῆς φύσεις S (αὐτῆς χάριτας scripsi): χάριτας αὐτῆς ceteri (v) 14 ἑτοιμάσας (α supra σ) τὸ (sic) G^2, ἑτοιμάσασα FHP^1 τἀκόλουθον] τό τ' ἀκόλουθον AFHP 15 αἰωνία CG^1 (v) τελείω FG^2 καταδιδοῦσα AP^2 πρότερον F^1 δωρεὰν in textu H, δωρεὰ mg H γένεσις S: γέννησις ceteri (v)

10 pergit *Clem. Alex. l. l.* χάρισαι γοῦν, φησί, τῇ μητρὶ τὸ ἔκγονον κἂν ἑπτὰ τὰς πρώτας ἡμέρας· εἰ γὰρ μηδὲν ἀναιτίως γίνεται, γάλα δὲ ἐπομβρεῖται ταῖς τετοκυίαις εἰς διατροφὴν τῶν ἐκγόνων, ὁ ἀποσπῶν τῆς τοῦ γάλακτος οἰκονομίας τὸ τεχθὲν ἀτιμάζει τὴν φύσιν.

δι' ἧς τὸ μὴ ὂν ἄγεται πρὸς τὸ εἶναι, δευτέρα δὲ γάλακτος ἐπίρροια,
τροφὴ καιρίως μαλακωτάτη, πᾶν ἁπαλόνυχον ἄρδουσα, ὃ ποτόν ἐστιν
ὁμοῦ καὶ σιτίον· ὅσον μὲν γὰρ ὑδατῶδες τοῦ γάλακτος, ποτόν, ὅσον
δ' ὑποπαχύνεται, σιτίον — προνοίᾳ τοῦ μὴ κακοπαθεῖν τὸ ἀρτίγονον,
ἐφεδρευούσης ἀεὶ χρόνοις διαφέρουσιν ἐνδείας, ἀλλ' ὑπὸ μίαν καὶ τὴν
αὐτὴν προσφορὰν ἑκατέρας τροφῆς ἤδη τὰς πικρὰς δεσποίνας, δίψαν τε
καὶ πεῖναν, ἐκφεύγειν." τοῦτον ἀναγνόντες τὸν νόμον, οἱ χρηστοὶ καὶ 131
περιμάχητοι γονεῖς, ἐγκαλύψασθε, οἱ ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν ἀεὶ φονῶντες,
οἱ κακὴν ἐφεδρεύοντες ἐφεδρείαν τοῖς ἀποκυομένοις εἰς ἔκθεσιν, οἱ τοῦ
σύμπαντος ἀνθρώπων γένους ἄσπονδοι πολέμιοι. τίνι γὰρ δι' εὐνοίας 132
ἀφίξεσθε, γενόμενοι τῶν ἰδίων τέκνων αὐτόχειρες; οἱ τὰς πόλεις τό γ' ἐφ'
ὑμῖν ἧκον μέρος ἐρημοῦντες, ἀπὸ τῶν ἐγγυτάτω γένους ἀρξάμενοι τῆς
ἀπωλείας, οἱ τοὺς τῆς φύσεως θεσμοὺς ἀνατρέποντες καὶ ὅσα ἂν οἰκο-

---

1 ἄγεται post εἶναι transp. CG^2 πρὸς S: εἰς ceteri (v) ἐπίρρυα S 2 τροφὴ καιρίοις (καιρίως Mang.) μαλακωτάτη, πᾶν ἁπαλόνυχον ἄρδουσα S: τροφὴν καιροῖς μαλακωτάτην ἐν ἁπαλοῖς μέλεσι δοῦσα AP^2 (prob. Mang.), τροφὴ καιροῖς (καιροῖς om. in lac. G^1) μαλακωτάτη ἐν ἁπαλῷ, μία δ' οὖσα ceteri (v) ὃ A: om. ceteri (v) 3 ὅσον μὲν γὰρ S: ἔστι γὰρ ὅσον μὲν ceteri (v) τοῦ γαλακτώδους AFHP 4 δ'] θ' F ὑποπαχύνεσθαι AFP τὸ ἀντίγονον A 5 ἐφεδρεῦσαν F ἀεὶ S: om. ceteri (v) ἐνδείας om. CG^2 6 προφορὰν $F^1G^1HP^1$, τροφὸν AP^2 ἑκατέρας τροφῆς ἤδη S: ἑκατέρων ἀνατροφῆς ἤδη AFH^1P, ἑκατέρων ἀνατροφῆς εἴδει CG^2, ἑκατέρων ἑνὶ τροφῆς εἴδει G^1, ἑκατέρου τοῦ τῆς τροφῆς εἴδους H^2 (v) τῆς πικρᾶς δεσποίνης A τε om. A 7 ἐκφεύγειν AG^1P^1: ἐκφεύγει FHP^1, ἐκφεύγῃ CG^2 (Turn.), ἐκφύγῃ S ἀναγνῶντες SF^1 οἱ] ὦ conicio 8 φονῶντες S: μονοῦντες G^1, πονοῦντες ceteri (Turn.) 9 ἀποκυομένοις AP^2: ἀποκυουμένοις ceteri (Turn.) εἰς S: om. ceteri (Turn.) 10 γὰρ ἂν G^1 11 ἀφίξεσθε S: γένοισθε CG^1, ἐγένεσθε ceteri (v) γινόμενοι G^1, γενόμενοι post αὐτόχειρες transp. S ἰδίων] οἰκείων F οἱ — ἀπωλείας (13) om. F γ'] τ' S 11. 12 ἐφ' ὑμῖν G^1: ἐφ' ἑαυτοῖς S (Mang.), ἐπ' αὐτοῖς ceteri (Turn.) 12 μέρος ἧκον transp. CG^2 ἐγγυτάτων A 13 ὅσα ἂν Mang.: ὡσ ἂν (sed ω corr. ex ο) S, ὅσα ἐν ceteri (Turn.)

---

7 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* δυσωπείσθωσαν οὖν Ἕλληνες καὶ εἴ τις ἕτερός ἐστι τοῦ νόμου κατατρέχων, εἰ ὁ μὲν καὶ ἐπ' ἀλόγων ζῴων χρηστεύεται, οἱ δὲ καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκτιθέασιν ἔγγονα, καίτοι μακρόθεν καὶ προφητικῶς (προνοητικῶς coni. Mang.) ἀνακόπτοντος αὐτῶν τὴν ἀγριότητα τοῦ νόμου διὰ τῆς προειρημένης ἐντολῆς· εἰ γὰρ τῶν ἀλόγων τὰ ἔκγονα διαζεύγνυσθαι τῆς τεκούσης πρὸ τῆς γαλακτουχίας ἀπαγορεύει, πολὺ πλέον ἐπ' ἀνθρώπων τὴν ὠμὴν καὶ ἀτιθάσευτον προθεραπεύει γνώμην, ἵν' εἰ καὶ τῆς φύσεως, μαθήσεως γοῦν μὴ καταφρονῶσιν. ἐρίφων μὲν γὰρ καὶ ἀρνῶν ἐμφορεῖσθαι ἐπιτέτραπται, καί τις ἴσως ἀπολογία τῷ διαζεύξαντι τῆς τεκούσης τὸ ἔκγονον, ἡ δὲ τοῦ παιδίου ἔκθεσις τίνα τὴν αἰτίαν ἔχει; ἐχρῆν γὰρ μηδὲ τὴν ἀρχὴν γῆμαι τῷ μηδὲ παιδοποιεῖσθαι γλιχομένῳ ἢ δι' ἡδονῆς ἀκρασίαν παιδοκτόνον γεγονέναι.

δομῇ καθαιροῦντες, δι' ἀνημέρου καὶ ἀτιθάσου ψυχῆς ὠμότητα γενέσει
133 φθορὰν καὶ ζωῇ θάνατον ἐπιτειχίζοντες. ἢ οὐχ ὁρᾶτε, ὅτι τῷ πάντα ἀρίστῳ νομοθέτῃ δι' ἐπιμελείας ἐγένετο μηδὲ τῶν ἀλόγων τὰ ἔγγονα διαζευχθῆναι τῆς τεκούσης, ἄχρις ἂν γαλακτοτροφηθῇ; τὸ πλέον, ὦ γενναῖοι, δι' ὑμᾶς, ἵν', εἰ καὶ μὴ τῇ φύσει, μαθήσει γοῦν ἀναδιδάσκησθε τὸ φιλοίκειον, εἰς ἄρνας καὶ ἐρίφους ἀποβλέποντες, οἳ ἐν ἀφθόνοις χορηγίαις τῶν ἀναγκαίων τρυφᾶν οὐ κεκώλυνται, τῆς φύσεως μὲν τοιαῦτα παρασκευασαμένης ἐν ἐπιτηδειοτάτοις χωρίοις, ἐξ ὧν εὐμαρεῖς τοῖς δεησομένοις αἱ ἀπολαύσεις γενήσονται, νομοθέτου δὲ μετὰ πολλῆς προμηθείας ἐφορῶντος, ἵνα μηδεὶς ἐμποδίζῃ τὰς εὐεργέτιδας καὶ σωτηρίους τοῦ θεοῦ δωρεάς.

134 (18.) Βουλόμενος δὲ πολυτρόποις ἰδέαις τὰ ἡμερότητος καὶ ἐπιεικείας σπέρματα ταῖς διανοίαις ἐγκατασπείρειν ἄλλο τίθησι διάταγμα συγγενὲς τοῖς προτέροις, ἀπαγορεύων ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ | συγκαταθύειν p. 398
μητέρα καὶ ἔγγονον· καὶ γὰρ εἰ θυτέον, ἀλλ' οὖν ἐν χρόνοις γε διαφέρουσιν· ὑπερβολὴ γὰρ ἀγριότητος τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως μετὰ

1 δι' ἀνημέρου καὶ ἀττιθάσου ψυχῆς ὠμότητα S: οἱ ἀνήμεροι καὶ ἀτίθασοι (-σσοι AFH) ψυχῆς ὠμότητι ceteri (v) 1. 2 γενέσει φθορὰν S: γεννητικῇ φθορᾶς F, γενηταὶ φθορᾶς ceteri (Turn.) 2 καὶ S: om. ceteri (Turn.) ζωὴν θανάτω G[1] ὁρᾶται (ε suprascr.) G[1] ὅτι om. A πάντ' A, πάντων HP (Turn.) 3 μηδὲν S 4 ἄχρι C[1]G[2] πλέον] πλεῖστον A 5 εἰ καὶ μὴ S: εἰ μὴ καὶ ceteri (Turn.) τῇ om. S ἀναδιδάσκεσθαι A 6 ἐρήφους S ἀφθονίαις G[2] 7 τῆς φύσεως F mg H, φύσεως AG[1]P: ὡς CG[2]H, ἄλλως S 7. 8 τοιαῦτα S: αὐτὰ ceteri (αὐτὰς v) 8 παρασκευασαμένοις CG[2]H, παρεσκευασμένους S 9 δεηθησομένοις S, δεομένοις CG[2] δὲ] δ' εἰ S 10 προμηθείας G[1]: προνοίας C, ἀκριβείας S, προθυμίας ceteri (v) 12 titulum tamquam novi opusculi h. l. add. S: Φίλωνος περὶ γ' ἀρετῶν· περὶ ἡμερότητος καὶ ἐπιεικείας· περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐν ἡμέρα τῇ αὐτῇ θύειν μητέρα καὶ ἔγγονον· διὰ τί ἔγκυον ζῷον προστάσσει μὴ θύεσθαι, tit. περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἡμέρα τῇ αὐτῇ θύειν μητέρα καὶ ἔγγονον add. mg G[2] πολυτρόποις ἰδέαις post σπέρματα (13) transp. HP (v) εἰδέαις S ἡμερότατα F[1], ἡμερώτατα F[2] 13 ἐγκατασπεῖραι (sic) ταῖς διανοίαις transp. HP (v) 14 προτέροις ἀπαγορεύων ἡμέρα τῇ αὐτῇ S (Clem. Al.): ἀπαγορεύων—αὐτῇ om. G[1], προτέροις—αὐτῇ om. ceteri (Turn.) συγκαταθύειν S (Clem. Al.): μὴ καταθύειν ἅμα G[1], καταθύειν ceteri (Turn.) post καταθύειν add. τολμῶσι AP[2] 15 post ἔγγονον add. ἐθέλουσι FL (Turn.) θυτέον S: θυτὸν ceteri (Turn.) ἐν χρόνοις γε S: γε ἐν χρόνοις ceteri (v) 16 γενέσεως S: γενήσεως A, γεννήσεως ceteri (v)

14 Lev. 22,28. cf. *Ioseph. Ant. Iud. III § 236* (supra p. 303,8). 14 pergit *Clem. Alex. l. l. p. 478 P.* πάλιν αὖ ὁ χρηστὸς νόμος ἀπαγορεύει ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ συγκαταθύειν ἔκγονον καὶ μητέρα.

τοῦ ζῳογονηθέντος ἡμέρᾳ μιᾷ κτείνειν. καὶ τοῦτο τοῦ χάριν; ἢ 135
γὰρ ἐπὶ προφάσει θυσιῶν ἢ διὰ γαστρὸς ἀπόλαυσιν· εἰ μὲν οὖν ἕνεκα
θυσιῶν, ἐπέψευσται καὶ τοὔνομα· τὰ γὰρ τοιαῦτα σφάγια, οὐ θυσία.
τίς δὲ δὴ καὶ θεοῦ βωμὸς οὕτως ἀνίερα ἱερεῖα προσδέξεται; ποῖον δὲ
πῦρ οὐκ ἂν δίχα τμηθὲν ἐξ ἑαυτοῦ διασταίη φεῦγον τὴν ἐξ ἀμίκτου
πράγματος ἕνωσιν; οἶμαι ἂν αὐτὸ μηδὲ πρὸς βραχύτατον ὑπομεῖναι χρόνον,
ἀλλ' αὐτίκα σβεσθῆναι προνοίᾳ τινὶ τοῦ μὴ τὸν ἀέρα καὶ τὴν ἱερωτάτην
πνεύματος φύσιν ὑπὸ τῆς αἰρομένης φλογὸς μιαίνεσθαι. εἰ δὲ μὴ 136
θυσιῶν χάριν ἀλλὰ θοίνης, τίς οὐκ ἂν τῆς ὑπερφυοῦς γαστριμαργίας
ὀρέξεις προβάλλοιτο καινὰς καὶ παρηλλαγμένας; ἐκτόπους μὲν γὰρ
ἡδονὰς οἱ τοιοῦτοι μεταδιώκουσι. τίς δὲ ἡδονὴ κρεωφαγοῦσι, γεύ-
σασθαι σαρκῶν ἐν ταὐτῷ μητέρων καὶ ἐγγόνων; ὧν εἰ τὰ μέλη
τις ἀναμῖξαι θελήσειεν ἀναπείρων ὀβελοῖς, ἵν' ὀπτῶν ἐμφορήσαιτο, οὐκ
ἄν μοι δοκεῖ διατελεῖν ἥσυχα, ῥήξειν δὲ φωνὴν σχετλιάσαντα δι' ὑπερ-
βολὴν τοῦ καινουργηθέντος πάθους καὶ μυρία λοιδορήσεσθαι τῆς
λαιμαργίας τοῖς εὐτρεπίζουσιν ἄσιτον εὐωχίαν. ἀλλ' ὅ γε νόμος ἔξω 137

1 ζωογονηθέντος S: ζώου γεννηθέντος CG^{2}, γεννηθέντος ζώου ceteri (v)   κτείνει S   τοῦτο om. S   3 ἐπέψευσται SCG^{2}: ἔψευσται ceteri (Turn.)   τὰ om. S   καὶ οὐ S   4 δὴ] δεῖ S, om. A   βωμὸς om. in lac. G^{1} προσδέξηται S (-εται scripsi): παραδέξαιτο ceteri (v)   ποῖον S: τὸ ceteri (v)   5 οὐκ ἂν] κἂν S   διατμηθὲν P   αυτοῦ S   φεύγων G^{2} 6 αὐτὸ] το S   χρόνον ὑπομεῖναι transp. HP (v)   ἀπομεῖναι F   7 ἀλλ' αὐτίκα S: αὐτίκα δὲ ceteri (v)   προνοία τινὶ S: τινὶ om. ceteri (v)   8 αἰρομένης S: καιομένης ceteri (v)   9 θοίνης] τροφῆς S   τίς] τί S   ὑπερφυᾶς C
10 ὀρέξεις G^{1}: αἰτιάσεις A (ἑστιάσεις coni. Mang.), om. ceteri (v)   προβάλοιτο C   κενὰς L (Turn.), καινὰς γὰρ S   ἐκτοπίους μὲν ἂν ἐκθύσαιτό τις ἡδονὰς S
11 οἱ τοιοῦτοι S: οἱ δ' οἱ τοιοῦτοι G^{2}, οἱ δὴ τοιοῦτοι ceteri (v)   μεταδιώκουσι] διώκουσι F, μέντοι ἀδικοῦσι S   κρεοφαγοῦσιν S, κρεηφαγοῦσι C   12 ἐν ταὐτῷ S: ἔκ τε ceteri (Turn.)   μητέρων SC: τῶν μητέρων ceteri (v)   τῶν ἐγγόνων G^{1} ὧν S: om. ceteri (Turn.)   13 ἀναμίξας S   θελήσειεν ἀναπείρων ὀβελοῖς om. S   θελήσειεν CG^{2}: θελήσει ceteri   καὶ ἀναπείρων G^{1} ὀβελοῖς, ἵν' scripsi: ὀβελοῖσιν CG^{2}FHP, ὀβελοῖσι καὶ A, ὀβελίσκοις G^{1} ἐμφορήσαιτο S: ἐμφορήσασθαι ceteri (v)   14 δοκεῖν S, δοκῇ (sed ῇ ex εῖ corr.) AF   διατελέσειν SCG^{2} (v)   ἥσυχα CG^{1}: ἡσυχῇ S, ἥσυχον ceteri   ῥήξει A   δὲ] τὲ S   σχετλιάσαντα SCG^{1}: σχετλιάσαν FH^{2}, σχετλιάσας A$G^{2}H^{1}$P (Turn.)   15 λοιδορήσεσθαι S: λοιδορήσασθαι ceteri   16 ἄσιτον S: ἄδεκτον F, ἄλεκτον ceteri (v)   tit. διὰ τί ἔγκυον ζῷον προστάσσει μὴ θύεσθαι add. S, περὶ τοῦ μὴ θύειν τὰ ἔγκυα ζῷα mg G^{2}
ὅ γε νόμος] ὁ γενόμενος SG^{2}

16 sqq. *Clem. Alex. l. l.* ἄντικρυς γοῦν καὶ ὅσα τῶν ζῴων κυοφορεῖ ὁ νόμος οὐκ ἐπιτρέπει ἄχρις ἂν ἀποτέκῃ σφαγιάζεσθαι, μακρόθεν ἐπισχὼν τὴν εὐχέρειαν τῶν εἰς ἄνθρωπον ἀδικούντων.

τῶν περιρραντηρίων ἐλαύνει καὶ ὅσα τῶν ζῴων κυοφορεῖ, μὴ ἐπιτρέπων ἄχρις ἂν ἀποτέκῃ σφαγιάζεσθαι, τὰ κατὰ γαστρὸς ἐν ἴσῳ τοῖς ἀποκυηθεῖσιν ἤδη λογισάμενος, οὐκ ἐπειδὴ τὴν ἴσην ἔλαχε τάξιν ἃ μηδ' εἰς φῶς πω προῆλθεν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μακρόθεν ἐπισχεῖν τὴν εὐχέρειαν

138 τῶν εἰωθότων πάντα φύρειν. εἰ γὰρ τὰ φυτῶν τρόπον ἔτι παραυξανόμενα καὶ μέρη νομιζόμενα τῶν κυόντων, νυνὶ μὲν ἡνωμένα, μηνῶν δὲ περιόδοις αὖθις ἀποσπασθησόμενα τῆς συμφυίας, διὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ γενήσεσθαι ζῷα φυλάττεται τῷ περὶ τὰς μητέρας ἀνεπιβουλεύτῳ, χάριν τοῦ μὴ τὸ λεχθὲν μίασμα συμβῆναι, πῶς οὐχὶ μᾶλλον τὰ ἀποτεχθέντα καὶ καθ' αὑτὰ ψυχῆς καὶ σώματος μεμοιραμένα; πάντων γὰρ ἀνοσιώτατον ἑνὶ καιρῷ καὶ ἡμέρᾳ μιᾷ ἔγγονον ὁμοῦ καὶ μητέρα κτείνειν.

139 ἐνθένδε μοι δοκοῦσιν ὁρμηθέντες ἔνιοι τῶν νομοθετῶν τὸν ἐπὶ ταῖς καταχρίτοις γυναιξὶν εἰσηγήσασθαι νόμον, ὃς κελεύει τὰς ἐγκύους, ἐὰν ἄξια θανάτου δράσωσιν, φυλάττεσθαι μέχρις ἂν ἀποτέκωσιν, ἵνα μὴ

---

1 pr. τῶν S: om. ceteri (v) θυσιῶν καὶ περιρραντηρίων A ἐλαύνειν F 2 ἀποτέκοι H 3 ἤδη S: om. ceteri (v) ἔλαχε τάξιν S: ἔλαχεν ἀξίαν ceteri (v) ἃ] ἂν S 4 πως S (πω scripsi): om. ceteri (v) προῆλθεν S: πρότερον ἦλθεν ceteri (v) 5 φύρειν] φέρειν A 5. 6 ἔτι παραυξόμενα S (ἔτι παραυξανόμενα scripsi): ἐμπεριαυξανόμενα ceteri (v); ἔτι περιεχόμενα coni. Mang. 6 μέρη S: μὴ ceteri (Turn.) κυόντων SCG^2: κυούντων ceteri (v) νῦν εἰ S (νυνὶ scripsi): νῦν ceteri (v) μὲν om. G^2 8 τοῦ ... ἀνεπιβουλεύτου S, τῷ ... εὐεπιβουλεύτῳ A χάριν S: om. ceteri (v) 10 καθαυτὰ S: κατ' αὐτὰ CG^2 (Turn.), κατὰ ταὐτὰ F, κατὰ ταῦτα AG^1HP τῆς ψυχῆς CG^2 11 ἑνὶ καιρῷ] ἐν καιρῷ C^1G^2, ἡλίῳ ενι S 12 ἔνθεν δέ S (ἐνθένδε recte Mang., cf. Clem. Al.): συνιέναι F, συνιεῖν δὲ ceteri (Turn.) post νομοθετῶν add. ἐντεῦθεν G^1 τὸν] καὶ τὸν FL^2 (v), τὸν corr. ex τῶν S 13 εἰσηγεῖσθαι S ἐγγύους AP^2, ἐγγυούσας HP^1 ἐὰν S: om. C, κἂν A (Mang.), ἂν ceteri (Turn.) 14 δράσωσιν S: δρώσας C, δρῶσιν ceteri (v) φυλάττεσθαι S: om. $G^2H^1P^1$, μὴ ἀναιρεῖσθαι C, μὴ ἀποκτείνεσθαι AP^2, μὴ θανεῖν mg H^2 (v), μὴ ἀποθνήσκειν (post ἐγκύους l. 13) G^1, μὴ κτείνειν (post ἐγκύους) F

---

12 cf. Diodor. I 77,9 (de Aegyptiis) τῶν δὲ γυναικῶν τῶν καταδικασθεισῶν θανάτου τὰς ἐγκύους μὴ θανατοῦσθαι, πρὶν ἂν τέκωσι. καὶ τοῦτο τὸ νόμιμον πολλοὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέδειξαν, ἡγούμενοι παντελῶς ἄδικον εἶναι τὸ μηδὲν ἀδικῆσαν τῷ ἀδικήσαντι τῆς αὐτῆς μετέχειν τιμωρίας. Plut. de sera num. vind. 7 p. 552d τὸν δ' ἐν Αἰγύπτῳ νόμον ἆρ' οὐκ εἰκότως ὑμῖν ἀπογράψασθαι δοκοῦσιν ἔνιοι τῶν Ἑλλήνων, ὃς κελεύει τὴν ἔγκυον, ἂν ἁλῷ θανάτου, μέχρι τέκῃ φυλάττειν; Ael. Var. Hist. V 18 ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή, ἐπεί τινα φαρμακίδα συνέλαβον καὶ ἔμελλον θανατώσειν, οὐ πρότερον αὐτὴν ἀπέκτεινεν, πρὶν ἢ ἀπεκύησεν. 12 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* (post verba ad p. 306,14 adnot.): ἐντεῦθεν καὶ Ῥωμαῖοι, εἰ καί τις ἔγκυος καταδικασθείη τὴν ἐπὶ θανάτῳ, οὐ πρότερον ἐῶσιν ὑποσχεῖν τὴν τιμωρίαν πρὶν ἢ ἐκτεκεῖν.

ἀναιρουμένων συναπόληται τὰ κατὰ γαστρός. ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐπ' 140
399 M. ἀνθρώπων | ταῦτα ἔγνωσαν· ὁ δὲ καὶ προσυπερβάλλων ἔτι ἄχρι καὶ
τῶν ἀλόγων ζῴων τὸ ἐπιεικὲς ἀπέτεινεν, ἵν' ἐν τοῖς ἀνομοιογενέσιν
ἀσκήσαντες πολλῇ τινι περιουσίᾳ χρώμεθα φιλανθρωπίας ⟨ἐν τοῖς ὁμο-
γενέσι⟩, τοῦ μὲν λυπεῖν καὶ ἀντιλυπεῖν ἀλλήλους ἀπεχόμενοι, τὰ δ'
οἰκεῖα ἀγαθὰ μὴ θησαυροφυλακοῦντες, ἀλλ' εἰς μέσον προφέροντες
καθάπερ συγγενέσι καὶ ἐκ φύσεως ἀδελφοῖς τοῖς πανταχοῦ πᾶσιν. ἔτι 141
τοίνυν τὸ μὲν ἔθνος ἐπὶ μισανθρωπίᾳ διαβαλλέτωσαν, τοὺς δὲ νόμους
ὡς ἄμικτα καὶ ἀκοινώνητα παραγγέλλοντας αἰτιάσθωσαν οἱ δεινοὶ συκο-
φάνται, φανερῶς οὕτως τῶν μὲν νόμων ἐλέου μεταδιδόντων καὶ ταῖς
τῶν θρεμμάτων ἀγέλαις, τοῦ δὲ ἔθνους ταῖς ἐκ πρώτης ἡλικίας νομίμοις
ὑφηγήσεσιν ὅσον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀπειθὲς μεθαρμοζομένου πρὸς τὸ
τιθασόν. ἐπαποδύεται δὲ αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ ἐπαγωνίζεται πολύγονος ὢν 142
ἀρετῆς καί τινι εὐτροπίᾳ χρώμενος πρὸς τὰς καλὰς ὑφηγήσεις· κελεύσας
γάρ, πρὶν ἀπότιτθον γενέσθαι, μὴ ἀποσπᾶν τῆς τεκούσης μήτε ἄρνα
μήτε ἔριφον μήτε ἄλλο τι τῶν ἐν ταῖς ἀγέλαις, καὶ προσδιαταξάμενος
μηδὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κτείνειν μητέρα καὶ ἔγγονον, ἐπιδαψιλεύεται

---

1 τὰ SC: καὶ τὸ A, τὸ ceteri (v)   2 ταῦτ' A   pr. καὶ om. AHP (v)   ἔτι S: om. ceteri (v)   ἄχρι] ἃ χρὴ S   3 ἀπέτεινεν Clem. Al.: ἐπέτεινεν S, ἐπιτείνειν H^{1}P, ἐπιτείνει H^2 (v), ἀποτείνει ceteri   ἐν τοῖς ἀνομοιογενέσιν S (Clem. Al.): ἐν τοῖς νόμοις πᾶσιν (πάντες G^1) ceteri (v)   4 ἀσκηθέντες coni. Mang.   4. 5 ἐν τοῖς ὁμογενέσι Clem. Al.: om. codd.   5 μὲν] μὴ F   καὶ ἀντιλυπεῖν om. S   6 μὴ om. F   7 συγγενέσιν SF   καὶ ἐκ φύσεως] ἢ οἰκείοις S   πανταχῇ HP (v)   ἔτι om. in lac. G^1 8 τοίνυν] νῦν F   ἐπὶ SA: om. ceteri (Turn.)   μισανθρωπίαν S   διαβαλέτωσαν AP   9 ὡς SFG^{1}P^1: μὴ ὡς ceteri (Turn.)   παραγγέλλοντες A   δεινοὶ] καινοὶ A   10 φανερῶς S: περιφανῶς ceteri (v)   οὕτω CG^{2}G^1 11 δ' A   ταῖς S: om. ceteri (v)   12 ἀπειθὲς] ἀπηνὲς coni. Mang.   13 τιθασσόν CAF, θίασον (sic) S   ἑαυτῷ SG^1: αὑτῷ in αὐτῷ corr. H, αὐτῷ ceteri   ἐπαγωνίζεται S: ἀγωνίζεται ceteri (Turn.)   13. 14 πολύγονος ὢν ἀρετῆς S: πολύτροπος ὢν ἀρετῆς FHP, πολύτροπος ὢν εὑρετὴς G^1, πολύτροπος ὢν ἀρετῇ CG^{2}A (v)   14 εὐτροπίᾳ] εὐφορίᾳ S   κελεύσας S: κελεύει ceteri (v)   15 ἀπότιτθον] ἑπταήμερον G^1 μήτ' A   16 προδιαταξάμενος S   17 μηδένα (μηδὲ scripsi) τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ κτείνειν μητέρα καὶ ἔγγονον S: μηδένα τῇ αὐ. ἡ. μ. καὶ ἔ. καταθύειν C, μηδένα . . . θύειν F, μηδένα . . . ἀναιρεῖν AP, μηδένα . . . ἔγγονον (om. verbo necandi) G^2, μὴ κτείνειν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μητέρα καὶ ἔγγονον G^1, μὴ θύειν τῇ . . . ἔγγονον H^2 (v)

2—4 pergit *Clem. Alex. l. l.* (post verba ad p. 307,16 adnot.) οὕτως ἄχρι καὶ τῶν ἀλόγων ζῴων τὸ ἐπιεικὲς ἀπέτεινεν, ἵνα ἐν τοῖς ἀνομογενέσιν ἀσκήσαντες πολλῇ τινι περιουσίᾳ φιλανθρωπίας ἐν τοῖς ὁμογενέσι χρησώμεθα.

φάσκων· „οὐχ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μητρός“ (Exod. 23,19. 34,26.
143 Deut. 14,20). πάνυ γὰρ ἄτοπον ὑπέλαβεν εἶναι τὴν τροφὴν ζῶντος ἥδυσμα γενέσθαι καὶ παράρτυσιν ἀναιρεθέντος καὶ τὴν μὲν φύσιν ἐπιμεληθεῖσαν αὐτοῦ τῆς διαμονῆς ὀμβρῆσαι γάλα, ὃ διὰ μαστῶν τῆς τεκούσης οἷα δεξαμενῶν φέρεσθαι διετάξατο, τὴν δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀκρασίαν τοσοῦτον ἐπιβῆναι, ὡς τῷ τῆς ζωῆς αἰτίῳ καταχρήσασθαι
144 καὶ πρὸς τὴν τοῦ ὑπολοίπου σώματος ἀνάλωσιν. εἰ δή τις ἐν γάλακτι χρέα συνέψειν ἀξιοῖ, μὴ σὺν ὠμότητι, χωρὶς δὲ ἀσεβείας ἑψέτω· μυρίαι θρεμμάτων εἰσὶν ἀγέλαι πανταχοῦ καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἀμελγόμεναι διὰ βουκόλων αἰπόλων ποιμένων, οἷς κτηνοτροφοῦσιν ἡ μεγίστη πρόσοδός ἐστι γάλα, τῇ μὲν κεχυμένον, τῇ δὲ συνεσταλμένον τε καὶ πηγνύμενον εἰς τυρόν· ὥστε ἀφθονίας ὑπαρχούσης τὸν ἀρνῶν ἢ ἐρίφων ἤ τινος ἑτέρου γάλακτι μητρῴῳ χρέα συνέψοντα χαλεπὴν ἐπιδείκνυσθαι τρόπων σκαιότητα, τὸ ἀναγκαιότατον καὶ συγγενέστατον λογικῇ ψυχῇ πάθος ἐκτετμημένον, τὸν ἔλεον.

1 φάσκων SC: φάσκων· ἀλλ᾽ G^2 (cf. Clem. Al.), φάσκων ἄλλο ceteri (Mang.) οὐκ S^1, corr. S^2 2 ἄτοπον ὑπέλαβεν εἶναι S: ὑπέλαβεν εἶναι δεινὸν ceteri (v) τροφὸν F 4 ὃ—διετάξατο (5) om. in textu C, add. mg C^2 ὃ] οἱ A διὰ μαστῶν SCG^1: δ᾽ οἷα μαστῶν G^2, δ᾽ οἷα μαστὸν FHP, δ᾽ οἷα μασθὸν A 5 οἷα δεξαμενῶν SG^2: ὡς ἐκ δεξαμενῶν C (v), ἀναδεξαμένων GHP, ἀναδεξάμενον AF φέρεσθαι SCG^1: φέρεται ceteri 6 ἀκρισίαν G^2HP^1 ὡς τῷ] ὥστε S καταχρῆσθαι S 7 καὶ om. C ἀνάλυσιν S εἰ δή τις scripsi: εἰ δὴ τὰ S, ἐπειδὴ τὰ ceteri (Turn.); εἰ δὲ τὰ Mang. ἐπειδὴ—ἑψέτω (8) om. in textu C, add. mg C^2 ἐν γάλακτι om. G^1 ἐν SC: σὺν ceteri (Turn.) 8 χωρὶς διασεβείας (sic) S δ᾽ A 9 εἰσὶν ἀγέλαι S: ἀγέλαι εἰσὶ ceteri (v) καὶ om. CG^2 9. 10 ἀναμελγόμεναι A 10 ποιμένων] ποιμνίων F οἷς] τοῖς S, τοῖς ex οἷς corr. H 11 ἐστὶ γάλα S: γάλα AP^2, τὸ γάλα FG^1 (Mang.), om. CG^2HP (Turn.) κεχυμένον S: ἐκκεχυμένον A, ἐγκεχυμένον ceteri (v) συνεσταλμένον τὲ S: συνιστάμενον ceteri (v) 12 ὥστ᾽ A, ὥστε om. S; ὡς conicio τὸν scripsi: τῶν δὲ S, τῶν in τῷ corr. C^2, τῶν ceteri (v) ἢ ἐρίφων ἢ] $\overset{ε}{π}$φωνη (sic) S 13 ante γάλακτι add. τὸν H^2 (v), om. ceteri μητρώων G^2 χρέα] γάλα A συνέψοντα SG^2H^2: ἀνέψοντα F, συνέψοντι ceteri 14 τὸ S: om. ceteri (Turn.)

1 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* (οἱ δὲ καὶ περιλακτίζοντες τὰς γαστέρας πρὸ τῆς ἀποτέξεως ζῴων τινῶν, ἵνα δὴ γάλακτι ἀνακεκραμένην σάρκα θοινάζωνται, τάφον τῶν κυοφορουμένων τὴν εἰς γένεσιν κτισθεῖσαν μήτραν πεποιήκασι), διαρρήδην τοῦ νομοθέτου κελεύοντος „ἀλλ᾽ οὐδὲ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ“· μὴ γὰρ γινέσθω ἡ τοῦ ζῶντος τροφὴ ἥδυσμα τοῦ ἀναιρεθέντος ζῴου, φησίν, μηδὲ τὸ τῆς ζωῆς αἴτιον συνεργὸν τῇ τοῦ σώματος καταναλώσει γινέσθω.

(19.) Ἄγαμαι δὲ κἀκεῖνον τὸν νόμον, ὃς καθάπερ ἐν χορῷ παν- 145
αρμονίῳ συνᾴδων τοῖς προτέροις διαγορεύει, βοῦν ἀλοῶντα μὴ φιμοῦν.
400 M. οὗτος γάρ | ἐστιν ὁ πρὸ μὲν τῆς σπορᾶς [οὔσης] τῆς βαθυγείου πεδιάδος ἀνατέμνων τὰς αὔλακας καὶ προετοιμασάμενος οὐρανῷ καὶ γεωπόνῳ τὰς ἀρούρας, τῷ μὲν ἵνα καιρίως κατασπείρῃ, τῷ δ' ἵνα κόλποι βαθεῖς ὑποδεξάμενοι τὰς διὰ τῶν ὑετῶν χάριτας ταμιεύωσι καὶ χορηγῶσιν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον τῷ σπόρῳ τροφὰς πίονας, ἄχρις ἂν σταχυηφορήσας τελειογονήσῃ τὸν ἐτήσιον καρπόν· μετὰ δὲ τὴν τελείωσιν πάλιν βοῦς ἐστι πρὸς ἑτέραν ὑπηρεσίαν ἀναγκαῖος, κάθαρσιν δραγμάτων καὶ διάκρισιν σκυβάλων ἀπὸ τοῦ γνησίου καὶ χρησίμου. ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν ⟨ἐπὶ⟩ 146
τοῖς [γῆν] ἀλοῶσι βουσὶν ἥμερον καὶ χρηστὴν πρόσταξιν εἶπον, καὶ τὸν ἐπὶ τοῖς ⟨γῆν⟩ ἀροῦσι θρέμμασι τεθέντα νόμον ἑξῆς δίειμι τῆς αὐτῆς ὄντα συγγενείας. ἀπαγορεύει γὰρ ἐν ταὐτῷ καταζευγνύναι πρὸς

---

1 tit. εἰς τὸ βοῦν ἀλοῶντα οὐ κημώσεις add. S   ἀγαμένοις (om. δὲ) AFH^1P   ἐκεῖνον F   χορῷ] χώρω H^1P, χωρίω F   1. 2 συναρμονίω S   2 συνάδον S^2, συνωδον S^1 ut vid.   τοῖς πρώτοις F   φημοῦν H, κημοῦν S (fort. recte)   3 verba πρὸ μὲν τῆς σπορᾶς οὔσης om. S   μὲν om. G^2 οὔσης om. in lac. G^1, seclusi   τῆς S: om. ceteri (v)   βαθυγείας S   4 ἀνατεμὼν FG^1HP (v)   τὰς αὔλακας S: εἰς αὔλακας ceteri (Turn.)   pr. καὶ SG^1: om. ceteri (Turn.)   προετοιμασμένος F   οὐρανῷ] οὖν AP^2 4. 5 γεωπονῶντας ἀρούρας C   5 ἵνα—ταμιεύωσι (6) om. A   κατασπείρῃ SCG^2: κατασπείρει F, κατασπείροι G^1HP   6 ταμιεύωσι καὶ χορηγῶσιν S: ταμιεύσωσι (σώσῃ A) καὶ χορηγήσωσιν ceteri (v)   7 καθολίγον S^1, corr. S^2 πίονας] πλείονας CG^2 ἄχρις ἂν] ὅς C   σταχυηφορήσας G^1: σταχυφορήσας H, σταχυοφορήσας ceteri (v)   8 δὲ om. S   9 ἐστὶν S   ἑτέραν om. S   ὑπηρεσίαν ἀναγκαῖος A: ὑπηρεσίαν ἀναγκαίαν CG^2FG^1 (Turn.), ἀναγκαίαν ὑπηρεσίαν S, ἀναγκαῖος om. HP   κάθαρσιν om. S   10 ἀλλ' ἐπειδὴ—συγγενείας (13) om. in lac. G^1 10. 11 τὴν ἐπὶ τοῖς scripsi: τοῖς C (v), τὴν ceteri   11 γῆν h. l. seclusit Mang.   ἀλόωσι AP   βοῦς AH^1P, βόες F   χρηστὴν Mang.: ῥητὸν AFH^1P, ῥητὴν ceteri   εἶπον SC: εἰπὼν ceteri (v)   12 τὸν om. S   γῆν h. l. inserui   τεθέντων F   δίειμι SCG^2: δι' ἣν AH^1P, δι' ἧς F, δίεισι H^2 τῆς] τὰ τῆς SCG^2 13 ὄντα συγγενείας S: συγγενείας ὄντα CG^2, ὄντας εὐγενείας AFHP; εὐμενείας coni. Mang.   tit. περὶ τοῦ μὴ καταζευγνύειν βοῦν καὶ ὄνον add. S mg G^2 καταζευγνύναι SCG^2 (Clem. Al.): ζευγνύναι ceteri (v)

---

2 Deut. 25,4. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 233* μηδὲ βοῶν ὁπότε τρίβοιεν τοὺς στάχυας ἀποδεῖν τὰ στόματα ἐπὶ τῆς ἅλωος· οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον εἴργειν τοὺς συνειργασμένους τοῦ καρποῦ καὶ περὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ πονήσαντας.   2 pergit *Clem. Alex. l. l.* ὁ δὲ αὐτὸς νόμος διαγορεύει βοῦν ἀλοοῦντα μὴ φιμοῦν· δεῖ γὰρ καὶ τὸν ἐργάτην τροφῆς ἀξιοῦσθαι (cf. I Tim. 5,18).   13 Deut. 22,10. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 228* . . . βουσὶν ἀροῦν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τῶν ἑτέρων ζῴων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγοντας, ἀλλὰ κατ' οἰκεῖα γένη κἀκείνοις ποιεῖσθαι τὸν ἄροτον.   13 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἀπαγορεύει τε ἐν

ἄροτον γῆς βοῦν καὶ ὄνον, οὐ μόνον τοῦ περὶ τὰ ζῷα ἀνοικείου στοχασάμενος, διότι τὸ μέν ἐστι καθαρόν, ὄνος δὲ τῶν οὐ καθαρῶν, τὰ δὲ οὕτως ἠλλοτριωμένα συνάγειν οὐ πρέπει, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὴν ἰσχύν ἐστιν ἄνισα, προμηθεῖται δὲ τῶν ἀσθενεστέρων, ὡς μὴ πρὸς δυνατωτέρας βίας θλίβηται καὶ προσπιέζηται· καίτοι τὸ μὲν ἀσθενέστερον, ὄνος, ἔξω περιρραντηρίων ἐλαύνεται, τὸ δὲ ἐρρωμενέστερον, βοῦν, ἐν
147 ταῖς τελειοτάταις θυσίαις νόμος ἱερουργεῖν. ἀλλ' ὅμως οὔτε τῆς τῶν ἀκαθάρτων ἀσθενείας ὠλιγώρησεν οὔτε τοῖς καθαροῖς ἐφῆκεν ἰσχύϊ πρὸ δίκης χρῆσθαι, μόνον οὐκ ἄντικρυς βοῶν καὶ κεκραγὼς τοῖς ὦτα ἔχουσιν ἐν ψυχῇ, μηδένα τῶν ἑτεροεθνῶν ἀδικεῖν, οὐδὲν ἔχοντας αἰτιάσασθαι ὅτι μὴ τὸ ἀλλογενές, ὅπερ ἐστὶν ἀναίτιον· ὅσα γὰρ μήτε κακία μήτε ἀπὸ κακιῶν ἔξω παντὸς ἐγκλήματος ἵσταται.
148 (20.) Ἐπιδαψιλευόμενος δὲ τὸ ἐπιεικὲς πάλιν πλουσίως αὐτῷ καὶ κατακόρως χρῆται, μετιὼν ἀπὸ μὲν τῶν λογικῶν ἐπὶ τὰ ἄλογα, ἀπὸ δὲ τῶν ἀλόγων ἐπὶ τὰ φυτά, περὶ ὧν αὐτίκα λεκτέον, ἐπειδὴ

---

1 ἄροτρον γῆς S Clem. Al. (ἄροτον corr. Potter): ἄρουραν ceteri (v)   2 οὐ] μὴ G^{2} τὰ δ' S   3 οὐ πρέπει S: οὐκ εὐπρεπές ceteri (v)   4 ἐστιν om. A, εἰσιν $FG^{1}H$ δὲ SCG^{2}: om. ceteri (v)   4. 5 δυνατωτέρου βίᾳ coni. Mang.   5 βίας om. S, om. in lac. A   προσπιέζηται S: συνέχηται HP, πιέζηται ceteri (v)   καίτοι τὸ μὲν $SG^{1}H^{2}$: καὶ τὸ μὲν CF, καὶ τοῦτο μὲν $AG^{2}H^{1}P$ 6 ὁ ὄνος G^{1}, ὄνον G^{2} περιραντηρίων SC   ἐλαύνεσθαι G^{2} τὸ] τὸν S   δ' A   βοῦν] βοῦς C (v), ὁ βοῦς G^{1}, om. H   6. 7 ἐν ταῖς ἱερωτάταις A   7 νόμος S: om. ceteri (v)   ἱερουργεῖν] ἱερουργεῖ SH^{2}, ἱερουργεῖται CG^{1} (v)   τῆς om. $AH^{1}P$ τῶν om. FG^{1} 8 ἀσθενείας S: ἀσφαλείας ceteri (v)   ὠλιγώρησαν A   ἀφῆκεν F   ἰσχύειν AFP   9 post μόνον add. ὡς S   10 οὐδενὸς ἔχοντος HP (Turn.), οὐδὲν ἔχουσιν G^{1} 11 αἰτιᾶσθαι S   ὅτι τὸ μὴ S   12 κακίαι G^{1}, κακίας S   13 tit. περὶ τοῦ μὴ ἐκτεμεῖν τὰ ἥμερα δένδρα add. S   15 ἐπειδὴ — λέλεκται (313,2) om. C   ἐπειδὴ γὰρ $H^{1}P$, ἐπειδή γε H^{2} (v)

ταύτῳ καταζευγνύναι πρὸς ἄροτον γῆς βοῦν καὶ ὄνον, τάχα μὲν καὶ τοῦ περὶ τὰ ζῷα ἀνοικείου στοχασάμενος, δηλῶν δ' ἅμα μηδένα τῶν ἑτεροεθνῶν ἀδικεῖν καὶ ὑπὸ ζυγὸν ἄγειν οὐδὲν ἔχοντας αἰτιάσασθαι ὅτι μὴ τὸ ἀλλογενές, ὅπερ ἐστὶν ἀναίτιον, μήτε κακία μήτε ἀπὸ κακίας ὁρμώμενον. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ μηνύειν ἡ ἀλληγορία, μὴ δεῖν ἐπ' ἴσης καθαρῷ καὶ ἀκαθάρτῳ πιστῷ τε καὶ ἀπίστῳ τῆς τοῦ λόγου μεταδιδόναι γεωργίας, διότι τὸ μὲν ἐστι καθαρόν, ὁ βοῦς, ὄνος δὲ τῶν ἀκαθάρτων λελόγισται.
13sqq. pergit *Clem. Alex. l. l. p. 479 P.* δαψιλευόμενος δὲ τῇ φιλανθρωπίᾳ ὁ χρηστὸς λόγος μηδὲ ὅσα τῆς ἡμέρου ὕλης ἐστὶ δενδροτομεῖν ταῦτα προσῆκον εἶναι διδάσκει μηδὲ μὴν κείρειν ἐπὶ λύμῃ στάχυν πρὸ τοῦ θερισμοῦ, ἀλλὰ μηδὲ συνόλως καρπὸν ἥμερον διαφθείρειν μήτε τὸν τῆς γῆς μήτε τὸν τῆς ψυχῆς· οὐδὲ γὰρ τὴν τῶν πολεμίων χώραν τέμνειν ἐᾷ.

περὶ τῶν προτέρων, ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ὅσα ψυχῆς μεμοίραται,
λέλεκται. διείρηκε τοίνυν ἄντικρυς μήτε δενδροτομεῖν ὅσα τῆς ἡμέρου ὕλης 149
μήτε κείρειν ἐπὶ λύμῃ πρὸ καιροῦ σταχυηφοροῦσαν πεδιάδα μήτε συνόλως
καρπὸν διαφθείρειν, ἵνα περιουσίᾳ μὲν τροφῶν ἀφθόνων χορηγῆται τὸ
ἀνθρώπων γένος, περιουσίᾳ ζῇ δὲ μὴ μόνον τῶν ἀναγκαίων ἀλλὰ καὶ
τῶν πρὸς τὸν ἁβροδίαιτον βίον. ἀναγκαῖον μὲν γὰρ ὁ τοῦ σίτου καρπὸς
εἰς τροφὴν ἀνθρώπων ἀποκριθείς, πρὸς δὲ τὸν ἁβροδίαιτον βίον αἱ τῶν
ἀκροδρύων ἀμύθητοι ποικιλίαι· γίνονται δὲ ἐν ἐνδείαις αὗται πολλάκις καὶ
401 M. τροφαὶ δεύτεραι. (21.) | καὶ προσυπερβάλλων οὐδὲ τὴν τῶν πολεμίων 150
χώραν τέμνειν ἐᾷ, παραγγέλλει δ' ἀνέχειν δενδροτομιῶν καὶ δῃώσεων,
ἄτοπον ὑπολαβὼν εἶναι τὴν πρὸς ἀνθρώπους ὀργὴν ἀποσκήπτειν εἰς τὰ
μηδενὸς αἴτια κακοῦ. ἔπειτα δὲ ἀξιοῖ μὴ μόνον τὸ παρὸν βλέπειν, 151
ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον ὥσπερ ἀπὸ σκοπῆς μακρόθεν ὀξυωπίᾳ λογισμοῦ
καθορᾶσθαι, μηδενὸς ἐν ὁμοίῳ μένοντος ἀλλὰ πάντων τροπαῖς καὶ
μεταβολαῖς χρωμένων, ὡς εἰκὸς εἶναι τοὺς τέως δυσμενεῖς ἐπικηρυκευ-
σαμένους καὶ συμβατηρίων ἄρξαντας ἐνσπόνδους αὐτίκα γενέσθαι.
φίλους δὲ τροφῶν ἀναγκαίων ἀποστερεῖν χαλεπόν, μηδὲν ταμιευσαμένους 152

---

1 περὶ τῶν προτέρων SA: περὶ τῶν πρότερον FG^2HP, τῶν προτέρων om. G^1; πρότερον περὶ τῶν coni. Mang. τε S: om. G^1, μὲν ceteri ψυχῇ S
2 λέλεκται πρότερον G^1 διείρηκε G^2, διήρηκε S: εἴρηκε C, ἀπείρηκε ceteri (v) μήτε] μηδὲν S 3 λοίμῃ S πρὸ καιροῦ σταχυηφοροῦσαν S: σταχ. πρὸ καιροῦ ceteri (v) σταχυηφοροῦσαν SCG^1: σταχυφοροῦσαν G^2, σταχυοφοροῦσαν ceteri (v) παιδιάδα G^1 4 τροφῶν] τρυφῶν A, καρπῶν S χορηγεῖται SF, τρέφηται G^1
4. 5 τὸ τῶν ἀνθρώπων HP (v) 5 post γένος add. ἀποκριθῆς S (cf. l. 7) περιουσίᾳ ζῇ — τῶν (6) om. S περιουσιάζῃ CG^2 (περιουσίᾳ ζῇ scripsi): ζῇ ceteri τῶν ἀναγκαίων CG^2: τῷ ἀναγκαίῳ H^2, τοῖς ἀναγκαίοις AP^2, τὸν ἀναγκαῖον $FG^1H^1P^1$ 5. 6 καὶ τῶν CF^2G^2: καὶ τῷ H^2, καὶ τοῖς AP^2, καὶ τὸν $F^1G^1H^1P^1$
6 πρὸς δὲ τὸν S, πρὸς τὸν om. G^1, τὸν om. CG^2A ἀναγκαῖον — βίον (7) om. C ἀναγκαῖος S 7 ἀνθρώπων SG^2H: ἀνθρώποις ceteri (Mang.) ἀποκριθῆς (ῆ in ras.) S πρὸς δὲ τὸν SG^2H^2: πρὸς δὲ F, τὸ δ' G^1, τὸν δ' AH^1P βίον om. S 8 ἀκροδρύων] καρπῶν S post ποικιλίαι add. ποιοῦσιν A αὗται πολλάκις S: πολλάκις ὅτι A, πολλάκις ἔστιν ὅτε G^1, πολλάκις ὅτε ceteri (Turn.) καὶ om. v 9 δεύτεροι S οὐδὲ SG^1: οὔτε ceteri (v) τὴν codd.: om. v
10 ἀποτέμνειν S δ' SA: δὲ ceteri καὶ δῃώσεων S: om. C (v), om. in lac. G^1, καὶ δὴ ὡς ἐλαιῶνα ceteri 11 ἄτοπον S: ἄδικον CG^1 (v), τοῦτον ceteri ὑπολαβὼν S: ὑπολαμβάνων ceteri (v) εἶναι om. C (v) ἀποσκώπτειν A
12 δὲ ἀξιοῖ om. S δ' A βλέπειν — λογισμοῦ (13) S: om. ceteri (Turn.)
14 καθορᾶσθαι S: παρορᾶσθαι A, προορᾶσθαι ceteri (Turn.) 15 τέως] τε S
16 γενέσθαι] γενήσεσθαι coni. Mang. 17 ταμιευσαμένους] τοὺς βιασαμένους A

---

9 Deut. 20,19.

τῶν ἐπ' ὠφελείᾳ διὰ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀδηλότητα. πάνυ γὰρ ἐκεῖνο καλῶς εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὅτι καὶ φιλίας κοινωνητέον μὴ ἀπογινώσκοντας ἔχθραν καὶ προσκρουστέον ὡς φιλίας ἐσομένης, ἵνα ἕκαστος ἐν τῇ ἑαυτοῦ φύσει ταμιεύηταί τι τῶν εἰς ἀσφάλειαν καὶ μὴ ἀπογυμνωθεὶς ἐν ἔργοις καὶ λόγοις μετανοῇ, τῆς ἄγαν εὐχερείας, ὅτ' οὐδὲν
153 ὄφελος, αἰτιώμενος ἑαυτόν. τὸ λόγιον τοῦτο χρὴ φυλάττειν καὶ τὰς πόλεις, ἐν μὲν εἰρήνῃ προνοουμένας τῶν κατὰ πόλεμον, ἐν δὲ πολέμῳ τῶν κατ' εἰρήνην, καὶ μήτε τοῖς συμμάχοις ἀνέδην προπιστεύειν ὡς οὐ χρησομένοις μεταβολῇ πρὸς τὸ ἀντίπαλον μήτε τοῖς πολεμίοις εἰς ἅπαν ἀπιστεῖν ὡς οὐ δυνησομένοις ποτὲ μεθορμίσασθαι πρὸς τὸ ἔνσπονδον.
154 εἰ μέντοι καὶ μηδὲν ὑπὲρ ἐχθροῦ πρακτέον δι' ἐλπίδα καταλλαγῶν, οὐδὲν ἐχθρὸν φυτόν, ἀλλ' ἔνσπονδα πάντα καὶ ὠφέλιμα, τὰ δ' ἥμερα καὶ διαφερόντως ἀναγκαῖα, ὧν ὁ καρπὸς ἢ τροφή ἐστιν ἢ ἰσότιμον τροφῇ κτῆμα. τί δὴ δεῖ πεπολεμῶσθαι πρὸς τὰ μὴ πολέμια τέμνοντας ἢ καίοντας ἢ ῥίζαις αὐταῖς ἀνασπῶντας, ἅπερ αὐτὴ ἡ φύσις ὑδάτων ἐπιρροίαις καὶ εὐκρασίαις ἀέρων ἐτελειογόνησε, δασμοὺς ἐτησίους οἴσοντα ἀνθρώποις οἷα βασιλεῦσιν;

155 Ἐμέλησε δ' αὐτῷ καθάπερ ἀγαθῷ προστάτῃ τὴν ἀλειπτικὴν μὴ μόνον ζῴοις ἀλλὰ καὶ φυτοῖς ἰσχύν τε καὶ ῥώμην ἀπεργάσασθαι, καὶ

1 τῶν SCG²: om. ceteri   διὰ om. S   2 τοῖς πάλαι S   κοινωνητέον] τέλεον S   4 αὐτοῦ AP¹, ἑαυτῇ S   τι τῶν om. S   5 ὅτε CG², ὅταν H¹P
6 ὤφελος S¹   τὸ λόγιον SCG²: om. ceteri   7 τῷ πολέμῳ F (Mang.)
8 τοῖς om. FG¹   ἀναίδην S   προσπιστεύειν F² (v), πιστεύειν S
ὡς] οὓς S   10 μεθορμήσασθαι S (μεθορμίσασθαι scripsi): μεθαρμόσασθαι ceteri (v)
τὸ] τὸν SF¹   11 ὑπὲρ] κατ' G¹   τοῦ ἐχθροῦ F   πρακτέον] πέπρακται ὂν S
12 οὐδὲν δὲ AP² (fort. recte)   ἀλλ' ἔνσπονδα πάντα S: ἀλλὰ πάντα ἔνσπονδα ceteri (v)
ὠφέλημα S   13 pr. ἢ] ἡ S   alt. ἢ — κτῆμα (14) om. S, κτῆμα om. C (fort. recte)   14 τί δὴ δεῖ πεπολεμῶσθαι S: τί δὴ δεῖται πολεμεῖσθαι A, τί δὴ δεῖται πόλεμός τε FG²HP, τί δὴ δεῖ πολεμεῖν G¹, οὐ δεῖ πολεμεῖν C (Turn.)   15 καίοντας] κείροντας coni. Mang.   ἢ ῥίζαις αὐταῖς ἀνασπῶντας om. S (in fine paginae)   αὐτὴ] αὐτὰ A   16 ἐπιρροαῖς S   εὐκρασίαις ἀέρων S: ἀέρων εὐκρασίαις G¹, θέρους εὐκρασίαις ceteri (v)   δεσμοὺς F¹, corr. F²   18 ἐμέλλησεν S, ἐμέλλησε G²   δὲ G²
καθάπερ — ἀλειπτικὴν om. in lac. G¹   ἀγαθῷ προστάτῃ C: ἀγαθωτάτην G²HP, ἀγαθωτάτῳ F, ἀγαθώτατον A, ἀγαθῷ S   τὴν ἀληπτικὴν S (ἀλειπτικὴν scripsi): om. C, ἄληπτον γῆν ceteri; ἄληπτον εἶναι v, ἀθλητικὴν coni. Mang.   19 ἀπεργάσασθαι S: om. ceteri (v)

2 cf. Diog. La. I 87 (Bias) ἔλεγέ τε τὸν βίον οὕτω μετρεῖν ὡς καὶ πολὺν καὶ ὀλίγον χρόνον βιωσομένους, καὶ φιλεῖν ὡς μισήσοντας· τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι κακούς. Soph. Ai. 678 ἐγὼ δ' ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως ὅτι | ὅ τ' ἐχθρὸς ἡμῖν ἐς τοσόνδ' ἐχθαρτέος, | ὡς καὶ φιλήσων αὖθις, ἔς τε τὸν φίλον | τοσαῦτ' ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι, | ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα. Heylbut, De Theophrasti libris Περὶ φιλίας p. 25. 26.

μάλιστα τοῖς ἡμέροις, ἐπειδὴ καὶ πλείονος ἄξια φροντίδος ἐστὶ καὶ οὐχ
ὁμοίως τοῖς ἀγρίοις εὔτονα, γεωργικῆς ἐπιστήμης δεόμενα πρὸς κραταιο-
402 M. τέραν δύναμιν. κελεύει γὰρ τὰ νεόφυτα τῶν δένδρων ἐπὶ | τριετίαν 156
ἑξῆς τιθηνεῖσθαι τάς τε περιττὰς ἐπιφύσεις ἀποτέμνοντας, ὑπὲρ τοῦ μὴ
βαρυνόμενα πιέζεσθαι καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ κατακερματιζομένης τῆς τροφῆς
δι' ἔνδειαν ἐξασθενεῖν, γυροῦν τε καὶ περισκάπτειν, ἵνα μηδὲν τῶν ἐπὶ
ζημίᾳ παραναβλαστάνῃ τὴν αὔξησιν κωλῦον· τόν τε καρπὸν οὐκ ἐᾷ
δρέπεσθαι κατὰ μετουσίαν ἀπολαύσεως, οὐ μόνον ἐπειδὴ ἀτελὴς ἐξ
ἀτελῶν ἔμελλεν ἔσεσθαι — καὶ γὰρ τῶν ζῴων ὅσα μὴ τέλεια οὐ τελειο-
γονεῖ —, ἀλλὰ καὶ διότι βλάπτεσθαι τὰ νεόφυτα καὶ τρόπον τινὰ
χαμαίζηλα ἔμελλε κωλυόμενα ἐρνοῦσθαι. πολλοὶ γοῦν τῶν γεωπόνων 157
ἔαρος ὥρας ἐπιτηροῦσι τὰ νέα τῶν δένδρων, ἵνα ὃν ἂν τέκῃ καρπὸν
εὐθὺς ἀποθλίβωσι, πρὶν ἐπίδοσιν καὶ συναύξησιν λαβεῖν, φόβῳ τῆς τῶν
τεκόντων ἀσθενείας. συμβαίνει γάρ, εἰ μὴ προφυλάξαιτό τις, ὅτε χρὴ
τελειωθέντα καρπὸν φέρειν, ἀγονεῖν ἢ ἀμβλίσκειν ἐξασθενήσαντα τῷ
πρὸ καιροῦ πονηθῆναι φοραῖς, ἃς αἱ πάλαι κληματίδες ἐπηχθισμέναι
ῥίζαις αὐταῖς ἐκτρύχουσι τὰ στελέχη. μετὰ δὲ τριετίαν, ὅταν αἱ μὲν 158

1 ἐστὶ] εἰσὶ A 2 εὔτονα S: ἔγγονα ceteri 3 νεόφυτα S (Clem. Al.): νέα φυτὰ ceteri 4 τιθηνίζεσθαι S ἀποτέμνειν G¹ 5 πιαίζεσθαι S ὑπὲρ] ὑπὸ F 6 ἀσθενεῖν S γυροῦν] γυμνοῦν S μηδέν τι A 6. 7 τῶν ἐπιζημίων G¹ 7 παραναβλαστάνῃ S: παραβλαστάνειν A, παραβλαστάνῃ ceteri (v) αὔξην S κωλυόντων CG² 8 ἐπειδὴ post ἀτελῶν (9) transp. AFHP ἀτελὴς] οὗτος G¹ 10 ἀλλὰ S: om. ceteri (Turn.) 11 χαμαίζηλα] χθαμαλοῦσθαι coni. Mang. ἔμελλε om. A ἐνοῦσθαι G² γοῦν] γὰρ A 12 ὥρας C: ὥρα ceteri (ὥρᾳ v) ἵνα S: ἵν' ceteri ἂν om. CG² 13 ἐπίδοσιν] ἐπιδίδωσι A αὔξησιν S 14 προσφυλάξαιτο A, παραφυλάξαιτο F ὅτι χρὴ F, ὅτε χρὴ om. C, ὁ (pro ὅτε χρὴ) G² 15 ἀγονεῖν om. S ἢ ἐξασθενήσαντα S, ἐξασθενήσαντι A τῷ] τὸ S 16 πονηθῆναι φοραῖς S: πλησθῆναι φορᾶς ceteri (v) ἃς — στελέχη (17) om. in lac. G¹ ἃς] ὡς H (v) αἱ πάλαι] αἱ om. S, αἱ παλαιαὶ H (v); αἱ πολλαὶ coni. Mang. ἐπιχθησμέναι S (ἐπηχθισμέναι Mang.): ἐπειλυσμέναις CA, ἐπειλυμέναις HP (Turn.), ἐπιλυμέναις G², ἐπειλημμέναις F 17 αὐταῖς S: ταῖς ceteri (Turn.) ἐκτρύχουσι] ἐκτρέχουσι HP (Turn.) τὰ στελέχη S: ὑπὸ στελέχη ceteri (Turn.) ὅταν] ὅτι AP μὲν om. S, μὲν αἱ transp. F

3 Lev. 19,23. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV § 226. 227.* 3sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* καὶ μὴν καὶ γεωργικοὶ παρὰ τοῦ νόμου καὶ ταῦτα ὠφέληνται· κελεύει γὰρ τὰ νεόφυτα τῶν δένδρων ἐπὶ τριετίαν ἑξῆς τιθηνεῖσθαι τάς τε περιττὰς ἐπιφύσεις ἀποτέμνοντας, ὑπὲρ τοῦ μὴ βαρυνόμενα πιέζεσθαι καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ κατακερματιζομένης τῆς τροφῆς δι' ἔνδειαν ἐξασθενεῖν, γυροῦν (ἀροῦν cod.) τε καὶ περισκάπτειν, ὡς μηδὲν παραβλαστάνον κωλύῃ τὴν αὔξησιν· τόν τε καρπὸν οὐκ ἐᾷ δρέπεσθαι ἀτελῆ ἐξ ἀτελῶν, ἀλλὰ μετὰ τριετίαν ἔτει τετάρτῳ καθιερώσοντα τὴν ἀπαρχὴν τῷ θεῷ μετὰ τὸ τελεωθῆναι τὸ δένδρον.

ῥίζαι βαθύνωσι προσεχόμεναι τῷ ἐδάφει κραταιότερον, τὸ δὲ στέλεχος
ὥσπερ ἀκλινέσι θεμελίοις ἐπερηρεισμένον αὐξήσῃ σὺν εὐτονίᾳ, δυνήσεται
159 τελειογονεῖν ἔτει τετάρτῳ κατὰ τέλειον ἀριθμὸν τετράδα. τετράδι δὲ
κελεύει μὴ δρέπεσθαι τὸν καρπὸν πρὸς ἀπόλαυσιν, ἀλλ' ὅλον αὐτὸν
καθιεροῦν ἀπαρχὴν τῷ θεῷ, τῇ μὲν τῶν προγεγονότων χαριστήριον,
τῇ δὲ ἐλπίδα τῆς εἰς τὸ μέλλον εὐκαρπίας καὶ τοῦ μετὰ τοῦτο προσ-
160 οδεύεσθαι. ὁρᾷς ὅσον τὸ ἵλεων καὶ χρηστὸν ἐπιδείκνυται καὶ ὡς ἀνα-
κέχυκεν αὐτὸ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν ἀνθρώπων τὸ πρῶτον, κἂν ἀλλόφυλός
τις ἢ ἐχθρὸς ᾖ, εἶτα ζῴων ἀλόγων, κἂν μὴ τυγχάνῃ καθαρά, ἐπὶ δὲ
πᾶσι σπαρτῶν ὁμοῦ καὶ δένδρων. ὅ τε γὰρ ἐν ταῖς ἀφαντάστοις φύσεσι
προμαθὼν ἐπιείκειαν εἰς οὐδὲν ἂν τῶν ψυχῆς μεμοιραμένων ἐξαμάρτοι,
ὅ τε μὴ ἐπιχειρῶν νεωτερίζειν περὶ τὰ ἔμψυχα πόρρωθεν ἀναδιδάσκεται
τῶν λογικῶν ἐπιμελεῖσθαι.
161 (22.) Τοιαύταις ὑφηγήσεσι τὰς διανοίας τῶν κατ' αὐτὸν πολι-
τευομένων ἐξημερώσας ὑπεροψίας καὶ ἀλαζονείας, ἀργαλεωτάτων καὶ
ἐπαχθεστάτων κακῶν, διέζευξεν, ὧν ὡς μεγίστων ἀγαθῶν οἱ πολλοὶ
περιέχονται, καὶ μάλιστα ὅταν πλοῦτοι καὶ δόξαι καὶ ἡγεμονίαι περιουσίας

---

1 βαθύνουσι A 2 ὥσπερ S: om. ceteri (Turn.) ἐπηρηρεισμένον C, ἐπηρισμένον S αὐξήσῃ G^1: αὔξηται H^2 (v), αὐξῆσαι ceteri δυνήσεται S: δύναται H^2 (v), δύνηται ceteri post δυνήσεται add. δὲ S 3 ἔτει—τετράδι δὲ om. in lac. G^1 ἔτει τε τετάρτω F ἀριθμὸν τετράδα. τετράδι δὲ scripsi: ἀριθμὸν τετράδα S, ἀριθμόν· τετράδι δὲ C (v), ἀριθμόν· τετράδα δὲ FG^2HP, ἀριθμόν· τετράδος δὲ A 4 κελεύει δρέπεσθαι τὸν καρπὸν οὐ H^2 (v) 5 καθιεροῦν SCG^1: ἀφιεροῦν F^2, ἀφιεροῦσιν F^1, καθιεροῦσιν AG^2HP ἀπαρχὴν om. S πῇ μὲν . . . πῇ δὲ (6) C 6 τῇ] τὴν S δ' S ἐλπίδα S: ἐλπίδι ceteri (v); ἐπ' ἐλπίδι coni. Mang. τοῦ S: τὸ ceteri (Turn.): τῷ Mang. 7 ὁρᾷς SC: φορὰς A, φορᾶς ceteri ὅσον—ὡς ἀνα om. in lac. G^1 ὅσοι CAG^2P τὸ ἵλεων SC: τὸ ἵλεω FH, τῶ ἵλεω AG^2P ἐπιδείκνυνται C^1AP 8 πᾶσαν S: ἅπασαν ceteri (v) εἰδέαν S κἂν] ἂν S 9 τις om. S ἢ] καὶ A ἀλόγων SG^1G^2: ἀγόνων ceteri (Turn.) ἐπὶ δὲ] ἔτι δὲ S, ἔπειτα G^1 10 πᾶσι S: πάντων AG^1P^2, πάσης ceteri (Turn.) ὁμοῦ] ὁδοῦ F δένδρων φύσεως C ὅ τε γὰρ S: ὁ γὰρ ceteri (v) ταῖς ἀφαντάστοις SH^2: ταῖς ἀφάτοις AG^2, ταῖς ἀφάντοις CH^1P, ἀψύχοις ταῖς ἀφάντοις F, ἀψύχοις tum spat. c. 12 litt. G^1 11 οὐδὲν ἂν] οὐδένα S τῶν om. F^1, ss. F^2 τῆς ψυχῆς AF ἁμάρτει (sic) S, προσαρμόττοι A 12 μὴ SG^1: μηδὲ ceteri (μηδὲν v) ἐπιχειρῶν νεωτερίζειν περὶ om. S ἄψυχα G^1 14 κατ' αὐτὸ A, κατ' αὐτῶν F^1 14. 15 ποντευομένων S^1, corr. S^2 15. 16 ἀργαλεωτέρων καὶ ἐπαχθεστέρων A 17 μάλιστα S: μάλισθ' ceteri

---

4 Lev. 19,24. cf. *Ioseph. Ant. Iud. IV* § 227.

ἀφθόνους χορηγῶσιν. ἀλαζονεία γὰρ φύεται καὶ ἐν ἠμελημένοις καὶ 162
ἀφανέσιν ἀνθρώποις, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ψυχῆς παθῶν τε καὶ
II 403 M. νοσημάτων καὶ ἀρρωστημάτων, τὴν δ' ἐπὶ πλέον παραύξησιν οὐ | λαμ-
βάνει, ἀλλ' οἷα πυρὸς οὐσία διὰ σπάνιν ὕλης ἀμαυροῦται· περιφαίνεται
δ' ἐν τοῖς μεγάλοις χορηγοὺς ὡς ἔφην ἔχουσι τούτου τοῦ κακοῦ πλούτους
καὶ δόξας καὶ ἡγεμονίας, ὧν ὑποπλησθέντες καθάπερ οἱ πολὺν ἄκρατον
ἐμφορησάμενοι μεθύουσι καὶ ἐμπαροινοῦσι δούλοις ὁμοῦ καὶ ἐλευθέροις,
ἔστι δ' ὅτε καὶ ὅλαις πόλεσι· „τίκτει γὰρ κόρος ὕβριν", ὡς ὁ τῶν
παλαιῶν λόγος. διὸ παγκάλως Μωυσῆς ἱεροφαντῶν παραινεῖ πάντων 163
μὲν ἁμαρτημάτων ἀπέχεσθαι, διαφερόντως δὲ ὑπεροψίας. εἶθ' ὑπό-
μνησιν ποιεῖται τῶν μὲν ἀναφλέγειν τὸ πάθος εἰωθότων, πλησμονῆς
γαστρὸς ἀμέτρου καὶ οἰκιῶν καὶ κτημάτων καὶ θρεμμάτων ἀφθόνου
περιουσίας· γίνονται γὰρ εὐθὺς αὐτῶν ἀκράτορες, διαιρόμενοι καὶ φυσώ-
μενοι, οἷς μία θεραπείας ἐλπὶς τὸ μηδέποτε ἐκλανθάνεσθαι τοῦ θεοῦ.
καθάπερ γὰρ ἀνατείλαντος ἡλίου τὸ μὲν σκότος ἀφανίζεται, φωτὸς δὲ 164
πληροῦται τὰ πάντα, τὸν αὐτὸν τρόπον ὅταν θεός, ὁ νοητὸς ἥλιος,
ἀνάσχῃ καὶ ἐπιλάμψῃ ψυχῇ, ὁ μὲν τῶν παθῶν καὶ κακιῶν ζόφος ἀνα-
σκίδναται, τῆς δ' αὐγοειδεστάτης ἀρετῆς τὸ καθαρώτατον καὶ ἀξιέραστον

1 ἀφθόνως SA φύεται] φαίνεται S post ἠμελημένοις add. πολλάκις FH^2 (v) 1.2 καὶ ἐν ἀφανέσιν CG^2 3 δ' SA: δὲ ceteri παραύξησιν S: spat. c. 8 litt. καὶ παραύξησιν G^1, παραύξησιν καὶ εὐλάβειαν F, εὐλάβειαν καὶ παραύξησιν ceteri (v) 3.4 οὐ λαμβάνει παραύξησιν transp. S 4 διὰ σπάνιν S: σπάνει ceteri (v) περιφαίνεται δ' S: καὶ περιφέρεται ceteri (Turn.) 5 χορηγὸν S ἔχουσι S^1, ἐχούσῃ S^2, om. A τούτου S: om. ceteri (Turn.) πλοῦτον S, πλούτου καὶ δόξης A 6 οἱ om. S πολὺν] πολλοὶ A 8 ἔστιν S ὁ om. CG^2 9 μωυσῆς παγκάλως transp. S 10 δ' S 11 τῶν] τῷ S^1 μὲν om. FG^1H (v) πλησμονῇ S 12 γαστρὸς ἀμέτρου S: τῶν τροφῶν ἀμέτρου G^1, τροφὰς ἀμέτρους C, τὰς τροφὰς ἀμέτρους AG^2HP (v), τὰς ἀμέτρους τροφὰς F; τῆς τροφῆς ἀμέτρου coni. Mang. οἰκείων G^2 ἀφθόνου SG^1 (Mang.): ἀφθόνους ceteri 13 γίγνονται CFP αὑτῶν AFHP αὐτῶν ἀκράτορες] αὐτο-κράτορες S διαιρούμενοι SAFP 14 μία] μετὰ F θεραπεία A ἐλπίσι F τοῦ θεοῦ S: θεόν AG^2, θεοῦ ceteri 15 τοῦ ἡλίου F 16 πληροῦνται A τὰ πάντα πληροῦται transp. S θεὸς ὁ νοητὸς S: θεοποίητος CG^2 (Turn.), θεότητος G^1, θεῷ ποιητὸς FH, θεῷ ποιητῇ AP 17 ἀνάσχηται H^1P καὶ ἐπιλάμψῃ ψυχῇ om. S ψυχῇ C: ψυχή G^2, ψυχὴν ceteri (v) τῶν om. F παθῶν καὶ κακιῶν S: κακιῶν καὶ παθῶν ceteri (v) 18 αὐτοειδεστάτης S

8 Solon. frg. 8 B^4. 11 Deut. 8,11—14.

165 εἶδος ἐπιφαίνεται. (23.) στέλλειν δ' ἔτι μᾶλλον καὶ καθαιρεῖν ὑπερ-
οψίαν ἀξιῶν τὰς αἰτίας ἐπιλέγει, δι' ἃς ἄληστον ἐχρῆν τὴν τοῦ θεοῦ
μνήμην ἀγαλματοφορεῖν. „οὗτος γάρ σοι“ φησί „δίδωσιν ἰσχὺν ποιῆσαι
δύναμιν“ (Deut. 8,18)· ἄγαν παιδευτικῶς· ὁ γὰρ ἀκριβῶς ἀναδιδαχθείς,
ὅτι δῶρον εἴληφε παρὰ θεοῦ τὸ εὔτονον καὶ ῥωμαλέον, τὴν ἰδίαν
ἀσθένειαν ἐκλογιζόμενος, ἣν πρὶν ἀπολαῦσαι τῆς δωρεᾶς εἶχε, τὸ ὑψηλὸν
καὶ ὑπέραυχον φρόνημα διώσεται καὶ εὐχαριστήσει τῷ τῆς κρείττονος
αἰτίῳ μεταβολῆς. ψυχὴ δὲ εὐχάριστος ἀλαζονείᾳ πολέμιος, ἐπεὶ καὶ
166 τοὐναντίον ἀχαριστία συγγενὲς ὑπεροψίᾳ. ἐάν δέ, φησίν, εὐρωστῇ σοι
τὰ πράγματα, λαβὼν καὶ κτησάμενος ἰσχύν, ἣν ἴσως οὐ προσεδόκησας,
ποίει δύναμιν. τί δὲ τοῦτ' ἐστίν, ἀκριβωτέον τοῖς μὴ πάνυ συνορῶσι
τὸ δηλούμενον. πολλοὶ τὰ ἐναντία ὧν εὖ πεπόνθασι δρᾶν ἐπιχειροῦσιν·
ἢ γὰρ πλουτήσαντες πενίαν ἄλλοις κατασκευάζουσιν ἢ δόξης καὶ τιμῆς
167 ἐπὶ μέγα μετασχόντες ἀδοξίας καὶ ἀτιμίας ἑτέροις αἴτιοι γίνονται. χρὴ
δὲ καὶ τὸν φρόνιμον ἀγχίνους, ὡς ἔνι μάλιστα, τοὺς πλησιάζοντας κατα-

1 ἐμφαίνεται S, ἀναφαίνεται G^1 στέλλειν S: στέλλει ceteri δέ τι P καθαιρεῖν S: καθαιρεῖ $CAFP^2$, καθαίρει $G^1G^2HP^1$ 2 ἀξιῶν post συλλέγειν transp. A ἐπιλέγει S: συλλέγειν ceteri δι' ἃς] δι' ὧν ἐστιν A ἐχρὴν (sic) τὴν τοῦ S: om. ceteri (v) 3 ἀγαλματοφορεῖ CG^2 (v), ἀγαλματοφορεῖν om. in lac. G^1 οὗτος] οὕτως S φησιν S ἰσχὺν δίδωσι transp. S ποιεῖν A 4 ἄγαν] ἀγαπᾶν S 5 ῥωμαλαῖον SH 6 λογιζόμενος G^1 τὸ S: om. ceteri (v) 7 διώσηται P, διασώσηται H^1 8 μεταβολῆς αἰτίω transp. S ψυχὴ SG^2: ψυχῇ C, ψυχῆς ceteri (Mang.) δ' SA εὐχάριστος SCG^2: εὐχαρίστου ceteri (Mang.) ἀλαζονείας Turn., ἀλαζονεία Mang. 9 ἀχαριστίᾳ Mang. συγγενὴς F ὑπεροψία SH^2: ὑπεροψίας ceteri (Turn.) ἐὰν δέ φησιν S (cf. Clem. Al.): om. ceteri (v) εὐρωστῇ—δηλούμενον (12) om. G^1 εὐρωστῇ S: εὐρωστεῖ ceteri (v) 10 κτησάμενος SC (Clem. Al.): κτήματος ceteri, σώματος L (κτησάμενος σώματος v) ἴσως om. H^1P προσεδόκησε AFH^1P 11 ποιεῖν AFHP τοῦτο C ἀκριβώτερον H^1P, ἀκριβέστερον AF 12 τὰ ἐναντία S: τἀναντία ceteri (v) εὖ om. A 13 πλουτίσαντες S^1, corr. S^2 ἢ καὶ δόξης AP^2 14 ἐπὶ μέγα om. S ἀτιμίας] τιμῆς HP γίνονται SCA: γίγνονται ceteri 15 φρόνημον SH^1 ἀγχίνους S (cf. Clem. Al.): καὶ ἀγχίνουν ceteri (v) τοιούτους καὶ ante τοὺς πλησιάζοντας add. mg H (v)

3sqq. *Clem. Alex. l. l. p. 480 P.* θυσία δὲ αἰνέσεως ὑπὲρ ὁλοκαυτώματα. „οὗτος γάρ σοι“ φησί „δίδωσιν ἰσχὺν ποιῆσαι δύναμιν“. 9sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἐὰν δὲ φωτισθῇ σοι τὰ πράγματα, λαβὼν καὶ κτησάμενος ἰσχὺν ἐν γνώσει ποίει δύναμιν. ἐμφαίνει γὰρ διὰ τούτων τά τε ἀγαθὰ τάς τε δωρεὰς παρὰ τοῦ θεοῦ χορηγεῖσθαι καὶ δεῖν ἡμᾶς διακόνους γενομένους τῆς θείας χάριτος σπείρειν τὰς τοῦ θεοῦ εὐποιίας καὶ τοὺς πλησιάζοντας κατασκευάζειν καλούς τε καὶ ἀγαθούς, ἵνα ὡς ὅτι μάλιστα ὁ μὲν σώφρων τοὺς ἐγκρατεῖς, ὁ δὲ ἀνδρεῖος τοὺς γενναίους συνετούς τε ὁ φρόνιμος καὶ ⟨ὁ⟩ δίκαιος τοὺς δικαίους ἐκτελῇ.

σκευάζειν· καὶ τὸν σώφρονα ἐγκρατεῖς καὶ γενναίους τὸν ἀνδρεῖον καὶ
τὸν δίκαιον δικαίους καὶ συνόλως ἀγαθοὺς τὸν ἀγαθόν. ταῦτα γὰρ ὡς
404 M. ἔοικε δυνάμεις, ὧν ὅ γε ἀστεῖος ὡς οἰκειοτάτων περιέξεται· | ἀδυναμία
δὲ καὶ ἀσθένεια, τὰ ἐναντία, σπουδαίων ἀλλότρια ἠθῶν. ἄλλως τε καὶ 168
μάθημα ἀναδιδάσκει τῇ λογικῇ φύσει πρεπωδέστατον, μιμεῖσθαι θεὸν
καθ' ὅσον οἷόν τε, μηδὲν παραλιπόντα τῶν εἰς τὴν ἐνδεχομένην
ἐξομοίωσιν. (24.) ἐπειδὴ τοίνυν, φησίν, ἔλαβες ἰσχὺν παρὰ τοῦ δυνατωτάτου,
μετάδος ἄλλοις ἰσχύος διαθεὶς ὃ ἔπαθες, ἵνα μιμήσῃ θεὸν τῷ
παραπλήσια χαρίζεσθαι. κοινωφελεῖς γὰρ αἱ τοῦ πρώτου ἡγεμόνος δωρεαί, 169
ἃς δίδωσιν ἐνίοις, οὐχ ἵν' ἐκεῖνοι λαβόντες ἀποκρύψωσιν ἢ καταχρήσωνται
πρὸς ζημίαν ἑτέρων, ἀλλ' ἵν' εἰς μέσον προενεγκόντες ὥσπερ ἐν
δημοθοινίᾳ πάντας ὅσους οἷόν τε καλέσωσιν ἐπὶ τὴν χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν
αὐτῶν. λέγομεν οὖν καὶ τῷ πολυχρημάτῳ καὶ ἐνδόξῳ καὶ 170
εὐέκτῃ καὶ ἐπιστήμονι, πλουσίους καὶ ἐνδόξους εὐέκτας τε καὶ ἐπιστήμονας
καὶ συνόλως ἀγαθοὺς ἀπεργάζεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἀλλὰ
μὴ φθόνον καὶ βασκανίαν ἀρετῆς προτιμήσαντα τοῖς εὖ πράττειν δυναμένοις
ἀντιβαίνειν. τοὺς δὲ μέγα πνέοντας ἐπιτάσει τῆς ἀλαζονείας 171

---

1 ἐγκρατῆ καὶ γενναῖον AFH^{1}P τὸν ἀνδρεῖον — δικαίους (2) om. S 2 τῶν ἀγαθῶν AP^2 3 δύναμις SF (fort. recte) ὅ om. G^2 οἰκείων AHP (v) ἀδυναμία S (Mang.): δύναμις ceteri 3. 4 δυνάμει ὁ δὲ καὶ G^2 4 τἀναντία A, τὰ ἐναντία om. G^2 ἤθη ἀλλότρια S 6 παραλείποντα C 7 τοίνυν] γὰρ G^1 φησίν CG^2: om. ceteri (v) 7. 8 δυνατωτέρου HP (v) 8 ὃ ἔπαθες] τὸ ἐμπαθὲς CG^2 θεῷ HP τῷ] τὸ S 9 τὰ παραπλήσια SP 10 ἵνα A 12 πάντες S οἷόν τε] οἴονται G^2 καλέσωσιν S: καλέσουσιν C, καλέουσιν FG^{2}HP, καλέωσιν A, κοινωνοὺς συγκαλῶσιν G^1 12. 13 ἐπὶ τὴν χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν S: om. ceteri (Turn.) 13 λέγωμεν H^{1}P, λέγω μὲν FG^{1}H^2 14 εὐέκτῃ] εὐεκτεῖ ἢ S καὶ ἐνδόξους S: om. ceteri (v) εὐέκτας τε S: καὶ εὐέκτας ceteri (v) 15 ἀπεργάσασθαι Turn. ἐντυγχάνοντας Mang.: συντυγχάνοντας S, ἐντυχόντας ceteri 16 προτιμήσαντα SA (Mang.): προτιμήσαντας ceteri τοῖς SG^1: τοῖς τὸ G^2, τοῦ C, τὸ AH^{1}P, τῷ FH^2 (Turn.) 16. 17 δυνατοῖς ἀντιβαίνειν F, δυναμένοις ἀντιβαίνειν om. C 17 ἐπιτάσει τῆς ἀλαζονείας scripsi: τοῖς ἐπίτασιν τῆς ἀλαζονείας F, ἐπὶ τοῖς τὰ τῆς ἀλ. A, τοῖς ἐπὶ τὰς τῆς ἀλ. HP, τὸν ἐπὶ τὰς τῆς ἀλ. G^2, ὑπ' ἀλαζονείας S (Mang.), ἐπ' ἀλαζονείᾳ C ἐπιτάσει — ἔχοντας (320,1) om. in lac. G^1

5sqq. pergit *Clem. Alex. Strom. II 19 p. 480 P.* οὗτός ἐστι ὁ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ὁ γνωστικὸς ὁ μιμούμενος τὸν θεὸν καθ' ὅσον οἷόν τε, μηδὲν παραλιπὼν τῶν εἰς τὴν ἐνδεχομένην ὁμοίωσιν (ἐγκρατευόμενος, ὑπομένων, δικαίως βιούς, βασιλεύων τῶν παθῶν, μεταδιδοὺς ὧν ἔχει, ὡς οἷός τέ ἐστιν εὐεργετῶν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ. οὗτος „μέγιστος" φησίν „ἐν τῇ βασιλείᾳ ὃς ἂν ποιῇ καὶ διδάσκῃ",) μιμούμενος τὸν θεὸν τῷ παραπλήσια χαρίζεσθαι· κοινωφελεῖς γὰρ αἱ τοῦ θεοῦ δωρεαί.

⟨ὡς⟩ ἀθεραπεύτως εἰς ἅπαν ἔχοντας ὁ νόμος παγκάλως οὐκ ἤγαγεν εἰς κρίσιν ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ μόνῳ τῷ θείῳ παρέδωκε δικαστηρίῳ. φησὶ γάρ· ὃς ἂν ἐγχειρῇ τι πράττειν μεθ' ὑπερηφανίας, „τὸν θεὸν παροξύνει"
172 (Num. 15,30). διὰ τί; ὅτι πρῶτον μὲν ἀλαζονεία ψυχῆς ἐστι κακία, ψυχὴ δὲ ἀόρατος ὅτι μὴ θεῷ, κολαστὴς δὲ ὁ μὲν τυφλὸς ἐπίμεμπτος, ἄγνοιαν κατήγορον ἔχων, ὁ δὲ βλέπων ἐπαινετός, ἐπιστήμῃ πάντα ὁρῶν· ἔπειτα δὲ ὅτι φρονήματος ὑπόπλεως ἀλόγου γενόμενος πᾶς ἀλαζὼν „οὔτε ἄνδρα οὔτε ἡμίθεον ἀλλ' ὅλον δαίμονα" κατὰ τὸν Πίνδαρον ὑπολαμβάνει ἑαυτόν, ὑπὲρ τοὺς ὅρους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως βαίνειν ἀξιῶν.
173 ἔστι δ' αὐτῷ καθάπερ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἐπίληπτον κατά τε τὰς σχέσεις καὶ κινήσεις ἁπάσας· ἀκροβατεῖ γὰρ καὶ τὸν αὐχένα μετέωρον ἐξαίρει φρυαττόμενος καὶ πλέον τῆς φύσεως ἐπῆρται καὶ πεφύσηται καὶ ὁρῶν παραβλέπει πλαγίαις ὄψεσι καὶ ἀκούων παρακούει, κέχρηται δὲ τοῖς μὲν οἰκέταις ὡς θρέμμασι, τοῖς δὲ ἐλευθέροις ὡς οἰκέταις, καὶ τοῖς μὲν συγγενέσιν ὡς ἀλλοτρίοις, τοῖς δὲ φίλοις ὡς κόλαξι, τοῖς δ'
174 ἀστοῖς ὡς ξένοις· πάντων τε οἴεται εἶναι πλουσιώτατος, ἐντιμότατος, κάλλιστος, ἰσχυρότατος, φρονιμώτατος, σωφρονέστατος, δικαιότατος, λογιώτατος, ἐπιστημονικώτατος· εἶτα τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνει πένητας, | ἀδόξους, ἀτίμους, ἄφρονας, ἀδίκους, ἀνεπιστήμονας, καθάρματα, τὸ p. 40[illegible] μηδέν. εἰκότως οὖν ὁ τοιοῦτος ἀντιδίκῳ καὶ κολαστῇ χρήσαιτ' ἄν, ὥς φησιν ὁ ἱεροφάντης, θεῷ.

1 ὡς addidi, καὶ add. v ἀθεράπευτον F ἔχοντας SC: δυναμένοις ἔχοντας FG^2HP, δυναμένοις ἔχουσιν A οὐκ om. A 2 παραδέδωκε S 3 πράττειν τι transp. F μετ' S^1, corr. S^2, μετὰ G^2 4 ἀλαζονία S 5 δ' A, γὰρ S ὅτι μὴ θεῷ om. in lac. G^1 κολαστὴς δὲ om. in textu C, add. mg C^2 κολαστὴ AF, κολαστῇ G^2H^1P δ' A ἐπίληπτος S 7 δὲ S: δ' ceteri ὅτι] οὐ A ἀλόγου ὑπόπλεως transp. S 8 οὔτ' . . . οὔθ' A ἀλλ' ὅλον S (Mang.): om. in lac. G^1, μᾶλλον ἢ ceteri 8. 9 ὑπολαμβάνειν S^1, corr. S^2 10 ἡ om. S τε] δὲ AG^2H^1, γε H^2 τὰς om. F 11 ἀκροβατεῖ SC: ἀκροβύστειός τε F, ἀκροβατεῖται G^2, ἀκροβατεῖ τε ceteri (v) 12 ἐπαίρει S 13 παραβλέπεται S ὄψεσιν S κέχρηται δὲ S (Mang.): καὶ χρῆται ceteri 14 θρέμμασιν S δ' A 15 κόλαξιν S 16 τε S: om. FG^1, δὲ ceteri εἶναι οἴεται transp. HP (Turn.) ἐντιμώτατος (sic) S: ἐπισημότατος H (v), ἐπιτιμότατος ceteri 17 δικαιότατος σωφρονέστερος (sic) transp. S 18 λογιώτατος SA (Mang.): λογικώτατος ceteri ἐπιστημονικώτατος om. G^2H (Turn.) 20 οὖν] ἂν A καὶ κολαστῇ] καὶ om. H, κεκόλασται F

3 pergit *Clem. Alex. l. l.* ὃς δ' ἂν ἐγχειρῇ τι πράσσειν μεθ' ὑπερηφανίας, τὸν θεὸν παροξύνει. φησίν· ἀλαζονεία γὰρ ψυχῆς ἐστι κακία. 8 Pind. frg. 280 (Bergk)

Περὶ μετανοίας.

(1.) Φιλάρετος καὶ φιλόκαλος καὶ διαφερόντως φιλάνθρωπος ὢν 175
ὁ ἱερώτατος Μωυσῆς προτρέπει τοὺς πανταχοῦ πάντας εὐσεβείας καὶ
δικαιοσύνης εἶναι ζηλωτάς, ἆθλα προτιθεὶς ὡς νικηφόροις μεγάλα τοῖς
μετανοοῦσι πολιτείας κοινωνίαν τῆς ἀρίστης καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ἀπό-
λαυσιν μικρῶν τε καὶ μεγάλων. ἀγαθὰ γὰρ προηγούμενα ἐν μὲν σώμασιν 176
ἡ ἄνοσος ὑγεία, ἐν δὲ ναυσὶν ἡ ἀκίνδυνος εὔπλοια, ἐν δὲ ψυχαῖς ἡ
ἄληστος μνήμη τῶν ἀξίων μνημονεύεσθαι· δεύτερα δὲ τὰ κατ' ἐπανόρ-
θωσιν συνιστάμενα, ἥ τε ἐκ νόσων ἀνάληψις καὶ ἡ ἐκ τῶν κατὰ πλοῦν
κινδύνων εὐκταιοτάτη σωτηρία καὶ ἡ λήθης ἐκγινομένη ἀνάμνησις, ἧς
ἀδελφὸν καὶ συγγενέστατον τὸ μετανοεῖν ἐστιν, οὐκ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ
ἀνωτάτω τεταγμένον τάξει τῶν ἀγαθῶν, ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ ταύτην
φερόμενον δευτερεῖα. τὸ μὲν γὰρ μηδὲν συνόλως ἁμαρτεῖν ἴδιον θεοῦ, 177
τάχα δὲ καὶ θείου ἀνδρός, τὸ δὲ ἁμαρτόντα μεταβαλεῖν πρὸς ἀνυπαίτιον
ζωὴν φρονίμου καὶ τὸ συμφέρον εἰς ἅπαν οὐκ ἀγνοήσαντος. ὅθεν τοὺς 178
τοιούτους συνάγων καὶ μυσταγωγῶν προσκαλεῖται τὰς συμβατηρίους καὶ
φιλικὰς προτείνων ὑφηγήσεις, αἳ παραινοῦσιν ἀψεύδειαν ἀσκεῖν καὶ τῦφον

---

1 tit. περὶ μετανοίας add. SC mg G^2: om. ceteri 2 φιλάρετος δὲ AH^2 (v) καὶ φιλάνθρωπος AHP 3 μωσῆς A 4 εἶναι FG^1G^2: om. ceteri (Turn.) προτιθεὶς SG^2: προθεὶς ceteri (Turn.) 5 μετανοοῦσι SCG^2 Par.: μέγα νοοῦσι ceteri 5. 6 ἀπολαύσειν A 6 γὰρ Par.: γὰρ καὶ S, μὲν ceteri (v) μὲν S Par.: om. ceteri (v) 7 pr. ἡ om. SCG^2 ἐν δὲ ναυσὶν SG^2 Par.: ἐν ναυσὶ δ' C, ἐν δὲ ναυμαχίαις AFH^1P, ἐν δὲ ναυτιλίαις G^1H^2 (v) alt. ἡ om. FHP^1 (v) 8 μνήμη] γνῶσις S τὰ] καὶ Par. κατὰ F 9 συνιστάμενα, ἥ τε ἐκ νόσων SCG^2, συνιστάμενα, ἡ ἐκ τῶν νόσων Par.: εἴς τε ἃ μὲν δή τε κε νοσῶν F, εἴς τε ἃ δή τε κε νόσων AHP, εἴς τε σῶμα καὶ ναυτηλίαν καὶ ψυχὴν ἡ ἐκ νόσων G^1 10 λήθης] ἀληθὴς S Par. ἐκγινομένη scripsi: ἐγγενομένη SF, ἐγγινομένη ceteri (v); ἐκ λήθης ἐγγινομένη coni. Mang. ἧς SCG^2: ὧν G^1 Par., om. ceteri 11 συγγενέστατόν τε F τὸ μετανοεῖν ἐστιν S Par.: ἐστιν om. H (v), ἐστι τὸ μετανοεῖν ceteri καὶ οὐκ S 12 τάξει τεταγμένον transp. A, τεταγμένον post ἀγαθῶν transp. Par. ἀλλ' ἐν τῇ SCG^2: ἀλλ' ἔτι AFH^1P, ἀλλὰ τὰ G^1H^2 μετὰ ταύτην CG^2: ἡμετέρα ταύτῃ (sic) S, μετ' αὐτὰ Par., μετ' αὐτὴν ceteri (Turn.) 13 μηδὲν SCG^2 Par. Anton.: μηδὲ ceteri (Turn.) ἁμαρτάνειν Anton. 14 ἁμαρτάνοντα F Par. Anton. μεταβάλλειν Anton. 15 φρονήμου S 16 συνάγων τε καὶ A προσκαλεῖται SCH: προκαλεῖται ceteri 17 ἀφηγήσεις HP ἀψευδιαν S^1, corr. S^2

2—15 Par(isinus gr. 1630) fol. 88v Τοῦ φίλωνος περὶ μετανοίας: φιλάρετος — οὐκ ἀγνοήσαντος. 13—15 Anton. Mel. I 17 (Migne T. 136 Col. 832) Φίλωνος: τὸ μὲν μηδὲν συνόλως ἁμαρτάνειν — οὐκ ἀγνοήσαντος.

προβεβλῆσθαι καὶ ἀληθείας καὶ ἀτυφίας ὡς ἀναγκαιοτάτων καὶ εὐδαι-
μονίας αἰτίων περιέχεσθαι μυθικῶν πλασμάτων κατεξαναστάντας, ἅπερ
ἐκ πρώτης ἡλικίας ἁπαλαῖς ἔτι ψυχαῖς γονεῖς καὶ τίτθαι καὶ παιδαγωγοὶ
καὶ μυρίοι ἄλλοι τῶν συνήθων ἐνεχάραξαν πλάνον ἀνήνυτον περὶ τῆς
179 τοῦ ἀρίστου γνώσεως ἀπεργασάμενοι. τί δ' ἂν εἴη τῶν ὄντων ἄριστον
ἢ θεός; οὗ τὰς τιμὰς προσένειμαν τοῖς οὐ θεοῖς, ἐκείνους μὲν ἀπο-
σεμνύνοντες πλέον τοῦ μετρίου, τοῦ δὲ εἰς ἅπαν οἱ κενοὶ φρενῶν
ἐκλαθόμενοι. πάντας οὖν, ὅσοι τὸν κτίστην καὶ πατέρα τοῦ παντὸς εἰ
καὶ μὴ ἐξ ἀρχῆς σέβειν ἠξίωσαν ἀλλ' ὕστερον μοναρχίαν ἀντὶ πολυ-
αρχίας ἀσπασάμενοι, φιλτάτους καὶ συγγενεστάτους ὑποληπτέον, τὸ
μέγιστον εἰς φιλίαν καὶ οἰκειότητα | παρασχομένους θεοφιλὲς ἦθος, οἷς p. [illegible]
χρὴ καὶ συνήδεσθαι, καθάπερ ἂν εἰ καὶ τυφλοὶ πρότερον ὄντες ἀνέβλεψαν
ἐκ βαθυτάτου σκότους αὐγοειδέστατον φῶς ἰδόντες.
180 (2.) Τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ ἀναγκαιότατον τῶν εἰς μετάνοιαν
εἴρηται. μετανοείτω δέ τις μὴ μόνον ἐφ' οἷς ἠπατήθη πολὺν χρόνον
τὰ γενητὰ πρὸ τοῦ ἀγενήτου καὶ ποιητοῦ θαυμάσας, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς
ἄλλοις ὅσα περὶ βίον ἀναγκαῖα, μετιὼν ὥσπερ ἐκ τῆς φαυλοτάτης τῶν
κακοπολιτειῶν, ὀχλοκρατίας, εἰς τὴν εὐνομωτάτην πολιτείαν, δημοκρατίαν,
τοῦτο δ' ἐστὶν ἐξ ἀμαθίας εἰς ἐπιστήμην ὧν ἡ ἄγνοια αἰσχρόν, ἐξ
ἀφροσύνης εἰς φρόνησιν, ἐξ ἀκρατείας εἰς ἐγκράτειαν, ἐξ ἀδικίας εἰς
181 δικαιοσύνην, ἐξ ἀτολμίας εἰς θαρραλεότητα. πάγκαλον γὰρ καὶ συμ-
φέρον αὐτομολεῖν ἀμεταστρεπτὶ πρὸς ἀρετὴν κακίαν, ἐπίβουλον δέσποιναν,

1 ἀποβεβλῆσθαι C ὡς S: om. ceteri (v) ἀναγκαιοτάτων SCH^2: ἀναγκαιοτάτω G^2, ἀναγκαιότατα G^1, ἀναγκαιότατον AFH^{1}P καὶ] ὡς G^1 2 αἰτίων S: αἰτιωτάτων CG^{1}H^2 (v), αἰτιωτάτω G^2, αἰτιώτατον AFH^{1}P περιέρχεσθαι A κατεξαναθέντας F^1 3 ἁπαλαῖς] ἀπαλλαγεὶς F^{1}H^{1}P^1 γονεῖς S: om ceteri (Turn.) καὶ ante τίτθαι om. C τιτθαῖς AP^2 4 πλάνον ἀνήνυτον] πλὴν ἀνήνυτα F 6 ἢ om. AFG^1 οὗ] οἳ F ἐκείνους S: τοὺς ceteri (Turn. Mang.) 7 τοῦ μέτρου SA 7. 8 ἐκλαθόμενοι οἱ κενοὶ φρενῶν S 8 πάντες SC^1 πατέρα CG^{2}H^2: δημιουργὸν S, τὸν πατέρα ceteri 9 ἠξιώθησαν (sed θησ in ras.) A 9. 10 post πολυαρχίας add. σέβειν H (Turn.) 10 φιλτάτοις καὶ συγγενεστάτοις G^2 11 φιλίαν] φιλανθρωπίαν H οἰκειότητα SCG^2: οἰκειότατον ceteri οἷς] ἧς F^1 12 ἂν om. S 14 ὁ μὲν AFHP 16 γεννητὰ A ἀγεννήτου A καὶ ποιητοῦ om. S (fort. recte) ἐν om. G^2; ἐπὶ coni. Mang. 17 βίων A ἀναγκαῖον C τῆς om. S φυλοτάτης S 18 κακοπολιτειῶν] κακοποντίων S ὀχλοκρατείας AHP, ὀχλοκρασίας SG^2 δημοκρατείαν S^2 19 τοῦτο δ' ἐστὶν S: τουτέστιν ceteri (v) 20 ἀκρατείας] ἀκρασίας A (Mang.) 21 θαρσαλεότητα S πάγκαλον] καλὸν S 22 αὐτομολεῖν: hic desinunt AFG^{1}HP. reliqua (usque ad p. 324,14) exhibent solummodo SCG^2

ἀπολιπόντας· ἅμα δ' ἀναγκαῖον ἕπεσθαι, ὡς ἐν ἡλίῳ σκιὰν σώματι, καὶ τῇ τοῦ ὄντος θεοῦ τιμῇ πᾶσαν τὴν τῶν ἄλλων ἀρετῶν κοινωνίαν. γίνονται 182 γὰρ εὐθὺς οἱ ἐπηλύται σώφρονες, ἐγκρατεῖς, αἰδήμονες, ἥμεροι, χρηστοί, φιλάνθρωποι, σεμνοί, δίκαιοι, μεγαλόφρονες, ἀληθείας ἐρασταί, κρείττους χρημάτων καὶ ἡδονῆς· ἐπεὶ καὶ τοὐναντίον τοὺς τῶν ἱερῶν νόμων ἀποστάντας ἰδεῖν ἔστιν ἀκολάστους, ἀναισχύντους, ἀδίκους, ἀσέμνους, ὀλιγόφρονας, φιλαπεχθήμονας, ψευδολογίας ἑταίρους καὶ ψευδορκίας, τὴν ἐλευθερίαν πεπρακότας ὄψου καὶ ἀκράτου καὶ πεμμάτων καὶ εὐμορφίας εἴς τε τὰς γαστρὸς ἀπολαύσεις καὶ τῶν μετὰ γαστέρα, ὧν τὰ τέλη βαρύταται ζημίαι σώματός τε καὶ ψυχῆς εἰσι. παγκάλους μέντοι καὶ 183 τὰς εἰς μετάνοιαν ὑφηγήσεις ποιεῖται, αἷς διδασκόμεθα μεθαρμόζεσθαι τὸν βίον ἐξ ἀναρμοστίας εἰς τὴν ἀμείνω μεταβολήν· φησὶ γάρ, ὅτι τουτὶ τὸ πρᾶγμα οὐχ ὑπέρογκόν ἐστιν οὐδὲ μακρὰν ἀφεστός, οὔτε κατὰ τὸν αἰθέρα ἀνωτάτω κἀν ἐσχατιαῖς ⟨γῆς οὔτε πέραν⟩ τῆς μεγάλης θαλάττης, ὡς ἀδυνατῆσαι λαβεῖν, ἀλλ' ἔστιν ἐγγυτάτω, τρισὶ μέρεσι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνδιαιτώμενον, στόματι καὶ καρδίᾳ καὶ χερσί, διὰ συμβόλων λόγοις καὶ βουλαῖς καὶ πράξεσι· λόγου μὲν ⟨γὰρ⟩ στόμα σύμβολον, καρδία δὲ βουλευμάτων, πράξεων δὲ χεῖρες, ἐν οἷς τὸ εὐδαιμονεῖν ἐστιν. ὅταν μὲν γὰρ οἷος ὁ 184 λόγος τοιάδε ἡ γνώμη καὶ οἷον τὸ βούλευμα τοιάδε ἡ πρᾶξις, ἐπαινετὸς καὶ τέλειος ὁ βίος, ὅταν δὲ στασιάζῃ ταῦτα ἐν ἀλλήλοις, ἀτελής τε καὶ ψεκτός. εἰ μή τις τῆς ἁρμονίας ταύτης ἐπιλάθοιτο, εὐαρεστήσει θεῷ

1 σκιὰν om. CG² 2 τὴν om. G² 6 ἔστιν om. CG² 7 ἑταίρους C: ἑτέρους SG² 9 τῶν] τὸν G² 10 βαρύταται Mang.: βαρύτατα codd. εἰσιν SC 13 πρᾶγμα] πρόσταγμα coni. Mang. οὐκ S¹, corr. S² οὐδὲ scripsi: οὔτε codd. (v) ἀφεστὼς codd. 14 κἀν scripsi: καὶ codd.; καὶ ἐν coni. etiam Mang.; deinde ἐσχατιαῖς ⟨γῆς οὔτε πέραν⟩ τῆς μεγάλης θαλάττης supplevi 15 τῶν] τοῖς coni. Mang. coll. Clem. Al. 15. 16 ἐνδιαιτωμένων C¹G² 17 πράξεσιν S γὰρ add. Mang. 21 ἐπιλάθοιτο SG² (prob. Mang.): ἐπιλάβοιτο C (v) εὐαρεστήσει (-σῃ S) θεῷ SG²: om. C (v)

10 sqq. pergit *Clem. Alex. l. l.* ἀφ' ἧς καὶ τῶν ἄλλων κακιῶν μετανοεῖν κελεύει ἁρμοζομένοις τὸν βίον ἐξ ἀναρμοστίας πρὸς τὴν ἀμείνω μεταβολὴν διὰ τῶν τριῶν τούτων, στόματος, καρδίας, χειρῶν. σύμβολον δ' ἂν εἴη ταῦτα πράξεως μὲν αἱ χεῖρες, βουλῆς δὲ ἡ καρδία, καὶ λόγου ⟨τὸ⟩ στόμα. cf. *Clem. Alex. Protrept. cap. 10 p. 85 P. (I 77,32 Stählin)* . . . οὐδέ ἐστι (ἡ ἀλήθεια) δυσπρόσιτος οὐδὲ ἀδύνατος λαβεῖν, ἀλλ' ἔστιν ἐγγυτάτω, ἔνοικος ἡμῶν, ᾗ φησιν αἰνιττόμενος ὁ πάνσοφος Μωυσῆς, τρισὶ τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐνδιαιτωμένη μέρεσι, χερσὶ καὶ στόματι καὶ καρδίᾳ. σύμβολον τοῦτο γνήσιον τρισὶ τοῖς πᾶσι συμπληρουμένης τῆς ἀληθείας, βουλῇ καὶ πράξει καὶ λόγῳ. 13 Deut. 30,11—14.

γενόμενος ὁμοῦ θεοφιλὴς καὶ φιλόθεος. ὅθεν εὖ καὶ | συμφώνως τοῖς p. 40
εἰρημένοις ἐχρήσθη τὸ λόγιον ἐκεῖνο· „τὸν θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί
σοι θεόν, καὶ κύριος εἵλατό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ“ (Deut.
185 26,17.18). παγκάλη γε τῆς αἱρέσεως ἡ ἀντίδοσις, σπεύδοντος ἀνθρώπου
μὲν θεραπεύειν τὸ ὄν, θεοῦ δὲ ἀνυπερθέτως ἐξοικειοῦσθαι τὸν ἱκέτην
καὶ προαπαντᾶν τῷ βουλήματι τοῦ γνησίως καὶ ἀνόθως ἰόντος ἐπὶ τὴν
θεραπείαν αὐτοῦ. ὁ δ' ἀληθὴς θεραπευτής τε καὶ ἱκέτης, κἂν εἷς ὢν
ἀνὴρ ἀριθμῷ τυγχάνῃ, δυνάμει, καθάπερ αὐτὸς αἱρεῖται, σύμπας ἐστὶν
186 ὁ λεώς, ἰσότιμος ὅλῳ ἔθνει γεγονώς. καὶ πέφυκεν οὕτως ἔχειν· ὡς
γὰρ ἐν νηῒ μὲν κυβερνήτης πᾶσι τοῖς ναύταις ἀντίρροπος, ἐν δὲ στρατοπέδῳ στρατηγὸς ἅπασι τοῖς στρατιώταις — διαφθαρέντος γοῦν ἡττᾶσθαι συμβαίνει, καθάπερ ἂν εἰ καὶ πᾶσα δύναμις ἡβηδὸν ἑάλω —, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ σοφὸς ὅλου ἔθνους ἀξιώματι ἁμιλλᾶται τείχει πεφραγμένος ἀκαθαιρέτῳ, θεοσεβείᾳ.

Περὶ εὐγενείας.

187 | (1.) Διὸ καὶ τοῖς ὑμνοῦσι τὴν εὐγένειαν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν καὶ p. 4
μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιον οὐ μετρίως ἐπιτιμητέον, εἰ πρῶτον μὲν οἴονται τοὺς ἐκ παλαιοπλούτων καὶ παλαιενδόξων εὐγενεῖς, μηδὲ τῶν προγόνων.

---

1 ὁμοῦ καὶ θεοφιλὴς C (v)   2 τὸ ante τὸν add. S   τὸν θεὸν S (Clem. Al.): τὸν κύριον CG² (v)   εἵλου S (Clem. Al.): ἀντηλλάξω C (v), ἀντηλλαξάτω G²   3 σοι] σου Clem. Al.   θεόν S (Clem. Al.): εἰς θεὸν CG² (v)   εἵλατό S (Clem. Al.): ἀντηλλάξατο CG² (v)   αὐτοῦ S   4 τῆς διαιρέσεως S   5 τὸ ὂν S (Clem. Al.): θεόν C (v), θεῷ G²   6 προαπαντων (sic) S   βουλήματι CG²: βουλεύματι S   ἰόντος] εἰ ὄντος G²   7 ἀληθῶς coni. Mang.   ὢν] ω S¹, in ὢ corr. S²   8 αὐτὸς αἱρεῖται corruptum; αὖθις vel ἄλλοθι εἴρηται coni. Mang., πρότερον εἴρηται coni. Wendl.   11 γ' οὖν G²   12 πᾶσα δύναμις scripsi: πάσῃ δυνάμει codd. (v)   15 tit. περὶ εὐγενείας SCG²HP: τοῦ αὐτοῦ περὶ εὐγενείας F   16 Διὸ καὶ τοῖς ὑμνοῦσι F: Καὶ τοῖς ὑμνοῦσι S, Τοῖς δὲ (δ' P) ὑμνοῦσι ceteri (v)   ὡς καὶ S   17 εἰ om. S   18 πάλαι ἐνδόξων FG²   μηδὲ S: μήτε ceteri (v)

---

1 sqq. pergit *Clem. Alex. Strom. l. l.* καλῶς οὖν ἐπὶ τῶν μετανοούντων εἴρηται τὸ λόγιον ἐκεῖνο „τὸν θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί σου θεόν, καὶ κύριος εἵλετό σε σήμερον γενέσθαι λαὸν αὐτῷ“. τὸν γὰρ σπεύδοντα θεραπεύειν τὸ ὂν ἱκέτην ὄντα ἐξοικειοῦται ὁ θεός. κἂν εἷς ᾖ τὸν ἀριθμόν, ἐπ' ἴσης τῷ λαῷ τετίμηται· μέρος γὰρ ὢν τοῦ λαοῦ συμπληρωτικὸς αὐτοῦ γίνεται ἀποκατασταθεὶς ἐξ οὗ ἦν, καλεῖται δὲ καὶ ἐκ μέρους τὸ πᾶν.   16 sqq. cf. Wendland Philo u. die kynisch-stoische Diatribe (W. u. Kern, Beitr. z. Gesch. d. griech. Philos. u. Religion) p. 51 sqq.

ἀφ' ὧν αὐχοῦσι γενέσθαι, διὰ τὰς ἀφθόνους περιουσίας εὐδαιμονησάν-
των, ἐπειδὴ τὸ πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθὸν οὐδενὶ τῶν ἐκτός, ἀλλ' οὐδὲ τῶν
περὶ σῶμα, μᾶλλον δὲ οὐδὲ παντὶ μέρει ψυχῆς, ἀλλὰ μόνῳ τῷ ἡγε-
μονικῷ πέφυκεν ἐνδιαιτᾶσθαι. βουληθεὶς γὰρ ὁ θεὸς δι' ἡμερότητα καὶ 188
φιλανθρωπίαν καὶ παρ' ἡμῖν τοῦθ' ἱδρύσασθαι, νεὼν ἀξιοπρεπέστερον
οὐχ εὗρεν ἐπὶ γῆς λογισμοῦ· κρείττων γὰρ ⟨ὢν⟩ μόνος ἀγαλματοφορεῖ
τἀγαθόν, κἂν ἀπιστῶσί τινες τῶν ἢ μὴ γευσαμένων σοφίας ἢ χείλεσιν
ἄκροις — ἄργυρος γὰρ καὶ χρυσὸς τιμαί τε καὶ ἀρχαὶ καὶ σώματος
38 M. | εὐεξία μετ' εὐμορφίας ⟨ἐξαρκεῖν⟩ ἐοίκασι τοῖς ἐν ταῖς ἡγεμονίαις ἐπὶ
χρειῶν τεταγμένοις πρὸς τὴν οἷα βασιλίδος ἀρετῆς ὑπηρεσίαν — * * *
αὐγοειδέστατον φῶς μὴ ἰδόντες. ἐπειδὴ τοίνυν ἡ εὐγένεια κεκαθαρμένης 189
διανοίας καθαρσίοις τελείοις κλῆρος οἰκεῖος, χρὴ μόνους λέγειν εὐγενεῖς
τοὺς σώφρονας καὶ δικαίους, κἂν τύχωσιν ἐξ οἰκοτρίβων ἢ ἀργυρωνήτων
γεγονότες· τοῖς δὲ ἐξ ἀγαθῶν πονηροῖς γεγονόσιν ἄβατον ἔστω τὸ
εὐγενείας χωρίον. ἄοικος γὰρ καὶ ἄπολις ὁ φαῦλος, ἐκ πατρίδος ἀρετῆς 190
ἐληλαμένος, ἣ καὶ τῷ ὄντι σοφῶν ἀνδρῶν ἐστι πατρίς· τούτῳ κατὰ τὸ
ἀναγκαῖον ἕπεται δυσγένεια, κἂν εἰ πάππων ἢ προγόνων γένοιτο τοὺς
βίους ἀνεπιλήπτων, ἀλλοτρίωσιν ἐπιτηδεύοντι καὶ πορρωτάτω τῆς εὐγε-
νείας διαζευγνύντι ἑαυτὸν ἔν τε λόγοις καὶ ἔργοις. ἀλλὰ γὰρ πρὸς τῷ 191
μὴ πεφυκέναι τοὺς πονηροὺς εὐγενεῖς ἔτι καὶ πάντας αὐτοὺς ὁρῶ

1. 2 εὐδαιμονισάντων F 3 δ' S 3. 4 ἡγεμονικωτάτω S 4 δι' S: διὰ ceteri 5 καὶ παρ' ἡμῖν om. H^{1}P τοῦθ' S^{2}: τοῦτ' S^{1}G^{2}HP, om. F Barb. 6 οὐχ εὗρεν ἐπὶ γῆς S: ἐπὶ γῆς οὐχ εὗρεν ceteri (v) κρείττων γὰρ ὢν μόνος scripsi: κρείττων γὰρ μόνος F, κρείττων γὰρ ὁ νόμος G^{2}, κρεῖττον (κρείττω H^{2})· ὁ γὰρ νόμος HP, παρὸν ὁ νόμος S; κρείττω· ὁ γὰρ νοῦς v, κεκαθαρμένων γὰρ ὁ νοῦς coni. Mang. 7 τἀγαθὸν S: τὸ ἀγαθὸν G^{2}HP, om. F ἐπιστῶσι F pr. ἢ S: om. ceteri 8 pr. καὶ] ἢ S 9 εὐεξία S: εὐεξίαι ceteri (v) ἐξαρκεῖν e. gr. addidi ἐοίκασι SF: om. G^{2}HP (Turn.) 10 lacunam indicavi 11 αὐγοειδέστατον φῶς μὴ ἰδόντες om. S αὐγ.] ἀνειδέστατον H^{1}P 12 καθαρσίοις S (Mang.): καὶ καθαρσίοις ceteri χρὴ μόνους S: μόνους χρὴ H^{2} (v), μόνους δὲ χρὴ ceteri 13 ἢ] καὶ FN 14 δ' HP γεγονόσιν om. S (fort. recte) 15 ὁ φαῦλος S: πᾶς φαῦλος ceteri (v) 16 ἐληλασμένος G^{2}HP ἣ scripsi: εἰ S, ἥτις ceteri (v) τοῦτο F^{1} 17 κἂν εἰ FNG^{2}H^{2}: κἂν ἢ SH^{1}P (v) ἢ] καὶ HP προγόνων SFNG^{2}: προπάππων HP (v) 18. 19 ἐπιτηδεύων καὶ πορρω τα της (sic) συγγενείας διαζευγνὺς S 19 ἀλλὰ] ἅμα S πρὸς om. S τῷ] τὸ SG^{2}H 20 μὴ om. G^{2} πονηροὺς] μοχθηροὺς FNG^{2}

4—6 Maximi Eclog. cod. Barb. I 158: βουληθεὶς — λογισμοῦ κρείττω. 12—329,12 N fol. 189^{r}: μόνους χρὴ λέγειν — καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν.

πολεμίους ἀσυμβάτους εὐγενείᾳ καθαιροῦντας τὸ προγονικὸν ἀξίωμα καὶ
192 ὅσον ἐν τῷ γένει λαμπρὸν ἐξαμαυροῦντάς τε καὶ σβεννύντας. (2.) διό
μοι δοκοῦσι φιλοστοργότατοι πατέρες ἀπορρήσεις χρηματίζειν καθ᾽ υἱῶν
ἀποσχοινίζοντες αὐτοὺς τῆς οἰκίας καὶ συγγενείας, ὅταν τὴν ἐκ φύσεως
ἐν τοῖς γεννήσασι περιττὴν καὶ ὑπερβάλλουσαν εὔνοιαν ἡ ἐν ἐκείνοις
193 μοχθηρία καταχρατήσῃ. τὸ δ᾽ ἀληθὲς τοῦ λόγου ῥᾴδιον καὶ ἀφ᾽
ἑτέρων διαγνῶναι. τί τῷ τὰς ὄψεις πεπηρωμένῳ γένοιτ᾽ ἂν εἰς τὸ
βλέπειν ὄφελος ὀξυωπία προγονική; ἢ πρὸς ἑρμηνείαν τῷ παρειμένῳ
γλῶτταν τὸ γονεῖς ἢ πάππους γενέσθαι μεγαλοφώνους; τί δ᾽ ὀνίνησι
πρὸς εὐτονίαν τὸν ἐκ μακρᾶς καὶ φθινάδος νόσου κατεσκελετευμένον,
ἐὰν οἱ τοῦ γένους ἀρχηγέται δι᾽ ἀθλητικὴν ῥώμην ἐν Ὀλυμπιονίκαις ἢ
περιοδονίκαις γράφωνται; μένουσι γὰρ οὐδὲν ἧττον αἱ τοῦ σώματος
χῆρες ἐν ὁμοίῳ βελτίωσιν οὐκ ἐνδεχόμεναι διὰ τὰς τῶν οἰκείων εὐπρα-
194 γίας. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον οὔτε τοῖς ἀδίκοις δίκαιοι γονεῖς οὔτε
ἀκολάστοις σώφρονες οὔτε συνόλως ἀγαθοὶ πονηροῖς ὄφελος· οὐδὲ γὰρ
οἱ νόμοι τοῖς παρανομοῦσιν, ὧν εἰσιν αὐτοὶ κολασταί· νόμοι δέ τινες
195 ἄγραφοι καὶ οἱ βίοι τῶν ζηλωσάντων τὴν ἀρετήν. ὅθεν οἶμαι τὴν
εὐγένειαν, εἰ θεὸς αὐτὴν εἰς ἀνθρωπόμορφον ἰδέαν ἐτύπωσε, στᾶσαν
πρὸς τοὺς ἀφηνιαστὰς ἀπογόνους ταῦτα ἂν εἰπεῖν· „τὸ συγγενὲς οὐχ
αἵματι μετρεῖται μόνον, πρυτανευούσης ἀληθείας, ἀλλὰ πράξεων ὁμοιότητι
καὶ θήρᾳ τῶν αὐτῶν. ὑμεῖς δὲ τἀναντία ἐπετηδεύσατε, τὰ μὲν ἐμοὶ
φίλα νομίσαντες ἐχθρά, τὰ δὲ | δυσμενῆ φίλα· παρ᾽ ἐμοὶ μὲν γὰρ p. 4
αἰδὼς καὶ ἀλήθεια μετριοπάθειά τε καὶ ἀτυφία καὶ ἀκακία τίμια, παρ᾽

1 εὐγενείᾳ S: εὐγένειαν ceteri (v); εὐγενείας Mang. 2 ὅσοι S 3 ἀπορρήσεις FN: ἀπαρνήσεις ceteri (v) καθ᾽ S^2: κατ᾽ S^1, κατὰ FG^2H^2, καὶ τὰ H^1P 4 οἰκείας S post οἰκίας add. πατρίδος G^2 καὶ del. S^2 5 γεννήσασιν S, γεννήμασι P ἔννοιαν FN 6 καταχρατήσῃ N: καταχρατήσοι F, καταχρατήσει G^2P, καταχρατήσειεν SH (v) 7 τῷ om. S 7. 8 τὸ βλέπειν] τὰς ὄψεις HP (Turn.) 8 ὤφελος S^1, corr. S^2 ὀξυωπία προγονική S: ὀξυωπίας προγονικῆς ἐστερημένω ceteri (v) παρημένω S 9 τὸ codd.: om. v ὀνήνησι (sic) S: ὀνήσει ceteri (v) 10 φθεινάδος S (φθινάδος scripsi): φθεινώδους P, φθινώδους ceteri (v) κατεσκηλιτευμένον S 12 περιοδονίκαις] περίοδον καὶ S γράφωνται FNP: γράφονται S^2G^2H (v), στράφονται S^1 13 χήραις SG^2, χῆραι FNHP οἰκιῶν N 14 τοῖς om. FN 15 ὤφελος S^1, corr. S^2 οὐδὲ S: οὔτε ceteri (v) 16. 17 νόμοι δέ τινες ἄγραφοι καὶ S: νόμοι δὲ τίνες ἂν εἶεν ἄγραφοι ἢ ceteri (v) 17 τὴν ἀρετήν S: τὴν om. ceteri (v) οἶμαι: hic incipit C οἶμαι] οι S 18 εἰδέαν S ἐτύπωσε] διαπλάσει (sic) S καταστᾶσα (sic) S 19 ταῦτ᾽ CG^2 20 μόνον om. S πράξεως S 21 θηρατῶν αὐτῶν S 22 ἐχθρά] αἰσχρὰ HP τὰ δὲ codd.: τὰ δὲ καὶ Mang. 23 μετροπάθεια HP τιμία G^2HP

ὑμῖν δὲ ἄτιμα· κἀμοὶ μὲν ἐχθρὰ τὸ ἀναίσχυντον, τὸ ψεῦδος, ἡ ἀμετρία
τῶν παθῶν, ὁ τῦφος, αἱ κακίαι, ὑμῖν δὲ οἰκειότατα. τί δὴ μελετήσαντες 196
ἀλλοτρίωσιν τὴν δι' ἔργων τὴν ἐν λόγῳ συγγένειαν εὐπρεπὲς ὄνομα
ὑποδυόμενοι καθυποκρίνεσθε; παραγωγὰς γὰρ καὶ κεκομψευμένας ἀπάτας
οὐκ ἀνέχομαι, διότι ῥᾴδιον μὲν καὶ τῷ τυχόντι εὐπροσώπους λόγους
εὑρεῖν, ἤθη δ' ὑπαλλάξασθαι πονηρὰ χρηστοῖς οὐ ῥᾴδιον. εἰς ἅπερ 197
ἀφορῶσα καὶ νῦν ἐχθροὺς νομίζω καὶ αὖθις ἡγήσομαι τοὺς τὰ τῆς
ἔχθρας ὑπεκκαύματα ζωπυρήσαντας καὶ μᾶλλον τῶν εἰς δυσγένειαν
ὀνειδιζομένων ὑποβλέψομαι· τούτοις μὲν γὰρ ἀπολογία τὸ μηδὲν οἰκεῖον
ἔχειν ⟨παράδειγμα⟩ καλοκἀγαθίας, ὑπόδικοι δ' ὑμεῖς οἱ ἐκ μεγάλων
φύντες οἴκων, οἷς αὔχημα καὶ κλέος τὰ λαμπρὰ γένη· παριδρυμένων
γὰρ καὶ τρόπον τινὰ συμπεφυκότων ἀρχετύπων ἀγαθῶν οὐδὲν ἀπο-
μάξασθαι καλὸν διενοήθητε."

Ὅτι δὲ ἐν ἀρετῆς κτήσει τίθεται τὸ εὐγενὲς καὶ τὸν ἔχοντα ταύτην 198
εὐγενῆ μόνον ὑπείληφεν, ἀλλ' οὐχ ὅστις ἂν καλῶν καὶ ἀγαθῶν γένηται
γονέων, δῆλον ἐκ πολλῶν. (3.) αὐτίκα τοὺς ἐκ τοῦ γηγενοῦς φύντας 199
τίς οὐκ ἂν εὐπατρίδας εἴποι καὶ εὐπατριδῶν ἀρχηγέτας; οἳ γένος
ἐξαίρετον ἔλαχον παρὰ τοὺς ἔπειτα, βλαστήσαντες ἐκ τῶν πρώτων
νυμφίων ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς τότε πρῶτον εἰς ὁμιλίαν κοινὴν ἐπὶ
σπορᾷ τοῦ ὁμοίου συνελθόντων. ἀλλ' ὅμως δυοῖν γενομένων ὁ πρεσβύ-
τερος ὑπέμεινε τὸν νεώτερον δολοφονῆσαι καὶ τὸ μέγιστον ἄγος, ἀδελφο-

---

1 δὲ S: δ' ceteri ἄτιμα SC^{2}G^2: ἀτιμία ceteri κἀμοὶ S: καὶ ἐμοὶ ceteri ἐχθρὰ] αἰσχρὰ HP τὸ ἀναίσχυντον Mang.: τὸ ἀναισχύντατον S, τὰ ἀναίσχυντα ceteri (Turn.) τὸ ante ψεῦδος om. S 2 ἡ κακία S 4 καὶ κεκομψευμένας N: καὶ om. ceteri, καὶ post κεκομψευμένας ss. H^2 (sic v) κεκομψευσμένας F ἀπατᾶς H^{1}P, ἀπάτης C 5 διότι] διὸ S πρὸς ante εὐπροσώπους add. P 6 ἤθη] ἢ S ὑπαλλάξασθαι S: ὑπαλλάξαι ceteri (v) 7 τὰ C: τὰς S, κατὰ FG^{2}HP, τοὺς corr. in τὰ κατὰ N 8 ἔχθρας codd.: ἐχθρᾶς v ἐκκαύματα S ζωπυρήσοντας N 9 ὑποβλέψομαι C: ἀποβλέψομαι ceteri 10 παράδειγμα add. Wendl. (v. sup. p. 251,1) 11 περιϊδρυμένων S 12. 13 ἀπομάξασθε S 14 ὅτι om. C δ' S ἐν om. HP (Turn.) ἐν ἀρετῆς δὲ transp. C κτίσει F τίθετε G^{2}H^2 (Turn.) καὶ om. G^2 15 ὑπείληφεν S: ὑπειλήφαμεν C, ὑπελείφατε F, ὑπειλήφατε ceteri (v) ὥς τις F ἂν om. FN 16 γονέων] προγόνων S γονέων: hic desinit C 17 εὐπατριδῶν FG^2: εὐ... ...εκπατρίδων (sic) S, εὐπατρίδων ceteri (v) οἳ] οἷς H^{1}P γένος] γέρας coni. Mang. 18 βλαστήσαντες H^2: βλαστῶντας S, βλαστήσαντας ceteri 19 τε om. S καινὴν S 20 σπορὰν S γενομένοιν S (sed οι ex ω corr.) 21 ὑπέμεινεν S ἄγος] ἄλγος H

---

6 sqq. Gen. cap. 4.

200 κτονίαν, ἐργασάμενος πρῶτος αἵματι ἀνθρωπίνῳ τὴν γῆν ἐμίανε. τί
δὴ τοῦτον ὤνησεν ἡ εὐγένεια τὴν ἐν τῇ ψυχῇ δυσγένειαν ἐπιδειξάμενον;
ἣν καὶ ὁ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἔφορος θεὸς ἰδὼν ἐστύγησε καὶ
προβαλλόμενος ὥρισε τιμωρίας, οὐκ εὐθὺς ἀνελών, ὅπως ἀναισθήτως
ἔχῃ συμφορῶν, ἀλλὰ μυρίους ἐπικρεμάσας τοὺς ἐν αἰσθήσει θανάτους
λύπαις καὶ φόβοις ἐπαλλήλοις εἰς κακῶν ὀδυνηροτάτων ἀντίληψιν.
201 Ἐγένετο δέ τις τῶν μετὰ ταῦτα σφόδρα δοκίμων ἀνὴρ ὁσιώτατος,
οὗ τὴν εὐσέβειαν ἀνάγραπτον ἠξίωσεν ⟨εἶναι⟩ ἐν ἱεραῖς βίβλοις ὁ τοὺς
νόμους διαταξάμενος· ὃς ἐν τῷ μεγάλῳ κατακλυσμῷ, τῶν πόλεων
ἀφανιζομένων πανωλεθρίᾳ — καὶ γὰρ τῶν ὀρῶν τὰ ὑψηλότατα | τῇ p. 440
συναυξήσει καὶ ἐπιτάσει τῆς περὶ τὴν φορὰν πλημμύρας κατεπίνετο —,
μόνος μετὰ τῶν οἰκείων διασῴζεται τῆς καλοκἀγαθίας ἆθλον ἀράμενος,
202 οὗ μεῖζον οὐκ ἔστιν εὑρεῖν. ἀλλὰ καὶ τούτῳ τριῶν γενομένων παίδων
καὶ συναπολελαυκότων τῆς πατρῴας δωρεᾶς εἷς ἐτόλμησε τὸν αἴτιον τῆς
σωτηρίας πατέρα κατακερτομεῖν γέλωτα καὶ χλεύην, εἴ τι παρεσφάλη
μὴ καθ᾽ ἑκούσιον γνώμην, τιθέμενος καὶ τοῖς μὴ εἰδόσιν ἀπογυμνῶν
ἃ κρύπτειν θέμις ἐπὶ τῇ τοῦ γεννήσαντος αἰσχύνῃ. τοιγαροῦν οὐκ
ὤνατο τῆς λαμπρᾶς εὐγενείας ἐπάρατος γενόμενος καὶ τοῖς μετ᾽
αὐτὸν ἀρχὴ κακοδαιμονίας· ὧν ἄξιον ἦν τυγχάνειν τὸν ἠμεληκότα
γονέων τιμῆς.

1 ἀνθρωπείῳ S (ει corr. ex ι) μιαίνει S 2 δὴ om. FN ἡ om. F τῇ om. HP (v) 3 ἣν om. FN ὁ om. G²HP (v) ἀνθρωπίων S ἐστύγησεν S 4 προβαλόμενος F (v) ὥρισε τιμωρίας S: τιμωρίας ὥρισεν ceteri (v) 6 λύπας καὶ φόβους ἐπαλλήλους coni. Mang. ἐπαλλήλοις om. FN 7 σφόδρα om. S δοκήμων S 8 ἀνάγραπτον om. S εἶναι addidi (ἐστηλιτεῦσθαι conieceram) ἐν om. S 9 ὃς ἐν S: ἐν γοῦν ceteri (v) 10 πανολεθρίᾳ SG² ὀρῶν S: ὀρέων ceteri (v) 11 καὶ ἐπιτάσει om. FN: καὶ ἐπιδόσει coni. Mang. τὴν] τῆς S¹, corr. S² πλημμύρης S κατεπίνοντο S, κατεπιαίνετο N 12 μόνος om. FN σώζεται S εὑράμενος SN 14 συναπηλαυκότων S εἷς] ἧς S¹, corr. S² 15 χλεύγην S¹ εἴ τι περ ἐσφάλη F 15. 16 μὴ παρεσφάλη transp. S, μὴ παρεσφάλη μὴ G²P 16 ἰδόσιν S 17 ἃ κρύπτειν] ἀποκρύπτειν S ἣν θέμις N τοιγαροῦν] τοῖς γὰρ οὖν S 17. 18 οὐκ ὤνατο S: ἀπὸ ceteri (v): οὐκ ἀπώνατο coni. Mang. 18 τοῖς] τῆς F 18. 19 μετ᾽ αὐτὴν H¹P 19 ἀρχὴ κακοδαιμονίας ἐστὶν F (ἐστιν add. etiam N) ἀρχὴν SH¹P τυχεῖν S

7sqq. Gen. 6,9sqq. 12 *Clem. Alex. Strom. II 19 p. 481 P.* Νῶε δὲ ὁ μὴ οὕτω γενόμενος ὡς ὁ Ἀδὰμ ἐπισκοπῇ θείᾳ διασῴζεται· φέρων γὰρ αὐτὸν ἀνέθηκε τῷ θεῷ. 13sqq. Gen. 9,18sqq.

Ἀλλὰ τί τούτων μεμνῆσθαι προσῆκεν ἀφέμενον τοῦ πρώτου καὶ 203
γηγενοῦς; ὃς ἕνεκα εὐγενείας οὐδενὶ θνητῷ σύγκριτος, χερσὶ μὲν θείαις
⟨εἰς⟩ ἀνδριάντα τὸν σωματοειδῆ τυπωθεὶς ἀκρότητι τέχνης πλαστικῆς,
ψυχῆς δὲ ἀξιωθεὶς ἀπ' οὐδενὸς ἔτι τῶν εἰς γένεσιν ἡκόντων, ἐμπνεύ-
σαντος θεοῦ τῆς ἰδίας δυνάμεως ὅσον ἐδύνατο δέξασθαι θνητὴ φύσις,
ἆρ' οὐχ ὑπερβολή τις εὐγενείας μηδεμιᾷ τῶν ἄλλων ὅσαι διωνομάσθησαν
εἰς σύγκρισιν ἐλθεῖν δυναμένη; τῶν μὲν γὰρ τὸ κλέος ἐκ προγόνων 204
εὐτυχίας — ἄνθρωποι δὲ οἱ πρόγονοι, ζῷα ἐπίκηρα καὶ φθαρτά, καὶ
αἱ τούτων ἀβέβαιοι καὶ ἐφήμεροι τὰ πολλὰ εὐπραγίαι —, τοῦ δὲ
πατὴρ [μὲν] θνητὸς οὐδείς, ὁ δὲ ἀίδιος θεός· οὗ τρόπον τινὰ γενό- 205
μενος εἰκὼν κατὰ τὸν ἡγεμόνα νοῦν ἐν ψυχῇ, δέον ἀκηλίδωτον τὴν
εἰκόνα φυλάξαι καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν ἐπακολουθήσαντα ταῖς τοῦ γεννή-
σαντος ἀρεταῖς, προτεθέντων εἰς αἱρέσεις καὶ φυγὰς τῶν ἐναντίων,
ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ καὶ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς,
τὰ μὲν ψευδῆ καὶ αἰσχρὰ καὶ κακὰ προθύμως εἵλετο, τῶν δὲ ἀγαθῶν
καὶ καλῶν καὶ ἀληθῶν ἠλόγησεν· ἐφ' οἷς εἰκότως θνητὸν ἀθανάτου
βίον ἀνθυπηλλάξατο μακαριότητος καὶ εὐδαιμονίας σφαλεὶς καὶ ῥᾷστα
μετέβαλεν εἰς ἐπίπονον καὶ κακοδαίμονα ζωήν.

---

1 προσῆκον P 2 γηγενοῦς] εὐγενοῦς S ἕνεκεν N 3 εἰς add. Turn., om. codd. σωματοειδῆ] σώματος ἤδη S ἀκρότητι δὲ τέχνης N 4 δ' S γέννησιν HP (v) 5 ἰδίας FN: θείας ceteri (Turn.) ἐδύνατο S: ἠδύνατο ceteri (v) 6 ἆρ' οὐχ S: ἦν ἄρ' οὐχ F, ἦν ἆρ' οὐχ ceteri (v) τις FN: τῆς ceteri (v) μηδεμιᾷ scripsi: μὴ δὲ μία S, μηδεμιᾶς ceteri (v) ὅσαι διωνομάσθησαν scripsi: ὅσα διωνομάσθη S, ἀιδίων (ἰδίων N) ὀνομασθεῖσαν ceteri; αἱ (sic) δὴ ὠνομάσθησαν v 7 δυναμένη S: δυναμένης ceteri (v) τῶν S: ὧν ceteri
γενείας
8 εὐτυχίας FG²: εὐτυχία N, εὐτυχίαις S, ἀτυχίας HP, εὐτυχίας L; εὐγενείας v ἐπίκαιρα S 9 αἱ τούτων post τὰ πολλὰ transponendum videtur 10 μὲν seclusi ὁ δὲ ἀίδιος S: οὐδὲ αἴτιος ἀλλ' ἢ ceteri (v) οὗ] ὁ H¹P 12 ἐπακολουθήσαντα HP: ἐπακολουθήσαντος FG², ἐπακολουθήσεται S¹, -θήσαιε S² 13 προτεθέντων S: προστεθέντων G²HP, προστιθέντων F 14 ἀγαθοῦ τε καὶ S (Mang.) 15 alt. καὶ] ἢ F εἵλατο S 16 ἀληθινῶν S² (λη et ιν in ras.) εἰκότως] εἰκὼς S ἀθανάτου S (Clem. Al): ἀντ' ἀθανάτου ceteri (v) 17 σφαλεὶς codd.: ἀποσφαλεὶς v καὶ ῥᾷστα v (Turn.): αἳ ῥᾷστα F, ἐραστὰ ceteri 18 μετέβαλον F

---

1 sqq. Gen. cap. 3. 10 sqq. *Clem. Alex. l. l.* (ante verba ad p. 328,12 adnot.) αὕτη δὲ ἡ εὐγένεια ἐν τῷ ἑλέσθαι καὶ συνασκῆσαι τὰ κάλλιστα διαδείκνυται· ἐπεὶ τί τὸν Ἀδὰμ ὠφέλησεν ἡ τοιαύτη αὐτοῦ εὐγένεια; πατὴρ δὲ αὐτοῦ θνητὸς οὐδείς, αὐτὸς γὰρ ἀνθρώπων τῶν ἐν γενέσει πατήρ. τὰ μὲν αἰσχρὰ οὗτος προθύμως εἵλετο ἑπόμενος τῇ γυναικί, τῶν δὲ ἀληθῶν καὶ καλῶν ἠμέλησεν, ἐφ' οἷς θνητὸν ἀθανάτου βίον, ἀλλ' οὐκ εἰς τέλος, ἀνθυπηλλάξατο.

206 (4.) Ἀλλ' οὗτοι μὲν ἔστωσαν κοινοὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὅροι τοῦ
μὴ ἐπὶ μεγάλοις γένεσι σεμνύνεσθαι τοὺς καλοκἀγαθίας ἀμοιροῦντας·
Ἰουδαίοις δὲ καὶ ἕτεροι δίχα τῶν κοινῶν ἐξαίρετοι. τῶν γὰρ τοῦ γένους
ἀρχηγετῶν εἰσιν οὓς αἱ τῶν προγόνων ἀρεταὶ συνόλως οὐδὲν ὤνησαν
⟨ἐπ'⟩ ἐπιλήπτοις καὶ | ὑπαιτίοις πράξεσιν ἁλόντας, εἰ καὶ πρὸς ἑτέρου p. 441 M.
μηδενὸς ἐλεγχθέντας, ἀλλ' οὖν ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ὃ μόνον ἐξ ἁπάντων
207 δικαστήριον τέχναις λόγων οὐ παράγεται. πολύπαις ἦν ὁ πρῶτος ἐκ
τριῶν παιδοποιησάμενος γυναικῶν, οὐ δι' ἡδονῆς ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ δι'
ἐλπίδα τοῦ πληθῦναι τὸ γένος· ἀλλ' ἐκ πολλῶν εἷς μόνος ἀπεδείχθη
κληρονόμος τῶν πατρῴων ἀγαθῶν, οἱ δ' ἄλλοι πάντες γνώμης ὑγιοῦς
σφαλέντες καὶ μηδὲν τῶν τοῦ γεννήσαντος ἀπομαξάμενοι διῳκίσθησαν
208 ἀλλοτριωθέντες τῆς ἀοιδίμου εὐγενείας. πάλιν ἐκ τοῦ δοκιμασθέντος
κληρονόμου δύο δίδυμοι γεννῶνται μηδὲν [ὅτι μὴ χεῖρας καὶ ταύτας
ἕνεκά τινος οἰκονομίας] ὅμοιον ἐπιφερόμενοι, μήτε τοῖς σώμασι μήτε
ταῖς γνώμαις· ὁ μὲν γὰρ νεώτερος καταπειθὴς ἀμφοτέροις τοῖς γονεῦσιν
ἦν καὶ οὕτως εὐάρεστος, ὡς καὶ θεοῦ τυχεῖν ἐπαινέτου, ὁ δὲ μείζων
ἀπειθής, [ἐκ] τῶν γαστρὸς καὶ τῶν μετὰ γαστέρα ἡδονῶν ἀκρατῶς
ἔχων, ὑφ' ὧν ἀνεπείσθη καὶ πρεσβείων ἐξίστασθαι τῷ μετ' αὐτὸν καὶ
μετανοεῖν εὐθὺς ἐφ' οἷς ἐξέστη καὶ φονᾶν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ μηδὲν
209 ἕτερον ἢ δι' ὧν λυπήσει τοὺς γονεῖς πραγματεύεσθαι. τοιγαροῦν τῷ
μὲν εὐχὰς τίθενται τὰς ἀνωτάτω, βεβαιοῦντος ἁπάσας θεοῦ καὶ μηδεμίαν
ἀξιώσαντος ἀτελῆ καταλιπεῖν, τῷ δὲ κατ' ἔλεον χαρίζονται τὴν ὑπήκοον

1 καινοὶ G² 2 τοὺς καλοκἀγαθίας om. S 3 ἰουδαῖοι H¹P δίχα om. HP
5 ἐπ' add. Turn., om. codd. 5. 6 εἰ — ἐλεγχθέντας SF: om. G²HP
7 δικαστηρίων F πρώτως H² 9 μόνος] μὲν S 10 πατρίων S
12 ἀοιδήμου S εὐγενείας] συγγενείας Mang. ex Clem. Al. 13. 14 verba
ὅτι μὴ — οἰκονομίας seclusi 14 ὅμοιον om. F περιφερόμενοι coni. Mang.
15 ἀμφοτέροις τοῖς γονεῦσιν S: τοῖς γονεῦσιν ἀμφοτέροις ceteri (v) 16 pr. καὶ
om. S οὕτως FG²HP (coni. Mang.), οὗτος S: ὄντως v 16. 17 μείζων ἀπειθὴς ἐκ
τῶν om. S 17 ἐκ seclusi; καὶ coni. Mang. τῆς γαστρὸς S 17. 18 ἀκρατῶς
ἔχων] ἀκρατὴς S 18 πρεσβείων S: πρεσβειῶν ceteri τῷ v (Turn.):
τῶν codd. 19 φονᾶν] φόνον F 21 τίθεται H¹P ἁπάσας S: αὐτὰς
ceteri (v) 22 κατ' ἔλαιον F

7 sqq. *Clem. Alex. l. l.* τόν τε Ἀβραὰμ ἐκ τριῶν παιδοποιησάμενον γυναικῶν, οὐ δι' ἡδονῆς ἀπόλαυσιν, δι' ἐλπίδα δέ, οἶμαι, τοῦ πληθῦναι τὸ γένος ἐν ἀρχῇ, εἷς μόνος διαδέχεται κληρονόμος τῶν πατρῴων ἀγαθῶν, οἱ δὲ ἄλλοι διῳκίσθησαν τῆς συγγενείας (l. εὐγενείας). ἔκ τε αὐτοῦ διδύμων γενομένων ὁ νεώτερος κληρονομεῖ εὐάρεστος τῷ πατρὶ γενόμενος καὶ τὰς εὐχὰς λαμβάνει, δουλεύει δὲ ὁ πρεσβύτερος αὐτῷ· ἀγαθὸν γὰρ μέγιστον τῷ φαύλῳ τὸ μὴ αὐτεξούσιον. 9 Gen. 24,36. 25,5. 6. 15 Gen. 25,27. 18 Gen. 25,29—34. 27,27 sqq.

τάξιν, ἵνα δουλεύῃ τῷ ἀδελφῷ, νομίζοντες, ὅπερ ἐστίν, ἀγαθὸν εἶναι
τῷ φαύλῳ τὸ μὴ αὐτεξούσιον. καὶ εἴ γε ὑπέμεινε τὴν δουλείαν ἄσμενος, 210
δευτερείων ἂν ἠξιοῦτο ὡς ἐν ἄθλοις ἀρετῆς· νυνὶ δὲ ἀπαυθαδισάμενος
καὶ δραπετεύσας τῆς καλῆς ἐπιστασίας αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀπογόνοις
μεγάλων αἴτιος ὀνειδῶν ἐγένετο, ὡς τὸν ἀβίωτον αὐτοῦ βίον ἐστηλι-
τεῦσθαι πρὸς σαφέστατον ἔλεγχον τοῦ μηδὲν τὴν εὐγένειαν ὠφελεῖν τοὺς
ἀναξίους εὐγενείας.

(5.) Οὗτοι μὲν οὖν εἰσι τῆς ἐπιλήπτου τάξεως, οὓς ἐξ ἀγαθῶν 211
πονηροὺς γενομένους ὤνησαν μὲν οὐδὲν αἱ πατέρων ἀρεταί, αἱ δ' ἐν
τῇ ψυχῇ κακίαι μυρία ἔβλαψαν. ἔχω δ' εἰπεῖν ἑτέρους τὴν ἐξ ἐναντίας
ἀμείνω τεταγμένους τάξιν, οἷς πρόγονοι μὲν ὑπαίτιοι, ζηλωτὸς δὲ καὶ
ἀνάπλεως εὐφημίας ὁ βίος. τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους ὁ πρεσβύτατος 212
γένος μὲν ἦν Χαλδαῖος, πατρὸς δὲ ἀστρονομικοῦ τῶν περὶ τὰ μαθήματα
442 M. διατριβόντων, οἳ τοὺς ἀστέρας θεοὺς νομίζουσι καὶ τὸν | σύμπαντα
οὐρανόν τε καὶ κόσμον, παρ' οὓς τό τε εὖ καὶ τὸ χεῖρον ἑκάστοις
φασὶν ἀποβαίνειν, οὐδὲν ἔξω τῶν αἰσθητῶν αἴτιον ὑπολαμβάνοντες
εἶναι. τούτου δὲ τί ἂν εἴη χαλεπώτερον ἢ μᾶλλον ἀπελέγξαι τὴν ἐν 213
τῇ ψυχῇ δυσγένειαν δυνάμενον δι' ἐπιστήμης τῶν πολλῶν καὶ δευτέρων
καὶ γενητῶν εἰς ἀνεπιστημοσύνην ἰούσῃ τοῦ ἑνὸς καὶ πρεσβυτάτου καὶ
ἀγενήτου καὶ ποιητοῦ τῶν ὅλων καὶ διά τε ταῦτα ἀρίστου καὶ διὰ
μυρία ἄλλα, ἃ διὰ μέγεθος ἀνθρώπινος λογισμὸς οὐ χωρεῖ; ὧν ἔννοιαν 214

---

1 ἀγαθὸν ⟨μέγιστον⟩ Wendl. coll. Clem. Al. 2 εἴ γε] εἴτε S ἀσμένως S (sed ω ex ο corr.) 3 ἠξιοῦτω G² ἀπαυθαδισάμενος scripsi: αὐθαδησάμενος S, ἀπαυθαδίσας HP, ἀπαυθαδιάσας FG² (v) 4 δραπετεύσας S: ἀποδρὰς ceteri (Turn.) τῆς καλῆς ἐπιστασίας S: om. ceteri (Turn.) αὐτῶ SF τε om. S 6 τοῦ] τῶ H¹P 9 pr. αἱ om. S 10 μυρίαι F τὴν codd.: τοὺς v 11 οἷς FH²: ἧς ceteri 12 ἀνάπλεος S ὁ βίος S: ὁ τούτων βίος ceteri (v) τῶν om. FE Ἰουδαίων] ἰδαίων S 13 γένος scripsi: γένει FE, γένους ceteri (v) χαλδαῖος FG²E: χαλδαίου ceteri (v) 14 νομίζουσιν S 15 οὓς] οἷς HP alt. τὸ om. SF ἑκάστοις om. F 16 φασὶν FE: φησὶν ceteri (v) ἀποβαίνειν FE: ἀποβαίνει ceteri ὑπολαμβάνων H¹P 17 εἴη] ἢ HP 18 δυνάμενον suspectum 19 γεννητῶν FHP ἰούσῃ Mang.: om. S, ἰούσης ceteri πρεσβύτου S, πρεσβυτέρου F 20 ἀγενήτου FG²E: γενήτου S, γεννητοῦ HP (Mang.) 21 διὰ om. S ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς S οὐ χωρεῖ; ὧν] οὐ χωρων S ὧν (S)G²H¹P: ὃν FEH² (v) ἔννοιαν S: ἐν νῶ ceteri (v)

12—332,13 E (= Philonis quod fertur opusc. περὶ κόσμου II p. 602,13—603,6 Mang.): καὶ ὁ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους πρεσβύτατος γένει μὲν ἦν Χαλδαῖος — τὸ προνοοῦν τοῦ τε κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ.

λαβὼν καὶ ἐπιθειάσας καταλείπει μὲν πατρίδα καὶ γενεὰν καὶ πατρῷον οἶκον, εἰδὼς ὅτι μένοντος μὲν αἱ τῆς πολυθέου δόξης ἐγκαταμενοῦσιν ἀπάται ἀνήνυτον κατασκευάζουσαι τὴν τοῦ ἑνὸς εὕρεσιν, ὅς ἐστιν ἀίδιος μόνος καὶ ὅλων πατὴρ νοητῶν τε αὖ καὶ αἰσθητῶν, εἰ δὲ μεταναστταίη, μεταναστήσεται καὶ τῆς διανοίας ἡ ἀπάτη μεθαρμοσαμένης τὴν ψευδῆ
215 δόξαν εἰς ἀλήθειαν. ἅμα δὲ καὶ τὸν πόθον ὃν ἐπόθει γνῶναι τὸ ὂν προσανερρίπισε λόγια χρησθέντα, οἷς ποδηγετούμενος ἐπὶ τὴν τοῦ ἑνὸς ἀοκνοτάτῃ σπουδῇ ζήτησιν ᾔει· καὶ οὐ πρότερον ἀνῆκεν ἢ τρανοτέρας λαβεῖν φαντασίας, οὐχὶ τῆς οὐσίας — τοῦτο γὰρ ἀμήχανον —, ἀλλὰ
216 τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ καὶ προνοίας. διὸ καὶ πιστεῦσαι λέγεται τῷ θεῷ πρῶτος, ἐπειδὴ καὶ πρῶτος ἀκλινῆ καὶ βεβαίαν ἔσχεν ὑπόληψιν, ὡς ἔστιν ἓν αἴτιον τὸ ἀνωτάτω καὶ προνοεῖ τοῦ τε κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ. κτησάμενος δὲ πίστιν, τὴν τῶν ἀρετῶν βεβαιοτάτην, συνεκτᾶτο καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ὡς παρὰ τοῖς ὑποδεξαμένοις νομίζεσθαι βασιλεύς, οὐχὶ ταῖς παρασκευαῖς — ἰδιώτης γὰρ ἦν —, ἀλλὰ τῷ περὶ τὴν ψυχὴν
217 μεγέθει, φρονήματος ὢν βασιλικοῦ. καὶ δῆτα θεραπεύοντες αὐτὸν διετέλουν ὡς ἄρχοντα ὑπήκοοι τὸ περὶ πάντα μεγαλεῖον τῆς φύσεως αὐτοῦ καταπληττόμενοι τελειοτέρας οὔσης ἢ κατὰ ἄνθρωπον· οὐδὲ γὰρ

---

1 ἐπιθιάσας S^1, corr. S^2 καταλιπεῖν HP γενεὰν] συγγένειαν coni. Mang. 2 ἐγκαταμενοῦσιν S: ἐγκαταμένουσιν H^1 (Turn.), ἐγκαταμένουσαι ceteri (Mang.) 3 ἀπάται om. S ἀνήνυτον S: ἔννοιαν ἀνήνυτον ceteri (v); διάνοιαν ἀνήνυτον coni. Mang. κατασκευάζουσαι S: κατασκευάζουσιν ceteri (v) τὴν S: εἰς τὴν ceteri (v) 4 ὅλων S: τῶν ἄλλων ceteri (v) αὖ S: om. ceteri (v) μεταναστείη (sic) Turn. 5 μεταναστήσεται] μεταναστῆναί τε FE τὴν ἀπάτην FE μεθαρμοσαμένης E (Mang.): μεθαρμοσάμενος F, μεθαρμοσαμένη ceteri 7 χρησθέντα S: τὰ χρησθέντα ceteri (v) 8 ἀοκνοτάτῃ σπουδῇ S: ἀοκνοτάτην σπουδὴν ceteri (Turn.) καὶ ζήτησιν FEHP ᾔει] εἴη S^1G^2, ἴῃ S^2 τρανωτέρας SG^2PE 10 καὶ τῆς προνοίας E διὸ καὶ FE: δίκαιον S, δίκαιον· διὸ καὶ G^2HP; ἦ δίκαιον· διὸ καὶ v 11 ἐπειδὴ καὶ πρῶτος om. S ἀκλινῆ] ἀκριβῆ E ὡς] ὃς SP 12 τὸ] τῷ S ἀνώτατον τὸ προνοοῦν E 13 δ' S πίστιν Mang.: ἐπιστήμην codd. τῶν S: om. ceteri (v) ἀρετὴν H^1P βεβαιότητα F συνεκτᾶται (sic) F 14 καὶ SH^2: ὡς G^2, ὡς καὶ FH^1P πάσας F 15 τῆς παρασκευῆς F τὴν om. SP 16 φρονήματος ⟨μεστὸς⟩ vel ⟨ὑπόπλεως⟩ coni. Mang. δῆτα S: δὴ ceteri (v) 17 διετέλεσαν S τῷ . . . μεγαλείῳ S μεγαλεῖον om. F 18 καταπληττόμενοι om. F

---

1 Gen. 12,1. 10 Gen. 15,6. 14 Gen. 23,6. 14 sqq. *Clem. Alex. Strom. II 19 p. 482 P.* πάλιν τε αὖ βασιλέα τὸν σοφὸν διδάσκων τοὺς μὴ ὁμοφύλους ποιεῖ λέγοντας αὐτῷ „βασιλεὺς παρὰ θεοῦ σὺ ἐν ἡμῖν εἶ" (Gen. 23,6), ἐθελουσίῳ γνώμῃ τῶν ἀρχομένων διὰ ζῆλον ἀρετῆς ὑπακουόντων τῷ σπουδαίῳ.

ὁμιλίαις ἐχρῆτο ταῖς αὐταῖς, ἀλλ' ἐπιθειάζων τὰ πολλὰ σεμνοτέραις·
ὁπότε γοῦν κατασχεθείη, μετέβαλλε πάντα πρὸς τὸ βέλτιον, τὰς ὄψεις,
τὴν χρόαν, τὸ μέγεθος, τὰς σχέσεις, τὰς κινήσεις, τὴν φωνήν, τοῦ
θείου πνεύματος, ὅπερ ἄνωθεν καταπνευσθὲν εἰσῳκίσατο τῇ ψυχῇ, περι-
443 M. τιθέντος τῷ μὲν | σώματι κάλλος ἐξαίρετον, τοῖς δὲ λόγοις πειθώ, τοῖς
δ' ἀκούουσι σύνεσιν. ἆρ' οὐκ ἂν εἴποις τὸν μετανάστην τουτονί, τὸν 218
πάντων ἔρημον οἰκείων καὶ φίλων, εὐγενέστατον εἶναι, τῆς πρὸς θεὸν
συγγενείας ὀρεχθέντα καὶ σπουδάσαντα μηχανῇ πάσῃ γνώριμον αὐτῷ
γενέσθαι καὶ ταχθέντα μὲν τάξιν ἀρίστην τὴν ἐν προφήταις, πιστεύσαντα
δὲ μηδενὶ τῶν ἐν γενέσει πρὸ τοῦ ἀγενήτου καὶ πάντων πατρός, καὶ
βασιλέα δέ, ὡς ἔφην, παρὰ τοῖς ὑποδεξαμένοις νομισθέντα, μήθ' ὅπλοις
μήτε στρατιωτικαῖς δυνάμεσιν, ὡς ἐνίοις ἔθος, λαβόντα τὴν ἀρχήν,
ἀλλὰ χειροτονίᾳ θεοῦ τοῦ φιλαρέτου τοὺς εὐσεβείας ἐραστὰς αὐτο-
κρατέσιν ἐξουσίαις γεραίροντος ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν συντυγχανόντων; οὗτος 219
ἅπασιν ἐπηλύταις εὐγενείας ἐστὶ κανών, δυσγένειαν μὲν τὴν ἐξ ἀλλο-
κότων νόμων καὶ ἐκθέσμων ἐθῶν, ἃ λίθοις καὶ ξύλοις καὶ συνόλως
ἀψύχοις ἰσοθέους ἀπένειμε τιμάς, καταλιποῦσι, καλὴν δ' ἀποικίαν
στειλαμένοις πρὸς ἔμψυχον τῷ ὄντι καὶ ζῶσαν πολιτείαν, ἧς ἔφορος
καὶ ἐπίσκοπος ἀλήθεια.

(6.) Ταύτην τὴν εὐγένειαν οὐ μόνον θεοφιλεῖς ἄνδρες ἀλλὰ καὶ 220
γυναῖκες ἐζήλωσαν, ἀπομαθοῦσαι μὲν ἀμαθίαν τὴν σύντροφον περὶ τιμῆς
τῶν χειροκμήτων, παιδευθεῖσαι δὲ τὴν περὶ μοναρχίας ἐπιστήμην, ᾗ

---

1 αὐταῖς] αὐτοῦ F ἐπιθιάζων S 2 οὖν F μετασχεθείη G^2 μετέβαλλε SG^2: μετέβαλε FHP (Turn.) 3 χρόαν SP: χροιὰν ceteri (v) 4 εἰσωκίσατο FG^2HP: εἴσω κατωκήσατο S (εἰσωκήσατο Mang.) 4. 5 περιτιθέντος G^2: περιτεθέντος ceteri 5 ἐξαίρετον] ἐξαίσιον FL^1 (Turn.) πιθῶ S 6 εἴποις S: εἴποι τις ceteri (v) τουτονί] τοῦτον εἰ S alt. τὸν] τῶν S 8 συγγενείας S: εὐγενείας ceteri (Turn.) αὐτῷ] αὐτὸ FG^2 9 καὶ ταχθέντα SF: καταχθέντα G^2, καταδεχθέντα HP ἀρίστην τὴν S: τὴν ἀρίστην ceteri (v) 10 δὲ SF: om. ceteri (v) ἀγενήτου S: ἀγεννήτου ceteri 10. 11 καὶ βασιλέα S: καὶ post ἔφην transp. ceteri (v) 11 δ' S ὅπλων H (Turn.) 13 φιλαρέτου S: παναρέτου ceteri (v) τοὺς S: καὶ τοὺς ceteri (v); ⟨τοῦ⟩ τοὺς conicio εὐσεβείας SG^2: εὐσεβεῖς ceteri (Turn.) 14 γεραίροντας H^1P, γεραίροντες L (Turn.) ἐντυγχανόντων S 15 ἐπηλύταις S: ἐπηλύτοις ceteri (v) ἐστὶ κανών S: ἐστὶν ὁ κανών ceteri (v) δυσγένειαν μὲν om. F 16 νόμων S: νομίμων ceteri (v) ἐθ■ῶν S καὶ ante συνόλως om. F 17 ἰσοθέοις G^2 ἀπένειμε — ἔμψυχον (18) om. F ἀπένειμε v: ἀπένειμαν SG^2, ἀπένειμον (sic) H^2, ἀπέλιπον H^1P 18 ἧς] οἷς S 20 ταύτης G^2H^1P 22 χειροκμήτων HP: χειροτμήτων SG^2, χειροδμήτων F τὴν om. HP (Turn.)

221 μοναρχεῖται ὁ κόσμος. Θάμαρ ἦν τῶν ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης Συρίας
γύναιον, ἐν οἰκίᾳ καὶ πόλει τραφὲν πολυθέῳ γεμούσῃ ξοάνων καὶ
ἀγαλμάτων καὶ συνόλως ἀφιδρυμάτων. ἀλλ' ἐπειδὴ καθάπερ ἐκ σκότους
βαθέος ἐδυνήθη βραχεῖαν αὐγὴν ἀληθείας ἰδεῖν, θανάτου κινδύνῳ πρὸς
εὐσέβειαν ηὐτομόλησεν ὀλίγα φροντίσασα τοῦ ζῆν, εἰ μὴ μέλλοι καλῶς
ζῆν· τὸ δὲ καλῶς ἀνέφερεν ἐπ' οὐδὲν ἕτερον ἢ τὴν θεραπείαν καὶ
222 ἱκεσίαν τοῦ ἑνὸς αἰτίου. καίτοι δυσὶν ἀδελφοῖς ἀμφοτέροις πονηροῖς ἐν
μέρει γημαμένη, κουριδίῳ μὲν τῷ προτέρῳ, τῷ δ' ὑστέρῳ κατ' ἐπι-
δικασίας νόμον, γενεὰν τοῦ προτέρου μὴ καταλιπόντος, ἀλλ' ὅμως
ἀκηλίδωτον διαφυλάξασα τὸν ἑαυτῆς βίον ἴσχυσε καὶ τῆς προσηκούσης
τοῖς ἀγαθοῖς εὐφημίας ἐπιλαχεῖν καὶ τοῖς μετ' αὐτὴν ἅπασιν εὐγενείας
ἀφορμὴ γενέσθαι. ἀλλ' αὕτη μέν, εἰ καὶ ἀλλόφυλος, ἀλλ' οὖν γε
223 ἐλευθέρα καὶ ἐξ ἐλευθέρων καὶ οὐκ ἀσήμων ἴσως. θεράπαιναι δὲ τῶν
ὑπὲρ Εὐφράτην ἐν ἐσχατιαῖς τῆς Βαβυλῶνος γεννηθεῖσαι προικίδιαι μὲν
ἐδόθησαν γαμουμέναις ταῖς τροφίμαις, ἄξιαι δὲ κριθεῖσαι | παρελθεῖν p. 444 M
εἰς εὐνὴν ἀνδρὸς σοφοῦ τὸ μὲν πρῶτον ἐκ παλλακίδων εἰς γαμετῶν
ὄνομα καὶ σχῆμα παρῆλθον καὶ ἀντὶ θεραπαινίδων ἰσότιμοι ταῖς
δεσποίναις ὀλίγου δέω φάναι κατέστησαν ὑπ' ἐκείνων, ὅπερ ἦν ἀπιστό-
τατον, πρὸς τὸ αὐτὸ ἀξίωμα παραπεμφθεῖσαι· φθόνος γὰρ οὐκ εἰσοικί-
ζεται σοφῶν ψυχαῖς, οὗ μὴ παρόντος κοινοπραγοῦσι τῶν ἀγαθῶν.
224 οἱ δ' ἐκ τούτων νόθοι παῖδες γνησίων οὐδὲν διήνεγκαν, οὐ μόνον
παρὰ τῷ γεννήσαντι — θαυμαστὸν γὰρ οὐδέν, εἰ τοῖς μὴ ὁμογαστρίοις

1 τῶν] τὸν G^{2} τῆς om. S συρίης FG^{2}P 2 οἰκίᾳ (corr. ex οἰκείᾳ) καὶ πόλει S: οἰκείᾳ πόλει ceteri (v) γεμούσῃ] γένους ἢ S 3 ἐπειδὴ] ἐπεὶ F ἐκ om. S 4 ἠδυνήθη F ἰδεῖν SP: ἐνιδεῖν FG^{2}H (Turn.) θανάτῳ P 5 ηὐτομόλησεν SG^{2}HP: ηὐτόνησεν F (Mang.) 6 οὐδένα FG^{2}P ἢ τὴν S: ἢ ἐπὶ τὴν ceteri (v) 7 καίτοι S: καὶ τοῖς ceteri 8 ὑστέρῳ S: ὕστερον ceteri (v) 8. 9 κατ' ἐπιδικασίας νόμον scripsi: κατ' ἐπιδικασίαν νόμου S, καὶ ἔχοντι ἐπιδικασίας νόμου ceteri (καὶ ἔχοντι ἐπιδικασίας νόμῳ v) 9 μὴ S: om. ceteri 10 ἀκηλίδοτον S αὐτῆς S τῆς om. G^{2} (v) 11 μετ' αὐτὴν F: μεθ' αὐτὴν ceteri (v) 12 ἀφορμὴ S: ἀρχὴ ceteri (v) γε om. S 13 καὶ οὐκ ἀσήμων ἴσως S: ἴσως καὶ οὐκ ἀσήμων G^{2}HP (v), καὶ οὐκ ἀσήμων om. F θεράπαινα H^{1}P 14 γεννηθεῖσαι H^{2}, γεννηθεῖσα H^{1}P προικιδία P, προικίδια H^{1} 15 τροφίμαις S: τροφιμαίαις ceteri (v) 16 σοφοῦ] σοφιστοῦ HP (Turn.) 18 ὀλίγον S^{1} ut vid., corr. S^{2} 18. 19 ἀπιστότατον] ἀπόστατον H^{1}P 19 τὸ om. H^{1}P αὐτὸ om. S 20 ἀγαθῶν] ἄθλων F 22 μὴ S: om. ceteri (Turn.)

1 Gen. 38,6sqq. 13 Gen. 29,24. 29. 30,3—13.

ὁ πάντων κοινὸς πατὴρ τὴν αὐτὴν εὔνοιαν παρεῖχεν —, ἀλλὰ καὶ παρὰ ταῖς μητρυιαῖς· αἱ μὲν γὰρ τὸ ⟨πρὸς⟩ προγονοὺς μῖσος ἀναιρούμεναι εἰς ἄλεκτον μεθηρμόσαντο κηδεμονίαν· οἱ δὲ προγονοὶ τῇ κατ' ἀντίδοσιν 225 εὐνοίᾳ τὰς μητρυιὰς ὡς φύσει μητέρας ἐξετίμησαν· ἀδελφοί τε μέρει ἡμίσει τοῦ γένους νομισθέντες οὐκ ἐφ' ἡμισείᾳ στέργειν ἀλλήλους ἠξίωσαν, ἀλλ' εἰς τὸ διπλάσιον τὸ τοῦ φιλεῖν καὶ ἀντιφιλεῖσθαι πάθος συναυξήσαντες καὶ τὸ δοκοῦν ὑστερίζειν προσανεπλήρωσαν τοῖς ἐξ ἀμφοῖν γεγονόσιν εἰς ἁρμονίαν καὶ κρᾶσιν ἠθῶν συνδραμεῖν σπουδάσαντες.

(7.) Τί τοίνυν μεταδοτέον τοῖς ὡς ἴδιον ἀγαθὸν τὸ ἀλλότριον, 226 εὐγένειαν, ὑποδυομένοις; οἳ δίχα τῶν εἰρημένων ἐχθροὶ δικαίως ⟨ἂν⟩ νομισθεῖεν καὶ τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους καὶ τῶν πανταχοῦ πάντων, τοῦ μὲν ὅτι διδόασι τοῖς ὁμοφύλοις ἐκεχειρίαν ὀλιγωρεῖν ὑγιαίνοντος ⟨βίου καὶ⟩ βεβαίου πεποιθήσει προγονικῆς ἀρετῆς, τῶν δ' ὅτι, κἂν ἐπ' αὐτὴν φθάσωσιν ἀκρότητα καλοκἀγαθίας, οὐδὲν ὠφεληθήσονται διὰ τὸ μὴ τυχεῖν γονέων καὶ πάππων ἀνεπιλήπτων. ἧς οὐκ οἶδ' εἴ τις 227 βλαβερωτέρα γένοιτ' ἂν εἰσήγησις, εἰ μήτε τοῖς ἐξ ἀγαθῶν πονηρευομένοις ἐπακολουθήσει τιμωρὸς δίκη μήτε τοῖς ἐκ πονηρῶν ἀγαθοῖς ἕψεται τιμή, τοῦ νόμου δοκιμάζοντος ἕκαστον αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ μὴ συγγενῶν ἀρεταῖς ἢ κακίαις ἐπαινοῦντος ἢ κολάζοντος.

1 ὁ πάντων κοινὸς S: ἁπάντων μόνος ceteri (v) παρεῖχεν F: παρέχειν SG^{2}HP (παρέχει Turn.) 1. 2 παρὰ ταῖς μητρυιαῖς] τοῖς ἐκ μητρυιῶν F 2 τὸ πρὸς προγονοὺς scripsi: τοὺς προγόνους SG^{2}HP, τοῖς προγόνοις F; τὸ εἰς προγόνους Turn. (v) μῖσος ἀναιρούμεναι] μισοῦσαι· αἱ δ' οὐ μόνους S 3 ἄλεκτον S: ἄληκτον ceteri (v) κηδαιμονίαν S πρόγονοι codd. (v) 4 ὡς φύσει] ὥς φησι F 5 μέρει ἡμίσει scripsi: μέρει ἥμισυ S, μέρει ἥμισυ τῇ μίξει G^{2}, μέρει τῇ μίξει F, μόνη τῇ μίξει HP (v) νομισθέντες S (Mang.): μερισθέντες ceteri ἐφ' ἡμισεία στέργειν S: ἐφ' ἡμισείας στοργῆς ceteri (v) στοργῆς: desinit F prima manus, reliqua supplevit man. rec. ἀλλήλοις S 6 ἀντιφιλεῖν Vat. 379 9 τί τοίνυν μεταδοτέον Vat. 379: ἔτι τοίνυν μεταδοτέον αὐτοῦ SG^{2}H^{2} (v), ἔτι τοίνυν μεταδοτέον αὐτοῖς H^{1}P; λόγου pro αὐτοῦ coni. Wendl., αὖ τοῦ ⟨λόγου⟩ Mang. 10 ἂν addidi 11 καὶ τοῦτο ἰουδαίων ἔθνος H^{1}P 12 ἐκκεχειρίαν H ὑγιαίνοντος Vat. 379: ὑγιαινούσης ceteri (v) 13 βίου καὶ βεβαίου scripsi: βεβαίου Vat. 379, καὶ οὐ S, βεβαίου καὶ οὐ G^{2}HP (v); (ὑγιαίνοντος) βίου (pro βεβαίου) coni. Mang. τῶν] τοῦ (corr. ex τὸ) S 13. 14 ἐπ' αὐτὴν om. HP (Turn.) 14 εἰς ἀκρότητα Turn. 16 εἰ om. S εἰ μήτε] ἐπὰν δὲ Vat. 379 17 ἐπακολουθήσῃ G^{2}, ἐπακολουθήσωσι Vat. 379 μήτε S: οὔτε G^{2}HP (v), οὐκοῦν Vat. 379 18 ἕψεται S: ἔχεται G^{2}HP, ἔρχεται Vat. 379 (Turn.) δοκιμάζοντος S Vat. 379: δικάζοντος G^{2}HP (v) ἕκαστον αὐτὸν G^{2}H^{2} Vat. 379: αὐτὸν ἕκαστον S, ἕκαστον αὐτῶν H^{1}P ἐφ' ἑαυτοῦ SHP: ἀφ' ἑαυτοῦ G^{2} Vat. 379 καὶ om. HP (v) 19 μὴ ⟨ἐπὶ⟩ coni. Wendl. ἢ κακίαις om. HP (Turn.)

ΠΕΡΙ ΑΘΛΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΤΙΜΙΩΝ ΚΑΙ ΑΡΩΝ

1 (1.) Τῶν μὲν οὖν διὰ τοῦ προφήτου Μωυσέως λογίων τρεῖς ἰδέας II p. 408
εἶναι συμβέβηκε, τὴν μὲν περὶ κοσμοποιίας, τὴν δὲ ἱστορικήν, τὴν δὲ
τρίτην νομοθετικήν. ἡ μὲν οὖν κοσμοποιία παγκάλως πᾶσα καὶ θεοπρεπῶς
μεμήνυται, λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν ἀπὸ γενέσεως οὐρανοῦ καὶ λήξασα εἰς
ἀνθρώπου κατασκευήν· ὁ μὲν γὰρ ἀφθάρτων τελειότατος, ὁ δὲ θνητῶν.
ἀθάνατα δὲ καὶ θνητὰ ἐν γενέσει συνυφαίνων ὁ ποιητὴς εἰργάσατο τὸν
κόσμον, τὰ μὲν [γενόμενα] ⟨ὡς⟩ ἡγεμονικά, τὰ δ' ὡς ὑπήκοα [καὶ] γενησό-
2 μενα. τὸ δὲ ἱστορικὸν μέρος ἀναγραφὴ βίων ἐστὶ σπουδαίων καὶ πονηρῶν
καὶ τὰ ὁρισθέντα ἑκατέροις ἐπιτίμια καὶ γέρα ἐν ἑκάσταις γενεαῖς. τοῦ δὲ
νομοθετικοῦ τὸ μὲν καθολικωτέραν ὑπόθεσιν ἔχει, τὸ δ' ἕτερον ⟨τῶν κατὰ⟩
μέρος νομίμων εἰσὶν ἐντολαί· κεφάλαια μὲν δέκα, ἅπερ λέγεται κεχρησ-
μῳδῆσθαι οὐ δι' ἑρμηνέως ἀλλ' ἐν τῷ ὑψώματι τοῦ ἀέρος σχηματι-
ζόμενα καὶ ἄρθρωσιν ἔχοντα λογικήν, τὰ δ' ἄλλα τὰ κατ' εἶδος [μέρη]
3 διὰ τοῦ | προφήτου θεσπισθέντα. περὶ ὧν ἁπάντων ὅσα καιρὸς ἐν ταῖς p. 409 M.
προτέραις συντάξεσι διεξελθὼν καὶ προσέτι τῶν ἀρετῶν ἃς ἀπένειμεν

---

1 tit. περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων HP (καὶ ἀρῶν addidi ex Euseb. Hist. eccl. II 18,5), τοῦ αὐτοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων F, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμιῶν A 2 τῶν scripsi: τὰς codd. (v) ante διὰ add. τῶν AHP (v), omisi cum F μωϋσέος P, μωσέως FAH λογίων om. F 3 μὲν FA: μὲν γὰρ HP (v) τῆς κοσμοποιίας A δ' F 4 παγκάλως πᾶσα A: πᾶσα om. F, πᾶσα παγκάλως P (γρ. καλῶς mg P²), πᾶσα καλῶς H (Turn.) 5 λαβοῦσα F: λαχοῦσα AHP (v) 6 θνητῶν F: θνητῶν φθαρτός HP (v), θνητῶν φθαρτικώτατος A; καὶ φθαρτῶν coni. Mang. 8 γενόμενα seclusi et ὡς addidi, deinde καὶ seclusi; ὑποταγησόμενα pro γενησόμενα coni. Mang. 9 δ' F ἀναγραφὴ βίων ἐστὶ σπουδαίων καὶ πονηρῶν codd.: ἀναγραφὴ πονηρῶν καὶ σπουδαίων βίων ἐστὶ v 10 ἐπίτιμα H καὶ γέρα F: καὶ om. AHP ἐν om. H ἑκάστοις H γενεαῖς ⟨περιέχει⟩ vel ⟨μηνύει⟩ conicio 11 καθολικωτέραν ὑπόθεσιν A: καθολικώτερον τὴν ὑπόθεσιν FHP; καθολικωτέραν τὴν ὑπόθεσιν v 11. 12 τῶν κατὰ μέρος scripsi: τῶν κατὰ om. codd.; τῶν ἐν μέρει coni. Mang. 12 νομίμων] νόμων P (fort. recte) μὲν scripsi: δὲ AHP (v), om. F 14 δὲ F alt. τὰ om. A μέρη seclusit Mang. 16 διελθὼν A ἃς ἀπένειμεν] αἳ βραβεύουσιν A

εἰρήνῃ τε καὶ πολέμῳ μέτειμι κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἐπὶ τὰ προτεθέντα
καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἆθλα καὶ τοῖς πονηροῖς ἐπιτίμια. συνασκήσας γὰρ 4
ὑφηγήσεσι καὶ προτροπαῖς μαλακωτέραις καὶ πάλιν ἐπανατάσεσι καὶ
νουθεσίαις ἐμβριθεστέραις τοὺς κατ' αὐτὸν πολιτευομένους ἐκάλεσεν εἰς
τὴν ὧν ἐπαιδεύθησαν ἐπίδειξιν· οἱ δὲ παρελθόντες ὥσπερ εἰς ἱερὸν
ἀγῶνα γυμνὴν τὴν ἑαυτῶν προαίρεσιν ἀνέφηναν εἰς ἐναργέστατον ἔλεγχον
τῆς ἀληθείας. εἶτα οἱ μὲν ἀθληταὶ τῷ ὄντι ἀρετῆς ἀνευρίσκοντο μὴ 5
ψεύσαντες τῆς ἐπ' αὐτοῖς χρηστῆς ἐλπίδος τοὺς ἀλείπτας νόμους, οἱ δὲ
ἄνανδροι καὶ ἀγεννεῖς ὑπὸ τῆς ἐμφύτου μαλακίας τὰς ψυχάς, πρὶν ἤ
δυνατώτερόν τι ἀντιβιάσασθαι, προκαταπίπτοντες αἰσχύνῃ καὶ γέλως
θεατῶν ἐγίνοντο. δι' ἣν αἰτίαν οἱ μὲν βραβείων καὶ κηρυγμάτων καὶ 6
τῶν ἄλλων ὅσα νικῶσι δίδοται μετελάμβανον, οἱ δὲ οὐκ ἀστεφάνωτοι
μόνον ἀπῄεσαν, ἀλλὰ καὶ ἧτταν ἐπονείδιστον ἐνδεξάμενοι τῶν ἐν τοῖς
γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἀργαλεωτέραν· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀθλητῶν σώματα κλίνεται
ῥᾳδίως ὀρθοῦσθαι δυνάμενα, ἐνταῦθα δὲ ὅλοι βίοι πίπτουσιν, οὓς ἅπαξ
ἀνατραπέντας μόλις ἔστιν ἀνεγεῖραι.

Τῆς δὲ προνομίας καὶ τιμῆς καὶ τοὐναντίον κολάσεως τάξεις ἐναρ- 7
μονίους ὑφηγεῖται, κατ' ἄνδρας, κατ' οἴκους, κατὰ πόλεις, κατὰ χώρας
καὶ ἔθνη, κατὰ κλίματα γῆς μεγάλα. (2.) πρότερον δ' ἐρευνητέον τὰ
ἐπὶ τιμαῖς, ἐπειδὴ καὶ λυσιτελέστερα καὶ ἡδίω πρὸς ἀκρόασιν, ἀρχὴν
λαμβάνοντας τὴν ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἐν μέρει. φασὶ τὸν παλαιὸν 8
ἐκεῖνον Τριπτόλεμον Ἕλληνες ἀρθέντα μετέωρον ἐπὶ πτηνῶν δρακόντων
τὸν τοῦ σίτου καρπὸν εἰς ἅπασαν τὴν γῆν κατασπείρειν, ἀντὶ βαλανη-
φαγίας ἵν' ἔχῃ τὸ ἀνθρώπων γένος ἥμερον καὶ ὠφέλιμον καὶ ἡδίστην

1 προταθέντα coni. Mang. 2 ἐπιτίμια corr. ex ἐπίτιμα H 3 ἐπαναστάσεσι F 4 κατ' αὐτὸν FP: ὑπ' αὐτὸν AH (ὑπ' αὐτοῦ v) 5 ἐπαιδεύθησαν FP: ἐνομοθέτησεν AH (v) ἀπόδειξιν A 6 post ἀγῶνα add. τοῖς κατ' αὐτὸν A (cf. l. 4) γυμνὴν P: om. FAH (v) 7 εἶθ' F ἀθληταὶ] ἀσκηταὶ coni. Mang. τῷ ὄντι FP: om. AH (v) 8 δ' F 9 ἄνανδροι F: ἄνανδροι καὶ μαλακοὶ AHP (v) ἀγενεῖς H ἢ P, ἢ om. F 10 τι δυνατώτερον transp. F βιάσασθαι P, ἀναβιώσασθαι L (ἀναβιάσασθαι Turn.) 11 ἐγίνοντο F: ἐγένοντο AHP (v) pr. καὶ om. Turn. 12 δ' F 13 ἀπίεσαν P ἐπονείδιστον codd.: ὑπονείδιστον Turn. ἐνδειξάμενοι AP 14 ἀργαλεώτερον A 15 δυνάμενοι A δ' F 16 μόλις F: μόγις AHP (v) ἐγεῖραι F 19 καὶ ἔθνη FHP: καὶ κατὰ ἔθνη A (κατὰ ἔθνη Mang.) 20 pr. καὶ om. A ἥδιστα F[2] 21 λαμβάνοντας A: λαβόντας FHP (v) ἐφ' ἑνὸς ἑκάστου A (ἀφ' ἑ. ἑ. scripsi): ἀφ' ἑκάστου HP, ἐφ' ἑκάστου F (v) 23 ἅπασαν] ἅπαν F[1] 24 ἔχοι F

8—11 D[R] fol. 138[v] Φίλωνος: οἱ ἄνανδροι ὑπὸ — γέλως ἑαυτῶν (sic) γίνονται.
22 cf. Apollod. Bibl. I 5,2. Himer. Or. 25,3.

τροφήν. τοῦτο μὲν οὖν ὥσπερ πολλὰ καὶ ἄλλα τοῖς εἰωθόσι τερατεύεσθαι
μύθου πλάσμα ὂν ἀπολελείφθω σοφιστείαν πρὸ σοφίας καὶ γοητείαν πρὸ
9 ἀληθείας ἐπιτετηδευκόσιν. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἅμα τῇ πρώτῃ γενέσει τῶν ὅλων
ὁ θεὸς προευτρεπίσατο τὰ ἐπιτήδεια πᾶσι τοῖς ζῴοις ἐκ γῆς ἀνείς, καὶ
μάλιστα τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, ᾧ τὴν ἐφ' ἅπασι τοῖς γηγενέσιν ἡγεμονίαν
ἐχαρίζετο. τῶν γὰρ θείων ἔργων οὐδὲν ὀψίγονον, ἀλλὰ καὶ ὅσα τέχναις καὶ
ἐπιμελείαις ὕστερον τελειοῦσθαι δοκεῖ, πάντως ἡμίεργα προϋπόκειται προ-
μηθείᾳ φύσεως, ὡς μὴ ἀπὸ σκοποῦ τὰς | μαθήσεις ἀναμνήσεις εἶναι p. 410 M.
10 λέγεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ὑπερκείσθω· τὴν δ' ἀναγκαιοτάτην σπορὰν
ἐπισκεπτέον, ἣν ὁ ποιητὴς ἐν ἀρετώσῃ χώρᾳ κατέσπειρε, λογικῇ ψυχῇ.
11 ταύτης δ' ὁ πρῶτος σπόρος ἐστὶν ἐλπίς, ἡ πηγὴ τῶν βίων. ἐλπίδι μὲν
γὰρ κέρδους ὁ χρηματιστὴς ἐπαποδύεται πολυτρόποις ἰδέαις πορισμῶν,
ἐλπίδι δ' ὁ ναύκληρος εὐπλοίας περαιοῦται τὰ μακρὰ πελάγη· ἐλπίδι
δόξης καὶ ὁ φιλότιμος αἱρεῖται πολιτείαν καὶ κοινῶν πραγμάτων ἐπι-
μέλειαν· δι' ἐλπίδα βραβείων καὶ στεφάνων καὶ οἱ τῶν σωμάτων
ἀσκηταὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας διαθλοῦσιν· ἐλπὶς εὐδαιμονίας καὶ τοὺς
ἀρετῆς ζηλωτὰς ἐπαίρει φιλοσοφεῖν, ὡς ταύτῃ δυνησομένους καὶ τὴν
τῶν ὄντων φύσιν ἰδεῖν καὶ δρᾶσαι τὰ ἀκόλουθα πρὸς τὴν τῶν ἀρίστων
βίων θεωρητικοῦ τε καὶ πρακτικοῦ τελείωσιν, ὧν ὁ τυχὼν εὐθύς ἐστιν
12 εὐδαίμων. ἔνιοι μὲν οὖν τὰ ἐλπίδος σπέρματα ἢ ὡς πολέμιοι τὰς ἐν
τῇ ψυχῇ κακίας ζωπυρήσαντες ἐνέπρησαν ἢ ὡς ἀμελεῖς τέχνης τῆς
γεωργικῆς ὑπὸ ῥᾳθυμίας διέφθειραν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ δόξαντες ἐπιμελεῖ-
σθαι, φιλαυτίαν πρὸ εὐσεβείας ἀσπασάμενοι, τὰς αἰτίας τῶν κατορθω-
13 μάτων ἀνέθηκαν ἑαυτοῖς. ὑπαίτιοι δὲ πάντες οὗτοι· μόνος δ' ἀποδοχῆς
ἄξιος ὁ ἀναθεὶς τὴν ἐλπίδα θεῷ καὶ ὡς αἰτίῳ τῆς γενέσεως αὐτῆς καὶ

---

1 οὖν om. P 2 ⟨ἅτε⟩ ante μύθου fort. inserendum μύθου πλάσμα ὂν F: κατὰ πλάσμα οἷον μῦθος ὢν A, κατὰ πλάσμα οἷον μύθου ὂν HP; οἷον πλάσμα μύθου ὂν Mang. σοφιστείαν πρὸ σοφίας FP: πρὸ σοφίας om. AH (add. mg. H) 2. 3 καὶ γοητείαν ἔχον, οὐ μὴν ἀφορῶν πρὸς ἀλήθειαν (om. ἐπιτετηδευκόσιν) A 3. 4 ὁ τῶν ὅλων θεὸς A 4 προευτρεπίσατο FHP: ηὐτρεπίσατο A (Mang.) τοῖς ζῴοις F: τοῖς om. AHP (v) ἀνεὶς FA (Mang.): ἀνιεὶς HP 5 γηγενέσιν] γένεσιν F 6 ἀλλ' ὅσα F 7. 8 πρόκειται προμαθούσης φύσεως A (Mang.) 8 ἀναμνήσεις om. H (Turn.) 9 δὲ A 11 μὲν F: om. AHP (v) 12 καὶ πολυτρόποις H 13 μακρὰ om. F 16 ἀσκηταὶ F: ἀθληταὶ AHP (Turn.) διαθλοῦσιν FHP: ἐναθλοῦσιν A, ἀθλοῦσιν L (Turn.) 18 τἀκόλουθα F 19 θεωρητικήν τε καὶ πρακτικὴν A εὐθύς ἐστιν F: ἐστιν εὐθὺς AHP (v) 22 διεφθάρησαν A 22. 23 ἐπιμελεῖσθαι FA: ἐπιμεμελῆσθαι HP (v) 24 αὑτοῖς F ὑπαίτιοι—θεῷ (25) om. A δὲ P 25 γεννήσεως A αὐτῆς] αὐτοῖς A

ὡς ἀσινῆ καὶ ἀδιάφθορον ἱκανῷ μόνῳ διαφυλάξαι. τί οὖν ἆθλον πρό-
κειται τῷ στεφανωθέντι τὸν ἀγῶνα τοῦτον; τὸ μικτὸν ἐκ θνητῆς καὶ
ἀθανάτου φύσεως ζῷον, ὁ ἄνθρωπος, οὐθ' ὁ αὐτὸς οὐθ' ἕτερος ὢν τοῦ
λαβόντος. τοῦτον Χαλδαῖοι μὲν προσονομάζουσιν Ἐνώς, εἰς δ' Ἑλλάδα 14
γλῶτταν μεταληφθείς ἐστιν ἄνθρωπος, τὸ κοινὸν ὄνομα τοῦ γένους
ἴδιον λαβών, ἆθλον ἐξαίρετον, ὡς δέον μηδένα νομίζεσθαι τὸ παράπαν
ἄνθρωπον, ὃς ἂν μὴ ἐπὶ θεὸν ἐλπίζῃ.

(3.) Μετὰ δὲ τὴν ἐλπίδος νίκην ἀγὼν δεύτερός ἐστιν, ἐν ᾧ μετά- 15
νοια ἀγωνίζεται τῆς μὲν ἀτρέπτου καὶ ἀμεταβλήτου καὶ ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ
καὶ ὡσαύτως ἐχούσης φύσεως ἀμοιρήσασα, ζήλῳ δὲ καὶ ἔρωτι τοῦ
βελτίονος ἐξαίφνης κατασχεθεῖσα καὶ σπεύδουσα καταλιπεῖν μὲν τὴν σύν-
τροφον πλεονεξίαν καὶ ἀδικίαν, μεθορμίσασθαι δὲ πρὸς σωφροσύνην καὶ
δικαιοσύνην καὶ τὰς ἄλλας ἀρετάς. ἆθλα καὶ ταύτῃ προτίθεται διττὰ 16
ἐπὶ διττοῖς κατορθώμασιν, ἀπολείψει μὲν αἰσχρῶν, αἱρέσει δὲ τῶν καλ-
411 M. λίστων. τὰ δ' ἆθλα ἀποικία καὶ μόνωσις· φησὶ | γὰρ ἐπὶ τοῦ τὰς μὲν
σώματος νεωτεροποιίας ἀποδράντος, αὐτομολήσαντος δὲ πρὸς ψυχήν·
„οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός“ (Gen. 5,24). αἰνίττεται 17
δὲ ἐναργῶς διὰ μὲν τῆς μεταθέσεως τὴν ἀποικίαν, διὰ δὲ τοῦ μὴ εὑρί-
σκεσθαι τὴν μόνωσιν· καὶ σφόδρα οἰκείως· εἰ γὰρ τῷ ὄντι ἄνθρωπος
καταπεφρόνηκεν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ ἐπάνω τῶν παθῶν ἀψευδῶς
ἔγνωκεν ἵστασθαι, [πρὸς] μετανάστασιν εὐτρεπιζέσθω φεύγων ἀμετα-
στρεπτὶ καὶ οἶκον καὶ πατρίδα καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους. ὁλκὸν γὰρ ἡ 18
συνήθεια, ὡς δέος εἶναι, μὴ καταμείνας ἁλῷ τοσούτοις ἐν κύκλῳ φίλτροις
ἀποληφθείς, ὧν αἱ φαντασίαι τὴν ἐγγενομένην ἡσυχίαν τῶν αἰσχρῶν
ἐπιτηδευμάτων πάλιν ἀνακινήσουσι καὶ μνήμας ἐναύλους, ὧν ἐπιλελῆσθαι

1 ἀδιάφορον Turn. 3 alt. οὔτε HP 4 προσονομάζουσιν F: ὀνομάζουσιν AHP (Turn.) εἰς δ' ἑλλάδα AHP: ὃς εἰς ἑλλάδα F (Mang.) 5 γλῶσσαν A μεταληφθείς] μεταβληθείς L (Turn.) 7 ἐλπίσῃ F 9 ἀμεταβλήτου FA: ἀμετανοήτου HP (v) κατὰ τὰ αὐτὰ P, κατ' αὐτὰ A 13 καὶ ταύτῃ FA: γὰρ ταύτῃ HP; γὰρ ταῦτα v 13. 14 διπλᾶ ἐπὶ διπλοῖς A 15 ἀποικία] ἀποίκιλλα· μετάθεσίς τε A 16 σώματος A: τοῦ σώματος FHP (v) 17 ηὑρίσκετο A 18 pr. δὲ om. F ἐναργῶς FA: καὶ ἐναργῶς HP (v) 19 οἰκείως] εἰκότως conicio 19—21 ἄνθρωπος καταπεφρόνηκεν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ ἐπάνω—ἵστασθαι F: ἐπάνω—ἵστασθαι ἄνθρωπος (δὲ add. A) καταφρονήσας ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν AHP (v) 21 πρὸς μετανάστασιν F (πρὸς seclusi): om. AHP (v) 23 δέος] δέον H¹P μεταμείνας F 24 ἐναποληφθείς coni. Mang. ἐγγινομένην A, γενομένην F

4 sqq. Gen. 4,26. cf. *de Abrahamo* § 7 sqq.

19 καλὸν ἦν, ἐνεργάσονται. πολλοὶ γοῦν ἀποδημίαις ἐσωφρονίσθησαν, ἔρωτας
ἐκμανεῖς καὶ λελυττηκότας θεραπευθέντες, οὐκέτι τῆς ὄψεως χορηγεῖν
δυναμένης τῷ πάθει τῆς ἡδονῆς τὰ εἴδωλα· τῇ γὰρ διαζεύξει κατὰ
20 κενοῦ βαίνειν ἀνάγκη, μηκέτι παρόντος ὑφ' οὗ διερεθισθήσεται. κἂν
μεταναστῇ μέντοι, τοὺς τῶν πολλῶν θιάσους ἐκτρεπέσθω μόνωσιν
ἀσπαζόμενος· πέφυκε γὰρ καὶ ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς ὅμοια τοῖς οἴκοι
δίκτυα, οἷς ἀνάγκη περιπείρεσθαι τοὺς ἀπροοράτως ἔχοντας καὶ ταῖς
τῶν πολλῶν χαίροντας ὁμιλίαις· ὅ τι γὰρ ἄτακτον, ἄκοσμον, πλημμελές,
ὑπαίτιον, τοῦτο ὄχλος ἐστί, μεθ' οὗ φέρεσθαι τῷ νῦν πρῶτον μετοικισα-
21 μένῳ πρὸς ἀρετὴν ἀλυσιτελέστατον. ὡς γὰρ τοῖς ἐκ νόσου μακρᾶς
ἀρχομένοις ἀναλαμβάνειν εὐάλωτά πώς ἐστι τὰ σώματα μήπω πρὸς
ἰσχὺν παγέντα κραταιοτέραν, οὕτως καὶ οἷς ἡ ψυχὴ νῦν πρῶτον ὑγιά-
ζεται πλαδῶσιν οἱ νοεροὶ τόνοι καὶ κραδαίνονται, ὡς δέος εἶναι, μὴ
πάλιν ἐξορμήσῃ τὸ πάθος, ὃ πέφυκεν ἐκ τῆς τῶν εἰκαιοτέρων συνδιαι-
τήσεως ἀνερεθίζεσθαι.
22 (4.) Μετὰ δὲ τοὺς μετανοίας ἀγῶνας τρίτα ἆθλα τίθεται δικαιο-
σύνης, ἧς ὁ μεταποιησάμενος λαμβάνει γέρα διττά, τὸ μὲν σωτήριον ἐν
κοινῇ φθορᾷ, τὸ δὲ ταμίαν καὶ φύλακα γενέσθαι ἐξ ἑκάστης ζῴων
ἰδέας ἡρμοσμένων ζυγάδην εἰς δευτέραν γένεσιν ἀντὶ τῆς ἀπολλυμένης.
23 ἠξίωσε γὰρ ὁ ποιητὴς τὸν αὐτὸν καὶ τέλος γενέσθαι τῆς κατακρίτου
γενεᾶς καὶ ἀρχὴν τῆς ἀνυπαιτίου, διδάσκων τοὺς ἀπρονόητον εἶναι τὸν

1 ἐργάσονται A 2 οὐκέτι τῆς ὄψεως] ἔτι τῆς ὄψεως οὐ A 3 τῷ πάθει] τὰ πάθη L (Turn.) 4 ἐρεθισθήσεται F 6 ἀσπαζόμενος codd.: ἀσπασάμενος Turn. γὰρ om. A οἴκοις A 7 ἀπροοράτως F: ἀπροόπτως AHP (v) 9 ἐστί om. L (Turn.) πρῶτον FA: om. HP (Turn.) 10 ὡς γὰρ] ὥσπερ Escur. μακρὰν H[1]P 11. 12 μήπω πρὸς ἰσχὺν παγέντα κραταιοτέραν FP: om. AH Escur. (v) 12 οὕτως FA: οὕτω HP Escur. οἷς — ὑγιάζεται] ψυχὴ ὑγιαζομένη A (prob. Mang.) νῦν πρῶτον F: ὡς νῦν πρότερον HP, ἄρτι πρώτως Escur. 13 νοεροὶ] ἱεροὶ A εἶναι] ὂν Escur. 14 πάλιν ἐξομήσῃ (sic) Escur. (ἐξορμήσῃ scripsi): παλινδρομήσῃ FAHP (v) τῶν F Escur.: om. AHP (v) 16 δὲ om. F μετανοίας F: τῆς μετανοίας AHP (v) τρίτα] τρία L[1] (Turn.) 18 φύλαξ H (Turn.) γενέσθαι A: om. FHP[1], add. mg P[2] ἐξ ἑκάστης codd.: ἐξ om. v 19 ἡρμοσμένων AH[2]: ἡρμοσμένον FH[1]P, ἡρμοσμένου L (Turn.) ζυγάδην Mang.: ζυγὰ δ' ἦν F, ζυγὰ δὲ ἦν AHP 20 κατακρίτου] καταρρύπου (sic) D[R], καραῤύπον (sic) D[H]

10—15 Escur. X—I—13 fol. 237[v]: ὥσπερ τοῖς ἐκ νόσου μακρᾶς — ἀνερεθίζεσθαι.
20—341,3 D[R] fol. 128[v] Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων D[H] fol. 242[r] Φίλωνος: τὸν δικαιοσύνης μεταποιησάμενον Νῶε ἠξίωσεν ὁ ποιητὴς τὸν αὐτὸν — ἑνὸς ἀνδρὸς δικαιοσύνης οὐκ ἄξια ἐβίωσαν.

κόσμον λέγοντας ἔργοις, οὐ ῥήμασιν, ὅτι καθ' ὃν εἰσηγήσατο νόμον ἐν
412 M. τῇ φύσει τῶν ὅλων αἱ σύμπασαι μυριάδες τῶν ἀνθρώπων | μετὰ ἀδικίας
ζήσασαι ἑνὸς ἀνδρὸς οὐκ ἄξιαι δικαιοσύνῃ συμβιοῦντος. τοῦτον Ἕλληνες
μὲν Δευκαλίωνα, Χαλδαῖοι δὲ Νῶε ἐπονομάζουσιν, ἐφ' οὗ τὸν μέγαν
κατακλυσμὸν συνέβη γενέσθαι.

Μετὰ δὲ τὴν τριάδα ταύτην ἑτέρα τριὰς ὁσιωτέρα καὶ θεοφιλεστέρα 24
γίνεται μιᾶς συγγενείας· πατὴρ γὰρ καὶ υἱὸς καὶ υἱωνὸς ἐπὶ τὸ αὐτὸ τέλος
ἔσπευσαν τοῦ βίου ⟨τὸ⟩ τῷ ποιητῇ καὶ πατρὶ τῶν ὅλων εὐαρεστῆσαι, κατα-
φρονήσαντες μὲν ὧν θαυμάζουσιν οἱ πολλοί, δόξης καὶ πλούτου καὶ
ἡδονῆς, γελάσαντες δὲ καὶ τῦφον, ὃς ἐκ ψευσμάτων ἀεὶ συνυφαίνεται καὶ
καταποικίλλεται πρὸς ἀπάτην τῶν ὁρώντων. οὗτός ἐστιν ὁ γόης, ὁ τὰ 25
ἄψυχα θεοπλαστῶν, ὁ μέγας καὶ δυσάλωτος ἐπιτειχισμός, οὗ τοῖς
σοφίσμασι καὶ στρατηγήμασι πᾶσα πόλις δελεάζεται προκαταλαμβάνοντος
τὰς τῶν νέων ψυχάς· εἰσοικισάμενος γὰρ ἐκ πρώτης ἡλικίας ἄχρι
γήρως ἐνίδρυται, πλὴν οἷς ἂν ὁ θεὸς αὐγὴν ἐπιλάμψῃ τῆς ἀληθείας·
ἀληθείᾳ δὲ τῦφος ἀντίπαλον, ὃς μόλις μὲν ἀλλ' οὖν κραταιοτέρᾳ δυνάμει
νικηθεὶς ὑπεξίσταται. τουτὶ δὲ τὸ γένος ἀριθμῷ μέν ἐστιν ὀλίγον, 26
δυνάμει δὲ πολὺ καὶ μέγιστον, ὡς μηδ' ἅπαντα τὸν τῆς γῆς κύκλον
αὐτὸ χωρεῖν δύνασθαι, φθάνειν δ' εἰς οὐρανόν· ἱμέρῳ γὰρ τοῦ θεωρεῖν
καὶ τοῖς θείοις ἀεὶ συνεῖναι κατεσχημένον ἀλέκτῳ, τὴν ὁρατὴν ὅταν
ἅπασαν φύσιν διερευνήσῃ καὶ διεξέλθῃ, πρὸς τὴν ἀσώματον καὶ νοητὴν
εὐθὺς μέτεισιν, οὐδεμίαν τῶν αἰσθήσεων ἐπαγόμενον, ἀλλ' ὅσον μὲν τῆς
ψυχῆς ἄλογον μεθιέμενον, τῷ δ' ὃ κέκληται νοῦς καὶ λογισμὸς μόνῳ
προσχρώμενον. ὁ μὲν οὖν ἡγεμὼν τῆς θεοφιλοῦς δόξης, ὁ πρῶτος ἐκ 27
τύφου μεθορμισάμενος πρὸς ἀλήθειαν, διδακτικῇ χρησάμενος ἀρετῇ

---

2 τῶν ἀνθρώπων D: τῶν om. codd. (v) μετ' F 3 ζήσασαι D: om. codd. (Turn.) ἑνὸς ἀνδρὸς δικαιοσύνης οὐκ ἄξια ἐβίωσαν D[R] 8 τὸ addidi; τὸ pro τῷ scribere voluit Mang. 9 καὶ δόξης A 11 ἐστιν] ἦν F 14 εἰσοικησάμενος H 15 ἐνίδρυται F: ἐνιδρύεται AHP (v) ἐπιλάμψῃ] ἐπιπέμψῃ conicio 16 ἀλήθεια δὲ τύφου A ὅς] ἢ F μόλις F: μόγις AHP (v) 17 νικηθεὶς HP: κινηθεὶς FA κινηθεὶς δυνάμει transp. F τουτὶ F: τοῦτο AHP (v) ἀριθμῶν H[1]P ὀλίγων P 18 τὸν τῆς γῆς κύκλον F: τῆς γῆς τὸν κύκλον A, τῆς γῆς κύκλον HP (v) 19 φθάνειν codd.: φθάνει Mang. post οὐρανὸν add. F verba (interpolata) καὶ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου, μᾶλλον δὲ καὶ τὴν μετὰ κόσμου (κόσμον?) οὐσίαν ἱμέρῳ γὰρ τοῦ θεωρεῖν F: καὶ γὰρ τοῦ θεωρεῖν ἔρωτι A (Mang.), καὶ τοῦ θεωρεῖν HP (Turn.) 20 συνεῖναι A: συνιέναι FHP (Turn.) κατεϊσχημένον A ἀλέκτως L (ἀλέκτως ὃ Turn.) 21 διερευνήσας διεξέλθῃ A 25 μεθορμισάμενος FH: μεθορμησάμενος P, μεθαρμοσάμενος A (Mang.) πρὸς] εἰς F διδακτῇ vel διδασκαλικῇ coni. Mang.

πρὸς τελείωσιν, ἆθλον αἵρεται τὴν πρὸς θεὸν πίστιν· τῷ δὲ κατ' εὐμοιρίαν φύσεως αὐτήκοον καὶ αὐτομαθῆ καὶ αὐτοδίδακτον κτησαμένῳ τὴν ἀρετὴν βραβεῖον ἀναδίδοται χαρά· τοῦ δ' ἀσκητοῦ καὶ πόνοις ἀτρύτοις καὶ ἀκαμπέσι περιποιησαμένου τὸ καλὸν ὁ στέφανός ἐστιν ὅρασις θεοῦ. τοῦ δὲ πιστεύειν θεῷ καὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου χαίρειν καὶ ὁρᾶν ἀεὶ τὸ ὂν τί ἂν ὠφελιμώτερον ἢ σεμνότερον ἐπινοήσειέ τις;

28 (5.) Ἐπαυγασώμεθα δ' αὐτῶν ἕκαστον ἀκριβέστερον, μὴ τοῖς ὀνόμασι παραχθέντες, ἀλλὰ διακύψαντες εἴσω καὶ ταῖς διανοίαις ἐμβαθύναντες. ὁ μὲν τοίνυν ἀψευδῶς πιστεύσας θεῷ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ὅσα γενητὰ καὶ φθαρτὰ κατείληφεν ἀπιστίαν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐν αὑτῷ μέγα πνεόντων, λογισμοῦ τε καὶ αἰσθήσεως· ἑκατέρῳ γὰρ ἴδιον | συνέδριον καὶ δικαστήριον προσκεκλήρωται, τῷ μὲν εἰς τὴν τῶν νοητῶν p. 41[illegible] ἐπίσκεψιν, οὗ τέλος ἀλήθεια, τῇ δὲ εἰς τὴν τῶν ὁρατῶν, οὗ τέλος δόξα.
29 τὸ μὲν οὖν ἀνίδρυτον καὶ πεπλανημένον τῆς δόξης ἐνθένδε δῆλον· εἰκόσι γὰρ καὶ πιθανοῖς ἐφορμεῖ· πᾶσα δὲ εἰκὼν ὁμοιότητι εὐπαραγώγῳ ψεύδεται τὸ ἀρχέτυπον. ὅ τε ἡγεμὼν αἰσθήσεως λογισμὸς τὰς κρίσεις οἰόμενος ἀνῆφθαι τῶν νοητῶν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων ἁλίσκεται περὶ πολλὰ κηραίνων· ὅταν γὰρ μυρίοις οὖσι τοῖς κατὰ μέρος ποιῆται τὰς προσβολάς, ἀδυνατεῖ καὶ ἐξασθενεῖ καὶ ἀπαγορεύει καθάπερ ἀθλητὴς
30 ὑπὸ ῥώμης δυνατωτέρας ἐκτραχηλιζόμενος. ὅτῳ δ' ἐξεγένετο πάντα μὲν σώματα πάντα δ' ἀσώματα ὑπεριδεῖν καὶ ὑπερκῦψαι, μόνῳ δ' ἐπερείσασθαι καὶ στηρίσασθαι θεῷ μετ' ἰσχυρογνώμονος λογισμοῦ καὶ ἀκλινοῦς καὶ βεβαιοτάτης πίστεως, εὐδαίμων καὶ τρισμακάριος οὗτος ὡς ἀληθῶς.

31 Μετὰ πίστιν προὔκειτο τῷ περιπεποιημένῳ τὴν ἀρετὴν ἐκ φύσεως ἀκονιτὶ καὶ νικηφορήσαντι χαρὰ τὸ ἆθλον· ὠνομάσθη γάρ, ὡς μὲν ἂν

1 καὶ ἆθλον A αἵρεται FA (Mang.): αἱρεῖται HP θεὸν A: τὸν θεὸν FHP (v) 2 καὶ αὐτοδίδακτον om. A 3 βραβεῖον om. Turn. 4 καὶ ⟨ἤθεσιν⟩ ἀκαμπέσι e. gr. conicio 5 τοῦ βίου om. A 6 ἐπινοήσειε F: ἐπινοήση AHP 7 ἐπαυγασώμεθα A: ἐπαυγασόμεθα FHP (v) 8. 9 ἐμβαθύνοντες HP 10 γεννητὰ A ἀρξάμενος F: ἀρξάμενος δὲ AHP (v) 11 αὐτῷ codd.: αὑτῷ v 12 τῷ μὲν—δόξα (13) om. F τῷ] τὸ H¹P 13 οὗ τέλος—ὁρατῶν om. L (Turn.) τῇ] τὸ H¹P, τῷ H² 14 ἀνίδρυτον A: ἀΐδρυτον FHP (Turn.) τῆς δόξης A: τῆς om. FHP (v) 15 ὁμοιότητι A (Mang.) ὁμοιότητος FHP εὐπαραγώγῳ H¹P: εὐπαραγώγου FH², καὶ παραγώγῳ A 16 ὅτι F 17 κατὰ om. Richt. 19 ἢ ἀπαγορεύει A 21 πάντα δ' ἀσώματα om. L (Turn.) 21. 22 ὑπερείσασθαι HP (Turn.) 23 οὗτος ὡς ἀληθῶς scripsi: ὡς ἀληθῶς F, οὗτος ἀληθῶς AHP (v) 24 προὔκειτο HP: προϋπέκειτο FA περιπεποιημένῳ codd.: περιποιουμένῳ v

9 Gen. 15,6.

εἴποιεν Ἕλληνες, γέλως, ὡς δὲ Χαλδαῖοι προσονομάζουσιν, Ἰσαάκ·
γέλως δὲ σημεῖον ἐπὶ τοῦ σώματος φανερὸν ἀφανοῦς τῆς κατὰ διάνοιαν
χαρᾶς ἐστι. χαρὰν δὲ τῶν εὐπαθειῶν ἀρίστην καὶ καλλίστην εἶναι 32
συμβέβηκεν, ὑφ᾽ ἧς ὅλη δι᾽ ὅλων εὐθυμίας ἡ ψυχὴ καταπίμπλαται,
γεγηθυῖα μὲν ἐπὶ τῷ πατρὶ καὶ ποιητῇ τῶν συμπάντων θεῷ, γεγηθυῖα
δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄνευ κακίας δρωμένοις, κἂν μὴ τυγχάνῃ καθ᾽ ἡδονὴν
ὄντα, ὡς καλῶς γινομένοις καὶ ἐπὶ τῇ τῶν ὅλων διαμονῇ. καθάπερ 33
γὰρ ἰατρὸς μὲν ἐν ταῖς μεγάλαις καὶ ἐπισφαλέσι νόσοις ἔστιν ὅτε μέρη
σωμάτων ἀφαιρεῖ στοχαζόμενος τῆς τοῦ λοιποῦ σώματος ὑγείας, κυβερ-
νήτης δὲ χειμώνων ἐπιγινομένων ἀποφορτίζεται προνοίᾳ τῆς τῶν ἐμπλεόν-
των σωτηρίας, καὶ μέμψις οὔτε τῷ ἰατρῷ τῆς πηρώσεως οὔτε τῷ
κυβερνήτῃ τῆς ἀποβολῆς ἕπεται, τοὐναντίον δὲ ἔπαινος ἑκατέρῳ τὸ συμ-
φέρον πρὸ τοῦ ἡδέος ἰδόντι καὶ κατορθώσαντι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ 34
τὴν τῶν ὅλων φύσιν ἀεὶ θαυμαστέον καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ πραττο-
μένοις ἅπασιν ἄνευ τῆς ἑκουσίου κακίας εὐαρεστητέον ἐξετάζοντας, οὐκ εἴ
τι μὴ καθ᾽ ἡδονὴν ἰδίαν συμβέβηκεν, ἀλλ᾽ εἰ τρόπον εὐνόμου πόλεως ὁ
κόσμος ἡνιοχεῖταί τε καὶ κυβερνᾶται σωτηρίως. μακάριος οὖν καὶ οὗτος 35
οὐχ ἧττον τοῦ προτέρου, συννοίας καὶ κατηφείας ἀμέτοχος ὤν, ἄλυπόν τε
καὶ ἄφοβον ζωὴν καρπούμενος, αὐστηροῦ καὶ αὐχμηροῦ βίου μηδ᾽ ὄναρ
p. 414 M. προσαψάμενος διὰ τὸ | πάντα τόπον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ χαρᾷ προκατέχεσθαι.
(6.) Μετὰ τὸν αὐτομαθῆ δὲ καὶ πλουσίᾳ χρησάμενον τῇ φύσει 36
τρίτος ὁ ἀσκητὴς τελειοῦται λαμβάνων γέρας ἐξαίρετον ὅρασιν θεοῦ.
πάντων γὰρ τῶν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐφαψάμενος καὶ πᾶσιν

1 προονομάζουσιν L (Turn.) 2 φανερὸν F: om. AHP 3 τε καὶ F 4 ἀφ᾽ ἧς A κατεμπίπλαται A 5 συμπάντων F: ἁπάντων AHP (v) 6 κακίας ⟨ἑκουσίου⟩ coni. Mang. coll. l. 15 8 γὰρ om. F 8. 9 μέρη σωμάτων F: σωμάτων μέρη AHPD^{II} (v) 9 ἀφαιρεῖται A τῆς τοῦ λοιποῦ σώματος A: om. FHPD^{II} (Turn.) 10. 11 πλεόντων AD^{II} 12 ἀποβολῆς] βλάβης F δ᾽ F 13 εἰδότι D^{II} 14 φύσιν] προνοητικὴν δύναμιν D^{II} καὶ] ἐπὶ D^{II} 15 ἄνευ — εὐαρεστητέον om. D^{II} εὐεργετητέον A 15. 16 οὐκ εἴ τι] οὐκέτι P, ἐπεὶ D^{II} 16 ἰδίαν FD^{II}: om. AHP (v) ἀλλ᾽ εἰ FA: ἀλλ᾽ ἢ HPD^{II} τρόπῳ A πόλεως ὡς HP 17 τε om. FD^{II} καὶ κυβερνᾶται σωτηρίως AD^{II}: σωτηρίως καὶ κυβερνᾶται FHP σωτηρίως om. Mang. 19 αὐστηροῦ καὶ αὐχμηροῦ F: αὐχμηροῦ καὶ αὐστηροῦ AHP (v) βίου om. A 20 αὐτοῦ FA: αὐτῷ HP (v) 21 τὸν] τὴν L (Turn.) αὐτομαθεῖ coni. Mang. πλουσίᾳ FAP^2: πλουσίῳ HP^1 (v) 22 ὁ om. A

7—17 D^{II} fol. 337^r Φίλωνος: καθάπερ ἰατρὸς — καὶ κυβερνᾶται σωτηρίως.
23—345,5 N fol. 159^v: πάντων — ἄνω προῆλθον.

ἐνομιλήσας οὐ παρέργως καὶ μηδένα πόνον ἢ κίνδυνον παρελθών, εἴ
πως δυνηθείη τὴν ἀκέραστον ἀλήθειαν ἰχνηλατῆσαι, παρὰ τῷ θνητῷ
γένει πολὺν ζόφον ἀνεύρισκε κατὰ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ αἰθέρα·
καὶ γὰρ ὁ αἰθὴρ καὶ ὁ σύμπας οὐρανὸς νυκτὸς αὐτῷ παρεῖχε φαντασίαν,
ἐπειδὴ πᾶσα ἡ αἰσθητὴ φύσις ἀόριστος· τὸ δ' ἀόριστον ἀδελφὸν σκότους
37 καὶ συγγενές. καταμύσας οὖν τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα τὸν ἔμπροσθεν
αἰῶνα τοῖς συνεχέσιν ἄθλοις μόλις ἤρξατο διοίγνυσθαι καὶ τὴν ἐπι-
σκιάσασαν διακρίνειν καὶ ἀποβάλλειν ἀχλύν· καθαρωτέρα γὰρ αἰθέρος
ἀσώματος ἐξαίφνης ἐπιλάμψασα αὐγὴ τὸν νοητὸν κόσμον ἀνέφηνεν
38 ἡνιοχούμενον. ὁ δ' ἡνίοχος ἀκράτῳ φέγγει περιλαμπόμενος ἐν κύκλῳ
δυσόρατος καὶ δυστόπαστος ἦν, ταῖς μαρμαρυγαῖς τῆς ὄψεως ἀμυδρουμένης·
ἡ δέ, καίτοι πολλοῦ ῥέοντος εἰς αὐτὴν πυρός, ἀντεῖχεν ἔρωτι ἐκτόπῳ
39 τοῦ θεάσασθαι. γνήσιον δὲ ἵμερον καὶ πόθον ἰδὼν ὁ πατὴρ καὶ σωτὴρ
ἠλέησε καὶ κράτος δοὺς τῇ τῆς ὄψεως προσβολῇ τῆς ἑαυτοῦ θέας
οὐκ ἐφθόνησε, καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν χωρῆσαι γενητὴν καὶ θνητὴν
40 φύσιν, οὐχὶ τῆς ὅ ἐστιν ἐμφαινούσης, ἀλλὰ τῆς ὅτι ἔστιν. ἐκεῖνο μὲν
γάρ, ὃ καὶ ἀγαθοῦ κρεῖττον καὶ μονάδος πρεσβύτερον καὶ ἑνὸς εἰλικρι-
νέστερον, ἀμήχανον ὑφ' ἑτέρου θεωρεῖσθαί τινος, διότι μόνῳ θέμις
αὐτῷ ὑφ' ἑαυτοῦ καταλαμβάνεσθαι. (7.) τὸ δ' ὅτι ἔστιν, ὑπάρξεως
ὄνομα καταληπτὸν ὄν, ἢ οὐ πάντες ἢ οὐχ ὁδῷ τῇ βελτίονι καταλαμ-
βάνουσιν· ἀλλ' οἱ μὲν ἄντικρυς ἀπεφήναντο μηδ' ὅλως εἶναι τὸ θεῖον,
οἱ δὲ ἐνεδοίασαν ἐπαμφοτερίσαντες ὡς οὐκ ἔχοντες εἰπεῖν, εἴτε ἔστιν

1 παρεισελθὼν HP (Turn.) 1. 2 εἴ πως] ὅπως N 2 περὶ N
3 γένει FN: βίῳ καὶ γένει AHP (v) 4 καὶ γὰρ καὶ ὁ A 6 καταμύσαν A
οὖν scripsi (sic N): γοῦν FAHP (v) 7 μόλις scripsi: μόγις codd. (v)
διοιγνύναι conicio 7. 8 ἐπισκιάσασαν AFN: ἐπισκοτήσασαν HP (v)
9 ἀσώματος om. N 11 ἦν om. N 13 δ' FN ἥμερον F
ἵμερον καὶ om. D καὶ πόθον A: om. FNHP (Turn.) πατὴρ καὶ σωτὴρ
FND: σωτὴρ A, πατὴρ HP (v) 14 αὐτοῦ A 15 τε ND: τ' FHP, om. A
γεννητὴν A καὶ θνητὴν om. D^R 16 pr. τῆς om. D^C ὃ D^R (ὃ in
οἷον corr. D^C): ὅς codd. (v); οἷος coni. Mang. alt. τῆς om. D^C ἐκείνῳ D^R
μὲν om. A 17 ὃ καὶ — εἰλικρινέστερον om. D ἑνὸς om. Turn.
18 θεωρεῖσθαι τινὸς D: τινὸς θεωρεῖσθαι codd. (v) μόνῳ AH^1PND: μόνον FH^2 (v)
19 αὐτῷ A: αὐτὸ FNPD, αὐτὸν H (v) ὑφ' ἑαυτοῦ FND^C: ὑφ' αὐτοῦ AHP, καθ'
ἑαυτὸ D^R 20 ὄνομα A: ὀνόματι FNHP: ἔννοιαν κατάληπτον (sic) οὖσαν coni. Mang.
τῇ om. F 22 δ' F ἐνεδίασαν (οι superscr.) F, ἐνεδύασαν N, ἐνεδοίαζον H^1P ὡς] ἢ N

13—19 D^C fol. 44^v D^R fol. 55^v (praecedit excerptum ex libro *de mutatione nominum* § 15): γνήσιον πόθον ἰδὼν ὁ πατὴρ καὶ σωτὴρ — καταλαμβάνεσθαι.

εἴτε μή, οἱ δὲ καὶ ἔθει μᾶλλον ἢ λογισμῷ τὰς περὶ ὑπάρξεως θεοῦ κομίσαντες ἐννοίας παρὰ τῶν τρεφόντων ἔδοξαν εὐστόχως εὐσεβεῖν δεισιδαιμονίᾳ τὴν εὐσέβειαν χαράξαντες. εἰ δέ τινες καὶ δι᾽ ἐπιστήμης 41 ἴσχυσαν φαντασιωθῆναι τὸν ποιητὴν καὶ ἡγεμόνα τοῦ παντός, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο κάτωθεν ἄνω προῆλθον. ὥσπερ γὰρ εἰς εὔνομον πόλιν τόνδε τὸν κόσμον παρελθόντες καὶ θεασάμενοι γῆν μὲν ἀρετῶσαν ὀρεινὴν καὶ πεδιάδα, σπαρτῶν καὶ δένδρων καὶ καρπῶν ἔτι δὲ καὶ παντοίων
415 M. ζῴων | ἀνάπλεων, ἐπὶ δ᾽ αὐτῆς ἀνακεχυμένα πελάγη καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς αὐθιγενεῖς τε καὶ χειμάρρους, καὶ ἀέρος καὶ πνευμάτων εὐκρασίας, καὶ τῶν ἐτησίων ὡρῶν τὰς ἐναρμονίους μεταβολάς, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἥλιον καὶ σελήνην πλάνητάς τε καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας καὶ τὸν σύμπαντα οὐρανὸν ἐν τάξεσι μετὰ τῆς οἰκείας στρατιᾶς ἡρμοσμένον, κόσμον ἀληθινὸν ἐν κόσμῳ περιπολοῦντα, θαυμάσαντες καὶ κατα- 42 πλαγέντες εἰς ἔννοιαν ἦλθον ἀκόλουθον τοῖς φανεῖσιν, ὅτι ἄρα τοσαῦτα κάλλη καὶ οὕτως ὑπερβάλλουσα τάξις οὐκ ἀπαυτοματισθέντα γέγονεν, ἀλλ᾽ ὑπό τινος δημιουργοῦ κοσμοποιοῦ, καὶ ὅτι πρόνοιαν ἀναγκαῖον εἶναι· νόμος γὰρ φύσεως ἐπιμελεῖσθαι τὸ πεποιηκὸς τοῦ γεγονότος. ἀλλ᾽ οὗτοί γε οἱ θεσπέσιοι καὶ τῶν ἄλλων διενηνοχότες, ὅπερ ἔφην, 43 κάτωθεν ἄνω προῆλθον οἷα διά τινος οὐρανίου κλίμακος, ἀπὸ τῶν ἔργων εἰκότι λογισμῷ στοχασάμενοι τὸν δημιουργόν. εἰ δέ τινες ἐδυνήθησαν αὐτὸν ἐξ ἑαυτοῦ καταλαβεῖν ἑτέρῳ μηδενὶ χρησάμενοι λογισμῷ συνεργῷ πρὸς τὴν θέαν, ἐν ὁσίοις καὶ γνησίοις θεραπευταῖς καὶ θεοφιλέσιν ὡς ἀληθῶς ἀναγραφέσθωσαν. τούτων ἐστὶν ὁ Χαλδαϊστὶ μὲν 44 προσαγορευόμενος Ἰσραήλ, Ἑλληνιστὶ δὲ ὁρῶν θεόν, οὐχ οἷός ἐστιν

---

1 θεοῦ ὑπάρξεως transp. FN   2 κομίσαντες A: νομίσαντες HP (Turn.), λαβόντες FN   περὶ N   3 χαράξαντες AFN: ἐγχαράξαντες HP (v)   4 τοῦ παντός FNHP: τοῦδε τοῦ παντός A (Mang.)   5 ἔννομον A   6 παρελθόντες FA (Mang.): παρεληλυθότες HP   ἀρετῶσαν Mang.: ἑστῶσαν codd.   7 καὶ καρπῶν om. A   7. 8 παντοίων ζῴων F: ζῴων παντοίων AHP (v)   8 ἀνάπλεω F   ἀνακεχυμένα HP: ἐπικεχυμένα FA   πελάγη om. HP (Turn.)   λίμνας F: λιμένας AHP   9 καὶ αὐθιγενεῖς A   καὶ ἀέρος καὶ πνευμάτων FA: καὶ ἀέρος om. HP (Turn.); καὶ πνευμάτων καὶ ἀέρος Mang.   10 ἐναρμονίους om. A   alt. καὶ om. F   11 pr. καὶ om. F   τε καὶ A: τε om. HP (v), τε καὶ om. F   12 ἡρμοσμένον FA: om. HP (v)   15 ὑπερβάλλουσα τάξις FAH¹P: ὑπερβάλλοντα τάξει H² (v)   16 ⟨καὶ⟩ κοσμοποιοῦ conicio   17 πεποιηκότος H¹P   τοῦ γεγονότος codd.: τοῦ om. v   18 οἱ θεσπέσιοι FA: οἱ om. HP (v)   ὅπερ FAP (Turn.): ὁπότε H; ὥσπερ Mang.   19 οἷα HP: οἷον A, ἵνα F   διά FA: δή HP (Turn.)   19. 20 ἀπὸ τῶν ἔργων FA mg P²: om. HP (Turn.)   20. 21 ἠδυνήθησαν codd.   21 λογισμῷ FA: om. HP (Turn.)   22 καὶ γνησίοις om. L (Turn.), καὶ γνησίοις — ἀληθῶς (23) om. F   23 ὡς om. A

ὁ θεός — τοῦτο γὰρ ἀμήχανον, ὡς ἔφην —, ἀλλ' ὅτι ἔστιν, οὐ παρ'
ἑτέρου τινὸς μαθών, οὐχὶ τῶν κατὰ γῆν, οὐχὶ τῶν κατ' οὐρανόν, οὐχὶ
τῶν ὅσα στοιχεῖα ἢ συγκρίματα θνητά τε αὖ καὶ ἀθάνατα, ἀλλὰ παρ'
αὐτοῦ μόνου μετακληθεὶς τὴν ἰδίαν ὕπαρξιν ἀναφῆναι θελήσαντος ἱκέτῃ.
45 πῶς δ' ἡ προσβολὴ γέγονεν, ἄξιον διά τινος εἰκόνος ἰδεῖν. τὸν αἰσθητὸν
τοῦτον ἥλιον μὴ ἑτέρῳ τινὶ θεωροῦμεν ἢ ἡλίῳ; τὰ δὲ ἄστρα μή τισιν
ἄλλοις ἢ ἄστροις θεωροῦμεν; καὶ συνόλως τὸ φῶς ἆρ' οὐ φωτὶ βλέπεται;
τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ θεὸς ἑαυτοῦ φέγγος ὢν δι' αὐτοῦ μόνου
θεωρεῖται, μηδενὸς ἄλλου συνεργοῦντος ἢ δυναμένου συνεργῆσαι πρὸς
46 τὴν εἰλικρινῆ κατάληψιν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. στοχασταὶ μὲν οὖν οἱ
ἀπὸ τῶν γεγονότων τὸν ἀγένητον καὶ γεννητὴν τῶν ὅλων σπεύδοντες
θεωρεῖν, ὅμοιόν τι δρῶντες τοῖς ἀπὸ δυάδος μονάδος φύσιν ἐρευνῶσι,
δέον ἔμπαλιν ἀπὸ μονάδος — ἀρχὴ γὰρ αὕτη — δυάδα σκοπεῖν· ἀλή-
47 θειαν δὲ μετίασιν οἱ τὸν θεὸν θεῷ φαντασιωθέντες, φωτὶ φῶς. (8.) τὸ
μὲν οὖν μέγιστον ἆθλον εἴρηται. πρὸς δὲ τούτοις λαμβάνει βραβεῖον ὁ
ἀσκητὴς λεχθῆναι μὲν οὐκ εὔφημον, νοηθῆναι δὲ ἄριστον· ὀνομάζεται
δὲ τὸ βραβεῖον πλάτους νάρκη (Genes. 32,25) συμβολικῶς· ἀλαζονεία
μὲν γὰρ καὶ ὑπεροψία | διὰ τοῦ πλάτους ἐμφαίνεται, χεομένης τῆς ψυχῆς p. 41
ἄμετρον ἐφ' ἃ μὴ δεῖ χύσιν, διὰ δὲ τῆς νάρκης μετεώρου καὶ πεφυση-
48 μένου πράγματος, οἰήσεως, συστολή. σύμφορον δὲ οὐδὲν οὕτως ὡς τὸ
κεχαλασμένον καὶ ἀνειμένον τῶν ὁρμῶν ἀνακοπῆναί τε καὶ ναρκῆσαι
παρεθὲν τοὺς πνευματικοὺς τόνους, ἵν' ἡ τῶν παθῶν ἄμετρος ἰσχὺς
ἐξασθενήσασα πλάτος ἐμπαράσχῃ ψυχῆς τῷ βελτίονι μέρει.
49 Προσεξεταστέον δὲ ὅτι καὶ οἰκειότατον ἑκάστῳ τῶν τριῶν ἀπενε-
μήθη τὸ ἆθλον. τῷ μὲν γὰρ ἐκ διδασκαλίας τελειωθέντι πίστις, ἐπειδὴ

1 οὐ om. A παρ'] ὑπὸ A 2 οὐχὶ τῶν κατ' οὐρανόν om. F 3 ἢ συγγράμματα (sic) A 4 μόνου AHP: μόνον F (v) μετακληθεὶς FA: καταβληθεὶς HP (v): καταληφθεὶς vel κατηχηθεὶς coni. Mang. οἰκέτῃ HP (οὐκέτι Turn.) 6 ἢ om. HP 7 ἄλλοις ἢ FA: ἄλλοισιν HP ἢ πάλιν ἄστροις A συνόλως om. L (Turn.) 8 δὴ om. A ἑαυτοῦ] αὐτοῦ F δι' αὐτοῦ F: δι' αὐτοῦ HP (v), δι' ἑαυτοῦ A 11 ἀγέννητον A καὶ γεννητὴν τῶν ὅλων FA: om. HP (v) 12 δρῶσι A φύσιν μονάδος transp. A post μονάδος add. ἄρχεσθαι A mg P² 13 ἀρχὴ γὰρ αὕτη] αὕτη γὰρ ἐν ἀρχῇ F δυάδα A: δυάδος FHP (Turn.) 16 δ' F 17 πλάτους om. H¹P (Turn.) νάρκη A: νάρκα (η ss.) F, νάρκα HP (v); cf. Lob. Phryn. p. 331 18 μὲν FA: om. HP (v) τοῦ om. F 19 καὶ μετεώρου AP² 20 (συ) στολή F (συ ss. F²) σύμφορον] συμφέρον coni. Mang. δ' F 22 παρεθὲν FHP: παρεθέντα A (παραθὲν Turn.) 23 ἀσθενήσασα A 24 προσεξεταστέον] προσθετέον coni. Mang. δ' F

τὸν μανθάνοντα πιστεῦσαι δεῖ τῷ διδάσκοντι περὶ ὧν ὑφηγεῖται· δύσκολον
γάρ, μᾶλλον δ' ἀδύνατον ἀπιστοῦντα παιδεύεσθαι. τῷ δὲ κατ' εὐμοιρίαν 50
φύσεως ἐπ' ἀρετὴν φθάσαντι χαρά· χαρτὸν γὰρ ἡ εὐφυία καὶ τὰ φύσεως
δῶρα. τῆς διανοίας εὐθιξίαις καὶ εὐσκόποις ἐπιβολαῖς προσγανουμένης,
ἐν αἷς ἀπόνως εὑρίσκει τὰ ζητούμενα, καθάπερ ὑποβολέως ἔνδοθεν
ὑπηχοῦντος· ἡ γὰρ σύντομος τῶν ἀπορουμένων εὕρεσις χαρτόν. τῷ δὲ 51
δι' ἀσκήσεως περιποιησαμένῳ φρόνησιν ὅρασις· μετὰ γὰρ τὸν ἐν νεότητι
πρακτικὸν βίον ὁ ἐν γήρᾳ θεωρητικὸς βίος ἄριστος καὶ ἱερώτατος, ὃν
οἷα κυβερνήτην παραπέμψας ἐπὶ πρύμναν ὁ θεὸς ἐνεχείρισε τοὺς οἴακας
ὡς ἱκανῷ πηδαλιουχεῖν τὰ ἐπίγεια· χωρὶς γὰρ θεωρίας ἐπιστημονικῆς
οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν.

(9.) Ἑνὸς ἔτι μνησθεὶς ἀνδρός, στοχαζόμενος τοῦ μὴ μακρηγορεῖν, 52
ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα τῶν λόγων τρέψομαι. ὁ δ' ἀνὴρ οὗτος τοὺς ἱεροὺς
ἀγῶνας ἑξῆς στεφανωθεὶς ἐκηρύχθη· λέγω δὲ ἱεροὺς οὐ τοὺς παρὰ
πολλοῖς νομιζομένους — ἀνίεροι γὰρ οὗτοί γε βίαις καὶ ὕβρεσι καὶ
ἀδικίαις ἀντὶ τῶν ἀνωτάτω τιμωριῶν γέρα καὶ τιμὰς προτείνοντες —,
ἀλλ' οὓς ἡ ψυχὴ πέφυκε διαθλεῖν, φρονήσει μὲν ἠλιθιότητα καὶ πανουργίαν ἐλαύνουσα, σωφροσύνῃ δὲ ἀσωτίαν καὶ φειδωλίαν, ἀνδρείᾳ δὲ
θρασύτητα καὶ δειλίαν, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς τὰς ἀντιθέτους κακίας,
αἳ μήθ' ἑαυταῖς μήτε ἄλλαις συμφέρουσιν. πᾶσαι μὲν οὖν αἱ ἀρεταὶ 53
παρθένοι, καλλιστεύει δὲ ὡς ἐν χορῷ παραλαβοῦσα τὴν ἡγεμονίαν ἡ
εὐσέβεια, ἣν ἐκληρώσατο διαφερόντως ὁ θεολόγος Μωυσῆς, δι' ἣν μετὰ

2 γάρ] μὲν γὰρ A παιδεύεσθαι FAP: παιδευθῆναι H (v) 4 εὐθιξίαις F: εὐθηξίαις HP, ἐν εὐεξίαις A καὶ κόποις (sic) καὶ ἐπιβουλαῖς A προσγανουμένης conicio 5 αἷς] οἷς codd. (v) εὑρίσκει] ἂν εὑρίσκῃ A 6 χαρτόν] χαρτή A 7 περιπεποιημένω F φρόνησις F 8 πρακτικὸν] πνικὸν (i. e. πνευματικὸν) A βίος ἄριστος D^{R}, ἄριστος βίος F: βίος om. AHP (v) 9 κυβερνήτην D (v): κυβερνήτης codd. παραπέμψας FAD: ἄνωθεν παραπέμψας HP (v) ἐπὶ πρύμναν παραπέμψας transp. A, ἐπὶ πρύμναν om. D 10 ἱκανὸν D πηδαλιουχῆσαι A 13 τἀκόλουθα F τῶν λόγων HP: τὸν λόγον FA 14 ἑξῆς F: om. AHP (v) δ' F 14. 15 παρὰ πολλοῖς A: παρ' ἄλλοις FHP (v) 17 μὲν om. L (Turn.) 18 pr. δ' F ἀνδρεία codd.: ἀνδρίᾳ v 19 ἀντιθέους (sic) A 20 μήθ' FA: μήτε HP μήτε FHP: μήτ' A συμφέρουσιν scripsi: συμφέρονται codd. (v) αἱ om. A 21 δ' F 21. 22 ἡ εὐσέβεια A: ἡ δικαιοσύνη F, ἡ εὐσέβεια καὶ δικαιοσύνη HP (v) 22 μωσῆς codd. δι' ἣν $FAH^{1}P$: διὸ H^{2} (v)

7—11 D^{R} fol. 131^{r} τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων Anton. Mel. II 17 Col. 1056 Φίλωνος: μετὰ τὸν ἐν νεότητι πρακτικὸν βίον — οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν. 10. 11 D^{P} fol. 97^{v} Φίλωνος: χωρὶς θεωρίας ἐπιστημονικῆς οὐδὲν τῶν πραττομένων καλόν.

μυρίων ἄλλων, ἅπερ ἐν τοῖς γραφεῖσι περὶ τοῦ κατ' αὐτὸν βίου μεμήνυται, τεττάρων ἄθλων ἐξαιρέτων τυγχάνει, [τυχὼν] βασιλείας, νομο-
54 θεσίας, προφητείας, ἀρχιερωσύνης. βασιλεύς τε γὰρ γέγονεν, οὐκ ἔθει τῷ καθεστῶτι μετὰ | στρατιᾶς τε καὶ ὅπλων ναυτικῆς τε καὶ πεζικῆς p. 417
καὶ ἱππικῆς δυνάμεως, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ χειροτονηθεὶς ἑκουσίῳ γνώμῃ τῶν ἀρχομένων, ὃς τοῖς ὑπηκόοις ἐνειργάσατο τὴν ἑκούσιον αἵρεσιν. ἄναυδος γὰρ καὶ ἀκτήμων καὶ ἀχρήματος μόνος οὗτος βασιλεὺς ἡμῖν ἀνεγράφη, πρὸ τοῦ τυφλοῦ τὸν βλέποντα πλοῦτον ἀσπασάμενος καί, εἰ δεῖ μηδὲν
55 ὑποστειλάμενον εἰπεῖν, τὸν θεοῦ κλῆρον ἰδίαν οὐσίαν ὑπολαμβάνων. ὁ δ' αὐτὸς γίνεται καὶ νομοθέτης· δεῖ γὰρ τὸν βασιλέα προστάττειν καὶ ἀπαγορεύειν· νόμος δὲ οὐδέν ἐστιν ἕτερον ἢ λόγος προστάττων ἃ χρὴ καὶ ἀπαγορεύων ἃ μὴ χρή. ἐπεὶ δ' ἄδηλον τὸ ἐν ἑκατέρῳ συμφέρον — ἀγνοίᾳ γὰρ πολλάκις κελεύομεν ἃ μὴ δεῖ καὶ ἀπαγορεύομεν ἃ δεῖ πράττειν —, οἰκεῖον ἦν τρίτον λαβεῖν, προφητείαν, εἰς τὸ ἄπταιστον· ἑρμηνεὺς γάρ ἐστιν ὁ προφήτης ἔνδοθεν ὑπηχοῦντος τὰ λεκτέα τοῦ θεοῦ,
56 παρὰ θεῷ δ' οὐδὲν ὑπαίτιον. τέταρτον δ' ἀρχιερωσύνην, δι' ἧς προφητεύων ἐπιστημονικῶς θεραπεύσει τὸ ὂν καὶ τὰς ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων κατορθούντων μὲν εὐχαριστίας, εἰ δὲ διαμαρτάνοιεν, εὐχὰς καὶ ἱκεσίας ἱλασκόμενος ποιήσεται. ταῦτα μιᾶς ὄντα ἰδέας ἀλληλουχεῖν ὀφείλει τοῖς ἁρμονίας δεσμοῖς ἑνωθέντα καὶ περὶ τὸν αὐτὸν ἐξετάζεσθαι, ὡς ὅ γέ τινος τῶν τεττάρων ὑστερίζων ἀτελὴς εἰς ἡγεμονίαν, χωλὴν ἀνημμένος κοινῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν.

57 (10.) Ἅλις μὲν δὴ τῶν καθ' ἕκαστον ἄνδρα τιθεμένων ἄθλων· τίθεται δὲ καὶ ὅλοις οἴκοις καὶ πολυανθρώποις συγγενείαις. αὐτίκα τοῦ ἔθνους εἰς δώδεκα φυλὰς διανεμηθέντος ἰσάριθμοι ταῖς φυλαῖς εἰσιν ἡγεμόνες, οὐ μόνον μιᾶς οἰκίας ἢ συγγενείας, ἀλλὰ καὶ γνησιωτέρας

---

1 κατὰ FH¹P   αὐτὸν βίου] τὸν βίον F   1. 2 μεμήνυται om. A
2 τεττάρων δ' H¹P   τυγχάνει om. FA   τυχὼν seclusi (cf. Mang.)
4 pr. τε om. F   6 τὴν ἑκούσιον αἵρεσιν A: τὴν εἰς τὸ ἑκούσιον αἵρεσιν FHP (v): σπουδὴν εἰς τὴν ἑκούσιον αἵρεσιν coni. Mang.   ἄναυδος HP: ἄναυλος FA
7 καὶ ἀκτήμων F: καὶ ἀνούσιος καὶ ἀκτήμων AP, καὶ ἀνακούσιος καὶ ἀκτήμων H; ἀνάκουστος (pro ἀνακούσιος) coni. Cotelier   βασιλέων F   8 τοῦ τυφλοῦ F: τοῦ om. AHP (v)   9 θεοῦ] τοῦ θεοῦ A   ἰδίας F   10 τοῦτο τοῦ πλάτωνος adnot. mg H   11 δ' F   ἕτερον om. F   ἃ χρὴ] ἃ δεῖ A
12 ἐπεὶ — ἃ μὴ δεῖ (13) om. F   13 ἃ δεῖ] ἃ χρὴ F   14 τρίτον λαβεῖν FAP: λαβεῖν τρίτον H (v)   15 τοῦ om. F   16 παρὰ θεῷ δ' F: παρὰ δὲ θεῷ AHP (v)   ἀρχιερωσύνη F   17 θεραπεύει A   ὑπὲρ F: om. AHP (v)
20 τοῖς codd.: τῆς v   21 γε om. Turn.   ἀνειμένος A   25 ἔθνους om. A   post ἰσάριθμοι add. γὰρ A   εἰσιν] ἦσαν coni. Mang.

οἰκειότητος· ἀδελφοὶ γὰρ ὁμοπάτριοι πάντες· ὁ δὲ τούτων πάππος καὶ
πρόπαππος σὺν τῷ πατρὶ γεγόνασιν ἀρχηγέται τοῦ ἔθνους. ὁ μὲν οὖν 58
πρῶτος πρὸς ἀλήθειαν ἐκ τύφου μεταθέμενος καὶ τῆς ἐν τοῖς μαθή-
μασι Χαλδαϊκῆς τερθρείας ὑπεριδὼν ἕνεκα τελειοτέρας ὄψεως, ἣν θεα-
σάμενος ἑλχθεὶς ἠκολούθησε τῇ φαντασίᾳ, καθάπερ τὸν σίδηρόν φασιν
ὑπὸ λίθου τῆς μαγνήτιδος ἕλκεσθαι, ἀντὶ σοφιστοῦ γενόμενος ἐκ διδα-
σκαλίας σοφός, πολλοὺς μὲν ἔσχε παῖδας, ἅπαντας δὲ πλὴν ἑνὸς ὑπαι-
τίους, ὃς τὰ πείσματα τοῦ γένους ἐκδησάμενος ἀσφαλῶς ἐνωρμίσατο.
τῷ δ' υἱῷ πάλιν αὐτομαθῆ καὶ αὐτοδίδακτον κτησαμένῳ φύσιν δύο 59
συνέβη παῖδας γενέσθαι, τὸν μὲν ἄγριον καὶ ἀτίθασον, θυμοῦ γέμοντα
καὶ ἐπιθυμίας καὶ συνόλως τὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον μέρος ἐπιτετειχικότα
II. 418 M. τῷ λογικῷ, τὸν δ' ἥμερον καὶ φιλάνθρωπον, καλοκἀγαθίας | ἐραστὴν
ἰσότητός τε καὶ ἀτυφίας, ἐν βελτίονι τεταγμένον τάξει, λογισμοῦ προ-
αγωνιστήν, ἀφροσύνης ἀντίπαλον· οὗτός ἐστιν ὁ τρίτος τῶν ἀρχηγετῶν, 60
ὁ πολύπαις τε καὶ μόνος εὔτεκνος, ἀσινὴς ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσι τῆς
οἰκίας, οἷά τις γεωργὸς εὐδαίμων ἅπασαν τὴν σπορὰν ἐπιδὼν σῶον ἥμερόν
τε καὶ καρποφόρον. (11.) ἔχει δ' ἕκαστος τῶν τριῶν τὴν ῥητὴν 61
διήγησιν σύμβολον διανοίας ἀφανοῦς, ἣν ἐπισκεπτέον. αὐτίκα παντὶ τῷ
διδασκομένῳ συμβαίνει μετιόντι πρὸς ἐπιστήμην ἀπολιπεῖν ἀμαθίαν·
ἀμαθία δὲ πολύχουν. διὰ τοῦτο ὁ πρῶτος λέγεται πολύπαις μέν,
οὐδένα δὲ τῶν ἄλλων ἀξιώσας υἱὸν αὑτοῦ χρηματίζειν πλὴν ἑνός·
τρόπον γάρ τινα καὶ ὁ μανθάνων ἀποκηρύττει τὰ τῆς ἀμαθίας ἔκγονα
καὶ ὡς ἐχθρὰ καὶ δυσμενῆ παραιτεῖται. φύσει γε μὴν πάντες οἱ 62
ἄνθρωποι, πρὶν τελειωθῆναι τὸν ἐν αὑτοῖς λόγον, κείμεθα ἐν μεθορίῳ

2 σὺν τῷ πατρὶ om. F 3 πρὸς] εἰς F μετατιθέμενος A 5 ἑλχθεὶς scripsi: θελχθεὶς codd. (v) 6 μαγνίτιδος F 7 post σοφός interpung. et οὗτος ante πολλοὺς add. AHP (v), οὗτος om. FN 7. 8 πλὴν ἑνὸς ὑπαιτίους FNHP (Turn.): οὐ καλοὺς πλὴν ἑνὸς ἀνυπαιτίου A (Mang.) 8 ὃς FNHP (Turn.): ᾧ A (Mang.) 9 φύσιν κτησαμένῳ transp. A 10 γίνεσθαι H^1P ἀτίθασσον FA 11 ἐπιτετειχηκότα H 12 δὲ v ἐραστὴν Mang.: ἐργάτην codd. 13 βελτίονι FN: τῇ βελτίονι AHP (v) 15 ἅπασι A 16 ἐπιδὼν] ἐπιδιδοὺς AP^2 σῶον om. N 17 δ'] μὲν οὖν conicio 18 post διήγησιν videntur deesse nonnulla; διήγησιν ⟨ταύτην· ἔστι δὲ καὶ⟩ e. gr. suppleo διανοίας] ἐννοίας vel ὑπονοίας coni. Mang. 19 πρὸς F: εἰς AHP (v) 20 διὰ τοῦθ' F 21 δὲ FH^2: καὶ H^1P, om. A υἱὸν A: υἱῶν FHP (Turn.) αὐτοῦ codd. (v) πλὴν ἑνὸς χρηματίζειν transp. F 23 γε μὴν] μὲν οὖν F οἱ om. HP (πάντες οἱ om. Turn.) 24 αὐτοῖς codd.

1—17 N fol. 160^r: ἀδελφοὶ — καρποφόρον.

κακίας καὶ ἀρετῆς πρὸς μηδέτερά πω ταλαντεύοντες· ἐπειδὰν δὲ πτερυ-
ξάμενος ὁ νοῦς ὅλῃ τῇ ψυχῇ διὰ πάντων αὐτῆς τῶν μερῶν φαντασιωθῇ
τὸ ἀγαθόν, ἄφετος πρὸς αὐτὸ καὶ πτηνὸς ὁρμᾷ τὸ συγγεγεννημένον
ἀδελφὸν κακὸν ὀπίσω καταλιπών, ὃ καὶ ἀποφεύγει τὴν ἐναντίαν ὁδὸν
63 ἀμεταστρεπτί. τοῦτ' ἐστὶν ὃ αἰνίττεται φάσκων υἱοὺς δύο γεγενῆσθαι
διδύμους τῷ φύσεως εὐμοίρου λαχόντι· παντὸς γὰρ ἀνθρώπου κατ'
ἀρχὰς ἅμα τῇ γενέσει κυοφορεῖ δίδυμα ἡ ψυχή, κακόν, ὡς ἔφην, καὶ
ἀγαθόν, ἑκάτερον φαντασιουμένη· μακαρίας δὲ καὶ εὐδαίμονος ὅταν
τύχῃ μερίδος, ὁλκῇ μιᾷ ῥέπει πρὸς τὸ ἀγαθόν, μήτ' ἐπὶ θάτερά ποτε
64 ταλαντεύσασα μήτ' ἐπαμφοτερίσασα πρὸς τὸ ἰσόρροπον. ἡ δ' ἀγαθῆς μὲν
φύσεως ἀγαθῆς δὲ καὶ παιδεύσεως ἐπιλαχοῦσα κἀκ τρίτου συνασκηθεῖσα
τοῖς τῆς ἀρετῆς θεωρήμασιν, ὡς μηδὲν αὐτῶν ἐξ ἐπιπολῆς πλαδᾶν, ἔγκολλα
δ' εἶναι καὶ ἐντετυπωμένα τὰ πάντα καθάπερ νεύροις τισὶν ἑνωθέντα, κτᾶται
μὲν ὑγείαν, κτᾶται δὲ δύναμιν, οἷς εὔχροια μὲν ἐξ αἰδοῦς, εὐεξία δὲ καὶ
65 κάλλος ἐπιγίνεται. γενομένη δὲ πλήρωμα ἀρετῶν ἥδε ἡ ψυχὴ διὰ τριῶν
τῶν ἀρίστων, φύσεως καὶ μαθήσεως καὶ ἀσκήσεως, οὐδὲν ἐν ἑαυτῇ
καταλιποῦσα κενὸν εἰς πάροδον ἄλλων, γεννᾷ τέλειον ἀριθμόν, διττὰς
υἱῶν ἑξάδας, ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου, πρὸς τὴν
τῶν ἐνταῦθα βελτίωσιν. οὗτός ἐστιν ὁ ἀσινὴς οἶκος, ὁ τέλειος καὶ
συνεχὴς ἐν ταῖς ῥηταῖς γραφαῖς καὶ ἐν ταῖς καθ' ὑπόνοιαν ἀλληγορίαις,
ὃς ἔλαβεν ἆθλον, καθάπερ εἶπον, ἡγεμονίαν τῶν τοῦ ἔθνους | φυλῶν. p. 41[illegible] V
66 ἐκ τοῦδε τοῦ οἴκου χρόνοις εἰς πολυανθρωπίαν ἐπιδόντος εὔνομοι
πόλεις ἐκτίσθησαν, διδασκαλεῖα φρονήσεως καὶ δικαιοσύνης καὶ ὁσιό-

1 μηδ' ἕτερα F   πως A   3 πρὸς αὐτὸν A   συγγεγεννημένον P: συγγεγενημένον FAH (v)   5 τοῦτ' ἔσθ' F   7 ὡς] ὃ A   8 ἑκάτερα A   9 ὁλκῇ] ἀλκῇ A   ῥέποι HP   ἐπὶ θάτερα FA: ἐπὶ θάτερον HP (v)   11 δὲ καὶ FHP: καὶ om. A (v)   συνασκηθεῖσα] πολλάκις συγγυμνασθεῖσα ss. F²; ἐνασκηθεῖσα coni. Mang.   12 μηδὲ H   πλαδᾶν scripsi: ἐπιπλαδᾶν codd. (v), ἐπιπολάζειν ss. F²   13 τὰ om. A   14 οἷς] ᾗ H² (Turn.)   μὲν om. F   15 ἥδε FA: ἡ δὲ H¹P, ἡ δὲ H², om. v   ψυχὴ—ἐν ἑαυτῇ (16) om. A   16 καὶ μαθήσεως F: καὶ om. HP (v)   ἐν ἑαυτῇ F: ἐν om. HP (Turn.); ἐν αὑτῇ Mang.   17 λιποῦσα A; ἀπολιποῦσα coni. Mang.   πᾶν κενὸν A   καινὸν L (Turn.)   19. 20 καὶ συνεχὴς HP: ὁ συνεχῶς F, κύκλος καὶ (sic) A; καὶ καλὸς coni. Mang.   21 ὃς] ἧς A   ἡγεμονίαν AHP: ἡγεμονίας F (v)   22 ἐκ τοῦδε F: ἐκ τοῦδε οὖν AHP (v)   ἐπιδόντος F: ἐπιδιδόντος AHP (v)   23 post ἐκτίσθησαν add. καὶ HP (v)   διδασκαλεῖα Mang.: διδασκαλία HP¹, διδασκαλίαι AP², διδασκαλίας F

6—8 D^P fol. 376^v Φίλωνος: παντὸς ἀνθρώπου κατ' ἀρχὰς ἅμα τῇ γενέσει κυοφορεῖ δίδυμα ἡ ψυχή, κακὸν καὶ ἀγαθόν, ἑκάτερον φαντασιούμενον.

τητος, ἐν οἷς καὶ ἡ τῆς ἄλλης ἀρετῆς μεταποίησις μεγαλοπρεπῶς διερευνᾶται.

(12.) Τὰ μὲν οὖν ἀπονεμηθέντα πάλαι τοῖς ἀγαθοῖς ἆθλα κοινῇ 67 τε καὶ ἰδίᾳ λέλεκται τυπωδέστερον, ἀφ' ὧν καὶ τὰ παραλειφθέντα δύναιτ' ἄν τις εὐμαρέστατα συνορᾶν. ἑξῆς δὲ τὰς προτεθείσας τοῖς πονηροῖς κολάσεις [ἐν μέρει] πάλιν ἐπισκεπτέον γενικώτερον, ἐπεὶ τὰς κατὰ μέρος ἀναγράφειν οὐ καιρός. ἐγένετό τις κατ' ἀρχὰς εὐθύς, ὅτ' 68 οὔπω τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐπλήθυνεν, ἀδελφοκτόνος. οὗτός ἐστιν ὁ πρῶτος ἐναγής, ὁ πρῶτος καθαρευούσῃ τῇ γῇ μίασμα προσβαλὼν ἄηθες ἀνθρωπείου αἵματος, ὁ πρῶτος ἀνιεῖσαν καὶ βλαστάνουσαν γένη ζῴων καὶ φυτῶν καὶ οἷς εὐτοχεῖ πᾶσι τεθηλυῖαν τῆς εὐτοκίας ἐπισχών, ὁ πρῶτος φθορὰν γενέσει καὶ θάνατον ζωῇ καὶ πένθος χαρᾷ καὶ κακὰ ἀγαθοῖς ἐπιτειχίσας. τί ἂν οὖν παθὼν ἀξίαν ἐδεδώκει δίκην, ὃς διὰ 69 μιᾶς πράξεως οὐδὲν τῶν βιαίων καὶ ἀσεβῶν παρέλιπεν; ἴσως ἂν εἴποι τις· ἀναιρεθείς. ὁ λογισμὸς οὗτος ἀνθρώπου τὸ μέγα δικαστήριον οὐ βλέποντος· ἄνθρωποι μὲν γὰρ πέρας τιμωριῶν εἶναι νομίζουσι τὸν θάνατον, ἐν δὲ τῷ θείῳ δικαστηρίῳ μόλις οὗτός ἐστιν ἀρχή. ἐπεὶ 70 τοίνυν καινὸν τὸ ἔργον, ἔδει καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ τιμωρίαν καινὴν εὑρεθῆναι. τίς οὖν ἐστιν αὕτη; ζῆν ἀποθνῄσκοντα ἀεὶ καὶ τρόπον τινὰ θάνατον ἀθάνατον ὑπομένειν καὶ ἀτελεύτητον. θανάτου γὰρ διττὸν εἶδος· τὸ μὲν κατὰ τὸ τεθνάναι, ὅπερ ἀγαθόν ἐστιν ⟨ἢ⟩ ἀδιάφορον, τὸ δὲ κατὰ

1 ἐν οἷς καὶ om. HP (ἐν οἷς om. Turn.) ἧς (sic) F (οἷς supra) ἡ FA: om. HP (v) μεταποίησις FHP: πόνησις A 5 εὐμαρέστατα scripsi: εὐμαρέστερον codd. (v) 6 ἐν μέρει seclusi τὰς] πάσας conicio 8 τὸ om. Turn. τῶν ἀνθρώπων] ἀνθρώπινον F 8. 9 ὁ πρῶτος ἐστὶν transp. A 9 μίασμα codd.: τὸ μίασμα Mang. ἐμβαλὼν A 10 ἄηθες FAP: ἄπειθες (sic) H (Turn.) ἀνθρωπείου FA: τοῦ ἀνθρωπείου HP (v) ἀνιεῖσαν A: ἀνεῖσαν FHP (Turn.) 11 καὶ ante οἷς om. HP (Turn.) 13 τί ἂν οὖν] ἂν om. F, τίνα οὖν coni. Mang. δεδώκει FA 14 παρέλιπεν FA: παρέλειπεν HP (v) 15 ἀναιρεθείς F: ἀναιρεθεὶς θάνατον HP (Turn.), ἀναιρεθεὶς θᾶττον A (Mang.) ὁ λογισμὸς δ' HP (v), δ' om. FA ἀνθρώπου A: ἀνθρώπινος FHP (v) 16 πέρα HP νομίζουσιν εἶναι D[M] 16. 17 τὸν θάνατον D: τὸν om. codd. (v) 17 μόλις F: μόγις AHPD (v) οὗτός ἐστιν D: ἐστὶν οὗτος codd. (v) 20 ἀθάνατον om. L (Turn.) 21 ἢ ἀδιάφορον v (ἢ add. Turn.): ἢ om. FHP, ἢ ἀδιάφορον om. A

7 sqq. Gen. cap. 4. 12. 13 N fol. 160[v]: πρῶτος—ἐπιτειχίσας. 16. 17 D[M] fol. 287[v] Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμίων λόγου D[H] fol. 334[v] D[V] p. 730 Mel. Barocc. fol. 259[v] Φίλωνος: ἄνθρωποι μὲν γὰρ πέρας τιμωριῶν εἶναι νομίζουσι τὸν θάνατον ἐν δὲ τῷ θείῳ δικαστηρίῳ μόγις οὗτός ἐστιν ἀρχή (ἡ ἀρχή Bar.)

τὸ ἀποθνήσκειν, ὃ δὴ κακὸν πάντως καὶ ὅσῳ χρονιώτερον βαρύτερον.
71 πῶς οὖν ὁ θάνατος αὐτῷ συνδιαιωνίζει, σκόπει. τεττάρων ὄντων ἐν τῇ
ψυχῇ παθῶν, δυοῖν μὲν περὶ τὸ ἀγαθὸν ἐνεστὸς ἢ μέλλον, ἡδονῆς καὶ
ἐπιθυμίας, δυοῖν δὲ περὶ τὸ κακὸν παρὸν ἢ προσδοκώμενον, λύπης καὶ
φόβου, τὴν μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ῥίζαις αὐταῖς ἐξέτεμε συζυγίαν, ἵνα μηδ᾽ ἐκ
τύχης ἡσθῇ ποτε ἢ ἐπιθυμήσῃ τινὸς ἡδέος, τὴν δὲ τοῦ κακοῦ μόνην
72 ἐνεφύτευσεν εἰς λύπην εὐθυμίας ἀμιγῆ καὶ φόβον ἄκρατον. φησὶ γάρ,
ὅτι ἀρὰν ἐπηράσατο τῷ ἀδελφοκτόνῳ, ὡς | „στένειν καὶ τρέμειν ἀεί“ p. 420
(Gen. 4,12), καὶ σημεῖον ἔθετο αὐτῷ μὴ ἀναιρεθῆναι πρός τινος
(ib. v. 15), ἵνα μὴ ἅπαξ ἀποθάνῃ, διαιωνίζῃ δέ, ὡς εἶπον, ἀποθνήσκων
ἐν ἀλγηδόσι καὶ ἀνίαις καὶ συμφοραῖς ἀδιαστάτοις καί, ὃ δὴ πάντων
ἀργαλεώτατον, αἰσθάνηται τῶν ἰδίων κακῶν καὶ ἐπὶ τοῖς ἐν χερσὶν
ἄχθηται καὶ τὴν φορὰν τῶν μελλόντων προορώμενος μὴ δύνηται φυλά-
ξασθαι, τῆς ἐλπίδος ἐκτετμημένης αὐτῷ, ἣν ὁ θεὸς ἀνθρώπων γένει
κατέσπειρεν, ἵν᾽ ἔχοντες συμφυὲς παραμύθιον ἐπελαφρίζωνται τὰς ἀνίας
73 οἱ μὴ ἀνίατα δράσαντες. ὥσπερ οὖν τῷ συναρπασθέντι ὑπὸ χειμάρρου
φοβερὸν μὲν τὸ πλησίον ῥεῦμα ᾧ κατασύρεται, φοβερώτερον δὲ τὸ
ἄνωθεν ἐπιφερόμενον, ὃ τῇ μὲν βίᾳ συντόνως ἐπωθεῖ καὶ ἀλήκτως, τῇ
δ᾽ ἐπαναστάσει μετεωριζόμενον ἐπικλύζει, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν
κακῶν ἀνιαρὰ μὲν τὰ ἐν χερσίν, ἀργαλεώτερα δὲ τὰ ἐκ φόβου ῥέοντα·
χορηγεῖ γὰρ ὁ φόβος καθάπερ ἐκ πηγῆς τὰ ὀδυνηρά.
74 (13.) Ταῦτα μέν ἐστι τὰ ὁρισθέντα κατὰ τοῦ πρώτου γεγονότος
ἀδελφοκτόνου· ὡρίσθη δὲ καὶ ἐπ᾽ οἰκίαις ἕτερα συνθεμέναις κοινοπραγίαν
ἁμαρτημάτων. ἦσάν τινες νεωκόροι καὶ ἱερόδουλοι τὴν πυλωρῶν τεταγ-

3 δυοῖν] δυοῖν θάτερον A ἐνεστὸς H²: ἐνεστὼς FAH¹P μέλλων H¹P
5 ῥίζαν ἐν αὐταῖς ἐξέτεμε συζυγίαις A μηδ᾽] μὴ A 6 μόνην FAP: μόνον H (v)
7 εὐθυμία A φόβου L (Turn.) ἑκάτερα καὶ ἄκρατον A 8 ἐπηράσατο
FAH¹P: ἐπηρᾶτο H² (v) ὡς om. F ἀεὶ καὶ τρέμειν transp. F
9 αὐτῷ] αὐτὸν F μὴ ἀναιρεθῆναι om. A 10 διαιωνίζει P δ᾽ F
11 ἀλγηδόναις (sic) H 13 φθορὰν H (Turn.) 14 ὁ θεὸς F: ὁ om. AHP (v)
15 ἐγκατέσπειρεν voluit Mang. ἐπελαφρίζονται F (-ωνται scripsi): ἐπελαφρίζοιντο
AHP (v) τὰς] τῆς A 16 τῶν συναρπασθέντων N χειμάρου A
18. 19 ὃ τῇ ἀναστάσει μετεωριζόμενον (cet. om.) H 19 ἐπικλύζῃ F 22 ἐστι
om. A πρώτου] α᾽ L; αὖ Turn. 23 κοινοπραγία HP (-ίᾳ Turn.)
24 ἦσάν τινες FA: ἦσαν τέ τινες HP; ἦσαν δέ τινες v, δή pro δέ coni. Mang.
post τινες add. τεταγμένοι AHP (v), om. F τὴν] τῶν A

16—21 N fol. 160ᵛ: ὥσπερ — ὀδυνηρά. 24 sqq. Num. cap. 16.

μένοι τάξιν· οὗτοι φρονήματος ὑποπλησθέντες ἀλόγου τοῖς ἱερεῦσιν
ἐπανέστησαν, ἀξιοῦντες τὰ ἐκείνων γέρα σφετερίζεσθαι. προστησάμενοι 75
δὲ τῆς συστάσεως ἡγεμόνα τὸν πρεσβύτατον, ὃς καὶ τοῦ τολμήματος
μετ' ὀλίγων τῶν συναπονοηθέντων εἰσηγητὴς ἐγένετο, καταλιπόντες τὰ
προπύλαια καὶ τὰς ἐσχατιὰς ἐπὶ τῶν ἀδύτων ἐχώρουν τοὺς χρησμοῖς
ἀξιωθέντας τῆς ἱερωσύνης μεθιστάντες. ταραχὴ μὲν οὖν, ὡς εἰκός, 76
ἐπεῖχε τὴν πληθὺν ἅπασαν, ἅτε κινουμένων τῶν ἀκινήτων καὶ παρα-
σπονδουμένων τῶν νόμων καὶ τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν κόσμου σύγχυσιν λαμ-
βάνοντος ὑπ' ἀταξίας δεινῆς. ἐφ' οἷς ὁ τοῦ ἔθνους ἐπιμελητὴς καὶ 77
προστάτης ἠγανάκτει. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἤθει βαρυτέρῳ χρώμενος
χωρὶς ὀργῆς — ἦν γὰρ καὶ τὴν φύσιν ἀόργητος — λόγοις ἀναδιδάσκειν
ἐπειρᾶτο μεταβάλλεσθαι καὶ τοὺς ταχθέντας ὅρους μὴ ὑπερβαίνειν μηδὲ
νεωτερίζειν εἰς τὰ ἅγια καὶ καθωσιωμένα, ὧν αἱ τοῦ ἔθνους ἐλπίδες
ἐκκρέμανται. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἤνυεν, ἀλλ' ἐκεκώφηντο πρὸς ἅπαντα νομί- 78
ζοντες αὐτὸν ἡττηθέντα φιλοικείου πάθους ἀρχιερέα μὲν τὸν ἀδελφὸν
καταστῆσαι, τοῖς δ' ἀδελφιδοῖς ἐγχειρίσαι τὴν ἱερωσύνην, δεινὸν οὐχὶ
421 M. τοῦθ' ὑπελάμβανε καίπερ ὂν δεινόν, ἀλλ' ἐκεῖνο | παγχάλεπον, εἰ δόξει
τῶν λογίων, καθ' ἃ γέγονεν ἡ αἵρεσις τῶν ἱερέων, ἀλογεῖν. * * *

⟨Περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν.⟩

(14.) * * * μαρτυρία δὲ σαφὴς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνάκειται γράμμασι. 79
λέγε τὰς εὐχὰς πρότερον, ἃς „εὐλογίας“ εἴωθεν ὀνομάζειν. ἐάν, φησί,
τὰς θείας ἐντολὰς φυλάττητε καταπειθεῖς γινόμενοι τοῖς προστάγμασι

2 ἀξιοῦντες — σφετερίζεσθαι post ἡγεμόνα (3) transp. A σφετερίζεσθαι FA: σφετερίσασθαι HP (v) 3 συστάσεως FH: στάσεως AP πρεσβύτερον A 4 συναπονηθέντων A 5 ἐπὶ] ἄχρι coni. Mang. 5. 6 τὸν χρησμοῖς ἀξιωθέντα A 6 τὴν ἱερωσύνην H 7 ἐπεῖχε codd.: ἐπέσχε v 7. 8 παρανομουμένων voluit Mang. 8. 9 λαβόντος A 10 βαρύτερον H[1]; πρᾳοτέρῳ coni. Mang. 12 μεταβάλλεσθαι codd.: μεταβαλέσθαι Turn. 14 ἐκρέμαντο H (Turn.) ἐπεὶ δ' F: ἀλλ' ἐπεὶ δ' HP, ἀλλ' ἐπειδὴ A (v) ἐκκεκώφηντο A (ἐκεκώφωντο Mang.) 17 τοῦθ' F: τοῦτο AHP (v) ὑπελάμβανεν H
18 καθ' ἅπερ A post ἀλογεῖν multa deesse videri recte animadvertit Mangey; interciderunt finis capitis *de poenis* (περὶ ἐπιτιμίων) et initium capitis *de benedictionibus* (περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν) 19 tit. περὶ εὐχῶν καὶ εὐλογιῶν addidi 21 λέγε FH[1]P[1]: λέγειν AH[2]P[2] (v); λέγει coni. Mang. εἴωθεν εὐλογίας transp. A
22 γινόμενοι F: γενόμενοι AHP (v)

21 sqq. Ex. 23,22. Lev. 26,3 sqq. Deut. 7,12 sqq. 28,1 sqq. 30,1 sqq.

καὶ τὰ διαγορευόμενα μὴ μέχρις ἀκοῆς καταδέχησθε, ἀλλὰ διὰ τῶν τοῦ
80 βίου πράξεων ἐπιτελῆτε, πρώτην δωρεὰν ἕξετε νίκην κατ' ἐχθρῶν. οὐ
γὰρ ὑπέρογκοι καὶ βαρύτεραι τῆς τῶν χρησομένων δυνάμεως αἱ προσ-
τάξεις εἰσὶν οὐδὲ μακρὰν τὸ ἀγαθὸν ἀφέστηκεν, ἢ πέραν θαλάττης ἢ ἐν
ἐσχατιαῖς γῆς, ὡς δεῖσθαι πολυχρονίου καὶ καματηρᾶς ἀποδημίας, οὐδ'
ἐξαίφνης ἐστείλατο τὴν ἐνθένδε εἰς οὐρανὸν ἀποικίαν, ἵνα τις μετέωρος
καὶ πτηνὸς ἀρθεὶς μόλις ἐφικέσθαι τούτων δυνηθῇ· πλησίον δ' ἐστὶ καὶ
ἐγγυτάτω, τρισὶ μέρεσι τῶν καθ' ἕκαστον ἡμῶν ἐνιδρυμένον, „στόματι
καὶ καρδίᾳ καὶ χερσί", τροπικώτερον λόγῳ καὶ διανοίᾳ καὶ πράξεσιν.
81 ἐὰν γὰρ οἷα τὰ βουλεύματα τοιοῦτοι οἱ λόγοι καὶ οἷα τὰ λεγόμενα τοιαίδε
αἱ πράξεις ὦσι, καὶ ταῦτα ἀλλήλοις ἀντακολουθῇ δεθέντα ἁρμονίας
ἀλύτοις δεσμοῖς, εὐδαιμονία κρατεῖ, τουτέστιν ἡ ἀψευδεστάτη σοφία καὶ
φρόνησις, σοφία μὲν [γὰρ] πρὸς θεραπείαν θεοῦ, φρόνησις δὲ πρὸς
82 ἀνθρωπίνου βίου διοίκησιν. ἄχρι μὲν οὖν λέγεται μόνον τὰ τῶν νόμων
παραγγέλματα, βραχείας ἢ οὐδεμιᾶς ἀποδοχῆς τυγχάνει· προσγενομένων
δ' ἀκολούθων καὶ ἑπομένων ἔργων ἐν τοῖς τοῦ βίου πᾶσιν ἐπιτηδεύμασιν,
ὥσπερ ἐκ ζόφου βαθέος εἰς φῶς ἀναχθέντα περιλαμφθήσεται δι' εὐκλείας
83 καὶ εὐφημίας. τίς γὰρ οὐκ ἂν εἴποι καὶ τῶν φύσει βασκάνων, ὅτι
σοφὸν ἄρα γένος καὶ ἐπιστημονικώτατον μόνον τοῦτ' ἐστίν, ᾧ τὰς θείας
παραινέσεις ἐξεγένετο μὴ κενὰς καὶ ἐρήμους ἀπολιπεῖν τῶν οἰκείων
84 πράξεων, ἀλλὰ πληρῶσαι τοὺς λόγους ἔργοις ἐπαινετοῖς; τοῦτο τὸ γένος
οὐ μακρὰν ἀπῴκισται θεοῦ, φαντασιούμενον ἀεὶ τὰ αἰθέρια κάλλη καὶ
ποδηγετούμενον ὑπ' ἔρωτος οὐρανίου, ὡς, κἂν εἰ πύθοιτό τις, ποῖον
ἔθνος μέγα, προσφυῶς ἄν τινας ἀποκρίνασθαι· ᾧ ὁ θεός ἐστιν ἐπήκοος
ἱεροπρεπεστάτων εὐχῶν καὶ ταῖς ἀπὸ καθαροῦ τοῦ συνειδότος κατακλήσεσι
συνεγγίζων.

2 πρώτην FAP: πρὸς τὴν H (Turn.) 3. 4 προστάξεις] πράξεις A 4 τἀγαθὸν F θαλάττης F: θαλάσσης AHP (v) 5 οὐδὲ HP 6 ἐνθένδε F: ἐντεῦθεν AHP (v) οὐρανὸν F: οὐρανοὺς AHP (v) 8 ἐγγύτατα L (ἐγγύτατον Turn.) τῶν codd.: τοῖς Mang. ἐνιδρυμένων A 9 τροπικώτερον F: om. AHP (v) 10 λεγόμενα] βουλεύματα A τοιαίδε HP: τοιαίδε καὶ A, τοιαῦται F 11 ἁρμονίας] ἐναρμονίως A 13 σοφία F: σοφίαν AHP γὰρ seclusi φρόνησις F: φρόνησιν AHP δὲ om. P 14 ἀνθρώπου H[1]P νόμων] νοημάτων P 15 ἢ] δὲ A προσγινομένων A 19 ἐπιστημονικώτερον A 21 post πληρῶσαι add. καὶ A 24 τινας ἀποκρίνασθαι FA: τιν' ἀνταποκρίνασθαι HP (v) ἐπήκοος v (Turn.): ὑπήκοος codd. 25 τοῦ καθαροῦ transp. A

2sqq. Deut. 30,11—14. 19 cf. Deut. 4,6. 23—26 Deut. 4,7.

(15.) Ἐπεὶ δ' ἐχθρῶν διττὸν εἶδος, τὸ μὲν ἀνθρώπων ἐκ πλεο- 85
νεξίας ἐπιτηδεύσει γεγονός, τὸ δὲ θηρίων ἄνευ ἐπιτηδεύσεως ἀλλοτριότητι
χρώμενον φυσικῇ, περὶ ἑκατέρου λεκτέον ἐν μέρει, καὶ πρότερόν γε
τοῦ κατὰ τοὺς φύσει πολεμίους θῆρας· οὗτοι γὰρ οὐ μιᾶς πόλεως ἢ
ἔθνους ἑνός, ἀλλὰ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους δυσμενεῖς εἰσιν, οὐ
p. 422 M. πρὸς | ὡρισμένου χρόνου μῆκος, ἀλλὰ τὸν ἀόριστον καὶ ἀπερίγραφον
αἰῶνα. τούτων οἱ μὲν ὡς δεσπότην ἄνθρωπον δεδιότες ὑποπτήσσουσιν 86
ἐγκότῳ μίσει, οἱ δὲ τολμηταὶ καὶ θρασύτεροι προεπιχειροῦσι καιροφυλα-
κοῦντες, εἰ μὲν ἀσθενέστεροι τυγχάνουσιν, ἐξ ἐνέδρας, εἰ δὲ δυνατώτεροι,
φανερῶς. ἄσπονδος γὰρ καὶ ἀκήρυκτος εἷς πόλεμος οὗτος, ὡς λύκοις 87
πρὸς ἄρνας, καὶ πᾶσι θηρίοις πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ἐνύδροις τε καὶ
χερσαίοις· ὃν θνητὸς μὲν οὐδεὶς δυνατὸς καθαιρεῖν, ὁ δ' ἀγένητος μόνος
καθαιρεῖ, ὅταν κρίνῃ τινὰς σωτηρίας ἀξίους, εἰρηνικοὺς μὲν τὸ ἦθος,
ὁμοφροσύνην δὲ καὶ κοινωνίαν ἀσπαζομένους, οἷς φθόνος ἢ συνόλως οὐκ
ἐνῴκησεν ἢ τάχιστα μετανέστη τὰ ἴδια προφέρειν εἰς μέσον ἀγαθὰ
διεγνωκόσιν εἰς κοινὴν μετουσίαν καὶ ἀπόλαυσιν. εἰ γὰρ ἐπιλάμψειέ ποτε 88
τῷ βίῳ τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καὶ δυνηθείημεν τὸν καιρὸν ἰδεῖν ἐκεῖνον, ἐν
ᾧ χειροήθη ποτὲ γενήσεται τὰ ἀτίθασα. πολὺ δὲ πρότερον τὰ ἐν τῇ
ψυχῇ θηρία τιθασευθήσεται, οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν· ἢ οὐχὶ
εὔηθες ὑπολαμβάνειν, ὅτι τὰς ἀπὸ τῶν ἐκτὸς θηρίων βλάβας ἐκφευξόμεθα
τὰ ἐν αὑτοῖς εἰς δεινὴν ἀγριότητα ἀεὶ συγκροτοῦντες; ὅθεν οὐκ ἀπελ-
πιστέον, ὅτι ἐξημερωθέντων τῶν κατὰ διάνοιαν καὶ τὰ ζῷα ἡμερωθήσεται.

2 γεγονός FAP: γένος H (Turn.) 3 προτέρου F γε om. A 4 τοῦ FAH^1P (Mang.): τὸ H^2 (v) οὐδεμιᾶς A 5 ἑνός F: om. AHP (v) δυσμενεῖς ⟨πολέμιοι⟩ coni. Mang. 6 πρὸς ὡρισμένου A (Mang.): πρὸς ὡρισμένον FH^2 (Turn.), προωρισμένον H^1P 8 θρασύτεροι] πραΰτεροι A προσεπιχειροῦσι A 9 μὲν FA: μὲν οὖν HP (v) τυγχάνουσιν F: τυγχάνοιεν AHP (v) alt. εἰ] οἱ P 12 οὐδεὶς μὲν θνητὸς transp. A δυνατὸς F: δύναται HP (v), om. A καθαιρεῖν H^2: καθαίρειν F, καθαίρει AH^1P ἀγέννητος codd. (v) 13 καθαιρεῖ H^2: καθαίρει FAH^1P μὲν om F 14 ὁμοφροσύνην] ὁμοφρονικοὺς F 14. 15 οὐκ ἐνῴκησεν F: οὐ συνῴκησεν AHP (v) 15 προσφέρειν AP ἀγαθὰ εἰς μέσον transp. F 16 εἰς—ἀπόλαυσιν om. F εἰ γὰρ] εἴθε γὰρ coni. Mang. 17 τἀγαθὸν F 18 pr. τὰ om. L (Turn.) ἀτίθασα HP: ἀτίθασσα FA (v) πολὺ δὲ scripsi: πολύ γε AH (v), πολὺ γὰρ FP 19 τιθασευθήσεται HP: τιθασσευθήσεται FA (v) εὑρεῖν F: οὐδέν HP (Turn.), εὑρεῖν οὐδέν A (Mang.) 20 εὔηθες] ὠήθης A ἀπὸ A: ὑπὸ FHPD (v) φευξόμεθα A 21 τὰ δ' AH^2 αὐτοῖς codd. συγκροτοῦντες ἐσόμεθα A 22 τὰ ⟨ἔξω⟩ vel ⟨ἐκτὸς⟩ ζῷα coni. Mang.

20. 21 D^R fol. 229^r Φίλωνος: εὔηθες—ἀγριότητα πρὸς ἀλλήλους συγκινοῦντες.

89 τότε μοι δοκοῦσιν ἄρκτοι καὶ λέοντες καὶ παρδάλεις καὶ τὰ παρ' Ἰνδοῖς, ἐλέφαντές τε καὶ τίγρεις, καὶ ὅσα ἄλλα τὰς ἀλκὰς καὶ τὰς δυνάμεις ἀήττητα μεταβαλεῖν ἐκ τοῦ μονωτικοῦ τε καὶ μονοτρόπου πρὸς τὸ σύννομον· κἀκ τοῦ πρὸς ὀλίγον μιμήσει τῶν ἀγελαίων ἡμερωθήσεται πρὸς τὴν ἀνθρώπου φαντασίαν, μηκέτι ὡς πρότερον ἀνερεθισθέντα, καταπλαγέντα δ' ὡς ἄρχοντα καὶ φύσει δεσπότην εὐλαβῶς ἕξει, ἔνια δὲ καὶ τοῦ χειροήθους ἅμα καὶ φιλοδεσπότου τῇ παραζηλώσει, καθάπερ τὰ Μελιταῖα τῶν κυνιδίων ταῖς κέρκοις μεθ' ἱλαρωτέρας κινήσεως προσσαί-
90 νοντα. τότε καὶ τὰ σκορπίων γένη καὶ ὄφεων καὶ τῶν ἄλλων ἑρπετῶν ἄπρακτον ἕξει τὸν ἰόν· φέρει καὶ ποταμὸς ὁ Αἰγύπτιος ὅμοια τοῖς οἰκήτορσι τῆς χώρας ἀνθρωποβόρα ζῷα, τοὺς κροκοδείλους λεγομένους καὶ ποταμίους ἵππους, φέρει καὶ τὰ πελάγη μυρίας ἰδέας ἀργαλεωτάτων ζῴων· παρ' οἷς ἅπασιν ἱερὸς καὶ ἄσυλος γένοιτ' ἂν ὁ σπουδαῖος, ἀρετὴν τιμήσαντος
91 θεοῦ καὶ γέρας αὐτῇ παρασχόντος τὸ ἀνεπιβούλευτον. (16.) οὕτως μὲν ὁ πρεσβύτερος καὶ χρόνῳ καὶ φύσει καταλυθήσεται πόλεμος, ἡμερωθέντων καὶ μεταβαλόντων τῶν θηρίων πρὸς τὸ τιθασόν. ὁ δὲ | νεώτερος καὶ p. 423 M ἐπιτηδεύσει γενόμενος ἐκ πλεονεξίας ῥᾳδίως διαλυθήσεται, τῶν ἀνθρώπων, ὥς γέ μοι δοκεῖ, δυσωπηθέντων, εἰ μελλήσουσιν ἀγριώτεροι ζῴων ἀλόγων ἐξετάζεσθαι, ὅτε τὰς ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζημίας καὶ βλάβας ἐκπεφεύγασιν.
92 αἴσχιστον γάρ, ὡς εἰκός, φανεῖται, τὰ μὲν ἰοβόλα καὶ ἀνθρωποβόρα καὶ ἄμικτα καὶ ἀκοινώνητα ἔνσπονδα γεγενῆσθαι μεταβαλόντα πρὸς εἰρήνην,

---

1 καὶ παρδάλεις om. A   παρ' Ἰνδοῖς ⟨ζῷα⟩ coni. Mang.   3 μεταβαλεῖν v (Turn.): μεταβάλλειν codd.   μονητικοῦ F   3. 4 πρὸς τὸ σύννομον] καὶ σύννομα ἔσται A   4 ἡμερωθήσεται codd.: ἡμερωθήσεσθαι v   5 μηκέθ' F   6 δὲ A   ἕξει ss. P²: ἕξειν FAHP¹ (v)   7 τοῦ FA: τῆς τοῦ HP   τοῦ φιλοδεσπότου A   τῇ F (v): τί AHP; τῇ fort. secludendum (Wendl.) vel τι scribendum   8. 9 προσσαίνοντα Mang.: προσαίνοντα codd.   9 τὰ A: om. FHP (v)   10 post ἰόν add. F: οὐδενὸς ἀνθρώπων ζημία   φέρει F: om. AHP (v)   αἰγύπτου A   ὅμοια AH¹P: ὅμορα FH² (v); ὅμοια ⟨καὶ βλαβερὰ⟩ conicio, ἥμερα coni. Mang.   12 φέρει HP: φέρη F, om. A; οἴσει coni. Mang.   εἰδέας F   ἀργαλεωτάτων F: ἀργαλεωτάτων αὐτῇ A, om. HP (v); ἀργαλεωτέρων ἔτι coni. Mang.   13 ἅπασιν F: πᾶσιν AHP (v)   ὁ ἱερὸς A, ὁ eras. F   14 αὐτῇ F: om. AHP (v)   τὸ om. A   οὕτω F   16 μεταβαλόντων A: μεταβαλλόντων FH², καταβαλλόντων H¹P   τιθασόν HP: τιθασσόν FA (v)   18 γέ μοι FA: γ' ἐμοὶ H² (v), ἔμοιγε H¹P   19 τῶν ἀλόγων scripsi: τῶν ἄλλων codd. (v); τῶν αὐτῶν coni. Mang.   βλάβας καὶ ζημίας F   20 ὡς om. L (Turn.)   τὰ μὲν γὰρ A   21 μεταβαλόντα FP: μεταβαλλόντα (sic) H, μεταβάλλοντα A (v)

---

1 sqq. cf. Iesai. 11,6 sqq.

τὸ δὲ ἥμερον φύσει ζῷον, ἄνθρωπον, κοινωνίας καὶ ὁμονοίας συγγενές,
ἀσπονδεὶ φονᾷν κατὰ τῶν ὁμοίων. ἢ τὸ παράπαν οὖν, φησίν, οὐ διελεύ- 93
σεται πόλεμος διὰ χώρας εὐσεβῶν, ἀλλ' αὐτὸς καταρρυήσεται καὶ συντριβή-
σεται πρὸς ἑαυτόν, πρὸς οἵους ἔσοιτο ὁ ἀγὼν αἰσθανομένων τῶν ἀντι-
πάλων, ἅτε χρωμένους ἀνανταγωνίστῳ συμμαχίᾳ τοῦ δικαίου· μεγαλο-
πρεπὲς γὰρ καὶ περίσεμνον ἀρετὴ καὶ μόνη καθ' ἡσυχίαν ἱκανὴ φορὰς
μεγάλων ἐξευμαρίζειν κακῶν. ἢ κἂν μεμηνότες τινὲς ᾄττωσιν ἀκαθέκτῳ 94
καὶ ἀπαρηγορήτῳ χρώμενοι τῇ τοῦ πολεμεῖν ἐπιθυμίᾳ, μέχρι μὲν συνί-
στανται, καταλαζονεύσονται θρασυνόμενοι, πρὸς δὲ χειρῶν ἅμιλλαν ἥκοντες
αἰσθήσονται κενὸν αὔχημα αὐχήσαντες, ὡς μὴ δυνάμενοι νικᾶν· ῥώμῃ
γὰρ ἀντιβιασθέντες κραταιοτέρᾳ φεύξονται προτροπάδην πρὸς πεντάδων
ἑκατοντάδες καὶ πρὸς ἑκατοντάδων μυριάδες, πολλαῖς ὁδοῖς οἱ κατὰ μίαν
ἐπελθόντες. ἔνιοι δέ, μηδὲ διώκοντος μηδενὸς ὅτι μὴ φόβου, τὰ νῶτα 95
τοῖς ἀντιπάλοις εἰς βολὰς εὐσκόπους ἐπιστρέψουσιν, ὡς εὐμάρειαν εἶναι
πάντας ἡβηδὸν ἀναιρεθέντας πεσεῖν. „ἐξελεύσεται γὰρ ἄνθρωπος,"
φησὶν ὁ χρησμός, καὶ στρατάρχων καὶ πολεμῶν ἔθνη μεγάλα καὶ
πολυάνθρωπα χειρώσεται, τὸ ἁρμόττον ὁσίοις ἐπικουρικὸν ἐπιπέμψαντος
τοῦ θεοῦ· τοῦτο δ' ἐστὶ θάρσος ψυχῶν ἀκατάπληκτον καὶ σωμάτων
ἰσχὺς κραταιοτάτη, ὧν καὶ θάτερον φοβερὸν ἐχθροῖς, ἄμφω δὲ εἰ συνέλθοι,
καὶ παντελῶς ἀνυπόστατα. ἐνίους δὲ τῶν ἐχθρῶν ἀναξίους ἔσεσθαί 96

---

1 δὲ F: δ' AHP ἄνθρωπον F: τὸν ἄνθρωπον AHP (v) 2 ἀσπονδεὶ F (coni. Mang.): ἀσπονδεῖ H^1P, ἀσπονδεῖν AH^2 (v) οὖν, φησίν om. HP (Turn.) 4 ἔσοιτο FA: ἐστὶν HP (v) post ἀγὼν add. ὡς ἀηττήτους A mg P^3, καὶ ὡς ἀηττήτους Mang. 4. 5 ἀντιπάλων] πολεμίων A 5 ἀνταγωνίστῳ A 6 πάνσεμνον A (Mang.) τῶν σοφῶν ἡ ἀρετὴ D ἱκανὴ φορὰς om. in lac. $D^R D^L$ 7 ἐξευμενίζειν A τινὲς om. F ᾄττωσιν F: λυττῶσιν AHP (v) ἀκαθέκτῳ F: αὐθεκάστῳ AHP (v) 9 καταλαζονεύσονται HP: καταλαζονεύονται FA καταθρασυνόμενοι A 10 καινὸν HP 11 κραταιότερον H 12 ἑκατοντάδες] ἑκατόν, τὰ δ' F καὶ πρὸς et μυριάδες om. F 13 μηδὲ διώκοντος μηδενὸς A (Mang.): μὴδὲ διώκοντος H (Turn.), μηδὲν διώκοντος P, οὐδὲ διώκοντος οὐδενὸς F 14 ἐπιστρέψουσιν FHP: ἀντιστρέψουσιν A (Mang.) εὐμάρειαν codd.: εὐμαρίαν v 16 καὶ στρατάρχων FHP: καταστρατάρχων A (Mang.) πολέμων F ἔθνη F: ἔθνη τε AHP (v) 18 τοῦ θεοῦ F: θεοῦ AHP (v) θάρσος codd. (Mang.): θράσος v 19 ὧ F θάτερα F 20 ἀνυπόστατα Mang.: ἀνυπόστατον codd.

---

2 sq. Lev. 26,5. 5—7 D^H fol. 120^v Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ ἄθλων καὶ ἐπιτιμιῶν D^L fol. 37^v D^R fol. 33^v Φίλωνος: μεγαλοπρεπὲς καὶ περίσεμνον τῶν σοφῶν ἡ ἀρετὴ καὶ μόνη καθ' ἡσυχίαν ἱκανὴ φορὰς μεγάλων ἐξευμαρίζειν κακῶν. 11 Lev. 26,7. 8. 12 Deut. 28,7. 15 Num. 24,7.

φησιν ἥττης τῶν ἀνθρώπων, οἷς σμήνη σφηκῶν ἀντιτάξειν ἐπ' ὀλέθρῳ
97 αἰσχίστῳ προπολεμοῦντα τῶν ὁσίων. τούτους δ' οὐ μόνον τὴν ἐν
πολέμῳ νίκην ἀναιμωτὶ βεβαίως ἕξειν, ἀλλὰ καὶ κράτος ἀρχῆς ἀνανταγώνιστον ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν | ὑπηκόων, ἢ γένοιτ' ἂν δι' εὔνοιαν ἢ φόβον p. 424 M.
ἢ αἰδῶ. τρία γὰρ ἐπιτηδεύουσι τὰ μέγιστα καὶ συντείνοντα πρὸς ἡγεμονίαν ἀκαθαίρετον, σεμνότητα καὶ δεινότητα καὶ εὐεργεσίαν, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὰ λεχθέντα· τὸ μὲν γὰρ σεμνὸν αἰδῶ κατασκευάζει, τὸ δὲ δεινὸν φόβον, τὸ δὲ εὐεργετικὸν εὔνοιαν, ἅπερ ἀνακραθέντα καὶ ἁρμοσθέντα ἐν ψυχῇ καταπειθεῖς ἄρχουσιν ὑπηκόους ἀπεργάζεται.
98 (17.) Ταῦτα μὲν δὴ πρῶτά φησι συμβήσεσθαι τοῖς ἑπομένοις θεῷ καὶ περιεχομένοις ἀεὶ καὶ πανταχοῦ τῶν προσταγμάτων αὐτοῦ καὶ ἑκάστῳ τῶν τοῦ βίου μερῶν ταῦτα ἐφαρμόττουσιν, ὡς μηδὲν νόσῳ πλαζόμενον ἐκδιαιτᾶσθαι· δεύτερον δὲ πλοῦτον, ὃς κατὰ τὸ ἀναγκαῖον
99 εἰρήνῃ καὶ ἀρχῇ ἕπεται. πλοῦτος δὲ ὁ μὲν τῆς φύσεως εὐτελής ἐστι τροφὴ καὶ σκέπη· τροφὴ μὲν οὖν ἄρτος καὶ ναματιαῖον ὕδωρ, ὃ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀνακέχυται· σκέπης δὲ διττὸν εἶδος, τὸ μὲν ἀμπεχόνη, τὸ δὲ οἰκία, διὰ τὰς ἀπὸ κρυμοῦ καὶ θάλπους παρακολουθούσας ζημίας· ὧν ἑκάτερον, εἴ τις ἐθελήσειε τὴν περίεργον καὶ περιττὴν ἀφελεῖν πολυ-
100 τέλειαν, εὐποριστότατον. οἳ δ' ἂν ζηλώσωσι τὸν λεχθέντα πλοῦτον ἀσπασάμενοι τὰ φύσεως δῶρα, μὴ τὰ τῆς κενῆς δόξης, ὀλιγοδεΐαν καὶ ἐγκράτειαν ἀσκήσαντες, ἕξουσι κατὰ πολλὴν περιουσίαν καὶ τὸν τῆς ἁβροδιαίτου τροφῆς πλοῦτον οὐκ ἐπιτηδεύσαντες· ἐπιπηδήσει γὰρ ὡς

---

1 τῶν ἀνθρώπων F: τῶν om. AHP (v) 1. 2 ἐπ' αἰσχίστῳ ὀλέθρῳ transp. F 2 τούτους scripsi: τοῦτο codd. (τοῦτον v) 3. 4 ἀνταγώνιστον A 4 ἢ γένοιτ' ἂν FA: οἳ γένοιντ' ἂν HP (v) 6 δειλότητα F 8 δειλὸν FH² δὲ F: δ' AHP 9 ἐν τῇ ψυχῇ A 10 φησι om. A 11 πανταχῇ HP 12 ἑκάστῳ F: ἐφ' ἑκάστῳ HP, ἀφ' ἑκάστου A; ἀφ' ἑκάστων v ταῦτ' F μηδὲν scripsi: μηδένα codd. (v) νόσῳ] νόῳ (sic) coni. Mang. 13 πλαζόμενον codd. (Mang.): πλαζομένου Turn. 14 ἕπεται] παρέπεται conicio δ' F 15 ὃ πανταχοῦ scripsi (sic etiam Wendl.): ἀ πανταχοῦ (sic) FH, ἁπανταχοῦ P, ἃ πανταχοῦ A (v) 16 σκέπη H 17 δὲ F: δ' AHP κρυμοῦ] κρύους F 18 ἑκάτερον F: ἑκάτερα HP, ἑκατέρας A (ἑκατέρα v) θελήσειε F ἀφαιρεῖν A 18. 19 πολυτέλειαν] τὸν λεχθέντα πλοῦτον A 19 εὐποριστότατον ἕξει A τὸν λεχθέντα πλοῦτον F: τὰ λεχθέντα AHP (v) 20 τῆς om. A ὀλιγοδεΐαν codd.: ὀλιγόδειαν v 21 περιουσίαν] τὴν ἐξουσίαν A 22 ἐπιπηδήσει A: ἐπιτηδεύσει FHP; ἐπελεύσεται v (Turn.)

---

1 Ex. 23,28. Deut. 7,20. 14 sqq. cf. Wendland Beitr. z. Gesch. d. griech. Philos. u. Religion p. 9. 15 sq.

πρὸς ἐπιτηδειοτάτους καὶ σεμνοὺς τῆς ἁρμοττούσης χρήσεως ἐπιστή-
μονας, ἀποδρὰς ἄσμενος τὰς τῶν ἀκολάστων καὶ ὑβριστῶν συνδιαιτήσεις,
ἵνα μὴ χορηγῇ τοῖς ἐπὶ βλάβῃ τῶν πλησίον ζῶσι παρελθὼν τοὺς
κοινωφελεῖς. λόγιον γάρ ἐστιν ὅτι τοῖς τὰς ἱεροπρεπεῖς ἐντολὰς φυλάτ- 101
τουσιν ὁ μὲν οὐρανὸς ὀμβρήσει καιρίους ὑετούς, ἡ δὲ γῆ καρπῶν παντο-
δαπῶν οἴσει φοράν, ἡ μὲν πεδιὰς σπαρτῶν, ἡ δ' ὀρεινὴ τῶν ἀκροδρύων,
καὶ ὅτι χρόνος οὐδεὶς ἀπολειφθήσεται κενὸς εὐεργεσίας, ἀλλὰ τῷ συν-
εχεῖ καὶ ἐπαλλήλῳ τῶν τοῦ θεοῦ χαρίτων „καταλήψεται ὁ μὲν ἄμητος
τρύγητον, καταλήψεται δὲ ὁ τρύγητος σπόρον“ (Lev. 26, 5), ὡς ἀνελ- 102
λιπῶς καὶ ἀδιαστάτως ἀεὶ τὰ μὲν συγκομίζειν, τὰ δὲ ἐλπίζειν, ἐφε-
δρευόντων ἑτέροις ἑτέρων, ἵνα τοῖς πέρασι τῶν προτέρων αἱ τῶν ὑστέρων
ἀρχαὶ συνάπτουσαι κύκλον τινὰ καὶ χορείαν ἀποτελῶσιν ἀνεπιδεᾶ παντὸς
ἀγαθοῦ. τὸ γὰρ πλῆθος τῶν γινομένων ἐξαρκέσει καὶ πρὸς τὴν παραυτίκα 103
χρῆσιν καὶ ἀπόλαυσιν καὶ πρὸς τὴν τοῦ μέλλοντος ἄφθονον περιουσίαν,
νέων ἐπακμαζόντων παλαιοῖς καὶ τὴν ἐκείνων ἔνδειαν προσαναπληρούντων·
p. 425 M. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ὑπ' εὐφορίας ἀλέκτου τῶν | πάλαι συγκομισθέντων
φροντίσει τὸ παράπαν οὐδείς, ἀλλ' ἀταμίευτα καὶ ἀθησαύριστα καταλεί-
ψουσι τοῖς βουλομένοις ἀφέντες τὴν χρῆσιν ἀδεᾶ. οἷς μὲν γὰρ ὁ ἀλη- 104
θινὸς πλοῦτος ἐν οὐρανῷ κατάκειται διὰ σοφίας καὶ ὁσιότητος ἀσκηθείς,
τούτοις καὶ ὁ τῶν χρημάτων ἐπὶ γῆς περιουσιάζει, προνοίᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ
θεοῦ τῶν ταμείων ἀεὶ πληρουμένων, ἐκ τοῦ τὰς ὁρμὰς τῆς διανοίας

1 σεμνοὺς] συγγενεῖς coni. Mang. ἁρμοττούσης F: ἁρμοζούσης AHP (v) 2 ἀποδρὰς ἄσμενος] ἀποδρασάμενος F 3 τοῖς codd. (Mang.): τοὺς Turn. 5. 6 καρπῶν παντοδαπῶν οἴσει F: παντοδαπῶν καρπῶν οἴσει AHP (παντοδαπῶν οἴσει καρπῶν Mang.), καρπῶν om. L (παντοδαπὸν οἴσει Turn.) 6 ἡ μὲν πεδιὰς σπαρτῶν om. PL (Turn.) ἡ δ' F, ἡ δὲ A: καὶ ἡ HP (Turn.) 7 οὐδεὶς] οὐδεὶς ἔρημος F 8 ἄμητος F: ἀμητὸς AHP (v) 9 τὸν τρυγητόν P τρυγητόν codd. (v) καταλήψεται om. F δὲ ὁ AH: ὁ δὲ F, ὁ om. P τρυγητὸς codd. (v) 9. 10 ὡς ἀνελλιπῶς om. A 11 ἑτέροις ἑτέρων F: ἑτέρων ἑτέροις AHP (v) ὑστέρων FA: ὕστερον HP (v) 12 ἀποτελῶσιν ἀνεπιδεᾶ F: ἀποτελῶσι μὴ ἐπιδεᾶ AHP (v) 13 πρὸς] εἰς F 16 δ' F ὅτε (corr. ex ὅτι) F: ὅπου AHP (v) ὑπ' om. A ἀλέκτου τῶν] ἀλέκτων A 17 φροντιεῖ conicio 18. 19 ὁ ἀληθινὸς codd.: ὁ om. D^{M} (v) 19 ἐν οὐρανοῖς (ἀνθρώποις D^{M}) ἀπόκειται D ἀσκηθείς om. D; αὐξηθείς coni. Mang., ἄσκησιν conicio 20 γῆς om. N (in fine lineae) προνοίᾳ δὲ A 21 ἐκ] ἕνεκα conicio

4 sqq. Lev. 26,3. 4. Deut. 11,13. 14. 18—360,4 D^{P} fol. 368^{v} Φίλωνος D^{M} fol. 275^{v} D^{R} fol. 276^{r} Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ εὐχῆς καὶ εὐλογιῶν: οἷς ὁ ἀληθινὸς πλοῦτος — εὐοδεῖν πέφυκεν ἡ κτῆσις. 18—360,6 N fol. 160^{v}: οἷς μὲν ὁ ἀληθινὸς πλοῦτος — κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἕπεται.

καὶ τῶν χειρῶν τὰς ἐπιβολὰς μὴ ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὴν τῶν ἀεὶ σπου-
105 δαζομένων καλῶν κατόρθωσιν. οἷς δὲ ὁ κλῆρος οὐκ ἔστιν οὐράνιος δι' ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν, οὐδὲ τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν εὐοδεῖν πέφυκεν ἡ κτῆσις· ἀλλὰ κἂν προσγένηται, τάχιστα ἀπεπήδησεν, ὡς παραγενομένη τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν λαβόντων, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ βαρῦναι τὴν ἀνίαν σφοδρότερον, ἥτις ἐκ τοῦ στέρεσθαι κατὰ τὸ ἀναγκαῖον ἕπεται.
106 (18.) τότε δή, φησίν, ὑπὸ τῆς ἄγαν εὐφορίας καὶ ἀφθονίας ὃ νῦν ὑπομένεις ἐργάσῃ· νῦν μὲν γὰρ μήτε τῶν νόμων μήτε τῶν πατρίων ἐθῶν αἰδῶ ποιούμενος ἀλλὰ πάντων ἀθρόως ἀλογῶν ὑστερίζεις μὲν τῶν ἀναγκαίων, θεραπεύεις δὲ τὰς τῶν δανειστῶν καὶ ὀβολοστατῶν οἰκίας
107 ἐπὶ πολλῷ δανειζόμενος· τότε δ', ὥσπερ ἔφην, δράσεις τοὐναντίον. ὑπὸ γὰρ ἀφθόνου περιουσίας αὐτὸς ἄλλοις δανιεῖς, καὶ οὐκ ὀλίγα οὐδ' ὀλίγοις, ἀλλὰ πολλὰ καὶ πολλοῖς, ὅλοις μὲν οὖν ἔθνεσι, πάντων καὶ τῶν κατὰ πόλιν καὶ τῶν κατὰ χώραν εὐτυχῶς ἀπαντώντων, τῶν μὲν κατὰ πόλιν ἀρχαῖς καὶ τιμαῖς καὶ εὐδοξίαις διά τε εὐδικίας καὶ εὐβουλίας καὶ τοῦ διὰ λόγων καὶ πράξεων κοινωφελοῦς, τῶν δὲ κατ' ἀγρὸν εὐφορίαις καὶ τῶν ἀναγκαίων, σίτου, οἴνου, ἐλαίου, καὶ τῶν πρὸς ἁβροδίαιτον βίον, ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ ἀμύθητα γένη τῶν ἀκροδρύων καὶ ἔτι βουκολίων
108 αἰπολίων τῶν ἄλλων θρεμμάτων εὐτοκία. ἀλλὰ τί τούτων ὄφελος, εἴποι τις ἄν, τῷ μὴ μέλλοντι κληρονόμους καὶ διαδόχους ἀπολιπεῖν;

1 τῶν χειρῶν τὰς ἐπιβολὰς D: τὰς τῶν χειρῶν ἐπιβολὰς codd. (v) ἐπιβουλὰς PDM 2 καλῶν add. D: om. codd. (v) 3 καὶ ἀδικίαν D: ἢ ἀδικίαν codd. (v) post ἀδικίαν add. καὶ γηίνας μερίμνας ἀπρεπεῖς D 4 κτίσις P ἀπεπήδησεν] ἀπεδήμησεν A 6 σφοδρώτερον H ἧτϊ (sic) A τὸ ἀναγκαῖον codd: τὸ om. v 7 δή FA: δέ HP (v) εὐφορίας καὶ ἀφθονίας F: εὐφορίας HP (v), ἀφθονίας A ὃ] ὃν F 8 ἐργάση codd.: ἐργάζῃ v 9 ἀθρόον A 10 βωλοστατῶν (sic) A 11 ἐπὶ πολὺ A ὥσπερ] ὡς F 12 γὰρ om. F ἀφθόνου] φθόνου A δανειεῖς F: δανιεῖς HP (v), δανιεῖς [σεις] A (γρ. δανείσεις, ὅτι τὸ δανείζω ῥῆμα περισπώμενον μέλλοντα οὐ ποιεῖ· βαρβαρισμὸς γάρ ἐστι adnot. mg A man. rec.) οὐδ'] ἐν A 13 ἀλλὰ — χώραν (14) om. HP 14 pr. πόλιν F: χώραν A χώραν F: πόλιν A ἀπαντώντων FHP (Turn.): ἐχόντων ἁπάντων A (Mang.) 15 εὐδικίας H (coni. Mang.): εὐδικίας corr. ex εὐδοκίας L, εὐδοκίας FAP (v) εὐβουλίας] εὐσεβείας Turn. 16 κατ' ἀγρὸν AHP: κατὰ χώραν F 16. 17 καὶ τῶν ἀναγκαίων F: καὶ om. AHP (v) 17 καὶ ἐλαίου A (Mang.) 18 βουκόλων A 19 αἰπόλων F[1], corr. F[2] 20 καὶ διαδόχους ἀπολιπεῖν F: ἀπολιπεῖν καὶ διαδόχους A, καὶ διαδόχους om. HP (Turn.)

12 Deut. 15,6. 28,12. 13. 14 Deut. 28,3. 16sqq. Deut. 7,13. 28,4.

διὰ τοῦτο ἐπισφραγιζόμενος τὰς εὐεργεσίας φησίν· οὐδεὶς ἄγονος οὐδὲ στεῖρα γενήσεται, πάντες δὲ οἱ θεραπευταὶ θεοῦ γνήσιοι νόμον ἐκπληρώσουσι φύσεως τὸν ἐπὶ παιδοποιΐᾳ· καὶ γὰρ ἄνδρες ἔσονται πατέρες καὶ πατέρες 109 εὔπαιδες καὶ γυναῖκες ἔσονται μητέρες καὶ μητέρες εὔτεκνοι, ὡς ἕκαστον οἶκον πλήρωμα εἶναι πολυανθρώπου συγγενείας, μηδενὸς ἐλλειφθέντος ἢ μέρους ἢ ὀνόματος τῶν ὅσα ἐπιφημίζεται τοῖς προσήκουσι, καὶ πρὸς τοὺς ἄνω, γονεῖς, θείους, πάππους, καὶ πρὸς τοὺς κάτω πάλιν ὁμοίως,
426 M. ⟨υἱούς⟩, ἀδελφούς, ἀδελφιδοῦς, υἱωνούς, θυγατριδοῦς, ἀνεψιούς, | ἀνεψιαδοῦς, τοὺς ἐξ αἵματος πάντας. ὠκύμορος δ' ἢ ἀτελὴς οὐδεὶς ἂν γένοιτο 110 τῶν κοσμουμένων τοῖς νόμοις οὐδέ τινος ἡλικίας ἄμοιρος ὢν ὁ θεὸς ἔνειμεν ἀνθρώπων γένει· ἀλλ' ἐκ βρέφους ἐπανιὼν ἑξῆς ὥσπερ δι' ἀναβαθμῶν, τεταγμέναις χρόνων περιόδοις ἑκάστης ἡλικίας τοὺς ὁρισθέντας ἀριθμοὺς συνεκπληρώσας, ἐπὶ τὴν τελευταίαν ἀφίξεται τὴν θανάτῳ μᾶλλον δ' ἀθανασίᾳ γειτνιῶσαν, ὁ πρὸς ἀλήθειαν εὔγηρως, εὔπαιδα καὶ πολύπαιδα οἶκον ἀνθ' αὑτοῦ καταλιπών. (19.) τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ εἶπέ 111 που προθεσπίζων, ὅτι „τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν σου ἀναπληρώσεις“ (Exod. 23, 26), παγκάλως χρησάμενος τοῖς ὀνόμασι κυρίοις ἅμα καὶ προσφυέσιν. ὁ μὲν γὰρ ἀμαθὴς καὶ ἔκνομος „οὔτ' ἐν λόγῳ,“ φασίν, „οὔτ' ἐν ἀριθμῷ“, τῷ δὲ παιδείας καὶ νόμων ἱερῶν μεταποιουμένῳ πρώτη χάρις ἐστὶν ἐλλογίμῳ καὶ δοκίμῳ φανέντι μεταλαχεῖν ἀριθμοῦ

1 διὰ τοῦτο ἐπισφραγιζόμενος F: διὰ τοῦτο post φησὶ transp. A, διὰ τοῦτο om. HP (ἐπισφρ. διὰ τοῦτο Mang.) 3 ἐπὶ παιδογονίᾳ F ἔσονται ἄνδρες transp. A 3. 4 καὶ πατέρες εὔπαιδες om. A 4 καὶ γυναῖκες ἔσονται μητέρες καὶ μητέρες εὔτεκνοι F: καὶ γυναῖκες μητέρες εὔτεκνοι A (Mang.), καὶ μητέρες εὔτεκνοι (cet. om.) HP (Turn.) 4. 5 ἑκάστου (ου in ras. m. 2) τὸν οἶκον F 6 ὅσα] ἃ F ἐπιφημίζεται F: ἐπιφημίζεσθαι AHP 7 πάππους F: πάππους, προπάππους AHP πρὸς om. F κάτω πάλιν] κατὰ πόλιν A ὁμοίως codd.: ὁμοίους v 8 υἱοὺς addidi (υἱοὺς pro ὁμοίους coni. Mang.) ἀνεψιαδοῦς scripsi: ἀνεψιδοῦς codd. (v) 9 δ' F: om. AHP ἂν om. F 10 κοσμουμένων τοῖς νόμοις F: κοσμουμένων νόμοις A (Mang.), κόσμου πενομένων νόμοις HP (κ. γενομένων v. Turn.) ὢν FA: ὧν HP; ἣν coni. Mang. ὁ θεὸς codd.: θεὸς v 12 ἑκάστων H 13 συνεκπλήσας F 14 ὁ codd.: ἡ L (ἢ v) 14. 15 καὶ πολύπαιδα οἶκον F: οἶκον καὶ πολύπαιδα A (Mang.), καὶ πολύπαιδα om. HP (Turn.) 15 ἀντ' αὐτοῦ A 16 προθεσπίζων FA: θεσπίζων HP (v) ἀναπληρώσεις A: ἀναπλήσεις FHP (v); ἀναπληρώσω LXX 17. 18 κυρίως ἅμα καὶ προσφυῶς F 18 φασὶν scripsi: φησίν codd. (v) 19 μεταποιουμένῳ] ἁπτομένω A

1 Exod. 23,26. Deut. 7, 14. 18. 19 οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ: Orac. ap. Phot. (Suid.) s. v. ὑμεῖς, ὦ Μεγαρεῖς, οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι. Schol. Theocr. 14,48. Iamblich. Vit. Pythag. 35 (259).

112 καὶ τάξεως. ὑπερφυῶς δὲ ἔχει καὶ ἡ πλήρωσις οὐ μηνῶν ἢ ἐνιαυτῶν
ἀλλ' ἡμερῶν, ὡς δέον ἑκάστην ἡμέραν τοῦ σπουδαίου μηδὲν ἔρημον καὶ
κενὸν ἐᾶν εἰς πάροδον ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς μέρεσι καὶ διαστή-
μασιν ἑαυτῆς καλοκἀγαθίας πεπληρῶσθαι· κρίνεται γὰρ οὐ ποσότητι
ἀλλὰ ποιότητι ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ καλόν. ὅθεν ἰσότιμον καλῷ βίῳ σοφοῦ
113 καὶ μίαν ἡμέραν ὑπέλαβεν εἶναι κατορθουμένην. τοῦτ' ἐστὶν ὃ καὶ ἐν
ἑτέροις αἰνίττεται φάσκων εὐλογίας ἄξιον ἔσεσθαι καὶ εἰσιόντα καὶ ἐξιόντα
τὸν τοιοῦτον ἄνδρα, διότι πάσαις μὲν ταῖς κινήσεσι πάσαις δὲ ταῖς
σχέσεσιν ὁ σπουδαῖος ἐπαινετός, ἔνδον τε καὶ ἔξω, πολιτικὸς ὁμοῦ καὶ
οἰκονόμος, ὡς τὰ μὲν ἔνδον ἐξορθοῦν οἰκονομικῶς, τὰ δ' ἔξω πολιτικῶς,
114 ᾗ συμφέρον ἐπανορθοῦσθαι. ἐὰν μὲν οὖν εἷς ἀνὴρ τυγχάνῃ τοιοῦτος
ὢν ἐν πόλει, τῆς πόλεως ὑπεράνω φανεῖται, ἐὰν δὲ πόλις, τῆς ἐν κύκλῳ
χώρας, ἐὰν δὲ ἔθνος, ἐπιβήσεται πᾶσιν ἔθνεσιν ὥσπερ κεφαλὴ σώματι
τοῦ περιφαίνεσθαι χάριν, οὐχ ὑπὲρ εὐδοξίας μᾶλλον ἢ τῆς τῶν ὁρώντων
ὠφελείας· αἱ γὰρ συνεχεῖς τῶν καλῶν παραδειγμάτων φαντασίαι παρα-
πλησίας εἰκόνας ἐγχαράττουσι ταῖς μὴ πάνυ σκληραῖς καὶ ἀποκρότοις
115 ψυχαῖς. ὅθεν εἴρηται πρὸς τοὺς ἐθέλοντας μιμεῖσθαι τὰ σπουδαῖα καὶ
θαυμαστὰ κάλλη μὴ ἀπογινώσκειν τὴν ἀμείνω μεταβολὴν μηδὲ τὴν
ὥσπερ ἐκ διασπορᾶς ψυχικῆς ἣν εἰργάσατο κακία πρὸς ἀρετὴν καὶ
116 σοφίαν ἐπάνοδον· ἵλεως γὰρ ὅταν ᾖ ὁ θεός, ἐξευμαρίζεται πάντα. | γίνεται p. 427

1 ὑπερφυῶς — ἡμερῶν (2) om. HP (Turn.) μηνῶν] μονῶν A 2 ὡς δέον FHP: ὡς δὲ A (ὡς δὴ Mang.) 2. 3 ἔρημον καὶ κενὸν ἐᾶν AHP: ἔχειν ἔρημον καὶ κενὸν F 4 ἑαυτῆς FAH^{1}P: αὑτῆς H^2 (v) 4. 5 ποσότητος . . . ποιότητος H (Turn.) 5 καλῷ] ὅλῳ coni. Mang., ὅλῳ ⟨φαύλου⟩ βίῳ ipse conicio
6 ὑπέλαβεν F: ὑπέλαβον AHP (v) κατορθουμένην FHP: κατωρθωμένην A
7 αἰνίττεται φάσκων om. A 9 πολιτικὸς FA: πολιτικός τε HP (v) 10 ὡς A: om. FHP (v) ἐξορθοῦν codd.: ἐξορθῶν Mang. δὲ A 11. 12 τοιοῦτος ὢν om. A 14 μᾶλλον om. A 15. 16 παραπλησίους A 16 σκληραῖς] σκίραις F 17 ὅθεν F: ὅθεν ὥσπερ A, ὥσπερ H^{1}P, ὅπερ H^2 (v) εἴρηται H^2: εὕρηται FAH^{1}P 18 τὰ θαυμαστὰ F ἀπογινώσκειν scripsi: ἀπογινώσκεσθαι codd. μηδὲ F: μήτε AHP (v) τὴν] τῆς F 19 ψυχικῆς FHP: ψυχῆς A (Mang.) κακίαν A 20 ἐξευμαρίζει conicio

5. 6 cf. *Quaest. in Exod. II § 20* Optimum utique non mensibus neque secundum numeros (?annos?) supputare vitam cultorum dei sed diebus, qui sunt plane aequi honoris cum ipso aeterno supputati ac connumerati. *Posidon. ap. Senec. Epist.* 78,25 unus dies hominum eruditorum plus patet quam imperitis longissima aetas. *Cic. Tusc.* V 5 est autem unus dies bene et ex praeceptis tuis (scil. philosophiae) actus peccanti immortalitati anteponendus. 7 Deut. 28,6.

δὲ ἵλεως τοῖς αἰδουμένοις καὶ μεθορμιζομένοις ἐξ ἀκρασίας εἰς ἐγκρά-
τειαν καὶ τὰ μὲν τῆς ὑπαιτίου ζωῆς κακίζουσι καὶ ὅσα ἐναπεμάξαντο
ταῖς ψυχαῖς αἰσχρὰ εἴδωλα μυσαττομένοις, εὐδίαν δὲ παθῶν ἐζηλωκόσι
καὶ γαλήνην καὶ εἰρήνην βίου μετατρέχουσι. καθάπερ οὖν ἀνθρώπους 117
ἐν ἐσχατιαῖς ἀπῳκισμένους ῥᾳδίως ⟨ἂν⟩ ἑνὶ κελεύσματι συναγάγοι ὁ θεὸς
ἀπὸ περάτων εἰς ὅ τι ἂν θελήσῃ χωρίον, οὕτω καὶ τὸν νοῦν ἐξ ἄλης
πολυχρονίου πάντῃ πλανηθέντα καὶ κακωθέντα πρὸς ἡδονῆς καὶ ἐπι-
θυμίας, δεσποινῶν ἐκτετιμημένων, ἐλεῶν ὁ σωτὴρ ἐξ ἀνοδίας εἰς ὁδὸν
εὐπετῶς ἂν ἀγάγοι, ἀμεταστρεπτὶ φεύγειν διεγνωκότα φυγήν, οὐ τὴν
ἐπονείδιστον λεγομένην, ἀλλὰ τὴν σωτήριον, ἣν οὐκ ἄν τις ἁμάρτοι λέγων
καθόδου κρείττονα.

(20.) Τὰ μὲν οὖν ἐκτὸς ἀγαθὰ εἴρηται, νῖκαι κατ' ἐχθρῶν, κράτη 118
πολέμων, εἰρήνης βεβαιώσεις καὶ τῶν κατ' εἰρήνην ἀγαθῶν περιουσίαι,
πλοῦτοι καὶ τιμαὶ καὶ ἀρχαὶ καὶ τὰ παρεπόμενα τοῖς εὖ πράττουσιν
ἐγκώμια, διὰ παντὸς στόματος καὶ φίλων καὶ δυσμενῶν ἐπαινουμένοις,
τῶν μὲν διὰ φόβον, τῶν δὲ δι' εὔνοιαν· λεκτέον δὲ καὶ τὰ τούτων
οἰκειότερα, τὰ περὶ σῶμα. φησὶν οὖν, ὅτι τοῖς ἀρετὴν διαπονοῦσι καὶ 119
τοὺς ἱεροὺς νόμους ἡγεμόνας τῶν κατὰ τὸν βίον λόγων καὶ ἔργων προ-
στησαμένοις ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ περιέσται τὸ εἰς ἅπαν ἄνοσον· εἰ δὲ καὶ
γένοιτό τις ἀσθένεια, τοῦ μὲν κακῶσαι χάριν οὐκ ἂν γένοιτο, τοῦ δ'
ὑπομνῆσαι τὸν θνητὸν ὅτι θνητός ἐστιν, εἰς ὑπεραύχου φρονήματος
κατάλυσιν καὶ βελτίωσιν ἠθῶν· ὑγείᾳ δ' ἕψεται καὶ εὐαισθησία καὶ τὸ
ἐν ἅπασι τοῖς μέρεσιν ὁλόκληρον καὶ παντελές, εἰς τὰς πρὸς ὃ γέγονεν

1 μεθορμιζομένοις F: μεθαρμοζομένοις AHP (v) 4 γαλήνην καὶ εἰρήνην F: εἰρήνην καὶ γαλήνην AHP (v) 5 αἰσχατιαῖς F ἂν add. Turn., om. codd. ὁ θεὸς FA: θεὸς HP (v) 6 ἀπὸ περάτων om. P ἐξ ἄλης Η²: ἐξ ἄλλης FΗΙP, ἐκ ζάλης A 7 καὶ κακωθέντα om. HP (Turn.) 8 ἐκτετιμημένων F: ἐκτετμημένων HP (Turn.), ἐκτεταμένων A (Mang.) ἐλεῶν AΗ²: ἔλεον FΗΙP 8. 9 εὐπετῶς εἰς ὁδὸν transp. A 9 ἂν ἀγάγοι v (Turn.): ἀναγάγοι FHP, ἀναγάγῃ A φεύγειν διεγνωκότα A: διεγνωκότα φυγεῖν F, φεύγειν (φυγεῖν) om. HP 10 ἁμάρτοι FA: ἁμάρτῃ HP (v) 11 καθόδου] καθόλου A 12 εἴρηται v (Turn.): εἴρηνται codd. κράτη FA: κράτος HP (v) 13 πολεμίων A βεβαιώσεις scripsi: βεβαίωσις codd. 14 παρεπόμενα] πρέποντα A 15 ἐπαινούμενα A 17 σῶμα F: τὸ σῶμα AHP (v) ἐπιπονοῦσι A 18. 19 συστησαμένοις F 20 οὐκ ἂν γένοιτο F: οὐκ ἂν γένοιτ' ἂν AHP (v) 21 ἐστιν] εἰ A 23 γέγονεν A: προγέγονεν FP (v), προ^σγέγονεν H, προσγέγονεν L

19 Deut. 7,15.

120 ἕκαστον ἀκωλύτους ὑπηρεσίας. ἐδικαίωσε γὰρ ὁ θεὸς γέρας τῷ σπου-
δαίῳ παρασχεῖν εὖ συνῳκοδομημένην καὶ συνηρμοσμένην ἐκ θεμελίων
ἄχρι στέγους οἰκίαν — οἰκία δὲ ψυχῆς συμφυεστάτη σῶμα — διά τε
πολλὰ τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων καὶ χρησίμων καὶ μάλιστα διὰ τόνδε
121 τὸν καθάρσεσι τελείαις νοῦν καθαρθέντα· ⟨ὃν⟩ καὶ μύστην γεγονότα τῶν
θείων τελετῶν καὶ συμπεριπολοῦντα ταῖς τῶν οὐρανίων χορείαις καὶ
περιόδοις ἐγέραρεν ὁ θεὸς ἠρεμίᾳ, βουληθεὶς ἀμέθεκτον εἶναι, κηραί-
νοντα περὶ μηδὲν πάθος ὧν αἱ τοῦ σώματος γεννῶσιν ἀνάγκαι ἐπιτι-
θέμεναι κατὰ πλεονεξίαν παθῶν δυναστείας· | ἤ γὰρ περιέψυξέ τι ἢ p. 4[illegible]
περιέφλεξε[ν οὐρανὸς] καὶ αὐχμηρὸν ἢ τοὐναντίον ῥοῶδες ἀπειργάσατο·
δι᾽ ὧν ἁπάντων ὁ νοῦς εὐθύνειν ἀδυνατεῖ τὴν τοῦ καθ᾽ αὑτὸν βίου
122 πορείαν. ἐνδιαιτώμενος δὲ ὑγιεινῷ σώματι κατὰ πολλὴν εὐμάρειαν
ἐνδιατρίψει καὶ ἐνσχολάσει τοῖς σοφίας θεωρήμασι, μακαρίας καὶ εὐδαί-
μονος ζωῆς ἐπιλαχών· οὗτός ἐστιν ὁ πολὺν ἄκρατον σπάσας τῆς
εὐεργέτιδος τοῦ θεοῦ δυνάμεως καὶ λόγων ἱερῶν καὶ δογμάτων ἑστια-
123 θείς· οὗτος ᾧ φησιν ὁ προφήτης τὸν θεὸν „ἐμπεριπατεῖν“ οἷα βασιλείῳ,
καὶ γάρ ἐστι τῷ ὄντι βασίλειον καὶ οἶκος θεοῦ σοφοῦ διάνοια· τούτου
καλεῖται θεὸς ἰδίως ὁ τῶν συμπάντων θεός, καὶ λαὸς ἐξαίρετος πάλιν
οὗτος, οὐ τῶν κατὰ μέρος ἀρχόντων, ἀλλὰ τοῦ ἑνὸς καὶ πρὸς ἀλή-
124 θειαν ἄρχοντος, ἁγίου ἅγιος· οὗτός ἐστιν ὁ πρὸ μικροῦ πολλαῖς μὲν
ἡδοναῖς, πολλαῖς δ᾽ ἐπιθυμίαις, μυρίαις δ᾽ ἀνάγκαις κακιῶν καὶ ἐπι-

1. 2 τῷ σπουδαίῳ F: τοῖς σπουδαίοις AHP (v) 2 συνηρμοσμένην καὶ συνοικοδομουμένην οἰκίαν A 3 ἄχρι] μέχρι F οἰκίαν h. l. om. A συμφυέστατον H (Turn.) διά τε FHP: ἅτε A (Mang.) 4 post χρησίμων add. ἐνεργοῦν ὢ A (ἐνεργοῦν recepit Mang.) τόνδε FA: om. HP (v) 5 ὃν add. Mang. 5. 6 τῶν θείων om. A 6 συμπεριπολοῦντα F: μόνον σ. AH¹P, μόναις σ. H² (v) τῶν οὐρανίων A: τῶν om. FHP (v) 7 ἠρεμίᾳ] εὐημερίᾳ coni. Wendl. ἀμέθεκτον] ἀμέθελκτον coni. Mang, ⟨νόσων⟩ vel ⟨νοσημάτων⟩ vel ⟨κακιῶν⟩ ἀμέθεκτον conicio 8 γεννῶσιν ἀνάγκαι Mang.: ἀνάγκαι (om. γεννῶσιν) A, γεννῶσι δυνάμεις FHP (v) 9 δυναστείαν coni. Mang. τι A: τις FHP (Turn.) 10 περιέφλεξεν οὐρανὸς A (Mang.): αὖον FHP (Turn.); οὐρανὸς seclusi 15 τοῦ om. A 16 οὗτος ᾧ] τούτων οὖν A φησιν: hic desinit F, cetera supplevit man. rec. (Iacobus Diassorinus) 18 ἐξαίρετος A: ἐξαίρετος χάριτι HP (ἐξαιρέτῳ χάριτι v)

16—18 Lev. 26,12. 17. 18 D^R fol. 195^v Anton. Mel. II 87 Col. 1209 Φίλωνος: οἶκος θεοῦ σοφοῦ διάνοια· τούτου καλεῖται θεὸς ἰδίως ὁ τῶν συμπάντων, ὥς (ὃ D^R) φησιν ὁ προφήτης, ὡς (ᾧ?) θεὸς (ὁ θεὸς D^R) ἐμπεριπατεῖ οἷα βασιλείῳ (16). D^R fol. 137^r Φίλωνος: ἔστι γὰρ τῷ ὄντι βασίλειον καὶ οἶκος θεοῦ σοφοῦ διάνοια, ὥς φησιν ὁ προφήτης τὸν θεὸν ἐμπεριπατεῖν οἷα βασιλείῳ. τούτου καλεῖται θεὸς ὁ τῶν συμπάντων ἴδιος.

θυμιῶν ὑπεζευγμένος· τούτου τὰ κακὰ τῆς δουλείας συνέτριψεν ὁ θεὸς εἰς ἐλευθερίαν ἐξαιρούμενος· οὗτος ὁ μὴ ἀπαρρησιάστου τυχὼν εὐεργεσίας ἀλλὰ διαβεβοημένης καὶ περιηγγελμένης πάντῃ διὰ τὴν τοῦ προασπίζοντος ἐξουσίαν, ὑφ' ἧς οὐχ ὑπεσύρη πρὸς τὰ οὐραῖα, ἀλλ' ἐπὶ κεφαλὴν ἄνω παρεπέμφθη. ταῦτα δ' ἀλληγορεῖται τροπικῶς ἐξενεχθέντα· 125 καθάπερ γὰρ ἐν ζῴῳ κεφαλὴ μὲν πρῶτον καὶ ἄριστον, οὐρὰ δ' ὕστατον καὶ φαυλότατον, οὐ μέρος συνεκπληροῦν τὸν τῶν μελῶν ἀριθμόν, ἀλλὰ σόβησις τῶν ἐπιποτωμένων, τὸν αὐτὸν τρόπον κεφαλὴν μὲν τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἔσεσθαί φησι τὸν σπουδαῖον εἴτε ἄνδρα εἴτε λαόν, τοὺς δὲ ἄλλους ἅπαντας οἷον μέρη σώματος ψυχούμενα ταῖς ἐν κεφαλῇ καὶ ὑπεράνω δυνάμεσιν.

Αὗται μὲν αἱ ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἀγαθῶν εἰσιν εὐχαὶ καὶ 126 τοὺς νόμους ἔργοις ἐπιτελούντων, ἃς φησι τελεσφορηθήσεσθαι χάριτι τοῦ φιλοδώρου θεοῦ τὰ καλὰ διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμοιότητα σεμνοποιοῦντος καὶ γεραίροντος· τὰς δὲ κατὰ τῶν ἐκνόμων καὶ ἀθέσμων ὁρισθείσας ἀρὰς ἐπισκεπτέον.

Περὶ ἀρῶν.

429 M. (1.) | Πρώτην ἀρὰν ὡς κουφότατον κακὸν ἀναγράφει πενίαν καὶ 127 ἔνδειαν καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων καὶ μετουσίαν παντελοῦς ἀπορίας· τὸν γὰρ σπόρον, φησίν, ἀτελῆ μὲν ὄντα δῃώσουσι, τελειωθέντα δ' ἀμήσουσιν ἐξαίφνης ἐπελθόντες πολέμιοι, διττὴν ἐργασάμενον συμφοράν, λιμὸν μὲν φίλοις, ἐχθροῖς δὲ περιουσίαν· λυπεῖ γὰρ μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον τῶν ἰδίων κακῶν τῶν δυσμενῶν τὰ ἀγαθά. καὶ ἡσυχαζόντων δὲ 128

1 συνεζευγμένος A τῆς δουλείας HP: κἂν τῇ δουλείᾳ A (Mang.) 3 ἀλλὰ διαβεβοημένης om. H (Turn.) 4 ἐξουσίαν codd.: ὑπερουσίαν Turn. ὑφ' om. Turn. 6. 7 ὕστατόν τε καὶ A 7 ⟨μέρος⟩ οὐ μέρος coni. Mang. τῷ τῶν μελῶν ἀριθμῷ H² (Turn.) ἀλλὰ AHP: om. v 8 σόβησις AP: σόβητρον H (v) μὲν A: om. HP (v) 8. 9 ἀνθρωπείου AHP: ἀνθρωπίνου v 9 εἴτ' ἄνδρα A 14 φιλοδώρου A: φιλαρέτου HP (om. Turn.) αὐτὸν codd. 16 ὁρισθείσας A mg P²: om. HP (Turn.) 17 tit. περὶ ἀρῶν H, τοῦ αὐτοῦ περὶ ἀρῶν P, τοῦ αὐτοῦ φίλωνος περὶ ἀρῶν A 19 ἀπορίας HP: ἀπωλείας A 21 ἀμύσουσιν H¹P ἐργασάμενον scripsi: ἐργασάμενοι codd., ἐργασόμενοι v 23 τῶν δυσμενῶν τὰ ἀγαθά A: τὰ δυσμενῶν ἀγαθά HP (v) δὲ A: μὲν HP (v)

1 Lev. 26,13. 4 Deut. 28,13. 18 sqq. Lev. 26,16. Deut. 28,20.

τῶν ἐχθρῶν οὐχ ἡσυχάσουσιν αἱ ἐκ φύσεως ἀργαλεώτεραι ζημίαι· σὺ μὲν γὰρ κατασπείρεις τὴν βαθύγειον τῆς πεδιάδος, ἀκρίδων δὲ νέφος ἐξαίφνης καταπτάμενον ἐκθερίσει καὶ τὰ ὑπολειφθέντα πολλοστὸν εἰς συγκομιδὴν ἔσται μέρος τῶν σπαρέντων· καὶ σὺ μὲν ἀμπελῶνα φυτεύεις δαπάναις ἀφειδέσι ⟨καὶ⟩ κακοπαθείαις ἀτρύτοις, ἃς εἰκὸς γεωπόνους ἀναδέχεσθαι, τελειωθέντα δὲ ἤδη καὶ βλαστάνοντα καὶ βρίθοντα ὑπ'
129 εὐφορίας σκώληκες ἐπιγενόμενοι τρυγήσουσι. τοὺς ἐλαιῶνας ὅταν ἴδῃς εὐθηνοῦντας καὶ καρπῶν ἄφθονον πλῆθος, ἡσθήσῃ, ὥσπερ εἰκός, δι' ἐλπίδα συγκομιδῆς εὐτυχοῦς, ὅταν δὲ ἄρξῃ συγκομίζειν, αἰσθήσῃ τῆς ἀτυχίας μᾶλλον ἢ τῆς ἀσεβείας· τὸ μὲν γὰρ ἔλαιον καὶ ὅσον πῖον ἐκρυήσεται σύμπαν ἀφανῶς, ὁ δ' ἐκτὸς ὄγκος αὐτὸς εἰς ἀπάτην ψυχῆς κενὸς κενῆς ὑπολειφθήσεται. καὶ συνόλως ὅσα σπαρτὰ ἢ δένδρα καρποῖς
130 αὐτοῖς ἐξαναλωθήσεται πρὸς ἐρυσίβης. (2.) ἐφεδρεύουσι δὲ καὶ ἄλλαι συμφοραὶ δίχα τῶν εἰρημένων, ἐνδείας καὶ ἀπορίας δημιουργοί. δι' ὧν γὰρ ἀνθρώποις ἡ φύσις ἐχορήγει τὰ ἀγαθά, στειρωθήσεται, γῆ καὶ οὐρανός, ἡ μὲν ἀμβλίσκουσα καὶ τελειογονεῖν ἀδυνατοῦσα τοὺς καρπούς, ὁ δὲ μεταβεβηκὼς εἰς ἀγονίαν, τῶν ἐτησίων ὡρῶν μὴ χειμῶνος, μὴ θέρους, μὴ ἔαρος, μὴ μετοπώρου πρὸς τὰς οἰκείας τάξεις ἀνιόντων, ἀλλ' εἰς ἄποιον καὶ πεφορημένην σύγκρισιν βιασθέντων ἀποκριθῆναι δεσποτικοῦ
131 κράτους ἀρχῇ. οὐ γὰρ ὄμβρος, οὐχ ὑετός, οὐ λεπτὴ ψεκάς, οὐ βραχεῖα λιβάς, οὐ δρόσος, οὐκ ἄλλο τι τῶν αὔξειν δυναμένων ἐπιγενήσεται, τοὐναντίον δὲ ὅσα λυμαντικὰ μὲν φυομένων, φθοροποιὰ δὲ καρπῶν καταπεπανθέντων καὶ ἵνα μὴ τελειωθῇ παρεσκευασμένα· „θήσω" γάρ φησι „τὸν οὐρανὸν ὑμῖν χαλκοῦν καὶ τὴν γῆν σιδηρᾶν" (Lev. 26, 19.

1 ἡσυχάσουσιν HP (coni. Mang.): ἡσυχάζουσιν A (v) post ἀργαλεώτεραι add. δὲ v, om. codd. 2 γὰρ om. A κατασπερεῖς coni. Mang. τὴν βαθύγειον H: τὸ βαθύγειον P, τὸ βαθύγαιον A 3 ἐκθεριεῖ conicio 4 ἀμπελῶνας A φυτεύεις codd.: φυτεύσεις v 5 καὶ add. Mang. γεωπόνους A: γεωπόνοις HP

β′ α′
6 βρίθοντα καὶ βλαστάνοντα A 8 εὐθηνοῦντας H²: εὐθυνοῦντας H¹P, ἀσθενοῦντας A ἡσθήσῃ A: ἴσθι P, ἴθι H (Turn.) 9 δὲ A: om. HP (v) 10 ἀσεβείας codd. εὐσεβείας v; ἀσεβείας corruptum, ἀφθονίας vel εὐθηνίας conicio, εὐπαθείας coni. Mang. 11 αὐτὸς] αὖος coni. Mang., αὐτὸ ⟨μόνον⟩ conicio 13 ἐφεδρεύουσι codd.: ἐφεδρεύσουσι v 15 ἀνθρώποις ἡ φύσις A: ἡ φύσις ἀνθρώποις HP (v) 18 μὴ ἔαρος om. A ἀνιόντων A: ἰόντων HP (Turn.) 19 σύγκρισιν] σύγχυσιν conicio βιασθέντων ἀποκριθῆναι A: ἀποκριθῆναι βιασθέντων HP (v) 23 παρεσκευασμένα A: παρεσκευασμένων HP 24 ἡμῖν H (Turn.)

2 Deut. 28,38. 4 Deut. 28,39. 10 Deut. 28,40. 12. 13 Deut. 28,42

430 M. cf. Deut. 28,23), αἰνιττόμενος τὸ μηδέτερον αὐτῶν | τὰ οἰκεῖα καὶ πρὸς
ἃ γέγονεν ἐπιτελέσειν ἔργα· ποῦ γὰρ ἢ σίδηρος ἐσταχυηφόρησεν ἢ ὑετὸν 132
ἤνεγκε χαλκός, ὧν χρεῖα τὰ ζῷα καὶ μάλιστα τὸ ἐπίκηρον καὶ πολλῶν
ἐπιδεές, ἄνθρωπος; μηνύει δ' οὐ μόνον ἀφορίαν καὶ τῶν ἐτησίων ὡρῶν
φθοράν, ἀλλὰ καὶ πολέμων γενέσεις καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀφορήτων καὶ
ἀμυθήτων κακῶν· χαλκὸς γὰρ καὶ σίδηρος πολεμιστηρίων ὅπλων ὗλαι.
καὶ γῆ μέντοι κονιορτὸν οἴσει καὶ χοῦς ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ καταχθήσεται 133
βαρύτατον ἐπιφέρων καρπὸν εἰς τὴν διὰ πνίγους ἀπώλειαν, ἵνα μηδὲν
παραλειφθῇ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ. πολυάνθρωποι μὲν ἐρημωθήσονται συγγένειαι, κεναὶ δὲ αἱ πόλεις ἐξαπιναίως οἰκητόρων ἔσονται, μνημεῖα
παλαιᾶς μὲν εὐτυχίας προσκαίρου δὲ βαρυδαιμονίας ὑπολειφθεῖσαι πρὸς
νουθεσίαν τῶν δυναμένων σωφρονίζεσθαι. (3.) τοσαύτη δὲ ἐφέξει 134
σπάνις τῶν ἀναγκαίων, ὥστε ἀλλοτριωθέντες τούτων τρέψονται ἐπ'
ἀλληλοφαγίας, οὐ μόνον ὀθνείων καὶ μηδὲν προσηκόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν
οἰκειοτάτων καὶ φιλτάτων· ἅψεται γὰρ καὶ πατὴρ υἱοῦ σαρκῶν καὶ
μήτηρ σπλάγχνων θυγατρὸς καὶ ἀδελφῶν ἀδελφοὶ καὶ γονέων παῖδες·
ἀεὶ δὲ οἱ ἀσθενέστεροι τῶν δυνατωτέρων κακαὶ καὶ ἐπάρατοι τροφαί·
τὰ Θυέστεια παιδιὰ [καὶ] συγκρινόμενα ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν συμφορῶν,
ἃς μεγαλουργήσουσιν οἱ καιροί. μετὰ γὰρ τῶν ἄλλων, ὥσπερ τοῖς ἐν 135
εὐτυχίαις ποθεινὸς ὁ βίος εἰς ἀπόλαυσιν ἀγαθῶν, οὕτως καὶ τοῖς βαρυδαίμοσιν ἐκείνοις ἔρως πολὺς ἐνιδρυθήσεται τοῦ ζῆν πρὸς ἀμέτρων καὶ ἀπαύστων κακῶν μετουσίαν, ἁπάντων ἀνιάτων. ἧττον γὰρ ⟨χαλεπὸν⟩ ἀπαλγήσαντας ἐπιτεμεῖν θανάτῳ τὰς ἀνίας, ὃ τοῖς μὴ λίαν φρενοβλαβέσιν ἔθος δρᾶν· οἱ δ' ἐκ παραπληξίας ἐθέλοιεν ἂν καὶ μακροβιώτατοι γενέσθαι,
τῆς ἀνωτάτω βαρυδαιμονίας ἀπλήστως καὶ ἀκορέστως ἔχοντες. τοιαῦτα 136

2 ἐσταχυηφόρησεν scripsi: ἐσταχυφόρησεν codd. 2. 3 ὑετὸν ἤνεγκε χαλκός A: χαλκοῦς (sic) ὑετὸν ἤνεγκε HP (χαλκὸς ὑετὸν ἤνεγκε v) 3 ὧν om. H (Turn.) 4 ὡρῶν] καρπῶν coni. Mang. 5 γενέσεις] κινήσεις coni. Mang. 7 μέντοι] μὲν A ἐξ οὐρανοῦ ἄνωθεν transp. A 8 καρπὸν] κακὸν conicio διαπνίγουσαν ἀπώλειαν A 8. 9 ἵνα — ὀλέθρῳ] ἵνα μηδενὸς παραλειφθέντος A 12 δ' A 13 ἀλλοτριωθέντες] ἐλαττωθέντες conicio 14 ἀλληλοφαγίαις H^{1}P ὀθνείων Mang.: ἐθνῶν codd. 16 γονέως H^{1}P 17 ἀεὶ δὲ] ἔσονται coni. Mang. 18 τὰ θυέστεια A, τὰ θυέστια HP: τὰ Θυέστου v παιδιὰ scripsi (*ludus* vertit Mang.): παιδία codd. (v) καὶ seclusit Mang. 19 τοῖς A: om. HP (v) 20 ὁ βίος ποθεινὸς transp. A 21 καὶ] ἢ A 22 ἧττον γὰρ χαλεπὸν scripsi: ἧττον γὰρ codd.; αἱρετώτερον γὰρ coni. Mang. 23 ἀνίας] ἠνίας H (Turn.) 24 καὶ om. A

7 Deut. 28,24. 9 Lev. 26,31. 15 Lev. 26,29. Deut. 28,53.

τὸ κουφότατον εἶναι δοκοῦν τῶν κακῶν, ἀπορία, προσεργάζεσθαι πέφυκεν, ὅταν θεήλατος ἐπάγηται δίκη· καὶ γὰρ εἰ χαλεπὰ ῥῖγος, δίψος, ἔνδεια τροφῆς, ἀλλ᾽ εὐκταιότατα γένοιτ᾽ ἂν ἐπὶ καιρῶν, εἰ μόνον ἀνυπέρθετον φθορὰν ἐργάσοιτο· χρονίζοντα δὲ καὶ τήκοντα ψυχήν τε καὶ σῶμα τῶν τετραγῳδημένων, ἃ δι᾽ ὑπερβολὰς μεμυθεῦσθαι δοκεῖ, βαρύτερα πέφυκε καινουργεῖν.

137 (4.) Δουλεία τοῖς ἐλευθέροις ἀφορητότατόν ἐστιν, ὑπὲρ ἧς σπου-
δάζουσιν ἀποθνήσκειν οἱ σώφρονες | ἀγωνιζόμενοι φιλοκινδύνως πρὸς p. 431
τοὺς ἐπανατεινομένους δεσποτείαν· ἀφόρητον δὲ καὶ ἐχθρὸς ἄμαχος· εἰ
δ᾽ ὁ αὐτὸς ἀμφότερα γένοιτο, δεσπότης ὁμοῦ καὶ πολέμιος, τίς ἂν ὑπο-
σταίη ⟨τὸν⟩ τὸ μὲν δύνασθαι ἀδικεῖν ἐκ δεσποτικῆς ἐξουσίας, τὸ δὲ μηδὲν
138 συγγινώσκειν ἐξ ἀσυμβάτου δυσμενείας περιπεποιημένον; ἐχθροῖς οὖν
φησι δεσπόταις εἰς τὸ ἀνηλεὲς χρήσεσθαι τοὺς ἀλογοῦντας νόμων ἱερῶν,
οὐ μόνον ἐξ ἐπιθέσεως τῆς ἐκείνων ὑπαχθέντας, ἀλλὰ καὶ γνώμαις
ἑκουσίοις ἐκδόντας αὑτοὺς ἕνεκα τῶν ἀβουλήτων, ἃ λιμὸς καὶ σπάνις
τῶν ἀναγκαίων ἀπεργάζεται· τὰ γὰρ ἐλάττω κακὰ φυγῇ μειζόνων αἱρετὰ
139 νομίζουσί τινες, εἰ δή τι βραχὺ τῶν εἰρημένων ἐστί. δουλεύοντες ⟨γὰρ⟩
πικρῶν μὲν ἐπιταγμάτων ὑπηρεσίας ἀναδέξονται τοῖς σώμασι, πικροτέρων
δὲ θεαμάτων ἀνίαις κατατεινόμενοι τὰς ψυχὰς ἀπαγορεύσουσιν· ὄψονται
γὰρ ὧν συνῳκοδόμησαν ἢ κατεφύτευσαν ἢ περιεποιήσαντο κληρονόμους
γεγονότας ἐχθρούς, ἀλλοτρίων ἀπολαύοντας ἀγαθῶν καὶ ἑτοίμων· ὄψονται
καὶ τὰ πίονα τῶν ἰδίων θρεμμάτων εὐωχουμένους, ἱερεύοντας καὶ
παραρτύοντας εἰς ἀπόλαυσιν ἡδίστην, οἱ στερόμενοι τοὺς ἀφελομένους·
ὄψονται καὶ γυναῖκας, ἃς ἠγάγοντο κουριδίας ἐπὶ γνησίων παίδων σπορᾷ,

1 δοκούντων κακῶν H   κακῶν] ἀρῶν A   2 ῥῖγος suspectum; πνῖγος conicio   3 γένοιντ᾽ A   μόνην A   4 ἐργάσοιτο om. A; ἐργάσαιτο conicio   5 βαρύτερα Mang.: βαρύτατα codd. (βαρύτατον v)   7 ἀφορητότατος H   7. 8 σπουδάζουσιν ἀποθνήσκειν AHP: σπουδάζουσιν om. L (ἀποθνήσκουσιν Turn., ἀποθνήσκειν σπουδάζουσιν Mang.)   9 δεσποτείαν HP: δεσπότας A   ἀφόρητος A   11 τὸν addidi   μηδὲν A: μηδενὶ HP (v)   12 περιπεποιημένον Mang.: περιπεποιημένος codd.   13 ἀνηλεὲς AHP: ἀνηλεὲς in ἀνηλεῶς corr. L (ἀνηλεῶς v): καὶ τοῖς ἀνηλεέσι coni. Mang.   χρήσεσθαι v: χρήσασθαι codd.   14 ἐπιθεσίας (sic) A   γνώμαις scripsi: νόμοις codd.; σπονδαῖς coni. Mang.   15 αὐτοὺς H¹P   ἕνεκα codd. (Mang.): ἕνεκεν v   ἃ λιμὸς A: ἃ καὶ λιμὸς HP (v)   17 γὰρ add. Mang.   22 ἱερεύοντας Mang.: ἱεροῦντας codd.   23 οἱ στερόμενοι AP (Mang.): ὑστερούμενοι H (v)   τοὺς ἀφελομένους Mang.: τοῖς ἀφελομένοις codd. (τῆς ἀφελομένης v)   24 ἃς] οὓς P   κουριδίας H: κουριδίοις AP; scribendum fortasse κουριδίους   σπορᾷ A: σπορὰν HP (Turn.)

13 Deut. 28,48.   20 Deut. 28,30.   22 Deut. 28,31. 51.   24 Deut. 28,30.

σώφρονας ⟨καὶ⟩ οἰκουροὺς καὶ φιλάνδρους ἑταιρῶν τρόπον ὑβριζομένας.
καὶ πρὸς μὲν ἄμυναν ὁρμήσουσιν, ἔξω δὲ τοῦ σφαδάζειν οὐδὲν ἐργάσα- 140
σθαι δυνήσονται πᾶσαν ἰσχὺν ἐκτετμημένοι καὶ ἐκνενευρισμένοι· προ-
κείσονται γὰρ σκοποὶ τοῖς ἐθέλουσιν ἄγειν, φέρειν, ἁρπάζειν, ὑβρίζειν,
τιτρώσκειν, εἰς βλάβας, εἰς αἰκίας, εἰς πανωλεθρίαν, ὡς μηδὲν ἀφεθῆναι
τῶν βλημάτων κωφόν, ἀλλ' εὔσκοπα καὶ εὔστοχα πάντα.

Ἐπάρατοι μὲν ἐν πόλεσι καὶ κώμαις, ἐπάρατοι δ' ἐν οἰκίαις καὶ ἐπαύ- 141
λεσιν ἔσονται· ἐπάρατος μὲν ἡ πεδιὰς καὶ ὅσα κατεβλήθη σπέρματα, ἐπά-
ρατος δὲ ἡ βαθύγειος τῆς ὀρεινῆς καὶ ὅσα γένη δένδρων ἡμέρων· ἐπάρατοι
τῶν θρεμμάτων αἱ ἀγέλαι, στειρωθήσονται γὰρ πρὸς ἀγονίαν· ἐπάρατοι
πάντες οἱ καρποί, τῷ γὰρ καιριωτάτῳ τῆς ἀκμῆς ἀνεμόφθοροι γενή-
σονται. τὰ πλήρη ταμεῖα τροφῶν καὶ χρημάτων κενωθήσεται· πόρος 142
οὐδεὶς εὐοδήσει, τέχναι πᾶσαι, πραγματεῖαι πολύτροποι, βίων ἰδέαι
μυρίων τοῖς χρωμένοις οὐδὲν ὄφελος· ἀτελεῖς γὰρ αἱ τῶν σπουδαζομένων
132 M. | ἐλπίδες ἔσονται καὶ συνόλως ὅτου ἐφάψονται διὰ πονηρῶν ἐπιτηδευ-
μάτων ἢ ἔργων, ὧν κεφαλὴ καὶ τέλος ἀπόλειψις θεραπείας θεοῦ· τὰ
γὰρ ἀσεβείας καὶ παρανομίας ἐπίχειρα ταῦτα.

(5.) Καὶ πρὸς τούτοις αἱ σωματικαὶ νόσοι μέλος ἕκαστον καὶ μέρος 143
ἰδίᾳ κατεργαζόμεναι καὶ διεσθίουσαι καὶ πάλιν ὅλα δι' ὅλων καταξαί-
νουσαι, πυρετοῖς, ῥίγεσι, φθινάσι τηκεδόσι, ψώραις ἀγρίαις, ἰκτέροις,
σφακελίζουσιν ὀφθαλμοῖς, ἕλκεσιν ὑποπύοις ⟨καὶ⟩ ἑρπηνώδεσι κατὰ πάσης
χεομένοις τῆς δορᾶς, κακώσεσι τῶν ἐντοσθίων, ἀνατροπαῖς στομάχου,
τῶν ἐν πνεύμονι πόρων ἀποφράξεσιν ὑπὲρ τοῦ μὴ εὐοδεῖν τὴν ἀναπνοήν
— πάρεσις γλώσσης, κώφωσις ὤτων, πήρωσις ὀφθαλμῶν, τῶν ἄλλων

---

1 καὶ addidi ἑταιρῶν A, ἑταίρων HP: ἑτέρων L (Turn.) ὑβριζομένας A: ἀφαιρομένας H¹P, ἀφαιρουμένας H² (Turn.) 2 καὶ] κἂν A μὲν om. A ὁρμήσωσιν A 2. 3 ἐργάσεσθαι H², ἐργάσασθαι om. A (fort. recte) 6 κλημάτων A εὔστοχα καὶ εὔσκοπα A 7 pr. καὶ om. HP 10 ἀγονίας A 11 ἀνεμοφθόροι H (v) 11. 12 γενήσονται] γεγόνασι A 12 κενωθήσεται scripsi: κενωθήσονται codd. πόρος] σπόρος P 13 εὐοδήσει scripsi: εὐοδώσει codd. 14 μυρίαι coni. Mang. ὤφελος L (Turn.) 15 ὅτου] ὅτων conicio 16 ἀπόλειψις A: ἀπόδειξις HP (Turn.) 19 ἐσθίουσαι A 20 φθινάσι HP: φθινώδεσι A 21 ὑποπύοις A: ὑποποιοῖς H¹P, ὑποποίοις H² καὶ add. Mang. πᾶσι (sic) P 23 εὐωδεῖν P 24 κώφωσις ὤτων A: κωφὸν οὖς HP (Turn.)

---

2 Deut. 28,32. 7 Deut. 28,16. 8sqq. Deut. 28,18. 12 Deut. 28,17. 18sqq. Lev. 26,16. Deut. 28,22. 27.

ἀμυδρότης αἰσθήσεων καὶ σύγχυσις, καίτοι δεινὰ ὄντα, συγκρινόμενα
144 βαρυτέροις οὐ φαίνεται δεινά —, τοῦ μὲν ἐν φλεψὶν αἵματος ἀποβαλόντος ὅσον ἦν ἐν αὐτῷ ζωτικόν, τοῦ δ' ἐν ἀρτηρίαις πνεύματος τὴν ἔξωθεν ἀπὸ τοῦ συμφυοῦς ἀέρος μηκέθ' ὁμοίως ἐπιδεχομένου σωτήριον κρᾶσιν,
145 τῶν δὲ νεύρων ἀνεθέντων καὶ χαλασθέντων· οἷς ἐπακολουθεῖ τῆς ἁρμονίας καὶ συμφωνίας τῶν μελῶν πάρεσις πρότερον πονηθέντων ἁλμυροῦ καὶ πάνυ πικροῦ φορᾷ ῥεύματος εἴσω παραδυομένου καί, ὁπότε στενοῖς ἐγκατακλεισθείη πόροις εὐμαρεῖς διεξόδους οὐκ ἔχουσι, θλιβομένου τε καὶ θλίβοντος εἰς πικρῶν καὶ δυσυπομονήτων γένεσιν ἀλγηδόνων, ἐξ ὧν φύεται τὰ ποδαγρικὰ καὶ ἀρθριτικὰ πάθη καὶ νοσήματα, πρὸς ἃ σωτήριον οὐδὲν ἐπενοήθη φάρμακον, ἀλλ' ἔστιν ἀνθρωπίναις ἐπινοίαις ἀνίατα.
146 ταῦτα ὁρῶντες ἔνιοι καταπλαγήσονται, πῶς οἱ πρὸ μικροῦ πίονες εὔσαρκοί τε καὶ εὐεξίᾳ μάλιστα θάλλοντες οὕτως αἰφνίδιον ἐκτακέντες ῥικνοὶ γεγόνασιν ἶνες αὐτὸ μόνον καὶ λεπτὴ δορά, καὶ πῶς γυναῖκες ἁβροδίαιτοι καὶ πανάπαλοι διὰ τὴν ἐκ πρώτης ἡλικίας συναυξηθεῖσαν τρυφὴν ὑπὸ
147 κακώσεως δεινῆς ἅμα ταῖς ψυχαῖς καὶ τὰ σώματα ἐξηγριώνται. τότε δὴ τότε διώξονται μὲν ἐχθροὶ καὶ μάχαιρα ἐκδικήσει δίκην, οἱ δ' εἰς τὰς πόλεις καταφεύγοντες, ὅταν ἐν ἀσφαλεῖ γεγενῆσθαι νομίζωσιν, ἐλπίδος ἀπάτῃ φενακισθέντες ἡβηδὸν ἀπολοῦνται προκαταδύντες ἐνέδραις ἐχθρῶν.
148 (6.) Κἂν ⟨εἰ⟩ ἐπὶ τούτοις μὴ σωφρονίζοιντο πλαγιάζοντες καὶ τὰς ἐπ' ἀλήθειαν ἀγούσας εὐθυτενεῖς ὁδοὺς ἐκτρεπόμενοι, δειλία καὶ φόβος ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐνιδρυθήσεται, καὶ φεύξονται μὲν οὐδενὸς διώκοντος, φήμαις δὲ οἷα φιλεῖ ψευδέσι πεσοῦνται προτροπάδην, φύλλου τε κτύπος | κουφότατος δι' ἀέρος φερόμενος τοσαύτην ἀγωνίαν καὶ πτοίαν ἐργάσεται, p. 4[illegible]

1. 2 συγκρινόμενα — δεινά om. HP^1 (Turn.) 3 ἐν ante αὐτῷ om. A τοῦ δ' codd.: τοῦ δ' ἑτέρου v (Turn.) 4 ἀποδεχομένου A 7 εἴσω παραδυομένου A: εἰσπαραδυομένου HP (v); παρεισδυομένου conieceram 9 καὶ om. Turn. ἀλγηδόνων γένεσιν transp. A 10 τὰ om. P ἀρθρητικὰ L (Turn.) 14 αὐτὸ H^2: αὐτοὶ AH^{1}P 15 πανάπαλοι HP: παράπολοι A συνασκηθεῖσαν coni. Mang. τροφὴν P 17 καὶ μάχαιρα A (καὶ ss. P^2): μάχαιρα HP (μάχαιρα δ' Turn., μάχαιρα δὲ Mang.) 18 ἐν ἀσφαλείᾳ A 19 προκαταδύντες scripsi: προκαταδύντων codd. 21 εἰ addidi πλησιάζοντες A 22 ἐπ' ἀλήθειαν H: ἐπ' ἀληθείᾳ AP ἀγούσας H^2: ἀναγούσας H^{1}P, ἀλγούσας A 23 ἐνιδρυθήσεται codd.: ἐνιδρυθήσονται Mang. 24 φύλλου codd. (Mang.): φύλλων Turn. τε A, ss. P: om. H (Turn.) 25 πτοίαν] ποίαν A

15 πανάπαλοι Hom. Od. ν 223. 17 Lev. 26,25. 21 sqq. Lev. 26,23. 36.

ὅσην ὁ τραχύτατος πόλεμος ἐκ δυνατωτέρων ἐχθρῶν, ὡς καὶ τέκνα γονέων καὶ γονεῖς τέκνων καὶ ἀδελφοὺς ἀδελφῶν ὑπεριδεῖν, ἐκ μὲν τῆς ἀλλήλων ἐπιβοηθείας ἅλωσιν προσδοκήσαντας, σωτηρίαν δ' ἐκ τοῦ ἑαυτοὺς ἀποδιδράσκειν ἕκαστον. πονηρῶν δὲ ἀνθρώπων ἀτελεῖς ἐλπίδες· 149
μᾶλλον γὰρ ἢ οὐχ ἧττον οἱ διαπεφευγέναι δόξαντες τῶν προκαταληφθέντων ἁλώσονται. κἂν διαλάθωσι μέντοι τινές, ἐφεδρείαν δ' ἕξουσι τῶν φύσει πολεμίων· οὗτοι δέ εἰσιν ἀγριώτατοι θῆρες ἐξ ἑαυτῶν εὐοπλοῦντες, οὓς ὁ θεὸς ἅμα τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ παντὸς ἐδημιούργει πρὸς ἀνθρώπων τῶν μὲν δυναμένων νουθετεῖσθαι φόβον τῶν δὲ ἀνιάτως
ἐχόντων ἀπαραίτητον δίκην. ἀπιστήσουσι μὲν οἱ θεασάμενοι τὰς αὐτοῖς 150
θεμελίοις ἀναιρεθείσας πόλεις, εἰ πώποτε ᾠκίσθησαν· ἐν εἴδει δὲ παροιμίας θήσονται τὰς ἐκ λαμπρῶν εὐτυχημάτων ἐξαπιναίους κακοπραγίας, ὅσαι
καὶ ἀνεγράφησαν καί εἰσιν ἄγραφοι. παρελεύσονται καὶ μέχρι σπλάγχνων 151
αἱ τηκεδόνες ἀθυμίας τε καὶ ἀδημονίας ἐμποιοῦσαι σὺν ἐκθλίψει. ζωὴν ἀνίδρυτον καὶ κρεμαμένην ὥσπερ ἐξ ἀγχόνης ἐργάσονται φόβου διαδοχαὶ μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ τὴν ψυχὴν ἄνω καὶ κάτω κλονοῦσαι, ὡς πρωίας μὲν ἑσπέραν ἑσπέρας δὲ ὄρθρον εὔχεσθαι διὰ τὰς καὶ ἐγρηγορότων κακώσεις ἐμφανεῖς καὶ κοιμωμένων ἐξ ὀνειράτων ἀποτροπαίους
φαντασίας. ὁ μὲν ἔπηλυς ἄνω ταῖς εὐτυχίαις μετέωρος ἀρθεὶς περί- 152
βλεπτος ἔσται, θαυμαζόμενος καὶ μακαριζόμενος ἐπὶ δυσὶ τοῖς καλλίστοις, τῷ τε αὐτομολῆσαι πρὸς θεὸν καὶ τῷ γέρας λαβεῖν οἰκειότατον τὴν ἐν οὐρανῷ τάξιν βεβαίαν, ἣν οὐ θέμις εἰπεῖν, ὁ δ' εὐπατρίδης παρακόψας τὸ νόμισμα τῆς εὐγενείας ὑποσυρήσεται κατωτάτω πρὸς αὐτὸν τάρταρον

---

1 τραχύτατος A: βραχύτατος H^1P, βαρύτατος H^2 (v) 3 βοηθείας A προσδοκήσαντας AP: προσδοκήσαντες H (v) 4 ἑαυτοὺς HP: ὡς αὐτοὺς A (Mang.) ἕκαστον A (Mang.): ἕκαστοι HP δὲ A: δ' HP 5 δόξαντες] δόξαις H 6 μέντοι AP: μὲν H (om. Turn.) ἐφεδρείαν A: ἐφεδρίαν HP δ' codd.: om. v 7 ἀγριώτατοι scripsi: ἀγριώτεροι codd. 9 μὲν codd.: μὴ Turn. δ' A 10 μὲν HP: δὲ A (Mang.); μὴ Turn, δὴ coni. Mang. 11 εἰ πώποτε H: ἢ πώποτε P, ἢ εἰ πώποτε A (εἴ ποτε v) 11. 12 παροιμίας θήσονται A: παροιμιασθήσονται HP, παροιμιωθήσονται L (Turn.) 13 εἰσιν] ὅσαι coni. Mang. 14 αἱ τηκεδόνες A: ἆσθμα καὶ τηκεδόνες HP (Turn.); καὶ ἆσθμα post παρελεύσονται (13) add. Mang. (sed cf. eius adnot.) 15 ἀίδρυτον codd. post ἐργάσονται interpung. v 16 νύκτωρ A (Mang.): νύκτα HP κλονοῦσαι Mang.: κλίνουσιν HP, κατακλινοῦσιν A (κλινοῦσιν v) ὡς A: ἕως HP 17 καὶ om. A 18 ἀποτροπαῖον A 20 καὶ μακαριζόμενος om. A 21 τῷ ... τῷ A: τό ... τὸ HP 23 τῆς om. A

---

2 Lev. 26,37. 7 Lev. 26,22. 10 Lev. 26, 31. 32. 11 sqq. Deut. 28,37. 61. 14 sqq. Deut. 28,66. 67. 19 sqq. Deut. 28,43.

καὶ βαθὺ σκότος ἐνεχθείς, ἵνα ταῦτα ὁρῶντες τὰ παραδείγματα πάντες ἄνθρωποι σωφρονίζωνται, μανθάνοντες ὅτι τὴν ἐκ δυσγενείας ἀρετὴν φυομένην θεὸς ἀσπάζεται, τὰς μὲν ῥίζας ἐῶν χαίρειν, τὸ δὲ στελεχωθὲν ἔρνος, ὅτι μετέβαλεν ἡμερωθὲν πρὸς εὐκαρπίαν, ἀποδεχόμενος.

153 (7.) Οὕτως καθάπερ ὑπὸ πυρὸς δαπανηθεισῶν τῶν πόλεων καὶ τῆς χώρας ἐρημωθείσης, ἄρξεταί ποτε διαπνεῖν καὶ ἀνακύπτειν ἡ πολλὰ γυμνασθεῖσα καὶ τραχηλισθεῖσα γῆ πρὸς οἰκητόρων ἀφορήτου βίας, οἳ τὰς παρθένους | ἑβδομάδας ὑπερορίους καὶ τῆς χώρας καὶ τῆς αὑτῶν p. 434 M. διανοίας ἀπήλασαν. μόνας γὰρ ἢ τό γε ἀσφαλέστερον εἰπεῖν πρώτας ἀνέδειξεν ἑορτὰς ἡ φύσις τὰς ἑβδομάδας ἡμερῶν τε καὶ ἐνιαυτῶν, πρὸς
154 ἀνάπαυλαν ἀνθρώποις μὲν τὰς ἡμερῶν, τῇ δὲ χώρᾳ τὰς ἐνιαυτῶν. οἱ δ' ὅλον τοῦτον παρακαλυψάμενοι τὸν νόμον, τοὺς ἅλας, τὰς σπονδάς, τὸν ἐλέου βωμόν, τὴν κοινὴν ἑστίαν, ἐξ ὧν φιλία καὶ ὁμόνοια ἡρμόζετο — πάντα γὰρ δι' ἑβδομάδος καὶ ἑβδομάς —, ἐβάρυναν μὲν ἀνθρώπους ἀσθενεστέρους οἱ δυνατώτεροι συνεχέσι καὶ ἀδιαστάτοις ἐπιτάγμασιν, ἐβάρυναν δὲ καὶ τὰς ἀρούρας ἀεὶ κέρδη μεταδιώκοντες ἐκ πλεονεξιῶν ἄδικα, ταῖς ἐπιθυμίαις ἐφιστάντες ἀχαλίνους καὶ ἀδίκους ὁρμὰς εἰς τὸ
155 ἀκόρεστον. ἀντὶ γὰρ τοῦ παρασχεῖν μὲν ἀνθρώποις, κατὰ τὸν ἀψευδέστατον λόγον ἀδελφοῖς, ὧν μία μήτηρ ἡ κοινὴ φύσις, τὰς προστεταγμένας δι' ἓξ ἡμερῶν ἐκεχειρίας, παρέχειν δὲ καὶ τῇ χώρᾳ τὰς δι' ἓξ ἐνιαυτῶν ἀνέσεις μήτε σποραῖς μήτε φυτείαις βαρύνοντας, ἵνα μὴ
156 καμάτοις ἐπαλλήλοις ἀπαγορεύσῃ, ἀμελήσαντες τουτωνὶ τῶν χρηστῶν παραινέσεων εἰς ἡμερότητα προκαλουμένων τὰ μὲν σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ὧν ἐδύναντο πάντων ἀνάγκαις ἀτρύτοις ἐπίεσαν, τῆς βαθυγείου δὲ τὴν ἰσχὺν ὑπετέμοντο φοραῖς ταῖς ὑπὲρ δύναμιν ἀπλήστως προσοδευόμενοι

2 δυσγενείας Mang.: δυσμενείας codd. 3 φυομένην v (Turn.): φθιομένην H^{1}P, φθινομένην H^2, οὐ φθειρομένην A (prob. Mang.) στελεχωθὲν A: στελεχόθεν HP (Turn.) 4 ἡμερωθὲν om. A πρὸς] εἰς A 6 διαναπνεῖν P 7 γυμνωθεῖσα A 8 ἑβδομάδας AH^2: ἑβδόμας H^{1}P αὐτῶν codd. 9 ἀπήλαυσαν P 10 ἀπέδειξεν A 11 pr. τὰς] τῶν H 12 περικαλυψάμενοι A τὰς ἁλιστὰς σπονδάς H 13 ἐλέου A: ἐλαίου HP (Turn.) βωμόν AP: ζωμόν H (Turn.) 14 δι' ἑβδομάδων coni. Mang. 16 κέρδος P 17 ἐφιστάντες scripsi: ἐπιστάντες codd.; ἐπιστήσαντες v ἐς HP (Turn.) 19. 20 προτεταγμένας A 20 ἐκκεχειρίας H παρέχειν H: παρέχει AP: παρασχεῖν coni. Mang. 23 μὲν A: μὲν γὰρ H^{1}P, γὰρ expunxit H^2 24 ἠδύναντο codd. (v) τῆς βαθυγαίου (sic) δὲ A: τῆς δὲ βαθυγείου HP (v) 25 προοδευόμενοι A

5 sqq. Lev. 26,33—35.

καὶ δασμοῖς οὐκ ἐτησίοις μόνον ἀλλὰ καὶ ἐφημέροις ὅλην δι' ὅλων
ἐκτραχηλίζοντες. ὑπὲρ ὧν οἱ μὲν τὰς λεχθείσας ἀρὰς καὶ δίκας ἀνα- 157
πλήσουσιν, ἡ δ' ἐκνευρισθεῖσα χώρα καὶ μυρίας ὑπομείνασα κακώσεις,
ἀποφορτισαμένη τὸ τῶν ἀσεβῶν οἰκητόρων ἄχθος, ἐπελαφρισθήσεται·
καὶ ὅταν ἐν κύκλῳ περιβλεψαμένη μηδένα θεάσηται τῶν καθελόντων
αὐτῆς τὸ μεγαλαύχημα καὶ ἀξίωμα, ἀλλὰ κενὰς μὲν αὐτῆς τὰς ἀγορὰς
θορύβων καὶ πολέμων καὶ ἀδικημάτων, πλήρεις δὲ ἡσυχίας καὶ εἰρήνης
καὶ δικαιοσύνης, ἀνηβήσει καὶ ἐπακμάσει καὶ τοὺς τῶν ἱερῶν ἑβδομάδων
καιροὺς ἑορτώδεις ἠρεμήσει καὶ ἀναπαύσεται συλλεγομένη καθάπερ
ἀθλητὴς προηγωνισμένος δύναμιν. εἶθ' οἷα μήτηρ φιλόστοργος οἰκτιεῖται 158
μὲν υἱοὺς καὶ θυγατέρας οὓς ἀπέβαλεν, οἳ καὶ ἀποθανόντες καὶ ζῶντες
ἔτι μᾶλλον ὀδύναι τοῖς τοκεῦσιν ἐγένοντο· πάλιν δὲ νεάσασα εὐφορήσει
καὶ τέξεται γενεὰν ἀνεπίληπτον, ἐπανόρθωμα τῆς προτέρας· ἡ γὰρ
p. 435 M. ἔρημος, ᾗ φησιν ὁ προφήτης, εὔτεκνός | τε καὶ πολύπαις, ὅπερ λόγιον
καὶ ἐπὶ ψυχῆς ἀλληγορεῖται. πολλὴ μὲν γὰρ ὅταν ᾖ, παθῶν καὶ 159
κακιῶν ἀνάπλεως, οἷα περικεχυμένων αὐτῇ τέκνων, ἡδονῶν, ἐπιθυμιῶν,
ἀφροσύνης, ἀκολασίας, ἀδικίας, ἀσθενεῖ καὶ νοσεῖ καὶ ἐπικήρως ἔχουσα
θανατᾷ, στειρωθεῖσα δὲ καὶ ἀγονήσασα τούτων ἢ καὶ ἀποβαλοῦσα ἀθρόα
γίνεται μὲν ἐκ μεταβολῆς ἁγνὴ παρθένος, παραδεξαμένη δὲ τὸν θεῖον 160
σπόρον διαπλάττει καὶ ζῳογονεῖ περιμαχήτους φύσεις, θαυμαστὰ κάλλη,
φρόνησιν, ἀνδρείαν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ὁσιότητα, εὐσέβειαν, τὰς
ἄλλας ἀρετάς τε καὶ εὐπαθείας, ὧν οὐ μόνον ἡ γένεσις εὔτεκνος ἀγαθόν,
ἀλλὰ καὶ ἡ προσδοκία τῆς γενέσεως ἐλπίδι προγανοῦσα τὴν ἀσθένειαν.
ἐλπὶς δὲ χαρὰ πρὸ χαρᾶς ἐστιν, εἰ καὶ ἐνδεὴς παρὰ τελείαν, ἀλλά τοι 161

2 ἀρὰς AH^2: ἀρετὰς H^1P 3 χώρα om. Turn. 4 ἀσεβῶν om. A ἐπελαφρισθήσεται H^2: ἀπελαφρισθήσεται AH^1P 6 alt. αὐτῆς A (coni. Mang.): αὐτοῦ HP ἀγορὰς] ἀγροὺς coni. Mang. 7 ἀδικημάτων καὶ πολέμων transp. A 8 ἐπακμάσει AH^2: ἐπακμάζει H^1P 9 ἠρεμίσει H 11 οὓς codd.: ἃς Turn. 12 ὀδύναι τοῖς τοκεῦσιν HP: τοῖς τοκεῦσι πένθος A (Mang.) 13 τῆς προτέρας H^1P: τῆς πρότερον H^2 (v), om. A ἡ γὰρ] οὐ γὰρ A 14 ἔρημος om. A τε] γε ἡ A 18 ἀτονήσασα (sic) A ἀθρόα codd.: ἀθρόως v 20 περιμαχήτους φύσεις AHP: περιμάχεται φύσεις L; περιμάχητα φύσει v καὶ ante θαυμαστὰ add. Turn. (v), om. codd. 21 ἀνδρίαν A ὁσιότητα om. A 22 εὔτεκνος Mang.: εὔτεκνον codd. 23 προγανοῦσα AP^2: προγανῦσα H (Turn.), προγανεῖσα P^1 ἀσθένειαν] διάνοιαν coni. Mang. 24 ἐνδεὲς H^1P παρὰ τελείαν HP: παρατέλεια A

13. 14 cf. Iesai. 54,1 εὐφράνθητι στεῖρα . . ., ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

τῆς ἐπιγινομένης καθ' ἑκάτερα βελτίων, ὅτι τε τὸ αὐχμηρὸν ἀναχαλᾷ
καὶ λιπαίνει τῶν φροντίδων καὶ ὅτι φθάνουσα τὸ μέλλον καὶ πλῆρες
ἀγαθὸν εὐαγγελίζεται.
162 (8.) Τὰς μὲν οὖν ἀρὰς καὶ τιμωρίας, ἃς ὑπομένειν ἄξιον τοὺς τῶν
ἱερῶν νόμων δικαιοσύνης καὶ εὐσεβείας ὑπερορῶντας καὶ ταῖς πολυθέοις
δόξαις ὑπαχθέντας, ὧν ἀθεότης τὸ τέλος, λήθῃ τῆς συγγενοῦς καὶ
πατρίου διδασκαλίας, ἣν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐπαιδεύθησαν τὴν τοῦ ἑνὸς
φύσιν τὸν ἀνωτάτω νομίζειν θεόν, ᾧ δεῖ μόνῳ προσκεκληρῶσθαι τοὺς
ἄπλαστον ἀλήθειαν ἀντὶ πεπλασμένων μύθων μεταδιώκοντας, οὐδὲν
163 ὑποστειλάμενος δεδήλωκα. ἐὰν μέντοι μὴ ἐπ' ὀλέθρῳ δέξωνται τὰς
δυνάμεις μᾶλλον ἢ νουθεσίᾳ καὶ καταιδεσθέντες ὅλῃ ψυχῇ μεταβάλωσι,
κακίσαντες μὲν αὑτοὺς τῆς πλάνης, ἐξαγορεύσαντες δὲ καὶ ὁμολογήσαντες
ὅσα ἥμαρτον καθ' αὑτοὺς διανοίᾳ κεκαθαρμένῃ τὸ πρῶτον εἰς τὸ τοῦ
συνειδότος ἀψευδὲς καὶ ἀνύπουλον, ἔπειτα καὶ γλώττῃ πρὸς βελτίωσιν
τῶν ἀκουόντων, εὐμενείας τεύξονται τῆς τοῦ σωτῆρος καὶ ἵλεω θεοῦ τῷ
γένει τῶν ἀνθρώπων ἐξαίρετον παρασχομένου καὶ μεγίστην δωρεάν, τὴν
πρὸς τὸν αὐτοῦ λόγον συγγένειαν, ἀφ' οὗ καθάπερ ἀρχετύπου γέγονεν
164 ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· κἂν γὰρ ἐν ἐσχατιαῖς ὦσι γῆς δουλεύοντες παρὰ
τοῖς αἰχμαλώτους αὐτοὺς ἀπάγουσιν ἐχθροῖς, ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς συνθήματος
ἡμέρᾳ μιᾷ πάντες ἐλευθερωθήσονται, τῆς ἀθρόας πρὸς ἀρετὴν μεταβολῆς
κατάπληξιν ἐργασαμένης τοῖς δεσπόταις· μεθήσονται γὰρ αὐτοὺς αἰδε-
165 σθέντες κρειττόνων ἄρχειν. (9.) ὅταν δὲ τύχωσι τῆς ἀπροσδοκήτου
ταύτης ἐλευθερίας, οἱ πρὸ μικροῦ σποράδες ἐν Ἑλλάδι καὶ βαρβάρῳ
κατὰ νήσους καὶ κατὰ ἠπείρους ἀναστάντες | ὁρμῇ μιᾷ πρὸς ἕνα συντε- p. 436 M
νοῦσιν ἀλλαχόθεν ἄλλοι τὸν ἀποδειχθέντα χῶρον, ξεναγούμενοι πρός
τινος θειοτέρας ἢ κατὰ φύσιν ἀνθρωπίνην ὄψεως, ἀδήλου μὲν ἑτέροις,

1 καθ' ἕτερα A 2 λιπαίνει] λύει coni. Mang. 8 δεῖ] δὴ P 9 μύθων om. A 10 δεδήλωκα H²: δεδήλωκεν AH¹P 11 δυνάμεις corruptum: δυσμενείας conicio, ἐπανατάσεις coni. Mang. μεταβάλωσι A: μεταβάλλωσι HP 12 αὑτοὺς H²: αὐτοὺς AH¹P 13 καθ' αὑτοὺς A: καθ' αὑτῶν HP, καθ' ἑαυτῶν L (Turn.) 15 τοῦ A: ἐκ τοῦ HP (v) καὶ om. Richt. 16 καὶ om. H (Turn.) τὴν] ταῖς Richt. 16. 17 τὴν πρὸς τὴν αὐτοῦ συγγένειαν (om. λόγον) A 18 ἀνθρώπινος codd.: ἀνθρώπειος v 21 μεθήσονται] μαθήσονται L (Turn.) 22. 23 ἀπροσδοκήτου ταύτης om. A 23 σποράδην A 24 καὶ om. H¹P alt. κατὰ om. A 24. 25 συντενοῦσιν Mang.: συντείνουσιν codd. 26 ἀνθρωπίνην Mang.: ἀνθρωπίνης codd.

13 sqq. Lev. 26,40. 44. Deut. 30,1—5.

μόνοις δὲ τοῖς ἀνασῳζομένοις ἐμφανοῦς, τρισὶ χρησάμενοι παρακλήτοις 166
τῶν πρὸς τὸν πατέρα καταλλαγῶν, ἑνὶ μὲν ἐπιεικείᾳ καὶ χρηστότητι τοῦ
παρακαλουμένου συγγνώμην πρὸ τιμωρίας ἀεὶ τιθέντος, δευτέρῳ δὲ τῇ
τῶν ἀρχηγετῶν τοῦ ἔθνους ὁσιότητι, ὅτι ταῖς ἀφειμέναις σωμάτων ψυχαῖς
ἄπλαστον καὶ γυμνὴν ἐνδεικνύμενοι πρὸς τὸν ἄρχοντα θεραπείαν τὰς ὑπὲρ
υἱῶν καὶ θυγατέρων ἱκετείας οὐκ ἀτελεῖς εἰώθασι ποιεῖσθαι, γέρας αὐτοῖς
παρέχοντος τοῦ πατρὸς τὸ ἐπήκοον ἐν εὐχαῖς, τρίτῳ δὲ δι' ὃ μάλιστα 167
καὶ ἡ τῶν λεχθέντων εὐμένεια φθάνει προαπαντῶσα, τοῦτο δέ ἐστι
βελτίωσις τῶν ἀγομένων εἰς σπονδὰς καὶ συμβάσεις, οἳ μόλις ἐξ ἀνοδίας
εἰς ὁδὸν ἐδυνήθησαν ἐλθεῖν, ἧς τὸ πέρας οὐδὲν ἕτερον ἢ εὐαρεστεῖν τῷ
θεῷ καθάπερ υἱοὺς πατρί. παραγενομένων δὲ πολισθήσονται πάλιν αἱ 168
ἐρείπιοι γενόμεναι πρὸ μικροῦ καὶ ἡ ἔρημος οἰκισθήσεται καὶ ἡ στει-
ρωθεῖσα γῆ μεταβαλεῖ πρὸς εὐγονίαν· αἵ τε πατέρων καὶ προγόνων
εὐτυχίαι βραχὺ μέρος εἶναι νομισθήσονται διὰ τὰς ἀφθόνους τῶν ἐν
χερσὶ περιουσίας, αἳ καθάπερ ⟨ἀπ'⟩ ἀενάων πηγῶν τῶν τοῦ θεοῦ χαρί-
των ῥέουσαι βαθὺν πλοῦτον ἰδίᾳ τε ἑκάστῳ καὶ πᾶσι κοινῇ περιποιήσουσι
φθόνου κρείττονα. μεταβολὴ δὲ πάντων ἐξαπιναίως ἔσται· τρέψει γὰρ 169
ὁ θεὸς τὰς ἀρὰς ἐπὶ τοὺς ⟨τῶν⟩ μετανενοηκότων ἐχθρούς, οἵτινες κακο-
πραγίαις τοῦ ἔθνους ἐφήδοντο κατακερτομοῦντες καὶ ἐπιχλευάζοντες, ὡς
αὐτοὶ μὲν ἀκαθαίρετον ἕξοντες κλῆρον εὐτυχίας, ὃν παισὶ καὶ ἐκγόνοις
κατὰ διαδοχὴν ἀπολείψειν ἤλπισαν, αἰεὶ δὲ ἐποψόμενοι τοὺς ἀντιπάλους
ἐν βεβαίῳ καὶ ἀκλινεῖ δυστυχίᾳ ταμιευθησομένῃ καὶ ταῖς ἔπειτα γενεαῖς,
ὑπὸ φρενοβλαβείας οὐ συνιέντες ὅτι καὶ τῆς πρὸ μικροῦ λαμπρότητος 170
ἀπέλαυσαν οὐ δι' αὑτοὺς ἀλλὰ διὰ νουθεσίαν ἑτέρων, οἷς τὰ πάτρια
καταλύσασι φάρμακον ἀνευρέθη σωτήριον, λύπη, τὰ τῶν δυσμενῶν

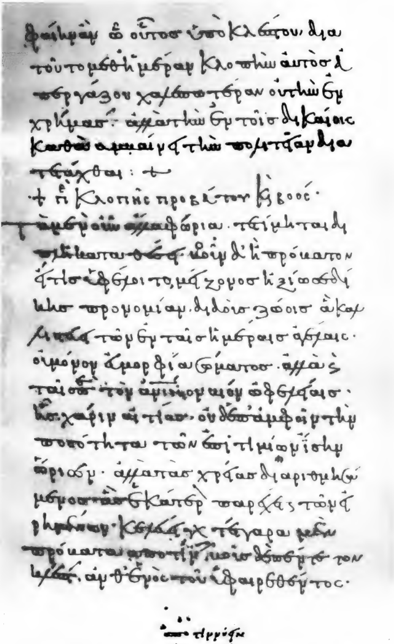
1 χρησάμενοι codd.: χρησόμενοι v 3 ante συγγνώμην add. ὃς H² (v) τιθέντος AP: τίθεται H (v) δευτέρῳ A: δευτέρου HP 5 ἐνδεικνύμενοι HP (Turn.): ἐνδεικνυμέναις A (ἐπιδεικνυμέναις Mang.) 6 εἰώθασι HP: εἰωθὸς A; ἔθος coni. Mang. αὐτοῖς HP: αὐταῖς A 7 παρέχοντες P ὑπήκοον A τρίτον A 10 ἠδυνήθησαν codd. (v) 11 πολισθήσονται] πόλεις κτισθήσονται coni. Mang. 12 γινόμεναι H¹P 15 ἀπ' add. Mang. ἀεννάων codd. (v) τῶν A: om. HP (v) 16 πᾶσι om. A 17 τρέψει H: τρέπει AP 18 ἀρὰς AH²: ἀρετὰς H¹PL (Turn.) τῶν addidi 20 ἀκαθαίρετον] ἀναφαίρετον coni. Mang. κλῆρον Mang.: καιρὸν codd. καιρὸν ἕξοντες transp. A ἐγγόνοις A 21 ἀντιπάλους] ἀεννάους A 22 ταμιευσομένῃ A 24 ἀπήλαυσαν codd. (v) αὑτοὺς AH²: αὐτοὺς H¹P (ἑαυτοὺς v) 25 ἂν εὑρεθῇ A τὰ codd.: om. v

13. 14 Deut. 30,5. 17. 18 Deut. 30,7.

ἀγαθὰ περιαλγήσασι· κλαύσαντες οὖν καὶ στενάξαντες τὴν ἰδίαν τροπὴν
ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ προγονικὴν ἀνακάμψουσιν εὐτυχίαν διαυλοδρομή-
171 σαντες, οἷς μὴ εἰς ἅπαν ἐξοκεῖλαι συνέβη. οἱ δὲ γελάσαντες τὰς ὀλο-
φύρσεις ἐκείνων καὶ δημοτελεῖς ἑορτὰς ἄγειν ψηφισάμενοι τὰς ἀποφράδας
αὐτῶν καὶ τὰ πένθη κατευωχηθέντες καὶ συνόλως | τὴν ἑτέρων κακοδαι- p. 437 M
μονίαν εὐδαιμονήσαντες, ὅταν ἄρξωνται κομίζεσθαι τὰ ἐπίχειρα τῆς
ὠμότητος, αἰσθήσονται διότι οὐκ εἰς ἀφανεῖς καὶ ἠμελημένους ἐξημάρ-
τανον, ἀλλ' εἰς εὐπατρίδας ἔχοντας ἐναύσματα τῆς εὐγενείας, ἀφ' ὧν
172 ἀναρριπισθέντων ἐξέλαμψεν ἡ πρὸ μικροῦ σβεσθεῖσα εὔκλεια. καθάπερ
γὰρ ὑποτμηθέντων τῶν στελεχῶν, ὅταν μὴ ἀφαιρεθῶσιν αἱ ῥίζαι, νέα
ἔρνη βλαστάνει, ὑφ' ὧν τὰ γεράνδρυα παρευημερεῖται, τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ ἐν ψυχαῖς βραχυτάτου σπέρματος τῶν εἰς ἀρετὴν ὑπολειφθέντος,
ἄλλων περιαιρεθέντων, οὐδὲν ἧττον ἀπὸ τοῦ βραχέος φύεται τὰ τιμιώ-
τατα καὶ κάλλιστα τῶν ἐν ἀνθρώποις, δι' ἃ πάλιν εὐανδροῦσαι [αἱ]
πόλεις συνοικίζονται καὶ ἔθνη πρὸς πολυανθρωπίαν ἐπιδίδωσιν.

---

3 ἐξοκεῖλαι A: ἐξωκεῖλαι HP (Turn.) γελάσαντες HP: τελέσαντες A 4 ἀποφράδας HP: ἀποσφραγῖδας A 5 τὴν] τῆς P 6 εὐδαιμονίσαντες Turn. κομίζειν A τἀπίχειρα HP 7 διότι] ὅτι conicio 8 ἐναύσματα HP: ἀναβάσματα A 9 σβεσθεῖσα HP: συνεθισθεῖσα A 10 τῶν om. HP (Turn.) μὴ om. H[1]P 11 βλαστάνει scripsi: βλαστάνουσιν codd. τὰ μελάνδρυα A 12 βραχυτάτου σπέρματος A: βραχύτατον σπέρμα HP (βραχυτάτων σπερμάτων Turn.) ὑπολειφθέντος A: ὑπολειφθέντων HP (Turn.) 13 περαιωθέντων A 14 αἱ seclusi 15 συνοικίζονται om. A ἐπιδιδόασιν A

VERLAG VON GEORG REIMER IN BERLIN W. 35.

M. Pf.

Euripidis tragoediae ex recensione Adolphi Kirchhoffii. Vol. I. II. 8. 1855 . 15.—

Euting, J., Nabatäische Inschriften aus Arabien, herausgegeben mit Unterstützung der Königlich Preußischen Akademie der Wissenschaften. Mit 29 Lichtdrucktafeln. 4. 1885. geb. . . . . 24.—

— Sinaïtische Inschriften. Herausgegeben mit Unterstützung der Königlich Preußischen Akademie der Wissenschaften. Mit 40 Tafeln. 4. 1891. geb. . . . . 24.—

Exempla scripturae epigraphicae Latinae a Caesaris dictatoris morte ad aetatem Iustiniani, consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae edidit E. Hübner. Auctarium Corp. inscr. Lat. 4. 1885. geb. . . . . 46.—

Frontonis, M. Cornelii, Reliquiae. Edid. suisque et Buttmanni, Heindorfii, Maji cet. animadvers. instruxit B. G. Niebuhr. Acced. Q. Aurel. Symmachi orat. fragm. 2.—

Harder, G., Index Lucilianus. Supplementum editionis Lachmannianae. 8. 1878 1.—

— Index copiosus ad K. Lachmanni commentarium in T. Lucretii Cari de rerum natura libros. 8. 1882 . . . . 1.—

Harpocration et Moeris. Ex recens. I. Bekkeri. 8. 1883 . . . . 2.—

Hecataei Milesii Fragmenta. Scylacis Caryandensis Periplus. Edid. R. H. Klausen. Addita est tabula geogr. 8. 1831 . . . . 2.—

Hölscher, L., De vita et scriptis Lysiae oratoris. 8. 1837 . . . . 3.50

Jacob, A., Über die Entstehung der Ilias und der Odyssee. 8. 1856 . . (6.75) 4.—

Imagines inscriptionum Graecarum antiquissimarum in usum scholarum anno 1894 iterum composuit et iam auxit supplementis Thebaeis et Maliis Herm. Roehl. 4. 1898 . . . . 6.—

Inschriften, die, von Pergamon. Unter Mitwirkung von Ernst Fabricius u. Carl Schuchhardt herausgeg. von Max Fraenkel. 4. 2 Bände.

I. Bis zum Ende der Königszeit m. Abbildungen und 1 Karte gebd. 1890 50.—

II. Römische Zeit — Inschriften auf Ton mit Abbildung. u. 1 Karte gebd. 1895 70.—

Inscriptiones Hispaniae Christianae edidit Aem. Hübner; adjecta est tabula geographica. 4. 1871. Kart. . . . . 9.—

— Inscriptionum Hispaniae Christianarum supplementum ed. Aem. Hübner. 4. 1900 24.—

— **Britanniae Christianae** ed. Aem. Hübner. Adjectae sunt tabulae geographicae duae. Accedit supplementum inscriptionum Christianarum Hispaniae. 4. 1876. Kart. 14.—

— **Graecae** editae consilio et auctoritate academiae regiae Borussicae.

Verzeichnis der erschienenen Bände zu Diensten.

— **Graecae antiquissimae** praeter Atticas in Attica repertas. Consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae ed. Herm. Roehl. Fol. 1882. Kart. . . 16.—

Kalkmann, A., Pausanias der Perieget. Untersuchungen über seine Schriftstellerei und seine Quellen. 8. 1886 . . . . (8.—) 5.—

Kirchner, J., Prosopographia Attica. 2 vol. gr. 8. 1901 u. 1903. . . . . . . 52.—

Klebs, El., Die Erzählung von Apollonius aus Tyrus. Eine geschichtliche Untersuchung über ihre lateinische Urform und ihre späteren Bearbeitungen. 8. 1899 10.—

Lachmann, K., Betrachtungen über Homers Ilias. Mit Zusätzen von M. Haupt. 3. Aufl. 8. 1874 . . . . 1.50

— de choricis systematis tragicorum graecorum libri IV. 8. 1819 . . . . . . 2.—

— de mensura tragoediarum liber singularis. 8. 1822. . . . . —.60

— in T. Lucretii Cari de rerum natura libros commentarius quartum editus. 8. 1882 7.—

Lange, Fr., Geschichten aus d. Herodot. Ein Lesebuch. 4. Aufl. 8. 1878 . . . 2.25

Larfeld, W., Sylloge inscriptionum Boeoticarum dialectum popularem exhibentium composuit adnotavit apparatu critico instruxit. Praemittitur de dialecti Boeoticae mutationibus dissertatio. 8. 1883 . . . . (10.—) 6.—

Livii, T., ab urbe condita libri. Recogn. I. Bekkerus. Selectas virorum doctorum notas in usum scholarum addid. M. F. E. Raschig. Ed. stereot. 3 partes. 8. 9.—

Lucilii, C., Saturarum. Carolus Lachmannus emendavit. 8. 1876 . . . . . . 2.—

Lucreti, T. C., de rerum natura libri sex. Carolus Lachmannus recens. et emendavit. Editio quarta. 8. 1871 . . . . 4.—

Lucretius, Titus Carus. Das Wesen der Dinge metrisch übersetzt von Gustav Bossart-Oerden. 8. 1865 . . . . 3.50

Manili, M., Astronomicon libri V. Recensuit Fr. Jacob. Mit 4 Tafeln. 8. 1846 . 3.—

Maximaltarif, der, des Diocletian. Herausgegeben von Th. Mommsen. Erläutert von H. Blümner. 4. 1893 . . . . 14.—

Monumenta linguae Ibericae edidit Aemilius Hübner. Adjecta est tabula geographica. 4. 1893. Kart. . . . . 48.—

Monumenta epigraphica priscae latinitatis ad archetyporum fidem exempl[illegible] graphis repraesentata ed. Fr. Ritschelius. fol. 1862 . . . .

Niebuhr, B. G., Histor. und philolog. Vorträge an der Universität zu Bonn [illegible] 4 Abteilungen in 8 Bänden. 8. 1846–1858 . . . .

Philonis de aeternitate mundi. Edidit et prolegomenis instruxit Franciscus [illegible]

— mechanicae syntaxis libri quartus et quintus. Recensuit Rich. Schoene. 8. 1[illegible]

Philonis Alexandrini opera quae supersunt ed L. Cohn et P. Wendland. Vol. I. Mit 1 Tafel. 8. 1896 9.—, vol. II. 8. 1897 9.—, vol. III. 8. 1[illegible] 9.—, vol. IV. 8. 1902 10.—.

— — Editio minor. Rec. L. Cohn et P. Wendland. Vol. I. 8. 1896 1.60, vol. I[illegible] 8. 1897 2.—, vol. III. 8. 1899 2.—, vol. IV. 8. 1902 2.—.

Platonis dialogi. Graece et Latine. Ex recensione Imm. Bekkeri. 8 vol. 18[illegible] u. 1817. Commentaria critica et scholia. 2 vol. 8. 1823 . . . .

Platon's Werke von F. Schleiermacher. 3. Aufl. I—III. Tl. I. Band. 8. 18[illegible]

Polybii historiarum excerpta gnomica. In palimpsesto vaticano LXXIII. A[illegible] curis resignato retractavit Th. Heyse. 4. 1846 . . . .

Polybius ex recognitione I. Bekkeri. 2 vol. 8. 1844 . . . .

Prodromus corporis juris civilis, a Schradero, Tafelio, Clossio edendi. 8. 18[illegible]

Prosopographia Imperii Romani Saec. I. II. III edita consilio et auctoritate acad[illegible] scientiarum regiae Borussicae. Lex. 8. 1897—1898.

Vol. I. edidit Elimar Klebs. 1897 . . . .

Vol. II. edidit Hermann Dessau. 1897 . . . .

Vol. III. ed. P. v. Rohden et H. Dessau. 8. 1898 . . . .

Schmidt, G. M., diatribe in dithyrambum poetarumque dithyrambicorum re[illegible]

Schriften, die, der römischen Feldmesser. Herausg. und erläutert von F. Blu[illegible] K. Lachmann und A. Rudorff. 2 Bände. 8. Bd. I. 1848 (vergriffen) [illegible] Bd. II. 1852 . . . .

Schwalbe, B., Griechisches Elementarbuch. Grundzüge des Griechischen zur Ein[illegible] führung in das Verständnis der aus dem Griechischen stammenden Fremdw[illegible] 8. 1887 . . . . 2.40, geb. in L[illegible]

Schwartz, E., Scholia in Euripidem. Vol. I. Scholia in Hecubam Orestem Pho[illegible]

— — Vol. II. Scholia in Hippolytum Medeam Alcestin Andromacham Rhesum Tro[illegible]

— Fünf Vorträge über den griechischen Roman. 8. 1896 . . . .

Sextus Empiricus ex recensione Imm. Bekkeri. 8. 1842 . . . .

Sophokles, Tragödien, deutsch von W. Jordan. 2. Teile. 8. 1862 . . .

Staedler, K., die Oden des Horaz. In Reimstrophen verdeutscht und [illegible] Lebensbilde des Dichters geordnet. 8. 1901 . . . . [illegible]

Stephani Byzantii ethnicorum quae supersunt. Ex rec. A. Meinekii. Tom. I. 8. [illegible]

Supplementum Aristotelicum editum consilio et auctoritate academiae [illegible] regiae Borussicae. 8.

Verzeichnis der erschienenen Bände zu Diensten.

Terentiani Mauri de litteris syllabis et metris liber, recensuit C. La[illegible] 12. 1836 . . . .

Terentii commoediae ex recensione Rich. Bentleji, ictus per accentus ant[illegible] sunt, discentium commodo. 8. 1820 . . . .

Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri octo. Iterum recensuit Imman[illegible] Ed. ster. tertia. 8. 1892. . . . .

Valeri Maximi factorum et dictorum memorabilium libri novem cum [illegible] fragmento de praenominibus recens. et emend. C. Kempfius. 8. 18[illegible]

Vocabularium jurisprudentiae Romanae jussu instituti Savigniani com[illegible] Tomus I. A—C. 4. 1903 . . . .

Voigt, G., Die Wiederbelebung des klassischen Altertums oder das erste J[illegible] des Humanismus. 3. Auflage besorgt von Max Lehnerdt. 2 Bände. 8. [illegible]

Wendland, P., Neu entdeckte Fragmente Philos. Nebst einer Unters[illegible] die ursprüngliche Gestalt der Schrift de sarcificiis Abelis et Caini. 8. 1[illegible]

— und **O. Kern,** Beiträge zur Geschichte der griechischen Philosophie und [illegible]

Wolf, F. A., Von einer milden Stiftung Trajans, vorzüglich nach [illegible] Vorlesung in der Akademie der Wissenschaften gehalten. 4. 1[illegible]

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. VI

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET SIGOFREDVS REITER

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMXV

Acta nationis Germanicae universitatis Bononiensis ex archetypis tabularii Malvezziani. Iussu instituti germanici Savignyani ediderunt Ernestus Friedlaender et Carolus Malagola. Cum quinque tabulis. Fol. 1887. geb. (M. 38.—) M. 24.—

Aristotelis opera. Edidit Academia Regia Borussica. V vol. 4. 1831—1870 . . . . M. 50.—

Aristotelis Methaphysik übersetzt von Herrmann Bonitz. Aus d. Nachlass herausgegeben von Eduard Wellmann. 8. 1890 M. 6.—

Boeckh, A., die Staatshaushaltung der Athener. 3. Auflage. Herausgegeben und mit Anmerkungen begleitet von M. Fränkel. 2 Bände mit Boeckh's Bildniss. 8. 1886 . . M. 30.—

— Urkunden über das Seewesen des attischen Staates. Mit 18 Tafeln, enthält die von L. Ross gefertigten Abschriften. Beilage zur Staatshaushaltung der Athener. 8. 1840 . M. 8.—

Boor, C. de, Vita Euthymii. Ein Anecdoton zur Geschichte Leo's des Weisen A. 886—912. 8. 1888 . . . . . M. 5.—

Commentaria in Aristotelem Graeca edita consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae.

Verzeichniss der erschienenen Bände zu Diensten.

Corpus Inscriptionum Graecarum consilio et auctoritate academiae litterarum regiae Borussicae editum.

Verzeichniss der erschienenen Bände zu Diensten.

Corpus Inscriptionum Latinarum consilio et auctoritate academiae literarum regiae Borussicae editum.

Verzeichniss der erschienenen Bände zu Diensten.

Diels, H., Doxographi graeci collegit recensuit prolegomenis indicibusque instruxit. Opus academiae litterarum regiae Borussicae praemio ornatum. Lex. 8. 1879 . . . . M. 24.—

— Sibyllinische Blätter. 8. 1890 . . . . M. 2.80

— Parmenides Lehrgedicht. Griechisch und Deutsch. Mit einem Anhang über griechische Thüren und Schlösser. 8. 1897 M. 5.—

Ephemeris epigraphica corporis inscriptionum latinarum supplementum edita iussu instituti archaeologici romani cura G. Henzeni, J. B. Rossii, Th. Mommseni, O. Hirschfeldi.
Vol. I. (1872) M. 6.—. Vol. II. (1874) M. 8.—. Vol. III. (1876/77) M. 10.—. Vol. IV. (1878/81) M. 16.—. Vol. V. (1884) M. 20.20. Vol. VI. (1885) M. 8.—. Vol. VII. (1888/92) M. 18.—. Vol. VIII. (1891/99) M. 25.—. Vol. IX. (1903/13) M. 44.—.

PHILONIS OPERA

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET PAVLVS WENDLAND

VOL. VI

CONTINENS QVOD OMNIS PROBVS LIBER SIT
DE VITA CONTEMPLATIVA
DE AETERNITATE MVNDI
IN FLACCVM
LEGATIO AD GAIVM

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMXV

PHILONIS ALEXANDRINI

OPERA QVAE SVPERSVNT

VOL. VI

EDIDERVNT

LEOPOLDVS COHN ET SIGOFREDVS REITER

BEROLINI

TYPIS ET IMPENSIS GEORGII REIMERI

MCMXV

Interiecto longiore intervallo serius quam exspectari poterat ipsique sperabamus hoc volumen sextum in lucem prodit. causa nimiae tarditatis fuit duplex. primum ipse praeparanda et edenda versione vernacula Philonis operum, cuius duo priora volumina adhuc in publicum prolata sunt, aliisque negotiis ita distentus eram, ut a continuando labore textui graeco destinato quamvis invitus aliquamdiu desistere coactus essem. deinde cum Sigofredus Reiter eodem tempore, quo nos Philonis edendi consilium cepimus, ipse quidem Philonis libros historicos *in Flaccum* et *Legationem ad Gaium* tractare sibi proposuisset, postquam de consilio nostro certior factus est, rogatu eius ita inter nos convenerat, ut operis nostri socius adsumptus pro nobis hos libros recensendos susciperet. iam cum in eo esset, ut ipse partem priorem huius voluminis absolverem, Reiter edendo Hieronymi in Ieremiam prophetam commentario, opere diligentiae ac doctrinae pleno in Corpore scriptorum ecclesiasticorum latinorum ex mandato Academiae Caesareae Vindobonensis ab eo confecto, diutius quam ipse crediderat occupatus coeptam in hoc volumine operam statim persequi prohibebatur. paulisper denique turbis belli tardati sumus, quod admirabilibus nostratium victoriis gloriose incohatum pace patriae gloriosissima ad finem felicem mox perduci ex animo cupimus. his votis hunc librum tandem emittimus.

Vratislaviae m. Octobri MDCCCCXIV.

L. Cohn

PROLEGOMENA

I

AD OPUSCULA
QUOD OMNIS PROBUS LIBER SIT
DE VITA CONTEMPLATIVA
DE AETERNITATE MUNDI

Ad textum trium horum opusculorum constituendum adhibiti sunt De codicibus
codices CMUFGAHP(L). de codice C in Prolegomenis voluminis quarti dixi, de ceteris omnibus in Prolegomenis voluminis primi. accesserunt in opusculo *quod omnis probus liber sit* recensendo codices Q et T.

Q nobis est codex Parisinus graecus 2075, chartaceus, formae octavae, foliorum 418, scriptus saec. XV (teste H. Omontio anno 1439 ab Ioanne Eugenico); continet cum alia multa scripta (praecipue Ioannis Eugenici) tum fol. 30^r—45^r Philonis opusculum inscriptum φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον. codicem contuli Parisiis, altera collatione usus sum Constantini Tischendorfii olim pro Ch. G. L. Grossmanno facta (cf. quae narravi in Philologi vol. LI p. 274[2]).

T est codex Ambrosianus D 27, chartaceus, formae octavae, foliorum 131, saec. XV scriptus; inest fol. 55^v idem Philonis opusculum sic inscriptum: φίλωνος ὅτι πᾶς ἀστεῖος ἐλεύθερος[1]). codicem contulit Wendland.

In singulis opusculis qualis sit codicum memoria et auctoritas, suis locis disserendum erit. item de opusculi *de vita contemplativa* versionibus antiquis Armenia et Latina infra dicam. pauca hoc loco monenda sunt de excerptis Philoneis in codicibus vel in florilegiis traditis. codex De excerptis
Urbinas graecus 125 (cf. vol. I p. LIX, vol. IV p. XII) fol. 306^v et

---

[1]) Praecedit fol. 49^r tractatus hoc titulo falso insignitus: Φίλωνος ὅτι πᾶς ἄφρων δοῦλος ἐστίν. est autem re vera Georgii Gemisti Plethonis περὶ ἀρετῶν καὶ τῶν ταύτης μορίων (una cum Porphyrii ad Marcellam libro ed. A. Mai, Mediolani 1816).

308ʳ opusculi *quod omnis probus liber sit* duos locos exhibet hos: 1. λέγω δὲ μὴ καθαροὺς — ἀπιστοῦσι τοῖς ἐν ἡμέρᾳ ζῶσι (§ 4. 5 p. 2, 4—9). 2. ὄψεως κάλλει — μηχανημάτων ἁπάντων σθεναρώτατα (§ 38 p. 11, 12—14). memoriam sequitur maxime codici M cognatam. in codice Vindobonensi hist. gr. 67 (cf. vol. IV p. XXII) fol. 58ʳ unum extat ex eodem opusculo excerptum: οὔποτε δουλείῃ κεφαλὴ — καὶ ἀνύπουλον εὐγενέστατον (§ 155 p. 43, 11—14). in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis et in florilegiis quae cum eis cohaerent Parisino et Maximi unum legitur excerptum ex opusculo *de vita contemplativa:* αἱ χρημάτων καὶ κτημάτων ἐπιμέλειαι τοὺς χρόνους ἀναλίσκουσι· χρόνου δὲ φείδεσθαι καλόν (§ 16 p. 50, 9—11). de epitome E, qua largiora excerpta e libello *de aeternitate mundi* traduntur, infra dicendum est.

Ut ad scriptores transeam, qui Philonis libris utebantur, Clemens Alexandrinus uno loco verba quaedam e Philone descripsit. nam quae Indorum philosophos Alexandro dixisse narrat (Strom. IV 7), ex Calani ad Alexandrum epistula apud Philonem tradita videntur petita esse. cf. adnot. ad p. 27, 6.

De Eusebio et excerptis Eusebianis

Eusebius opuscula *quod omnis probus liber sit* et *de vita contemplativa* usurpavit ex eisque locos ampliores excerpsit. atque e priore quidem in Praeparatione Evangelica (VIII 12, 1—19) caput illud transcripsit, quo de Essaeorum secta Iudaica rettulit Philo (§ 75—91 p. 21, 20—26, 7). Eusebii textus ad codicum meliorum (inprimis codicis M) memoriam proxime accedit, ut non paulum valeat ad eam confirmandam. Therapeutarum sectam in opusculo *de vita contemplativa* a Philone tractatam pro monachis Christianis habendam esse putavit Eusebius. quam ad sententiam probandam in Historia Ecclesiastica (II 17, 3 sqq.) complura frustula inde excerpsit et suis verbis illustrata composuit: cf. adnot. ad p. 46, 11. 49, 8. 51, 9. 13. 52, 14. 53, 9. 16. 54, 23. 64, 4. 67, 1. 68, 17. ex Eusebio postea haec excerpta Philonea, quae quidem ad verbum recepit Eusebius, a compilatore quodam vetere in codice, quo scripta Dionysii Areopagitae congesta erant, adscripta sunt, unde in omnes fere Dionysii codices transierunt. titulum prae se ferunt hunc: Φίλωνος περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς πιστευσάντων ἐν Αἰγύπτῳ Χριστιανῶν ἅμα καὶ μοναχῶν ἐκ τοῦ ἐπιγεγραμμένου αὐτῷ λόγου περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ περὶ ἱκετῶν (cf. adnot. ad p. 51, 13). excerpta quae sequuntur

singula inscripta sunt τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου. in fine compilator coniecturas quasdam de Therapeutis de suo adiecit (cf. adnot. ad p. 67, 1). collata sunt excerpta haec a me cum Dionysii codice Musei Britannici Addit. 18231 (membr. saec. X) fol. 12r et codice Oxoniensi Collegii Corp. Christi 141 (membr. saec. XII) fol. 1r, a Wendlandio cum codice Parisino graeco 440 (membr. saec. XII) fol. 178r, Coisliniano 86 (membr. saec. XII) fol. 394r, Laurentiano S. Marci (membr. saec. X) fol. 215r. singulorum codicum varias lectiones, cum nihil valeant, non adnotavi. Eusebii memoriam, quippe quae multo antiquior sit codicum Philonis memoria, haud exigui momenti esse consentaneum videtur. idem cum valeat in versionem Armeniam et versionem Latinam, sequitur ut lectiones quaedam Eusebii, si cum utraque vel alterutra versione antiqua congruant, contra codicum Philonis auctoritatem in textum recipiendae videantur. velut p. 52, 3 εὐκαίρως Eusebii et versionis Armeniae scripturam codicum lectioni εὐκαίρου praeferendam esse Conybeare recte iudicavit, idque eo magis quod hiatus (εὐκαίρου ἀσφαλείας) sic tollitur. item p. 55, 4 τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας exhibent Eus Arm Lat, τὰς σωματικὰς ἀνάγκας codd. Philonis. p. 67, 6 Eusebius solus veram scripturam ἐμφαινόμενα suppeditavit, ubi codices ἐμφερόμενα praebent; verba ἐμφαίνειν et ἐμφέρειν in libris manuscriptis saepe inter se confunduntur. aliquot tamen locis in Eusebii textu verba Philonis corrupta leguntur, sive Eusebius in transcribendo erravit vel consulto mutavit sive librarii vitia commiserunt. ut p. 52, 14 pro ἐν ἑκάστῃ δὲ (scil. οἰκίᾳ, quod ex antecedenti enuntiato lectori supplendum est) Eusebius in initio novi excerpti scripsit ἐν ἑκάστῃ δὲ οἰκίᾳ. p. 54, 1. 2 pro ἃ ῥυθμοῖς in Eusebii codicibus vel ἀριθμοῖς vel ῥυθμοῖς (omisso ἃ) traditum est et idcirco in fine enuntiati χαράσσοντες pro χαράττουσιν. p. 55, 9 excerptum mirifice abrumpitur voce ἐθισθέντες, quam ad sequentia verba ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος ἀέρι τρέφεσθαι potius pertinere Eusebius non intellexit. p. 64, 4. 5 pro ὧν πλεῖσται γηραιαὶ παρθένοι Eusebius scripsit ὧν αἱ πλεῖσται γηραλέαι παρθένοι τυγχάνουσιν. p. 67, 2 post γίνονται addidit αὐτοῖς, quod supervacaneum videtur. p. 67, 5 Eusebii codices textum depravatum exhibent ὃν ἤρξατο διαφερόντως ἡ οἰκεία (vel οἰκία vel θρησκεία) αὕτη θεωρεῖν pro ἐν ᾧ ἤρξατο ἡ λογικὴ ψυχὴ διαφερόντως τὰ οἰκεῖα θεωρεῖν.

Ambrosius episcopus in epistula XXXVII Philonis libellum *quod* De Ambrosio

omnis probus liber sit tacite, ut facere solebat, in usum suum ita convertit, ut sententias eius hinc illinc excerptas orationi suae immisceret. cf. adnot. ad p. 5, l. 14. 6, 8. 11, 6. 11. 12, 1. 13, 15. 16, 14. 17, 5. 26, 15. 27, 6. etsi Ambrosius scriptoris compilati sententias plerumque libere interpretatur, tamen ad codicum graecorum lectiones confirmandas vel corrigendas nonnihil confert. in Calani ad Alexandrum epistula (§ 96), quam totam Ambrosius ad verbum transtulit, interpretatio eius ansam praebere videtur ad Philonis codicum lacunam explendam. in fine enim epistulae verba tradita ἀλλὰ λόγοις ἔργα παρ' ἡμῖν ἀκόλουθα καὶ ἔργοις λόγοι βραχεῖς ἄλλην ἔχουσι δύναμιν καὶ μακαριότητα καὶ ἐλευθερίαν περιποιοῦντες manifesto corrupta sunt. quae cum Ambrosius sic reddat: *nobis res sociae verbis et verba rebus: res celeres et sermones breves: in virtute nobis libertas beata est*, inter λόγοι et βραχεῖς aliquot verba intercidisse et Philonem sic scripsisse putaverim: ... καὶ ἔργοις λόγοι· ἔργα μὲν ταχέα καὶ λόγοι βραχεῖς, ἀλλ' ἔχουσι δύναμιν κτλ. p. 5, 16 Philonis textum consulto mutatum esse Ambrosio collato concludendum videtur. laudat Philo Sophoclis versum θεὸς ἐμὸς ἄρχων, θνητὸς δ' οὐδείς. at Sophocles teste Aristotele scripsit Ζεὺς ἐμὸς ἄρχων. ita vero apud Philonem Ambrosius videtur legisse, si quidem vertit: *Iupiter mihi praeest, nullus autem hominum*. nam fieri potuit, ut pius lector quidam apud Philonem in nomine Ζεύς offenderet et eius loco θεός scribere mallet, quae scriptura ex archetypo in codices omnes transiit.

Nemesius et Zacharias Mitylenaeus cum eo loco Philonei libri *de aeternitate mundi* congruunt, quo mundi destructionem cum puerorum lusu comparavit (cf. adnot. ad p. 86, 1). sed num ipso libello Philonis usi sint, id quod de Zacharia Cumont (p. XIII) contendit, equidem valde dubito.

His praemissis iam ad singula opuscula accedamus.

QVOD OMNIS PROBVS LIBER SIT. Codices MFGAHPQT. titulus in codice M traditus περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον ἐλεύθερον εἶναι, quocum ceteri codices fere congruunt, Eusebii testimonio Hist. eccl. II 18, 6 et Praep. evang. VIII 11, 19 confirmatur. paulo differt codex T, qui titulum hunc exhibet φίλωνος ὅτι πᾶς ἀστεῖος ἐλεύθερος. hunc libellum partem alteram esse operis, cuius prior pars fuerit περὶ τοῦ δοῦλον εἶναι πάντα φαῦλον, et Philo ipse in prooemio declarat et Eusebius Hist. eccl. II 18, 6

testatur. prior pars iniquitate temporum deperiit. libellum superstitem non a Philone conscriptum esse, cum alii putavissent, demonstrare frustra conatus est Ricardus Ausfeld in dissertatione Gottingensi *De libro* περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον *qui inter Philonis Alexandrini opera fertur* (1887). Ausfeldium redarguerunt et authentiam opusculi comprobaverunt Wendland (Archiv für Geschichte der Philosophie I p. 509—517) et Aemilius Krell in programmate *Philo* περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον, *die Echtheitsfrage* (Augsburg 1896). totum opusculum vero num tale nobis traditum sit, quale prodiit e scriptoris manu, iure dubitandum videtur. ac primum quidem eis quae paragraphis 32—40 exponuntur ordinem turbari animadvertit Massebieau, cum paragrapho 40 autem apte coniungi posse verba paragraphi 147 φυλακτέον οὖν — δείκνυται, quae suo loco prorsus absurda sunt. itaque paragraphos 32—40 de eo loco quo codices eas exhibent movendas et post paragraphum 146 transponendas esse censuit. deinde paragraphos 137—143 tamquam aliunde (fortasse ex parte deperdita περὶ τοῦ δοῦλον εἶναι πάντα φαῦλον) interpolatas idem secludendas esse iudicavit. eandem sententiam Krell pronuntiavit, qui paragraphum 136 quoque interpolatam esse declaravit et totum glossema (§§ 136—143) ante paragraphum 32 transponendum esse coniecit. Bacchisio Motzo, qui nuper de hoc libro disseruit *(Atti della R. Accad. delle Scienze di Torino, vol. XLVII [1912])*, paragraphos 118—130 post paragraphum 143 collocandas esse probare studuit. equidem ordinem in codicibus traditum mutare nolui.

Quod ad textus memoriam attinet, primarium locum ut in aliis libris Philonis obtinet codex M. valet quidem et in hoc libello quod identidem diximus, in codice M multa vitiose scripta esse multasque contineri corruptelas vel errori librarii vel mutationi consulto factae tribuendas; quarum pars vetustiorum codicum scriptura continua et maiuscula explicari potest. ut exemplis nonnullis utar, p. 3,16 ἐπημματίοις pro στιγματίαις in M legitur; nempe librarius pro CTIΓMATIAIC scripsit ЄПНМАТІОІС. 4,20 ἀσφαλείᾳ M pro ἀσαφείᾳ. 5,10 ἐκ προγόνων M pro ἐκποδών. 7,4 κακίζουσι M pro κακὰ νομίζουσι. 11,11 φύσεις τῶν μυλάδων M pro φύσει στωμύλα. 15,3 ἓν ὄνομα M pro ἢ ἐκ νόμου. 20,2 καὶ μὴ ἀσφαλέστεραι M pro αἳ καὶ τιμαλφέστεραι. 20,13 ἀφρύναντες M pro ἀφαυάναντες. 21,1 ἐν διανοίᾳ M pro ἔνδειαν. 21,13 προσέταξε λόγων ἔργα M pro πρεσβευταὶ

λόγων καὶ ἔργων. 22,2 ὀνομαστοὶ M pro ὄνομα Ἐσσαῖοι. 23,2 ἀποδίδονται ποιούμενοι M pro ἀποδιοπομπούμενοι. 23,13 ἀεὶ ὑπισχνούμενοι M pro ἀλείπταις χρώμενοι. 24,17 συνιάται M pro συσσίτια. 26,17 κάλον M pro Κάλανον. 27,1 ἔφησεν ἀκολουθεῖν M pro ἔφη συνακολουθεῖν. 28,2 εἰς πάντα M pro εἰς πανήγυριν. 29,8 οὐ δεῖσθαι M pro οὐδεὶς δ' ἐς. 29,16 πριαμένου λέγω M pro πριαμένου Συλέως. 29,17 τῶν ἐξ ταύρων M pro τῶν ἐκεῖ ταύρων. 29,18 διευωχεῖτο πρόφασιν M pro Διὶ πρόφασιν εὐωχεῖτο. 29,19 συνδιαφικομένω M pro Συλεῖ δὲ ἀφικομένῳ. 30,5 χεῖρα M pro πεῖραν. 30,12 ὑπόψεων M pro ὑπὸ σέων (sic G). 32,11 ἥδε λύπη M pro ἡ τελευτή. 33,2 Λακεδαιμονίων M pro Μακεδόνων. 34,2 σκηπίων M pro ἐπιών. 34,8 ἐφοδιάσαντες M pro τὰ σφάγια νήσαντες. 34,16 ὥστ' ἄλλους ὑποπλήττων M pro ὥσθ' ἁλοὺς ὑπὸ λῃστῶν. 36,1 χάριν σεισμόν M pro χαριεντισμόν. 42,1 ἃσ ἰδία τόπον M pro ἀσυλία τόπων (ACIΔIATOΠON pro ACYΛIATOΠωN). 43,8 δεινόχλους M pro διχόνους. haec aliaque vitia, quibus interdum sententia fit absurda, respicientibus memoria codicis M pessima videri potest. at obstant permulti loci, quibus ceterorum codicum memoriam deteriorem vel minus integram esse et unius codicis M auctoritate corruptam scripturam vulgatam emendari lacunasque expleri posse apparet. exempla quaedam afferam. p. 2,1 pro vulgata lectione λόγον e codice M νόμον restitui, quam scripturam genuinam esse verbis quae sequuntur μᾶλλον δὲ θεσμόν demonstratur. eandem confusionem in codicibus deterioribus habemus p. 14,11, ubi R. Ausfeld iam λόγος in νόμος corrigendum esse coniecerat. 2,3 ἄβατον vocem prorsus necessariam unus M servavit, ceteri codices omittunt. 4,6 legebatur κατὰ τὸν λιγυρώτατον Πλάτωνα, pro vocabulo λιγυρώτατον M praebet ἱερώτατον, quod multo aptius esse apparet et simillimo loco p. 1,7 τὸν τῶν Πυθαγορείων ἱερώτατον θίασον confirmatur; cf. etiam de providentia II § 48 *sicut conscribunt Parmenides, Empedocles, Zeno, Cleanthes aliique divi homines ac velut verus quidam proprieque sacer coetus* (κυρίως ἱερὸς θίασος). 5,6 ceterorum codicum scriptura μυρίαι (vel μυρίων) γὰρ ἀνθρώπων ψυχαί sensu caret, genuinam exhibet M μυρίαι γὰρ αἱ ἀνθρώπων τύχαι. 6,3 τοῦ σοφοῦ unus tradit M, omittunt ceteri codices. 6,8 ἐπανισταμένῳ καὶ ἐπιβεβηκότι M, ἐπανεσταλμένῳ (vel ἐπανεσταλμένον) κατεπιβεβηκότι ceteri codices. 7,10 codicis M scriptura μηδὲν καινὸν τῶν ἀνθρωπίνων εἶναι νομίζων sine dubio praeferenda est vulgatae μηδὲν καινὸν ἀπ' ἀνθρώπων εἶναι νομίζων.

quae inde videtur orta esse, quod lector quidam verbis ἐγκαρτερῶν τοῖς ἀπὸ τύχης simile aliquid opponendum esse putavit. 10,12 ὑπηρετοῦντες ἀόκνως omittunt ceteri codices, e codice M restituit Mangey. item 11,12. 13 τοὺς κεκτημένους (praeter codicem M servavit etiam codex Urbinas) et 13,3 ἀλλὰ θεόν. 14,14 codicis M vera lectio οἱ δὲ σπουδαῖοι πάντες in ceteris codicibus varie depravata est. 21,12 legebatur οὐκ ἠφανίσθη, voculam οὐκ memoriam codicis M secutus delevi. 25,5 pro νοσηλεύοντες recte Mangey νοσοῦντες, quod M et Eusebius tradunt, in textum recepit. 27,1 ἀναγκάσειν M, ἀναγκαστὶ vel ἀναγκασθήσῃ ceteri codices. 27,10 οὐκ ἀναγκάσεις M, quam scripturam Clemens Alexandrinus confirmat, οὐ δύνασαι insulse ceteri codices. 30,6 verba κύριον ἀποφαντέον τοῦ δεσπότου recte tradit M, ordine mutato κύριον τοῦ δεσπότου ἀποφαντέον, quo hiatus extitit illicitus, ceteri codices. 31,11 pro λόγον ἡσυχῇ, quod omnino sensu caret, e codice M ἃ καλὸν ἡσυχάζειν iam Mangey recepit. 32,19 codicis M scriptura ἀβιώτου βίου mirabiliter sententia scriptoris restituitur, ceteri codices vel βιωτοῦ βίαιον vel βιότου βίαιον (sic adhuc legebatur) vel βίου βίαιον praebent. 33,5 vulgatam lectionem corruptam τροχέων recepta codicis M scriptura τὸ χρεὼν correxit Mangey. 35,5 deteriorum codicum scriptura variat: οὐ λυπουμένου ὄντος vel οὐ μόνον λυπουμένου ὄντος vel οὐ μόνον λυπουμένου (sic editiones); genuinam memoriam sine dubio scriptura codicis M οὐχ ὑπομένοντος servavit; quomodo vero corruptae lectiones illae natae sint, facile intellegitur, nempe confusae sunt litterae χ et λ in scriptura quae dicitur minuscula inter se simillimae. 35,10 cum codice M haud dubie scribendum est πρὸς τὸν πυθόμενον τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων, cum codices FHP tantummodo τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων, codex G τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων τινί, codices AQT τινι τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων ἐρωτήσαντι praebeant; quarum lectionum causa manifesta est: verba πρὸς τὸν πυθόμενον in communi archetypo codicum deteriorum interciderant, librarii codicum FHP transcripserunt verba quae supererant τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων, librarii vero codicum G et AQT lacunam quam existere sentiebant explere ipsi varie conati sunt. 37,10 pro corrupta scriptura vulgata ἐξέκαυσε καὶ e codice M restitui ἐξελκύσας. 40,13 codicis M scripturam αὐτουργίαν (pro λειτουργίαν) iam recepit Mangey. haec hactenus de codice M. proinde apparet ceteros codices ad textum constituendum tantummodo adhibendos

esse, ubi codex M aperte vitiosam vel corruptam memoriam ostendit. singuli codices raro bonam scripturam suppeditant ceteris praeferendam. ut p. 2, 6 σοφιστείας GH (P Urb.) pro σοφίας. 10, 20 τις GHQT pro τῆς. 19, 8 ἀδυνατοῦντες G pro ἀδυνατεῖν vel ἀδυνατοῦν. 28, 6 τις addit G in ceteris omnibus omissum. 29, 5 in Euripidis fragmento πρὸς σχῆμα A pro πρόσχημα. 30, 5 εὐθὺς A pro εὐθὺ (ἐκ θεοῦ M) et λάμβαν' εἰ G pro λάμβανε vel λάμβανε καί. 38, 15 διφυεῖς APQT pro διαφυεῖς. codices QT, quibus solum hoc Philonis opusculum traditur, plerumque cum codice A congruunt, ut ad eundem fontem atque codicum classis A redire videantur, sed et multa sua habent vitia, quibus A caret, et interdum genuinam memoriam ostendunt: p. 12, 5 eorum scriptura σώματι φύσει δούλῳ praeferenda videtur eis quas M et ceteri codices tradunt; 19, 20 κατέβη, quod ceteri omittunt, extat in QT ut in M; 25, 12 δυναστῶν recte QT ut M et Eusebius pro vulgata scriptura δυνατῶν.

His de codicum memoria dictis pauca de viris doctis qui textui recensendo et emendando operam dederunt adicienda sunt. ac Turnebus quidem in editione sua corruptam codicis L, qui solus ei praesto fuit, memoriam fere secutus est, nonnullis tamen locis verba tradita emendare conatus est. ut p. 3, 19 διxαζόμενον correxit in δεχαζόμενον. 6, 8 recte ἐπανισταμένῳ καὶ ἐπιβεβηκότι scripsit pro ἐπανεσταλμένῳ κατεπιβεβηκότι. 12, 7 τὴν ἀλήθειαν in τὴν ἐλευθερίαν corrigendum esse cognovit. 15, 12 pro αὐτὸ τὸ ἀψευδές recte scripsit αὐτοῦ τὸ ἀψευδές, quam emendationem codicis M testimonio confirmatam videmus. 18, 6 ποιεῖ, quod in codice L non legit, ipse addidit. 19, 14 περιρρεομένους in περιρρεομένην correxit, quod unus codex G servavit. Mangey cum multo plura subsidia adhiberet, saepius vulgatam lectionem corrigere potuit et correxit, sed opes suas exhaurire nescivit, multa quae cum alii codices tum codex M tradiderunt ille neglexit vel neglegentia pessumdedit, quo facto haud pauca nobis emendanda reliquit. ut unum exemplum neglegentiae eius afferam, p. 2, 3 Philo teste codice M scripsit ἀτραπὸν ἄλλην ἐκαινοτόμησαν ἄβατον ἰδιώταις λόγων καὶ δογμάτων, Mangey omisso ἄλλην eiusque loco voce ἄβατον (quae a ceteris codicibus abest) falso posita scripsit ἀτραπὸν ἄβατον ἐκαινοτόμησαν ἰδιώταις λόγων καὶ δογμάτων. sed de huius quoque libelli textu bene meritus est, cum verba tradita saepius corrupta esse intellegeret nec raro talia corrigeret. ut p. 10, 23 ὑφηγῆται restituit pro

ὑφηγῶνται vel ἀφηγοῦνται. 14,8 ἔφυ pro ἔφη. 34,3 δουλείαν supplevit. 36,20 οὐκ delendum esse recte monuit. 43,14 βουλήμασι καὶ βουλημάτων correxit in βουλεύμασι καὶ βουλευμάτων. 44,4 σπερμάτων in πεμμάτων. post Mangeium nemo textui huius opusculi operam navavit. unum monendum est Wilamowitzium coniecturas quasdam cum Ausfeldio communicasse, quas ex huius dissertatione suis locis adnotavi.

DE VITA CONTEMPLATIVA. Codices CMFGAHP, accedunt versio Armenia et particula veteris versionis Latinae. de titulo περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν codices plerique consentiunt, eundem testatur Eusebius Hist. eccl. II 17,3 et 18,7. addunt codices alterum titulum περὶ ἀρετῶν δ' vel ἀρετῶν τὸ δ', qui quid sibi velit, certo dici nequit; causam additamenti diversa ratione explicare conati sunt Conybeare et Schürer *(Theol. Lit.-Zeitung* 1895 p. 389). de titulo discrepat versio Latina, in qua hoc opusculum *De statu Essaeorum* fertur inscriptum fuisse. atque eundem titulum refert Epiphanius (Adv. haeres. I 29,5), cum ea quae de Therapeutis ex Philonis narratione profert reperiri dicat ἐν τῇ περὶ Ἰεσσαίων αὐτοῦ ἐπιγραφομένῃ βίβλῳ, ubi Ἰεσσαίων haud dubie vitiose scriptum est pro Ἐσσαίων. sed haec Essaeorum cum Therapeutis confusio inde orta est, quod olim opusculum *de vita contemplativa* cum eiusdem Philonis tractatu de Essaeis artissime coniunctum fuit. etenim opusculum de Therapeutis nobis traditum non integrum esse librum, sed dimidiam partem operis maioris cuiusdam, scriptoris ipsius testimonio constat. commentario de Therapeutis, qui vitam theoreticam seu contemplativam colant, praecessisse tractatum de Essaeis, qui vitam practicam sive activam agant, in initio Philo declarat. his verbis non intellegendam esse eam de Essaeis expositionem, quae legitur in libro *quod omnis probus liber sit* (§§ 75—91), nunc iam inter omnes constat. alterum Philonis de Essaeis fragmentum traditur ab Eusebio (Praep. evang. VIII 11) transcriptum, ut ipse profitetur, ἀπὸ τῆς ὑπὲρ Ἰουδαίων Ἀπολογίας. iam vero hanc Philonis *Apologiam* eum esse librum, cuius particulae et fragmentum de Essaeis et opusculum *de vita contemplativa* fuerint, suspicatus est Massebieau, cui et Conybeare et Wendland et ego olim adstipulati sumus. quam opinionem sane gravibus argumentis nuper refutavit Bacchisio Motzo *(Atti della R. Accad. delle Scienze di Torino vol. XLVI [1911])* et opusculo tradito praecessisse tertium quendam de

Essaeis tractatum ampliorem, qui plane perierit, mea quidem sententia comprobavit. scripsit igitur Philo librum de philosophis Iudaeis in duas partes divisum, quarum una περὶ βίου πρακτικοῦ ἢ Ἐσσαίων (vel ὁσίων?) altera περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν inscripta fuit. ea vero pars libri, quae ad Therapeutas pertinet, iam antiquis temporibus e conexu suo abscissa separatim vulgabatur. causa haec videtur fuisse, quod quos Philo Therapeutas nominavit monachos Christianos fuisse multi putabant. priorem partem ne Eusebius quidem commemorat. quam vel Photii aetate extitisse equidem non crediderim; nam quod ille scribit (Bibl. cod. 104) ἀνεγνώσθησαν δὲ καὶ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις φιλοσοφησάντων τήν τε θεωρητικὴν καὶ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν βίοι, ὧν οἱ μὲν Ἐσσηνοί, οἱ δὲ Θεραπευταὶ ἐκαλοῦντο, inde Photium Philonis librum integrum habuisse minime concludendum est.

De authentia huius opusculi plura dicere nunc iam opus non est. nam cum viri docti quidam Philonis non esse libellum contendissent et inprimis E. Lucius in commentatione de Therapeutis anno 1879 conscripta eum a falsario quodam Philoni suppositum esse demonstrare conatus esset, eam opinionem Massebieau, Conybeare, Wendland aliique refutaverunt et opusculum Philoneum esse ita comprobaverunt, ut omnes fere qui nuper de Philone scripserunt horum sententiam amplexi tractatum *de vita contemplativa* ut vere genuinum Philoni reddendum esse sibi persuaderent. unus Schürer restabat, qui contrariam sententiam tenere malebat.

Ut ad memoriam textus transeam, ceteris codicibus virtute praestat codex vetustissimus C, quem iuxta codicem L iam Turnebus adhibuit. ac postquam versiones Armeniam et Latinam cognitas habemus, optimas eius lectiones simul in antiquis illis versionibus reperiri videmus. ut p. 48, 16 Θερσίτῃσι codicem C et versionem Armeniam secutus restituit Conybeare pro vulgato θηρσί τισι (interpres latinus quoque, qui *monstris* vertit, in exemplari suo Θερσίτῃσι videtur legisse). 52, 5 addunt C et versio Armenia αἱ, quod ceteri codices omittunt. 54, 19 οἴκων, quod unus praebet C pro οἰκιῶν, confirmatur versione Latina, ubi *cellularum* legitur. 55, 1 scriptura codicis C τῆς ψυχῆς ex usu Philonis et collata versione Latina *cordis* praeferenda est vulgatae τῇ ψυχῇ, etsi Eusebius et versio Armenia hanc exhibent; cf. de gigant. § 30 καθάπερ τις θεμέ-

λιος ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας ... ὑποβέβληται. de somn. I § 124 ἐγκράτειαν ὀλιγοδείαν καρτερίαν ὥσπερ κρηπῖδάς τινας ὅλου τοῦ βίου καταβεβλημένοι. 62, 17 vulgatam scripturam ἐρωτικαῖς e codice C et versione Armenia in ἑνωτικαῖς correxit Conybeare. 61,4 et 5 unus codex C genuinam scripturam tradit τὸ μὲν ἐν Καλλίου et τὸ δὲ ἐν Ἀγάθωνος, cum ceteri codices et versio Armenia τὸ μὲν ἓν Καλλίου et τὸ δὲ ἓν Ἀγάθωνος praebeant. codex M, quamquam a codice C virtute superatur, interdum tamen bonam memoriam prae se fert. ut p. 48, 19 una cum utraque versione antiqua recte tradit ἀθεράπευτοι διατελείτωσαν, ceteri perperam αὐτοί vel αὐτῆς addunt ante ἀθεράπευτοι. 49, 14 codicum MA et versionis Armeniae scriptura καὶ αὐτὸς mea quidem sententia praeferenda est lectioni ceterorum codicum et versionis Latinae καὶ αὐτούς. 69, 3 καθ' ἑκάτερον e codice M, quocum versio Armenia congruit, iure in textum recepit Mangey pro καθ' ἕτερον. monendum vero codicem M verba scriptoris non integra tradere, sed multa omittere spatiis vacuis relictis; librarius igitur in hoc opusculo describendo videtur exemplar pessumdatum adhibuisse, in quo passim quid scriptum fuisset non iam dispici potuit. cf. adnot. ad p. 50, 1. 51,5. 53, 12. 13. 56, 14. 15. 58, 16. 17. 18. 19. 63, 3. 65, 5. 6. 7. 67, 2. 3. 69, 15. ceterum in paragraphis 53—55 maior confusio textum ingressa est, quae iam antiquis temporibus orta esse iudicanda est, quippe cum ne Armeniam quidem versionem eius expertem esse videamus. ordinem verborum et sententiarum ibi turbatum esse recte cognovit J. M. Stahl (Mus. Rhen. LI, 157 sqq.), sed viam ac rationem, qua locum tamquam corruptum emendare conatus est, probare non possum. equidem simplici transpositione facta pristinum ordinem restituisse mihi videor: verbis τοὺς αὐχένας ἐν κύκλῳ περιάγοντες — τὸν ἑστιάτορα τῆς πολυτελείας ante verba ἑπτὰ γοῦν καὶ πλείους — ἀπειρηκότες πρὸς τὰς ἐδωδάς collocatis iam convivii descriptio recta via progreditur neque ullam praebet offensionem. in initio et in fine tantummodo totius sententiae, postquam verba illa locum suum mutaverunt, verba quaedam interciderunt vel consulto omissa sunt.

Versionem Armeniam, qua de conferenda sunt quae dixi vol. I p. LII sqq., propriam prae se ferre memoriam neque ab archetypo codicum graecorum pendere demonstravit Conybeare. quamquam passim verba scriptoris in codicibus graecis tradita vel omittit vel perperam

interpretatur, meliorem tamen textum ei praesto fuisse videre licet. hoc iam inde apparet, quod egregiae codicum graecorum lectiones, quarum exempla modo laudavi, versione Armenia confirmantur. sed multis locis pro corrupta codicum graecorum memoria textum genuinum interpres Armenius vel solus nobis suppeditavit. p. 49,9 pro vulgata scriptura προσκληρονομούμενοι secundum versionem Armeniam (et Latinam) προκληρονομούμενοι restituit Conybeare. item 50,8 τοὺς μὲν pro καὶ τοὺς μέν. 52,3 εὐκαίρως recte versio Armenia et Eusebius, codices perperam εὐκαίρου. 56,15 πιόντες scripsi versionem Armeniam (et Latinam) secutus pro πίνοντες. item 58,18 πολύκλινα pro περίκλινα, quod graecum non est. 59,17 rectam verborum collocationem et distinctionem exhibet versio Armenia εὐρύνοντες τὰ κοῖλα τῶν πλευρῶν. ἐφεδρεύουσι δ' ἄλλοι, codices corruptam εὐρύνοντες τὰ κοῖλα τῶν πλευρῶν ἐφεδρεύουσι. οἱ δ' ἄλλοι. 60,4 περιλιχνεύουσι, quod pro περιϊχνεύουσι coniecerat Mangey, versione Armenia confirmatur. 64,1 insulsa verba ἀλλ' ἔτι κομιδῇ νηπίους παῖδας a lectore quodam inculcata versio Armenia omittit. 65,11 Turnebi emendationem ἐπειγομένους pro ἐπιγενομένους confirmavit versio Armenia. 66,4, ubi verba complura in archetypo codicum graecorum interciderant, ad lacunam explendam versio Armenia nobis ansam dedit. proinde 66,15, ubi post verba οἱ δὲ ἀνωρθιακότες in codicibus graecis lacunam hiare facile intellegitur, secundum versionem Armeniam lacuna expleri potuit. 68,15 eadem recte tradit τῶν ἱερέων pro τῶν ἱερῶν, 68,16 τῶν αὐτῶν pro τῶν ἄρτων. item 69,7 ἐν χορείᾳ pro ἐν χρείᾳ et 69,8 ἑκάτερος τῶν χορῶν pro ἑκάτερος τῶν ἀνδρῶν. apparet ex his exemplis, quantum versio Armenia ad textum huius opusculi constituendum atque emendandum contribuat. etsi vero non ab archetypo codicum graecorum pendet, non tamen longe ab eius memoria distat, id quod eo maxime probatur, quod confusio illa, quam in paragraphis 53—55 deprehendimus, in eo quoque exemplari graeco extabat, quo interpres Armenius usus est.

Versionis Latinae particulam una cum versione *CII Quaestionum et Solutionum in Genesin* saeculo XVI bis editam esse, Parisiis anno 1520 et a Joanne Sichardo Basileae anno 1527, dixi vol. I p. L. quae de his editionibus et de codicibus a Sichardo adhibitis ibi disserui, nunc iam corrigenda et supplenda sunt ex eis quae Paulus Lehmann, qui nuper commentationem de Johanne Sichardo et de scriptorum editionibus ab

eo curatis conscripsit[1]), et ego superioribus annis investigavimus. Sichardus igitur ad edendos libros Pseudo-Philonis *Antiquitatum* et Philonis *CII Quaestionum in Genesin* et *De statu Essaeorum* (i. e. *de vita contemplativa*) duos adhibuit codices, quos fratres quasi gemellos declarat, unum Laurissensem alterum Fuldensem. Laurissensis, quem pervetustum dicit Sichardus, utrum perierit an alicubi lateat, ne nunc quidem dicere possum, cum indagare adhuc non contigit[2]). Fuldensem vero nunc in bibliotheca provinciali Cassellana asservari et Lehmann cognovit et ego dudum compertum habeo. codicem hunc Sichardo partim pro fundamento fuisse et officinae typographi Basileensis ad imprimendum ab eo traditum esse primo obtutu perspicitur. namque in margine codicis paginae et lineae editionis Basileensis curiose notatae sunt et adnotamenta a Sichardo facta extant fere omnia. et in altera parte (inde a fol. 65r), qua Philonis *CII Quaestiones in Genesin* et fragmentum opusculi *de vita contemplativa* continentur, codex vitiis et corruptelis scatens ab initio ad finem correctoris manum passus est, quem Sichardum fuisse pro certo confirmare licet, quoniam correctiones illae tantum non omnes cum editionis Basileensis textu plane congruunt. quae autem ratio inter codicem Fuldensem et alterum a Sichardo adhibitum codicem Laurissensem intercesserit et quatenus utrumque adhibuerit, ex eius praefatione non satis dilucide apparet. iure quidem queritur exemplaria sua mendis et corruptelis monstrosis foedissime depravata fuisse, quare emendandi consilio denique abiecto id quod codices haberent sese imitatum esse. sed exemplaria ita inter se similia fuisse deinde declarat, ut nec ovum diceres ovo magis, ut dubium sibi non esset, quin ex altero esset alterum descriptum. iam cum Laurissensem pervetustum fuisse testetur, Fuldensem utpote recentiorem ex Laurissensi descriptum fuisse concludendum videtur. quod non verum esse comparatione codicis Fuldensis cum Sichardi editione instituta clare demonstratur, si quidem Sichardus Laurissensem ut primarium fontem

---

1) Johannes Sichardus und die von ihm benutzten Bibliotheken u. Handschriften (Quellen u. Untersuch. zur latein. Philologie des Mittelalters IV, 1), München 1911.

2) Quod olim suspicatus eram, codicem delitescere Cheltenhami in bibliotheca Thomae Phillipps, iam refutatur eis quae infra de aetate et origine codicis Cheltenhamensis referam.

secutus est. Fuldensis enim quamquam saepissime cum Sichardi textu congruit vel proxime ad eius memoriam accedit, permultis tamen locis ab illo discrepat et propius a memoria ceterorum codicum abest. quod autem gravissimum est, in Fuldensi deest initium opusculi *de vita contemplativa*, quod in Sichardi editione extat e codice Laurissensi sine dubio petitum, in quo solo opusculum illud a *Quaestionibus in Genesin* distinctum necdum conglutinatum cum eis fuit. nam in Fuldensi post verba *nullius accipiendo personam*, quae in media Quaestione CII extant (Sich. p. 82 lin. 9 inf.), statim sine ullo signo lacunae sequuntur verba *illud colere quod est quod etiam boni melior est etc.*, quae ad finem paragraphi secundae opusculi *de vita contemplativa* pertinent (Sich. p. 84 l. 16 sup.). hanc discrepantiam ipse testatur Sichardus, si quidem hoc loco in margine adnotat: *Variabant hic exemplaria, secuti tamen sumus Laurissanum ut vetustius.* lacunam illam non librarii culpa Fuldensis ortam esse sed ad vetustius exemplar redire inde efficitur, quod eandem lacunam ceteri codices quod sciam omnes prae se ferunt. quos cum ab ipso codice Fuldensi non pendere facile demonstrari possit, iam in communi Fuldensis et ceterorum codicum archetypo unum folium casu intercidisse et sic illam confusionem extitisse consentaneum est. nec minus illud quod Sichardus dixit in textu describendo sese omnino exemplaria sua secutum esse cum grano salis accipiendum videtur. uno saltem loco verba tradita ab eo consulto mutata esse pro certo confirmare licet. nempe in paragrapho 17, ubi Philo Homeri Iliadis versus laudavit, Sichardus verba graeca inculcavit, cum interpretem latinum illos versus quoque latine vertisse vel circumscripsisse codicis Fuldensis et ceterorum codicum testimonio satis constet. itaque ne aliis quidem locis Sichardum textus traditi mutationibus abstinuisse crediderim. ut p. XXII 10 *superveniente* (pro *supereluente*) non scriptura codicis Laurissensis sed Sichardi coniectura esse mihi videtur. item XXIII 14 *ipsosque lares*, XXIV 14 *cautela*, XXVII 18. 19 *domina humano generi*, XXVIII 2 *indumentorum tamen gemina species, una*, XXIX 5 *spectiores gestiunt videri*. aliis huiusmodi locis, ubi Sichardus a Fuldensi ceterisque codicibus discrepat, dubitari potest utrum Laurissensem an coniecturam suam secutus sit. ubi vero Sichardi textus et Fuldensis plane inter se conveniunt, idem in Laurissensi fere scriptum fuisse iudicare licet.

Pseudo-Philonis et Philonis libri rudi sermone latino conversi, quos Sichardus edidit, medio aevo multum lectitabantur ac vulgabantur. extant in bibliothecis multi codices, quorum plerique tres illos libros omnes *(Antiquitates, Quaestiones in Genesin, De vita contemplativa)* continent, alii tantummodo *Quaestiones* una cum fragmento opusculi *de vita contemplativa*, alii tantum *Antiquitates.* sunt autem codices omnes adhuc nobis noti numero duodeviginti [1]).

1. Laurissensis, cuius instar est editio Sichardi. *L*

2. Fuldensis, nunc Cassellanus theol. 4° num. 3, membranaceus, formae quartae, foliorum 89, saeculo XI a librario litterarum plane rudi scriptus. in interiore parte tegumenti haec leguntur: *Io. Sichardus in gratiam uetustatis hunc philonis librū male cohærentem reconcinnandum curauit An:* [MD] *XXVII Mens: Augusto.* deinde manu recentissima falso scriptum est: *Stammt aus Kl. Lorsch, vorher in Fulda.* fol. 1^r incipit Philonis qui fertur Antiquitatum biblicarum liber, sine titulo, his verbis: INITIVM MVNDI. Adam genuit tres filios etc. fol. 65^r sup.: LIBER FILONIS QVESTIONV̄ IN GENISI ET SOLVTIONV̄. *F*

3. Admontensis 359, membranaceus, formae maioris, foliorum 98, saeculo XI diligentissime scriptus. fol. 1^r: Hieronimus de philone in Katalogo uirorum illustrium. fol. 2^r: INCIPIT GENESIS. INITIVM MVNDI. fol. 72 incipit sine titulo liber Quaestionum in Genesin. *A*

4. Monacensis lat. 18481 (olim Tegernseensis 481), membranaceus, formae quartae, foliorum 137, saeculo XI elegantissime scriptus. fol. 1^r: HIERONIMVS DE PHILONE IN CATALAGO (sic) VIROR ILLVST̄. fol. 2^v: INITIVM MVNDI. GENESIS. fol. 98^v: Explicit Hystoria Philonis ab initio mundi usque ad David regem. Philonis Questionum in Genesi et Solutionum liber incipit. *M*

5. Monacensis lat. 4569, membranaceus, formae maioris, foliorum 119, saec. XII scriptus. fol. 1^r: Philonis Hystoria ab inicio mundi usque ad David regem. fol. 70^v: Philonis Quaestionum in Genesim et Solutionum liber. fol. 99^v: Visio Tungdali.

6. Monacensis lat. 17133, membranaceus, formae maioris, foliorum 125, saeculo XII scriptus. continet Antiquitatum librum et Quaestiones in Genesim.

---

[1]) Excepto codice Budapestino eosdem breviter enumerat P. Lehmann l. l. p. 81.

B 7. Budapestinus Musei Nationalis Hungarici cod. lat. medii aevi 23, membranaceus, formae octavae, foliorum 149, saeculo XII scriptus. fol. 2^r: Hieronym⁹ de philone in catalogo uiroꝫ illustriū. fol. 2^r med.: Genesis. INITIVM MVNDI. fol. 107^v: Explicit Hystoria Philonis ab initio mundi vsque ad David Regem. fol. 108 et 109^r vacua. fol. 109^v: Incipit LIBER PHILONIS QVESTIONVM IN GENESI ET SOLVTIONVM. QVESTIO PRIMA.

8. Cusanus 16, chartaceus, formae octavae, foliorum 154, saeculo XV (anno 1451) in monasterio Gottwicensi scriptus. fol. 2^r: Philo in Genesim. fol. 97^r: Hystoria Apollonii Tyri. fol. 124^r: Philonis liber questionum et solucionum in Genesim. cf. J. Marx, Verzeichnis der Handschriften-Sammlung des Hospitals zu Cues (Trier 1905) p. 11.

9. Confluentinus G. 132, usque ad annum 1911 Confluentibus in bibliotheca gymnasii regii, nunc Berolini in Bibliotheca Regia adservatus, chartaceus, formae quartae, foliorum 143, saec. XV exeunte scriptus. fol. 1^r: Hieronymus de Philone etc. fol. 2^r: Philo iudeus super Genesim Exodum Iosue Iudicum et primum Regum. fol. 75^v: Historia Apollonii Tyri regis. fol. 114^r: Liber Questionum Philonis Iudei et solucionum in Genesi.

10. Wirceburgensis bibliothecae Universitatis M. ch. f. 276, chartaceus, foliorum 104, saec. XV (anno 1462) scriptus. fol. 2^r incipit Pseudo-Philonis Antiquitatum liber, sine titulo: Initium mundi. Adam genuit etc. fol. 56^r: Explicit hystoria Phylonis ab initio mundi usque ad David regem. Nunc sequuntur quaestiones Phylonis in genesim et solutiones. fol. 86^r: Visio Tungdali.

11. Vaticanus lat. 488, chartaceus, formae maioris, foliorum 149, saec. XV scriptus. fol. 1^r: Augustini de praedestinatione sanctorum, de bono perseverantiae etc. fol. 81^r: Hyeronimus de phylone etc. fol. 81^v: GENESIS. Initium mundi. Adam genuit etc. fol. 129^r: Explicit ystoria philonis ab initio mundi usque ad David regem. Incipit liber philonis quaestionum in genesim et solutionum.

Atque his quidem undecim codicibus continentur Pseudo-Philonis *Antiquitatum* liber et Philonis *Quaestiones in Genesim* cum fragmento opusculi *de vita contemplativa*. solas *Antiquitates* tradunt tres codices hice:

1. Cheltenhamensis 461 bibliothecae Thomae Phillipps, membranaceus, formae octavae, saec. XII scriptus. codicem emit Phillipps e collectione, quam ineunte saeculo XIX comparaverat Leander Van Ess Darmstadiensis. de origine codicis in primo folio docemur hac notatione: *Codex sancti Eucharii primi Trevirorum archiepiscopi. si quis eum abstulerit, anathema sit* (cf. Keuffer, Verzeichnis der Hss. der Stadtbibliothek zu Trier II p. 56. 88). fol. 1ʳ: Philo Iudeus de successione generationis veteris testamenti. quae de hoc codice comperta habeo, benignitati amici F. C. Conybeare accepta refero.

2. Vindobonensis lat. 446, membranaceus, formae quartae, foliorum 53, saec. XIII scriptus. titulus et subscriptio desunt. fol. 1ʳ manu Tengnagelii inscriptum est *Philonis Iudaei Antiquitates Biblicae.* fol. 1ʳ: Ieronimus de Phylone etc. fol. 1ᵛ: incip̄ Genesis. Initium mundi. Adam genuit etc.

3. Wirceburgensis M. ch. f. 210 (olim monasterii S. Stephani), chartaceus, formae maioris, foliorum 232, saec. XV scriptus. continet cum alia tum Pseudo-Philonis *Antiquitates.* fol. 198ʳ: Hieronymus de Philone etc. ibid.: Genesis. Initium mundi. Adam genuit etc.

Denique solas *Quaestiones in Genesim* cum fragmento opusculi *de vita contemplativa* continent quattuor codices:

1. Augustanus 9 bibliothecae episcopalis (Ordinariatsbibliothek), membranaceus, saec. XII scriptus.

2. Laurentianus XII 10, membranaceus, formae maximae, foliorum 300, saec. XV pro Matthia Corvino rege Hungariae elegantissime exaratus. fol. 196ᵛ: Liber Quaestionum et Solutionum Philonis in Genesim. praeterea insunt scripta Augustini et alia.

3. Urbinas lat. 61, chartaceus, foliorum 182, saeculo XIV scriptus. continet cum alia tum fol. 35 librum Philonis Quaestionum et Solutionum in Genesim.

4. Treverensis 71, chartaceus, formae maioris, foliorum 266, saec. XIV scriptus. insunt Philonis Quaestiones in Genesim et Angilomi ord. S. Bened. expositio in libros Regum. cf. Keuffer, Verzeichnis der Hss. der Stadtbibl. zu Trier I p. 58.

Fragmentum opusculi *de vita contemplativa* in omnibus codicibus (excepto Laurissensi) incipit verbis *illud colere quod est*, abrumpitur verbis

hi vero usque ad tenebras in Laurissensi et Fuldensi, ceteri codices adiciunt verba *peregrinando deveniunt.* editio Parisiensis anni 1520 ab aliquo codice recentiore (Urbinate 61 puto) pendet, sed editor multa quae vitiosa vel corrupta videbantur satis temere mutavit, quare plerumque admodum a Sichardi editione discrepat. cuius per tria fere saecula oblitteratam memoriam primus resuscitavit I. B. Aucher, cum versionis Armeniae Philonis Quaestionum in Genesim et Exodum reliquias ederet. deinde I. B. Pitra cardinalis anno 1884 de opusculis a Sichardo editis disseruit et fragmentum opusculi *de vita contemplativa* denuo edidit adhibitis duobus bibliothecae Vaticanae codicibus Vaticano lat. 488 et Urbinate lat. 61, quos in deteriorum numero habendos esse facile apparet (Anal. sacra spicilegio Solesmensi parata, II p. 323 sqq.). denique Conybeare textum versionis Latinae repetendum e Sichardi editione curavit adiectis variis lectionibus editionis Parisiensis. ego cum codices vetustissimos Fuldensem Admontensem Monacensem Budapestinum ipse contulissem, hoc loco novam editionem offerre constitui. pro fundamento Laurissensis (sive Sichardi editionis) et Fuldensis memoriam habendam esse arbitratus sum, cui raro ceterorum codicum memoria praeferenda videtur. varias lectiones notavi codicum *FAMB* et editionum *Sich*(ardi) et *Par*(isiensis). verba manibus librariorum depravata quantum poteram codicum auxilio vel coniciendo emendare studui (nonnulla temptavit C. Weymann Mus. Rhen. LIII p. 316). intacta reliqui vocabula insolentiora et formas vulgares aetate posteriore usitatas. in interpungendo et distinguendo menda codicum et editionum tacite correxi.

Philonis Iudaei liber de statu Essaeorum, id est Monachorum, qui temporibus Agrippae regis monasteria sibi fecerunt.

1 De statu Essaeorum disputaturus, qui actibus ipsis non verbis aemulati sunt semper agere vitam, ne mediocrius adseram, in pluribus partibus differentiores, statim etiam religionem ipsis rebus speculantes * * * integre indicabo, nihil de meo pro commendatione

5 differentes *conicio* 6 *lacunam indicavi*

meliori inserendo, quod solet ⟨in⟩ inopia bonorum poetis omnibus-
que causidicis contingere, sed sine arte circumplexus veritatem,
quam valde etiam eloquentissimos vitare optime novi. certandum
est ergo atque deluctandum, ne magnitudo virtutis eorum rea
silentii existat iis qui omnem rem optimam ubique praedicari per-
mittunt, dum benevolentia philosophi de prima statim salutatione 2
nominis comprobatur. cultores ergo et cultrices pietatis merito
vocentur, plus quam medicina remedia promittentes oppido; ⟨illa⟩
enim corpora curat, haec etiam animas reficit pessimis imbecillita-
tibus insanabiliter detentas, quas providerunt libidines et amores
et tristitiarum trepidantia, usurpationes atque insipientiae et ini-
quitates ceterorumque vitiorum et malitiarum inexplicabilis conge-
ries. ad quantum vero naturaliter vel de sacris potius legibus
sunt instructi illud colere quod est, quod etiam boni melior est et
unius sincerior et unionis praecipua fons est. his comparandus 3
est * * * qui se nimium superstitiosos adserunt? aut nempe ei
qui elementa honorificant, terram, aquam, aërem, ignem, quibus
etiam nomina posuere altera altero: ignem quidem Vulcanum pro
accendendo, puto, vocantes, Iunonem aërem pro levando vel sus-
pendendo, aquam vero Neptunum forsitan pro potando, terram vero
Demetorem, ad quantum mater omnium esse putatur plantatorum
atque animalium. et quidem nomina sophistarum sunt inventicula, 4

---

1 in *addidi* 3 vitare] vetare *Weymann* 8 illa *addidi* 11 usurpatione *Sich (L?)* insipientia *Sich (L?)* 11. 12 iniquitate *Sich (L?)* 13 ad] at *Sich in marg.* 14 illud] *incip. codd. omnes praeter L, incip. ed. Par* colere] pro colore *Par* quod est] quoque est *Par* quod etiam] quod *om. Sich* bono *AMB Par* est *om. Sich* 15 unius] unus *FAMB Par*, uno *Sich* unionis] uni onius *(sic) F*, unius *A Par*, unus *MB* fons] frons *AMB Par* his] hos *F*, hos enim *AMB Par* 15. 16. comparandus est *Sich (L?)*: comparandum *F*, comparandos *AMB Par* his comparandus est ⟨quis eorum⟩ *conicio* 16 qui se nimium] quis autem *F*, quis *AMB*, quibus *Par* superstitiosus *FAMB Par* adserunt] asserat *AMB Par* aut *om. Par* ei *scripsi*: eis *codd. edd.* 17 terram] terrena *LF Sich* 18 nomina] pronomina *LF Sich* posuere] pusuero *(sic) F* altera altero *F*: altero *om. codd. ceteri et edd.* igni *F* quidem] vero *A Par* 19 accendo *F*, accedendo *B* aërem] merum *F* 19. 20 suspenso *F* 20 proputando *LF Sich* 21 ad] aut *AMB Par* quantum] quoniam *Par* 21. 22 plantatorem. atque animalium *FAMB Par* 22 et quidem] equidem *AMB Par* sofitaruntur sunt *F*

elementa vero materies sine anima, ab se immobilis, artifici
5 subiecta ad omnes figurarum et qualitatum species. altera vero quae apotelesmata vocant, solem, lunam, aliasque stellas, planetas aut minus planetarum usque coelum ac mundum, ne ipsa quidem ab se facta sunt, sed a quodam creatore perfectissimae disciplinae.
6 certe semideos alii colentes ignominia dignum; quonam autem modo et mortalis idem sit et immortalis? omittam originem erroris puerilis inconstantiae plenam, quam ausi sunt non sine pernicie sua obicere beatis divinisque virtutibus, utpote mortalibus uxoribus inamorantes convenerant totius vitii insontes et felices.
7 delubra quoque et simulacra, quorum materia lapides et ligna, quae ante paullulum sine forma, ingenio artis incisa, quorum germana vel paria lavacrum uso vel pedum lavandorum aliisque inhonestis usibus, quae tenebrarum, non luminis, ministerio cedunt.
8 Aegyptiorum proinde portenta nec meminisse melius, qui muta animalia, non modo mansueta, sed etiam immanissima pro deorum honore posuisse sublunaribus auris: de arida quidem leonem, undarum vero invicinissimum crocodilum, et de volatilibus milvum
9 aut aegyptiacam aucellam, ibiu. haec intuentes substantiae carentia

1 sine] siue *Sich* immobili *Sich* 2 qualitatem *F* 3 apothelismata *Sich (L?)*, aposthelismamata *(sic) FAMB* planetas] planetae *AMB Par* 4 aut *Sich in marg.*: autem *codd.* minus planetarum usque] inter *AMB Par* usque] atque *conicio* ipsae *AMB*, ipsi *Par* quidem om. *LF Sich* 5 factae *AMB*, facti *Par* 6 ignomino *(sic) F* dignum] digni sunt *AMB Par*; dignum ⟨faciunt⟩ *conicio* quonam] quo *B Par* autem] enim *AMB Par (Sich in marg.)* 7 omittam originem] amor ignem *F*, denique huius originem *AMB*, denique in huius originem *Par* 8 erroris] eorum *conicio* quam ausi *scripsi*: quam visi *LF Sich*, qua usi *AMB*, qua nisi *Par* 9 sua] sui *Par* 10 inamorantes *scripsi*: immorantes *codd. edd.* vitiis *F* insontes] vi sonantes *Par* felices] felices arbores et *Par* 11 quoque] quaque *MB* simulachra *A*, symulachra *MB* materies *AM Par* 12 incisa] incirca *F* 12. 13 germana vel] germina vel *codd.*, germinalis *Par* 13 paria *corr. Sich in marg.*: patria *codd.* lavacro *A Par*, lavachro *MB* uso] usa *AMB*, usurpata *Par* lavandorum pedum *AMB Par* aliisque] alius quae *F* 14 usibus deputata *Par* 15 nec] vero *Par* qui] quam *FAMB Par* 16 mansuetas *F* 17 posuisse] posuere e *conicio* subluminaribus *F*, sublunalibus *AMB* leonem] bovem *Par* 17. 18 leone. mundarum *(sic) F* 18 invictissimum *AMB Par*, in vicinis suum *Weymann* crocodilium *F*, corcodrillum *AMB* 19 aut *om. LF Sich* aucellam] aut cellam *F*, autem *B*, auem *AM Par* haec videntes mente carentes *Par*

et escae egentia et ad edendum rapacissima et plena stercoris, virulenta atque homicidas, variis subiecta morbis, nec tantum naturali morti, sed etiam negatitio, venerantur, mites homines immanissima et rationabiles minus rationabilia, et quibus propinquitas est ad divinitatem ne monstris quidem comparanda, ut principes et domini obnoxia et famulosa suspicientes.

Sed hos quidem, qui non tantum eiusdem societatis sed etiam 10
proximantes sibi repleverunt verbositatis, sine medela permanere
dignum est intuitu mentis, qui praecipuus est sensuum portus,
obstrusos. dico autem non corporales oculos, sed animae, quibus
verum et mendacium directo cognoscitur. genus igitur religiosum, 11
semper cernere doctum substantialis culminis maiestatem, digne
pietati adnitatur commendari, sensibilem solem transgrediatur et
mundi huius inordinantiam deserat, ut ita ad perfectam beatitu-
dinem deducatur. ad vota namque religionis commeantes non 12
ex usitato nec ex mandato cuiusquam aut deprecatione, sed amore
caelesti rapiuntur, utpote debacchantes et more Corybantum prae-
sagantes, donec videant quod desiderant. hactenus pro amore 13
immortalis et beatissimae vitae iam se defunctos existimantes,
omissa temporali gleba dimisere substantias filiis aliisque cognatis,
spontanea voluntate ante tempus praehereditati, quibus autem

1 et escae] escarum *AMB Par* 2 virulenta *A Sich*: uerolentia *FM*, virulentia *B*, violenta *Par* homicidiosa *AMB Par* auariis *F* 3 naturali mortis *F*, naturalis mortis *AMB Par*, naturali morte *Sich* negatitio *LFA*: negociatio *MB*, fortuitae *Par* mites homines] minis hominis *F*, mites *om. AMB Par* 4 rationabilis *F* 5 quidem] quibus *FAMB Par* comparanda *scripsi*: comparandis *Sich (L?)*, corporati sunt *FAMB Par*, comparati *Sich in marg.* ut *om. FAMB Par* 6 principem et deum morti *Par* famulosa *Sich in marg.*: fabulosa *codd. edd.* suspicientes *scripsi*: suscipientes *codd. edd.* 7 societates *F* 8 si medella *(sic) F* 9 mentis] tamen *FAMB Par* portus *om. Par* 10 obstrusos *scripsi*: obstrusi *LF Sich*, obstruso *AMB Par* 10. 11 quibus ... cognoscitur] quae ... cognoscit *LF Sich* 12 substantiali *F* 13 adnitatur *scripsi*: adnititur *Par*, admittitur *codd. Sich* solem] onosolem *LF Sich* solem sensibilem *A* transgreditur *codd. edd.* 14 deserit *AMB Par*, deferat *F* 15 deducetur *F* 16 depredatione *F* 17 caelestis *F* ut pede uacantes *F*, utpote uacantes *AMB Par* coribantum *F*, choribantium *AMB* 17. 18 praesagientes *Par* 18 actenus *F* 19 exestimantes *F*, aestimantes *AMB Par* 20 demiserere *(sic) F* cognatis] cogitantis *F* 21 praehereditatis *AMB Par*

parentelae non sunt, proximis vel amicis admittunt; oportuit enim
oculatas divitias diligentes caecum relinquere censum his qui adhuc
14 mente caligant. Anaxagoram et Democritum Graeci decantant,
quod philosophiae cupidine pulsati pasturas ovium locupletes
massas suas permiserunt. miror huiusmodi viros etiam ipsos pecu-
niarum meliores fuisse; sed quanto meliores qui non pecudis posses-
siones dimiserunt, sed hominum penuriis subvenerunt, parentes
vel amicos ex inopia copiosos efficientes? et illud quidem non
integri consilii, ne furiosos dicam viros, quos tota Graecia praefert,
attamen ⟨hoc⟩ sobrium, cum sapientia superelevante moderatum.
15 quid enim amplius gerunt adversarii obsidentes? aut secant aut
excidunt contrariorum regiones, ut raritate necessariorum oppressi
prosternantur. in hoc Democritiani suos laesere consanguineos
manu factam suis pauperiem conficientes, non insidia utique, sed
16 ex improviso contempsere quod alteris ⟨prodest⟩. quanto meliores
esse credamus et mirabiliores eos, qui non minus philosophiae
integritatem superantes, munificentia pro tarditate usi, miseri-
cordiam desidiae praeponentes, dimisere substantias, non ad

---

1 parentela *F* admittant *F* 2 oculatas] occultas *AMB Par* caecum] celum *A* censum] sensum *Sich* his] iis *Par* 3 caligant *LA:* caligi. aut *F*, caliginant *MB* anaxagoran *B*, anagoran *FAM* 4 philosophiae] filius sophiae *F*, filiis sophiae *AMB Par* pulsatis *AMB* locupletas *FAMB* 5 promiserunt *B Sich (L?)* miror] mori *FAMB*, *om. Par* etiam] dicunt etiam *Par* ipsis pecuniis *AMB Par* 6 fuisset *F*, fuisse *om. AMB Par* sed *om. FAMB Par* quantum *FAMB* meliores sunt qui *AMB Par* non] non modo *Par* 7 sed et hominum *Par* 8 inopibus *Par* 9 praefert *LA:* praeferent *F*, defert *MB* 10 attamen] habent tamen *Par* hoc *addidi* superelevante *scripsi:* supereluente *FAMB Par*, superveniente *Sich* 11 gerunt *scripsi:* gerant *codd. edd.* obsedentes *F* aut secant] aut secata *F*, haut secata *AMB*, hanc sectam? *Par* 11. 12 aut excidunt] ut excidant *A*, ut occidant *MB*, ut excedant *Par* 12 raritate] raditate *F*, ariditate *AMB Par* 13 Democritiani suos] democritionis uos *FMB*, democrationis nos *(sed* n *in* nos *in ras.) A*, remotionis loco. hos *Par* laesere] lese *F*, esse *AMB Par* 14 manu facta *LF Sich*, manifesta *AMB Par* pauperies *AM*, pauperio *Par* conficientes *Weymann et ego:* confidentes *(L?) FAMB*, confitentes *Sich Par* insidia] in desidia *AMB Par* 15 prodest *e. gr. addidi* melior *F* 17 munificentiam *LF Sich* 18 pro desidiae *F* substantia *F*, substantiam *AMB Par*

dissipandum, ut et aliis ⟨et sibi⟩ prodessent, illis pro copiositate, sibi
vero pro expeditione verae religionis, ne curae praediorum tempora
consumant nec pecuniarum sollicitudo deiciat; tempori autem
pepercisse quam optimum est, quoniam secundum medicum Hippo-
craten 'vita quidem brevis, ars vero longa'. hoc mihi videtur 17
etiam Homerus insinuasse paucis carminibus tertiae decimae rha-
psodiae: Mysos et Scythas equini lactis esores dicit iustissimos,
eosdemque abios appellat, hoc est sine vita; sollicitudo enim do-
mesticarum rerum iniurias parturire consuevit ipsamque iniquitatem
generare solet; iustitia vero propositi melioris est, secundum quam
naturales divitiae constant omnem sensum vanarum gloriarum su-
perantes. omissis enim possessionibus, iam ab nulla re decepti 18
recedunt impoenitibiliter, relictis fratribus uxore parentibus et
omni plurifaria propinquitate et amicitiarum societate ipsaque pa-
tria qua nati sunt et viri ⟨facti⟩, quarum consuetudo ponderosa
atque insidiosa est. transmigrant vero non in alteram civitatem 19
rursum, ut solent venditionibus subiecti servi infelicissimi, qui per
immutationem domini libertatem adipisci se sperant; omnis enim

---

1 dissipandam *M Par* ut et aliis] utiliis *F*, utilius *A Par*, utilibus *MB* et sibi *addidi* prodesse *FAMB Par* illi *Sich*, illis rati *Par* sibi *scripsi:* se *codd. edd.* 2 verae *Sich in marg.:* vanae *codd. Par.* ne] nec *LF Sich* praeliorum *AMB Par* tempore *AMB* 4 pepercisse *scripsi:* percisse *F*, percepisse *AMB*, parsisse *Sich*, consuluisse *Par* quam] quem *F* 4. 5 ipocraten *F*, ypocratem *AMB* 6 omerus *F* 6. 7 rabsodiae *AMB* 7 Mysos — iustissimos] μυσῶν τ᾽ἀγχεμάχων καὶ ἀγαυῶν ἱππημόλγων γλακτοφάγων *Sich* Mysos] musas *FAMB Par* scitas *FAMB* quini lactis essores *FAMB* dicit iustissimos *scripsi:* decitiuscisimos *FAMB*, demisissimos *Par* 8 eosdemque] vosdemque *F*, vos denique *AMB*, hos denique *Par* abios] ἀβίους *Sich* 10 quam *om. Sich* 11 vanarum] variarum *MB* 12 ad nullo re *(sic)* *F* decepti] detenti *AMB Par* 13 uxore] uore *F* 14 omni] omnium *Par* plurivaria *Sich (L?)*, pluriparia *F* societates *LF Sich* 14. 15 ipsaque — viri om. *AMB Par* ipsaque patria *scripsi:* ipsas querales *(sic)* *F*, ipsosque lares *Sich* 15 qua nati *scripsi:* quanti *LF Sich* facti *addidi* 16 transmigrant vero non] transmigrationem *FAMB Par* vero *scripsi:* ergo *Sich (L?)* in altera civitate *codd. edd.* 17 rursum *Sich in marg.:* sursum *LF* rursum, ut] perquirere *AMB Par* 18 mutationem *Par* dominii *Sich* adipisci se sperant] adipiscere solent *LF Sich* (sperant *Sich in marg.*), sperant se adipisci *AMB Par*

civitas, etiam legibus perfoederata, perturbationis fons est, infinitis
rea conditionibus, quas non sustinebit, qui semel amori sapientiae
20 deditus evigilaverit. solent aliqui etiam extra muros commorantes
in hortis vel unicellulis casis solitudinem imitari, non fastidio
humani odii, sed pro disparilitate morum ⟨commixtiones⟩ vitantes,
dum inutiles eas et noxias esse cognoscunt.

21 Plurimis itaque locis orbis terrarum hoc invenitur genus;
provenit enim perfecti boni compotem esse non Graeciam ⟨tantum⟩
totumque Romanum solum, sed etiam barbariae partes; abundat
autem in Aegypto per loca quae legum castella vocantur, et prae-
22 sertim circa Alexandriam. undique optimi viri aptissimos saltus
elegerunt, ut patriae loco melioris compotentes immorentur religio-
nis. est optima regio altera super stagnum, quod Maria vocatur, col-
lis humilioris, spatiositas nimia pro tutela habitantium et aëris tem-
23 perantia provisus. munitionem enim castella vicina faciunt, tem-
periem vero aurae stagni maritimo situ adhaerente et vicino aequo-
re pariunt; stagni enim spissiores et pelagi leviores commixtae
24 sanabilem statum operantur. cellulae tamen universis valde hu-
milissimae * * * pro solis calore et aëris absconsione, nec proximae
sibi, ut mos est in oppidis — molestum enim et fastidiosum ama-

---

1 perturbationum *A Par* 2. 3 amori sapientiae deditus] amoris hac detibus *F*, amoris ardoribus *AMB Par* 4 in ortis *F* unicellulis] uni telluris *(L)F Sich in textu* 5 odii] commercii *Par* disparalitate *LF Sich*, disparitate *Par* commixtiones *e. gr. addidi*, turbas *add. Par* 6 et] set *F* 7 itaque] ita *F* 8 provenit] convenit *Sich in marg.* tantum *addidi*, modo *add. Par* 9 habundat *FA* 10. 11 prefertim *F* 11 undique] utique *Par* obtimi *MB* saltos *F* 12 ut] et *Par* patre *(sic) A* loco melioris] melioris loco *A*, meliora loca *LF Sich* (molliora *Sich in marg.)* competentes *B*, competentis *AM* immorentur *A*: immorantur *ceteri* 13 regio *Sich in marg.*: religio *codd. Par* Maria vocatur] maria uecur *F*, mari habetur *AMB*, pro mari habetur *Par* 13. 14 collis est humilis *Par* 14 spatiositatis nimiae *Par* tutela *recte Par*: cultela *AMB*, cultella *F*, cautela *Sich* et aëris] eteris *F* 15 provisa *conicio* 17 pariunt *recte Par*: parciant *LF Sich*, parciuntur *AMB*, pracitant *Sich in marg.* spissiores] spersiores *F*, sparsiores *AMB*, exparsiores *Par* commixta *Sich (L?)*, commixtam *F*, mixtae *AMB Par* 18 sanabilem] salubrem *Par* valde *om. AMB Par* 19 *lacunam indicari* et aëris] eteris *F*, et aetheris *AMB Par* 20 sibi] sunt *Par* molestim *F*, molestum *ex* molestus *corr. A*, molestus *Sich (L?)* enim *om. LF Sich* fastidiosus *Sich (L?)*

tores etiam maximae solitudinis densas habere vicinitates —, nec
tamen longius sibi pro voto suae communionis, ut etiam, si latro-
num impetus contingat, alterutro auxilientur. singulis ergo habita- 25
culum est religiosum, quod Semnium vocant sive Monasterium, in
quo desolati modestissimae vitae sacramentis occupantur: non po-
tus illic nec cibus inducitur aut quodlibet pro corporis necessitu-
dine, sed leges sanctae et eloquia divina per choros prophetarum
dignis destinata praesagia, quibus ad puritatem disciplinae et inte-
gritatem pietatis animi eriguntur atque magnificantur. incessabi- 26
lem in se habent[es] dei commemorationem, ut etiam ipsis vi-
sionibus non aliud quicquam nisi splendores divinarum virtutum
caelestiumque imagines speculentur; plurimi etiam adhuc somno
detenti verba proferunt religiosa atque saluberrima sapientiae de-
creta. singulis autem diebus bis orare consueti, mane atque ves- 27
pere, oriente quidem sole eam sibi placationem a deo dari pre-
cantur, quae possit mentes eorum caelestis luminis largitate sagi-
nare, occasu vero, ut anima totius sensualitatis huius mundi li-
bera, in sua sede atque albo stabilita, veritati copuletur. inter 28
matutinum et vespertinum tempus proprio vacant exercitio, divi-
nis interpellantes Scripturis, scrutantes sapientiae titulos et disse-
rentes, scientes momenta oratoriae interpretationis pro existima-
tione absconsae naturae declarari. habent etiam tractatus virorum 29
antiquorum, qui huius consilii principes facti quam plurima pig-
nora diluendarum lectionum dimisere, quos utpote magistros imi-
tantes iisdem moribus gaudent voluntatis. nec tantum veritatis

1 vicinitatis *F* nec] habent *Par* 3 alterutro] mutuo *Par* ergo] enim *MB* 5 sacramentis] sacratissimae *FAMB*, sacratissimae exercitiis *Par* 6. 7 necessitate *F* 7 leges sanctae et eloquia divina] legis et eloquia divina *Sich (L?)*, legis scete loqui addiuina *F*, legere tantum et eloqui solent divina *AMB Par* 8 dignis] et hymnis *conicio* 9 animi] animis *Sich (L?)*, amnis *F* 10 habentes *codd. edd.* 12 caelestium *LF Sich* 14 bis] his *AMB* 15 placationum *F* 16 mentis *F* caelesti *LF Sich* 17 occasu vero *scripsi:* hac causa vero *Sich (L?)*, hoc causa uenti *F*, hoc auspicantes *AMB Par* ut] aut *F* 18 sedatque *F* 19 in tempus *F* vocant *F* 19. 20 divinas ... Scripturas *conicio* 21 momenta] momen *(in fine lin.)* *F*, nomen *AMB Par* 22 declarare *AMB Par* 24 dilucidandarum *A*, dilucidendarum *MB Par* 25 isdem *F*, hisdem *AMB Par* gaudent. Voluntatis *Sich* nec] non *LF Sich* veritatis] deitatis *Sich in marg.*

figuras explorant legentes, sed etiam cantica et hymnos in deum
30 multimodis metri et harmoniae sonis magnopere describunt. sex
quidem diebus semoti singuli apud se philosophantur nec limen
cellulae transeuntes neque e longinquo respicientes perdurant. sep-
timis autem diebus conveniunt pia concilii communicatione, secun-
dum aetates ordinanter considentes cum competenti habitu, dexteram
celantes supra pectus et gremia colli, sinistram vero leniter lumbis
31 remissam. his praesidens unus senior sectarum peritissimus, mitiori
aspectu, voce constantissima, sermocinatur cum rationabilitate atque
sapientia, non tortuositate verborum, ut solent causidici aut sophis-
tarum fallacia disputare, sed ipsius intellegentiae investigans veritatem,
quae non pinnis aurium resilit, sed per auditum in animam
cautius penetrat et permanet. silentio tamen alteri omnes aus-
cultantes suffragia non verbis, sed consensu mentis aut vultus
32 aut capitis motu referunt. hoc commune est Monasterium, quo
septimis adunantur diebus, duplici structura munitum: una virorum,
altera mulierum coetu discernitur; ex usu enim etiam feminae
33 sectantur eiusdem propositi fructum zelo deifico. medius autem
utrarumque cellularum paries tertio vel quarto cubito exaltatus,
vice thoracis aedificatus, reliquam altitudinem usque ad tectum
apertam habet, duabus hoc causis, ut et pudori feminini sexus

---

1 himnos *F*, ymnos *AMB* 2 metris *Sich* 3 limen] lionem *F* 4. 5 septem autem his in diebus *FAMB Par* 5 concilia *F* 6 aetates *om. FAMB Par* ordinanter] ordinarentur *F*, ordinationem *AMB Par* competenti] comparenti *FAMB* 7 vero] ligero *LF Sich* (liero *Sich in marg.*) 8 his *scripsi:* hic *LF Sich*, sic *AMB Par* praesidentes *F*, residentibus illis *AMB Par* unius *F* seniorum *Par* 9 constantis si *F*, constantissimus *Par* sermocinantur *F* 10 solunt *F* 10. 11 sofistarum fallatia *F* 11 investigans *scripsi:* investigatam *Sich (L?)*, investigantem *FAMB*, investigantes *Par* 12 pinnis] pruritu *Par* resilent *F*, resilet *MB*, resiliet *A* auditam *F* anima *FAMB* 13 penetrat et *scripsi:* penetrante *codd. Sich*, penetrans *Par* permanet silentio. tandem *(sic) FAMB Par* alteri] alterutrim *AMB Par* 13. 14 auscultantes] osculantes *FAMB Par* 14 consensum *conicio* 15. 16 qua septimis *Sich (L?)*, quas optimi *F* 16 instructura *AMB Par* 17 coetu] ceci *F* discernuntur *LF Sich* enim] autem *F* etiam *om. F* 18 praepositi *LF Sich* 19 pari ei *F* cupito *F* 20 aedificatis *F* 21 apertum *LF Sich* duobus *F* pudore *F*

servetur reverentia et auscultatio sit facillima, nullo offendente
tractatoris responsa. abstinentiam praecipue pro fundamento cor- 34
dis dedicantes sequentes superaedificant virtutes. cibum aut potum nemo eorum ante solis tangit occasum; lumini enim adiudicant philosophiae indaginem, tenebris vero corporis necessitudinem; admittunt adeo differentiora per diem, huic vero modicum noctis
tribuerunt. nonnulli tamen post triduum commonentur ad escam, 35
quibus maior disciplinae amor inhaesit. alii vero usque adeo indeliciantur sapientiae gremiis atque responsis locupletissimis, ut etiam duplum tempus sustineant; denique vix post sex dies cibantur, ex more iam instituti, utpote cicadae aëris haustus, quibus
⟨ni⟩ fallor eorum esuries praesonantia vocis lenitur. festivissimam 36
itaque ac sacratissimam diem septimam credentes praestantiori privilegio remunerantur, in qua post animae diligentiam corpus re-
ficiunt, tamquam oviculae, superfluis laboribus relaxati. cibantur 37
enim nihil exquisitum, sed panem vilissimum et sales pro pulmentis, et ditiores ad escam hyssopo condientes utuntur; potus eis aqua fontanea. quas enim imposuit miserabili ventri natura dominas humani generis, esuriem ac sitim, omnino despiciunt, non pro blandimento quicquam requirentes, nisi haec utilissima, quorum absque vivere non est. ita cibantur, ne esuriant, et bibunt,

1 osculatio *FAMB Par* 2 responso *AMB Par* 4 nemo] mense *F*, mensa *AMB Par* non tangit *AMB Par* lumine *Sich (L?)*, luminis *F* adiudicant *Par:* diiudicant *codd. Sich* 4. 5 philosophiae diiudicant *AMB (Par)* 6 adeo] Deo *A Par*, duo *MB* differentiora] differenti hora *Par* 7 tribuerent *F* tamen] tantum *Par* 8 adeo] ad ea *F* 8. 9 indelicientur *F* 9 gremiis *LA*: greminis *F*, germinis *MB*, quaestionibus *Par* 10 sustinent *LF Sich* vix] iuxta *F*, *om. AMB Par* 11 cicare *LF Sich* (cicala *Sich in marg.*) aëris haustus *om. AMB Par* aëris] eris *F*, quae eris *Sich (L?)*, aquae aëris *Sich in marg.* austus *F* 12 ni *om. LF Sich*, ni fallor *om. AMB Par* eorum *F:* quorum *Sich*, *om. AMB Par* praesonantia] propter sonantiam *AMB Par* 13 ac *om. LF Sich* praestantiori *scripsi:* praesentiori *codd. edd.* 14 diligentiae *F* 15 relaxatur *F*, relaxantur *AMB Par* 16 sale *AMB* 16. 17 propulentis *LF Sich* (opulenti *Sich in marg.*) 17 ysopo *FAMB* 18 mirabili *F*, mirabilis *AMB Par* ventri] venturi *F*, om. *AMB Par* natura] ventura *F* 18. 19 domina *Sich* 19 humano generi *Sich* esuriae ac sitiem *F* omni non *F* dispiciunt *F* 21 nec esurient *F*

ne sitiant, satietatem pro insidia animae atque corporis aspernantur. 38 indumenta tamen gemina: species una tegminis, altera per amictum sine ornamento; remissior enim et expedita vel paratissima, ad hoc tantum operata; tum simulatur et amictus frivolus humilitatibus mansionis. pro amphibolo pallio de pelle hiberno tempore 39 grossiore, aestate vero utuntur colobio. hoc modo sine typho immorantur per omnia, scientes supercilium mendacitatis initium, veritatem vero simplicitatis amicam; manat enim utraque fontis vice: ex mendacio enim plurifariae malorum species, a veritate vero divitiae humanarum atque divinarum rerum.

40 Velim etiam communes convocationes eorum et hilariores in conviviis mores edicere e diverso ponendo cetera convivia. illi enim assiduo meraculo satiati, quasi non vino epotato, sed incitamento furoris, aut quicquid peius per excessum animi inusitatum est aliquid, crepitantes veluti canes indomiti exululant et resurgunt adversus se, morsibus invicem laniantes, aliquoties et detondentes auriculas et nares dentibus desecantes; degustant et digitos aliaque membra comedunt et re vera Cyclopis et Ulixis fabulam veram os- 41 tendunt, * * * et si quid crudelius est irrogantes. ille enim inimicos verendos ulciscebatur, hi amicos et parentes: in ipso

---

1 pro desidia *AMB Par* 2 indumentorum *Sich* per amicus *(sic) F*, pro amictu *AMB Par* 3 et] uel *A* 4 tum simulatur] dum simulat *LF Sich* amicus frivolis *F* 5 amfibilo *F*, amphibilo *Sich* pallium *Sich* hiberna *LF Sich* tempore *om. LF Sich* 6 grossiorem *LF Sich* utuntur om. *LF Sich* cobolio *LF Sich (corr. in marg.)* typho] typo *AMB Sich Par*, tipo *F* 7 mendacitatis *Par:* mendositatis *codd. Sich* 8 veritatem *Par:* virtutem *codd. Sich* simplicitatem amicant *F* manat *scripsi:* manant *codd. edd.* 9 ex mendacio] emerdatio *LF Sich (emendant Sich in marg.)* 11 Velim] Velum *MB* 12 mores *Sich in marg.:* moras *codd.* edicere] seducere *FAMB Par* 13 assidue *LF Sich* meraculo *A Sich in marg. Par:* miraculo *LFMB* quasi] quae si *F* vino] uno *F* eputate *F* incitamento] incremento *FAMB Par* 13. 14 furoris] unius furoris *F*, vini furiosi *AMB* 14 est *scripsi:* ea *LF Sich*, om. *AMB Par* aliquid *delendum?* 15 exuluantur *FAM*, exululantur *B Par* 16 aliquotiens *AM* 17 desectantes *F* desecantes dentibus *A* aliaque] aliqua *LF Sich* 18 comedent *F* Cyclopis] cidopis *(sic) F* olixis *F*, Ulyssis *Sich* 18. 19 ostendit *F* 19 *lacunam indicari* ille] illi *Sich* 20 verendo *LF Sich* ulciscabantur *LF Sich* hi] ii *Sich* ipso] ipram *(sic) F*, ipsam *AMB Par*

mensarum libamine nefanda operantur in invicem rabientes, pro foedere conubia infoederata gerentes et omnem speciem nequitiarum irrogantes; et qui poterant esse in melioribus luctatoribus, miserabile certamen exhibent: illi namque pro corona adipiscenda species gestant optimas pro victoria et laude exercitii, hi vero usque ad tenebras [peregrinando deveniunt.] * * *

Quantopere corrupta sit ac vitiose tradita versio Latina, facile intellegitur. plerumque codices in duas partes discedunt, quarum unam efficiunt codices *LF*, alteram codices *AMB*. sed *F* sat multis locis ab *L* (sive Sichardi editione) discedit et cum *AMB* communes habet lectiones. rursus *A* interdum ad memoriam alterius classis proxime accedit: cf. p. XXII, 3 caligant. XXII, 9 praefert. XXIII, 11 vanarum. XXV, 3 ergo. XXVII, 9 gremiis. XXVIII, 11 velim. XXIX, 4 illi. corruptelis mendisque nullus codex caret. aliquot locis etiam cognoscere licet, quomodo depravatio progressa sit in singulis codicibus: p. XXII, 12 raritate] raditate *F*, ariditate *AMB*. XXIII, 1 ut et aliis] utiliis *F*, utilius *A*, utilibus *MB*. ib. l. 4 pepercisse] percisse (*L?*) *F*, percepisse *AMB*. ib. l. 8 eosdemque] vosdemque *F*, vos denique *AMB*. XXIV, 13 Maria vocatur] maria uecur *F*, mari habetur *AMB*. XXV, 17 occasu vero] hac causa vero *L* (?), hoc causa uenti *F*, hoc auspicantes *AMB*. XXVI, 6 ordinanter] ordinarentur *F*, ordinationem *AMB*. XXVII, 4 nemo] mense *F*, mensa *AMB*. ib. l. 9 gremiis] greminis *F*, germinis *MB*. iam versio ipsa quanti sit aestimanda propter nimiam depravationem difficile est dictu. multis enim locis quid librariorum culpae quid interpreti tribuendum sit diiudicari nequit. velut p. XIX, 11 tristitiarum trepidantia (λῦπαι καὶ φόβοι). XX, 6 ignominia dignum. ib. l. 13 lavacrum uso (λουτροφόροι γεγόνασι). ib. l. 19 substantiae carentia (γεννώμενα). XXIV, 19 aëris absconsione (τὸν ἀπ' ἀέρος κρυμόν). item hic illic verba quaedam desunt,

---

1 mensarum *scripsi:* mensuram *codd. edd.* libamini *codd. edd.* nefanda *Par:* nefando *codd. Sich* operatur *F* 3 luctatoribus *Sich* (*L!*)*:* laetatoribus *FAMB Par*, luctatores *Sich in marg.* 4 illi] illa *MB* 5 species gestant optimas *AMB:* species gestum optimos *F*, spectiores gestiunt videri *Sich* victoriae *LF Sich* hi] ii *Sich*, hii *F* 6 tenebras] *desinunt LF Sich*, peregrinando deveniunt *add. AMB Par*

quae interciderint an ab interprete sint omissa dubitandum. ut p. XVIII, 6 ἀκολουθίᾳ τῆς πραγματείας ἑπόμενος. XXIV, 19 πρὸς δύο τὰ ἀναγκαιότατα σκέπην παρέχουσαι. XXVIII, 19 ψωμούς, ἥ φησιν ὁ ποιητής, ἐπεσθίοντας ἀνθρώπων. aliis vero locis versio Latina nonnulla continet quae in tradito textu graeco desunt, ut interpres in exemplari suo plura legisse videatur. ut p. XXII, 4. 5 locupletes massas suas permiserunt (τὰς οὐσίας). ib. l. 17 munificentia pro tarditate usi. XXIV, 11. 12 aptissimos saltus elegerunt, ut patriae loco melioris compotentes immorentur religionis (καθάπερ εἰς πατρίδα ἀποικίαν στέλλονται πρός τι χωρίον ἐπιτηδειότατον). XXV, 25 nec tantum veritatis figuras explorant legentes (ὥστε οὐ θεωροῦσι μόνον). XXVII, 6 admittunt adeo differentiora per diem (τῷ μὲν ἡμέραν). interpretem graece non admodum doctum fuisse inde concludendum, quod saepius verba scriptoris male intellexit nec recte latine vertit. ut p. XIX, 6 benevolentia (προαίρεσις) philosophi de prima statim salutatione nominis (διὰ τῆς προσρήσεως). XXI, 12 verba βλέπειν ἀεὶ προδιδασκόμενον τῆς τοῦ ὄντος θέας ἐφιέσθω vertit semper cernere doctum substantialis culminis maiestatem digne pietati adnitatur commendari, quasi τὴν τοῦ ὄντος θέαν et pro ἐφιέσθω plura extitissent in exemplari graeco. ib. l. 14 mundi huius inordinantiam deserat (μηδέποτε τὴν τάξιν ταύτην λειπέτω). ib. l. 20 verba τὸν θνητὸν βίον, quae ad τετελευτηκέναι pertinent, vertit omissa temporali gleba. XXII, 16 non minus philosophiae integritatem superantes (χρησάμενοι μὲν οὐκ ἐλάττοσι ταῖς πρὸς φιλοσοφίαν ὁρμαῖς). XXIV, 9 totumque Romanum solum interpres de suo adiecit. XXV, 5 modestissimae vitae (σεμνοῦ βίου). XXV, 25 voluntatis (τῆς προαιρέσεως i. e. sectae). at vero graecum exemplar, quod interpres adhibuit, melioris notae fuisse vel inde apparet, quod optimae quaedam lectiones et codicis C et versionis Armeniae in versione Latina quoque reperiuntur. v. supra p. X. XII. atque uno quidem loco, quo codices graeci et versio Armenia manifesto corrupta verba scriptoris exhibent, versio Latina nobis emendationem suppeditavit: § 39 vulgo legebatur συνόλως γὰρ ἀσκοῦσιν ἀτυφίαν, εἰδότες τύφου μὲν τὸ ψεῦδος ἀρχήν, ἀτυφίας δὲ ἀλήθειαν. interpres latinus autem sic vertit: hoc modo sine typho immorantur per omnia, scientes supercilium mendacitatis initium, veritatem vero simplicitatis amicam. unde apud Philonem τῦφον μὲν τοῦ ψεύδους ἀρχήν, ἀτυφίαν δὲ ἀληθείας legendum esse

cognovit Conybeare, ego in textum hoc recipere non dubitavi. haec hactenus de versione Latina.

De opusculo περὶ βίου θεωρητικοῦ recensendo et emendando post Turnebum et Mangeium optime meritus est F. C. Conybeare, qui nobis editione sua (Philo about the contemplative life, Oxford 1895) viam quasi praemunivit. etenim codices graecos indagavit et fere omnes vel ipse contulit vel in usum suum conferendos curavit eorumque dignitatem aestimavit, versionem Armeniam e tenebris in lucem protulit, veterem versionem Latinam primus adhibuit, his subsidiis omnibus diligentissime usus textum constituit longe meliorem vulgato, verba scriptoris illustravit locis parallelis ex aliis eius libris copiosissime congestis, deinde commentarium adiecit doctarum observationum plenum, denique excursibus de Philonis doctrina et de Therapeutis genuinum esse opusculum *de vita contemplativa* demonstravit. equidem in textu constituendo plerumque eandem viam secutus sum quam praeivit Conybeare, nisi quod auctoritati codicis C et versionis Armeniae hic illic eum nimium tribuisse mihi persuasi, quare nonnullis locis ab eius sententia recedendum esse iudicavi. ut p. 46,2 φορητότερον scripsi, non ἀφορητότερον. 48,19 τοὺς πλησιάζοντας, non τοὺς πλησιάζοντας αὐτοῖς (cf. locos quos ipse Conybeare laudavit). 50,10 τοὺς χρόνους, non τοὺς χρωμένους, scripsi codices graecos fere omnes et versionem Latinam secutus ac testimonia Clementis Alexandrini et Ioannis Damasceni. 52,11 οὔτε δέ, non οὔτε γάρ, et ὥσπερ αἵ, non ὥσπερ. 53,11 φιλοσοφίαν, non νομοθεσίαν (cf. locos parallelos). 56,4 ἐπεὶ δὲ e fide codicis A recipiendum duxi, cum plerique codices et versio Armenia ἐπειδὴ praebeant. item 56,8 ἀπὸ λασίου δορᾶς pro ἀντὶ λασίου δορᾶς, deinde ἡ ὀθόνη, non ἡ ὀθόνη. 57,15 διαλύσειε, non διαλύσει. 58,7 μήτε ἰδόντες, non μήτ' εἰδότες, et ἀκούσαντες, non ἀκούοντες. 62,11 παραφύεται, non παραφύεσθαι. 65,11 πρὸς, non καὶ πρός. 65,20 ἄρτοι, non ἄρτος. 68,1 εἰς τὸ τρίτον μόνον e versione Armenia (?) recepit Conybeare, quod omnino sensu caret, ego εἰς τὸ ἔτι ἑψόμενον e codicum scriptura εἰς τὸ ἐποψόμενον restitui. 70,1 τοῦ μὲν ἔνθεν τοῦ δὲ ἔνθεν . . . ἀναχυθέντος scripsi, non τῆς μὲν ἔνθεν τῆς δὲ ἔνθεν . . . ἀναχυθείσης.

DE AETERNITATE MVNDI. Codices MUHP(L). titulum περὶ ἀφθαρσίας κόσμου recte tradunt codices UHP, falso περὶ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως refert codex M. genuinum esse Philonis libellum adversus con-

trariam sententiam Bernaysii aliorum fusius demonstravit Franciscus Cumont in Prolegomenis editionis suae. codicum memoriae confusionem quandam ingeniosissime detexit ac pristinum ordinem libelli restituit Iacobus Bernays[1]). verba enim ὑποστῆναι καθ' ἑαυτόν — ἡνίκα νέος ἦν συνεπιγραψάμενος, quae in Mangeii editionis pag. 492,10—497,8 leguntur, foliis nonnullis avulsis et deinde falso collocatis in archetypo locum suum mutasse intellexit et post verba τούτῳ δ' ἀκόλουθον τὸ μηδὲ χρόνον p. 502,34 Mang. transponenda esse demonstravit. idem anno 1876 nova collatione codicis M usus ab Hugone Hinck facta totius libelli peculiarem editionem translatione germanica addita curavit, in qua genuinum ordinem reduxit et multa vel codicis M auctoritate nisus vel suis coniecturis correxit[2]). sed cum ceterorum codicum (inprimis Vaticani 381) memoriam prorsus neglexisset, non omnia quae in votis erant exsecutus est. commentarium quoque conscripsit doctrinae plenum post mortem eius H. Useneri cura editum, quem imperfectum relictum esse valde dolendum[3]). post Bernaysium novam editionem paravit ampliore apparatu critico adhibito Franciscus Cumont[4]), qui praeter Hinckii collationem codicis M Eduardi Schwartzii collationibus codicum MUH et Dielesii collatione codicis P uti potuit ac de singulorum codicum fide in universum recte iudicavit. eosdem codices omnes denuo contulit Wendland, cuius collationes quam accuratissime cum Cumontii adnotationibus comparavi. editionis Bernaysianae de lectionibus codicis M errores quosdam et Cumontii de codicibus H et P errores Wendland iam correxerat in collationibus suis quas mecum communicavit. inter Schwartzii et Wendlandii collationes codicis Vaticani 381 (U) complures repperi discrepantias, de quibus a me rogatus W. W. Jaeger inspecto codice benignissime dubitationes meas sustulit. itaque ubicunque inter hanc et

[1]) Ueber die Herstellung des Zusammenhanges in der unter Philon's Namen gehenden Schrift περὶ ἀφθαρσίας κόσμου durch Blätterversetzung, Monatsber. der Kgl. Akad. d. Wiss. zu Berlin 1863 p. 34—40 (= Gesamm. Abhandlungen Bd. I p. 283—290).

[2]) Die unter Philon's Werken stehende Schrift Ueber die Unzerstörbarkeit des Weltalls nach ihrer ursprünglichen Anordnung wiederhergestellt und ins Deutsche übertragen von Jacob Bernays (Abhandlungen der Kgl. Akad. d. Wiss. zu Berlin 1876).

[3]) Ueber die unter Philon's Werken stehende Schrift Ueber die Unzerstörbarkeit des Weltalls (Abhandl. d. Kgl. Akad. d. Wiss. zu Berlin 1882).

[4]) Censuram egerunt cum alii tum Th. Gomperz (Deutsche Literaturzeitung 1892, 11 sqq.).

Cumontii editionem de codicum scriptura differentia extat, in hac editione verum praeberi mihi credas velim.

Iam cum recensio huius libelli triplici memoria (M, U, HP) nitatur, nulla ita comparata est, ut sola pro fundamento accipi possit. nam et M et U et HP suas habent virtutes et propria ostendunt vitia, ut eclecticam quam dicunt rationem in hoc quoque libro recensendo adhibendam esse facile intellegatur. saepius codicum memoria in duas partes ita discedit, ut unam efficiant codices MU, alteram classis codicum HP. atque eiusmodi locis plerisque scriptura codicum MU sine dubio praeferenda est. extant vero sat multi loci quibus codices HP meliorem textus formam praebere non minus certum videtur. ut p. 72,1 θεὸν καλεῖν ἄξιον pro ἐγκαλεῖν ἄξιον, quae codicum MU scriptura e confusione similium litterarum ΘN (i. e. θεόν) et ЄN orta est. 76,11 τῶν ante τὸν recte addunt HP, omittunt MU. 77,6 ὅτε HP, ὄντες MU. 78,11 ὧν om. MU. 79,7 αἰδοῦς HP, ἀειδοῦς vitiose MU. 83,12 τετάχθαι τὴν ... χώραν recte HP, τὴν om. MU. 87,13 νομίζοντας recte HP, νομίζουσαν MU. 91,22 φθίνειν recte HP, φθάνειν MU. 99,8 ἐξαναλωθείσης recte HP, ἐξαναλυθείσης MU. 103,8 χωλὴν recte HP, χολὴν U, σχολὴν ut videtur M. 113,2 ἀλογήσαντες recte HP, ἀναλογίσαντες U, ἀμελήσαντες M. quod ad singularem codicum M et U memoriam attinet, utrique codici aequa fere dignitas tribuenda videtur. uterque enim permultis locis sane corruptam textus formam prae se fert et rursus aliis locis verba scriptoris genuina tradit. atque in M quidem praeter menda et corruptelas interdum lacunas deprehendimus, ut in hoc quoque libello exemplum illud, quo librarius codicis M usus est, non integrum vel non satis dilucide scriptum fuisse existimandum sit. ut p. 77,16 omittit ψευσάμενος. 82,3 ὥστε. 87,15 ὥστε. 88,5 οὐδέν. 93,8 τοῦτ' οὐκ εὐήθεια δεινή. 95,5 ὥστε. 100,5 ἀφ' οὗ — ἀπὸ φλογός (om. propter homoeoteleuton). 110,18.19 εἶθ' ὕστερον δαπανηθέντες ἐξαναλοῦνται. attamen haud paucis locis codex M solus veram lectionem servavit et ad textum scriptoris restituendum contulit. ut p. 72,11 ψυχαῖς pro εὐχαῖς. 79,12 ῥιπῇ pro ῥοπῇ. 89,4 ἀμήχανον δέ τι τούτων, ubi vulgo perperam legebatur ἀμήχανον δέ πῃ τοῦτον (sic HP), ἀμήχανον δ' ἐπὶ τούτων U exhibet. 91,10 τῶν ὅλων, ubi ceteri codices τῶν (post τὰ τῆς) omittunt. 92,16 ἀνθέων formam Atticam exhibet M pro vulgari ἀνθῶν. 97,5 διιδεῖν pro

δεῖ ἰδεῖν. 112,6 κενουμένου pro κινουμένου. 114,5 ὅσην pro ὅσον. 118,15 πρώτων pro πρὸ τῶν. perinde codex U, quamvis corruptus sit, nonnullis tamen locis egregias lectiones nobis suppeditavit. ut p. 74,8 ἐξαπολέσθαι pro ἐξαπολεῖσθαι. 79,7 τὸν ὁρατὸν (θεὸν recte supplevit Bernays) pro τὸ ὁρατόν. 82,10 ὂν pro ὢν. 84,3 τάξις pro κατά. 112,5 καθιζομένους, ubi M καθεζομένους praebet, καθιζομένους HP. 112,11 πιέζονται pro πιεζοῦνται.

Ad libros manuscriptos alterum artis criticae subsidium accedit Epitome (E), quae extat in centone Philonis nomine inscripto περὶ κόσμου. constat hoc opusculum medio aevo consarcinatum et primum ab Aldo Manutio anno 1497 in Aristotelis operum volumine secundo post Aristotelis qui fertur librum περὶ κόσμου editum, quod iam Budaeus non Philonis esse iudicavit, e duabus partibus, quarum priorem efficiunt frustula e variis Philonis libris congesta, posteriorem excerpta e libello περὶ ἀφθαρσίας κόσμου satis copiosa (inde a § 7). cf. quae dixerunt Wendland in Prolegomenis vol. II p. VI sqq. et Cumont in Prolegomenis editionis suae p. XXVII. cum editiones omnes inde a Basileensi a. 1533 ab Aldina penderent, Wendland tres libros manuscriptos opusculi περὶ κόσμου investigavit et contulit, eius collationes in textu libelli περὶ ἀφθαρσίας κόσμου recensendo Cumont adhibuit. equidem singulorum codicum lectiones a Wendlandio enotatas accuratissime rursus examinavi et Cumontii errores nonnullos tacite correxi. sunt autem codices hi:

a Vindobonensis philos. et philol. gr. 102 (a), chartaceus, formae maximae, foliorum 266, saec. XV, quo cum Plotini et Hermae Trismegisti scripta continentur tum fol. 218r Φίλωνος περὶ κόσμου.

b Vaticanus gr. 671 (b), chartaceus, saec. XV vel XVI, quo cum alia continentur tum fol. 213r Φίλωνος περὶ κόσμου.

r Vaticanus Reginensis gr. 123 (r), chartaceus, formae octavae, saec. XV vel XVI, foliorum 339, continet Aristotelis scripta quaedam, fol. 284r Φίλωνος περὶ κόσμου, tum Theophrasti opuscula.

Varias lectiones eas tantum in apparatum criticum recepi, quae ad illud exemplar libelli Philonei quo compilator usus est pertinere videntur, singulorum codicum scripturas admodum paucas enotavi, vitia manifesta prorsus omittenda existimavi. editio Aldina cum Reginensi (r) et Vindobonensi (a) magis consentit quam cum Vaticano (b), quem haud paucis locis incorruptam scripturam praebere videmus. ut p. 80,8 ἡ

ἀπαθὴς φύσις, non ἡ ἀ. φ. 81,19 δοκεῖ μή, non δοκεῖ μέν. 83,6 θεσμός, non δεσμός. 84,9 ἐξασθενεῖ δὲ, non ἐ. δή. 97,19 σώματα, non σώματος. 110,14 ἀπὸ ταύτης, non ἀπὸ ταυτοῦ. 115,13 ἐπεκλύσθη [1]). in vitiis quibusdam inter Reginensem et editionem Aldinam tantus extat consensus, ut Aldus vel ipso Reginensi, id si per aetatem codicis licet existimare, vel codice simillimo usus esse videatur. ut exempla afferam, p. 78,6 εἶναι om. r et Ald., habent a et b. 83,8 r et Ald. τὸ πρὸς τοὺς ἐναντίους τόπους praebent, a et b recte καὶ pro τό. 84,14 τὴν ὅλου διαμονήν r et Ald., τὴν τοῦ ὅλου διαμονήν b, τὴν τοῦ κόσμου διαμονήν a. 84,15 ἐπὶ μέρη r et Ald., ἐπὶ μέρους recte a et b. 84,21 ἀήττός (sic) ἐστι r et Ald., ἀήττητός ἐστι recte a et b. 85,3 γὰρ om. r et Ald., habent a et b. 85,13 ἐρευνῆς r et Ald. pro ἐρεύνης. 85,14 ἢ ὁμοίως r et Ald., ἢ ὅμοιος recte a et b. 98,2 ἐξαιρέτους r et Ald. pro ἐξαιρέτου. 109,1 κλάπτουσα r et Ald., βλάπτουσα a, κολάπτουσα recte b. 114,19 δυνάμει τε r et Ald. pro δυνάμει δέ. 116,10 ἡ δὴ Ἀτλαντὶς νῆσος r et Ald., ἡ δὲ Ἀ. ν. recte a et b.

Textus Philonei forma in E servata proxime accedit ad memoriam codicis U, quocum et corruptas et bonas lectiones E communes habet. ut exemplis utar, p. 75,12 ἀναλέγουσαν praebent U et E pro ἀναλύουσαν. 79,13 νοσήμασι pro νοσήσασι. 84,12.13 verba τοιοῦτον — πάντα om U et E. 99,16 οὐσίᾳ om. U et E. 108,7 πλεονεκτοῦν μήτε om. U et E. 114,13 verba μετέωρος ἐξαίρεται καὶ κρατηθεῖσα om. U et E. rursus meliorem quam ceteri codices praebent scripturam U et E p. 75,4 τῶν ὑστέρων. 80,12 τὰ πάντα μέρη, ubi ceteri πάντα omittunt. 97,19 λύεται (λύονται ceteri). 108,11 γῆς (τῆς ceteri). 110,11 χρῶνται (χρᾶται M, χρήσεται HP). 114,18 λυθέντος (λυθέντα ceteri). 117,20 μακραῖς (μικραῖς ceteri). neque vero desunt loci, quibus E genuinam scripturam nobis suppeditavit et ad restituenda scriptoris verba contulit. velut p. 80,6 ἀποδρᾶσα ex E recepi, cum codices MUHP vulgarem formam ἀποδράσασα praebeant. item 86,15 εἰκότα λόγον (quod olim conieceram) pro ἐοικότα λόγον. 99,24 ἐγκατειλῆφθαι iam Cumont recepit pro vulgata scriptura ἐγκατειλεῖσθαι. 105,2 ἔσται cum E scribendum esse apparet pro ἐστι et ἴδια γὰρ πυρὸς ταῦτα, ubi γάρ codices omittunt. item 105,4 ἐκπυρώσεως pro πυρώσεως. 113,21 τὸ

[1]) Itaque non recte fecisse nunc mihi videor, quod istis locis codicum Vindobonensis et Reginensis scripturam nota E significavi.

λεγόμενον pro τῶν λεγομένων. 114,4 ἄνω pro ἄνωθεν. 114,20 στεγανώτερον pro στεγανώτερα. 116,1 τῆς θαλάττης pro τῇ θαλάττῃ. exemplum igitur illud quod compilator adhibuit, quamquam cognatum fuit codici U, paulo melioris notae videtur fuisse. hoc quoque notandum confusionis illius, quam iam in archetypo codicum fuisse vidimus, in opusculo περὶ κόσμου nullum extare vestigium. nam in E verbis καὶ νόσῳ τελευτήσει (p. 80,16 huius editionis = p. 492,8 Mang.), omissis paucis verbis, statim succedunt verba ἐπειδὴ τοίνυν ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἐκτὸς φθαρησόμενος (p. 80,18 = p. 497,9 Mang.); tota autem particula quae in codicibus locum suum mutavit, verba dico ὑποστῆναι καθ' ἑαυτόν — Διογένης ἡνίκα νέος ἦν συνεπιγραψάμενος (p. 89,11—97,3 = p. 492,10—497,8 Mang.), una cum antecedente sectione καὶ μὴν ἅπαντί τῳ κἀκεῖνο δῆλον — τούτῳ δ' ἀκόλουθον τὸ μηδὲ χρόνον (p. 86,17—89,11 = p. 500,44—502,34 Mang.) et subsequentibus verbis τῷ δόγματι τῆς ἐκπυρώσεως — ἀκραιφνέστατος νοῦς (p. 97,3—6 = p. 502,34—39 Mang.) plane deest. videntur igitur ea quae in foliis illis avulsis et deinde falso transpositis leguntur in exemplo illo quo compilator usus est prorsus non extitisse, quare illa quoque quae cum ceteris tum non cohaerere videbantur excerptor praetermisit. idem exemplum altera quadam confusione liberum videtur fuisse. nempe enuntiatum illud, in quo Pindari de Delo insula versus laudantur (διὸ καὶ Πίνδαρος — αἰνιττόμενος p. 109,9—110,1), in codicibus falsum occupare locum post εἴωθεν ἀποβράττεσθαι (p. 110,6) recte cognovit Buecheler. compilator vero totam de Delo et Anaphe sententiam una cum Pindari versibus omisit, unde eum hos ab illa non seiunctos legisse verisimile fit. ceterum auctor opusculi περὶ κόσμου, etsi permulta in excerpendo praetermisit, ea quae excerpsit pleraque ad verbum transcripsit. raro verba scriptoris aliquantum immutavit: p. 76,6 pro τοσοῦτον ὁρατὸν θεόν pia ratione ductus τὸ τοσοῦτον ἔργον θεοῦ scribere maluit. eadem de causa p. 79.6.7 verba ἕνεκα τῆς πρὸς τὸν ὁρατὸν ⟨θεὸν⟩ αἰδοῦς omisit. 80,2.3 verba εἷς μὲν — εἰς αὐτὸν ἐξανηλῶσθαι admodum contraxit, cum scriberet εἷς μὲν καὶ ὅλος διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν. 82,7 συνεκράθησαν scripsit pro tradito συνεκράθημεν. 115,9.10 pro verbis ⟨ἢ⟩ τὴν περὶ τὸν ἱερώτατον Σικελικὸν πορθμὸν ᾀδομένην ἱστορίαν ἀγνοεῖτε ille scripsit ἡ περὶ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν ᾀδομένη ἱστορία ἀγνοεῖται παρ' οὐδενὸς τῶν ἐλλογίμων et consulto ἱερώτατον omisit.

De textu huius libelli constituendo et corrigendo post Turnebum et Mangeium optime meriti sunt Iacobus Bernays et Franciscus Cumont. Bernays cum depravatum editionum priorum textum codicis M scripturis receptis correxit tum suis coniecturis egregiis emendavit. ut p. 73,11 verbis corruptis τὰ πολλὰ πειρᾶται διανυκτερεύειν medelam attulit, cum ταλαιπωρεῖται διανυκτερεύων scribendum esse intellegeret. 74,2 ζῴων in ἐξ ὧν latere vidit. 79,7 θεόν addidit. 81,19 συνθείς correxit in συνείς. 89,9 verba χρόνος et κόσμος recte transposuit. 90,14 φράσεως pro ὁράσεως scripsit. sed cum nimiam fidem codici M tribueret, haud paucis locis erravit ac iusto saepius eius auctoritatem secutus est. Cumont ampliore apparatu critico instructus Bernaysii operam multis locis supplevit eiusque errores correxit, subsidiis criticis plerumque sano iudicio usus est et ipse corruptelas quasdam coniectura sustulit. nonnullis tamen locis et in praeferendis codicum lectionibus et in recipiendis virorum doctorum coniecturis ab eo discessi. velut p. 73,1 scripturam codicum (U)HP ἀγαπᾶν χρή, κἂν . . . ἀνευρίσκωμεν praetuli, Cumont Bernaysii exemplum secutus codicis M scripturam ἀγαπᾶν χρή, . . . ἀνευρίσκειν ἡμᾶς recepit. 82,6 haud recte οὐρανοῦ Cumont seclusit. 82,10 ὃν (scil. τὸν ἄνω τόπον) τὸ γεωδέστατον τῶν ἐν ἡμῖν ἐπέσχηκε κεφαλή scripsi codicem U secutus, Cumont sine iusta causa memoria codicum neglecta ὥστε τὸ γεωδέστατον τῶν ἐν ἡμῖν ἐπέσχηκεν ⟨ἐν⟩ κεφαλῇ scripsit; ἐπέχειν sine dubio i. q. occupare hoc loco significat, non i. q. morari vel resistere, ut Cumont adnotat. 85,12 ἄξιόν που βραχείας ἐρεύνης scripsit Cumont, ego traditam scripturam ἄξιον οὐ βραχείας ἐρεύνης retinui. 92,1 καταρθεῖσα Mangeii coniecturam Bernaysium secutus Cumont recepit, ego iustam codicum scripturam καθαρθεῖσα restitui. 103,2 Buecheleri coniecturam δεῖ τὴν (pro διττήν) a Cumontio receptam non necessariam esse iudicavi. 111,9 traditam scripturam ὕλης μονήν retinendam duxi, Cumont Useneri coniecturam ὕλης νομήν recepit.

Scribebam Vratislaviae
m. Aprili a. MDCCCCXIII.

L. Cohn

PROLEGOMENA

II

AD LIBROS
IN FLACCUM
LEGATIO AD GAIUM

De codicibus In Philonis mere historicorum libellorum textu recensendo codicibus CGMAH(L) usi sumus, qui iam in Prolegomenis voluminis primi et quarti accuratissime descripti sunt. et his quidem sex codicibus novum accrescit subsidium criticum codex O.

O nobis in hoc volumine audit codex Bononiensis graecus nr. 3568 bibliothecae Universitariae. est chartaceus, 160 foliorum, scriptus saec. XIV—XV (cf. Alessandro Olivieri in *Studi Ital. di filol. class.* III [1895] p. 435). priorem maioremque codicis partem (fol. 1—131) Iosephi complectitur *Bellum Iudaicum;* Philonis *Legatio ad Gaium* ab alio amanuensi exarata atque Iosephus orditur inde a fol. 132. cuius libri quae sit dignitas, quo sit cognationis vinculo cum ceteris libris in usum nostrum vocatis coniunctus, infra nobis fusius erit disserendum. codicem contulit Wendland.

De excerptis Priusquam vero de singulorum codicum virtute agamus, quorum ope utriusque opusculi textum recensuimus et constituimus, pauca nobis exponere liceat de excerptis, quotquot in codicibus miscellaneis, in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis, in gnomologiis, in Eusebii libris obviam fiunt.

a) in codice C Ac primum quidem in transcursu moneo in codice Parisino graeco 435 (C) tribus excerptis e libro II *de vita Mosis* desumptis (cf. vol. IV p. I) adiungi duo fragmenta (fol. 123^{v}), quae ἐκ τοῦ περὶ Φλάκκου λόγου deprompta esse manus quaedam diversa a librario qui codicem ipsum transcripserat in margine adnotavit: 1. οἷς ἰσχὺς οὐ πρόσεστι — κατορθοῦσιν (p. 120, 9—11). 2. τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι — ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ (p. 121, 24—26). valde vero dolendum

est, quod in hoc codice iam vetustate sua venerando haec duo tantummodo huius libri fragmenta sane brevissima tradita sunt.

Praeterea nominandus est codex Neapolitanus II C 32 = N (cf. vol. I p. LVIII, vol. II p. II sqq.), ex quo unum idque sat amplum excerptum nobis praesto fuit: ὁ μὲν δὴ Λάμπων — πλημμεληθεῖσαν (p. 145, 1—23). compilator codicis N, quem perpaucis locis — quattuor omnino sunt ex tanta mole — graecos titulos praebere monuit Wendland, huic excerpto, postquam tituli instar generalis praemisit verba (fol. 150) ἀπὸ τῶν τοῦ Φίλωνος ὅσα κρείττονά τε καὶ χρησιμώτερα, specialem praefixit titulum (fol. 152r) τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Φλάκκου (sic corrigas quaeso p. 145). codex N peculiares aliquot suppeditat scripturas partim iam primo obtutu mendosas et reiciendas (lin. 2 κατήγορος] κτήσεως. 9 ἔκγονος] ἔκμονος. 18 ἀπ'] ἐπ'), partim per se haud sane spernendas, sed ceterorum librorum lectionibus nequaquam praeferendas, veluti lin. 3 ἐχθρὸς εἰρήνης καὶ εὐσταθείας (εἰρήνῃ καὶ εὐσταθείᾳ ceteri, sed cf. 176, 9), lin. 9 παροινία (παροινίαι ceteri), 13 ἀθρόοι (ἀθρόως vel ἀθρόον ceteri), 18 ἐλθεῖν (συνελθεῖν ceteri). quae cum ita sint, ad textum emendandum nihil inde redundat lucelli nisi uno loco, lin. 18 τοῦ Φλάκκου ... κατηγόρουν, ut iam Turnebus correxerat soloecum illud ceterorum codicum τὸν Φλάκκον .. κατηγόρουν. et cum Cohn adstipulante Wendlandio demonstraverit scripturam codicis N tantum non ubique cum familia F conspirare, non est dubitandum, quin etiam *Flaccus* non ex alio codice ascitus sit ab excerptore (cf. vol. II p. V). hodie vero *Flaccus* cum aliis scriptis legitur quidem in codice F, sed in recentiore huius codicis parte, quae prorsus nullius est pretii, quippe quae a Iacobo Diassorino medio fere saeculo XVI ex Turnebi editione expleta sit (cf. vol. I p. XXV). b) in codice N

In Flor. Laur., i. e. florilegio illo, quod viginti quinque sententias Philoneas continet quattuor codicibus traditas (cf. vol. I p. LXIX, vol. II p. XIV), tria occurrunt excerpta ex *Legatione ad Gaium*: nr. 13. ἐγκρατείας τὰ ἐπίχειρα ὑγεία (τὰ δὲ ἐπίχειρα ἐγκρατείας μὲν ὑγεία codd.) — νόσος (p. 158, 14. 15). nr. 15. δεινὸν γυνὴ γνώμην ἀνδρὸς [παραλῦσαι καὶ] παραγαγεῖν (p. 163, 2. 3). nr. 14. οὐδὲν βέβαιον τῶν ἐν ἔρωτι (βέβαιον δὲ οὐδέν φασι τῶν ἐν ἔρωτι φίλτρων εἶναι) — ἀψίκορον (p. 167, 4. 5). excerptor igitur arbitrio suo alia verba traiecit, alia praetermisit. ad ipsum Philonis textum emendandum nihil inde lucramur. Flor. Laur.

Flor. Par. Flor. Par., i. e. florilegium codicis Parisini graeci 1168 (cf. vol. I p. LXVIII), duos praebet locos, quorum unum (nr. 9) ex *Flacco* p. 121, 24—26 desumptum iam ex codice C (cf. p. XXXVIII) novimus: τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι συγγνώμη παρεισέρχεται (δίδοται codd.), ὁ δὲ ἐξεπίτηδες (δ' ἐξ ἐπιστήμης codd.) ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει προεαλωκότος (sic falso pro προεαλωκὼς) ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ. qui locus cum fere concordet cum Philonis codicibus, alter (nr. 29; sic scribendum pro 30) ex *Legatione* p. 164, 14—17 decerptus non tam verba quam sensum reddit: ἄξιον θαυμάσαι θάλασσαν (sic sine articulo) — ἀντιπέμπουσι.

De Sacris Parallelis (D) In Ioannis Damasceni Sacra Parallela (D) permulta ex utroque libro transiere excerpta, undecim ex *Flacco* (p. 120, 9—11. 121, 16—18. 24—26. 123, 12—14. 126, 15—17. 22—24. 140, 5—7. 144, 6—16. 145, 2—7. 148, 18. 153, 11. 12), ex *Legatione* triginta quattuor (p. 155, 4. 5. 11—13. 156, 13—17. 22—24. 158, 14. 15. 159, 1—3. 5. 6. 161, 26. 27. 162, 13. 14. 163, 2—4. 163, 22—164, 12. 14—17. 165, 6—14. 166, 24—26. 167, 4. 5. 168, 13—15. 171, 18. 19. 177, 12. 181, 15. 16. 183, 3—5. 190, 9. 17. 18. 191, 1—3. 24. 25. 194, 23. 24. 199, 1. 2. 200, 12. 201, 7. 8. 14—16. 206, 4—6. 208, 4. 5. 8—10. 214, 2. 3. 221, 8. 9. 223, 2. 3). atque omnes illas sententias, quas ex codice C, ex florilegiis Laurentiano et Parisino modo laudavimus, hic quoque deprehendimus. sat pauca eaque breviora fragmenta cum textu Philoneo ad verbum congruunt: p. 120, 9—11. 123, 12—14. 153, 11. 12. 156, 22—24. 159, 5. 6. 163, 2—4. 166, 24—26. 168, 13. 177, 12. 190, 17. 18. 199, 1; alia, ut fere fit in sententiis ex conexu suo evulsis, plus minusve sunt immutata, ita quidem ut compilator

1. pro uno verbo aliud synonymum substituat: p. 126, 23 ἀφορμήν (cf. lin. 13)] ὁρμήν. 145, 2 ὀχλικός, cf. *de sacr. Ab. et Ca.* § 50 vol. I p. 222, 7] ὀχληρός. 145, 3 συγχέειν (cf. 180, 4. 182, 8)] κυκᾶν (= G). 155, 4 ἄχρι] μέχρι. 158, 14. 15 τὰ δὲ ἐπίχειρα (hanc vocem in deliciis habet Philo, cf. p. 167, 2. 193, 25 et Wendland, *Philos Schrift über die Vorsehung* p. 105) ἐγκρατείας μὲν ὑγεία (cf. p. 175, 2 et Wendland in Mus. Rhen. N. S. LII 477)] ἐγκρατείας μὲν ἴδιον ὑγίεια. 161, 26 κολακείας γὰρ ἴδιον] κολάκων ἴδιον. 183, 3 ὁ εἰρηνοφύλαξ] ὁ τῆς εἰρήνης φύλαξ. 194, 23 φυλακτικοί] φύλακες. 206, 5. 6 ἐμπέφυκεν ἔρως μὲν τῆς πατρίδος, τῶν δὲ

οἰκείων νόμων ἀποδοχή] συμπέφυκεν ἔρως τῆς πατρίδος καὶ τῶν οἰκείων ν. ἀ. 214, 2 γάρ] τε,

2. vel orationis rotundandae gratia membrum quoddam sive adiciat: p. 155, 12 τὰ ἐν φανερῷ καὶ ⟨τὰ⟩ ἐν χερσὶ καταλαμβάνεται, λογισμὸς δὲ ⟨ἀκέραιος⟩ φθάνει. 162, 13. 14 τὴν αἰδῶ ⟨φασι⟩ μὴ λυσιτελῆσαι πολλοῖς. 164, 12 τὸν τῆς . . μεγίστης τέχνης ⟨πασῶν⟩ ἐπιστήμονα. 165, 6. 7 ⟨βασιλεῦ δικαιότατε, quod quidem Mangeio ad sensum videtur necessarium,⟩ παραπεμφθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως. 181, 15. 16 τὰς τῶν ἀρχόντων εὐπραγίας . . εἰώθασι θεραπεύειν ⟨οἱ πλεῖστοι⟩. 191, 1. 2 νεότης μετ' ἐξουσίας αὐτοκρατοῦς . . κακὸν δύσμαχον ⟨γίνεται⟩,

3. sive desecet: p. 140, 5 αἱ [τῶν] πονηρῶν ἀνθρώπων ἐλπίδες. 140, 7 ὧν ἄξιοι [τυγχάνειν = M] εἰσί. 144, 14 ἧτταν [καὶ πενίαν] ἀδικωτάτην ὑπέμειναν. 153, 11. 12 μαντικώτατον ἡ ἑκάστου ψυχή, [καὶ] μάλιστα τῶν ἐν κακοπραγίαις. 166, 24 τοιοῦτόν [ἐστιν ἡ] εἰς τοὺς ἀχαρίστους χάρις. 167, 5 βέβαιον οὐδέν φασι τῶν ἐν ἔρωτι [φίλτρων εἶναι]. 168, 14 ἡγεμονία . . ἀνερίθευτος [ὀρθὴ] μόνη. 208, 4 τί ἂν γένοιτο εὐμενείας ἡγεμόνος ὑπηκόοις ἄμεινον [ἀγαθόν],

4. sive transponat: p. 144, 8 ἔστι δ' ὅτε καὶ] ἔστι δὲ καὶ ὅτε. 191, 24. 25 οἱ νόμοι τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ χείλεσιν ἄκροις] τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ χείλεσιν ἄκροις οἱ ⟨θεῖοι⟩ νόμοι.

5. hic illic grammatica constructio aliqua ex parte variatur, veluti sententia illa p. 159, 1—3 ἀνεπόλουν γὰρ ὅσα καὶ ἡλίκα κακὰ ἐξ ἀναρχίας φύεται· λιμόν, πόλεμον, δενδροτομίας, δῃώσεις χωρίων, στερήσεις χρημάτων, ἀπαγωγάς, τοὺς περὶ δουλείας . . . φόβους sic redditur in D: ὢ πόσα καὶ ἡλίκα — φύεται· λιμός, πόλεμος (δενδροτομίαι om.), δῃώσεις χωρίων, στέρησις (στερήσεις coni. Mang. II 649) χρημάτων, ἀπαγωγαί, οἱ περὶ δουλείας . . φόβοι. quibus hos addo locos: p. 200, 12 ἀκρίτους (cf. 139, 25. 143, 15) καταγνωσθῆναι χαλεπόν] ἀκρίτως (= A, cf. 130, 10) καὶ καταγνωσθῆναι χ. 223, 2 ἃ ἂν πρέσβεις ὑπομένωσιν] ἃ πρέσβεις ὑπομένουσιν.

Iam aliquot sequantur loci, qui ex sententiarum conexu dirempti maiores etiam passi sunt mutationes. p. 121, 16 laudatur Flaccus exercens militum unumquemque, ἵνα μηδὲν ἔξω τῶν κατὰ τὴν στρατείαν περιεργάζηται μεμνημένος, ὅτι τέτακται καὶ τὴν εἰρήνην διαφυλάττειν. en, quantum mutatus ab illo comparet locus in D: τῷ στρατιώτῃ (sic pro accusativo) οὐδὲν δεῖ ἔξω τῶν κατὰ τὴν στρατείαν περιεργάζεσθαι, ἀλλὰ μεμνῆσθαι ἀεί, ὅτι τέτακται τὴν εἰρήνην φυλάττειν. quod vero ultimum

enuntiati verbum attinet, licet codex quoque G, quem plurimis *Flacci* locis unum genuinam memoriam servasse infra videbimus, refragantibus ceteris libris verbum simplex φυλάττειν exhibeat, tamen hoc loco his maior est habenda fides, praesertim cum paulo post p. 122, 2 τὴν εἰρήνην διεφύλαξε omnium codicum consensu sit comprobatum. alius quoque locus eiusdem *Flacci* — expresse praefixum est lemma Φίλωνος ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον — adeo mutatam speciem prae se fert, ut Harris (*Fragments of Philo Iudaeus* p. 10) Philonem in Philone quaereret neque in superstitibus *Flacci* partibus reperiret: αἰσχροὶ καὶ εἰκαῖοι οἱ ἐν τοῖς ματαίοις εὐφυΐαν ἐπιδεικνύμενοι, βραδεῖς μὲν ὄντες τὰ καλὰ παιδεύεσθαι etc. at minime in deperdita quadam *Flacci* parte hic locus quaerendus est, quem vel Mangey (II 650) quasi ἀδέσποτον proferre videtur, si quidem Philo p. 126, 14, ut se gesserit plebs Alexandrinorum adversus Agrippam regem, his refert verbis: πῇ δὲ καὶ . . τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς εὐφυΐαν ἐπεδείκνυντο βραδεῖς — παιδεύεσθαι. neque minore libertate transformatum est illud enuntiatum, quo Philo p. 144, 22 Lamponis mores ita depingit: ἐνεπορεύετο τὴν λήθην τῶν δικαστῶν, cuius loco in D legis: ἐμπορία γὰρ αὐτῷ πλήθη (sic pro λήθη) τῶν δικαστῶν ὑπῆρχεν. p. 148, 18 sermo est de eis, οἷς ἔθος ταῖς ἑτέρων τύχαις σωφρονίζεσθαι, quae sententia plane immutatis verbis sic fertur in D: χρήσιμον ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς σωφρονίζεσθαι (sic D^{K}) vel χρήσιμον καὶ ταῖς ἑτέρων ἀτυχίαις σ. (sic D^{V}, cf. II 652 Mang.). p. 163, 20 sententia illa, qua imperator Gaius ipse coram a Macrone appellatur talibus dictis: σὲ δεῖ . . προφέρειν ἐπὶ τοσοῦτον . ., ἐφ' ὅσον καὶ ταῖς εὐτυχίαις διενήνοχας, sic transvertitur in generale: τὸν ἡγεμόνα καὶ κύριον τῶν πραγμάτων τοσοῦτον χρὴ προφέρειν . ., ἐφ' ὅσον καὶ ταῖς εὐτυχίαις τῶν ἄλλων διενήνοχεν. memoriter citatus esse videtur locus ille, quo agitur de mari admiratione digno p. 164, 14—17; magis enim verba reddi a compilatore quam sensum iam supra (p. XL) diximus.

Aliquot vero locis, ubi ex omnium Philonis codicum memoria verba quaedam sensu cassa sunt, ex D unice veram scripturam Philoneam recuperamus, veluti p. 144, 9 γράμματα pro πράγματα, quarum vocum in unciali scriptura similitudo saepius alibi quoque fucum fecit librariis, v. c. *de Abr.* § 60 vol. IV p. 14, 22 γραμμάτων Arm: πραγμάτων codd. *de decal.* § 140 vol. IV p. 300, 8 γραμμάτων] πραγμάτων AP. *q. omnis prob. lib. s.* § 95 • p. 27, 5 γράμμασιν] πράγμασιν. p. 140, 6 τὰ δὲ παλίμ-

φημα καὶ ὧν ἄξιοι τυγχάνειν εἰσί voculam καί, quam ad unum omnes omittunt codices, ex D recepimus; eandem vero particulam p. 144, 12, quamvis omnium nitatur codicum auctoritate, expunximus. p. 144, 15 edidimus παρὰ τοῦ .. ἐπευωνίζοντος cum D pro παρ' αὐτοῦ .. ἐπευωνίζοντος, quod ex falsa vocum distinctione in omnes Philonis codices inrepsit. p. 163, 3 Philonis codices miro consensu habent μαχλάς, cum D (et Antonii monachi Melissa) μάχλος tradat, quae lectio haud scio an sit verior; nam eadem forma Philonis codicum fide comprobata est *de opif. m.* § 166 vol. I p. 58, 6 (μαχλάς edidit Cohn ex Wendlandii coniectura) et *de sacr. Ab. et Ca.* § 28 vol. I p. 213, 4. ceterum forma μαχλάς invenitur *de fuga et inv.* § 153 vol. III p. 143, 4, cuius opusculi memoria duobus tantummodo codicibus G et H nititur. quodsi quis hoc *Legationis* loco ambigere poterit, utrum Philonis codicibus an D maior sit fides habenda, quin p. 164, 9 τέρψιν δὲ καὶ ἡδονὴν αὐτὸ μόνον, quod in D legitur, unice verum et anteponendum sit codicum lectionibus καὶ ἡδονὴν μόνην vel μόνην καὶ ἡδονήν nemini erit dubium, qui Philonei dicendi generis saltem parvam habuerit scientiam. pronomen enim αὐτό a Philone saepe cum vocabulo μόνον ita coniungi, ut eius vim tantummodo augeat nec per se quicquam significet, rectissime observavit Cohn in editione sua speciali libelli *de opificio mundi* p. LIII (cf. etiam Aemil. Krell, *Philo* περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον, *die Echtheitsfrage.* progr. gymn. St. Annae, Augsburg 1896 p. 14 sq.). et exemplis quidem a Cohnio in medium prolatis: *de op. m.* § 66 vol. I p. 22, 1. § 84 p. 29, 17. § 170 p. 59, 21. *leg. alleg.* I § 8 p. 63, 9. *de post. Ca.* § 106 vol. II p. 23, 13. § 137 p. 30, 10. *de somn.* I § 29 vol. III p. 211, 7. *de Abr.* § 4 vol. IV p. 2, 5 haec addere liceat: *de spec. leg.* I § 97 vol. V p. 24, 10 ὑπὲρ οἰκείων καὶ φίλων καὶ πολιτῶν αὐτὸ μόνον. *de aet. m.* § 138 p. 115, 4 τὰς ἀνασχούσας νήσους αὐτὸ μόνον. *in Flacc.* § 20 p. 124, 3 ἕνεκα προσχήματος αὐτὸ μόνον παραλαμβάνοντες. *Leg. ad Gai.* § 16 p. 158, 24 ἐκείνη (scil. ἡ νόσος) μὲν γὰρ σώματος ἦν αὐτὸ (sic Turnebus codicum emendavit lectionem αὐτῷ) μόνον. § 197 p. 192, 6 σπινθῆρας αὐτὸ μόνον τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἐνιέντες. § 253 p. 202, 18 δεῖ δὲ χορηγιῶν οὐ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα συμμεμετρημένων αὐτὸ (sic correxit Mangey codicum scripturam αὐτῷ) μόνον. atque suo quidem iure Mangey p. 168, 14 τἄλλα πάντα κατορθοῦται ex D praetulit verbo simplici

ὀρθοῦται; est enim, nisi fallimur egregie, usitatius apud Philonem verbum compositum κατορθοῦν: cf. e. gr. *de op. m.* § 59 vol. I p. 19, 19 αἱ δ' ὧραι πάντα τελεσφοροῦσαι κατορθοῦσι. *in Flacc.* § 1 p. 120, 10 πανουργίαις τὰς ἐπιβουλὰς κατορθοῦσιν. § 4 p. 121, 3 ὅσα μὲν περὶ λογισμοὺς καὶ τὴν τῶν προσοδευομένων κατώρθου διοίκησιν. denique p. 214, 2 lectio D memoria fulta ἀσθενέστεραι γάρ πώς εἰσιν αἱ γνῶμαι τῶν γυναικῶν maiorem prae se ferre videtur probabilitatis speciem quam Philonis codicibus commendata .. εἰσι γνῶμαι γυναικῶν.

Alibi haec excerpta aliquantulum conferunt ad veram lectionem constituendam, ubi in lectionum varietate, quaenam sit praeferenda, dubius haeres. p. 126, 23 μέτεισι δ' ἀφ' ἑτέρων εἰς ἕτερα scripsimus cum MAD; ἐφ' ἕτερα, quod GH minus recte exhibent, scribendi ansam dedisse videtur vicinum illud ἀφ'. p. 163, 22 περὶ τὸν βίον reponendo articulo, quem excepto M omnes libri omittunt, calculum adicit D. p. 164, 4 ποιμένα τινὰ ex CGOD edidimus contra ceterorum codicum memoriam τινὰ ποιμένα. p. 208, 4 τί ἂν γένοιτο εὐμενείας ἡγεμόνος ὑπηκόοις ἄμεινον ἀγαθόν vox ἡγεμόνος, quam D communem habet cum CG, in ceteris codicibus non sine magno sensus dispendio suppressa est.

Hic illic D peculiares suas praebet lectiones per se quidem dignas quae perpendantur; quibus ut posthabeamus Philoneorum codicum memoriam, a nobis impetrare non potuimus, etsi e. c. p. 156, 14 κυρίοις ὀνόμασιν ἀδυνατῶν ἐπιβάθρᾳ (ἐπιβάθραις D) χρῆσθαι pluralis numerus habeat quo commendetur, quippe qui praedicative referendus sit ad pluralem ὀνόμασιν; cf. *de confus. lingu.* § 2 vol. II p. 229, 21 τούτοις καὶ τοῖς παραπλησίοις ὡς ἂν ἐπιβάθραις τῆς ἀθεότητος αὐτῶν .. χρῶνται. p. 145, 5 ὄχλον ἀσύντακτον καὶ πεφορημένον ἐκ μιγάδων καὶ συγκλύδων ἡρμοσμένον edidimus, licet lectiones in D traditae πεφυρμένον et σὺν κλύδωνι ἠθροισμένον neque ex re neque ex verbis ullam habeant offensionem; sed cf. infra p. 151, 13 πλῆθος ἀσύντακτον καὶ πεφορημένον. 177, 19 ὁ Ἀλεξανδρέων μιγὰς καὶ πεφορημένος ὄχλος. *de ebr.* § 113 vol. II p. 192, 19 μιγάδα καὶ πεφορημένον ὄχλον. § 198 p. 208, 12 πεφορημένος καὶ μιγὰς ὄχλος. *de migr. Abr.* § 152 p. 298, 9 (ψυχὴ) συμπεφορημένη καὶ μιγὰς ὄντως (cf. Wendland, Mus. Rhen. N. S. LIII 11); frequenter etiam coniunguntur μιγάδες et σύγκλυδες, cf. *in Flacc.* § 4 p. 121, 8 μιγάδων καὶ συγκλύδων ἀνθρώπων ὄχλον ἐκώλυεν ἐπισυνίστασθαι. *leg. alleg.* III § 187

vol. I p. 154,31 τῶν μιγάδων καὶ συγκλύδων καὶ πεφυρμένων ἀβουλεῖ τὸ πάθος ἄρχει. *de ebr.* § 36 vol. II p. 177,17 πρὸς πόλιν καὶ πολιτείαν συγκλύδων καὶ μιγάδων ἀνθρώπων . . μάλιστα ἁρμόττων. *de spec. leg.* III § 79 vol. V p. 171,21 συγκλύδων καὶ μιγάδων ἠθῶν ἀνάπλεῳ. p. 201,7. 8 in sententia τοῖς ἀγαθοῖς ἀγαθὰς ὑπηχεῖν ἔοικε γνώμας ὁ θεός citanda in D (et ab Antonio) scribitur ὑπέχειν, sed nihil esse mutandum rectissime iam Mangey sensit; valde enim adamat hoc verbum Philo (cf. Krell l. c. p. 9): *de Abr.* § 73 vol. IV p. 18,10 νοῦς ἀόρατος . . ἔνδοθεν ὑπήχει ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσιν. § 102 p. 24,4 ἡ ἀρετὴ . . καλὰς ἐννοίας καλῶν πράξεων καὶ λόγων ὑπηχεῖ. *de Ios.* § 110 p. 84,13 ὑπηχεῖ δέ μοι καὶ ἐκλαλεῖ τὸ θεῖον. *de vit. Mos.* I § 281 p. 187,2 λέγω γὰρ ἴδιον οὐδέν, ἀλλ' ἅττ' ἂν ὑπηχήσῃ τὸ θεῖον. *de spec. leg.* II § 80 vol. V p. 106,9 ἣν (διδασκαλίαν) ὁ ἱερὸς λόγος ὑπηχεῖ. *de praem. et poen.* § 50 vol. V p. 347,5 ὑποβολέως ἔνδοθεν ὑπηχοῦντος. § 55 p. 348,15 ἔνδοθεν ὑπηχοῦντος τὰ λεκτέα τοῦ θεοῦ. *q. omnis prob. lib. s.* § 123 p. 35,12 ἔνδοθεν τῆς ψυχῆς τὸ ἐλεύθερον . . ὑπηχούσης.

Econtra minime est tacendum compilatorem et librarios ex mera neglegentia multos commisisse errores, quibus Philonis verba misere foedantur: p. 126,24 τι νεώτερον] τιμιώτερον. 140,7 πασχόντων] πάσχοντες. 144,6 προσεστώς] προεστώς. 164,5 λόγου] ζῴου. 183,5 καλόν] κακόν. 194,24 ἐθῶν] ἐθνῶν. 208,8. 9 τυγχάνουσι πρεσβείων] διπλάσια τυγχάνουσιν. 221,8 αἰτιᾶται κρινόμενον δικαστής] αἰτιᾶται δικαστὴς κρινομένου. quid? quod vel corruptelas quasdam D cum recentioribus peiorisque notae libris manuscriptis communes habet, sicuti p. 190,9 verba ἐθάδες γεγόναμεν κακοπραγιῶν neminem offendent, sed ἐνθάδε, quod D cum uno codice L suppeditat, omni caret sensu. at aliorum quoque codicum corruptelae etiam in D nobis obviam fiunt: p. 123,14 ἀνερεθίζεσθαι] ἀναιρεθίζεσθαι MD. 144,7 ἀπήλειφεν] ἀπείληφεν GAD. 161,26 εὐπραγίας (sic A)] εὐπραξίας CGOMHD. 164,16 ἀντεκτίνουσιν] ἀντεκτείνουσιν MHD. 165,12 προφέρειν] προσφέρειν MHD. uno quidem loco p. 201,14—16 pius monachus quidam Philonis sententiam perperam reddidit et ad deum, cuius nomen suo periculo interpolavit, rettulit, quae ad imperatorem Gaium referri vult auctor, ut taceam verba etiam quae praegrediuntur (ἀσφαλὲς γὰρ οὐκ εἶναι) perverse eis quae sequuntur addita enuntiatique clausulam (μὴ ἐναντιοῦσθαι), ut quae turbaret quem sibi

sciolus ille male sedulus finxerat sensum, plane mutilatam esse; haec igitur legis in D sub lemmate ἐκ τῆς αὐτῆς i. e. Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: οὐκ ἀσφαλὲς τοῖς βουλομένοις ἐπὶ τὸν πάντων ἡγεμόνα καὶ δεσπότην ⟨θεὸν⟩ ἐκκαλεῖσθαι τὰ πράγματα. — quid vero lucremur ex excerptis in D servatis ad duorum operum titulos constituendos, infra nobis dicendum erit.

De gnomologiis Iam transeo ad ea **gnomologia** sacroprofana, quae artissime cohaerent cum Sacris Parallelis, dico Maximi Confessoris Eclogas, Melissam Baroccianam, Ioannem Georgidem, Antonii monachi Melissam. in **Maximi Eclogis** (Migne, *Patrol. gr.* t. 91 cap. 26. 27) et in **Melissa Barocciana** fol. 102ʳ et 134ʳ (cf. vol. I p. LXVIII) binae comparent sententiae iam in D nobis obviae. altera etiam ex Flor. Par. nobis nota (p. 121, 24—26) desinit in verbis ὁ δὲ ἐξεπίτηδες (pro δ' ἐξ ἐπιστήμης) ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει, altera ex *Legatione* (p. 158, 14. 15) desumpta minus severe sese astringit verbis Philoneis quam Florilegium Laurentianum, ubi idem invenimus excerptum. quibus adde unam sententiam ex **Ioannis Georgidis** gnomologio petitam (p. 191, 1—3), quale traditur in codice Laurentiano VII (sic corrigas velim pro VIII) 15. huius quoque sententiae iam supra inter excerpta D mentionem iniecimus.

Horum gnomologiorum agmen claudat **Antonii** monachi **Melissa**, ubi quattuor occurrunt loci ad *Flaccum* pertinentes (120, 9—11. 121, 24—26. 123, 12—14. 140, 5—7), duodecim ad *Legationem ad Gaium* (155, 4. 5. 11—13. 158, 14. 15. 163, 2—4. 165, 6—9. 168, 13. 169, 7. 8. 191, 1—3. 199, 1. 2. 201, 7. 8. 208, 4. 5. 214, 2. 3). omnibus fere locis illis, quibus compilator solummodo Φίλωνος nomen sine scripti titulo praefixit, haud aliter atque in ceteris florilegiis modo memoratis forma textus Philonei cum Sacris Parallelis fere conspirat, id quod minime mirum est, „si quidem sententiae sacrae quotquot in eis exstant (quibus excerpta Philonea adiungenda sunt) ad unam omnes e Sacris Parallelis fluxerunt" (cf. vol. I p. LXIX). lectionis varietatem paucis locis animadverti: 140, 7 ἄξιοι] ἄξιον. 155, 5 πολιοί] παλαιοί. 163, 4 κολακικωτέρα] μαλακικωτέρα sive μαχλικωτέρα vel μαλακωτέρα. 165, 9 ⟨ἐν⟩ τῷ . . εὐεργετεῖν. 201, 7 ὑπηχεῖν ἔοικε γνώμας] ὑπέχειν (cf. p. XLV) γνώμας ἔοικεν. 208, 4 ἡγεμόνος] βασιλέως. novum accrescit excerptum Antonii excerptis illis iam memoratis: p. 169, 7. 8 δεσμὸς οἴκων ὀθνείων αἱ ἐπιγαμίαι τὴν ἀλλο-

τριότητα εἰς οἰκειότητα μετάγουσαι, quod Mangey in textum recepit pro verbo συνάγων omnium Philonis codicum fide firmato. sed iam Ernesti in *Nov. Actis Eruditorum* anno MDCCXLV publicatis, nr. IX 399 recte observaverat vocem συνάγων referri debere ad δεσμός, quod est verbum principale, idque etiam ex eo patere, quod sequatur οὗ λυθέντος. rectius Cohn ex ancipiti memoria συνάγων et μετάγουσαι Philonem μετάγων scripsisse ratiocinatus esse videtur, quod verbum fortasse hic sensui accommodatius est.

Inter antiquissimos textus Philonei testes hic quoque nominandus est Eusebius Pamphili, qui unum bene longum excerptum verbo tenus (κατὰ λέξιν) repetivit ex *Legatione ad Gaium*. legimus enim in eius *Hist. eccl.* II 6,1. 2 μετὰ δὲ τὴν Τιβερίου τελευτὴν Γάιον τὴν ἀρχὴν παρειληφότα (haec alludunt sine dubio ad *Leg. ad Gai.* § 8 p. 157,1 τίς γὰρ ἰδὼν Γάιον μετὰ τὴν Τιβερίου Καίσαρος τελευτὴν παρειληφότα τὴν ἡγεμονίαν) πολλὰ μὲν εἰς πολλοὺς καὶ ἄλλα ἐνυβρίσαι, πάντων δὲ μάλιστα τὸ πᾶν Ἰουδαίων ἔθνος οὐ σμικρὰ καταβλάψαι· ἃ καὶ ἐν βραχεῖ πάρεστι διὰ τῶν αὐτοῦ καταμαθεῖν φωνῶν, ἐν αἷς κατὰ λέξιν ταῦτα γράφει· „τοσαύτη μὲν οὖν τις ἡ τοῦ Γαΐου περὶ τὸ ἦθος ἦν ἀνωμαλία — ἵνα Διὸς Ἐπιφανοῦς Νέου χρηματίζῃ Γαΐου" (§ 346 p. 218,13—20). textus forma prorsus congruit cum Philonis textu, nisi quod pro vulgata scriptura ἀφείς substituendum est ἐφείς ex Eusebio et Philonis codicibus MH. praeter illum locum supra memoratum (*Leg. ad Gai.* § 8) *Flacci* quoque quod hodie legimus initium δεύτερος μετὰ Σηιανὸν Φλάκκος Ἀουίλλιος διαδέχεται τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλήν, σύμπαν μὲν ἀδικῆσαι τὸ ἔθνος ὥσπερ ἐκεῖνος ἄντικρυς οὐ δυνηθείς (cf. etiam § 116 οὓς [τοὺς Ἰουδαίους] ἄρδην ἀφανίσαι διεγνώκει) aliqua ex parte innuere videtur Eusebius, cum *Hist. eccl.* II 5,7 scribit ἱστορεῖ Σηιανὸν .. ἄρδην τὸ πᾶν ἔθνος ἀπολέσθαι σπουδὴν εἰσαγηοχέναι. expressis denique verbis Philonem testem (cf. p. 210,6) Eusebius citat *Dem. ev.* VIII 123 αὐτὰ δὴ ταῦτα καὶ ὁ Φίλων συμμαρτυρεῖ etc. De Eusebio

His iam praemissis de locis memoriae quae dici adsolet indirectae quotquot nobis innotuerunt ad singulos transgrediamur libros in altera huius voluminis parte editos.

IN FLACCUM. Codices MAGH(L). in libelli huius titulo multum discrepant codices manuscripti; sed hic quoque simplicissimum quidque verissimum esse videtur. cum enim codices MH(L) brevissimum prae

se ferant titulum εἰς Φλάκκον, quo nihil fere de libelli argumento proditur, in G comparet inscriptio Φλάκκος ψεγόμενος, quam legimus etiam in Photii Biblioth. cod. 105 ἀνεγνώσθη δὲ αὐτοῦ καὶ λόγος οὗ ἡ ἐπιγραφὴ Γάιος ψεγόμενος καὶ Φλάκκος ἢ Φλάκκων ψεγόμενος. quid sibi velit monstruosum illud Φλάκκων non adsequor; nam ut Photium ipsum Φλάκκων pro nominativo posuisse putem, animum inducere non possum. immo vero sciolus quidam, cum voce ψεγόμενος ad prius Φλάκκος relata iam nullam inter hos duos titulos differentiam videret, ineptissime Flacci nomen in Φλάκκων depravasse videtur. Photium igitur huius libelli titulum aut simpliciter Φλάκκος aut Φλάκκος ψεγόμενος notasse eo mihi veri similius est, quod reapse brevissima illa inscriptio cum in codice N occurrit (p. 145, 1 ἀπὸ [sic corrige pro περὶ] τοῦ Φλάκκου) tum luculentissimo Eusebii testimonio comprobatur in *Chron.* II 150 ed. Schoene: Φίλων ἱστορεῖ ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ λόγῳ Φλάκκῳ, quod sic transtulit Hieronymus: *refert Filo in eo libro qui „Flaccus" inscribitur.* multo amplior eaque ipsa de causa suspectior tituli forma extat in A: ἱστορία πάνυ ὠφέλιμος καὶ τῷ βίῳ χρήσιμος τὰ κατὰ τὸν Φλάκκον ἤτοι περὶ προνοίας. priorem huius tituli partem (ἱστορία — χρήσιμος) non a Philone, sed a librariis male sedulis profectam esse vel caeco perspicuum est; alter vero περὶ προνοίας — sic alium inscriptum esse librum Philoneum, cuius translatio Armenia solummodo ad nos pervenit, non est quod moneam — inde originem traxisse videtur, quod Philo plus semel in hoc scripto de dei providentia verba facit, cuius exemplum sit ipsius Flacci finis miserabilis, quo deum Iudaeos oppressos ulcisci atque tueri demonstretur; cf. § 125 τρίτον δ' ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνό μοι δοκεῖ θείᾳ προνοίᾳ συμβῆναι. § 170 βασιλεῦ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, οὐκ ἄρα τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους ἀμελῶς ἔχεις, οὐδ' ἐπιψεύδονται τὴν ἐκ σοῦ πρόνοιαν. § 102 θεός . ., ᾧ μέλει τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, . . λαβὼν οἶκτον ἡμῶν. § 104 ἐπὶ δὴ τούτοις ἤρξατο κονίεσθαι κατ' αὐτοῦ ἡ ὑπέρμαχος μὲν καὶ παραστάτις ἀδικουμένων τιμωρὸς δ' ἀνοσίων καὶ ἔργων καὶ ἀνθρώπων δίκη. § 107 Φλάκκῳ . . προϋπήντησεν ἡ μισοπόνηρος δίκη ταῖς ἀμέτροις ὑπερβολαῖς ὧν ἠδίκει καὶ παρηνόμει δυσχεράνασα. § 115 ἔδει ἀφ' ἑστίας ἄρξασθαι τὴν δίκην κατὰ τοῦ μυρίους ἀνεστίους οἴκους οὐδὲν ἠδικηκότων ἀνθρώπων ἐργασαμένου. § 121 παιᾶνας ἐξῆρχον εἰς τὸν ἔφορον θεὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. § 146 ταῦτ' ἐμήκυνα . . τεθαυμακὼς τὴν ἔφορον τῶν ἀνθρωπείων δίκην. § 191 τοιαῦτα καὶ Φλάκκος ἔπαθε γενόμενος ἀψευ-

δεστάτη πίστις τοῦ μὴ ἀπεστερῆσθαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐπικουρίας τῆς ἐκ θεοῦ. eademque de dei providentia sententia cum saepius recurrat in *Leg. ad Gai.* (§ 3 ἄπιστοι γεγόνασί τινες τοῦ προνοεῖν τὸ θεῖον ἀνθρώπων. § 220 θεοῦ μοι προνοίᾳ δοκῶ τὴν χεῖρα τῶν ἀδικουμένων ἀφανῶς ὑπερέχοντος. § 336 προνοίᾳ δέ τινι καὶ ἐπιμελείᾳ τοῦ πάντα ἐφορῶντος καὶ σὺν δίκῃ πρυτανεύοντος θεοῦ), haud scio an non eodem iure περὶ προνοίας quasi alter titulus *Legationi ad Gaium* adscribi potuerit. iam desecto initio ac fine huius tituli iusto amplioris nihil restat nisi τὰ κατὰ τὸν Φλάκκον, quem primitus genuinum titulum fuisse Ioannis Damasceni testimonio confirmatur, qui omnino quinque locos ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον, unum ἐκ τῶν πρὸς Φλάκκον citat. frustra igitur Mangey κατὰ τοῦ Φλάκκου olim scriptum fuisse in A suspicatur; nam praeterquam quod eius coniectura repugnat Ioannis Damasceni auctoritati, scriptura κατὰ τὸν Φλάκκον ne ex re grammatica quidem ullam habet offensionem. praepositiones enim κατά et πρός vel εἰς Φλάκκον idem significant, quod in Eusebii *Chron.* ad a. Abr. 2055 ad graecum titulum accommodatum sic redditur: *Philon in eo libro quem ipse „ad Flacum"* (i. e. *mit Bezug auf*) *scripsit.* atque eadem notio inest praepositioni περί, quam in citatione codicis C (p. 120, 9 ἐκ τοῦ περὶ Φλάκκου λόγου) invenimus.

Librum *in Flaccum* non integrum nobis esse servatum extra omnem dubitationis aleam positum est. ac primum quidem ipsa externa huius libelli species, cuius ambitus solito minor est, huic opinioni quam maxime favet. accedunt vero alia argumenta ex sententiarum conexu petita, qua de re uberius egit L. Massebieau, *Le classement des oeuvres de Philon* (Bibl. de l'école des hautes études. Sciences religieuses. Vol. I. Paris 1888) p. 65 sqq. et Cohn, *Einteilung und Chronologie der Schriften Philos* (Philol. suppl. VII [1899]) p. 421 sqq. iam ex primis quae nunc legimus *Flacci* verbis: δεύτερος μετὰ Σηιανὸν Φλάκκος Ἀουίλλιος διαδέχεται τὴν κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλήν, quibus auctor sine ulla praefatione abrupte in narrationem ipsam cadit, haud immerito conclusit Dahl in *Chrestomathiae Philonianae* suae volumine altero p. 3 istum libellum esse non nisi partem libri maioris, quo et de aliorum, certe Seiani, iniuriis, quas Iudaei perpessi essent, ageret Philo. et voculam καί quam in ultimo huius opusculi enuntiato legimus: τοιαῦτα καὶ Φλάκκος ἔπαθε γενόμενος ἀψευδεστάτη πίστις τοῦ μὴ ἀπεστερῆσθαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐπι-

κουρίας τῆς ἐκ θεοῦ referri ad eam partem deperditam, qua Seiani iniuriae in Iudaeos eiusque exitium expositum fuisset, rectissime iam monuit Ernesti l. l. p. 396; suo igitur iure Dahl hanc voculam, quae nec Gelenii nec Mangeii versione exprimeretur *(haec sunt quae Flaccus pertulit)*, minime esse praetermittendam censuit. sed alio quoque loco relegare videtur lectores suos Philo ad eam quae temporis iniuria intercidit libelli partem. postquam enim Flaccum Iudaeorum senatores foedissime flagellis caedi iussisse narravit, eius facinoris magnitudinem etiam *alibi* declaratam esse adiungit: § 76 ἧς ἐπιβουλῆς τὸ μέγεθος ἐξελήλεγκται καὶ δι' ἑτέρων. quodsi pro certo diiudicari non potest, utrum Philo de illa flagellatione in ea *Flacci* parte, quae memoriae non est prodita, an in alio quodam scripto egerit (cf. Massebieau p. 67 et Ferdinand Delaunay, *Philon d'Alexandrie. Écrits historiques. Influence, luttes et persécutions des Juifs dans le monde Romain.* Paris 1867. p. 227), certe expressis verbis ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis (D^C fol. 111^r D^P fol. 68^v D^V p. 349; cf. I. B. Pitra, *Anal. Sacra* II 310. Harris p. 10) et in Maximi Eclogis cap. 45 sine lemmate (cf. Tischendorf, *Philonea* p. 154) citatur hic locus, quem in *Flacco* frustra nos quaerere iam adnotavit Mangey II 649: οὐκ ἔστι παρὰ θεῷ, οὔτε πονηρὸν ὄντα ἀπολέσαι τὸν ἀγαθὸν μισθὸν περὶ ἑνὸς ἀγαθοῦ μετὰ πλειόνων κακῶν πεπραγμένου οὔτε πάλιν ἀγαθὸν ὄντα ἀπολέσαι τὴν κόλασιν καὶ μὴ λαβεῖν αὐτήν, εἰ μετὰ πλειόνων ἀγαθῶν ἕν τι γένηται πονηρόν· ἀνάγκῃ γὰρ ζυγῷ καὶ σταθμῷ πάντα ἀποδιδόναι τὸν θεόν. hoc igitur fragmentum in deperdita *Flacci* parte locum habuisse certum est, cum aliud, quod Harris aliique in superstitibus *Flacci* partibus non invenerant (cf. p. XLII), licet satis commutata specie ibidem agnoscatur (p. 126, 15—17).

Iam si ad instrumentum respicimus, quod libri manu scripti ad constituendum textum suppeditent, nullus est horum quattuor vel quinque librorum, quem ubique sequi liceat, sed modo hinc modo illinc decerpendum est, quod a scriptore profectum videri possit, saepeque etiam contra libros omnes restituendum, quod corruptum esse loquendi usus et ratio arguit. et melioribus quidem textus testibus adnumerandi sunt MAG, peioribus H(L), sed ita quidem, ut illi discrepare magis inter se quam alii alios superare videantur. iam quod ad codicem G attinet, non totus *Flaccus* in eo traditus est, sed maior hiscit lacuna inde a

verbis ἥν τε παρὰ γονέων ἐκληρονόμησε (p. 147,15) usque ad Γάιος δὲ τὴν φύσιν ὠμόθυμος ὢν καὶ ἀκόρεστος ἐν ταῖς τιμωρίαις οὐχ ὥσ(περ p. 152,18). in verbis enim τῆς τε γὰρ οὐσίας ἁπάσης εὐθὺς (p. 147,14) desinit fol. 223[v], in cuius margine infimo manus quaedam secunda adscripsit ἐξίσταται, foliumque 225[r] quod incipit a verbis (ὥσ)περ ἔνιοι μεθίετο τοὺς ἅπαξ κολασθέντας (p. 152,18) rursus ab alio quodam librario exaratum est, qui etiam in *Legatione ad Gaium* transcribenda desudavit. folium igitur 224, quod, ut est codicis forma maxima, caperet ea quae nunc desiderantur, vacuum relictum est. in ceteris vero partibus, quae integrae ad nos pervenerunt, sat multas lectiones egregias uni codici G debemus. ut aliquot afferam exempla, p. 120,8 vulgatae lectioni τὴν ἐπιβουλὴν ἐξέτεινεν ἐπὶ τοὺς (τοὺς om. G) πανταχοῦ, quae per se non esset temptanda, praeposuimus cum codice G τὴν ἐπιβουλὴν ἐξέτεινεν ἐ π ι ὼ ν τ ο ὺ ς π α ν τ α χ ο ῦ π ά ν τ α ς, quam dicendi figuram mirum quantum adamat Philo, cf. p. 158,24 ἐκείνη μὲν γὰρ σώματος ἦν αὐτὸ μόνον, ἡ δὲ τῶν πανταχοῦ πάντων. 165,1 πρυτανεύειν τῶν πανταχοῦ πάντων. 172,4 μεταβάλλεις τὰ ἡδέα . . πρὸς ἀηδίας . . τοῖς πανταχοῦ πᾶσι. 183,26 ἔχοντες . . τοὺς πανταχοῦ πάντας ὁμογνώμονας. 185,11. 192,11. 12. 193,18. 195,11. 223,7. — p. 120,12 nomen illius praefecti, qui Flaccum praecesserat in Aegypto administranda, in omnibus codicibus traditur Σεβήρου excepto G, qui βήρου exhibet; quod licet nihil significet, tamen nobis ansam dat veram nominis formam Ἰβήρου eliciendi, quam ex Dione Cassio LVIII 19,6 novimus, ubi ille Καισάρειος i. e. *Augusti libertus* vocatur, cui *Hiberi* nomen re vera convenientius est, cum *Severi* nomen ad ingenuos solummodo pertinere videatur. adde quod in scriptura unciali et continua, quam in archetypo codicis G usurpatam fuisse probabile est (THNIBHPOY), littera I praecedente N facillime evanescere potuit, nomen autem *Severi* in graeco non Σεβήρου sed Σεουήρου (cf. lin. 4 Ἀουίλλιος: *Avillius*) transcribendum erat. — in alius quoque nominis proprii forma constituenda codicem G secutus sum: p. 136,1 Philo commemorat centurionem quendam, Κάστον ὄνομα; sic scribit G (et H), Κάστορα A, in codice M hae duae voces desunt. quamquam *Castoris* quoque cognomen civibus Romanis inditum fuisse concedendum est — Plinius, *Nat. hist.* XX 174. 244. 261. XXIII 166. XXV 9. XXVI 51 laudat *Antonium Castorem*, aequalem suum —, tamen Κάστον hoc loco ut lectionem diffici-

liorem praeferendam esse putaverim. *Castoris* enim semidei nomen utpote usu tritissimum scribenti sponte in mentem et in calamum venisse videtur, licet *Casti* cognomen alias frequentissimum fuerit; cf. Plut. *Crass.* 11, ubi Κάστος, dux Crassi, memoratur, et Klebs, *Prosopogr. imp. Rom.* I 319, ubi quinque viri hoc cognomine cognominati producuntur: *L. Artorius Castus, L. Fulvius Castus, Iulius Castus, M. Tineius Ovinius Castus, Valerius Statilius Castus.* — p. 126,24 προσεπεξεργαζόμενος genuina procul dubio est lectio, quae ex duabus scripturis προσεξεργαζόμενος M et προσεπεργαζόμενος AH (προσαπεργαζόμενος D) nobis conflanda fuisset, vel si non esset tradita in G. cumque p. 138,19 codices similiter titubent inter

ἀν
παρεγνωσμένου MA, παρεγνωσμένου H, πανεγνωσμένου (sic) L, παρανεγνωσμένου, quod G praebet, unice verum esse luce clarius est. ac duplicis huius memoriae alia quoque ultro sese offerunt exempla: p. 216,6 ἀγρίππαν ἠξίωσε MA: ἀγρίππα CGO, ἠξίωσε H. 216,8 τῷ τῆς CGO: τῷ MH, τῆς A. sic ex variarum lectionum quasi commixtione hic illic genuina lectio enucleanda est: p. 129,27 οὐ δόξουσιν ἀδικεῖν GMH: οἵδε δόξουσι μὴ ἀδικεῖν A; οὐ δόξουσι μὴ ἀδικεῖν probabiliter coniecit Cohn. 137,20 ὅπλα ὅσα scripsi: ὅπλα G, ὅσα MAH. 147,24 τὴν τοῦ scripsi: τὴν AH, τοῦ M (deest G). 167,12 τοὺς τοῦ scripsi: τοὺς COMAH, τοῦ G. 169,8 μετάγων Cohn: συνάγων codd., μετάγουσαι Anton. (v. p. XLVII). 176,9 ἧς ἐχθρὸς μὲν ἦν ἕτερος, ἑταῖρος δὲ πολέμων] ἕτερος ἑταῖρος Mangey: ἕτερος CGOL, ἑταῖρος MAH. 177,23 καταχρατηθέντας scripsi: καταχριθέντας C, χρατηθέντας GOMAH. 189,1 ἄρα ἔτι Turnebus: ἄρα CGOMA, ἔτι H. 191,8 τίς ἐστιν ὁ Turnebus: τις ὁ GM, ἐστιν ὁ C, τις OH, τις καὶ A. 193,12 ἀχμῇ μὲν τῆς πρώτης ἡλικίας] ἀχμῇ CGO: ἐν ἀρχῇ MAH; ἐν ἀχμῇ recte scripsisse videtur Matthaei, cf. 171,24 ἐν ἀχμῇ τῆς πρώτης ἡλικίας et 201,22 ἐν ἀχμῇ τὸν τοῦ σίτου χαρπὸν εἶναι. 208,14 διὰ τὸ ἕδος τοῦ ἀληθοῦς εἶναι θεοῦ] ἕδος τοῦ ἀληθοῦς Cohn: ἕδος CGO, τοῦ ἀληθοῦς MH, τοῦτο ἀληθές A, cf. 219,2 τὸν ὄντως ὄντα ἀληθῆ θεόν. 222,10 ἱχετεύειν τὸν ἀληθινὸν θεόν. *de spec. leg.* I § 36 vol. V p. 9,19 ἄμεινον οὐδὲν τοῦ ζητεῖν τὸν ἀληθῆ θεόν. § 332 p. 80,14 οἱ ἀγνοοῦντες τὸν ἕνα χαὶ ἀληθινὸν θεόν etc. uberrima duplicis huius memoriae exempla collegit Cohn in Herm. XLIII (1908) p. 188. — p. 128,28 uni G unice veram a Philone in numero singulari usurpatam formam νεώς debemus, cum ceteri libri ναός

habeant. sed Philo semper dicit ὁ νεώς (183,20. 206,11), τοῦ νεώ (209,18), τὸν νεών (191,5. 209,3. 213,23. 218,18); in plurali autem ναοί (181,13. 183,16). idem Atticam formam vocis λεώς praefert; cf. Wendland, Mus. Rhen. N. S. LII 488. — p. 132,25 ἐνεπίμπρασαν edidimus cum G contra ceterorum codicum mendosam formam ἐνεπίμπρων, quae a Philonis loquendi consuetudine alibi observata abhorret; cf. v. c. 179,16, ubi ad unum omnes codices in forma ἐνεπίμπρασαν consentiunt. idem codex p. 133,5 rectam exhibet formam περιθρυφθείς; nam secundi aoristi passivi forma περιθρυβείς (sic A; in aliis codicibus gliscente corruptela scribitur περιβρυθείς M vel περιβρυφθείς H) non nisi serioris aetatis Byzantinae est propria. — p. 133,11 recte scribitur in G ὅσας ἐδύνατο χωρῆσαι τὰ σώματα αὐτοῖς, falso in aliis ἐδύναντο (H) vel ἠδύναντο MA; paucissimos enim locos, quibus apud Philonem iuxta codices subiectum plurale neutri generis cum praedicato plurali coniungitur, emendandos esse monuit Wendland (Philol. N. S. XI 255). de forma ἐδύνατο optimorum codicum Philoneorum auctoritate fulta cf. 180,1. 17. 187,19. 223,4 et Cohn in Herm. XLIII 216. — p. 143,14 verborum collocatione ὑποδύεσθαι δικαστοῦ cum G accepta hiatus tollitur illicitus δικαστοῦ ὑποδύεσθαι, quam traiectionem ceteri offerunt libri; cf. Cohn, Herm. XLIII 197. sed his quoque locis quos summatim percurro codicis G lectiones prae ceteris meo iure antetulisse mihi videor: p. 122,9. 26. 123,9. 126,6. 131,12. 132,24. 135,3. 136,18. 141,4. 9. 146,17. fortasse etiam p. 128,6 lectio καινότατον καὶ μηδεπώποτε (sic G, μηδέπω ceteri) πραχθὲν εἰσηγούμενοι παρανόμημα digna fuit, quae non solum in supellectilem criticam, sed etiam in textum reciperetur, sicuti Cohn suaserat. — sed librarium codicis G etiam vitia quaedam commisisse, quae ex aliis codicibus sunt corrigenda, non est quod moneam. unum affero exemplum pro multis: p. 125,9 περὶ δειλινὴν ὥραν habet G, sed rectius ceteri libri περὶ δείλην ὥραν, quod his locis similibus confirmatur: 140,11. 205,3 περὶ δείλην ἑσπέραν. errandi causa fuit aliquot locis archetypi scriptura continua, qua effectum est, ut nonnumquam haud facile diiungi possent voces. sic explicantur huiusmodi errores: p. 120,16 παντάπασι γοῦν pro παντάπασιν οὖν. 135,15 αὐτήν pro οὐ τήν. 141,3 τοῖς ποσίν pro τὸ συμπόσιον. 146,19 τὸ ὑφήμερον pro τοὐφήμερον. iota ἀνεκφώνητον in archetypo adscriptum invenisse librarium hac demonstratur scriptura: 152,23 ἡ, ἰτιᾶτο pro ᾐτιᾶτο.

Codici G auctoritate suppar est M, quippe cui non paucioribus locis bonas lectiones debeamus. p. 126,20 ταῦτ' εἰσὶ πίστεις ἐναργεῖς (cf. 181,7 ἐναργεῖς πίστεις λαβεῖν ἔστι), pro quo ceteri falso πίστις ἐναργής. 129,12 οὐκ εἰδότες ὡς, quod ceteri codices supprimunt, sententiarum structurae grammaticae optime inservit rotundioremque reddit totam periodum. 132,12 ἐπὶ τὰ καιριώτατα (sic MH: κυριώτατα GA) μέρη τὰς πληγὰς φέροντες legendum est, cf. 161,16 λαβὼν τὸ ξίφος ἐπυνθάνετο τὸν καιριώτατον τόπον et 179,4 πρίνου κλάδοις καὶ δρυὸς τὰ καιριώτατα (sic scripsi; κυριώτατα vel κυριώτερα codd.) μέρη τοῦ σώματος . . καταγνύμενοι. 137,17 εἶχον ὅπλα recte scribit M, ὅπλα εἶχον ceteri codices, quo inconcessus existit hiatus. 148,6 κεχειροτόνητο, quod MA suppeditant, edere maluimus quam ἐκεχειροτόνητο, quod in nullo invenitur codice (ἐχειροτόνη[illegible] H), qualis plusquamperfecti forma augmento neglecto in aliis quoque verbis apud Philonem occurrit: 158,21 γεγένητο. 214,22 περιβέβληντο. 223,16 κέχρητο; cf. Cohn, *de op. m.* p. XLIX. his quoque locis codicem M secuti sumus: p. 124,10. 125,6. 134,16. 138,20. 140,1. 142,10. 17. 144,7. 147,9. 148,3. 150,3. 21. 151,24. 152,1. econtra aliquot comparent menda ex archetypi scriptura continua et maiuscula enata (cf. Cohn p. V), ut p. 134,24 ἰδίων τῶν pro ἰδιωτῶν. 138,10 πρὸς βίαν pro πρεσβείαν. 145,4 κοθορύβους pro καὶ θορύβους. 146,19 τοῦ φήμερον pro τοὐφήμερον. 150,10 οὐδένπερ ἀναστάντες pro οὐδὲν περιαναστάντες. scribae incuriae attribuenda videntur alia vel commissa: 127,14 προσταγμάτων pro πραγμάτων. 133,14 ἀνώτερον pro ἀμέτοχον. 136,4 πρὸς τὸ πραχθὲν pro τὸ προσταχθὲν vel omissa: 130,14. 136,1. 140,7. 141,17. 142,29. 150,3. 6 vel transposita: 139,30. 143,18. 144,1 τῷ εἶναι (hiatus illicitus) γλίσχρος καὶ ἀνελεύθερος pro τῷ γλίσχρος καὶ ἀνελεύθερος εἶναι. 146,20. hic illic manus prima in margine notas quasdam haud sane indignas quae hic proferantur adscripsit, quibus lexicographorum ritu textus verba rariora illustrantur; sic p. 123,6 ad vocem αὐθέκαστος hoc pertinet scholium: σημείωσαι τὸ αὐθέκαστος τόν τε ἁπλοῦν καὶ ἄδολον καὶ ἀληθέα καὶ τὸν ἕτοιμον πρὸς ἅπαντα καὶ τὸν ταχὺν καὶ σύντομον καὶ αὐτόματον. p. 125,6 ad nomen proprium Δικαιάρχειαν adnotatum est: ἣν νῦν Ποτιόλους φασίν. p. 128,25 Philonis sententia Ἰουδαίους γὰρ χώρα μία διὰ πολυανθρωπίαν οὐ χωρεῖ his impugnatur verbis: ἢ ἀγνοεῖν ἔοικας τὴν ἀληθινὴν ἢ προσποιῇ. ἡ δὲ δήλη, εἰ καὶ μὴ σοὶ ἐθελ

(sic). — praeter meam codicis M collationem, quem bis Florentiae excusseram, Wendlandii benevolentia ea mihi praesto erat comparatio, quam in usum Ludovici Mendelssohnii, professoris Dorpatensis defuncti, duorum historicorum Philonis operum editionem olim molientis a. 1887 confecerat Hieronymus Vitelli. idem, qua est humanitate omnibus rerum antiquarum studiosis notissima, aliquot locos, ubi utraque collatio discreparet, rogatu meo iterum inspexit, ita ut iam nihil esse posse dubitationis de huius codicis scripturis quovis pignore possim contendere.

Iam in scaenam prodeant codices AH(L). et in codicem quidem A optime cadit, quod Cohn iam in prioribus libris edendis de eius pretio dixerat (vol. IV p. XIX), textum in eo traditum singularem quasi locum obtinere; multis enim locis ab omnibus discedentem proprias habere lectiones non plane spernendas, si quidem in quibusdam verba scriptoris genuina viderentur esse tradita. p. 123,10 τὴν ἐλπίδα . . ἀπεγνώκει recte habet (cf. 122,16. 123,12. 133,27. 201,23. 220,2); falso ceteri ἀναπεπτώκει. 131,1 κἀκ τοῦ μὴ δεδυνῆσθαι optima est lectio, σεσυλῆσθαι in ceteris libris sensu vacuum originem traxit ex eo quod proxime antecedit περισεσυλημένων. 138,7 verba πρὸς τοῖς εἰρημένοις aptissime coniungit libėr A cum eis quae sequuntur, inepte alii cum antecedentibus; cf. 143,4 τρίτον δ' ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνό μοι δοκεῖ θείᾳ προνοίᾳ συμβῆναι. 140,12 ἀνεπίφαντον germana videtur forma (cf. *de Ios.* § 249 vol. IV p. 113,24), minus recta ἀνεπίφατον. 145,16 φωνασκεῖν (non φωνομαζεῖν) scripsit sine dubio Philo hic ut alibi (cf. 124,5. 144,10 γραμματοκύφων) Demosthenis imitatus dictionem, qui eadem voce iaculatur Aeschinem rabulam illum latratoremque (cf. XVIII 280. 308. XIX 255. 336). 150,16 ἐφώλευε (sic A) recte omnes ediderunt; nam ἐφώδευε in MH ex sollemni consonarum Λ et Δ confusione ortum esse apparet. ceterum voce φωλεύειν Philo magno opere delectari videtur, cf. *leg. all.* I § 71 vol. I p. 80,2. III § 6 p. 114,17. § 114 p. 138,23. *de spec. leg.* I § 215 vol. V p. 52,9. *de aet. m.* § 86 p. 99,16. *Leg. ad Gai.* § 48 p. 164,19. saepius etiam in codice A voces alibi omissas, sed ad cohaerentiam dictorum et ad sensum prorsus necessarias invenimus: 120,11 οὖν. 129,27 ὁρμὴν ἔφαμεν. 149,19 μή. 152,26 τι. 154,1 ἔκειτο (cf. 122,15. 132,23). his quoque locis huius codicis scripturas genuinas esse duximus: 130,3. 133,23. 135,19. 138,3. 146,15.

150,9. 24. 153,1. neque veri est absimile etiam 128,9 ex Philonis dicendi ratione magis commendari ᾧ (Καίσαρι) προσάπτειν τι τῶν ὑ π α ι τ ί ω ν οὐ θεμιτόν quam ἐπαιτίων; valde enim adamat Philo vocem τὰ ὑπαίτια, cf e. c. *de spec. leg.* II § 14 vol. V p. 89,2 προστίθησι γὰρ ὑπαίτια ὑπαιτίοις. — quodsi largam messem bonarum lectionum ex A ita recuperavimus, rursus non est reticendum eundem codicem multifariam interpolationes passum esse latiusque grassante interpolatione librarium proprio Marte haud pauca temptasse. nonnumquam enim propter similiter cadentia vocabula archetypi scribam verba inter scribendum omisisse (127,13 οἱ δὲ ὡς δικασόμενοι. 128,4 ἀθλίων. 128,29 καὶ προπάππων. 139,17 τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν. 141,27 τοῖς μὴ δυναμένοις ἑορτάζειν) vel forsitan eius oscitantia lineam integram excidisse (127,2 ἄσκηπτος — πλησιάζουσιν. 132,6 εὐθὺς — δολοφονοῦνται) minime est mirandum; ac sane quidem his verbis vel enuntiatis deficientibus sententiarum conexus turbatus esse non videbatur. ubi vero doctus ille antiquarius hiare sententiam animadvertit, suo periculo illi succurrere non dubitavit. en habes aliquot exempla. 121,26 ἑξαετίαν γὰρ τὴν ἐπικράτειαν λαβὼν . . τ ή ν τ ε ε ἰ ρ ή ν η ν δ ι ε φ ύ λ α ξ ε κ α ὶ ο ὕ τ ω ς ε ὐ τ ό ν ω ς κ α ὶ ἐ ρ ρ ω μ έ ν ω ς ἀ φ η γ ή σ α τ ο sine ulla offensa legitur in GMH. in A vero pro eis, quae diductis litteris scripsimus, insulsissime: οὕτω χρηστὸς ἦν, quae interpolator, postquam verbis τήν τε εἰρήνην — ἀφηγήσατο omissis labare sententiam cognovit, pro Philonis verbis textui importune inculcavit. 144,16 ἀμήχανον μὲν γὰρ ἦν τοὺς ἡγεμόνας τοσαύτης χώρας ἐπιτροπεύοντας, ἀ ε ὶ κ α ι ν ο τ έ ρ ω ν ἐ π ε ι σ ρ ε ό ν τ ω ν ἰ δ ι ω τ ι κ ῶ ν τ ε κ α ὶ δ η μ ο σ ί ω ν π ρ α γ μ ά τ ω ν, ἁ π ά ν τ ω ν μ ε μ ν ῆ σ θ α ι, κ α ὶ τ α ῦ τ α ο ὐ δ ι κ ά ζ ο ν τ α ς μ ό ν ο ν, ἀ λ λ ὰ κ α ὶ λ ο γ ι σ μ ο ὺ ς τ ῶ ν π ρ ο σ ό δ ω ν κ α ὶ δ α σ μ ῶ ν λ α μ β ά ν ο ν τ α ς, ὧ ν ἡ ἐξέτασις τὸν πλείονα τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον ἀ ν ή λ ι σ κ ε ν] ἀμήχανον . . ἐπιτροπεύοντας μ η δ ὲ ν λ α θ ε ῖ ν, ὧν ἦν ἐξέτασις, ὅτι τὸν . . χρόνον ἀ ν ή λ ι σ κ ο ν ε ἰ ς δ η μ ο σ ί α ς χ ρ ε ί α ς A. haec quoque manum grammatici docti produnt, qui, postquam propter homoeoteleuton verba ἀεὶ—λαμβάνοντας exciderunt, non nihil deesse recte vidit, sed ex libidine sua μηδὲν λαθεῖν supplevit, qua interpolatione non contentus sequentia etiam magis corrupit. neque aliter comparati sunt hi loci, quos, cum res ipsa iam satis loquatur, sine adnotatione profero. 147,24 μόνην τὴν τοῦ Φλάκκου (οὐσίαν) ταμιευθῆναι τ ῷ α ὐ τ ο κ ρ ά τ ο ρ ι, δ ί χ α τ ι ν ῶ ν ὀ λ ί γ ω ν, ὑ π ὲ ρ τ ο ῦ μ ὴ π α ρ α β ι β α σ θ ῆ ν α ι

τὸν ἐπὶ τοῖς οὕτως ἑαλωκόσι τεθέντα νόμον] . . ταμιευθῆναι κατὰ τὸν . . νόμον. 150,25 βραχύ τι γήδιον πριάμενος ἐν αὐτῷ πολλὰ διέτριβε μονούμενος καὶ τὸν οἰκεῖον ἐπιστένων καὶ κατακλαίων δαίμονα. λέγεται δέ ποτε καὶ περὶ μέσας νύκτας ὥσπερ οἱ κορυβαντιῶντες ἔνθους γενόμενος, ἐκ τῆς ἐπαύλεως ἔξω προελθὼν . . ἀναβοῆσαι] βραχύ τι γήδιον πριάμενος, ἐκ τῆς ἐπαύλεως ἔξω προελθὼν . . ἀνεβόησε. eadem manus interpolatrix his quoque deprehenditur locis: 123,7 τοὺς ἐκ πρώτης ἡλικίας ὁ καιρὸς ἀπήλασε] τὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας ὄντα ἀπήλασε. 126,4 παραιτήσασθαι τὴν ἐνθάδε ἄφιξιν] παραιτήσασθαι ἐνθάδ' ἀφῖχθαι. 126,23 οὐχ ἵσταται, μέτεισι δ' ἀφ' ἑτέρων] οὐχ ἥκιστα μέτεισιν ἀφ' ἑτέρων. 127,18 ταῦτα δὲ . . ὁρῶν ὁ Φλάκκος, δεόντως ἂν [ἔπραξε] καὶ τὸν μεμηνότα συλλαβὼν καὶ καθείρξας . . καὶ τοὺς ἐνσκευάσαντας τιμωρησάμενος, ὅτι γε βασιλέα . . ἐτόλμησαν καὶ ἔργοις καὶ λόγοις . . ὑβρίζειν (ὅτι γε βασιλέα . . καὶ ἔργοις καὶ λόγοις . . ὑβρίζουσιν A), [ὁ δὲ] οὐ μόνον οὐκ ἐξέπληξεν. quae uncis angularibus circumdedimus, licet interpolatorem oleant, ex uno codice A Mangey, qui huius lectionibus plus semel plausum dedit, eiusque sequaces receperunt. genuinum vero textum iam praebuerat Turnebus, qui neque codicis A neque aliorum eiusdem prosapiae codicum ullam habuerat notitiam. 132,8 οὐδενὸς ὑπολειφθέντος μέρους ὅ] . . ἀνέρος ὅς. 135,8 ταύτῃ νομίζων ἐξοικειώσασθαι μᾶλλον αὐτόν] ταύτην νομίζων δ' οἰκειώσασθαι μᾶλλον ἔσφηλεν αὐτόν. 136,21 εὐθὺς εὐκολία διεφαίνετο πολυτέλειαν καὶ τὸ ἁβροδίαιτον μὴ προσιεμένων] εὐκολία εὐθὺς διεφαίνετο καὶ πολυτέλεια καὶ τὸ ἁβροδίαιτον. 145,11 τὰ πρωτεῖα φέρεται καὶ λέγεται ὁ συμποσίαρχος] τὰ πρωτεῖα λέγεται φέρεσθαι (φέρεσθαι λέγεται transp. Mangey) ὁ σ. ad ultimum denique moneo frequentissime verborum collocationes in A comparere a ceteris codicibus diversas: 126,5. 130,9. 131,23. 25. 133,16. 134,6. 14. 16. 135,4. 136,21. 137,5. 6. 9. 138,1. 20. 140,14. 144,20. 145,5. 147,23. 149,21. 152,3. — codicem in meum usum examinavit Cohn, cum ipse codicem Vaticanum graecum 378 eidem sectae adsignandum (cf. vol. I p. VII) iam antea contulissem. deinde codicem A Monachio benignissime Pragam transmissum compluribus locis iterum inspexi, ubi de scriptura codicis dubitationes mihi occurrerant.

Pauca dicenda sunt de deterioris notae codicibus H et L proxima cognatione inter se coniunctis. raro ex his solis bonas recuperamus

lectiones, velut 125,4 ὁ δὲ πειθαρχεῖ ὡς δεσπότῃ, ubi voculam ὡς in ceteris codicibus (et H[1]) omissam L exhibet, altera manus H suprascripsit. 136,5 cum H edidimus εἰστήκεσαν (εἰστήκεισαν MA, ἑστήκεσαν GL), quales plusquamperfecti formas in -εσαν exeuntes ut genuinas ex meliore Philonis memoria alibi recepimus: 127,12. 149,20. 173,10. ᾔδεσαν 127,16. 184,4. 191,21. 193,1. 209,6. 217,21. ἐγεγήθεσαν 159,16. ἐξεληλύθεσαν 197,19. 222,9. ἀπειρήκεσαν 223,14 (cf. Cohn, Herm. XXXVIII 521). idem codex (et M) 148,25 rariorem eaque ipsa de causa veriorem nobis servavit formam insulae Cei, nempe Κίαν (κίον A), quae minime corrigenda est in usu tritam Κέων vel Κίανον; nam de veritate formae Κία (hodie *Zia*) nulla relicta est dubitatio, cum Ptolem. *Geogr.* III 15,27 eadem nominis forma utatur, quae apud Latinos quoque invenitur: *Cia* Liv. XXXI 15,8. *Cea* Plin. *Nat. Hist.* II 206. IV 62. XXXI 15. recte traditum est 150,10 οὐδὲν περιαναστάντες, pro quo MA ex falsa distinctione οὐδένπερ ἀναστάντες scribunt. quibus adiungo 145,22. 148,2. 151,22. cum editio princeps codici L superstructa sit, falsis eius codicis lectionibus saepius in errorem inductus est Turnebus. sic mendosam et interpolatam eius memoriam 122,5 εἴτε διὰ τὸ ἐπὶ Τιβερίῳ βαρύτατον πεπονθὼς πένθος .. εἴτε καὶ κακόνους ὢν hoc modo correxit: εἴτε ἐπὶ Τιβερίου βαρύτατον πεπονθὼς πένθος. sed πεπονθώς, quod falso in textum inrepsit, eiciendum est et cum ceteris libris scribendum: εἴτε διὰ τὸ ἐπὶ Τιβερίῳ β. πένθος, quocum iam Mangey comparat locum simillimum 122,23 διὰ τὸν ἐπὶ τῷ υἱωνῷ φόβον. 130,18 unus L suppeditat ἐξέρχοντο, quod ex ἐξήρχοντο depravatum esse putavit Turnebus; sed vera lectio est ἐξεχέοντο .. εἰς αἰγιαλοὺς καὶ κοπρίας aliorum codicum auctoritate hisque locis parallelis commendata: 142,18 ἐκχυθέντες ἐπὶ τοὺς πλησίον αἰγιαλούς et 178,28 ἐξεχέοντο εἰς ἐρημίας καὶ αἰγιαλούς. 133,10 ἐτροχίζοντο Turnebus omisit cum L. 142,10 κατὰ πίστιν τοῦ συμβεβηκότος edidit, ubi pro inepta voce πίστιν substituendum est πύστιν. cum librario similiter peccavit Turnebus 148,16 κατὰ πίστιν τῆς αἰφνιδίου μεταβολῆς.

LEGATIO AD GAIUM. Codices CGOMAH(L). titulum iuxta antiquissimum librum C edidimus, quocum ceteri fere concordant excepto A, ubi huic scripto similiter atque *Flacco* (ἱστορία πάνυ ὠφέλιμος καὶ τῷ βίῳ χρήσιμος) praefixum est: ἱστορία πάνυ χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος περὶ τῶν κατὰ τὸν Γάιον καὶ τῆς αἰτίας τῆς πρὸς ἅπαν τὸ Ἰουδαίων ἔθνος

ἀπεχθείας αὐτοῦ. iam omissis initio ultimisque verbis, quae antiquarius a quo ista sine dubio profecta sunt, ex *Legationis* ipsius fine deprompsit (p. 223, 17 εἴρηται . . ἡ αἰτία τῆς πρὸς ἅπαν τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἀπεχθείας Γαΐου), tituli instar remanet περὶ τῶν κατὰ τὸν Γάιον, qui *Flacci* in A titulo, quem supra (p. XLIX) enucleavimus: τὰ κατὰ τὸν Φλάκκον, quodammodo respondet. ac profecto bini loci (p. 159, 1—3. 191, 1—3) sub isto lemmate excitantur in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis: ἐκ τοῦ (vel τῶν) πρὸς Γάιον, sed hic quasi decurtatus titulus esse videtur. minorem etiam habet probabilitatem inscriptio in Photii Bibl. cod. 105 servata Γάιος ψεγόμενος, ubi nobis statim in mentem venit titulus ille supra (p. XLVIII) memoratus Φλάκκος ψεγόμενος. genuinus vero titulus quin nobis traditus sit in C(GO), nullus dubito: Φίλωνος ἀρετῶν πρῶτον ὅ ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας πρὸς Γάιον. illud πρῶτον autem quid sibi vellet cum non intellegeretur, simpliciter suppressum est in M. brevius etiam insignitus est libellus noster in H: περὶ ἀρετῶν καὶ πρεσβείας πρὸς Γάιον. in Ioannis Damasceni Sacris Parallelis praeter duos illos locos modo memoratos ubivis praenotatum est lemma ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας vel ἐκ τῆς αὐτῆς, quod idem significat; ridiculo notariorum errore p. 159, 1—3. 164, 14—17 in D^K et D^M legitur ἐκ τῆς vel ἐκ τοῦ πρὸς Γάιον π ρ ε σ β ύ τ ε ρ ο ν. titulum autem istum ἀρετῶν πρῶτον re vera inditum esse a Philone ipso gravissimo Eusebii testimonio demonstratur, qui haec refert *Hist. eccl.* II 6, 3: μυρία μὲν οὖν ἄλλα δεινὰ καὶ πέρα πάσης διηγήσεως ὁ αὐτὸς (Φίλων) κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν συμβεβηκότα Ἰουδαίοις ἐπὶ τοῦ δηλουμένου (Γαΐου) ἐν δ ε υ τ έ ρ ῳ συγγράμματι ὧν (sic emendavit Cohn pro ᾧ) ἐπέγραψε π ε ρ ὶ ἀ ρ ε τ ῶ ν ἱστορεῖ. at vero istam libelli inscriptionem (περὶ ἀρετῶν), quo flagitia ac scelera profligatissimi imperatoris depingerentur, quemvis lectorem merito offendere suo iure monuit Dahl (l. c. p. 113). frustraque mihi desudasse videntur in hac difficultate enodanda viri docti inde ab Eusebio usque ad recentiora tempora. Eusebius enim Philonem per ironiam hunc titulum libello suo impertiisse autumat, *Hist. eccl.* II 18, 8 οὗτος μὲν οὖν κατὰ Γάιον ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἀφικόμενος τὰ περὶ τῆς Γαΐου θεοστυγίας αὐτῷ γραφέντα, ἃ μ ε τ ὰ ἤθους καὶ ε ἰ ρ ω ν ε ί α ς π ε ρ ὶ ἀ ρ ε τ ῶ ν ἐ π έ γ ρ α ψ ε ν, ἐπὶ πάσης λέγεται τῆς Ῥωμαίων συγκλήτου κατὰ Κλαύδιον διελθεῖν. quae Eusebii sententia a probabilitate abhorrere mihi videtur cum Dahlio; esset enim εἰρωνεία

audacissima ac sane multis lectoribus obscura, certe parum placens. neque magis mihi persuasit Delaunay (l. c. p. 88), qui Philonem agere voluisse opinabatur de populi Iudaeorum ab imperatore Gaio vexati virtutibus deque eorum animis fortissimis, quippe qui soli resistere auderent illius dementiae templumque defenderent a profanatione. an cuiquam veri simile videbitur, id quod suspicatur Massebieau (l. c. p. 77), auctorem significare voluisse hoc titulo Heraclis, Castorum, ceterorum semideorum virtutes, quorum repraesentasset speciem Gaius? ut huiusmodi locos sat paucos (§ 81 ἐχρῆν γὰρ ζηλοῦν τὰς ἐκείνων ἀρετάς. § 92 εἰ γὰρ ἀθανατίζουσιν ἀρεταί. § 98 τὰς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν ἐπιτηδεύειν οὐκ ἀξιοῖ) totius libri inscribendi ansam dedisse putemus, animum inducere nullo pacto possumus. certe de huius inscriptionis vi ac potestate, quam nunc haud satis intellegimus, melius iudicare possemus, si quinque illi libri περὶ ἀρετῶν, quos Philonem de Iudaeorum Gaio imperante rebus scripsisse testis est Eusebius (*Hist. eccl.* II 5, 1 καὶ δὴ τὰ κατὰ Γάιον οὗτος Ἰουδαίοις συμβάντα πέντε βιβλίοις παραδίδωσιν), integri ad nos pervenissent. neque magis, quomodo argumentum illud per quinque libros dispositum fuerit, pro certo dici potest (cf. Massebieau l. c. p. 67 sqq. et Cohn, *Einteilung und Chronologie der Schriften Philos* p. 422 sqq.). *Legationem* quidem *ad Gaium*, etsi iusti libri ambitum superet, tamen non vacare lacunis maioribus (post § 7. 179. 291. 348; cf. etiam Delaunay l. c. p. 274. 325. 381) constat. quare varias partes ex ceteris quattuor περὶ ἀρετῶν libris petitas in hunc librum unum nobis servatum coartatas esse veri est simillimum (cf. Cohn l. c. p. 424).

Iam si codices perlustramus, quorum fide huius scripti memoria nititur, in *Legationem* aliquanto benignior quam in *Flaccum* fuit fortuna, nec tamen ut fructus numerum semper aequaret codicum. et hi quidem in duas partes discedunt: ab altera parte stant CGO artissimo necessitudinis vinculo inter se conexi, ab altera MAH, qui persaepe communes, sed a CGO diversas ostendunt scripturas. de codicis C antiquissimi proprietatibus iam Cohn disputavit (vol. IV p. II) recteque eum manu nitidissima, sed indocta scriptum esse adnotavit, cuius rei documento sunt falsi accentus, innumerabiles errores ex itacismo orti, pravae verborum diremptiones, velut p. 163,9 ἂν ὑπούλοις pro ἀνυπούλοις. 187,17 κινῶντας pro κινῶν τάς. compendiose scripta sunt ἀ͞νων (sed per omnia

elementa ἀνθρώπινος p. 159,17. 164,9. πολυάνθρωπος 192,22), θν, ἰηλ, κν, οὐνοσ, πρα, πνα, πνσ, πνι, σηρ, σριαν, σριωσ. iota ἀνεκφώνητον nisi his locis adscriptum non inveni: p. 199,10 ᾀδου. 186,11. 197,6 ᾤετο. 185,16 ᾠκηκότων. 207,5 διῳκισμένας. plurimis vero locis huic uni codici egregias debemus lectiones: p. 163,11 ὁπότε οὖν ῇ καταδαρθόντα . . θεάσαιτο . . ῇ ἔστιν ὅτε συνορχούμενον . ., ἔστιν ὅπου καὶ σ υ ν ᾴ δ ο ν τ α. ὡς, quod ante ἔστιν ὅπου omnes interserunt libri excepto C, omnino redundare recte cognovit Mangey. pro unice vero participio συνᾴδοντα ceteri falso scribunt infinitivum συνᾴδειν. 167,11 μεθαρμοσάμενος (non μεθαρμοσαμένου) ex re grammatica scribendum. 168,9 ἄμυνα τοῦτ᾽ ἔστιν palmaris est lectio, in ceteris libris vox ἄμυνα satis rara (cf. 195,24 πρὸς ἄμυναν ἐλθεῖν) depravata est in ἠμύνατο, quod verbum cum eis quae praecedunt coniunxere editores: ἰσχυρότερος ὢν ἠμύνατο· τοῦτ᾽ ἔστιν οὐκ ἀνδροφονία. 180,2 ex ὀχλοκρατειαν (sic C) genuina forma ὀχλοκρατίαν facile restituitur, quae alibi meliorum codicum usu confirmata est, cf. *de op. m.* § 171 vol. I p. 59,23. sic recte edidit *in Flacc.* § 65 p. 132,6 Turnebus. idem 183,12 cum codice C, quo iuxta codicem L iam usus erat, scripsit θαυμασίῳ, quod in ceteris legitur θαυμασίως ineptum est. 184,22 ἐφρόντιζον (scil. Iudaei Romae habitantes) multo magis ad sensum est accommodatum quam ἐφρόντιζεν (scil. Augustus). 193,7 ἀντὶ τοῦ, quo omisso claudicat sententia, unus servavit C. 212,20 sane desperandum foret de vero sensu eliciendo, nisi C nobis succurreret: ὡς λυμαίνεσθαι τὰ τῆς εἰρήνης. nam quod ceteri suppeditant λυμαινεστάτης (vel λυμαινομένας) εἰρήνης (sine ὡς) sensu omnino caret. haud scio an cum uno codice C restituenda fuerit forma δυεῖν 156,21, quam 219,18 cum CG edidimus. in forma δυοῖν omnes codices consentiunt 153,15. 169,16. 215,14. utramque formam Philo promiscue usurpasse videtur. his quoque locis codicis C lectiones ceteris optimo iure praetulisse nobis videmur: p. 158,5. 172,10. 17. 177,13. 184,12. 185,19. 190,21. 192,6. 193,6. 25. 196,11. 197,27. 200,21. 202,6. 203,18. 206,7. 207,6. 12. 208,13. 213,8. 216,23. 221,9. 13. 222,20. 223,6. 16. — codicem C ea qua par est diligentia bis terve Parisiis iam dudum excusseram, cum mihi in manus venit ea collatio quam L. Mendelssohn (cf. p. LV) in suum usum confecerat. locos aliquot selectos, quibus de codicis scriptura dubitatio oborta erat, rogatus a me officiosissime inspexit Henricus Lebègue Parisinus.

Eidem sectae cui C accensendi sunt codices GO, quocum probas lectiones permultas communes habent; quod quidem exemplis illustrare vix necessarium videtur, cum unaquaeque huius editionis pagina satis luculenta offerat testimonia. neque tamen GO ex C originem traxerunt, quoniam in C complura interciderunt, quae in GO integra deprehenduntur, ut p. 163,22 ἐν. 176,13 ἡ. 185,15 alterum ἔγνω. 187,4 τό. 187,18 ὡμολόγει οὔτε (propter homoeoteleuton). 193,20 ἦν γὰρ ἐκεῖθεν. 202,21 τῇ. 204,20 καὶ τὰ μέλη (ob homoeoteleuton). 216,4 ἐν. 219,13 μετά. 220,23 ἀλλ' ἑτέρῳ, κἂν ὑπὲρ ἐμοῦ· τί οὖν ὄφελος; οὐ γὰρ ἐμοὶ τεθύκατε (ob homoeoteleuton). 223,3 τούς. quibus omissionibus adiungendi sunt ei loci, ubi codex vetustior C, etsi recentiores GO praestantia scripturae in universum superat, tamen ab his cum MAH fere concordantibus superatur: p. 156,14 πάντῃ] πάντα. 162,11 υἱωνῷ] οἰωνῷ. 164,2 ᾠδῆς ἢ ὀρχήσεως] ὀρχήσεως ἢ ᾠδῆς. verborum positura in GOMAH servata cum Ioannis Damasceni testimonio comprobatur tum gradatione ᾠδή, ὄρχησις, σκῶμμα. 165,24 μέχρι] μετά. 167,2 διαδέξασθαι] δέξασθαι. 167,17 ὑστάτων] ὑστάτου. 169,22 πρωτεῖα (cf. 123,14. 145,11)] πρῶτα. 170,26 ἐνδεχόμενον] ἐνδεχόμενος. 172,17 φοραῖς] φθοραῖς. vulgo peccare librarios scribendo φθορά pro φορά recte adnotavit Mangey, qui φοραῖς restituendum duxit totumque locum ἐπὶ δὲ ταῖς τοσαύταις φοραῖς, ἃς ἤνεγκας (neminem fugit verborum lusus) sic bene vertit: *ob tam uberes proventus quos in exitium protulisti.* ceterum vox φορά frequenter recurrit apud Philonem, cf. *de spec. leg.* III § 28 vol. V p. 157,11 φιλονεικίαι φορὰς ἀμυθήτους ἐπάγουσαι κακῶν. *de virt. (de fortit.)* § 14 p. 270,5 ὑπὸ τῆς τῶν παθῶν φορᾶς κατακλύζεσθαι. *de praem. et poen.* § 72 p. 352,13 τὴν φορὰν τῶν μελλόντων (κακῶν) προορώμενος. § 93 p. 357,6 φορὰς μεγάλων ἐξευμαρίζειν κακῶν (cf. Cohn, *de op. m.* p. 107 et Cumont *de aet. m.* p. 74). 179,22 pr. δέ] καί. 183,18 ἡμετέραν] ἡμέραν. 184,1 καθ' ἕκαστον] καθέστατον. 185,1 διαιωνίους] δι' αἰῶνος. 187,11 ἐνετράφης] ἀνετράφης. 189,20 τῶν] τῷ. 191,15 κοινοῖς] κενοῖς. 198,27 εὐτρεπίσθαι (cf. 178,16. 202,13)] ηὐτρεπίσθαι. 200,19 κεκομμένῳ τῷ πνεύματι (cf. 190,10)] κεκομμένοι τὸ πνεῦμα. 201,18 ἐπ' ἀληθείας (cf. 166,26)] ἐπ' ἀληθείᾳ. 202,1.2 δῃώσωσι . . ἐμπρήσωσι] δῃώσουσι . . ἐμπρήσουσι. 203,5 ἐνέδωκας] ἔδωκας. 207,12 ἔχουσαι] ἔχουσι. 211,10 καθελεῖν] κατελθεῖν. 216,10 ἀργαλεώτατον] ἀργαλεώτερον. 219,23 ἑκάστην]

ἑκάστης. neque desunt loci, quibus O, rarius G, sive solus sive cum aliis libris meliores praebet scripturas quam C. unum quidem codicem O secuti sumus his locis: p. 155,11 αἰσθήσει πεπλανημένῃ χρωμένους πρὸ διανοίας ἀπλανοῦς (ἀφανῶς C, ἀφανοῦς ceteri), quod coniectura iam assecutus erat Mangey, qui opponi voces πρὸ διανοίας ἀπλανοῦς praecedentibus αἰσθήσει πεπλανημένῃ rectissime monuit. 161,16 τὸν αὐχένα προτείνας multo efficacius exprimit sensum, quem exigit res, quam ἀποτείνας, quod ceteri ferunt libri. 174,10 τί δὲ δεῖ κηρυκείου (τί δὲ κηρύκειον ceteri) commendatur locis perquam similibus 174,8 καίτοι τί κινήσεως ἐπεσπευσμένης ἔδει et 202,18 δεῖ δὲ χορηγιῶν. 178,1 lectioni vulgatae ἃς κενὰς οἰκητόρων ἀπέφηναν, in qua maxime offendit, quod pronomen a substantivo, ad quod referendum (οἰκίαις), nimis longo intervallo disiunctum est, multo praestat ὡς (sic CGO) κενὰς οἰκητόρων ἀποφῆναι (sic O); particulam enim consecutivam ὡς Philo, nisi fallor, semper cum infinitivo, ὥστε modo cum infinitivo modo cum indicativo coniungit (cf. 152,23). 212,17 pro corrupto ἀπέστειλε legendum esse ἐπέστειλε suspicatus erat Mangey, cui emendationi omnino favet O. 213,9 recte traditur τιμήν in O, perperam in aliis alia. facile eruitur genuinum ex scriptura in O tradita his duobus locis: 192,4 διεξῆμεν (διέξημεν [η corr. in ι] O, διέξιμεν ceteri). 208,18 ὁ πάππος σου (οὗ O, μου ceteri). fortasse etiam 163,16 ex apicibus scripturae in O traditae καχλάζοντα, ubi λ quasi ex dittographia inrepsisse videtur, iustam formam καχάζοντα recte restituit Cohn, cui formae verbi originatio χὰ χὰ *(ha ha)* λέγειν *(cachinnari)* quam maxime favet (cf. Herwerden, *Lexicon graec. suppletorium et dialecticum* p. 444). nonnumquam O invito C suffragantibus aliis codicibus verum nobis servavit: 159,14 ὑπωρειῶν (cf. *de post. Ca.* § 49 vol. II p. 11,4). 160,9 ἀγαγεῖν, praecedens ἐπὶ τέλος ansam dedit scribendi in CG ἐπαγαγεῖν. 178,5 ἐν (om. CG). 179,3 ἀπέλαυον. 179,10 ἀλογήσαντες. 184,24 ἀπαρχομένοις] ἀπερχομένοις CG. 191,17 δεικνύντας] δεικνύντες CG. 210,13 βασιλέων] τῶν βασιλέων CG. 223,12 ἑκάστας] ἕκαστα CG. fortasse etiam 187,12 γλωσσαλγοτάτου scribendum erat cum O(H[2]L), quoniam 126,9 formam γλωσσαλγίαν omnes codices concorditer exhibent; γλώσσαργον invenitur apud Dionem Chrys. 47,16. econtra non est negandum hunc codicem ceteroquin haudquaquam spernendum bene multis inquinatum esse mendis scripturae, quibus commune codi-

cum CGO archetypum nondum erat affectum. quae quidem menda codici O peculiaria in medium proferre, ut chartae parcam, supersedeo. quod ad codicem G attinet, uno solummodo loco, si quid video, unus germanam servavit scripturam p. 204,24 ἀθρόων (ἀθρόως O, ἀθρόον ceteri), pluribus locis cum uno alterove codice conspirat in vera lectione tradenda: 165,15 κατεπῇδεν] κατεπάδων CO. 178,15 σωρούς GA: σώους O, σορούς ceteri. 180,3 alt. καί om. CO. 190,10 ἀναλύζων GH: ἀναβλύζων A, ἀνολύζων COM. 195,29 ἐλευθερίου] ἐλευθέρου CO. eodem modo, quo hic legimus ὑπὸ φρονήματος ἐλευθερίου καὶ εὐγενοῦς, 216,5 invenimus δείγματα ἐλευθεριωτάτων καὶ εὐγενεστάτων ἠθῶν. 198,12 περισώσητε] περισώσηται CO (eidem paulo post cum G διαφθείρηται pro διαφθείρητε). 200,19 κεκομμένῳ (cf. 190,10) GA: κεκομμένοι ceteri. sed persaepe is, qui codicem G exaravit, suo Marte peccavit haud aliter atque scribae librorum C et O. quorum trium codicum ex eadem stirpe prognatorum etsi consensus est maximus, tamen nullum ex supellectile critica exclusimus, quia suas quisque habet virtutes et proprietates. nam ut probi iudices, ubi fieri potest, duobus vel tribus testibus rem agere malunt quam uno neque eum qui minoris fidei sit propterea de foro pellunt, ita O et G quoque libros iuxta C semper audiendos esse duximus.

Etsi innumeris locis ex codicibus CGO inter se consentientibus rectum textum refragantibus MAH restituimus, ex altera parte hi quoque codices congruentia sua saepissime magnae sunt utilitati, ubi illi labem quandam traxerunt. hoc quoque exemplis illustrare nobis liceat. p. 157,13 χορηγουμένας MAH: χορηγούμενον CGO. 157,20 ἐγεγήθει] ἐγενήθη. 160,3 τῆς ἡλικίας χωρούσης ἔγκλημα τοιοῦτον cum Philonis ratione dicendi aliunde nota plane convenit; nihil enim usitatius verbo χωρεῖν τι potestate „capiendi" aliquid, cf. *de op. m.* § 20 vol. I p. 6,12. § 151 p. 53,2. *leg. alleg.* III § 163 vol. I p. 148,22 ex egregia Cohnii coniectura (cf. Herm. XXXII [1897] p. 125) οὐ χωρήσει (ἡ ψυχὴ) τὸν πολὺν πλοῦτον τῶν τοῦ θεοῦ χαρίτων. *de ebr.* § 32 vol. II p. 176,14 τῶν δωρεῶν ἱκανὸς οὐδεὶς χωρῆσαι τὸ ἄφθονον πλῆθος. *de vit. Mos.* II § 232 vol. IV p. 254,14. *de spec. leg.* I § 44 vol. V p. 11,12. *in Flacc.* § 45 p. 128,25. § 72 p. 133,11. *Leg. ad Gai.* § 88 p. 17,22. § 227 p. 197,27 etc. in CGO ineptissime scriptum est χωρούσης πρὸς ἔγκλημα. 161,7 υἱωνοὶ γὰρ πατέρων ἀποθανόντων] υἱῶν· οἱ γὰρ π. ἀποθανόντων υἱωνοί. 162,15 συνθηκῶν] σκυθῶν.

167,3 ἀνεδέξατο] ἀναδέξασθαι. 168,11 γεγένηται] γεγένητο. 169,22 φερόμενος (cf. lin. 4)] φερόμενος εἰς. 170,12 προῄει] προσῄει. 174,14 ἀκτινωτόν] ἀκτιακόν. 177,18 τρέποντος] τρέποντες. 182,6 κλήρου μέρος] κληρούμενος. 188,1 ἐμφωλεύοντα] φωλεύοντα. 188,5 συνεσφαίριζε] συνεφέδριζε. 188,27 μακροτέρας] μακροτέρα. 190,16 ἔπειτα] καὶ ἔπειτα. 191,25 δημιουργοῦσιν] δημιουργεῖν. 192,6 αὐτό (cf. p. XLIII)] αὔτως C, αὖτως G, οὕτως O. 192,7 προσεξηγεῖσθαι] προσηγεῖσθαι. 193,19 ὃ] διὸ CG, διὸ ὁ O. 193,25 εὗρον] εὑρόντες. 194,8 ἢ τὴν] ἥτις. 195,4 ἢ] ἤδη. 198,12 διαφθείρητε] διαφθείρηται. 203,17 δρῶν] ἀφαιρεῖν. 203,25 μέντοι] δέ. 204,20 συνεχύκα] συνεχύκων. 205,9 εἰμι] ἤμην. 205,12 εἰς ὕπνον ἀλλ'] ἀλλ' εἰς ὕπνον. 206,3 ἐκτρεπόμενος] ἐκτρεπόμενον. 207,11 Βαβυλών (cf. 196,1 et quae Mangey optime adnotavit)] Βαβυλῶνος. 207,12 ἀρετῶσαν .. γῆν proba est lectio codicum MAH, corrupta omnique sensu vacua ἀραρότως in CGO. participii ἀρετῶσα cum γῆ, χώρα, πεδιάς coniuncti multa exempla congessit Cohn, *de op. m.* p. XLIII; cf. *de spec. leg.* I § 246 vol. V p. 59,23. § 335 p. 81,6. II § 88 p. 108,6. IV § 212 p. 258,17. § 217 p. 260,5. § 226 p. 262,12. *de praem. et poen.* § 10 p. 338,10. 209,6 ἐπὶ τιμῇ] ἐπ' ἀτιμίᾳ. 209,22 ἱερῶν] ἱερέων. 210,23 δι(εν)οχλεῖν .. δεώμεθα] ὀχλεῖν .. δεη(θη)σώμεθα. 214,10 αὐτοκράτορες] αὐτοκρατεῖς. 215,11 ἐξίσταμαι] ἐξανίσταμαι. 216,13 ἢ παραχρῆμα] παραχρῆμα ἤ. 217,9 ἄλεκτος .. ἔρως recte scribitur in MAH, minus apte in CGO ἄληκτος, in quibus vocibus permutandis frequenter peccant librarii; cf. 122,14 ἀλέκτῳ πληγεὶς συμφορᾷ. 180,13 ὃν (Γάιον) εὖ ἠπίσταντο μῖσος ἄλεκτον ἔχοντα πρὸς Ἰουδαίους, contra 162,11 διὰ τὸν ἄληκτον .. φόβον (cf. Wendland, Mus. Rhen. N. S. LII 470). 217,21 πεπραχόσιν] πεπραχέναι. 218,6 οἱ δ' εὐπάρυφοι καὶ σφόδρ' εὐδοκιμεῖν οἰόμενοι] οἱ δὲ σφόδρα παρ' αὐτῷ εὐδοκιμεῖν οἰόμενοι. quin vox εὐπάρυφοι ab ipso Philone profecta sit, non magis dubitandum est quam quin verba παρ' αὐτῷ, quibus illicitus hiatus textui inculcetur, interpolata sint. 218,9 πάμπολλα] πολλά. 218,25 καθιερωθέντα καὶ καθοσιωθέντα] καθιερωθέντα καὶ καθωσιωμένον. 220,17 ἑκατόμβας ἐθύσαμεν, οὐ τὸ μὲν αἷμα τῷ βωμῷ περισπείσαντες τὰ δὲ κρέα εἰς θοίνην καὶ εὐωχίαν οἴκαδε κομίσαντες .., ἀλλ' ὁλόκαυτα τὰ ἱερεῖα παραδόντες. hoc enuntiatum, in quo neque ex sensu neque ex re grammatica quisquam offendet, prorsus arbitrario ita in peius mutatum est in CGO: .. ὧν τὸ αἷμα .. τὰ κρέα οὐκ εἰς θοίνην .. ἐκομίσαμεν,

.. παραδόντες. cum παραδόντες consequatur, ἐκομίσαμεν vitiosum esse nemo non videt; verbum enim finitum ἐκομίσαμεν ut cum participio παραδόντες coniungatur, fieri non potest; immo vero praecedente ἐκομίσαμεν exspectares παρέδομεν. sed in MAH omnia rectissime se habent. 220,21 τὴν βαρεῖαν νόσον ἐκείνην] τὴν βαρεῖαν ἐκείνην νόσον. 221,21 πολλοί] πολλά. 222,19 κατατάσεις] κατά. 222,20 τοσοῦτος (cf. 221,9)] τοσοῦτον. hic illic voculae quaedam interciderunt in CGO, quae locum suum obtinent in MAH: 164,12. 172,24. 176,9. 180,18. 181,15. 186,24. 189,4. 190,2. 195,24. 199,23. 205,20. 206,9. 207,25. 210,11. 214,5.

Iam celerius perstringere possumus, quid singulis insit pretii codicibus MAH in crisi factitanda. quod de codice M iam supra (p. LIV) diximus multa in eo mendose scripta esse, quae ex archetypi scriptura continua et maiuscula explicari possint, in hunc quoque libellum cadit. sic quidem notarius aliquot errores ridiculos commisit, quibus verborum sensus plane obscuratur: p. 163,15 ἐπὶ μίμοις] ἐπιτιμίοις. 164,8 εἰ τὰ] εἶτα. 165,1 ἀφ' οὗ] αὐτοῦ. 178,17 κακοπραγιῶν] κακῶν ὁ πραγιῶν. 195,21 ἡ οἰκουμένη] ἡκουμένη. 199,2 τὰς σφαγάς] τὰς φυγάς. 200,5 που πρεσβευσάμενοι] παραπρεσβευσάμενοι. 205,5 ἀχλυώδεσι] ἀχμώδεσι. 211,14 ἀνεζωγράφητο] ἀνεζωγράφη τό. 212,1 εἰ θεάσαιντο] ἐθεάσαιντο. 213,16 Καῖσαρ] καὶ σοῖς. hic illic scriba — suo periculo, ut videtur — pro uno vocabulo alterum cognatae notionis substituit. iam in *Flacco* ita peccavit, ut e. c. p. 140,22 ἐκπέμπει τινὰ τῶν ἰδίων pro ἰδίων scriberet οἰκείων vel 142,8 pro (τάχει) συντόνῳ μετὰ σπουδῆς nihil nisi πολλῷ. similiter 161,2 γινομένοις exaravit pro πεπραγμένοις, 174,5 ἀπείρους pro ἀτελευτήτους. nonnumquam inter se confusae sunt praepositiones παρά et περί (205,11. 208,7. 215,13. περίσκεψιν] παράσκεψιν 203,15. παράπλῳ] περίπλῳ 217,8), saepiusque haud facile in codice comparando est diiudicatu, utram particulam voluerit librarius, quandoquidem pro utraque fere idem adhibuit compendium. verborum traiectiones (160,4. 161,1. 164,13. 167,22. 171,6. 172,1. 176,25) vel omissiones (156,10. 158,21. 159,21. 160,23. 163,19. 170,12. 176,21. 222,20) satis raro occurrunt. interdum in ceterorum librorum scriptura acquiescendum esse certis indiciis demonstratur, veluti 163,14, ubi pro verborum collocatione quaesitiore et difficiliore, quam aucupari Philonem constat, ἤ τινας ἐκμανῶς ὀρχηστὰς ὁρῶντα facilior minusque artificiosa ἤ τινας ὀρχηστὰς

ἐκμανῶς δρῶντα substituitur. tribus tantummodo locis ex uno codice M genuinas lectiones recuperavimus et in textum recepimus: 184,19. 221,5. 222,2.

Multo vero pluribus locis ex codice A, ubi ab omnibus discedit, sincerum textum lucramur: p. 159,11 καὶ παραλαβόντι τὴν ἀρχὴν καὶ ῥωσθέντι (cf. 157,1 Γάιον.. παρειληφότα τὴν ἡγεμονίαν. 198,14 Γαΐῳ παραλαβόντι τὴν ἡγεμονίαν)] καίπερ ἀλύοντος τὴν ἀρχὴν καὶ ῥωσθέντος. 160,21 συγκληρονόμῳ] συγκληρονόμων. 161,26 εὐπραγίας (cf. 157,8. 181,15. *de spec. leg.* II § 122 vol. V p. 115,15 etc.)] εὐπραξίας. 164,20 ἄγαν πνέοι] ἀγαπᾶν πνέοι. 174,12 τε] γε. 177,18 τοῦ ἄρχοντος.. τρέποντος] τὸν ἄρχοντα.. τρέποντες. 178,2 σκότος (haec est accusativi forma Philonea, cf. 150,23. 215,10, genetivi σκότους, dativi σκότῳ; cf. Wendland, *Die Therapeuten* p. 724)] σκότον. 179,17 μέσῃ] μέσῳ. 181,26 λογιώτερος (cf. 212,13. *de vit. Mos.* I § 2 vol. IV p. 119,11. *de virt.* (*de hum.*) § 174 vol. V p. 320,18)] λογικώτερος. 182,18 ἐστιν ὁ] ἐστι. 183,20 ἀντικρύ] ἄντικρυς. 188,16 ἄληστον.. μνήμην, pro quo ceteri libri γνώμην praebent, iam Mangey ex A restituit; familiaris enim Philoni ratio dicendi est ἄληστος μνήμη, cf. *de spec. leg.* I § 133 vol. V p. 32,23. *de virt. (de hum.)* § 165 vol. V p. 318,2. *de virt. (de paen.)* § 176 p. 321,8. *de vit. contempl.* § 26 p. 52,19. 193,18 ἠρεμεῖσθαι] εὐνομεῖσθαι. 194,12 τοῦ νόμου] τοῖς νόμοις. 195,20 περίβολος (cf. 129,10. 195,10. 218,24)] περίβολον. 203,21 ἀνατεθῆναι (cf. 204,14)] ἀναθεῖναι. 205,20 δή] δέ. 205,24 ἐπέχει (cf. 149,11. 203,8)] ἀπέχει. 208,3 φορητότατον (cf. *de vit. contempl.* § 1 p. 46,2 τὸ γοῦν φορητότερον εἰπεῖν)] ἀφορ(η)τότατον. 209,2 ἄλλο τι] ἄλλο(ς). 209,9 παντελεῖ] παντελεῖς. 211,10 μετακομισθῆναι] μετεκομίσθη. 211,26 θανάτους (cf. 176,26. 194,21)] θάνατον. multifariam in hoc codice rimae, quibus dehiscunt alii codices, optime explentur. sic 183,15 in editis omnia mire turbata et mutilata erant, priusquam Mangey libri A ope textum constitueret: καὶ μαρτυροῦσι ναοί.., ὡς ὅσαι τῶν πόλεων.. ἔργα φέρουσι μεγαλοπρεπῆ, τῷ κάλλει.. τῶν Καισαρείων παρευημερεῖσθαι. verba enim illa, quae diductis litteris impressimus, ad sensum loci apprime necessaria esse unusquisque videt. neque multo post 184,1 hiatus, quo laborat oratio, aptissime tollitur receptis verbis ἐνεωτέρισαν καί ex A, quae sensus omnino postulat: οὔτε περὶ τὰς προσευχὰς ἐνεωτέρισαν καὶ καθ' ἕκαστον τὸ νόμιμον ἐφύ-

λαξαν; Philoni enim sollemnis est haec dictio, cf. 129, 4 εἰς τὰς προσευχὰς .. νεωτερίζοντες. 184, 22 οὔτε ἐνεωτέρισεν εἰς τὰς προσευχὰς οὔτε ἐκώλυσε συνάγεσθαι. 194, 14 τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν ἅψασθαι νεωτερισμοῦ. 209, 2 οὐδὲν ἐνεωτέρισέ ποτε οὕτως εἰς τὸν νεών. 210, 14 τὸ νεωτερισθὲν περὶ τὰς ἀσπίδας (quibus adde 198, 23 μηδὲν ἐν τῷ ἱερῷ γενέσθαι νεώτερον. 216, 8 μηδὲν ἐπὶ τῷ ἱερῷ .. ἔτι νεώτερον κινεῖν). 185, 21 verba ὡς οὐκ εἰς πάντας προβάσης τῆς ἐπεξελεύσεως non ex „Mss.", sed ex uno codice A restituit Mangey, cui esse ea ad sensum prorsus necessaria adstipulamur. idemque valet 192, 9 ὑπείληφε δὲ μόνους Ἰουδαίους μὴ πείσεσθαι, quae ultima duo verba in ceteris libris desiderantur. alibi voculas quasdam, quae in omnibus codicibus excepto A interciderunt, in textum recipere non dubitavimus: 166, 13. 169, 1. 180, 5. 183, 11. 186, 13. 221, 27. interdum A cum C renitentibus ceteris codicibus convenit, veluti 184, 7 τυφοπλαστῶν ἑαυτόν (cf. 185, 25 ὁ δὲ Γάιος ἑαυτὸν ἐξετύφωσεν), quae germana est lectio. alibi quoque hoc verbum, quod frequentissime librarii commutant cum τυφλοπλαστεῖν, reponendum esse ostendit Wendland, *Philos Schrift über die Vorsehung* p. 111. eundem consensum deprehendimus v. c. 184, 10. 188, 11. 15. forsan codicis A scripturam iniuria neglеximus 198, 2 εἰς τοὔδαφος, ubi cum ceteris εἰς ἔδαφος edidimus; nam Philo εἰς τοὔδαφος, nisi fallor, dicere adsolet, cf. 149, 17. 30. 219, 25. — at his locis sat multis, quibus A magno est usui in verbis constituendis, oppositi sunt alii, quos grammaticus ille, cuius malam sedulitatem iam supra (p. LVI) castigavimus, ex libidine sua attrectavit in peiusque mutavit. ac sane in hunc correctorem, qui scripturam genuinam saepenumero corrupit vel leviter corruptam gravius etiam pessumdedit, optime cadit illud Hieronymi (*Epist.* 71, 5) querentis de imperitia notariorum librariorumque incuria, qui scribant, non quod inveniant, sed quod intellegant et, dum alienos errores emendare nitantur, ostendant suos. his vero locis grammatici illius manum correctricem vel interpolatricem agnoscere mihi videor. p. 155, 6 νομίζοντες τὸ μὲν ἀσταθμητότατον, τὴν τύχην, ἀκλινέστατον, τὸ δὲ παγιώτατον, τὴν φύσιν, ἀβεβαιότατον] .. ἀκλινέστατον, τὴν δὲ φύσιν ἀβεβαιότατον. 157, 6 εἰς μετουσίαν καὶ ἀπόλαυσιν εἰρήνης] εἰς θαυμασίαν ἀπόλαυσιν εἰρήνης. 160, 15 τί ἂν ἦν μεῖζον ἀγαθὸν ἢ τὰ τοσαῦτα βάρη τῆς ἡγεμονίας μὴ μίαν ψυχὴν ἢ σῶμα ἓν ἐπηχθίσθαι, ἀλλ' ἔχειν τὸν δυνησόμενον ἐπελαφρίζειν] .. ἀγαθόν, εἰ

τὰ .. μία ψυχὴ .. ἐπηχθίσθη, ἀλλ' ἔσχε .. 161,27 ὁ γὰρ Τιβέριος .. ὑπεβλέπετο τὸν Γάιον .., πρὸς δὲ (τε A) ἀρχὴν καὶ τοσαύτην ἀνεπιτηδείως ἔχοντα [ἔκρινε A]. ex „Mss." se restituisse ἔκρινε ait Mangey; sed ex praecedenti ὑπεβλέπετο facile subintellegitur talis significationis verbum, quale ἔκρινε, quod ex mera interpolatione textui inculcatum esse mihi persuasum est. attamen omnes editores Mangeium secuti sunt. 165,23 ἐμοὶ μὲν γὰρ ἐξ ἔτι σπαργάνων μυρίοι διδάσκαλοι γεγόνασι] ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔξεστιν· ἐκ σπαργάνων γὰρ μυρίοι .. 168,1 ὡς διὰ παντὸς στόματος δυσκάθαρτα ἄγη συνηχεῖσθαι] .. ἄγη ἐφέρετο. 168,9 τάχα δὲ καὶ προνοητικῶς ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους] τάχα δ' ὑπὲρ τοῦ .. 172,20 ἐγὼ δὲ νομίζω τοὐναντίον [εἶναι]. 174,19 μεταθέτω καὶ τὰ ἐν ἑκατέρᾳ χειρὶ καὶ μὴ κιβδηλευέτω τὴν τάξιν. τὰ μὲν βέλη καὶ τόξα τῇ δεξιᾷ προφερέτω] τὸ δὲ τόξον μετατεθέτω (sic) καὶ προφερέτω. 187,1 εὔθικτος εἶ τὴν φύσιν· σκώπτειν καὶ χαριεντίζεσθαι δύνασαι] .. φύσιν, ὡς σκώπτειν καὶ χαριεντίζειν δύνασθαι. 191,18 ἅμα γὰρ τῇ τοῦ ἱεροῦ καταλύσει δέος, μὴ καὶ τὸ κοινὸν τοῦ ἔθνους ὄνομα συναφανισθῆναι κελεύσῃ ὁ νεωτεροποιὸς καὶ μεγαλουργὸς ἄνθρωπος] .. δέος, ὡς ἐξαφανίσει τὸ ἔθνος μεγαλουργὸς ἄνθρωπος. 194,15 προμαθὼν δὲ .. τὰ γενησόμενα ὡς χειριζόμενα scripsimus pro eo quod in codicibus CGOMH legitur χειριούμενα. Mangey nimium, ut adsolet, codici A indulgens ab interpolata lectione ἐν χειρὶ ἐσόμενα, quae manifesta est glossa, profectus ἐν ἀκαρεῖ ἐσόμενα coniecit. eidemque fortasse interpolatori adscribendum est, quod 169,11 in A profertur — idque rectius, ut opinatur Mangey — πλεῖστον αὐτοὶ τοῖς λόγοις εἰσφέρειν δοκοῦντες μέρος, cum ceteri multo brevius exhibeant πλεῖστον διδόντες μέρος. quodsi fortasse ambigi potest, aptiusne hoc sit dictum an illud, certissima interpolationis vestigia alius prae se fert locus, qui horum locorum agmen claudat, 182,15 ὡς μικροῦ σύμπαν τὸ ἀνθρώπων γένος .. ἀφανισθῆναι, εἰ μὴ δι' ἕνα ἄνδρα καὶ ἡγεμόνα, τὸν Σεβαστόν, ἧκον ἐπὶ τὸ βέλτιον, ὃν ἄξιον καλεῖν ἀλεξίκακον. sic restituit Mangey, ut ex sua consuetudine ait, „ex Mss. Vat. Med. et Coll. Nov.", licet haec legantur in uno codice A eiusque germinibus, quae utpote nullum habentia pretium nihil moramur; in Mediceo autem aliisque libris scriptum est: τὸν Σεβαστὸν οἶκον, ὃν καλεῖν ἀλεξίκακον, quae quidem sensu carere concedendum est Mangeio, quoniam τὸν Σεβαστὸν οἶκον ineptissima est appositio verborum δι' ἕνα ἄνδρα καὶ

ἡγεμόνα. illo vero membro ἦκον ἐπὶ τὸ βέλτιον per se insulsissimo verborum cohaerentia τὸν Σεβαστόν, ὃν ἄξιον καλεῖν ἀλεξίκακον interpellatur, quo resecto omnia optime procedunt. non enim est dubitandum, quin ieiunum illud ἦκον ἐπὶ τὸ βέλτιον ab aliquo interpolatore profectum sit, qui hiantem ex sua opinione sententiam integrare vellet. cave vero putes in hoc enuntiato per εἰ μὴ διά illato quicquam deesse in textu; deprehendis enim ellipsis illius exemplum ab aliis quoque scriptoribus usurpatae, qua post εἰ μὴ διά sequentia supprimuntur, cuius idiotismi specimina contulerunt grammatici inde a Francisco Vigero (v. interpretes ad Viger. p. 510 sq.) usque ad Krüger (I § 54, 12, 10), Kühner-Gerth (II 1 p. 484 sq.), J. M. Stahl, *Kritisch-historische Syntax des griech. Verbums der klass. Zeit* (Heidelberg 1907) p. 419. ex Philone ipso aliud novi exemplum *Leg. ad Gai.* § 58 p. 166, 16 τρίς, οὐχ ἅπαξ, ἀνήρπαστο ἂν ἐπ' αὐτῷ Τιβερίου φονῶντος, εἰ μὴ δι' ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς παρηγορίας (intellege *servatus esset* s. *res esset prohibita*). neque aliter comparati sunt hi loci: Thuc. II 18, 4 ἐδόκουν οἱ Πελοποννήσιοι ἐπελθόντες ἂν διὰ τάχους πάντα ἔτι ἔξω καταλαβεῖν, εἰ μὴ διὰ τὴν ἐκείνου μέλλησιν (supple *prohibiti fuissent*). Arist. *Vesp.* 558 ὅς ἔμ' οὐδ' ἂν ζῶντ' ᾔδειν, εἰ μὴ διὰ τὴν προτέραν ἀπόφευξιν. Lys. XII 60 ἀπολέσαι παρεσκευάζοντο τὴν πόλιν, εἰ μὴ δι' ἄνδρας ἀγαθούς. Plat. *Gorg.* LXXII p. 516 E Μιλτιάδην . . εἰς τὸ βάραθρον ἐμβαλεῖν ἐψηφίσαντο καί, εἰ μὴ διὰ τὸν πρύτανιν (scil. *servatus esset* sive *res esset prohibita*), ἐνέπεσεν ἄν. Isocr. V 92 φαίνονται κἀκεῖνοι (scil. οἱ Ἕλληνες) κρατήσαντες ἂν τῶν βασιλέως πραγμάτων, εἰ μὴ διὰ Κῦρον. Dem. XIX 74 οὐ γὰρ ὡς εἰ μὴ διὰ Λακεδαιμονίους, οὐδ' ὡς εἰ μὴ Πρόξενον οὐχ ὑπεδέξαντο, οὐδ' ὡς εἰ μὴ δι' Ἡγήσιππον, οὐδ' ὡς εἰ μὴ διὰ τὸ καὶ τό, ἐσώθησαν ἂν οἱ Φωκεῖς, οὐχ οὕτω τότ' ἀπήγγειλεν. 90 ἐκεῖνα δὲ τούτοις ἂν προσῆν, εἰ μὴ διὰ τούτους (scil. ἐκωλύθη προσεῖναι). 172 ἐπεὶ εἰ μὴ διὰ τὸ τούτους βούλεσθαι σῶσαι, ἐξώλης ἀπολοίμην. XXIII 180 ψήφισμα παρ' ὑμῶν τοιοῦθ' εὕρετο, ἐξ οὗ κυρωθέντος ἄν, εἰ μὴ δι' ἡμᾶς καὶ ταύτην τὴν γραφήν, ἠδίκηντο μὲν φανερῶς οἱ δύο τῶν βασιλέων. Aristid. *sacr. serm.* I p. 509 καί μοι δοκεῖ καὶ πλείω βιῶναι χρόνον, εἰ μὴ δι' ἀρετήν τινα ἑαυτοῦ. quibus exemplis iam satis superque mihi illustrasse videor, verba ἦκον ἐπὶ τὸ βέλτιον, quibus enervatur sententia magis quam adiuvatur, grammatici cuiusdam prodere manum imperite sarcientis quae hiare putaret. vocem vero οἶκον, quae in ceteris libris habetur, uncis

circumdedimus, quippe quam inepte adscriptam fuisse nomini Σεβαστόν persuasum habeamus. fortasse cuidam scribenti Σεβαστόν sponte in mentem venit οἶκον, cum hae voces alibi haud raro sese excipiant: 124,13. 129,13. 139,15. — his locis in A interpolatione vitiatis adiungendi sunt alii bene multi, ubi aut verba arbitrario transposita aut singula membra vel sententiae totae aberratione oculorum vel librarii incuria praetermissa sunt; quae quidem singillatim proferre supervacuum est.

Paucis solummodo locis ex uno codice H bonas lectiones hausimus, quae ut in textum recipiantur dignae sunt. et hae quidem ita sunt comparatae, ut vel sine codicis ope ultro sese offerant. p. 166,13 iam Mangey εὔθικτοι, quod H[1] suppeditat (εὔθηκτοι ceteri), recte reposuit eandemque formam alibi quoque apud Philonem obviam invitis codicibus 187,1 edidit Turnebus; cf. praeterea *leg. all.* I § 55 vol. I p. 74,24. *q. deus s. immut.* § 93 vol. II p. 76,26. similiter εὐθιξία (non εὐθηξία) ubivis scribendum, cf. *leg. all.* I § 55 vol. I p. 74,21. *de cherub.* § 102 p. 194,23. *de mut. nom.* § 98 vol. III p. 174,3. *de praem. et poen.* § 50 vol. V p. 347,4. 183,10 τοῦ Σεβαστοῦ γένους] τοῦ σεβαστ(ε)ίου γ. 204,18 ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας ἄχρι (μέχρι ceteri) ποδῶν φρίκῃ κατέσχητο cum H edendum est, quo optime comprobatur observatio illa μέχρι et ἄχρι particulas tantum non ubique ita collocatas esse apud Philonem, ut μέχρι vocabulum in vocalem desinens sequatur, ἄχρι autem consonantem excipiat (cf. Jul. Jessen, *De elocutione Philonis Alexandrini* p. 5. Wendland, *Die Therapeuten* p. 726. Krell l. l. p. 15). eadem dictio saepius occurrit in Philonis libris: *de spec. leg.* IV *(de concup.)* § 83 vol. V p. 228,11. *q. deus s. immut.* § 127 vol. II p. 83,10 ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας ἄχρι ποδῶν ἐσχάτων (ex egregia Wendlandii coniectura, qui *de plant.* § 111 p. 155,7 ἀπὸ κεφαλῆς ⟨ἄκρας⟩ ἕως ποδῶν ἐσχάτων emendavit coll. Clem. *Paedag.* III § 54 p. 286 P. ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας ἄχρι ποδῶν ἐσχάτων, cf. Mus. Rhen. N. S. LII [1897] p. 482). *de vit. Mos.* I § 15 vol. IV p. 123,5. § 128 p. 150,13. *de spec. leg.* I *(de vict.)* § 232 vol. V p. 57,2 ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρι ποδῶν. quare oleum et operam perdidisse videtur Jessen, qui hoc loco (204,18) a vulgata lectione μέχρι profectus quin verba ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας vitii aliquid traxissent non dubitavit. ἄκρας igitur ex ἄχρις corruptum esse ariolatur posteaque librarium, ut labenti sententiae succurreret,

μέχρι inculcasse opinatur, quo sublato legendum esse putat ἀπὸ κεφαλῆς ἄχρις ποδῶν. idem Jessen (p. 5), quod hic leviter attingere mihi liceat, alium quoque locum frustra sollicitavit, nempe 148,24 τὰς ἑξῆς λοιπὸν ἐπεραιοῦτο νήσους . . τὰς ἄλλας ὅσαι κεῖνται στοιχηδὸν ἑξῆς μέχρι τῆς ἐφ' ἣν τελευταίαν ἐλθεῖν ἔδει, ubi cum μέχρι excipiat vocem ἑξῆς consonante terminatam, verba στοιχηδὸν ἑξῆς uncinis inclusit, quippe quae inepte repetita interpolatorem proderent. at iam Wendland (l. c.) Philonem non eadem severitate vitare μέχρι post consonantes monuit atque ἄχρι post vocales vocemque στοιχηδόν a Philone alibi quoque usurpatam (137,6. *de Ios.* § 160 vol. IV p. 95,10) minime esse attrectandam. 221,6 μιμεία cum H anteposuimus vulgatae formae μιμία, nisi forte, cum neutra forma alias in graecitate inveniatur, codicum scripturam labem quandam contraxisse putandum est.

Haec hactenus de codicibus, quibus editionem meam superstruxi. restat ut de prioribus editionibus, quas in textu meo constituendo adhibui, deque virorum eruditorum opera, quam his Philonis scriptis emendandis navaverunt, pauca adiciam. ac primum quidem nominandus est Turnebus, qui cum in *Flacco* uno codice L usus esse videatur, bene multis locis textum mendis inquinatum suppeditat. nonnumquam vero divinando verum invenit scriptorisque manum restituit his quidem locis, quibus alii quoque quotquot nobis innotuerunt codices in aperte corrupta scriptura concinunt: p. 130,15 δύο] ἐν δυσίν. 130,26 δὲ ἑωμένου] δὲ ὠνουμένου. 131,7 ἐνδεδέχθαι (cf. 168,4. 169,14. 170,26)] ἐνδεδεῖ(ή)χθαι. 132,6 ὀχλοκρατίαν (cf. 180,2)] ὀχλοκρασίαν. 139,8 διαπέμψεσθαι] διαπέμψασθαι. 141,3 εἰσέδραμεν] ἐξέδραμεν. 145,12 συμποσίαρχος] ποσίαρχος. 145,14 ὅτι] ἔτι. 148,25 Κύθνον] κύ(ί)νθον vel κύθον. 149,12 καινήν] κενήν. 150,22 ἑσπέραν] ἑσπέρας. 153,10 δ' ἐκ] δέ. in *Legatione ad Gaium* praeter L praesto ei fuit vetustissimus codex C, cuius ope emendatiorem textum edere poterat quam in *Flacco*. nihilominus hic quoque Turnebo in coniecturis salus erat petenda, ubi codicibus suis erat destitutus. et plus uno loco, quo ne in aliis quidem codicibus quicquam subsidii est, flores in eius hortulo nati a posterioribus decerpti sunt. pauca acuminis eruditionisque eius specimina afferam: p. 162,21 ἀσαφεῖς] σαφεῖς. 166,23 τῆς περιττῆς εὐνοίας ἀμοιβὰς . . ἀντιλαβών (cf. 123,2)] τῆς περὶ τῆς εὐνοίας ἀμοιβῆς . . ἀντιλαβών.

187,4 ἐὰν ἔτι κέντρον ἐγκαταμίξῃς .. ὑποκακόηθες] ἐὰν εἴ τι (οὖν τι A) κέντρον ἐγκαταμίξῃς .. ὑπὸ κακοήθη vel ὑπὸ κακοηθείας. 196,26 σχῶν] σχόντος. 201,23 κατ' ἀπόγνωσιν] κατὰ πρόγνωσιν. 206,14 ἀρχιερωσύνην] ἀρχιερωσύνη. 208,18 ὁ πάππος σου] ὁ πάππος οὗ vel μου. rursus non desunt exempla ita comparata, ut errores sive operarum (189,10 νενινηκόσι pro νενικηκόσι) sive alia vitia inde a Turnebi editione principe in omnes quae insequebantur editiones migrarent. sic 163,11 pro καταδαρθόντα, quod reposuit Cohn, ex codicum mendosa lectione omnes ediderant καταδαρθέντα, licet 150,23 iuste legatur καταδαρθὼν et alio loco (*de spec. leg.* II [*de septen.*] § 102 vol. V p. 111,3) Mangey codicum formam καταδαρθέντες correxerit. 201,4 in omnibus editionibus propagatur τῶν χωρῶν (pro χώρων) ἐπετρόπευσεν, ἐν οἷς et 204,4 ἔρεσθαι aliique falsi accentus. 202,8 monstruosum illud ῥᾴως ex una editione in alteram transiit. porro invitis codicibus legebatur 181,24 πλουσίῳ (pro πλουσίᾳ) χειρί et 192,21 πόλις δέ ἐστι τῆς Ἰουδαίας ἐν ταῖς μάλιστα πολυάνθρωπος, quamvis ad unum omnes libri ἐν τοῖς μάλιστα exhibeant. ac sane quidem sincera est codicum lectio, modo recte intellegatur. est enim ἐν τοῖς formula ad superlativi vim augendam adhibita, quae, cum τοῖς sit generis neutri, adverbii instar etiam cum femininis coniuncta occurrit (cf. Hermann ad Viger. p. 787 et Krüger I § 49, 10, 6). apud Philonem duo huius usus repperi exempla: *de spec. leg.* I (*de sacerd. honor.*) § 151 vol. V p. 36,19 τὰς τῶν ὁλοκαυτωμάτων .. δορὰς προστάττει τοὺς ὑπηρετοῦντας ταῖς θυσίαις ἱερεῖς λαμβάνειν, οὐ βραχεῖαν ἀλλ' ἐν τοῖς μάλιστα πολυχρήματον δωρεάν. *de spec. leg.* I (*de victim.*) § 173 p. 42,13 ἄρτος γὰρ ἐραστῇ σοφίας διαρκὴς τροφή, παρέχουσα καὶ τὰ σώματα ἄνοσα καὶ τὸν λογισμὸν ὑγιῆ καὶ ἐν τοῖς μάλιστα νηφάλιον. sed satis superque munita est haec formula his exemplis Thucydideis: III 17,1 καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ὃν αἱ νῆες ἔπλεον ἐν τοῖς πλεῖσται δὴ νῆες ἅμ' αὐτοῖς ἐνεργοὶ κάλλει ἐγένοντο. III 82,1 οὕτως ὠμὴ ἡ στάσις προυχώρησε καὶ ἔδοξε μᾶλλον, διότι ἐν τοῖς πρώτη ἐγένετο. quibus adde Dion. Hal. *de Isocr.* 2 τὴν διάλεκτον ἀκριβοῦσα (scil. ἡ λέξις Ἰσοκράτους) ἐν τοῖς πάνυ τὴν κοινὴν καὶ συνηθεστάτην. cum masculinis eadem formula frequenter coniungitur apud Philonem, cf. 147,16 φιλόκοσμος ἐν τοῖς μάλιστα γεγονώς. *de Abr.* § 69 vol. IV p. 16,21 Χαλδαῖοι ἐν τοῖς μάλιστα διαπονήσαντες ἀστρονομίαν. *de spec. leg.* I (*de sacrif.*) § 324 vol. V p. 78,14 κοι-

νωνίας δὲ καὶ φιλανθρωπίας εἰσηγητὴς ὧν ἐν τοῖς μάλιστα ὁ νόμος. cum neutro coniungitur haec dictio *fragm.* II 664 Mang. σωτήριον ἐν τοῖς μάλιστα δικαιοσύνη.

Amplioribus librorum manu scriptorum subsidiis instructus fuit Mangey, qui in edendis his duobus opusculis etiam codices MA in usum suum vocaverat. sed ex M, qui in his libris nequaquam primi ordinis fontibus adnumerandus est, non multum redundat lucri et A, quamquam aliis locis optime inservit Philonis verbis restituendis, aliis haud immunis remansit ab interpolamentis (cf. p. LV ss. LXVII ss.), quae Mangey nimium huic libro tribuens in textum suum induxit. ceterum librorum scripturas sine delectu alias attulit, alias praeteriit, saepenumero in enotandis variis lectionibus ita peccavit, ut ex „Mss." se quasdam hausisse asserat, ubi codices inter se discordant vel non de pluribus manu scriptis, sed de uno tantummodo dicendum erat. in arte critica exercenda „Britannico more iusto audacior" (Ernesti) non semper liber fuit ab effrenata sanissima sollicitandi et insolentissima quaeque captandi libidine. nihilo secius vir ille, ut erat diligentissimus dictionis Philoneae observator atque immensa copia doctrinae egregioque ingenio praeditus, persaepe haud vulgaria critici acuminis specimina dedit, ut optime eum de his quoque scriptis meritum esse iure fatendum sit.

Editionis Mangeianae censuram egit Ioannes Augustus Ernesti in *Novis Actis Eruditorum* anno MDCCXLV publicatis nr. IX 385—402: in qua censura ex more aetatis illius anonyma — sed Ernestium auctorem esse ex Dahlii Chrestomathia II p. VIII comperimus — locos inprimis ex *Flacco* et ex *Legatione ad Gaium* a Mangeio coniecturis attrectatos circumspecto iudicio in examen vocavit, „quoniam maxime apud omne genus doctorum hominum in pretio esse debent hi libelli" (p. 394). en elenchus locorum, de quibus Ernesti sive brevius sive fusius disputat: p. 124,4. 17. 125,6. 129,1. 133,18. 135,20. 142,10. 148,16. 150,1. 152,27. 153,1. 154,7. 155,10. 11. 157,11. 21. 160,21. 22. 161,23. 162,11. 19. 166,6. 167,17. 169,8. 19. 170,28. 171,23. 175,12. 176,15. 177,5. 184,9. 187,6. 188,27. 192,12. 193,8. 194,16. locos quosdam ex *Legatione ad Gaium* petitos examinavit et a Mangeii mutationibus defendere studuit Ioannes Christophorus Gottleber, illustris Afranei quondam rector, in prolusionibus, quibus inscripsit *Animad-*

versionum historicarum et philologico-criticarum ad Philonis Legationem ad Caium (sic). Specimen I—V. Misenae 1773—4. et de his quidem locis accuratius agit: p. 161,9 (I p. XII). 182,4. 6 (III p. V sq.). 188,27 (I p. VII). 196,3 (II p. XIII). 207,11 (IV p. XV). 212,17. 213,5. 14 (III p. XII sqq.). 223,7 (I p. V).

Separatim absque nominis indicio editus est *Philonis Iudaei liber de virtutibus sive de Legatione ad Caium imperatorem* Lipsiae a. 1781. sed Samuelem Fridericum Nathanaelem Morum, professorem olim Lipsiensem, editorem esse Dahl (l. c. II p. V) et Harles (in Fabricii *Bibl.* IV 741) testantur. et Morus quidem nudum textum Mangeianum nihil fere mutatum typis excudendum curavit neque praefatione neque adnotatione quadam adiecta. sic eidem falsi accentus (170,17 λεοντήν. 177,21. 180,13 μίσος. 179,1 σπᾶσαι. 190,7 μηνύσαι. 200,22 συνηρπᾶσθαι etc.), eidem typothetarum errores (188,26 τε πάθομεν. 189,10 νενινηκόσι. 193,8 Ἰαμνείῳ) atque apud Mangeium recurrunt. nisi in pusillis rebus a Mangeiano exemplari recedere ausus non est, sic 158,16 διαγγελθείσης nescio qua de causa edidit pro διαγγελείσης, 167,7 ἐγένετο pro ἐγεγένητο. 198,5 falsam formam ἐξεγκωνισμένων (pro ἐξηγκωνισμένων) corrigere studens alio modo corrupit scribendo ἐξαγκωνισμένων. hic illic textum tacite correxit: 201,4 τῶν χωρῶν ἐπετρόπευσεν, ἐν αἷς (οἷς codd.) vel voculam inseruit (171,25 τὰς ⟨δὲ⟩ ἀδελφάς. 175,15 λέγεται ⟨δὲ⟩. 183,20 νεώς, ⟨ὃς⟩) vel uncis circumscripsit (163,14 ὡς. 166,12 καί. 184,13 ἣν sic mutata interpunctione: πῶς οὖν ἀπεδέχετο; τὴν πέραν τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ μεγάλην τῆς Ῥώμης ἀποτομὴν [ἣν] οὐκ ἠγνόει κατεχομένην .. πρὸς Ἰουδαίων). denique legentium commoditati ita consulere studuit, ut textum in 95 capita distingueret, qua in re interdum haud sane feliciter versatus est, quandoquidem sententiarum conexum discerpsit; cf. e. gr. 156,3. 157,20. 162,9. contra perutili commentario critico et exegetico instructos utrosque edidit libellos historicos Dahl sub hoc titulo: *Chrestomathiae Philonianae pars altera sive Philonis Alexandrini libelli illustres adversus Flaccum et de Legatione ad Caium cum animadversionibus editi a Ioanne Christiano Guiliel. Dahl.* Hamburgi 1802. praeterquam quod Dahl ipse emendando textui operam dedit, ad calcem editionis suae (p. 412—420) cum pauculis suis Addendis coniecturas atque observationes criticas adiecit, quas cum eo communicaverat Christi-

anus Fridericus Matthaei, graecarum litterarum in academia Vitebergensi olim professor.

Praeter hos viros doctos, quorum opera textus a varii generis vitiis purgatus est, in apparatu critico memoravi coniecturas Ioannis Baptistae Cotelerii (127,2. 137,13. 213,10, cf. *Ecclesiae graecae monumenta.* Tomus II. Lutetiae Parisiorum 1681, p. 635 sq. 645. 683) et Ezechielis Spanhemii (207,20, cf. *Orbis romanus* in Thesauro antiquitatum romanarum congesto a Ioanne Georgio Graevio. Tom. XI. Traiecti ad Rh. 1699. Exercitatio prima cap. XVIII p. 50). sparsim nominandus erat Carolus Siegfried (163,14, cf. *Philo von Alexandria als Ausleger des Alten Testaments* p. 71), Ludovicus Mendelssohn (185,4 σπυρίδος in schedis eius inveni) et Aemilius Schürer, *Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi*, qui hisce locis mutationes protulit: 133,19 (Vol. III[4] p. 77). 192,16 (I 503; cf. etiam O. Hirschfeld in *Beiträge zur alten Geschichte* II [1902] p. 48). 213,16 (II 361).

Pauca denique adiungenda sunt de versionibus horum libellorum seorsum editis. *Legationem ad Gaium* Dahlio et Harlesio testibus in linguam vernaculam fideliter quidem, at invenuste parumque in universum feliciter transtulit animadversionesque quasdam ad res pertinentes addidit Ioannes Fridericus Eckhard, Isenacensis gymnasii quondam director: *Die Gesandtschaft an den Cajus* (sic): *Aus dem Griechischen des Philo übersetzt.* Lipsiae 1783. ipse quidem hanc interpretationem inspicere non potui. Franco-Gallice utraque opuscula edidit F. Delaunay in eo libro, cuius iam supra (p. L) mentionem iniecimus: *Contre Flaccus ou de la Providence* (p. 201—270). *Légation à Caïus ou des Vertus* (p. 271—389). haec quoque translatio hodie vix cuiquam satisfaciet, ut quae obsoleto textu innitatur iustoque liberior saepius non tam verba quam sensum neque semper verum reddat.

Iam reliquum est, ut gratissimo animo duorum virorum humanitatem recorder, qui ad hoc opus promovendum et absolvendum vario modo contulerunt. atque insigni subsidio mihi erat Leopoldi Cohn amici mei ingenium, cuius consilio prudenti in locis contortis ac difficilibus uti mihi licebat. idem comes fidus per omnia in corrigendis plagulis multa quae in usum meum converterem indicavit, plurimos locos ex intima sua Philonis scientia acutissime emendavit semperque inde-

fesso labore me adiuvit. neque minore voluntate devinxit me Paulus Wendland, cui praeter coniecturas aliquot egregias plurima debentur indirectae quae dicitur memoriae testimonia. huic quoque amico, qui corrigendarum plagularum laborem mecum partitus est, pro eximia benevolentia, qua me constanter sublevavit, grates habeo atque ago debitas. — mentem denique memorem hoc quoque loco testificor collegae meo Arthuro Stein, qui, quotienscumque eum consului de rebus inprimis ad prosopographiam spectantibus, numquam mihi defuit.

Scribebam Pragae
m. Septembri a. MDCCCCXIV.

Sigofredus Reiter

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 3,16 adnot. παλαιοδούλοις] corr. sed cf. § 148.
18,15 corr. εἰσὶν.
21,20 adnot. corr. 20—26,7.
28,18 corr. θῶπ'.
29,9 corr. δ'.
36,1 scribendum fortasse ἀπὸ τῆς συνωθούσης (M) ἐπηρείας.
49,11 corr. ἑτοίμου.
64,1 adnot. corr. νέους παῖδας.
70,1 corr. παραπεμφθείς.
78,2 corr. ἐκείνου.
80,8 dele adnot. κενόν] κενός E.
84,14 adnot. corr. τὴν τοῦ ὅλου διαμονὴν E.
84,15 dele adnot. ἐπὶ μέρη E.
95,17 corr. αἷς.
120,4—6 adnot. cf. Eus. *Hist. eccl.* II 5,7 (Φίλων) ἱστορεῖ Σηιανὸν .. ἄρδην τὸ πᾶν ἔθνος ἀπολέσθαι σπουδὴν εἰσαγηοχέναι.
132,6 adnot. corr. ὀχλοκρατίαν Turn. (v).
143,28 ante μέλλοντος typothetae errore intercidit τοῦ.
145,1—23 adnot. corr. τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Φλάκκου.
145,19 adnot. corr. ἀγέννητα MHN(v).
148,18 adnot. add. D^V p. 683 (cf. II 652 Mang.) χρήσιμον καὶ ταῖς ἑτέρων ἀτυχίαις σωφρονίζεσθαι.
153,22 corr. εἷλκον.
157,1. 2 adnot. cf. Eus. *Hist. eccl.* II 6, 1 μετὰ δὲ τὴν Τιβερίου τελευτὴν Γάιον τὴν ἀρχὴν παρειληφότα πολλὰ μὲν .. ἐνυβρίσαι.
164,14—17 adnot. corr. Flor. Par. nr. 29.
170,1 adnot. corr. ὑπερέκυπτεν L.
170,20 post ᾔσκειτο non plene, sed coli signo interpungendum erat.
173,7 174,23 corr. Χάριτας.
176,6 adnot. cf. Hom. *Hymn.* VII 4 sqq. συναρωγὲ θέμιστος, δικαιοτάτων ἀγὲ φωτῶν, βροτῶν ἐπίκουρε.
180,2 adnot. corr. ὀχλοκρατίαν Turn. (v).
191,1—3 adnot. corr. cod. Laur. VII.
208,15 adnot. corr. ἔδος CGO (v).
218,15 corr. ἀπεχθανόμενος et adnot. corr. ἀπεχθανόμενος CGOH (Turn.): ἀπεχθόμενος MA (Mang.).

INDEX SIGLORUM

C = Parisinus graecus 435
M = Laurentianus X 20
U = Vaticanus graecus 381
F = Laurentianus LXXXV 10
G = Vaticano-Palatinus graecus 248
O = Bononiensis graecus 3568
A = Monacensis graecus 459
Q = Parisinus graecus 2075
T = Ambrosianus D 27
H = Venetus graecus 40
P = Petropolitanus XX Aa 1
L = Parisinus graecus 433

N = Neapolitanus II C 32 (excerpta)
D = Sacra Parallela
- D^C = Coislinianus 276
- D^K = Vaticanus graecus 1553
- D^P = Parisinus graecus 923
- D^M = Venetus graecus 138
- D^H = Hierosolymitanus 15
- D^R = Rupefucaldinus (Berolinensis Phill. 1450)
- D^L = Laurentianus VIII 22
- D^V = Vaticanus graecus 1236

Eus = Eusebius
Arm = versio Armenia
Lat = vetus versio Latina
Turn. = Turnebus
Mang. = Mangey
v = lectio vulgata

ΦΙΛΩΝΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΤΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΕΙΝΑΙ

p. 445 M. (1.) Ὁ μὲν πρότερος λόγος ἦν ἡμῖν, ὦ Θεόδοτε, περὶ τοῦ δοῦλον 1
εἶναι πάντα φαῦλον, ὡς καὶ διὰ πολλῶν καὶ εἰκότων καὶ ἀληθῶν
ἐπιστωσάμεθα· οὑτοσὶ δ' ἐκείνου συγγενής, ὁμοπάτριος καὶ ὁμομήτριος
ἀδελφὸς καὶ τρόπον τινὰ δίδυμος, καθ' ὃν ἐπιδείξομεν, ὅτι πᾶς ὁ ἀστεῖος
ἐλεύθερος. τὸν μὲν οὖν τῶν Πυθαγορείων ἱερώτατον θίασον λόγος ἔχει 2
μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων καλῶν καὶ τοῦτ' ἀναδιδάσκειν, „ταῖς λεωφόροις
μὴ βαδίζειν ὁδοῖς", οὐχ ἵνα κρημνοβατῶμεν — οὐ γὰρ ποσὶ κάματον
παρήγγελλεν —, ἀλλ' αἰνιττόμενος διὰ συμβόλου τὸ μήτε λόγοις μήτ'
ἔργοις δημώδεσι καὶ πεπατημένοις χρῆσθαι. ὅσοι δὲ φιλοσοφίαν γνησίως 3

Tit. Φίλωνος περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον ἐλεύθερον εἶναι M (Eus): φίλωνος περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον G, φίλωνος ἰουδαίου περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον AQ, τοῦ αὐτοῦ περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον F, περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον HP, φίλωνος ὅτι πᾶς ἀστεῖος ἐλεύθερος T

3 πρότερος] πρῶτος QT   ὦ om. QT   3. 4 δοῦλον εἶναι πάντα φαῦλον M (cf. Eus. Hist. eccl. II 18, 6): πάντα[β] δοῦλον[γ] εἶναι[α] φαῦλον F, πάντα δοῦλον εἶναι φαῦλον ceteri (v)
4 καὶ ἀληθῶν om. Q   ἀληθῶν M: ἀληθινῶν ceteri (v)   5 δὲ M
6 δίδυμον H[1]P   ὁ ante ἀστεῖος om. G   7 οὖν om. A   πυθαγορίων MP
8 τοῦτο AT, ταῦτ' F   10 παρήγγελλεν MF[2]: παρήγγειλεν ceteri (Turn.)
10. 11 μήτε λόγοις μήτ' ἔργοις] μήτ' ἔργοις μήτε λόγοις MHP (v)   11. 2, 1 φιλοσοφίας γνησίας ἐσπάσαντο coni. Mang.

---

3 cf. Diog. La. VII 121 (Stoicorum doctrina) μόνον τ' ἐλεύθερον (scil. τὸν σοφὸν εἶναι), τοὺς δὲ φαύλους δούλους. Cic. Parad. V Ὅτι μόνος ὁ σοφὸς ἐλεύθερος καὶ πᾶς ἄφρων δοῦλος.   8 cf. Diog. La. VIII 17 ἦν δ' αὐτῷ (Pythagorae) τὰ σύμβολα τάδε· „... τὰς λεωφόρους μὴ βαδίζειν". Aelian. Var. Hist. IV 17 προσέταττε δὲ ὁ αὐτὸς Πυθαγόρας ... μηδὲ βαδίζειν τὰς λεωφόρους ὁδούς. Clem. Alex. Strom. V 5 p. 664 P. καὶ Πυθαγόρας οὐκ ὀκνεῖ ἀπαγορεύειν τὰς λεωφόρους ὁδοὺς βαδίζειν, προστάττων μὴ δεῖν ταῖς τῶν πολλῶν ἕπεσθαι γνώμαις ἀκρίτοις καὶ ἀνομολογουμέναις οὔσαις. Porphyr. Vita Pythag. 42 ἦν δὲ καὶ ἄλλο εἶδος τῶν συμβόλων τοιοῦτον· „... τὰς δὲ λεωφόρους μὴ βαδίζειν", δι' οὗ ταῖς τῶν πολλῶν ἕπεσθαι γνώμαις ἐκώλυεν.

ἠσπάσαντο, καταπειθεῖς γενόμενοι τῷ προστάγματι νόμον αὐτὸ μᾶλλον δὲ
θεσμὸν ἰσούμενον χρησμῷ ὑπετόπησαν, δόξας δ' ἀγελαίους ὑπερκύψαντες
ἀτραπὸν ἄλλην ἐκαινοτόμησαν ἄβατον ἰδιώταις λόγων καὶ δογμάτων, ἰδέας
4 ἀνατείλαντες ὧν οὐδενὶ μὴ καθαρῷ θέμις ψαύειν. λέγω δὲ μὴ καθαρούς,
ὅσοι ἢ παιδείας εἰς ἅπαν ἄγευστοι | διετέλεσαν ἢ πλαγίως ἀλλὰ μὴ ἐπ' p. 446 M.
εὐθείας αὐτὴν ἐδέξαντο κάλλος τὸ σοφίας εἰς τὸ σοφιστείας αἶσχος μεταχα-
5 ράξαντες. οὗτοι τὸ νοητὸν φῶς ἰδεῖν οὐ δυνάμενοι δι' ἀσθένειαν τοῦ
κατὰ ψυχὴν ὄμματος, ὃ ταῖς μαρμαρυγαῖς πέφυκεν ἐπισκιάζεσθαι,
καθάπερ ἐν νυκτὶ διάγοντες ἀπιστοῦσι τοῖς ἐν ἡμέρᾳ ζῶσι καὶ ὅσ' ἂν
αὐγαῖς ἀκράτοις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων εἰλικρινέστατα περιαθρήσαντες διη-
γῶνται τεράστια νομίζουσι φάσμασιν ἐοικότα, τῶν ἐν τοῖς θαύμασιν οὐ δια-
6 φέροντα. πῶς γὰρ οὐκ ἐκτόπια καὶ θαύματ' ὄντως, φυγάδας μὲν καλεῖν τοὺς
μὴ μόνον ἐν μέσῃ τῇ πόλει διατρίβοντας, ἀλλὰ καὶ βουλεύοντας καὶ δικάζοντας
καὶ ἐκκλησιάζοντας, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀγορανομίας καὶ γυμνασιαρχίας καὶ
7 τὰς ἄλλας λειτουργίας ὑπομένοντας, πολίτας δὲ τοὺς ἢ μὴ ἐγγραφέντας
τὸ παράπαν ἢ ὧν ἀτιμία καὶ φυγὴ κατέγνωσται, πέραν ὅρων ἀνθρώπους
ἐληλαμένους, οὐ μόνον οὐκ ἐπιβῆναι τῆς χώρας ἀλλ' οὐδ' ἐξ ἀπόπτου τὸ
πατρῷον ἔδαφος θεάσασθαι δυναμένους, εἰ μή τισι Ποιναῖς ἐλαύνοιν-

---

1 γινόμενοι HAQT   προστάγματι] πράγματι AQT   νόμον M: λόγον ceteri (v)   αὐτὸν P   2 ὑπετόπασαν (η supra lin.) A   δόξας δ' GA: δόξας (om. δ') ceteri, καὶ δόξας v   ἀγελαίας GT   3 ἄλλην codd.: ἄβατον Mang.   ἄβατον hoc loco M: om. ceteri   ἰδιώτας Turn.   4 ἀνατεῖλαντες M: ἀναστεῖλαντες ceteri (v)   ψαύειν M: ψαῦσαι ceteri (v)   6 αὐτὴν ἐδέξαντο] αὐτῆς ἐγεύσαντο AQT (Mang.)   σοφιστείας GH, σοφιστίας P Urbin.: σοφίας ceteri   6. 7 μεταχαράξαντες] παραχαράξαντες HP (v)   7 οὗτοι γὰρ G   τὸ om. M Urbin.   οὐ MFGA Urbin.: μὴ HPQT (v)   8 κατὰ ψυχὴν] κατ' ὄψιν QT   9 ὅσ' FGAP: ὅσα H (v), ὅσοι M, ὡς QT   10 αὐγαῖς M: αὐτοῖς ceteri (v); ⟨ἐν⟩ αὐγαῖς conicio   ἀκράτοις τῶν ἡλιακῶν M (ἀκτίνων addidi): ἀκτίνων κρατούντων FG, ἀκτίνων κρατούντων ἡλιακῶν AQT, ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐπικρατούντων HP (v)   εἰλικρινεστέραις M   παραθρήσαντες A   10. 11 διηγῶνται] διάγονται M; ⟨ἐκεῖνοι⟩ διηγῶνται conicio   11 φάσματα AQT   ἐοικότα — θαύματ' (12) om. AQT   τοῖς om. Mang.   12 ἔκτοπα F   θαύματα F[2], αὐτόματα M   ante φυγάδας add. ὡς AQT   13 καὶ δικάζοντας om. AQT   16 ἢ om. F   πέραν ὅρων] πέραν ὁρῶν G, πέρας ὅρων F, περιορᾶν HP (Turn.)   17 ἐπιβῆναι] ἀποβῆναι AQ   18 ἔδαφος] πέδον F in textu, ἔδαφος mg F   δυνάμενοι M

4—9 Cod. Urbin. gr. fol. 306v: φίλωνος: λέγω δὲ μὴ καθαροὺς — ἀπιστοῦσι τοῖς ἐν ἡμέρᾳ ζῶσιν.   7—11 cf. Plat. Resp. VII 514 ss.   17 sq. Euseb. Hist. eccl. III 6,3 τὸ πᾶν ἔθνος (Iudaeorum) ἐξ ἐκείνου καὶ τῆς περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα γῆς πάμπαν ἐπιβαίνειν εἴργεται νόμου δόγματι καὶ διατάξεσιν Ἀδριανοῦ, ὡς ἂν μηδ' ἐξ ἀπόπτου θεωροῖεν τὸ πατρῷον ἔδαφος, ἐγκελευσαμένου· Ἀρίστων ὁ Πελλαῖος ἱστορεῖ.

το θανατῶντες; ἔφεδροι γὰρ καταστειχόντων κολασταὶ μυρίοι, καὶ δι' ἑαυτῶν ἠκονημένοι καὶ νόμων προστάξεσιν ὑπηρετοῦντες. (2.) πῶς δὲ οὐ 8
παράλογα καὶ γέμοντα πολλῆς ἀναισχυντίας ἢ μανίας ἢ οὐκ ἔχω τί λέγω — διὰ γὰρ ὑπερβολὴν οὐδ' οἰκείων ὀνομάτων εὐπορῆσαι ῥᾴδιον — πλουσίους μὲν ὀνομάζειν τοὺς ἀπορωτάτους καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς, λυπρῶς καὶ ἀθλίως ἀποζῶντας, μόλις τὸ ἐφήμερον ἐκπορίζοντας, ἐν εὐθηνίᾳ κοινῇ λιμὸν ἐξαίρετον ἔχοντας, ἀρετῆς αὔρᾳ, καθάπερ ἀέρι φασὶ τοὺς τέττιγας, τρεφομένους, πένητας δὲ τοὺς ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ καὶ πλήθει κτη- 9
μάτων καὶ προσόδων καὶ ἄλλων ἀμυθήτων ἀγαθῶν ἀφθονίᾳ περιρρεομένους, ὧν ὁ πλοῦτος οὐ συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτὸ μόνον ὤνησεν, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκίας ἔξω προελθὼν μεγάλους ὁμίλους δημοτῶν καὶ φυλετῶν, διαβὰς δ' ἔτι μεῖζον καὶ πόλει χορηγεῖ τὰ πάντα, ὧν εἰρήνη χρεῖος ἢ πόλεμος;
ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ὀνειρώξεως τοῖς μὲν ἀμφιθαλέσι καὶ τῷ ὄντι εὐπατρίδαις, 10
ὧν οὐ γονεῖς μόνον ἀλλὰ καὶ πάπποι καὶ πρόγονοι μέχρι τῶν ἀρχηγετῶν καὶ πρὸς ἀνδρῶν καὶ πρὸς γυναικῶν ἐπιφανέστατοι γεγόνασι, δουλείαν ἐτόλμησαν ἐπιφημίσαι, τοῖς δ' ἐκ τριγονίας στιγματίαις, πεδότριψι καὶ παλαιοδούλοις,
p. 447 M. ἐλευθερίαν. ἐστὶ δὲ | τὰ τοιαῦτα, ὡς ἔφην, πρόφασις ἀνθρώπων, οἳ διά- 11
νοιαν μὲν ἠμαύρωνται, δοῦλοι δ' εἰσὶ δόξης ἐπανέχοντες αἰσθήσεσιν, ὧν τὸ συνέδριον ὑπὸ τῶν κρινομένων ἀεὶ δεκαζόμενον ἀβέβαιον. χρῆν δὲ αὐτούς, 12

---

1 κατὰ στειχόντων MA, καταστιχόντων P (Turn.) 1. 2 δι' αὐτῶν M 2 δ' M 3 λέγω] λέγειν GAQT 4 οὐδ'] οὐκ QT 5 ἐνδεεῖς] ἐπιδεεῖς HP (v) λυπηρῶς M (Mang.) 6 ἐκπορίζοντας] εὐπορίζοντας F, κομίζοντας H (v) ἐν] ἢ T 7 κοινῇ] πολλῇ M αὔραις M ἀέρος A, ἀέρι om. QT, δρόσῳ coni. Mang. 8 τοὺς] τῶν ἐν QT 8. 9 κτημάτων] χρημάτων A 11 οἰκίας] οἰκείας FH² 11. 12 δ' ἔτι] δέ τι H (v), τὲ (om. δ') M 12 εἰρήνην M πόλεμον M 13 δὲ] γὰρ M 14 μόνον M: μόνοι ceteri (v) 15 alterum πρὸς om. A ἐτόλμησαν M: ἐπετόλμησαν ceteri (v) 16 τριγονίας MFG: τριγενείας ceteri (v) στιγματίαις] μαστιγίαις QT, ἐπηματίοις M πεδότριψι MG (Wilamowitz): παιδότριψι ceteri (v); οἰκότριψι coni. Mang. παλαιοδούλοις] παλιμβόλοις coni. Wilamowitz, sed cf. § 147 17 ἀνθρώπων] ἀνδρῶν M 19 δεκαζόμενον v (Turn.): δικαζόμενον codd. ἀβέβαιον] οὐ βέβαιον A ἐχρῆν AQT δ' GA

---

7 Philo de vita contempl. § 35 ... ἐθισθέντες, ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν τεττίγων γένος, ἀέρι τρέφεσθαι. cf. Plat. Phaedr. 259c ... ἐξ ὧν τὸ τεττίγων γένος μετ' ἐκεῖνο φύεται, γέρας τοῦτο παρὰ Μουσῶν λαβόν, μηδὲν τροφῆς δεῖσθαι, ἀλλ' ἄσιτόν τε καὶ ἄποτον εὐθὺς γενόμενον ᾄδειν, ἕως ἂν τελευτήσῃ. Theocr. IV 16 μὴ πρῶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ. *Vergil. Ecl. V 77* dumque thymo pascentur apes, dum rore cicadae. *Plin. Nat. Hist. XI 91* Chamaeleonum stelliones qui quodam modo naturam habent, rore tantum viventes praeterque araneis. (92) Similis cicadis vita.

εἴπερ ὅλως ἐζήλουν ἀλήθειαν, μὴ τῶν τὰ σώματα καμνόντων ἐν τῷ
φρονεῖν ἐλαττοῦσθαι· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἑαυτοὺς ἐπιτρέπουσιν ἰατροῖς ὑγείας
ὀρεγόμενοι, κατοκνοῦσι δ' οὗτοι νόσον ψυχῆς, ἀπαιδευσίαν, ἀπώσασθαι,
γενόμενοι σοφῶν ἀνδρῶν ὁμιληταί, παρ' ὧν οὐ μόνον ἔστιν ἀπομαθεῖν
ἀμαθίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιον ἀνθρώπου κτῆμα προσλαβεῖν, ἐπιστήμην.
13 ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸν ἱερώτατον Πλάτωνα „φθόνος ἔξω θείου χοροῦ ἵσταται",
θειότατον δὲ καὶ κοινωνικώτατον σοφία, συγκλείει μὲν οὐδέποτε τὸ ἑαυτῆς
φροντιστήριον, ἀναπεπταμένη δὲ ἀεὶ δέχεται τοὺς ποτίμων διψῶντας λόγων,
οἷς ἀκράτου διδασκαλίας ἄφθονον ἐπαντλοῦσα νᾶμα μεθύειν τὴν νηφάλιον
14 ἀναπείθει μέθην. οἱ δὲ ὥσπερ ἐν ταῖς τελεταῖς ἱεροφαντηθέντες, ὅταν
ὀργίων γεμισθῶσι, πολλὰ τῆς πρόσθεν ὀλιγωρίας ἑαυτοὺς κακίζουσιν, ὡς
οὐ φεισάμενοι χρόνου, βίον δὲ τρίψαντες ἀβίωτον, ἐν ᾧ φρονήσεως ἐχή-
15 ρευσαν. ἄξιον οὖν νεότητα τὴν πανταχοῦ πᾶσαν τὰς ἀπαρχὰς τῆς πρώτης
ἀκμῆς μηδενὶ μᾶλλον ἢ παιδείᾳ ἀναθεῖναι, ᾗ καὶ ἐνηβῆσαι καὶ ἐγγηράσαι
καλόν· ὥσπερ γάρ, φασί, τὰ καινὰ τῶν ἀγγείων ἀναφέρει τὰς τῶν πρώτων
εἰς αὐτὰ ἐγχυθέντων ὀσμάς, οὕτως καὶ αἱ τῶν νέων ψυχαὶ τοὺς πρώτους
τῶν φαντασιῶν τύπους ἀνεξαλείπτους ἐναποματτόμεναι, τῇ φορᾷ τῶν
αὖθις ἐπεισρεόντων ἥκιστα κατακλυζόμεναι, τὸ ἀρχαῖον διαφαίνουσιν εἶδος.
16 (3.) Ἅλις μὲν δὴ τούτων. ἀκριβωτέον δὲ τὸ ζητούμενον, ἵνα μὴ
τῇ τῶν ὀνομάτων ἀσαφείᾳ παραγόμενοι πλαζώμεθα, καταλαβόντες δὲ

1 ἐζήλουν] ἐζήτουν M 2 ἑαυτοῖς H¹P 6 δὲ om. FG; γὰρ conicio ἱερώτατον M: λιγυρώτατον ceteri (v) 7 δὲ M: τε ceteri (Turn., om. Mang.) κοινωνικώτατον] κοινότατον Turn. 8 ἀναπεπταμένη H²: ἀναπεπταμένως MQT, ἀναπεπταμένω GAH¹P, ἀναπεπταμένοις F δὲ om. FT ἀεὶ M: om. ceteri (Turn.) δέχεται codd.: εἰσδέχεται Mang. ποτίμοις διψῶντας λόγοις F 9 οἷς] εἰς M ἐπαντλοῦσα] γρ. ἐπαντλοῦντες mg M 10 δὲ MA: δ' ceteri 11 γεμισθῶσι] μεθυσθῶσι G; γε μυηθῶσι coni. Mang. κακίζωσιν H¹P 12 χρόνου M: χρόνων ceteri (Turn.) 14 μηδενὶ ἄλλῳ μᾶλλον G ἐνηβᾶσαι A
και αι
15 φασί] φησι M καινὰ M: κοινὰ F, κενὰ A, κενὰ ceteri (Turn.) ἀναφέρει codd.: ἀναφέρειν v πρώτων] πρώτως MA, πρῶτον QT 16 ἐγχυθέντων εἰς αὐτὰ transp. M ἐγχυθέντων MQT: ἐκχυθέντων ceteri οὕτως M: οὕτω ceteri (v) τῶν νέων codd.: τῶν om. v τοὺς om. AQT 18 ἐπιρρεόντων M κατακλυζόμεναι] κατασκευαζόμεναι HP (Turn.) 19 τούτων] τοῦτο QT 20 ὀνομάτων] νοημάτων coni. Mang. ἀσαφείᾳ] ἀσφαλείᾳ M

6 Plat. Phaedr. 247 a. 7 cf. Diog. La. VII 123 κοινωνικὸς γὰρ φύσει καὶ πρακτικός (ὁ σπουδαῖος). 8 ποτίμων λόγων: Plat. Phaedr. 243 d ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι. 15 *Horat. Epist. I 2,69* quo semel est imbuta recens, servabit odorem | testa diu. *Quintil. I 1,5* et natura tenacissimi sumus eorum, quae rudibus annis percepimus, ut sapor, quo nova imbuas, durat. cf. A. Otto, Die Sprichwörter der Römer 346.

περὶ οὗ ὁ λόγος τὰς ἀποδείξεις εὐσκόπως ἐφαρμόττωμεν. δουλεία τοίνυν 17
ἡ μὲν ψυχῶν, ἡ δὲ σωμάτων λέγεται· δεσπόται δὲ τῶν μὲν σωμάτων
ἄνθρωποι, ψυχῶν δὲ κακίαι καὶ πάθη. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ἐλευθερία·
ἡ μὲν γὰρ ἄδειαν σωμάτων ἀπ᾽ ἀνθρώπων δυνατωτέρων, ἡ δὲ διανοίας
448 M. ἐκεχειρίαν ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν δυναστείας | ἐργάζεται. τὸ μὲν οὖν 18
πρότερον οὐδὲ εἷς ζητεῖ· μυρίαι γὰρ αἱ ἀνθρώπων τύχαι, καὶ πολλοὶ
πολλάκις καιροῖς ἀβουλήτοις τῶν σφόδρα ἀστείων τὴν ἐκ γένους ἀπέβαλον
ἐλευθερίαν· ἀλλ᾽ ἔστιν ἡ σκέψις περὶ τρόπων, οὓς οὔτ᾽ ἐπιθυμίαι οὔτε
φόβοι οὔθ᾽ ἡδοναὶ οὔτε λῦπαι κατέζευξαν, ὥσπερ ἐξ εἱρκτῆς προεληλυθότων
καὶ δεσμῶν οἷς ἐπεσφίγγοντο διαφειμένων. ἀνελόντες οὖν ἐκποδὼν τὰς 19
προφασιστικὰς εὑρεσιλογίας καὶ τὰ φύσεως μὲν ἀλλότρια δόξης δ᾽ ἠρτημένα
ὀνόματα οἰκοτρίβων ἢ ἀργυρωνήτων ἢ αἰχμαλώτων τὸν ἀψευδῶς ἐλεύ-
θερον ἀναζητῶμεν, ᾧ μόνῳ τὸ αὐτοκρατὲς πρόσεστι, κἂν μυρίοι γράφωσι
δεσπότας ἑαυτούς. ἀναφθέγξεται γὰρ ἐκεῖνο τὸ Σοφόκλειον οὐδὲν τῶν
πυθοχρήστων διαφέρον·

„θεὸς ἐμὸς ἄρχων, θνητὸς δ᾽ οὐδείς“.

τῷ γὰρ ὄντι μόνος ἐλεύθερος ὁ μόνῳ θεῷ χρώμενος ἡγεμόνι, κατ᾽ ἐμὴν δὲ 20

---

1 εὐσκόπως] εὐκόλως F ἐφαρμόττομεν M, ἐφαρμόσωμεν AQT δουλεία μὲν τοίνυν M 2 ψυχῶν] ψυχῆς HP (Turn.) 3 κακίαι M: κακία ceteri (Turn.) καταυτὰ M (κατὰ ταὐτὰ scripsi): κατὰ ταὐτὸν F, κατὰ τὰ αὐτὰ ceteri (v) ἐλευθερίαι M (ἐλευθερία scripsi): ἡ ἐλευθερία ceteri (v) 4 σωμάτων] σώμασιν M ἀπ᾽] ἐπ᾽ F δυνατωτέρων] σωμάτων δυνατωτέρων H (v) 5 ἐκκεχειρίαν APQT δυναστείας] διανοίας HP (Turn.), δυναστείας mg P οὖν] δὴ M 6 μυρίων AQT αἱ M: om. ceteri (v) τύχαι M: ψυχαὶ ceteri (Turn.) πολλοῖς F 7 καιροῖς] καὶ τοῖς QT σφόδρ᾽ FGH 8 σκῆψις HP, post σκέψις add. τούτων F 9 οὔτε ἡδοναὶ M εἰρκτῆς MPT 10 ἐκποδὼν] ἐκ ποδῶν FG, ἐκ προγόνων M 11 προφητικὰς G; σοφιστικὰς coni. Mang. εὑρεσιλογίας] ἐλευθερίας H mg P (v) εὑρησιλογίας G 12 ἢ ἀργυρωνήτων ἢ M: καὶ ἀργυρωνήτων (om. altero ἢ) ceteri (Turn.) 13 ἐπιζητῶμεν AQT 14 ἀναφθέγγεται F 14. 15 τῶν πυθοχρήστω A 16 ἐμὸς codd.: ἐμοὶ v θνητὸς] θνητῶν HP (v) δ᾽ MA: δὲ ceteri (v) οὐδείς AQT: οὐδὲ εἷς ceteri (v) 17 μόνῳ] μόνος QT δὲ om. QT

---

1 sqq. *Ambros. Epist. 37, 24* ... gemina enim servitus est, altera corporis, animarum altera: domini autem corporis quidem homines, animarum autem malitiae et passiones, a quibus sola animi libertas sapientem vindicat, ut servitio ei liceat exire.
13 Philo de post. Caini § 138. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ δογματικώτατον (τὸ δόγμα τὸ Στωικὸν coni. Wendl.), ὅτι ὁ σοφὸς μόνος ἐλεύθερός τε καὶ ἄρχων, κἂν μυρίους τοῦ σώματος ἔχῃ δεσπότας. 14 sqq. *Ambros. Epist. 37, 28* Quis est qui Sophoclea in medium ferat carmina dicentia: „Iupiter mihi praeest, nullus autem hominum?“ 16 Soph. frg. 688, 3 ap. Arist. Eth. Eud. 7, 10 p. 1242ª 37, ubi Ζεὺς ἐμὸς ἄρχων. fortasse etiam Philo Ζεὺς scripsit, si quidem Ambrosius Philonem transscribens vertit *Iupiter*.

διάνοιαν καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμών, ἐπιτετραμμένος τὰ περίγεια, οἷα μεγάλου βασιλέως, θνητὸς ἀθανάτου, διάδοχος. ἀλλ' ὁ μὲν περὶ ἀρχῆς τοῦ σοφοῦ λόγος εἰς καιρὸν ἐπιτηδειότερον ὑπερκείσθω, τὸν δὲ περὶ
21 ἐλευθερίας τὰ νῦν ἀκριβωτέον. εἰ δή τις εἴσω προελθὼν τῶν πραγμάτων ἐθελήσειε διακύψαι, γνώσεται σαφῶς, ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἄλλῳ συγγενὲς οὕτως, ὡς αὐτοπραγία ἐλευθερίᾳ, διότι πολλὰ μὲν τῷ φαύλῳ τὰ ἐμποδών, φιλαργυρία, φιλοδοξία, φιληδονία, τῷ δ' ἀστείῳ τὸ παράπαν οὐδέν, ἐπανισταμένῳ καὶ ἐπιβεβηκότι καθάπερ ἐν ἄθλων ἀγῶνι τοῖς
22 καταπαλαισθεῖσιν, ἔρωτι, φόβῳ, δειλίᾳ, λύπῃ, τοῖς ὁμοιοτρόποις. ἔμαθε γὰρ ἀλογεῖν ἐπιταγμάτων, ὅσα οἱ ψυχῆς παρανομώτατοι ἄρχοντες ἐπιτάττουσι, διὰ ζῆλον καὶ πόθον ἐλευθερίας, ἧς τὸ αὐτοκέλευστον καὶ ἐθελουργὸν κλῆρος ἴδιος. ἐπαινεῖται παρά τισιν ὁ τὸ τρίμετρον ἐκεῖνο ποιήσας

„τίς δ' ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;“

ὡς μάλα συνιδὼν τὸ ἀκόλουθον· ὑπέλαβε γάρ, ὅτι οὐδὲν οὕτως δουλοῦσθαι

---

1 διάνοιαν] γνώμην vel ἔννοιαν coni. Mang. τῶν] τὴν H² (Turn.) ἡγεμών M: ἡγεμονίαν ceteri (Turn.) ἐπιτετραμένος M τῶν περιγείων H² (Turn.) 2 ἀρχῆς] τῆς ἀρχῆς HP (v) 3 τοῦ σοφοῦ M: om. ceteri (Turn.) ἐπιτηδειότατον A ὑποκείσθω QT 4—6 τὰ νῦν — ἐλευθερίᾳ om. QT 4 τὰ νῦν] τὰ om. P 5 ἄλλῳ om. MA 6 εὐγενὲς A οὕτως om. M ἐλευθερίας A τῶν φαύλων M 7 καὶ φιληδονία F 8 ἐπανισταμένῳ M: ἐπανεσταλμένῳ FGHP, ἐπανεσταλμένον AQT καὶ ἐπιβεβηκότι MF: κατεπιβεβηκότι ceteri ἄθλων] ἀθλητῶν conicio, cf. 8, 5 ἐν ἀγῶνι παγκρατιαστῶν ἀγῶνι τοῖς] ἀγωνιστοῖς L; ἀγωνισταῖς v 9 ὁμοτρόποις M 10 ἀλογεῖν] ἄλλο F 11 ἧς] οἷς A 12 τὸ τρίμετρον] τὸ τριμερὲς QT, τὸ τρίτον μέρος G τὸ om. Mang. 13 τίς δ' ἐστὶ scripsi (cf. testim.): τίς γάρ ἐστι codd.; τίς ἐστι v ὤν om. AQT 14 ἀπέλαβε T οὕτως M: οὕτω ceteri (v)

---

6 cf. Diog. La. VII 121 εἶναι γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἐξουσίαν αὐτοπραγίας, τὴν δὲ δουλείαν στέρησιν αὐτοπραγίας. 7 cf. Plut. Stoic. repugn. 33 οὐδεὶς γὰρ φύεται ἀνθρώποις πόλεμος ἄνευ κακίας· ἀλλὰ τὸν μὲν φιληδονία, τὸν δὲ πλεονεξία, τὸν δὲ φιλοδοξία τις ἢ φιλαρχία συρρήγνυσιν. 8 *Ambros. Epist. 37,30* ... insurgit enim sapiens quasi victor debellatis a se ac triumphatis libidini, timori, ignaviae, maestitudini ceterisque vitiis, donec ea de possessione suae mentis eliminet et omnibus terminis finibusque suis propulset atque arceat. 10 cf. *Cic. Parad. V 1* refrenet primum libidines, ... ceteras animi labes repellat, tum incipiat aliis imperare, cum ipse improbissimis dominis, dedecori ac turpitudini, parere desierit. *Seneca Epist. 37,4* humilis res est stultitia, abiecta, sordida, servilis, multis affectibus et saevissimis subiecta. hos tam graves dominos, interdum alternis imperantes interdum pariter, dimittit a te sapientia, quae sola libertas est. 13 Eur. frg. 958 laud. a Chrysippo ap. Plut. de aud. poet. 13 τίς δ' ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν. cf. Plut. de consol. ad Apollon. 10. Clem. Alex. Strom. IV 7 p. 586 P. Cic. ad Att. IX 2ᵃ,2. 14 cf. Epict. Diss. III 26, 38 ἆρ' οὖν ἐνθυμῇ, ὅτι κεφάλαιον τοῦτο πάντων τῶν κακῶν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἀγεννείας καὶ δειλίας οὐ θάνατός ἐστι, μᾶλλον δ' ὁ τοῦ θανάτου φόβος;

πέφυκε διάνοιαν, ὡς τὸ ἐπὶ θανάτῳ δέος, ἕνεκα τοῦ πρὸς τὸ ζῆν ἱμέρου.
(4.) χρῆν δὲ λογίσασθαι, ὅτι οὐχ ὁ τοῦ θανεῖν μόνον ἄφροντις ὢν 23
ἀδούλωτος, ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ πένεσθαι καὶ ἀδοξεῖν καὶ ἀλγεῖν καὶ τῶν
449 M. ἄλλων ὅσα οἱ πολλοὶ κακὰ νομίζουσι, κακοὶ τῶν | πραγμάτων ὄντες αὐτοὶ
κριταί, οἵτινες ἐκ τῶν χρειῶν δοκιμάζουσι τὸν δοῦλον εἰς τὰς ὑπηρεσίας
ἀφορῶντες, δέον εἰς τὸ ἀδούλωτον ἦθος. ὁ μὲν γὰρ ἀπὸ ταπεινοῦ καὶ 24
δουλοπρεποῦς φρονήματος ταπεινοῖς καὶ δουλοπρεπέσι παρὰ γνώμην
ἐγχειρῶν τὴν ἑαυτοῦ δοῦλος ὄντως· ὁ δὲ πρὸς τὸν παρόντα καιρὸν ἁρμοζό-
μενος τὰ οἰκεῖα καὶ ἑκουσίως ἅμα καὶ τλητικῶς ἐγκαρτερῶν τοῖς ἀπὸ τύχης
καὶ μηδὲν καινὸν τῶν ἀνθρωπίνων εἶναι νομίζων, ἀλλ' ἐξηтακὼς ἐπιμελῶς,
ὅτι τὰ μὲν θεῖα αἰωνίῳ τάξει καὶ εὐδαιμονίᾳ τετίμηται, τὰ δὲ θνητὰ
πάντα σάλῳ καὶ κλύδωνι πραγμάτων διαφερόμενα πρὸς ἀνίσους ῥοπὰς
ταλαντεύει, καὶ γενναίως ὑπομένων τὰ συμπίπτοντα φιλόσοφος εὐθύς ἐστι
καὶ ἐλεύθερος. ὅθεν οὐδὲ παντὶ τῷ προστάττοντι ὑπακούσεται, κἂν αἰκίας 25
καὶ βασάνους καί τινας φοβερωτάτας ἀπειλὰς ἐπανατείνηται, νεανιευσάμε-
νος δὲ ἀντικηρύξει·

---

1 πέφυκεν εἰς διάνοιαν QT τὸ MF²H²: om. ceteri 2 χρῆν MFAQT: χρὴ GHP (v) λογίσασθαι M: λελογίσθαι ceteri (v) οὐ τοῦ θανεῖν (om. ὁ) AQT ὢν M: ὁ QT, om. ceteri (Turn.) 4 κακὰ νομίζουσι] κακίζουσι M 5 χρειῶν] τριῶν AQT 6 ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ Q 9 καὶ ἑκουσίως M: καὶ om. ceteri (Turn.) ἑκούσια F 10 τῶν ἀνθρωπίνων M: ἀπ' ἀνθρώπων ceteri (v) 12 διαφερόμενα] φερόμενα G 13 εὐθύς ἐστι Mang.: om. M, εὐθὺς T, εὐθύς τε ceteri (v) 14 προστάσσοντι G 15 φοβερωτάτας M: φοβερωτέρας ceteri (v) νεανιευσάμενος M: νεανιευόμενος ceteri (v) 16 δ' M ἀντικηρύττει F

---

6. 7 cf. *Cic. Parad. V 1, 35* non enim ita dicunt eos esse servos, ut mancipia, ... sed si servitus sit, sicut est, oboedientia fracti animi et abiecti et arbitrio carentis suo.
8 sqq. cf. *Cic. Tusc. III 30* et nimirum haec est illa praestans et divina sapientia et perceptas penitus et pertractatas res humanas habere, nil admirari cum acciderit, nihil antequam evenerit non evenire posse arbitrari. *V 81* sapientis est enim proprium nihil quod paenitere possit facere, ... nihil ita exspectare quasi certo futurum, nihil cum acciderit admirari, ut inopinatum ac novum accidisse videatur, omnia ad suum arbitrium referre, suis stare iudiciis. *Seneca Epist. 91,15* itaque formetur animus ad intellectum patientiamque sortis suae et sciat nihil inausum esse fortunae. Diog. La. VII 123 ἔτι τε τὸν σοφὸν οὐδὲν θαυμάζειν τῶν δοκούντων παραδόξων.
11. 12 cf. *Cic. de nat. deor. II 56* nulla igitur in caelo nec fortuna nec temeritas nec erratio nec vanitas est, contraque omnis ordo, veritas, ratio, constantia; quaeque his vacant, ementita et falsa plenaque erroris, ea circum terras infra lunam, quae omnium ultima est, in terrisque versantur.

„ὄπτα, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου
πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
γῆς εἶσιν ἄστρα, γῆ δ᾿ ἄνεισ᾿ ἐς οὐρανόν,
πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ᾿ ἀπαντῆσαι λόγον."

26 (5.) ἤδη ποτ᾿ εἶδον ἐν ἀγῶνι παγκρατιαστῶν τὸν μὲν ἐπιφέροντα τὰς πληγὰς καὶ χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ πάσας εὐσκόπως καὶ μηδὲν παραλελοιπότα τῶν εἰς τὸ νικᾶν ἀπειρηκότα καὶ παρειμένον καὶ πέρας ἀστεφάνωτον ἐξελθόντα τοῦ σταδίου, τὸν δὲ τυπτόμενον, ὑπὸ πυκνότητος σαρκῶν πεπιλημένον, στρυφνόν, ναστόν, ὄντως γέμοντα πνεύματος ἀθλητικοῦ, δι᾿ ὅλων νενευρωμένον, οἷα πέτραν ἢ σίδηρον, οὐδὲν μὲν πρὸς τὰς πληγὰς ἐνδόντα, τὴν δὲ τοῦ ἀντιπάλου δύναμιν τῷ καρτερικῷ καὶ παγίῳ τῆς
27 ὑπομονῆς καθῃρηκότα μέχρι παντελοῦς νίκης. ὅμοιον δή τι τούτῳ πεπονθέναι μοι δοκεῖ ὁ ἀστεῖος· τὴν γὰρ ψυχὴν εὖ μάλα κραταιωθεὶς ἰσχυρογνώμονι λογισμῷ θᾶττον ἀναγκάζει τὸν βιαζόμενον ἀπειπεῖν ἢ ὑπομένει τι δρᾶσαι τῶν παρὰ γνώμην. ἀλλ᾿ ἄπιστον ἴσως τοῖς μὴ πεπονθόσιν ἀρετὴν τὸ λεγόμενον· καὶ γὰρ ἐκεῖνο τοῖς τοὺς παγκρατιαστὰς οὐκ
28 εἰδόσι, γέγονε δ᾿ οὐδὲν ἧττον ἐπ᾿ ἀληθείας. εἰς ταῦτα δ᾿ ἀπιδὼν ᾿Αντι-

---

1 ὄπτα codd. (sic etiam Artemid. IV 59): πίμπρα H^2 (v) κάτεσθε M (κατέσθιε Artemid.) σάρκα Q 2 κελαινόν] ἐρεμενὸν (sic, pro ἐρεμνὸν) M πρόσθεν FAQT 3 εἶσιν] εἰσὶν M ἄστρα] ἄκρα F καὶ γῆ PAQT δ᾿ scripsi: τ᾿ codd. (v) ἄνεισ᾿ FG: ἄνεισιν M, ἄνω HP (v), ἂν AQT ἐς M: εἰς ceteri (v) οὐρανόν] αἰθέρα mg F^3; cf. § 99 4 θῶπα MAQ ἀπαντλῆσαι A 5 πότ᾿ codd.: ποτὲ v 6 καὶ ante πάσας secludit Wendl. εὔσκοπον (ως supra) F μηδὲν] μὲν δὴ AQT 7 τῶν] τὸν AQT post νικᾶν add. τεταγμένον QT καὶ παρειμένον om. HP (Turn.) 10 δι᾿ ὅλων MFAQT: δι᾿ ὅλου GHP (v); ὅλον δι᾿ ὅλων coni. Mang. οἷον AQT πέτραν M: πέτρον ceteri (v) ἢ codd.: καὶ v 11 ἐνδιδόντα AQT τοῦ om. F καρτερικῷ MF: καρτερῷ GHP (v), κρατερῷ AQT 12 παντελῶς F^2 δή τι MGAQT: τι om. FHP (Turn.) τοῦτο A 14 βιαζόμενον M: βιασάμενον ceteri (Turn.) 15 ὑπομένει GAQT: ὑπομένειν MFHP; ἀναγκάσει et ὑπομενεῖ coni. Mang. δράσειν M δρᾶσαι τῶν om. AQT, τῶν om. F 16 ἀρετῇ M; πεπονθόσι πρὸς ἀρετὴν coni. Mang., προσπεπονθόσιν ἀρετῇ Wilamowitz λεγόμενον] γινόμενον QT ἐκεῖνο MFGH^1P: καὶ ἐκεῖνο H^2 (Turn.), κἀκεῖνο AQT (Mang.) παγκρατιαστῶν (in ras.) F 17 εἰδόσι codd.: ἰδοῦσι v γέγονε δ᾿] γέγονεν M alterum δ᾿] δὲ M post ἀπιδὼν add. καὶ mg F

---

1 sqq. Eur. frg. 687. 5 sqq. cf. *Seneca de const. sap. 9,5* sic in certaminibus sacris plerique vicerunt caedentium manus obstinata patientia fatigando: ex hoc puta genere sapientem eorum, qui exercitatione longa ac fideli robur perpetiendi lassandique omnem inimicam vim consecuti sunt. *de ira II 14, 2* nec est difficile vincere animum, cum athletae quoque in vilissima sui parte occupati tamen ictus doloresque patiantur, ut vires caedentis exhauriant.

σθένης δυσβάστακτον εἶπεν εἶναι τὸν ἀστεῖον· ὡς γὰρ ἡ ἀφροσύνη κοῦφον καὶ φερόμενον, ⟨οὕτως⟩ ἡ φρόνησις ἐρηρεισμένον καὶ ἀκλινὲς καὶ βάρος ἔχον ἀσάλευτον. ὁ δὲ δὴ τῶν Ἰουδαίων νομοθέτης τὰς τοῦ σοφοῦ 29
150 M. χεῖρας | βαρείας εἰσάγει (Exod. 17, 12), διὰ συμβόλων τὰς πράξεις αἰνιττόμενος οὐκ ἐπιπολαίως ἀλλὰ παγίως ἐρηρεισμένας ἀπὸ διανοίας ἀρρεποῦς. πρὸς οὐδενὸς οὖν ἀναγκάζεται, ἅτε καταπεφρονηκὼς μὲν ἀλγηδόνων, 30
καταπεφρονηκὼς δὲ θανάτου, νόμῳ δὲ φύσεως ὑπηκόους ἔχων ἅπαντας ἄφρονας· ὅνπερ γὰρ τρόπον αἰγῶν μὲν καὶ βοῶν καὶ προβάτων αἰπόλοι καὶ βουκόλοι καὶ νομεῖς ἀφηγοῦνται, τὰς δ' ἀγέλας ἀμήχανον ἐπιτάξαι ποιμέσι, τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ μὲν πολλοὶ θρέμμασιν ἐοικότες ἐπιστάτου καὶ ἄρχοντος δέονται, ἡγεμόνες δ' εἰσὶν οἱ ἀστεῖοι τὴν τῶν ἀγελαρχῶν τεταγμένοι τάξιν. Ὅμηρος μὲν οὖν „ποιμένας λαῶν" εἴωθε καλεῖν τοὺς 31
βασιλέας, ἡ δὲ φύσις τοῖς ἀγαθοῖς κυριώτερον τουτὶ τοὔνομα ἐπεφήμισεν, εἴ γε ἐκεῖνοι ποιμαίνονται τὸ πλέον ἢ ποιμαίνουσιν — ἄκρατος γὰρ αὐτοὺς ἄγει καὶ εὐμορφία πέμματά τε καὶ ὄψα καὶ τὰ μαγείρων καὶ σιτοποιῶν ἡδύσματα, ἵνα τὰς ἀργύρου καὶ χρυσοῦ καὶ τῶν σεμνοτέρων ἐπιθυμίας παραλείπω —, τοῖς δ' ὑπ' οὐδενὸς συμβέβηκε δελεάζεσθαι, νουθετεῖν δὲ καὶ ὅσους ἂν αἴσθωνται πάγαις ἡδονῆς ἁλισκομένους.

---

2 οὕτως addidi ἐρηρϊσμένον (ει) A, ἐρηρεισμένη HP ἀκλινὴς HP 5 ἐρηρϊσμένας (ει) A ἀπὸ] ὑπὸ QT 7 ἅπαντας M: πάντας ceteri (v) 8 ὅνπερ] ὃν Q 9 τὰς] τούτων F δὲ M 10 ante τὸν αὐτὸν τρόπον add. καὶ v, om. codd. τὸν αὐτὸν τρόπον om. F 11 τὴν om. M 13 βασιλεῖς AQT κυριώτερόν τι ante τοῖς ἀγαθοῖς transp. AQT τουτὶ M: τι ceteri τοὔνομα ἐπευφήμισε H, ἐπευφήμησε τοὔνομα QT 14 εἴ γε MT: εἴτ' FGHP, εἰτ' A, εἴτ' corr. in εἴγ' Q ποιμαίνοντα A τὸ om. M 15 αὐτοὺς] αὐτὸς Turn. 18 post δὲ add. μᾶλλον G (Mang.) καὶ ⟨κολάζειν⟩ coni. Wilamowitz ἂν] ἐὰν M πάγαις ἡδονῆς] πάσαις ἡδοναῖς AQT

---

1 Antisth. frg. 74 Mullach. 4 Exod. 17, 12 αἱ δὲ χεῖρες Μωυσῆ βαρεῖαι. cf. Leg. alleg. III § 45. 12 Hom. Il. A 263 al. 13 cf. Diog. La. VII 122 οὐ μόνον δ' ἐλευθέρους εἶναι τοὺς σοφοὺς ἀλλὰ καὶ βασιλέας, τῆς βασιλείας οὔσης ἀρχῆς ἀνυπευθύνου, ἥτις περὶ μόνους ἂν τοὺς σοφοὺς συσταίη, καθά φησι Χρύσιππος κτλ. Stob. Ecl. II 7, 11 m καὶ μόνον εἶναι τὸν σοφὸν βασιλέα τε καὶ βασιλικόν, τῶν δὲ φαύλων μηδένα· τὴν γὰρ βασιλείαν ἀρχὴν ἀνυπεύθυνον εἶναι καὶ τὴν ἀνωτάτω καὶ τὴν ἐπὶ πάσαις. *Cic. de rep. I 51* quodsi liber populus deliget, quibus se committat, deligetque ... optimum quemque, certe in optimorum consiliis posita est civitatium salus, praesertim cum hoc natura tulerit, non solum ut summi virtute et animo praeessent imbecillioribus, sed ut hi etiam parere summis velint. Epict. Diss. I 29, 13 διὰ τοῦτο καὶ ὁ τοῦ θεοῦ νόμος κράτιστός ἐστι καὶ δικαιότατος· τὸ κρεῖσσον ἀεὶ περιγινέσθω τοῦ χείρονος.

32 (6.) Ὅτι δ' οὐχ αἱ ὑπηρεσίαι μηνύματ' εἰσὶ δουλείας, ἐναργεστάτη
πίστις οἱ πόλεμοι· τοὺς γὰρ στρατευομένους ἰδεῖν ἔστιν αὐτουργοὺς ἅπαν-
τας, οὐ μόνον τὰς πανοπλίας κομίζοντας, ἀλλὰ καὶ ὅσα πρὸς τὴν ἀναγκαίαν
χρῆσιν ὑποζυγίων τρόπον ἐπηχθισμένους, εἶτ' ἐφ' ὑδρείαν ἐξιόντας καὶ
33 φρυγανισμὸν καὶ χιλὸν κτήνεσι. τὰ γὰρ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἐν ταῖς
στρατείαις τί δεῖ μακρηγορεῖν, τάφρους ἀνατεμνόντων ἢ τείχη κατασκευα-
ζόντων ἢ τριήρεις ναυπηγουμένων ἢ ὅσα ὑπουργίας ἢ τέχνης πάντα
34 χερσὶ καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι ὑπηρετούντων. ἔστι δέ τις καὶ κατ' εἰρήνην
πόλεμος τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις οὐκ ἀποδέων, ὃν ἀδοξία καὶ πενία καὶ δεινὴ
σπάνις τῶν ἀναγκαίων συγκροτοῦσιν, ὑφ' οὗ βιασθέντες ἐγχειρεῖν καὶ τοῖς
δουλοπρεπεστάτοις ἀναγκάζονται, σκάπτοντες, γεωπονοῦντες, βαναύσους
ἐπιτηδεύοντες τέχνας, ὑπηρετοῦντες ἀόκνως ἕνεκα τοῦ παρατρέφεσθαι,
πολλάκις δὲ καὶ κατὰ μέσην ἀγορὰν ἀχθοφοροῦντες ἐν ἡλικιωτῶν καὶ
35 συμφοιτητῶν καὶ συνεφήβων ὄψεσιν. ἕτεροι δ' εἰσὶν ἐκ γένους δοῦλοι
τὰ τῶν ἐλευθέρων εὐμοιρίᾳ τύχης μετιόντες· ἐπίτροποι γὰρ οἰκιῶν καὶ
κτημάτων καὶ μεγάλων οὐσιῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν ὁμοδούλων ἄρχοντες
καθίστανται, πολλοὶ δὲ καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας ὀρφανοὺς δεσποτῶν
ἐπετράπησαν, φίλων καὶ συγγενῶν προκριθέντες εἰς πίστιν· ἀλλ' ὅμως
εἰσὶ δοῦλοι, δανείζοντες, ὠνούμενοι, προσόδους ἐκλεγόμενοι, θεραπευό-
36 μενοι. τί οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ κατὰ τοὐναντίον ὀλίσθῳ τις εὐτυχίας | p. 451 M
δουλικὰς χρείας ἐπιτελεῖ; τὸ δ' ὑπακούειν ἑτέρῳ τὴν ἐλευθερίαν ἀφαιρεῖται.
καὶ πῶς πατρὸς μὲν ἢ μητρὸς ἐπιταγμάτων παῖδες ἀνέχονται, γνώριμοι
δὲ ὧν ὑφηγηταὶ διακελεύονται; δοῦλος γὰρ ἑκὼν οὐδείς. οἵ γε μὴν

---

1 paragraphos 32—40 hoc loco seclusit et ante paragraphum 147 transponendas esse censuit Massebieau   αἱ om. M   μηνύματα M   ἐναργεστάτη om. M
4 εἶτ' codd.: ἅτ' H² (v)   εἶτ' ἐφ' ὑδρείαν om. in ras. F   ὑδρίαν M
5 post ἐχθροὺς add. αὐτῶν M (fortasse addendum post τάφρους l. 6)   5. 6 ἐν τῇ στρατείᾳ F   6 ἀνατεμνόντων] ἀνορυττόντων in ras. F²   8 τῷ ἄλλῳ] τῷ ὅλῳ coni. Mang.   9 τοῖς ὅπλοις M: τοῖς om. ceteri (Turn.)   10 ἀφ' οὗ M   ἐγχειρεῖν καὶ τοῖς] ἐγχειροῦσι καίτοι FGH¹P   12 ἐπιτηδεύοντας A   ὑπηρετοῦντες ἀόκνως M: om. ceteri (Turn.)   παρατρέφεσθαι MG: περιτρέφεσθαι FAHP, τρέφεσθαι QT   13 δὲ om. FGHP (Turn.)   14 καὶ συνεφήβων om. G   ἅτεροι Q   δ' om. T   15 μετιόντες] ἐπιόντες QT   15. 16 καὶ κτημάτων M: καὶ om. ceteri (v)   16 τῶν ὁμοδούλων M: τῶν om. ceteri (v)
19 προσόδους] παρόδους QT   20 εἰ καὶ M: καὶ om. ceteri (Turn.)
τις GHQT (coni. Mang.): τῆς MFAP (v)   ἀτυχίας AQT   21 ἐπιτελεῖν M
τὸ codd.: τῷ H² (v)   ἑτέρῳ MQT: ἑτέρων ceteri (v)   23 δ' M
ὧν M: ὧν ἂν ceteri (v)   ὑφηγηταὶ Mang.: ἀφηγοῦνται M, ὑφηγῶνται ceteri
διακελεύονται codd.: διακελεύωνται v

τοκέες οὐ τοσαύτην ὑπερβολὴν ἐπιδείξονταί ποτε μισοτεκνίας, ὥσθ' ἃ
μόνα σύμβολα δουλείας ἐστί, τὰς ὑπηρεσίας, ἀναγκάσαι ἂν παῖδας τοὺς
ἑαυτῶν ὑπομένειν. εἰ δέ τινας ὑπ' ἀνδραποδοκαπήλων ἐπευωνιζομένους 37
ἰδών τις οἴεται δούλους εὐθὺς εἶναι, πολὺ διαμαρτάνει τῆς ἀληθείας·
οὐ γὰρ ἡ πρᾶσις ἢ κύριον ἀποφαίνει τὸν πριάμενον ἢ τὸν πραθέντα
δοῦλον, ἐπεὶ καὶ πατέρες υἱῶν τιμὰς κατέθεσαν καὶ υἱοὶ πολλάκις πατέρων
ἢ κατὰ λῃστείας ἀπαχθέντων ἢ κατὰ πόλεμον αἰχμαλώτων γενομένων,
οὓς οἱ τῆς φύσεως νόμοι τῶν κάτωθεν ὄντες βεβαιότεροι γράφουσιν
ἐλευθέρους. ἤδη δέ τινες καὶ προσυπερβάλλοντες εἰς τοὐναντίον περι- 38
ήγαγον τὸ πρᾶγμα, δεσπόται γενόμενοι τῶν πριαμένων ἀντὶ δούλων· ἔγωγ'
οὖν ἐθεασάμην πολλάκις εὔμορφα παιδισκάρια καὶ φύσει στωμύλα δυσὶν
ὁρμητηρίοις, ὄψεως κάλλει καὶ τῇ περὶ λόγους χάριτι, πορθοῦντα τοὺς
κεκτημένους· ἑλεπόλεις γὰρ ταῦτα ψυχῶν ἀνιδρύτων καὶ ἀνερματίστων,
μηχανημάτων ἁπάντων ὅσα ἐπ' ἀνατροπῇ τειχῶν κατασκευάζεται σθενα-
ρώτερα. σημεῖον δέ· θεραπεύουσιν, ἱκετεύουσιν, εὐμένειαν ὡς παρὰ 39
τύχης καὶ ἀγαθοῦ δαίμονος αἰτεῖσθαι γλίχονται, καὶ παρορώμενοι μὲν
σφαδᾴζουσιν, εἰ δ' αὐτὸ μόνον τὸ βλέμμα ἵλεων θεάσαιντο, γεγηθότες

1 τοκῆες M; de forma τοκέες cf. Lobeck Phryn. p. 69 οὐ om. AQT ἐνδείξονται GAQT 2 μόνα] μόνον H (v) τὰς ὑπηρεσίας FGHP^1: τὰ τῆς ὑπηρεσίας AQTP^2, πρὸς ὑπηρεσίας M ἀναγκάσαι ἂν] ἀναγκαῖα M 3 τινες A 5 ἢ κύριον M: ἢ om. ceteri (v) 7 λῃστείας MFG: λῃστείαν ceteri 8 τῶν κάτωθεν] τῶν καθεστώτων coni. Mang. 9 ἐλευθερίους A ^{ες}τινα A, τινὰ QT 10 ^{ε}γἰνόμενοι A 10. 11 ἔγωγ' οὖν codd.: ἐγὼ γοῦν v 11 πολλάκις M: om. ceteri (Turn.) παιδαρίσκια A φύσει στωμύλα] φύσεις τῶν μυλάδων M 12 ποθοῦντα M, ἐπόρθει Urbin. 12. 13 τοὺς κεκτημένους M Urbin.: om. ceteri (Turn.) 13 ταῦτα MGAQT Urbin.: ταῦτά γε FHP (v) ἀνιδρύτων MGQT Urbin.: ἀϊδρύτων FAHP (Turn.) 14 ὅσα—κατασκευάζεται om. Urbin. 14. 15 σθεναρώτερα QT, σθεναρώ^{ερ}τατα M: σθεναρώτατα ceteri (v) 17 δὲ M ἵλεων] ἵλεω M, νέων F θεάσοιντο M, θεάσονται G

5 Clem. Alex. Paed. III 11 p. 288 P. τὸ δὲ εὐγενὲς τῆς ἀληθείας ... οὐ πράσει καὶ ὠνῇ τὸν δοῦλον, ἀλλὰ τῇ γνώμῃ τῇ ἀνελευθέρῳ διακέκρικεν. 6 sqq. *Ambros. Epist. 37, 13* ... non videmus plerumque in potestatem piraticam vel immanium barbarorum redactos parentes à filiis redimi pecunia? numquid leges pecuniae potiores quam leges naturae? 11 sqq. *Ambros. Epist. 37, 12* non fecit igitur eum (Ioseph) servum venditio ... verum si pretium spectes, multos invenies qui emerunt sibi puellulas formae elegantioris, quarum amore capti turpi servitio sese dederunt. cf. Cic. Parad. V 2, 36. Epict. Diss. IV 1, 15 sqq. 21. 12—14 Cod. Urbin. gr. 125 fol. 308^v: ὄψεως κάλλει—σθεναρώτατα.

40 ἀνορχοῦνται. εἰ μὴ καὶ τὸν λέοντας ὠνησάμενον δεσπότην φατέον εἶναι λεόντων, ὅς, εἰ μόνον ἐπανατείναιντο τὰς ὄψεις, οἵους ἐπρίατο κυρίους ὁ δύστηνος, ὡς χαλεποὺς καὶ ὠμοθύμους, αὐτίκα παθὼν εἴσεται. τί οὖν; οὐχ οἰόμεθα τὸν σοφὸν ἀδουλωτότερον εἶναι λεόντων, ἐλευθέρᾳ καὶ ἀτρώτῳ ψυχῇ τὴν ἀλκὴν ἔχοντα μᾶλλον ἢ εἰ σώματι φύσει δούλῳ καὶ εὐτονίᾳ κραταιοτάτῃ ἰσχύος ἀφηνιάζοι;

41 (7.) Μάθοι δ' ἂν τις τὴν ἐλευθερίαν, ἣ περὶ τὸν σπουδαῖόν ἐστι, καὶ ἐξ ἑτέρων· δοῦλος εὐδαίμων πρὸς ἀλήθειαν οὐδείς· τί γὰρ ἀθλιώτερον ἢ πάντων ἄκυρον εἶναί τινα καὶ ἑαυτοῦ; ὁ δέ γε σοφὸς εὐδαίμων, ἕρμα καὶ πλήρωμα καλοκἀγαθίας ἐπιφερόμενος, ἐν ᾗ τὸ κῦρός ἐστιν ἁπάντων·

42 ⟨ὥστ'⟩ ἀναμφιβόλως καὶ ἐξ ἀνάγκης ὁ σπουδαῖος ἐλεύθερός ἐστι. πρὸς τούτοις τίς οὐκ ἂν εἴποι τοὺς φίλους τῶν θεῶν ἐλευθέρους εἶναι; εἰ μὴ τοῖς μὲν τῶν βασιλέων ἑταίροις | ἄξιον οὐ μόνον ἐλευθερίαν ἀλλὰ καὶ p. 451 ἀρχὴν ὁμολογεῖν συνεπιτροπεύουσι καὶ συνδιέπουσι τὴν ἡγεμονίαν, τοῖς δὲ θεῶν τῶν ὀλυμπίων δουλείαν ἐπιφημιστέον, οἳ διὰ τὸ φιλόθεον εὐθὺς γενόμενοι θεοφιλεῖς, ἴσῃ ἀντιτιμηθέντες εὐνοίᾳ παρ' ἀληθείᾳ δικαζούσῃ, καθάπερ οἱ ποιηταί φασι, πανάρχοντές τε καὶ βασιλέες βασιλέων εἰσί.

---

1 post ἀνορχοῦνται quaedam deesse videri censuit Mang. 2—4 ὅς—λεόντων om. QT 2 ὅς MFGA: om. HP (Turn.) ἐπανατείναιντο scripsi: ἐπανατείναιτο M, ἐπανατείνοιτο G, ἐπανατείνονται F, ἐπανατείνοι AHP (v) 4 ἀδουλωτότερον M: ἀδουλώτερον H, ἀδουλότερον ceteri (v) ἐλευθέρα M: ἐλευθερίω F, ἐλευθερία ceteri (v) 5 ἀτρώτῳ] ἀτρέπτω AQT ἢ om. M εἰ MH²: om. ceteri σώματι φύσει δούλω QT: σώμασι φύσει δούλοις MGHP (v), σωμάτων φύσει δούλοις F, σώματος φύσει δουλείας A καὶ] ἐν A 6 κραταιοτάτῃ] ἀκμαιοτάτη M κραταιοτάτῃ ἰσχύος suspectum propter hiatum ἀφηνιάζοι M: ἀφηνιάζει FHP, ἀφηνιάζειν GAQT 7 ἐλευθερίαν v (corr. Turn.): ἀλήθειαν codd. 9 καὶ ἑαυτοῦ] ἐξ αὐτοῦ F γε om. M καὶ εὐδαίμων M 10 ἐστι τῶν ἁπάντων F 11 ὥστ' add. Wilamowitz καὶ MG: τ' ceteri (Turn.) 12 τίς MFG: ἔτι ceteri (v) post εἴποι add. τις H² (v), om. ceteri τῶν θεῶν scripsi (cf. l. 15): τοῦ θεοῦ codd. (v) 13 οὐ M: μὴ ceteri (v) 14 ὁμολογεῖν scripsi: συνομολογεῖν codd. (v) 15 θεῶ ATHP τῶν] τὴν L (Turn.) οἳ] οἷς M φιλόθεον] ὤφειλον M 17 βασιλέες βασιλέων M: βασιλέων βασιλῆες ceteri (v)

1sqq. *Ambros. Epist. 37, 13* ... plerique emptores leonum sunt, et tamen non dominantur leonibus, sed ita subiciuntur vice versa, ut si exasperatos eos excutere cervice toros viderint, fugiant et delitescant. cf. Diog. La. VI 75 (de Diogene Cynico) οὐδὲ γὰρ τοὺς λέοντας δούλους εἶναι τῶν τρεφόντων, ἀλλὰ τοὺς τρέφοντας τῶν λεόντων· δούλου γὰρ τὸ φοβεῖσθαι, τὰ δὲ θηρία φοβερὰ τοῖς ἀνθρώποις εἶναι. 9 Cic. Parad. II ὅτι αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν. cf. Diog. La. VII 128. 15sqq. cf. Diog. La. VI 37 et 72 (de Diogene Cynico) πάντα τῶν σοφῶν εἶναι λέγων ...· πάντα τῶν θεῶν ἐστι· φίλοι δὲ τοῖς σοφοῖς οἱ θεοί· κοινὰ δὲ τὰ τῶν φίλων· πάντα ἄρα τῶν σοφῶν.

νεανικώτερον δ' ὁ τῶν Ἰουδαίων νομοθέτης προσυπερβάλλων, ἅτε γυμνῆς ὡς 43
λόγος ἀσκητὴς φιλοσοφίας, τὸν ἔρωτι θείῳ κατεσχημένον καὶ τὸ ὂν μόνον
θεραπεύοντα οὐκέτ' ἄνθρωπον ἀλλὰ θεὸν ἀπετόλμησεν εἰπεῖν (Exod. 7, 1)·
ἀνθρώπων μέντοι θεόν, οὐ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, ἵνα τῷ πάντων
καταλίπῃ πατρὶ τὸ θεῶν εἶναι βασιλεῖ καὶ θεῷ. ἆρ' ἄξιον τὸν προνομίας 44
τοσαύτης τετυχηκότα δοῦλον ἢ μόνον ἐλεύθερον εἶναι νομίζειν; ὃς εἰ
καὶ θείας οὐχ ἠξίωται μοίρας καθ' αὑτόν, ἀλλά τοι διὰ τὸ φίλῳ θεῷ χρῆ-
σθαι πάντως ὤφειλεν εὐδαιμονεῖν· οὔτε γὰρ ἀσθενὴς ὁ ὑπέρμαχος οὔτε φιλι-
κῶν ἀμελὴς δικαίων θεὸς ἑταιρεῖος ὢν καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἑταίρους ἐφορῶν.
ἔτι τοίνυν, ὥσπερ τῶν πόλεων αἱ μὲν ὀλιγαρχούμεναι καὶ τυραννούμεναι 45
δουλείαν ὑπομένουσι χαλεποὺς καὶ βαρεῖς ἔχουσαι δεσπότας τοὺς ὑπαγο-
μένους καὶ κρατοῦντας, αἱ δὲ νόμοις ἐπιμεληταῖς χρώμεναι καὶ προστάταις
εἰσὶν ἐλεύθεραι, οὕτως καὶ τῶν ἀνθρώπων, παρ' οἷς μὲν ὀργὴ ἢ
ἐπιθυμία ἤ τι ἄλλο πάθος ἢ καὶ ἐπίβουλος κακία δυναστεύει, πάντως
εἰσὶ δοῦλοι, ὅσοι δὲ μετὰ νόμου ζῶσιν, ἐλεύθεροι. νόμος δὲ ἀψευδὴς 46
ὁ ὀρθὸς λόγος, οὐχ ὑπὸ τοῦ δεῖνος ἢ τοῦ δεῖνος, θνητοῦ φθαρτός, ἐν
χαρτιδίοις ἢ στήλαις, ἄψυχος ἀψύχοις, ἀλλ' ὑπ' ἀθανάτου φύσεως ἄφ-
θαρτος ἐν ἀθανάτῳ διανοίᾳ τυπωθείς. διὸ καὶ θαυμάσαι ἄν τις τῆς 47
ἀμβλυωπίας τοὺς τρανὰς οὕτω πραγμάτων ἰδιότητας μὴ συνορῶντας, οἳ
μεγίστοις μὲν δήμοις Ἀθήναις καὶ Λακεδαίμονι πρὸς ἐλευθερίαν αὐταρ-

---

1 δὲ M τῶν ἰουδαίων ὁ νομοθέτης M γυμνῆς] γνησίας coni. Mang. 2 κατισχημένον MAQT 3 ἀλλὰ θεὸν M: om. ceteri (Turn.) 4 θεὸν] θεῶν M 5 καταλείπῃ HP (v) θεῶν MG: θεὸν ceteri (v); τούτων coni. Mang. βασιλεῖ καὶ θεῷ] βασιλέα καὶ θεὸν coni. Mang. ἆρ' MFA: ἄρα ceteri (v) προνομίας] προνοίας AQT 6 ὃς] ὅπερ Q 7 καθ' ἑαυτὸν G φίλον HP 8 ὑπέρμαχος] ὕπαρχος F 9 θεὸς om. AQT τὰ MF²: om. ceteri (Turn.) ἑτέρους A ἀφορῶν P 10 καὶ τυραννούμεναι om. AQT 11 τοὺς] τὰς F 13 ἐλεύθεροι MGT οὕτως MF: οὕτω ceteri (v) ὀργὴ M: ἂν ὀργὴ ceteri (v) 13. 14 ἢ ἐπιθυμία M: καὶ ἐπιθυμία ceteri (Turn.) 14 ἐπίβουλος] ἐπιβουλῆς F, ἐπιβουλὰς H¹P, ἐπὶ βουλὰς G δυναστεύει M: δυναστεύσει AQT, δυναστεύσῃ FGHP (Turn.) πάντων M 15 δὲ post νόμος om. M 16 ὁ om. P¹, ss. P² alterum τοῦ om. F φθαρτός] γραπτός F 17 ὑπὸ M 19 οὕτω] εἶναι M 20 ἀθήναις καὶ λακεδαίμονι MGPAQT: ἀθήναις καὶ λακεδαίμοσι F, ἀθήναις καὶ λακεδαιμόνιοι H (sed οι add. H²), ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων L (v) ἐλευθερίαν] εὐδαιμονίαν mg P

---

3 Exod. 7, 1 ἰδοὺ δέδωκά σε θεὸν Φαραώ. 15 sqq. *Ambros. Epist. 37, 32* illi autem liberi sunt, qui legibus vivunt. lex autem vera sermo rectus, lex vera non insculpta tabulis nec aere incisa, sed impressa mentibus atque infixa sensibus. cf. de migr. Abrah. § 130. de Josepho § 29. de praem. et poen. § 55. Stob. Ecl. II 7, 11d. Cic. de leg. I 6, 18.

χεστάτους εἶναί φασι τοὺς Σόλωνος καὶ Λυκούργου νόμους κρατοῦντάς τε καὶ ἄρχοντας, πειθαρχούντων αὐτοῖς τῶν πολιτευομένων, σοφοῖς δὲ ἀνδράσι τὸν ὀρθὸν λόγον, ὃς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐστὶ πηγὴ νόμοις, οὐχ ἱκανὸν εἶναι πρὸς μετουσίαν ἐλευθερίας ὑπακούουσι πάντων, ἅττ' ἂν ἢ προστάττῃ ἢ ἀπαγο-
48 ρεύῃ. πρὸς τοίνυν τοῖς εἰρημένοις ἐναργεστάτη πίστις ἐλευθερίας ἰσηγορία, ἣν οἱ σπουδαῖοι πάντες ἄγουσι πρὸς ἀλλήλους. ὅθεν καὶ τὰ τρίμετρα φιλοσόφως ἐκεῖνά φασιν εἰρῆσθαι·

| „οὐ γὰρ μετεῖναι τῶν νόμων δούλοις ἔφυ.“ p.45

καὶ πάλιν·

„δοῦλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.“

49 καθάπερ οὖν ὁ μουσικὸς νόμος ἅπασι τοῖς ἐπιτετηδευκόσι μουσικὴν ἰσηγορίας τῆς ἐν τῇ τέχνῃ μεταδίδωσι καὶ ὁ γραμματικὸς ἢ ὁ γεωμετρικὸς γραμματικοῖς ἢ γεωμέτραις, οὕτω καὶ ὁ ἐν τῷ βίῳ νόμος τοῖς ἐμπείροις
50 τῶν βιωτικῶν. οἱ δὲ σπουδαῖοι πάντες ἔμπειροι τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων εἰσίν, ὁπότε καὶ τῶν ἐν ἁπάσῃ τῇ φύσει· καὶ εἰσί τινες αὐτῶν ἐλεύθεροι, ὥστε καὶ ὅσοι τούτοις ἰσηγορίας μετέχουσιν. οὐδεὶς ἄρα τῶν
51 σπουδαίων δοῦλος, ἀλλ' ἐλεύθεροι πάντες. (8.) ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς ἀφορμῆς καὶ ὅτι δοῦλος ὁ ἄφρων ἐστίν, ἐπιδειχθήσεται. ὥσπερ γὰρ ὁ κατὰ μουσικὴν νόμος οὐ δίδωσιν ἰσηγορίαν ἀμούσοις πρὸς μεμουσωμένους οὐδ' ὁ κατὰ γραμματικὴν ἀγραμμάτοις πρὸς γραμματικοὺς οὐδὲ συνόλως

---

2 δ' A 3 πηγῆς M νόμοις om. M 4 ὑπακούουσι MFGHP^1: τοῖς ὑπακούουσι AQTP^2 (Mang.) ἅττ' HPQT: ἅτ' GA, ὅτ' F, ἔτι M prius ἢ om. M 4. 5 προστάττῃ ἢ (ἡ M) ἀπαγορεύῃ codd.: προστάττει ἢ ἀπαγορεύει H^2: προτάττει ἢ ἀπαγορεύει v 5 τοίνυν] τὴν ἐπὶ M ἰσηγορία codd.: ἡ ἰσηγορία Mang. 6 τὰ om. QT τρίμετρα] τρία μέτρα HP^1 (Turn.) 7 φασὶν ἐκεῖνα transp. A 8 τὸν νόμον F; τῶν λόγων coni. Mang. 8. 9 ἔφυ. καὶ πάλιν Mang.: ἔφη· καὶ πάλιν GF^{2}AH^2, ἐφῆκε· πάλιν F^{1}H^{1}PQT, ἐφῆκεν πάλιν M 11 νόμος M (coni. Ausfeld): λόγος ceteri (v) μουσικῆς M 12 τῇ om. HP (Turn.) ὁ γεωμέτρης QT (coni. Mang.) ὁ ante γεωμετρικὸς om. v 13 τῷ om. M 14 οἱ δὲ σπουδαῖοι πάντες M: οἳ δεσποτείας οἱ πάντες G, οἳ δεσπόταις οἱ πάντες H^{1}P, οἱ δεσπόται οὐ πάντες H^2, ἢ δεσπόταις οἳ πάντες AQT, οἱ πάντες F (οἱ δὲ δεσπόται ἅπαντες Turn., οἱ δὲ σπουδαῖοι ἅπαντες Mang.) 15 εἰσίν] εἰσί v ἐν πάσῃ QT verba καὶ εἰσί—μετέχουσιν (16) delenda censet Ausfeld καὶ ante εἰσί] κἂν M 16 τούτοις] τῆς P 18 ὁ ante ἄφρων om. M ἀποδειχθήσεται F 20 οὐδ'] ὁ δ' Q

---

8 frg. trag. adesp. 326. 10 frg. trag. adesp. 304 laud. etiam ap. M. Antoninum XI 30.

ὁ τεχνικὸς πρὸς τεχνίτας ἀτέχνοις, οὕτως οὐδ' ὁ βιωτικὸς νόμος ἰσηγο-
ρίας μεταδίδωσι τοῖς κατὰ τὸν βίον ἀπείροις πρὸς ἐμπείρους. τοῖς δ' ἐλευθέ- 52
ροις ἡ ἐκ νόμου πᾶσιν ἰσηγορία δίδοται· καὶ εἰσί τινες τῶν σπουδαίων
ἐλεύθεροι· καὶ τῶν βιωτικῶν ἄπειροι μὲν οἱ φαῦλοι, ἐμπειρότατοι δ' οἱ
σοφοί· οὐκ ἄρ' εἰσί τινες τῶν φαύλων ἐλεύθεροι, δοῦλοι δὲ πάντες.
ὁ δὲ Ζήνων, εἴ καί τις ἄλλος ὑπ' ἀρετῆς ἀχθείς, νεανικώτερον ἀποδείκνυσι 53
περὶ τοῦ μὴ εἶναι τοῖς φαύλοις ἰσηγορίαν πρὸς ἀστείους. φησὶ γάρ·
„οὐκ οἰμώξεται μὲν ὁ φαῦλος, ἐὰν ἀντιλέγῃ τῷ σπουδαίῳ; οὐκ ἄρ'
ἐστὶν ἰσηγορία τῷ φαύλῳ πρὸς σπουδαῖον." οἶδ' ὅτι πολλοὶ τοῦ λόγου 54
καταχερτομήσουσιν ὡς αὐθαδείᾳ τὸ πλέον ἐρωτηθέντος ἢ συνέσει. μετὰ
δὲ τὴν χλεύην παυσάμενοι τοῦ γέλωτος ἢν ἐθελήσωσι διακύψαι καὶ τὸ
λεγόμενον σαφῶς ἐρευνῆσαι, καταπλαγέντες αὐτοῦ τὸ ἀψευδὲς εἴσονται,
ὅτι ἐπ' οὐδενὶ μᾶλλον οἰμώξεταί τις ἢ τῷ μὴ πειθαρχεῖν τῷ σοφῷ.
ζημία γὰρ χρημάτων ἢ ἀτιμία ἢ φυγαὶ ἢ αἱ διὰ πληγῶν ὕβρεις ἢ ὅσα 55
ὁμοιότροπα βραχέα καὶ τὸ μηδὲν ἀντιτιθέμενα κακίαις καὶ ὧν αἱ κακίαι
δημιουργοί. τοὺς δὲ πολλούς, οὐ συνορῶντας τὰς ψυχῆς βλάβας διὰ
λογισμοῦ πήρωσιν, ἐπὶ μόναις ταῖς ἐκτὸς συμβέβηκεν ἄχθεσθαι, τὸ
κριτήριον ἀφῃρημένους, ᾧ μόνῳ καταλαβεῖν ἔστι διανοίας ζημίαν. εἰ δὲ 56
54 M. δυνηθεῖεν ἀναβλέψαι, θεασάμενοι τὰς δι' ἀφροσύνης ἀπάτας καὶ τὰς ἐκ |
δειλίας ἐπηρείας καὶ ὅσα ἀκολασία παρῴνησεν ἢ ἀδικία παρηνόμησεν, ἐπὶ

---

1 τεχνικὸς] τεχνίτης FA   ἀτέχνους M   2 ἀπείροις] ἀπόροις T
3 ἡ ἐκ νόμου] ἓν ὄνομα M   verba καὶ εἰσί τινες τῶν σπουδαίων ἐλεύθεροι delenda censet Ausfeld   τῶν ante σπουδαίων om. H (Turn.)
5 οὐκ ἄρ'] οὐκ ἄρα A, οὐ γὰρ M   6 ἀχθείς] ἀπαχθείς HP (Turn.)
8 ὠμώξεται M   μὲν codd.: om. v   οὐκ ἄρ'] οὐκ ἄρα A, οὐ γὰρ M
ῑ
9 πολλοὶ om. HP (Turn.)   10 ἐρωτηθέντος M (ἐρωτηθέντος v): ἔρωτι θέντες GT, ἐρωτηθέντες ceteri   11 ἢν ἐθέλωσι F   ante διακύψαι add. τὸ M
11. 12 τὸ ante λεγόμενον om. A   12 σαφῶς] σοφῶς Mang.   ἑρμηνεῦσαι FQT   καταπλαγέντες] καταλαβόντες coni. Mang.   αὐτοῦ M: αὐτὸ ceteri
13 ἐπ'] ἐν M   τῶ σοφῶ M: τῷ om. ceteri (Turn.)   14 ἢ αἱ φυγαὶ Q
ἢ ἡ διὰ πληγῶν ὕβρις M   15 καὶ τὸ μηδὲν MFGHP: ἢ τὸ μηδὲν ἔβλαψαν AQT (Mang.)   αἱ κακίαι M: αἱ om. ceteri (Turn.)   16 τὰς ψυχῆς M: τὰς τῶν ψυχῶν AQT, ψυχῶν (om. τὰς) ceteri   18 ᾧ μόνῳ M: ἢ μόνον F[1], ᾧ μόνον F[2], δι' οὗ (ὃ H[1]) μόνον HP (v), δι' οὗ μόνου AQT, καὶ οἰομένους G   ἔστι] ἐστι δυνατὸν F   19 ἀντιβλέψαι QT   θεασάμεναι M, θεώμενοι H (Turn.)
δι' ἀφροσύνης MHP: δι' ἀφροσύνην ceteri   20 ἐπηρείας] ἀπορίας AQT (Mang.)

---

1. 2 cf. Epict. Diss. IV 1, 117 καὶ οὕτως ἐφ' ἑκάστης ὕλης τὸν ἔμπειρον τοῦ ἀπείρου κρατεῖν πᾶσα ἀνάγκη. ὅστις οὖν καθόλου τὴν περὶ βίον ἐπιστήμην κέκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτον εἶναι δεῖ τὸν δεσπότην;   8 Zeno frg. 228 (Arnim).

ταῖς τοῦ ἀρίστου συμφοραῖς λύπης ἀπαύστου γεμισθέντες οὐδὲ παρηγο-
57 ρίας δι' ὑπερβολὰς κακῶν ἀνέξονται. ἔοικε δὲ ὁ Ζήνων ἀρύσασθαι τὸν
λόγον ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς τῆς Ἰουδαίων νομοθεσίας, ἐν ᾗ δυοῖν ὄντοιν
ἀδελφοῖν, τοῦ μὲν σώφρονος, τοῦ δ' ἀκολάστου, λαβὼν οἶκτον ὁ κοινὸς
ἀμφοῖν πατὴρ τοῦ μὴ ἐπ' ἀρετὴν ἥκοντος εὔχεται, ἵνα δουλεύσῃ τῷ ἀδελφῷ,
τὸ δοκοῦν μέγιστον εἶναι κακόν, δουλείαν, ἀγαθὸν τελεώτατον ὑπολαμ-
βάνων ἄφρονι, τὸ μὲν αὐτεξούσιον ἀφῃρημένῳ πρὸς τὸ μὴ σὺν ἀδείᾳ
πλημμελεῖν, ἐκ δὲ τῆς τοῦ προεστῶτος προστασίας βελτιωθησομένῳ τὸ ἦθος.
58 (9). Τὰ μὲν οὖν λεχθέντα πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου διασύστασιν
ἔμοιγε ἀποχρῶντα ἦν. ἐπεὶ δὲ τὰ ποικίλα τῶν νοσημάτων ἰατροῖς ἔθος
ποικιλωτέραις ἰᾶσθαι θεραπείαις, ἀνάγκη καὶ τοῖς παραδόξοις νομιζομένοις
τῶν προβλημάτων διὰ τὸ ἄηθες ἐπάγειν πίστεις ἐπαλλήλους προσεγ-
χρίοντας· μόλις γὰρ ἔνιοι συνεχείᾳ πληττόμενοι τῶν ἀποδείξεων αἰσθάνονται.
59 λέγεται τοίνυν οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, ὅτι ὁ φρονίμως πάντα ποιῶν εὖ ποιεῖ

---

1 ante λύπης add. καὶ M 2 ὑπερβολὴν AQT δ' M 3 ἀπὸ πηγῆς codd.: ἀπὸ τῆς πηγῆς v δυεῖν G ὄντοιν] ὄντων conicio 4 δὲ M 5 τῷ ἀδελφῷ] τἀδελφῷ A 6 κακὸν εἶναι transp. M δουλείας A, δούλου T 7 μὲν] δὲ F πρὸς τῷ QT 8 πλημμελεῖν P, πλημμελῆ G δὲ om. F βέλτιον θησομένῳ AQT 9 οὖν om. QT σύστασιν QT 10 ἀποχρώντως AQT 11 ποικιλοτέραις AQT post ποικιλωτέραις add. εἰώθασι HP, sed rursus expunxit H θεραπείαις ἰᾶσθαι transp. HP (v) τῶν παραδόξων νομιζομένων QT, τῶν παραδόξων λογιζομένων A 12 διὰ ante τῶν προβλημάτων transp. AQT ἄηθες] ἀληθὲς MQT ἐπαλλήλαις H^{1}P, ἐπ' ἀλλήλαις F, ἐπ' ἀλλήλους T, πρὸς ἀλλήλους M 12. 13 προσεγχρίοντας MFGP^{1}: προσεγ-
πτ
χρίοντας H, προσεγχρίπτοντας T, προσεγχρίμπτοντας AQP^{2} (v) 13 γὰρ] μὲν QT πληττόμενοι] πλαττόμενοι F^{1}G$H^{2}$$P^{1}$, πραττόμενοι H^{1} (φραττόμενοι Turn.) 14 πάντα ante ποιῶν om. H (Turn.) εὖ ποιεῖ—πάντα ποιῶν (17, 1) om. AQT

---

3 sqq. Gen. 27, 40 καὶ τῷ ἀδελφῷ σου δουλεύσεις. 14 sqq. *Ambros. Epist. 37, 19* ... sapiens omnia quae facit bene facit: qui autem bene facit omnia, recte facit omnia: qui vero recte facit omnia, utique inoffense et irreprehensibiliter et sine damno et commotione sui facit omnia, cui igitur hoc subest, ut inoffense faciat omnia, faciat irreprehensibiliter, faciat sine commotione sui, sine damno, nihil insipienter facit, sed sapienter omnia, qui autem sapienter facit, nihil habet quod metuat: metus enim in peccato est: ubi autem nulla formido, ibi libertas: ubi libertas, ibi potestas faciendi quod vult. solus ergo sapiens liber est. Stob. Ecl. II 7, 11^{e} (ἀρέσκει τῷ τε Ζήνωνι καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ Στωικοῖς φιλοσόφοις)... καὶ τὸν μὲν σπουδαῖον ταῖς περὶ τὸν βίον ἐμπειρίαις χρώμενον ἐν τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτοῦ πάντ' εὖ ποιεῖν, καθάπερ φρονίμως καὶ σωφρόνως καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἀρετάς, τὸν δὲ φαῦλον κατὰ τοὐναντίον κακῶς (Zeno frg. 216 Arnim). II 7, 11^{i} ... πάντα τε εὖ ποιεῖ ὁ νοῦν ἔχων, καὶ γὰρ φρονίμως καὶ ἐγκρατῶς ... ταῖς περὶ τὸν βίον ἐμπειρίαις χρώμενος συνεχῶς. ὁ δὲ φαῦλος ... πάντα κακῶς ποιεῖ ...

πάντα, ὁ δ' εὖ ποιῶν πάντα ὀρθῶς ποιεῖ πάντα, ὁ δ' ὀρθῶς πάντα ποιῶν
καὶ ἀναμαρτήτως καὶ ἀμέμπτως καὶ ἀνεπιλήπτως καὶ ἀνυπευθύνως καὶ
ἀζημίως, ὥστ' ἐξουσίαν σχήσει πάντα δρᾶν καὶ ζῆν ὡς βούλεται· ᾧ δὲ
ταῦτ' ἔξεστιν, ἐλεύθερος ἂν εἴη. ἀλλὰ μὴν πάντα φρονίμως ποιεῖ ὁ
ἀστεῖος· μόνος ἄρα ἐστὶν ἐλεύθερος. καὶ μὴν ὃν μὴ ἐνδέχεται μήτ' 60
ἀναγκάσαι μήτε κωλῦσαι, ἐκεῖνος οὐκ ἂν εἴη δοῦλος· τὸν δὲ σπουδαῖον
οὐκ ἔστιν οὔτ' ἀναγκάσαι οὔτε κωλῦσαι· οὐκ ἄρα δοῦλος ὁ σπουδαῖος.
ὅτι δ' οὔτ' ἀναγκάζεται οὔτε κωλύεται, δῆλον· κωλύεται μὲν γὰρ ὁ μὴ
τυγχάνων ὧν ὀρέγεται, ὀρέγεται δ' ὁ σοφὸς τῶν ἀπ' ἀρετῆς, ὧν ἀποτυγχάνειν οὐ πέφυκε. καὶ μὴν εἰ ἀναγκάζεται, δῆλον ὅτι ἄκων τι ποιεῖ·
ἐν οἷς δὲ αἱ πράξεις, ἢ ἀπ' ἀρετῆς εἰσι κατορθώματα ἢ ἀπὸ κακίας

---

1 δὲ M   πάντα post ποιεῖ om. M   πάντα ποιῶν] ποιῶν πάντα F   2 καὶ ante ἀμέμπτως om. AQT   ἀμέμπτως τε καὶ QT   καὶ ante ἀνεπιλήπτως om. A   ἀνεπιλήπτως MAT: ἀνεπιπλήκτως ceteri (v)   3 ὥστ'] οὗτος AQT   ἐξουσία F   σχήσει om. F   4 ταῦτα FG   5 ἄρα] γὰρ T   6—7 ἐκεῖνος—κωλῦσαι MG: om. ceteri (Turn.)   6 ἐκεῖνος post δοῦλος transp. G   τὸν M: εἰ G   7 οὔτ' ἀναγκάσαι οὔτε κωλῦσαι MG: ἀναγκάσαι οὐδὲ κωλῦσαι Mang.   8 οὔτ'] οὐκ M   μὲν om. P   9 δὲ M   10 ποιεῖ] ἐποίει M   11 ἐν οἷς] ἀνθρώποις coni. Arnim   ἡ πρᾶξις M   εἰσι] ἐστι FGAT

---

2 Diog. La. VII 122 ἔτι καὶ ἀναμαρτήτους (εἶναι τοὺς σοφούς), τῷ ἀπεριπτώτους εἶναι ἁμαρτήματι.   5sqq. *Ambros. Epist. 37, 20* etenim qui neque cogi potest neque prohiberi, is nequaquam servus: sapientis autem neque cogi neque prohiberi: non est igitur servus sapiens. prohibetur enim qui non fungitur iis quae desiderat: quae autem desiderat sapiens nisi ea quae virtutis et disciplinae sunt, sine quibus esse non potest? ... quod si cogitur, manifestum est quod invitus faciat. in omnibus autem factis aut a virtute correctiones sunt aut a malitia prolapsiones aut media et indifferentia. virtutis non coactus sed voluntarius executor est sapiens, quoniam omnia quae placent agit, malitiae fugitans, nec somnium eius admittit. indifferentibus ita non movetur, ut nullis momentis sicut vulgus hominum huc atque illuc inclinetur, sed tamquam in statera mens eius aequa lance pendeat, ut neque ad voluptaria propendeat neque omnino ad ea quae sunt aversanda vel leviter studium inclinet suum, sed immobilis maneat affectu. unde liquet, quia nihil invitus facit sapiens neque cogitur, quia si servus esset cogeretur: liber est igitur sapiens. cf. *Cic. Parad. V 1, 34* soli igitur hoc contingit sapienti, ut nihil faciat invitus, nihil dolens, nihil coactus. Epict. Diss. I 12, 9 ἐλεύθερος γάρ ἐστιν, ᾧ γίνεται πάντα κατὰ προαίρεσιν καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλῦσαι. IV 1, 1 ἐλεύθερός ἐστιν ὁ ζῶν ὡς βούλεται, ὃν οὔτ' ἀναγκάσαι ἔστιν οὔτε κωλῦσαι οὔτε βιάσασθαι. IV 1, 128 ὁ ἀκώλυτος ἄνθρωπος ἐλεύθερος, ᾧ πρόχειρα τὰ πράγματα ὡς βούλεται· ὃν δ' ἔστιν ἢ κωλῦσαι ἢ ἀναγκάσαι ἢ ἐμποδίσαι ἢ ἄκοντα εἴς τι ἐμβαλεῖν, δοῦλός ἐστι. Stob. Ecl. II 7, 11s παρ' ὃ καὶ οὔτε ἀναγκάζεται (ὁ σπουδαῖος) ὑπό τινος οὔτε ἀναγκάζει τινά, οὔτε κωλύεται οὔτε κωλύει, οὔτε βιάζεται ὑπό τινος οὔτ' αὐτὸς βιάζει τινὰ κτλ.

61 ἁμαρτήματα ἢ μέσα καὶ ἀδιάφορα. τὰ μὲν οὖν ἀπ' ἀρετῆς οὐ βιασθεὶς ἀλλ' ἑκὼν — αἱρετὰ γάρ ἐστιν αὐτῷ πάνθ' ἃ δρᾷ —, τὰ δ' ἀπὸ κακίας ἅτε φευκτὰ οὐδ' ὄναρ πράττει· οὐδὲ μὴν τὰ ἀδιάφορα εἰκός, πρὸς ἃ καθάπερ ἐπὶ πλάστιγγος ἡ διάνοια ἰσορροπεῖ, δεδιδαγμένη μήτε ὡς ὁλκὸν ἔχουσι δύναμιν ἐνδιδόναι μήθ' ὡς ἀποστροφῆς ἀξίοις δυσχεραίνειν. ἐξ ὧν ἐστι δῆλον, ὅτι οὐδὲν ἄκων ποιεῖ οὐδ' ἀναγκάζεται· δοῦλος δ' εἴπερ ἦν, ἠναγκάζετ' ἄν· ὥστ' ἐλεύθερος ἂν εἴη ὁ ἀστεῖος.

62 (10.) Ἐπεὶ δέ τινες τῶν | ἥκιστα κεχορευκότων Μούσαις λόγων p.4 ἀποδεικτικῶν οὐ συνιέντες, οἳ τὰς καθόλου τῶν πραγμάτων ἐμφάσεις παριστᾶσιν, εἰώθασιν ἐρωτᾶν· τίνες οὖν ἢ πρότερον γεγόνασιν ἄνδρες ἢ νῦν εἰσιν, ὁποίους ἀναπλάττετε; καλόν γε ἀποκρίνασθαι, ὅτι καὶ πάλαι τινὲς ἦσαν οἳ τῶν καθ' ἑαυτοὺς ἀρετῇ διέφερον, ἡγεμόνι μόνῳ θεῷ χρώμενοι καὶ κατὰ νόμον, τὸν ὀρθὸν φύσεως λόγον, ζῶντες, οὐκ ἐλεύθεροι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλησιάζοντας ἐλευθέρου φρονήματος ἀναπιμπλάντες, καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἔτ' εἰσιν ὥσπερ εἰκόνες ἀπὸ ἀρχετύπου

---

1. 2 καὶ ἀδιάφορα — αἱρετὰ γὰρ om. F   διάφορα T   ἀπ'] ἐπ' H^1P   οὐ om. H^1, ss. H^2 2 αἱρετὰ] ἀρεταὶ HP^1 (Turn.)   ante ἐστιν add. καὶ F   ἐστιν] εἰσιν H (v)   αὐτῷ ἐστὶ transp. M   πάνθ' ἃ FGA: πάντα M, πάνθ' ὅσα HP (v), πάνθ' ὅσα ἂν QT   ἀπὸ] ὑπὸ T   4 ἰσορρεπεῖ M   μήθ' ὡς A, μὴ τέως F   5 ἐνδιδόναι] εἰδέναι QT   μήθ'] μήδ' FH^2 (μήτ' v)   ἀποστροφῆς — δῆλον] ἀποστραφῆναι, ὡς δῆλον M (cf. l. 8)   6 ποιεῖ MFG: om. ceteri   δ'] τ' QT   7 ἠναγκάζετο (om. ἂν) M   ὥστε M   ἐλεύθερος] ἐκτὸς M   8 ἐπεὶ δέ GAQT: ἐπειδή MFH^1P, ἐπειδὴ δέ H^2 (v)   post τινες add. ἀξιοῦσι δυσχεραίνειν ἐξ ὧν ἐστι M (cf. l. 5)   κεχορευκότων codd.: συγκεχορευκότων v: cf. de aetern. mundi § 55. de post. Caini § 137   8. 9 post λόγων ἐπιδεικτικῶν deesse δύναμιν coni. Mang.; sed cf. e. gr. Herod. I 47. IV 113. Thuc. I 3, 4   9 οἳ] οὐ MQT   τὰς] τὰ H^1P   10 παριστῶσιν G, ἱστῶσιν AQT, παριστᾶσιν om. M   ἢ ante πρότερον om. M   11 ἀναπλάττετε GAQTH^2: ἀναπράττετε M, ἀναπλάττεται FH^1P, ἀναπλάττεσθαι L (ἀναπλάττεσθε v)   γε om. M   ὅτι MH^2: διότι ceteri   12 οἳ om. F   οἳ τῶν καθ' ἑαυτοὺς M: τῶν καθ' αὑτοὺς οἳ ceteri (v)   ἀρετῇ διέφερον] ἀρετῶν διαφέροντες F   13 τὸν ὀρθῶς M, τῶν ὀρθῶν G   λόγων G   14 φρονήματος ἐλευθέρου τοὺς πλησιάζοντας transp. M   14. 15 ἀναπιμπλῶντες MAQT   15 ἔτ' M: ἔτι ceteri (v)   εἰσὶν ἔτι transp. F   ἀπ' A, ἀπὸ om. M

---

15 sqq. *Seneca de const. sap. 7, 1* Non est quod dicas, ita ut soles, hunc sapientem nostrum nusquam inveniri. non fingimus istud humani ingenii vanum decus nec ingentem imaginem falsae rei concipimus, sed qualem conformamus, exhibuimus, exhibebimus, raro forsitan magnisque aetatium intervallis unum; neque enim magna et excedentia solitum ac vulgarem modum crebro gignuntur. *Epist. 42, 1* nec est mirum ex intervallo magna generari: mediocria et in turbam nascentia saepe fortuna producit, eximia vero ipsa raritate commendat.

γραφῆς, σοφῶν ἀνδρῶν καλοκἀγαθίας, τυπωθέντες. οὐ γάρ, εἰ αἱ τῶν 63 ἀντιλεγόντων ψυχαὶ κεχηρεύκασιν ἐλευθερίας, ὑπ' ἀφροσύνης καὶ τῶν ἄλλων κακιῶν δουλαγωγηθεῖσαι, διὰ τοῦτο καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. εἰ δὲ μὴ κατὰ στίφη μεγάλα προΐασιν ἀγεληδόν, θαυμαστὸν οὐδέν· πρῶτον μέν, ὅτι τὰ λίαν καλὰ σπάνια, εἶτ' ἐπειδὴ τὸν τῶν εἰκαιοτέρων ἐκτρεπόμενοι πολὺν ὅμιλον θεωρίᾳ τῶν τῆς φύσεως σχολάζουσιν, εὐχόμενοι μέν, εἴ πως ἐνῆν, ἐπανορθώσασθαι τὸν βίον — κοινωφελὲς γὰρ ἡ ἀρετή —, τὸ δὲ ἀδυνατοῦντες, πλημμυρούντων κατὰ πόλεις ἀλλοκότων πραγμάτων, ἃ ψυχῆς πάθη ⟨καὶ⟩ κακίαι συνηύξησαν, ἀποδιδράσκουσιν, ὡς μὴ τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς καθάπερ ἀπὸ χειμάρρου βίας κατασυρεῖεν. ἡμᾶς δέ, 64 εἰ βελτιώσεως ζῆλός τις ἦν, ἰχνηλατεῖν ἔδει τὰς τούτων καταδύσεις καὶ ἱκέτας καθεζομένους παρακαλεῖν, ἵνα τεθηριωμένον τὸν βίον προσελθόντες ἐξημερώσωσιν, ἀντὶ πολέμου καὶ δουλείας καὶ κακῶν ἀμυθήτων εἰρήνην καὶ ἐλευθερίαν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀφθονίαν περιρρεομένην καταγγείλαντες. νυνὶ δὲ χρημάτων μὲν ἕνεκα πάντας μυχοὺς 65 ἐρευνῶμεν καὶ γῆς στρυφνὰς καὶ ἀποκρότους φλέβας ἀναστέλλομεν, καὶ μεταλλεύεται μὲν πολλὴ τῆς πεδιάδος, μεταλλεύεται δὲ οὐκ ὀλίγη τῆς ὀρεινῆς, χρυσὸν καὶ ἄργυρον, χαλκόν τε καὶ σίδηρον, καὶ τὰς ἄλλας ὕλας ἀναζητούντων. θεοπλαστοῦσα δὲ ἡ κενὴ δόξα τὸν τῦφον ἄχρι καὶ 66 βυθοῦ κατέβη θαλάττης διερευνωμένη, μή τι τῶν πρὸς αἴσθησιν ἀφανὲς

1 σοφῶν om. M   καλοκάγαθία MA   2 ὑπὸ M   3 κακιῶν] κακῶν FHP (Turn.)   τὸ τῶν MP: τῶν om. GH (v), τὸ τῶν om. FAQT
4 μεγάλα MFG: om. ceteri (Turn.)   5 καλὰ σπάνια] καλῶς πάνυ M   τῶν οἰκειοτέρων AQTL (Turn.)   5. 6 ἐντρεπόμενοι AQT   6 σχολάζουσιν] ἐνσχολάζουσιν coni. Mang.; sed cf. de opif. mundi § 128. de vita Mos. II § 211   εὐχομένων F   7 εἴ πως] εἴπερ G, ὡς F   8 τὸ δὲ] τὸ δ' AQT, τῷ δὲ M; τοῦτο δὲ coni. Mang.   ἀδυνατοῦντες G (Mang.): ἀδυνατεῖν MH^2 (Turn.), ἀδυνατοῦν ceteri   ἀλλοκότων] ἀλλὰ καὶ τῶν M   9 πάθει A   καὶ add. Mang.   κακίαι Mang.: κακίαις M, κακία ceteri (κακίᾳ v)   συνηύξησαν M (coni. Mang.): συνηυξήθησαν ceteri (v)   ἀποδιδράσκειν M   10 ἀπὸ] ὑπὸ coni. Ausfeld   βία M   κατασυρεῖεν MG (Mang.): κατασύρειν FAH^1P, κατασύρῃ QT, κατασυρῆναι H^2 (Turn.)   11 ζῆλός τις M: τις ζῆλος ceteri (v)   12 παρακλεῖν (sic) A   12. 13 παρελθόντες M   13 πολέμων A   καὶ ante κακῶν om. M   14. 15 περιρρεομένην G: om. M, περιρρεομένους ceteri   15 καταγγείλαντας A, ἀπαγγείλαντες H^2 (v)   νῦν M   πάντας om. AT   16 καὶ γῆς τε M   στριφνὰς FH^1P 17 μεταλεύεται (bis) M   πολλὴ] πολὺ MQT   δ' MFA, δὲ καὶ Q   18 χρυσόν τε καὶ QT (sed in Q τε rursus expunctum)   19 ἐπιζητούντων A   θεοπλαστοῦσα] θεοπλάστους τῶν M   δ' MA, δὲ om. QT   20 βυθοῦ M: βυθὸν FA, βυθῶν ceteri   κατέβη MQT: om. ceteri (Turn.)   θαλάσσης MT   post θαλάττης add. κατήγαγε G

15 sqq. cf. de migr. Abrah. § 217.

ἐναπόκειταί που καλόν· καὶ λίθων ποικίλων καὶ πολυτελῶν ἀνευροῦσα
ἰδέας, τὰς μὲν πέτραις προσπεφυκυίας, τὰς δ' ὀστρέοις, αἳ καὶ τιμαλ-
67 φέστεραι γεγόνασιν, ὄψεως ἀπάτην ἐξετίμησε. φρονήσεως δὲ ἢ σωφρο-
σύνης ἢ ἀνδρείας ἢ δικαιοσύνης ἕνεκα γῆ μὲν ἀπόρευτός ἐστι καὶ ἡ
βάσιμος, πελάγη δὲ ἄπλωτα τὰ καθ' ἑκάστην ὥραν τοῦ ἔτους ναυκλήροις
68 ἐμπλεόμενα. καίτοι τίς ἢ μακρᾶς ὁδοιπορίας ἢ τοῦ θαλαττεύειν ἐστὶ | p. 4[illegible]
χρεία πρὸς ἔρευναν καὶ ζήτησιν ἀρετῆς, ἧς τὰς ῥίζας ὁ ποιῶν οὐ μακ-
ρὰν ἀλλ' οὑτωσὶ πλησίον ἐβάλετο; καθάπερ καὶ ὁ σοφὸς τῶν Ἰουδαίων
νομοθέτης φησίν· „ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν
ταῖς χερσί σου" (Deut. 30, 14), αἰνιττόμενος διὰ συμβόλων λόγους, βουλάς,
69 πράξεις, ἃ δὴ πάντα γεωργικῆς τέχνης δεῖται. οἱ μὲν οὖν ἀργίαν πό-
νου προτιμήσαντες οὐ μόνον τὰς βλάστας ἐκώλυσαν, ἀλλὰ καὶ τὰς ῥίζας
ἀφαυάναντες ἔφθειραν· οἱ δὲ σχολὴν μὲν βλαβερὸν ἡγούμενοι, πονεῖν
δὲ ἐθέλοντες, ὥσπερ εὐγενῆ μοσχεύματα γεωργοῦντες, τῷ συνεχεῖ τῆς
ἐπιμελείας οὐρανομήκεις ἐστελέχωσαν ἀρετάς, ἀειθαλῆ καὶ ἀθάνατα ἔρνη
καρπὸν φέροντα εὐδαιμονίαν οὐδέποτε λήγοντα ἤ, ὥς τινες, οὐ φέροντα,
ἀλλ' αὐτὰ ὄντα εὐδαιμονίαν, ἃ Μωυσῆς ὀνόματι συνθέτῳ καλεῖν εἴωθεν
70 ὁλοκαρπώματα. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐκ γῆς βλαστανόντων οὔθ' ὁ καρπός
ἐστι δένδρα οὔτε τὰ δένδρα καρπός, ἐπὶ δὲ τῶν ἐν ψυχῇ φυομένων
ὅλα δι' ὅλων εἰς καρποῦ φύσιν μεταβέβληκε τὰ ἔρνη, τὸ φρονήσεως,
71 τὸ δικαιοσύνης, τὸ ἀνδρείας, τὸ σωφροσύνης. (11.) ἔχοντες οὖν τοιαύτας

1 καλῶν QT ποικίλων καὶ M: om. ceteri (v) 2 δὲ M ὀστρέοις] ἀλλοτροις (sic) M 2. 3 αἳ καὶ τιμαλφέστεραι] καὶ μὴ ἀσφαλέστεραι M (γρ. κα̃ mg M) 3 ἀπάτην om. M ἐξετίμησαν FHP (Turn.) δὲ ἢ] δὴ M
ει
4 ἀνδρίας A, ἀνδρίας FG (v) γῆς H ἢ] εἰ QT 5 πελάγους H (Turn.) δ' F 6 ἐμπλεόμενα] ἐκπλεόμενα H (v) ἐστὶ] ἔνεστι M 8 οὑτωσὶ] οὕτω σοι H² (Turn.) ἐβάλετο A: ἐβ ..... (lac. 5—6 litt.) G, ἐβούλετο F, ἐβάλλετο ceteri (v) 9 σου post καρδίᾳ om. M ἐν ante ταῖς om. M 10. 11 καὶ βουλὰς καὶ πράξεις M (βουλάς, πράξεις scripsi): πράξεις, βουλάς ceteri (v) 11 δὴ πάντα] διὰ παντὸς AQT post πάντα ss. οὐ F² 13 ἀφαυάναντες] ἀφρύναντες M βλαβερὸν codd.: βλαβερὰν H² (v) 14 θέλοντες M 16 εὐδαιμονίαν MAQT: εὐδαιμονίας FGHP (v) οὔτε ποτέ M 17 εὐδαιμονίαν MGQT: εὐδαιμονία FAHP (Turn.) εἴωθε καλεῖν ὀνόματι συνθέτῳ transp. AQT καλεῖν εἴωθεν] καλεῖ M 18 γὰρ om. FGHP (Turn.) οὔθ' ὁ M: οὐ et ras. 2 litt. G, οὐδ' ὁ ceteri 19 ἐστι δένδρα οὔτε τὰ δένδρα καρπός M: om. ceteri (Turn.) ἐκ ψυχῆς F 20 δι' ὅλων M: δι' ὅλου ceteri (Turn.) 21 τὸ σωφροσύνης, τὸ ἀνδρίας, τὸ δικαιοσύνης transp. F
ει
ἀνδρίας A, ἀνδρίας FG (v)

17 cf. de Cherubim § 84. Quaest. in Genes. II § 52.

παρ' ἑαυτοῖς ἀφορμὰς οὐκ ἐρυθριῶμεν ἔνδειαν σοφίας ἀνθρώπων γένει
καταγγέλλοντες, ἣν δυνατὸν ἦν ἐκφυσήσαντας καθάπερ ἐν ὕλῃ σπινθῆρα
τυφόμενον ζωπυρῆσαι; ἀλλὰ γὰρ πρὸς ἃ μὲν σπεύδειν ἐχρῆν ὡς συγγε-
νέστατα καὶ οἰκειότατα, πολὺς ὄκνος καὶ ῥᾳθυμία συνεχής, ὑφ' ὧν τὰ
καλοκἀγαθίας σπέρματα διαφθείρεται, ὧν δὲ εἰκὸς ἦν ὑστερίζειν, ἵμερος
καὶ πόθος ἄπληστος. διὰ τοῦτο πλουσίων μὲν καὶ ἐνδόξων καὶ ταῖς 72
ἡδοναῖς χρωμένων μεστὴ γῆ καὶ θάλαττα, φρονίμων δὲ καὶ δικαίων καὶ
ἀστείων ὀλίγος ἀριθμός· τὸ δὲ ὀλίγον, εἰ καὶ σπάνιον, οὐκ ἀνύπαρκτον.
μάρτυς δὲ ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ βάρβαρος· ἐν τῇ μὲν γὰρ οἱ ἐτύμως ἑπτὰ 73
σοφοὶ προσονομασθέντες ἤνθησαν, καὶ ἄλλων πρότερον καὶ αὖθις ὡς
εἰκὸς ἀκμασάντων, ὧν ἡ μνήμη παλαιοτέρων μὲν ὄντων μήκει χρόνων
ἠφανίσθη, νεαζόντων δὲ ἔτι διὰ τὴν ἐπιπολάζουσαν τῶν συνόντων ὀλιγω-
ρίαν ἐξαμαυροῦται. κατὰ δὲ τὴν βάρβαρον, ἐν ᾗ πρεσβευταὶ λόγων καὶ 74
ἔργων, πολυανθρωπότατα στίφη καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐστιν ἀνδρῶν· ἐν
Πέρσαις μὲν τὸ μάγων, οἳ τὰ φύσεως ἔργα διερευνώμενοι πρὸς ἐπίγνωσιν
τῆς ἀληθείας καθ' ἡσυχίαν τὰς θείας ἀρετὰς τρανοτέραις ἐμφάσεσιν
ἱεροφαντοῦνταί τε καὶ ἱεροφαντοῦσιν· ἐν Ἰνδοῖς δὲ τὸ γυμνοσοφιστῶν, οἳ
57 M. πρὸς τῇ φυσικῇ καὶ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν | διαπονοῦντες ὅλον ἐπίδειξιν
ἀρετῆς πεποίηνται τὸν βίον.

(12.) Ἔστι δὲ καὶ ἡ Παλαιστίνη Συρία καλοκἀγαθίας οὐκ ἄγονος, 75

1 παρ' ἑαυτοῖς M: πρὸς αὐτοῖς G, πρὸς αὐτοῖς FH¹P, πρὸς αὐτῆς H² (v), πρὸς αὐτοὺς AQT; πρὸς αὐτὴν coni. Mang. ἔνδειαν] ἐν διανοίᾳ M ἀνθρώπων γένη M, γένει ἀνθρώπων transp. F 2 ἐκφυσήσαντα H (Turn.) 3 τυφώμενον MT 4 ὄκνος M: ὁ ὄκνος ceteri (v) 5 διαφθείρονται M δ' M ἦν om. L (Turn.) 7 καὶ ante ἀστείων om. FG 8 δ' MA, δὲ om. QT 9 δ' M ἐν τῇ M: ἐν ᾗ ceteri (praeter G); ἐν μὲν γὰρ τῇ ἑλλάδι G ἐτύμως A (οι supra), ἑτοίμως QT 9. 10 ἑπτὰ σοφοὶ προσονομασθέντες M: προονομασθέντες ἑπτὰ σοφοὶ ceteri (v) 10. 11 ὡς εἰκὸς om. M 11 μήκει χρόνων] μικροῖς ἂν M 12 ἠφανίσθη M: οὐκ ἠφανίσθη (ἠφανήθη F) ceteri (v) νεαζόντων] κραζόντων F δ' M 13 πρεσβευταὶ λόγων καὶ ἔργων FH²: πρεσβευταὶ λόγων ἔργων GH¹P, πρεσβευταὶ λόγων ἔργω AQT, προσέταξε λόγων ἔργα M 14 πολυανθρωπότατα AQT: πολυανθρωπότερα ceteri (Turn.) ἐστιν ἀνδρῶν] ἐστι παρ' ὧν M 14. 15 ἐν περσίδι M 15 οἳ] καὶ GH¹P, οἳ om. F 16 τῆς ἀληθείας MAQT: τῆς om. ceteri (v) καθ' ἡσυχίαν τὰς θείας om. AT καθ'] μεθ' G τρανοτέρας GT (τρανωτέραις v) 17 ἐν ἰνδοῖς M: ἐπ' ἰνδοῖς ceteri (Turn.) 18 ἠθικὴν] ὑλικὴν AQ 20 παλαιστίνης AQT, ἐν Παλαιστίνῃ Eus Συρία] καὶ συρία H² (v); cf. de virt. (de nobil.) § 221 ἄγονος] ἄμοιρος HP

20—26, 8 Euseb. Praep. Evang. VIII 12, 1—19 ἀπὸ δὲ τοῦ Περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον ἐλεύθερον εἶναι τὰ οὕτως ἔχοντα παραθήσομαι· ἔστι δὲ καὶ — σαφέστατον δεῖγμα.

ἣν πολυανθρωποτάτου ἔθνους τῶν Ἰουδαίων οὐκ ὀλίγη μοῖρα νέμεται.
λέγονταί τινες παρ' αὐτοῖς ὄνομα Ἐσσαῖοι, πλῆθος ὑπερτετρακισχίλιοι,
κατ' ἐμὴν δόξαν — οὐκ ἀκριβεῖ τύπῳ διαλέκτου Ἑλληνικῆς — παρώνυ-
μοι ὁσιότητος, ἐπειδὴ κἀν τοῖς μάλιστα θεραπευταὶ θεοῦ γεγόνασιν, οὐ
ζῷα καταθύοντες, ἀλλ' ἱεροπρεπεῖς τὰς ἑαυτῶν διανοίας κατασκευάζειν
76 ἀξιοῦντες. οὗτοι τὸ μὲν πρῶτον κωμηδὸν οἰκοῦσι τὰς πόλεις ἐκτρεπό-
μενοι διὰ τὰς τῶν πολιτευομένων χειροήθεις ἀνομίας, εἰδότες ἐκ τῶν
συνόντων ὡς ἀπ' ἀέρος φθοροποιοῦ νόσον ἐγγινομένην προσβολὴν ψυχαῖς
ἀνίατον· ὧν οἱ μὲν γεωπονοῦντες, οἱ δὲ τέχνας μετιόντες ὅσαι συνερ-
γάτιδες εἰρήνης, ἑαυτούς τε καὶ τοὺς πλησιάζοντας ὠφελοῦσιν, οὐκ ἄργυρον
καὶ χρυσὸν θησαυροφυλακοῦντες οὐδ' ἀποτομὰς γῆς μεγάλας κτώμενοι
δι' ἐπιθυμίαν προσόδων, ἀλλ' ὅσα πρὸς τὰς ἀναγκαίας τοῦ βίου χρείας
77 ἐκπορίζοντες. μόνοι γὰρ ἐξ ἁπάντων σχεδὸν ἀνθρώπων ἀχρήματοι καὶ
ἀκτήμονες γεγονότες ἐπιτηδεύσει τὸ πλέον ἢ ἐνδείᾳ εὐτυχίας πλουσιώτατοι
νομίζονται, τὴν ὀλιγοδείαν καὶ εὐκολίαν, ὅπερ ἐστί, κρίνοντες περιουσίαν.
78 βελῶν ἢ ἀκόντων ἢ ξιφιδίων ἢ κράνους ἢ θώρακος ἢ ἀσπίδος οὐδένα
παρ' αὐτοῖς ἂν εὕροις δημιουργὸν οὐδὲ συνόλως ὁπλοποιὸν ἢ μηχανοποιὸν
ἤ τι τῶν κατὰ πόλεμον ἐπιτηδεύοντα· ἀλλ' οὐδὲ ὅσα τῶν κατ' εἰρήνην

---

1 ἣν] ἡ T πολυανθρώπου T ἔθνους] γένους HP (Turn.) τῶν] τοῦ G 2 λέγονται δέ τινες Eus codd. nonnulli ὄνομα Ἐσσαῖοι] ὀνομαστοὶ M ὑπὲρ τετρακισχίλιοι codd.: ὑπὲρ τετρακισχιλίους Eus codd. nonnulli (v) 3 διαλέκτου ἑλληνικῆς MGQT Eus: διαλέκτῳ ἑλληνικῇ FAHP (Turn.) 5 ἀλλὰ M τὰς ἑαυτῶν om. AQ 6 μὲν MT Eus: μέντοι ceteri (Turn.) 7 εἰδότες] δεδιότες coni. Mang. 8 ὡς] ὥσπερ QT ἀπ' ἀέρος M Eus: ἀπ' om. ceteri (Turn.) νόσων G, νόσου T 9 μετιόντες] συνόντες M 9. 10 συνεργάτιδες] συνεργάται τῆς F ($H^{1}P^{1}$) 11 μεγάλας γῆς transp. AQT 12 τοῦ βίου χρείας M Eus: χρείας τοῦ βίου ceteri (v) 14 ἀκτήμονες] ἀκτήματοι A, ἀκτήματοι αὐτοὶ Eus γεγονότες] ὄντες M πλέον M Eus cod. I: πλεῖον ceteri (v) post πλεῖον add. διαζῶσιν AQT ἢ] καὶ F, ἢ om. A ἐνδείᾳ εὐτυχίας πλουσιώτατοι] ἐν ἐνδείας ἡλικίᾳ, εὐτυχίαν πλουσιωτάτην AQT πλουσιώτεροι M, πλουσιώτατον H 15 νομίζονται] νομίζοντες MAQT ὀλιγοδεΐαν $MF^{2}AQT$: ὀλιγοδέειαν $F^{1}GHP$ Eus (ὀλιγόδειαν v) καὶ εὐκολίαν ὅπερ ἐστί om. Eus codd. nonnulli 17 εὕροις ἂν transp. AT εὕροις] ἴδοις Eus codd. nonnulli οὐδὲ συνόλως ὁπλοποιὸν ἢ μηχανοποιὸν ἢ M Eus: ἢ ὁπλοποιὸν ἢ μηχανοποιὸν ἢ συνόλως ceteri (v) 18 τι τῶν κατὰ πόλεμον] τῶν κατὰ πόλεμόν τι G, τι om. HP^{1} (Turn.) ἐπιτηδεύοντα] ἐπιτηδεύματα L (Turn.), ἐπιτηδευμάτων Eus codd. nonnulli οὐδ' A Eus alterum τῶν MG: om. ceteri Eus (Turn.)

---

2 Joseph. Antiqu. XVIII § 20 ... καὶ τάδε πράσσουσιν ἄνδρες ὑπερτετρακισχίλιοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες. 4. 5 Joseph. Antiqu. XVIII § 19 ... εἰς δὲ τὸ ἱερὸν ἀναθήματα στέλλοντες θυσίας οὐκ ἐπιτελοῦσι διαφορότητι ἁγνειῶν. 9. 10 συνεργάτιδες: Eur. El. 100 φόνου συνεργάτιν.

εὐόλισθα εἰς κακίαν· ἐμπορίας γὰρ ἢ καπηλείας ἢ ναυκληρίας οὐδ' ὄναρ
ἴσασι, τὰς εἰς πλεονεξίαν ἀφορμὰς ἀποδιοπομπούμενοι. δοῦλός τε παρ' 79
αὐτοῖς οὐδὲ εἷς ἐστιν, ἀλλ' ἐλεύθεροι πάντες ἀνθυπουργοῦντες ἀλλήλοις·
καταγινώσκουσί τε τῶν δεσποτῶν, οὐ μόνον ὡς ἀδίκων, ἰσότητα λυμαινομένων, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀσεβῶν, θεσμὸν φύσεως ἀναιρούντων, ἣ πάντας ὁμοίως γεννήσασα καὶ θρεψαμένη μητρὸς δίκην ἀδελφοὺς γνησίους, οὐ
458 M. λεγομένους ἀλλ' ὄντας ὄντως, | ἀπειργάσατο· ὧν τὴν συγγένειαν ἡ ἐπίβουλος πλεονεξία παρευημερήσασα διέσεισεν, ἀντ' οἰκειότητος ἀλλοτριότητα
καὶ ἀντὶ φιλίας ἔχθραν ἐργασαμένη. φιλοσοφίας τε τὸ μὲν λογικὸν ὡς 80
οὐκ ἀναγκαῖον εἰς κτῆσιν ἀρετῆς λογοθήραις, τὸ δὲ φυσικὸν ὡς μεῖζον ἢ κατὰ ἀνθρωπίνην φύσιν μετεωρολέσχαις ἀπολιπόντες, πλὴν ὅσον αὐτοῦ περὶ ὑπάρξεως θεοῦ καὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως φιλοσοφεῖται, τὸ ἠθικὸν εὖ μάλα διαπονοῦσιν ἀλείπταις χρώμενοι τοῖς πατρίοις νόμοις, οὓς ἀμήχανον ἀνθρωπίνην ἐπινοῆσαι ψυχὴν ἄνευ κατοκωχῆς ἐνθέου.
τούτους ἀναδιδάσκονται μὲν καὶ παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον, ἐν δὲ ταῖς ἑβδό- 81
μαις διαφερόντως. ἱερὰ γὰρ ἡ ἑβδόμη νενόμισται, καθ' ἣν τῶν ἄλλων ἀνέχοντες ἔργων, εἰς ἱεροὺς ἀφικνούμενοι τόπους, οἳ καλοῦνται συναγωγαί, καθ' ἡλικίας ἐν τάξεσιν ὑπὸ πρεσβυτέροις νέοι καθέζονται, μετὰ κόσμου
τοῦ προσήκοντος ἔχοντες ἀκροατικῶς. εἶθ' εἷς μέν τις τὰς βίβλους 82
ἀναγινώσκει λαβών, ἕτερος δὲ τῶν ἐμπειροτάτων ὅσα μὴ γνώριμα παρελ-

---

2 ἀποδιοπομπούμενοι] ἀποδίδονται ποιούμενοι M 3 ἀλλὰ A 4 τε] τὸ M ἰσότητα MG Eus: ὁσιότητος F, ὁσιότητα ceteri (Turn.) 5 ἀσεβῶν] δυσεβῶν (sic) T 6 θρεψαμένη M: θρέψασα ceteri Eus (v) δίκην] τρόπον M Eus ἀδελφοὺς] ὡς ἀδελφοὺς HP (v) 7 ἀλλ'] ἀλλὰ καὶ M ὄντως ὄντας transp. AT ὧν τὴν συγγένειαν M Eus: τὴν δὲ συγγένειαν FH (Turn.), τὴν συγγένειαν δὲ GPAQT 9 τε M Eus: δὲ ceteri (Turn.) ὡς om. M 11 κατ' FAQT αὐτοῦ] αὐτῶν F, αὐτῆς T 12 περὶ] τε T φιλοσοφεῖν M ante τὸ add. καὶ A 13 διακονοῦσιν G ἀλείπταις χρώμενοι] ἀεὶ ὑπισχνούμενοι M τοὺς πατρίους νόμους M, τοῖς πατρῴοις νόμοις F Eus 14 ἀνθρωπίνην ἐπινοῆσαι] ἔστι νοῆσαι ἀνθρωπίνην M κατοκωχῆς scripsi: κατακοχῆς M, κατοχῆς G Eus codd. plerique, κατακωχῆς corr. ex καταδοχῆς H, κατακωχῆς ceteri Eus codd. EI (v) ἐνθέου] ἐνθέτου T 15 τοῦτο T ἀναδιδάσκοντας QT, ἀναδιδάσκοντες H (Turn.)
α α
περὶ A, περὶ QT 15. 16 ἑβδόμαις] ἑβδόμοις H (Turn.), βουλαῖς M 16 διαφερόντως M Eus: μάλιστα διαφερόντως ceteri (Turn.) ἡ om. P 17 ἀνέχονται G, ἀντέχονται HP, ἀπέχονται L (Turn.) εἰς ἱεροὺς MFGHP Eus: εἰς ἱεροὺς δὲ G, καὶ εἰς ἱεροὺς AQT (Mang.) 18 καθ' ἡλικίαν Eus codd. nonnulli πρεσβυτέρους Q καθίζονται Q 19 ἀκροαματικῶς G εἶθ' εἷς μέν τις scripsi: εἶθ' ὁ μὲν codd. (v), εἷς μέν τις Eus 20 ἀναγινώσκειν M ἅτερος A ἐμπειροτέρων A

θῶν ἀναδιδάσκει· τὰ γὰρ πλεῖστα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει
83 παρ' αὐτοῖς φιλοσοφεῖται. παιδεύονται δὲ εὐσέβειαν, ὁσιότητα, δικαιο-
σύνην, οἰκονομίαν, πολιτείαν, ἐπιστήμην τῶν πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθῶν καὶ
κακῶν καὶ ἀδιαφόρων, αἱρέσεις ὧν χρὴ καὶ φυγὰς τῶν ἐναντίων, ὅροις
καὶ κανόσι τριττοῖς χρώμενοι, τῷ τε φιλοθέῳ καὶ φιλαρέτῳ καὶ φιλανθρώ-
84 πῳ. τοῦ μὲν οὖν φιλοθέου δείγματα παρέχονται μυρία· τὴν παρ' ὅλον
τὸν βίον συνεχῆ καὶ ἐπάλληλον ἁγνείαν, τὸ ἀνώμοτον, τὸ ἀψευδές, τὸ πάντων
μὲν ἀγαθῶν αἴτιον, κακοῦ δὲ μηδενὸς νομίζειν εἶναι τὸ θεῖον· τοῦ δὲ
φιλαρέτου τὸ ἀφιλοχρήματον, τὸ ἀφιλόδοξον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἐγκρατές, τὸ
καρτερικόν, ἔτι δὲ ὀλιγοδείαν, ἀφέλειαν, εὐκολίαν, τὸ ἄτυφον, τὸ νόμιμον, τὸ
εὐσταθές, καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα· τοῦ δὲ φιλανθρώπου εὔνοιαν,
ἰσότητα, τὴν παντὸς λόγου κρείττονα κοινωνίαν, περὶ ἧς οὐκ ἄκαιρον
85 βραχέα εἰπεῖν. πρῶτον μὲν τοίνυν οὐδενὸς οἰκία τίς ἐστιν ἰδία, ἣν
οὐχὶ πάντων εἶναι κοινὴν συμβέβηκε· πρὸς γὰρ τῷ κατὰ θιάσους συνοικεῖν
86 ἀναπέπταται καὶ τοῖς ἑτέρωθεν ἀφικνουμένοις τῶν ὁμοζήλων. εἶτ'
ἐστὶ ταμεῖον ἓν πάντων καὶ δαπάναι ⟨κοιναί⟩, καὶ κοιναὶ μὲν ἐσθῆτες,
κοιναὶ δὲ τροφαὶ συσσίτια πεποιημένων· τὸ γὰρ ὁμωρόφιον ἢ ὁμοδίαιτον

1 ἀναδιδάσκει] ἀναγινώσκει HP[1] (Turn.) ζηλώσει] ζήλω AT 2 δὲ] τε M εὐσέβειαν om. HP (Turn.) 3 πολιτείας A καὶ ἐπιστήμην Eus codd. plerique 4 ὅροις] νόμοις Eus 5 τῶ τοῦ φιλοθέου καὶ φιλαρέτου καὶ φιλανθρώπου M φιλανθρώπω καὶ φιλαρέτω transp. PQT 6. 7 δείγματα μυρία παρέχει ἡ παρ' ὅλον τὸν βίον συνεχὴς καὶ ἐπάλληλος ἁγνεία Eus 7 ἐπάλληλον] ἀμετάλληλον AT 10 ὀλιγοδείαν A: ὀλιγοδεεῖαν (sic) H, ὀλιγοδέειαν P Eus, ὀλιγόδειαν FGQT (v), ὀλίγον εἶναι M ἀφέλειαν] φιλίαν M τὸ νόμιμον] τὸ κόσμιον coni. Mang. 11 post φιλανθρώπου add. δείγματα Eus codd. nonnulli (Mang.) 11. 12 εὔνοια, ἰσότης, ἡ παντὸς λόγου κρείττων κοινωνία Eus codd. nonnulli 12 τὴν om. HP[1] (Turn.) 13 τοίνυν] οὖν Eus codd. nonnulli οὐδενὸς] οὐδενὸς ἑνὸς Eus οὐδενός ἐστιν οἰκία ἰδία (om. τις) M 14 πάντων εἶναι κοινὴν Eus: καὶ πάντων M, πάντων εἶναι ceteri (v) πρὸς] καὶ M γὰρ] δὲ A τῶ FGH[1]PQ Eus: τὸ MATH[2] συνοικεῖν] συνοικία M 16 καὶ δαπάναι—ἐσθῆτες om. M κοιναὶ post δαπάναι addidi 17 συσσίτια] συνιάται (sic) M ὁμορόφιον M ἢ ὁμοδίαιτον om. M

14 Joseph. Bell. Jud. II § 124 ... καὶ τοῖς ἑτέρωθεν ἥκουσιν αἱρετισταῖς πάντ' ἀναπέπταται τὰ παρ' αὐτοῖς ὁμοίως ὥσπερ ἴδια, καὶ πρὸς οὓς οὐ πρότερον εἶδον εἰσίασιν ὡς συνηθεστάτους. 16 sqq. Joseph. Bell. Jud. II § 122 καταφρονηταὶ δὲ πλούτου καὶ θαυμάσιον αὐτοῖς τὸ κοινωνικόν, οὐδὲ ἔστιν εὑρεῖν κτήσει τινα παρ' αὐτοῖς ὑπερέχοντα· νόμος γὰρ τοὺς εἰς τὴν αἵρεσιν εἰσιόντας δημεύειν τῷ τάγματι τὴν οὐσίαν, ὥστε ἐν ἅπασιν μήτε πενίας ταπεινότητα φαίνεσθαι μήθ' ὑπεροχὴν πλούτου, τῶν δ' ἑκάστου κτημάτων ἀναμεμιγμένων μίαν ὥσπερ ἀδελφοῖς ἅπασιν οὐσίαν εἶναι. Antiqu. XVIII § 20 ... τά χρήματά τε κοινά ἐστιν αὐτοῖς, ἀπολαύει δὲ οὐδὲν ὁ πλούσιος τῶν οἰκείων μειζόνως ἢ ὁ μηδ' ὁτιοῦν κεκτημένος.

ἢ ὁμοτράπεζον οὐκ ἄν τις εὕροι παρ' ἑτέροις μᾶλλον ἔργῳ βεβαιούμενον·
59 M. | καὶ μήποτ' εἰκότως· ὅσα γὰρ ἂν μεθ' ἡμέραν ἐργασάμενοι λάβωσιν
ἐπὶ μισθῷ, ταῦτ' οὐκ ἴδια φυλάττουσιν, ἀλλ' εἰς μέσον προτιθέντες κοινὴν
τοῖς ἐθέλουσι χρῆσθαι τὴν ἀπ' αὐτῶν παρασκευάζουσιν ὠφέλειαν. οἵ τε 87
νοσοῦντες οὐχ ὅτι πορίζειν ἀδυνατοῦσιν ἀμελοῦνται, τὰ πρὸς τὰς νοση-
λείας ἐκ τῶν κοινῶν ἔχοντες ἐν ἑτοίμῳ, ὡς μετὰ πάσης ἀδείας ἐξ
ἀφθονωτέρων ἀναλίσκειν. αἰδὼς δ' ἐστὶ πρεσβυτέρων καὶ φροντίς,
οἷα γονέων ὑπὸ γνησίων παίδων χερσὶ καὶ διανοίαις μυρίαις ἐν ἀφθονίᾳ
τῇ πάσῃ γηροτροφουμένων. (13.) τοιούτους ἡ δίχα περιεργίας Ἑλληνικῶν 88
ὀνομάτων ἀθλητὰς ἀρετῆς ἀπεργάζεται φιλοσοφία, γυμνάσματα προτιθεῖσα
τὰς ἐπαινετὰς πράξεις, ἐξ ὧν ἡ ἀδούλωτος ἐλευθερία βεβαιοῦται. σημεῖον 89
δέ· πολλῶν κατὰ καιροὺς ἐπαναστάντων τῇ χώρᾳ δυναστῶν καὶ φύσεσι
καὶ προαιρέσεσι χρησαμένων διαφερούσαις — οἱ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ἀτίθασον
ἀγριότητα θηρίων ἐκνικῆσαι σπουδάσαντες, οὐδὲν παραλιπόντες τῶν εἰς
ὠμότητα, τοὺς ὑπηκόους ἀγεληδὸν ἱερεύοντες ἢ καὶ ζῶντας ἔτι μαγείρων
τρόπον κατὰ μέρη καὶ μέλη κρεουργοῦντες ἄχρι τοῦ τὰς αὐτὰς ὑπομεῖναι
συμφορὰς ὑπὸ τῆς τὰ ἀνθρώπεια ἐφορώσης δίκης οὐκ ἐπαύσαντο· οἱ 90
δὲ τὸ παρακεκινημένον καὶ λελυττηκὸς εἰς ἑτέρας εἶδος κακίας μεθαρμοσά-
μενοι, πικρίαν ἄλεκτον ἐπιτηδεύσαντες, ἡσυχῇ διαλαλοῦντες, ἠρεμαιοτέρας
φωνῆς ὑποκρίσει βαρύμηνι ἦθος ἐπιδεικνύμενοι, κυνῶν ἰοβόλων τρόπον
προσσαίνοντες, ἀνιάτων γενόμενοι κακῶν αἴτιοι, κατὰ πόλεις μνημεῖα τῆς

---

1 μᾶλλον om. HP (Turn.) 2 μήποτε M, μήτε Eus καθ' ἡμέραν QT ἐργαζόμενοι AQT 3 ταῦτα A, ταῦτ' om. M κοινῇ G 4 παρασκευάζει HP^1 5 νοσοῦντες M Eus: νοσηλεύοντες ceteri (Turn.) ὅτι] ὅσον ἐστὶ F ἀμελοῦντες H^1P τὰ M: om. ceteri Eus (v) 5. 6 πρὸς τὰς νοσηλείας] πρὸς τὴν χρείαν M 6 ὡς] οὓς M ἀδείας πάσης transp. F 7 ante ἀναλίσκειν add. ἔξεστιν M δ' ἐστὶ] δ' ἔτι AQT, τε ἐστὶ M post πρεσβυτέρων add. καὶ τιμὴ HP (v), om. ceteri Eus 8 γονέων ὑπὸ om. HP (Turn.)
9 περιεργείας HP (Turn.) 10 ἀθλητὰς] ἀσκητὰς coni. Mang. ante γυμνάσματα add. ὡς ATP^2 προστιθεῖσα HP 11 σημείων T 12 καιροὺς] καιροὺς πολλοὺς A, πολλοὺς QT δυναστῶν MQT Eus: δυνατῶν ceteri (v)
13 προαιρέσει H^1P, προαιρέσεις H^2 πρὸς] εἰς Eus ἀτίθασσον GAQ (v)
14 ἀγριότητι A θηρίων] τῶν θηρίων AQT ἐκνικῆσαι om. M παραλειπόντες (sic) F, παραλείποντες G, παρέλιπον AT 15 post ὠμότητα add. θηρίων F 16 μέρη καὶ μέλη MF Eus: μέλη καὶ μέρη ceteri (v) τοῦ om. A
17 post ὑπὸ add. τοῦ H^1P τἀνθρώπεια A 18 ἑτέρας] ἕτερον HPQ (v)
19 διαλαλοῦντες] δὲ λαλοῦντες AQT ἠρεμωτέρας M 20 ἐπιδεικνύμενοι codd. Eus: δεικνύμενοι v ἰοβόλων] ὑπούλων coni. Mang. 21 προσαίνοντες MFT κακῶν γενόμενοι transp. M μνημεῖον A

ἑαυτῶν ἀσεβείας καὶ μισανθρωπίας ἀπέλιπον τὰς τῶν πεπονθότων ἀλή-
91 στους συμφοράς —, ἀλλὰ γὰρ οὐδεὶς οὔτε τῶν σφόδρα ὠμοθύμων οὔτε τῶν
πάνυ δολερῶν καὶ ὑπούλων ἴσχυσε τὸν λεχθέντα τῶν Ἐσσαίων ἢ ὁσίων
ὅμιλον αἰτιάσασθαι, πάντες δὲ ἀσθενέστεροι τῆς τῶν ἀνδρῶν καλοκἀγαθίας
γενόμενοι καθάπερ αὐτονόμοις καὶ ἐλευθέροις οὖσιν ἐκ φύσεως προσηνέχ-
θησαν, ᾄδοντες αὐτῶν τὰ συσσίτια καὶ τὴν παντὸς λόγου κρείττονα
κοινωνίαν, ἣ βίου τελείου καὶ σφόδρα εὐδαίμονός ἐστι σαφέστατον δεῖγμα.
92 (14.) Χρὴ δ', ἐπειδὴ τὰς ἐν τοῖς πλήθεσιν ἀρετὰς οὐχ οἴονταί τινες
εἶναι τελείας, ἀλλ' ἄχρι συναυξήσεως καὶ ἐπιδόσεως αὐτὸ μόνον ἵστασθαι,
μάρτυρας βίους τῶν κατὰ μέρος ἀνδρῶν ἀγαθῶν παραγαγεῖν, οἳ σαφέσ-
93 ταται πίστεις ἐλευθερίας εἰσί. Κάλανος ἦν Ἰνδὸς γένος τῶν γυμνοσο-
φιστῶν· οὗτος καρτερικώτατος τῶν κατ' αὐτὸν ἁπάντων | νομισθεὶς οὐ p. 4[illegible]
μόνον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλοφύλων, ὃ δὴ σπανιώτατόν
ἐστιν, ἐχθρῶν βασιλέων ἐθαυμάσθη, λόγοις ἐπαινετοῖς σπουδαῖα ἔργα
94 συνυφήνας. Ἀλέξανδρος γοῦν ὁ Μακεδὼν βουλόμενος ἐπιδείξασθαι τῇ
Ἑλλάδι τὴν ἐν τῇ βαρβάρῳ σοφίαν, καθάπερ ἀπ' ἀρχετύπου γραφῆς
ἀπεικόνισμα καὶ μίμημα, τὸ μὲν πρῶτον παρεκάλει Κάλανον συναπο-
δημῆσαι, μέγιστον περιποιήσοντα κλέος ⟨ἐν⟩ ὅλῃ Ἀσίᾳ καὶ ὅλῃ Εὐρώπῃ.

---

1 ἑαυτῶν AQ Eus: om. T, *αὐτῶν* ceteri (αὑτῶν v)   ἀπέλιπον τὰς] ἀπολιπόντες M
1. 2 ἀλήστους] ἀλήπτους M, ἀλέκτους AT   2 prius οὔτε Eus: οὐδὲ codd. (v)
σφόδρα MFT Eus: σφόδρ' ceteri (v)   alterum οὔτε M Eus: οὐδὲ ceteri (v)
4 ὅμιλον post λεχθέντα (3) transp. HPQ (v)   δ' A Eus   5 γενόμενοι om. QT
καὶ ἐλευθέροις om. M   5. 6 προηνέχθησαν FGHP   6 αὐτῶν] αὐτὸν M
(αὑτῶν v)   συσσίτια] σιτία M   7 ἣ] ἦν AQT   ἐστι] εἶναι AQT
σαφέστατον M Eus: om. ceteri   δεῖγμα MHP Eus: δόγμα ceteri   9 τελείους T
ἀλλὰ M   ἄχρι om. M   αὐτὸ] αὐτῶν QT   10 ἀγαθῶν] χρὴ A
παραγαγεῖν] πειθαρχεῖν ἢ παραγαγεῖν F (αι superscript)   10. 11 σαφέστατοι πίστεις M, σαφεστάτη
πίστις AQT   11 Ἰνδὸς] ἰνδῶν T   12 κατ' αὐτὸν M: καθ' αὑτὸν ceteri (v)
13 ὑπὸ τῶν ὑπεγχωρίων M (ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων scripsi): ὑπ' ἐγχωρίων ceteri (v)
post ἀλλοφύλων addendum censuit καὶ Mang.   14 ἐθαυμαστώθη F
16 βαρβάρων M   ἀπ' ἀρχετύπου] καὶ ἀρχέτυπον M   17 Κάλανον] κάλον M
17. 18 συναποδημήσειν M (συναποδημεῖν Mang.)   18 περιποιήσαντα HP
ἐν ante ὅλῃ addidi

---

15 sqq. *Ambros. Epist.* 37, 34 non enim ego de contemptu mortis libros philosophorum depromo aut gymnosophistas Indorum, quorum prae ceteris Calani laudatur responsum Alexandro, cum eum iuberet sequi: qua me, inquit, laude dignum Graeciam petere poscis, si possum cogi facere quod nolo? et vere plenus auctoritatis sermo, sed magis mens plena libertatis.

ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀναγκάσειν ἔφη συνακολουθεῖν· ὁ δὲ εὐθυβόλως πάνυ 95 καὶ εὐγενῶς „τίνος οὖν“ εἶπεν „ἄξιόν με τοῖς Ἕλλησιν ἐπιδείξεις, Ἀλέξανδρε, εἴ γε ἀναγκασθήσομαι ποιεῖν ἃ μὴ βούλομαι;“ ἆρ' οὐ γέμων μὲν παρρησίας ὁ λόγος, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐλευθερίας ὁ νοῦς; ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς βεβαιοτέροις φωνῶν γράμμασιν ἤθους ἀδουλώτου τύπους ἐστηλίτευσεν ἀριδήλους. μηνύει δὲ ἡ πεμφθεῖσα ἐπιστολὴ τῷ βασιλεῖ· 96

„Κάλανος Ἀλεξάνδρῳ.

Φίλοι πείθουσί σε χεῖρας καὶ ἀνάγκην προσφέρειν Ἰνδῶν φιλοσόφοις οὐδ' ἐν ὕπνοις ἑωρακότες ἡμέτερα ἔργα. σώματα μὲν γὰρ μετοίσεις ἐκ τόπου εἰς τόπον, ψυχὰς δὲ οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βούλονται μᾶλλον ἢ πλίνθους καὶ ξύλα φωνὴν ἀφεῖναι. πῦρ μεγίστους τοῖς ζῶσι σώμασι πόνους καὶ φθορὰν ἐργάζεται· τούτου ὑπεράνω ἡμεῖς γινόμεθα, ζῶντες καιόμεθα. οὐκ ἔστι βασιλεὺς οὐδὲ ἄρχων, ὃς ἀναγκάσει ἡμᾶς

---

1 ἀναγκάσειν M: ἀναγκαστὶ (στὶ supra) FGHP, ἀναγκασθι L, ἀναγκασθήση AQT (v) ἔφη συνακολουθεῖν] ἔφησεν ἀκολουθεῖν M 2 οὖν M: ἕνεκα Q, ἕνεκεν ceteri (Turn.) εἰπεῖν HP ἄξιον] ἄξων AQT ἐπιδείξαις A 4 παρρησίας codd. (Turn.): ἐλευθερίας Mang. ἐλευθερίας M: om. ceteri (v) ἀλλὰ γὰρ M: γὰρ om. ceteri (v) 5 γράμμασιν M: πράγμασιν ceteri (Turn.) τύπους] τούτους M 6 ἐστηλίτευσαν A, ἐστήλωσεν QT ἀριδήλως M δ' MA, δὲ καὶ F 8 πείθουσί σε M: σε om. ceteri (v) 9 ὕπνοις M: ὕπνῳ ceteri (v) ἑωρακόσιν AQT ἡμέτερα (ὑ supra) A, ὑμέτερα QT μὲν γὰρ M: μὲν om. ceteri (v) οἴσεις AQT 10 δ' MA οὐκ ἀναγκάσεις M (Clem. Alex.): οὐ δύνασαι ceteri (Turn.) 11 μᾶλλον ἢ M: ἢ μᾶλλον ceteri (Turn.) 11. 12 ζῶσι σώμασι GHP: ζῶσι om. MAQT, σώμασι om. F 12 post τούτου add. δ' G γινώμεθα F 13 ζῶντες ⟨γὰρ⟩ conicio (cf. Ambros.) οὐδὲ M: οὔτε ceteri (v)

---

6 sqq. *pergit Ambros. l. l.* denique et epistolam scripsit. „Calanus Alexandro. (35.) Amici persuadent tibi manus et necessitatem inferre Indorum philosophis, ne in somnis quidem videntes nostra opera. corpora enim transferes de loco ad locum, animas non coges facere quod nolunt, non magis quam saxa et ligna vocem emittere. maximum ignis viventibus corporibus dolorem [inurit et] gignit (et) corruptionem: super hunc nos sumus, viventes enim exurimur. non est rex neque princeps, qui extorqueat nobis facere quod non proposuimus. nec similes sumus Graeciae philosophorum, qui verba pro rebus meditati sunt ad opinionis celebritatem: nobis res sociae verbis et verba rebus: res celeres et sermones breves: in virtute nobis libertas beata est.“ Clem. Alex. Strom. IV 7 p. 586 P. Ἰνδῶν οἱ φιλόσοφοι Ἀλεξάνδρῳ λέγουσι τῷ Μακεδόνι· „σώματα μὲν μετάξεις ἐκ τόπου εἰς τόπον, ψυχὰς δ' ἡμετέρας οὐκ ἀναγκάσεις ποιεῖν ἃ μὴ βουλόμεθα. πῦρ ἀνθρώποις μέγιστον κολαστήριον· τούτου ἡμεῖς καταφρονοῦμεν.“

ποιεῖν ἃ μὴ προαιρούμεθα. Ἑλλήνων δὲ φιλοσόφοις οὐκ ἐξομοιούμεθα, ὅσοι αὐτῶν εἰς πανήγυριν λόγους ἐμελέτησαν, ἀλλὰ λόγοις ἔργα παρ' ἡμῖν ἀκόλουθα καὶ ἔργοις λόγοι· *** βραχεῖς ἄλλην ἔχουσι δύναμιν καὶ μακαριότητα καὶ ἐλευθερίαν περιποιοῦντες."

97 Ἐπὶ δὴ τοιαύταις ἀποφάσεσι καὶ γνώμαις ἆρ' οὐκ ἄξιον τὸ Ζηνώνειον ἐπιφωνῆσαι, ὅτι „θᾶττον ἂν ἀσκὸν βαπτίσαι τις πλήρη πνεύματος ἢ βιάσαιτο τῶν σπουδαίων ὀντινοῦν ἄκοντα δρᾶσαί τι τῶν ἀβουλήτων"; ἀνένδοτος γὰρ ψυχὴ καὶ ἀήττητος, ἣν ὁ ὀρθὸς λόγος δόγμασι παγίοις ἐνεύρωσε.

98 (15.) Τῆς δὲ σπουδαίων ἐλευθερίας μάρτυρές εἰσι ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, ὧν ταῖς γνώμαις Ἕλληνες ὁμοῦ καὶ βάρβαροι σχεδὸν ἐξ αὐτῶν σπαργάνων ἐντρεφόμενοι βελτιοῦνται τὰ ἤθη, πᾶν ὅσον ἐξ ὑπαιτίου τροφῆς καὶ διαίτης ἐν ταῖς ψυχαῖς κεκιβδήλευται μεταχαραττόμενοι πρὸς
99 τὸ δόκιμον. ἴδε γοῦν οἷα παρ' Εὐριπίδῃ φησὶν ὁ Ἡρακλῆς·

| „πίμπρα, κάταιθε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου p. 451
πίνων κελαινὸν αἷμα· πρόσθε γὰρ κάτω
γῆς εἶσιν ἄστρα γῆ τ' ἄνεισ' εἰς αἰθέρα,
πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον."

τῷ γὰρ ὄντι θωπεία μὲν καὶ κολακεία καὶ ὑπόκρισις, ἐν οἷς λόγοι γνώμαις διαμάχονται, δουλοπρεπέστατα, τὸ δὲ ἀνόθως καὶ γνησίως ἐκ
100 καθαροῦ τοῦ συνειδότος ἐλευθεροστομεῖν εὐγενέσιν ἁρμόττον. πάλιν τὸν αὐτὸν σπουδαῖον οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὐδὲ πωλούμενος θεράπων εἶναι δοκεῖ,

---

2 πανήγυριν] πάντα M 3 post λόγοι lacunam indicavi; ⟨ἔργα μὲν ταχέα καὶ λόγοι⟩ βραχεῖς, ἀλλ' ἔχουσι δύναμιν conicio (cf. Ambros.), βραχεῖς μέν, ἀλλὰ μεγάλην ἔχουσι δύναμιν coni. Wilamowitz βραχεῖς ἄλλην M: βραχεῖαν ceteri (Turn.) 4 περιποιοῦνται AQ 5 δὴ M: om. ceteri (Turn.) ἀποφάνσεσι FG 6 ἂν om. HP[1] (Turn.) τις G: om. ceteri (v) 7 ἢ] εἰ M βιάσαι FGA τῶν σπουδαίων MG: τὴν τοῦ σπουδαίου A, τὸν σπουδαῖον ceteri (v); τὸν σπουδαῖον ὁστισοῦν coni. Wilamowitz ὀντιναοῦν M ὀντινοῦν — ἀήττητος (8) om. AT ἄκοντα] ἄγοντα M ante δρᾶσαι add. ἢ M 8 ψυχὴ καὶ ἀήττητος M: καὶ ἀήττητος ψυχή ceteri (v) ψυχὴν A, ψυχῇ T ὁ ὀρθὸς AQTP[2]: ὁ om. ceteri (v) 11 καὶ βάρβαροι ὁμοῦ transp. A 12 βελτιοῦνται H[1]PQT 14 γοῦν] γὰρ AQ οἷα ἃ (sic) M. παρ' Εὐριπίδῃ] κατ' ἐλπίδα AQ 16 πρόσθεν FAT 17 εἶσιν] εἰσὶν MGH[1], εἴσιν P τ'] δ' T ἄνεισ'] ἂν εἴσ P, ἂν ὡς M, ἄνω A εἰς om. MH[1]P 18 θῶπα M ἀπαντλῆσαι A 19 μὲν M: om. ceteri (v) καὶ κολακεία om. A λόγοις M 20 γνώμαις] γνῶναι (sic) M δ' A ἀνόθως καὶ om. M 21 ἁρμόττον. πάλιν] ἁρμόττον πᾶσι. M 22 σπουδαῖον om. M ὅτι om. MAT

---

6. 7 Zeno frg. 218 (Arnim). 15 Eur. frg. 687.

καταπλήττων τοὺς ὁρῶντας, ὡς οὐ μόνον ἐλεύθερος ὢν ἀλλὰ καὶ
δεσπότης ἐσόμενος τοῦ πριαμένου; ὁ γοῦν Ἑρμῆς πυνθανομένῳ μέν, εἰ 101
φαῦλός ἐστιν, ἀποκρίνεται·

„ἥκιστα φαῦλος, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον
πρὸς σχῆμα σεμνὸς κοὐ ταπεινὸς οὐδ' ἄγαν
εὔογκος ὡς ἂν δοῦλος, ἀλλὰ καὶ στολὴν
ἰδόντι λαμπρὸς καὶ ξύλῳ δραστήριος. —
οὐδεὶς δ' ἐς οἴκους δεσπότας ἀμείνονας
αὑτοῦ πρίασθαι βούλεται· σὲ δ' εἰσορῶν
πᾶς τις δέδοικεν. ὄμμα γὰρ πυρὸς γέμεις,
ταῦρος λέοντος ὡς βλέπων πρὸς ἐμβολήν.“

εἶτ' ἐπιλέγει·

„τὸ εἶδος αὐτό σου κατηγορεῖ
σιγῶντος, ὡς εἴης ἂν οὐχ ὑπήκοος,
τάσσειν δὲ μᾶλλον ἢ 'πιτάσσεσθαι θέλοις.“

ἐπεὶ δὲ καὶ πριαμένου Συλέως εἰς ἀγρὸν ἐπέμφθη, διέδειξεν ἔργοις 102
τὸ τῆς φύσεως ἀδούλωτον· τὸν μὲν γὰρ ἄριστον τῶν ἐκεῖ ταύρων καταθύσας Διὶ πρόφασιν εὐωχεῖτο, πολὺν δ' οἶνον ἐκφορήσας ἀθρόον εὖ μάλα κατακλιθεὶς ἠκρατίζετο. Συλεῖ δὲ ἀφικομένῳ καὶ 103

1 ὡς om. M 2 δεσπόταις F[1] γοῦν] γὰρ G πυνθανομένω μέν M: πυνθανομένοις ἡμῖν ceteri (Turn.) εἰ M: ὡς ceteri (Turn.) 3 ἀποκρίνεται om. M 4 ἥκιστα φαῦλος om. M φαύλως H[1]P 5 πρὸς σχῆμα A: πρόσχημα ceteri (v); τὸ σχῆμα Herwerden (Nauck) κοὐ FGQ: καὶ οὐ ceteri 5. 6 οὐδ' ἄγαν — δοῦλος om. M 6 εὔογκος] εὐοίκους H[1]P 6—8 ὡς — οἴκους om. HP, add. mg H 7 ξύλῳ] ζήλω L (Turn.) 8 οὐδεὶς δ' ἐς] οὐ δεῖσθαι M ἐς οἴκους] εἰς οἴκου AT δεσπότην ἀμείνονα AQT 9 αὐτοῦ codd. δὲ HPT δ' εἰσορῶν] διορῶν M 10. 11 πᾶς — ταῦρος om. M 10 πᾶς τις] ὁ πᾶς F γέμεις F 11 ὡς λέοντος transp. G ἐμβολήν] ἐντολήν M 12 εἶτα F 13 τὸ εἶδος codd.: τὸ ἦθος H[2] (v); τό γ' εἶδος coni. Elmsley αὐτό Elmsley: αὐτοῦ MFGHP (v), om. AQT σου Mang.: οὐ F, οὗ ceteri κατηγορεῖ codd.: κατηγορῶ Mang. 14 σιγῶντος ὡς εἴης ἂν om. M εἴης ἂν codd.: ἂν εἴης Mang. 15 δὲ τάσσειν transp. M ἢ 'πιτάσσεσθαι FG: ἢ ἐπιτάσσεσθαι ceteri (v) θέλεις AQT 16 δὲ om. H[1]P Συλέως] συλλέγειν AQT, λέγω M 17 τὸν] τῶν A ἐκεῖ ταύρων] ἐξ ἑταίρων M 18 Διὶ πρόφασιν εὐωχεῖτο] διευωχεῖτο πρόφασιν M ἐκφορήσας MF: ἐκσυμφορήσας G, ἐμφορήσας AQT mg H[2] mg P[2] (v), om. H[1]P[1] 19 ἀθρόον] ἄθρουν FGAHP, ἄθρους M, om. QT (ἄθροον v) εὖ om. M Συλεῖ δὲ ἀφικομένῳ] συνδιαφικομένω M Συλεῖ] σελεῖ A δ' A

4 Eur. frg. 688 (v. 1—4). 689 (5—8). versus 5—8 Sylei potius verba esse monuit Nauck. 13 Eur. frg. 690.

δυσανασχετοῦντι ἐπί τε τῇ βλάβῃ καὶ τῇ τοῦ θεράποντος ῥαθυμίᾳ καὶ τῇ περιττῇ καταφρονήσει μηδὲν μήτε τῆς χρόας μήτε ὧν ἔπραττε μεταβαλὼν εὐτολμότατά φησι·

„κλίθητι καὶ πίωμεν, ἐν τούτῳ δέ μου
τὴν πεῖραν εὐθὺς λάμβαν', εἰ κρείσσων ἔσῃ."

104 τοῦτον οὖν πότερον δοῦλον ἢ κύριον ἀποφαντέον τοῦ δεσπότου, μὴ μόνον ἀπελευθεριάζειν ἀλλὰ καὶ ἐπιτάγματα ἐπιτάττειν τῷ κτησαμένῳ καὶ εἰ ἀφηνιάζοι τύπτειν καὶ προπηλακίζειν, εἰ δὲ καὶ βοηθοὺς ἐπάγοιτο, πάντας ἄρδην ἀπολλύναι τολμῶντα; γέλως οὖν ἂν εἴη καὶ φλυαρία πολλὴ τὰ κατὰ τὰς λεγομένας ὠνὰς γράμματα, ἐπειδὰν τῇ καθ' ὧν γράφεται παρευημερηθῇ σθεναρωτέρᾳ δυνάμει, χαρτιδίων ἀγράφων ἀκυρότερα, ὑπὸ σέων ἢ χρόνου ἢ εὐρῶτος εἰς ἅπαν διαφθαρησόμενα.

105 (16.) | Ἀλλ' οὐ χρή, φήσει τις, τὰς τῶν ἡρώων παράγειν εἰς p. 462 πίστιν ἀρετάς· μείζους γὰρ ἢ κατὰ ἀνθρωπίνην φύσιν γενομένους Ὀλυμπίοις ἁμιλλᾶσθαι, μικτῆς γενέσεως, ἀθανάτων καὶ θνητῶν ἀνακραθέντων σπερμάτων, ἐπιλαχόντας, ἡμιθέους εἰκότως προσαγορευθέντας, τοῦ θνητοῦ μίγματος ὑπὸ τῆς ἀφθάρτου μερίδος καταχρατηθέντος, ὡς μηδὲν εἶναι παράδοξον, εἰ τῶν ἐπ' αὐτοῖς δουλείαν τεχναζόντων ὠλιγώρουν. ἔστω
106 ταῦτα. μὴ καὶ Ἀνάξαρχος ἢ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης ἥρως ἢ ἐκ θεῶν; ἀλλ'

---

1 δυσανασχετοῦνθ' G, δυσαναισχυντοῦντι F τε] γε M ῥαθυμίᾳ] βλασφημία AQT 1. 2 καὶ τῇ M: καὶ ἐπὶ τῇ ceteri (v) 2 μήθ' ὧν M ἔπραττε] ἐπέτρεπε M 3 μεταβαλὼν MFA: καταβαλὼν ceteri (Turn.) εὐτολμώτατα H 4 κλίθητι om. M πίνωμεν F δέ μου] μὲν F 5 πεῖραν] χεῖρα M εὐθὺς AP[2]: ἐκ θεοῦ M, εὐθὺ ceteri (v) λάμβαν' εἰ G (coni. Mang.): λάμβανε MFH[1]P, λάμβανε καὶ AQTH[2] (v) κρείσσων] κρεῖττον MH[1]P, κρείττων ceteri ἔσῃ] ἔτι M 6 ἀποφαντέον τοῦ δεσπότου M: τοῦ δεσπότου ἀποφαντέον ceteri (v) ante μὴ add. ὡς AQT 7 ἐπίταγμα A ἐπιτάττειν M: ἐπιτάσσειν ceteri (v) post κτησαμένῳ add. τολμῶντα, ὡς Mang. (cf. l. 9) 8 ἀφηνιάζει AQT εἰ δὲ om. M 9 ἄρδην] ἆρ' οὖν M τολμῶντα M: om. ceteri (v) γέλως] ὡς M ἂν οὖν transp. FG εἴη om. M καὶ φλυαρία εἴη transp. F πολλὴ om. AT 10 τῇ G: om. ceteri (v) ὧν] ἃ AQT γράφηται FH[1]P 11 παρευημερηθῇ M: παρευημερηθείη ceteri (Turn.) σθεναρώτερον F[1] χαρτίδια T ἀκυρώτερα MFGA 12 ὑπὸ σέων G: ὑπόψεων M, ὑπὸ σητῶν ceteri (v) χρόνου] χρόνων HP (v) ἢ εὐρῶτος ἢ χρόνου transp. AQT εἰσάπαν M, ἐσάπαν A τὰ διαφθαρησόμενα M 13 παράγειν] παρασκευὰς M ἐς A 14 ἢ] καὶ F κατ' FG φύσιν] οὐσίαν M 15 post ἁμιλλᾶσθαι add. δεῖ A μικτῆς] τῆς A καὶ] ἢ AT 16 ἡμιθέου εἰκότως προσαγορευθέντος P 19 μὴ καὶ] καὶ μὴν AQT

---

4 Eur. frg. 691. 13 sqq. cf. Cic. de offic. I 118 sq.

ὅμως ὑπὸ τυράννων ὠμοθύμων καὶ τὴν φύσιν πικρῶν ἔτι μᾶλλον ἐπ' αὐτοῖς ἐκθηριωθέντων στρεβλούμενοι κεκαινουργημέναις αἰκίαις, ὥσπερ ἀλλότρια ἢ ἐχθρῶν ἐπιφερόμενοι σώματα, μάλα καταφρονητικῶς ἠλόγουν τῶν φοβερῶν. τὴν γὰρ ψυχὴν ἐθίσαντες ἐξ ἀρχῆς δι' ἐπιστήμης ἔρωτα 107
τῆς μὲν πρὸς τὰ πάθη κοινωνίας ἀφίστασθαι, παιδείας δὲ καὶ σοφίας περιέχεσθαι, μετανάστιν μὲν σώματος εἰργάσαντο, φρονήσει δὲ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς σύνοικον ἀπέφηναν. τοιγαροῦν ὁ μὲν κρινόμενος 108
καὶ κατατεινόμενος ὑπὲρ τοῦ τι τῶν ἀρρήτων ἐκλαλῆσαι, πυρὸς καὶ σιδήρου, τῶν ἐν τῇ φύσει κραταιοτάτων, φανεὶς δυνατώτερος, ἀποτραγὼν τοῖς ὀδοῦσι τὴν γλῶτταν εἰς τὸν βασανιστὴν ἠκόντισεν, ἵνα μηδ' ἄκων ἃ καλὸν ἡσυχάζειν φθέγξηται βιασθείς. ὁ δὲ τλητικώτατα εἶπε· 109
„πτίσσε τὸν Ἀναξάρχου ἀσκόν· Ἀνάξαρχον γὰρ οὐκ ἂν δύναιο.“ αὗται γέμουσαι θράσους αἱ εὐτολμίαι τὴν ἡρωϊκὴν εὐγένειαν οὐ μετρίως ὑπερβάλλουσι, διότι τοῖς μὲν τὸ κλέος ἐν τοῖς φυτεύσασιν ἀκούσιον, τῶν δ' ἐν ἑκουσίοις ἀρεταῖς, αἳ τοὺς ἀδόλως χρωμένους ἀθανατίζειν πεφύκασι.

(17.) Παλαιστὰς οἶδα καὶ παγκρατιαστὰς πολλάκις ὑπὸ φιλοτιμίας 110
καὶ τῆς εἰς τὸ νικᾶν σπουδῆς, ἀπαγορευόντων αὐτοῖς τῶν σωμάτων, μόνῃ ψυχῇ διαπνέοντας ἔτι καὶ διαθλοῦντας, ἣν ἐθίσαντες καταφρονητικῶς ἔχειν τῶν φοβερῶν ἐγκαρτεροῦσιν ἄχρι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς. εἶτ' 111
οἰόμεθα τοὺς μὲν ἀσκητὰς τῆς ἐν σώμασιν εὐτονίας ἐπιβεβηκέναι φόβῳ

---

1 τὴν φύσιν M: τῇ φύσει ceteri (v) πικρῶν] μικρῶν M ἔτι om. G 2 αἰκίαις] αἰτίαις PQT 3 ἀλλοτρίων AQT ἠλόγουν] ἢ λόγους T 4 δι' ἐπιστήμης ἔρωτα] ἐπιστήμης ἔρωτι M 5 τῆς πρὸς μὲν M 6 περιέχεσθαι GH: παρέχεσθαι MFP, ἔχεσθαι AQT μετανάστιν] μεταναστεῖν FHP; μετανάστασιν Mang. σώματος] τοῦ σώματος H (v) ἀνδρία A, ἀνδρία FG (ει superscr.) 7 ἀπέφηναν] ἀπέδειξαν M ὁ μὲν om. M κρινόμενος M: κρεμάμενος ceteri (v) 8 τι om. M ἀρρήτων] ἀπορρήτων PT 9 δυνατότερος M 9. 10 ἀποτραγὼν MF: ἀποτρώγων ceteri (v) 10 ἠκόντισεν] προσέπτυσεν coni. Mang. 11 ἃ καλὸν ἡσυχάζειν M: ἡσυχῇ λόγον F, λόγον ἡσυχῇ ceteri (Turn.) φθέγξηται FGHP: φθέγξοιτο M (Mang.), φθέγγηται AQT πληκτικώτατα HAQT (Turn.) 12 πτίσσε] πίττε HL (sed πτῆσσε mg L), πίπτε F[1], τύπτε AP ἀσκὸν] θύλακον scribi voluit Mang. 13 γέμουσι A θάρσους A 14 ὑπερβάλλουσι v: ὑπερβάλλουσαι codd. τοῖς μὲν] τῆς μὲν FAP τῶν] τὸ M 15 ἐν om. AQT 15. 16 πεφύκασι παλαιστάς. Οἶδα Turn. (Richt.) 16 παγκρατιστὰς AHP (v) φιλοτιμίας] φιλονεικίας M 18 διαπλέοντας Q ἣν] ἵν' M 19 θλιβερῶν H (φο superscr.) ἐγκαρτερῶσιν M τῆς om. AQT τοῦ] καὶ QT 20 φόβου M

---

7 sqq. cf. Cic. Tusc. II 52. Valer. Max. III 3, 4 [Dio Chrys.] 37, 45. Diog. La. IX 27. 59. Clem. Alex. Strom. IV 7 p. 589 P. Tertull. Apolog. 50.

θανάτου ἢ δι' ἐλπίδα νίκης ἢ ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν ἰδίαν ἧτταν ἐπιδεῖν, τοὺς δὲ τὸν ἀόρατον νοῦν γυμνάζοντας ἐν ἑαυτοῖς, ὃς ἀψευδῶς ἄνθρωπός ἐστιν οἶκον ἐπιφερόμενος τὸ αἰσθητὸν εἶδος, καὶ | λόγοις μὲν τοῖς ἐκ p. 4 φιλοσοφίας ἔργοις δὲ τῆς ἀρετῆς ἀλείφοντας οὐχ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἐθελήσειν ἀποθνήσκειν, ἵν' ἐν ἀδουλώτῳ φρονήματι τὴν εἱμαρμένην
112 ἀνύσωσι πορείαν; ἐν ἀγῶνί φασιν ἱερῷ δύο ἀθλητὰς ἰσορρόπῳ κεχρημένους ἀλκῇ, τὰ αὐτὰ ἀντιδρῶντάς τε καὶ ἀντιπάσχοντας, μὴ πρότερον ἀπειπεῖν ἢ ἑκάτερον τελευτῆσαι.

„δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος“,

113 εἴποι τις ἂν ἐπὶ τῶν τοιούτων. ἀλλὰ γὰρ οὖν κοτίνων μὲν χάριν καὶ σελίνων εὐκλεὴς ἀγωνισταῖς ἡ τελευτή, σοφοῖς δὲ οὐ πολὺ μᾶλλον ἐλευθερίας, ἧς ὁ πόθος ταῖς ψυχαῖς μόνον, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐνίδρυται καθάπερ τι μέρος ἡνωμένον οὐ τῶν ἐπιτυχόντων, οὗ διακοπέντος ἅπασαν
114 τὴν κοινωνίαν φθείρεσθαι συμβέβηκε; Λακωνικοῦ παιδὸς ᾄδεται παρ' οἷς ἔθος ἰχνηλατεῖν ἀρετὰς τὸ ἐκ γένους ἢ φύσεως ἀδούλωτον· ἐπειδὴ γὰρ αἰχμάλωτος ἀπαχθεὶς ὑπό τινος τῶν Ἀντιγόνου τὰς μὲν ἐλευθέρας χρείας ὑπέμενε, ταῖς δὲ δουλικαῖς ἠναντιοῦτο φάσκων οὐχὶ δουλεύσειν, καίτοι μήπω τοῖς Λυκούργου νόμοις παγίως ἐντραφῆναι διὰ τὴν ἡλικίαν δυνηθείς, ὅτι μόνον αὐτῶν ἐγεύσατο, τοῦ παρόντος ἀβιώτου βίου θά-

---

2 ἀόρατον] ἀκήρατον coni. Mang. ἑαυτοῖς] αὐτοῖς AT ὃς] ὅσον F 3 ἀποφερόμενος AQT τοῖς] τῆς F 3. 4 ἐκ φιλοσοφίας] εἰς φιλοσοφίαν GH (Turn.) 5 εἱμαρμένης FG 6 φησιν F 7 ταὐτὰ δρῶντάς τε καὶ πάσχοντας M 8 τελευτήσειν AQT 10 εἴποι τις ἂν M: εἴποι ἄν τις ceteri (v) οὖν codd. (ἣν G): ὑπὲρ v μὲν χάριν M: om. ceteri (v) 11 εὐκλεὴς] εὐκλεέης M ἡ τελευτή] ἥδε λύπη M δ' M πολὺ] πολλῷ H (v) 12 ἐλευθερίας AT ἧς] οἷς F μόνον] μᾶλλον F ἐνίδρυται εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν H (β α) ἵδρυται M 13 ἡνωμένον codd. (Mang.): ἡνωμένων Turn. οὐ τῶν ἐπιτυχόντων om. in lac. G οὐ τῶν] οὗ τῶν ATP, αὐτῶν M post ἐπιτυχόντων add. ἐστιν AQT οὗ eras. F πᾶσαν T 14 ᾄδεται] εἴρηται AQT 15 ἔθος ἰχνηλατεῖν M: ἰχνηλατεῖν ἔθος ceteri (v) ἀρετὰς M: τὰς ἀρετὰς ceteri (v) 16 ἀπαχθεὶς codd.: ἀπήχθη v τῶν ἀντιγόνων M 17 ὑπέμενε M: ὑπέμενεν AQTP, ὑπέμεινεν FGH (Turn.) ταῖς δὲ δουλικαῖς M: ἐν δὲ τοῖς δουλικοῖς H (Turn.), ἐν δὲ ταῖς δουλικαῖς ceteri 18 παγίοις M 19 ὅτι] ὅτι μὴ F τοῦ om. M ἀβιώτου βίου M: βιωτοῦ βίαιον PT, βιότου βίαιον AQH (v), βίου βίαιον FG

---

9 Hom. Il. Z 407. 14 sqq. *Seneca Epist. 77, 14* exempla nunc magnorum virorum me tibi iudicas relaturum? puerorum referam. Lacon ille memoriae traditur impubis adhuc, qui captus clamabat 'non serviam' sua illa dorica lingua et verbis fidem imposuit: ut primum iussus est servili fungi et contumelioso ministerio, .. inlisum parieti caput rupit.

νατον εὐτυχέστερον κρίνας, ἀπογνοὺς ἀπολύτρωσιν, ἄσμενος ἑαυτὸν διεχρήσατο. λέγεται δὲ καὶ πρὸς Μακεδόνων ἁλούσας Δαρδανίδας γυναῖκας 115 αἴσχιστον κακὸν δουλείαν ὑπολαβούσας οὓς ἐκουροτρόφουν παῖδας εἰς τὸ βαθύτατον τοῦ ποταμοῦ ῥίπτειν ἐπιφωνούσας· „ἀλλ᾿ ὑμεῖς γε οὐ δουλεύσετε, πρὶν δ᾿ ἄρξασθαι βίου βαρυδαίμονος, τὸ χρεὼν ἐπιτεμόντες ἐλεύθεροι τὴν ἀναγκαίαν καὶ πανυστάτην ὁδὸν περαιώσεσθε.“ Πολυξένην 116 δὲ ὁ τραγικὸς Εὐριπίδης ἀλογοῦσαν μὲν θανάτου φροντίζουσαν δὲ ἐλευθερίας εἰσάγει δι᾿ ὧν φησιν·

„ἑκοῦσα θνῄσκω, μή τις ἅψηται χροὸς
τοὐμοῦ· παρέξω γὰρ δέρην εὐκαρδίως,
ἐλευθέραν δέ μ᾿, ὡς ἐλευθέρα θάνω,
πρὸς θεῶν μεθέντες κτείνατε.“

(18.) εἶτ᾿ οἰόμεθα γυναίοις μὲν καὶ μειρακίοις, ὧν τὰ μὲν φύσει 117 ὀλιγόφρονα τὰ δὲ ἡλικίᾳ εὐολίσθῳ χρώμενα, τοσοῦτον ἐλευθερίας ἔρωτα ἐντήκεσθαι, ὡς ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἀφαιρεθῆναι πρὸς θάνατον ὡς ἐπ᾿ ἀθανασίαν ὁρμᾶν, τοὺς δὲ σοφίας ἀκράτου σπάσαντας οὐκ εὐθὺς ἐλευθέ-
34 M. ρους εἶναι, | πηγήν τινα εὐδαιμονίας τὴν ἀρετὴν ⟨ἐν⟩ ἑαυτοῖς περιφέροντας, ἣν ἐπίβουλος οὐδεμία πώποτε δύναμις κατέζευξε τὸν ἀρχῆς καὶ βασιλείας ἔχουσαν αἰώνιον κλῆρον; ἀλλὰ γὰρ καὶ δήμους ὅλους ἀκούομεν ὑπὲρ 118 ἐλευθερίας ἅμα καὶ πίστεως τῆς πρὸς ἀποθανόντας εὐεργέτας αὐθαί-

1 προκρίνας P ἀσμένως MAQT αὐτὸν F 2 Μακεδόνων] λακεδαιμονίων M ἁλούσας M: om. ceteri (Turn.) δαρδανίδας M: τὰς δαρδανίδας ceteri (v) γυναῖκας om. AQT 3 κακῶν FG δουλείας A 4 ῥιπτεῖν M 5 δ᾿ ἄρξασθαι G: δ᾿ἄρξεσθε (corr. ex δ᾿ἄρξασθαι) A, δράξασθαι M, ἄρξασθαι F, δὲ ἄρξασθαι HPQT τὸ χρεὼν M: om. in lac. 6—7 litt. G, τροχέων ceteri (Turn.) 6 πανυστάτην καὶ ἀναγκαίαν transp. Q, ἀναγκαίαν καὶ om. T περαιώσασθε FAQ 7 δ᾿ MA τραγικὸς MFG: τραγῳδὸς AHP (Turn.), τραγῳδικὸς QT δ᾿ MA 9 τις] πως M ἅψαιτο QT
  ο ὁς
χρωτὸς F 10 γὰρ] δὲ AQT δέριν F, δέρρϊν A 11 μ᾿ G: ἔχουσαν M, μ᾿ οὖσαν ceteri (Turn.) 11. 12 ὡς—κτείνατε G: om. ceteri (Turn.) 13 εἶτ᾿ οἰόμεθα] ἐγγυώμεθα M 14 ὀλιγότροφα AT δ᾿ M 15 πρὸς θάνατον M: εἰς θάνατον ceteri (v) 16 ἀθανασίας P ἀκράτως AQT 17 πηγήν τινα M: γῆν τινα FG, ἀμιγῆ τὴν ceteri (Turn.) εὐδαιμονίας τὴν ἀρετὴν MFG: εὐδαιμονίαν τῆς ἀρετῆς ceteri (Turn.) ἐν add. Mang. περιφέροντες
  ας
H, ἐπιφέροντες P 18 δύναμις πώποτε transp. AQT ἀρχῆς] ἐξ ἀρχῆς M 19 γὰρ om. A 19. 20 ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀκούομεν transp. M 20 πρὸς om. T εὐεργέτας] ἐλευθερίας M

9 sqq. Eur. Hec. 548 sqq.

ρετον πανωλεθρίαν ὑποστάντας, ὥσπερ φασὶν οὐ πρὸ πολλοῦ Ξανθίους.
ἐπειδὴ γὰρ εἷς τῶν ἐπιθεμένων Ἰουλίῳ Καίσαρι, Βροῦτος, ἐπιὼν ἐπ' αὐτοὺς ἐστράτευσε, δεδιότες οὐ πόρθησιν ἀλλὰ ⟨δουλείαν⟩ τὴν ὑπ' ἀνδροφόνου κτείναντος ἡγεμόνα καὶ εὐεργέτην — ἀμφότερα γὰρ ἦν αὐτῷ Καῖσαρ — ἀπεμάχοντο μὲν ἐφ' ὅσον οἷοί τε ἦσαν δυνατῶς τὸ
119 πρῶτον, ὑπαναλούμενοι δὲ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἔτ' ἀντεῖχον. ὡς δὲ ἅπασαν τὴν ἰσχὺν ἐδαπάνησαν, γύναια καὶ γονεῖς καὶ τέκνα συνελάσαντες εἰς τὰς σφῶν οἰκίας ἕκαστοι καθιέρευον· καὶ σωρηδὸν τὰ σφάγια νήσαντες, πῦρ ἐνέντες καὶ ἑαυτοὺς ἐπικατασφάξαντες, ἐλεύθεροι τὸ πεπρωμένον
120 ἀπ' ἐλευθέρου καὶ εὐγενοῦς φρονήματος ἐξέπλησαν. ἀλλ' οὗτοι μὲν πικρίαν ἀμείλικτον τυραννικῶν ἐχθρῶν ἀποδιδράσκοντες πρὸ ἀδόξου βίου τὸν μετ' εὐκλείας θάνατον ᾑροῦντο. οἷς δὲ ἐπέτρεπε ζῆν τὰ πράγματα τὰ τυχηρά, τλητικῶς ὑπέμενον τὴν Ἡράκλειον εὐτολμίαν ἀπομιμούμενοι·
121 καὶ γὰρ ἐκεῖνος τῶν Εὐρυσθέως ἐπιταγμάτων διεφάνη κρείττων. ὁ γοῦν κυνικὸς φιλόσοφος Διογένης ὕψει καὶ μεγέθει τοσούτῳ φρονήματος ἐχρήσατο, ὥσθ' ἁλοὺς ὑπὸ λῃστῶν, ἐπεὶ γλίσχρως καὶ μόλις τὰς ἀναγκαίας αὐτῷ παρεῖχον τροφάς, οὔθ' ὑπὸ τῆς παρούσης τύχης γναμφθεὶς οὔτε τὴν ὠμότητα τῶν ὑπηγμένων δείσας „ἀτοπώτατον οὖν“ ἔφη „γίνεται, δελφάκια μὲν ἢ προβάτια, ὁπότε μέλλοι πιπράσκεσθαι, τροφαῖς ἐπι-

1 φησὶν F ξανθίους H: ξανθία FGP, ξανθίσας M, ξάνθον AQT 2 ἐπιθεμένων F ἐπιὼν AQT: σκηπίων M, καὶ ἐπιὼν ceteri (v) 3 δουλείαν add. Mang., om. codd. 4. 5 ἦν αὐτῷ καῖσαρ M: αὐτῷ καῖσαρ ἦν ceteri (v) 5 post μὲν add. αὐτῷ AQT τ' A 6 ὑπανελόμενοι P δ' A ἔτ' ἀντεῖχον F²: ἐπαντεῖχον M, ἔτ' ἀντίσχον F¹GH (v), ἔτ' ἀνίσχον P, ἔτ' ἀνεῖχον QT. ἔτ' ἀνέχον A ὡς δ' M 7 ἐδαπάνησαν M: ἐδαπανήθησαν ceteri (v)
στή
8 τὰ σφάγια νήσαντες] ἐφοδιάσαντες M νήσαντες] στήσαντες H (Turn.), θύσαντες L 9 ἐνιέντες M ἐπικαταφλέξαντες F 10 ἐλευθέρου καὶ εὐγενοῦς M: εὐγενοῦς καὶ
τ
ἐλευθέρου ceteri (v) ἐξέπλησαν] ἐξέπλησαν H (ἐξέτλησαν v), ἐξεσύλησαν M ἐξετέλεσαν coni. Mang. 12 μετ' εὐκλείας] σὺν εὐκλείᾳ M ᾑροῦντο] ἡγοῦντο AT δ' M τὰ πράγματα ζῆν transp. M 13 τλητικῶς corr.
ε ο
ex πληκτικῶς A ὑπέμειναν H 14 τῶν om. F εὐρυσθέος P ἐπιταγμάτων om. M ἐφάνη P 15 γοῦν] γὰρ T, δὲ A ὕψει] δὲ L (Turn.) τοσούτου MFA 16 ἐχρήσατο] ἐγεύσατο A ὥσθ' ἁλοὺς ὑπὸ λῃστῶν] ὥστ' ἄλλους ὑποπλήττων M γλίσχρως om. M μόλις scripsi (cf. M): μόγις codd. (v) μόλις τὰς] μάλιστ' M 17 αὐτῷ παρεῖχον MA: αὐτῷ om. T, παρεῖχον αὐτῷ ceteri (v) γναμφθεὶς M: καμφθεὶς ceteri (Turn.) 18 οὖν MPQ: om. ceteri (Turn.) γίγνεται M 19 πρόβατα F μέλλει QT

1 sqq. cf. Appian. Bell. civ. IV 76—80. Cass. Dio 47, 34.

μελεστέραις πιαίνειν εἰς εὐσαρκίαν, ζῴων δὲ τὸ ἄριστον, ἄνθρωπον,
ἀσιτίαις κατασκελετευθέντα καὶ συνεχέσιν ἐνδείαις ἐπευωνίζεσθαι.“
λαβὼν δὲ τροφὰς διαρκεῖς, ἐπειδὴ μεθ' ἑτέρων αἰχμαλώτων ἔμελλεν 122
ἀπεμπολεῖσθαι, καθίσας πρότερον ἠρίστα μάλ' εὐθαρσῶς, ἐπιδιδοὺς καὶ
τοῖς πλησίον. ἑνὸς δὲ οὐχ ὑπομένοντος, ἀλλὰ καὶ σφόδρα κατηφοῦντος,
„οὐ παύσῃ τῆς συννοίας; χρῶ τοῖς παροῦσιν“ ἔφη·

„καὶ γάρ τ' ἠύκομος Νιόβη ἐμνήσατο σίτου,
τῇ περ δώδεκα παῖδες ἐνὶ μεγάροισιν ὄλοντο,
ἓξ μὲν θυγατέρες, ἓξ δ' υἱέες ἡβώοντες.“

465 M. | εἶτ' ἐπινεανιευόμενος πρὸς τὸν πυθόμενον τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων „τί 123
οἶδας;“ „ἄρχειν“ εἶπεν „ἀνθρώπων,“ ἔνδοθεν, ὡς ἔοικε, τῆς ψυχῆς τὸ
ἐλεύθερον καὶ εὐγενὲς καὶ φύσει βασιλικὸν ὑπηχούσης. ἤδη δὲ καὶ πρὸς

---

1 πιαίνειν εἰς εὐσαρκίαν M: εἰς εὐσαρκίαν πιαίνειν ceteri (v) ζώου[ων] Q ἄνθρωπον] ἔνεστιν T 2 ἀσιτίαις] ὡς εἶναι M κατασκελετευθέντα FGQT: κατασκελευθέντα P, κατασκελθέντα A, κατεσκληκευθέντα H (κατασκληκευθέντα v), κατασκευασθέντα M καὶ συνεχέσιν ἐνδείαις (post κατασκ.) M: om. ceteri (Turn.) ἐπευωνίζειν conicio 3 αἰχμαλώτων M: om. ceteri (Turn.) 4 ἀπεμπωλεῖσθαι QT μάλα MA 5 ἑνὸς] υἱὸς T δ' MA οὐχ ὑπομένοντος M: οὐ λυπουμένου ὄντος FGAP, οὐ μόνον λυπουμένου ὄντος QT, οὐ μόνον λυπουμένου H (v) 5. 6 καὶ σφόδρα — τῆς συννοίας om. M 6 χρῶ τοῖς παροῦσιν ἔφη M: ἔφη· χρῶ τοῖς παροῦσι ceteri (v) 7 τ' om. codd. ἠύκομος] εὔκομος M, ἡ ἠύκομος G, ἡ εὔκοσμος AT μνήσατο codd. σίτου] σου M 8 τῇ] ἧς M περ] περὶ F ὤλοντο MAH 9 υἱέες FG: υἱεῖς MHP, υἱοὶ AQT ἡβῶντες M, ἡβόωντες P, ἡβώωντες H[1]QT 10 εἶτ' M: καὶ AQT, om. ceteri (Turn.) ἐπινεανιευόμενος δὲ G, ἐπινεανιευόμενοι FH πρὸς τὸν πυθόμενον τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων M: τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων τινὶ G, τινι τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων ἐρωτήσαντι AQT, τῶν ὠνητικῶς ἐχόντων (cet. om.) FHP 11 εἶπεν ἄρχειν transp. G 12 ὑπαρχούσης F δὲ om. F

---

7 sqq. Hom. Il. Ω 602 sqq. 10 sqq. Diog. La. VI 29 φησὶ δὲ Μένιππος ἐν τῇ Διογένους Πράσει, ὡς ἁλοὺς καὶ πωλούμενος ἠρωτήθη, τί οἶδε ποιεῖν· ἀπεκρίνατο „ἀνδρῶν ἄρχειν“. VI 74 καὶ πρᾶσιν ἤνεγκε γενναιότατα· πλέων γὰρ εἰς Αἴγιναν καὶ πειραταῖς ἁλούς, ὧν ἦρχε Σκίρπαλος, εἰς Κρήτην ἀπαχθεὶς ἐπιπράσκετο· καὶ τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος, τί οἶδε ποιεῖν, ἔφη „ἀνθρώπων ἄρχειν“. ὅτε καὶ δείξας τινὰ Κορίνθιον εὐπάρυφον, τὸν προειρημένον Ξενιάδην, ἔφη· „τούτῳ με πώλει, οὗτος δεσπότου χρῄζει“. Stob. Ecl. III 3, 52 Διογένης πωλούμενος ἐν Κορίνθῳ, ἐρομένου τοῦ κήρυκος, „τί ἐπίστασαι;“ „ἀνθρώπων“ ἔφη „ἄρχειν“. Suid s. v. Διογένης[1]· ... πλέων δὲ ὑπὸ καταποντιστῶν ληφθεὶς ἐπράθη, κηρυττόμενος δὲ καὶ ἐρωτώμενος, τί εἰδείη, „ἄρχειν ἀνθρώπων“ ἔφη. καὶ θεασάμενος Κορίνθιον πλούσιον ἄσωτον „τούτῳ με“ ἔφη „πώλησον, δεσπότου γὰρ δεῖται“. cf. Clem. Alex. Paed. III 3 p. 261 P.

χαριεντισμὸν ὑπὸ τῆς συνήθους ἐκεχειρίας, ἐφ' ᾗ οἱ ἄλλοι συννοίας
124 γέμοντες κατήφουν, ἐτράπετο. λέγεται γοῦν, ὅτι θεασάμενός τινα τῶν
ὠνουμένων, ὃν θήλεια νόσος εἶχεν, ἐκ τῆς ὄψεως οὐκ ἄρρενα προσελθὼν
ἔφη· „σύ με πρίω· σὺ γὰρ ἀνδρὸς χρείαν ἔχειν μοι δοκεῖς," ὡς τὸν
μὲν δυσωπηθέντα ἐφ' οἷς ἑαυτῷ συνῄδει καταδῦναι, τοὺς δὲ ἄλλους τὸ
σὺν εὐτολμίᾳ εὐθυβόλον ἐκπλήττεσθαι. ἆρά γε τῷ τοιούτῳ δουλείαν,
ἀλλ' οὐ μόνον ἐλευθερίαν δίχα ἀνυπευθύνου ἡγεμονίας ἐπιφημιστέον;
125 ζηλωτὴς δὲ τῆς τούτου παρρησίας ἐγένετό τις Χαιρέας τῶν ἀπὸ παιδείας.
Ἀλεξάνδρειαν γὰρ οἰκῶν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ, δυσχεράναντός ποτε Πτολε-
μαίου καὶ ἀπειλήσαντος οὐ μετρίως, τῆς ἐκείνου βασιλείας οὐδὲν ἐλάττονα
τὴν ἐν τῇ ἑαυτοῦ φύσει νομίσας ἐλευθερίαν, ἀντέλεξεν·

„Αἰγυπτίοισιν ἄνασσε, σέθεν δ' ἐγὼ οὐκ ἀλεγίζω
οὐδ' ὄθομαι κοτέοντος."

126 ἔχουσι γάρ τι βασιλικὸν αἱ εὐγενεῖς ψυχαί, τὸ λαμπρὸν πλεονεξίᾳ τύχης
οὐκ ἀμαυρούμεναι, ὃ προτρέπει καὶ τοῖς τάξίωμα ὑπερόγκοις ἐξ ἴσου
127 διαφέρεσθαι, ἀλαζονείᾳ παρρησίαν ἀντιτάττον. Θεόδωρον λόγος ἔχει
τὸν ἐπικληθέντα ἄθεον ἐκπεσόντα τῶν Ἀθηνῶν καὶ πρὸς Λυσίμαχον ἐλ-
θόντα, ἐπειδή τις τῶν ἐν τέλει τὸν δρασμὸν ὠνείδισεν, ἅμα καὶ τὰς αἰτίας
ἐπιλέγων, ὅτι ἐπὶ ἀθεότητι καὶ διαφθορᾷ τῶν νέων καταγνωσθεὶς ἐξέπεσεν,
128 „[οὐκ] ἐξέπεσον" φάναι, „τὸ δ' αὐτὸ ἔπαθον τῷ Διὸς Ἡρακλεῖ. καὶ

---

1 χαριεντισμὸν] χάριν σεισμὸν M συνήθους] συνωθούσης M ἐκκεχειρίας APT ἐκεχειρίας corruptum; εὐχερείας coni. Mang. ἐφ' ᾗ AQT: ἔφη FP, ἐφ' ᾧ H (v), ἐφ' οἷς M, κἂν G οἱ ἄλλοι] οἷα M 2 γοῦν] οὖν A 2. 3 τῶν ὠνουμένων om. AQT 3 οὐκ ἄρρενα] ὡς οὐκ εἰς ἄρρενα P 4 ἔφη· σύ] ἔφη^{σε} M με πρίω] μ' ἐπρίω L (Turn.), μετρίως M σὺ γάρ] οὐ γὰρ M 5 συνῄδει] σύνοιδε H (v) καταδῦναι] κατα . . . (spat. 5—6 litt.) G 6 σὺν εὐτολμίᾳ] μετ' εὐτολμίας conicio 6. 7 ἆρά γε (γ' A) ἐλευθερίαν τῷ τοιούτῳ δούλῳ, ἀλλ' οὐδὲ (οὐ δὴ QT) μόνην ἐλευθερίαν AQT 7 οὐ] οὐδὲ (A)FP μόνον M: μόνην ceteri (v) δίχ' A ἡγεμονείας P 9 ἀλεξάνδρ^{αν} A τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ om. F πρὸς αἴγυπτον P δυσχεράνοντος P 12 ἀλογίζω P 13 ὄθομαι] αἴθομαι AP 15 ὃ] αἷς A, καὶ P προτρέπει MPT: πρέπει ceteri (Turn.) τάξίωμα M: τὸ ἀξίωμα ceteri (v) 16 ἀλαζονείαν A παρρησία M. παρουσίαν A ἀντιτάττ^{ω}ον M, ἀντιτάττων H, ἀντιτάττουσαι AP[2] 17 ἐκπεσόντα τῶν ἀθηνῶν τὸν μοναχὸν (sic) ἐπικληθέντα ἄθεον transp. AQT 18 δρασμὸν] διωγμὸν F[2] in ras. ὠνείδιζεν M 19 διαφορᾷ A ἐξέπεσε M 20 οὐκ seclusi Mangeii sententiam secutus ἐξέπεσον] ἔπεσον AQT, om. M φάναι] ἔφη P

---

12 Hom. Il. Α 180. 181.

γὰρ ἐκεῖνος ἐξετέθη πρὸς τῶν Ἀργοναυτῶν, οὐκ ἀδικῶν, ἀλλ' ὅτι μόνος
πλήρωμα καὶ ἕρμα καθ' αὑτὸν ὢν ἐναυβάρει, δέος παρασχὼν τοῖς συμπλέ-
ουσι, μὴ τὸ σκάφος ὑπέραντλον γένηται. κἀγὼ διὰ τοῦτο μετανέστην,
ὕψει καὶ μεγέθει τῆς ἐμῆς διανοίας τῶν πολιτευομένων Ἀθήνησιν οὐ
δυνηθέντων συνδραμεῖν, ἅμα καὶ φθονηθείς." προσανερομένου δὲ Λυσι- 129
μάχου· „μὴ καὶ ἐκ τῆς πατρίδος ἐξέπεσες φθόνῳ;" πάλιν ἀποκρίνασθαι·
„φθόνῳ μὲν οὔ, φύσεως δὲ ὑπερβολαῖς, ἃς ἡ πατρὶς οὐκ ἐχώρει.
166 M. καθάπερ γὰρ Σεμέλης, ἡνίκα Διόνυσον ἐκύει, τὸν ὡρισμένον ἄχρι τῆς |130
ἀποτέξεως χρόνον ἐνεγκεῖν οὐ δυνηθείσης, καταπλαγεὶς Ζεὺς τὴν τοῦ
κατὰ γαστρὸς φύσιν ἠλιτόμηνον ἐξελκύσας ἰσότιμον τοῖς οὐρανίοις ἀπέφηνε
θεοῖς, οὕτω κἀμέ, τῆς πατρίδος βραχυτέρας οὔσης ἢ ὥστε δέξασθαι
φιλοσόφου φρονήματος ὄγκον τοσοῦτον, δαίμων τις ἢ θεὸς ἀναστήσας
εἰς εὐτυχέστερον τόπον Ἀθήνας ἀποικίσαι διενοήθη."

(19.) Τῆς δὲ ἐν σοφοῖς ἐλευθερίας, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων 131
ἀγαθῶν, κἂν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις παραδείγματα σκοπῶν ἄν τις εὕροι.
οἱ γοῦν ἀλεκτρυόνες οὕτως εἰώθασι φιλοκινδύνως ἀγωνίζεσθαι, ὥστε ὑπὲρ

---

1 τῶν] τὸν F   2 ἕρμα] ἔρυμα M   ἐναυβάρει GHP[1]: ἐ-βάρει F, ἐναυβάτει M (prob. Mang.), ἐναυάγει AQTP[2]   3 μετανέστην FGHP: μετανάστης MAQT   4. 5 ὕψει — δυνηθέντων om. AQT   5 post συνδραμεῖν add. μὴ θελήσας ἀθηναίοις AQT   ἅμα M: ἀλλὰ ceteri (v)   προσαναφερομένου L   6 μὴ om. M   ἐξέπεσε ATP[2], ἐκπέσας M   πάλιν om. H (Turn.), om. in lac. M   ἀποκρίνεσθαι M (α superscr.)   7 δ' MA   πατρὶς] πάτριος HP[1]   8 σεμέλην M   9 καταπλαγεὶς] καταλαβὼν coni. Mang.   9. 10 Ζεὺς — φύσιν om. T   10 ἠλιγόμηνον A   ἐξελκύσας M: ἐξετέλεσε καὶ A, ἐξέκαυσε καὶ ceteri (v)   ἀπέφανε A, ἐναπέφηνε P   11 ἢ om. M   12 φιλοσόφου] φιλοτιμίαν AQT   ὄγκον τὲ τοσοῦτον AQT   τις om. M   13 ἀθηνῶν AQT   ἀποικῆσαι M   14 τῆς] τοῖς G   δ' A   15 κἂν H: ἐν ceteri   ἄν τις σκοπῶν transp. M   εὕροι om. M   16 οὕτως] ὄντως M, ὅπως F   φιλοκινδύνως] φιλωδύνως M, φιλογύνως G, φιλοτίμως F   ὑπὲρ] ὑπὸ QT

---

1 sqq. Apollod. Bibl. I 9, 19, 3 Φερεκύδης δὲ αὐτὸν (Ἡρακλέα) ἐν Ἀφεταῖς τῆς Θεσσαλίας ἀπολειφθῆναι λέγει, τῆς Ἀργοῦς φθεγξαμένης μὴ δύνασθαι φέρειν τὸ τούτου βάρος. Schol. Apoll. Rh. I 1290 Ἀντίμαχος ἐν τῇ Λύδῃ φησὶν ἐκβιβασθέντα τὸν Ἡρακλέα διὰ τὸ καταβαρεῖσθαι τὴν Ἀργὼ ὑπὸ τοῦ ἥρωος.   5 sqq. Plut. de exilio 16 ... θαυμαστὸν γάρ, εἰ Θεόδωρος ἀπαρρησίαστος ἦν, ὅς, Λυσιμάχου τοῦ βασιλέως εἰπόντος πρὸς αὐτὸν 'ἡ πατρίς σε τοιοῦτον ὄντ' ἐξέβαλε', 'ναί', εἶπε, 'μὴ δυναμένη φέρειν ὥσπερ ἡ Σεμέλη τὸν Διόνυσον'. Diog. La. II 102 ὅτε καὶ παρρησιαζομένῳ φησὶν ὁ Λυσίμαχος, 'λέγε μοι, Θεόδωρε, οὐ σὺ εἶ ὁ ἐκπεσὼν Ἀθήνηθεν;' καὶ ὅς, 'ὀρθῶς ἀκήκοας· ἡ γὰρ τῶν Ἀθηναίων πόλις οὐ δυναμένη με φέρειν, ὥσπερ ἡ Σεμέλη τὸν Διόνυσον, ἐξέβαλε'.

τοῦ μὴ εἶξαι καὶ παραχωρῆσαι, κἂν ἡττῶνται ταῖς δυνάμεσιν, οὐχ
132 ἡττώμενοι ταῖς εὐτολμίαις ἄχρι θανάτου παραμένουσιν. ὃ συνιδὼν Μιλτιάδης ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγός, ἡνίκα βασιλεὺς ὁ Περσῶν ἅπασαν τὴν ἀκμὴν τῆς Ἀσίας ἀναστήσας μυριάσι πολλαῖς διέβαινεν ἐπὶ τὴν Εὐρώπην, ὡς ἀναρπάσων αὐτοβοεὶ τὴν Ἑλλάδα, συναγαγὼν ἐν τῷ παναθηναϊκῷ τοὺς συμμάχους ὀρνίθων ἀγῶνας ἐπέδειξε, λόγου παντὸς δυνατωτέραν ὑπολαμβάνων ἔσεσθαι τὴν διὰ τῆς τοιαύτης ὄψεως παρακέλευσιν·
133 καὶ γνώμης οὐχ ἥμαρτε. θεασάμενοι γὰρ τὸ τλητικὸν καὶ φιλότιμον ἄχρι τελευτῆς ἐν ἀλόγοις ἀήττητον, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα πρὸς τὸν πόλεμον ὥρμησαν, ὡς ἐχθρῶν ἀγωνιούμενοι σώμασι, τραυμάτων καὶ σφαγῶν ἀλογοῦντες, ὑπὲρ τοῦ καὶ ἀποθανόντες ἐν ἐλευθέρῳ γοῦν τῷ τῆς πατρίδος ἐδάφει ταφῆναι. προτροπῆς γὰρ εἰς βελτίωσιν οὐδὲν οὕτως αἴτιον, ὡς
134 ἡ τῶν ἀφανεστέρων ἐλπίδος μείζων κατόρθωσις. τοῦ δὲ περὶ τοὺς ὄρνιθας ἐναγωνίου μέμνηται καὶ ὁ τραγικὸς Ἴων διὰ τούτων·

„οὐδ' ὅ γε σῶμα τυπεὶς διφυεῖς τε κόρας ἐπιλάθεται ἀλκᾶς,
ἀλλ' ὀλιγοδρανέων φθογγάζεται·
θάνατον δ' ὅ γε δουλοσύνας προβέβουλε.“

135 τοὺς οὖν σοφοὺς τί οἰόμεθα οὐκ ἀσμενέστατα δουλείας ἀντικαταλλάξεσθαι τελευτήν; τὰς δὲ τῶν νέων καὶ εὐφυῶν ψυχὰς ἆρ' οὐκ ἄτοπον λέγειν ἐν ἄθλοις ἀρετῆς ὀρνίθων ἐλαττοῦσθαι καὶ μόλις φέρεσθαι τὰ δευτερεῖα;

---

2 ἡττώμενοι MP: ἡττῶνται ceteri (v) ἄχρι MG: ἀλλ' ἄχρι F, ἄχρι γὰρ ceteri (v) 4. 5 τὴν εὐρώπην M: τῆς εὐρώπης ceteri (Turn.) 6 ἀγῶνας M: ἀγῶνα ceteri (v) ὑπέδειξε AQT 7 ὑπολαμβάνων M: ὑπολαβὼν ceteri (v) 8 ἥμαρτεν M θεασάμενος A 9 τελευτῆς] τελε τὰς ὡς (sic) M τὰ om. M 10 ἀγωνιούμενοι] ἐναγωνιούμενοι H (v) σώμασιν P 10. 11 ἀλογοῦντες τραυμάτων καὶ σφαγῶν transp. P 11 ἀλογούντων T ἀποθανόντας M ἐν om. M ἐν ἐλευθερίᾳ AQT γοῦν τῷ codd.: τῷ γοῦν v 12 προτροπὴ M γὰρ] δὲ QT 13 ἐλπίδων P τοὺς] τὰς T 15 οὐδ' ὅ γε GHP: οὐδέ γε τὸ M, οὐδ' εἴ γε F, οὐδ' ὅτε A, οὐδ' ὅτι QT τυπεὶς MGQ: τύπτεις FHP, τύπτει AT διφυεῖς APQT: διαφυεῖς FH, διαφυεὶς M, διαφ εἶς G ἀλκῆς MQT 17 δ' ὅ γε] δ' ὅτε A, δέ γε M δουλοσύνης AQT 18 οὐκ om. QT ἀντικαταλλάξεσθαι scripsi: ἀντικαταλλάξασθαι MFG, ἀνταλλάξασθαι ceteri (ἀνταλλάξεσθαι v) 19 νέων] εὐγενῶν coni. Mang. 20 ὀρνιθίων M μόλις] μόγις F

---

3 sqq. eandem quam de Miltiade Philo historiolam de Themistocle narrat Aelianus Var. Hist. II 28; cf. etiam (de Socrate et Iphicrate) Diog. La. II 30. 15 sqq. Ion trag. frg. 53.

Καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό τις τῶν ἐπὶ βραχὺ παιδείας ἁψαμένων ἀγνοεῖ, 136
ὅτι καλὸν μὲν πρᾶγμα ἐλευθερία, αἰσχρὸν δὲ δουλεία, καὶ ὅτι τὰ μὲν καλὰ
πρόσεστι τοῖς ἀγαθοῖς, τὰ δ' αἰσχρὰ τοῖς φαύλοις· ἐξ ὧν ἐναργέστατα
παρίσταται τὸ μήτε τινὰ τῶν σπουδαίων δοῦλον εἶναι, κἂν μυρίοι τὰ
δεσποτῶν σύμβολα προφέροντες ἐπανατείνωνται, μήτε τῶν ἀφρόνων
ἐλεύθερον, κἂν Κροῖσος ἢ Μίδας ἢ ὁ μέγας βασιλεὺς ὢν τυγχάνῃ.
67 M. (20.) | τὸ δὲ ἐλευθερίας μὲν ἀοίδιμον κάλλος δουλείας δὲ ἐπάρατον 137
αἶσχος ὑπὸ τῶν παλαιοτέρων καὶ πολυχρονιωτέρων καὶ ὡς ἐν θνητοῖς
ἀθανάτων, οἷς θέμις ἀψευδεῖν, πόλεών τε καὶ ἐθνῶν μαρτυρεῖται.
βουλαί τε γὰρ καὶ ἐκκλησίαι καθ' ἑκάστην σχεδὸν ἡμέραν ἀθροίζονται 138
περὶ τίνος μᾶλλον ἢ ἐλευθερίας παρούσης μὲν βεβαιώσεως, εἰ δ' ἀπείη,
κτήσεως; ἡ δ' Ἑλλὰς καὶ βάρβαρος κατὰ ἔθνη στασιάζουσι καὶ πολεμοῦσιν ἀεὶ τί βουλόμεναι ὅ τι μὴ δουλείαν μὲν ἀποδιδράσκειν, ἐλευθερίαν
δὲ περιποιεῖσθαι; διὸ κἀν ταῖς μάχαις ἡ λοχαγῶν καὶ ταξιαρχῶν καὶ 139
στρατηγῶν μεγίστη παρακέλευσις ἥδ' ἐστί· „κακῶν τὸ βαρύτατον, ἄνδρες
σύμμαχοι, δουλείαν ἐπιφερομένην ἀπωσώμεθα· τοῦ καλλίστου τῶν ἐν
ἀνθρώποις ἀγαθῶν, ἐλευθερίας, μὴ περιίδωμεν. ἥδ' ἐστὶν ἀρχὴ καὶ
πηγὴ τῆς εὐδαιμονίας, ἀφ' ἧς αἱ κατὰ μέρος ῥέουσιν ὠφέλειαι.". διὸ 140
μοι δοκοῦσιν οἱ τῶν Ἑλλήνων ὀξυδερκέστατοι διάνοιαν Ἀθηναῖοι —
ὅπερ γὰρ ἐν ὀφθαλμῷ κόρη ἢ ἐν ψυχῇ λογισμός, τοῦτ' ἐν Ἑλλάδι
Ἀθῆναι — τὴν ἐπὶ ταῖς Σεμναῖς Θεαῖς πομπὴν ὅταν στέλλωσι, δοῦλον
μηδένα προσπαραλαμβάνειν τὸ παράπαν, ἀλλὰ δι' ἐλευθέρων ἕκαστα

---

1 paragraphos 136—143 ante paragraphum 32 transponendas esse coniecit Kroll ante τις add. εἴποι M ἀγνοεῖ om. M 3 δὲ M 4 τὸ] τὸ δὲ F μυρίοι] τινες AQT 5 προσφέροντες QT ἐπανατείνονται MP μήτ' ἀφρόνων AT 6 τυγχάνοι H 7 paragraphos 137—143 aliunde huc illatas esse censuit Massebieau δ' A κάλλος] κάκιον T δὲ (post δουλείας) MQT: δ' A, τε ceteri 8 ἐν om. FGP 9 ἀθανατωτέρων M 11 παρὰ (ερὶ) F περὶ τίνος] περί τινος Mang. 12 κατὰ] καὶ τὰ MF 12. 13 πολεμοῦσι MP 13 ἀεὶ om. M, ante καὶ πολεμοῦσι transp. P ὅ τι μὴ] ἢ τὸ M, ὅτι χρὴ AP[2] 14 περιποιήσασθαι M κἀν] καὶ QT 16 ἀπωσόμεθα P 17 ἐλευθερίας om. et post περιίδωμεν add. τὸ δ' ἔστιν ἐλευθερία P 19 ὀξυδορκέστατοι P, ὀξυδερκέστεροι M τὴν διάνοιαν T 20 γὰρ ss. F[2] ὀφθαλμοῖς F ψυχαῖς P τοῦτο MA 21 ἀθηναῖοι P[2], ἀθῆναι οἱ M 22 προσπαραλαμβάνειν M: παραλαμβάνειν P, προσλαμβάνειν ceteri (v)

---

2 Stob. Ecl. II 7, 11g (de Stoicis) καθόλου δὲ τοῖς μὲν σπουδαίοις πάντα τἀγαθὰ ὑπάρχειν, τοῖς δὲ φαύλοις πάντα τὰ κακά. 21 Σεμναὶ Θεαί intellegendae sunt Demeter et Persephone; erat autem servis ad Thesmophoria aditus Athenis illicitus: Arist. Thesmophor. 294.

τῶν νενομισμένων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἐπιτελεῖν, καὶ οὐχ οἵων ἂν τύχῃ, ἀλλὰ βίον ἐζηλωκότων ἀνεπίληπτον· ἐπεὶ καὶ τὰ πρὸς τὴν ἑορτὴν πέμματα τῶν ἐφήβων οἱ δοκιμώτατοι σιτοποιοῦσι, πρὸς εὐδοξίας καὶ
141 τιμῆς, ὅπερ ἐστί, τὴν ὑπηρεσίαν τιθέμενοι. πρῴην ὑποκριτῶν τραγῳδίαν ἐπιδεικνυμένων καὶ τὰ παρ' Εὐριπίδῃ τρίμετρα διεξιόντων ἐκεῖνα

„τοὐλεύθερον γὰρ ὄνομα παντὸς ἄξιον,
κἂν σμίκρ' ἔχῃ τις, μεγάλ' ἔχειν νομιζέτω",

τοὺς θεατὰς ἅπαντας εἶδον ἐπ' ἄκρων ποδῶν ὑπ' ἐκπλήξεως ἀναστάντας καὶ φωναῖς μείζοσι καὶ ἐκβοήσεσιν ἐπαλλήλοις ἔπαινον μὲν τῆς γνώμης, ἔπαινον δὲ καὶ τοῦ ποιητοῦ συνείροντας, ὃς οὐ μόνον τὴν ἐλευθερίαν
142 ἔργοις ἀλλὰ καὶ τοὔνομα αὐτῆς ἐσέμνυνεν. ἄγαμαι καὶ τῶν Ἀργοναυτῶν, οἳ σύμπαν ἀπέφηναν ἐλεύθερον τὸ πλήρωμα μηδένα μηδὲ τῶν εἰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας προσέμενοι δοῦλον, ἀδελφὴν ἐλευθερίας αὐτουργίαν ἐν
143 τῷ τότε ἀσπασαμένων. εἰ δὲ καὶ ποιηταῖς προσέχειν ἄξιον — διὰ τί δὲ οὐ μέλλομεν; παιδευταὶ γὰρ οὗτοί γε τοῦ σύμπαντος βίου, καθάπερ ἰδίᾳ γονεῖς παῖδας καὶ οὗτοι δημοσίᾳ τὰς πόλεις σωφρονίζοντες —, οὐδ' ἡ Ἀργὼ ναυαρχοῦντος Ἰάσονος ἐπέτρεπεν ἐπιβαίνειν οἰκέταις.

1 ἐπιτελούντων A οἵων] ὃν M 2 τύχοι AH (Turn.) τὴν om. AQT 4 τραγῳδίας AT 5 τὰ om. QT εὐριπίδι AP 6 τοὐλεύθερον γὰρ Stob.: τὸ ἐλευθερίας γὰρ QT, τὸ γὰρ ἐλευθερίας A, τὸ ἐλεύθερον γὰρ ceteri (τ' ἐλεύθερον γὰρ v) 7 σμίκρ'] μικρὰ M, σμικρὸν AT, σμικρὰ ceteri μεγάλα MFHP νομιζέτω] νομίζεται Stob. 8 τοὺς θεατὰς MG: τοὺς οὖν θεατὰς ceteri (v) ἅπαντας om. M εἶδον] ἤδον M ἐπ' ἄκρων M: ἀπ' ἄκρων ceteri ἀναστάντες (ες corr. ex ας?) M 9 καὶ ante φωναῖς om. FQT ἐπαλλήλαις M, ἐπ' ἀλλήλους T 10 καὶ om. AQT συνείροντες M, συνείροντος P 11 ἄγαμαι καὶ τὸ τῶν Ἀργοναυτῶν coni. Mang. 12 μηδὲ M: μητὲ ex μηδὲ corr. H, μήτε ceteri (v) τῶν εἰς M: τῶν ἰδίας μήτε τῶν G, τῶν ἰδίας FP, τῆς ἰδίας HAQT (Turn.) 13 post ὑπηρεσίας add. ἕνεκα G προέμενοι M, προσιέμενοι FA δούλων G ἀδελφὴν MGQ: ἀδελφὸν ceteri (v) ἐλευθερία QT, ἐλεύθερον A αὐτουργίαν M: λειτουργίαν ceteri (Turn.) 14 εἰ δὲ] εἴ γε G (εἰ δὴ v) ποιητῇ AQT ἄξιον M: ὅσιον ceteri (Turn.) 15 δ' M οὗτοί γε om. M, post τοῦ σύμπαντος transp. QT 16 ἰδίᾳ] οἷα M παῖδας M (coni. Mang.): παιδὸς ceteri (v) καὶ ante οὗτοι videtur delendum δημοσίᾳ om. T δημοσίᾳ τὰς πόλεις M: τὰς πόλεις δημοσίᾳ ceteri (v) σωφρονίζοντες M: σωφρονίζουσιν ceteri (v) 17 οὐδ' ἡ] οὐ δὴ FHPT ἀργοναυταρχοῦντος HP (ἀργοναυαρχοῦντος Turn.) ἐπέτρεπεν] ἐπέγραπτεν (sic) F ἐπιβαίνειν ἐπιτρέπει οἰκέτην A, οὐκ ἐπιτρέπει ἐπιβαίνειν οἰκέτην QT

6 Eur. frg. 275, 3. 4 (ap. Stob. Ecl. IV 8, 3).

468 M. μεμοιραμένη | ψυχῆς καὶ λογισμοῦ, φύσις οὖσα φιλελεύθερος. ὅθεν καὶ ὁ Αἰσχύλος ἐπ' αὐτῆς εἶπε·

„ποῦ δ' ἐστὶν Ἀργοῦς ἱερόν, αὔδασον, ξύλον;"

Ἐπανατάσεων δὲ καὶ ἀπειλῶν, ἃς σοφοῖς ἀνδράσιν ἐπανατείνονται 144 καὶ ἀπειλοῦσί τινες, ἥκιστα φροντιστέον καὶ τὰ ὅμοια λεκτέον Ἀντιγενίδᾳ τῷ αὐλητῇ. καὶ γὰρ ἐκεῖνόν φασιν, ἐπειδή τις τῶν ἀντιτέχνων ὀργισθεὶς εἶπεν „ὠνήσομαί σε," βαθεῖ ἤθει φάναι· „κἀγὼ τοιγαροῦν διδάξω σε αὐλεῖν." ἄξιον οὖν καὶ τῷ σπουδαίῳ πρὸς μὲν τὸν ἔχοντα ὠνητικῶς 145 λέγειν· „σωφροσύνην ἄρα ἀναδιδαχθήσῃ", πρὸς δὲ τὸν ἀπειλοῦντα φυγήν· „πᾶσα γῆ μοι πατρίς", πρὸς δὲ τὸν χρημάτων ζημίαν· „ἀρκεῖ μετρία βιοτά μοι", πρὸς δὲ τὸν πληγὰς ἢ θάνατον ἐπανατεινόμενον· „οὐ 146 μορμολύττεταί με ταῦτα, οὐδ' εἰμὶ πυκτῶν ἢ παγκρατιαστῶν ἐλάττων, οἵτινες ἀμαυρὰ εἴδωλα ἀρετῆς ὁρῶντες, ἅτε σωμάτων αὐτὸ μόνον εὐεξίαν διαπονήσαντες, ἑκάτερα τλητικῶς ὑπομένουσιν· ὁ γὰρ ἡγεμὼν σώματος ἐν ἐμοὶ νοῦς ἀνδρείᾳ τονωθεὶς οὕτω σφόδρα νενεύρωται, ὡς ἐπάνω πάσης ἀλγηδόνος ἵστασθαι δύνασθαι."

(21.) Φυλακτέον οὖν τὸν τοιοῦτον θῆρα συλλαμβάνειν, ὃς οὐκ ἀλκὴν 147 μόνον ἀλλὰ καὶ ὄψιν φοβερὸς ὢν τὸ δυσάλωτον καὶ μὴ εὐκαταφρόνητον δείκνυται.

1 μεμοιραμένης M, μεμοιρασμένη P ψυχῆς M: καὶ ψυχῆς ceteri (v) φύσις GH: φύσιν A, φύσει ceteri 2 ἐπ' αὐτῆς MGP: ἐπ' αὐτοῖς AQT (Turn.), ἐπ' αὐταῖς F, ἐπ' αὐτοὺς H 3 ποῦ δ' ἐστὶν v: ποῦ γ' ἐστὶν G, ποῦ ἐν F, ποῦ ἔνεστιν MP, που· ἔνεστιν AQT, ποῦ δὴ ἔνεστιν H Ἀργοῦς] αὐδοῦς A, αἰδοῦς QT ἱερὸ (sic) M (ο superscript) αὔδασον v: δαπὲν (sic) M, αὔδασαι G, αὔδασε ceteri 4 ἐπανατάσεων M: ἐπαναστάσεων ceteri (Turn.) 5 ἀντιγεννίδα F, ἀντιγενίδη AT 6 ἐκεῖνος AT φησιν P ὀργισθεὶς om. P 7 βαθεῖ ἤθει M: βᾶθι ἤθει F, βᾶθι ἴθι HP (Turn.), βῆθι ἴθι AQT, βάσκ' ἴθι G 8 τὸν σπουδαῖον A ὠνητικῶς] νωμητικῶς M 9 φυγήν] ὑπερορίαν A: φυγὴν ὑπερορίαν Mang. 10 τὸν om. MFH χρημάτων] τὴν χρημάτων MF, τὴν τῶν χρημάτων H (v) 11 βιοτή P ἢ θάνατον M: καὶ θάνατον ceteri (v) ἐπανατεινάμενον M 12 μορμολύττεται HQ: μορμολύττει ceteri 13 ὁρῶντες] ἰδόντες A αὐτὸ] αὐτοῖς F 14 εὐεξίας M (ν superscript), εὐεξίας FHP διαπονήσαντες] δαπανήσαντες AQ ἑκάτερα FGA: ἑκάτερον ceteri (Turn.) 15 ἀνδρεία MP: ἀνδρία FGH (v), ἀνδρείως AQT τονωθεὶς] τὸ νωθρὸν F σφοδρῶς AQT 17—19 verbis φυλακτέον—δείκνυται sententiarum conexum turbari nemo non videt: paragraphos 32—40, ut supra dixi, huc transponi voluit Massebieau 17 τὸν om. M ἀλκὴν] ἄλλην M, ἀκμὴν F

3 Aesch. frg. 20. 5 sqq. fugit Philonis locus Maximilianum Dinse, qui de Antigenida Thebano musico disseruit (Berol. 1856). 10 cf. frg. trag. adesp. 318 τῷ γὰρ καλῶς πράσσοντι πᾶσα γῆ πατρίς. 10. 11 ἀρκεῖ μετρία βιοτά μοι: Eur. frg. 893, 1.

148 Ἀσυλία τόπων πολλάκις οἰκετῶν τοῖς καταφεύγουσιν ἄδειαν καὶ
ἐκεχειρίαν ὡς ἰσοτίμοις καὶ ἰσοτελέσι παρέσχετο· καὶ τοὺς ἐκ προπάππων
καὶ τῶν ἄνω προγόνων κατά τινα συγγενικὴν διαδοχὴν παλαιοδούλους
ἔστιν ἰδεῖν, ὅταν ἐν ἱεροῖς ἱκέται καθέζωνται, μετὰ πάσης ἀδείας ἐλευθερο-
149 στομοῦντας. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τοῖς κτησαμένοις οὐκ ἐξ ἴσου μόνον ἀλλὰ
καὶ ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος εὐτόνως ἅμα καὶ καταφρονητικῶς δια-
φέρονται περὶ τῶν δικαίων· οὓς μὲν γὰρ ὁ τοῦ συνειδότος ἔλεγχος, κἂν
ὦσιν εὐπατρίδαι, πέφυκε δουλοῦσθαι, οἳ δὲ τὴν τοῦ σώματος ἄδειαν ἐκ
τῆς περὶ τὸν τόπον ἀσυλίας πεπορισμένοι ψυχῆς, ἣν ὁ θεὸς ἐκ πάντων
ἀχείρωτον ἐδημιούργησεν, ἐλεύθερα καὶ εὐγενῆ σφόδρα ἀναφαίνουσιν ἤθη·
150 εἰ μὴ λίαν οὕτω τίς ἐστιν ἀλόγιστος, ὡς χωρία μὲν θάρσους αἴτια καὶ
παρρησίας ὑπολαμβάνειν εἶναι, τὸ δὲ τῶν ὄντων θεοειδέστατον, ἀρετήν,
μηκέτι, δι' ἣν καὶ τοῖς | χωρίοις καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα φρονήσεως μετέχει p.4[illegible]
151 τὸ ἱεροπρεπὲς ἐγγίνεται. καὶ μὴν τοῖς μὲν εἰς ἀσύλους τόπους καταφεύ-
γουσιν, ἐκ μόνων τῶν τόπων περιπεποιημένοις ἀσφάλειαν, ἐκ μυ-
ρίων ἄλλων ἀγωγίμοις συμβέβηκε γίνεσθαι, δώρων γυναικός, ἀδοξίας
τέκνων, ἔρωτος ἀπάτης, τοῖς δὲ εἰς ἀρετὴν ὥσπερ εἰς ἀκαθαίρετον
καὶ ἐρυμνότατον τεῖχος ἀλογεῖν βλημάτων, ὧν αἱ ἐφεδρεῖαι τῶν
152 παθῶν βάλλουσι καὶ τοξεύουσι. ταύτῃ τις πεφραγμένος τῇ δυνάμει
μετὰ παρρησίας ἂν εἴποι, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι πρὸς τῶν τυχόντων
ἁλίσκονται,

1 ἀσυλίαι AQ ἀσυλία τόπων] ἃς ἰδία τόπον M οἰκετῶν] ἔοικε τῶν A: ἱκετῶν Turn. καταφεύγουσιν MFA: καταφυγοῦσιν ceteri (v) τοῖς καταφυγοῦσιν οἰκετῶν transp. P 2 ὡς om. M ἰσοτελέσι] ὁμοτελέσι T παρέσχετο FG: παρέχονται P, παρέσχοντο ceteri (παρέχει Mang.) 3 ἄνω MA: ἔτι ἄνω ceteri (v) παλαιοδούλοις M 4 ἰδεῖν ἔστιν ransp. M οἱ ἱκέται A καθέζονται MA 4. 5 ἐλευθεροστομοῦντες MAQT ἀδείας post ἐλευθεροστομοῦντες transp. A 5 εἰσὶ δ' οἳ M: εἰσὶν οἳ ceteri (v) 6 ἅμα] ἄγαν A 7 περί τε τοῦ δικαίου M οὓς] τοὺς G, οἷς F γὰρ om. M 8 οἳ δὲ] εἰ δ' οἱ F, οὐδὲ M, οἱ δὲ ceteri 9 ψυχὴν (ἣν ex ῆς corr.) M ἐκ πάντων om. AT 10 ἐλευθέραν M ἀναφαίνουσαν H ἤθει M 11 ⟨πόσῳ μᾶλλον ἐλευθεροστομήσει ὁ σπουδαῖος;⟩ ante εἰ μὴ add. Wilamowitz εἰ μὴ M: εἰ om. ceteri (Turn.) ἐστιν] ἔστω GAQ αἴτια ἢ αἰτιά τινα M 12 τὸ] τὴν M 13 οὐκέτι P καὶ τοῖς χωρίοις om. AT 14. 15 καταφυγοῦσιν M 15 μόνων M: om. AQT, μὲν FGHP (Turn.) περιπεποιημένους M, πεποιημένοις GT, τὲ πεποιημένοις A 16 ἀγωγίμων F γενέσθαι M δῶρον M εὐδοξία M 17 δ' A εἰς ἀρετὴν] εἰς τὴν ἀρετὴν T, ἴσα φαίνειν (sic) M 18 ὧν HP[1]Q: ἃ AP[2]T, ὡς FG. ὅσα M αἱ] ὅσαι αἱ F, αἱ om. M ἐφεδρίαι M 19 βάλλουσιν τοξεύουσι T 20 εἴπῃ M ὅτι] εἴ τι T

„ἐγὼ δ' ἐμαυτοῦ“ κατὰ τὸν τραγικὸν „καὶ κλύειν ἐπίσταμαι,
ἄρχειν θ' ὁμοίως, τἀρετῇ σταθμώμενος
τὰ πάντα.“

λέγεται γοῦν ὁ Πριηνεὺς Βίας ἀπειλοῦντι Κροίσῳ μάλα καταφρονητικῶς 153
ἀνταπειλῆσαι ἐπεσθίειν τῶν κρομμύων, αἰνιττόμενος τὸ κλαίειν, ἐπεὶ
δάκρυα κινεῖ ἡ κρομμύων βρῶσις. οὕτως οἱ σοφοὶ βασιλικώτερον οὐδὲν 154
ἀρετῆς νομίζοντες, ᾗ τοῦ βίου παντὸς αὐτοῖς ταξιαρχεῖ, τὰς ἄλλων ἡγε-
μονίας ὡς ὑπηκόων οὐ δεδίασι. παρ' ὃ τοὺς διχόνους καὶ δολεροὺς
ἅπασιν ὀνομάζειν ἔθος ἀνελευθέρους τε καὶ δουλοπρεπεῖς. ὅθεν κἀκεῖνα 155
εὖ πεφώνηται·

„οὔποτε δουλείη κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκεν,
ἀλλ' αἰεὶ σκολιή, καὐχένα λοξὸν ἔχει.“

τὸ γὰρ πλάγιον καὶ ποικίλον καὶ ἀπατηλὸν ἦθος ἀγενέστατον, ὥσπερ
⟨εὐγενὲς⟩ τὸ εὐθὺ καὶ ἄπλαστον καὶ ἀνύπουλον, λόγων βουλεύμασι καὶ
βουλευμάτων λόγοις συνᾳδόντων. ἄξιον δὲ καταγελᾶν τῶν ἐπειδὰν 156

---

1 ἐγὼ] ἐὰν T   δὲ MAHP, sequitur in M spat. c. 6 litt.   ἐμαυτῶ AQ, μὲν τοῦ M   καὶ κλύειν M: καὶ λύειν FHP (Turn.), καὶ et spat. c. 4—5 litt. G, κελεύειν AQT mg P²   2 ante ἄρχειν add. καὶ P   ἄρχειν] ἀρχὴν M   θ'] δ' FAQT   ὁμοῖος M   τἀρετῇ Nauck: τὰ ἀρετῆς M, τῇ ἀρετῇ ceteri (v)   3 τὰ om. M, τὰ πάντα om. QT   4 γοῦν] δ' οὖν F   5 ἀπειλῆσαι T   ἐπεσθίων AP   κρομύων FG   ἐπεὶ MFGP: ἐπειδὴ HAQT   6 ἡ om. AT   κρομύων FG   7 ἄλλων M: τῶν ἄλλων ceteri (v)   7. 8 ἄλλων ἡγεμονίας] ἀπειλὰς G   ἡγεμονίας om. H   8 ὡς M: om. Q, τῶν ceteri (Turn.)   post δεδίασι deesse quaedam animadvertit Mang.   παρὸ FAHP, παρὰ M   διχόνους] δεινόχλους M   post δολεροὺς add. οὓς M   9 τε] τινας M   10 εὖ πεφώνηται M: ἐκπεφώνηται ceteri (Turn.)   11 δουλεία M   εὐθείη T, ἡ εὐθείη A, ᾗ εὐθείη P   12 καὶ αὐχένα FG, τε καὶ αὐχένα M   ἔχει v: ἔχουσα codd. (Vind.)   13 πλάγιον] παλαιὸν M   καὶ ante ἀπατηλὸν om. AHP, post ἦθος add. H   14 εὐγενὲς hoc loco addidi   τὸ εὐθὺ] τὸ εὐθὲς F, τὸ εὐγενὲς M   post ἀνύπουλον add. εὐγενέστατον G Vind. (v), ἐλεύθερον M   14. 15 βουλεύμασι καὶ βουλευμάτων Mang.: βουλήμασι καὶ βουλημάτων codd.   15 post συνᾳδόντων add. εὐγενέστατον QT   ἄξιον δὲ AQT: δὲ om. ceteri (v); ἄξιον οὖν coni. Mang.   δ' post τῶν add. F

---

1 frg. trag. adesp. 327.   4 sqq. Diog. La. I 83 θᾶττον δ' αὐτῷ πέμψαντι πρὸς τὸν Βίαντα, ἵνα ἥκοι παρ' αὐτόν, „ἐγὼ δὲ“ φησίν „Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν“ [ἴσον τῷ κλαίειν]. Suid. κρόμμυα ἐσθίειν· ἴσον τῷ κλαίειν. Ἀλυάττῃ γὰρ πέμψαντι πρὸς Βίαντα τὸν σοφόν, ἵνα θᾶττον παρ' αὐτὸν ἥκοι, „ἐγὼ“ φησίν „Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν“.   11. 12 Theogn. Eleg. v. 535. 536.   11—14 Vindob. hist. gr. 67 fol. 58r: περὶ οἰκετῶν: Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκα, ἀλλ' αἰεὶ σκολιεὶ καὶ αὐχένα λοξὸν ἔχουσα· τὸ γὰρ πλάγειον καὶ ποικίλον καὶ ἀπατηλὸν ἦθος ἀγενέστατον, ὥσπερ τὸ εὐθὺ καὶ ἄπλα(στον) καὶ ἀνύπουλον εὐγενέστατον.

ἀπαλλαγῶσι δεσποτικῆς κτήσεως ἐλευθερωθῆναι νομιζόντων· οἰκέται μὲν γὰρ οὐκέθ' ὁμοίως ⟨ἂν⟩ εἶεν οἵ γε ἀφειμένοι, δοῦλοι δὲ καὶ μαστιγίαι πάντες, ὑπακούοντες οὐκ ἀνθρώπων — ἧττον γὰρ ἂν ἦν τὸ δεινόν —, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν ἀψύχοις ἀτιμοτάτων, ἀκράτου, λαχάνων, πεμμάτων, ὅσα ἄλλα σιτοπόνων τε καὶ ὀψαρτυτῶν περιεργίαι κατὰ γαστρὸς τῆς
157 ταλαίνης δημιουργοῦσιν. ὁ γοῦν Διογένης ἰδών τινα τῶν λεγομένων ἀπελευθέρων ἁβρυνόμενον καὶ πολλοὺς αὐτῷ συνηδομένους, θαυμάσας τὸ ἄλογον καὶ ἄκριτον, „ὅμοιον" εἶπεν „ὡς εἴ τις ἀνακηρύξειέ τινα τῶν οἰκετῶν ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας εἶναι γραμματικὸν ἢ γεωμέτρην ἢ μουσικόν, οὐδ' | ὄναρ τῶν τεχνῶν ἐπῃσθημένον." ὡς γὰρ ἐπιστήμονας p. 450
οὐ ποιεῖ τὸ κήρυγμα, οὕτως οὐδὲ ἐλευθέρους — ἐπεὶ μακάριον ἦν τι —, ἀλλὰ μόνον οὐκ οἰκέτας.

158 (22.) Ἀνελόντες οὖν τὴν κενὴν δόξαν, ἧς ὁ πολὺς ὅμιλος ἀνθρώπων ἀπῃώρηται, καὶ ἀληθείας ἱερωτάτου κτήματος ἐρασθέντες μήτε τοῖς λεγομένοις ἀστοῖς πολιτείαν ἢ ἐλευθερίαν μήτε τοῖς οἰκότριψιν ἢ ἀργυρωνήτοις δουλείαν ἐπιφημίσωμεν, ἀλλὰ γένη καὶ δεσποτικὰ γράμματα
159 καὶ συνόλως σώματα παρελθόντες ψυχῆς φύσιν ἐρευνῶμεν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς ἐπιθυμίας ἐλαύνεται ἢ ὑφ' ἡδονῆς δελεάζεται ἢ φόβῳ ἐκκλίνει ἢ λύπῃ στέλλεται ἢ ὑπ' ὀργῆς τραχηλίζεται, δουλοῖ μὲν αὑτήν, δοῦλον δὲ καὶ τὸν ἔχοντα μυρίων δεσποτῶν ἀπεργάζεται· εἰ δὲ φρονήσει μὲν ἀμαθίαν, σωφροσύνῃ δ' ἀκολασίαν, δειλίαν δὲ ἀνδρείᾳ καὶ πλεονεξίαν δικαιοσύνῃ κατηγωνίσατο, τῷ ἀδουλώτῳ καὶ τὸ ἀρχικὸν προσείληφεν.

---

1 ἐλευθερωθῆναι] ἐλευθέρωσιν M 2 ἂν add. Wilamowitz εἶεν] εἶναι εἰ F. εἶεν om. AQT δὲ] τὲ M 3 πάντες] πάντως coni. Wilamowitz ὑπακούοντες corr. ex ὑπάκοντες F² ἂν MFG: om. ceteri (Turn.) 4 καὶ om. HP (fortasse recte) ἐν om. AH ἀψύχοις] αὐχμοῖς AQT λαχάνου M πεμμάτων Mang. (non M): σπερμάτων codd. (Turn.) 5 ὅσ' A ὅσα ἄλλα] τῶν ἄλλων ὅσα conicio σιτοπόνων Mang.: om. in lac. G, πεμμάτων M, πομάτων QT, σπερμάτων FAHP (Turn.) ὀψαρτυμάτων AQT περιεργίαι MG: περιεργία FHP, περιεργίας AQT 9 γεωμέτρην Mang.: γεωμετρικὸν codd. (Turn.) 10 τῶν τέχνης QT, τεχνῶν om. F 11 οὐδ' A ἐπεὶ] ἐπειδὴ AQT ἦν τί M (τι scripsi): ἦν ceteri (v) 12 μόνον οὐκ M: οὐκ om. ceteri (Turn.) 13 οὖν] τοίνυν HP (v) 15 ἀστοῖς] ἀστείοις A. αὐτοῖς Q οἰκοτρίβαις M alterum ἢ om. AQL (Turn.) 15. 16 ἀργυρωνήταις AQT 16 ἐπιψηφίσωμεν F γένη om. G 18 πρὸς ἐπιθυμίαν M 19 λύπῃ] φόβῳ M στέλλεται] συστέλλεται AHP (v) ὀργῆς M: ἀπορίας ceteri (v) τραχηλιάζεται AQT δουλοῖ M: δούλην ceteri (v) αὐτὴν codd. 21 δειλίαν δ' A ἀνδρία [ει] A, ἀνδρία FG 22 προσείληφεν codd.: προσείληφε v

ὅσαι δὲ μηδετέρας ἰδέας πω μετεσχήκασι, μήτε τῆς καταδουλουμένης 160 μήτε δι' ἧς ἐλευθερία βεβαιοῦται, γυμναὶ δέ εἰσιν ἔτι, καθάπερ αἱ τῶν κομιδῇ νηπίων, ταύτας τιθηνοκομητέον, ἐνστάζοντας τὸ μὲν πρῶτον ἀντὶ γάλακτος ἁπαλὰς τροφάς, τὰς διὰ τῶν ἐγκυκλίων ὑφηγήσεις, εἶτ' αὖθις κραταιοτέρας ὧν φιλοσοφία δημιουργός, ἐξ ὧν ἀνδρωθεῖσαι καὶ εὐεκτήσασαι πρὸς τέλος αἴσιον, οὐ Ζηνώνειον μᾶλλον ἢ πυθόχρηστον, ἀφίξονται, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν.

---

1 μηδ' ἑτέρας MFH καταδουλουμένης] κατεδουλωμένης T, κατεδουλωμένης corr. ex καταδουλωμένης H, καταδεδουλωμένης L (v) 2 δι' ἧς] δ' ἧς A δ' εἰσὶν MA 3 νηπίων κομιδῇ transp. F τιθηνοκομεῖται M ἐνστάζοντας scripsi: προτάττων τὰς M, ἐντάττοντας ceteri (v); ἐπιτάττοντας coni. Wilamowitz τὸ μὲν] μὲν τὸ M 4 διὰ om. AQT αὖθις MAQT: αὖ τῆς FHP, αὖ τὰς G (v)
αι
5 prius ὧν] ὧν M φιλοσοφίας M 6 ὅσιον P οὐ] ἢ F Ζηνώνειον] ζῆν ὄνειον corr. in ζῆν ὄνειαρ (ut vid.) M, ζήνειον AT 7 τὸ] τῷ MA φίλωνος περὶ τοῦ πάντα σπουδαῖον εἶναι ἐλεύθερον subscr. T

---

3 cf. de agric. § 9. de congr. erud. gr. § 19. 6 Zeno fr. 179 (Arnim). 6 πυθόχρηστον: cf. *Cic. de fin. V 79* quia, cum a Zenone, inquam, hoc magnifice t a m q u a m e x o r a c u l o editur: 'virtus ad beate vivendum se ipsa contenta est'.

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΠΕΡΙ ΒΙΟΥ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ
Η ΙΚΕΤΩΝ
(ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΩΝ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ)

1 (1.) | Ἐσσαίων πέρι διαλεχθείς, οἳ τὸν πρακτικὸν ἐζήλωσαν καὶ II p.47
διεπόνησαν βίον ἐν ἅπασιν ἢ — τὸ γοῦν φορητότερον εἰπεῖν — τοῖς
πλείστοις μέρεσι διενεγκόντες, αὐτίκα καὶ περὶ τῶν θεωρίαν ἀσπασαμένων
ἀκολουθίᾳ τῆς πραγματείας ἑπόμενος τὰ προσήκοντα λέξω, μηδὲν
οἴκοθεν ἕνεκα τοῦ βελτιῶσαι προστιθείς, ὃ δρᾶν ἔθος ἐν σπάνει καλῶν
ἐπιτηδευμάτων ἅπασι τοῖς ποιηταῖς καὶ λογογράφοις, ἀλλ' ἀτεχνῶς αὐτῆς
περιεχόμενος τῆς ἀληθείας, πρὸς ἣν οἶδ' ὅτι καὶ ὁ δεινότατος εἰπεῖν
ἀπαγορεύσει. διαθλητέον δὲ ὅμως καὶ διαγωνιστέον· οὐ γὰρ δεῖ τὸ
μέγεθος τῆς τῶν ἀνδρῶν ἀρετῆς αἴτιον ἀφωνίας γενέσθαι τοῖς μηδὲν
2 καλὸν ἡσυχάζεσθαι δικαιοῦσιν. ἡ δὲ προαίρεσις τῶν φιλοσόφων εὐθὺς
ἐμφαίνεται διὰ τῆς προσρήσεως· θεραπευταὶ γὰρ καὶ θεραπευτρίδες

Tit. Φίλωνος ἱκέται ἢ περὶ ἀρετῶν δ' C, φίλωνος περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν τὸ δ' MG, τοῦ αὐτοῦ περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν τὸ δ' F, Φίλωνος ἰουδαίου περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῆς τὸ τέταρτον A, περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν HP (v), περὶ βίου θεωρητικοῦ Arm

1 διαλεχθείς] *disputaturus* Lat   2 τὸ γοῦν φορητότερον εἰπεῖν] *ne mediocrius adseram* Lat   φορητότερον] ἀφορητότερον CHP Arm (Conyb.), εὐφορητότερον mg C (Turn.)   3 διενεγκόντων A   4 τῆς] τῇ F   5 ἐν om. Mang.   6 τοῖς om. Arm   8 δὲ ὅμως] δ' ὁμοίως A, οὖν F in ras.   11 διὰ] ἀπὸ A   θεραπευτρίδαις P, θεραπευτίδες A

11 sqq. Euseb. Hist. eccl. II 17, 3 πρῶτόν γέ τοι τὸ μηθὲν πέρα τῆς ἀληθείας οἴκοθεν καὶ ἐξ ἑαυτοῦ προσθήσειν (l. 5), οἷς ἱστορήσειν ἔμελλεν, ἀπισχυρισάμενος (scil. Φίλων) ἐν ᾧ ἐπέγραψεν λόγῳ Περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ ἱκετῶν, θεραπευτὰς αὐτοὺς καὶ τὰς σὺν αὐτοῖς γυναῖκας θεραπευτρίδας ἀποκαλεῖσθαί φησιν, τὰς αἰτίας ἐπειπὼν τῆς τοιᾶσδε προσρήσεως, ἤτοι παρὰ τὸ τὰς ψυχὰς τῶν προσιόντων αὐτοῖς τῶν ἀπὸ κακίας παθῶν ἰατρῶν δίκην ἀπαλλάττοντας ἀκεῖσθαι καὶ θεραπεύειν ἢ τῆς περὶ τὸ θεῖον καθαρᾶς καὶ εἰλικρινοῦς θεραπείας τε καὶ θρησκείας ἕνεκα.

ἐτύμως καλοῦνται, ἤτοι παρόσον ἰατρικὴν ἐπαγγέλλονται κρείσσονα τῆς κατὰ πόλεις — ἡ μὲν γὰρ σώματα θεραπεύει μόνον, ἐκείνη δὲ καὶ ψυχὰς νόσοις κεκρατημένας χαλεπαῖς τε καὶ δυσιάτοις, ἃς ἐγκατέσκηψαν ἡδοναὶ καὶ ἐπιθυμίαι καὶ λῦπαι καὶ φόβοι πλεονεξίαι τε καὶ ἀφροσύναι καὶ ἀδικίαι καὶ τὸ τῶν ἄλλων παθῶν καὶ κακιῶν ἀνήνυτον πλῆθος — p. 472 M. ἢ παρόσον ἐκ φύσεως καὶ τῶν ἱερῶν νόμων | ἐπαιδεύθησαν θεραπεύειν τὸ ὄν, ὃ καὶ ἀγαθοῦ κρεῖττόν ἐστι καὶ ἑνὸς εἰλικρινέστερον καὶ μονάδος ἀρχεγονώτερον. οἷς τίνας συγκρίνειν ἄξιον τῶν ἐπαγγελλομένων εὐσέβειαν; 3
ἆρά γε τοὺς τὰ στοιχεῖα τιμῶντας, γῆν, ὕδωρ, ἀέρα, πῦρ; οἷς καὶ ἐπωνυμίας ἔθεντο ἑτέρας ἕτεροι, τὸ μὲν πῦρ Ἥφαιστον παρὰ τὴν ἔξαψιν, οἶμαι, καλοῦντες, Ἥραν δὲ τὸν ἀέρα παρὰ τὸ αἴρεσθαι καὶ μετεωρίζεσθαι πρὸς ὕψος, τὸ δὲ ὕδωρ Ποσειδῶνα τάχα που διὰ τὸ ποτόν, τὴν δὲ γῆν Δήμητραν, παρόσον μήτηρ εἶναι δοκεῖ πάντων φυτῶν τε καὶ ζῴων. ἀλλὰ τὰ μὲν ὀνόματα σοφιστῶν ἐστιν εὑρήματα, τὰ δὲ στοιχεῖα ἄψυχος 4
ὕλη καὶ ἐξ ἑαυτῆς ἀκίνητος, ὑποβεβλημένη τῷ τεχνίτῃ πρὸς ἁπάσας σχημάτων καὶ ποιοτήτων ἰδέας. ἀλλὰ τοὺς τὰ ἀποτελέσματα, ἥλιον, 5
σελήνην ἢ τοὺς ἄλλους ἀστέρας πλάνητας ἢ ἀπλανεῖς ἢ τὸν σύμπαντα οὐρανόν τε καὶ κόσμον; ἀλλὰ καὶ ταῦτα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν γέγονεν, ἀλλ' ὑπό τινος δημιουργοῦ τελειοτάτου τὴν ἐπιστήμην. ἀλλὰ τοὺς ἡμιθέους; 6
ἢ τοῦτό γε καὶ χλεύης ἄξιον· πῶς γὰρ ἂν ὁ αὐτὸς ἀθάνατός τε καὶ θνητὸς εἴη; δίχα τοῦ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς τούτων γενέσεως ἐπίληπτον εἶναι, μειρακιώδους ἀκρασίας ἀνάπλεων, ἣν τολμῶσιν οὐκ εὐαγῶς

---

1 κρείττονα A 2 ἐκείνη δὲ] ἡ δὲ M 3 τε om. CF (v) ἃς] αἷς C 3. 4 ἐγκατέσκηψαν scripsi (coni. etiam Wendl.): κατέσκηψαν codd. (v); cf. quod det. pot. insid. sol. § 178 4 ἡδοναί τε καὶ Mang. καὶ ante λῦπαι om. HP (Turn.) 5 ἀνήνυτον] ἀνηκέστων A 7 τὸ ὂν ὄντως Arm ἐστὶν C 8 οἷς τίνας] οὓς τίνι vel οὓς τίσιν Arm τινὰς MA 9 ἆρα] οὐκ ἄρα CMAP τιμ
τολμῶντας A (τιμ ss. man. rec.) 10 ἕτεροι] ἕτερος A μὲν τὸ πῦρ transp. F 12 διὰ τὸ ποτὸν εἶναι Arm 13 δήμητρα G πάντων δοκεῖ εἶναι Arm ζῴων τε καὶ φυτῶν Arm 14 ἐστιν om. G εὑρέματα A 15 αὑτῆς A ὑποβεβλημένα (sed α in ras.) F 16 τοὺς] τὰς F 17 πλανήτας ἀστέρας transp. A πλάνητας MH[1]P: πλανήτας ceteri (v) ἢ ante τὸν om. Turn. 18 καὶ post ἀλλὰ om. M γεγόνασιν corr. ex γέγονας F 19 ὑπό] ἀπό M 20 ἢ τοῦτο Arm: ᾗ τοῦτο codd. (Turn.); ἢ om. Mang. ἂν om. F 21 δίχα καὶ τοῦ MGHP ἀνεπίληπτον F 22 ἀκρασίας] ἀκοῆς M, διανοίας HP ἀνάπλεων om. in lac. M εὐαγῶς] εὐλόγως A

---

10 sqq. cf. Diod. Sic. I 12. Plut. de Is. et Osir. 32 p. 363 d. Cornut. Theol. c. 3. 4. 19. 28. 16 sq. cf. Diod. I 11. Diog. La. I 10.

προσάπτειν ταῖς μακαρίαις καὶ θείαις δυνάμεσιν, εἰ γυναιξὶ θνηταῖς ἐπιμα-
7 νέντες ὡμίλησαν οἱ παντὸς πάθους ἀμέτοχοι καὶ τρισευδαίμονες. ἀλλὰ
τοὺς τὰ ξόανα καὶ ἀγάλματα; ὧν αἱ οὐσίαι λίθοι καὶ ξύλα, τὰ μέχρι πρὸ
μικροῦ τελείως ἄμορφα, λιθοτόμων καὶ δρυοτόμων τῆς συμφυΐας αὐτὰ
διακοψάντων, ὧν τὰ ἀδελφὰ μέρη καὶ συγγενῆ λουτροφόροι γεγόνασι καὶ
ποδόνιπτρα καὶ ἄλλα ἄττα τῶν ἀτιμοτέρων, ἃ πρὸς τὰς ἐν σκότῳ χρείας
8 ὑπηρετεῖ μᾶλλον ἢ τὰς ἐν φωτί. τῶν μὲν γὰρ παρ' Αἰγυπτίοις οὐδὲ
μεμνῆσθαι καλόν, οἳ ζῷα ἄλογα καὶ οὐχ ἥμερα μόνον ἀλλὰ καὶ θηρίων
τὰ ἀγριώτατα παραγηόχασιν εἰς θεῶν τιμὰς ἐξ ἑκάστου τῶν κάτω σελήνης,
χερσαίων μὲν λέοντα, ἐνύδρων δὲ τὸν ἐγχώριον κροκόδειλον, ἀεροπόρων
9 δὲ ἴκτινον καὶ τὴν Αἰγυπτίαν ἶβιν. καὶ ταῦτα ὁρῶντες γεννώμενα καὶ
τροφῆς χρείαν ἔχοντα καὶ περὶ ἐδωδὴν ἄπληστα καὶ μεστὰ περιττωμάτων
ἰοβόλα τε καὶ ἀνθρωποβόρα καὶ νόσοις ἁλωτὰ παντοίαις καὶ οὐ μόνον
θανάτῳ τῷ κατὰ φύσιν ἀλλὰ καὶ βιαίῳ πολλάκις διαφθειρόμενα προσκυ-
νοῦσιν, οἱ ἥμεροι τὰ ἀνήμερα καὶ ἀτίθασα καὶ οἱ λογικοὶ τὰ ἄλογα καὶ
οἱ συγγένειαν ἔχοντες πρὸς τὸ θεῖον τὰ μηδ' ἂν Θερσίτῃσι | συγκριθέν- p.4[illegible]
τα, οἱ ἄρχοντες καὶ δεσπόται τὰ ὑπήκοα φύσει καὶ δοῦλα.
10 (2.) Ἀλλ' οὗτοι μέν, ἐπειδήπερ οὐ τοὺς ὁμοφύλους μόνον ἀλλὰ
καὶ τοὺς πλησιάζοντας ἀναπιμπλᾶσι φλυαρίας, ἀθεράπευτοι διατελείτωσαν
ὄψιν, τὴν ἀναγκαιοτάτην τῶν αἰσθήσεων, πεπηρωμένοι· λέγω δὲ οὐ τὴν
σώματος, ἀλλὰ τὴν ψυχῆς, ᾗ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος μόνῃ γνωρίζεται.

---

1 εἰ corr. in αἳ H², οἳ L γυναιξὶν C 2 οἱ ἀμέτοχοι παντὸς πάθους Arm
  ευ
τρισδαίμονες A (ευ ss. man. rec.) 3 τοὺς om. CMHP¹ Lat (Turn.)
post ἀγάλματα add. σέβοντας A (Mang.) 4 τελέως A δρυτόμων CA (Mang.)
6 ποδόνιπτα A ἀλλ' ἄττα A 7 ὑπερτερεῖ F ἢ πρὸς τὰς MG
8 ἄλογα ζῷα Arm Lat (Conyb.); cf. de decal. § 76 καὶ ante θηρίων om. C
9 παραγειόχασιν C, παραγνώκασιν (ωκ ex οχ corr.) H ante ἐξ add. καὶ M
τῶν κατὰ σελήνην F 10 μὲν om. C κροκώδειλον C¹ ἀεροπόρον H
11 ἰκτῆνον F, ἰκτῖνα GA ἶβιν codd. (v) 12 μετὰ περιττωμάτων F,
περιττωμάτων μεστὰ HP (v) 13 ἰοβόλα] ἐπίβουλα coni. Mang. μόνω CM
14 τῷ om. F βιαίω CA Arm: βιαίως ceteri (Turn.) 15 ἀνήμερα καὶ
om. C ἀτίθασσα CMA (v) 16 θερσίτῃσι C¹ Arm: θηρσί τισι ceteri (v),
monstris Lat 17 καὶ δοῦλα φύσει Arm, καὶ δοῦλα om. H 19 πλησιάζοντας
αὐτοῖς Conybeare ex Arm Lat φλυαρίας om. A ἀθεράπευτοι M Arm Lat:
αὐτοὶ ἀθεράπευτοι FGHP (v), αὐτῆς, ἀθεράπευτοι CA διαλειπέτωσαν F
20. 21 τὴν τοῦ σώματος M (Mang.), τοῦ σώματος P 21 τὴν τῆς ψυχῆς M (Mang.),
τῆς ψυχῆς FP τὸ ante ψεῦδος om. v μόνῃ om. M Arm (Conyb.)

---

7 sqq. Aristid. Apolog. p. 107 ed. Harris (Texts and Studies I) Αἰγύπτιοι δὲ ... ἔτι
καὶ ἄλογα ζῷα παρεισήγαγον θεοὺς εἶναι χερσαῖά τε καὶ ἔνυδρα καὶ τὰ φυτὰ καὶ βλαστά.

τὸ δὲ θεραπευτικὸν γένος βλέπειν ἀεὶ προδιδασκόμενον τῆς τοῦ ὄντος 11
θέας ἐφιέσθω καὶ τὸν αἰσθητὸν ἥλιον ὑπερβαινέτω καὶ μηδέποτε τὴν
τάξιν ταύτην λειπέτω πρὸς τελείαν ἄγουσαν εὐδαιμονίαν. οἱ δὲ ἐπὶ 12
θεραπείαν ἰόντες οὔτε ἐξ ἔθους οὔτε ἐκ παραινέσεως ἢ παρακλήσεώς
τινων, ἀλλ' ὑπ' ἔρωτος ἁρπασθέντες οὐρανίου, καθάπερ οἱ βακχευόμενοι
καὶ κορυβαντιῶντες ἐνθουσιάζουσι, μέχρις ἂν τὸ ποθούμενον ἴδωσιν.
εἶτα διὰ τὸν τῆς ἀθανάτου καὶ μακαρίας ζωῆς ἵμερον τετελευτηκέναι 13
νομίζοντες ἤδη τὸν θνητὸν βίον ἀπολείπουσι τὰς οὐσίας υἱοῖς ἢ θυγατρά-
σιν εἴτε καὶ ἄλλοις συγγενέσιν, ἑκουσίῳ γνώμῃ προκληρονομούμενοι, οἷς
δὲ μὴ συγγενεῖς εἰσιν, ἑταίροις καὶ φίλοις· ἔδει γὰρ τοὺς τὸν βλέποντα
πλοῦτον ἐξ ἑτοίμου λαβόντας τὸν τυφλὸν παραχωρῆσαι τοῖς ἔτι τὰς δια-
νοίας τυφλώττουσιν. Ἀναξαγόραν καὶ Δημόκριτον Ἕλληνες ᾄδουσιν, ὅτι 14
φιλοσοφίας ἱμέρῳ πληχθέντες μηλοβότους εἴασαν γενέσθαι τὰς οὐσίας·
ἄγαμαι τοὺς ἄνδρας καὶ αὐτὸς γενομένους χρημάτων κρείττονας. ἀλλὰ
πόσῳ βελτίονες οἱ μὴ θρέμμασιν ἐμβόσκεσθαι τὰς κτήσεις ἀνέντες, ἀλλὰ
τὰς ἀνθρώπων ἐνδείας, συγγενῶν ἢ φίλων, ἐπανορθωσάμενοι καὶ ἐξ ἀπόρων
εὐπόρους ἀποφήναντες; ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἀπερίσκεπτον — ἵνα μὴ μα-
νιῶδες ἐπ' ἀνδρῶν, οὓς ἡ Ἑλλὰς ἐθαύμασεν, εἴπω τὸ ἔργον —, τοῦτο
δὲ νηφάλιον καὶ μετὰ φρονήσεως ἠκριβωμένον περιττῆς. οἱ πολέμιοι 15

1 τὸ θεραπευτικὸν δὲ H προδιδασκόμενον Conybeare (p. 200): προσδιδασκόμενον codd. (v) 2 ἀφιέσθω M αἰσθητὸν] νοητὸν Arm 3 δ' AH 4 οὔτ' (bis) FA οὔτε ἐκ] ἢ C παραινέσεως ἢ παρακλήσεως CFGA Lat: παρακλήσεως ἢ παραινέσεων M (Mang.), παραινέσεως ἢ om. HP (Turn.), ἢ παρακλήσεως om. Arm 5 ἀναρπασθέντες A 6 μέχρι C 7 καὶ μακαρίας om. Arm ἵμερον ex ἥμερον corr. F² 8 ἤδη om. Arm 8. 9 υἱοῖς — ἄλλοις om. Arm 9 προκληρονομούμενοι Arm, *praehereditati* Lat: προσκληρονομούμενοι codd. (v)

ῶν ῶν
10 μὴ] μηδὲ A 11 τὸν τυφλὸν M 12 Ἕλληνες om. M 13 ἱμέρῳ φιλοσοφίας transp. A πλησθέντες A μηλοβότας A 14 αὐτὸς MA Arm (Mang. Conyb.): αὐτοὺς ceteri Lat γινομένους A κρείττους C (v) 15 βελτίονες] κρείττονες HP 16 ἀνθρώπων] ἀνθρωπίνας M 17 μὴ] μὴ μόνον HP (v) 18 ἡ ἑλλὰς οὓς transp. A ἡ om. F 19 νηφάλιόν τε καὶ M μετὰ om. M περιττῆς] περὶ ≡ ἧς C, περὶ ἧς G, γρ. περὶ ἧς P, περιττῆς. περὶ ἧς M

8 Euseb. Hist. eccl. II 17, 5 ὅμως δ' οὖν ἐν πρώτοις τὴν ἀπόταξιν αὐτοῖς τῆς οὐσίας μαρτυρεῖ, φάσκων ἀρχομένους φιλοσοφεῖν ἐξίστασθαι τοῖς προσήκουσι τῶν ὑπαρχόντων.
12 cf. Philo de provid. II § 12. 13. Plat. Hipp. mai. 283a. Plut. Pericl. 16. de vitando aere alieno 8 p. 831f. Cic. Tusc. V 114. Diog. La. II 6. Suid. Ἀναξαγόρας. de Democrito: Cic. de fin. V 87. Hor. Epist. I 12, 12. Lactant. Inst. div. III 23. Orig. c. Cels. II 84.

τί πλέον δρῶσιν ἢ κείρουσι καὶ δενδροτομοῦσι τὴν τῶν ἀντιπάλων χώραν, ἵνα σπάνει τῶν ἀναγκαίων πιεσθέντες ἐνδῶσι; τοῦτο οἱ περὶ Δημόκριτον τοῖς ἀφ' αἵματος εἰργάσαντο χειροποίητον ἔνδειαν καὶ πενίαν αὐτοῖς κατασκευάσαντες, οὐκ ἐξ ἐπιβουλῆς ἴσως, ἀλλὰ τῷ μὴ προϊδέσθαι καὶ περι-
16 αθρῆσαι τὸ τοῖς ἄλλοις συμφέρον. πόσῳ δὴ κρείττους οὗτοι καὶ θαυμασιώτεροι, χρησάμενοι μὲν οὐκ ἐλάττοσι ταῖς πρὸς φιλοσοφίαν ὁρμαῖς, μεγαλόνοιαν δὲ ὀλιγωρίας προτιμήσαντες καὶ χαρισάμενοι τὰς οὐσίας, ἀλλὰ μὴ διαφθείραντες, ἵνα καὶ ἑτέρους καὶ ἑαυτοὺς ὠφελήσωσι, | τοὺς p. 474
μὲν ἐν ἀφθόνοις περιουσίαις, ἑαυτοὺς δὲ ἐν τῷ φιλοσοφεῖν; αἱ γὰρ χρημάτων καὶ κτημάτων ἐπιμέλειαι τοὺς χρόνους ἀναλίσκουσι· χρόνου δὲ φείδεσθαι καλόν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἰατρὸν Ἱπποκράτην „ὁ μὲν βίος
17 βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρή.“ τοῦτό μοι δοκεῖ καὶ Ὅμηρος αἰνίξασθαι ἐν Ἰλιάδι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς τρισκαιδεκάτης ῥαψῳδίας διὰ τούτων τῶν ἐπῶν·

„Μυσῶν τ' ἀγχεμάχων καὶ ἀγαυῶν Ἱππημολγῶν,
γλακτοφάγων ἀβίων τε, δικαιοτάτων ἀνθρώπων,“

ὡς τῆς μὲν περὶ βίον σπουδῆς καὶ χρηματισμὸν ἀδικίαν γεννώσης διὰ τὸ ἄνισον, δικαιοσύνην δὲ τῆς ἐναντίας προαιρέσεως ἕνεκα ἰσότητος, καθ' ἣν ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος ὥρισται καὶ παρευημερεῖ τὸν ἐν ταῖς κεναῖς δόξαις.

1 τί πλέον om. M δρῶσιν] ποιοῦσιν A ἢ κείρουσι om. in lac. M κείρουσι] καίουσι A 2 ἐνδῶσιν C 3 ἑαυτοῖς F 4 μὴ om. F προΐεσθαι A 5 δὴ] δ' ἂν A οὗτοι κρείττους transp. A 6 ταῖς] τοῖς H φιλοσοφίαν] φαντασίαν CG mg F, φιλοσοφίαν mg C^2 ὁρμαῖς] ὁρῶσι H 8 τοὺς Arm Lat (Conyb.): καὶ τοὺς codd. (v) 9 ἐν τῷ om. C 10 ἐπιμέλειαι] ἐπιθυμίαι Max. χρόνους] χρωμένους HP^1 Arm (Conyb.) 11 ἰατρόν om. Arm 12 αἰνίξεσθαι HP, αἰνίττεσθαι A 13 κατ' ἀρχὴν F ιγ' M διὰ] καὶ H 15 τὲ M, τ' om F ἀγαυῶν] ἀγανῶν C, ἀγαθῶν HP 16 γαλακτοφάγων MAHP, γλαγοφάγων G τ' ἀβίων τε C ante δικαιοτάτων add. καὶ MH τ' ἀνθρώπων F 17 περὶ om. F^1, ss. F^2 περὶ τὸν βίον A καὶ ἀδικίαν A, καὶ ss. P^2 διὰ] καὶ A 18 δικαιοσύνης F ante τῆς add. διὰ MFHP, spat. 2 litt. G 19 τῆς om. F ὥριστο A τὸν] τῶν MFH^1P

9—11 D^K fol. 240^r Φίλωνος ἐκ τοῦ περὶ βίου θεωρητικοῦ Maxim. Ecl. cap. 12 Flor. Paris. nr. 20 Φίλωνος: αἱ (ἐκ add. Max.) χρημάτων καὶ κτημάτων ἐπιμέλειαι (ἐπιθυμίαι Max. Flor. Paris.) τοὺς χρόνους ἀναλίσκουσι· χρόνου δὲ φείδεσθαι καλόν. D^R fol. 193^r D^V p. 563 Φίλωνος: χρόνου φείδεσθαι καλόν. D^M fol. 215^v Φίλωνος: χρόνον φοβεῖσθαι καλόν. 10—12 Clem. Alex. Strom. V 4, 22 p. 658 P. ... οἷον ἀμέλει τὸ „χρόνου φείδου“. ἤτοι ἐπεὶ ὁ βίος βραχὺς καὶ οὐ δεῖ τὸν χρόνον τοῦτον εἰς μάτην καταναλῶσαι. 11 Hippocr. Aphor. I 1. 15 Hom. Il. N 5. 6.

ὅταν οὖν ἐκστῶσι τῶν οὐσιῶν, ὑπ' οὐδενὸς ἔτι δελεαζόμενοι φεύγουσιν 18
ἀμεταστρεπτὶ καταλιπόντες ἀδελφούς, τέκνα, γυναῖκας, γονεῖς, πολυανθρώπους συγγενείας, φιλικὰς ἑταιρείας, τὰς πατρίδας, ἐν αἷς ἐγεννήθησαν καὶ ἐτράφησαν, ἐπειδὴ τὸ σύνηθες ὁλκὸν καὶ δελεάσαι δυνατώτατον.
μετοικίζονται δὲ οὐκ εἰς ἑτέραν πόλιν, ὥσπερ οἱ πρᾶσιν αἰτούμενοι παρὰ 19
τῶν κεκτημένων ἀτυχεῖς ἢ κακόδουλοι δεσποτῶν ὑπαλλαγήν, οὐκ ἐλευθερίαν, αὐτοῖς ἐκπορίζοντες — πᾶσα γὰρ πόλις, καὶ ἡ εὐνομωτάτη, γέμει θορύβων καὶ ταραχῶν ἀμυθήτων, ἃς οὐκ ἂν ὑπομείναι τις ἅπαξ ὑπὸ σοφίας
ἀχθείς —, ἀλλὰ τειχῶν ἔξω ποιοῦνται τὰς διατριβὰς ἐν κήποις ἢ μονα- 20
γρίαις ἐρημίαν μεταδιώκοντες, οὐ διά τινα ὠμὴν ἐπιτετηδευμένην μισανθρωπίαν, ἀλλὰ τὰς ἐκ τῶν ἀνομοίων τὸ ἦθος ἐπιμιξίας ἀλυσιτελεῖς καὶ βλαβερὰς εἰδότες.

(3.) Πολλαχοῦ μὲν οὖν τῆς οἰκουμένης ἐστὶ τὸ γένος — ἔδει γὰρ 21
ἀγαθοῦ τελείου μετασχεῖν καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν βάρβαρον —, πλεονάζει δὲ ἐν Αἰγύπτῳ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπικαλουμένων νόμων καὶ
μάλιστα περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν. οἱ δὲ πανταχόθεν ἄριστοι καθάπερ εἰς 22

1 οὐσιῶν corr. ex οἰκιῶν A ἔτι] ὡς A 2 τέκνα om. Lat, γυναῖκας τέκνα transp. Arm γονεῖς γυναῖκας transp. A 3 ἑταιρίας CF 3. 4 ἐγεννήθησαν καὶ om. HP[1] 4 ὁλκόν] ἕλκον MP, ἐλ...κόν F (κτι ss. man. rec.), ἕλκειν A δελεάσασθαι F 5 δὲ om. A verba οὐκ εἰς ἑτέραν πόλιν om. in lac. M ὡς F οἱ om. F 6 ἀτυχαῖς F κακόδουλοι] κακότητα M ὑπαλλαγάς A 7 αὐτοῖς MFH[1]P προσεκπορίζοντες F καὶ ἡ] κἂν ᾖ coni. Mang. 8 post θορύβων add. καὶ κηρῶν G (Mang. Conyb.), om. ceteri Lat. ὑπομεῖναι A, ὑπομείνοι C ὑπὸ σοφίας ἅπαξ transp. F 9 ἀχθείς om. Arm 9. 10 μοναγρίαις scripsi: μοναγρίοις codd. (v); cf. de Abrah. § 23. Alciphr. 2, 2 10 ἠρεμίαν Arm 10. 11 οὐ — μισανθρωπίαν] οὐ τὴν μόνωσιν ἐπιτετηδεύκασι διὰ μισανθρωπίαν Arm; οὐ δή τινα ὠμὴν ἐπιτετηδευκότες μισανθρωπίαν coni. Wendl. 11 τάς] διὰ τὰς CM (v) ἐκ secludendum censuit Mang. 13 τὸ γένος] τοῦτο τὸ γένος Mang. ἔδει] ἐπειδὴ F (εἰ ss. F[2]) 14 καὶ τὴν (ante Ἑλλάδα) om. Turn. 15 δ' A Eus ἑκάστην F νόμων] νομῶν C[2]H[2] (v), μονῶν Exc. Euseb.

9—12 pergit Euseb. l. l. ἔπειτα πάσαις ἀποταξαμένους ταῖς τοῦ βίου φροντίσιν, ἔξω τειχῶν προελθόντας, ἐν μοναγρίοις καὶ κήποις τὰς διατριβὰς ποιεῖσθαι, τὰς ἐκ τῶν ἀνομοίων ἐπιμιξίας ἀλυσιτελεῖς καὶ βλαβερὰς εὖ εἰδότας. 13—52, 3 Euseb. Hist. eccl. II 17, 7 τὰ παραπλήσια δὲ τούτοις μαρτυρήσας τοῖς δηλουμένοις ὁ Φίλων συλλαβαῖς αὐταῖς ἐπιφέρει λέγων· Πολλαχοῦ μὲν οὖν — καὶ ἀέρος εὐκρασίας. Exc. ex Eusebio in codd. Dionys. Areop. Φίλωνος περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς πιστευσάντων ἐν Αἰγύπτῳ Χριστιανῶν ἅμα καὶ μοναχῶν ἐκ τοῦ ἐπιγεγραμμένου αὐτῷ λόγου περὶ βίου θεωρητικοῦ ἢ περὶ ἱκετῶν: Πολλαχοῦ μὲν — καὶ ἀέρος εὐκρασίας.

πατρίδα [θεραπευτῶν] ἀποικίαν στέλλονται πρός τι χωρίον ἐπιτηδειότατον,
ὅπερ ἐστὶν ὑπὲρ λίμνης Μαρείας κείμενον ἐπὶ γεωλόφου χθαμαλωτέρου.
23 σφόδρα εὐκαίρως, ἀσφαλείας τε ἕνεκα καὶ ἀέρος εὐκρασίας. τὴν
μὲν οὖν ἀσφάλειαν αἱ ἐν κύκλῳ παρέχουσιν ἐπαύλεις τε καὶ κῶμαι, | p.47
τὴν δὲ περὶ τὸν ἀέρα εὐκρασίαν αἱ ἔκ τε τῆς λίμνης ἀνεστομωμένης εἰς
τὴν θάλατταν καὶ τοῦ πελάγους ἐγγὺς ὄντος ἀναδιδόμεναι συνεχεῖς αὖραι,
λεπταὶ μὲν αἱ ἐκ τοῦ πελάγους, παχεῖαι δὲ αἱ ἀπὸ τῆς λίμνης, ὧν ἡ
24 μῖξις ὑγιεινοτάτην κατάστασιν ἀπεργάζεται. αἱ δὲ οἰκίαι τῶν συνεληλυθότων σφόδρα μὲν εὐτελεῖς εἰσι, πρὸς δύο τὰ ἀναγκαιότατα σκέπην
παρέχουσαι, πρός τε τὸν ἀφ' ἡλίου φλογμὸν καὶ τὸν ἀπ' ἀέρος κρυμόν·
οὔτε δὲ ἐγγύς, ὥσπερ αἱ ἐν τοῖς ἄστεσιν, — ὀχληρὸν γὰρ καὶ δυσάρεστον
τοῖς ἐρημίαν ἐζηλωκόσι καὶ μεταδιώκουσιν αἱ γειτνιάσεις — οὔτε πόρρω,
δι' ἣν ἀσπάζονται κοινωνίαν καὶ ἵνα, εἰ λῃστῶν γένοιτο ἔφοδος, ἀλλήλοις
25 ἐπιβοηθῶσιν. ἐν ἑκάστῃ δέ ἐστιν οἴκημα ἱερόν, ὃ καλεῖται σεμνεῖον καὶ
μοναστήριον, ἐν ᾧ μονούμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται,
μηδὲν εἰσκομίζοντες, μὴ ποτόν, μὴ σιτίον, μηδέ τι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς
τὰς τοῦ σώματος χρείας ἀναγκαῖα, ἀλλὰ νόμους καὶ λόγια θεσπισθέντα
διὰ προφητῶν καὶ ὕμνους καὶ τὰ ἄλλα οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια συναύ-
26 ξονται καὶ τελειοῦνται. ἀεὶ μὲν οὖν ἄληστον ἔχουσι τὴν τοῦ θεοῦ

1 θεραπευτῶν seclusit Ed. Schwartz (om. Lat) στέλλονται ἀποικίαν transp. M 2 ὑπὲρ] ἐπὶ M Μαρείας] μαρέας C[1] Arm (Conyb.), μαρίας C[2]FH[2]Lat (v) χθαμαλώτερον A 3 εὐκαίρως Eus Arm (Conyb.): εὐκαίρου codd. (v) τε om. Mang. ἀέρων M 4 περιέχουσιν F 5 αἱ C Arm (Conyb.): om. ceteri (v) τε om. C 6 καὶ αἱ τοῦ πελάγους Arm 7 τοῦ om. C αἱ post δὲ om. MF post λίμνης verba ἀνεστομωμένης εἰς τὴν θάλατταν iterum exhibent HP (v), om. ceteri Arm Lat 8 δ' A 9. 10 πρὸς δύο — παρέχουσαι om. Lat 10 ἀπ' ἀέρος CM: ἀπὸ ἀέρος ceteri (v) 11 δὲ] γὰρ A Arm (Conyb.) αἱ om. F Arm (Conyb.) 12 ἠρεμίαν Arm ἐζηλωκόσι καὶ om. CM Arm (Conyb.) 13 γίνοιτο A, sed ι corr. ex ε 14 ἐν ἑκάστῃ δέ CG Arm: ἑκάστω δέ (om. ἐν) ceteri, ἐν ἑκάστῃ δὲ οἰκίᾳ Eus et Exc. Euseb. (Mang.) οἴκημα om. Mang. καὶ] *sive* Lat: nescio an ἢ pro καὶ scribendum sit 16 σῖτον A (Mang.) μηδέ τι C[2] Eus: μηδέν τι ceteri 17 ἀναγκαῖον M 18 τἄλλα F, τᾶλλα A 18. 19 συναύξεται καὶ τελειοῦται Exc. Euseb. 19 τελοῦνται A οὖν om. A

8 sqq. cf. Muson. p. 107, 16 (Hense) ἐπεὶ δὲ σκέπης ἕνεκα καὶ τὰς οἰκίας ποιούμεθα, φημὶ καὶ ταύτας δεῖν ποιεῖσθαι πρὸς τὸ τῆς χρείας ἀναγκαῖον, ὡς ἀπερύκειν μὲν κρύους, ἀπερύκειν δὲ θάλπους τὸ σφοδρόν, εἶναι δ' ἡλίου καὶ ἀνέμων ἐπικούρημα τοῖς δεομένοις. 14—19 pergit Euseb. l. l. (9) εἶθ' ἑξῆς τὰς οἰκήσεις αὐτῶν ὁποῖαί τινες ἦσαν διαγράψας περὶ τῶν κατὰ χώραν ἐκκλησιῶν ταῦτά φησιν· ἐν ἑκάστῃ δὲ οἰκίᾳ ἐστὶν — συναύξονται καὶ τελειοῦνται. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: ἐν ἑκάστῃ δὲ οἰκίᾳ ἐστὶν — συναύξεται καὶ τελειοῦται.

μνήμην, ὡς καὶ δι' ὀνειράτων μηδὲν ἕτερον ἢ τὰ κάλλη τῶν θείων
ἀρετῶν καὶ δυνάμεων φαντασιοῦσθαι· πολλοὶ γοῦν καὶ ἐκλαλοῦσιν ἐν
ὕπνοις ὀνειροπολούμενοι τὰ τῆς ἱερᾶς φιλοσοφίας ἀοίδιμα δόγματα. δὶς 27
δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰώθασιν εὔχεσθαι, περὶ τὴν ἕω καὶ περὶ τὴν
ἑσπέραν, ἡλίου μὲν ἀνίσχοντος εὐημερίαν αἰτούμενοι τὴν ὄντως εὐημερίαν,
φωτὸς οὐρανίου τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἀναπλησθῆναι, δυομένου δὲ ὑπὲρ
τοῦ τὴν ψυχὴν τοῦ τῶν αἰσθήσεων καὶ αἰσθητῶν ὄχλου παντελῶς
ἐπικουφισθεῖσαν, ἐν τῷ ἑαυτῆς συνεδρίῳ καὶ βουλευτηρίῳ γενομένην,
ἀλήθειαν ἰχνηλατεῖν. τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ μέχρις ἑσπέρας διάστημα 28
σύμπαν αὐτοῖς ἐστιν ἄσκησις· ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι
φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν ἀλληγοροῦντες, ἐπειδὴ σύμβολα τὰ
τῆς ῥητῆς ἑρμηνείας νομίζουσιν ἀποκεκρυμμένης φύσεως ἐν ὑπονοίαις
δηλουμένης. ἔστι δὲ αὐτοῖς καὶ συγγράμματα παλαιῶν ἀνδρῶν, οἳ τῆς 29
αἱρέσεως ἀρχηγέται γενόμενοι πολλὰ μνημεῖα τῆς ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις
476 M. ἰδέας ἀπέλιπον, οἷς καθάπερ τισὶν ἀρχετύποις | χρώμενοι μιμοῦνται τῆς
προαιρέσεως τὸν τρόπον· ὥστε οὐ θεωροῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιοῦσιν

1 ἕτερα F 2 ἀρετῶν καὶ om. HP[1], ἀρετῶν ss. P[2] γοῦν AP: om. H, οὖν ceteri (v) 3 δόγματα] δράγματα F 4 περὶ τὴν ἕω] πρὸς τὴν ἕω F 5 ὄντος G 6 ὑπὲρ om. F 7 prius τοῦ] τούτου F[2] αἰσθητῶν] αἰσθητοῦ F ὄχλου FGA Arm (Conyb.): ὄγκου ceteri (v), γρ. ὄγκου mg G 8 κουφισθεῖσαν A γινομένην A 9 ἀληθείας A δ' A, δὲ om. F μέχρις ἑσπέρας HP Eus, μέχρι ἑσπέρας C: μέχρι (μέχρις F) τῆς ἑσπέρας MFGA (Mang.) 10 αὐτοῖς ἐστιν Eus: ἐστὶν αὐτοῖς codd. (v) τοῖς ἱερωτάτοις HP (Turn.) 11 τὴν πάτριον φιλοσοφοῦσι σοφίαν Eus codd. nonnulli φιλοσοφίαν] νομοθεσίαν Arm (Conyb.) 12 νομίζουσιν ἀποκεκρυμμένης om. in lac. M φύσεως ἀποκεκρυμμένης transp. HP (v) 13 ἔστιν C δ' A Eus συγγράμματα παλαιῶν om. in lac. M συγγράμμασι F τῶν ἀνδρῶν M 13. 14 τῆς αἱρέσεως αὐτῶν Eus 14 ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις codd. Eus Arm: ἀλληγορουμένης Mang. (sic Venetus 41 Oxon. Coll. Novi) 15. 16 τῆς προαιρέσεως αὐτῶν Arm 16 τρόπον] τύπον coni. Mang. ὥστ' A Eus (v)

9—16 pergit Euseb. l. l. καὶ μεθ' ἕτερά φησιν· (10) τὸ δ' ἐξ ἑωθινοῦ — τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: τὸ δὲ ἐξ ἑωθινοῦ — τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον. 16—54, 2 pergit Euseb. l. l. (12) ταῦτα μὲν οὖν ἔοικεν εἰρῆσθαι τῷ ἀνδρὶ τὰς ἱερὰς ἐξηγουμένων αὐτῶν ἐπακροασαμένῳ γραφάς, τάχα δ' εἰκός, ἃ φησιν ἀρχαίων παρ' αὐτοῖς εἶναι συγγράμματα, εὐαγγέλια καὶ τὰς τῶν ἀποστόλων γραφὰς διηγήσεις τέ τινας κατὰ τὸ εἰκὸς τῶν πάλαι προφητῶν ἑρμηνευτικάς, ὁποίας ἥ τε πρὸς Ἑβραίους καὶ ἄλλαι πλείους τοῦ Παύλου περιέχουσιν ἐπιστολαί, ταῦτ' εἶναι. (13) εἶτα πάλιν ἑξῆς περὶ τοῦ νέους αὐτοὺς ποιεῖσθαι ψαλμοὺς οὕτως γράφει· ὥστ' οὐ θεωροῦσι μόνον — ἀναγκαίως χαράσσοντες. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: ὥστε οὐ θεωροῦσι μόνον — ἀναγκαίως χαράσσοντες.

ᾄσματα καὶ ὕμνους εἰς τὸν θεὸν διὰ παντοίων μέτρων καὶ μελῶν, ἃ
30 ῥυθμοῖς σεμνοτέροις ἀναγκαίως χαράττουσι. τὰς μὲν οὖν ἓξ ἡμέρας
χωρὶς ἕκαστοι μονούμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἐν τοῖς λεχθεῖσι μοναστηρίοις
φιλοσοφοῦσι, τὴν αὔλειον οὐχ ὑπερβαίνοντες, ἀλλ' οὐδὲ ἐξ ἀπόπτου θεωροῦντες· ταῖς δὲ ἑβδόμαις συνέρχονται καθάπερ εἰς κοινὸν σύλλογον
καὶ καθ' ἡλικίαν ἑξῆς καθέζονται μετὰ τοῦ πρέποντος σχήματος, εἴσω
τὰς χεῖρας ἔχοντες, τὴν μὲν δεξιὰν μεταξὺ στέρνου καὶ γενείου, τὴν δὲ
31 εὐώνυμον ὑπεσταλμένην παρὰ τῇ λαγόνι. παρελθὼν δὲ ὁ πρεσβύτατος
καὶ τῶν δογμάτων ἐμπειρότατος διαλέγεται, καθεστῶτι μὲν τῷ βλέμματι,
καθεστώσῃ δὲ τῇ φωνῇ, μετὰ λογισμοῦ καὶ φρονήσεως, οὐ δεινότητα
λόγων ὥσπερ οἱ ῥήτορες ἢ οἱ νῦν σοφισταὶ παρεπιδεικνύμενος, ἀλλὰ τὴν
ἐν τοῖς νοήμασι διηρευνηκὼς καὶ διερμηνεύων ἀκρίβειαν, ἥτις οὐκ ἄκροις
ὠσὶν ἐφιζάνει, ἀλλὰ δι' ἀκοῆς ἐπὶ ψυχὴν ἔρχεται καὶ βεβαίως ἐπιμένει.
καθ' ἡσυχίαν δὲ οἱ ἄλλοι πάντες ἀκροῶνται, τὸν ἔπαινον νεύμασιν ὄψεως
32 ἢ κεφαλῆς παραδηλοῦντες αὐτὸ μόνον. τὸ δὲ κοινὸν τοῦτο σεμνεῖον, εἰς
ὃ ταῖς ἑβδόμαις συνέρχονται, διπλοῦς ἐστι περίβολος, ὁ μὲν εἰς ἀνδρῶνα, ὁ
δὲ εἰς γυναικωνῖτιν ἀποκριθείς· καὶ γὰρ καὶ γυναῖκες ἐξ ἔθους συνακροῶνται
33 τὸν αὐτὸν ζῆλον καὶ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἔχουσαι. ὁ δὲ μεταξὺ τῶν
οἴκων τοῖχος τὸ μὲν ἐξ ἐδάφους ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας πήχεις εἰς τὸ ἄνω
συνῳκοδόμηται θωρακίου τρόπον, τὸ δὲ ἄχρι τέγους ἀνάγειον ἀχανὲς
ἀνεῖται, δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε τὴν πρέπουσαν αἰδῶ τῇ γυναικείᾳ φύσει
διατηρεῖσθαι καὶ τοῦ τὴν ἀντίληψιν ἔχειν εὐμαρῆ καθεζομένας ἐν ἐπηκόῳ,
34 μηδενὸς τὴν τοῦ διαλεγομένου φωνὴν ἐμποδίζοντος. (4.) ἐγκράτειαν δὲ

1 εἰς τὸν θεόν codd. Eus (Turn. Mang.): τὸν om. Richt. Tauchn. (errat Conyb.) παντοίων] τοιούτων F 1. 2 ἃ ῥυθμοῖς codd.: ἀριθμοῖς vel ῥυθμοῖς (om. ἃ) Eus codd. 2 ἀναγκαίως] εὐαγῶς coni. Mang. χαράττουσιν C, χαράσσοντες Eus 3 χωρὶς om. Arm 4 αὔλιον C[1]A οὐδ' FA 5 δ' A ταῖς ἑβδόμαις F (δὲ ss. F[2]) 6 ἑξῆς om. Arm 7 δ' A 8 τῇ] τῷ A παρελθὼν] προελθὼν HP ὁ πρεσβύτερος A, πρεσβύτερός τις Arm, *unus senior* Lat 9 τῶν om. A μὲν] γε μὴν F 10 δεινότητι A, δεινότητος F 11 post ῥήτορες add. ἐνδεικνύμενος M παρεπιδεικνύμενος om. M τὴν ex τὸν corr. H 12 νοήμασι] μνήμασι P διηρευνηκὼς] διηρμηνευκὼς in textu H, corr. mg H 14 δ' FG 15 παραδηλοῦντες] παραδεικνῦντες F αὐτῷ A, αὐτῷ ex αὐτὸ corr. H 19 οἴκων C (*cellularum* Lat): οἰκιῶν ceteri (v) τέτταρας FA εἰς τὰ ἄνω F 20 συνῳκοδόμητο A, εὖ ῳκοδόμηται Arm θωρακίου CA: θωρακείου ceteri (v) τὸ ἄχρι δὲ στέγους A ἀνάγειον] ἀνώγεον A (Mang.) ἀχανὲς] τάχ' ἂν A 21 ἀνεῖται codd.: ἀνίεται Mang. δυεῖν G 23 μηδενὸς CFG Arm: ὡς μηδενὸς ceteri (v)

ὥσπερ τινὰ θεμέλιον προκαταβαλλόμενοι τῆς ψυχῆς τὰς ἄλλας ἐποικοδομοῦσιν ἀρετάς. σιτίον ἢ ποτὸν οὐδεὶς ἂν αὐτῶν προσενέγκαιτο πρὸ ἡλίου δύσεως, ἐπεὶ τὸ μὲν φιλοσοφεῖν ἄξιον φωτὸς κρίνουσιν εἶναι, σκότους δὲ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας, ὅθεν τῷ μὲν ἡμέραν, ταῖς δὲ νυκτὸς βραχύ τι μέρος ἔνειμαν. ἔνιοι δὲ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ὑπομιμνήσκονται τροφῆς, οἷς 35 πλείων ὁ πόθος ἐπιστήμης ἐνίδρυται· τινὲς δὲ οὕτως ἐνευφραίνονται καὶ τρυφῶσιν ὑπὸ σοφίας ἑστιώμενοι πλουσίως καὶ ἀφθόνως τὰ δόγματα χορηγούσης, ὡς καὶ πρὸς διπλασίονα χρόνον ἀντέχειν καὶ μόλις δι' ἓξ ἡμερῶν ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας, ἐθισθέντες ὥσπερ φασὶ τὸ τῶν
477 M. τεττίγων | γένος ἀέρι τρέφεσθαι, τῆς ᾠδῆς, ὡς γε οἶμαι, τὴν ἔνδειαν ἐξευμαριζούσης. τὴν δὲ ἑβδόμην πανίερόν τινα καὶ πανέορτον εἶναι νομίζοντες 36 ἐξαιρέτου γέρως ἠξιώκασιν, ἐν ᾗ μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν καὶ τὸ σῶμα λιπαίνουσιν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὰ θρέμματα, τῶν συνεχῶν πόνων ἀνιέντες. σιτοῦνται δὲ πολυτελὲς οὐδέν, ἀλλὰ ἄρτον εὐτελῆ, καὶ ὄψον 37 ἅλες, οὓς οἱ ἁβροδίαιτοι παραρτύουσιν ὑσσώπῳ, ποτὸν δὲ ὕδωρ ναματιαῖον αὐτοῖς ἐστιν· ἃς γὰρ ἡ φύσις ἐπέστησε τῷ θνητῷ γένει δεσποίνας, πεινάν

1 προκαταβαλλόμενοι codd. Eus: προκαταβαλόμενοι v τῆς ψυχῆς C (*cordis* Lat): τῇ ψυχῇ ceteri Eus Arm (v) 2 σιτίον Eusebii codd. plerique et Lat: σιτίον δὲ codd. Arm (v) οὐδεὶς] οὐδενός A προενέγκαιτο HP 3 ἐπεὶ Eus: ἐπειδὴ codd. (v) φωτὸς ἄξιον Eusebii codd. nonnulli 4 τοῦ σώματος Eus Arm Lat: σωματικὰς codd. (v) $\overset{\text{τὸ}}{\text{τῶ}}$ F (τὸ ss. F^2) ἡμέραν] ἡμέρας A (v) νυκτὸς om. A 4. 5 νυκτὸς βραχύ τι μέρος] βραχύ τι μέρος τῆς νυκτὸς HP (v) 5 ἔνειμαν] ἀπένειμαν Eusebii cod. A et Exc. Eus. codd. nonnulli 6 ὁ ante πόθος om. A ἐνευφραίνονται codd.: ἀνευφραίνονται v 7 ἑστιώμενοι] εὐφραινόμενοι M 8 καὶ ante πρὸς om. F μόγις Eus 10 γένος] γένους Turn. Mang. Richt. γε om. C 11 πανέορτον] πανέρωτον A εἶναι νομίζοντες C Arm: νομίζοντες εἶναι ceteri (v) 12 τῆς ante ψυχῆς om. CGHP (Turn. Conyb.) 14 ἀλλ' FA 15 ἅλας MF, $\overset{\text{ε}}{\text{ἅλας}}$ A ἁβροδίαιτοι] ἁβροδιαίτατοι H (v) ποτὸν δὲ CM Arm, ποτὸν δ' ceteri: δὲ om. v 16 ἐπέστησε] ὑπέστησε HP (v) θνητῷ] γενητῷ P

54, 23—55, 9 pergit Euseb. l. l. (14) πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα, περὶ ὧν λόγος, ἐν ταὐτῷ διέξεισιν, ἐκεῖνα δ' ἀναγκαῖον ἐφάνη δεῖν ἀναλέξασθαι, δι' ὧν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀγωγῆς ὑποτίθεται. (15) εἰ δέ τῳ μὴ δοκεῖ τὰ εἰρημένα ἴδια εἶναι τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον πολιτείας, δύνασθαι δὲ καὶ ἄλλοις παρὰ τοὺς δεδηλωμένους ἁρμόττειν, πειθέσθω κἂν ἀπὸ τῶν ἑξῆς αὐτοῦ φωνῶν, ἐν αἷς ἀναμφήριστον, εἰ εὐγνωμονοίη, κομίσεται τὴν περὶ τοῦδε μαρτυρίαν. γράφει γὰρ ὧδε· ἐγκράτειαν δ' ὥσπερ τινὰ θεμέλιον — ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας ἐθισθέντες. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: ἐγκράτειαν δὲ ὥσπερ τινὰ θεμέλιον — ἀπογεύεσθαι τροφῆς ἀναγκαίας ἐθισθέντες. 9. 10 cf. quod omnis prob. lib. sit § 8. 14 sqq. cf. Wendland, Philo u. die kynisch-stoische Diatribe p. 8 sqq.

τε καὶ δίψαν, ἀπομειλίσσονται, τῶν εἰς κολακείαν ἐπιφέροντες οὐδέν, ἀλλ᾽ αὐτὰ τὰ χρήσιμα, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἔστι. διὰ τοῦτο ἐσθίουσι μέν, ὥστε μὴ πεινῆν, πίνουσι δέ, ὥστε μὴ διψῆν, πλησμονὴν ὡς ἐχθρόν τε καὶ
38 ἐπίβουλον ψυχῆς τε καὶ σώματος ἐκτρεπόμενοι. ἐπεὶ δὲ καὶ σκέπης διττὸν εἶδος, τὸ μὲν ἐσθής, τὸ δὲ οἰκία, περὶ μὲν οἰκίας εἴρηται πρότερον, ὅτι ἐστὶν ἀκαλλώπιστος καὶ αὐτοσχέδιος, πρὸς τὸ χρειῶδες αὐτὸ μόνον εἰργασμένη· καὶ ἐσθὴς δὲ ὁμοίως εὐτελεστάτη, πρὸς ἀλέξημα κρυμοῦ τε καὶ θάλπους, χλαῖνα μὲν ἀπὸ λασίου δορᾶς παχεῖα χειμῶνος, ἐξωμὶς
39 δὲ θέρους ἢ ὀθόνη. συνόλως γὰρ ἀσκοῦσιν ἀτυφίαν, εἰδότες τῦφον μὲν τοῦ ψεύδους ἀρχήν, ἀτυφίαν δὲ ἀληθείας, ἑκάτερον δὲ πηγῆς λόγον ἔχον· ῥέουσι γὰρ ἀπὸ μὲν τοῦ ψεύδους αἱ πολύτροποι τῶν κακῶν ἰδέαι, ἀπὸ δὲ τῆς ἀληθείας αἱ περιουσίαι τῶν ἀγαθῶν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων.
40 (5.) Βούλομαι δὲ καὶ τὰς κοινὰς συνόδους αὐτῶν καὶ ἱλαρωτέρας ἐν συμποσίοις διαγωγὰς εἰπεῖν, ἀντιτάξας τὰ τῶν ἄλλων συμπόσια. οἱ μὲν γὰρ ὅταν ἄκρατον ἐμφορήσωνται, καθάπερ οὐχ οἶνον πιόντες ἀλλὰ παρακινηματικόν τι καὶ μανιῶδες καὶ εἴ τι χαλεπώτερον ἐπ᾽ ἐκστάσει

1 φέροντες A ἀλλὰ C 3 διψᾶν A 4 ψυχῆς τε καὶ σώματος ἐκτρεπόμενοι] ἐκτρεπόμενοι ψυχῆς καὶ σώματος HP (v) ἐπεὶ δὲ AH²: ἐπειδὴ CMH¹P Arm (Conyb.), ἐπειδὴ δὲ FG καὶ om. G 5 διττὸν τὸ εἶδος G εἶδος] γένος A περὶ μὲν οὖν C Arm (Conyb.) οἰκίας] τῆς οἰκίας F 8 ἀπὸ AP² (*de pelle* Lat): ἀντὶ ceteri (Turn. Conyb.) παχεῖα om. G Arm ἐξωμὶς] ἐξ ὠμῆς A 9 ἢ ὀθόνη] ἡ ὀθόνη Arm (Conyb.) ἀσκοῦσιν] ἐξασκοῦσιν C (Conyb.), καὶ ἀσκοῦσιν F 9. 10 τῦφον μὲν τοῦ ψεύδους ἀρχήν, ἀτυφίαν δὲ ἀληθείας Lat: τύφου μὲν τὸ ψεῦδος ἀρχήν, ἀτυφίας δὲ ἀλήθειαν codd. (v) 10 ἀρχὴν om. in lac. M δ᾽ A 11 ψεύδους] τύφου M 12 τῶν ἀνθρωπίνων M Arm 14 ἐν συμποσίοις διαγωγὰς om. in lac. M 15 ὅταν ἄκρατον ἐμφορήσωνται om. in lac. M πιόντες Arm (*quasi non vino epotato* Lat): πίνοντες codd. (v) 16 παρακινηματικόν MFGAP², περικινηματικόν C: παρακινητικόν H (v) prius τι HP: τε A, τι om. CMFG καὶ τι μανιῶδες F, καὶ εἴ τι μανιῶδες M εἴ τι] ἔτι M (εἰ ἔτι τι Conyb.) ἐπεκτάσει A (ἐν ἐκστά supra scr.)

2 sqq. cf. *Senec. Epist.* 8, 5 durius tractandum est (corpus), ne animo male pareat cibus famem sedet, potio sitim extinguat, vestis arceat frigus, domus munimentum sit adversus infesta corporis. Clem. Alex. Paed. II 2, 29 p. 184 P. ὡς γὰρ τροφαῖς ἐπὶ τῷ μὴ πεινῆν, οὕτως καὶ ποτῷ ἐπὶ τῷ μὴ διψῆν χρηστέον. 7 sqq. cf. Wendland l. l. p. 15 sqq. Clem. Alex. Paed. II 10, 106 p. 233 P. φημὶ τοίνυν οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκα δεηθῆναι ὑφασμάτων τὸν ἄνθρωπον ἢ σκέπης σώματος πρὸς ἀλέξησιν κρυμῶν τε ὑπερβολῆς καὶ καυμάτων ἐπιτάσεως, μή τι ἡμᾶς παραλυποίη τοῦ περιέχοντος ἡ ἀμετρία 15 sqq. cf. Wendland l. l. p. 21 sqq.

λογισμοῦ φυσικόν, ἀράσσουσι καὶ λυττῶσι τρόπον κυνῶν ἀτιθάσων καὶ ἐπανιστάμενοι δάκνουσιν ἀλλήλους καὶ ἀποτρώγουσι ῥῖνας, ὦτα, δακτύλους, ἕτερα ἄττα μέρη τοῦ σώματος, ὡς τὸν ἐπὶ Κύκλωπος καὶ τῶν Ὀδυσσέως ἑταίρων μῦθον ἀποδεδειχέναι τούτους ἀληθῆ, „ψωμούς", ᾗ φησιν ὁ ποιητής, ἐπεσθίοντας ἀνθρώπων, καὶ ὠμότερον ἢ ἐκεῖνος. ὁ μὲν γὰρ ἐχ- 41
θροὺς ὑποτοπήσας ἠμύνετο, οἱ δὲ συνήθεις καὶ φίλους, ἔστι δὲ ὅτε καὶ συγγενεῖς, ἐφ' ἁλῶν καὶ τραπέζης, ἄσπονδα ἐν σπονδαῖς ἐργασάμενοι τῶν ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ὅμοια καὶ παρακόπτοντες ὥσπερ νόμισμα δόκιμον ἄσκησιν, οἱ ἀντὶ ἀθλητῶν ἄθλιοι· τοῦτο γὰρ αὐτοῖς ἐπιφημιστέον.
ἃ γὰρ νήφοντες ἐν σταδίοις ἐκεῖνοι θεαταῖς χρώμενοι τοῖς Πανέλλησι 42
478 M. μεθ' ἡμέραν | ἕνεκα νίκης καὶ στεφάνων [Ὀλυμπιονῖκαι] σὺν τέχνῃ δρῶσιν, οὗτοι κιβδηλεύοντες ἐπὶ συμποσίων νύκτωρ ἐν σκότῳ ⟨καὶ⟩ μεθύοντες, ἐμπαροινοῦντες, ἀνεπιστημόνως καὶ κακοτέχνως ἐπ' ἀτιμίᾳ καὶ ὕβρει καὶ αἰκίᾳ χαλεπῇ τῶν ὑπομενόντων ἐνεργοῦσιν. εἰ δὲ μηδεὶς 43
οἷα βραβευτὴς παρελθὼν μέσος διαλύσειε, μετὰ πλείονος ἐξουσίας καταπαλαίουσι, φονῶντες ἐν ταὐτῷ καὶ θανατῶντες· πάσχουσι γὰρ οὐκ ἐλάττονα ὧν διατιθέασιν, ὅπερ οὐκ ἴσασι, παραπαίοντες οἱ τὸν οἶνον οὐχ, ὡς ὁ κωμικός φησιν, ἐπὶ κακῷ τῶν πλησίον αὐτὸ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ ἰδίῳ πίνειν ὑπομένοντες. τοιγαροῦν οἱ πρὸ μικροῦ παρελθόντες εἰς τὰ συμπόσια 44

οῦ
1 φυσικόν CMFP: φυσικόν A, φυσικοῦ H (v), φυσικὸν om. in lac. G, φυσικὸν φάρμακον Arm (fortasse recte) ἀράσσουσι] κράζουσι AH mg P Arm (Conyb.) τρόπον κυνῶν] κυνῶν τρόπον HP (v), τρόπω τινῶν A ἀτιθάσων CFG: ἀτιθάσσων ceteri (v) 3 ἕτερ' AH (v) ἅττα M τῶν om. M 4 ἀποδεδειχέναι τούτους] ἀποδεδεῖχθαι τούτοις Arm
ῶν
ψωμοὺς A 5 ἐπεσθίοντας
ους
corr. in ἐσθίων τοὺς H, ἐσθίοντας C (Conyb.) ἀνθρώπων A, ἀνθρώπους GH², ἀνδρομέους v (Turn. ex Homero) ὠμότεροι A 6 ἠμύνετο C (*ulciscebatur* Lat): ἠμύνατο ceteri (Mang.) ἔστι δ' A, ἔστιν δὲ C 7 ἄσπονδα] ἄσπονδον ἔνσπονδον F εἰργασμένοι A 8 ὥσπερ codd.: ὡς καὶ v 10 ἃ codd.: ἅπερ Turn., ὥσπερ Mang. Πανέλλησι] παρ' ἕλλησι AH² (v) 11 Ὀλυμπιονῖκαι seclusi (om. Lat) ὀλυμπιονῖκαι καὶ G (Conyb.), ὀλυμπιονίκαις A, ὀλυμπιονῖκαι ceteri (v); ὀλυμπιακῶν coni. Wendl. (sic fortasse Arm) 12 συμποσίω FA, συμπόσια M 12. 13 καὶ μεθύοντες Arm: καὶ om. codd. (v) 15 μέσος] μέσον M, εἰς μέσους A: εἰς μέσον Mang. διαλύσει C (Conyb.) 17 ὅπερ Wendl.: ἅπερ codd. (v) 18 αὐτὸ μόνον C Arm: αὐτὸ om. A, αὐτῶν μόνον ceteri (v) 19 τὰ om. C Arm (Conyb.)

4 Hom. Od. ι 373 sq. φάρυγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος | ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι. 18 Com. Att. Fragm. adesp. 810 (III p. 551 K.).

σῷοι καὶ φίλοι μικρὸν ὕστερον ἐξίασιν ἐχθροὶ καὶ τὰ σώματα ἠκρωτηριασμένοι· καὶ οἱ μὲν συνηγόρων καὶ δικαστῶν, οἱ δὲ καταπλαστῶν καὶ
45 ἰατρῶν καὶ τῆς ὑπὸ τούτων δέονται βοηθείας. ἕτεροι δὲ τῶν μετριωτέρων δοκούντων εἶναι συμποτῶν ὥσπερ μανδραγόραν τὸν ἄκρατον πιόντες ὑπερβεβλύκασι καὶ τὸν εὐώνυμον ἀγκῶνα προβαλόντες καὶ τὸν αὐχένα ἐγκάρσιον ἐπιστρέψαντες, ἐνερευγόμενοι ταῖς κύλιξιν, ὕπνῳ βαθεῖ πιέζονται, μηδὲν μήτε ἰδόντες μήτε ἀκούσαντες, ὡς μίαν μόνην ἔχοντες αἴσθησιν,
46 τὴν ἀνδραποδωδεστάτην γεῦσιν. οἶδα δέ τινας, [οἳ] ἐπειδὰν ἀκροθώρακες γένωνται, πρὶν τελέως βαπτισθῆναι, τὸν εἰς τὴν ὑστεραίαν πότον ἐξ ἐπιδόσεως καὶ συμβολῶν προευτρεπιζομένους, μέρος ὑπολαμβάνοντας τῆς ἐν χερσὶν εὐφροσύνης εἶναι τὴν περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον μέθης ἐλπίδα.
47 τοῦτον τὸν τρόπον διαζῶντες ἄοικοι καὶ ἀνέστιοι διατελοῦσιν, ἐχθροὶ μὲν γονέων καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων, ἐχθροὶ δὲ καὶ τῆς πατρίδος, πολέμιοι δὲ καὶ ἑαυτῶν· ὑγρὸς γὰρ καὶ ἄσωτος βίος ἅπασιν ἐπίβουλος.

48 (6.) Ἴσως δ' ἄν τις ἀποδέξαιτο τὴν ἐπιπολάζουσαν νυνὶ τῶν συμποσίων πανταχοῦ διάθεσιν κατὰ πόθον τῆς Ἰταλικῆς πολυτελείας καὶ τρυφῆς, ἣν ἐζήλωσαν Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι πρὸς ἐπίδειξιν μᾶλλον
49 ἢ πρὸς εὐωχίαν ποιούμενοι τὰς παρασκευάς. τρίκλινά τε καὶ πολύκλινα χελώνης ἢ ἐλέφαντος κατεσκευασμένα καὶ τιμαλφεστέρας ὕλης, ὧν τὰ

1 ἐξιᾶσιν F 2 καταπλαστῶν AP: καταπλάστρων ceteri 2. 3 καὶ ἰατρῶν om. H¹P, ss. H², ἰατρῶν post δικαστῶν add. P 3 ὑπὸ τούτων] ἐξ αὐτῶν HP Arm (Conyb.); ἀπὸ τούτων coni. Mang. ἕτεροι] ἔνιοι Arm 4 δοκούντων εἶναι CFG: εἶναι δοκούντων HP Arm (Conyb.), εἶναι om. A, εἶναι δοκούντων εἶναι M πίνοντες AP 5 ὑπερβεβλύκασι Mang.: ὑποβεβλύκασι CFA (Conyb.), ὑποβεβλήκασι ceteri (v); cf. de ebr. § 221 αὐχένα] ἀγκῶνα H 6 ἐνερευγόμενοι Turn.: ἀνερευγόμενοι codd. (Conyb.); ἐνεργόμενοι Mang. (in textu) πιέζοντα C 7 μήτε ἰδόντες] μήτ' εἰδότες A Arm (Conyb.) μήτ' ἀκούσαντες A ἀκούσαντες corr. in ἀκούοντες H, ἀκούοντες L Arm (Conyb.) 8 ἀνδραποδεστάτην F, ἀνδραπωδεστάτην A οἳ secl. Wendl. et ego ἀκροθώρακες FHP: ἀκροθώρηκες C (Conyb.), ἀκροθόρακες MA, ἀκροθόρικες G 10 συμβόλων A ὑπολαμβάνοντες A 11 ἀφροσύνης F 13 καὶ τέκνων om. A 14 γὰρ] δὲ C 15 δὲ A νυνὶ] ἐπὶ G, om. in lac. M 15. 16 πανταχοῦ τῶν συμποσίων transp. HP (v) 16 πολυτελείας] πολιτείας F, om. in lac. M 17 ἐπίδειξιν] ἔνδειξιν MA 17. 18 μᾶλλον ἢ πρὸς om. in lac. M 18 εὐωχίαν] εὐεξίαν Arm (?) τε καὶ πολύκλινα om. in lac. M πολύκλινα Arm: περίκλινα codd. (v); πεντάκλινα coni. Mang. 19 τιμαλφεστάτας M ὕλης ὧν τὰ πλεῖστα om. in lac. M

8 ἀκροθώρακες: cf. Erotian. Gloss. Hippocr. p. 76, 8 (Klein). Plut. Symp. 3 p. 656 d. Clem. Alex. Paed. II 2, 22 p. 179 P. 18 sqq. cf. Muson. p. 109 sqq. (Hense). Clem. Alex. Paed. II 3, 35 p. 188 P. cf. Wendland l. l. p. 27 sqq.

πλεῖστα λιθοκόλλητα· στρωμναὶ ἁλουργεῖς ἐνυφασμένου χρυσοῦ καὶ ἀνθο-
βαφεῖς ἕτεραι παντοίων χρωμάτων πρὸς τὸ τῆς ὄψεως ἐπαγωγόν·
ἐκπωμάτων πλῆθος ἐκτεταγμένων καθ' ἕκαστον εἶδος. ῥυτὰ γὰρ καὶ
φιάλαι καὶ κύλικες καὶ ἕτερα πολυειδῆ τεχνικώτατα θηρίκλεια καὶ
τορείαις ἐπιστημονικῶν ἀνδρῶν ἠκριβωμένα. διακονικὰ ἀνδράποδα 50
479 M. εὐμορφότατα | καὶ περικαλλέστατα, ὡς ἀφιγμένα οὐχ ὑπηρεσίας ἕνεκα
μᾶλλον ἢ τοῦ φανέντα τὴν τῶν θεωμένων ὄψιν ἡδῦναι· τούτων οἱ μὲν
παῖδες ἔτι ὄντες οἰνοχοοῦσιν, ὑδροφοροῦσι δὲ βούπαιδες λελουμένοι καὶ
λελειασμένοι, ⟨οἳ⟩ τά τε πρόσωπα ἐντρίβονται καὶ ὑπογράφονται καὶ τὰς
τῆς κεφαλῆς τρίχας εὖ πως διαπλέκονται σφηκούμενοι· βαθυχαῖται γάρ 51
εἰσιν ἢ μὴ κειρόμενοι τὸ παράπαν ἢ τὰς προμετωπιδίους αὐτὸ μόνον
ἐξ ἄκρων εἰς ἐπανίσωσιν καὶ γραμμῆς κυκλοτεροῦς ἠκριβωμένον σχῆμα·
χιτῶνάς τε ἀραχνοϋφεῖς καὶ ἐκλεύκους ἐπαναζωσάμενοι, τὰ μὲν ἐμπρόσθια
κατωτέρω τῶν ὑπὸ γόνου, τὰ δὲ κατόπιν μικρὸν ὑπὸ τοῖς γονατίοις.
ἑκάτερον δὲ μέρος οὐλοτέραις ταῖς σειραίαις ἐπιδιπλώσεσι κατὰ τὴν τῶν
χιτωνίσκων συμβολὴν συστέλλοντες ἐκ πλαγίων κόλπους ἀπαιωροῦσιν,
εὐρύνοντες τὰ κοῖλα τῶν πλευρῶν. ἐφεδρεύουσι δ' ἄλλοι, μειράκια ⟨ἢ⟩ 52
πρωτογένεια, τοὺς ἰούλους ἄρτι ἀνθοῦντες, ἀθύρματα πρὸ μικροῦ παιδερα-
στῶν γεγονότες, ἠσκημένοι σφόδρα περιέργως πρὸς τὰς βαρυτέρας ὑπηρε-
σίας, ἐπίδειξις ἑστιατόρων εὐπορίας, ὡς ἴσασιν οἱ χρώμενοι, ὡς δὲ ἔχει
τὸ ἀληθές, ἀπειροκαλίας. πρὸς δὲ τούτοις αἱ πεμμάτων καὶ ὄψων καὶ 53

1 λιθοκόλλητοι M ἀνυφασμένου H χρυσοῦ] χρυσοῦ καὶ ἀργύρου MF (Mang.) 1. 2 καὶ ἀνθοβαφεῖς] αὐταῖς M 3 ἐκτεταμένων A εἶδος] εἶναι F γὰρ] δὲ A 4 κίλικες A θηρίκλια C[1], θηλύδρια H in textu mg P, θηρίκλεια mg H καὶ post θηρίκλεια om. C 6 εὐμορφώτατα H καὶ om. F 7 τούτων] ἔτι A, τούτων γὰρ Arm 8 ἔτι om. Arm οἰνοχοοῦσιν CF: οἰνοχοοῦσι ceteri (v) ὑδροφοροῦσι CF Arm: δορυφοροῦσι MAH, καὶ ὑδροφοροῦσι, δορυφοροῦσι GP, γρ. ὑδροφοροῦσι mg M, καὶ ὑδροφοροῦσι mg H 9 οἳ add. Wendl. 10 βαθυχαῖται] βαθύχαιτοι M, ἀβάκται τὲ A 11 ἢ μὴ] οἱ μὴ Arm ἢ ante τὰς om. C προμετωπίδους C 12 κυκλωτερους (sic) C ἠκριβωμένον codd. Arm (Conyb.): ἠκριβωμένοι L (v) 13 καὶ ante ἐκλεύκους eras. C τὰ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν A 14 κατώτερα F ὑπὸ τῶν γονατίων F 15 οὐλοτέραις] αὐλοτέραις A τὴν om. A τὴν τῶν] αὐτῶν Arm 16 post συστέλλοντες add. καὶ Arm ἐκ πλαγίου κόλπου A ἀπαιωροῦσιν codd.: ἀπαιωροῦντες v 17 εὐρύνοντες C: εὐρύναντες ceteri (v) πλευρῶν. ἐφεδρεύουσι δ' ἄλλοι Arm (Conyb.): πλευρῶν ἐφεδρεύουσιν. ἄλλοι δὲ codd. (v) ἢ addidi; cf. de Cherub. § 114 frg. ap. Eus. Pr. Ev. VIII 11 (II p. 632 M.) 18 ἀνθοῦντα F 19 γεγονότα F ἠσκημένα F 20 ἐπίδειξις] ἃ ἐπίδειξίς ἐστιν AP[2] ἑστιατόρων] ἀπόρων AP ὡς ἴσασιν οἱ χρώμενοι post εὐπορίας exhibent codd. Arm (Conyb.): post ἀπειροκαλίας (l. 21) v ἴσασιν] νομίζουσιν coni. Mang., φασιν Wendl. 21 τἀληθές A, τὸ ἀληθὲς δὲ F ἀπειροκαλίας Mang.: ἀπειροκαλία codd. πρὸς τούτοις δὲ A

ἡδυσμάτων ποικιλίαι, περὶ ἃ σιτοπόνοι καὶ ὀψαρτυταὶ πονοῦνται, φροντίζοντες οὐ γεῦσιν, ὅπερ ἀναγκαῖον ἦν, ἡδῦναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ὄψιν τῇ καθαριότητι. * * * τοὺς αὐχένας ἐν κύκλῳ περιάγοντες τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς μυκτῆρσι περιλιχνεύουσι, τοῖς μὲν τὰς εὐσαρκίας καὶ τὸ πλῆθος, τοῖς δὲ τὴν ἀναδιδομένην κνῖσαν. εἶτα ὅταν ἀμφοτέρων, ὄψεών τε καὶ ὀσμῶν, γένωνται διακορεῖς, ἐσθίειν κελεύουσιν, ἐπαινέσαντες οὐκ ὀλίγα
54 τὴν παρασκευὴν καὶ τὸν ἑστιάτορα τῆς πολυτελείας. ἑπτὰ γοῦν καὶ πλείους εἰσκομίζονται τράπεζαι, πλήρεις ἁπάντων ὅσα γῆ τε καὶ θάλαττα καὶ ποταμοὶ καὶ ἀὴρ φέρουσιν ἔκλογα πάντα καὶ εὔσαρκα, χερσαίων, ἐνύδρων, ἀεροπόρων, ὧν ἑκάστη διαλλάσσει καὶ ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς παραρτύσεσιν. ὑπὲρ δὲ τοῦ μηδὲν εἶδος ἀπολειφθῆναι τῶν ἐν τῇ φύσει, τελευταῖαι τῶν ἀκροδρύων εἰσκομίζονται γέμουσαι, δίχα τῶν εἰς τοὺς κώμους
55 καὶ τὰς λεγομένας ἐπιδειπνίδας. εἶτα αἱ μὲν ἐκκομίζονται κεναὶ διὰ τὴν τῶν παρόντων ἀπληστίαν, οἳ τρόπον αἰθυιῶν ἐμφορούμενοι κατοψοφαγοῦσιν οὕτως, ὡς καὶ τῶν ὀστέων ἐπεντραγεῖν, τὰς δὲ λωβήσαντες καὶ σπαράξαντες ἡμιβρώτους ἐῶσιν. ὅταν δὲ τελέως ἀπαγορεύσωσι, τὰς μὲν γαστέρας ἄχρι φαρύγγων πεπληρωμένοι, κενοὶ δὲ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, ἀπειρηκότες
56 πρὸς τὰς ἐδωδάς, * * * ἀλλὰ τί ταῦτα προσῆκε μηκύνειν, ἃ παρὰ πολλοῖς ἤδη τῶν μετριωτέρων καταγινώσκεται προσαναρρηγνύντα τὰς ἐπιθυμίας, ὧν ἡ μείωσις ὠφέλιμον; εὔξαιτο γὰρ ἄν τις τὰ ἀπευκταιότατα, p.48

1 σιτοπόνοι] σιτοποιοὶ C Arm (Conyb.) 2 ἦν om. G 3 καθαριότητι C: ρ[ï] in ρει corr. H, καθαρειότητι M, καθαρειότητι GA, καθαρότητι FP lacunam indicavi sic fere explendam: ⟨οἱ γοῦν παρελθόντες εἰς τὰ συμπόσια⟩ verba τοὺς αὐχένας — τῆς πολυτελείας (l. 7) huc reduxi: post ἀπειρηκότες πρὸς τὰς ἐδωδάς (l. 18) exhibent codd. (v) 4 τοῖς ante μυκτῆρσι om. C περιλιχνεύουσι Arm (coni. Mang.): περιϊχνεύουσι codd. 5 ἀναδεδομένην MA κνίσαν CH: κνίσσαν MFGP (Mang.), ὀσμὴν A εἶθ' A τε om. FG 6 ἐσθίειν] ἐπαινεῖν Arm κελεύουσιν] διακελεύουσιν HP (v) ἐπαινέσαντες om. Arm 8 θάλασσα A 9 εὔσαρκα CFA: ἔνσαρκα ceteri 11 δὲ om. FGA Arm (Conyb., qui post φύσει interpungit) 11. 12 τελευταῖαι] τελευταῖα AP Arm (Conyb.), τελευταῖαι δὲ αἱ C 12 κομίζονται A 14 παρόντων] ἐσθιόντων Arm τρόπων C αἰθυιῶν MG: αἰθυῶν ceteri (v) 15 οὕτως om. Arm (Conyb.) ὡς] ὥστε M ὀστέων] ὀστέων αὐτῶν Arm (Conyb.) 18 lacunam indicavi sic fere explendam ⟨πρὸς τὸν πότον τρέπονται⟩ προσήκει Arm 19 γινώσκεται H ἀναρρηγνύντα H 20 ὠφέλιμος A εὔξαιτο] εὔξεται A

7 sq. cf. Iuven. I 94 quis fercula septem | secreto cenavit avus? Suet. Aug. 74. 13 ἐπιδειπνίδας: Athen. XIV 658e. 664f.

πεῖνάν τε καὶ δίψαν, ⟨μᾶλλον⟩ ἢ τὴν ἐν ταῖς τοιαύταις εὐωχίαις ἄφθονον σιτίων καὶ ποτῶν περιουσίαν.

(7.) Τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι συμποσίων τὰ περιβόητα καὶ σημειωδέστατα 57
δύο ταῦτά ἐστιν, οἷς καὶ Σωκράτης παρετύγχανε· τὸ μὲν ἐν Καλλίου, ἡνίκα στεφανωθέντος Αὐτολύκου τὰ ἐπινίκια εἱστία, τὸ δὲ ἐν Ἀγάθωνος. ἃ καὶ μνήμης ἠξίωσαν ἄνδρες τά τε ἤθη καὶ τοὺς λόγους φιλόσοφοι, Ξενοφῶν τε καὶ Πλάτων· ἀνεγράψαντο γὰρ ὡς ἀξιομνημόνευτα, οἷς ὑπετόπασαν χρήσεσθαι παραδείγμασι τοὺς ἔπειτα τῆς ἐν συμποσίοις ἐμμελοῦς διαγωγῆς. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα συγκρινόμενα τοῖς τῶν ἡμε- 58
τέρων, οἳ τὸν θεωρητικὸν ἠσπάσαντο βίον, γέλως ἀναφανεῖται. ἡδονὰς μὲν οὖν ἔχει ἑκάτερον, ἀνθρωπικώτερον δέ ἐστι τὸ Ξενοφῶντος· αὐλητρίδες τε καὶ ὀρχησταὶ καὶ θαυματοποιοὶ καὶ ποιηταὶ γελοίων ἐπὶ τῷ σκῶψαι καὶ χαριεντίσασθαι μέγα φρονοῦντές εἰσί τινες καὶ ἄλλα τῶν ἐν ταῖς ἱλαρωτέραις ἀνέσεσι. τὸ δὲ Πλατωνικὸν ὅλον σχεδόν ἐστι περὶ ἔρωτος, 59
οὐκ ἀνδρῶν γυναιξὶν ἐπιμανέντων ἢ γυναικῶν ἀνδράσιν αὐτὸ μόνον — ὑποτελοῦσι γὰρ αἱ ἐπιθυμίαι αὗται νόμοις φύσεως —, ἀλλὰ ἀνδρῶν ἄρρεσιν ἡλικίᾳ μόνον διαφέρουσι· καὶ γὰρ εἴ τι περὶ ἔρωτος καὶ Ἀφροδίτης οὐρανίου κεκομψεῦσθαι δοκεῖ, χάριν ἀστεϊσμοῦ παρείληπται. τὸ 60
γὰρ πλεῖστον αὐτοῦ μέρος ὁ κοινὸς καὶ πάνδημος ἔρως διείληφεν,

1 πεῖνάν τε καὶ δίψαν] δίψαν τε καὶ πεῖναν C Arm (Conyb.)   μᾶλλον add. Mang.   3 τῶν] τῶν γοῦν A mg P (Mang.)   σημειωδέστερα A   4 ταῦτ' A   ἐν καλλίου C: ἐν om. A, ἓν καλλίου ceteri Arm (Turn. Mang.)   5 εἱστία (scil. Καλλίας) scripsi: εἱστιᾶτο codd. (v)   ἐν ἀγάθωνος C: ἓν ἀγάθωνος ceteri Arm (Turn. Mang.)   6 τ' A   λόγους] τρόπους M   φιλόσοφοι om. HP   7 τε om. C (Conyb.)   ἀνέγραψαν F   ἀξιομνημόνευτοι F   8 χρήσεσθαι Mang.: χρήσασθαι codd. (ἂν χρήσασθαι Conyb.)   τοὺς] τοῖς A   τῆς om. F   9 συγκρινομένων F   11 ἐστιν C   11. 12 αὐλητρίδες τε C: αὐλητρίδες δὲ ceteri (αὐλητρίδες γὰρ v)   12 ὀρχισταὶ C   ποιηταὶ] πύκται A   13 μέγα] μεγάλα G   φρονοῦσιν Arm   εἰσί τινες καὶ ἄλλα scripsi: εἰσί τινα καὶ ἄλλα CFGH, εἴς τινα καὶ ἄλλα M, εἰσὶ δέ τινα καὶ ἄλλα AP, εἰσὶ (vel ἔστι) δὲ καὶ ἄλλα Arm; εἰσί, καί τινα ἄλλα v; εἰσίενται καὶ ἄλλα coni. Wendl.; ἐκεῖ τινες καὶ ἄλλα conieceram   14 ὅλον] μόνον A   περὶ ἔρωτα A   15 γυναιξὶν A (Conyb.): ἐπὶ γυναιξὶν ceteri (v)   16 ὑποτελοῦσι codd. Arm (Conyb.): ἐπιτελοῦνται v (Turn.)   νόμοις] νόμῳ HP (v)   ἀλλ' A   17 ἄρρεσιν A: ἄρσεσιν ceteri (v)   διαφέρουσιν C   γὰρ om. A   17. 18 ἀφροδίτης οὐρανίου C (Conyb.): οὐρανίου ἀφροδίτης ceteri (v)   18 παρείληπται] πᾶν εἴληπται Arm   19 πλεῖστον] πλεῖον A   πάνδημος] πάντων F

4 sqq. cf. Plut. de Pyth. orac. 15 p. 401 c καθάπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἑστιώμενος ἐν Καλλίου τῷ μύρῳ πολεμεῖ μόνον, ὀρχήσεις δὲ παίδων καὶ κυβιστήσεις καὶ φιλήματα καὶ γελωτοποιοὺς ὁρῶν ἀνέχεται. Xen. Symp. II 1 sqq.   17. 18 sqq. cf. Plat. Symp. 180 d.

ἀνδρείαν μέν, τὴν βιωφελεστάτην ἀρετὴν κατὰ πόλεμον καὶ κατ᾿ εἰρήνην, ἀφαιρούμενος, θήλειαν δὲ νόσον ταῖς ψυχαῖς ἐναπεργαζόμενος καὶ ἀνδρογύνους κατασκευάζων, οὓς ἐχρῆν πᾶσι τοῖς πρὸς ἀλκὴν ἐπιτηδεύμασι
61 συγκροτεῖσθαι. λυμηνάμενος δὲ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ εἰς ἐρωμένης τάξιν καὶ διάθεσιν ἀγαγὼν ἐζημίωσε καὶ τοὺς ἐραστὰς περὶ τὰ ἀναγκαιότατα, σῶμα καὶ ψυχὴν καὶ οὐσίαν· ἀνάγκη γὰρ τοῦ παιδεραστοῦ τὸν μὲν νοῦν τετάσθαι πρὸς τὰ παιδικά, πρὸς ταῦτα μόνον ὀξυδορκοῦντα, πρὸς δὲ τὰ ἄλλα πάντα ἴδιά τε καὶ κοινὰ τυφλούμενον, ⟨τὸ δὲ σῶμα⟩ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ μάλιστα εἰ ἀποτυγχάνοιτο, συντήκεσθαι, τὴν δὲ οὐσίαν ἐλαττοῦσθαι διχόθεν, ἔκ τε ἀμελείας καὶ τῶν εἰς τὸν ἐρώμενον
62 ἀναλωμάτων. παραφύεται δὲ καὶ μεῖζον ἄλλο πάνδημον κακόν· ἐρημίαν γὰρ πόλεων καὶ σπάνιν τοῦ ἀρίστου γένους ἀνθρώπων καὶ στείρωσιν καὶ ἀγονίαν τεχνάζονται, οἳ μιμοῦνται τοὺς ἀνεπιστήμονας τῆς γεωργίας, σπείροντες ἀντὶ τῆς | βαθυγείου πεδιάδος ὑφάλμους ἀρούρας ἢ λιθώδη p. 4[illegible] καὶ ἀπόκροτα χωρία, ἃ πρὸς τῷ μηδὲν πεφυκέναι βλαστάνειν καὶ τὰ
63 καταβληθέντα φθείρει σπέρματα. σιωπῶ τὰ τῶν μύθων πλάσματα καὶ τοὺς δισωμάτους, οἳ κατ᾿ ἀρχὰς προσφύντες ἀλλήλοις ἑνωτικαῖς δυνάμεσιν αὖθις οἷα μέρη συνεληλυθότα διεζεύχθησαν, τῆς ἁρμονίας ὑφ᾿ ἧς συνείχοντο λυθείσης· εὐπαράγωγα γὰρ ταῦτα πάντα, δυνάμενα τῇ καινότητι

εἰ
1 ἀνδρίαν A, ἀνδρίαν F 2 ἐναπεργαζόμενος MFG: ἐνεργαζόμενος C (Conyb.) ἀπεργαζόμενος AHP (v) 3 ἐπιτηδεύμασι] γρ. μαθήμασι mg M, μαθήμασι mg P, ἐπιτηδεύμασι καὶ μαθήμασι F 4 ἐρωμένην C, ἐρωμένων Arm (Conyb.) 6 σῶμα καὶ ψυχὴν C Arm (Conyb.): σώματα, ψυχὴν A, σώματα καὶ ψυχὴν ceteri: σῶμά τε καὶ ψυχὴν v 7 πρὸς ταῦτα CG (Conyb.): καὶ πρὸς ταῦτα ceteri (v) μόνον om. Arm ὀξυδορκοῦντα FGA: ὀξυδερκοῦντα ceteri (v) 8 τἄλλα A τὸ δὲ σῶμα add. Conyb.: τὰ δὲ σώματα Arm, om. codd. (v) 9 ἀποτυγχάνοιτο] ἀποτυγχάνοι HP (Turn.); cf. de spec. leg. III § 44 10 δ᾿ A 11 παραφύεται] περιφύεται A, παραφύεσθαι Arm (Conyb.) 12 γὰρ om. FG Arm (Conyb.) 13 ἀγωνίαν A, ἀγονίαν ex ἀγωνίαν corr. H τεχνάζονται A et ut vid. Arm: τεχναζόντων ceteri (Turn. Conyb.) τῆς γεωργίας] τῶν γεωργῶν Arm 14 σπείροντας Wendl. (sic Arm?) ὑφάλμους] ὑφάλους G mg P; ὑφάμμους coni. Mang. λιθώδεις A 15 πεφυκέναι] πεφθακέναι A 16 καταβληθέντα G (Conyb.): βληθέντα ceteri (v) φθείρει om. in lac. G, σπείρει H² σπέρματα φθείρει transp. M σπέρματα] σώματα A 17 δισωμάτους] δυσομμάτους M, γρ. δισωμάτους mg M προσφύντες] πρόσφυγες A ἑνωτικαῖς C Arm (Conyb.): ἐρωτικαῖς ceteri (v) 18 συνεληλυθότων HP (Turn.) 18. 19 συνείχετο FG 19 πάντα om. G

14 sq. cf. Plat. Legg. VIII 838e μηδ᾿ εἰς πέτρας τε καὶ λίθους σπείροντας . . ., ἀπεχομένους δὲ ἀρούρας θηλείας πάσης, ἐν ᾗ μὴ βούλοιο ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν.

τῆς ἐπινοίας τὰ ὦτα δελεάζειν· ὧν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος οἱ Μωυσέως γνώριμοι, μεμαθηκότες ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐρᾶν ἀληθείας, καταφρονοῦσιν ἀνεξαπάτητοι διατελοῦντες.

(8.) Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ διωνομασμένα συμπόσια τοιαύτης μεστὰ 64
φλυαρίας ἐστίν, ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὸν ἔλεγχον, εἴ τις μὴ πρὸς δόξας καὶ τὴν διαδοθεῖσαν περὶ αὐτῶν ὡς δὴ πάνυ κατωρθωμένων φήμην ἐθελήσειεν ἀφορᾶν, ἀντιτάξω ⟨τὰ⟩ τῶν ἀνατεθεικότων τὸν ἴδιον βίον καὶ ἑαυτοὺς ἐπιστήμῃ καὶ θεωρίᾳ τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων κατὰ τὰς
τοῦ προφήτου Μωυσέως ἱερωτάτας ὑφηγήσεις. οὗτοι τὸ μὲν πρῶτον 65
ἀθροίζονται δι' ἑπτὰ ἑβδομάδων, οὐ μόνον τὴν ἁπλῆν ἑβδομάδα ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τεθηπότες· ἁγνὴν γὰρ καὶ ἀειπάρθενον αὐτὴν ἴσασιν. ἔστι δὲ προέορτος μεγίστης ἑορτῆς, ἣν πεντηκοντὰς ἔλαχεν, ἁγιώτατος καὶ φυσικώτατος ἀριθμῶν, ἐκ τῆς τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου δυνάμεως,
ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ τῆς τῶν ὅλων γενέσεως, συσταθείς. ἐπειδὰν οὖν συνέλ- 66
θωσι λευχειμονοῦντες φαιδροὶ μετὰ τῆς ἀνωτάτω σεμνότητος, ὑποσημαίνοντός τινος τῶν ἐφημερευτῶν — οὕτω γὰρ ὀνομάζειν ἔθος τοὺς ἐν ταῖς τοιαύταις ὑπηρεσίαις —, πρὸ τῆς κατακλίσεως στάντες ἑξῆς κατὰ στοῖχον ἐν κόσμῳ καὶ τάς τε ὄψεις καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἀνατείναντες, τὰς μὲν ἐπειδὴ τὰ θέας ἄξια καθορᾶν ἐπαιδεύθησαν, τὰς δὲ ὅτι καθαραὶ λημμάτων εἰσὶν ὑπ' οὐδεμιᾶς προφάσεως τῶν εἰς πορισμὸν μιαινόμεναι, προσεύχονται τῷ θεῷ θυμήρη γενέσθαι καὶ κατὰ νοῦν
ἀπαντῆσαι τὴν εὐωχίαν. μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς οἱ πρεσβύτεροι κατακλί- 67
νονται ταῖς εἰσκρίσεσιν ἀκολουθοῦντες· πρεσβυτέρους δὲ οὐ τοὺς πολυετεῖς

1 post δελεάζειν add. ἐνίων GA (ss. P), ἔνια F ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος] ἐκ πολλῶν χρόνων Arm μωσέως codd. 3 ἀνεξαγάπητοι F διατελοῦντες om. in lac. M διατελοῦντες] διαθλοῦντες Turn. 4 ἀλλ' om. M 4. 5. τοιαύτης ἐστὶ φλυαρίας μεστά A 5 ἐστίν om. M τις] τι A, τις om. Arm πρὸς δόξας] πρὸς δόξαν HP (v) 6 αὐτῶν] ἑαυτῶν C κατωρθωμένην A 7 ἀντιταξάτω A, ἀντιτάξας Arm τὰ add. Mang. 7. 8 καὶ ἑαυτοὺς om. Arm 8 τῆς φύσεως om. G 9 τοῦ om. A μωυσέος A, μωσέως ceteri 10 ἑβδομάδα CGHP Arm: ἑβδομάδος F, ζωὴν M, καὶ μίαν A 12 προέορτος CMG: προεόρτιος ceteri (v); cf. de spec. leg. II § 176 ἣν et ἔλαχεν om. Arm 13 ἀριθμός Arm (fortasse recte) ὀρθογώνου A τριγωνίου H¹P 14 συσταθείς MFG Arm: καὶ σύστασις CA (καὶ συστάσεως Mang.), om. HP (Turn.) οὖν] γοῦν A, δὲ Arm 15 ἀνωτάτης A 16 τινος τῶν ἐφημερευτῶν] αὐτοῖς τοῦ ἐφημερευτοῦ Arm ἐφημερευτῶν] ἑρμηνευτῶν F γὰρ] γὰρ αὐτοῖς Arm 18 τὰς ante χεῖρας om. HP (v) 19 ante ὅτι add. καθ' ἣν F 22 τὴν εὐωχίαν αὐτῶν Arm 23 εἰσκρίσεσιν ἀκολουθοῦντες] θείαις κρίσεσιν ἀκολούθως A δὲ Arm: γὰρ codd. (v)

καὶ πολιοὺς νομίζουσιν [ἀλλ' ἔτι κομιδῇ νέους παῖδας], ἐὰν ὀψὲ τῆς
προαιρέσεως ἐρασθῶσιν, ἀλλὰ τοὺς ἐκ πρώτης | ἡλικίας ἐνηβήσαντας p. 482
καὶ ἐνακμάσαντας τῷ θεωρητικῷ μέρει φιλοσοφίας, ὃ δὴ κάλλιστον καὶ
68 θειότατόν ἐστι. συνεστιῶνται δὲ καὶ γυναῖκες, ὧν πλεῖσται γηραιαὶ
παρθένοι, τὴν ἁγνείαν οὐκ ἀνάγκῃ, καθάπερ ἔνιαι τῶν παρ' Ἕλλησιν
ἱερειῶν, διαφυλάξασαι μᾶλλον ἢ καθ' ἑκούσιον γνώμην, διὰ ζῆλον καὶ
πόθον σοφίας, ᾗ συμβιοῦν σπουδάσασαι τῶν περὶ σῶμα ἡδονῶν ἠλόγησαν,
οὐ θνητῶν ἐκγόνων ἀλλ' ἀθανάτων ὀρεχθεῖσαι, ἃ μόνη τίκτειν ἀφ' ἑαυ-
τῆς οἵα τέ ἐστιν ἡ θεοφιλὴς ψυχή, σπείραντος εἰς αὐτὴν ἀκτῖνας νοητὰς
69 τοῦ πατρός, αἷς δυνήσεται θεωρεῖν τὰ σοφίας δόγματα. (9.) διανενέ-
μηται δὲ ἡ κατάκλισις χωρὶς μὲν ἀνδράσιν ἐπὶ δεξιά, χωρὶς δὲ γυναιξὶν
ἐπ' εὐώνυμα. μή πού τις ὑπολαμβάνει στρωμνάς, εἰ καὶ οὐ πολυτελεῖς,
ἀλλ' οὖν μαλακωτέρας ἀνθρώποις εὐγενέσι καὶ ἀστείοις καὶ φιλοσοφίας
ἀσκηταῖς εὐτρεπίσθαι; στιβάδες γάρ εἰσιν εἰκαιοτέρας ὕλης, ἐφ' ὧν
εὐτελῆ πάνυ χαμαίστρωτα παπύρου τῆς ἐγχωρίου, μικρὸν ὑπερέχοντα
κατὰ τοὺς ἀγκῶνας, ἵνα ἐπερείδοιντο· τὴν μὲν γὰρ Λακωνικὴν σκληρα-
γωγίαν ὑπανιᾶσιν, ἀεὶ δὲ καὶ πανταχοῦ τὴν ἐλευθέριον εὐκολίαν ἐπι-
70 τηδεύουσιν, ἀνὰ κράτος τοῖς ἡδονῆς φίλτροις ἀπεχθόμενοι. διακονοῦνται

1 πολιοὺς Mang.: παλαιοὺς codd. verba ἀλλ' ἔτι κομιδῇ νέους παῖδους om. Arm. seclusi ἀλλ'] οὐδ' A 2 ἐνηβάσαντας AP, ἡβήσαντας F 2. 3 ἐνηβήσαντας καὶ om. Arm 3 ἀκμάσαντας H (Turn.) τῆς φιλοσοφίας AP² 4 ὧν αἱ πλεῖσται Eus γηρεαὶ G, γεραιαὶ A, γηραλέαι Eus (Mang.) 5 post παρθένοι add. τυγχάνουσιν Eus (Mang.), om. codd. Arm 6 φυλάξασαι Eus, διαφυλάττουσι Arm διὰ ζῆλον C Eus Arm (Conyb.): διὰ δὲ ζῆλον ceteri (v) 7 σπουδάσασαι] σπουδάζουσαι A (σπουδάζουσι Mang.) περὶ σῶμα] περὶ τὸ σῶμα M Eus (Mang. Conyb.) σωματικῶν Arm 8 ἐγγόνων A 8. 9 ἀφ' ἑαυτῆς om. Arm 11 ἡ ante κατάκλισις om. A 12 μή πού τις scripsi: ἤ πού τις C, ἥ πού τις A (Mang. Conyb.), εἴ πού τις ceteri (Turn.) οὐ] μὴ M (Conyb.) 13 καὶ ἀστείοις om. Arm 14 ἀσκηταῖς] ἐρασταῖς AP², ἀθληταῖς Arm εὐτρεπίσασθαι M στιβάδες γάρ εἰσιν codd.: γάρ om. v; στιβάδες πάρεισιν coni. et l. 12 εἴ πού τις legendum censet Wendl. ἐφ' ὧν Wendl.: ἀφ' ὧν codd. (v) 15 ὑπερανέχοντα F 16 ἵν' F ὑπερείδοιντο M μὲν om. A 17 ὑπανιᾶσιν v (Turn.) ὑπάνεισιν codd. τὴν ἐλευθερίαν εὐκόλως A 18 τοῖς τῆς ἡδονῆς AP², τῆς ἡδονῆς Arm φίλτροις ἀπεχθανόμενοι M, φίλτρων ἀπεχόμενοι Arm

4—9 pergit Euseb. Hist. eccl. II 17, 17 ταύτας τοῦ Φίλωνος σαφεῖς καὶ ἀναντιρρήτους περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ὑπάρχειν ἡγούμεθα λέξεις. (18) εἰ δ' ἐπὶ τούτοις ἀντιλέγων τις ἔτι σκληρύνοιτο, καὶ οὗτος ἀπαλλαττέσθω τῆς δυσπιστίας, ἐναργεστέραις πειθαρχῶν ἀποδείξεσιν, ἃς οὐ παρά τισιν ἢ μόνῃ τῶν Χριστιανῶν εὑρεῖν ἔνεστιν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον θρησκείᾳ. (19) φησὶν γὰρ τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος καὶ γυναῖκας συνεῖναι, ὧν αἱ πλεῖσται — ἡ θεοφιλὴς ψυχή. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: εἰσὶ δὲ καὶ γυναῖκες θεραπευτίδες, ὧν αἱ πλεῖσται — ἡ θεοφιλὴς ψυχή. 16 cf. Plut. Lyc. 16.

δὲ οὐχ ὑπ' ἀνδραπόδων, ἡγούμενοι συνόλως τὴν θεραπόντων κτῆσιν
εἶναι παρὰ φύσιν· ἡ μὲν γὰρ ἐλευθέρους ἅπαντας γεγέννηκεν, αἱ δέ
τινων ἀδικίαι καὶ πλεονεξίαι ζηλωσάντων τὴν ἀρχέκακον ἀνισότητα κατα-
ζεύξασαι τὸ ἐπὶ τοῖς ἀσθενεστέροις κράτος τοῖς δυνατωτέροις ἀνῆψαν.
ἐν δὴ τῷ ἱερῷ τούτῳ συμποσίῳ δοῦλος μὲν ὡς ἔφην οὐδείς, ἐλεύθεροι 71
δὲ ὑπηρετοῦσι, τὰς διακονικὰς χρείας ἐπιτελοῦντες οὐ πρὸς βίαν οὐδὲ
προστάξεις ἀναμένοντες, ἀλλ' ἐθελουσίῳ γνώμῃ φθάνοντες μετὰ σπουδῆς
καὶ προθυμίας τὰς ἐπικελεύσεις. οὐδὲ γὰρ οἱ τυχόντες ἐλεύθεροι 72
τάττονται πρὸς ταῖς ὑπουργίαις ταύταις, ἀλλ' οἱ νέοι τῶν ἐν τῷ συστή-
ματι μετὰ πάσης ἐπιμελείας ἀριστίνδην ἐπικριθέντες, ὃν χρὴ τρόπον
ἀστείους καὶ εὐγενεῖς πρὸς ἄκραν ἀρετὴν ἐπειγομένους· οἳ καθάπερ υἱοὶ
γνήσιοι φιλοτίμως ἄσμενοι πατράσι καὶ μητράσιν ὑπουργοῦσι, κοινοὺς
αὐτῶν γονεῖς νομίζοντες οἰκειοτέρους τῶν ἀφ' αἵματος, εἴ γε καλοκἀγαθίας
οὐδὲν οἰκειότερόν ἐστι τοῖς εὖ φρονοῦσιν· ἄζωστοι δὲ καὶ καθειμένοι τοὺς
483 M. χιτωνίσκους εἰσίασιν ὑπηρετήσοντες, | ἕνεκα τοῦ μηδὲν εἴδωλον ἐπιφέρε-
σθαι δουλοπρεποῦς σχήματος. εἰς τοῦτο τὸ συμπόσιον — οἶδ' ὅτι γελά- 73
σονταί τινες ἀκούσαντες, γελάσονται δὲ οἱ κλαυθμῶν καὶ θρήνων ἄξια
δρῶντες — οἶνος ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐκ εἰσκομίζεται, ἀλλὰ διαυγέσ-
τατον ὕδωρ, ψυχρὸν μὲν τοῖς πολλοῖς, θερμὸν δὲ τῶν πρεσβυτάτων τοῖς
ἁβροδιαίτοις· καὶ τράπεζα καθαρὰ τῶν ἐναίμων, ἐφ' ἧς ἄρτοι μὲν τροφή,
προσόψημα δὲ ἅλες, οἷς ἔστιν ὅτε καὶ ὕσσωπος ἥδυσμα παραρτύεται διὰ
τοὺς τρυφῶντας. νηφάλια γὰρ ὡς τοῖς ἱερεῦσι θύειν καὶ τούτοις βιοῦν 74
ὁ ὀρθὸς λόγος ὑφηγεῖται· οἶνος μὲν γὰρ ἀφροσύνης φάρμακον, ὄψα δὲ

1 συνόλως om. A τὴν τῶν θεραπόντων A, τὴν ἀνδραπόδων M 2 εἶναι om. A post παρὰ φύσιν add. ἢ δούλων A (post θεραπόντων add. Mang.) 3. 4 καταζεύξασαι] κατα... (spat. 7—8 litt.) M 5 δὴ] δὲ Arm (Conyb., coni. Mang.) ἱερῷ τούτῳ συμποσίῳ om. in lac. M οὐδεὶς ὡς ἔφην transp. C (Conyb.), οὐδεὶς ἦν ὡς ἔφην Arm 6 δ' A τὰς διακονικὰς — οὐδὲ] τὰς δια (cet. om. in lac.) M 7 ἀλλ' ἐθελουσίῳ γνώμῃ φθάνοντες μετὰ om. in lac. M 9 τάττονται om. G 11 πρὸς] καὶ πρὸς τὴν Arm (καὶ πρὸς Conyb.) ἐπειγομένους Arm (corr. Turn.): ἐπιγινόμενοι A, ἐπιγινομένους ceteri οἳ om. Arm 12 πατράσι CMFA: πατράσιν ceteri ὑπουργοῦσι MFG: ὑπουργοῦσιν ceteri 13 αὐτῶν codd., αὑτῶν om. Arm post νομίζοντες add. καὶ Arm οἰκειοτάτους F 14 οἰκειότερον οὐδέν transp. A ἐστιν C καθιέμενοι C 14. 15 τοὺς χιτῶνας A 15 ὑπηρετοῦντες A 16 post σχήματος interpung. C Arm (Conyb.): post συμπόσιον ceteri (v) εἰς om. C οἶδ' CA: οἶδα ceteri (v) 18 δρῶντες] ζῶντες Arm ἐκείναις] ἐν ἐκείναις HP (v) 19 τῶν πολλοῖς (sic) F τῶν πρεσβυτάτων] τοῖς πρεσβυτάτοις, οὐ A(P^2) 20 τῶν ἀναίμων G ἐφ' οἷς A ἄρτοι] ἄρτος A Arm (Mang. Conyb.) 21 δ' A ἐστὶ FG ὅτε om. FG ὕσσωπος om. A 22 τούτους F 23 ἀφροσύνη (i. e. ἀφροσύνῃ) A

75 πολυτελῆ τὸ θρεμμάτων ἀπληστότατον διερεθίζει, τὴν ἐπιθυμίαν. (10.) καὶ
τὰ μὲν πρῶτα τοιαῦτα. μετὰ δὲ τὸ κατακλιθῆναι μὲν τοὺς συμπότας
ἐν αἷς ἐδήλωσα τάξεσι, στῆναι δὲ τοὺς διακόνους ἐν κόσμῳ πρὸς ὑπηρε-
σίαν ἑτοίμους, ⟨ὁ πρόεδρος αὐτῶν, πολλῆς ἁπάντων ἡσυχίας γενομένης⟩
— πότε δὲ οὐκ ἔστιν; εἴποι τις ἄν· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον, ὡς μηδὲ
γρύξαι τινὰ τολμᾶν ἢ ἀναπνεῦσαι βιαιότερον —, ζητεῖ τι τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς
γράμμασιν ἢ καὶ ὑπ' ἄλλου προταθὲν ἐπιλύεται, φροντίζων μὲν οὐδὲν
ἐπιδείξεως — οὐ γὰρ τῆς ἐπὶ δεινότητι λόγων εὐκλείας ὀρέγεται —,
θεάσασθαι δέ τινα ποθῶν ἀκριβέστερον καὶ θεασάμενος μὴ φθονῆσαι
τοῖς εἰ καὶ μὴ ὁμοίως ὀξυδορκοῦσι, τὸν γοῦν τοῦ μαθεῖν ἵμερον παρα-
76 πλήσιον ἔχουσι. καὶ ὁ μὲν σχολαιοτέρᾳ χρῆται τῇ διδασκαλίᾳ, διαμέλλων
καὶ βραδύνων ταῖς ἐπαναλήψεσιν, ἐγχαράττων ταῖς ψυχαῖς τὰ νοήματα —
τῇ γὰρ ἑρμηνείᾳ τοῦ εὐτρόχως καὶ ἀπνευστὶ συνείροντος ὁ τῶν ἀκρο-
ωμένων νοῦς συνομαρτεῖν ἀδυνατῶν ὑστερίζει καὶ ἀπολείπεται τῆς
77 καταλήψεως τῶν λεγομένων —· οἱ δὲ ἀνωρθιακότες ⟨τὰ ὦτα καὶ τοὺς
ὀφθαλμοὺς ἀνατετακότες⟩ εἰς αὐτὸν ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σχέσεως
ἐπιμένοντες ἀκροῶνται, τὸ μὲν συνιέναι καὶ κατειληφέναι νεύματι καὶ
βλέμματι διασημαίνοντες, τὸν δὲ ἔπαινον τοῦ λέγοντος ἱλαρότητι καὶ τῇ
σχέδην περιαγωγῇ τοῦ προσώπου, τὴν δὲ διαπόρησιν ἠρεμαιοτέρᾳ κινήσει
τῆς κεφαλῆς καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τῆς δεξιᾶς χειρός· οὐχ ἧττον δὲ τῶν

---

1 τὸ θρέμμα τῶν ἀπληστοτάτων MAH[1]P[1] 2 alterum μὲν om. M 3 διακόνους ut vid. Arm: διακονουμένους codd. (v); nescio an Philo scripserit τοὺς διακονοῦντας 4 ὁ πρόεδρος αὐτῶν, πολλῆς ἁπάντων ἡσυχίας γενομένης: sic secundum Arm codicum lacunam explevi; ὁ πρόεδρος αὐτῶν, ὅτε κοινὴ ἡσυχία γέγονεν Conyb. (sed cf. eius commentar. p. 247) 5 πότε GAP[2] Arm (Conyb.): πότος ceteri (v) δ' GAH[2] (v) 6 ζητεῖ scripsi (sic etiam Conyb. p. 248 et Wendl.): ζητεῖται codd. ζητεῖ τις v: ζήτημά τι τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασι προταθέντων ἐπιλύεται videtur legisse Arm τοῖς om. F 7 προταθὲν codd.: προταθέν τι Turn. Conyb. ἐπιλύεται] ἐπιλύεταί τις A, ἐπιλύεται ἕτερος G μὲν] μὲν οὖν F 8 ἐπιδείξεως: ἐπιλύσεως HP (Turn.) οὐ] οὐδὲ A δεινότητος F[1], δεινοτάτων A 9 θεασάμενος om. A 10 τοῖς] τοῖς ἄλλοις G (Mang.) μὴ om. A ὀξυδερκοῦσι GHP (v) 10. 11 παραπλησίως A 11 ἔχουσιν C διαμέλλων codd. (Conyb.): διαμένων v (Turn.) 12 ταῖς ἐπιλήψεσιν P 13 εὐτρόχως: εὐστόχως HP (Turn.), εὐστρόφως A, τρόχως (εὐ om. in lac.) G 15. 16 τὰ ὦτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνατετακότες addidi secundum Arm (*qui vero erigunt aures et oculos infigunt*): om. codd.; τὰ ὦτα deesse videri monuit iam Mang. 17. 18 νεύματι καὶ βλέμματι F (fortasse recte, cf. § 31. de conf. ling. § 11) 18 σημαίνοντες A δ' FA ἱλαρώ[ττ] (i. e. ἱλαρώτατον?) A 18. 19 τὴν σχέδην A, τῇ σχεδὸν F. σχέδην om. in lac. G 19 ἀπόρησιν P

κατακεκλιμένων οἱ παρεστῶτες νέοι προσέχουσιν. αἱ δὲ ἐξηγήσεις τῶν 78
ἱερῶν γραμμάτων γίνονται δι' ὑπονοιῶν ἐν ἀλληγορίαις· ἅπασα γὰρ ἡ
νομοθεσία δοκεῖ τοῖς ἀνδράσι τούτοις ἐοικέναι ζῴῳ καὶ σῶμα μὲν ἔχειν
τὰς ῥητὰς διατάξεις, ψυχὴν δὲ τὸν ἐναποκείμενον ταῖς λέξεσιν ἀόρατον
νοῦν, ἐν ᾧ ἤρξατο ἡ λογικὴ ψυχὴ διαφερόντως τὰ οἰκεῖα θεωρεῖν,
484 M. ὥσπερ διὰ κατόπτρου τῶν ὀνομάτων ἐξαίσια κάλλη νοημάτων | ἐμφαινόμενα
κατιδοῦσα καὶ τὰ μὲν σύμβολα διαπτύξασα καὶ διακαλύψασα, γυμνὰ δὲ
εἰς φῶς προαγαγοῦσα τὰ ἐνθύμια τοῖς δυναμένοις ἐκ μικρᾶς ὑπομνήσεως
τὰ ἀφανῆ διὰ τῶν φανερῶν θεωρεῖν. ἐπειδὰν οὖν ἱκανῶς ὁ πρόεδρος 79
διειλέχθαι δοκῇ καὶ κατὰ προαίρεσιν ἀπηντηκέναι τῷ μὲν ἡ διάλεξις
εὐσκόπως ταῖς ἐπιβολαῖς, τοῖς δὲ ἡ ἀκρόασις, κρότος ἐξ ἁπάντων ὡς ἂν

1 παρέχουσιν C   προσέχουσιν. αἱ δὲ ἐξηγήσεις] προσέχουσι τῇ ἐξηγήσει M   ἡ δὲ ἐξήγησις ... γίνεται Arm (Conyb.)   δ' A Eus   2 γίνονται αὐτοῖς Eus, οὐ γίνονται M   ἀλληγορίαις] ἀλλήλοις M   ἅπασα om. in lac. M   3 τούτοις—σῶμα om. in lac. M   4 ταῖς λέξεσιν om. M   5 verba ἐν ᾧ ἤρξατο—θεωρεῖν om. Arm   ἐν ᾧ ἤρξατο] ὃν ἐνήρξατο FG, ὃν ἤρξατο Eus   λογικὴ om. FG, ἡ λογικὴ ψυχὴ om. Eus   τὰ οἰκεῖα] ἡ οἰκεία FG, ἡ οἰκεία αὕτη vel ἡ οἰκία αὕτη vel ἡ θρησκεία αὕτη Eusebii codd. et Exc. Euseb. (τῇ οἰκεία αὐγῇ Coislin. 86)   6 ὥσπερ] ὡς Eus   τῶν νοημάτων M   ἐμφαινόμενα Eus: ἐμφερόμενα codd. (v)   7 δ' A   8 παραγαγοῦσα C (Turn.)   10 δοκεῖ corr. ex δοκῇ H   11 εὐσκόπως CMG Arm (Conyb.): εὐστόχως ceteri (v)   ἐπηβολαῖς A   κρότος—ὕμνον (68, 2) om. A   κρότος] σκότος C

1—7 pergit Euseb. l. l. (20) εἶθ' ὑποκαταβὰς ἐμφαντικώτερον ἐκτίθεται ταῦτα· „αἱ δὲ ἐξηγήσεις—ἐμφαινόμενα κατιδοῦσα“. Exc. Euseb. l. l. τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου: αἱ δὲ ἐξηγήσεις—ἐμφαινόμενα κατιδοῦσα. tum adiungunt haec: μέμνηται τούτων καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου. τινὲς δέ φασι ταῦτα τὸν Φίλωνα περὶ τῶν κοινῶν Ἰουδαίων εἰπεῖν· ἄλλοι περὶ Ἐσσηνῶν Ἐβιωνέων· ἄλλοι περὶ Ναζωραίων Ἰουδαίων· ἄλλοι περὶ τῶν ἐκ περιτομῆς πιστῶν καὶ πεπιστευκότων εἰς Χριστὸν καὶ φυλαττόντων τὸν νόμον Μωυσέως τυπικῶς· ἄλλοι περὶ τελείων Χριστιανῶν. οἵας δὲ εἴησαν αἱρέσεως, μοναχικὸν ζῶντες βίον θεραπευταὶ εἰκότως ὠνομάζοντο. οὐ μόνον δὲ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου καὶ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος, ἀλλὰ καὶ ὁ μακάριος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, ὁ μαθητὴς τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου, ὁ γενόμενος Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος, ἐν τῷ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας τοὺς μοναχοὺς ἔφη τὸ παλαιὸν καὶ θεραπευτὰς ὀνομάζεσθαι.   2 sqq. *Origenes in Levit. homil. 5. 1 (vol. IX p. 239 Lomm.)* sicut ergo cognationem sui ad invicem gerunt visibilia et invisibilia, ... ita etiam Sanctam Scripturam credendum est ex visibilibus et invisibilibus constare: veluti ex corpore quodam, litera scilicet, quae videtur, et anima, sensu, qui intra ipsam deprehenditur, et spiritu ... *cf. eiusdem fragm. (ibid. p. 171)* ἐπεὶ οὖν συνέστηκεν ἡ γραφὴ καὶ αὐτὴ οἱονεὶ ἐκ σώματος μὲν τοῦ βλεπομένου, ψυχῆς δὲ τῆς ἐν αὐτῷ νοουμένης καὶ καταλαμβανομένης, καὶ πνεύματος τοῦ κατὰ τὰ ὑποδείγματα ...

80 συνηδομένων εἰς τὸ ἔτι ἐφόμενον γίνεται. καὶ ἔπειτα ὁ μὲν ἀναστὰς
ὕμνον ᾄδει πεποιημένον εἰς τὸν θεόν, ἢ καινὸν αὐτὸς πεποιηκὼς ἢ
ἀρχαῖόν τινα τῶν πάλαι ποιητῶν — μέτρα γὰρ καὶ μέλη καταλελοίπασι
πολλὰ ἐπῶν τριμέτρων, προσοδίων ὕμνων, παρασπονδείων, παραβωμίων,
στασίμων χορικῶν στροφαῖς πολυστρόφοις εὖ διαμεμετρημένων —, μεθ'
ὃν καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ τάξεις ἐν κόσμῳ προσήκοντι, πάντων κατὰ πολλὴν
ἡσυχίαν ἀκροωμένων, πλὴν ὁπότε τὰ ἀκροτελεύτια καὶ ἐφύμνια ᾄδειν
81 δέοι· τότε γὰρ ἐξηχοῦσι πάντες τε καὶ πᾶσαι. ὅταν δὲ ἕκαστος
διαπεράνηται τὸν ὕμνον, οἱ νέοι τὴν πρὸ μικροῦ λεχθεῖσαν τράπεζαν
εἰσκομίζουσιν, ἐφ' ἧς τὸ παναγέστατον σιτίον, ἄρτος ἐζυμωμένος μετὰ
προσοψήματος ἁλῶν, οἷς ὕσσωπος ἀναμέμικται, δι' αἰδῶ τῆς ἀνακειμένης
ἐν τῷ ἁγίῳ προνάῳ ἱερᾶς τραπέζης· ἐπὶ γὰρ ταύτης εἰσὶν ἄρτοι καὶ
82 ἅλες ἄνευ ἡδυσμάτων, ἄζυμοι μὲν οἱ ἄρτοι, ἀμιγεῖς δὲ οἱ ἅλες. προσ-
ῆκον γὰρ ἦν τὰ μὲν ἁπλούστατα καὶ εἰλικρινέστατα τῇ κρατίστῃ τῶν
ἱερέων ἀπονεμηθῆναι μερίδι λειτουργίας ἆθλον, τοὺς δὲ ἄλλους τὰ μὲν
ὅμοια ζηλοῦν, ἀπέχεσθαι δὲ τῶν αὐτῶν, ἵνα ἔχωσι προνομίαν οἱ κρείττονες.
83 (11.) Μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον τὴν ἱερὰν ἄγουσι παννυχίδα. ἄγεται δὲ

1 ἔτι ἐψόμενον scripsi: ἐψόμενον F, ἐποψόμενον ceteri (v), τρίτον μόνον Arm (Conyb.): ἐνδόσιμον coni. Mang. ὁ μὲν codd.: μὲν om. v 2 ᾄδει πεποιημένον εἰς] ὑμνῳδίᾳ γεραίρει A αἶνον ἢ καινόν A καινὸν] καὶ νῦν F 4 πολλὰ] ποιηταὶ in ras. H² προσοδιῶν (sic) C¹: προσῳδιῶν ceteri ὕμνον M 5 στασίμων] στασίων H χωρικῶν C¹F πολυτρόφοις C, καὶ πολυστρόφοις Arm 5. 6 μεθ' ὃν C¹GA: μεθ' ὧν ceteri 6 post τάξεις add. καὶ καθ' ἡλικίαν Arm ἐν om. A 7 πλὴν] πρὶν A 8 τε om. F ὅταν] ὅτε A δὲ om. A 9 διαπεράνητε M, διαπερανοῦται A, διαπεραίνηται FP 11 ὕσωπος HP, ὕσσωπον A δι' αἰδῶ τῆς CFGH²: δι' ἐδωδῆς MA, καὶ δι' ἐδωδῆς H¹P 12. 13 καὶ ἅλες — οἱ ἄρτοι om. FG 13 μὲν om. C δ' A, δὴ F² οἱ ἅλες A Arm: καὶ ἅλες F², καὶ οἱ ἅλες ceteri (v) 14 γὰρ] μὲν γὰρ MA 14. 15 τῶν ἱερέων Arm (coni. Mang.): τῶν ἱερῶν codd. 15 δ' A 16 τῶν αὐτῶν Arm (Conyb.): τῶν ἄρτων codd. (v); τῶν ἀζύμων coni. Mang. ἵν' A 17 ἄγουσι] εἰσάγουσι A ἄγεται δὲ] ᾄδεται δ' A 17. 69, 1 ἄγεται δὲ ἡ παννυχίς om. Arm

17 sqq. pergit Euseb. l. l. (21) τί δεῖ τούτοις ἐπιλέγειν τὰς ἐπὶ ταὐτὸν συνόδους καὶ τὰς ἰδίᾳ μὲν ἀνδρῶν ἰδίᾳ δὲ γυναικῶν ἐν ταὐτῷ διατριβὰς καὶ τὰς ἐξ ἔθους ἔτι καὶ νῦν πρὸς ἡμῶν ἐπιτελουμένας ἀσκήσεις, ἃς διαφερόντως κατὰ τὴν τοῦ σωτηρίου πάθους ἑορτὴν ἐν ἀσιτίαις καὶ διανυκτερεύσεσιν προσοχαῖς τε τῶν θείων λόγων ἐκτελεῖν εἰώθαμεν· (22) ἅπερ ἐπ' ἀκριβέστερον αὐτὸν ὃν καὶ εἰς δεῦρο τετήρηται παρὰ μόνοις ἡμῖν τρόπον ἐπισημηνάμενος ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ τῇ ἰδίᾳ παρέδωκεν γραφῇ, τὰς τῆς μεγάλης ἑορτῆς παννυχίδας καὶ τὰς ἐν ταύταις ἀσκήσεις τούς τε λέγεσθαι εἰωθότας πρὸς ἡμῶν ὕμνους ἱστορῶν, καὶ ὡς ἑνὸς μετὰ ῥυθμοῦ κοσμίως ἐπιψάλλοντος οἱ λοιποὶ καθ' ἡσυχίαν ἀκροώμενοι τῶν ὕμνων τὰ ἀκροτελεύτια συνεξηχοῦσιν (§ 80),

ἡ παννυχὶς τὸν τρόπον τοῦτον· ἀνίστανται πάντες ἀθρόοι, καὶ κατὰ μέσον τὸ συμπόσιον δύο γίνονται τὸ πρῶτον χοροί, ὁ μὲν ἀνδρῶν, ὁ δὲ γυ-
.485 M. ναικῶν· ἡγεμὼν δὲ καὶ ἔξαρχος | αἱρεῖται καθ᾽ ἑκάτερον ἐντιμότατός τε καὶ ἐμμελέστατος. εἶτα ᾄδουσι πεποιημένους ὕμνους εἰς τὸν θεὸν 84
πολλοῖς μέτροις καὶ μέλεσι, τῇ μὲν συνηχοῦντες, τῇ δὲ καὶ ἀντιφώνοις ἁρμονίαις ἐπιχειρονομοῦντες καὶ ἐπορχούμενοι, καὶ ἐπιθειάζοντες τοτὲ μὲν τὰ προσόδια, τοτὲ δὲ τὰ στάσιμα, στροφάς τε τὰς ἐν χορείᾳ καὶ ἀντιστροφὰς ποιούμενοι. εἶτα ὅταν ἑκάτερος τῶν χορῶν ἰδίᾳ καὶ καθ᾽ 85
ἑαυτὸν ἑστιαθῇ, καθάπερ ἐν ταῖς βακχείαις ἀκράτου σπάσαντες τοῦ θεοφιλοῦς, ἀναμίγνυνται καὶ γίνονται χορὸς εἷς ἐξ ἀμφοῖν, μίμημα τοῦ πάλαι συστάντος κατὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἕνεκα τῶν θαυματουργηθέντων ἐκεῖ. τὸ γὰρ πέλαγος προστάξει θεοῦ τοῖς μὲν σωτηρίας αἴτιον τοῖς 86
δὲ πανωλεθρίας γίνεται· ῥαγέντος μὲν γὰρ καὶ βιαίοις ἀνακοπαῖς ὑποσυρέντος καὶ ἑκατέρωθεν ἐξ ἐναντίας οἷα τειχῶν παγέντων, τὸ μεθόριον διάστημα εἰς λεωφόρον ὁδὸν καὶ ξηρὰν πᾶσαν ἀνατμηθὲν εὐρύνετο, δι᾽ ἧς ὁ λεὼς ἐπέζευσεν ἄχρι τῆς ἀντιπέραν ἠπείρου πρὸς τὰ μετέωρα

1 ἀθρόον F μέσον] μέλη A 2 τὸ πρῶτον om. Arm 3 καθ᾽ ἑκάτερον M Arm: καθ᾽ ἕτερον ceteri (Turn.) 4 τε om. C εἶτ᾽ A τοὺς ὕμνους A εἰς τὸν θεὸν ὕμνους transp. HP (v) 5 καὶ ante ἀντιφώνοις om. M Arm (Conyb.) συμφώνοις Arm 6 ἁρμονίαις om. M 7 προσόδια C[1]: προσῴδια ceteri τὰ ante στάσιμα om. C χορείᾳ Arm (Conyb.): χρεία codd. (χρείᾳ v) 8 ἀντιστροφὰς C Arm (Conyb.): ἀντιστρόφους ceteri (v) εἶθ᾽ A ἑκάτεροι A χορῶν Arm (Conyb.): ἀνδρῶν codd. (v) post ἰδίᾳ καὶ add. τῶν γυναικῶν ἰδία G (Mang.), om. ceteri Arm 8. 9 καθαυτὸν corr. ex καταυτὸν C 9 ἑστιαθῶσι A, ἑστιαθῇ ante ἰδίᾳ (8) transp. M βακχείαις v (Turn.): βακχικαῖς codd. (Conyb.) σπάσαντες] σπουδάσαντες A τοῦ om. M 10 εἷς om. Turn. 13 πανολεθρίας C γίνεται] ἐγίνετο coni. Mang. (sed cf. 70, 3 διαφθείρονται) γὰρ om. A 14 οἷα τεῖχος M παγέντος (ων supra) M 15 πᾶσαν] πᾶσιν Arm (Conyb.) εὐρύνετο om. in lac. M 15. 16 δι᾽ ἧς] δι᾽ οὗ M 16 λεὼς] λαὸς M ἐπέζευσεν codd. Arm (Conyb.): ἐπέζευξεν v ἀντιπέραν CM (Conyb.): ἀντιπέρας ceteri (v)

ὅπως τε κατὰ τὰς δεδηλωμένας ἡμέρας ἐπὶ στιβάδων χαμευνοῦντες οἴνου μὲν τὸ παράπαν, ὡς αὐτοῖς ῥήμασιν ἀνέγραψεν, οὐδ᾽ ἀπογεύονται, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν ἐναίμων τινός, ὕδωρ δὲ μόνον αὐτοῖς ἐστι ποτόν, καὶ προσόψημα μετ᾽ ἄρτου ἅλες καὶ ὕσσωπον (§ 69. 73). (23) πρὸς τούτοις γράφει τὸν τῆς προστασίας τρόπον τῶν τὰς ἐκκλησιαστικὰς λειτουργίας ἐγκεχειρισμένων διακονίας τε καὶ τὰς ἐπὶ πᾶσιν ἀνωτάτω τῆς ἐπισκοπῆς προεδρίας. (24) τούτων δ᾽ ὅτῳ πόθος ἔνεστι τῆς ἀκριβοῦς ἐπιστάσεως, μάθοι ἂν ἐκ τῆς δηλωθείσης τοῦ ἀνδρὸς ἱστορίας. ὅτι δὲ τοὺς πρώτους κήρυκας τῆς κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διδασκαλίας τά τε ἀρχῆθεν πρὸς τῶν ἀποστόλων ἔθη παραδεδομένα καταλαβὼν ὁ Φίλων ταῦτ᾽ ἔγραφεν, παντί τῳ δῆλον.

παραπεμφθείς· ἐπιδραμόντος δὲ ταῖς παλιρροίαις καὶ τοῦ μὲν ἔνθεν τοῦ δὲ ἔνθεν εἰς τὸ χερσωθὲν ἔδαφος ἀναχυθέντος, οἱ ἐπακολουθήσαντες τῶν
87 πολεμίων κατακλυσθέντες διαφθείρονται. τοῦτο δὲ ἰδόντες καὶ παθόντες, ὃ λόγου καὶ ἐννοίας καὶ ἐλπίδος μεῖζον ἔργον ἦν, ἐνθουσιῶντές τε ἄνδρες ὁμοῦ καὶ γυναῖκες, εἷς γενόμενοι χορός, τοὺς εὐχαριστηρίους ὕμνους εἰς τὸν σωτῆρα θεὸν ᾖδον, ἐξάρχοντος τοῖς μὲν ἀνδράσι Μωυσέως τοῦ
88 προφήτου, ταῖς δὲ γυναιξὶ Μαριὰμ τῆς προφήτιδος. τούτῳ μάλιστα ἀπεικονισθεὶς ὁ τῶν θεραπευτῶν καὶ θεραπευτρίδων, μέλεσιν ἀντήχοις καὶ ἀντιφώνοις πρὸς βαρὺν ἦχον τῶν ἀνδρῶν ὁ γυναικῶν ὀξὺς ἀνακιρνάμενος, ἐναρμόνιον συμφωνίαν ἀποτελεῖ καὶ μουσικὴν ὄντως· πάγκαλα μὲν τὰ νοήματα, πάγκαλοι δὲ αἱ λέξεις, σεμνοὶ δὲ οἱ χορευταί· τὸ δὲ τέλος καὶ τῶν νοημάτων καὶ τῶν λέξεων καὶ τῶν χορευτῶν εὐσέβεια.
89 μεθυσθέντες οὖν ἄχρι πρωίας τὴν καλὴν ταύτην μέθην, οὐ καρηβαροῦντες ἢ καταμύοντες, ἀλλὰ διεγηγερμένοι μᾶλλον ἢ ὅτε παρεγένοντο εἰς τὸ συμπόσιον, τάς τε ὄψεις καὶ ὅλον τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἕω στάντες, ἐπὰν θεάσωνται τὸν ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰς χεῖρας ἀνατείναντες εἰς οὐρανὸν εὐημερίαν καὶ | ἀλήθειαν ἐπεύχονται καὶ ὀξυωπίαν λογισμοῦ· καὶ μετὰ τὰς εὐχὰς εἰς τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σεμνεῖα ἀναχωροῦσι, πάλιν
90 τὴν συνήθη φιλοσοφίαν ἐμπορευσόμενοι καὶ γεωργήσοντες. θεραπευτῶν μὲν δὴ πέρι τοσαῦτα θεωρίαν ἀσπασαμένων φύσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ ψυχῇ μόνῃ βιωσάντων, οὐρανοῦ μὲν καὶ κόσμου πολιτῶν, τῷ δὲ πατρὶ καὶ ποιητῇ τῶν ὅλων γνησίως συσταθέντων ὑπ᾽ ἀρετῆς, ἥτις ⟨θεοῦ⟩

1 ἐπιδραμόντος MGH²: ἐπιδραμόντες FAH¹P, ἐπιδραμούσαις C (Conyb.) 1. 2 τοῦ μὲν ἔνθεν τοῦ δὲ] τῆς μὲν ἔνθεν τῆς δὲ C (Conyb.) ἔνθα ... ἔνθα A 2 δ᾽ A ἀναχυθέντα A, ἀναχυθείσης C (Conyb.) 3 τοῦτο δὲ F: τοῦτο καὶ ceteri (v). δὲ om. Arm 4 λόγου C Arm (Conyb.): καὶ λόγου ceteri (v) ἔργον ἦν om. M, ἦν om. Arm τε om. HP (v) 5 γινόμενοι M, γενόμενος HP τοὺς om. M εὐχαριστηρίους] τῆς εὐχαριστίας A; χαριστηρίους voluit Mang. 6 σωτῆρα om. HP θεὸν om. MG ᾖδον corr. ex εἶδον C μὲν τοῖς transp. A μωσέως codd. 6. 7 τοῦ προφήτου om. C 7 τούτῳ] τούτοις Arm 8 καὶ θεραπευτρίδων] καὶ ὁ τῶν θεραπαινίδων M 9 βαρὺν] τραχὺν C (Turn.) 10 ἀπετέλει Arm 11 μὲν] μὲν ἦν Arm 12 καὶ post τέλος om. M Arm (Conyb.) χορευτῶν] θεραπευτῶν M ἡ εὐσέβεια A (Mang.) 14 διαγηγερμένοι C 15 καὶ] ἢ A στάντες suspectum videtur; καθιστάντες conicio 16 ἀνίσχοντα om. Arm 16. 17 ἐπανατείναντες εἰς τὸν οὐρανὸν A 17 τὴν ἀληθῆ εὐημερίαν καὶ τὴν ἀλήθειαν Arm 18 τὰ] τὸ M ἑαυτῶν Arm (Conyb.): ἑαυτοῦ codd. (v) σεμνεῖον M συγγένεια F ἀναχωροῦσιν C 21 βιωσάντων] θεωρησάντων Arm 22 καὶ ποιητῇ om. M θεοῦ addidi

φιλίαν αὐτοῖς προυξένησεν οἰκειότατον γέρας καλοκἀγαθίας προσθεῖσα, πάσης ἄμεινον εὐτυχίας, ἐπ᾽ αὐτὴν ἀκρότητα φθάνον εὐδαιμονίας.

1 προυξένησεν] προεξένησεν A, προυξενήσασα F οἰκειότατον: desinit C καλοκἀγαθίας FG Arm: καλοκἀγαθίαν MAHP προσθεῖσα G: προθεῖσα MAHP Arm (Conyb.), προσθεὶς F, γρ. προσθεὶς mg H mg P 2 πάσης G: ἁπάσης ceteri ἄμεινον v (Turn.): ἀμείνονα codd. φθάνουσαν M εὐδαιμονίας] ἡγεμονίας A

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΠΕΡΙ ΑΦΘΑΡΣΙΑΣ ΚΟΣΜΟΥ

1 (1.) Ἐπὶ μὲν παντὸς ἀδήλου καὶ σπουδαίου πράγματος θεὸν καλεῖν II p. 4 ἄξιον, διότι ἀγαθός ἐστι γεννητὴς καὶ οὐδὲν ἄδηλον παρ' αὐτῷ τὴν τῶν ὅλων ἀκριβεστάτην ἐπιστήμην εἰληχότι, πρὸς δὲ τὸν ὑπὲρ ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου λόγον ἀναγκαιότατον· οὔτε γὰρ ἐν αἰσθητοῖς παντελέστερόν τι τοῦ κόσμου οὔτε ἐν νοητοῖς θεοῦ τελειότερον, αἰεὶ δ' αἰσθήσεως ἡγεμὼν νοῦς καὶ νοητὸν αἰσθητοῦ, τὰ δὲ τῶν ὑπηκόων παρ' ἡγεμόνος τε καὶ
2 ἐπιστάτου νόμος φιλοπευστεῖν, οἷς ἐμπέφυκε πόθος ἀληθείας πλείων. εἰ μὲν οὖν ἐνασκηθέντες τοῖς φρονήσεως καὶ σωφροσύνης καὶ πάσης ἀρετῆς δόγμασιν ἀπερρυψάμεθα τὰς ἐκ παθῶν καὶ νοσημάτων κηλῖδας, οὐκ ἂν ἴσως ἀπηξίωσεν ὁ θεὸς ἄκρως κεκαθαρμέναις καὶ φαιδρυναμέναις αὐγοειδῶς ψυχαῖς ἐπιστήμην τῶν οὐρανίων ἢ δι' ὀνειράτων ἢ διὰ χρησμῶν ἢ διὰ σημείων ἢ τεράτων ὑφηγεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ τοὺς ἀφροσύνης καὶ ἀδικίας καὶ τῶν ἄλλων κακιῶν ἀναμαξάμενοι [στοχασμοὺς καὶ] τύπους

Tit. Φίλωνος ἰουδαίου περὶ ἀφθαρσίας κόσμου UH. τοῦ αὐτοῦ περὶ ἀφθαρσίας κόσμου P. φίλωνος περὶ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως M

1. 2 θεὸν καλεῖν ἄξιον HP: ἐγκαλεῖν ἄξιον MU (ἐγκαλεῖν ἄξιον θεόν Bernays) 2 γεννητὴς] γενετὴς mg H^2P^2 (γενέτης v) 5 αἰεὶ MHP: εἰ U 7 νόμος Bernays: πόνος codd.; ⟨οὐ⟩ πόνος vel ⟨οὐ⟩ φθόνος coni. Mang. πλείων v (Turn.): πλέον codd. (cf. de vita cont. § 35) 8 οὖν om. P^1 τοῖς M: τῆς UHP πάσης MU: πᾶσιν HP (Turn.) 9 ἀπερρυψάμεθα P (coni. Mang.): ἀπερυψάμεθα U, ἀπερριψάμεθα H (v), ἀπεριψάμεθα M 10 ἴσως om. HP (Turn.) φαιδρυναμέναις MUH^2: φαιδρυνομέναις H^1P 10. 11 αὐγοειδῶς Mang.: αὐτοειδῶς codd. 11 ψυχαῖς M: εὐχαῖς UHP (Turn.) χρησμῶν scripsi: χρήσεων codd. 12 δὲ MU: δὲ καὶ HP (v) 13 στοχασμοὺς καὶ seclusi; μολυσμοὺς (pro στοχασμοὺς) Bernays, τὰ ἐγκαύματα vel τὰς εἰκόνας (pro τοὺς στοχασμοὺς) coni. Mang.

1 cf. Plat. Tim. 27c ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν, ἐπὶ παντὸς ὁρμῇ καὶ σμικροῦ καὶ μεγάλου πράγματος θεὸν ἀεί που καλοῦσιν, ἡμᾶς δὲ τοὺς περὶ παντὸς λόγους ποιεῖσθαί πῃ μέλλοντας ἢ γέγονεν ἢ καὶ ἀγεννές ἐστιν ... ἀνάγκη θεούς τε καὶ θεὰς ἐπικαλουμένους εὔχεσθαι πάντα κατὰ νοῦν ἐκείνοις μὲν μάλιστα ἑπομένως δὲ ἡμῖν εἰπεῖν.

488 M. δυσεκπλύτους | ἔχομεν, ἀγαπᾶν χρή, κἂν εἰκόσι ⟨στοχασμοῖς⟩ δι' αὐτῶν μίμημά τι τῆς ἀληθείας ἀνευρίσκωμεν.

Ἄξιον οὖν τοὺς ζητοῦντας εἰ ἄφθαρτος ὁ κόσμος, ἐπειδὴ καὶ „φθορὰ" 3 καὶ „κόσμος" τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶν ἑκάτερον, πρῶτον ἐρευνῆσαι περὶ τῶν ὀνομάτων, ἵνα καθ' ὃ σημαινόμενον νυνὶ [καὶ] τέτακται διαγνῶμεν· ἀλλ' οὐχ ὅσα δηλοῦται ⟨πάντα⟩ καταριθμητέον, ἀλλ' ὅσα πρὸς τὴν παροῦσαν διδασκαλίαν χρήσιμα. (2.) λέγεται τοίνυν ὁ κόσμος 4 καθ' ἓν μὲν [πρῶτον] σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἄστρων κατὰ περιοχὴν ⟨καὶ⟩ γῆς καὶ τῶν ἐπ' αὐτῆς ζῴων καὶ φυτῶν, καθ' ἕτερον δὲ μόνος οὐρανός, εἰς ὃν ἀπιδὼν Ἀναξαγόρας πρὸς τὸν πυθόμενον, ἧς ἕνεκα αἰτίας ταλαιπωρεῖται διανυκτερεύων ὕπαιθρος, ἀπεκρίνατο 'τοῦ τὸν κόσμον θεάσασθαι', τὰς χορείας καὶ περιφορὰς τῶν ἀστέρων αἰνιττόμενος, κατὰ δὲ τρίτον, ὡς δοκεῖ τοῖς Στωικοῖς, διῆκον ἄχρι τῆς ἐκπυρώσεως, οὐσία τις ἢ διακεκοσμημένη ἢ ἀδιακόσμητος, οὗ τῆς κινήσεώς φασιν εἶναι τὸν

1 κἂν MHP: ἂν U (κἀν Bernays Cumont) στοχασμοῖς addidi; κἂν εἰκόνισμα καὶ μίμημά τι coni. Mang. δι' αὐτῶν Bernays: δι' αὐτῶν codd. 2 μίμημά τι MHP: μιμήματα U ἀνευρίσκωμεν HP, εὑρίσκωμεν U: ἀνευρίσκειν ἡμᾶς M (Bernays Cumont) 3. 4 ἐπειδὴ — κόσμος om. HP (Turn.) 4 πολλαχῶς MU(P?): πολλαχοῦ H (v) 5 περὶ τῶν ὀνομάτων M: περὶ om. UHP (v) τῶν νοημάτων Turn. σημαινόμενον Bernays (cf. 74, 2): σημαίνεται codd. τέτακται scripsi: καὶ τέτακται codd. (v): κατατέτακται Bernays 6 ἀλλ' οὐχ MU: καὶ οὐχ HP (v) δηλοῦται Wendl. et ego: δηλοῦνται codd. πάντα addidi 8 πρῶτον seclusi 9 καὶ ante γῆς add. Mang. (cf. 74, 2) 10 πυθόμενον M: πυνθανόμενον UHP (v) 11 ταλαιπωρεῖται διανυκτερεύων Bernays (coll. Thuc. I 134, 2): τὰ πολλὰ πειρᾶται διανυκτερεύειν codd. τοῦ] τοῦτον U 13 διῆκον Jessen: διήκων codd. (διήκουσα v) 14 οὗ codd.: ἧς v

1 cf. Plat. Tim. 29c ἀλλ' ἐὰν ἄρα μηδενὸς ἧττον παρεχώμεθα εἰκότας (λόγους), ἀγαπᾶν χρή. 7 sqq. cf. Chrysipp. frg. 527 (Arnim) κόσμον δ' εἶναί φησιν ὁ Χρύσιππος σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων. [Arist.] de mundo 2 κόσμος μὲν οὖν ἐστι σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις περιεχομένων φύσεων. Ocell. Lucan. I 7 τὸ δέ γε ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὀνομάζω τὸν σύμπαντα κόσμον· ... σύστημα γάρ ἐστι τῶν ὅλων φύσεων αὐτοτελὲς καὶ τέλειον. Diog. La. VII 137 λέγουσι δὲ (Stoici) κόσμον τριχῶς, αὐτόν τε τὸν θεὸν τὸν ἐκ τῆς πάσης οὐσίας ἰδίως ποιόν ... (138) καὶ αὐτὴν δὲ τὴν διακόσμησιν τῶν ἀστέρων κόσμον εἶναι λέγουσι, καὶ τρίτον τὸ συνεστηκὸς ἐξ ἀμφοῖν. καὶ ἔστι κόσμος ὁ ἰδίως ποιὸς τῆς τῶν ὅλων οὐσίας ἤ, ὥς φησι Ποσειδώνιος ἐν τῇ Μετεωρολογικῇ Στοιχειώσει, σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων. Doxogr. p. 464, 18 (Arius Didymus) λέγεσθαι δὲ κόσμον ⟨καὶ⟩ σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀέρος καὶ γῆς καὶ θαλάττης καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς φύσεων. 9 sq. Doxogr. p. 337, 13 (Φιλόλαος) τὸ δὲ ὑπὸ τὴν τοῦ ὀλύμπου φοράν, ἐν ᾧ τοὺς πέντε πλανήτας μεθ' ἡλίου καὶ σελήνης τετάχθαι, κόσμον (καλεῖ). de Anaxagora cf. Arist. Eth. Eud. I 5 p. 1216a 11. Iamblich. Protr. 9 p. 51, 11 (Pistelli). 14 sq. cf. Doxogr. p. 461. Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. III 136. Diog. La. VII 141.

χρόνου διάστημα. νῦν δ' ἐστὶν ἡ σκέψις περὶ κόσμου τοῦ κατὰ τὸ πρῶτον σημαινόμενον, ὃς ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ζῴων συνέστηκε. λέγεται μέντοι καὶ φθορὰ ἥ τε πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολὴ [λέγεται δὲ] καὶ ἡ ἐκ τοῦ ὄντος ἀναίρεσις παντελής, ἣν καὶ ἀνύπαρκτον ἀναγκαῖον λέγειν· ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν γίνεται, οὐδ' εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται·

„ἔκ τε γὰρ οὐδάμ' ἐόντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι [τι]
καί τ' ἐὸν ἐξαπολέσθαι ἀνήνυστον καὶ ἄπυστον."

καὶ ὁ τραγικός·

„θνῄσκει δ' οὐδὲν τῶν γιγνομένων,
διακρινόμενον δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
μορφὴν ἑτέραν ἀπέδειξεν."

6 οὐδέν γε οὕτως ἐστὶν εὔηθες ὡς τὸ ἀπορεῖν, εἰ ὁ κόσμος εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται, ἀλλ' εἰ δέχεται τὴν ἐκ τῆς διακοσμήσεως μεταβολήν, τὰς ποικίλας μορφὰς στοιχείων τε καὶ συγκριμάτων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀναλυθεὶς ἢ ὥσπερ ἐν τοῖς θλάσμασι καὶ τοῖς κατάγμασι δεξάμενος παντελῆ σύγχυσιν.

1 δέ ἐστιν M ἡ] ὁ U περὶ κόσμου MU: περὶ τοῦ κόσμου HP (v)
2 ζῴων Bernays: ἐξ ὧν codd.; εἰς ὧν coni. Mang. 3 συνέστηκεν M
4 λέγεται δὲ seclusit Diels ἐκ τοῦ ὄντος MU: ἐκ om. HP (v) 6 φθείρεταί ⟨τι⟩ Cumont, ⟨οὐδὲν⟩ φθείρεται ipse conieceram; sed nihil mutandum
7 ἔκ τε Diels: ἐκ τοῦ codd. οὐδάμ' ἐόντος Diels: οὐδαμῇ ὄντος codd.
ἐστι om. M γενέσθαι τι codd., τι seclusit Diels 8 καί τ' ἐὸν Diels: τό τε ὂν codd. ἐξαπολέσθαι U (coni. Diels): ἐξαπολεῖσθαι MHP (v)
ἀνήνυστον] ἀνήνυτον M; ἀνήκουστον coni. Mang. ἄπυστον Mang.: ἄπαυστον codd.: cf. Parmenid. frg. 8, 21 (Diels) ἄπυστος ὄλεθρος 10 γινομένων codd. (v)
11 κρινόμενον codd. (cf. § 144) δὲ M πρὸς ἄλλο codd.: πρὸς ἄλλου Nauck, πρὸς ἄλλῳ Bernays 13 οὐδέ (οὐδέν scripsi) γε οὕτως ἐστὶν εὔηθες codd.: οὐδεὶς γοῦν οὕτως ἐστὶν εὐήθης Bernays, οὐδεὶς οὕτως ἐστὶν εὐήθης Cumont
ὡς τὸ scripsi: ὥστε MHP (Bernays Cumont), τὸ U (v) 14 τῆς om. H
15 μίαν καὶ MU: μίαν τε καὶ HP (v) 16 ἐν] πᾶν H τοῖς ante κατάγμασι om. U

4 ἀνύπαρκτον: cf. Doxogr. p. 462, 13 Ποσειδώνιος δὲ φθορὰς καὶ γενέσεις τέτταρας εἶναί φησιν ἐκ τῶν ὄντων εἰς τὰ ὄντα γιγνομένας. τὴν μὲν γὰρ ἐκ τῶν οὐκ ὄντων καὶ τὴν εἰς τὰ οὐκ ὄντα ... ἀπέγνωσαν ἀνύπαρκτον οὖσαν. 5 sq. cf. Doxogr. p. 279ᵃ 3 (de Anaxagora) ἐδόκει γὰρ αὐτῷ ἀπορώτατον εἶναι, πῶς ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δύναταί τι γίνεσθαι ἢ φθείρεσθαι εἰς τὸ μὴ ὄν. 7. 8 Empedocl. frg. 12 Diels: cf. [Arist.] de Melisso 2 p. 975ᵇ 1 ... ὡς καὶ Ἐμπεδοκλῆς λέγει· ἅπαντα γὰρ κἀκεῖνα ταῦτα ὁμολογήσας, ὅτι ἔκ τε τοῦ μὴ ὄντος ἀμήχανόν ἐστι γενέσθαι, τό τε ὂν ἐξόλλυσθαι ἀνήνυστον καὶ ἄπρηκτον, αἰεὶ γὰρ ἔσεσθαι, ὅπῃ κέ τις αἰὲν ἐρείδῃ. 10—12 Eurip. frg. 839.

489 M. (3.) | Τριτταὶ δὲ περὶ τοῦ ζητουμένου γεγόνασι δόξαι, τῶν μὲν ἀίδιον 7
τὸν κόσμον φαμένων, ἀγένητόν τε καὶ ἀνώλεθρον, τῶν δὲ ἐξ ἐναντίας
γενητόν τε καὶ φθαρτόν· εἰσὶ δ' οἳ παρ' ἑκατέρων ἐκλαβόντες, τὸ μὲν
γενητὸν παρὰ τῶν ὑστέρων παρὰ δὲ τῶν προτέρων τὸ ἄφθαρτον, μικτὴν
δόξαν ἀπέλιπον, γενητὸν καὶ ἄφθαρτον οἰηθέντες αὐτὸν εἶναι. Δημόκριτος 8
μὲν οὖν καὶ Ἐπίκουρος καὶ ὁ πολὺς ὅμιλος τῶν ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλοσόφων γένεσιν καὶ φθορὰν ἀπολείπουσι τοῦ κόσμου, πλὴν οὐχ ὁμοίως· οἱ μὲν γὰρ πολλοὺς κόσμους ὑπογράφουσιν, ὧν τὴν μὲν γένεσιν ἀλληλοτυπίαις καὶ ἐπιπλοκαῖς ἀτόμων ἀνατιθέασι, τὴν δὲ φθορὰν ἀντικοπαῖς καὶ προσράξεσι τῶν γεγονότων· οἱ δὲ Στωικοὶ κόσμον μὲν ἕνα, γενέσεως δ' αὐτοῦ θεὸν αἴτιον, φθορᾶς δὲ μηκέτι θεόν, ἀλλὰ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τοῖς οὖσι πυρὸς ἀκαμάτου δύναμιν χρόνων μακραῖς περιόδοις ἀναλύουσαν τὰ πάντα εἰς ἑαυτήν, ἐξ ἧς πάλιν ἀναγέννησιν κόσμου συνίστασθαι προμηθείᾳ τοῦ τεχνίτου. δύναται δὲ κατὰ τούτους ὁ μέν τις κόσμος ἀίδιος. 9

1 περὶ] παρὰ HP γεγόνασιν H 2 ἀγένητον E: ἀγέννητον codd. 3 γενητόν E: γεννητόν codd. δὲ M 4 γενητὸν E: γεννητὸν codd. παρὰ] ἀπὸ E ὑστέρων UE: ὕστερον MHP (v) προτέρων codd.: πρότερον v ἄφθαρτον] φθαρτὸν H μικτὴν] μικρὴν H, μικρὰν L 5 γενητὸν E: γεννητὸν codd. αὐτὸν εἶναι MUE: εἶναι αὐτόν HP (v) 7 γενέσεις καὶ φθορὰς Turn. τοῦ κόσμου MUE: τὸν κόσμον HP (τῶν κόσμων Turn., sed corr. in append.) 10 προσράξεσι] ἀποστάσεσι Turn. (sed corr. in append.) μὲν ἕνα MUE: μὲν om. HP (v) γενέσεως] γενέσθαι M 11 δὲ MP τὸν θεὸν αἴτιον E 12 πυρὸς ἀκαμάτου] πρὸς ἀκαμάστου U, πρὸς ἀκαμάτων E (Turn. in append.) ἀναλύουσαν MHP: ἀναλέγουσαν UE; ἀναλίσκουσαν coni. Mang. 13 ἀναγέννησιν E: ἀναγέννησιν νῦν U, νῦν ἀναγέννησιν M (Cumont), αὖ ἀναγέννησιν HP (v); αὖ νέαν γένεσιν coni. Diels, τιν' ἀναγέννησιν coni. Buecheler κόσμου συνίστασθαι MPE: συνίστασθαι κόσμου U, κόσμου ἵστασθαι H (Turn.) 14 δύναται —ληγούσαις (76, 3) om. E

1 incipit E: Τριτταὶ τοίνυν δόξαι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις περὶ τούτου γεγόνασι, τῶν μὲν ἀίδιον φαμένων, ἀγένητόν τε καὶ ἀνώλεθρον κτλ. 2 ἀγένητόν τε καὶ ἀνώλεθρον: Parmenid. frg. 8, 3 Diels. Plat. Tim. 52ª. 5 sqq. Dionys. ap. Euseb. Pr. Ev. XIV 23, 2 (Diels, Fragm. d. Vorsokr. I² 360, 30) ... ταύτας δή φασι τὰς ἀτόμους ὡς ἔτυχεν ἐν τῷ κενῷ φερομένας αὐτομάτως τε συμπιπτούσας ἀλλήλαις διὰ ῥύμην ἄτακτον καὶ συμπλεκομένας διὰ τὸ πολυσχήμονας οὔσας ἀλλήλων ἐπιλαμβάνεσθαι, καὶ οὕτω τόν τε κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, μᾶλλον δὲ κόσμους ἀπείρους, ἀποτελεῖν. ταύτης δὲ τῆς δόξης Ἐπίκουρος γεγόνασι καὶ Δημόκριτος. 10 sqq. Diog. La. VII 137 ... λέγουσι δὲ κόσμον τριχῶς· αὐτόν τε τὸν θεὸν τὸν ἐκ τῆς πάσης οὐσίας ἰδίως ποιόν, ὃς δὴ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγένητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως, κατὰ χρόνων ποιὰς περιόδους ἀναλίσκων εἰς ἑαυτὸν τὴν ἅπασαν οὐσίαν καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννῶν. 12 πυρὸς ἀκαμάτου: Hom. Il. *E* 4 al.

ὁ δέ τις φθαρτὸς λέγεσθαι, φθαρτὸς μὲν ὁ κατὰ τὴν διακόσμησιν, ἀΐδιος
δὲ ὁ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν παλιγγενεσίαις καὶ περιόδοις ἀθανατιζόμενος
10 οὐδέποτε ληγούσαις. Ἀριστοτέλης δὲ μήποτ' εὐσεβῶς καὶ ὁσίως ἐνιστά-
μενος ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον ἔφη τὸν κόσμον εἶναι, δεινὴν δὲ ἀθεότητα
κατεγίνωσκε τῶν τἀναντία διεξιόντων, οἳ τῶν χειροκμήτων οὐδὲν ᾠήθησαν
διαφέρειν τοσοῦτον ὁρατὸν θεόν, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὸ ἄλλο τῶν
11 πλανήτων καὶ ἀπλανῶν ὡς ἀληθῶς περιέχοντα πάνθειον· ἔλεγέ τε, ὡς
ἔστιν ἀκούειν, κατακερτομῶν, ὅτι πάλαι μὲν ἐδεδίει περὶ τῆς οἰκίας, μὴ
βιαίοις πνεύμασιν ἢ χειμῶσιν ἐξαισίοις ἢ χρόνῳ ἢ ῥᾳθυμίᾳ τῆς ἁρμοτ-
τούσης ἐπιμελείας ἀνατραπῇ, νυνὶ δὲ φόβον ἐπικρέμασθαι μείζονα πρὸς
12 τῶν τὸν ἅπαντα κόσμον τῷ λόγῳ καθαιρούντων. ἔνιοι δ' οὐκ Ἀριστο-
τέλην τῆς δόξης εὑρετὴν λέγουσιν ἀλλὰ τῶν Πυθαγορείων τινάς. ἐγὼ
δὲ καὶ Ὀκέλλου συγγράμματι, Λευκανοῦ γένος, ἐπιγραφομένῳ 'Περὶ τῆς
τοῦ παντὸς φύσεως' ἐνέτυχον, ἐν ᾧ ἀγένητόν τε καὶ ἄφθαρτον οὐκ ἀπε-
φαίνετο μόνον ἀλλὰ καὶ δι' ἀποδείξεων | κατεσκεύαζε τὸν κόσμον εἶναι. p. 4
13 (4.) γενητὸν δὲ καὶ ἄφθαρτόν φασιν ὑπὸ Πλάτωνος ἐν Τιμαίῳ δηλοῦσθαι
διὰ τῆς θεοπρεποῦς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ λέγεται πρὸς τοὺς νεωτέρους θεοὺς
ὑπὸ τοῦ πρεσβυτάτου καὶ ἡγεμόνος· „θεοὶ θεῶν, ⟨ὧν⟩ ἐγὼ δημιουργὸς

1 τις post ὁ δέ om. M τὴν διακόσμησιν MU: τὴν om. HP (v) 2 κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν M: κατὰ τῆς ἐκπυρώσεως UHP (μετὰ τῆς ἐκπυρώσεως Turn.) 3 μήποτ'—ἐνιστάμενος om. E μήποτ' HP, μήποτε U: μηδέποτε M 3. 4 ἐνιστάμενος Bernays: ἐπιστάμενος codd. 4 ἀγένητον ME: ἀγέννητον UHP 5 καταγίνωσκε E χειροτμήτων HP 6 τοσοῦτον ὁρατὸν θεόν] τὸ τοσοῦτον ἔργον θεοῦ E (Turn. in append.) 6—15 ἥλιον καὶ σελήνην—τὸν κόσμον εἶναι om. E 7 πάνθειον Mang.: πᾶν θεῖον codd. ἔλεγεν M 8 κατακερτομῶν codd.: καὶ κατακερτομῶν v 9 πνεύμασιν] ῥεύμασιν Bernays 10 ἐπικρέμασθαι Diels: ἐπικρεμάσαι U, ἐπικεκρεμάσθαι MHP (v) 11 τῶν om. MU δὲ M 11. 12 ἀριστοτέλην codd.: Ἀριστοτέλη v 12 ἀλλὰ codd.: ἀλλὰ καὶ v πυθαγορείων U, πυθαγορίων M 13 συγγράμματι] γράμ(ματι) M (Bernays) ἐπιγραφομένου M περὶ] παρὰ HP[1] 14 ἀγένητον M: ἀγέννητον ceteri 15 μόνον v (Turn.): μὲν οὖν codd. ἀποδείξεων MU: ἀποδείξεως HP (Turn.) 16 γενητὸν ME: γεννητὸν UHP δὲ] τε M ἐν Τιμαίῳ in marg. M, om. in textu 17—77,6 διὰ τῆς θεοπρεποῦς ἐκκλησίας—ὅτε ἐγίγνεσθε συνεδεῖσθε om. E 18 θεοὶ θεῶν Plato (Turn.): θεὸς θεῶν codd. ὧν Plato (Turn.): om. codd.

3 sqq. Arist. frg. 18 (ed. Rose, Lips. 1886). J. Bernays, Dialoge d. Aristoteles p. 101. 13 Ocell. Luc. I 2 δοκεῖ γάρ μοι τὸ πᾶν ἀνώλεθρον εἶναι καὶ ἀγένητον· ἀεί τε γὰρ ἦν καὶ ἔσται. 16 sqq. Plat. Tim. 41ᵃ (cf. Rawack, De Platonis Timaeo, Berolini 1888 p. 15 ss.).

πατήρ τε ἔργων, ἄλυτα ἐμοῦ γε μὴ θέλοντος. τὸ μὲν οὖν δὴ δεθὲν πᾶν
λυτόν, τό γε μὴν καλῶς ἁρμοσθὲν καὶ ἔχον εὖ λύειν ἐθέλειν κακοῦ.
δι' ἃ καὶ ἐπείπερ γεγένησθε, ἀθάνατοι μὲν οὐκ ἐστὲ οὐδ' ἄλυτοι τὸ πάμ-
παν, οὔτι γε μὴν λυθήσεσθέ γε, οὐδὲ τεύξεσθε θανάτου μοίρας, τῆς ἐμῆς
βουλήσεως μείζονος ἔτι δεσμοῦ καὶ κυριωτέρου λαχόντες ἐκείνων, οἷς
ὅτε ἐγίγνεσθε συνεδεῖσθε." τινὲς δὲ οἴονται σοφιζόμενοι κατὰ Πλάτωνα 14
γενητὸν λέγεσθαι τὸν κόσμον οὐ τῷ λαβεῖν γενέσεως ἀρχήν, ἀλλὰ τῷ,
εἴπερ ἐγίγνετο, μὴ ἂν ἑτέρως ἢ τὸν εἰρημένον συστῆναι τρόπον, ἢ διὰ
τὸ ἐν γενέσει καὶ μεταβολῇ τὰ μέρη θεωρεῖσθαι. βέλτιον δὲ καὶ ἀλη- 15
θέστερον ὑπονοεῖν τὸ πρότερον, οὐ μόνον ὅτι διὰ παντὸς τοῦ συγγράμ-
ματος πατέρα μὲν καὶ ποιητὴν καὶ δημιουργὸν τὸν θεοπλάστην ἐκεῖνον
καλεῖ, ἔργον δὲ καὶ ἔγγονον τουτονὶ τὸν κόσμον, ἀπ' ἀρχετύπου ⟨καὶ⟩
νοητοῦ παραδείγματος μίμημα αἰσθητόν, πάνθ' ὅσα ἐν ἐκείνῳ νοητὰ
περιέχοντα αἰσθητὰ ἐν αὑτῷ, τελειοτάτου πρὸς νοῦν τελειότατον ἐκμα-
γεῖον πρὸς αἴσθησιν, ἀλλ' ὅτι καὶ Ἀριστοτέλης ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ 16
Πλάτωνος, διὰ τὴν τῆς φιλοσοφίας αἰδῶ μηδὲν ἂν ψευσάμενος, καὶ διότι
πιστότερος οὐδεὶς ὑφηγητῇ γνωρίμου μαρτυρεῖν καὶ μάλιστα τοιούτου,
ὃς οὐ πάρεργον ἔθετο παιδείαν ἀψικόρῳ ῥαθυμίᾳ, προσυπερβαλεῖν δὲ
σπουδάσας τὰς τῶν παλαιῶν εὑρέσεις ἔνια τῶν ἀναγκαιοτάτων εἰς ἕκασ-
τον φιλοσοφίας μέρος καινοτομήσας προσεξεύρετο. (5.) πατέρα δὲ τοῦ 17

1 ἐμοῦ γε μὴ θέλοντος scripsi (sic etiam Platonis cod. Paris. A): ἐμοῦ μὴ θέλοντος MHP, ἐμοῦ γε θέλοντος U (Mang.) δὴ δεθὲν Plato (Turn.): μὴ δεθὲν codd. 1. 2 πάνλυτον U 2 τό γε] τότε U 3 δι' ἃ U (Plato): διὸ MHP (v) 3. 4 τὸ πάμπαν] τῶν πάμπαν M 4 γε μὴν] μὲν δὴ Plato λυθήσεσθαι M 5 ἐκείνων MU: ἐκείνῳ H, ἐκείνου P 6 ὅτε HP: ὄντες MU συνεδεῖσθε Plato (Turn.): συνέδησθε HP, συνεδῆσθαι U, συνδέδεσθε M (Bernays) δὲ MUE: δ' HP 7 γενητὸν ME: γεννητὸν UHP τὸν ante κόσμον om. U οὐ τὸ λαβεῖν γενέσεως ἀρχὸν M 8 ἢ ante διὰ om. P 12 καλεῖ, ἔργον Bernays: καλλίεργον MUE, φησιν καλλίεργον HP (Turn. Mang.) τουτονὶ] τουτουὶ Bernays καὶ add. Mang., om. codd. 13 ἐν ἐκείνῳ MU: ἐκείνῳ HPE (ἐκεῖνο v) 14 αἰσθητὰ om. H (Turn.) αὑτῷ] ἑαυτῷ P, αὐτῷ ceteri τελειοτάτου UHP: τελειότατον ME πρὸς νοῦν HP: πρὸς νοῦ MUE (Bernays) τελειότατον] τελειότητα E 15 ταῦτα] ταὐτὰ coni. Mang. περὶ] παρὰ HP 16 ψευσάμενος om. in lac. M 16—20 καὶ διότι — προσεξεύρετο om. E 17 ὑφηγητῇ Bernays: ὑφηγητὴς codd. (v) γνωρίμων M (Bernays) 18 προσυπερβαλεῖν codd.: προσυπερβάλλειν v 19 ἔνια τῶν] ἐνὶ αὐτῶν U, καὶ ἐνιαυτῶν mg U 20 προσεξεύρατο U

6 cf. Doxogr. p. 485, 17. 15 cf. Arist. de coelo I 10 p. 280ᵃ 28. Phys. VIII 1 p. 251ᵇ 17.

Πλατωνείου δόγματος ἔνιοι νομίζουσι τὸν ποιητὴν Ἡσίοδον, γενητὸν καὶ ἄφθαρτον οἰόμενοι τὸν κόσμον ὑπ' ἐκείνου λέγεσθαι, γενητὸν μέν, ὅτι φησὶν

„ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί,"

18 ἄφθαρτον δέ, ὅτι διάλυσιν καὶ φθορὰν οὐ μεμήνυκεν αὐτοῦ. χάος δὲ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης τόπον οἴεται εἶναι, ὅτι τὸ δεξόμενον ἀνάγκη προϋποκεῖσθαι σώματι, τῶν δὲ Στωικῶν ἔνιοι τὸ ὕδωρ παρὰ τὴν χύσιν τοὔνομα πεποιῆσθαι νομίζοντες. ὁποτέρως δ' ἂν ἔχοι, τὸ γενητὸν εἶναι τὸν

19 κόσμον ἐναργέστατα παρ' Ἡσιόδῳ μεμήνυται. μακροῖς δὲ χρόνοις πρότερον ὁ τῶν Ἰουδαίων νομοθέτης Μωϋσῆς γενητὸν καὶ | ἄφθαρτον ἔφη τὸν p.4[illegible]
κόσμον ἐν ἱεραῖς βίβλοις· εἰσὶ δὲ πέντε, ὧν τὴν πρώτην ἐπέγραψε Γένεσιν, ἐν ᾗ ἄρχεται τὸν τρόπον τοῦτον· „Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν

1 πλατωνείου MU: πλατωνικοῦ HPE (v) ποιητὴν om. HP (Turn.) γεννητὸν UHP γενητόν τε καὶ M (Bernays Cumont) 2 ἐπ' ἐκείνου M γεννητὸν UHP 3 γένετ' E: ἐγένετο MUH, ηγένετο P 4 γαῖ' E: γαῖα MUHP εὐρύσθενος U ἕδος] εἶδος H 5 μεμόνηκεν H 5. 6 δὲ ὁ UE: δ' ὁ MHP 7. 8 τῶν δὲ Στωικῶν — ὁποτέρως δ' ἂν ἔχοι om. E 8 τὸ γενητὸν] τὸ τοίνυν γενητὸν E γεννητὸν UHP 9 παρ' Ἡσιόδου E μεμόνηται H 10 τῶν Ἰουδαίων] τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους E μωυσῆς UHP: Μωσῆς E, om. M γεννητὸν UHP ἔφη corr. (ex εἶναι vel ἔγνω?) M 11 ὧν om. MU (Bernays)

1 Πλατωνείου: cf. schol. Dionys. Thrac. p. 224, 1 Hilg. Φασὶ δέ τινες (Ἄβρων καὶ Φρύνιχος) ὡς οὐ δεῖ λέγειν Πλατωνικὸν βιβλίον, ἀλλὰ Πλατώνειον· Πλατωνικὸν γὰρ βιβλίον λέγεται τὸ περιέχον περὶ Πλάτωνος, ὥσπερ καὶ Φιλιππικοὶ λόγοι λέγονται οἱ περὶ Φιλίππου περιέχοντες καὶ Τυρσηνικαὶ ἱστορίαι αἱ περὶ Τυρσηνῶν περιέχουσαι.
3. 4 Hesiod. Theogon. 116. 117. 5 sqq. Arist. Phys. IV 1 p. 208^{b} 29 δόξειε δ' ἂν καὶ Ἡσίοδος ὀρθῶς λέγειν ποιήσας πρῶτον τὸ χάος· λέγει γοῦν „πάντων μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα γαῖ' εὐρύστερνος", ὡς δέον πρῶτον ὑπάρξαι χώραν τοῖς οὖσι, διὰ τὸ νομίζειν, ὥσπερ οἱ πολλοί, πάντα εἶναί που καὶ ἐν τόπῳ. cf. [Arist.] de Melisso 2 p. 976^{b} 15 (συνδοκεῖ) εἶναί τι κενόν, οὐ μέντοι τοῦτό γέ τι σῶμα εἶναι, ἀλλ' οἷον καὶ ὁ Ἡσίοδος ἐν τῇ γενέσει πρῶτον τὸ χάος φησὶ γενέσθαι, ὡς δέον χώραν πρῶτον ὑπάρχειν τοῖς οὖσιν, τοιοῦτον δέ τι καὶ τὸ κενόν, οἷον ἀγγεῖόν τι ἀνὰ μέσον εἶναι ζητοῦμεν. Sext. Emp. adv. Mathem. X 11 οἵ τε παλαιοὶ καὶ τὰ ὅλα διακοσμήσαντες ἀρχὴν τῶν πάντων ὑπέθεντο τόπον, κἀντεῦθεν ὁρμηθεὶς ὁ Ἡσίοδος ἀνεφώνησεν· „ἤτοι — ἀσφαλὲς αἰεί", χάος λέγων τὸν χωρητικὸν τῶν ὅλων τόπον· μὴ ὑποκειμένου γὰρ τούτου, οὔτε γῆ οὔτε ὕδωρ οὔτε τὰ λοιπὰ τῶν στοιχείων, οὐχ ὁ σύμπας κόσμος ἐδύνατο συστῆναι. Pyrrh. Hypotyp. III 121 ... ἔτι καὶ τῶν ἀρχαίων ἀκούων λεγόντων „ἤτοι μὲν γὰρ πρῶτα χάος ἐγένετο". εἶναι γάρ φασι χάος τὸν τόπον ἀπὸ τοῦ χωρητικὸν αὐτὸν εἶναι τῶν ἐν αὐτῷ γινομένων. εἴ γε μὴν ἔστι τι σῶμα, φασίν, ἔστι καὶ ὁ τόπος· ἄνευ γὰρ τούτου οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα.
7 cf. Cornut. Theol. c. 17 (p. 28, 7 Lang) ἔστι δὲ χάος μὲν τὸ πρὸ τῆς διακοσμήσεως γενόμενον ὑγρόν, ἀπὸ τῆς χύσεως οὕτως ὠνομασμένον. Schol. Apollon. Rh. I 498 κτλ. Ζήνων δὲ τὸ παρ' Ἡσιόδῳ χάος ὕδωρ εἶναί φησιν (Zeno frg. 103. 104 Arnim).

καὶ τὴν γῆν· ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος“ (Gen. 1,1. 2.), εἶτα προελθὼν ἐν τοῖς ἔπειτα μηνύει πάλιν, ὅτι ἡμέραι καὶ νύκτες καὶ ὧραι καὶ ἐνιαυτοὶ σελήνη τε καὶ ἥλιος, οἳ χρόνου μετρήσεως φύσιν ἔδειξαν, μετὰ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ μοίρας ἀθανάτου λαχόντες διατελοῦσιν ἄφθαρτοι (cf. Gen. 1,14. 8,22).

Τοὺς δὲ ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον κατασκευάζοντας λόγους ἕνεκα τῆς 20 πρὸς τὸν ὁρατὸν ⟨θεὸν⟩ αἰδοῦς προτέρους τακτέον οἰκείαν ἀρχὴν λαβόντας. ἅπασι τοῖς φθορὰν ἐνδεχομένοις αἰτίαι διτταὶ τῆς ἀπωλείας, ἡ μὲν ἐντός, ἡ δὲ ἐκτός, προϋπόκεινται· σίδηρον γοῦν καὶ χαλκὸν καὶ τὰς τοιουτοτρόπους οὐσίας εὕροις ἂν ἀφανιζομένας ἐξ ἑαυτῶν μέν, ὅταν ἑρπηνώδους νοσήματος τρόπον ἰὸς ἐπιδραμὼν διαφάγῃ, πρὸς δὲ τῶν ἐκτός, ὅταν ἐμπιπραμένης οἰκίας ἢ πόλεως συναναφλεχθεῖσαι τῇ πυρὸς βιαίῳ ῥιπῇ διαλυθῶσιν· ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ ζῴοις ἐπιγίνεται τελευτὴ νοσήσασι μὲν ἐξ ἑαυτῶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐκτὸς σφαττομένοις ἢ καταλευομένοις ἢ ἐμπιπραμένοις ἢ θάνατον οὐ καθαρὸν τὸν δι᾽ ἀγχόνης ὑπομένουσιν. εἰ δὴ 21 φθείρεται καὶ κόσμος, ἐξ ἀνάγκης ἤτοι ὑπό τινος τῶν ἐκτὸς ἢ πρός τινος τῶν ἐν αὐτῷ διαφθαρήσεται δυνάμεων· ἀμήχανον δ᾽ ἑκάτερον· ἐκτὸς μὲν γὰρ οὐδέν ἐστι τοῦ κόσμου, πάντων εἰς τὴν συμπλήρωσιν

1—5 ἡ δὲ γῆ — διατελοῦσιν ἄφθαρτοι om. E 4 ἔδειξαν scripsi: ἐδέξαντο codd.; ἐδείξαντο coni. Mang. (v. infra p. 89, 4. de opif. mundi § 60. leg. alleg. I § 2. de spec. leg. I § 90) 6 ἀγέννητον UHP κατασκευάζοντας λόγους om. U ἕνεκα — αἰδοῦς (7) om. E τῆς] τοῦ U 7 τὸν ὁρατὸν U: τὸ ὁρατὸν MHP (v) θεὸν add. Bernays αἰδοῦς HP: ἀειδοῦς MU προτέρους τακτέον ME: τακτέον προτέρους UHP (v) οἰκείαν] ὁσίαν coni. Cumont 8 ἅπασι δὲ E αἴτιαι H 9 γοῦν MUE: οὖν HP (v) χαλκοῦν H 10 ἑρπινώδους UE 11 νοσήματα M διαφάγοι E τῶν ἐκτός] τὸν ἐκτός M 12 ῥιπῇ M: ῥοπῇ UHPE 13 διαλυθῶσιν] διαλάθωσιν Turn. νοσήσασι] νοσήμασι UE 14 ἢ καταλευομένοις om. HP (om. Turn. in textu, add. in append.) καταλευομένοις Turn. (Mang. in Corrig.): καὶ λευομένοις UE, καὶ κελευομένοις M 15. 16 εἰ δὴ φθείρεται U: εἰ δὲ φθείρεται ME (Mang. Bernays Cumont), εἰ διαφθείρεται HP, εἰ διαφθαρήσεται L (Turn.) 16 κόσμος] ὁ κόσμος E 17 διαφθαρήσεται MUE: φθαρήσεται HP (v) δὲ M

6 sqq. Arist. frg. 19 (ed. Rose, Lips. 1886). 15 sqq. Ocell. Luc. I 11 εἰ δὲ καὶ δοξάζοι τις αὐτὸ (τὸ πᾶν) φθείρεσθαι, ἤτοι ὑπό τινος τῶν ἔξω τοῦ παντὸς φθαρήσεται δυναστευόμενον ἢ ὑπό τινος τῶν ἐντός. οὔτε δ᾽ ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν — ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδέν· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἐν τῷ παντὶ καὶ τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν ὁ κόσμος — οὔτε ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ· δεήσει γὰρ ταῦτα μείζονά τε καὶ δυναμικώτερα εἶναι τοῦ παντός· τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές· ἄγεται γὰρ τὰ ἄλλα πάντα ὑπὸ τοῦ παντός, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ σῴζεται καὶ συνήρμοσται καὶ βίον ἔχει καὶ ψυχήν. εἰ δὲ οὔτε ὑπό τινος τῶν ἔξωθεν οὔτε ὑπό τινος τῶν ἔνδοθεν φθαρήσεται τὸ πᾶν, ἄφθαρτος ἄρα καὶ ἀνώλεθρος ὁ κόσμος.

αὐτοῦ συνερανισθέντων· οὕτως γὰρ εἷς τε ἔσται καὶ ὅλος καὶ ἀγήρως, εἷς μὲν διὰ τὸ ἀπολειφθέντων τινῶν ἕτερον ἂν τῷ νῦν ὄντι γενέσθαι ὅμοιον, ὅλος δὲ ἕνεκα τοῦ σύμπασαν τὴν οὐσίαν εἰς αὐτὸν ἐξανηλῶσθαι, ἀγήρως δὲ καὶ ἄνοσος, ἐπειδὴ τὰ νόσοις καὶ γήρᾳ σώματα ἁλωτὰ θερμότησι καὶ ψύξεσι καὶ ταῖς ἄλλαις ἐναντιότησι προσεμπιπτούσαις ἔξωθεν ἰσχυρῶς ἀνατρέπεται, ὧν οὐδεμία δύναμις ἀποδρᾶσα κυκλοῦται καὶ ἐπιτίθεται, πασῶν, μηδενὸς ἀποστατοῦντος μέρους, ὁλοκλήρων ἐγκατειλημμένων εἴσω. εἰ δ' ἄρα τί ἐστιν ἐκτός, πάντως ἂν εἴη κενόν, ἡ ἀπαθὴς
22 φύσις, ἣν ἀδύνατον παθεῖν τι ἢ δρᾶσαι. καὶ μὴν οὐδὲ ὑπό τινος αἰτίας διαλυθήσεται τῶν ἐντὸς αὐτοῦ· πρῶτον μέν, ἐπειδὴ τοῦ ὅλου τὸ μέρος καὶ μεῖζον ἔσται καὶ κραταιότερον, ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον· ὁ γὰρ κόσμος ἀνυπερβλήτῳ κράτει | χρώμενος ἄγει τὰ πάντα μέρη, πρὸς μηδενὸς αὐτῶν ἀγόμενος· ἔπειτα δέ, ὅτι διττῶν οὐσῶν φθορᾶς αἰτιῶν, τῆς μὲν ἐντὸς τῆς δὲ ἐκτός, ἃ τὴν ἑτέραν οἷά τε ὑπομένειν, δεκτικὰ καὶ τῆς ἑτέρας
23 ἐστὶ πάντως. σημεῖον δέ· βοῦς καὶ ἵππος καὶ ἄνθρωπος καὶ τὰ παραπλήσια ζῷα, διότι πέφυκεν ἀναιρεῖσθαι ὑπὸ σιδήρου, καὶ νόσῳ τελευτήσει· χαλεπὸν γὰρ μᾶλλον δὲ ἀδύνατον εὑρεῖν, ὅ τι τὴν ἔξωθεν αἰτίαν πεφυκὸς
24 ὑπομένειν τῆς φθορᾶς ἄδεκτον ἔσται | κατὰ τὸ παντελὲς τῆς ἔνδοθεν. ἐπειδὴ τοίνυν ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἐκτὸς φθαρησόμενος ἐδείχθη ὁ κόσμος, τῷ μηδὲν ἔξω καταλελεῖφθαι πάντως, οὐδ' ὑπό τινος τῶν ἐν αὐτῷ, διὰ τὴν

1 οὕτως MU: οὕτω HPE τε E: τοι MUHP ἔσται] ἐστι E καὶ ἀγ[...] ἀγήρως om. M 2—3 εἷς μὲν — ἐξανηλῶσθαι] εἷς μὲν καὶ ὅλος διὰ τὴν προειρ[...]μένην αἰτίαν E 3 ὅλος] ὅλως H εἰς αὐτὸν] εἰς ἑαυτὸν MHP, εἰς αὐτοῦ U 4 τὰ νόσοις om. U 5 ψύξεσι MHPE: ψυχρότησι U (Mang.) ἐναντιότησι MHP: ἐναντιώσεσι UE προσεμπιπτούσαις HP, προσε^{μ}πιπτούσαις U: προσεπιπιπτούσαις M (Bernays Cumont), πρὸς ἐπιπιπτούσαις E 6 ἀποδρᾶσα E: ἀποδράσασα MUHP (Cumont) 7 πασῶν Mang.: παθῶν codd. ⟨ἅτε⟩ μηδενὸς coni. Mang. ἀποστατοῦντος] ἀποστάντος HP ὁλοκλήρων] ἀλλ' ὁλοκλήρων E 8 τί] τίς P πάντως] παντὸς M κενόν] κενός E ἡ ἀπαθὴς MU: ἢ ἀπαθὴς PE, ἡ [...] ἀπαθὴς H (v) 10 πρῶτον Mang. (sic iam E cod. b): πρότερον codd. τὸ ὅλον τοῦ μέρους M 12 τὰ πάντα μέρη UE: πάντα om. MHP (Turn.) 13 ἔπειτα δέ, ὅτι scripsi: ἔπειτα διότι codd. φθορᾶς αἰτιῶν MHP: τῶν φθορᾶς αἰτιῶν E, αὖ τῶν φθορᾶς αἰτιῶν U 14 τῆς δ' U οἷά τε Mang.: οἶστ[...] codd.; εἴωθεν coni. Turn. in append. 15 βοῦς, ἵππος, ἄνθρωπος E 17 χαλεπὸν γὰρ — τῆς ἔνδοθεν (18) om. E γὰρ] μὲν γὰρ U μᾶλλον δ' [...] ὅ τι τὴν Buecheler: νοητὴν MU, ὃ τὴν νοητὴν HP (v): ὃ τὴν Bernays 18—89, 11 κατὰ τὸ παντελὲς — τὸ μηδὲ χρόνον post 97, 3 συνεπιγραψάμενος tradunt codd. huc reduxit Bernays 18 τῆς ἔνδοθεν] τοῖς ἔνδοθεν H (v) 19 post τοίν[υν] add. ἡ σύνταξις· ἅτε μηδενὸς ὑπολειφθέντος μέρους ὡς βιασθῆναι HP (v): est scholi[on] quod pertinet ad p. 95, 20. 21

προεπιλογισθεῖσαν ἀπόδειξιν, καθ' ἣν τὸ ἁλωτὸν τῇ ἑτέρᾳ τῶν αἰτιῶν
καὶ τὴν ἑτέραν ἐπεφύκει δέχεσθαι. (11.) μαρτύρια δὲ καὶ τὰ ἐν 25
Τιμαίῳ περὶ τοῦ τὸν κόσμον ἄνοσον εἶναι καὶ μὴ φθαρησόμενον τάδε·
„τῶν δὲ δὴ τεττάρων ἓν ὅλον ἕκαστον εἴληφεν ἡ τοῦ κόσμου σύστασις·
ἐκ γὰρ πυρὸς παντὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος καὶ γῆς συνέστησεν αὐτὸν ὁ
συνιστάς, μέρος οὐδὲν οὐδενὸς οὐδὲ δύναμιν ἔξωθεν ὑπολιπών, τάδε
διανοηθείς· πρῶτον μέν, ἵνα ὅλον ὅτι μάλιστα ζῷον, τέλειον ἐκ τελείων 26
μερῶν, εἴη· πρὸς δὲ τούτοις ἕν, ἅτε οὐχ ὑπολελειμμένων ἐξ ὧν ἄλλο
τοιοῦτον γένοιτ' ἄν· ἔτι δέ, ἵνα ἀγήρων καὶ ἄνοσον ᾖ, κατανοῶν ὡς
συστάτῳ σώματι θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ πάνθ' ὅσα δυνάμεις ἰσχυρὰς ἔχει
περιιστάμενα ἔξωθεν καὶ προσπίπτοντα ἀκαίρως λυπεῖ καὶ νόσους καὶ
γῆρας ἐπάγοντα φθίνειν ποιεῖ. διὰ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν λογισμὸν τόνδε
θεὸς ὅλον ἐξ ὅλων ἁπάντων τέλειον καὶ ἀγήρων καὶ ἄνοσον αὐτὸν
ἐτεκτήνατο.“ τοῦτο μὲν δὴ παρὰ Πλάτωνος πρὸς τὴν ἀφθαρσίαν τοῦ 27
κόσμου μαρτύριον εἰλήφθω, τὸ δ' ἀγένητον παρὰ τῆς φυσικῆς ἀκολουθίας·
ἕπεται μὲν γὰρ τῷ γενομένῳ διάλυσις, ἀφθαρσία δὲ τῷ ἀγενήτῳ· ἐπεὶ
καὶ ὁ τὸ τρίμετρον ἐκεῖνο ποιήσας

„τό τοι γενόμενον κατθανεῖν ὀφείλεται“

δοκεῖ μὴ ἀπὸ σκοποῦ, συνεὶς ἀκολουθίαν τῶν αἰτιῶν τῆς ⟨γενέσεως καὶ
τῆς⟩ φθορᾶς, *** ὧδ' ἔχει.

---

2 καὶ τὴν ἑτέραν] καὶ τῇ ἑτέρα M μαρτυρία M (Bernays) 3 τάδε] εἶναι H (Turn.) 4 δὴ om. U ἕκαστον om. M ἕκαστον εἴληφεν ὅλον transp. UE 6 ἀπολιπών E 8 ὑπολελειμένων M, ὑπολελειμμένον UE 9 τοιοῦτον UE (Plato): τοιοῦτο MHP ἀγήρων HP: ἀγήρω MUE 9. 10 ὡς συστάτῳ Plato (συστατῷ Bernays): ὡς τὰ τῶ codd. 10 ἔχει ἰσχυρὰς transp. UE 11 ante περιιστάμενα add. καὶ E λυπεῖ codd.: λύει v (Plato) 11. 12 καὶ γῆρας] γῆράς τε Plato 12 διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν E (διὰ δὴ τὴν αἰτίαν Plato) 13 ὅλον] ἓν ὅλον Plato ἐξ ὅλων ἁπάντων] ὅλων ἐξ ἁπάντων Plato ἁπάντων om. HP (Turn.) ἀγήρων P, ἀγείρων H: ἀγήρω MUE 14 παρὰ] περὶ U ἀφθαρσίαν] ἁμαρτίαν U 15 εἰλῆφθαι M ἀγέννητον UHP ἀκολουθίας Mang.: ἀληθείας codd. 16 ἀγενήτω E: ἀγεννήτω MUHP 17 τρίμερον M 18 τό τοι γενόμενον] τῷ τοι γενομένῳ coni. Mang. κατθανεῖν MPE: καταθανεῖν H, κατακτανεῖν U 19 μὴ] μὲν E συνεὶς Bernays: συνθεὶς codd. ἀλλ' ἀκολουθίαν E τῶν αἰτιῶν MU: om. HPE 19. 20 γενέσεως καὶ τῆς add. Bernays 20 ὧδ' ἔχει HE, ὧδε ἔχει MP: ὧδε ἔχη U (ὧδ' ἔχειν v): ⟨μαρτυρεῖν ὅτι⟩ ὧδ' ἔχει conicio; ⟨ὧδε λέγειν. καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀπόδειξις⟩ ὧδ' ἔχει coni. Bernays, ⟨ὁμολογεῖν ὅτι⟩ ὧδ' ἔχει Buecheler, ὧδ' εἰπεῖν Cumont

---

4 sqq. Plat. Tim. 32c. 18 versus ignoti poetae; cf. Eur. Alc. 419 ὡς πᾶσιν ἡμῖν κατθανεῖν ὀφείλεται et 782 βροτοῖς ἅπασιν κατθανεῖν ὀφείλεται.

28 Ἑτέρως δέ ἐστι τοιόνδε· | πάνθ' ὅσα τῶν συνθέτων φθείρεται, διάλυσιν εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη λαμβάνει· διάλυσις δ' οὐδὲν ἦν ἄρα ἢ πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἑκάστων ἐπάνοδος, ὥστε κατὰ τοὐναντίον ἡ σύνθεσις εἰς τὸ παρὰ φύσιν τὰ συνελθόντα βεβίασται. καὶ δὴ τάδ' οὕτως ἔοικεν ἀψευ-
29 δέστατα ἔχειν. ἄνθρωποι γὰρ ἀπὸ τῶν τεττάρων στοιχείων, ἃ δὴ ὅλα τοῦ παντός ἐστιν οὐρανοῦ, γῆς, ⟨ὕδατος⟩, ἀέρος τε καὶ πυρός, βραχέα τὰ μέρη δανεισάμενοι συνεκράθημεν· τὰ δ' ἀνακραθέντα τῆς κατὰ φύσιν θέσεως ἐστέρηται, θερμότητος μὲν τῆς ἀνωφοίτου κατω⟨σθείσης⟩, τῆς δὲ γεώδους καὶ βάρος ἐχούσης οὐσίας ἐπελαφρισθείσης καὶ τὸν ἄνω τόπον
30 ἀντιλαβούσης, ὃν τὸ γεωδέστατον τῶν ἐν ἡμῖν ἐπέσχηκε κεφαλή. δεσμῶν δὲ φαυλότατος ὃν ἔσφιγξε βία, βαιὸς καὶ ὀλιγοχρόνιος· ῥήγνυται γὰρ θᾶττον ὑπὸ τῶν δεθέντων, ἅτε ἀπαυχενιζόντων διὰ πόθον [ὑπὸ] τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως, πρὸς ἣν σπεύδοντα μετανίσταται· κατὰ γὰρ τὸν τραγικὸν

„χωρεῖ δ' ὀπίσω
τὰ μὲν ἐκ γαίας φύντ' εἰς γαῖαν

1 ἑτέρως] ἑτέρω E δέ ἐστι ME: δ' ἐστὶ UHP πάνθ' om. Turn. 2 δὲ E 2. 3. πρὸς τὸ Buecheler: πρὸς τὰ HP (v), πρὸς τὴν MUE 3 ὥστε om. in lac. M; ὥσπερ coni. Buecheler ἡ σύνθεσις codd.: ἧ σύνθεσις Diels (Cumont), ᾗ σύνθεσις Rose, ἡ σύνθεσις tamquam glossema secludit Gomperz 4 βεβίαται H καὶ δὴ τάδ' Buecheler: καὶ δῆτα codd. (καὶ δῆλα L Turn.) 5 τεσσάρων E 6 ἐστι M οὐρανοῦ seclusit Cumont; sed cf. p. 87. 13. 89, 5 ὕδατος add. Bernays 6. 7 τὰ μέρη MUHP: τὰ om. E (L Turn.) 7 συνεκράθημεν MUHP: συνεκράθησαν E 7. 8 τῆς κατὰ φύσιν θέσεως MUE: τῆς κατὰ φύσεως HP, τῆς κινήσεως L (v, τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως Mang. in Corrig.) 8 θερμότητος M: θερμότης UHE (v), evan. in P 8. 9 κατ⟨ωσθείσης⟩, τῆς δὲ γεώδους Diels (Cumont): κάτω δὲ τῆς γεώδους codd.; κάτω ⟨φερομένης⟩, τῆς δὲ γεώδους Bernays κάτω ⟨βιασθείσης⟩, τῆς δὲ γεώδους Rose alteram Bernaysii coniecturam secutus: ψυχρότης δὲ τῆς γεώδους Turn., ψυχρότης δὲ τῆς κάτω· γεώδους Mang. 10 ἀντιλαβούσης ἐπιλαβούσης M (Bernays) ὃν U: ὧν MHPE; ὥστε Cumont ἐπέσχηκε ἐπέσχηκεν M: ἐπέσχημεν H, ἐπέσχομεν P, ἐπέσχε E κεφαλῆ P: ἐν κεφαλῇ Cumont δεσμῶν] θεσμῶν HP, δεσμὸς E 11 δὲ om. P βαιὸς Mang.: βίαιος MUHP βίαιός ἐστι E γὰρ] μὲν γὰρ HP (Turn.) 12 ἀπαυχενιζόντων UE: ἐπαυχενιζόντων MHP ὑπὸ seclusit Mang. 13 σπεύδοντα MUE: σπεύδοντ[illegible] HP (Turn.) 16 γαίας UE: γαίης M, τῆς HP φῦντες γαῖαν M εἰς] ἐς codd. (v)

1 sqq. Arist. frg. 20 (ed. Rose, Lips. 1886). 7 δανεισάμενοι: Plato Tim. 42 ... πυρὸς καὶ γῆς ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἀπὸ τοῦ κόσμου δανειζόμενοι μόρια. 15 sqq. Eur. frg. 839, 8—14 Nauck[2]; cf. Heraclit. Alleg. Hom. c. 22. Marc. Anton. VII 50. Plut. de plac. philos. V 19 p. 908d.

τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γονῆς
εἰς οὐράνιον πόλον ἦλθε πάλιν·
θνῄσκει δ' οὐδὲν τῶν γιγνομένων,
διακρινόμενον δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
μορφὴν ἰδίαν ἀπέδειξεν."

τοῖς μὲν δὴ φθειρομένοις ἅπασι νόμος ἀναγέγραπται καὶ θεσμὸς οὗτος, 31 ὁπότε μὲν ὑφέστηκε τὰ συνεληλυθότα ἐν τῇ κράσει, πρὸ τῆς κατὰ φύσιν τάξεως ἀταξίας ἀντιμετειληφέναι καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους τόπους μετανίστασθαι, ὡς τρόπον τινὰ ξενιτεύειν δοκεῖν, ὁπότε δὲ διαλύοιτο, πρὸς τὴν οἰκείαν τῆς φύσεως λῆξιν ἀνακάμπτειν. (12.) ὁ δὲ κόσμος ἀμέτοχος 32 τῆς ἐν τοῖς λεχθεῖσιν ἀταξίας ἐστίν. ἐπεί, φέρε, θεασώμεθα· φθειρομένου τὰ μέρη νυνὶ μὲν ἀνάγκη τετάχθαι τὴν παρὰ φύσιν ἕκαστα χώραν· τοῦτο δὲ ὑπονοεῖν οὐκ εὐαγές· ἀρίστην γὰρ θέσιν καὶ τάξιν ἐναρμόνιον τὰ τοῦ κόσμου μέρη πάντα εἴληχεν, ὡς ἕκαστον καθάπερ πατρίδι φιλοχωροῦν μὴ ζητεῖν ἀμείνω μεταβολήν. διὰ τοῦτο γῇ μὲν ὁ μεσαίτατος 33 ἀπενεμήθη τόπος, ἐφ' ἣν πάντα τὰ γεώδη, κἂν ἀναρρίψῃς, καταφέρεται —
199 M. τὸ δ' ἐστὶ | σημεῖον χώρας τῆς κατὰ φύσιν· ἔνθα γὰρ μὴ ὑπὸ βίας ὁτιοῦν ἐνεχθὲν ἵσταται καὶ ἠρεμεῖ, τὸν οἰκεῖον εἴληχε χῶρον —· ὕδωρ δὲ ἐπὶ γῆν ἀνακέχυται [δεύτερον], ἀὴρ δὲ καὶ πῦρ ἀπὸ τοῦ μέσου πρὸς τὸν ἄνω κεχώρηκεν, ἀὴρ μὲν τὸν μεθόριον ὕδατος καὶ πυρὸς κληρωσάμενος τόπον, πῦρ δὲ τὸν ἀνωτάτω· διὸ κἂν ἀναψάμενος δᾷδα πρὸς γῆν

1 ἀπ' αἰθερίου v (Turn.): ἀπ' αἰθρίου UHPE, ἀπ' . . θρίου (αι om. in lac.) M βλαστόντα] βλαστάνοντα codd. (v) γονῆς Mang.: γῆς MUHP, om. E 3 γιγνομένων E: γινομένων MUHP 4 δὲ M πρὸς ἄλλο codd.: πρὸς ἄλλου Nauck, πρὸς ἄλλῳ Bernays 5 ἰδίαν] ἑτέραν Philo aliis locis ἀπέδειξεν M: ἀπέδειξε UHPE 6 φθειρομένοις] γινομένοις coni. Mang. θεσμὸς] δεσμὸς E 8 ἀντιμετειληφέναι MUE: μετειληφέναι HP (v) 11 ἐπεί] ἐπεὶ δὲ M φέρε ex φθεῖρε corr. M 12 τὴν HP: om. MUE παρὰ] περὶ M 13 δ' U εὐαγές] ἀγεννές E 14 εἴληχε πάντα transp. M (Bernays), πάντα om. E 14. 15 φιλοχωροῦν] ἐμφιλοχωροῦν coni. Mang. 15 ἀμείνω μεταβολήν] τὴν εἰς ἄμεινον μεταβολήν coni. Mang., ἀμείνω μεταβολῇ Buecheler, εἰς ἀμείνω μεταβολήν Rose: sed cf. Cumontii indicem s. v. μεταβολή γῇ μὲν] γῆν M 16 ἐφ' ἣν v (Turn.): ἐφ' ᾗ codd. τὰ γεώδη UHE: τὰ om. MP (Bernays) κἂν ἀναρρείψῃς M, κἂν ἀναρρίψῃς τι τῶν γεωδῶν E καταφέρεται] κάτω φέρεται E 17 τὸ δ' ἐστὶ MUE: τότε δ' ἐστὶ HP (τόδε δ' ἐστὶ v) μὴ om. U 18 ὁτοιοῦν M ἐνεχθὲν] ἀνεχθὲν M εἴληχε χῶρον MUE: εἴληφε τόπον HP (Turn.) 19 δεύτερον seclusi πῦρ] γῆ U 20 τὸν ἄνω MUE: τὸ ἄνω HP (Turn.) τὸ μεθόριον H 21 τόπον fortasse post κεχώρηκεν (l. 20) transponendum putat Cumont τὸν ἀνωτάτω MP: τῶν ἀνωτάτω H, τὸν ἀνώτατον UE κἂν ἀναψάμενος H: καὶ ἀναψάμενος M, κἂν ἀψάμενος UPE

καταφέρης, ἡ φλὸξ οὐδὲν ἧττον ἀντιβιάσεται καὶ πρὸς τὴν φυσικὴν τοῦ 34 πυρὸς κίνησιν ἐπικουφίσασα αὑτὴν ἀναδραμεῖται. εἰ δὴ φθορᾶς μὲν αἴτιον ἡ παρὰ φύσιν τάξις τῶν ἄλλων [ἔχει] ζῴων, ἐν δὲ τῷ κόσμῳ κατὰ φύσιν ἕκαστα τῶν μερῶν διατέτακται τὰς οἰκείας διακληρωσάμενα χώρας, ἐνδίκως ἂν λέγοιτο ὁ κόσμος ἄφθαρτος.

35 Ἔτι τοίνυν ἐκεῖνο παντί τῳ δῆλον, ὅτι φύσις ἑκάστη διατηρεῖν καὶ διασῴζειν, εἰ δ' οἷόν τε εἴη, καὶ ἀθανατίζειν ἕκαστα ὧν φύσις ἐστὶν ἐσπούδακεν, ἡ μὲν ἐν τοῖς δένδρεσι τὰ δένδρα, ἡ δ' ἐν τοῖς ζῴοις τῶν ζῴων 36 ἕκαστον. ἐξασθενεῖ δὲ ἡ ἐπὶ μέρους ἀναγκαίως ἄγειν πρὸς ἀϊδιότητα· ἢ γὰρ ἔνδεια ἢ φλογμὸς ἢ κρυμὸς ἢ μυρία ἄλλα τῶν εἰωθότων ἐπισυνίστασθαι κατασκήψαντα διέσεισε καὶ διέλυσε τὸν συνέχοντα δεσμὸν καὶ τέλος κατέρρηξε· τοιοῦτον δ' εἰ μηδὲν ἐφήδρευεν ἔξω, κἂν ὅσον ἐφ' 37 ἑαυτῇ πάντα μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα ἀγήρω διεφύλαττεν. ἀναγκαῖον οὖν καὶ τὴν τοῦ κόσμου φύσιν γλίχεσθαι τῆς τοῦ ὅλου διαμονῆς· οὐ γὰρ δὴ τῶν ἐπὶ μέρους ἐστὶ χείρων, ὡς ἀποδιδράσκουσα καὶ λιποτακτοῦσα νόσον ἀνθ' ὑγιείας καὶ φθορὰν ἀντὶ σωτηρίας παντελοῦς ἐπιχειρεῖν τεχνάζειν, ἐπειδὴ

„πασάων ὑπὲρ ἥ γε κάρη ἔχει ἠδὲ μέτωπα,
ῥεῖά τ' ἀριγνώτη πέλεται, καλαὶ δέ τε πᾶσαι.“

ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἀληθές ἐστι, φθορὰν ὁ κόσμος οὐ δέξεται. διὰ τί; ὅτι ἡ συνέχουσα φύσις αὐτὸν ἀήττητός ἐστι κατὰ πολλὴν ἰσχύος ῥώμην, 38 τῶν ἄλλων ὅσα βλάπτειν ἔμελλεν ἀπαξαπάντων ἐπικρατοῦσα. διὸ καὶ Πλάτων εὖ „ἀπῄει τε γὰρ“ φησίν „οὐδὲν οὐδὲ προσῄει αὐτῷ ποθεν·

1 καταφέρης ex καταφέροις (vel καταφέρεις) corr. M, καταφερὴς U 2 ἐπικουφίσασαν M αὐτὴν codd. 3 τάξις mg U²: κατὰ codd., κίνησις v (Turn.) ἔχει seclusi ἔχῃ H 4 διακληρωσάμενοι H 6 παντί τῳ MUPE παντὶ τῷ H (τῳ om. Turn.) 7 εἴη] ἦν E ἡ φύσις Turn. 8 ἡ δ'] εἰ δ' M 9 δὲ ἡ M: δ' ἡ HP, δὴ UE infinitivus ἄγειν post ἐξασθενεῖν, quod absolute poni solet, suspectus 11 διέλυσε] διεκώλυσε L (Turn.) 12 κατέρρηξεν U τοιοῦτον—πάντα (13) om. UE δ' εἰ HP: δεῖ M ἀφήδρευεν M 12. 13 ἐφ' αὑτῇ M 13 πάντα om. v αὖ] οὖν M διεφύλαττεν v (Turn.): διαφυλάττειν codd. 14 καὶ post οὖν om. E γλίχεσθε P τὴν ὅλου διαμονὴν E 15 ἐπὶ μέρη E λειποτακτοῦσα codd. (v) 16 ὑγιείας M: ὑγείας UHPE 18 πασῶν Turn. (sed corr. in append.) ἥ γε] ἠδὲ E 19 ῥεῖά τ' Mang. (ex Homero): ῥεῖα δ' codd. 20 τοῦτο U 22 ἀπαξαπάντων MUE: ἁπάντων HP (v) 23 εὖ ἀπῄει τε γὰρ om. E ἀπῄει τε M: ἀπίητε H, ἄπιτε U, evan. in P οὐδὲν οὐδὲ M οὐδὲν οὔτε UHPE προσῄει M: προσείη UPE, προσίη H

18 sq. Hom. Od. ζ 107. 108. 23 Plat. Tim. 33 c.

οὐδὲν γὰρ ἦν. αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ τροφὴν τὴν ἑαυτοῦ φθίσιν παρέχον καὶ πάντ' ἐν ἑαυτῷ καὶ ὑφ' ἑαυτοῦ πάσχον καὶ δρῶν ἐκ τέχνης γέγονεν· ἡγήσατο γὰρ αὐτὸ ὁ συνθεὶς αὔταρκες ὂν ἄμεινον ἔσεσθαι μᾶλλον ἢ προσδεὲς ⟨ἄλλων⟩."

(13.) Ἀποδεικτικώτατός γε μὴν κἀκεῖνος ὁ λόγος ἐστίν, ἐφ' ᾧ 39
μυρίους οἶδα σεμνυνομένους ὡς ἠκριβωμένῳ καὶ πάνυ ἀνεξελέγκτῳ.
500 M. πυνθάνονται γάρ· τίνος ἕνεκα τὸν κόσμον φθερεῖ ὁ θεός; ἤτοι γὰρ | ὑπὲρ τοῦ μηκέτι κοσμοποιῆσαι ἢ ὑπὲρ τοῦ ἕτερον κατασκευάσαι. τὸ μὲν 40
δὴ πρότερον ἀλλότριον θεοῦ· πρὸς τάξιν γὰρ ἀταξίαν μεταβάλλειν δέον, οὐ πρὸς ἀταξίαν τάξιν· εἶτα δ' ὅτι καὶ μετάνοιαν πάθος καὶ νόσημα δέξεται ψυχῆς· ἔδει γὰρ ἢ μὴ κοσμοποιῆσαι τὸ παράπαν ἢ κρίνοντα πρέπον αὐτῷ τὸ ἔργον χαίρειν τῷ γενομένῳ. τὸ δὲ δεύτερον ἄξιον οὐ 41
βραχείας ἐρεύνης. εἰ γὰρ ἕτερον ἀντὶ τοῦ νῦν ὄντος κατασκευάσει, πάντως ὁ γενόμενος ἢ χείρων ἢ ὅμοιος ἢ κρείττων ἀποτελεσθήσεται· ὧν ἕκαστον ἐπίληπτον. εἰ μὲν γὰρ χείρων ὁ κόσμος, χείρων καὶ ὁ δημιουργός. ἀμώμητα δὲ καὶ ἀνεξέλεγκτα καὶ ἀνεπανόρθωτα τὰ τοῦ θεοῦ τελειοτάτῃ τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ δημιουργηθέντα·

„οὐδὲ“ γὰρ „γυνὴ“ φασί „τοσσόνδε νόου ἐπιδεύεται ἐσθλοῦ,
ὥστε χερείον' ἑλέσθαι ἀμεινοτέρων ⟨παρεόντων⟩.“

ἐμπρεπὲς δὲ θεῷ τὰ ἄμορφα μορφοῦν καὶ τοῖς αἰσχίστοις περιτιθέναι

1 οὐδὲν γὰρ ἦν om. UE   αὐτὸ Plato: αὐτὸς codd. (Turn. Mang.)   γὰρ om. L (Turn.)   φθίσιν] φύσιν E   παρέχον Plato: παρέχων codd. (Turn. Mang.)   2 πάντ' M: πάντα UHPE   πάσχον Plato: πάσχων codd. (Turn. Mang.)   γέγονεν ἀρίστης E   3 αὐτὸ HPE, ex αὐτῷ ut videtur corr. M: αὐτὸς U   ὂν] ἦν HP   4 ἄλλων add. Mang. (ex Platone): om. codd.   6 ἠκριβωμένων καὶ πάνυ ἀνεξελέγκτων M   7 ἕνεκε M   φθερεῖ Gomperz (sic etiam E cod. b): φθείρει codd.   9 μεταβαλεῖν coni. Diels   11 ἢ μὴ E (cod. a): ἢ om. MUHP   12 αὐτῷ codd.   ἄξιον οὐ] ἄξιόν που Cumont   13 καὶ ἕτερον U   14 ὁ γινόμενος coni. Buecheler   ἢ κρείττων ἢ ὅμοιος transp. E   17 ante τελειοτάτῃ add. τὰ M: ⟨ἅτε⟩ τελειοτάτῃ Bernays   18. 19 οὐδὲ — ἀμεινοτέρων παρεόντων om. E   18 τοσσόνδε M: τοσόνδε UHP   ἐπιδεύεται UP: ἐπιτηδεύεται H, ἐπιλείπεται M   19 χερείον' U (coni. Meineke): χέρειον MHP (v)   παρεόντων add. Mang. (Bergk)   20 ἐμπρεπὲς MH (et P ut vid.): εὐπρεπὲς UE   τῷ θεῷ U   αἰσχί(στοις) in ras. M

5 sqq. Arist. frg. 21 (ed. Rose, Lips. 1886).   10 cf. Arist. ap. Cic. Acad. pr. II 119 (frg. 22 Rose).   18. 19 versus ignoti poetae (Bergk, Poetae lyr. gr. II[4] 73). emendandus hinc Philodem. Rhet. p. 324 (Sudh.).   cf. Theogn. v. 21.

42 θαυμαστὰ κάλλη. εἰ δ' ὅμοιος, ματαιοπόνος ὁ τεχνίτης, οὐδὲν κομιδῇ νηπίων παίδων διαφέρων, οἳ πολλάκις παρ' αἰγιαλοῖς ἀθύροντες ψάμμου γεωλόφους ἀνιστᾶσι κἄπειθ' ὑφαιροῦντες ταῖς χερσὶ πάλιν ἐρείπουσι· πολὺ γὰρ ἄμεινον τοῦ κατασκευάζειν ὅμοιον μηδὲν μήτε ἀφαιροῦντα μήτε προστιθέντα μηδ' αὖ πρὸς τὸ ἄμεινον ἢ χεῖρον μεταβάλλοντα τὸν ἐξ ἀρχῆς
43 ἅπαξ γενόμενον κατὰ χώραν ἐᾶν. εἰ δὲ κρείττονα δημιουργήσει, γενήσεται τότε κρείττων καὶ ὁ δημιουργός, ὥσθ' ἡνίκα τὸν πρότερον κατεσκεύαζε καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν διάνοιαν ἦν ἀτελέστερος, ὅπερ οὐδὲ θέμις ὑπονοεῖν ἐστιν· ἴσος γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ ὅμοιος ὁ θεός, μήτε ἄνεσιν πρὸς τὸ χεῖρον μήτ' ἐπίτασιν πρὸς τὸ βέλτιον δεχόμενος. ἐπὶ δὲ τὰς τοιαύτας ἀνωμαλίας ἄνθρωποι κεχωρήκασι, πρὸς ἑκάτερον τό τε εὖ καὶ τὸ χεῖρον πεφυκότες μεταβάλλειν, αὐξήσεσι καὶ προκοπαῖς καὶ βελτιώσεσι καὶ πᾶσι
44 τοῖς ἐναντίοις εἰωθότες χρῆσθαι. πρὸς δὲ τούτοις τὰ μὲν τῶν θνητῶν ἔργα ἡμῶν φθαρτὰ δεόντως ἂν γένοιτο, τὰ δὲ τοῦ ἀθανάτου κατὰ τὸν εἰκότα λόγον ἄφθαρτα δήπου· τῇ γὰρ φύσει τῶν τεχνιτῶν εὔλογον τὰ δημιουργηθέντα ἐξομοιοῦσθαι.

45 (14.) Καὶ μὴν ἅπαντί τῳ κἀκεῖνο δῆλον, ὅτι φθειρομένης μὲν τῆς γῆς ἀνάγκη καὶ τὰ χερσαῖα τῶν ζῴων καθ' ὅλον τὸ γένος ἀπόλλυσθαι, φθειρομένου δὲ ὕδατος τὰ ἔνυδρα, καὶ ἀέρος μέντοι καὶ πυρὸς τὰ ἀερο-

1 ματαιοπόνος HP: ματαιοπόνῳ M, μάταιος U, om. E οὐδὲ H et P ut vid. (Turn. κομιδὴν U 2 ψάμμου P: ψάμμους UHE, ψάμους M 3 ἀνιστᾶσι MUE: διανιστᾶσι HP (v) 5 μηδ' αὖ MHP: μήτε UE (μήτ' αὖ v) 6 γενόμενον ἅπαξ transp. UE εἰ δὲ] εἰδὸς U 7 τὸν πρότερον om. E (τὸ πρότερον v) 8 οὐδὲ] οὐ U (et E cod. a) 9 ἐστιν om. E ἴσος γὰρ — χρῆσθαι (13) om. E ὅμοιός ἐστιν ὁ θεὸς U 10 βέλτιον M: βέλτιστον UHP 12 πᾶσι] τοῖς coni. Wendl. 13 δὲ om. HP 14 τοῦ θανάτου M 15 εἰκότα [illegible] (conieceram): ἐοικότα MUHP (v) 17 Καὶ μὴν — 97,6 καὶ ἀκραιφνέστατος [illegible] om. E ἅπαντί τῳ scripsi: ἅπαντί που codd. 19 δὲ om. U

1 sqq. cf. Hom. Il. O 362 sqq.

ὡς ὅτε τις ψάμαθον παῖς ἄγχι θαλάσσης,
ὅς τ' ἐπεὶ οὖν ποιήσῃ ἀθύρματα νηπιέῃσιν
ἂψ αὖτις συνέχευε ποσὶν καὶ χερσὶν ἀθύρων.

Nemesius de natura hominis cap. 2 p. 107 (Matthaei) κομιδῇ γὰρ νηπίων παίδων τρόπος οὗτος (scil. τὸ διαφθείρεσθαι τὸν κόσμον) ἐν ψάμμῳ τῆς παιδιᾶς εὐθὺς μετὰ τὸ πληρῶσαι συγχεόντων τὰ γενόμενα. Zachar. Mityl. de mundi opif. p. 89 (Boissonade) ὅτου χάριν ἀπόλλυσι τὸ ἄριστον τῶν γεγονότων; ἤτοι γὰρ καλλίονα ποιήσων: καὶ οὐ δυνατόν· ἢ χείρονα: καὶ οὐ θέμις. ἢ ὅμοιον; ἀλλὰ παιδικὸν ἄθυρμα τοῦτό γε παρ' ἠϊόνα παιζόντων καὶ ἐκ ψάμμου οἴκους συντιθέντων καὶ λυόντων. τίς γὰρ οὕτω ματαιοπόνος τεχνίτης, ὡς ἐναλλάττειν ἑαυτοῦ τὰ καλῶς τῶν ἔργων γεγονότα.

πόρα καὶ πυρίγονα. κατ' ἀνάλογον οὖν εἰ φθείρεται ὁ οὐρανός, φθαρήσεται 46
μὲν ἥλιος καὶ σελήνη, φθαρήσονται δ' οἱ λοιποὶ πλάνητες, φθαρήσονται
501 M. δ' οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, ὁ τοσοῦτος | αἰσθητῶν θεῶν εὐδαίμων τὸ πάλαι
νομισθεὶς στρατός. ὃ δὴ [εἰ] γένοιτ' ἂν οὐδὲν ἕτερον ἢ θεοὺς φθειρο-
μένους ὑπονοεῖν· ἴσον γάρ ἐστι τῷ καὶ ἀνθρώπους ἀθανάτους ὑπονοεῖν.
καίτοι τις ἐν ἀτίμων συγκρίσει τοῦτ' ἂν εὕροι σκοπῶν εὐλογώτερον ἐκεί-
νου· χάριτι μὲν γὰρ θεοῦ θνητὸν ἀθανασίας μεταλαχεῖν εἰκός ἐστιν,
ἀφθαρσίαν δὲ θεοὺς ἀποβαλεῖν ἀδύνατον, κἂν αἱ ἀνθρώπων σοφίαι
κακομανῶσι. καὶ μὴν οἵ γε τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας εἰση- 47
γούμενοι τοῦ κόσμου νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι τοὺς ἀστέρας θεοὺς εἶναι,
οὓς τῷ λόγῳ διαφθείρειν οὐκ ἐρυθριῶσιν. ἔδει γὰρ ἢ μύδρους διαπύρους
ἀποφήνασθαι, καθάπερ ἔνιοι τῶν οἷα περὶ δεσμωτηρίου φλυαρούντων τοῦ
σύμπαντος οὐρανοῦ, ἢ θείας ἢ δαιμονίας φύσεις νομίζοντας τὴν ἁρμότ-
τουσαν θεοῖς ἀφθαρσίαν προσομολογῆσαι. νυνὶ δὲ τοσοῦτον δόξης ἀληθοῦς
διήμαρτον, ὥστε λελήθασιν αὑτοὺς καὶ τῇ προνοίᾳ — ψυχὴ δ' ἐστὶ
τοῦ κόσμου — φθορὰν ἐπιφέροντες ἐξ ὧν ἀνακόλουθα φιλοσοφοῦσι.
Χρύσιππος γοῦν ὁ δοκιμώτατος τῶν παρ' αὐτοῖς ἐν τοῖς Περὶ αὐξανομένου 48
τερατεύεταί τι τοιοῦτον· προκατασκευάσας ὅτι „δύο ἰδίως ποιὰ ἐπὶ τῆς
αὐτῆς οὐσίας ἀμήχανον συστῆναι“, φησίν· „ἔστω θεωρίας ἕνεκα τὸν μὲν

1 κατ' ἀνάλογον MU: κατὰ λόγον HP (Turn.) 2 μὲν om. L (Turn.) ἥλιος] καὶ ἥλιος Mang. πλανῆται, συμφθαρήσονται U 3 θεῶν v (Turn.): θεοῦ codd. 4 ὃ δὴ v (Turn.): ὃ δὴ εἰ codd.; verba ἢ θεοὺς φθειρομένους ὑπονοεῖν a librario addita et Philonem tantum οὐ δή τί γένοιτ' ἂν αἰδοιότερον; vel simile quid scripsisse putavit Cumont; οὐ δή τί γένοιτ' ἂν εὐηθέστερον ἢ κτλ. coni. Wendl. 5 τῷ UHP: τὸ M; ἴσον δ' ἐστὶ τὸ Bernays 6 καίτοι τις Wendl.: καὶ τοῖς M, τοῖς (om. καὶ) U, καίτοι HP (v); καί τις coni. Buecheler ἀτίμω M εὕροι M: εὕροις HP (v), εὑρεῖ U 6. 7 ἐκείνους U 7 χάριτι μὲν γὰρ θεοῦ θνητὸν Buecheler: χάριτι μὲν θεοῦ ὄν· θνητὸν γὰρ MU, χάριτι μὲν θεοῦ ὄν· θνητὸν μὲν γὰρ HP (χάριτι θεοῦ ὄν· θνητὸν μὲν γὰρ v) θεοῦ] θεῶν Diels (Cumont)
χο
εἰκός ἐστιν] εἰ πρόσεστι U 9 καταμανῶσι L οἵ γε Buecheler: οἵ τε codd. 11 τοῦ λόγου M μύδρους] μύλους coni. Mang., sed cf. de somn. I § 22 12 ἀποφήνεσθαι M περὶ] ὑπὸ U 13 νομίζοντας HP: νομίζουσαν MU 13. 14 ἁρμόζουσαν U 15 ὥστε om. in lac. M αὐτοὺς codd. 16 φιλοσοφοῦσιν M 17 γοῦν MU: οὖν HP (v) 18 ante προκατασκευάσας add. καὶ v (Turn.), om. codd. δύο ἰδίως ποιὰ Cumont: δύο εἰδοποιοὺς codd. δύο ἰδίως ποιοὺς hic et infra Arnim)

11 Diog. La. II 8 οὗτος (Ἀναξαγόρας) ἔλεγε τὸν ἥλιον μύδρον εἶναι διάπυρον. Aet. Plac. II 13, 6 (Doxogr. p. 342, 1) Ἀρχέλαος μύδρους ἔφησεν εἶναι τοὺς ἀστέρας, διαπύρους δέ. 17 Chrys. frg. 397 (Arnim). cf. Doxogr. p. 462, 22 (de Posidonio) ἐπὶ ⟨δὲ⟩ τῶν ἰδίως ποιῶν οἷον Δίωνος καὶ Θέωνος καὶ αὐξήσεις καὶ μειώσεις γίνεσθαι.

τινα ὁλόκληρον, τὸν δὲ χωρὶς ἐπινοεῖσθαι τοῦ ἑτέρου ποδός, καλεῖσθαι δὲ τὸν μὲν ὁλόκληρον Δίωνα, τὸν δὲ ἀτελῆ Θέωνα, κἄπειτα ἀποτέμνεσθαι Δίωνος τὸν ἕτερον τοῖν ποδοῖν". ζητουμένου δή, πότερος ἔφθαρται, τὸν Θέωνα φάσκειν οἰκειότερον εἶναι. τοῦτο δὲ παραδοξολογοῦντος μᾶλλόν
49 ἐστιν ἢ ἀληθεύοντος. πῶς γὰρ ὁ μὲν οὐδὲν ἀκρωτηριασθεὶς μέρος, ὁ Θέων, ἀνήρπασται, ὁ δ' ἀποκοπεὶς τὸν πόδα Δίων οὐχὶ διέφθαρται; „δεόντως" φησίν· „ἀναδεδράμηκε γὰρ ὁ ἐκτμηθεὶς τὸν πόδα Δίων ἐπὶ τὴν ἀτελῆ τοῦ Θέωνος οὐσίαν, καὶ δύο ἰδίως ποιὰ περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον οὐ δύνατ' εἶναι. τοιγαροῦν τὸν μὲν Δίωνα μένειν ἀναγκαῖον, τὸν δὲ Θέωνα διεφθάρθαι."

„τὰ δ' οὐχ ὑπ' ἄλλων ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς
ἁλισκόμενα"

φησὶν ὁ τραγικός· ἀπομαξάμενος γάρ τις τὸν | τύπον τοῦ λόγου καὶ ἐφαρμόσας τῷ παντὶ κόσμῳ δείξει σαφέστατα καὶ αὐτὴν φθειρομένην
50 τὴν πρόνοιαν. σκόπει δ' ὧδε· ὑποκείσθω τὸ μὲν ὡσανεὶ Δίων ὁ κόσμος — τέλειος γάρ —, τὸ δὲ ὡσανεὶ Θέων ἡ τοῦ κόσμου ψυχή, διότι τοῦ ὅλου τὸ μέρος ἔλαττον, καὶ ἀφαιρείσθω, ὥσπερ ἀπὸ τοῦ Δίωνος ὁ πούς,
51 οὕτως καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου ὅσον αὐτοῦ σωματοειδές. οὐκοῦν ἀνάγκη λέγειν ὅτι ὁ μὲν κόσμος οὐκ ἔφθαρται ὁ τὸ σῶμα ἀφαιρεθείς, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἀποκοπεὶς τὸν πόδα Δίων, ἀλλ' ἡ τοῦ κόσμου ψυχή, ὥσπερ Θέων ὁ μηδὲν παθών. ὁ μὲν γὰρ κόσμος ἐπ' ἐλάττονα οὐσίαν ἀνέδραμεν, ἀφαιρεθέντος αὐτῷ τοῦ σωματοειδοῦς, ἐφθάρη δ' ἡ ψυχὴ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δύο ἰδίως ποιὰ εἶναι περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον. ἔκθεσμον δὲ τὸ λέγειν φθείρεσθαι τὴν πρόνοιαν· ἀφθάρτου δὲ ὑπαρχούσης, ἀνάγκη καὶ τὸν κόσμον ἄφθαρτον εἶναι.

1 τοῦ ante ἑτέρου om. L (Turn.) 2 κἄπειτα codd.: κἄπειτ' Cumont 3 ζητημένου M 4 τὸν ante Θέωνα om. U 4. 5 ἐστὶ μᾶλλον transp. [illegible] 5 οὐδὲν om. M 6 ἀνήρπασται] ἔφθαρται coni. Mang., πεπήρωται coni. Wendl. διέφθαρται M: ἔφθαρται UHP (v) 7 ὁ ἐκτμηθεὶς MU: οὐ τμηθεὶς H(P): οὐκτμηθεὶς Cumont 8 ἰδίως ποιὰ Cumont: εἰδοποιοὶ codd. (ἰδίως ποιοὶ Arnim) περὶ MU: ἐπὶ HP (v) τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον Bernays (cf. l. 23): τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου codd. 9 δύνατ' HP: δύναται U, δύνανται M (δύνανται' v) 10 διεφθάρθαι M: ἐφθάρθαι UHP (v) 11 ὑπ' ἄλλην M αὐτῶν codd. 14 αὐτὴν MU: τὴν αὐτὴν HP (v) 15 δὲ M τὸ μὲν Cumont: ὁ μὲν codd. 16 τὸ δὲ Cumont: ὁ δὲ codd. 18 οὕτως MU: οὕτω HP ⟨τὸ⟩ ὅσον conici[illegible] ⟨πᾶν⟩ ὅσον coni. Cumont αὐτοῦ] αὐτῶ U 20. 21 ὁ μηδὲν παθὼν MHP μηδέν τι παθὼν U 22 αὐτῷ] αὐτοῦ P 23 ἰδίως ποιὰ Cumont: εἰδοποιοὶ codd. 24 δὲ MHP: δ' U

11 Aesch. frgm. 139, 4.

(15.) Μεγίστην μέντοι παρέχεται πίστιν εἰς ἀιδιότητα καὶ ὁ χρόνος. 52
εἰ γὰρ ἀγένητος ὁ χρόνος, ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ κόσμος ἀγένητος. διὰ τί;
ὅτι, ᾗ φησιν ὁ μέγας Πλάτων, ἡμέραι καὶ νύκτες μῆνές τε καὶ ἐνιαυτῶν
περίοδοι χρόνον ἔδειξαν. ἀμήχανον δέ τι τούτων συστῆναι δίχα ἡλίου
κινήσεως καὶ τῆς τοῦ παντὸς οὐρανοῦ περιφορᾶς· ὥστ' εὐθυβόλως ἀποδε-
δόσθαι πρὸς τῶν εἰωθότων τὰ πράγματα ὁρίζεσθαι χρόνον διάστημα τῆς
τοῦ κόσμου κινήσεως. ἐπεὶ δὲ τοῦθ' ὑγιές ἐστι, γίνεται ὁ κόσμος ἰσῆλιξ
τοῦ χρόνου καὶ αἴτιος. πάντων δ' ἀτοπώτατον ὑπονοεῖν, ὅτι ἦν ποτε 53
κόσμος, ἡνίκα οὐκ ἦν χρόνος· ἄναρχος γὰρ καὶ ἀτελεύτητος ἡ τούτου
φύσις, ἐπεὶ καὶ αὐτὰ ταῦτα, τὸ ἦν, τὸ ποτέ, τὸ ἡνίκα, χρόνον συνεμφαίνει.
492,10 M. τούτῳ δ' ἀκόλουθον τὸ μηδὲ χρόνον | ὑποστῆναι καθ' ἑαυτόν, ἡνίκα
κόσμος οὐκ ἦν· τὸ γὰρ μὴ ὑπάρχον οὐδὲ κινεῖται· διάστημα δὲ κοσμικῆς
κινήσεως ἐδείχθη ὁ χρόνος ὤν. ἀνάγκη τοίνυν ἑκάτερον ἐξ ἀιδίου ὑφε-
στάναι γενέσεως ἀρχὴν μὴ λαβόντα· τὰ δ' ἀίδια φθορᾶς ἀνεπίδεκτα. τάχα 54
τις εὑρεσιλογῶν Στωικὸς ἐρεῖ, τὸν χρόνον ἀποδεδόσθαι διάστημα τῆς τοῦ
κόσμου κινήσεως οὐχὶ τοῦ νυνὶ διακεκοσμημένου μόνον ἀλλὰ καὶ τοῦ
κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν ὑπονοουμένου. πρὸς ὃν λεκτέον· τὴν ἀκοσμίαν, ὦ
γενναῖε, μετατιθεὶς τὰ ὀνόματα κόσμον καλεῖς· εἰ γὰρ οὗτος ὃν ὁρῶμεν

1 πίστιν ss. M 2 ἀγένητος (utrumque) M: ἀγέννητος UHP 4 δέ τι τούτων M: δ' ἐπὶ τούτων U, δέ πη τοῦτον HP (v) ἡλίου δίχα transp. M 5 καὶ τῆς UHP: καὶ ἐπὶ τῆς M: καὶ ἔτι τῆς Bernays 7 τοῦ ante κόσμου om. HP ἐπεὶ δὲ M: ἐπειδὴ δὲ U, ἔπειτα δὲ HP (ἔπειτ' οὐδὲ Turn.) ἐστιν H ὁ γὰρ κόσμος Turn. ἰσῆλιξ M, ἀπῆλιξ H (ἀφῆλιξ Turn.) 8 δὲ M 9 κόσμος Bernays: χρόνος MUP, ὁ χρόνος H χρόνος Bernays: κόσμος codd. γὰρ καὶ] καὶ γὰρ U 10 ἦν] ἢ H συνεμφαίνει MU: συνυφαίνει HP (Turn.) 11 δὲ M ἀκόλουθον codd.: ἀκολουθῶν v ὑποστῆναι — 97, 3 συνεπιγραψάμενος ante 80, 18 κατὰ τὸ παντελὲς tradunt codd., huc reduxit Bernays 12 κοσμικῆς mg P, χρονικῆς in textu P 14 τὰ δ' αἴδια φθορᾶς Bernays: τὰ δὲ διαφθορᾶς codd. 15 εὑρεσιλογῶν] εὑρεσιλόγων U, εὑρησιλογῶν M, εὑρήσει λόγων HP 16 νυνὶ διακεκοσμημένου Bernays: νῦν ἰδίᾳ κεκοσμημένου codd. (νῦν διακεκοσμημένου coni. iam Mang.) 17 ὑπονοουμένου M: ἐπινοουμένου UHP (v)

3 Plat. Tim. 37e ἡμέρας γὰρ καὶ νύκτας καὶ μῆνας καὶ ἐνιαυτοὺς οὐκ ὄντας, πρὶν οὐρανὸν γενέσθαι, τότε ἅμα ἐκείνῳ ξυνισταμένῳ τὴν γένεσιν αὐτῶν μηχανᾶται· ταῦτα δὲ πάντα μέρη χρόνου, καὶ τό τ' ἦν τό τ' ἔσται χρόνου γεγονότα εἴδη. 6 sq. Doxogr. p. 461, 4 Ζήνων ἔφησε χρόνον εἶναι κινήσεως διάστημα (Zeno frg. 93 Arnim) ... Ἀπολλόδωρος δ' ἐν τῇ Φυσικῇ Τέχνῃ οὕτως ὁρίζεται τὸν χρόνον· χρόνος δ' ἐστὶ τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως διάστημα. (idem traditur de Chrysippo et Posidonio ibid. l. 23. 13.) Sext. Emp. Pyrrh. Hypot. III 136 χρόνον γὰρ εἶναί φασιν οἱ μὲν διάστημα τῆς τοῦ ὅλου κινήσεως (ὅλον δὲ λέγω τὸν κόσμον), οἱ δὲ αὐτὴν τὴν κίνησιν τοῦ κόσμου. Diog. La. VII 141 ἔτι δὲ καὶ τὸν χρόνον ἀσώματον, διάστημα ὄντα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως.

ἐτύμως καὶ προσφυέστατα κόσμος κέκληται, διατεταγμένος καὶ διακεκοσ-
μημένος ἀνεπανορθώτου τέχνης ἀκρότητι, τὴν πρὸς τὸ πῦρ αὐτοῦ μετα-
βολὴν δεόντως ἄν τις ἀκοσμίαν ὀνομάσαι.

55 (6.) Κριτόλαος δέ ⟨τις⟩ τῶν κεχορευκότων Μούσαις, τῆς Περι-
πατητικῆς ἐραστὴς φιλοσοφίας, τῷ περὶ τῆς αἰδιότητος κόσμου δόγματι
συνειπὼν ἐχρήσατο τοιαύταις πίστεσιν· εἰ γέγονεν ὁ κόσμος, ἀνάγκη καὶ
τὴν γῆν γεγονέναι· εἰ δὲ ἡ γῆ γενητή, πάντως καὶ τὸ ἀνθρώπων γένος·
ἄνθρωπος δὲ ἀγένητον, ἐξ αἰδίου τοῦ γένους ὑφεστῶτος, ὥσπερ ἐπι-
56 δειχθήσεται· αἴδιος ἄρα καὶ ὁ κόσμος. τὸ δὲ ὑπερτεθὲν ἤδη κατα-
σκευαστέον, εἰ δεῖ καὶ ἀποδείξεως τοῖς οὕτως ἐμφανέσι· δεῖ δέ, ὡς ἔοικεν,
ἕνεκα τῶν μυθοπλαστῶν, οἳ ψευσμάτων ἀναπλήσαντες τὸν βίον ἀλήθειαν
ὑπερόριον πεφυγαδεύκασιν, οὐ μόνον πόλεις καὶ οἴκους ἀλλὰ καὶ ἕνα
ἕκαστον τοῦ ⟨ἀρίστου⟩ κτήματος χηρεύειν βιασάμενοι καὶ πρὸς τὸ τῆς
φράσεως ὁλκὸν μέτρα καὶ ῥυθμοὺς δέλεαρ εἰς ἐνέδραν ἐπινοήσαντες, οἷς
ἀφρόνων ὦτα καταγοητεύουσι, καθάπερ ὀφθαλμοὺς αἱ ἄμορφοι καὶ εἰδεχ-
57 θεῖς ἑταῖραι περιάπτοις καὶ νόθῳ κόσμῳ χηρείᾳ γνησίου. λέγουσι γὰρ
ὅτι ἡ ἐξ ἀλλήλων γένεσις ἀνθρώπων νεώτερον φύσεως ἔργον, ἀρχεγονώ-
τερον δὲ καὶ πρεσβύτερον | ἡ ἐκ γῆς, ἐπειδὴ πάντων μήτηρ ἐστί τε p. 4.
καὶ νενόμισται· τοὺς δὲ ᾀδομένους παρ' Ἕλλησι Σπαρτοὺς ἐκφῦναι
58 καθάπερ νῦν τὰ δένδρα, τελείους καὶ ἐνόπλους γῆς παῖδας. ὅτι δὲ
μύθου πλάσμα τοῦτ' ἐστί, συνιδεῖν ἐκ πολλῶν ῥᾴδιον. αὐτίκα τῷ πρώτῳ

1 ἐτύμως] ἑτοίμως HP   ⟨ἅτε⟩ διατεταγμένος Bernays   2 ἀνεπανορθώτου Buecheler (cf. 85, 16): ἅτ' ἐπ' ἀνθρώπου codd. (ἅτ' ἀπ' ἀνθρώπου v)   πρὸς τὸ πῦρ M: πρὸς πῦρ HP (Turn.), πῦρ (om. πρὸς τὸ) U   4 τις addidi; εἷς add. Mang.; post Μούσαις intercidisse κορυφαῖος vel aliquid huiusmodi putavit Buecheler   κεχορευκότων] συγκεχορευκότων coni. Mang.; sed cf. quod omn. prob. lib. § 62   4. 5 περιπατητικῆς etiam M (non περιπατητικῷ)   5 τῷ περὶ U: τῶν περὶ M, τῷ παρὰ HP   6 πίστεσι M, πίστευσιν H   εἰ om. M   7 ἡ δὲ ἡ γῆ H   γεννητὴ UH   8 ἀγέννητον UHP   τοῦ γένους MHP: τὸ γένος U   ὑφεστῶτος Cumont: ὑφεστὼς UHP, ὑποστάς M   9. 10 αἴδιος — κατασκευαστέον om. HP (Turn.)   10 καὶ ἀποδείξεως codd.: καὶ om. Cumont   δέ MU: δ' HP   11 ἕνεκα] ἕνα M   12 πεφυγανεύκασιν H   13 ἀρίστου add. Wendl.   κτήματα M   πρὸς τὸ Mang.: πρὸς τὸν codd.   14 φράσεως Bernays: ὁράσεως codd.: ῥήσεως coni. Mang.   17 γένεσιν M   17. 18 ἀρχεγονότερον M   18 ἐστί τε M: τε om. UHP (v)   19 post ἐκφῦναι add. λέγουσι U (λέγουσι ἐκφῦναι Mang.)   20 νῦν] αὖ U   21 ἐκ πολλῶν ῥᾴδιον (β α) M

18 sqq. Sext. Emp. adv. Mathem. IX 28 τῶν δὲ νεωτέρων Στωικῶν φασί τινες τοὺς πρώτους καὶ γηγενεῖς τῶν ἀνθρώπων κατὰ πολὺ τῶν νῦν συνέσει διαφέροντας γεγονέναι. 19 Σπαρτούς: cf. Schol. Pind. Isthm. VII 13. Schol. Eur. Phoen. 670. Apollod. Bibl. III 23

γενομένῳ ἔδει καθ᾽ ὡρισμένα μέτρα καὶ ἀριθμοὺς χρόνων αὐξήσεως· βαθμοὺς γάρ τινας ἡ φύσις τὰς ἡλικίας ἐγέννησε, δι᾽ ὧν τρόπον τινὰ ἀναβαίνει καὶ κάτεισιν ἄνθρωπος, ἀναβαίνει μὲν αὐξόμενος, κατέρχεται δ᾽ ἐν ταῖς μειώσεσιν· ὅρος δ᾽ ὁ τῶν ἀνωτάτω βαθμῶν ἀκμή, πρὸς ὃν φθάσας τις οὐκέτι πρόεισιν, ἀλλ᾽, ὥσπερ οἱ διαυλοδρομοῦντες ἀνακάμπτουσι τὴν αὐτὴν ὁδόν, ὅσα παρ᾽ ἰσχυούσης νεότητος ἔλαβεν, ἀποδίδωσιν ἀσθενεῖ γήρᾳ. τὸ δὲ γεννηθῆναί τινας οἴεσθαι τελείους ἐξ ⟨ἀρχῆς⟩ ἠγνοηκότων 59 ἐστὶ νόμους φύσεως, θεσμοὺς ἀκινήτους. αἱ μὲν γὰρ ἡμέτεραι γνῶμαι προσαναματτόμεναι τὸ πλημμελὲς ἐκ τοῦ συνεζευγμένου θνητοῦ τροπὰς καὶ μεταβολὰς εἰκότως ἐνδέχονται, ἄτρεπτα δὲ τὰ τῆς τῶν ὅλων ἐστὶ φύσεως, ἅτε πάντων ἐπικρατούσης καὶ διὰ βεβαιότητα τῶν ἅπαξ γνωσθέντων τοὺς ἐξ ἀρχῆς παγέντας ὅρους ἀκινήτους διαφυλαττούσης. εἴπερ οὖν 60 ἁρμόττον ἐνόμιζεν ἀποτίκτεσθαι τελείους, καὶ νῦν ἂν ἐτελειογονεῖτο ἄνθρωπος, μὴ βρέφος, μὴ παῖς, μὴ μειράκιον γινόμενος, ἀλλ᾽ ἀνὴρ εὐθὺς ὤν, ἴσως δὲ καὶ πρὸς ἅπαν ἀγήρως καὶ ἀθάνατος· ᾧ γὰρ μὴ αὔξησις, μηδὲ μείωσις πρόσεστιν· αἱ μὲν γὰρ ἄχρι τῆς ἀνδρὸς ἡλικίας μεταβολαὶ κατ᾽ αὔξησιν, αἱ δ᾽ ἀπὸ ταύτης ἄχρι γήρως καὶ τελευτῆς κατὰ μείωσιν συνίστανται· τῷ δὲ μὴ κοινωνοῦντι τῶν προτέρων καὶ τὰς ἑπομένας εὔλογον μὴ ἐπιγίγνεσθαι. τί δ᾽ ἐμποδὼν ἦν ἀνθρώπους καθάπερ φασὶ 61 πρότερον καὶ νῦν βλαστάνειν; οὕτως καὶ ἡ γῆ γεγήρακεν, ὡς διὰ χρόνου μῆκος ἐστειρῶσθαι δοκεῖν; ἀλλ᾽ ἐν ὁμοίῳ μένει νεάζουσα ἀεί, διότι τετάρτη μοῖρα τοῦ παντός ἐστι καὶ ἕνεκα τῆς τοῦ ὅλου διαμονῆς ὀφείλει μὴ φθίνειν, ἐπεὶ καὶ τὰ ἀδελφὰ στοιχεῖα αὐτῆς ὕδωρ ἀήρ τε καὶ πῦρ ἀγήρω διατελεῖ. πίστις δὲ ἐναργὴς τῆς ἀδιαστάτου καὶ ἀιδίου περὶ γῆν ἀκμῆς τὰ 62

---

1 ἔδει] εἴδει U   καθωρισμένα U   2 ἐγέννησεν M; ἐπενόησε coni. Mang. 3 δὲ M   4 ταῖς] τοῖς H   δὲ M   ἀνωτάτω] ἄνω conicio βαθμῶν MU: βαθμὸς HP (Turn.)   6 παρισχυούσης M   ἀποδίδωσιν ἀσθενεῖ Bernays: ἀποδιδοὺς ἐν ἀσθενεῖ MHP, ἀποδιδοὺς εὐασθενεῖ U; ἀποδίδωσιν coni. iam Mang. 7 ἐξ ἀρχῆς ἠγνοηκότων scripsi: ἐξηγνοηκότων UHP (ἐξ ἠγνοηκότων Turn.), ἠγνοηκότων M: in ἐξ latere fortasse ἐκ γῆς putavit Diels   10 δὲ om. U   τῶν ὅλων M: τῶν om. UHP (Turn.)   13 ἁρμόττον ἐνόμιζεν MU: ἐνόμιζεν ἁρμόττον HP (v) 14 γινόμενος HP: γενόμενος MU   ἀλλ᾽ om. L (Turn.)   16 μηδὲ] οὐδὲ conicio; μηδὲ μείωσιν προσεῖναι εὔλογον coni. Wendl.   post πρόσεστι spat. c. 7 litt. in M; ἔμπαλιν suppl. Cumont, εἰκότως Bernays (Diels)   μὲν γὰρ M (Mang. Bernays): μὲν οὖν UHP (Turn. Cumont)   μέχρι (sed με in ras.) P   17 ἄχρι γήρως MU: ἄχρι καὶ γήρως HP (v)   19 ἐπιγίνεσθαι P   20 οὕτως MU: οὕτω HP: οὔπω v (Turn.)   21 μένει] μέμεινε H   22 ἐστιν H 22. 23 φθίνειν HP: φθάνειν MU   24 δ᾽ U

---

7 sqq. cf. Bernays, Theophrastos' Schrift über Frömmigkeit p. 43.

φυόμενα· καθαρθεῖσα γὰρ ἢ ποταμῶν ἀναχύσεσιν, ὥσπερ φασὶν Αἴγυπτον,
ἢ τοῖς ἐτησίοις ὄμβροις τὸν ἐκ τῆς φορᾶς κάματον ὑπανίεται καὶ χαλᾶται,
κἄπειτα διαναπαυσαμένη τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀνακτᾶται μέχρι παντελοῦς
ῥώμης, εἶτ' ἄρχεται πάλιν τῆς τῶν ὁμοίων γενέσεως τροφὰς ἀφθόνους
63 ἁπάσαις ζῴων ἰδέαις ἀναδιδοῦσα. (7.) παρ' ὃ μοι δοκοῦσιν | οὐχ p. 4[illegible]
ἀπὸ σκοποῦ ποιηταὶ Πανδώραν αὐτὴν ὀνομάσαι, πάντα δωρουμένην [καὶ]
τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ ἡδονῆς ἀπόλαυσιν οὐ τισὶν ἀλλὰ πᾶσιν ὅσα ψυχῆς
μεμοίραται. εἰ γοῦν τις ἔαρος ἀκμάσαντος πτερωθεὶς ἀρθείη μετάρσιος
καὶ κατίδοι τήν τε ὀρεινὴν καὶ πεδιάδα, τὴν μὲν εὔχορτον καὶ χλοηφόρον
πόας καὶ χιλὸν κριθάς τε καὶ πυροὺς καὶ μυρίας ἄλλας σπαρτῶν φύσεις
ἀναδιδοῦσαν, ἅς τε γεωργοὶ κατεβάλοντο καὶ ἃς ἀπαυτοματίζουσα ἡ τοῦ
ἔτους ὥρα παρέχεται, τὴν δὲ κλάδοις καὶ φυλλάσι κατάσκιον, οἷς ἐπι-
κοσμεῖται τὰ δένδρα, καὶ καρπῶν περιπληθεστάτην, οὐχὶ τῶν πρὸς ἐδωδὴν
μόνον ἀλλὰ καὶ οἷς πόνους ἀκεῖσθαι συμβέβηκεν — ὁ μὲν γὰρ τῆς
ἐλαίας καρπὸς σώματος κάματον ἰᾶται, ὁ δὲ τῆς ἀμπέλου ποθεὶς μετρίως
64 ἐπιχαλᾷ τὰς σφοδρὰς ὀδύνας ψυχῆς —, ἔτι δὲ τὰς ἀπὸ τῶν ἀνθέων
ἀναφερομένας εὐωδεστάτας αὔρας καὶ τὰς τῶν χρωμάτων ἀμυθήτους
ἰδιότητας τέχνῃ δαιμονίῳ πεποικιλμένας, τὴν δ' ὄψιν ἀποκλίνας ἀπὸ
τῶν ἡμέρων ἐν μέρει πάλιν αἰγείρους, κέδρους, πεύκας, ἐλάτας, δρυῶν
ὕψη περιμηκέστατα, τὰς ἄλλας τῶν ἀγρίων συνεχεῖς καὶ βαθείας ὕλας
περιαθρήσειεν, αἳ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ὀρῶν καὶ τὴν πολλὴν ὅση

1 καθαρθεῖσα codd.: καταρθεῖσα (*a* κατάρδω *irrigo*) Mang. (Bernays Cumont) 2 φορᾶς Mang.: φθορᾶς codd. 3 οἰκείαν] οἰκίαν M 4 εἶτα M ἀφθόνας (sed ας in ους corr. ut vid.) U 5 παρό H 6 αὐτὴν mg U αὐτοὺς in textu U καὶ seclusit Bernays 8 μεμοίραται v (Turn.) μεμοίρανται codd. 9 τήν ante τε om. H τε ss. H, om. L (v) ὀρεινὴν M 10 χιλῶν M, χυλὸν L (Turn.) πυροὺς] πυρὰς H 11 ἀναδιδοῦσαν U: ἀναδιδούσαν (sic) M (ας ss.), ἀναδιδούσας HP κατεβάλοντο MU: κατεβάλλοντο HP ἀπαυματοματίζουσα U 12 φυλλάδι P 14 ἀκεῖσθαι πόνους transp. U 16 τῆς ψυχῆς U ἔτι δὲ καὶ U ἀνθέων M: ἀνθῶν UHP (v): cf. Phryn. p. 454 Lob. 17 εὐωδεστάτας M: εὐοδεστάτας U, εὐωδεστέρας HP (v) χρωμάτων] ἀνθέων M (Bernays) 18 δαιμονία M 19 post πάλιν add ὄψει U κέδρους U: καὶ κέδρους MHP (v) 20 τὰς ἄλλας codd. (Turn.): τὰς ἄλλων Mang. 21 περιαθρήσειας M

1 καθαρθεῖσα: cf. Plat. Tim. 22d ... ὅταν δ' αὖ οἱ θεοὶ τὴν γῆν ὕδασι καθαίροντες κατακλύζωσιν. 14 πόνους ἀκεῖσθαι: cf. Plat. Menex. 238a ἐλαίου γένεσιν πόνων ἀρωγήν.

βαθύγειος τῆς ὑπορείου συσκιάζουσι, γνώσεται τὴν ἀνένδοτον καὶ ἀκάματον
τῆς γῆς ἀεὶ νεαζούσης ἀκμήν· ὥστ' οὐδὲν ἐλαττωθεῖσα τῆς παλαιᾶς 65
ἰσχύος καὶ νῦν ἄν, εἴ γε τὸ πρότερον, ἔτικτεν ἀνθρώπους. ὑπὲρ δυοῖν
τοῖν ἀναγκαιοτάτοιν, ἑνὸς μὲν τοῦ μὴ λιποτακτεῖν τάξιν οἰκείαν καὶ
μάλιστα ἐν σπορᾷ καὶ γενέσει τοῦ χερσαίων ἁπάντων ἀρίστου καὶ ἡγεμόνος
ἀνθρώπου, δευτέρου δὲ γυναικῶν ἐπικουρίας, αἳ κύουσαι μὲν βαρυτάτοις
ἄχθεσι δέκα που μῆνας πιέζονται, μέλλουσαι δ' ἀποτίκτειν πολλάκις
ὠδῖσιν αὐταῖς ἐναποθνήσκουσιν. ὅλως τοῦτ' οὐκ εὐήθεια δεινὴ μήτραν 66
ὑπολαμβάνειν γῆν ἐγκεκολπίσθαι πρὸς ἀνθρώπων σποράν; τὸ γὰρ ζῳογο-
νοῦν χωρίον ἐστὶ μήτρα, „φύσεως“, ὥς εἶπέ τις, „ἐργαστήριον“, ἐν ᾧ
ζῷα μόνον διαπλάττεται· τὸ δὲ οὐ γῆς μέρος ἐστίν, ἀλλὰ ζῴου θήλεος,
δημιουργηθὲν εἰς γένεσιν· ἐπεὶ καὶ μαζοὺς καθάπερ γυναικὶ γῇ φατέον
ἡνίκα ἠνθρωπογόνει προσγενέσθαι, τροφὴν ἵν' ἔχωσιν οἰκείαν οἱ πρῶτον
ἀποκυηθέντες· ἀλλὰ γὰρ οὐ ποταμός, οὐ πηγή τις οὐδαμοῦ τῆς οἰκου-
μένης ἀνθ' ὕδατος μνημονεύεταί ποτε ὀμβρῆσαι γάλα. πρὸς δὲ δὴ 67
τούτοις, ὥσπερ γαλακτοτροφεῖσθαι χρὴ τὸ ἀρτίγονον, οὕτως καὶ τῇ δι'
195 M. ἀμπεχόνης σκέπῃ χρῆσθαι διὰ τὰς ἀπὸ κρυμοῦ | καὶ θάλπους ἐγγινο-
μένας τοῖς σώμασι ζημίας, οὗ χάριν μαῖαι καὶ μητέρες, αἷς ἀναγκαία
φροντὶς εἰσέρχεται τῶν γεννωμένων, κατασπαργανοῦσι τὰ βρέφη. τοὺς
δὲ γηγενεῖς φύντας πῶς οὐκ ἄν τις εὐθὺς διέφθειρε γυμνοὺς ἐαθέντας ἢ
ἀέρος κατάψυξις ἢ ἀφ' ἡλίου φλογμός; κρυμοὶ γὰρ καὶ θάλπη κρατήσαντα
νόσους καὶ φθορὰς ἀπεργάζονται. ἐπειδὴ δ' ἅπαξ ἤρξαντο ἀλογεῖν ἀληθείας 68
οἱ μυθοπλάσται, τοὺς Σπαρτοὺς ἐκείνους καὶ ἐνόπλους ἐτερατεύσαντο

1 ὑπορείου U (coni. Mang.), ὑπορίου M: ὑπερορείου P, ὑπερορεία ut vid. H; ὑπερορίας v (Turn.) συσκιάζουσι MU: σκιάζουσι HP (Turn.) 2 ἀκμῆς M 3 εἴ γε MU: ἤ γε HP, ἦγε L (Turn.) ἔτικ(τεν) in ras. M 4 λειποτακτεῖν UHP (v), λιποτακτὴν M 6 δευτέρου MU: δεύτερον HP γυναικῶν Mang.: γυναικὸς codd. 7 πιέζονται Mang.: βιάζονται codd. δὲ M 8 ἐναποθνήσκουσιν codd.: ἀποθνήσκουσιν v ὅλως] ὅσω U τοῦτ' οὐκ εὐήθεια δεινὴ om. in lac. M τοῦτ' U: τ' HP (om. v) 11 ζῷα codd.: ζῷον Turn. 12 γῇ om. HP (Turn.) 13 ἀνθρωπογόνει (sic) H; ἀνθρωπογονεῖ Turn. ἵν'] ἦν M πρῶτον codd.: πρῶτοι v (Turn.) 15 δὲ om. U 16 χρὴ] δεῖ U ἀρτίγονον] ἀρχίγονον M οὕτως MU: οὕτω HP τῇ] τὸ U 18 σώμασι MU: θάλπουσι HP; τρεφομένοις v (Turn.) 19 εἰσέρχεται Cumont (coll. de sacrif. Ab. et Caini § 39): ἔρχεται codd. γεννωμένων M: γενομένων U, γινομένων HP (Turn.) 21 ἀφ' om. U κρυμοὶ UHP: κρυμνοὶ M 22 ἐπειδὴ codd.: ἐπεὶ v δὲ M 23 καὶ ἐνόπλους om. U

10 φύσεως ἐργαστήριον: cf. de spec. leg. III § 33. 109. Leg. ad Gai. II 554 M. dictum auctoris ignoti.

ἐκφῦναι. τίς γὰρ ἦν κατὰ γῆς χαλκουργὸς ἢ τοσοῦτος Ἥφαιστος, ὡς αὐτίκα πανευχίας εὐτρεπίζεσθαι; τίς δὲ τοῖς πρώτοις γενομένοις εἰς ὅπλισιν οἰκειότης; ἡμερώτατον γὰρ ζῷον ὁ ἄνθρωπος, λόγον δωρησαμένης φύσεως αὐτῷ γέρας, ᾧ καὶ τὰ ἐξηγριωμένα πάθη κατεπᾴδεται καὶ τιθασεύεται. πολὺ βέλτιον ἦν ἀνθ' ὅπλων κηρύκεια ἀναδῦναι, συμβατηρίων σπονδῶν σύμβολα, λογικῇ φύσει, ὅπως εἰρήνην πρὸ πολέμου πᾶσι τοῖς
69 πανταχοῦ καταγγέλλῃ. (8.) τὰ μὲν οὖν τῶν ἐπιτειχιζόντων ψευδολογίαν κατὰ τῆς ἀληθείας φλυαρήματα μετρίως ἐξελήλεγκται. χρὴ δ' εὖ εἰδέναι, ὅτι ἐξ αἰδίου κατὰ διαδοχὰς ἐξ ἀνθρώπων βλαστάνουσιν ἄνθρωποι, σπείροντος μὲν εἰς μήτραν ἀνδρὸς ὡς εἰς ἄρουραν, γυναικὸς δ' ὑποδεχομένης τὰ σπέρματα σωτηρίως, τῆς δὲ φύσεως ἀοράτως ἕκαστα καὶ τῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν τῆς ψυχῆς διαπλαττούσης μερῶν καὶ ὅπερ οὐκ ἴσχυσε λαβεῖν ἡμῶν ἕκαστος τοῦθ' ἅπαντι τῷ γένει δωρησαμένης, τὸ ἀθάνατον· μένει γὰρ εἰς ἀεί, φθειρομένων τῶν ἐν εἴδει, τεράστιον ὡς ἀληθῶς καὶ θεῖον ἔργον. εἰ δ' αἴδιον ἄνθρωπος, βραχεῖα μοῖρα τοῦ παντός, ἀγένητος δήπου καὶ ὁ κόσμος, ὥστε ἄφθαρτος.

70 (9.) Ἐπαγωνιζόμενος δ' ὁ Κριτόλαος ἐχρῆτο καὶ τοιούτῳ λόγῳ· τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ὑγιαίνειν ἄνοσόν ἐστιν· ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ἀγρυπνεῖν ἄγρυπνόν ἐστιν· εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ αἴτιον αὐτῷ τοῦ ὑπάρχειν

---

1 ὕφαιστος P 2 πρώτοις (ο ex α corr.) γενομέναις M 2. 3 εἰς ὅπλισιν Diels: ἰσόπαις ἦν codd.: ὁπλίσεως ἦν Bernays, ὅπλων ἦν Buecheler 3 ἡμερώτερον M (Bernays) ὁ ante ἄνθρωπος om. U 4. 5 τιθασεύεται scripsi: τιθασσεύεται codd. 5 κηρύκεια scripsi (cf. Leg. ad Gai. p. 560, 11 M.): κηρύκια M, κηρύκιον UH (v. oblitt. in P ἀναδῦναι MU: ἀναδοῦναι HP (v) συμβαντηρίων HP 6 σύμβολα] σύμβολον coni. Mang. 7 καταγγέλλει H 8 ἐξελήλεγκται U: ἐξελήλεκται MHP εὖ] αὖ coni. Mang. 10 ὡς εἰς MU: ὡσεὶ HP (v) 11 σωτηρίως] δαιμορίως (sic) U 12 τῶν om. HP ἴσχυσε M(U): ἴσχυε HP (v) 12. 13 ἴσχυσεν ἡμῶν λαβεῖν U 14 τεράστιον] ἄφθαρτον coni. Mang. 15 ἔργον] γένος coni. Mang. ἀγένητος M: ἀγέννητος UHP 17 δὲ M 18 αὐτῷ (bis) U: αὐτῶ MHP ἄνοσον] ἀν͡οσ (i. e. ἄνθρωπος?) M 19 αὐτῶ U: αὐτῷ MHP

---

10 Plat. Tim. 91 d ὡς εἰς ἄρουραν τὴν μήτραν ἀόρατα ὑπὸ σμικρότητος καὶ ἀδιάπλαστα ζῷα κατασπείραντες. cf. Aesch. Septem 737 ματρὸς ἁγνὰν σπείρας ἄρουραν. Eur. Orest. 553 τὸ σπέρμ' ἄρουρα παραλαβοῦσ' ἄλλου πάρα. 14. 15 Plat. Symp. 206 ἔστι δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα, καὶ τοῦτο ἐν θνητῷ ὄντι τῷ ζῴῳ ἀθάνατον ἔνεστιν, ἡ κύησις καὶ ἡ γέννησις. 19 sqq. Ocell. Luc. I 9 οὕτως οὖν καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς αὐτοτελείας αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ αὐτοτελές ἐστι, καὶ τὸ τοῖς ἄλλοις αἴτιον γινόμενον τῆς σωτηρίας καὶ διαμονῆς αὐτὸ ἐξ ἑαυτοῦ σῳζόμενον καὶ διαμένον ἐστί ... ὁ δέ γε κόσμος αἴτιός ἐστι τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ σῴζεσθαι καὶ τοῦ αὐτοτελῆ εἶναι· αὐτὸς ἄρα ἐξ ἑαυτοῦ αἴδιός ἐστι καὶ αὐτοτελὴς καὶ διαμένων τὸν πάντα αἰῶνα, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο τοῖς ἄλλοις παραίτιος γινόμενος τῆς διαμονῆς.

αἴδιόν ἐστιν· αἴτιος δ' ὁ κόσμος αὑτῷ τοῦ ὑπάρχειν, εἴ γε καὶ τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν· αἴδιος ἄρα ὁ κόσμος ἐστίν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκεῖνο σκοπεῖν ἄξιον, ὅτι πᾶν τὸ γενόμενον ἐν 71
ἀρχῇ μὲν δεῖ πάντως ἀτελὲς εἶναι, χρόνου δὲ προϊόντος αὔξεσθαι μέχρι
παντελοῦς τελειώσεως· ὥστε, εἰ γέγονεν ὁ κόσμος, ἦν μέν ποθ', ἵνα
κἀγὼ χρήσωμαι τοῖς ἡλικιῶν ὀνόμασι, κομιδῇ νήπιος, ἐπιβαίνων δ' αὖθις
ἐνιαυτῶν περιόδοις καὶ μήκεσι χρόνων ὀψὲ καὶ μόλις ἐτελειώθη· τοῦ
496 M. γὰρ μακροβιωτάτου βραδεῖα ἐξ ἀνάγκης ἀκμή. τὸν δὲ | κόσμον εἴ τις 72
νομίζει χρήσασθαί ποτε ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς, ἀθεραπεύτῳ μανίᾳ
κεκρατημένος μὴ ἀγνοείτω· δῆλον γὰρ ὡς οὐ μόνον αὐτοῦ τὸ σωματοειδὲς
αὐξηθήσεται, λήψεται δὲ καὶ ὁ νοῦς ἐπίδοσιν, ἐπεὶ καὶ οἱ φθείροντες
αὐτὸν λογικὸν εἶναι ὑπονοοῦσιν. οὐκοῦν ἀνθρώπου τρόπον ἐν ἀρχῇ μὲν 73
τῆς γενέσεως ἄλογος ἔσται, περὶ δὲ τὴν ἀκμάζουσαν ἡλικίαν λογικός·
ἅπερ οὐ μόνον λέγειν ἀλλὰ καὶ ὑπονοεῖν ἀσεβές· τὸν γὰρ τελειότατον
ὁρατῶν ⟨θεῶν⟩ περίβολον καὶ τοὺς ἐν μέρει περιέχοντα κληρούχους πῶς
οὐκ ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀεὶ τέλειον κατά τε σῶμα καὶ ψυχήν, ἀμέτοχον
κηρῶν, αἷς τὸ γενητὸν καὶ φθαρτὸν πᾶν συνέζευκται;

(10.) Πρὸς δὲ τούτοις φησὶ τριττὰς αἰτίας δίχα τῶν ἔξωθεν ὑποβε- 74
βλῆσθαι ζῴοις τελευτῆς, νόσον, γῆρας, ἔνδειαν, ὧν οὐδεμιᾷ τὸν κόσμον
ἁλωτὸν εἶναι· πεπηγέναι τε γὰρ ἐξ ὅλων τῶν στοιχείων, ὡς ὑπὸ μηδενὸς
ὑπολειφθέντος καὶ ἀπελευθεριάζοντος μέρους βιασθῆναι, κατακρατεῖν τε
τῶν δυνάμεων, ἐξ ὧν αἱ ἀσθένειαι, τὰς δ' ὑπεικούσας ἄνοσον καὶ ἀγήρων
αὐτὸν διαφυλάττειν. αὐταρκέστατόν τε αὐτὸν αὑτῷ καὶ ἀνεπιδεᾶ παντὸς

1 αἴτιος δὲ HP αὑτῷ U: αὐτῷ MHP 4 δεῖ πάντως Bernays: δὴ πάντως MU, πάντως δεῖ HP (Turn.); δὴ πάντως δεῖ Mang. 5 ὥστε om. in lac. M 6 νηπίως M 7 μήκεσι] μήκει coni. Mang. 10 ἀγνοείτω v (Turn.): ἀγνοείσθω codd. 13 περὶ δὲ MU: παρὰ (om. δὲ) HP (Turn.) 15 ὁρατῶν θεῶν Cumont: ὁρατ (sic) M, ὁρατὸν UHP (v); ὁρατῶν Bernays, τῶν ὁρατῶν Buecheler περιέχοντα HP: περιέχοντας MU κληρούχους vix sanum putavit Cumont. κληδούχους dubitanter coni. Diels 17 γενητὸν M: γεννητὸν UHP φθαρτὸν HP: ἄφθαρτον MU 18 τριτὰς H 20 τε MU: τὸ HP (εἶναι πεπηγέναι· τὸ γὰρ Turn.) ὡς] καὶ U; ὡς ante βιασθῆναι (21) transp. Mang. (Bernays) ex glossemate p. 80, 19 ὑπὸ Buecheler: ἅτε codd. 21 κατακρατῶν M τε codd.: τε καὶ v 22 ἀγήρων Cumont: ἀγήρω MU, ἀγείρω HP 23 prius αὐτὸν] αὐτὴν M αὑτῷ U: αὐτῷ HP, αὐτῶν M παντὸς] πάντως coni. Buecheler: at cf. e. gr. de spec. leg. I § 294 πάντων ἀνεπιδεής

11. 12 cf. adnot. ad p. 102, 2.

γεγονέναι, μηδενὸς τῶν εἰς διαμονὴν ὑστερίζοντα, τὰς κενώσεως καὶ πληρώσεως ἐν μέρει διαδοχὰς ἀπωσάμενον, αἷς διὰ τὴν ἄμουσον ἀπληστίαν τὰ ζῷα χρῆσθαι, θάνατον ἀντὶ ζωῆς μνώμενα ἤ, τό γε ἀσφαλέστερον εἰπεῖν, οἰκτρότερον βίον ἀπωλείας.

75 Ἔτι τοίνυν, εἰ μὲν μηδεμία φύσις ἀΐδιος ἑωρᾶτο, ἧττον ἂν ἐδόκουν οἱ φθορὰν εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου, μηδὲν γὰρ ἔχοντες παράδειγμα ἀϊδιότητος, [ἐδόκουν οἱ φθορὰν εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου ἂν] εὐπροφάσιστα ἀδικεῖν. ἐπεὶ δὲ εἱμαρμένη κατὰ τοὺς ἄριστα φυσιολογοῦντας ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητός ἐστιν, εἴρουσα τὰς ἑκάστων ἀνελλιπῶς καὶ ἀδιαστάτως αἰτίας, τί δήποτ' οὐχὶ καὶ τὴν τοῦ κόσμου φύσιν λεκτέον εἶναι μακραίωνα, τὴν τάξιν τῶν ἀτάκτων, τὴν ἁρμονίαν τῶν ἀναρμόστων, τὴν συμφωνίαν τῶν ἀσυμφώνων, τὴν ἕνωσιν τῶν διεστηκότων, τὴν ξύλων μὲν καὶ λίθων ἕξιν, σπαρτῶν δὲ καὶ δένδρων φύσιν, ψυχὴν δὲ ζῴων ἁπάντων, ἀνθρώπων δὲ νοῦν καὶ λόγον, ἀρετὴν δὲ σπουδαίων τελειοτάτην; εἰ δ' ἡ τοῦ κόσμου φύσις ἀγένητός τε καὶ ἄφθαρτος, δῆλον ὅτι καὶ ὁ κόσμος, αἰωνίῳ συνεχόμενος καὶ διακρατούμενος δεσμῷ.

76 Νικηθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἀντιδοξούντων ἔνιοι μετεβάλοντο· προσκλητικὴν γὰρ ἔχει δύναμιν τὸ κάλλος, τὸ δ' ἀληθὲς | δαιμονίως ἐστὶ καλόν, ὡς τὸ ψεῦδος ἐκτόπως αἰσχρόν. Βοηθὸς γοῦν ὁ Σιδώνιος καὶ Παναίτιος, ἄνδρες ἐν τοῖς Στωικοῖς δόγμασιν ἰσχυκότες, ἅτε θεόλη-

1 ὑστερίζοντα MU: ὑστερίζοντος HP (v) 5 ἐδόκουν] ἠδίκουν Buecheler (Cum 6 γὰρ seclusit Turn.; sed cf. Thuc. I 25, 4. Vahlen ad Arist. Poet.[3] 131 6. 7 παράδειγμα ἀϊδιότητος HP: παράδειγμα ἰδιότητος MU; παράδειγμ' ἀϊδιότητος Bernay (Cumont) 7 ἐδόκουν — κόσμου seclusit Bernays (ἐδόκουν — εἰσηγούμενοι seclu Turn., ἐδόκουν retinet Cumont) ἂν εὐπροφάσιστα MU (ἂν seclusi): ἂν εὐπροφάσιστ HP; ἄνευ προφάσεως v (Turn.) 8 ἀδικεῖν] διδάσκειν Cumont, λέγειν Buechele 9 τάς] τοὺς P 11 ἀναρμότων HP 12 συμφώνων[α] (sic) H 13 σπαρτ δὲ scripsi: σπαρτῶν τε codd. 15 ἀγένητος M: ἀγέννητος UHP τε om. U δηλονότι M αἰωνίῳ v (Turn.): αἰῶνι MU, αἰώνιος HP 17 δ' U 18 προσκλητικὴν] προσελκτικὴν coni. Mang. 19 ὁ σιδώνιος M: ὁ ἰδώνιος U ἡ σιδώνιος HP; καὶ Ποσειδώνιος v (Turn.) 20 Παναίτιος v (Turn.): πάνεπος cod

2 ἄμουσον ἀπληστίαν: cf. Plat. Tim. 73a ... ὅπως μὴ ταχὺ διεκπερῶσα ἡ τροφὴ ταχὺ πάλιν τροφῆς ἑτέρας δεῖσθαι τὸ σῶμα ἀναγκάζοι καὶ παρέχουσα ἀπληστίαν διὰ γαστριμαργίαν ἀφιλόσοφον καὶ ἄμουσον πᾶν ἀποτελοῖ τὸ γένος. 8. 9 Aet. Plac. I 28 (Doxogr. p. 324[a] 1) οἱ Στωικοὶ (τὴν εἱμαρμένην) εἱρμὸν αἰτιῶν, τουτέστι τάξιν καὶ ἐπισύνδεσιν ἀπαράβατον. Diog. La. VII 149 ἔστι δ' εἱμαρμένη αἰτία τῶν ὄντων εἰρομένη ἢ λόγος καθ' ὃν ὁ κόσμος διεξάγεται. cf. Chrysippi frg. 913 sqq. (Arnim). 20 Diog. La. VII 142 ... Παναίτιος δ' ἄφθαρτον ἀπεφήνατο τὸν κόσμον. Doxogr. p. 469[b] (Arius Didymus) Παναίτιος πιθανωτέραν εἶναι νομίζει καὶ μᾶλλον ἀρέσκουσαν αὐτῷ τὴν ἀϊδιότητα τοῦ κόσμου ἢ τὴν τῶν ὅλων εἰς πῦρ μεταβολήν.

πτοι, τὰς ἐκπυρώσεις καὶ παλιγγενεσίας καταλιπόντες πρὸς ὁσιώτερον δόγμα τὸ τῆς ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου παντὸς ηὐτομόλησαν. λέγεται δὲ καὶ 77 M. Διογένης ἡνίκα νέος ἦν συνεπιγραψάμενος | τῷ δόγματι τῆς ἐκπυρώσεως ὀψὲ τῆς ἡλικίας ἐνδοιάσας ἐπισχεῖν· οὐ γὰρ νεότητος ἀλλὰ γήρως τὰ σεμνὰ καὶ περιμάχητα διιδεῖν, καὶ μάλισθ' ὅσα μὴ δικάζει ἡ ἄλογος καὶ ἀπατηλὸς αἴσθησις ἀλλ' ὁ καθαρώτατος καὶ ἀκραιφνέστατος νοῦς. (16.) ἀποδείξεσι δ' οἱ περὶ τὸν Βοηθὸν κέχρηνται πιθανωτάταις, ἃς 78 αὐτίκα λέξομεν· εἰ, φασί, γενητὸς καὶ φθαρτὸς ὁ κόσμος, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι γενήσεται, ὅπερ καὶ τοῖς Στωικοῖς ἀτοπώτατον εἶναι δοκεῖ. M. διὰ τί; ὅτι οὐδεμίαν φθοροποιὸν | αἰτίαν εὑρεῖν ἔστιν, οὔτ' ἐντὸς οὔτ' ἐκτός, ἣ τὸν κόσμον ἀνελεῖ· ἐκτὸς μὲν γὰρ οὐδέν ἐστιν ὅτι μὴ τάχα που κενόν, τῶν στοιχείων ἀποκριθέντων εἰς αὐτὸν ὁλοκλήρων, εἴσω δ' οὐδὲν νόσημα τοιοῦτον, ὃ γένοιτ' ἂν αἴτιον θεῷ τοσούτῳ διαλύσεως. εἰ δ' ἀναιτίως φθείρεται, δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἔσται ἡ γένεσις τῆς φθορᾶς, ὅπερ οὐδ' ἡ διάνοια παραδέξεται.

Καὶ μὴν φασιν, ὅτι γενικοὶ τρόποι φθορᾶς εἰσι τρεῖς· ὅ τε κατὰ 79 διαίρεσιν καὶ ὁ κατὰ ἀναίρεσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος καὶ ὁ κατὰ σύγχυσιν. τὰ μὲν οὖν ἐκ διεστηκότων, αἰπόλια, βουκόλια, χοροί, στρατεύματα, ἢ πάλιν ἐκ συναπτομένων σώματα παγέντα διαστάσει καὶ διαιρέσει λύεται· κατὰ δὲ ἀναίρεσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος ὁ μετασχηματιζόμενος κηρὸς ἢ καταλεαινόμενος, ἵνα μηδὲ ἑτεροειδῆ τινα παράσχῃ τύπον μορφῆς·

1 καὶ τὰς ἐκπυρώσεις U ὁσιώτερον Cumont: θειότερον codd. 2 τὸ om. U παντὸς] πάντως Buecheler (Cumont); at cf. Arnim, Quellenstudien p. 18 4 ἐνδοιάσας (οι ex υ corr.) M: ἐνδυάσας UHP γὰρ νεότητος] γενναιότατος M 5 διιδεῖν M: δεῖ ἰδεῖν UP (Turn.), δεῖ εἰδεῖν H 6 ἀπατηλὸς codd.: ἀπατηλὴ v (Turn.) 7 δὲ E πιθανωτάταις UHE ἃς ME: αἷς UHP 8 εἰ, φασί] φασὶ γὰρ εἰ E γεννητὸς U 9 δοκεῖ εἶναι E 10 αἰτίαν εὑρεῖν MUE: εὑρεῖν αἰτίαν HP (v) 13 θεῷ Cumont: τῷ codd. 14 δῆλον ὅτι UE: δηλονότι MHP 15 τῆς φθορᾶς] καὶ φθορά coni. Mang. οὐδ' ἡ] οὐδὲ M (Bernays) 16 φθορᾶς τρόποι E 17 καὶ post διαίρεσιν om. HP (v) καὶ ὁ — ποιότητος om. E cod. b 18 στρατεύματα, χοροί E 19 συναπτομένων v (Turn.): συναπτομένου codd. σώματα UHP: σώματος ME τῇ διαστάσει HP (Turn.) λύεται UE: λύονται MHP (v) 20. 21 κηρὸς ἢ καταλεαινόμενος om. UE 21 καταλεαινόμενος Diels: καὶ λεαινόμενος MHP παράσχῃ] περίσχῃ M τύπον παράσχῃ E

2 sqq. Diog. Babyl. frg. 27 (Arnim, Stoic. vet. fragm. III p. 215). idem de Zenone Tarsensi tradit Arius Didymus (Doxographi p. 469[a] 3): τὸν μὲν γὰρ τούτου (Chrysippi) μαθητὴν καὶ διάδοχον τῆς σχολῆς Ζήνωνά φασιν ἐπισχεῖν περὶ τῆς ἐκπυρώσεως τῶν ὅλων. 16 cf. Doxogr. p. 462, 15 sqq. (Arius Didym.). Zeller, Philos. d. Griech. III 1³, 95. 18 τὰ ἐκ διεστηκότων: Zeller III 1³, 97.

κατὰ δὲ σύγχυσιν, ὡς ἡ παρὰ ἰατροῖς τετραφάρμακος· αἱ γὰρ δυνάμεις
τῶν συνενεχθέντων ἠφανίσθησαν εἰς ἐξαιρέτου μιᾶς γένεσιν ἀποτελεσθείσης.
80 ποίῳ δὴ τούτων ἄξιον τὸν κόσμον φθείρεσθαι φάναι; τῷ κατὰ διαίρεσιν;
ἀλλ' οὔτε ἐκ διεστηκότων ἐστίν, ὡς τὰ μέρη σκεδασθῆναι, οὔτε ἐκ συνα-
πτομένων, ὡς διαλυθῆναι, οὔτε τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἡμετέροις ἥνωται
σώμασι· τὰ μὲν γὰρ ἐπικήρως τε ἐξ ἑαυτῶν ἔχει καὶ δυναστεύεται πρὸς
μυρίων ὑφ' ὧν βλάπτεται, τοῦ δ' ἀήττητος ἡ ῥώμη πολλῇ τινι περι-
81 ουσίᾳ πάντων καταχρατοῦσα. ἀλλ' ἀναιρέσει παντελεῖ τῆς ποιότητος;
ἀλλ' ἀμήχανον τοῦτό γε· μένει γὰρ κατὰ τοὺς τἀναντία αἱρουμένους ἡ
τῆς διακοσμήσεως ποιότης ἐπ' ἐλάττονος οὐσίας τῆς τοῦ Διὸς σταλεῖσα
82 κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν. ἀλλὰ τῷ κατὰ σύγχυσιν; ἄπαγε, δεήσει γὰρ πάλιν
εἰς τὸ μὴ ὂν γίνεσθαι τὴν φθορὰν παραδέχεσθαι. τοῦ χάριν; ὅτι εἰ μὲν
ἕκαστον ἐν μέρει τῶν στοιχείων ἐφθείρετο, μεταβολὴν ἐδύνατο τὴν εἰς
ἕτερον δέχεσθαι, πάντων δὲ συλλήβδην ἀθρόων κατὰ σύγχυσιν ἀναιρου-
μένων, ἀναγκαῖον ὑπονοεῖν τὸ ἀδύνατον.
83 Ἔτι πρὸς τούτοις, ἐὰν ἐκπυρωθῇ, φασί, τὰ πάντα, τί κατ' ἐκεῖνον
ὁ θεὸς πράξει τὸν χρόνον; ἢ τὸ παράπαν οὐδέν; καὶ μήποτ' εἰκότως·
νυνὶ μὲν γὰρ ἕκαστα ἐφορᾷ καὶ πάντων οἷα γνήσιος πατὴρ ἐπιτροπεύει
καί, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἡνιόχου καὶ κυβερνήτου τρόπον ἡνιοχεῖ
καὶ πηδαλιουχεῖ τὰ σύμπαντα, ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις
πλάνησι καὶ ἀπλανέσιν ἔτι δ' ἀέρι καὶ τοῖς ⟨ἄλλοις⟩ μέρεσι τοῦ κόσμου

1 παρὰ ἰητροὺς U 2 ἐξαιρέτους E cod. r ἀποτελεσθεῖσαι E
3 τούτω M 4 ἀλλ' οὔτε ME, ἀλλ' οὔτ' U: ἀλλ' οὐκ HP (Turn.) alt. οὔτε
MPE: οὔτ' UH (v) 6 ἐξ ἑαυτῶν MUE: ἐξ αὑτῶν HP (ἐξ αὑτῶν v)
7 ἀφ' ὧν E 8 πάντων] πάντα M (Bernays) ἀλλὰ P παντελῆ H
10 τῆς τοῦ Διὸς σταλεῖσα Bernays (in commentario): τῇ τούτου ἰδιοσταλεῖσα E, τῇ
του . . . . (spat. c. 4 litt.) σταλεῖσα M, τὸ τοῦ δι . . . (spat. c. 7 litt.) HP, . . . (spat. c. 10 litt.
σταλεῖσα U 11 τῷ] τὸ H 12 εἰς] ὡς E cod. r γίγνεσθαι E
13 μεταβολὴν ⟨ἂν⟩ ἐδύνατο Gomperz ἠδύνατο E 14 δὲ om. E cod. r
ἀθρόων MU: ἀθρόον HPE (v) 15 ἀναγκαῖον Reiter: ἀνάγκη codd.: ἀνάγκη τοῦτο
ὑπονοεῖν ἀδύνατον Cumont 16 ἔτι πρὸς τούτοις — 99, 6 ὁ θεός om. E
φασί MU: φησί HP (Turn.) 17 πράξει ὁ θεὸς transp. M (Bernays)
ἢ] ἡ H (Turn.) 18 οἷα v (Turn.): οἷος codd. 20 πηδαληουχεῖ M
ἡλίω τε M: τε om. UHP (v) 21 ἀπλανέσι M ἄλλοις add. Cumont

1 τετραφάρμακος: cf. de confus. lingu. § 187. Galen. in Hippocr. de nat. hom. t. XV p. 32 (Kuehn). 9 sq. Chrysippi frg. 611 (Arnim). cf. Plut. de commun. notit. 31 p. 1075 b ἀλλὰ Χρύσιππος καὶ Κλεάνθης, ἐμπεπληκότες ὡς ἔπος εἰπεῖν τῷ λόγῳ θεῶν τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὸν ἀέρα, τὴν θάλατταν, οὐδένα τῶν τοσούτων ἄφθαρτον οὐδ' ἀΐδιον ἀπολελοίπασι, πλὴν μόνου τοῦ Διός, εἰς ὃν πάντας καταναλίσκουσι τοὺς ἄλλους.

παριστάμενος καὶ συνδρῶν ὅσα πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διαμονὴν καὶ τὴν κατ᾿
ὀρθὸν λόγον ἀνυπαίτιον διοίκησιν. πάντων δ᾿ ἀναιρεθέντων, ὑπ᾿ ἀργίας 84
504 M. καὶ ἀπραξίας | δεινῆς ἀβιώτῳ βίῳ χρήσεται· οὗ τί γένοιτ᾿ ἂν ἀτοπώτερον;
ὀκνῶ λέγειν, ὃ μηδὲ θέμις ὑπονοεῖν, ὅτι ἀκολουθήσει θεῷ θάνατος, εἴ
γε καὶ ἠρεμία· τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἐὰν ἀνέλῃς ψυχῆς, καὶ αὐτὴν πάντως
συνανελεῖς· ψυχὴ δὲ τοῦ κόσμου κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας ὁ θεός.

(17.) Ἐκεῖνο δ᾿ οὐκ ἀνάξιον διαπορῆσαι, τίνα τρόπον ἔσται παλιγγε- 85
νεσία, πάντων εἰς πῦρ ἀναλυθέντων· ἐξαναλωθείσης γὰρ τῆς οὐσίας ὑπὸ
πυρός, ἀνάγκη καὶ τὸ πῦρ οὐκέτ᾿ ἔχον τροφὴν ἀποσβεσθῆναι. μένοντος
μὲν οὖν, ὁ σπερματικὸς τῆς διακοσμήσεως ἐσῴζετ᾿ ⟨ἂν⟩ λόγος, ἀναιρεθέντος
δὲ συνανῄρηται. τὸ δ᾿ ἐστὶν ἔκθεσμον καὶ ἀσέβημα ἤδη διπλοῦν, μὴ
μόνον φθορὰν τοῦ κόσμου κατηγορεῖν ἀλλὰ καὶ παλιγγενεσίαν ἀναιρεῖν,
ὥσπερ ἐν ἀκοσμίᾳ καὶ ἀπραξίᾳ καὶ τοῖς πλημμελέσι πᾶσι χαίροντος θεοῦ.
τὸν δὲ λόγον ἀκριβέστερον ὧδε διερευνητέον· πυρὸς τριττὸν εἶδος· τὸ 86
μὲν ἄνθραξ, τὸ δὲ φλόξ, τὸ δὲ αὐγή. ἄνθραξ μὲν οὖν ἐστι πῦρ ἐν
οὐσίᾳ γεώδει, ὃ τρόπον ἕξεως πνευματικῆς πεφώλευκε καὶ ἐλλοχᾷ δι᾿
ὅλης ἄχρι περάτων τεταμένον· φλὸξ δέ ἐστιν ὅπερ ἐκ τροφῆς αἴρεται
μετεωριζόμενον· αὐγὴ δὲ τὸ ἀποστελλόμενον ἐκ φλογός, συνεργὸν ὀφθαλ-
μοῖς εἰς τὴν τῶν ὁρατῶν ἀντίληψιν. μέσην δὲ χώραν αὐγῆς τε καὶ
ἄνθρακος εἴληχε φλόξ· σβεσθεῖσα μὲν γὰρ εἰς ἄνθρακα τελευτᾷ, ζωπυ-
ρουμένη δ᾿ ἔχει φέγγος, ὃ τὴν καυστικὴν ἀφῃρημένον δύναμιν ἀστράπτει.
εἰ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν οὖν τὸν κόσμον ἀναλύεσθαι φαῖμεν, ἄνθραξ μὲν 87
οὐκ ἂν γένοιτο, διότι παμπληθὲς ὑπολείψεται τοῦ γεώδους, ᾧ τὸ πῦρ
ἐγκατειλῆφθαι συμβέβηκεν, ἀρέσκει δὲ μηδὲν τότε τῶν ἄλλων ὑφεστάναι

---

1 παριστάμενα H (Turn.) 3 βίῳ] βία M 4 μηδὲ] μὴ U ὑπονοεῖν Cumont coll. 86, 8. 95, 14: εἰπεῖν codd. 5 αὐτὴν MU: αὐτὸ HP 6 ὁ ante θεός om. U 7 οὐκ ἀνάξιον Bernays: οὐκ ἄξιον codd., ἄξιον E διαπορίσαι M 8 ἀναλωθέντων U (υ suprascr.) ἐξαναλωθείσης HPE: ἐξαναλυθείσης MU 10 τῇ διακοσμήσει Turn. ἐσῴζετ᾿ ἂν Diels: ἐσώζετο codd. ἐσώζετο λόγος τῆς διακοσμήσεως transp. E ἀναιρεθέντος MHP: ἀναλυθέντος UE 11 τὸ δέ ἐστιν H 13 ὥσπερ ἐν M: ἐν om. UHPE; ὥσπερ ἂν coni. Buecheler 14 ὧδε] ἤδη H (Turn.) 15 ἐστιν H 16 οὐσίᾳ om. UE ὃ] ὂν E πεφόλευκε H 17 τετταμένον (sic) H 19 τῶν om. L (Turn.) τε om. U 20 σβε-θεῖσα U 21 καυτικὴν P 22 φαῖμεν Buecheler: φῶμεν codd. (φαμὲν U[1]) 23 ὑπολείψεται v (Turn.): ὑπολήψεται codd. τοῦ γεώδους] τὸ γεῶδες coni. Mang. ᾧ] ὡς UE 24 ἐγκατειλῆφθαι E: ἐγκατειλεῖσθαι MUH, ἐγκαταλελεῖσθαι ut vid. P συμβέβηκε M

---

5 Plat. Phaedr. 245c ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος· τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἀθάνατον. 6 κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας: cf. Zeller, Philos. d. Griech. III 1[3], 554 sq.

σωμάτων, ἀλλὰ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα εἰς ἄκρατον πῦρ ἀναλελύσθαι.
88 καὶ μὴν οὐδὲ φλόξ· ἄμμα γὰρ τροφῆς ἐστι, μηδενὸς δὲ καταλειφθέντος,
ἀτροφήσασα αὐτίκα ἀποσβεσθήσεται. τούτοις ἕπεται τὸ μηδ' αὐγὴν
ἀποτελεῖσθαι· καθ' ἑαυτὴν γὰρ ὑπόστασιν οὐκ ἔχει, ῥεῖ δὲ ἀπὸ τῶν
προτέρων, ἄνθρακος καὶ φλογός, ἀφ' οὗ μὲν ἐλάττων, πολλὴ δ' ἀπὸ
φλογός· χεῖται γὰρ ἐπὶ μήκιστον· ἐκείνων δ', ὡς ἐδείχθη, κατὰ τὴν
ἐκπύρωσιν οὐκ ὄντων, οὐδ' ἂν αὐγὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἡ μεθημερινὴ
πολλὴ καὶ βαθεῖα αὐγή, τὸν ὑπὸ γῆς ἡλίου δρόμον ἰόντος, εὐθὺς ἀφανί-
ζεται νυκτὶ καὶ μάλιστα ἀσελήνῳ. | οὐ τοίνυν ἐκπυροῦται ὁ κόσμος, ἀλλ' p. [illegible]
ἔστιν ἄφθαρτος· εἰ δ' ἐκπυρωθήσεται, ἕτερος οὐκ ἂν γένοιτο.
89 (18.) Διὸ καί τινες τῶν ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὀξυδερκέστερον ἐκ μακροῦ
θεασάμενοι τὸν ἐπιφερόμενον ἔλεγχον ἠξίωσαν ὥσπερ θανατῶντι κεφαλαίῳ
βοηθήματα προευτρεπίζεσθαι· τὰ δ' οὐδὲν ἦν ὄφελος. ἐπειδὴ γὰρ αἴτιον
κινήσεώς ἐστι τὸ πῦρ, κίνησις δὲ γενέσεως ἀρχή, γενέσθαι δ' ἄνευ κινή-
σεως ὁτιοῦν ἀδύνατον, ἔφασαν ὅτι μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν, ἐπειδὰν ὁ νέος
κόσμος μέλλῃ δημιουργεῖσθαι, σύμπαν μὲν τὸ πῦρ οὐ σβέννυται, ποσὴ
δέ τις αὐτοῦ μοῖρα ὑπολείπεται· πάνυ γὰρ ηὐλαβήθησαν, μὴ σβεσθέντος
ἀθρόου μείνῃ τὰ πάντα ἡσυχάσαντα ἀδιακόσμητα, τοῦ τῆς κινήσεως
90 αἰτίου μηκέτ' ὄντος. εὑρεσιλογούντων δὲ πλάσματα ταῦτ' ἐστὶ καὶ κατὰ
τῆς ἀληθείας τεχναζόντων. τί δήποτε; ὅτι τὸν κόσμον ἐκπυρωθέντα
γενέσθαι μὲν ἄνθρακι παραπλήσιον ἀμήχανον, ὡς δέδεικται, γεώδους
πολλῆς ἂν ὑπολειφθείσης οὐσίας, ᾗ δεήσει τὸ πῦρ ἐλλοχᾶν, ἴσως δ' οὐδ'
ἐκπυρώσεως τότε κρατούσης, εἴ γε μένει τὸ στοιχείων βαρύτατον καὶ
δυσαναλωτότατον ἔτι, γῆ μὴ διαλυθεῖσα, μεταβάλλειν δὲ ἢ εἰς φλόγα ἢ

1 ἀναλύεσθαι E 2 ἅμμα PE, ἄμμα U: ἅμα MH (v) τροφῆς codd.: τροφή Turn., τροφῇ Mang. δὲ] γὰρ M 3 ἀτροφήσασα MUE: ἀτροφήσας HP; ἀτροφήσασ' Cumont, ἀτροφήσει Turn. ἕπεται] ἕπεσται U 4 ῥεῖ δὲ MU: ῥεῖ δ' HPE 5 ἀφ' οὗ — φλογός (6) om. M ἐλάττων U²HP: ἔλαττον U¹E πολλὴ] πολὺ E 6 χεῖται γὰρ ἐπὶ μήκιστον om. E 7 καὶ γὰρ — 101, 13 καὶ αὐγὴ φλογί om. E ἡ μεθημερινὴ] ἡμερινὴ U 8 πολλὴ καὶ] πολληκὴ M 9 μάλιστα MU: μάλιστ' HP 11 τινες] τινος M μακροῦ] πολλοῦ M (Bernays) 12 θανατῶντι] θανόντι L (v) 13 εὐτρεπίζεσθαι M (Bernays) οὐδὲν MU: οὐδ' HP (Turn.) ὄφελος ἦν transp. U 14 γενέσεως] γενήσεως M 15 μετὰ] κατὰ coni. Mang. 16 μέλλει HP ποσὴ MH 18 μείνῃ codd.: μένῃ v (Turn.) 19 εὑρεσιλογούντων UP: εὑρησιλογούντων MH 21 ἀμήχανον] ἀδύνατον U 22 ἂν ὑπολειφθείσης Buecheler: ἀνθυπολειφθείσης codd. (ἀνθ' ὑπολειφθείσης P); ἂν ἀνθυπολειφθείσης Cumont οὐσίας] οὐσίους H οὐδ' U (coni. Buecheler): οὐκ MHP 23 στοιχείων MU: στοιχεῖον HP 24 δυσαναλωτότατον MU: δυσαναλώτατον HP (v) μεταβάλλ (sic) M

24 sqq. Cleanthis frg. 711, Chrysippi frg. 611 (Arnim).

εἰς αὐγὴν ἀναγκαῖον, εἰς μὲν φλόγα, ὡς ᾤετο Κλεάνθης, εἰς δ' αὐγήν, ὡς ὁ Χρύσιππος. ἀλλ' εἴ γε φλὸξ γίνεται, τραπομένη πρὸς σβέσιν ἅπαξ 91
οὐκ ἐκ μέρους ἀλλ' ἀθρόα σβεσθήσεται· συνυπάρχει γὰρ τῇ τροφῇ· διὸ πολλῆς μὲν οὔσης ἐπιδίδωσι καὶ χεῖται, στελλομένης δὲ μειοῦται. τεκμηριώσαιτο δ' ἄν τις ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν τὸ γινόμενον· ὁ λύχνος, ἕως μέν τις ἔλαιον ἄρδει, περιφεγγεστάτην δίδωσι φλόγα, ἐπειδὰν δ' ἐπίσχῃ, δαπανήσας ὅσον τῆς τροφῆς λείψανον αὐτίκα κατεσβέσθη, μηδὲν μέρος ταμιευσάμενος τῆς φλογός. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀλλ' αὐγὴ γίνεται, πάλιν 92
ἀθρόα μεταβάλλει. διὰ τί; ὅτι ὑπόστασιν ἰδίαν οὐκ ἔχει, γεννᾶται δ' ἐκ φλογός, ἧς ὅλης δι' ὅλων σβέσιν λαμβανούσης, ἀνάγκη καὶ τὴν αὐγὴν μὴ κατὰ μέρος ἀλλ' ἀθρόαν ἀναιρεῖσθαι· ὃ γὰρ πρὸς τροφὴν φλόξ, τοῦτο αὐγὴ πρὸς φλόγα· καθάπερ οὖν τροφῇ συναναιρεῖται φλόξ, καὶ αὐγὴ φλογί. ὥστ' ἀμήχανον παλιγγενεσίαν τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς 93
ἐντυφομένου σπερματικοῦ λόγου, πάντων δὲ δαπανηθέντων, τῶν μὲν ἄλλων ὑπὸ πυρός, αὐτοῦ δ' ὑπ' ἐνδείας. ἐξ ὧν ἐστι δῆλον, ὅτι ἀγένητος καὶ ἄφθαρτος ὢν διατελεῖ.

(19.) Φέρε δ' οὖν, ὥς φησιν ὁ Χρύσιππος, τὸ ἀναστοιχειῶσαν 94
τὴν διακόσμησιν εἰς αὑτὸ πῦρ τοῦ μέλλοντος ἀποτελεῖσθαι κόσμου σπέρμα εἶναι καὶ ὧν ἐπ' αὐτῷ πεφιλοσόφηκε μηδὲν ἐψεῦσθαι, πρῶτον μὲν ὅτι

2 εἴ γε Mang. (et ipse conieci): εἴτε codd. ἅπαξ] ἅπερ M 3 ἀλλ' ἀθρόα v (Turn.): ἀλλὰ λάθρα codd. συνυπάρχῃ M τῇ τροφῇ Mang.: ἡ τροφὴ codd. 4 πολῆς (sic) U στελλομένης UH et ut vid. P: συστελλομένης M 4. 5 τεκμηριώσαντο H(P?) 5 ἕως M: ὡς UH et ut vid. P (v) 6 δίδωσι MU: ἀποδίδωσι HP (v) δ' om. HP 7 κατεσβέσθη M: κατέσβη U, ἔσβη ut vid. P, κατέσβησε H (κατέσβεσε Turn.) μηδὲ μέρος U 8 ταμιεσάμενος ut vid. U 9 ὅτι] διότι H ὑπόστησιν H ἰδίαν om. H (om. Turn.) γεννᾶ τε δ' M 11 ὃ γὰρ] ἡ γὰρ H 12 τροφῇ UP: τροφὴ M, τροφῆς H συναναιρεῖται UP: συνανῃρεῖτο (ῃ ex αι corr.) M, συνανῃρεῖ τε H 13 αὐγῇ M ὥστε P 13. 14 μηδενὸς ⟨μὲν⟩ ἐντυφομένου fortasse scribendum putavit Cumont 14 ἐντυφωμένου H (ἐντετυφωμένου Turn.) πάντων — ἐνδείας (15) om. E 15 δηλονότι H ἀγένητος E: ἀγέννητος MUHP 17 φέρε δ' οὖν — 104, 13 ἀκολουθίαν πραγμάτων ἐκλογίζεσθαι om. E φέρε MU: φέρει HP (Turn.) φησιν ὁ χρύσιππος MU: φησι χρύσιππος HP (v) 18 αὑτὸ v (Turn.): αὐτὸ codd. 19 πεφιλοσόφηκεν M

17 Chrysippi frg. 618 (Arnim). 18 Doxogr. p. 468a 25 (Arius Didymus) ἀρέσκει γὰρ τοῖς Στωικοῖς φιλοσόφοις τὴν ὅλην οὐσίαν εἰς πῦρ μεταβάλλειν οἷον εἰς σπέρμα, καὶ πάλιν ἐκ τούτου αὐτὴν ἀποτελεῖσθαι τὴν διακόσμησιν, οἷα τὸ πρότερον ἦν. καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως οἱ πρῶτοι καὶ πρεσβύτατοι προσήκαντο, Ζήνων τε καὶ Κλεάνθης καὶ Χρύσιππος. Zen. frg. 107, Cleanth. frg. 512, Chrys. frg. 596 (Arnim).

καὶ ἐκ | σπέρματος ἡ γένεσις καὶ εἰς σπέρμα ἡ ἀνάλυσις, ἔπειτα δ' ὅτι p. 50
φυσιολογεῖται ὁ κόσμος καὶ φύσις λογική, οὐ μόνον ἔμψυχος ὢν ἀλλὰ
καὶ νοερός, πρὸς δὲ καὶ φρόνιμος, ἐκ τούτων τοὐναντίον οὗ βούλεται
95 κατασκευάζεται, τὸ μηδέποτε φθαρήσεσθαι. αἱ δὲ πίστεις προχειρόταται
τοῖς συνεξετάζειν μὴ ἀποκνοῦσιν. οὐκοῦν ὁ κόσμος ἢ φυτόν, ⟨ὡς⟩ ἔοικεν,
ἢ ζῷον· ἀλλ' εἴτε φυτόν ἐστιν εἴτε καὶ ζῷον, κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν
φθαρεὶς οὐδέποτε αὐτὸς αὑτοῦ γενήσεται σπέρμα. μαρτυρεῖ δὲ τὰ παρ'
ἡμῖν, ὧν οὐδὲν οὐκ ἔλαττον οὐ μεῖζόν ποτε φθαρὲν εἰς σπέρματος ἀπε-
96 κρίθη γένεσιν. οὐχ ὁρᾷς ὅσαι μὲν ἡμέρων φυτῶν ὗλαι, ὅσαι δὲ ἀγρίων
κατὰ πᾶν μέρος τῆς γῆς ἀνακέχυνται; τούτων τῶν δένδρων ἕκαστον,
ἄχρι μὲν ὑγιαίνει τὸ στέλεχος, ἅμα τῷ καρπῷ καὶ τὸ ὄχευμα τίκτει,
μήκει δὲ χρόνων ἀφαυανθὲν ⟨ἢ⟩ καὶ ἄλλως αὐταῖς ῥίζαις φθαρὲν οὐδέ-
97 ποτε τὴν ἀνάλυσιν εἰς σπέρμα ἔλαβεν. τὸν αὐτὸν μέντοι τρόπον καὶ τὰ
γένη τῶν ζῴων, ἃ μηδὲ εἰπεῖν διὰ πλῆθος ῥᾴδιον, ἄχρι μὲν περίεστι
καὶ ἡβᾷ, σπέρμα προίεται γόνιμον, τελευτήσαντα δ' οὐδαμῇ οὐδαμῶς
γίνεται σπέρμα· καὶ γὰρ εὔηθες ἄνθρωπον ζῶντα μὲν ὀγδόῳ μέρει
ψυχῆς, ὃ καλεῖται γόνιμον, πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου σπορὰν χρῆσθαι, τελευ-
98 τήσαντα δὲ ὅλῳ ἑαυτῷ· θάνατος γὰρ οὔτι ζωῆς ἀνυσιμώτερος. ἄλλως
τε τῶν ὄντων οὐδὲν ἐκ μόνου σπέρματος δίχα τῆς οἰκείας τροφῆς ἀποτε-
λεῖται· σπέρμα γὰρ ἔοικεν ἀρχῇ, ἀρχὴ δὲ καθ' αὑτὴν οὐ τελειογονεῖ.
μὴ γὰρ αὖ νομίσῃς τὸν στάχυν ἐκ μόνου τοῦ καταβληθέντος ὑπὸ γεωρ-

1 ἀνάλωσις M 5 φυτόν, ὡς ἔοικεν Diels: φυτῷ ἔοικεν codd. 6 ἢ ζῷον M: ἢ ζώω UP, ἢ κόσμω H καὶ post εἴτε om. U 8 σπέρματος MU: σώματος HP (Turn.) 9 γέννησιν L (Turn.) ἡμέρων HP: ἡμερῶν U, ἡμέραι M 10 τῆς ante γῆς om. Turn. 11 τὸ ὄχευμα Bernays: τὸ ὄχημα UHP, τῷ ὄχημα M; τὸ σπέρμα coni. Mang. 12 ἀφαυανθὲν Mang.: ἀφ . . ανθὲν M, ἀφααυθὲν U, ἀφανισθὲν HP ἢ add. Cumont 13 εἰς σπέρματα U ἔλαβε v 15 τελευτήσει U οὐδαμῶς οὐδαμῶς U 16 σπέρμα] σπόριμα coni. Mang. 17 τῆς ψυχῆς U 17. 18 τελευτήσαντα UP: τελευτήσαν MH (Turn.) 18 ὅλῳ v (Turn.): ὅλον codd. (Cumont) οὔτι ζωῆς MU: ζωῆς οὔτι HP (v) ἄλλως] ὅλως coni. Diels 20 ἀρχῇ] ἡ ἀρχὴ U καθ' αὑτὴν MHP: καθ' ἑαυτὴν U (v) 21 αὖ] σὺ coni. Mang.

1 Ocell. Luc. I 13 ... οἱ δὲ καρποὶ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ῥιζοφύτων ἀπὸ σπερμάτων ἀνέλαβον τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καρπωθέντα δὲ καὶ τελεσφορήσαντα πάλιν ἐπὶ τὸ σπέρμα τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται. 2 sq. Diog. La. VII 142 ... ὅτι δὲ καὶ ζῷον ὁ κόσμος καὶ λογικὸν καὶ ἔμψυχον καὶ νοερόν, καὶ Χρύσιππός φησιν ἐν πρώτῳ Περὶ προνοίας καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ Φυσικῇ καὶ Ποσειδώνιος (Chrysippi frg. 633 Arnim).
16 cf. Doxogr. p. 390, 5. 410, 25. Diog. La. VII 157.

γῶν εἰς τὰς ἀρούρας βλαστάνειν πυροῦ, τὸ δὲ πλεῖστον εἰς αὔξησιν αὐτοῦ
συνεργεῖν ὑγράν τε καὶ ξηρὰν διττὴν ἐκ γῆς τροφήν· καὶ τὰ ἐν μήτραις
μέντοι διαπλαττόμενα πέφυκεν οὐκ ἐκ μόνου ζῳογονεῖσθαι σπέρματος
ἀλλὰ καὶ τῆς ἔξωθεν ἀρδομένης τροφῆς, ἣν ἡ κύουσα προσφέρεται. πρὸς 99
δὴ τί ταῦτα λέγω; ὅτι κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν σπέρμα μόνον ὑπολειφθήσε-
ται, τροφῆς μὴ ὑπαρχούσης, ἁπάντων ὅσα τρέφειν ἔμελλεν εἰς πῦρ
ἀναλυθέντων, ὥσθ' ὁ κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἀποτελούμενος κόσμος
χωλὴν καὶ ἀτελῆ γένεσιν ἕξει, τοῦ μάλιστα πρὸς τελείωσιν συνεργοῦντος,
ᾧ καθάπερ βάκτρῳ τινὶ τὴν σπερματικὴν ἀρχὴν ἐφιδρύεσθαι συμβέβηκεν,
ἐφθαρμένου. τοῦτο δ' ἦν ἄτοπον ἐξ αὐτῆς ἐλεγχόμενον τῆς ἐναργείας.
ἔτι τοίνυν ὅσα λαμβάνει τὴν γένεσιν ἐκ σπέρματος, μείζονα τὸν ὄγκον 100
ἐστὶ τοῦ πεποιηκότος καὶ ἐν τόπῳ μείζονι θεωρεῖται· δένδρα γοῦν οὐρανο-
μήκη πολλάκις ἀναβλαστάνει ἐκ βραχυτάτης κέγχρου καὶ ζῷα πιότατα
καὶ περιμηκέστατα ἐξ ὀλίγου τοῦ προσθέντος ὑγροῦ. ἀλλὰ καὶ τὸ μικρῷ
p.507 M. πρότερον εἰρημένον | συμβαίνει, κατὰ μὲν τὸν γειτνιῶντα τῇ γενέσει χρόνον
βραχύτερα τὰ γεννηθέντα εἶναι, μεγεθύνεσθαι δ' αὖθις ἄχρι παντελοῦς
τελειώσεως. ἐπὶ δὲ τοῦ παντὸς γενήσεται τοὐναντίον· τὸ μὲν γὰρ σπέρμα 101
καὶ μεῖζον ἔσται καὶ πλείονα τόπον ἐφέξει, τὸ δ' ἀποτέλεσμα βραχύτε-
ρον καὶ ἐν ἐλάττονι φανεῖται τόπῳ, καὶ ὁ κόσμος ἐκ σπέρματος συνιστά-
μενος οὐκ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἐπιδώσει πρὸς αὔξησιν, ἀλλ' ἔμπαλιν ἐξ
ὄγκου μείζονος εἰς ἐλάττονα συναιρεθήσεται. τὸ δὲ λεγόμενον ῥᾴδιον 102
συνιδεῖν· ἅπαν σῶμα ἀναλυόμενον εἰς πῦρ ἀναλύεταί τε καὶ χεῖται, σβεννυ-
μένης δὲ τῆς ἐν αὐτῷ φλογός, στέλλεται καὶ συνάγεται· πίστεων δὲ τοῖς
οὕτως ἐμφανέσι πρὸς μαρτυρίαν ὡς ἀδηλουμένοις οὐδεμία χρεία. καὶ

1 δὲ] δὴ Buecheler (Cumont) αὐτοῦ Mang.: αὐτῶν codd.: αὐτῷ Bernays (Cumont) 2 διττὴν] δεῖ τὴν Buecheler (Cumont) 4 καὶ] κἂκ Diels (Cumont) ἣν bis scripsit M 5 δὴ] δὲ coni. Mang. λέγων HP 7 ἀναλωθέντων coni. Buecheler 8 χωλὴν HP: χολὴν U, σχ. λὴν M; κωφὴν coni. Mang. ἀτελῆ καὶ transp. U 9 ᾧ HP: ὡς MU ἐφιδρύεσθαι H (et ut vid. P): ἐφυδρίεσθαι M, ἐφιδρύσθαι U 10 αὐτῆς U: ἑαυτῆς MHP ἐναργείας Mang.: ἐνεργείας codd. 11 ἔτι MP: ἔτι ex ἔστι corr. U, ἔστι H 13. 14 περιμηκέστατα καὶ πιότατα transp. U 15 τὸν ante γειτνιῶντα om. M 16 γενηθέντα M 18 ἐφέξει P: ὑφέξει MUH 21 συναναιρεθήσεται M; συναχθήσεται coni. Mang. 22 ἀναλύεται corruptum; ἐλαύνεται conicio (cf. 104, 6 ἐλάσεως); διαλύεται Bernays, ἀναδίδοται coni. Diels τε om. H (v) 23 πίστεων H: πίστεως P, πιστέον M, πειστέον U 24 οὕτως] οὐ M

17 sq. Plut. de commun. notit. 35 p. 1077a ἀλλὰ τῶν φυσικωτέρων λεγομένων ἆρ' οὐ παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι σπέρμα πλέον εἶναι καὶ μεῖζον ἢ τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτοῦ;

γεγονέναι, μηδενὸς τῶν εἰς διαμονὴν ὑστερίζοντα, τὰς κενώσεως καὶ πληρώσεως ἐν μέρει διαδοχὰς ἀπωσάμενον, αἷς διὰ τὴν ἄμουσον ἀπληστίαν τὰ ζῷα χρῆσθαι, θάνατον ἀντὶ ζωῆς μνώμενα ἤ, τό γε ἀσφαλέστερον εἰπεῖν, οἰκτρότερον βίον ἀπωλείας.

75 Ἔτι τοίνυν, εἰ μὲν μηδεμία φύσις ἀΐδιος ἑωρᾶτο, ἧττον ἂν ἐδόκουν οἱ φθορὰν εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου, μηδὲν γὰρ ἔχοντες παράδειγμα ἀϊδιότητος, [ἐδόκουν οἱ φθορὰν εἰσηγούμενοι τοῦ κόσμου ἂν] εὐπροφάσιστα ἀδικεῖν. ἐπεὶ δὲ εἱμαρμένη κατὰ τοὺς ἄριστα φυσιολογοῦντας ἄναρχος καὶ ἀτελεύτητός ἐστιν, εἴρουσα τὰς ἑκάστων ἀνελλιπῶς καὶ ἀδιαστάτως αἰτίας, τί δήποτ' οὐχὶ καὶ τὴν τοῦ κόσμου φύσιν λεκτέον εἶναι μακραίωνα, τὴν τάξιν τῶν ἀτάκτων, τὴν ἁρμονίαν τῶν ἀναρμόστων, τὴν συμφωνίαν τῶν ἀσυμφώνων, τὴν ἕνωσιν τῶν διεστηκότων, τὴν ξύλων μὲν καὶ λίθων ἕξιν, σπαρτῶν δὲ καὶ δένδρων φύσιν, ψυχὴν δὲ ζῴων ἁπάντων, ἀνθρώπων δὲ νοῦν καὶ λόγον, ἀρετὴν δὲ σπουδαίων τελειοτάτην; εἰ δ' ἡ τοῦ κόσμου φύσις ἀγένητός τε καὶ ἄφθαρτος, δῆλον ὅτι καὶ ὁ κόσμος, αἰωνίῳ συνεχόμενος καὶ διακρατούμενος δεσμῷ.

76 Νικηθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἀντιδοξούντων ἔνιοι μετεβάλοντο· προσκλητικὴν γὰρ ἔχει δύναμιν τὸ κάλλος, τὸ δ' ἀληθὲς | δαιμονίως p. 497 M. ἐστὶ καλόν, ὡς τὸ ψεῦδος ἐκτόπως αἰσχρόν. Βοηθὸς γοῦν ὁ Σιδώνιος καὶ Παναίτιος, ἄνδρες ἐν τοῖς Στωικοῖς δόγμασιν ἰσχυκότες, ἅτε θεόλη-

1 ὑστερίζοντα MU: ὑστερίζοντος HP (v) 5 ἐδόκουν] ἠδίκουν Buecheler (Cumont) 6 γὰρ seclusit Turn.: sed cf. Thuc. I 25, 4. Vahlen ad Arist. Poet.[3] 131 6. 7 παράδειγμα ἀϊδιότητος HP: παράδειγμα ἰδιότητος MU; παράδειγμ' ἀϊδιότητος Bernays (Cumont) 7 ἐδόκουν—κόσμου seclusit Bernays (ἐδόκουν—εἰσηγούμενοι seclusit Turn., ἐδόκουν retinet Cumont) ἂν εὐπροφάσιστα MU (ἂν seclusi): ἂν εὐπροφάσιστα HP; ἄνευ προφάσεως v (Turn.) 8 ἀδικεῖν] διδάσκειν Cumont, λέγειν Buecheler 9 τὰς] τοὺς P 11 ἀναρμότων HP 12 συμφώνων (sic) H 13 σπαρτῶν δὲ scripsi: σπαρτῶν τε codd. 15 ἀγένητος M: ἀγέννητος UHP τε om. U δηλονότι M αἰωνίῳ v (Turn.): αἰῶνι MU, αἰώνιος HP 17 δ' U 18 προσκλητικὴν] προσελκτικὴν coni. Mang. 19 ὁ σιδώνιος M: ὁ ἰδώνιος U, ἡ σιδώνιος HP; καὶ Ποσειδώνιος v (Turn.) 20 Παναίτιος v (Turn.): πάνεπος codd.

2 ἄμουσον ἀπληστίαν: cf. Plat. Tim. 73a ... ὅπως μὴ ταχὺ διεκπερῶσα ἡ τροφὴ ταχὺ πάλιν τροφῆς ἑτέρας δεῖσθαι τὸ σῶμα ἀναγκάζοι καὶ παρέχουσα ἀπληστίαν διὰ γαστριμαργίαν ἀφιλόσοφον καὶ ἄμουσον πᾶν ἀποτελοῖ τὸ γένος. 8. 9 Aet. Plac. I 28, 4 (Doxogr. p. 324[a] 1) οἱ Στωικοὶ (τὴν εἱμαρμένην) εἱρμὸν αἰτιῶν, τουτέστι τάξιν καὶ ἐπισύνδεσιν ἀπαράβατον. Diog. La. VII 149 ἔστι δ' εἱμαρμένη αἰτία τῶν ὄντων εἰρομένη ἢ λόγος καθ' ὃν ὁ κόσμος διεξάγεται. cf. Chrysippi frg. 913 sqq. (Arnim). 20 Diog. La. VII 142 ... Παναίτιος δ' ἄφθαρτον ἀπεφήνατο τὸν κόσμον. Doxogr. p. 469[b] 7 (Arius Didymus) Παναίτιος πιθανωτέραν εἶναι νομίζει καὶ μᾶλλον ἀρέσκουσαν αὐτῷ τὴν ἀϊδιότητα τοῦ κόσμου ἢ τὴν τῶν ὅλων εἰς πῦρ μεταβολήν.

πτοι, τὰς ἐκπυρώσεις καὶ παλιγγενεσίας καταλιπόντες πρὸς ὁσιώτερον δόγμα τὸ τῆς ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου παντὸς ηὐτομόλησαν. λέγεται δὲ καὶ 77
502,34 M. Διογένης ἡνίκα νέος ἦν συνεπιγραψάμενος | τῷ δόγματι τῆς ἐκπυρώσεως ὀψὲ τῆς ἡλικίας ἐνδοιάσας ἐπισχεῖν· οὐ γὰρ νεότητος ἀλλὰ γήρως τὰ σεμνὰ καὶ περιμάχητα διιδεῖν, καὶ μάλισθ' ὅσα μὴ δικάζει ἡ ἄλογος καὶ ἀπατηλὸς αἴσθησις ἀλλ' ὁ καθαρώτατος καὶ ἀκραιφνέστατος νοῦς. (16.) ἀποδείξεσι δ' οἱ περὶ τὸν Βοηθὸν κέχρηνται πιθανωτάταις, ἃς 78
αὐτίκα λέξομεν· εἰ, φασί, γενητὸς καὶ φθαρτὸς ὁ κόσμος, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τι γενήσεται, ὅπερ καὶ τοῖς Στωικοῖς ἀτοπώτατον εἶναι δοκεῖ.
503 M. διὰ τί; ὅτι οὐδεμίαν φθοροποιὸν | αἰτίαν εὑρεῖν ἔστιν, οὔτ' ἐντὸς οὔτ' ἐκτός, ἣ τὸν κόσμον ἀνελεῖ· ἐκτὸς μὲν γὰρ οὐδέν ἐστιν ὅτι μὴ τάχα που κενόν, τῶν στοιχείων ἀποκριθέντων εἰς αὐτὸν ὁλοκλήρων, εἴσω δ' οὐδὲν νόσημα τοιοῦτον, ὃ γένοιτ' ἂν αἴτιον θεῷ τοσούτῳ διαλύσεως. εἰ δ' ἀναιτίως φθείρεται, δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἔσται ἡ γένεσις τῆς φθορᾶς, ὅπερ οὐδ' ἡ διάνοια παραδέξεται.

Καὶ μήν φασιν, ὅτι γενικοὶ τρόποι φθορᾶς εἰσι τρεῖς· ὅ τε κατὰ 79
διαίρεσιν καὶ ὁ κατὰ ἀναίρεσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος καὶ ὁ κατὰ σύγχυσιν. τὰ μὲν οὖν ἐκ διεστηκότων, αἰπόλια, βουκόλια, χοροί, στρατεύματα, ἢ πάλιν ἐκ συναπτομένων σώματα παγέντα διαστάσει καὶ διαιρέσει λύεται· κατὰ δὲ ἀναίρεσιν τῆς ἐπεχούσης ποιότητος ὁ μετασχηματιζόμενος κηρὸς ἢ καταλεαινόμενος, ἵνα μηδὲ ἑτεροειδῆ τινα παράσχῃ τύπον μορφῆς·

1 καὶ τὰς ἐκπυρώσεις U   ὁσιώτερον Cumont: θειότερον codd.   2 τὸ om. U   παντὸς] πάντως Buecheler (Cumont); at cf. Arnim, Quellenstudien p. 18   4 ἐνδοιάσας (οι ex υ corr.) M: ἐνδυάσας UHP   γὰρ νεότητος] γενναιότατος M   5 διιδεῖν M: δεῖ ἰδεῖν UP (Turn.), δεῖ εἰδεῖν H   6 ἀπατηλὸς codd.: ἀπατηλὴ v (Turn.)   7 δὲ E   πιθανοτάταις UHE   ἃς ME: αἷς UHP   8 εἰ, φασί] φασὶ γὰρ εἰ E   γεννητὸς U   9 δοκεῖ εἶναι E   10 αἰτίαν εὑρεῖν MUE: εὑρεῖν αἰτίαν HP (v)   13 θεῷ Cumont: τῷ codd.   14 δῆλον ὅτι UE: δηλονότι MHP   15 τῆς φθορᾶς] καὶ φθορά coni. Mang.   οὐδ' ἡ] οὐδὲ M (Bernays)   16 φθορᾶς τρόποι E   17 καὶ post διαίρεσιν om. HP (v)   καὶ ὁ—ποιότητος om. E cod. b   18 στρατεύματα, χοροί E   19 συναπτομένων v (Turn.): συναπτομένου codd.   σώματα UHP: σώματος ME   τῇ διαστάσει HP (Turn.)   λύεται UE: λύονται MHP (v)   20. 21 κηρὸς ἢ καταλεαινόμενος om. UE   21 καταλεαινόμενος Diels: καὶ λεαινόμενος MHP   παράσχῃ] περίσχῃ M   τύπον παράσχῃ E

2 sqq. Diog. Babyl. frg. 27 (Arnim, Stoic. vet. fragm. III p. 215). idem de Zenone Tarsensi tradit Arius Didymus (Doxographi p. 469a 3): τὸν μὲν γὰρ τούτου (Chrysippi) μαθητὴν καὶ διάδοχον τῆς σχολῆς Ζήνωνά φασιν ἐπισχεῖν περὶ τῆς ἐκπυρώσεως τῶν ὅλων. 16 cf. Doxogr. p. 462, 15 sqq. (Arius Didym.). Zeller, Philos. d. Griech. III 1^3, 95. 18 τὰ ἐκ διεστηκότων: Zeller III 1^3, 97.

κατὰ δὲ σύγχυσιν, ὡς ἡ παρὰ ἰατροῖς τετραφάρμακος· αἱ γὰρ δυνάμεις
τῶν συνενεχθέντων ἠφανίσθησαν εἰς ἐξαιρέτου μιᾶς γένεσιν ἀποτελεσθείσης.
80 ποίῳ δὴ τούτων ἄξιον τὸν κόσμον φθείρεσθαι φάναι; τῷ κατὰ διαίρεσιν;
ἀλλ' οὔτε ἐκ διεστηκότων ἐστίν, ὡς τὰ μέρη σκεδασθῆναι, οὔτε ἐκ συναπτομένων, ὡς διαλυθῆναι, οὔτε τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἡμετέροις ἥνωται σώμασι· τὰ μὲν γὰρ ἐπικήρως τε ἐξ ἑαυτῶν ἔχει καὶ δυναστεύεται πρὸς μυρίων ὑφ' ὧν βλάπτεται, τοῦ δ' ἀήττητος ἡ ῥώμη πολλῇ τινι περι-
81 ουσίᾳ πάντων καταχρατοῦσα. ἀλλ' ἀναιρέσει παντελεῖ τῆς ποιότητος;
ἀλλ' ἀμήχανον τοῦτό γε· μένει γὰρ κατὰ τοὺς τἀναντία αἱρουμένους ἡ τῆς διακοσμήσεως ποιότης ἐπ' ἐλάττονος οὐσίας τῆς τοῦ Διὸς σταλεῖσα
82 κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν. ἀλλὰ τῷ κατὰ σύγχυσιν; ἄπαγε, δεήσει γὰρ πάλιν εἰς τὸ μὴ ὂν γίνεσθαι τὴν φθορὰν παραδέχεσθαι. τοῦ χάριν; ὅτι εἰ μὲν ἕκαστον ἐν μέρει τῶν στοιχείων ἐφθείρετο, μεταβολὴν ἐδύνατο τὴν εἰς ἕτερον δέχεσθαι, πάντων δὲ συλλήβδην ἀθρόων κατὰ σύγχυσιν ἀναιρουμένων, ἀναγκαῖον ὑπονοεῖν τὸ ἀδύνατον.
83 Ἔτι πρὸς τούτοις, ἐὰν ἐκπυρωθῇ, φασί, τὰ πάντα, τί κατ' ἐκεῖνον ὁ θεὸς πράξει τὸν χρόνον; ἢ τὸ παράπαν οὐδέν; καὶ μήποτ' εἰκότως· νυνὶ μὲν γὰρ ἕκαστα ἐφορᾷ καὶ πάντων οἷα γνήσιος πατὴρ ἐπιτροπεύει καί, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἡνιόχου καὶ κυβερνήτου τρόπον ἡνιοχεῖ καὶ πηδαλιουχεῖ τὰ σύμπαντα, ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις πλάνησι καὶ ἀπλανέσιν ἔτι δ' ἀέρι καὶ τοῖς ⟨ἄλλοις⟩ μέρεσι τοῦ κόσμου

1 παρὰ ἰητροὺς U   2 ἐξαιρέτους E cod. r   ἀποτελεσθεῖσαι E
3 τούτω M   4 ἀλλ' οὔτε ME, ἀλλ' οὔτ' U: ἀλλ' οὐκ HP (Turn.)   alt. οὔτε MPE: οὔτ' UH (v)   6 ἐξ ἑαυτῶν MUE: ἐξ αὐτῶν HP (ἐξ αὑτῶν v)
7 ἀφ' ὧν E   8 πάντων] πάντα M (Bernays)   ἀλλὰ P   παντελῆ H
10 τῆς τοῦ Διὸς σταλεῖσα Bernays (in commentario): τῇ τούτου ἰδιοσταλεῖσα E, τῇ του .... (spat. c. 4 litt.) σταλεῖσα M, τὸ τοῦ δε ... (spat. c. 7 litt.) HP, ... (spat. c. 10 litt.) σταλεῖσα U   11 τῷ] τὸ H   12 εἰς] ὡς E cod. r   γίγνεσθαι E
13 μεταβολὴν ⟨ἂν⟩ ἐδύνατο Gomperz   ἠδύνατο E   14 δὲ om. E cod. r   ἀθρόων MU: ἀθρόον HPE (v)   15 ἀναγκαῖον Reiter: ἀνάγκη codd.: ἀνάγκη τοῦτο ὑπονοεῖν ἀδύνατον Cumont   16 ἔτι πρὸς τούτοις—99, 6 ὁ θεός om. E
φασί MU: φησί HP (Turn.)   17 πράξει ὁ θεός transp. M (Bernays)
ἢ] ἢ H (Turn.)   18 οἷα v (Turn.): οἷος codd.   20 πηδαληουχεῖ M
ἡλίῳ τε M: τε om. UHP (v)   21 ἀπλανέσι M   ἄλλοις add. Cumont

1 τετραφάρμακος: cf. de confus. lingu. § 187. Galen. in Hippocr. de nat. hom. t. XV p. 32 (Kuehn).   9 sq. Chrysippi frg. 611 (Arnim). cf. Plut. de commun. notit. 31 p. 1075b ἀλλὰ Χρύσιππος καὶ Κλεάνθης, ἐμπεπληκότες ὡς ἔπος εἰπεῖν τῷ λόγῳ θεῶν τὸν οὐρανόν, τὴν γῆν, τὸν ἀέρα, τὴν θάλατταν, οὐδένα τῶν τοσούτων ἄφθαρτον οὐδ' ἀΐδιον ἀπολελοίπασι, πλὴν μόνου τοῦ Διός, εἰς ὃν πάντας καταναλίσκουσι τοὺς ἄλλους.

παριστάμενος καὶ συνδρῶν ὅσα πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διαμονὴν καὶ τὴν κατ' ὀρθὸν λόγον ἀνυπαίτιον διοίκησιν. πάντων δ' ἀναιρεθέντων, ὑπ' ἀργίας [84] p.504 M. καὶ ἀπραξίας | δεινῆς ἀβιώτῳ βίῳ χρήσεται· οὗ τί γένοιτ' ἂν ἀτοπώτερον; ὀκνῶ λέγειν, ὃ μηδὲ θέμις ὑπονοεῖν, ὅτι ἀκολουθήσει θεῷ θάνατος, εἴ γε καὶ ἠρεμία· τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἐὰν ἀνέλῃς ψυχῆς, καὶ αὐτὴν πάντως συνανελεῖς· ψυχὴ δὲ τοῦ κόσμου κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας ὁ θεός.

(17.) Ἐκεῖνο δ' οὐκ ἀνάξιον διαπορῆσαι, τίνα τρόπον ἔσται παλιγγε- [85] νεσία, πάντων εἰς πῦρ ἀναλυθέντων· ἐξαναλωθείσης γὰρ τῆς οὐσίας ὑπὸ πυρός, ἀνάγκη καὶ τὸ πῦρ οὐκέτ' ἔχον τροφὴν ἀποσβεσθῆναι. μένοντος μὲν οὖν, ὁ σπερματικὸς τῆς διακοσμήσεως ἐσῴζετ' ⟨ἂν⟩ λόγος, ἀναιρεθέντος δὲ συνανῄρηται. τὸ δ' ἐστὶν ἔκθεσμον καὶ ἀσέβημα ἤδη διπλοῦν, μὴ μόνον φθορὰν τοῦ κόσμου κατηγορεῖν ἀλλὰ καὶ παλιγγενεσίαν ἀναιρεῖν, ὥσπερ ἐν ἀκοσμίᾳ καὶ ἀπραξίᾳ καὶ τοῖς πλημμελέσι πᾶσι χαίροντος θεοῦ. τὸν δὲ λόγον ἀκριβέστερον ὧδε διερευνητέον· πυρὸς τριττὸν εἶδος· τὸ [86] μὲν ἄνθραξ, τὸ δὲ φλόξ, τὸ δὲ αὐγή. ἄνθραξ μὲν οὖν ἐστι πῦρ ἐν οὐσίᾳ γεώδει, ὃ τρόπον ἕξεως πνευματικῆς πεφώλευκε καὶ ἐλλοχᾷ δι' ὅλης ἄχρι περάτων τεταμένον· φλὸξ δέ ἐστιν ὅπερ ἐκ τροφῆς αἴρεται μετεωριζόμενον· αὐγὴ δὲ τὸ ἀποστελλόμενον ἐκ φλογός, συνεργὸν ὀφθαλμοῖς εἰς τὴν τῶν ὁρατῶν ἀντίληψιν. μέσην δὲ χώραν αὐγῆς τε καὶ ἄνθρακος εἴληχε φλόξ· σβεσθεῖσα μὲν γὰρ εἰς ἄνθρακα τελευτᾷ, ζωπυρουμένη δ' ἔχει φέγγος, ὃ τὴν καυστικὴν ἀφῃρημένον δύναμιν ἀστράπτει. εἰ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν οὖν τὸν κόσμον ἀναλύεσθαι φαῖμεν, ἄνθραξ μὲν [87] οὐκ ἂν γένοιτο, διότι παμπληθὲς ὑπολείψεται τοῦ γεώδους, ᾧ τὸ πῦρ ἐγκατειλῆφθαι συμβέβηκεν, ἀρέσκει δὲ μηδὲν τότε τῶν ἄλλων ὑφεστάναι

1 παριστάμενα H (Turn.) 3 βίῳ] βία M 4 μηδὲ] μὴ U ὑπονοεῖν Cumont coll. 86, 8. 95, 14: εἰπεῖν codd. 5 αὐτὴν MU: αὐτὸ HP 6 ὁ ante θεός om. U 7 οὐκ ἀνάξιον Bernays: οὐκ ἄξιον codd., ἄξιον E διαπορίσαι M 8 ἀναλωθέντων U (υ supra) ἐξαναλωθείσης HPE: ἐξαναλυθείσης MU 10 τῇ διακοσμήσει Turn. ἐσῴζετ' ἂν Diels: ἐσώζετο codd. ἐσώζετο λόγος τῆς διακοσμήσεως transp. E ἀναιρεθέντος MHP: ἀναλυθέντος UE 11 τὸ δέ ἐστιν H 13 ὥσπερ ἐν M: ἐν om. UHPE; ὥσπερ ἂν coni. Buecheler 14 ὧδε] ἤδη H (Turn.) 15 ἐστιν H 16 οὐσίᾳ om. UE ὃ] ὂν E πεφόλευκε H 17 τετταμένον (sic) H 19 τῶν om. L (Turn.) τε om. U 20 σβεθεῖσα U 21 καυτικὴν P 22 φαῖμεν Buecheler: φῶμεν codd. (φαμὲν U[1]) 23 ὑπολείψεται v (Turn.): ὑπολήψεται codd. τοῦ γεώδους] τὸ γεῶδες coni. Mang. ᾧ] ὡς UE 24 ἐγκατειλῆφθαι E: ἐγκατειλεῖσθαι MUH, ἐγκαταλελεῖσθαι ut vid. P συμβέβηκε M

5 Plat. Phaedr. 245c ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος· τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἀθάνατον. 6 κατὰ τοὺς ἀντιδοξοῦντας: cf. Zeller, Philos. d. Griech. III 1^3, 554 sq.

σωμάτων, ἀλλὰ γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα εἰς ἄκρατον πῦρ ἀναλελύσθαι.
88 καὶ μὴν οὐδὲ φλόξ· ἅμμα γὰρ τροφῆς ἐστι, μηδενὸς δὲ καταλειφθέντος, ἀτροφήσασα αὐτίκα ἀποσβεσθήσεται. τούτοις ἕπεται τὸ μηδ' αὐγὴν ἀποτελεῖσθαι· καθ' ἑαυτὴν γὰρ ὑπόστασιν οὐκ ἔχει, ῥεῖ δὲ ἀπὸ τῶν προτέρων, ἄνθρακος καὶ φλογός, ἀφ' οὗ μὲν ἐλάττων, πολλὴ δ' ἀπὸ φλογός· χεῖται γὰρ ἐπὶ μήκιστον· ἐκείνων δ', ὡς ἐδείχθη, κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν οὐκ ὄντων, οὐδ' ἂν αὐγὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἡ μεθημερινὴ πολλὴ καὶ βαθεῖα αὐγή, τὸν ὑπὸ γῆς ἡλίου δρόμον ἰόντος, εὐθὺς ἀφανίζεται νυκτὶ καὶ μάλιστα ἀσελήνῳ. | οὐ τοίνυν ἐκπυροῦται ὁ κόσμος, ἀλλ' p. [illegible]
ἔστιν ἄφθαρτος· εἰ δ' ἐκπυρωθήσεται, ἕτερος οὐκ ἂν γένοιτο.

89 (18.) Διὸ καί τινες τῶν ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὀξυδερκέστερον ἐκ μακροῦ θεασάμενοι τὸν ἐπιφερόμενον ἔλεγχον ἠξίωσαν ὥσπερ θανατῶντι κεφαλαίῳ βοηθήματα προευτρεπίζεσθαι· τὰ δ' οὐδὲν ἦν ὄφελος. ἐπειδὴ γὰρ αἴτιον κινήσεώς ἐστι τὸ πῦρ, κίνησις δὲ γενέσεως ἀρχή, γενέσθαι δ' ἄνευ κινήσεως ὁτιοῦν ἀδύνατον, ἔφασαν ὅτι μετὰ τὴν ἐκπύρωσιν, ἐπειδὰν ὁ νέος κόσμος μέλλῃ δημιουργεῖσθαι, σύμπαν μὲν τὸ πῦρ οὐ σβέννυται, ποσὴ δέ τις αὐτοῦ μοῖρα ὑπολείπεται· πάνυ γὰρ ηὐλαβήθησαν, μὴ σβεσθέντος ἀθρόου μείνῃ τὰ πάντα ἡσυχάσαντα ἀδιακόσμητα, τοῦ τῆς κινήσεως
90 αἰτίου μηκέτ' ὄντος. εὑρεσιλογούντων δὲ πλάσματα ταῦτ' ἐστὶ καὶ κατὰ τῆς ἀληθείας τεχναζόντων. τί δήποτε; ὅτι τὸν κόσμον ἐκπυρωθέντα γενέσθαι μὲν ἄνθρακι παραπλήσιον ἀμήχανον, ὡς δέδεικται, γεώδους πολλῆς ἂν ὑπολειφθείσης οὐσίας, ᾗ δεήσει τὸ πῦρ ἐλλοχᾶν, ἴσως δ' οὐδ' ἐκπυρώσεως τότε κρατούσης, εἴ γε μένει τὸ στοιχείων βαρύτατον καὶ δυσαναλωτότατον ἔτι, γῆ μὴ διαλυθεῖσα, μεταβάλλειν δὲ ἢ εἰς φλόγα ἢ

1 ἀναλύεσθαι E 2 ἅμμα PE, ἄμμα U: ἅμα MH (v) τροφῆς codd.: τροφή Turn., τροφῇ Mang. δὲ] γὰρ M 3 ἀτροφήσασα MU²E: ἀτροφήσας HP; ἀτροφήσασ' Cumont, ἀτροφήσει Turn. ἕπεται] ἕπεσται U 4 ῥεῖ δὲ MU: ῥεῖ δ' HPE 5 ἀφ' οὗ—φλογός (6) om. M ἐλάττων U²HP: ἔλαττον U¹E πολλὴ] πολὺ E 6 χεῖται γὰρ ἐπὶ μήκιστον om. E 7 καὶ γὰρ — 101, 13 καὶ αὐγὴ φλογί om. E ἡ μεθημερινὴ] ἡμερινὴ U 8 πολλὴ καὶ] πολληκὴ M 9 μάλιστα MU: μάλιστ' HP 11 τινες] τινος M μακροῦ] πολλοῦ M (Bernays) 12 θανατῶντι] θανόντι L (v) 13 εὐτρεπίζεσθαι M (Bernays) οὐδὲν MU: οὐδ' HP (Turn.) ὄφελος ἦν transp. U 14 γενέσεως] γενήσεως M 15 μετὰ] κατὰ coni. Mang. 16 μέλλει HP πόση MH 18 μείνῃ codd.: μένῃ v (Turn.) 19 εὑρεσιλογούντων UP: εὑρησιλογούντων MH 21 ἀμήχανον] ἀδύνατον U 22 ἂν ὑπολειφθείσης Buecheler: ἀνθυπολειφθείσης codd. (ἀνθ' ὑπολειφθείσης P); ἂν ἀνθυπολειφθείσης Cumont οὐσίας] οὐσίους H οὐδ' U (coni. Buecheler): οὐκ MHP 23 στοιχείων MU: στοιχεῖον HP 24 δυσαναλωτότατον MU: δυσαναλώτατον HP (v) μεταβάλλ (sic) M

24 sqq. Cleanthis frg. 711, Chrysippi frg. 611 (Arnim).

εἰς αὐγὴν ἀναγκαῖον, εἰς μὲν φλόγα, ὡς ᾤετο Κλεάνθης, εἰς δ' αὐγήν,
ὡς ὁ Χρύσιππος. ἀλλ' εἴ γε φλὸξ γίνεται, τραπομένη πρὸς σβέσιν ἅπαξ 91
οὐκ ἐκ μέρους ἀλλ' ἀθρόα σβεσθήσεται· συνυπάρχει γὰρ τῇ τροφῇ· διὸ
πολλῆς μὲν οὔσης ἐπιδίδωσι καὶ χεῖται, στελλομένης δὲ μειοῦται. τεκ-
μηριώσαιτο δ' ἄν τις ἀπὸ τῶν παρ' ἡμῖν τὸ γινόμενον· ὁ λύχνος, ἕως
μέν τις ἔλαιον ἄρδει, περιφεγγεστάτην δίδωσι φλόγα, ἐπειδὰν δ' ἐπίσχῃ,
δαπανήσας ὅσον τῆς τροφῆς λείψανον αὐτίκα κατεσβέσθη, μηδὲν μέρος
ταμιευσάμενος τῆς φλογός. εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἀλλ' αὐγὴ γίνεται, πάλιν 92
ἀθρόα μεταβάλλει. διὰ τί; ὅτι ὑπόστασιν ἰδίαν οὐκ ἔχει, γεννᾶται δ'
ἐκ φλογός, ἧς ὅλης δι' ὅλων σβέσιν λαμβανούσης, ἀνάγκη καὶ τὴν αὐγὴν
μὴ κατὰ μέρος ἀλλ' ἀθρόαν ἀναιρεῖσθαι· ὃ γὰρ πρὸς τροφὴν φλόξ,
τοῦτο αὐγὴ πρὸς φλόγα· καθάπερ οὖν τροφῇ συναναιρεῖται φλόξ, καὶ
αὐγὴ φλογί. ὥστ' ἀμήχανον παλιγγενεσίαν τὸν κόσμον λαβεῖν, μηδενὸς 93
ἐντυφομένου σπερματικοῦ λόγου, πάντων δὲ δαπανηθέντων, τῶν μὲν
ἄλλων ὑπὸ πυρός, αὐτοῦ δ' ὑπ' ἐνδείας. ἐξ ὧν ἐστι δῆλον, ὅτι ἀγένητος
καὶ ἄφθαρτος ὢν διατελεῖ.

(19.) Φέρε δ' οὖν, ὥς φησιν ὁ Χρύσιππος, τὸ ἀναστοιχειῶσαν 94
τὴν διακόσμησιν εἰς αὐτὸ πῦρ τοῦ μέλλοντος ἀποτελεῖσθαι κόσμου σπέρμα
εἶναι καὶ ὧν ἐπ' αὐτῷ πεφιλοσόφηκε μηδὲν ἐψεῦσθαι, πρῶτον μὲν ὅτι

2 εἴ γε Mang. (et ipse conieci): εἴτε codd. ἅπαξ] ἅπερ M 3 ἀλλ' ἀθρόα v (Turn.): ἀλλὰ λάθρα codd. συνυπάρχη M τῇ τροφῇ Mang.: ἡ τροφὴ codd. 4 πολῆς (sic) U στελλομένης UH et ut vid. P: συστελλομένης M 4. 5 τεκμηριώσαντο H(P?) 5 ἕως M: ὡς UH et ut vid. P (v) 6 δίδωσι MU: ἀποδίδωσι HP (v) δ' om. HP 7 κατεσβέσθη M: κατέσβη U, ἔσβη ut vid. P, κατέσβησε H (κατέσβεσε Turn.) μηδὲ μέρος U 8 ταμιεσάμενος ut vid. U 9 ὅτι] διότι H ὑπόστησιν H ἰδίαν om. H (om. Turn.) γεννᾷ τε δ' M 11 ὃ γὰρ] ἡ γὰρ H 12 τροφῇ UP: τροφὴ M, τροφῆς H συναναιρεῖται UP: συνανῃρεῖτο (η ex αι corr.) M, συνανῃρεῖ τὲ H 13 αὐγῇ M ὥστε P 13. 14 μηδενὸς ⟨μὲν⟩ ἐντυφομένου fortasse scribendum putavit Cumont 14 ἐντυφωμένου H (ἐντετυφωμένου Turn.) πάντων—ἐνδείας (15) om. E 15 δηλονότι H ἀγένητος E: ἀγέννητος MUHP 17 φέρε δ' οὖν—104, 13 ἀκολουθίαν πραγμάτων ἐκλογίζεσθαι om. E φέρε MU: φέρει HP (Turn.) φησιν ὁ χρύσιππος MU: φησι χρύσιππος HP (v) 18 αὐτὸ v (Turn.): αὐτὸ codd. 19 πεφιλοσόφηκεν M

17 Chrysippi frg. 618 (Arnim). 18 Doxogr. p. 468a 25 (Arius Didymus) ἀρέσκει γὰρ τοῖς Στωικοῖς φιλοσόφοις τὴν ὅλην οὐσίαν εἰς πῦρ μεταβάλλειν οἷον εἰς σπέρμα, καὶ πάλιν ἐκ τούτου αὐτὴν ἀποτελεῖσθαι τὴν διακόσμησιν, οἵα τὸ πρότερον ἦν. καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως οἱ πρῶτοι καὶ πρεσβύτατοι προσήκαντο, Ζήνων τε καὶ Κλεάνθης καὶ Χρύσιππος. Zen. frg. 107, Cleanth. frg. 512, Chrys. frg. 596 (Arnim).

καὶ ἐκ | σπέρματος ἡ γένεσις καὶ εἰς σπέρμα ἡ ἀνάλυσις, ἔπειτα δ' ὅτι p. 500
φυσιολογεῖται ὁ κόσμος καὶ φύσις λογική, οὐ μόνον ἔμψυχος ὢν ἀλλὰ
καὶ νοερός, πρὸς δὲ καὶ φρόνιμος, ἐκ τούτων τοὐναντίον οὗ βούλεται
95 κατασκευάζεται, τὸ μηδέποτε φθαρήσεσθαι. αἱ δὲ πίστεις προχειρόταται
τοῖς συνεξετάζειν μὴ ἀποκνοῦσιν. οὐκοῦν ὁ κόσμος ἢ φυτόν, ⟨ὡς⟩ ἔοικεν,
ἢ ζῷον· ἀλλ' εἴτε φυτόν ἐστιν εἴτε καὶ ζῷον, κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν
φθαρεὶς οὐδέποτε αὐτὸς αὑτοῦ γενήσεται σπέρμα. μαρτυρεῖ δὲ τὰ παρ'
ἡμῖν, ὧν οὐδὲν οὐκ ἔλαττον οὐ μεῖζόν ποτε φθαρὲν εἰς σπέρματος ἀπε-
96 κρίθη γένεσιν. οὐχ ὁρᾷς ὅσαι μὲν ἡμέρων φυτῶν ὗλαι, ὅσαι δὲ ἀγρίων
κατὰ πᾶν μέρος τῆς γῆς ἀνακέχυνται; τούτων τῶν δένδρων ἕκαστον,
ἄχρι μὲν ὑγιαίνει τὸ στέλεχος, ἅμα τῷ καρπῷ καὶ τὸ ὄχευμα τίκτει,
μήκει δὲ χρόνων ἀφαυανθὲν ⟨ἢ⟩ καὶ ἄλλως αὐταῖς ῥίζαις φθαρὲν οὐδέ-
97 ποτε τὴν ἀνάλυσιν εἰς σπέρμα ἔλαβεν. τὸν αὐτὸν μέντοι τρόπον καὶ τὰ
γένη τῶν ζῴων, ἃ μηδὲ εἰπεῖν διὰ πλῆθος ῥᾴδιον, ἄχρι μὲν περίεστι
καὶ ἡβᾷ, σπέρμα προΐεται γόνιμον, τελευτήσαντα δ' οὐδαμῇ οὐδαμῶς
γίνεται σπέρμα· καὶ γὰρ εὔηθες ἄνθρωπον ζῶντα μὲν ὀγδόῳ μέρει
ψυχῆς, ὃ καλεῖται γόνιμον, πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου σπορὰν χρῆσθαι, τελευ-
98 τήσαντα δὲ ὅλῳ ἑαυτῷ· θάνατος γὰρ οὔτι ζωῆς ἀνυσιμώτερος. ἄλλως
τε τῶν ὄντων οὐδὲν ἐκ μόνου σπέρματος δίχα τῆς οἰκείας τροφῆς ἀποτε-
λεῖται· σπέρμα γὰρ ἔοικεν ἀρχῇ, ἀρχὴ δὲ καθ' αὑτὴν οὐ τελειογονεῖ.
μὴ γὰρ αὖ νομίσῃς τὸν στάχυν ἐκ μόνου τοῦ καταβληθέντος ὑπὸ γεωρ-

1 ἀνάλωσις M 5 φυτόν, ὡς ἔοικεν Diels: φυτῷ ἔοικεν codd. 6 ἢ ζῷον M: ἢ ζώω UP, ἢ κόσμω H καὶ post εἴτε om. U 8 σπέρματος MU: σώματος HP (Turn.) 9 γέννησιν L (Turn.) ἡμέρων HP: ἡμερῶν U, ἡμέραι M 10 τῆς ante γῆς om. Turn. 11 τὸ ὄχευμα Bernays: τὸ ὄχημα UHP, τῷ ὄχημα M; τὸ σπέρμα coni. Mang. 12 ἀφαυανθὲν Mang.: ἀφ . . ανθὲν M, ἀφααυθὲν U, ἀφανισθὲν HP ἢ add. Cumont 13 εἰς σπέρματα U ἔλαβε v 15 τελευτήσει U οὐδαμῶς οὐδαμῶς U 16 σπέρμα σπόριμα coni. Mang. 17 τῆς ψυχῆς U 17. 18 τελευτήσαντα UP: τελευτῆσαν MH (Turn.) 18 ὅλῳ v (Turn.): ὅλον codd. (Cumont) οὔτι ζωῆς MU: ζωῆς οὔτι HP (v) ἄλλως] ὅλως coni. Diels 20 ἀρχῇ] ἡ ἀρχή U καθ' αὑτὴν MHP: καθ' ἑαυτὴν U (v) 21 αὖ] σὺ coni. Mang.

1 Ocell. Luc. I 13 ... οἱ δὲ καρποὶ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ῥιζοφύτων ἀπὸ σπερμάτων ἀνέλαβον τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καρπωθέντα δὲ καὶ τελεσφορήσαντα πάλιν ἐπὶ τὸ σπέρμα τὴν ἀνάλυσιν ποιεῖται. 2 sq. Diog. La. VII 142 ... ὅτι δὲ καὶ ζῷον ὁ κόσμος καὶ λογικὸν καὶ ἔμψυχον καὶ νοερόν, καὶ Χρύσιππός φησιν ἐν πρώτῳ Περὶ προνοίας καὶ Ἀπολλόδωρος ἐν τῇ Φυσικῇ καὶ Ποσειδώνιος (Chrysippi frg. 633 Arnim).
16 cf. Doxogr. p. 390, 5. 410, 25. Diog. La. VII 157.

γῶν εἰς τὰς ἀρούρας βλαστάνειν πυροῦ, τὸ δὲ πλεῖστον εἰς αὔξησιν αὐτοῦ
συνεργεῖν ὑγράν τε καὶ ξηρὰν διττὴν ἐκ γῆς τροφήν· καὶ τὰ ἐν μήτραις
μέντοι διαπλαττόμενα πέφυκεν οὐκ ἐκ μόνου ζωογονεῖσθαι σπέρματος
ἀλλὰ καὶ τῆς ἔξωθεν ἀρδομένης τροφῆς, ἣν ἡ κύουσα προσφέρεται. πρὸς 99
δὴ τί ταῦτα λέγω; ὅτι κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν σπέρμα μόνον ὑπολειφθήσε-
ται, τροφῆς μὴ ὑπαρχούσης, ἁπάντων ὅσα τρέφειν ἔμελλεν εἰς πῦρ
ἀναλυθέντων, ὥσθ' ὁ κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἀποτελούμενος κόσμος
χωλὴν καὶ ἀτελῆ γένεσιν ἕξει, τοῦ μάλιστα πρὸς τελείωσιν συνεργοῦντος,
ᾧ καθάπερ βάκτρῳ τινὶ τὴν σπερματικὴν ἀρχὴν ἐφιδρύεσθαι συμβέβηκεν,
ἐφθαρμένου. τοῦτο δ' ἦν ἄτοπον ἐξ αὐτῆς ἐλεγχόμενον τῆς ἐναργείας.
ἔτι τοίνυν ὅσα λαμβάνει τὴν γένεσιν ἐκ σπέρματος, μείζονα τὸν ὄγκον 100
ἐστὶ τοῦ πεποιηκότος καὶ ἐν τόπῳ μείζονι θεωρεῖται· δένδρα γοῦν οὐρανο-
μήκη πολλάκις ἀναβλαστάνει ἐκ βραχυτάτης κέγχρου καὶ ζῷα πιότατα
καὶ περιμηκέστατα ἐξ ὀλίγου τοῦ προεθέντος ὑγροῦ. ἀλλὰ καὶ τὸ μικρῷ
p. 507 M. πρότερον εἰρημένον | συμβαίνει, κατὰ μὲν τὸν γειτνιῶντα τῇ γενέσει χρόνον
βραχύτερα τὰ γεννηθέντα εἶναι, μεγεθύνεσθαι δ' αὖθις ἄχρι παντελοῦς
τελειώσεως. ἐπὶ δὲ τοῦ παντὸς γενήσεται τοὐναντίον· τὸ μὲν γὰρ σπέρμα 101
καὶ μεῖζον ἔσται καὶ πλείονα τόπον ἐφέξει, τὸ δ' ἀποτέλεσμα βραχύτε-
ρον καὶ ἐν ἐλάττονι φανεῖται τόπῳ, καὶ ὁ κόσμος ἐκ σπέρματος συνιστά-
μενος οὐκ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἐπιδώσει πρὸς αὔξησιν, ἀλλ' ἔμπαλιν ἐξ
ὄγκου μείζονος εἰς ἐλάττονα συναιρεθήσεται. τὸ δὲ λεγόμενον ῥᾴδιον 102
συνιδεῖν· ἅπαν σῶμα ἀναλυόμενον εἰς πῦρ ἀναλύεταί τε καὶ χεῖται, σβεννυ-
μένης δὲ τῆς ἐν αὐτῷ φλογός, στέλλεται καὶ συνάγεται· πίστεων δὲ τοῖς
οὕτως ἐμφανέσι πρὸς μαρτυρίαν ὡς ἀδηλουμένοις οὐδεμία χρεία. καὶ

1 δὲ] δὴ Buecheler (Cumont) αὐτοῦ Mang.: αὐτῶν codd.; αὐτῷ Bernays (Cumont) 2 διττὴν] δεῖ τὴν Buecheler (Cumont) 4 καὶ] κἀκ Diels (Cumont) ἣν bis scripsit M 5 δὴ] δὲ coni. Mang. λέγων HP 7 ἀναλωθέντων coni. Buecheler 8 χωλὴν HP: χολὴν U, σχ. λὴν M: κωφὴν coni. Mang. ἀτελῆ καὶ transp. U 9 ᾧ HP: ὡς MU ἐφιδρύεσθαι H (et ut vid. P): ἐφυδρίεσθαι M, ἐφιδρύσθαι U 10 αὐτῆς U: ἑαυτῆς MHP ἐναργείας Mang.: ἐνεργείας codd. 11 ἔτι MP: ἔτι ex ἔστι corr. U, ἔστι H 13. 14 περιμηκέστατα καὶ πιότατα transp. U 15 τὸν ante γειτνιῶντα om. M 16 γενηθέντα M 18 ἐφέξει P: ὑφέξει MUH 21 συναναιρεθήσεται M; συναχθήσεται coni. Mang. 22 ἀναλύεται corruptum; ἐλαύνεται conicio (cf. 104, 6 ἐλάσεως); διαλύεται Bernays, ἀναδίδοται coni. Diels τε om. H (v) 23 πίστεων H: πίστεως P, πιστέον M, πειστέον U 24 οὕτως] οὐ M

17 sq. Plut. de commun. notit. 35 p. 1077 a ἀλλὰ τῶν φυσικωτέρων λεγομένων ἆρ' οὐ παρὰ τὴν ἔννοιάν ἐστι σπέρμα πλέον εἶναι καὶ μεῖζον ἢ τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτοῦ;

μὴν ὁ κόσμος ὁ πυρωθεὶς γενήσεται μείζων, ἅτε συμπάσης τῆς οὐσίας εἰς τὸν λεπτότατον ἀναλυθείσης αἰθέρα. ὃ μοι δοκοῦσι καὶ οἱ Στωικοὶ προϊδόμενοι κενὸν ἄπειρον ἐκτὸς τοῦ κόσμου τῷ λόγῳ καταλιπεῖν, ἵν', ἐπειδὴ χύσιν ἀπέραντόν τινα ἔμελλε λήψεσθαι, μὴ ἀπορῇ τοῦ δεξο-
103 μένου χωρίου τὴν ἀνάχυσιν. ὅτε μὲν οὖν εἰς τοσοῦτον ἐπιδέδωκε καὶ συνηύξηται, ὡς μονονουχὶ τῇ ἀορίστῳ τοῦ κενοῦ φύσει τῷ τῆς ἐλάσεως ἀπειρομεγέθει συνδραμεῖν, σπέρματος ἔχει καὶ τοῦτο λόγον, ὅτε δὲ κατὰ τὴν παλιγγενεσίαν ἐκ τελείων τῶν μερῶν τῆς συμπάσης οὐσίας * * *, στελλομένου μὲν κατὰ τὴν σβέσιν τοῦ πυρὸς εἰς παχὺν ἀέρα, στελλομένου δ' ἀέρος εἰς ὕδωρ καὶ συνιζοντος, παχυνομένου δ' ἔτι μᾶλλον ὕδατος κατὰ τὴν εἰς γῆν, τὸ πυκνότατον τῶν στοιχείων, μεταβολήν. ἔστι δὲ ταῦτα παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας τῶν δυναμένων ἀκολουθίαν πραγμάτων ἐκλογίζεσθαι.

104 (20.) Δίχα τοίνυν τῶν εἰρημένων κἀκείνῳ χρήσαιτ' ἄν τις εἰς πίστιν, ὃ καὶ τοὺς μὴ πέρα τοῦ μετρίου φιλονεικεῖν αἱρουμένους ἐπισπάσεται. τῶν ἐν ταῖς συζυγίαις ἐναντίων ἀμήχανον τὸ μὲν εἶναι, τὸ δὲ μή· λευκοῦ γὰρ ὄντος ἀνάγκη καὶ μέλαν ὑπάρχειν καὶ μεγάλου βραχὺ καὶ περιττοῦ ἄρτιον καὶ γλυκέος πικρὸν καὶ ἡμέρας νύκτα καὶ ὅσα τούτοις ὁμοιότροπα. γενομένης δ' ἐκπυρώσεως, ἀδύνατόν τι συμβήσεται· τὸ μὲν γὰρ ἕτερον ὑπάρξει τῶν ἐν ταῖς συζυγίαις, τὸ δὲ ἕτερον οὐκ ἔσται.

3 προϊδόμενοι M: προειδόμενοι UHP (v) 4 ἀπορῇ UP: ἀπορρῇ H, ἀπορεῖν M 5 ὅτε H: ὅτι MUP τοσοῦτο U 6 μονονουχὶ M: μονονουχὶ καὶ UHP (v) ἐλάσεως] ἐλα . . . (spat. 3—4 litt.) M 7 ἀπειρομεγέθει codd.: ἀπείρῳ μεγέθει v ἔχει καὶ τοῦτο M: ἔχει καὶ τοὺς H (ἔχει κατ' αὐτοὺς v), oblitt. in P. τοὺς (om. ἔχει καὶ) U καὶ τοῦτο] κἀν τούτῳ conicio, κατὰ τοῦτο coni. Wendl. ὅτε δὲ M: ὅτε δὴ HP, ὅτι δὲ U 8 παλιγγενεσίαν MU: ἐπαγγελίαν ἐσίαν P, ἐπαγγελίαν αἰσίαν H (Turn.) ἐκ τελείων τῶν μερῶν MHP: ἐκ τελείων μερῶν U: ἐκτελῇ τῶν μερῶν Mang., ἐκτελειοῦται μείων Cumont lacunam post οὐσίας indicavit Mang. (Bernays) 10 δὲ M δ' ἔτι] δέ τι H 11. 12 ἔστι δὲ] ἔστι δὴ Cumont 12 δυναμένων UHP: δυνάμεων M (v, sed Mang. corr. in adnot.) πραγμάτων Diels: πράγματος codd. 13 ἐκλογίσασθαι P 14 χρήσαιτ' M: χρήσαιτο UHPE 15 τοὺς] τοῖς M πέρα] πέραν Mang. τοῦ μέτρου E φιλονικεῖν Cumont 18 πικρὸν] πικνὸν P 20 τὸ δ' ἕτερον E

3 Aet. Plac. I 18, 5 (Doxogr. p. 316b 11) Ζήνων καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ ἐντὸς μὲν τοῦ κόσμου μηδὲν εἶναι κενόν, ἔξω δ' αὐτοῦ ἄπειρον (Zen. frg. 95 Arnim). Diog. La. VII 140 . . . ἔξωθεν δ' αὐτοῦ (τοῦ κόσμου) περικεχυμένον εἶναι τὸ κενὸν ἄπειρον, ὅπερ ἀσώματον εἶναι. Aet. Plac. II 9, 2 (Doxogr. p. 338, 16) οἱ Στωικοὶ (ἐκτὸς τοῦ κόσμου) εἶναι κενόν, εἰς ὃ κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν ἀναλύεται ὁ κόσμος ἄπειρος ὤν. Chrysippi frg. 535. 538. 545 (Arnim).

φέρε δ' οὑτωσὶ θεασώμεθα· πάντων εἰς πῦρ ἀναλυθέντων, κοῦφον μὲν 105 ἔσται τι καὶ μανὸν καὶ θερμόν — ἴδια γὰρ πυρὸς ταῦτα —, βαρὺ δ' οὐδὲν ἢ πυκνὸν ἢ ψυχρόν, τὰ τοῖς λεχθεῖσιν ἐναντία. πῶς οὖν ἄν τις ἐπιδεῖξαι μᾶλλον τὴν πεπλεγμένην ἐκ τῆς ἐκπυρώσεως ἀκοσμίαν ἢ τὰ φύσει συνυπάρχοντα δεικνὺς ἀπαρτώμενα τῆς συζυγίας; ἡ δ' ἀλλοτρίωσις
508 M. ἐπὶ τοσοῦτον κεχώρηκεν, ὡς τοῖς μὲν ἀιδιότητα | προσομολογεῖν, τοῖς δὲ τὸ ἀνύπαρκτον.

Ἔτι τοίνυν κἀκεῖνό μοι δοκεῖ μὴ ἀπὸ σκοποῦ τοῖς ἰχνηλατοῦσι 106 τἀληθὲς εἰρῆσθαι· φθειρόμενος ὁ κόσμος ἤτοι ὑπό τινος ἑτέρας φθαρήσεται αἰτίας ἢ ὑπὸ θεοῦ. ὑπ' ἄλλου μὲν οὐδενὸς τὸ παράπαν δέξεται διάλυσιν· οὐδὲν γάρ ἐστιν ὃ μὴ περιέχει· τὸ δὲ περιεχόμενον καὶ καταχρατούμενον ἀσθενέστερον δήπου τοῦ περιέχοντος, ὑφ' οὗ καὶ καταχρατεῖται. ὑπὸ δὲ θεοῦ φθείρεσθαι λέγειν αὐτὸν πάντων ἀνοσιώτατον· ὁ γὰρ θεὸς οὐκ ἀταξίας καὶ ἀκοσμίας καὶ φθορᾶς ἀλλὰ τάξεως καὶ εὐκοσμίας καὶ ζωῆς καὶ παντὸς αἴτιος ἀνωμολόγηται τοῦ ἀρίστου παρὰ τοῖς τἀληθῆ δοξάζουσι.

(21.) Θαυμάσαι δ' ἄν τις τοὺς τὰς ἐκπυρώσεις καὶ παλιγγενεσίας 107 θρυλοῦντας οὐ μόνον ἕνεκα τῶν εἰρημένων, οἷς ἀπελέγχονται ψευδοδοξοῦντες, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνο μάλιστα. τεττάρων γὰρ ὄντων στοιχείων, ἐξ ὧν ὁ κόσμος συνέστηκε, γῆς, ὕδατος, ἀέρος, πυρός, τίνος ἕνεκα πάντων ἀποκληρωσάμενοι τὸ πῦρ τὰ ἄλλα φασὶν εἰς τοῦτο μόνον ἀναλυθήσεσθαι; δέον γάρ, εἴποι τις ἄν, — πῶς οὐχ; — εἰς ἀέρα ἢ ὕδωρ ἢ γῆν· ὑπερβάλλουσαι γὰρ καὶ ἐν τούτοις εἰσὶ δυνάμεις. ἀλλ' οὐδεὶς ἐξαεροῦσθαι ἢ ἐξυδατοῦσθαι ἢ ἀπογεοῦσθαι τὸν κόσμον εἶπεν, ὥστ' εἰκὸς ἦν μηδὲ ἐκπυροῦσθαι φάναι.

1 φέρε δὲ M πάντων γὰρ E 2 ἔσται E: ἔστι MUHP (v) τι om. UE ἴδια γὰρ E: γὰρ om. MUHP 3 πικνὸν (e πικρὸν corr.) M ψυχρὸν ἢ πυκνὸν transp. HP 4 ἐπιδεῖξαι Diels: ἐπιχῆται MUHP, ἐπισχῆται LE (ἐπισχῆται δήπου E cod. a); ἐπίσχοι v: ἐπιφῆναι conieceram, ἐπισημῆναι coni. Wendl. ἐκπυρώσεως E (Cumont): πυρώσεως MUHP (v) 5 ἀλλωτρίωσις M 6 ὡς τοῖς] αὐτοῖς L (Turn.) 9 ἑτέρας om. E 10 μὲν] δὲ E: μὲν ⟨οὖν⟩ coni. Wendl. 11. 12 καταχρατούμενον Mang. (Diels): κρατούμενον codd. 12 ἀστενέστερον P καὶ post ὑφ' οὗ seclusit Cumont 14 εὐταξίας H καὶ ante φθορᾶς om. U 15 ἀνωμολόγηται τοῦ ἀρίστου] ἀγαθοῦ ἀνωμολόγηται E παρὰ] περὶ M 16 τοῖς om. HP (v) τἀληθῆ H(P?)E: ἀληθῆ MU 17 θαυμάσαι δ' ἄν τις — 107, 5 συνηρτημένην ἀκολουθίαν om. E 18 θρυλλοῦντας U (v) 20 συνέστηκεν MU ἕνεκα codd.: ἕνεκεν v 21 τὰ ἄλλα UHP: τἄλλα M ἀναλυθήσεσθαι ex ἀναλυστήσεσθαι corr. M, ἀναληθήσεσθαι U 21. 22 δέον γάρ] δεόντως coni. Cumont: γάρ post πῶς transponendum censuit Mang. 22 εἴποι τις ἄν MU: εἰπόντες ἂν HP: εἰπέ τις ἄν Turn. ὑπερβάλλουσαι — εἶπεν (24) repet. U post θάνατον (106. 2) 24 μηδὲ HP: μηδ' U, μὴν δὲ M

108 Χρὴ μέντοι καὶ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἰσονομίαν τῷ κόσμῳ κατανοή-
σαντας ἢ δεῖσαι ἢ αἰδεσθῆναι τοσούτου θεοῦ κατηγορεῖν θάνατον·
ὑπερβάλλουσα γάρ τις τῶν τεττάρων ἀντέκτισις δυνάμεων ἰσότητος κανόσι
109 καὶ δικαιοσύνης ὅροις σταθμωμένων τὰς ἀμοιβάς. καθάπερ γὰρ αἱ ἐτήσιοι
ὧραι κύκλον ἀμείβουσιν ἀλλήλας ἀντιπαραδεχόμεναι πρὸς τὰς ἐνιαυτῶν
οὐδέποτε ληγόντων περιόδους, [εἰς] τὸν αὐτὸν τρόπον [τίθησι] καὶ τὰ
στοιχεῖα τοῦ κόσμου ταῖς εἰς ἄλληλα μεταβολαῖς, τὸ παραδοξότατον.
θνήσκειν δοκοῦντα ἀθανατίζεται δολιχεύοντα ἀεὶ καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄνω
110 καὶ κάτω συνεχῶς ἀμείβοντα. ἡ μὲν οὖν προσάντης ὁδὸς ἀπὸ γῆς
ἄρχεται· τηκομένη γὰρ εἰς ὕδωρ [μετα]λαμβάνει τὴν μεταβολήν, τὸ δ᾽
ὕδωρ ἐξατμιζόμενον εἰς ἀέρα, ὁ δ᾽ ἀὴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ· ἡ δὲ
κατάντης ἀπὸ κεφαλῆς, συνίζοντος μὲν πυρὸς κατὰ τὴν σβέσιν εἰς ἀέρα.
συνίζοντος δ᾽ ὁπότε συνθλίβοιτο εἰς ὕδωρ ἀέρος, ὕδατος δὲ [τὴν πολλὴν | p. 510
111 ἀνάχυσιν] κατὰ τὴν εἰς γῆν πυκνουμένου μεταβολήν. εὖ καὶ ὁ Ἡράκλειτος
ἐν οἷς φησι· „ψυχῇσι θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, ὕδατι θάνατος γῆν γενέσθαι“·
ψυχὴν γὰρ οἰόμενος εἶναι τὸ πνεῦμα τὴν μὲν ἀέρος τελευτὴν γένεσιν
ὕδατος, τὴν δὲ ὕδατος γῆς πάλιν γένεσιν αἰνίττεται, θάνατον οὐ τὴν εἰς
ἅπαν ἀναίρεσιν ὀνομάζων, ἀλλὰ τὴν εἰς ἕτερον στοιχεῖον μεταβολήν.
112 ἀπαραβάτου δὴ καὶ συνεχοῦς τῆς αὐτοκρατοῦς ἰσονομίας ταύτης ἀεὶ

2 ἢ δεῖσαι PL: ἢ δῆσαι H, εἰδῆσαι M, αἰδεῖσθαι U θεοῦ Mang.: θείου codd. 4 αἱ] καὶ U 5 ἀλλήλας ἀντιπαραδεχόμεναι Mang.: ἀλλήλαις ἀντιπαραδέχεσθαι codd. τὰς] τοὺς M 6 εἰς seclusi: ἀεί Diels (Cumont) τίθησι seclusi: τίθεσο coni. Mang., φησί Bernays, τιθεῖσαι Buecheler, περιθέουσι Diels, περιθεῖ Cumont 7 post μεταβολαῖς add. καὶ Cumont 8 ἀπαθανατίζεται L (Turn.) 9 ἀμοίβοντα M προσάντις H 10 λαμβάνει scripsi: μεταλαμβάνει codd.: μεταλαμβάνει τῆς μεταβολῆς coni. Mang. τὸ δὲ U 11 ὁ δὲ U 13 συνίζοντος δὲ U συνθλίβοιτο U: συνθλίβοιντο HP, θλίβοιτο M (Bernays) 13. 14 τὴν πολλὴν ἀνάχυσιν seclusi; τῇ πολλῇ ἀναχύσει Bernays, ⟨κατὰ⟩ τὴν πολλὴν ἀνάχυσιν (deleto μεταβολήν) Buecheler 14 πυκνουμένου v (Turn.): πυκνουμένης MHP, πηγνυμένου U 15 ψυχῇσι UHP: ψυχῆς M (Mang. Bernays) ὕδατι — γενέσθαι om. U ὕδατι HP: ὕδατος M (Mang. Bernays) 17 τὴν δὲ MP: τὴν δ᾽ UH πάλιν γένεσιν] παλιγγενεσίαν U 17. 18 verba εἰς ἅπαν ἀναίρεσιν ὀνομάζων ἀλλὰ τὴν bis scripsit H εἰς ἅπασαν H priore loco 19 ἀπαραβάτου Mang.: ἀπαραβλήτου UP, ἀπαραβλήτους H, ἀπεριβλήτου M

4 sqq. Ocell. Luc. I 12 ... τὰ μὲν γὰρ πρῶτα κινούμενα κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως κύκλον ἀμείβοντα, διέξοδον οὐκ ἐπιδεχόμενα τῆς οὐσίας· τὰ δὲ δεύτερα, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ καὶ ἀήρ, ὅρον ἀμείβουσιν ἐφεξῆς καὶ συνεχῶς, οὐ μὴν τὸν κατὰ τόπον, ἀλλὰ τὸν κατὰ μεταβολήν. (13) πῦρ μὲν γὰρ εἰς ἓν συνερχόμενον ἀέρα ἀπογεννᾷ, ἀὴρ δὲ ὕδωρ, ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς μέχρι πυρός, ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν.
14 Heracl. frg. 36 (Diels).

φυλαττομένης, ὥσπερ οὐκ εἰκὸς μόνον ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον, ἐπεὶ τὸ μὲν ἄνισον ἄδικον, τὸ δ' ἄδικον κακίας ἔγγονον, κακία δ' ἐξ οἴκου τῆς ἀθανασίας πεφυγάδευται, θεῖον δέ τι ⟨διὰ τὸ⟩ μέγεθος ὁ κόσμος καὶ οἶκος θεῶν αἰσθητῶν ἀποδέδεικται, τὸ δὴ φάσκειν ὅτι φθείρεται μὴ συνορώντων ἐστὶ φύσεως εἱρμὸν καὶ πραγμάτων συνηρτημένην ἀκολουθίαν.

(22.) Προσφιλοτεχνοῦντες δέ τινες τῶν ἀΐδιον ὑπολαμβανόντων τὸν 113 κόσμον εἶναι καὶ τοιούτῳ πρὸς κατασκευὴν λόγῳ χρῶνται· φθορᾶς τέτταρας εἶναι τρόπους τοὺς ἀνωτάτω συμβέβηκε, πρόσθεσιν ἀφαίρεσιν μετάθεσιν ἀλλοίωσιν. δυὰς μὲν οὖν προσθέσει μονάδος εἰς τριάδα φθείρεται μηκέτι μένουσα δυάς, τετρὰς δ' ἀφαιρέσει μονάδος εἰς τριάδα, μεταθέσει δὲ τὸ Ɪ στοιχεῖον εἰς Η, ὅταν αἱ μὲν ἐγκάρσιοι παράλληλοι πρὸς ὀρθὰς διαναστῶσιν, ἡ δὲ πρὸς ὀρθὰς ἐπεζευγμένη πλαγιασθεῖσα συνάψῃ τὰς παρ' ἑκάτερα, κατ' ἀλλοίωσιν δὲ μεταβάλλων οἶνος εἰς ὄξος. τῶν δὲ κατει- 114 λεγμένων τρόπων οὐδεὶς ἐφάπτεται τοῦ κόσμου τὸ παράπαν. ἐπεὶ καὶ τί φῶμεν; προστίθεσθαί τι τῷ κόσμῳ πρὸς ἀναίρεσιν; ἀλλ' οὐδέν ἐστιν ἐκτός, ὃ μὴ μέρος γέγονεν αὐτοῦ ⟨τοῦ⟩ ὅλου· περιέχεται γὰρ καὶ κατακρατεῖται. ἀλλ' ἀφαιρεῖσθαι; πρῶτον μὲν τὸ ἀφαιρεθὲν πάλιν κόσμος ἔσται, τοῦ νῦν βραχύτερος· ἔπειτα ⟨δ'⟩ ἀμήχανον ἔξω τι σῶμα τοῦ ὅλου διαρτηθὲν τῆς συμφυΐας σκεδασθῆναι. ἀλλὰ τὰ μέρη μετατίθεσθαι; 115 μενεῖ μὲν οὖν ἐν ὁμοίῳ τοὺς τόπους οὐκ ἐναλλάττοντα· οὐ γὰρ ἐποχήσεταί ποτε οὔτε ὕδατι πᾶσα γῆ οὔθ' ὕδωρ ἀέρι οὔτε ἀὴρ πυρί, ἀλλὰ

2 τὸ δὲ HP 3 θεῖον δέ τι διὰ τὸ μέγεθος scripsi: θεῖον δέ τι μέγεθος codd.: θεῖον δέ τι τέμενος Bernays, θεῖον δέ τι μέγαρον Buecheler, θεῖος δὲ τὸ μέγεθος coni. Cumont, θεῖον δέ τι, ⟨μᾶλλον δὲ⟩ μέγας θεὸς coni. Wendl. 4 θεῶν Mang.: θεοῦ codd. τὸ δὴ Bernays: τὸ δὲ codd. φθείρ... (spat. 2—3 litt.) M 8 τρόπους] τόπους M συμβέβηκεν M πρόθεσιν U 9 ἀλοίωσιν H, καὶ ἀλλοίωσιν E προθέσει U 11 τὸ Ɪ Cumont: τὸ ζ HPE, τὸ ζῆτα U, τοῦ ζῆτα M εἰς Η Cumont: εἰς η̄ HPE, εἰς ἦτα MU, καὶ τὸ η̄ L (Turn. in textu); οὕτω τὸ ξ στοιχεῖον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐτυπώθη mg H αἱ om. H παράλληλοι HPE: παραλλήλαις M, παραλλήλους U 12. 13 παρ' ἑκάτερον M 13 μεταβάλλον U 15 προστίθεσθαι v (Turn.): προστίθεται MUHP, προστιθέναι E 16 αὐτοῦ τοῦ ὅλου scripsi: αὐτοῦ ὅλου codd. (v); αὖ τοῦ ὅλου coni. Mang., αὐτοῦ ὅλον Bernays, αὐτοῦ· ὅλον Cumont; fortasse ὅλου tamquam glossema secludendum καὶ κρατεῖται HP (Turn.) 17 κόσμος πάλιν E cod. a 18 δ' post ἔπειτα addidi 20 μενεῖ Bernays: μένει codd. ἐναλλάττοντα UE: ἐναλάττοντα MHP 20. 21 ἐποχηθήσεται E 21 οὔτε ὕδατι Buecheler: ἔτι ὕδατι codd. πᾶσα ἡ γῆ E οὔτ' ἀὴρ U, καὶ οὗτος E

3. 4 Doxogr. p. 464, 19 (Arius Didymus) λέγεσθαι δὲ κόσμον καὶ τὸ οἰκητήριον θεῶν καὶ ἀνθρώπων.

τὰ μὲν φύσει βαρέα, γῆ καὶ ὕδωρ, τὸν μέσον ἐφέξει τόπον, γῆς μὲν
θεμελίου τρόπον ὑπερειδούσης, ὕδατος δ' ἐπιπολάζοντος, ἀὴρ δὲ καὶ πῦρ,
τὰ φύσει κοῦφα, | τὸν ἄνω, πλὴν οὐχ ὁμοίως· ἀὴρ γὰρ πυρὸς ὄχημα p. 510
116 γέγονε, τὸ δ' ἐποχούμενον ἐξ ἀνάγκης ὑπερφέρεται. καὶ μὴν οὐδὲ κατ'
ἀλλοίωσιν φθείρεσθαι νομιστέον· ἰσοκρατὴς γὰρ ἡ τῶν στοιχείων μετα-
βολή, τὸ δ' ἰσοκρατὲς ἀκλινοῦς βεβαιότητος καὶ ἀσαλεύτου μονῆς αἴτιον.
ἅτε μήτε πλεονεκτοῦν μήτε πλεονεκτούμενον· ὥσθ' ἡ ἀντίδοσις καὶ ἡ
ἀντέκτισις τῶν δυνάμεων ἀναλογίας ἐξισουμένη κανόσιν ὑγιείας καὶ ἀτε-
λευτήτου σωτηρίας δημιουργός. ἐξ ὧν ἀίδιος ὁ κόσμος ἀποδείκνυται.
117 (23.) Θεόφραστος μέντοι φησὶ τοὺς γένεσιν καὶ φθορὰν τοῦ κόσμου
κατηγοροῦντας ὑπὸ τεττάρων ἀπατηθῆναι τῶν μεγίστων, γῆς ἀνωμαλίας,
θαλάττης ἀναχωρήσεως, ἑκάστου τῶν τοῦ ὅλου μερῶν διαλύσεως, χερ-
118 σαίων φθορᾶς κατὰ γένη ζῴων. κατασκευάζειν δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὕτως·
εἰ μὴ γενέσεως ἀρχὴν ἔλαβεν ἡ γῆ, μέρος ὑπανεστὸς οὐδὲν ἂν ἔτι αὐτῆς
ἑωρᾶτο, χθαμαλὰ δ' ἤδη τὰ ὄρη πάντα ἐγεγένητο καὶ οἱ γεώλοφοι πάντες
ἰσόπεδοι τῇ πεδιάδι· τοσούτων γὰρ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ὄμβρων ἐξ
ἀιδίου φερομένων, εἰκὸς ἦν τῶν διηρμένων πρὸς ὕψος τὰ μὲν χειμάρροις
ἀπερρῆχθαι, τὰ δ' ὑπονοστήσαντα κεχαλάσθαι, πάντα δὲ διὰ πάντων
119 ἤδη λελειάνθαι. νυνὶ δὲ συνεχεῖς ἀνωμαλίαι καὶ παμπόλλων ὀρῶν αἱ
πρὸς αἰθέριον ὕψος ὑπερβολαὶ μηνύματ' ἐστὶ τοῦ τὴν γῆν μὴ ἀίδιον
εἶναι. πάλαι γάρ, ὡς ἔφην, ἐν ἀπείρῳ χρόνῳ ταῖς ἐπομβρίαις ἀπὸ
περάτων ἐπὶ πέρατα πᾶσ' ἂν λεωφόρος ἐγεγένητο· πέφυκε γὰρ ἡ ὕδατος
φύσις καὶ μάλιστα ἀπὸ ὑψηλοτάτων καταράττουσα τὰ μὲν ἐξωθεῖν

1 γῆ Mang.: ἐν γῇ codd. ἐφέξει M: ὑφέξει UE, ἀφέξει HP 2 ἐπι-
πολλάζοντος M 3 τὸν ἄνω E: τὸ ἄνω MUHP 4 καὶ μὴν δ' οὐδὲ U
4. 5 κατ' ἀλοίωσιν H, κατὰ ἀλλοίωσιν E 7 ἅτε μήτε Wendl.: ἅτε μὴ codd.
πλεονεκτοῦν μήτε om. UE ὥστε E 8 ἀντέκτησις MH τῶν δυνα-
μένων E ἀναλογίας v (Turn.): ἀναλογίαις codd. ὑγείας PE
9 ἀποδείκνυται E: ...δείκνυται (ἀπο om. in lac.) M, ἐπιδείκνυται UHP
11 γῆς UE: τῆς MHP (Turn.) 12 ἑκάστων E cod. r 13 κατὰ ⟨πάντα⟩
γένη Cumont coll. 86, 18 κατασκευάζειν Usener (Cumont): κατασκευάζει codd.:
κατασκευάζουσι coni. Mang. 14 ὑπανεστὸς UHP: ὑπανεστὼς E, ὑπανεστῇ M
(ὑπανεστηκὸς Bernays) οὐδ' ἓν U αὐτῆς UE: αὐ~ M, αὐτῇ H (P?)
15 πάντα τὰ ὄρη transp. P 16 τοσοῦτον U ἐνιαυτῶν M 17 διηρημένων M
πρὸς ὕψος] εἰς ὕψος UE 19 παμπόλων UE 20 αἰθέριον om. E 22 πᾶς
ἂν Buecheler: πᾶσα codd. ἐγεγένητο] ἐγένετο M 23 καταρράττουσα MP

10 sqq. Doxogr. p. 486, 3 sqq. Zeno frg. 106 (Arnim).

τῇ βίᾳ, τὰ δὲ τῷ συνεχεῖ τῶν ψεκάδων κολάπτουσα κοιλαίνειν ὑπεργάζεσθαί τε τὴν σκληρόγεω καὶ λιθωδεστάτην ὀρυκτήρων οὐκ ἔλαττον.

Καὶ μὴν ἥ γε θάλασσα, φασίν, ἤδη μεμείωται. μάρτυρες δ' αἱ 120
νήσων εὐδοκιμώταται Ῥόδος τε καὶ Δῆλος· αὗται γὰρ τὸ μὲν παλαιὸν ἠφανισμέναι κατὰ τῆς θαλάττης ἐδεδύκεσαν ἐπικλυζόμεναι, χρόνῳ δ' ὕστερον ἐλαττουμένης ἠρέμα, κατ' ὀλίγον ἀνίσχουσαι διεφάνησαν, ὡς αἱ περὶ αὐτῶν ἀναγραφεῖσαι μηνύουσιν ἱστορίαι. τὴν δὲ Δῆλον καὶ Ἀνάφην 121
ὠνόμασαν δι' ἀμφοτέρων ὀνομάτων πιστούμενοι τὸ λεγόμενον, ἐπειδὴ γὰρ ἀναφανεῖσα δήλη ἐγένετο, ἀδηλουμένη καὶ ἀφανὴς οὖσα τὸ πάλαι. διὸ καὶ Πίνδαρος ἐπὶ τῆς Δήλου φησί·

„Χαῖρ', ὦ θεοδμάτα, λιπαροπλοκάμου
παίδεσσι Λατοῦς ἱμεροέστατον ἔρνος,
πόντου θύγατερ, χθονὸς εὐρείας ἀκίνητον τέρας, ἅν τε βροτοὶ
Δᾶλον κικλήσκουσιν, μάκαρες δ' ἐν Ὀλύμπῳ τηλέφαντον κυανέας χθονὸς
ἄστρον."

1 τῆ συνεχεῖ M; τῇ συνεχείᾳ coni. Buecheler κολάπτουσα] κλάπτουσα E cod. r, βλάπτουσα E cod. a, καλύπτουσα U 2 σκληρόγεω scripsi: σκληρόγεων codd. λιθοδεστάτην H 3 ἥ γε] εἴ γε HP θάλαττα Cumont δὲ E 5 θαλάττης ME: θαλάσσης UHP 6 διεφάνισαν M 7 γραφεῖσαι E τὴν δὲ Δῆλον — 110, 1 αἰνιττόμενος om. E Ἀνάφην v (Turn.): ἀναγραφὴν UHP, ἀναγράφειν M 8 ἐπειδὴ γὰρ M: ἐπειδὴ UH(P?); cf. Vahlen ad Arist. Poet. p. 131[3] 9 δήλη codd.: δῆλος Diels coll. Eur. Med. 1197 (Cumont) 9. 10 verba διὸ καὶ Πίνδαρος — 110, 1 αἰνιττόμενος post εἴωθεν ἀποβράττεσθαι (110, 6) exhibent codd., huc transponenda esse vidit Buecheler 11 χαῖρ' ὦ] χαίρω U θεοδμάτα Boeckh: θεοδμήτα M (Mang.), θεότμητα U, θεοτίμητε HP (Turn.) 12 παίδεσσι Boeckh: παῖδ' οἱ M, παῖδες οἱ UHP (παῖδες ἣ Turn., παιδὸς Mang.) 13 ἀκίνητον] ἄκμητον U ἅν] ἂν H 14 Δᾶλον] δ' ἄλλον H κικλήσκοισιν Bergk μάκαρες] μάκαρ M τηλέφαντον Bergk: τηλέφατον codd. κυανέας v (Turn.): κυαναίας UH(P?), κυανοίας M; κρανάας coni. Mang.

4 sqq. *Plin. N. H. II 202* nascuntur et alio modo terrae ac repente in aliquo mari emergunt, velut paria secum faciente natura quaeque hauserit hiatus alio loco reddente. clarae iam pridem insulae Delos et Rhodos memoriae produntur; et natae postea minores ultra Melon Anaphe . . . *Amm. Marcell. XVII 7, 13* fiunt autem terrarum motus modis quattuor: aut enim brasmatiae sunt, qui humum intus suscitantes sursum propellunt immanissimas moles, ut in Asia Delos emersit et Hiera et Anaphe et Rhodos. 7 sqq. Apoll. Rhod. IV 1709 sqq. Apollod. Bibl. I 139 (Argonautae) πλέοντες δὲ νυκτὸς σφοδρῷ περιπίπτουσι χειμῶνι. Ἀπόλλων δὲ στὰς ἐπὶ τὰς Μελαντίους δειρὰς τοξεύσας τῷ βέλει εἰς τὴν θάλασσαν κατήστραψεν. οἱ δὲ πλησίον ἐθεάσαντο νῆσον, τῷ δὲ παρὰ προσδοκίαν ἀναφανῆναι προσορμισθέντες Ἀνάφην ἐκάλεσαν. errat Philo, cum Delum et Anaphen eandem esse insulam dicit. 9 Callim. Hymn. IV 53. Orac. Sibyll. III 363 ἔσεῖται Δῆλος ἄδηλος. 10 Pind. frg. 87 (Bergk).

122 θυγατέρα γὰρ πόντου τὴν Δῆλον εἴρηκε τὸ λεχθὲν αἰνιττόμενος. πρὸς
δὲ τούτοις μεγάλων | πελαγῶν μεγάλους κόλπους καὶ βαθεῖς ἀναξηραν- p. 511
θέντας ἠπειρῶσθαι καὶ γεγενῆσθαι τῆς παρακειμένης χώρας μοῖραν οὐ
λυπρὰν σπειρομένους καὶ φυτευομένους, οἷς σημεῖ' ἄττα τῆς παλαιᾶς ἐνα-
πολελεῖφθαι θαλαττώσεως ψηφῖδάς τε καὶ κόγχας καὶ ὅσα ὁμοιότροπα
123 πρὸς αἰγιαλοὺς εἴωθεν ἀποβράττεσθαι. εἰ δὴ μειοῦται ἡ θάλαττα, μειω-
θήσεται μὲν καὶ ἡ γῆ, μακραῖς δ' ἐνιαυτῶν περιόδοις καὶ εἰς ἅπαν
ἑκάτερον στοιχεῖον ἀναλωθήσεται, δαπανηθήσεται δὲ καὶ ὁ σύμπας ἀὴρ
ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον ἐλαττούμενος, ἀποκριθήσεται δὲ τὰ πάντα εἰς μίαν
οὐσίαν τὴν πυρός.

124 (24.) Πρὸς δὲ τὴν τοῦ τρίτου κεφαλαίου κατασκευὴν χρῶνται λόγῳ
τοιῷδε· φθείρεται πάντως ἐκεῖνο, οὗ πάντα τὰ μέρη φθαρτά ἐστι, τοῦ
δὲ κόσμου πάντα τὰ μέρη φθαρτά ἐστι, φθαρτὸς ἄρα ὁ κόσμος ἐστίν.
125 ὃ δ' ὑπερεθέμεθα, νῦν ἐπισκεπτέον. ποῖον μέρος τῆς γῆς, ἵνα ἀπὸ ταύτης
ἀρξώμεθα, μεῖζον ἢ ἔλαττον, οὐ χρόνῳ διαλύεται; λίθων οἱ κραταιότατοι
ἆρ' οὐ μυδῶσι καὶ σήπονται ⟨καὶ⟩ κατὰ τὴν ἕξεως ἀσθένειαν — ἡ δ'
ἐστὶ πνευματικὸς τόνος, δεσμὸς οὐκ ἄρρηκτος ἀλλὰ μόνον δυσδιάλυτος —
θρυπτόμενοι καὶ ῥέοντες εἰς λεπτὴν τὸ πρῶτον ἀναλύονται κόνιν, εἶθ'
ὕστερον δαπανηθέντες ἐξαναλοῦνται; τί δ', εἰ μὴ πρὸς ἀνέμων ῥιπίζοιτο

1 τὴν Δῆλον] τὴν δ' H 2 μεγάλων] μεγάλην M; μεταλλαγῇ coni. Diels 4 σημεῖ' ἄττα Bernays: σημεῖα τὰ codd. 6 εἴωθεν MUE: εἰώθασιν HP (Turn. εἰ δὴ M: εἰ δὲ UHPE (v) 6. 7 μειωθήσεται μὲν καὶ scripsi: μειωθήσεται μὲν MUE, μειωθήσεται καὶ HP (Turn.) 7 περιοδικοῖς ut vid. P καὶ ante εἰς ἅπαν seclusit Cumont 8 ἀναλυθήσεται UE δαπανηθήσεται etiam P δὲ καὶ HP: δὲ om. MUE 9 τὰ ante πάντα om. M 10 τὴν πυρός] τοῦ πυρός Bernays, errore ut vid. 11 δὲ om. H (Turn.) κεφαλαίου κατασκευὴν M: κατασκευὴν κεφαλαίου E, κατασκευὴν τοῦ κεφαλαίου UHP (Turn.) χρῶνται UE: χρᾶται M (χρῆται Bernays), χρήσεται HP (Turn.; χρήσονται Mang.) 12 πάντα τὰ μέρη E: τὰ om. MUHP (v) 13 ἄρα καὶ E ἐστίν om. E 14 δὲ E ταύτης] ταὐτοῦ E 15 μεῖζον ἢ ἔλαττον MUE: μεῖον δὲ ἢ ἔλαττον HP (μειοῦται, εἰ ἔλαττον Turn.) οὐ] ὃν Turn. διαλύεται Mang.: διαλύσεται MUHP (Turn.), διαλυθήσεται E (Bernays) οἱ κράτιστοι M 16 μυδῶσι καὶ σήπονται MUE: μυδῶσιν ὡς σήπονται P, μὴ δῶσιν ὡς σήπονται H. (μυδῶσιν; οὐ σήπονται Turn.) καὶ add. Wendl. 16. 17 ἡ δ' ἐστὶ] ἥδ' ἔστι codd. (ἥδ' ἐστι Turn., ἥδ' ἐστι Mang., ἣ δ' ἐστὶ Bernays, ἣ δ' ἔστι Cumont) 17 ἄρηκτος H 18 θρυπτόμενος HP 18. 19 εἶθ' ὕστερον δαπανηθέντες ἐξαναλοῦνται om. M 19 ἐξαναλοῦνται Bernays: ἐξαναλύονται UHPE; ἐξανήλωνται coni. Mang. τί δ' codd.: ἔτι δ' v (Turn.) ἀνέμων MHP: ἀνέμω U, ἀνέμου E ῥιπίζοντα H

12 sq. Diog. La. VII 141 ... ἀρέσκει δ' αὐτοῖς καὶ φθαρτὸν εἶναι τὸν κόσμον, ἅτε γενητὸν τῷ λόγῳ τῶν δι' αἰσθήσεως νοουμένων, οὗ τά τε μέρη φθαρτά ἐστι καὶ τὸ ὅλον. τὰ δὲ μέρη τοῦ κόσμου φθαρτά, εἰς ἄλληλα γὰρ μεταβάλλει· φθαρτὸς ἄρα ὁ κόσμος.

τὸ ὕδωρ, ἀκίνητον ἐαθὲν οὐχ ὑφ' ἡσυχίας νεκροῦται; μεταβάλλει γοῦν καὶ δυσωδέστατον γίνεται, οἷα ψυχὴν ἀφῃρημένον ζῷον. ἥ γε μὴν ἀέρος 126
φθορὰ παντί τῳ δῆλον· νοσεῖν γὰρ καὶ φθίνειν καὶ τρόπον τινὰ ἀποθνῄσκειν πέφυκεν. ἐπεὶ τί ἄν τις μὴ στοχασάμενος ὀνομάτων εὐπρεπείας ἀλλὰ τἀληθοῦς εἴποι λοιμὸν εἶναι πλὴν ἀέρος θάνατον τὸ οἰκεῖον πάθος ἀναχέοντος ἐπὶ φθορᾷ πάντων ὅσα ψυχῆς μεμοίραται; τί χρὴ μακρηγορεῖν 127
512 M. περὶ πυρός; ἀτροφῆσαν γὰρ αὐτίκα σβέννυται, χωλόν, | ᾗ φασιν οἱ ποιηταί, γεγονὸς ἐξ ἑαυτοῦ· διὸ σκηριπτόμενον ὀρθοῦται κατὰ τὴν τῆς ἀναφθείσης ὕλης μονήν, ἐξαναλωθείσης δ' ἀφανίζεται. τὸ παραπλήσιον μέντοι καὶ 128
τοὺς κατὰ τὴν Ἰνδικὴν δράκοντάς φασι πάσχειν· ἀνέρποντας γὰρ ἐπὶ τὰ

1 οὐκ ἀκίνητον E   οὐχ om. UHE   νεκροῦται] νεκροῖτ' ἂν Cumont   2 δυσωδέστατον MUE: τὸ δυσωδέστατον HP (v)   γίγνεται E   2. 3 ἥ γε μὴν ἀέρος φθορὰ scripsi: αἵ γε μὴν ἀέρος φθοραὶ codd.   3 δῆλον codd.: δῆλαι Bernays: δῆλοι coni. Cumont   ἀποθνήσκων M   4 στοχασάμενος M: στοχαζόμενος UHPE (v)   εὐπρεπείαις U(E cod. b)   5 τἀληθοῦς E: τοῦ ἀληθοῦς MUHP   εἴποι MUE: εἴποιμι HP (Turn.)   6 πάντων MUPE: ἁπάντων H (v)   μεμοίρανται H(P?)   7 χωλόν — 112, 16 πνιγῇ τελευτῶσιν om. E   χωλόν] χωλὸς ⟨Ἥφαιστος⟩ Cumont   οἱ om. U   8 γεγονὸς ἐξ ἑαυτοῦ· διὸ σκηριπτόμενον] γεγονὼς ἐξ αὐτοῦ Διὸς σκηριπτόμενος Cumont: post Διός add. ὅτι Gomperz   κατὰ τὴν] κατὰ τὸν M   9 ὕλης μονὴν ἐξαναλωθείσης om. U   ὕλην H   μονήν] νομήν Usener (Cumont)

7 sqq. Heraclit. Alleg. Hom. c. 26 (= schol. B ad Hom. Il. *A* 591) ... ἐπεὶ ἡ πυρὸς οὐσία διπλῆ, καὶ τὸ μὲν αἰθέριον ... οὐδὲν ὑστεροῦν ἔχει πρὸς τελειότητα, τοῦ δὲ παρ' ἡμῖν πυρὸς ἡ ὕλη (οὐσία?), πρόσγειος οὖσα, φθαρτὴ καὶ διὰ τῆς ὑποτρεφούσης ⟨ὕλης⟩ παρ' ἕκαστα ζωπυρουμένη, διὰ τοῦτο τὴν μὲν ὀξυτάτην φλόγα συνεχῶς Ἥλιόν τε καὶ Δία προσαγορεύει, τὸ δ' ἐπὶ γῆς πῦρ Ἥφαιστον, ἑτοίμως ἁπτόμενόν τε καὶ σβεννύμενον· ὅθεν εἰκότως κατὰ σύγκρισιν ἐκείνου τοῦ ὁλοκλήρου τοῦτο νενόμισται χωλὸν εἶναι τὸ πῦρ. ἄλλως τε καὶ πᾶσα ποδῶν πήρωσις ἀεὶ τοῦ διαστηρίζοντος ἐπιδεῖται βάκτρου· τὸ δὴ παρ' ἡμῖν πῦρ, ἄνευ τῆς τῶν ξύλων ἐπιθέσεως οὐ δυνηθὲν ἂν ἐπὶ πλέον παραμεῖναι, συμβολικῶς χωλὸν εἴρηται. Plut. de facie in orbe lunae 5 p. 922a ὅτι μέντοι πῦρ ἀνθρακῶδες ... οὐκ ἔχει διαμονὴν οὐδὲ σύστασιν ὅλως, ἐὰν μὴ στερεᾶς ὕλης καὶ στεγούσης ἅμα καὶ τρεφούσης ἐπιλάβηται, βέλτιον οἶμαι συνορᾶν ἐνίων φιλοσόφων τοὺς ἐν παιδιᾷ λέγοντας τὸν Ἥφαιστον εἰρῆσθαι χωλόν, ὅτι τὸ πῦρ ξύλων χωρὶς ὥσπερ οἱ χωλοὶ βακτηρίας οὐ πρόεισιν. Cornut. Theol. c. 19 p. 33, 14 (Lang) τὸ δ' ἐν χρήσει καὶ ἀερομιγὲς (πῦρ) Ἥφαιστος ... χωλὸς δὲ παραδέδοται ... τάχα δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ δύνασθαι προβαίνειν δίχα ξυλώδους τινὸς ὡσὰν βάκτρου. 10 sqq. *Plin. N. H. VIII 32* elephantos fert Africa ... sed maximos India bellantesque cum iis perpetua discordia dracones tantae magnitudinis et ipsos, ut circumplexu facili ambiant nexuque nodi praestringant. commoritur ea dimicatio, victusque conruens conplexum elidit pondere. *Ambros. Hexam. III 9, 40* ... draco elephantum ligat, cuius ruina mors victoris est. et ideo summa vi utrimque certatur, ille ut pedem alliget, in quo casus vincti sibi nocere non possit, iste ne posteriore extremus pede aut calle capiatur angusto, ubi vel ipse se non queat retorquere et draconem gravi proterere vestigio vel sequentis elephanti auxilium non habere. cf. Aelian. Nat. anim. VI 21.

μέγιστα τῶν ζῴων, ἐλέφαντας, περὶ νῶτα καὶ νηδὺν ἅπασαν εἱλεῖσθαι, φλέβα δ' ἣν ἂν τύχῃ διελόντας ἐμπίνειν τοῦ αἵματος, ἀπλήστως ἐπισπωμένους βιαίῳ πνεύματι καὶ συντόνῳ ῥοίζῳ· μέχρι μὲν οὖν τινος ἐξαναλουμένους ἐκείνους ἀντέχειν ὑπ' ἀμηχανίας ἀνασκιρτῶντας καὶ τῇ προνομαίᾳ τὴν πλευρὰν τύπτοντας ὡς καθιξομένους τῶν δρακόντων, εἶτα ἀεὶ κενουμένου τοῦ ζωτικοῦ, πηδᾶν μὲν μηκέτι δύνασθαι, κραδαινομένους δ' ἑστάναι, μικρὸν δ' ὕστερον καὶ τῶν σκελῶν ἐξασθενησάντων, κατασεισθέντας ὑπὸ λιφαιμίας ἀποψύχειν, πεσόντας δὲ τοὺς αἰτίους τοῦ θανάτου
129 συναπολλύναι τρόπῳ τοιῷδε· μηκέτ' ἔχοντες τροφὴν οἱ δράκοντες ὃν περιέθεσαν δεσμὸν ἐπιχειροῦσιν ἐκλύειν ἀπαλλαγὴν ἤδη ποθοῦντες, ὑπὸ δὲ τοῦ βάρους τῶν ἐλεφάντων θλιβόμενοι πιέζονται, καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπειδὰν τύχῃ στέριφον καὶ λιθῶδες τὸ ἔδαφος· ἰλυσπώμενοι γὰρ καὶ πάντα ποιοῦντες εἰς διάλυσιν, ὑπὸ τῆς τοῦ πιέσαντος βίας πεδηθέντες, ἑαυτοὺς πολυτρόπως ἐν ἀμηχάνοις καὶ ἀπόροις γυμνάσαντες ἐξασθενοῦσι ⟨καὶ⟩ καθάπερ οἱ καταλευσθέντες ἢ τείχους αἰφνίδιον ἐπενεχθέντος προκαταληφθέντες, οὐδ' ὅσον ἀνακύψαι δυνάμενοι, πνιγῇ τελευτῶσιν. εἰ δὴ τῶν μερῶν ἕκαστον τοῦ κόσμου φθορὰν ὑπομένει, δῆλον ὅτι καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν παγεὶς κόσμος ἄφθαρτος οὐκ ἔσται.

130 Τὸν δὲ τέταρτον καὶ λοιπὸν λόγον ἀκριβωτέον ὧδε, φασίν· εἰ ὁ κόσμος ἀίδιος ἦν, ἦν ἂν καὶ τὰ ζῷα ἀίδια καὶ πολύ γε μᾶλλον τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὅσῳ καὶ τῶν ἄλλων ἄμεινον. ἀλλὰ καὶ ὀψίγονον φανῆναι τοῖς βουλομένοις ἐρευνᾶν τὰ φύσεως· εἰκὸς γὰρ μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον ἀνθρώποις συνυπάρξαι τὰς τέχνας ὡς ἂν ἰσήλικας, οὐ μόνον

1 τῶν ζώων codd.: τῶν om. v περὶ νῶτα MU: περὶ δὲ νῶτα HP (περὶ τὰ νῶτα Turn.) εἰλεῖσθαι codd. 3. 4 ἐξαναλουμένους MP: ἐξαναλωμένους U, ἐξαναλουμένης H (Turn.) 4. 5 προνομαῖα H, προνομιαία U 5 καθιξομένους U: καθεξομένους M, καθιζομένους HP 6 κενουμένου M: κινουμένου UHP 7 ἑστάναι] εὑτάναι H 8 ὑπὸ λιφαιμίας om. in lac. HP (Turn.) λειπαιμίας MU ἀποψύχειν MHP: ἀποθνήσκειν U (Mang.) 9 συναπολύναι HP 10 δεσμῶν P 11 πιέζονται U: πιεζοῦνται MHP (Bernays) 12 τύχοι P τὸ ἔδαφος M: τὸ om. UHP (Turn.) 13 ὑπὸ in ὑπὲρ corr. U² 14 γυμνάσαντες v (Turn.): γυμνώσαντες codd. 15 καὶ ante καθάπερ add. Bernays, om. codd. ἢ] οἱ L (Turn.) ἐπενεχθέντος MU: ὑπενεχθέντος HP (v) 16 πνιγῇ] τῇ γῇ M 17 ὑπομένει MHP: ἐπιμένει UE δῆλον ὅτι] δηλονότι codd. 19 ἀκριβωτέον MH(P?): ἀκριβώτερον U, ἀκριβέστερον E ἀκριβωτέον ὧδε, φασίν· distinxi: ἀκριβωτέον. ὧδέ φασιν Turn., ἀκριβωτέον ὧδέ φασιν· Mang. (Diels Cumont), ἀκριβωτέον ὧδε· φασὶν Bernays 19. 20 εἰ ὁ κόσμος E: εἰ om. M, ὁ om. UH(P?) 20 τὸ τῶν E: τὸ om. M, τῶν om. UHP (v) 22 φανῆναι] φανήσεται coni. Usener τὰ φύσεως] τὰς φύσεις E: τὰ φύσεως ⟨φυσικῶς⟩ Bernays 23 ἀνθρώπους E συνυπάρξας M

ὅτι λογικῇ φύσει τὸ ἐμμέθοδον οἰκεῖον, ἀλλὰ καὶ ὅτι ζῆν ἄνευ τούτων
οὐκ ἔστιν. ἴδωμεν οὖν τοὺς ἑκάστων χρόνους ἀλογήσαντες τῶν ἐπιτραγῳ- 131
δουμένων θεοῖς μύθων * * * εἰ ⟨δὲ⟩ μὴ ἀίδιος ἄνθρωπος, οὐδ' ἄλλο
τι ζῷον, ὥστ' οὐδ' αἱ δεδεγμέναι ταῦτα χῶραι, γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ·
ἐξ ὧν τὸ φθαρτὸν εἶναι τὸν κόσμον δῆλόν ἐστιν.

(25.) Ἀναγκαῖον δὲ πρὸς τὴν τοσαύτην εὑρεσιλογίαν ἀπαντῆσαι, μή 132
τις τῶν ἀπειροτέρων ἐνδοὺς ὑπαχθῇ· καὶ ἀρκτέον γε τῆς ἀντιρρήσεως
513 M. ἀφ' οὗ καὶ τῆς ἀπάτης | οἱ σοφισταί. τὰς ἀνωμαλίας οὐκέτ' ἐχρῆν εἶναι
τῆς γῆς, εἴπερ ἀίδιος ἦν ὁ κόσμος· διὰ τί, ὦ γενναῖοι; φήσουσι γὰρ
ἕτεροι παρελθόντες, ὅτι δένδρων οὐδὲν αἱ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσιν,
ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖνα καιροῖς μέν τισι φυλλορροεῖ καιροῖς δὲ πάλιν ἀνηβᾷ
— διὸ καὶ τὸ ποιητικὸν εὖ εἴρηται

„φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη" —,

τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν ὀρῶν τὰ μὲν ἀποθραύεται μέρη, τὰ δὲ
προσφύεται. μακροῖς δὲ χρόνοις ἡ πρόσφυσις καθίσταται γνώριμος, διότι 133
τὰ μὲν δένδρα ὠκυτέρᾳ χρώμενα τῇ φύσει θᾶττον καταλαμβανομένην
ἔχει τὴν ἐπίδοσιν, τὰ δ' ὄρη βραδυτέρᾳ, διὸ καὶ τὰς ἐκφύσεις αὐτῶν
αἰσθητὰς ὅτι μὴ χρόνῳ μακρῷ μόλις εἶναι συμβέβηκεν. ἐοίκασί γε τὸν 134
τρόπον τῆς γενέσεως αὐτῶν ἀγνοεῖν, ἐπεὶ κἂν ἴσως αἰδεσθέντες ἡσύ-
χασαν. φθόνος δ' οὐδεὶς ἀναδιδάσκειν· ἔστι δ' οὔτε νέον τὸ λεγόμενον

---

1 τὸ ἐμμέθοδον UHP: τε ἐμμέθοδον M, ἐμμέθοδον τὸ E 2 οὐκ ἔστιν ME: οὐκ ἔνεστιν UHP (v) ἀλογήσαντες HP: ἀναλογίσαντες UE, ἀμελήσαντες M 3 post μύθων aliquid deesse videri monuit Mang. εἰ δὲ μὴ Zeller: εἰ μὴ MUE, μὴ HP (Turn.) 4 ὥστε οὐδὲ E ὥστ'] ὅτ' L (Turn.) οὐδ'] οὐ M αἱ om. M δεδεγμέναι MEH[2]: δεγμέναι H[1]P, δεδειγμέναι U 5 τὸ φθαρτὸν HPE: τὸν φθαρτὸν MU τὸν κόσμον E: τὸν om. MUHP 6 εὑρεσιλογίαν PE: εὑρησιλογίαν MUH 7 ἐνδοὺς om. E ὑπαχθῇ] ἀπαχθῇ coni. Mang. 8 τὰς ante ἀνωμαλίας om. M (Bernays) 9 ἀίδιος ἦν] ἀίδιον εἶναι HP ὦ γενναῖε E 11 φυλλοροεῖ U 12 διό — 14 ὥρη om. E 13 χαμαδεσχέει H 14 ἔαρος] ἀέρος H (ἦρος Turn.) ἐπιγίγνεται U: ἐπιγίνεται MHP 15 ἀποθραύεται] ἐπιθράβεται M 16 γνώριμος] γνωρίμη coni. Jessen 17 φύσει] προσφύσει coni. Mang. καταλαμβάνειν E (καταλαμβάνει cod. r) 18 βραδυτέρᾳ v (Turn.): βραχύτερα codd., βραδύτερα Bernays 19 μόγις M (Bernays) γε] τε E (sed γε cod. a) 20 κἂν MUPE: καὶ H (v) 21 οὔτε νέον codd.: οὔτε τι νέον Turn. τὸ λεγόμενον E (coni. Mang.): τῶν λεγομένων MUHP

---

2 cf. Bernays, Theophrastos Schrift über Frömmigkeit p. 47. 13 sq. Hom. Il. Z 147. 148. 21 sq. cf. Eur. frg. 484 κοὐκ ἐμὸς ὁ μῦθος.

οὔτε ῥήμαθ' ἡμῶν, ἀλλὰ παλαιὰ σοφῶν ἀνδρῶν, οἷς οὐδὲν ἀδιερεύνητον τῶν
135 εἰς ἐπιστήμην ἀναγκαίων ἀπολέλειπται. ὅταν τὸ κατακεκλεισμένον ἐν τῇ
γῇ πυρῶδες ἄνω τῇ τοῦ πυρὸς ἐλαύνηται φυσικῇ δυνάμει, πρὸς τὸν
οἰκεῖον τόπον στείχει, κἂν τινος λάβηται βραχείας ἀναπνοῆς, ἄνω μὲν
συνανασπᾷ πολλὴν τῆς γεώδους οὐσίας, ὅσην ἂν οἷόν τε ᾖ, ἔξω δ' ἐπι-
γενόμενον φέρεται βραδύτερον, [ἣ] καὶ μέχρι πολλοῦ συμπαρελθεῖν
βιασθεῖσα, πρὸς μήκιστον ἀρθεῖσα ὕψος, στέλλεται κορυφουμένη καὶ πρὸς
136 ὀξεῖαν ἀποτελευτᾷ κορυφὴν τὸ πυρὸς σχῆμα μιμουμένη. γίνεται γὰρ
τοῦ κουφοτάτου καὶ βαρυτάτου τότε, τῶν φύσει ἀντιπάλων, ἀναγκαία
συρραξάντων διαμάχη, πρὸς τὴν οἰκείαν ἑκατέρου χώραν ἐπειγομένου
καὶ ⟨πρὸς⟩ τὸ βιαζόμενον ἀντιτείνοντος· τὸ μὲν δὴ πῦρ συνανέλκον γῆν
ὑπὸ τοῦ περὶ αὐτὴν νευστικοῦ βρίθειν ἀναγκάζεται, ἡ δὲ γῆ κατωτάτω
ταλαντεύουσα τῷ τοῦ πυρὸς ἀνωφοίτῳ συνεπελαφρισθεῖσα μετέωρος
ἐξαίρεται καὶ κρατηθεῖσα μόλις ὑπὸ δυνατωτέρας τῆς ἐπικουφιζούσης
137 ἰσχύος ἄνω πρὸς τὴν τοῦ πυρὸς ἕδραν ὠθεῖται κἀνίσταται. τί οὖν θαυ-
μαστόν, εἰ μὴ τὰ ὄρη ταῖς τῶν ὑετῶν φοραῖς ἐξανήλωται, τῆς συνεχούσης
αὐτὰ δυνάμεως, ὑφ' ἧς καὶ διανίσταται, μάλα παγίως καὶ κραταιῶς
ἐνειλημμένης; λυθέντος γὰρ δεσμοῦ τοῦ συνέχοντος, εἰκὸς ἦν διαλυ-
θῆναι καὶ πρὸς ὕδατος σκεδασθῆναι, δυνάμει δὲ σφιγγόμενα τῇ τοῦ πυρὸς
στεγανώτερον πρὸς τὰς τῶν ὑετῶν φορὰς ἀντέχει. (26.) | ταῦτα μὲν οὖν p. 514 M

---

1 οὔτε ῥήμαθ' ἡμῶν H(P?): οὐ ῥήμαθ' ἡμῶν MU, οὐθ' ἡμέτερον ῥῆμα E (fortasse recte) παλαιὰ σοφῶν] παλαιῶν καὶ σοφῶν E (fortasse recte) 3 ἐλαύνηται ME: ἐλαύνεται UHP 4 στείχει] ἔχει U, στείχῃ H ἄνω E: ἄνωθεν MUHP 5 πολλὴν codd.: πολὺ v (Turn.) ὅσην M: ὅσον UHPE (v) οἷόν τε HPE: οἷόν τ' U, εἰ οἷόν τε M; ἀεὶ οἷόν τε Bernays ᾖ] ἦν M 5. 6 ἔξω δ' ἐπιγενόμενον (ἐπιγινόμενον E) corruptum; ἡ δ' ἔξωθεν ἐπιγενομένη Bernays, ἔξω δ' ἐπιγενομένου Buecheler, ἔξω δ' ἐπειγόμενον coni. Wendl. 6 φέρεται βραδύτερον Mang. (Bernays): φέρεσθαι βραχυτέραν codd. (φέρεσθαι βραδύτερον Cumont) καὶ Bernays: ἣ καὶ MUHP, ἡ καὶ E; ἡ δὲ Diels (Cumont) 7 στέλλεται] συστέλλεται E κορυφουμένη] ἀποκορυφουμένη v (Turn.) 8 τὸ ante πυρὸς om. UE 10 συρραξάντων codd.: συρρηξάντων v (Turn.) τὴν οἰκίαν P 11 πρὸς add. Turn. in append., om. codd. ἀντιτείνοντος MUE: ἐπιτείνοντος HP (Turn.) πῦρ] πυρῶν E (sed πῦρ cod. a) γῆν om. Cumont, errore ut vid.; ⟨τὴν⟩ γῆν Diels 13 τ τοῦ πυρὸς (sic) M ἀνωφοίτῳ ME: ἄνω φοιτῶσα U, οὐρανοφοίτῳ HP (Turn.) ἐπελαφρισθεῖσα E 13. 14 verba μετέωρος ἐξαίρεται καὶ κρατηθεῖσα om. UE 14 post δυνατωτέρας add. βίας Cumont 15 κἀνίσταται Diels: καὶ ἵσταται codd.; καὶ διανίσταται coni. Mang. 16 ταῖς om. M συνεχούσης] ἐχούσης PL (Turn.) 18 γρ. ἐνειλημένης Turn. in append. λυθέντος UE: λυθέντα MHP (Turn.) 19 ὕδατα E 20 στεγανώτερον E: στεγανώτερα MUHP (v)

ἡμῖν λελέχθω περὶ τοῦ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς γῆς πίστιν οὐκ εἶναι γενέσεως καὶ φθορᾶς κόσμου.

Πρὸς δὲ τὸ ἀπὸ τῆς μειώσεως τῆς θαλάττης ἐπιχειρηθὲν ἐκεῖνο 138 δεόντως ἂν λέγοιτο· μὴ τὰς ἀνασχούσας νήσους αὐτὸ μόνον ἀεὶ μηδ' εἴ τινες ἀποτομαὶ κατακλυζόμεναι τὸ πάλαι χρόνοις αὖθις ἠπειρώθησαν σκοπεῖτε — φυσιολογίας γὰρ ἀντίπαλον φιλονεικία τριπόθητον ἡγουμένης ἀλήθειαν ἰχνηλατεῖν —, ἀλλὰ πολυπραγμονεῖτε καὶ τοὐναντίον, ὅσαι μὲν ἐν ἠπείροις οὐ παράλιοι μόνον ἀλλὰ καὶ μεσόγειοι μοῖραι κατεπόθησαν, ὅση δὲ χέρσος θαλαττωθεῖσα μυριοφόροις ναυσὶν ἐμπλεῖται. ⟨ἢ⟩ τὴν 139 περὶ τὸν ἱερώτατον Σικελικὸν πορθμὸν ᾀδομένην ἱστορίαν ἀγνοεῖτε; ⟨ἦν μὲν γὰρ⟩ τὸ παλαιὸν ἠπείρῳ Ἰταλίᾳ Σικελία συνάπτουσα, μεγάλων δὲ τῶν παρ' ἑκάτερα πελαγῶν βιαίοις πνεύμασιν ἐξ ἐναντίας ἐπιδραμόντων, ἡ μεθόριος ἐπεκλύσθη καὶ ἀνερράγη, παρ' ἣν καὶ πόλις ἐπώνυμος

1 πίστιν ME: πιστὴν UHP (E cod. b) 3 θαλάσσης E 4 δεόντως] δὲ ὄντως H ἂν om. H (Turn.) ἀνισχούσας E ἀεὶ Bernays: εἰ MUHP (om. v), ἀλλὰ καὶ εἰ E 5 τὸ πάλαι] τοῖς πάλαι E (Diels) 6 σκοπεῖτε M: σκοπεῖται UH(P?), σκοπεῖν χρή E φιλονεικίας M; φιλονικία Cumont 7 ἀλήθεια H ἰχνηλατήσειν UE πολυπραγμονεῖτε Mang.: πολυπραγμονεῖται UHPE, πολυπραγμονεῖν ἔστι M (Bernays) 8 ἐν ante ἠπείροις om. E
λα
μοῖρας M 9 ὅση] ὅτι E θανατωθεῖσα U ἢ add. Diels (ἢ scripsi) 9. 10 τὴν — ἀγνοεῖτε] ἡ περὶ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν ᾀδομένη ἱστορία ἀγνοεῖται παρ' οὐδενὸς τῶν ἐλλογίμων E 10 ἱερώτατον] εὐρύτατον coni. Diels ἀγνοεῖτε MP: ἀγνοεῖται UH(E) 11 ἦν μὲν γὰρ addidi τὸ ⟨μὲν⟩ παλαιὸν Diels (Cumont) ἠπείρῳ] ⟨ἦν⟩ ἤπειρος Buecheler (Cumont) ἰταλίας U (v), ἰταλίαν H Σικελία Buecheler (Cumont): σικελίαν codd. συνάπτουσα MH(P?): προσάπτουσα UE; συνάπτουσαν v 13 ἐπεκλύθη E (ἐπεκλύσθη cod. b) ἀνερράγη MUPE: ἐνερράγη H (v) παρ' ἣν] παρῆν M καὶ πόλις] καὶ om. Turn., ἡ πόλις Mang. in textu

10 sqq. Diodor. Sic. IV 85, 3 φασὶ γὰρ οἱ παλαιοὶ μυθογράφοι τὴν Σικελίαν τὸ πρὸ τοῦ χερρόνησον οὖσαν ὕστερον γενέσθαι νῆσον διὰ τοιαύτης αἰτίας. τὸν ἰσθμὸν κατὰ τὸ στενώτατον ὑπὸ δυοῖν πλευρῶν θαλάττῃ προσκλυζόμενον ἀναρραγῆναι καὶ τὸν τόπον ἀπὸ τούτου Ῥήγιον ὀνομασθῆναι καὶ τὴν ὕστερον πολλοῖς ἔτεσι κτισθεῖσαν πόλιν τυχεῖν τῆς ὁμωνύμου προσηγορίας. ἔνιοι δὲ λέγουσι σεισμῶν μεγάλων γενομένων διαρραγῆναι τὸν αὐχένα τῆς ἠπείρου καὶ γενέσθαι τὸν πορθμὸν διειργούσης τῆς θαλάττης τὴν ἤπειρον ἀπὸ τῆς νήσου. Strab. VI 6 p. 258 ὠνομάσθη δὲ Ῥήγιον εἴθ', ὥς φησιν Αἰσχύλος, διὰ τὸ συμβὰν πάθος τῇ χώρᾳ ταύτῃ· ἀπορραγῆναι γὰρ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν Σικελίαν ὑπὸ σεισμῶν ἄλλοι τε κἀκεῖνος εἴρηκεν „ἀφ' οὗ δὴ Ῥήγιον κικλήσκεται“ (Aesch. frg. 402 N.). *Sen. Nat. Quaest. VI 30, 3* ... sic per hanc inundationem, quam poetarum maximi celebrant, ab Italia Sicilia resecta est. *Plin. N. H. III 86* Sicilia ... quondam Bruttio agro cohaerens, mox interfuso mari avulsa ...; ab hoc dehiscendi argumento Rhegium Graeci nomen dedere oppido in margine Italiae sito.

τοῦ πάθους Ῥήγιον κτισθεῖσα ὠνομάσθη. καὶ τοὐναντίον οὗ προσεδόκησεν
ἄν τις ἀπέβη· συνεζεύχθη μὲν γὰρ τὰ τέως διεστῶτα πελάγη κατὰ τὴν
σύρρυσιν ἑνωθέντα, ἡ δὲ ἡνωμένη γῆ τῷ μεθορίῳ πορθμῷ διεζεύχθη,
140 παρ' ὃν ἤπειρος οὖσα Σικελία νῆσος ἐβιάσθη γενέσθαι. πολλὰς δὲ καὶ
ἄλλας λόγος τῆς θαλάττης ὑπερσχούσης ἠφανίσθαι πόλεις καταποθείσας,
ἐπεὶ καὶ κατὰ Πελοπόννησόν φασι τρεῖς

„Αἴγειραν Βοῦράν τε καὶ ὑψηλὴν Ἑλίκειαν,
τείχεσιν ᾗ τάχ' ἔμελλε περὶ βρύα μυρία φύσειν“,

εὐδαίμονας τὸ πάλαι γενομένας πολλῇ τοῦ πελάγους ἐπικλυσθῆναι φορᾷ.
141 ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, „ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων“, ᾗ φησιν ἐν
Τιμαίῳ Πλάτων, ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ „σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυ-
σμῶν γενομένων δῦσα κατὰ τῆς θαλάττης ἐξαίφνης ἠφανίσθη“, γενομένη
142 πέλαγος, οὐ πλωτόν, ἀλλὰ βαραθρῶδες. οὐδὲν οὖν εἰς τὸ φθείρεσθαι τὸν
κόσμον ἡ πλασθεῖσα τῷ λόγῳ μείωσις τῆς θαλάττης συνεργεῖ· φαίνεται
γὰρ ὧν μὲν ἐξαναχωροῦσα, τὰ δ' ἐπικλύζουσα. ἐχρῆν δὲ μὴ θάτερον
τῶν γινομένων ἀλλὰ συνάμφω θεωροῦντας ἐπικρίνειν, ἐπεὶ κἂν τοῖς περὶ
βίον ἀμφισβητήμασιν | ὁ νόμιμος δικαστής, πρὶν [παρὰ] τῶν ἀντιδίκων p.515
ἀκοῦσαι, γνώμην οὐκ ἀποφανεῖται.
143 (27.) Καὶ μὴν ὁ τρίτος λόγος ἐξ ἑαυτοῦ διελέγχεται, μὴ ὑγιῶς
ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τῆς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ φάσεως. οὐ γὰρ δήπουθεν οὗ πάντα
τὰ μέρη φθείρεται φθαρτόν ἐστιν ἐκεῖνο, ἀλλ' οὗ πάντα τὰ μέρη ἅμα

---

1 οὗ] ᾗ L, ἡ Turn. προσεδόκησαν H 2 ἐπέβη M συνεζεύγχθη M 3 σύρρυσιν MU: σύρρησιν HP, σύρρευσιν E ἡ δ' ἡνωμένη E (Cumont) διεζεύγχθη M 5 ὑπερσχούσης MU: ὑπερεχούσης HPE (v); ὑπερχεούσης coni. Scaliger ἠφανίσθη U πόλεις πόθησας P, πολ .... πόθησας (spat. 4—5 litt.) H 7 βούρράν M ἑλίκειαν MU: ἔλκειαν H, ἐλύνειαν P, ἑλίκην E 8 τείχεσιν — γενομένας (9) om. E ᾗ HP: ἡ MU ἔμελλεν M περίβρυα ML (Turn.) μυρία om. Turn. φύσειν M: φύσιν HP (Turn.), φησίν U 9 πολλῇ] πολὺ M 10 Ἀτλαντὶς] ἄντλα τις H ἀσίης M 12 τῆς om. Turn. θαλάσσης H (v) 13 πλωτῶν P, πλωτῶ H 14 τῆς θαλάττης E: τῇ θαλάττῃ MUHP (v) 15 ὧν μὲν] τῶν μὲν coni. Diels (Cumont) 17 βίων ἀμφισαντήμασιν (sic) M νόμιμος] νόμος E πρὶν παρὰ codd. (etiam M); παρὰ seclusit Buecheler; πρὶν καὶ Diels, πρὶν ἑκατέρου coni. Usener 20 οὗ] οὐ H 20. 21 πάντα τὰ μέρη E: πάντα μέρη MUHP (v) 21 οὗ] οὐ H τὰ μέρη πάντα conicio; καὶ ἅμα pro ἅμα καὶ coni. Cumont

---

7. 8 Versus ignoti poetae: Meineke, Anal. Alex. p. 46. non tres urbes demersas esse, ut dicit Philo, sed duas Buram et Helicen constat: cf. Polyb. II 41, 7. Amm. Marcell. XVII 7, 13. Sen. Nat. Quaest. VI 23, 4. VII 5, 3. 4. 10—12 Plat. Tim. 24 e. 25 c d.

καὶ ἐν ταὐτῷ ⟨καὶ⟩ ἀθρόα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἐπεὶ καὶ ἄκρον ἀπο-
κοπείς τις δάκτυλον ζῆν οὐ κεκώλυται, εἰ δὲ τὴν κοινωνίαν τῶν μερῶν
καὶ μελῶν πᾶσαν, αὐτίκα τελευτήσει. τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον, εἰ μὲν 144
συλλήβδην ἁπαξάπαντα τὰ στοιχεῖα ὑφ᾽ ἕνα καιρὸν ἠφανίζετο, φάσκειν
ἐνδέχεσθαι τὸν κόσμον φθορὰν ἦν ἀναγκαῖον· εἰ δ᾽ ἕκαστον ἰδίᾳ πρὸς
τὴν τοῦ γείτονος μεταβάλλει φύσιν, ἀθανατίζεται μᾶλλον ἢ φθείρεται
κατὰ τὸ φιλοσοφηθὲν ὑπὸ τοῦ τραγικοῦ

„θνῄσκει δ᾽ οὐδὲν τῶν γιγνομένων,
διακρινόμενον δ᾽ ἄλλο πρὸς ἄλλο
μορφὴν ἑτέραν ἀπέδειξεν.“

Παντελής γε μὴν εὐήθεια τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῶν τεχνῶν 145
ἐξετάζεσθαι· τῇ γὰρ περὶ τὸν λόγον ἀτοπίᾳ τις ἀκολουθήσας νέον τὸν
κόσμον ἀποφανεῖ κομιδῇ μόλις πρὸ χιλίων παγέντα ἐνιαυτῶν, ἐπεὶ καὶ
οὓς παρειλήφαμεν τῶν ἐπιστημῶν εὑρετὰς τὸν λεχθέντα τῶν ἐνιαυτῶν
ἀριθμὸν οὐχ ὑπερβάλλουσιν. εἰ δὲ δὴ καὶ λεκτέον τὰς τέχνας ἰσήλικας 146
ἀνθρώπων γένει, μεθ᾽ ἱστορίας φυσικῆς ἀλλ᾽ οὐκ ἀπερισκέπτως καὶ
ῥαθύμως λεκτέον. ἡ δ᾽ ἱστορία τίς; φθοραὶ τῶν κατὰ γῆν, οὐκ ἀθρόων
ἁπάντων ἀλλὰ τῶν πλείστων, δυσὶ ταῖς μεγίσταις αἰτίαις ἀνατίθενται,
πυρὸς καὶ ὕδατος ἀλέκτοις φοραῖς· κατασκήπτειν δ᾽ ἑκατέραν ἐν μέρει
φασὶν ἐν πάνυ μακραῖς ἐνιαυτῶν περιόδοις. ὅταν μὲν οὖν ἔμπρησις 147

1 καὶ ἀθρόα scripsi (coni. Cumont); πάντ᾽ ἀθρόα coni. Reiter (Zeitschr. f. öst. Gymn. 1892 p. 19) 2 οὐκ ἐκώλυται M 4 ὑφ᾽ ἕνα καιρῶν E cod. a 5 ἐνδέχεσθαι] δέχεσθαι Usener, μὲν δέχεσθαι Gomperz 6 γείτονος] γειτονοῦντος P μᾶλλον ἢ] μᾶλλον μᾶλλον M 7 verba κατὰ τὸ φιλοσοφηθὲν — 10 ἀπέδειξεν om. E καταφιλοσοφηθὲν HP 8 γινομένων codd. 9 πρὸς ἄλλο codd.: πρὸς ἄλλου Nauck (Cumont), πρὸς ἄλλῳ Bernays 10 ἀπέδειξε HP 12 τίς UH ἀκολοθήσας M 14 εὑρεταὶ U τῶν ante ἐνιαυτῶν om. E 16 ἀλλ᾽ om. HP (Turn.) 17 τις H (τί v) ἀθρόων UPE: ἀθρόον MH 19 ἀλήκτοις P (coni. Turn. in append.) 19. 20 φασὶν ἐν μέρει transp. UE 20 μακραῖς UE: μικραῖς MH(P?) ὅταν] ὅτε E ἔμπρησις] ἐμπρησμοῖς E; ἐμπρησμὸς Diels

8—10 Eur. frg. 839. 13 sqq. Plat. Legg. III 677 d ... χίλια ἀφ᾽ οὗ γέγονεν ἢ δὶς τοσαῦτα ἔτη, τὰ μὲν Δαιδάλῳ καταφανῆ γέγονε, τὰ δὲ Ὀρφεῖ, τὰ δὲ Παλαμήδει ...
17 sqq. Plat. Tim. 22 c πολλαὶ καὶ κατὰ πολλὰ φθοραὶ γεγόνασιν ἀνθρώπων καὶ ἔσονται, πυρὶ μὲν καὶ ὕδατι μέγισται, μυρίοις δὲ ἄλλοις ἕτεραι βραχύτεραι. ... τὸ δ᾽ ἀληθές ἐστι τῶν περὶ γῆν καὶ κατ᾽ οὐρανὸν ἰόντων παράλλαξις καὶ διὰ μακρῶν χρόνων γιγνομένη τῶν ἐπὶ γῆς πυρὶ πολλῷ φθορά. τότε μὲν οὖν ὅσοι κατ᾽ ὄρη καὶ ἐν ὑψηλοῖς τόποις καὶ ἐν ξηροῖς οἰκοῦσι μᾶλλον διόλλυνται τῶν ποταμοῖς καὶ θαλάττῃ προσοικούντων. ... ὅταν δ᾽ αὖ οἱ θεοὶ τὴν γῆν ὕδασι καθαίροντες κατακλύζωσιν, οἱ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι διασῴζονται βουκόλοι νομεῖς τε, οἱ δ᾽ ἐν ταῖς παρ᾽ ἡμῖν πόλεσιν εἰς τὴν θάλατταν ὑπὸ τῶν ποταμῶν φέρονται.

καταλαμβάνῃ, ῥεῦμα αἰθερίου πυρὸς ἄνωθεν ἐκχεόμενον πολλαχῇ σκεδάννυσθαι, μεγάλα κλίματα τῆς οἰκουμένης ἐπιτρέχον· ὅταν δὲ κατακλυσμός, ἅπασαν τὴν ὕδατος [κατομβρίαν] κατασύρειν φύσιν, αὐθιγενῶν καὶ χειμάρρων ποταμῶν οὐ πλημμυρούντων μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ καθεστὸς προσυπερβαλλόντων τῆς ἐπιβάσεως καὶ τὰς ὄχθας ἢ τῇ βίᾳ παραρρηγνύντων ἢ ὑπερπηδώντων ἀναβάσει τῇ πρὸς μήκιστον ὕψος· ὅθεν ὑπερβλύσαντας εἰς τὴν παρακειμένην ἀναχεῖσθαι πεδιάδα, τὴν δὲ τὸ μὲν πρῶτον εἰς μεγάλας λίμνας διανέμεσθαι, πρὸς τὰ κοιλότερα ἀεὶ τοῦ ὕδατος συνίζοντος, αὖθις δ' ἐπιρρέοντος καὶ τοὺς μεθορίους ἰσθμοὺς | κατακλύζοντος, οἷς διεκρίνοντο αἱ λίμναι, εἰς μέγεθος ἀχανοῦς πελάγους κατὰ p.516 M
148 τὴν πολλῶν ἕνωσιν ἀποκρίνεσθαι. πρὸς δὲ μαχομένων δυνάμεων ἐν μέρει τοὺς ἐν τοῖς ἐναντίοις οἰκοῦντας τόποις ἀπόλλυσθαι, πυρὶ μὲν τοὺς ἐν ὄρεσι καὶ γεωλόφοις καὶ δυσύδροις χωρίοις, ἅτ' οὐκ ἔχοντας φύσει πυρὸς ἀμυντήριον ἄφθονον ὕδωρ, ἔμπαλιν δ' ὕδατι τοὺς παρὰ ποταμοῖς ἢ λίμναις ἢ θαλάττῃ· γειτόνων γὰρ ἅπτεσθαι φιλεῖ τὰ κακὰ πρώτων
149 ἢ καὶ μόνων. κατὰ δὴ τοὺς λεχθέντας τρόπους δίχα μυρίων ἄλλων βραχυτέρων φθειρομένου τοῦ πλείστου μέρους ἀνθρώπων, ἐπιλείπειν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰς τέχνας· δίχα γὰρ τοῦ μεθοδεύοντος οὐκ εἶναι καθ' αὑτὴν ἰδεῖν ἐπιστήμην. ἐπειδὰν δὲ αἱ μὲν κοιναὶ νόσοι χαλάσωσιν, ἄρξηται δὲ ἀνηβᾶν καὶ βλαστάνειν τὸ γένος ἐκ τῶν μὴ προκαταληφθέντων τοῖς ἐπιβρίσασι δεινοῖς, ἄρχεσθαι καὶ τὰς τέχνας πάλιν

---

1 καταλαμβάνη (η ex ει corr.) M, καταλαμβάνει E αἰθερίου MUE: αἰθρίου HP 1. 2 σκεδάννυται E 2 ὅταν] ὅτὲ E 3 κατομβρίαν om. E, seclusit Diels; ὕδατος ὀμβρίου κατασύρειν conicio κατασύρειν Buecheler: κατασύρει E, κατασύρῃ MUHP 3. 4 αὐθιγενῶν ποταμῶν καὶ χειμάρρων E 4 μόνων H καθεστὸς Mang.: καθεστὼς codd.; cf. 108, 14 5 προσεπιβαλλόντων M τῆς om. HP (v) καὶ τὰς ὄχθας—16 ἢ καὶ μόνων om. E 5. 6 παραρηγνύντων U 6 ὑπερποδώντων M 6. 7 ὑπερβλύσαντες U, ὑπερβλήσαντες M 10 πελάγη M; εἰς μεγέθους ἀχανοῦς πελάγη coni. Buecheler 11 πολλῶν MU: τῶν πολλῶν HP (v) 12 ἐν τοῖς om. M (ἐν ἐναντίοις Bernays) οἰκοῦντα M ἀπόλυσθαι M πυρὶ] περὶ H 13 οὐκ ἔχοντας] οὐ κατέχοντας U φύσει v (Turn): φησί codd. (Bernays); φυσικὸν coni. Buecheler 14 ἔμπαλι M ὕδατι] ὕδωρ H παρὰ etiam M (non περὶ) 15 φιλεῖ MU: φιλεῖν HP (v) πρώτων M: πρὸ τῶν UHP 16 ἢ καὶ μόνων Diels: ἡγεμόνων UHP, ἡγουμένων M; ἤ γε μόνων v (Turn.) 17 ἐπιλείπειν Buecheler: ἐπιλιπεῖν codd. 19 ἐπιστήμην MUE: τὴν ἐπιστήμην HP et E cod. r (v) κοινοὶ H 20. 21 προκαταληφθέντων HP: προκαταλειφθέντων M, προσκαταλειφθέντων UE 21 τὰς ante τέχνας om. H (Turn.)

---

11 sqq. cf. Plat. Legg. III 677a.

συνίστασθαι, οὐ τότε πρῶτον γενομένας, ἀλλὰ τῇ μειώσει τῶν ἐχόντων ὑποσπανισθείσας.

Ἃ μὲν οὖν περὶ ἀφθαρσίας τοῦ κόσμου παρειλήφαμεν, εἴρηται κατὰ δύναμιν. τὰς δὲ πρὸς ἕκαστον ἐναντιώσεις ἐν τοῖς ἔπειτα δηλωτέον.

---

1 συνίστασθαι] ἀνίστασθαι E οὐ τότε Buecheler: οὔτε codd.; οὐ τὸ ν (Turn.) γινομένας E 3 ἃ μὲν οὖν περὶ κόσμου παρειλήφαμεν, εἴρηται κατὰ δύναμιν (cet. om.) E Subscr. φιλωνος ἰουδαίου περὶ ἀφθαρσίας κόσμου U

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΕΙΣ ΦΛΑΚΚΟΝ.

* * *

1 (1.) Δεύτερος μετὰ Σηιανὸν Φλάκκος Ἀουίλλιος διαδέχεται τὴν II p. 517 M.
κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιβουλήν, σύμπαν μὲν ἀδικῆσαι τὸ ἔθνος ὥσπερ
ἐκεῖνος ἄντικρυς οὐ δυνηθείς — ἐλάττους γὰρ εἶχε τὰς εἰς τοῦτ' ἀφορμάς
—, ἐφ' ὅσους δ' ἔφθανεν, ἀθρόους ἀνηκέστοις περιέπειρε κακοῖς. οὐ μὴν
ἀλλὰ καὶ μέρει δόξας ἐπιτίθεσθαι τὴν ἐπιβουλὴν ἐξέτεινεν ἐπιὼν τοὺς
πανταχοῦ πάντας διὰ τέχνης τὸ πλέον ἢ δυνάμεως· οἷς γὰρ ἰσχὺς οὐ
πρόσεστι τῶν τὰς φύσεις τυραννικῶν, πανουργίαις τὰς ἐπιβουλὰς κατορ-
2 θοῦσιν. ὁ Φλάκκος οὖν οὗτος ἐν τοῖς ἑταίροις κριθεὶς παρὰ Τιβερίῳ
Καίσαρι μετὰ τὴν Ἰβήρου τελευτήν, ὃς ἐπετέτραπτο Αἴγυπτον, καθίσταται
τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς χώρας ἐπίτροπος, ἄνθρωπος ἐν ἀρχῇ μυρία κα-
λοκαγαθίας ὅσα τῷ δοκεῖν ἐξενεγκὼν δείγματα· πυκνός τε γὰρ ἦν καὶ
συνεχὴς καὶ ὀξὺς νοῆσαι καὶ τὰ βουλευθέντα πρᾶξαι καὶ προχειρότατος
3 εἰπεῖν καὶ πρὸ τοῦ λεγομένου τὸ ἡσυχαζόμενον αἰσθέσθαι. παντάπασιν
οὖν ὀλίγῳ χρόνῳ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον πραγματειῶν ἐθὰς γίνεται·
πολύτροποι δ' εἰσὶ καὶ ποικίλαι, μόλις τοῖς ἐκ πρώτης ἡλικίας τὸ ἔργον
ἐπιτήδευμα πεποιημένοις γνωριζόμεναι. περιττὸς ὄχλος ἦσαν οἱ γραμματεῖς,

---

1. 2 Φίλωνος εἰς φλάκκον M, εἰς φλάκκον H: φλάκκος ψεγόμενος G (= Phot. Bibl. cod. 105), Φίλωνος ἱστορία πάνυ ὠφέλιμος καὶ τῷ βίῳ χρήσιμος τὰ κατὰ τὸν φλάκκον ἤτοι περὶ προνοίας A   Libelli partem, qua exponebatur Seiani acerbitas adversus Iudaeos eiusque exitium (cf. p. 154, 7 καί), deperisse recte animadvertit Massebieau   4 ἀούλλιος G, ἰούλιος A   6 ἄντικρυς om. Turn.   8 ἐπιὼν G: ἐπὶ ceteri (v)   τοὺς om. G   9 ἀπανταχοῦ M   πάντας G: om. ceteri (v)   9. 10 ἰσχὺς οὐ πρόσεστι CMGA (Anton. Mel.): ἰ. ἐστιν οὐδαμῶς H (Turn.); οὐ πρόσεστιν ἰσχὺς Mang.   10 ἐπιβολὰς coni. Mang.   11 οὖν A: om. ceteri (v)   ἐν]ἐπὶ G   12 Ἰβήρου scripsi (cf. Dio C. LVIII 19, 6 et Dessau, *Prosopogr. imp. Rom.* II 143): βήρου G, σεβήρου ceteri (v)   ⟨τὴν⟩ Αἴγυπτον coni. Cohn   15 προχειρότατα L (Turn.)   16. 17 παντάπασι γοῦν G   18 δὲ M   τοῖς] τῆς M

9—11 C fol. 123ᵛ ⟨ἐκ⟩ τοῦ περὶ Φλάκ⟨κ⟩ου λόγου D^R fol. 247ᵛ τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 86 Col. 1208 Φίλωνος: οἷς ἰσχὺς — κατορθοῦσιν.

ἤδη πρὸς πάντα μικρὰ καὶ μεγάλα φθάνοντος αὐτοῦ ταῖς ἐμπειρίαις, ὡς
μὴ μόνον ὑπερβαλεῖν ἀλλὰ χάριν ἀκριβείας ἀντὶ γνωρίμου διδάσκαλον
γεγενῆσθαι τῶν τέως ὑφηγητῶν. καὶ ὅσα μὲν περὶ λογισμοὺς καὶ τὴν τῶν 4
προσοδευομένων κατώρθου διοίκησιν, εἰ καὶ μεγάλα καὶ ἀναγκαῖα ἦν,
518 M. ἀλλ' οὐδέν γε δεῖγμα | ψυχῆς ὑπέφαινεν ἡγεμονικῆς, ἃ δὲ λαμπροτέραν
καὶ βασιλικὴν ἐδήλου φύσιν, μετὰ πλείονος παρρησίας ἐπεδείκνυτο· οἷον
σεμνότερον ἦγεν αὐτόν — ἄρχοντι δὲ λυσιτελέστατον ὁ τῦφος —, ἐδίκαζε
τὰ μεγάλα μετὰ τῶν ἐν τέλει, τοὺς ὑπεραύχους καθῄρει, μιγάδων καὶ
συγκλύδων ἀνθρώπων ὄχλον ἐκώλυεν ἐπισυνίστασθαι· τάς τε ἑταιρείας
καὶ συνόδους, αἳ ἀεὶ ἐπὶ προφάσει θυσιῶν εἱστιῶντο τοῖς πράγμασιν
ἐμπαροινοῦσαι, διέλυε τοῖς ἀφηνιάζουσιν ἐμβριθῶς καὶ εὐτόνως προσφε-
ρόμενος. εἶτ' ἐπειδὴ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἀνέπλησεν εὐνομίας, ἐν 5
μέρει πάλιν ταῖς στρατιωτικαῖς δυνάμεσιν ἐφήδρευεν ἐκτάττων, συγκροτῶν,
γυμνάζων πεζούς, ἱππεῖς, τοὺς τῆς κούφης ὁπλίσεως, τοὺς ἡγεμόνας, ἵνα
μὴ τὰς μισθοφορὰς τῶν στρατιωτῶν ἀφαιρούμενοι πρὸς λῃστείας καὶ
ἁρπαγὰς αὐτοὺς ἀλείφωσι, πάλιν τῶν στρατιωτῶν ἕκαστον, ἵνα μηδὲν
ἔξω τῶν κατὰ τὴν στρατείαν περιεργάζηται μεμνημένος, ὅτι τέτακται
καὶ τὴν εἰρήνην διαφυλάττειν.

(2.) Ἴσως δ' ἄν τις εἴποι· „σὺ δ', ὦ οὗτος, ἐγνωκὼς ἀνθρώπου 6
κατηγορεῖν ἔγκλημα μὲν οὐδὲν διεξῆλθες, μακροὺς δ' ἐπαίνους συνείρεις·
μὴ ἄρα παραπαίεις καὶ μέμηνας;" — οὐ μέμηνα, ὦ οὗτος, οὐδ' ἠλίθιός
τίς εἰμι, ὡς μὴ δύνασθαι πράγματος ἀκολουθίαν ἰδεῖν. ἐπαινῶ τὸν 7
Φλάκκον, οὐκ ἐπειδὴ προσῆκεν ἐχθρὸν ἐγκωμιάζειν, ἀλλ' ἵν' αὐτοῦ τὴν
μοχθηρίαν ἀριδηλοτέραν παραστήσω· τῷ μὲν γὰρ ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος
διαμαρτάνοντι συγγνώμη δίδοται, ὁ δ' ἐξ ἐπιστήμης ἀδικῶν ἀπολογίαν
οὐκ ἔχει προεαλωκὼς ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ. (3.) ἐξαετίαν 8

---

1 ἐπηρείαις (μ supra) G 2 χάρις H[1], corr. H[2] διδάσκαλος MG 4 κατόρθου A, κατόρθουν G 5 οὐδέ H μεγάλα καὶ ἀναγκαῖα ἦν καὶ post ἃ δὲ add. A 7 αὐτόν AH[2]: αὑτόν MGH[1] 8 μετὰ om. G 9 ἐκώλυσεν G τε] θ' A 14 πεζούς om. A ἵππους A 15 μισθοφορὰς MAH[1] (Mang.): μισθοφορίας GH[2]L (Turn.) 16 ἀλείφωσιν M 18 διαφυλάττοι A, φυλάττειν G 21 ἄρα om. G; ἆρα v μέμηνας (sic) M μέμηνα (sic) M 23 ἵν' AL: ἵνα MGH 25 διαμαρτάνειν A δίδοται] παρεισέρχεται D[R] Flor. Par. 26 προεαλωκώς] προεωρακὼς A ἐργαστηρίῳ (δικα supra) M

16—18 D[P] fol. 327[v] Φίλωνος D[V] p. 688 (Harris p. 99): τῷ στρατιώτῃ οὐδὲν δεῖ ἔξω τῶν κατὰ τὴν στρατείαν περιεργάζεσθαι, ἀλλὰ μεμνῆσθαι ἀεί, ὅτι τέτακται τὴν εἰρήνην φυλάττειν. 24—26 C fol. 123[v] D[R] fol. 196[v] et in quaternionis post fol. 161 interpositi fol. 6[v] D[K] fol. 162[r] D[P] fol. 157 D[V] p. 520 Flor. Paris. nr. 9 τῷ μὲν ἀγνοίᾳ — δικαστηρίῳ. Mel. Barocc. fol. 102[r] Anton. Mel. II 88 Col. 1213 Max. Ecl. cap. 26 Φίλωνος: τῷ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι συγγνώμη παρεισέρχεται (παρέχεται coni. Mang.), ὁ δὲ ἐξεπίτηδες ἀδικῶν ἀπολογίαν οὐκ ἔχει.

γὰρ τὴν ἐπικράτειαν λαβὼν πέντε μὲν ἔτη τὰ πρῶτα, ζῶντος Τιβερίου
Καίσαρος, τήν τε εἰρήνην διεφύλαξε καὶ οὕτως εὐτόνως καὶ ἐρρωμένως
9 ἀφηγήσατο, ὡς τοὺς πρὸ αὐτοῦ πάντας ὑπερβαλεῖν. τῷ δ' ὑστάτῳ,
Τιβερίου μὲν τελευτήσαντος, Γαΐου δ' ἀποδειχθέντος αὐτοκράτορος, ὑφιέναι
καὶ χαλᾶν ἤρξατο τὰ πάντα εἴτε διὰ τὸ ἐπὶ Τιβερίῳ βαρύτατον πένθος
— δῆλος γὰρ ἦν ὡς ἐπ' οἰκειοτάτῳ περιπαθῶν ἔκ τε τῆς συνεχοῦς
κατηφείας καὶ τῆς τῶν δακρύων φορᾶς, ἃ καθάπερ ἀπὸ πηγῆς ἀπαύστως
ἐξεχεῖτο — εἴτε καὶ κακόνους ὢν τῷ διαδόχῳ διὰ τὸ τὴν τῶν γνησίων
πρὸ τῆς τῶν θετῶν τεθεραπευκέναι μερίδα εἴτε καὶ τῶν συνεπιθεμένων
τῇ Γαΐου μητρί, καθ' ὃν χρόνον εἶχε τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς ἀνῃρέθη, γεγονὼς
10 καὶ διὰ φόβον ἁλώσεως ἐπιλελησμένος. καὶ μέχρι μέν τινος ἔτ' ἀντεῖχε
μὴ κατὰ τὸ παντελὲς μεθιέμενος τὴν τῶν πραγμάτων ἀντίληψιν. ὡς
δ' ἤκουσε τὸν Τιβερίου μὲν υἱωνὸν κοινωνὸν δὲ τῆς ἀρχῆς ἀναιρεθέντα
| Γαΐου κελεύσαντος, ἀλέκτῳ πληγεὶς συμφορᾷ καταβαλὼν ἑαυτὸν ἀχανὴς p. 51[illegible]
ἔκειτο, τῆς διανοίας πολὺ πρότερον ἀπειρηκυίας καὶ παρειμένης αὐτῷ.
11 ζῶντος μὲν γὰρ τοῦ μειρακίου τὰ ζώπυρα τῆς ἰδίας σωτηρίας οὐκ ἀπε-
γίνωσκεν, ἀποθανόντος δὲ συντεθνάναι καὶ τὰς οἰκείας ἐλπίδας ἔδοξεν, εἰ
καὶ μικρά τις ἀπελείπετο αὔρα βοηθείας, ἡ πρὸς Μάκρωνα φιλία τὰ
σύμπαντα παρὰ Γαΐῳ κατ' ἀρχὰς δυνηθέντα καὶ πλείστην μοῖραν ὡς
λόγος εἰσενεγκάμενον αὐτῷ πρὸς τὸ τυχεῖν τῆς ἡγεμονίας καὶ ἔτι μᾶλλον
12 πρὸς τὸ σωθῆναι, πολλάκις μὲν ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν Γάιον διανο-
ηθέντος Τιβερίου ὡς κακοήθη καὶ οὐ πεφυκότα πρὸς ἀρχήν, καὶ ἅμα
διὰ τὸν ἐπὶ τῷ υἱωνῷ φόβον — ἐδεδίει γάρ, μὴ παρανάλωμα γένηται
τελευτήσαντος αὐτοῦ —, πολλάκις δὲ τοῦ Μάκρωνος τὰς ὑπονοίας ὑπεξαι-
ρουμένου καὶ τὸν Γάιον ἐπαινοῦντος ὡς ἁπλοῦν καὶ ἀπόνηρον καὶ κοινωνικὸν
καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ μάλιστα ἡττημένον, ὡς ἢ μόνῳ ἂν ἐθελῆσαι παραχωρῆσαι
13 τὴν ἡγεμονίαν ἢ πάντως τὰ πρωτεῖα. ὑφ' ὧν ἀπατηθεὶς ἔλαθεν ἄσπονδον
ἐχθρὸν ἑαυτῷ καὶ υἱωνῷ καὶ γένει καὶ παρακλήτῳ Μάκρωνι καὶ πᾶσιν
14 ἀνθρώποις καταλιπών. ἐπειδὴ γὰρ ὁ Μάκρων ὁρῶν αὐτὸν ἐκδιαιτώμενον
καὶ ἀχαλίνοις ταῖς ὁρμαῖς, ἐφ' ἃ ἂν τύχῃ καὶ ὡς ἂν τύχῃ, χρώμενον

2. 3 τήν τε εἰρήνην — ἀφηγήσατο] οὕτω χρηστὸς ἦν A 2 τ' G 5 διὰ τὸ ἐπὶ τιβερίω codd. (Mang.): ἐπὶ Τιβερίου Turn. πεπονθὼς ante πένθος add. H (Turn.) 6 ἐπὶ A 7 τῆς MA (Mang.): ἐκ τῆς GH (Turn.) ἀπαύστως] ἀφθέστως A 8 καὶ om. M τὸ om. M τὴν om. A 9 καὶ G: καὶ διὰ MA, διὰ H: om. v 10 μρὶ codd.: μητέρι v 11 ἁλώσεως] ἀλλοτριώσεως coni. Mang. ἐπιλελησμένος corruptum ἔτ' om. A ἀντεῖχεν L (v) 13 τοῦ ante Τιβερίου add. M (Mang.) 14 καταβαλὸν M αὑτὸν AH[2] (v), αὐτὸν H[1] 18 ἀπελίπετο G; ὑπελείπετο (sic Ven. 41) Mang. 19 καὶ] τὴν G 20 εἰσενηνεγκάμενον (sic) H 23 υἱῶ H, (γράφεται καὶ υἱωνῷ in marg.) M 26 ἡττημένον] ἡττᾶται M θελῆσαι M, ἐθελήσοι A 28 ἑαυτῷ M: αὑτῷ AH[2] (v), αὐτῷ GH[1] 29 ὁρῶν om. H (Turn.). 30 ἃ] ὃ A καὶ ὡς ἂν τύχῃ om. Turn.

ἐνουθέτει καὶ παρηγόρει νομίζων ἐκεῖνον εἶναι Γάιον τόν, ἡνίκ' ἔτ' ἔζη
Τιβέριος, ἐπιεικῆ καὶ πειθαρχικόν, ὁ κακοδαίμων εὐνοίας περιττῆς ἔδωκε
τὰς ἀνωτάτω δίκας πανοίκιος αὐτῇ γυναικὶ καὶ τέκνοις συναναιρεθεὶς ὡς
περιττὸν ἄχθος καὶ παρενόχλημα. καὶ γὰρ ὁπότε πόρρωθεν αὐτὸν ἀφ- 15
ικνούμενον ἴδοι, τοιαῦτα πρὸς τοὺς συνόντας διεξῄει· „μὴ μειδιῶμεν,
κατηφῶμεν· ὁ νουθετητὴς παραγίνεται, ὁ αὐθέκαστος, ὁ ἀνδρὸς τελείου
καὶ αὐτοκράτορος ἀρξάμενος νῦν εἶναι παιδαγωγός, ὅτε καὶ τοὺς ἐκ πρώ-
της ἡλικίας ὁ καιρὸς ἀπήλασε καὶ διέζευξεν."

(4.) Ἐπεὶ δ' οὖν καὶ τοῦτον ἔγνω προσανῃρημένον ὁ Φλάκκος, 16
τὴν λοιπὴν ἐλπίδα κατὰ τὸ παντελὲς ἀπεγνώκει καὶ οὐκέθ' ὁμοίως
ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων οἷός τε ἦν ἐξασθενῶν καὶ διαρρέων
τὴν γνώμην. ὅταν δ' ὁ ἄρχων ἀπογνῷ τὸ δύνασθαι κρατεῖν, ἀνάγκη 17
τοὺς ὑπηκόους εὐθὺς ἀφηνιάζειν καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ μικρῶν καὶ τῶν
τυχόντων πεφυκότας ἀνερεθίζεσθαι· ἐν οἷς τὸ Αἰγυπτιακὸν τὰ πρωτεῖα
φέρεται διὰ βραχυτάτου σπινθῆρος εἰωθὸς ἐκφυσᾶν στάσεις μεγάλας.
ἐν ἀμηχάνοις δὲ καὶ ἀπόροις γεγονὼς ἐσφάδαζε καὶ τὰ πρὸ μικροῦ πάντα 18
520 M. ἤλλαξεν ἅμα τῇ τοῦ λογισμοῦ | πρὸς τὸ χεῖρον μεταβολῇ ποιησάμενος τὴν
ἀρχὴν ἀπὸ τῶν συνηθεστάτων· τοὺς μὲν γὰρ εὔνους καὶ μάλιστα φίλους
ὑφωρᾶτο καὶ διωθεῖτο, τοῖς δ' ἐξ ἀρχῆς ἀνομολογηθεῖσιν ἐχθροῖς ἐσπέν-
δετο καὶ συμβούλοις περὶ πάντων ἐχρῆτο. οἱ δ' — ἐγκότως γὰρ εἶχον — 19
τὸ κατηλλάχθαι δοκεῖν λόγῳ μόνον ἐπιμορφάσαντες, ἔργοις δὲ κατὰ
διάνοιαν ἀσύμβατα μνησικακοῦντες καὶ ὥσπερ ἐν θεάτρῳ καθυποκρινόμενοι
γνησίαν φιλίαν ὅλον αὐτὸν συναρπάζουσι· καὶ γίνεται ὁ μὲν ἄρχων

---

1 ἐνουθετεῖτο A ἐκεῖνον om. A ἡνίκ' ἔτ' GH: ἡνίκ' MA; ἡνίκα ἔτι v 2 δὲ ante περιττῆς add. MA, eras. H, om. G 3 πανοικί (sic) G 4. 5 καὶ — συνόντας om. H¹, in marg. add. H² 5 τοιαῦτα] αὐτὰ G 6 κατηφῶμεν Cohn: κατηφ[ι]ειῶμεν M, κατηφιῶμεν ceteri (v) 7 ὅτε [ἅ] A τοὺς] τὸν A 8 ὁ καιρὸς] ὄντα A ἀπή[σ]λαξε H, ἀπήλλαξεν L (Turn.); ἀπήλασεν Mang. 9 ὡς ante ἔγνω add. G προσανῃρημένον G (coni. Mang.): προανῃρημένον ceteri (v) 10 ἀπεγνώκει A (Mang.): ἀναπεπτώκει ceteri (Turn.) 11 τ' A 12 δ' ὁ MA: δ' GH (v) 14 ἀναιρεθίζεσθαι MD 15 εἰωθὼς M, om. A ἀναφυσᾶν M 16 ἐσφάδαξεν H², ἐσφάδα H¹ post πάντα verbum quoddam (an δόξαντα?) excidisse vid.; ⟨κατωρθωμένα⟩ πάντα coni. Cohn 17 ἤλλαξε M 19 ὑφωρᾶτο codd. (cf. Crönert, Mem. Graec. Herc. 273): ὑφεωρᾶτο v 20 συμβόλοις L (Turn.) 20 οἱ] εἰ M 21 τῷ A ἐπιμορφώσαντες AH (v) [α]ἔργοις A δὲ] καὶ A ⟨καὶ⟩ κατὰ coni. Mang. 23 γνήσιον G γνησίαν φιλίαν om. A

12—14 D[R] fol. 29v τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 6 Col. 1033 Φίλωνος: ὅταν ἄρχων — ἀνερεθίζεσθαι.

ὑπήκοος, οἱ δ' ὑπήκοοι ἡγεμόνες, εἰσηγούμενοι μὲν ἀλυσιτελεστάτας γνώ-
20 μας, εὐθὺς δὲ ταύτας ἐπισφραγιζόμενοι. βεβαιωταὶ γὰρ ὧν ἐβουλεύσαντο
πάντων ἐγίνοντο κωφὸν ὡς ἐπὶ σκηνῆς προσωπεῖον ἕνεκα προσχήματος
αὐτὸ μόνον παραλαμβάνοντες ἐπιγεγραμμένον ὄνομα ἀρχῆς, Διονύσιοι δημο-
κόποι, Λάμπωνες γραμματοκύφωνες, Ἰσίδωροι στασιάρχαι, φιλοπράγμονες,
21 κακῶν εὑρεταί, ταραξιπόλιδες· τοῦτο γὰρ κεκράτηκέ πως τοὔνομα. συν-
ταξάμενοι πάντες οὗτοι βούλευμα βουλεύουσι κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἀργα-
22 λεώτατον καὶ τῷ Φλάκκῳ προσελθόντες ἰδίᾳ φασίν· „ἔρρει μέν σοι τὰ
ἀπὸ Τιβερίου Νέρωνος τοῦ παιδός, ἔρρει δὲ καὶ ἡ μετ' ἐκεῖνον ἐλπίς,
ὁ ἑταῖρός σου Μάκρων, αἴσια δ' οὐκ ἔστι σοι τὰ ἀπὸ τοῦ κρατοῦντος·
δεῖ δὴ παράκλητον ἡμᾶς εὑρεῖν δυνατώτατον, ὑφ' οὗ Γάιος ἐξευμενισθή-
23 σεται. ὁ δὲ παράκλητος ἡ πόλις Ἀλεξανδρέων ἐστίν, ἣν τετίμηκε μὲν
ἐξ ἀρχῆς ἅπας ὁ Σεβαστὸς οἶκος, διαφερόντως δ' ὁ νῦν ἡμῶν δεσπότης.
παρακλητεύσει δὲ τυχοῦσά τινος παρὰ σοῦ δωρεᾶς· μεῖζον δ' ἀγαθὸν
24 οὐδὲν αὐτῇ παρέξεις ἢ τοὺς Ἰουδαίους ἐκδοὺς καὶ προέμενος.“ ἐπὶ
τούτοις ὀφείλων ἀπώσασθαι καὶ δυσχερᾶναι τοὺς λέγοντας ὡς νεωτερο-
ποιοὺς καὶ κοινοὺς πολεμίους συνεπιγράφεται τοῖς λεχθεῖσι. καὶ τὸ μὲν
πρῶτον ἀδηλοτέρας ἐποιεῖτο τὰς ἐπιβουλὰς μήτ' ἴσον παρέχων καὶ κοινὸν
ἀκροατὴν ἑαυτὸν τοῖς τὰς ἀμφισβητήσεις ἔχουσιν, ἀλλὰ πρὸς θάτερον
ἀποκλίνων μέρος, μήτ' ἐν τοῖς ἄλλοις ἰσηγορίαν διδούς, ἀλλὰ καὶ ὁπότε
προσίοι τις τῶν Ἰουδαίων, ἀποστρεφόμενος καὶ τὸ δυσέντευκτον ἐπιτηδεύων
ἐπὶ μόνων τούτων· αὖθις δὲ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ τὴν δυσμένειαν ἐπεδείξατο.
25 (5.) Προσεπέρρωσε δ' αὐτοῦ τὴν ἐκ μαθήσεως τὸ πλέον ἢ φύσεως
ἐπιτετηδευμένην ἀπόνοιαν καὶ συντυχία τις τοιαύτη. Γάιος Καῖσαρ
Ἀγρίππᾳ τῷ Ἡρῴδου βασιλέως υἱωνῷ δίδωσι βασιλείαν | τῆς παππῴας p. 521
λήξεως τρίτην μοῖραν, ἣν Φίλιππος τετράρχης θεῖος ὢν αὐτῷ πρὸς
26 πατρὸς ἐκαρποῦτο. μέλλοντι δ' ἀπαίρειν συνεβούλευσεν ὁ Γάιος τὸν μὲν
ἀπὸ Βρεντεσίου μέχρι Συρίας πλοῦν μακρὸν ὄντα καὶ καματηρὸν παραι-

1 δὲ Mang. 4 αὐτῷ G παραλίμποντες (sic; ι in ras.) G ⟨τῆς⟩ ἐπιγεγραμμένον coni. Cohn Διονύσιοι] Διονυσιοκόλακες coni. Mang.; sed cf. Pap. Oxyr. VIII 1089 5 Λάμπωνες om. A ἠσίδωροι H, om. A πολυπράγμονες A 7 τῶν om. M 7. 8 ἀργαλαιότατον G 9 ἀπὸ] ὑπὸ A καὶ ante ἔρρει add. L (Turn.) ἡ] ὁ L (Turn.) 10 ὁ om. H (Turn.) σου M: σοι ceteri (v) ἀπὸ] ὑπὸ A 11 δὴ GA (Mang.): δὲ MH (Turn.) δυνατώτερον H (Turn.) 12 τετίμηκεν L (v) 13 δὲ M 17 κοινωνοὺς A πολεμίους] λυμεῶνας coni. Mang. 18 ἀριδηλοτέρας coni. Mang. ἐποιεῖτο (sic) M ἐπιβολὰς coni. Mang. 19 ἑαυτὸν om. A 20 ἐν] ὡς coni. Mang. τοῖς om. Richt. (Tauchn.) 22 καὶ om. M 23 προσεπέρρωσεν L (v) πλεῖον A ἐκ ante φύσεως add. M 24 ἐπιτηδευμένην M, ἐπιτηδευομένην A 25 βασιλείαν] τὰ A 27 δὲ G συνεβούλευεν M 28 βρεντεσίου (alt. ε ex corr.) M: βρεντησίου GA (v), η corr. ex ε H καὶ ante μέχρι add. H (v)

5 γραμματοκύφωνες: Dem. XVIII 209.

τήσασθαι, χρῆσθαι δ' ἐπιτόμῳ τοὺς ἐτησίας ἀναμείναντι τῷ διὰ τῆς
Ἀλεξανδρείας· τάς τε γὰρ ἐκεῖθεν ὁλκάδας ταχυναυτεῖν ἔφασκε καὶ
ἐμπειροτάτους εἶναι κυβερνήτας, οἳ καθάπερ ἀθλητὰς ἵππους ἡνιοχοῦσιν
ἀπλανῆ παρέχοντες τὸν ἐπ' εὐθείας δρόμον. ὁ δὲ πειθαρχεῖ ὡς δεσπότῃ
τε ἅμα καὶ τὰ δοκοῦντα συμφέρειν παραγγέλλοντι. καταβὰς δ' εἰς 27
Δικαιάρχειαν καὶ ναῦς ὑφόρμους Ἀλεξανδρίδας ἰδὼν εὐτρεπεῖς πρὸς ἀνα-
γωγήν, ἐπιβὰς μετὰ τῶν ἰδίων, εὐπλοίᾳ χρησάμενος, ὀλίγαις ὕστερον
ἡμέραις ἀνεπιφάτως καὶ ἀφωράτως κατάγεται, κελεύσας τοῖς κυβερνήταις
— περὶ γὰρ δείλην ὥραν ὁ Φάρος ἀναφαίνεται — τὰ μὲν ἱστία συνάγειν,
ἔξω δὲ περὶ αὐτὸν μὴ μακρὰν ἀφισταμένους θαλαττεύειν ἄχρι τοῦ βα-
θεῖαν ἑσπέραν ἐπιγενέσθαι καὶ νυκτὸς τοῖς λιμέσι προσσχεῖν, ἵν' ἀποβὰς
ἤδη τετραμμένων ⟨ἁπάντων⟩ πρὸς ὕπνον, μηδενὸς ὁρῶντος, ἀφίκηται πρὸς
τὸν ξενοδόχον. ὁ μὲν δὴ μετὰ τοσαύτης αἰδοῦς ἐπεδήμησε βουλόμενος, 28
εἴ πως οἷόν τε ἦν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαθὼν ὑπεξελθεῖν· οὐ
γὰρ κατὰ θέαν ἀφῖκτο τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπιδεδημηκὼς αὐτῇ πρότερον,
ἡνίκα τὸν ἐπὶ Ῥώμης πλοῦν ἐστέλλετο πρὸς Τιβέριον, ἀλλ' ὁδῷ χρη-
σόμενος ἐπιτόμῳ τῆς οἴκαδε ἀφίξεως. οἱ δ' ὑπὸ φθόνου ῥηγνύμενοι 29
— βάσκανον γὰρ φύσει τὸ Αἰγυπτιακόν — καὶ τὰς ἑτέρων εὐτυχίας
ἰδίας ὑπελάμβανον εἶναι κακοπραγίας καὶ ἅμα διὰ τὴν παλαιὰν καὶ τρόπον
τινὰ ⟨φύσει⟩ γεγενημένην πρὸς Ἰουδαίους ἀπέχθειαν ἤσχαλλον ἐπὶ τῷ
γεγενῆσθαί τινα βασιλέα Ἰουδαῖον οὐχ ἧττον, ἢ εἰ αὐτός τις ἕκαστος
βασιλείαν προγονικὴν ἀφῄρητο. καὶ τὸν ἄθλιον Φλάκκον πάλιν οἱ συν- 30
όντες ἀνηρέθιζον εἰς τὸν αὐτὸν ἐνάγοντες καὶ προκαλούμενοι
φθόνον, „σὴ κατάλυσίς ἐστι“ φάσκοντες „ἡ ἐπιδημία τούτου· μείζονα
τιμῆς καὶ εὐδοξίας ὄγκον ἢ σὺ περιβέβληται· πάντας εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέ-
φει τὴν δορυφόρον τῶν σωματοφυλάκων στρατιὰν ὁρῶντας ἐπαργύροις

---

1 χρήσασθαι H (v) τοὺς] τὰς A ἐτησίους H (v) 2 ὀλκόδας (sic) M 4 ὡς L, ss. H[2] (v): om. ceteri 5 παραγγέλοντι M 6 δικαιαρχίαν MGH (v), δικαίαρχον A ἀλεξανδρείας A εὐτρεπεῖς M (mavult Mang.): εὐπρεπεῖς ceteri (v) 6. 7 ἀγωγὴν A 7 εὐπλοία ss. H[2] 8 ἀφωράτως AH: ἀφόρτως MG 9 δειλινὴν G ἀναφέρεται H (Turn.) 10 περὶ αὐτὸν om. M (redundare vid. Mang.) ἀφισταμένοις L 11 προσσχεῖν Richt. (Tauchn.): προσχεῖν codd. (v) 12 τετραμμένων ⟨ἁπάντων⟩ scripsi: τετραμμένων GH (v), τετραμμένον M, προστετραμμένων A 13 ἐπεδήμησεν H (v) 14 τ' A 15 κατὰ] μετὰ Richt. (Tauchn.) 16 ῥώμης]ς delevisse vid. H 16. 17 χρησάμενος GH (Turn.) 17 ἐπιτομωτάτῃ G, om. A οἴκαδ' A 18 φύσει] φη̄ (= φησί) M εὐτυχίας codd. (om. L): εὐπραγίας v 19 ὑπολαμβάνον A 20 ⟨φύσει⟩ γεγενημένην scripsi: συγγεγενημένην coni. Mang., συγγενῆ (pro γεγενημένην) coni. Cohn, ἐγγεγενημένην Wendl. ἤσχαλον GL 21 ἰουδαῖον MH: ἰουδαίων G (v), τῇ ἰουδαίᾳ A 23 προκαλούμενοι Mang.: προσκαλούμενοι codd. (v) 25 ἑαυτὸν M: αὐτὸν GA, ὑ corr. in ὁ H; αὑτὸν v 26 δορυφόρων M στρατείαν G ὁρῶντες MH ἐπαργύροις] ἐπάργυροις (sic) M

31 καὶ ἐπιχρύσοις ὅπλοις διακεκοσμημένην. ἔδει γὰρ ἥκειν εἰς ἐπικράτειαν
ἑτέρου δυνάμενον πλῷ χρησάμενον εἰς τὴν οἰκείαν ἀσφαλῶς παραπεμ-
φθῆναι; καὶ γὰρ εἰ Γάιος ἐπέτρεπε, μᾶλλον δ' ἠνάγκαζεν, ἐχρῆν ἐκλιπαρή-
σαντα παραιτήσασθαι τὴν ἐνθάδε ἄφιξιν, ἵνα μὴ παρευημερηθεὶς ὁ τῆς
32 χώρας ἡγεμὼν ἀδοξῇ.“ ταῦτα ἀκούων ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ᾤδει καὶ
ἐν μὲν τῷ φανερῷ τὸν ἑταῖρον καὶ φίλον καθυπεκρίνετο διὰ τὸν ἐκ τοῦ
πέμψαντος φόβον, ἰδίᾳ δὲ ἐζηλοτύπει καὶ ἐξελάλει τὸ μῖσος καὶ πλαγίως
33 αὐτὸν ὕβριζεν, ἐπειδήπερ ἄντικρυς οὐκ ἐθάρρει. τῷ γὰρ ἀργοῦντι καὶ p. 523
σχολάζοντι τῆς πόλεως ὄχλῳ — πλῆθος δ' ἐστὶν ἐπιτετηδευκὸς γλωσ-
σαλγίαν καὶ ἐνευκαιροῦν διαβολαῖς καὶ βλασφημίαις — ἐπιτρέπει κακη-
γορεῖν τὸν βασιλέα εἴτε ἀρξάμενος δι' ἑαυτοῦ τῶν λοιδοριῶν εἴτε προτρε-
ψάμενος καὶ ἐναγαγὼν αὐτὸς διὰ τῶν ὑπηρετεῖν τὰ τοιαῦτα εἰωθότων.
34 οἱ δ' ἀφορμῆς λαβόμενοι διημέρευον ἐν τῷ γυμνασίῳ χλευάζοντες τὸν
βασιλέα καὶ σκώμματα συνείροντες· πῇ δὲ καὶ ποιηταῖς μίμων καὶ γελοίων
διδασκάλοις χρώμενοι τὴν ἐν τοῖς αἰσχροῖς εὐφυίαν ἐπεδείκνυντο, βραδεῖς
μὲν ὄντες τὰ καλὰ παιδεύεσθαι, τὰ δ' ἐναντία μανθάνειν ὀξύτατοι καὶ
35 προχειρότατοι. διὰ τί γὰρ οὐκ ἠγανάκτησεν, οὐκ ἀπήγαγεν, οὐκ ἐπέπληξε
τῆς αὐθάδους βλασφημίας; εἰ δὲ μὴ βασιλεὺς ἦν, ἀλλά τις τῶν ἐκ τῆς
Καίσαρος οἰκίας, οὐκ ὤφειλε προνομίαν τινὰ καὶ τιμὴν ἔχειν; ἀλλὰ
ταῦτ' εἰσὶ πίστεις ἐναργεῖς τοῦ συναίτιον γεγενῆσθαι τῶν βλασφημιῶν
Φλάκκον· ὁ γὰρ ἐπιπλήττειν ἢ τὸ πανύστατον ἐπέχειν ἂν δυνηθεὶς εἰ
μὴ κεκώλυκε, δῆλος ἦν ἐφιεὶς καὶ ἐπιτρέπων αὐτός. πρὸς ὅ τι δ' ἂν
ὄχλος ἀσύντακτος ἀφορμὴν λάβῃ τῶν ἁμαρτημάτων, οὐχ ἵσταται, μέτεισι
δ' ἀφ' ἑτέρων εἰς ἕτερα προσεπεξεργαζόμενος ἀεί τι νεώτερον.

---

2 οἰκίαν G 4 τὴν om. A ἐνθάδ' A ἄφιξιν] ἀφῖχθαι A 5 ταῦτ' A μᾶλλον ἔτι transp. A 6 καθυπεκρίνετο G: καθυπεκρίνατο MA, καθυποκρίνατο corr. in καθυπεκρίνετο H 7 δ' A ἐζυλοτύπει A ἐξεκάλει A 10. 11 κακογονεῖν corr. in κακηγορεῖν H 11 pr. εἴτε] εἴτ' A αὐτοῦ G καὶ ante προτρεψάμενος add. A 12 ἐναγὼν L; ἐνάγων Turn. τὰ τοιαῦτα MGA (Mang.): ταῦτα H (Turn.) εἰοθότων G 13 ἀφορμαῖς H 14 σκώματα M πῇ] οἱ G alt. καὶ om. A 15 εὐφορίαν A 16 τὰ κ. παιδευθῆναι D^P D^R, πρὸς τὸ καταθρῆσαι τὰ ἄριστα D^K 17 ἐπήγαγεν A; ἐπεῖχεν coni. Mang. 19 προνομίαν] παροινίαν A καὶ] ἢ A 20 ταῦτ' εἰσὶ MA: ταῦτα GH (v) πίστεις ἐναργεῖς M, corr. in πίστις ἐναργὴς H: πίστις ἐναργὴς GA (v) 23 λάβοι M ἵσταται] ἥκιστα A μέτεισιν A 24 δ' om. A ἀφ'] ἀμφ' M εἰς MAD: ἐφ' GH (v) προσεπεξεργαζόμενος G: προσεξεργαζόμενος M, προσεπεργαζόμενος AH (v)

15—17 D^K fol. 109^r D^M fol. 38^v D^P fol. 23^r (Harris p. 10) D^L fol. 163^v Φίλωνος ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον D^R fol. 45^r D^V p. 379 Φίλωνος: αἰσχροὶ καὶ εἰκαῖοι οἱ ἐν τοῖς ματαίοις εὐφυίαν ἐπιδεικνύμενοι (vel ἐπιδεικνύντες vel ἀνεπιδεικνύντες), βραδεῖς — ὀξύτατοι (καὶ προχειρότατοι partim om.). 22—24 D^K fol. 227^v Φίλωνος ἐκ τῶν πρὸς Φλάκκον· πρὸς ὅ τι — ὁρμὴν — προσαπεργαζόμενος ἀεὶ τιμιώτερον.

(6.) Ην τις μεμηνὼς ὄνομα Καραβᾶς οὐ τὴν ἀγρίαν καὶ θηριώδη 36
μανίαν — ἄσκηπτος γὰρ αὕτη γε καὶ τοῖς ἔχουσι καὶ τοῖς πλησιάζουσιν —,
ἀλλὰ τὴν ἀνειμένην καὶ μαλακωτέραν. οὗτος διημέρευε καὶ διενυκτέρευε
γυμνὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς οὔτε θάλπος οὔτε κρυμὸν ἐκτρεπόμενος, ἄθυρμα
νηπίων καὶ μειρακίων σχολαζόντων. συνελάσαντες τὸν ἄθλιον ἄχρι τοῦ 37
γυμνασίου καὶ στήσαντες μετέωρον, ἵνα καθορῷτο πρὸς πάντων, βύβλον
μὲν εὐρύναντες ἀντὶ διαδήματος ἐπιτιθέασιν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, χαμαι-
στρώτῳ δὲ τὸ ἄλλο σῶμα περιβάλλουσιν ἀντὶ χλαμύδος, ἀντὶ δὲ σκήπ-
τρου βραχύ τι παπύρου τμῆμα τῆς ἐγχωρίου καθ' ὁδὸν ἐρριμμένον ἰδών
τις ἀναδίδωσιν. ἐπεὶ δὲ ὡς ἐν θεατρικοῖς μίμοις τὰ παράσημα τῆς βα- 38
σιλείας ἀνειλήφει καὶ διεκεκόσμητο εἰς βασιλέα, νεανίαι ῥάβδους ἐπὶ τῶν
ὤμων φέροντες ἀντὶ λογχοφόρων ἑκατέρωθεν εἱστήκεσαν μιμούμενοι δο-
ρυφόρους. εἶθ' ἕτεροι προσῄεσαν, οἱ μὲν ὡς ἀσπασόμενοι, οἱ δὲ ὡς
δικασόμενοι, οἱ δ' ὡς ἐντευξόμενοι περὶ κοινῶν πραγμάτων. εἶτ' ἐκ τοῦ 39
περιεστῶτος ἐν κύκλῳ πλήθους ἐξήχει βοή τις ἄτοπος Μάριν ἀποκαλούντων
— οὕτως δέ φασι τὸν κύριον ὀνομάζεσθαι παρὰ Σύροις —· ᾔδεσαν γὰρ
23 M. Ἀγρίππαν καὶ γένει Σύρον καὶ Συρίας μεγάλην | ἀποτομὴν ἔχοντα, ἧς ἐβα-
σίλευε. ταῦτα δὲ ἀκούων, μᾶλλον δὲ ὁρῶν ὁ Φλάκκος, δεόντως ἂν καὶ τὸν με- 40
μηνότα συλλαβὼν καὶ καθείρξας, ἵνα μὴ παρέχῃ τοῖς κατακερτομοῦσιν
ἀφορμὴν εἰς ὕβριν τῶν βελτιόνων, καὶ τοὺς ἐνσκευάσαντας τιμωρησάμενος,
ὅτι γε βασιλέα καὶ φίλον Καίσαρος καὶ ὑπὸ τῆς Ῥωμαίων βουλῆς τετι-
μημένον στρατηγικαῖς τιμαῖς ἐτόλμησαν καὶ ἔργοις καὶ λόγοις καὶ φανερῶς
καὶ πλαγίως ὑβρίζειν, οὐ μόνον οὐκ ἐπέπληξεν, ἀλλ' οὐδ' ἐπισχεῖν
ἠξίωσεν ἄδειαν καὶ ἐκεχειρίαν διδοὺς τοῖς ἐθελοκακοῦσι καὶ ἐθελέχθρως
ἔχουσι, προσποιούμενος ἅ τε ἑώρα μὴ ὁρᾶν καὶ ὧν ἤκουε μὴ ἀκούειν.
ὅπερ συναισθόμενος ὁ ὄχλος — οὐχ ὁ καθεστὼς καὶ δημοτικός, ἀλλ' 41

---

1 Καραβᾶς] Βαραβᾶς (vel Βαραββᾶς) coni. Cohn 2 ἄσκεπτος coni. Cotelier, ἀσκεπὴς Matthaei ἄσκηπτος — πλησιάζουσιν om. A 4 κρυμὸν AH: υ ex η corr. M, κρημὸν G, κρυμνὸν L; κρυμνὸν Richt. (Tauchn.) 5 μειρακίων om. A συνελάσαντες ⟨οὖν⟩ coni. Mang., σ. ⟨δὴ⟩ Matthaei 6 πρὸς] ὑπὸ M βύβλον H, β$\overset{ι}{ύ}$βλον M: βίβλον GA 7. 8 χαμαιστρώτῃ G 8 ἄλλον G μεταβάλλουσιν A 9. 10 ἰδών τις MGH (Turn.): ἰδόντες A (Mang.) 10 ἀναδίδωσιν MGH (Turn.): παραδιδόασιν A; ἀναδιδόασιν Mang. ἐπεὶ] ἐπειδὴ M δ' A 12 ἑκατέρωθι A εἱστήκεισαν MA 13. 14 οἱ δὲ ὡς δικασόμενοι om. A 14 τευξόμενοι A πραγμάτων] προσταγμάτων M τοῦ om. H (v) 15 μάριχ A ἀποκαλοῦντες A 16 φασιν L (Turn.) ᾔδεισαν Mang. 17 καὶ Συρίας] καισαρείας A μεγάλης A 17. 18 ἐβασίλευσε AH (v) 18 δ' A δ' A ἔπραξε post ἂν add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 19 κακοτερμοῦσιν (sic) A 21 τῶν ante Ῥωμαίων add. A 22 στρατηγικαῖς] τραγικαῖς A ἐτόλμησαν om. A καὶ ἔργοις om. L (Turn.) λόγοις καὶ ἔργοις transp. GH 23 ὑβρίζουσιν A ὁ δὲ ante οὐ add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 24 ἐκκεχειρίαν AH

ὁ πάντα θορύβου καὶ ταραχῆς εἰωθὼς ἀναπιμπλάναι διὰ φιλοπραγμοσύνην
καὶ ζῆλον ἀβιώτου βίου καὶ τὴν ἐξ ἔθους ἀργίαν καὶ σχολήν, πρᾶγμα
ἐπίβουλον — συρρυέντες εἰς τὸ θέατρον ἐξ ἑωθινοῦ Φλάκκον ἤδη τιμῶν
ἀθλίων ἐωνημένοι, ἃς ὁ δοξομανὴς καὶ παλίμπρατος ἐλάμβανεν οὐ καθ'
αὑτοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας, ἀνεβόησαν ἀφ' ἑνὸς συν-
θήματος εἰκόνας ἐν ταῖς προσευχαῖς ἀνατιθέναι, καινότατον καὶ μη-
42 δέπω πραχθὲν εἰσηγούμενοι παρανόμημα. καὶ τοῦτ' εἰδότες — ὀξύτατοι
γὰρ τὴν μοχθηρίαν εἰσί — κατασοφίζονται τὸ Καίσαρος ὄνομα προκά-
43 λυμμα ποιησάμενοι, ᾧ προσάπτειν τι τῶν ἐπαιτίων οὐ θεμιτόν. τί οὖν
ὁ τῆς χώρας ἐπίτροπος; ἐπιστάμενος, ὅτι καὶ ἡ πόλις οἰκήτορας ἔχει
διττούς, ἡμᾶς τε καὶ τούτους, καὶ πᾶσα Αἴγυπτος, καὶ ὅτι οὐκ ἀποδέουσι
μυριάδων ἑκατὸν οἱ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν χώραν Ἰουδαῖοι κατοι-
κοῦντες ἀπὸ τοῦ πρὸς Λιβύην καταβαθμοῦ μέχρι τῶν ὁρίων Αἰθιοπίας,
καὶ ὡς ἡ πεῖρα κατὰ πάντων ἐστὶ καὶ ὡς οὐ λυσιτελὲς ἔθη πάτρια κινεῖν,
ἀμελήσας ἁπάντων ἐπιτρέπει ποιήσασθαι τὴν ἀνάθεσιν, μυρία καὶ πάντα
προνοητικὰ δυνάμενος ἢ ὡς ἄρχων κελεύειν ἢ συμβουλεύειν ὡς φίλος.
44 (7.) ὁ δὲ — συνεχειρούργει γὰρ ἕκαστα τῶν ἁμαρτανομένων — καὶ
ἀπὸ μείζονος ἐξουσίας ἀναρριπίζειν καινοτέραις ἀεὶ κακῶν προσθήκαις
τὴν στάσιν ἠξίου καὶ τό γ' ἐφ' αὑτὸν ἧκον μέρος ἅπασαν ὀλίγου δεῖν
45 φάναι τὴν οἰκουμένην ἐμφυλίων πολέμων ἐπλήρωσεν. οὐ γὰρ ἦν ἄδηλον,
ὅτι ἡ περὶ τὴν κατάλυσιν τῶν προσευχῶν φήμη λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν
ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας διαδοθήσεται μὲν εὐθὺς εἰς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ
νομούς, δραμεῖται | δ' ἀπὸ μὲν Αἰγύπτου πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἔθνη τὰ ἑῷα, p. 52
ἀπὸ δὲ τῆς ὑποταινίου καὶ Μαρείας, αἳ Λιβύης εἰσὶν ἀρχαί, πρὸς δυσμὰς
καὶ ἔθνη τὰ ἑσπέρια· Ἰουδαίους γὰρ χώρα μία διὰ πολυανθρωπίαν οὐ
46 χωρεῖ. ἧς αἰτίας ἕνεκα τὰς πλείστας καὶ εὐδαιμονεστάτας τῶν ἐν Εὐρώπῃ
καὶ Ἀσίᾳ κατά τε νήσους καὶ ἠπείρους ἐκνέμονται μητρόπολιν μὲν τὴν
ἱερόπολιν ἡγούμενοι, καθ' ἣν ἵδρυται ὁ τοῦ ὑψίστου θεοῦ νεὼς ἅγιος, ἃς
δ' ἔλαχον ἐκ πατέρων καὶ πάππων καὶ προπάππων καὶ τῶν ἔτι ἄνω

2 πρᾶγμ' A 3 τὸ om. A φλάκκων M 4 ἀθλίων om. A; [illegible] coni. Mang. παλίμπρωτος H 4. 5 καθ' ἑαυτὸν G; κατ' αὐτοῦ v, καθ' ἑαυτοῦ coni. Mang. 5 μόνου H (v) ἐφ' M 6 ἀνατεθῆναι coni. Mang. 7 ποτὲ post μηδέπω add. G (μηδεπώποτε Cohn) 8 εἰσίν L (Turn.) 8. 9 προκάλυμα M 9 ὃ G pr. τι MGH (Turn.): τὰ A (Mang.) ὑπαιτίων A (Mang.) 11 ἡ ante Αἴγυπτος add. A 12 ἑκατὸν] ἑπτὰ coni. Mang. οἱ om. H (Turn.) 17 γὰρ MGH (redundare vid. Mang., om. Dahl): καὶ A 18 καινοτέρων coni. Mang. αἰεὶ G 19 γ'] τ' G δεῖν] δέω coni. Mang. 21 ἡ] οἱ M κατάλυψιν L; κατάληψιν Turn. 23 νόμους M, corr. in νομοὺς H δὲ M ἀπ' A μὲν om. A 24 δὲ om. A ὑποταινίου Turn. (v): ὑποτενίου MGH, ὑποτενίης A; cf. III 242, 13 μαρίας G 26 καὶ] τὰς A ἐν ss. H 28 ἱερόπολιν] ἱερὰν πόλιν A νεὼς G ναὸς ceteri 29 καὶ προπάππων om. A

προγόνων οἰκεῖν ἕκαστοι πατρίδας νομίζοντες, ἐν αἷς ἐγεννήθησαν καὶ
ἐτράφησαν· εἰς ἐνίας δὲ καὶ κτιζομένας εὐθὺς ἦλθον ἀποικίαν στειλάμε-
νοι, τοῖς κτίσταις χαριζόμενοι. καὶ δέος ἦν, μὴ οἱ πανταχοῦ τὴν ἀφορμὴν 47
ἐκεῖθεν λαβόντες ἐπηρεάζωσι τοῖς πολίταις αὐτῶν Ἰουδαίοις εἰς τὰς
προσευχὰς καὶ τὰ πάτρια νεωτερίζοντες. οἱ δέ — οὐ γὰρ ἔμελλον ἄχρι 48
παντὸς ἡσυχάζειν καίτοι πεφυκότες εὖ πρὸς εἰρήνην, οὐ μόνον ὅτι παρὰ
πᾶσιν ἀνθρώποις οἱ περὶ τῶν ἐθῶν ἀγῶνες καὶ τοὺς περὶ ψυχῆς κιν-
δύνους ὑπερβάλλουσιν, ἀλλ' ὅτι καὶ μόνοι τῶν ὑφ' ἥλιον ἅμα ταῖς προσ-
ευχαῖς ἀπεστεροῦντο τὴν εἰς τοὺς εὐεργέτας εὐσέβειαν, ὃ μυρίων θανάτων
ἐτετίμηντο ἄν — οὐκ ἔχοντες ἱεροὺς περιβόλους, οἷς ἐνδιαθήσονται τὸ
εὐχάριστον, καὶ τοῖς ἐναντιουμένοις εἶπον ἄν· „λελήθατε ἑαυτοὺς οὐ 49
προστιθέντες τοῖς κυρίοις τιμήν, ἀλλ' ἀφαιρούμενοι, οὐκ εἰδότες ὡς τοῖς
πανταχόθι τῆς οἰκουμένης Ἰουδαίοις ὁρμητήρια τῆς εἰς τὸν Σεβαστὸν
οἶκον ὁσιότητός εἰσιν αἱ προσευχαὶ ἐπιδήλως, ὧν ἡμῖν ἀναιρεθεισῶν τίς
ἕτερος ἀπολείπεται τόπος ἢ τρόπος τιμῆς; εἰ μὲν γὰρ ἐφιέντων τῶν 50
ἐθῶν ὀλιγωροῦμεν, τῆς ἀνωτάτω τιμωρίας δίκαιοι τυγχάνειν ἐσμὲν μὴ
παρέχοντες ἀρτίους καὶ πλήρεις τὰς ἀμοιβάς. εἰ δ' οὐκ ἐξὸν τοῖς ἰδίοις
ὑποστέλλομεν νομίμοις, ἃ καὶ τῷ Σεβαστῷ φίλον βεβαιοῦν, τί μικρὸν
ἢ μέγα πλημμελοῦμεν οὐκ οἶδα· πλὴν εἰ μὴ ψέγειν τις ἐθελήσειε τὸ
μὴ γνώμῃ ἑκουσίῳ παρανομεῖν τὰς ἐκδιαιτήσεις τῶν ἐθῶν οὐ φυλαξα-
μένους, αἳ, κἂν ἀφ' ἑτέρων ἄρξωνται, τελευτῶσι πολλάκις εἰς τοὺς αἰτίους."
ἀλλ' ὁ μὲν Φλάκκος τά τε λεκτέα ἡσυχάζων καὶ τὰ ἡσυχαστέα λέγων 51
οὕτως εἰς ἡμᾶς ἐξημάρτανεν. ἐκεῖνοι δ', οἷς ἐχαρίζετο, τίνα γνώμην
εἶχον; ἆρά γε τὴν τῶν τιμᾶν ἐθελόντων; εἶτα σπάνις ἦν ἱερῶν κατὰ
τὴν πόλιν, ἧς τὰ πλεῖστα καὶ ἀναγκαιότατα μέρη τετεμένισται, πρὸς ἀνά-
θεσιν ὧν ἐβούλοντο; τὴν μὲν οὖν τῶν φιλαπεχθημόνων καὶ μετὰ τέχνης 52
525 M. ἐπιβουλευόντων ὁρμὴν ἔφαμεν, δι' ἣν οἱ μὲν ἐπηρεάζοντες | οὐ δόξουσιν
ἀδικεῖν, τοῖς δ' ἐπηρεαζομένοις οὐκ ἀσφαλὲς ἐναντιοῦσθαι. οὐ γάρ ἐστιν,

1 ⟨οὐ⟩ πατρίδας coni. Mang. (probat Ernesti) 2 καὶ om. MA ἀποικίας A 4 ἐπηρεάσωσι G 5 οἶδ' G 6 ἡσυχάσειν G παρὰ] περὶ M 7 ἐθνῶν G 9 τὸν εὐεργέτην A (mavult Mang.) 10 ἄν om. A προβόλους G 11 καὶ om. A εἶπον] εἴποιμ' coni. Mang. ἂν om. A 12 προτιθέντες A οὐκ εἰδότες ὡς M: om. ceteri (v) τοῖς] τοὺς A 13 πανταχόθεν AH (v) τῆς οἰκουμένης om. A ἰουδαίους A 15 τρό-πος] τόπος (sic) G ἐφιέντων Wendl.: ἀφιέντων MGH (v), ἀφεθέντων A (mavult Mang.); ἀφιέντες coni. Cohn 17 ἀμειβὰς M οὐκ] ὅτε vel ὡς coni. Mang. ἐξὸν seclusit Dahl ἰδίοις] ἰουδαίοις M 18 ὑποστελλόμενοι A 19 πλημμε-λοῦμεν] πληροῦμεν M τὸ] τῷ H 20. 21 φυλαξάμενος G 21 ἄρξωνται] αὔξωνται coni. Mang. 25 μέρη om. A 26 τὴν μὲν οὖν codd.: τιμὴν Turn. φιλαπεχθημένων M καὶ om. L (Turn.) 27 ὁρμὴν ἔφημεν (sic) A (ante καὶ transp. Mang.): om. ceteri (Turn.) οὐ δόξουσιν] οἶδε δόξουσι μὴ A: οὐ δόξουσι μὴ coni. Cohn

ὦ γενναῖοι, τιμὴ καταλύειν νόμους, ἔθη πάτρια κινεῖν, ἐπηρεάζειν τοῖς
συνοικοῦσι, διδάσκειν καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὁμοφροσύνης ἀλογεῖν.
53 (8.) Ἐπειδὴ τοίνυν ἡ κατὰ τῶν νόμων πεῖρα εὐοδεῖν ἔδοξεν αὐτῷ
τὰς προσευχὰς ἁρπάσαντι καὶ μηδὲ τοὔνομα ὑπολιπομένῳ, πάλιν ἐφ' ἕτερον
ἐτρέπετο, τὴν τῆς ἡμετέρας πολιτείας ἀναίρεσιν, ἵν' ἀποκοπέντων οἷς
μόνοις ἐφώρμει ὁ ἡμέτερος βίος ἐθῶν τε πατρίων καὶ μετουσίας πολιτικῶν δικαίων τὰς ἐσχάτας ὑπομένωμεν συμφορὰς οὐδενὸς ἐπειλημμένοι
54 πείσματος εἰς ἀσφάλειαν. ὀλίγαις γὰρ ὕστερον ἡμέραις τίθησι πρόγραμμα,
δι' οὗ ξένους καὶ ἐπήλυδας ἡμᾶς ἀπεκάλει μηδὲ λόγου μεταδούς, ἀλλ'
ἀκρίτως καταδικάζων. οὗ τί ἂν εἴη τυραννίδος ἐπάγγελμα μεῖζον; αὐτὸς
γενόμενος τὰ πάντα, κατήγορος, ἐχθρός, μάρτυς, δικαστής, κολαστής,
εἶτα δυσὶ τοῖς προτέροις καὶ τρίτον προσέθηκεν ἐφεὶς ὡς ἐν ἁλώσει τοῖς
55 ἐθέλουσι πορθεῖν Ἰουδαίους. οἱ δὲ λαβόντες ἄδειαν τί πράττουσι; πέντε
μοῖραι τῆς πόλεώς εἰσιν, ἐπώνυμοι τῶν πρώτων στοιχείων τῆς ἐγγραμμάτου φωνῆς· τούτων δύο Ἰουδαϊκαὶ λέγονται διὰ τὸ πλείστους Ἰουδαίους
ἐν ταύταις κατοικεῖν· οἰκοῦσι δὲ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις οὐκ ὀλίγοι σποράδες.
τί οὖν ἐποίησαν; ἐκ τῶν τεσσάρων γραμμάτων ἐξῴκισαν τοὺς Ἰουδαίους
56 καὶ συνήλασαν εἰς ἑνὸς μοῖραν βραχυτάτην. οἱ δὲ ἐξεχέοντο διὰ τὸ
πλῆθος εἰς αἰγιαλοὺς καὶ κοπρίας καὶ μνήματα πάντων στερόμενοι τῶν
ἰδίων. ἐκεῖνοι δὲ τὰς οἰκίας ἐρήμους καταδραμόντες ἐφ' ἁρπαγὴν ἐτράποντο καὶ ὡς ἐκ πολέμου λείαν διενέμοντο, μηδενὸς δὲ κωλύοντος καὶ
τὰ ἐργαστήρια τῶν Ἰουδαίων συγκεκλεισμένα διὰ τὸ ἐπὶ Δρουσίλλῃ πένθος
ἀναρρήξαντες ὅσα εὗρον — πολλὰ δὲ καὶ ταῦτ' ἦν — ἐξεφόρησαν καὶ
διὰ μέσης ἀγορᾶς ἐκόμιζον ὡς οἰκείοις τοῖς ἀλλοτρίοις καταχρώμενοι.
57 τῆς δ' ἁρπαγῆς ἡ ἀπραξία κακὸν ἦν βαρύτερον, τὰς μὲν ἐνθήκας ἀπολωλεκότων τῶν ποριστῶν, μηδενὸς δὲ ἐωμένου, μὴ γεωργοῦ, μὴ ναυκλήρου, μὴ ἐμπόρου, μὴ τεχνίτου, τὰ συνήθη πραγματεύεσθαι, ὡς διχόθεν
κατεσκευάσθαι πενίαν, ἔκ τε τῆς ἁρπαγῆς, ἐξουσίων μιᾷ ἡμέρᾳ γενομέ-

2 ταῖς om. A ὁμοφροσύνη M 3 τῶν A (mavult Mang.): τὸν ceteri. τοῦ v νόμων MA (mavult Mang.): νόμον GH; νόμου v 4 ὑπολειπομένῳ A 5 ἵν'] ἦν M 6 ἐφόρμει H[1], corr. H[2] 7 ὑπομένωμεν GAH[2]: ὑπομένομεν MH[1] ἐνειλημμένοι G, ὑπειλημμένοι H 9 ἡμᾶς καὶ ἐπήλυδας transp. A λόγον H μεταδιδοὺς A 12 προτέροις] ἑτέροις A ἐφεὶς H, pr. ε ex α M: ἀφεὶς A, ἐφ' ἧς G 13 πράττουσιν H (v) 14 τῶν πρώτων στοιχείων om. M 14. 15 ἐγγραμμάτου] γραμμάτων A 15 δύο Turn. (v): ἐν δυσὶν codd. 17 τεττάρων v ἐξῴκησαν G 18 ἐξεχέοντο] ἐξέρχοντο L; ἐξήρχοντο Turn. 19 αἰγιηλοὺς M κοπρίας] ἐρημίας coni. Mang. στερόμενοι Cohn (cf. 134,8. 142,24): στερούμενοι codd. (v) 20 ἐρήμους οἰκίας transp. H (v) 21 διενενέμηντο A δὲ om. G, δὴ coni. Mang. 22 συγκελεισμένα (sic) M δρυσίλλη G 24 χρώμενοι A 26 δὲ ἐωμένου Turn. (v): δὲ ὠνουμένου codd. 27 τεχνήτου M
θ
28 κατασκευάσαι A, κατεσκευάσται H ἐξουσίων] τῶν οὐσιῶν A

νων καὶ περισεσυλημένων τὰ ἴδια, κἀκ τοῦ μὴ δεδυνῆσθαι πορίζειν ἐκ
τῶν συνήθων ἐπιτηδευμάτων.
26 M. (9.) | Καὶ ταῦτα μὲν εἰ καὶ ἀφόρητα, ἀλλ' οὖν τοῖς αὖθις πεπραγ- 58
μένοις συγκρινόμενα οἰστά. πενία γὰρ χαλεπὸν μέν, καὶ μάλισθ' ὅταν
κατασκευάζηται πρὸς ἐχθρῶν, ἔλαττον δὲ τῆς εἰς τὰ σώματα ὕβρεως,
κἂν ᾖ βραχυτάτη. τοὺς δ' ἡμετέρους διὰ τὰς ὑπερβολὰς ὧν ἔπαθον 59
οὐδ' ἂν εἴποι τις ὕβριν ἢ αἰκίαν ἐνδεδέχθαι κυρίοις χρώμενος τοῖς ὀνό-
μασιν, ἀλλά μοι δοκεῖ προσρήσεων οἰκείων ἂν ἀπορῆσαι διὰ μέγεθος
κεκαινουργημένης ὠμότητος, ὡς τὰ τῶν πολέμῳ μὲν κρατησάντων, ἐκ
φύσεως δ' ἀσπόνδων εἰς τοὺς ἑαλωκότας, συγκρινόμενα τοῖς τούτων
ἡμερώτατα ἂν εἶναι δόξαι. χρήματα ἁρπάζουσιν ἐκεῖνοι καὶ πλῆθος αἰχμα- 60
λώτων σωμάτων, ἀλλὰ κινδυνεύσαντες, εἴπερ ἡττήθησαν, ἀποβαλεῖν τὰ
οἰκεῖα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μυρίους, ὧν λύτρα κατατιθέασι συγγενεῖς ἢ
φίλοι, μεθίενται τῶν δορυαλώτων, ἴσως μὲν ἀκαμπεῖς ὄντες πρὸς ἔλεον,
ἡττώμενοι δὲ φιλαργυρίας. ἀλλὰ τί τοῦτο; φαίη τις ἄν· τοῖς γὰρ εὖ
πάσχουσιν ἀδιαφορεῖ τῆς σωτηρίας ὁ τρόπος. ἤδη δὲ καὶ τοὺς πεσόντας 61
ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ἐχθρῶν ταφῆς ἀξιοῦσιν οἱ μὲν ἐπιεικεῖς καὶ φιλάν-
θρωποι ταῖς οἴκοθεν δαπάναις, οἱ δὲ τὴν ἔχθραν καὶ πρὸς νεκροὺς
ἀποτείνοντες ὑπόσπονδα τὰ σώματα διδόντες ὑπὲρ τοῦ μὴ τῆς τελευταίας
χάριτος ἀμοιρῆσαι τῶν νομιζομένων. ἐν πολέμῳ μὲν οἱ δυσμενεῖς ταῦτα· 62
ἐν εἰρήνῃ δ' οἱ πρὸ μικροῦ φίλοι θεασώμεθα ὁποῖα. μετὰ γὰρ τὰς
ἁρπαγὰς καὶ τοὺς ἀνοικισμοὺς καὶ τὰς ἐκ τῶν πλείστων μερῶν τῆς πό-
λεως βιαίους ἐλάσεις καθάπερ τειχήρεις ἐν κύκλῳ περικαθημένων ἐχθρῶν
γεγονότες, ἀπορίᾳ καὶ σπάνει δεινῇ τῶν ἀναγκαίων πιεζόμενοι καὶ γύναια
καὶ τέκνα νήπια ὁρῶντες ἐν ὀφθαλμοῖς παραπολλύμενα λιμῷ χειροποιήτῳ
— πάντα γὰρ τἆλλα εὐθηνίας καὶ εὐετηρίας μεστὰ ἦν, τοῦ μὲν ποταμοῦ 63
ταῖς πλημμύραις τὰς ἀρούρας πλουσίως λιμνάσαντος, τῆς δὲ πεδιάδος, ὅση
πυροφόρος, ἀφθονώτατον ὑπ' εὐγονίας τὸν τοῦ σίτου καρπὸν ἀναγούσης

---

1 μὴ δεδυνῆσθαι A (Mang.): σεσυλῆσθαι ceteri (Turn.) 4 συγκρινομένοις H (α superscr.) μὲν ante γὰρ add. M 5 ἐλάττων A 6 ὑπερβολὰς ⟨κακῶν⟩ coni. Cohn 7 ἐνδεδέχθαι Turn. (v): ἐνδεδεῖχθαι MAH, ἐνδεδῆχθαι G χρώμενον M 7. 8 ὀνόμασι M 9 πολέμω (πολέμωγ L) codd. (mavult Mang.): πολεμίων v 11 ἡμερότατα H δόξη M 12 κινδυνεύσαντες ⟨αὖ⟩ coni. Mang. εἴπερ G: ἂν A, om. MH; εἰ v 14 φίλοι (alt. ι corr. ex υ) M δοριαλώτων (ι corr. in υ) H 17 τῷ om. H 18 τοὺς ante νεκροὺς add. H (v) 21 δὲ G θεασώμεθ' A 22 ἀνοικισμοὺς MGH (Turn.): ἐξοικισμοὺς A (Mang.) 23 βιαίας H (v) περικαθημένων ἐν κύκλω transp. A 24 πιεζόμενοι GAH: βιαζόμενοι M 25 ἐν ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες transp. A 26 τἄλλ' M μὲν om. A 27 ταῖς πλημμύραις om. A πλουσίως] πλησμίως G 28 ὑπ' εὐγονίας Mang. (Dahl): ὑπὲρ γωνίας MG, ὑπὲρ γονίας H, om. A; ὑπεργονίας v, ὑπ' ἐργασίας coni. Wendl. τοῦ σίτου om. A ἀγούσης GA

64 —, μηκέτι στέγειν δυνάμενοι τὰς ἐνδείας, οἱ μὲν ἐπὶ συγγενῶν καὶ
φίλων, πρότερον οὐκ εἰωθότες, οἰκίας ἦλθον ἔρανον αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα
αἰτήσοντες, οἱ δ' ἀπὸ φρονήματος εὐγενοῦς τὴν μεταιτῶν τύχην ὡς δου-
λοπρεπῆ καὶ ἀνελεύθερον ἐκτρεπόμενοι προῆλθον εἰς ἀγορὰν οὐδενὸς
ἑτέρου χάριν ἢ τοῦ πρίασθαι τοῖς τε οἰκείοις καὶ ἑαυτοῖς τροφάς, οἱ
65 δυστυχεῖς. εὐθὺς γὰρ συναρπασθέντες ὑπὸ τῶν τὴν ὀχλοκρατίαν ἐπιτει-
χισάντων δολοφονοῦνται καὶ συρόμενοι καὶ πατούμενοι διὰ τῆς πόλεως
ἁπάσης ἐξαναλώθησαν, οὐδενὸς ὑπολειφθέντος μέρους, ὃ δυνήσεται κοι-
66 νωνῆσαι ταφῆς. μυρίους μέντοι καὶ ἄλλους πολυτρόποις κακῶν ἰδέαις
ἐπιτετηδευμέναις εἰς χαλεπὴν ὠμότητα κατειργάσαντο καὶ διέφθειραν οἱ
λελυττηκότες ὑπ' ἀγριότητος | εἰς θηρίων φύσιν· τοὺς γὰρ ὅπῃ τύχοι
φανέντας τῶν Ἰουδαίων ἢ κατέλευον ἢ ξύλοις κατέκοπτον οὐκ εὐθὺς ἐπὶ
τὰ καιριώτατα μέρη τὰς πληγὰς φέροντες, ἵνα μὴ θᾶττον τελευτήσαντες
67 θᾶττον καὶ τὴν τῶν ὀδυνηρῶν ἀντίληψιν ἀπόθωνται. τῇ δὲ τῶν συμ-
φορῶν ἀδείᾳ καὶ ἐκεχειρίᾳ τινὲς ἐπινεανιευόμενοι, τῶν ἀμβλυτέρων ὅπλων
ἀλογήσαντες, ἀνελάμβανον τὰ πάντων ἀνυσιμώτατα, πῦρ καὶ σίδηρον,
68 καὶ πολλοὺς μὲν ξίφεσιν ἀνεῖλον, οὐκ ὀλίγους δὲ πυρὶ διέφθειραν. ἤδη
δὲ καὶ γενεὰς ὅλας, ἄνδρας μετὰ γυναικῶν, τέκνα νήπια μετὰ γονέων,
ἐνέπρησαν οἱ πάντων ἀνηλεέστατοι κατὰ μέσην τὴν πόλιν, μὴ γῆρας,
μὴ νεότητα, μὴ παίδων ἄκακον ἡλικίαν οἰκτισάμενοι· καὶ ὁπότε ξύλων
ὕλης ἀπορήσειαν, φρύγανα συλλέγοντες καπνῷ τὸ πλέον ἢ πυρὶ διέφθειρον,
οἰκτρότερον καὶ ἐπιμηκέστερον ὄλεθρον τοῖς δειλαίοις τεχνάζοντες, ὧν τὰ
69 σώματα ἡμίφλεκτα ἀναμὶξ ἔκειτο, χαλεπὴ καὶ ὀδυνηροτάτη θέα. εἰ δὲ
καὶ οἱ παραληφθέντες ἐπὶ φρυγανισμὸν ἐβράδυνον, ἐπὶ τῶν ἰδίων σκευῶν
τῶν ἐκ τῆς ἁρπαγῆς ἐνεπίμπρασαν τοὺς δεσπότας τὰ μὲν πολυτελῆ νοσφι-
ζόμενοι, τὰ δὲ μὴ πάνυ χρήσιμα συγκαταφλέγοντες, οἷς ἀντὶ ξύλων εἰκαίων
70 ἐχρῶντο. πολλοὺς δὲ καὶ ζῶντας τοῖν ποδοῖν τὸν ἕτερον ἐκδήσαντες

1 στέγειν (γ corr. ex ν) H 2 οὐκ εἰωθότες] οἰκειωθέντων A ἔραννον H 3 μεταιτῶν] μετ' αὐτῶν A 4 προτρεπόμενοι A 5 χάριν om. A 6 εὐθὺς MGH: εὐθὺ v 6. 7 εὐθὺς — δολοφονοῦνται om. A 6 ὀχλοκρατίαν v: ὀχλοκρασίαν codd. (mavult Mang.) 6. 7 ἐπιτειχησάντων G 8 μέρους ὃ] ἀνέρος ὃς A 9 ταφῆς] τροφῆς A μέντοι codd: μὲν v 10 οἱ om. A 11 φύσιν ⟨μεταβαλόντες⟩ coni. Mang. τύχῃ A 13 καιριώτατα MH (Mang.): κυριώτατα GA (Turn.) 14 ἀπόληψιν A 15 ἀδείᾳ Mang. (cf. 127, 24): ἀδίκω G, ἀδικίᾳ ceteri (v) καὶ om. G ἐκκεχειρίᾳ A ὅπλων om. Turn. 17 διέφθειρον G 18 γενεὰς] συγγενείας coni. Mang. γυναικῶν — μετὰ om. Mang. 20 ἀκάκων G ὁπότε MG: ὁπόταν AH (v) 21 καὶ ante ὕλης add. A διέφθειρον AH, ε ex corr. M: διέφθειραν G 22 οἰκτότερον (sic) G ὧ G 23 ἔκειντο A χαλεπῇ M ὀδυνηρότατος H εἰ H: οἱ ceteri 24 οἱ G: om. ceteri (v) παραληφθέντες Mang. (Dahl): περιλειφθέντες MGH, περιλειφθέντας A ἐβράδυνον MH: ἐκράδαινον A, om. G 25 ἐνεπίμπρασαν G: ἐνεπίμπρων ceteri (v) 26 μὴ om. M 27 ἐκδύσαντες M, υ corr. in η H

κατὰ τὸ σφυρὸν εἷλκον ἅμα καὶ κατηλόων ἐναλλόμενοι θάνατον
ὠμότατον ἐπινοήσαντες· καὶ τελευτησάντων, οὐδὲν ἧττον ἀτελεύτητα μηνι- 71
ῶντες βαρυτέρας αἰκίας τοῖς σώμασιν ἐπέφερον, διὰ πάντων ὀλίγου δέω
φάναι τῶν τῆς πόλεως στενωπῶν κατασύροντες, ἕως ὁ νεκρὸς δοράς,
σάρκας, ἶνας ὑπὸ τῆς τῶν ἐδάφων ἀνωμαλίας καὶ τραχύτητος περιθρυφθείς,
καὶ τῶν ἡνωμένων μερῶν τῆς συμφυίας διαστάντων καὶ διασπαρέντων
ἀλλαχόσε ἄλλων, ἐδαπανήθη. καὶ οἱ μὲν ταῦτα δρῶντες ὥσπερ ἐν τοῖς 72
θεατρικοῖς μίμοις καθυπεκρίνοντο τοὺς πάσχοντας· τῶν δ' ὡς ἀληθῶς
πεπονθότων φίλοι καὶ συγγενεῖς, ὅτι μόνον ταῖς τῶν προσηκόντων συμ-
φοραῖς συνήλγησαν, ἀπήγοντο, ἐμαστιγοῦντο, ἐτροχίζοντο, καὶ μετὰ πάσας
τὰς αἰκίας, ὅσας ἐδύνατο χωρῆσαι τὰ σώματα αὐτοῖς, ἡ τελευταία καὶ
ἔφεδρος τιμωρία σταυρὸς ἦν.

(10.) Πάντα δὲ διορύξας καὶ τοιχωρυχήσας ὁ Φλάκκος καὶ μηδὲν 73
μέρος τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀμέτοχον ἐπιβουλῆς τῆς ἀνωτάτω καταλιπὼν ἐπε-
νόησεν ἔκτοπόν τινα καὶ παρηλλαγμένην ἐπίθεσιν, ὁ μεγαλουργός, ὁ καινῶν
ἀδικημάτων εὑρετής. τῆς γὰρ ἡμετέρας γερουσίας, ἣν ὁ σωτὴρ καὶ 74
εὐεργέτης Σεβαστὸς ἐπιμελησομένην τῶν Ἰουδαϊκῶν εἵλετο μετὰ τὴν τοῦ
528 M. γενάρχου | τελευτὴν διὰ τῶν πρὸς Μάγιον Μάξιμον ἐντολῶν μέλλοντα πάλιν
[ἀπ'] Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς χώρας ἐπιτροπεύειν, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα συλ-
λαβὼν τοὺς εὑρεθέντας ἐν ταῖς οἰκίαις εὐθὺς μὲν δῆσαι κελεύει, καὶ
στείλας καλὴν πομπὴν διὰ μέσης ἀγορᾶς πρεσβύτας δεσμίους ἐξηγκω-
νισμένους, τοὺς μὲν ἱμᾶσι, τοὺς δὲ σιδηραῖς ἁλύσεσιν, εἰς τὸ θέατρον
εἰσάγει — θέαν οἰκτίστην καὶ ἀλλοτριωτάτην τῷ καιρῷ — καὶ στάντας 75
ἀντικρὺ ἐχθρῶν καθεζομένων πρὸς ἐπίδειξιν αἰσχύνης προστάττει πάντας
περιδυθέντας αἰκισθῆναι μάστιξιν, αἷς ἔθος τοὺς κακούργων πονηροτάτους
προπηλακίζεσθαι, ὡς ἐκ τῶν πληγῶν τοὺς μὲν φοράδην ἐκκομισθέντας
αὐτίκα τελευτῆσαι, τοὺς δὲ νοσήσαντας ἐπὶ πλεῖστον χρόνον εἰς ἀπόγνωσιν

---

1 εἷλκων M 2. 3 μηνίοντες A 5 περιθρυφθείς G: περιθρυβείς A, περιβρυ-θείς M, περιβρυφθείς (β in ras.) H; περιδρυφθείς Turn. (in appendice; probat Mang.) 6 pr. καὶ secludendum censet Cohn συμφυίας MGAH (Mang.): συμφωνίας L (Turn.) διαστάντων codd. (Mang.): διασπασθέντων Turn. 9 καὶ om. A 10 ἐτροχί-ζοντο om. L (Turn.) 11 τὰς om. G ἐδύνατο G: ἐδύναντο H (v), ἠδύναντο MA 12 ὁ ante σταυρός add. G 13 διωρύξας MG pr. καὶ iteravit M τυχωρυχήσας G 14 ἰουδαίων M ἀμέτοχον] ἀνώτερον (sic) M ἐπιβολῆς coni. Mang. 14. 15 ὑπενόησεν A 15 ὑπόθεσιν A 16. 17 σεβαστὸς καὶ εὐεργέτης transp. A 18 γενάρχου] suspectum Dahlio; Iulium Caesarem *generis principem* intellegendum esse falso putat Mang.; sed γενάρχης hic idem significat atque ἐθνάρχης, cf. Ioseph. *Antiq. XIV 7, 2. XIX 5, 2* Μάγιον (cf. CIL IX 1125)]: μάγνον AH, pr. ν postea add. vid. M, μάγον G 19 ἀπ' seclusit Mang. (Dahl), ἐπ' coni. Schürer Ἀλεξανδρείας Schürer (cf. 120, 13. 121, 12. 128, 12. 150, 1): αἰγύπτου codd. (v) καὶ om. A (probat Mang.) 23 τοῦ καιροῦ coni. Mang., fort. recte στάντας A (Mang.): στὰς ceteri (Turn.) 24 ἄντικρυς G 25 κακούργως Turn. 26 προπιλακίζεσθαι G

76 σωτηρίας ἐλθεῖν. ἧς ἐπιβουλῆς τὸ μέγεθος ἐξελήλεγκται μὲν καὶ δι'
ἑτέρων, οὐχ ἧττον δὲ καὶ διὰ τοῦ μέλλοντος λέγεσθαι σαφέστερον ἐπι-
δειχθήσεται. τῶν ἀπὸ τῆς γερουσίας τρεῖς ἄνδρες, Εὔοδος καὶ Τρύφων
καὶ Ἄνδρων, ἐγεγένηντο ἐξούσιοι, πάνθ' ὅσα εἶχον ἐν ταῖς οἰκίαις διαρπα-
σθέντες ἐφόδῳ μιᾷ, οὓς οὐκ ἠγνόησε ταῦτα πεπονθότας· ἐδηλώθη γὰρ
αὐτῷ μεταπεμψαμένῳ πρότερον τοὺς ἡμετέρους ἄρχοντας ὅσα τῷ δοκεῖν
77 ἐπὶ καταλλαγαῖς ταῖς πρὸς τὴν ἄλλην πόλιν. καὶ ὅμως εἰδὼς ἀκριβῶς
⟨τού⟩τους στερομένους τῶν ἰδίων ἐν ὄψεσι τῶν ἁρπασάντων ἔτυπτεν,
ἵν' οἱ μὲν ὑπομένωσι διττὰς συμφοράς, πενίαν ὁμοῦ καὶ τὴν ἐν τοῖς
σώμασιν ὕβριν, οἱ δὲ διττὴν ἡδονήν, ἀλλότριόν τε καρπούμενοι πλοῦτον
78 καὶ τῆς τῶν ἀφαιρεθέντων ἀτιμίας εἰς κόρον ἀπολαύοντες. ἔχων τι
τῶν τότε πεπραγμένων εἰπεῖν ἐπαμφοτερίζω, μὴ ἄρα εὐτελὲς εἶναι νο-
μισθὲν ἐκλύσῃ τὰ μεγέθη τῶν τοσούτων· ἔστι δ' εἰ καὶ μικρόν, ἀλλ' οὐ
μικρᾶς δεῖγμα κακονοίας. τῶν μαστίγων εἰσὶ διαφοραὶ διακεκριμέναι κατὰ
τὴν πόλιν πρὸς τὰ τῶν τύπτεσθαι μελλόντων ἀξιώματα· τοὺς μὲν γὰρ
Αἰγυπτίους ἑτέραις μαστίζεσθαι συμβέβηκε καὶ πρὸς ἑτέρων, τοὺς δὲ
79 Ἀλεξανδρέας σπάθαις καὶ ὑπὸ σπαθηφόρων Ἀλεξανδρέων. τὸ ἔθος τοῦτο
καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων διετήρησαν οἱ πρὸ Φλάκκου καὶ Φλάκκος αὐτὸς
τοὺς πρώτους χρόνους. ἔστι γάρ, ἔστι καὶ ἐν ἀτιμίᾳ βραχύ τι τῶν εἰς
ἐπιτιμίαν εὑρεῖν καὶ ἐν ὕβρει παραφερόμενόν τι τῶν εἰς τὸ ἀνύβριστον,
ὅταν τις αὐτὰς ἐφ' ἑαυτῶν ἐᾷ τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων ἐξετάζεσθαι,
μὴ προστιθεὶς οἴκοθεν ἐπίβουλον πάθος, ὃ πάνθ' ὅσα παραμέμικται τῆς
80 ἐπιεικεστέρας ἰδέας ὑφαιρεῖ καὶ διοικίζει. πῶς οὖν οὐ παγχάλεπον, τῶν
ἰδιωτῶν Ἀλεξανδρέων Ἰουδαίων ταῖς ἐλευθεριωτέραις καὶ πολιτικωτέραις
μάστιξι τετυπτημένων, εἴ ποτε ἔδοξαν πληγῶν ἄξια ἐργάσασθαι, τοὺς
ἄρχοντας, | τὴν γερουσίαν, οἳ καὶ γήρως καὶ τιμῆς εἰσιν ἐπώνυμοι, κατὰ p. 5[illegible]
τοῦτο τὸ μέρος ἔλαττον τῶν ὑπηκόων ἐνέγκασθαι, καθάπερ Αἰγυπτίων
81 τοὺς ἀφανεστάτους καὶ ἐνόχους τοῖς μεγίστοις ἀδικήμασιν; ἐῶ λέγειν ὅτι,

1 ἧς] οἷς A   ἐξενήνεγκται M, ἐξελήλεκται G   μὲν ante τὸ μέγεθος transp. A   3 εὔοδος GAH: ἔφοδος (sic) M, εὐόδιος L (v)   καὶ om. A (secludendum vid. Mang., Dahl)   6 πρότερον μεταπεμψαμένῳ transp. A   8 τούτους scripsi: τοὺς codd. (v); αὐτοὺς coni. Mang. (Dahl)   στερουμένους A   9 ὑπομένωσι GAH (Turn.): ὑπομένωσιν ὁμοῦ M (Mang.)   τὴν om. L (Turn.)   12 εἶναι om. A   14. 15 κατὰ τὴν πόλιν post ἀξίωματα transp. A   16 μαστίζεσθαι M (Mang.): αἰκίζεσθαι ceteri (Turn.)   συμβέβηκεν αἰκίζεσθαι transp. A   δ' A   18 ἐτήρησαν M   22 ὃ] ᾧ A   24 ἰδιωτῶν] ἰδίων τῶν M   ἰουδαίαις M   ταῖς] τῶν M   ἐλευθερωτέραις M   25 μάστιξιν AL (v)   ποτ' A   26 τὴν γερουσίαν ex glossemate intersertum putat Dahl (assentitur Cohn)   γήρως MG: γέρως AH (v)   28 τοῖς μεγίστοις corr. vid. ex τῆς μεγίστης M

15—17 cf. Dikaiomata hrsg. von der Graeca Halensis, Berlin 1913, p. 35.

εἰ καὶ μυρία ἦσαν ἡμαρτηκότες, ὤφειλε τὸν καιρὸν αἰδεσθεὶς τὰς τιμωρίας
ὑπερθέσθαι· τοῖς γὰρ ὀρθῶς πολιτευομένοις τῶν ἀρχόντων καὶ μὴ
προσποιουμένοις τιμᾶν ἀλλ' ὄντως τιμῶσι τοὺς εὐεργέτας ἔθος ἐστὶ
μηδένα κολάζειν τῶν κατακρίτων, ἄχρις ἂν αἱ ἐπιφανεῖς γενέθλιοι καὶ
πανηγύρεις αὗται τῶν ἐπιφανῶν Σεβαστῶν διεξέλθωσιν. ὁ δ' ἐν αὐταῖς 82
παρηνόμει καὶ ἐτιμωρεῖτο τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, οὓς ἐνῆν αὖθις,
εἴπερ ἐβούλετο, κολάζειν. ἀλλ' ἔσπευδε καὶ κατήπειγεν ἕνεκα τῆς πρὸς
τὸν ἐναντίον ὄχλον ἀρεσκείας, ταύτῃ νομίζων ἐξοικειώσασθαι μᾶλλον
αὐτὸν εἰς ἅπερ διενοεῖτο. ἤδη τινὰς οἶδα τῶν ἀνεσκολοπισμένων μελλού- 83
σης ἐνίστασθαι τοιαύτης ἐκεχειρίας καθαιρεθέντας καὶ τοῖς συγγενέσιν
ἐπὶ τῷ ταφῆς ἀξιωθῆναι καὶ τυχεῖν τῶν νενομισμένων ἀποδοθέντας·
ἔδει γὰρ καὶ νεκροὺς ἀπολαῦσαί τινος χρηστοῦ γενεθλιακαῖς αὐτοκράτορος
καὶ ἅμα τὸ ἱεροπρεπὲς τῆς πανηγύρεως φυλαχθῆναι. ὁ δ' οὐ τετελευ- 84
τηκότας ἐπὶ σταυρῶν καθαιρεῖν, ζῶντας δ' ἀνασκολοπίζεσθαι προσέταττεν,
οἷς ἀμνηστίαν ἐπ' ὀλίγον, οὐ τὴν εἰς ἅπαν, ὁ καιρὸς ἐδίδου πρὸς ὑπέρ-
θεσιν τιμωρίας, οὐκ ἄφεσιν παντελῆ. καὶ ταῦτ' εἰργάζετο μετὰ τὸ
πληγαῖς αἰκίσασθαι ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ βασανίσαι.
καὶ ἡ θέα διενενέμητο· τὰ μὲν γὰρ πρῶτα τῶν θεαμάτων ἄχρι τρίτης 85
ἢ τετάρτης ὥρας ἐξ ἑωθινοῦ ταῦτα ἦν· Ἰουδαῖοι μαστιγούμενοι, κρεμά-
μενοι, τροχιζόμενοι, καταικιζόμενοι, διὰ μέσης τῆς ὀρχήστρας ἀπαγόμενοι
τὴν ἐπὶ θανάτῳ· τὰ δὲ μετὰ τὴν καλὴν ταύτην ἐπίδειξιν ὀρχησταὶ καὶ
μῖμοι καὶ αὐληταὶ καὶ ὅσα ἄλλα σκηνικῶν ἀθύρματα ἀγώνων.

(11.) Καὶ τί ταῦτα μηκύνω; δευτέρα γὰρ ἐπινοεῖται πόρθησις, 86
βουλομένου καὶ τὸ στρατευόμενον πλῆθος ἡμῖν ἐπιτειχίσαι ξένου συκο-
φαντήματος εὑρέσει. τὸ δὲ συκοφάντημα ἦν, ὡς τῶν Ἰουδαίων πανοπλίας
ἐν ταῖς οἰκίαις ἐχόντων. μεταπεμψάμενος οὖν ἑκατόνταρχον ᾧ μάλιστ'

---

1 ἦσαν] εἰσὶν A τὴν τιμωρίαν G 3 τιμᾶν G (coni. Mang.): τόλμαν ceteri (v) τιμῶσι MGH: τολμῶσι A; τιμῶσιν L (v) τοὺς MGAH: om. L (v) 4 τῶν κατακρίτων κολάζειν transp. A ἐπιφανεῖς redundare uid. Mang. 5 αὐτοῖς A 6 οὓς ἐνῆν Wendl.: οὐδὲν ἦν codd.; οὐδένα ἦν v, οὓς δέον ἦν coni. Mang. (Dahl) 7 ἕνεκεν M 8 καὶ ante ταύτῃ add. G ταύτην A ἐξοικειώσασθαι MG: δ'οἰκειώσασθαι A, ἐξοικειώσεσθαι H (v) 9 ἔσφηλεν ante αὐτὸν (sic) add. A αὐτὸν ante ἐξοικειώσασθαι (8) transp. G τινὸς M 10 ἐκκεχειρίας A 11 τῷ] τὸ G 12 αὐτοκρατορίαις A 13 διαφυλαχθῆναι A 14 ἐπὶ] ἀπὸ coni. Mang. σταυρῷ A δὲ M ἀνασκολωπίζεσθαι H
15 ⟨εἰ καὶ⟩ οὐ coni. Mang. οὐ τὴν] αὐτὴν G ὁ καιρὸς ante ἐπ' ὀλίγον transp. M 17 πληγὰς A τοῦ θεάτρου A 18 διενέμητο M
19 τεττάρτης M ὥρας ἢ τετάρτης transp. AH (v) ταῦτ' A
19. 20 κρεμάμενοι A: κρεμνώμενοι (ν ss.) M, κρεμνόμενοι H, κριμνάμενοι G
20 καταικιζόμενοι Cohn: καταδικαζόμενοι codd. (v), ante μαστιγούμενοι transponendum vid. Dahlio; καταλυγιζόμενοι coni. Mang. ὀρχίστρας G 21 θάνατον A καὶ ante ὀρχησταὶ add. H (v) 22 ὅσ' A ἀθύρματ' A 26 ᾧ] ὃν A μάλιστα L (v)

ἐπίστευε, Κάστον ὄνομα, κελεύει παραλαβόντα τῆς ὑπηκόου τάξεως
ἑαυτῷ τοὺς εὐτολμοτάτους στρατιώτας ἐπισπεύδειν καὶ ἄνευ προρρήσεως
ἐπεισιόντα ταῖς τῶν Ἰουδαίων οἰκίαις ἐρευνᾶν, μή τις ὅπλων ἐναπόκειται
87 παρασκευή. | καὶ ὁ μὲν συντείνας ἔθει τὸ προσταχθὲν ἐργασόμενος. οἱ p. 5[illegible]
δὲ τὴν ἐπίνοιαν οὐκ εἰδότες ἀχανεῖς τὸ πρῶτον εἱστήκεσαν ὑπ' ἐκπλήξεως,
γυναίων καὶ τέκνων αὐτοῖς ἐμπλεκομένων καὶ ῥεομένων δάκρυσι διὰ τὸν
ἐπ' αἰχμαλώτοις φόβον· ὃ γὰρ λοιπὸν τῆς πορθήσεως, τοῦτ' ἀεὶ προσ-
88 εδόκων. ὡς δ' ἤκουσαν παρά τινος τῶν ἐρευνώντων· „ποῦ ταμιεύεσθε
τὰ ὅπλα;“ μικρὸν ἀνέπνευσαν καὶ πάντα καὶ τὰ ἐν μυχοῖς ἀναπετάσαντες
89 ἐπεδείκνυντο, τῇ μὲν ἡδόμενοι, τῇ δὲ στένοντες, ἡδόμενοι μὲν ἐπὶ τῷ
διελεγχθήσεσθαι τὸ συκοφάντημα ἐξ ἑαυτοῦ, δυσχεραίνοντες δέ, ὅτι
πρῶτον μὲν αἱ τηλικαῦται διαβολαὶ κατ' αὐτῶν προπιστεύονται συντιθέ-
μεναι πρὸς ἐχθρῶν, ἔπειτα δ', ὅτι γύναια κατάκλειστα μηδὲ τὴν αὔλειον
προερχόμενα καὶ θαλαμευόμεναι παρθένοι, δι' αἰδῶ τὰς ἀνδρῶν ὄψεις
καὶ τῶν οἰκειοτάτων ἐκτρεπόμεναι, τότε οὐ μόνον ἀσυνήθεσιν ἀλλὰ
90 καὶ στρατιωτικὸν δέος ἐπανατεινομένοις ἐμφανεῖς ἐγένοντο. γενο-
μένης δ' ὅμως ἀκριβοῦς ἐρεύνης ὅσον πλῆθος ἀμυντηρίων ὅπλων εὑρέθη;
κράνη, θώρακες, ἀσπίδες, ἐγχειρίδια, κοντοί, παντευχίαι σωρηδὸν προ-
εκομίζοντο; καὶ ἐν μέρει τὰ ἑκηβόλα, παλτοί, σφενδόναι, τόξα, βέλη;
τούτων ἁπλῶς οὐδέν· ἀλλ' οὐδὲ τὰ πρὸς τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν ὀψαρ-
91 τυτῶν αὐτάρκη μαχαιρίδια. ἐξ οὗ καὶ ἡ περὶ τὸν βίον εὐθὺς εὐκολία
διεφαίνετο πολυτέλειαν καὶ τὸ ἁβροδίαιτον μὴ προσιεμένων, ἃ πέφυκε
92 γεννᾶν κόρον· κόρου δ' ὕβρις ἔκγονον, ἡ πάντων κακῶν ἀρχή. καίτοι
γ' οὐ πρὸ πολλοῦ τῶν κατὰ τὴν χώραν Αἰγυπτίων ὁπλολογηθέντων ὑπὸ

---

1 κάστον GH (Turn.): κάστορα A (Mang.), om. M ὄνομα om. M παραλαβόντα MGAH (Mang.): παρὰ L (Turn.) 2 εὐτολμωτάτους H προρρήσεως Mang.: προρήσεως cod. Vat. Pal. 183, προσρήσεως ceteri (Turn.) 3 ἐπεισιόντας A 3. 4 (ἐπεισι)όντα — παρασκευή ss. H² 3 που ante τις add. M ἐναπόκηται G 4 τὸ προσταχθὲν GAH (Mang.): πρὸς τὸ πραχθὲν M, τὸ πραχθὲν L (Turn.) ἐργασάμενος MG 5. 6 οὐκ εἰδότες — τέκνων ss. H² 5 εἱστήκεσαν H: εἱστήκεισαν MA, ἑστήκεσαν GL 6 alt. καὶ G, ss. H²: om. MA 7 αἰχμαλωσίᾳ coni. Mang., αἰχμαλωσίας Dahl αἰεὶ H (v) 8 ποῦ codd. (coni. Mang.): που v ταμιεύεσθε MH (coni. Mang): ταμιεύεσθαι GA (v) 9 καὶ τὰ] μὲν τὰ H (v) 11 δ' G 13 τὴν αὔλειον (αὔλιον GL) codd.: τῆς αὐλείου v 15 καὶ] κἂν coni. Mang. τότε] ὅτι A 16 ἐπανατεινομέναις G 17 ὅσον] ὅσ (sic) M; πόσον coni. Wendl. 18 ἐγχειρίδια G: ἐγχειρίδιοι ceteri 19 παλτοί] παντοῖα A 20 καθ' ἡμέραν] ἡμετέραν A 21 μαχαιρίδια] ἐγχειρίδια A εὐκολία εὐθὺς transp. A 22 πολυτέλειαν] καὶ πολυτέλεια A μὴ προσιεμένων om. A 23 γενᾶν M δὲ M ἔγγονον H, ἔγγονος A 24 γε ML (v) τὴν om. A αἰγύπτου A

---

23 κόρου — ἔκγονον: cf. Wendland, *Philos Schrift über die Vorsehung* p. 108. *Mus. Rhen.* LII 487.

Βάσσου τινός, ᾧ προσέταξεν ὁ Φλάκκος τουτὶ τὸ ἔργον, [ἀλλ'] ἦν τότε
ἰδεῖν στόλον μὲν πολὺν νεῶν καταπεπλευκότα καὶ ἐνορμοῦντα τοῖς τοῦ
ποταμοῦ λιμέσι, γέμοντα παντοίων ὅπλων, ἀχθοφόρα δ' ὑποζύγια παμ-
πληθῆ συνδεδεμένων δοράτων φορμηδὸν ἀφ' ἑκατέρας πλευρᾶς εἰς τὸ
ἰσόρροπον, τὰς δὲ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου πάσας σχεδὸν ἁρμαμάξας μεστὰς
πανοπλιῶν, αἳ στοιχηδὸν ὑπὸ μίαν ὄψιν καὶ τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἐν κόσμῳ
προῄεσαν· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν λιμένων καὶ τῆς ἐν τοῖς βασιλείοις ὁπλο-
θήκης, εἰς ἣν ἔδει κατατεθῆναι τὰ ὅπλα, δέκα σταδίων που διάστημα
σύμπαν ἔχον. τὰς τῶν ταῦτα παρασκευασαμένων οἰκίας ἄξιον ἦν ἐρευνᾶ- 93
σθαι· πρὸς γὰρ νεωτερισμὸν ὕποπτοι πολλάκις ἀποστάντες ἦσαν, καὶ ἔδει
κατὰ μίμησιν τῶν ἱερῶν ἀγώνων τριετηρίδας ἄγειν καινὰς ἐν Αἰγύπτῳ
συγκομιδῆς ὅπλων τοὺς προεστῶτας, ἵν' ἢ μὴ κατασκευάζεσθαι φθάνωσιν
ἢ ἀντὶ πολλῶν ὀλίγα, καιρὸν οὐκ ἔχοντες εἰς ἀναχώρησιν. ἡμᾶς δὲ τί 94
531 M. τοιοῦτον ἔδει παθεῖν; | πότε γὰρ εἰς ἀπόστασιν ὑπωπτεύθημεν; πότε δ'
οὐκ εἰρηνικοὶ πᾶσιν ἐνομίσθημεν; τὰ δ' ἐπιτηδεύματα, οἷς καθ' ἑκάστην
ἡμέραν χρώμεθα, οὐκ ἀνεπίληπτα, οὐ συντείνοντα πρὸς εὐνομίαν πόλεως
καὶ εὐστάθειαν; εἴ γε μὴν εἶχον ὅπλα Ἰουδαῖοι παρ' αὑτοῖς, ὑπὲρ τετρα-
κοσίας ἀφῃρέθησαν ⟨ἂν⟩ οἰκίας, ἐξ ὧν μετανάσται ἐγένοντο, φυγαδευθέντες
πρὸς τῶν τὰς οὐσίας ἁρπασάντων; διὰ τί οὖν οὐχὶ καὶ τὰ παρὰ τούτοις
ἠρεύνησέ τις, τοῖς εἰ καὶ μὴ ἴδια ὅπλα, ὅσα γοῦν ἥρπασαν, ἔχουσιν; ἀλλ' 95
ἦν, ὡς ἔφην, ὅλον τὸ πρᾶγμα ἐπιβουλὴ τῆς ἀποτομίας Φλάκκου καὶ
τῶν ὄχλων, ὧν ἀπέλαυσαν καὶ γυναῖκες. οὐκ ἐν ἀγορᾷ γὰρ μόνον ἀλλὰ
καὶ ἐν μέσῳ τῷ θεάτρῳ καθάπερ αἰχμάλωτοι συνηρπάζοντο καὶ ἐπὶ τὴν
σκηνὴν ἐφ' ὅτῳ δήποτε συκοφαντούμεναι παρήγοντο μετά τινος ἀφορήτου
καὶ ἀργαλεωτάτης ὕβρεως· εἶτ' ἐπειδὴ μὲν ἐγνωρίσθησαν ἑτέρου 96
γένους, ἀπελύοντο — πολλὰς γὰρ ὡς Ἰουδαίας ἀκριβῆ μὴ ποιούμενοι

---

1 βάσου A ᾧ] ὃ A ἀλλ' seclusi, ἅμ' coni. Wendl. τότ' A 2 ἐνωρμοῦντα G; ἐνορῶντα Turn. 3 λιμέσιν L (v) ἀχθηφόρα A 4 φορληδὸν (sic) G ἀφ'] δ' ἐφ' A 5 δ' A σχεδὸν πάσας transp. A λοιπὸν ante ἁρμαμάξας add. A 5. 6 πανοπλιῶν μεστὰς transp. A 6 στιχηδὸν coni. Mang. ὄψιν om. A (sic mavult Mang.) τάξιν A (mavult Mang.) 7 προσήεσαν A 8 καταθῆναι L; καταθεῖναι Turn. δέκα σταδίων] δεκαστάδιόν M 9 ἔχον σύμπαν transp. A; post haec verba nonnulla excidisse putat Mang. ταῦτα] τοσαῦτα coni. Mang. παρεσκευασμένων A 12 ἵν' om. A φθάνουσιν A 13 καιρῶν (sed corr.) H ἀναχώρησιν suspectum; ἀναχώνευσιν coni. Cotelier (prob. Mang., Dahl), fort. ἀνανέωσιν 14 ὑποπτεύθημεν M δὲ A 15 δ'] γὰρ A 16 εὐνομίαν (vel εὐδαιμονίαν coni.) Mang.: εὔνοιαν codd. (v) 17 γε G: τε ceteri εἶχον ὅπλα M: ὅπλα εἶχον ceteri (v) αὐτοῖς A, ὑ corr. ex ὁ H: αὐτοῖς MG 18 ἂν supplevi: om. codd. (v) 20 ἴδιον A ὅπλα ὅσα scripsi: ὅπλα G, ὅσα ceteri (v) 22 ὧν om. G; ἧς coni. Mang. (Dahl) ἀπήλαυσαν A γὰρ post καθάπερ (23) transp. G 23 τῷ om. H (Turn.), τοῦ A θεάτρου A 25 ἀργαλεωτάτης A: ἀργαλλεωτάτης M, ἀργαλαιοτάτης G, ἀργαλεωτάτου H ἐπειδὴ Wendl.: ἐπειδὰν codd. (v) μὲν om. A 26 γὰρ om. A

τῆς ἀληθείας τὴν ἔρευναν συνελάμβανον —, εἰ δ' ἐφάνησαν ἡμέτεραι, προσέταττον οἱ ἀντὶ θεατῶν τύραννοι καὶ δεσπόται γεγονότες κρέα χοίρεια διδόναι κομίζοντας. ὅσαι μὲν οὖν φόβῳ κολάσεως ἀπεγεύσαντο, μηδὲν ἔτι δεινὸν προσυπομείνασαι ἀπελύοντο· αἱ δ' ἐγκρατέστεραι βασανισταῖς παρεδίδοντο πρὸς αἰκίας ἀνηκέστους, ὅπερ τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὰς σαφεστάτη πίστις ἐστί.

97 (12.) Πρὸς τοῖς εἰρημένοις οὐ δι' ἑαυτοῦ μόνον ἀλλ' ἤδη καὶ διὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐζήτει καὶ ἐπενόει κακοῦν ἡμᾶς. τιμὰς γάρ, ὅσας οἷόν τε ἦν καὶ ἐπέτρεπον οἱ νόμοι, πάσας Γαΐῳ ψηφισάμενοι καὶ ἐπιτελέσαντες ἔργοις ἀνέδομεν τὸ ψήφισμα αὐτῷ, δεηθέντες, ἐπειδὴ πρεσβείαν αἰτησα-
98 μένοις οὐκ ἂν ἐπέτρεψεν, ἵνα διαπέμψηται δι' αὐτοῦ. ἀναγνοὺς δὲ καὶ ἑκάστῳ τῶν ἐν τῷ ψηφίσματι πολλάκις τῇ κεφαλῇ συνεπινεύσας, ὑπομειδιῶν καὶ γεγανωμένος ἢ προσποιούμενος τὸν ἡδόμενον, „ἀποδέχομαι πάντας ὑμᾶς" ἔφη „τῆς εὐσεβείας καὶ πέμψω, καθάπερ αἰτεῖσθε, ἢ πρεσβευτοῦ τάξιν ἐκπλήσω, ἵν' αἴσθηται Γάιος τῆς ὑμετέρας εὐχαριστίας.
99 μαρτυρήσω δὲ καὶ αὐτὸς ὅσα σύνοιδα τῷ πλήθει τῶν εἰς κοσμιότητα καὶ εἰς εὐπείθειαν προστιθεὶς οὐδέν· ἡ γὰρ ἀλήθεια αὐταρκέστατος ἔπαινος".
100 ἐπὶ ταύταις ταῖς ὑποσχέσεσι γεγηθότες εὐχαριστοῦμεν, ὡς ἤδη ταῖς ἐλπίσι παραναγνωσμένου Γαΐῳ τοῦ ψηφίσματος. καὶ γὰρ ἦν εἰκός, ἐπειδὴ πάνθ' ὅσα διὰ τῶν ὑπάρχων πέμπεται μετὰ σπουδῆς | ἀνυπέρθετον ἔχει τὴν p. 552 M
101 παρ' ἡγεμόνι διάγνωσιν. ὁ δὲ πολλὰ χαίρειν φράσας οἷς διενοήθημεν, οἷς εἶπεν, οἷς ὡμολόγησε, τὸ ψήφισμα παρ' ἑαυτῷ παρακατέσχεν, ἵνα μόνοι τῶν ὑφ' ἥλιον ἀνθρώπων ἐχθροὶ νομισθῶμεν. ταῦτ' οὐ διηγρυπνηκότος ἦν ἐκ πολλοῦ καὶ περιεσκεμμένου τὴν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλήν, ἀλλὰ

---

1 τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας transp. A συνέλαβον A 3 ὅσοι A ἀπεγεύσαντο A (Mang.): ἐγεύσαντο ceteri (Turn.) 4 θᾶττον ante ἀπελύοντο add. G ἐγκρατέστεροι H 5 ἀνεδίδοντο AH (Turn.) 7 πρὸς τοῖς εἰρημένοις cum sequentibus verbis coniungit A: cum antecedentibus ceteri (v) αὐτοῦ G, ὑ corr. in ῦ H; αὐτοῦ Turn. δὲ ante μόνον add. H (v) μόνου L (Turn.) 9 τ' A καταψηφισάμενοι A 10 τὸ ψήφισμα om. A πρεσβείαν GH: πρὸς βίαν MA 11 ἐπέτρεπεν A αὐτοῦ (corr. ex αὐτοῦ) H: αὐτοῦ MG, ἑαυτοῦ A 11. 12 καὶ ἑκάστω MGA: ἑκάστω H; ἕκαστα v 14 πάντας codd.: πάντα v ἡμᾶς M 15 ἐκπλήσω L, corr. ex ἐκπλήσας H: ἐκπλήσας GA, ἐκπλήξας M ἵνα GA ἡμετέρας Turn. 16 εὐκοσμιότητα G 17 εἰς om. MA 18 ὑποσχέσεσιν L (v), ὑποθέσεσι A ἐλπίσιν v 19 παραναγνωσμένου
ἀν
G (coni. Mang.): παρεγνωσμένου MA, παρεγνωσμένου H, πανεγνωσμένου (sic) L: ἐπανεγνωσμένοι Turn., ἐπανεγνωσμένου Mang. τοῦ om. Turn. 20 ὑπαρχόντων GH (Turn.) πέμπεται ante διὰ transp. A 21 ἡγεμόνι Mang. (Dahl): ἡμῖν GA, ὑμῖν MH (v) διανάγνωσιν coni. Mang. 22 οἷς εἶπεν om. AH (Turn.) ὡμολόγησε MG (ὡμολόγησεν Mang.): ὡμολογήσαμεν AH (Turn.) ἑαυτῷ M (Mang.): αὐτῷ A (Turn.), αὐτῷ GH 23 ἀνθρώπων om. A οὐ] οὖν coni. Matthaei (sine interrogandi nota post λογισμοῦ)

μὴ κατ' ἀπόνοιαν αὐτοσχεδιάζοντος ἀκαίρῳ φορᾷ καὶ παραγωγῇ τινὶ
λογισμοῦ; θεὸς δ' ὡς ἔοικεν, ᾧ μέλει τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, τοὺς 102
θῶπας αὐτοῦ λόγους καὶ κεκομψευμένους ἐπὶ φεναχισμῷ καὶ τὸ τῆς
ἐκνόμου διανοίας βουλευτήριον, ἐν ᾧ κατεστρατήγει, προβαλλόμενος, λαβὼν
οἶκτον ἡμῶν, ἀφορμὴν οὐκ εἰς μακρὰν ἐμπαρέσχε τοῦ μὴ ψευσθῆναι
τῆς ἐλπίδος. Ἀγρίππας γὰρ ἐπιδημήσας ὁ βασιλεὺς διηγησαμένοις ἡμῖν 103
τὴν ἐκ Φλάκκου γενομένην ἐπιβουλὴν ἐπανορθοῦται τὸ πρᾶγμα καὶ ὑποσχόμενος τὸ ψήφισμα διαπέμψεσθαι λαβὼν ὡς ἀκούομεν ἔπεμψεν, ἀπολογησάμενος καὶ περὶ τοῦ χρόνου, ὡς οὐκ ὀψὲ μαθόντων εὐσεβεῖν εἰς τὸν
εὐεργέτην οἶκον, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν σπουδασάντων, ἐπηρείᾳ δὲ τοῦ προεστῶτος τὴν καίριον ἐπίδειξιν ἀφαιρεθέντων. ἐπὶ δὴ τούτοις ἤρξατο 104
κονίεσθαι κατ' αὐτοῦ ἡ ὑπέρμαχος μὲν καὶ παραστάτις ἀδικουμένων
τιμωρὸς δ' ἀνοσίων καὶ ἔργων καὶ ἀνθρώπων δίκη. πρῶτον μὲν γὰρ
καινοτάτην ὑπέμεινεν ὕβριν καὶ συμφορὰν οὐδενὶ τῶν πάλαι γενομένην
ὑπάρχων, ἀφ' οὗ τὴν ἡγεμονίαν ὁ Σεβαστὸς οἶκος ἀνήψατο γῆς καὶ θαλάττης. ἔνιοι γὰρ καὶ ἐπὶ Τιβερίου καὶ ἐπὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Καίσαρος 105
τῶν διεπόντων τὰς ἐπικρατείας, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ προστασίαν εἰς δυναστείαν καὶ τυραννίδα μεθαρμοσάμενοι, τὰς χώρας ἐνέπλησαν κακῶν ἀνηκέστων δωροδοκίαις, ἁρπαγαῖς, καταδίκαις, τῶν μηδὲν ἡμαρτηκότων
ἐλάσεσι καὶ φυγαῖς, τῶν δυνατῶν ἀκρίτοις ἀναιρέσεσιν· οὓς μετὰ τὸν
ὁρισθέντα χρόνον τῆς ἀρχῆς ἐπανελθόντας εἰς Ῥώμην οἱ αὐτοκράτορες
λόγον καὶ εὐθύνας τῶν πεπραγμένων ᾔτουν, καὶ μάλισθ' ὁπότε πρεσβεύσαιντο αἱ ἀδικηθεῖσαι πόλεις. τότε γὰρ κοινοὺς παρέχοντες ἑαυτοὺς 106
δικαστάς, ἐξ ἴσου καὶ τῶν κατηγόρων καὶ τῶν ἀπολογουμένων ἀκροώμενοι,
μηδενὸς ἀκρίτου προκαταγινώσκειν ἀξιοῦντες, ἐβράβευον οὔτε πρὸς ἔχθραν
οὔτε πρὸς χάριν, ἀλλὰ πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας τὰ δόξαντα εἶναι
δίκαια. Φλάκκῳ δ' οὐ μετὰ τὴν ἀρχὴν ἀλλ' ἐμπροθέσμως προϋπήντησεν 107
ἡ μισοπόνηρος δίκη ταῖς ἀμέτροις ὑπερβολαῖς ὧν ἠδίκει καὶ παρηνόμει
δυσχεράνασα.

3 M. (13.) | Γίνεται δ' ὁ τρόπος αὐτῷ τῆς συλλήψεως τοιόσδε. ὑπέλαβεν 108

---

1 μὴ] μὴν A ἀπόνοιαν (vel ἄνοιαν coni.) Mang. (Dahl): ἐπίνοιαν codd. (v) σχεδιάζοντος A 2 μέλει Ven. 41 L: μέλλει MGAH ἀνθρωπείων codd. (ἀνει̑νων L): ἀνθρωπίνων v 3 κεκομψευσμένους (sic) G τὸ om. M 5 ἀφορμὴν om. A ἐμπαρέσχε GAH (coni. Mang.): ἐμπερέσχε M; ἐμπαρέχει v (ἐμπαρέσχει typothetae errore Turn.) μὴ redundare putat Mang. 8 διαπέμψεσθαι Turn. (v): διαπέμψασθαι codd. ἠκούομεν coni. Mang. (Dahl) 8. 9 ἀπολογησόμενος (tert. o corr. ex α) M 11 ἐπὶ δὴ MAH[2] (Mang.): ἐπειδὴ GH[1]L (Turn.) 12 κονιεῖσθαι G 14 ὑπέμεινεν GAH (Turn., Mang. in adn.): ὑπέμενεν M; ὑπέμειναν Mang. in textu πάλαι codd. (Mang.): πέλας Turn. γενομένην MGH (Turn.): γεγενημένην A (Mang.) 15. 16 θαλάσσης G 17 τὴν — προστασίαν om. A 22 πεπραγμένων GAH: πραγμάτων M, L (sed corr.) ὁπότε GA: ὁπόταν MH (v) 25 ἀκρίτως A 26 δόξαντ' A 27 δ' MGAL: δὲ H 30 αὐτῷ ὁ τρόπος transp. M

ἤδη τὸν Γάιον περὶ ὧν ὕποπτος ἦν ἐξευμενίσθαι, τὰ μὲν ἐπιστολιμαίοις
γράμμασιν, ἃ κολακείας ἦν ὑπέρμεστα, τὰ δὲ ἐν οἷς δημηγορῶν πολλάκις
ἐθεράπευε λόγους θῶπας καὶ μακρὰς ῥήσεις πεπλασμένων ἐγκωμίων
συνείρων, τὰ δὲ καὶ ἐκ τοῦ σφόδρα εὐδοκιμεῖν παρὰ τῷ πλείστῳ μέρει
109 τῆς πόλεως. ἔλαθε δ' αὐτὸν ἀπατῶν· ἀβέβαιοι γὰρ αἱ τῶν πονηρῶν
ἀνθρώπων ἐλπίδες, εἰκαζόντων μὲν τὰ χρηστότερα, τὰ δὲ παλίμφημα καὶ
ὧν ἄξιοι τυγχάνειν εἰσὶ πασχόντων. πέμπεται μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας
Βάσσος ἑκατοντάρχης ὑπὸ Γαΐου χειροτονηθεὶς μετὰ τῆς τάξεως τῶν
110 στρατιωτῶν, ἧς ἀφηγεῖτο. σκάφους δ' ἐπιβὰς τῶν μάλιστα ταχυναυτούν-
των ὀλίγαις ἡμέραις πρὸς τοῖς λιμέσι γίνεται τῆς Ἀλεξανδρείας κατὰ τὴν
Φάρον νῆσον περὶ δείλην ἑσπέραν καὶ κελεύει τῷ κυβερνήτῃ μέχρις
ἡλίου καταδύσεως ἔξω θαλαττεύειν, τεχνάζων τὸ ἀνεπίφαντον ἕνεκα τοῦ
μὴ προαισθόμενον Φλάκκον καὶ βουλευσάμενόν τι νεώτερον ἄπρακτον
111 αὐτῷ τὴν ὑπηρεσίαν ἐργάσασθαι. γενομένης δ' ἑσπέρας, ἡ μὲν ναῦς
προσέσχεν, ὁ δὲ Βάσσος μετὰ τῶν ἰδίων ἀποβὰς προῄει, μήτε γνωρίζων
τινὰ μήτε γνωριζόμενος ὑπό του, στρατιώτην δέ τινα τῶν ἐν τοῖς τετρα-
δίοις φυλάκων καθ' ὁδὸν εὑρὼν κελεύει δεικνύναι τὴν οἰκίαν τοῦ στρα-
τάρχου· τούτῳ γὰρ ἐβούλετο τὸ ἀπόρρητον ἀνενεγκεῖν, ἵνα, κἂν δέῃ
112 πολυχειρίας, ἔχῃ τὸν συναγωνιούμενον. πυθόμενος δ' αὐτὸν ἑστιᾶσθαι
παρά τινι σὺν Φλάκκῳ, μηδὲν τάχους ἀνιεὶς συνέτεινεν ἄχρι τῆς τοῦ
κεκληκότος οἰκίας — Στεφανίων ἦν τῶν τοῦ Τιβερίου Καίσαρος ἀπελευ-
θέρων, παρ' ᾧ κατήγοντο — καὶ μικρὸν ἄποθεν ὑποστείλας ἐκπέμπει τινὰ
τῶν ἰδίων κατασκεψόμενον εἰς ἀκόλουθον ἀσκήσας, σόφισμα τοῦ μηδένα
συναισθέσθαι. παρελθὼν δὲ εἰς τὸ συμπόσιον ὡς ἑνός τινος τῶν παρα-
τυγχανόντων οἰκέτης, ἅπαντα μετ' ἀκριβείας περιαθρήσας, ἐπανελθὼν
113 ἐμήνυσε τῷ Βάσσῳ. γνοὺς δὲ τὸ περὶ τὰς εἰσόδους ἀφύλακτον καὶ τὴν

---

1 ἐξευμενίσθαι M (Mang.): ἐξευμενίζεσθαι AH (Turn.), ἐξευμενίσασθαι G 2 καὶ ante ἐν add. G 4 καὶ om. A πλήστω G 5 δὲ M αὐτὸν MG 6 καὶ D Anton. Mel.: om. codd. (v) 7 τυγχάνειν om. M μὲν om. A 8 ἑκατόνταρχος (sic) βάσσος transp. A ἑκατόνταρχος GA 9 ὑφηγεῖτο A 10 δὲ ante τὴν add. A 11 καὶ om. A μέχρι M 12 τὸ] τὸν H ἀνεπίφαντον A: ἀνεπίφατον ceteri (v) 13 βουλευσάμενόν GH: προβουλευσάμενόν M, τεχνασάμενόν A 14 τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῷ transp. A δὲ GL (v) 15 ἀποβὰς om. A προείη (sed corr.) G 17 τοῦ codd. (supplevit Matthaei): om. v 18 τούτω AH (Mang.): τοῦτο MGL (Turn.) ἐνεγκεῖν A 21 τοῦ MG: om.
δ ϋ
AH (v) 22 ἄποθεν AH: ἄπωθεν G, απιθεν (sic) M ἀποστείλας M, ἀποστὰς A 23 ἰδίων] οἰκείων M εἰς] ὡς A 24 δ' A τινος om. A 25 μετὰ MH (v) παρελθὼν G 26 ἐμήνυσε MA: ἐμήνυε G, διεμήνυε H (v)

5—7 D[R] f. 237v τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 32 Col. 1084 Φίλωνος: ἀβέβαιοι αἱ τῶν (om. D) πονηρῶν ἀνθρώπων ἐλπίδες — παλίμφημα καὶ ὧν ἄξιοι (ἄξιον Anton.) τυγχάνειν (om. D.) εἰσὶ πασχόντων (πάσχοντες D).

περὶ τὸν Φλάκκον ὀλιγότητα — μόλις γὰρ δέκα ἢ πεντεκαίδεκα τῶν
διακονικῶν ἀνδραπόδων ἐπηκολουθήκει — σύνθημα δοὺς τοῖς περὶ αὐτὸν
εἰσέδραμεν ἐξαίφνης, καὶ τῶν στρατιωτῶν οἱ μὲν παρὰ τὸ συμπόσιον
ἐπιστάντες ὑπεζωσμένοι τὰ ξίφη κυκλοῦσιν αὐτὸν οὐ προϊδόμενον· ἐτύγ-
χανε γὰρ καὶ πρόποσίν τινι διδοὺς καὶ φιλοφρονούμενος τοὺς παρόντας.
εἰς μέσον δὲ τοῦ Βάσσου παρελθόντος, ἰδὼν εὐθὺς ὑπ' ἐκπλήξεως ἀχανὴς 114
γίνεται καὶ βουλόμενος ἀναστῆναι, τὴν ἐν κύκλῳ φρουρὰν θεασάμενος,
ἔγνω καὶ πρὶν ἀκοῦσαι, τί βούλεται Γάιος ἐπ' αὐτῷ καὶ τί προστέτακται
τοῖς ἥκουσι καὶ τί παραυτίκα μελλήσει ὑπομένειν· δεινὸς γὰρ ὁ νοῦς τὰ
κατὰ μέρος ἐν χρόνῳ μακρῷ γινόμενα πάνθ' ἅμα ἰδεῖν καὶ πάντων
p. 534 M. ἀθρόων ἀκοῦσαι. τῶν μὲν | οὖν συνδειπνούντων ἕκαστος ἀναστὰς ὑπὸ 115
δέους ἐπεφρίκει καὶ ἐπεπήγει, μή τις ὥρισται καὶ τοῦ συνεστιαθῆναι
δίκη· φεύγειν γὰρ οὔτ' ἀσφαλὲς ἦν οὔτ' ἄλλως ἐνεδέχετο, προκατεχομένων
τῶν εἰσόδων. ὁ δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τοῦ Βάσσου κελεύσαντος ἀπά-
γεται, τελευταίαν ταύτην ἀνάλυσιν ἐκ συμποσίου ποιησάμενος· ἔδει γὰρ
ἀφ' ἑστίας ἄρξασθαι τὴν δίκην κατὰ τοῦ μυρίους ἀνεστίους οἴκους οὐδὲν
ἠδικηκότων ἀνθρώπων ἐργασαμένου.

(14.) Τοῦτο καινότατον ὑπέμεινε Φλάκκος ἐν χώρᾳ, ἧς ἀφηγεῖτο, 116
πολεμίου τρόπον ζωγρηθεὶς ἕνεκά μοι δοκῶ τῶν Ἰουδαίων, οὓς ἄρδην
ἀφανίσαι διεγνώκει λιμοδοξῶν. ἐναργὴς δὲ πίστις καὶ ὁ χρόνος τῆς
συλλήψεως· ἑορτὴ μὲν γὰρ ἦν πάνδημος τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τὴν μετο-
πωρινὴν ἰσημερίαν, ἐν ᾗ διάγειν Ἰουδαίοις ἔθος ἐν σκηναῖς. οὐδὲν δὲ 117
τῶν ἐν ἑορτῇ συνόλως ἀπετελεῖτο, τῶν μὲν ἀρχόντων ἔτι καθειργμένων
μετὰ τὰς ἀνηκέστους καὶ ἀφορήτους αἰκίας καὶ ὕβρεις, τῶν δὲ ἰδιωτῶν
τάς τε ἐκείνων συμφορὰς ἅπαντος τοῦ ἔθνους κοινὰς νομιζόντων καὶ
ἐπὶ ταῖς ἐξαιρέτοις, ἃς ἰδίᾳ ἕκαστος ὑπέμεινεν, οὐ μετρίως κατηφούντων.
τὰ γὰρ ἀνιαρὰ διπλασιάζεσθαι φιλεῖ μάλιστα ἐν ἑορταῖς τοῖς μὴ δυνα- 118
μένοις ἑορτάζειν, στερήσει τε ἱλαρᾶς εὐθυμίας, ἣν πανήγυρις ἐπιζητεῖ,

---

1 μόλις MGH: μόγις L (v), μάλιστα A 2 αὐτὸν MGA, ἑαυτὸν H (v) 3 εἰσέδραμεν Turn. (v): ἐξέδραμεν codd. τὸ συμπόσιον] τοῖς ποσὶν G 4 ὑποζωσάμενοι A προϊδόμενον G: προειδόμενον ceteri (v) 7 γίνεται] ἐγένετο A ἀναστῆναι] ἀντιστῆναι coni. Mang. 8 pr. ≡ τί H 9 μελλήσει G: μελήσει ceteri 10 γινόμενα MG (coni. Mang.): γενόμενα AH (v) 11 ἀθρόων scripsi: ἀθρόον codd. (v) 14 δ' G 14. 15 ὑπάγεται A 15 ποιησόμενος coni. Mang. 16 τοῦ om. A 17 ἀνθρώπων om. M 18 τοῦτον M 19 τῶν om. L (v) 20 διέγνω M 22 ἰουδαίους GA 22 ἔθος ἰουδαίους transp. A 23 τῇ ante ἑορτῇ add. A ἐτελεῖτο H (Turn.) γὰρ ante ἀρχόντων add. MA, delevit H, om. G 25 τ' A 26 τοῖς A ἐξαιρέταις G ἰδίως A ὑπέμενεν H μετρίως] μικρῶς A κατηφούντων Cohn: κατηφιούντων G, κατηφιόντων (ο corr. in ω) H, κατηφιώντων MA (v) 27 μάλιστα] μᾶλλον A 27. 28 τοῖς — ἑορτάζειν om. A

καὶ μετουσίᾳ λύπης, ὑφ' ἧς ἐξετραχηλίζοντο, μηδὲν ἄκος τῶν τοσούτων
119 κακοπραγιῶν ἀνευρεῖν δυνάμενοι. σφόδρα δ' ἔχουσιν ὀδυνηρῶς καὶ πε-
πιεσμένοις ἄχθει βαρυτάτῳ — συνείληντο δ' ἐν ταῖς οἰκίαις, ἅτε νυκτὸς
ἐπεχούσης — ἧκόν τινες ἀπαγγέλλοντες τὴν γενομένην σύλληψιν. οἱ
δ' ἀπόπειραν εἶναι νομίσαντες, οὐκ ἀλήθειαν, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τῷ κατα-
120 κερτομεῖσθαι καὶ ἐνεδρεύεσθαι δοκεῖν ὠδυνῶντο. θορύβου δ' ὄντος κατὰ
τὴν πόλιν καὶ τῶν νυκτοφυλάκων ἄνω κάτω διαθεόντων καί τινων ἱππέων
εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τάχει συντόνῳ μετὰ σπουδῆς
ἀντεξελαυνόντων, τῷ τοῦ πράγματος ἀήθει κινηθέντες τινὲς προῆλθον
ἐκ τῶν οἰκιῶν κατὰ πύστιν τοῦ συμβεβηκότος· ἐφαίνετο γὰρ εἶναί τι
121 νεώτερον. ὡς δ' ᾔσθοντο τὴν ἀπαγωγὴν καὶ τὸν Φλάκκον ἐντὸς ἀρκύων
ἤδη γεγενημένον, προτείνοντες τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν ὕμνουν καὶ παιᾶνας
ἐξῆρχον εἰς τὸν ἔφορον θεὸν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. „οὐκ ἐφη-
δόμεθα“, λέγοντες „ὦ δέσποτα, τιμωρίαις ἐχθροῦ, δεδιδαγμένοι πρὸς τῶν
ἱερῶν νόμων ἀνθρωποπαθεῖν· ἀλλὰ σοὶ δικαίως εὐχαριστοῦμεν οἶκτον
καὶ ἔλεον ἡμῶν λαβόντι καὶ τὰς συνεχεῖς καὶ ἐπαλλήλους | κακώσεις ἐπι- p. 535 M
122 κουφίσαντι.“ πάννυχοι δὲ διατελέσαντες ἐν ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς καὶ ἅμα
τῇ ἕῳ διὰ πυλῶν ἐκχυθέντες ἐπὶ τοὺς πλησίον αἰγιαλοὺς ἀφικνοῦνται
— τὰς γὰρ προσευχὰς ἀφῄρηντο — κἀν τῷ καθαρωτάτῳ στάντες ἀνε-
123 βόησαν ὁμοθυμαδόν· „γῆν καὶ θάλατταν, ἀέρα τε καὶ οὐρανόν, τὰ μέρη
τοῦ παντὸς καὶ σύμπαντα τὸν κόσμον, ὦ μέγιστε βασιλεῦ θνητῶν καὶ
ἀθανάτων, παρακαλέσοντες εἰς εὐχαριστίαν τὴν σὴν ἥκομεν, οἷς μόνοις
ἐνδιαιτώμεθα, τῶν ἄλλων ὅσα δημιουργεῖται πρὸς ἀνθρώπων ἐληλαμένοι
καὶ στερόμενοι πόλεως καὶ τῶν ἐν πόλει δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν περι-
βόλων, ἀπόλιδες καὶ ἀνέστιοι μόνοι τῶν ὑφ' ἥλιον ἐξ ἐπιβουλῆς ἄρχοντος
124 γενόμενοι. χρηστὰς ὑπογράφεις ἡμῖν ἐλπίδας καὶ περὶ τῆς τῶν λειπο-
μένων ἐπανορθώσεως, ἤδη ταῖς ἡμετέραις λιταῖς ἀρξάμενος συνεπινεύειν,
εἴ γε τὸν κοινὸν ἐχθρὸν τοῦ ἔθνους καὶ τῶν ἐπ' αὐτῷ συμφορῶν ὑφη-
γητὴν καὶ διδάσκαλον μέγα πνέοντα καὶ οἰηθέντα διὰ ταῦτα εὐδοκιμήσειν
ἐξαίφνης καθεῖλες, οὐ πορρωτάτω γενόμενον, ἵν' αἰσθόμενοι δι' ἀκοῆς οἱ

---

1 καὶ codd. (Turn.): τὰ Mang. (sed coni. καὶ vel εἶτα) 2 δὲ GH (v) ὀδυνηρῶς] ἀνιαρῶς A (probat Mang.) 2. 3 πεπιεσμένας M 3 συνείλοντο (sed pr. ο corr. in η) H, συνείχοντο A (probat Mang.) 4 ἀπαγγέλοντες M 5 τῷ] τὸ GL (Turn.) 7 διαθεόντων om. A 8 συντόνῳ μετὰ σπουδῆς] πολλῷ M 9 συνεξελαυνόντων M 10 ἐκ om. M. πύστιν MAH (Mang.): πίστιν GL (Turn.) 12 ἤδη om. A προτείναντες M 13 ἐξῆρχον codd. (Mang.): ἐξῆρον Turn. ἀνίνω (sic) M, ἀνείων G 15. 16 ἔλεον καὶ οἶκτον transp. A 17 καὶ ἅμα M (Mang.): ἅμα ceteri (Turn.) 19 ἀφῄρηνται A 20 θάλασσαν L (v) καὶ ante τὰ add. A (Mang.) 22 περικαλέσοντες H^1, περὶ corr. in παρὰ tum ε et ι ss. H^2, παρακελεύσαντες A μόνος M 25 ἐπιβολῆς M 26 γενάμενοι (sic) G ἐλπίδας om. M 26. 27 λιπομένων G; λοιπῶν coni. Mang. 27 λιταῖς] εὐχαῖς A 29 καὶ διδάσκαλον om. M

κακῶς πεπονθότες ἀμβλύτερον ἥσθῶσιν, ἀλλ' ἐγγὺς οὑτωσί, μόνον οὐκ
ἐν ὄψει τῶν ἠδικημένων, πρὸς τρανοτέραν φαντασίαν τῆς ἐν βραχεῖ καὶ
παρ' ἐλπίδας ἐπεξόδου."

(15.) Τρίτον δ' ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνό μοι δοκεῖ θείᾳ 125
προνοίᾳ συμβῆναι. ἐπειδὴ γὰρ ἀναχθεὶς ἀρχομένου χειμῶνος — ἔδει
γὰρ αὐτὸν καὶ τῶν ἐν θαλάττῃ φοβερῶν ἀπολαῦσαι τὰ στοιχεῖα τοῦ
παντὸς ἀσεβημάτων ἀναπλήσαντα — μυρία πονηθεὶς μόλις ἦλθεν εἰς
Ἰταλίαν, εὐθὺς ἐκδέχονται τὰς ἐπ' αὐτῷ κατηγορίας δύο τῶν ἐχθίστων,
Ἰσίδωρός τε καὶ Λάμπων, οἳ πρὸ μικροῦ μὲν τάξιν εἶχον ὑπηκόων δε- 126
σπότην καὶ εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀνακαλοῦντες, νυνὶ δ'
ἀντιδίκων οὐκ ἰσόρροπον ἀλλὰ δυνατωτέραν ἰσχὺν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος
ἐπιδεικνυμένων, οὐ μόνον ἕνεκα τοῦ θαρρεῖν τοῖς δικαίοις, ἀλλ', ὃ δὴ
μέγιστον ἦν, ὅτι τὸν πρύτανιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἐχθρὸν ἑώρων
ἄσπονδον αὐτῷ, μέλλοντα σχῆμα μὲν ὑποδύεσθαι δικαστοῦ, προνοίᾳ τοῦ
μὴ δοκεῖν ἀκρίτου τινὸς προκαταγινώσκειν, ἔργον δ' ἐπιδείκνυσθαι δυσ-
μενοῦς, πρὸ κατηγορίας καὶ ἀπολογίας ἤδη τῇ ψυχῇ κατεγνωκότος καὶ
τὰς ἀνωτάτω τιμωρίας ὡρικότος ἐπ' αὐτῷ. χαλεπὸν δ' οὐδὲν οὕτως, 127
ὡς ὑπ' ἐλαττόνων κρείττους καὶ πρὸς ὑπηκόων ἄρχοντάς ποτε γενομένους
κατηγορεῖσθαι, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ δεσπότας ὑπ' οἰκοτρίβων ἢ ἀργυρωνήτων.

(16.) Ἀλλ' ἦν, ὡς ἔοικε, τοῦτο κουφότερον κακὸν συγκρινόμενον 128
ἑτέρῳ μείζονι. οὐ γὰρ ἁπλῆν τινα τάξιν ἔχοντες ὑπηκόων αἰφνίδιον
536 M. ἐπέθεντο ταῖς κατηγορίαις | ἐπαποδυσάμενοι καὶ συμφρονήσαντες, ἀλλὰ
καὶ τὸν πλεῖστον χρόνον τῆς ἐπιτροπῆς ἣν ἐπετρόπευσε τῆς χώρας ἐκ
πάντων οὗτοι μάλιστ' αὐτῷ δι' ἀπεχθείας ἐγεγένηντο· Λάμπων μὲν
ἀσεβείας τῆς εἰς Τιβέριον Καίσαρα δίκην σχὼν καὶ ἐπὶ διετίαν τριβομένου
τοῦ πράγματος ἀπειρηκώς. ὑπερθέσεις γὰρ καὶ ἀναβολὰς ὁ δικαστὴς 129
ἐθελοκακῶν ἐσκήπτετο βουλόμενος, κἂν ἀποφύγῃ τὸ ἔγκλημα, τὸν γοῦν
περὶ μέλλοντος ἀδήλου φόβον πρὸς μήκιστον χρόνον ἐπικρεμάσας αὐτῷ
ζωὴν ὀδυνηροτέραν θανάτου παρασχεῖν. εἶθ' ὕστερον καὶ ὅτε νικᾶν 130
ἔδοξεν, εἰς τὴν οὐσίαν ἐπηρεασθῆναι ἔφασκεν — ἠναγκάσθη γὰρ γυμνα-

1 ἀμβλυτέρως A 2 τρανωτέραν GL (v), ἀνωτέραν A 4 δ' om. G ἔτι MGA: ἐστὶ H (v), ἐστί ⟨τι⟩ coni. Mang. 5 ἐπειδὴ MGA (mavult Mang.): ἐπεὶ H (v) ἀναχθεὶς] ἀναδειχθεὶς G ἀρχομένου (αρ ex ερ corr. vid.) M 8 αὐτῷ (ω corr. ex ο) M 9 ἠσίδωρός H ὑπηκόων εἶχον transp. G 10 τοιαῦτ' A ἀνακαλοῦντες MGA: καλοῦντες H (v) 13 ἀνθρωπείων G 14 ὑπενδύεσθαι A ὑποδύεσθαι δικαστοῦ G: δικαστοῦ ὑπο(εν)δύεσθαι ceteri (v) προνοίᾳ om. A 15 ἀκρίτως A δὲ ML (v) 18 γενομένους ποτὲ transp. M γενωμένους L; γεννωμένους Turn. 19 δεσπότης A 20 ἔοικεν L (v) 21 αἰφνιδίων M 22 σωφρονήσαντες A 23 ἐπετρόπευε A ἐκ om. A 24 μάλιστα L (v) ἐγένοντο L (Turn.) 27 ἐσκέπτετο A 28 ἀδήλου Mang. (Dahl): ἄδηλον GH (v), ἄδολον M, ἄδικον A 30 ἐπηρεάσθη A (sic scribendum censet Mang. omisso φάσκων) ἔφασκεν Cohn: φάσκων codd. (v)

σιαρχεῖν —, ἤτοι τῷ γλίσχρος καὶ ἀνελεύθερος εἶναι περὶ τὰς δαπάνας,
προφασιζόμενος τὸ μὴ κεκτῆσθαι πρὸς τοσαύτην ἀφθονίαν ἀναλωμάτων
ἱκανὴν οὐσίαν, ἢ τῷ ὄντι μὴ κεκτημένος, ἀλλὰ πρὶν μὲν εἰς ἀπόπειραν
ἐλθεῖν ἐπιφάσκων τὸν πάνυ πλούσιον, ἐν δὲ τῇ δοκιμασίᾳ μὴ φανεὶς
ἄγαν πολυχρήματος ἄνθρωπος, ὅσα ἐκτήσατο σχεδὸν ἅπαντα ἐξ ἀδικη-
131 μάτων περιποιησάμενος· προσεστὼς γὰρ τοῖς ἡγεμόσιν, ὁπότε δικάζοιεν,
ὑπεμνηματίζετο τὰς δίκας εἰσάγων ὡς ἔχων τάξιν, εἶτα τὰ μὲν ἀπήλειφεν
ἢ παρῄει ἑκών, τὰ δ' οὐ λεχθέντα προσενέταττεν, ἔστι δ' ὅτε καὶ ὑπηλ-
λάττετο μεταποιῶν καὶ μετατιθεὶς καὶ στρέφων ἄνω κάτω τὰ γράμματα,
κατὰ συλλαβήν, μᾶλλον δὲ καὶ κεραίαν ἑκάστην ἀργυρολογῶν ὁ γραμμα-
132 τοκύφων· ὃν πολλάκις ὁ δῆμος ἅπας ὁμοθυμαδὸν εὐθυβόλως καὶ
εὐσκόπως καλαμοσφάκτην ἐξεκήρυξεν, οἷς ἔγραφε μυρίους [καὶ] ἀνελόντα
καὶ ζῶντας ἀθλιωτέρους τῶν ἀποθανόντων ἀπεργασάμενον, οἳ δυνάμενοι
νικᾶν καὶ περιουσιάζειν ἧτταν καὶ πενίαν ἀδικωτάτην ὑπέμειναν, ὠνησα-
μένων ἀμφότερα τῶν ἐχθρῶν παρὰ τοῦ τὰς ἀλλοτρίας οὐσίας ἐπευωνί-
133 ζοντος καὶ πιπράσκοντος. ἀμήχανον μὲν γὰρ ἦν τοὺς ἡγεμόνας τοσαύτης
χώρας ἐπιτροπεύοντας, ἀεὶ καινοτέρων ἐπεισρεόντων ἰδιωτικῶν τε καὶ
δημοσίων πραγμάτων, ἁπάντων μεμνῆσθαι, καὶ ταῦτα οὐ δικάζοντας μόνον,
ἀλλὰ καὶ λογισμοὺς τῶν προσόδων καὶ δασμῶν λαμβάνοντας, ὧν ἡ ἐξέ-
134 τασις τὸν πλείονα τοῦ ἐνιαυτοῦ χρόνον ἀνήλισκεν. ὁ δὲ φυλάττειν
ἐπιτραπεὶς τὴν ἀναγκαιοτάτην παρακαταθήκην, τὰ δίκαια καὶ τὰς ἐπ'
αὐτοῖς ὁσιωτάτας γνώμας, ἐνεπορεύετο τὴν λήθην τῶν δικαστῶν, τοὺς
μὲν νικᾶν ὀφείλοντας γράφων ἐν ἡττημένοις, τοὺς δ' ἡττᾶσθαι μετὰ τὸν
ἐπάρατον μισθὸν ἢ κυριώτερον εἰπεῖν τὸ μίσθωμα ἐν νενικηκόσιν.

ω
1 τὸ M γλίσχρως G εἶναι ante γλίσχρος transp. M 4 ἐπιφαύσκων coni. Mang., ἐπιφαίνων Matthaei τὸ πάνυ πλούσιον vel τὸ π. πλουτεῖν coni. Matthaei πλούσιον MAH¹ (Mang.): πλοῦτον GH²L (Turn.) 6 παρεστὼς A (mavult Mang.) δικάζοιεν Cohn (cf. lin. 18): δικάζοιντο codd. (v) 7 ἔχοιεν coni. Mang. (Dahl) τοιάνδε post τάξιν add. A ἀπήλειφεν M, η corr. ex ει H: ἀπείληφεν GAD 8 καὶ ante λεχθέντα add. A alt. δ'] δὲ D καὶ ὅτε transp. D 9 στρέφω M γράμματα D: πράγματα codd. (v) 10 συλλαβὴν AH: συλλήβδην MG 12 ἐκήρυξεν H (Turn.) καὶ om. D 13 τῶν codd. D: καὶ v; κἂν coni. Mang. 14 καὶ πενίαν om. D ὑπέμενον A 15 παρὰ τοῦ D: παρ' αὐτοῦ codd. (v) 16 τοσαύτας (alt. α corr. vid.) M 17 ἀεὶ καινοτέρων Dahl: διὰ καινοτέρων codd. (v): διὸ (sic) καὶ καινοτέρων vel πυκνοτέρων coni. Matthaei 17—19 ἀεὶ — λαμβάνοντας] μηδὲν λαθεῖν A 19 ἡ] ἦν A 20 ὅτι ante τὸν add. A ἀνήλισκεν] ἀνήλισκον εἰς δημοσίας χρείας A ὁ φυλάττειν δ' transp. A 21 ἀναγκαίαν A: ἁγιωτάτην coni. Mang. 22 γενομένας ante ὁσιωτάτας add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 23 ἡττωμένοις GA 24 ἐν corr. ex εὐ H ἐν νενικηκόσιν] ἐκνενικηκόσιν M

6—16 D^K fol. 239^r Φίλωνος ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον: προεστὼς ὁ Λάμπων τοῖς ἡγεμόσιν — ἐπευωνίζοντος· ἐμπορία γὰρ αὐτῷ πλήθη (sic) τῶν δικαστῶν ὑπῆρχεν (cf. lin. 22).
10. 11 γραμματοκύφων, cf. adnot. ad p. 124,5.

537 M. (17.) | Ὁ μὲν δὴ Λάμπων τοιοῦτος ὢν ἐφειστήκει κατήγορος, 135
ὁ δ' Ἰσίδωρος οὐκ ἀποδέων τὴν μοχθηρίαν, ἄνθρωπος ὀχλικός, δημο-
κόπος, ταράττειν καὶ συγχέειν πράγματα μεμελετηκώς, ἐχθρὸς εἰρήνῃ
καὶ εὐσταθείᾳ, στάσεις καὶ θορύβους κατασκευάσαι μὲν οὐκ ὄντας, γενο-
μένους δὲ συγκροτῆσαι καὶ συναυξῆσαι δεινός, ὄχλον ἀσύντακτον καὶ
πεφορημένον ἐκ μιγάδων καὶ συγκλύδων ἡρμοσμένον περὶ αὐτὸν ἔχειν
ἐσπουδακώς, ὃς εἰς μοίρας καθάπερ τινὰς συμμορίας διανενέμηται.
θίασοι κατὰ τὴν πόλιν εἰσὶ πολυάνθρωποι, ὧν κατάρχει τῆς κοινωνίας 136
οὐδὲν ὑγιές, ἀλλ' ἄκρατος καὶ μέθη καὶ παροινίαι καὶ ἡ τούτων ἔκγονος
ὕβρις· σύνοδοι καὶ κλῖναι προσονομάζονται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων. ἐν ἅπασι 137
τοῖς θιάσοις ἢ τοῖς πλείστοις ὁ Ἰσίδωρος τὰ πρωτεῖα φέρεται καὶ λέγεται
ὁ συμποσίαρχος, ὁ κλινάρχης, ὁ ταραξίπολις. εἶτα ὅταν τι βουληθῇ δια-
πράξασθαι τῶν ἀλυσιτελῶν, ἀφ' ἑνὸς συνθήματος ἀθρόως συνέρχονται καὶ
τὸ κελευσθὲν λέγουσι καὶ δρῶσι. καί ποτε τῷ Φλάκκῳ δυσχεράνας, ὅτι 138
δόξας παρ' αὐτῷ τις εἶναι κατ' ἀρχὰς οὐκέθ' ὁμοίως αὖθις ἐσπουδάζετο,
μισθοδοτήσας τοὺς ἀλειφοβίους καὶ φωνασκεῖν εἰωθότας, οἳ τὰς καταβοή-
σεις ὥσπερ ἐπ' ἀγορᾶς πιπράσκουσι τοῖς ἔχουσιν ὠνητικῶς, παρακελεύει
συνελθεῖν εἰς τὸ γυμνάσιον. οἱ δὲ πληρώσαντες αὐτὸ τοῦ Φλάκκου ἀπ' 139
οὐδεμιᾶς προφάσεως κατηγόρουν, ἀγένητα πλάττοντες ἐγκλήματα καὶ
ψευδεῖς ῥήσεις δι' ἀναπαίστων καὶ μακρὰς συνείροντες, ὡς καταπεπλῆχθαι
μὴ μόνον Φλάκκον ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τῷ παραλόγῳ καί, ὅπερ
ἦν, συμβαλεῖν, ὅτι πάντως ἐστί τις ᾧ χαρίζονται, μήτ' αὐτοί τι πεπονθότες
ἀνήκεστον μήτε τὴν ἄλλην πόλιν εὖ εἰδότες πλημμεληθεῖσαν. ἔπειτα 140

1 δὴ] οὖν A ὢν om. A κατήγορος] κτήσεως N 2 ἠσίδωρος H ὀχληρός D 3 συγχέειν] κυκᾶν GD εἰρήνης N 4 εὐσταθείας N καὶ θορύβους] κοθορύβους M 5 συναυξῆσαι καὶ συγκροτῆσαι transp. A 6 πεφορημένων M, πεφυρμένον D; πεφυρημένον coni. Matthaei σὺν κλύδωνι ἠθροισμένον D ἡρμωσμένον G αὐτὸν A: αὐτὸν MHD, ἑαυτὸν GN 7 διανενέμητο A 9 ἀλλὰ G μέθαι G παροινία N ἔκγονος] ἔκμονος (sic) N 10 καὶ ante ἐν add. N 11 ἠσίδωρος H φέρεται καὶ λέγεται MGHN (Turn.): λέγεται φέρεσθαι A; φέρεσθαι λέγεται Mang. 12 συμποσίαρχος Turn. (v): ποσίαρχος codd. κλίναρχος A 13 ἀθρόον A, ἀθρόοι N συνέρχονται (ον corr. ex ε) H 14 λέγουσιν L ὅτι Turn. (v): ἔτι codd. 16 γὰρ ante τοὺς add. A ἀλειφο-
ους
βίους HN, ἀλειφοβία M: ἀλιφοβίους G, ἀλειφομένους A: ἀλητηβίους vel ἀλητοβίους coni. Matthaei φωνασκεῖν A (Mang.): φωνομαζεῖν MH (Turn.), φονομαζεῖν N, φωνομαζᾶν G 17 πιπράσκουσιν M 18 συνελθεῖν] ἐλθεῖν N γνυμνάσιον (sic) M αὐτὸ AL: αὐτὸν MGN, ὃν corr. in ὃ H τοῦ φλάκκου N (v): τὸν φλάκκον ceteri ἐπ' N 19 ἀγένητα GA: ἀγέννητα MH (v) 20 μακρὰς GAL (Mang.): μακρὰ MHN (Turn.) 22 μήτ' (corr. ex μὴ δ') H: μὴ δ' MGN, μὴ δὲ A πεπονθότος A

1—23 N fol. 152r περὶ τοῦ Φλάκκου: ὁ μὲν δὴ Λάμπων — πλημμεληθεῖσαν. 2—7 DK fol. 259v Φίλωνος ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον: ἄνθρωπος — ἐσπουδακώς. 9. 10 ἡ — ὕβρις: cf. adn. ad p. 136,23. 16 ἀλειφοβίους: cf. Hesych. Phot. lex. Bekker 382,17.

βουλευομένοις ἔδοξε συλλαβεῖν τινας καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀκρίτου καὶ αἰφνι-
δίου μανίας καὶ λύττης πυνθάνεσθαι. οἱ δὲ συλληφθέντες ἄνευ βασάνων
ὁμολογοῦσι τἀληθές, ἅμα καὶ τὰς διὰ τῶν ἔργων πίστεις ἐφαρμόζοντες,
τὸν διομολογηθέντα μισθόν, τὸν ἤδη δεδομένον, τὸν καθ' ὑποσχέσεις
ὕστερον δοθησόμενον, τοὺς ἐπὶ τὴν διανομὴν αἱρεθέντας ὡς ἂν ἡγεμόνας
141 τῆς στάσεως, τὸν τόπον, τὸν καιρόν, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ δωροδοκία. πάντων
δ', ὡς εἰκός, ἀγανακτούντων καὶ τῆς πόλεως χαλεπῶς φερούσης ἐπὶ τῷ
τὴν ἐνίων ἀγνωμοσύνην προσαναμάττεσθαι τοὔνομ' αὐτῆς, ἔδοξε τὸ κα-
θαρώτατον τοῦ δήμου μεταπεμψαμένῳ τῇ ὑστεραίᾳ παραγαγεῖν τοὺς τὸν
μισθὸν ἐπινείμαντας, ἵνα καὶ τὸν Ἰσίδωρον ἀπελέγξῃ καὶ ἀπολογήσηται
περὶ τῆς αὐτοῦ πολιτείας ὡς ἀδίκως διαβληθείς. αἰσθόμενοι δὲ τῆς
παραγγελίας | οὐχ οἱ ἐν τέλει μόνον ἧκον, ἀλλὰ καὶ ἡ σύμπασα πόλις, p. 535 M
142 ἔξω τοῦ μέλλοντος ἀπελέγχεσθαι μέρους ἐπὶ τῷ μεμισθοδοτῆσθαι. καὶ
οἱ μὲν ὑπηρετήσαντες τὴν καλὴν ταύτην ὑπηρεσίαν ἀναβιβασθέντες, ἵνα
μετέωροι καὶ ἐμφανεῖς εἶεν καὶ γνωρίζοιντο πρὸς ἁπάντων, ἤλεγχον τὸν
Ἰσίδωρον ὡς αἴτιον τῶν θορύβων καὶ τῶν βλασφημιῶν τῶν εἰς Φλάκκον
γενομένων, οὐκ ὀλίγῳ πλήθει παρασχόντα καὶ ἀργύριον καὶ οἶνον δι' αὐ-
143 τόν. „ἐπεὶ πόθεν“ ἔφασκον „ἡμῖν ἀφθονία τοσαύτη; πένητές ἐσμεν καὶ
μόλις τοὐφήμερον εἰς αὐτὰ τὰ ἀναγκαῖα πορίζειν δυνάμεθα. τί δὲ καὶ
δεινὸν ἐπεπόνθειμεν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος, ὡς βιασθῆναι μνησικακεῖν; ἀλλ'
ὁ πάντων αἴτιος καὶ δημιουργὸς ἐκεῖνος, ἀεὶ τοῖς εὖ πράττουσι βασκαίνων
144 καὶ εὐνόμῳ καταστάσει πολέμιος.“ ἃ γνωρίζοντες οἱ παρατυγχάνοντες
— τύποι γάρ τινες ἦσαν ἀρίδηλοι καὶ χαρακτῆρες τὰ λεγόμενα τῆς τοῦ
κατηγορουμένου προαιρέσεως — ἀνεβόων, οἱ μὲν ἀτιμοῦν, οἱ δὲ φυγα-
δεύειν, οἱ δ' αἱρεῖν· πλείους δ' ἦσαν οὗτοι· πρὸς οὓς καὶ οἱ ἄλλοι
μετεβάλλοντο, ὡς ἅπαντας ὁμοθυμαδὸν μιᾷ φωνῇ κεκραγέναι, κτείνειν
τὸν κοινὸν λυμεῶνα, τὸν ἀφ' οὗ παρῆλθε καὶ διέκυψεν ἐπὶ τὰ κοινά.

1 βουλομένοις M 3 τὸ ἀληθές M 5 ὡς ἂν om. A 6 τοῦ τόπου L (Turn.) 7 φερούσης] ἐχούσης M 7. 8 ἐπὶ τῷ τὴν MA: ἐπὶ τῶν τὴν G, ἐπὶ τὴν τῶν H, ἐπὶ τὴν τῶν Vat. 382 (v): ἔτι τῆς τῶν coni. Mang. 8 ἀγνωμνοσύνην (sic) M; ἀγνωμοσύνης coni. Mang. τοὔνομα L (v) αὐτῇ coni. Mang. 8. 9 καθαραρώτατον (sic) M, καθαρὸν A 9 μεταπεμψαμένῳ Matthaei: μεταπεμψάμενοι codd. (v) 10 ἰσίδωρον H ἀπελέγξῃ] ἀπαλλάξῃ A 11 αὐτοῦ H²L: αὑτοῦ MGH¹, ἑαυτοῦ A 12 οἳ A ἐν τέλει om. A, ss. H ἡ σύμπασα G: ἡ σύμπασα ἡ (sic) M, σύμπασα ἡ AH (v) 13 ἐλέγχεσθαι A μεμισθαδοτῆσθαι M, μεμισθοδοτεῖσθαι G 15 καὶ ἐμφανεῖς A (Mang.): κἂν ἀφανεῖς ceteri (Turn.) ἁπάντων corr. ex ἀπαντώντων H² 17 γενομένων G: γενόμενον MH (Turn.), γεγενημένων A (Dahl); γεγενημένον Mang. οἶνον καὶ ἀργύριον transp. M 17. 18 δι' αὐτὸν redundare putat Dahl αὐτὸν MAH (v): αὐτῶν G (coni. Mang.) 19 τοῦ φήμερον M, τὸ ὑφήμερον G τἀναγκαῖα H (v) 20 μνησικακεῖν βιασθῆναι transp. M μνησίκακον Turn. 21 πράττουσιν L 23 τοῦ om. M 24 κατηγορουμένου MG: κατηγορημένου AH (v) 25 δὲ — δὲ L καὶ om. L (Turn.)

μηδὲν μέρος τῆς πόλεως ἄνοσον ἐάσαντα. καὶ ὁ μὲν ἕνεκα τοῦ συνειδότος 145
ἀπεδίδρασκε σύλληψιν εὐλαβηθείς· ὁ δὲ Φλάκκος οὐδὲν ἐπ' αὐτῷ περιειρ-
γάζετο, νομίσας ἐκποδὼν ἑκουσίῳ γνώμῃ γεγονότος ἀστασίαστα καὶ
ἀνερίθευτα τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἔσεσθαι.
(18.) Ταῦτ' ἐμήκυνα, οὐχ ὑπὲρ τοῦ παλαιῶν ἀπομνημονεύειν 146
ἀδικημάτων, ἀλλὰ τεθαυμακὼς τὴν ἔφορον τῶν ἀνθρωπείων δίκην, ὅτι
οἱ ἐξ ἀρχῆς γενόμενοι δυσμενεῖς αὐτῷ καὶ οἷς ἐκ πάντων ἀπηχθάνετο
καὶ ἐκληρώσαντο τὴν ἐπ' αὐτῷ κατηγορίαν εἰς ἀνίας ὑπερβολήν· οὐ
γὰρ οὕτως ἐστὶ δεινὸν τὸ ἐγκαλεῖσθαι ὡς τὸ πρὸς ὁμολογουμένων ἐχθρῶν.
ὁ δ' οὐ κατηγορήθη μόνον, ἄρχων πρὸς ὑπηκόων καὶ ὑπὸ δυσμενῶν ἀεὶ 147
γενομένων ὁ πρὸ μικροῦ κύριος ὧν τῆς ἑκατέρου ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ
κράτος ἡλίσκετο, διπλοῦν ἐκδεχόμενος κακόν, τὸ μεθ' ἥττης γελᾶσθαι
πρὸς ἐχθρῶν ἐφηδομένων, ὃ καὶ θανάτου χεῖρόν ἐστι τοῖς εὖ φρονοῦσιν.
εἶτά τις εὐφορία γίνεται κακοπραγιῶν αὐτῷ· τῆς τε γὰρ οὐσίας ἁπάσης 148
εὐθὺς ἐξίσταται, ἥν τε παρὰ γονέων ἐκληρονόμησε καὶ ἣν αὐτὸς ἐκτήσατο,
539 M. φιλόκοσμος ἐν τοῖς μάλιστα γεγονώς. οὐ γὰρ ὡς | ἐνίων πολυχρημάτων
ὁ πλοῦτος ἀργὸς ἦν ὕλη, πάντα δ' ἐξητασμένα πρὸς τὸ περίεργον, ἐκπώ-
ματα, ἐσθῆτες, στρωμναί, ἔπιπλα, τἄλλα ὅσα οἰκίας κόσμος, ἔκλογα πάντα·
καὶ πρὸς τούτοις ἡ οἰκετικὴ θεραπεία, ἀριστίνδην ἐπικριθεῖσα κατά τε 149
τὰς τῶν σωμάτων εὐμορφίας ὁμοῦ καὶ εὐεξίας καὶ κατὰ τὸ ἄπταιστον
ἐν τῷ χρειώδει τῶν ὑπηρεσιῶν· ἐφ' ὧν γὰρ ἦσαν ἕκαστοι τεταγμένοι,
διέφερον, ὡς ἢ πρῶτοι νομίζεσθαι τῶν τὰ αὐτὰ ἐπιτηδευόντων ἢ μηδενὸς
δεύτεροι τὸ παράπαν. ἐναργὴς δὲ πίστις τὸ μυρίων δημοπράτων γενο- 150
μένων οὐσιῶν, αἳ τῶν κατακρίτων ἦσαν, μόνην τὴν τοῦ Φλάκκου ταμιευ-
θῆναι τῷ αὐτοκράτορι, δίχα τινῶν ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ μὴ παραβιβασθῆναι
τὸν ἐπὶ τοῖς οὕτως ἑαλωκόσι τεθέντα νόμον. μετὰ δὲ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς 151
οὐσίας κατέγνωστο αὐτοῦ φυγή, καὶ ἐξ ἁπάσης μὲν ἠλαύνετο τῆς ἠπείρου

1. 2 ἕνεκα τοῦ συνειδότος ἀπεδίδρασκε MGH (ἀπεδίδρασκεν Turn.): ἀπεδίδρασκεν ἔξω τοῦ συνειδότος τὴν A; ἕνεκα τοῦ σ. ἀπεδίδρασκεν ἔξω τὴν Mang. 3 ἐκποδὼν corr. ex ἐκποτῶν H² γεγονότα A 4 ἀνερίθευτα codd. (prob. Mang.): ἀνέριστα v 5 ταῦτα L (v) 6 ἀνεῖ ... ων M 7 μάλιστα post ἀπηχθάνετο add. Mang. 8 οὗτοι ante καὶ add. A (Mang.) 9 ἐστὶ δεινὸν τὸ ἐγκαλεῖσθαι M: ἐστὶ τὸ ἐγκαλεῖσθαι χαλεπὸν GA, τὸ ἐ. ἐστι χαλεπὸν H (v) 10 ὑπὸ om. A αἰεὶ G 11 γινομένων A ἑκατέρου MG: ἑκάστου AH (v) 13 φρονοῦσι M 15 ἐξίσταται GH: ἐξίστατο MA verba ἥν τε παρὰ γονέων usque ad οὐχ ὥσ(περ) (152, 18) desunt in G ἐκληρονόμησεν H 17 ὕλη om. A ἐξητασμένα] ἠσκημένα vel ἐξησκημένα coni. Mang. 17. 18 ἐκπ[illegible]ώματα (τ eras.) H 18 τἄλλ' A κόσμου L (Turn.) 19 ἡ om. A οἰκτικὴ A ἀριστίδην L ἐπικριθεῖσα corr. ex ἐπικριθέντων H² τε] δὲ L 23. 24 οὐσιῶν γενομένων transp. A 24 τὴν τοῦ scripsi: τὴν AH (v), τοῦ M 25 τῷ αὐτοκράτορι — παραβιβασθῆναι] κατὰ A παραβιβασθῆναι M (παραβασθῆναι Mang.): παραβιασθῆναι H (Turn.) 26 οὕτως om. A

— τὸ δ' ἐστὶ μεῖζον καὶ ἄμεινον τμῆμα τῆς οἰκουμένης —, ἐξ ἁπάσης δὲ νήσου τῶν εὐδαιμόνων. ἐμέλλησε γὰρ εἰς τὴν λυπροτάτην τῶν ἐν Αἰγαίῳ — Γύαρα καλεῖται — διώκεσθαι, μὴ παρακλήτῳ χρησάμενος Λεπίδῳ, δι' ὃν ἀνθυπηλλάξατο Γυάρων Ἄνδρον ἐγγυτάτω κειμένην.
152 εἶτ' ἐστέλλετο τὴν ἀπὸ Ῥώμης ἄχρι Βρεντεσίου πάλιν ὁδόν, ἣν καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐστείλατο, καθ' ὃν καιρὸν κεχειροτόνητο τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς ὁμόρου Λιβύης ἐπίτροπος, ἵν' αἱ τότε θεασάμεναι πόλεις αὐτὸν μέγα πνέοντα καὶ τὸν ὄγκον τῆς εὐτυχίας ἐπιδεικνύμενον πάλιν θεάσωνται
153 μεστὸν ἀτιμίας. ὁ δὲ δακτυλοδεικτούμενος καὶ ὀνειδιζόμενος τῆς ἀθρόας μεταβολῆς πιέζεται βαρυτέραις ἀνίαις, ἀεὶ καινουμένης καὶ ζωπυρουμένης αὐτῷ τῆς συμφορᾶς νεωτέρων ⟨κακῶν⟩ προσθήκαις, ἃ καθάπερ ἐν ταῖς νόσοις ὑποτροπιάζειν ἀναγκάζει καὶ τὰς τῶν ἀρχαίων κακοπραγιῶν ὑπομνήσεις, αἳ τέως ἔδοξαν ἠμαυρῶσθαι.

154 (19.) Περαιωσάμενος δὲ τὸν Ἰόνιον κόλπον ἔπλει τὴν ἄχρι Κορίνθου θάλατταν, ταῖς παράλοις τῶν ἐν Πελοποννήσῳ πόλεων θέα γινόμενος κατὰ πύστιν τῆς αἰφνιδίου μεταβολῆς· ὁπότε γὰρ ἀποβαίη τῆς νεώς, συνέθεον οἱ μὲν μοχθηροὶ τὰς φύσεις ἐθελοκακοῦντες, οἱ δ' ἄλλοι συναλ-
155 γήσοντες, οἷς ἔθος ταῖς ἑτέρων τύχαις σωφρονίζεσθαι. διελθὼν δ' ἀπὸ Λεχαίου τὸν Ἰσθμὸν εἰς τὴν ἀντιπέραν θάλατταν καὶ καταβὰς εἰς Κεγχρεάς, τὸ Κορίνθιον ἐπίνειον, ἀναγκάζεται πρὸς τῶν φυλάκων ἀναχώρησιν οὐδ' ἡντιναοῦν ἐνδιδόντων εὐθὺς ἐπιβὰς βραχείας ὁλκάδος | ἀνάγεσθαι καὶ πνεύματος ἐναντίου καταρραγέντος μυρία ταλαιπωρηθεὶς p. 540 M
156 μόλις ἄχρι τοῦ Πειραιῶς κατασύρεται. λήξαντος δὲ τοῦ χειμῶνος, παραμειψάμενος τὴν Ἀττικὴν ἄχρι τῆς Σουνιάδος ἄκρας τὰς ἑξῆς λοιπὸν ἐπεραιοῦτο νήσους, τὴν Ἑλένην, τὴν Κίαν, τὴν Κύθνον, τὰς ἄλλας ὅσαι

1 τὸ δ' ἐστι M: τόδ' ἐστι H, τὸ δέ τι A 2 ἐμέλλησε H: ἐμέλησε MA 3 αἰγαίῳ M: αἰγείω A, αἰγύπτω (γυπτ in. ras.) H γύαρος A διώκεσθαι] διωθεῖσθαι coni. Mang. χρησάμενον A 4 ἀνθυπαλλάξατο L γυάρων MH: τῶ γυάρῳ A ἐγγυτάτω MA: ἐγγύτατα H (v) 5 βρεντεσίου MH[1]: βρεντεσίου A, βρεντησίου H[2]L v 6 ἐστείλατο (α corr. ex ε) H[2] κεχειροτόνητο MA: ἐχειροτόνητο H: ἐκεχειροτόνητο v 7 τόται (sic) M 8 θεάσονται M 9 καὶ ὀνειδιζόμενος om. L (Turn.) 10 πιέζηται A καινουμένης Mang.: κινουμένης codd. (v) 11 νεωτέρων ⟨κακῶν⟩ Mang.: νεωτέρων codd. (v) 12 ὑποτροπιάζειν ἀναγκάζει] ὑποτροπιαζούσαις ἀνάγει coni. Mang. 13 αἳ corr. ex ἃ M ἔδοξαν (α corr. ex ε) M 14 ἰόνιον codd.: Ἰώνιον v 14. 15 κορύνθου M 15 πελοποννήσω L: πελοπονήσω MAH γενόμενος A 16 πίστιν corr. ex πύστιν H, πίστιν L (Turn.) 18 δὲ M 19 λεχαίου H: λεχίου MA 20 τὸ codd.: τῶν v κορίνθιον H[1]: κορίνθειον MA, κορινθίων H[2]L (v) 21 ἡντιναοῦν MA: ἡντινοῦν H (v) ἐνδιδόντες M 23 πειραιῶς codd. (Turn.): Πειραιέως Mang. 24 σαωνιάδος A 25 περαιοῦται A κίαν MH (cf. Ptol. Geogr. III 15,27): κίον A; Κέων coni. Mang., Κίανον v Κύθνον Turn. (v): κύνθον M, κύθον A, κίνθον H

18 D[K] fol. 253[r] ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον: χρήσιμον ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς σωφρονίζεσθαι.

κεῖνται στοιχηδὸν ἑξῆς μέχρι τῆς ἐφ' ἣν τελευταίαν ἐλθεῖν ἔδει, τὴν
Ἀνδρίων. ἣν πόρρωθεν ἰδὼν ὁ κακοδαίμων δακρύων τινὰ φορὰν ὥσπερ 157
ἀπὸ πηγῆς ἐξέχει κατὰ τῶν παρειῶν καὶ τὰ στέρνα πλήξας, πικρότατα
ἀνοιμώξας, „ἄνδρες“ εἶπεν, „οἱ φύλακές μου καὶ προπομποί, καλήν γε
χώραν Ἄνδρον, οὐκ εὐτυχῆ νῆσον, τῆς εὐδαίμονος Ἰταλίας ἀνθυπαλλάτ-
τομαι, Φλάκκος, ὁ γεννηθεὶς μὲν καὶ τραφεὶς καὶ παιδευθεὶς ἐν τῇ 158
ἡγεμονίδι Ῥώμῃ, συμφοιτητὴς δὲ καὶ συμβιωτὴς γενόμενος τῶν θυγα-
τριδῶν τοῦ Σεβαστοῦ, κριθεὶς δὲ τῶν πρώτων φίλων παρὰ Τιβερίῳ Καί-
σαρι καὶ τὸ μέγιστον αὐτοῦ τῶν κτημάτων, Αἴγυπτον, ἐπὶ ἑξαετίαν
ἐπιτραπείς. τίς ἡ τοσαύτη μεταβολή; νὺξ ἐν ἡμέρᾳ, καθάπερ ἐκλείψεως 159
γενομένης, τὸν ἐμὸν ἐπέσχηκε βίον. τὴν νησῖδα ταύτην τί φῶ; πότερον
φυγαδευτήριον ἐμὸν ἢ πατρίδα καινήν, ὑπόδρομον καὶ καταφυγὴν ἀτυχῆ;
τάφος ἂν εἴη τὸ κυριώτατον αὐτῆς ὄνομα. στέλλομαι γὰρ ὁ κακοδαίμων
ἐγὼ τρόπον τινὰ νεκροφορῶν ἐμαυτὸν ὥσπερ εἰς ἠρίον· ἢ γὰρ ταῖς ἀνίαις
τὴν ἀθλίαν ζωὴν ἀπορρήξω ἤ, κἂν ἐπιβιῶναι δυνηθῶ, τὸν μακρὸν καὶ
σὺν αἰσθήσει θάνατον ἐκδέξομαι.“ καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἀπωδύρετο. τῆς 160
δὲ νεὼς τῷ λιμένι προσσχούσης, ἀπέβαινε πᾶς εἰς τοὔδαφος νεύων, ὥσπερ
οἱ θλιβόμενοι πρὸς ἄχθους βαρυτάτου, τὸν αὐχένα ταῖς συμφοραῖς
πιεζόμενος, οὐδ' ὅσον ἀνακύψαι σθένων ἢ μὴ τολμῶν διὰ τοὺς συναντῶντας
καὶ τοὺς ἐπὶ θέαν ἥκοντας, οἳ παρ' ἑκάτερα τῆς ὁδοῦ προειστήκεσαν.
οἱ δὲ παραπέμψαντες αὐτὸν ἐπὶ τὸν δῆμον ἀγαγόντες τῶν Ἀνδρίων 161
ἐπεδείξαντο πᾶσι, μάρτυρας ποιούμενοι τῆς εἰς τὴν νῆσον ἀφίξεως τοῦ
φυγάδος. καὶ οἱ μὲν τὴν διακονίαν ἐκπλήσαντες ἀπῄεσαν· τῷ δὲ 162
Φλάκκῳ μηδεμίαν ὄψιν οἰκείαν ἔτι θεωμένῳ τὸ πάθος ἐκαινοῦτο τρανότερον
φαντασίαις ἐναργεστέραις· καὶ τὴν ἐν κύκλῳ κατανοοῦντι πολλὴν ἐρη-
μίαν, ἧς μέσος ἀπείληπτο, κουφότερον ἐδόκει κακὸν ἡ ἐν τῇ πατρίδι
βίαιος ἀναίρεσις, μᾶλλον δὲ συγκρίσει τῶν παρόντων ἀσπαστὸν ἀγαθόν.
541 M. | οὕτως ἐσφάδαζεν, ὡς μηδὲν τῶν μεμηνότων διαφέρειν· ἐπήδα πολλάκις
ἄνω κάτω διαθέων, τὰς χεῖρας συνεκρότει, τοὺς μηροὺς ἔπαιε, κατέβαλεν
εἰς τοὔδαφος ἑαυτόν, ἐξεφώνει πολλάκις· „ἐγὼ Φλάκκος εἰμί, ὁ πρὸ μικροῦ 163

---

1 στιχηδὸν coni. Mang. στοιχηδὸν ἑξῆς seclusit Jessen ἐλθεῖν om. A τὴν] τῆς coni. Mang. (Dahl) 3 πικρότατ' A 4 γε] τε M 5 ἀτυχῆ A (coni. Mang.) 12 καινήν Turn. (v): κενήν codd. 13 αὐτῆς om. H (Turn.) 14 εἰς ss. H 15 τὴν ἀθλίαν ζωὴν MA: τὴν ζωὴν τὴν ἀθλίαν H (v) 16 ἐκδέχομαι A μὲν τοιαῦτ' A; μέντοι ταῦτα Turn. ἐπωδύρετο A 17 προσσχούσης Dahl: προσχούσης codd. (v) 18 πρὸ L (Turn.), corr. ex πρὸς H τῆς συμφορᾶς A 19 οὐδ' ὅσον L, in ras. H² (v): οὐκ ἔχων MA σθένων MH: στένων A ἢ μὴ A (Mang.): ἡ MH (Turn.) 20 προειστή-κεισαν codd. (v); παρειστήκεσαν coni. Wendl. 21 τῶν ἀνδρίων ἀγαγόντες transp. A 22 πᾶσιν L ποιούμενος M 24 οἰκείαν ὄψιν transp. M τρανότερον MA: τρανούμενον H²L (v): ζωπυρούμενον coni. Mang. 28 μηδὲ H (Turn.) 30 τὸ ἔδαφος H (v) αὑτὸν H (v) πρὸς A

τῆς μεγαλοπόλεως ἢ πολυπόλεως Ἀλεξανδρείας ἡγεμών, ὁ τῆς εὐδαι-
μονεστάτης χώρας ἐπίτροπος Αἰγύπτου, εἰς ὃν ἐπέστρεφον αἱ τοσαῦται
μυριάδες τῶν οἰκητόρων, ὁ δυνάμεις πολλὰς πεζὰς καὶ ἱππικὰς καὶ
ναυτικὰς οὐκ ἀριθμὸν ἄλλως ἀλλ' ὅσον δοκιμώτατον ἐν ὑπηκόοις ἔχων,
ὁ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν ταῖς ἐξόδοις ὑπὸ μυρίων ὅσων παραπεμπόμενος.
164 ἀλλὰ μὴ φάσμα ταῦτ' ἦν, οὐκ ἀλήθεια; καὶ κοιμώμενος ὄναρ εἶδον τὴν
τότ' εὐθυμίαν, εἴδωλα κατὰ κενοῦ βαίνοντα, πλάσματα ψυχῆς ἴσως
165 ἀναγραφούσης τὰ μὴ ὑπάρχοντα ὡς ὄντα; διηπάτημαι· σκιὰ πραγμάτων
ἄρ' ἦσαν, οὐ πράγματα, μίμησις ἐναργείας, οὐκ ἐνάργεια τρανοῦσα τὸ
ψεῦδος. ὡς γὰρ τῶν ἐν τοῖς ὀνείροις φανέντων οὐδὲν περιαναστάντες
εὑρίσκομεν, ἀλλ' οἴχεται πάντα ἀθρόα διαπτάντα, οὕτως καὶ τὰ λαμπρὰ
ἐκεῖνα, οἷς ποτε ἐνωμίλησα, ἐσβέσθη βραχυτάτῃ καιροῦ ῥοπῇ."
166 (20.) Τοιούτοις ἀεὶ κατεπαλαίετο λογισμοῖς καὶ τρόπον τινὰ ἐξετρα-
χηλίζετο· τὰς δὲ τῶν πολλῶν συνόδους ἀποδιδράσκων διὰ τὴν παρα-
κολουθοῦσαν αἰσχύνην οὔτ' εἰς λιμένα κατῄει οὔτ' εἰς ἀγορὰν προελθεῖν
ὑπέμενεν, ἀλλ' οἴκοι συγκλεισάμενος ἐφώλευε, μηδὲ τὴν αὔλειον ὑπερ-
167 βαίνειν θαρρῶν. ἔστι δ' ὅτε καὶ περὶ βαθὺν ὄρθρον, ἔτι τῶν ἄλλων ἐν
εὐναῖς ὄντων, μηδενὶ φανεὶς τὸ παράπαν ἔξω τείχους προῄει καὶ διημέρευεν
ἐπὶ τῆς ἐρημίας, ἐκτρεπόμενος εἴ πού τις ὑπαντήσειν ἔμελλε, καὶ ταῖς
ἐναύλοις μνήμαις τῶν κακοπραγιῶν διακναιόμενος καὶ διεσθιόμενος τὴν
ψυχήν, ὁ δείλαιος, νυκτὸς εἰσῄει βαθείας, εὐχόμενος διὰ τὰς ἀμέτρους
καὶ ἀτελευτήτους ἀδημονίας ἑσπέραν μὲν πρωίαν γενέσθαι, πεφρικὼς
τὸ σκότος καὶ τὰς ἀλλοκότους φαντασίας, ὁπότε τύχοι καταδαρθών, ἅμα
δὲ τῇ ἕῳ πάλιν ἑσπέραν· ὁ γὰρ περὶ αὐτὸν ζόφος ἠναντιοῦτο τοῖς
168 φαιδροῖς ἅπασιν. ὀλίγοις δ' ὕστερον μησὶ βραχύ τι γήδιον πριάμενος

1. 2 εὐδαιμονεστάτης] ἡγεμονεστάτης A (praefert Mang.) 3 πολλὰς M (Mang.) om. AH (Turn.) καὶ ἱππικὰς om. M (secludendum vid. Mang.) 4 ἀριθμῶν A (mavult Mang.) 6 μὴ φάσμα] μήποτε φάντασμα coni. Mang. ὄναρ om. M 7 εὐθυμίαν MA: εὐτυχίαν L (v), ex εὐθυμίαν corr. vid. H² 8 ἀναζωγραφούσης coni. Mang. 9 ἄρ' AH: ἆρα M πράγματα Ven. 41 (Mang.): πρᾶγμα ceteri (Turn.) μίμησις A (Mang.): μιμήσεις MH (Turn.) 9. 10 τὸ ψεῦδος] τἀληθές coni. Matthaei 10 οὐδὲν περιαναστάντες H: οὐδένπερ ἀναστάντες MA 11 ἀθρόα om. A διαπτάντα MH²: διὰ πάντων AH¹, διπτάντα (sic) L οὕτως H: οὕτω MA 12 ποτ' A βραχυτάτῃ MH²L (Turn.): βραχυτάτου AH¹ (Mang.) 14 πολλῶν] πυλῶν A 15 alt. ἐς H προελθὼν L (Turn.) 16 ἐφώλευε A: ἐφώδευε MH 19 δὲ ante πού add. A ὑπαντιάσειν A (mavult Mang.) 20 διεσθιόμενος] αἰσθόμενος A 21 ἀμέτρους M: ἀμετρήτους A (Dahl), ἀμετρούσας H (v); ἀμέτρους οὔσας coni. Mang. 22 τὰς ante ἀτελευτήτους add. H (Turn.) ἑσπέραν Turn. (v): ἑσπέρας codd. πρωίαν A: πρωίας ML, ας corr. in αν H 23 ἀλοκότους M; σκοταίους coni. Mang. τύχῃ A 24 ἠναντιοῦτο A (Mang.): ἠλλοτριοῦτο MH (Turn.) 25 μησὶν L

17 sqq. cf. U. Wilcken, Abh. d. Sächs. Ges. d. Wiss. XXVII 783.

ἐν αὐτῷ πολλὰ διέτριβε μονούμενος καὶ τὸν οἰκεῖον ἐπιστένων καὶ κατα-
542 M. κλαίων δαίμονα. λέγεται δέ ποτε καὶ περὶ μέσας νύκτας ὥσπερ οἱ | κορυ- 169
βαντιῶντες ἔνθους γενόμενος, ἐκ τῆς ἐπαύλεως ἔξω προελθὼν καὶ τὴν ὄψιν
ἀνατείνας εἰς οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀστέρας, τὸν ἐν κόσμῳ κόσμον ὄντως ἰδών,
ἀναβοῆσαι· „βασιλεῦ θεῶν καὶ ἀνθρώπων, οὐκ ἄρα τοῦ τῶν Ἰουδαίων 170
ἔθνους ἀμελῶς ἔχεις, οὐδ' ἐπιψεύδονται τὴν ἐκ σοῦ πρόνοιαν, ἀλλ' ὅσοι
φασὶν αὐτοὺς μὴ προαγωνιστῇ σοι καὶ ὑπερμάχῳ χρῆσθαι, δόξης ὑγιοῦς
διαμαρτάνουσι. σαφὴς δ' ἐγὼ πίστις· ὅσα γὰρ κατεμάνην τῶν Ἰουδαίων,
αὐτὸς πέπονθα. τὰς οὐσίας ἁρπαζομένων περιεῖδον ἐκεχειρίαν τοῖς λεηλα- 171
τοῦσι διδούς· ἀφῃρέθην διὰ τοῦτο τὰ πατρῷα καὶ μητρῷα καὶ ὅσα ἐν
μέρει χάριτος καὶ δωρεᾶς ἔλαβον ἢ ὅσα ἄλλα καθ' ἑτέρας ἰδέας ἐκτη-
σάμην. ὠνείδισά ποτε ἀτιμίαν καὶ ξενιτείαν αὐτοῖς ἐπιτίμοις οὖσι κατοί- 172
κοις, ἵν' ἡσθῶσιν οἱ ἀντίπαλοι, πλῆθος ἀσύντακτον καὶ πεφορημένον,
ὑφ' οὗ κολακευόμενος ὁ δυστυχὴς ἠπατώμην· διὰ τοῦτο ἠτίμωμαι καὶ
φυγὰς ἐξ ἁπάσης ἐληλαμένος τῆς οἰκουμένης ἐνταυθοῖ συγκέκλεισμαι.
παράγων εἰς τὸ θέατρον ἐνίους ἐν ὄψεσι τῶν ἐχθίστων αἰκίζεσθαι προσ- 173
έταττον ἀδίκως· τοιγαροῦν ἐγὼ δικαίως οὐκ εἰς θέατρον ἓν ἢ μίαν πόλιν
ἐπὶ ταῖς ἐσχάταις ὕβρεσι παρήχθην αἰκισθεὶς πρὸ τοῦ σώματος τὴν
ἀθλίαν ψυχήν, ἀλλ' ἐπόμπευσα διὰ μὲν πάσης Ἰταλίας ἄχρι Βρεντεσίου,
διὰ δὲ πάσης Πελοποννήσου μέχρι Κορίνθου, διὰ δὲ τῆς Ἀττικῆς καὶ
τῶν νήσων ἄχρις Ἄνδρου, τῆς ἐμῆς εἱρκτῆς. καὶ πέπεισμαι σαφῶς, ὅτι οὐκ 174
ἔστιν ὅρος οὗτος τῶν ἐμῶν κακοπραγιῶν, ἀλλ' ἐφεδρεύουσιν ἕτεραι πρὸς
ἐκπλήρωσιν ἀντίρροπον ὧν εἰργασάμην. ἀνεῖλόν τινας καὶ ἀναιρεθεῖσι
πρὸς ἑτέρων οὐκ ἐπεξῆλθον· κατελεύσθησάν τινες καὶ ζῶντες οἱ μὲν
ἐνεπρήσθησαν, οἱ δὲ διὰ μέσης κατεσύρησαν ἀγορᾶς, ἕως ὅλα τὰ σώματα
αὐτοῖς ἐδαπανήθη. τούτων οἶδ' ὅτι ἀναμένουσί με αἱ Ποιναί, καὶ οἱ 175
ἀλάστορες ὥσπερ ἐπὶ βαλβῖσιν ἑστᾶσιν ἤδη καὶ φονῶντες ἔγκεινται, καὶ
καθ' ἑκάστην ἡμέραν, μᾶλλον δὲ ὥραν, προαποθνήσκω πολλοὺς θανάτους
ὑπομένων ἀνθ' ἑνὸς τοῦ τελευταίου.“ πολλάκις δὲ ἐδειματοῦτο καὶ 176

1—3 ἐν αὐτῷ — γενόμενος om. A   1 διέτριβε M: διέτριβεν H (v)   5 ἀνε-βόησε A   6 ἀλ' (sic) H   8 διαμαρτάνουσιν L   δ' om. M   9 ἁρπαζόμενον M   ἐκκεχειρίαν A   11 ὅσ' A   12 ὠνείδησά H   ἀτιμίας Turn.   ⟨καὶ⟩ κατοίκοις coni. Mang. (Dahl)   13 συμπεφορημένον A (mavult Mang.)   18 τὴν om. H (Turn.)   19 διὰ μὲν MH (Turn.): μὲν διὰ A (Mang.)   βρεντεσίου M: βρεντεσίου A, τε corr. in τη H, βρεντησίου L (v)   20 πελοποννήσου L: πελοπονήσου MAH   μέχρι AH: ἄχρι M   21 ἄχρι A   22 οὗτος MAH (Turn.): τοῦτο Ven. 41 (Mang.)   ἕτεραι H: ἕτεροι MA   23 ἀναιρεθεῖσι MAH (Mang.): ἀναλωθεῖσι Ven. 41; ἀναιρεθήσομαι Turn.   24 κατελεύσθησάν MH² (mavult Mang., Dahl): κατελύθησάν H¹ (v), κατελήθησάν L, κατεσκεδάσθησάν A   26 αὐτοῖς MH (Turn.): αὐτῶν A (Mang.)   28 δ' A   29 τοῦ om. A   δ' A

διεπτόητο καὶ φρίκῃ μὲν τὰ μέλη καὶ μέρη τοῦ σώματος κατεσείετο,
φόβῳ δ' ὑπότρομον εἶχε τὴν ψυχὴν ἄσθματι καὶ παλμῷ τινασσομένην,
ἅτε τοῦ μόνου παρηγορεῖν τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐκ φύσεως δυναμένου στε-
177 ρόμενος, χρηστῆς ἐλπίδος. ὄρνις αἴσιος οὐδεὶς αὐτῷ προυφαίνετο· πάντες
δυσοιώνιστοι, κληδόνες παλίμφημοι, ἐπίπονος ἐγρήγορσις, περιδεὴς ὕπνος,
ἡ μόνωσις θηριώδης. ἀλλ' ἥδιστον αὐτῷ τὸ ἀγελαῖον; ἀηδέστατον αἱ
| κατὰ πόλιν διατριβαί· ἀσφαλὲς ὄνειδος ἡ κατ' ἀγρὸν ἐρημία; σφαλερόν, p. 543 M
178 ἀδυσώπητον· ὁ ἠρέμα προσιὼν ὕποπτος. „βουλεύεταί τι“ φησί „κατ' ἐμοῦ
ὁ θᾶττον βαδίζων· οὐ πρὸς ἕτερόν τι σπεύδων ἔοικεν, ἀλλ' ἐμὲ διώκει·
ὁ ἡδὺς ἐνεδρεύει, ὁ παρρησιαστὴς καταφρονεῖ· σιτία μοι καὶ ποτὰ καθά-
179 περ τοῖς θρέμμασιν ἐπὶ σφαγὴν δίδοται. μέχρι τίνος ὁ σιδηροῦς πρὸς
τοσαύτας ἀντέχω συμφοράς; οἶδ' ὅτι μαλακίζομαι πρὸς θάνατον, ἐξ ἐπη-
ρείας δαίμονος οὐκ ἐπιτρέποντός μοι τὴν ἀθλίαν ζωὴν συντόμως ἀπορρῆξαι
διά τινας ὑπερβολὰς ἀνηκέστων κακῶν, ἃ κατ' ἐμοῦ θησαυριζόμενος
180 χαρίζεται τοῖς δολοφονηθεῖσι.“ (21.) τοιαῦτα ἀναπολῶν καὶ σφαδᾴζων
ἐκαραδόκει τῆς εἱμαρμένης τὸ πέρας· καὶ τοῦ μὲν αἱ συνεχεῖς ὀδύναι
τὴν ψυχὴν ἀνεκύκων καὶ ἀνέστρεφον. Γάιος δὲ τὴν φύσιν ὠμόθυμος
ὢν καὶ ἀκόρεστος ἐν ταῖς τιμωρίαις οὐχ ὥσπερ ἔνιοι μεθίετο τοὺς ἅπαξ
κολασθέντας, ἀλλ' ἀτελεύτητα μηνιῶν ἀεί τινα καινὴν ἐπ' αὐτοῖς ἐμεγα-
λούργει συμφοράν· τὸν δὲ Φλάκκον καὶ διαφερόντως ἤχθαιρεν, ὡς καὶ
181 τοὺς ὁμωνύμους ἀλλοτριώσει τῆς κλήσεως ὑποβλέπεσθαι. καὶ πολλάκις
αὐτὸν μετάνοια εἰσῄει, διότι κατέγνω φυγήν, ἀλλ' οὐχὶ θάνατον, καὶ τὸν
παράκλητον αἰδούμενος ὅμως ᾐτιᾶτο Λέπιδον, ὥστ' ἐκεῖνος ἀπηγόρευσε
φόβῳ τῆς καθ' αὑτοῦ τιμωρίας· ἐδεδίει γάρ, ὡς εἰκός, μὴ παραίτιος
182 ἄλλῳ γενόμενος κουφοτέρας δίκης βαρυτέραν αὐτὸς ἐνδέξηται. μηδενὸς
οὖν ἔτι τι τῶν εἰς παραίτησιν λέγειν θαρροῦντος, ἀμειλίκτοις καὶ ἀφέτοις
ἐχρῆτο ταῖς ὀργαῖς, αἳ, χρόνῳ δέον ἀμαυροῦσθαι, παρεθήγοντο μᾶλλον
καθάπερ αἱ ἐν τοῖς σώμασιν ὑποτροπιάζουσαι νόσοι· τῶν γὰρ προτέρων
183 εἰσὶν ἀργαλεώτεραι. φασὶν οὖν, ὅτι νύκτωρ ποτὲ διαγρυπνῶν εἰς

---

1 διεπτόητο MA (Mang.): ἐπτόητο H (Turn.) κατεσείετο M (mavult Mang.): κατέσειστο AH (v): fort. κατεσέσειστο 2 δὲ H (v) 3 μόνου τοῦ transp. A μόνου MA: μόνον H (v) δυναμένης A 4 προυφαίνετο MH: ἐφαίνετο A 6 ἀνηδέστατον A 7 ἡ om. A 8 προσιὼν A (Mang.): πρωϊὼν (sic) M, προϊὼν H (Turn.) βουλεύεταί MA (Mang.): βούλεταί H (Turn.) τι om. A 10 ἐνεδρεύῃ M 12 συμφοράς] ποινάς A 15 δολοφρονηθεῖσι H[1], corr. H[2] τοιαῦτ' A 18 (ὥσ)περ ἔνιοι] his verbis rursus incipit G 19 μηνιῶν MH: μηνίων GA 20 ἤχθαιρεν corr. in ἤχθραινεν H[2] 21 ὁμωνύμως M 22 διότι] ὅτι M 23 ᾐτιᾶτο] ἠ, ἰτιᾶτο G ὥστ' scripsi: ὡς codd. (v) 24 ἑαυτοῦ A γάρ om. G 25 ἄλλων L (Turn.) γενάμενος G 26 ἔτι τι A: om. M, ἔτι GH 27 ὀργαῖς (γ corr. ex μ) M αἳ] ἃς A δέον] δέει G παρεθήγοντο Mang.: παρήγοντο codd. 29 οὖν om. L (v) ὁ γάϊος post διαγρυπνῶν add. H (v), om. ceteri, nisi quod ὁ γάϊος in marg. habet M

ἔννοιαν ἦλθε τῶν ἐν τέλει φυγάδων, ὀνόματι μὲν ὑποπτευομένων ἀτυχεῖν,
βίον δ' ἀπράγμονα καὶ ἡσυχάζοντα καὶ ἐλεύθερον ὄντως περιπεποιημένων.
μετετίθει δὲ καὶ τὴν κλῆσιν ἀποδημίαν προσαγορεύων· „ἀποδημία γάρ 184
τίς ἐστιν" ἔφασκεν „ἡ τῶν τοιούτων ἔλασις ἐχόντων ἄφθονα τὰ ἐπιτή-
δεια καὶ σὺν ἀπραγμοσύνῃ καὶ εὐσταθείᾳ ζῆν δυναμένων· οὓς ἄτοπον
εἶναι τρυφᾶν ἀπολαύοντας εἰρήνης, βίον καρπουμένους φιλόσοφον." εἶτα 185
προστάττει τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ ὧν πλεῖστος ὁ λόγος ἀναιρεθῆναι,
γραφὴν δοὺς ὀνομάτων, ἧς ἡγεῖτο Φλάκκος. ἐπεὶ δ' ἧκον εἰς Ἄνδρον
οἷς κτείνειν διείρητο, Φλάκκος μὲν ἐτύγχανεν ἀγρόθεν εἰς ἄστυ παραγινό-
544 M. μενος, οἱ δ' ἐκ τοῦ λιμένος ὑπηντίαζον, | καὶ πόρρωθεν ἀντιπροεῖδον
ἀλλήλους. ὅθεν συναισθόμενος ἐφ' ὃ σπεύδουσι — μαντικώτατον γάρ 186
ἡ ἑκάστου ψυχή, καὶ μάλιστα τῶν ἐν κακοπραγίαις — ἐκτραπόμενος
τῆς ὁδοῦ διὰ τραχείας ᾔει φεύγων, ἐπιλελησμένος ἴσως, ὅτι νῆσος ἀλλ'
οὐκ ἤπειρός ἐστιν, ἐν ᾗ τί ὄφελος ὠκύτητος, περικλειούσης θαλάττης;
ἀνάγκη γὰρ δυοῖν θάτερον, ἢ προσωτέρω χωροῦντα κατὰ τοῦ πελάγους
ἐνεχθῆναι ἢ συλληφθῆναι πρὸς αὐτὸ τὸ πέρας ἥκοντα. βέλτιον ἄρ' ἐν 187
συγκρίσει κακῶν ἡ κατὰ γῆν τῆς ἐν πελάγει φθορά, ἐπειδήπερ ἀνθρώποις
καὶ πᾶσι χερσαίοις οἰκειότατον ἡ φύσις χωρίον ἀπένειμε γῆν, οὐ μόνον
ζῶσιν ἀλλὰ καὶ ἀποθανοῦσιν, ἵν' ἡ αὐτὴ καὶ τὴν πρώτην ὑποδέχηται
γένεσιν καὶ τὴν ἐκ τοῦ βίου τελευταίαν ἀνάλυσιν. οἱ δ' ἀπνευστὶ διώ- 188
κοντες καταλαμβάνουσι· καὶ οἱ μὲν εὐθὺς ὤρυττον βόθρον, οἱ δὲ πρὸς
βίαν εἷλκον ἀφηνιάζοντα καὶ κεκραγότα καὶ διαπαλαίοντα· ὧν χάριν καὶ
σύμπαν κατετρώθη τὸ σῶμα καθάπερ τὰ θηρία ταῖς πληγαῖς ἐπιτρέχων.
ἐμπλεκόμενος γὰρ καὶ τῶν κτεινόντων ἐλλαμβανόμενος, νῦν μὲν ἐπιφέρειν 189
τὰ ξίφη κωλυομένων, ἐγκαρσίους δὲ πληγὰς καταφερόντων, αἴτιος ἐγένετο
βαρυτέρων ἑαυτῷ συμφορῶν· διατμηθεὶς δὲ καὶ διακοπεὶς χεῖρας, βάσεις,

---

1 ἔννοιαν] μνήμην coni. Mang. ἦλθεν L ὧν post φυγάδων add. G ὑποπτευομένων A (Mang.): ὑποστελλόντων MGH (Turn.) 2 ἡσυχάζοντα M καὶ post ὄντως add. L 3 μετετέθει H[1], corr. H[2] ἀποδημίαν] ἀποδημίας Turn. 5 εὐσταθίᾳ H 6 εἶναι] ἐφεῖναι coni. Mang. εἰρήνην H (Turn.) ⟨καὶ⟩ βίον coni. Mang. 7 ὁ om. G (A) ὁ λόγος] ὄχλος A 8 Ἄνδρον] ἄνδρας Turn. 9. 10 παραγινόμενος MG: παραγενόμενος AH (v) 10 δ' ἐκ Turn. (v): δὲ codd. ἀντιπροεῖδον AH: προεῖδον M, ὡς ἄν τι προΐδον G 11 ὅθεν] ὁ μὲν G ὃ GH: ᾧ MA σπεύδουσιν L 12 ἐκτρεπόμενος A 13 τραχείας codd. (Mang.): ταχείας Turn. (Dahl) 15 τὸ ante δυοῖν add. Mang. 16 ἐνεγχθῆναι MH[2]L τὸ om. GH (Turn.) ἄρ'] ἂν G 17 κακὸν A φθορά MA: φθορᾶς GH (v) 18 οἰκειότερον L (Turn.) 19 δέχηται A 21 οἱ μὲν om. A 23 τὰ om. M 24 λαμβανόμενος G; μεταξὺ sive μέσος ἐλλαμβανόμενος aut καθαλλόμενος coni. Matthaei νῦν] εὐθὺ coni. Matthaei 25 κωλύων A ἐγίνετο A (Mang.) 26 δὲ om. G

---

11. 12 D[K] fol. 178[r] ἐκ τῶν κατὰ Φλάκκον: μαντικώτατον ἡ ἑκάστου ψυχή, μάλιστα τῶν ἐν κακοπραγίαις.

κεφαλήν, στέρνα, πλευράς, ὡς ἱερείου τρόπον κρεουργηθῆναι, ἔκειτο, τῆς
δίκης σφαγὰς ἰσαρίθμους τοῖς φόνοις τῶν ἐκνόμως ἀναιρεθέντων Ἰουδαίων
190 ἑνὶ σώματι βουληθείσης ἐργάσασθαι. καὶ ὁ μὲν τόπος ἅπας αἵματι
κατερρεῖτο διὰ πλειόνων φλεβῶν, αἳ κατὰ μέρος διεκόπησαν, κρουνηδὸν
ἐκχεομένῳ· συρομένου δ' εἰς τὸν ὀρωρυγμένον βόθρον τοῦ νεκροῦ τὰ
πλεῖστα μέρη διελύετο, τῶν νεύρων κατεσχισμένων, οἷς ἡ κοινωνία συν-
191 εδεῖτο πᾶσα τοῦ σώματος. τοιαῦτα καὶ Φλάκκος ἔπαθε γενόμενος ἀψευ-
δεστάτη πίστις τοῦ μὴ ἀπεστερῆσθαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐπικουρίας τῆς
ἐκ θεοῦ.

---

1 στέρνα (α corr. vid. ex ων) H   τινὰ post τρόπον add. A   ἔκειτο A (Mang.): om. ceteri (Turn.)   2 ἐννόμως M   3 τόπος corr. ex τρόπος M   4 καὶ ante διὰ add. A   5 ἐκχεομένῳ (scil. αἵματι) Mang.: ἐκχεομένων codd. (v)   δὲ L (v)   ὀρωρυγμένων H, ὠρωρυγμένων G   8 ἀπεστερῆσθαι Cohn: ὑπερο-ρᾶσθαι codd. (v): ὑστερεῖσθαι coni. Mang. (Dahl), ἐστερῆσθαι Matthaei   τὸ om. Mang.   τῶν ante Ἰουδαίων add. A (Mang.)   ἰουδαῖον L (Turn.)

ΦΙΛΩΝΟΣ
ΑΡΕΤΩΝ ΠΡΩΤΟΝ
Ο ΕΣΤΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΓΑΙΟΝ.

p.545 M. (1.) | Ἄχρι τίνος ἡμεῖς οἱ γέροντες ἔτι παῖδές ἐσμεν, τὰ μὲν σώματα 1
χρόνου μήκει πολιοί, τὰς δὲ ψυχὰς ὑπ' ἀναισθησίας κομιδῇ νήπιοι,
νομίζοντες τὸ μὲν ἀσταθμητότατον, τὴν τύχην, ἀκλινέστατον, τὸ δὲ
παγιώτατον, τὴν φύσιν, ἀβεβαιότατον; ὑπαλλαττόμεθα γὰρ καθάπερ ἐν
ταῖς πεττείαις τὰς πράξεις μετατιθέντες, οἰόμενοι τὰ μὲν τυχηρὰ μονι-
μώτερα εἶναι τῶν φύσει, τὰ δὲ κατὰ φύσιν ἀβεβαιότερα τῶν τυχηρῶν.
αἴτιον δὲ τὸ τὰ παρόντα βραβεύειν ἀπροοράτως τῶν μελλόντων ἔχοντας, 2
αἰσθήσει πεπλανημένῃ χρωμένους πρὸ διανοίας ἀπλανοῦς· ὀφθαλμοῖς
μὲν γὰρ τὰ ἐν φανερῷ καὶ ἐν χερσὶ καταλαμβάνεται, λογισμὸς δὲ φθάνει
546 M. καὶ πρὸς τὰ | ἀόρατα καὶ μέλλοντα, οὗ τὴν ὄψιν ὀξυωπεστέραν οὖσαν
τῆς δι' ὀμμάτων σώματος ἀμαυροῦμεν, οἱ μὲν ἀκράτῳ καὶ πλησμοναῖς
ὑποσυγχέοντες, οἱ δὲ τῷ μεγίστῳ τῶν κακῶν, ἀμαθίᾳ. πλὴν ὁ παρὼν 3
καιρὸς καὶ αἱ κατ' αὐτὸν κριθεῖσαι πολλαὶ καὶ μεγάλαι ὑποθέσεις,

---

1—3 Φίλωνος ἀρετῶν α΄ (πρῶτον O) ὅ (ὅς G) ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας (τῆς add. GO) πρὸς γάϊον CGO: Φίλωνος περὶ ἀρετῶν ὅ ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας πρὸς γάϊον M, περὶ ἀρετῶν καὶ πρεσβείας πρὸς γάϊον H (v), τοῦ αὐτοῦ Φίλωνος ἰουδαίου ἱστορία πάνυ χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος περὶ τῶν κατὰ τὸν γάϊον καὶ τῆς αἰτίας τῆς πρὸς ἅπαν τὸ ἰουδαίων ἔθνος ἀπεχθείας αὐτοῦ A, Γάιος ψεγόμενος Phot. Bibl. cod. 105   4 ἄχρι] μέχρι D Anton. Mel.   5 πολιοί] παλαιοί Anton. Mel.   ὑπὸ A   6. 7 τὸ δὲ παγιώτατον om. A   7 δὲ ante φύσιν add. A   8 πετείαις M   πράξεις] τάξεις coni. Mang.   οἰόμεθα A   9 pr. τῶν] τῇ A   τῶν φύσει om. L   εἶναι post ἀβεβαιότερα add. A (Mang.)   10 βραβεύειν] θεραπεύειν coni. Mang. (probat Ernesti)   11 ἀπλανοῦς O (coni. Mang.): ἀφανῶς C, ἀφανοῦς ceteri (v)   12 χερσὶν L   13 οὗ] οὐ M   14 τῆς] τοῦ A   ὀμάτων M   ἀκράτω☰ (σ eras. vid.) C, ἀκράτοις A   16 αὐτῶν M   μέγισται ὑπερθέσεις A

---

4. 5 D[R] fol. 131r Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας Anton. Mel. II 18 Col. 1057 Φίλωνος: μέχρι τίνος — νήπιοι.   11—13 D[R] fol. 195v τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 87 Col. 1209 Φίλωνος: ὀφθαλμοῖς μὲν τὰ ἐν φανερῷ καὶ τὰ ἐν χερσὶ καταλαμβάνεται, λογισμὸς δὲ ἀκέραιος (ἀόρατος coni. Mang.) φθάνει — μέλλοντα.

κἂν εἰ ἄπιστοι γεγόνασί τινες τοῦ προνοεῖν τὸ θεῖον ἀνθρώπων, καὶ μάλιστα
τοῦ ἱκετικοῦ γένους, ὃ τῷ πατρὶ καὶ βασιλεῖ τῶν ὅλων καὶ πάντων αἰτίῳ
4 προσκεκλήρωται, ἱκαναὶ [τοῦ] πεῖσαι αὐτούς. τοῦτο δὲ τὸ γένος Χαλδαϊστὶ
μὲν Ἰσραὴλ καλεῖται, Ἑλληνιστὶ δὲ ἑρμηνευθέντος τοῦ ὀνόματος „ὁρῶν
θεόν", ὃ μοι δοκεῖ πάντων χρημάτων ἰδίων τε καὶ κοινῶν εἶναι τιμιώτατον.
5 εἰ γὰρ πρεσβυτέρων ἢ ὑφηγητῶν ἢ ἀρχόντων ἢ γονέων ὄψις κινεῖ τοὺς
βλέποντας πρὸς αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν καὶ σώφρονος βίου ζῆλον, πόσον
τι νομίζομεν ἀρετῆς ἕρμα καὶ καλοκαγαθίας ἀνευρήσειν ἐν ψυχαῖς, αἳ τὸ
γενητὸν πᾶν ὑπερκύψασαι τὸ ἀγένητον καὶ θεῖον ὁρᾶν πεπαίδευνται, τὸ
πρῶτον ἀγαθὸν καὶ καλὸν καὶ εὔδαιμον καὶ μακάριον, εἰ ⟨δὲ⟩ δεῖ τἀληθὲς
εἰπεῖν, τὸ κρεῖττον μὲν ἀγαθοῦ, κάλλιον δὲ καλοῦ, καὶ μακαριότητος μὲν
μακαριώτερον, εὐδαιμονίας δὲ αὐτῆς εὐδαιμονέστερον, καὶ εἰ δή τι τῶν
6 εἰρημένων τελειότερον. οὐ γὰρ φθάνει προσαναβαίνειν ὁ λόγος ἐπὶ τὸν
ἄψαυστον καὶ ἀναφῆ πάντῃ θεόν, ἀλλ' ὑπονοστεῖ καὶ ὑπορρεῖ κυρίοις
ὀνόμασιν ἀδυνατῶν ἐπιβάθρᾳ χρῆσθαι πρὸς δήλωσιν, οὐ λέγω τοῦ ὄντος
— οὐδὲ γὰρ ὁ σύμπας οὐρανὸς ἔναρθρος φωνὴ γενόμενος εὐθυβόλων
καὶ εὐσκόπων εἰς τοῦτο ἂν εὐποροίη ῥημάτων — ἀλλὰ τῶν δορυφόρων
αὐτοῦ δυνάμεων, κοσμοποιητικῆς τε καὶ βασιλικῆς καὶ προνοητικῆς καὶ
7 τῶν ἄλλων ὅσαι εὐεργέτιδές τε καὶ κολαστήριοι, εἰ καὶ τὰς κολαστηρίους
ἐν εὐεργέτισι τακτέον, οὐ μόνον ἐπειδὴ νόμων καὶ θεσμῶν εἰσι μοῖραι —
νόμος γὰρ ἐκ δυοῖν συμπληροῦσθαι πέφυκε, τιμῆς ἀγαθῶν καὶ πονηρῶν
κολάσεως —, ἀλλ' ὅτι καὶ ἡ κόλασις νουθετεῖ καὶ σωφρονίζει πολλάκις μὲν
καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας, εἰ δὲ μή, πάντως γοῦν τοὺς πλησιάζοντας· αἱ γὰρ
ἑτέρων τιμωρίαι βελτιοῦσι τοὺς πολλοὺς φόβῳ τοῦ μὴ παραπλήσια παθεῖν.

* * *

1 κἂν εἰ ἄπιστοι CGO (Mang.): ἱκανὴ πίστις ceteri; κἂν ἱκαναὶ πίστεις Turn. γεγόνασιν L τινες CGO: om. ceteri 2 οἰκετικοῦ A 3 ἱκανὴ A τοῦ seclusi, τὸ coni. Wendl. 5 χρημάτων om. A τε ἰδίων transp. O 6 εἰ] ἡ L ὑφηγητῶν ἢ πρεσβυτέρων ἢ γονέων ἢ ἀρχόντων transp. A 8 καὶ ⟨πλήρωμα⟩ coni. Mang. ἀνευρήσειν Turn. (v): ἀνεύρεσιν codd. 9 καὶ om. A 10 καὶ καλὸν om. M, post εὔδαιμον transp. O εὔδομον M ⟨δὲ⟩ δεῖ Mang.: δεῖ codd. (v) 11 μακαριότητος] μακαριώτατος H[1], μακαριώτατον H[2]; μακαρίου L (Turn.) 12 δ' A δὴ H: δεῖ CGA, corr. in δὴ MO 14 πάντα C ἀλλ'] καὶ A 15 ἐπιβάθραις D, ἐπιβόθρα (sic) L χρήσασθαι A 16. 17 εὐθυβολῶν καὶ εὐσκοπῶν D 17 τοῦτ' MA 18 καὶ προνοητικῆς om. A προνητικῆς M 19 μὴ post εἰ add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 20 εἰσιν C 21 δυεῖν C συμπληροῦσθαι CGOM (Mang.): πληροῦσθαι AH (Turn.) πέφυκεν C πονηρῶν] μωρῶν A 22 σωφρονίζει καὶ νουθετεῖ transp. D[K] 23 pr. τοὺς om. D[P] 24 παθεῖν] post haec lacunam statuendam esse recte animadvertit Massebieau

13—17 D[C] fol. 45[v] D[R] fol. 23[r] D[L] fol. 27[r] ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: οὐ φθάνει — ῥημάτων. 22—24 D[K] fol. 253[r] ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας D[R] fol. 259[r] τοῦ αὐτοῦ D[P] fol. 324[v] D[V] p. 683: ἡ κόλασις νουθετεῖ — παθεῖν.

(2.) Τίς γὰρ ἰδὼν Γάιον μετὰ τὴν Τιβερίου Καίσαρος τελευτὴν 8
παρειληφότα τὴν ἡγεμονίαν πάσης γῆς καὶ θαλάσσης ἀστασίαστον καὶ
εὔνομον καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἡρμοσμένην εἰς τὸ σύμφωνον, ἑῴοις,
ἑσπερίοις, μεσημβρινοῖς, ἀρκτικοῖς — τοῦ μὲν βαρβαρικοῦ γένους τῷ
547 M. | Ἑλληνικῷ, τοῦ δ' Ἑλληνικοῦ τῷ βαρβαρικῷ, καὶ τοῦ μὲν στρατιωτικοῦ
τῷ κατὰ πόλεις, τοῦ δὲ πολιτικοῦ τῷ στρατευομένῳ συμφρονήσαντος εἰς
μετουσίαν καὶ ἀπόλαυσιν εἰρήνης — οὐκ ἐθαύμασε καὶ κατεπλάγη τῆς
ὑπερφυοῦς καὶ παντὸς λόγου κρείττονος εὐπραγίας, ἐξ ἑτοίμου τἀγαθὰ 9
ἀθρόα σωρηδὸν κεκληρονομηκότα, παμπληθεῖς θησαυροὺς χρημάτων,
ἄργυρον καὶ χρυσόν, τὸν μὲν ὡς ὕλην, τὸν δὲ ὡς νόμισμα, τὸν δὲ ὡς
προκόσμημα δι' ἐκπωμάτων καί τινων ἑτέρων ἃ πρὸς ἐπίδειξιν τεχνιτεύε-
ται, παμπληθεῖς δυνάμεις, πεζάς, ἱππικάς, ναυτικάς, προσόδους ὥσπερ
ἐκ πηγῶν ἀενάῳ τινὶ φορᾷ χορηγουμένας, ἀρχὴν οὐχὶ τῶν πλείστων καὶ 10
ἀναγκαιοτάτων μερῶν τῆς οἰκουμένης, ἃ δὴ καὶ κυρίως ἄν τις οἰκουμένην
εἴποι, δυσὶ ποταμοῖς ὁριζομένην, Εὐφράτῃ τε καὶ Ῥήνῳ, τῷ μὲν ἀπο-
τεμνομένῳ Γερμανίαν καὶ ὅσα θηριωδέστερα ἔθνη, Εὐφράτῃ δὲ Παρθυηνὴν
καὶ τὰ Σαρματῶν γένη καὶ Σκυθῶν, ἅπερ οὐχ ἧττον ἐξηγρίωται τῶν
Γερμανικῶν, ἀλλ', ὡς εἶπον ἤδη, τὴν ἀφ' ἡλίου ἀνιόντος ἄχρι δυομένου
τήν τε ἐντὸς ὠκεανοῦ καὶ ὑπερωκεάνιον; ἐφ' οἷς ὅ τε Ῥωμαίων δῆμος
ἐγεγήθει καὶ πᾶσα Ἰταλία τά τε Ἀσιανὰ καὶ Εὐρωπαῖα ἔθνη. ὡς γὰρ 11
ἐπ' οὐδενὶ τῶν πώποτε γενομένων αὐτοκρατόρων ἅπαντες ἠγάσθησαν,
κτῆσιν καὶ χρῆσιν ἰδίων τε καὶ κοινῶν ἀγαθῶν οὐκ ἐλπίζοντες ἕξειν,
ἀλλ' ἔχειν ἤδη νομίζοντες πλήρωμά τινος εὐτυχίας, ἐφεδρευούσης εὐδαι-
μονίας. οὐδὲν γοῦν ἦν ἰδεῖν ἕτερον κατὰ πόλεις ἢ βωμούς, ἱερεῖα, 12
θυσίας, λευχειμονοῦντας, ἐστεφανωμένους, φαιδρούς, εὐμένειαν ἐξ ἱλαρᾶς
τῆς ὄψεως προφαίνοντας, ἑορτάς, πανηγύρεις, μουσικοὺς ἀγῶνας, ἱππο-
δρομίας, κώμους, παννυχίδας μετ' αὐλῶν καὶ κιθάρας, τέρψεις, ἀνέσεις,

---

1 τοῦ ante Τιβερίου add. A (Mang.), om. ceteri (Turn.) 2 θαλάσσης CGO: θαλάττης ceteri (v) 3 καὶ om. M ἡρμοσμένον Turn. 5 δ' CGA: δὲ ceteri (v) στρατιωκοῦ C 6 τὸ στρατευόμενον O συμφρονήσαντος CGOMAH (coni. Mang.): συμφωνήσαντος L (v) 7 μετουσίαν καὶ] θαυμασίαν A τῆς] τῆς δὲ A, τῆς τε Mang. 8 ὑποφυοῦς M τἀγαθὰ CAL (Turn.): τὰ ἀγαθὰ ceteri (Mang.) 9 κεκληρονομηθέντα H 11 προκόσμημα Mang.: προβόσκημα codd. (v) 12 ναυτικὰς ἱππικὰς transp. A προσώδους C 13 ἀενάῳ CG: ἀεννάῳ MH (v), ἀεννάων OA φορᾷ τινι transp. A χορηγούμενον GO, alt. ν in ι corr. vid. C 14 ἄν τις om. M εἴποι post τις add. H[1], expunxit H[2] 16 παρθυηνὴν CG (παρθυήνην H, mavult Mang.): παρθυκὴν M, παρθικὴν OA; Παρθυὴν v 17 σκηθῶν M ἐξηγρίωνται A 19 pr. τ' A ὠκενοῦ C ὑπερ (sic) ὠκεανὸν C 20 ἐγεγήθει] ἐγενήθη CGO τ' A εὐρωπέα CGL 21 ἐπ'] ὑπ' A γεναμένων G ἠγάσθησαν] ἠγαλλιάσθησαν coni. Mang. 22 ἐπελπίζοντες G 23 ἤδη om. M ⟨καὶ⟩ ἐφεδρευούσης coni. Mang. 25 ἐστεφανομένους G

13 ἐκεχειρίας, παντοίας ἡδονὰς διὰ πάσης αἰσθήσεως. τότε οὐ πλούσιοι
πενήτων προύφερον, οὐκ ἔνδοξοι ἀδόξων, οὐ δανεισταὶ χρεωστῶν, οὐ δε-
σπόται δούλων περιῆσαν, ἰσονομίαν τοῦ καιροῦ διδόντος, ὡς τὸν παρὰ
ποιηταῖς ἀναγραφέντα Κρονικὸν βίον μηκέτι νομίζεσθαι πλάσμα μύθου
διά τε τὴν εὐθηνίαν καὶ εὐετηρίαν τό τε ἄλυπον καὶ ἄφοβον καὶ τὰς
πανοικίας ὁμοῦ καὶ πανδήμους μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ εὐφροσύνας,
αἳ μέχρι μηνῶν ἑπτὰ τῶν πρώτων ἄπαυστοι καὶ συνεχεῖς | ἐγένοντο. p. 548 M
14 τῷ δὲ ὀγδόῳ κατασκήπτει βαρεῖα νόσος τῷ Γαΐῳ τὴν πρὸ μικροῦ δίαιταν,
ὅτε ἔζη Τιβέριος, εὐκολωτέραν καὶ διὰ τοῦτο ὑγιεινοτέραν οὖσαν εἰς
πολυτέλειαν μεθαρμοσαμένῳ. πολὺς γὰρ ἄκρατος καὶ ὀψοφαγίαι καὶ ἐπὶ
πλήρεσι τοῖς ὄγκοις ἀπλήρωτοι ἐπιθυμίαι θερμολουσίαι τε ἄκαιροι καὶ
ἔμετοι καὶ εὐθὺς πάλιν οἰνοφλυγίαι καὶ ἔφεδροι γαστριμαργίαι, λαγνεῖαι
διὰ παίδων καὶ γυναικῶν, καὶ ὅσα ἄλλα καθαιρετικὰ ψυχῆς καὶ σώματος
καὶ τῶν ἐν ἑκατέρῳ δεσμῶν συνεπέθετο. τὰ δὲ ἐπίχειρα ἐγκρατείας
μὲν ὑγεία καὶ ἰσχύς, ἀκρασίας δὲ ἀσθένεια καὶ νόσος γειτνιῶσα θανάτῳ.
15 (3.) Διαγγελείσης οὖν τῆς ὅτι νοσεῖ φήμης, ἔτι πλοΐμων ὄντων
— ἀρχὴ γὰρ ἦν μετοπώρου, τελευταῖος πλοῦς τοῖς θαλαττεύουσιν, ἀπὸ
τῶν πανταχόθεν ἐμπορίων εἰς τοὺς οἰκείους λιμένας καὶ ὑποδρόμους
ἐπανιοῦσι, καὶ μάλιστα οἷς πρόνοια τοῦ μὴ διαχειμάζειν ἐπὶ ξένης ἐστί
— μεθέμενοι τὸν ἁβροδίαιτον βίον ἐσκυθρώπαζον, συννοίας τε καὶ κατη-
φείας πᾶσα οἰκία καὶ πόλις γεγένητο μεστή, ἰσορρόπῳ λύπῃ τῆς πρὸ
16 μικροῦ χαρᾶς ἀμφικλινοῦς γενομένης. τὰ γὰρ μέρη πάντα τῆς οἰκου-
μένης αὐτῷ συνενόσησε, βαρυτέρᾳ νόσῳ χρησάμενα τῆς κατασχούσης
Γάιον· ἐκείνη μὲν γὰρ σώματος ἦν αὐτὸ μόνον, ἡ δὲ τῶν πανταχοῦ
πάντων, ψυχικῆς εὐσθενείας, εἰρήνης, ἐλπίδων, μετουσίας καὶ ἀπολαύσεως

---

4 ποιητάς O 5 διά τε C (Mang.): διὰ δὲ GO, διὰ ceteri (Turn.) τό τ' A
6 τὲ ante ὁμοῦ add. M πανδ⁻ίμους (ο eras.) C 7 ἄπαυστοι] ἀδιάστατοι
coni. Mang. ἐγίνοντο A 8 δ' A νόσος (alt. ο ex ω) C
9 ὅτ' MA εὐκολοτέραν L (v) 10 ὀψοφαγίαι CGOMA (prob. Mang.):
ὀψοφαγία H (v) 13 ὅσ' A τε post ψυχῆς add. A 14 δεσμῶν]
θεσμῶν coni. Mang. δ' A ἐγκρατείας] σωφροσύνης A 15 ὑγίεια M
o
δ' A 16 πλωίμων M, προίμων L 18 ἀπανταχόθεν MH (Turn.)
19 ἐπανιοῦσιν L τοῦ] τὸ C ξένῃ Turn. ἐστίν H (v)
21 οἰκία καὶ om. MA ἡ ante πόλις add. A γεγένητο CGOMH: ἐγένετο A
(Mang.); ἐγεγένητο Turn. λύπῃ] φήμη A τῇ O 23 χρησάμενα]
χρήματα A 24 αὐτὸ Turn. (v): αὐτῷ codd. 25 ψυχικῆς codd. (Turn.):
ψυχῆς Ven. 41 (Mang.) εὐσθενείας] εὐθηνίας A (prob. Mang.)

---

14. 15 Flor. Laur. nr. 13 ἐγκρατείας τὰ ἐπίχειρα ὑγεία — νόσος. D[R] fol. 217 Φίλωνος Mel. Barocc. fol. 134r τοῦ Φίλωνος Maximi nonnulli codd. Ecl. cap. 27 Anton. Mel. I 38 Col. 908 (et 39 Col. 913) Φίλωνος: ἐγκρατείας μὲν ἴδιον ὑγίεια καὶ ἰσχύς — θανάτῳ (= Tischendorf, Philonea p. 155).

ἀγαθῶν. ἀνεπόλουν γὰρ ὅσα καὶ ἡλίκα κακὰ ἐξ ἀναρχίας φύεται· λιμόν, 17
πόλεμον, δενδροτομίας, δῃώσεις χωρίων, στερήσεις χρημάτων, ἀπαγωγάς,
τοὺς περὶ δουλείας καὶ θανάτου φόβους ἀνηκέστους, ὧν ἰατρὸς ἦν οὐδείς,
μίαν ἐχόντων θεραπείαν τὸ ῥωσθῆναι Γάιον. ὅτε γοῦν ἤρξατο λωφᾶν 18
ἡ νόσος, ἐν βραχεῖ καὶ οἱ μέχρι περάτων συνῄσθοντο — φήμης γὰρ
οὐδὲν ὠκύτερον —, καὶ μετέωρος πᾶσα πόλις ἦν ἀκοῆς ἀεὶ διψῶσα
βελτίονος, ἕως διὰ τῶν ἐπιφοιτώντων παντελὴς ῥῶσις εὐηγγελίσθη, δι'
ἣν πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἐτρέποντο θυμηδίας. ἰδίαν ἑαυτῶν
νομίζουσαι σωτηρίαν πᾶσαι μὲν ἤπειροι πᾶσαι δὲ νῆσοι. μέμνηται γὰρ 19
οὐδεὶς τοσαύτην μιᾶς χώρας ἢ ἑνὸς ἔθνους γενέσθαι χαρὰν ἐπὶ σωτηρίᾳ
καὶ καταστάσει ἡγεμόνος, ὅσην ἐπὶ Γαΐῳ συμπάσης τῆς οἰκουμένης καὶ
παραλαβόντι τὴν ἀρχὴν καὶ ῥωσθέντι ἐκ τῆς ἀσθενείας. ὥσπερ γὰρ ἐκ 20
νομάδος βίου καὶ θηριώδους νῦν πρῶτον ἀρχόμενοι μεταβάλλειν πρὸς τὸ
549 M. σύννομον καὶ | ὁμοδίαιτον καὶ ἐξ ἐρημίας καὶ σηκῶν καὶ ὑπωρειῶν
εἰσοικίζεσθαι πόλεσι τειχήρεσι καὶ ἐξ ἀνεπιτροπεύτου ζωῆς ὑπὸ ἐπιτρόπῳ
τάττεσθαι νομεῖ τινι καὶ ἀγελάρχῃ τῆς ἡμερωτέρας ἀγέλης ἐγεγήθεσαν
ἀγνοίᾳ τῆς ἀληθείας· τυφλώττει γὰρ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς πρὸς τὴν τοῦ 21
συμφέροντος ὄντως αἴσθησιν εἰκασίᾳ καὶ στοχασμῷ μᾶλλον ἢ ἐπιστήμῃ
χρῆσθαι δυνάμενος.

(4.) Εὐθὺς γοῦν οὐκ εἰς μακρὰν ὁ σωτὴρ καὶ εὐεργέτης εἶναι 22
νομισθεὶς καί τινας ἀγαθῶν πηγὰς νέας ἐπομβρήσειν Ἀσίᾳ τε καὶ
Εὐρώπῃ πρὸς εὐδαιμονίαν ἀκαθαίρετον, ἰδίᾳ τε ἑκάστῳ καὶ πᾶσι κοινῇ,
τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο „ἀφ' ἱερᾶς" ἤρξατο μεταβαλὼν πρὸς τὸ ἀτί-
θασον, μᾶλλον δὲ ἣν συνεσκίαζεν ἀγριότητα τῷ πλάσματι τῆς ὑποκρί-

---

3 οὐδεὶς ἦν transp. A 4 λοφᾶν C 5 συνῄσθηντο M, ᾔσθοντο A 8 ἐτρέπετο M 10 τοσαύτην MGAH (Mang.): τοσαύτης CO (Turn.) χώρας μιᾶς transp. H (v) 10. 11 σωτηρίᾳ καὶ om. A 11 ὅσον A; ὡς ἦν Mang. τῆς οἰκουμένης συμπάσης transp. A 11. 12 καὶ παραλαβόντι A (Mang.): καίπερ ἀλόντος ceteri (Turn.) 12 ῥωσθέντι A (Mang.): ῥωσθέντος ceteri (Turn.) γὰρ om. A 14 tert. καὶ om. H (Turn.) ὑπωρειῶν OMAH (Mang.): ὑπωριῶν G, ὑποριῶν C; ὑπορειῶν Turn. 15 καὶ ante εἰσοικίζεσθαι add. M 16 ἀγελάρχῃ CGOMA (Mang.): ἀγελάρχῳ H (Turn.) ἡμετέρας C ἐγεγήθεσαν CGO: ἐγεγήθεισαν ceteri (v) 17 ἀνθρώπειος H (v) 18 αἴσθησιν AH (v): αἵρεσιν CGOM εἰκασία CGOMA (Mang.): εἰκασμῷ H (Turn.) 20 οὖν MA ὁ om. Mang. εἶναι om. A 21 νομιζόμενος A νέας om. ML ἐπομβρίσειν CO, ἐπομβρύσειν G, ἐπεμβρήσειν M 23 ἀφ' ἱερᾶς codd.: ἀφ' ἑστίας v 23. 24 ἀτίθασσον A (v)

1—3 D^K fol. 77^r Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβύτερον D^P fol. 10^v Φίλωνος ἐκ τοῦ πρὸς Γάιον D^L fol. 61^v Φίλωνος ἐκ τοῦ πρὸς Γάιον D^R fol. 32^r D^L fol. 36^v D^V p. 359 Φίλωνος: ὢ πόσα καὶ ἡλίκα — φύεται· λιμός, πόλεμος, δῃώσεις (λέωσις D^P) χωρίων (δῃώσεις χωρίων om. D^R), στέρησις χρημάτων, ἀπαγωγαί (vel ἀπαγωγή), οἱ περὶ — φόβοι. 5. 6 D^K fol. 275^r Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας D^V p. 711 Φίλωνος: φήμης οὐδὲν ὠκύτερον.

23 σεως ἀναφῆναι. τὸν γὰρ ἀνεψιὸν καὶ κοινωνὸν ἀπολειφθέντα τῆς ἀρχῆς
καὶ οἰκειότερον αὐτοῦ διάδοχον — ὁ μὲν γὰρ θέσει υἱωνὸς ἦν, ὁ δὲ
φύσει Τιβερίου — κτείνει προφασισάμενος ἐπιβουλήν, μηδὲ τῆς ἡλικίας
χωρούσης ἔγκλημα τοιοῦτον· ἄρτι γὰρ ἐκ παίδων εἰς μειράκιον ὁ δύστηνος
24 μετῄει. καὶ ὥς γέ φασί τινες, εἰ βραχὺν ἐπεβίω χρόνον Τιβέριος, ὁ μὲν
ἂν ἐκποδὼν ἐγεγένητο Γάιος, δι' ὑποψιῶν κεχωρηκὼς ἀνηκέστων, ὁ δὲ
γνήσιος υἱωνὸς μόνος ἀπεδέδεικτο ἡγεμὼν καὶ κληρονόμος τῆς παππῴας
25 ἀρχῆς. ἀλλ' ὁ μὲν ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης ἔφθη συναρπασθείς, πρὶν ἐπὶ
τέλος ἀγαγεῖν τὰ βουλεύματα· Γάιος δὲ τὴν ἐκ τοῦ παραβαίνειν τὰ
πρὸς τὸν κοινωνὸν δίκαια διαβολὴν ἐνόμιζεν ἀποδράσεσθαι καταστρατηγῶν.
26 τὸ δὲ σόφισμα τοιοῦτον ἦν· συναγαγὼν τοὺς ἐν τέλει „βούλομαι μὲν"
ἔφη „τὸν γένει μὲν ἀνεψιὸν εὐνοίᾳ δὲ ἀδελφόν, ἑπόμενος καὶ τῇ τοῦ
τετελευτηκότος Τιβερίου γνώμῃ, κοινοπραγεῖν τῆς αὐτοκρατοῦς ἐξουσίας·
ὁρᾶτε δὲ καὶ αὐτοὶ νήπιον ἔτι ὄντα κομιδῇ καὶ χρῄζοντα ἐπιτρόπων καὶ
27 διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν. ἐπεὶ τί ἂν ἦν μεῖζον ἀγαθὸν ἢ τὰ τοσαῦτα
βάρη τῆς ἡγεμονίας μὴ μίαν ψυχὴν ἢ σῶμα ἓν ἐπηχθίσθαι, ἀλλ' ἔχειν
τὸν δυνησόμενον ἐπελαφρίζειν καὶ συνεπικουφίζειν; ἐγὼ δὲ" ἔφη „παι-
δαγωγοὺς καὶ διδασκάλους καὶ ἐπιτρόπους ὑπερβαλὼν ἐμαυτὸν μὲν ἤδη
28 γράφω πατέρα, υἱὸν δὲ ἐκεῖνον." (5.) | τούτοις καὶ τοὺς παρόντας p. 5
ἀπατήσας καὶ τὸ μειράκιον — δέλεαρ γὰρ ἦν ἡ θέσις οὐχ ἐλπιζομένης
ἡγεμονίας, ἀλλ' ἀφαιρέσεως ἧς εἶχεν ἤδη — τῷ συγκληρονόμῳ καὶ
κοινωνῷ δικαίῳ μετὰ πολλῆς ἀδείας οὐδενὸς ἔτι πεφροντικὼς ἐπε-
βούλευεν. ἡ γὰρ υἱοῦ παντελὴς ἐξουσία κατὰ τοὺς τῶν Ῥωμαίων νόμους

---

1 ἀπολειφθέντα] ἀποδειχθέντα coni. Mang. 4 πρὸς ante ἔγκλημα add. CGO
οι
τοσοῦτον M ὁ δύστηνος εἰς μειράκιον transp. M 5 ἐπεβίωσε O 6 ἂν] γὰρ A δι'] δ' M 7 ἂν ἀποδέδεικτο M, ἀπεδείκνυτο A, ἀποδέδεικτο L 8 ὑπὸ] ἐπὶ O 9 ἀγαγεῖν OMAH: ἐπαγαγεῖν CG τὴν] τῇ M, τοῦ H[1], τῆς H[2]L 10 κοινωνὸν] κοινὸν εὐεργέτην A διαβολὴν CA: διαβολῇ O, διαβολῆ GM, διαμόνης H ἀποδράσεσθαι CGA (Mang.): ἀποδράσασθαι OMH (Turn.) καταστρατηγῶν ⟨σοφίσματι⟩ coni. Mang. 11 τοιοῦτον σόφισμ' transp. A βουλοίμην coni. Mang. (Dahl) μὲν om. A 13 τελευτηκότος GH, τελευτήσαντος M 14 pr. καὶ om. H αὐτὸν A ἔτ' A, om. M 15 ἢ] εἰ AH 16 μία ψυχὴ A ἐπηχθίσθαι CM: ἐπιχθῆσθαι G, ἐπηχθῆσθαι O, ἐπηχθίσθη A, ἐπηχθίσται H ἔχειν] ἔσχε A 17 ἐπικουφίζειν H δ' A ἔφη seclusit Dahl 18 ὑπερβαλὼν] ὑπερβὰς coni. Mang., ὑπερβαίνων coni. Cohn. μὲν CGO: om. ceteri (v) 19 δ' A 20 δέλεαρ — θέσις om. A 21 ἀλλὰ C ἧς Cohn et Wendl.: ἦν codd. (v) εἶχον M τῷ GOAH: τῶν CM συγκληρονόμῳ A (coni. Mang.): σκληρονόμων G, συγκληρονόμων ceteri (v): συγκληρονομεῖν coni. Ernesti 21. 22 καὶ κοινωνῷ om. OA 22 κοινωνῷ Mang.: κοινωνῶν codd. (v): κοινωνεῖν coni. Ernesti δικαίῳ CGOH: δικαίων MA (coni. Mang.) οὐδὲν H 23 τῶν om. MA

ἀνάκειται πατρί, δίχα τοῦ καὶ ἀνυπεύθυνον ἀρχὴν εἶναι τὴν αὐτοκράτορα,
μηδενὸς ἐπὶ τοῖς ὁπωσοῦν πεπραγμένοις λόγον ἀπαιτεῖν τολμῶντος ἢ
δυναμένου. τοῦτον μὲν δὴ καθάπερ ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἔφεδρον ὑπολαβὼν 29
εἶναι καταπαλαίει, μήτε συντροφίας μήτε οἰκειότητος μήτε ἡλικίας οἶκτον
λαβών, δύστηνον, ὠκύμορον, συνάρχοντα, συγκληρονόμον, τὸν ἐλπισθέντα
ποτὲ καὶ μόνον αὐτοκράτορα διὰ τὴν πρὸς Τιβέριον ἐγγυτάτω συγγένειαν·
υἱωνοὶ γὰρ πατέρων ἀποθανόντων ἐν υἱῶν τάξει παρὰ πάπποις καταριθ-
μοῦνται. λέγεται δὲ ὅτι καὶ κελευσθεὶς αὐτοχειρίᾳ κτείνειν ἑαυτόν, 30
ἐφεστώτων ἑκατοντάρχου καὶ χιλιάρχου, οἷς εἴρητο μὴ συνεφάψασθαι
τοῦ ἄγους, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοκρατόρων ἀπογόνους πρὸς ἑτέρων ἀναιρεῖσθαι
— νόμων γὰρ ἐν ἀνομίαις καὶ ὁσιότητος ἐν ἀνοσιουργίαις ἐμέμνητο
κατειρωνευόμενος τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας —, ἀπείρως ἔχων — οὐδὲ
γὰρ ἕτερόν τινα κτεινόμενον εἶδεν οὐδὲ ἤσκητό πω ταῖς ὁπλομαχίαις,
αἳ μελέται καὶ προγυμνάσματα παίδων ἐφ' ἡγεμονίᾳ τρεφομένων εἰσὶ διὰ
τοὺς ἐνισταμένους πολέμους — τὸ μὲν πρῶτον τοὺς ἥκοντας παρεκάλει
τὸν αὐχένα προτείνας ἀνελεῖν. ὡς δ' οὐχ ὑπέμενον, αὐτὸς λαβὼν τὸ 31
ξίφος ἐπυνθάνετο τὸν καιριώτατον τόπον ὑπ' ἀγνοίας καὶ ἀηθείας, ἵνα
εὐσκόπῳ πληγῇ τὴν ἀθλίαν ζωὴν ἀπορρήξῃ. καὶ οἱ μὲν οἷα διδάσκαλοι
κακοδαιμονίας ὑφηγοῦντό τε καὶ ἐδείκνυσαν τὸ μέρος, ᾧ χρὴ τὸ ξίφος
ἐπενεγκεῖν· ὁ δὲ πρώτην καὶ ὑστάτην μάθησιν ἀναδιδαχθεὶς ἀνδροφόνος
αὐτὸς αὑτοῦ γίνεται βιασθείς, ὁ δύστηνος.

(6.) Ἐπεὶ δὲ ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος ἆθλος οὗτος Γαΐῳ κατείργαστο, 32
μηδενὸς ἔτι λειπομένου ⟨κοινωνοῦ⟩ τῆς ἡγεμονίας πρὸς ὃν ἀποκλινοῦσί τινες
τῶν ἐθελοκακούντων καὶ ἐν ὑποψίαις ὄντων, ἐπὶ δεύτερον εὐθὺς ἐκονίετο τὸν
551 M. Μάκρωνος, ἀνδρὸς εἰς πάντα αὐτῷ | συναγωνισαμένου τὰ τῆς ἀρχῆς, οὐ
μόνον ἀποδειχθέντι ἡγεμόνι — κολακείας γὰρ ἴδιον τὰς εὐπραγίας θερα-
πεύειν — ἀλλὰ καὶ πρότερον εἰς τὸ τυχεῖν τῆς ἡγεμονίας. ὁ γὰρ Τιβέ- 33

1 ἀντίκειται H καὶ τοῦ transp. M καὶ om. O τὴν] τὸν H αὐτοκράτορος coni. Mang. 2 ὁποσοῦν M πεπραγμένοις ὁπωσοῦν transp. A πεπραγμένοις] γινομένοις M 3 ἀγῶ̣σιν (σιν ĕ eras.) C 4 tert. μήτε] μήθ' A 6 οὐκ post μόνον „ex mss.“ se restituisse ait Mang., sed om. codd. omnes (Turn.) ἐγγυτάτην H (Turn.) 7 υἱωνοὶ] υἱῶν· οἱ CGO ἀποθανόντων πατέρων transp. A υἱωνοὶ post ἀποθανόντων add. CGO 8 δ' A κτεῖναι ἑαυτῶν A 9 ἑκατοντάρχων καὶ χιλιάρχων H (Turn.) 10 τοῦ] τοὺς G ἄγους H ἐξῶν G, ἐξῆν A ἀναιρεῖσθαι] ἀπολεῖσθαι A 13 ἴδεν G οὐδὲ codd: οὐδ' v 14 εἰσὶν CL 15 μὲν om. A γὰρ ante πρῶτον add. M 16 προτείνας O: ἀποτείνας ceteri (v) δὲ GO 17 ὑπ'] τῆς A ἵν' A 20 ἐνεγκεῖν O 21 αὐτοῦ GOM 22 δ' A οὕτως M 23 ⟨κοινωνοῦ⟩ τῆς ἡγεμονίας Cohn: τῆς ἡγεμονίας codd. (v); τῆς συγγενείας vel τῆς ἡγεμονίδος οἴκου coni. Mang. ἀποκλίνουσι GH 24 τὸν] τῶν M 25 ἅπαντ' A 26 εὐπραγίας A (Mang.): εὐπραξίας ceteri (Turn.)

26. 27 D[K] fol. 191r ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: κολάκων ἴδιον τὰς εὐπραξίας θεραπεύειν.

ριος φρονήσει βαθείᾳ χρώμενος καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἁπάντων δεινότατος
ὢν ἀφανὲς ἀνθρώπου βούλημα συνιδεῖν καὶ ἐπὶ τοσοῦτον συνέσει διενεγκών,
ἐφ' ὅσον καὶ εὐτυχίᾳ, πολλάκις ὑπεβλέπετο τὸν Γάιον ὡς κακόνουν μὲν
ἅπαντι τῷ Κλαυδίων οἴκῳ, προσκείμενον δὲ μόνῳ τῷ μητρῴῳ γένει —
34 καὶ ἐδεδίει περὶ τοῦ υἱωνοῦ, μὴ νέος ἀπολειφθεὶς παραπόληται —, πρὸς
δὲ ἀρχὴν καὶ τοσαύτην ἀνεπιτηδείως ἔχοντα διά τε τὸ τῆς φύσεως
ἄμικτον καὶ ἀκοινώνητον καὶ τὴν τῶν ἠθῶν ἀνωμαλίαν· ἀλλόκοτα γὰρ
αὐτῷ καὶ ἐπιμανῆ κατεφαίνετο, μηδεμιᾶς σῳζομένης ἀκολουθίας, μήτε ἐν
35 λόγοις μήτε ἐν ἔργοις. ἃ παντὶ σθένει κατὰ τὸ παρεῖκον ὁ Μάκρων ἐθερά-
πευε, τὰς μὲν ὑπονοίας τοῦ Τιβερίου καὶ ἐν οἷς μάλιστ' ἐδόκει τὴν διάνοιαν
36 ἑλκοῦσθαι διὰ τὸν ἄληκτον ἐπὶ τῷ υἱωνῷ φόβον ἐξιώμενος. εὔνουν γὰρ καὶ
πειθαρχικὸν ἀπέφαινε τὸν Γάιον καὶ σφόδρα ἡττημένον τοῦ ἀνεψιοῦ, ὡς
ἕνεκα φιλοστοργίας καὶ μόνῳ ἂν ἐθελῆσαι τῆς ἀρχῆς ὑπεκστῆναι· τὴν
δὲ αἰδῶ μὴ λυσιτελῆσαι πολλοῖς, ὑφ' ἧς καὶ Γάιον ἁπλοῦν ὄντα ποικίλον
37 νομίζεσθαι. καὶ ὁπότε μὴ πείθοι τὰ εἰκότα διεξιών, τὴν ἀπὸ συνθηκῶν
⟨πίστιν⟩ ἐπέφερεν, „ἐγγυῶμαι" λέγων, „ἀξιόχρεώς εἰμι πρὸς πίστιν·
ἱκανὰς ἀποδείξεις δέδωκα τοῦ φιλόκαισαρ ἰδίως καὶ φιλοτιβέριος εἶναι,
38 τὴν ἐπίθεσιν καὶ καθαίρεσιν ἐγχειρισθεὶς Σηιανοῦ." καὶ συνόλως δὲ
ἱκανὸς ἦν ἐν τοῖς εἰς Γάιον ἐπαίνοις, εἰ δεῖ καλεῖν ἀξίως ἐπαίνους τὰς
ἀπολογίας, αἳ πρὸς τὰς ἐξ ὑπονοιῶν αἰτίας καὶ κατηγορίας ἀδήλους καὶ
ἀσαφεῖς ἐγίνοντο· συνόλως γὰρ ὅσα περὶ ἀδελφῶν εἴποι τις ἂν ἢ υἱῶν
γνησίων ἐγκώμια, τοσαῦτα καὶ ἔτι πλείω Μάκρων ὑπὲρ Γαΐου διεξῄει
39 πρὸς Τιβέριον. αἴτιον δέ, ὡς ὁ τῶν πολλῶν λόγος, οὐ μόνον τὸ ἀντι-
θεραπεύεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὸν Μάκρωνα, πλεῖστον ἢ καὶ σύμπαν ἐν τῇ
ἡγεμονίᾳ δυνάμενον, ἀλλὰ καὶ ἡ Μάκρωνος γυνὴ διὰ σιωπωμένην αἰτίαν,

---

1 φρονήσει om. A καὶ om. A κατ' αὐτὸν A (prob. Mang.): καθ' αὐτῶν M, καθ' αὑτὸν ceteri (v) 2 βούλευμα coni. Mang. 3 ἐφ' om. MA ὁπόσον M
ου
4 Κλαυδίων Cohn: κλαυδίω L, κλαυδίου ceteri (v) μόνω CGO: om. AH, post γένει transp. M 6 δὲ CGOMH (Turn.): τε A (Mang.) καὶ om. A (Mang.) ἔχοντα post ἔχοντα add. A (Mang.) 7 ἀλλόκοτον A 8 ἐπιμανὲς A 8. 9 μήτ' — μήτ' A 9 ἅπαντι CGO παρεῖκον Mang.: παρῆκον codd. (v) 10 καὶ om. A μάλιστα OMH (v) διάνοιαν] εὐμένειαν A 11 ἕλκεσθαι A διὰ] καὶ A, om. H ἄληκτον] ἀλλόκοτον A; ἄλεκτον coni. Mang. τῷ] τὸν O υἱωνῷ] οἰωνῷ C ἐξιόμενος M εὔνουν] ἐπιεικῆ coni. Mang. 12 πιθαρχικὸν C ἀπέφνε (sic) G 14 δ' A 15 συνθηκῶν] σκυθῶν CGO 16 πίστιν supplevit Mang. (Dahl): om. codd. (v) ἐγγιῶμαι MG λέγειν O 18 ἐπίθεσιν Mang. (Dahl): ὑπόθεσιν codd. (v); ἀπόθεσιν coni. Morus 19 δεῖ] δὲ L; δὴ coni. Ernesti ἀξίως scripsi: ἀξίας codd. (v); ἄξιον coni. Mang. ἐπαίνους Mang.: ἐπαίνου codd. (v) 21 ἀσαφεῖς Turn. (v): σαφεῖς codd. ἐγένοντο A ἂν om. M 22 γνήσια M 23 δέ] δή A 24 καὶ om. A

---

13. 14 D^{R} fol. 75v D^{L} fol. 162r D^{M} fol. 84r D^{V} p. 378 Φίλωνος: τὴν αἰδῶ φασι (φησι D^{L}) μὴ λυσιτελῆσαι πολλοῖς.

ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἤλειφε καὶ συνεκρότει τὸν ἄνδρα μηδὲν ἀνιέναι σπουδῆς καὶ βοηθείας τῆς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου. δεινὸν δὲ γυνὴ γνώμην ἀνδρὸς παραλῦσαι καὶ παραγαγεῖν, καὶ μάλιστα μαχλάς· ἕνεκα γὰρ τοῦ συνειδότος κολακικωτέρα γίνεται. ὁ δὲ τὴν διαφθορὰν μὲν τοῦ γάμου 40
552 M. καὶ τῆς οἰκίας ἀγνοῶν, τὴν | δὲ κολακείαν εὔνοιαν ἀκραιφνεστάτην εἶναι νομίζων, ἀπατᾶται καὶ λανθάνει τοῖς στρατηγήμασι τοὺς ἐχθίστους ὡς φιλτάτους προσιέμενος.

(7.) Εἰδὼς οὖν, ὅτι παρὰ μικρὸν ἐλθόντα μυριάκις αὐτὸν ἀπολέσθαι 41
διέσωσεν, ἀνυπούλοις καὶ πεπαρρησιασμέναις ἐχρῆτο ταῖς νουθεσίαις· ἐβούλετο γάρ, ὡς ἀγαθὸς δημιουργός, ἀκαθαίρετον διαμεῖναι τὸ οἰκεῖον ἔργον, μήτε ὑπ' αὐτοῦ διαλυθὲν μήτε ὑφ' ἑτέρου. ὁπότε οὖν ἢ κατα- 42
δαρθόντα ἐν συμποσίῳ θεάσαιτο, περιανίστη στοχαζόμενος ἅμα μὲν τοῦ πρέποντος ἅμα δὲ καὶ τῆς ἀσφαλείας — εὐεπιβούλευτον γὰρ ὁ κοιμώμενος —, ἤ τινας ἐκμανῶς ὀρχηστὰς ὁρῶντα ἢ ἔστιν ὅτε συνορχούμενον ἢ ἐπὶ μίμοις αἰσχρῶν καὶ σκωμμάτων μὴ ὑπομειδιῶντα σεμνότερον ἀλλὰ μειρακιωδέστερον καγχάζοντα ἢ κιθαρῳδῶν ἢ χορῶν τῆς ἐμμελείας ἡττώμενον, ἔστιν ὅπου καὶ συνᾴδοντα, ἔνυττε πλησίον καθεζόμενος ἢ κατακεκλιμένος καὶ ἐπέχειν ἐπειρᾶτο. πολλάκις δὲ καὶ ἐπικλίνας πρὸς οὖς, 43
ἵνα μὴ κατακούοι τις ἕτερος, ἡσυχῇ καὶ πρᾴως ἐνουθέτει φάσκων· „οὐδενὶ τῶν παρόντων ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὅμοιον εἶναί σε δεῖ, οὔτε ἐν θεάμασιν οὔτε ἐν ἀκούσμασιν οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὅσα κατὰ τὰς αἰσθήσεις, ἀλλὰ προφέρειν ἐπὶ τοσοῦτον ἐν ἑκάστῳ τῶν περὶ τὸν βίον, ἐφ'

---

1 ἢ CGO: om. ceteri εἴληφε M 3 μάχλος D Anton. Mel. 4 κολλικικωτέρα M διαφοράν MA 6 στρατηγήμασιν L 9 ἂν ὑπούλοις C πεπαρρησιασμένοις A 10 μεῖναι M 11 pr. μήτε] μήθ' A (Mang.) alt. μήτε] μήθ' MA (Mang.) ὑφ'] ὑπὸ M γοῦν A 11. 12 καταδαρθόντα Cohn: καταδαρθέντα codd. (v) 12 περιανίστη] περιιὼν ἀνίστη A (περιιὼν ἀνίστη Mang., προσιὼν ἀνίστη coniecerat Matthaei) μὲν om. A 14 ἐκμανῶς om. A; ἐκμανεῖς coni. Siegfried ὀρχιστὰς CGO ὀρχηστὰς ἐκμανῶς transp. M ὡς ante ἔστιν add. GOMAH (v), om. C (sic mavult Mang.) 15 ἐπὶ μίμοις] ἐπιτιμίοις M σκωμάτων M, σχομμάτων L; σκώμμασι coni. Cohn 16 καγχάζοντα GAH: κακχάζοντα CM, καχλάζοντα O, καχάζοντα Cohn 17 ὡς ante ἔστιν add. MA (Mang.); ὥστ' Dahl συνᾴδοντα C (Turn.): συνᾴδειν ceteri (Mang.) καθιζόμενος Mang. 17. 18 κατεκεκλιμένος M 19 κατακούη (οι supra) L, ἀκούοι A ἡσυχῇ καὶ πρᾴως om. M 20. 21 οὔτ' (ter) A 22 ἐν om. C τὸν MD (Mang.): om. ceteri (Turn.)

---

2. 3 Flor. Laur. nr. 15 δεινὸν γυνὴ γνώμην ἀνδρὸς παραγαγεῖν.
2—4 D[R] fol. 136r Anton. Mel. II 34 Col. 1089 Φίλωνος: δεινὸν γυνὴ — κολακικωτέρα (μαλακικωτέρα sive μαχλικωτέρα vel μαλακωτέρα Anton. Mel.) γίνεται.
22—164,12 D[R] fol. 113v τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: τὸν ἡγεμόνα καὶ κύριον τῶν πραγμάτων τοσοῦτον χρὴ προφέρειν ἐν ἑκάστῳ τῶν περὶ τὸν βίον, ἐφ'

44 ὅσον καὶ ταῖς εὐτυχίαις διενήνοχας. ἄτοπον γὰρ τὸν ἡγεμόνα γῆς καὶ
θαλάττης νικᾶσθαι πρὸς ᾠδῆς ἢ ὀρχήσεως ἢ χλευαστικοῦ σκώμματος ἤ
τινος τῶν ὁμοιοτρόπων, ἀλλὰ μὴ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ μεμνῆσθαι τῆς ἡγεμο-
νίας, καθάπερ ποιμένα τινὰ καὶ ἐπιστάτην ἀγέλης, τὰ πρὸς βελτίωσιν
ἀπὸ παντὸς οὑτινοσοῦν ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκοντα καὶ λόγου καὶ πράγματος.“
45 εἶτα ἔφασκεν· „ὅταν παρατυγχάνῃς σκηνικοῖς ἀγῶσιν ἢ γυμνικοῖς ἢ τοῖς
κατὰ τὰς ἱπποδρομίας, μὴ σκόπει τὰ ἐπιτηδεύματα, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς
46 ἐπιτηδεύμασι κατόρθωσιν, καὶ λάμβανε τὸν τοιοῦτον λογισμόν· εἰ τὰ μηδὲν
ὠφελοῦντα τὸν ἀνθρώπινον βίον, τέρψιν δὲ καὶ ἡδονὴν αὐτὸ μόνον παρέ-
χοντα θεαταῖς, ἐκπονοῦσιν οὕτω τινές, ὡς ἐπαινεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι
καὶ γέρα καὶ τιμὰς καὶ στεφάνους μετὰ κηρυγμάτων λαμβάνειν, τί χρὴ
47 πράττειν τὸν τῆς ἀνωτάτω καὶ μεγίστης τέχνης ἐπιστήμονα; μεγίστη δὲ
καὶ ἀρίστη τέχνη πασῶν ἐστιν ἡ ἡγεμονία, δι' ἧς πᾶσα μὲν ἡ ἀγαθὴ
καὶ βαθεῖα πεδιάς τε καὶ ὀρεινὴ γεωργεῖται, πᾶσα δὲ θάλαττα φορτηγοῖς
ὁλκάσιν ἀκινδύνως διαπλεῖται κατὰ τὰς ἀντιδόσεις ὧν ἀλλήλαις ἀγαθῶν
ἀντεκτίνουσιν αἱ χῶραι κοινωνίας ἱμέρῳ, τὰ μὲν ἐνδέοντα λαμβάνουσαι,
48 ὧν δ' ἄγουσι περιουσίαν | ἀντιπέμπουσαι. φθόνος γὰρ οὐδέποτε πᾶσαν p.553 M
τὴν οἰκουμένην ἐκράτησεν, ἀλλ' οὐδὲ τὰς μεγάλας αὐτῆς ἀποτομάς, ὅλην
Εὐρώπην ἢ ὅλην Ἀσίαν· ἀλλ' ἰοβόλου τρόπον ἑρπετοῦ φωλεύει βραχέσιν
εἰσερπύσας χωρίοις ἀνδρὶ ἑνὶ ἢ οἴκῳ ἑνὶ ἤ, εἴ ποτε πολὺς ἄγαν πνέοι,
πόλει μιᾷ· πρὸς δὲ μείζονα κύκλον ἔθνους ἢ χώρας οὐ πρόσεισι, καὶ

---

2 ᾠδῆς] ὀργῆς A ὀρχήσεως ἢ ᾠδῆς transp. C 3 ὁμοτρόπων H 4 ποιμένα τινὰ CGOD: τινὰ ποιμένα transp. ceteri (v) 5 ἀπὸ om. A ὁτινοσοῦν M ἐφ'] πρὸς M λόγου] ζώου D 6 παρατυγχάνης (οι supra) A, παρατυγχάνῃ G τοῖς] τὰς M 8 τὸν om. A εἰ τὰ] εἶτα OM 9 δὲ om. D καὶ ἡδονὴν αὐτὸ μόνον D: καὶ ἡδονὴν μόνην CGO, μόνην καὶ ἡδονὴν transp. ceteri (v) 11 λαμπροὺς ante λαμβάνειν add. O 12 δὲ om. CGO 13 τέχνη om. L (Turn.) πασῶν τέχνη transp. M 15 ⟨καὶ⟩ ὁλκάσιν coni. Mang. 16 ἀντεκτείνουσιν MHD (Mang.), ἀντικτένουσιν O 17 δ' CA: δὲ ceteri (v) 20 εἰσερπίσας M ἄγαν A: ἀγαπᾶν ceteri πνέει A 21 χώρας ἢ ἔθνους transp. A πρόεισι MA (coni. Mang.)

ὅσον καὶ ταῖς εὐτυχίαις τῶν ἄλλων διενήνοχεν — πράγματος (v. 5). εἰ γὰρ τὰ (v. 8) — μεγίστης τέχνης πασῶν (cf. v. 13) ἐπιστήμονα; 14—17 D[K] fol. 170[r] D[M] fol. 206[v] D[P] (Harris p. 98) Φίλωνος ἐκ τῆς (τοῦ D[M]) πρὸς Γάιον πρεσβείας (πρεσβύτερον D[M]) D[R] fol. 190[v] Φίλωνος D[V] p. 551 Flor. Paris. nr. 30: ἄξιον θαυμάσαι τὴν θάλασσαν, δι' ἧς τὰς ἀντιδόσεις τῶν ἀγαθῶν (τῶν ἀγαθῶν om. D[K]) αἱ χῶραι ἀλλήλαις ἀντεκτίνουσιν καὶ τὰ μὲν ἐνδέοντα λαμβάνουσιν, ὧν δὲ ἄγουσιν περιουσίαν ἀντιπέμπουσιν (ἀναπέμπουσιν D[K]).

μάλιστα ἀφ' οὗ τὸ ὑμέτερον γένος τὸ Σεβαστὸν ὄντως ἤρξατο πρυτανεύειν
τῶν πανταχοῦ πάντων. ὅσα μὲν γὰρ εὐημέρει τῶν βλαβερῶν καὶ ἐν 49
μέσοις ἐξητάζετο, πρὸς ἐσχατιὰς ὑπερόρια καὶ Ταρτάρου μυχοὺς ἤλασε, τὰ δὲ τρόπον τινὰ φυγαδευθέντα τῶν λυσιτελῶν καὶ ὠφελίμων κατήγαγεν ἀπὸ περάτων γῆς καὶ θαλάττης εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην· ἃ πάν-
τα μιᾷ χειρὶ σῇ κυβερνᾶν ἐπιτέτραπται. παραπεμφθεὶς γοῦν ὑπὸ τῆς 50
φύσεως ἐπὶ πρύμναν ἀνωτάτω καὶ τοὺς οἴακας ἐγχειρισθεὶς πηδαλιουχεῖ τὸ κοινὸν ἀνθρώπων σκάφος σωτηρίως, ἐπὶ μηδενὶ μᾶλλον χαίρων καὶ
τερπόμενος ἢ τῷ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετεῖν. ἄλλοι μὲν γὰρ ἄλλων ἔρανοι, 51
οὓς ἀναγκαίως εἰσφέρουσιν ἰδιῶται κατὰ πόλεις· ἄρχοντι δὲ οἰκειότατος ἔρανος, βουλὰς ἀγαθὰς εἰσηγεῖσθαι περὶ τῶν ὑποτεταγμένων καὶ πράττειν τὰ βουλευθέντα ὀρθῶς καὶ ἀταμίευτα προφέρειν τὰ ἀγαθὰ πλουσίᾳ χειρὶ καὶ γνώμῃ, πλὴν ὅσα κατὰ πρόνοιαν τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀδηλότητος ἄξιον παραφυλάττειν."

(8.) Τοιούτοις κατεπῇδεν ὁ δυστυχής, ὥστε βελτιῶσαι τὸν Γάιον. 52
ὁ δὲ φίλερις καὶ φιλόνεικος ὢν ἐπὶ τἀναντία τὴν διάνοιαν ἔτρεπεν, ὥσπερ εἰς ἐκεῖνα παρακληθείς, καὶ τὸν σωφρονιστὴν ἄντικρυς ἀπεθάρρει δυσωπεῖν, ἔστι δὲ ὅτε καὶ πόρρωθεν ἀφικνούμενον ὁρῶν πρὸς τοὺς πλησίον ταυτὶ
διελάλει· „πάρεστιν ὁ διδάσκαλος τοῦ μηκέτι μανθάνειν ὀφείλοντος, ὁ 53
παιδαγωγὸς τοῦ μηκέτι παιδὸς ὄντος, ὁ νουθετητὴς τοῦ φρονιμωτέρου, ὁ τὸν αὐτοκράτορα τῷ ὑπηκόῳ πειθαρχεῖν ἀξιῶν, ἐθάδα τῆς ἡγεμονικῆς ἐπιστήμης καὶ παιδευτὴν ἑαυτὸν γράφει, παρὰ τίνι μαθὼν τὰ ἀρχικὰ
ἔγωγε οὐκ οἶδα. ἐμοὶ μὲν γὰρ ἐξ ἔτι σπαργάνων μυρίοι διδάσκαλοι 54
γεγόνασι, πατέρες, ἀδελφοί, θεῖοι, ἀνεψιοί, πάπποι, πρόγονοι μέχρι τῶν ἀρχηγετῶν, οἱ ἀφ' αἵματος πάντες καθ' ἑκάτερον γένος τό τε πατρῷον

---

1 μάλιστ' A ἀφ' οὗ] αὐτοῦ M ἡμέτερον AH (Turn.) Σεβαστὸν Cohn: σεβάστιον CH (v): σεβάστιον (ει supra) M, σεβάστειον OA, σεβάσμιον G ἤρξατο ὄντως transp. O 2 ἁπάντων A 3 ἐξετάζετο L ἐσχατιᾶς A; ⟨γῆς⟩ ἐσχατιὰς coni. Mang. ὑπερόρια codd. (mavult Mang.): ὑπερορίους v 5 εἰς — οἰκουμένην om. A 5. 6 ἃ πάντα] ἅπαντα OMA 6 βασιλεῦ δικαιότατε ante παραπεμφθεὶς addendum censet Mang. ex D Anton. Mel. πεμφθεὶς M γοῦν om. M¹D Anton. Mel., add. M² 7 ⟨τὴν⟩ ἀνωτάτω coni. Wendl. 8 σωτήριος ss. L² (Turn.) μηδὲν H χαίρων μᾶλλον transp. A 9 ἐν ante τῷ add. Anton. Mel. τοὺς] τῆς H 10 δ' A 12 βουληθέντα L (Turn.) προσφέρειν MHD (Turn.) 13 τῆς om. A ἀδηλότατος A 15 τούτοις A κατεπάδων CO 18 δ' MA ταυτὶ] παντὶ O 23 μὲν om. M (v) ἐξ ἔτι σπαργάνων] ἔξεστιν ἐκ σπαργάνων γὰρ A 24 γεγόνασιν H μέχρι] μετὰ C

6—9 Anton. Mel. II 1 Col. 1004 Φίλωνος: βασιλεῦ δικαιότατε, παραπεμφθεὶς ὑπὸ τῆς φύσεως — ἢ ἐν τῷ τοὺς ὑπηκόους εὐεργετεῖν. 6—14 D^R fol. 114 (post locum ad p. 163,22 adlatum) ἐκ τῆς αὐτῆς: βασιλεῦ δικαιότατε, παραπεμφθεὶς ὑπὸ — παραφυλάττειν.

καὶ μητρῷον, αὐτοκρατεῖς ἐξουσίας περιποιησάμενοι, χωρὶς τοῦ κἂν ταῖς πρώταις τῶν σπερμάτων καταβολαῖς εἶναί τινας δυνάμεις βασιλικὰς τῶν
55 ἡγεμονικῶν. ὡς γὰρ αἱ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς ὁμοιότητες κατά τε τὴν μορφὴν καὶ σχέσεις καὶ κινήσεις βουλάς τε καὶ πράξεις ἐν τοῖς σπερματικοῖς σῴζονται λόγοις, οὕτως εἰκὸς ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑπογράφεσθαι
56 τυπωδέστερον | καὶ τὴν πρὸς ἡγεμονίαν ἐμφέρειαν. εἶτα ἐμὲ τὸν καὶ p. 554 M
πρὸ τῆς γενέσεως ἔτι κατὰ γαστρὸς ἐν τῷ τῆς φύσεως ἐργαστηρίῳ διαπλασθέντα αὐτοκράτορα τολμᾷ τις διδάσκειν, ἀνεπιστήμων ἐπιστήμονα; ποῦ γὰρ τοῖς ἰδιώταις πρὸ μικροῦ θέμις εἰς ἡγεμονικῆς ψυχῆς παρακύψαι βουλεύματα; τολμῶσι δὲ ὑπ' ἀναισχύντου θράσους ἱεροφαντεῖν καὶ τελεῖν
57 τὰ ἡγεμονικὰ μόλις ἂν ἐν μύσταις ἀναγραφέντες." ἐκ δὲ τοῦ κατ' ὀλίγον μελετῶν ἀλλοτριοῦσθαι τοῦ Μάκρωνος ἤρχετο καὶ ψευδεῖς μὲν πιθανὰς δὲ καὶ εὐπαραγώγους κατ' αὐτοῦ πλάττειν αἰτίας· δειναὶ γὰρ αἱ εὔθικτοι
58 καὶ μεγάλαι φύσεις εἰκοτολογῆσαι. τοιαῦται δὲ ἦσαν αἱ προφάσεις· „ἐμόν ἐστι τοῦ Μάκρωνος ἔργον Γάιος· μᾶλλον αὐτὸν ἢ οὐχ ἧττον τῶν γονέων γεγέννηκα· τρίς, οὐχ ἅπαξ, ἀνήρπαστο ἂν ἐπ' αὐτῷ Τιβερίου φονῶντος, εἰ μὴ δι' ἐμὲ καὶ τὰς ἐμὰς παρηγορίας· ἀλλὰ καὶ τελευτήσαντος ἔχων ὑπηκόους τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις εὐθὺς εἰς τὴν ἐκείνου παρέπεμψα τάξιν, ἀναδιδάσκων ὅτι ἀνδρὸς ἑνὸς γέγονεν ἔνδεια· μένει δὲ
59 ἄρτιος καὶ πλήρης ἡ ἡγεμονία." τούτοις συνεπείθοντό τινες ὡς ἀψευδέσιν ἀγνοοῦντες τὸν φένακα τρόπον τοῦ λέγοντος· οὔπω γὰρ ἦν τὸ πεπλασμένον αὐτοῦ καὶ ποικίλον τῶν ἠθῶν ἐμφανές. ἀλλὰ γὰρ οὐ πολλαῖς ὕστερον ἡμέραις ἐκποδὼν ὁ κακοδαίμων γίνεται σὺν τῇ γυναικί, τῆς περιττῆς
60 εὐνοίας ἀμοιβὰς τὰς ἀνωτάτω τιμωρίας ἀντιλαβών. τοιοῦτόν ἐστιν ἡ εἰς τοὺς ἀχαρίστους χάρις· ἀντὶ γὰρ ὧν ὠφελήθησαν, παρέχουσι τὰς μεγίστας ζημίας τοῖς εὐεργετήσασιν. ὁ γοῦν Μάκρων πάντα ἐπ' ἀληθείας πραγματευσάμενος μετ' ἐκτενεστάτης σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας, τὸ μὲν

---

1 τὸ ante μητρῷον add. A 3 ὁμοιότητι L 5 σπερματικοῖς] σπαρτιμοῖς L λόγοις om. L (Turn.) 6 ἐμφέρειαν] εὐφυΐαν coni. Mang. καὶ τὸν transp. A 7 τῆς πρὸ transp. G 9 ἰδιώ (in folii fine) C 10 τολμῶσιν M δ' MA ὑπ' MAH: ὑπὸ CGO ἀναισχυντίας H (Turn.), καὶ add. H²L (Turn.) 11 τὰ om. A ἐν om. H¹, ss. H² 12 μελετᾶν coni. Matthaei μὲν] καὶ Tauchn. 13 παραγώγους A αἱ A, ss. O (Mang.): om. ceteri (Turn.) εὔθικτοι H¹ (Mang.): εὔθηκτοι CGOAH²L (Turn.), εὔεικτοι M 14 δ' A προφάσεις] ὡς Μάκρωνα λεληκέναι vel similia excidisse putat Dahl 15 ἐστι☰ (ν eras.) C ἢ om. A 16 γεγένηκα H ἂν om. A ἐπ' αὐτῷ] ἀπ' αὐτοῦ A 19 ἔκδεια C δὲ] γὰρ A 20 ἀρτίως O 21 φένακα GOAH: φαίνακα C, φαίνεκα M πεπλασμένων M 23 περιττῆς Turn. (v): περὶ τῆς CGOMH, περὶ τὴν A 24 εὔνοιαν A ἀμοιβὰς Turn. (v): ἀμοιβῆς codd. γὰρ ante ἐστιν add. M 26 πάντ' A ἀληθεία A 27 μετ' om. H¹, add. H² σπουδῆς] τιμῆς A

24—26 D^H fol. 218^v Φίλωνος: τοιοῦτον εἰς τοὺς ἀχαρίστους — εὐεργετήσασιν.

πρῶτον ὑπὲρ τοῦ σῶσαι Γάιον, ἔπειτα δὲ ὑπὲρ τοῦ μόνον τὴν ἡγεμονίαν
διαδέξασθαι, τοιαῦτα εὕρατο τὰ ἐπίχειρα. λέγεται γάρ, ὅτι ἠναγκάσθη 61
ὁ δείλαιος αὐτοχειρίᾳ κτεῖναι ἑαυτὸν καὶ τὴν αὐτὴν ἀνεδέξατο συμφορὰν
ἡ γυνή, καίτοι ποτὲ νομισθεῖσα διὰ συνηθείας αὐτῷ γενέσθαι· βέβαιον
δὲ οὐδέν φασι τῶν ἐν ἔρωτι φίλτρων εἶναι διὰ τὸ τοῦ πάθους ἀψίκορον.
(9.) Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ Μάκρων πανοίκιος ἱέρευτο, τρίτῳ ἐπαπε- 62
δύετο δόλῳ βαρυτέρῳ. πενθερὸς ἐγεγένητο αὐτῷ Μάρκος Σιλανός, μεστὸς
φρονήματος ἀνὴρ καὶ γένει λαμπρός. οὗτος ὠκυμόρου τῆς θυγατρὸς
ἀποθανούσης ἔτι περιεῖπε τὸν Γάιον, εὔνοιαν προσφερόμενος οὐ πενθεροῦ
μᾶλλον ἢ γνησίου πατρός, ἧς ἐνόμιζεν ἀντιλήψεσθαι κατὰ νόμον ἰσότητος
μεθαρμοσάμενος τὸν γαμβρὸν εἰς υἱόν. ἐλελήθει δὲ ἄρα ψευδοδοξῶν
555 M. καὶ ἀπατώμενος. | ὁ μὲν γὰρ τοὺς τοῦ κηδεμόνος λόγους ἀεὶ διεξῄει μηδὲν 63
ἐπικρυπτόμενος τῶν εἰς βελτίωσιν καὶ ὠφέλειαν ἠθῶν καὶ βίου καὶ
ἡγεμονίας, ἔχων εἰς παρρησίαν καὶ μεγάλας ἀφορμὰς ὑπερβάλλουσάν τε
εὐγένειαν καὶ τὴν κατ' ἐπιγαμίαν οἰκειότητα· καὶ γὰρ ἡ θυγάτηρ οὐ
πρὸ πολλῶν ἐτεθνήκει χρόνων, ὡς ἀμαυρωθῆναι τὰ δίκαια τῶν κηδεστῶν,
ἀλλὰ μόνον οὐχ ἤσπαιρεν, ἔτι λειψάνων τινῶν ὑστάτων τοῦ ψυχικοῦ πνεύ-
ματος ἐνυπαρχόντων καὶ ἐγκατειλημμένων τῷ σώματι. ὁ δὲ πρὸς ὕβρεως 64
τὰς νουθεσίας λαμβάνων τῷ πάντων οἴεσθαι φρονιμώτατος καὶ σωφρο-
νέστατος ἔτι δὲ ἀνδρειότατος εἶναι καὶ δικαιότατος ἤχθαιρε μᾶλλον τῶν
ὁμολογουμένων πολεμίων τοὺς διδάσκοντας. ὑπολαβὼν οὖν καὶ τοῦτον 65
εἶναι παρενόχλημα, τὴν πολλὴν αὐτοῦ ῥύμην τῶν ἐπιθυμιῶν ἐφέξοντα,
πολλὰ χαίρειν φράσας τοῖς δαίμοσι τῆς ἀποθανούσης γυναικός, εἰ πατέρα
μὲν ἐκείνης ἑαυτοῦ δὲ γενόμενον πενθερὸν μεταστήσεται, δολοφονεῖ.
(10.) Καὶ τὸ πρᾶγμα ἤδη περιβόητον τοῖς ἐπαλλήλοις τῶν πρώτων 66

1 δ' A 2 δέξασθαι C, καταδέξασθαι M τοιαῦθ' A εὕρετο OH 3 ἀνεδέξατο MAH (Mang.): ἀναδέξασθαι CGO (Turn.) 4 αὐτῷ ⟨τῷ Γαΐῳ⟩ conicio 5 δ' A οὐδέ H[1], corr. H[2] τὸν (sed corr) O φίλτρον CGO ἀψίσωρον G 6 ἐπεὶ H δὲ καὶ CGOH: καὶ M, δ' A πανοίκειος L (Turn.) ἱέρευτο Turn.: ἱερεύετο codd. (Mang.) 6. 7 ἐπαποδύεται A 7 δόμῳ G μάκρος M σιλανός H[1], σιλβανός H[2]L 8 τῆς om. A 10 ἧς Matthaei: ἣν codd. (v) 11 μεθαρμοσάμενος C: μεθαρμοσαμένου ceteri ἐλελήθην L δ' A ἄρα] ἔτι H (Turn.) 12 μὲν om. Mang. τοὺς τοῦ scripsi: τοῦ G, τοὺς ceteri (v) κηδεμόνος Cohn et Wendl.: κηδομένου G, κηδομένου C, κηδομένους OMAH (Mang.), κηδαιμόνας L; κηδεμόνας Turn. (in appendice prob. Mang.) ἀεὶ om. A 13 tert. καὶ om. A 14 ἔχον L τ' A 15 κατ' ἐπιγαμίαν] κατεπίγαμον A 17 ἔσπαιρεν L (Turn.) ὑστάτου C, om. M ψυχικοῦ] συγγενικοῦ coni. Mang. 18 ἐγκατειλημένων M 19 τῷ] τῶν A φρονημώτατος H 19. 20 καὶ σωφρονέστατος om. A 20 δ' A 21 καὶ om. H 22 αὐτοῦ codd. (coni. Mang.): αὐτῶ L (v) ῥύμην αὐτοῦ transp. M ῥώμην L 23 φράσας om. A 24 πενθερὸν om. H[1], ss. H[2] 25 πρᾶγμα] παράλλαγμα coni. Mang.

4. 5 D[R] fol. 244[v] τοῦ αὐτοῦ Flor. Laur. nr. 14: οὐδὲν βέβαιον τῶν (β. οὐδέν φασι τῶν DR) ἐν ἔρωτι διὰ τὸ τοῦ πάθους ἀψίκορον.

ἀνδρῶν φόνοις ἐγεγένητο, ὡς διὰ παντὸς στόματος δυσκάθαρτα ἄγη
67 συνηχεῖσθαι, φανερῶς μὲν οὐ διὰ δέος, ἠρεμαιοτέρᾳ δὲ τῇ φωνῇ. κἄ-
πειτα ἐκ μεταβολῆς — ὄχλος γὰρ ἀνίδρυτον ἐν ἅπασι, καὶ βουλαῖς καὶ
λόγοις καὶ πράγμασιν — ἀπιστοῦντες, εἰ οὕτως ἀθρόαν ἐνδέδεκται τροπὴν
ὁ πρὸ μικροῦ χρηστὸς καὶ φιλάνθρωπος ἴσος τε καὶ κοινωνικὸς εἶναι
νομισθεὶς Γάιος, ἀπολογίας ἐσκόπουν καὶ διερευνῶντες εὕρισκον, ἐπὶ μὲν
68 τῷ ἀνεψιῷ καὶ συγκληρονόμῳ τοιαῦτα φάσκοντες· „ἀκοινώνητον ἀρχή,
θεσμὸς φύσεως ἀκίνητος. οὗτος ἃ παθεῖν ἐμέλλησεν ἂν ὑπ' ἀδυνατωτέρου
προδιέθηκεν ἰσχυρότερος ὤν· ἄμυνα τοῦτ' ἔστιν, οὐκ ἀνδροφονία. τάχα
δὲ καὶ προνοητικῶς ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ σύμπαντος ἀνθρώπων γένους τὸ
μειράκιον ἐκποδὼν γεγένηται, τῶν μὲν τούτῳ τῶν δὲ ἐκείνῳ προσκλη-
ρουμένων, ἐξ ὧν ταραχαὶ ἐμφύλιοί τε καὶ ξενικοὶ πόλεμοι συνίστανται.
τί δὲ ἄμεινον εἰρήνης; εἰρήνη δὲ ἐξ ἡγεμονίας ὀρθῆς φύεται· ἡγεμονία
δὲ ἀφιλόνεικος καὶ ἀνερίθευτος ὀρθὴ μόνη, δι' ἧς καὶ τἄλλα πάντα
69 κατορθοῦται.“ ἐπὶ δὲ Μάκρωνι· „πλέον ἐφυσήθη τοῦ μετρίου· τὸ Δελφικὸν
γράμμα οὐ διανέγνω, τὸ 'γνῶθι σαυτόν'· φασὶ δὲ τὴν μὲν ἐπιστήμην
εὐδαιμονίας τὴν δὲ ἄγνοιαν κακοδαιμονίας αἰτίαν εἶναι. τί παθὼν ὑπήλ-
λάττετο καὶ μετετίθει τὸν μὲν ὑπήκοον αὑτὸν εἰς τάξιν ἄρχοντος, τὸν
δὲ αὐτοκράτορα Γάιον | εἰς ὑπηκόου χώραν; οἰκειότατον ἡγεμόνι μὲν p. 5[illegible]
τὸ προστάττειν, ὅπερ ἐποίει Μάκρων, ὑπηκόῳ δὲ τὸ πειθαρχεῖν, ὅπερ
70 ὑπομένειν ἠξίου Γάιον.“ ἐκάλουν γὰρ οἱ ἀνεξέταστοι τὴν παραίνεσιν
πρόσταξιν καὶ τὸν σύμβουλον ἄρχοντα, ἤτοι μὴ συνιέντες ὑπ' ἀναι-
σθησίας ἢ διὰ κολακείαν τὰς φύσεις τῶν ὀνομάτων ὁμοῦ καὶ πραγμάτων

2 συνηχεῖσθαι] ἐφέρετο A διὰ (δε eras.) C 2. 3 καὶ ἔπειτα CGO 3 ἅπασιν L 4 ἀθρόαν CG (Mang.): ἀθρόως OMAH (Turn.) ἐνδέδεκται MH: ἐνδέδεικται CGOA 5 τε] δὲ A 6 ἀπολογίαν A 7 ἀρχὴν H (v) 8 οὗτος] οὖσα A ἐμέλησεν A ὑπ' ἀδυνατωτέρου CGOH²L (Turn.): ὑπὸ δυνατωτέρου MAH¹ (Mang.) 9 προέθηκεν L (Turn.) ἄμυνα C: ἠμύνατο GOMH (v), ἠδύνατο A τοῦτ' οὐκ ἔστιν transponendum vid. Mang. 10 δὲ — ὠφελείᾳ] δ' ὑπὲρ A 11 γεγένητο CGO pr. τῶν] τῷ C 11. 12 προσκληρουμένων CGOA (Mang., sed mavult προσκολλωμένων): προκληρουμένων M, προσκεκληρωμένων H (Turn.) 13 pr. δὲ] δ' A 14 δ' v φιλόνεικος H ὀρθὴ] αὕτη A, om. D τἄλλα CL: τὰ ἄλλα ceteri 15 κατορθοῦται D (prob. Mang.): ὀρθοῦται codd. (v) ἐφυσσήθη A μέτρου L 16 διανέγνω CGOM: διέγνω AH (v) 17 δ' A 17. 18 μετηλλάττετο M 18 αὑτὸν CH: αὐτὸν ceteri 19 δ' A μὲν ἡγεμόνι transp. A 21 ἀνεξέστασtοι (sic) C παραίρεσιν G 22 σύμβολον G. σύμβουτον (sic) H 23 κολακείας AH (Turn.) ὁμοῦ τῶν ὀνομάτων transp. A τῶν ante πραγμάτων add. A

13 D^R fol. 71^r τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. I 26 Col. 861 Φίλωνος: εἰρήνη ἐξ ἡγεμονίας ὀρθῆς φύεται. 13—15 D^R fol. 114^r (post locum ad p. 165, 6 adlatum) ἐκ τῆς αὐτῆς: εἰρήνη ἐξ — πάντα κατορθοῦται.

μεταχαράττοντες. ἐπὶ δὲ Σιλανῷ· „χλεύης ἄξιον ὁ Σιλανὸς ἔπαθεν, 71
οἰηθεὶς πενθερὸν τοσοῦτον παρὰ γαμβρῷ δύνασθαι, ὅσον πατέρα γνήσιον
παρ' υἱῷ. καίτοι πατέρες ἰδιῶται γενομένων ἐν ἀρχαῖς μεγάλαις καὶ
ἐξουσίαις υἱῶν ὑποστέλλουσιν, ἀγαπητῶς φερόμενοι δευτερεῖα. ὁ δὲ
ἠλίθιος, οὐδὲ πενθερὸς ὢν ἔτι, τὰ μὴ καθ' ἑαυτὸν προσπεριειργάζετο
μὴ συνιείς, ὅτι θανάτῳ τῆς θυγατρὸς συνετεθνήκει καὶ ἡ κατ' ἐπιγαμίαν
οἰκειότης· δεσμὸς γὰρ οἴκων ὀθνείων αἱ ἐπιγαμίαι τὴν ἀλλοτριότητα εἰς 72
οἰκειότητα συνάγων, οὗ λυθέντος λέλυται καὶ τὰ τῆς κοινωνίας, καὶ μά-
λιστα ὅταν ἀνεπανορθώτῳ πράγματι λυθῇ, τελευτῇ τῆς εἰς ἀλλότριον
οἶκον δεδομένης ἐπὶ γάμῳ." τοιαῦτα ἐν ἅπασι τοῖς συλλόγοις ἐθρύλουν 73
πλεῖστον διδόντες μέρος τῷ μὴ βούλεσθαι δοκεῖν ὠμὸν εἶναι τὸν αὐτο-
κράτορα· χρηστότητα γὰρ καὶ φιλανθρωπίαν ἐλπίσαντες ὅσην παρ' οὐδενὶ
τῶν προτέρων ἐνιδρύσθαι τῇ Γαΐου ψυχῇ σφόδρα ἄπιστον ἐνόμιζον, εἰ
τοσαύτην καὶ οὕτως ἀθρόαν ἐνδέδεκται μεταβολὴν πρὸς τἀναντία.

(11.) Κατεργασάμενος οὖν τρεῖς τοὺς εἰρημένους ἄθλους ἐκ τριῶν 74
τῶν ἀναγκαιοτάτων μερῶν, δυοῖν μὲν ἐκ τῆς πατρίδος τοῦ τε βουλευτικοῦ
καὶ τοῦ τῆς ἱππικῆς τάξεως, τρίτου δὲ τοῦ συγγενικοῦ, καὶ ὑπολαβὼν
τῶν ἰσχυροτάτων καὶ δυνατωτάτων περιγεγενημένος καταπληκτικώτατον
δέος ἐνειργάσθαι τοῖς ἄλλοις ἅπασι, διὰ μὲν τῆς Σιλανοῦ σφαγῆς τοῖς 75
βουλευταῖς — ἦν γὰρ οὐδενὸς τῶν ἐν συγκλήτῳ δεύτερος —, διὰ δὲ
τῆς Μάκρωνος τοῖς ἱππικοῖς — οἷα γὰρ χοροῦ τινος ἡγεμὼν ἐγεγένητο
φερόμενος τὰ πρωτεῖα τιμῆς καὶ εὐδοξίας —, διὰ δὲ τῆς τοῦ ἀνεψιοῦ
καὶ συγκληρονόμου τοῖς ἀφ' αἵματος ἅπασιν, οὐκέτι ἠξίου μένειν ἐν τοῖς

---

1 δὲ A (Mang.): om. ceteri (Turn.) σιλανῶ ... σιλανὸς H[1], σιλβανῶ ... σιλβανὸς H[2]L ἔπαθεν] ἐποίησεν coni. Mang. 2 τὸν ante πενθερὸν add. MAH (v), om. CGO γνήσιον πατέρα transp. O 3 παρ' CG: παρὰ ceteri γεννωμένων Turn. 4 ἐξουσίαις] ἐν οὐσίαις Turn. δευτερεῖα] τὰ δευτερεῖα H[2]L (v) 6 τῷ ante θανάτῳ add. MAH (v), om. CGO συντεθνήκει Mang. 7 ὀθνίων CG ἀλλοτρίωσιν A 8 συνάγων] μετάγουσαι Mang. ex Anton. Mel., μετάγων Cohn τῆς κοινωνίας] πρὸς κοινωνίαν A 8. 9 μάλισθ' A 9 ἐπανορθώτῳ OA εἰς om. L 10 τοιαῦτ' A, καὶ τοιαῦτα M ἐθρύλουν CG: ἐθρύλλουν ceteri (v) 11 διδόντες] αὐτοὶ τοῖς λόγοις εἰσφέρειν δοκοῦντες A (mavult Mang.) μέρος] βάρος coni. Mang. βουλεύεσθαι L δοκεῖν om. M (sic mavult Mang.) 13 ἐνιδρύεσθαι A 14 ἀθρόαν μεταβολὴν οὕτως ἐνδέδεικται transp. A ἐνδέδεκται H: ἐνδέδεικται ceteri 17 pr. τοῦ om. M 18 περιγεγενημένος CGM: περιγενόμενος A (Mang.), περιγεγενημένου H (Turn.), om. O καταπληκτικώτερον A 19 ἐνείργασται O[1], corr. O[2], ἐνειργάσασθαι A; ἐνεργάσεσθαι coni. Mang. τοῦ ante Σιλανοῦ add. A σιλανοῦ H[1], σιλβανοῦ H[2] 22 εἰς ante τὰ add. CGOM πρῶτα C τῆς ante τιμῆς add. MAH (v), om. CGO εὐδοξίας] τῆς εὐγενείας A τῆς om. M 23 οὐκέτ' A

---

7. 8 Anton. Mel. I 14 Col. 812 Φίλωνος: δεσμὸς οἴκων — μετάγουσαι. 23 sq. cf. de virt. (de human.) § 172.

τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὅροις, ἀλλ' ὑπερέκυπτε σπουδάζων θεὸς νομίζεσθαι.
76 καὶ ἐν ἀρχῇ ταύτης τῆς παραπληξίας φασὶν αὐτὸν χρήσασθαι τοιούτῳ
λογισμῷ· καθάπερ γὰρ οἱ τῶν ἄλλων ζῴων ἀγελάρχαι, βουκόλοι καὶ αἰπόλοι καὶ νομεῖς, οὔτε βόες εἰσὶν οὔτε αἶγες οὔτε ἄρνες, ἀλλ' | ἄνθρωποι p. 557
κρείττονος μοίρας καὶ κατασκευῆς ἐπιλαχόντες, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀγελαρχοῦντα κἀμὲ τῆς ἀρίστης ἀνθρώπων γένους ἀγέλης νομιστέον διαφέρειν καὶ μὴ κατ' ἄνθρωπον εἶναι, μείζονος δὲ καὶ θειοτέρας μοίρας τετυχηκέναι.
77 ταύτην τὴν ὑπόληψιν ἐνσφραγισάμενος τῇ διανοίᾳ περιέφερεν ὁ ἠλίθιος
ἐν ἑαυτῷ μυθικὸν πλάσμα ὡς ἀψευδεστάτην ἀλήθειαν. καὶ ἐπειδὴ ἅπαξ ἐθρασύνατο καὶ ἀπετόλμησεν εἰς τοὺς πολλοὺς ἐξενεγκεῖν τὴν ἀθεωτάτην ἐκθέωσιν αὐτοῦ, τὰ ἀκόλουθα καὶ συνῳδὰ πράττειν ἐπεχείρει καὶ οἷα
78 δι' ἀναβαθμῶν ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον εἰς τὸ ἄνω προῄει. ἤρχετο γὰρ
ἐξομοιοῦν τὸ πρῶτον τοῖς λεγομένοις ἡμιθέοις ἑαυτόν, Διονύσῳ καὶ Ἡρακλεῖ καὶ Διοσκούροις, Τροφώνιον καὶ Ἀμφιάραον καὶ Ἀμφίλοχον καὶ τοὺς ὁμοίους χρηστηρίοις αὐτοῖς καὶ ὀργίοις χλεύην τιθέμενος κατὰ
79 σύγκρισιν τῆς ἰδίας δυνάμεως. εἶθ' ὥσπερ ἐν θεάτρῳ σκευὴν ἄλλοτε
ἀλλοίαν ἀνελάμβανε, τοτὲ μὲν λεοντῆν καὶ ῥόπαλον, ἀμφότερα ἐπίχρυσα, διακοσμούμενος εἰς Ἡρακλέα, τοτὲ δὲ πίλους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὁπότε ἀσκοῖτο εἰς Διοσκούρους· ἔστι δὲ ὅτε κιττῷ καὶ θύρσῳ καὶ νεβρίσιν εἰς
80 Διόνυσον ἠσκεῖτο. καὶ ταύτῃ διαφέρειν ἀξιῶν, ὅτι ἐκείνων μὲν ἕκαστος
ἰδίας ἔχων τιμὰς οὐ μετεποιεῖτο ὧν ἐκοινώνουν ἕτεροι, ὁ δὲ τὰς πάντων ἀθρόων ἐσφετερίζετο φθόνῳ καὶ πλεονεξίᾳ, μᾶλλον δὲ καὶ αὐτοὺς ἐκείνους, οὐκ εἰς Γηρυόνην τὸν τρισώματον μεταβαλών, ἵνα τῷ πλήθει παραγάγῃ τοὺς ὁρῶντας, ἀλλ', ὃ δὴ παραδοξότατον ἦν, ἑνὸς σώματος οὐσίαν μετασχηματίζων καὶ μεταχαράττων εἰς πολυτρόπους μορφάς, Αἰγυπτίου τρόπον Πρωτέως, ὃν εἰσήγαγεν Ὅμηρος μεταβολὰς παντοίας ἐνδεχόμενον εἴς τε
81 τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ ἐκ τούτων ζῷα καὶ φυτά. καίτοι τί παρασήμων
ἔδει σοι, Γάιε, οἷς ἔθος ἀσκεῖσθαι τὰ τῶν εἰρημένων ἀφιδρύματα; ἐχρῆν γὰρ ζηλοῦν τὰς ἐκείνων ἀρετάς. Ἡρακλῆς ἐκάθηρε γῆν καὶ θάλατταν

1 ὅροις (νόμοις ss.) M ὑπερέκυπτεν L 2 τῷ ante τοιούτῳ add. A 3 γὰρ CGO: om. ceteri (v) ἄλλων ζῴων] ζώων τῶν ἄλλων H 3. 4 αἰπόλοι καὶ νομεῖς CGO: ν. καὶ αἰπόλοι ceteri 4 alt. οὔτε] οὔτ' A οὔτε αἶγες om. L αἶγες οὔτε ἄρνες CGO: ἄρνες οὔτε (οὔτ' A) αἶγες ceteri 5 παρασκευῆς A 7 κατὰ MH 9 αὐτῷ A 10 ἀθεοτάτην G 11 αὑτοῦ L: αὐτοῦ ceteri 12 ἐκ τοῦ om. M προσῄει GO, σ eras. C (προσῄει Turn. in textu, προῄει in append.) 14 διοσκόροις M τροφόνιον G 17 ἀλλοίαν] ἄλλην vel ἀλλοτρίαν coni. Mang. ἀνελάμβανε Mang. (cf. § 96. 100. 101): ἐνελάμβανε A, ἐλάμβανε ceteri (v) 18 διακοσμούμενος] διασκευούμενος coni. Mang. ποτὲ O (Turn.) πύλους M 19 δ' AL κιττῷ (ο eras.) C νευρίσιν AH 20 ἠσκῆτο O 22 ἀθρόων scripsi: ἀθρόον codd. (v) 23 γυριόνην OL; Γηρυόνα (τὸν om.) Mang. παραγαγὼν εἴη H 24 παραδοξώτατον H 26 ὅμηρος corr. ex ὁμάκρος M ἐνδεχόμενος C, εἰσδεχόμενον A (ἐκδεχόμενον Mang.) 28 ἀσκεῖσθαι (vel ἐνσκευάζεσθαι coni.) Mang. (Dahl): ἀρκεῖσθαι codd. (v)

ἄθλους ἀναγκαιοτάτους καὶ ὠφελιμωτάτους ἅπασιν ἀνθρώποις ὑποστὰς
ἕνεκα τοῦ τὰ βλαβερὰ καὶ κακωτικὰ φύσεως ἑκατέρας ἀνελεῖν. Διόνυσος 82
ἡμερώσας ἄμπελον καὶ ποτὸν ἐξ αὐτῆς ἀναχέας ἥδιστον ὁμοῦ καὶ ὠφε-
λιμώτατον ψυχαῖς τε καὶ σώμασι τὰς μὲν ἄγει πρὸς εὐθυμίαν, κακῶν
λήθην καὶ ἀγαθῶν ἐλπίδας ἐνεργαζόμενος, τὰ δὲ σώματα ὑγιεινότερα καὶ
κραταιότερα καὶ εὐκινητότερα παρασκευάζει· καὶ ἰδίᾳ τε ἕκαστον ἀνθρώ- 83
πων βελτίονα ποιεῖ καὶ πολυανθρώπους οἰκίας καὶ συγγενείας ἐξ αὐχμηροῦ
καὶ ἐπιπόνου βίου μεθαρμόζεται πρὸς ἀνειμένης σχῆμα καὶ ἱλαρᾶς διαίτης
558 M. καὶ πάσαις πόλεσιν | Ἑλληνικαῖς τε καὶ βαρβαρικαῖς εὐωχίας, εὐφροσύνας,
θαλίας, ἑορτὰς ἐπαλλήλους παρέχει· πάντων γὰρ τῶν λεχθέντων αἴτιος
ἄκρατος. πάλιν Διοσκούρους λόγος ἔχει κοινώσασθαι τὴν ἀθανασίαν. 84
ἐπειδὴ γὰρ ὁ μὲν θνητὸς ὁ δὲ ἀθάνατος ἦν, οὐκ ἐδικαίωσεν ὁ τῆς
κρείττονος μοίρας ἀξιωθεὶς φιλαυτῆσαι μᾶλλον ἢ πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὔνοιαν
ἐπιδείξασθαι. φαντασιωθεὶς γὰρ τὸν ἄπειρον αἰῶνα καὶ λογισάμενος, 85
ὅτι αὐτὸς μὲν ἀεὶ βιώσεται, ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀεὶ τεθνήξεται, καὶ μετὰ τῆς
ἀθανασίας ἀθάνατον τὸ ἐπ' ἐκείνῳ πένθος ἀναδέξεται, θαυμαστὴν ἐμεγα-
λούργησεν ἀντίδοσιν ἀνακερασάμενος αὐτῷ μὲν τὸ θνητόν, τῷ δὲ ἀδελφῷ
τὸ ἄφθαρτον, καὶ ἀνισότητα, τὴν ἀδικίας ἀρχήν, ἐνηφάνισεν ἰσότητι,
ἥτις ἐστὶ πηγὴ δικαιοσύνης. (12.) οὗτοι πάντες, ὦ Γάιε, διὰ τὰς 86
ὑπηργμένας εὐεργεσίας ἐθαυμάσθησαν καὶ ἔτι νῦν θαυμάζονται καὶ σε-
βασμοῦ τε καὶ τῶν ἀνωτάτω τιμῶν ἠξιώθησαν. εἰπὲ δὴ καὶ αὐτὸς
ἡμῖν, ἐπὶ τίνι γαυριᾷς καὶ πεφύσησαι τῶν παραπλησίων; ἐμιμήσω τοὺς 87
Διοσκούρους εἰς φιλαδελφίαν; ἵνα ἐντεῦθεν ἄρξωμαι. τὸν μὲν ἀδελφὸν καὶ
συγκληρονόμον ἐν ἀκμῇ τῆς πρώτης ἡλικίας, ὦ σιδήρεε καὶ ἀνηλεέστατε,
ὠμῶς ἀπέσφαξας, τὰς ⟨δ'⟩ ἀδελφὰς ὕστερον ἐφυγάδευσας· μὴ καὶ αὗται τὸν
περὶ ἀφαιρέσεως ἀρχῆς φόβον εἰργάζοντό σοι; ἐμιμήσω Διόνυσον; εὑρε- 88

1 πᾶσιν H 3 ἥδιον H 4 ψυχῆς H τε om. G σώματος H ἄγει CA: ἄγειν GOMH 5 ἐλπίδα H ἐργαζόμενος H 6 εὐκινητότερα καὶ κραταιότερα transp. M καὶ εὐκινητότερα om. H 6. 7 ἀνθρώπων Mang. (Dahl), quod praeferendum lectioni αὐτῶν βέλτιον (scil. σῶμα) ab eodem propositae: αὐτῶν (αὐτὸν G) codd. (v) 11 διοσκούροις L 12 δ' A 15 δ'A καὶ ⟨ὅτι αὐ-τὸς⟩ μετὰ coni. Cohn 16 ἀναδέξηται GO 17 αὐτῷ AH: αὐτῷ ceteri δ' A
a
ἀδελφῷ δὲ transp. M 18 τὴν] τῆς A ἐνηφάνισεν Cohn: ἐνεκαίνισεν C, ἐνεκαίνι-σεν OMA, ἀνεκοίνωσεν GH[2]L, ἀνεκαίνισεν H[1] (v); ἐκένωσεν coni. Mang., ἀνεσκεύασεν Dahl, ἀνεχαίτισεν Matthaei 20 προϋπηργμένας coni. Mang. εὐεργεσίας] ὑπηρεσίας H 21 τε om. A εἰπὲ δὴ καὶ om. Turn. δὴ] δὲ A (Mang.) 22 ἡμῖν] δ' ἡμῖν Turn. ἐπὶ — παραπλησίων om. A γαβριᾷς M 23 διοσκό-ρους H ἵν' A μὲν] δ' A ἀδελφὸν] ἀνεψιὸν coni. Mang. καὶ om. A 24 οὐκ ante ἐν add. A (Mang.) σιδήριε CH (Turn.) 25 δ' add. Cohn: om. codd. (v) τὸν] τῶν A 26 φόβων ἤρξαντό σοι A

18. 19 D[K] fol. 179[r] ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἰσότης πηγὴ δικαιοσύνης.

τῆς καινῶν γέγονας χαρίτων ὡς ἐκεῖνος; εὐφροσύνης κατέπλησας τὴν
οἰκουμένην; Ἀσία καὶ Εὐρώπη τὰς ἐκ σοῦ γεγενημένας δωρεὰς οὐ χωρεῖ;
89 καινὰς μὲν οὖν τέχνας καὶ ἐπιστήμας ἀνεῦρες ὡς κοινὸς λυμεὼν καὶ
παλαμναῖος, αἷς μεταβάλλεις τὰ ἡδέα καὶ χαρτὰ πρὸς ἀηδίας καὶ λύπας
καὶ ἀβίωτον βίον τοῖς πανταχοῦ πᾶσι, τὰ μὲν παρ' ἑτέροις ἀγαθὰ καὶ
καλὰ πάντα σφετεριζόμενος ἀπλήστοις καὶ ἀκορέστοις ταῖς ἐπιθυμίαις,
τὰ ἀπὸ τῶν ἑῴων, τὰ ἀπὸ τῶν ἑσπερίων, τὰ ἀπὸ τῶν ἄλλων τοῦ παντὸς
κλιμάτων, εἴ τινα ἢ κατὰ μεσημβρίαν ἦν ἢ πρὸς ἄρκτον, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς
σαυτοῦ πικρίας καὶ ὅσα ταῖς ἐπαράτοις καὶ ἰοβόλοις ψυχαῖς γεννᾶν ἔθος
βλαβερὰ καὶ ἐπιζήμια ἀντιδιδοὺς καὶ ἀντιπέμπων· διὰ ταῦτα ὁ νέος
90 Διόνυσος ἡμῖν ἀνεφάνης; ἀλλὰ καὶ Ἡρακλέα ἐζήλωσας τοῖς ἀκαμάτοις
σαυτοῦ πόνοις καὶ ταῖς ἀτρύτοις ἀνδραγαθίαις, εὐνομίας καὶ εὐδικίας
εὐθηνίας τε καὶ εὐετηρίας καὶ τῆς τῶν ἄλλων ἀγαθῶν ἀφθονίας, ὧν ἡ
βαθεῖα εἰρήνη δημιουργός, ἀναπλήσας ἠπείρους τε καὶ νήσους, ὁ ἀγεννέ-
στατος, ὁ δειλίας μεστός, ὁ τῶν μὲν εἰς εὐστάθειαν καὶ εὐδαιμονίαν
ἁπάντων κενώσας τὰς πόλεις, μεστὰς δὲ τῶν | εἰς ταραχὰς καὶ θορύβους p. 559 M.
91 καὶ τὴν ἀνωτάτω βαρυδαιμονίαν ἀναφήνας; ἐπὶ δὲ ταῖς τοσαύταις φο-
ραῖς, ἃς ἤνεγκας ἐπ' ὀλέθρῳ, εἰπέ μοι, Γάιε, ζητεῖς ἀθανασίας μετα-
λαχεῖν, ἵνα μὴ ὀλιγοχρονίους καὶ ἐφημέρους ἀλλὰ ἀθανάτους ἀπεργάσῃ
συμφοράς; ἐγὼ δὲ νομίζω τοὐναντίον, εἰ καί τις ἔδοξας γεγενῆσθαι θεός,
πάντως ἂν σε μεταβαλεῖν ἕνεκα τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων εἰς θνητὴν
92 φύσιν· εἰ γὰρ ἀθανατίζουσιν ἀρεταί, πάντως φθείρουσι κακίαι. μήτε
οὖν ἐν Διοσκούροις γράφου τοῖς φιλαδελφοτάτοις, ὁ σφαγεὺς καὶ λυμεὼν
τῶν ἀδελφῶν γεγονώς, μήτε Ἡρακλέους ἢ Διονύσου τιμῆς κοινοπράγει
τῶν τὸν βίον ὀνησάντων, ὁ κακωτὴς καὶ διαφθορεὺς ὧν ἔδρασαν ἐκεῖνοι.
93 (13.) Τοσαύτη δέ τις περὶ αὐτὸν ἦν λύττα καὶ παράφορος καὶ
παράκοπος μανία, ὥστε καὶ τοὺς ἡμιθέους ὑπερβὰς ἐπανῄει καὶ ἐπαπε-

---

1 γέγονας καινῶν transp. M γεγονὼς coni. Mang. 2 Ἀσία om. G χορεῖ M 3 κενὰς O καὶ ante λυμεὼν add. G 4 μεταβάλλῃ CO, μεταβάλλει G ἀηδείας CG (v) 5 πᾶσιν L 7 τὰ ἀπὸ τῶν ἑσπερίων om. Richt. (Tauchn.) 8 δ' A 9 ἰοβόροις M; ἐπιβούλοις coni. Mang. 10 ἀντιδοὺς G ὁ C: om. ceteri 10. 11 διόνυσος νέος transp. A 11 ἐφάνης A ἀκμαιοτάτοις A 13 εὐθηνίας Mang.: εὐσθενείας codd.; εὐθενείας Turn. 14 ἠπείρους τε καὶ νήσους CGO: νήσους τε καὶ ἠπείρους ceteri 14. 15 ἀγενέστατος OA (v) 15 εὐστάθιαν (ι corr. in ει) H 16 ἁπάντων κενώσας τὰς πόλεις CGO: κενώσας τὰς πόλεις ἁπάντων ceteri 17 ἐπὶ δὲ C (Turn.): ἐπὶ δὴ MA (Mang.), ἐπειδὴ GOH 17. 18 φθοραῖς C (Turn.) 18 ἃς] αἷς A ὦ ante Γάιε add. v 19 ὀλιγρονίους (sic) A 20 εἶναι post τοὐναντίον add. A καί om. A 21 ἐπιτηδευμάτων] βουλευμάτων A 21. 22 θνητὴν φύσιν CGOAH (Turn.): κοινὴν φύσιν καὶ θνητὴν M (Mang.) 22 αἱ ante ἀρεταί add. A 23 γοῦν A ἐγγράφου A (Mang.) φιλαδελφωτάτοις L 24 τῶν om. CGO μήθ' A τιμῆς Mang.: τιμαῖς codd. (v) 25 ὠνησάντων MA κακωτής] κακός A ἐκεῖνον M 27 παράκοτος A

δύετο τοῖς τῶν μειζόνων καὶ ἀμφιθαλῶν εἶναι δοκούντων σεβασμοῖς
Ἑρμοῦ καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἄρεως. Ἑρμοῦ τὸ πρῶτον, κηρυκείοις καὶ 94
πεδίλοις καὶ χλαμύσιν ἐνσκευαζόμενος τάξιν τε ἐν ἀταξίᾳ καὶ τὸ ἀκόλουθον
ἐν συγχύσει καὶ λογισμὸν ἐν φρενοβλαβείᾳ παρεπιδεικνύμενος· εἶτα, ὁπότε 95
δόξειεν αὐτῷ, τὰ μὲν ἀπετίθετο, εἰς δὲ Ἀπόλλωνα μετεμορφοῦτο καὶ
μετεσκευάζετο, στεφάνοις μὲν ἀκτινοειδέσι τὴν κεφαλὴν ἀναδούμενος,
τόξον δὲ τῇ εὐωνύμῳ καὶ βέλη κρατῶν χειρί, χάριτας δὲ τῇ δεξιᾷ
προτείνων, ὡς δέον τὰ μὲν ἀγαθὰ ὀρέγειν ἐξ ἑτοίμου καὶ τετάχθαι τὴν
βελτίονα τάξιν τὴν ἐπὶ δεξιά, τὰς δὲ κολάσεις ὑποστέλλειν καὶ τὴν κατα-
δεεστέραν χώραν κεκληρῶσθαι τὴν ἐπ' εὐώνυμα. χοροί τε εὐθὺς εἱστή- 96
κεσαν συγκεκροτημένοι, παιᾶνας εἰς αὐτὸν ᾄδοντες, οἱ πρὸ μικροῦ Βάκχον
καὶ Εὐήιον καὶ Λυαῖον ὀνομάζοντες καὶ ὕμνοις γεραίροντες, ἡνίκα τὴν
Διονυσιακὴν ἀνελάμβανε σκευήν. πολλάκις δὲ καὶ θώρακα ἐνδυόμενος 97
ξιφήρης προῄει μετὰ κράνους καὶ ἀσπίδος, Ἄρης ἀνακαλούμενος· καὶ
παρ' ἑκάτερα οἱ Ἄρεως τοῦ καινοῦ [καὶ νέου] θεραπευταὶ συμπροῄεσαν,
ἀνδροφόνων καὶ δημοκοίνων θίασος, ὑπηρετήσοντες κακὰς ὑπηρεσίας
φονῶντι καὶ διψῶντι ἀνθρωπείου αἵματος. εἶτα τοῖς ταῦτα ὁρῶσι κατά- 98
πληξις ἦν ἐπὶ τῷ παραλόγῳ, καὶ ἐθαύμαζον, πῶς ὁ τἀναντία δρῶν
οἷς ἰσότιμος εἶναι προαιρεῖται τὰς μὲν ἀρετὰς αὐτῶν ἐπιτηδεύειν οὐκ
ἀξιοῖ, τοῖς δὲ παρασήμοις εἰς ἕκαστον σκευάζεται. καίτοι τὰ περίαπτα
ταῦτα καὶ προκοσμήματα ξοάνοις καὶ ἀγάλμασι προσκαθίδρυται, διὰ συμ-
560 M. βόλων μηνύοντα τὰς ὠφελείας, | ἃς παρέχονται τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων
οἱ τιμώμενοι. πέδιλα Ἑρμῆς ὑποδεῖται πτερῶν ταρσοὺς ἔχοντα· διὰ τί; 99
ἆρα οὐχ ὅτι προσήκει τὸν ἑρμηνέα καὶ προφήτην τῶν θείων, ἀφ' οὗ καὶ
Ἑρμῆς ὠνόμασται, τὰ ἀγαθὰ διαγγέλλοντα — κακοῦ γὰρ οὐχ ὅτι θεὸς
ἀλλ' οὐδὲ σοφὸς ἀνὴρ γίνεται μηνυτής — ποδωκέστατόν τε εἶναι καὶ
μόνον οὐ πτηνὸν φέρεσθαι διὰ σπουδὴν ἀνυπέρθετον; ἐπειδὴ τὰ λυσιτελῆ

---

1 τοῖς] τῆς H 2 ἔρμονος M ἀπόλωνος G ἄρεως CO: ἄρεος ceteri κηρυκίοις CGO 4 λογισμῶν GO φρενοβλαβία GO ἐπιδεικνύμενος A εἶθ' A 5 δόξει H ἀπόλλωνος M 7 alt. δὲ om. M 8 συντείνων A 9 τὰ ante δεξιά add. M (Mang.) δεξιᾷ CGH (Turn.) 10. 11 εἱστήκεισαν AH 12 εὐήνιον M 13 θόρακα L 15 ἑκατέρου A ἄρεος MGH καινοῦ] κοινοῦ O καὶ νέου seclusit Dahl; καινοὶ coni. Mang., καὶ ἐννεοῦ Matthaei θεοῦ ante θεραπευταὶ add. A 16 δὲ ante καὶ add. A θιάσους A ὑπηρετίσοντες M, ὑπηρετήσαντες A (Richt. Tauchn.) 17 διψόντι M ταῦθ' A ὁρῶσιν C 18 τὰ ἐναντία CGO (v) 20. 21 τοῖς — προσ- α καθίδρυται in marg. M 20 ἐνσκευάζεται coni. Mang. περίοπτα C, περιοπτὰ G 21 προσκοσμήματα M 23. 24 διὰ τί ἄρα AL 24 ἑρμηνέα] ἑρμέα (sic) A θείων] θεῶν M (Mang.) 25 προσωνόμασται M (Mang.) διαγγέλοντα M 25. 26 (διαγγέλλον)τα — ποδωκέστατόν om. L 26 ποδωκύτατόν Turn. 27 πτὴν (sic) C

φθάνοντας εὐαγγελίζεσθαι προσήκει, καθάπερ τὰ παλίμφημα μέλλοντας, 100 εἰ μὴ ἐπιτρέποι τις αὐτὰ ἡσυχάζεσθαι. πάλιν κηρύκειον ἀναλαμβάνει δεῖγμα συμβατηρίων σπονδῶν· πόλεμοι γὰρ ἀνοχὰς καὶ διαλύσεις λαμβάνουσι διὰ κηρύκων εἰρήνην καθισταμένων· οἱ δὲ ἀκήρυκτοι συμφορὰς ἀτελευτήτους ἀπεργάζονται καὶ τοῖς ἐπιφέρουσι καὶ τοῖς ἀμυνομένοις.
101 Γάιος δὲ πρὸς τίνα χρείαν πέδιλα ἀνελάμβανεν; ἢ ἵνα τὰ δύσφημα καὶ δυσώνυμα, δέον ἡσυχάζεσθαι, βοηδρομῆται τάχει συντόνῳ πάντῃ συνηχοῦντα; καίτοι τί κινήσεως ἐπεσπευσμένης ἔδει; μένων γὰρ κακὰ ἐπὶ κακοῖς ἀμύθητα ὥσπερ ἐξ ἀενάων πηγῶν εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τῆς οἰκου-
102 μένης ὤμβρει. τί δὲ δεῖ κηρυκείου τῷ μηδὲν εἰρηναῖόν ποτε μήτε εἰπόντι μήτε δράσαντι, πᾶσαν δὲ οἰκίαν καὶ πόλιν ἐμφυλίων ἀναπλήσαντι πολέμων κατά τε τὴν Ἑλλάδα καὶ βάρβαρον; ἀποθέσθω δὴ τὸν Ἑρμῆν, ἀφοσιω-
103 σάμενος τὴν ἀνοίκειον κλῆσιν, ὁ ψευδώνυμος. (14.) τί δὲ τῶν Ἀπολλωνιακῶν ἐμφερές ἐστι παρ' αὐτῷ; στέφανον ἀκτινωτὸν φορεῖ, εὖ πως ἀπομαξαμένου τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας τοῦ τεχνίτου. ἐκείνῳ δὲ ἥλιος ἢ φῶς συνόλως ἀσπαστόν ἐστιν, ἀλλ' οὐχὶ νὺξ ⟨καὶ σκότος⟩ καὶ εἴ τι σκότους ἀφεγγέστερον εἰς τὴν τῶν ἐκνόμων ἔργων διάθεσιν; ἐπειδὴ τὰ μὲν καλὰ περιαυγείας μεσημβρινῆς δεῖται πρὸς ἐπίδειξιν, τὰ δὲ αἰσχρά φασιν ἐσχατιᾶς Ταρτάρου,
104 εἰς ὃν ἄξιον συνωθεῖσθαι δεόντως ἐπικρυφθησόμενα. μεταθέτω καὶ τὰ ἐν ἑκατέρᾳ χειρὶ καὶ μὴ κιβδηλευέτω τὴν τάξιν. τὰ μὲν βέλη καὶ τόξα τῇ δεξιᾷ προφερέτω· βάλλειν γὰρ καὶ τοξεύειν εὐσκόπως οἶδεν ἄνδρας, γυναῖκας, συγγενείας ὅλας, εὐανδρούσας πόλεις, ἐπ' ὀλέθρῳ παντελεῖ.
105 τὰς δὲ χάριτας ἢ ῥιψάτω θᾶττον ἢ τῇ εὐωνύμῳ συσκιαζέτω· τὸ γὰρ κάλλος ᾔσχυνεν αὐτῶν, προσοφθαλμιῶν καὶ προσκεχηνὼς ταῖς μεγάλαις οὐσίαις εἰς ἁρπαγὰς ἀδίκους, αἷς ἐπικατεσφάττοντο οἱ δεσπόται τῆς
106 εὐτυχίας ἕνεκα κακοδαιμονοῦντες. ἀλλὰ καὶ τὴν ἰατρικὴν Ἀπόλλωνος

---

1 φθάνοντας CGOM: φθάνοντα AH (v) εὐαγγελίζασθαι M πάμφημα (sic) G μέλλοντας CGOM: μέλλοντα AH (v) 2 ἐπιτρέπει M κηρύκιον C 3 γὰρ om. A 3. 4 λαμβάνουσιν C 4 δ' A 5 ἀτελευτήτους] ἀπείρους M 7 βοηδρομεῖται C, ει corr. in η M, βοηδρομῆσαι L 8 τί add. H[2] ἐπεσπευσμένης COML: ἐπεσπευασμένης G, ἐπεσπευμένης H (v), εὐπευσμένης (sic) A μένων] διαμένων vel βρύων vel μὲν οὖν coni. Matthaei 9 ἀενάων CG: ἀεννάων ceteri (v) πάντα A 10 δεῖ κηρυκείου O: κηρύκειον ceteri (v) μηδὲ H ποτε om. AH μήτ' A, om. H 12 τε A (Mang.): γε ceteri (Turn.) ἑλλέδα M ἀποθέσθαι O, L (sed corr.) 14 ἀκτινωτὸν] ἀκτιακὸν CGO πῶς GOM 15 ἐκεῖνο A 16 καὶ σκότος add. Matthaei (cf. 178, 2): om. codd. (v) σκότους] νυκτὸς coni. Mang. 17 περιαυγίας G, περιεργίας M 18 δ' A φησιν A ἐσχατιὰς M; ἐσχατίας Mang., qui in append. ἐσχατιᾶς vel ἐσχατιῶν coni. 19 μεταθέτω] τὸ δὲ τόξον μετατεθέτω (sic) A; μετατιθέτω coni. Mang. 19—21 τὰ ἐν ἑκατέρᾳ — τῇ δεξιᾷ om. A 21 καὶ om. A 23 θᾶττον] κάτω A (mavult Mang.) 24 προσοφθαλμιῶν MA (Mang.): πρὸ ὀφθαλμῶν C, προσοφθαλμῶν H[1], πρὸς ὀφθαλμῶν GOH[2]L; προοφθαλμῶν Turn. 25 ἐπικατεσφάτοντο M, ἐπικατασφάττονται A

εὖ πως μετεχάραξεν. ὁ μὲν γὰρ σωτηρίων φαρμάκων εὑρετὴς ἐγένετο
πρὸς ὑγείαν ἀνθρώπων, ἀξιῶν καὶ τὰς ὑφ᾽ ἑτέρων ἐγγινομένας νόσους
αὐτὸς ἰᾶσθαι διὰ τὴν ἐκ φύσεως καὶ ἐπιτηδεύσεως ὑπερβάλλουσαν
561 M. | ἡμερότητα. ὁ δὲ ἔμπαλιν νόσους μὲν τοῖς ὑγιαίνουσι, πηρώσεις δὲ τοῖς 107
ὁλοκλήροις, καὶ συνόλως θανάτους τοῖς ζῶσι χειροποιήτους πρὸ τοῦ μοι-
ριδίου χαλεποὺς ἐπέφερε, πάντα τὰ φθοροποιὰ χορηγίαις ἀφθόνοις παρε-
σκευασμένος, οἷς, εἰ μὴ ἔφθασε προαναιρεθεὶς ὑπὸ τῆς δίκης [χρήσασθαι],
κἂν τὸ ἐν ἑκάστῃ πόλει δοκιμώτατον ἤδη διέφθαρτο. πρὸς τοὺς γὰρ 108
ἐν τέλει καὶ πλουσίους εὐτρεπεῖς ἦσαν αἱ παρασκευαί, καὶ μάλιστα τοὺς
ἐν Ῥώμῃ καὶ τῇ ἄλλῃ Ἰταλίᾳ, παρ᾽ οἷς ἄργυρος καὶ χρυσὸς τεθησαύρισται
τοσοῦτος, ὥστε, εἰ σύμπας ὁ ἐξ ἁπάσης τῆς ἄλλης οἰκουμένης ἀπὸ περά-
των αὐτῶν συνενεχθείη, πολλῷ καταδεέστερος ἂν εὑρεθῆναι. διὰ τοῦτο
ἀπὸ τῆς πατρίδος ὥσπερ ἀφ᾽ ἱερᾶς ἤρχετο τὰ σπέρματα τῆς εἰρήνης
ἀπορρίπτειν, ὁ μισόπολις, ὁ δημοβόρος, ἡ λύμη, τὸ φθοροποιὸν κακόν.
λέγεται μὴ μόνον ἰατρὸς ἀλλὰ καὶ μάντις ἀγαθὸς Ἀπόλλων εἶναι, 109
χρησμοῖς προλέγων τὰ μέλλοντα πρὸς ὠφέλειαν ἀνθρώπων, ἵνα μή τις
ἐπισκιασθεὶς αὐτῶν περὶ τὸ ἄδηλον ἀπροοράτως καθάπερ τυφλὸς τοῖς
ἀβουλήτοις ὡς λυσιτελεστάτοις ἐπιτρέχων ἐπεμπίπτῃ, προμαθὼν δὲ τὸ
μέλλον ὡς ἤδη παρὸν καὶ βλέπων αὐτὸ τῇ διανοίᾳ οὐχ ἧττον ἢ τὰ ἐν
χερσὶν ὀφθαλμοῖς σώματος φυλάττηται, προνοούμενος τοῦ μηδὲν ἀνήκεστον
παθεῖν. ἆρα ἄξιον τούτοις ἀντιθεῖναι τὰ παλίμφημα Γαΐου λόγια, δι᾽ 110
ὧν πενίαι καὶ ἀτιμίαι καὶ φυγαὶ καὶ θάνατοι προεμηνύοντο τοῖς πανταχοῦ τῶν ἐν τέλει καὶ δυνατῶν; τίς οὖν κοινωνία πρὸς Ἀπόλλωνα τῷ
μηδὲν οἰκεῖον ἢ συγγενὲς ἐπιτετηδευκότι; πεπαύσθω καὶ ὁ ψευδώνυμος
Παιὰν τὸν ἀληθῆ Παιᾶνα μιμούμενος· οὐ γὰρ ὥσπερ τὸ νόμισμα παρά-
κομμα καὶ θεοῦ μορφὴ γίνεται. (15.) πάντα γε μὴν ἐλπίσειεν ἂν 111
τις ⟨μᾶλλον⟩ ἢ τοιοῦτον σῶμα καὶ ψυχήν, ἄμφω μαλακὰ καὶ κατεαγότα,
τῇ περὶ ἑκάτερον Ἄρεως ἀλκῇ δυνηθῆναί ποτε ἐξομοιωθῆναι· ὁ δὲ

1 πῶς GM μετεχάραξεν (sic) H, μετεχάραττεν L 2 ὑγίειαν M ἐγγινομένας ὑφ᾽ ἑτέρων transp. A συγγινομένας M 4 ὑγιαίνουσιν L 5 ζῶσιν L 6 χαλεπῶς AH (Mang.) 7 ἂν ante ἔφθασε add. A ἔφθασε μὴ transponendum vid. Mang. ἢ ante χρήσασθαι add. A 8 χρήσασθαι seclusit Cohn κἂν] πᾶν Mang. γὰρ τοὺς transp. A 10 τοὺς ἐν ante τῇ add. M (Mang.) τεθησαύριστο A (mavult Mang.) 11 ὥστ᾽ A οἰκομένης M 12 αὐτῶν om. H συνενεγχθείη M καταδεέστερον H vel καταδεέστερον vel εὑρεθείη coni. Mang. 13 ἱεροῦ A 14 ἀπορρίπτων coni. Mang. δημοβόρος] δημάδης H[1], δημώδης H[2], δημόδης L; δημοκόπος Turn. (in append.) 17 ἐπισκιασθεὶς] ἐπικλασθεὶς A αὐτῶν scripsi: τῶν codd. (om. v) 18 ἐπεμπίπτει GO 20 ὀφθαλμοὶ A 21 ἆρ᾽ ἄξια A ἀνατιθέναι A 22 προυμηνύοντο A τοῖς] τῆς M 22. 23 πανταχοῦ CGO: ἁπανταχοῦ ceteri; πανταχοῦ ⟨δοκιμωτάτοις⟩ coni. Cohn coll. § 144 23 τῷ] τὸ G, corr. in τῶ O 24 εἰς ante οἰκεῖον add. A οἰκεῖον] ὅμοιον coni. Mang. 26 γε om. M ἐλπίσει L 27 μᾶλλον supplevit Turn. (v): om. codd. 28 ἄρεος GMH

ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς ἐναλλάττων πολυειδῆ προσωπεῖα φαντασίαις ψευδέσιν
112 ἠπάτα τοὺς ὁρῶντας. φέρε δ' οὖν, μηδὲν τῶν περὶ σῶμα καὶ ψυχὴν ἐξεταζέσθω διὰ τὴν ἐν πάσαις σχέσεσι καὶ κινήσεσιν ἀλλοτριότητα πρὸς τὸν εἰρημένον δαίμονα· τὴν Ἄρεως οὖν, οὐχὶ τοῦ μεμυθευμένου, τοῦ δὲ ἐν τῇ φύσει λόγου, ὃν ἀνδρεία κεκλήρωται, δύναμιν οὐκ ἴσμεν ἀλεξίκακον οὖσαν καὶ βοηθὸν καὶ παραστάτιν ἀδικουμένων, ὡς καὶ αὐτό που
113 δηλοῖ τοὔνομα; παρὰ γὰρ τὸ ἀρήγειν, ὅπερ βοηθεῖν ἐστι, κατὰ γλῶτταν Ἄρης ὠνομάσθαι μοι δοκεῖ, καθαιρετικὸς πολέμων, δημιουργὸς εἰρήνης, ἧς ἐχθρὸς μὲν ἦν ἕτερος, ἑταῖρος δὲ πολέμων, τὴν εὐστάθειαν εἰς ταραχὰς καὶ στάσεις μεθαρμοζόμενος.
114 (16.) | Ἆρά γε ἤδη μεμαθήκαμεν ἐκ τούτων, ὅτι οὐδενὶ θεῶν ἀλλ' οὐδὲ ἡμιθέων ἐξομοιοῦσθαι δεῖ Γάιον, μήτε φύσεως μήτε οὐσίας ἀλλὰ μηδὲ προαιρέσεως τετυχηκότα τῆς αὐτῆς; τυφλὸν δέ, ὡς ἔοικεν, ἡ ἐπιθυμία, καὶ μάλισθ' ὅταν προσλάβῃ κενοδοξίαν ὁμοῦ καὶ φιλονεικίαν μετὰ τῆς μεγίστης ἐξουσίας, ὑφ' ἧς ἡμεῖς οἱ πρότερον εὐτυχεῖς ἐπορθούμεθα. p. 562 M.
115 μόνους γὰρ Ἰουδαίους ὑπεβλέπετο, ὡς δὴ μόνους τἀναντία προῃρημένους καὶ δεδιδαγμένους ἐξ αὐτῶν τρόπον τινὰ σπαργάνων ὑπὸ γονέων καὶ παιδαγωγῶν καὶ ὑφηγητῶν καὶ πολὺ πρότερον τῶν ἱερῶν νόμων καὶ ἔτι τῶν ἀγράφων ἐθῶν ἕνα νομίζειν τὸν πατέρα καὶ ποιητὴν τοῦ κόσμου
116 θεόν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες, ἄνδρες, γυναῖκες, πόλεις, ἔθνη, χῶραι, κλίματα γῆς, ὀλίγου δέω φάναι πᾶσα ἡ οἰκουμένη, καίτοι στένοντες ἐπὶ τοῖς γινομένοις, οὐδὲν ἧττον ἐκολάκευον αὐτὸν ἀποσεμνύνοντες πλέον τοῦ μετρίου καὶ τὸν τῦφον συναύξοντες. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ βαρβαρικὸν ἔθος εἰς Ἰταλίαν ἤγαγον, τὴν προσκύνησιν, τὸ εὐγενὲς τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐλευθερίας
117 παραχαράττοντες. ἓν δὲ μόνον ἔθνος ἐξαίρετον τῶν Ἰουδαίων ὕποπτον ἦν ἀντιπράξειν, εἰωθὸς ἑκουσίους ἀναδέχεσθαι θανάτους ὥσπερ ἀθανασίαν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν τῶν πατρίων περιιδεῖν ἀναιρούμενον, εἰ καὶ βραχύτατον εἴη,

---

1 ἐναλάττων H 2 δ' om. L (v) 3 ἐξεταζέσθω Mang.: ἐξετάζεσθαι codd.: ἐξετάζεται Turn. δι (sic) C ἀλλοτριώτητα H 4 τὴν Turn. (v): τῆς CGOH, τῆ M, τοῦ A ἄρεος GMH[1] (corr. H[2]) L 5 δ' A ἀνδρία M (v), ἀνδρεία A οὐκ om. C 6 παραστάτην MH 7 γὰρ om. A 8 ὠνόμασταί G; προσωνομάσθαι coni. Mang. 9 ἕτερος ἑταῖρος Mang: ἕτερος om. MAH, ἑταῖρος om. CGOL; ἕτερος ἕτερος Turn. δὲ om. CGO 10 στάσεις] τάξεις M 11 ἆρά GA: ἄρα ceteri ἐκ om. Turn. ἀλλ' om. A 12 οὐδ' A 13 τυφλὸς Turn. δ' A ἡ om. C 14 μάλιστα MGO καινοδοξίαν M 15 εὐτυχεῖς Mang.: ἀτυχεῖς codd. (v) 16 alt. μόνους] μόνα A προειρημένους GL, ει corr. in η OH[2] 17 δεδειγμένους (sic) M 20 γὰρ om. A καὶ ante γυναῖκες add. A πόλεις om. AH 21 κλήματα G φάναι om. M 22 γενομένοις H 23 ἔθνος A 24 εὐγενὲς Mang. (Dahl): συγγενὲς codd. (v) 25 ἔθος M ἐξαίρετον τῶν (τὸ O) ἰουδαίων CGO (Turn.): τῶν ἰουδαίων ἐξαίρετον M, τὸ τῶν ἰουδαίων ἐξαίρετον A, τὸ ἰουδαίων ἐξαίρετον H τῶν] τὸ τῶν Mang. 26 ἀντιπράττειν H εἰωθὼς M 27 εἰ — εἴη om. A

διὰ τὸ καθάπερ ἐπὶ τῶν οἰκοδομημάτων ὑφαιρέσει ἑνὸς καὶ τὰ ἔτι
παγίως ἑστάναι δοκοῦντα συμπίπτειν πρὸς τὸ κενωθὲν χαλώμενα καὶ
καταρρέοντα. μικρὸν δὲ οὐκ ἦν τὸ κινούμενον, ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν 118
ὄντων, ἀνθρώπου γενητὴν καὶ φθαρτὴν φύσιν εἰς ἀγένητον καὶ ἄφθαρτον
ὅσα τῷ δοκεῖν θεοπλαστῆσαι, ὅπερ ἀσεβημάτων ἔκρινεν εἶναι χαλεπώτατον
— θᾶττον γὰρ ἂν εἰς ἄνθρωπον θεὸν ἢ εἰς θεὸν ἄνθρωπον μεταβαλεῖν —,
δίχα τοῦ καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἀνωτάτω κακίας ἀναδέξασθαι, ἀπιστίαν
ὁμοῦ καὶ ἀχαριστίαν πρὸς τὸν τοῦ κόσμου παντὸς εὐεργέτην, ὃς τῇ αὑτοῦ
δυνάμει τοῖς μέρεσι πᾶσι τοῦ παντὸς ἀφθόνους περιουσίας ἀγαθῶν
ἐκδίδωσιν.

(17.) Μέγιστος οὖν καὶ ἀκήρυκτος πόλεμος ἐπὶ τῷ ἔθνει συνε- 119
κροτεῖτο. τί γὰρ ἂν εἴη δούλῳ βαρύτερον κακὸν ἢ δεσπότης ἐχθρός;
δοῦλοι δὲ αὐτοκράτορος οἱ ὑπήκοοι, καὶ εἰ μηδενὸς ἑτέρου τῶν προτέρων
διὰ τὸ σὺν ἐπιεικείᾳ καὶ μετὰ νόμων ἄρχειν, ἀλλά τοι Γαΐου πᾶσαν
ἐκτετμημένου τῆς ψυχῆς ἡμερότητα καὶ παρανομίαν ἐζηλωκότος — νόμον
γὰρ ἡγούμενος ἑαυτὸν τοὺς τῶν ἑκασταχοῦ νομοθετῶν ὡς κενὰς ῥήσεις
ἔλυεν —· ἡμεῖς δὲ οὐ μόνον ἐν δούλοις ἀλλὰ καὶ δούλων τοῖς ἀτιμο-
563 M. τάτοις ἐγραφόμεθα τοῦ ἄρχοντος τρέποντος εἰς δεσπότην. (18.) | ὅπερ 120
συναισθόμενος ὁ Ἀλεξανδρέων μιγὰς καὶ πεφορημένος ὄχλος ἐπέθετο
ἡμῖν, καιρὸν ἐπιτηδειότατον παραπεπτωκέναι ὑπολαβών, καὶ τὸ τυφόμενον
ἐκ μακρῶν χρόνων μῖσος ἀνέφηνε πάντα κυκῶν καὶ συνταράττων. ὡς 121
γὰρ ἐκδοθέντας εἰς ὁμολογουμένας καὶ τὰς ἀνωτάτω συμφορὰς ὑπὸ τοῦ
αὐτοκράτορος ἢ πολέμῳ καταχρατηθέντας ἐκμανέσι καὶ θηριωδεστάταις
ὀργαῖς κατειργάζοντο, ταῖς οἰκίαις ἐπιτρέχοντες, τοὺς δεσπότας αὐταῖς

1 ἐπὶ] ὑπὸ H 3 κενούμενον A 4 δὲ ante γενητὴν add. A γεννητὴν Turn. καὶ φθαρτὴν φύσιν CGO: φύσιν καὶ φθαρτὴν transp. ceteri 5 ἔκρινεν (scil. τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος)] κρίνω coni. Mang., ἔοικεν Ernesti χαλεπώτατον CGO: χαλεπώτερον ceteri 6 ἂν om. MH 7 καὶ ante δίχα add. M ἀναδείξασθαι coni. Mang. 8 αὑτοῦ v: αὐτοῦ codd. 10 ἐκδίδωσιν CL: ἐκδίδωσι ceteri (v) 12 δούλου H 13 προτέρων C: πρότερον ceteri 14 πᾶσαν γαΐου transp. A 16 τοὺς] τὰς A 18 ἐγγραφόμεθα A; ἐνεγραφόμεθα coni. Mang. τοῦ ἄρχοντος A (Mang): τὸν ἄρχοντα ceteri (Turn.) τρέποντες CGO (Turn.); τραπέντος coni. Wendl. 19 ὁ om. A συμπεφορημένος A (Mang.) 20 ἐπιτηδει[illegible]τατον C, ἐπιτηδειότητος H (Turn.) ἐντυφόμενον vel ὑποτυφόμενον coni. Mang. 21 ἀνεφάνη coni. Matthaei ταράττων A; συνταράττον coni. Matthaei 23 καταχρατηθέντας scripsi: καταχριθέντας C, χρατηθέντας ceteri (v) ἐκμανέσιν L θηριώδεσιν H 24 ὀργαῖς CGOMH (Turn.): ὁρμαῖς A (Mang.) κατειργάζοντο] κατηναγκάζοντο H ἐπιτρέχοντας H[1], corr. H[2]

12 DR fol. 160r τοῦ αὐτοῦ: τί ἂν εἴη δούλῳ βαρύτερον κακὸν ἢ δεσπότης ἐχθρός;

122 γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐλαύνοντες, ὡς κενὰς οἰκητόρων ἀποφῆναι. ἔπιπλα
καὶ κειμήλια οὐκέτι ὡς λῃσταὶ νύκτα καὶ σκότος ἐπιτηροῦντες διὰ φόβον
ἁλώσεως ἔκλεπτον, ἀλλὰ φανερῶς μεθ' ἡμέραν ἐξεφόρουν ἐπιδεικνύμενοι
τοῖς ἀπαντῶσιν, ὥσπερ οἱ κεκληρονομηκότες ἢ πριάμενοι παρὰ τῶν κυρίων.
εἰ δὲ καὶ πλείους συνέθεντο κοινοπραγῆσαι τῶν ἁρπαγῶν, τὴν λείαν ἐν
ἀγορᾷ μέσῃ διενέμοντο, πολλάκις ἐν ὄψεσι τῶν δεσποτῶν, κατακερτο-
123 μοῦντες καὶ ἐπιχλευάζοντες. δεινὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ καὶ ταῦτα· πῶς
γὰρ οὔ; πένητας ἐκ πλουσίων καὶ ἀπόρους ἐξ εὐπόρων γεγενῆσθαι μηδὲν
ἀδικοῦντας ἐξαίφνης καὶ ἀνοίκους καὶ ἀνεστίους, ἐξεωσμένους καὶ
πεφυγαδευμένους τῶν ἰδίων οἰκιῶν, ἵνα μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ ὕπαιθροι
διατελοῦντες ἢ ταῖς ἀφ' ἡλίου φλογώσεσιν ἢ νυκτεριναῖς περιψύξεσι
124 διαφθαρῶσι. κουφότερα δὲ τῶν μελλόντων λέγεσθαι ταῦτα· συνελάσαντες
γὰρ τοσαύτας μυριάδας ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ τέκνων καθάπερ
βοσκήματα καὶ θρέμματα ἐξ ἁπάσης τῆς πόλεως εἰς μοῖραν ἐλαχίστην οἷά
τινα σηκόν, ᾠήθησαν ὀλίγαις ἡμέραις σωροὺς ἀθρόων νεκρῶν ἐφευρή-
σειν ἢ λιμῷ διαφθαρέντων διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων, οὐ προευτρεπισμέ-
125 νων τὰ ἐπιτήδεια κατὰ μαντείαν τῶν ἐξαπιναίων κακοπραγιῶν, ἢ δι'
ὠθισμὸν καὶ πνῖγος, μηδεμιᾶς εὐρυχωρίας προσφερομένης, ἀλλὰ καὶ τοῦ
πέριξ ἀέρος κακωθέντος καὶ ὅσον ἦν ἐν αὐτῷ ζωτικὸν ταῖς ἀναπνοαῖς,
εἰ δὲ δεῖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν, τοῖς ἐκπνεόντων ἄσθμασιν ὑποβαλόντος, ὑφ'
ὧν φλεγόμενος καὶ τρόπον τινὰ καταβολῇ πυρετοῦ πιεσθεὶς θερμὸν καὶ
ἄτοπον πνεῦμα διὰ μυκτήρων καὶ στόματος εἰσέπεμπε, τὸ λεγόμενον
126 κατὰ τὴν παροιμίαν πῦρ ἐπιφέρων πυρί. τῶν γὰρ ἐντὸς σπλάγχνων ἡ
δύναμις ἐκ φύσεως φλογωδεστάτη καθέστηκεν, ἣν ὅταν μὲν αἱ θύραθεν
αὖραι μετρίως ψυχραὶ καταπνέωσιν, εὐοδεῖ τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα ταῖς
εὐκρασίαις, ὅταν δὲ μεταβάλωσι πρὸς τὸ θερμότερον, ἀνάγκη δυσοδεῖν
127 πυρὸς ἐπεισρέοντος πυρί. (19.) μηκέτι οὖν ὑπομένειν τὴν δυσχωρίαν
p. 564 M. | οἷοί τε ὄντες ἐξεχέοντο εἰς ἐρημίας καὶ αἰγιαλοὺς καὶ μνήματα, γλιχό-

---

1 ἐλαύνοντας A   ὡς CGO: ἃς ceteri (v)   ἀποφῆναι O: ἀπέφηναν ceteri (v)
2 σκότος A: σκότον ceteri (v)   φόβου A   3 ἔκλεπτον] ἔβλεπον H
4 ἀπατῶσιν G   5 συνέθετο L   ἐν om. CG   6 ὄψεσιν L
9 ἀοίκους A   11 φλογώδεσιν AL   15 σωροὺς GA (coni. Mang.): σώους O, σοροὺς ceteri (v)   ἀθρόον O, ἀθρόως A; ἀθρόους coni. Mang.   16 οὐ] μὴ A   16. 17 προηυτρεπισμένων H (v)   17 κακῶν ὁ πραγιῶν (sic) M
18 τῶν ἰδίων κακοπραγιῶν ante μηδεμιᾶς add. A   προσφερομένης A (Mang.): προφερομένης ceteri (Turn.)   19 ἐν om. A   20 τὸ ἀλεθὲς G, τἀληθὲς AH   ἄσμασιν L   ὑπερβάλλοντος A, ὑποβαλλόντος (sic) L: ἀποβαλόντος v
22 ἄτοπον] ἐντυφόμενον coni. Mang.   23 ἐπιφέρον L   25 εὐοδεῖ CGO^{1}H^{2}L (Turn.): εὐωδεῖ O^{2}MAH^1 (Mang.); εὐοδοῖ in append. Mang.   26 μεταβάλλωσι OAH   δυσοδεῖν CO^{1}H^2 (Turn., in append. Mang.): δυσωδεῖν GO^{2}MAH^1 (Mang.)
27 ἐπεισπνέοντος A   γοῦν G   28 τ' A   ἐρημίας codd. (mavult Mang.): ἐρημίαν v   καὶ αἰγιαλοὺς om. H

μενοι σπάσαι καθαροῦ καὶ ἀβλαβοῦς ἀέρος. εἰ δέ τινες ἢ προκατελήφθησαν ἐν τοῖς ἄλλοις μέρεσι τῆς πόλεως ἢ ἀγνοίᾳ τῶν κατασκηψάντων κακῶν ἀγρόθεν παρεγένοντο, πολυτρόπων ἀπέλαυον συμφορῶν, ἢ καταλευόμενοι ἢ κεράμῳ τιτρωσκόμενοι ἢ πρίνου κλάδοις καὶ δρυὸς τὰ καιριώτατα μέρη τοῦ σώματος καὶ μάλιστα κεφαλὴν ἄχρι θανάτου καταγνύμενοι. περικαθήμενοι δὲ ἐν κύκλῳ τινὲς τῶν ἀργεῖν καὶ σχολάζειν 128 εἰωθότων τοὺς συνεληλαμένους καὶ συνεωσμένους εἰς ἐσχατιᾶς βραχύ τι μέρος, ὡς ἔφην, καθάπερ τοὺς τειχήρεις γεγονότας ἐπετήρουν, μή τις ὑπεξέλθῃ λαθών. ἔμελλον δὲ ἄρα οὐκ ὀλίγοι διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων ἀλογήσαντες τῆς ἰδίας ἀσφαλείας ἐξιέναι, δέει τοῦ μὴ λιμῷ πανοίκιοι παραπολέσθαι. τούτων τὰς διαλύσεις καραδοκοῦντες ἐπετήρουν καὶ τοὺς συλληφθέντας εὐθὺς διέφθειρον αἰκιζόμενοι πάσαις αἰκίαις. ἕτερος δὲ 129 λόχος ἦν ἐφεδρεύων τοῖς τοῦ ποταμοῦ λιμέσι πρὸς ἁρπαγὴν τῶν καταγομένων Ἰουδαίων καὶ ὧν κατ' ἐμπορίαν ἐκόμιζον· ἐπεισβαίνοντες γὰρ ταῖς ναυσὶ τὸν φόρτον ἐν ὄψεσι τῶν κυρίων ἐξεφόρουν καὶ αὐτοὺς ἐξαγκωνίζοντες ἐνεπίμπρασαν, ὕλῃ χρώμενοι πηδαλίοις, οἴαξι, κοντοῖς καὶ ταῖς ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων σανίσι. τοῖς δὲ ἐν μέσῃ τῇ πόλει κατα- 130 καιομένοις οἰκτρότατος ἦν ὄλεθρος· σπάνει γὰρ ἔστιν ὅτε ξύλων φρύγανα συνεφόρουν καὶ ταῦτα ἀνάψαντες ἐπερρίπτουν τοῖς ἀθλίοις· οἱ δὲ ἡμίφλεκτοι καπνῷ τὸ πλέον ἢ πυρὶ διεφθείροντο, τῆς φρυγανώδους ὕλης πῦρ μὲν ἀμενηνὸν καὶ καπνῶδες ἐξαπτούσης καὶ αὐτίκα σβεννυμένης, ἀνθρακοῦσθαι δὲ διὰ κουφότητα μὴ δυναμένης. πολλοὺς δὲ ἔτι ζῶντας 131 ἱμᾶσι καὶ βρόχοις περιβαλόντες καὶ ἐπισφίγξαντες τὰ σφυρὰ διὰ μέσης κατέσυρον ἀγορᾶς ἐναλλόμενοι καὶ μηδὲ νεκρῶν ἀπεχόμενοι τῶν σωμάτων· διαρτῶντες γὰρ αὐτὰ κατὰ μέλη καὶ μέρη καὶ πατοῦντες οἱ καὶ τῶν ἀτιθάσων θηρίων ὠμότεροι καὶ ἀγριώτεροι πᾶσαν ἰδέαν ἐξανήλισκον, ὡς μηδὲ λείψανον γοῦν ὃ δυνήσεται ταφῆς ἐπιλαχεῖν ὑπολιπέσθαι.

η
1. 2 προκατελείφθησαν A, προκατελείφθησαν L (Mang.) 3 ἀπέλαυον OA: ἀπήλαυ=ον C, ἀπήλαυνον L, ἀπέλαυνον M, ἀπήλαυον GH (v) 4 κεράμοις coni. Mang. 5 καιριώτατα scripsi (cf. 132, 13. 161, 17): κυριώτατα CGOMH (v), κυριώτερα A 6 δ' A 7 συνεληλασμένους H[1], corr. H[2], ἐληλασμένους A 9 ὑπεξέλθῃ CGO: ὑπεξέλθοι ceteri (v) δ' A 10 ἀλογήσαντες OMH: ἀλογήσοντες CG, ἀμελήσαντες A 11 διελεύσεις A; διαδύσεις v εὐθὺς ante ἐπετήρουν add. A 12 συληφθέντας M εὐθὺς CGO: εὐθέως (γράφεται εὐθύς M in marg.) ceteri (v) οἰκίαις H 12. 13 λόχος δὲ ἕτερος transp. O
φ
13 λόχος A 13. 14 κατεχομένων A 14 ἐνόμιζον G 17 σανίσιν L μέσῃ A (Mang.): μέσω CGOMH (Turn.) 18 ὅτι G 19 τοὺς ἀθλίους A (Mang., sed in append. praefert τοῖς ἀθλίοις) 20 τὸ] καὶ M 22 pr. δὲ] καὶ C κουφότητος H (Turn.) 23 ἱμᾶσι καὶ] ἱμᾶσιν ἢ A (Mang.) περιβάλλοντες CGOA ἐπισφίξαντες M 24 ἀγορᾶς om. H 25 διαρτῶντες codd. (Turn. in append.): διαρταμῶντες v γὰρ] δὲ A μέλη] τὰ μέλη G μέρη καὶ μέλη transp. A 26 ἀτιθάσσων MA (v) 27 ὑπολείπεσθαι L

132 (20.) Τοῦ δὲ ἐπιτρόπου τῆς χώρας, ὃς μόνος ἐδύνατο βουληθεὶς
ὥρᾳ μιᾷ τὴν ὀχλοκρατίαν καθελεῖν, προσποιουμένου ἅ τε ἑώρα μὴ ὁρᾶν
καὶ ὧν ἤκουε μὴ ἐπακούειν, ἀλλ' ἀνέδην ἐφιέντος πολεμοποιεῖν καὶ τὴν
εἰρήνην συγχέοντος, ἔτι μᾶλλον ἐξοτρυνόμενοι πρὸς ἀναισχύντους καὶ
θρασυτέρας ὥρμησαν | ἐπιβουλὰς καὶ συνταξάμενοι στίφη πολυανθρωπότατα p. 565 M
τὰς προσευχάς — πολλαὶ δέ εἰσι καθ' ἕκαστον τμῆμα τῆς πόλεως —
τὰς μὲν ἐδενδροτόμησαν τὰς δὲ αὐτοῖς θεμελίοις κατέσκαψαν, εἰς ἃς δὲ
καὶ πῦρ ἐμβαλόντες ἐνέπρησαν, ὑπὸ λύττης καὶ μανίας ἔκφρονος ἀλογή-
σαντες καὶ τῶν πλησίον οἰκιῶν· πυρὸς γάρ, ὁπότε λάβοιτο ὕλης, οὐδὲν
133 ὠκύτερον. καὶ σιωπῶ τὰς συγκαθαιρεθείσας καὶ συμπρησθείσας τῶν
αὐτοκρατόρων τιμὰς ἀσπίδων καὶ στεφάνων ἐπιχρύσων καὶ στηλῶν καὶ
ἐπιγραφῶν, δι' ἃ καὶ τῶν ἄλλων ὤφειλον ἀνέχειν· ἀλλ' ἐθάρρουν ἅτε
τὴν ἐκ Γαΐου τίσιν οὐ δεδιότες, ὃν εὖ ἠπίσταντο μῖσος ἄλεκτον ἔχοντα
πρὸς Ἰουδαίους, ὡς ὑπονοεῖν, ὅτι οὐδεὶς οὐδὲν αὐτῷ χαρίζοιτο μεῖζον ἢ
134 πάσας κακῶν ἰδέας ἐπιφέρων τῷ ἔθνει. βουλόμενοι δὲ καινοτέραις κολα-
κείαις ὑπελθόντες αὐτὸν ἀνυπευθύνοις χρῆσθαι κατὰ τὸ παντελὲς ταῖς
εἰς ἡμᾶς ἐπηρείαις τί ποιοῦσι; προσευχὰς ὅσας μὴ ἐδυνήθησαν ἐμπρήσεσι
καὶ κατασκαφαῖς ἀφανίσαι διὰ τὸ πολλοὺς καὶ ἀθρόους πλησίον οἰκεῖν
Ἰουδαίους ἕτερον τρόπον ἐλυμήναντο μετὰ τῆς τῶν νόμων καὶ ἐθῶν
ἀνατροπῆς· εἰκόνας γὰρ ἐν ἁπάσαις μὲν ἱδρύοντο Γαΐου, ἐν δὲ τῇ με-
γίστῃ καὶ περισημοτάτῃ καὶ ἀνδριάντα χαλκοῦν ἐποχούμενον τεθρίππῳ.
135 καὶ τοσοῦτον ἦν τὸ τάχος καὶ τὸ σύντονον τῆς σπουδῆς, ὥστε οὐκ ἔχοντες
ἐν ἑτοίμῳ καινὸν τέθριππον ἐκ τοῦ γυμνασίου παλαιότατον ⟨ἐκόμιζον⟩ ἰοῦ
γέμον, ἠκρωτηριασμένον ὦτα καὶ οὐρὰς καὶ βάσεις καὶ ἕτερα οὐκ ὀλίγα,
ὡς δέ φασί τινες καὶ ὑπὲρ γυναικὸς ἀνατεθὲν τῆς ἀρχαίας Κλεοπάτρας,
136 ἥτις ἦν προμάμμη τῆς τελευταίας. ἡλίκην μὲν οὖν καθ' αὐτὸ τοῦτο
τοῖς ἀναθεῖσιν ἐπέφερε κατηγορίαν, παντί τῳ δῆλον. τί γάρ, εἰ ⟨καὶ⟩ καινὸν
γυναικός; τί δέ, εἰ παλαιὸν ἀνδρός; τί δέ, εἰ συνόλως ἐπιφημισθὲν ἑτέρῳ;

---

1 δ' A (v) ἠδύνατο A 2 ὀχλοκρατίαν v: ὀχλοκρατειαν (sic) C, ὀχλοκρασίαν ceteri (praefert Mang.) ὥρα A 3 ἤκουεν G ἀναίδην CG alt. καὶ om. CO 4. 5 καὶ θρασυτέρας om. A 5 ἐπιβολὰς vel βουλὰς (sic Ven. 41) coni. Mang. καὶ A: om. ceteri πολυανθρωπότητα M 6 τὰς προσευχάς scripsi: ταῖς (καὶ ταῖς G) προσευχαῖς codd.; τῶν προσευχῶν v εἰσι_ C; εἰσιν Mang. τμῆμα] μνῆμα GO 8 ἐμβαλλόντες (sic) H 10 καὶ συμπρισθείσας ss. M, καὶ συμπληρωθείσας A 11 αὐτο-κρατορικῶν coni. Mang. 14 ἢ] ἢ ὁ O 16. 17 τῆς — ἐπηρείας O 17 ἠδυνή-θησαν A ἐμπρήσεσιν L 18 alt. καὶ om. CGO (Turn.) πλησίον om. A 20 μὲν ante γὰρ transp. A ἱδρύσαντο A 21 παρασημοτάτη A 22 alt. τὸ om. H (v) 23 ἐν] μὲν A ἐκ] καὶ L ἐκόμιζον add. Cohn: om. codd. (v): ἐπορίσαντο add. Wendl. 24 ἠκροτηριασμένον H τὰ ante ὦτα add. A οὐρὰν A 27 ἀνατεθεῖσιν H[1], τε exp. H[2] ἐπέφερεν H 27 καὶ addidi: om. codd. (v) 28 εἰ παλαιὸν ἀνδρός] κἂν ἀνδρός, εἰ παλαιόν coni. Mang. παλαιὸν codd.: καὶ παλαιὸν v alt. δέ] οὖν A ὅλως H

τοὺς τοιοῦτον ἀνατιθέντας ὑπὲρ αὐτοκράτορος οὐκ εἰκὸς ἦν εὐλαβηθῆναι,
μή τις γένηται μήνυσις τῷ πάντα σεμνοποιοῦντι τὰ καθ' αὑτὸν διαφε-
ρόντως; οἱ δέ γε ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἤλπιζον ἐπαινεθήσεσθαι καὶ 137
μειζόνων καὶ λαμπροτέρων ἀπολαύσειν ἀγαθῶν ἕνεκα τοῦ καινὰ τεμένη
προσαναθεῖναι Γαΐῳ τὰς προσευχάς, οὐχ ἕνεκα τιμῆς τῆς εἰς ἐκεῖνον,
ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πάντα τρόπον ἐμφορεῖσθαι τῶν ἐπὶ τῷ ἔθνει κακοπραγιῶν.
566 M. ἐναργεῖς δὲ πίστεις | λαβεῖν ἔστι· πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν βασιλέων· δέκα 138
που σχεδὸν ἢ καὶ πλειόνων ἐν τριακοσίοις ἔτεσιν ἑξῆς γενομένων, ἀνά-
θεσιν εἰκόνων ἢ ἀνδριάντων ἐν προσευχαῖς οὐδεμίαν ἐποιήσαντο, καίτοι
γε οἰκείων ὄντων καὶ συγγενῶν, οὓς θεοὺς καὶ ἐνόμιζον καὶ ἔγραφον καὶ
ἐκάλουν. τί δὲ οὐκ ἔμελλον ἀνθρώπους γε ὄντας οἱ κύνας καὶ λύκους 139
καὶ λέοντας καὶ κροκοδείλους καὶ ἄλλα πλείονα θηρία καὶ ἔνυδρα καὶ
χερσαῖα καὶ πτηνὰ θεοπλαστοῦντες, ὑπὲρ ὧν βωμοὶ καὶ ἱερὰ καὶ ναοὶ
καὶ τεμένη κατὰ πᾶσαν Αἴγυπτον ἵδρυνται; (21.) τάχα που νῦν φήσουσι 140
τότε οὐκ ἂν εἰπόντες — τὰς γὰρ τῶν ἀρχόντων εὐπραγίας μᾶλλον ἢ
τοὺς ἄρχοντας αὐτοὺς εἰώθασι θεραπεύειν —, ὅτι μείζους μὲν οἱ αὐτο-
κράτορες τὰ ἀξιώματα καὶ τὰς τύχας τῶν Πτολεμαίων εἰσί, μειζόνων δὲ
καὶ τιμῶν τυγχάνειν ὀφείλουσιν. εἶτα, ὦ πάντων ἀνθρώπων, ἵνα μηδὲν 141
ἀναγκασθῶ βλάσφημον εἰπεῖν, εὐηθέστατοι, διὰ τί τὸν πρὸ Γαΐου Τιβέριον,
ὃς κἀκείνῳ τῆς ἡγεμονίας αἴτιος γέγονε, τρία πρὸς τοῖς εἴκοσιν ἔτη γῆς
καὶ θαλάσσης ἀναψάμενον τὸ κράτος καὶ μηδὲ σπέρμα πολέμου μήτε
κατὰ τὴν Ἑλλάδα μήτε κατὰ τὴν βάρβαρον ὑποτυφόμενον ἐάσαντα, τὴν
δὲ εἰρήνην καὶ τὰ τῆς εἰρήνης ἀγαθὰ παρασχόμενον ἄχρι τῆς τοῦ βίου
τελευτῆς ἀφθόνῳ καὶ πλουσίᾳ χειρὶ καὶ γνώμῃ, τῆς ὁμοίας τιμῆς οὐκ
ἠξιώσατε; τὸ γένος ἦν ἐλάττων; ἀλλ' εὐγενέστατος κατ' ἀμφοτέρους 142
τοὺς γονεῖς. ἀλλὰ τὴν παιδείαν; καὶ τίς ἦν φρονιμώτερος ἢ λογιώτερος
ἐκείνου τῶν κατ' αὐτὸν ἀκμασάντων; ἀλλὰ τὴν ἡλικίαν; καὶ ποῖος μᾶλλον

1 τοιούτους A 2 μήνυσις τῷ] μῆνις αὐτῷ A πάντων H καθ' αὑτὸν A (coni. Mang.): κατ' αὐτὸν ceteri (v) 3 οἱ δέ] οὐδέ Turn. (sic primitus C) 4 ἀπολαύσεις H (Turn.) 5 προσαναθῆναι H εἰς] πρὸς A 7 ἔστιν A ⟨ὧν⟩ δέκα coni. Cohn 8 τριακοσίοις] τ̄ C οἳ ante ἀνάθεσιν add. v; οἷς coni. Mang. (Dahl) 11 γε] τε GO, corr. in γε C 12 κροκωδείλους C πλείονα CG: πλείω ceteri 14 καὶ τεμένη om. A φήσουσιν L 15 ἂν om. CGO ἀρχόντων] ἐχόντων G 16 εἰώθασιν L 17 εἰσίν CL 19 τοῦ ante Γαΐου add. A (v) 20 γέγονεν L εἴκοσι M (v), κ̄ CL 21 θαλάσσης CGO: θαλάττης ceteri (v) μὴ δὲ CGO: μηδὲν ceteri (v) σπέρματα M; ζώπυρον vel ἐμπύρευμα coni. Mang. 23 ἄχρι] πρὸ A τοῦ om. H 24 πλουσία codd.: πλουσίῳ v 25 ἦν] οὖν M 26 λογιώτερος A (Mang.): λογικώτερος (κ exp. G) ceteri (Turn.)

15. 16 D^K fol. 191^r (post locum ad p. 161, 26 adlatum) ἐκ τῆς αὐτῆς: τὰς τῶν — θεραπεύειν οἱ πλεῖστοι. eadem D^V p. 564 (cf. Harris p. 79 sq., qui haec sub Clementis nomine in D^P ferri testatur).

ἢ βασιλέων ἢ αὐτοκρατόρων εὐγήρως; οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔτι νέος ὢν ὁ πρεσβύτης ἐλέγετο δι' αἰδῶ τὴν περὶ τὴν ἀγχίνοιαν. οὗτος οὖν ὁ τοιοῦ- 143 τος καὶ τοσοῦτος ὑμῖν παρώφθη καὶ παρεσύρη. τί δέ; ὁ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ὑπερβαλὼν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀρεταῖς, ὁ διὰ μέγεθος ἡγεμονίας αὐτοκρατοῦς ὁμοῦ καὶ καλοκαγαθίας πρῶτος ὀνομασθεὶς Σεβαστός, οὐ διαδοχῇ γένους ὥσπερ τι κλήρου μέρος τὴν ἐπωνυμίαν λαβών, ἀλλ' αὐτὸς γενόμενος ἀρχὴ σεβασμοῦ καὶ τοῖς ἔπειτα; ὁ τοῖς μὲν πράγμασι τεταραγμένοις καὶ συγκεχυμένοις ἐπιστάς, ὅτε εὐθὺς παρῆλθεν ἐπὶ τὴν 144 τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν; νῆσοι γὰρ πρὸς ἠπείρους καὶ ἤπειροι πρὸς νήσους περὶ πρωτείων ἀντεφιλονείκουν ἡγεμόνας ἔχουσαι καὶ προαγωνιστὰς Ῥωμαίων τοὺς ἐν τέλει δοκιμωτάτους· καὶ αὖθις τὰ μεγάλα τμήματα τῆς οἰκουμένης, Ἀσία πρὸς Εὐρώπην καὶ Εὐρώπη πρὸς Ἀσίαν, ἡμιλλῶντο περὶ κράτους ἀρχῆς, τῶν Εὐρωπαίων καὶ Ἀσιανῶν ἐθνῶν ἀπὸ ἐσχάτων γῆς ἀναστάντων καὶ βαρεῖς πολέμους | ἀντεπιφερόντων διὰ πάσης γῆς p. 567 καὶ θαλάττης πεζομαχίαις ⟨καὶ ναυμαχίαις⟩, ὡς μικροῦ σύμπαν τὸ ἀνθρώπων γένος ἀναλωθὲν ταῖς ἀλληλοκτονίαις εἰς τὸ παντελὲς ἀφανισθῆναι, εἰ μὴ δι' ἕνα ἄνδρα καὶ ἡγεμόνα, τὸν Σεβαστὸν [οἶκον], 145 ὃν ἄξιον καλεῖν ἀλεξίκακον. οὗτός ἐστιν ὁ Καῖσαρ, ὁ τοὺς καταρράξαντας πανταχόθι χειμῶνας εὐδιάσας, ὁ τὰς κοινὰς νόσους Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἰασάμενος, αἳ κατέβησαν μὲν ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν καὶ ἑῴων, ἔδραμον δὲ καὶ μέχρι δύσεως καὶ πρὸς ἄρκτον, τὰ μεθόρια χωρία καὶ 146 πελάγη κατασπείρασαι τῶν ἀβουλήτων· οὗτός ἐστιν ὁ τὰ δεσμά, οἷς κατέζευκτο καὶ ἐπεπίεστο ἡ οἰκουμένη, παραλύσας, οὐ μόνον ἀνείς· οὗτος ὁ καὶ τοὺς φανεροὺς καὶ ἀφανεῖς πολέμους διὰ τὰς ἐκ λῃστῶν ἐπιθέσεις ἀνελών· οὗτος ὁ τὴν θάλατταν πειρατικῶν μὲν σκαφῶν κενὴν 147 ἐργασάμενος, φορτίδων δὲ πληρώσας· οὗτος ὁ τὰς πόλεις ἁπάσας εἰς ἐλευθερίαν ἐξελόμενος, ὁ τὴν ἀταξίαν εἰς τάξιν ἀγαγών, ὁ τὰ ἄμικτα

---

1 ἀγήρως M   2 τὴν περὶ τὴν ἀγχίνοιαν] τῆς περιττῆς ἀγχινοίας coni. Mang.   περὶ] παρὰ H   2. 3 τοσοῦτος καὶ τοιοῦτος transp. A   3 ὑμῖν CGO: αὐτοῖς ceteri   παρεώφθη GO   4 ἡγεμονίας]
ηγε
εὐδαιμονίας C (εὐδαιμονίας Turn.)   5 ὠνομασθεὶς H[1], corr. H[2]   6 κλήρου μέρος MAH (Mang.): κληρούμενος CGO (Turn.)   7 ὁ] καὶ A   πράγμασιν L   8 συκεχυμένοις M   ὅτ' A   εὐθὺς ὅτε transp. Mang. (Dahl)   παρῆλθον M   10 ἀντεφιλονίκουν v   13 τῶν] τῆς M   14 ἀναστάντων — γῆς om. H[1], add. H[2]   15 καὶ ναυμαχίαις add. Mang.: om. codd. (Turn.)   μικροῦ codd.: σμικροῦ v   16 παντελὲς] σύμπαν A   17 οἶκον] ἧκον ἐπὶ τὸ βέλτιον A (Mang.): οἶκον seclusi   18 ἐστιν ὁ A: ἐστι ceteri (v)   καταράξαντας O, κατάρξαντας A   19 πανταχόθεν A   21 pr. καὶ om. M   πρὸς ἄρκτον CGO (Turn.): ἄρκτου ceteri (Mang.)   ὡς ante τὰ add. A (Mang.)   χωρία om. A   22 κατασπείρασαι] καταπειρᾶσθαι A (Mang.)   23 πεπίεστο A   ἀνεὶς Turn. (v): ἀνιεὶς codd.   24 pr. καὶ om. M   25 θάλατταν CG: θάλασσαν ceteri   μὲν om. A   26. 27 φορτίδων — ἐξελόμενος om. A

ἔθνη καὶ θηριώδη πάντα ἡμερώσας καὶ ἁρμοσάμενος, ὁ τὴν μὲν Ἑλλάδα
Ἑλλάσι πολλαῖς παραυξήσας, τὴν δὲ βάρβαρον ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις
τμήμασιν ἀφελληνίσας, ὁ εἰρηνοφύλαξ, ὁ διανομεὺς τῶν ἐπιβαλλόντων
ἑκάστοις, ὁ τὰς χάριτας ἀταμιεύτους εἰς μέσον προθείς, ὁ μηδὲν ἀπο-
κρυψάμενος ἀγαθὸν ἢ καλὸν ἐν ἅπαντι τῷ ἑαυτοῦ βίῳ. (22.) τοῦτον 148
οὖν τὸν τοσοῦτον εὐεργέτην ἐν τρισὶ καὶ τεσσαράκοντα ἐνιαυτοῖς, οὓς
ἐπεκράτησεν Αἰγύπτου, παρεκαλύψαντο, μηδὲν ἐν προσευχαῖς ὑπὲρ αὐτοῦ,
μὴ ἄγαλμα, μὴ ξόανον, μὴ γραφὴν ἱδρυσάμενοι. καὶ μὴν εἴ τινι καινὰς 149
καὶ ἐξαιρέτους ἔδει ψηφίζεσθαι τιμάς, ἐκείνῳ προσῆκον ἦν, οὐ μόνον
ὅτι τοῦ Σεβαστοῦ γένους ἀρχή τις ἐγένετο καὶ πηγή, οὐδὲ ὅτι πρῶτος
καὶ μέγιστος καὶ κοινὸς εὐεργέτης, ἀντὶ πολυαρχίας ἑνὶ κυβερνήτῃ παρα-
δοὺς τὸ κοινὸν σκάφος οἰακονομεῖν ἑαυτῷ, θαυμασίῳ τὴν ἡγεμονικὴν
ἐπιστήμην — τὸ γὰρ „οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη" λέλεκται δεόντως,
ἐπειδὴ πολυτρόπων αἴτιαι κακῶν αἱ πολυψηφίαι —, ἀλλ' ὅτι καὶ πᾶσα
ἡ οἰκουμένη τὰς ἰσολυμπίους αὐτῷ τιμὰς ἐψηφίσαντο. καὶ μαρτυροῦσι 150
ναοί, προπύλαια, προτεμενίσματα, στοαί, ὡς ὅσαι τῶν πόλεων, ἢ νέα ἢ
παλαιά, ἔργα φέρουσι μεγαλοπρεπῆ, τῷ κάλλει καὶ μεγέθει τῶν Καισαρείων
παρευημερεῖσθαι, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀλεξάνδρειαν. οὐδὲν 151
γὰρ τοιοῦτόν ἐστι τέμενος, οἷον τὸ λεγόμενον Σεβαστεῖον, ἐπιβατηρίου
Καίσαρος νεώς, ⟨ὃς⟩ ἀντικρὺ τῶν εὐορμοτάτων λιμένων μετέωρος ἵδρυται
568 M. μέγιστος καὶ ἐπιφανέστατος καὶ | οἷος οὐχ ἑτέρωθι κατάπλεως ἀναθημάτων,
[ἐν] γραφαῖς καὶ ἀνδριάσι καὶ ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ περιβεβλημένος ἐν
κύκλῳ, τέμενος εὐρύτατον στοαῖς, βιβλιοθήκαις, ἀνδρῶσιν, ἄλσεσι, προ-
πυλαίοις, εὐρυχωρίαις, ὑπαίθροις, ἅπασι τοῖς εἰς πολυτελέστατον
κόσμον ἠσκημένον, ἐλπὶς καὶ ἀναγομένοις καὶ καταπλέουσι σωτήριος.
(23.) ἔχοντες οὖν τοιαύτας ἀφορμὰς καὶ τοὺς πανταχοῦ πάντας ὁμογνώ- 152

1 καὶ θηριώδη ἔθνη transp. H μὲν om. A 6 τεσσαράκοντα] μ̄ C οὓς] ἃς M; οἷς coni. Dahl 9 ψηφίσασθαι O 10 σεβαστοῦ H: σεβαστείου A, σεβαστίου ceteri (v) ἀρχή τις CGOM: ἀρχέτης A, ἀρχὴ H 11 alt. καὶ A (Mang.): om. ceteri (Turn.) 12 κοινὸν] οἰκεῖον O οἰακονομῶν A θαυμασίῳ C: θαυμασίως ceteri; ⟨τῷ⟩ θαυμασίῳ coni. Cohn 13 λέγεται A 15 οἰκουμενικὴ M ἐψηφίσαντο codd.: ἐψηφίσατο v μαρτυροῦσι A (Mang.): om. ceteri (Turn.) 16 ναοὺς Turn., καὶ ναοὶ Mang. (ναοὶ in append.) στοὰς Turn. ὡς CGOH²L (Turn.): om. H¹, καὶ M, ὥστε καὶ A; ὥστε Mang. ὅσα Turn. pr. ἢ om. A 16. 17 ἢ νέαι ἢ παλαιαὶ A (Mang.) 17 ἔργα φέρουσι μεγαλοπρεπῆ A (Mang.): om ceteri (Turn.) καισαρείων OA (Mang.): καισαρίων ceteri (Turn.) 18 ἡμέραν C οὐδὲ H (Turn.) 19 ἐστὶν C σεβάστειον AH: σεβάστιον ceteri (v) 20 ὃς add. Dahl: om. codd. (v) ἀντικρὺ A: ἄντικρυς ceteri 22 ἐν seclusi ἀναγραφαῖς (pro ἐν γραφαῖς) coni. Mang., ἐγγραφαῖς Dahl pr. καὶ H¹, ἐν H²L 23 ἀνδριάσιν A 25 ἠσκημένοις A (mavult Mang.)

3—5 D[R] fol. 113[r] ἐκ τῆς αὐτῆς: ὁ τῆς εἰρήνης φύλαξ — ἢ κακὸν ἐν — βίῳ.
13 Hom. Il. *B* 204.

μονας οὔτε περὶ τὰς προσευχὰς ἐνεωτέρισαν καὶ καθ' ἕκαστον ⟨τὸ⟩ νόμιμον
ἐφύλαξαν· ἤ τινα σεβασμὸν παρέλιπον τῶν ὀφειλομένων Καίσαρι; καὶ τίς
ἂν εὖ φρονῶν εἴποι; διὰ τί οὖν ἐστέρησαν; ἐγὼ φράσω μηδὲν ὑποστει-
153 λάμενος. ᾔδεσαν αὐτοῦ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ὅτι τοσαύτην ποιεῖται τῆς
βεβαιώσεως τῶν παρ' ἑκάστοις πατρίων, ὅσην καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν, καὶ
ὅτι δέχεται τὰς τιμὰς οὐκ ἐπὶ καθαιρέσει τῶν παρ' ἐνίοις νομίμων
τυφοπλαστῶν ἑαυτόν, ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῆς τοσαύτης ἡγεμονίας ἑπόμενος,
154 ᾗ διὰ τῶν τοιούτων πέφυκε σεμνοποιεῖσθαι. τοῦ δὲ μὴ ταῖς ὑπερόγκοις
τιμαῖς δεθῆναι καὶ φυσηθῆναί ποτε πίστις ἐναργεστάτη τὸ μηδέποτε
θεὸν ἑαυτὸν ἐθελῆσαι προσειπεῖν, ἀλλὰ κἂν εἰ λέγοι τις δυσχεραίνειν,
καὶ τὸ τοὺς Ἰουδαίους ἀποδέχεσθαι, οὓς ἀκριβῶς ᾔδει πάντα ἀφο-
155 σιουμένους τὰ τοιαῦτα. πῶς οὖν ἀπεδέχετο τὴν πέραν τοῦ Τιβέρεως
ποταμοῦ μεγάλην τῆς Ῥώμης ἀποτομήν, ἣν οὐκ ἠγνόει κατεχομένην καὶ
οἰκουμένην πρὸς Ἰουδαίων; Ῥωμαῖοι δὲ ἦσαν οἱ πλείους ἀπελευθερωθέντες·
αἰχμάλωτοι γὰρ ἀχθέντες εἰς Ἰταλίαν ὑπὸ τῶν κτησαμένων ἠλευθερώ-
156 θησαν, οὐδὲν τῶν πατρίων παραχαράξαι βιασθέντες. ἠπίστατο οὖν καὶ
προσευχὰς ἔχοντας καὶ συνιόντας εἰς αὐτάς, καὶ μάλιστα ταῖς ἱεραῖς
ἑβδόμαις, ὅτε δημοσίᾳ τὴν πάτριον παιδεύονται φιλοσοφίαν. ἠπίστατο
καὶ χρήματα συνάγοντας ἀπὸ τῶν ἀπαρχῶν ἱερὰ καὶ πέμποντας εἰς
157 Ἱεροσόλυμα διὰ τῶν τὰς θυσίας ἀναξόντων. ἀλλ' ὅμως | οὔτε ἐξῴκισε p. 569 M.
τῆς Ῥώμης ἐκείνους οὔτε τὴν Ῥωμαϊκὴν αὐτῶν ἀφείλετο πολιτείαν, ὅτι
καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐφρόντιζον, οὔτε ἐνεωτέρισεν εἰς τὰς προσευχὰς οὔτε
ἐκώλυσε συνάγεσθαι πρὸς τὰς τῶν νόμων ὑφηγήσεις οὔτε ἠναντιώθη
τοῖς ἀπαρχομένοις, ἀλλ' οὕτως ὡσίωτο περὶ τὰ ἡμέτερα, ὥστε μόνον οὐ
πανοίκιος ἀναθημάτων πολυτελείαις τὸ ἱερὸν ἡμῶν ἐκόσμησε, προστάξας

1 ἐνεωτέρισαν καὶ A (Mang.): om. ceteri (Turn.) καθέκαστον] καθέστατον C: καθ' ἕκαστα coni. Matthaei τὸ add. Matthaei: om. codd. (v) 2 ἤ τινα] εἶτα τινὰ A (Mang.); εἶτα τίνα Dahl σεβαστὸν M παρέλειπον G 3 ἐστέρησαν suspectum; ὑστέρησαν coni. Mang. (Matthaei), ⟨τιμῆς⟩ ἐστέρησαν Wendl. 4 ᾔδεισαν (ᾔδησαν O) codd. (v) 7 τυφοπλαστῶν CA (Turn. in append., prob. Mang.): τυφλοπλαστῶν GOMH (v) ἀλλὰ COA: ἀλλὰ καὶ GMH (v) ἑπόμενος] ἐπαιρόμενος coni. Mang. 8 ἢ M 9 δεθῆναι corruptum: οἰδηθῆναι coni. Mang., θεωθῆναι aut θειωθῆναι Matthaei, διαρθῆναι Cohn, ἐπαρθῆναι Wendl. μηδέποτ' A, δὲ μήποτε M; μὴ δεσπότην μήτε v, μηδέποτε δεσπότην (deleto subsequenti θεὸν) coni. Mang. 10 ἐθελῆσαι θεὸν ἑαυτὸν transp. A κἂν] καὶ O λέγοι CA: λέγοιτό GOMH (v) 11 ἀποδέχεσθαι] προσίεσθαι A 12 τιβέρεως C: τιβέριος ceteri 13 ἣν deleri vult Mang. interrogandi signo post ἀπεδέχετο posito κατερχομένην M 14 δ' AL 19 συνάγοντας M: συναγαγόντας ceteri (v) 20 ἀναγόντων O (coni. Mang.), ἀναξάντων H ὅμως] ὁ μὲν A (Richt. Tauchn.); ὁ μὴν Mang. οὔτ' A 22 ἐφρόντιζον C: ἐφρόντιζεν ceteri (v) οὔτ' A οὔτ' A 23 ἐκώλυσεν O, ἐκώλησε M οὔτ' A 24 ἀπερχομένοις CG μονονοὺ H², μοῦ H¹ 25 ἡμῖν H ἐκόσμησεν C

καὶ διαιωνίους ἀνάγεσθαι θυσίας ἐντελεχεῖς ὁλοκαύτους καθ' ἑκάστην
ἡμέραν ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων ἀπαρχὴν τῷ ὑψίστῳ θεῷ, αἳ καὶ μέχρι
νῦν ἐπιτελοῦνται καὶ εἰς ἅπαν ἐπιτελεσθήσονται, μήνυμα τρόπων ὄντως
αὐτοκρατορικῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ κἀν ταῖς μηνιαίοις τῆς πατρίδος διανομαῖς, 158
ἀργύριον ἢ σῖτον ἐν μέρει παντὸς τοῦ δήμου λαμβάνοντος, οὐδέποτε τοὺς
Ἰουδαίους ἠλάττωσε τῆς χάριτος, ἀλλ' εἰ καὶ συνέβη τῆς ἱερᾶς ἑβδόμης
ἐνεστώσης γενέσθαι τὴν διανομήν, ὅτε οὔτε λαμβάνειν οὔτε διδόναι ἢ
συνόλως τι πράττειν τῶν κατὰ βίον καὶ μάλιστα τὸν ποριστὴν ἐφεῖται,
προσετέτακτο τοῖς διανέμουσι ταμιεύειν τοῖς Ἰουδαίοις εἰς τὴν ὑστεραίαν
τὴν κοινὴν φιλανθρωπίαν.

(24.) Τοιγαροῦν οἱ πανταχοῦ πάντες, εἰ καὶ φύσει διέκειντο πρὸς 159
Ἰουδαίους οὐκ εὐμενῶς, εὐλαβῶς εἶχον ἐπὶ καθαιρέσει τινὸς τῶν Ἰουδαϊ-
κῶν νομίμων προσάψασθαι· καὶ ἐπὶ Τεβερίου μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον,
καίτοι τῶν ἐν Ἰταλίᾳ παρακινηθέντων, ἡνίκα Σηιανὸς ἐσκευώρει τὴν
ἐπίθεσιν. ἔγνω γάρ, εὐθέως ἔγνω μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν, ὅτι τὰ 160
κατηγορηθέντα τῶν ᾠκηκότων τὴν Ῥώμην Ἰουδαίων ψευδεῖς ἦσαν δια-
βολαί, πλάσματα Σηιανοῦ τὸ ἔθνος ἀναρπάσαι θέλοντος, ὅπερ ἢ μόνον
ἢ μάλιστα ᾔδει βουλαῖς ἀνοσίοις καὶ πράξεσιν ἀντιβησόμενον ὑπὲρ τοῦ
παρασπονδηθῆναι κινδυνεύσαντος αὐτοκράτορος. καὶ τοῖς πανταχόσε 161
χειροτονουμένοις ὑπάρχοις ἐπέσκηψε παρηγορῆσαι μὲν τοὺς κατὰ πόλεις
τῶν ἀπὸ τοῦ ἔθνους, ὡς οὐκ εἰς πάντας προβάσης τῆς ἐπεξελεύσεως,
ἀλλ' ἐπὶ μόνους τοὺς αἰτίους — ὀλίγοι δὲ ἦσαν —, κινῆσαι δὲ μηδὲν
τῶν ἐξ ἔθους, ἀλλὰ καὶ παρακαταθήκην ἔχειν τούς τε ἄνδρας ὡς εἰρη-
νικοὺς τὰς φύσεις καὶ τὰ νόμιμα ὡς ἀλείφοντα πρὸς εὐστάθειαν.

(25.) Ὁ δὲ Γάιος ἑαυτὸν ἐξετύφωσεν, οὐ λέγων μόνον ἀλλὰ καὶ 162
οἰόμενος εἶναι θεός. εἶτα οὐδένας εὗρεν οὔτε Ἑλλήνων οὔτε βαρβάρων
ἐπιτηδειοτέρους Ἀλεξανδρέων εἰς τὴν τῆς ἀμέτρου καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀνθρω-
πίνην ἐπιθυμίας βεβαίωσιν· δεινοὶ γάρ εἰσι τὰς κολακείας καὶ γοητείας
570 M. καὶ ὑποκρίσεις, παρεσκευασμένοι μὲν θῶπας λόγους, ἀνειμένοις | δὲ

1 διαιωνίους] δι' αἰῶνος C (v) ἐνδελεχεῖς A (Mang.) 3 τοῦ ante νῦν add. A (Mang.) καὶ — ἐπιτελεσθήσονται om. A 4 κἀν] καὶ H μηνιαίαις A διανομίαις G πατρίδος suspectum; σπυρίδος coni. Mendelssohn 8 τὸν ante βίον add. A καὶ μάλιστα om. A ποριστὸν M ἐφίεται coni. Mang. 11 πάντες om. H 12 καθαιρέσεως A τινὸς post νομίμων transp. O 13 νόμων A 14 παρακιθέντων (sic) M 15 alt. ἔγνω om. C (Turn.) 17 ἔθος H[1], corr. H[2] θέλοντες G 18 ᾔδει] ἔδει A 19 αὐτοκράτορος κινδυνεύσαντος transp. A πανταχόσε C: πανταχόθεν ceteri 20 χειροτονημένοις O ἐνέσκηψε A 21 ὡς — ἐπεξελεύσεως A (Mang.): om. ceteri (Turn.) εἰς A: ἐπὶ Mang. 22 δ' A 23 τ' A 25 ἐξετύφλωσεν OA 26 pr. οὔτε] οὔθ' A alt. οὔτε] εἴτε H[1], corr. H[2] 28 εἰσὶν CL (v) πρὸς vel περὶ ante τὰς deesse putat Mang. 29 παρασκευασμένοι M μὲν om. O

163 στόμασι καὶ ἀχαλίνοις πάντα φύροντες. θεοῦ κλῆσις οὕτως ἐστὶ σεμνὸν
παρ' αὐτοῖς, ὥστε καὶ ἴβεσι καὶ ἰοβόλοις ἀσπίσι ταῖς ἐγχωρίοις καὶ
πολλοῖς ἑτέροις τῶν ἐξηγριωμένων αὐτῆς θηρίων μεταδεδώκασιν· ὥστε
εἰκότως ἀταμιεύτοις χρώμενοι ταῖς εἰς θεὸν τεινούσαις προσηγορίαις
ἀπατῶσι μὲν τοὺς ὀλιγόφρονας καὶ ἀπείρους τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀθεότητος,
ἁλίσκονται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπισταμένων τὴν πολλὴν αὐτῶν ἠλιθιότητα, μᾶλλον
164 δὲ ἀσέβειαν. ἧς ἄπειρος ὢν Γάιος ὑπελάμβανε τῷ ὄντι νομίζεσθαι παρ'
Ἀλεξανδρεῦσι θεός, ἐπειδήπερ οὐ πλαγίως ἀλλ' ἄντικρυς ἅπασιν ἐχρῶντο
κατακόρως τοῖς ὀνόμασιν, ὅσα τοῖς ἄλλοις ἔθος ἐπιφημίζεσθαι θεοῖς.
165 εἶτα καὶ τὴν περὶ τὰς προσευχὰς νεωτεροποιίαν ἀπὸ καθαροῦ τοῦ συνει-
δότος καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀκραιφνοῦς τιμῆς ᾤετο γεγενῆσθαι, τῇ μὲν ταῖς
ὑπομνηματικαῖς ἐφημερίσιν, ἃς ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας διεπέμποντό τινες,
προσέχων — ἥδιστον γὰρ ἦν ἀνάγνωσμα τοῦτο αὐτῷ, ὡς καὶ τὰ τῶν
ἄλλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν ἀηδέστατα συγκρίσει τῆς ἐν τούτοις
χάριτος νομίζεσθαι —, τῇ δὲ καὶ δι' ἐνίους οἰκέτας τοὺς τωθάζοντας
ἀεὶ καὶ χλευάζοντας σὺν αὐτῷ.
166 (26.) Τούτων ἦσαν οἱ πλείους Αἰγύπτιοι, πονηρὰ σπέρματα, κροκο-
δείλων καὶ ἀσπίδων τῶν ἐγχωρίων ἀναμεμαγμένοι τὸν ἰὸν ὁμοῦ καὶ θυμὸν
ἐν ταῖς ψυχαῖς. ἡγεμὼν δὲ οἷά τις ἦν χοροῦ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ θιάσου
παντὸς Ἑλικών, ἐπάρατον καὶ ἐξάγιστον ἀνδράποδον παρεισφθαρὲν εἰς τὴν
αὐτοκρατορικὴν οἰκίαν· ἀπεγεύσατο γὰρ τῶν ἐγκυκλίων κατὰ φιλοτιμίαν
167 τοῦ προτέρου δεσπότου, ὃς αὐτὸν ἐδωρήσατο Τιβερίῳ Καίσαρι. τότε
μὲν οὖν οὐδεμιᾶς ἐτύγχανε προνομίας, ὅσα μειρακιώδη χαριεντίσματα
Τιβερίου διαμεμισηκότος, ἐπειδὴ πρὸς τὸ σεμνότερόν τε καὶ αὐστηρότερον
168 σχεδὸν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἐπικλινῶς εἶχεν. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν ἐτελεύτησε,
Γάιος δὲ τὴν ἡγεμονίαν διεδέξατο, νέῳ δεσπότῃ παρεπόμενος εἰς ἀνέσεις
καὶ τρυφὴν τὴν διὰ πάσης αἰσθήσεως ἐπιχαλῶντι „σός“ εἶπε „νῦν ὁ
καιρός ἐστιν, Ἑλικών, ἐπέγειρε σαυτόν· ἔχεις πρὸς ἐπίδειξιν ἀκροατὴν

1 φέροντες A ἐστὶν C σεμνὸν] ἄσεμνον sive συχνὸν coni. Matthaei 1. 2 παρ' αὐτοῖς σεμνὸν transp. A 2 ἰοβόλοις ἀσπίσι καὶ ἴβεσι transponenda vid. Mang. 3 αὐτῆς CO: αὐτοῖς ceteri θηρίων αὐτῆς transponendum vid. Mang. (Dahl) ὥστ' A 7 δὲ] δὲ καὶ A (Mang.) ὑπελάμβανεν L θαυμάζεσθαι (νομί supra) M παρ'] τοῖς A; παρὰ Mang. 8. 9 ἐχρῶντο — ὀνόμασιν om. A 11 αὐτὸν] αὐτὸν codd. (v) 12 ἀπὸ τῶν ἀλεξανδρέων A 13 γὰρ] μὲν γὰρ M (Mang.) ἀνάγνωστον G αὐτῷ τοῦτο transp. O καὶ A (Mang.): om. ceteri (Turn.) 14 ἀηδεστάτη H[1], corr. H[2] 17 πονηροῦ coni. Cohn coll. Dem. XXV 48 σπέρματα] θηρία coni. Mang., θρέμματα Matthaei 17. 18 κροκωδείλων (ο ex α) C 20 ἑλίκων C (v) 23 οὖν om. H μειρακειώδη C 24 μεμισηκότες A τε om. CGO 25 ἐπειδὴ δ' A ἐτελεύτησεν C 27 ἐπιχαλῶντι CGOAH (mavult Mang.): ἐπικαλοῦντι M (v) εἶπεν CA νῦν om. A 28 ἑλίκων C (v) ἐπέγειραι CG σαυτόν] δὲ αὐτόν A ἔχειν A

καὶ θεατὴν τὸν πάντων ἄριστον· εὔθικτος εἶ τὴν φύσιν· σκώπτειν καὶ
χαριεντίζεσθαι δύνασαι μᾶλλον ἑτέρων· ἀθύρματα καὶ παιδιὰς ληρώδεις
καὶ παρασεσυρμένας οἶδας· τῶν ἐγκυκλίων οὐχ ἧττον πεπαίδευσαι τὰ
ἀχόρευτα· πρόσεστί σοι καὶ τὸ στωμύλον οὐκ ἀτερπές. ἐὰν ἔτι κέντρον 169
ἐγκαταμίξῃς τοῖς τωθασμοῖς ὑποκακόηθες, ὡς μὴ γέλωτα κινεῖν μόνον
571 M. ἀλλὰ καὶ πικρίαν ἐκ τοῦ χαχυπόνου, τὸν δεσπότην ὅλον ἥρπακας | εὐφυῶς
διακείμενον πρὸς ἀκρόασιν τῶν μετὰ χλεύης ἐγκλημάτων· ἀναπέπταται
γὰρ αὐτοῦ, ὡς οἶδας, τὰ ὦτα καὶ ἀνωρθίασται πρὸς τοὺς ἐπιτετηδευκότας
συνυφαίνειν τὸ βλασφημεῖν τῷ συκοφαντεῖν. ὕλας δὲ μὴ ζήτει περιττο- 170
τέρας· ἔχεις τὰς κατὰ Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐθῶν διαβολάς, αἷς
ἐνετράφης· ἐξ ἔτι σπαργάνων ἀνεδιδάχθης αὐτάς, οὐ παρ' ἑνὸς ἀνδρὸς
ἀλλὰ τοῦ γλωσσαργοτάτου μέρους τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως· ἐπίδειξαι
τὰ μαθήματα." (27.) τούτοις τοῖς παραλόγοις καὶ ἐπαράτοις λογισμοῖς 171
ἐπάρας καὶ συγκροτήσας ἑαυτὸν συνεῖχε καὶ περιεῖπε τὸν Γάιον, οὐ
νύκτωρ, οὐ μεθ' ἡμέραν ἀφιστάμενος, ἀλλὰ πανταχοῦ συμπαρών, ἵνα ταῖς
ἐρημίαις καὶ ἀναπαύλαις αὐτοῦ καταχρῆται πρὸς τὰς κατὰ τοῦ ἔθνους
αἰτίας, ἡδονὰς κινῶν τὰς διὰ σκωμμάτων ὁ πανουργότατος, ἵνα τιτρώ-
σκωσιν αἱ διαβολαί· τὸν γὰρ ἐπ' εὐθείας κατήγορον οὔτε ὡμολόγει οὔτε
ὁμολογεῖν ἐδύνατο, πλαγιάζων δὲ καὶ τεχνιτεύων χαλεπώτερος καὶ βαρύ-
τερος ἦν ἐχθρὸς τῶν ἐπιγεγραμμένων ἄντικρυς τὴν δυσμένειαν. φασὶ 172
δὲ ὅτι καὶ τῶν Ἀλεξανδρέων οἱ πρέσβεις εὖ τοῦτο εἰδότες ἀφανῶς
ἐμεμίσθωντο αὐτὸν μεγάλοις μισθοῖς, οὐ διὰ χρημάτων μόνον ἀλλὰ καὶ
τῶν ἐπὶ τιμαῖς ἐλπίδων, ἃς ὑπέσπειραν αὐτῷ παρέξειν οὐκ εἰς μακράν,
ἐπειδὰν ἀφίκηται Γάιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν. ὁ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον 173
ὀνειροπολῶν, ἐν ᾧ παρόντος τοῦ δεσπότου καὶ σὺν αὐτῷ σχεδόν τι τῆς
οἰκουμένης — οὐ γὰρ ἦν ἄδηλον, ὅτι κατὰ θεραπείαν Γαΐῳ συνεισβαλεῖ
τὸ δοκιμώτατον καὶ ὅσον τῶν πόλεων ὄψις ἐστὶν ἀναστὰν ἀπὸ περάτων
αὐτῶν. — ὑπὸ τῆς μεγίστης καὶ ἐνδοξοτάτης πόλεως τιμηθήσεται, πάντα

1 τῶν OA εὔθικτος Turn. (v): εὔθηκτος codd. σκόπτειν G, ὡς σκώπτειν A
2 χαριεντίζειν δύνασθαι A 4 τὸ om. C στωμύλιον A ἔτι Turn.: εἴ τι CGOMH, οὖν τι A (Mang.) 5 ὑποκακόηθες Turn. (v): ὑπὸ κακοήθη CGOMH¹, ὑπὸ κακοηθείας AH²L
6 χαχυπόνου] κακόνου coni. Mang., χαχυπόπτου Wendl. 7 μετὰ] κατὰ G 8 αὐτῷ L
9 τὸ] τῷ A τῷ CH: τὸ GOA, καὶ M μὴ om. A 9. 10 περισσοτέρας M
10 κατὰ om. Mang. διαβολὰς (vel καταβοὰς coni.) Mang.: καταβολὰς codd. (v)
11 ἀνετράφης C ἐδιδάχθης A 12 γλωσσαργοτάτου CGMH¹: γλωσσαλγοτάτου (ρ supra λ) A, γλωσσαλγοτάτου OH²L (v) 13 παθήματα M 15 ἀφιστάμενον A
ἵνα om. v 16 καταχρῆται codd.: κατεχρῆτο v 17 κινῶν τὰς] κινώντας C
17. 18 τιτρώσκουσιν GO 18 οὔθ' A ὡμολόγει οὔτε om. C οὔθ' A
19 ἠδύνατο AH δὲ] τε GO 20 ἐπιγεγραμμένων Matthaei: ἀπογεγραμμένων codd. (v) 21 δ' A ἀφανῶς] ἐμφανῶς Ven. 41 (prob. Mang.) 22 ἐμισθοῦντο A
26 συνεισβαλεῖ Turn. (v): συνεισβάλλει codd. 27 ὅσων G ἀναστὰς A
28 ἐνδοξοτάτου H

174 ὑπισχνεῖτο. μέχρι μὲν οὖν τινος τὸν ἐμφωλεύοντα ἔνδον πολέμιον
ἀγνοοῦντες ἐφυλαττόμεθα τοὺς ἔξω μόνους· ἐπεὶ δὲ ᾐσθόμεθα, διηρευ-
νῶμεν περιβλεπόμενοι πάσας ὁδούς, εἴ πως δυνησόμεθα μαλθάξαι καὶ
τιθασεῦσαι τὸν ἄνθρωπον ἐξ ἅπαντος τρόπου καὶ τόπου βάλλοντα καὶ
175 τοξεύοντα ἡμᾶς εὐσκόπως. καὶ συνεσφαίριζε γὰρ καὶ συνεγυμνάζετο
καὶ συνελούετο καὶ συνηρίστα καὶ μέλλοντι κοιμᾶσθαι παρῆν Γαΐῳ, τὴν
τοῦ κατακοιμιστοῦ καὶ κατ' οἰκίαν ἀρχισωματοφύλακος τεταγμένος τάξιν,
ὅση μηδενὶ προσῆν ἄλλῳ, ὡς μόνος ἔχειν εὐκαιρούσας καὶ σχολαζούσας
ἀκοὰς αὐτοκράτορος τῶν ἔξω διαφειμένας θορύβων εἰς ἀκρόασιν ὧν
176 μάλιστα ἐπόθει. διασυρμοὶ δὲ ἦσαν ἀνακεκραμένοι κατηγορίαις, ἵνα τοῖς
μὲν ἡδονὰς κινῇ, ἡμᾶς δὲ τὰ μέγιστα βλάπτῃ· τὸ μὲν γὰρ προηγούμενον
ἔργον εἶναι δοκοῦν, ὁ διασυρμός, πάρεργον ἦν αὐτῷ, τὸ δὲ φαινόμενον
177 πάρεργον, αἱ κατηγορίαι, μόνον καὶ πρῶτον ἔργον. πάντα δὴ κάλων
ἀνασείων, ὡς οἱ πνεῦμα δεξιὸν κατ' οἰάκων ἔχοντες, ἐφέρετο πλησίστιος
οὐριοδρομῶν, ἄλλας | ἐπ' ἄλλαις συντιθεὶς καὶ συνείρων αἰτίας. τοῦ δὲ p. 572 M
ἐνετυποῦτο ἡ διάνοια παγιώτερον, ὡς ἄληστον εἶναι τὴν τῶν ἐγκλημάτων
μνήμην.
178 (28.) Ἐν ἀπόροις δὲ καὶ ἐν ἀμηχάνοις ὄντες, ἐπειδὴ πάντα λίθον
κινοῦντες ὑπὲρ τοῦ τὸν Ἑλικῶνα ἐξευμενίσασθαι πάροδον οὐδεμίαν ἀνευ-
ρίσκομεν, μηδενὸς μήτε εἰπεῖν μήτε προσελθεῖν τολμῶντος ἕνεκα τῆς
ἀλαζονείας καὶ βαρύτητος, ᾗ πρὸς πάντας ἐκέχρητο, καὶ ἅμα διὰ τὸ
ἀγνοεῖν, εἴ τίς ἐστιν αὐτῷ πρὸς τὸ Ἰουδαίων γένος ἀλλοτρίωσις ἀλείφοντι
τὸν δεσπότην ἀεὶ καὶ συγκροτοῦντι κατὰ τοῦ ἔθνους, τὸ μὲν ἔτι πονεῖσθαι
περὶ τοῦτο τὸ μέρος εἰάσαμεν, τοῦ δὲ ἀναγκαιοτέρου περιειχόμεθα·
γραμματεῖον γὰρ ἔδοξεν ἀναδοῦναι Γαΐῳ κεφαλαιώδη τύπον περιέχον ὧν
179 τε ἐπάθομεν καὶ ὧν τυχεῖν ἠξιοῦμεν. ἦν δὲ σχεδὸν τοῦτο ἐπιτομή τις
ἱκετείας μακροτέρας, ἣν ἐπεπόμφειμεν πρὸ ὀλίγου δι' Ἀγρίππα τοῦ
βασιλέως· ἐκ τύχης γὰρ ἐπεδήμησε τῇ πόλει μέλλων εἰς Συρίαν κατὰ

1 ὑπισχνεῖται A φωλεύοντα CGO 2 μόνους] νόμους G ᾐσθώμεθα C
4 τιθασσεῦσαι A (v) 5 pr. καὶ om. v συνεσφαίριζε] συνεφέδριζε CO, corr. G
6 συνελούετο] συνεβουλεύετο A τὴν] τῷ O 7 τοῦ om. A κοιμιστοῦ O
ἄχρι σωματοφύλακος MH 8 μόνος CGO: μόνας ceteri 9 διαφειδομένας M, δια-
φθειρομένων O 10 μάλιστ' A δ' A τοῖς] τῷ coni. Cohn
11 κ≡ινῇ (o eras.) C; κινῆν (sic) Turn. ἡμᾶς CA: ἡμῖν GOMH γὰρ om. A
13 πρῶτον καὶ μόνον transp. H (v) δὴ] δὲ δὴ coni. Mang. κάλον CG,
corr. O 15 οὐριοδετομῶν A ἐπ' ἄλλαις CA: ἐπ' ἀλλήλαις GOMH
τοῦ] Γαΐου conicio 17 μνήμην A (Mang.): γνώμην ceteri (Turn.)
18 δὲ] οὖν A (Mang.) 19 τὸν] τῶν A ἐξευμενίσασθαι] ἐξιλεώσασθαι H
ἢ
19. 20 εὑρίσκομεν OH 20 pr. μήτε] μήτ' A 22 εἴ τις A, ἥτις GO
23 δὲ ante τὸν add. M 24 περὶ] κατὰ M εἰάσαμεν om. A δ' A
26 τ' A ἐπιτίμη M 27 μακροτέρα CGO πρὸ ὀλίγου sine causa
suspectum dicit Mang. διὰ γρίππου G, δι' ἀγρίππου O

τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ βασιλείαν ἀπαίρειν. * * * ἐλελήθειμεν δὲ ἄρα ἔτι ἀπα- 180
τῶντες ἑαυτούς· καὶ γὰρ πρότερον, ὅτε εὐθὺς ἠρξάμεθα πλεῖν οἰόμενοι
πρὸς κριτὴν ἀφίξεσθαι τευξόμενοι τῶν δικαίων. ὁ δὲ ἦν ἐχθρὸς ἄσπονδος,
δελεάζων ὅσα τῷ δοκεῖν φαιδρῷ τῷ βλέμματι καὶ ἱλαρωτέραις ταῖς
προσρήσεσι. δεξιωσάμενος γὰρ ἡμᾶς ἐν τῷ πρὸς Τιβέρει πεδίῳ τὸ 181
πρῶτον — ἔτυχε δὲ ἐκ τῶν μητρῴων ἐξιὼν κήπων — ἀντιπροσηγόρευσε
καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα κατέσεισεν αἰνιττόμενος εὐμένειαν καὶ τὸν ἐπὶ τῶν
πρεσβειῶν, Ὅμιλον ὄνομα, προσπέμψας „αὐτὸς“ ἔφη „τῆς ὑμετέρας
ὑποθέσεως ἀκούσομαι προσευκαιρήσας“, ὥστε τοὺς ἐν κύκλῳ πάντας
συνήδεσθαι καθάπερ ἤδη νενικηκόσι καὶ τῶν ἡμετέρων ὅσοι ταῖς ἐπι-
πολαίοις παράγονται φαντασίαις. ἐγὼ δὲ φρονεῖν τι δοκῶν περιττότερον 182
καὶ δι᾿ ἡλικίαν καὶ τὴν ἄλλην παιδείαν εὐλαβέστερος ἤμην ἐφ᾿ οἷς ἔχαιρον
οἱ ἄλλοι. „διὰ τί γάρ“ ἔφασκον ἀνακινῶν τὸν ἐμαυτοῦ λογισμόν, „το-
σούτων ὄντων πρεσβευτῶν σχεδὸν ἀπὸ πάσης γῆς ἀφιγμένων, ἡμῶν εἶπε
τότε μόνων ἀκούσεσθαι; τί βουλόμενος; οὐ γὰρ ἠγνόει γε ὄντας Ἰουδαίους,
οἷς ἀγαπητὸν τὸ μὴ ἐλαττοῦσθαι. τὸ δὲ δὴ καὶ προνομίας οἴεσθαι τυγχά- 183
νειν παρ᾿ ἀλλοεθνεῖ καὶ νέῳ καὶ αὐτεξουσίῳ δεσπότῃ μὴ καὶ μανίας
573 M. ἐγγύς ἐστιν; ἀλλ᾿ ἔοικε τῇ τῶν ἄλλων Ἀλεξανδρέων | μερίδι προσκεῖσθαι,
ᾗ διδοὺς προνομίαν θᾶττον ὑπέσχετο δικάσειν, ἐὰν ἄρα μὴ τὸν ἴσον καὶ
κοινὸν ἀκροατὴν ὑπερβὰς ἀντὶ δικαστοῦ γένηται τῶν μὲν συναγωνιστής,
ἡμῶν δὲ ἀντίπαλος.“

(29.) Ταῦτα λογιζόμενος ἐσφάδαζον καὶ οὔτε μεθ᾿ ἡμέραν οὔτε 184
νύκτωρ ἠρέμουν. ἀθυμοῦντος δέ μου καὶ τὴν ἀνίαν στέγοντος — οὐδὲ
γὰρ ἀνενεγκεῖν ἀσφαλὲς ἦν —, ἕτερον κατασκήπτει βαρύτατον ἐξαπιναίως
ἀπροσδόκητον κακόν, οὐχ ἑνὶ μέρει τοῦ Ἰουδαϊκοῦ τὸν κίνδυνον ἐπάγον,
ἀλλὰ συλλήβδην ἅπαντι τῷ ἔθνει. ἀφίγμεθα μὲν γὰρ ἀπὸ Ῥώμης εἰς 185
Δικαιάρχειαν ἐπακολουθοῦντες Γαΐῳ· κατεληλύθει δὲ ἐπὶ θάλατταν καὶ
διέτριβε περὶ τὸν κόλπον, ἀμείβων τὰς ἰδίας ἐπαύλεις πολλὰς καὶ πο-

---

1 ἐλελύθειμεν M lacunam statuit Cohn ἄρα ἔτι Turn. (v): ἄρα CGOMA, ἔτι H 2 ὅτε CH, ὅτε corr. vid. in οὔτε O: ὅτ᾿ A, οὔτε GM 3 κρϊ (sic) M τευξόμεθα οἱ (sic) G 4 ταῖς om. CGO 5 προσρήσεσιν L δεξάμενος O τιβέριν H^{2} τὸ] τῷ O, om. A 6 δ᾿ MA 8 ὅμιλος A ὄνομα om. G 10 ἤδη om. A 10. 11 ἐπιπολεοῖς C; ἐπιβολαῖς Turn. 11 φαντασίας G (Turn.) δοκῶ A 12 ἤμην] corr. ex ἡμῖν H^{2}; ἦν coni. Cohn 14 πρεσβευτῶν CGO: πρέσβεων ceteri σχεδῶν C ἀ=φιγμένων C εἶπεν CL 15 μόνων CA: μόνον ceteri 16 τὸ δὲ] τότε Turn. 17 μανίας] μαγείας vel μαγγανείας coni. Matthaei 19 ὑπέχετο H 20 τῷ C 21 ἡμῶν δὲ] τῶν δὲ ἤτοι ἡμῶν H 23 ἀνίαν Mang. (Dahl): ἄνοιαν CGOMH, ἄγνοιαν A (v); ἀπορίαν conicio στέγοντος Mang. (Dahl): στένοντος codd. (v) 24 ἀσφαλὲς ἦν CGO: ἦν ἀσφαλὲς ceteri ἑτέρως C, ἑτέρῳ GO 25 ⟨καὶ⟩ ἀπροσδόκητον coni. Mang. ἀπροὐδόκητον Turn. 26 συλλήβδην M μὲν CGO: om. ceteri 27 δικαιάρχειαν $C^{2}MH$: δικαιάρχιαν $C^{1}GO$, δικαίαρχον A δ᾿ A 28 διέτριβεν C

186 λυτελῶς ἠσκημένας. φροντίζουσι δὲ ἡμῖν τῆς ὑποθέσεως — ἀεὶ γὰρ
κληθήσεσθαι προσεδοκῶμεν — προσέρχεταί τις ὕφαιμόν τι καὶ ταραχῶδες
ὑποβλεπόμενος, ἄσθματος μεστός, καὶ μικρὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀπαγαγὼν
— πλησίον γὰρ ἦσάν τινες — „ἠκούσατε“ ἔφη „τὰ καινά;“ καὶ μέλλων
187 ἀπαγγέλλειν ἐπεσχέθη, δακρύων ἀθρόας φορᾶς ἐνεχθείσης. καὶ πάλιν
ἀρξάμενος δεύτερον ἐπεσχέθη καὶ τρίτον. ἅπερ ὁρῶντες ἡμεῖς ἐπτοήμεθα
καὶ παρεκαλοῦμεν μηνῦσαι τὸ πρᾶγμα, οὗ χάριν ἐλθεῖν ἔφασκεν· „οὐ
γὰρ ἕνεκα τοῦ διὰ μαρτύρων κλαίειν· εἰ δὲ ἄξια δακρύων ἐστί, μὴ μόνος
188 ἀπόλαυε τῆς λύπης· ἐθάδες γεγόναμεν ἤδη κακοπραγιῶν.“ ὁ δὲ μόλις
μὲν ἀναλύζων δὲ ὅμως κεκομμένῳ τῷ πνεύματί φησιν· „οἴχεται ἡμῶν
τὸ ἱερόν· ἀνδριάντα κολοσσιαῖον ἐσωτάτω τῶν ἀδύτων ἀνατεθῆναι
189 Γάιος προσέταξε Διὸς ἐπίκλησιν αὐτοῦ.“ θαυμασάντων δὲ τὸ λεχθὲν
καὶ πεπηγότων ὑπ᾽ ἐκπλήξεως καὶ μηδὲ προελθεῖν ἔτι δυναμένων —
ἀχανεῖς γὰρ εἱστήκειμεν ὀλιγοδρανοῦντες καὶ καταρρέοντες περὶ αὑτοῖς,
τῶν σωματικῶν τόνων ἐκνενευρισμένων —, ἕτεροι παρῆσαν τὰς αὐτὰς
190 φέροντες ὠδῖνας. ἔπειτα συγκλεισάμενοι πάντες ἀθρόοι ἰδίας ὁμοῦ καὶ
κοινὰς τύχας ἐθρηνοῦμεν καὶ οἷα ὑπέβαλλεν ὁ νοῦς διεξῇμεν — λαλίστατον
γὰρ ἄνθρωπος ἀτυχῶν —· ἀγωνιάσωμεν ὑπὲρ τοῦ μὴ εἰς ἅπαν ταῖς ἀνιάτοις
παρανομίαις ἀφεθῆναι. χειμῶνος μέσου διεπλεύσαμεν ἀγνοοῦντες, ὅσος
χειμὼν ἔφεδρός ἐστιν ὁ κατὰ γῆν ἀργαλεώτερος πολλῷ τοῦ κατὰ θάλατταν·
τοῦ μὲν γὰρ ἡ φύσις αἰτία διακρίνουσα τοὺς ἐτησίους καιρούς, φύσις
δὲ σωτήριον· ἐκείνου δὲ ἄνθρωπος οὐδὲν φρονῶν ἀνθρώπινον, νέος καὶ

---

1 φορτίζουσι G 2 κεκλήσεσθαι A τι om. CGO (Turn.); τε Dahl 4 κενά L (Turn.) 5 ἀπεσχέθη M 8 δ᾽ A ἐστὶν C, εἰσὶ O 9 ἐθάδες] ἐνθάδε LD 10 ἀναλύζων GH: ἀναβλύζων A, ἀνολύζων COM 11 ἀνδριάντι A ἐσωτάτω CO: ἐστῶτα G, εἴσω ceteri; εἰσωτάτω v 12 προσέταξεν C Διὸς] δοὺς A 13 πεπηγότων H: πεπληγότων ceteri ὑπ᾽ CA: ὑπὸ OMH, ὑπὲρ G προελθεῖν Turn. (v): προσελθεῖν codd. (coni. Mang.) 14 ὀλιγαδρανοῦντες H^1, corr. H^2, ὀλιδρανοῦντες A παραρρέοντες O αὑτοῖς H^2: αὐτοῖς CGOMH^1, αὐτῶν A; αὐτοὺς coni. Mang.
ω ϊ
15 τόνων] ὄγκων A 16 ὀδύνας A, ὀδύνας OH καὶ ante ἔπειτα add. CGO (v) συγκλεισάμενοι] συναλισάμενοι coni. Matthaei 17 ὑπέλαβεν A; ὑπέβαλεν v διεξῇμεν Cohn: διέξιμεν codd.: διέξειμεν v 18 ἀγωνιάσωμεν CGOMA: ἀγωνισάμενος H^1, ἀγωνιζόμενος H^{2}L; ἀγωνιαζόμενοι (v) interpunctione mutata antecedentibus adiunxit Mang. εἰς ἅπαν ταῖς OH^{2}L: εἰς ἅπαντας (vel εἰς ἅπαν τὰς) CGMAH^1; εἰς ἅπαντας ταῖς v, εἰς ἅπαν τὰς coni. Mang., ἡμᾶς ἅπαντας ταῖς coni. Dahl (εἰς ἅπαντα ταῖς in textu) ἀνιάτοις (sive ἀνηκέστοις sive ἀκολάστοις coni.) Dahl: ἐν αὐτοῖς codd. (v); ἐν ἀστοῖς vel ἀνηκέστους coni. Mang. 19 παρανομίας A (coni. Mang.) δὲ ante μέσου add. H^{2}L 20 ἀργαλαιότερος G 21 διακρίνουσα C (Mang.): διακρίνασα ceteri (Turn.) 22 ἐκείνου AH^{2}L (Mang.): ἐκείνους COMH^1 (Turn.), ἐκεῖνος G σωτήριος G οὐδὲ H^1, corr. H^2, μηδὲν A

---

17. 18 D^K fol. 178^r ἐκ τῆς αὐτῆς: λαλίστατον ἄνθρωπος ἀτυχῶν. praecedit Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἐνθάδε γεγόναμεν κακοπραγιῶν (lin. 9).

p. 574 M. νεωτεροποιὸς ἀνημμένος τὴν ἐφ' ἅπασιν | ἀνυπεύθυνον ἀρχήν· νεό-
της δὲ μετ' ἐξουσίας αὐτοκρατοῦς ὁρμαῖς ἀκαθέκτοις χρωμένη κακὸν δύσ-
μαχον. ἐξέσται δὲ προσελθεῖν ἢ διᾶραι τὸ στόμα περὶ προσευχῶν τῷ λυμε- 191
ῶνι τοῦ πανιέρου; δῆλον γὰρ ὡς οὐ φροντιεῖ τῶν ἀφανεστέρων καὶ τιμῆς
ἐλάττονος ἠξιωμένων ὁ τὸν περισημότατον καὶ ἐπιφανέστατον νεών, εἰς
ὃν ἀνατολαὶ καὶ δύσεις ἀποβλέπουσιν ἡλίου τρόπον πανταχόσε λάμποντα,
καθυβρίζων. εἰ δὲ καὶ γένοιτό τις ἄδεια προσόδου, τί χρὴ προσδοκᾶν 192
ἢ θάνατον ἀπαραίτητον; ἀλλ' ἔστω, τεθνηξόμεθα· ζωὴ γάρ τίς ἐστιν ὁ ὑπὲρ
φυλακῆς νόμων εὐκλεέστατος θάνατος. εἰ δὲ ἐκ τῆς ἡμετέρας τελευτῆς
γενήσεται μηδὲν ὄφελος, οὐ μανία παραπολέσθαι, καὶ ταῦτα πρεσβεύειν
δοκοῦντας, ὡς τῶν πεμψάντων μᾶλλον ἢ τῶν ὑπομενόντων εἶναι τὴν
συμφοράν; οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὰς φύσεις μισοπονηρότατοι τῶν ὁμο- 193
φύλων ἀσέβειαν ἡμῶν κατηγορήσουσιν ὡς, ἐν ἐσχάτῳ κινδύνῳ τῶν ὅλων
σαλευόντων, ἐπιμνησθέντων ὑπὸ φιλαυτίας ἰδίου τινός· τοῖς γὰρ μεγάλοις
τὰ βραχέα καὶ τοῖς κοινοῖς τὰ ἴδια ὑποστέλλειν ἀναγκαῖον, ὧν οἰχομένων
ἔρρει καὶ ἡ πολιτεία. ποῦ γὰρ ὅσιον ἢ θεμιτὸν ἄλλως ἀγωνίζεσθαι, 194
δεικνύντας ὡς ἐσμὲν Ἀλεξανδρεῖς, οἷς ὁ περὶ τῆς καθολικωτέρας πολιτείας
ἐπικρέμαται κίνδυνος τῆς Ἰουδαίων; ἅμα γὰρ τῇ τοῦ ἱεροῦ καταλύσει
δέος, μὴ καὶ τὸ κοινὸν τοῦ ἔθνους ὄνομα συναφανισθῆναι κελεύσῃ ὁ
νεωτεροποιὸς καὶ μεγαλουργὸς ἄνθρωπος. ἀμφοτέρων οὖν τῶν ὑποθέσεων 195
δι' ἃς ἐστάλημεν οἰχομένων, ἴσως φήσει τις· τι οὖν, οὐκ ᾔδεσαν πραγ-
ματεύεσθαι τὴν μετὰ ἀσφαλείας ἐπάνοδον; πρὸς ὃν εἴποιμι ἄν· ἢ οὐκ
ἔχεις ἀνδρὸς εὐγενοῦς πάθος γνήσιον ἢ οὐκ ἐνετράφης οὐδὲ ἐνησκήθης
τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν. ἐλπίδων εἰσὶ πλήρεις οἱ ὄντως εὐγενεῖς, καὶ οἱ
νόμοι τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ χείλεσιν ἄκροις ἐλπίδας ἀγαθὰς δημιουργοῦσιν.
ἴσως ἀπόπειρα ταῦτα τῆς καθεστώσης γενεᾶς ἐστι, πῶς ἔχει πρὸς ἀρετὴν 196
καὶ εἰ πεπαίδευται φέρειν τὰ δεινὰ λογισμοῖς ἰσχυρογνώμοσιν οὐ προ-
καταπίπτουσα. τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀνθρώπων ἅπαντα καὶ ἔρρει καὶ ἐρρέτω·

---

5 νεών CG: ναόν ceteri 7 ἄδεια] χρεία A 8 ζῶν GO τίς ἐστιν ὁ Turn. (v): τις ὁ GM, ἐστιν ὁ C, τις OH, τις καὶ A 9 ἐκ] καὶ ἐκ A 10 μηδὲν CGOH[2]L: οὐδὲν MAH[1] 15 κενοῖς C 16 ποῦ] πῶς coni. Mang. 17 δεικνύντες CG 19 τοῦ κοινοῦ O 19. 20 μὴ — νεωτεροποιὸς καὶ] ὡς ἐξαφανίσει τὸ ἔθνος A 20 οὖν] αὖ A 21 ᾔδεσαν] ᾔδεισαν codd. (v); ᾔδεις ἂν coni. Mang. 22 μετ' O εἴποιμ' A 22. 23 εἴποιμι — οὐδὲ om. H[1], add. H[2] 23 ἐνησκήθεις C 24 ὄντες M 25 ἐντυγχάνουσιν CD[C]L δημιουργεῖν CGO 26 ἐστιν CM 27 ἰσχυρο-γνώμοσι G 27. 28 προκαταπίπτουσι (-ιν L) H (Turn.)

---

1. 3 D[R] fol. 214[v] ἐκ τῶν πρὸς Γάιον fol. 116[v] τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 2 Col. 1012 20 Col. 1061 Φίλωνος: νεότης μετ' ἐξουσίας — δύσμαχον γίνεται. eadem in Georgidis cod. Laur. VIII 15 fol. 70[v]. 24. 25 D[C] fol. 201[v] Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας D[R] fol. 187[v] Φίλωνος: τοῖς ἐντυγχάνουσι μὴ χείλεσιν ἄκροις οἱ θεῖοι νόμοι ἐλπίδας ἀγαθὰς δημιουργοῦσιν.

μενέτω δὲ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀκαθαίρετος ἡ ἐπὶ τὸν σωτῆρα θεὸν ἐλπίς,
ὃς πολλάκις ἐξ ἀμηχάνων καὶ ἀπόρων περιέσωσε τὸ ἔθνος.
197 (30.) Ταῦτα ἅμα μὲν ὀλοφυρόμενοι τὰς ἀπροσδοκήτους ἀτυχίας
ἅμα δὲ καὶ παρηγοροῦντες ἑαυτοὺς ἐλπίδι μεταβολῆς γαληνοτέρας διεξῇμεν.
μικρὸν δὲ ἐπισχόντες πρὸς τοὺς ἀπαγγείλαντας | „τί καθ᾽ ἡσυχίαν“ εἴ- p. 575
πομεν „κάθησθε, σπινθῆρας αὐτὸ μόνον τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἐνιέντες, ὑφ᾽
ὧν καιόμεθα καὶ πυρπολούμεθα, δέον προσεξηγεῖσθαι καὶ τὰ κεκινηκότα
198 τὸν Γάιον;“ οἱ δέ· „τὴν μὲν ἀνωτάτω καὶ πρώτην αἰτίαν ἴστε, ἣν καὶ
πάντες ἴσασιν ἄνθρωποι· θεὸς βούλεται νομίζεσθαι, ὑπείληφε δὲ μόνους
Ἰουδαίους μὴ πείσεσθαι, οἷς μεῖζον οὐδὲν ἂν προστρίψαιτο κακὸν ἢ
λυμηνάμενος τὴν τοῦ ἱεροῦ σεμνότητα. κατήχηται δέ, ὅτι καὶ πάντων
ἱερῶν τῶν πανταχοῦ κάλλιστόν ἐστιν ἐξ ἀπείρων χρόνων ἀπαύστοις καὶ
ἀφειδέσι δαπάναις ἀεὶ προσκοσμούμενον· δύσερις δὲ καὶ φιλόνεικος ὢν
199 σφετερίσασθαι τοῦτο εἰς ἑαυτὸν διανοεῖται. παρατέθηκται δὲ νῦν μᾶλλον
ἢ πρότερον ἐξ ἐπιστολῆς, ἣν ἔπεμψε Καπίτων. φόρων ἐκλογεὺς ὁ Καπί-
των ἐστὶ τῶν τῆς Ἰουδαίας, ἔχει δέ πως πρὸς τοὺς ἐγχωρίους ἐγκότως·
πένης γὰρ ἀφιγμένος καὶ ἐξ ὧν νοσφίζεται καὶ παρεκλέγει ποικίλον τινὰ
καὶ πολὺν πλοῦτον ἠθροικώς, εἶτα εὐλαβηθείς, μή τις αὐτοῦ γένηται
κατηγορία, τέχνην ἐπενόησεν, ᾗ διαβολαῖς τῶν ἀδικηθέντων διακρούσεται
200 τὰς αἰτίας. ἀφορμὴν δὲ αὐτῷ δίδωσιν εἰς ὅπερ ἐβούλετο συντυχία τις
τοιαύτη. τὴν Ἰάμνειαν — πόλις δέ ἐστι τῆς Ἰουδαίας ἐν τοῖς μάλιστα
πολυάνθρωπος — [ταύτην] μιγάδες οἰκοῦσιν, οἱ πλείους μὲν Ἰουδαῖοι,
ἕτεροι δέ τινες ἀλλόφυλοι παρεισφθαρέντες ἀπὸ τῶν πλησιοχώρων, οἳ
τοῖς τρόπον τινὰ αὐθιγενέσιν ὄντες μέτοικοι κακὰ καὶ πράγματα παρέ-
201 χουσιν, ἀεί τι παραλύοντες τῶν πατρίων Ἰουδαίοις. οὗτοι παρὰ τῶν
ἐπιφοιτώντων ἀκούοντες, ὅσῃ σπουδῇ κέχρηται Γάιος περὶ τὴν ἰδίαν
ἐκθέωσιν καὶ ὡς ἀλλοτριώτατα διάκειται πρὸς ἅπαν τὸ Ἰουδαϊκὸν γένος,
καιρὸν ἐπιτήδειον εἰς ἐπίθεσιν παραπεπτωκέναι νομίζοντες αὐτοσχέδιον
ἀνιστᾶσι βωμὸν εἰκαιοτάτης ὕλης, πηλὸν σχηματίσαντες εἰς πλίνθους,

---

1 δ᾽ A 3 ταῦθ᾽ A 4 διεξῇμεν] διέξημεν (η corr. in ι) O, διέξιμεν ceteri: διέξειμεν v 5 δ᾽ A ἐπαγγείλαντας L 6 κάθησθε C: καθέζεσθε MA, καθέζεσθαι H, καθίζεσθαι G, αι corr. in ε O αὐτὸ] αὔτως C, αὕτως G, οὕτως O ἐνιέντες COH²L: ἐνιέντας G, ἐνέντες MA, ἐνιόντες H¹ 7 προσηγεῖσθαι CGO 9 δὲ A (Mang.): om. ceteri (Turn.) 10 μὴ πείσεσθαι A (Mang.): om. ceteri (Turn.) 11 κατέχηται δ᾽ A 12 ἀπαύστοις om. O 15. 16 ὁ Καπίτων ἐστὶ glossema esse putat Mang. 16 ἐστὶν C (v) Ἰουδαίας] Ἰαμνείας coni. Schürer coll. Joseph. Ant. XVIII 6, 3 εἶχε O ἐγκόπως M 18 εἶτ᾽ A αὐτῷ A 19 ᾗ CGH²L: ἢ O, εἰ MH¹, ὡς A διακρούεται G, διακρούσηται A 20 αὐτοῦ M 21 ἰάμνειαν CGH: ἰάμνιαν OMA τοῖς codd.: ταῖς v 22 πολυανθρώποις coni. Mang. (Dahl) ταύτην seclusi 23 πλ[illegible]σιοχώρων C 26 περὶ] παρὰ H 27 Ἰουδαϊκὸν γένος] ἰουδαίων ἔθνος A (prob. Mang.) 28 εἰς] πρὸς A 29 ἀνιστᾶσι] παριστῶσι A, ἀνιστῶσι ceteri (v)

ὑπὲρ τοῦ μόνον ἐπιβουλεύειν τοῖς συνοικοῦσιν· ᾔδεσαν γὰρ οὐκ ἀνεξομένους
καταλυομένων τῶν ἐθῶν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. θεασάμενοι γὰρ καὶ δυσανα- 202
σχετήσαντες ἐπὶ τῷ τῆς ἱερᾶς χώρας τὸ ἱεροπρεπὲς ὄντως ἀφανίζεσθαι
καθαιροῦσι συνελθόντες· οἱ δὲ εὐθὺς ἐπὶ τὸν Καπίτωνα ᾖκον, ὃς ἦν τοῦ
δράματος ὅλου δημιουργός. ἕρμαιον δὲ εὑρηκέναι νομίσας, ὅπερ ἐκ
πολλῶν χρόνων ἀνεζήτει, γράφει Γαΐῳ διαίρων τὰ πράγματα καὶ
μετεωρίζων. ὁ δὲ διαναγνοὺς πλουσιώτερον καὶ μεγαλοφρονέστερόν τι ἀντὶ 203
τοῦ πλινθίνου βωμοῦ τοῦ κατ' ἐπήρειαν ἀνασταθέντος ἐν Ἰαμνείᾳ κελεύει
76 M. | κολοσσιαῖον ἀνδριάντα ἐπίχρυσον ἐν τῷ τῆς μητροπόλεως ἱερῷ καθ-
ιδρυθῆναι, συμβούλοις χρησάμενος τοῖς ἀρίστοις καὶ σοφωτάτοις, Ἑλικῶνι
τῷ εὐπατρίδῃ δούλῳ, σπερμολόγῳ, περιτρίμματι, καὶ Ἀπελλῇ τινι
τραγῳδῷ, ὃς ἀκμῇ μὲν τῆς πρώτης ἡλικίας, ὥς φασιν, ἐκαπήλευσε τὴν
ὥραν, ἔξωρος δὲ γενόμενος ἐπὶ τὴν σκηνὴν παρῆλθεν. ὅσοι δὲ σκηνο- 204
βατοῦσιν ἐμπορευόμενοι θεαταῖς καὶ θεάτροις, αἰδοῦς εἰσι καὶ σωφροσύνης
ἀλλ' οὐκ ἀναισχυντίας καὶ ἀκοσμίας ἐρασταὶ τῆς ἀνωτάτω; διὰ ταῦτα
εἰς τὴν τοῦ συμβούλου τάξιν ὁ Ἀπελλῆς παρῆλθεν, ἵνα βουλεύσηται
Γάιος μεθ' οὗ μὲν ὡς σκωπτέον, μεθ' οὗ δὲ ὡς ᾀστέον, ὑπερβὰς τὰς
περὶ τῶν ὅλων σκέψεις, ὡς εἰρηνεύεσθαι καὶ ἠρεμεῖσθαι τὰ πανταχοῦ
πάντα. ὁ μὲν οὖν Ἑλικών, σκορπιῶδες ἀνδράποδον, τὸν Αἰγυπτιακὸν 205
ἰὸν εἰς Ἰουδαίους ἤφιεν, ὁ δὲ Ἀπελλῆς τὸν ἀπὸ Ἀσκάλωνος· ἦν γὰρ
ἐκεῖθεν· Ἀσκαλωνίταις δὲ ἀσύμβατός τις καὶ ἀκατάλλακτος δυσμένεια
πρὸς τοὺς τῆς ἱερᾶς χώρας οἰκήτορας Ἰουδαίους ἐστὶν οὖσιν ὁμόροις."
ταῦτα ἀκούοντες ἐφ' ἑκάστου ῥήματος καὶ ὀνόματος ἐτιτρωσκόμεθα τὰς 206
ψυχάς. ἀλλ' οἱ μὲν καλῶν πράξεων καλοὶ σύμβουλοι μικρὸν ὕστερον τὰ
ἐπίχειρα εὗρον τῆς ἀσεβείας, ὁ μὲν ὑπὸ Γαΐου σιδήρῳ δεθεὶς ἐφ' ἑτέραις

---

2 ἐθνῶν G, pr. ν exp. L   5 ὅλος M   6 τὰ πράγματα C: τὸ πρᾶγμα ceteri (mavult Mang.)   7 διαναγνοὺς Mang.: διαγνοὺς codd. (v)   μεγαλοπρεπέστερον coni. Mang.   τι ante καὶ transp. A   7. 8 ἀντὶ τοῦ C: om. ceteri   8 ἀνασταθέντος] ἀνιστωθέντος (sic) coni. Mang.   ἰαμνία OMA   9 κολοσιαῖον OL   9. 10 καθιδρυσθῆναι M   10 ἑλικῶνι OMAH: ἐλίκωνι CG (v)   11 εὐπατρίδι OL; ἀνδραποδώδει coni. Mang.   12 ἀκμῇ CGO: ἐν ἀρχῇ ceteri; ⟨ἐν⟩ ἀκμῇ coni. Matthaei   ὥς φασιν ante ἐκαπήλευσε CGO: ὥς φασιν post ὥραν (13) transp. ceteri   14 θεταῖς (sic) A   εἰσι om. Turn.   16 ὁ om. GA   βουλεύσηται CG: βουλεύηται ceteri   17 pr. ὡς] οὓς A   ᾀστέον] ἀστείου A   ὑπερβὰς CGOH: ὑπὲρ MA   τὰς MH²L: τῆς A, om. CGOH¹   18 περὶ om. A   ὅλων] ὄχλων A   σκέψεις ὡς MH: σκεψ (sic, sed post ψ spatium 5 fere litt. vacuum) C, σκεψείας (sic) GO, κατασκήψεως ὡς A   ὡς ⟨δοκεῖν⟩ coni. Cohn   ἠρεμεῖσθαι A (mavult Mang.): εὐνομεῖσθαι ceteri (v)   19 ὁ] διὸ CG, διὸ ὁ O   οὖν om. O   ἑλίκων C (v)   20 ἤφιεν codd. (cf. Crönert, Mem. Graec. Herc. 258): ἠφίει Cohn   ἀπ' A   20. 21 ἦν γὰρ ἐκεῖθεν om. C   22 τῆς om. G   ἐστὶν om. A   23 ταῦτ' A   25 εὗρον MAH: εὑρόν[ά] C, εὑρόντες GO   ἀσεβείας C: εὐσεβείας GOMH, εὐσεβείας A   σιδήρῳ δεθεὶς CGO: σιδηρωθεὶς ceteri

αἰτίαις καὶ στρεβλούμενος καὶ τροχιζόμενος ἐκ περιτροπῆς, ὥσπερ ἐν ταῖς περιοδιζούσαις νόσοις, ὁ δὲ Ἑλικὼν ὑπὸ Κλαυδίου Γερμανικοῦ Καίσαρος ἀναιρεθείς, ἐφ' οἷς ἄλλοις ὁ φρενοβλαβὴς ἠδίκησεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

207 (31.) Ἡ δὲ περὶ τῆς ἀναθέσεως τοῦ ἀνδριάντος ἐπιστολὴ γράφεται, καὶ οὐχ ἁπλῶς ἀλλ' ὡς οἷόν τε ἦν περιεσκεμμένως εἰς ἀσφάλειαν. κελεύει γὰρ Πετρωνίῳ τῷ τῆς Συρίας ἁπάσης ὑπάρχῳ, πρὸς ὃν καὶ τὴν ἐπιστολὴν ἐγγράφει, τῆς παρ' Εὐφράτῃ στρατιᾶς, ἣ τὴν διάβασιν τῶν ἑῴων βασιλέων καὶ ἐθνῶν παρεφύλαττε, τὴν ἡμίσειαν ἄγειν ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας τὸν ἀνδριάντα παραπέμψουσαν, οὐχ ἵνα σεμνοποιήσῃ τὴν

208 ἀνάθεσιν, ἀλλ' ἵνα, εἰ διακωλύοι τις, εὐθὺς ἀπόληται. τί λέγεις, ὦ δέσποτα; προειληφὼς οὐκ ἀνεξομένους, ἀλλ' ὑπερασπιοῦντας τοῦ νόμου καὶ προαποθανουμένους τῶν πατρίων πολεμοποιεῖς; οὐ γὰρ ἔοικας δι' ἄγνοιαν ὧν εἰκὸς ἦν ἀποβήσεσθαι τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν ἅψασθαι νεωτερισμοῦ, προμαθὼν δὲ ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ὡς ἤδη παρόντα καὶ τὰ γενησόμενα ὡς χειριζόμενα | τὴν στρατιὰν εἰσάγειν προσέταξας, ἵνα θυσίαις ἐναγέσι p. 577 M
πρώταις καθιερωθῇ τὸ ἀφίδρυμα, σφαγαῖς ἀθλίων ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ

209 γυναικῶν. ὁ μὲν οὖν Πετρώνιος τὰ ἐπισταλέντα διαναγνοὺς ἐν ἀμηχάνοις ἦν, οὔτε ἐναντιοῦσθαι δυνάμενος διὰ φόβον — ᾔδει γὰρ ἀφόρητον οὐ μόνον κατὰ τῶν τὰ κελευσθέντα μὴ πραξάντων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν μὴ εὐθύς — οὔτε ἐγχειρεῖν εὐμαρῶς· ᾔδει γὰρ ἀνθ' ἑνὸς θανάτου μυρίους ἄν, εἴπερ δυνατὸν ἦν, ἐθελήσοντας ὑπομεῖναι μᾶλλον ἢ περιιδεῖν τι

210 τῶν ἀπειρημένων δρώμενον. ἅπαντες γὰρ ἄνθρωποι φυλακτικοὶ τῶν ἰδίων ἐθῶν εἰσι, διαφερόντως δὲ τὸ Ἰουδαίων ἔθνος· θεόχρηστα γὰρ λόγια τοὺς νόμους εἶναι ὑπολαμβάνοντες καὶ τοῦτο ἐκ πρώτης ἡλικίας τὸ μάθημα

---

2 περιοδιζούσαις AH: περιοριζούσαις COM, alt. ρ corr. in δ G   Ἑλίκων v; sine accentu C   6 καὶ CGOH: ὅτι A, om. M   τ' A   7 τῷ om. A   8 ἐγγράφει CGO (Turn.): ἐγράφει L, ἐγγράφει MAH: ἔγραφε Mang. (Dahl)   εὐφράτη CGOMA: εὐφράτου H: Εὐφράτην v   ἣ τὴν A: ἥτις CGO (v), ἡ τὴν MH   9. 10 τῆς ἰουδαίας CG: τοὺς ἰουδαίους ceteri (v)   10 παραπέμψουσιν G   11 διακωλύοι Matthaei: διακωλύη C, διακωλύει ceteri (v)   ἀπολεῖται G   λέγῃς C   12 δέσποτα] σπουδαῖε coni. Mang.   προϋπειληφὼς A   αὐξομένους M   τοῦ νόμου A: τοῖς νόμοις ceteri (v): τῶν νόμων coni. Mang.   15 δ' A   16 χειριζόμενα scripsi: χειριούμενα CGOMH (v), ἐν χειρὶ ἐσόμενα A; ἐν ἀκαρεῖ ἐσόμενα coni. Mang.   εἰσάγειν] προσάγειν A (Mang.)   ἐναγέσι Richt. (Tauchn.): εὐαγέσι codd. (v); ἀναγέσι coni. Mang.   17 πρώτως A: πρῶτον coni. Cohn, καὶ ἐπαράτοις coni. Mang.   ὁμοῦ ἀνδρῶν transp. H   18 διαναγνοὺς CGO: διαγνοὺς ceteri   19 ἐναντιοῦσθαι δυνάμενος CGOH²L: ἐναντιούμενος MAH¹   ᾔδη G   ἀφόρητα A; fort. Γάιον excidit   οὐ] μὴ M   21 οὔτ' GMA   ἐγχειρῶν A   23 ἅπαν L   φυλακτικοὶ Turn.: φυλακτικοὶ CGOMH, φυλακταὶ A (Mang.)   24 εἰσιν CL (v)   ἰουδαίων COMAH: ἰουδαῖον G (v)   λόγια om. A   25 πάθημα G

---

23. 24 D[K] fol. 249[v] ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἅπαντες ἄνθρωποι φύλακες τῶν ἰδίων ἐθνῶν (sic) εἰσιν.

παιδευθέντες ἐν ταῖς ψυχαῖς ἀγαλματοφοροῦσι τὰς τῶν διατεταγμένων
εἰκόνας· εἶτα ἐναργεῖς τύπους καὶ μορφὰς αὐτῶν καθορῶντες ἀεὶ τοῖς 211
λογισμοῖς αὐτῶν τεθήπασι· καὶ τοὺς μὲν τιμητικῶς ἔχοντας ἀλλοφύλους
αὐτῶν οὐχ ἧττον τῶν ἰδίων ἀποδέχονται πολιτῶν, τοῖς δὲ ἢ καθαιροῦ-
σιν ἢ χλευάζουσιν ὡς πολεμιωτάτοις ἀπέχθονται· καὶ πεφρίκασι μὲν
ἕκαστον τῶν διηγορευμένων οὕτως, ὡς ἅπασαν τὴν παρ' ἀνθρώποις εἴτε
εὐτυχίαν εἴτε εὐδαιμονίαν χρὴ καλεῖν μηδέποτ' ἂν ὑπὲρ παραβάσεως
καὶ τοῦ τυχόντος ἂν ὑπαλλάξασθαι. περιττοτέρα δὲ καὶ ἐξαίρετός ἐστιν 212
αὐτοῖς ἅπασιν ἡ περὶ τὸ ἱερὸν σπουδή. τεκμήριον δὲ μέγιστον· θάνα-
τος ἀπαραίτητος ὥρισται κατὰ τῶν εἰς τοὺς ἐντὸς περιβόλους παρελθόν-
των — δέχονται γὰρ εἰς τοὺς ἐξωτέρω τοὺς πανταχόθεν πάντας — τῶν
οὐχ ὁμοεθνῶν. εἰς δὴ ταῦτα ἀφορῶν ὁ Πετρώνιος βραδὺς ἦν ἐγχειρη- 213
τής, ὅσον τόλμημα μεγαλουργεῖται σκεπτόμενος, καὶ συγκαλέσας ὡς ἐν
συνεδρίῳ τοὺς τῆς ψυχῆς ἅπαντας λογισμοὺς τὴν ἑκάστου γνώμην διηρεύνα
καὶ πάντας εὕρισκεν ὁμογνωμονοῦντας περὶ τοῦ μηδὲν κινεῖν τῶν ἐξ
ἀρχῆς καθωσιωμένων, πρῶτον διὰ τὸ φύσει δίκαιον καὶ εὐσεβές, ἔπειτα
διὰ τὸν ἐπικρεμάμενον κίνδυνον, οὐκ ἐκ θεοῦ μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν
ἐπηρεαζομένων. ἔννοιά τε αὐτὸν εἰσῄει τοῦ ἔθνους, ὅσον ἐστὶν ἐν 214
πολυανθρωπίᾳ, ὅπερ οὐκ ἐδέξατο καθάπερ τῶν ἄλλων ἕκαστον μιᾶς
χώρας τῆς ἀποκεκληρωμένης αὐτῷ μόνῳ περίβολος, ἀλλ' ὀλίγου δέω
φάναι πᾶσα ἡ οἰκουμένη· κέχυται γὰρ ἀνά τε τὰς ἠπείρους καὶ νήσους
ἁπάσας, ὡς τῶν αὐθιγενῶν μὴ πολλῷ τινι δοκεῖν ἐλαττοῦσθαι. τοσαύ- 215
τας μυριάδας ἐφέλκεσθαι πολεμίων ἆρ' οὐ σφαλερώτατον; ἀλλὰ μήποτε
γένοιτο συμφρονήσαντας τοὺς ἑκασταχοῦ πρὸς ἄμυναν ἐλθεῖν· ἄμαχόν
τι συμβήσεται χρῆμα· δίχα τοῦ καὶ τοὺς τὴν Ἰουδαίαν κατοικοῦντας
578 M. | ἀπείρους τε εἶναι τὸ πλῆθος καὶ τὰ σώματα γενναιοτάτους καὶ τὰς ψυχὰς
εὐτολμοτάτους καὶ προαποθνῄσκειν αἱρουμένους τῶν πατρίων ὑπὸ φρονή-
ματος, ὡς μὲν ἔνιοι τῶν διαβαλλόντων εἴποιεν ἄν, βαρβαρικοῦ, ὡς δὲ
ἔχει τἀληθές, ἐλευθερίου καὶ εὐγενοῦς. ἐφόβουν δὲ αὐτὸν καὶ αἱ πέραν 216

1 τῶν διατεταγμένων] διὰ τῶν τεταγμένων G 2 αὐτῶν om. A 3 αὐτῶν] αὑτῶν codd. (v) 4 ἢ MAH (Dahl): ἤδη CGO (v); ἢ δὴ coni. Mang. 5 πολεμιωτάτους MH¹ (corr. H²) ἀπέχθονται] ἀπομάχονται A πεφρίκασιν (μὲν om.) A 6 ἅπασιν H¹, corr. H² παρὰ CG εἴτ' A 7 εἴτ' A μηδέποτε H 9 τὸ ἱερὸν] τῶν ἱερῶν A 11 ἐξωτέρους (ου corr. ex ω) C τοὺς πανταχόθεν CGO: om. ceteri 12 οὐχ om. Turn. ταῦτ' A 15 ηὕρισκεν GOM ὁμογνομονοῦντας Turn. 16 καθοσιωμένων G καὶ om. M 18 αὐτῶν M 19 ἐδέξατο AH: ἐξεδέξατο CGOM (v) 20 περίβολος A: περίβολον ceteri 21 ἡ οἰκουμένη] ἠκουμένη M 22 τινι] τι A 23 πολεμίων] δυναμένων H ἆρ' CA: ἆρα GOMH σφαλερώτερον A 24 γένοιτο om. CGO (Turn.) 25 τοῦ om. H κατοικοῦντας CGO: οἰκοῦντας ceteri 26 γενναιότατοι H¹, corr. H² 27 αἱρομένους (sic) M τῶν πατρίων αἱρουμένους transp. A 28 δὲ CGO: δ' ceteri 29 ἐλευθέρου CO (Turn.) δ' A

Εὐφράτου δυνάμεις· ᾔδει γὰρ Βαβυλῶνα καὶ πολλὰς ἄλλας τῶν σατραπειῶν ὑπὸ Ἰουδαίων κατεχομένας, οὐκ ἀκοῇ μόνον ἀλλὰ καὶ πείρᾳ· καθ' ἕκαστον γὰρ ἐνιαυτὸν ἱεροπομποὶ στέλλονται χρυσὸν καὶ ἄργυρον πλεῖστον κομίζοντες εἰς τὸ ἱερὸν τὸν ἀθροισθέντα ἐκ τῶν ἀπαρχῶν, δυσβάτους καὶ ἀτριβεῖς καὶ ἀνηνύτους ὁδοὺς περαιούμενοι, ἃς λεωφόρους εἶναι
217 νομίζουσιν, ὅτι πρὸς εὐσέβειαν ἄγειν δοκοῦσι. περιδεὴς οὖν ὡς εἰκὸς ἦν, μὴ πυθόμενοι τὴν καινουργουμένην ἀνάθεσιν ἐπιφοιτήσωσιν ἐξαίφνης καὶ περίσχωσιν, οἱ μὲν ἔνθεν οἱ δὲ ἔνθεν, κύκλος γενόμενοι, καὶ συνάψαντες ἀλλήλοις τοὺς ἐναπολειφθέντας μέσους δεινὰ ἐργάσωνται. τοιούτοις μὲν
218 λογισμοῖς χρώμενος ἀπώκνει. πάλιν δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀνθείλκετο, „δεσπότου“ λέγων „ἡ πρόσταξίς ἐστι καὶ νέου καὶ ὅ τι ἂν βουληθῇ τοῦτο συμφέρον κρίνοντος καὶ τὸ γνωσθὲν ἅπαξ ἐπιτελεσθῆναι, κἂν ἀλυσιτελέστατον ᾖ καὶ φιλονεικίας καὶ ἀλαζονείας γέμον, ὅς γε καὶ ὑπερπηδήσας τὸν ἄνθρωπον ἐν θεοῖς ἤδη γράφει ἑαυτόν. ἐπικρέμαται δή μοι κίνδυνος ὁ περὶ ψυχῆς καὶ ἐναντιωθέντι καὶ εἴξαντι, ἀλλ' εἴξαντι μὲν μετὰ πολέμου καὶ τάχα ἀμφίβολος καὶ οὐ πάντως ἀποβησόμενος, ἐναντιω-
219 θέντι δὲ ἀπαραίτητος καὶ ὁμολογούμενος ἐκ Γαΐου.“ συνελάμβανον δὲ τῇ γνώμῃ ταύτῃ πολλοὶ τῶν συνδιεπόντων τὰ κατὰ Συρίαν αὐτῷ Ῥωμαίων, εἰδότες ὅτι καὶ ἐπ' αὐτοὺς πρώτους αἱ ἀπὸ Γαΐου χωρήσουσιν ὀργαὶ καὶ τιμωρίαι ὡς συναιτίους τοῦ τὸ κελευσθὲν μὴ γενέσθαι.
220 παρέσχε δὲ εἰς ἀκριβεστέραν σκέψιν ἀναχώρησιν ἡ κατασκευὴ τοῦ ἀνδριάντος· οὔτε γὰρ ἀπὸ τῆς Ῥώμης διεπέμψατο — θεοῦ μοι προνοίᾳ δοκῶ τὴν χεῖρα τῶν ἀδικουμένων ἀφανῶς ὑπερέχοντος — οὔτε τῶν κατὰ Συρίαν ὅστις ἂν ἄριστος εἶναι δοκιμασθῇ μετακομίζειν προσέταξεν,
221 ἐπεὶ κἂν τῷ τάχει τῆς παρανομίας ταχὺς ἐξήφθη ὁ πόλεμος. καιρὸν οὖν σχὼν εἰς τὴν τοῦ συμφέροντος διάσκεψιν | p. 579 — τὰ γὰρ αἰφνίδια καὶ μεγάλα, ὅταν ἀθρόα προσπέσῃ, καταπλᾷ τὸν λογισμόν — προστάττει
222 τὴν κατασκευὴν ἔν τινι τῶν ὁμόρων ποιεῖσθαι. μεταπεμψάμενος οὖν ὁ Πετρώνιος δημιουργοὺς τῶν ἐν Φοινίκῃ τοὺς φρονιμωτάτους δίδωσι

---

1. 2 σατραπιῶν GO; ⟨ἄνω⟩ σατραπείων coni. Mang. 3 ἱεροπομποὶ] προπομποὶ coni. Mang. 6 δοκοῦσιν CL 7 πειθόμενοι A καινουργημένην H[1], κεκαινουργημένην H[2] ἀθέτησιν O 8 περισχῶσι L, παραστῶσιν A δ' A κύκλος δὲ O, κύκλῳ A (coni. Mang.), κύκλοις L 9 ἐναπολειφθέντας GH, ἐναπολειφθέντες A ἐργάσονται GOH 11 ἡ πρόσταξίς ἐστι C: ἐστὶν ἡ πρ. ceteri 12 ἐπιτελεσθῆναι] ἐπιτελέσοντος coni. Mang., ⟨ἀξιοῦντος⟩ ἐπιτελεσθῆναι coni. Cohn 13 ἀλαζονίας M γεννῶν GO; γέμοντος coni. Mang. 16 τάχ' A 17 συνελάμβανον] συνέβαλον A 19 πρώτους] πρότερον L 20 τοῦ τὸ] τοῦτο CG 21 παρέσχεν C ἀναχωρήσασιν M 22 διεπέμψατο CGOA (mavult Mang.): διεπέμψαντο MH (v) προνοίᾳ μοι transp. Mang. 23 ὑπ..έχοντος H 24 προσέτατε L 25 παρανομίας] παραπομπῆς coni. Mang. 26 γοῦν A σχὼν Turn. (v): σχόντος codd. διάσκηψιν G, σκέψιν O 27 προπέσῃ H[1], corr. H[2] 29 δημιουργὸς L φρονιμωτάτους] δοκιμωτάτους coni. Mang.

τὴν ὕλην· οἱ δὲ ἐν Σιδῶνι εἰργάζοντο. μεταπέμπεται δὲ καὶ τοὺς ἐν τέλει τῶν Ἰουδαίων ἱερεῖς τε καὶ ἄρχοντας, ἅμα μὲν δηλώσων τὰ ἀπὸ Γαΐου, ἅμα δὲ καὶ συμβουλεύσων ἀνέχεσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ δεσπότου προσταττομένων καὶ τὰ δεινὰ πρὸ ὀφθαλμῶν λαμβάνειν· εὐτρεπεῖς γὰρ εἶναι τῶν κατὰ Συρίαν στρατιωτικῶν δυνάμεων τὰς μαχιμωτέρας, αἳ πᾶσαν τὴν χώραν καταστορέσουσι νεκρῶν. ᾤετο γάρ, εἰ προμαλάξειε 223 τούτους, δυνήσεσθαι δι' αὐτῶν καὶ τὴν ἄλλην πληθὺν ἅπασαν ἀναδιδάξαι μὴ ἐναντιοῦσθαι· γνώμης δέ, ὡς εἰκός, διημάρτανε. πληχθέντας γάρ φασιν ὑπὸ τῶν πρώτων ῥημάτων εὐθὺς αὐτοὺς ἀήθους κακοῦ διηγήσει καταπαγῆναι καὶ ἀχανεῖς γενομένους φοράν τινα δακρύων ὥσπερ ἀπὸ πηγῶν ἀθρόαν ἐκχεῖν, τὰ γένεια καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τίλλοντας καὶ τοιαῦτα ἐπιλέγοντας· „πολλὰ εἰσηνέγκαμεν εἰς εὐγήρω 224 βίον οἱ λίαν εὐτυχεῖς, ἵνα ὃ μηδεὶς πώποτε εἶδε τῶν προγόνων ἡμεῖς θεασώμεθα· τίσιν ὀφθαλμοῖς; ἐκκοπήσονται πρότερον μετὰ τῆς ἀθλίας ψυχῆς καὶ τῆς ἐπωδύνου ζωῆς ἢ τοιοῦτον ὄψονται κακόν, ἀθέατον θέαν, ἣν οὔτε ἀκοῦσαι θέμις οὔτε νοῆσαι."

(32.) Καὶ οἱ μὲν τοιαῦτα ὠλοφύροντο. πυθόμενοι δὲ οἱ κατὰ 225 τὴν ἱερόπολιν καὶ τὴν ἄλλην χώραν τὸ κινούμενον, ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς συνθήματος συνταξάμενοι, τοῦ κοινοῦ πάθους τὸ σύνθημα δόντος, ἐξεληλύθεσαν ἀθρόοι καὶ κενὰς τὰς πόλεις καὶ κώμας καὶ οἰκίας ἀπολιπόντες μιᾷ ῥύμῃ συνέτεινον εἰς Φοινίκην· ἐκεῖ γὰρ ὢν ἐτύγχανεν ὁ Πετρώνιος. ἰδόντες δὲ τῶν Πετρωνίου τινὲς ὄχλον ἀμύθητον φερόμενον ἐβοηδρόμουν 226 ἀπαγγέλλοντες, ἵνα φυλάττηται, πόλεμον προσδοκήσαντες. ἔτι δὲ διηγουμένων, ὁ μὲν ἀφρούρητος ἦν, ἡ δὲ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς ἐξαπιναίως ὥσπερ νέφος ἐπιστᾶσα πᾶσαν Φοινίκην ἐπέσχε, κατάπληξιν τοῖς οὐκ εἰδόσι τὴν τοῦ ἔθνους πολυανθρωπίαν ἐργασαμένη. καὶ βοὴ μὲν τοσαύτη 227 τὸ πρῶτον ἤρθη μετὰ κλαυθμῶν καὶ στερνοτυπιῶν, ὡς ἂν μηδὲ τὰς ἀκοὰς τῶν παρόντων χωρεῖν τὸ μέγεθος· οὐδὲ γὰρ ἐπαύσατο παυσαμένων, ἀλλ' ἡσυχασάντων ἔτι συνήχει. ἔπειτα πρόσοδοι καὶ δεήσεις, οἵας ὁ καιρὸς ὑπέβαλλε· διδάσκαλοι γὰρ τοῦ παρόντος αὐταὶ αἱ συμφοραί. εἰς τάξεις δὲ ἓξ διενεμήθησαν, πρεσβυτῶν, νέων, παίδων, πάλιν ἐν μέρει πρεσβυτίδων, γυναικῶν τῶν ἐν ἡλικίᾳ, παρθένων. ἐπεὶ δὲ ὁ 228

---

2 Ἰουδαίων] ἱερέων (sic) A 3 καὶ CGO: om. ceteri συμβουλευσον (sic) C 4 γὰρ om. A 6 καταστορέσουσιν L (Mang.) 7. 8 ἀναδιδάξαι Wendl.: ἀναδιδάξειν codd. (v) 8 διημάρτανεν C 9 φησιν ML ἀήθους Mang.: ἀληθοῦς codd. (v) 10 καταπαγῆναι Cohn: καταπλαγῆναι codd. (v); καταπεπηγέναι coni. Mang. 12 τοιαῦτ' A πολλαῖς ἠνέγκαμεν G εὐγήρω CGO: εὐγήρων ceteri (v) 13 εὐτυχεῖς] ἀτυχεῖς A ἴδε G 15 ἐποδύνου G 16 pr. οὔτ' A 17 τοιαῦτ' A 18 ἱεράπολιν OA 19. 20 ἐξεληλύθεισαν (-ησαν G) codd. (v) 20 καὶ κώμας om. H 21 συνέτειναν GM 25 τοῖς om. O 26 εἰδόσιν L 27 τὸ C: om. ceteri 28 οὐδὲ] οὐ M 30 παρόντος suspectum; πρέποντος coni. Mang. αὗται A

Πετρώνιος ἐξ ἀπόπτου κατεφάνη, πᾶσαι αἱ τάξεις καθάπερ | κελευσθεῖσαι p. 580 M
προσπίπτουσιν εἰς ἔδαφος ὀλολυγὴν θρηνώδη τινὰ μεθ' ἱκετηριῶν ἀφιεῖσαι.
παραινέσαντος δὲ ἀνίστασθαι καὶ προσελθεῖν ἐγγυτέρω, μόλις ἀνίσταντο
καὶ καταχεάμενοι πολλὴν κόνιν καὶ ῥεόμενοι δακρύοις, τὰς χεῖρας ἀμφοτέ-
ρας εἰς τοὐπίσω περιαγαγόντες τρόπον ἐξηγκωνισμένων, προσῄεσαν.
229 εἶτα ἡ γερουσία καταστᾶσα τοιάδε ἔλεξεν· „ἄοπλοι μέν ⟨ἐσμεν⟩, ὡς ὁρᾷς,
παραγενομένους δὲ αἰτιῶνταί τινες ὡς πολεμίους. ἃ δὲ ἡ φύσις ἑκάστῳ
προσένειμεν ἀμυντήρια μέρη, χεῖρας, ἀπεστρόφαμεν, ἔνθα μηδὲν ἐρ-
γάσασθαι δύνανται, παρέχοντες αὐτῶν τὰ σώματα πρὸς εὐσκόπους τοῖς
230 θέλουσιν ἀποκτεῖναι βολάς. γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ γενεὰς ἐπηγαγόμεθά
σοι καὶ διὰ σοῦ προσεπέσομεν Γαΐῳ μηδένα οἴκοι καταλιπόντες, ἵνα ἢ
περισώσητε πάντας ἢ πάντας πανωλεθρίᾳ διαφθείρητε. Πετρώνιε, καὶ
τὰς φύσεις ἐσμὲν εἰρηνικοὶ καὶ τὴν προαίρεσιν, καὶ αἱ διὰ παιδοτροφίαν
231 φιλεργίαι τοῦτο ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς ἐπαίδευσαν τὸ ἐπιτήδευμα. Γαΐῳ παρα-
λαβόντι τὴν ἡγεμονίαν πρῶτοι τῶν κατὰ Συρίαν ἁπάντων ἡμεῖς συνή-
σθημεν, Οὐιτελλίου τότε, παρ' οὗ διεδέξω τὴν ἐπιτροπήν, ἐν τῇ πόλει
διατρίβοντος, ᾧ τὰ περὶ τούτων ἐκομίσθη γράμματα, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμε-
232 τέρας πόλεως εὐαγγελιουμένη πρὸς τὰς ἄλλας ἔδραμεν ἡ φήμη. πρῶτον
τὸ ἡμέτερον ἱερὸν ἐδέξατο τὰς ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς Γαΐου θυσίας, ἵνα πρῶτον
ἢ καὶ μόνον ἀφαιρεθῇ τῆς θρησκείας τὸ πάτριον; ἐξιστάμεθα τῶν πόλεων.
παραχωροῦμεν τῶν οἰκιῶν καὶ κτημάτων, ἔπιπλα καὶ χρήματα καὶ κει-
μήλια καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν λείαν εἰσοίσομεν ἑκόντες· λαμβάνειν, οὐ
διδόναι, ταῦτα νομιοῦμεν. ἓν ἀντὶ πάντων αἰτούμεθα, μηδὲν ἐν τῷ
ἱερῷ γενέσθαι νεώτερον, ἀλλὰ φυλαχθῆναι τοιοῦτον, οἷον παρὰ τῶν
233 πάππων καὶ προγόνων παρελάβομεν. εἰ δὲ μὴ πείθομεν, παρα-
δίδομεν ἑαυτοὺς εἰς ἀπώλειαν, ἵνα μὴ ζῶντες ἐπίδωμεν θανάτου
χεῖρον κακόν. πυνθανόμεθα πεζὰς καὶ ἱππικὰς δυνάμεις εὐτρεπίσθαι

1 κελευθεῖσαι G 2 προπίπτουσιν G, πίπτουσιν A τοὔδαφος A 3 ἐγγύτερον H 4 καταχεόμενοι AH (Mang.) 5 περιαγαγόντες om. A ἐξηγκονισμένων H 6 εἶθ' A τοιάδ' A μέν ⟨ἐσμεν⟩ scripsi : μέν codd.: ἐσμεν v 7 παραγινομένους A 8 ἀποστρόφαμεν G, ἀπεστρώφαμεν M, ἀπεστράφημεν A μηδὲ H[1], corr. H[2] 9 αὐτῶν A: αὐτῶν ceteri (v) 10 βολάς CAH[2]L (Mang.): βουλάς GMH[1] (Turn.), υ eras. O γενεὰς] συγγενείας coni. Mang. 11 προσεπέσομεν Cohn: προσπεσούμεθα codd. (v) 12 περισώσηται CO ἢ om. H[1], add. H[2], ἡ M πάντας om. H διαφθείρηται CGO 15 πρώτω G 16 οὐϊτελίου O, ἰουτελίου A 17. 18 ἡμετέρας om. A 18 πρὸς τὰς ἄλλας ἔδραμεν ἡ φήμη CGO : ἔδραμεν ἡ φ. πρὸς τὰς ἄλλας ceteri πρῶτον] πρότερον O 19 ἱερὸν om H[1], ss. H[2] 20 θρησκείας CGO: θυσίας ceteri 21 οἰκειῶν A χρήματα Mang.: κτήματα codd. (v); καὶ κτήματα seclusit Dahl 22 λείαν] χρείαν coni. Matthaei εἰσοίσωμεν CG 23 ἑνὸς L μηδὲ H[1], corr. H[2] 24 περὶ M 25 προγόνων] προπάππων A πείθωμεν C, πείθοιμεν A 25. 26 παραδίδωμεν C, παραδιδόαμεν A (Mang.) 26 αὐτοὺς A μὴ ζῶντες] μείζοντες G θάνατον G, θανάτων A 27 χείρω κακά A καὶ ἱππικὰς δυνάμεις CG: δ. καὶ ἱππικὰς ceteri εὐτρεπεῖσθαι G, ηὐτρεπίσθαι C (v), ηὐ corr. ex εὐ H[2]

καθ' ἡμῶν, εἰ πρὸς τὴν ἀνάθεσιν ἀντιβαίημεν. οὐδεὶς οὕτως μέμηνεν,
ὡς δοῦλος ὢν ἐναντιοῦσθαι δεσπότῃ· παρέχομεν ἐν ἑτοίμῳ τὰς σφαγὰς
ἄσμενοι, κτεινέτωσαν, ἱερευέτωσαν, κρεανομείτωσαν ἀμαχεὶ καὶ ἀναιμωτί,
πάντα ὅσα κεκρατηκότων ἔργα δράτωσαν. τίς δὲ χρεία στρατιᾶς; αὐτοὶ 234
581 M. κατάρξομεν | τῶν θυμάτων οἱ καλοὶ ἱερεῖς, παραστησόμενοι τῷ ἱερῷ
γυναῖκας οἱ γυναικοκτόνοι, ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς οἱ ἀδελφοκτόνοι, κούρους
καὶ κόρας, τὴν ἄκακον ἡλικίαν, οἱ παιδοφόνται· τραγικῶν γὰρ ὀνομάτων
δεῖ τοῖς τὰς τραγικὰς συμφορὰς ὑπομένουσιν. εἶτ' ἐν μέσοις στάντες 235
καὶ λουσάμενοι τῷ συγγενικῷ αἵματι — τοιαῦτα γὰρ τὰ λουτρὰ τοῖς εἰς
ᾅδου φαιδρυνομένοις — ἀνακερασόμεθα τὸ ἴδιον ἐπικατασφάξαντες αὑτούς.
ἀποθανόντων τὸ ἐπίταγμα γενέσθω· μέμψαιτ' ἂν οὐδὲ θεὸς ἡμᾶς ἀμφο- 236
τέρων στοχαζομένους, καὶ τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εὐλαβείας καὶ τῆς
πρὸς τοὺς καθωσιωμένους νόμους ἀποδοχῆς· γενήσεται δὲ τοῦτο, ἐὰν
ὑπεκστῶμεν ἀβιώτου βίου καταφρονήσαντες. ἀκοὴν ἐδεξάμεθα παλαι- 237
τάτην ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα λογίων παραδοθεῖσαν, οἳ τὴν τῆς
Γοργόνος κεφαλὴν τοσαύτην ἔχειν δύναμιν ὡμολόγουν, ὥστε τοὺς προσι-
δόντας εὐθὺς λίθους καὶ πέτρους γίνεσθαι. τοῦτο μύθου μὲν πλάσμα
ἔοικεν εἶναι, τὸ δ' ἀληθὲς αἱ μεγάλαι καὶ ἀβούλητοι καὶ ἀνήκεστοι
συντυχίαι ἐπιφέρουσιν. ὀργαὶ δεσπότου θάνατον ἀπεργάζονται ἢ παρα-
πλήσιόν τι θανάτῳ. νομίζεις, ὃ μήποτε γένοιτο, παραπεμπόμενον εἰ 238
θεάσαιντό τινες τῶν ἡμετέρων εἰς τὸ ἱερὸν τὸν ἀνδριάντα, οὐκ ἂν εἰς
πέτρους μεταβαλεῖν, παγέντων μὲν αὐτοῖς τῶν ἄρθρων, παγέντων δὲ τῶν
ὀφθαλμῶν, ὡς μηδὲ κινηθῆναι δύνασθαι, ὅλου δὲ τοῦ σώματος τὰς

---

1 ἀντιβαίημεν CGO: ἀντιβαίνοιμεν ceteri οὕτως AD: οὕτω ceteri (v) 2 σφαγὰς] φυγὰς M 3 κρεωνομείτωσαν Turn. ἀμαχὶ G, ἀμάχως A ἀναιμοτί ML 4 στρατιᾶς CGOAH^2L: στρατείας H^1, ει corr. ex ι M 5 κατάρξωμεν H ἱεροῖς O παραστησόμενοι CG: παραστησάμενοι MAH, παραστησόμεθα O 6 ἀδελφοὺς — ἀδελφοκτόνοι om. A 7 γὰρ CGO: om. ceteri (v) 8 τὰς om. A εἶτα CO 9 γὰρ om. O 10 ἀΐδου C, ἀιδίου G ἀποκατασφάξαντες GO αὑτούς AH: αὐτούς CGO, ἑαυτούς M 11 γενέσθω CGA: γινέσθω OMH (v) μέμψαιτο C, πέμψαιτ' G οὐδὲ θεὸς] οὐδεὶς coni. Mang. 13 καθοσιωμένους G 14 ἀναβιώτου G 14. 15 παλαιτάτην CGOH: πάλαι ταύτην MA; παλαιοτάτην L (v) 15 οἳ τὴν] ἢ G 16 ὡμολόγουν] ἐμυθολόγουν coni. Mang. 17 πέτρας A, O (sed corr.) τοῦτο bis posuit C τοῦτο μὲν μύθου μὲν (sic) M 18 δὲ CO ἀλληθὲς M μεγάλοι M ἀνήκεστοι Mang.: μέγιστοι CGO, μέγισται AH (v), μέγισται (α ex ο) M; καὶ μέγισται seclusit Dahl 19 ἐπιφέρουσιν] ἐπιμαρτυροῦσιν coni. Mang. 20 νομίζῃς C 21 θεάσαιντό GOMH: θεασωιντό (sic) C, θεάσονταί A 22 πέτρους Cohn: πέτρον codd. (v) μὲν L αὐτῆς H^1, corr. H^2 αὐτοῖς — παγέντων δὲ om. L (Turn.) 23 δὲ MAH^1: δὴ H^2L, om. CGO τὰς om. H^1, add. H^2

---

1. 2 D^C fol. 50v D^K fol. 183v D^R fol. 60v Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας fol. 160r Φίλωνος D^M fol. 138v D^P fol. 140 D^V p. 448 Anton. Mel. II 24 Col. 1068 Φίλωνος: οὐδεὶς — δεσπότῃ.

φυσικὰς κινήσεις μεταβαλόντος καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ μερῶν
239 αὐτοῦ; τελευταίαν δέησιν, ὦ Πετρώνιε, ποιησόμεθα δικαιοτάτην· οὔ φα-
μεν μὴ δεῖν τὰ κελευσθέντα δρᾶν, ἀλλ᾽ ἀναχώρησιν αἰτούμεθα προσικε-
τεύοντες, ἵνα πρεσβείαν ἑλόμενοι πέμψωμεν τὴν ἐντευξομένην τῷ δεσπότῃ.
240 τάχα που πρεσβευσάμενοι πείσομεν, ἢ περὶ θεοῦ τιμῆς πως διεξελθόν-
τες ἢ περὶ νομίμων ἀκαθαιρέτων φυλακῆς ἢ περὶ τοῦ μὴ πάντων καὶ
τῶν ἐν ἐσχατιαῖς ἐθνῶν, οἷς τετήρηται τὰ πάτρια, ἔλαττον ἐνέγκασθαι ἢ
περὶ ὧν ὁ πάππος αὐτοῦ καὶ πρόπαππος ἔγνωσαν ἐπισφραγιζόμενοι τὰ
241 ἡμέτερα ἔθη μετὰ πάσης ἐπιμελείας. ἴσως ταῦτα ἀκούων ἔσται μαλα-
κώτερος· οὐχ ἐν ὁμοίῳ μένουσιν αἱ γνῶμαι τῶν μεγάλων, αἱ δὲ σὺν
ὀργῇ καὶ τάχιστα κάμνουσι. διαβεβλήμεθα, τὰς διαβολὰς ἐπίτρεψον
242 ἰάσασθαι· ἀκρίτους καταγνωσθῆναι χαλεπόν. ἐὰν δὲ μὴ πείσωμεν, τί
λοιπὸν ἐμποδών ἐστιν [ἢ] ταῦτα ἃ καὶ | νῦν διανοῇ πράττειν; ἕως οὐ p. 582 M.
πεπρεσβεύμεθα, μὴ ἀποκόψῃς τὰς ἀμείνους ἐλπίδας μυριάδων τοσούτων,
αἷς οὐχ ὑπὲρ κέρδους ἀλλ᾽ ὑπὲρ εὐσεβείας ἐστὶν ἡ σπουδή. καίτοι γε
ἡμάρτομεν τοῦτο εἰπόντες· τί γὰρ ἂν εἴη κέρδος λυσιτελέστερον ὁσιότη-
τος ἀνθρώποις;“

243 (33.) Ταῦτα δὲ διεξῄεσαν ὑπ᾽ ἀγωνίας καὶ περιπαθήσεως ἄσθματι
πολλῷ, κεκομμένῳ τῷ πνεύματι, ῥεόμενοι κατὰ τῶν μελῶν ἁπάντων ἱδρῶτι,
μετὰ φορᾶς ἀπαύστων δακρύων, ὡς ἤδη συναλγεῖν τοὺς ἀκούοντας καὶ
τὸν Πετρώνιον — ἦν γὰρ καὶ τὴν φύσιν εὐμενὴς καὶ ἥμερος — ὑπὸ
τῶν λεχθέντων καὶ ὁρωμένων συνηρπάσθαι· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ καὶ τὰ
λεγόμενα εἶναι δικαιότατα καὶ οἰκτρά τις ἡ τῶν ὁρωμένων περιπάθησις.
244 ἐπεξαναστὰς δὲ μετὰ τῶν συνέδρων ἐβουλεύετο τὰ πρακτέα καὶ ἑώρα
τοὺς μὲν πρὸ μικροῦ παντάπασιν ἐναντιουμένους ἐπαμφοτερίζοντας, τοὺς
δὲ ἐνδοιαστὰς ἐπιρρέποντας ἤδη τῷ πλείονι μέρει πρὸς ἔλεον· ἐφ᾽ οἷς

---

1 φυσικαὶ H[1], corr. H[2] μεταβαλλόντος L μερῶν AH[2]: τῶν μερῶν CGOH[1], τῶν ἡμερῶν M 2 ποιησόμεθα CGOMAH: ποιησώμεθα L (v) δικαιοτάτην CA: δικαιότατον GOMH 3 κελευθέντα G ἀλλὰ GO ἀναχώσειν (sic) C, ἀναχωρήσειν G 4. 5 ἵνα — που om. H[1], in marg. add. H[2] 4 ἑλόμενοι] ε μενοι (inter ε et μ spatium 4—5 litt.) M 5 που πρεσβευσάμενοι] παραπρεσβευσάμενοι M πρεσβευσάμενοι H[1], πρεσβευόμενοι H[2], πρεσβευσόμενοι L πῶς CG 6 τοῦ] τὰ G 8 ὁ om. Turn. 9 ταῦτ᾽ A 10 γνῶμαι] ψυχαὶ A 11 κάμνουσιν C 12 ἀκρίτως AD ἐὰν CGO: ἂν ceteri (v) πείσωμεν] ποιήσωμεν Turn. 13 ἐμποδόν G ἢ seclusi οὐ] οὗ GOA 14 πρεσβευόμεθα A 18 δὲ om. A διεξίεσαν O περιποθήσεως Turn. ἄσθαματι (sic) M 19 κεκομμένω GA (Mang.): κεκομμένοι COMH (Turn.) τὸ πνεῦμα C γὰρ ante κατὰ add. H (v) τῶν om. Turn. 21 ἦν C: ἔστι ceteri (v) 22 συνηρπάσθη M 24 δὲ CGO: οὖν A, om. MH 26 δὲ CGO: δ᾽ MAH (v) ἐνδοιαστὰς] ἐνδικαστὰς L; ἐν δικασταῖς Turn. ἐπιρρέποντας] ἐπηρεάζοντας A

---

12 D[K] fol. 158[v] Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἀκρίτως καὶ καταγνωσθῆναι χαλεπόν.

ἤδετο, καίτοι τὴν φύσιν εἰδὼς τοῦ προεστῶτος καὶ ὡς ἔστιν ἀπαραίτητος
ὀργήν. ἀλλ' εἶχέ τινα καὶ αὐτός, ὡς ἔοικεν, ἐναύσματα τῆς Ἰουδαϊκῆς 245
φιλοσοφίας ἅμα καὶ εὐσεβείας, εἴτε καὶ πάλαι προμαθὼν ἕνεκα τῆς περὶ
παιδείαν σπουδῆς εἴτε καὶ ἀφ' οὗ τῶν χώρων ἐπετρόπευσεν, ἐν οἷς Ἰου-
δαῖοι καθ' ἑκάστην πόλιν εἰσὶ παμπληθεῖς, Ἀσίας τε καὶ Συρίας, εἴτε
καὶ τὴν ψυχὴν οὕτω διατεθεὶς αὐτηκόῳ καὶ αὐτοκελεύστῳ καὶ αὐτομα-
θεῖ τινι πρὸς τὰ σπουδῆς ἄξια φύσει. τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἀγαθὰς ὑπηχεῖν
ἔοικε γνώμας ὁ θεός, δι' ὧν ὠφελοῦντες ὠφεληθήσονται· ὅπερ κἀκείνῳ
συνέβη. τίνες οὖν ἦσαν αἱ γνῶμαι; μὴ κατεπείγειν τοὺς δημιουργούς, 246
ἀλλ' ἀναπείθειν εὖ τετεχνιτευμένον ἀπεργάσασθαι τὸν ἀνδριάντα, στοχα-
ζομένους καθ' ὅσον ἂν οἷόν τε ᾖ μὴ ἀπολειφθῆναι τῶν διωνομασμένων
ἀρχετύπων εἰς πλείονος χρόνου μῆκος, ἐπειδὴ τὰ μὲν αὐτοσχέδια φιλεῖ
πως ἐπιτέμνεσθαι, τὰ δὲ σὺν πόνῳ καὶ ἐπιστήμῃ μῆκος χρόνων ἐπιζη-
τεῖν. ἣν ᾐτήσαντο πρεσβείαν, οὐκ ἐπιτρέπειν· ἀσφαλὲς γὰρ οὐκ εἶναι. 247
τοῖς βουλομένοις ἐπὶ τὸν πάντων ἡγεμόνα καὶ δεσπότην ἐκκαλεῖσθαι τὰ
πράγματα μὴ ἐναντιοῦσθαι. τῷ πλήθει μήτε ὁμολογεῖν μήτε ἀρνεῖσθαι·
583 M. ἑκάτερον γὰρ φέρειν κίνδυνον. ἐπιστέλλειν | Γαΐῳ μηδὲν μὲν τῶν Ἰουδαίων 248
κατηγοροῦντα, μὴ δηλοῦντα δὲ ἐπ' ἀληθείας τὰς ἱκετείας καὶ ἀντιβολίας
αὐτῶν, καὶ τῆς περὶ τὴν ἀνάθεσιν βραδυτῆτος αἰτιᾶσθαι τὸ μέν τι τὴν
κατασκευὴν χρόνου μεμετρημένου δεομένην, τὸ δέ τι καὶ τὸν καιρὸν
διδόντα μεγάλας ἀφορμὰς εἰς ἀναβολὴν εὐλόγους, αἷς συναινέσειν οὐκ
ἴσως ἀλλ' ἀναγκαίως καὶ αὐτὸν Γάιον. ἐν ἀκμῇ μὲν γὰρ τὸν τοῦ σίτου 249
καρπὸν εἶναι καὶ τῶν ἄλλων ὅσα σπαρτά, δεδιέναι δὲ μὴ κατ' ἀπόγνωσιν

---

1 ἔστιν CGO: εἴη ceteri (v) ἀπαραίτητον H^1, corr. H^2 2 ὀργῇ G, εἰς ὀργήν A ὡς ἔοικεν om. A ἔναυσμα O, ἐνάσματα A, ἐναύσματι L (Turn.) 3 πάλιν GO 4 τῶν corr. ex τὸν M χώρων $GOAH^1$, alt. ω corr. (ex ο?) M: χωρῶν CH^2L (v) ἐπετρόπευεν O 7 τὰ] τὰς G δ' A 7. 8 ἔοικεν ὑπηχεῖν transp. A 8 ὠφεληθήσονται $CGOAH^2L$: ὠφελήσονται MH^1 9 τίνες οὖν H^2L: τινὲς ὧν CGO, τινῶν MAH^1 10 τετευχνητεμένον C, τεχνιτευμένον H 11 ἂν CO: ἐὰν ceteri (Turn.) τ' A 13 συντέμνεσθαι A συμπόνω GO 14 ἣν $CGOMH^1$: ἣν δ' AH^2L (v) ἐπιτρέπει CGO 15 τοῖς] τοῖς δὲ A 16 pr. μήτε] μήθ' A alt. μήτε] μήτ' A 17 ἑκάτερα H φέρειν CO: φέρει GMAH μηδὲ Turn. 18 κατηγοροῦνται M δὲ CGO: δ' ceteri ἀληθείας GOA (cf. 166,26): ἀληθείᾳ CMH (v) 18. 19 καὶ ἀντιβολίας αὐτῶν CGO: αὐτῶν καὶ ἀντιβολίας ceteri 20 μεμετρημένου corr. ex μεμετρημένην M 21 ἀναβολὰς H (Mang.) 21. 22 οὐκ ἴσως] οὐχ ἑκουσίως coni. Mang. (Dahl) 23 κατ'] κατὰ codd. (v) ἀπόγνωσιν Turn. (v): πρόγνωσιν codd.

---

7. 8 D^B fol. 200^v Anton. Mel. II 31 Col. 1077 Φίλωνος: τοῖς ἀγαθοῖς ἀγαθὰς ὑπέχειν ἔοικε γνώμας (γνώμας ἔοικεν Anton.) ὁ θεός — ὠφεληθήσονται. 14—16 D^C fol. 50^v D^R fol. 60^v (post locum ad p. 199, l. 2 adlatum) et fol. 114^r ἐκ τῆς αὐτῆς (cf. Harris p. 109): οὐκ ἀσφαλὲς τοῖς βουλομένοις ἐπὶ τὸν πάντων ἡγεμόνα καὶ δεσπότην θεὸν ἐκκαλεῖσθαι τὰ πράγματα.

τῶν πατρίων ἄνθρωποι καὶ τοῦ ζῆν καταφρονοῦντες ἢ δῃώσωσι τὰς
ἀρούρας ἢ ἐμπρήσωσι τὴν σταχυηφόρον ὀρεινὴν καὶ πεδιάδα, φυλακῆς
δὲ χρῄζειν εἰς ἐπιμελεστέραν τῶν καρπῶν συγκομιδήν, οὐ μόνον τῶν
250 σπειρομένων ἀλλὰ καὶ ὧν ἡ δενδροφόρος παρέχει. διεγνώκει μὲν γάρ,
ὡς λόγος, πλεῖν εἰς Ἀλεξάνδρειαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ, πελάγει δὲ οὐκ
ἀξιώσει τοσοῦτος ἡγεμὼν διά τε τοὺς κινδύνους καὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ
παραπέμποντος στόλου καὶ ἅμα διὰ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ σώματος, ἃ δὴ
251 πάντα γίνεται ῥᾳδίως τὸν δι' Ἀσίας καὶ Συρίας κύκλον περαιουμένῳ· δυ-
νήσεται γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ πλεῖν καὶ ἀποβαίνειν, καὶ μάλιστα
τὰς πλείστας ναῦς ἐπαγόμενος μακράς, ἀλλ' οὐχ ὁλκάδας, αἷς ὁ παρὰ
252 γῆν πλοῦς ἀνυσιμώτερος, ὡς ταῖς φορτίσι διὰ πελάγους ἐστίν. ἀναγκαῖον
οὖν καὶ χιλὸν κτήνεσι καὶ τροφὰς ἀφθόνους ἐν ἁπάσαις ταῖς Συριακαῖς
πόλεσιν εὐτρεπίσθαι, καὶ μάλιστα ταῖς παράλοις. ἀφίξεται γὰρ παμπληθὴς
ὄχλος καὶ διὰ γῆς καὶ διὰ θαλάττης, οὐ μόνον ἀπ' αὐτῆς Ῥώμης καὶ
Ἰταλίας ἀναστάς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἑξῆς ἄχρι Συρίας ἐπικρατειῶν
ἐπηκολουθηκώς, ὁ μὲν τῶν ἐν τέλει, ὁ δὲ στρατιωτικός, ἱππέων, πεζῶν,
τῶν ἐν ταῖς ναυσίν, ὁ δὲ οἰκετικὸς οὐκ ἀποδέων τοῦ στρατιωτικοῦ.
253 δεῖ δὲ χορηγιῶν οὐ πρὸς τὰ ἀναγκαῖα συμμεμετρημένων αὐτὸ μόνον,
ἀλλὰ καὶ πρὸς περιττὴν δαψίλειαν, ἣν ἐπιζητεῖ Γάιος. τούτοις ἐὰν ἐντύχῃ
τοῖς γράμμασιν, ἴσως πρὸς τῷ μὴ δυσχερᾶναι καὶ τῆς προνοίας ἡμᾶς
ἀποδέξεται ὡς ποιησαμένους τὴν ὑπέρθεσιν, οὐ χάριτι τῇ τῶν Ἰουδαίων,
ἀλλ' ἕνεκα τῆς τῶν καρπῶν συγκομιδῆς.

254 (34.) Ἀποδεξαμένων δὲ τὴν ἐπίνοιαν τῶν συνέδρων, κελεύει γράφεσθαι
τὰς ἐπιστολὰς καὶ ἐχειροτόνει τοὺς διακομιοῦντας ἄνδρας εὐζώνους,
ἐθάδας δὲ καὶ τῶν κατὰ τὰς ὁδοιπορίας ἐπιτομῶν. καὶ οἱ μὲν ἥκοντες
ἀνέδοσαν τὰς ἐπιστολάς, ὁ δ' ἔτι μὲν ἀναγινώσκων διῴδει | καὶ μεστὸς p. 584 M.
255 ἦν ὀργῆς ἐφ' ἑκάστῳ σημειούμενος· ὡς δὲ ἐπαύσατο, συνεκρότει τὰς
χεῖρας „εὖ, Πετρώνιε", φάσκων „οὐκ ἔμαθες ἀκούειν αὐτοκράτορος· αἱ
ἐπάλληλοί σε ἀρχαὶ πεφυσήκασιν· ἄχρι τοῦ παρόντος οὐδὲ ἀκοῇ γνωρίζειν

1 πατέρων M δῃώσουσι C (Turn.) 2 ἐμπρήσουσι C (Turn.) σταχυοφόρον H
3 μόνων L 4 διεγνώκει μὲν Matthaei: διεγνώκαμεν codd.; διέγνωκε μὲν v
5 σε ante εἰς add. A πελάγη Turn. δ' A 6 ἀξιώσει (corr. ex ἄξιος
εἰς) C: ἄξιος εἰς GO, ἀξιώσεις MAH alt. διὰ CGO: om. ceteri 8 ῥᾳδίως AH^1:
ῥᾴως CGOMH^{2}L (v) τὸν ante κύκλον transp. O διὰ GO περαιουμένων M
10 ὁλκόδας M παρὰ CGOH: περὶ MA 10. 11 παρὰ γῆν] παραγκῶ (sic) G
11 φορτίσιν GO 12 κτήνεσιν L (Mang.) 13 ηὐτρεπίσθαι v γὰρ] δὲ O
14 alt. διὰ om. MH θαλάσσης G ἀπ' αὐτῆς] ἀπὸ τῆς G 15 ἑξῆς] ἐξαρχῆς M
16 δὲ] δὲ καὶ Turn. 17 ὁ δὲ CGO (Mang.): ὁ δ' AH, ὅδ' M; ὁ καὶ Turn.
οἰκητικὸς M 18 αὐτὸ Mang.: αὐτῷ codd. (Turn.) μόνον om. A
19 δαψιλίαν G τοιούτοις G 20 γράμμασι O τῷ CAH: τὸ GOM
μὴ om. G 21 ὑπόθεσιν H τῇ om. C (v), τῆς GO 23 ἀποδεξαμένων CGO:
ἀποδεξάμενος ceteri 26 ὅδ' M διώκει G 27 δὲ CGO: δ' ceteri
28 αἱ CGO: om. ceteri 29 ἐπάλληλόν M σε] τε M οὐδὲ CGO: οὐδ' ceteri

μοι δοκεῖς Γάιον, οὐκ εἰς μακρὰν αὐτοῦ πεῖραν ἕξεις. μέλει μὲν γάρ 256
σοι τῶν Ἰουδαϊκῶν νομίμων, ἐχθίστου μοι ἔθνους, ἀλογεῖς δὲ τῶν ἄρ-
χοντος ἡγεμονικῶν προστάξεων. ἐφοβήθης τὸ πλῆθος· εἶτα οὐ παρῆσαν
αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις, ἃς δέδιεν ἔθνη τὰ ἑῷα καὶ ἡγεμόνες αὐτῶν
Παρθυαῖοι; ἀλλ᾽ ἠλέησας· εἶτα οἴκτῳ μᾶλλον ἐνέδωκας ἢ Γαΐῳ; προφα- 257
σίζου νῦν ἄμητον, τὸν ἀπροφάσιστον οὐκ εἰς μακρὰν ἐνδεξόμενος αὐτὸς
τῇ κεφαλῇ· συγκομιδὴν αἰτιῶ καρπῶν καὶ τὰς εἰς τὴν ἡμετέραν ἄφιξιν
παρασκευάς· εἰ γὰρ ἀφορία παντελὴς ἐπέσχε τὴν Ἰουδαίαν, οὐκ ἦσαν
αἱ πλησιόχωροι τοσαῦται καὶ οὕτως εὐδαίμονες ἱκαναὶ χορηγεῖν τὰ ἐπι-
τήδεια καὶ τὴν μιᾶς ἔνδειαν ἀναπληρῶσαι; ἀλλὰ τί προανίσταμαι τῶν 258
χειρῶν; τί δέ μου τῆς γνώμης προαισθάνονταί τινες; ὁ μέλλων τὰ
ἐπίχειρα καρποῦσθαι γινωσκέτω πρῶτος ἐξ ὧν ἂν πάθῃ. παύομαι λέγων,
φρονῶν δὲ οὐ παύσομαι." καὶ μικρὸν ὅσον ἐπισχών τινι τῶν πρὸς ταῖς 259
ἐπιστολαῖς ὑπέβαλε τὰς πρὸς Πετρώνιον ἀποκρίσεις, ἐπαινῶν αὐτὸν ὅσα
τῷ δοκεῖν εἰς τὸ προμηθὲς καὶ τὴν τοῦ μέλλοντος ἀκριβῆ περίσκεψιν·
σφόδρα γὰρ τοὺς ἐν ἡγεμονίαις εὐλαβεῖτο τὰς πρὸς νεωτεροποιίαν ἀφορμὰς
ὁρῶν ἔχοντας ἐν ἑτοίμῳ, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν ταῖς μεγάλαις καὶ μεγάλοις
ἐπιτάττοντας στρατοπέδοις, ἡλίκα τὰ πρὸς Εὐφράτῃ κατὰ Συρίαν ἐστίν.
θεραπεύων οὖν τοῖς ὀνόμασι καὶ γράμμασιν ἄχρι καιροῦ τὸ ἔγκοτον 260
ἐπεσκίαζε βαρύμηνις ὤν. εἶτα ἐπὶ πᾶσι γράφει κελεύων μηδενὸς οὕτω
φροντίζειν ἢ τοῦ θᾶττον ἀνατεθῆναι τὸν ἀνδριάντα· καὶ γὰρ ἤδη τὰ θέρη,
τὴν εἴτε πιθανὴν εἴτε ἀληθῆ πρόφασιν, συγκεκομίσθαι δύνασθαι.

(35.) Μετ᾽ οὐ πολὺ μέντοι παρῆν Ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς κατὰ τὸ 261
εἰωθὸς ἀσπασόμενος Γάιον. ᾔδει δὲ ἁπλῶς οὐδὲν οὔτε ὧν ἐπεστάλκει
ὁ Πετρώνιος οὔτε ὧν ὁ Γάιος ἢ πρότερον ἢ ὕστερον· ἐτεκμαίρετο μέντοι
διὰ τῆς οὐκ ἐν τάξει κινήσεως καὶ τῆς τῶν ὀμμάτων ταραχῆς ὑποτυ-
φομένην ὀργὴν καὶ ἀνεσκόπει καὶ διηρεύνα ἑαυτὸν πάντῃ καὶ πρὸς πάντα
μικρά τε αὖ καὶ μεγάλα τὸν λογισμὸν ἀποτείνων, μή τι δέδρακεν ἢ εἶπεν

---

1 μέλλει GO 2 σοι ante νομίμων transp. GO 3 ἐφοβήθη A 4 τὰ ante ἔθνη add. M ἑῶνα G 5 παρθιαῖοι L ἠλέησεν A ἔδωκας C (Turn.) 6 νῦν] τοίνυν A ἄμιτον M ἀπροφάσιστον ⟨ὄλεθρον⟩ coni. Matthaei ἐνδεξάμενος M, ἐκδεξόμενος A αὐτὸν A 8 παρασκευάσας M παντελὴς CGO: παντελῶς ceteri 10 τῆς MH ἔνδειαν] pr. ν corr. ex κ C; ἔκδειαν v 11 προαισθάνονταί Turn. (v): προαίσθονταί (προαίσθοντό G) codd. 12 πάθοι A (Mang.) 14 ὑπέβαλλε MH 15 τῷ] τὸ O παράσκεψιν M 16 ηὐλαβεῖτο A 17 ὁρῶν MAH (Mang.): ἀφαιρεῖν CGO (Turn.) 18 τὰ C: τά τε ceteri εὐφράτην H κατὰ CG: καὶ κατὰ A, καὶ ss. O, καὶ τὰ κατὰ MH ἐστίν CH: ἐστί ceteri 19 γράμμασιν] ῥήμασιν coni. Mang. εὔκοτον GM 20 ἐπισκίαζε G εἶτ᾽ A 21 ἀνατεθῆναι A (mavult Mang.): ἀναθεῖναι ceteri (v) ἤδει AH 24 ἤδη M ἁπλῶς] συνόλως coni. Mang., ὅλως Cohn ἀπεστάλκει GO 25 pr. ὁ om. OA μέντοι MAH: δὲ CGO (v) 26 pr. τῆς] τοῦ M ὀμμάτων CGOH: ὀνομάτων MA 27 πάντῃ] πάντα A 28 μή τι COAH: μήτε GM

262 ὧν οὐ χρή. ὡς δὲ συνόλως οὐδὲν εὕρισκεν, ἐτόπασεν, ὅπερ ἦν εἰκός,
ἑτέροις τισὶ πικραίνεσθαι. πάλιν δὲ ὅτε ὑποβλεπόμενον εἶδε καὶ τετα-
κότα τὰς ὄψεις πρὸς μηδένα τῶν παρόντων ἢ μόνον ἐπ᾽ αὐτόν, ἐδεδίει
| καὶ πολλάκις ἐρέσθαι διανοηθεὶς ἐπέσχε, τοιοῦτον λαμβάνων λογισμόν· p. 585 M.
„ἴσως τὴν ἀπειλὴν πρὸς ἑτέρους οὖσαν αὐτὸς ἕλξω περιεργίας ὁμοῦ καὶ
263 προπετείας καὶ θράσους ὑπόληψιν ἐξενεγκάμενος.“ ἐπτοημένον δ᾽ οὖν
καὶ ἀποροῦντα θεασάμενος αὐτὸν Γάιος — ἦν γὰρ δεινὸς ἐκ τῆς φανερᾶς
ὄψεως ἀφανὲς ἀνθρώπου βούλημα καὶ πάθος συνιδεῖν — „ἀπορεῖς“,
264 εἶπεν „Ἀγρίππα; παύσω σε τῆς ἀπορίας. ἐπὶ τοσοῦτόν μοι χρόνον
συνδιατρίψας ἠγνόησας, ὅτι οὐ τῇ φωνῇ μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ὄμμασι
265 φθέγγομαι μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον ἕκαστα διασημαίνων; οἱ καλοί σου καὶ
ἀγαθοὶ πολῖται, παρ᾽ οἷς μόνοις ἐξ ἅπαντος ἀνθρώπων γένους θεὸς οὐ
νομίζεται Γάιος, ἤδη μοι δοκοῦσι καὶ θανατᾶν ἀφηνιάζοντες· ἐμοῦ
κελεύσαντος ἐν τῷ ἱερῷ Διὸς ἀνδριάντα ἀνατεθῆναι, πανδημεὶ συνταξά-
μενοι τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας ὑπεξῆλθον, πρόφασιν ἱκετεύσοντες, τὸ
266 δ᾽ ἀληθὲς ἐναντία τοῖς προστεταγμένοις ἐργασόμενοι.“ μέλλοντος δὲ
προσεπιφέρειν ἕτερα, ὑπ᾽ ἀγωνίας παντοδαπὰς χρόας ἐνήλλαττεν ἐν ταὐτῷ
267 γινόμενος αἱμωπός, ὠχρός, πελιδνός. ἤδη δὲ καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ἄκρας
ἄχρι ποδῶν φρίκῃ κατέσχητο, τρόμος τε καὶ σεισμὸς πάντα αὐτοῦ τὰ
μέρη καὶ τὰ μέλη συνεκύκα, χαλωμένων τε καὶ ἀνιεμένων τῶν σωμα-
τικῶν τόνων περὶ ἑαυτῷ κατέρρει καὶ τὰ τελευταῖα παρεθεὶς μικροῦ
κατέπεσεν, εἰ μὴ τῶν παρεστώτων τινὲς ὑπέλαβον αὐτόν· καὶ κελευσθέντες
φοράδην οἴκαδε κομίζουσιν οὐδενὸς συναισθανόμενον ὑπὸ κάρου τῶν
268 ἀθρόων κατασκηψάντων κακῶν. ὁ μὲν οὖν Γάιος ἔτι μᾶλλον ἐξετραχύνθη
τὸ κατὰ τοῦ ἔθνους μῖσος ἐπιτείνων· „εἰ γὰρ Ἀγρίππας“ ἔφασκεν „ὁ
συνηθέστατος καὶ φίλτατος καὶ τοσαύταις ἐνδεδεμένος εὐεργεσίαις ἥττηται
τῶν ἐθῶν, ὡς μηδὲ ἀκοὴν ἀνέχεσθαι τὴν κατ᾽ αὐτῶν, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ ἐκλύσεως
μικροῦ καὶ τελευτῆσαι, τί χρὴ περὶ τῶν ἄλλων προσδοκᾶν, οἷς μηδεμία

---

1 ὡς ante ὅπερ add. M   εἰκὸς ἦν transp. A   2 τισὶν L   δὲ CGO: δ᾽ ceteri   ὅτε scripsi: ὅταν codd. (v)   2. 3 τεταρακότα (sic) A   4 τὸν ante λογισμόν add. A (Mang.)   5 περιεργασίας O, περιεργείας H   6 δ᾽ οὖν] γοῦν A (coni. Mang.)   7 ὁ ante Γάιος add. L   8 βούλευμα coni. Mang.   10 ἐνδιατρίψας M   μόνη A   ὄμμασιν L   11 καὶ om. L   12 μόνος MH   13 θάνατον G   15 χώρας καὶ τῆς πόλεως transp. A   16 δ᾽] δὲ GO   προτεταγμένοις M   ἐργάσασθαι O, ἐργασάμενοι M   17 ἐνήλλαττεν ⟨ὁ Ἀγρίππας⟩ coni. Dahl   18. 19 ἄκρας μέχρι] ἄχρις coni. Jessen   19 ἄχρι H (cf. V 228, 11): μέχρι ceteri (v)   20 καὶ τὰ μέλη om. C, μέλη καὶ τὰ μέρη transp. O   συνεκύκα MAH: συνεκύκων CGO   21 τόμων M   ἑαυτῶ (ε supra) CGOMH (Turn.): αὐτὸν A; ἑαυτὸν Mang.   παρειθεὶς C, παρειθεὶς G   23 συν-αισθόμενον GA   24 ἀθρόων G: ἀθρόως O, ἀθρόον ceteri (v)   26 ἐνδεδεγμένος L   εὐεργεσίαις] ἐργασίαις A   27 ἐθνῶν A, alt. ν exp. L   μηδὲ CGO: μηδ᾽ ceteri   ἐνέχεσθαι ML   τὴν] τῶν Turn.   αὐτὸν Turn.

πρόσεστιν ὁλκὸς δύναμις εἰς τοὐναντίον;“ ὁ δὲ Ἀγρίππας τὴν μὲν πρώτην 269
ἡμέραν καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ὑστεραίας ὑπὸ κάρου πιεσθεὶς βαθέος
οὐδὲν ἐγνώριζε τῶν ὄντων, περὶ δὲ δείλην ἑσπέραν μικρὸν ὅσον τὴν
κεφαλὴν ἐπάρας καὶ βεβαρημένους τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ βραχὺ μόλις
διοίξας ἀμαυραῖς καὶ ἀχλυώδεσι ταῖς ὄψεσι τοὺς ἐν κύκλῳ παρεθεᾶτο,
μήπω γνωρίζειν δυνάμενος ἐπ' ἀκριβὲς τὰς ἑκάστων ἰδέας. πάλιν δὲ 270
ὑπενεχθεὶς εἰς ὕπνον ἠρέμει τῆς προτέρας ὑγιεινοτέρᾳ καταστάσει χρώ-
μενος, ὡς ἐνῆν ἔκ τε τῆς ἀναπνοῆς καὶ ἐκ τῆς περὶ τὸ σῶμα σχέσεως
586 M. τεκμήρασθαι. | περιαναστὰς δὲ ὕστερον ἐπυνθάνετο· „ποῦ τὰ νῦν εἰμι; 271
μήτι παρὰ Γαΐῳ; μὴ καὶ αὐτὸς πάρεστιν ὁ δεσπότης;“ ἀποκριναμένων
δέ· „θάρρει, παρὰ σαυτῷ διατρίβεις, Γάιος οὐ πάρεστιν· ἱκανῶς ἠρέ- 272
μησας ⟨ὑπενεχθεὶς⟩ εἰς ὕπνον· ἀλλ' ἐπιστραφεὶς καὶ μετεωρίσας σαυτὸν
τὸν ἀγκῶνα πῆξον, γνώρισον τοὺς παρόντας· ἴδιοι πάντες εἰσί, φίλων καὶ
ἀπελευθέρων καὶ οἰκετῶν οἱ μάλιστα τιμῶντες καὶ ἀντιτιμώμενοι“ — ὁ δὲ 273
— νήφειν γὰρ ἤρχετο — καθεώρα τὸ παρ' ἑκάστῳ συμπαθές· καὶ
κελευσάντων τοὺς πολλοὺς μεταστῆναι τῶν ἰατρῶν, ἵνα δι' ἀλειμμάτων
καὶ τροφῆς καιρίου τὸ σωμάτιον ἀνακτήσωνται, „πάνυ γὰρ“ εἶπε „φρον- 274
τιστέον ὑμῖν ἐπιμελεστέρας τῆς εἰς ἐμὲ διαίτης; οὐ γὰρ ἐξαρκεῖ μοι τῷ
βαρυδαίμονι λιμὸν ἀκέσασθαι διὰ ψιλῆς καὶ εἰς εὐτέλειαν ἀπηκριβωμένης
τῆς τῶν ἀναγκαίων χρήσεως; οὐδ' αὐτὰ δὴ ταῦτα προσηκάμην ἄν, εἰ
μὴ ἕνεκα τελευταίας βοηθείας, ἣν ὀνειροπολεῖ μου ἡ διάνοια τῷ ταλαι-
πώρῳ ἔθνει παρασχεῖν.“ καὶ ὁ μὲν δεδακρυμένος καὶ ἀναγκοφαγῶν 275
δίχα προσοψήματος οὐδὲ κράματος προσενεχθέντος ἠνέσχετο, ἀλλ' ὕδατος
ἀπογευσάμενος „ἐπέχει μὲν“ εἶπεν „ἡ τάλαινα γαστὴρ ὃ ἀπῄτει
δάνειον· ἐμοὶ δὲ τί προσήκει ποιεῖν ἢ δεῖσθαι Γαΐου περὶ τῶν

---

1 τἀναντίον (sic) M δὲ CGOH: δ' A, γὰρ M 2 πιεσθεὶς] βαπτισθεὶς coni. Matthaei 3 οὐδέν' coni. Mang. ἐγνώριζεν L ὄντων] συνόντων vel παρόντων coni. Mang. μικρὸν ὅσον CGOA: ὅσον μικρὸν H, μικρὸν ss. M
4 βεβαρημένους GOAH: βεβαρημένος C, βεβαρυμένος M 5 ἀχλυώδεσι CGOH: ἀχλυώδεσιν L, ἀχμώδεσι M, αὐχμώδεσι A ὄψεσιν L 6 ὁ ante μήπω add. G ἐπ'] εἰς τὸ A δὲ CGO: δ' ceteri 7 ὑπαχθεὶς A ὑγιεινοτέρα CMH: ὑγιαινοτέρα GOA (v) 9 δὲ CGO: δ' ceteri εἰμι MAH: ἤμην CGO
10 μήτι παρὰ γαΐῳ CGO: om. ceteri 11 παρὰ] περὶ M 11. 12 ἠρέμισας M
12 ὑπενεχθεὶς supplevit coll. lin. 7 (vel ἐξ ὕπνου coni.) Mang.: om. codd. (v)
εἰς ὕπνον ἀλλ' MAH (ἀλλ' om. Turn.): ἀλλ' εἰς ὕπνον CGO καὶ om. Turn.
μετεωρήσας C σαυτὸν CGOMA (σεαυτὸν Mang.) : αὑτὸν H (Turn.) 13 εἰσίν C
15 παρ' OMAH (Mang.): περὶ CG (Turn.) 16 κελεύει A διὰ λειμμάτων O
17 ἀνακτήσωνται CGOMH (Turn.): ἀνακτήσηται A (Mang.) 17. 18 φορτιστέον G
20 οὐδ' om. CGO (Turn.) δὴ A (Mang.): δὲ ceteri (Turn.) προσήκαμεν H
21. 22 ταλαιπώρῳ] τἄλλα (τ' ἄλλα G, τάλα O) εἰπὼν CGO 22 ἀναγωφαγὼν M
23 κράμματος OL ἠνέχετο Turn. ἀλλὰ A 24 ἐπέχει A: ἀπέχει ceteri (v); ἔχει coni. Cohn 25 περὶ] ὑπὲρ A

276 ἐνεστώτων;“ (36.) καὶ δέλτον λαβὼν ταῦτα ἐπιστέλλει· „τὴν μὲν κατ᾽ ὄψιν
ἔντευξιν, ὦ δέσποτα, φόβος με καὶ αἰδὼς ἀφείλαντο, ὁ μὲν ἀπειλὴν
ἐκτρεπόμενος, ἡ δὲ τῷ μεγέθει τοῦ περὶ σὲ ἀξιώματος καταπλήττουσα·
277 γραφὴ δὲ μηνύσει μου τὴν δέησιν, ἣν ἀνθ᾽ ἱκετηρίας προτείνω. πᾶσιν
ἀνθρώποις, αὐτοκράτορ, ἐμπέφυκεν ἔρως μὲν τῆς πατρίδος, τῶν δὲ
οἰκείων νόμων ἀποδοχή· καὶ περὶ τούτων οὐδεμιᾶς ἐστί σοι χρεία διδα-
σκαλίας, ἐκθύμως μὲν στέργοντι τὴν πατρίδα, ἐκθύμως δὲ τὰ πάτρια
τιμῶντι. καλὰ δὲ ἑκάστοις, εἰ καὶ μὴ πρὸς ἀλήθειάν ἐστι, διαφαίνεται
τὰ οἰκεῖα· κρίνουσι γὰρ αὐτὰ οὐ λογισμῷ μᾶλλον ἢ τῷ τῆς εὐνοίας
278 πάθει. γεγέννημαι μέν, ὡς οἶδας, Ἰουδαῖος· ἔστι δέ μοι Ἱεροσόλυμα
πατρίς, ἐν ᾗ ὁ τοῦ ὑψίστου θεοῦ νεὼς ἅγιος ἵδρυται· πάππων δὲ καὶ
προγόνων βασιλέων ἔλαχον, ὧν οἱ πλείους ἐλέγοντο ἀρχιερεῖς, τὴν βασι-
λείαν τῆς ἱερωσύνης ἐν δευτέρᾳ τάξει τιθέμενοι καὶ νομίζοντες, ὅσῳ
θεὸς ἀνθρώπων διαφέρει κατὰ τὸ κρεῖττον, τοσούτῳ καὶ βασιλείας ἀρ-
χιερωσύνην· τὴν μὲν γὰρ εἶναι θεοῦ θεραπείαν, τὴν δὲ ἐπιμέλειαν ἀν-
279 θρώπων. ἔθνει δὴ τοιούτῳ προσκεκληρωμένος καὶ πατρίδι καὶ ἱερῷ
δέομαι ὑπὲρ ἁπάντων· τοῦ μὲν ἔθνους, ἵνα μὴ τὴν ἐναντίαν δόξαν
ἐνέγκηται τῆς ἀληθείας, εὐσεβέστατα καὶ ὁσιώτατα διακείμενον | ἐξ ἀρχῆς p. 587
280 πρὸς ἅπαντα τὸν ὑμέτερον οἶκον· ἐν οἷς γὰρ ἐφεῖται καὶ ἔξεστι μετὰ
νόμων εὐσεβεῖν, οὐδενὸς οὔτε τῶν Ἀσιανῶν οὔτε τῶν ἐν Εὐρώπῃ λεί-
πεται τὸ παράπαν, εὐχαῖς, ἀναθημάτων κατασκευαῖς, πλήθει θυσιῶν, οὐ
μόνον ἐν ταῖς κατὰ τὰς δημοτελεῖς ἑορτὰς ἀναγομέναις, ἀλλὰ καὶ ἐν
ταῖς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐντελεχέσιν· ἐξ ὧν οὐ στόματι καὶ γλώσσῃ
μηνύουσι τὸ εὐσεβὲς μᾶλλον ἢ ψυχῆς ἀφανοῦς βουλεύμασιν οἱ μὴ λέ-
281 γοντες, ὅτι φιλοκαίσαρές εἰσιν, ἀλλ᾽ ὄντες ὄντως. περὶ δὲ τῆς ἱεροπό-

---

1 ταῦτα CGO: ταῦτ᾽ ceteri 2 με CGOA: μου MH ἀφείλαντο CGH: ἀφείλοντο OA (v), ἀφείλετο M 3 ἐκτρεπόμενον CGO 4 ἱκετηρίαν G 5 αὐτοκράτωρ G ἐμπέφυκεν CGOH: ἐμπέφυκε A, ἐκπέφυκεν M μὲν ἔρως transp. A τῆς om. M δὲ] τε coni. Mang. 6 σοι] μοι A 7 τά C: om. ceteri 8 δ᾽ AH ἐστι GOH: ἐστιν CM, εἰσι A 9 κρίνουσιν CGO (v) γὰρ om. CG 9. 10 τῆς εὐνοίας πάθει] μεγέθει τῆς εὐνοίας A 10 γεγένημαι L (Richt. Tauchn.) ἔστιν C 12 ἐλέγοντο] ἐγένοντο coni. Matthaei 13 ἱεροσύνης ML 14 γὰρ ante θεὸς add. A τοσούτου H 14. 15 ἀρχιερωσύνην Turn. (v): ἀρχιερωσύνη (ἀρχιεροσύνη L) codd. 16 ἱερῷ CGO: ἱερωσύνη MAH, ἱεροσύνη L 18 ἐνέγκη G, ἐνέκειται L; ἐξενέγκηται v ταῖς ἀληθείαις coni. Mang. εὐσεβεστάτου καὶ ὁσιωτάτου διακειμένου A 19 ἡμέτερον M ἐφίεται coni. Mang. 20 οὐδὲν A 23 ἐντελεχέσιν CG: ἐντελεχέσιν M, ἐνδελεχέσιν OH (mavult Mang.), ἐντελεχείαις A 24 βουλεύμασιν CGO: βουλήμασιν ceteri 25 ὄντες om. L ὄντως ὄντες transp. A

4—6 D[K] fol. 241r Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: πᾶσιν ἀνθρώποις συμπέφυκεν ἔρως τῆς πατρίδος καὶ τῶν οἰκείων νόμων ἀποδοχή.

λεως τὰ προσήκοντά μοι λεκτέον· αὕτη, καθάπερ ἔφην, ἐμὴ μέν ἐστι
πατρίς, μητρόπολις δὲ οὐ μιᾶς χώρας Ἰουδαίας ἀλλὰ καὶ τῶν πλείστων,
διὰ τὰς ἀποικίας ἃς ἐξέπεμψεν ἐπὶ καιρῶν εἰς μὲν τὰς ὁμόρους, Αἴγυ-
πτον, Φοινίκην, Συρίαν τήν τε ἄλλην καὶ τὴν Κοίλην προσαγορευομένην,
εἰς δὲ τὰς πόρρω διῳκισμένας, Παμφυλίαν, Κιλικίαν, τὰ πολλὰ τῆς
Ἀσίας ἄχρι Βιθυνίας καὶ τῶν τοῦ Πόντου μυχῶν, τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ εἰς Εὐρώπην, Θετταλίαν, Βοιωτίαν, Μακεδονίαν, Αἰτωλίαν, τὴν
Ἀττικήν, Ἄργος, Κόρινθον, τὰ πλεῖστα καὶ ἄριστα Πελοποννήσου. καὶ 282
οὐ μόνον αἱ ἤπειροι μεσταὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀποικιῶν εἰσιν, ἀλλὰ καὶ
νήσων αἱ δοκιμώταται, Εὔβοια, Κύπρος, Κρήτη. καὶ σιωπῶ τὰς πέραν
Εὐφράτου· πᾶσαι γὰρ ἔξω μέρους βραχέος, Βαβυλὼν καὶ τῶν ἄλλων
σατραπειῶν αἱ ἀρετῶσαν ἔχουσαι τὴν ἐκ κύκλῳ γῆν Ἰουδαίους ἔχουσιν
οἰκήτορας. ὥστ' ἐὰν μεταλάβῃ σου τῆς εὐμενείας ἡ ἐμὴ πατρίς, οὐ 283
μία πόλις ἀλλὰ καὶ μυρίαι τῶν ἄλλων εὐεργετοῦνται καθ' ἕκαστον κλίμα
τῆς οἰκουμένης ἱδρυθεῖσαι, τὸ Εὐρωπαῖον, τὸ Ἀσιανόν, τὸ Λιβυκόν, τὸ
ἐν ἠπείροις, τὸ ἐν νήσοις, παράλόν τε καὶ μεσόγειον. ἁρμόττει δέ σου 284
τῷ μεγέθει τῆς τοσαύτης τύχης διὰ τῶν εἰς μίαν πόλιν εὐεργεσιῶν
μυρίας ἄλλας συνευεργετεῖν, ὅπως διὰ πάντων τῶν τῆς οἰκουμένης μερῶν
ᾄδηταί σου τὸ κλέος καὶ οἱ μετ' εὐχαριστίας ἔπαινοι συνηχῶνται. φίλων 285
ἐνίων πατρίδας ὅλας τῆς Ῥωμαϊκῆς ἠξίωσας πολιτείας, καὶ γεγόνασιν οἱ
πρὸ μικροῦ δοῦλοι δεσπόται ἑτέρων· καὶ τῶν ἀπολελαυκότων τῆς χάριτος
μᾶλλον ἢ οὐχ ἧττον οἱ δι' οὓς γέγονεν ἥδονται. κἀγώ τίς εἰμι τῶν 286
εἰδότων μὲν ὅτι δεσπότην ἔχω καὶ κύριον, κεκριμένων δὲ ἐν τῇ τάξει
588 M. τῶν ἑταίρων, ἀξιώματος μὲν ἕνεκα οὐ πολλῶν ὕστερος, | εὐνοίας δὲ
οὐδενὸς δεύτερος, ἵνα μὴ λέγω πρῶτος. διά τε οὖν τὸ πεφυκέναι καὶ 287
διὰ τὸ πλῆθος τῶν εὐεργεσιῶν, αἷς με κατεπλούτισας, θαρρήσας ἂν ἴσως

---

1 ἔφην] εἶπον A ἐμοὶ H μέν om. A ἐστιν C 2 τῶν CGO: om. ceteri 5 παμφιλίαν M τὰ] καὶ O 6 τοῦ om. O αὐτὸν C (Turn.): αὐτὸν μὲν ceteri (Mang.) 8 πελοποννήσου G, pr. ν eras. C, ss. O: πελοπονήσου ceteri 9 μεσταὶ] μετὰ A 10 δοκιμώτατοι GH 11 Βαβυλὼν MAH (prob. Mang.): βαβυλῶνος CGO (v) ἄλλων] ἄνω coni. Mang. 12 αἱ GMAH¹ (prob. Mang.): αἳ COH²L (v) ἀρετῶσαν] ἀραρότως CO, ἀραρώτως G ἔχουσαι GOMAH (prob. Mang.): ἔχουσι C (v) 12. 13 ἔχουσιν οἰκήτορας C: οἰκήτορας ἔχουσιν ceteri 13 ὥστ' ἐὰν A: ὥστε ἂν ceteri (v) εὐμενείας ἡ ἐμὴ πατρίς] ἐμῆς ἡ ἐμὴ πατρὶς εὐμενείας H 14 μυρία M εὐεργετοῦνται CGOA: συνευεργετοῦνται MH (mavult Mang.) 15 λυβικόν A 16 παράλλόν (sic) M ἁρμόττοι H 17 τύχης] εὐτυχίας A τῶν] τὸ M 18 συνευεργετεῖν CGO: συνευεργετῆσαι MH, εὐεργετῆσαι A τῶν om. A 19 εὐχαριστείας H καὶ ante ἔπαινοι add. M φιλῶν GO 20 ὅλας Spanheim: ὅλης codd. (v) 23 τῇ om. A 24 ἑτέρων M οὖν ante ἕνεκα add. A ὕστερον H 24. 25 εὐνοίας — δεύτερος om. A 25 τε οὖν MH: τ' οὖν A (mavult Mang.), τε CGO (v) τὸ] τοιοῦτος coni. Mang. εὖ post πεφυκέναι add. A 26 κατεπλούτισας GAH: κατεπλούτησας COM, κατεπλούτησας (ι ss.) L ἴσως] εἶχον A (mavult Mang.)

αἰτήσασθαι τῇ πατρίδι καὶ αὐτός, εἰ καὶ μὴ τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν,
ἐλευθερίαν γοῦν ἢ φόρων ἄφεσιν, οὐδὲν ἀπετόλμησα τοιοῦτον αἰτήσασθαι,
τὸ δὲ φορητότατον, χάριν σοὶ μὲν ἀζήμιον δοῦναι, τῇ δὲ πατρίδι λαβεῖν
ὠφελιμωτάτην· τί γὰρ ἂν γένοιτο εὐμενείας ἡγεμόνος ὑπηκόοις ἄμεινον
288 ἀγαθόν; ἐν Ἱεροσολύμοις πρῶτον, αὐτοκράτορ, ἠγγέλη σου ἡ εὐκταία
διαδοχή, καὶ ἀπὸ τῆς ἱεροπόλεως ἐπὶ τὰς παρ' ἑκάτερα ἠπείρους ἐχώ-
ρησεν ἡ φήμη· προνομίας καὶ διὰ τοῦτο τυγχάνειν ἐστὶν ἀξία παρὰ σοί.
289 καθάπερ γὰρ ἐν ταῖς συγγενείαις οἱ πρεσβύτατοι παῖδες τυγχάνουσι πρε-
σβείων, ὅτι πρῶτοι τὸ πατρὸς καὶ τὸ μητρὸς ὄνομα τοῖς γονεῦσιν ἐφή-
μισαν, τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπειδὴ τῶν ἀνατολικῶν πρώτη πόλις αὕτη σε
προσεῖπεν αὐτοκράτορα, δικαία τυγχάνειν πλειόνων ἐστὶν ἀγαθῶν, εἰ δὲ
290 μή, τῶν γοῦν ἴσων. τοσαῦτα δικαιολογηθεὶς καὶ δεηθεὶς ἅμα περὶ τῆς
πατρίδος εἶμι τὸ τελευταῖον ἐπὶ τὴν ⟨περὶ⟩ τοῦ ἱεροῦ δέησιν. τοῦτο, Γάιε
δέσποτα, τὸ ἱερὸν χειρόκμητον οὐδεμίαν ἐξ ἀρχῆς μορφὴν παρεδέξατο διὰ τὸ
ἕδος τοῦ ἀληθοῦς εἶναι θεοῦ· γραφέων μὲν γὰρ καὶ πλαστῶν ἔργα μιμήματα
τῶν αἰσθητῶν θεῶν εἰσιν· τὸν δὲ ἀόρατον εἰκονογραφεῖν ἢ διαπλάττειν οὐχ
291 ὅσιον ἐνομίσθη τοῖς ἡμετέροις προγόνοις. Ἀγρίππας ἐτίμησε τὸ ἱερὸν
ἐλθών, ὁ πάππος σου, καὶ ὁ Σεβαστὸς διὰ τοῦ κελεῦσαι τὰς πανταχό-
θεν ἀπαρχὰς ἐπιστολαῖς πέμπειν ἐκεῖσε καὶ διὰ τῆς ἐντελεχοῦς θυσίας·
292 καὶ ἡ προμάμμη σου * * * ὅθεν οὐδείς, οὐχ Ἕλλην, οὐ βάρβαρος, οὐ

2 ἀπετόλμησα Mang.: δ' ἀπετόλμησα A, ἂν ἐτόλμησα CGOMH (Turn.) 3 φορητότατον A (Mang.): ἀφορητότατον MH (Turn.), ἀφορτότατον CGO ἀζημίαν M 4 ὠφελιμωτάτην CAH: ὠφελιμώτατον GOM ἡγεμόνος CG: om. ceteri 5 πρώτως A αὐτοκράτορ CMH: αὐτοκράτωρ GOA αὐτοκράτορ (-ωρ GO) ἠγγέλη σου CGO: ἠγγέλη σου αὐτοκράτορ MH, ἠγγέλθης αὐτοκράτωρ (σου om.) A 6 ἱεροπόλεως] ἱερᾶς πόλεως A 7 τῆς ante προνομίας add. MAH (v) τυγχάνειν om. H παρὰ] περὶ M 8 γὰρ om. G 8. 9 τυγχάνουσι πρεσβείων] διπλάσια τυγχάνουσιν L 9 πρῶτοι om. A alt. τὸ CG (Turn.): om. ceteri (Mang.) 9. 10 ἐφήμησαν L: ἐπεφήμισαν coni. Mang. 10 πρώτη πόλις αὕτη] πόλεων αὕτη πρώτη A σε] γε H 11 αὐτοκράτορ M πλείονα O 12 ἴσως GM ἅμα om. H 13 τὸ C: om. ceteri περὶ add. Mang.: om. codd. (v) 14 χειρόμηκτον C, χειρότμητον O μορφὴν add. H², om. H¹ 15 ἕδος τοῦ ἀληθοῦς Cohn: ἕδος CGO, τοῦ ἀληθοῦς MH, τοῦτο ἀληθὲς A πλαστῶν Mang.: πλασμάτων codd. (v) 16 εἰσιν CH: εἰσι GOMA; ἐστιν coni. Cohn δ' A 18 σου Turn. (v): οὗ O, μου ceteri τοῦ] τὸ A 18. 19 ‥πανταχόθεν (ἁ vel ἀ eras.) M 19 ἐπιστολαῖς] vel post κελεῦσαι (18) transp. vel ἀποστολαῖς coni. Mang. καὶ om. A ἐντελεχοῦς CGMH (Turn.): ἐνδελεχοῦς OA (Mang.) 20 post σου deesse quaedam, ubi Liviae in templo ornando magnificentia (cf. 213, 22) praeter alia enarrabatur, recte vidit Mang.

4. 5 D^R fol. 114^r ἐκ τῆς αὐτῆς (post locum ad p. 201, 14—16 adlatum) Anton. Mel. II 1 Col. 1004 Φίλωνος: τί ἂν γένοιτο εὐμενείας ἡγεμόνος (βασιλέως Anton.) ὑπηκόοις ἄμεινον: 8—10 D^K fol. 237^v ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας: ἐν ταῖς συγγενείαις — ἐφήμισαν.

σατράπης, οὐ βασιλεύς, οὐχ ἐχθρὸς ἄσπονδος, οὐ στάσις, οὐ πόλεμος,
οὐχ ἅλωσις, οὐ πόρθησις, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὄντων οὐδὲν ἐνεωτέρισέ ποτε
οὕτως εἰς τὸν νεών, ὡς ἄγαλμα ἢ ξόανον ἤ τι τῶν χειροκμήτων ἱδρύ-
σασθαι. καὶ γὰρ εἰ τοῖς οἰκήτορσι τῆς χώρας ἀπήχθοντο δυσμενεῖς ὄν- 293
589 M. τες, ἀλλ' αἰδώς γέ | τις ἢ φόβος εἰσῄει παραλῦσαί τι τῶν ἐξ ἀρχῆς
νενομισμένων ἐπὶ τιμῇ τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων καὶ πατρός· ᾔδεσαν γὰρ
ἐκ τούτων καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων τὰς τῶν θεηλάτων κακῶν φυομένας
ἀνηκέστους συμφοράς. ἧς χάριν αἰτίας ἀσεβὲς σπέρμα σπείρειν εὐλα-
βοῦντο δεδιότες, μὴ θερίζειν ἀναγκασθῶσι τοὺς ἐπ' ὀλέθρῳ παντελεῖ
καρπούς. (37.) ἀλλὰ τί μοι ξένους καλεῖν μάρτυρας ἔχοντι 294
πολλοὺς τῶν οἰκειοτάτων σοι παραστῆσαι; Μάρκος Ἀγρίππας εὐθέως, ὁ
πρὸς μητρός σου πάππος, ἐν Ἰουδαίᾳ γενόμενος, ἡνίκα Ἡρῴδης ὁ ἐμὸς
πάππος ἐβασίλευε τῆς χώρας, ἀναβῆναι μὲν ἀπὸ θαλάττης εἰς τὴν
μητρόπολιν ἐν μεσογείῳ κειμένην ἠξίωσε· θεασάμενος δὲ τὸ ἱερὸν καὶ 295
τὸν τῶν ἱερέων κόσμον καὶ τὴν τῶν ἐγχωρίων ἁγιστείαν, ἠγάσθη χρῆμα
νομίσας ὑπέρσεμνόν τι καὶ παντὸς λόγου μεῖζον ἑωρακέναι, καὶ διήγημα
οὐδὲν ἦν ἕτερον αὐτῷ πρὸς τοὺς συνόντας τότε τῶν ἑταίρων ἢ ὁ τοῦ
νεὼ καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἁπάντων ἔπαινος. ὅσας γοῦν ἡμέρας διέτριψεν 296
ἐν τῇ πόλει κατὰ χάριν τὴν πρὸς Ἡρῴδην, ἐφοίτησεν εἰς τὸ τέμενος
τερπόμενος τῇ θέᾳ καὶ τῆς κατασκευῆς καὶ τῶν θυσιῶν καὶ τῆς περὶ
τὰ ἱερουργούμενα λειτουργίας καὶ τάξεως καὶ τῆς περὶ τὸν ἀρχιερέα
σεμνότητος, ὁπότε ἀσκηθείη τῇ ἱερᾷ στολῇ καὶ κατάρχοι τῶν ἱερῶν.
ἀναθήμασι δὲ κοσμήσας ὅσοις ἐξῆν τὸ ἱερὸν καὶ τοὺς οἰκήτορας εὐεργε- 297
τήσας ὅσα μὴ βλάψει χαριζόμενος, Ἡρῴδην εὐφημήσας πολλὰ καὶ εὐ-
φημηθεὶς μυρία, παρεπέμφθη μέχρι λιμένων, οὐχ ὑπὸ μιᾶς πόλεως,
ἀλλ' ὑπὸ τῆς χώρας ἁπάσης, φυλλοβολούμενός τε καὶ θαυμαζόμενος ἐπ'
εὐσεβείᾳ. τί δὲ ὁ ἕτερός σου πάππος Τιβέριος Καῖσαρ; οὐχὶ ταὐτὰ 298

---

2 ἄλλο τι A (Mang.): ἄλλος M, ἄλλο ceteri (Turn.) ἐνεωτέρισέν C, ι corr. ex η O, ἐνεωτέρησε G ποτε CG (Turn.): ποθ' OMAH (Mang.), ποθεν L 3 νεών CG: ναόν ceteri 3. 4 ἐνιδρύσασθαι coni. Mang. 4 εἰ] εἰ καὶ A 6 ἐπὶ τιμῇ MAH (Mang.): ἐπ' ἀτιμίᾳ CGO (Turn.) 8 συμφοράς] φοράς coni. Mang. ἀσεβείας coni. Mang. 9 ἀναγκασθῶσιν L παντελεῖ A (Mang.): παντελεῖς ceteri (Turn.) 11 σοι om. AH 13 ἐβασίλευσε G, ἐβασίλευεν O 14 ἠξίωσεν CO 15 τὸν om. L τῶν χωρίων MA; τοῦ χωρίου coni. Mang. ἁγιστείαν OMAL (prob. Mang.): ἁγιστίαν CGH (v) ἠγάσθαι H 17 οὐδὲν H², οὐδὲ H¹ συνιόντας Richt. (Tauchn.) ἑταίρων] ἑτέρων L 18 αὐτὸν] αὐτῶν O 19 τὴν ante χάριν add., sed eras. H ἐφοίτα A, ἐφοίτησας H¹, corr. H² τέμενος CGO: ἱερὸν ceteri (praefert Mang.) 21 λεπτουργίας coni. Mang. περὶ] πρὸς H 22 ὁπότ' A ἀσκηθείη] ἐνσκευασθείη coni. Mang. κατάρχει G, κατάρχη L ἱερῶν] ἱερέων CGO (Turn.) 23 ὅσοις]
ει
οἷοις coni. Mang. 24 βλάψει AH: βλάψη L, βλάψῃ ceteri (v) 24. 25 εὐφημισθεὶς OL, εὐφημιθεὶς H 25 λιμένων] λειμώνων A 26 φιλοβολούμενός M 27 ὁ πάππος σου ὁ ἕτερος transp. H ταὐτὰ CGO (Mang.): ταῦτα ceteri (Turn.)

φαίνεται προῃρημένος; ἐν γοῦν τρισὶ καὶ εἴκοσιν ἔτεσιν οἷς αὐτοκράτωρ
ἐγένετο τὴν κατὰ τὸ ἱερὸν ἐκ μηκίστων χρόνων παραδεδομένην θρη-
σκείαν ἐτήρησεν, οὐδὲν αὐτῆς παραλύσας ἢ παρακινήσας μέρος.
299(38.) ἔχω δέ τι καὶ φιλοτίμημα αὐτοῦ προσδιηγήσασθαι, καίτοι
μυρίων ἀπολελαυκὼς ὅτε ἔζη κακῶν· ἀλλὰ τἀληθὲς φίλον καὶ σοὶ τίμιον.
Πιλᾶτος ἦν τῶν ὑπάρχων ἐπίτροπος ἀποδεδειγμένος τῆς Ἰουδαίας· οὗτος
οὐκ ἐπὶ τιμῇ Τιβερίου μᾶλλον ἢ ἕνεκα τοῦ λυπῆσαι τὸ πλῆθος ἀνατί-
θησιν ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἱερόπολιν Ἡρῴδου βασιλείοις ἐπιχρύσους ἀσπίδας
μήτε | μορφὴν ἐχούσας μήτε ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευμένων, ἔξω τινὸς p. 5[illegible]
ἐπιγραφῆς ἀναγκαίας, ἣ δύο ταῦτα ἐμήνυε, τόν τε ἀναθέντα καὶ ὑπὲρ
300οὗ ἡ ἀνάθεσις. ἐπεὶ δὲ ᾔσθοντο οἱ πολλοί — καὶ περιβόητον ἦν ἤδη τὸ
πρᾶγμα —, προστησάμενοι τούς τε βασιλέως υἱεῖς τέτταρας οὐκ ἀπο-
δέοντας τό τε ἀξίωμα καὶ τὰς τύχας βασιλέων καὶ τοὺς ἄλλους ἀπογόνους
καὶ τῶν παρ' αὐτοῖς τοὺς ἐν τέλει παρεκάλουν τὸ νεωτερισθὲν περὶ τὰς
ἀσπίδας εἰς ἐπανόρθωσιν ἀγαγεῖν καὶ μὴ κινεῖν ἔθη πάτρια τὸν πρὸ τοῦ
πάντα αἰῶνα διαφυλαχθέντα καὶ πρὸς βασιλέων καὶ πρὸς αὐτοκρατόρων
301ἀκίνητα. στερρῶς δὲ ἀντιλέγοντος — ἦν γὰρ τὴν φύσιν ἀκαμπὴς καὶ
μετὰ τοῦ αὐθάδους ἀμείλικτος —, ἀνεβόησαν· „μὴ στασίαζε, μὴ πολε-
μοποίει, μὴ κατάλυε τὴν εἰρήνην· οὐκ ἔστιν ἀτιμία νόμων ἀρχαίων
αὐτοκράτορος τιμή. μὴ πρόφασις τῆς εἰς τὸ ἔθνος ἐπηρείας ἔστω σοι
Τιβέριος· οὐδὲν ἐθέλει τῶν ἡμετέρων καταλύεσθαι. εἰ δὲ φής, αὐτὸς
ἐπίδειξον ἢ διάταγμα ἢ ἐπιστολὴν ἤ τι ὁμοιότροπον, ἵνα παυσάμενοι
302τοῦ σοὶ διενοχλεῖν πρέσβεις ἑλόμενοι δεώμεθα τοῦ δεσπότου.“ τὸ τε-
λευταῖον τοῦτο μάλιστα αὐτὸν ἐξετράχυνε καταδείσαντα, μὴ τῷ ὄντι
πρεσβευσάμενοι καὶ τῆς ἄλλης αὐτὸν ἐπιτροπῆς ἐξελέγξωσι τὰς δωροδο-
κίας, τὰς ὕβρεις, τὰς ἁρπαγάς, τὰς αἰκίας, τὰς ἐπηρείας, τοὺς ἀκρίτους
καὶ ἐπαλλήλους φόνους, τὴν ἀνήνυτον καὶ ἀργαλεωτάτην ὠμότητα διεξ-
303ελθόντες. οἷα οὖν ἐγκότως ἔχων καὶ βαρύμηνις ⟨ὢν⟩ ἄνθρωπος ἐν ἀμηχά-

---

1 τρισὶν CH (v) εἴκοσι G (v), ϰ̄ CL 3 αὐτοῖς GO 5 ὅτε CGO: ὅτ' ceteri 6 ἐπίτροπος om. O 8 ἱεράπολιν A 9 alt. μήτ' A ἀπαγορευομένων Turn. 10 ἣ] ἡ COL ταῦτα CGOL: ταῦτ' ceteri τ' A ἀνατεθέντα A 11 δὲ CGO: δ' ceteri 11. 12 καὶ — πρᾶγμα om. G 11 ἦν om. CGO 12 υἱεῖς (οὐ in ras.) A τέσσαρας OM 13 τ' A, γε L βασιλέων] τῶν βασιλέων CG (v) 15 τὸν] τοῦ O 17 δὲ CGO: δ' ceteri 18 αὐφάδους (sic) M 23 διενοχλεῖν AH (Mang.): διοχλεῖν ML (Turn.), ὀχλεῖν CGO δεώμεθα MAH (Turn.): δεησώμεθα C (Mang.), δεηθησώμεθα G, δεηθησόμεθα O 24 μάλιστ' MAL ἐξετράχυνεν CL 25 ἄλλης] ὅλης coni. Mang. αὐτὸν codd.: αὐτοῦ v post ἐπιτροπῆς iteravit αὐτὸν A ἐλέγξωσι O 27 τὴν] τὸν O alt. καὶ om. M 28 ὢν add. Cohn: om. codd. (v)

---

6 Euseb. Dem. Ev. VIII 123 p. 403 αὐτὰ δὴ ταῦτα καὶ ὁ Φίλων συμμαρτυρεῖ τὰς σημαίας φάσκων τὰς βασιλικὰς τὸν Πιλᾶτον νύκτωρ ἐν τῷ ἱερῷ ἀναθεῖναι ἀρχήν τε στάσεων καὶ συμφορῶν ἐπαλλήλων ἐξ ἐκείνου τοῖς Ἰουδαίοις συμπεσεῖν.

νοις ἦν, μήτε καθελεῖν τὰ ἅπαξ ἀνατεθέντα θαρρῶν μήτε βουλόμενός τι
τῶν πρὸς ἡδονὴν τοῖς ὑπηκόοις ἐργάσασθαι, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐν τούτοις
σταθερότητα Τιβερίου μὴ ἀγνοῶν· ἅπερ ὁρῶντες οἱ ἐν τέλει καὶ συνι-
έντες, ὅτι μετανοεῖ μὲν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, δοκεῖν δὲ οὐ βούλεται,
γράφουσι Τιβερίῳ δεητικωτάτας ἐπιστολάς. ὁ δὲ διαναγνοὺς οἷα μὲν εἶπε 304
Πιλᾶτον, οἷα δὲ ἠπείλησεν· ὡς δὲ ὠργίσθη, καίτοι οὐκ εὔληπτος ὢν
ὀργῇ, περιττόν ἐστι διηγεῖσθαι, τοῦ πράγματος ἐξ αὑτοῦ φωνὴν ἀφιέντος.
εὐθέως γὰρ οὐδὲ εἰς τὴν ὑστεραίαν ὑπερθέμενος ἐπιστέλλει, μυρία μὲν 305
τοῦ καινουργηθέντος τολμήματος ὀνειδίζων καὶ ἐπιπλήττων, κελεύων δὲ
αὐτίκα καθελεῖν τὰς ἀσπίδας καὶ μετακομισθῆναι ἐκ τῆς μητροπόλεως
εἰς τὴν ἐπὶ θαλάττῃ Καισάρειαν, ἐπώνυμον τοῦ προπάππου Σεβαστήν, ἵνα
ἀνατεθεῖεν ἐν τῷ Σεβαστείῳ· καὶ ἀνετέθησαν. οὕτως ἀμφότερα ἐφυλάχθη,
591 M. καὶ ἡ | τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἡ περὶ τὴν πόλιν ἀρχαία
συνήθεια. (39.) τότε μὲν οὖν ἀσπίδες ἦσαν, αἷς οὐδὲν ἀνεζωγράφητο 306
μίμημα· νυνὶ δὲ κολοσσιαῖος ἀνδριάς. καὶ τότε μὲν ἡ ἀνάθεσις ἐν
οἰκίᾳ τῶν ἐπιτρόπων ἦν· τὴν δὲ μέλλουσάν φασιν ἐσωτάτω τοῦ ἱεροῦ
κατ᾽ αὐτὰ τὰ ἄδυτα γίνεσθαι, εἰς ἃ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁ μέγας ἱερεὺς
εἰσέρχεται τῇ νηστείᾳ λεγομένῃ μόνον ἐπιθυμιάσων καὶ κατὰ τὰ πάτρια
εὐξόμενος φορὰν ἀγαθῶν εὐετηρίαν τε καὶ εἰρήνην ἅπασιν ἀνθρώποις.
κἂν ἄρα τίς που, οὐ λέγω τῶν ἄλλων Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱερέων, 307
οὐχὶ τῶν ὑστάτων, ἀλλὰ τῶν τὴν εὐθὺς μετὰ τὸν πρῶτον τάξιν εἰλη-
χότων, ἢ καθ᾽ αὑτὸν ἢ καὶ μετ᾽ ἐκείνου συνεισέλθῃ, μᾶλλον δὲ κἂν
αὐτὸς ὁ ἀρχιερεὺς δυσὶν ἡμέραις τοῦ ἔτους ἢ καὶ τῇ αὐτῇ τρὶς ἢ καὶ
τετράκις εἰσφοιτήσῃ, θάνατον ἀπαραίτητον ὑπομένει. τοσαύτη τίς ἐστιν ἡ 308
περὶ τὰ ἄδυτα φυλακὴ τοῦ νομοθέτου μόνα ἐκ πάντων ἄβατα καὶ
ἄψαυστα βουληθέντος αὐτὰ διατηρεῖσθαι. πόσους ἂν οὖν οἴει θανάτους

---

1 καὶ ante pr. μήτε add. M 1. 2 alt. μήτε — ἐργάσασθαι om. A 4 δὲ CGO: δ᾽ ceteri 5 γράφωσι G δεκτικωτάτας M διαναγνοὺς Mang.: διαγνοὺς codd. (v) 6 πιλᾶτον om. M, πιλάτος L (Turn.) pr. δὲ CGO: δ᾽ ceteri ὀργίσθη M 7 ὀργὴ O, ὁρμῇ M ἐξαυτοῦ C αὐτοῦ H: αὑτοῦ ceteri 8 γὰρ om. Turn. οὐδὲ CGO (Mang.): οὐδ᾽ ceteri; οὐδὲν Turn. μυρία] μωρίαν O μὲν] μὲν οὖν H 9 δὲ CGO: δ᾽ ceteri 10 καθελεῖν] κατελθεῖν C μετακομισθῆναι A (Mang.): μετεκομίσθη CGOMH; μετεκομίσθησαν Turn. 11 προπάππου] προσώπου M 12 σεβαστείῳ OA (Mang.): σεβαστίῳ CGMH (Turn.) καὶ ante ἀμφότερα add. A ἐφυλάχθησαν A 14 οὐδὲ H ἀνεζωγράφη τὸ M 15 δὲ om. L κολοσιαῖος O 16 οἴκῳ A 17 κατ᾽ αὐτὰ τὰ] κατὰ τὰ H; κατ᾽ αὐτὰ Turn. 19 εἰρήνην] εὐθηνίαν coni. Mang. 20 που om. MA 21 ἀλλὰ] ἀλλὰ καὶ O τὴν om. H τὸν CGAH: τῶν O, τ (sic) M πρώτην M 22 alt. ἢ om. L καὶ om. MA ἐκείνους G, ς ss. H συνέλθῃ OA 22. 23 συνεισέλθῃ — pr. ἢ om. H[1], in marg. add. H[2] (κἂν) 22 κἂν] καὶ M 23 alt. καὶ om. GO 26 αὐτὰ om. A οὖν om. OA οἴῃ GA, εἴῃ O θανάτους A (Mang.): θάνατον ceteri (Turn.)

ἑκουσίως ὑπομένειν τοὺς περὶ ταῦτα ὡσιωμένους, εἰ θεάσαιντο τὸν ἀν-
δριάντα εἰσκομιζόμενον; ἐμοὶ μὲν δοκοῦσι γενεὰς ὅλας αὐταῖς γυναιξὶ
καὶ τέκνοις ἀποσφάξαντες ἐπὶ τοῖς τῶν οἰκείων πτώμασιν ἑαυτοὺς τελευ-
309 ταῖον καθιερεύσειν. ταῦτα μὲν Τιβέριος ἔγνω. τί δὲ ὁ σὸς πρόπαππος,
ὁ τῶν πώποτε γενομένων αὐτοκρατόρων ἄριστος, ὁ πρῶτος ἀρετῆς ἕνε-
κα καὶ τύχης Σεβαστὸς ὀνομασθείς, ὁ τὴν εἰρήνην διαχέας πάντῃ διὰ
310 γῆς καὶ θαλάττης ἄχρι τῶν τοῦ κόσμου περάτων; οὐκ ἀκοῇ πυνθανό-
μενος τὰ περὶ τὸ ἱερὸν καὶ ὅτι οὐδέν ἐστιν ἀφίδρυμα ἐν αὐτῷ χειρό-
κμητον, ὁρατὸν ἀοράτου μίμημα φύσεως, ἐθαύμαζε καὶ προσεκύνει, φι-
λοσοφίας οὐκ ἄκροις χείλεσι γευσάμενος ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἑστιαθεὶς καὶ
σχεδόν τι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑστιώμενος, τὰ μὲν μνήμαις ὧν ἡ διά-
νοια προμαθοῦσα τὰ φιλοσοφίας ἀνεπόλει, τὰ δὲ καὶ ταῖς τῶν συνόντων
ἀεὶ λογίων συνδιαιτήσεσι; κατὰ γὰρ τὰς ἐν δείπνῳ συνουσίας ὁ πλεῖστος
χρόνος ἀπενέμετο τοῖς ἀπὸ παιδείας, ἵνα μὴ τὸ σῶμα μόνον ἀλλὰ καὶ
311 ἡ ψυχὴ τοῖς οἰκείοις ἀνατρέφοιτο. (40.) τεκμηρίοις δὲ ἀφθόνοις πι-
στώσασθαι δυνάμενος τὸ βούλημα τοῦ Σεβαστοῦ προπάππου σου δυσὶν
ἀρκεσθήσομαι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐπέστειλε τοῖς ἐπιτρόποις τῶν κατὰ
τὴν Ἀσίαν ἐπικρατειῶν, πυθόμενος ὀλιγωρεῖσθαι τὰς ἱερὰς ἀπαρχάς, ἵνα
312 ἐπιτρέπωσι τοῖς Ἰουδαίοις μόνοις εἰς τὰ συναγώγια συνέρχεσθαι· μὴ γὰρ
εἶναι ταῦτα συνόδους ἐκ μέθης καὶ παροινίας ἐπισυστάσας, ὡς λυμαί-
νεσθαι τὰ | τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ διδασκαλεῖα σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης p. 592 M.
ἀνδρῶν ἐπιτηδευόντων μὲν ἀρετήν, ἀπαρχὰς δὲ ἐτησίους συμφερόντων,
ἐξ ὧν ἀνάγουσι θυσίας στέλλοντες ἱεροπομποὺς εἰς τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις
313 ἱερόν. εἶτα κελεύει μηδένα ἐμποδὼν ἵστασθαι τοῖς Ἰουδαίοις μήτε
συνιοῦσι μήτε συνεισφέρουσι μήτε διαπεμπομένοις κατὰ τὰ πάτρια εἰς
Ἱεροσόλυμα· ταῦτα γὰρ εἰ καὶ μὴ τοῖς ῥήμασι, τοῖς γοῦν πράγμασιν

---

1 ἑκουσίους A, L (sed corr.) ὑπομένειν ἑκουσίως transp. O ὑπομενεῖν (sic) coni. Mang. ταῦτα] τὰ τοιαῦτα MH; τοιαῦτα mavult Mang. εἰ θεάσαιντο] ἐθεάσαιντο (sic) M 2 γενεὰς] συγγενείας coni. Mang. 4 δὲ CGO: δ' ceteri 5. 6 ἕνεκα om. H 6 ὠνομασθείς H διαχέας CGO: διαχέων ceteri διὰ om. H 8 ἀφίδρυμα ἐν αὐτῷ CGO: ἐν αὐτῷ ἀφ. ceteri 8. 9 χειρότμητον O (sed corr.) 9 ὁρατὸν CGO: ἀόρατον ceteri ἐθαύμασε H 10 χείλεσιν C ἀλλ' ἐπὶ] ἀλλά τι M 12 ἀνεπόθει L 13 αἰεὶ M διαιτήσεσι A ἐν] ἐν τῷ M 15 ἀνατρέφοιτο CGO: διατρέφοιτο ceteri δὲ CGO: δ' ceteri 16 δυνάμενος] βουλόμενος A 17 ἐπέστειλε O (coni. Mang.): ἀπέστειλε ceteri (v) 18 ἐπικρατειῶν] ἐπικρατεστέρων H πειθόμενος M ὠλιγωρῆσθαι MH ἵνα CGOL: ἵν' ceteri 20 ταύτας MA ἐπισυστάσας Cohn: ἐπὶ συστάσεως GO, ἐπὶ συστάσει MAH (v), ἐπισυστάντα C ὡς C: om. ceteri 20. 21 λυμαίνεσθαι τὰ τῆς C: λυμαινεστάτης GOMH, λυμαινομένας A 21 διδασκαλίας M, διδασκάλους A 22 δὲ CGO: δ' ceteri συμφερόντων CGO: εἰσφερόντων ceteri (v) 24 ἵστασθαι ἐμποδὼν transp. O 25 συνιοῦσιν CL συνεισφέρουσιν L 26 καὶ μὴ CGO: μὴ καὶ ceteri pr. τοῖς] ἐν τοῖς A γοῦν] γὰρ H

ἐπέσταλται. μίαν δὲ ἐπιστολὴν ὑποτέταχα πρὸς τὴν σὴν τοῦ δεσπότου 314
πειθώ, ἣν Γάιος Νορβανὸς Φλάκκος ἐπιστέλλει δηλῶν τὰ ὑπὸ Καίσαρος
αὐτῷ γραφέντα. ἔστι δὲ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἀντίγραφον τόδε· ‘Γάιος 315
Νορβανὸς Φλάκκος ἀνθύπατος Ἐφεσίων ἄρχουσι χαίρειν. Καῖσάρ μοι
ἔγραψεν, Ἰουδαίους, οὗ ἂν ὦσιν, ἰδίῳ ἀρχαίῳ ἐθισμῷ νομίζειν συναγομένους χρήματα φέρειν, ἃ πέμπουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα· τούτους οὐκ ἠθέλησε κωλύεσθαι τοῦτο ποιεῖν. ἔγραψα οὖν ὑμῖν, ἵν' εἰδῆτε, ὡς ταῦτα
οὕτως γίνεσθαι κελεύει.’ ἆρ' οὐκ ἐναργὴς πίστις ἐστίν, αὐτοκράτορ, 316
τῆς Καίσαρος προαιρέσεως, ᾗ περὶ τὴν τοῦ ἡμετέρου ἱεροῦ τιμὴν ἐκέχρητο, μὴ βουληθεὶς τῷ κοινῷ τύπῳ τῶν συνόδων ἀναιρεθῆναι τὰς τῶν Ἰουδαίων εἰς ταὐτὸ συμφοιτήσεις, ἃς ἀπαρχῶν ἕνεκα ποιοῦνται καὶ τῆς
ἄλλης εὐσεβείας; ἕτερον δέ ἐστιν οὐκ ἀποδέον τούτου δεῖγμα σαφέστατον 317
τῆς βουλήσεως τοῦ Σεβαστοῦ· διετάξατο γὰρ ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων ἀνάγεσθαι θυσίας ἐντελεχεῖς ὁλοκαύτους τῷ ὑψίστῳ θεῷ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, αἳ καὶ μέχρι νῦν ἐπιτελοῦνται· ἄρνες εἰσὶ δύο καὶ ταῦρος τὰ ἱερεῖα, οἷς Καῖσαρ ἐφαίδρυνε τὸν βωμὸν ἐπιστάμενος σαφῶς, ὅτι οὐδέν
ἐστιν ἀφίδρυμα οὔτε φανερὸν οὔτε ἀφανές· ἀλλὰ γὰρ ὁ τοσοῦτος ἡγε- 318
μὼν καὶ φιλόσοφος οὐδενὸς δεύτερος ἐλογίσατο παρ' ἑαυτῷ, ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν τοῖς περιγείοις ἐξαίρετον ἀπονενεμῆσθαι τόπον ἱερὸν τῷ ἀοράτῳ θεῷ μηδὲν ὁρατὸν ἀπεικόνισμα περιέξοντα πρὸς μετουσίαν
ἐλπίδων χρηστῶν καὶ ἀπόλαυσιν ἀγαθῶν τελείων. ὑφηγητῇ τοιούτῳ 319
τῆς εὐσεβείας χρησαμένη καὶ ἡ προμάμμη σου Ἰουλία Σεβαστὴ κατεκόσμησε τὸν νεὼν χρυσαῖς φιάλαις καὶ σπονδείοις καὶ ἄλλων ἀναθημά-

1 δ' MH ἐπιστολὴν om. A ἐπιτέταχα A τοῦ δεσπότου secludendum censet Cohn, ὦ δέσποτα coni. Mang. 2. 3 ἣν — τόδε in marg. M 2 νωρβανὸς GO, νοβαρνὸς A φ..λάκκος C ἐπέστελλε coni. Mang. 3 ἔστιν C ἀντίγραμμα H 4 νορβανὸς CH: νωρβανὸς GO, ὀβαρνὸς M, νοβαρνὸς A 5 νομίζων coni. Mang., καὶ νόμοις ζῆν vel νόμοις δεῖν Gottleber 6 χρήματα φέρειν codd.: χρήματ' εἰσφέρειν v 7 ἠθέλησα A τοῦτο] τοῦ GO ὡς CGO: om. ceteri 8 οὕτω CGO (v) γενέσθαι A κελεύω γίνεσθαι transp. H κελεύει C (prob. Mang.): κελεύω GOMH (v), om. A ἄρα G, ἄρα οὖν O ἐναργὲς M αὐτοκράτωρ G 9 ᾗ A (Mang.): ἡ CGO (Turn.), ἣν MH τὴν CGO: τῆς A, τῇ MH ἱεροῦ om. G τιμὴν O: τιμὴν ᾗ C (Turn.), τιμὴ G, τιμῇ MH, τιμῆς A 10 βουληθῇς A τύπῳ CGO (mavult Mang. ex Cotelerii coniectura): τόπῳ ceteri (v) συναναιρεθῆναι A 11 ταυτὸν MA ἀπαρχῆς A 12 δ' AH 14 ἐνάγεσθαι CG ἐνδελεχεῖς Mang. (ἐντελεχεῖς scripsi; cf. 185, 1): ἐντελεῖς codd. (v) ὁλοκαύστους O 15 ἄρνες ⟨δὲ⟩ coni. Matthaei, cui tota sententia (ἄρνες — βωμόν) suspecta 16 Καῖσαρ] καὶ σοῖς M ἐφαίδρυνε codd.: ἐφήδρυνε v; ἐφήδυνε coni. Schürer 17 alt. οὔτε CGO: οὔτ' ceteri ἀλλὰ γὰρ ὁ CGO: ἀλλ' ἅτε ceteri; ἀλλ' ὁ v (ἀλλ' ὅ γε coni. Mang.) 18 καὶ codd. (mavult Mang.): κατὰ v φιλόσοφος Cohn: φιλοσοφία A (φιλοσοφίᾳ praefert Mang.), φιλοσοφίας ceteri; φιλοσοφίαν v 19 ἐστιν om. L ἀπονεμεῖσθαι O 20 περιεξιόντα G 22 χρησαμένη τῆς εὐσεβείας transp. A προμάμη M 23 νεὼν CG: ναὸν OAH, λαὸν M σπονδαῖς H

των πολυτελεστάτων πλήθει· τί παθοῦσα καὶ αὕτη, μηδενὸς ἔνδον ὄντος
ἀφιδρύματος; ἀσθενέστεραι γάρ πως εἰσιν αἱ γνῶμαι τῶν γυναικῶν ἔξω τῶν
320 αἰσθητῶν μηδὲν ἰσχύουσαι νοητὸν καταλαβεῖν. ἡ δέ γε καθάπερ ἐν τοῖς
ἄλλοις ὅλον | τὸ γένος κἀν τούτῳ διήνεγκεν, ὑπὸ παιδείας ἀκράτου φύσει p. 593 M.
καὶ μελέτῃ περιγεγενημένη, ἀρρενωθεῖσα τὸν λογισμόν, ὃς οὕτως ὀξυ-
δερκὴς ἐγεγένητο, ὡς μᾶλλον τὰ νοητὰ καταλαμβάνειν τῶν αἰσθητῶν
321 καὶ ταῦτα νομίζειν ἐκείνων εἶναι σκιάς. (41.) ἔχων οὖν, δέσποτα, τῆς
ἡμερωτέρας προαιρέσεως τοιαῦτα παραδείγματα, πάντα οἰκειότατα καὶ
συγγενέστατα ἀφ' ὧν ἐσπάρης καὶ ἀνέβλαστες καὶ τοσοῦτον ηὐξήθης,
322 διατήρησον ἃ κἀκείνων ἕκαστος. παρακλητεύουσι τοῖς νόμοις αὐτοκρά-
τορες πρὸς αὐτοκράτορα, Σεβαστοὶ πρὸς Σεβαστόν, πάπποι καὶ πρόγονοι
πρὸς ἔκγονον, πλείους πρὸς ἕνα, μονονουχὶ φάσκοντες· ἐν ταῖς ἡμετέ-
ραις βουλήσεσιν ἃ μέχρι καὶ τήμερον ἐφυλάχθη νόμιμα μὴ καθέλῃς·
καὶ γὰρ εἰ μηδὲν ἐκ τῆς καταλύσεως αὐτῶν ἀπαντηθείη παλίμφημον,
ἀλλ' ἥ γε τοῦ μέλλοντος ἀδηλότης καὶ τοῖς θαρραλεωτάτοις, εἰ μὴ κα-
323 ταφρονηταὶ τῶν θείων εἰσίν, οὐ παντελῶς ἐστιν ἄφοβος. ἐὰν καταλέ-
γωμαι τὰς εἰς ἐμαυτὸν ἐκ σοῦ γενομένας εὐεργεσίας, ἐπιλείψει με ἡ
ἡμέρα, πρὸς τῷ μηδὲ ἁρμόττον εἶναι προηγούμενον ἔργον πάρεργον
ἑτέρου ποιεῖσθαι λόγου· κἂν ἡσυχάζω μέντοι, τὰ πράγματα αὐτὰ βοὴν
324 καὶ φωνὴν ἀφίησιν. ἔλυσάς με σιδήρῳ δεδεμένον· τίς οὐκ οἶδεν; ἀλλὰ
μὴ χαλεπωτέροις δεσμοῖς, αὐτοκράτορ, ἐπισφίγξῃς· οἱ μὲν γὰρ λυθέντες
μέρει περιβέβληντο τοῦ σώματος, οἱ δὲ νῦν προσδοκώμενοι ψυχῆς εἰσιν,

---

1 καὶ αὕτη τί παθοῦσα transp. O αὕτη GO (Mang.): αὐτὴ ceteri (Turn.) ὄντως G, ὄντος τοῦ A 2 εἰσιν αἱ γνῶμαι τῶν D Anton. Mel.: εἰσι γνῶμαι codd. (v) 3 νοητὸν] αἴτιον coni. Mang. 4 ὅλον τὸ γένος codd.: ὅλου τοῦ γένους v ἀκράτου] ἄκρας coni. Matthaei 5 περιγεγενημένης AH (Mang.) ἀρρενοθεῖσα G ὃς om. CGO (Turn.) 5. 6 ὀξυδορκὴς CG 6 ἐγένετο AH ὥστε H 7 κείνων M 8 ἡμερωτέρας Matthaei: ἡμετέρας codd. (v); περὶ τὰ ἡμέτερα coni. Mang. δείγματα A 9 ἐσπάρη M ἀνέβλαστ (sic in versus exitu) M, ἀνεβλάστησας A 10. 11 αὐτοκράτορες MAH: αὐτοκρατεῖς CGO (v) 12 ἔγγονον O 13 μέχρι καὶ τήμερον CGO (Turn.): μένει καὶ μέχρι τ. M (Mang.), μένει μέχρι καὶ τ. A, μένει μέχρι καὶ τ. καὶ H καθέλῃς] καταλύσῃς (sic) coni. Mang. 14 μηδὲ ἓν L 15 θαρσαλεωτάτοις O 16. 17 καταλέγω A 17 ἐπιλεί[ή]ψει M 18 τῷ AH (Mang.): τὸ CGOM (Turn.) μηδὲ CGO: μηδ' ceteri ἁρμόττ[ον]ειν M, ἁρμόττειν A 19 κἂν] καὶ M (Turn.) πράγματ' MA 20 δεδεμένῳ Turn. 21 αὐτοκράτωρ CG 22 μέρῃ MA (mavult Mang.) περιβέβληντο CGOM: περιεβέβληντο A (v), alt. ε eras. H

---

2. 3 D[R] fol. 134[r] τοῦ αὐτοῦ Anton. Mel. II 33 Col. 1088 Φίλωνος: ἀσθενέστεραί τί (τί om. Anton.) πῶς — καταλαβεῖν.

ὅλην αὐτὴν δι' ὅλων μέλλοντες πιέζειν. τὸν ἐπικρεμάμενον ἀεὶ τοῦ θα- 325
νάτου φόβον ἀπώσω καὶ τεθνεῶτα τῷ δέει ζωπυρήσας καθάπερ ἐκ πα-
λιγγενεσίας ἀνήγειρας· διατήρησον τὴν χάριν, αὐτοκράτορ, ἵνα μὴ ὁ
σὸς Ἀγρίππας ἀποτάξηται τῷ βίῳ· δόξω γὰρ οὐ τοῦ σωθῆναι χάριν
ἀφεῖσθαι μᾶλλον ἢ τοῦ βαρυτέρας ἐνδεξάμενος συμφορὰς ἐπισημότερον
τελευτῆσαι. τὸν μέγιστον καὶ εὐτυχέστατον ἐν ἀνθρώποις κλῆρον ἐχα- 326
ρίσω μοι, βασιλείαν, πάλαι μὲν μιᾶς χώρας, αὖθις δὲ καὶ ἑτέρας μεί-
ζονος, τὴν Τραχωνῖτιν λεγομένην καὶ τὴν Γαλιλαίαν συνάψας· μὴ τὰ
πρὸς περιουσίαν μοι χαρισάμενος, ὦ δέσποτα, τὰ ἀναγκαῖα ἀφέλῃς μηδὲ
εἰς φῶς ἀναγαγὼν τηλαυγέστατον ἐξ ὑπαρχῆς εἰς βαθύτατον σκότος
594 M. ῥίψῃς. ἐξίσταμαι | τῶν λαμπρῶν ἐκείνων, τὴν πρὸ μικροῦ τύχην οὐ παρ- 327
αιτοῦμαι, πάντα ὑπαλλάττομαι ἑνός, τοῦ μὴ κινηθῆναι τὰ πάτρια. τίς
γὰρ ἂν μου γένοιτο λόγος ἢ παρὰ τοῖς ὁμοφύλοις ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν ἀνθρώποις; ἀνάγκη γὰρ δυοῖν θάτερον ἢ προδότην τῶν ἰδίων ἢ
σοὶ μηκέτι ὁμοίως φίλον νομισθῆναι· ὧν τί ἂν εἴη μεῖζον κακόν; εἰ 328
μὲν γὰρ ἐν τῇ τάξει τῶν ἑταίρων ἔτι καταριθμοῦμαι, προδοσίας ἐξοί-
σομαι δόξαν, ἐὰν μήτε ἡ πατρὶς ἀπαθὴς παντὸς κακοῦ διαφυλαχθῇ μήτε
τὸ ἱερὸν ἄψαυστον· τὰ γὰρ τῶν ἑταίρων καὶ προσπεφευγότων ταῖς αὐτο-
κρατορικαῖς ἐπιφανείαις ὑμεῖς οἱ μεγάλοι διασῴζετε. εἰ δὲ ὑποικουρεῖ 329
τί σου τὴν διάνοιαν ἔχθος, μὴ δήσῃς ὡς Τιβέριος, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ
δεθῆναί ποτε αὖθις ἐλπίδα συνανελὼν κέλευσον ἐκποδὼν αὐτίκα γενέσθαι·
τί γὰρ ἐμοὶ ζῆν καλόν, ᾧ μία σωτηρίας ἐλπὶς ἦν τὸ σὸν εὐμενές;“

(42.) Ταῦτα γράψας καὶ σφραγισάμενος πέμπει Γαΐῳ καὶ συγκλει- 330
σάμενος οἴκοι κατέμενεν, ἀγωνιῶν καὶ συγκεχυμένος καὶ πῶς ἐντύχοι
μάλιστα φροντίζων· οὐ γὰρ βραχὺς ἐπέρριπτο κίνδυνος, ἀλλ' ὁ περὶ
ἀναστάσεως καὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ παντελοῦς πορθήσεως, οὐ μόνον τοῖς
τὴν ἱερὰν χώραν κατοικοῦσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης
Ἰουδαίοις. λαβὼν δὲ καὶ διαναγινώσκων ἐφ' ἑκάστῳ τῶν νοημάτων ἅμα 331
μὲν ᾤδει, μὴ κατορθουμένου τοῦ βουλήματος, ἅμα δὲ καὶ ἐπεκλᾶτο ταῖς

---

1 μέλλοντος M 3 αὐτοκράτωρ G 4 τοῦ] τῷ M 5 ἀφίεσθαι Mang. ἐκδειξάμενος (ε suprascr.) O 7 μοι CGO: om. ceteri βασιλείαν] βασιλεῦ A 8 τραχονῖτιν O (sed corr.), τραχωνίτην H 9 ἀφέλῃς CGOH²L: ἀφέλη MA, ἀφέλοις H¹ μηδὲ CGO: μηδ' ceteri 10 ἀγαγὼν A σκότον M 11 ἐξανίσταμαι CGO (Turn.) 12 πάντα CGO: πάνθ' ceteri ἀνθυπαλλάττομαι coni. Mang. (fort. recte) 13 γένηται A alt. παρὰ] περὶ M 14 πᾶσιν A τῶν om. L 15 μηκέτι CGO: μηκέθ' ceteri τί om. G 16. 17 ἐξοίσομεν G 17 pr. μήθ' A ἀπαθὴς παντὸς CGO: παντὸς ἀ. MH, ἀπαθὴς (παντὸς om.) A 18 ἑτέρων A, L (sed corr.) προσφευγόντων A 19 δὲ CGO: δ' ceteri 20 σοι A τῇ διανοίᾳ coni. Mang. ἔχθος] ἄχθος L (Turn.) καὶ om. A 21 ποτε CGO: πως ceteri αὖθις om. A 24 ἐντύχῃ μοι O; ἂν τύχοι coni. Mang. (Dahl) 25 ἐπιρέρριπτο O 27 οἰκοῦσιν A καὶ om. A πανταχῇ A 28 διαγινώσκων AH νοημάτων] ῥημάτων coni. Mang. 29 καὶ om. L

δικαιολογίαις ὁμοῦ καὶ δεήσεσι, καὶ τὸν Ἀγρίππαν τῇ μὲν ἐπῄνει, τῇ
332 δὲ ἐμέμφετο· ᾐτιᾶτο μὲν τῆς εἰς τοὺς ὁμοφύλους ἄγαν ἀρεσκείας μόνους
ἀνθρώπων ἀφηνιάζοντας καὶ ἐκτρεπομένους αὐτοῦ τὴν ἐκθέωσιν, ἐπῄνει
δὲ τὸ μηδὲν ἐν ἑαυτῷ συσκιάζειν καὶ ἐπικρύπτειν, ἅπερ ἔλεγεν εἶναι
333 δείγματα ἐλευθεριωτάτων καὶ εὐγενεστάτων ἠθῶν. ἡμερωθεὶς οὖν ὅσα
τῷ δοκεῖν ἀποκρίσεων χρηστοτέρων Ἀγρίππαν ἠξίωσε, τὸ ἀνωτάτω καὶ
μέγιστον δωρούμενος, τὸ μηκέτι γενέσθαι τὴν ἀνάθεσιν· καὶ Ποπλίῳ
Πετρωνίῳ, τῷ τῆς Συρίας ἐπιτρόπῳ, κελεύει γραφῆναι μηδὲν ἐπὶ τῷ
334 ἱερῷ τῶν Ἰουδαίων ἔτι νεώτερον κινεῖν. ὅμως μέντοι καὶ τὴν χάριν
διδοὺς ἔδωκεν οὐκ ἀκέραιον, ἀλλ' ἀναμίξας αὐτῇ δέος ἀργαλεώτατον·
προσγράφει γάρ· „ἐὰν δέ τινες ἐν ταῖς ὁμόροις ἔξω μιᾶς τῆς μητροπό-
λεως ἐθέλοντες βωμοὺς ἢ ἱερὰ ἤ τινας εἰκόνας ἢ ἀνδριάντας ὑπὲρ ἐμοῦ
καὶ τῶν ἐμῶν ἱδρύεσθαι κωλύωνται, τοὺς εἴργοντας ἢ παραχρῆμα κο-
335 λάζειν ἢ εἰς αὐτὸν ἀνάγειν.“ τοῦτο δὲ οὐδὲν ἦν ἕτερον ἢ στάσεων καὶ
ἐμφυλίων πολέμων ἀρχὴ καὶ τῆς δωρεᾶς, ἣν ἐπ' εὐθείας ἐδόκει παρα-
σχεῖν, πλάγιός τις ἀναίρεσις· ἔμελλον γὰρ οἱ μὲν κατὰ τὴν πρὸς Ἰου-
δαίους φιλονεικίαν μᾶλλον ἢ τὸ πρὸς Γάιον εὐσεβὲς καταπλήσειν τὴν
χώραν ἅπασαν | ἀναθημάτων, οἱ δὲ ἐν ὄψεσι ταῖς αὐτῶν τὴν τῶν πα- p. 585 M.
τρίων ὁρῶντες κατάλυσιν, εἰ καὶ πάντων ἦσαν πρᾳοπαθέστατοι, μὴ
ἀνέχεσθαι, Γάιος δὲ τοὺς παρακινηθέντας τιμωρίᾳ κρίνων μεγίστῃ ἀνα-
336 τεθῆναι πάλιν κελεύειν τὸν ἀνδριάντα ἐν τῷ ἱερῷ. προνοίᾳ δέ τινι καὶ
ἐπιμελείᾳ τοῦ πάντα ἐφορῶντος καὶ σὺν δίκῃ πρυτανεύοντος θεοῦ τῶν
ὁμόρων παρεκίνησεν οὐδὲν οὐδὲ εἷς, ὡς μὴ χρείαν τινὰ γενέσθαι, ᾗ πρὸ
337 μετριωτέρας μέμψεως ἀπαραίτητος ἔμελλεν ἀπαντᾶσθαι συμφορά. τί

---

1 pr. et alt. τῇ] πῇ O 2 δ' MH ἀρεσκείας ἄγαν transp. O 3 ἀνθρώπους H (Turn.) 4 τὸ] τῷ A (v) μηδὲν H[2], μηδὲ H[1] ἐν om. C (Turn.) ἑαυτῷ C (Turn.): αὐτῷ A (Mang.), αὑτῷ ceteri 6 ἀγρίππαν ἠξίωσε MA: ἀγρίππα CGO, ἠξίωσε H; ἠξίωσεν, Ἀγρίππᾳ v τὸ] τῷ MO 8 τῷ τῆς CGO (Turn.): τῷ MH (Mang.), τῆς A 10 δοὺς A ἀργαλεώτερον C (v), ἀργαλαιότατον G 11 προσγράφει (ει ss. m.[2]) C ταῖς] τοῖς GH[2]L 13 κωλύονται G παραχρῆμα ἢ transp. CGO (Turn.) 14 δὲ CGO: δ' ceteri ἦν οὐδὲν transp. H 15 ἣν] ἦν C ἀπ' (α corr. ex εὐ) G 17 καταπλήσειν] καταπλήσσειν MH[1], alt. σ eras. O 18 δὲ CGO: δ' ceteri αὐτῶν A: αὑτῶν ceteri (v) τῶν om. O 19 πρᾳοπαθέστατοι COH[2]L: προαπαθέστατοι GMAH[1]; προπαθέστατοι v, πραϋπαθέστατοι coni. Mang. (Dahl) 21 κελεύειν (subintellege ἔμελλεν) Mang.: κελεύει CGO (Turn.), κελεῦσαι ceteri 22 τὰ ante πάντα add. A (Mang.) 23 οὐδὲ εἷς ὡς μὴ C: οὐδὲ ἴσως μὴ οὗς GO, οὐδ' ἴσως ὡς μὴ οὖσαν M, οὐδ' ἴσως ὡς μὴ οὗς A, οὐδ' ἴσως ὡς μὴ δ' οὗ H χρείαν] ταραχὴν coni. Mang. (Dahl) ᾗ Mang.: ἢ codd. (Turn.) 24 μέμψεως] ὄψεως H ἀπαραίτητος ἔμελλεν codd.: ἀπαραίτητοι (sic L) ἔμελλον v ἀπαντᾶσθαι ἔμελλε transp. A ἀπαντᾶσθαι MA: ἀπαρτᾶσθαι CGOH (v); ἐπαρτᾶσθαι vel ἐπάγεσθαι coni. Mang. συμφορά codd.: συμφοραί v

δὲ ὄφελος; εἴποι τις ἄν· οὐδὲ γὰρ ἠρεμούντων ὁ Γάιος ἠρέμει, μετανοῶν ἐπὶ τῇ χάριτι ἤδη καὶ τὴν πρὸ μικροῦ ζωπυρῶν ἐπιθυμίαν· προστάττει γὰρ ἕτερον ἀνδριάντα δημιουργεῖσθαι κολοσσιαῖον χαλκοῦν ἐπίχρυσον ἐν Ῥώμῃ, μηκέτι τὸν ἐν Σιδῶνι κινῶν, ἵνα μὴ τῇ κινήσει διαταράξῃ τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἠρεμοῦντος καὶ τῆς ὑπονοίας ἀπηλλαγμένου κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἀφανῶς ἐν ταῖς ναυσὶ κομισθέντα λαθὼν τοὺς πολλοὺς ἐξαίφνης ἱδρύσηται.

(43.) Τοῦτο δὲ πράξειν ἔμελλεν ἐν παράπλῳ κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον 338
ἀποδημίαν. ἄλεκτος γάρ τις αὐτὸν ἔρως κατεῖχε τῆς Ἀλεξανδρείας, εἰς ἣν ἐπόθει σπουδῇ πάσῃ παραγενέσθαι καὶ ἀφικόμενος πλεῖστον χρόνον ἐνδιαιτηθῆναι, νομίζων τὴν ἐκθέωσιν, ἣν ὠνειροπόλει, μίαν ταύτην πόλιν καὶ γεγεννηκέναι καὶ συναυξήσειν καὶ ταῖς ἄλλαις παράδειγμα γεγενῆσθαι τοῦ σεβασμοῦ, μεγίστην τε οὖσαν καὶ ἐν καλῷ τῆς οἰκουμένης· τὰ γὰρ τῶν μεγάλων εἴτε ἀνδρῶν εἴτε πόλεων τοὺς καταδεεστέρους
ἄνδρας τε καὶ δήμους ζηλοῦν ἐπιχειρεῖν. ἦν μέντοι καὶ πρὸς τἄλλα 339
πάντα τὴν φύσιν ἄπιστος, ὡς, εἰ καί τι χρηστὸν ἐργάσαιτο, μετανοεῖν εὐθὺς καὶ τρόπον τινὰ δι' οὗ καὶ ταυτὶ λυθήσεται ζητεῖν μετὰ μείζονος
ἀνίας καὶ βλάβης. οἷον δή τι λέγω· δεσμώτας ἔλυσεν ἐνίους ἐπ' 340
οὐδεμιᾷ προφάσει, πάλιν ἔδησε βαρυτέραν τῆς προτέρας ἐπαγαγὼν συμ-
φοράν, τὴν ἐκ δυσελπιστίας. πάλιν κατέγνω φυγὴν ἑτέρων θάνατον 341
προσδοκησάντων, οὐκ ἐπειδὴ συνῄδεσαν αὑτοῖς ἄξια θανάτου πεπραχόσιν ἢ συνόλως βραχυτέρας ἡστινοσοῦν τιμωρίας, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ὠμότητα τοῦ δικαστοῦ μὴ προσδοκῶντες ἀποφεύξεσθαι. τούτοις ἕρμαιον ἦν ἡ φυγὴ καὶ ἰσότιμος καθόδῳ τὸν περὶ ψυχῆς ἀνωτάτω κίνδυνον
ἀποδεδρακέναι νομίζουσιν. ἀλλ' οὐ μακρὸς διῆλθε χρόνος, καὶ τῶν 342
στρατευομένων ἐπιπέμψας τινάς, μηδενὸς καινοτέρου προσπεσόντος, τοὺς ἀρίστους καὶ εὐγενεστάτους ἤδη ζῶντας ὡς ἐν πατρίσι ταῖς νήσοις καὶ
p. 596 M. τὴν | ἀτυχίαν εὐτυχέστατα φέροντας ἀθρόους ἀνῄρει, πένθος οἰκτρότατον
καὶ ἀπροσδόκητον οἴκοις τῶν ἐν Ῥώμῃ μεγάλων προσβαλών. εἰ δέ τισι 343

---

1 δὲ CGO: δ' ceteri 3 κολοσιαῖον O 4 τὸν] τῶν GOH τῇ om. Turn. κινήσῃ H[1], corr. H[2] 5 ἀπηλλαγμένον G 7 ἱδρύσηται A: ἱδρύσεται CGOH, ἱδρύσεται (η superscr.) M 8 περίπλῳ M εἰς om. M 9 ἄληκτος CGO τις CGO: om. ceteri αὐτὸν ἔρως CGO: ἔρως αὐτὸν ceteri κατεῖχεν C 10 ἐπόθη G 12 γεγεννηκέναι CAH[1]: γεγενηκέναι GOMH[2] συναυξήσειν codd.: συναυξῆσαι v 12. 13 γενέσθαι A 13 καλῷ om. G 14 pr. εἴτε CGO: εἴτ' ceteri 15 ἐπιχειρεῖ A ἄλλα L 16 ἄπιστος] ἄστατος coni. Mang. 17 ταυτὶ codd.: τουτὶ v 20. 21 τὴν — προσδοκησάντων om. A 20 ἑτέρωθεν M 21 αὐτοῖς AH: αὑτοῖς ceteri ἄξια CGO: ἄξιον ceteri πεπραχόσιν AH (prob. Mang.): πεπραγόσιν M, πεπραχέναι CGO (v) 22 ὑπερβάλουσαν M 23 ἀποφεύξασθαι CG 25 διῆλθεν C 26 πέμψας A τινὰ Turn. 28 ὡς ante εὐτυχέστατα add. M ἀθρόον O ἀνῄρει CGO: ἀναιρεῖ ceteri (v)

καὶ δωρεὰν ἔδωκεν ἀργύριον, οὐχ ὡς δάνειον ἀνέπραττε τόκους προσ-
εκλέγων καὶ ἐπιτοκίας, ἀλλ' ὡς φώριον μετὰ μεγίστης τῶν λαβόντων
ζημίας· οὐ γὰρ ἐξήρκει τὰ δοθέντα τοῖς ἀθλίοις ἀποτιννύειν, ἀλλὰ καὶ
τὰς οὐσίας ὅλας προσεισέφερον, ἃς ἢ παρὰ γονέων ἢ παρ' οἰκείων ἢ
φίλων ἐκληρονόμουν ἢ ποριστὴν ἑλόμενοι βίον ἐκτήσαντο αὐτοὶ δι' ἑαυτῶν.
344 οἱ δ' εὐπάρυφοι καὶ σφόδρ' εὐδοκιμεῖν οἰόμενοι τρόπον ἕτερον
τὸν σὺν ἡδονῇ μετὰ προσποιήσεως φιλικῆς ἐβλάπτοντο, πάμπολλα
μὲν εἰς τὰς ἀκρίτους καὶ ἀτάκτους καὶ ἐξαπιναίους ἀποδημίας
ἀναλίσκοντες, πάμπολλα δὲ εἰς τὰς ἑστιάσεις· ὅλας γὰρ οὐσίας
ἐξανάλουν εἰς ἑνὸς δείπνου παρασκευήν, ὡς καὶ δανείζεσθαι· τοσαύτη
345 τις ἦν ἡ πολυτέλεια. τοιγαροῦν ἀπηύχοντό τινες ἤδη τὰς δεδομένας ὑπ'
αὐτοῦ χάριτας, ὑπολαμβάνοντες οὐκ ὠφέλειαν ἀλλὰ δέλεαρ εἶναι καὶ
346 ἐνέδραν ἀφορήτου ζημίας. τοσαύτη μὲν οὖν τις ἡ περὶ τὸ ἦθος ἦν
ἀνωμαλία πρὸς ἅπαντας, διαφερόντως δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων γένος, ᾧ
χαλεπῶς ἀπεχθόμενος τὰς μὲν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι προσευχὰς ἀπὸ
τῶν κατ' Ἀλεξάνδρειαν ἀρξάμενος σφετερίζεται, καταπλήσας εἰκόνων καὶ
ἀνδριάντων τῆς ἰδίας μορφῆς — ὁ γὰρ ἑτέρων ἀνατιθέντων ἐφεὶς αὐτὸς
ἱδρύετο δυνάμει —, τὸν δὲ ἐν τῇ ἱεροπόλει νεών, ὃς λοιπὸς ἦν ἄψαυστος
ἀσυλίας ἠξιωμένος τῆς πάσης, μεθηρμόζετο καὶ μετεσχημάτιζεν εἰς
347 οἰκεῖον ἱερόν, ἵνα Διὸς Ἐπιφανοῦς Νέου χρηματίζῃ Γαΐου. τί φῄς;
σὺ μὲν ἄνθρωπος ὢν αἰθέρα καὶ οὐρανὸν ζητεῖς προσλαβεῖν, οὐκ ἀρ-
κεσθεὶς τῷ πλήθει τῶν τοσούτων ἠπείρων, νήσων, ἐθνῶν, κλιμάτων, ὧν
ἀνήψω τὴν ἀρχήν; τὸν δὲ θεὸν οὐδενὸς τῶν ἐνταῦθα καὶ παρ' ἡμῖν
ἀξιοῖς, οὐ χώρας, οὐ πόλεως, ἀλλὰ καὶ τὸν βραχὺν οὕτως περίβολον
αὐτῷ καθιερωθέντα καὶ καθοσιωθέντα χρησμοῖς καὶ λογίοις θεσφάτοις

1 ἀργύρου H ἔπραττε M 1. 2 προσεκλέγων CGO: om. ceteri 3. 4 ἀλλὰ — ὅλας] αλλας L (ὅ s.l.) 4 ὅλας οὐσίας transp. H προσεισέφερον CGOH: προσεισφέρον M, προσεισέφερεν A παρ' om. M 5 ἑαυτῶν CGO: αὐτῶν AH, αὐτῶν M 6 δὲ CGO (v) εὐπάρυφοι καὶ MAH (prob. Mang.): om. CGO (v) σφόδρα CGO (v) παρ' αὐτῷ post σφόδρα add. CGO (v), om. MAH^1, post εὐδοκιμεῖν ss. H^2 7 πάμπολα A 9 πάμπολλα MH (Mang.): πάμπολα A, πολλὰ CGO (Turn.) δ' H 11 ἀπηύχοντό CGOAH^{2}L: ἀπεύχοντό MH^1 12 μόνον post ὠφέλειαν add. H (v); vel delendum vel reponendum esse μέν censet Mang.
13 ἡ om. Mang. ἦν om. A 14 ἀνομαλία C πρὸς] εἰς M γένος CGOM^{2}H (Turn.): ἔθνος M^{1}A (Mang.) 15 ἀπεχθόμενος CMA (Mang.): ἀπεχθανόμενος GOH (Turn.) 17 ἐφεὶς MH: ἀφεὶς CGOA (v); ἐφιεὶς Dahl ex Eusebio 18 δὲ CGOL: δ' ceteri ἄψαυστος ἦν transp. A 19 ἠξιωμένος τῆς πάσης] ἠξίωσε καὶ M 20 οἶκον A χρηματίζει H 21 ζητεῖς CGOH^{2}L: ἐζήτεις MAH^1 23 καὶ] καὶ τῶν A; τῶν Mang. 24 ἀξιοῖς CGO: ἠξίωσας ceteri οὕτω CGO 25 αὐτοῦ H καθοσιωθέντα MAH (Mang.): καθωσιωμένον (-ων G) CO (Turn.)

13—20 Euseb. Hist. Eccl. II 6, 2 τοσαύτη μὲν οὖν τις ἡ τοῦ Γαΐου περὶ τὸ ἦθος — Γαΐου.

597 M. ἀφελέσθαι διανοῇ, ἵν' ἐν τῷ τῆς τοσαύτης γῆς | περιβόλῳ μηδὲν ἴχνος μηδὲ ὑπόμνημα καταλειφθῇ τιμῆς καὶ εὐσεβείας τῆς εἰς τὸν ὄντως ὄντα ἀληθῆ θεόν; καλὰς ὑπογράφεις τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐλπίδας· ἀγνοεῖς 348 ὅτι πηγὰς ἀνατέμνεις ἀθρόων κακῶν, καινουργῶν καὶ μεγαλουργῶν ἃ μήτε δρᾶν μήτε λογίζεσθαι θέμις;

* * *

(44.) Ἄξιον δὲ ἐπιμνησθῆναι καὶ ὧν εἴδομέν τε καὶ ἠκούσαμεν 349 μεταπεμφθέντες ἀγωνίσασθαι τὸν περὶ τῆς πολιτείας ἀγῶνα. εἰσελθόντες γὰρ εὐθὺς ἔγνωμεν ἀπὸ τοῦ βλέμματος καὶ τῆς κινήσεως, ὅτι οὐ πρὸς δικαστὴν ἀλλὰ κατήγορον ἀφίγμεθα, τῶν ἀντιτεταγμένων μᾶλλον ἐχθρόν. δικαστοῦ μὲν γὰρ ἔργα ταῦτα ἦν· καθίσαι μετὰ συνέδρων ἀριστίνδην 350 ἐπιλελεγμένων, ἐξεταζομένης ὑποθέσεως μεγίστης ἐν τετρακοσίοις ἔτεσιν ἡσυχασθείσης καὶ νῦν πρῶτον εἰσαγομένης ἐπὶ μυριάσι πολλαῖς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἰουδαίων, ἑκατέρωθεν στῆναι τοὺς ἀντιδίκους μετὰ τῶν συναγορευσόντων, ἐν μέρει μὲν ἀκοῦσαι τῆς κατηγορίας, ἐν μέρει δὲ τῆς ἀπολογίας πρὸς μεμετρημένον ὕδωρ, ἀναστάντα βουλεύσασθαι μετὰ τῶν συνέδρων, τί χρὴ φανερῶς ἀποφήνασθαι γνώμῃ τῇ δικαιοτάτῃ· τυράννου δὲ ἀμειλίκτου δεσποτικὴν ὀφρὺν ἐπανατειναμένου τὰ πραχθέντα. χωρὶς 351 γὰρ τοῦ μηδὲν ὧν ἀρτίως εἶπον ἐργάσασθαι, μεταπεμψάμενος τοὺς δυεῖν κήπων ἐπιτρόπους τοῦ τε Μαικήνα καὶ Λαμία — πλησίον δέ εἰσιν ἀλλήλων τε καὶ τῆς πόλεως, ἐν οἷς ἐκ τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν διέτριβε· κεῖθι γὰρ ἐπὶ παροῦσιν ἡμῖν ἡ κατὰ παντὸς τοῦ ἔθνους ἔμελλε σκηνοβατεῖσθαι δραματοποιία — κελεύει τὰς ἐπαύλεις αὐτῷ πάσας περιανοιχθῆναι· βούλεσθαι γὰρ μετὰ ἀκριβείας ἑκάστην ἰδεῖν. ἡμεῖς δὲ ὡς αὐτὸν 352 εἰσαχθέντες ἅμα τῷ θεάσασθαι μετ' αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας τῆς ἁπάσης νεύοντες εἰς τοὔδαφος ἐδεξιούμεθα, Σεβαστὸν Αὐτοκράτορα προσειπόντες·

1 διανοῇ CGO: διενοήθης ceteri 2 μὴ δὲ CGO (Mang.): μηδ' ceteri; μηδὲν Turn. καταλειφθῇ (coni. Mang.)] καταληφθῇ O (v), ει ex η corr. M ὄντως ὄντα CGO: ὄντα ὄντως ceteri 3 ὑπογράφης C 4 ἀνατέμνης C 5 μήτε δρᾶν om. A λογίζεσθαι] νομίζεσθαι A θέμις] lacunam hic statuit Massebieau 6 δ' A ἴδομέν CGO 7 τῆς corr. ex τὴν G, om. M 9 πρὸς ante κατήγορον add. M ἐχθρόν CH[2]: ἐχθρῶν GOMAH[1] 10 ἔργα ταῦτα ἦν CGO: ταῦτ' ἦν ἔργα ceteri 13 μετὰ om. C (Turn.) 14 συναγορευσόντων CGO (Turn.): συναγορευόντων ceteri (Mang.) 18 δυεῖν CG: δυοῖν ceteri (v) 19 μαικηνᾶ G: μαικηνα̣ O (ε ῐ supra), μεκινᾶ C, μαικίνα MH, μακίνα A 20 διέτριβεν H 21 ἐπὶ] ἐπεὶ Turn. παροῦσι M 21. 22 σκηνωβατεῖσθαι G 22 δραματουργία MH αὐτῷ codd. (αὐτῶν O) 23 βουλεύσασθαι A ἑκάστης C; ἑκάστας v ὡς] εἰς A 24 ἅμα τῷ θεάσασθαι om. A τῆς om. MA 25 προειπόντες G

19 Μαικήνα: cf. O. Hirschfeld in Beitr. z. alten Gesch. II 57.

ὁ δὲ οὕτως ἐπιεικῶς καὶ φιλανθρώπως ἀντιπροσηγόρευσεν, ὡς μὴ μόνον
353 τὴν ὑπόθεσιν ἀλλὰ καὶ τὸ ζῆν ἀπογνῶναι. σαρκάζων γὰρ ἅμα καὶ
σεσηρὼς „ὑμεῖς“ εἶπεν „ἐστὲ οἱ θεομισεῖς, οἱ θεὸν μὴ νομίζοντες εἶναί
με, τὸν ἤδη παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἀνωμολογημένον, ἀλλὰ τὸν ἀκατονό-
μαστον ὑμῖν;“ καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπεφήμιζε
πρόσρησιν, ἣν οὐδὲ ἀκούειν θεμιτόν, οὐχ ὅτι διερμηνεύειν αὐτολεξεί.
354 πόσης εὐθὺς ἀνεπλήσθησαν ἡδονῆς οἱ τῆς ἐναντίας μερίδος πρέσβεις,
ἤδη κατωρθωκέναι διὰ τῆς πρώτης ἀναφθέγξεως Γαΐου τὴν πρεσβείαν
νομίζοντες· ἐπεχειρονόμουν, ἀνωρχοῦντο, | τὰς θεῶν ἁπάντων ἐπωνυμίας p. 598 M.
355 ἐπεφήμιζον αὐτῷ. (45.) γανύμενον δὲ ταῖς ὑπὲρ ἀνθρωπίνην φύσιν
προσρήσεσι θεασάμενος ὁ πικρὸς συκοφάντης Ἰσίδωρος „ἔτι μᾶλλον“
ἔφη, „δέσποτα, μισήσεις τοὺς παρόντας καὶ τοὺς ὧν εἰσιν ὁμόφυλοι, ἐὰν
γνῷς τὴν εἰς σὲ κακόνοιαν αὐτῶν καὶ ἀσέβειαν· ἁπάντων γὰρ ἀνθρώπων
ὑπὲρ σωτηρίας τῆς σῆς θυσίας ἀναγόντων εὐχαριστηρίους, οὐχ ὑπέμειναν
οὗτοι μόνοι θύειν· ὅταν δὲ οὗτοι λέγω, καὶ τοὺς ἄλλους Ἰουδαίους
356 συμπαραλαμβάνω.“ ἀναβοησάντων δὲ ἡμῶν ὁμοθυμαδὸν „κύριε Γάιε,
συκοφαντούμεθα· καὶ γὰρ ἐθύσαμεν καὶ ἑκατόμβας ἐθύσαμεν, οὐ τὸ μὲν
αἷμα τῷ βωμῷ περισπείσαντες τὰ δὲ κρέα εἰς θοίνην καὶ εὐωχίαν οἴκαδε
κομίσαντες, ὡς ἔθος ἐνίοις ποιεῖν, ἀλλ' ὁλόκαυτα τὰ ἱερεῖα παραδόντες
τῇ ἱερᾷ φλογί, καὶ τρίς, οὐχ ἅπαξ, ἤδη· πρῶτον μὲν ὅτε διεδέξω τὴν
ἡγεμονίαν, δεύτερον δὲ ὅτε τὴν βαρεῖαν νόσον ἐκείνην ἣν πᾶσα ἡ οἰκου-
μένη συνενόσησεν ἐξέφυγες, τρίτον δὲ κατὰ τὴν ἐλπίδα τῆς Γερμανικῆς
357 νίκης,“ „ἔστω“ φησί „ταῦτα ἀληθῆ, τεθύκατε, ἀλλ' ἑτέρῳ, κἂν
ὑπὲρ ἐμοῦ· τί οὖν ὄφελος; οὐ γὰρ ἐμοὶ τεθύκατε.“ φρίκη βύθιος εὐθὺς
κατέσχεν ἡμᾶς ἐπὶ τῷ προτέρῳ καὶ τοῦτο ἀκούσαντας, ᾗ καὶ μέχρι τῆς

---

1 δὲ CGO: δ' ceteri   ἀνεπιεικῶς καὶ ἀφιλανθρώπως coni. Mang.   προσηγόρευσεν H   μόνον CAH: μόνην MOL, η corr. ex o G   3 εἶπεν ὑμεῖς transp. A   5 ἡμῖν M   τὸν om. AH   6 οὐδὲ CGO: οὐδ' ceteri   7 πόσης COMA: πάσης GH (v)   8 κατορθωκέναι HO, o corr. in ω G   9 ἐπεχειρονόμουν] ἐπεὶ ἐχειρονόμουν Turn.   ἀνορχοῦντο Turn.   τῶν ante θεῶν add. H (v)   10 ἀνεφήμιζον M   γανύμενον C: γανύμενος O, γαννύμενον ceteri   11 μικρὸς G   14 ἀγόντων A   χαριστηρίους coni. Mang.   15 δὲ CGO: δ' ceteri   16 δ' MH   17 alt. καὶ om. M   alt. ἐθύσαμεν om. M   οὐ MAH: ὧν CGO (v)   τὸ μὲν OMAH: τὸ CG (v)   18 περισπείραντες L   τὰ δὲ MAH: τὰ CGO (v)   εἰς MAH (v): οὐκ εἰς CGO (v)   19 κομίσαντες MAH: ἐκομίσαμεν CGO (v)   ἐνίους ἔθος transp. O   ἐνίους GO   ὁλοκαυτώματα M   τὰ om. M   20 ὅτε CGO: ὅτε (ὅτι H) πρῶτον ceteri   21 δ' AH   ἐκείνην νόσον transp. CGO (v)   ἣν CGO (Turn.): ἧ ceteri (Mang.)   22 συνενόησεν Turn.   23 ταῦτ' A   23. 24 ἀλλ' — τεθύκατε om. C   23 κἂν Mang.: καὶ MAH[1], καὶ οὐχ GOL (v), οὐχ ss. H[2]   24 οὐ GO: οὐδὲ ceteri (v)   εὐθὺς om. GH   25 pr. καὶ om. CGO (Turn.)   τοῦτο CGO: τοῦτ' ceteri   ἀκούσαντες A   ᾗ] εἰ G

ἐπιφανείας ἀνεχύθη. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων ἐπῄει τὰς ἐπαύλεις, ἀνδρῶ- 358
νας κατανοῶν, γυναικωνίτιδας, τὰ ἐν ἐπιπέδῳ, τὰ ὑπερῷα, ἅπαντα, αἰτιώ-
μενος ἐνίας ὡς ἐλλιπεῖς κατασκευάς, ἑτέρας ἐπινοῶν καὶ προσδιατάττων
πολυτελεστέρας αὐτός. εἶτα ἡμεῖς ἐλαυνόμενοι παρηκολουθοῦμεν ἄνω 359
κάτω, χλευαζόμενοι καὶ κατακερτομούμενοι πρὸς τῶν ἀντιπάλων ὡς ἐν θεα-
τρικοῖς μίμοις· καὶ γὰρ τὸ πρᾶγμα μιμεία τις ἦν· ὁ μὲν δικαστὴς ἀνειλήφει
σχῆμα κατηγόρου, οἱ δὲ κατήγοροι φαύλου δικαστοῦ πρὸς ἔχθραν ἀπο-
βλέποντος, ἀλλ' οὐ τὴν φύσιν τῆς ἀληθείας. ὅταν δὲ αἰτιᾶται κρινόμενον 360
δικαστὴς καὶ τοσοῦτος, ἀνάγκη σιωπᾶν· ἔστι γάρ πως καὶ δι' ἡσυχίας
ἀπολογεῖσθαι, καὶ μάλιστα πρὸς οὐδὲν ὧν ἐπεζήτει καὶ ἐπεπόθει δυνα-
μένους ἀποκρίνασθαι, τῶν ἐθῶν καὶ νομίμων τὴν γλῶτταν ἐπεχόντων
καὶ τὸ στόμα κλειόντων καὶ ἀπορραπτόντων. ἐπεὶ δὲ ἔνια τῶν περὶ τὰς 361
οἰκοδομὰς διετάξατο, μέγιστον καὶ σεμνὸν ἐρώτημα ἠρώτα· „διὰ τί
χοιρείων κρεῶν ἀπέχεσθε;" πάλιν πρὸς τὴν πεῦσιν γέλως ἐκ τῶν ἀν-
τιδίκων κατερράγη τοσοῦτος, τῇ μὲν ἡδομένων τῇ δὲ καὶ ἐπιτηδευόντων
ἕνεκα κολακείας ὑπὲρ τοῦ τὸ λεχθὲν δοκεῖν σὺν εὐτραπελίᾳ καὶ χάριτι
599 M. εἰρῆσθαι, ὥς τινα τῶν ἑπομένων αὐτῷ θεραπόντων | ἀγανακτεῖν ἐπὶ τῷ
καταφρονητικῶς ἔχειν αὐτοκράτορος, ἐφ' οὗ καὶ τὸ μετρίως μειδιάσαι
τοῖς μὴ πάνυ συνήθεσιν οὐκ ἀσφαλές. ἀποκριναμένων δὲ ἡμῶν, ὅτι 362
„νόμιμα παρ' ἑτέροις ἕτερα καὶ χρῆσις ἐνίων ὡς ἡμῖν καὶ τοῖς ἀντιδίκοις
ἀπείρηται", καὶ φαμένου τινὸς „ὡς πολλοί γε καὶ τὰ προχειρότατα ἀρνία
οὐ προσφέρονται", γελάσας „εὖ γε" εἶπεν, „ἔστι γὰρ οὐχ ἡδέα." τοιαῦ- 363
τα φλυαρηθέντες καὶ κατακερτομηθέντες ἐν ἀμηχάνοις ἦμεν. εἶτα ὀψέ
ποτε παρασεσυρμένως „βουλόμεθα μαθεῖν" ἔφη, „τίσι χρῆσθε περὶ τῆς
πολιτείας δικαίοις." ἀρξαμένων δὲ λέγειν καὶ διδάσκειν, ἀπογευσάμενος 364
τῆς δικαιολογίας καὶ συνεὶς ὡς οὐκ ἔστιν εὐκαταφρόνητος, πρὶν ἐπενεγκεῖν
τὰ ἐχυρώτερα, συγκόψας καὶ τὰ πρότερα δρομαῖος εἰς τὸν μέγαν οἶκον

---

1 ταῦτ' M 2 πάντα H 3 ἐλλειπεῖς GO κατασκευαῖς coni. Mang. προσδιαττάττων M 4 εἶτα CGO: εἶθ' ceteri 5 χλευαζόμενοι CGO (Turn.): καταχλευαζόμενοι ceteri (Mang.) καὶ κατακερτομούμενοι M: om. AH, κατακερτομούμενοι CGO (Turn.); καὶ κερτομούμενοι Mang. 6 μιμεία H: μιμία ceteri (v) 7 φαῦλοι (sic) G 7. 8 ἀποβλέποντες A 8 δὲ CGO: δ' ceteri αἰτιᾶται] αἰτιῶτο τὸ A 9 πως C: που ceteri 10. 11 καὶ μάλιστα — ἀποκρίνασθαι om. A 10 ἐπεπύθει (sic) coni. Mang. 12 ἐπεὶ δὲ CGOH: ἐπεὶ δ' A, ἐπειδὴ M 13 οἰκοδομὰς C: οἰκοδομίας GOMH, οἰκονομίας A διετάξατο CA: διεδέξατο GOMH 14 ἐκ] πρὸς A 16 τὸ] τε G 17 τινα CG (Turn.): τινας ceteri (Mang.) 19 δὲ CGO: δ' ceteri 21 πολλά CGO 22 ἔστιν C, ἔσται A 23 φλυαρηθέντες] χλευασθέντες coni. Mang. εἶτα CGO: εἶτ' ceteri 25 πολιτείας] ἰσοπολιτείας coni. Mang. 27 ἐχυρώτερα CGM: ὀχυρώτερα OH, ὀχυρώτατα A τὸν A: om. ceteri (v)

---

8. 9 D[R] fol. 157[v] τοῦ αὐτοῦ: ὅταν αἰτιᾶται δικαστὴς κρινομένου, ἀνάγκη σιωπᾶν.

εἰσεπήδησε καὶ περιελθὼν προστάττει τὰς ἐν κύκλῳ θυρίδας ἀναληφθῆναι
τοῖς ὑάλῳ λευκῇ παραπλησίως διαφανέσι λίθοις, οἳ τὸ μὲν φῶς οὐκ
365 ἐμποδίζουσιν, ἄνεμον δὲ εἴργουσι καὶ τὸν ἀφ' ἡλίου φλογμόν. εἶτα προ-
ελθὼν ἄνευ σπουδῆς μετριώτερον ἀνηρώτα· „τί λέγετε;" συνείρειν δὲ
ἀρξαμένων τὰ ἀκόλουθα, εἰστρέχει πάλιν εἰς ἕτερον οἶκον, ἐν ᾧ γραφὰς ἀρχε-
366 τύπους ἀνατεθῆναι προσέταττεν. οὕτω τῶν ἡμετέρων σπαραττομένων καὶ
διαρτωμένων καὶ μόνον οὐ συγκοπτομένων καὶ συντριβομένων δικαίων, ἀπει-
ρηκότες καὶ μηδὲν ἔτι σθένοντες, ἀεὶ δὲ οὐδὲν ἕτερον ἢ θάνατον προσδοκῶν-
τες, οὐκέτι τὰς ψυχὰς ἐν αὐτοῖς εἴχομεν, ἀλλ' ὑπ' ἀγωνίας ἔξω προεληλύ-
θεσαν ἱκετεύειν τὸν ἀληθινὸν θεόν, ἵνα τοῦ ψευδωνύμου τὰς ὀργὰς
367 ἐπίσχῃ. ὁ δὲ λαβὼν οἶκτον ἡμῶν τρέπει τὸν θυμὸν αὐτοῦ πρὸς ἔλεον·
καὶ ἀνεθεὶς πρὸς τὸ μαλακώτερον, τοσοῦτον εἰπὼν „οὐ πονηροὶ μᾶλλον
ἢ δυστυχεῖς εἶναί μοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι καὶ ἀνόητοι μὴ πιστεύοντες,
ὅτι θεοῦ κεκλήρωμαι φύσιν", ἀπαλλάττεται προστάξας καὶ ἡμῖν ἀπέρ-
χεσθαι.
368 (46.) Τοιοῦτον ἀντὶ δικαστηρίου θέατρον ὁμοῦ καὶ δεσμωτήριον
ἐκφυγόντες — ὡς μὲν γὰρ ἐν θεάτρῳ κλωσμὸς συριττόντων, καταμω-
κωμένων, ἄμετρα χλευαζόντων, ὡς δὲ ἐν εἱρκτῇ πληγαὶ κατὰ τῶν
σπλάγχνων φερόμεναι, βάσανοι, κατατάσεις τῆς ὅλης ψυχῆς διά τε τῶν
εἰς τὸ θεῖον βλασφημιῶν καὶ διὰ τῶν ἐπανατάσεων, ἃς τοσοῦτος αὐτο-
κράτωρ | ἐπανετείνετο, μνησικακῶν οὐ περὶ ἑτέρου, ῥᾳδίως γὰρ ἂν μετέ- p. 600 M
βαλεν, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῦ καὶ τῆς εἰς τὴν ἐκθέωσιν ἐπιθυμίας, ᾗ μόνους
ὑπελάμβανε μήτε συναινεῖν Ἰουδαίους μήτε δύνασθαι συνυπογράψασθαι
369 — μόλις ἀνεπνεύσαμεν, οὐχ ἐπειδὴ φιλοζωοῦντες θάνατον κατεπτήχειμεν,
ὃν ἄσμενοι καθάπερ ἀθανασίαν εἱλόμεθα ἄν, εἰ δή τι τῶν νομίμων ἔμελλεν

---

1 εἰσεπήδησεν COH (v) 2 ὑάλῳ CGO: ὑέλῳ ceteri παραπλησίως διαφανέσι M: διαφανέσι παραπλησίως C (Turn.), παραπλησίοις διαφανέσι GOA (Mang.), παραπλησίοις ὡς διαφανέσι H 3 δ' AH 3. 4 προελθὼν CA (Turn.): προσελθὼν GOMH (mavult Mang.) 4 δὲ CGO: δ' ceteri 5 τἀκόλουθα MH 6 διασπαραττομένων M, ταραττομένων A 6. 7 καὶ διαρτωμένων om. AH 8 ἔτι] ὅτι L σθένοντες] στένοντες H²L δὲ CGO: δ' ceteri 9 αὐτοῖς codd. (praefert Mang.): αὐταῖς v ἔσχομεν O 9. 10 προεληλύθεσαν CG: προεληλύθεισαν MAH, προεληλύθειμεν O (mavult Mang.) 10 τὰς om. O ὀργὰς] ὁρμὰς A (mavult Mang.) 11 πρὸς] εἰς L 12 καὶ CGO: ὁ δ' ceteri τοσοῦτον CGO: καὶ τοσοῦτον ceteri (v) οὐ] καὶ M 13 οἱ ante ἄνθρωποι add. A 17 ἐκφυγόντας CO, διαφυγόντες M κλωγμὸς A (Mang.) 18 δὲ CGOL: δ' ceteri τῶν om. Turn. 19 κατατάσεις] κατὰ CGO 20 διὰ om. M ἐπανατάσεων (στ superscr.) C: ἐπανατάσεων M, ἐπαναστάσεων GOAH τοσοῦτος MAH (praefert Mang.): τοσοῦτον CGO (v) 21 ἐπαναιτείνετο (sic) C, ἐπετείνετο A 21. 22 μετέβαλεν COA: μετέβαλλεν GMH 22 αὐτοῦ AH ἐκθέωσιν] εἰσθέωσιν M 23 ἰουδαίοις G 24 ἀνεπλεύσαμεν A 25 εἱλόμεθ' A

ἐπανόρθωσιν ἕξειν, ἀλλ' εἰδότες ἐπ' οὐδενὶ λυσιτελεῖ παρανάλωμα γενη-
σόμενοι μετὰ πολλῆς δυσκλείας· ἃ γὰρ ἂν πρέσβεις ὑπομένωσιν, ἐπὶ
τοὺς πέμψαντας λαμβάνει τὴν ἀναφοράν. τούτων μὲν δὴ χάριν ἐπὶ 370
ποσὸν ἐδυνήθημεν ἀνακύψαι, τὰ δὲ ἄλλα ἡμᾶς ἐφόβει διεπτοημένους καὶ
ἀποροῦντας, τί γνώσεται, τί ἀποφανεῖται, ποταπὴ γένοιτ' ἂν ἡ κρίσις·
ἤκουσε γὰρ τῆς ὑποθέσεως, ὃς πραγμάτων ἐνίων παρήκουσεν; ἐν ἡμῖν
δὲ πέντε πρεσβευταῖς σαλεύειν τὰ τῶν πανταχοῦ πάντων Ἰουδαίων οὐ
χαλεπόν; εἰ γὰρ χαρίσαιτο τοῖς ἡμετέροις ἐχθροῖς, τίς ἑτέρα πόλις ἠρε- 371
μήσει; τίς οὐκ ἐπιθήσεται τοῖς συνοικοῦσι; τίς ἀπαθὴς καταλειφθήσεται
προσευχή; ποῖον πολιτικὸν οὐκ ἀνατραπήσεται δίκαιον τοῖς κοσμουμένοις
κατὰ τὰ πάτρια τῶν Ἰουδαίων; ἀνατετράψεται, ναυαγήσει, κατὰ βυθοῦ
χωρήσει καὶ τὰ ἐξαίρετα νόμιμα καὶ τὰ κοινὰ πρὸς ἑκάστας τῶν πόλεων
αὐτοῖς δίκαια. τοιούτοις ὑπέραντλοι γενόμενοι λογισμοῖς ὑπεσυρόμεθα 372
καταποντούμενοι· καὶ γὰρ οἱ τέως συμπράττειν ἡμῖν δοκοῦντες ἀπειρή-
κεσαν· καλουμένων γοῦν, ἔνδον ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλ' ὑπεξῆλθον
διὰ φόβον ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι τὸν ἵμερον, ᾧ κέχρητο πρὸς τὸ νομίζεσθαι
θεός. εἴρηται μὲν οὖν κεφαλαιωδέστερον ἡ αἰτία τῆς πρὸς ἅπαν τὸ 373
Ἰουδαίων ἔθνος ἀπεχθείας Γαΐου· λεκτέον δὲ καὶ τὴν παλινῳδίαν.

---

2 ὑπομένουσιν (sic) coni. Mang. 3 τοὺς om. C 4 ἠδυνήθημεν H δὲ CGO: δ' ceteri ἐπτοημένους M 4. 5 διεπτοημένους καὶ ἀποροῦντας om. A 6 ὃς C: οὓς GOMH, ἧς A 7 πέντε] πάντως A (mavult Mang.) πανταχοῦ] ἐν ἡμῖν M πάντων ἰουδαίων CGO: ἰουδαίων πάντων MH, πάντων om. A 8 πόλεις G 9 pr. τίς] τί Turn. καταληφθήσεται L 12 ἑκάστας OMAH (mavult Mang.): ἕκαστα CG (v) 13 λογισμοῖς] τοῖς λογισμοῖς O ὑπερσυρόμεθα G, ὑπερεσυρόμεθα M 16 κέχρητο C (Turn.): κέχρηται ceteri (Mang.) 18 ἀπεχθίας G post παλινῳδίαν add. πρὸς γάϊον H (v) Φίλωνος ἀρετῶν πρῶτον· ὅ ἐστι τῆς αὐτοῦ πρεσβείας τῆς πρὸς γάϊον subscr. G

---

2. 3 D[K] fol. 82[v] Φίλωνος ἐκ τῆς πρὸς Γάιον πρεσβείας D[L] fol. 41[r] et 64[r] D[M] fol. 32[v] D[P] fol. 16[v] (cf. Harris p. 78) D[V] p. 367 Φίλωνος D[L] fol. 142[v]: ἃ πρέσβεις ὑπομένουσιν, ἐπὶ τοὺς πέμψαντας λαμβάνει τὴν ἀναφοράν.
